
UTL AT DOWNSVIEW
D RANGE BAY SHLF POS ITEM C
39 16 14 17 05 014 8

ספר

חינא וחסדא

ח"א

אר"ש שיטה על מסכת כתובות תלמוד. קטן שמה · זה יצא ראשונה חידושי על פרק בתולה נשאת פרקא קמא · כן נפשי נדבה · משנים קדמוניות למשכל ולמיטרי בה · תזל אמרתי · לפי עניות דעתי : חשק **שלמה**

הנה ארש"י חלקי אשר אמרה נפשי · פלפלת כל שהוא משבחת לה הכא · ולפעמים גם על דבר הלכה · להשיב אמרים · דברים הדברים : דברי **שלמה**

ידענא בנפשאי · קטנתי מכל איני כדאי · לא ספק אלא ודאי · מקטני ישראל קל שבקלים · ומה אני למען דפו"ס לעשות שם כשם הגדולים זאת אשיב האמת יורה דרכו דלא עשיתי כזאת אלא לתלמידי דבי רב אשר כגילי הם הלמדים · להעיר אוזן כלמודים : ויעש **שלמה**

הודעתי הן כתיב כאן ממני יצאו הדברים · אכא זעירא **יהושע שלמה ארדיט** הי"ו מן הצעירים · ה' יזכני להוציא לאור כל אשר כמנא כתוב אצלי על המסכתא הזאת מסכת כתובות וגם שאר חיבורי בזכות אבות · ונזכה ונחיה רבות בשנים · חיים של טובה דשנים ורעננים · רחמנא אידכר לן צלותיה : **דשלמה**

נדפס

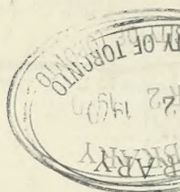
פה **אזמיר** יע"א

תמ"ה המלך שולטן **עבדול עזיז** יר"ה ותמ"א

בדפוס חדש של כה"ר **יצחק שמואל** די שיגורה ס"ט וחביריו הי"א

שנת **רנ"י ושמ"חי** בת ציון וכו' לפ"ק

LIBRARY
JUL 13 1970
UNIVERSITY OF TORONTO

הקדמת המחבר נר"ו

חסדי ה' אזכיר תהלות · בעל גמולות · כל תגמולוהי עלי · מי יתן אפה ויכתבון מילי · חדאי נפשאי גילת ורנן · היום גלותי כאשר כונן · הפעם אודה שיתין הלולי · ידבר יהושע ברים גלי · יומא כי אהדרנא · אשר חנן אלהים משום **חינא** · משתבח ליה ברב **חסדא** חסד רב · האל המאזרני חיל המלמד ידי לקרב · ברוך שהחייני וקיימני · אשר עד כה עזרני · להוציא לאור תורה אגרא דכלה · זה יצא ראשונה בפרק בתולה · ואלו מן ההלכות האופנים ומעשיהם · המורם מהם · הלכות מרובות · במסכת **כתובות** · הפרט מפורש בדיני חתנים וכלות אליהם ואלקטה באמרים מפי ספרים · אריתי מורי · ומה שתעלה מצודתי לפי קיצורי · עשאוה **במצודה** :

יזכר שם לי מטעמים · ראה קראתי בשם ולשוני תהגה לשון ערומים · מטבע שטבעו חכמים · **חינא וחסדא** זה פתרונו · דבר הלמד מענינו · כיצד מרקדין לפני הכלה · זו היא הלילה · יצוה ה' חסדו ויתן חנו חן אשה על בעלה · וזה לך האות כי מה' היתה זאת והאלהים אינה · חוט של חסד משוך עליה בשביל חנינא · כאשר חכמים הגידו אין זיווגו של איש אלא מהקב"ה מן התורה ומן הנביאים ומן הכתובים וכו' · ומצוה להביא מה שפירש הבן יקיר לי בני ידידי מחמד לבי החכם השלם והכולל הבכור בבכורתו · שלם הוא ושלימה משנתו · כי עלה שמים בעלות גדיש בלא עתו · אך טרוף טורף בכור שנטרף כמה"ר רפאל **יעקב ארדיט** דמתקרי בכור ז"ל ארדוף אפ'ג דברים בכתבן וז"ל · איתא בב"ר פ"ג מה' יצא הדבר . מהיכן יצא ריב"ן בשם ר"ח בר יצחק מהר המוריה יצא רבנן אמרי מהיכן יצא הנה רבקה לפניך קח ולך ותהי אשה לבן אדוניך כאשר דבר ה' ע"כ · ואיכא למידק במאמר זה טובא חדא במאי דמקשי מהיכן יצא דמכ"מ מהיכן יצא הלא אמר קרא מה' יצא הדבר · והרב מהר"ש אלשיך ז"ל פירש לפי דרכו דתי' יצא ק"ל דמורה דיצא לו דבר זה ממ"א דאל"כ לכתוב קרא מה' הדבר וכמ"ש גבי שמשון שמה' הוא ע"ש וה"ה מהרש"א ז"ל בב"ר כתב דאע"ג דא"ל אליעזר התפלה והסימנין דעשה מ"מ חשבו דשמא אליעזר בדה הכל מלבו וע"כ שאלו במדרש מהיכן יצא להם דמה' יצא הדבר וכו' ע"ש וגם ע"ד ז"ל דהיאך יחשדו לאליעזר ע"ד זה דאין להם שום הכרח בדבר דמ"ל לשקר ותו במ"ש מהר המוריה דמאי שייטיה דהר המוריה הכא והיכי תליין אהדדי ותו לרבנן דאמרי מותהי אשה וכו' דמ"מ לא למדו מהר המוריה · אמנם נ"ל שיובן עפ"י מ"ש בחולין דף ע"א מנא הא מלתא דאמור רבנן דאזלינן בתר רובא מנ"ל מדכתיב אחרי רבים להטות רובא דאיתיה קמן כגון ט' חנויות וסנהדרין לא קא מבע"ל כי קא מבע"ל רובא דליתיה קמן מנ"ל אר"א אתייא מרישא דעולה דא"ק ונתח אותה לנתחיה אותה לנתחיה ולא נתחיה לנתחים וניחוש שמא ניקב קרום של מוח אלא לאו דאזלינן בת"ר וכו' ושו"ט התם למילף מכמה דוכתי ואייתי מתכה אביו ואמו ודחי לה כגון שהיו אביו ואמו חבושים בבית האסורים וכו' כיע"ש · וראיתי להרב תורת חיים בשי' לשם שהקשה וז"ל דאמאי לא פשיט לה הש"ס מהקרבן דקפיד רחמנא שלא יקריבנו אלא כהן וניחוש שמא זינתה אמו ולאו כהן הוא אלא לאו משום דאזלינן בת"ר והשתא ליכא למדחי כדדחי הש"ס גבי מכה או"א כגון שהיו חבושים וכו' דהכתי איכא למיחש לשמא זינתה עם אביו ולאו כהן הוא ולא משכחת לה דהוי כהן אא"כ היו כל אבותיו חבושים עד אהרן הכהן א"כ ק' דנילף ממאי דשרייה רחמנא למיסב איתתא דניחוש שמא אמו זינתה וממזרת היא אלא לאו משום דאזלינן בתר רובא ורוב בעילות אחר הבעל עכ"ל · ולכאורה דבריו קשים טובא דח"ו כו' דאשתמיט מניה סוגיא ערוכה בקי' פע"י דע"ג דאמר שם בהדיא דה' קהלי כתיבי חד לכהנים וחד ללויים וחד לישראל וחד למישרי ממזר בשתוקי וחד למישרי שתוקי בישראל ממזר ודאי לא יבא הא ס' ממזר יבא בקהל ודאי לא יבא הא בקהל ס' יבא וכו' עש"כ והשתא כיון דס' ממזר מותר מן התורה דרחמנא שריה א"כ למאי ניחוש לו יהא דהוי ספק ממזר אפ"ה מותר מה"ת וכבר עמד ע"ד הרב שעה"מ ז"ל בה' ט"מ דס"ח ע"ג והיא קושיא אלימתא והיא הלכה פסיקה ופסקה הרמב"ם והטוש"ע ז"ל ואפילו לכהן מותר מה"ת כיע"ש · אמנם אחר ההתבוננות נוכל לומר דכונת הרב תורת חיים ז"ל להק' דנילף בת"ר מדשרי רחמנא למיסב אתתא דעכ"ל דהוא מטעם רוב דאלת"ה אלא דה"ט משום דהוי ספק ממזר ומותר מה"ת ומשו"ה הוא דשרי רחמנא למיסב אתתא א"כ ל"ל ק"א יתירא דקהל כמ"ש רש"י והתוס' שם דמיתורא דקרא קדריש הא בלא"ה נשמע מזה מדשרי רחמנא למיסב אתתא ס"מ דס' ממזר מותר מה"ת ולא צריך קרא יתירא אלא מוכרח לומר דאזלינן בתר רובא והשתא ניחא דמאי דשרי רחמנא היינו מטעם רוב אמנם בספק שקול כההיא דהתם דזרק לה גט ספק קרוב לו וכו' או בקידושין ונולד זה הבן הוי ספק ממזר להכי אצטריך האי קרא לומר דאפי' בכה"ג מותר דמכיון דבת"ר נפקא לן מהתם לזה הוצרך האי קרא גבי ממזר למשרי דאפילו בכה"ג דהוי ספק שקול כן נלע"ד · ולעיקר הקושייא נ"ל ליישב בהקדים מאי דאחז"ל בב"ר ס' ויצא ע"פ בית והון נחלת אבות וכו' מצינו בתורה ובנביאים ובכתובים שאין זיווגו של איש אלא מהקב"ה בתורה מה' יצא הדבר בנביאים ואביו ואמו לא ידעו כי מה' הוא בכתובים דכתיב ומה' אשה משכלת ע"כ · אמור מעתה דלפי"ז א"ש דכיון דהזיווג הוא מאתו ית"ש דהוא מזווג זיווגים בידוע ממעשה המטרונא .הובא במ"ר א"כ קמי שמיא גלייא מי הוא הודאי ומי הוא הספק דמי שהוא ודאי ישראל ממציא לו אשה כשירה ודאי ישראלית אבל מי שהוא ס' ממזר מזווג לו ה' אשה כיוצא בו ס' ממזרת דמותרין לבא זה בזה כמ"ש שם בקידושין ואף למ"ש בסוטה ד"ב ע"כ אין מזווגין לאדם אשה אלא לפי מעשיו ומק' ממאי דאמרו שם מ' יום קודם יצירת הולד · ומשני הא בזיווג א' הא בזיווג ב' הא ל"ק דהתם היינו לענין צדיק ורשע דהוא בעל בחירה וכמ"ש רש"י שם אמנם לענין זה דהוא ס' ממזר ובא מחמת אביו ואמו בזה לא דיבר וה"ע כדכתיבנא דהקב"ה הוא היודע הזיווג ההגון וקמי שמיא גלייא כמדובר :

הקדמת המחבר נר"ו

הלא מעתה נבא לכונת המאמר ונקדים עוד מאי דאמרו שם בש"ס דקידושין דע"ג דאמר רבא אפי' דספק ממזר מותר מה"ת מ"מ מדרבנן אסור משום דמעלה עשו ביוחסין ואפילו בישראל אסור וכ"פ הרמב"ם בפט"ו מה' א"ב וז"ל דין תורה שספק ממזר מותר וכו' אבל חכמים אסרוה וכו' ואפי' לוי' ע"כ וכ"כ הטוש"ע אה"ע שם · עוד נקדים מאי דאמרינן ביומא דכ"ח ע"ב קיים אברהם אע"ה כה"ת כולה ואפי' תשבע"פ כדכתיב עקב אשר שמע אברהם וכו' מצותי חקותי ותורותי תרתי תורות במשמע אחת תורה שבכתב ואחת תשבע"פ ע"ש וכ"כ הרמב"ן עה"ת ס' תולדות ע"פ זה שאאע"ה וכן כל האבות היו מקיימין כל התורה כולה תשב"כ ותשבע"פ וכ"כ מהרש"א בח"א לתענית לד"ד בד"ה יכול אפי' חגרת ע"ש עו"כ מאי דאמרו בב"ר פנ"ה סי' יו"ד ע"פ והעלהו שם לעולה אמר אברהם לפני הקב"ה רבש"ע יש קרבן בלא כהן אמ"ל הקב"ה כבר מניתיך כהן שנאמר אתה כהן לעולם וכן אמרו שם בסי' ו' וכתב הרב נזה"ק ע"פ בתולה ואיש לא ידעה שאמרז"ל שלא היתה מוכת עץ והיינו מטעם שאברהם אע"ה היה כ"ג שניטלה הכהונה משם בן נח ונתנה לו כמ"ש בפ"ד דנדרים ומסתמא הוריש כהונתו גדולה לבנו יצחק לענין עבודה וכן יצחק ליעקב ומה"ט לא היתה מוכת עץ דמו"ע אסורה לכ"ג לדעת ר"מ עש"כ · **ומעתה** עלי באר כונת המאמר והיינו דלבן ובתואל אמרו מה' יצא הדבר לא נוכל דבר אליך רע או טוב והיינו דהו"ל לדבר ולא דיברו והיינו דמס"ל דלגבי יצחק שיש לו דין כ"ג וקיים כל התורה כולה אפילו תשבע"פ הו"ל למיחש מיהא משום ספק פיסול שמא ממזרת היה דאף לפי סברת הרב שעה"מ שדחה דברי הרב תורת חיים מההיא דקידושין דס' ממזר רחמנא שרייה מ"מ מדרבנן מיהא אסור והו"ל ליצחק למיחש בהא ומכח זה לא יאמינו לבן ובתואל בשליחות זה ששלח אברהם ליקח את רבקה וע"כ צ"ל דה"ט דלא חשו לכל זה משום דקי"ל דאזלינן בת"ר ורוב בעילות אחר הבעל וז"ש מה' יצא הדבר ועז' מקשה מהיכן יצא כלומר מנא הא מלתא דאזלינן בת"ר והשיב מהר המוריה יצא דמינה נשמע דאזלינן בת"ר אי מטעם דהקריב אברהם קרבן וניחוש שמא לאו כהן הוא אי נמי מדהקריב עולה תחת בנו וקי"ל אותם לנתחיה ולא נתחיה לנתחים כדיליף בש"ס מרישא דעולה ואי נמי דזה היה הויכוח שבין יצחק לאביו כנודע מה שפירש הרב נחלת בנימין ז"ל בכונת הכתוב ויאמר אבי ויאמר הנני בני יעש"ב וא"כ מוכח מזה דאזלינן בת"ר ומשו"ה לא חשש אברהם לס' ממזרת · אלא דרבנן כיידי מסברא זו והיינו מדלא מייתי הש"ס ראיה זאת ממצות פו"ר כסברת הרב תו"ח ז"ל מינה נשמע דליכא ספיקא כדכתיבנא בעניותין אלא ה"ט דמצות פו"ר משום דהזיווג הוא מאתו ית"ש וליכא ספיקא קמי שמייא וז"ש ותהי אשה לבן אדוניך כאשר דבר ה' והיינו דקאמר הנה ילדה מלכה גם היא בנים לנחור אחיך שנולדה כ"ו כמאחז"ל · ובכן א"ש מאחז"ל המוכר מיטו שאין זיווגו של איש אלא מהקב"ה וקיים שם בעל המאמר יש שהוא הולך אצל זיווגו ויש שזיווגו בא אצלו דמכיון דאמרינן דטעם הזיווג איני משום רוב אלא מטעם שהזיווג הוא מהקב"ה לזה מקיים ומביא ראיה לזה שהרי יש שהוא הולך אצל זיווגו ויש שזיווגו בא אצלו ואלו היה מטעם רוב לא היה ראוי שילך הוא אצל זיווגו רק היותר טוב היה דהיא תבא אצלו ואמרינן כל דפריש מרובא פריש ואין כאן קבוע אלא ע"כ צ"ל דאינו מטעם רוב רק מטעם דזיווגו של איש מהקב"ה כמו' עכת"ד בני ירודי הנז' ז"ל תנצב"ה כי"נ נהרי דאפרסמונא דכייא אסא

רדא :

נוסף עוד טעמא אחורי תנייתא · את כל הקריאה רב חנינ'א · כך למדתי מבית אבא · שלא להיות מכפויי טובה · ברם זכור אותו האיש לטובה · עט"ר אבא מארי · לי יאור'ו · הישיש הנכון ומעולה רודף צדקה וחסד כמה"ר **חיים נסים יעקב ארדיט** זלה"ה לשם שבו בר"ת **חינ"א** · נפשו בטוב תלין טעון ליל'ה · ותתענג כדשן האי דישנא · הלא לאמונה · זו משנה ראשונה · אורייתא דיליה היא כאשר היתה באמנה · גמלני מאז טובות המטריפני לחם חקי · על השלחן ועל הדולבקי · ישיבה שיש בה סמיכה וזה היה חלקי · סברא רבה בחיבה יתירה · לית ליה שעורא כל ימי היותו הכא נושא ונותן עם הבריות · ויהי אחרי כן מפני דוחקו הוכרח במעשיו וישא רגליו לרכוב אניות ולדרוך בגיות · ובכל זאת יחזק במעוזי תמכין לאורייתא · מני ובי אבא תסתיים שמעתתא · ומילי **יעקב**

דאגדה

נחזור עוד לבבא הסמוכה · נובא שמה · יען חסורי מחסרא כדי שלא לבא בארוכה · והרי זאת שתים שהן אחת · משולבות אחת אל אחת · ואת החסר כי אבא מארי ז"ל ישב בערים אחרות שנים טובה · ולעת זקנתו חזר ובא לכאן לעיר מולדתו · ולא היו ימים מועטים כי בא עתו · שנפטר לבית עולמו · יעקב בחר לו יה · נפשו צרורה בצרור החיים בהדי צדיקייא וחסידייא . בן לאחוני · מר זקני · הישיש ונשוא פנים · דעתו יפה דעת זקנים · הנכון ומעולה · הוא **אברהם** נניע ומעלי · ולאשה אמר מרת זקנתי שמה **דונא** אשה טובה · זכתה למנוחה בתוככי ירושלים דדהבא · מנוחתם כבוד אל המנוחה ואל הנחלה · וכולם יעלו ממעלה למעלה · כלם שריין

בחדא

אשה חכמה אימא שלום · אדוכתי אמי ספיר ויהלום · האשה שנתקדשה היא מרת **חנא** מ"כ קנתה עולמה · זכתה לעצמה · באקרויי בנייהו · ומנדדת שינה זכות התורה פלגן בהדייהו ואומר אליה · תנו לה מפרי ידיה · ויהללוה בשערים מעשיה · ואקרא בשם **הינ"א** בר"ת ח'נה י'ולדתי נ'שמת א'מי · גם נ"כ הראשונה שמה בשם מ"א מרת חמותה · גם היא צדקת היתה · ואזכרה עוד לאחי הקטן החכם וחשוב רפאל שמו · טעמיו ונימוקו עמו · בן י"ג שנה מו"מ עודינו באבו · קראו רבו · והיתה נפשם כגן רוה · שטעם עלם ופריים שוה · דמו

לפרצידא

ועוד

הקדמת המחבר נר"ו

ועוד בה · טעמא רבא · משום כבוד אבי אבא אברהם ראיתי את ביתי אבינו אוהבי וידע שימה טמון בדרכו **וחסד"א** במ"ק **הוא אברהם** עולה תמימה · והיינו דהוא אברהם במ"ק עולה כ"ו · ותיבת חינא עם הכולל עולה ט"ו וגם מרת **דונא** במ"ק עולה ט"ו · עוד זאת היתה יקירה · אי בעית אימא סברא · לי נשמי · את קרבני לחמי · כי כן ימלאו אותותי אלה **מירקאדו יהושע שלמה ארדיט הי"ו** במ"ק עם הכולל עולה כמנין חסד"א · אי בעי מירקאדו יהושע ושלמה ארדיט במ"ק עולה כמנין וחסד"א · ועוד בה בר"ת של חינ"א א'ידושי י'הושע ב'הם א'מרי כשאני לעצמי · שיתי שומי · גם לרבות לכ"ב עקרת הבית מ' **דודי** ת"מ אשה כשורה · לי כעוזרי זו קורא וזו סברא · להכין אותם **ולסעדה**

חמדתי וישבתי · באלה חפצתי · הנה ברך לקחתי · להניהו תרי אחי ומרחמי · אשרי תמימי · מחברה קדושה של ביקור חולים · קדש הלולים · בעלי מלות ומעשים טובים · לרחוקים ולקרובים · רבי המעלה הראשון מעורב עם הבריות · ומתוק לפיות · החכם המעולה רודף צדקה וחסד כמה"ר **שם טוב מלמד** הי"ו דעביד ומהני · קנה שם טוב דשפיר שימעניה · שכולו מחמדים · עושה חסדים · וכ"כ אשת חיל עטרת בעלה · רבת המעלות נאוה תהלה כי **שרה** שמה · ברה כחמה · ובנו הנחמד בן יקיר חמד בחורים · החכם וחשוב **בן ציון מלמד** יצ"ו מבני ציון היקרים · ואולם אחיו אהוב לשמים ולבריות · על כל שכיות · לישנא מעליא · עושה צדקות בכנעה ובפרהסיא · שרוח הבריות נוחה · ביתו פתוח לרווחה · החכם המעולה וכשמו דרווחא · רב"ו כמה"ר **יעקב מלמד** יצ"ו פתח לן פתחא · וכ"כ תחלק שלל · אשה יראת ה' היא תתהלל · היא האשה מרת **מזל טוב** ת"מ הם ונשיהם ובניהם ובנותיהם · וכל אשר להם · ישאו ברכה מאת ה' החיים והעושר והכבוד נתונים להם · וגם השלום באהליהם · כי הפרישו ממונם נדבה לאדפוסי קדרה · משום כבוד תורה למעבד נייחא לנפש האב עלא דבדולחא · החכם המעולה · בכתם אופיר לא יסולה · האיש הירא · כמהר"ר **רפאל יוסף מלמד** נ"ע מסופרי סופרי · ואם הבנים האשה רבה · דרחמא מלותא מעומקא דלבא · והנה היא **לאה** מ"כ בארץ הקדושה ארץ הטובה · וליוסף אמר זרע קדש מצבתה הוא סבא · רוח נדיבה · איש נאמן דחיל ומוקיר רבנן · היקר החכם המעולה שמו יעקב איש תמים בונה בית ועד לחכמים · וביתו זו אשתו הזקנה מ' שרה אשה כשרה · ואשת יעקב בן בנו הגביר הנז' הי"ו אשתו הראשונה מ' **ריינא** מ"כ אשה צנועה אחר הלכה לב"ע שלא כזמנה אחד האנשים ואחד הנשים ינוחו על משכבותם דרך הנאתן כעדן גן אלהים כתאר גינת ביתן על כל שכיות **החמדה**

סביב סביב מברך על השביב לי נאה לברך להבנים בני זה ראשון ה' ישמרהו כאישון הן גביר דגמיר וסביר החכם המעולה כה"ר **יצחק ארדיט** יצ"ו אשר היה בעוזרי על יד ימיני הגדיל חסדו עמי רב חסדא עמוד הימני אלהים משמים ישלח דברו הני ברכ"ו וזכר ויפקד בבני סמיכי מינייהו אפרכי אתאת נעורים במ"ה טוב ה' אלי מרגניתא טבא האשה מ' **וידה גויה** ת"מ לא תהיה משכלה ועקרה בית יעקב המנורה הטהורה הגביר החכם המעולה כמה"ר **יעקב בן גיאת** נר"ו שורייני דעינא · ברך ה' חילם אנא ה' הצליחה נא יבלו ימים בטוב כל הימים · ושנותיהם בנעימים ׃

והן שני בר בטני שפכוני כיישני · החכם הנעלה כה"ר **משה ארדיט** הי"ו יאריך ימים ושנים דשנים ורעננים · יתן ה' אתו את הברכה והיתה הרוחה · וגם את הכלולה ובניו עמו ברוכים יהיו טובים השנים · זהב פרוים · החכם ותשי"ב כה"ר **שלום ארדיט** דמת' בכור הי"ו תקוה הוא לעיניים · ומשנה כסף מזוקק שבעתים · הבחור הח"וח כה"ר **פנחס אליה ארדיט** יצ"ו ה' יגדלהו בתורה לאוקיה כדלים **לתורה ולתעודה**

דברי שלמה לעילא מן כל ברכתא · אלוותא אלוותא · לבני הילהר בני בכורי · זרע יעקב אף בדי הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים · טובים ובכוחים · נוים ופרחים · הלא המה האיום החכם וחשוב **יצחק ארדיט** הי"ו והבחור חוח"ש **חיים נסים** הושע"א **ארדיט** הי"ו אבי יתומים · יברך את הנערים תפלת בחורים ישבו ישרים ברוב עושר וכבוד · ברכות הטובה עד זקנה ושיבה · יחד עשירים יהא רעוא די יהון · יהא לנא ולהון · **חינא וחסדא**

הקדמת המחבר נר"ו

א'ל בני ישראל שה פזורה · גולה וסורה · גלה נא קץ הפלאות · ה' אלהים צבאות האר פניך ונושעה תשועת עולמים · קדש שמך בעולמך בקרב ימים · ובשובה ונגלה ציון על ארצנו ועל נחלת אבותינו · יראו עינינו וישמח לבנו · מי יתן מציון ישועת ישראל · ובא לציון גואל בימינו תושע **יהודה**

הכ"ד החו"פ הצעיר **אזמיר** יע"א בש"א לחד' אדר השני שנת **א'ז אמ'ר של'מ'ה ה' אמר לשכון רנ"י ושמח"י בת ציון כי הנני בא ושכנתי בתוכך נא"ה** לפ"ק **רצה ה' אלהינו בעמך ישראל לכל הע'ר'ה · ולתפלתם ש'ע'ה והשב העבודה · אמן** כיר"א

ברב עז ושלום הוא

הצעיר

יהושע שלמה
ארדיט
הי"ו ס"ט

מסמך גאולה לגאולה עדיף ואומר דהנה לכאורה יש לדעת אמאי רבינו הקדוש זלה"ה הקדים מסכת יבמות למסכת כתובות דהתורה נותנת להיות בהפך כמובן וכבר הרמב"ם ז"ל בפיה"מ למס' יבמות כ"ט לדבר הביא הכריו הרב ... ז"ל בפתיחתו למס' הנז' וגם התוס' יו"ט שם כ"ט לדבר ע"ש גם אני הצעיר אענה חלקי ואומר ... הגאון מהר"א ז"ל בס' מעשה רוקח בהתחלת מס' יבמות דכ"ג שכתב שם דנ"ל דרבי דאתי מדוד ע"ה התחיל מסכת זו לכבודו של דוד דידוע דיהודה התחיל במצות יבום תחילה וכו' ע"ש ושם בע"ג כתב עוד וז"ל והתחלת האותיות פירוש של הפרקים עולים ש"ע ועם ע"ז פר' עולה שפ"ו כמנין דוד בן ישי ומנין ש"ע עם שני כוללים עולה משיח דוד שדוד בעצמו יהיה משיח וכת"ש וכו' ע"ש עוד כתב בדכ"ו ע"א אמתני' דק"פ בתרא דתנן תמן אההיא דפונדקית הוליאה לו מקלו ותרמילו וס"ת שהיה בידו כתב וז"ל ועכשיו אני מוסיף שהוציאה להם בדברים מעשה דוד המלך לעתיד ובזה מדוקדק אמר לשון המשנה מקלו ותרמילו וס"ת וידוע דאיתא במדרש תנחומא היינו מטבע של דוד היה מקל ותרמילו מצד אחד על שבהם הרג את גלית וגם ס"ת היה בידו כמצות מלך שצריך להיות לו ס"ת תמיד לפני כל זה וכו' ע"ש · הנ"ל מדבריו הללו שבזאת המסכתא של יבמות רמז לנו רבינו הקדוש זלה"ה שדוד המלך הוא יהיה המשיח לעתיד ובא יבא ברנה בשלשה סימנים הנז' עו"כ הרב הנז' ז"ל בריש מכי' של כתובות וז"ל במסכתא זו יש י"ג פרקים והתחלת אותיות עולים ת"ם וסופי האותיות עולים קנ"ד צריך טעם ודעת לכאו' עפ"י פשוטו היה כ"ל ש"ת וס"ת עולים כמנין חתן כלה בחופה וכו' ע"ש מעתה אתי שפיר מה דהקדים רה"ק זלה"ה מס' יבמות למס' כתובות דאחר דרמז לנו דהדע"ה הוא יהיה המשיח לעת"ל בישר לנו בריש מס' זו של כתובות שאז בו בפרק יהיו היחוד של שני שמות הויה ואדנות ב"ה שהם חתן וכלה כידוע וזה רמוז בר"ת בתולה נשאת ליום הרביעי עם כוללות ותיבות עולה נ"א כמובן א"כ שם רמז למאי דכתיב בנביאים מהרה ישמע וכו' ובחוצות ירושלים וכו' קול חתן וקול כלה וכו' כן יהיה במהרה בימינו אמן :

בס"ד

ספר

חינא וחסרא

מס' כתובות

משנה בתולה נשאת ליום הרביעי וכו' י"ל דהל"ל ביום הרביעי כבית ועיין בהרמז והשו"ל ז"ל ואחרוני הכ' הוא תירוץ הריטב"א ז"ל במשנתינו הו"ד בהש"מ ז"ל ע"ש ולע"ד י"ל דנקט הכי כדי שיהוא הר"ת של תיבות הללו לבנה וגם רמז למ"ש הש"ע ז"ל באה"ע ר"ס ס"ד ובטו"ר בסי' קע"ט דאין משאין נשים אלא במילוי הלבנה והוא מדברי הרמב"ן ז"ל בתשו' סי' רפ"ב שכתב דכ"ז אין בו משום ניחוש אלא כשם שמושכין מלכים על המים דתמשך מלכותן כן עושין במילוי ולא בחסרון וסימנא טבא הוא וכו' ע"ש מעתה הר"ת שבמשנתינו אותיות לבנה שם רמז דבשעה נושא אשה שיזהר שיהיה במילוי הלבנה וכמ"ש ומה"ט י"ל מאי דנקט את"ז ואלמנה ליום וכו' שפעמים וכו' דמאי דקני בפעמים וכו' קאי לבתולה וצריך טעמא למה הפסיק בנתיים מאי דתני ואלמנה כמו שדקדקו המפרשים ז"ל אבן לפי מ"ש א"ש דבא לאשמועינן דגם באלמנה דינא הכי כבתולה וגם ר"ח ואלמנה ליום החמישי שפעמים וכו' הוא שלוה לומר דעי"ז שרמז יהיה לבה שלוה דלא תבא בלי מ"כ אלא השלום וכמ"ש הרמב"ן ז"ל ובמ"ש עי"ל דנקט בלמד שם רמז למ"ש בפר"א בפי"ז החתן דומה למלך מה מלך אינו יוצא לשוק לבדו אף חתן וכו' וכ"כ מור"ם ז"ל בהגה באה"ע שם וכתב בב"ש שם סק"ב משם הרב הפרישה ז"ל דמה"ט נשתרבב המנהג שאינו יוצא החתן לבהכ"נ כל שבעת הימים כי אינו בנמצא שילווהו אותו מביתו לבהכ"נ ומבהכ"נ לביתו ע"ש ונראה לפ"ז שאם רוצה לצאת לבהכ"נ ע"י שיקח שמש לזה בשכר דשפיר יכול לצאת ברחוק לומר דגזרו זה משום זה ומכ"ש אם הבהכ"נ הוא בתוך חצירו דמצא בנקל שילווהו לו מב"כ דהא ודאי חייב לילך להתפלל שם בשימנא שם אנשים אחרים וב"כ בזה במ"א הנ"ל מזה דהחתן צריך לויה לפי"ד פר"א ובמ"ש גם בש"ס אמרו שלשה צריכין שימור וחד מינייהו הוי חתן מעתה י"ל דמשו"ה שנה התנא ליום הרביעי וכו' בלמד שם רמז לחיבת לויה דהחתן צריך לויה וכה"ג כתב הה"ע ז"ל דהלמד שם רמז ללימוד קודם ע"ש וזה נראה כונת הכתוב. והוא כחתן וכו' דר"ל הוא לבדו כחתן יוצא מחופתו דיכול לילך לבדו בן הוא השמש כלה גיווי עם אחרים ומגיע דל"ת דהיינו כחתן היוצא מחופתו והוא שרוי בבית לזה ביחד ואמר וכן כגבור לרוץ אורח ריקא וק"ל:

גמ' ותנשא באחד בשבת וכו' אין להקשות דנימא דה"ט משום גזירה שמא ישחוט כ"ב במש"ל דף ה' ע"א ד"ה דהתם איירינן בנשאת בזמן הראוי ונשאר לו הבעילה דקתני בברייתא דלא יבעול במ"ש אבל קאמר דה"נ גזירה שמא ישחוט בשבת ב"ע עבור הקרואים כלל מ"ש בזמן הבעילה משא"כ הכא דפריך דתנשא בא' בשבת דר"ל דתנשא באחד בשבת בבוקר דאז ל"ש הך גזירה דשמא ישחוט וכו' דהא אית ליה יום רווחא ביום ראשון לשחוט ובמ"ש לקמן שם ועיין בס' אר"ב ז"ל ודוק:

שם שקדו חכמים על בנות ישראל וכו' עיין בהרב שבית יעקב ז"ל בס"א בחי' בסוף הספר על מגילתין דבה' דנקט בנות ישראל כדי להאמינו אח"כ כשיאמר ל"מ לה בתולים כמ"ש חז"ל חזקה אין אדם טורח וכו' ובה' שאמר כ"ז לפני גדולים והודו לדבריו ע"ש ובכר כ"כ הריטב"א ז"ל בש"ג ובן הרא"ה ז"ל כמ"ש בש"מ ז"ל ועיין מ"ש את"ו בשם הרמב"ן ז"ל ע"ש ולע"ד נ"ל דמשום דריך כ"א הוא דבשמולית הולהם מרובה על הו"ד מתעלה טובה על שיבת דהשאר הכים שלו ריקם ולפעמים יבא לידי כעס עם כ"כ ובהשמע הדבר אל הכלה תתעלב משא"כ באיש דהוא שכלו והדר בית ולא בשעה ראויה לכך דאנו צריכין שתהיה בית שמחה משו"ה שקדו חכמים ע"ש בנות ישראל שיהיה טורח ג' ימים וכו' כנ"ל:

אי דילמא התם תנים כתקנתא דרבנן וכו' כלומר דהתקינו תקנה בצבורה ומשום לאו דידה מעכב וכמ"ש הרשב"א ז"ל כמ"ש בש"מ ושכ"כ מוהריק"ו ז"ל ע"ש אבל ראיתי להרב בתומת יוסף ז"ל בחי' למכי' דנ"ע ע"ג שכתב וז"ל דבשלמא אנוס בתקנתא דרבנן אפילו אם רוצה ליתן לה מזונות אין מניחין לו ב"ד להוריע כחה דרבנן וכמ"ש רש"י ד"ה להוריע וכו' אבל אם הוא חולה נראה הרשות בידו שאין וכו' ע"ש ולע"ד אחרי המח"ר לא"ד דנ"ל הדבר ברור דפין בבא ובין הקם אם ירצה לזוגה הרשות בידו דשאי אדם לקבול בעצמו ולית דימחה בידיה

ומכמים

וחכמים ז"ל לא באו לומר אלא דאין לו חיוב לזונה ומה שכתב ראיה מדברי רש"י הנז' ל"מ כמובן וכ"כ מדברי המפרשים הראשונים שו"ר בש"מ וכן מכל דברי הפוסקים דלא כתבו אלא דאינו חייב לזונה והיינו כמ"ש ע"ע ודוק:

מתני' רש"י ז"ל ד"ה בתולה תיקנו חכמים וכו' עכ"ל ככר כתבתי ז"ל דקו עליה דמה בא ללמדנו ע"ע וראיתי להש"י ז"ל על פירוש' במשנתינו פירש דבריו דכמ"ש כרביעי בשבת בא ליישב מה דגרנס דאמאי לא תנשא כאחד כמו דתקנו בנ"ג' והא כתב כרביעי בשבת ולא כאחד בשבת כדמפרש בגמ' מטעמא דשקדו וכו' ע"ש ולע"ד יותר שמח"ר איך כתב אח"ז רש"י בסו"ד המשנה וז"ל ובגמ' פריך והנשא באחד בשבת וכו' ע"ש הא לפי"ד ככר יישב רש"י קושיא זו בתחי' דיבור וע"ע מ"ש בס' מ"ד ז"ל שהוא דוחק ודוק:

רש"י ד"ה שפעמים בשבת אבתולה קאי עכ"ל לכאורה דברי רש"י הללו צריכין הבנה דנראין מן היותרת וכבר שמפרשים ז"ל כל אחד פי' לפי"ד ע"ע גם אנכי אענה חלקי עפ"י מ"ש לקמן רי"ב ע"א אמתני' דתנן אמן בתולה שמנה גרושה וחלוצה מה"כ כתו' מנה ואין להם ט"ב וכו' אבל שתני' פרכינן שם וניחוש שמא תחתיו זינתה ומשני' אר"ש שקדו ובעל לאלתר ופרש"י ז"ל שם דאמתניתין פריך דקתני אין שוני יכול וכו' ולא מוקמינן ליה לבא לב"ד ולא יתברר הדבר אם"ז או לא ושמא אסורה הוא לו וכו' ע"ש ויעמ"ש בשקדם וכו' כתב שלא פירש ממנה בין קידושין לבעילה דודאי לא תחתיו זנתה ע"ש רש"ת לפי"ד דאם הי"ל שהות בין קידושין לבעילה צריך לו לטעון בב"ד על טענת בתולים אולי ע"ז יתברר הדבר ע"י עדים שזינתה בארוסה ויהיה אסורה עליו דבעל זה השני וא"כ היינו יכולים לפרש דמאי דתנן במשנתינו שפעמים בשבת וכו' קאי גם לאלמנה הסמוכה והיינו לאלמנה בתולה מן הנישואין ולא ק"ש ובעל לאלתר דהתם י"ל ע"כ וכמ"ש ושפיר קתני שפעמים בשבת וכו' כדי שעי"ז יתברר אם זינתה תחתיו או לא ומשום דלא נח"ל לרש"י כזה משום דמתני' תנן שאמה שמנה ושהיא אלמנה דוכן בתולים הוו מן הנישואין ממש דככר היתה נשואה לו זמן מה באופן דידעינן דככר נבעלה פשו"ה כתב דאבתולה קאי א"כ י"ל כלפי ליה מת"ש והוא דר"ש נרגש דלמה לא תני התנא הך שפעמים בתר בתולה דשם דוקא שייך ה"ט לזה כתב אבתולה קאי כלומר דגם נבתולה מה"כ מ"ל היא כגון שנכנס לחופה וכו' בחזקת שלא נבעלה כמ"ש רש"י אסהיא מתניתין דלקמן משו"ה קני לה בתר אלמנה ג"כ כיון דשייך בה לפעמים והיינו בכה"ג שכתבנו בנ"ל:

(הלכה) לענין אם חייב החתן לעשות לפי כבודו ולפי כבודה ראיתי להר"ן ז"ל בהלכות ריש מכילתין גבי מ"ש לקמן והוא דטריח ליה שכתב וז"ל וכתב הר"י הלוי ז"ל דהיכא דאמר החתן לא עבידנא וכניסנא לה בלא סעודה וקרובי הכלה אמרי בסעודה כייפינן ליה עד דטרח ועביד סעודה לפי כבודו וכבודה דקי"ל דעולה עמו ואינה יורדת עמו וכן היה דן רבו הרי"ף ז"ל ע"ש וכ"כ הרא"ה ה"ד בש"מ ז"ל בסתיין וכ"כ הרמב"ן והרשב"א ז"ל כמ"ש ה"ה ז"ל בפי' מה"א הי"ד וכ"כ הרא"ש ז"ל בריש מכילתין והריב"ש והש"ע ז"ל באה"ע בסי' ס"ב ע"ש ונראה דאין חילוק בזה בין בתולה לאלמנה ובין בחור לאלמן כ"א לפי ומנו וכ"מ מדברי החבי"ב ז"ל סי' ס"ר הגה"ט אות ב' ע"ש ויש לדעת אם הכלה עשר בחתן יותר מכבודה הראוי לה אם גם החתן חייב לעשות כן או לא והנה מדברי רבו' ז"ל הנז' נראה דאינו חייב מת"ש סעודה לפי כבודו וכבודה וכו' וכה"ג כתב הרא"ש שם וכן הריב"ש שם בפירוש מנהגא דחזי לדידיה ולדידה ע"ש מוכח מזה דלא בעינן דיעביד סעודה אלא כפיה מאי דחזי לדידיה ולדידה דמ"מ דאם היא עבדה סעודה יותר ממאי דחזי לה לא מחייבינן לו לחתן למעבד כן כ"א אזלינן בתר מאי דחזי לה בדיוק אלא דאם הוא אמיד והיא א"מ הו חייב לעשות סעודה כפ"כ מטעם דעולה ואינה יורדת עמו כמ"ש הם ז"ל אלא דא"כ לכאורה ק"ל ע"ד ממ"ש בחולין דפ"ו אמאי דתנינן המן ומודה ר"י במוכר את האם לחתן ואת הבת לכלה וכו' ופרכינן נ"ל למיתני את האם וכו' ומשני' מלתא אגב אורחיה קמ"ל דהורח ארעא למטרח בי חתנא טפי מבי כלתא עי"ש דמ"ת דבעי החתן למעבד סעודה טפי מכלתא בכל אופן שיהיה וכ"מ מדברי הרב תוספו"ט ז"ל בחיבורו ל"ח שם שקי"ב דכתב וז"ל ומלישנא דקמ"ל נ"ל לדקדק שיכולין קרובי הכלה לכוף לחתן לעשות סעודה גדולה מהם ומיהו הכל לפי אחר הענין שאם הם יפזרו יותר מדאי ודאי שאין לכוף בכי הא ע"ש וה"ד החבי"ב ז"ל שם בסי' ס"ר הגה"ט אות ג' ע"ד הריב"ש הנז' ע"ש ואילולי דברי הל"ח והחבי"ב היינו יכולים ליישב דברי רבו' הנז' דו"ל דהתם לאו מדינא קאמר כי אם אורח ארעא דהוא הינוג ד"א וכמו דכה"ג אמרו בש"ס ביומא דו"כ אורח ארעא למשכ"ק וכו' ובמגילה דכ"ו וכן אמרו בדוכתי טובא ולפי"ז א"ש דבריהם אמנם לפי"ד הל"ח והחבי"ב ז"ל כשמו דיכולין לכוף וכו' זהו שקשה ע"ד מדברי רבו' הנז' ועל היותרת ע"ד החבי"ב דכ"כ ע"ד הריב"ש הנז' וכעין דברי הל"ח הללו חזי הויא למהרי"ר ז"ל בכ"ד אה"ע סי' י"ט ד"ב ע"א שכתב ע"ד הריב"ש הנז' וז"ל נראה דצריך החתן לעשות סעודה גדולה יותר מסעודה דנעשה בבית הכלה ואם היה כבודה יותר מכבודו ועשו בביתה לפי כבודה כופין אותו לעשות יותר ממנה דאע"ג דאפי' אותה דנעשה בביתה אינו לפי כבודו דאין כבודו לכ"כ עכ"ז בי"י שלא הי"ד עמו חייב לעשות יותר גדולה ודאיס מש"פ או"כ מלתא אגב אורחיה קמ"ל ע"ש ה"ר הור"ח ז"ל שם ונראה לומר דאינו חולק ע"ד הל"ח והחבי"ב הנז' שכתבו שאם הם יפזרו יותר מדאי וכו' די"ל דהכ"ד איירי בלא פיזור יותר מדאי כמובן ומ"מ נראה לי דגם הוא קבעה חובה לר"ז כדברי הל"ח והחבי"ב וגם ע"ד קשה כמ"ש וכן יש לסובית עוד מדברי הראשונים הנז' שכתבו בזה

בלא החתן אינו רוצה לעשות סעודה וכו' בעיפא מיבא כול"ל דאפי' אם רוצה אבל אינו יכולה לעשות יתר על שיעורם דעשתה הכלה כופין את החתן וכו' ומדלא כ"כ נראה כמ"ש וגם אינה יורדת עמו צ"ע לומר ככה"ג כיון דעושה לפי כבודו וגם לפי כבודה אם שוה לו וכ"ש אם כבודו גדול וכיעוין בהב"ש סי' ע' סק"א ע"ש ובכר עלה ע"ד לימר דשל"ה והתכי"ב ובכ"ר איירי כשכבודה גדולה מכבודו וכמובן אבל לא יתכן זה מכמה אנפי המובנות מאליהם ובפרט לדברי הב"ד בכו' ועיין בחולין דפ"ד ע"א דאמרו שם בברייתא למה היה ד"ך ארץ שלא יאכל בשר וכו' וכן הביא נ"כ בברייתא דאח"ז וע"ע בסוטה דמ"ד ע"א ית"ר אשר בנה זכו' לימדה תורה דרך ארץ שיבנה וכו' ופסקה הר"מ במו"ל בה' דעות פ"ה הל' בלשון ליוו חכמים וגם בפי"א ע"ע ול"ד למש"ל מכמה אנפי כמובן סו"ד דלענין דיבא דין זה שכתבו הרבנים ז"ל צ"ע לע"ד כעת כפי מ"ש :

ולענין אם האשה מוחלת על השמחה נ"ש בתולה ול"ש אלמנה אם פטור או לא בזה איבא פלוגתא דרבו' ז"ל כמש"ל בס"ד בד"ה ולענין אם הכלה נתלתה בתוך החופה בר' דאפי"ה חייב בהוצאת הסעודות עבור אביה ואמה ואפי' אם היא יתומה מ"מ מסתמא שביאה עמו שום קרוב וקרובה וא"כ עבור קרובים הראוים לקרותם ולבא בתוך ימי החופה כנהוג :

והשתא דשנינו שקרו וכו' פשט האי לישנא משמע דקאי אדברי הברייתא דשנינו בה שקרו הובאה לקמן ד"ה ע"א וכ"כ להדיא הריטב"א ז"ל בחי' וכ"כ הרשב"א ז"ל בסו"ד וכ"כ הרא"ה ז"ל כיעוין בש"מ ז"ל וכ"כ הרמב"ן ז"ל בחי' דב"ו כמ"ש בש"מ ע"ש דמש' מדבריו דהברייתא לא שייך לו' שנינו אלא שזה"ז בת' וז"ל ואפשר לפ' דה"ק וכו' וזה הטעם יותר נכון מדקאמר ששנינו דאילו לפי הפי' הראשון שמואל אמר כן ובמשנתינו לא שנינו אלא דגר' דל"מ דה"ט דהרמב"ן דב"ב משום דלא הוזכרה הברייתא בדברי שמואל וכמ"ש הריטב"א בפירושו השני ע"ש הנ"ל מזה דלישנא דשנינו שייך לומר גם אברייתא וע"ע בהש"מ לעיל מזה גבי מ"ש ותנא בחדא וכו' :

אלא דבנגד זה חזי הוית להמבי"ט ז"ל ח"א סי' קנ"ו שכת' ע"ד מרן ז"ל בא"ה סי' ר"ג שכתב ע"ד המבי"ט ח"ל דלא זכר מה ששנינו חכם שאסר א"ח רשאי להתיר וכו' ע"ש ע"ד אלה כתב המבי"ט שם וז"ל ואני אומר כי לא נזכרתי שהוא משנה וידעתי כי היא ברייתא ושאינה ענין לנ"ש וכו' ע"ש מוכח מדבריו דס"ל דלשון שנינו לא שייך אברייתא הפך דברי הראשונים שכתבנו כאופן שי"ל למרן סמיכה מדבריהם וראיתי להרי"א ז"ל בס' עין זוכר באות שין סי' ח' כתב דהתוס' יו"ט פ"ק דאבות מ"ב כתב דלשון שנינו באמר אמתניתין ומתניתא וכו' ומדברי הרב המבי"ט בתשו' ח"א סי' קנ"ו משמע דגם על הברייתא לא יצדק לשון זה וכו' ע"ש וקשה ע"ד איך לא הביא מדברי הראשונים שכתבנו וכ"מ מדברי הרב שבריתות ומרן בכללי הגמ' והי"ש ז"ל בד"ס מהרי"ק ז"ל

ומ"ש לפיכך וכו' דמתבאר מדבריהם בח"מ וב"מ מדברי הי"מ ז"ל בלות בית בסי' ב"ז בהלכות בריותא דהבית שם כמה בקיאות מסוגייתא ותוס' ז"ל דאמרינן בש"ס תנן התם אפילו אבריותא ע"ש רמב"ז יש ראיה לגירסא דשניני הגה בהמבי"ט ז"ל וכמ"ש ול"י :

תוס' ז"ל ד"ה בתולה וכו' ומה דלא תנן בפ"ק דקידושין העבד העברי וכו' דה"ל שול"ל העבד העברי וכו' עכ"ל ראיתי להרב מר דרור ז"ל דכתב ע"ד אלו וז"ל וא"ת כיון דקתי קרא אפילו אי הוה תני העבד עברי לא הו"א עבדו של עברי משום דבהדי מפורש דע"ע דאמר קרא היינו עבד שהוא עברי מבא השמירה דכתב רש"י ז"ל בחומש וי"ל דהע"ג דע"ע דקרא בע"ע וכו' הו"א דקרא נמי בעבד שהוא עברי איירי אלא בעבדו של עברי דהיינו ע"כ וכו' ולאו ודי ספק וכו' צ"ל העבד העברי ואין דיוק וכו' ע"ש ולע"ד אחרי המח"ר אי נחתינן לדרשא דרש"י והיא במכילתא דש"מ דדוקא עבד שהוא עברי ולא בשם ולא ע"כ א"כ היכי שייך למיטעי כמ"ש הרב ז"ל ומו דשם בקידושין בתר השתא מתני' דעבד עברי וכו' תנן ע"כ נקנה בכסף ובשטר ובחזקה וקונה את עצמו בכסף וכו' דש"מ דרישא דמתני' דעבד עברי איירי בעבד שהוא עברי ושניין דיניהם דא מן דא ועיין בהריב"ש בי"ד סימן רכ"ז ובהש"ע שם סכ"ג ועיקר קושיתו כ"ל הכונת התוס' הוא לומר דהגם דמתוך דברי המשנה שם מובן דאיירי בעבד שהוא עברי וכמ"ש מ"מ מלבד לאות כלשון היה צריך להוסיף ולכתוב העבד העברי ולא זו הדרך ד"מ בכתיבת שום שטר דאע"ג דכותב אותו הדם שאינו בקי כ"כ וא"מ בשר דמובן הדבר מתוך השטר אפי"ה מי שהוא בקי כותב אותו בלאות לשון כדאוי לכתוב ה"כ י"ל דכוותיה :

ובהיותי בזה עם התה"מ מוכ"ן כמוה"ר יוסף הכהן איתם ולה"ה הק"ל ע"ד מדכתיב בפ' וישב בא אלי העבד העברי וכו' את"ר והירלתי לו דלשון תורה לחוד ולשון חכמים לחוד וזהו שדייקי התוס' לכתוב ואין דיוק הש"ס וכו' וכהני אחי שפיר מ"ר כנוי הגדול בזה וכן מדכתיב האדם הגדול בענקים וכה"ג מ"מ טובא ומה גם דהתם ביוסף איירי דיבור ארונתו כדרך כעס ושימה בעלמא וגם דהי"ל מעלה גדולה לגבי אדונו מלבד בגלותו גדולה בבית ובשדה דשייך לומר העבד העברי וכמובן ועיין בתוס' יו"ט ז"ל בר"פ מה שתירץ עוד שם ובהרמ"ז והשו"ל ז"ל ובהרב תור חדש ז"ל לקידושין בהקדמתו להמ"ש ובמתני' רפ"ז דיבמות רפ"ז אלמנה לכ"ג וכו' ושם רפ"ח הערל וכו' ועיין בתוס' קידושין ד"ב ד"ה האשה ומ"ש בסו"ד דהא גבי יבמה וכו' ומ"ש שם רש"ל ומוהרש"א ול"א ז"ל וכמ"ש שם הרב אליה רבה ז"ל דהקשה ע"ד מוהרש"ל ז"ל דהרי ביבמות דקי"ח תני באמצע הפרק האשה שהלכה וכו' ע"ש וי"ל בפשו' דשאני התם דהא דתני בריש הפרק דקי"ד ע"ב האשה שהלכה וכו' קתני סיפא נ"כ האשה וכה"ג שם בפ' עשרה מ"א ומ"ג וע' בפ"ז מ"ד ומ"ה ועיין בס' כו"א ז"ל ודוק

תוס'

תוס' ד"ה ליום הרביעי ולא בליל חמישי כדקאמר וכו' עכ"ל עיין במ"ש מוהרא"ח ז"ל בחי' דהתוס' בזו לאשמועינן חידושא שהכריחם דאילו מתחלי' עלמא ה"א וכו' ע"ש ואין להקשות ע"ד דברי דבריהם נראה דהוא ש"ס ערוך לקמן ד"ט ע"ב דאמרינן אמר אביי אף אנן נ"מ בתולה נשאת ליום הרביעי ליום הרביעי אין ליום חמישי לא מ"ט וכו' משום איקרורי דעתא וכו' הנה מבואר בדבריהם וא"כ קשה ע"ד דמה בזו לאשמועינן די"ל דאי מדברי הש"ס ה"א דהוא מ"ל דהש"ס לא אתא לאפוקי נישואין ובעילה בליל חמישי אלא לאפוקי נישואין בערב יום חמישי בערב הלילה ליל חמישי וה"ק ליום רביעי דהיינו בער"ב יום רביעי דיעשה הנישואין והבעילה בליל חמישי אין אבל ליום חמישי דהיינו ערב יום חמישי לעשות בו בפרק הנישואין והבעילה בליל ששי לא דחיישינן לאקו"ד עד יום ששי הכא דהוי זמן רחוק וכ"מ לפי"ז דנישואין ובעילה בשעה אחת ש"ד אמטול הכי בזו התוס' לאשמועינן דז"א דנישואין ובעילה באחד לא ש"ד מטעמא דכתבו והא"כ דהשתא לפי"ד יתפרש הסוגיא בזאת דלקמן דקאמר ליום הרביעי אין וכו' דר"ל ביום הרביעי בנישואין והבעילה בליל חמישי אבל ביום חמישי דהיינו בליל חמישי הנישואין והבעילה באחד לא דחיישינן שמא לא יבעול באותה הלילה דליא בקיבה וכו' ויבעול בליל ששי ויבא לאקו"ד עד יום ששי הכא והשתא א"ש מה שמוהרא"ח ז"ל לא עלה עד"ז הסוגיא דלקמן הנז' בן אמרתי בלומדי דבריהם ושוב נזדמן לי ס' הכ"מ אות אמת וראיתי שם בחי' מהרי"ף ז"ל שהקשה ע"ד מההיא סוגיא דלקמן הנז' ופירש דבריהם בע"א עי"ש ולעד"נ כמ"ש וכן בדין מדלא הביאו סוגיא דלקמן הנז' ובדרכם בכ"מ ועמ"ק לי ע"ד בעיקר פירושו במ"ש דהיא גופא כונת הש"ס דלקמן וכו' הבל ז"א וכו' ע"ש דאפרי המחי"ר ל"מ דהתוס' ס"ל דסוגיא דלקמן כפשטה אזלא וכיעוין בש"ס דלקמן דף ה' ע"א דבתולה נשאת וכו' ולאקו"ד דחד יומא ל"ח וביעויין בריטב"א ז"ל שם בשם י"מ וכן בדברי הרשב"א סו"ד בש"מ ז"ל ובהרא"ש ז"ל בשונין וא"כ א"ש דבריהם בחס"ל ועיין במוהרא"ח שם ובשקר"א ודוק בי קליתי :

תוס' ד"ה שאם היה לו וכו' וא"ת התינח וכו' עכ"ל עין פירש"י ד"ה דהקשו כן התיעיב עליו המקח וכו' ותירצו ע"ש ובפ"מ שם ובריטב"א שם ובהג"מ ז"ל ועיין בהפ"י ז"ל מ"ש ע"ד שלע"ד אחרי המחי"ר ל"ז להבינם מכמה אנפי · בא"ד וי"ל דהתם קאמר זנות וכו' עכ"ל גם לפרש"י א"ש אירוסה דנהי דמ"ל ערוה דשכיחי מ"מ התראה ל"ש וכיעוין בשבועות ד"ה ע"א דאמרו ס"ד אי במזיד וגו' ומשני במזיד ולא התרו וכו' וכ"ה בערכין דט"ו ע"א ועין בריטב"א שם ובמ"ש הרא"ש ז"ל בשונין ועפ"ז א"ש מ"ש ע"ד כ"ש א"ע ועין בהפ"י ובמוהרא"ח ז"ל ע"ש תבין בתוס' הרא"ש ז"ל דתי' ב' תירוצים אחרים ע"ש וי"ל :

תוס' ד"ה ותנשא באחד בשבת לא בעי לשמוי וכו' עכ"ל עמ"ש מוהרא"ח ובחידושי מוהרי"ל ז"ל · אלא דעיקר הכרחו ל"מ לע"ד די"ל דהמקשן ס"ד דמאי דתנן בתולה ליום הרביעי ר"ל דגם הבעילה הוי ביום הרביעי ול"ח לאקו"ד ובס"ד דבעיין לקמן ד"ה ע"א אלא בריא דס"ל להתוס' דמסתמא המקשן הוה ידיע הא בריתא דב"ק דלקמן וראיה לזו דהרי בשיטת דמשנינן שני ולאתנה ביום חמישי ומ"ט וע"כ דה"ט משום ברכה דדגים ומיגה דרישא ש"מ משום ברכה דאדם או משו סוית למוהרי"ל דבתב עמ"ש עוד התוס' שלפנינו וז"ל וב"מ לקמן דאמר בטעמא משום ברכה אבל משום אקו"ד לא ומאי נ"מ א"ו וכו' ע"ד אלו בת' הר' וז"ל ואין להקשו' הנ"מ דלקמן בעי למפשט מהאי דיוקא דנבעלת ביום חמישי וכו' ע"ש מה שתירץ

ולע"ד נ"ל לומר דודאי פשיטא להו להתוס' דלטעמא דאקו"ד אי עבר ונסיב דהוי עבריינא דה"ה עובר ער"ח ככל עובר ער"ה ומה גם בהאי דינא דהוי שינ גדול לאורה דשמא יתקרר דעתו ויוציא שם רע אפשר שיתברר ע"י עדים דזינתה תחת בעלה ובדתנן בכתובות ד"ד ע"ב וכן בעירובין דב"ה ע"ב אלא מאי דלא ברירא להו לגבי טעמא דברכה דהגם דהוי תקנתא דרבנן מ"מ אי עבר ונסיב ביום אחר דליכא ה"ט אי הוי עבריינא או לא דיש לדון לכאן ולכאן ואשה אמרו עבדור ה"ט דברכה ל"ק ביה עבריינא ועי"ז הביאו מ"ש לקמן דקא מבע"ל אי מותרת לבעול ברביעי או לא אי חיישינן לאקו"ד או לא ופשטינן לה מהאי בריתא דב"ק דקתני בתולה נשאת ברביעי וכו' בטעמא משום ברכה אבל משום אקו"ד לא והשתא א"ש איתא דנהי ה"ט דברכה ג"כ אי עבר עלה מיקרי עבריינא א"כ מאי נ"מ בין ה"ט לה"ט הרי עכ"פ אינו יכול לישא ולבעול ברביעי ואפילו אם יאמר לא נח"ל בברכה נ"מ בים א"ו דה"ט דברכה אינו אלים ול"מ תקנה דרבנן דאינו אלא שעצה בעלמא שלא לבעול ביום הרביעי דהשתא בפי"ז אי אמר לא נח"ל בברכה ש"ד ול"מ עבריינה משא"כ לפום טעמא דאקו"ד או א"ע קרינן ליה עבריינא כיון דה"ט אלים טובא ובמש"ל נבמ"ש רש"י ז"ל שם ככ"ל ועיין בפ"מ פירוש' ר"פ ר"ש בר קפרא ועיין מ"ש הב"י ז"ל ע"ד התוספות שלפנינו עי"ש :

ולע"ד אחרי המחי"ר נ"ז להבין דבריו כן בעיקר יסודו מ"ש בפי' הסוגיא וכן מה שהקשה בסו"ד ובניחו בקושיא דלע"ד היכר ברור דאי משום ברכה בעי למיהב לה מזונות ודו"ק · ועיין במ"ש מהרש"א ז"ל ומיהו לא הוה אצטריך למימר אלא דשקדו יום אחד וכו' עי"ש ובמ"ש ע"ד הרב מקום שמואל ז"ל בליקוטיו דל"ק כלל דהיצטריך לה"ט במקום שב"ד קבועין וכו' ובזה נ"ל ליישב קושיית המקשן דפריך בד"נ מאי שקדו וכו' דפירש"י וכו' ולדידי א"ל וכו' ע"ש · ולע"ד נ"ל דהיא גופא כונת קושיית מוהרש"א משום דרהם לרש"י לקמן שם דמוכח דהכין ים"ש שמואל בשונין ותנשא באחד בשבת הוא מדר"ע וגם התוס' לא נתכוונו שם ע"ד כפירוש דנח"ל בפירושו

בפירושו מפו"ה הילך מוהר"א לשנויי כע"ה ועיין בתוס' בסוגיין ד"ה מפני מה ובמ"ש בס"ת בסוגיין ע"ד הרה"ה ז"ל ע"ש · ומ"ש מהרש"א בחידושו וז"ל והפ"ל דקושטא קאמר וכו' ע"ש · לאו היינו מכח הברייתא אלא מסברא דנפשיה דשמואל דס"ל דמסתמא משתה של חתן שבעה ימים בעי שלשה ימים של הזמנה מקודם ועיין ג"כ בהרב אליה רבה ובהפ"ש ז"ל ובעיקר הברתי של הפ"י ממ"ש רש"י ד"ה לפיכך דכתב ר"י קא"ל ע"ש · נ"מ לע"ד חדא לפי מ"ש דלפי"ד מהרש"א בחידושו שמואל לאו מדברי הברייתא הוא דקא"ל אלא מסברא דנפשיה וע"ש בדבריהם והו רי"ל דלא הת"ל לרש"י לפרש דשמואל קא"ל דהרי בלישנא קמייתא דשמואל לא אידכר לה להאי סיפא דלפיכך וכמ"ש הריטב"א ז"ל והנה עמ"ש מהרש"א ז"ל בבי"ד וז"ל וכ"מ אם הגיע זמנה ביום ב' וביום ג' א"מ לה מזונות וכו' אבל א"כ הוא אם הגיע זמנה ביום חמישי וביום השישי יעלה מזונות וכו' ע"ש · ע"ד אלו חלק הפ"י בסוגיין ד"ה שקדו וכתב דמשמעות לשון כל הפוס' משמע דמחמת ט"כ נמי א"מ לה מזונות אם הגיע הזמן בחמישי כגון במקום שאין ב"ד יושבין אלא בשני ובחמישי דלא כמהרש"א וכ"כ מלשון רש"י בד"ה לפיכך וכו' עי"ש · ולע"ד מדברי הפוסקים ז"ל ל"מ כיון שלא כתבו כפי' הפך דבריו וגם מדברי רש"י הנז' ל"מ מה"ט שכתבתי לעיל אלא שמדברי ה"ה ז"ל בפ"י מה"א הי"ט נראה דלא כמהרש"א שכתב שם עמ"ש שם הרמב"ם ז"ל הגיע זמן וכו' ולא נשאת נתחייב במזונותיה וכו' ואם הגיע הזמן באחד בשבת או בע"ש אינו מעלה ל"מ באותו היום מפני שאינו יכול לכנוס וכן וכו' וכתב שם ה"ה ע"ד וז"ל ואם הגיע וכו' מפורש בגמ' פ"ק דכתובות ד"ב בא' בשבת מפני שאינו זמן כניסה וע"ש מבואר וכו' וכל שאין העיכוב מחמתו א"ח במזונותיה וכו' ודע שאם היא בתולה ואין שם ב"ד יושבין אלא בשני ובחמישי א"ח במזונותיה עד יום רביעי שאחר הגעת הזמן שהרי אינו זמן כניסה עד יום רביעי וכ"כ וכו' ע"ש ונראה דכוונתו לומר דאפילו אם טרח ע"ע הסעודה ג' ימים מקודם דליכא משום שקדו אפ"ה כיון דמשום ט"כ אינו יכול לכונסה עד יום רביעי א"ח במזונותיה כ"א בהגיע יום רביעי ולא כנסה דהרי עלה דהרמב"ם קאי דכתב שם ואם הגיע הזמן באחד בשבת וכו' א"מ לה מזונות באותו יום ומדכתב באותו יום נראה דביום ב' מעלה לה מזונות וע"כ דאיירי באופן דראוי לכונסה והיינו בשכבר טרח ליה מקודם ע"ע הסעודה וגם איירי באיכא ב"ד בעיר בכל יום כמתבאר שם מדברי הרמב"ם שם בהלכה י"ד וט"ו ובה"ה שם וזהו שדקדק ה"ה שם בה' י"ט וכתב דאם היא בתולה ואין שם ב"ד קבועין אלא בב' ובה' אינו חייב במזונותיה עד יום רביעי שאחר הגה"ז שהרי אינו זמן כניסה עד יום רביעי ע"ש דלפי"ז מתבאר מדבריו דאפילו בענין דל"ש משום שקדו אלא משום ט"כ דהויא משום תקנת דידיה אפ"ה אינו חייב במזונותיה כיון דאינו יכול

ב

לכנוס מת"ח משום ט"כ ולפי"ז הה"נ בהגיע זמן בחמישי ושישי דהגם דהוי עבור ט"כ דהוי תקנת דידיה א"ח במזונותיה וכ"מ מתוס' דברי ה"ה שם שכתב שכל שאין העיכוב מחמתו א"ח במזונותיה דר"ל דכל שאין העיכוב מחמתו דהיה יכול לכונסה בשופי ואין ת"ח מעכבתו כההיא דכתב הרמב"ם שם הגיע זמן וכו' ולא נשאת נתחייב במזונותיה אלבד האופן שהוא א"ח במזונותיה כיון דת"ח מעכבתו והיינו כמ"ש דש"מ מזה דלא כמ"ש מהרש"א וכ"מ מדברי הרב ז"ל בש"מ בסוגיין בד"ה ויש לי לפרש בע"א שכך הבין ר"י דברי רבי וכו' עד מ"ש בסו"ד ואיהו מקלת הלי בת"ו למקריים מעוכב מת"ח לפוטרו ממזונות דלא קמחייב במזונות אלא היכא שכל העכבה מבעל וכדדייק לעיל מדקתני ולא נישאו והפ' וכו' ע"ש · וכ"מ מדברי הריב"ה ז"ל בהה"ע סי' כ"ו ריש סעיף ה' וכן מדברי הש"ע שם במובן ויתר מזה נ"ל דגם מהרש"א לא כ"כ לפסק הלכה דא"כ הול"ל וכן אם הגיע ביום חמישי וכו' ע"ש וכן ממ"ש יעלה לה מזונות וכו' דהול"ל מעלה לה עד"ש קודם לזה כי האי לישנא וממה שלא כ"כ אלא א"כ וכו' יעלה לה מזונות נראה דכוונתו לדקדק ע"ד התוס' כפי מ"ש שם דא"כ נ"מ דין חדש אם הגיע זמנה ביום ה' דיעלה לה מזונות כלומר ול"מ כן מן מפשטא דשמעתא והן מדברי הפוסקים כנ"ל · הנ"ל לענין (הלכה) דאם הגיע זמן ביום חמישי וביום השישי דאינו מעלה לה מזונות אפי' דהוי לתועלתיה דידיה כיון דעכ"פ העיכוב הוי מצד ת"ח ולא מצידו וכ"מ מדברי הריב"ש שהביא הש"מ ז"ל בסו' ד"ה עוד כתב הריב"ש ז"ל בחידושיו וכו' ע"ש וכן מדברי מרן ז"ל בתי' בסוגיין סו' ד"ה ועי"ל ע"ד רש"י ז"ל ע"ש · ושוב זכיתי ומצאתי בירושלמי דתני' פ' אעפ"י אההיא מתני' דתני הגיע זמן ולא נישאו וכו' דאמרו שם וז"ל אמר שמואל אפי' דר"ב והוא שבלם הזמן ברביעי והדר בעיה בלם הזמן בשלישי וכה' ואמרינן דשב"ג בשם רי"ו בי ר"ח ולוי תרויהון אמרין נעשה כמי שתכשה סופרים כלומר שמעוכב מת"ח הוא מחוכש מליסא עד רביעי ולפיכך א"מ לה מזונות וכ"מ בסוגיין במ"ש הפ"מ שם וכן הפ"י ז"ל שם ע"ש ומתקימתא על הפ"י ז"ל שלא נסתייע מדברי הירוש' הללו וצ"ע · באופן דנ"ל לענין הלכה דאם הגיע זמנה בחמישי או בשישי במקום שאין ב"ד א"מ"ל מזונות · וכמ"ש ·

שם תוס' ד"ה ליום הרביעי ולא בליל חמישי וכו' עכ"ל עמש"ל ע"ד וראיתי להרב אליה רבה ז"ל דהקשה ע"ד רמב"ל לדייק הכי נימא דאתא לאשמועינן דל"ח לאקד"ר ביום ד' כדלקמן ד"ס וכו' ע"ש ולע"ד אלבד די"ל דהתוס' לא כ"כ אלא מסברתם וכאשר מתבאר מדברי מהרא"ח ז"ל בתי' וכמש"ל ענ"ל גם לפי פשט דברי התוס' דה"ט משום דראו בברייתא דב"ק דלקמן שם דקתני בתולה נשאת ברביעי ונבעלת בחמישי משום ברכה די"ל דמאי ל"ק נשאת ונבעלת בליל ה' משום ברכה ואי משום דביום ד' מותר לעשו' שניקס קא ל"ק הכי בהדיא אלא דמטעם ברכה דקתני

דקתני הוא דשמ"ל וא"כ ליתני כמ"ש אלא דמדקתני בשבת וכו' ונבעלת בחמישי נראה דאתא לאשמועינן ע"כ דבליל חמישי לא ומש"ע דכ' התוס' גם במשנתינו ועיין בתוס' ר"פ ותו פיון דלש"ד דשכעיין כ"ל כמ"ש התוס' א"כ גם להשפטן ש"ל למימר שכי כדי שלא ישתנה הדין בין הש"ר לאח"ז וגם כיון דהוי מילתא דשכיחא ועפי"ז י"ל שקושיא אחרת שהקשה שם מענין שקדו ע"ש · ומה גם דשקדו ג' ימים מילתא דשכיחא הוא דתני כהכי ודו"ק :

שם גמ' פירסה נדה וכו' כי קכ"ל שלא כשעה וסתה וכו' (הג"ה) לענין הלכה לפי מסקנא דלקמן נראה דאין חילוק כדבר דומיא דחלתה דא"מ לה מזונות וא"ש ר"א כל אונסא לא אבלה דכולן שויים לדינא וכ"מ מסתמיות דברי הפוסקים וכ"כ הח"מ והב"ש ז"ל בא"ה"ע סי' כ"ו ע"ר בש"ע שם ס"נ ע"ש · ועין ברנא"ש ז"ל ר"פ אעפ"י גבי בעיא דרהט ... פירסה נדה וכו' ע"ש וסלקא בתיק"ו ... פירסה בעת וסתה אבל שלא בשעת

א"ל נסתחפה שדהו וברתוכה כפ"...

ולכאורה דבריו תמוהים דהרי ... לספק וכהשר הל"ע ... ז"ל ח"נ סי' כ' דנ"ו ע"ג ע"ש וכן ... יו"ט הקשה כן והנ"ע ע"ש · ודברי הנ"ה ... הביאם הב"ח ז"ל בא"ה"ע רסי' ס"א וכה' ... ח"ע שם בפ"ק ד"כ ע"ש · ומלבד ד... ברתוכה בפ"ק גם קשה ע"ר כמ"ש · וכנ ... ז"ל שם ס"קא הקשה ע"ר בקושייא הנ"ל הנ' ובתב ליישב דהגא"ש איירי בפירסה אחר שנכנסה לחופה ע"ש ·

ונלע"ד שצר לדבריו מהשם ע"ר הרמב"ם דהביא הרא"ש ז"ל שם דכתב דלא תנשא עד שתטהר וכתב הרא"ש ע"ר דנראה דראייתו היא מהביא דריש מכי וכו' אינה יכולה לכנוס וכו' והטו"ר אלו כתב ההגהות הנ' ונ"ל דפירסה וכו' ותמהו הפש ע"ר הרמב"ם הללו ולא ע"ע בעיית הג"ם דעסיק בה הרא"ש מקמי הכי אמנם כיון דאיירי אחר דנכנסה לחופה א"ש דהרי לפי דברי הרמב"ם ז"ל דס"ל דלא תנשא עד שתטהר ע"כ דאיירי אחר דנכנסה לחופה וכו' וכמו דכן דייק ד"ה שם לומר נכנסה לחופה ופירסה וכו' דבלא"ה אינו יכול ליחד אותה וכיבוין בסר"כ ז"ל בב"מ שם ובסוגיין והשתא ע"ר אלו דהרמב"ם ז"ל דאיירי במ"ש חילק ההגהות בין פירסה בשעתה לשלא בשעתה ובכן לא היה יכול ההגהות לב"כ ע"ר הרא"ש הקודמין דפרי שם הכריח הרא"ש לומר דהבעיא איירי דפירסה קודם החופה וה"ע משום דחולק ע"ר הרמב"ם וכמ"ש הח"ז ע"ש · ובכן הו"ל להח"מ לבסתייע עלמו כמ"ש · ועין בהגהה הנ' אח"ז ודו"ק ·

ובמ"ש בסוגיין אח"ז אי דמעכבי הונהי אתאו ונ"מ לומר הרא"ש ז"ל בתשו' ח"א סי' ל' באדם שפרין נותן לגרש את אשתו ומלד תקנת רנמ"ה אינו יכול לגרשה דא"ל מזונות ע"ש · וו"ח ע"ר וכהשר האריך בר"ו הרב שיה ננב ז"ל בתשו' אה"ע סי' ח"ו דע"ו ע"ד ע"ש לענין הלכה ובהדומה לי דבת"ת בתשו' בד"ו ובעת זיני וגבר :

שם אולימא משא דתנן ה"ז וכו' ודילמא לאפוקי מדרבותינו וכו' בגמ הר"ן ז"ל בהלכות כגיטין פ' מ"ש אמאי מקניקין כתב וז"ל ותמהני סך מתני' מיותרת היא דהרי גוונא דידה מרישא שמ"ל וכ"ל דה"ק דש"א כשי דאם וכו' ה"מ היכא דקלא וכו' אבל הכא דקלא כה"ל באתי וכו' א"כ שד"א וכו' ע"ש · עד סו"ד ומביא דבריו התוס"ט ז"ל שם וקוו הוית לששע"ה ז"ל בפ"ע מה"ג ה"מ דק"כ ע"א דכ' וז"ל ויש לתמוה עליו איך אשתמיט מיניה סוגיות הלוו דק"ל לתלמודא וגופא קושית הר"ן ז"ל ומתרלינן לאפוקי מדרבותינו וכתבו התוס' שם ד"ה ודילמא דמירשא וכו' ע"ש · ולדידן דקי"ל אין אונס בגיטין וכמ"ש הר"ן שם וכו' מתני' לדיוקא אילטריך שדוקא מת הוא דא"נ הא חלה הרי זה גט משום וכו' ונ"ע ע"ש · ולכאורה היא קושיא אלימתא ע"ר הרבנים הגדולים הללו ואמנם נלע"ד לפום קימר הנושא להלין בעדם ואומר כי דעתם ז"ל היא דבפשטו כילה לומר שמתני' לדיוקא אתא ה"ד כשהדיוק הוא אלים דע"כ נ"ל הכי משא"כ גם לאחות לומר דלא אתא מתני' לדיוק הכות אלא לע"א או דלגופה אתא המתני' או לא למדינן הדיוק הפוא · ע"ש כשו' לעולם וכו' והיא גופא קמ"ל וכו' עוד אביא מ"ש הראשונים הוכא דבריהם בהש"מ ז"ל דהוק"ל עמ"ש בסוגיין דילמא לאפוקי מדרבותינו וכו' דהרי גם זה מרישא שמ"ל דקני ה"ז ניעוך א"מ וכו' ולרי"ו הוי כמו משום והרבה קירולים כ"כ ובינגיין שם ובתוס' בסוגיין ד"ה דילמא · אמנם ראיתי שם שהביא משם הריטב"א ז"ל דמיין וז"ל וז"ל אי לאו סיפא הו"א כדאמני במוקה בפירוש הוא דפליג אבא דמתני' דלא א"כ הא דא"ל כאתי מכאן ועד י"כ חדשים הוי גט ודבוקינו דהקירות נוו בפירוש לינשא קמ"ל ווס בתירוץ נראה יפה וכת"ל וכו' ע"ש · ונראה דלא נת"ל תי' האחר והוא התירוץ התוס' ז"ל בסוגיין ד"ה דילמא ע"ש · וכ"כ הרא"ש בתוס' וכן הריטב"א ז"ל כמ"ש בש"מ ועוד הירלו ע"ש · משום דכ"ל שהם דהוקים במוכן · והשתא א"ש דברי הר"ן ז"ל הנז' מקו' הבע"ה הנז' משום דלא נח"ל להר"ן לומר דמתני' אתא לדיוקא דהא חלה הו"ג לפי מאי דקי"ל בהלכה יעזרל"מ מהאי מתני' לומר כן דהא י"ל דה"ה חלה דיש אונס ומתני' עיקרא לא בתה אלא לאפוקי מדרבותינו דא"ש יותר דבית גופא מאי דתני בתתני' הו"ג א"ל באתי אתיא לאפוקי מדרבותינו כמ"ש בסוגיין והוא בעיקר ומשום דגם ע"ז קשה דגם ד"ו מתתני' דלעיל דה"ז ניעוך א"מ וכו' · שת"ל וכקו' הראשונים והיא קושיתו של הר"ן דהוק"ל ותמהני כבך מתני' מיותרת וכו' ע"ז תירץ כ' תירו' שראשון מה שתיר' הרשב"א ועיין · ג"כ בתו' הרמב"ן ז"ל בבש"מ וכן בבי עי"ש בתופן דנ"ל לפי"ד דעיקרא של מתני' הו"ג אתא לאפוקי מדרבותינו וכמ"ש בסוגיין ולפ"כ דלפי מאי דקי"ל בהלכה אמרינן דגם לדיוקא אתא ובהלכה אלא דמבל מקום נ"ל דבולה לשבי הוא דאתא דוקא ובמש"ל בנ"ל ·

ודרך אגב ראיתי להר' בק עשיר שם בגיטין פ' ו מ"ש הדקדק בבבות מתני' דמ"ל באתי וכו'

וכו' עד יב"ח דאמאי לא תני ל' יום כמו דתני במתני' דלעיל מינה ע"ש מה שתירץ והרב הו"ל ז"ל שם · ולע"ד כ"ל לומר דמשום דבמתני' דלעיל איירי כלא מת בה"ל למנקט שלשים יום לקרב החיים משא"כ בהסיא מתני' דא"ל באתי וכו' דאיירי במת ניחא ליה למינקט זמן ארוך להרחיק הנזק וכמ"ש והכהר לשון ערומים כמ"ש בה"ם ריש פ"ק דפסחים וגם מתניתין דאחר זה ה"ש ג"כ עד"ם כדכתיב וכתרא בחיים ככ"ל ·

שם דילמא

לאפוקי מדרבותינו וכו' כתב מוהרי"ל ז"ל בס' זרע יצחק דקשה דמ"מ מדברי רבותינו מוכח דאין אונס בגיטין ותירץ הי"ל דבתרתי פליגי ע"ש · ולע"ד הוא דוחק לאפושי פלוגתא וכמו שכן ראיתי להרמב"ן ז"ל שדחה הא' תירוצא מט"ז ושוב כתב ליישב די"ל דאיירי במתנה כבריית דאפילו אם יהיה לו אונס דלבוי גיטא ע"ש וכ"כ הרא"ה ז"ל בש"מ וע"ע במ"ש הרמב"ן הו"ד בש"מ ז"ל רב' וז"ל וס"ד דילמא לאפוקי מדרבותינו היכא מאן דק"ל ולא מרישא ש"מ דהא רבותינו כרי"ו ה"ל וכו' ואני אומר דרי"ו עדיפא מדרבותינו דאילו רי"ו אפילו כלאח"מ אית ליה ורבותינו ל"ל היכא דהוי כמיתה כל היכא דלא א"ל מעכשו וכו' ע"ש וכ"כ אח"ז בשם הרא"ה ז"ל ע"ש וכה"נ כ"כ אח"ז בשם הריטב"א ז"ל ע"ש וכן כתבתי לעיל בשם הר"ן ז"ל שם בגיטין כדי ליישב דבריו מקו' הרשב"א ז"ל ע"ש אלא דמדברי הירו' שם בגיטין פי' מ"ש שלא אין נראה כן דאמרו שם אמתני' דזה גיטך א"מ וכו' זה גיטך לאחר מיתה לא א"ב ח"ל ורבותינו אמרו הז"ב מנו רבותינו ר"י בגיזה וכו' ע"ש · ואילו לפי"ד דכו' שנו' כבר ל"פ וי"ל כיצוין כסו"ד הריטב"א שנו' והר"ן ז"ל שם בסי"ד וע"ע בפי' הרמב"ן שם סו"פ מ"ש ועי' לתפ"מ ז"ל שם וע"ע כמ"ש הרמב"ן בש"פ הא"ז וז"ל ואיכא מאן דמפיקא דרישא הויא כשטר וסיפא אפי' בע"פ סו"א וכו' כי הביא סוגיית דפסח דאמרי' וכ"א וכו' ע"ש · דלכאורה ל"ז לס"ד דפסח מוכח דכשטר עדיף מבע"פ לומר זמנו ש"ם וכו' וויותר קשה דמביא ראיה מתמן וכ"ל דע"ם סיכה נפל ע"ר במוכן וק' על בש"מ דלא כיכה מזה ולתקן דבריו על מתכונתם ·

עוד הוי קשה לבש"מ אח"ז דמביא מ"ש בש"י משם הרא"ד ז"ל דכתב דע"כ ל"ק רי"ו זמנו וכו' עליו אלא בש"מ דעלמא דבקנאי כתיב בש"מ וכו' אבל בגיטין אין דוק לכתוב הקנאים כנס אלא בע"פ מקנה וכו' ע"ש · וכשמיתי ל"ז לס"ד דהוי בגיטין דע"ז ת"א וכ' שבוהר דרי"ו גם בגיטין ס"ל זמנו וכו' עליו וכ"ש משו' דקאמר דילמא לאפוקי מדרבותינו וכו' והיינו דס"ל בת"ר דס"ל זמנו וכו' כמ"ש שם בגיטין וכה"נ הוק"ל להרמב"ן ז"ל הו"ד בש"מ בסוגיין על מ"ש דת"ק מודה היכא דשוכיר שיטה דלא אמרי' זמנו וכו' דמהסיא סוגיית מוכח איפכא ע"ש · וזו הוא הק' על הש"מ דלא עמד בזה · וע"ע בתה שהק' הופרי"ל לקו' הנ' במתנת לשכ"מ ע"ם וכן ני' בשם הרשב"א והרא"ם ע"ש · ותליקי עוד לתוספ"ב

מ"ם מסם י"מ ומס שהקשה ע"ד ע"ם · וביה קא בכונה אלא דאם כיון לסלה"ם ז"ל דתירן כן ע"ם י"ל דבריו דאיבו לאו טעמא הוי משום דסיפא הוי כמעכשיו ומשום דלא ניח"ל דתיפול קמים יבם הוא דכ"כ אלא ס"ע כמ"ם שם דמעכשיו שאני דהורה דכתן הרשות בידה דאם רולה דותא נט מעכשיו בלי סו"ח ואם רוצה לאחר יב"ח א"ל כא יהא כן ע"ם דהשתא שפיר בהכו התוס' ז"ל דהשתא לא אסיק אדעתיה ה"ע דנח"ל דלא תיפול נכי יבם כלומר דלפי ס"ע שפיר י"ל דאי הוה תני חלה לא היה אתי מת מכ"ם אפי' כלא אמר מעכשיו דל"ם להו מלד הסברא וכמ"ם מוהרי"ל ז"ל בסו"ד ע"ם · ואולי הוא מער אחר דל"ם לומר בכונת דבריו כמ"ם · ועיי"ן בכס"מ בשם הקינט' וז"ל וכתוב בק' יהשה איך מיישבים זה שאומר וכו' [illegible] כאתי לא אסיק

רש"י [illegible] וכו' דאי ס"ד חלה [illegible] וב"ם מת עכ"ל וכס"ב כהכו [illegible] מת הוא וכו' ע"ם והק' מוהרי"ל [illegible] ס"ד לומר הכי דהא קתני סיפא [illegible] ז"ל באתי הו"ב וויותר קשה לא"ד וכו' [illegible] ז"ל וכו' וגם קשה לפי' התוס' [illegible] · והלא"א ז"ל בבית קו' זו דמוהרי"ל [illegible] ז"ל וכן ע"ד התוס' המז' וכתב [illegible] דמה דקתני סיפא דהז"כ ואינו [illegible] משום דקאמר מעכשיו א"ל באתי וכו' דכתן [illegible] וכו' ע"ם · ולבאורא דבריו ק"ע מ"ם [illegible] תמיך ונראה ע"ד התוס' דסוגיין ד"ה מת [illegible] דקתני כסו"ד דהשתא לא אסיק אדעתיה דנח"ל דלא תיפול וכו' ע"ם דהק' הר' ע"ד בפי' מ"ם [illegible] ז"ל שם דילמא שם דוקא דכל עלמו וכו' ונראה דה"ע מדכתב מעכשיו וא"כ למה הוצרכו לומר דהשתא וכו' ותירץ דביון דמ"ם התוס' הוא לס"ד דה"ע דליכא גם משום אונס כ"ל דאין שם משום אין גט לאח"מ והיינו כשנאמר דמ"ל בסברא דביוניי דהשתא יחן בשטר הוי במעכשיו וכו' ובזין שכן צ"ל בתבית דלא אסיק אדעתיה וכו' בש"ם התוס' ע"ם · והוי הוא עלמו כתב לעיל בה"ד גופיה כדי ליישב קו' מוהרי"ל דהשתא איירי כאומר מעכשיו וגם לא איירי בזה ולומר דגם"ל הוא דסיפא איירי במעכשיו דוקא אבל השתא דלפום ס"ד דהתוס' דלעיל דכתבו דאי חלה וכו' משום אונס ר"ל דסיגי כתוב בו מעכשיו אבל כתיב ביה זמן וכדעת רבותינו ובש"ם הרב בדיבור הב' ס"ם קשה אדרבא רבותינו זמן הוי במעכשיו וכהדא קו' מוהרי"ל דלעיל להוכחה וגם לומר דלמבין מ"ם התוס' דהשתא לס"ד דבה"ל דתיפול קמיה יבם י"ל"ם כיון כתוב בבריית מעכשיו לכתוב בו זמן לשיר גם לסברת רבותינו אין בראה לחלק בכך כמ"ם וק"ל ·

הן השתא דאתיי' להרב"ן ז"ל הוק"ל קו' מוהרי"ל ז"ל ע"ד התוס' והרש"י ז"ל וכיון"ל כמו שתירץ הלא"א ע"ם · וא"כ קשיא ליה דשם יבמה למ"ם התוס' דהשתא לא אסיק אדעתיה וכו' הביאו הלס"ב דקסיק אדעתיה והוא' בקומר מעכשיו לקט בוסר

עמוד וכו' כלח"א הנו' די"ל דס"ל במ"ם התוס' דהשתא לא אסיק אדעתיה וכו' ר"ל באומר א"ל באתי וכו' ולא אמר מעכשיו דבאומר מעכשיו הוס פש"ל וכמ"ש בש"מ אח"ז בשם הקונטריסין ז"ל ע"ש · וזו משום קו' מוהרי"ל על י מ כן ואפשר דאותם הי"מ הם הקונטריסין הנו' ועמש"ל · מ"מ י"ל דמה שתירץ הקו' יתרץ הש"מ נ"כ · שו"ר דע"ד הש"מ ל"ק משום שככר כיאר דכריו לומר דמ"ם התוס' ז"ל והשתא לא אסיק אדעתים וכו' ר"ל דכמה שייך לומר ה"ט דנית"ל דלא חיפול וכו' ע"ש · דמשמע דר"ל לגמרי אפילו באומר מעכשיו ואי משום מאי דהכי סיבת מעכשיו הוי גט הוה ס"ל דאהס לאו ה"ט משום דלא חיפול וכו' כמ"ש בסוגיין אלא הוה ס"ל כמ"ש שם דבאומר א"ל באתי וכו' גרידא יש שני משמעיות או ר"ל אפילו באונס או דוקא בלא אונס וכיון דאמר מעכשיו נ"כ בלי דעתיה וכיאה דרצונו לגרשה מעכשיו אלא דמתנה בהם לא באתי וכו' באופן דלא הס"ד כי אם ע"ז וא"כ שפיר כתבו התוס' דהשתא לא אסיק אדעתיה ה"ט דנית"ל דלא חיפול דאמרינן אח"ך בסוגיין דאי הוה מסיק ה"ט אדעתיה וגם דאיירי במעכשיו מ"מ מלד הסברה היה ס"ד לאומרו גם באומר אם לא באתי וכו' גרידא כמ"ש מוהרי"ל וא"ה אל"כ הוה שייך לומר דניתני חלה וכ"ש מה יכמ"ש הם ז"ל דהא יל"ד דאי הוה נקיט חלה הוה אמינא דכמה גם באם לא באתי גרידא הוה גט מטעמא דלא כח"ל דחיפול קמיה יכם אלא דעדיין ק' דלפ"ד כבונת התוס' כמ"ש דאי טעמא דמתני' משום אונס וכו' דככר היה יודע הפשטן שבסוגיין הסיפא דהאי מתני' דהכי מעכשיו הו"נ וה"ט כמ"ש הר' ז"ל שם א"כ צריך להבין בדבריהם מ"ש אח"ז א"כ ליסמועינן חלה וכו' דהשתא הכתי לא הסיק וכו' דמשמע דר"ל דאי הוה ידע דה"ט דסיפא משום דנח"ל שלא תפול וכו' עדיין הו"א דטעמא דמתני' דהוינו גט הוא משום דאנים ואי משום דא"כ ליתני חלה וכ"ש מה הו ל"מ דהו"א שדוקא חלה אבל כמת דאיכא משום טעמא דלא תפול וכו' אפי' בא"ל באתי גרידא וכלא מעכשיו דאיירינן בה הוי גט כ"כ בונאס והשתא לפי"ד הש"מ כבונת דבריהם דככר היה יודע הסיפא דכמעכשיו אל"כ הוי גט היאך הוה אפ"ל כמ"ש הם הא מסיפא מוכח · שדוקא במעכשיו הוי גט דנראה דהם אמר אל"כ וכו' כלא מעכשיו א"נ וכשלמא אי הו"א דהמקשן לא עסיק אלא ברישא דמתני' ועשה עלמו עכשיו כאילו לא ידע האי סיפא הוה א"ש דבריהם וכיעוין במהרש"א וכמהרי"ל ז"ל ע"ד · משא"כ לפי"ד הש"מ קשה ע"ד כמ"ש · ודוחק לומ' דהתנא דלא לכרר דכריו ברישא קודם כתיבת הסיפא במוכן וכעת צ"י עוד בזה ועין מ"ש הש"מ בשם הקו' והגליונות ומ"ש ע"ד ע"ש ודוק :

תוס' ד"ה מניא וכו' והינו יכול וכו' ועוד דהאשה כיא שדה של הבעל וכו' עכ"ל נראה דהא דהצריכו לו' ועוד ה"ט כי היכי דלא היקשי ליהו לתירוצם הראשון מההיא דאמרינן בפ' המדיר גבי מומין וכו' נסתחפה שדהו והתם ל"ש טעמא דפ"ור וכן מדתנן התם שנולדו בו מומין וכאשר כ"מ מדברי הרא"ש ז"ל בקיצו' פו"ר בש"מ ז"ל ע"ש ·

תוס' ד"ה לפיכך וכו' די"ל דארוסתו אנידה כיה וכו' עכ"ל מה שלפ"ק ע"ד דנם לר"י ז"ל נ"ל כן · עיין במפרשים ז"ל · ומה שעלה ע"ד כ"מ במהרי"ל בשם י"מ ז"ל וכ"כ בש"מ בשם הר' הקונטריס ז"ל ע"ש · ומה שפיק"ל ע"ד ממ"ש התוס' שם דהקשו שם ע"ד רש"י מק"ו ואילו הי"מ כתבו דשייס הס ע"ש · לע"ד י"ל דמ"ש הי"מ דשייס הס ר"ל לאפוקי מדברי ר"י ז"ל דאיירי שניהם בל"ע כדין דלדידיה עדיף ליה דינא דהכא טפי מינמה משום דתרוייהו איירי בל"ע כדין וחוכא עדיפותא הכא דארוסתו אנידה ביה בגבי מההם ומה"ט אכנ"ל הכא אי היה לה מזונות הנס דהתם אם ל"ע כדין אל"מ לאפוקי זה כתבו דלרש"י דס"ל דהתם איירי דוקא בכרת הכל חלה אפילו עמד כדין אל"מ כנס דאנידא ביה דעמד כדין א"כ ה"נ הנס דהוי ארוסתו דאנידא ביה ש"ס נס התם מכיון שעמד כדין וחלה בו"ל כאנידא כיה ואפי"ה אל"מ א"כ ק"ל דמאי אכנ"ל באופן דמ"ש הי"מ כללו דלרש"י ב' שוין ר"ל לפחות ושם לקמן דק"ז הוסיפו עוד לומר דנם מק"ו קשה לרש"י דהרי התם ביכתה הנס דע"כ הו"ל לכונסה מיד אפי"ה ל"מ ליה מזונות כ"ש נכי הגיע זמן דשו' דלא פשע כיון דחלה קודם הנה"ז ומאי הו"ל למיעבד דודאי יל"מ ומה קמב"ל כשוגיין · והאת קירלו דאפי"ה י"ל דארוסתו אנידא וגו' כנ"ל :

והנה מוהרש"א ז"ל חי' כע"א דמאי דקא מכעיא הכא היא אי עמד דקתני הוי דוקא או לא וכו' וכן תירץ מוהרי"ל ז"ל · ולכאורה ק"ט ע"ד דהרי מדקתני הברייתא ההיא יבמות ג' חדשים וכו' לא מכעל ולא מיכם · עמד כדין וכרח וכו' מוכח להדיא דמאי דקתני כרח הוי דוקא דבלא"ה גם דהיכם שיא בריא הנס דיעבור זמן ולא יכניסנה א"ח כמזונות כמו שכ"מ מהאי ככא מליעקא · ועלה ע"ד לומר דמ"ם או ל"ד ר"ל דה"ס אם ל"ע כדין והשוו כניסה דעד זמן פ' יהיה עת הכניסה לחופה ככא כזמן כרח או חלה חייב במזונות ומאי דקתני עמד כדין נקט ההווה דכן דרך העולם דמי שרולה לעשות שו"ר עם חבירו כדי שיבא הדבר לידי קיום עושה הדבר בפני כ"ד דאלים כחייהו וא"כ נקט עמד כדין להשמועינן מדיוקא דהס ל"ע כדין אפילו כרח אמל"מ ויעויין בחשו' מרן ז"ל אה"ע סי'כ דכתב דל"ד בגיע זמן שקלבו חו"ל אלא ה"ה אפי' הגיע זמן שסתנו בכיסה וכו' ה"ד החכי"כ ז"ל כאה"ע הנס"ט או"ח ע"ש וזהו הלד הא' של הכעיין · והלד הכ' הוא דדוקא נקט עמד כדין משא"כ כגוונא דאמרן וזהו לס"ד דהכעיין יוש מי שר"ל דאפילו בלא קביעות זמן אכע"ל כאם נתרלו ביניהם ליכנס ושוב כרח אם חייב במזונות ועמד כדין ל"ד דהרילוי ביניהם שוו כעמד כדין או"ד דהרילוי ל"מ ואינו חייב במזונות עד שהכנס זהו הלד של הכעיין לס"ד ועיין בלשון רש"י ז"ל ד"ה מכאן וכחר' המאירי שם וכסריב"ה והש"ע שם ז"ל רש"י וכמוהרש"פ ז"ל כסוגיין :

(הלכה) וכנה כמ"ש התוס' דסוגיין איירי כחלה קודם שהגיע הזמן וכו' לכאורה י"ל ממ"ש התוס' שם כיכמות דמ"ג ד"ה עמד וז"ל וכא

והא דבעי בריש כתובות ד"ב חלה מאי היינו שחלה מיד בהגעת הזמן אבל הכא וכו' ע"ש · הרי דכתבו דאפי' ל"ח קודם אלא מיד בהגעת הזמן הוי הבעייא דסוגיין. וכפי המסקנא גם בכה"ג אינו חייב · אלא דנראה דלק"מ והיינו דגם הכא דנקטו קודם הגעת זמן ל"ד דה"ה מיד בהגה"ז דזיל בתר טעמא נחלה אחר הגה"ז דחייב משום דה"ל שהות לכונסה ולא כנסה כמ"ש שם א"כ ה"ה אם חלה מיד בהגעת הזמן דלא הי"ל שהות לכונסה דהו"ל כחלה קודם דפטור וכה"ג הוי כונס כמ"ש התוס' לקמן דק"ז ע"כ ד"ה עמד ע"ש · וכ"מ לסדויה בהר' המרדכי ז"ל בפ' החולץ שם סי' ל"ב דכתב וז"ל התם מיירי כגון שחלה תחה"ז או אפילו מיד שהגיע אחר הגה"ז שאינו יכול לכונסה וכו' ע"ש · ובהרא"ש ז"ל שם וכ"מ מדברי הנ"י ז"ל בסו' ע"ש · וכן יל"פ דברי הרמב"ם ז"ל בסופ"י מה"א ודברי הריב"ה והש"ע סו' סי' כ"ו ודברי מור"ם ז"ל שם בהגהה ע"ש ואחר זמ"ר ראיתי שכ"כ הפ"מ ז"ל בירו' דמבי' פר' אע"פ סו' ה"ג ע"ש · וחזי הוית להר' מ"ץ ז"ל בח"ג סי"ב דנ"ו ע"א דכתב וז"ל וא"ת דליתא לאהי מילתא שהרי אמרינן רפ"ק לפיכך חלה וכו' אלא כ"מ דראה דל"מ היא לפוטרו בכ"ר שהרי כתבו התוס' ז"ל בד"ה לפיכך שאור"י שהכא מיירי דחלה קודם הגה"ז וכו' ע"ש · וכן י"ל דהיא כונת הרמב"ם ז"ל שכתב וז"ל וכן א"ח וכו' כשהגיע הזמן דהיינו לומר דכשהגיע הזמן כבר הות חולה או שניהם כהו כא' שחולי עם כשאמר דה"ה אחר דלא יוכל להכנסה לא שחלה אחר הגה"ז וכ"מ שהות כונת הריב"ה ז"ל וכו' ע"ש · ולעל"ד יל"ד ע"ד כמ"ש או שניהם וכו' ונאמר דה"ה וכו' דאמאי לא נסתיע מדברי התוס' וה' המרדכי הנז' וכמ"ש :

ובהיותי בזה חזי הוית למוהר"דפ ז"ל בס' ח"ר פ"ו דיבמות אהאית ברייתא דיבמות דנשנית שם דהביא שם דברי התוס' דיבמות הנז' דכתבו וז"ל ודוקא בנתרצה ליכנס וברח אבל אם לא נתרצה אלא לחלוץ דפטור ודה"ט דעמד בדין וברח דחייב משום קנס דהו"ל לכנוס לאלתר קודם שיארע וכו' ע"ד שו כתב הר' שם וז"ל אבל מלשון הברייתא דקתני עמד בדין וברח ול"ק ואח"כ ברח משמע דאפילו אירע שאונס חכף ונגיד דל"ש ה"ט אפי"ה חייב נ"ל הטעם דכיון דמדאורייתא אין צריך קידו' דהשם שקנו לו מן השמים כיון דנתרצה כקנין זה ע"ש חשיבא ככנוסה וחייב במזונותיה ולא דמי לארוסה דעלמא דאין חייב הבעל עד שתכנס לחופה משום דהכא אגידא ביה מטעמא דנא"ח ולפי טעם זה דוקא בק"ע ליכנס אבל לטעמא דה"וס' משום קנס לא ודעכא אמאי אינו חייב גם אם קבל לחלוץ וכו' דהו"ל לחלוץ לאלתר וכו' ואיברא דהרמב"ם כפי"ח וכו' ע"ש · ולע"ד אחרי המח"ר עיקר הכרחו ל"מ דכיון דקתני עמד בדין וברח שפיר יל"פ דאיירי אחר דהי"ל שהות לכונסה יען גם בונס זו י"ל בכה"ג דקתני בוא"ו ומה שהוכרחו התוס' לפרש כן ה"ט משום דהם ס"ל דלא עדיפא יבמה מבתולה דהגיע זמנה לכנסא

מתקנת חכמים וגם יש לה קידושי תורה וכמ"ש הראשונים ז"ל שם ביבמות והנמקי"ו והמאירי ז"ל שם ובהר' בי"ח ז"ל באה"ע רסי' ק"ס ע"ש · וכן מתבאר מסו' יבמות דכ"ט ע"ב דאמרו שם השתא ארוסה בעלמא הני ר"ח וכו' מאמר מיבעייא וע"ש בתוס' ד"ה אלא ע"ש · והשתא כפי"ז ק"ל סוגייאות אהדדי אפילו כימא דשניהן שוין ב"ש לת"ב · והא הוכרחו לחלק בין היכא שהי"ל שהות ונתרצה לייבם דאז חייבו אותו במזונות משום דהיה בידו לכונסה ולא כנסה משא"כ בסוגיין איירי בשלא הי"ל שהות · והשתא ע"כ לומר דתיבת וברח דקתני שהם ר"ל אחר דהי"ל שהות והכל לפי הענין · גם מ"ש ע"ד דאי ה"ט משום קנס אפילו קבל עלמו לחלוץ ע"ש כ"כ התוס' שם דאין סברה וכו' והרא"ש שם הוסיף וביאר יותר דהיינו טעמא דנתרצה לייבם חייב משום דהרי סופו לייבם והרי היא כאשתו וכו' · אבל אם לא נתרצה אלא לחלוץ לא מסתבר וכו'וכ"כ הריב"ה שם ע"ש דלפי"ז א"ש דבריהם ובמוכן בכ"ל ·

והנה לענין יבם דעמד בב"ד וא"ל דיעשה יבום או יחלוץ והוא אמר שאינו רוצה לא לייבם ולא לחלוץ מדברי רש"י ז"ל שם ביבמות משמע דחייב במזונות ממ"ש שם ד"ה עמד בדין שתבעתו בדין או כנוס או פטור וברח ניזונת משל יבם ע"ש · משמע דהיכא משום שלא רלה לא לזה ולא לזה חייב במזונות וכ"כ הנמקי"ו ז"ל לקמן דק"ז ע"ש וכ"כ לסדויא הרשב"א ז"ל בתשו' ח"ד סי' ל"ו וז"ל אבל אם העמיד היבם בדין לחלוץ או לייבם ואמר שאינו רולה לא לחלוץ ולא לייבם ניזונית משל יבם וכן אם חלה או שהלך למדינה הים אחר שעמד בדין ולא רלה לחלוץ או לייבם הרי זה כמי שברח וכו' ע"ש וכ"מ מתשו' חוט המשולש בתשב"ץ ז"ל ח"ד סי' כ"ה ס"ד ע"ש · אלא שמדברי התוס' ז"ל שם ביבמות דמ"א ע"ב ד"ה עמד לכאורה אין נראה כן ממ"ש וז"ל ונראה לר"י דוקא בנתרצה לייבם וברח אבל אם לא נתרצה אלא לחלוץ אין נראה שיתקנו לה חכמים מזונות וכו' ע"ש וכ"כ הרא"ש והמרדכ"י ז"ל שם · וכ"כ הריב"ה והש"ע ז"ל שם בסי' ק"ס · והשתא תיקשי להו דיוקא אדיוקא · דמדיוקא דרישא משמע דוקא נתרצה לייבם דהרי היא כאשתו כמ"ש הרא"ש ז"ל שם הא לא נתרצה לא לזה ולא לזה וכגון דקאמר הכי בהדייא אין לה מזונות · ואילו ממ"ש בסיפא אבל אם נתרצה לחלוץ אין לה מזונות משמע דהא לא נתרצה לא לזה ולא לזה יש ל"מ · ואם נאמר נעשה כמו שכן הכלל בדברי המשנה והברייתא כמ"ש בקידושין ד"ה ע"ב ע"ש · וה"ה בדברי הפוסקים ז"ל שכן זכורני כתוב בספר א"כ הו"ל דיוקא דרישא בדין הסיפא דאין לה מזונות וא"כ פליגי התוס' ז"ל על רבוואתא שכתבנו וגם לא מלינו בשום רב אחרון ז"ל שכ"כ דכגון דא הו"ל לבאר ·

ועפ"ב נלע"ד דודאי בכגון דא דאומר היבם דאינו רולה לא לזה ולא לזה דנראה דרולה לעגנה לכ"ע חייב במזונות משום קנס ומשו"ם

לא נקטו התוס' מילתא דא בסיפא לומר דבכה"ג פטור דהא פשיטא דחייב כמ"ש ולא אתו לאשמועינן אלא באומר לחלוץ דסד"א דבגון דא חייב מטעם דלא חלץ לאלתר הנה דלאח"ך אירע לו אונס וכמו שכן הוא סברת הרמב"ם ז"ל דלא חילק בדבר כמ"ש הריב"ש ז"ל בא"ע רסי' ק"ס אהא קא משמע לן דבכה"ג פטור כיון דגילה דעתו דאין רצונו לכונסה ומשום דהדבר פשוט לא הוצרכו התוס' ז"ל לבאר דבר זה ועיין בספר' גופיה הלכות ז"ל אותב"ג ובספר' מוהרי"א בס' שמע יעקב דכ"ח ע"ג ובס' עין זוכר ריש א"ו כתיבה אבל ע"ש וכ"מ מקתי"ר התוס' שם דכתבו לאו בברח בשבילה איירי שרוצה לעגנה ואין רוצה לא לייבם ולא לחלוץ דהא וכו' ולאו דוקא ברח וכו' ע"ש · דמוכח דעל ברח איירי דבריהם אבל בעיקר הדבר דעמד בדין איירי דהשתא אמר דאינו רוצה לא זה ולא זה אלא דס"ל דגם בברח מחמת אונס חייב וכ"מ מדברי הרשב"א שכתב הוא ז"ל בקידושיו ליבמות שם הביא פירש"י ז"ל שכתב שם דש"ט דברח משום דקנסינן ליה וכתב ע"ד וז"ל והרמב"ן נר"ו פירש משום דהו"ל כארוסה שהגיע זמנה להנשא ולא נשאת שאוכלת וכו' וגרסינן בירו' דכתובות וכו' חלה כמי שברח וכו' ע"ש ואילו איהו גופיה כתב בתשו' הנז' דפירוש עמד בדין היינו שאמר היבם שאינו רוצה לא לייבם ולא לחלוץ וכן בחלה איירי בכה"ג ע"ש דמ"ת מדבריו כמ"ש :

והנה הריב"ש ז"ל שם אחר שכתב כדברי התוס' והרא"ש ז"ל הנז' כתב וז"ל והרמב"ם אינו מחלק בין לייבם או לחלוץ ומחייב אפי' בלא נקראה שכתב תבעתו לדין לייבם וכו' וברח וכו' הרי זה ניזונית משל יבם וכו' ע"ש · וממ"ש אפילו בלא נקראה משמע לא לזה ולא לזה עד"ש לעיל ומינה דהריב"ש ז"ל לדעת התוס' והרא"ש ז"ל שכתב שם מקמיה הכי ס"ל דפטור אלא שראיתי למר"ן ז"ל שם בב"י שכתב ע"ד הריב"ש הללו שכתב אפילו בלא נקראה וכו' וז"ל כלומר אינו מחלק בין נקראה לייבם לנקראה לחלוץ ולא ע"א אפילו בלא בירר עדין אם רוצה לחלוץ או לייבם כיון שברח או חלה שתבעתו בדין חייב במזונותיה וכו' ע"ש · וא"כ י"ל דהריב"ש דחולק ע"ד הרמב"ם היינו דוקא ברוצה לחלוץ א"כ בלא השיב כלום וברח דבכה"ג ס"ל דפטור או בשאמ' לחלוץ הרי לא נכנסה ברשותו שתהיה אשתו ואי בלא השיב כלום אין לנו לחייבו משום דלא עשה כמ"ש דהרי לא אמר כלום כדי לחייבו עבור שלא נזדרז לעשות כמ"ש ושוב אירע לו אונס והו"ל כאילו לא עמד בדין ופטור משא"כ אם השיב אינו רוצה לחלוץ ולא לייבם י"ל דמודה הטור דגם לסברת התוס' והרא"ש ז"ל דאיירי התם דחייב ומטעם שכתבנו וכ"מ מדברי הנ"ל שם סק"א ע"ש :

וחזה הוית להרב בית שמואל ז"ל או"ר שכת' עמ"ש הש"ע שם ונקראה לייבם וכו' דהיינו בסברת התוס' והרא"ש והריב"ה ז"ל וז"ל כ"כ התוס' והרא"ש כיון שנקראה ליבום הוי וכו' אבל אם נקראה לחלוץ או שלא נקראה כלל אע"ג דהטעם הוא דקנסו אותו ליתן לה מזונות מ"מ כשמתרצה לייבם או מתוייב ליתן מזונות וכ"מ בהרא"ש דוקא כשמתרצה לייבם ומטעם קנס דהו"ל לייבם מיד אבל לדעת הרמב"ם אפילו וכו' ע"ש מדבריו אלו מוכח דס"ל כדעת התוס' והרא"ש וסי' דגם באמר בהדיא דאינו רוצה לייבם ואינו רוצה לחלוץ דפטור ולפי מ"ש בכה"ג חייב לכ"ע ודוחק לומר דכונת הבית שמואל איירי בלא השיב כלום · דלא משמע הכי מדבריו הנז' כמובן ועין בספר' המאירי ז"ל שם ביבמות ע"ש :

ולענין הלכה הנה אם א"ל ב"ד שייבם אותה או יחלוץ לה וברח במזיד מב"ד לדעת רש"י ז"ל שם ביבמות חייב במזונותיה ונראה דגם התוס' והרא"ש וסי' ז"ל יודו לו לרש"י ז"ל בזה דהרי הם לא דחו דבריו אלא מה דמוכח מדבריו דמפ' דברח הוא במזיד אבל אם הוא באונס בכל גוונא פטור · והתוס' ז"ל ס"ל דגם ברח באונס חייב ונסתייעו מדברי הירו' דאמר חלה ה"ה וכו' ואיירי הבייתא בקיבל עליו לייבם דוקא אבל לענין דינא דהם א"ל ב"ד יבם או חלוץ וא"ל שאינו רוצה לא זה ולא זה ואפילו לא נתרצה לייבם ודאי דחייב במזונות כיון דברח במזיד מב"ד ומוכח שדעתו לעגנה וכ"מ מדברי הב"ש ז"ל שם סק"ד ע"ש וכ"מ מתשו' הרשב"א ז"ל הנז' וכ"ש לדעת הרמב"ם דסבירא ליה דאפילו בנתרצה לחלוץ חייב במזונות · ואם נתרצה לייבם בב"ד ושוב ברח לדעת התוס' והרא"ש וסי' חייב במזונותיה ובדין זה כ"ע יודו דחייב זולת אם לא נתרצה אלא לחלוץ שלדעת התוס' והרא"ש וסי' ז"ל פטור ממזונות ולדעת הרמב"ם חייב וכ"מ מדברי הנ"י לקמן דק"ז שכתב כדברי הרמב"ם ע"ש · וכן נראה דס"ל לרש"ל ז"ל בס' ים של שלמה ביבמות פרק החולץ סי' כ"ט דהביא שם דברי הרמב"ם לחוד ע"ש · והרי ודאי מידע ידיע ליה מ"ש הריב"ה שם על דבריו ואפי"ה הביא דברי הרמב"ם בסתם דמ"מ כמ"ש · וע"ע בתשו' מוהר"ם האלשיך סי' תקס"ה וסי' תתנ"ח ע"ש ובתשו' הריב"ש סי' ש"ג ע"ש :

ואם אמר לב"ד שאינו רוצה לא לייבם ולא לחלוץ וברח באונס לפי דברי הר' בית שמואל זה תלוי בפלוגתא דהתוס' והרא"ש וסי' ז"ל עם הרמב"ם דלדעת התוס' ודעמיה כיון דלא נתרצה ליבם פטור ממזונות · ולדעת הרמב"ם חייב ולע"ד לפי מש"ל יש ללדד ולומר דבכה"ג גם לתוס' ודעמיה חייב כמ"ש לעיל :

ואם לא השיב כלום וברח מב"ד אפילו באונס לדעת מרן שם בכונת הריב"ש דהיא ס' התוס' ודעמיה פטור ולדעת הרמב"ם חייב וצ"ע עוד בדבר זה לחפש בתשו' רבנן סבוראי ז"ל ודוק ועין בתשו' מהראנ"ח ז"ל ח"א סי' ע"ח ע"ש : (הלכה) ולענין חיוב המזונות בשעמדה בדין אם בעינן דיעמוד היבם בדין או לא וכמ"ש הנה מדברי הב"ש דנקט עמד בדין וכן מדברי כל המפרשים הראשונים ז"ל כאן ולקמן דק"ז וביבמות שם וכן מכל דברי הפוסקים ז"ל נראה

נראה דבעינן דיעמוד היבם עמה ושוב אם ברח או חלה חייב דהעמידה בדין של היבם הוא המחייב לו במזונות וכ"מ מדברי הרא"ש ז"ל שם דכתב מ"מ אחר שעמד בדין וכו' ודוקא כשנתגלה בדין לייבם וכו' ע"ש וכ"מ מקיצור פסקי הרא"ש שם חיברם הריב"ה ז"ל בנו כידוע · וה"ט דבעמד בדין ונתגלה לייבם א"כ לחלוץ למר כדאית ליה וכו' דחייב אי לרש"י משום קנס ואי לרמב"ן ושי' ז"ל דהו"ל כנערה דהגיע זמנה להנשא ול"כ דחייב ומ"מ אינו אלא כשנגמר הדבר בפני ב"ד דשאמת מילתא לאפקועי ממונא משא"כ אם הלכה היא לב"ד ושלא שלית והשב ישב היבם דרוצה לייבם או לחלוץ למר כדאית ליה וכו' כגון דא כיון דלא היה בפני ב"ד י"ל דאינו חייב · אמנם ראיתי להרבי"ח ז"ל שם שכתב עמ"ש הריב"ה שם עמדה לדין ותבעתו לייבם ואירעו וכו' וז"ל פירוש תבעתו בב"ד אבל בכל הספרים גרסינן עמד בדין משמע דאפילו תבעתו בב"ד אינו חייב אלא א"כ שבא לפני ב"ד ועמד לדין וכן כתב הרמב"ם פמ"י מה"א ע"ש עכ"ל ואחרי שמח"ר אין נ"ל כדבריו אלא כמ"ש וגם הריב"ה לפי גרסתו לא כיוון למ"ש הר' חדא דמדברי הראשונים לא נראה כן ותו דאיך יכתוב מסברא דנפשיה כן בדבר דמכל דברי הראשונים אין נראה כן והוא כותב הפך דבריהם בפשיטות וגם אינו מזכיר אותם אלא דנ"ל דגם לפי גירסתו מ"ש הריב"ה עמדה בדין אינו אלא משום יופי ולאות הלשון דלפי גירסת עמד בדין משמע דהוא הוא דתבע אותה וזה אינו דבלפי לייא וזהו שנדחק רש"י וכתב שם ביבמות וז"ל עמד בדין שתבעתו לדין או כנוס או פטור וכו' ע"ש משו"ה נקט הריב"ה עמדה בדין ותבעתו וכו' אמנם לענין דינא גם הריב"ה יודה דבעינן דיעמוד היבם בדין כגירסתינו בברייתא בש"ס שם ולקמן דק"ז ע"ש וככל מש"ל וויתר מזה קשה ע"ר דהרי מרן ז"ל גם בגירסת הריב"ה היה גורס עמד בדין וכו' דכן הפס בדברי הריב"ה הנז' עמד בדין וכו' ע"ש באופן דדברי הרבי"ח ז"ל הנז' צ"ע הנ"ל דלעד"ן דלכ"ע בעינן דיעמוד היבם בדין וכמ"ש:

ולענין ברח או הלך למדינת הים קודם הגעת הזמן דפטור כמו שכן מבואר מדברי התוס' כאן ולקמן ושם ביבמות ובהרא"ש שם ובדברי הראשונים הרשב"א והריטב"א והנ"י ז"ל נ"ע וכ"מ מדברי הריב"ה והש"ע ומורה שם וראיתי לספר המאורי ז"ל שכתב וז"ל ומ"מ יראה לי שאף בהלך תחילה כל שיראה לדיינים שהוא מתעכב להפקיע מזונותיה שמחייבים אותו ע"ש:

ולענין יבם דעמד בדין וחלה דכתבו התוס' והפוסקים דחייב במזונותיה יש לדעת דאם חלתה היא או פירסה נדה אם חייב במזונות ולפי מה שהשוו התוס' שבא והתם הדינין אהדדי נראה דלא שנא וחייב כיון דהו"ל שעת הכושר וכ"מ מדברי הר' ק"נ ז"ל שם ביבמות ע"ד הרא"ש שכת' שם וז"ל ונראה דמתמת קנס וכו' ואע"ג דנתגלה לייבם וכו' מ"מ קנסוהו דלא וכו' אלא הו"ל לייבם לאלתר וכו' ע"ד אלו כת' וז"ל מ"מ אם פירסה נדה באותו פעם ובתוך כך אירעו אונס שצריך לברוח לית לה מזונות דלא קנסוהו בכה"ג ע"ש משמע מדבריו דאם פירסה נדה אחר שהו"ל שהות לכנוס דינא הוי כחלה אחר שעמד בדין דחייב הגם דהעיכוב מצידה כיון דהו"ל שהות לכנוס וכדמשמע מסוגיין דעפי י"ל כחלתה דיש לה מזונות מפירסה נדה אלא דא"כ הו"ל להראשונים ולהפוסקים ז"ל לבאר דבר זה כיון דנפקא מינה לדינא ואילו הם ז"ל לא נקטו אלא לישנא דברייתא דקתני עמד בדין וברח או חלה וכו' כנראה דוקא חלה דהעיכוב מצידו ובעת צ"ע עוד בזה:

נחזור לסוגיין בדין הגיע זמנה ולא נשאת אפילו דאירע אונס ואפי' מסיבתו דאיכא אוכלת משלו יש להסתפק אם ה"ד כאונס דחלה וכיולא דשכיח ול"ש אבל באונס דשכיח כגון דהלך למד"ה ובשחזור לבא לעירו פסקיה מברא דהוי אונס דשכיח י"ל דחייב דכיון דשכיח ולא אתני איהו דאפסיד אנפשיה וכמ"ש לקמן בההוא דאמר הז"ג אי לא אתינא וכו' ופסקיה מברא דהוי גט מה"ט דאמרן כיעו"ש בתוס' שם ד"ג ובהמ"פ והפוס' ז"ל לענין גט ה"נ י"ל דנוכחא או"ד ל"ש וכ"כ בכל הזה הב' מסתמיות דברי הפוס' דלא חילקו בדבר אמנם ראיתי להמג"ש ז"ל בעשין דמ"ה ע"ג דהביא שם מ"ש רש"י במכו' דמ"ח אהאי מתני' דהגיע זמן וכו' וז"ל ולא נשאו כגון החתן או אונס שלו עי"ש דק"ע דהא מבואר בסוגיין דאם אירע לו אונס אינה אוכלת וכמה דוחק לומר דאיירי דאירע לו אונס אחר הגעת הזמן שהכין להכין עצמו לנושאה וכי אמרינן חלה אמ"ל מזונות ס"ד בשהתחיל חולייו לפני הגעת הזמן דמאי הו"ל למעבד כמ"ש התוס' בפ"ק וכו' דמאי או דקאמר דהא ודאי בשעה שהגיע הזמן כבר עיכב החתן ואי חלה הוא אמ"ך פשיטא דאין להפסידה וכמ"ש התוס' בפ"ב ול"ל דאיירי דביום דמישלם זמניה באותו יום אירע לו אונס דמ"ל שהתחיל מקודם או באותו יום ס"ס בתרוויהו א"ל מאי הו"ל למעבד וכו' ולכאורה היה נ"ל דסובר ז"ל דדוקא בחלה דהוי אונסא דשכיח ול"ש הוא דאינו זן אבל אונסא דשכיח כגון דפסקיה מברא אוכלת דכיון דשכיח אבע"ל לאתנויי וכו' וזהו דל"כ רש"י ז"ל בקיצור או חלה וכו' לאפוקי אונס שלה אע"ג דשכיח כגון פירסה נדה דאע"ג וכו' ע"ש והנה מ"ש בתחי' דבריו וכמה דוחק לומר דאיירי שאירע לו אונס אחר בנה"ז דהתחיל להכין עצמו לנשואין וכו' ע"ש משמע דכבר הודה ליכנס אותה ולא עיכב ושוב קאמר דמאי או דקאמר דהא ודאי בשעה שהגיע הזמן כבר עיכב וכו' ע"ש ולא הו"ל אלא דרש"י איירי אחר שהגיע הזמן לחוד ושוב הי"ל לדחות כמ"ש וז"ל גם מ"ש לייסב דאיירי באונס דפסקיה מברא מלבד דנ"ז הוא דוחק לומר בכוונת רש"י דא"כ הו"ל לפרש עוד בה נלע"ד דע"כ ל"ק כן אלא גבי גט דתקנה הבעל בשעת כתיבת הגט ואמר אי לא אתינא וכו' ליהוי גט ושוב בשבא פסקיה מברא אז הוא דאמרינן דכיון דהוי אונס דשכיח אם כן בשפתח פיו וא"ל בז"נ אי לא אתינא וכו' הו"ל ג"כ

ג"כ זולת אם יפסיקני מכרא וכיון דלא התנה איהו דאפסיד אנפשיה משא"כ בענין הגיע זמן וכו' דסוגיין דהלך לו למד"ה בשעה כלא שום דבור ותנאי מכ"ל לומר דאי אפסקיה מכרא דחייב מטעם דכיון דלא אתני וכו' הא אעיקרא לא דיבר מאומה כדי דנימא הכי דהרי הוא הלך למד"ה עבור שום מו"מ וכיוצא ובדרך אונס דאם הלך דרך בריחה כדי שלא לנושאה ולהתחייב במזונות נ"ל טעמא דהו"ל לאתנויי הפ"ל דבלא"ה חייב משום בבריחה א"ו דהוי משום אונס ובשבר"י או אונס שלו וא"כ יל"ד כמ"ש ולעיקר קושיהו ע"ד רש"י עמ"ש עו"ש ואי"ה אעמוד עוד בזה במ"א אולי אוכל ליישב דברי רש"י הנז':

עוד יש לדעת היכא דהוא הביא האונס עליו כגון דהלך וישב בימי החמה בתקופת תמוז וכיוצא ב"ז שהשמש חם ביותר שאז ועי"ז חלה א"נ בימי החורף ביום השלג ישב שם וחלה האם בהכ"ג חייב דבר זה כלע"ד דיתבאר ממ"ש הריב"ה ז"ל בח"מ רס"י קע"ז לענין שותפים דחלה אחד מהם מתרפא מן האמצע וכתב שם דה"ר ברפואה שאל"ק דהוי במזונות ואם חלה בפשיעה כגון שהלך בשלג בחורף או בחום וכו' וכיוצא בזה אפי' אל"ק מתרפא משלו וכו' עי"ש והב"י ז"ל הקשה ע"ד דהרי מהתוס' מוכח דאפילו א"ח בפשיעה אם הוא דבר שאל"ק מתרפא מהאמצע וטעמא דכיון דאל"ק ה"ה במזונות ושב"כ התוס' בכ"כ דקע"ד ותירץ דאולי כ"א הי"ל בתוספתא וכו' ע"ש וע"ש בהב"ח ז"ל דש"מ מזה דבהלך וישב לו בימי החורף וכו' או בימי החמה ל"מ אונס אלא פשיעה ואפי' לסו' שם דברפואה שאל"ק הוי מן האמצע איכו אלא משום דהוי במזונות דהוי מן האמצע ואפילו דהיה החולי בפשיעה וע"ע בהרב הפרישה ז"ל שם שכתב עמ"ש הריב"ה כגון שהלך בשלג וכו' פירוש שלא ישב בביתו בזמן הקרירות והחום כדרך העולם אלא נשא ונתן בדרכו ונסע ממקום למקום זה מקרי פשיעה ואין חילוק וכו' ע"ש ובסמ"ע ובהתכי"כ והמט"מ ז"ל שם ע"ש דון מינה דבנ"ד בנערה דהגיע זמנה להנשא ותקף הלך וישב בחורף וכו' או בקיץ וכו' דכיון דלכ"ע מקרי פשיעה ולא אונס דחייב במזונותיה וכן ראיתי להמנ"ס ז"ל שם ע"ד שכ"כ מסברא דנפשיה דחייב ועפי"ז ישב דברי רש"י במכי' בדמ"ח הנז' דכתב או אונס משלו דתוורי בהכ"ג גם לד"א דקי"ל כותיה ע"ש ודוק:

עוד יש להסתפק אם היגיע הזמן בימי ספירת העומר דנוהגין העולם שלא לישא אשה בימים ההם עד ל"ג לעומר כמ"ש מרן ז"ל בש"ע א"ח רס"י תצ"ג אם חשיב אונס ואיכו חייב במזונות או"ד דל"ח אונס וא"ח ויש לדרין לכאן ולכאן דאע"ג דיש מי דסובר דמי שלא קיים מצות פו"ר מותר כמ"ש בהתכי"כ שם וה"ד הפר"ח ז"ל שם ע"ש ולדידהו נראה די"ל מזונות מ"מ הרי התכי"כ שם חלק ע"ד וכתב ואנו אין נוהגין כן ע"ש ובהרב ב"ד שם סי' רע"ט ובאוש"ג ז"ל שם ותו דגם לדברי הרבנים המתירין יש לדעת בשכבר קיים מצות פו"ר וא"כ יש לדעת בהיגיע זמן בחיסור הלבנה דנוהגין דאין נושאים בימים ההם נשים וכמש"ל במשנתינו בתולה נשאת ע"ש וכ"כ בימי מהרח"ו ז"ל כידוע וכן כיוצא בזה ולכאורה נ"ל לומר דכיון דנוהגין באותו העיר כמ"ש וה"ט משום חששא אין זיווגם עולה יפה ונוגעת הדבר גם לרידה אפילו דאינו אלא מצד המנהג פטור ממזונות דהו"ל אונס כנ"ל כ"ז שאינו מוצא הפך מזה וכן עתה הדפסה בהיותי בזה עם החכם השלם והכו' החריף כמוה"ר **אריה הכהן** אשכנזי הי"ו תושב עירנו יע"א הביא ראיה לדברי דפטור ממ"ש הרא"ש ז"ל בפסקיו לקמן ר"פ אעפ"י דשם הביא דברי הרמב"ם ז"ל בה"א דכתב וז"ל ולא תנשא עד שתטהר וכו' וכת' ע"ד וז"ל ונראה דראייתו היא מההיא דר"מ לפיכך חלה וכו' או שפירסה נדה אמ"ל מזונות אלמא וכו' ולאו ראיה היא דההיא דה"ל אונס לא בשביל שהיא אסור לכנוס אלא משום דבהגעת זה"כ וכו' ומ"ל למה אכנוס מאחר שאינה ראויה לביאה הכל יודעים וכו' ועוד מביאין ראיה מפ"ב דנדה דבינא איעסק וכו' אלמא אפי' בש' נדה וכו' ונ"ל שאין ראיה משם לאסור אלא שלא רצה לישא כ"ז שאינה ראויה לביאה משום תחלת ממשכה אבל איסור א"ל משם ע"ש גם בהגא"ש ז"ל שם כתב וז"ל גם רגילין היו אז לכנוס טהורות ולא וכו' כדאמרינן בפ"ק אם פירסה נדה אמ"ל מזונות ע"ש הנה מבואר מדבריהם דהגם מה שאין נושאין בהיותם נדות אינו מה"ד אלא מפני מנהג בעלמא אפי"ה אמרינן בסוגיין פירסה נדה אמ"ל מזונות ומשם ראיה למש"ל דפטור בהנהו גווני את"ד נר"ו ואנכי נומיתי לו דאפשר דיל"ד דשאני התם די"ל דמה שא"כ לישא אשה נדה הוא משום דחוששין נ"כ שמא יתייחד עמה או יגע בה וכיוצא מדברים האסורים לעשות האדם עם אשתו בימי נדותה וכיעוין בהש"ע יו"ד בסי' קצ"ה ע"ש וכיעוויין בהש"מ ז"ל בסוגיין וכן לקמן דף ד' ע"א בברייתא וכ"פ הפוסקים ע"ש אלא דע"ז לא בא מבואר בדברי הרא"ש שם:

עוד יש להסתפק בהגיע הזמן ונ"ל דחייב במזונות אם חייב ג"כ בכסותה ובפרנסתה וכיוצא דמדברי הפוס' דכתבו י"ל מזונות משמע מזונות דוקא הוא דחייב ולא ש"ד וכ"מ מדברי הרא"ש שה"ד בר' ש"מ ז"ל לקמן דק"ז ע"ב אשביא ברייתא דעמד בדין וברח דניזונית משל יבם דאמרו שם בש"ס ואי משום מעש"י ל"מ ליה וז"ל ומהכא משמע דאינו זוכה במעש"י עד שתנשא לו וכן הדין בארוסה ואעפי"כ חייב במזונותיה עכ"ל והרי יבם דעמד בדין וברח הו"ל בארוסה שהגיע זמנה ונ"כ כדמוכח מדברי הראשונים ז"ל שם ביבמות ובתוס' שלפנינו ובח' הרא"ה דא"ז במעשה ידיה ומשמע דדוקא מזונות הוא דחייבו משא"כ הש"ד אינו חייב וגם א"ו בזכיות שלה אכן כלפי זה ראיתי להריטב"א ז"ל לקמן דנ"ו אהאי מתניתין דהגיע זמן וכו' ה"ר הש"מ ז"ל שכתב וז"ל אוכלות משלו פירוש שחייב במזונותיה וה"ה בכסותה ופרנסתה כאילו נכנסה לחופה והיא ג"כ זוכה במציאתה ובמעש"י ומסתברא וכו' ע"ש ונראה דלפי"ד חייב ג"כ ברפואתה אם נשבית וכנגד זה

גם הוא אוכל פירות נ"מ שלא והגם שלא ביארו סמך עמ"ש כאלו נכנסה לחופה דלאו כי רוכלא וכו' וכ"כ זוכה במציאתה ונ"ל דהריטב"א פליג עמש"ל ואין להקשות ע"ד מת"ש בגיטין דכ"ו ע"ב אמתני' דהתם דתני תקנת הזמן וכו' קפסיק ותני וכו' אלא למ"ד משום פירי ארוסה מא"ל פירי וכו' דמ"ק אימא דמתני' איירי בהגיע זמן ולא נישאו דודאי לק"מ דהרי מתני' דהתם איירי בכל מילי גיטין בין נשואות ובין ארוסות בכ"כ דבעייא זמן אלא דעכ"פ י"ל דאותא דמשום בתולות ארוסות דהגיע זמן ולא נשאו דשייכי בפירי תיקנו לכתוב זמן בכל ארוסות וכמו שכעין זה כתבו התוס' כאן בע"א בשר"ת ז"ל דחז"ל תיקנו בכל הנשים דינשאו ביום הרביעי אטו אשת כהן וכו' אמנם ראיתי להריטב"א גופיה בסוגייא דלעיל דהסכים עם פרש"י דכתב דאי משום אשת כהן וכו' לא הוו עבדי רבנן תקנתא דמיעוטא נינהו אלא עבור אשת ישר' כמו שמא יבואו עדים וכו' ע"ש ולפי"ז א"ש אלא דעכ"פ י"ל מההיא דלקמן דק"ז דאמרי' אי משום מעש"י ל"מ ליה וכו' הרי דגם דחייב במזונותיה אינו זוכה במע"י וה"נ י"ל בבתולה שהגיע זמן ול"כ וכ"מ מדברי התוס' שם ד"ה עמד שכתבו ור"ח פירש וכו' וא"ת והא אמרינן וכו' ומיהו קשה אי בתלה במי מ"ל מזונות אמאי אמרי' בסמוך דל"מ ליה למעש"י וי"ל דבתלה נמי קנסו ליה דל"כ מיד אחר דהגיע הזמן וכו' ע"ש ואולי י"ל שדוקא ביבם קנסו כשלא כנסה בהגיע הזמן משום דרמייא עליה מ"ע דיבום להקים לאחיו שם בישראל ועל ידי התרשלותו אפשר דיבא להתבטל ממצוה ההיא ע"י בכה מש"ה קנסו אותו שיתחייב במזונות ושלא יזכה במעש"י מה דל"ש כן בארוסה דעלמא הגם דהגיע וכו' וכמובן ומה גם דארוסה דעלמא די"ל קידושי תורה אגידא ביה יותר וכמ"ש התוס' כאן ולקמן שם וכ"מ מדברי הראשונים ז"ל שם ביבמות דמ"א דלא עדיפא יבמה מהגיע זמן ול"כ דאין לה מזונות וכו' וכמובן ושפתא דאתינן להכי ל"מ מדברי הרא"ה ז"ל הנז' משום דהוא איירי ביבמה ומ"ש וכן הדין בארוסה וכו' ע"ש ר"ל ארוסה בלא הגיע זמנה לכנסה וזהו שלא כתב בארוסה שהגיע באופן דנ"ל לפי"ז שדברי הריטב"א מוסכמים לכ"ע וזהו שהש"מ לא עשאם חולקים בכ"ז וכן יש להביא ראיה מדברי התוס' דלקמן דק"ז ד"ה עמד שכתבו וז"ל ומיהו קשה אי בתלה דמי מל"מ אמאי אמרינן בסמוך דל"מ ליה למעש"י וכו' ע"ש ואי ס"ל בארוסה דהגיע וכו' ול"כ דחייב במזונות ואינו זוכה במעש"י א"כ תו מאי ק"ל איבמה שתלה א"ו דס"ל דבעלמא בארוסה דהגיע וכו' ול"כ דזוכה במעש"י ומש"ה ק"ל התם דמ"ש ואירלו ע"ש · והיינו כדברי הריטב"א הנז' · אשר לפ"ז תמהני ע"מ שראיתי להפ"י ז"ל שם לקמן ע"ד התוס' הנז' שכתב ע"ד דיש לתמוה טובא דאמאי פס"ל האי סברא שיזכה היבם במעש"י מחמת מזונות טפי מארוסה שהגיע זמנה ול"כ שאינו זוכה אף כשאין לה אב וכן בבוגרת ולדעתי ל"ע גדול ליישב שיטה התוס' בזה עכ"ל :

ואחרי המח"י דבריו תמוהים לפי מ"ש דגם כי"ל אב והיא נערה זוכה בארוס כמש"י כיון דה"ה כמי שנכנסה לחופה וכמ"ש הריטב"א והכי ס"ל להתוס' דהתם וא"ש דבריהם וכעת ל"ע דבריו הנ"ל דארוסה דהגיע וכו' וא"כ ה"ה כנכנסה לחופה והוא חייב במזונות וכיוצא בהו וגם הוא זוכה בכל הזכיות שלה כדין בעל ואשתו וככל מש"ל ועיין בקו"א מספ"י דמכי' דמזכיר שם להריטב"א ז"ל בע"א · וע"ע בש"מ לקמן דס"ג ע"א גבי מש"ש אלא למ"ד ממלאכה שכתב וז"ל וי"ל כגון שהגיע זמן והיא אוכלת משלו שהיא חייבת לעשות בצמר ואולי חייבת ג"כ לאפות ולבשל וכו' ע"ש · ואין לומר דס"ל לבפ"י דהא דתנן לקמן דנ"ז הגיע וכו' חייב במזונות ה"ד למש"ר דוקא דהא גם למ"א לא איירי אלא לענין תרומה וכמו ששנינו שם במתני' להדיא וכמתבאר בש"ס וכ"מ להדיא בסוגיין דאמרי' אסיפא מתני' לפיכך אם הגיע זמן וכו' אינו חייב במזונות וכ"פ כל הפוס' ז"ל ע"ש · וכעת ל"י וע"ע בהפ"י ז"ל לקמן דמ"ז ע"ב ע"ד התוס' שם ד"ה תיקנו וכו' ע"ש וכדמ"ה ע"ב ע"ד הש"ס שם במ"ש מאי לעולם לאפוקי וכו' מש"ש הפ"י ז"ל ע"ש ואי"ה אעמוד ע"ד שם ודוק :

ולענין אחר שעבר האונס ודאי דחייב לכונסה וא"ל פיטור במזונותיה דהרי ראוי לכונסה וכ"מ להדיא מדברי הרמב"ם וה"ה ז"ל בפ"י מה"א הי"ט ע"ש · וכ"כ הב"ש ז"ל בסי' נ"ו סק"ד בפשיטות ע"ש ה"ד הבאה"ט ז"ל שם סק"ה וסיים וכתב ועין בסמ"ע סי' רנ"ז סקי"ו ע"ש · ולע"ד לפי המובן בכונת דבריו נ"ל דל"ד אסדרי דהכא שאני דאיכא תקנת חז"ל שאמרו נותנין לבתולה יב"ח ואוושא מילתא מב' לדדין דבזמן פ' עתיד להיות החופה וגם בעירם אוושא מילתא כמ"ש ואם בהגעת הזמן ואירע לו אונס כ"ש דעיניהם של שני הצדדין מצפים מתי יכלה האונס ותעשה החופה יען בכר נראית ונדחית מה"ט דעתם עילוה וא"כ ל"ד למ"ש הסמ"ע ז"ל שם כמובן :

עוד יש לדעת בהא דקי"ל הגיע וכו' אוכלת משלו אם הוא רוצה להאריך הזמן עבור שום סיבה ואין שם שום אונס והיינו ע"י שיתן לה מזונות והיא מעכבת בדבר באומרה דכיון דהגיע זמן תחז"ל איני רוצה כי אם בנשואין האם ביד החתן להאריך הזמן כמ"ש ומדברי הש"ס והפוס' ז"ל דלא כתבו כי אם דחייב במזונות משמע דהרשות בידו ואפשר דה"ט כיון דהיא א"ח בפו"ר ואפילו למ"ש מור"ם בא"ע סוף סי' ב' משם הרב הגהות אלפאסי ז"ל דמשום חשדא חייבת ע"ש אינו אלא ברוצה להיות כל ימיה וכיוצא משא"כ לזמן מה דל"ש ה"ט שפיר י"ל דהרשות בידו כמ"ש או"ר דאינו יכול והש"ס והפוס' ז"ל לא איירי אלא בנתרציה ולפי"ז גם ממ"ש הב"ש ז"ל סי' נ"ו ס"ד ל"מ ושוב מצאתי להריטב"א ז"ל במכי' דנ"ו דאמאי דתני' תמן אוכלת משלו שכתב וז"ל ומסתברא שאינה יושבת כן ע"כ ויכולה לכופו שיכנוס או יפטור ע"ש וכמ"ש במשנה שם ובהש"מ ז"ל שם ולקמן

ולקמן בש"ס דס"ג ובשו"ע שם סי' ע"ז סוף ס"ב ע"ש · ובס"ד שם אעמוד עוד בזה ועיין במ"ש רש"י ז"ל לקמן דמ"ח ע"ב ד"ה ולא נשאו שכתב כגון וכו' או אונס שלו ע"ש שלכאורה דבריו ק"ט כאשר עמד המג"ש ז"ל עשין מ"ח דמ"א ולע"ד י"ל ושם בס"ד אכתבנו :

(**כלל** אם דרך התנא למיתני זו אף זו וגם זו ואצ"ל זו במ"א) :

תוס' ד"ה ה"ז ניטך וכו' לאח"מ הוי טעמא דכולהו כמו אחם ולא אפטרופוסים וכו' עכ"ל ראיתי לכתוס' יו"ט ז"ל שם בגיטין פ"ז מ"ג אהסיא מתני' רוה גיטך וכו' שכתב וז"ל לא הוי זו ואצ"ל זו אלא ה"ק זה גיטך א"מ וכו' נעשה כאומר ה"ז גיטך לאח"מ דלא א"כ ולשון הרמב"ם בפ"ט וכו' עי"ש וק"ק דלא הביא דברי התוס' שלפנינו דכ"כ וגם הביאו ראייה לדבריהם ועיין ברש"י ז"ל שם דכ"ב ע"א ד"ה אחם וכו' דאחר דכתב כדברי התוס' דהכא כ"ע א"כ זו ואצ"ל זו קתני ע"ש וגם דברי רש"י הללו הו"ל להתוס' יו"ט להביאו ול"י · ועיין עוד בהש"מ ז"ל בסוגיין מ"ש אמתני' זו דה"ז גיטך וז"ל קשה ל"ל וכו' ועוד דמעיקרא נקט ה"ז וכו' אם מתי וכו' מחולי זה דהיינו לא זו אף זו ושוב נקט לאח"מ דהיינו זו ואצ"ל זו לגבי המשנה וכו' ואין דרך המשנה בכך לפתוח בלא זו אף זו ולסיים בזו ואצ"ל זו וכו' ע"ש · וכונתו למ"ש התוס' ריש מעילה ד"ב ע"א ד"ה ששחטן בדרום ע"ש וכ"כ עוד הש"מ ז"ל לקמן דס"ט ע"א עמ"ש בגמ' שם ופים בר כושת וכו' בשם התוס' הנז' ע"ש :

והנה מרן ז"ל בכללי הגמרא רכ"ט ע"א מדפוס אמשט' כתב וז"ל וכתבו רש"י והתוס' בריש מעילה דאשכחן דתני תנא לא זו אף זו ווו ואצ"ל זו בהדי סדדי ובריש הוריות מעמיד הגמ' רישא בלא זו אף זו וסיפא בזו ואצ"ל זו ע"ש · והא ודאי כלע"ד לומר דט"ס נפל בדבריו וצ"ל דלא אשכחן וכו' וכמו שכ"כ התוס' שם להדיא ומ"ש כן גם בשם רש"י כונתו למ"ש רש"י שם במתני' ד"ה ק"ק ששחטן וכו' ע"ש · דמשמע מדבריו דמפרש ההיא רישא דמתני' דק"ק דבולל ברישא שינוי מקום ודרום והדר מפרש בולד קתני וכו' עד"ש התוס' שם ד"ה ששחטן וכו' ע"ש ואע"ג דאח"ז כתב רש"י בד"ה וכן אם שחט בלילה וכו' ווו אצ"ל זו קתני ע"ש מ"מ מדברי רש"י שם בש"ס ד"ה הימא וכו' מתבאר מדבריו דסדר ביה מתני' במתני' וה"נ כמ"ש התוס' בדיבור הנז' דאין דרך וכו' דמה"ט גופא לא נח"ל להש"ס שם לומר דמתני' ההיא זו ואצ"ל זו קתני ווז"ש מהוריק"א שם ובהוריות וכו' ר"ל דמשם מוכח דקתני תנא קרי גווני הנז' בהדי סדדי :

וחזי הוית להר"ב מהרי"א ז"ל בס' שער יוסף שם בהוריות ד"ב בדף ט' ע"א מספר דסבירא דברי מרן שללו בנוסחת דאשכחן וכו' וכתב שכ"כ בתשו' לשה"ע בסוף קידושיו לכתובות שכתב ע"ד רש"י והתוס' דהתם דטובא אשכחן דתחילת בת' זו אף זו ובסיפא בזו ואצ"ל זו וכן בהפך ע"ש · והקשה ע"ד דהרי מדברי התוס' שם בריש מעילה מוכח להפך ושכ"כ הש"מ בכתובות דס"ז ע"א בד"ה וסוס ב"ב בוא וכו' וכן הריטב"א בפ"ק ריבמות ע"ש ולע"ד המעט בוא כ"כ דט"ס נפל בדברי מרן הנז' וצ"ל דאין דרך וכו' גם מה שהביא ממ"ש מרן בתשובות אה"ע וכו' והיינו מ"ש שם עמ"ש רש"י והתוס' במכי' דנ"ח ע"א גבי מ"ש שם השתא בפני הבעל וכו' ע"ש · נלע"ד דל"מ ואקדים את היודע דרש"י והתוס' דמס' מעילה לאו היינו רש"י והתוס' דשאר מסכתות רובא דתלמודא שלא הם רבנים גדולים אחרים ז"ל וכמ"ש הי"מ ז"ל בכללי רש"י והתוס' בדקפ"ר סי' וא"ו ובסי' ב' וכ"כ והביא ראייה לדבר ע"ש :

ומעתה שפיר י"ל דכונת מרן בתשו' אה"ע הנז' שכתב שם כדי ליישב דברי רש"י והתוס' דהתם דטובא אשכחן וכו' דר"ל דרש"י והתוס' דהתם ס"ל דתני תנא לא זו אף זו ווו ואצ"ל זו בחדא מתני' ומ"ש דטובא אשכחן וכו' ר"ל ההיא מתני' דהוריות דלפי מ"ש שם בש"ס דסיפא זו ואצ"ל זו קתני ורישא הוי לא זו אף זו כעיין שם א"כ ש"מ כמ"ש שם וכמו שכ"מ ממ"ש מרן שם בכללי בגמ' ע"ד רש"י ותוס' דממילה הנז' ובהוריות וכו' וכמש"ל ולפי"ז גם בההיא מתני' דמעילה יל"פ דרישא דמתני' דהתם דתני ק"ק ששחטן בדרום וכו' ר"ל ששחטן בדרום וגם קבל דמן בדרום והגם דלפי"ז הוי רישא זו ואצ"ל זו וסיפא לא זו אף זו ש"ד ותהש"ס שם ל"מ כיון דלא עביד לריבותא שלא לשני בבות דאח"ז ולפי"ז א"ש נ"כ מאי דתני התם ברישא ק"ק ששחטן בדרום והדר תני שחט בלילה וכו' בדרך לא ז: אף זו וכן איתא טובא הכנו דשמיע ליה למרן דכוותייהו דהכי ואנן עד כען לא ידעינן להו וכן לע"ד מ"ל עוד תרתי בה"ג כמש"ל · וגם יש קצת סיוע לרש"י והתוס' דלקמן בפ' אעפ"י למ"ש דהם חולקים ע"ד התוס' דהתם ומפרשים המשנה דהתם במעילה דרישא דקני ק"ק ששחטן בדרום ר"ל וגם סוריקה היתה בדרום ולא ס"ל לפרש דמאי דתנן שם ברישא ק"ק וכו' איירי דרך כולל ושוב מפרש בולד וכו' מטום דא"כ הו"ל להמתני' למיתני בולד וכו' ומי דלא הו"ל למתני לרישא כלל אמנם לפי מ"ש א"ש כמובן :

אלא דמ"מ כ"ל דגם לפי סברת רש"י והתוס' דלקמן בפ' אעפ"י וכמ"ש אי משכחינן תירולא אחרינא מרווח בהופן שתתפרש המשנה או הברייתא ההיא בגוונא חדא אמרינן ליה טפי מלומר דמתני' תני להו להנהו תרי בבי חדא בדרך לא זו א"ז ואידך בדרך זו ואצ"ל זו וכן להפך יען דחיקא מילתא לומר כן דהתנא משנה לשונו ודיבורו סמוך ונראה ומשו"ה בההיא דלקמן פ' אעפ"י דפריך אמתני' דהתם השתא בפני הבעל וכו' דלא אשכח קירולא אחרינא הוליך הש"ס לשנויי זו ואצ"ל זו קתני לפום גירסת רש"י הגם דברישא תני לה בדרך לא זו אף זו וכן לפי"ד

לפי"ד התוס' דהתם לפי מ"ש שם מרן בתחי' דבריו וכן ההיא סוגייא דריש הוריות איירי בכה"ג דלא אשכח תירוצא אחרינא וכ"מ ממ"ש הכ"מ ז"ל שם וז"ל אבל אכתי קשה ודקארי לה וכו' וכי לא היה יודע דמ"ל זו ואצ"ל זו קתני וי"ל משום דאין דרך במשנה אחת לשנות ב' בבות האחת לא זו אף זו והאחרת זו ואצ"ל זו כדמוכח מפ"ק דמעילה שלכך הקשה שרצה לדעת אם יתחדש לו תירוץ אחר יותר מרווח כנ"ל עכ"ל והשתא לפי"ד זו היא שקשה דא"כ מה תירץ לו בתרצן א"ו נ"ל דס"ל כמ"ש וכונת התרצן הוי לומר לו דאין לו תירוצא אחרינא וע"כ לומר דזו ואצ"ל זו קתני ויתר מזה מתבאר מדבריו דגם לדברי התוס' דמעילה שהביא שם ס"ל לחלק כן דנ"ל דהתם ה"ט דאיידי דרישא תני הכי בסיפא כמ"ש הרב ת"כ ז"ל שם בהוריות או מטעם אחר וע"ע בהרב שע"י ז"ל שם דא"כ הו"ל לפרש ולומר דאיידי דרישא תני הכי וזו ואין צ"ל זו קתני כיון דזה הוי גם מעיקר שתירוץ כי ע"כ נראה כמ"ש:

אלא דלפי"ז קשה דמה הוק"ל להתוס' שם במעילה ואולי כוונתם כמ"ש שם בקושייתם דאין דרך התנאים לשנות הכין וכו' ר"ל דהוא דוחק לומר כן וסמכו עצמם ע"מ שתירצו שם די"ל דמתני' ברישא קתני דרך כלל וכו' ור"ל דהשתא אין אנחנו אחראין לסבול הדוחק ההוא ובין הכי והכי כדי ליישב דברי מרן הנז' שם בתשו' אה"ע י"ל כמ"ש · ומדברי מרן ז"ל שם בכללי הגמ' לפי מש"ל דגרסי' בדבריו דאין זה דרך התנאים וכו' ע"ש ל"מ הפך מ"ש כיון דמנ"ר לא הביא אלא דברי התוס' דמעילה לחוד ובשהגיע לחדש חידושים על מכי' שם בתשו' אה"ע כדי ליישב מה שהוק"ל להרב השואל שם ע"ד רש"י והתוס' דהתם הוכרח לומר דרש"י והתוס' דהתם פליגי וס"ל דשונה הלכה הרי גווני הנז' במשנה אחת וכו בפרק דק ואשכח דמ"ל טובא כה"ג. וכמש"ל ולפי"ז מ"ש מרן שם בכללי הגמ' ובהוריות אמרינן וכו' ע"ש כונתו הוי להקשות ע"ד התוס' דמעילה הנז' דמוכח מפשט דבריהם דגזרו אומר לומר דאין דרך התנא' וכו' דמשמע דאפי' אינו מוצא תי' אחרינא ל"ש לומר הכי ע"ז הוק"ל ע"ד מההיא דהוריות דקא מפרש הש"ס המשנה בתרי גווני · א"כ י"ל דמשום דלא פסיקא ליה בכונת התוס' דהתם אי כונתם הוי כמ"ש · או דגם הם לא כיונו בתם אלא לומר דאין דרך ההווה של התנאים לשנות הכי וכו' וכאשר גם בכלל זו ואצ"ל זו כ"כ התוס' ריש פ"ב דזבחים ובפסחים דפ"ד ובב"ק דק"ה ובש"מ כאשר כתוב בספרי דבי רב ז"ל בעלי הכללים דלשנויי זו ואצ"ל זו הוי דוחק ואפי"ה לפעמים משני הש"ס זו ואצ"ל זו קתני ע"ש א"כ יל"פ כונת התוס' דמעילה הנז' וכמש"ל ושב"מ מדברי הכ"מ ז"ל משו"ה לא כתב מרן שם להדיא דקשה ע"ד התוס' דמעילה הנז' מההיא סוגייא דריש הוריות אלא כתב ע"ד ובהוריות מעמיד הגמ' וכו' ע"ש וה"ט משום דלא פסיקא ליה בכונתם וכמ"ש:

והנה כפי מ"ש י"ל דברי מרן ז"ל בב"י א"ח סי' תקל"ו אההיא דפסק הריב"א ז"ל שם ההיא מתני' דפסחים דנ"ו דמושיבין שובכים וכו' והוק"ל למרן ע"ד הריב"א השם ע"ש ותירץ די"ל דמעיקרא לא הוה ק"ל דניתני מתני' זו ואצ"ל דהא בכ"ד אמרינן זו ואצ"ל זו קתני אך משום דהכי א"כ לא מיתנו בחדא סוגייא דרישא וכו' בזו ואצ"ל זו וסיפא בלא זו א"ז הוה ק"ל וכיון דאוקימנא וכו' ע"ש · והקשה ע"ד מהרי"א ז"ל שם דלפום מאי דכייל לן מרן ז"ל עצמו בכלליו ובתשו' הנז' דטובא אשכחן כה"ג במשנה וכו' א"כ מה ק"ל להש"ס בההיא דמושיבין וכו' ע"ש ולענ"ד כ"כ דמ"ש מרן בכללי הגמרא בשם התוס' שם דט"ס נפל בדבריו וגם למ"ש בתשובות הנז' י"ל דברי מרן הנז' שבב"י והיינו דגם התם הוק"ל להמקשן שם השתא אוקמי מוקמינן וכו' והיינו כדי לידע אם יכול התרצן לתרץ לו שום תירוץ מרווח יותר מלתרץ ולומר זו ואצ"ז ובכן דק התרצן ומצא תי' מרווח ואמר דמאי דתני שם תרנגולת שברחה איירי בחוה"מ וניחא ליה האי תירוצא טפי מלתרץ ולומר דרישא דמתני' הוי זו ואצ"ז וסיפא בלא זו אף זו דהויא בבא חד מיותרת והוא דוחק · הן חזי הוית מ"ש המג"א ז"ל בסי' קע"ג סקי"ד דבכוסים במים אינו יוצא י"ח בפסח ע"ש והח"י ז"ל שם סק"ב הקשה ע"ד מדתנייא בפסחים דט"ל ע"כ לא בכוסין ול"ש וכו' והביא מ"ש התוס' שם דשליקה הוי טפי מבישול והשתא לפי"ד המג"א הוי רישא דברייתא דהתם זו ואצ"ז והסיפא לא זו אף זו ומה"ט הכריח דבכוסין הוי בחומץ כמ"ש רש"י שם דהשתא ההיא ברייתא כולה מתנייא בלא זו וכו' ע"ש ה"ד מהרי"א ז"ל שם בד"ט ע"ב והוסיף ע"ד וכתב וז"ל ויגדל הכאב אללי דהא ס"ל לתוס' דמעילה דאין לומר וכו' ע"ש:

ולע"ד לפי מש"ל י"ל דברי המג"א הנז' דכיון דס"ל דהתם בכוס הוי במים כמ"ש רוב הפוסקים ז"ל ביו"ד רסי' ק"ה לענין איסורא וכמ"ש המג"א שם דהכי קי"ל ויעויין במשנה דתרומות פ"י ממשנה שביעית עד מש' הי"א ע"ש א"כ מה"ט גופה ס"ל להמג"א דגם התם בפסחים דתנינן שם ולא בכוסין וכו' ונשנית בברייתא שם איירי גם במים ואי משום דא"כ קתני הברייתא בתרי גווני רישא בזו ואצ"ז וסיפא בלא זו אף זו הא ל"מ כיון דל"ל תירוצא אחרינא ע"כ לומר כן כמש"ל בכונת דברי מרן בתשו' ע"ד התוס' לקמן פ' אעפ"י · ואולם לפי"ד רש"י והתוס' דמעילה הנז' אם נאמר דדוקא קאמרי י"ל בפשיטות דסברו כמ"ש רש"י והר"ן ז"ל שם דפי' בכוס בחומץ וכדעת השוברים כן ואתייא כולה ההיא ברייתא בל"ז אף זו כמ"ש הח"י ומהרי"א שם וכ"ש אם נאמר בצד השני שצדדתי לעיל בכונת רש"י והתוס' דמעילה הנז' דא"ש גם אם יסברו כס' המג"א הנז' אלא דמ"מ מצד אחר י"ל ע"ד המג"א הנז' מדברי התוס' דפסחים הנז' שהרי לפי"ד עוד היום הוו רישא דלא בכוסים ול"ש זו ואצ"ל זו ועי' בקה"י שם ובמ"ש הב"ד ז"ל שם

בההיא

כהאי מתני' דפסחים פ"ב מ"ו וכמ"ש שם בפ"ו ממס' תרומות מ"ו וכמ"ש ע"ד הסו"ל ז"ל שם ובמשנת דתרומות שם וכמרן בש"ע א"ח סי' תקכ"ז ס"ה ע"ש ובמש"ל וי"ל עיין במש"ל :

והנה בסוגייא דיו"ט דט"ז ע"ב גבי דין ע"ת איבעייא להו אדברי ר"א אי בזית אחד לכולן או"ד וכו' ואמרינן ת"ש הבשיל זה כלי ואפילו בכוש ואפילו שלוק ומבושל וקוליים וכו' לא דא"כ בזית ע"ש והשתא כהאי ברייתא זו היא שק' דבתחילת הברייתא קתני בדרך לא זו וכו' וכדקתני הבשיל זה כלי זה ואפילו בכוש וכן מאי דקתני אח"ז שלוק הוי בדרך לא זו אף זו לדברי רש"י שם דכתב שם בכוש בחומץ וכ"כ הר"ן ז"ל שם בהלכות ואילו אח"כ קתני שלוק ומבושל דהרי זו ואלל"ז שהרי שלוק הוא מבושל הרבה יותר כמ"ש רש"י והרן שם וכן בפסחים שם דט"ל וכיון שכן ודאי דעדיף טפי מבושל משלוק לענין טעם שאוכל וא"כ קתני הברייתא בסדרו אחדדי בתרי גווני וא"כ זו היא שקשה ע"ד רש"י ותוס' דמעילה הנז' ול"ל דיש חילוק בין משנה לברייתא דהרי גם הברייתות שוו מן התנאים וכמתבאר מדברי התי ש"ס ומדברי הב"מ שם וכמובן וגם אם נאמר דבכוש דהתם הוי במים וכיעויין בהמג"א סי' תקכ"ז ס"ג הכתי קשה כמ"ש אשר מזאת הברייתא יש סיוע גדול למש"ל לע"ד הן בכונ' דברי מרן בחשו' אה"ע הנז' והן במה שלדדתי לומר ג"כ בכונת דברי התוס' דמעילה הנז' אמנם לפי שמתבאר מדברי בח"י הנז' וכן מדברי הח"כ שם וכן מדברי מו"ה מהרח"א ז"ל בס' כ"ח דף ע"א ע"א דהבינו בכונת התוס' דמעילה דר"ל דאין דרך התנאים למשני כלל בשום דוכתא בה"ג כיע"ש בדבריהם זו היא שק"ט מהאי סוגייא דבילה לכ"ע הן אמת שזה שלדדנו לעיל בכונת התוס' דמעילה לומר כמ"ש · לכאורה ל"מ כן מדברי התוס' שם בדיבור שלאח"ז בד"ה שחטו בדרום שכתבו וז"ל בגמ' מפרש וכו' שחט ביום וכו' כ"ה הגירסא ברוב הספרים ונראה לר"י שהוא שיבוש דא"ל למיתני אוחו שהוא חידוש יותר וכו' ע"ש · ואם נאמר כמש"ל בכונת דבריהם הקודמים בד"ה שמתן בכונתם כמ"ש שם דאין דרך התנאים וכו' ע"ש דה"ט משום דסמכו אדירייהו בה לא"ה לא הוה אכפ"ל א"כ מי דחקם בדיבור שלאח"ז להפיך הגירסא אלא די"ל דל"מ גם מדברי התוס' הנז' דהא דייקו לכתוב בתחילה דבריהם וז"ל כן הגירסא ברוב הספרים וכו' ע"ש דמשמע ברוב הספרים ולא בכל וכיון שכן שפיר י"ל דגיר' דברוב הספרים הוא שיבוש ושבקינן להו ואזלינן בתר המיעוט באופן דעדין יש בירן לצדד כמ"ש וכין הכי והכי קשיא כמ"ש וע"ע בהרב גופי"ם ז"ל בסיף אות הזי"ן דמ"ב ע"ב סרכ"ו שהביא משם הר"כ בכללוי שכתב וז"ל אין אומרים במשנה אחת וכו' ע"ש דנראה דגם הוא הבין בדברי התוס' דמעילה הנז' כמו שהבינו הרבנים הנז' בדבריהם :

ובהיותי בזה חזי הוית להרב קרבן חגיגה ז"ל שבש"ס ה"ק שסם בסי' ל' הביא הביא מתני' דפסחים ד"ט ע"א דתנן תמן אין חוששין שמא גררה חולדה מבית לבית וממקום למקום שא"כ מחלר מחלר ומעיר לעיר אל"ס ופרש"י ז"ל דה"פ שאם בדק בית זה א"ח שמא אח"כ הביא החולדה חמץ מבית שאינו בדוק לבית הבדוק וכן ממקום וכו' דהיינו אם בדק בבית אחד בזוית אחד א"ח שלאח"כ הביא מזוית שאינו בדוק וכו' שא"כ מחלר וכו' והלר"ס והרמב"ם ז"ל בפ"ב מה' חו"מ ה"ז פירש בע"א דה"פ אין חוששין שמא הביא החולדה ממקום שמכניסין בו חמץ למקום שא"מ וכו' וכתב ה"ה ז"ל שם דפי' הרמב"ם הוא יותר נכון וע"ש בהכ"מ ובהלח"מ ז"ל והרב ק"ח שם כתב דה"ט דה"ה ז"ל דכ"כ משום דלפי' הרמב"ם כולה מתני' הוי לא זו אף זו משא"כ לפרש"י רישא הוי זו ואלל"ז דמבית לבית אין חוששין כ"ש מזוית לזוית באותו בית דא"ח דהא האדם הבודק נמלא שם ורואה וכו' א"כ רישא הוי זו ואלל"ז וסיפא דתני דא"כ מחלר לחלר ומעיר לעיר הוי לא זו א"ז וכו' עש"כ ולפי"ד הרב הללו נ"כ יש סיוע למש"ל דהרי לפי"ד רש"י הנז'תני תנא המשנה בתרי גווני לפעמים וה"ט דהוכרח רש"י לפרש כמ"ש כמו שפירש הרמב"ם וא"ש דהמשנה כולה הוי לא זו א"ז דעדיף טפי משום דהכי מ"ל לרש"י לפרש כן ממאי דתני במתני' דא"כ וכו' דמבית ראיס מחלר לחלר מבית וכו' דמשמע דרישא איירי מבית שאינו בדוק לבית הבדוק וכמ"ש מרן שם ע"ד ה"ה הנז' דפירש"י נ"ל נכון יותר ע"ש :

וזה שכתבתי הוא לפי"ד הרב הנז' ז"ל אמנם לע"ד אחרי המח"ר נ"ל לומר דגם לפרש"י ההיא מתני' כולה הוי לא זו א"ז ודברי המשנה תתפרש הכי אין חוששין שמא גררה חולדה מבית לבית וממקום למקום כלומר אם בדק בית אחת ויש לו בית אחרת שא"כ אין חוששין לומר שמא גררה החולדה חמץ מבית שא"כ לבית שבדק וא"כ תאמר דלריך בדיקה אחרת עד שילא מידי ספק כגון שיסגור הדלת של אותו בית שבדק או שיניח שומר שם וכיולא לזה וכן תאמר נ"כ ממקום למקום דהיינו שאם בדק בבית זוית אחד והזוית האחרת ל"כ תאמר דמהאי חששא דחולדה ילטרך לבדוק פ"א עד שילא מידי ספק עד"ש לזה תני אח"ז דא"כ דתאמר כן דילטרך בדיקה אחרת כמ"ש גם מחלר לחלר ואפילו מעיר לעיר ילטרך בדיקה אחרת והלר"ס א"ו לריכין אנחנו לומר דלהא ל"ח ואם כן הה"כ דגם מבית לבית וממקום ל"ח באופן דמאי דתני רישא מבית לבית וממקום למקום קאי ע"מ דתני שמא גררה חולדה דר"ל דילטרך בדיקה אחרת דהשתא לפי"ז גם רישא דההיא מתני' הוי לא זו א"ז וכ"מ להדיא מדברי רש"י שם דכתב וז"ל אין חוששין שמא נ"ח וכו' אין חוששין כשבדק זוית וכו' שמא בתוך שכל"כ זו גיררה חולדה חמץ למקום שבדוק ולריכנא לחזור ולבדוק · שא"כ שבאת לחוש לכך שהרי גם מחלר לחלר וכו' ע"ש וגם הר"כ ז"ל בפי' ה"מ כ"כ וז"ל אין חוששין כשבדק הבית וכו' למקים הבדוק ולריך אני לחזור ולבדוק שאם באת לחוש לכך הרי גם מחלר לחלר י"ל כן וכו' ע"ש הנה מבואר כמ"ש וה"ט דפירשו כן משום דאם נפרש המשנה כמ"ש הרב ז"ל דה"פ דאין חוששין שמא נ"ח מבית

לבית

לבית וכן א"ח ממקום למקום והוי זו וק"ל זו א"כ לא א"ש מאי דתני א"כ דא"כ וכו' דהוי לא זו א"ז מה שא"כ כפי"ר רש"י כפי מ"ש בכונת דבריו אתייא כולה מתני' בלא זו אף זו דלא כמ"ש הרב ז"ל וצ"ע · ומזו הוית פירוש' שם בפסקים אהסיא מתני' דאין חוששין וכו' דאמרו שם · וז"ל א"ר יונה הבין לורכה מתני' מעיר לעיר ומחצר לחצר ממקום למקום ומבית לבית אם אתה חושש מעיר לעיר את חושש וכו' א"ריו"ם אפילו במתני' אתייא אין חוששין וכו' א"כ מחצר לחצר וכו' עכ"ל וע"ש בפס"י ז"ל שכתב דכיו"ן ס"ל דצריך למתני במתני' ביותר רחוק תחילה וכו' דזו אף זו וריו"ם ס"ל דאפילו כלישנא דמתני' א"ש וזו וא"צ"ל קתני ע"ש ולכאורה מדברי פירוש' הנז' נראה כפרש"י דמפרש כולה מתני' לענין בית הבדוק ודלא כפירוש הרמב"ם דאיירי לענין בית דא"מ בו חמץ והיינו מדפליגנהו ריו"כ כולן יחד בזה א"ז דנראה כמ"ש וגם ריו"ם ל"פ עליה בזה כפירושא דמתני' דאיירי כמ"ש אלא דפליג במש' דצריך להניח במשנה וצ"ל כמ"ש שם וריו"ם ס"ל לומר דמתני' שפיר מתנייה ודחיק לאוקומה במתני' בזו וא"צ"ל הנה שהוא דוחק דבמה מתני' משכחינן דתני הכי ועדיף ליה טפי בהכי מלומר דצריך להניח במשנה כמ"ש שם וא"ש כרש"י מה שא"כ לפירוש הרמב"ם דרישא מיירי בבית שא"מ בו חמץ והסיפא מיירי בבית הבדוק שמבית הסיפא דאיוה לסיפא כמ"ש מרן ז"ל ע"ש ול"מ כן מהירוש' הנז' וכמ"ש · ולפי מ"ש אתי דברי רש"י כריו"ם דמוקים מתני' כמו שהיא שנויה אלא דא"כ דלריו"ם מתני' כולה הוי בדרך זו וא"צ"ל ולרש"י כפי פירושו כולה מתני' אתייא בלא זו אף זו וכמש"ל ומאי דמשמע מדברי פירוש' דממקום למקום הוי יותר רחוק מבית לבית וכמ"ש הש"י שם לרש"י ל"מ מיניה ספק דבריו די"ל דמר כ"ר ז"ל מפרש דברי פירוש' בע"א והיינו דהנה דממקום למקום הוי בבית אחד והוי יותר קרוב זה לזה טפי מבית לבית מ"מ מצד אחר י"ל דממקום למקום עדיף מבית לבית יען בממקום למקום יש צד אחר לומר דיכול לראות אם בכנס החולדה או לאו הנה דיש צד אחר לדחות ד"ז כמובן מ"מ לגבי מבית לבית דהם רחוקים זה מזה טפי הו"ל ממקום למקום עדיף אלא דלגבי מעיר לעיר ומחצר לחצר הם עדיפי טובא דממקום למקום יען ל"ש כ"כ דיכיא החולדה חמץ מזה לזה כיון דהם רחוקים מזה לזה טובא והשתא ל"מ מהירוש' הנז' כמש"ל

וישוב אח"ז נזדמן לי ס' קרבן העדה ז"ל וראיתי מ"ש שם ע"ד ריו"כ שאמר שם הכי גרסינן מתני' וכו' אם חושש את מעיר לעיר א"ת וכו' וז"ל כתב הרמב"ם פ"ב מה' חמץ אין חוששין שמא גררה חולדה חמץ למקום שא"מ בו חמץ שאם נחוש מבית לבית ניחוש נמי מעיר לעיר ואלו"ס ע"כ וכתב הס"מ ורש"י פירש שא"ח כשבדק זוית זו וכו' כדפרישית במתני' ע"כ ופירוש רבינו עיקר ויפה כיון עכ"ל הס"מ ואני תמה שפרש"י הוא דברי ריו"ם והוא מסכים ללשון המשנה ופי' הרמב"ם הוא דברי ריו"כ וצ"ל במתני' וגם צ"ל

ה

שאם נחוש מצ"ע ניחוש מבית לבית ושלא כדברי הרמב"ם וצ"ע וע"ש בכ"מ ואפ"ל דריו"כ סובר דאמקום שא"מ בו חמץ קאי וריו"ם סובר דאבית בדוק קאי עכ"ל :

ולע"ד אחרי שמח"ר ק"ל ע"ד הדא כמ"ש בפשיטות דרש"י אתייא כריו"ם דאין כ"ל כן שהרי רש"י פירש דמאי דתנן דא"כ אלו"ם קאי על המשנה וכ"כ הרב שם בפירושא דמתני' ע"ש ואילו לדברי ריו"ם מאי דתנן שם דא"כ קאי ארישא דתנן אין חוששין וכולה מתני' הוי זו וא"צ"ל וכמ"ש להדייא הרב שם בפירושו ד"ה אפילו וכו' ע"ש וא"כ לא אתי רש"י כריו"ם ועו"ק ע"ד במאי דמשמע מהו"ר דהרמב"ם אתי כריו"כ דהרי לדברי ריו"כ נראה דכולה מתני' איירי בע"א ואילו להרמב"ם רישא איירי בע"א וסיפא בע"א וכמש"ל ועו"ק במאי דמשוי פלוגתא בפירושא דמתני' מאי דל"מ כן מהתם א"כ הו"ל לבאר ד"ז שם ועו"ק דמדברי הירוש' משמע דממקום למקום הוי רחוק מבית לבית וכדמוכח מדבריו שם כפי' ובתוס' להדייא וכמש"ל מה שא"כ לדעת רש"י והרב כתב בפשיטות דרש"י אתי כריו"ם ולא ביאר ד"ז וצ"ע · ומ"מ הנה שכתבתי לעיל מה שנלע"ד מ"מ אינו אלא כדי ליישב הירוש' לדברי רש"י משא"כ לפי"ד הרמב"ם קשה עליה מדברי פירוש' הנז' וכמ"ש וכ"ש דק"ט על ה"ה שם כמובן וכן ע"ד מרן והלח"מ שם וכמובן · כי ע"כ כלע"ד דמדברי הירוש' הללו ל"מ לא כמר ולא כמר דכ"ל פירוש דברי הירוש' בע"א דלא כמו שהבינו בכונתו הש"י וסקה"ע ז"ל ואומר דהנה בגירסתינו במשנה שם ס"ג אין חוששין וכו' דא"כ מחצר וכו' דגרסי' תיבת דא"כ באות דלא כתחי' התיבה משא"כ בהירוש' בין בנוסח המשנה ובין בדברי ריו"כ וריו"ם ה"ג אין חוששין וכו' א"כ מחצר וכו' דש"מ דהכי גרסי במשנה א"כ בלא אות דלא בתחי' התיבה והשתא זו היא מאי דק"ל לרבי יונה שם דמדקתני א"כ בלא דלת נראה דאתא מתני' לאשמועינן דכיון דתנינן ברישא א"ח שמא וכו' ממקום למקום ומ"כ א"כ גם מעיר לעיר הדין כן דאין חוששין שמא וכו' והשתא ק"ל דכנון דא פשיטא וא"צ לאומרו כיון דמחצר לחצר ומכ"ש רחוקים טובא זה מזה וכ"ש ד"ז א"כ מאי האי דתני תנא א"כ ותו דקתני לה ג"כ בתיבת א"כ כאילו היה בהם שום ספק לומר דחוששין וקמ"ל דגם בהם א"ח אתמהא ולא ס"ל לומר דזו וא"צ"ל קתני הדא דהוא דוחק דנמ"ע כמה פעמים לא אמרי' כן בש"ס ומשני בע"א וכמ"ש התוס' בכמה דוכתי וכמש"ל ומה גם בכה"ג דתני לה בלשון א"כ דמשמע כמ"ש ולא זו הדיך במשנה כמ"א לכתוב כה"ג ולכ"א ריו"כ הכי לורכה מתני' להיות מעיר לעיר וכו' אמנם ריו"ם כדי שלא לשבושי המשנה דחיק אנפשיה וקאמר דמתני' הוי זו וא"צ"ל וגם מאי דתני א"כ מעיר וכו' הנה דלא דייק דתקינן ואמרי' דה"פ דכיון דא"ח ממקום וכו' א"כ מכ"ש דאין חוששין מחצר לחצר וכ"ש מעל"ע ע"ד מאי דאמרינן בש"ס בכלי במ"א שבקיה לקרא דאיהו דחיק ומוקים אנפשיה כמ"ש בפסחים בפת"ש וכיעווין במוריק'א דק"א בנ"ל באופן דמ"ש בן בירוש' הנז' הוא לפי גירסתם שלא

היו

היו גורסין במשנה דא"כ בדלת אלא א"כ וכו' בלא דלת משא"כ לפי גירסת ה"ר בבבלי דגרסי' בדלת דא"כ וכו' ומה"ט לא דקדקו מדברי המשנה כמ"ש בהירוש' שפיר י"ל במשנתינו אי כפי' הרמב"ם ואי כפירש' וכמובן וא"ש גם דברי ה"ה ומרן והלח"מ ממ"ש ע"ר לעיל וכמובן ועיין עוד למ"ת מהרח"א ז"ל בס' מ"ק בנימוקיו לשם דפ"ז ע"א ע"ש ועיין בענין זה בדמאי פ"ג מ"ב ובתוס' יו"ט שם ד"ה שאינו ובהרמ"ז בברכות פ"ב ושם בפ"ב דפיאה על גירסת הוא"ו דואלו וכו' ובתוס' יו"ט שם ובפ"א דדמאי מ"ב וכן מ"ל טובא :

ובהיותי בזה חזי הוית למו"ה זמו' המלאך רפאל ז"ל בס' מראה הגדול ח"ב בדע"א ובדע"ב דהביא שם דברי התוס' דמעילה הנז' ומה שהקשו ע"ה מ"ה מהרח"א ז"ל בס' ב"ח דע"א ומהר"י ז"ל בס' שע"י שם מהביא סוגיות דרים סורייות וכתב ע"ד דנ"ל דל"ק מהתם דע"כ לא כ"כ התוס' אלא דוקא בהאיא מתני' דהתם ודוכוותה משום טע"ר דהיכא במילתא דשו"ם היא טובא דכולהו בהנהו חלוקות דתני להו תנא התם שחטן בדרום וכו' שחט בלילה וכו' כולהו שהנהו חלוקות סדרן התנא וסדרן בדרך לא זו א"ז וכו' וכדעביד צריכותא התם בגמ' דקאמר אי תנא שחטן בדרום וכו' ואי תנא הו"א וממא זה"ק הוא הכל וכו' קמ"ל ולפי גירסא זו נראה בהדיא דגי' הספרים שלפנינו דגרסינן במתני' בתחילה שחט ביום וכו' היא משובשת וכו' וכ"כ התוס' שם בהדיא בד"ה שחטו בדרום בשר"י ע"ש והשתא א"ל שפיר דמה"ט הוא דכתבו התוס' דאי וכו' ואין זה סדר התנאים וכו' כלומר דכל כה"ג דתני תנא חלוקת אחת לבדה ברישא זו ואצ"ל ז' וכלהו אינך בבי דסיפא תני להו בדרך ל"ז אף זו אין זו סדר תנאים וכו' אבל אה"נ דכל כי לא הוי כה"ג אלא רישא וסיפא וכו' כגון אחת ואחת או ב' כנגד ב' אה"נ דאורחא דתנא למיתני רישא בדרך זו ואצ"ל זו וסיפא בדרך לא זו א"ז וכו' ומעתה לפי מ"ש בכונת וכו' מינח נ"ל מאי דק"ל להרבנים הנז' שם על מ"ש בכללי מרן בס' י"ש בכללי הגמ' וכו' ע"ש בדבריו שעפ"י יסודו הנז' תמה שם אא"ז עמ"ש הרב גופי"ה ז"ל בכללי הזיין משם הרבנ' ז"ל שכתב וכו' ע"ש :

ולע"ד אחרי המח"ר ל"ז להבין דבריו והן קדם אביא מ"ש התוס' שם במעילה בדיבור השני הנז' ד"ה שחטו בדרום וכו' בגמ' מפרש הא דתנן וכו' שחט ביום וזרק בלילה וכו' כ"ה בגירסא ברוב הספרים ונראה לר"י שהוא שיבוש דא"ל למיתני שהוא חידוש יותר בסיפא כמו גבי דרום אלא גרסי' איפכא שחט בלילה וכו' עכ"ל ולכאורה דבריהם ק"ט דאמאי לא הביאו ראיה ברורה לדבריהם ממ"ש בגמ' שם ואי תנא האי הו"א וממא וכו' אכל בלילה וכו' ואי תנא שחט בלילה הו"א פוסל וקבל וכו' קמ"ל ע"ש . הרי מבואר מדברי הגמ' שם להדיא דבתחי' הניגן במתני' שחט בלילה וזרק וכו' ואח"כ שחט ביום וזרק וכו' וכיעויין ברש"י ז"ל ע"ש וע"כ צ"ל דהתוס' לא הו"ל האי גירסא אלא גירסא אחרת דלא משתמע מינה הי מינייהו קדים ומשו"ה לא הביאו ראיה מסוגיא הנז' באותו מקום וכמו שכ"מ מדברי רש"י שם שכתב וז"ל ה"ג אכל שחט בלילה וכו' ע"ש וכמובן ואפשר דבך הייתה גרסי' ואי תנא הו"א וממא זמן הקריבה הוא אכל שחט או זרק ביום ובלילה כבדי אהדדי דלילה לאו זמן הקריבה הוא הו"א דלא חיה בהו מעילה וכו' קמ"ל ע"ש דהשתא ל"מ מדברי הש"ס הנז' הי מינייהו קדים וכן י"ל דגירסתם שם הייתה כעי"ז באופן דל"מ מינה הי מינייהו קדים ומשו"ה לא הביאו ראיה מהתם ושו"ר להח"כ ז"ל שכ"כ אלא דמ"ש אלא דהיו גורסים בגירסא הכתובה בפנים ע"ש . שהם דבריו ולא ביאר אם כונתו עמ"ש רש"י שם ה"ג עד"ל או דבש"ס דילים הו"ל שום גירסא אחרת בב' ודחים בדמ"ל הכי בש"ס בכמה דוכתי ובכן א"ש ממ"ש מהרו"א ז"ל שם בשע"י ד"ט ע"ב ע"ד התוס' הנז' וגם מ"ש עד"ר החוו' שם בשם הוס' ב"י ז"ל כי ע"ש . כיון דהו"ל גירסא אחרת דל"מ הפך דברי התוס' ב"ו ולא סיעתא לדברי התוס' שבדפוס שלפנינו הנז'

הלא מעתה נבא לתירוץ מ"ה ז"ל שם בס' מה"ג בכתוב לעיל ותוכן דבריו דע"כ לא כ"כ התוס' שם דאין דרך התנאים אלא דוקא בכגון אותה משנה דכל החלוקים שלאחריו ב"ק נישנו בדרך לא זו א"ז וכו' ע"ש ולע"ד כפי מ"ש דהתוס' שם לא היה להם בסוגיא ההיא גירסא דידן בבבי בתראי והוא מוכרח לומר כן וכמ"ש א"כ זו היא שקשה ע"ד התוס' בדיבור הראשון דכתבו דמאי דתני ברישא ק"ק שחטן בדרום וכו' דר"ל וזרקן ג"כ בדרום יד וכו' דאין דרך התנאים לשנות וכו' דמשם הכרח הוא זה הא שפיר י"ל דרישא הוי בדרך זו ואצ"ל וכבי מציעתא דתני שחטן בדרום וקבל וכו' שחטן בצפון נישנו בדרך לא זו א"ז כמ"ש בש"ס שם ובאידך סיפא גרסי' שחט ביום וקבל וכו' שחט בלילה וכו' כגירסת רוב הספרים כמ"ש התוס' בדיבור של אח"ז ונישנית בדרך זו ואצ"ל דהשתא תני במתני' ב"ק זו ואצ"ל ובבא היציאה בלא זו א"ז ובבא תליתאה כזו ואצ"ל דהשתא ל"ש לומר דכולם נישנו בדרך לא זו א"ז חוץ מתחא ול"ל דגם לומר כה"ג דחיקא להו לפר' הכי דמ"מ אינו אלא מטעם דמשנה השנה דבריו מבבא האחת לבבא שלאחריה דכל אחת משונה מחברתה אבל לא הוי טעמא משום דאין דרך התנאים למתני בבא אחת בלא זו אף זו והשאר בזו ואצ"ל או בהפך כמ"ש מו"ה ז"ל וגם מדברי התוס' ל"מ כמ"ש ממ"ש שם וז"ל א"כ תני זו ואצ"ל והדר תני לא זו אף זו וכו' ע"ש וכמובן כי ע"כ מוכחא מילתא דכונת דברי התוס' אזלין כפשטם וכמו שהבינו כל הרבנים ז"ל הנז' דר"ל דאפילו בשלשה בבות בהיא דהתם דהאמצעית עם הראשונה הוי זו ואצ"ל והאמצעית עם השלישית הוי לא זו א"ז וכן כיוצא לזה אין דרך התנאים למיתני הכי ומה שדייק מו"ה ז"ל לתירוצו ממ"ש התוס' בתחילת דבריהם וז"ל בסדר משנתינו כ"ה ששונה ש"כ חידוש יותר כדעביד צריכותא בש"ס וכו' ע"ש ל"מ דאין כונתם אלא למ"ש בתחי' בסוגיות דעביד צריכותא לחלוקת דשחטן בדרום עם החלוקה דבת"ה

דבה"ה דשחטן כלשון אבל לאין כונתם לב' החלוקות האמורות דלא"ז דשם לא עביד הש"ס צריכותא וכמתבאר מדברי התוס' שם לא"ז כמש"ל · אלא דלכאר דאסיקו התוס' בדיבור הראשון דק"ק ששחטן בדרום וכו' איירי בדרך כלל וכו' והיינו מכח דאין דרך התנאים וכו' כתבו בדיבור השני דברוב הספרים גרסי' שחט ביום וכו' שחט בלילה וכו' ושאר"י דבוא שיבוש דא"ל למיתני איתו שהוא חידוש בסיפא כמו דרום וכו' והיינו עפ"י מ"ש התוס' עצמם ולא נסתייעו מדברי הש"ס שם דאמרו כן להדיא משום דלא היה כ"כ בגירסתם וכמש"ל גם בזה שיישב מו"ה ז"ל עפי"ד דברי מרן ע"ש ול"ר ע"ד דא"כ עיקר דברי התוס' לא הוה ניחא ומאי דמשמע מדיוק דבריהם הכי ותו קשה ע"ד ממ"ש מרן גופיה בתי' לסיף מכילתין הנז' וגם בלא"ה כ"כ לעיל דנ"ל ברור דט"ס נפל בדבריו הנ"ל לע"ד כוונת דברי התוס' הנז' כמו שהבינו כל הרבנים הנז' ז"ל וכמ"ש ועפי מש"ל דבהאי כללא איכא פלוגתא בדבר בין תוס' ורש"י ז"ל דמעילה לתוס' ורש"י ז"ל במכו' פ' אעפי' י"ל דברי התוס' ויו"ט ז"ל בדמאי פ"ב מ"ב ד"ה מעשר את שהוא לוקח וז"ל לשון הר"ב ע"מ למכור וכו' ירושלמי והא וכו' והלה"ק לוקים לאכול דרישא בפירות וכו' וי"ל דהא שהוא אוכל וכו' ע"ש · וכתב הרמ"ז ז"ל על דבריו אלו שכתב ואין להקשות וכו' דמ"ק דא"כ הו"ל רישא לא זו א"ז וסיפא זו ואצ"ל וכו' ע"ש וגם הכ"ד ז"ל שם א"ד ולא תירצו כלום ע"ש ·

ולע"ד לפי מש"ל י"ל דכוונת התוס' ויו"ט במ"ש ואין להקשות וכו' ר"ל להחולקי' דס"ל דהתנא תני לפעמים רישא וסיפא בתרי גווני דא"כ תיקשי להירושלמי ההוא דא"כ וכו' כמ"ש דלא ס"ל לומר דהירוש' פליג בזה עם הת"ד ומשו"ה הוליך לתרץ בע"א א"כ לאידך גיסא והיינו עפ"י מ"ש הרא"ש ז"ל בתוס' שם בפ' אעפי' דכ"ח ה"ד הש"מ ז"ל שם וז"ל זו ואצ"ל קתני ה"נ בספרים ולכך הגיה רש"י ז"ל במשנה או בפני וכו' כדי לקיים גה"ס אבל ברמב"ם אין כתוב בהן אלא וכו' ולפי גירסת זו צ"ל לא זו א"ז קתני וכו' וה"נ בירוש' הרא"ש ז"ל ע"ש וכ"כ את"ז בשם הריטב"א והרא"ה ע"ש והשתא לפי"ז הקושיא הוי לרש"י ז"ל כמובן ועיין ברש"ל ובמהרש"א ז"ל שם ע"ד התוס' ובמרן בתי' לשם ע"ש אלא דמ"מ כל זה דוחק כמובן ואולי דעדיפא מינה משני דאפילו בחלוקת קמייתא עם בתרייתא לא א"ש מטעמא דכתב שם ועיין בדרכו י"ש ז"ל כלל כ"ט דכ"ט ע"א מדפוס אמשט' ועד"ז וקיישב דברי היד"א ז"ל בא"ח סי' של"ט בהגה"ט דף פ' ע"א כמ"ש שם בריש העמוד שהביא שם מ"ש התוס' ביומא דפ"ד ע"ב בד"ה מכבין ומפסיקין וכו' ומה שהקשה ע"ד ומה שכתב ליישב וז"ל ואפ"ל דהתוס' אזלי לשיטתייהו שכתבו בפא"מ וכו' ע"ש · ולכאורה דבריו ק"ט וכמ"ש ע"ד מהרי"א ז"ל בס' שע"י ד"ו ע"א דא"כ למה הוליך לדחות מההיא דכתבו התוס' בשבועות דאם משום ב' תיבו' איך העלה מזור בתירוצ' שתירצו דהוי לא זו א"ז וכו' ע"ש · ולע"ד עד"ש לעיל בכוונת התוס' ה"נ הוי כונת הרי"א לדחות דהעיקרא ל"ד לא"ז א"ז לזו ואצ"ל ומאי ק"ל ואא"כ דגם מתירוצם יש לדחות התירוץ ההוא אלא דלא הוליך לכך וכ"מ ממ"ש את"ז ליישב דבריהם וז"ל אלא אי קשיא ה"ק וכו' ע"ש · והנה גם למש"ל דרש"י והתוס' בפ' אעפ"י פליגי אכלל זה דלא תני המשנה בתרי גווני ל"ק מדברי התוס' דיומא הנז' לפי"ד היד"א הנז' מדא דהתוס' דיומא אינן התוס' דשת"ס אלא הם של מהר"ם מרו' ז"ל כמ"ש הי"א ז"ל כדי ליישב דבריהם דשרי ותו די"ל דאין כונת התוס' כמ"ש שם אלא כונתם לומר דזו ואצ"ז לא אמרינן אלא בדוחק כשאינו יכול לתרץ בע"א וכמ"ש בשע"י שם ע"ש :

והנה כענין האי כללא עלה ע"ד לחלק דאפי' לפי"ד רש"י ותוס' דמעילה אינו אלא כד תני בבות בקלא אורך כהנהו דהתם אז הוא דכתבו התוס' שם דאין דרך התנאים וכו' אמנם ברתני דינים בקילור לא קפיד לסדרים זל"ז אפי' דתני להו בתרי גווני בעין מ"ש התוס' במנחות דח"י ע"א ד"ה לא מלח לא הניף וכו' סו"ד בתוס' יו"ט ז"ל שם במ"כ ד"ה לא מלח ע"ש · ושם פ"ו מ"ג ובסוף דפ"ב ע"ש · א"נ י"ל דבוותא והשתא בפי"ז י"ל ר' המג"א הנז' ממה דהקשה ע"ד הת"י מההיא דפסחים דקתני לא בבושים וכו' עפי"ד מ"ש התוס' שם כמש"ל די"ל דהתם שאני דאינו אלא דקתני דיאין במילות שונות וכה"נ אפ"כ די"ל דלא קפיד התנא לסדרים המאוחר וכן להפך אלא דמ"מ עדיין י"ל ע"ד המג"א ממ"ש התוס' שם דשלוקין גריעי ממבושלין דאל"כ הו"ל זו ואצ"ז וכלע"ד דגם לזה י"ל דכיון דהאי כללא דזו ואצ"ז לא אמרינן בש"ס כי אם בדוחק כשא"ל תירוצא אחרינא א"כ כל כמה דמ"ל דלא זו א"ז קתני עדיף טפי וכן דרך התנא למיתני ברוב המקומות ומשו"ה כתבו דשלוקין גריעי טפי ממבושלין והו"ל לא זו א"ז ומה גם דבכר סיימו דבריהם וכתבו דכ"מ בכמה דוכין והשתא הגם דרישא דקתני לא בבושין ול"ש הוי זו ואצ"ז לפי"ד המג"א ל"מ דכל דכמה דמצינן לתקוני דלהוי לא זו א"ז מתקינן לרישא דדחיק וכו' לנפשיה וגם עפי"ז א"ש ההיא דמס' יו"ט דקתני תבשיל זה לא ואפילו בסו"מ ושקשיתי לעיל ע"ש · אבל לפי מ"ש א"ש כיון דאינו אלא תיבות בעלמא וכגון דא י"ל דלא קפיד והגם דקתני ואפילו וכו' ואפילו וכו' י"ל דחוזרין כולם אאלי דקתני ברישא סו"ד דר"ז באתו בשכך עמ"ש התוס' ריש פרק השו"מ ומ"ש בזה בספרי דבי רב ז"ל סו"ד בש' שע"י ז"ל ד"ו ע"א ומ"ש בשם הע"י ושמ"פ ז"ל ובש' ועיר הוזן ז"ל באות זיין ס"ו דבתוס' רא"ז ז"ל שם בקי' פליגי ע"ד התוס' דהתם ושב"כ הריטב"א ז"ל ומהרש"ם ז"ל ע"ש וע"ע שם באות למד סי' ט"ז בזה ע"ש :

אשר עפ"י מ"ש דהאי כללא נאמר גם במקראות פירשתי בכתי' כונת מאמר רז"ל בפי' בא ע"פ ובני ישראל עשו כדבר משה וישאלו ממצרים כלי כסף וכלי זהב ושמלות ה"ד רש"י ז"ל שם וז"ל ושמלות אף הם חשובות להם מן הכסף ומן הזהב והמאוחר בפסוק קודם ע"ש · די"ל דמנ"ל אימא דהכתוב לא קפיד בדבר לכתוב

הדבר עמ"ש וסיפיה דקרא זו ואין צריך לומר זו אמנם עפ"י מ"ש דהאי כללא דר' גווני צ"ק לא במשנה וברייתא ולא במקראות א"ש דברי רישיה דקרא דכתיב כלי כסף וכלי זהב הוי לא זו אף זו וסיפיה דכתיב ושמלות הוי זו ואצ"ז ולא זו הדרך לכתוב כן לז"א דמכאן דהשמלות חביב לכן מכלן וז"ש רש"י והמאוחר וכו' ואין להקשות לפי"ז למש"ל דרש"י והתוס' פליגי על כלל זה דמ"מ י"ל דמודו בכל דאיכא למדרש דרשינן וז"ש רז"ל דהשמלות היה חביבה להם יותר וכו' סברא גדולה הוא ען בגלות מצרים המה היו ערום ועריה וגם עפ"י ההבטחה היו עתידים לילך בדרכים לקרת בלילה ולחורב ביום ועיין מש"ל משם הרב יעיר אוזן ז"ל מ"ש באות הוא"ו ובאות הזיין ע"ש וכמובן גם יש לעמוד בזה בקרא דפרשת בלק דכתיב תמן ויען בלעם ויאמר וכו' אם יתן לי בלק מל"ב כסף או זהב לא אוכל לעבור לעשות קטנה או גדולה וכו' כמובן וכמה דברים למדינן מדבריו כדאיתא בילקוט שם ובה"ג למדינן במכו' דנ"ז ע"ב ולזה י"ל דסיפיה דקרא עפי"ד היא"ש קא"ל דכך א"ל כדרך זו ואצ"ל זו אלא דבקרא שם דא"ל כ"י לא תלך וכו' לא בא כהדיא ד"ו וכן י"ל מת"ש שם בסוס"פ ויען בלעם וכו' וע"ע בסו' יומא דלו' ע"כ גבי ודוי של יוה"כ ואכמ"ל עוד בזה :

(כלל איירי ע"ו טעות)

תוס' ד"ה אלא לא נישאו וכו' דמשום איירי אין לשנות טעות בסיפא עכ"ל וכ"כ בתוס' מ"ק דכ"ג ע"ב ד"ה מ"ד ע"ש שביא דבריהם מרן ז"ל בכללי הגמ' דק"ט ע"א מדפוס אמשט' ע"ש ומוהרש"א ז"ל שם בס' י"ש כלל ס"ג ע"ש ובסי' קע"ה וחזי הוית למוהרי"א ז"ל בס' קה"י בקו' מ"ל סי' פ"ט דקכ"ב ע"ג בכלל איירי שכתב וז"ל כתב מ"ז ז"ל בס' הליכות אלי דדרך התנא לשנות טעות בסיפא איירי דרישא כפ"ק דע"ז ת"ש ג' לפניהם וג' לאחריהם ואי ס"ד הן ואידיהן כי יום אידיהן ח"ל מעיקרא ות"ל לבסוף ומשני איירי דתני שלשה לפניהם תני ג' לאחריהם ופרש"י ז"ל אע"ג דליתנהו אלא שנים ומהכא ק"ל עמ"ש התוס' בריש כתובות ד"ה לא נישאו וכו' דאין לשנות טעות בסיפא ע"ש וקשה דהא התם תני וכו' והניחו בקושיא ע"ש ולע"ד י"ל בשיטה דשאני התם דאעיקרא מאי דקתני בתחילת דבר שלשה לפניהם לא בא בדקדוק דהול"ל ב' ימים קודם אידיהן כי היכי דלא ליטעי לענין דינא וכמו דתנינן שבעת ימים קודם יוה"כ וכן גבי פרה וכ"כ איכא טובא והשתא כיון דהתנא ברישא ג' ואידיהן בכלל משו"ה גם בסיפא נח"ל למיקט ב' ימים לאחריהם איירי דנקט כן ברישא ואה"נ דבכלל הסיפא יום אידיהן בכלל משא"כ בעלמא היכא דרישא שנויה שפיר בדיוק אז ל"ש לומר דתני סיפא בטעות איירי דתני רישא כיון דנ"מ לענין דינא וכן בדין סתרו מהרש"א ז"ל גופיה בס' י"ש שם שביא דברי התוס' שלפנינו דכתבו דמשום איירי וכו' ע"ש וא"כ סתרי דבריו למ"ש שם בס' ח"א ותו דשם בס' ח"א הוכיח ווכיח לא מקו' עירובה דע"ז שם וא"כ הו"ל להקשות מינה עמ"ש בס' י"ש שם בשם התוס' שלפנינו א"ו הדבר ברור כמ"ש וז"ש שם מצינו מפורש דשונה וכו' ע"ש וכמובן :

והנה כדברי התוס' שלפנינו כן הוא דעת מהר"א בו"ר בתוס' דמ"ק דכ"ג ע"ב ד"ה מ"ד ע"ש אמנם דעת הר"ש ז"ל שס"ד שם מוכח דפליג בזה וס"ל דגם בכה"ג אמרינן איירי וכן הוא דעת הרמב"ם ז"ל בפי"ט מה"ש ה"ט גבי ולא קלא וכו' כדמוכח מדברי ה"ה ז"ל וכיעוין נ"כ בבש"מ ז"ל בסוגין וע"ש במרן ז"ל בכ"מ דתמה ע"ד ה"ה שם דא"כ תני שיקרא משום איירי ע"ש וראיתי להר' מע"ר ז"ל שם דכת' דיש סיעתא לדברי ה"ה מסוגין דלא ס"ל כהתוס' וכ"ל מההיא דמ"ק הנז' וכן ממ"ש בפ"ק דיו"ט גבי אושפיזכניה דרבא וכו' מעי"ט אין ביו"ט לא ומשני אפ"ת ביו"ט איירי דתני רישא מעי"ט תני סיפא מעיו"ט וכו' ע"ש ולע"ד מלבד דהראיות הראשונות ל"מ במ"ש התוס' בהנהו דוכתי ובמ"ש שם גם ראייתו מההיא דיו"ט ל"מ דהתם מאי דתני סיפא מעיו"ט ל"מ שיקרא אלא דמשום דיוקא דמשמע דביו"ט לא לזה משני איירי דרישא וה"ז בכל איירי דש"ס וכיעוין בברכות דכ"ג ע"א גבי ת"ר היה מהלך וכו' דאמרו שם בדין הוא דאפי' מע"מ נמי מברך ואיידי דתנא רישא רוב גוים ח"ס רוב ישראל ע"ש ובה"ג מ"ל טובא ובמ"ש להדיא בה"ע ז"ל בדל"א ע"א מדפוס אמשט' וז"ל וכן דרך משנה וברייתא למיתני וכו' ואעפ"י שהול"ל חידוש ביותר אפי"ה איירי וכו' בפ' א"ד וכו' ודכוותיהו טובא ע"ש עו"כ אח"ז וז"ל כל זה ראיתי לסלק בעד ה"ה שפי"ד וכו' אמנם אחוך ס"ל הא דאיתא בפ"ק דקידושין ד"ה ת"ר בילד בכסף כהן וכו' מת"ל ר"פ וכו' רישא דוקא סיפא כדי נסבה ותני סיפא מילתא דסתרא ליה לרישא אלא וכו' הרי לך דאף דמתרץ כדי נסבא לא קיבל שא"ת דמשום איידי תני שיקרא או איפכא כי הכא ולכ"כ דרבינו הוכרח וכו' ע"ש :

ולע"ד אחרי המחי"ר י"ל ע"ד דלפי"ד אלו הדברים מהתם דאפילו בכדי נסבא דעדיף מאיירי כמ"ש שם אפי"ה אי הוי איפכא או שיקרא לא אמרינן ליה א"כ זו היא שק"ט ע"ד הר"ש דמ"ק שה"ד התוס' שם דמוכח דס"ל דאיירי בטעות אמרינן וכן הוכיח הרב שם מההיא סוגיא דיו"ט ואמאי הרב ז"ל לא עמד שם ולכאורה י"ל לע"ד כעד הר"ש ז"ל ההיא סוגיא דפ"ק דקידושין דשאני התם דלפי מה דמשני שם דרישא עיקר ודוקא דדיקינן מינה עיקר דהויינו הא כהן הוא ואמרה היא אמ"ק א"כ מעתה סיפא ל"ל וע"כ לומר כדי נסבא כמ"ש שם וכיון שכן י"ל דמשו"ה אמרו שם ותני סיפא מילתא דסתרא לרישא בתמיה כלומר דהשתא הו"ל שתי ריעותות חדא דסיפא ל"ל וכדי נסבא והתינח אי לא סתרא לרישא בכל כדי נסבא דמשנינן בשאר דוכתי משא"כ בההיא לא די דבכדי נסבא דהוא דוחק נו' כן אף ג"ז שם נמצא ריעותא אחרת דסתרא לרישא וכגון דא הוא דאמרו שם הכי משא"כ היכא דתני סיפא בטעות בההיא דמ"ק וכיוצא כיון דליכא קלא

הדא

קרא צ"ל לומר דר"ל איירי גם בטעות ובהיותי בזה חזי הוית למהרש"א ז"ל בס' י"ש סי' קע"ד שכתב דה"נ דגבי מתנה או ברייתא היכא דאיכא טעות לא אמרינן איירי מ"מ בקרא אמרי' איירי גם בכה"ג והייתי ראייה ממ"ש בב"ק דפ"ד דאמרו שם באשר יתן מום באדם ל"ל איירי דכתב כן ינתן בו כאשר וכו' וכן ממ"ש שם את"ו אר"א יד ביד דבר הניתן מיד ליד א"ת רגל ברגל ש"ג ומשני איירי וכו' ע"ש וכן ממ"ש בסוטה ד"ג ור"י איירי דכתב לא כתב יטמא וכו' ע"ש :

ולע"ד אחרי המח"ר אי גבי מתנ' או ברייתא וכיולא בהנו שתוס' בהנהו דוכתי דלא אמרי' איירי בטעות הנה דלפעמים אמרי' בש"ס בדו נשבא כ"ש לגבי תורת ה' תמימה שנאמרה מפי כבודו יתברך דודאי כ"ד שוו במשקל · וכדכתיב אמרת ה' צרופה וגם כתי' אמרות ה' א"ט כסף צרוף מש"כ ובמה דינין ודרשות למדינן במשניות וה"כ וכיולא אפילו מיתור תיבה אחת ואפילו אות אחת וע"כ נלע"ד דל"מ בפך מום מהראיות הנז' שהביא הר' הנז"ל דאי מהאיה דב"ק באשר יתן מום ל"מ דכיון דגלי קרא ברישא ויד ביד דר"ל דבר שניתן וכו' דשייכו ממון ממילא גם מ"ש בסיפיה דקרא רגל ברגל מפרשינן ליה דר"ל שיעור ממון השוה כנגד הרגל וכ"כ גבי באשר יתן מום וכו' נ"כ מפרשי' הכי ובעין מ"ש התוס' שלפנינו גם מההיא דסוטה ל"מ דכיון דר"י ס"ל דלא יטמא רישא דקאי איסיפא דקרא דכתיב לנפש לא יטמא דהוא אוסרם וקמ"ל דלא יטמא רישא ההא קאמר דאי משום היכא דיטמא ל"מ מיניה דהוא חובה בה' דע"ק די"ל דאגב דכתיב לה כת' כמו יטמא ליופי ולצחות הלשון דהיכא לה בלא תיבת יטמא בוא מן לשון הכבר ולעולם דלא יטמא הוא רשות וכדתני ר"י וכו' ע"ש · גם מההיא דב"ק דפ"ח כ"כ שם דלפי"ד מהרש"א ז"ל שם בא"ה ל"מ :

ובאשר כתבתי דל"ש כ"מ מרדכי הה"ע ז"ל שם שכת' מלינו איירי גם במקראות וכו' וכמובן אשר עפי"ז פירשתי בכתי' כונת הכתו' בתהלים צרופה אמרתך מאד ועבדך אהבה די"ל כמ"ש ועבדך אהבה דמה אתא לאשמועינן אמנם עמ"ש ה"ש והקדים עוד מ"ש ביבמות דע"ו ע"ב דאמר דואג לשאול על דהע"ה עד וכו' שאל עליו אם ראוי לבא בקהל · א"ל מ"ט דקאתי מרות המואביה א"ל אכבר תנינא עמוני וכו' מואבי ולא מואבית וכו' כתנאי עמוני ולא עמונית דר"י וכו' ע"ש · וכתבו התוס' ז"ל שם ד"ה כתנאי וכו' וז"ל וא"ת לר"י תקש"ל מצרי ולא מצרית ואור"י לגבי עמוני ומואבי הו"ל לקצר ולכתו' עמון ומואב הילכך מדכתי' עמוני ומואבי א"ל לדרוש דלמעוטי עמונית ומואבית קאתי אבל מצרי אם היה כות' מצריים היה מאריך יותר והא דכת' אדומי ולא כת' אדום אגב מצרי כת' אדומי עכ"ל הנ"ל מזה דהכשרו של דהע"ה לבא בקהל הוא היה עבור יוד יתירא דכתי' מואבי ולא כתי' מואב וגם שם אמרו דאמר דבא דיתרא הישמעאלי חגר וכו' ואמר כך מקובלני מב"ד של שמואל הרמתי עמוני ולא עמונית וכו' ע"ש · ומ"מ ק"ט ל"ש אלא בי

אמרינן דאורה דייק באמירתה ובכתי' אפילו על אות אחת מעתה ז"ש דהע"ה צרופה אמרתך מאד כלומר דדייק אפי' על אות אחת דלא ליהוי מן היותרת ובכן ועבדך אהבה דעי"ז בכשרתי לבא בקהל ועיין במהרש"א ז"ל בח"א ע"ד התוס' הנז' מ"ש ע"ד ובמה שתירץ שם וז"ל ונראה דלר"י היה זה הלמ"מ וכו' ע"ש · ולכאורה י"ל ע"ד דא"כ ל"ל לר"י קרא דאשר יולדו למשרי אפילו נקיבות גבי מצרי ואדומי כמ"ש שם דע"ז ע"כ בברייתא כמובן וי"ל גם אין להקשות לפי מש"ל דגם בקרא לא אמרינן איירי בטעות ממ"ש התוס' ביבמות בסו"ד הנז' וז"ל והא דכת' אדומי ולא כת' אדום אגב דכת' וכו' ע"ש ובמובן די"ל דהתם שאני דסמיך אמאי דכתי' בתריה ש"כ בנים אשר יולדו להם וכו' דהבאו' הלאן בלידה במ"ש ר"י שם בברייתא במש"ל וא"ש מ"ש לעיל דל"ש במשנה וכיולא לא אמרינן איירי בטעות וכ"מ מדברי התוס' דשבת דס"ה ע"ב ד"ה ובלבד ע"ש וכ"כ התוס' במ"ק דכ"ג ע"ב ד"ה מ"ד וכ"ד מרן ז"ל בכ"מ בה"ש פי"ט ה"ט והי"ש ז"ל כלל ש"ג וכ"כ בש' בה"ג בדק"ט ע"א מדפוס אמשט' בשם התוס' שלפנינו וכ"כ דעת הש"מ ז"ל בסוגיין · אמנם מדברי התוס' שם בשם הר"ש ז"ל לפום פירושו שם נראה דס"ל דגם איירי בטעות אמרינן ע"ש וכ"כ ס"ה ז"ל בה"ש בדעת הרמב"ם וק"ק על מרן שם בכה"ג והי"ש שם דלא הביאו פלוגתא בז"ז ועיין בתוס' יבמות ד"ע ע"ב ד"ה אלא לאפנויי וכן בתוס' הרא"ש ז"ל שם דכתבו וז"ל וא"ת וכי בשביל לאפנויי כת' שקר דכת' לא יאכל וכו' ואור"י דא"ל קרא בשו"ת וכו' ע"ש · דמדבריהם ראיה למש"ל ע"ד הי"ש וע"ש במפ' ז"ל ע"ש :

שם ע"ב

תוס' ד"ה דילמא לאפוקי מדרבותינו אבל מציעתא דרישא ל"ש וכו' דא"ל בשאין כתו' בו זמן והא דאמרי' וכו' עכ"ל כונת דבריהם הוא דמתנה יתירה הוא דדייק לה הש"ס וכ"כ בתוס' הרא"ש ובהריטב"א כמ"ש בש"מ ומ"ש בפ"י ז"ל דאי ממש"י קא דייק א"כ בפשיטות מ"ל דקתני סיפא מתנה יתירה דאפילו התנה בגוף התנאי בגוה"ש אפ"ה לא אמרינן זמנו של שטר וכו' ע"ש · לע"ד י"ל דלא נחל בספוא קו' משום דמפשטא דסוגיין משמע דמרישא ל"ש כלל דאתא לאפוקי ההיא סברא בותמו וכו' בכה"ג דא"כ הול"ל בהדיא לאפוקי מדרבותינו אפילו דשכתוב בשטר או דהו"ל לש"ס לאקשויי פ"א וה"כ מרישא ש"ל ולתרוצי כמ"ש בפ"י מש"ה"כ לפי תירוצם א"ש וכיון דמשני לאפוקי מדרבותינו וכו' ממילא ש"מ דסיפא איירי באין כ"כ זמן וא"כ כמ"ש הש"מ ז"ל דמסיפא ש"ל דיש בו זמן מהיום עד ל' יום בדי שנדע שתחלת הזמן וסופו ושמא י"ל דלאו ממש"י הוא דדייק לה לדברי התוס' ולע"ד שכת' הש"מ ז"ל בכונת דברי רש"י ז"ל שכת' בסו' זמנו ש"ש וכו' לא לחנם כת' וכו' ע"ש ועפי"ד נ"ק מ"ש הלח"מ ז"ל ע"ד רש"י הנז' ד"ה וזמנו שקשה

ע"ד

ע"ד שלפניו וכו' עי' מ"ש דאפשר דפליגי התוס' עם רש"י בזה ע"ש ולפי"ד הה"מ א"א לומר כן ומ"מ לד' הרא"ש והריטב"א נ"ל כמש"ל בחי' הראשון ודוק בא"ד ושא דאמרינן ג' גיטין פסולין וכו' עכ"ל בח' הפ"י ז"ל דכ"כ לפי שיטתם במס' גיטין וכו' אבל לפ' הרשב"ם ז"ל בפ' ג"פ דקע"ג משמע להדיא דמצינו גט שא"כ זמן דכשר לכתחילה היכא דא"כ אלא עמ"ס בלבד אליבא דר"א דקי"ל כותיה דעמ"ס כרתי ולפי"ז א"ש טפי ע"ש

ולענ"ד אחרי המח"ר נ"ל דגם לפ' הרשב"ם הנז' הוא צריך לחי' התוס' משום דרישא דהאי מתני' דה"ז גיטך לאח"מ וכו' ואיך שהב מתנייא והדי לר"מ דס"ל ע"ח כרתי לא אתייא כותיה דלדידיה בעינן בו זמן אינו כשר ומה גם דקי"ל סתם מתני' ר"מ ויותר מזה מבואר מהו' גיטין דכ"ג ע"א דהגם דהסיפא הוי ר"א מ"מ טרחי רבנן שהם רבא ור"כ להעמיד הרישא כדי לאוקמה כר"מ מה"ט דבהכתי מ"ש שם הר"כ אומר היה ר"מ אפילו וכו' איתיביה רבא כל הגט שנכת' וכו' אימא בס"ג שנאמר וכתבו התוס' שם ד"ה אימא דאע"ג דסיפא קתני יותר ע"כ וכו' ומו"ל הס"ס כר"א מ"מ מה שיכול לדחוק ולהעמידה כר"מ מעמיד דמשום דקי"ל סתם מתני' ר"מ וכו' ע"ש · ומה גם דהיגיון אליבא דרבא קיימינן ומה גם דאפילו נוקים האי רישא כתרייהו מ"מ לא אתייא כר"מ דלדידיה אפי' בגט דעלמא דפוטרה מתיים ס"ל דע"ח כרתי ואינו כשר גט שא"כ זמן וא"כ גם לרשב"ם א"ש קושית התוס' ותירוצם דהכא ומ"ש עוד א"נ במאוחר כלומר ומת קודם הזמן כמ"ש הרא"ש בתוס' והאריך האחר דתי' דאיירי בש"כ שבוע וכו' ע"ש לפ' הרמב"ם ז"ל בה"ג פ"ט ע"ש :

(**כלל** בענין רבי ור"ג ר"י נשיאה)

והנה כמ"ש בסוגיין מאן רבותינו אמר"י אמר"ש בי דינא דשרו משחא וכו' ה"נ אמרינן בגיטין דע"ב ודע"ו ובע"ז דל"ז ע"א וכת' רש"י שם בע"ז ד"ה רבי יהודה הנשיא בן בנו של ר' יהודה וכו' ע"ש · ושם בגיטין דע"ו ע"ב וכ"כ במתני' דע"ז דל"ה ע"ב ע"מ דתנן אמן רבי וביתו דינו התירו את השמן כת' וז"ל ל"נ דשא להו איהו שריוה אלא ר"ג ב"ב שריוה כדא' בגמ' מסתמיך ואזיל ר"י נשיאה דגמ' ור"ג היינו ריה"נ בנו של ר"ג ברבי שהיה בימי האמוראים וה"נ אמרי' בגמ' בנו של ר"ג הורה וכו' ואילו רבי בנו של רשב"ג היה כדאמר' בהשוכר את הפועלי' דפ"ד עכ"ל וכ"כ הרשב"א בסוגיין הו"ד בש"מ ז"ל ע"ש · והר"ן ז"ל שם בהלכות הביא דברי רש"י הללו וכת' אח"ז וז"ל אבל כיון שכ"כ בני' הרי"ף ז"ל א"ל דר' האנודה"ק דהתיר את השמן ולא קבלו ממנו ואתא ר"י נ"כ וקבלוה ממנו ע"ש · ואין להקשות לדברי רש"י הנו' ממ"ש שם דל"ו ודל"ח ר' יהודה הנשיאה דמשמע דהוא רה"ק דז"ל דריה"נ ב"ב ג"כ היו קורין לו ריה"נ אי משום [illegible] נשיאה ואי משום מ"ז רה"ק דהוו קורין לו כך ושם רמז שהכה לב"ב בזה גדול בתורה ושמו כשמו וא"כ להזכיר שם רה"ק כדי שינן וכותי עליהם אלא כדי שיהיה שינוי כינוי לבין מ"ז היו קורין לו ג"כ ר"י נשיאה · וכ"מ מדברי רש"י שם במשנה ובשאר סוגייות וכמש"ל וכמובן · אמנם הא ק"ל ע"ד מת"ש שם בע"ז דל"ח ע"ב א"ר הקיפסן וכו' שמן ריה"נ וב"ד נמנו עליו והתירוהו ע"ש והרי הברייתות מכרוס ר"ח ור"א ואפילו שהיו מתחי' האמוראים כמ"ש הס"ע ז"ל ברחם ספרו ע"ש · מ"מ אין דרכם להביא שום דין וכיוצא מדברי האמוראים ויעוין בפי"ש ז"ל דף דע"א ע"ש וכ"כ קשה מת"ש בסוגיין ובהכה דוכתי וקני עלה ורבותינו וכו' מאן רבותינו אר"י אמ"ש ב"ד דשרו משחא וכו' ומזו שוית להתוס' ז"ל שם בע"ז דל"ו ע"א ד"ה אשר לא וכו' דכתבו וז"ל במתני' בא' רשב"ם בשם רש"י דל"נ רבי' דריה"נ ב"ב וב"ד התירוהו וא"ר קבעו ד"ז במשנה שסדר רבי וקנו וכו' ואותו ריה"נ הנזכר ר"כ שהיה בימי האמוראים אלא בלשון תו"כ קורא אותו הנשיא ובלשון אמורא קורא אותו נשיאה ור"י הנשיא ירושלמי רבי וב"ד וכו' ע"ש · והנה לפי"ד רשב"ם הללו בשם רש"י א"ש מה שהקשיתי ע"ד אלא דמדברי רש"י הנו' דבמשנה ל"ת כן דא"כ הו"ל אלא ה"נ ר"י הנשיאה וכמ"ש רשב"ם בשמו ודוחק לומר דחסר כן בדברי רש"י ז"ל שם :

וראיתי לס' תוי"ט ז"ל שם בהביא מתני' דהכיא דברי רש"י ודברי הר"ן הנז' ע"ש וכת' שם הכ"ד ז"ל ע"ד רש"י הנז' די"ל עוד דאיים מדלא תני ורבותינו התירו כמו דתנינן בסוף סוטה ושפו"ל ז"ל שם בר' מדבריו דהכין דכונת הב"ד הוי נ"כ לפק' ע"ד הר"ן ותוי"ט כת' ע"ד ע"ש · ולענ"ד אחרי המח"ר נ"ל דאין כונת הב"ד כן אלא כונתו הוי לומר דמלבד הראיים שהביא רש"י דל"נ רבי עוד יש לו ראיה לזה מדל"ת ורבותינו לאלוף ההיתר באחרים דרך ענוה כמ"ש בסוף סוטה דרבי אלה היותר כרבותינו ד"ע ודבריו אולי ע"ד רש"י דמוכח דלא ס"ל כמ"ש הר"ן דרה"ק גזר בתחי' ולא קבלו וכו' דא"כ הו"ל כן וס"ט דמלבד דבש"ס לא ביארו ד"ז עוד בה דבשם דהקשו בש"ס בע"ז דל"ו ע"א ואמרו ושמן דניאל גזר והתמר באלו וכו' וכ"ח דניאל גזר ול"ק ממנו ואתו תלמידיו וכו' ע"ש ה"נ הו"ל להקשות אמתני' דתני רבי וכו' וכמובן מעתה כיון דלרש"י לא ס"ל האי תירוצא דהר"ן שפיר כתב ע"ד הב"ד די"ל ראיה אחרות מדל"ת ורבותינו וכו' ברם אליבא דהר"ן לא ק"ל דשפיר י"ל כמ"ש השו"ל ז"ל שם :

והנה האי ירוש' דהביאו התוס' שם בע"ז בשם ר"י ז"ל הכי איתמר בירוש' פ' מ"ש אמתני' דזה גטך א"מ וכו' וז"ל זה גיטך וכו' ורבותינו אמרי בו"ג שנו רבותינו ריה"נ וב"ד · בג' מקומות נקרא ריה"נ רבותינו בגיטין בשמן ובסנדל ופריך ויקראו לו ב"ד שריוה שכל ב"ד שריוה מתיר ג' דברים נו"ב ב"ד שריוה ומשני א"ר כרו"ש ב"ד חלוק עליו ע"ש וכן אמרו שם בע"ז אההיא מתני' דרבי התיר וכו' עש"י וכן בנדה בפ' המפלת ב"ר אמתני' דהמפלת סנדל וכו' ע"ש וחזי הוית גבוה טרם יתושע ז"ל שם בגיטין דכתב עמ"ש

שם

שם דריה"נ שהתיר את הסנדל ג"כ וז"ל ולא נתבאר לנו סנדל דהכא מהו ע"ש:

ואחרי שמח"ר כבר בא מבואר שם בירוש' פ' המפלת דאמרו שם אמתני' דתני תמן המפלת סנדל וכו' אי זהו סנדל שאמרו כל שהוא דומה לסנדל דג שבים רשב"ג כל וכו' כמנו עליו רבותינו לומר והוא שיהא בו מצורת אדם מנ"ר ריה"נ וב"ד בשלשה מקומות וכו' ובסנדל ע"ש ובהפ"מ ז"ל שם בע"ז הנה מבואר דין הסנדל ג"כ ול"ע · וחזי הוית למהרש"א ז"ל בס' לח"מ שם בע"ז דל"ז ע"א שכתב עמ"ש שם בש"ס א"ל אנא שרתי אחריתי דקשה עמ"ש התוס' שם בשר"י ז"ל דריה"נ דהתם בירוש' הוי רי"נ דהכא א"כ אדשני לר"ש אנא וכו' לימא ליה אנא שרתי אחריתי שהיא דסנדל ודוחק לומר וכו' תו קשה דמעיקרא מ"ש רי"נ דלא למשרי הפת מטעמא דלא ליקרו ליה בר"ש ולבסוף מ"ש שהתיר הסנדל ודוחק לומר וכו' מיהו ס"ס קשה על התנאים כי היכי דקרו ליה ליוסף שריא וכו' כן לרבי הול"ל הכי כשהתיר את הסנדל ע"ש ולע"ד י"ל עפ"י מה שראיתי שם בירוש' דפ' המפלת דאחר שאמרו דריה"נ התיר הסנדל וז"ל ויקראו לו בר"ש שכל וכו' אר"י ב"ד חלוק עליו בגיטין רי"נ לוח טיהרתם אתם את היולדות ר"ש בשם ריב"ל מעדותו של ד"א מכרת חוורן היא כברת ר"ז את מעדותו של ר"א דברת וכו' ר"א לוח טיהרתם את היולדות וכו' ע"ש וכתב הפ"מ ז"ל דכונת הירוש' דמ"ד דריה"נ התיר הסנדל הוא מימרת ר"א מברת ויחידאה הוא ול"ח לה וכמו דנוותו עלה רי"נ ור"א דא"כ טיהרתם את הנקיבות ע"ש ושפתא א"ש תלמודא דידן שם בע"ז דלא חשו לה להוא מ"ד דריה"נ התיר הסנדל דיחידאה היא ול"ק מכל הקושיות הנז' דק"ל למהרש"א כמובן ואי קשיא לר"א דברת דהתם בירוש' י"ל דאיהו חולק אר"ש ואומר דלא בקש רבי להתיר השמן מש"ט דלא ליקרויה ב"ד שריא דלהר"ת ובינעו"ש דל"ו ע"א א"כ יאמר דבקש ושוב חזר בו מש"ט דלא ליקרו ליה בר"ש ובאשר אלינו נ"ב במשניות דתני א"ל לא כך היה המעשה במ"ש במשנה דמס' סוכה בידוע וכן במ"א ואי משום דלדידים שהתיר רבי את"ש והסנדל מ"מ אינן הלא ב' במ"ש שם בירוש' ובתקו' הנז' ויקראו וכו' א"ר חלוקין עליו וכו' כמש"ל ושפתא א"ש הכל גם מה דהוק"ל עוד בתחלת דבריו עמ"ש שם בש"ס א"ל אנא שרא וכו' דנימא ליה דהשתא ל"ש היא כיון דלא הודו לו ול"ד ליוסף ב"ו וכו' וכדברי הירוש' דהביאו התוס' אשר וכו' ע"ש לע"ד מלבד די"ל דבדבר בזה דלא הודו לו אי קרינן ליה שריינא פלוני ה"ד עם הירוש' עי"ל דהשתא עיקרא דרי"נ עם ר"ש שמעיה הוא היה בין לילה ליום דבלילה היה היתר ובו ביום היה המעשה בהיא וכמ"ש שב אם לא הייתי אמש בבה"מ וכו' וכיון שכן י"ל שעדין לא נתפרסם שכל בני דורו לא הודו לו דהגם דאמרו שם ולא הודו לו כל שעתו י"ל דעדין היה הדבר רפוי בידם עד שנו"ב את"ז בדבר ונו"ב לחלוק עליו א"כ שנצטרפו חכמי אותה העיר וביוצא ער"ש ולא הודו לו וכ"מ מ"ש בשתקרנו

וכו' ומדברי רש"י בגיטין דע"ז ע"ב ד"ה אה"נ וכו' ע"ש ובירוש' גיטין שם:

וחזי הוית למ"ש המו' ז"ל בס' מרחם הגדול ח"א דל"ח ע"ב דכת' שם דרבי הוא רה"ק וכמ"ש בהמ"ש ושכ"כ הר' המאירי ז"ל בס' ב"א ושכן אמרו בקידושין דס"ג והא"ו הביא לשון רש"י מ"ש בהשוא מתני' דע"ז שכתבנו לעיל וכת' ע"ד דלכאורה יש לתמוה עליו דכיון דריה"נ מנ"ר הוא ר' וכמ"ש ח"ב מי דחקו ז"ל לומר דל"ג הכא במשנה זו דבי וכ"ד וכו' משום דבגמ' אמרו דמי שהתיר וכו' הוא רי"נ דת"ק מאחר דרי"נ הוא עצמו רבי וכו' והיותר קשה ע"מ שראיתי להר"ן ז"ל בהלכות וכו' וזהו שקשה וכו' אך במעט ההתבוננות ל"ק כלל והוא דכל עיקר תליא דרש"י ז"ל שהכריע וכו' לאו היינו לבד משום מ"ש בגמ' רי"נ וכו' אלא עיקר תליא היינו משום דאמרו בגמ' ריה"נ בנו של ר"ג וממילא כת"ל ג"כ דברי הר"ן ז"ל והוא וכו' ע"ש:

ולע"ד אחרי שמח"ר לפי"ד זו היא שקשה בדברי רש"י במ"ש וס"ב אמרינן בגמ' ריה"נ וכו' ע"ש דמוכח מדבריו דב' טעמים קאמר רש"י דאל"כ הכי הול"ל ורי"נ וכו' היינו ריה"נ בנו של ר"ג במ"ש בגמ' גם בעיקר קושייתו ע"ד רש"י והר"ן ל"ק לשיטתם וזה במה שיל"ד בדברי רש"י שכתב ורי"נ דגמ' היינו וכו' דאמאי הוליך לומר דגמ' דלא הול"ל ורי"נ היינו וכו' ויותר תמוה כתב הר"ן בסיפא דבריו וז"ל כתב רש"י ז"ל דל"ג וכו' בדאמרינן בגמ' מסתמיך ואזיל ר"י נשיאה וכל ר"י נשיאה דגמרא היינו ריה"נ בנו של ר"ג ברבי וכו' ע"ש · אמנם נראה דכונת רש"י לומר דהן אמת דרה"ק נקרא רבי ונקרא ריה"נ אמנם רי"נ לא הוו קרו ליה לרה"ק כי אם לב"ב ודר"י נשיאה הוו קארי ליה רי"נ א"כ ר"י הנשיא וכמש"ל בתוי' וגם בסו' קידו' דס"ג שנו' לא נזכר שם ריה"נ ע"ש לשריות ושפתא שפיר כת' רש"י ורי"נ דגמ' היינו ריה"נ בנו של ר"ג וכו' דר"ל דבשפש"ס מזכיר אותו בשם ר"י נשיאה אינו אלא רי"נ בנו של ר"ג ובהר"ן מבואר יותר דכת' וכל ר"י נשיאה הוא וכו' והיינו כמש"ל דלרבי דהוא רה"ק לא הוו קורין לו הכי וא"כ זו ראייה אחת ועוד מביא ראיה אחרת והיינו מ"ש וה"כ אמרינן בגמ' בנו של ר"ג והיא ראייה יותר ברורה ושפתא א"ש דברי רש"י והר"ן וכמ"ש ולא ידעתי אמאי מו"ה ז"ל לא כ"כ ובאשר כתבתי כ"מ נ"כ מדברי רש"י בגיטין דע"ו ע"ב ד"ה כ"ד וכן הר"ן שם בהלכות דלא הביאו כ"א שראיים דתשובה כמובן וחזי הוית להרשב"א בשו' ס"ד הש"מ ז"ל כמ"ש בשו' דילמא לאפוקי מדרבותינו וכו' שכת' וז"ל כלומר סיפא דתני' וכו' דרבותינו היינו רי"נ ב"ב של רה"ק כדאמר וכו' ור"ח ז"ל היינו רה"ק ז"ל וגם שם פרק המגרש יש ספרים שכת' בשם ריה"נ בנו של ר"ג הורה ולא הודו וכו' ע"ש · ולכאורה יש להבין בדברי ר"ח ז"ל הללו דמה יענה להכרח דהביאו התוס' שם בע"ז ד"ה אשר בשם ר"י ז"ל דהביא ראייה מדברי הירוש' דלאו היינו רבי דא"כ הרי התיר בבית שאן במ"ש בפ"ק דחולין דא"כ הרי אובא תלא ע"ש:

ועי

ואי לזאת י"ל לפי מ"ש שם בחולין ד"ו ע"ב העיד ריב"ז וכו' לפני ר' על ר"מ שאכל עלה ירק בבה"ש והתיר ר' את כ"ה על ידו וכו' ע"ש. דש"מ דסמך עצמו אר"מ דהשתא ל"ק מ"ש משום דל"ד להנך בת"ש וכן אמרו בירוש' דדמאי רפ"ב ברש שא ק"ל ע"ד ממ"ש בגיטין דע"ב ע"ב בתר דמייתינן ההיא דרבותינו התירוה אמרינן ואיכא דמתני לה הז"ג וכו' אר"ש ולדברי רי"ו אוללא פשיטא וכו' מ"ד רי"ו הוא וכו' קמ"ל דלא ר' סבר כרי"ו ולא וכו' ר' לא ס"ל כרי"ו דקתני כוס גט למעוטי דרי"ו וכו' ע"ש הנה מבואר דר' לא ס"ל כרי"ו דס"ל דזמנו וכו' וא"כ ע"כ לומר דרבותינו דהתירוה להנשא דס"ל כרי"ו דאמר זמנו וכו' דלאו היינו ר' דה"ק וזה דלא כמ"ש ר"ח ז"ל וגם ע"ד רש"י והתוס' וכל הראשונים ז"ל שעמדו בזה אם ריה"נ דהתיר השמן כמ"ש במשנה וש"ש שם בע"ז אם הוא רה"ק או ב"ב אמאי לא הביאו ראיה זו דמוכח דהוא ב"ב דנראית ראיה טובה ושו' וכיתי ומצאתי בהריטב"א ז"ל בגיטין דע"ו ע"ב דכת' שם עמ"ש שם הנא ורבותינו התירוה להנשא מאן רבותינו וכו' ב"ד דש"מ ס"ל כרי"ו דאמר זמנו וכו' וז"ל היינו ר"ג בנו של ר"ג שהיה מן האחרונים ואפילו אחר רב היה ולא רבינו הקה"ק וכמו שפירשו מקצת המפר' דהא אמרינן לעיל דרבי לא ס"ל כרי"ו דאמר זמנו וכו' עליו ע"ש. הנה מבואר כמ"ש וזו היא שק"ט ע"ד ר"ח והראשונים וכמ"ש. ועלה ע"ד לומר כדי ליישב דבריהם עפ"י מ"ש הר"ן ז"ל שם בהלכות אספיא מתנ' הז"ג אם ל"ב וכו' אשר שם דע"ו דכת' וז"ל ותמהני ש"מ יקירא שיא דתרי גווני דירש מא"מ איכו גט וכו' ב"ל ונ"ל דה"ק דסד"א כהי דא"מ כלא"מ משמע ש"מ היכא דקלא במיתה דכיון דל"מ לה וכו' אבל הכא דקלא כא"ל סד"א דמעכשיו משמע קמ"ל א"כ סד"א וכו' ע"ש מעתה י"ל לדעת ר"ח ומקצת המפרשים ז"ל ס"ל דמ"ש שם קמ"ל דלא ר' סבר כרי"ו ה"ר היכא דהזכיר מיתה כגון הנהו דתני' אמן א"מ מחולי וכו' וכיוצא בהו בכל כה"ג לא ס"ל לומר דזמנו ש"ש מוכיח עליו וכמ"ש רי"ו ואינו גט וזולת היכא דאמר הז"ג מהיום ולאח"מ דגם דאמר וכו' וא"מ ת"מ כיון דאמר להדיא בכה"ג ס"ל דהוי גט אמנם בלא הזכיר מיתה כגון הז"ג אם ל"ב מכאן ועד יב"ח דקתנינן אמן דע"ו דא"מ בתוך יב"ח אינו גט - מעכשיו וכו' הז"ג בכה"ג פליג ר' אמתני' הלזו וס"ל דגם א"ל אמר מעכשיו ש"ו גט מטעם דבכה"ג דלא הזכיר מיתה ס"ל לומר דזמנו ש"ש מוכיח עליו והיינו מש"ש ברע"ב והע"ו הנא ורבותי' התירוה להנשא ומאן רבותינו ב"ד דשרו משמא ס"ל כרי"ו דאמר זמנו ש"ש וכו' והיינו בההוא גוונא דוקא וכמ"ש ושפיר א"ש דברי הגאונים ז"ל שלא הכתבו דהיינו ר' הוא הקדוש והשתא שפ"ט נ"ב י"ל דברי רש"י והתוס' גמ"כ ז"ל דלא נסתייעו מההוא סוגייא בגיטין דע"ב שנו' משום דיל"ד כמ"ש כנ"ל:

א"נ י"ל בפ"י מ"ש הש"מ ז"ל בשם גליון תוס' שכתבו משם הרש"מ ז"ל דמפרש דרבותינו לא ס"ל כרי"ו בכה"ג אלא בא"ל עד יב"ח שהיה יכול אותו זמן שלאחר יב"ח וגתב ומן שע"ב שתם סברי כרי"ו דזמנו וכו' אבל בז"ג א"מ וכו' לא סברי כותיה וכו' ע"ש וכתב הש"מ שכן דעת רש"י בסוגיין ע"ש ולפי"ז דברי ר"ח והי"מ ז"ל הנז' א"ש בן אמת דק"ל ע"ד דמדברי הירוש' פמ"ש אהאיא מתני' דהז"ג א"מ אמרו שם בש"ס וז"ל ז"ג א"מ ז"ג מחולי זה וכו' ורבותינו אמרו הז"ג וכו' וכ"ת מדברי הירוש' שם אח"ז ואולי י"ל כמוכן:

והנה מש"ל בשם הריטב"א שם בגיטין דע"ו דכתב דרבותינו היינו רי"נ בנו של ר"ג שהיה מן האחרונים ואפילו אחר רב היה וכו' ע"ש כן חזי הוית נ"כ להרשב"א ז"ל שם בדע"ז בד"ה לא נחלקו אלא וכו' שכתב שם כתוי' דבריו. וז"ל והראב"ד ז"ל פסק כר"י ומתירין אותה לינשא משום דרבותינו בתר רב הוו דהיינו ריה"נ בנו של ר"ג ברבי ועבדו עובדא כוותיה דרי"ו וכו' ע"ש. ולע"ד אחרי המח"ר מדברי הש"ס דע"ז דף ל"ו אין נראה כן דאמרו שם גבי שמן דרב אמר דניאל ג"ע ושמואל אמר זליפתן וכו' א"ל שמואל לרב בשלמא לדידי וכו' היינו דכי אתא ריב"ש ב"מ ואמר דריש ר"ש בנציבי שמן ריה"נ וב"ד נימנו עליו והתירוהו קסבר וכו' אלא לדידך דאמרת דניאל ג"ע וכו' והאתא ריה"נ ומבטל ליה והתנן אין ב"ד וכו' א"ל שמלאי לודאי וכו' אמר רב אם הם לד"ר אנן לד"ר וכו' ע"ש דש"מ מהאם דרבותי' קדמו לרב או אמרינן אח"ז שמן ל"פ איסורו ברוב ישראל דאר"ש ב"א אריו"ח ישבו רבותינו ובדקו וכו' וסמכו רבותינו ע"ד רשב"ג וכו' ע"ש. וכן אמרו בגיטין דע"ו אר"א וכו' אריו"ח רי"נ וכו' ע"ש גם בהנהו דוכתי אמרי' מאן רבותינו אר"י אמר שמואל ב"ד וכו' והרי רב וריו"ח ושמואל בזמן אחד היו והם המדברים ריו"ח ושמואל ע"ד רבותינו דש"מ דקדמי לפי רבותינו גם בירוש' פ' א"מ שם אספיא מתני' דרבי וב"ד התירו וכו' אמרו ומי התירו רבי וב"ד בג' מקומות נקרא ריה"נ וכו' יצחק וכו' נחת לנציבין יתיב דרש רבי וב"ד התירו השמן אמר שמואל אכל רב לק"ע מיכול אלו"ש אכול דלא וכו' א"ל עד דאנא וכו' שמלאי שדרומי א"ל בשם גרמיה וכו' לא בשם רי"נ אמר עלוי ואכל ריו"ח בעי ולא כן תנינן שאין ב"ד וכו' ע"ש הנה מבואר כמ"ש וע"ע בירוש' פ' שמפלת מ"ש שם רבי ינאי וכו' בשם ריב"ל כמוכן באופן שדברי הגאונים ז"ל הנז' דכתבו דרבותינו הנז' בתר רב הוו ל"י כעת לע"ד:

וחזי הוית בירוש' דגיטין שמ"ש אמתני' דהז"ג א"מ וכו' מ"ש שם בש"ס דהביאו שם דברי רבותינו וכו' ומ"ש אח"ז אר"י רבנין ורבותינו מתיבין רבנין לרבותינו לתא וכו' עד מ"ש רבי בשם רב דברי רבי הבא הוא וכו' כ"ש דמוכח משם דרבותינו הם ר' והוא סיוע לדברי ר"ח והי"מ הנז' שכ"כ וכן ראיתי להפ"מ ז"ל שם בתה"פ שכת' ר"ש מני רבותינו ריה"נ וב"ד וז"ל מסוגייא זו דהכא משמע דהיינו ר' וכדמשמע מבוט"ר דהכא אבל בבבלי פ"ב דע"ז קאמר דהיינו רי"נ אמורא והוא בנו של ר"ג בן רה"ק וכו' ע"ש ומה מאד קשיא לפי"ז ע"ד ר"י ז"ל שהביאו התוס' שם בע"ז דל"ו דהביא ר"י ראיה דריה"נ דהאם דהתיר השמן וכן הסיא דגיטין דהיינו רי"נ כ"כ דרה"ק מש"ס בירוש' בג' מקומות נקרא ריה"נ רבותינו בגיטין וכו' ויקראן

לו כ"ד שנים וכו' ואפי"ה משמע דהו ר"י נשיאה כ"כ וכמ"ש הפ"מ וכ"מ מדברי הש"י לע"ז שם וגם על הש"י והפ"מ קשה איך לא עמדו ע"ד התוס' בנז' מדברי הסוג' הזאת דהירוש' ויותר קשה על הש"י ששם כתבו' דברי הירוש' הביא דברי התוס' דע"ז הנז' ע"ש ועל דברי הירוש' הנז' צ"ק אמאי לא מני ארבעה דהיינו גם הביא רבית שאן וכמ"ש לעיל וצ"ע :

ובהיותי בזה ראיתי להר"ע ז"ל בדף ואז"ו ע"ב שכת' וז"ל ר"י הנשיא הוא וכו' ואיכא אחרינא ר"י הנשיא והמורא; הוי כדמוכח בע"ז וכו' וכת' מרן ז"ל שם וז"ל ואיכא אחרינא וכו' ודע דיש עוד ר"י נשיאה אחר דגרסי' בריש ר"ה וכו' ע"ש עד סו"ד וכמ"ש מוהרש"א ז"ל שם ע"ד בש' י"ש ע"ש · ולע"ד י"ל דברי מר"ן ולו' דגם הוא הבין כבונת דברי התוס' כמ"ש שם הי"ש אלא משום שדברי התוס' שם באו סתומים כמ"ש בסו"ד ופא דהבא תלמידו של ר"י דהוא בייף לר"ש ע"ש דמשמע דהאי ר"י נשיאה דהתם הוא בייף לר' ושמואל ודבר זה לא בא מבואר במקום אחר ע"ז כת' מרן שם כבונת התו' קאי לר"א ועוד כתבו די"ל דקאי לר"י כמ"ש שם ור"ל דא"כ גם אותו ר"י נשיאה דהתם הוא בייף נ"כ לר' ושמואל בכ"ל ושוב אח"ז ראיתי מ"ש הגר"ש ז"ל בס' כריתות דנ"ז ע"א וז"ל ואלו הם הנשיאים דור אחר דור הראשון היה הלל הזקן וכו' ואחריו ר"י הנשיא וכו' ואחריו לר"ג בנו וכו' ואחריו ר"י נשיאה בנו של ר"ג ר"י הנשיא היה תנא אך ר"י נשיאה היה אמורא שהרי היה תלמידו של רבי אמי וכן אמר התם בעא מיניה ר"י נשיאה מר"א החוירן לכבשן האש וכו' וכ"מ שהיה בימי האמוראים מהא דמ"ק דף ט"ז דהוא ל"מ דשמתים וכו' עד גברא בר"י ליכא ז"ל לנביה ר"י נשיאה דאמר ר"י כל שבע מרות טיבות שמנו חכמים נתקיימו ברבי ומנו ר"י נשיאה אר"א הוא ר"י נשיאה הוא רבינו הקדוש וכו' תלמא רבינו הקדוש הוא רבי נכי שמן של גויים ע"ז בשלשה מקומות ר"י הנשיא רבותינו בגיטין בשמן בסנדל ואמר שהם ריב"ש וכו' רבי וב"ד היתירו את השמן ר"י הנשיא היינו רבי שנקרא רבינו הקדוש וסנדל היינו הך דנשירו משמרותיו ונשתיירו בו ד' או ס' מותר ורבי מתיר עד ו' פרק במה אשה ד"ס ואע"ג דתלמודא דידן סיבר דשמן לא הותר במניין גמרא דבני מעיבא סובר דהותר במניין ואמת הוא שר"י היה בנו של ר"ג בנו של רבינו הקדוש הוא רבי הוא ר"י הנשיא הוא רבי' הקדוש עכ"ל הנה מ"ש בתחי' דבריו עד ר"י נשיאה וכו' וכן אמר התם בעא מיניה ר"י נשיאה מרבי אמי החוירן וכו' ע"ש הגאון ז"ל לא ליין איה מקום כבוד סוגייא זאת ובקשתיה ול"מ אלא בעת זאת מצאתי בשיטה דט"ו ע"ב דאיתא התם בעי רבא נתחכמו והחוירן לכבשן מהו וכו' וכ"מ שם מקמי הכי דהאי בעייא היא מרבא וכדגרסי' לה וכ"מ בתוס' זבחים דל"ו ע"א ע"ש · ולא זו נירסא הגר"ש ז"ל הנז' גם י"ל אמאי לא הביא ראייה מההיא דפ"ק דר"ה הנז' דאמרו שם שלח ליה ר"י נשיאה לר"א וכו' וכיעויין שם בתוס' וכמ"ש לעיל בשם הי"ש ז"ל ועי"ע לקמן :

גם מ"ש אבל מירושלמי וכו' ע"ש הם דברי הירוש' בשב' בפרק הנחנקין אלא דגם התם ל"ג רבי יהודה נשיאה כמ"ש הגאון ז"ל והכי גרסי' מאן רבי הוא דבי הוא ר"י הנשיא אמר ר"א הוא רבי הוא ר"י הנשיא הוא רבינו ע"ש וכן שנירסא בתלמוד ירוש' ישן וכן בהי"מ והפ"מ ז"ל ע"ש · ומדברי הר"ש הללו דכת' דלפי"ד הירוש' דקרי לרבי ר"י נשיאה י"ל דהוא מי שהתיר את השמן וכמתבאר מדבריו יש סיוע לר"א והי"מ שכתבו כן והו"ל להביא ראייה מהתם וצ"ל דלא הי"ל גירסא זו אלא כגירסתינו וכמ"ש לעיל דהשתא ל"מ מהתם כדבריהם וכן צ"ל בהביא דירוש' דגיטין דכתבתי לעיל וכמובן :

גם מ"ש הי"ש ז"ל דמ"ש שם בירוש' דרבי היתיר הסנדל וכו' הן אמת דהכי אמרו שם דרבי היתיר עד ו' ע"ש מ"מ לא נזכר שם בשם רבותינו היתירו וכאינך וגם בתוס' לא הוזכר שם כי אם בשם רבי וכן בדין דאילו הוי רבי למה מני שלשה הרי טובא משכחינן ליה בש"ס משנה דרבי מתיר אלא דקושייא זו גם על התוס' דע"ז שם דל"ו דכתבו משם ר"י ז"ל מהירוש' דאמר בג' מקומות וכו' ואילו שוא רבי הרי היתיר רבי בית שאן וכו' ע"ש דעדיפא מינה הול"ל כמ"ש ואולי לזה י"ל בדוחק כמובן בדש קמייתא קשייא וע'ק טיבה ע"ד לע"ד אחרי המח"ר דאמאי לא כתב דסנדל וכו' דאמרו שם היינו מ"ש שם בירוש' דנידה פ' המפלת דסנדל דהותירו רבותינו היינו ההוא דתנן המפלת במין סנדל ע"ש להריות ול"ו · גם מה דמוכח מדבריו דר"י נשיא' היה אמורא והיה תלמידו של רבי אמי ומוכח לה מההיא סוגייא דאמר ב"מ רבי יהודה נשיאה מר"א וכו' ומשמע נ"כ מדבריו דלא יש ר"י אמורא אחר א"כ גם בההיא דר"ה דקאמר שלח ליה ר"י נשיאה מר"א וכו' היינו רו"כ בן בנו של רבי שהיה אמורא תלמידים דריו"ח וזה שלא כדברי התוס' שם דהכריעו דההוא ר"י נשיאה דהתם לאו היינו בין בני דרבי ע"ש · וכמו דביאר דברי' מהרש"א ז"ל שם בס' יבין שמועה במ"ש לעיל ואין לומר דס"ל להר"ש דההיא דר"י נשיאה היינו רבי רבינו הקדוש דהשתא ל"מ בדברי התוס' כמובן דל"מ כן ממ"ש אח"כ וז"ל אבל בירוש' קורא ר"י שהיה תנא ר"י נשיאה וכו' הלמא רבי' הקדוש הוא רבי נכי שמן וכו' ע"ש דמשמע דמקמי הכי היה סובר הר"ש ז"ל דר"י נשיאה דהיתיר השמן הוא היה ר"י נשיאה בן בנו דהכי הוו קרי ליה ר"י נשיאה ולא ר"י הנשיא ועיין עוד להגר"ש ז"ל שם בס' כריתות דס"נ ע"א ד"ה ועוד מלינו וכו' ע"ש מ"ש עוד שם בזה וכמ"ש הריטב"א ז"ל בחי' לע"ז דל"ו ע"א ובהתו"ח שם ובמרן ז"ל רפ"ב מה' מילה ע"ש גם מ"ש הר"ש וז"ל כמו שמוכיח בתר וכו' ע"ש דבריו צ"ב ועיין בחי' הרמב"ן ז"ל שם בע"ז דל"ו ע"ש :

רש"י ד"ה שנים רבנן וכו' שמעתי כל רבותי מפרשים דקדיש בכספא דקידושי דרבנן ניחנו וא"א לומר בן קדא וכו' וקו"ם וכו' והמפרשים

לומר וכו' עכ"ל. הנה לדברי רבותינו שלנו קשיא חדא דאמאי לא פריך בסוגיין משטר דהוי מד"א לכ"ע כמ"ש בסוגיין דקדושין ד"ט ע"ב ובהרמב"ם בפ"א דה"א וש"ה והכ"מ והלח"מ ז"ל שם. ועו"ק לדברי הר' המפרש דהביא רש"י כמ"ש בשו' שוויה רבנן וכו' דה"ט משום דרב מנגיד וכו' ועיין בגיטין דל"ג. ע"א שכת' שם הכל בשם רבותיו הראשונים ע"ש דמ"מ קשה משטר. וראיתי להריב"ש ז"ל בסי' שע"ו שהביא קו' הראשונה משם הר' השואל ותירץ לו ע"ש ומ"מ קו' הראשונה לא נרגשו בה. גם על רש"י ז"ל קשה דאמאי הכא ובגיטין דל"ג וביבמות ד"צ ע"ב לא נרגש ע"ד המפרשים ההם כמ"ש. ושו"ר דכת' הלח"מ רכ"כ ומ"ש ע"ד הר"א ז"ל בקו' דפ"א ע"כ ועיין במרן ז"ל דפ"א מה"א מה שיישב שם לדעת הי"מ הנז' ובלח"מ שם וע"ע בהריב"ש ז"ל מ"ש משם הר' השואל הנז' דהק' ע"ד רש"י שהק' ע"ד הנהו י"מ דא"כ נערה המאורסה וכו' דהא מ"ל בשטר. ויפה השיב ע"ד הריב"ש ז"ל דכונת רש"י אינו לומר דהיכי מ"ל וכו' אלא כונת רש"י ז"ל בקו' היא דפשיטא נסקלת נה"מ בקדושי כסף אם הוו דרבנן ושב"ת בפ"ק דקדושין ד"ט ע"ב דאמרו שם דאם מקבלת וכו' ע"ש ע"ש. ולענ"ד אי מהתם יש לדחות דלמסקנא הוו דרבנן וכמ"ש הרמב"ם ז"ל בה' אישות בשו' השני דע"ז וז"ל ומ"מ מי שלבו נוקפו בקדושי כסף י"ל דמתחילה וכו' ע"ש. וא"כ לע"ל עדיין יש להביא ראיה משו' דמבי' פ' נערה דמ"ו. ע"כ בתחי' השו' שאמרו שם בכסף מנ"ל וקימא ה"מ קטנה וכו' עד מ"ש אלא מסתברא וכו' וברש"י ז"ל ד"ה וקימא ה"מ קטנה וכד"ה ינאה רובותא ויעו"ש דש"מ מהתם דק"כ הוי מד"א וב"מ מסוגיין דקדושין ד"ה ע"א כמובן. אלא דק"כ קשה על הרמב"ן ז"ל שם דמאי לא דהביא ראיה זו וי"ל דכיון דהביא מה"א לא חשש. אמנם לש' רבותינו הנז' קשה. גם מהאי סוגיין דלקמן בנז' גם מ"ש הריב"ש בכונת רש"י במש"ל בן משמע יותר ביבמות שם. ועמ"ש רש"י ז"ל בסו"ד אלו ולא מצאתי זאת בתלמוד עכ"ל. עיין בהרש"ה הו"ר בש"מ שם שכת' ראיה לזה ממ"ש בקדושין ד"ב ע"ש והרפ"ח ז"ל בחי' לתבי' כת' ע"ד רש"י הללו דהרבה מצינו בבירור בש"ס הגמרא פלים דבעיא גט ובן בסנהדרין ד"ע. ובור"ח ז"ל בתה"ע סי' כ"ו הנהע"ו אות י"א הביא כל דברי רש"י הללו. וגם מ"ש הלח"מ עה"מ שהלין בעד רבותיו של רש"י הללו דכת' דאין זה קו' כי לדבתם א"כ אשת איש גמורה כיון שהפיתה שהיא קדושה אגם ק"נ מאחר שחולקין עליה וה"מ זאת בתלמוד. ל"ק לכו כי הם יאמרו וכו' ע"ש ובא' ע"ד משם מר רבו ז"ל דהק' ע"ד מה"ש ביבמות דנ"ב ובסנהדרין ד"ה הנז' וגם על רש"י קשה וכו' והא"ע דבריו:

ולע"ד אשר לחלק בעד הלח"מ הנז' דהנה דמש"ר גרמה דלא הוי גט בלל א"א התחלת דבריו נ"מ בן מת"ש וז"ל וא"כ לא היו בק"נ וגט ש"ר גרמי לאפקיעה וכו' עכ"ל

וגם הט"ז ב"כ ע"ש הנראה דהר' רר"ל דלרבותיו של רש"י המקדש בביאה קדושיו הוו קדושין דפויים והיכם גמורים. ומש"ע אמרינן בש"ס בשו' ובאשר דוכתי דבנט ש"ר שני הגט דנאנס. וא"ש נ"ב מ"ש הט"ז וז"ל ומ"ש רש"י ע"ז וכו' אין זו קו' וכו' מאחר שחולקין עליה ע"ש וכל שאר דבריו במובן. ושפתא א"ש וגם דברי רש"י א"ש דגם מנ"ר נטה דעתו להבין כן בדבריהם אלא דלא ניח"ל ביסוד זה דס"ל דקידושי בכסף הוויא מקו' גמורה בש' רובא דרבוותא דס"ל הכי וכן הוא דעת הרמב"ם ז"ל כמ"ש ה"ה והמחברים ז"ל שם והר' מנ"א על המליאה שם. גם מהביא דיבמות דכ"ב דאמר"ה קנה זכו' ל"מ במ"ש הרד"א ז"ל שם דיבמה שאני ע"ש. ולכאורה י"ל ע"ד רבותיו של רש"י דפי' וכמ"ש בשו' ובשאר דוכתי שוייה רבנן בב"ז דהכונה משום מ"ר דרב מנגיד וא"כ ש"מ דבזמן רבי ורשב"ג היה דבר זה ובמבואר משו' גיטין דל"ג ע"א וא"כ י"ל דאמאי הלו דבר זה ברב הנה דהיה בזמן רבי ותלמידו וב"ש דשב"ג דהיה אביו ורבו. בידוע ביעויין בהר' י"מ סי' רל"ח ע"ש גם ביבמות דנ"ב ע"א בהם אמרו אכריותא דהתם דקתני לוקה דהיינו מ"מ וברב דמנגיד וכו' ע"ש וי"ל דהנה דכך היו דכון מקמי רב מ"מ שהדבר היה רפוי ובא רב והחזיק הדבר ע"ד מ"ש במגילה שכחום וחזרו ויסדום וק"ל:

תוס' ד"ה וסברא דאנים וכו' ולהכי קרי להו צנועות שמחמירין ע"ע וכו' עכ"ל וכ"כ הרא"ש ז"ל בתו' וסיים ובא' וז"ל דא"ל דמן הדין ל"ל לאינסובי וכו' והא דקרי להו צנועות משום דכל המקיים ד"ח נקרא צנוע דהא ל"ק הכי בפ"ק דברה דפ"ה אטו באינו המקיים ד"ח צנוע הוא דלא הוי רשע לא שוי וכו' ע"ש וכ"כ התו' ז"ל שם די"ב ע"א ד"ה צנוע ע"ש וע"ע בש"מ בסוגיין:

והן עתה בעת השפשפה אגירה ואדברה על לשעבר שזה ימים עמדתי בפרט זה דצנועות באיזה ענין נאמר והדא נרמה ע"י שנתגלגל הדבר עם רב רקומאי הר' שלם כמוהר"ח בנימין פינטרימולי נר"ו בתורה שבע"פ ע"מ שהיה עומד וקורא דברי הר' הסמ"ק ז"ל בעשין כ"ז שכת' דאלות והיה מחנך קדוש בא להזהיר ע"ע הצנועות ביעו"ש והויק עלה מנו"ר הי"ו שהדבר זה לא נמצא בשום אחד מרבוותא ממוני המליאה ז"ל וגם דלפ"ד הסמ"ק הנז' נ"מ דצריך נולך בספיקי להחמיר בדין ספקא דאורייתא וכוה היחס גדול אמ"ר נר"ו. וכו בפרק דבריתי אל לבי אשנה פרק זה וכה המחשבה לזרו מעשה בשקיותי פרט זה ובחכתי מעט מוער מתה שעלה ע"ר וגלאתי פתקא ההוא להר' הנז' הי"ו ושית ל"ו נדפסה בקיכ ימים בספרו בנ"ת לשם. שכ"ו פתח הדביר ושם ראיתיו שהגיע לפרק השג יד ע"ר. והבני בא לפרק הכונה לבאר את דברו בדחוי ומפסיק וזה הלי בש"ר. עתה דברו יעיר שם בא"ח סי' ג' די"ט ע"א על דברתי על הי"ת ז"ל וז"ל ועפ"ז א"ש מ"ש הי"מ ז"ל בכללי רש"י דקמ"ר וכו' עד מ"ש וי"ל במובן ונ"ד אלא בא' שם וז"ל אים מדבר לדבר

הזה וכו' כי לא הוצרך הי"מ לראייה וכו' כיע"ש בדבריו. ולע"ד אין כאן השגה כיון דכבר כת' בשו"ר וי"ל כמובן הרי בכלל דבריו דברי ואין כאן כ"א בירור דברו. גם מ"ש הא"ז וז"ל ואדרבה יש לתמוה על הב"ח ז"ל שעשה וכו' עד מ"ש בשו"ר ע"כ :

האמנתי כי אדבר כי אחר ששלחתי זה כ"י ביד מנ"ר נר"ו הנז' עלה במחשבתי חי' אחר תרוות בעד הי"מ ז"ל והוא יהאמת ואומר דנראה בכל עיקר כונה הי"מ בפסק שלו לידע ולהודיע אם רש"י שבהרי"ף מכ"ר רש"י דש"ס או אינו אלא רב גדול אחר אשר כ"מ מוק שהם המלא ימלא דפלגן בהדייהו אח"ל דהוא באחר הא ודאי קשייא אמנם אם הוא תרי ל"ק וכמו דמזינן מעין זשבנתו' בכמה דוכתי דכוחכינתרי ר"פ הוו והיינו מכח שיש הכרח די"ל ומהם ביבמות ד"נ ע"א ר"ה דאמר רבא ע"ש ושם דכ"א ע"ב ד"ה ור"א ע"ש . וכן בעירובין דס"ג ע"א ד"ה דה"מ ע"ש . וכן בגיטין די"א ע"ב ר"ה ותיב ע"ש וכיון שכן מה יושיענו כשאנחנו מוצאין דברי רש"י דהרי"ף שיתיין עם פירש"י דש"ס עדין לא נדע אם הוא אחד והשייא ול"ע וכמו שמקשים בספרי הבי ר' ע"ד שוה אחד מרבותינו דבריו אהדדי וברירא מילתא דמכטן אחד יצאו הדברים ומל"ע אותה וביוצא ה"כ הובוחה או בימא דהם תרי ול"ק ואנחנו לא נדע מה נעשה וע"כ הוכרח הי"מ להבוא ראייה מדברי רש"י שבהרי"ף פ' כל הכלים דכת' בתו"ד ולפירש"י ז"ל וכו' ע"ש דמוכח בהדיא דתרי נינהו וא"כ כי מ"ל דסתרו דבריו אהדדי לק"מ . וע"ע לחד' ו"מ שם אות וי"ו וככללי הר"ן סי"ב ע"ש :

ומה שכת' ואדרבה יש לתמוה על הב"ח ז"ל וכו' ע"ש הנה ס' מי"ט וס' מ"מ ז"ל אינם בידי כעת ומ"מ הנא דאמרי דבה"ג דאיכא דברי הי"ו והא"ח ז"ל וגיר' הריב"ה אינם כ"ב דמסקמא ודאי גם המפרש דהרי"ף הי מרבוותא הוא וכמ"ש הי"מ שם וע"ש דנ"ט ע"ב :

תו חזי הוית מ"ש שם די"ט ע"ב בכונת הב"ח ז"ל וז"ל חיו"ס זה שכת' כדעת הב"ח ז"ל אינו מכוון ע"מ שהלין וכו' ע"ש . הנה דאמרי יען כאו דבריו סתומים אני אפרשם דר"ל דכשם דכתבתי כדעת מרן ז"ל דל"ש בהאי דינא ס"ד לחומרא מה"ט דכתבתי שם ה"נ י"ל כדעת הב"ח דבנם דכת' דיש לילך אחר ב' הנירסאות לחומרא דהיינו טפח בין מלפניו ובין מלאחריו אין כונתו משום דס"ל כס' הסמ"ק ז"ל אלא ה"ט משום דהוא ס"ל דהחומרא דהאי עניינא הוא דתיסני ליה בטפח כדמשמע מדבריו שם וה"ט משום דאיסור הגילוי הוא ודאי אבל קולא וחומרא של טפחיים הוא ספק בין מלפניו בין מלאחריו כמובן משו"ה כת' לילך לחומרא שכתבתי הנז' כמ"ש דסני ליה בטפח כאופן דאין כונתו אלא לומר דל"מ מדברי הב"ח דס"ל כהסמ"ג דלא מצד הדין דס"ד קא"ל אלא מצד החומרא בשיתוף השתי דעות כמ"ש שם :

תו חזי הוית מ"ש את"ו עמ"ש בג"ר סי' ההגהות שבשמ"ק שכת' ע"ד וז"ל חיו"ס גם אני וכו'

יושוב הד"כ ושעכלתי עפ"ק וכו' עכ"ר . ולע"ד גם אמול גם היום חזרתי ולמדתי דברי הרמב"ן ולא ראיתי שהזכיר הרמב"ן בדבריו ענין לניעות בחלוי כאדם כהכנהו דכת' כסמ"ק אלא דבתחילה הביא דברי הספרי ע"פ ונשמרת וכו' ושו"כ וע"ד שפשט הזהיר בכעל שמקרה ללאת מכל המחנה מפני הטעם הנז' שה' מתהלך עמנו וכו' וכן הטעם בכיסוי הצואה וכו' וממנו נלמוד למקום התפלה וכו' אבל דכו' ידרשו וכו' א"כ גם הזהירה כפל אותה וכו' ע"ש הרי שלא דיבר הרמב"ן ז"ל כענין לניעות האדם כבה"כ אלא על סיבת קדוש המקום שיכסה הצואה ולא יתפלל או ילמוד כנגדה וא"כ ל"מ מדבריו כס' הסמ"ק ז"ל כמ"ש ההגה' וכמ"ש שם וא"כ הו"ל העברה שלא לצורך :

תו חזי הוית שם די"ט ע"א וד"ך ע"א דרלה לייסב מכל מה שהק' ע"ר הסמ"ק ז"ל ע"ש אנא דאמרי דהגם דעבור לייסב דברי הסמ"ק כי ר' וגדול הוא כ"כ מ"מ הי"ל דיש לייסב כן ע"כ הרוחק יען על כל דבור ודבור יש לי דקדוקים על דבריו ומשיבת האריכות אמרתי ושיה העלמ'ה :

תו חזי הוית מ"ש שם בד"ך ע"ב עמ"ש בדעת מרן ז"ל דבבה"נ דאיכא ב' גירסאות ובכל חדא וחדא איכא חו"ק ל"ש לומר דאין לתפוס בחומרת ב' וכו' ע"ד אלא כת' וז"ל חיו"ס וכו' הא דכת' דאיכא וכו' אין זה כ"כ ברור וכו' וכ"ת דתרי ליטני לחוד וכו' הא חזינן למרן גופיה בב"י אה"ע סי' מ"ה וכו' ועכ"ל חדא מתרתי וכו' או דלא ס"ל בהאי חילוקא דהמ"מ כמ"ש וכו' או דיש חילוק בין חילוף גירסאות לתרי א"ד וכו' ע"ש :

ולע"ד לא ידעתי מה לו לומר כזה ואריכות אשר בדף הנז' ד"ך ע"א עד ע"ב קרוב לסופו דלא היה לו להביא כ"א דברי מרן ב"י שבאה"ע ושביו"ד ודברי היש"ש והב"ש ז"ל שה"ד שם ותיסגי ליה בהכי לעיקר קו' כיון שמדבריו הקודמים לזה ל"מ וכמ"ש שם :

גם מ"מ הא"ז וז"ל וא"כ מאחר עלוה וכו' כיס בקיטעא וכו' לא החליט הדבר ולא כת' למילתיה רק לפיס ריהטא והאמת נראה כאידך שינויא דמשני וכו' ע"ש :

האמת אחו דכ"כ להדיא וז"ל והשתא הבא לפיס ריהטא ע"ש ומה"ט כתבתי נ"כ וכפי"נ דהאם דעת הרי"ף להכשיר וכו' ע"ש וה"ט דהוייא רפייא בידי שהוא טעמא לירפתי עמו גם טעם הב' דכן דרכי בכבה"נ כמובן . גם בטעם הב' לא כתבתיו כפ"ע משום דגם בו כי דוקא ביס משכת"ל שוס דקיים כמו הבא בענין הנז' דכתבתי ובפרט וכו' ולא סני לי בהאי טעמא בחדא בלחוד ה"ט משום דבנם דגי' הרי"ף והרמב"ם בחדא שיין מ"מ בעיקר פירושא דמנחות דל"ה דאמר ר"ה תפילין כ"ז וכו' פליגי בה הרי"ף והרמב"ם דהרי"ף מפרשה לענין פיסוק העורות ובפרש"י והרא"ש וכ"מ מדברי הב"י ז"ל שם . ואלו הרמב"ם מפרשה לענין פיסוק התפירות וכ"מ לענין דינא טובא לענין הו"ל כמובן וביעויין במרן שם ובש"י ל"א שקורס לזה עמ"ש הריב"ש ז"ל

גם ואם נפסקה הקופרים בשלש מקומות וכו' עיין שם להדיא דמשמע כמ"ש · ולפי מ"ש מנ"ר נר"ו דע"ק אינו נכון והשנים כתי' השני דהוא העיקר השאר הכא לפי מ"ש גם הטעם השני ול"ר מה"ע ול"ר למ"ש מרן כ"י ז"ל בהקדמתו לא"ח כמוכן וכ"כ דמה"ט לא כקבהיו מעיקרא קירוץ כפני עלמו · ואולי דכנון דא י"ל ע"ר שאמרו בש"ב שכקיה לקרא הנס שהיה דוחק וע"ע כמרן כ"מ בה"א פ"נ ה"ח משם מוהרי"א ז"ל ע"ש ובהכ"ח ז"ל :

תו חזי הוית שם בר"ך ע"ר דהוק"ל ע"ר הכ"ח שם בסי' נ' דאמאי פסק לחומרא כתי' השני נירס' ולא פסק כתרווייהו לקולא כיון דכדרבנן קיימינן וכדי לייסב קו' הנו' הביא מ"ש שכ"ח ז"ל בסי' תרע"כ כהין חנוכה עד שתכלה רגל וכו' ופי דבריו וע"ז ש"ס וכתב דס"ת בהייות מדברי הב"ח הנו' דבתרי לישני דא"כ חו"ק דאין להקל אפילו בדרבנן ה"כ דוכוותא ע"ש וכ"ע וז"ל ועיין בס' שמ"ן ז"ל שם בחבו' להרב מוהרר"ך ז"ל דמ"א שהבין בדברי הכ"ח ז"ל דסי' תרע"כ דתפס בס' ר"ת להקל כשניהם והרבה לחק' עליו דא"כ וכו' וגם המה על ס' זו מדברי הקו' דבילה הנו' וכו' והרב בנו של הרש"ץ ז"ל שם בחשובה וכו' ע"ש וכתב ע"ד דבונת הכ"ח ז"ל כדכתיבנא דהנס וכו' וכזה כ"ש הא"ר"ס עש"ב :

ולע"ד זה ילא דאשובה מ"ש שם בחשובה הנו' דמ"א ע"א שדברי הב"ח מתנגדין זה לזה אין כונתו לענין פסקא כ"ה כונתו להק' דבתחילה כתב דשאר מפיסים הופסין דהב' לישני פליגי וכ"כ דא"כ"ה וכו' וכ"ר רוב הפוסקים ע"ש דמשאי לישנא מוכח ש"עת רוב הפוסקים דהנהו תרי לישני פליגי והכא קילא דתרויהו וכו"כ אכל דעת שהר דכוותא דבעינן שיעור לשמן וכו' והיינו כל"ב וכו' ע"ש · הרי דנקיט בדעת הפוסקים דהופסין כל"כ לחומרא ואם הם פוסקים אחרים הו"ל לכאר · גם עיקר קו' העלומות ע"ר הרב הנו' ל"ק לע"ד כמוכן מדברי הר' שם נרא' דעיקר קו' על הכ"ח הוא עמ"ש הכ"ח בבו' הנהו מפרשי' דהנס דמפר' כל"א הפ"ה בא' דיכול להדליק כל הלילה ואיב טעמא לדבריהם משום דס"ל בהנהו תרי לישני וכשל שיפורים הלך אחר המקל ושכ"כ דא"כי"ה בשר"ח וכו' ע"ש דמהיכא מ"ל כן · וגם פיאך פשיט ליה דא"כ קיקשי להו דא"כ בדוותה דקתני מספקא החמה אזופא קאי · ועוד קימש דבכה"ג לא אמור רבנן הלך אחר המקל וכו' ע"ש ודחייה מדברי הקו' דבילה דו"ר דהכוא ואי משום מ"ש אותם במפרשים הכי והכי אולי יש שום טעם ואם גם רו"ל רנס על אותם קאי דברי הרב וממ"ש דא"כי"ה משם ר"ח גם כן לא מכרעא דהא יש לפרש דבריו בענין אחר וכמ"ש אחר · זה בר"ה וראיתי בהגמ"י וכו' ע"ש וכן משמע מ"ש שם בת"ר וז"ל וא"כ למ"ש הרב ז"ל בדעת דא"כי"ה בשם ר"ת בדוותה דקתני וכו' ע"ש דש"ת במ"ש ושוב אחר זה כתב וז"ל אמנם דברי דא"כי"ה ור"ת ז"ל נ"ע דמאין יצא להם להקל וכו' ובהדיא מלאתי בפ"ק דבילה דו"ד בדבריו וז"ל בתו' שם וכו' וכן מלאתי בר"ת עלמו בס' א"מ וכו' וראיתי בהגמ"י וכו'

ונראה דס"ל דאין פי' ר"ה כמ"ש הכ"ח דר"ת פסק וכו' ע"ש · הנה מבואר כמ"ש · והגם דכאן דבריו סתומים וקלרים מ"מ נראה כונת דבריו כמ"ש וכבר כא יעא'ו ויסב קושיא'ו דו"ח ע"ר הקו' דבילה וכיע"ש דמ"ה ע"כ · ולפ"ז לק"מ מכל מה שהקשה הרב כמוהר"ח נר"ו שם כמוכן :

וגם בעיקר פירושו בדברי שכ"ח ז"ל עדין קשה בדברי הכ"ח דכשם דלענין דיכול להדליק כל הלילה דהוא קולא כמ"ש שם הכ"ח ז"ל בלשון דאשון בא' שם דמוהר בדעת רוב הפוס' ז"ל דכ"כ דיכול להדליק והיינו דתפסינן כל"כ לקולא ושהכי כהוג א"כ גם לענין קולא אחר שדלקה בשיעור להחר להשתמש לאורה או לכבותה ביזול בתר רוב הפוסקים דס"ל ניזל אחר ל"כ להתירא בנוונו הנו' ואפילו דנהגו דאין לריך שיעור דהיינו כל"ק ולפ"ז גם כהנהו נוונו אסור מ"מ הרי כא' הכ"ח שם קודם לזה דלא מהני ביה ומדינא לריך שעור וא"כ ניזיל לקולא גם בהנהו נוונו ול"ו ·

גם בעיקר ראייתו מדברי הכ"ח הנו' שדבריו כאן סתומים ול"יך ביאור ממ"ש ע"ר · ועוד כה דכל ראייתו הוי מריוקא ובמוכן א"כ עדיפא מינה הו"ל להביא ראייה יותר ממ"ש הכ"ח בס' וו"ע סי' תק"ר ס"א דשם הביא הריב"ה לענין אי פלפלין בדוכין בדרכם וכו' אבל לדעת התו' גם פו"ת לריכין הטייה אם ידוע מעי"ט כמה קדירות בעי לבשל ואם אינו יודע שרי וכו' ע"ש והיינו דברי התו' דמס' יו"ט שם דו"ר ע"א דכתבו דפסק ר"י דיש לאסור בכ"ע דאזלינן לחומרא אע"ג דבש"ס אמרו הלך אחר המקל היאיל ולכל אחד ואחד יש קולא וחומרא שכל לה עבדינן לחומרא וכו' ע"ש וכמ"ש מרן שם בכ"י גם הכ"ח ז"ל שם ס"א הביא דברי התו' הנו' וסיים לענין הלכה וז"ל ולענין הלכה נראה דתפסינן לחומרא כדעת התו' ולריך שינוי בכל תבלין היכא דידע ובמוריקא וכו' ואפילו לא ידע דלא כרבינו וכו' ע"ש · הנה מבואר דהכ"ח פסק בדברי התו' דבילה הנו' דאפילו במידו דרבנן תפסינן בחומרא שניהם · ומ"ש אחר זה וז"ל ובפלפלין נמי יל"ח בדא"כי"ה דפסק כיש"י ור"ח והשאלתות דאף ביו"ט ל"ש וכו' דפו"מ לא מ"ע ובהאי לישנא קי"ל דהלי טעמא בהפגת הטעם וכו' ע"כ במרדכי האריך ע"ש דא"כי"ה ע"ש עכ"ל אי דר"ל דתפסינן גם בלישנא דהלי טעמא בהפגת הטעם או דלאו מדברי הכ"ח הם אלא מדברי המרדכי בשם דא"כי"ה כמ"ש בסו"ר הנו' · אמנם הכ"ח ז"ל ודאי ס"ל בחומרת ב' וכס' התו' וכמ"ש בתו"ר הנו' וכן ממ"ש ולריך שינוי בכל תבלין היכא דידע ובמוריקא אפילו לא ידע וכו' ע"ש ואלו ללישנא דאזיל בתר הפגת הטעם מותר בתבלין אפילו ידע א"ו כמ"ש · והשתא כיון דמנ"ר נר"ו הביא בתח"ר דברי התו' דבילה הנו' שם בר"ך ע"א ושם בר"ב ע"א בת"ר הש"ן הנו' א"כ מ"ל ליזל לעליה מרחוק להביא דהכ"ח דסי' תרע"ב דאוכא למיקם עליה טפי הו"ל להביא פני הבית המוכנת לפניו באופן דלא ידעתי כונתו בזה ול"ו :

עוד ראיתי מ"ש ע"ר ברב"ח ע"ב בר"ה וז"ל אין"ס זה שהלין וכו' ע"ש העמוד ע"ש ·

ולקנקו

ולהנהו דקדוקי אין צריך להשיב עליהם כי הם מובנים מאליהם :

והן עתה ראיתי דיש ליישב דברי הסמ"ק ז"ל הנ"ל בתחי' דיבור ואומר דכונת הסמ"ק ז"ל בתח"ר דכתב להיות צנוע כדכתיב והיה מחניך קדוש וכתיב והצנע וכו' ע"כ איירי מד"ת והיינו שלא יעשה פיעור בפני רבים באופן דאיכא פריצות גדול בדבר וס"ל דמאי דהזהירו בזה במלחמה ל"ד אלא משום דשכיחי בעת ההיא דברים אחרים כמ"ש רז"ל וכו' וכמו שכ"כ מוני המצות בכתוב כד"ק נר"ו וכן בכלל הוי ח"ה וכיוצא דרך פריצות בפני רבים וכיוצא וכמ"ש אח"כ ומ"ש הסמ"ק ז"ל אחר זה ואמרו אין צנוע וכו' לא איירי אקרא דהצנע דהא לא קפסי כדבריהם השות קרא אלא איירי אצניעות דרבנן בהם הוסיפו לומר דגם בבית הכסא דהוא מקום קצת צנוע גם הוא יהיה צנוע שם דיפנה בלילה כיום ושיגלה מלפניו וכו' הנה שאם לא יעשה כן בדקדוק אינו פריצות גדול כיון דהמקום הוי צנוע קצת ומטעמא דשכיחי בהו אנשים ונשים ובחורים וגם בתולות באופן שיהיה שמא יראו בו ולאו שפיר למעבד הכי או שמא יבא הדבר לידי ר"א והיינו כמ"ש מוהרש"א ז"ל שם בברכות דס"ג במתניתין דאמות דתנן והוי צנוע בהכי איירי והנה דממ"ש ואמרו חכמים וכו' משמע דקאי אעיקר המצות מד"ת וכמו שכן כתב בשאר דוכתי מ"מ הכא כיון דלא מצינו לרז"ל דאמרו כן אקרא דוהצנע וכו' בהכ"ג י"ל שבקיה לקרא וכו' וע"ש במליה ס"נ · והשתא לפ"ז יתיישבו כל מה שהק' שם ע"ד והגם שהוא קצת דוחק כנ"ל :

ואת זה אביא מן האחרים איך צריך לימודי בפ' המצניע הלוה ואכתי עיני כדרך ריהטא מ"ש שם בסי' טו"ב שטו"ב רכ"ב ע"ד עמ"ש הש"ע ז"ל שם דהמשהה נקביו עובר בל"ת דשכית שם קו' המוק"ן ז"ל דתמה על שאין שכי דאיעקור ספיקים דר"ה כמ"ש ביבמות דס"ר דאיך אנשי אנפשייהו משום איעקירי הע"נ דאיכא איסור דבל תשקצו שמא לא אמרו דעבר עבה"א אלא בגדולים לאפוקי קטנים שח"ח וכו' ע"ש ושמוהר"א ז"ל תמה ע"ד מתשו' מור"ם סי' ל"ח דמבואר מדבריו דגם הצריך לנקביו אם התפלל תפילתו תועבה ע"ש ושגם הש"ת תמה ע"ד מתשו' הרשב"א ז"ל ח"ת סי' קנ"ת ע"ש וכתב מוהר"ח הי"ו שם ע"ד וז"ל ולע"ד וכו' לא ידעתי מה מקום להקשות עליו כלל שהר' ז"ל שם לא משים סד"ן קאמר הכי אלא כדי ליישב דל"ע אמוראי אב"ת דכאי דהרשב"א ומור"ם ודעימיה ס"ל וכו' הא מיהא הרי"ף והרא"ש ס"ל דתפלתו תפלה כמ"ש במישור הת"ה ז"ל וכו' וא"כ לדעת הרא"ש ודעימיה אין תפילתו תועבה וא"כ שפיר קאמר הר' מור וקליעה ז"ל בלשון שמא לא אמרו שעובר וכו' לאפוקי קטנים וכו' כלומר דיש מקום ליישב דהני אמוראי תפסו עיקר כס' הרי"ף והרא"ש ז"ל וכו' ע"ש :

ולע"ד בהורמנותיה דמר לא זכיתי להבין דבריו דכיון דשיתין שבי ח"מ איעקרו מפרקים דר"ה והתם קאמר כמי דר"א ור"ג ור"ח ור"ש היו להם בן ואפשר דהם היו מן היותרת וגם

דה

דאב"י אלא דחכמתם נראה ליה דאח"כ נתרפא כמ"ש שם ולפ"ד ר' אחאי נר"ו ס"ט משום דס"ל דבקטנים ליכא משום איסור ב"ת משום דס"ל דתפלתו תפלה בס' הרא"ש וסיעתו א"כ איך אלו שאר רבו' ורשב"א ומור"ם ז"ל לחלוק ע"ז בדבר השתום דליכא חולקים בדבר זה דהשתא לפ"ד ר"א נר"ו כד פליגי הגאונים או שני רבוותא בשום דין ובא הכתוב השלישי שום ר' להכריע ביניהם ומביא ראיה מדברי שום תנא ואמורא דס"ל כחדא מינייהו נימא דההוא תנא או אמורא ס"ל כאידך אחר מרבו' ואידך לא ס"ל כוותו ואזדא להו כל ראייות דכה"ג שמובאות בספרי דבי ד' מקמאי ובתראי אתמהא · ודבריו ל"ש אלא היכא דמ"ל בדבר פלוגתא דתנאי או אמוראי אי נמי במילי דדרשא משא"כ היכא דמספקא לן בשום דין אי נמי דאיכא פלוגתא דרבוותא בדבר ומשכחינן בש"ס וכיוצא שום תנא או אמורא דסבר כחד מן הסברות הא ודאי דיש לסברות בההיא סברא דמסייע ליה ההוא תנא או אמורא ודחינן ס' שכנגדו החולק עליו דאין לן הכרעה גדולה מזו ואם דבר זה נאמר אפילו בחד כ"ש בשיתין שבי וגם הנהו אמוראי דש"מ מאיך מעשיהם דס"ל דבקטנים ליכא משום התו"ע וא"כ איך יכולים הרשב"א ומור"ם ז"ל לומר הפך מזה דש"ה שמכריעים כאידך סברא דהיינו ס' הרי"ף והרא"ש וא"כ סדר בי קו' שנו' דהמוק"ן ז"ל ע"ד הרשב"א ומור"ם ודעימיה אנו לאו' אחרים כמ"ש שם וס' הנו' שהביא ר"א נר"ו אין בידו וכעת דבריו צ"ע לע"ד :

תו' ד"ה אדעתא וכו' לכן אומרים בשעת קדושין כדת משה וישראל עכ"ל · עוד נ"ל לומר דיש מרבותינו ז"ל דס"ל דקנין כסף דרבנן כמ"ש רש"י בסוגיין משם רבותיו ודחה דבריהם ובמשמע כל הפוס' ז"ל כרש"י ס"ל וגם הרמב"ם ז"ל בפ"א מה"א דכת' דקנין כסף מד"ס כ"כ ה"ה והכ"מ ושמ"ח ז"ל דאין כונתו לומר דהוי דרבנן ממש ולהקל בהם אלא לעולם דהוי מד"ת לכל דיניו אלא משום דאינו מפורש בתורה קרי להו ד"ס אעפ"י שמחייבין ועונשין ע"ז וכו' ע"ש וביעויין בהמג"ה שם הנה כי כן י"ל דמשו"ה אומרים בשעת קדושין כדת משה וכו' לומר דהן אמת דקנין כסף הוי מד"ת מדכתיב כי יקח וכיוצא ומ"מ א"מ להדיוט ולכן אנחנו צריכים נ"כ לישראל דהיינו רבנן דהוכיחו כן כמ"ש שם בפ"ק דקדושין ואפילו קדושי שטר וגם ביאה א"מ להדיוט · אי נמי יל"פ עפ"י מ"ש בסנהדרין דנ"ז מאי א"א דקתני כגון שנכנסה לחופה ולא נבעלה דלדידכו ל"ל וכו' ופירש"י דכתיב והיא בעולת בעל וכו' אלמא שנו מת משום בעילתו ולא מפני קדושין וחופתם ע"ש וכן פסק הרמב"ם בה' מלכים פ"ט ה"ז ע"ש · עוד כת' הרמב"ם שם בה"ח וז"ל ומאימתי תהיה אשת חבירו כגרושה שלנו משיוציאנה מביתו וישלחנה לעצמה או משתצא היא מתחת רשותו ותלך לה שא"ל גרושין בכתב וכו' ע"ש מעתה י"ל דלזה הנהיגו לומר בעת הקדושין הרי את מקודשת לי בטבעת זו כדת משה שצריך כסף וכיוצא ומ"מ הגם שאני מקדש כדת משה ע"י קדושין אלו מ"מ אינם הקדושין כדין ב"נ דא"מ לגוים

לכלום לקנותה וגם כי מקדשי בקדושין שלהם דהיינו ע"י בעילה מ"מ גרושין בכתב אין להם כ"א כזאת פרישה בעלמא אין הכי בכלל דברים אלו כי אם כדין ישראל לכל העדות והמשפטים כי מעם קדוש ישראל הכי :

אי נמי יל"פ יען דכן אמת דהקדושין הוו מתורת משרע"ה אבל יש דברים שחידשו רז"ל שהם ספק מקודשת או שא"ת כמבואר בתורת משה הרמב"ם ז"ל רפ"ד מה"א ואילך משו"ה הכניסו לומר כדת משה וישראל ודבר זה הוא בכלל דברי הקו' שלפנינו דודאי אין כר' דר"ל שדוקא בעבור האי דיוקא דסוגיין הכניסו לומר כן וכמובן :

תו' ד"ה אינה דקדיש וכו' דהפקר ב"ד הפקר וכו' ומשני שוויוהו רבנן בעילתו בעילת זנות עכ"ל מאי דקשה ע"ד עיין ברש"ל ושח"מ וכ"כ מוהריב"ל ז"ל בחי' :

וחזי הוית להר' פני יהושע ז"ל בקו"א דכת' דק"ל על סו' דהכא ואסו' דגיטין פ' השולח דמסיק הש"ס דטעמא משום דש"ר בב"ז דא"כ ישתנה הדין במי שכנס את יבמתו ונרשם בע"ז דאם לא באתי ואירעו אונס או שביטל הגט בבה"ש וא"כ בא ל"ש האי טעמא דשוויוה רבנן ב"ז דש"ס ביאת זנות קונה ביבמה במי ול"ש לומר אפקעינהו לקדושין לרוכלא מי איכא מידי דמדאורייתא לא הוי גיטא ושרינן א"א לעלמא ודוחק לומר דאה"נ דבכונס את יבמתו ל"ש וכו' עד מ"ש דלע"נ :

ולע"ד נ"ל ליישב כמו שרצה לומר הר' ז"ל דבכונס את יבמתו ל"ש האי דיוקא דהכא ואה"נ דבכה"ג אמרינן דיש אונס ואם ביטלו מבוטל דבמילתא דלא שכיח לא אמרו הכי וראיים מת"ם בתו' בדבור שאח"ז דאור"י דג' ענינים יש דאונס דל"ש כלל יש אונס דל"ש התם לתקן משום ל"ופ וכו' ע"ש א"נ י"ל לגבי יבמה הגט דהוי בתנאי אחר וכ"כ לגבי ביטול הגט מ"מ בכה"ג דהוי דבר דל"ש לא דברו רז"ל דשוויוהו רבנן וכו' ותפ"ט לא בא מבואר דבר זה בפוסקים : ומה גם בהצטרפיה עוד דבכל כה"ג דיבמה דאי שוויוה רבנן בעילתו בעילת זנות הרי שהוא גברא פוגע בערות א"א שלא במקום מצוה דהתיר עונשיה במ"ש ביבמות דש"ל וק"ט א"כ אמרינן דמסתמא בשגרשה בתנאי דא"ל באתי וכו' או דחזר וביטל הגט דנגמר וגוף לגמרי כדי שאם לא כן יפגע באיסור א"א שלא במקום מצוה דאיסורו איסור חמור וכמו שיש מן הראשונים ז"ל שפירשו כן בעיקר כונת סו' והגם דמדברי התו' שלפנינו ל"ת כן י"ל דהפ"ט משום דבשאר אונסי ובטלי דעלמא שאני להו בשגרש דשוויוהו רבנן בב"ז אפילו אם נאמר דהם המגרשים לא גמרו בדעתם בעת הגרושין לגרש לגמרי · ואע"ג דביאת זנות בשנויה חסירה י"ל דס"ל כדעת הראב"ד וקצת מרבותינו ז"ל דס"ל דאין איסורו אלא מדרבנן במ"ש בהשגתו בפ"א מה"א ה"ד ובה"מ ובמ"ת ז"ל שם ולדעת הרמב"ם וסיעתו דס"ל דחובה להו י"ל דהם מפרשים כונת סו' שאמרו שוויוה רבנן בב"ז כדעת דבני המפרשים ז"ל דה"פ דכיון שכן גם הוא בשנתן הגט גמר ויהיב לגמרי כדי דלא ליהוי למפרע

בל בעילותיו ב"ז כמ"ש בש"מ בסוגיין · באופן דגם אמו' אי מפרשי סוגיין כפשטה אינו אלא לדעלמא ובמ"ש והיינו משום דבה"ט שני לגן מש"כ גבי יבמה אם יבא האופן דינרש בתנאי דאם לא באתי וכו' אי נמי לענין ביטול הגט קם יאמרו דגם בהו שוויוהו רבנן לבעילתו בעילת זנות וכיון דאי הוי הכי מלבד דהוא נכרה היכא לא קיים המצוה לש"ש במאמרה · ואף גם זאת הו"ל ופוגע בערוה ובכה"ג אמרינן דמסתמא ודאי בשגרש היה לגמרי בדעתו בלי שום טענת אונס וכן בשבטל הגט דלא ליהוי ביטולו כלום. כנ"ל ליישב על צד הדוחק :

והנה למאי דמשמע מסוגיין דבעינן הנהו תרי טעמי דכל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש וגם דאפקעינהו רבנן לקדושי תימה עיין בתי' מוהריב"ל בשו' ומ"ש בש"מ והפני יהושע ז"ל דעיקר ת"ח היתה וכו' שיגרש אדעתא דרבנן והוא לא וכו' אלא שאם יערער עדיין ויאמר של"ג אד"ר וכו' הפקיעו הקדושין ושוייהו ב"ז כיון שעבר וכו' ומאחר שא"כ מסתמא לא יערער עוד ויעשה בב"ז וכו' ע"ש · ולכאורה משמע מדבריו דבשו"ד דאם יחזור ויערער בד"ז דבכה"ג לא יפקיעו רבנן קדושי ביאה שלו אלא א"כ הו"ל לפוסקים לבאר דבר זה כיון דנפקא מינה טובא לענין דינא. ע"ש הפ"י ז"ל בתחילת דבור הנו' ע"ע אם תקבל אח"כ קדושין מקרובי הבעל ע"ש ועכ"ל דבכה"ג דאם יאמר שלא גירש אדעתא דרבנן משוו רבנן בב"ז מש"כ אם לא יאמר כן כגון הא אמרינן דבטלה דעתו אצל כל אדם דמסתמא רוב דעלמא בכה"ג לא אמרו הכי כדי שלא לשוי ב"ז וכ"מ מדברי הריב"ה והש"ע ז"ל אה"ע רס"י קמ"ד ע"ש וכ"מ מדברי הפ"י ז"ל גופיה בקו"א על סוגי' ד"א ע"ב בסו' ד' שכת' וז"ל באותו ענין וכו' אמנם לתר"פ א"ס דלעולם לא באו לידי מדה זו דכיון דשוייוה רבנן לבב"ז אם וכו' ואף אם ערער למ"ש בזה ואין ערעורו ערעור כנ"ל ע"ש :

אמנם חזי הוית לספר פי שנים ז"ל בא"ח סי' ח' ד"ז ע"ג דהביא דברי הפ"י הראשונים הנו' ונראה דהבין בדבריו דלא כמ"ש דכתב שם ע"ד וז"ל וכודאי בקדים בביאה אם כה יאמר דלא כיון לדעת רבנן בפל פיתא ואין בח ביד חכמים להפקיע הקדושין דכמה יפקיעו ובהכי ניחא כמו פרש"י ביבמות וכו' ע"ש · הנה מבואר דהבין בדבריו דלא כמ"ש דליכא למימר דמ"מ כל דמקדש וכו' ויפקיעו הקדושין דהא ב"ט לא שייך בשיאמר דהוא לא כיון לדעת רבנן כמ"ש שם הר' ז"ל קודם לזה וכמו שכן משמע גם מדברי הפ"י ז"ל גופיה במובן ובכן לפי מש"ל דבריו צ"ע · גם מ"ש עוד שם בע"ג ע"ד הש"מ בסוגיין ע"ש · לפי המובן מהש"מ דמפרש קו' הש"ס באינה דקדיש בכספא וכו' דעליה דהמקדש קאי ולא עלייהו דרבנן קאי ובמ"ש להדיא בדבריו א"כ קו' הר' הנו' ע"דרכם דל"ק במובן :

ודענין מ"ש בש"ס בכמה דוכתי שפקר ב"ד הפקר אי הוי דוקא אם הוא בעד שום שגיעה בבעל שממון או דילמא בכל גוונא עיין בתו' ובתוס' ר"ן ר"פ אזיל בבתבו וז"ל וא"ת מ"מ מקדושין

מקדושין דילמא היינו משום דהפקר ב"ד וכו' ואומר ר"י דהכא ל"ש לומר כן דמה פשע כהן שי"ל להפקיר ממונו ע"ש וכ"כ התו' הרא"ש ז"ל וכ"כ בש"מ בשו' בשם תוס' ר"פ ע"ש וגם בשו"ר ה"ד התוס' והרא"ש הנ' ובכן י"ל ע"ד הר' פי שנים שם רע"ג ומ"ש אחר זה דמחוק דבריו למדת בלל דהפקר וכו' לא יתכן כי אם בפשיעה וכו' ע"ש ובמובן :

תו' ד"ה ואפקעינהו רבנן וכו' כרים השולח דל"ג פירשתיו עכ"ל והיינו דהא ד"ה ואפקעינהו בתבו וז"ל הקשה הר"ש א"כ יחפה על בת אחותו ובשיכוהו עדים שונאה ישלח לה גט ויבטל וכו' ואור"י דאין לחוש וכו' אבל הכא בדין מחפה ומן התורה פטורה ועוד הקשה דהיכי מה"ל מיהא בא"ה שיכנסה והא התראה ספק הוא ואור"ת דבה"ג לא הוי התראה ספק דאזלינן בתר רוב וכו' ועוד דאוקמינן אחזקה שהיה עכשיו נשואה דאל"כ בזיר וכו' אמאי לוקה דהא א"ל אל תשתה אל תשתה חייב ע"כ או"א והא התם הוא וכו' ומ"ש דא"כ יחפה עכ"א וכו' אי ידעינן דלכך מכוין ל"מ קדושין מיניה וכו' אבל א"כ לגו שלא נתכוון לכך ל"ח וכו' ליטהר עכ"ל :

והנה גם דשם איירו אבריתא דרבי ורשב"ג מ"מ דהשם היו אחרי החורבן וכמ"ש בהקדמת הרמב"ם לזרעים בפ"ד דל"ז ע"א מדפוס אמשטרדם ע"ש ואחר החורבן לא היו דיני נפשות מ"מ הם המדברים על תקנת ר"ג הזקן כדתנן שם התקין ר"ג הזקן שלא וכו' וסדר ר"ג הזקן היה בזמן בהמ"ק ולא היה כחורבנו כמ"ש הרמב"ם שם בפ"ד להדיא ומהאי טעמא הוקשה להו להתו' שם דהיכי משכחת לה מיתה וכו' ועיין בס' דמת שמואל שם ואפשר דזהו כונת רש"י ז"ל שם שכתב בד"ה בטלו לאחר תקנת ר"ג וכו' וכמובן ועיין בהריב"ש ז"ל ח"מ סי' כ' ס"ב ועיין בהרמב"ם שם בפ"ג דכתב דר"י הוא בן ר"ג וכו' ע"ש דנפל ט"ס בדבריו ול"ל בן רשב"ג וכמבואר בפ' השוכר ומכל מש"ל גבי ד"י הנשיא ור"י נשיאה ב"ב ע"ש ושם בהרמב"ם פ"ד ע"ש :

וראיתי למוהרש"א ז"ל שם דכתב ע"ד התו' הנ' דכתבו אל תשתה אל תשתה וז"ל שמ"ל כן מא"ל אל תשתה פ"א דחייב וכו' אלא שגירסת לישנא דפ' ג' מינין וכו' ופ' אלו הן בלוקין נקטו וכו' ע"ש ומוהר"מ שיף ז"ל שם כתב דאולי משום דאינו מפורש במתני' כ"כ בהדיא נזיר לוקה בתי בכך מתני' ע"ש :

ואחרי המחילה רבה קשיא לי ע"ד הרי במסכת נזיר קודם האי מתני' דאל תשתה וכו' שנויה תנן התם בדר"ג ע"א האשה שנדרה בנזיר והיתה שותה וכו' ה"ז סופגת את הארבעים וכו' והתם קשה דילמא יפר לה בעלה כי היכי דלא נילקי ועיין לקמן מ"ש ע"ד ה"ס דינא דחיי ז"ל וגם תנינן התם ר"פ ג' מינין דל"ד ג' מינין וכו' ואינו חייב עד שיאכל מן הענבים כזית וכו' הע"א אפילו שרה וכו' חייב וחייב על היין וכו' רא"כ"ע אומר אינו חייב וכו' וגם שם דמ"ל ע"א תנן נזיר שגלח חייב והיינו מלקות כמבואר בשני' דוכתי בש"ס וברש"י ותו'

ע"ש וגם בשבועות מתני' גופא דשבועה התו' תנן ברישא נזיר שהיה שותה כל היום אינו חייב אלא אחת ודוחק לומר דהגם דמשמע מהנהו מתני' דחייב מלקות וכמ"ש מ"מ מהאי מתני' דא"ל אל תשתה וכו' ש"מ ביותר ביאור מדתני אל תשתה וכו' דהיינו התראה והוא דוחק גדול דהרי תנן כמה פעמים חייב והיינו מלקות ובפרט הביא דרב"נ דהאשה וכו' דתני סופגת את הארבעים וגם על מוהרש"ך ז"ל ז"ל דלא עמד בזה :

וע"כ נ"ל לתרץ דה"ט דנקטו ובחרו בשבועה מתני' דא"ל אל תשתה וכו' כדי לאלומי ראייתם דהרי חזינן ביה בשבועה נכרא שמותרה דקא מתרו ביה פעם ושתים דא"ל אל תשתה והוא אינו משגיח בהן עדיו ושותה בעליל ולא איכפת ליה במלקיות שתים דהם חשובים במיתה כמ"ש במכו' פא"ן דמלקות במקום מיתה עומדת דזאת אומרת דהשוה נכרא סומך עצמו לשאלת חכם דאח"ז ולבא לידי פיטור במלקיות ושאלה מביאין דהייה גדולה דש"מ מהתם דהגם דמוכח דדעתיה שאלה אפ"ה לא חשיב מעיקרא התם וע"כ ה"ט משום דאזלינן בתר השתא :

תו' חזי הוית למוהרש"א שם שכתב ע"ד וז"ל ולכאורה קשה הא ודאי ישאל על נזירותו שלא ילקה והיאך מלינו נזיר שלוקה וי"ל בודאי ביודעים בו שעבר על נזירותו במכוין החכם לא ישאל לו כדי שלא ילקה אבל בהח"ס מיהא איכא דשמא הנזיר יבא לחכם שלא ידע אם עבר על נזירותו וישאל לו עכ"ל :

וראיתי להרב ט"ז ז"ל ביו"ד סי' שכ"א ס"א דהביא מ"ש הסמ"ג ז"ל דבא' דנשאלין על התרומות ומעשרות בחרטה אע"ג שאין לו פתח וע"ד אלו כתב הט"ז ז"ל דא"כ אמאי תנינן בפ"ה דתרומות דסאה תרומה שנפלה לפחות ממאה חולין ירקבו ואמאי לא שאיל עליה והאריך שם הרב והעלה לומר לעיקר דינא דהע"ב דקי"ל דנשאלין וכו' אינו אלא בשימצא פתח של חרטה בעיקר הנדר וכו' ושכן מוכח מדברי רשב"ם ז"ל בב"ב דק"ז ד"ה שיש שאלה וכו' ומשו"ה תנן שירקבו בשאלה מלא פתח של חרטה שאין נשאלין עלייהו ומאי דפריכן בנדרים דנ"ט והדי תרומה דאי בעי מיתשיל עלייהו ובטלו ברוב דתנן סאה תרומה וכו' וירקבו הא למאה יעלה עיקר הקו' היינו דהיכי דאמרת גבי נדר כיון דיש בספרות דאם ימצא פתח מיקרי דבר שיש לו מתירים הכי נמי איתא גבי תרומה וכו' ומשני דגבי תרומה וכו' אבל ודאי אם היה בא בפתח של שאלה על עיקר הדבר מתירין לה וכו' ע"ש ושוב הביא דברי מוהרש"א הנ' וכתב ע"ד שדבריו באו שלא בדקדוק ופירש דברי התו' הנ' דמ"ש שמא ישאל וכו' דר"ל דשמא ימצא פתח של חרטה וכו' וכתב בתשו' הרב בית יעקב ז"ל בסי' בק"ז ע"ד הט"ז שלא דמ"ש דא"כ אמאי תנן ירקבו לק"מ משום דלא פסיקא ליה למתני' תקנתא דלפעמים ליכא תקנתא כשנתן התרומה ביד כהן וכמ"ש התו' בב"מ דנ"ג ד"ה הו"ל דבר וכו' א"כ שנתנה התרומה ביד וכו' ע"ש ואע"ג דבנדרים דנ"ט דייק מוכחשא נפלה למאה

מעלה ולפי מ"ש מאי קו' לשני דנתנה ביד כהן
וגם ע"ד התו' הללו ק' זאת · ועוד קושיא דלשברתו
קשה למה ליה לתלמודא לדייק מדיוקא וכו'
הו"ל לדייק מגופא דמתני וכו' ע"ש :

ולע"ד אחרי המח"ר דבריו לא זכיתי להבינם
שהרי בהדיא סוג' דנדרים גופא דהק'
משהיא מתני' דתרומות משני ליה הקושיא דמתני'
איירי בתרומה ביד כהן וכו' וגם התו' ז"ל בב"מ
שם דכתבו כן היינו מההיא סוג' דנדרים דמקשה
שם וכמ"ש · ואם כונתו לומר דמעיקרא מה ק"ל
כיון דמתני' איירי בנתנה ליד כהן מדקתני ירקבו
לפ"ד שם · זה אינו דמלבד דמדבריו ל"מ כן
וכמבואר ממ"ש אח"ז להדיא :

עוד קשה דא"כ מאי ק"ל להתו' בב"מ · והא
דהשתא מי' דמתני' קאי בתרומה ביד כהן
כדאמר קרי ליה הש"ס בתר הכי מאי דקתני בסיפא
אם היתה טהורה וכו' ומשני בע"א · גם מ"ש
דהו"ל לדייק מגופא דמתני' וכו' · גם דבריו אלו
לא זכיתי להבינם דהרי שם בעי למידק מההיא
מתני' דגם בתרומה דהוי דבר שיש לו מתירים
בטיל ברוב ובכה"ג דא לא שמעינן ממתני' דתני
ירקבו כמובן · גם מ"ש בעיקר מי' דהי' דתני
ירקבו משום דלא פסיקא ליה וכו' טפי הו"ל
דישאל עליה אם לא נתנה לכהן דכתא דהקושיא
עדיף · ומה גם לפי המסקנא שם דמתני' איירי
בעומד ביד ישראל משא"כ לפי דברי הרב בית
חדש ז"ל אתי שפיר וכמובן :

תו חזי הוית להרב בית יעקב ז"ל שם דכתב
ע"ד מוהרש"א ז"ל הנו' שדבריו תמוהים
מדברי התו' דגיטין שם שיו כפשטן דהא ודאי
אם עבר על נדרו אחר שעבר על האיסור אינו
מועיל לו התרה ומ"ש התו' דהוי התראת ספק
ר"ל שמא ישאל על נזירותו קודם שיעבור בנזירות
שלא ישתה עד שיתירו לו וכו' ע"ש :

ואחרי המח"ר מלבד דאין משמעות התו' כן
וכמ"ש הר' שער המלך ז"ל בה' נדרים
עוד בה שגם מדברי התו' גופייהו במכות דט"ו
ע"ב ד"ה וכמאי שכתבו שם וז"ל וא"ת לא קיים
שילוח וכו' וי"ל דהשתא מיהא עובר על לא תקח
וכו' וה"נ אמרינן בנזיר דהיה שותה וכו' דלא
הוי התראת ספק וכו' משום שהוא עומד הוא
עובר וכו' ולא ישאל לחכם לעולם שילך לקי וכו'
ע"ש משמע מדבריהם דשאני דין נזיר לדין לקח
האם על הבנים דאיירי דכבר עבר על לאו
דלא תקח והתיקון הוא שילוח האם הכי נמי
איירי גבי נזיר דכבר שתה והתיקון הוא השאלה
וה"ש עובר והיכא לעולם · וכ"מ מדברי הרמב"ן
ז"ל בסו' הביא דבריו בש"מ וז"ל והיכא למימר
התראת ספק כיון דהשתא וכו' שהרי לענין נזיר
ששתה יין לוקה ואע"ג דמצי מתשיל אנדרים ולענין
שבועות נמי אפילו אכלה כולה נשאל עליה ובל
היכא דלא שאיל עליה לוקה וכו' ע"ש ועיין עוד
להרשב"א ז"ל שם בגיטין וכ"מ מתוס' שנץ שם
במכות שכת' שם חיים כנ"ל דהבנת דברי התו'
הוי בדברי מוהרש"א ובת"ש ודברי הרב בית יעקב
ז"ל הנו' ב"ו :

וחזי הוית להר' חות יאיר ז"ל סס"י קכ"ט
דכתב ע"ד מוהרש"א הללו דמלינו מלקות
אם אינו רוצה להתיר נדרו ונזירותו שלא לבטל
זכות העניים ועניי וכו' כי בהתרה עיקר הנדר
מעיקרו וכו' ע"ש ושוב כתב וז"ל רק פנת' דנדר
מן הבכור דפ"ג דשבועות הנ"ל ובלא"ה בנדרי
רשות דקי"ל נשאל עליה אחר שעבר ל"מ כזה
מלקות לפי קירוביני זה ע"ש המובן מדבריו לע"ד
מדבריו אלו התחירוגים הוי דחוק בו מהאי קירובא
דקו' משום דשהוא חי' לא יתכן לנדרי רשות
וכגון מי שנדר מן הבכר אחר שלא לאוכלו דשם
ל"ש קו' והו"ל דודאי עביד שאלה כדי שלא ללקות
ושיכי משכחת לה מלקות בשנהו דוכתי דהרי שם
בשבועות דאמר אמימר דאפילו אחר שעבר נשאל
עליה וקי"ל כוותיה כיעויין בפוסקים שם ובהרא"ש
שם ובהרמב"ם שפ"ו מה"ש · והשתא לפי זה כונת
התו"י ז"ל בדבריו הנו' הוי לומר דקו' מוהרש"א
הדרא לדוכתא כיון דל"ש חי' הנו' :

אמנם ראיתי למוה"ר הגדול כמוהר"מ ז"ל
בס' שו"ת היכ ח"ב דקמ"ב ע"ד דהביא
שם דברי מוהרש"א ושט"ו ז"ל וכתב ע"ד דתימה
איך אשתמיט מינייהו סו' ערוכה בנדרים ד"כ
דאמרינן שם דכל שעבר על נדרו או נזירותו אין
החכם נזקק להתירו עד שיקבל עליו נזירות וכו'
כימים שנהג בהם איסור וכו' ולעיקר קו' הש"ס
בבר קו' הרב מו"ז בתשו' הנו' שס"ו ק"ל וכו'
ע"ש :

ולע"ד אחהמ"ר שם בתשו' ק"ל לא מלאתי
בדברי התו"י שום חי' לקו' מוהרש"א
כי הם שם בשס"י קכ"ט ולפי מ"ש בכונת התו"י
היא שחשב לתרץ כן ושוב דחאו וכ"מ שם בשס"י
ק"ל שכתב וז"ל ובמקום אחר האריכו לבאר
שקו' מוהרש"א לא לבד קשה על נזיר רק על
כל נדר ושבועה בנת' בשבועות דכ"ח דמוקי
וכו' אפילו אחר שעבר וכו' ע"ש · ומה גם לפי
מ"ש שם מוה"ר ז"ל שם קודם לזה דעיקר קו'
מוהרש"א היא שיהא מכח ההיא סוג' דשבועות
דאמימר ושם איירי בנזיר ולמלקות במ"ש שם
וכמובן :

ולע"ד לעיקר קו' מהרש"א ז"ל עלה ע"ד לו'
דהגם דע"י שאלה לחכם יגלו מן
המלקות מ"מ משכח לה בדעות בני אדם דמלקות
עדיפא ליה יען עבר אמימרא דרחמנא בזדון
ובשאט נפש ע"י התראה ודמי ליה לומר דמלקות
עדיף משאלה כדי שיכופר עונו לגמרי ע"י יסורי
המלקות ובפרט אם המלא ומלא שיש עון כמזיד
בלא התראה וכינו לשתכפר בו ובן בעון דל"ש
ביה שאלה ואי נמי משכח לה כשאינו שואל התירה
דכה"ג אין החכם מחויב ואפילו כשאינו יודע
ההוא נברא דין המחר רי"ל כשאלה דומיא למאי
דקי"ל בשאר דינים דאי לא טעין לא טענינן ליה
כדי שיוכנע גופו בצער המלקות ולא ישוב עוד
לכסלה ובפרט אם הוא מוחזק לכך וגם עי"ז אולי
י"ל דברי מוהרש"א על צד הדוחק כדי ליישב דבריו
מקו' מוס"ג ז"ל הנו' מסוג' דנדרים ד"כ וכן
יבואר לו להרב שער המלך ז"ל בפ"ו מה' שבועות
הי"ח ע"ש במובן :

ולע"ד

וחזי הוית למוה"ג ז"ל עוד שם דקמ"ל ע"כ דכתב דמ"כ למו"ר הרב שמו' במוהרי"ן ז"ל שכת' וז"ל יש לחקור זה שאכל תרומה בשוגג אם יכול לישאל עליו וכ"ת שאינו חייב לשלם ואי נמי כמזיד והתרו ביה משום תרומה ואינו לוקה אע"ג דהדרא לטיבלייהו דומיא שלא אוכל בכר זה דקי"ל כאמימר דאפילו וכו' ואין להקשות ע"ז וכו' דהכר כתבו התו' בפ' השולח וכו' דאזלינן בתר דובא והוכיחו לה ממתני' וכו' נזיר ששתה יין ע"ש והיה נראה בדבריהם הללו דגבי תרומה לא מהני שאלה מדלא ק"ל מתרומה ואפשר דל"ק להו משום דמשכחת לה בתרומה ביד כהן וכו' אי נמי בתרומה ביד ישראל וכאשר וכו' שהכר אכל חולין שתיקן דאז ודאי אין ב"ד נזקקין לו להתיר דנמצא אוכל טבל למפרע והכי ניחא לי מתני' דפ"ה דתרומות דתני סאה תרומה טמאה שנפלה לפחות ממאה ירקבו והיא בתרומה ביד ישראל כדקתני סיפא אם טהורה וכו' וקשה טובא הא דתני ירקבו דאסור להפסיד תרומה ומעשר אמאי לא תני תקנתא דישאל על נדרו וכו' ע"ש:

ולע"ד אחסמ"ר לפי דבריו אלו קשה מסוגי' דנדרים דנ"ט ע"א דפריך מהאי מתני' אמאי דמשני שם שאני קונמות כיון דיש להם מתירים ע"י שאלה אינו בטל ברוב דהרי בהאי מתני' תני לפחות וכו' הא למאה תעלה אמאי הא תרומה הוי דבר שיש לו מתירים ע"י שאלה ומאי קו' כיון דמתני' איירי כשהכר אכל החולין שתקן וכו' וכמ"ש הר' ז"ל · הנה שראיתי בתשו' הר' חוות יאיר דס"ל ק"ל שתי' בזה ועוד תי' אחרים וכת' אחר זה ומ"מ מפני דמתני' בכל גוונא מיירי מקשה הש"ס מרישא וכו' ע"ש מ"מ לדידים י"ל דכונתו כמ"ש בכל גוונא איירי היינו כמ"ש בתחלת דיבור דודאי מצי למעבר הכי רק וכו' משא"כ זה שיתיר קריאתו עליה שם תרומה לא איירי ע"ש דלפי דבריו אלו מצי אתי שפיר בכל גוונא במוכן · משא"כ לפי דברי הר' שע"ש ז"ל דנראה מדבריו דמתני' לא איירי אלא כשאכל החולין שכן קשיא כמ"ש:

תו חזי הוית כמ"ש מה"ג ז"ל ע"ד דבו הנו' וז"ל אמר הי"ס נלע"ד דדוקא גבי שבועה דמיתסר גברא הוא דקאמר אמימר דאפי' אכלה כולה מיתשיל עלה דכיון דגברא וכו' משא"כ גבי תרומה דאיסורא רביע עליה דחפצא וכו' ועי"פא מינה אמרינן בפ' הנודר וכו' בתרומה ביד כהן וכו' והכי ניחא לי דברי התו' דגיטין דנ"ה ע"ב ד"ה אכל בשאת שפסק וז"ל וא"ת ווידוה שלא אכל בכר זה אם כהניח משל בעלים ותאבל לאחר וכו' ולכאורה ק"ט דלמאי דקי"ל כאמימר אכתי מאי מהני כיון דבתר הכי מצי מתשיל עלים וכמו שפסק הר' שער אפרים ז"ל סי' ע"א וכו' ועפ"י האמור ניחא דס"ל דהך אמימר לא וכו' אכל גבי נדרים מודה וכו' עי"ש · ולפי הנראה מדברי מוס"ר ז"ל הללו דבא לפלוגי ספקי של רבו ואמר מר דגבי תרומה אי נמי לגבי נדרים נמי אמימר מודה מהאי טעמא דכת':

אמנם לע"ד מדברי הר"ן ז"ל בתי' לגיטין נראה דלא ס"ל בהאי חילוקא מת"ש שם וז"ל וא"ת וכיון לאלתר ממון שאסרה ואכלה בפניו בשלמא גבי חכם לא אפשר למעבר הכי דהא קי"ל אכלה כולה נשאל עליה לפי שהחכם עוקר וכו' אבל גבי בעל וכו' ע"ש וכ"כ הרשב"א והריטב"א והרמב"ן ז"ל ע"ש הנה מבואר דס"ל דאמימר איירי בין בשבועות בין בנדרים דלא כדפשיטא ליה למוה"ג ז"ל לחלק בהכר ואם כן עדיין י"ל דספיקו של השע"א ז"ל לגבי תרומה אם מהני ליה הנס דע"י שאלה הדר לטיבליה · גם הראיה שהביא ממתנה לכהן דלויה בשאלה יש לדחות דהתם שאני דכיון דמאן לכהן כבר זכה בה ושוב הוכם שלו לעשות שאלה עליה משא"כ בשהיתה בידו ואכלה וע"כ לומר כן בעד הראשונים ז"ל הנז' אלא דמ"מ כדעת התו' דגיטין שם ברי לייתב קו' הרב שער אפרים ז"ל י"ל כדבריו:

אלא דלע"ד כדי דלא יהיו התו' חולקים ע"ד כל הראשונים הנז' נ"ל לומר בכונת דבריהם בענין אחר ואגב יתיישב קו' הרב שע"א ז"ל הנז' ע"ד ואומר דהתו' ז"ל עיקר קו' הוי דבכה"ג דוידוה שלא תאכל בכר אחר בפניה שוב אינו יכול לספר משום דבעל בינו ביין וכמ"ש הראשונים הנז' אלא דאגב קו' זו מקשים נמי למאי דפריך שם וליחוש דילמא אזיל לגבי חכם וכו' וה"ט משום דדחיקא להו לומר דהביא סוג' אליבא דר"ם דקי"ל כותיה אתייא דלא כרבא דכתב בשבועות דמת נמי דהו"ל לש"ס לומר וליחוש וכו' שהינח אי ס"ל כאמימר אלא אי ס"ל כרבא מאי איכא למימר בירך הש"ס בכמה דוכתי · ואו דכלאו ר"ם פשטא דמתני' מוכח דל"ש בין נשאת ללא נשאת ומכ"ל דס"ט משום דאיירי דמדירנן שם שלא תאכל בכר ואתייא ברבא וא"ב מנ"ל לר"ם לחלק בין נשאת ללא נשאת ואתייא כאמימר וכיעויין בתו' שם אחר זה בד"ה ליחוש כא"ד ע"ש וע"כ קו' התו' די"ל דאיכה חוששת וכו' דהשתא אתי שפיר דברי ר"ה והש"ס עכ"ל ותמ"ש:

ועוד עלה על דעתי ליישב דברי התו' הנז' ושוב ראיתיו במוהרי"ל ז"ל בס' זרע יצחק שם ועיין להרב שער אפרים ז"ל שם דכ"א ע"ב שתי' דס"ל להתו' דשאלה אינה מועלת לפוטרה מן העונש כשאין שם התראה למלקות ושוב כתב וז"ל אמנם זולת זה דברי התו' צ"ע כמ"ש וכו' ונלע"ד דשמשך דברי התו' בקו' הא' כך הוא וא"ת וודירוה וא"כ למה מקשה שמקשן אח"כ נשאת וכו' וא"כ הא דמקשו התו' אחר כך וכן קשה בסמוך דפריך וכו' היינו דומייא דקו' ראשונה ולפי"ז מתורץ נ"כ הקו' שהקשיתי בתו' לפי דעת הר' הריטב"א הנ"ל בזה במה שמקשים התו' וכו' ע"ש:

ולפי שמובן מדבריו הוא דעפ"י דבריו שהתירוצים הנז' מיישב דברי התו' מלבד מה שתי' לעיל והיינו עפ"י יסודו בדברי התו' הנז' דקו' אינה על עיקר קו' הש"ס כי אם דקו' הש"ס נכונים שהם אלא דבינתם לו' דהיתיקשי לש"ס

להש"ס הנזו קו' קושי' לר"א מינה כמ"ש שם וא"כ לע"ד זו היא שקשה ע"ד מ"ש התו' אחר זה ד"ה וליחוש וז"ל אבל לפירושא וכו' הוה מצי למפרך אמתני' אלא דלא מצי וכו' דאין לומר דנדר אותה על זה הככר וכו' אבל לר"א דקאמר כשאת וכו' ואינו מועיל להדירה על הככר שאינה חוששת וכו' כי לא נשאת כמי ליחוש דילמא וכו' ע"ש הנה מבואר דכונת קו' כדבור הראשון היא על הש"ס גופיה כפשט דבריהם וגם הרב שם אחר זה הביא דברי התו' הנז' ונראה דקצר במקום שאמרו להאריך ואנחנו לא נדע ולכאורה צ"ע :

תו - חזי הוית למוה"ג ז"ל אחר זה שכתב וז"ל ועיין בפ' עשרה יוחסין דע"ט שכתבו התו' ריד ז"ל דדעת רש"י דיש תיקון לטבל הנאכל להפריש עליו ממקום אחר ועיין להרב בני דוד ז"ל בפ"ח וכו' ואם סובר רש"י דתרומה בתר אכילה מצי מתשיל עלה ניחא וכו' אמנם הדבר הקשה כיון דתרומה ביד כהן לא מצי וכו' ועיין במ"ש רש"י בגיטין דל"א ד"ה א"ו חושש דמבואר מדבריו דלא מהני תיקון לטבל הנאכל ועיין להרב אור יקרות בחי' וכו' ועיין בבכורות סו"פ כל פסולי המוקדשין דל"ז ע"א דאמרינן טבלים הוא מתקנתא להו ואכילנא וכתב רש"י וז"ל דלומא ליה מוכר אי לאו דאכלתינהו הוה מתקנינן להו משמע דלאחר אכילה ליכא תקנתא בהפרשה ודוק · ועיין למרן כ"י ז"ל בס' נדרים סי' רכ"א שכת' על שם הרמב"ן והר"ן ז"ל דמי שנדר שלא לישב בעיר עלית וכו' ועיין במ"ש התכי"כ ז"ל שם משם וכו' וזה נראה לכאורה הפך מ"ש לעיל דהביא דאמימר לא איירי אלא בשבועה אלא דעדין וכו' ועיין להמ"ל ז"ל בפי"א וכו' ע"ש :

ולע"ד אחהמ"ר לפי מש"ל דהראשונים ז"ל שם בגיטין גבי נדר מן הככר ס"ל דתרומה בתר אכילה מצי מיתשיל ע"ש א"כ אתי שפיר מ"ש התו' רי"ד ז"ל שם ובמ"ש מוה"ג ז"ל וז"ל ואם סובר רש"י דתרומה וכו' ע"ש · ומה שהק' על זה כיון דתרומה ביד כהן וכו' ע"ש י"ל דהתם שאני דכיון דנתן התרומה ביד כהן שוב לא הוי ממונא דידיה כדי לישאל עליה משא"כ היכא דהוא בידיה ואכלה שפיר י"ל דיכול לישאל עליה וכמו שכן צ"ל ע"כ בעד רבו' ז"ל הנז' כמובן וכמ"ש לעיל וכן משמע מדברי התוי"ט ז"ל בפ"ג דגיטין מ"ח דכת' אמאי דהכן המניח פירות וכו' דלדעת הרמב"ם בסוף פ"ה דתרומות דלא התנה אם לא אכלן משמע ודאי דס"ל דגם אכלן מחוייב הוא להפריש וכו' וגם לרש"י שכת' אם לא אכלן וכו' וכ"כ הרע"ב ז"ל דמשמע מדבריהם דאם אכלן פטור אינו אלא מטעם אחר דלא כתבו כן אלא אליבא דר"א בן שמוע דס"ל דאינו אלא חששא בעלמא ומשו"ה אינו חושש אלא מבא לעת אמנם למאי דקי"ל דלא כר"א בן שמוע יודה רש"י להרמב"ם ומשמע דע"י הפרשתו פעם אחרת פטור אם היה שאכלו פירות הראשונים קודם שאכל השניים · והשתא גם מ"ש אחר זה מוה"ג ז"ל וז"ל ועיין במ"ש רש"י בגיטין דל"א ע"א ד"ה הרי זה חושש דמבואר מדבריו דלא מהני תיקון לטבל הנאכל וכו' ע"ש לפי דברי התו' יו"ט הנו' נ"מ שהרי כת' שם בתחלת הבה

ע"ד רש"י והר"ב ז"ל וז"ל ומשמע דאלו כבר אכל אין מחייבין להפריש ואנן שעכשיו כאכלו וכו' ע"ש הנה הדיוק הוא לדייק מדברי רש"י ז"ל שכת' ואם לא אכלן צריך להפריש · וכו' ע"ש אינו אלא דאם אכלן אין צריך להפריש ולא שאינו יכול להפריש. ודייק לה ממה שכת' צריך וכו' כמובן · ויותר מזה כת' דגם רש"י לענין הלכה יודה לש' הרמב"ם. וכמש"ל וא"כ קו' לש' מדברי רש"י הנז' הפך מ"ש התו' רי"ד ז"ל שם ברעהו וכמ"ש ועיין להר' אור יקרות ז"ל שם גם מה שהביא מהביא דבכורות מדברי רש"י שם לע"ד לא מכרעא דהנה דברי רש"י שם הן כונת הש"ס ממש שם דאיירי בשכבר אכלם דומיא דהנך דהתם ומ"מ לא מכרעא מהתם דלא מהני תיקון לטבל הנאכל שהרי עיקר קו' הש"ס היא היתה דאמאי קתני בברייתא דינכה לו מן הדמים ולא קתני דיחזיר לו כל הדמים שנתן שהרי מכר לו דבר דלא שוה כלל דהיינו טבלין והא מהני דה"ט משום דיכול לומר המוכר ללוקח אם לא הוית אוכלם הייתי מתקן להם והיתי אוכל אותם משא"כ עתה דאכלת אותם כבר הלכו להם ובטלו מן העולם ואי משום דמ"מ משמע משם דבתר אכילה אין להם תקנה דאם לא כן יאמר הלוקח לקונה שיתקן אותם מהפירות שמחזיר לו כדמשמע מראב"ם ינכה מהדמים דהיינו הפירות שאכל כפי הערך שמכרן לו וכיעויין במוהריט"א ז"ל שם בס' הלכות יו"ט דקנ"ד ע"ב ועי"ש ברש"י ז"ל ואפילו אם אכלם כולם שיפרוש מפירותיו לתקן על מה שאכל איסור טבל בהעלם כבר או דיתנם במתנה ללוקח והוא יפריש הא ל"מ רי"ל דרשב"א דינה קתני דכיון דהוו מדברים שאין הנפש קצה בהם הו"ל כאכילת בקר ומדינא אין ללוקח על המוכר כלום וא"כ דאם יש לו פירות למוכר ויעשה עד"ש כדי דינכה לו ינכה הלוקח ממה שאכל איסור בהעלם דבר דשפיר דמי וכ"ש אם יש לו ללוקח פירות ויעויין בהרמב"ם בס' תרומות ::

גם מ"ש בסו"ד וז"ל ועיין למרן כ"י בה' נדרים ע"ש ורמב"ן והר"ן וכו' ע"ש לפי מה שכתבנו לעיל דהרשב"א והר"ן שם בגיטין ס"ל דמהני שאלה על מה שאכל גם בנדר וכ"כ הרמב"ן שם בחי' דל"ה ע"ב בד"ה תנאי היא ע"ש להדיא א"כ אתי שפיר דברי הר"ן והרמב"ן ז"ל שהביא מרן שם בפשיטות ::

וחזי הוית למוהרש"א ז"ל בנימוקיו על התוי"ט שם בגיטין פ"ג מ"ח שכת' ע"ד התוי"ט שם וז"ל ולי נראה דלא מן השם הוא אלא אם כבר אכלן אינו יכול להפריש אח"כ תרומות ומעשרות דעל מה יחול שמה כיון דליכא שיריים כדאיתא בפ"ד דטיבול יום משנה ה' בשברה החבית הלנין בטבלן ע"ש בפי' הרע"ב וכן פסק הרמב"ם פ"א מה' טו"א גם הר"ש הביא עוד תוספתא כדומה לזה וזה פשוט דהיאך יוכל להפריש על מה שכבר אכל וא"כ ליכא שום פלוגתא בין רש"י והרמב"ם ז"ל עכ"ל :

ולע"ד אחהמ"ר זו היא שקשה לפי דבריו ע"ד התו' רי"ד ז"ל כמ"ש שדעת רש"י דיש תיקון וע"כ נלע"ד דלא מכרעא משם כדבריו

הרב הנו' משום דו"ל דהתם שאני דשם הקנס בתחלה ה"ז תרומת מעשר משתחשך כלומר ולא מקודם משום דאי אפשר לחול עליו שם תרומה עד אותה שעה כמ"ש רבותינו המפרשים ז"ל שם. וגם מאי דתנן נשברה החבית שלנין כטבלן היינו דנשברה החבית ונאבדה מכל וכל ונפסדו הפירות שבה כמ"ש הרב תוי"ט ז"ל שם ומשו"ה תנן דהנלין חזרו לטבלן כמו שהיו ואם רוצה לאוכלן צריך לתקן אותה מיניה וביה כמ"ש הרמב"ם שם והוא הדין נמי דאם אכלן פירות של החבית קודם שניכה דהנלין לטבלן כיון דלא נתקיים התנאי אלא דאחר כך דהיינו אחר השבת אם רוצה לעשות תרומה ומעשר על מקום אחר דיכול אף משום דפשטא דמתני' דתני שינלן כטבלן משמע דנשארים כטבלן וצריכין לתקן מיניה וביה כתב הרב תוי"ט ז"ל דאיירי דעברו פירות החבית ונאבדו מן העולם ושמא נ"מ מההיא מתני' כדברי הר' הנו'. וגם מהתוספתא דהביא הר"ש ז"ל דקתני היה בא בדרך והיתה בידו כלכלה וכו' ואמר הרי זו עשוים על פירות שיש לי בבית לכשהגיע לעיר הרי זה אוכל וכו' הגיע לעיר דבריו קיימים כאכלו פירות נגנבו או נאכלו עד שלא הגיע לעיר כלכלה כשיכלה הגיע לעיר דבריו קיימים ע"כ. לא מכרעא דהתם נמי היינו טעמא משום דעשה תנאי לכשהגיע לעיר ומשו"ה אם כבר אכלו אותה וכיוצא קודם שהגיע לעיר הכלכלה דהוא שם תרומה ומעשר דקרא עליה חלף הלך מפני תנאו ומשו"ה אם רוצה לאוכלה צריך לתקנה מינה וביה וה"ה דאם רוצה לעשות תרומה ומעשר על פירות אחרות מטובלין דיש לו דשפיר דמי בשקורא עליה שם תרומה ומעשר לפרוייא מחדש עבור תיקון אותם ופירות אחרות. ועפ"ז אתי שפיר דברי הרב תוי"ט הנז' וגם דברי התו' רי"ד הנז' ז"ל ועיין להרמב"ם ז"ל בה' תרומות פ"ד הטו"ב ע"ש:

ועיין להרב חוות יאיר ז"ל בסי' קל"א דהביא דברי רשב"ם ז"ל בב"ב דקכ"א ע"ב ד"ה שאלה שכתב והוא הדין לענין הקדשות שאם שחט ונתחייב כרת ואח"כ הלך אצל חכם להתיר לו הקדשו ומצא פתח של חרטה ועקר וכו' ופטור מכרת וה"ה בכל דבר הקדוש במוצא שפתיו כגון תרומות ומעשרות וכו' ע"ש. והרב ז"ל חלק ע"ד בשכבר עבר ושחט וכה"ג בתרומה ע"ש טעמו:

ואנכי הצעיר מצאתי לרבותא אחרוני ז"ל דס"ל כדברי רשב"ם ז"ל הנו' והלא הא' הוא הרא"ש ז"ל בנדרים דס"ח ע"א שכת' עמ"ש שם דהאי המטות למאי הלכתא אמר ר"ש לומר דיש שאלה בהקדש וז"ל לומר וכו' שאם שחט קדשים ונשאל על הקדשו נפטר מכרת ומקרבן וה"ה לכל דבר הקדוש בפה כגון וכו' כדאמר לעיל בפרק וכו' דנ"ט ע"ש וכ"כ הר"ן ז"ל שם בפירושו ד"ה לומר ע"ש להדיא וכ"כ הריטב"א ז"ל שם בפירושו ע"ש וכ"כ הרב המאירי ז"ל בחי' לשם ר"ש כל השוחט ע"ש להדיא וכן כ"ין דכיון דהאי תירוצא דיש שאלה בהקדש כתבו והתנא נמי שחוטי חוץ ולא בשאר קרבנות דעלמא ע"כ דאתא לאשמועינן דע"י שאלה נפטר מכרת ומקרבן דאם לא כן ליכתבינהו נמי שאר קרבנות דעלמא דליכא למטעי ולא נמי שחוטי חוץ דאיכא למטעי ומה"ט הוא דפירשו רבותינו ז"ל הנו' כן והשתא גם הש"י ז"ל שם בנדרים וכיוצא שם וכמ"כ שם דקצרו את דבריהם ולא כתבו כן בפירוש גם הם יפרשו כמ"ש אלא דלא הוצרכו להאריך ולבאר מה"ט שכתבתי:

גם מ"ש עוד ע"ד רשב"ם ז"ל דהא צריך תשו' ע"ש. לא מכרעא דעל ידי שאלה לחכם ומתחרט על הקדשו זו היא תשובתו דהו"ל כאומר שגגתי דזו היא עיקר הוידוי כידוע. ואפש"נ"ב לו' דאומר כן כפי' ודינו כדין עובר על הנזירות דחייב מלקות דפוטר עצמו ע"י שאלה. גם מ"ש עוד דלא דמי שחוטי חוץ ותרומה לדין שבועה ונזיר וכו' כמ"ש שם סוס' ק"ל ע"ש לא מכרעא שהרי גם גבי שחוטי חוץ ותרומה אם לא היה מקדישן בפיו והיה חולין לא היה חייב כלום אבל עכשיו שהקדישו יבא לו החיוב ומשו"ה כשנשאל עליהם נפטר מכרת ומקרבן כיון דחכם עיקר וכו' הו"ל כאלו לא הקדישן כלל וכן הדין כשאכל תרומה וכמ"ש הר"ן ז"ל שם וכן משמע מדברי הראשונים ז"ל הנו' ועיין גם להט"ז ז"ל ביו"ד רס"י רכ"ב דהביא דברי רשב"ם הללו באו"ד ע"ש ול"ו ועיין עוד להרב חוות יאיר ז"ל שם בסו"ד כמ"ש ול"ע אם יועיל וכו' ע"ש ובהרב מוהריט"א ז"ל שם בס' הלכות יו"ט דקכ"ב ע"ב ושם ד"ן ע"ש ועיין מ"ש לעיל ע"ד הרב מוהרשש"ח ז"ל ובהרב חוות יאיר ז"ל שם בסי' ק"ל וקל"א ע"ש:

והנה ע"ד התו' דגיטין הנו' ד"ה דהפקעינהו דכתבו בשם ר"ת ז"ל דו"ל דאי ידעינן דלכך מתכוין וכו' אבל אם ברור לנו שלא נתכוין וכו' ע"ש וכה"ג כתב הרשב"א ז"ל שם בחי' בשמו ע"ש לכאורה י"ל שדבריו נראין מוקשין דיוקא אדיוקא דמתחילת דבריו שכתב דאי ידעינן וכו' משמע דאי הוי ספק אפקעינהו ואלו מדיוקא דבסו"ד שכתב אבל אם ברור וכו' משמע דאי הוי ספק אין מפקיעין רבנן וכו' אלא די"ל דכל כה"ג במשנה או ברייתא אמרינן כעשה דיוקא דרישא כדיוקא דסיפא כמ"ש בקדושין ד"ה ע"כ וכידוע ה"נ י"ל כדברי הראשונים וכדברי הפוסקים ובשאר הספרי הכללים בכעין זה ע"ש ולפ"ז גם הכא בדברי ר"ת אמרינן דדיוקא דרישא דהיינו כמספקא לן מילתא דיינינן ליה כדיוקא דסיפא דכללא כה אתוו וגם שממזרים טהורים וכן כדין דקי"ל ספק נפשות להקל ואם ספק ממזר מותר ועיין בדרשותי שפרשתי עפ"ז כונת ב' כתובים הנאמרים במשלי הצל לקוחים למות וכו' ע"ש:

והנה על קו' התו' דגיטין שם דהקשו דהוה ליה בתרא ספק ותירצו ע"ש ראיתי בש"מ שהביא משם הרמב"ן והרא"ה והרב שיטה ישנה ז"ל שתי' תי' אחר דכיון דהמעשה תלוי ביד אחרים שהוא הבעל ולא בידה וכו' ע"ש. וממה שלא תי' התו' ושני תי' זה נראה דלא ס"ל לחלק בהכי ואין להקשות ע"ד מ"מ בקי' רס"ג ע"א דאמר שם ר"י כל שבידו לאו כמחוסר מעשה דמי והקשו עליה מההיא מתני' דהתם ומשני גר נמי לאו בידו

בידו הוא מי יימר דמזיקין ליה אלא ע"ש די"ל דהתם שאני דצריך שלשה וגם איכא טירחא יתירה כדכתב הריטב"א בתוס' גם מש"כ הגה"ה ויעויין בהריב"ה ז"ל יו"ד סי' רס"ח ושם ברש"י דכ"מ ע"ש · וי"ל דהכא הוי לפטור עצמו ממלקות דחמיר טובא · ויעויין בכמה שינויות דאמרי' אי בעי שאיל וכו' ובגיטין דעו"ב ע"ב :

וראיתי להרב קהלת יעקב ז"ל בקו' מדות חכמים אות כ"ט סי' קל"ב שהביא החילוק הנז' משם הש"מ ז"ל בשינויים ונקט ע"ד וז"ל גם מ"ש הרב דלא וכו' נראה דאין כן דעת התו' ואמינא לה ממ"ש התו' בפ' הערל ר"פ ד"ה בעשה שיש למפרע ולקי וכו' דלא חשיב התראת ספק ולפי דברי הרב דלא בעו' צריך ליישב בזה וכו' ועיין שם וכו' ע"ש :

ולע"ד לפי מ"ש הר"ש ש"מ ז"ל בשם הרמב"ן והרא"ה והר' שיטה ישנה ז"ל תו ל"ק מדברי התו' דיבמות הנז' כיון דבמקומות רבים שביקי להו הפלגן כשדייהו · ומה גם ככה"ג בכה"ג הנז' דיבמות מסייעתן ולא צריכי לתי' התו' שהוא וכן ששיה הנז' דנדה וחולין שציין אחר כך והשו' מוסר"ם הלוי ז"ל דציין שם בעת היכם מצויים אלו · ועיין לשו' מש"ל ז"ל בפ' סנהדרין פי"ו ה"ד דהקשה ע"ד התו' דיבמות הנז' שמ"ש הם עצמם בכרם דתו"ו ע"ב ד"ה דבי יוחנן ובכ"ע ע"ש ובמה שהי' הר' בני דוד ז"ל בפ' נדרים ובהר' מגילת ספר ז"ל לאוין דקל"ג ע"כ כת' ליישב בין חטא הקטן לאחרים ע"ש וכן הי' הרב לימודי ה' ז"ל ברכ"ט :

אלא דהראיים שהביא הרב מגילת ספר שם מדברי התו' דנדה שם מבלא הקשו כן ע"ד ר"ש ע"ש · ואחמ"ר לא זכיתי להבונה דע"ד ר"ש לא היו יכולים להקשות קו' משום די"ל דר' יהודה הוא ס"ל כרבי יוחנן דס"ל התראת ספק שמה התראה ומשו"ה לא ק"ל התם לר"ל דוקא דס"ל דלאו שמה התראה הנה דאמרו שם דרי' ור"ל תרוייהו ס"ל דלוקין · גם מ"ש אחר כך על מה שהי' שם בנדה דו"ל דהיינו טעמא דר"ל משום דאזלינן בתר רובא ורוב גבו' ע"ש דהתינח לרבנן אבל לר"מ דאזיל בתר מיעוטא קשה ונ"ל דהלכה כרבנן ע"ש קשה ע"ד הערופא מינה הול"ל דהרי ר"ל נוטים מהכאר משנ' קדושין ד"פ ע"א גבי מ"ש ר"ל שורפין על החזקות ביע"ש שם בש"ס ורש"י ותו' ז"ל ע"ש · וכן ס"ל לריו"ח ז"ל וכמ"ש התו' ביבמות דקי"ט ע"א ע"ש ועיין עוד בתו' חולין די"א ע"א ד"ה פסח ע"ש :

ותו חזי הוית שכתב הרב שם עמ"ש התו' שם ביבמות ר"פ ד"ה בעשה וכו' שכתבו וז"ל בעשה שיש למפרע ולקי על חלב שאכל דלא חשיב התראת ספק אע"ג דבשעת התראה היה ספק שמא וכו' השתא אגלאי מילתא למפרע דהיה גדול וכו' ולא דמי להכה את זה וחזר והכה את זה במכות דחי' דאף לאחר שהכה את שניהם לא ידוע איזו אביו עכ"ל ע"ד אלו כתב הרב הנז' וז"ל אך קשה כמ"ש ולא דמי להכה וכו' דאף אחר שהכה לא ידוע וכו' דהא קי"ל העושה מלאכה בין השמשות בע"ש ובין השמשות של מוצאי שבת דחייב ממ"נ ואם היה במזיד ועדים והתראה הרי זה נסקל והכי איתא בירוש' פ"ו דברכות והרי התם דאף לאחר שעשה כ"כ לא ידוע איזהו יום או לילה אלא דאמרינן ממה נפשך אם בין השמשות של ע"ש היה יום של מוצאי שבת היה יום וחייב עליו ואם של מוצאי שבת היה לילה גם וכו' וחייב עליו וה"נ אמרינן ליה בשניהם דאם באחד לא היה אביו וכו' ע"ש דהניחו בקו' :

ולע"ד אחהמ"ר מלבד דיש לחלק קצת בין התם לענין מלאכה בין ב' בין השמשות דהוי דבר הרגיל לשבת או שלפניו או שלאחריו משא"כ גבי הכה זה וכו' דהוו גופים מוחלקים כמובן · עוד בה דגם הניחא דל"ג מטעם דלא ידוע וכו' מ"מ נ"ל דל"ק מהאי ירוש' וכן קדם אומר דבקשתיו בדברי הירוש' הנז' במקום הנז' וכן במקומות אחרים השייכי ולא מצאתיו ואנא דאמרי דהאי קו' דהק' הר' ע"ד התו' לא ע"ד הלשון הקו' כי אם על הש"ס דהתם במכות ע"ד הירוש' הנז' וע"כ נראה דל"ק משום דגם במכות אמרו הכי ור"ל נמי הא ודאי התראת ספק הוא ס"ל כאידך תנא דר"י דתניא הכה זה וחזר והכה את זה וכו' שניהם בבת אחת חייב ר"י אומר בבת אחת חייב בזה אחר זה פטור וכו' וע"ש ברש"י ובחולין דפ"ד ע"ב הכא מבואר דלר"י דס"ל התראת ספק לאו שמה התראה צריך שיתרו בו על ב' בבת אחת נשוך וכו' את שניהם בבת אחת בשתי ידיו בתוך כדי הבור הא לאו הכי פטור משום דהוי התראת ספק משא"כ לת"ק בכל גוונא חייב משום דס"ל שמה התראה וא"כ ניחא אנן כהאי ירוש' דאמר דאם התרו בו שלא יעשה מלאכה בשני בין השמשות הנז' ועבר ועשה דנסקל בזה אופן מיירי אי בשני התראות אחת בע"ש ואחת במוצאי שבת הא כהכ"ג לר"י אינו חייב דס"ל התראת ספק ואי מיירי בהתראה אחת דהיינו דהתרו בו בע"ש על ב' בין השמשות א"כ עבר זמן רב בינתים ואנן בעינן דוסיה תוך כדי דיבור כדכתב רש"י שם בהגהו דוכתי וכן פסק הרמב"ם ז"ל בפ' סנהדרין פי"ב ה"ב בי ע"כ נ"ל דההוא ירוש' לא אתייא כר"י אלא כת"ק דידיה דס"ל התראת ספק שמה התראה ואפילו הכה זה אח"ז בשתי התראות על כל אחד מהם חייב וככה"ג איירי הירוש' וכת"ק דר"י וא"כ תו ל"ק מקו' הרב ז"ל עמ"ש שם בש"ס דמכות דאם הכה זה אחר זה דהוא פטור דהתם הוא סברת ר"י וכן מוכח מסוג' שבת דל"ה ע"ב דאמרו שם אמר ר"י בר זבידא העושה מלאכה בשני בין השמשות חייב חטאת ממה נפשך וכו' וכ"פ הפוסקים והרמב"ם ז"ל בפ"ה מה' שבת ה"ד ע"ש הרי דלא נאמר דין זה אלא לענין חטאת דוקא :

וישוב אחר החיפוש מצאתי לדברי הירושלמי הנז' בר"פ דברכות והכי איתמר תמן רבי פנחס בשם וכו' כוכב אחד ודאי יום שנים ספק וכו' אין תימר ב' ספק דאם ב' כוכבים בע"ש והתרו בו ועשה מלאכה ואם שני כוכבים במוצאי

שבת

שכח והתיר בו ועשה מלאכה מה נפשך אם הראשונים יום אף האחרונים יום והא חייב על האחרונים ואם כאמר נים לילה אף הראשונים לילה והא חייב וכו' ע"ש · הנה מבואר דאיירי דהתרו בו שני התראות וא"ש כמ"ש :

וישוב זוכני ה' כ"ה וחזי הוית למוהר"א ז"ל כפירושו שכתב כמ"ש וז"ל והתרו בו ועשה וכו' וא"ת והלא התראה ספק הוא שהרי מסתפק לן אם כולו מן היום או כולו וכו' ואין לומר דעיקר ההתראה בשני דהא משמע בשבועות דכ"ח דבעינן ההתראה בשעת האיסור וכן פירש רש"י ז"ל כאלו בין הלוקין דט"ו וי"ל אתיא כר"י דס"ל שמה התראה וכפ' כמה מדליקין דל"ח איתא להאי מימרא לענין חטאת עכ"ל · הנה מבואר כמ"ש ושמחתי שכוונתי לדעתו · וזו היא שקשה על הרב מג"ש ז"ל היך הוקשה לו כן והניחה בקו' וצ"ע ועיין בהי"ש ז"ל בכלל קפ"א ולהרב לח"מ ז"ל בס' ק"פ וק"א ע"ש :

והנה ע"ד בהו' שם בנדה דמ"ו ד"ה רבי יוחנן ור"ל וכו' דהקשו ח"ל וה"ק ושא שכבר ר"ל דהתראת ספק לאו שמה התראה וכו' ע"ש · ק"ל דאמאי תלי קושייתם לר"ל דוקא דהרי גם לר"י דס"ל דשמה התראה קשה דהא עדיין לא נתברר אי הוו גדול או קטן וכמו שכן נתבאר מסוג' מכות הנז' דאפילו לת"ק דרבי יהודה דס"ל דשמה התראה אינו אלא בהכה את שניהם ואפילו בזה אם ז' משא"כ בהכה אחד מהם משום דילמא לאו אביו בינע"ם בכריתה · ועלה ע"ד ליישב דהתם בנדה ס"ל להתו' דאיירי בשכבר נתברר דהכיא אח"כ בזמנו ב' שערות דס"מ דבזמן דאכלו אחרים את ההקדש היה מופלא סמוך לאיש ומש"ה לר"י לא קשיא כמ"ש משום דס"ל דשמה התראה וכן בדין דאם לא נתברר הו"ל ספק וקי"ל בכל הש"ס דאין מלקין מספק וכן מסוג' קידושין ד"פ ע"א מדברי רבי יוחנן גופיה :

אמנם ראיתי להרב אור יקרות ז"ל בחי' ליבמות ד"פ ע"ד התו' שם ד"ה כעשה דשם הביא דברי המס"ל ז"ל בה' סנהדרין פי"ו הנז' דהל"ע דברי התו' דיבמות הנז' עם דברי התו' דנדה כנז' וכתב ע"ד שדבריו תמוהים דהתם אמרינן וכי הקדיש קטן ואכלו אחרים בעודו קטן וכדכתבו התו' וכו' ועוד אמרי ר"י ור"ל דלוקין אף בעודו קטן הכף לאכילתם וכו' וצ"ע עכ"ל · ולפי דבריו אלו זו סיה שק"ט ע"ד התוס' דהתם בנדה כמ"ש דלעד"ן העיקר נראה כמו שהבין המס"ל ז"ל בדבריהם שם ובמ"ש וכעת דבריו צ"י לעד"ר ועיין בש"מ בסינויין בשם הרב הסיטם ז"ל מ"ש בחילוק השלישי ע"ש ולא"מ כמוכן · וכן משמע מדברי הרמב"ם ז"ל כפי' המשנה ביבמות פ"ח מ"ז וע"ש בתוס' יו"ט · וכן בהתבי"כ ז"ל ביו"ר סי' רמ"א בנהמ"ו אות ט' ועיין עוד בתוס' יבמות דק"א ד"ה סבה ובסנהדרין דע"ט ע"א ד"ה אי נמי וכו' ע"ש ובהרב פ"י ז"ל בקונטריס אחרון סי' נ"ב ובהרב יבין שמועה ז"ל סי' קע"ט ובס' ליתודי ס' דכ"ט ע"ב · באופן דצ"ו עוד בד"ז לעת הפנאי אובב"א כדי להבין הדבר על בוריו :

וישוב ראיתי להרב מוהריט"א ז"ל בס' קהלת יעקב בתוס' דרכנן דס"ד ע"א דהביא שם דברי התו' דסנהדרין דע"ט ע"א ד"ה אי נמי וכו' שחילקו כמ"ש ועפ"י דבריהם תמה ע"ד התו' דנדה הנז' ע"ד שכתבתי והניחו בקו' ושמחתי :

אלא דלפי תומר הנושא כ"ל לדחוק ולומר דכ"ע דנקטו שם קו' לר"ל כדי שלא להאריך בדבר שהרי מתבאר מדברי התו' בסנהדרין בנז' דס"ד בקו' לומר דשון הביא דהתם דוקא אבל לנו והיו שם מתלם ישראל ומחלה נויס להביא דהכהס את זה וחזר וכו' למאן דס"ל דהתראת ספק שמה התראה אלא דשוב חילקו כדבר וא"כ אם היו רוצים שם בנדה להקשות גם לר"י הו"ל להאריך בדבריהם כמובן משו"ה נקטו הליבא דר"ל ובקיצור ככ"ל :

אמנם ראיתי למוהריט"א ז"ל שם אחר זה שכתב וז"ל היכרא לדברי התו' דסנהדרין אלו קשה מסוג' פסחים הנז' דהתם גמי השוחט על חמץ אינו יודע בבירור שיבא לידי איסור ודאי דאפשר בשעת שחיטה בכר ביער הפלית ואינו ברשותו ועכ"ז אמרינן דלר"י דאמר שמה התראה חייב וצ"ע עכ"ל והיא קו' רבתי ואלימתא · וכדי ליישב קושייתו לע"ד אבית דבריו אשר קודם לזה שם דס"ג ע"ד שכתב וז"ל וכנה התו' ביבמות ד"פ ע"א עלה דאמר רב דאם הכל חלב תכן י"ב וי"א עד בן י"ג ונולדו בו סימני סריס נעשה סריס למפרע וז"ל נעשה סריס למפרע ולקי על החלב שאכל דלא חשיב התראה ספק אע"ג דבשעת התראה היה ספק שמא וכו' דהשתא מיהא אינגלאי למפרע שהיה גדול בשעת התראה עכ"ל ובוודאי דע"כ נ"ק התראת ספק אלא כגון הסיא דנשבע לאכול ככר זה היום ולא אכלה דלר"ל פטור מטעם התראת ספק דאע"ג דלמפרע אינגלאי מילתא שעבר על שבועתו מ"מ כיון דבשעת התראה היה ספק וכידו היה לקיים שבועתו וסמך לעבור על התראתו מפני שבידו לקיימה א"כ לא לקי משא"כ הכא דנסי וכו' מ"מ אין בידו לעשות עצמו קטן וכו' · ולפ' התו' הנז' ק"ל מהסיא דאמרינן בפסחים דס"ג ע"ב דאיפלינו ר"י ור"ל דלר"ל אינו חייב השוחט על החמץ כי אם עד שיהיה עמו בעזרה ור"י אמר אפילו שאין וכו' וקס"ד דפליגי אי התראת ספק שמה התראה אי לא ע"ש · ויש לחקור דבמאי עסקינן אי מיירי דמכני המבורס עלתה היה להם חמץ בודאי בביתם והתנו כשוחט שלא ישחוט שא לא הוי ספק דאפילו דלא הים ידוע לשוחט מ"מ כיון דהעדים וכו' אמאי לא יאמין דכה"ג התראת ודאי היא וכן אי מיירי דכשילא השוחט מביתו ראו העדים שהניח חמץ בביתו והתרו בו הא כמי התראת ודאי הוא וצ"ל דמיירי דראו העדים חמץ בביתו וכשהתרו בו השיב שכבר עשה שליח לבערו ושסומך עליו שיעשה שליחותו ולכסוף כתגלה שלא עשה ש"ש וס"ל לר"ל כר"ן דאמר בעירובין דל"ב דבשל תורה אין חזקת שליח עושה שליחותו אפילו במקום וכו' ולא היה לו לסמוך על השליח לר"י חייב אף דהוי התראת ספק ולר"ל פטור דהוי התראת ספק דשמא השליח

ועשה שליחותו ואם איתא לס' התו' הא הכא דאין בידו שיעשה השליח שליחותו ועכ"ז כיון דאיכא ספיקא חשיבא התראת ספק ואולי י"ל דנהי דלענין וכו' דחשיב כדבר שבידו שלא לעבור כיון שעל הרוב יעשה שליחותו וכו' ע"ש · ואחרי המח"ר הי' הנז' הוא דיח' כעיני לע"ד דהרי עכ"פ אינו בידו וגם בעיקר יסודו דהניח איירי דהתם דוקא כעשה שליח הוא דוחק :

אמנם לע"ד נראה דהאי סוגיא דפסחים יש לפרשה לאופנים אחרים נ"כ והנה ביישב קו' מוהריט"א ז"ל שם הנז' ע"ד התו' דיבמות ועי"ד התו' דסנהדרין הנז' ואומר שלע"ד החהמ"ר מציני לומר דהש"ס שם איירי באופנים אחרים דהמתרים הוא באומדנא דמוכח להו הוא דסברו למימר דהמלא ימלא בביתו שום חמץ בבית השוחט או לאחד מבני החבורה וכגון דהיה לו לשום אחד מהם בי בוס י"ד בבקר שעורת כשיאין או בריא מילה או פיין וראו לו הרבה חמץ בביתו בו בפרק ובדרמי סברו למימר דמסתמא לא בלק יפה מפני הבלבול והטורח של הוקם שנה ואיירי בשלא ביטל ואי נמי שביטל אחר זמנו וכיעויין בהחכי"ב ז"ל בה' פסח בשיורי סי' תל"א הנה"ט אות ב' ובסי' תל"ג. הנב"י אות ט' ע"ש ובמ"ש לקמן וא"כ איירי שפירש למר"ם ובא בו ביום סמיך לחליא וא"נ בשוכר בית וכיעויין בש"ע א"ח סי' תל"ז ס"ב · ואי נמי דשמעו קול בעלמא דבא לו חמץ מחוץ לעיר ב"ב · א"נ דראו בביתו ב"ב בכר אחר למקום לנוע והוא אומר שבוה של גוי או שאומר שהוא בכר של מלב יען בזמן ההוא היו אבכרים שוין כיע"ש בפסחים ר"ז ע"א ובש"ע שם סי' המ"ו כאופן דלפי"ד לא היה צריך לבטלו ובכר עבר זמן הביטול ומשו"ה התרו בו שלא ישחט או עד שיתברר הדבר כדי שלא יעבור על לאו דלא תשחט על חמץ והשוחט לא השגיח בדברי המתרים ועבר ושחט ובה"ג משכחת לה במתרים בו על אחד מבני החבורה שהן ולאו ודפיית בידיה ועבר השיחט ושחט ושוב אחר זה בדקו ומצאו חמץ בבית השוחט או באחד מבני החבורה אי נמי שהיה שלו ובה"ג משכחת לה באופנים אחרים והתראה ספק שאמרו שם בש"ס היינו משום דיכול לומר שוגג הייתי וסברתי שלא היה חמץ בביתי כיון שראהו שהמתרים אינם יודעים בודאי שהיה לו חמץ בביתו או שהיה שלו וכמו שכן משמע מדברי התו' ז"ל שם שכתבו וז"ל התראת ספק וכו' מתוך פי' הקו' מש' דלא הוי התראה משום כיון דלא ידעינן לאו התראה היא ולא בפירוש נר"ו דמה לנו אם ספק למחרה דלא ניחוש אלא לאבחין בין שוגג וכו' ולשון הקו' נמי י"ל דה"ק כיון דתנן לא הוה ידעינן לאו התראה היא שיכול המותרה לאכחישנו ולומר שוגג הייתי עכ"ל תוספת מדבריהם דמאי דחשיב לה בש"ס התראה ס"מ דכיון דעדים בודאי דיש לו חמץ בביתו הוא דעל הספק ובדרמי שוא דחשבי דיש לו חמץ בבל בפ"ג גם הוא אם יעבור וישחוט אחר התראה יכול להשיב דשוגג היה דחשב דלא היה בביתו חמץ וכן במתרים לו על אחד מבני החבורה יכול לומר בן מש"ע דאונן וכן דאיתי לתוהרש"א ז"ל בס' יכין שמועה כלל קע"ח דע"ד ע"ד דהבוא דברי התו' הנז' וכקב וז"ל ביאור דבריהם דתיקרי התראת ספק דיכול לומר בעל החמץ שוגג הייתי בעת שחיטת הפסח שלא הייתי יודע שהיה לו חמץ בביתי ותו שוגג פירוש במציאות החמץ לא בדין ובל כמה דלא מצינו להכחישו הוי התראת ספק וכו' ע"ש וכ"כ שם בסו"ד בכלל קע"ט ולפי"ד גם אם מתרין על אחד מבני החבורה נ"ל כן · וגם צריכין אנו לומר דכשנתברר אח"כ דהיה לו חמץ בביתו או בשמתרין על אחד מבני החבורה הודה ולא בוש דהיה יודע בן או דבא הדבר לידי בירור ועבר ושחט הס"ד לא בדה ובשתא הוא דפליגי בהא ר"י ור"ל דלר"י דס"ל התראת ספק שמה התראה גם הכא היה ההתראה בספק דהיה בידו אחר ההתראה לומר שוגג הייתי ופטור ומ"מ כל שלא אמר כן אי נמי הודה ולא בוש או דנתברר הדבר כמ"ש לוקה ור"ל ס"ל דהתראת ספק לאו שמה התראה ומשו"ה ס"ל דפטור · ושמא לפי"ז גם אם איירי דהיתה רחוק ואינו יכול להתברר קודם שחיטה אם היה חמץ בביתו מ"מ י"ל דאיירי באופן דכתב הרב ז"ל דאיירי בהניח שליח ומ"מ עיקר פלוגתייהו דר"י ור"ל איירי כמ"ש וכיון שבן אתי שפיר מקו' הרב הנז' ע"ד התוס' דיבמות מש"ס דפסחים הנז' דהא לפי מ"ש גם הכא לענין חמץ יש בידו לפטור עצמו אחר דעבר ושחט אחר ההתראה כאמור דשוגג היה אלא דמשום דלכסיף הוברר מילתא דמוזר היה בוש פליגי ר"י ור"ל · וגם קו' השניה דהקשה ע"ד התו' דסנהדרין מהסיא דפסחים נ"ל ליישבה דו"ל דע"כ לא כתבו התו' שם דכלא ידע אפילו לר"י לא חשיבא אפילו התראת ספק ופטור אלא בהבוא דזרק אבן לגו מחצה ישראלים ומחצה גוים דכשמתרים בו ואומרים לו לא תזרוק לשם אינו בודאי דכשיזרוק לשם יהרוג לישראל דאפשר דיזרוק ויהרוג לגוי ותין ההתראה אלא לא תזרוק לשם שמא יבא האבן על הישראל ותהרגנו בכה"ג הוא דכתבו התו' דלא חשיבא אפילו התראת ספק ופטור גם לר"י משום דכשיזרוק האבן לגו דעבר על ההתראה עדיין אינו ידוע אם יגיע לגוי או לישראל ושמא יגיע לגוי משו"ה גם כי הגיע לישראל פטור משום דהוי ספק נפשות ולהקל · משא"כ התם בפסחים דההתראה לא תשחוט הקו"פ הוא דמספקא להו בדרמי דהן עהם המלא ימלא לך חמץ בבית או באחד מבני החבורה ושמא כיון דשוב נתברר דהיה לו חמץ בביתו נמצא דכשעה שעבר על ההתראה כבר עבר הלאו דלא תשחט משו"ה חשיב להו התם התראת ספק ומ"מ לא דמי לבבית דיבמות גבי סריס דכתבו התו' דלכ"ע חייב משום דהתם אין בידו לעשות עצמו קטן · משא"כ הכא גבי חמץ דיש בידו לומר שוגג הייתי וכמ"ש ודמי להבא את זה ואחר וכו' דלר"י גם בשני התראות חייב ועיין להפ"ח ז"ל ביו"ד סי' ק"י בקו' הספקות סי' א' בענין ספקא דאורייתא לפחמיר אי הוי מה"ת או מדרבנן מ"ש שם ד"ם והר"ן בסו' פ"ק דקידושין וכו' ומוהרי"ט דקרק מדברי התו' וכו' ול"ג דמה"ם סתו' בפ"ק דחולין וכו' ע"ש וע"ע בתו' דפסחים ד"ד ע"ב ד"ה מדאורייתא

מהדורייתא ובהר"ן ז"ל בהלכות שם רפ"ק ר"ה ושיכו ענין ביטול זה וכו' עד סי"ד וכמ"ש מוס"ר הגדול מוהרי"ט ז"ל בס' תק"ל יו"ד ח"א סי' קי"ח דקפ"כ ע"ד ד"ה עוד היה נ"ל דאייה דברי מר"ח ממ"ש בפסחים וכו' ע"ש גם מ"ש בכאר היטב ז"ל א"ח סי' תס"ז סקי"ב בר"ה ועוד בה ע"ש שכל זה שייך למש"ל כמובן וכעת אין הפנאי עמי כדחזי נכא כארוכה :

ולענין מ"ש בסוגיין כל דמקדש אדעתא וכו' כאיזה ענין נאמר עיין בתשו' הרשב"א ז"ל ח"א סי' אלף קס"ב וקס"ו וקפ"ו ע"ש · וכש"מ בסוגיין ובתשו' הרב ח"ל ז"ל סי' קכ"ד ולהפ"י ז"ל בסו' ובקו' אחרון ועיין להריב"ש ז"ל סי' תנ"ט לענין קהל דהסכימו שכל מי שיקדש בלא ידיעת נאמני הקהל שיהיו קדושיו מופקעים וכו' ס"ד מרן ז"ל בב"י אה"ע סס' כ"ח ושם בש"ע בהגהת מור"ם ובתכי"כ ובי"ח ז"ל שם וע"ע חילוקים אחרים בתשו' הח"ל ז"ל שם :

ולענין אי אמרינן כל דמגרש אדעתא וכו' כתב הרשב"א ז"ל שם דלא אמרינן ועיין להרב קהלת יעקב ז"ל במדות חכמים סי' קל"ב ועיין עוד בזה בהתכי"ב ז"ל אה"ע סי' מ"ב בהג"י אות ב' ולסי"א ז"ל שם ועיין במה שפירשו הראשונים ז"ל ה"ד הש"ת דמ"ש בסוג' כל דמקדש וכו' לבעילותיו ב"ז שכוונה דהשתא מסתמא כשנתן בגט לגמרי נתן כדי שלא יהיו בעילותיו זנות ועיין להרב קהלת יעקב ז"ל שם אות אלף סי' ה' גבי אין אדם עושה בעילתו וכו' אם נאמר גם באשה וע"ע בש"מ בסו' דכל דמקדש וכו' נאמר גם גבי אשה ע"ש בביאת דבריו הרב הס"ו ז"ל שם באות כל המקדש ע"ש :

והנה יש לדעת בהאי איתתא דאמרו רבנן דליהוי גט גם אם היה הדבר דאנס בעלה ומה"ט דכל דמקדש וכו' אם נשאת לאחר ונירשה ושוב בא בעלה הראשון אם מותרת לינשא לו או לא · ולכאורה נראה דמותרת לינשא לו דליכא משום לא יוכל וכו' הוטמאה דהא כיון דשוויהו רבנן לבעילותיו ב"ז הו"ל כמי שזינתה עם הפנויה ונשאת לאחר ונירשה דמותרת לחזור ולהנשא לראשון וכמ"ש מור"ם באה"ע רס"י יו"ד בשם תשו' הרא"ש כלל כ"ד ותשו' מוהר"ם מפאדו"ה ז"ל סי' ע"ו ע"ש · וכן יש לידע בכה"ג אחותו וכיוצא שזנתה וכתן לה גט לפוטרה אם מותרת לבעל ולבועל כיון דע"י הגט וביטולו הו"ל למפרע פנויה שזינתה · ולכאורה נראה דמותרת מה"ט שכתבנו וכ"ז איירי לפי דברי התו' ור"ח וסי' דמפרשים מ"ש בסו' כל דמקדש וכו' עד דשוינהו רבנן לבעילתו וכו' היינו בעילת זנות ממש והויא לה פנויה למפרע · אמנם לי"מ שהביא בש"מ דלא מפרשי הכי אלא דמ"ש בסו' כל דמקדש וכו' בעילת זנות ר"ל דמסתמא כדי שלא לעשות בעילותיו בעילת זנות מעיקרא יהב גיטא לגמרי ע"ש ובהרב פ"י ז"ל בסוגיין · ולפי זה נראה דבהני גווני דאמרן אסורים ועיין להרמב"ן ז"ל הו"ד בהר"ב ז"ל שבתחילה כתב כפירוש הי"מ אחרים ושוב הביא דברי ר"ח וכתב ע"ד ולא נסירא וכו' ות"מ אני צריך לתי' ראשון מפני מ"ש דאין ממזר נעשה בכך ועוד וכי היכא

אסורה לכהן ולקרובים ואפשר דקרושין נעקרין לגמרי וממזרים הוכס כטהרים ואיסורא דרבנן וקרובים מדרבנן ע"ש וכ"כ אחר זה בשם הרא"ה ז"ל יותר בפירוש ע"ש ומשמע מדבריהם דפשיטא להו דגם לפי ר"ח וסי' דמפרשים דנעקרין הקדושין לגמרי אפ"ה נ"ל דאסורה לכהן מדבריהם אלא דלגבי ממזרין הוא דאיכא בינייהו וא"כ ה"ה י"ל בהכי גווני דלעיל ועיין במה שנסתפק מוהרמ"א ז"ל בס' מולל מאש ז"ל בס' אש דת סי' מ"ז וכמ"ש מוה"ב ז"ל בס' שושי היה ח"ב דס"ב ע"ב דהביא ראייה לדבר דחסור מדבריהם ע"ש ועיין בספ"י ז"ל בסו' בפנים ובקו' אחרון סי' ד' ע"ש ודוק :

תו' ד"ה איכא דאמרי וכו' פסק ר"ח כל"ק וכו' וקשה לר"י דמפיק בפ' מי שאחזו וכו' עכ"ל · הא דנקטו קו' ע"ד ר"ח ז"ל נראה דה"ט משום דבלא"ה י"ל במ"ש הרא"ש ז"ל בפסקיו בסוג' דספיה סוג' דגיטין אתיא כלישנא קמא ובגם דמ"ת קיימא מרבא ארבא ל"ק דיכול לו' הל"ק דרבא דסוגיין דמ"ש שם בגיטין בשם רבא לא היה ד"מ דהכי אשכחן בכמ"נ במתניתין דסוטה גבי מ"ש דאשו ורובו וכו' וכמ"א · וגם י"ל דסדר כיה רבא וכמו שכן איתא בש"ס הרוכתי טוכא ועיין בחולין דכ"ז גבי אין חוששין לס' דרוסה ובב"מ דל"ט ע"ב · משא"כ לר"ח דסובר דהלכה כל"ק דמיקא לסו לומר דהיא עוכרא דסתם אתיא דלא כהלכתא ועיין במוהר"ם שי"ם ז"ל :

באד"ד וליכא למימר דהתם לאו מטעם דיש אונס וכו' עכ"ל בת' הלח"א ז"ל דאמאי לא דחו ס"ד זה דא"כ אמאי נקט הבריותא דהתם נפל וכו' ולא נקט דנעתק מחולי אל חולי ואפשר לומר דלריבותא נקטיה ע"ש · ואחסת"ר לא ידעתי אמאי כתב דבריו אלו ע"ד התו' דהרי בלא"ה זו היא שקשה ע"ד הירוש' פ' מי שאחזו דס"ל כהאי אין לומר דכתבו התו' וכמ"ש בתו' דגיטין שם דע"ג ע"א ד"ה מאי שנא ובהרא"ש שם ובדברי הראשונים ז"ל ע"ש דהקשו על הירוש' דא"כ אמאי נקט הבריותא בנפל וכיוצא ולא בנעתק וכו' ועכ"ל דסובר דלריבותא נקטיה א"נ דנקט רישא אגב סיפא וא"כ הו ל"ק גם ע"ד התו' שלפנינו דפשיטא די"ל כן :

תו' חזי הוית להרב פ"י ז"ל שם בגיטין דע"ב ע"א ע"ד התו' ד"ה שכתבו כרבנא שכתב ע"ד דקו' בזה אינו מובן וכו' דבשלמא התם דמיירי בתנאי דאם לא באתי וכו' דמיירי דשב וא"ת שייך שפיר חששא דלגנועות ופרוצות דפא וכו' משא"כ היכא דהתנה בפירוש אי"ם מחולי זה א"כ פריכא אין ליכא ער שתדע דנתקיים התנאי שמת מחו"ז ותו לא שייך חששא דלגנועות ופרוצות חרע דהא בהאי תנאי נופא דאם לא וכו' אם עמד בכתים הלא משעתא לא הוי גט ולא חיישינן לגנועות ופרוצות וכו' ע"ש וגם הכא ע"ד שלפנינו הקשה כן והל"ע ע"ש ולכאורה היא קו' אלימתא :

אמנם נלע"ד ליישב לפי מימר הנושא דכונתם הוי לפי מאי דס"ד דגם בהלכה אדו

וביוצא שכיחי להו דא"כ מאי פריך הש"ס הכא בניטין לתמוה נימא דת"ק דהכיא כרייתא דקתני בהיפא מטום דאין אונס בגיטין כדקי"ל הכי וכ"ש דקשה למסקנא והנא דהתם הוי כקנאי דקיש גבאן דצריך העדים שיעידו דמת מאותו חולי ה"פ כיון דמסקנא היינו דהכעל והאשה אינם במקום אחד הלא זה בעיר אחת וזה בעיר אחרת וגושכח"ל דאמר מהם כתד"ה דהשתא כשיכואו כני אדם משם למקום שהית עומדת הגט שיעידו שמת מתוך חוליו מ"מ הלכיעה קחשיב דיעהם העדים לא ידעו כ"א שמת מאיהו חולי שכיה ושפ על ערש דוי הכל אם נשכו נחש בם בעומד על ערשו או אכלו ארי מזה לא ידעו דנראה דאכלו ארי ל"ר דמסתמא הוו בני אדם שם לשמרו בחוליו אלא ר"ל דהכהו על פניו ואכל ממנו הנה כאופן דבניהו לחולה ההוא ובה"ל אכלו ממש ג"ל דאזורו באיזה כפר דאין מצויים כני אדם ב"ב שם או נמו דנחלה בדרך במקום שאין בני אדם נמצאים שם ושלח לה גיטה משם ע"י שליח בזלכה כתנאי הנז' דה"מ מחולי זה כי נמי שהלכה היא לקבל גיטה ושיב הוגה למקום אביה וביוצא וכן כל כיוצא כזה כאופן דמשכחת לה דנשה אם ואותו עדים במקום שהיא ושכח ויעידו שמת מאותו חולי אפ"ה כלנועה לא הנשא מחשש פן בוכע בו שום אחד מאלו בנין נשכו נחש וכיוצא ובכה"ג שבאותו מקום דשוני במקום שיושבת היא לא וחקרו כבכר זה כיון דאין ורעים דמצויים שם נחשים וכיוצא ואפילו אם וחקרו ויאמרו העדים אלא מה בי אם מתוליו מ"מ הלכיעה לא תנשא שמא אירע לו שום אחד שאונסים אלו והעדים לא ידעו בכבר כמ"ש ואם תנשא ויודע אח"כ דכן הוא דאירע כן אחד מאלו יהיו בניה ממורים וא"כ גם הוא וא"א לומר דה"ט דכרייתא משום דאין אונס בגיטין וגם הא דאת פרולות איכא במוכן :

ותראיות שהביא הרב ז"ל ז"ל בלא דמו דבעלמא מחולו דביא אונס אבא

לאונס אחר שם ז"ל דהלנועה מאמר כמ"ש כיון דעברים מת על ערשו משא"כ בהם היא ענין אחר בועמוד וזלך כשוק ויקלף ומת מחולו אחר הוא לא ודאין לומר דשמא הוא כן ולא תנשא דבאונסים העדים דלא עמד והלך לשוק או אחרים והלך בשוק ומת מחולו כדאמרין תאמין להם דמסתמא דמאזו בכבר משא"ב בהאירע אונס אחר ביציאו על ערשו הוו ולא עמד עוד על רגליו שם הוא דוק גם לומר דאוכא מיים לנוענים דאיותו ואתא הוי דהויין בל"ש לא חזו הכין בבבא דהתענים אונס שאונסים שהכלו וכו' :

הנה הוי הויה להש"י ז"ל בהא' אמרין שכתב ע"ש שלפניו ז"ל אותו אמר דמשמע מאכרזים האמונם דל"ש בלא וכו' הר"ן כאן לא נתקיים התנאי ואינו גט בלא כאו שהא דש"י והמ' וכל התנאים בהצאת דאכלו אמר אין לנו וא"ב משמע דה"א כאמון דמר"ל היא אונס אונס בה"ג וכו' וה"ב כתנאים דמ"ל בגוות מהם דמתאו הנמ' הא הוא דאינו גט אם חלה מיו זה גט וכיון התנאה ה"מ דהנ"ש ליתני מוה ואיך מאה אומר דמאנה

אינו גט כלל דהו"ל כאלו בא היך יכ"ח ומכוכא היכי דילמא נם אם לא היה חולה לא היה כדעתו לבא וכ"ש בההיא דאכלו ארי נופא היאך אפשר לומר דאינו גט כשאמר אם לא אעמוד מחולי זה ואמאי שמא אם לא אכלו ארי כמו לא היה עומד מח"ו וכו' לכך נ"ל דהא דמסקינן אכלו ארי אין לנו ומסקינן כמו דמסתפקא היינו כמאי דקני פפא ח"ז גט דמשמע דהוי מגורשת ודאי ופא ודאי ליתא אכל מ"מ ליכא לן למימר דסיפה וכו' אלא דכסיפא הוי ספק גט דמידי כפק לא נפקא מטעמא דפרישית וכ"ת להדיא מדקדוק לשון רש"י ז"ל שם כההיא דאכלו ארי שכתב שאין לנו לומר שיהא גט וכ"כ הרמב"ם ז"ל להדיא וכו' אלא דמלשון הרא"ש והר"ן והמ"מ משמע דהרמב"ם מספקא ליה לענין דינא או פליגי ש"ס דולן על הירוש' ולמאי דפרישית אין צריך לדחוק כדבריו אלא דמעיקר הדין משמע ליה להרמב"ם דהוי ספק מגורשת וקה"נ כ"ל לפרש בלשון הש"ע סי' קמ"ה ס"ו ע"ש ולפ"ז נ"ל דמ"ש בסי' קמ"ה ס"א כאכלו ארי או וכו' דמבטל הגט אין הכוונה לומר דבטל לגמרי אלא דבטל לבתו סילחא לאיר דמסיק ביה הב"ע שפיא וקוקה ליבם והאי ליבנא משמע דחולצת ולא מתייבמת ועיין בכ"ש סי' קמ"ה סק"ו דקשיא ליה פסקי הש"ע אהדדי ולמאי דפרישית ח"ש דלעיל עיקר מילתא דזקוקה ליבם וסמך עצמו עמ"ש בסי' קמ"ה בג"ל ועדין צ"ע וכתו' הרא"ה מצאתי שכתב ג"כ דכתמון כמי דקי"ל יש אונס הפ"ה בקנאי שהיות בקו"ע ותירע תוכם אין לנו לומר באלו נתקיים קתנאו והוא ברור ולפ"ז נלע"ד ק"ו כההיא אם לא תעמוד וכו' אין לנו לומר שיתבטל הגט כאלו בא ועמד אלא כדפרישית דכה"נ ספיקא הוי מעיקר הדין וכדמשמע נמי מההיא דפסקיה מכרת ובת"ק בפנים ומעמה נראה לדון בן כין כניטין כין בממון בכ"ל אמנם לקצבה עדין צ"ע עכ"ל וכ"כ בפנים בקיצור ע"ד רש"י בד"ה מת פוק דאינו וכו' ומ"ש לעולם חלה כמי ל"ד וכו' ע"ש :

ולע"ד אתמ"ר כציקר קי' כש"ם לפ"ר רש"י

והקו' לפי ס"ד רש"ש דדייק כש"ס מת

היא דאינו גט סא הלה כרי וק גט דהל"כ ליתני חלה כ"ל דכונת הראיה הוו הכי דמדקני מת משמע דוקא מת אינו גט משום דאין גט לאחר מיתה אבל קלס אמרינן דהוי גט דכשנתן לה ואמר לה אם לא הבא וכו' הוי אפילו חלס ככלל דכיון דנתן לה גט פיטורין לגמרי כחן ואין לגו לפיטר מספק ואפי' דהוי אונס אין אונס כגיטין דהא ס"ד פ"פ חלה דאינו גט ומוקמינן לה כחוקת נשואה דהיינו עד עכשיו ומשו"ה אינו גט כלל דומיא דמת ובוצווין כש"מ ז"ל שכתב ע"ד רש"י ז"ל דפירוש וז"ל אכל וכו' או נמי חלה דהוא כבר מגורשת ואם בא לפקפק בגירושין מחמת אונס בהא אמרינן דאין אונס בגיטין וא"כ ליתני חלה וכ"ש מת חלוקה דאם יש אונס ואדרבה אנו אומרים דנשמוש בחזקת שהואה עד עכשיו אבל אין ומשמע דאונס לא ואיה גיטא ומ"ש אם לא אבא וכו' אינו פיטור נפא ולא גא חש"ב אם ואירע לו אונס לא היה בדעתו ליתן גט ובגם דאמר

דאפשר שדעתו היה שלא לבא מ"מ כיון שדעתו של אדם משתנה משעה לשעה אפשר היה חוזר מדעתו ומשו"ה אמרינן דגם חלה אינו גט דהו"ל כאלו התנה בהדייא ואמר זה כתנאי שאני עושה אם לא וכו' יהא גט אינו אלא אם יהיה גופו בריא באותו זמן כאשר הוא עכשיו אבל אם ח"ו יהיה חולה בין שהיה דעתי לבא קודם שחלה ובין לא והיה דעתי שלא לבא וחלה בכל אופן לא יהיה גט ושמי מכאן חולי אם קאמר כך ליתני חלה דאינו גט וכ"ש מת ואהא קא דחי לה הש"ס דל"מ דלעולם אימא לך דה"ה חלה אינו גט כלל וה"ט כמ"ש דהו"ל כאלו התנה דאם יארע לו אונס יחושב לו שהיה ברעתו לבא ולא בא ובכל גוונא לא ליהוי גיטא ודומיא דמתי דתני עכשיו דמה אינו גט כלל ומאי דתני מת הוא להשמועינן דין אחר דאין גט לאח"מ דהוא דין בפ"ע אפילו אם בכלל התנאי היה דאפילו יהיה לו אונס ליהוי גט והשתא גם מההיא עובדא דמברא דלקמן ל"מ דלפום ס"ד סוף דסוגיא הש"ס ראייה משם ממ"ש שמואל לא שמה מחיא דס"ד דכ"ע משום דאין אונס בכל גוונא ומוקמינן לה כחזקת בשעה שהיתה עד עכשיו וכיון שלא נכנס לעיר סו"ל כחלה ולא בא ואהא דחי לה דילמא אונסא דשכיח שאני דהו"ל לאתנויי משא"כ הכא דהוי שכיח ולא שכיח כחלה וכיוצא לעולם אימא לך דיש אונס וע"ע בהרב ש"מ ז"ל מ"ש בכוונת הדיין הראשון דקאמר דילמא חלה נמי וכו' ע"ש וברש"י בסוגיין בסו' ד"ה היא גופא ע"ש · ועד"ז גם מ"ש הפ"י ז"ל ע"ד הסו' שלפנינו דאכלו ארי דאינו גט כלל דמאי דילמא גם אם לא אכלו ארי לא היה עומד וכו' ע"ש · יש ליישב דהתם נמי כיון דל"ש הו"ל כאומר אם לא אעמוד מחולי זה ליהוי גיטא אמנם אם ח"ו יארע לו שום אונס דלא שכיח כאכלו ארי וכיוצא אינו בכלל בחינת גט זה כי או בכל אופן שיהיה בין אם היה באופן שיעמוד כלא"ה או אם לא יעמוד לא יהיה בחינת גט זה כלום ·

גם מה שנסתייע מדברי רש"י ז"ל ל"מ דהרי לא כתב רש"י בהדייא דהוי ספק אלא כוונת רש"י הוי דלא נפרש דמ"ש שלא וכו' אין לנו ר"ל דאין בידינו להכיר בדבר זה מה דינו א"כ אין לנו לדבר בזה דהוי מילתא דל"ש כלל ודבר שפתים אך למחסור ולזה כתב דאין פי' כן אלא ה"פ אין לנו לומר שיהא גט דודאי אינו גט כלל דאונסא דלא שכיח לא קביל וכו' ·

גם מ"ש וכ"כ הרמב"ם וכו' אלא דמלשון הרא"ש והר"ן וה"ה ז"ל משמע דהרמב"ם ז"ל מספקא ליה לענין דינא אי פליג ש"ס דידן אירוש' וכו' ע"ש קשה דהרי הר"ן כתב בהדייא וז"ל והרמב"ם ז"ל סובר דמאי דאמרינן אכלו ארי אין לנו היינו לומר שאין לנו שיהא גט גמור ומספקא לן מילתא וספק מגורשת הויא היא ולפיכך כתב וכו' ע"ש גם ה"ה ז"ל בפ"ט מה' גרושין הטו"ב כ"כ בהדייא ור"ל דפסקו כשלתו מתה וא"כ דבריהם הוא כמ"ש איהו גופיה והרבה סו"ל בסתייע מדבריהם

אלא דהרא"ש שם כתב כמ"ש הרב בשמו ומ"מ קשה ע"ד הרב כמ"ש :

גם מ"ש עוד הרב אח"ז וז"ל וכה"ג נ"ל לפרש בלשון הש"ע באה"ע סי' קמ"ה וכו' ולפ"ז צ"ל דמ"ש בסי' קמ"ד דמבטל הגט אין בכוונה וכו' שהיא זקוקה ליבם וכו' · אחהמ"ר לא זכיתי להבין דבריו הרא דמשמעות מבטל הגט דכתב בראש רד"ל שהוא ביטול גמור והויא ליה כאילו לא היה שם גט כלל דאם כוונתו לו' דהוי ספק היל"ל ה"ז ספק וכמ"ש אח"ז שם בסעיף שלאחריו וז"ל הרי זה ניטך אם וכו' ה"ז ספק מגורשת ולא מתייבמת וכו' ע"ש וכ"כ שם בס"ר ובפ"מ ובפ"ו ע"ש ובמ"א וע"ע שם בסי' קמ"ג ס"ג ע"ש :

ועוד דהויא ע"ז שהרי הריב"ש ז"ל שם סי' קמ"ד ס"כ גבי תנאי אם לא אבא ואכלו ארי וכו' כתב ומבטל הגט והיא זקוקה ליבם ע"ש ועכ"ל דר"ל דמתייבמת ג"כ וכמו שכן משמע ממ"ש בסי' קמ"ה וז"ל והרמב"ם כתב שאם לא אעמוד וכו' דהוי ספק מגורשת ול"כ לא"א הרא"ש ז"ל אלא בארוייתא לא הוי גט וכו' ע"ש דש"מ מדבריו דההוא לישנא דסי' קמ"ד דכתב דמבטל הגט והיא זקוקה ליבם ר"ל דמתייבמת ג"כ א"כ גם הש"ע ז"ל דנקט כי האי לישנא ולא כתב דהוי ספק מגורשת ע"כ דכונתו לומר דמתייבמת ג"כ :

ולעיקר קו' הכ"ם ז"ל על פסקי מרן אהדדי לקמן נעמוד בזה ונייסב דברי מרן ז"ל כס"ד · גם מ"ש הפ"י ז"ל כסו"ד וז"ל וכתי' הרא"ה ז"ל במתניתין מצאתי שכתב וכו' ולפ"ז נראין הדברים ק"ו כשאמר דאם לא באתי וכו' ע"ש גם זה ל"מ לע"ד דהרא"ה איירי במי שהתנה כן ניטך אם באתי וכו' ונאנס ולא בא התם הוא דקא' דל"ש אין אונס דכיון דנתבטל התנאי אפי' דהוי מחמת אונס לא חשיב ליה כאילו לא נתבטל דמ"מ הרי לא נתקיים וע"ז הביא ראייה מההיא דאבטלית ומההיא דנתינה בע"כ וכו' כמ"ש בדבריו הגז' שהביאם הש"מ ז"ל בסוגיין משא"כ בהאי דאם לא אעמוד וכו' ואכלו ארי וכיוצא דס"ל לרוב המפרשים הראשונים והפוסקים ז"ל דאינו גט כלל דלאו ס"ט דחשבינן ליה כאלו עמד אלא ס"ט דכיון דהוי אונס דל"ש ולא קביל עליה וסו"ל כאילו התנה בשעת נתינת הגט ואמר זה שאני נותן גט אם לא אעמוד וכו' ה"ד בשלא יארע לו אונס דל"ש שאם יארע לו הכי ועבור אותו אונס לא יעמוד או שגט לא יהיה גט כלל כין אם היה עומד בין אם לא היה עומד מאותו חולי ולא אמר אם לא אעמוד מחולי זה אלא כשיתברר דמת מאותו חולי משא"כ כי נאנס מצד אחר כגון אכלו ארי דאיכא למימר דמשום אכילה הוי הוא דלא עמד או לא ליהוי גיטא כלל ואפילו דלא התנה כן אמרינן דסתמא דלא התנה משום דלא אסיק אדעתיה ההוא אונסא דל"ש כלל וחשבינן ליה כאלו התנה כן · ויותר מזה כתב הרשב"א ז"ל שם בגיטין דע"ג בסו"ד דאפילו קבל עליו כל אונסא דמתיליד וכו' ע"ש וזה בלא שעמוד כ"ש בתנאי דאם ימות מחולי זה וכיוצא :

ולענין הלכה הנה בתו' שלפנינו כתבו בשם ר"ת דהלכה כל"ק דרבא וכ"כ שם בגיטין דע"ב וכן פסק ז"ל בפ' כל הגט וע"ש בהר"ן בהלכות שחילק כחילוק התו' דשוניין וכן דעת הרא"ש ז"ל שם בפסקיו וכן דעת הרמב"ן והרשב"א ז"ל כמ"ש ה"ה ז"ל בפ"ה מהלכות גירושין ה"ח ודברי הרשב"א ז"ל הללו הם שם בגיטין בסו"ד שכתב וז"ל ונמצאת למד ג' דינין חלוקין באונסין וכו' ע"ש וכ"פ הריב"ש והש"ע אה"ע רס"י קמ"ד ע"ש · אמנם בדברי המרדכי ז"ל פ' כל הגט סי' שס"ה נראה דחולקין ע"ז ופוסקים כלישנא בתרא ע"ש :

וראיתי להרב מ"מ ז"ל בח"א חאה"ע סי' א' דקל"ג ע"ד שכתב ע"ד ה"ה הללו שכת' שדעת הרשב"א כדע' התו' שסוברים שתמיהים עמ"ש הרשב"א בפ' השולח וז"ל ולענין טענת אונס קי"ל וכו' וכפשטא דהאי עובדא ואע"ג דדמי לה בתו' אונסא דשכיח שאני התם ל"ד וכו' עד מ"ש וכן דעת ר"ת ז"ל הרי בהדיא וכו' ובכל גונא ס"ל דאין אונס ול"ע ע"ש ה"ר הרב יד אהרן ז"ל שם בסי' קמ"ד בהגב"י אות ד' ע"ש ·

ואחרי המח"ר דבריו לא זכיתי להבינם דהרשב"א התם לא קאי אלא לבוכית באיסור דהלכה כל"ק לאפוקי מי שסובר דהלכה כל"ב וכאמור ואפא היא דמייתי ראייה דהלכה כל"ק אבל לא קאי לענין חילוקים הנז' דכגון דא בבר בא הדבר מפורש שם דס"ל כה' התו' וכמ"ש שם להדיא וז"ל ונמצאת למד דג' דינין מחולקין באונסין אונסא דשכיח שהוא לכ"ע אין טענת אונס בגיטין כעובדא וכו' דשכיחא ול"ש בחולי וכו' זו היא שנחלקו בה וקי"ל כמ"ד אין טענת אונס וכו' אונסא דל"ש כלל כאלו וכו' יש טענת אונס לכ"ע ואפילו בתנאי וכו' ע"ש והשתא גם מ"ש שם בפ' השולח זכ"כ ר"ת איירי בשכיח ול"ש ונשתייע מדבריו דלא קי"ל כמו שרצה בסו' אונס דשכיח שאני דמשמע דחוץ מזה יש אונס וכלישנא בתרא דרבא וזה אינו כיע"ש וכיע"ש בהרשב"א שם דכ"ע גבי ההוא דאמר וכו' ע"ש אמנם בשכיח ול"ש בבר ביאר שהדבר שם דע"ג וכאמור · וגם שם דע"ג גבי אכלו וכו' הביא משם ר"ת וע"ש בסו"ד באופן שדברי ה"ה נכונים וברורים ודברי המ"מ נ"י וקשה על הי"א ז"ל שלא עמד ע"ד הנז' :

ושוב זכני הקב"ה וראיתי אח"ז תשו' ארוכה כי באה שם למוהרש"ה ז"ל ושם בדקמ"ב ע"א דחה דבריו כמ"ש · אלא דמ"מ לא ידעתי אמאי לא הכריח דבריו מדברי הרשב"א גופיה שם דע"ג דכתב בסו"ד דג' חלוקים יש באונס וכו' ע"ש דכתב להדיא כדברי התו' ול"ו :

עוד ראיתי מ"ש מוהרש"ה שם וז"ל ומ"ש הרשב"א ז"ל בפ' כל הגט משם ר"ת ז"ל וז"ל שכתב ר"ת ז"ל דבהאי שבויא וכו' כוונתו לו' דאי בדוקא זכו' למה שהם שמואל דבריו ובו' ואין לפקפק דעוד היום למה שהם דבריו ולא ביאר דאינסא דל"ש כלל יש טענת אונס וכו' זה אינו נו' דביון דלא תלינו תולה בזה הוא פשוט וכו' ע"ש :

ולע"ד אחהמ"ר לפ"ד קשה דלא הו"ל לר"ת לומר והכא לא דמו לאה אלא הכי הו"ל לומר והכא וכו' לא פירש שמואל דה"ד משום דהוי אונסא דשכיח :

ועו"ה אעיקרא כמ"ש ואין להקשות וכו' דוכי שמואל דיני דיני קאמר כי היכי דאיקשי ליה הכי הא לא כי אלא דאתא ההוא עובדא דמברא לקמיה ופסק הדין דלאו שמה מתנה ומה הי"ל לומר יותר מזה · ולכן נלע"ד דכונת ר"ת הוי יען שם בה"ס אח"ז אמרינן ההוא דאמר אי לא פייסנא וכו' אמר"ו מי כא וכו' א"ר מידי וכו' כא כמ"ד יש אונס בגיטין והא כמ"ד אין אונס וכו' והיינו הני תרי לישני דרבא דהו' כמ"ש רש"י שם והשתא היינו הכרחו של ר"ת דאם איתא דס"ל לש"ס שם הלכתא כל"ב ומה דפסק שמואל בעובדא דמברא דהוי גט ה"ט משום דהוי אונסא דשכיח וכדדחי הש"ס בסו' לל"ק א"כ שם בגיטין כיון דנחית לומר אח"ז הא כמ"ד יש וכו' והא כמ"ד אין וכו' דהשתא לא ידעינן הלכתא כמאן הו"ל לימא שמואל כמ"ד אין אונס בגיטין ס"ל ולידחי אונסא דשכיח שאני דבכגון דא היה ש"ת דהש"ס ס"ל כמ"ד דיש אונס כיון דהוי סיג' בדוכתא ומדלא קאמר הכי ש"מ דס"ל כל"ק דס"ל אין אונס בין היכא דשכיח ובין היכא דלא שכיח דל"ש והשתא גם בההיא עובדא דהתם דרבי יוסף פסקינן כל"ק משום דהוי שכיח ול"ש וכ"כ הרשב"א שם דכ"ע בסו"ד שם' והשתא א"ש דברי ר"ת הנז' וכאמור :

וחזי הוית למרן ז"ל בא"ה"ע רס"י קמ"ד שכת' וז"ל והנמ"י כתבו בידי שמים אין אונס בגיטין וכ"ע שבה' המקצועות כתב דבידי שמים יש אונס אבל בדיני אדם אין אונס וכן כתב המרדכי וכתב עוד המרדכי אבל בהסו' ראיתי לאומרת דיש אונס כל"ב וכתב מרן ע"כ שדבריו צ"ע דהא משמע מדבריו דלדעת ה' המקצועות הלכה כל"ק וק"ל דהא כי אמר רבא כל"ק דאין אונס אפלה ממרה וכו' וא"כ ע"כ סובר כל"ק וכו' ע"ש :

וראיתי להרב שער המלך ז"ל בפ"ט מה' גרושין דק"ב ע"א דכתב ע"ד מרן ז"ל הללו שגם דבריו צ"ע דהא הויא דהבעל המקצועות ס"ל דהלכה כל"ב אלא דס"ל דדוקא בד"ש וכו' א"כ מאי פריך לל"ב מהסיא דשמואל דפסקיה מברא בא התם הוי אונס בידי אדם שלא גורמין לו ספינה לעבור כמ"ש וכו' וכ"ת דבעל המקצועות מפרש דפסקיה מברא וכו' הפך פירש"י ומפרשים וכו' אלא הוא מפרש דפסקיה מברא היא שגדל הנהר מהפשרת שלגים הוי אונסא דל"ש כמ"ש הרא"ש בנדרים דכ"ז ע"א ד"ה שאני והוא מוכרח מהסו' שם וכו' ול"ע :

ולע"ד אחהמ"ר ז"ל דברי מרן ז"ל ניחא דגם בהפשרת שלגים משכחת לה אונס דשכיח וגם דשכיח ול"ש דהיינו שרגילים לעבור ברגליהם זה הוי שכיח טובא כשמתגלגל הנהר מהפשרת שלגים דאפילו לא נתגלגל יותר מ"מ כדו אינו יכול לעבור ברגליו דודאי מטביעתו אז מכח רדיפת המים ואי משום דיכול להפשיט רגליו ואי משום דיבוהו

דיבוקו במים על גופו כיתר שאת וביולא בזה משא"כ במקום שיכולין לעבור ע"י בשמה גשם או אם נתרבו המים טובא עד כדי שאפילו בשמה גשם אונס יכולה לעבור מאחר מהסיבות הנ"ל או הוי אונס דל"ש והשתא שפיר עובדא דשמואל דפסקיה מברא ואמרו בשו' עלים אונסא דשכיח שאני איירי באונס בידי שמים מהפשרת שלגים ואיירי על אופן הראשון שכתבנו וכן שם שאמרו שם בנדרים דהסיא עובדא דשמואל אונסא דשכיח שאני איירי בכה"ג אמנם מאי דתני התם עיכבו נהר הרי זה אונס התם איירי בהפשרת שלגים דהוי אונס בידי שמים איירי באופן השני שכתבנו דהוי אונס דל"ש וכן יש לדייק מדברי מרן ז"ל שם שכתב אלא בנהר יעברו ברגל וכו' ע"ש · וא"כ ז"ל ע"ד שכתבנו דלעבור בנהר שנתרבה מהפשרת גשמים ע"י רגליו או בבהמה הוי אונס דשכיח אמנם לעבור גם ע"י ספינה קטנה הוי אונס דל"ש ויתפרש הסוגייאות ע"ד שכתבנו כנ"ל ליישב דברי מרן הנז' בדעת ס' המקלועות ודוק · וא"ב י"ל דשניהם איירי לעבור ברגל והחילוק הוא בין נהר גדול לנהר קטן במובן :

ובעיקר דבריו של מרן ז"ל אחסמ"ר לכאורה קשה דהא יש לפרש דברי הרב ז"ל המרדכי דגם הוא הכין דלדעת ס' המקלועות והשתי שיטות ס"ט משום דס"ל דהלכה דלא כת"ק מרן אלא דמ"מ איכא ביניהו טובא בין הסברא הלזו לס' השו' הגאון דלפי ס' קמייתא הנו' תופס לגמרי כל"כ דבאונס בידי שמים הוי אונס ומתחייבת נ"כ אבל באונס בידי אדם לא הוי אונס ואין לריך אפילו תלילה אי מסברא יוזי משום מ"ש בפ' השולח בפשיטות אין אונס בגיטין והתם איירי בידי אדם משא"כ לפי ס' הגאון אינו אלא משום דמספק"ל אי הלכה כת"ק או כל"כ משו"ה כתב דאזלינן לחומרא ותולה ולא מתחייבת וא"ש יותר לפי מ"ש קודם לזה וז"ל אבל דש"י פי' וכו' דמשכחת לה וכו' ע"ש והיינו דס"ל כעלמא כת"ק בכל אופן וכמובן :

ואי קשייא הוא לפי מ"ש המרדכי ז"ל קודם לזה ויש מביאין ראייה מדאמרינן וכו' שלחו מתם וכו' ונ"ק דישא לסיפא דרבא אית ליה התם טענת אונס וכו' והך דהכא דרבא מיירי בידי אדם ותרתי ליסני לא פליגי וכו' ע"ש דאיך אפשר לומר כן בדעת הרב ס' המקלועות ושתי שיטות דמה"ט הוא דחילקו בין בידי אדם לבידי שמים שהרי ע"ב ליסנא קמא דרבא דאין אונס גם בידי שמים איירי דעלה דהלה קאי וע"כ דפסקי כליסנא בתרא וק"ו וז"ל ועיין בדפוס המעטרים ובחי' אנשי שם ובסמ"ע דק"ן ע"א ע"ש ובדרב ז"ש ז"ל שם דס"ח ע"ב :

והנה הרמב"ם ז"ל פ"ע מה"ג ה"ח כתב וז"ל בתנה עלים שיהיה גט אם לא בא וכו' ומלה או עכבו נהר וכו' ה"ז גט שאין אונס בגיטין וכתב ה"ה ז"ל שם וז"ל בתנה עלים בפ' השולח דל"ד שהוא דאמר ליה הי לא אתינא עד תלתין יומין וכו' ע"ש וכתב ע"ד הרב קורת חסד ז"ל בתשו' סי' קי"ב שדבריו קשים דהנו' בתם בסתות

עובדא הוי מילתא דשכיח כמ"ש בשו' וכו' ואפילו בתמין לא הוי אונס ע"ש :

ולע"ד יש ליישב דברי ה"ה ז"ל דסובר דהנס דהכי דאיכן בסיניין ובנדרים שם מ"מ מספיא סוג' דפ' השולח כמ' דמכיא הש"ס האי עובדא דשמואל ול"ק משום דהוי אונסא דשכיח ותם גם למ"ש שם עובדא אחרינא דאמר אי לא מפייסנא וכו' הא כמ"ד יש אונס וכו' והא כמ"ד וכו' והיינו הנהו תרי ליסני דהו' ול"ק ליתא דשמואל במ"ד אין אונס ס"ל לא אונסא דשכיח שאני ס"מ דלאו ה"ט דשמואל משום דשכיח אלא אפילו אי הוי אונסא דשכיח ול"ש איכו גט ובל"ק דרבא וכמש"ל · וכן מלאתי להרשב"א ז"ל שם דל"ד שכתב וז"ל ולענין טענת אונס בגיטין קי"ל דאין וכו' וכדמשמע פשטא דעובדא דההיא דאתא וכו' לאו שמה מתיא והע"ג דדחו לה בשמעתא דכתו' ואמרינן אונסא דשכיח שאני התם לאו דוקא וכיון דהכא דוקא ולא פרישו בה הכי ש"מ בפשטא מפרשינן לה ומשום דאין טענת אונס וכו' וכ"כ ר"א ז"ל לעיל ע"ש ובראשונים ז"ל שם הנה מבואר מדבריו דמשם הובא יוכיח דהלכה כל"ק והשתא א"ש דברי ה"ה מה שהביא ראייה מההיא הו' בין לעכבו נהר ובין לחלה דמשם שמעינן דהלכה כל"ק אפילו בשכיח ול"ש וכמ"ש · ועיין עוד במ"ש לעיל בזה :

והנה מרן ז"ל באה"ע סי' קמ"ה ס"ו כתב וז"ל הרי זה ניטך מהיום וכו' ונפל עליו הבית או נשכו נחש אי טריפי וכו' ה"ז ספק מגור' עכ"ל וכבר ה"ה והר"ן ז"ל שם בפ' מ"ש כתבו דה"ט משום דאיהו מפרש ההיא דשלחו מתם וכו' אין לנו דר"ל אין לנו היכא גט גמור וכו' וכן העלה ה"ה שם להלכה דראוי להחמיר · וקוי סוית להרב ב"ש ז"ל שם סק"ו שכתב ע"ד הש"ע הנו' וז"ל ה"ז ספק מגורשת עיין מ"ש המחבר רס"י קמ"ד כדעת שאר פוסקים אונס דלא שכיח כלל מבטל הגט א"כ קשה אם אמר אם לא העמוד וכו' ובא לו אונס דל"ש למה הוי ספק מגורשת ותי' והרא"ש ריש כתו' למדו דין זה אונס דל"ש מכאן ולדברי המחבר כאן הוי ספק גט א"כ בשאר אונס דל"ש למה הגט בטל כודאי מ"ש אם לא אבא ואכלו ארי ומ"ש אם בתנה אם לא העמוד ואכלו ארי ולשי' רש"י נ"כ אם בתנה אם לא וכו' הגט בטל וצ"ע עכ"ל :

ולע"ד אחסמ"ר כל כי האי קו' לא על מרן ז"ל לחוד קשה כי אם ע"ד הראשונים ז"ל קשה שהרי הרא"ש שם בגיטין והר"ן שם כתבו בפשיטות דג' חילוקי אונס יש בגיטין חדא אונס דל"ש כאכלו ארי וכיוצא לא הוי גט כלל ור"ל דמתחייבת נ"כ וקשה ע"ד דכיל"ל דהרמב"ם חולק על יסוד זה מת"ש שם בפ"ט דאם אמר אם לא העמוד ואכלו ארי דהוי ספק מגורשת דמוכח דלא ס"ל חילוק זה ותנם דבסו"ד הביאו דברי הרמב"ם ז"ל הללו וכ"ט לדבריו מ"מ לא כתבו דפליג על ההוא יסוד ויותר מזה קשה על הרמב"ן שם בחי' ז"ל והרשב"א שם דע"נ דכתבו יסוד זה ולא הביאו דברי הרמב"ם ז"ל כלל ע"ש ויותר מזה קשה על ה"ה ז"ל שם בפ"ט ה"ח דהם הביא חילוקים אלו

מסס מקלח המפרשים ז"ל שכתבו שאעפ"י וכו' אבל אונסא דל"ש כלל כגון נפל וכו' או אכלו ארי אפילו בגיטין הוי טענה אונס ולא עדיף מגיטין שהמתנה בפירוש בכ"מ כל אונס שיולד שהאונס שאינו מצוי אינו בכלל כנו' בפי"ט מה' מכירה ולזה הסכימו הרמב"ן והרשב"א ז"ל וזה לא נתבאר בהלכות ולא בדברי רבינו ועיד יתבאר בפרק זה דעת רבינו בדין אכלו ארי וכו' ע"ש ממ"ש כן ע"ר הרמב"ם ולא כתב דהרמב"ם חולק ע"ד המפרשים הנו' מוכח דגם הרמב"ם מצי אתי כותייהו והוו לאחדים וכ"מ ממ"ש אח"ז וזה לא נתבאר בהלכות ולא בדברי רבינו ע"ש דמשמע האי לישנא משמע דלא נתבאר בדבריו הנהו חילוקים להדיא אמנם מ"מ לא נתבאר נ"כ הפך דבדי הי"מ הנו' ובמו שגב הר"ן שם כתב הנהו חילוקי ע"ד הרי"ף הגם דלא באו בפירוש · ויתר מזה דה"כ שם הביא ראייה לחילוק זה ממ"ש הרמב"ם בהלכות מכירה פ"ט ע"ש כנראה דגם כדעת הרמב"ם יש סברא לאומרו אלא דלא נתברר וכו' והרי לפי"ד הכ"מ ז"ל על כורחין פליג הרמב"ם אהאי חילוקא דכתבו רבוותא כנו' · ויתר מזה מ"ש ה"ה בסו"ד וז"ל ועוד יתבאר בפרק זה דעת רבינו באכלו ארי ע"ש ולא כתב דמשם סותרה דהרמב"ם ז"ל חולק ע"ז ואח"כ הו"ל להקשות ע"ד הראשונים שלנו ע"כ וכמ"ש ול"ו:

ולעיקר קו' הרב כ"ש ז"ל הנו' בבר כתבתי לעיל מס שחי' הפ"י ז"ל ומ"ש ע"ד ועוד כס דבדי לפ"ד גם במתני' דאם לא באתי ואכלו ארי וכיוצא ס"ל לפ"י כדעת הרמב"ם והש"ע דהוי ספק מגורשת שהרי גם שם שייך לו' ב"ט דכתב הרב שם דאמא גם לא אכלו ארי וכיוצא לא היה בא וחוללת ולא מתייבמת ואלו מדברי הרמב"ם ל"מ כן דלא כתבו בי אם נבי אם לא אעמוד לחוד וגם מדברי ה"ה ז"ל ל"מ כן שכתב הביא משם המפרשים דבאכלו ארי דהוי מילתא דל"ש אינו גט כלל ומשמע מדבריו דגם הרמב"ם מצי סבר כן וכמ"ש:

כי על כן נלע"ד לומר דגם הרמב"ם לא כתב דהוי ספק בי אם דוקא נבי תנאי דאם לא אעמוד וכו' דבים איירי וה"ט משום דבלשון המגרש איכא ספיקא דמדקאמר מחולי זה משמע ולא מאחר וא"כ בי נפל וכו' או אכלו ארי וכיוצא הו"ל כחולי אחר והינו גט בלל ומתייבמת דומיא דרישא באומר א"מ מחולי זה וכו' וכמ"ש שם הרמב"ם ואלו ממ"ש אם לא אעמוד וכו' דדייק למינקט האי לישנא נל"ק לשון המורגל א"מ מחולי זה וכו' וכמו דהתי לישנא נקיט בס' מ"ש פעמים בוכה ולא סגי לישנא דאם לא אעמוד מזה משמע דכונת המגרש הוי לומר דאם לא יעמוד בכל אופן שיהיה ליהוי גט מש"ה ספק לחומרא דחוללת ולא מתייבמת ולמר דבר זה מהביא דשלחו מתס אבלו ארי אין לנו ולא אמרו דאינו גט דה"מ כמ"ש אין לנו ר"ל דהוי ספק מגורשת וכמ"ש הר"ן וה"ה שם · ובדי זה דומה לדין מהיום ולאח"מ דהוי ס' כנו' כמ"ש הרמב"ם שם הי"ד ובכ"מ בפים' ז"ל ע"ש והשתא א"ש דברי הראשונים הנו' וגם דברי ה"ה הנו' דהרי מצי אתי הרמב"ם נסברתייהו בשאר תנאים ואודע לו אונס דל"ש דלא הוי גט כלל ולא כתב הרמב"ם דהוי ספק מגורשת בי אם דוקא בתנאי דאם לא אעמוד ונס א"ש דברי הש"ע ז"ל אהדדי דגם הוא ז"ל לא פסק שם בסי' קמ"ם כדברי הרמב"ם אלא דוקא נבי תנאי דאם לא אעמוד וכו' משא"כ בשאר תנאים כגון תנאי דאם לא אבא וכו' וכיוצא שם בסי' קמ"ד ס"א פסק באונס דל"ש כגון אכלו וכיוצא דלא הוי גט דמבטל הגט והיא והיא זקוקה ליבום ור"ל דמתייבמת ואינה חוללת כיון דאין הגט גט דכן משמעות האי לישנא וכמ"ש לעיל · ואין לדקדק לפ"ז דאמאי נקט הרמב"ם שם בריש' דאם אמר ה"ז גיטך א"מ מחולי זה ונפל וכו' או אכלו וכו' דאינו גט דטפי הוה הו"ל אפילו דלא אמר מחולי זה אפ"ה אינו גט משום דהוי אונס דל"ש · הא ל"מ מדא די"ל דלישנא דברייתא נקט כמו שכן דרכו במקומות אחרים · ועוד כדי להודיע דה"ט דסיפא דהוי ספק ולא אמרינן דלא הוי גט כלל דה"מ דשינה בלישניה ואמר אם לא אעמוד ולא אמר א"מ מחולי זה דהוא לשון הרגיל כמש"ל משו"ה נקט רישא לומר דבסיפא נם דאמר מחולי זה מ"מ ליתא בלישנא דרישא ואינו גט כלל ומשום דשינה משו"ה הוי טעמא דסיפא דהוי ספק מגורשת או כמו יש לומר דנקט ברישא כן כדי לאשמועינן דאפילו אם שכיחי קלא נחשים ופדו בעיר הביא וכן תפולת ע"ד שאמרו בירוש' בפ"ס אמתני' דתני דבית הב"נ מתפלל תפלה קצרה דעיל בתי השרון היה אומר יסר"מ שלא יעשו בתיהן וכו' ע"ש דהכס"נ בשאר תנאים כיון דהוי אונס דשכיח ול"ש אין אונס והוי גט מ"מ היכא דאמר א"מ מחולי זה ואכלו ארי וכיוצא כיון דאמר מחולי זה אינו גט זה"פ אם היה מחולי אחר אלא דנקט הכי משום סיפא ומ"מ איכא חידושא ברישא כמ"ש וע"ש בכ"מ ז"ל שם הי"א ע"ש:

ואין לדקדק לפ"ז דא"כ יש להוכיח מינה דהרמב"ם ס"ל כשי' שמפרשים ואלו ה"ה כתב שלא נתבאר מדברי רבינו וכו' משום די"ל שדבר זה לא נקרא מבואר להדיא ואפשר לפרש דבריו כע"א ועיין להרב קמ"ר ז"ל שם דקס"ב ע"א באופן דנ"ל דנתיישבו דברי מרן כש"ע ז"ל הנו' ועיין לסרב קמ"ר שם מ"ש שם ורוחק לומר וכו' וכתו' ניטין דע"ג סד"ה איתיבים ע"ש:

וראיתי שם להרב ז"ל כע"א שהביא שם מ"ש הרשב"א ז"ל בחי' לגיטין דע"ג וז"ל עוד בתב הרשב"א ז"ל איתיבים וכו' וק"ל דא"כ מאי קאמר וכו' עד מ"ש ועדין צ"ע דהוי בספק מאי דשלחו מתם וכו' ע"ש · ולנע"ד י"ל דלפי סברתו של רבא מפרש הסיא דשלחו מתם אכלו ארי אין לנו דר"ל דאין לנו בההיא ברייתא בסיפא אבלו ארי דהכס"נ אפילו בא"מ שהם אינו גט כיון דהוי מילתא דל"ש וא"כ למה נקט רישא א"מ מחולי א"ו דמשכחת היא וכמ"ש ועיין עוד שם דקפ"א ע"ד מ"ש ע"ד ספקי הו' דגיטין ומה שהאי דחסי' מדבריהם מחמת דבר אחר וכו' ע"ש דלכאורה קשה ע"ד רבא בנא"מ נ"ל דחסי' איכות אלו בדבריהם

ברבייתם וכמובן וי"ל דכוו"ה דהשה תיכות מחולי אחר וכמובן וע"ע שם מ"ש בע"ד הקו' דנדרים דכ"ו ובתשו' שתבי"ב ז"ל ח"מ ח"ב סי' קי"ט עש"ב:

ובהיותי כזה ראיתי להרב תורת חסד ז"ל בתשו' סי' קי"ב דע"ח ע"ר שכתב וז"ל והנה בה' מכירה פי"ט במוכר קרקע וכו' כתב שאם נפסק הנהר וכו' או שחזר הנסר וכו' וביוצא בזה אונס שאינו מצוי הוא וכל אונס שאינו מצוי אינו בכלל וכו' ובת' ה"ה שם שזה ובו' ומדכתב שזה אונס שאינו מצוי ולא אמר שאינו מצוי כ"כ כמ"ש רש"י שם עכ"ז אינו אונס שאינו מצוי כלל ולא מצינו אונס בגיטין של כההיא דכת' הרמב"ם פ"ט מה' גרושין ה"ז ניטך וכו' ונפל וכו' או הכישו וכו' אינו גט והטעם כמ"ש הפוסקים דאינו גדול כזה דל"ש כלל דאפילו גבי גיטין הוי אונס ולכאורה ק"ל דמאחר דההוא אונסא דאפיקו ביה נהרא הוי אונסא דשכיח ול"ש היכי מייתי רבינא ראיה לדבריו דהוי אונס מברייתא דקתני שאם נפל וכו' דאינו גט הא היכא לפלוני בין אונסא דשכיח ול"ש לאונסא דל"ש כלל ורבא אמאי לא אהדר ליה לפלוני כהכי ואין לי וכו' אלא ע"י דוחקים גדולים עכ"ל:

ואחרי שמח"ר לא ידעתי מאי ק"ל שהרי שפיר י"ל דמ"ש הרמב"ם אונס שאינו מצוי ר"ל שאינו מצוי כלל ומשום דלא ניחא לחלק בחילוקי הקו' והמפרשים לא חש להאריך ולומר שאינו מצוי כלל וכמו שכ"מ מדברי ה"ה שם כפ"ט מה"ב פ"ה כשהביא ע"ד הרמב"ם חילוקי הנו' כתב בדבריו וז"ל אבל אונסא דל"ש כלל כגון נפל עליו הבית או וכו' אפילו בגיטין הוי טענת אונס ולא גריעי גיטין מהמתנה וכו' שהאונס שאינו מצוי אינו בכלל אונס כנו' פי"ט מה' מכירה ולזה הסכימו וכו' ע"ש • הנה מבואר מדבריו כמ"ש וא"כ א"ש דברי הרמב"ם ונ"י • ולכאורה י"ל ע"ד ה"ה שכתב דלא נתבאר וכו' שהרי לפי"ז נתבאר היכא דל"ש כלל שא ודאי אינו אונס אפי' בגיטין ובמ"ש בה' מכירה וגם בשכיח ול"ש מודה דס"ל דהוי אונס כדמוכח ממ"ש שם בה' גירושין פ"ה ה"ה ע"ש וגם על מ"ש דלא נתברר בהלכות וכ"כ הר"ן שם י"ל כן וביעויין בהרי"ף ז"ל בש"ס כל הגט ובפ' מ"ש דהבית כל הנשו עובדי דהתם ע"ש ואולי משיב דים לדחות דס"ל דהלא הוי שכיח דעכבו נהר א"כ בענין אחר ולזה כתבו שלא נתבאר ועיין בבה"מ ז"ל דקפ"ט ובתשו' שתבי"ב ז"ל שם:

והנה כפי' ר"ח ז"ל דפירש בההיא ברייתא דגיטין דע"ג דקתני דכתב לחלק בין רישא לסיפא ומ"ש שלחו מחם הוה אירוכא וכדברי פירוש' יש לדעת אם לפי שאמת ס"ל לר"ח הכי או לא הנה מדברי הרמב"ן ז"ל שם אחר דברי ר"ח הנו' כתב וז"ל ומיהו אסיקנא דמשבשתא היא וכו' ע"ש וכ"כ הר"ש משמע דאם ר"ח לא אמר לה אלא לפי' דש"ס בעלמא ולא להלכה ומ"ש שם אח"ז ד"ה אותיביה וכו' וז"ל ומיהו לפירושו של ר"ח ז"ל לא תיקשי וכו' אלא שמלבד אחר קשה דהא משבשינן לה וכו' ע"ש יש לפרש דבריו דר"ל דביון דלבסוף משבשינן וכו' ע"כ לומר דמ"ש שם שלחו מחם אין הפירוש כדברי ר"ח וכה"ג יש לפרש דברי הרא"ש בפסקיו שם ע"ש וגם מדברי הרא"ש בפסקיו בסוגיין משמע כן ובהכי שזה א"ש מקו' הפ"י ז"ל ע"ד ע"ש וכ"מ מדברי קיצור פסקי הרא"ש ז"ל בסוגיין דלא הביא פלוגתא בזה כדרכו • אמנם בקיצור פסקי הרא"ש שם בגיטין פ' מי שאחזו עשה פלוגתא בדבר • גם בחיבורו בטור אה"ע סי' קמ"ח ס"ו כ"כ ועיין בהב"ח שם ובהרב המרדכי ז"ל בפ' כל הגט סי' ש"ס ובחי' אנשי שם ז"ל שם ועיין בתשו' שמ"מ ז"ל חאה"ע סי' י"ד דקמ"ב ע"א ובתשו' מוהרימ"ט ז"ל אה"ע סי"ב ע"ש:

וישוב ראיתי להרב מכתב מאליהו ז"ל בסי' נ"ב דק"ך ע"א שכתב דהרשב"א הביא פיר"ח וכתב ומיהו אסיקנא דמשבשתא וכו' והנראה מדבריו דעם היות דר"ח מפרש בן מ"מ לענין דינא מודה ר"ח דלא קטינן בההיא ברייתא אלא כדמסיק רבא שם בסו' דאונסא דל"ש לא וכו' ובכולם אינו גט וברייתא משבשתא היא וכו' ע"ש והיינו כמ"ש אני הצעיר בתחלת דברי • אלא שלא ידעתי איך לא הזכיר שם דברי הריב"ה ז"ל כרמוזו שם ובטור אה"ע שם שכתב דר"ח פסק כפירושו דלא כמ"ש דבוותא אחרינא ובדרכו בכ"מ נל"י • גם כדעת הריב"ש ז"ל יש להבין מי הכריחו לומר דר"ח פליג לענין דינא ובעת עדיין צ"ע בזה:

ולענין מאי דקי"ל אין אונס בגיטין והו"ל מגורשת גמורה ונבייא בקוכחה אם נוכם שתוספת נ"ב מפשט דברי הפוסקים דלא חילקו בדבר נראה דגם התוס' נכייא • אמנם חזי הויה להרב תורת חסד ז"ל בסי' קי"ב על נ"ד שנירם ע"ה אם לא באתי עד יום פ' והלך לעיר אחרת ובהיותו שם קם עליו איש אחד פריץ ולקח ממנו כל ממונו בחוזקה וכו' וזו היא סיבה שלא לכה אל ביתו ליום המוגבל ואונס כי האי נקרא אונס דל"ש כלל ורואבן הנו' בתב לאשתו שממתין לו כי מה שלא בא מחמת האונס הנו' ועב"ז לא השגיחה בדבריו והלכה ונשאת לאחר והרב ז"ל שם הביא סוגיין ואוהם החילוקים הנו' שהי' שפוסקים בזה וא"כ הגט דנ"ד הוי גט ושוב שם ברס"ם ע"ד כתב וז"ל אמנם אחר העיון אני אומר דלענין קוש' מיהא ראוי לומר שלא תגבה דהדעתא למיפק מיניה לא הוסיף לה תוספת ודוקא לגבי איסור ערוה וכו' אמנם לענין חיוב פרעון הכתובה דהוא דבר של ממון הוי אונס כמ"ש לענין נדרים ומכירה ומילי דסברה נינהו ע"ש וכ"כ תלמידו הרב פמ"א ז"ל ח"א סס"י ב"ח גבי אותו כדון נופים ע"ש וגו"ל ולענין תוספת כ"ב ה"ם ה"י שכיון שעשאם שלא כהוגן ראוי הוא שתפסיד התוספת דאדעתא למיפק לא אקני לה ועיקר דין זה בגמ' פ' נערים דג"ר לענין שמין מה שעלים וכו' ודבריו ראויים למ"ש וס"ז דומה למ"ש ר"ח גבי בא מחמת טענה וכו' ואע"ג שמוהריק"ו ז"ל שורש פ"א חילק בדין התוספת שלנו עם הנו' בפ' אעפ"י וכמ"א הארכתי ע"ז וכו' והכתי שבכר דחו לה הפוסקים ז"ל ולפי שאין הפנאי וכו' ע"ש והיינו מ"ש שם שמ"א ב' ע"ש:

ולע"ד אבל דוחק שינוי בין דברי רבו למ"ש הוא בשמו דלפ"ד רבו שם נראה דהכל נוהג כתנאי דאם לא יבא בזמן פ' ולא בא מתוך האונס נבייא כתובה ולא תוספת מש"ע שכתב דאדעתא וכו' הנה שלא שאלה לה שום היתר שתמתין לו עד שיעבור האונס אבל לפ"ד הפמ"א כשמו נראה שדוקא משום שאלה לה נ"י שתמתין לה ולא שהניחה כדבריו הוא דאין לה תוספת הא לא"ה יש לה תוס' ולא משמע כן מדברי רבו שם מן ממה שלא כתב ש"ט ומן מה"ם ז"ל אבל לענין פדיון כתובה שהוא דבר של ממון הוי אונס כמ"ש לענין נדרים ומכירה ע"ש ולולא דמסתפינא הוה אמינא דהכא כהאי דינא דאין אונס כיון דנתן לה גט מדעתו ברי שלא תשאר עגונה וביולא מסאר סיבות ולפום דינא בהגיע הזמן המוגבל בכר היא מגורשת גמורה להנשא לעלמא וליטול כתובתה דכה"ג ל"מ אם לא היה שם שום היתר מבעלה לומר לה שתמתין לו עד יעבור האונס דאז יש לה גם התוס' אלא גם אם היה שם כמ"ש ובנדון הרבנים הנז' מ"מ כיון דהיא לא גרמה הגירושין דלא מצא בה שום עילה רע לגרשה אלא מרצונו שטוב היתה אפי' דבתוך הזמן הוה שאלה לה לומר שתמתין ולא נתרצתה כגון דא אינו אלא תרעומת בעלמא ולא עבור זה תפסיד התוס' כהכות דר"פ השוכר את האומנין ע"ש ובכן לא דמי לבאה מחמת טענה וביולא דהיא גורמת הגירושין מעיקרא ומאי דקי"ל דאלמנה במיתה שעליה וטעמא הוי משום דאדעתא וכו' וכמ"ש כמכי' דנ"ר ע"א הנה דהאשה לא גרמה כלום במיתתו ובו"א הריב"ש ובש"ע ז"ל אה"ע רס"י ס"ט ע"ש שאני התם דלא נתחייב כלום בעת הנשואין ע"ד זה משא"כ לענין תוס' דנתחייב בעת הנשואין בקנו"ש דאם ימות או יגרשנה שתטול כתובתה ותוס' מנכסיו דכה"ג אה"נ דחייב בתוס' כהאי דינא דאונס כה"ג וכמ"ש וכ"מ מדברי הח"מ ז"ל סק"ב ומדברי הב"ש ז"ל סק"כ ע"ש ובמוכן כך היה נ"ל לדון בזה אבל מה נעשה דהרין הריוחא אלין לא ס"ל הכי ומ"מ ככר כתבנו דאיכא שינויא בין רבו להרב תלמידו במ"ש · ואפשר דמאי טעמא שכתבתי הוא דהוצרך הפמ"א ז"ל לומר כיון דעשתה שלא כהוגן וכו' ע"ש אלא דמ"מ יש לדחוק דל"ד להתם :

ומ"מ בין הכי ובין הכי כפי מ"ש הפמ"א ז"ל שם דלפי ס' מוהריק"ו שו' פ"א דכתב וכו' גם שלא יש לה תוס' הנה שהרב כתב שם דכבר דחו לה הפוסקים ע"ש מ"מ נ"מ לאם תפסה היא מנכסיו על התוס' נ"כ דתפיסתה תפיסה שהדי הנה דמרן ז"ל חולק ע"ד כמ"ש בב"י אה"ע סס"י ק' ורבים אתי כמ"ש בתשובה"כ ז"ל שם ובהרב י"א שם אות ל' · ומ"מ איכא מרבוותא ז"ל דס"ל כס' מוהריק"ו ה"ה מור"ם שם בהגהה ס"ס וכ"מ מדברי הח"מ והב"ש ז"ל שם ומוהרשד"ם באה"ע בהרבה מתשובותיו בעי"ש בתשובה"כ והי"א ז"ל ובדברי מהריק"ש בהגהות לאה"ע סי' קנ"ר ע"ש א"כ הם היא תפיסה שפיר יכולה לומר קי"ל כס' מוהריק"ו ומור"ם ומוהרשד"ם וסי'

דס"ל דתוספת דבזמן הזה דין נדונייא יש לו וכיוצ"ש בתשו' מוהרח"ש אה"ע סס"י מ"ו ולהרב כ"ר ז"ל אה"ע סס"י ס"ט ע"ש ובתשו' החכי"ב ז"ל ח"מ ח"א סס"י רפ"א ע"ש ומתבאר מדברי מוהרשד"ם ז"ל אה"ע סי' קכ"ט כדעת מוהריק"ו דתוס' שלנו אפילו התוס' שליש דמוסיף על הנכסים מש"ע ועל המ"ע שאין רשות ביד הבעל למוכרם אפ"ה דינו כנדונייא וכ"מ מדברי מרן שם בב"י וכ"כ מוהרח"ש שם וכ"מ מדברי הרבנים הנז' דכתבו בדברי מוהריק"ו בפשטות ולא חלקו בדבר וע"ע בתשו' החכי"ב ז"ל שם :

ועיין במוהרשד"ם ז"ל שם ובתשו' מוהרימ"ט ז"ל ח"ב ח"מ סי' ח' ולהפמ"א ז"ל שם סס"י ל' ולסכ"ר ז"ל מ"ש נוסח הכתובה עי"ש · ובכן אביא כאן נוסח הכתובה הנהוג בעירנו יע"א ח"ל הכל"ע ויהיבנא ליכי מוהר בתולייכי מאתן זוז דחזו ליכי ועלי מזוניכי וכו' כדת משה וישראל ודא נדונייא דהנעלת ליה כלתא דא מבית אביה ואמה במעות מזומנים בעין סך כו"כ אח' ובבגדים ותכשיטין ושמ"ע סך כו"כ אריות ורצה ח"ד והוסיף לה מדיליה תוס' על עיקר כתובתה סך וכו' (דהיינו דבר קצוב כו"כ למאה כידוע) ועוד רצה ח"ד ונתן לה בתורת מתנה סך כו"כ אח' ס"ה בין כתובה ונדונייא ותוס' ומתנה סך כו"כ אריות שיו"ט העוברים וכו' ורצה ח"ד והעלה ע"ע בנכסי ל"כ שאם פחתו פחתו לו ואם הותירו הותירו לו וכך אמ"ל ח"ד אחריות וחומר וכו' מקרקעי ואג"מ דקניתי ודאקנה כולהון יהון אחראין וערבאין למפרע שטר כתובתא כתיו וכו' ע"ש · הנ"ל דלא דמי נוסח כתובה דילן לנוסח הכתובה דכתב מוהרימ"ט שם דהתם כתוב התוס' אחר המאתן זוזי ואח"כ כתוב ודא נדונייא וכו' ואילו בנוסח כתובה דילן הנדונייא אחר המאתן ואח"כ התוס' והא קי"ל על הי"א ז"ל דלא הביא שם בסי' קמ"ר וקמ"ה בדין אין אונס בגיטין האי דינא דכתבו הרבנים ז"ל לענין תוספת דאין לה דכ"ת לענין דינא וכדרכו בכ"מ ול"י ודוק :

עוד אכתוב כאן מאי דשייך ע"ד תוס' שלפנינו ד"ה ואומר דראיתי להרב פי שנים ז"ל בדקס"א ע"כ דהביא שם מ"ש מוהרד"ך ז"ל בית ל"כ חדר ד' וכתב דבדבר דגזרו רבנן שלא ע"ל נדר לחורם אלא מילתא כא"כ על כל לא תיקנו אפילו במילתא דל"ש ול"א מילתא וכו' וחלק ע"ד מוהרימ"ט שכ' כאותו נידון דל"ש וכו' ע"ש · והרב פ"ש ז"ל שם כתב דקי"ל ע"ד מוהרד"ך מדברי התוס' שלפנינו שכתבו ואומר ר"י דשלשה וכו' דלעולם לא הכריז לנועות וכו' ומשום פרוצות נמי וכו' כיון דל"ש והנה צנועות לק"מ וכו' אך מפרוצות קשה דהטעם וכו' ע"ש · ולע"ד אחהמ"ר י"ל בפשיטות דע"כ לא כתב מוהרד"ך ז"ל אלא כבעין נ"ד והדומה לו כדבר שבממון דעלמא · משא"כ בהאי דינא דסוגיין דהתם אמרו בגיטין דמעיקרא כיון דידיע דנתנה הויא לה אשת איש גמורה במאי ומקדש דהנע דנתן לאו כלום ואינה יכולה להנשא לשוק דאם תנשא חייבת היא והוא המשא אותה כדין אשת איש דעלמא אלא דמשום חשש לנועות ופרוצות הכריחו לגמור דליהוי גט ואפקעו חז"ל לקידושין מיניה בש"ס

כמ"ש בתו' ושתנשא כאשה לשוק כשיפי בכל כה"ג גם מוהרר"ך יודה שדוקא בדבר דשכיח הוא דתקנו כן ולא בדבר דל"ש ולא דמי למ"ש הה"מ בפ"ד מה' מלוה סי"ד ר"ס עוד כתב הטור וז"ל וכן הדין וכו' דמתבאר מדבריו שם דגם באבק רבית ליתן מעותיו כעד השוטה פליגי ע"ש דהתם אינו אלא באבק רבית ורבנן דהם אסרו והם אמרו משא"כ הכא וכמ"ש ועיין להרב פ"ש ז"ל שם בע"א וגם לפי' הי"מ שהביא הש"מ בשו' דפירשו פי' אחר כמ"ש בשו' כל דמקדש וכו' וכמש"ל א"ש די"ל דהם ס"ל דהם לא סמכו אהאי סברא לומר כל דמקדש וכו' וגם הוא גמר ויהיב גיטא מעיקרא לגמרי הגם דלא ידעינן דעתיה וכ"ש היכא דהמגרש מגמגם בדבר אלא דוקא היכא דשייך חששא דלנועות ופרוצות תרוייהו כיון דהחשש של פרוצות ריע טפי מחשש לנועות משא"כ היכא דל"ש כי אם חששא דלנועות דוקא דשמא א"ש דברי התו' שלפנינו גם כפי פירושם וע"ש לשפ"ש ז"ל שוע"כ ע"ש · באופן דל"ק לש' מוהרר"ך מדברי התו' שלפנינו ובלא"ה י"ל קו' הר' כשנאמר דאין כוונת שתו כפשטן ויען דאיתי להרב הנז' שם דקס"א ע"ד ודקס"ב ע"א מ"ש שם לא כתבתיו ·

ולענין אונס דשכיחא דלא הוי אונס . אפילו לגבי ממון משום דהו"ל לאתנויי ולא אתני כמתבאר מסו' גיטין דע"ג ונדרים וכדברי הפוס' ז"ל אם י"ל דה"ד אונס דאינו כ"כ רע ומר שאינו מתיירא האדם להוציא מפיו דאז שייך כ"ט אמנם אם הוא אונס שמתיירא האדם להוציא מפיו משום אל יפתח אדם פיו לשטן וכו' בכה"ג אפשר דאמרינן דיש אונס אפילו באונס דשכיח דשכיחנן ליה כשכיח ול"ש דבעלמא לגבי ממון שוי אינש א"ד לא שנא :

הנה בכגון דא פליגי מוהר"ם הלוי ז"ל בס' ז"א עם הרב ח"ד ז"ל ה"ד שם בח"ד סי' קל"ט וכ' שהר' מוהר"א הנז' שם בכ"ד ס"ל כלך הראשון שכתבנו וזה אשר כתב שם בכ"ד ד"ק ע"ג וז"ל ועוד אפילו את"ל דלא הוי אסמכתא הרי אנים שאין לך אונס גדול ממיתה ואע"ג דמיתה אונסא דשכיח היא כדאמרינן בפ' כל הגט מאי שנא וכו ואמרינן פ"ק דכתובות בההיא דפסקיה מברא וכו' מעברא אונסא דשכיח והו"ל לאתויי וכו' ואפילו להרשב"א שכתב בתו' סו"פ כל הגט דמיתה אונסא דשכיחא ול"ש בעי לאתנויי מ"מ לגבי מיתה לא עבידי אינשי דמתנו אל יפתח אדם פיו לשטן וכדאיתא כ"פ א"ן א"ל מר וכו' הוי כשגגה היוצאה וכו' תדע דלגבי האומר ש"ז גיטך אם לא אבא עד יב"ח ומת בתוך וכו' ש"ז גט למ"ד יש טענת אונס בגיטין פריך וכו' אמאי הוי גיטא והא מיתה אינסים ומשני שאני התם דאי הוה ידע דמת לאלתר גמר וכו' ולא משני דאונסא דשכיחא שאני כדמשני בסמוך גבי פסקיה מברא משום דמיתה לא עביד אינים דמתנה ואנו לא מצינו מתנה הנ"ל זה אלא אבוים מתנות מיתה כגון אם מת וכו' אבל בבריא מתנה מתנת בריאות לא מצינו זה מעולם וא"כ היינו כדין שלפנינו וכו' ע"ש וה"ה שם בשו' ר' דק"ה ע"א מלק ע"ד וכתב דמ"ש דגבי מיתה לא עבידי וכו' אתמהה ומה לו וכו' יזכיר אונס ומיתה בכלל אונס ומעתה אין שייכות לשאלה דפא"ן וכו' גם על הראיה שהביא מהו' כתו' בת' ע"ד דל"מ מהרי טעמי ע"ש הביא דבריו התני"כ וז"ל בשו' קמ"ד הנכ"י אות ג' ע"ש :

ולע"ד אתהמ"ר ראיית הרב מוהר"א הנז' מהשוא' דנדרים דכ"ז לא זכיתי להבינה דאיך הוה מצי לתרוצי דהיה דאם לא באתי וכו' דה"נ גט דה"ט משום דמיתה שכיח ול"ש כמ"ש הרשב"א שם בגיטין דל"ד והו"ל לאתנויי משו"ה הוי גט דברי רבא בשהוא עובדא דהתם דאתפים וזוותא בב"ד אמרינן אונסים ולא אתא וקאמר רבא דאנוס הוא וכו' וכי תימא קטלא שאני והתנן נודרין לאונסין שהירו חבירו וחלה הוא וכו' שהי אלו נודרי הוגסין הרי דמרתה נדרים לזמון וה"ה גט כמ"ש שם בקר שבי ולרבא מאי שנא מהא דתנן ה"ז גיטך וכו' והיינו דההיא סוגייא אתייא כמ"ד דיש אונס בגיטין כמ"ש הר"ן ז"ל ע"ש והשתא אם תאמר דה"ט דההיא מתני' דגיטין משום דהו"ל לאתנויי א"כ גם גבי נדרים אמאי חלה הוא או נמי או עיכבו נהר הוי אונס גם שהם גימא הכי דברי חלה פשיטא דהוי שכיח ול"ש וכמ"ש התו' והמפרשים ז"ל בסוגיין ושם בגיטין דע"ג ע"ש וגם בההיא עובדא דנדרים נראה דמיירי בכה"ג באונס דשכיח ול"ש דומיא דהראיה דמביא מההיא מתני' דהתם דש"מ דאפילו בכה"ג ס"ל לרבא דהוי אונס וגם מסוגיין מוכח דלמ"ד יש אונס ש"ש חלה ינס עיכבו נהר הוי שכיח ול"ש וא"כ משו"ש הוצרך לשנויי כע"א דילמא שאני התם דאי ידע וכו' ושוב כד פריך ליה מההיא דמברא משני ליה דהתם הוא אונס דשכיח טובא דהו"ל לאתנויי משא"כ מתני' דהתם ועובדא דרבא איירי בשכיח ול"ש וא"כ לא מכרעת ראייה זו · וזו היא שק"ט גם להח"ד ז"ל אמאי הוצרך לתרוצי כע"א והוא על כד שרוחק כיע"ש דהרי בלא"ה ל"מ בפשיטות וכמ"ש ול"ע :

ובעיקר פלוגתייהו נ"ל להביא ראייה לס' הח"ד ז"ל ממ"ש התו' והראשונים ז"ל בסוגיין ובגיטין דע"ג דבאונסא דל"ש כגון אכלו ארי או נ"נ או נפל עליו וכו' לא הוי אונס וה"ט משום דלא אסיק אדעתיה לאתנויי והרשב"א ושי' הביאו ראיה מהא דאסיקנא שם דע"ג דאע"ג דקביל עליה כל אונסא דמתייליד אונסא דל"ש בכלל לא הוי כמשמע ולא עדיפי גיטין ממתנה כפירוש לענין ממון וכו' ע"ש וכ"כ ה"ה שם פ"ט ה"ם משם קצת מפרשים ושכן הסכימו הרמב"ן והרשב"א ז"ל ע"ש · דמתבאר מדבריהם דע"כ לא כתבו כן אלא משום דאכלו ארי ואינך ל"ש הא הוי בהאי דשכיחי ול"ש או גם בגיטין כה"ג ובממון אם התנה עליה כל אונסא דמתייליד לא הוי אונס מטעמא דכיון דשכיחי ול"ש הו"ל לאתנויי ומדלא התנה סבר וקביל בכ"ע ולא אמרינן דלא הו"מ לאתנויי משום אל יפתח אדם וכו' אלא ודאי דבכה"ג ל"ש לומר כ"ז אי משום דבגט הי"ל חיץ משום אונס ובכלל אונס דמיתה וכמ"ש בח"ד ז"ל ואי בממון א"כ הרי כיון שאמר כל אונסא דמתייליד בכלל הוי אונס מיתה כמ"ש כיון דהוי שכיח ולא שכיח

שכיח כמ"ש הרשב"א וכ"מ מדברי ה"ה ז"ל שם שעמ"ש הרמב"ם שם התנה עליה שיהיה גט אם לא בא עד שלשים יום וכו' וחלה או עיכבו נהר ולא בא הרי זה וכו' שאין אונס בגיטין ע"ד אלו בביאת ה"ה שם הנ' מוני אונסין שכתבו התוס' והמפרשים וראייתם מדין ממון ע"ש דש"מ כמ"ש וכן משמע להדיא מדברי הריב"ש ושו"ע והרב הלבוש ז"ל שם באה"ע רס"י קמ"ד דכתבו וז"ל כיצד אמר לה ה"ז גיטך אם לא אבא בתוך ל' יום וכו' לא בא נתקיים הגט למפרע אעפ"י שנאנס וכו' כגון שחלה או שעיכבו נהר וכו' כמד"א באונס של חולי וכו' דשכיח קצת אבל אונס דל"ש כלל כגון אכלו ארי או הכישו נחש כיון דל"ש כלל לא אסיק אדעתיה להתנות עליו ומבטל הגט וכו' ע"ש וכתרן ב"י וב"ח ז"ל ע"ש הנה מבואר כמ"ש והיינו מהסברה שכתבתי וכאמור · וכן יש להביא עוד ראיה מדין חלה שכתבו שהו' הנו' בתחילת דבריהם וז"ל לא בא נתקיים הגט למפרע אעפ"י שנאנס ולא יכול לבא כגון שחלה וכו' אין שומעין לטענה שלו אפילו עומד וצווח ראו שאני אנוס כיון שלא התנה חוץ מאם יקרנו אסון ע"ש ודבריהם הם מסיניין דהכא כל"ק וגם מ"מ מוכח דחלה י"ל דין שאר אונסים ע"ש · ולפי"ד מוהר"א ז"ל גם התם כיון דהוי אונס ומה שלא התנה דאם יחלה לא יהיה גט ה"ט משום אל יפתח אדם וכו' שדוחק לומר דיש חילוק בין חולי למיתה כמ"ש וע"כ דש"ע משום דהיל"ל שהם חוץ מאם יקרנו אונס וחולי בכלל כמ"ש בדברי הפוסקים הנו' א"כ גם לגבי מיתה י"ל כן וכמ"ש הח"ד שם ויותר מזה יש ללמוד משה דאפילו אם יאמר דכל האונסין קבל עליו ומשו"ה לא התנה דשכר וקביל זולת אונס של מיתה לא קביל עליה והי משום דלא התנה היינו משום אל יפתח אדם וכו' דאפ"ה אמרינן ליה א"כ היל"ל בהדיא חוץ אם יקרנו אונס מיתה כ"מ דאל"כ קשה ע"מ דמוכח מדברי הריב"ש ושו"ע שם וש"פ האחרונים הנו' דגם בתנאי דאם לא יבא אם היה אכלא ארי וכיולא שביה ול"ש דהוה אמרינן דמדלא התנה שכר וקביל דהא י"ל דאה"נ דשאר אונסים קביל עליה אבל אונס מיתה לא קביל עליה ומאי דלא התנה משום אל יפתח וכו' ע"כ צ"ל דגם דבר זה יכול לאומרו על צד הטוב דהיינו דאמר דאם ח"ו וכו' לא יהיה גט דבכה"ג י"ל דל"ש לו' אל יפתח וכו' דהתם איירי באומר כן ע"ד בבריאות דבור בלא ח"ו דהא מקרא דכמעט כסדום היינו יליף כמ"ש בתוס' ר"ה ע"כ וכן בברכות ד"ט ובה"ג איירי בהיא דמ"ק דח"ו וכן הסיא דפ' איזהו נשך דס"ח ע"א ובה"ג בש"ס בדוכתי טובא דנקיט הא' לישנא דח"ו ובזיון בהרב עיון יעקב ז"ל שם בברכות והרב פתח עינים ז"ל ושם ראיתי למוה"ר ז"ל בס' מראה עינים שציין ספרים בזה ונעת אינם בידי באופן דנלע"ד לענין דינא במ"ש מהח"ר ז"ל · ומה ק"ל על הרב הח"ב ז"ל שלא הכר מחבר וכמ"ש::

ולענין הא דאמרינן אין אונס לגבי קדושין כתב הר"ן ז"ל בהלכות בש"פ כל הגט וז"ל כתוב בס' העיטור דאתשיל קמיה אם יש אונס בקדושין או לא ולא איפשיטא ע"ש וכ"כ הש"פ בסיניין בשם הר"ב העיטור ע"ש וכ"כ ה"ה בש"ג ע"ש ובר"ן בהלכות בקדושין פ' האומר ד"ה וגרסינן בגמ' גבי מכר וכו' כתב וז"ל ולענין מקדש על תנאי ונאנס ולא קיים התנאי מצאתי שנחלקו בו בירוש' בפרקין ר"א בשם ר"י סבר בספק ומשמע דקי"ל כריו"ח אע"ג דכר וכו' עד מ"ש לא חשש כלל ע"ש דש"מ מדבריו דס"ל הלכה כריו"ח דיש אונס ומטעמא דכתב שם ע"ש::

וראיתי להרב לח"מ ז"ל בשו' דב' בפשיטות דגבי קדושין לא שייך האי טעמא דלצניעות ופריצות ויש טענת אונס ע"ש וקשה ע"ד איך כ"כ בפשיט יען להני דכותא ז"ל הנו' מספקא להו וגם לפ"ד הר"ן שם בקדושין הויא פלוגתא בירוש' והגם דפסק כר"י הוא מטעם אחר והגם דכש"מ כתב בשם הרא"ש ז"ל כדבריו ע"ש מ"מ היא לא נדפסה בימיו והראיה שלא הזכירה ול"י · הן אמת שלכאורה גם על הר"ב העיטור ועל הש"י וה"ם ז"ל שם קשה דהו"ל להביא דברי הירוש' הנו' ושהלכה כר"י · ואולי משום דכיון דאמרו שם בירוש' דר"י כד דמיך פקיד לבנתיה דיעבדון כרשב"ל וכו' ע"ש משמע דחשש ר"י לדר"ל ומשו"ה מספק"ל והגם דהר"ן ז"ל שם נרגש מזה וכו' ע"ש מ"מ איכהו ס"ל דמידי ספקא לא נפקא ושוה דוחק · וגם ע"ד הרא"ש ז"ל י"ל כמ"ש:

אמנם ראיתי מ"ש מרן ז"ל בתשו' אה"ע סס"י נ' ומ"ש בתשו' של אח"ז הטו' מוהר"ם פלוני ז"ל מה שתמה ע"ד הר"ן הנו' מדברי הירוש' דגיטין דשם הובא באריכות יותר ושמוכח דהלכה כרשב"ל ע"ש::

ומה שנלע"ד ליישב בעד הר"ן ז"ל הוא דס"ל דשינויא בדוכתא דהיינו ההוא ירוש' דקדושין עדיפא כדרגילי רבנן סבוראי ז"ל לו' כן כמ"א ומה גם דהנוסחא שם בירוש' דגיטין משובשת וכמ"ש הרשב"א ז"ל בחי' לגיטין דל"ד ע"ש וכמ"ש הרב שם וכן ס"ל להר"ן ז"ל לומר דהסוא ירוש' דקדושין ס"ל דפלוגתייהו דר"י ור"ל דהתם לא תליא בההוא פלוגתא דרבנן ורשב"ג במתני' בגיטין וכמו שכ"מ מדברי הריב"ם בחי' למתני' שהביא מרן שם בתשו' והם נ"ב דברי הרא"ה ז"ל בשו' ואיני מאריך בדבר יען בדברי הנאמרים בכ"מ. למוהר"ם אלישקאר ז"ל בתשו' ק"ב ופ"ח דכ"ב ע"ש · ועפ"י מ"ש א"ש מה שראיתי אח"ז להרב העיטור דבאות קדושין דק"ח ע"ד כתב וז"ל ונבראה דקיים על תנאי וכו' בעי קמיה כלה וכו' אי יש אונס בקדושין וגרסינן בירוש' דכתב בגט עכ"ל והוא היה מכוון למ"ש שם באות שלישית דכ"ח ע"ד דכתב ואיתשיל קמיה ר"נ יש אונס בקדושין או לא ולא איפשיטא וגרסינן בירוש' סדר ספקין וכו' עד מ"ש בניו באים לידי ממזרות ע"ש והיינו ההוא ירוש' דקדושין דנראה לכאורה דהסכימה דעתו לס' ר"י לגבי ר"ל כדקי"ל בכל דוכתא ואלו מדברי ה"ם והש"י והר"ן לא משמע הכי · אמנם לפי מש"ל א"ש וכמובן::

וחזי הוית להרב זקן שמואל ז"ל בס' גיטין סי' קמ"ד דס"ס ע"ג שהביא דברי הר"ן ז"ל הנו'

הנו' וגם דברי הרב העיטור ז"ל גבי קידושין הנו' וכתב דמ"ש שם כדכתב בגט ר"ל דכרכ"ר ע"א כתב להפך ז"ל ויראה שלא יהיה בו אונס דבל וכו' התנאי בטל לגבי מגיטין וקדושין ע"כ · ולא ירדתי לעומק חכמתו של אותו רב וקדוש דמאי מספקא ליה אי אמרינן וכו' כיון דמהטעם שתקנו רבנן דאין אונס בגיטין משום לצנועות ופרוצות וכו' ישנם נמי בקדושין דאם א"ל הרי את מקודשת לי אם אבא כאן ל' יום ואם וכו' אי אמרינן דיש אונס וזמנין דלא אניס ויאמרו הצנועות דאניס וכו' וזמנין דאניס ויאמרו הפרוצות וכו' וכיון שכן אמאי לא יתקנו רבנן דאין אונס בקדושין וצ"ע עכ"ל:

ולע"ד יש ליישב עמ"ש הש"מ בהונ"ין בשם השיטה וז"ל וכתוב בשיטה דמבעיא ליה לרב"ה אם נתן קידושין וא"ל אם באתי וכו' דאיכא נמי טעמא דצנועות ופרוצות וזמנין וכו' או דילמא דל"ש הוא בקדושין ולא תקון רבנן וכו' ע"ש ובמוכן · והא ק"ל על הרב הנו' ז"ל דאמאי לא הוקשה לו כה"ג ע"ד הר"ן ז"ל דקידושין שם דהביא פלוגתא דר"ז ור"ל דבירוש' שם וכתב דמ"ל דהכא פליגי דרשב"ל מדמה לה למגרש וכו' שהתקינו שלא יהא אונס בגיטין וכו' ור"ז ס"ל דלא דמי דהתם שאין הדבר תלוי וכו' ע"ש והשתא תיקשי ליה להר"ן ז"ל דאמאי אצטריך לומר שאי טעמא לדעת ר"ז דבלא"ה תיפוק ליה דה"ט דר"ז משום דס"ל דגם בקדושין ה"ט דצנועות ופרוצות דגבי גיטין וכמ"ש הרב הנו' וכ"ש דקשה יותר מזה לר"ל במוכן דמשמע ודאי בתר התקנה דגיטין הם קיימי וע"כ צ"ל משום דבקדושי ל"ש כמ"ש הרב השיטה ז"ל ומשו"ה פליגי בה' אחרת דמר יליף מגט קודם התקנה ומר סבר דל"ד וכמ"ש הר"ן שם וע"ע בשיה"ם הובא דבריו בהש"מ בסוגיין וכ"כ הלח"מ ז"ל דכתבו בענין אחר ע"ש וא"ש מקושית הנו' ועיין בהרב שדה יהושע ז"ל במ"ש שם בירוש' דפרק מי שאחזו ע"ש וכמ"ש שם בקדושין בפרק האומר ע"ש דקשה ע"ד דלא כרנש מדברי הירוש' השם למ"ש בקדושין · וע"ע במ"ש הש"מ בשם הרא"ה ע"ש · וכ"כ בתשו' מרן ז"ל בא"ע סי' נ' ד"ו בשם הריב"ש ז"ל בחי' לסוגיין ושם הוסיף הריב"ש להביא עוד לראייה לדבריו מדתנן בגיטין הרי זה גיטך ע"מ שתשמשי את אבא שתי שנים וכו' ע"ש וכמ"ש ע"ד בתשו' מהרלנ"ח סי' ק"ב דקע"ו ע"ד דהקשה ע"ד וז"ל וקשה לי תינח וכו' ע"ש דהל"ע דבריו · ולע"ד ז"ל דה"ט דנקט הריב"ש גבי מת ה"נ שייך למימר כאמר הכי ה"א שתשמשי שמשמעות דע"פ שתשמשי את אבא היינו כרצונו לנח"ר דידיה מאח"כ בעל כורחו ל"ש שיהא וככן כשאינו רוצה הו"ל כאילו אינו בעולם והרב ז"ל חלוקה ראשונה דמתניתין לקח וגם מטעמא דפרקיים שהביא שם כמוכן · וא"כ י"ל דבחלוקת דאי איפשי שתשמשני הא פשיטא ליה להריב"ש דהתם לאו ה"ט משום אונס משום דכיון דהוא בעולם והיא רוצה לשמשו והוא אינו רוצה שישמשו כלל כה"ג אינו אלא עכבה מלידו וז"ש רשב"ג כל עכבה וכו' · אמנם במת שאב דאו י"ל דאם היה

הי היה חולה ועכשיו שמת אי אפשר לשמשו הו"א דה"ט דרשב"ג משום אונס דה"ט נ"כ בכלל בדברי רשב"ג דקאמר כל עכבה שאינה הימנה וכו' דהיינו דהיא רוצה אבל היא אנוסה דמת בהא הוא דהוה ס"ד לומר דה"ט משום אונס והא קאמר מר דלאו ה"ט הכי אלא מני"א והביא ראייה לדבריו מדלא חילק משנה וכו' ע"ש בנ"ל:

הנ"ל לענין הלכה שדבר זה תלוי בפלו' דרבו' דלדעת הגאון שהביא הח"ע ז"ל הויא ספק מקודשת וכ"כ דעת ה"פ שם ע"ש ובב"ש רס"י ל"ח ולדעת הר"ן שם בקדושין דהלכה כר"ז דאין אונס בקידושין וכ"כ דעת הח"ע גופיה כפי מ"ש שם דק"ח ה"ד הרב ז"ש ובתשו' מהרמ"א שם ותשו' הרשב"ש ה"ד מרן בב"י שם · ולדעת מהרש"ח תלוי שם דיש אונס וכר"ל · ונראה כיון דהוי מילתא דאיסורא אזלינן לחומרא וכ"כ מהרי"ט ז"ל בס' לחם יהודה פט וכה"ג דנ"ד ע"א ע"ש אלא דמ"ש שם שדעת הח"ע דהוי ס' מקודשת לפי מש"ל י"ל על דבריו וי"ל ועיין בב"ש שם רס"י ל"ח דכתב דהאי פלוגתא הוי בין שהתנה היא לטובתה ובין הוא לטובתו וגם במ"ש שם אחר דברי הש"ן לענין גט אחר תקנת רגמ"ה ז"ל וכו' ע"ש וכ"כ שם רס"י קמ"ד והוסיף לומר דל"מ טענת אונס בגט אפילו דל"ש כלל וכו' ע"ש:

ותמה הוא למהרי"ע שם דנ"ד ע"א דכתב דגם לדעת הר"ן שם בקדושין דפסק כר"ז היינו דוקא באונס דשכיח ול"ש אבל באונסא דל"ש כלל גם ר"ז יודה לר"ל דיש אונס דומיית דגיטין אחר התקנה דאפילו וכו' ע"ש · ולע"ד אחרי שמח"ר כפי הטעם דיהיב הר"ן שם בדעת ר"ז משום דהאשה א"מ אלא מרצונה וכפי הנאה ואפי' אירע לו אונס מ"מ דהוא לא נתקדשה אלא אדעתא דידה עפ"י הנאה ע"ש לפי"ז י"ל דאין לחלק בין אונס לאונס דל"ד לגט אחר התקנה משום דהאשה מתגרשת בע"כ ומשו"ה גם קודם התקנה יש אונס ואחר התקנה נמי סברו לומר דבאונס דל"ש כלל וליכא משום צנועות ופרוצות דיש טענת אונס דאוקמוה אדיניה וכ"מ מדברי הב"ש שם סי' קמ"ד סק"א שכתב וז"ל הרי זה גיטך אע"ג וכו' והתנאי שמתנה הוא לטובתו וכו' ונראה אחר תקנת ר"ג דאין מגרשין בע"כ והוא התנה מה שהוא יעשה לא ל"מ טענת אונס אפילו אונס דל"ש כלל מטעם הנ"ל וכו' ע"ש · והיינו דיליף לה הרין קדושין דבעינן רצוי דידה וכמתבאר מת"ש שם קודם לזה וה"ה מטעם הנ"ל וכיוצא עוד בדבריו שם רס"י ל"ח ובהרב ח"מ שם וכ"מ מדברי מרן בתשו' אה"ע שם בסי' נ' ד"ו ע"ב בסו"ד ע"ש · וממ"ש שם מהרש"ח הלוי ז"ל בתו"ד בד"ו ע"ב וז"ל והלכך השני שכתב בת"ר לבטל ההוא מפני שקבל עליו שלא יוכל לטעון טענת אונס כ"ל דאין קבלה וכו' השני מלבד האונס דאונסא דנזיס אונסא דל"ש הוא ואפילו קבל עליו בהדייא כל אונסא כדאמר בפ' מי שאחזו וכו' ע"ש ל"פ ספק מת"ש משום דהרב שם אזיל ביסוד דגם בקדושין יש טענת ובמו שכ"מ נ"כ מדברי הרב שכנגדו

שהביא דבריו בדבריו הנ' ובמ"ש וז"ל ובאר השני שכתב הת"ר לבטל האונס הבוא מפני שקבל עלא וכו' ע"ש דמ"מ דאם לא היתה שם היא קבלה היה שם טענת אונס וז"ע שם מקמי הכין בדברי מהרש"ה נופים אהא הוא דקא מרמי ליה דאפי' קביל עליה שלא יטעון מ"מ כיון דהוי אונס דל"ש לא הוי בכלל מש"כ לדעת הר"ן דס"ל דאין טענת אונס בקדושין כר"י שפיר י"ל דל"ש ליה בין אונס לאונס ובמ"ב וגם ממ"ש מרן ז"ל שם בתשו' סי' נ' ד"ו ע"א בד"ה והספק וכו' ע"ש · נ"מ דיש לדחות ע"ד שכתבנו וכדמשמע מסו"ד בתשו' הנו' ע"ש ובמש"ל :

אלא שמדברי החבי"ב ז"ל בהה"ע סי' נ"ה בנב"י אות א' משמע דס"ל כמ"ש מהרי"ע והיינו מת"ב שם בא"ד וז"ל ויראה לי כמ"ש הרב המחבר בשם הרשב"ם ז"ל אליבא דכ"ע אפי' למ"ד טענת אונס בגיטין ובקדושין למר באונס דשכיח ול"ש ולמר באונס דל"ש בלל ה"מ בשנתקיים התנאי מחמת האונס וכו' ע"ש משמע דר"ל דגם לא"ר דס"ל דיש אונס בגיטין במ"ש בסוגיין וגם כתבנו לעיל דיש מי שסובר כן והיינו דשכיח ול"ש וכמו שכתבו התוס' והמפרשים בסוגיין ומ"ש אח"ז ובקידושין למר בשכיח ול"ש ולמר בל"ש וכו' ע"ש קאי בין לגיטין ובמ"ש ובין לקדושין למ"ד דיש טענת אונס והיינו הסיא דר"ל דפירוש' הנו' וז"ש למר דהיינו דס"ל דיש טענה בגיטין במ"ש וכן למאן דס"ל דיש טענת אונס למר בשכיח ול"ש כלומר אפילו בשכיח ול"ש ולמר בל"ש בלו' למ"ד דאין טענת אונס בשכיח דהיינו בגיטין לא"ר קמא דסוגיין והכי פסקו רוב הפוסקים ואפ"ה ס"ל דבאונס דל"ש יכול לטעון בטענת אונס במ"ש התו' בסוגיין ובגיטין שם דפ"ג ובב"ב בספ' ע"ש וכמו כן בקדושין לר"ל דס"ל דיכול לטעון אונס אפילו בשכיח ול"ש ולמר דהיינו לריו"ח דס"ל דאין טענת אונס בבה"ג ומ"מ בל"ש בלל ס"ל דיכול לטעון בטענת אונס אינו אלא בנתבטל התנאי וכו' בנ"ל פירוש דבריו ולפי"ז ס"ת שדעת החבי"ב בדעת מהרי"ע הנו' ויעויין בדברי הרא"ה בסוג' הביא דבריו בש"מ ובדברי הריב"ש ז"ל שהביא שם בתשו' מרן הנו' ע"ש · ושא ק"ל ע"ד החבי"ב במ"ש דהרשב"ם איירי בתנאי דאם יבא וכו' ואתייא בכ"ע ע"ש שהרי הרשב"ם כתב בסו"ד כדאיתא בירוש' והביאו הר"ן בפ' האומר ע"ש ובירוש' הנו' איירי בתנאי דאם יבא ובמ"ש שם וז"ל ד"א בשם ר"י הדר ססימפון בך הוא אבא פלן וכו' מקדיש לך פ' וכו' ע"מ ליתן לך מקמת פלן ומכניסך ליום פלן ואין אתא יום פ' ולא בנסתיך לא יהא לי עליך כלום וכו' ע"ש ויתר מזה מתבאר מדברי הר"ן שם דע"כ לא פליגי שם ר"י ור"ל אי אונסא כמאן דעבד או לא דאינו אלא גבי קידושין דבריכין מדעתה משא"ב בגיטין למ"ד דיש אונס א"כ באונסא דל"ש למ"ד דאין אונס דגם בבה"ג דהוי תנאי דאם אבא הוי אונס ואילולי דברי החבי"ב הנו' היינו י"ל דס"ל להרשב"ם דבתנאי דאם לא יבא ותנאי דאם יבא שניהן שוים לענין אונס דלא במ"ש הרא"ה בסוגיין והריב"ש ה"ד שם בתשו' מרן ע"ש וגם ס"ל דפלוגתא דר"י ור"ל דהתם בירוש' איירי לענין קדושין דוקא ופסק בריו"ח וכדעת הר"ן וכמו דל'יין דבריו דמשמע דהכי ס"ל ומאי דנקט הרשב"ם ולא קיים התנאי ל"ד אי בעי דהכי הוה עובדא לידיה וא"ש דבריו · אמנם לפי"ד החבי"ב הנו' קשה במ"ש א"כ היה אפשר דהרשב"ם דנקט ולא קיים התנאי בדוקא נקט · וס"ל כר"י ור"ל דפליגי שם בירוש' בהכי פליגי אם בתנאי דאם יבא אונסא כמאן דעבד או לא ול"ר אקדושין הוא דפליגי אלא ה"ה בגיטין ויעויין בתשו' מהרש"ה הלוי ז"ל שם אלא דס"ל להרשב"ם דהלכה כר"י ומ"ש בקדושין לפי"ז צ"ל דל"ד בך היה אפשר לפרש דבריו אמנם לפי דעת החבי"ב הנו' אי אפשר לומר כן בהדי כתב שם וז"ל ויראה לי כמ"ש וכו' אבל הרש"ה הלוי ז"ל בתשו' וכו' פירש הירוש' וכו' באופן שסובר ר"ל דאפילו בשנתבטל התנאי מחמת האונס יש טענת אונס בקדושין ופסק כותיה וכו' ע"ש · דמוכח מדבריו דלדברי הרשב"ם לא פליגי ר"י ור"ל בהכי דאי איירי ע"ע הפסק דוקא לא הו"ל לכתוב כן ובמוכן וכעת צ"ע :

הן עתה אבא להבין במ"ש הרא"ה בסוגיין הו"ד בש"מ וכן הריב"ש הו"ד בתשו' שם דבתנאי דאם אבא ואירעו אונס דהבו דבבה"ג אין אונס והביאו ראיות לדבריהם ע"ש שהרי מדברי הירוש' נראה דלא ס"ל האי חילוקא שהרי לפי פירוש הר"ן שם בפ' האומר מוכח דע"כ לא פליגי אלא בקידושין ומטעמא דבהו בעינן דעתה ודלונה משא"ב גבי גט אפילו בתנאי בה"ג דהוא תנאי דאם יבא יום פ' ואתן ליך בו"ב ליהוו קידושין הוי אונס למ"ד יש אונס בגיטין אפילו בשכיח ול"ש ולמ"ד דאין אונס והבי קי"ל ב"מ באונס דל"ש ועלה ע"ד לומר דהם ס"ל דבהכי גופה פליגי ר"י ור"ל בתנאי דקום עשה ול"ד בקדושין אלא ה"ה בגיטין ופסקו כר"י ובעויין בתשו' מהרש"ה הלוי שם אלא דעכ"פ זו היא שקשה דלא הו"ל לכתוב כן בפשיטות אלא שהר"ן הוא פלוגתא בירוש' שם וקי"ל כר"ל וגם ע"ד מהרש"ה שם קשה איך לא עמד ע"ד כמ"ש וגם אי ס"ל כמ"ש הו"ל להשתייע מדבריהם ול"ו · הן אמת כי בעיקר דברי הירוש' יש להבין מהראיות דהביאו הרא"ה והריב"ש לדבריהם אי מההיא דנתינה בע"ב ואי מההיא מתני' דאילטליח וגם ממתני' דע"מ שתשמשי את אבא ומת וכו' דאמרינן דאינו גט דלפירוש הר"ן שם שכתב דפלוגתא דר"י ור"ל הוא בקידושין אבל בגט מודו דאונס כמאן דעבד א"כ קשה על תרוייהו מהנהו מתני' דאיירי בגיטין ול"ת להו טענת אונס · ואי למ"ש לעיל ליישב דברי הרא"ה והריב"ש דס"ל דבהא גופא פליגי בתנאי בה"ג בין בקדושין ובין בגיטין וס"ל דהלכה כר"י ויעויין בתשו' מהרש"ה שם דמ"מ קשה לר"ל מהנהו ראיות הנו' ועלה ע"ד ליישב בדוחק בין לפירוש הר"ן ובין לאידך פירושא דכתבנו לעיל אי לפירוש דקשיא מתרוייהו כמש"ל י"ל דס"ל דמההא ראיות ל"מ דאי מההיא דנתינה בע"ב לא שמה נתינה דהתם ה"ט כמ"ש הרשב"א שם בחידושיו לגיטין דע"ש דהגם דבעלמא נתינה בע"ב שמה נתינה מ"מ בנתינה דתפקיד בכך המקבל אבל
שפוח

שפוה שלו כי הא דאמר לה לאשה הרי ז"ג על מנת שתתני לי מאתים וזו דאשה זו קנויים היא אלל הבעל וקנייני קריה רחמנא בדכתיב כי יקח איש אשה וק"כ הוא וכו' והולכך בשאתה מסלקו משנו בע"כ אל הסלקנו וכו' ע"ש · א"כ מה"ט י"ל דלא חשכינן לה אונס דהשתא הו"ל כאילו קאמר כפירוש הרי זה גיטך ע"מ שתתני לי מאתים וזו מדעתי אם ארלה וא"ל ארלה לא ליהוי גט ועיין עוד בהר"ן ז"ל בהלכות מש"ם ובהריב"ה והב"י והב"ח ז"ל אה"ע ס' קמ"ג ס"ג ע"ש גם ממתני' דאיצטליח י"ל דה"ט דרבנן דס"ל דאינו גט משום דללצורה קא מכוין והא לא ליערה ורשב"ג דבכתובה דמים הא ליערה כיעווין שם בש"ס ובמפ' ובב"ח שם גם מההיא תתני' דע"מ שתשמש את אבא ומת דסברי רבנן דאינו גט החם כמו י"ל דה"ט משום דלצעורה וכו' וכמ"ש · ורשב"ג ס"ל דבל עכבה שלא בה מלידה הוי גט דתוכל האשה לומר תן לי הכיך ואשמשנו ובמו כן בלא דלב אביה שתשמשנו תוכל לומר עד"ם כמובן וע"ש בהרי"ף ז"ל דפסק כרבנן ובהריב"ש שם סעיף י"א ובבב"ח שם איכו השתא י"ל דברי פירוש המו' לפי"ד הרן שם דהתם קאי בתנאי דאם הבא או לא אבא הגם מסתמא ל"ש טעמא דללעורה כ"כ דאם כונתו ללערה הוא אומר לה אחר שלשה חדשים הוא דהגי גוחך לך ולא עתה דבידו הלוי הדבר א"כ היה עושה לה שום דבר השייך לה לקיימה כגון ע"מ שתתן לי מעות כו"ב או שתעשה לי דבר פ' ומה שאומר לה ה"ז גיטך אם לא אבא עד יום פ' שום טעם וסיבה יש לו וכה"ג י"ל כאומר לה הרי זה גיטך אם אבא כיום פ' וכיון דבכה"ג לא שייך ה"ט דלצעורה מודו כ"ע דהיינו ר"י ור"ל דבגט אונס כמאן דלא עבד וגם ר"ל דאמר גבי קירושין שם אונס כמאן דעבד התם ל"ש ה"ט דללעורה אלא קידושין דסיינו קירוב הזווג ע"י דיתן לה בו"כ מעות דסיינו הקמת שאמרו שם וכה"ג ס"ל לר"ל דדבר זה דמי לגט לתנאי דאם לא אבא או אבא זה הוי לייסב דברי הר"ן כמ"ש ולפי פירוש השני שכתבתי לעיל דר"י ור"ל דפליגי התם בסיה גופא פליגי בתנאי דאם אבא ול"ש להו בין קידושין לגיטין לר"ל יש לייסב ככפו מתני' כמ"ש ולענין הלכה פסקו הרא"ה והריב"ש כדברי ר"י וכדמשמע לכאורה מהנהו מתני' דהביאו וכתבו ותישבו דבריהם אלא דעכ"פ י"ל דלא הזכירו פירוש' המו' גם כדברי הר"ן שכתב שם וז"ל ומשמע דבהא פליגי דשכ"ל תדמה לה למגרש ומתנה הם לא באתי דבי פסקיה מברא שמים מקיה אי לאו משום חקנתא שלא יפא אונס כגיטין כדאיתא בריש כתובות וכו' ע"ש וכ"כ הרב שרה יהושע ז"ל ע"ד פירוש' ע"ש וי"ל דבפסקים מברא דהוי אונסא דשכיח מן הדין לית ליה טענת אונס אפי' לא"ד כהרא משום דשכיח והו"ל לאיתנויי כמ"ש בסוגיין ולא שום למינקט אלא אלם דשכיח ול"ש וי"ל כרוחק במובן ועיין בהרשב"א בחי' לגיטין דכ"ע ורף ל"ר ע"ש :

דה"ל תמ"ש דהנה דהרא"ש והריב"ש ס"ל דבקנאי דאם אבא לכ"ע אין טענת אונס וכ"ש מדברי מרן ז"ל שם תשו' גאה"ע סי' ב' פסו"ד ע"ש וע"ע בהפ"י ז"ל בקו' אחרון בסוגיין ע"ש א"מ מדברי הר"ן הנו' וכן מדברי הש"ו שם נראה דפליגי ע"ז וכן מהרש"ח הלוי שם וע"ע במ"ש לעיל לענין הלכה גבי קירושין וכמובן וע"ע בש"מ בסוגיין משם הרב השיטה ד"ה ובקוב בשונה וכו' ע"ש :

ולענין אונס ממון מתבאר מסוגיין ומסו' גיטין דע"ג ומדברי התוס' ומדברי הראשונים הכא והתם דבאונס ממון גם בשכיח ול"ש יש טענת אונס · ע"ש ובש"מ בסו' בסוף הסוגיא והיכא דהחנה כמוכר ואמר דמקבל עליו כל אונסא דמקייליר מתבאר מהתם דגם אונס דשכיח ול"ש הוי בכלל וולא אונסא דל"ש כלל כי הנהו עובדי דאיתמר התם וכ"מ מדברי הפוסקים כיעווין בהרמב"ם בה' מכירה פי"ט ה"ו וע"ש בה"ה וכן בה' גירושין פ"ט הלכה ה' ובשו"ע וה"ע ז"ל ח"מ רסי' רכ"ה · אמנם ראיתי בתשו' מהר"י אדרב"י ז"ל בסי' פ"א על כ"ד כראובן שקבל עליו אחריות הנכסים מעיר ושילויא עד אליש"ו וכו' וע"ז הביא הרב שם בשסוכת דבריו ההיא סוגייא דגיטין המו' ומ"ש התוס' שם ובסוגיין דבאונס דל"ש אפילו בגיטין יש אונס וא"כ כ"ש בממון ככ"ד דפשיטא דיש טענת אונס כיון דל"ש ואמרינן דאע"ג דקביל עליה ראובן אחריות עד אליש"ו אונסא כי האי דב"ד לא קבל כיון דל"ש כלל ולא עוד אלא אפילו יהיה אונסא דב"ד שכיח ול"ש טענינן טענת אונס לראובן דלא קביל עליה אונסא כי האי כי מ"ד וכו' אבל בממונא אפילו באונסא דשכיח טענינן טענת אונס וכ"כ הר"ן ז"ל פרק מ"ש וכו' ע"ש מפשט דברי הרב הללו נראה דאפילו קביל עליה בל אונסא דמקיליר ואירע לו אונס דשכיח ול"ש יכול לטעון טענת אונס וכ"מ מדברי התכו"ב ז"ל בסי' רכ"ה הגה"ט אות כ"ח שעל מ"ש שם דאם קבל עליו כל אונסא דמתיליר וכו' כיון דאונסא דל"ש הוא כתב ע"ד שם וז"ל וכאונסא דשכיח דוקא דשכיח טובא אבל אונסא דשכיח ול"ש לא קביל עליו אם לא שיקבלנו עליו בפירוש מהרי"א ז"ל סי' פ"א וכן נראה מדברי מהרש"י ז"ל סי' מ' אבל מהרשד"ם ז"ל בח"מ סי' ל"נ וכו' ע"ש · וכ"מ מדברין שכס' כעי חיי ח"מ ח"א סי' קנ"א דקע"ז ע"א דכתב שם וז"ל ואפילו אם קבל עליו כל אונס דיארע לו כוה כתב הרמב"ם ז"ל וכו' הביאו הרב הטורים ח"מ סי' רכ"ה דאם קבל עליו וכו' דאונסא דל"ש הוא וכתבו מהרי"א ז"ל בסי' פ"א ומהרש"י ז"ל בסי' מ' נראה כן מדבריו' דדוקא כאונסא דשכיח טובא בכלל אם קבל עליו כל אונס דיארע אבל אונס דשכיח ול"ש לא קבל עליו אם לא שיקבלנו בפירוש וכו' ע"ש הגם מבואר הכבין כמ"ש :

אלא דלפי"ז זו היא שק"ט על מהרי"א ומהרש"י דאין נראה כן מסוגיות גיטין שם דאמרינן אהנהו עובדי דממונא אונסא דל"ש שאני וכו' הא"מ דמשום דהוי אונסא דל"ש כלל הוא דיש טענת אונס דלא אסיק אדעתיה הא באונסא דשכיח ול"ש וקבל עליו כל אונסא וכו' שוב אינו יכול לטעון טענת אונס וכ"מ מדברי התוס' שם ובסן

וכאן כמובן וכן בדין דאל"כ למאי מהני קבלת באונס עליו אי לדשכיח כלא"ה לא הוי אונס אפילו בגיטין משום דהו"ל לאתנויי ואי לאונס דל"ש הרי אינו בכלל כמ"ש שם וע"כ דאתני קבלתו לאונס דשכיח ול"ש דבשתא יש לו טענת אונס ועל ידי קבלתו שוב אין לו טענת אונס וכ"ת מ"ש הרשב"א ז"ל שם שכתב וז"ל ולענין וכו' אעפ"י שאמרו אין טענה וכו' כשאנסה דל"ש יש טענת אונס דלא מסיק וכו' דהא אסיקנא הכא דאע"ג דקביל עליה כל אונסא וכו' אפ"ה אונסא דל"ש כלל לא הוי במשמע ולא עדיפי גיטין ממתנה בפירוש לענין ממון וכו' ע"ש והשתא אי גבי ממון דקביל עליו כל אונסא וכו' גם אונס דשכיח ולא שכיח בכלל הרי עדיפי גיטין בשתם ממתנה בפירוש שהרי בגיטין אפילו בשתם אם אירע לו אונס דשכיח ול"ש כחלה וכיוצא אין לו טענת כמבואר בסוגיין וכמו שכתבו התוס' כאן והפוסקים וא"כ נ"מ דאיתנהו אלא ודאי כמ"ש וכן מבואר ב"ב ממ"ש בסו"ד וז"ל אונס דל"ש כלל כאילו וכו' ואיסתבר נכרא וכ"כ יש טענת אונס לכ"ע אפילו שהתנה בפירוש וכו' ע"ש וכמובן וכדבריו אלו ממש כתב הר"ן בהלכות שם וכמו כן ה"ה ז"ל בה' גירושין פ"ט ה"ח ע"ש וכ"מ מדברי הרא"ש בסוגיין וע"ע בהרמב"ם פכ"ט מה"מ הלכה ה' ואילך ובהגה"מ ובש"ע ז"ל ח"מ רס"י רכ"ה וביעויין בתשו' מהרשד"ם ח"מ סי' ל"ג ובתשו' מהרמ"א ז"ל סי' ס' ע"ש באופן דנ"ל כמ"ש וא"כ זו היא שקו"ט על מהרי"א שם וכמ"ש ובפרט דשכיח שם בסו"ד דברי התוס' ודברי הרשב"א והר"ן הנז' ע"ש ולכאורה הוין תיובתיה וכ"כ קשה על מהרש"י שם שכתב כדבריו כי ע"כ נלע"ד דס"ל לחלק בין אומר קבלית עלי כל אונסא דמתיליד וכו' דבהכי איירי הש"ס שם ודברי הראשונים הנז' דכיון דהוסיף ואמר מילה כל או לטפויי אפילו אונס דשכיח ול"ש מה שא"כ בנדון מהרי"א שם דאיירי בקבל עליו אחריות הנכסים מויניציאה עד אליס'ו כלא היכא כל כמבואר בשאלה שם משו"ה כתב דל"מ אונס דל"ש דאינו בכלל אלא אפילו דשכיח ול"ש לא הוי בכלל כיון דלא אמר כל ולא קבל עליו כי אם אחריות דשכיחי דעד"ז מקפידין הסוחרים לעשות תנאי ועפי"ז י"ל נמי דברי מהר"ם ביעויין שם כנ"ל אלא שמדברי התבי"ט שם בשני מקומות הנז' מוכח שהבין מדבריהם דאפילו שהתנה בהדיא ואמר כל אונסא וכו' אפ"ה ס"ל דאונס דשכיח ול"ש הוו בכלל ולפי"ד הדר"ק לדוכתה ע"ד בכל מ"ש ע"ד לעיל וגם זו היא שקשה ע"ד התבי"ט דאמאי כ"כ בכונת דבריהם כיון די"ל דבריהם כמ"ש וא"ש דבריהם מקו' הנז' וגם דמהרשד"ם ומהרמ"א שם חולקים ע"ד מהרי"א אינו אלא מטעמא דס"ל דל"ש וכעת נ"ע ועיין בת"ש מור"ם בא"ע סי' קמ"ד סעיף א' בהגהה ובת"ש הב"ש שם סק"ה דשכיח הוי שכיח ול"ש ע"ש ובפ"נ כתב הח"מ ז"ל שם סק"א כדי ליישב דברי מור"ם הנז' על מ"ש בח"מ סי' קצ"ו סעיף א' בהגהה ע"ש שדבריהם קשים דברי ההם בח"מ כתב וז"ל יקבל עליו לפרותו מכל הפסד וכו' ע"ש ובבה"ג שכיח ול"ש הוי בכלל ושוב מצאתי למהרי"ט בס' לח"י רנ"ג ע"ב ע"ש ועיין בתשו' מהרא"ם סי' ס' וסי' ס"א ובהש"ך ז"ל ח"מ סי' כ"ה סק"א ע"ש ועיין בכנה"ג ח"מ ססי"ו של"ב ובמור"ם שם סי' של"ה ס"א בהגהתו ושם בסו"ד ע"ש :

הנ"ל שמ"ש דבשהתנה ואמר כל אונסא וכו' דגם מהרי"א ומהרש"י מודה דאין לו טענת אונס אלא בל"ש דוקא וכמ"ש וכתב בש"מ בשם הרא"ש ותלמידו ז"ל דהא דאמרינן אין אונס בגיטין הוי אפילו במקום דל"ש היכא דאיכא טעמא דלגיעות וכו' וכגון הרי זה גיטך אם לא באתי ונאנס וכה וכו' ע"ש ועוד חילק שם וז"ל ולא אמרינן נמי יש אונס אלא בתולה בדעת עצמו כגון אם לא באתי אם לא עשיתי וכו' וכן בתולה בדעתה וכו' אבל בתולה בדעת אחרים כגון אם יבא פ' אם לא יבא לא כל היכא דנתקיים התנאי אעפ"י דנתקיים מתוך האונס שמעשה קיים שאין בונה בזה אלא שתעשה במעשה והרי נעשה וכו' וכן הדין במתנה או במכר ע"ש :

שם הא בעינא שקדו דטריח ליה וכו' וכן פסקו כל הפוסקים ז"ל ע"ש וצריך למידע בזמן תקנת עזרא דהיינו בזמן המשנה דתנן בתולה נשאת ופרכינן לעיל והנשאת באחד בשבת ומשני משום שקדו ע"ש דאם טריח ליה דהכין כל צרכי הסעודה אם מותר לישא ביום ראשון ומדברי הריטב"א ז"ל בריש מכי' נראה דש"ד שכתב וז"ל שפעמים בשבת פירוש וכו' והא דל"ק הבתולה טעמא דשקדו דאי טרח ליה נשאת באחד בשבת הילכך וכו' ע"ש וכ"כ הרמב"ן בסו"ד בש"מ לעיל בריש מכי' ושכ"כ הרשב"א והרא"ש ז"ל ע"ש וכ"כ הר"ן ז"ל בהלכות בשם הראשונים ז"ל וז"ל ומקשו הכא וכו' תירצו בזה משום דמ"ט לא קבועי דהיכא דטריח ליה נשאת באחד בשבת וכו' ע"ש ואף למה שתירץ הר"ן שם דתנא שתומי שתם וכו' ע"ש אין ר"ל דאסור לישא באחד בשבת דא"כ תו לא איצטריך להשוות תירוצא כמבואר מתוך קושיית הש"מ שהביא אלא ר"ל דהתנא ע"כ היה טוב שלא יתפרסם מילתא על ידו ויבואו לעקור תקנתא דרבנן לגמרי כמ"ש שם משו"ה העלם יעלים טעמא דשקדו אבל אה"נ דאי מ"ל מיעוטא דיודעין הדין ונושאין באחד בשבת דש"ד דכיון דהוו מיעוטא לא חיישינן וכמו שכ"מ מההיא דאיים דנדרים דהכא ע"ש אלא שמדברי הר"ן הנ"ז בתירוצו משמע דלא ס"ל כמ"ש גם ראיתי להפ"מ ז"ל בריש מכי' מ"ש שם ד"ה ליום הרביעי וז"ל ואע"ג דאמרינן בגמ' בתולה וכו' אין עיקר תקנתם של הכנסה ברביעי דתקנות חכמים הוו תקנות קבועות וכתב הריטב"א ז"ל ביבמות כל מדת חכמים כך הם שלא לחלוק בגזירותיהם ותקנותיהם דאי לא הא לא קיימא הא וכו' ע"כ הילכך וכו' אבל שתכנס שבתולה ברביעי ולא באחר הו"ל תקנה קבועה וא"ת והא דאמרינן לקמן אי איכא ב"ד קבועים בכל יום וכו' ומשני דטריח ליה אלמא דתקנתא דנשאת בד' נמי לאו תקנתא קבועה היא דהיכא דטריח ליה נשאת באחד בשבת וא"כ רוב בספ' ז"ל וכדבעינא וכו' וי"ל דמ"ת היכא דליכא תקנת עזרא וכו' והאפשר שו"ת רש"י ז"ל לקמן דטריח ליה

אם

אם טרח וכו' כונסה באחד בשבת או בב' בשבת ע"כ פירוש להכי סיים הרב ז"ל או בשני וכו' משום איקרורי דעתא וכו' עד ע"ש ותעקרא תקנתא דרבנן לגמרי וכו' ע"ש ולכאורה דבריו באו סתומי' מ"ש בכונת רש"י ז"ל דחיסור לשון בא בדבריו שלו ושו"ר מ"ש בסוגיין בד"ה הא בעינן שקדו וכו' שכתב וז"ל הא כתיבנא לעיל דלשיטת רש"י דוקא וכו' וכ"כ הריטב"א ז"ל במס' יבמות כל תרום חכמים וכו' ומ"מ לדעת רש"י ז"ל ה"ד קודם תקנת עזרא וכו' וז"ש רש"י דטריח ליה וכו' עד מ"ש ובדקדקינא ע"ש שבאו דבריו מתוקנים ומבוררים ודברי הריטב"א דיבמות גם שם דא"כ ע"כ גבי ע"ש שם אמר ר"נ וכו' יבמה קידושין אין בה · נישואין וכו' דמחלפא באשה שהלך בעלה למד"ה וכו' ע"ש · הבית דבריו הנ"ל ז"ל שם · ולע"ד אחרי שמחי"ר זו היא שקשה לפי"ד רא"כ קשי דברי הריטב"א אהדדי שהרי התם כתב דכל מדות חכמי' וכו' ושאו הכא כתב דגם אחר תקנת עזרא דנ"ה בין דנין שא כו"ס אפילו הכי מותר לישא ביום ראשון היכא דטריח ליה מקודם השבת וכם' הר"ן והרשב"א ורוב הפוס' כמש"ל · ונ"ל דיש לחלק בין הכא דיבמה דאיירי הריטב"א שם ביבמות גרסנא משום דהתם כאין לה בנים בכר מבירע בנת' דהבא משום דמחלפא באשה שהלך למד"ה ונשאת עפ"י עד אחד ושוב נמצא שהיה בעלה חי שאמרו תצא משום דמתוך שהקלת וכו' החמרת עליה בסופה אבל הוא דכת' דא"ב אפילו בי"ל בני' דמוציא את לעז על בנים דהם ממזרים אפ"ה תצא מבעלה ולא חיישינן ללעז ויהיב טעמא דכל גזרות שלחכמים כך הם בלו' לגזור גזירתם בה"ג דהתם בין י"ל בנים ובין אין לה דאי לא לא קיימא בה כלומר דאם את מחלק ותומר דבאין לה בנים תצא וביש לה לא תצא א"כ תתבטל הגזירה לגמרי דהיינו גם כאין לה בנים דיאמרו לא תצא ומחלפא באשה שהלך למד"ה וכו' ותודה לה גזירתם לגמרי מה שגזרו ובמה אגו אשה שהלך בעלה למד"ה וכו' משו"ה כתב התם דגם בי"ל בנים תצא כמ' הרי"ף ורוב הפוסקים דלא כמ' ר"י גאון ז"ל ע"ש משא"כ הכא הטעם דתיקנו ברביעי ולא ביום אחר אינו אלא מטעמא דמשכחת ביה תרתי לטיבותא טעמא דלמחר משכים לב"ד וליכא משום איקרורי דעתא וגם טעמ' דשקדו א"כ שפיר י"ל במה דמיעטו הימים שלא ישא בהם אינו אלא בשאר הימים דלא משכחינן ביה הנהו תרתי לטיבותא כגו' דהיינו שאר הימים כגון יום ב' וג' וכיוצא משא"כ יום ראשון דמשכחת ביה תרתי לטיבותא דליכא משום איקרורי דעתא דסמיך ליה יום ב' וגם אי בכר טרח לצורכי סעודה מקמי שבת א"ב דמותר לישא אשה בו ול"ש לומר דיבואו לטעות ולומר דגם שאר הימים מותר ולא יחושו לאיקרורי דעתא דהרי דבר זה ידוע דיום ראשון ליכא משום איקרורי דעתא משום יום ב' וגם מה שטרח מקודם מירע ידוע דיתפרסם הדבר מן בני העיר ומן בני החופה שאכלו ושבעו שם דהשתא הו"ל ביום רביעי ממש וכיעויין בהרשב"א ז"ל בחי' לשבת דף ק"ב גבי מאי דתנן שם לוכם ומוליא ליכם וכו' דשם דלא פריכן הכי בקובלין וכו' משום דהתם

יד

וכו' אבל הכא כיון שאי אתה מתירו אלא דרך לבישה רמי אנפשיה ומידכר ע"ש ושם דקמ"ל ועיין עוד בש"ע א"ח סי' ער"ש סעיף יו"ד ע"ש ומדברי הר"ן ז"ל במשנתינו דר"פ דכתב דה"ט דלא תני במתני' תקנת שקדו משום דהתקנה משום שתומי דאי מפרסמא מילתא הוי טובא דנשאין באחד בשבת משום דטריחא להו ומאן דחזי לא ידע וכו' אלא דרביעי ואחד בשבת בי אהדדי נינהו ע"ש ל"מ הפך ממ"ש חזא דשאר וכו' לא קיילו הכי כמ"ש הר"ן שם ובמ"ש לעיל וחי דגם להר"ן מותר לישא ביום ראשון היכא דטריחא ליה אלא דהכא ע"ד בגון היא דמשום שתומי אבל מי שיודע הדין ורוצה לישא אשה ביום א' שיבא דטריחא ליה דמותר ולית דימחיה בידיה וכיעויין בש"מ שם ובסוגיין ובמ"ש לעיל :

גם מה שנסתייע ממ"ש רש"י בסוגיין ד"ה דטריח ליה אם טרח לפני השבת וכו' כונסה באחד בשבת או בשני בשבת ע"ש ולפי מ"ש יש לדחות דמשום דרש"י ס"ל בשיטת הראשו' ז"ל הנו' דגם בזמן תקנת עזרא היה מותר לכנוס ביום ראשון היכא דטריחא ליה משו"ה הוסיף וב' או בשני בשבת לומר דפירושא דש"ס בשני בשבת ואילך וז"ש באחד בשבת או וכו' בלומר אפי' בשני בשבת וכ"מ מדברי הלח"א ז"ל בסו' סב' עמ"ש הב ושמואל ל"ש וכו' דקשה דאי טריח ליה אפי' מן התקנה ואילך אשה נשאת בכל יום ר"ל אפי' ביום ראשון ואי' דרש"י היה מפרש מתני' דיום הרביעי לא אתא לאפוקי יום ראשון אי טריח ליה כיון דליכא השכמת ב"ד ולכן אמר ל"ש דנשאת בד' או באחד בשבת אלא וכו' אבל קודם תקנת עזרא וכו' אפילו בכל יום ע"ש א"ב שפיר אתי מ"ש בכונת רש"י גם ממ"ש רש"י במשנתינו אבתולה קאי יל"ד דהרבה פירושים נאמרו ביה וכיעויין במפרשים ע"ש באופן דנ"ל לפי מ"ש דגם רש"י תלי למיתי בס' הראשוני' הנו' אלא דמתירוצא אחרינא דהר"ן נראה דאינו יכול לישא בראשון גם אי טריח ליה והגם דיש לפרש ע"ב הדחק מ"מ מפשט דבריו ל"מ כן אלא די"ל דביון דכתב שני תירוצים י"ל דלענין הלכה סובר כשיטת הראשוני' דהכיא שם המותר ונקיט לעיקר בתירוצא קמא דידיה שכתב שם ומטעמא שכתבנו ומה גם דהרי אנתנו רואים ששני תקנות נאמרו כאן לענין נישואין אחת לבתולה ביום ואחרת לאלמנה ביום חמישי והרי באלמנה כשהוא אדם בטל ולא נחית ליה בהרבה נשאת בכל יום כמ"ש בסוגיין וא"כ י"ל דתקנת דבתולה דגם בזמן תקנת עזרא דאי לא הוה שייך ביום ההוא חשש דאיקרורי וגם טרח מקודם יומא קדמא דשבועתא דש"ד לכנוס ביה דמחלקינן בתקנתא בין יום ליום גם מ"ש הש"ס וז"ל וכי פריך תלמודא הא בעינן שקדו משמע וכו' וליתא ברבתיב' לכך כתב רש"י ז"ל והא בעינן שיהא טורח וכו' ושביק תלא שקדו ע"ש הנה בנוסחת דפוס תלמודינו תופס רש"י גם תלא שקדו וא"ב כפשיטות כמ"ש ועיין בהרב"ש ז"ל בא"ה"ע רש"י ס"ד שכתב וז"ל ולבתולה לא וכו' אבל תקנו שתנשא ברביעי וכו' אעפ"י שב"ד יושבין ביום ב' שקדו וגו' ע"ש ול"מ הפך ממ"ש דו"ל דשוא קאי

לקח

שלא טעם לרז"ל אמאי לא תקנו שתנשא ביום א' כיון דאיכא אסריו ב"ד והא לא תי' משום דשקדו ושא לא"ס ביום א' דהוא טירחא טובא לעם וגם שמא יופסדו המאכלים ומשו"ה עשו תקנה ביום רביעי דעדיף אבל אה"נ דמי שרוצה לישא בראשון ע"י שהכנה מקודם ולא יחוש למ"ש דיכול אלא דראיתי להרב הפרישה שם ולהב"ח ז"ל שהבינו בכונת דברי הריב"ש בפשטן ע"ש וע"ש בדברי מרן ז"ל בש"ע וגם מדבריו לא"מ מידי כמוכן · הכ"ל ש"כר זה במחלוקת שנוי כ"מ אי מ"ל מקום שנוהגים בתקנת עזרא ונראה דתקנת דרבנן בעלמא הוא מי שרוצה לכנוס ביום ראשון היכא דטריח ליה מקודם אין מוחין בידו דהו"ל ספקא דרבנן ולקולא דאי משום שמא יבא לישא בו אפילו לא טרח אין זה אלא חששא בעלמא וגם חששת שמא עי"ז יכשלו ביום אחר דליכא ב"ד אין זה אלא חששא והגם דאיכא פלוגתא דרבוותא אם יכול לישא ביום ראשון וכן בע"ש בשר תקנת עזרא באיכא ב"ד בכל יום רו"א דאינו יכול שמא יבא לידי ח"ש שמא ישחוט בו עוף ויש מתירין כמ"ש הריב"ש והש"ע שם מ"מ מ"מ אינו אלא ספיקא דרבנן ואזלינן לקולא וע"ש בהש"ע שכתב דנוהגין עכשיו לישא בע"ש וע"ע במרן הב"י ז"ל בא"ח סי' ער"ה עמ"ש הריב"ה שם וז"ל כתב בעס"ת אבל מי שאינו יודע כלום ע"ש ועיין ג"כ בהתוי"ט בס' דיכא דמיי עשין דכ"ס ע"נ דכתב בפשיטות בתו"ר דמותר לישא בכה"ג ע"ש :

ואיבא למידע בוגרת ואלמנה מן הנשואין דאין להם ט"כ וכתובתן מנה אימתי הוי קביעות זמנן לנישואין מי נימא דכיון שדינן במ"ש נשאות בחמישי באלמנה או"ר דלא פליג רבנן דמעיקר מתניתין דר"פ דתני בתולה נשאת וכו' לא"מ כמוכן הנה ראיתי בירוש' ר"פ דאמרו בתחילת הסוגייא וז"ל בר קפ"א אמר מפני שכתוב בה ברכה וכו' ר"א מייתי לה טעמא דמתניתין שאם סי"ל טענה בתולים וכו' וע"ש בספר' ז"ל ושוב אח"ז אמרו שם וז"ל על דעתיה דר"א בונר' אימתי היא נשאת בתולה מה"כ אימתי היא נשאת בוכת ענן לר"מ אימתי היא נשאת בשמעינים מן הדא אם יש עדים דיצאת בהינומא ולא אדכר רביעי הדא אמרה דלית רביעי כלום ע"כ ועיין שם בספ"מ ז"ל הנ"ל מדברי הירוש' הנז' דבכלהו הנהו דאידכר שם נישואות בכל יום ומשו"ה לא אירכר שם רביעי אלא דראיתי להרב שדה יהושע ז"ל ד"ה בשמעינים דכתב וז"ל בשמעיניה מן הדא בלמוד מזו דיום רביעי דמתני' לא לעיכובא היא שהרי תנן בפ"ב וכו' ואם איתא דיום רביעי דמתני' הוא לעיכובא ואין בתולה נשאת אלא בר' בר"א לימא אם יש עדים וכו' אלא ודאי אין ד' כלום ע"ש מפשט דבריו משמע דמ"ש שם הדא אמרה דלית רביעי כלום ר"ל דאפי' לבתולה גמורה די"ל טענת בתולים וכתובתה מאתיים אפי"ה יכולה להנשא ביום אחר ב' ושלישי וכיוצא ומאי דתנן במתני' רביעי לא"ר ואם כונתו כך זו היא שקשה שהרי ממתני' מוכח דרביעי דוקא מדיהיב טעמא שפעמים בשבת וכו' ותו דמנ"ל להירוש' להכריח מההיא מתני' דלקמן רפ"ב דרביעי דהכא לא"ר

כמו שכתבנו נימא דרביעי דתני הכא הוי דוקא אלא משום דהנהו דאבע"ל שהם בוגרת ואינך כולהו נישאות בשאר ימים נ"כ וגם דכתובתן מאתים משו"ה לא תני שם רביעי להשתנה דאם נשאת בר' הוי בתולה ויש לה מאתים ואם לאו דנשאת בשאר ימים הו"ל אלמנה כדבריו ואין לה אלא מנה דהא אפשר דהגם דנשאת בשאר ימים הייא בוגרת או מו"ע לר"מ דיש לה מאתיים כי ע"כ עלה ע"ד לומר כדוחק דגם כונת הש"י ז"ל הוי כמ"ש הפ"מ ור"ל דרביעי דתני במשנה שם בתולה נשאת וכו' לא הוי לעיכובא ר"ל לכל הבתולות אלא דיש מהם דנשאות גם בשאר הימים והיינו הנהו דאותמרו שם בירוש' :

אלא דכין הכי והכי דברי הירוש' לא זכיתי להבינו לפי' הנז' כפי הנירסא דאיתמר שם בתולה מן הנשואין אימתי וכו' וכיעויין שם בפי' הרבנים הנז' והיינו דמה מכריח הירושלמי דמדלא תני שם בפ"ב רביעי הדא אמרא דכל הנהו נישאות בשאר הימים דהא לא"מ דהנם דנימא דגם לגבי אינך נישאות כולן בר' ורביעי עיקר מ"מ כיון דאיכא חדא ביניייהו דאין לה ט"כ וכתובתה מנה וכד אמרינן אנן דרביעי הוא עיקר גם זו דהיינו אלמנה מן הנשואין הנשאת ברביעי דכולהו בהדא שריין במ"ש שם בירוש' א"כ מהנשאת ברביעי לא"מ דיש לה מאתיים כדבריה דהומרת בתולה נשאתני דהא אפשר דהיא בתולה מן הנשו' דכתובתה מנה דברי מתבאר מהמשנה בנז' דלקמן פ"ב דהוא אומר אלמנה וכו' דאין מבני העיר שיובור אם נשאת אלמנה אי לא וע"כ איירי דיש שנים רבות או דכאו מת"ת וכיוצא וזה אפילו באלמנה מן הנשואין כ"ש בבתולה מן הנשואין וא"כ קשה דמה הכרח הכריח הירוש' מההיא מתני' דאין רביעי כלום ואי לאו דמסתפינא הוה אמינא דל"ג בירוש' בתולה מן הנישואין הדא מס"ט שכתבנו ותו דכיון דבתוקה בעולם עומדת דאין לה ט"כ וכתובתה מנה וכן לשאר דינים אמתא כדין בעולה דיינינן לה כאלמנה בעולה מן הנישואין דאיכא נשאת אלא בחמישי כדתנן בר"פ והא לא"מ ליה אלא בבוגרת ומו"ע לר"מ הוא דקא מע"ל וכ"מ ממה שראיתי בכנה"ג לקמן רפ"ב דכתב אההיא מתני' דהיא אומרת וכו' וז"ל ופא דלא"ק אם יש עדים שנשאת בחמישי מפ"ש בירוש' משום דיש שי"ל מאתים ואין נישאת דוקא ברביעי אלא אפי' בשאר יומי כגון מוכת עץ לר"מ ובוגרת עכ"ל ומדלא הזכיר גם אלמנה בתולה מן הנשואין נראה דלא הוה גריס בירוש' ההי חלוקה דבתולה מן הנשואין וכ"מ ממ"ש בירוש' שם אההיא מתני' דהיא אומרת וכו' וז"ל וחם לומר בתולה מן הנישואין היא ומשני זאת אומרת בתולה מן הנישואין אינה יוצאה וראשה פרוע וכתב הש"י ז"ל דר"ל דחש לומר בתולה וכו' וכתובתה מנה ומשם זאת וכו' דכיון דהכר יצאת בפ"א כבעולה שוב אינה יוצאת כן ע"ש · וכ"כ הש"מ ז"ל שם ע"ש וא"כ י"ל דשוב אינה נישאת ברביעי וא"ש דברי הירוש' מקושייתינו הנז' הרס לפי מאי דגרסינן לה וכ"כ בדברי הרבנים הנז' הררא קושיא לדוכתא וקי"ע על הרבנים הנז' איך לא עמדו בזה וצ"י :

וחזי הוית להש"מ ז"ל לקמן שם דכתב בשם הרא"ש ז"ל וז"ל עוד כתב הרא"ש ז"ל ותימא אמאי לא חשיב יום רביעי לראייה אם נישאת ברביעי ובירוש' אמרו לית רביעי כלום כלו' שאינה תקנה קבועה דהא היכא דב"ד קבועים בכל יום אשה נישאת בכל יום אי טריח ליה עכ"ל ולכאורה דבריו אינם מובנים לי דא"כ היכי פשיט מהאי מתניתין בעייתו וכמ"ש הדא אמרה שה לפי מה שפירש הרא"ש ל"מ פירי מהאי מתני' לבעייתו של ירוש' ונראה ליישב דהרא"ש מפרש כונת ירוש' הכי דבתחלה אמר כשמעיניה מן הדא היא אומרת וכו' דאם איתא דגם אלו דהיינו בוגרת ומו"ע לר"מ אינה נישאת אלא ברביעי דוקא ליתני רביעי לראיים אלא ודאי דהני נישאות אפי' בכל יום והדר קא דחי לה אין רביעי כלום ולא היא גרים הדא אמרה כדמשמע מדבריו וכונת הדחייה הוי דלעולם אימא לך דגם הני אינן נישאות אלא ברביעי ומאי דלא תני רביעי לראיים ה"ט משום דאינה תקנה קבועה דהיכא דב"ד וכו' וכו בפרק ל"מ ראייה זו דרביעי משו"ה תני הכא ראיים דשינויא וכו' דשייכא בכל זמן וגם אי נימא דגרים הדא אמרה יש לפרש דברי הירוש' ע"ד שהבאנו וה"פ הדא אמרה שאינה תקנה קבועה ויכולין לשנותה כשיהיה באותו זמן באותה העיר ב"ד קבועים בכל יום ולפי"ז נשארה הבעייא בספק דשמא אין נישאות אלא ברביעי דוקא או אפילו בשאר ימים וכמו שכן נ"ל בכונת דברי הרא"ש הללו בדברי הירוש' הנז' הגם דלא הביא בי אם סיום דברי הירוש' ומ"מ לפי פירוש הפ"מ הנז' וכן הש"י שם לפי מש"ל נ"ל מדברי הירוש' הנז' דהני בתולות נישאות גם בשאר ימי השבוע וכ"מ מדברי הגהות אשירי הנז' וכן ראיתי להרב הו"ע ז"ל במשנתינו דפשיטא ליה דבתולה מן הנישואין נישאת בכל הימים מדלא קתני בעולה ע"ש ועיין בהש"ל ז"ל לקמן ריש פ"ב וכמ"ש לעיל בשם הרא"ה :

באופן דלפי מ"ש הוא דלפי פירוש הפ"מ והש"י כמש"ל ס"ל לירוש' דהני נשי נישאות גם בשאר הימים וכ"כ דעת ההגא"ש וכ"כ מדברי הש"ע אמנם לדעת הרא"ש נשארה הבעיא בספק אלא דחזי הוית להפ"י ז"ל בריש מכילתין דכתב אמתני' הנז' דבתולה נשאת וכו' וז"ל קשיא וקתני בתולה נשאת וכו' משמע דכל בתולה במשמע ל"ש נערה ל"ש בוגרת וכו' דבוגרת נהי דלית לה ט"ב בטענת פ"פ מכל מקום אית לה טענת דמים כדאיתא בפ' אלו נערות לשיטת רש"י ותו' ולר"ת איפכא וכו' ע"ש · ולכאורה דבריו אתו דלא כדברי הירוש' הנז' לפי פירוש הפ"מ והש"י והגהות אשירי ואפילו לפי' הרא"ש מ"מ נשארה הבעייא בספק דאילו הפ"י כתב כן דרך פשיטות כן אמת דהפ"י טעמו ונימוקו עמו ואדרבה זו היא שקשה על ההגא"ש והפ"מ והש"י דמה יענו לש"ט דכתב הפ"י כיון דע"כ נ"ל דיש לה לבוגרת טענה אחת או ט"ב או טענת פתח פתוח כמבואר בסו' דלקמן דל"ו ע"ב וכמו כן קשה גם פירוש הרא"ש במ"ש לעיל דמאי מספק"ל לירוש' שם גבי בוגרת ועיין בס' פ"מ ז"ל שם ד"ה בוגרת בתבית פתוחה וכו' מ"ש שם דר"ה דהשם ס"ל דאין לה שום טענה כלל ע"ש :

ועוד כמ"ש שם ד"ה ע"כ ר"ה חמן שניסה וכו' ע"ש דעפי"ר יתיישב הכל כמובן וגם מ"ש שהגהות אשירי ז"ל דמ"ש בשו"ר ובוגרת משם ירוש' הוא דקאמר לה אבל לענין דינא אה"נ דס"ל דאינה נשאת אלא ברביעי לפום תלמודא דידן דלקמן דל"ה דמתבאר מינה דאל טענה יש לבוגרת אי טענת בתולים או פ"פ למר כדא"ל וכו' ביעו"ש ברש"י ובתוס' ובהש"מ ע"ש ואגב מו"ע לר"מ נקט במי בוגרת ומאי דלא נקט אלמנה בתולה מן הנישואין כ"כ לעיל בזה באופן דלפי מ"ש בבוגרת אינה נישאת אלא בד' דל"ר לאינך וכמ"ש וכל זה לתקנת עזרא אמנם אמ"ז ודאי נשאות בכל יום מק"ו אלא דכ"מ ממ"ש אי משכחת לה שום דוכתא דנהיגי בתקנת עזרא :

שם תוס' ד"ה שבתי דינין קבועין וכו' ור"י תירץ שלא היו קבועים וכו' עכ"ל וגם לפר"י א"ש השתא שינויא דשבת די"ל דלא חשיב יום דין ופקידה אלא כשב"ד קבועין בכל העיירות וכמ"ש הש"מ ז"ל ע"ש ועיין בהרב שבת של מי ז"ל שם כשבת שהקשה קושייא זו לפר"י ז"ל וכתב די"ל ע"ש · ובכר שש"מ הקשה כן ותי' כמ"ש ועו"ע בתוס' קמא דפ"ב ע"א ד"ה ודגין שכתבו וז"ל וא"ת וכו' ע"ש · דלכאורה קשה ע"ד דאמאי תפסו קושייתם בדברי הש"ס דקא יהיב טעמא דקתני ושינו דגין וכו' דשכיחי דאתו וכו' ע"ש · ועיין בשפ"י ז"ל שם מה שתירץ לזה ע"ש :

ולענ"ד י"ל דבלאו דברי הש"ס הנז' הוה אמינא דה"ט דעזרא דתיקן דושינו דגין דוקא בשני וחמישי משום דראה בבני דורו דהיו הרבה בע"ד תובעין זל"ז ומשום דאי אפשר לומר ונקם דהנתבע טוען שקר או דמכוין זה את זה בפני ב"ד ויתר מזה כמובן וגם בתובע מ"ל טענת שקר ובנס שב"ד יפסקו שדין ביניהם או פשרה מ"מ העון הנז' ישארו במקומם משו"ה התקין שיהיו דגין ביום בו"ה שהם ימי סליחה וכפרה כמ"ש במדרש תנחומא ושמש"ט מתענין ביום בו"ה וכמו שכתבו התוס' שם ד"ה כדי ע"ש לכשיסיה להם מנן דאלו הימים ע"ע הנז' שלא יעשו בהם רושם עד שבעבור ימים יעשו שלום ביניהם ברחוו ומספיק משו"ה לא הקשו התוס' שם שהיא קושייא בגופא דברייתא משא"כ בש"ס שם דקאמר דה"ט דעזרא דתיקן כן משום דשכיחי דאתו וכו' ע"ש · ול"ק האי טעמא דאמרן וגם הש"ס לא בא בפירוש ה"ט אפילו גבי קש"ת ע"ש נראה דלא ניחא ליה ה"ט משו"ה תפסו התוס' בדברי הש"ס שם ועיין בגז"י ז"ל ובתוס' בב"ק דפ"ב ע"א וברש"ל ומהרש"א שם ובהש"מ שם ובסוגיין ובסריב"ה ח"מ רס"י ה' ובשב"ת והפו"ר ובהרב ראש יוסף ז"ל שם :

תוס' ד"ה אשה נשאת וכו' קשה לרשב"א אמאי וכו' ותנשא בחמישי ותבעל בששי וכו' עכ"ל לכאורה קשה דהא אמרו בירוש' בר"פ דאין דגין בע"ש וכו' והביאו הרי"ף והרא"ש ז"ל בפ"א ד"מ וכ"פ הפוסקים כיעויין בטור"ב וכש"ע ז"ל

כמ"ש

בח"מ רס"י ה' ע"ש וראיתי להר"ן ז"ל בהלכות בסוגיין שכתב וז"ל וליסא בחמושי א"ל דשרי אע"ג דאמרינן בירוש' בפירקין אסור וכו' איכא למימר שלא אסרו אלא למקבע וכו' אבל אקו מנפשייהו לייתינן לפו ומקבלינן טענותיהן וטעמא וכו' ע"ש וכמו כן כתב הריטב"א ז"ל בסוגיין דהקשה ע"ד הש"ס דקאמר אשה נשאת בכל יום ואפילו ביום חמישי וכמ"ש ותירץ דנהי דאין תוחבין דין לפי שב"י מיהו שומעין וכו' ע"ש ואי קשיא דג"ס כימי תקנת עזרא הי"ל לתקן דתנשא ביום חמישי ותבעל בליל הששי כיון דאיכא בי"ס דאדם וגם דיכול להשכים לב"ד וכמ"ש י"ל דמשום הכי לא תיקן גם ביום זה משום דא"כ יכול לבא ליפא כימים אחרים כיון דליכא ביום הששי ב"ד קבועים בי אם כינוף בעלמא לקבל טענות דוקא ויאמר שדין לשבוע בבאה ואינם יודעים לחלק בדברי חשו"ב תיקן ביום חמישי דוקא דב"ד קבועים לדון לגמרי דאז לא יבואו לטעות מה שא"כ בסוגיין בב"ד קבועים בבל יום דל"ש חששה הנז' כמוכן:

והנה מ"ש התוס' כדפרישית לעיל היינו מ"ש התוס' לעיל ד"ה ותנשא באחד בשבת וכו' ע"ש ובדברי התוס' שלפנינו כ"כ הרא"ש ז"ל בפסקיו בסוגיין וז"ל וי"ל דמשום ברכה לאודם וכו' ע"ש · ותוו הוית להרב קרבן נתנאל ז"ל שכתב ע"ד וז"ל קשה עדיפא מינה הו"ל לרבינו להוכיח סברא זו דאל"כ קשה על הנא דמתני' דקתני בתולה נשאת וכו' דפעמים בשבת ב"ד יושבין הו"ל משום ברכה וא"ת ליבשא בחמישי הא קי"ל דאין דנין בע"ש וכן פסק הש"ע בח"מ סי' ה' ונראה שדברי רבינו דס"ל דדנין בע"ש וכן משמע בסמוך וכ"כ לכנים בששי ולבעול בשבת לא דאין ב"ד קבועים בשבת ולא הוכיר מע"ו לכנוס בה' ול"ע ע"ש:

ולע"ד אחרי המח"ר קשיא לי ע"ד חדא דהבוא דינא דפסק הש"ע שם הוא מדברי הירוש' בר"פ ואיתיה נמי בירוש' דשנ' פיק אחד ד"מ ופסקוהו הרי"ף והרא"ש גופיה שם ובל הפוס' ז"ל וא"כ לפי"ד תיקשי ליה להרא"ש מדברי הירוש' הנז' ומדברי הרא"ש עצמו שם וגם קשה ע"ד דאמאי תלה קושייתו ע"ד הרא"ש דוקא ולא ע"ד התוס' שלפנינו דגם ע"ד קשיא קושייתו שהרי אלו דאייתי מתה שפסקו לעיל ותנשא באחד בשבת דלוה ביונו במ"ש כדפרשית לעיל וכמ"ש והכריחם בדברי הרא"ש הנז' וגם מה שהכריח מדברי הרא"ש דס"ל דדנין בע"ש כן יש להכריח ג"כ מדברי התוס' מן מתה שלא הוכיתו דבריהם מדברי המשנה דר"פ והן מת"ש בריבור שלא"ז דנראה לר"י דמ"מ אין נשאת בששי דהא אין דנין בשבת וכמוכן גם עיקר קושייתו י"ל נע"ר דממתני' גופא דתני בתולה נשאת וכו' שפעמים בשבת ול"ק טעמא דברכה לא שכרעא מינה דטעמ' דברכה ל"מ לקבוע יום משום דאי הוה תני הכי הוה ק"ל עלה דא"כ תנשא בחמישי ותבעל בששי משום ברכה דאדם דעדיף ואי משום דלא הוה ס"ד להקשות כן משום דאין דנין בשבת זה אינו חדא משום דהו"א דדנין בשבת משו"ה תני טעמא דבתולים לידע ולהודיע דביום חמישי נשאין ונבעלים בששי לא דאסור ועוד נ"ל בדרך יותר נכון דאי לא הוה תני טעמא א"כ לא הוה ודעינן טעמא דבתולין אלא אדרבה הו"א דכיון דנקט ש"ס דלא שייך ביה איסורא ולא נקט טעמא דפעמים וכו' דשייך ביה איסורא מוכרח לומר דהכא לא חיים לזה דמסתמא אדם דהיינו מולא שלימה לבלתו יבוא לב"ד אפילו אם יעבור שלשה או ארבעה ימים וכיולא משום איסורא ומשום בתולים ולא הוה חיישינן לאיקרורי דעתא דבלא"ה אינו אלא חששא בעלמא כדמוכח מדברי רש"י ר"פ והנה כי כן אם הוה תני במתני' דלעיל טעמא דברכה והוה ק"ל עלה דא"כ תנשא בחמישי ותבעל בששי תו לא הוה שייך לתרץ ולומר דהתם שאני משום דאין ב"ד בע"ש משום דלא הוה ידעינן טעמא דפעמים וכו' דחיים לאיקרורי דעתא אלא הוה אמינא דל"ח הנא לזה דכיון דאיכא איסורא בדבר וגם דדרא דממילא דבהוכה אפילו יעבור שלשה או ד' ימים וכיולא מסתמא יבא לב"ד לערער ולטעון שבוא טענתה בהופן דהוה ק"ל בהיא קושיא ע"ד המשנה ולא היינו יודעין ליישבה משו"ה תני טעמא דבתולה נשאת וכו' שפעמים וכו' בדי למעט יום בששי ועדיין י"ל דטעמא דברכה נ"כ הוא עיקר דמה"ט קבע עזרא ביום הרביעי ושמא דאתינן לשבי לה היתר מתורצא קושיית התוס' והרא"ש שלפנינו משום דהתינח בזמן תקנת עזרא שלא היו דנין אלא בשני ובחמישי ולה הוה קיכול נמי בע"ש כמו שכתבנו לעיל משא"כ עתה אחר זמן זה דאיכא קבלא קיבול ביום ע"ש כמו שכתבנו הוק"ל שפיר דכיון דאיכא ב"ד דנין בכל יום ואפילו בע"ש היבא קיבול הטענות א"ב תנשא בחמישי ותבעל בששי מטעם ברכה דאדם דעדיפא ותי' דמשום ברכה וכו' והוליכו להביא ראיה מהש"ס לעיל דפריך בפשיטות ותנשא באחד בשבת וכו' ולא משני משום ברכה ועוד הקשו שם בתוס' שם קושיא אחרת דמהתם שמעינן לה דה"ט דברכה אינו עיקר לקבוע יום בעבורו דבן פשיטא ליה להש"ס ובכן א"ש נ"כ קושייתם דהכא וליכא למימר דכונת הק"ג שוי להקשות דליתני במתני' בשני טעמים שפעמים בשבת ומפני הברכה דלא יתכן לומר כן בכונת דבריו מכמה אנפי המוכנות מאליהם וגם ל"ל ע"ד התוס' שלפנינו דהו"ל להביא ראיה ממתני' דר"פ דקתני בתולה וכו' שפעמים וכו' ולא קתני גם טעמא דברכה דמשמע מזה דטעמא דברכה לא הוי עיקר לקבוע יום בשבילו משום דו"ל דמתני' חד טעמא דהוא עיקר דנ"מ לענין איסורא נקט ואה"נ דאירך טעמא דברכה נמי עיקר ובשבילו נמי הוא דקבעו ביום רביעי וראיה ע"ז מדברי התוס' ז"ל דלעיל שם ד"ה ותנשא באחד שכתבו לא בעי לשנויי משום ברכה וכו' ע"ש וכ"כ הרא"ש בסוגיין ומאי קושיא הא י"ל דכיון דלא תני ליה במתני' ה"ט דברכה ש"מ דלא ס"ל הכי אלא ודאי צ"ל דמדלא תני במתני' טעמא דברכה ל"מ ומה גם דטעמא דברבה בבתולה שמעי' לה ממאי דתני אח"ז והאלמנה ביום החמישי דה"ט משום ברכה דדגים כמ"ש לקמן בפ"ס ולא גרע בתולה מאלמנה והו דכיון דבאלמנה העלים התנא טעמא דברכה מפני שאריכות ה"ג י"ל בבתולה ועיין בשר"ב ז"ל לעיל שם:

תוס' ד"ה אי איכא ב"ד וכו' אור"י דמ"מ אין נשאת בשני דהא אין דנין בשבת ועתה נוהגין לישא וכו' ויכול לבעול בשבת וכו' עכ"ל וכ"כ הרא"ש ז"ל בפסקיו בסוגיין ע"ש · והר"ן ז"ל בהלכות ר"פ כתב וז"ל אשה נשאת בכל יום ל"ד אלא בכ"י שמחרתו ב"ד לאפוקי ע"ש דלא וכו' ולבעול בשבת וכו' איכא משום אוקרורי דאי לא"ה בתולה נשאת בשלישי והבעל בליל שמחרתו רביעי ואנן לקמן בגמ' לא אבעי"ל אלא אם נשאת ברביעי ונבעלה כו' משום דליכא אלא שקלא יום רביעי ולילו אבל לינשא בשלישי ולבעול ברביעי שלאחריו פשיטא לן דאסור וה"נ לישא בו' וכו' ולפיכך יש לתמוה על מה סמכו וכו' עכ"ל :

וחזי הוית להכנה"ג ז"ל בס' דינא דחיי עשין רכ"ס ע"ג שכתב ע"ד הר"ן הנ"ל וז"ל ונ"ל דהיינו כל כך סברת דלעולם שיהא הבתולה נשאת ביום השלישי אם לא היה כ"א בטעם שאם הי"ל טענת בתולים בלחוד אבל בשביל טעמא דשקדו תקנו שלא תנשא אלא ביום רביעי ונראה שדעת הר"ן ז"ל דאי משום טעמא דשקדו הוה וכו' ע"ש :

ולענ"ד אחרי המחי"ר מה שתירץ שם כדעת הר"ן הוא דוחק לע"ד חדא דהו"ל להר"ן לבאר דבריו וזהו שברי במתני' לא תני בהדיא טעמא דשקדו ועוד נ"ל דכונת הר"ן לא הוי מעיקר ממה ששנינו במשנתנו דלעיל בתולה נשאת וכו' דאי מהכא ל"ק ובמ"ש אלא עיקר הכרחו הוי מהכא כבעיא דלקמן ד"ה ע"א דאיבעיא להו בתולה נשאת ברביעי ונבעלה כו' ולא חיישינן לאוקרורי דעתא או"ד בתולה נישאת בו' ונבעלה בו' דחיישינן וכו' ת"ש דתני בר קפרא בתולה וכו' טעמא משום ברכה אבל לאוקרורי דעתא לא חיישינן וע"ש בפרש"י והשתא היינו הכרחו של הר"ן דאם איתא דבתולה בשלישי ונבעלה בד' במסקנא דשם א"כ עדיפא מינה הי"ל לש"ס למבעי אם נשאת בשלישי ונבעלת בד' היכא דטריח ליה כיון דבכה"ג בא הדבר מפורש האי דינא דטריח בהדייתא דלעיל דר"פ ואז הוה שמעינן דלפום פשיטות דהש"ס שם מהכא בריותא דב"ק דאפי' נישואין בשלישי ובעולה בליל ד' מותר דלא חיישינן לאוקרורי דעתא ומדלא בעי הכי נראה דפשיטא ליה לש"ס דבכה"ג ודאי חיישינן לאוקרורי כיון דאיכא שעות של ריוח טובא עד זמן ישיבת הב"ד וא"כ משם שמעינן לה דה"ה לבעול בליל שבת וזהו כונת הר"ן וכ"מ בדבריו שכתב וז"ל ולבעול וכו' דאי לא תימא הכי בתולה וכו' ואנן לקמן לא אבעי"ל אלא אי נשאת ברביעי וכו' אבל לישא בשלישי וכו' ע"ש הנה מבואר כמ"ש :

וגם לפי כונתו של הכנה"ג י"ל דהר"ן ס"ל דמאי דתקנו רבנן שקדו ג' ימים לא בעינן שלמים דומיא דיום ראשון של נשואין דחשבינן חד הנס דהיינו אלא מקצת וא"כ תו ל"ק מקושיית הכנה"ג על דבריו דשפיר קאמר הר"ן דאי לא תימא הכי תנשא בתולה בשלישי ר"ל עם ערב שלישי ב' שעות קודם וביומא ואולי ס"ל להכנה"ג דבעינן שלמים ועיין בס' נו"ב ז"ל חלק א"ה

כלל א' סי' כ"א דט"ו ע"ד ע"ש ועיין בהש"מ לקמן ד"ה ע"א ד"ה הפתח מ"ש בשם תלמידי רי"ו ז"ל ובשם הרמב"ן והרא"ה ז"ל ע"ש ובזה ק"ל על הכנה"ג שלא פירש דברי הר"ן כמ"ש לעיל כיון דכ"מ בדבריו :

עו"ב הר"ן וז"ל ולפיכך יש לתמוה ע"מ סמכו עכשיו לישא בשני אעפ"י וכו' אלא שי"ל דכיון דחזו וכו' אף עכשיו בדורות הללו כיון שלא נהגו לקדש אלא עד זמן הנישואין ליכא למיחש דלדידהו וכו' ע"ש וכ"כ הריב"ש ז"ל בסי' קל"ב ע"ש · והרב הכנה"ג שם כתב ע"ד וז"ל ואין טעם זה מספיק דאפי"ה איכא למיחש לטענת בתולים דהא בתולה כתובתה מאתיים ושמא ילטרך זה לטעון בפני ב"ד שלא מלא לה בתולי' וכתובתה מנה וכו' ע"ש :

ולענ"ד אחרי שמח"ר דברי הר"ן נכונים דנ"ל ברור דהא דחשו חז"ל לטעמא דקירור ומה"ט תקנו דבתולה תנשא ברביעי שאם היה וכו' היינו אלא משום ס' שמא זינתה ואיכא להו דונטמאה דעובר ע"כ ביאה וביאה ושמא ע"י ערעורו של בעל יתברר הדבר שזינתה תחתיו או כולן אפילו הוא בבעל ישראל לפרש"י דר"פ ולדעת התו' שם מטעמא דלא פלוג רבנן ומ"מ היינו אלא משום ספק זנות ובמ"ש מה שאין כן היכא דליכא שם פ"ט כי אם דררא דממונא דכתובה לחוד לא חשו רבנן לקביעות יום דמה בכך אם רוצה לגבות כתובתה שלא יפיה לה מנה לחוד מסתמא לא יתקרר דעתו עד שבוע פיכא והם יתקרר דעתו אח"ז משום אהבתו עמה ה"נ דלא חייש לנירושין ואפילו למות הוא קודם לה כיעוין במתני' דמכות ד"ג ע"ש א"נ כדי שלא לליין סימן רע היכו הוא דאפסיד אנפשיה דרשאי אדם וכו' ובכן אתו דברי הר"ן נכונים ועיין בירוש' ר"פ דאמרו שם וז"ל קידשה בחופה לית ליה באילין קנסייא אמרין ר"מ עבד לבריתיה כן ע"ש דמשם ראיים לדברי הר"ן הללו כיעויין שם בקה"ע והפ"מ ז"ל ע"ש :

תו חזי הוית להכנה"ג שם שכתב וז"ל ותו קינת דטעם הר"ן יתיישב למקומות וכו' אבל בקושטא דמקדשי והדר מסבלי ומקודשת ומן רב קודם בחופה מיה איכא למימר והיאך נהגו לכנוס ביום השני וליכא למימר אלא לנתקדשה קידושי ודאי אבל היכא דנתקדשה קידושי ס' וכו' לא חששו דכיון דהאשה נאסרה עליו והיכו יכול לקיימה אפי' קדשה בשבלוגות מאי איכפת לן וכו' כיון דאסורה לשבת תחתיו מן הספק וכו' ע"ש :

ולענ"ד י"ל כיון דאעיקרא רוב נשים אית להן חזקה דבתולות ואין כאן אלא ספק בעלמא דימלא לה פ"פ ובנס דימלא לא פ"פ מאן נימא לן דאם לא יערער בו ביום דבוא אחר זה יקרר דעתו ולא יחוש על האיסור דזינתה תחתיו וזה אפילו באשת כהן דבספק אחד מיתסרא כ"ש באשת ישראל דלא מיתסרא כיון דיש לה ס"ס כנס בי כן י"ל דעד כאן לא חששו רבנן ואמרו דתנשא ברביעי שפעמים בשבת ב"ד יושבין וכו' ושכים לב"ד וגורי ישראל אטו כהן לפי"ד בריש פרקין א"כ לרש"י דכתב דה"ט דתקנו כן גבי ישראל שמא ע"י ערעורו של בעל יבואו עדים וכו' היינו

אלא במקודשת בודאי לא במקודשת כי ההיא מכסנא דקושטא בסבלונות ויותר מזה היה נ"ל לומר דכל כי האי גוונא דסבלונות הו"ל ספק קידושין א"כ גם גבי אשת כהן י"ל ספק ספקא ס' מקודשת או אינה מקודשת דהו"ל פנוי שבא על הפנויה דמותרת לכהן דלא עשאה זונה כש' רבנן וכמ"ש הרמב"ם רפי"ח מא"ב וכיון שכן ל"ש לומר דגזרו ישראל אטו כהן לפי"ד התוס' דלעיל דכתבו דגזרו בישראל אטו כהן משא"כ לפי טעמו דרש"י שם דכתב דה"ט משום שמא ע"י ערעורו של בעל יתברר הדבר שזינתה תחתיו או ברצון דהשתא גם בישראל כיון דאין שם אלא ספק א' אסור לפי"ז גם בנוהגין בסבלונות כעיר קושטא י"ל דצריך שתהיה הבעילה בזמן שיום לאחריו ב"ד דחיישינן לאיקרורי דעתא והרי הר"ן ז"ל בריש פרקין כתב דפרש"י הוא העיקר הן אמת שלהר"ן לא קשיא ממכסנא קושטא וכיוצא שנוהגין לישא ביום הששי ולבעול ברביעי שהוא לא שקר אלא על מכסנא עירו וגם באיקלים שלו שבשם עדי פ' ארניקאם יע"א שהיא היה בעיר גירונדם יע"א שהיא מערי הנו' והיא נתן סמך לערי הנו' ולא לערי טורקיאה בעיר קושטא יע"א וכיוצא וגם התכי"ב שכתב ע"ד וז"ל ותו דטעם הר"ן יתיישב למקומות וכו' אבל בקושטא וכו' ע"ש י"ל כפשיטו' דלא על הר"ן כתב כן דהא י"ל כמו שכתבנו ואם כ' דבערי קושטא וכיוצא לאו שפיר עבדי לפי"ד הר"ן וגם י"ל דלא שמיע ליה ההיא מכסנא דקושטא גבי סבלונות דאי הוה שמיע ליה הוא היה אומר דלאו שפיר עבדי לפי מש"ל ועל זה הוליך לתת טעם אחר ליישב גם מכסנא קושטא וכיוצא · והו"ר למוהרימ"ט כתי' על הר"ן למכי' שכת' ע"ד וז"ל ועדיין יש לחוש במקומות דחיישינן בהו לסבלונות כגון קושטאנטינה ותוגרמיה דאיכא למיחש שזינתה תחתיו ושמא כיון דאפילו לא מלה לה בתולים אלא וכו' אפילו באשת כהן ופחותה מבת שלש שנים כיון דספק קדושין נינהו הוה ליה תרי ספקי וכו' ע"ש ולפי מ"ש לעיל שלדעת רש"י וכן דעת הר"ן דטעמא דמתני' הוי שמא יתברר הדבר באופן שאין שם אלא ספק אחד וכגון כיוצ' נ"כ אם כן ל"ש האי קירובא ואולי ר"ל דאותם המקומות הספי עיקר כפירוש ר"ת וסיעתו כיון דאינו אלא בשבת דרבנן בעלמא ואזלי לקולא והא ק"ל על התכי"ב שם דלא הזכיר דברי רבו הוא דעמד על מכסנא קושטא וניחא ליה בההוא טעמא דכתב שם דכיון דלא הוי אלא ספק קידושין לא חששו בזה ואילו להתכי"ב לא ניחא ליה בההוא טעמא וצ"ע ועיין בהתכי"ב ז"ל באה"ע סי' חיים הגה"ט מאו' כ"ו עד ל' ע"ש וסי' ס"ר הגב"י אות כ' ע"ש · ועיין בשב"ז ז"ל סי' כ"ר דעמד בחקירה זו של הר"ן ותירץ כדבריו ע"ש ולא הזכיר דבריו גם מ"ש שם את"ז ואפילו חוש לטענת בתולים הא כדהיא לעיל דמתקנת עזרא ואילך שב"ד קבועים בכל יום אשה נשאת בכל יום ע"ש לא ידעתי איך יתיישב זה למה שנוהגין לישא בששי ולבעול בשבת שאם כונתו לטעם קבול וכמ"ש התוס' והרא"ש קשה דמלבד דבר זה כ"כ התוס' והרא"ש בפי' עוד בה דלא כא כדבריו שם לעיל טעם זה

וצ"ע ועיין בהתכי"ב שם שנ"ט אחר נכון להמכסנ אלא דאכתי פש נכן מ"ש הר"ן עוד בסו"ד וז"ל אלא שעדיין ראוי לחוש מטעם שמא ישחוט עוף כמ"ש בסמוך ע"ש וכוונתו למ"ש את"ז ר"ם אבעיא להו מהו לבעול בשבת וכו' דשם שניא פלוגתא דרבוותא ז"ל בזה ע"ש :

וראיתי לשב"ז ז"ל שם דכתב דמלא ראיים לינשא בע"ש ממ"ש לקמן דמ"ח אי בתי דמסר לה בשבתות וימים טובים וכו' וע"כ לומר דהתם מיירי שעה אחת לפני שבת ולפני יו"ט כמ"ש התוס' שם וכו' ע"ש · וכ"כ בסדר המרדכי ז"ל בסוגיין וכן ראיתי למהרימ"ט ז"ל שם שהביא ראייה זו ע"ש :

ולע"ד אחרי המח"ר מכ"ת לא זכיתי להבין ראייה זו שהרי הא שנינו במשנתינו בתולה נשאת וכו' שפעמים וכו' אינו אלא מטעם חשש קירור ולדעת רש"י הוי טעמא אולי עי"ז יתברר הדבר ולא יהיה שם אלא חדא ספיקא ומשו"ה תקנו אפילו בישראל שישא ברביעי ולפי"ד התוס' גזרו ישראל אטו כהן רש"מ דאינו אלא מדרבנן כמבואר בש"ס והמפרשים ז"ל אבל מד"ת אם כן דהיתה נשאת בכל יום אפילו בע"ש דלא שייכא התורה חוששת לחששת הנז' דכיון דהשתא י"ל חזקה דבשרות מי זה אמר דימלא נעלה פ"פ ואפילו תמלא לומר דימלא אי בישראלית הרי הם ס"ס להתיר ואפי' בכהנ' דליכא אלא חד ספיקא ס' תחתיו זינתה ספק אינו תחתיו מ"מ מי זה אמר דיתקרר דעתו כדי לתקן לה יום מיוחד לנישואין הא י"ל דכיון דהוא דבר של איסור לאו אפי' אם יעברו ימים יערער על הדבר וא"כ מדבר תורה היה האשה מותרת לינשא בכל יום אפי' בע"ש דבו בפרק לא היה חייש התורה לכל הני חששות אלא דרבנן בזמנייהו חששו להני חששות וכדי נדר לתורה קבעו יום לבתולה כדרכה בכמה מקומות וא"כ תו ל"מ מההיא סוגייא דלקמן כמ"ש הרבנים הנז' דהתם איירי אעיקר דינא דאת כתי נתתי ומשו"ה קאמר פריך רב אחאי וכו' במסר לה בע"ש וימים טובים דבו בפרק היה מותר לינשא בכל יום וכמו שכ"ת מדברי התוס' שם וז"ל ואע"ג דאין מערבין וכו' והיא מד"ת הוי וכו' ע"ש דהוצרכו לומר כן דבלאו הכי לא הוה ק"ל כלל · ה"נ י"ל דלא מוכח מהתם כדברי הרבני' הנז' וכמ"ש וצ"ע :

והנה הרמב"ם ז"ל בפ"י מה' אישות הי"ד כ' וז"ל אבל אין נושאין נשים לא בע"ש ולא באחד בשבת גזירה שמא יבא לידי חילול שבת ע"ש והיינו משום שמא ישחוט בן עוף כיעויין בה"ם שם ובהר"ן ז"ל בר"פ וראיתי בס' א"ע ז"ל בסוגיית דלקמן ד"ה דהקשה ע"ד רבא בברייתא לא קתני אלא לא יבעול בע"ש ועלה אמרינן שמא ישחוט משמע ע"ש דוקא ולא ביום ראשון ונדחק ליישב ע"ש וגם מסוגיין דלעיל דף א' דפריך והכנסה באחד בשבת ל"מ בתי' כמ"ש שם וכיעויין בספר' אליה רבה ז"ל שם וגם עיקר קו' נ"ל דל"ק דכונ' הרמב"ם לא הוי לישא ביום א' ולעשות חופה וז' ברכות בו ביום אלא ר"ל דלא תנשא בליל א' לעשות בו' ברכות בלילה וגם שבעילה וכ"מ מדברי הרמב"ם

שמנ"ש ז"ל לקמן דף ה' על דברי התוס' שם ד"ה מהו בסו"ד ע"ש וכ"מ בדברי המפרשים ז"ל שכה והתה ד"ה ועיין בספר המרדכי ז"ל דנתן טעם אחר לנישואין ע"ש מפני שעניות ע"ש ובשנמ"י שם ובשט"מ לקמן ד"ה ובתוס' שם ד"ה והלכתא ובריטב"א בסוגיין · ובש"ע אה"ע סי' ס"ד סעי' ג' הביא פלוגתא זו ובת' דשמכנג כי"ש ובלבד שיטרח וכו' גם בעירינו יע"א נוהגין כן ולפי שאמור מכאן מודעא דיזהרו לעשות החופה מבע"י אי משום הדלקת הנרות והמנורות כדי שיהיה להם שהות להדליקן מבע"י ולא יבאו לידי חילול שבת אי סמוך לחשכה ואי אחר תוספת שבת דאסור בפרט לשוכרים דהוי מד"א וגם אפילו בניכא הרבה חופות בו ביום וכ"ש דכמה פעמים משכחת להו טובא ואז אם לא ימהרו לעשותם מבע"י יבאו ח"ו לידי חילול שבת ומשו"ה טוב להדליק דברים הנז' קודם עשית החופה אפילו דאיכא מעט חסרון כיס הא אמרי' בש"ס בשבת לוו עלי ואני פורע וגם הנשי' צריך שיזהרו לבשל מאת החתן כל שצריך להן לענין בישול וביוצא כדי שלא יבאו לעת ערב לידי חילול שבת או למהר דשכחניות כמה משא"כ בשבת כתי' זכור את יום השבת ודבר זה רמוז לנו בתורה בכתו' שאח"ז בהוא אמר ששת ימים תעבוד ועשית כל מלאכתך ויום וכו' דס"ק דועשית כ"ל מלאכתך הוא בל"ת דר"ל דיגמור כל הצריך להם ביום כניסת הכלה דהוא יום הששי דיום השביעי שבת וכו' לא תעשה כל מלאכה וכו' וגם ר"ת דהאי קרא הוא בל"ת והיינו כמ"ש ובפרט דאיכא מרכוותא דאוסרי' לישא בע"ש מהאי טעמא ועיין עוד בירוש' ר"פ דיש אוסרין לישא בע"ש ע"ש · ועי"ע בהשל"ה הביא דבריו הבאה"ט ז"ל בא"ח סי' של"ט סק"ד דכתב דטוב שלא לעשות נישואין בע"ש דכמה עבירות באין מזה ע"ש ומ"מ לפחות יזהרו כמ"ש ומה טוב לנוהגים לעשות הנשואין והסעודה ביום הששי תכף אחר התפילה דאז אח"ז יהיו פנויים לעשות כל הצריך ולא יבאו לידי ח"ש ויסר' קדושי' שם ולא נכרכה אלא להערפם ·

והנה דברי הר"ן הנז' לעיל דכתב דמותר לישא בה' משום דו"ל דלא אסרו אלא למקבע וכו' אבל אי אתו מנפשייהו לייתינן להו ומקבלין טענותיה' וטענתא וכו' לפי שהדין צריך עיון ועיין והתי לאימנועי מצורכי שבת וכו' ע"ש · דבריו אלו הביאם הסמ"ע ז"ל סי' ה' ס"ב לענין שבת ותמה ע"ד הגאון מוהרי"ו ז"ל שם בתומים סק"ב דאמאי הביאו משם הר"ן והלא הם דברי התוס' והרא"ש בסוגיין והטור אה"ע סי' ס"ד ע"ש :

ולע"ד י"ל דהיינו טעמא משום דאי מדברי התוס' דכתבו דיכול לקבול אפי' בשבת פו"ה דהיינו דוקא קבול בעלמא כגון אם הזיקו חבירו בגופו או בממונו והולך לב"ד כדי להודיע הדבר פן יקדים חבירו ויבא ויטעון לספק וביוצא או שמא יכניסו ביניהם ויפייסוהו להיות בפיו חשובה לו' להם דאי אפשר ונקם כי כבר הודיע הדבר לב"ד ונתפרסם הדבר וכ"ש אם איירי שחירפו לו או נגע בכבוד אביו ומשפחתו וביוצא א"כ איירי לענין מודעא או עיכוב וביוצא משא"כ לילך שני הבע"ד ולטעון לא בא מבואר בדבריהם דמותר דאפשר דבהביא גוונא יש לחוש פן ימשך הדבר הרבה ויבא לבטל מצוות השבת וביוצא וגם מהרא"ש גם שכתב דיכול לטעון טענותיו מ"מ לא בא הדבר מבואר דאין יכול הדיין לכוף להנתבע להביאו לב"ד דאפשר לומר דיכול והיא דאמרו בב"ק דאין מזמנין בע"ש איירי כדי לדונו שהדבר זה אפשר ימשך היום כולו ע"י שב"ד רוצים לעשות מיתון ועיון בדין כדי להוציא הדין לאמתו משו"ה הביא דברי הר"ן דמשם מוכח דאפילו לקבל טענותיהם בענין מו"מ שביניהם דזה תובע מזה מותר וגם דה"ה לקבל טענותיהם ע"י רצוי של הנתבע נ"ב אמנ' אם אינו רוצה הנתבע בע"ש אינו יכול לכופו של דעתה דחזינן כן בהר"ן נוכל לומר דגם התוס' והרא"ש הכי ס"ל וא"ש דברי הסמ"ע ועיין בתור"ה ז"ל בח"מ סי' טו"ב סעי"ה ע"ש ובשפ"ג פר' ו"כ ע"ש :

ולענין לכוף לבע"ד לבא כתב הסמ"ע שם דאינו יכול לכפות הבע"ד ע"ז שיבא ע"ש וכתב הגאון שם ע"ד דקשה לדבריו דעדיין קושיית הר"ן במקומה עומדת דאיך נושאין נשים בה' בשבת הלא למחר אינו יכול לבא לב"ד ואי דיבא לסדר הטענות שלא אינו יכול כי אם כשעמד שאשה כהכ"ל דשמוע בין אחיהם ותביא אותי הבא היא לב"ד כיון שאינה מחוייבת והיא רוצה שיתמהמה וכו' ולכן נראה דהדבר שנתחדש בע"ש ולא היה יכול אתמול והוא צורך שעה אף מזמנין וכופין לבא לב"ד לשמוע הטענות ולכן טענת בתולים מזמנין וכו' ע"ש :

ולע"ד אחרי המחי"ר נ"מ די"ל דמ"ש הר"ן דלקבל טענות מותר אם רוצים הבע"ד לבא איירי אפילו בדבר שנתחדש עתה ובפשט סוגייא דב"ק שם ומ"ש הר"ן בסו"ד הילכך אם י"ל טענת בתולים ישכים לב"ד ע"ש אין כונתו להכריחה לכלה לבא לב"ד משום דודאי לא תבא מכמה טעמי כמובן אלא ר"ל שהוא החתן ילך לבית דין ויקבול על הדבר שפתח פתוח שלא וס"ט כדי שלא יתקרר דעתו ואחר השבת תבא נ"כ היא לב"ד ויחקרו וידרשו על הדבר לידע האמת וה"ז דומה למי שראה לחבירו שעשה שום איסור דהולך לב"ד ומגיד הדבר כדי שלא יתקרר או מלך עצמו על שום סיבה ואי על ידי אהובים דנראה דמותר ה"נ דכוותה י"ל בענין זה ומה שהביא הגאון ז"ל שם ראיה לדבריו וז"ל ונראה הא דקי"ל אין מזמנין לא בימי ניסן ולא בימי תשרי הם אף אשה לא תבא לא בחדש ניסן ותשרי א"ו בכי ה"ג דהוא צורך שעה ולא היה אפשר לבא מקודם מותר וה"ה בערב שבת ועי"ט וכו' ע"ש · לע"ד אחרי המח"ר נ"מ שהרי כתב הריב"ה ז"ל שם בסעיף ה' אהא דיבא דאין קובעין וכו' וז"ל וכתב הרמ"ה הא דאין קובעין וכו' ה"מ לבא מעיר לעיר אבל מי שהוא בעיר קובעין לו זמן ודנין אותו ע"ש וכת' מרן ז"ל שם דכ"כ רי"ו בשמו ושע"כ לומר כן מדתניא וכו' ע"ש · וכ"פ בש"ע שם ס"ב בפשיטו' ע"ש · ובסמ"ע ובאו"ת שם וא"כ נ"מ שהתם לענין נשואין דמסתמא אדם הנושא אשה ב' הם במקום אחד ואפילו אחר החופה יושב בעיר בהם ימים אי משום חיבת אשתו ואי מסיבה אחרת ואפי' אם ילך למ"מ אינו אלא הולך ושב ובפרט בשבוע

אחר

אחר החופה וכ"ש בימי שמחה באופן דגם בימי ניסן ותשרי יכול להזמינם לב"ד ומה גם דהאשה היא המתבעת והרי היא מצווה בעיר דנשאת · וא"כ ל"ת מהתם לכל הדינים אפילו לר"מ ובזולת דאם נתחדש בע"ש דמזמנין לב"ד וכופין אותו שיבא לב"ד כמו דמשמע מדבריו ואי משום קושייתו כ"כ דיש ליישבה :

ובהיותי כזה ראיתי מ"ש הרמב"ם ז"ל בה"ס פי"א הלכה ג' וז"ל דיני ממונות אעפ"י שדנין אותם בכל יום מן התורה שנאמר ושפטו את העם בכל עת מדבריהם למדו שאין דנין בע"ש עכ"ל והם דברי הירוש' דיום תכי' ובפנ' שם כת"ב מרן ז"ל שם ותוי הויא להתבי"כ ז"ל בס' דינא דחיי עשין דקי"ד ע"א שכתב ע"ד וז"ל ואין לשון זה בא לי דמשמע דמשום דכתי' בכל עת שמעינן דמותר לדון בכל יום ואפי' בע"ש וזה אינו דאפילו וכו' מהיכא תיתי דאסור לדון בערב שבת ובכל עת אילטריך לאתויי גמר דין שגומרין אותו בלילה וכו' עכ"ל :

ולע"ד י"ל עפ"י מ"ש הט"ז ז"ל בא"ח סימן תקפ"ח סק"ה אהאות דינא דאין תוקעין בשבת דמכח קושייתו תפ' שם כתב דאין כח ביד חכמים לגזור ולעקור לגמרי כגון מה שלוה לתקוע ביום זה וכו' ע"ש מעתה א"ש דברי הרמב"ם הנז' דלא בא לומר דמשום דכתיב בכל עת הוא דמותר מן התורה לא דהלא אילטריך כמו שכתב הספבי"כ אלא ר"ל דגם דמדבר תורה מותר לדון בע"ש דהרי הוא בכלל מ"ש בכל עת וסד"א דלא היה כח ביד חז"ל לאסור דומיא דתקיעת שופר ומילה בשבת כמ"ש הט"ז לזה קאמר דאף על פי כן הם גזרו ואמרו דאין דנין בערב שבת והיינו טעמא דלא דמי להנהו שכתבנו דהתם גבי תקיעה ביום טוב כתיב בהדייא מלות התקיעה ביו"ט וכן במילה בשבת כתיב בהדיא תיבת וביום יתר לאתויי שבת מה שאין כן הכא דהגם דכתיב בהדיא בכל עת לא לא כתיב בהדייא בערב שבת ויכולין הנחנו לומר לבר משבת וכן דבא לאתויי גמר דין כמ"ש התבי"כ ואתי שפיר דברי הרמב"ם לפי"ז שכתב אעפ"י וכו' דלא הול"ל לכתוב כן אלא הכי הו"ל לומר מותר מן התורה ומדבריהם למדו וכו' אבל לפי מ"ש אתי שפיר כמובן · אלא שראיתי בספרי רבני אחרונים ז"ל דיש מהם דחולקין על דברי הט"ז הנז' ובעוין במסרי"א ז"ל בספר ברכי יוסף שם ע"ש · ומ"מ גם לפי"ד יש לפרש דברי הרמב"ם ולומר דה"ק אעפ"י שמותר מן התורה כדכתיב בכל עת דפשטיה דקרא איירי נמי דגם בע"ש מותר הגם דלא אילטריך ואף דדרשינן ליה נ"כ לענין גמר דין מכל מקום שקולים הם ויכולא כ' וא"כ סד"א דאין כח ביד חכמים לומר דאסור דהו"ל כאילו כתוב בפי' דמותר אפי"ה למדו חכמים דאסור משום דגם דכותה שבי כמ"ש יש כח בידם לאסור וכשיטת הרבנים הנז' · והגם בהאי דינא דאין דנין בע"ש נראה ברור דאיסורא בתי איכא מפני טירדת הולאת השבת וכ"מ בירוש' דר"פ דאמרו שם רב חסדא בשם ר"א אמר אסור לדון דיני ממונות בערב שבת וכו' ע"ש וכן כתב הרי"ף והרא"ש ז"ל בפ' דל"ד והר"ן ז"ל בר"פ

ובשו"ע ז"ל שם ובב"ח להריב"ש ובש"ע שם רס"י ס' נקטו לישנא דאין דנין בערב שבת ואילו גבי שבת נקטו אסור לדון ל"מ מש"ה דאיכא למיחר כיון דאין טעם המניעה שוה בהם דבשבת היינו טעמא שמא יכתו' והוי איסורא דאורייתא משא"כ גבי ע"ש דאין איסורו אלא ביטול עונג שבת דאינו אלא מדרבנן ובמ"ש הרמב"ם ז"ל בה' שבת ריש פ"ל ע"ש משו"ה נקטו לישנא דאין דנין וא"כ דהאי לישנא נמי משתמע נמי לישנא דאיסורא כדתנן במס' יו"ט דל"ו ע"ב ובפירמ"ש שם פכ"ג הלכה י"ד ע"ש וכן משמע מדברי הר"ן שם ע"ש · וכתבתי כן משום דראיתי להח"ש ז"ל שם הנב"י אות א' שהבין בדברי הש"ע שכתב אין דנין בערב שבת דכונתו לומר דליכא איסורא וכבן כתב ע"ד דזה אינו וכו' ע"ש ולפי מ"ש ל"מ :

ולענין אם עברו ודנו אפילו בשבת ויום טוב אמרו בירוש' דבילה פ' משילין שדיניהם דין וסכיאוהו הרי"ף והרא"ש ז"ל והגם דאיתמר שם בפ' משילין לענין יו"ט נר' דגם בשבת הדין כן שהרי רישא דמתני' איירי גם בשבת וכן משמע מדברי הרמב"ם ז"ל בפרק כ"ג מה' שבת הי"ד והלכה ט"ו ע"ש וכן בהריב"ה והש"ע ז"ל א"ח סי' של"ט וסי' הקכ"ד ובשמ"ג ז"ל סיף הלכות יו"ט ת"ש · ומ"מ לענין ד"כ מהכתר הירושלמי דריש פרקין ובסנהדרין פרק אחד ד"מ דאפילו עברו ודנו אין דיניהם דין וכן משמע להדיא מדברי הפ"מ בהנהו דוכתי וכן שם במראה הפני' בשם הרב קרבן העדה ז"ל ועיין עוד בהרב ברכי יוסף ז"ל בח"מ שם אות ג' ע"ש :

אמנם ראיתי להרב עפ"ש ז"ל אות ג' דאחר דהביא דברי הרב ברכי יוסף ז"ל כת' וז"ל אבל הרב קע"ה בפי' הירוש' פ"ק דכתובות דחה פירוש זה דאפילו ד"כ נראה שדיניהם דין אלא דאיסור עברו דמעגה את דינו ע"ש ולפי מש"ל קשיין דברי הקש"ע אהדדי ובעת אין ס' בנו' מלוי אצלי ולכאורה נ"י עד אזכה לראות הדברים במקומם ועיין בירוש' סנהדרין פ"ד הלכה א' ובמ"ש הרב בני חיי בא"ח סי' של"ט בשם שפתי חכמים ז"ל ותה שתמה ע"ד מדברי הירוש' הנז' ע"ש · ובט"א ובש"ע שם סס"י קכ"ג ובמחברים שם :

ובהיותי כזה ראיתי מ"ש הר"ן ז"ל בהשיא מתני' דפ"ד דמס' יו"ט דתני אין דנין ואין מקדשין ומ"ט שמא יכתוב דכתב וז"ל וב"ש גירושין דלא שכיחא אלא בכתיבה וצריך נ"כ שיהיה נכתב ומשו"ה לא תנא וכו' ע"ש · אמנם התוס' שם דל"ו ע"ב ד"ה והא מלוה קא עביד כתו"ד ע"ד ר"ת דהתם הביאו דברי הירוש' דמכי' פ"ק דאמרו הדא אמרה הדין דכונסין וכו' שלא יהא כקונה קנין בשבת וסיימו וכתבו ומה"ט וכו' אסור כמו כן לתת גט בשבת ע"ש ·

ולכאורה קשה דטפי הו"ל לכתוב השוא טעמא דכתב הר"ן דעדיף טפי · אמנם י"ל לע"ד עפ"י מ"ש התוס' והרא"ש בגיטין די"ם בשם ר"י ז"ל דכתב דכל גט שלא נמסר ביום הכתיבה אין תקנה להכשירו אלא ע"י שליח דאפי דבקבי אית ליה קלא ולא יבא לערער לקיומת שלא

ברין

בדין ע"ש אמנם הרשב"א והר"ן ז"ל חלקו ע"ד וכתבו דהאי טעמא דקא' ל"מ אלא גבי גט הכא ממה"ט דלא שני השתא וה"ה בגט דניתן ע"י שליח אבל בגיטין דעלמא לא ע"ש ובהריב"ש אה"ע רס"י קכ"ו ובב"י שם ע"ש:

מעתה עפי"ד התוס' הנז' י"ל דברי התוס' דמס' יו"ט הנז' דלא כתבו הטעם כדברי הר"ן שם משום דאינהו אזלי לשיטתייהו בשיטת ר"י ז"ל דס"ל דגם בגיטין דעלמא שלא נמסרו ביומם מהני לשלחו ע"י שליח וא"כ היו יכולין לכתוב גט ביום חמישי שקודם או ביום הו' אם היה צריך כדבר במ"ש לעיל דהוי כבר הגט השות ניכול מכל מין צביות ולמחר ביום השבת היה יכול לשלחו ע"י שליח המזומן ואפי' שמדברי ר"י נראה דאיירי בלא נמסר כדיעבד משום סיכה שלכר דיש לגדר ולומר דל"ר אלא רר"י בהות נקט עוד כה דו"ל דגם התוס' במס' יו"ט הנז' איירי בכה"ג בלא נמסר דמן הדין היה אפשר ליתנו בשבת משו"ה הוליכו למינקט טעמא אחרינא משום דהוי כקונה קניין בשבת א"נ נפקא מינה לגיטין הבאים ממה"ס על דרך שכתבנו והר"ן משום דס"ל דבגיטין דעלמא אם לא נמסרו בו ביום לא מהני משו"ה כתב הטעם משום דבעינן דיהיה הכתיבה והנתינה בו ביום והא לא אפשר לעשות בשבת ולא פלוג רבנן בין גיטין דעלמא לגט הבא ממדינת הים ותיקך הנז' לעיל וגם דהאות טעמא דכתבו התוס' שם גבי גירושין דאיקא ליה משום דיש לך לחלק בין גירושין לקידושין כמובן · ועיין בתוס' גיטין דע"ז ע"ב ד"ה והיזיל ע"ש : ושם בש"ס שם בהגהות עוברא דס"מ ובהרשב"א והר"ן ז"ל שם שוב זכיתי וראיתי מ"ש הב"ש ז"ל בסי' קל"ו סק"ז ע"ש:

מתני' הוית להתוס' יום טוב שם בפ"ד דמס' יו"ט משנה ב' שהבית שם דברי הר"ן הנז' וכתב הרמ"ז ע"ד התוס' בפ' הזורק הירלו דלא תני הכי משו' דלא פסיקא ליה דש"מ דתקיף ליה עלמא טובא מותר לגרש אפי' בשבת ע"ש וכ' מהרד"ך ז"ל ע"ד התוס' שו"ל וז"ל וקשיא לי דא"כ בגבהת תרומות ומעשרות נמי לא פסיקא ליה וכדאמרינן בש"ס ה"מ פירי דטבילי מאתמול אבל פירי דטבילי האידנא כגון עיסה לאפרושי מינה חלה מפרישין ואמאי תנייה ה"נ הוה מצי לאיתני אין מגרשין עכ"ל:

ולענ"ד י"ל דלא דמו אסדרי דהתם גבי אין מגביהין תרומות ומעשרות שאני משום דהתם תרומות איירי בחיטים וביוצא דאלו עיסה לענין חלה הגם דחלה בלישנא דקרא נקראת תרומה כדכתיב ראשית וגו' תרימו תרומה מ"מ בלישנא דרבנן כשאינן תרומה ומעשרות שהם אין חלה כמוליה מן העיסה בכלל ולפעמים אומרין בשם ליווי חלה תרומה וא"כ התם גבי תרומה דתני הכא אין מגביהין תרומות וכו' דהשתא לא קאי על החלה שפיר קאמר בש"ס הני מילי פירות דטבילי מאתמול אבל וכו' דהשתא נ"כ תרומות דתני במתני' שפיר קאי על כל פירות דטבילי מאתמול וא"כ הוי מילתא פסיקא מה שא"כ גבי אין מגרשין דאי הוה תני הכי לא הוי מילתא פסיקא דשרי גבי ש"מ מגרשין ומשו"ה לא קתני וא"ש דברי התוס':

מתני' הוית להשב"נ ז"ל שם בפ' משילין שכתב וז"ל בטור כתב דגם אין מגרשין ושמ"ג הביא שתי דעות ומוימוני' השמיט דין גרושה עכ"ל ולע"ד שדברי המח"ר דבריו תמוהים דמי מ"ל פלוגתא בדבר זה ואי אפשר דהא קתני לה בתוספתא דר"מ דאין מגרשין וכמ"ש התוס' ובהא"ש בגיטין דע"ז ע"ב גבי בהות עוברא דש"מ ע"ש וכ"כ הרשב"א שם ובשבויים נ"כ כת"ב בפ' אחרי שאמרו שם מנין שלא יקדש ולא יגרש וגו' ע"ש · וכדבריו כתב הר"ן ז"ל בהלכות וע"ש עוד בהתנוגי' ז"ל ומדברי הסמ"ג שם בסי' ה' יו"ט ל"מ דלא משמע מדבריו דאיכא פלוגתא בדבר אלא דאמר דהביא המשנה כתב ובתוספתא הוסיף דאין מגרשין ע"ש וכן בדין וכמ"ש וגם מהרמב"ם דהשמיטה ל"מ משום די"ל דלישנא דמתני' נקט ומה שנאמר על המשנה למה השמיטה דה"ט אי משום דתני אינך וה"ה גירושין או מטעם אחר ה"נ נאמר בשיטת הרמב"ם וכמו שב"מ בדברי ה"ה ז"ל פ"ק ב"ג מה' שבת הי"ד וכ"פ כשיטות הריב"ה והש"ע בא"ח סי' תקכ"ד בהופן דב"ל דלכ"ע אין מגרשין לא בשבת ולא במועד:

ויש לדעת אם קבלו עליהם השב"ע בין לדין ובין לעדות אם מהני ומדברי הסמ"ע ז"ל שם סי' ה' סעיף ז' שכתב שם עמ"ש בש"ע שם דאין דנין בלילה וכו' שאם נתרצו שני הבע"ד מותר דלא גרע מקבל עליו קרוב או פסול ושב"כ מהר"ם וכ"כ היה פ"ב שם סק"ד ושכן כתב הב"ח ע"ש וממה שלא כתבו בן קודם לזה מהאי דינא משמע דל"ש המנס ראיתי לגאון מהרי"ו ז"ל שם באורים סק"ב דכתב בשם' דאם קבלוהו הבע"ד בין וכו' כמ"ש מותר כיון דהטעם הוא שמא יטעה במ"ש בסמ"ע ושכן כתב בסמ"ע סק"ז גבי לדון בלילה ע"ש ולדבריו צ"ל דהא דכתבו הסמ"ע גבי לדון בלילה משום דהוי לריבותא דבגם דהוא איסור מד"ה מותר · אלא דלע"ד מחי ופשיטא ליה להרב ז"ל מספקא לי משום דהרב תלה הטעם משום טעות וכמו דב"מ מדברי הסמ"ע ומור"ם שם בשם הקה"ר אמנם לע"ד מדברי הר"ן ז"ל בהלכות ל"מ כן מת"ש וז"ל וליכא בחמישי איכא למימר דשרי דאע"ג דאמרינן בירוש' וכו' אבל אי אתו מנפשייהו בייקינן להו וכו' וטעמא דמילתא משום לפי שהדין צריך מיתון ועיון ואתי לאימנועי מצורכי שבת ויום טוב אבל לקבל טענותיהן וכו' עכ"ל הנה מתבאר שאין עיקר הטעם משום טעות אלא שהדין צריך מיתון ועיון כדי להוציאו לאמיתו ואיישינן שמא ימשך בו עד הערב ואתי לאימנועי מצורכי שבת וכן כתב הרב פרח יהושע ז"ל בריש מכו' ע"ד הירוש' הנז' וז"ל וטעם איסור הדין בערב שבת משום דטרודין בצורכי שבת ואילו דנין אתי לאימנועי מהכנת שבת ויום טוב וכו' ע"ש · וכ"מ מדברי הפ"מ ז"ל שם ובהג' שם ולפי טעם זה אפילו אם קבלוהו הבע"ד בין לדין ובין לעדות לא מהני · ול"ד לדין קרוב ופסול דמותר משום דהתם הייכו משום דהוא גזר דין בדבר דתלי אפי' אם נאמר דגעם דעתו לזכות הרי קבלוהו עלין ובה"נ

וכה"ג בלילה הדומה ליום וכיוצא משא"כ בהאי איסורא דלדון בע"ש וי"ל דעיקר איסורים הוי משום דהדין ל"ע ומיתון והדיין מכח טירחא הטרד בלבו רוצה להוציא הדין לאמיתו וזו היא סיבה דימשך לו היום בדין ויבא לאימנועי מצורכי שבת ומועד א"כ מה יועילו לזה מה שיקבלוהו הבע"ד עליהם אפילו לטעות וכו' עי"ז ויפסוק הדין מהר אשר לא כדת הא לא אפשר וכמ"ש וכן משמע קצת מדברי הירוש' בשהקשו ע"ד רב מהא מתני' דהנ' ולא תירצו דמתני' דהנ' איירי בקבלוהו עליהם הבע"ד בין לדין ובין לטעות ודברי רב בדלא קבלוהו כי אם לדין כנראה דל"ש גם מד' הכ"מ ז"ל שם נראה דאין בזה טעמא דטעות כי אם כמ"ש כמובן גם מסתימות דברי הפוס' דלא חילקו כן נר' כמ"ש על דרך מ"ש מהרי"א ז"ל שם בברכ"י סק"ד ע"ד הב"ח והא ק"ק עליו דלא עמד גם בזה:

ובכן זו היה הק"ט על הפס"ד ועל תור"ס ועל השמ"ע דתפסו עיקר הטעם שהוא דטעה ולא חששו על מניעת מצורכי שבת דלא כנראה מדברי הר"ן הנ' וכפרט על השמ"ע דעיקר דבריו הוו מדברי הר"ן ונראה דס"ל דהא בהא תליא דכיון דהם טרודין בהוצאת השבת אם יגמרו בדין ולא יהיו עוסקים בעיון ומיתון כראוי או יבואו לטעות בדין ויזכו לחייב ויחייבו לזכאי ואם ירצו להיו במיתון ועיון אז יבואו לידי מניעת צורכי שבת והם נקטו טעם השוה דעבור הטירדא לא ידקדקו היטב בדבר ויבואו לידי טעות ובכן עפי"ז יתפרשו דברי הר"ן על צד הדחק· אלא דמ"מ לענין דינא דאם קבלו עליהם הבע"ד בין לדין ובין לטעות דכתב הגאון מהרי"ו ז"ל דמותר ויליף לה מדין לילה כ"ל דלא מכרעא וגם השמ"ע יודה בהאי דינא ומשום הכי לא כתבו בהאי דינא והיינו דנ"ל ע"ד שכתבנו דלא דמי קבלת הבע"ד דעלמא להאי דינא דהתם איירי כדעבידי דטעו כגון קבלת ג' הדיוטות דלא גמירי וסבירי כיעויין בש"ע ח"מ סי' ג' וכן קבלת קרוב ושאר פסולין או גם אמרו הדין מפני דהא סברו וקבילו הבע"ד עליהם וכו' מה שאין כן בהדיינים הם גמירי וסבירי ודרכם בכל יום לדון ולהוציא הדין לאמיתו שלא לחייב את הזכאי וכן להפך א"כ כל כה"ג אפילו אם יקבלוהו עליהם הבע"ד בין לדין ובין לטעות ל"מ דעדיין איכא למיחש דירא הדין נוטה לכאן ולכאן ולא יוכלו לפסוק במהרה מחמת טירחא וגם דלא ידעו מה יאמרו וזו היא סיבה שיתעכב הדבר עד שערב וימנעו מצורכי שבת דחייב מדברי קבלה כמ"ש הרמב"ם פה סוף הלכות שבת א"כ מה אהני לן קבלת הבע"ד ואפי' לטעות באופן דנ"ל דגם השמ"ע והסי' יודו דל"ש ובכל גוונא אסור:

עוד יש להסתפק אם דנו ד"מ ביום חמישי ולא נגמר הדין אם יכולים לגמור הדין ביום הששי ולא מכרעא ממאי דקי"ל בדיני ממו' דנין ביום וגומרין בלילה דהתם שאני דאין האיסור משום סיבה אלא דרך גזרה שחורה דאין דנין בלילה וגם איכא רבותא דקרא דבכל עת לומר דנ"ד שרי בלילה משא"כ הכא דהטעם הוא משו' טירחא י"ל דלא שנא דחיישינן שמא יתחדש להם שום טעם חדש ומהאי טעמא אין ראיה ממ"ש הר"ן דלקבל טענות ביום הששי מותר כמו' פו"ד דכיון דלא הוי שם ב"ד כעלמא לא חיישינן וגו' הדבר זה מתברר ממה ששנינו בסנהד' דל"ב ד"מ גומרין וכו' לפיכך אין דנין לא בע"ש וכו' והסוגיא שם דל"ה ע"א אמרי שם מ"ט משום דלא אפשר וכו' עד מ"ש ליכא דאינשי אינשי הילכך וכו' וגם ראיתי להש"מ בשם הרב המאירי הנדפס בסוף ס' תמרא וחיי ז"ל שכתב שם ע"א שאמרו שם ליכא וכו' וז"ל לתרץ שאם נשאו ונתנו בחמישי והסכימו לחובתו בו ביום והלינו הדין בליל ששי הורגין אותו בששי ובנ"כ דבוקי ל"ע ויש חולקין ובן למדת שאע"פי שהריגת ב"ד אינו דוחה שבת גמר דין מיהא היה דוחה אילו וכו' אלא שאין ראוי לענות את דינו· בתלמוד ירוש' אמרו שאסור לדון בע"ש והקשו ממשנה הנו' שיראה משנה זו דוקא בד"נ אבל בד"מ מותר ותירצו כאן להלכה כאן לד"ת כלומר שמן התורה דנין דיני ממונות בע"ש אבל מד"ס אסור מפני כבוד השבת ומכאן חלק מי שחלק שלא להרוג בע"ש המאירי ז"ל ע"ש המתבאר מדבריו דמילתא כדנא הוא שנוי בפלוגתא דרבוו' ז"ל ולדעת המתירין נ"ל דס"ל דהאי מימרא דרב דאסר איירי בתחילת דין גם ראיתי להתוי"ט ז"ל בס' דינא דחיי עשין ל"ח דקי"ד ע"א דכתב דיש ללמוד מהאי סוגייא שב"ד יכול להיות בשב' ועוד למדנו מהאי סוגיא שאם דנוהו בחמישי בשבת והלינו וכו' גומרין את דינו ביום ששי דאל"כ כי היכי דתני דאין דנין בע"ש ליתני דאין דנין בחמישי בשבת דנמצא אתה מענה את דינו אלא ודאי כדקאמינא ושוב כתב וז"ל וכתבתי זה מפני שראיתי חולקין ולא ידעתי טעם ושמא משום דאסו' לדון בע"ש ואין יושבין בע"ש לגמור דינו של זה לסורנו אבל קשה דלפי"ז ליתני ואין דנין בחמישי בשבת כדקאמינא עכ"ל· ולפע"ד י"ל דה"ט דלא קתני במתני' ואין דנין בחמישי משום דבהשתא איירי מד"ת וכמו שאמרו בירוש' הנו' כאן להלכה כאן לד"ת ופירשו המפ' ז"ל דר"ל דהאי מתני' דסנהד' איירי מד"ת ומשו"ה בדיני ממונות מותר לדון בע"ש וכו' והשתא אתי שפיר ג"כ להנהו יש חולקין דס"ל דאין גומרין ד"מ ביום הששי דה"ט דלא קתני במתני' ולא ביום חמישי בשבת וכו' משום דאין האיסור כי אם מדרבנן משום דטרודין בצורכי שבת אבל מן התורה מותר ומתני' דהתם לא קתני ערב שבת אלא דמן התורה אסור כמ"ש שם בסנהד' ועוד ראיה לזה דלא קתני נמי דאין דנין ביום השבת וביום ראשון גמר דין משום דבשבת צריכין למיכתב דברי המזכין ודברי המחייבי' ולא אפשר לעשות כן בשבת וע"כ לומר דמאי דלא קתני לה הוא משום דהא דצריכין למיכתב דברי המזכין והמחייבים אינו אלא מדרבנן ומשו"ה לא תנייה וכמו שכן ראיתי בשיטת שם חיי לרבי' יונה ז"ל שם א"כ כן י"ל לקושיית התוי"ט הנו' וקשה ע"ד דלא נחית לתרץ כן וצ"ע ועיין עוד בתוס' ביצה דל"ו ע"ב ד"ה והא מלוה וכו' כתוי' דבריהם מה שהקשו ע"ד רש"י מהתם מהסוגיא דסנ' מדלא תני דאין דנין וכתבו דו"ל

דניחא

דניחא ליה לש"ס טעמא לאסור מן התורה ולא וכו' מדרבנן ע"ש והיינו כמ"ש לדעת היש חולקין הנז' והנה דשם כתב הכין אידלו בע"א וכן שם בתוס' הנ' ד"ה לגמריה ע"ש מ"מ הנהו יש חולקין שפיר י"ל כפשיטות כמ"ש ובתירוצם הראשון ובדברי רי"ו ז"ל כמ"ש ומה גם דגם התוס' שם בכולה בשו"ר ובהנ' לא כתבו הכוא תירוצא :

אלא כדי לייסב נ"כ אמאי לא נקט הש"ס בהנ' תרי טעמי חד מ"ש בש"ס שם וגם משום דאין דנין והכא אידלו ע"ש משא"כ קושיית התכי"ב הנז' הא ודאי ל"ק כמ"ש ועיין כמ"ש עוד היכ התכי"ב שם בס' אמרה וחיו שם ע"ד התוס' דהנ' וז"ל ואי קשיא עוד היום וכו' פרין דוה הוי נוירה לנזירה ע"ש דלכאורה קשה ע"ד ממ"ש התוס' בכולה דל"ז ע"א משום מקח וממכר ע"ש ויש לייסב כמוכן וע"ע בשיטת רי"ו ז"ל שם ולמה ראתאן עלה חזי הויה להנהון ז"ל בהורים שם סק"ב דכתב בפשיטות דמותר דאם לא כן לא יהיו רשאים לדון ד"כ ביום ה' וכו' ע"ש ולפי מ"ש הוי פלוגתא דרבנן סבוראי בין בד"כ ובין בד"מ דלדעת הרב המאירי ורבותיו מותר ולדעת היש חולקין אסור וכן הוא דעת החולקין שהביא התכי"ב ודעת התו"ק להתיר וכן נוטה דעת התכי"ב שם בס' דיכת דהוי כדבריו שכתבתי לעיל וכיון דהוי ספיקא דרבנן אזלינן לקולא ובפרט שכ"מ מדברי התוס' דלא כתבו דין זה מחודש לא בד"כ ולא בדיני ממונות ועיין בההה"ד ז"ל סי' ר"ז הביא דברי מור"ם ז"ל שם ס"ב לענין אין קובעין זמן כניסן וחסרי וכו' דכתב דיש מקומות שנהגו שאם התחילו לדון קודם נ"ת קבעינן אף בהם והיכא דנהוג ע"ם דס"ת דהלכה הדבר בהנהגה וא"כ גם בכ"ר הכי ס"ל אלא דל"מ דהתם איירי לענין קביעות זימנא :

ולענין חליצה בע"ש הנה הההא"ד ז"ל בסי' רכ"ז נשאל על זה ובתחילת דבריו הביא משם א' מהגדולים שהיה נזהר מלסדר הגט בע"ש משום דע"י דטריד בצרכי שבת שמא לא ידקדק וכו' אלא דאי משום הא אינו אלא זהירות ולא משום דינא מן התלמוד אפילו גט דיש ליזהר בו יותר ובמ"ש כל מי שאינו יודע וכו' וכ"ש בחליצה דלא איזכר בתלמודא אבל נראה די"ל מצד איסורא דכתב וכו' דאסור לדון בע"ש אפי' ד"מ וחליצה נמי דין הוא דלהכי פסולה בלילה ובקרובים וא"ע"ג דבשמ"ק במלוה וכו' מ"מ כתב דעתם כשניכן לדון ד"מ מפני ביטול ת"ת וכו' ואפ' דה"ד לענין ממון אבל לענין חליצה דאיסורא היא ל"ת הני טעמא וה"ה בע"ש וא"ע"ג דמשום הטורח נהגו העולם לשפשר אין נראה לחלק משום זה ע"ש • וכן הוא דעת מהרי"ו מינץ ז"ל בסי' ט"ו ומשמע שם מדבריו אפילו בעת הצורך :

אמנם מרן ז"ל בב"י סס"ע רס"י קס"ע הביא דברי התה"ד שללו וכתב ע"ד שאין לדבר זה עיקר ע"ש ועיין בר"מ שם שהביא מ"ש בשם מהר"י מינץ שם וכ"כ מור"ם שם סי' קס"ט ושכן נוהגין ע"ש ומרן אעפ"י שחלק שם ע"ד ומשמע דטעמיה משום דחליצה הוא סידור דברים ולהשם טעות לא חיישינן ומ"מ השמיט דין זה שם בסי' קס"ט מכל מקום בסדר החליצה שלו סעיף י"א כתב דאין חולצין בלילה ולא בשבת וכו' ולא בע"ש וימים טובים ע"ש והיינו כדברי התה"ד כמ"ש בב"ש שם כנראה דחזר בו וס"ל דאסור כאינך מדלא כתב דין זה בש"ע דרך הוראה ובמ"ש בס' הגט סי' א' נכי גט ועיין נ"כ בהתכי"ב שם ס' קס"ט הנב"י אות כ' ע"ש :

וראיתי עוד לו ז"ל שם בסדר החליצה שלו אות כ"ד שכתב וז"ל יש אומרים שאין חולצין בע"ש וימים טובים וי"א שאין חשש והנהיגן כסברא הראשונה ע"ש ואם כיון על מרן ז"ל הרי חזר בו כמ"ש ואם כיון למ"ש התה"ד שם בסי' וז"ל ואע"ג דמשום הצורך וכו' ע"ש דמשמע קצת דאיירי גם על החליצה מ"מ גם הם לא היקילו אלא בשעת הדחק דוקא ומ"מ נ"ל דאין חולצין בע"ש וימים טובים וכן כתבו רבני האחרונים ז"ל בס' החליצה שלהם עיין שם הלא בספריהם ולפי שתימת דברי מרן שם ומור"ם שם והתכי"ב שם וכל רבנן בתראי דכתבו דין זה בסתם נראה דס"ל דאפילו בעת הצורך והדחק אסור :

ולענין גט בע"ש עיין בהה"ד שם ומרן ז"ל בס' גט שלו בסי' קנ"ד סעיף א' ב' דיש נזהרין מלסדר הגט בע"ש עיין שם נראה דס"ל דהתם לא הוי אלא הוראה בעלמא וליש נזהרין ונראה דש"ע דהחמיר בחליצה טפי מגט משום דגט אינו אלא סידור בעלמא ולא הוי דין וכיעויין בב"י שם סס"י קל"ו ובהרב ח"מ סי' קכ"ג סקי"ג ובהב"ש שם סק"ט ובסדר הגט ס"ד במור"ם שם ובסי' קס"ט סעיף ב' דמהני דוכתי מוכח דגט לא מיקרי דין בחליצה וכך דייקי דברי התה"ד שם בשו"ר וכן בתשו' מהר"י מינץ שם כמוכן גם התכי"ב בסדר הגט שלו ח"ת אות ג' כתב כדברי מרן הנז' ושיים ושכי נהגנן גם בסי' קל"ו הנס"ע אות ז' כתב וז"ל טוב ליזהר שלא ליתן גט בע"ש סדר הגט לפרשב"ם סי' ק"ס ע"ש והו"ל לכותבו במקומו שם בסדר הגט שלו כדרכו כן אמת היה לדעת לע"ד דמאי כ"מ שגט אינו נקרא דין ס"ס דיכיו מרוכין בענין כתיבת הגט ובשמות האיש והאשה והעדים והזולא ובמ"ש בפ"ק דקדושין כל שאינו יודע בטיב גיטין וכו' ובמ"ש התה"ד בתחי' דבריו וכן מרן בריש סדר הגט בסי' קנ"ד ע"ש ואם טעו הי"ל טועה בחומרא דאשת איש שהוא חמור טפי מחליצה שאינו אלא לאו בעלמא דלא קטיה וכו' גם דאותי לב"י ז"ל בפ' מצות חליצה שכתב חלצה בלילה אסיקנא דחליצה בתחילת דין דמייא ואכן תנן ד"מ דנין ביום וגומרין בלילה וחליצה ד"מ שנוכה בתוכחה ע"ש ובמרן בב"י רס"י קס"ט ע"ש והרי גם בגט איכא גביית כתובה והוי דיני ממונות וא"כ למה היקלו בגט לומר דמן הדין מותר בע"ש טפי מחליצה ודוחק לומר דש"ע בצירוף דל"ש לטעות וכ"י :

הנ"ל דגם בגט יש ליזהר ליתן בע"ש וכן כת' מורינו הה"ג מוהרי"ך ז"ל בדע"ט ע"ג דראוי שלא לסדר בע"ש משום שטרידי ולא וכו' ע"ש גם שם דע"ז ע"ג כתב דיש ליזהר ליתן גט בחדש אייר וכו' אם לא בשעת הדחק וכן בע"ש

ע"ש

ע"ש משמע קצת מדבריו דגם בע"ש בשעת הדחק מותר:

גם בהרב הלכות גדולות ז"ל כרך ס"ד ע"ב כתב לפרש דבשעת הדחק ה"ד ע"ש וע"ל בטוב נראה לי דהדיינים אם יכולין לשיות שלא יהיו טרודין בצרכי שבת הם ע"י עלמם קודם סידור הנט או ע"י אחרים בגם מה טוב דאז לא יבואו לטעות דבכל מי ס"ג לדעת הב"ח וסי' ז"ל שם כמ"ש סי' ס' גם כריפי ממונות מותר וכ"ש בסידור הנט וסנס דתפרי"א בס' ברכי יוסף ז"ל שם חלק ע"ד מכל מקום כנט י"ל דמורה דמותר וגם בחלילה דפוי דין סגם דנימא דאפילו בשעת הדחק אסור מ"מ כה"ג נראה דמותר וכן ראיתי להרב כית מושב אחר כס"ס קרית מלך רב ז"ל ח"כ דאחר שכתב דהטעם שאין דנין בע"ש שבת היא מפני שטרודין וכו' וקאי כין לכע"ד וכין לדיינים כתב וז"ל דאם הדיינין אינם טרודין כגון שי"ל אחרים שטרודין בעדם להכין צרכי שבת וכאו הבע"ד לדון לפניהם דנין אבל לקבוע וכו' ולפי"ז יכולין לדון אפילו באיסור והיתר וכן ליתן גט וחליצה בשעת הדחק וכגון זה ליכא מאן דפליג דהא י"ל אחרים שטרודין בעדם דיכולין לדון ועל זה שתבו מזודנא פ"נין אפילו באיסור ע"ש הנה מבואר כמ"ש ובלאו הכי בהאי פלוגתא דהב"ח וסייעתו עם הרב ברכי יוסף ז"ל לדידן הו"ל ספיקא דרבנן:

ונלע"ד דגם לענין ממון אם הדיינין אינן טרוד' ובא רזובן לב"ד ואומר דיש לו תביעת ממון על שמעון ואם ירחה הדין ליום א' יאבד ממונו כגון דיברח או יגיע לשברים וכיוצא בענין שיפסיד ממונו ודעת הדיין נוטה לדבריו דאז יכול הדיין להזמינו לדין בו ביום שיבא לב"ד לדונם ואם יבא חייב שיפרע לו קודם השבת וכ"ש אם יוכל לעכבו עד יום ראשון ואפילו ישיב דבו ביום יום השמי הוא טרוד בצרכי שבת לא ישגיח בו כיון דנראה דיש לו דמאוה בדבר ודבר זה יש ללמוד ממ"ש הר' המרדכי ז"ל שם ר"פ הנזול בתרא ופסקי מהר"ם ז"ל שם בדין ג' לענין אין קובעין זמן בניסן ותשרי ע"ש ובשת"ע סק"ו ובהרב ב"ח ז"ל שם ע"ש דהו"ל שעת הדחק ובמש"ל ובולי עלמא יודו בזה כמ"ש לעיל:

ודענין הוראו' של איסור כר' דאסור כשיודי הדיינין שאז יטעו ויאמרו על איסור מותר וסוא דבר שלא ניתן למחילה ובמ"ש הה"ד שם וכן מהר"ם שם רס"י ה' ובשת"ע ז"ל שם וב"מ קצת מדברי הר"ן בהלכות דסוליך לתת טעם לסתיר ליתא כיום חמישי שהם שהוא דבר של איסור טענת בתולי' וע"ע בספר' שה"ג ובדברי הראשונים בשו' אבל ראיתי לגור"י מינן ז"ל בתשו' סס"י ע"ו רכ"ו ע"כ כאותם הגו' דבתב דאין לפלון בשבת משום דהוי דין ואמרינן בירוש' דאסור לדון בע"ש שבת כתב וז"ל ולא נסתפקא לומר דהלכה לב"ד לא לדיני ממונות ולא לדיני נפשות אלא לדיני הוראות איסור והיתר דמותרים בע"ש מה שכ"ל בתבתי וכו' ע"ש · ספרי דפשיטא ליה דהוראות או"ה מותר והוחק לו' דס"ל לחלק בין הוראות מאורות בקלות ח"כ בין הוראה שזיכן שייכו' לשבת לשייכות וכ"ו

ודענין הומנה לחלילה כתב מר"ן ז"ל בא"ה"ע רס"י רס"ע בבית יוסף בשם השפ"ד סי' רכ"א שזה בחליצה כיום דפסין אין קובעין מקום כיום בשבת משום דמפוי בנונה ואתקן אלא מע"ש קובעין וכתב ע"ד דמה שכתב דמפוי וכו' אין לו טעם ובב"ח ז"ל שם סייע דבריו ממ"ש בשבת דמ"כ דאין נותנין כלי תחת הנר וכמ"ש רש"י שם ע"ש ומ"מ יש לדחות דהתם שאני דמשום איסור מבטל כלי מהיכנו וכו' כמ"ש רש"י שם משא"כ הכא דל"ש לומר דבר זה שאם ירלה ליסכ שם מבטלת הקביעות עד שבא החליצה בם או אחרים מותר ודוחק לומר משום דהם הירע דנתבטל איתו קביעות כגון שנפל עליו כנדר שעליו וכיוצא צריך לקבוע מחדש מקום אחר משו"ה חשיב ליה כבונה ועיין בספרי"כ שם בנכ"י אות י"ד ועיין בכ"ג סי' קס"ט בסדר החליצה סוף ס"ק ט"ו ע"ש ועיין בד"מ שם טעם אחר ובתב החבי"ב ז"ל שם אות ט"ז דצריך מע"ש קודם ברכו דס"ל ז"ל בתשו' סי' ז' וכו' ע"ש · ונראה דוס הוי לשנסב אשכנו אמנם לדידן הוי עד שעת אמירת מזמור שיר ליום השבת וכמ"ש מרן בש"ע א"ח סוף סי' רס"א ובספמג"א ז"ל שם סק"נ ע"ש וכו"ל להחבי"ב ז"ל לבאר דבר זה:

ואם יכול להזמין בשבת לדין שיבא למחר אחב' מסוגיית קמא דקי"נ ע"א מפסוה דר"נ מאמר לה יהבינא זימנא לא לבני כלה בכלא וכו' וע"ש בפירש"י ז"ל דמותר וכ"כ הרב בית מושב ז"ל שם ול"ק מוס למ"ש מהר"ם ז"ל שם בדין חליצה דה"ט דאינו יכול לעשות הזמנה בשבת משו' דאין שבת מכין לחול ע"ש די"ל כמוכן וע"ע בא"ח סי' ש"ו ס"ו ושם בסי' ש"ו ס"ז ע"ש ומ"ת מאחר דס"ד לבאים מחוץ לעיר ביום השבי וסולכים ביום הראשון ועיין בש"ע שם ס"ב כמובן:

ודענין לקבל טענות בשבת מפשט דברי התוס' והרא"ש בסוגיין נראה דמותר כמ"ש דבריהם לעיל וכ"מ מדברי הריטב"א ז"ל בתוס"ע סי' ס"ד ע"ש אבל ראיתי להרב שה"ג ז"ל בפ' ז"ב דהבית דבריהם וסקשה ע"ד דהיי איכא למיחש שמא יכתוב וציר דהרי איכא משום שמלוא חפצך ודבר דבר וע"כ הוי דבר אסור ושכח זה כתב דכ"ל דגם התוס' לא התירו אלא לקבל בשבת לא לסדר הטענות ובדוחק יש לפרש דברי הרא"ש והטור כן דמ"ש ודבר זה יכול לעשות בשבת לא קאי אסידור טענות דלעיל רק קאי אטענת בתולים וכו' ע"ש והא ק"ל על הט"ו ז"ל בח"מ ריש סי' ה' שכתב בפשיטות עמ"ש בש"ע שם אין דנין בשבת וז"ל כתב בתוס' סי' ס"ד דמי שי"ל עסק מקבן שלשם ותסדר טענותיו לפניהם וזה יכול לעשות אפילו בשבת עכ"ל דליך לא זכר סד דברי הרב שה"ג שלנו דאסר לכ"ע ול"י ודברי השה"ג שלנו הביאם המג"א בסי' של"ט סק"ג והרב א"ים רבה וסאר רבני האחרונים ועיין בסמ"כ ז"ל ובדברי השה"ג שלנו בכונת דברי הרא"ש כן מתבאר מדבריו בסו' בתוספי הרא"ש שכתב וז"ל ותם שאנו נוהגין אף בשבי משום דאפילו בשאר ימי השבוע אין לנו ב"ד קבועין ואם י"ל טענת בתולים יכול לקבול בשבת במו בשאר ימי השבוע וכו' ע"ש שנם

שריק

שייך לכתוב לקבל דמשמע דוקא לקבל וכדקנסו התוס' והיינו כמ"ש הסמ"ג ודלא כהט"ז · הן אמת שראיתי להפני"כ ז"ל בחה"ע סי' ש"ר אות ו' בכנה"ט כתב ע"ד הריב"ש שכתב אם זה יכול לעשותו אפילו בשבת וז"ל נראה דס"ל דלא הוי בכלל מ"ש אין דנין בשבת אבל הנמ"י פ"י מס' אישות כתבו דהוי בכלל ש"י בהגהותיו ובהס"ג פרק ז"כ וכו' ע"ש משמע מדברי הש"י דהבין מדברי הריב"ש שהם דברי הרא"ש דמ"ש וזה יכול וכו' איירי אפילו על קיבול הטענות וכמו דכ"ת מה"ש הרב החכי"כ ע"ד דבשלטי הגבורים פרק וכו' ע"ש כמובן ואתייא כהרב ט"ז ומ"מ לא הו"ל לכתוב כן בפשיטות וכמ"ש וצ"ע :

ודע שוית להחכי"כ בח"מ שם רש"י ה' כהנ"הט אות א' עמ"ש הריב"ה שם אבל חכמים אסרו לדון בשבת שכתב וז"ל וה"ה לסדר טענו' ולא שיתירו בשבת אלא לקבול שה"ג פרק ז"כ ואין נראה כן מדברי הר"ן ז"ל כריש כתובות ע"ש פשט דבריו משמע דר"ל דהר"ן מתיר גם קבול הטענות ולפי"ז אין דבריו מובנים אללי דהרי הר"ן שם דהתיר כן אינו אלא בע"ש אבל בשבת נראה דאסר וכמו שכ"ת להדייא מת"ש בתחילת דבריו ח"ל ולבעול בליל שבת וכו' משום איקרורי דעתא ע"ש גם בסו"ד אבל בשפי לא ישא וכו' ע"ש ואם ס"ל דקבול מותר בשבת אמאי לא ישא בליל שבת אלא ודאי ס"ל דאסור וע"כ נטיתי דעתי לומר דכונת החכי"כ לומר דמדברי הר"ן נראה דגם קבול אסור והיינו מדלא היתיר לבעול בליל שבת אלא דגם זו ל"מ לע"ד די"ל דהר"ן איירי אדברי הש"ס דסוגיין דקאמר דבזמן שב"ד יושבין בכל יום אשה נשאת בכל יום אמא הוא דקאמר הר"ן דבשבת לא ישא דכיון דקביעים בכל יום ובשבת אינן קבועים אי בעי למיכנף שלשה ב"א לקבול בפניהם אין שומעין לו וכמו שכ"ת מתחילת דברי הרא"ש שכתב כדברי הר"ן וכיעויין בדברי החכי"ב גופיה בס' דיבא דקיי עשין דכ"ם ע"ד ע"ש ומ"ש הרא"ש בסו"ד דיכול לכנוף היינו בזמנו ובעירו גבולא וכמו שכ"ת מדבריו שכתב וז"ל וכן כמי לכנוס בשני וכו' דאין ב"ד קבועים בשבת ומה שנהגו עתה לכנוס בשני הייכו משום דאף בכל ימי השבוע וכו' ומי שיש לו עסק מכניף וכו' ע"ש וכי האי גוונא איירי הסמ"ג שם והגם שהר"ן כתב הט"ז וז"ל ולפיכך יש לתמוה ע"מ שמכו עכשיו ליסא בשני וכו' ע"ש ל"מ די"ל דבאתרים דהר"ן היו ב"ד קבועים בכל יום ולא במנהג מקומו של הרא"ש ובכן לא הוה שם כינוף כת"ש ואיבא משום איקרורי דעתא ומשו"ה הוצרך לתת טעם אחר ולא רחוק הדבר לומר כן יען כבר ידוע דהרא"ש היה מקומו מערי אשכנז והר"ן מערי פ'ראנקיאה בעיר גירונדא כאופן דלפי מ"ש גם הר"ן יודה לדינו של תוס' והרא"ש היכא דאפשר דמצי מכניף דכן המנהג גם כחול משום דגו"כ הוי דבר של מצוה דשרי בשבת וכמ"ש :

ודע שוית להרב כ"מ אפר הס' קרית מל"ר ז"ל שם די"כ דבתב וז"ל אם יכול לסדר הטענות בשבת בב"ד היה נראה לע"ד דאינו יכול ומדברי הסה"ג נראה דס"ל דיכול שהרי כ' כריש

כתובות וז"ל וכן לכנוס וכו' ודברי הרא"ש שללו כ"י דהרי אמרו אין דנין דאפשר דיבא לבוא' ושמא י"ל כיון דהאידנא אין רגילין לכתוב ל"ש למיגזר וכמ"ש התוס' וכו' ועיין להסמ"ג שם כריש כתובות שהביא לשון הרא"ש ז"ל הנז' ולא חלק עמו וכר' מזה הלשון דס"ל נמי כדברי הרא"ש ע"ש ולע"ד דבריו ק"ט שהרי הסמ"ג שם כהנ' ע"ד הרא"ש דסוגיין קאי דתמה ע"ד דהיאך מותר אי משום שמא יכתוב ואי משום ממלוה שפלך והשא מסיק דלא היתיר הרא"ש אלא קבול לחוד ולא קבלת הטענות וא"כ מאי ק"ל ע"ד ואם כוונתו ליישב קושיית הסמ"ג ע"ד הרא"ש בענין אחר וכמ"ש הט"ז לא הו"ל לכתוב בנוסח זה וגם מ"ש בסו"ד ועיין להסמ"ג שם ריש כתובות וכו' ע"ש ל"מ לפי מ"ש הסמ"ג שם בפו"כ כונת דברי הרא"ש וכמ"ש :

גם מ"ש ושמא י"ל כיון דהאידנא אין רגילין וכו ע"ש לפי"ר אלא זו היא שקשה כלפי לייא ע"ד הרב הסמ"ג דהקשה ע"ד דהא איכא למיחש שמא יכתוב דמאי קושיא דהא הרא"ש איירי בהאי דיבא ויחר מזה קשה דנראה דגם בזמן המשנה והש"ס נראה דלא היו רגילים לכתוב הטענות כמתבאר ממתני' וש"ס דהנ' דכ"ט ודל"ו ע"ב וגם רש"י ז"ל במס' יו"ט דל"ז ע"א ד"ה שמא יכתוב כתב פס"ד לדיינין ע"ש וכ"מ מדברי מהר"ם מלובלין ז"ל ע"ד התוס' דהנ' דל"ם ע"א כד"ה לינאריס ע"ש · וא"כ ק"ט על הסה"ג וכמ"ש וע"כ צ"ל לומר בעד הסמ"ג דר"ל דהגם דלא היו רגילין בכך כמ"ש מ"מ כי אולי הבע"ד ואומרים הטענות כדי לגמור הדין ביום ראשון או שני חיישינן מתוך זה שלא יגמרו הדין שמא יבואו הדיינים לכתוב הטענות או כולם או א' מהם שם או בביתם כדי לשית הטענות כתובים לפניהם בעת שיהיו יושבין לדון זה בשבוע הבאה ומשו"ה הוק"ל ע"ד הרא"ש כמ"ש :

אלא דמ"מ תירוץ הרב כ"מ ז"ל הנז' ניתן ליאמר בעד הרא"ש דכיון דלא רגילי עכשיו לכתוב הטענות לא חיישינן למ"ש ומ"מ לפי מ"ש גם לזמן המשנה והש"ס לא הו"ל לחשוש לשמא יכתוב ואילו הם בש"ס במס' יו"ט אמרו ובולשו טעמא שמא יכתוב וי"ל דשני תירוצים בדבר כמובן :

אמנם זה שתירץ הרב הנז' יתיישב לקושיית הסמ"ג דהקשה שמא יכתוב אמנם לקו' אחרת דכתיב ממלוה שפלך לא תירץ וע"כ צ"ל דלקבל טענות בשבת יש להתיר כמ"ש הסמ"ג שניבא דכ"ע וכ"ת מדברי הנמ"י הנז' ומדברי הרש"י ז"ל ל"מ ספק מזה :

אמנם לענין קיבול על טענת בתולים דהוי דבר מצוה מותר כמ"ש לעיל וכ"ת כדברי המג"א והרב אליה רבה והכה"ט ז"ל שם רס"י של"ט וע"ש בשכנ"ב ובס' או"ח לשנ אן בח"מ שם בתומים סק"ב ועיין להרב בית יאודה ז"ל א"ח סי' כ"ט ע"ש :

ודענין נשואין בשבת ויו"ט תנן במס' יו"ט דל"ו ע"ב דכל שחייבין עליו משום שבות וכו' חייבין עליו ביו"ט ואלו הן משום שבות לא

לא עולין וכו' ואלו הן משום רשות לא דנין ולא מקדשין ולא חולצין ולא מיבמין וכו' ובגמ' שם פריך לא דנין והא מצוה קא עביד נ"ל דאיכא דעדיף מיניה וכה"ג פריך הגמרא ומשני ע"ש. ואמרו שם אחר זה וכולהו טעמא שמא יכתוב וע"ש בפירש"י ז"ל. ובתוס' ז"ל שם ד"ה והא מצוה קא עביד כתבו וז"ל פי' הקונטרס והו"ל למשהינהו וכו' ולפי"ז יכול להיות דגם כדליכא דעדיף מיניה אסור וכן פירש גבי נמי לא מקדשין וכו' וקשה דאמר פרק ד"מ דלר"מ לפיכך אין דנין לה כעכו"ם וכו' דהיכי ליעביד לידייניה במעלי שבתא וליקטליה בשבת אין רציחה דוחה שבת ולא משני משום דאין דנין משמע התם דהשתא וכו' דנין וי"ל דניחא ליה להש"ס למימר טעמא לאסור מן התורה ולא לאסור אלא מדרבנן ור"ת פירש דהא מצוה קא עביד ואמאי גזרו וכו' וקשה דבפ"ק דיומא וכו' עלה ודפו י"ל כפירוש הקו' ול"ק מסוגיא דסנהד' דשם קאמר הכא טעמא שמא יכתוב וכיון דישנו וכו' ע"ש:

והנה התוס' שם בסנהדרין דל"ה ע"א ד"ה לינמריה לדיני בשבתא כתבו וז"ל וא"ת דתנן בפרק משילין אלו וכו' לא דנין ה"ד דיני ממונות גזירה שמא יכתוב אבל ד"נ אין לאסור משעה זה שכבר כתבו מאתמול וכו' ע"ש נראה דקושייתם הוי ע"פ שאמרו שם בש"ס בקושיא השנייה לידייניה בעי"ש ולינמריה בשבתא וליקטליה בשבתא אין רציחה דוחה שבת ולא קאי דבריהם התוס' הך דפריך שם ולינמריה לדיניה בשבתא וכמו שכ"מ ממה שהפסיקו בדיבור שלאחר זה אין רציחה דוחה שבת וכו' וכמובן:

ומשום דמשמע להו מפרש"י דהתם הוא העיקר משו"ה הוצרכו שם בסנ' להוא תירוצא דאפילו לפי סברת ר"ת כלפ"ה א"ש כיון דס"ל דבליכא עדיף מיניה שפיר יכול לדון ומסקנא בסנהדרין ליכא דעדיף מינייהו כדמוכח שם במס' כולה דמההיא סוגייא דסנ' הקשו לפרש"י והוצרכו לשנויי בא"ש שם בסנהד' וגם דשם במס' ביצה תירצו בגוף תירוצא אחרונא די"ל דניחא ליה להש"ס למימר טעמא לאסור מן התורה וכו' ע"ש והתם בסנהד' ניחא להו טפי בההוא תירוצא דתירצו שם משום דהוא תירוץ דסברא וגם דא"ש ג"כ למה שלא אמר הש"ס דתרווייהו משום דלא צריך להאי תירוצא וכמ"ש. וכ"מ מדברי הרב תוס' יו"ט ז"ל שם בפ"ד ממס' סנהד' משנה ב' ד"ה לפיכך שהביא דברי הרב הנז' ז"ל מ"ש שם וכתב ע"ד וז"ל כך מפורש בגמ' והא דלא אמרינן דלא לינמר דינו בשבת משום שאין דנין בשבת כדתנן וכו' תירצו התוס' דדוקא דיני ממונות וכו' ע"כ. והנ"י תירץ דהא דלא תבערו עדיפא ליה דאסור מדאורייתא ע"ש:

הנה מבואר שהכין כונת התוס' כמ"ש כמובן וכ"מ מדברי הרמ"ז ז"ל שם אמנם חזי הוית להשו"ל ז"ל שם שכתב ע"ד התוס' יום טוב הנז' שכתב והנ"י תירץ וכו' וז"ל נראה לע"ד שלא איתפשיטא לתוס' תירוצא דנ"י אבל קושייתם היא אמאי דמקשי א"כ בגמ' ולינמריה לדיניה בשבתא וליקטליה בחד בשבתא דהכא ל"ש תירוץ הנ"י

ולכך תירצו דשפיר בד"מ והרמ"ז ז"ל כתב בד"א עיין עליו ודוק בדברי התוס' שכתבו ולינמריה לדיניה בשבתא ואי כונת קושייתם וכו' לא הוזכר תיבת לדיניה אלא והאי וכו' ע"ש:

ואחרי המחי"ר דבריו ל"ז לפנינה שפירי התו' שם בכולה הוק"ל על פרש"י משום קושיא השנייה דהתם בסנ' דהו"ל לומר משום דאין דנין והאי לזה די"ל דניחא ליה לש"ס וכו' בתירוץ הנ"י הנו' שדי דחשיבו לה כחדא' להסיא קושיא ועכ"ל דהיינו טעמא משום דטפי הו"ל לומר ה"ט דאין דנין בעש"ק כדי לאשמועינן דינא דאפילו בלא עדיפי מינייהו אין דנין כפרש"י והא תירצו דלא ניחא ליה אלא לומר טעמא דאסור מדאורייתא והוא תירצו כמו שתירצו שם בסנהדרין וא"כ שפיר י"ל דהתוס' שם בסנהד' אקושייתא השנייה קיימי ולא אקו' הרביעית וממה שהפסיקו בסבריהם תיבת לדיניה ל"מ דהא' דכך היו גורסים בש"ס שם:

וכן ראיתי להרמ"ז ז"ל שם דברים כן וכבר כתבתי ג"כ ראייה לדברי מדברי התוס' שם לאחר זה וא"כ שפיר כתב הרב תוס' יו"ט שם ע"ד התוס' והנ"י תירץ וכו' ע"ש וכי האי גוונא י"ל ע"ד הרמ"ז ז"ל שכתב שם וז"ל והא דחשוב דאיפשיטא לתוס' וכו' ומשו"ה הקשו דיבורם ע"מ דמקשינן לינמריה לדיני בשבתא וכו' ע"ש שהרי הגם במס' יו"ט שכיוונו גם תירוצא דה"ה שם בסנהד' דמשני אין רציחה וכו' ע"ש אלא י"ל דבריו על צד הדחק כמובן. כתב ע"ד השו"ל ז"ל קשה כמ"ש ול"ו:

וחזי הוית להשע"ה ז"ל בפכ"ג מס' שבת סי"ד דכ"כ ע"א שכתב בזה וז"ל ולדעתי יש ראייה מפ' אלו מגלחין די"ח ע"ב אמר שמואל מותר לארס אשה בחוה"מ וכו' ושאית קשה דאמאי לא סייעינן ליה ממתני' דפ' אין משילין דמדקתני אין מקדשין ביום טוב מכלל דבחוה"מ מותר וכו' ולדעת ר"ת שכתבו התוס' דבדליכא ליה וכו' י"ל דמשו"ה לא סייעינן וכו' ותו קשה דאף לדעת ר"ת קשה דאין נושאין וכו' משום דאין מערבין וכו' וא"כ אם איתא דאף באירוסין שייך טעמא דאין מערבין וכו' א"כ היכי קתני לה מתני' בהדי הנך דאסרי משום שבות ואפשר לומר דמתני' ליכא וכו' למיסרי אפילו במחזיר גרושתו וכו' ואי ק"ל חלוקה ולא מייבמין וכו' אפילו לעשות בה מאמר וכו' וא"כ בשקדשה מכ"ע וכו' אא"ד:

הנה מ"ש דמאי דקתני ולא מיבמין אתיא דאפילו לעשות בה מאמר וכו' הוא דוחק דסתמא דהאי לישנא יבום של ביאה במשמעות לשון זה בכל דוכתא וכמו שכ"מ מדברי רש"י שם בש"ס ע"ש גם מ"ש בסו"ד א"כ בשקדשה מבע"י וכו' ע"ש דבריו בזה סתומים ולא זכיתי להבין דבריו כעת כמובן. כי ע"כ נלע"ד ליישב הכל ולומר דה"ט דתני שם במתני' דמס' יו"ט גבי אלו הן משום רשות לא דנין וכו' ולא מקדשין ולא חולצין ולא מייבמין דהנך תלתא דיני בתראי אפילו בחוה"מ אסירי כדתנן שם במ"ק משו' דבכר עסיק בהכא לבאר שדברים האסורים ביו"ט משום שבות כגון לא עולין באילן והינך וגם אלו הן

משום

משום מצוה לא מקדשין ואיך וגם הולך ללמוד דבר שהוא רשות כגון אין דנין וה"ט שמא יכתוב הני נמי אין מקדשין והיכי לאשמועינן דגם בכהו נמי איכא למיגזר בהו שמא יכתוב והנה דבשבתו אפילו בחוה"מ אסרו משום דאין מערבין וכו' מ"מ דגם בשבת אסור מה"ט שמא יכתוב וכמו דתנינן שם במתני' דיו"ט בסיפא כל אלו ביו"ט אמרו ק"ו לשבת וכיון דהכשר דתני שם דאין מקדשין ולא חולצין וכו' כ"מ גם כן לענין שבת דאפילו דל"ה ביה טעם דאין מערבין וכו' מ"מ שייך ביה טעמא שמא יכתוב משו"ה פריך להו בתנא שם הכשר דיני כשרי אין דנין כדי שנדע ג"כ לשבת הגם דעיקר המשנה היא היתה ליום טוב מ"מ כיון דמה"ט שייך ג"כ לענין שבת תני להו ג"כ להשנו דיני הגם דבלא"ה גם ביו"ט מטעם אחר דהיינו מטעם אין מערבין וכו' אסורים ולזה דייק בסיפא דהסיפא מתני' דתני כל אלו ביו"ט ק"ו בשבת כל דייקא כמ"ש ועיין בהרב תוס' יו"ט שם וכהרב הו"ע וכהפר"ח ז"ל שם בנימוקיו ע"ש וגם לפי"ד א"ש תירוצינו הנז' כמובן ויקר מזה ראיתי מ"ש הש"ל ז"ל בפירושו על הסמ"ג סוף הלכות יו"ט ד"ה הכל מודים ע"ש דלפ"ד א"ש ביותר שאת ע"ש וכיוצ"ש:

גם אם נאמר דחיוב שמחת חוה"מ הוי מד"ת וגם אין מערבין וכו' כ"כ התוס' במ"ק ד"ח ע"ב וכמבו' לקמן דמ"ז ע"א יש ליישב קושית השע"ה הנז' ע"ד רש"י ד"ל דל"מ מהסיפא מתני' דמס' יו"ט דתני אין מקדשין דבחוה"מ מותר די"ל דהגם דבחוה"מ אסור אינו אלא מטעמא דאין מערבין וכו' דאיסורו הוי מד"ת והיא מתניתין דמס' יו"ט אשמועי' דגם מדרבנן אסור דחמיר גזרתייהו טפי מד"ת וכמ"ש בעירובין דכ"א ע"ב דרש רבא מ"ד בני הזהר וכו' בני הזהר בד"ס יותר מד"ת שדברי תורה יש בהם עשה ול"ת ודברי סופרים כל העובר וכו' ח"מ ע"ש וכן אמרו בברכות דף ד' ע"ש ועיין בהרמב"ם פ"ט מה' יו"ט הלכה כ"ב ובהרב החינוך מצוה תנ"ה ובמרן הב"י סי' תקמ"ו ובהמג"א שם ובהרב ברכי יוסף שם אות ב' ובהחבי"ב ח"מ שם סי' ב' הגב"י אות ד' ובהמג"א סי' תק"ח סק"ו ורש סי' תק"ל ובהרב ארעא דרבנן סי' ס"ב ובסי' מ"ק די"ד ע"ב ובתשו' הרשב"א ז"ל ח"ד סי' רנ"א ובהסמ"ג ז"ל סוף הלכות יו"ט ושם במ"ק די"ד ע"א גבי אבל אם נושא ברגל ובתוס' והרא"ש והריטב"א ז"ל שם ולפי שאין הספרים עמי בדחוי לא עמדתי בד"ז ועיין במ"ש לקמן ד' ה' ע"ב ותנא דבי מנשה משרכין על התינוקת וכו' ובהש"ס כולה שם דל"ז ובמ"ש לקמן בס"ד:

ותני הוית למהרי"א בס' שמש ועקב בקונ' ארעא דרבנן באות אלף סי' ד' גבי דין אין שבות במקדש שהקשה ע"ד התוס' בסנהד' שם דל"ה דכתבו עמ"ש שם לדיינוהו במעלי שבתא ולקטליה בשבת אין דליחה וכו' דהקשו דתיפוק ליה דאין דנין בשבת ע"ש דמאי קושיא הא בב"ד הגדול עסקינן דזריזין הם ואין שבות במקדש ב"ד והביא ראיה ממ"ש הרמב"ם ז"ל בה' שופר פ"ב דכתב דלמה תוקעין בשבת בפני ב"ד מפני שב"ד זריזים הם ולא יבואו התוקעים להעביר השופר בפניהם ברשות הרבים שב"ד מזהירים את העם ומודיעין אותם וע"ז כתב לתרץ דשמא י"ל דכיון דאין דלוקה ד"ה מדאורייתא גזרו דאין דנין כלל אטו דליחה דאורייתא ע"ש ואחרי המס"ד האי תירוצא לא כ"ל לע"ד שהרי התם בש"ס במס' יו"ט קאמר גזירה שמא יכתוב והרי לרש"י שם מתני' איירי אפילו דאיכא דעדיף מיניה דהיינו מומחין וסמוכין ואפ"ה קאמר בש"ס דלא הוי טעמא אלא משום שמא יכתוב ודברי התוס' דהתם בסנהד' נראה דאתו אליבא דרש"י דאילו לר"ת בלאו הכי א"ש כיון דה"ל דבעדיף מיניה מותר והתם במס' סנהדרין איירי בסנהד' הדנין ד"כ דליכא דעדיף מינייהו וכמו שכ"מ בדברי התוס' במס' יו"ט שם דל"ו ע"ב ד"ה והא דמשה הוק"ל לפרש"י מה שא"כ לר"ת אתי שפיר להו וגם שם בתר הכי דתירצו בהאי תירוצא דמס' סנהד' אינו אלא לפרש"י דוקא כמ"ש שם להדיא ואו דגם לר"ה בש"ס לא משכחינן ה"ט דכת' הרב כי הם גזירה שמא יכתוב לחוד וע"ק דלפי תירוצו של הרב הנז' ז"ל דכתב דה"ט דאין דנין אפילו בסנהד' שהם ב"ד זריזין הם אפ"ה גזרו דאין דנין כלל אטו דליחה ומשו"ה לא ניחא להו להתוספות שם בסנהד' לומר דה"ט דל"ק שם בש"ס השתא טעמא דאין דנין משום דב"ד זריזין הם כיון דאפי' בשהם ב"ד מומחים וסמוכים גזרו אטו דליחה א"כ ה"נ דבכך היה יודע דאין דליחה דוחה שבת ויו"ט אם כן קשה האי דקאמר בש"ס לדיינוהו במעלי שבתא ולגמרוהו בשבתא וליקטליה בשבתא הא בכך ידע לה הוא דינא דאין דליחה דוחה שבת כמ"ש ואם כן תו מאי דקאמר לדיינוהו וכו' ואי משום דהו"ל אין דנין בשבת ל"מ דכיון דע"כ נו' דה"ט דאין דנין משום דאין דליחה א"כ טפי ניחא ליה הוה טעמא דאין דליחה וכו' דהוא העיקר דהוא המלמד ולא המלמד באופן דהאי תירוצא ל"י לע"ד וע"כ נראה לע"ד לעיקר קושייתו די"ל דע"כ לא כתב הרמב"ם דב"ד זריזים הם אלא דוקא בהא דשופר דלא הוי אלא פעם אחת בשנה וגם בשחל בשבת דוקא משא"כ בהאי דמס' סנהדרין דאיירי בענין דרגילי בכל יום למכתב טענתא או לכתוב פס"ד איש פ' אתה זכאי איש וכו' בכה"ג ה"ל לו' דאפילו בב"ד חיישינן לשמא יכתוב כיון דהכי רגילי בכל השנה ומשו"ה הוק"ל כן ותירצו ע"ש וכה"ג תירצו התוס' בריש פסחים דכתבו דה"ט דהחמירו חכמים גבי בדיקת חמץ טפי משאר איסורים משום דחמץ מותר בכל השנה ולא נאסר אלא בפסח ולכ"ד מיניה ול"ד לבשר בחלב וערלה וכו' שאיסורם איסור עולם וכו' ע"ש בכ"ל ועיין בהרב מג"א ז"ל סי' של"ט סק"י דהביא פלוגתא בכתיבת דקה שאנו נותנין שטרי הדיוטות דלדעת הגמ"י ז"ל סו' פ"ז מה' שבת אינו חשוב כתב וכו' ע"ש ולפי סברא זו יש לדעת אם מותר לדון ולקרות בשבת כיון דאפי' עביד אינו אלא שבות בעלמא וכמו דמשמע מתו' מ"ק דל"ו ע"ב ועיין עוד שם בהמג"א ובסי' שע"ר סק"ג ובתוס' מ"ק דל"ז ד"ה משום עי"ש ובתשו' הרב זרע"א ז"ל בריש הלכות כוח והאי פלו' דרש"י ור"ת הובא בהריב"ה וש"ע סי' של"ט ופסקו לחומרא וכתבו הראשונים שכתב ר"ת בתשו'

שגם

הנה הוא לא הזכיר אלא בטעם הדחק ע"ש והוא בתשו' שבספר היתר שלו הג"מ סי' הרכ"א דע"ד ע"ד ע"ש ובתשו' הגאונים ז"ל שבס' נה"ר סי' רכ"ד ע"ש ועיין במוהרש"א בס' שפ"י בדקב"ג ע"כ פ"ה להכריע דעת רש"י מהסוגיא דת"ק ע"ש וכמ"ש הרב יד"א ז"ל בסי' של"ט בריש הנב"י דכתב דלדעת ר"ת י"ל דה"ל דהסוגיא ברייתא דקתני דנין ר"ה מיירי בב"ד של כ"ג ומיירי כמו במועד דוקא וכו' ע"ש שלכאורה לע"ד לא זכיתי להבין דבריו דגר' דגם הוא ב"ד חשוב לא עדיף מיניה כמתבאר מד"ה התוס' שם בכולה דל"ו ע"ב ומדברי הראשונים שם ע"ש:

ויען אמר אלי בני עק"ש בעת שהדפסה ס"ס התה"ם והכולל כמוה"ר **בכור רפא יעקב ארדיט** הי"ו שיש לו כתוב בפרט זה ע"כ אמרתי להגיה את דבריו פה וז"ל כתב הרמב"ם ז"ל פכ"ב מה' שבת הי"ד וז"ל אין דנין בשבת ולא מקדישין וכו' גזירה שמא יכתוב וכו' עכ"ל ודבריו הם בש"ס מס' יו"ט דל"ו במשנה וגמ' שם ע"ש ופירש"י ז"ל ד"ה ובא תלוש קא עביד וז"ל ואמאי קרי ליה רשות ומשני דאיכא דעדיף מיניה וכן פי' נמי מ"ש בש"ס שם אמאי דתנן ואין מקדישין ע"ש · והתוס' שם הביאו דבריו ונתנו דמשמע מדבריו דבכל ענין אסור אפילו וכו' וכתבו ע"ד דקשה ממ"ש בש"ס בפ' אחד דיני ד"מ דל"ד ע"א במתני' דתני התם לפיכך אין דנין לא בע"ש וכו' דהיכי ליעביד לדיוניה בתעלי שבתא · ולגמריה בשבת וליקטליה בשבת אין רציחה דוחה שבת ולא מפני מבוה דאין דנין ותירצו דניחא ליה לש"ס לאוקמה טעמא לאסור מן התורה ועוד הי' קושיא אחריתא דבגמר דין ל"ש לחששא דשמא יכתוב שהרי כתבו מתחלה דברי המזכין ודברי המחייבין וכו' ע"ש:

וראיתי למהרי"א ז"ל בס' ארעא דרבנן אות אלף בדין אין שבות במקדש שהביא דברי הרמב"ם ז"ל בה' שופר פ"ב הלכה ח' שכתב וז"ל כשגזרו שלא לתקוע בשבת לא גזרו אלא במקום שאין שם ב"ד אבל בזמן שהיה בהמ"ק קיים והיה ב"ד הגדול בירושלים הכל היו תוקעין · בירוש' בשבת כ"ז שב"ד יושבין וכו' ובזמן הזה שנחרב בהמ"ק כל מקום שיש בו ב"ד קבוע והוא שיהיה סמוך בא"י וקדשו את החדש הם ב"ד הגדול תוקעין הכל חוץ לב"ד אין תוקעין וכו' ולמה תוקעין בפני ב"ד מפני שב"ד זריזין הם ולא יבואו התוקעין להעביר השופר בהכניסה לרשות הרבים עכ"ל וכתב את"ז דלפי זה קשה מ"ט גזרו דאין דנין בשבת ויו"ט שמא יכתוב הלא ב"ד זריזין הם ואין שבות במקום ב"ד ולזה י"ל שלא אמרו ב"ד זריזין הם אלא בב"ד הגדול שמקדשין את החדש ומתני' דתני אין דנין איירי בב"ד של הדיוטות א"כ קשה על התוס' שהקשו מהסוגיא דסנהד' דאפ' דטעם דאין רציחה דוחה שבת ותיפוק ליה דאין דנין ומאי קושיא הא בב"ד הגדול עסקינן דזריזין הם ואין שבות במקום ב"ד וע"כ לומר דס"ל להתוס' דהא אין דנין איירי בכל ב"ד וקשה הלא ב"ד זריזין הם ולמה גזרו ושמא י"ל דכיון דאין רציחה דוחה שבת מדאורייתא גזרו שאין דנין כלל אטו דליהוי דאורייתא ול"ע עכ"ל · וראיתי להרב נר מצוה ז"ל פ"ב בהא דאין שבות במקדש דח"י ע"ד שהקשה ע"ד וכה אמר מר דאמר דמר ניהו גופיה הוא אמר דמ"ש הכי שופר ב"ד זריזין הם היינו אלא בב"ד הגדול שמקדשין בו את החדש ומתני' דבילה איירי בשאר ב"ד ואיהו עסיק למתני' דבילה דהא דאין דנין איירי בכל בית דין א"כ מאי מקשה ע"ד מהסוגיא דב"ד זריזים הם הא אמר מר דלא אמרי' בד"ז אלא בב"ד הגדול שבירוש' ומ"ש התוס' דאין דנין היינו בשאר ב"ד שהם נ"כ היו דנין ר"ה בכל עיר ועיר כדתנן בריש פ"ק דסנהד' וכו' וב"ד הגדול היינו הסנהדרי גדולה שהם ע"א והיו יושבין ודנין בלשכת הגזית והם היו המקדשין את החדש כמ"ש הר"מ פ"ה ופ"ד מה' סנהד' ופ"ד מה' קד"ה והיינו נמי מ"ש הכא גבי שופר דאין תוקעין בשבת אלא ב"ד הגדול שקדשו את החדש דהיינו הסנהדרי גדולה מפני שזריזין הם ככ"ל נמצא דמ"ש ב"ד זריזין הם היינו אלא בב"ד הגדול בלבד ולא שאר ב"ד ומשו"ה מקשין התוס' מהביא דסנהד' דהא ודאי חדא היא בשאר ב"ד עכ"ל:

ולע"ד אחרי המחה"ר מאי דפשיטא ליה למר ז"ל דבעיבור החדש והשנה בעינן כל הסנהד' גדולה שהם ע"א כמבואר בדבריו ע"ש · לע"ד אין הדבר כן כי אם דעבור החדש סגי להו בשלשה מהסנהד' הסמוכים בא"י וכדתנן בברייתא ריש פ"ק דסנהדרין עיבור החדש בשלשה וכו' ע"ש בש"ס וכן פסק הרמב"ם ז"ל בפרק ב' מה' קידוש החדש ה"ח וכן מתבאר ממ"ש שם פ"ד ה"ט שכתב שם בריש פרק חמישי דאין עושין אותו אלא סנהד' שבא"י או ב"ד הסמוכים בא"י שנתנו להן הסנהד' רשות שב"ג למשה ולאהרן החדש הזה וכו' וע"ש בהגהות דוכתי בפירוש הרב המפרש ז"ל שם וכ"כ בה' סנהדרין פרק ה' ה"ו ע"ש והשתא מ"ש הרמב"ם שם בה' שופר פ"ב וז"ל והוא שיהיה סמוך בא"י וקדשו את החדש הם ב"ד הגדול וכו' ע"ש אין הכונה כל הע"א סנהד' דהא לא בעינן כל סנהדרין וכמ"ש אלא היינו שלשה מן הסמוכין מב"ד הגדול גם מ"ש הרמב"ם שם בפ"ב ה"ט ואין מקדשין אלא בב"ד שקדשו את החדש ככר כ"ט מרן ז"ל שם בכ"מ ע"ש ובכל מקום היכן אלא שלשה סמוכין מב"ד הגדול וכמ"ש וא"כ גם מ"ש מהרי"א ז"ל בתחלת דבריו וז"ל ולזה י"ל שלא אמרו ב"ד וכו' אלא בב"ד הגדול שמקדשין בו את החדש וכו' ע"ש ר"ל שלשה מב"ד הגדול שקדשו וכו' וכמ"ש וכן מתבאר להדיא ממ"ש הס"ך וז"ל ומתני' דקתני אין דנין איירי בב"ד של הדיוטות וכו' ע"ש דמורה להדיא דר"ל שלשה הדיוטות דעלמא דדנין ד"מ דמסקנא א"כ חד דגמיר וסביר כמ"ש בח"מ רס"י ג' ע"ש דאילו לפי מה שהבין בדבריו הרב הנז' ז"ל לא הול"ל בב"ד של הדיוטות אלא בשאר ב"ד אלא ודאי הדבר ברור כמ"ש וא"כ שפיר ק"ל למהרי"א שם ע"ד התוס' דמה ק"ל ע"ד רש"י מהסוגיא דסנ' דתיפוק לי דאין דנין דהא שם בב"ד הגדול עסקינן דזריזין הם

כלומר

כלומר דכיון דדנין ד"נ ע"כ בית דין גדול הוא או מע"א או מכ"ג דהם סמוכין והיינו ע"ד שכ' הרמב"ם שם בה' שופר ושקדשו וכו' שם בית דין הגדול ע"ש · אלא ודאי מדהקשו התו' שם בן גר' דס"ל דהא דאין דנין איירי בכל ב"ד אפי' בסמוכין והא קי"ל ב"ד זריזין הם. ותי' דו"ל דכיון דאין רציחה ע"ש וכ"מ מדברי מוהרי"א ז"ל שם בת"ה אות ד' סי' ד"ן דנשאת קו' זו ג"כ שם וא"כ כפי מ"ש לא זכיתי להבין דברי הכ"מ ז"ל הנו' :

ותו ק"ל ע"ד דאפי' כפי הבנתו בדברי מוהרי"א ל"ק קו' הנו' ע"ד שהרי פסק הרמב"ם ז"ל פ"ה מה' סנהדרין ה"א דאין דנין לא את השבט שהודח ולא את נביא השקר ולא את כה"ג וכו' בד"נ אלא בב"ד של ע"א וכן אין עושין זקן ממרא אלא וכו' ע"ש א"כ לפי זה מהכי' דסנהדרין דהתם דתני לפיכך אין דנין בע"ש וכו' והיינו ד"נ בכל גוונא דה"נ איירי נמי בהנהו דבעינן ע"א וא"כ שפיר ק"ל למוהרי"א ז"ל ע"ד דהתם דבילה דמאי ק"ל ע"ד דנימא שהם כש"ס דסנ' מטעמא דאין דנין דהא כיון דמתני' איירי בכ"ג ולגבי סנהדרי גדולה דהו"ל ב"ד זריזין לא שייך האי טעמא ונקט טעמא דאין רציחה וכו' דשייך אפילו לסנהדרי של ע"א אלא ודאי מדלא תי' הכי מוכח דגם לגבי סנהדרי גדולה של ע"א אמרו דבכן כן והאמאי והא ב"ד זריזין וכו' ותי' ע"ש זה הוי אפי' כפי הבנתו בדברי מוהרי"א וכ"ש לפי מ"ש לעיל כגונתו והוא שאמת לע"ד באופן שדברי הכ"מ ז"ל הללו לא זכיתי להבינם וצ"ע לע"ד :

ולעיקר קו' של מוהרי"א ז"ל הנו' נ"ל ליישב והן קרה נכון מ"ש התוס' בר"ה דכ"ט ע"ב ד"ה אבל לא במדינה וז"ל וא"ת לאחר שחרבן הבית מ"מ וכו' שיהו תוקעין בכ"מ שיש בו ב"ד אבל לולב לא אסרו וכו' וי"ל דשופר שהוא להעלות זכרוניהם של ישראל וכו' לא רצו לבטל לגמרי וכיון דתקון וכו' ע"ש וכן תי' הר"ן ז"ל שם דש"ט שלא השתכח תו"ש וגם לזכרון קאתי ע"ש · אמנם ברפ"ד דמס' סוכה אי' עוד תירוצא אחרינא דש"ט משום דשופר אפשר ליחיד לתקוע ע"י כולם שילך במקום ב"ד ליכא למיחש דב"ד זריזין הם משא"כ בלולב דמסור לכל ע"ש :

והשתא לפ"ז נלע"ד ליישב קו' מוהרי"א הנו' דהק' לדברי התו' הנו' מד' הרמב"ם בה' שופר שם די"ל דהתו' אזלי לשיטתם דכתבו דה"ט דלא גזרו בשופר בשתוקעין בפני בית דין משא"כ בלולב משום דשופר דהוא להעלות זכרונותם של ישראל מש"ה לא רצו לבטל המצוה לגמרי וכתי' התו' שם ולא כתירוצי אחריני הנו' מש"ה לא מצ"ל לומר דה"ט דלא משני שם כש"ס דסנהדרין משום דאין דנין יען ב"ד זריזין הם ולא יבואו לכתוב משום דס"ל דבעינן ד"נ ל"ש שהוא טעמא דשופר דהוא לזכרון וגם אינו מתבטל המצוה לגמרי דהרי אפשר לעשותה למחר ביום שאין שום ספק איסור בדבר · ואפ' להעמיס זה גם בד' הרמב"ם דפ"ב דשופר הנו' דמ"ש שם דה"ט דב"ד זריזין הם דאינו אלא משום דשוי וזכרון מ"כ דמתבטל

המצוה לגמרי וא"ש מקו' הרב הנו' ע"ד התו' דבילה הנו' כנ"ל · ועיין בס' ידיו של משה ז"ל בחי' לבילה דק"ה ע"כ מה שהק' על ה' ר"ח ז"ל מ"מ בנדרים דע"ז ע"א שכר רו"ו למימר כשאין לנדרין בשבת ביחיד מומחה אין בשלשה הדיוט לא משום דמיחזי כדינא משמע דאפילו ליכא יחיד מומחה נמי אסור בשלשה הדיוטות משום דמחזי כדינא וכו' ע"ש :

ולע"ד נראה לי ליישב דעת ר"ת דמ"ש אבל בשלשה הדיוטות לא שייכו היכא דמ"ל יחיד מומחה דמשהא ליכא מיד דלמ"ל יחיד מומחה דא"כ הו"ל איכא דעדיף מינייהו :

ובהיותי בזה ראיתי למוהרש"א ז"ל בשו' ס' רוכב ש"י בתשו' דהתם דשכיא בחו"ד פי' של ר"ת הנו' והק' ע"ד ממ"ש במ"ק די"ד ע"ב מנורה מהו וכו' א"ש דנין ד"נ ודיני מכות ופירש"י בחול המועד אבל ביו"ט לא שאסור משום שבות הא קמן דביו"ט אסור לדון ד"נ גזירה וכו' ואפילו שהיו הסנהדרין דליכא דעדיף מינייהו ועו"ק לפי' ר"ח דלא משני וכו' אפילו דיני נפשות ידונו בתחילת דין בשבת ואין לומר דא"כ שדנין וכו' הא לא אפשר דא"כ בר פריך שם ודילמא לעיוני בדיניה לימא ליה דא"כ אמאי תני תנא דנין ד"נ במועד דמשמע דביו"ט אסור ואין לומר דר"ח פליג בפי' הברייתא עם רש"י ז"ל וסובר דהכי קתני דנין ד"נ בין ביו"ט בין בחוה"מ זה לא אפשר דא"כ בר פריך שם היך קטלינן ליה והא קא ממנעי משמחת יו"ט וא"י מיירי ברייתא ביו"ט אמאי הדר למפרך משום שמחת יו"ט עדיפא מינה איקשי ליה דהא אין שורפין מסווכי מיהא לא בשבת ולא ביו"ט ומכח האי סוגיא מוכח כפירש"י ע"ש :

וראיתי להרב ערוך השולחן ז"ל בא"ח סי' של"ט דהביא דברי הרב הנו' וכתב ע"ד דלק"מ דברייתא סתמא קתני דנין דמו"ל בגמר דין הא ל"מ למפרך דאין רציחה דוחה יום טוב משום דאיכא לאוקומי דמיירי בחוה"מ אבל כי פריך ודילמא לעיוני ר"ל דמיירי ביו"ט נמי וכו' ע"ש :

ולע"ד ק"ל ע"ד דאיך אפשר לומר דהאי ברייתא איירי גם ביו"ט דהרי האי ברייתא היא בתוספתא פ"ב דמ"ק והכי מתניא התם דנין ד"מ ודיני נפשות ודיני קנסות ושורפין את הפרה ועורפין את העגלה ורוצעין ע"ע ופודין את הערכין ואת החרמים והקדשות ומעשר שני וכו' ע"ש וכודאי דכל הני ביו"ט אסורין משום מלאכות גמורות וכמבואר במתני' דבילה שם וגם בהרמב"ם ז"ל בהלכות שבת פכ"ג הי"ד ופרק ג' מהלכות יו"ט ה"ח ושם פ"ו הלכה י"א ע"ש ובעיין בכס"מ ז"ל שם ובירוש' דמ"ק שם ופ"א דשקלים ע"ש באופן דש"מ דלא יתכן לומר דהאי תוספתא איירי ביו"ט וכי ה"נ י"ל נ"כ ע"ד מהרש"א שכתב שם בשו"ר וז"ל ואין לומר דר"ח פליג וכו' וסובר דכי קתני דנין ד"נ בין ביום טוב ובין בחוה"מ וכו' ע"ש אלא דלמהרש"א ז"ל דבריו ברורין כמובן אבל לדברי הרב עה"ש ק"ט כת"ש ולעיקר הקושיא נ"ל דו"ל דהא"כ דמאי דקתני דנין

תי'

דנין וכו' בתוס"ת קידושא אתא לאשמועינן דאפי' לכתוב כתובה כו"כ כגון כד"מ לכתוב פס"ד איש פ' זכאי ואיש פ' חייב הנה דמהרש"א עיקר קו' על ר"ת הוא מדפריך בש"ס ודילמא לציוני בדיני ולפי מ"ש התוס' שם ר"ת נחלק פי' לציוני היינו ב"ד בלא דינא מ"מ בדיני נפשות ודאי דהיו כותבין דברי המזכים וטעמם וכן דברי המחייבים וטעמם וכמו שכ"מ מדברי התוס' שם בסו"ד ע"ש וכמו כן י"ל דהוו יכולין לכתוב בד"מ הטענות של בעה"ד כדי לעיין בהם ולדונם יפה וכן אחר ג"ד איש פלוני זכאי ואיש פ' חייב כדי שלא ישכחו מי הוא החייב ומי הוא הזכאי אלא דלגבי ד"נ לא היו גומרין אותו בו ביום ולגבי ד"מ לא היו אומרין להם לבעה"ד איש פ' אתה זכאי איש פ' אתה חייב יען אפשר דלא ליית דינא ולא אפשר ליה למעבד דינא בחוה"מ לפום האי ס"ד דש"ס ומה מרויחין הדיינים להותרו יכול על מנן לכווין עלמה כאופן דש"מ דכשניהם היא כתיבה וא"כ י"ל לר"ת דהנה דביו"ט מותר התם אינו אלא מטעמא דכיון דליכא דצריך תובייהו לא גזרינן שמא יכתוב מה שא"כ הכא בחוה"מ קמ"ל דיכותא אחרת דאפילו לעשות בו מלאכה גמורה כמ"ש שרי דומיא דאינך דקתני שהם וכמו שכ"מ מדברי הח"ר ז"ל שם ע"ש וכ"מ מדברי הרמב"ם שם בה' יו"ט פ"ז הלכה י"ב שכתב וז"ל ודנים ד"מ ודיני מכות וד"נ במועד וכו' וכשם שדנין כך כותבין מעשה ב"ד וכל הדומה לו כילה"ר וכו' וכל הדומה לשן מדברים שצריכין הדיינים לכותבם כדי שיזכרום כגון טענות בעה"ד או דברים שקבלו וכו' ע"ש :

והנה ע"ד התוס' דכולה שם דהקשו לפירש"י מההיא סוגייא דסנהד' ותירצו דניחא ליה להש"ס טעמא דאין דליתה לאסור מד"ת ע"ש ק"ל דמאי ק"ל ע"ד רש"י שהרי אמרו בירוש' שם ופ"ב דסנהד' פ"ק אמר ר"ת ובכתובות ריש פ"ק ר"ת בשם ר"א אמר אסור לדון ד"מ בערב שבת דהא מתני' פליגא לפיכך אין דנין לא בע"ש וכו' הא ד"ת דנין ותני כן ד"מ דנין דיני ממונות וכו' אמר כאן להלכה כאן למעשה ופירשו המפרשים ז"ל דס"ל דמתני' דסנהד' דתני לפיכך אין דנין בע"ש ד"נ אבל ד"מ דנין איירי מד"ת וכן איירו מאי דתני ר"ת אבל מ"ש ר"ת בשם ר"א דאסור איירי מדרבנן וכמ"ש הסמ"ג עשין סי' ל"א וכן הר"ן בפ' אמר ר"ת והריטב"א בריש מ"ק וכן ש"מ ז"ל ע"ש וכ"כ בחי' הרשב"א וז"ל ה"ר סי' רכ"א ע"ש דש"מ לפי זה דהשתא מתני' דסנהד' איירי מד"ת א"כ מו מה ק"ל להתוס' שם על פירש"י דניחא שם בש"ס סנהד' משום דאין דנין הא מתני' איירי מדרב' וכמ"ש בש"ס במ"ק שם גזירה שמא יכתוב והשתא סוגייא דסנהדרין שם אמתני' דהתם קאי דמיירי מד"ת ואין לומר דכך היתה כוונתם שם במ"ק דכתבו די"ל דניחא ליה למינקט טעמא דאורייתא וכו' דאין משמע כן ממ"ש דלא ניחא ליה וכו' דנראה דהוה יכול לתרץ כן אלא דניחא ליה וכו' ותו דא"כ הו"ל להביא דברי הירוש' הנז' וכמו כן יש להקשות ע"ד התוס' שם בסנהדרין ד"ה לגמרים וכאשר הקשתי ליישב קו' עפי"ד הירוש' הנז' כן חזי הוית להנ"י ז"ל שם בסנהדרין שכתב וז"ל אין דנים וכו' וא"ת תיפוק לי דאין דנין בשבת גזרה וכו' וי"ל דהא עדיפא ליה דאסור מדאורייתא כדאלפינן וכו' ומתני' נמי דיכא דאורייתא קתני הא דקתני אין דנין וכו' בדיני נפשות דמשמע הא בד"מ דנין וכו' ובעלמא קי"ל דאין דנין ד"מ אפי' בע"ש וכדאמרי' בירוש' וכו' ומשני כאן להלכה כאן למעשה ופירשו בו הא דאורייתא הא דרבנן ע"ש הנה מבואר כמ"ש והנה דאיהו נ"כ נקט בתחילת תירוצו וז"ל י"ל דהא עדיפא ליה דאסור מדאורייתא וכו' ע"ש וא"כ גם לדברי התוס' דמ"ק הנז' דכתבו כי האי לישנא די"ל דניחא ליה להש"ס למינקט טעמא לאסור מדאורייתא וכו' ע"ש י"ל דבריהם דכונתם הוי כמ"ש הנ"י הנז' מ"מ הוא דוחק דא"כ הו"ל להביא דברי הירוש' כמ"ש הנ"י ומה גם דלדברי התוס' דסנהד' שם דהקשו קושיתם בסתם ותירצו בע"א ולא תיר' כמ"ש וכמ"ש הנ"י קשה וכ"ש לרבי' יונה ז"ל בסנהד' בס' שם תיים שתירץ כן ע"ש :

כי ע"כ עלה ע"ד לומר דה"ט דהתוס' לא תי' כן משום דשם בסנהדרין אח"ז אמרו' לדיינים בתע"ש ולגמרים בשבת וליקטלים בחד בשבתא ומשני' במלא אתה מענה את דינו ע"ש · והשתא י"ל דס"ל להתוס' דעינוי הדין הוי איסורא דרבנן ומשו"ה התם בתוס' דקיימי אהך קושיא בתרייתא דש"ס וכמו שכתב הרב שו"ל ז"ל שם בהשית שקני' ודייק לה למילתיה ממה שהפסו התוס' בדבריהם לגמרים לדינים בשבתא וכו' דהאי קיבת דלדיינים לא איתמר שם בש"ס אלא בקושיא בתרייתא ולא קודם תינח דלא בהתוס' יו"ט ז"ל שם ע"ש שה"ט לא רצו התוס' לתרץ כדברי הנ"י דהרי הש"ס שם קא מתרץ במלא אתה מענה את דינו דהוא איסור דרבנן וא"כ טפי הול"ל משום דאין דנין הנה דהוא מדרבנן משא"כ התם כמש' בילה דקושייתם הוי על מה שהקשו שם בסנהד' קודם לזה לידיינים וכו' וליקטלים בשבתא אין דליתה וכו' כמ"ש שם בתוס' משו"ה תירצו דניחא ליה למינקט טעמא לאסור מדאורייתא · הכוונה דהתם יכול לשנויי משום דאין דנין מדרבנן כמו דמשני לקושיא בתרייתא משום עינוי הדין דהוי דרבנן מ"מ ניחא ליה לשנויי בקו' קמייתא משום דאין דליתה וכו' דאיסורו מד"ת ובכן א"ש נ"כ מה שהתוס' שם בכולה בתר דתירצו כמ"ש תירצו עוד די"ל דשם בד"נ ל"ש שמא יכתוב וכו' ע"ש וכן תירצו בתוס' סנהד' שם דה"ט דלא ניחא להו בהכי תירוצא קמא אשר תירצו שם משום דניחא ליה וכו' ע"ש משום דבכה"ג לנסיף משום עינוי הדין דהוי מדרבנן וכמ"ש ·

והנה כאשר כתבתי דס"ל להתוס' ז"ל דעינוי הדין הוי מדרבנן כ"מ מדברי השו"ל ז"ל שכתב ע"ד הרב תוס' יו"ט ז"ל שם דאחר דהביא דברי התוס' הנז' אשר שם כתב והנ"י תירץ דעדיפא ליה למינקט וכו' וז"ל נלע"ד דלא אשתמיט וכו' אבל קושייתם היא אמאי דמקשי א"כ בגמרא ולידיינים וכו' ולגמרים לדינים בשבתא וליקטליה בחד בשבת דהכא ל"ש תירוץ הנ"י ולכך תירצו דהיא בד"ת וכו' ע"ש · דהשתא לפי"ד אלה נ"ל דס"ל דהיא תירוצא דש"ס דמשני במלא אתה מענה את

דינו

דינו הוי מדרבנן והיינו יסוד תירוצו וכמ"ש וכן משמע מדברי הרמב"ם ז"ל בפי"א מה' סנהדרי' ה"ב שכתב ואסור לעוות את דינו וכו' ע"ש · דמהאי לישנא נראה דס"ל דאיסורו מדרבנן וכמ"ש החכ"צ ז"ל בכנה"ג ח"מ רס"י שנ"ט וכיעוין בהי"מ ז"ל בכללי הרמב"ם סי' יו"ד ע"ש :

דהן אמת שלפי"ז זו היא שקשה על הנ"י שם שכתב דמתני' דהתם דינא דאורייתא ע"ש וכ"כ רבינו יונה ז"ל שם בס"ח וכ"כ הרשב"א ז"ל בחדו' הנז' דא"כ היכי ניחא להו האי תירוצא דהש"ס לקו' בהדייתא דמשני נמצא אתה מעוות את דינו דהוי מדרבנן ואי משו' דס"ל דהוי מד"ת הא מנ"ל דאין לו' דנפק"ל ממ"ש שם בהג' דפ"ט ע"א בש"ס שמתני' דאין ממיתין וכו' ומשמרין אותו עד הרגל וממיתין אותו ברגל ר"א אין מענין דינו של זה אלא ממיתין אותו מיד דמשמע מזה דעינוי הדין הוי מד"ת מדאמר ר"י אין מענין את דינו וגם לרע"ק אינו אלא משום דגלי קרא דכתיב וכל העם וכו' וכיעוין בהב"ח ז"ל פי"ב מה"ס ה"ד ע"ש דהא ל"מ דגם ר"י לא קאמר בן שלא משום דלא כתיב יראו וייראו אלא כתיב ישמעו ויראו כמ"ש שם בש"ס מש"ה קאמר ניה לרע"ק דלמה מענין את דינו של זה הנה ראינו אלא איסורא דרבנן דהי משום קרא דכל העם וכו' ל"מ וכמ"ש :

שוב הכיתי וראיתי להתוס' בערכין ד"ז ע"א שכתבו אמתני' דהתם דתני התם האשה שיצאה ליהרג אין ממתינין וכו' האשה שישבה על המשבר ממתינין וכו' וז"ל פרש"י קודם שנגמר דינה וליתא דהיולד וכו' אלא ה"ט דרישא משום עינוי הדין כדמשמע בפרק אר"מ דל"ה דליכא וכו' ע"ש דהנה דברי התוס' אלו לכאורה ק"ט שהרי בגמרא שם אמרינן אריו"ח אמר קרא ומתו גם שניהם לרבות את הולד ע"ש דמוכח דה"ט דמתני' הוי משום האי קרא ולא משום עינוי הדין כמ"ש התוס' וע"כ צ"ל לומר דס"ל להתוספות דטעמא דקרא גופיה דקאמר ומתו גם שניהם היינו משום עינוי הדין וכמו שכן ראיתי לס' חק נתן ז"ל שכ"כ וכן כתב הפו"ל שם וכ"כ הרב יקר הערך ז"ל שם וע"ע בהתוס' דסוטה דכ"ו ד"ה מעוברת וכמ"ש המש"ל ז"ל פ"ג דסוטה ה"ז ע"ש :

אשר לפי"ז דמוכח להדיא דהאיסור עינוי הדין הוי מד"ת אתו שפיר דברי הנ"י והסי' ז"ל שכתבו דמתני' דהתם דינא דאורייתא דקתני דל"ק עלייהו מההיא תירוצא דקאמר משום עינוי הדין וכמ"ש משום דהם ז"ל ס"ל דעינוי הדין הוי מד"ת וכמ"ש ומעתה זו היא שקשה ע"ד התוס' דהתם בכולה שם דמשמע מדבריהם דהיה יכול לתרץ דהיא מדרבנן אלא דניחא להו וכו' ע"ש · דאמאי לא תירצו כהני הראשוני' הנז' והגם דכיישב דבריהם בדוחק וכמו שר"ל לעיל מ"מ דבריהם דהתם דסנהדרין קשייא ול"ש לתרוצי כמ"ש ובפרט לדברי הפו"ל נראה דקשו דבריו אהדדי דמדבריו שם בהג' מוכח דס"ל דעינוי הדין איסורו מדרבנן ואילו מדבריו שם בערכין מוכח להדייא דס"ל דאיסורו תורה גם מדברי הרב המיוחד בפ' קדושי'

סי' רס"א אקרא דלא תעשו עול במשפט שכתב וז"ל מדיני המלוה מ"ש ז"ל שהמעוות את הדין בכלל מעול המשפט הוא וכו' ע"ש וכ"כ הרמב"ם ז"ל בס"ה פרק כ' ה"ו וז"ל לא תעשו עול וכו' זה המעוות את הדין וכו' וכן המענה את הדין ה"ז בכלל עול וכו' ע"ש וכ"מ מדברי הריב"ש ז"ל בח"מ בהס"י טו"ב וז"ל וצריך שיפסוק הדין מיד אחר שיתברר לו שאם מענה הדין וכו' ה"ז בכלל לא תעשו עול וכו' ע"ש · וכ"כ הס"ע ז"ל שם וכ"מ ממ"ש בשבת ד"ל חרב בא לעולם על עינוי הדין וכו' שנאמר והבאתי וכו' חר"ק וכו' ע"ש וכן שנינו באבו' פ"ה משנה ח' ומזה שכתבו הרמב"ם והרע"ב ז"ל שם וכ"מ ממ"ש הסמ"ג ז"ל בעשין סוף מלוה ל"ם וז"ל בפ"א ד"מ דל"ם משנגמר הדין אין משהין אותו אלא יהרג ביומו ואפילו היתה עוברה אין ממתינין לה עד שתלד שנאמר ומתו גם שניהם לרבות וכו' אבל אם ישבה וכו' ע"ש דמשמע מדברי' דעינוי הדין הוי מד"ת מקרא דומתו וכו' והיינו כמש"ל משם הס' ח"נ והפו"ל והרב יקר הערך ז"ל בכונת התוספות דהתם ושו"ל להביא דברי הסמ"ג הללו שכ"ל ממ"ש דעינוי הדין הוי מד"ת :

ומעתה הרק"ל ע"ד התוס' שם בכולה וע"ד התוס' דסנהד' שם דמשמע מדבריהם דחולקין ע"ז וס"ל דהוי מדרבנן וגם קשה ע"ד הפו"ל ז"ל דנראין דבריו סתרי אהדדי ובמש"ל וכ"ז לע"ד והן עתה הראיתי דברי אלה נפני מו"ש אדוני אבי הרא"ש נר"ו וכה אמר אלי דלקושיתי ע"ד התוס' הנז' נ"ל ליישב דבריהם דהם ז"ל מפרשי דמ"ש בירוש' כאן להלכה כאן למעשה ראינו ר"ל כא מד"ת וכא מדרבנן כמ"ש המפר' ז"ל וכמש"ל משום דדחיקא להו האי לישנא דלהלכה ולמעשה דלפי סו"ל כאן מד"ת וכאן מד"ס אלא הם מפר' הכי כאן להלכה דהיינו דלכתחילה אין דנין וכך מורינן לעלמא ואיסורי' אינו אלא מדרבנן וכאן למעשה שאם עבר ודן דינו דין וכמו שכן כת' הר' המפרש ז"ל על הירוש' דפ"ק דכתובות דקא מקרץ כאן כאן להלכה כאן לר"א וז"ל וכשנ' פ"ד גרס כאן להלכה כאן למעשה והיינו כך דהואיל מה"ת מותר דינו למעשה דין ע"ש :

דהשתא לפי"ז שפיר י"ל דמתני' דהתם בהג' איירי גם מדרבנן כאן וא"ש דברי התוס' בהכנסו דוכתי הנז' והגם שראיתי למהרי"א ז"ל בס' ברכי יוסף ח"מ סי' כ' דהקשה ע"ד ה' המפרש הנז' מדברי הסמ"ג עשין ל"ח שפירש בשם רב"נ ז"ל בס' מגילת סתרים כמש"ל בשם הנ"י ע"ש מ"מ שפיר י"ל דהתוס' דרב נוכרייהו מפרשי הירוש' הנז' כנ"א וכפי' הרב המפ' הנז' וגם' לי נ"ב סיוע לפירוש הרב הנז' מדברי התוס' הנז' כנ"ל :

ועוד נ"ל ליישב בע"א עפ"י מ"ש הב"ח ז"ל דאם שני הבע"ד אתו מרצפייהו לפני הדיינים והדיינים אינם טרודים דמותר לדון בשבת וכתב דלפי"ז ניחא הא דתנן דאין דנין ד"נ לא בע"ש וכו' דר"ל דבד"נ אפילו אתו מרצפייהו לא ובד"מ אי אתו מרצפייהו שרי ובירוש' קירץ בע"א ע"ש ובדבריו כ"כ מר' שכ"ע והסמ"ע ומהריק"ש

שם

שם ועיין בספר' ברכי"ו ז"ל שם או"ד ע"ש :

והשתא י"ל דס"ל להתוס' דכיון דהשוו' לא הקשו ותירצו כן נראה דל"מ הסיפא פירושא ד"ל ג"כ באופן אחר והיינו כתירוץ הב"ח הנז' והנה הפירוש' תירץ בע"א ל"מ והמתבאר מדברי הב"ח וכן כוונין התוס' והראשונים ז"ל בדוכתי טובא ה"ה דהוה"ל כן כידוע · והשתא כפי"ז מלי אתייא מהני' דהתם אפי' לבתר דאסרו רבנן בפשטא דמתניתין ומשו"ה הוצרכו לתרץ בע"א והנה דה' ברכי יוסף ז"ל שם חלק ע"ד מסתמיות דברי הפוסקים דלא חילקו הכי וכן ממה שלא תירצו פירוש' הכי ע"ב מ"מ אחרי שמחו"ר ל"מ לסתור דברי הב"ח וסיעתו ומה גם דברי ליישב דברי התוס' הנז' י"ל דהם ס"ל כהב"ח והי' ז"ל כנ"ל ועיין ג"כ בהריטב"א ז"ל במ"ק ד"ד מ"ש שם :

גם על מה דהקשיתי ע"ד הטו"ל ז"ל אהדדי כמ"ש גם על זה תירץ עט"ר הרב מ"ח בר' דאין כונת הרב הו"ל ז"ל כמ"ש שם בהנ' דלפי מ"ש התוס' הפסי בקושייא בתרייתא דש"ס אם כן כד משני נמצא אתה מעני מעתה וכו' דס"ל להתוס' דאיסורו מדרב' ומשו"ה הוקשה להם דנימא טעמא דאין דנין גם אי הוי איסורא דרבנן אלא דר"ל דאם הוי הפסי התוס' דיבורם בקו' שקודם לזה דפריך לדייניה וכו' ולקטליה בשבתא והוו כתבי התוס' וקשה דהו"ל מטע' דאין דנין והוו מתרצי כדתירצו ע"ש או הוו שייבי מ"ש הרב תוס' יו"ט שם דהנ"י כתב בע"א ממ"ש התוס' והיינו טעמא משום דטעמא דאין דנין וטעמא דאין רציחה וכו' דקאמר הש"ס שם תיירו ע"ע הדין גופיה דדין ורציחה הכל הוי ע"א וגם הוי דבר דאותו יום גופיה דהיינו ביום השבת משא"כ עתה לפי מ"ש הרב הו"ל דהתוס' לא איירו אקו' קמייתא הנז' כי אם אקו' בתרייתא דש"ס דפריך לידייניה וכו' ולקטליה בחד בשבתא ומשני נמצא מענה את דינו תו ל"מ מידי דהתוס' כתבו בע"א דלא כהנ"י משום דכיון דהם איירו בקו' בתרייתא משו"ה ק"ל דנימא טעמא דאין דנין והגם דנימא דס"ל דעינוי הדין הוי איסורא דאורייתא וא"כ היו יכולין לומר דניחא ליה לומר דבר דאסור מדאורייתא כמ"ש הנ"י אקושיית קמייתא מ"מ כיון דלא משני הש"ס כי אם דאתה מענה את דינו דקאי על אחר גמר דין ואחר היום דהכר דהוהו וגמרו דהיינו ביום והעינוי הוי אחר השבת ביום ראשון א"כ משו"ה קשיא להו להתו' דאדנימא כהש"ס טעמא לאסור משום איסורא דשייך ביום א' והוא אסור בפיר ע"ע הדין טפי הו"ל הסוא טעמא דאין דנין דאיירי ע"ע שתחלת הדין וגומרו דשייך ביום השבת עצמו קודם שנכנס השבת ואפילו דנימא דעפ"ר הוי מדאורייתא ושאין דנין בשבת הוי דרבנן ומשו"ה הוצרכו לשנויי בע"א ומעתה שפיר י"ל דגם התו' ס"ל דעינוי הדין הוי איסורו דאורייתא גם לפי מ"ש הטו"ל שם ואתו דבריו להאחרים עמ"ש בעריכין אלו דבריו נר"ו :

והנה ראיתי להרשב"א ז"ל בתשו' ח"ר סי' רנ"א שכתב שם וז"ל שאלתם כיון דקי"ל דלא יהבינן זימנא לא ביומי ניסן וכו' על

איום דרך תמצא מ"ש דנין ד"מ כמומר וכו' חשו, גרסינן בירוש' פ"ק דכתובות ר"א בשם ר"א אסור לדון ד"מ בערב שבת וכו' אמרי כאן להלכה כא' לר"א פירוש לר"א דנין בכל עת ד"מ אבל להלכה אין דנין ולפיכך הא דאמר רב כהם כא' הנזל להלכה ומשום התקנה אבל לר"א דנין והיינו הסיפא דדנין במועד וכו' ע"ש ואחרי המחי"ר ק"ל ע"ד דאם כן דהסבריתא הנז' איירי מד"א מאי קמ"ל דבחול המועד דנין ד"מ ודיני נפשות לה"ר דש"ס דקאמר ודילמא לעיוני בדיניה אפילו לפירוש הנז' דכתבו דאיירי אחר גמר דין דבל בי ה"נ אפילו בשבת מותר דהא מד"ק לא חשש בתיבת טענות היכא ולא בתיבת דברי המזכין והמחייבין שד"ז אינו אלא מדרבנן אבל מד"ת לא היו מחוייבין לעשות כן אמנם מדקתני לה גבי חוה"מ נראה דאיירי גם מדרבנן דהגם דצריך לכתוב גבי דיני נפשות דברי המזכין ודברי המחייבין וכ"כ גבי דיני ממונות לכתוב הפס"ד איש פ' אתה זכאי איש פלוני אתה חייב וגם אינו חשש כתיבה בטענות אפי"ה מותר לדון וקמ"ל דגם אם יכתוב אותן מותר בחוה"מ מה שא"כ בשבת :

והנה מההיא סוגייא דסנהד' מוכח דעינוי הדין ל"ש אלא אחר גמר דין וכמ"ש רש"י ז"ל שם לברייתא דר"ה לדייניה ע"ש וחזי הוית למו"ה המובהק כמוהרי"ן ז"ל שם בס' פ"מ בר"ש נמצא אתה וכו' שהוק"ל ע"ד רע"ס ז"ל בזקני דאבות בפ"ה מ"ח ע"מ דשנינו חמן הרב וכו' על עינוי הדין שכתב על עפ"ד שיודע"ס להיכן הדין נוטה ומעכבין ואין פוסקין אותו ע"ש וכן פרש"י שם וכן הרמב"ם ז"ל ע"ש והרי מההיא סוגייא דהתם בהנ' מוכח דליכא עפ"ד אלא אחר ג"ד וסו"ד העלה ליישב דהא והא איתא ול"ק דברי רש"י אהדדי כיע"ש :

אמנם כלע"ד ליישב דברי הרע"ס והרמב"ם ורש"י מ"ש שם באבות עם הסיא סוג' דסנ' בדברי רש"י אשר שם והיינו דהם ס"ל לחלק בין ד"נ לד"מ דבדיני ממונות קי"ל דגומרין ב"כ בין לזכות ובין לחובה משו"ה כשהדין הוא מבואר וברור לו לדיין היכן הדין נוטה ומאחר מלאומרו או הוי עפ"ד אבל בד"נ דקי"ל פותחין בו ביום לזכות וביום שלאחריו לחובה וצריך הלנת דין אולי ימצאו שום זכות להצילו כדכתיב ושפטו וכו' והצילו העדה א"כ כל זמן שלא גמרו את דינו לא הוי עינוי הדין דעולא ע"ד הנידון דאדרבה סיבת האיחור הוי לטובתו כדי להצילו ומשו"ה קודם ג"ד ליכא עינוי הדין אבל לאחר ג"ד ודאי איכא עינוי הדין דכל שעה ושעה מצפה למיתה ואין ממתינין אותו והשתא י"ל דהסיא מתני' דאבות איירי בד"מ וכדמשמע שם מהמפרשים ז"ל הנז' וגם משמע דאיירי קודם גמר הדין מדתני בתחי' עינוי הדין וא"כ עיוות הדין כמובן משו"ה פירשו דאפילו קודם גמר דין אם מבואר לדיין ומאחר מלפוסקו הוי עינוי הדין משא"כ בההיא סוגייא דאיירי בד"נ שפיר אמרינן התם דליכא עפ"ד אלא אחר ג"ד וכמ"ש רש"י שם וה"ט כמ"ש והשתא א"ש נמי דברי הרמב"ם הלכ' סנהד' דמת"ש שם פי"ב ה"ב דמי שנגמר דינו אין משהין אותו וכו' ע"ש

דמשמע

דמשמע אחר נ"ד דוקא ואילו שם בפ"ב הלכה ה"ו כתב וז"ל לא תעשו עול במשפט זה המעוות את הדין וכו' וכן המענה את הדין וכו' כדי לנער אחר מבע"ד וכו' ע"ש הרי דכתב דאפילו קודם שפוט הדין איכא משום עה"ד אבל לפי מ"ש דהתם בפ"ב איירי בד"מ דוקא ועיין נ"כ בהרב החינוך ז"ל פ' קדושים סי' רמ"א שכ' כד' הרמב"ם שבפרק ב' מסנהד' הנז' ומשמע שם דאיירי בד"מ כמ"ש:

גם מה שרש"י ז"ל במ"ק די"ד ע"ב ד"ה דילמא לעיוני בדיניה דכתב הא דהכי דנין לא אמרי' דלימא היש פלו' חייב איש פלו' זכאי ואיכא למידק מינה דאי לא לייט וכו' ע"ש ועלה קאמר הש"ס אם כן אתה מענה וכו' ופירש"י דכי לא אמרו ליה דינו לאלתר וכו' הו"ל עינוי הדין ע"ש דנראה דגבי נפשות נמי ס"ל דאיכא משום עה"ד גם קודם גמ"ד וכיעויין שם בתוס' וכדברי מו"ה ז"ל שם ע"ש גם ד' רש"י אלו י"ל לפי היסוד שכתבתי די"ל דמ"ש רש"י שם דילמא איירי על מה דת"ר דנין ד"מ כמבואר שם גם מ"ש שם בד"ה מענה י"ל דאיירי על ד"מ דתני בברייתא וס"ל דמ"ש שם א"כ אתה מענה את דינו ע"מ סרחה אני שם ודילמא לעיוני בדיניה איירי שבברייתא דתני דנין ד"מ והתא מביה ראיים ממה דתני אח"כ דיני נפשות הסא קאמר הש"ס דא"כ דדנין ד"מ דתני דתנא איירי בכה"ג קשה דא"כ הו"ל מענה את דינו והכא הוא דפירש"י שם דכי לא אמרו וכו' ע"ש. ופ"ע כמש"ל דד"מ שאני והא"כ דלגבי נפשות דתנייא תמן לס"ד דאביי ודילמא לעיוני בדיניה איירי אחר נ"ד בדינים:

והשתא אתי שפיר קצת מה דלא הקשו התוס' שם ע"ד רש"י דהתם בנ"ל הנה שהוא קצת דוחק גם מההיא דמס' ערכין ד"ו דפירש"י שם דאיירי קודם גמר דין ל"מ דהתם לא ס"ל לרש"י כמ"ש התוס' אלא ס"ל דהתם גזרת הכתוב הוא כדכתיב ומתו גם שניהם לרבות את הולד גם מההיא דכתב רש"י בסנהד' דפ"ט ע"א ד"ה ולא בב"ד והקשו התוס' שם ע"ד מ"מ אחר כך כתבו ודוחק לומר וכו' דהיינו ליישב הפירש"י וכיעויין שם במהרש"א ובהרב יקר הערך ז"ל שם בערכין ע"ד התוס' שם והוא בדמ"ג ע"ב ע"ש באופן דעפ"י מ"ש נתיישבו דברי הראשונים ודברי רש"י תהדרי ובא הכל על נכון וכמ"ש ועיין לס' רמת שמואל ז"ל שם בסנהד' דפ"ט מ"ש ע"ד התוס' הנז' וכמ"ש מרן ז"ל בכ"מ בפי"ב ס"ד ע"ש ודוק:

מעתה אתאן לקדמייתא דאין דנין בשבת ולא בע"ש וימים טובים והיינו לענין ד"נ ולפי"ד פירוש' הנז' אפילו בד"מ אין דנין בע"ש וערב יו"ט מפני שהעם טרודין להכין לצרכי שבת ויו"ט וכן פסקו הפוסקים וכ"פ הריב"ה ז"ל בח"מ רס"י ס' ע"ש והב"ח ז"ל כתב דאם שני שבע"ד אתו מנפשייהו לפני הדיינים והדיינים אינם טרודים דכבר יש להם כ"כ שמכינים לצרכי שבת מותר לדון להם וזה דכתב הר"ן בריש כתובות ומייתו ב"י דלקבל טענותיהם שרי אי אתו מנפשייהו אינו אלא כשהדיינים טרודין וכו'. ולפי"ז ניחא הא דתנן

ר"פ אחד ד"מ דאין דנין ד"נ לא בע"ש וכו' דר"ל אפילו אתו מנפשייהו נמי לא דבד"מ אי אתו מנפשייהו שרי אבל בד"נ אסור ובירוש' אירך בע"א ומביאו ב"י ע"ש עכ"ל:

וחזי הוית למו"ה המובהק מהרי"א ז"ל בס' חלק יעקב שם דבתחילת דיבור הביא דברי הר"ן הנז' ותמה ע"ד מהאי ירוש' דלמה לא משני דמתני' איירי לקבל טענותיהם לחוד דבד"מ מותר ומ"ש דאסור איירי לדון ממש ולזה תירץ דלק"מ דהא מתני' שם קתני ד"מ דנין בו ביום כין וכו' דיני נפשות וכו' לחובה לפיכך אין דנין לא בע"ש וכו' משמע שד"מ שדנין היינו לגמור הדין בו ביום ולזה לא אפשר לתרץ וכו' ומן התימה על הב"ח שכתב לפי"ז ניחא הא דתנן דהא לא אפשר לתרוצי כן וכמ"ש ע"ש:

ולע"ד אחרי המחי"ר נ"ל דכונת הב"ח כמ"ש ולפי"ז ניחא וכו' דלא קאי ע"ע הטעמו' דסמיך ליה וכמו שהבין מו"ה ז"ל אלא קאי אעיקר דבריו דלעיל דכתב דכשאתו מנפשייהו והדיינים אינם טרודין דמותר לדונם בו ביום לגמרי וז"ש ולפי"ז ניחא וכו' ע"ש והנה דבסו"ד נקט וז"ל דר"ל אפי' אתו מנפשייהו וכו' ע"ש ולא נקט וגם לא טרידי הדיינים ל"ד אלא כונתו לומר בה"ג דהרי גם לקבל טענות ל"ק ואם כן שפיר י"ל כמ"ש וכ"מ בדברי מהרי"א ז"ל בס' ברכי יוסף שם באות ד' שהביא דברי הב"ח הנז' מ"ש בתחילת דבריו ומ"ש ולפי"ז ניחא וכו' ע"ש:

אלא דראיתי להרב ברכי יוסף ז"ל שם דכתב ע"ד דנ"ל דאסור להם לדון בכל גוונא דל"פ רבנן ואף דהבע"ד וכו' וכן כל הפוס' פסקו סתמא וה"ט דבירוש' נדחקו לאוקימה מתניתין בדאורייתא וכו' ואי ס"ד כמ"ש הב"ח טפי הו"ל לאוקומי מתני' אפילו מדרבנן ולאשמועינן רבותא דבד"מ אסור מאי וכו' אלא ודאי דבכה"ג אסור גם בד"מ וכו' ע"ש ולע"ד אחרי המחי"ר אי כל טעמם של הפוס' הוא מהכרח הנז' שכתב הרב ז"ל בבר כת' הב"ח בסו"ד ובירוש' משני בע"א דנראה דר"ל דהנה דהדין דין אמת כמ"ש מ"מ דחיקא ליה לתרץ בה"ג שכתבתי משום דהוא אוקמתא במתני' דאיירי בכה"ג דאתו מנפשייהו ולא טרידי הדיינים משו"ה ניחא ליה לתרוצי בקילור בה תר"ת וכו':

ועוד נ"ל לומר דלא ניחא ליה להירוש' בהא תירוצא משום דבדיני נפשות ל"ש לומר דבנתרצו שני בע"ד לבא לב"ד איירי דסתמו כורתו ההורג אינו רוצה לבא לב"ד מרצונו אולי יצא חייב בדינו ותכרת הנפש ההיא וכמו שכן ראיתי להרב הדרישה ז"ל שם בסעיף ה' ד"ה וכתב הרמ"ה הא וכו' דכתב בה"ר בתירוצו הראשון וז"ל ובד"נ ובדיני מכות ל"ש כאן לומר דבנתרצו בע"ד איירי מ"מ וכו' ע"ש והיינו כמ"ש וכיון שבד"נ על כורחין איירי בכה"ג כן נ"ל בדיוקא דהא ד"מ דנין דאיירי בכה"ג ומשו"ה לא נח"ל לשנויי כן ואע"ג דהב"ח בסופיה כתב וז"ל ולפי"ז ניחא הא דתנן וכו' דאין דנין ד"נ לא בע"ש וכו' דר"ל אפילו מדנפשייהו וכו' ע"ש דמ"מ דלא ס"ל כמ"ש וכדברי הרב הדרישה מ"מ גם כי ניתא דהאי תירוצא דהב"ח לא

ע"ש

מ"ש מ"מ לאו מה"ט הוי ליה נמי דינו הנז' כיון דלפי"ד הרב ברכי יוסף ז"ל טעמם של הפוסקים דלא חילקו בדבר הוי מכח הירוש' דלא איירי כן ואי מהא ל"ק לעיקר הדין וכמ"ש וכמו שכ"כ דעת הרב פרישה והסמ"ג ומהרי"ק ז"ל דס"ל כדברי הרב"ח וכמ"ש הרב שם ומשה שלא חילקו כן י"ל משום דמעיקר הטעם וידע שחילוק וע"ע להרב בית מושב ז"ל שם ע"ש :

ועוד נ"ל טעם להירוש' דלא שני בחילוק הב"ח ז"ל הנז' משום דבלא"ה צריך לתרץ כן מתאי דלא תני תמן בההיא מתני' דסנהדרין אלא בשבת דמתני' איירי מד"ת וכמ"ש רבינו יונה ז"ל שם בס' שם חיי ע"ש משו"ה תירץ האי תירוצא גם לשנית קושיית רע"ש וע"ע בשו"ת ז"ל בס' ראש יוסף ח"ג והרב מורה צדק וד"מ שם ובבר' הדרישה שם סעיף ה' גבי חול המועד וכהריטב"א ז"ל במ"ק ריש הסוגיא סוף ד"ה ועושין ע"ש וזהו מה שעלה במצודתי בפרט זה עכ"ד בני הי"ו · אנא דאמרי דשם לבי ושמח כבודי בראות כל מ"ש בריך פלפולא בעלמא ועליך אמר שלמה אם חכם לבך ישמח לבי גם אני ואני תפלה יתן לך שם כשם הגדולים לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא וה' יתן לך בטוב פ"ט ומזוני רויחי ובריאת עדיף למען תוכל לעסוק בתורה לשמה ללמוד וללמד כדחזי ומספיק אמן כי"ר :

עתה באתי על תחילת דבריך אומן ראיתי מאי דק"ל על תשו' הרשב"א ז"ל ח"ד סי' רנ"ה דלפי"ד דמוקי ההיא ברייתא דמ"ק דר' דקתני רבנן ד"ת דאיירי מד"ת וכו' דא"כ כי פריך שם אביי ההוא אמר ודילמא לעיוני בדיניה וכו' אמאי קתני לה גבי מועד דהא גם בשבת מותר וכו' עכ"ד :

ולע"ד י"ל דברי הרשב"א ז"ל והוא דבר ידוע פלוגתא דרבו' ז"ל או איסור מלאכה בחול המועד הוי מדאורייתא או דמדרבנן דיש סוברים הכי ויש סוברים הכי ודעת הרמב"ן והרשב"א ז"ל להטיל פשרה ביניהם וכמ"ש הר"ן ז"ל ריש מ"ק והיינו דכל מלאכה שאינה לצורך המועד ואינה דבר האבד אסורה מן התורה וכל שהיא לצורך המועד מותרת אפילו וכו' וכן כל שהיא דבר האבד מותרת אפילו שאינה לצורך וכו' ולעולם עיקר איסור מלאכה היא מדאורייתא ע"ש וכ"כ ה"ה ז"ל ריש פ"ז מה' יו"ט ע"ש וכיעויין במרן בב"י א"ח סי' תק"ל ע"ש והשתא דבשני דיני דקתני מתני' דרבנן ד"ת ודיני נפשות איכא טעמא לביקירא משום צורכי רבים וא"כ משום דהוי דבר האבד וכיעויין בתוספתא שם וכן בתוס' שם די"ח ע"ב ובהרב א"ר ז"ל א"כ שפיר י"ל דההיא ברייתא היא גופא אשמועינן דבחוה"מ שנה דאסור במלאכה מד"ת אפ"ה מותר לדון ד"מ ור"נ וכו' כלומר אי צריך הדבר לכתוב כגון לעשות חש' עבור שבע"ד או לכתוב טענות שביניהם כדי לעיין בהם ולדונם יפה מותר שבכלל מ"מ דינין הוי כל דבר שצריכים ב"ד לכותבם כגון טענות או דברים שקבלו עליהם שבע"ד וכו' וכן מעשה ב"ד וכיוצא וכמ"ש הרמב"ם ז"ל בה' יו"ט פ"ז הי"ב ע"ש והרי"ב"ה ובב"י ז"ל גם בש"ו תקמ"ה ע"ש באופן דשפיר אשמועינן הברייתא חידושא בחוה"מ טפי משבת דהתם דל"ש בו שום כתיבה ולא חשש כתיבה מד"ת לא איצטריך לאיתנייה וא"ש דברי הרשב"א הנז' מקושיית הנז' אמנם הא ק"ל לכאורה ע"ד הרשב"א הנז' ממ"ש שם במ"ק די"ד ע"א דהשתא ברייתא א"ל אביי דילמא לעיוני בדיניה דאי לא תימא הכי ר"ע דקתני ה"נ דקטלינן ליה והא קא ממנעי משמחת יו"ט דתנייא רע"ק אומר מניין לסנהדרין שהרגו את הנפש שאין טועמין וכו' א"ל לא תאכלו על הדם אלא לעיוני וכו' וכתב הריטב"א ז"ל בחי' וז"ל דתנייא רע"ק וכו' פירוש שאין טועמין אחר ג"ד דאילו קודם לכן הרי כדמוכח בסמוך והא כמי איסורא דרבנן וקרא אסמכתא בעלמא דאם כן נ"ל דאסר רחמנא העברה בה כמו בשבת א"ל מהאי טעמא אלא ודאי מדאורייתא לא מיתסר לדון מה"ט וכו' ע"ש :

והשתא לפי"ד הרשב"א הנז' דהתם בד"ת עסקינן א"כ מהו הכרחו של אביי דהכריח מד"נ מדקא ממנעי משמחת יום טוב וכמ"ש רע"ק הא ההוא דרע"ק אינו אלא מדרבנן ולא מד"ת אלא דשו"ר דהעיקרא דברי הריטב"א כללו ל"ז לשיטתם לע"ד שהרי מפשט דברי רע"ק נראה שהוא מד"ת וכן מהכרח שסוגיית סנהדרין דס"ג ע"א דשם הובאה האי ברייתא דרע"ק ותני בה עוד דברים אחרים שהם בכלל שאי קרא דלא תאכלו וכו' דקאמר שם בש"ס דהוא לשון לאו שבכללות דאין לוקין עליהם ע"ש דהו"ל אסורים מד"ת וכ"מ מדברי הרמב"ם בה' סנהדרין פי"ג ה"ד שאחר דכתב הנהו תלתא דיני דתניא התם במס' סנהדרין ובכלל הא דרע"ק סיים וכו' הדברים אלו אסורים ואין בהן מלקות וע"ש במרן ז"ל וכ"כ המבי"ט ז"ל שם בק"ש וכ"כ הלח"מ שם הלכה ה' ע"ש וכהק"א ז"ל פ' קדושים דפ"ו ע"א וכהסמ"ג לאוין ר"כ וכהכנה"ג ז"ל שם בס' דינא דחיי ע"ש · ועו"ק טובא על הריטב"א דהא דאיך מייתי לומר דאיסורו מדרבנן מדאיצטריך לאסור הבערה וכו' ע"ש הא לפי מסקנת הש"ס דהאכלו קודם ג"ד מותרים להורגם אחר כך וכ"כ הריטב"א שם קודם לכן תו ל"מ שהתם דהוי דרבנן כמובן ועלה ע"ד לומר דכוונת הריטב"א בדבריו הנז' לא הוי לפי המסקנא אלא איירי על ס"ד דאביי דהכין דמאי דקתני רע"ק דאסור כל היום היינו ממש כל היום אבל הוא דקאמר דע"כ לומר דההוא דינא אינו אלא מדרבנן וקרא וכו' דאל"כ למה לי קרא גבי הבערה וכו' אמנם למסקנא שם א"כ דהדרשא דרע"ק הוי מד"ת כמ"ש ואפשר דחסר בדבריו תיבת לס"ד והנה דבתחילת דבריו שהביא הריטב"א מסקנת הש"ס כוונתו לומר דהנה דלפי המסקנא הדין כך ואחר ג"ד איסורו מד"ת מכל מקום לס"ד סבר דאיסורו מדרבנן ע"ש וחזי הוית למו"ה המובהק ז"ל בס' פ"א ח"ב סנ"ע שם דס"ל דהביא דברי הריטב"א הללו ובא' ע"ד דמהתוספתא דליתנא דהרמב"ם פי"ד ה"ד ומדברי החינוך ז"ל סי' רנ"ב אינו נראה כן אלא דאיסורא דאורייתא וכו' ע"ש הרי מוכח דהכין ד' הריטב"א הנז' בפשטן ולפי מ"ש נ"ע בעת :

וכן

ודרך הנה ראיתי מ"ש הריטב"א ז"ל שם בריש מ"ק בד"ה ועושין כל צרכי וכו' שכתב וז"ל והנה הוראין שמעינן מן הירוש' דדנין ד"מ במועד והכי וכו' וק"ל דאמרינן בפ' הגוזל דלא קבעינן זימנא לא ביומי ניסן וכו' תשרי והרי חוה"מ בכלל ור"ח ז"ל פירש דיומי ניסן וכו' לד' ומפני החג וכו' אבל אחרים פירשו וכו' מפני שטרודין בענייני החג וכ"ד הרמב"ם ז"ל והוא ז"ל כתב בכאן דנין ד"מ וכו' וי"ל דלדבריו ז"ל דאנן לא קבעינן וכו' אבל אם הסכימו לבא לדין דנין אותן ומותר ובההיא דאמר בירוש' דאין דנין בע"ש שאמר וכו' דלא קבעינן זימנא במע"ש וכו' ואילו בירוש' אמרו דאין דנין וכו' בע"ש הא ד"מ דנין אבל יש לתרץ דאנן לא קבעינן אבל אם באו שניהם לדון מותר וכו' ומיהו בירוש' הקשו זה שם ותירצו באן של תורה וכו' ובהא דהכא אין לתרץ כן ויש שאמרו וכו' ע"ש :

והנה מפשט דברי הריטב"א הללו דכ' ומיהו בירוש' וכו' משמע דר"ל דכיון דלא תי' בירוש' כמו שהלה לחלק הוא ז"ל נראה דלא ס"ל האי חילוקא אלא דבכ"ג אפילו באו שניהם אסור לדון דל"פ רבנן והיינו כמ"ש הרב ברכי יוסף ז"ל בח"מ סי' ה' סעיף ד' ע"ד הכ"מ וסי' שם דחילקו בי האי חילוקא ואיהו ז"ל חלק ע"ד ואמר דל"פ רבנן ע"ש ובכן זו היא קשה על הר' הנו' דלא נסתייע מדברי הריטב"א הנו' דרב גוברים אמנם בלע"ד לומר דל"מ מדברי הריטב"א אלו הפך ד' הכ"מ די"ל דכונת הריטב"א היא לומר דמה שתירץ לחלק כדעת הרמב"ם בין קביעות זימנא לבאו שניהם אה"נ דס"ד לאומרו אלא דאחר זה כתב דבירוש' תי' תירוץ אחר ולאו משום דלא ס"ל האי חילוקא אלא משום דבבר מצא תירוץ אחר פשוט ובדקאמר הא לד"ת וכו' אבל אה"נ דסברין דהיינו השוא חילוקא דכתב שם בדעת הרמב"ם הוא נ"כ אמת ויציב וניחא לאומרו ליישב דברי הרמב"ם ומה גם דשם לא כתב הריטב"א דגם הרוינן אינם טרודין וכמובן וגם דהכ"מ כתבכן שם תכת הדיוק הדייק בדברי הריב"ש ז"ל כי גם הוא רב גוברים ועיין בס' ראש יוסף ז"ל שם בהגהה ד' ובהרב הדישה שם ובהרב תורם לרק ובהרב הדרישה ז"ל שם בח"מ סי' ה' סעיף ה' שחילקו בי האי חילוקא בענין חוה"מ ובמ"ש :

תוס' ד"ה ולדרוש לגו וכו' וא"ת והא אמרינן בפרק בן סורר וכו' ע"ש הא דלא ק"ל שקרא נופא דהיא לא נתפסה מותרת כמש"ל בסוגי' בבר ברנשו מזה בת"ר והלמ"א ז"ל וכתבו דאקרא ל"ק דהיינו אחר דעשתה בל מאמלי כתה ונאנסה אבל לכתחילה אה"כ דס"ל לאסור עצמה ע"ש - ובהכריעם ב"מ בתוס' ישנים ז"ל ביומא דפ"ב ובן דייקי לשון הרא"ש ז"ל בסו' בפסקיו ע"ש :

באו"ד ותירץ ר"ת דאין חייבין מיתה וכו' עכ"ל ראיתי למהר"ם ן' חביב ז"ל ביומא דפ"ב על דברי התוס' שם דכתבו במ"ש הכא וכ' בע"ד דכ"ל בשיטת הריב"ש דלא בר"ת ממ"ש בסנ' דכ"ו ע"ב היא אין לא הקריבו וכו' לרבות את הגויים וכו' וכ"ש הרמב"ם בפ"ע מה"ת וכיון דהגוי חבא על אשת איש גוי הרוגי ישראל משתמש גם היא נהרגת דעל כ' הזהיר הכתוב לא תקרבו להזהיר שנקבה זוכר לכך נאמר לשון רבים כמ"ש רש"י בפ' אחרי ע"ש :

ואחרי שמח"ר ק"ט על דבריו דהרי כתב הרז"ה ז"ל בס' המאור בס"פ בן סורר בא"ד וז"ל ועוד י"ל דנבעלת לגוי אין שם מיתה כ"כ אעפ"י שהיא אשת איש דאשת רעהו כתיבן שמו"ש אלימא ליה וכו' ע"ש וכ"כ הרמב"ן שם בס' המלחמו' דאעפ"י דהוא ח"מ היא פטורה דאשת רעהו כתיב שלכך וכו' ע"ש ובהכ"י ז"ל שנראה חולק ע"ד ז"ל שלא מטעם שפיר י"ל דר"ת דכתב דאין ח"מ על ביאת וכו' ס"ט משום דסו' בס' הרז"ה והרמב"ן הנו' ואע"ג דמהאי קרא ממעט בת"כ שם בפ' קדו' אשת נכרים וכ"כ רש"י ז"ל שם בחומש מ"מ ס"ל לומר דשקולים הם וכו' כמו שדרש כמה מיעוטים של דינין ממיעוט אחד כידוע ה"נ מפקינן מתיבת רעהו בין אשת נכרים ובין אשת ישראל הנבעלת לגוי וס"ט דכיון דמרבינן מריבויא דאיש איש הכתוב בפ' אחרי לרבות את הגויים שמוזהרין וכו' א"כ י"ל דרעהו הכתוב בפ' קדושים דבא לאפוקי אשת ישראל הנבעלת לגוי דאיכו ח"מ הגם דהגוי ח"מ מריבויא דאיש איש הכתוב קודם ואע"ג דמתיבת תקרבו לשון רבים מרבינן נקיבה בזכר ה"ד לישראלית הנבעלת ברלין לישראל דומיא בפשטיה דקרא משא"כ בגוי דלא כתיבה בקרא בהדיא ממעטינן לה לישראלית לפוטרה ממיתה מדכתיב אשת רעהו דומיא דגדול הבא על הקטנה דקי"ל כרבנן כמ"ש בסנהד' דס"ו ע"ב ועין בהרמב"ם ז"ל בפי"ב מה' א"ב הלכה ע' ויו"ד ועין בכס"מ ז"ל בסוגיין :

תו חזי הוית למהר"ם ב"ח ז"ל שם דהקשה ע"ע דינו של ר"ת מדתנן ביבמות דכ"ד הנטען על השפחה וכו' ה"ז לא יכנוס ואם כנס וכו' ותי' דעובדא דר"ת איירי בעברה ונשאת ע"ש ולע"ד אין נראה בן מדברי התוס' דהכא ובסנהד' דע"ד וביומא שם ובתו' שם ומדברי הראשונים כי אם דר"ת מתירה לכתחילה ליכנסה ביעויין שם וע"כ צ"ל ליישב דהבא שאני דבבר נשאת בהיותה גויה ול"ש בכי ה"ג חשדא דהתם וכ"מ מדברי הרב שמאירי ז"ל שם · וטוב אחר החיפוש ראיתי למהרי"א ז"ל בס' ס"ם מ"א סי' מ"ט דכ"ה ע"א ובדכ"ו ע"א דכתב כן ע"ש ועיין בתשו' מהרח"ש ח"ב סי' ס"ם מ"ש שם משם מהרד"כ ובמ"ש מהרח"ש שם ע"ד ובהספי"כ שם הנכ"י בסוף סי' י"א ובכיר"א שם ובמרן ז"ל בש"ע שם רש"י י"א ושם בססי' קע"ח ועיין עו"ש בדכ"ו ע"א מ"ש שם ע"ש דלע"ד הו"ל לסניף דברי הרז"ה והרמב"ן דעפי"ד א"ש דברי ר"ת ואילו מדבריו נראה שדברי הנ"י שם הם תוספתא ול"י :

ודרך הנה ראיתי למהר"ף ז"ל בתוס' ביבמות פ"ב דכתב על מ"ש שם בתוס' גר וגוי ועבד הבא ע"ב ישראל אעפ"י וכו' ה"ז לא יכנוס וכו' דבא התוס' לאשמועינן טפי ממתני' דאפילו הבא עליה וכו' ואמנם לשון דקתני גר לכאורה ט"ס הוא וי"ל וכו' אבל יותר נראה לתוקנו וכו' ע"ש וקשה לע"ד דאמאי לא נסתייע מד' הרמב"ם ז"ל דהביא בסי' תוספתא שם ול"ג בה גר גם עיקר פירושו

פירוש: מפורש בדבריו ובדברי הראשונים ז"ל שם ובמ"ש קודם לזה בע"א ועיין נ"כ בדברי הרמב"ם ז"ל בפ"ו מה' גירושין דפסקה להאי תוס' במ"ש · וביעויין בה"ב ז"ל שם וצ"ע :

וחזי הוית להרב קרבן נתנאל ז"ל בסו' דכתב דהא ק"ל ע"ד ר"ת מת"ש ביבמות דל"ש ע"א דתנו רבנן ע"פ והכא איש דשכיבתה אוסרתה ואין שכיבת אחיה אוסרתה והלא דין הוא ומה במקום שהבא על איסור קל נאסר שהאוסר מקום וכו' משמע דהטעם דנטמאה לבעל כיון שהבעל הוא האוסר על הבועל והלא אם הבועל נכרי אין הבעל הוא האוסר עליה ולמה היא אסורה לבעל א"ו צ"ל דלא כפסק ר"ת וכו' ע"ש :

ולענ"ד צ"ע דהתם צ"ק דתלייא שא הכא אלא דעביד ק"ו לומר דכיון דמשכחינן דאפילו בבא על איסור קל נאסר הבעל האוסרה מתחילה על אחרים ה"ה בבא על איסור חמור באופן דאפילו לס' ר"ת מ"מ שפיר הוה ס"ד למעבד ההוא ק"ו לגבי ישר' וישר' הדע שברי גם לחולקים ע"ד ר"ת לא א"ש מה שאמרו שם נאסר האוסר דמשמע דע"י הקידושין דקדשה משו"ה הוא דנאסר דבלא"ה היתה מותרת והרי לגבי גוי אפי' דהיתה אסורה עליו מקודם אפ"ה נאסר האוסר ומ"ש היב דר"ל אחר שנתגייר צ"ע שם מש"ם גרש"י והמפ' ז"ל פירוש זה א"ו צ"ל כמ"ש דהק"ו דעביד הש"ס בישראל מישראל מש"ה בגוי לא איירי וטעמא אחרינא איכא לאוסרה לבעלה משום דעכ"פ בת אדם היא משא"כ לגבי הבועל משו' דלגבי ל"ש איסור כמו לגבי בהמה וכמ"ש התה"ד ז"ל רס"י רי"ט ע"ש וא"כ אתייא ההיא ברייתא שפיר לכ"ע ומה גם די"ל דגם נאסר האוסר הבעל קרינן ביה לגבי הגוי דהרי עד השתא אם היתה פנויה ובא עליה הגוי מ"מ דליכא אלא משום גזירת ב"ד של שם כמ"ש הרו"ה והרמב"ן שם משא"כ אחר שנתקדשה וכ"ש נשאת לישראל דאז הרי היא בכלל ערוה גם לגוי כמ"ש שם בסנהדרין דנ"ז ע"כ מדכתיב איש איש לרבות את הגויים וכו' והרי הוא ח"מ וביעויין בראשונים ז"ל הנו' שם ובהרמב"ם ז"ל פי"ב מה' א"ב ה"ט באופן דגם לסברת ר"ת שפיר אמרינן שם בברייתא נאסר האוסר וכמ"ש ול"א דמי למ"ש התוס' א"ו מההיא דסוטה גבי ונטמאה וכו' וכמובן :

והנה ראיתי בס' שו"ת חיים ח"ב למו"ה הגדול כמוהרו"מ ז"ל בה' גירושין דמ"ר ע"ד על מ"ש הרמב"ם ז"ל שם דהנטען על השפחה וכו' וכתבו המפרשים אפילו בא עליה וכו' דיש להסתפק בישראל שהמיר דתו ונשא גויה ואח"כ נתגיירו הוא והיא אם מותרים לינשא ולכאורה נראה דדמי לנטען אמנם נראה כנטען וכו' דהוי כלינשא וכו' משא"כ בהמירו והם נשואין בפרהסייא וכו' ומצאתי הון לי מת"ש הרא"ש בכתובות פ"ק ר"נ והתוס' שם וכו' הביאו משם ר"ת שהתיר לא"א שנשתמדה ונשאת לגוי ונירשה בעלה ועשו ב' תשובה ונתגייר הגוי והתיר אותה לינשא וכו' וחלקו עליו ר"י וריב"ם דביאת גוי וכו' והשתא איקשי ליה לר"ת ולהרא"ש בהיא מתני' רפ' כילד וכו' וראיתי להנת"י פח"ו וכו' ומסברא דהם גוי וכו' ס"ו לא יכנוס אמנם בא"א דנשתמדה וה"ש נשואה לגוי ודאי אין כאן חשש וכו' ובכר ראיתי למוהר"ת ב"ח בפ"ק יוה"כ וכו' והנך רואה דאשתמיט מיניה דברי הרא"ש והמרדכי וכו' ועכ"ל כמ"ש ומינה לנ"ד דאין כאן איסור דנטמאה שרי לכ"ע ואמנם עדיין יל"ד וכו' די"ל דה"ט דלא חייש ר"ת לספיא דהנטען משום דאיירי בנתגייר ועדיין הבעל חי ולא נתגרשה ומשו"ה היתיר וכו' דליכא למיחש ללזות שפתים וכו' ואה"נ דהא נתארמלה בעודו גוי ואח"כ נתגייר וכמו בנ"ד וכו' די"ל דלא נתגיירה אלא בשיבתן וכישראלית וכו' ובההיא דנטען וכו' ונדון ר"ת שאני וכו' עכה"ד הנה מה שהקשה ותירץ בדברי ר"ת היינו כמ"ש לעיל :

אמנם מה דר"ל דר"ת לא התיר אלא בנתגייר ואח"כ נתגרשה אבל אם נירשה וכו' א"כ דס"ל לר"ת דאסור ונראה קצת דכן נוטה דעתו להלכה ע"ש לע"ד אחרי שמה"ר צ"מ דכן משמע דהתוס' והרא"ש בפסקיו בסוגיין והריב"ש בא"ה"ע סס"י קע"ח ורי"ו ז"ל בנב"ג ש"ד נקטו בדבריו מ"מ ראיתי בתוס' ישנים ביומא דפ"ב שכתבו וז"ל ומה"ט התיר ר"ת בגויי אחר שבא על ב"ו תחת בעלה ונירשה ונשתמדה ונשאת הגויי וחזרו ונתגיירו ב' והתיר ר"ת שנתגייר לישאנה ואמר וכו' ע"ש וכ"ת מדברי הרב המרדכי ז"ל בפ' ד' מיתות סי' תש"כ שכתב וז"ל ומתוך כך פסק דא"א שהמיר דתה ונשאת לגוי וחזרה ונתגיירה מן הישראל ושוב נתגייר בעלה הגוי והתיר ר"ת לקחת אותה לאשה וריב"ם היה וכו' ע"ש וכה"ג כתב הבנת"י ז"ל בסוף פי"ח מהא"ב ע"ש · גם מרן והרב הלבוש ז"ל ב"פ בא"ה"ע שם סי' קע"ח סי"ט ע"ש · ומה גם דגם בתוס' שלפנינו והש בסנהד' לא ביארו מאי הוו הגירושין ואם כן יש לנדר בדבריה' דאיירו במ"ש בתו"י שם וסי' שכתבנו ונראה דה"ט דמרן והלבוש שם דהם רהו בדברי הראשונים נקטו בעובדא דר"ת הכי והכי דא"כ ה"מ דהדין שוה בכ' דבכה"ג התיר ר"ת ומה"ט לא דייקו בלישנייהו א"כ דמר שמיע ליה דמעשה שהיה כך היה ומר שמיע ליה וכו' והכי מ"ל בש"ס ובמדרשים חילוף בעניניס כידוע וכ"מ מד' בח"מ והב"ש שם שלא עירו מרן והלבוש בר"ז ובדרכם במ"א :

באופן דלפי מ"ש צ"ע וניחא דה"ט משום דאי אמרת דבנתגרשה ואח"כ חיישינן לערמה א"כ גם בי בא עליה ואח"כ נירשה בעלה ניחוש לערמה דאחר דבא עליה נתייעצו ב' יחד דבריו שתוכל שיגרשנה בעלה ויקחנה הוא תעשה אופנים לבא קטטה עם בעלה על כל דבר ודבר שיוכל לבא שדבר לידי קטטה ועל ידי כן יבואו לידי גירושין ומה גם דבלא"ה אשה שזינתה תחת בעלה ועם גוי הוא מגונה ומאוסה בפני בעלה אי מפני עיקר המעשה ואי מפני הכבוד שלו וכבוד בניו והמשפחה וכיוצא וגם דשמא הרגילה לבו"כ לעבירה ומסתמא יבואו לידי קטטה וא"כ גם בנתגייר ונירשה ניחוש לש"ם ולא נתגייר לש"ם וכיון דלא חיישינן בזו גם באידך דהיינו בנירשה ואחר כך נתגייר לא חיישינן וה"ט דכיון דכבר הוא היתה נשואה בעודם גוים הוא והיא אין חשש לאוסרה

משום

משום נטען ול"ד לנטען דמתני' דאיירי בבא עליה באקראי דאסורה גם לר"ת וכמש"ל וכ"כ מו"ה ז"ל שם א"כ תו לא מסלקינן בין שנושאים דבכ"ג י"ל דמותר לכ"ע לדעת ר"ת והרי כל הראשונים הנו' כששכיאו דברי ר"ת כתבו ונשאה וגם הא"י שכת' בחתי' דבריהם בכותי שבא על כ"י וכו' מ"מ בסו"ד כתבו ונשאה סכותי וכו' ע"ש וכ"מ לפי"ז דבעיקר ספיקו של מו"ה ז"ל שם בישראל דנשא גויה אחר שהמיר דתו ושוב נתגיירו ב' דבכגון דא מותרת לכ"ע גם לס' ריב"ס וסי' החולק' ע"ר ר"ת דע"כ לא נחלקו אלא באיכא בעל ובועל או הוא דס"ל דאסורה גם לבועל משא"כ בנדון שנו' דל"ש בי אם נישואין לחוד ולא אתינן עלה אלא מכר לאא דנטען דבכל כה"ג י"ל דגם הם יודו דמותר דאפושי תלונת' לא מפשינן דאפילו אי היה מ"ל דפליגי הא אינו אלא משום איסורא דרבנן דעלמא וכ"ש למאי דהכריכנא די"ל דלכ"ע מותר מה"ט דבאבינן ועיין שם בדברי מו"ה ז"ל כר"ם ואיברא דאם גוי ובא ב"ז לא יכנוס ע"ש ודע דפשיטא ודאי דגם לר"ת יודה דאסורה לבעל דהרי דבריו קיימי אסוגין דלקמן דהרי בה"ה סמיך וכו' אמרינן משום דאיכא פרוצות וכו' דהיינו דעושות ברצון ואסירן לבעליהו והם אומרות דהיה סרבר כאונס וכיעוין ברש"י וסמפ' בסוגין ומה גם דמ"ו לומר דנעלמו ממנו כל הנהו סוגיות' דהביא ריב"ס יען כי רב נוכריות ורב אוליס דר"ת וכ"כ בסדיא סמ"ת בסוגין וכ"מ מכל דברי התוס' שבת ובסנהדר' וביומא ובהרא"ש ובתפ' ז"ל בסנהו דובתי דבששבכיאו דברי ריב"ם כתבו דע"כ אסורה לבעלה כדמוכח וכו' וכיון דאסורה לבעל כלומר הרי דאינו חשיב בבהמה וא"כ ה"ה לבועל ע"ש דמשמע דלבעל יודה ר"ת דאל"כ הכי הול"ל וריב"ס אומר דאסורה לבעל ולבועל וכו' וכ"כ לסדייא הסה"ד ז"ל סי' רי"ט ותכ"רם ב"ח ז"ל שם ביומא ע"ש וממה שכתב הרב המרדכי ז"ל שם בסנהדר' סי' תש"ב וז"ל ופי' ר"ת דכעילת גוי אינה אוסרת ולא"ס וכו' ע"ש י"ל דמ"ש אינה אוסרת ר"ל לבועל וב"מ ממ"ש אחר זה ואע"ג דאמרינן בשם שאסורה לבעל אסורה לבועל וכו' ע"ש דמשמע מסו"ד אלה כמ"ש וכמובן וגם מדברי הרי"ם ז"ל שהביא אחר זה משמע כמ"ש ועיין בהרב בני דוד ז"ל בדמ"ת ע"א בתשו' מהר"א אלפאנדארי ז"ל שכתב שם שמרדכי ז"ל בסנהדר' פי' ר"ת דרואה שר"ת מתירה אף לבעלה וכו' ע"ש דלע"ד אחרי המ"חר ל"מ וכמ"ש וכן ראיתי למהרי"א ז"ל שם בת"ש דנ"ה דכתב כמ"ש ועוד שוסיף להביא ממ"ש מהר"ס ז"ל בתשו' סי' תתרכ"א בשם ר"ת גופיה וכן ממ"ש שם בתשובה דאסיכה אלא דשוב אח"כ כתב דלבכורים זו היא שקשה על הנ"מי בס"פ ח"י משא"כ דמוכח מדבריו דר"ת מתירה לבעלת בתי כאשר יראה המעיין מדבריו וכו' ולפי"ד סוא היתה דבתי על ר"ת ותו דמתשו' רבו מה"רם וכו' מוכח דר"ת מודה דאסורה לבעלה וכו' ע"ש ולע"ד אחרי שמח"ר כ"ל דגם מהתם ל"מ די"ל דכל כונת הנ"מי הוא להביא ראיות לומר דאסורה לבעלה ומינה לבועל ע"ד מ"ש בדברי הראשונים שם אלא דקיצר בדבריו כדרכו ויש לי להביא ראיה לדברי מת"ש שם וז"ל ומתרץ ר"ת דגבי וכו' וב"מ מפרק בן ובו'

דפריך והא אסתר וכו' ולא פריך ב"ע סוטה אע"פי שהיתה אשת מרדכי כדאמרו' במגילה באשר אבדתי וכו' אבדתי ממך ומתוך כך אסור ר"ת לע"כוס וכו' שלא נאסרה לבועל וכו' ע"ש הרי דר"ת גופיה הביא ראיה לדבריו ממ"ש שאסתר היתה אשתו של מרדכי ממ"ש שם במגילה ע"פ באשר אבדתי וכו' אבדתי ממך והרי פירושא דאבדתי ממך היינו דע"ע כאונס ועכשיו ברצון נאסרה למרדכי במ"ש שם לסדייא ובש"ב דש"י והתוס' שם וסשתא אי כונת ר"ת שם במ"ש דבפיאה גוי אין לחוש ר"ל דאפילו לבעל מותרת איך מביא ראיה משם דהיא אסורה לדבריו הסובר דגם לבעלה מותר וטפי הו"ל להביא ראיה לומר דאסתר היתה אשתו שמ"ר ממ"ש שם במגילה די"ג ע"א ע"ש ואסו לו לבת תנא משום ר"מ אל תיקרי לבת אלא לבית וכו' דאז היינו אומרים דס"ל לר"ם דהסיא דרשא דר"ת הנו' דדרים באשר וכו' אבדתי ממך לא קי"ל כותים וכיעוין בהרו"ם והרמב"ן שם משא"כ עכשיו דהביא ההיא דרשא דר"ת הנו' מוכח לסדייא כמ"ש ובן משמע ממ"ש שלא נאסרה לבועל דוקא וסשתא ע"ב לפרש דברי הגמ"י שלא"ב שכתבו ה"ל והיא דמגילה נמי מוכח הכי אלא בר"ם דאמר כלומר דאמר שם במגילה באשר וכו' אבדתי ממך הרי משמע שהיתה אסורה היתה אסורה ממרדכי וכו' ע"ש דר"ל הכיון דמוכח דאסורה למרדכי ה"ה לבועל וא"כ והיא דמגילה וכו' ובן ראיה ממ"ש במגילה באשר וכו' ובמ"ש בשאר ראיותיו אבל לפי מ"ש אתי שפיר דקאי ע"ד ר"ת דהביא ראיה משם דמתבאר מדבריו דלבעל מיהא דאסורה וכמ"ש ממ"ש בקטו' כי אתו ליסבת לומר דגם מהיא ראיה דהביא ר"ת ראיה לומר דאשתו שמ"ר היתה מינה מוכח דנבעלה לגוי ברצונה אסורה לבעל דכותא גוי חשיבא היתה לגבי בעל וה"ה לגבי בועל וב"מ מהכרו הגמ"י גופיה בפ"ו מה' גירושין סי"ד ע"ש ועיין בהגמ"י ס"פ ב"ר מהל' איסות סי' ל' דל"מ כן מדבריו ות"מ ול"ד כמובן וכנ"ל ממ"ש דב"ל דיודה ר"ת דלבעל מיהא אסורה וכ"כ מהרי"ל ז"ל בסוגיין וכ"כ ספ"ו ז"ל ע"ש

וחזי הויא להרב שם יוסף ז"ל בכב"ר מה"ח סי"ט דהביא מ"ש ביבמות דמ"ה דגוי ועבד הבא עב"י הולד בשר ומ"ש שם ומאן דמכשר וכו' דמשמע כר"ת ושוב הביא מ"ש הרשב"א ז"ל שם וז"ל דרבינו והתוס' ס"ל כתירוץ ב' של הרשב"א ושוב כתב וז"ל איברא דלדעת ר"י ק"ל דבכתובות הב"ו אמתני' דע"י נפשות וכו' פירש שמא אחרלה וכו' במגא דס"ל כשתוס' דלא כר"ת וא"כ קשה איך גרים ביבמות שם דמאן דמכשיר לאפוקי הני דל"א קדושין וכו' וקשה עליה קושיא הרשב"א הנו' ע"ש דמניחה בקושיא ולע"ד אחרי המח"ר ל"ז להכין דבריו דמוכח בסדייא דהכין בדעת ר"ת דל"ל דגם לבעלה מותרת וו"ת וכמ"ש משם כמה גדולים אחרי דכתבו כפך מוס וא"כ זו היא שקשה גם לר"ת וסי' מספיא סוגיות דיבמות וע"ב לומר דלא תליא בא בהא דהנם דניתא דאין קדושין תפסי בה והולד בשר מ"מ ס"ט משום דהולד נכרר אחרים ואילו הוא בן ישראל גמור חשבינן ליה דרחמנא אפקרים לזרעים דגוי ואילו היא היתה בהמה ומה"ט הולד בשר וב"מ בריטב"א ז"ל שם מקמי הכי עמ"ש

שם בש"ס דר"נ ור"י הנשיא מורו כיה שיתירא ומש"ט ס"ל לר"ח דנותיה לבועל אלא דלגבי בעל ס"ל דאסורים משום דעכ"פ קרינן בה ומעלה בו מעל ונטמאה דהרי זינתה ברצון דומיא דמ"ש שם דאריו"ח דכותי ועבד וכו' ובעל הישראלית פסלוה לכהונה ומשכינן לה כותה וכיעויין שם ר' חיי"ס וב"פ הרמב"ם ז"ל ריש פ' ח"י מהא"ב ה"ב י"ל גבי הבעל ול"מ דא"ש לפי גירסא השנים דהכיא הישב"א שם אלא גם לפי הגירסא הראשונה והיא גירסת רש"י ז"ל בש א"ש וב"ש למ"ש הריטב"א שם דגם גירסת רש"י מתפרש כפי גירסא האחרת דכולה חדא טעמא הוא וכו' ע"ש ובהריטב"א שם גבי מ"ש לעיל מזה ר"נ ור"י וכו' ע"ש כתיפו דמאי דפשיטא ליה דר"ח מתירה גם לבעלה ז"ת גם ראיתי לו ז"ל מ"ש שם בה' יסודי התורה פ"ה ה"ב ע"ד התוס' שלפנינו שכתבו בשם ריב"ס ז"ל שהביא ראיה לדבריו מהסוגיא דפ"ק דמגילה ומה שהביא שם הפך דברי מרן ז"ל ע"ש ולפי מ"ש ל"מ ומה גם לפי"ד הנמ"י דכתב דר"ח גופיה הביא ראיה לדבריו דאסתר אשת מרדכי ואפי"ה ל"פ הש"ס שם בסנהד' והא אסתר ג"ע וכו' דש"מ דגם לר"ח אסורה לבעלה וכמ"של ושמא א"ל לומר לדעתו דהסוגיא דרבא דשם פליגא עמ"ש שם בפ"ק ע"פ כאשר אבדתי שהרי לפי מ"ש בדעת ר"ח הוא דהגם דהיתה אשתו אינה חייבת עצמה לגבי גוי דביאתו ל"ח ביאה ומש"ט לבועל אלא דלגבי בעל שאני משא"כ לדעת הרמב"ן והרמב"ם ז"ל דס"ל דדוקא בפנויה הוא דאינו חייב למסור עצמה וכיעויין בהלח"מ ז"ל לפי"ד ע"כ לומר דמאי דפריך שם והא אסתר פרהסיא הואי ולא פריך ג"ע הואי דה"ט דלא ס"ל כהסוגיא אגדם דפ"ק דמגילה ע"פ דכאשר אבדתי וכו' וכמ"ש הרמב"ן שם וא"ש ממ"ש שם ע"ד מרן שם וגם מ"ש שם מהסוגיא דכתב הרמב"ם בה' א"ב דהילד כשר עיין במ"ש שם בפ' כ"ד הי"ט ובמש"ל:

עוד ראיתי להש"י ז"ל שם בפ' כ"ד מה' א"ב דכתב וז"ל וכבר כתבתי בה' יסודי התורה דהתוס' ס"ל כר"ח מדהביאו דברי ר"ח בפסקי תוס' בשמם וכתבו וריב"ס חולק ועוד דאיש דבסנהדרין כתבו שהם דברי ר"ח לחוד וא"ע"ג דבכתובות דכ"ו ע"ב ר"ה ע"י פסקו בפסקי תוס' הנו' דאפילו לישראל אסורה והוא דלא כר"ח וכו' הא ל"ק שהם ז"ל פסקו כר"ח במה דאינם אסורים לבעל אבל במאי דס"ל וכו' ואף לבעל מותרת בהא פליגי עליה וכ"כ הרא"ש ז"ל בריש כתובות דברי ר"ח ופסק כותיה בחדא וכו' ע"ש גם דבריו אלו ק"ט לפי מש"ל דלר"ח אסורה לבעלה וכ"מ מדברי הרא"ש בריש מכי' שהביא שם שברי הרא"ש ל"ק דנראה לו כר"ח בחדא וכו' אלא הבוא אמר דנ"ל כותיה כר"ח ולא מטעמיה דמוכח מדבריו דליכא שינוי הדין אלא שינוי הטעם דש"מ מדבריו דלר"ח לגבי בעל מודה כמ"ש ועוד ק"ט ע"ד ממ"ש הח"י ז"ל ביומא דפ"ב סי' כ"ד וז"ל בת ישראל שהמירה דתה וכו' ושיא חזרה ר"ח שיתירה לו ואין ביאה עכ"ל הרי דבמה שהתירה ר"ח לבועל חלקו ע"ד ואמרו דאין בראה וע"כ צ"ל דבפסקי תוס' דסנהדרין חסר בדבריהם וריב"ס חולק וכמ"ש

בסוגיין ואינו אלא לפורים דאיכא פלו' בדבר ובה"ג לא הוי שמתא והשתא א"ש דשם ביומא כיתרו דבריהם לפרוא לבתוב לפרוא ע"ד ר"ח דאין נראה עו"כ הרב ז"ל שם וז"ל וראיתי להנמ"י בפ"ו מה' גירושין שכתבו דרבינו איירי בפנויה משום דר"י וריב"ס אמרו דאפילו בדיעבד אסור לקיימה הבועל והוא אימא שר"י בעל התוס' בעצמו פסק שם בפ' ב"ש כר"ח בהא דמותרת לבועל ע"ש ולע"ד אי מדברי התוס' דלפנינו ק"ל הא לא נזכר שם בשם ר"י כלום והא ודאי דר"ל על פסקי התוס' שב. שהביא דבריהם מקמי הכין קאי וגם לפי"ז ל"ק דמי זה אמר דהפסקי תוס' עשאם ר"י בעל התוס' ולא רב גדול אחר וכמו שכ"כ בקשו' מוהר"י ז"ל בתשו' סי"ד ומהריט"א ז"ל בה' הלכות יו"ט דף קכ"ז ע"ד ועיין בהרב שם הגדולים ז"ל ח"ה באות פ"א שכתב דיש מ"ש שחברם הרא"ש ז"ל עי"ש ובמ"ש אח"ז וא"כ הו ל"מ מקו' הרב הנז' ומה גם דהביא הדין כשר"ח ובפרט למ"ש לעיל בשם הש"ח ישנים דמש' יומא אלא דשוב זכרתי דתוס' דיומא כתוב בספרי דב"ר ז"ל דשם מתבר"ש מרוטנב' רבו של הרא"ש ז"ל כיעוין בשי"מ בכללי התוס' סי' טו"ב ובהרב שם הגדולים ז"ל ח"א באות המ"ס ע"ש ובכן ל"מ מהתם במש"ל וע"ק ע"ד שברי מדברי התוס' יומא שם דפ"ב גרסם דלא ס"ל בשבית ר"ח שהרי כתבו שם בת"ד וז"ל ור"י פירש דהביא דרבא מיירי שבכותים מדבקין וכו' והשתא למאי דפרו' גרס יהרג וא"כ גם אף בערס וכו' תפרנ ניחא ונוקמה דעבדם מעשה וכו' והא דפריך בכתו' דף ג' ולדרוש לסו דאונס שרי אע"ג דג"ע יהרג וכו' שהם במי ק"ע היא ור"ח היה מפרש בהסיא דבתו' ודאסתר דל"מ למימסר נפשה בביאת כותי וכו' ע"ש מתבאר מדברי התוס' הללו שלפי"ר ר"י ז"ל הא דסוגיין דפריך ולדרוש וכו' אע"ג דג"ע היא ה"ט משום דק"ע הוא דש"מ דאפילו דאיירי לגבי גוי הוי ג"ע וכ"מ דברנותם באסרת לבעל ולבועל ברין ישראל ולפי"ר ר"י אלו הסיא דסנהד' דע"ד דפריך והא אסתר בפרהסיא הואי ול"פ והא אסתר ג"ע הואי דודאי היה יורב דעבור ג"ע י"ל דקרקע עולם היא ופטורה מלמסור עצמה אבל משום ח"ש דפרהסייא היה קא פריך והא וכו' ומשני דאפילו לח"ה מהני טעמא דק"ע היא ועיין תוס' ריש פ' בבא ע"י ע"ש וכ"כ הרב המגורה ז"ל בשו' ובסנהד' שם ובמ"ש הרב ח"ש ז"ל שם דנ"מ ריש ע"כ ע"ש והיינו במ"ש לפי"ז דאית ר"ח מסוגיין ומסוגיא דסנהד' נ"מ וא"כ שפיר כתבו הנמ"י דר"י ס"ל כריב"ס ועיין בח"י ביומא שם ובסח"ש ז"ל ע"ש:

ותו ק"ל עמ"ש בתחילת דבריו מדברי הנמ"י דפ"ו מה' גרושין שהרי הוא ז"ל כתב שם וז"ל ממ"ש בדין זה ובדין שלאחריו נראה שיתירן וכו' שהרי כאן מבואר לסדיא דלא כר"ח וכו' ע"ש והיינו ממ"ש הרמב"ם שם האשה שזינתה בשגגה וכו' בין שאנסו גוי וכו' מותרת ע"ש דש"מ מדבריו דברצון אסורה לבעל וכ"מ ממ"ש אח"ז נשים שנאנסו וכו' ע"ש והיינו לפי שיטתו דר"ח מתיר אף לבעלה · ולפי"ד אלו חוקשי לסו להנמ"י שם בספ"ו מה' גירושין דמה מספ"ל כדעת הרמב"ם אי ס"ל

כר"ח

כר"ח או לא הא. לפע"ד מדברי הרמב"ם הנז' מוכח להדיא דס"ל דלא כר"ח אלא כרי"ף דס"ל דאסו' לבעל ולבועל וכיעוין בהרמב"ם בה' סוטה פ"ב הי"ב וגם הא ודאי דמ"ש שם הרמב"ם בספ"ו מה' גרושין בפנויה איירי כמ"ש הגמ"י שם וגם לפע"ד בדעת ר"ח הקשו ליה מההיא דינא דפסק שם הרמב"ם בסו"פ כ"ד גבי נכרי והיא סוגיא מפורשת בהכי' דנ"א ע"ב דמוכח משם להדיא דבדלין אסורה לבעלה כיעוין שם בש"ס ע"ש וע"כ צ"ל דר"ח יודה דלבעלה אסורה וא"ש דברי הגמ"י הללו ובכן דברי הרב הנז' ז"ל צ"ע לע"ד וזו היא שי"ל ע"ד ריב"ם דאמאי לא הביא בכלל ראייותיו ההיא סוגיא דלקמן הנ' דקאמרי' שם א"ר"י הני נשי דנכרי וכו' א"ל רבנן לר"י והא וכו' ודאי בהקינהו והולן מנפשייהו אסירן ע"ש ועדיפא מההיא ראיה דמגילה דהכא יען היא ממכי' ואינה בגדר וכ"י ועיין במ"ש מהרימ"ט ז"ל בחי' לסוגיין ע"ד הרא"ש ז"ל דסוגיין בפסקיו שכתב דנ"ל כדברי ר"ח כוותיה ולא מטעמיה מההיא סוגיא דמסכת סוטה ע"ש ע"ד אלו כתב מהרימ"ט ז"ל וז"ל ותמהני היכי מייתי מהתם אפ"ה לענין איסור טומאה איתשיל וכו' וכר מן דין אפילו מעיקרא לא ס"ד דגמרא לומר שלא יאסר בביאה הגוי בין וכו' אלא לענין קינוי וסתירה לכשהשקה דומייא דעריות וכו' וכתבו התוס' דלא איצטריך וכו' ע"ש

וחזי הוית למהרי"א ז"ל בס' ח"ש ח"א דנ"ב ע"ג שכתב ע"ד מהרימ"ט הללו הרא דאטו גברא אגברא קא רמית הרא"ש סבר דלענין לאוסרה על בעלה נמי איירי הש"ס וכו' ותו דדברי התוס' אין להוכיח מהם נגד הרא"ש דכונת התוס' דכ"ו ע"ד שכתבו וז"ל איש וכו' בינהם מבוארת דקטן וכו' עש"כ עד מ"ש שם ויש ע"כ וכמבואר ע"ש ולע"ד אחרי המח"ר אין כונת מהרימ"ט לומר שמדברי התוס' הנז' מוכח הפך מ"ש הרא"ש דאי לוחה שפיר י"ל כדבריו אמנם כונת מהרימ"ט לומר דלפי"ד התוס' הנז' ל"מ הכרח של הרא"ש דהביא מההיא סוגיא ושעפי"ז יתיישב שפיר סוג' לדע' ריב"ם ושי' ז"ל דחולקים ע"ד ר"ח וגם לר"ח שלא שביא ראיה לדבריו מההיא סוגיא וכונת דבריו הוא לומר דבשלמא אי פירושא דשמעתתא דהתם איירי לענין טומאה שפיר מביא הרא"ש מהתם כיון דקאמרינן התם מהו דתימא ונטמאה וכו' והא אסירא ליה דמשמע דאפילו דאיכא עדים דנטמאה וכיוצא ואהא קאמר קמ"ל משמע דר"ל לא תליא הבעל בבועל דמ"מ לבעל אסירה וא"ש ראית הרא"ש אמנם אם אנחנו מפרשים שהיא סוגיא דלענין השקאה לסוטה הוא דמיירי וכמ"ש שם התוס' לעיל מינה גבי עריות וקטן א"כ גם גבי נכרי דאמרינן מ"ד ונטמאה וכו' והא אסירא ליה יש לפרש דבאיכא עדים דזינתה וכיוצא א"כ דאסירה גם לבועל והש"ס שם לא מיירי אלא לענין השקאה דס"ד דאין משקין אותה על הספק ולבעלה נמי לא תיאסר כיון דלבועל בלאו האי ספיקא נמי אסירא ליה ול"ק ביה ונטמאה אהא קאמר קמ"ל דגם בכה"ג דהוי ספיקא צריכה השקאה שאין ספיקה בדין ודאה ואסורה לבעל עד שישקה אותה

וה"ה לבועל כיון דספיקא בודאה וגם דהשתא משקינן בועל לבעל ולאוסרה דכל וכו' לאוסרה משקינן ועיין בפי' הרע"ב שם בסוטה בפיה"מ שם ועיין למהרי"א ז"ל בס' חיים שאל ח"א סי' מ"ט שם דהביא מ"ש הרמב"ם ז"ל פ"ב מה' סוטה ה"א דכתב וז"ל כל איש שקנא וכו' ונסתרה אסורה עליו אף משום זה ע"ש ומ"ש הרב אורים גדולים ז"ל בלימוד ק"ל וקל"א שמדברי הרמב"ם הללו נראה דחולק ע"ד הרא"ש דסוגיין ע"ש וכמ"ש ע"ד הח"ש ז"ל שם דב"ש ע"ד ובדנ"ו ע"א וע"כ עד מ"ש ולפי זה גבי בועל וכו' לא ניתוסף בו שום איסור ע"ש:

ולע"ד אחרי המח"ר מדברי הרמב"ם וה"ה שם בס' גירושין פי"א הי"ג נראה דס"ל דלאו דלא יוכל בעלה לא איירי אלא בזינתה בודאי הכל בסוטה שהיא בספק אין שם אלא עשה דונטמאה כיע"ש וכ"מ מדברי שמש"ל ז"ל בהלכות אישות סו"פ א' ד"ה ותו איכא איסורי עשה ע"ש ולעיקר הקושיא י"ל בדוחק דיש לחלק בין היכא דנכרא הוי דהיינו ישראל דנשא אלמנה וכיוצא להיכא דבא עליה גוי דהו בפ"ק ליתיה בתורת אישות כלל עד"ש דגוי פסול לשליחות קידושין וגיטין משום דליתנהו בתורת וכו' וכמובן · ועיין במוהרימ"ט ז"ל בחי' לסוגיין בסו"ד ע"ש ובשה"ד סי' כ"ט בפסקים וכתבים:

וחזי הוית להרב מנחת בכורים ז"ל בסוגיין שכתב כזה וז"ל ולפירוש ר"ח ק"ל היכי קאמר הש"ס באירוסה אלא למעוטי גוי וכו' ולפי סברת ר"ח דהוי ביאה בהמה הו"ל לומר דאתי למעוטי גוי דהוי ביאה בהמה ובעת צל"ע ע"ש ולע"ד בלא"ה זו היא קושיא לר"ח דמאי שנא דלגבי בעל לא חשבינן ביאתו של גוי בבהמה ולגבי בועל חשבינן ליה בכ"כ והא ודאי שום טעם יש בדבר וכבר הקה"ר ז"ל בסי' רי"ט כתב טעמו של דבר ע"ש ובפי"ד שם שפיר י"ל דמשום דהתם איירי אגבי בעל לענין קינוי וסתירה משו"ה ל"ק במ"ש המ"כ ז"ל:

תו חזי הוית למהרימ"ט ז"ל בחי' לסוגין שכתב וז"ל וכת' הרא"ש ז"ל כ"ל לקיים וכו' ויש ללמוד מדבריו דמי שבא על אחות אשתו וכו' וראיתי ברייתא שנויה בפ' נשא ושכב איש אותה וכו' ולכאורה מש' דאחותו בסוטה קאמר וכו' וס"ט כדאמרי' הכא וכו' אלא כי' דאחותו פנויה קאמר ואי קשיא מדתנן התם ביבמות מי שהלכה אשתו וכו' אם מחמת הראשונה מותר ומוקי לה באזיל אשתו וניסת למד"ה כלומר שאחותה היתה אשת איש ואעפ"י שבא עליה באיסור שריא ליה ומוקי התוס' דהאי סיפא לא קאי אאזיל ניסת וקשה דאמרינן בפ' אעפ"י ר"מ אומר כל הפוחת וכו' ואפשר לקיים פסקו של ר"ת ז"ל כטעמיה וכו' ע"ש וראיתי לסמ"כ ז"ל שם שכתב ע"ד מהרימ"ט הללו וז"ל גם מ"ש עוד דאי קשיא וכו' נראה דהקושיא היא דהוא ז"ל קאמר ספק סברת הרא"ש ז"ל דאפילו וכו' קרינן ביה ונטמאה באיסורה אח"ך לו ואי מהתם משמע דאפילו בא עליה באיסורא שריא ליה אח"כ אבל מ"ש ומוקי התוס' דהאי סיפא לא קאי אאזיל וכו' לא הבינותי דהא התוס' ל"ק אלא דלא מיירי בנשיאה משום דפנויה

לפנויה יע"ש גם מה שהלה מהמהר"ם דר"מ לא הביאותיו דל"ש לכאן וברוחק וכו' אבל מ"ש ומוקי התוס' לא הבינותיו כלל ולצ"ע עכ"ל ולע"ד אחר שמח"ר גם דבריו בשני מקומות ואני אפרש דברי מהרימ"ט הנז' דמ"ש ואי קשיא וכו' ומוקי התוס' וכו' ע"ש דהיינו תירוצא דאי ק"ל וכו' אהא קאמר דמוקי לה התוס' וכו' והיינו דבתחלה הביא שהיא בריאה דא"כ דמשמע בריאה מוכח דגם בנשואה מותר לבועל דלא כמ"ש איהו נופים מקמי הכין ע"ד הרא"ש ונדחה קרי לה דההיא בריאה איירי בפנויה דל"ש לומר אסורה לבעל וכו' ואהא קאמר אח"כ ואי קשיא לך משנה דיבמות דתנן תמן האשה שהלכה וכו' מתה הראשונה מותרת בשניה ומוקי לה הש"ס שהיא מתני' דאיירי בנשואה והדק"ל ואהא קאמר דאין זו קושיא דהרי כתבו שם והיינו בדיבור השני ד"ה אשת איש דכתבו שם בסו"ד דההיא היינו דשומר בשנים איירי בפנויה דוקא דאלו בנשואה כיון דאסורה אגיסו לדידיה נמי מיתסר ע"ש · באופן דהאי ומוקי וכו' דכתב מוהרימ"ט היינו תירוצא עמ"ש ואי ק"ל דאם לא כן לא אי' כלום גם מ"ש את"ו אבל קשה משנה דר"מ וכו' ע"ש הא ודאי ל"ש אלא אחר דיבור זה וכאשר כתוב שם כן והנר' שהיה כ"כ בגליון וכתבוהו בכ' הדיבורים הנז' דודאי דבר ברור הוא דלא ראי זה כראי זה דשמה ה"ט משום דלא כתב לה כתובה לא ס"ד ואלו הכא בשליקת השנים ודאי דעושה בה קידושין וכתובה כלוקח אדם בתולה דעלמא ויעויין בהש"ע אה"ע סי' י"ג סי"ב ובמובן ובכר ידוע דהרבה טעיות נפלאו בס' מהרימ"ט הנז' גם מחיסור לשון או יתור וכידוע :

ולענין הלכה הנה דעת ר"ת דאסורה לבעל ומותרת לבועל וכ"נ דעת הרא"ש בפסק' בסוגיין וכן הוא דעת רבינו יחיאל הו"ד בהגה' המרדכי ז"ל בסו"פ בן סו"מ ועשה מעשה כר"ת ע"ש וכ"כ דעת רבינו ירוחם ז"ל נתיב כ"ג ח"ב וכן הוא דעת הנ"י ז"ל בסוגיין אחר הא' אשי ה' ע"ש גם הריטב"א ז"ל בסוגיין בסו"ד כתב וז"ל ועכ"ז אומר הרי"ח ז"ל כי דינו של ר"ת ז"ל במעשה שהיה דין אמת וכו' וכן היה אור"י ז"ל ע"ש הובא דבריו בהש"מ ז"ל וכ"כ דעת מרן ז"ל בש"ע אה"ע סי' קע"ח סי"א שהביא ה' ר"ת בשם י"א בלי שום חולק וכידוע בהי"מ ז"ל בכללי הש"ע וגם דעת מור"ם ז"ל שם מוכח כן שהודה לו למרן בפסקו הנז' אלא דכתב דמ"מ לענין הבא על אחות אשתו וכו' ע"ש ויעויין בהתה"ד ז"ל בפו"כ סי' כ"ט וכן הוא דעת הרדב"ז ז"ל בתשו' ח"ב סי' קל"ב כמ"ש שם הכנה"ג ז"ל בהגב"י אות ו' וכ"כ דעת הב"ז ז"ל סי' קל"ח ע"ש · וכ"כ דעת הב"ש ז"ל בש"ע אה"ע סי' קע"ח ס"ק י"ג ע"ש

אמנם דעת ריב"ם ז"ל דגם לבועל אסורה וכ"ד הסמ"ג ז"ל בלאוין ס"סי קכ"ח וכתב שם שכ"פ רב אלפס ז"ל ע"ש וכ"ד הר חו"ה ז"ל ה"ד מרן הב"י אה"ע שם סס"י קע"ח וכתב שכל חכמי דורו של ר"ת ז"ל חלקו עליו ע"ש ועיין בהרב הלבוש ז"ל שם וכ"ד ר"י כמ"ש בהגמ"י ז"ל בהלכות גירושין פ' יו"ד סי"ד ע"ש וכ"כ דעת רש"י כמ"ש בהגמ"ר ז"ל פ"ק דמכילתין הביא דבריו הב"י ז"ל שם ·

והנה במקום שקבלו עליהם לפסוק כדעת מרן ז"ל אפילו להקל נראה דלכתחלה מותר הבועל לישא את האשה הזאת כשיתגייר וכמו דפסק מרן שם ע"ש · אמנם במ"ש נראה דלכתחלה לא ישא אותה לכתחלה כיון דאיכא טובא מרבו' ז"ל דחולקים על פסקו של ר"ת ז"ל אלא דאם עבר ונשאה יש לידע אם יכולים לכופו להוציאה והנר' דאין יכולין לכופו והראיה ממ"ש הרא"ש ז"ל בתשו' כלל מ"ג סי' ו' הביא דבריו הריב"ה ז"ל הנז' בהש"ע סי' דפליגי רבו' ז"ל גבי מאיס עלי אי כופין אותו להוציא או לא השה כתב הרא"ש שם דכיון דאיכא פלוגתא דרבו' אי כופין אותו או לא למה נכניס וכו' ולעשות גט מעושה שלא כדין ולהתיר אשת איש ולהרבות ממזרים בישראל וכו' ע"ש וכ"כ מהריק"ו ז"ל שורש כ"ט ובשורש ס"ג וכתב שכן פשוט וכן הסכימו כל הפוסקים האחרונים ז"ל ויעויין במרן הב"י ז"ל בסי' ע"ז ובש"ע שם ס"ב ובבח"מ ובב"ש ז"ל שם ע"ש · א"כ גם בנ"ד י"ל כן וכה"ג ראיתי לכה"ר ז"ל בסי' כ"א גבי כרות שפכה ע"י חולי דפליגי רבו' ז"ל אי כופין אותו לגרש כשעבר ונשא ישראלית שכתב וז"ל ולדידן הוי ספקא דאורייתא ולחומרא ונהי דאסיקנא דאין להתירו לכתחלה בישראלית אם עבר ונשא אין לנו לכופו לגרש דלכל הנהו רבו' דלעיל הוי גט מעושה בגמרא לכתחלה בהרא"ש ובסי' אתי לידי קולא בדיעבד אם יכופהו לגרש וכו' אלא שראוי להשיאו עצה שמוטב לו בגיורת ללאת ידי ספק תורה ושומע וכו' ברכת טוב ע"ש וכ"כ עוד שם את"ו בסי' כ"ב ובסי' כ"ג ובסי' רו"ב וגם עמ"ש מהר"י אבאיוב ז"ל שם סי' כ"ב דמ"מ עבדינן ליה חד משתי דרכים או לנדותו שיפרוש מאשתו או למעבד הרחקה שכתב ר"ת ז"ל גבי מאיס עלי שלא יהיו רשאין לדבר עמו ולישא וליתן עמו וכו' ע"ש גם עד"ר אלו חלק שהש"ד שם בהנהו רותחים וכתב דלא עבדינן ליה מידי וכו' אי לנדותו וכו' הו"ל כפיה ואי למעבד ליה הרחקה דכתב ר"ת הנז' גבי מאיס עלי ל"מ דנהי דתיקן ר"ת כן אינו אלא באותה מתני' דתנן יוציא ויתן כתובה וכן גבי מורדת דהסכימו כל האחרונים לדעת אחד שאין לכוף וכו' אבל מן הדין היה לכופו אבל בנ"ד לא תיקן דבר זה משום דרובא דקמאי וקלא בתראי עולים בקנה אחד להתירה לו לכתחלה וכל היסוד אשר בניתם עליו הוא הרא"ש הרב עובדיה ז"ל לכוונתו אחרון הנה הרשב"א אחרון כמוהו וכו' אך הטוב והישר לפייסו בדברים שיגרש זו בפיוס וישא גיורת וכו' ואם בדברים לא יוסר עבר ראוי להביאו לב"ד ולהלקותו על שאינו שומע ד"ת וכו' אנחנו נקיים וכו' וכך עשיתי לו דהסיר ישרים ועדים דבריתי לו וכו' איך יש קלא מגדולי הפוס בדבריהם איכו מותר בישראלית ושמוטל עליו לפייס את אשתו ולגרשה ולישא גיורת ומובטח אני שישמע לדברינו וכו' ע"ש דון מינה ואו"כ דגם בנ"ד איכא הרבה מרבוותא קמאי דס"ל כר"ת דגם לכתחלה מותר וגם הרבה מרבני אחרונים ז"ל הסכימו לדבריו כמש"ל והגם דכתב התו"ח שכל בני דורו של ר"ת חלקו ע"ד כמש"ל ל"מ מ"ל שכל בני דורו ל"ד אלא ר"ל כל בני עירו וגם

כל

כל נ"ד דרובו ככולו קאמר ובפרט דבנ"ד שרבה מן האחרונים פסקו כותיה דר"ת ורבינו יחיאל ז"ל שכבר עובדא כותיה דר"ת ולא ביאר לנו שבני דורו של ר"ת לא הסכימו לדבריו כנראה שהסכימו למעשיהו וגם קי"ל למעשה רב וכמ"ש הב"ז ז"ל שם בא"ד ויש לפסוק כדברי ר"ת ז"ל דעבד עובדא כר"ת ויש ללכת אחר שמעשה דמעשה רב והביא ראיות לדבר ע"ש והנה דהוי מטעם אחר מ"מ הרי עבד כותיה דר"ת ועיין בשה"ג ז"ל בה"מ בכללי הקי"ל ס"ק ל"ה ול"ו ע"ש · וגם למ"ש החפ"ש שם אות נ"ו ע"ש נ"מ הפך למ"ש משום די"ל דבנין דא כ"ע יודו דמצטרפי מה"ט דכתבתי לעיל והנה דלכתחילה כאמר דחיישינן לס' ריב"ש וסיעתו מ"מ בדיעבד דעבר ונשאה י"ל כמ"ש ודברי הח"ד הנז' הביאם החכי"צ בהה"ע סי' ה' שנה"ט אות ואו וכסי' קנ"ד שנב"י אות נ"ד ע"ש ובתשו' הרב בני אברהם ז"ל באה"ע סי"ב ובע"ע בתשו' הרב או"נ ז"ל בלימוד ק"ח ע"ש ועיין בתשו' מוהריב"ל ז"ל ח"ד סי' ט' דע"ח שכתב גבי ג' דברין דבה תוספתא אי אשתי הולך וכו' דכתב וז"ל יש להסתפק היכא דאיכא פלוג' דרבוו' ז"ל באיסור ערום דקצת או' שהיא אסורה לבעלה וקצת אומרים שהיא מותרת אי אזלינן בתר המחמירין כיון דהוי דבר של ערוה או"ד כיון דכופין אותו לגרש אזלינן בתר שמקילין כי היכי דלא ליהוי גט מעושה ואע"ג שהדבר של ערוה אזלינן להחמיר וכו' אפשר לומר בכיולא דכ"ד דאיכא מותרא וכו' דאזלינן בתר רובא ע"ש ומשמע מדבריו קצת דהכלל שאחרון ב"ל עיקר וכ"מ בדבריו שבח"ב סי' ו' ד"י ע"ג גבי עדיו כיעור לאוסרה לבעל ולבועל דאיכא פלו' דרבוותא ז"ל שם דכתב שם להדיא דכיון דאיכא מותרא לב' הגדרין אזלינן בתר רובא ע"ש וכמוה"ג מהרי"ח ז"ל בתאה"ע סוף סי' פ"א ע"ש ודברי מהריב"ל אח"ד הנז' הביאם החכי"צ ז"ל שם סי' קנ"ד שנה"ט אוצ"ע בדרך ספק ע"ש וקשה ע"ד אמאי לא שביא גם דברי מהריב"ל גופיה בח"ב שם דמסיק דאזלינן בתר רובא :

והנה כפי מש"ל דבנ"ד איכא טובא מהפוס' הראשונים דפסקו כדברי ר"ת וכן שרבה מרבני האחרונים וגם איכא מעשה רב דרבי' יחיאל ז"ל וסתמו כפירושו דגם רבני עירו וכיולא שהסכימו למעשהו עמה שלא כתבו הראשונים דרבני עירו חלקי ע"ד וכמ"ש הב"ח ז"ל ע"ד ר"ת ז"ל אם כן שפיר י"ל דכעבר ונשאה אין כופין אותו להוציאה וכמ"ש הב"ז ז"ל שם ויעוין בשחכי"צ בכנה"ג או"ח בכללי הפוס' סי' ס"ג ע"ש · אלא דמ"מ נר' דיהבינן לה עלה טובה עד"ש שם הח"ד ז"ל ע"ש ומ"מ עדיין צ"ע עוד קצת בדבר ועיין בפמ"ג ז"ל שם סי' מ"ט וע"ע בתשו' החכי"צ ז"ל בב"ח יו"ד סי' רח"ל ור"מ ועיין להרב גור אריה ז"ל שם סוס"י קע"ח שכת' ע"ד השו"ע שם שפסק כדברי ר"ת ז"ל ועיין לעיל סי' ז' סי"א דפסק להפך עכ"ל ולע"ד אחרי המ"ר ל"ז להבין דבריו שהרי דברי השו"ע שם הם מתני' מפורשת לקמן ובודאי ל"ק דהתם איירי לענין כהן דגוי הוי אחד מאיסורי השוין בכל דהו"ל זונה וכיעוין ברמב"ם ז"ל בפי"ח מהא"ב ה"ב וכיעוין בש"ס ז"ל בסוגיין וגם כ"כ דגם לר"ת אסורה היא לבעלה

אפילו לישראל אם ברור הדבר שנבעלה ברצון והשתא גם ממ"ש מור"ם ז"ל שם בהגה מהא תשו' רשב"א והובאה בהגמ"י ז"ל שם בפי"ח מהא"ב שכתב ישראל וכו' אסורה לבעלה ישראל וכו' ע"ש ל"ק משום די"ל דמ"ש שם דחיישינן שמא זינתה וכו' ר"ל גם עם ישראל כיון דהיתה מופקרת לכל · וע"ע בהרב כ"ל ז"ל מ"ש שם בסי' קע"ח על דברי השו"ע שם ע"ש דלא זכיתי להבין דבריו ול"ו :

שם בברייתא ומכניסין וכו' נראה דאתא לאפוקי שלא יעשו החופה במקום שהמת שם אי בסמוך ואי בנגד דכן לא יעשה עבור צער החתן וכלה אלא כן יעשה דיכניסהו לחדר אחר באופן שלא יראה המת מפה ועיין בהשי"נ ז"ל שם סי' שמ"ב סק"ח מ"ש שם :

שם הוא ישן בין האנשים וכו' פירש"י ז"ל ואין מתייחדין וכו' ואף בשבעת ימי המשתה וכו' ע"כ וכתב הסמ"ג ז"ל בסוגיין ע"ד וז"ל וק"ל דבבתולה קיימינן ותיפוק לי משום דב"ח ולל"ע · ואפשר לומר דמיירי במו"ע אי נמי בבחור דנשא בעולה כמ"ש החד"ה ע"ש והנהו תי' הם דחוקים וטפי הו"ל דרש"י סובר דהאי ברייתא איירי כמש"ר וכמו שכן משמע מסיפא דקתני וכן מי שפירשה וכו' וכמ"ש הרא"ש בפסקיו בסוגיין ע"ד הרמ"ה וכ"כ מהרש"א ז"ל בא"ד ע"ש :

והנה האי דינא דברייתא פסקוה כל הפוסקי' ומן הריב"ש והש"ע ז"ל ביו"ד שם סימן שמ"ב ושם הוק"ל להב"ח ז"ל דלמה צריך שימור בשבעת וכו' ת"ל משום דם בתולים וכו' · ותירץ די"ל דאה"נ וכו' אלא הכא איירי בבעולה ועי"ל דצריך וכו' היכא די"ל אשה אחרת ע"ש וכן תירץ הפו"ר שם וגם הש"ך ז"ל שם סק"ז כתב דאיירי בבעולה כמ"ש הב"ח ע"ש והיינו כמ"ש מהרש"א בסוגיין בשם י"מ בפשטא דשמעתא וראיתי לס' שי"ג שם סק"י דהביא תי' הרב הפרישה הנז' דאיירי בבעולה והקשה ע"ד ממ"ש רי"ו הביא דבריו החכי"צ ז"ל שכתב דהאי דינא דברייתא הוא דוקא בבתולה אבל אם נשא אלמנה דל"מ לטרוח אלא שלשה ימים נוהג שבעת ימי הכילות חילה וכו' ע"ש ולכאורה י"ל בדוחק דלפי"ד הרב הפרישה הללו דמוקים לדברי הריב"ה בבעולה וכ"כ הב"ח והש"ך ס"ל לומר דהריב"ה חולק עם רי"ו ז"ל וס"ל לומר דגם בבעולה י"ל פסירא לחתן וכן ס"ל לו' בעד כל הפוסקים במשנה אחרונה ופסקו האי ברייתא נ"כ וכן י"ל לדברי סמ"ע שהביא מהרש"א דכ"כ בפשטיה דשמעתא ואי קשיא לך דמ"ע לפום האי קירולא דהרב הפרישה והש"ך דאיירי בבעולה מה נענה לרבינו ירוחם גופיה להאי קו' דאיכא בברייתא ופסקים הפוס' וגם איהו גופיה בנתיב כ"ב חדר ב' ע"ש תשובתך בלידה עפ"י מ"ש הרא"ש בפסקיו בסוגיין דהביא משם הרמ"ה ז"ל דלמאי דקי"ל במשנה אחרונה אפילו בסיפא דקתני וכן חתן וכו' ובעל שהוא ישן וכו' והרא"ש ז"ל חלק ע"ד וכתב דבסיפא גם למשנה אחרונה אשתו ישנה עמו וכו' ע"ש והנה רי"ו שם כשהביא האי דינא דברייתא מאי דקתני רישא ובועל כ"מ ותורם בתב וז"ל ואם לא בעל וכו' הוא ישן בין וכו'

וכו' פירוש ואם בעל ישן עמה ביחוד וכו' ע"ש ושוב כתב בשם י"מ דהא דמתירין לבעול וכו' בלעשות ימי משתה תחלה דוקא בבתולה אבל באלמנה וכו' ע"ש ועוד כת' אח"ז וז"ל והא דאמרינן דהוא ישן וכו' וכתבתי דוקא כלה בעל י"מ שכתבו דאפילו בעל הוא ישן בין וכו' משום דקיל ליה האי אבילות וכ"כ רוב המפרשים והרמ"ה אבל העולם נוהג כמ"ש ע"ש וממה שכתב בתחלה בשם דבבעל אשתו ישינה עמו וגם כתב בסי"ד דכן המנהג ולא עירער על המנהג נראה דס"ל דגם לפום דינא הוא הגון שמנהג שהוא והיינו משום דס"ל דהאי ברייתא דקתני בריפא הוא ישן וכו' היינו לפום מס"ר דמלד שנישואין היה מותר בביאה וכ"ש ביחוד מש"ב לפי משנה אחרונה דקי"ל דפורש משום דב"ח דגזרו עלים דהיסוי כנדה אז חששו גם משום אבילות דאסור כה"ם דליבא הוא ישן וכו' דכיון דמדינא אין לחוש לבעולה דחמיר ליה איסור נדה הו"ל בכלה דעלמא דבבעל אין צריך שימור ובדקתני סיפא וכן חתן וכו' ל"ש אלא כלה בעל וכו' וכן פסקו הפוסקים וכיעויין בהריב"ה שם ביו"ד סי' קל"ב ע"ש והשתא לפי"ז ל"ק קושיית הרב הפרישה הנז' ע"ד רו"ו ז"ל ושפיר כתב רו"ו שם דהאי דינא לא איירי אלא בבתולה דוקא ושר' הפרישה וש' בשוק"ל כמ"ש ותי' דאיירי איהו בבעולה איבו אלא לריב"ה דכת' שם ברישא גבי אבילות דאפילו בעל הוא ישן בין וכו' וכמו שכן משמע מדברי הפרישה שם סק"ג ע"ש ומ"מ כדי ליישב דברי הריב"ה מקושיית השו"ג בבר כתבתי די"ל דהריב"ה סובר דל"ש דאפילו באלמנה מוציא הוצאות טובה וחיה ליה פסידה כיון דאשה הרשה היא לו אלא דבבתולה מוציא יותר ושכן כר' ממה שלא חילק בדבר ושכ"כ מדברי הפוס' ז"ל כנ"ל לו הנה שהוא דוחק ועיין במ"ש לקמן בס"ד:

אלא דמ"מ קשה על האי תירוצא דהרב הפרישה ושי' דמוקמו לדברי הריב"ה הנז' דאיירי בבעולה דהרי הריב"ה כתב שם דנוהג שבעה ימי המשתה תחלה ואילו מני"ר גופיה ס"ל דבחור דנשא אלמנה אין לו אלא שלשה ימים ש"ם כמ"ש להדיא בטא"ה רסי' ס"ר וכדעת רבו' דס"ל הכי וכיעויין שם בבב"י שסי' ס"ב ובבב"ח שם וכמו כן י"ל על הרב מסד"ר ז"ל שם שתירץ כדבריהם ובשלמא לדעת הי"מ שכ"כ יש לתרץ דהשתא תירוץ השני אתיא כדעת רבו' ז"ל השיכרים דגם בבה"ג י"ל שבעת ימי המשתה וכיעויין בבב"י שם מש"ב להרבנים הנז' דקיימי ע"ד הריב"ה קשה כמ"ש ודוחק לומר דשבעה ימי המשתה דנקט הריב"ה ל"ד אלא שבעה של ברכה רי"ל כמ"ש שם ש"ם ס"ב דכיון די"ל בן משמחת מוציא הוצאות טובה מש"ה נוהג שבעה ימים של חופה תחלה אבל זה אינו שהרי ימי המשתה יקרא היכא דאסור לצאת לשוק ושלא לעשו' בהם מלאכה ולשמח את כלתו וכיעויין בהר"ן ז"ל בהלכות לקמן ד"ז ע"ש וא"כ ל"ש לכתוב הכי גבי בחור עם אלמנה כיון דל"ש בהנהו דיני וכמ"ש הריב"ה שם גם מה שתירץ עוד הב"ח וכן השו"ג שם דאיירי בי"ל אשה אחרת ע"ש קשה ע"ד דאם כן למה כתב הריב"ה דהוא דהיינו הכלה ישינה בין הנשים הא לגבי שבלה אמירא ליה איסורא דגירה דרם בתולים ואולי י"ל דאם לא נעשה כן אתה מטיל קנאה ותחרות ביניהם דיאמרו הרואים דהוא אינו מוזהר באיסורין מדצריך שימור והיא זהירה באיסורין מדלא צריך שימור אי נמי דמטיל שנאה ותחרות בין שתי נשים עז"ש ובמוכן וכעין זה כתב הס"מ ז"ל בסוגיין למאי דתניא הוא ישן וכו' ע"ש · ומה שי"ל לעיקר קושיית הרב הפרישה ב"מ להגו"ר ז"ל בחי"ר כלל ה' סי' א' בהרחבה יותר והיינו דכיון דיש מקומות דנוהגין היתר בדם טוהר כמ"ש הרמב"ם ז"ל בהא"ב פרק ה' וכפי"א משו"ה כתבו הפוסקים הברייתא הזאת ולא רצו להקל ולחלק בין בתולה לבתולה ובין מקום דפשט באיסור וכו' והשוו מדותיהם ואעפ"י שעכשיו תקנ' רב ושמואל וכו' לא רצו להקל בזה"ז ולזלזל בתקנתם של ראשונים וכו' ע"ש וקצת כעין זה תי' הט"ז ז"ל שם שם סי' שמ"ב סק"ג ע"ש וראיתי להשו"ג ז"ל שם סקי"ג וז"ל והשור וכו' אף ע"ג דבלאו הכי אסור וכו' י"ל דמיירי הכא דו"ל אשה אחרת וכו' וכ"כ הב"ח בתי' השני והט"ז תירץ דמיירי בזמן התלמוד שהיו בועלים ביאה שניה וכן תירץ הב"ח בתירוץ הראשון ע"ש ודוחק הוא שיכתבוהו הטור ורבינו דבר שאינו נוהג האידנא ומה גם דלעיל סי' קל"ב שתמו בנהוג עכשיו ואיך יכתבו עכשיו להפך ע"ש הנה מ"ש דכן תי' הב"ח בתירוץ הראשון ע"ש ל"מ גם מ"ש בשם הט"ז דמיירי בזמן התלמוד וכו' ע"ש גם זה ל"ז לבכין דבריו דע"כ לא כ"כ בתחלת דבריו אלא ע"ד הרא"ב"ד ז"ל דביאור גישוק וחיבוק מש"כ לעיקר קו' הב"ח והפו"ר כתב בסו"ד דכיון דבזמן התלמוד אסרו גבי הבלו' דהוא ישן וכו' וגם דעכשיו בתר משנה אחרונה י"ל דמותר ביחוד מ"מ אין לנו להקל בזה דהיינו גבי אבילות אלא להחמיר ע"ש באופן דגם הט"ז סובר דהאי דינא דיחוד דפסקו הפוס' שם סי' שמ"ב איירי גם לזה"ז כן אמת דמצד אחר י"ל ע"ד הט"ז וכיעויין בספר משר"ר ז"ל שם ע"ש: ול"ו ועיין בהרא"ם בסוגיין ע"ד הרמ"ה ובפסקי תוס' אות ט' ובהש"כ שם בס' נקודות הכסף ע"ש ובהפ"י ז"ל בסוגיין בקו"א ע"ש:

ולענין הלכה לענין יחוד ראיתי להרב מש"ר שם שכתב דהמיקל בזה לישן ב' בבית אחת אפילו גבי אבילות לא הפסיד כיון שכ"ל וכמ"ש רבינו ירוחם שם אבל באלמנה ודאי צריך שימור וכו' ע"ש ולענ"ד כפי מש"ל יש לפקפק בדבר להחמיר וכן זכיתי וראיתי להגו"ר שם דבסו"ד שעלה לענין הלכה דהמיקל שלא להצריכם שימור אין רוח חכמים נוחה הימנו שמפשט לשון הפוס' משמע דלעולם צריכין שימור גם בבחור עם בתולה ע"ש ומה גם דאחר דכתב רו"ו שם במ"ש שוב אח"ז כתב דמ"ש לעיל דבבעל מותר י"מ דכתבו דאפילו בעל הוא ישן וכו' משום דקיל ליה האי אבילות וכ"כ רוב המפרשים והרמ"ה אבל וכו' ע"ש ושא איכא לאידך כמ"ש שכ"כ הרמ"ה שהרי הרמ"ה אפילו בחתן דעלמא ס"ל דצריך שימור אפילו לפי משנה אחרונה כמ"ש בהרא"ם בסוגיין ועיין בהב"י ביו"ד בסי' קל"ב ע"ש וי"ל במוכן ושוב אח"ז ראיתי להרב בארות המים ז"ל ביו"ד ס' כ"ב דבשא על אמון דשירך אלמנה ויום אחד קודם

קודם שנשואין מ"מ של ראובן וכתב שבעת ימ"א
אם יכול לינשא תוך ל' יום כיון דאין לו מי שישמשנו
וכו' והשיב דמותר אמנם יבעול אחר ל' יום אך
יש להסתפק אי בעי שמירה כמו שהוא הדין כמ"א
של חתן וכמ"ש בטי"ד סי' שמ"ב או דילמא כיון
דבכר כש"א לא תקיף יצריה ולזה הביא דברי הב"ש
הנז' דלחד תירוצא מוקים דברי הריב"ש שם בבעולה
והקשה ע"ד דא"כ היכי קאמר דנוהג שבעה ימי
המשתה תחילה וכמש"ל וכתב דלזה י"ל דמיירי
בבחור דנשא אלמנה או גרושה דגם לו נותנין שבע'
ימי שמחה כמ' הרשב"א שהביא ה"ה שם וכתב
שכן נהגו כדברי הי"א וכו' ע"ש ולע"ד אחרי
שמח"ר תירוץ זה לא יתכן בכונת הב"ח דהרי הוא
קאי ע"ד הריב"ש ואילו איהו גופיה בטא"ה ס'
ס"ד כתב להדיא דאין בו"ל אלא שלשה ימי שמחה
וכמש"ל ואי משום מ"ש בשם ה"ה וט"ש הוא ול"ל
הר"ן בפירקין ר"ז בהלכות דכתב דכן נהגו לעשו'
לה שבעה ימי משתה הרי הריב"ש שם בטא"ע לא
הביא מנהג זה ואפ' דגם הר"ן לא כ"כ אלא על עיקר
ושביתותיה ואו דכיון דמן הדין לפו"ד הריב"ש וסי'
פטור מלעשות ז' ימי משתה דהיינו לאיסור מלאכ'
ושלא לצאת לשוק ואינו אלא מנהג בעלמא שנהגו
להחמיר א"כ היכי מקילינן גבי אבילות שיעשה ז'
ימי משתה בדבר שהוא אסור ולא הו"ל להתיר כי
אם שלשה ימים ואו לא דאי משום הרבה גם
לדעת הריב"ש וסי' בבחור דנשא אלמנה י"ל שבע'
לברכה כמ"ש שם בטא"ע ססי' ס"ב ודוחק לומר
דה"ל יעשו ז' ימי משתה הו"ל דבר של פרהסייא
ומה גם דמדברי הרב הנז' מוכח שם דקא מקשי
ליה להב"ח מגופא דברייתא כמהבאר מדבריו שם
דנקט פעמים שלש שם ברייתא והרי בזמן התלמוד
לא היה המנהג הנז' · עו"כ הרב שם וז"ל ואפי"ה
הו"ל לפרושי וכו' ודוחק נ"כ כמ"ש הב"ח דמיירי
דהיתה בעולה שהיא בעולה אבל היתה אנוסה
דבכר היא בעולה וכו' ע"ש ומשמע מדבריו דר"ל
דהיא אנוסה בעולה מאחר ואי לזאת הרי עדין קש'
דבה"ג אין לה ז' ימי המשתה כמ"ש הנו"ר בטא"ע
כלל א' סי' טו"ב והרב ש"ל ז"ל בחלק א"ע
ס' ס' ע"ש וכמש"ל בדיני חתן בס"ד ולומר דאיירי
בבעולה עצמו הוא דוחק גדול עוד הביא הר' שם
תירוץ שני דהב"ח הנז' והקשה עליו כמ"ש לעיל
וגם הקשה אליו מגופא דברייתא ואי מהתם ל"ק
די"ל דהברייתא איירי למש"ר מה שא"כ מדברי
הריב"ה גופיה קשיא מ"ש בסי' שמ"ש ע"מ שבא'
שם בסי' קל"ב ע"ש וכבר כתבתי לעיל תירוץ
לזה :

והנה בנו"ר שם ביו"ד נשאל עלה דהברייתא
אי איירי באלמון שנשא או דוקא בבחור
עם בתולה והשיב שדוקא בבחור עם בתולה מה"ט
דכתב שם והיה כתב אבל הב"ח כתב ביו"ד סי'
שמ"ב על דין זה וז"ל וקשה וכו' שלא הכא מיירי
בבעולה ושהביא דבריו הש"ך וכו' ומסיק שם הנו"ר
שם דדוקא בחור עם בתולה ע"ש · וראיתי להרב
בית יצחק ז"ל בדקמ"ה ע"ב דתמה ע"ד הנו"ר
הללו דודאי בב"ח איירי בבחור עם אלמנה דהרי
הריב"ה שם כתב דנוהג ז' ימי המשתה וכמו שכ"מ
מדברי רי"ו הנז' לעיל אבל באלמון עם אלמנה
ודאי יורה להנו"ר וכו' ע"ש ואחרי המח"ר ל"ז
להבין דבריו דמהיכן מ"ל מדברי הנו"ר דהכין
בכונת דברי הב"ח דאיירי באלמון עם אלמנה
דבפשיטות י"ל דהכין הרב נו"ר כת"ם הרב הנ'
אלא דכלפי מה שהכריח בראיות הנו"ר שם דהאי
דינא דברייתא לא איירי אלא דוקא בבחור עם
בתולה אהא הוא דלא נח"ל מ"ש הב"ח ושה"כ גם
דנימא דאיירי בבחור עם בעולה וא"כ או ל"ק מידי
ע"ד וע"ק דלפו"ד הר' איך לא נינגם ממה שהקשינו
ע"ד הב"ח ושה"כ ממה שפסק הריב"ה שם באה"ע
דסי' ס"ד ול"ו ועין להרב מט"י ז"ל שם סי' שמ"ב
דט"ו ע"ד דהביא דברי רי"ו הללו שכתב ע"ד וז"ל
וכ"כ דעת הט"ז סק"ג ועיין בש"ך סק"ו מ"ש
הב"ח ודוק וגם לשון זה נראה דאשתמ' למהרי"ט
ז"ל בסי' הנז' ע"ש · ואחרי שמח"ר לא ידעתי
אמאי לא הקשה גם ע"ד הב"ח ושה"כ בכח גדול
וכמ"ש ע"ד מהרי"ט כיון דלא מצינו בהדיא מי
שחולק ע"ד רי"ו הללו · דהנה שכתבתי לעיל דלפי"ד
הרב הפרישה י"ל הש"ל דפליג הריב"ש ושאר פוסקי'
ע"ד רבינו ירוחם ז"ל מדלא חילקו בדבר מ"מ הוא
דוחק גדול לומר כן ואו דכיון דרבינו ירוחם ז"ל
תלי טעמא דבבעולה לא משום דאין להם אלא
שלשה ימי שמחה ע"ש א"כ כיון דהרמב"ם והרא"ש
וכ"ד מקצת הגאונים והרמב"ן והריב"ש ס"ל דאין
להם כי אם שלשה ימים של שמחה כיעוין במרן
הב"י שם באה"ע סי' ס"ב וברבינו ירוחם שם בע"ב
או ל"מ ממה שלא חילקו בדבר וא"כ זו היא הקושיא
על המט"י כמ"ש וכמו דהוק"ל ע"ד מהרי"ט :

והנה לפמ"ש זו היא שהקשה על רי"ו הנז' שכת'
משם המפרשים שדוקא בבתולה אבל
באלמנה דאין לו לטרוח בסעודה אלא שלשה ימים
אינו בועל וכו' אלא נוהג ימי אבילות וכו' ע"ש
דמ"מ מדבריו שדין זה תלוי בדין בחור עם אלמנה
אם י"ל שבעה ימי שמחה והרי רבינו ירוחם שם
בע"ב שכתב ההיא פלוגתא ומסיק כדעת הסוברים
די"ל שבעה ימי שמחה ע"ש וא"כ למה כתב גבי
דינא דסוגיין בשם הי"מ דדוקא בבתולה אבל
באלמנה דאין להם כי אם שלשה וכו' ע"ש הא
לדידיה גם באלמנה נוהג שבעת ימי המשתה קודם
כיון דס"ל שבעה ימים של שמחה ועלה ע"ד לומר
דהא דהביא דברי הי"מ הללו הגם דלדידיה ל"ש
דמ"מ נ"מ לאלמון עם אלמנה דלכ"ע אין להם אלא
שלשה ימים של שמחה כיעוין באה"ע סי' ס"ד
ע"ש אלא דעדין קשה דא"כ בלא"ה מגופא דשמעת'
דסוגיין מוכח כן מדאמרינן ודוקא דמת אביו של
חתן ואמה וכו' דליכא דטרח ליה וכו' ע"ש דמ"מ
דבבחור דוקא מיירי דאין טורח הוא אלא אביו משא"כ
באלמון דבכר הוא רגיל לטרוח וא"כ לאביו או אינו
דוחה החופה לאבילות וכמו שכ"מ מדברי התוס'
דסוגיין ד"ה אבל איפכא וכן מדבריהם ביבמ'
יומא די"ט ע"ב ד"ה יחודי וכו' וכמש"ל בס"ד
ע"ד התוס' ע"ש והנראה לומר דגם רי"ו והמפר'
ס"ל כמ"ש התוס' דבאלמון ל"ש דין זה דברייתא
והם איירי בבחור דנשא אלמנה וכתבו דל"ד בהו
דין הברייתא משום דהם ס"ל דאין להם ג' ימי
שמחה וה"ט דהביא רי"ו דבריהם כדי לידע ולהודיע
דלס' רבו' החולקים ע"ד וס"ל דיש להם שבעה ימי
שמחה

שמחה וכן הוא סברת רי"ו שם בע"כ דלפי"ר דיינינן להו כדינא דברייתא וסמך רי"ו על מ"ש שם בע"כ כנ"ל נכון וברור ובכן א"ש דבריהם ע"ד התוס' הנו' ודבריהם מוכרחים מן סוגיית דידן כמ"ש בדבריהם הנ"ל מזה דבבעולה דעת הב"ח והפו"ר וה"ה ב"כ שדיינינן לה דינא דברייתא דנוהג שבעה ימי משתה תחילה משא"כ לדעת רי"ו הנו' ובכן נ"ל לענין הלכה דבאלמון עם אלמנה ודאי דאינו נוהג ימי המשתה כיון דרי"ו כ"כ מהם המפרשים ול"ת מי שחולק עליו להדיא וגם מ"ש הב"ח והפו"ר והש"כ יש לפרשם דאיירי בבחור עם אלמנה דוקא למ"ד די"ל שבעה ימי המשתה הגם דקשה ע"ד כמ"ש לעיל ומה גם בבלבולי דעת רבוו' ז"ל דס"ל דיום ראשון איסורו מד"ת דודאי שב וא"ת ובאשר כן הוא דעת הגו"ר ומהריט"ץ שם והשו"ג שם סי' שמ"ב סוף סק"ב ע"ש וב"ש לפי מש"ל דב"מ מדברי סוגיין דקאמר דליכא דטרח להו ובמ"ש התוס' ד"ה אבל איפכא וכן כוותה שם :

ולענין בחור דנשא בעולה דעת הפו"ר והב"ח והש"כ דנוהג שבעה ימי המשתה קור' וכ"מ מדברי מהריט"ץ שם שכתב דהבעילה וניחנה אחר עבור ימי האבילות אמנם מדברי הגו"ר שם מוכח דס"ל דגם בזה אינו נוהג שבעה ימי משתה תחלה ומדברי רבינו ירוחם בשם המפרשים נ"כ נראה כן אלא דתלו טעמם משום דאין להם אלא שלשה ימי שמחה דס"ת שדין זה תלוי עם פלוגתא הנו' דפליגי בכלה דעלמא די"א דס"ל דליכא אלא שלשה ימי שמחה וי"א שבעה וכיעויין ברבינו ירוחם שם בע"כ ובמרן בב"י שם בא"ה ע"ס ס"י ס"ב וב"כ דהר"ן שם כתב דנהגו כדעת האומרים די"ל שבעה ימים ע"ש וכ"כ רי"ו שם שכן נהגו רוב העולם ע"ש הנ"ל מ"מ שדין זה של בחור עם בעולה תלוי במנהגא דלנוהגים די"ל שבעה ימים של שמחה ה"כ כדינא דהאי ברייתא דסוגיין נוהג שבעה ימי משתה תחילה והשתא י"ל דגם הגו"ר ומהריט"ץ אילו היו מביאים בהו"ר דברי רי"ו ז"ל הנו' היו מודים כמ"ש :

ולענין אלמון דנשא בתולה לפי"ר הגו"ר הנו' דכתב דוקא עם בתולה מוכח דבכה"ג נוהג ימי אבילות תחילה אמנם לפי"ר מהריט"ץ דתלי טעמ' בריבוי הוצאת הסעודה כמ"ש שם ד"ה וכו' לענין הדין באלמון דנשא אלמנה וכו' עי"ש נראה דבכה"ג די"ל שבעה של שמחה לכ"ע ודאי נוהג שבעה ימי משתה תחילה ול"ד למ"ש את"ו ד"ה ואפשר עוד דכיון וכו' ע"ש דהתם איירי בבחור עם בתולה ומטעמא דלא הוי כ"א כיון דאינו נוהג אותה כלי כמ"ש שם משא"כ באלמון דנשא בתו' כמובן וכ"מ מדברי רי"ו הנו' דכתב טעמא גבי נשא אלמנה דנוהג שבעה ימ"א תחילה משום דאין לה אלא שלשה ימי שמחה וכמובן אלא שמדברי התוס' בסוף ד"ה אבל איפכא וכן מדבריהם בווקא רי"ט ע"ב ד"ה יתודי מוכח דבכה"ג דהוי אלמון גם אם נשא בתולה נוהג ימ"א תחילה כיון דמני למטרח איהו וא"צ לאביו וכמש"ל לקמן בס"ד ע"ד התוס' הנו' באופן דנ"ל דבאלמון דנשא בתו' אינו נוהג שבעה ימי המשתה תחילה וגם דברי רי"ו הנו' יש ליישבם במש"ל וגם שב וא"ת עדיף כנ"ל :

ולענין היכא דהאב אינו ראוי לטרוח כגון שהוא זקן וכיוצא כתב רי"ו ז"ל שם דמסתברא שאם אינו ראוי לטרוח נוהג ימי אבילות תחילה ואפילו היכא דאיכא פסידא ע"ש והרב דרכי נועם ז"ל בחיו"ד סי' כ"ט דמ"ו ע"ב כתב דהך דרי"ו ז"ל איירי במת אביו דחמיר אבל באבילות דשאר קרובים דקיל ואית ליה פסידא לחתן שטורח בעד עצמו מכניסין וכו' כדינא דברייתא דסוגיין ע"ש והרב מע"י ז"ל סי' שמ"ב דט"ו ע"ג חלק ע"ד וכתב דל"ש ע"ש :

וראיתי להש"ך ז"ל שם בס' נקודות הכסף שאחר דהביא דברי רי"ו הללו כתב ע"ד דנראה דבזמנינו זה אפילו מת אביו ואמה דין שאר קרובים יש לו דהא שכיח הרבה שאר קרובים מטריחים עצמם ומכניסין צורכי החופה ותכשיטין לכלה והילכך בכ"מ נוהג שבעה ימ"א תחילה ואינו בועל עד שיעברו שבעה ימי וכו' ואח"כ נוהג שבעה ימי המשתה ע"ש ומהרי"ך ז"ל הביא דברי הש"ך הללו בס' זרע אמת בחיו"ד סי' קמ"ט לנידון דידים דהיה אביו חולה וכו' עי"ש וכן הר"כ שם ולפ"ר נ"ל דה"ט דלא חילקו התוס' ז"ל בהכי משום דבל כי ה"נ הו"ל כאין לו אב אלא דמ"ש דבזמנינו וכו' ל"מ כן ממ"ש מהרי"ד ז"ל בכ"ד בחיו"ד סי' קס"ט וז"ל וא"כ בנ"ד דמת אבי הכלה לא היה מותר להכניסה לחופה וכו' ע"ש דמשמע דאם אמה או אב החתן היה מותר מש דעשו וב"מ מדברי הרב פאת נגב ז"ל ביו"ד סי' כ"ו ע"ש :

ובמ"ש בסוגיין ודוקא אביו של חתן ואמה של כלה דליכא דטרח להו וכו' פירש"י ז"ל דוקא נקט אביו וכו' שהוא טורח בצורכי הסעודה אמה של כלה היא שמכינה לה תכשיטין וכו' ע"ש וכתב הר"ן ז"ל בסוגיין בהלכות כגון דאיכא אתרוקי בשיש וקישוטין שאין מתקיימין דהאי לא וכו' ע"ש וכ"כ בהש"מ בשם הראשונים ז"ל ע"ש אמנם מדברי הרמב"ם ז"ל בפי"א מה"א ה"ח אין נראה כן ממ"ש שם וז"ל במה ד"א כשמת אביו של חתן או אמה וכו' שאם יפסידו סעודה זו אין לו מי שיטרח לשם וכו' ע"ש דנראה דס"ל דגם אבי אמה של כלה ה"ט משום צורכי הסעודה וכ"כ מרן ז"ל שם :

והזה הוית להשו"ג ז"ל בסי' שמ"ב סק"ו דפסק' ע"ד מרן הנו' דאמאי לא דקדק כן גם מדברי הטור שם וז"ל אביו וכו' ואמה של כלה שאין להם מי שיטריח בשבילם ע"ש הרי דהשום אותם לטעם אחד וכ"מ ממתני' דפ' אותו ואת בנו והביאום לעיל סי' ט"ז ס"ו שהבית החתן לחיר והבית הכלה לסוד וכו' ע"ש . ולע"ד עדיפא מינה יש להקשות ע"ד מרן דשם בב"י הביא דברי הר"ן ע"ד הריב"ה הנו' וע"כ נ"ל לומר דה"ט דמרן משום דלא הזכיר ברבינו שם סעודה כמ"ש הרמב"ם אלא כתב אין להם מי שיטרח וכו' וא"כ י"ל דכוונתו לומר בל אחד לפי הטורח הראוי לו אבי החתן משום צורכי הסעודה ואמה של כלה משום התכשיטין גם מש שהביא מהא מתני' דחולין ל"מ ריש לדחות ולומר דהגם דהבית הכלה כתי קיתה שם סעודה מ"מ לא קיתה שם אלא ולשם

מועטת

מועטת לקרוביה וכגון דא לא חשיב פסידא כ"כ וגם דיכולים לאכול הסעודה ההיא בימי אבל אביה משא"כ בבית שחתן דצריך הוצאה גדולה לשבעה ימי המשתה לרחוקים ולקרובים בין מצדו ובין מצדה בה"ג הוא דחשיב פסידא וטירחא טובא · תו חזי הוית להשו"ג שם דהקשה ע"ד הרמב"ם הללו דא"כ למה לגבי החתן נקט אבי החתן וגבי הכלה נקט אמה דאם דיך להכין הסעודה הוו שאנשים א"כ הוא הדין במי גבי אביה של כלה דאם לספק מוכן משא"כ לפרש"י והר"ן אתי שפיר והניחו קושיא ע"כ ולכאורה היא קושיא הגונה אלא דלע"ד יש לזאת י"ל דגם לדעת הרמב"ם דסובר דטעם של שניהם הוי משום הכנת צורכי הסעודה מ"מ לא ראי זה כראי זה דאינן שוין ממש משום די"ל שדוקא גבי אביו של חתן דמוציא הוצאה מרובה לז' ימי המשתה כמש"ל שם אמרינן דהטירחא הוי טירחא דהולך ובא כמה פעמים לשוק לקנות כל צורכי הסעודה וכיוצא וגם לדקדק בדברים שהם לקנותן בזול כל מה שיוכל ולא מצא בזוית זו הולך לזוית אחרת וגם יש דבר שנמצא בשוק אחת ויש באחרת מה שאין כן לגבי הכלה דהוצאה היא מועטת ולזמן קצר אז לא חשיב שוצאת לקנות הדברים השם טירחא כ"א בזאת מה שעוסקת אמה בעשיית בישול שקבשילין ומיני מתיקה באופן דבעובר זמן נפסדים וכגון בני עיגויני דכתוב בהכ"ד ז"ל ביו"ד סי' קס"ח וכמו כן פת חמה וכיוצא דבעובר זמן נתקשים ואינן ראויים כ"כ לאכול בדמוי ומשו"ה בה אמרו אמה של כלה ואין להקשות לפ"ז דגם לגבי אם החתן נימא כן משום די"ל דכיון דצורכי סעודה של החתן הם רבים מסתמא שביתי שם נשים הרבה אופות ומבשלות קרובות ורחוקות בשכר ושלא בשכר ומשו"ה לא חשיב טירחת הבישול לאם הכלה כי אם הטירחא של אביו כמ"ש והשתא אתי שפיר דברי הרמב"ם ולענין הלכה כתב הרב שם דלדידן דליכא הפסד בהכנת תכשיטי שכלה כלו' דאין נוהגים עכשיו בהכנסו תכשיטי ותמרוקי נשים של מיני שמנים ובשמים שנפסדים כמ"ש כי אם תכשיטי של זהב ומרגליות וכיוצא מדברים דל"ש הפסד באיחור זמן נראה דאין לדחות אבילות הכלה מפני מיתת אמה אי ליכא הפסד סעודה ע"ש וכ"מ מדברי הכ"ד חי"ד סי' קס"ח והרב פ"כ ז"ל שם חי"ד סי' כ"ט ע"ש

ולענין מאיזה זמן הוו של' יום אי מתחילת ימי המשתה או אח"כ עיין בהרא"ש ז"ל בפסקיו בסוגיין דכתב דמונה אחר ז' ימי המשתה ונתן טעם דל"ד לקובר את מתו ברגל דתם וכו' אבל הכא תוך ימי המשתה מותר בגיהוץ וכו' ע"ש וכן פסק הריב"א והש"ע שם בסי' שמ"ב ושכן דעת הרמב"ן ז"ל והיינו בספר ת"ה ע"ש · והחילוק שכתב הרא"ש כ"כ גם הרמב"ן שם וכמ"ש בהריב"ש שם וחזי הוית להשו"ג ז"ל שם סקי"ו דכתב דקשה לטעם הרמב"ן דמחלק וכו' דא"כ נוהג דברים שבצינעא דאסור בת"ת לכ"ע דאפילו בשבת כדלקמן סי' תי"ו ולא הותר בגיהוץ ותספורת אלא משום מלך ביופיו וכו' ואפשר דזהו דעת הראב"ד ז"ל שכתב וכו' ע"ש ·

ואחרי המח"ר זו הוא שקשה ע"ד דאמאי לא סוק"ל כן גם ע"ד הרא"ש דכת' כדברי הרמב"ן

ממש הגם דהוא סובר דבשבת אסור בת"ת כמ"ש בפסקיו במ"ק דכ"ד ע"ש ובהריב"ש שם סי' תי"ו ובהכ"י שם וגם עיקר קו' ל"ק לפי מ"ש הרמב"ן בס' שמלחמות בסוף מ"ק שכתב שם בכ"ד דהגם שדברים שבצינעא נוהג מ"מ כיון דאינו כדיני בדברים שבפרהסיא אינם עולים מה שא"כ לענין שלשים דאסורים בגילוח ותספורת וכו' ע"ש ובמרן ב"י ז"ל שם רס"י שצ"ט ע"ש ושפיר תו ל"ק מקושית הר הנז' כיון דבחופה היתירו תגלחת ותספורת דהוי מדברים שבפרהסיא ואפילו מטעם מלך ביופיו ש"ש עבור דהחתן נקרא מלך הוא שהיתירו לו ומשו"ה ס"ל דז' ימי החופה אין עולין לו לל' משא"כ גבי רגל וכמובן ועיין בס' תו"ה להרמב"ן ז"ל דע"ש ע"ש ובהלח"מ ז"ל בפ"י מה"א ה"כ ע"ש וכ"מ מדברי הש"כ והט"ז וע"ע בדברי מרן ז"ל בכ"מ שם בפי"א ה"ז ובהרב לח"מ ומה"מ ז"ל שם :

ולענין ת"ת עיין בש"מ בסוגיין מ"ש משם תלמידי רי"ו ז"ל ועוד מ"ש גבי מ"ש בתחילת הברייתא ומכניסין וכו' ע"ש משם הרא"ש והר"ן בסוגיין בהלכות ובהריב"ש ז"ל שם סי' תי"ו ובהכ"י ז"ל שם ועיין מ"ש הר"ב בס' משם הר"י ז"ל הנז' וז"ל וכתבו תלמידי הר"י ז"ל ודוקא תשמיש המטה דהוא דבר שבצינעא שאינו ניכר שהוא מחמת אבילות דנוהג שאר פעמים וכו' אבל שאר הדברי' שיכירו בני אדם שמונע בעבורם מן השמחה אין נוהג בימי חתונתו עכ"ל ומינה לת"ת וכמובן וע"ע בהרמב"ם פי"א מה"א ה"ח שכתב נוהג בדברים שבצינעא בשבת ע"ש ושם ריש פ"ה ושם בפ"י ה"ג בהלח"מ ז"ל שם :

ולענין אם מותר להתפלל קודם החופה א"כ לאכול בשר ויין בסעודה עיין בס' הכ"מ משחא דרבותא ז"ל שם ביו"ד סי' שמ"ב דכתב דבשר ויין מותר ולהתפלל אסור ע"ש :

ולענין חתן דנשא ערב הרגל ומל"מ בתוך הרגל דעת שמ"כ ז"ל סי' ע' דעולין לו גם ימי משתה למנין ל' ע"ש ובט"ז ז"ל יו"ד סי' שצ"ט סק"כ חלק ע"ד וכתב דאין עולין לו ע"ש

שם בברייתא ואין מונעין תכשיטין מן הכלה כל ל' יום וכו' פרש"י ז"ל בשביל האבילות אין אוסרין עליה תכשיטין כדי שלא וכו' בעלה · כל ל' יום אפילו שהם ימי אבילות לשאר בני אדם וכ"ש מל' והילך עכ"ל · וראיתי בהר"ב ז"ל שהביא משם תלמידי הרי"ו ז"ל שכתבו ע"ד וז"ל פרש"י דה"ק אפילו ל' יום וכו' וכ"ש אח"כ ומקשים ע"ז פירוש מדאמרינן במס' יומא המלך והכלה ירחצו את פניהם ואמרינן עלה עד אימת קרית לה כלה כל ל' יום כדתניא אין מונעין וכו' ולפי"ז הפירוש מאי קא יליף מינה דזמן הכלה כל ל' יום שמא יותר הוא מל' שהרי לא אמרו בכאן עד ל' יום אלא להודיענו שאפילו באלו שהם וכו' אין מונעין ממנה תכשיטין וכ"ש מל' ואילך לפיכך נראה דה"ק אין מונעין תכשיטין מהכלה כל ל' יום מפני שבאותם הל' נקראת כלה וכו' אבל מל' ואילך כבר היא שגורה אצלו ואין לומר שתתגנה בעינו ומונעין ממנה ע"ח וכ"ח ע"ש · ולע"ד המעט הוא י"ל פרש"י הנז' דס"ל דהראיה דמייתי הש"ס שם דשם כלה לא נקראת אלא עד ל' יום ה"ט משום דאת"ל

דגם כיתר מל' נקראת כלה א"כ לנוס נקט הברייתא ל' יום ליתני סתמא דמשמע כו' ימי המשתה וגם אח"ז נ"כ אין מונעין ומדלא קתני הכי מ"ל לה"ם דהכי קאמר דאפילו של' יום הראשונים דבעלמא בנשואה או בבתולה וכיולא אסור מ"מ גבי כלה מותרת אפילו כל' יום הראשונים מטעם שלא תתגנה כיון דבזמן הנז' שם כלה עליה וכ"ש אחר עבור של' יום דאפילו בעלמא בהכי דאמרן מותרות בתכשיטין והשתא שפיר מביא הש"ס שם סיעתא מהאי ברייתא דעד ל' יום שם כלה עליה לענין דינא דמתני' דהתם וכמ"ש · או חזי שוית להש"ס אח"ז משם הרמב"ן ז"ל שהקשה ע"ד רש"י הללו דאיכא למידק עליה שהרי שאשה מותרת לספר ולכבס לאחר ז' מיד והכי איתא בא"כ ר ואפילו על אביה ואמה ושאר תכשיטין לא אסירי אלא ה"פ אם אירע אבל לכלה בתוך ל' יום לחופתה אין מונעין ממנה תכשיטין וכו' ע"ש וכ"כ הרא"ה ז"ל כמ"ש שם וכ"כ הרא"ש בפסקיו בסוגיין ע"ש וכ"כ הר"ן ז"ל בסוגיין :

ולע"ד שמעת שוא י"ל דס"ל לרש"י ז"ל דהא דשיקירו שם לספר ולכבס לאחר שבעה היינו אלא במידי דכה"ג דבלאו הכי יהיה לה נערה דנופא וגם הוי דבר דמאיס אי לא מספרת או כובסת מלבושים וכיעורן בנדרים וכידוע · מאה"כ לענין תכשיטין דלא כ"מ מידי אם מניחין עליה או לא דבכון דא לשאר נשים ס"ל לרש"י דתוך ל' יום אסור משא"כ לגבי כלה מותרת מטעמא דכדי שלא וכו' כדקתני בברייתא דהכא וכדברי שכתבתי לעיל ליישב דברי רש"י מקו' תלמידי הרי"ו ז"ל כ"מ מדברי הרב המרדכי ז"ל במ"ק סי' תתקכ"ד שכת' וז"ל גרסינן בפ"ק דכתובות גבי וכו' ואין מונעין וכו' ופרש"י וכ"ש לאחר וכו' ותכשיטין משמע אפי' העבירה שער וכו' וא"ת הא אמרינן פ"ב דיומא המלך והכלה וכו' ומפר' שהם כלה עד ל' יום קמא עד ל' יום שרוא ותו לא מיקרי כלה והרי היא כשאר נשים וי"ל לגבי יוה"כ אבל לגבי אבילות כיון דשרוא תוך ל' יום שהם עיקר וכו' כ"ש לאחר ל' כך יש לפרש לפרש"י מיהו יש מרבותינו שרוצים לאסור לאחר ל' משום ההיא קושיא דמס' יומא דקתני ל' יום ותו לא עכ"ל · והשתא מרכיתא ליה לפרש"י ההיא סוגיא דיומא לפי מ"ש בתחילה ליישבה אליבא דרש"י כר' דס"ל לומר כמש"ל וכן מוכח מדברי הרמב"ן והי' הנז' מדלא הקשו נ"כ לרש"י מההיא סוגיא דיומא וכמובן ועיין ברש"י הסמוך לחיבור הרי"ף ז"ל דפי' כפי' רש"י דסוגיין וכן פי' במ"ק פ' אלו מגלחין שבוכאה זאת הברייתא בהרי"ף שם וכבר ידוע מ"ש הי"מ ז"ל בכלל רש"י שהם שנים ע"ש :

הנ"ל לענין דינא דתכשיטין לכלה לדע' רש"י דהכא ודהתם בין תוך ל' ובין אח"כ מותר כמ"ש ודוקא לכלה אבל בשאר נשים דעלמא בתוך ל' יום אסירות ולדעת הרי"ו וכן דעת רבותינו שהביא הרב המרדכי שם הוא דבכלה פליגי עליה דרש"י וס"ל שדוקא תוך ל' אסורות ואחר ל' מותרות אמנם בשאר נשי כו' דל"פ על רש"י וס"ל דתוך ל' אסורות

אמנם לדעת הרמב"ן והרא"ה והרא"ש והר"ן שכתבנו לעיל ס"ל דל"ש כלה ול"ש גבי נשי דעלמא תוך ל' ואילך מותרת אלא דא"כ דבכלה אפילו תוך ז' מותרת משא"כ בנשי דעלמא תוך ז' אסורות או א"כ דבכלה אפילו אירע לה שום אבל אחר ז' כל שהוא בתוך ל' יום אין מונעין ממנה תכשיטין אפילו דהוי תוך ז' דאבילות שני משא"כ בנשי דעלמא דתוך שבעה אסורות וכדבריהם כת' הרי"ו ז"ל שם בכ"כ א"כ והריב"ש והש"ע ז"ל בש"י שפ"א ע"ש · ונראה דכיון דרבו המקילין והוי לסקל באבילות קי"ל כדעת הרמב"ן והי' ז"ל הנז' הנה שמדברי רש"י ל"מ כן וכמ"ש מרן כ"כ שם וכש"ע שם וע"ע במרן ב"כ שם ברש"י שפ"ט ושם"י שמ"כ ע"ש

והנה בעיקר מאי דקתני בברייתא ואין מונעין ממנה וכו' ק"ל דאמאי קתני כה"ג ולא קתני ומותרת בתכשיטין כל ל' יום ובשלמא לדעת הרמב"ן והיינו א"ש קצת דנקט כה"ג לאשמועינן דאפילו דבתוך ל' יום אירע לו אבילות אחרות דמ"מ דימנע ממנה תכשיטין כיון דעבר ז' ימי החופה עברו הא קמ"ל דאין וכו' אמנם למה שנראה מדברי הרי"ו ז"ל דפליגי ע"ז וכמ"ש לעיל וכ"מ מדברי הרב בה"מ ז"ל ע"ש כמובן הר"ק לרוכתא אלא דגם לדידכו י"ל דלא תימא דכן אמת דמותר הן הדין אבל כי אינה מניחן עבור האבילות ש"ר ותבא ע"כ לזה קתני דאין מונעין לאוסרה אתיא דלא ימנעו ממנה התכשיטין לא אחרים ולא היא כדי שלא תתגנה בפני בעלה ויבואו לידי קטטה וק' המחלוקת וגדול השלום א"כ יבואו לידי גרושין א"ו דגרע טפי משו"ה נקט אין מונעין א"נ כ"ל לומר דאי הוה קתני ומותרת בתכשיטין הו"א דאפילו דאירע דבימי החופה לא הניחו התכשיטין עבור שלא היה נמלא וכיוצא דאפ"ה מותרת וא"כ הניחו לה תכשיטין מ"מ אם לא הניחו כולם ער"ש או דרוצין להניח לה יותר על הכבוד דמותרת משו"ה נקט ואין מונעין תכשיטין דמהאי לישנא משמע מיעוטא לכל הני גווני דאמרן כמובן אלא דמ"מ דבר זה לא ראיתי מפורש בדברי רבנן סבוראי ז"ל לא בראשונים ולא באחרונים באופן שדבר זה לי"י עוד :

ולענין בכוס אחר שבעה עיין בהריב"ש ובש"ע שם רש"י שפ"ט · ולענין כיחול ופירכוס האשה עיין שם סש"י שפ"א · ולענין נטילת שערה עיין בהרב המרדכי ז"ל במ"ק פרק א"מ ובהריב"ש ובש"ע שם בסי' ש"נ ובמרן הב"י ז"ל שם ודוק :

בברייתא וכל אותן הימים הוא ישן בין האנשים וכו' כתב הרא"ש ז"ל בפסקיו בסוגיין וז"ל כתב הראב"ד ז"ל וז"ל כתב הראב"ד הרווייהו דוקא היכא אנשים וכו' ע"ש ולכאורה ק"ט מת"ש הרא"ש נופים במ"ק פרק א"מ סי' לו' דשם הביא האי ברייתא וגם דברי הראב"ד הללו וחלק ע"ד דאין לריך ב' משמרות ע"ש וכ"כ הריב"ש ז"ל בשמו ביו"ר סי' שמ"ב ע"ש והיה נ"ל לומר דכאן בסוגיין כיון דסוגיא האי ברייתא דרך אגב לא חשש לחלוק ע"ד וסמך עמ"ש שם במ"ק דשם הוא דשייך האי ברייתא ושם ביאר דעתו דהוא חולק ע"ד הראב"ד וזהו ע"ד דברי התוס' דענים במ"א וכו' וכה"ג כתב הי"מ ז"ל בכללי הרא"ש משם רבנן סבוראי ז"ל דבמקום אחר מביא דברי הרי"ף ז"ל וכת"א

שגגה

מגלה דעתו דחולק ע"ד הכא נמי דוכותה אמנם ראיתי להחבי"ב ז"ל ביו"ד סי' קצ"ב על מ"ש הריב"ה שם בסוף הסימן דחתן שפירסה כלתו נדה קודם שבא עליה אסור לו להתייחד עמה אלא הוא ישן בין האנשים והיא וכו' ואם משבעל וכו' מותרין להתייחד שכתב וז"ל חתן וכו' אלא הוא ישן וכו' וז"ל אמר המאסף נראה דאו ישנה בין הנשים קאמ' לפי מ"ש בטור בה' אבילות סי' שמ"ב אבל ראיתי להרא"ש ז"ל שהביא דברי הראב"ד ז"ל בפרק א"מ וחלק עליו ובפ"ק דכתובות ולא חלק עליו ונראה דיש לחלק בין אבילות לנשואין וכו' ע"ש וכ"כ הכ"ם ז"ל בתשו' סי' ט"ו שם ד"ה אמ"ז ע"ש:

ואחרי המח"ר ק"ל ע"ד שהרי מדברי מרן הב"י שם בר' דס"ל דשניהן שוין שהרי כתב שם וז"ל כ' הרא"ש בפ"ק דכתובות הוא ישן וכו' כתב הראב"ד הרווחנו דוקא וכו' וכ"כ הרא"ש בפרק א"מ בשם הראב"ד והוא ז"ל נחלק ע"ד וכו' ונראה מדבריו שאין צריך ב' משמרות אלא הוא וכו' או היא וכו' וכ"כ רבינו בהדיא בסי' שמ"ב ואע"ג דהתם לענין אבילות מיירי הרא"ש ורבינו נראה דלה"מ לא מפלגינן בינייהו דהא בפ"ק דכתובות תשוה להו דקתני וכן חתן וכו' ע"ש הנה מבואר מדברי מרן הנז' דנישואין ואבילות שוין וגם הביא ראיה לדבריו ולפיכך מרן הנז' בי סיבי דלא תיקשי דברי הרא"ש אהדדי ע"כ לומר דס"ל לתרץ כמ"ש לעיל גם עיקר תירוץ החבי"ב הנז' לא זכיתי להבינו שהרי הרא"ש ז"ל בסוגיין בהביא דברי הראב"ד הנז' בסתם הביאו ארישא דבריתא דאיירי לענין אבילות בדקתני דאפילו בעל בית ישיבה וכו' ואילו לפי"ד החבי"ב לא הו"ל להרא"ש להביא דברי הראב"ד הנז' ארישא כי אם אסיפא דהביא אח"כ וגם דברי רב יוסף אחרי מופלג שם הו"ל להביאו דה"מ לפי"ז דגם באבילות ס"ל דבעינן ב' משמרות בשם הראב"ד ואילו התם במ"ק גבי אבילות גופיה חלק ע"ד הראב"ד וכא' שא"צ שתי משמרות ועוד ק"ל ע"ד דאיך גבי אבילו' דקיל ס"ל להרא"ש דא"צ ב' משמרות וגבי חתן דפירסה אשתו נדה מצריך שתים דהא משו' מתבאר דמשום דקילא ליה אפי' בעל פורש ממנה והוא ישן בין האנשים וכו' אבל לגבי חתן דפירסה נדה דחמיר הא לא בעל צריך שימור אבל אם בעל א"צ שימור וכיעוויין נ"כ בהרא"ש שלאחר זה והשתא אם באבילות לא מצריך הרא"ש ב' משמרות הגם דקיל ליה כ"ש גבי חתן שפירסה אשתו נדה דחמיר ליה דלא מצריך ב' משמרות כמ"ש הן אמת דהאי קושיא לכאורה נראה דקשיא גם ע"ד מרן הנז' דכתב וז"ל דהגם דהתם לענין אבילות מיירי וכו' דהא בפ"ק דכתובות תשוי להו אהדדי דקתני וכן חתן וכו' ע"ש דהאי הוצרך להביא ראיה עדיפא מינה הו"ל לומר דמכ"ש אתיא דאם גבי אבילות לא מצריך הרא"ש ב' משמרות כ"ש גבי פירסה כלתו נדה וכמ"ש אלא דמ"מ לענין דינא הסכימה דעתו לומר דב' שוין ולא מפלגינן בינייהו מדקתני וכן וכו' ולא הוצרך להביא ראיה ממ"ש כן י"ל דבריו בדוחק משא"כ להחבי"ב דכתב לחלק ביניהו ק"ט הן מתוך דברי הסוגיא דלקמן והן מדברי מרן הנז' וגם הרב הפרישה ז"ל שם ביו"ד סי' קצ"ב סק"ה כתב גבי חתן וכו' דאו או קאמר ע"ש וצ"ע ועיין במ"ש לעיל דסוק"ל לרבנן סבוראי ז"ל בהביא דפסק הריב"ה שם סי' שמ"ב גבי אבילות דאפילו בעל צריך שימור דאמאי כיון דקי"ל כמשנה אחרונ' דאפילו חתן בועל ב"מ ופורש דהשתא הו"ל דין דם בתולים כדם נדה דקי"ל דאם בעל א"ל פריש' והפו"ר והכ"מ תי' דאיירי בבעולה דאין שייך בה איסור דם בתולים א"נ דאיירי בית לו אשה אחרת דל"ש בה איסור דם בתולים כי אם משום אבילות דקיל וא"נ דאפילו דם בתולים גופיה קיל ליה כיון דיש מקומות דנוהגין בו היתר וכמ"ש הגו"ר ע"ש באופן דהביא דסי' שמ"ב גבי אבילות קיל ליה לכל התירוצים הנז' והיינו כמ"ש לעיל משא"כ בהביא דסי' קצ"ב דאיירי בפירוסה כלתו נדה ממש דחמיר ליה ובהביא גופה איירי מרן שם והחבי"ב שם ועיין בהש"מ ז"ל בתשו' עמ"ש בסוגיין הוא ישן וכו' ע"ש וע"כ נ"ל כמ"ש ומה שעלה ע"ד לומר דהרא"ש פליגא דהראב"ד הוא דק"ל וכו' כ"מ בס' ק"כ בסוגין אף דלא יתיישבו בזה דברי הרמזים התם והכא וכמש"ל וכ"מ מדברי הריב"ה ומרן שם סי' שמ"ב כי ע"כ הדרן למ"ש לעיל:

ישו"ר לראב"ד בס' בעלי הנפש דף ר' ע"א בד"ה הנה השלמנו וכו' שכתב וז"ל אך יש נדה אחרת וכו' והיא בכלה שלא נבעלה ופרסה נדה שהוא אסור וכו' אלא הוא ישן בין האנשים וכו' כדאיתא בכתובות פרק ראשון ומהלשון הזה נראה דלא סגי ליה בחדא מינייהו אלא שצריך וכו' ע"ש ושוב אח"ז כתב וז"ל ויש אבילות אחרת שהוא אסור להתייחד עם אשתו כלילה אלא הוא ישן בין וכו' כדתניא הרי שאפה פתו וכו' הוא ישן בין וכו' ע"ש דמשמע דהא שצריך ב' משמרות הוא דוקא גבי כלה שלא נבעלה אמנם נראה דזה אינו דהרי עיקר מ"ש בתחילת דבריו דבעינן ב' משמרות הוא מדיוקא דלישנא דקתני הוא ישן בין וכו' והיא ישינה וכו' דמוכח דבעינן ב' משמרות דא"כ הו"ל לומר או היא וכו' דה"מ דרישא דוקא וכיון דהאי דיוקא הוי מה"ט ה"ה נמי יש לדיוק הכי ברישא דברייתא גבי אבילות דקתני כן הוא ישן וכו' והיא ישינה וכו' ולא קתני או היא וכו' ויתל מזה דגבי אבילו ואמה קתני או אמה דה"מ בת"ש וכמש"ל:

הנ"ל דבחתן שפירסה כלתו נדה קודם שבעל דעת מרן והרב הפרישה ז"ל סי' קצ"ב כדעת הרא"ש והריב"ה שם דסגי להו במשמרת אחת לפי מ"ש הרא"ש והריב"ה שם סי' שמ"ב גבי חתן שאפה וכו' ולא בעל אמנם דעת החבי"ב ז"ל שם בסי' קצ"ב כדעתם דגבי חתן האמור גם להרא"ש וסי' צריך ב' משמרות וע"ע ברבינו ירוחם ז"ל נכ"ב ח"ד ב' דר"ז ע"א ושם דר"ח ע"א דמשמע קצת דס"ל כן ע"ש כמובן. והנה כפי מה שפשוטו אותה שם בב"י סי' קצ"ב הנהו נזרי דוכי אהדדי דין חתן שפירסה כלתו נדה ולא בעל ודין חתן שאפה וכו' ואירע לו אבל ושם בסי' שמ"ב כתב הב"י דנקטינן כהראב"ד והרמב"ן וגם מדבריו בש"ע שם שכתב הוא ישן וכו' והיא ישנה וכו' משמעות דבריו כו' דמצריך ב' משמרות וכמ"ש הש"ג ז"ל שם א"כ הוא הדין נמי לגבי חתן דפירסה כלתו נדה וכ"מ ממ"ש מרן בש"ע שם בסי' קצ"ב ס"ה שכת' וכן

חתן

חתן שפירשה וכו' הוא ישן וכו' והיא ישינה וכו' דנקט כלישנא דהתם ביו"ד סי' שמ"ב וכן ראיתי להמט"ו ז"ל שם ביו"ד דט"ז ע"כ דפסק כן וע"ע במרן שם סי' קנ"ב בב"י גבי דין תבעוה לינשא ע"ש באופן דנ"ל דגבי חתן שפירשה וכו' צריכין ב' משמרות שכן הוא דעת מרן להחמיר ועיין בשכ"ח שם סי' קנ"ב ד"ה כתב הרמב"ם עי"ש:

גמ' ואיבעית אימא וכו' כדתניא הרי שהיה פתו אפוי וטבחו טבוח וכו' מתשעה דברייתא משמע דבעינן שיהיו אם שלשה דברים הנז' וכ"כ הב"ח ז"ל ביו"ד רס"י שמ"ב ושכן הדין נ"כ בקידושי אשה ג"כ ע"ש אמנם ראיתי להרשב"א בחידושיו לסוגיין ס"ר הש"מ ז"ל בסוגיין שכתב דאו או קתני וכתב הר"כ שם דכן דעת רש"י ז"ל ע"ש וכ"כ הנ"י בסוגיין ושכ"ר הרשב"א ז"ל וכ"מ מדברי הרמב"ם ז"ל בפי"א מה"א שכתב וז"ל הכין וכו' וטבח טבחו בדי וכו' ע"ש הרי דלא נקט כי אם ב' ואולי אפילו באחת נ"כ ס"ל הכי וע"ע בתוס' יבמות דמ"ג ע"ב ד"ה שאני ובהרא"ש שם וכן ראיתי להש"כ ז"ל סק"א דחלק ע"ד דבחדא סגי ונסתייע מדברי רמזי הרא"ש בסוגיין שכתב מי שהיה טבחו טבוח ויינו מזוג וכו' ע"ש הנה דלע"ד נ"מ כל כך דכיון דהפנים כתיב שלשתן אפשר לו' דט"ה נפל ברמזים וכמו דכ"מ מדברי הריב"ש גופיה שם בסי' שמ"ב וע"ע בפסקי הרא"ש בפרק א"מ סי' פ"ג דנקט שלשתן ועיין בספר הלבוש ז"ל שם דנקט שלשתן ולפי"ד הש"כ לאו דוקא וכמ"ש ע"ד מרן ומ"ש הפו"ג ז"ל סק"ב דמדברי הטור והש"ע שם שכתבו מי שהכין כל צרכי חופה שאפה פתו וכו' מוכח דכולהו בעינן ותמה ע"ד הב"ח דלא נסתייע מדבריהם ע"ש · לע"ד אחרי המח"ר מה שהקשה ע"ד הב"ח נ"ק דנראה דהיא גופא כונת הב"ח ז"ל כיע"ש אלא דמ"מ להש"כ לא מכרעא דהרי גם הש"ע שם ב"ב ואמר מר דלי"ד אי נמי י"ל דהכי יתפרש כוונת הריב"ש מי שהכין כ"ל כלומר מדברים הצריכים לחופה אפילו הכי אין קפידא על הנהו דברים שאינן נפסדים באיחור זמן או שהפסד מעט מוזער כי אם כזאת שאפה פתו וכו' דהנהו שכיחא בהו פסידא באחור זמן וגם הוו הפסד מרובה ולעולם י"ל דבחדא מינייהו סגי כיון דאיכא בה הני תרתי מילי דאמרן:

וראיתי להריטב"א ז"ל בסוגיין עמ"ש לקמן אר"ח ל"ש אלא שנתן וכו' שכתב וז"ל אבל לא נתן מים ע"ג בשר מודבן וא"ת גבי דבשר מודבן הא איכא ביין המזוג וי"ל כיון דבשר מודבן שפיר אע"ג דיין מזוג לא מודבן שפיר הא מודבן קצת בלא פסידא כי הרבה וכו' ותרתי בעינן בשר רחוץ ויין מזוג דאיכא פסידא טובא ע"ש משמע מדברי הריטב"א הללו דבתרתי סגי דהיינו פסידא טובא דבשר עם יין המזוג דהוי פסידא זוטא אבל לספק דהיינו פסידא זוטא דיין מזוג והבשר לא רוחץ במים לא דחייא החופה לאבילות · ולגבי פת לא ביאר דעתו אי סגי בפת אפוי עם יין מזוג דמדמינן ליה לבשר רחוץ ויין מזוג או דס"ל דפת אפוי ל"ד לבשר רחוץ דמצי למזבן יתיה ועיין בסמ"ג ז"ל בה' אבילות שלא נקט אלא בשר לתוך

ע"ש והרב רו"ו ז"ל נכ"כ חדר ב' נקט שלשתן ע"ש וכמ"ש את"ז:

ולענין הלכה כתב הפו"ג ז"ל שם דכיון דמדברי הברייתא נ"מ והרמב"ם שהוא אבי התעודה גילה לן דשלשתן בעינן והטור ורבינו נגררו אבתריה וכו' הכי נקטינן ע"ש ולע"ד שמעתא הוא לכאורה יש לפקפק בדבר כיון דמצינו להרשב"א והנ"י שכתבו להדיא דבחדא סגי וכן דעת רש"י לפי דברי הש"מ וגם הרמב"ם והריב"ש והש"ע והלבוש וסי' לא כתבו להדיא דבעינן שלשתן דהרי הש"כ כתב בדעתם דבחדא סגי א"כ כל כי ה"ג י"ל דהלכה כדברי המיקל כידוע וכיעויין בתשו' הכ"ר חיו"ד סי' קס"ח ובמוהריק"ש ז"ל שם סי' שמ"א ובתשובי"כ ז"ל שם סי' שפ"ז הנה"ט אות א' ובכנה"ג בשיורי ה"ח שם סי' תקמ"ט ובתשו' יו"ד סי' רל"ט ור"ס ובספר י"מ מסי' קפ"ז ואילך ובתשובות בנו"ר חיו"ד כלל ה' סי' ט' ובתשו' אהל יצחק ז"ל הנ"מ ביו"ד סי' נ"ז ובהרב יעיר אזן ובשאר ספרי דכ"ר ז"ל שוב ראיתי מ"ש הרא"ש ז"ל בפסקיו במ"ק דכ"ב גבי ח"ה בשבת דאיפליגו ת"ק עם רשב"ג דכתב שם דל"ש לומר כאן הלכה כדברי המקל דקאי לא אל עלים אבילות וכו' ע"ש הביא דבריו מרן ז"ל בב"י ביו"ד ריש סי' תמ"א וכן הרב יבין שמועה ז"ל בכלל רל"ג וכ"כ הר"מ ז"ל ביו"ד ס' ע"כ ויש דברי מהריק"ש ז"ל שם דנראה מדבריו הפך מזה ע"ש ולפי"ד אלו גם בכ"ר ל"ש לומר האי כללא אלא דהא הויה להתבי"כ ז"ל בשיורי יו"ד סי' שפ"ז הגב"י אות ב' דכתב וז"ל הלכה כדברי המיקל באבל אפילו ביום · ראשון מהרי"ל בתשו' סי' קע"ר בשם ר"י עכ"ל משמע מדבריו דאפילו ביום ראשון דהוי דאורייתא דהוא יום אבילות אפי"ה אמרינן הלכה כדברי וכו' וא"כ זו היא שקשה על מהרי"ל שכ"ב בפשיטות שהרי הרא"ש חולק ע"ז ויותר מזה קשה על התבי"כ דהו"ל לכתוב ד"ז שם בר"י שמ"א על דברי מרן בשם הרא"ש הנז' לומר שר"י ומהרי"ל פליגי עלייהו וגם ע"ד הר"מ קשה יותר מזה כמובן באופן דלכאורה נראה שכ"ז תלוי בפלו' ואי"ה במ"א נדבר עוד בזה ועיין בתוס' דלקמן ד"ה אבל ע"ש ומ"מ בדין שלפנינו שפיר י"ל כמ"ש לעיל דכיון דמצינו להדיא להראשונים ז"ל דבחדא סגי ולא מצינו בדברי הראשונים דפליגי עלייהו להדיא וגם מצינו להש"כ מסכים עמהם אזלינן לקולא וגם די"ל דאילו הב"ח היה נדפס ספרים הללו בזמנו דסברי דבחדא סגי אפשר דלא היה כותב כמ"ש ועיין עוד בתשו' מהריט"ץ ז"ל רס"י ע"ח דמוכח מדבריו דבתרי סגי טבחו טבוח ונתנו מים על גבי בשר והנה שכתב את"ז דאפילו דינהוג ז' ימי המשתה תחילה מ"מ לא יבעול וכו' ע"ש אינו אלא משום דאיירי בבחור עם אלמנה וכמו שכ"מ מדבריו שם אלא דעדיין יש לפקפק כיון דאיכא הרבה מן הראשונים ז"ל דס"ל דיום הראשון איסורו מד"ת כיעויין בהרא"ש בפרק היה קורא ובר"ו ז"ל שם ובהרא"ש בפ"ק א"מ ובהר"ן בסוגיין בהלכות ובהריב"ש ומרן בב"י סי' שכ"ח ע"ש א"כ מידי ספיקא לא נפקא ואין לעשות מעשה בידים שירחה בחופה לאבילות ועלה ע"ד לגדר בזה מלד ס"ס ועיין בהריטב"א

מהרי"א סס"י ו"ר והאחרונים באה"ע סי' חיים בכללי ש"ס אות י"ז ובתוס"ג מהרי"א ז"ל כתב ז"ל יו"ד א"כ בשיורי א"ח סס"י י"ט ע"ש ולא אאריך בזה יען ראיתי להרב מט"י ז"ל שם סי' שמ"ב דין א' דהוא רב אחרון וגדול אחר דהסכימה דעתו ע"ד הש"כ הנז' והביא קצת ראיות לדבר ושכן דעת הד"ג ז"ל בחי"ד סי' ב"ח ושכן נתפשט המנהג דבשחיטת הבהמה לצורך חופה לבד דאינן ימי האבילות ועושה החופה ע"ש וכ"ש בהלכות גנות דברי הראשונים הנז' שכ"כ להדיא וכמש"ל ועיין בתוס"ג ז"ל שם דו"ר ע"א ובהש"מ ז"ל בסוגיין:

ועד מ"ש הש"ע ז"ל שם הרי שאפה פתו וכו' כתב הט"ז ז"ל סק"ב וז"ל וא"צ שהפת וכו' אבל מיני מתיקה או פת הבאה בכסנין שדרכן לאכול לנן אינו דוחה האבילות ע"ש ולכאורה י"ל ע"ד מדברי מר רבו מהרי"ר ז"ל בב"ד חי"ד סי' קמ"ח דרוסקיטאש והטאלארים מיקרי פשידא ע"ש וי"ל כמובן או איכא למידע דהא דאמרינן בהכין צורכי החופה כאופן די"ל פשידא דעושה ימי המשתה תחילה דה"ר בהכין בשעה הראויה להכין אבל אם קדם והכין בשעה שאינה ראויה להכין או אפילו איה לית פשידא אינו דוחה החופה לאבילות דאיהו דאפסיד אנפשיה דכ"מ מדברי המבי"ט ז"ל א"כ סס"י ל"ט שכתב שם וז"ל ואם הכין איהו דאפסיד אנפשיה כיון דלא היה זמן הבישול אלא עד ר"ח כיון וכו' ע"ש:

ולעניין אם אירע לו הרגל כתב הרא"ש ז"ל הנז' בפסקיו דיש מי שר"ל דהוא ישן וכו' כיון דפקילו לו דנוהג בתחילה ימי המשתה וכמ"ש בסוגיין גבי חתן והרא"ש ז"ל כתב ע"ד דלא דמי לקילותא דסוגיין וכו' ע"ש ומהרימ"ט ז"ל בחי' לסוגיין הביא דבריו וכתב דמשמע מדבריו דאם מת אחר דנכנס לחופה ולא בעל דנוהג ימי המשתה בתחילה דאשתו ישיבה עמו והקשה ע"ד הרא"ש ממ"ש בסוגיא דלקמן מאי קילותא וכו' אלא דנוהג ימי המשתה תחילה וכו' ע"ש.

ולע"ד אחרי המח"ר מ"ש בתחיל' דבריו דמשמע מדבריו וכו' כ"כ הריב"ש ז"ל ברמזיו בסוגיין ובטו"ר סס"י שפ"ש וגם לא כתב בשכבו דוכתי אלא בשבעל דוקא ויעויין במרן ז"ל שם וגם בעיקר קושייתו ע"ד הרא"ש י"ל בפשיטות דלא דמי נדון הרא"ש למ"ש בסוגיין דבסוגיין איירי כאירע לו קודם שקדם החופה משא"כ הרא"ש איירי דקדם הרגל קודם וכיעויין בהרא"ש אח"ז ע"ד הרמ"ה ע"ש ובש"מ בשו' לקמן שם בשם הרשב"א ושו"ר להרב בית יצחק ז"ל שם דקמ"ש ע"ד שעמד ע"ד ע"ש ולכאורה עלה ע"ד לומר דס"מ שהביא הרא"ש ס"ל דאונן אותר בת"ש וכדעת הרי"ץ ן' גיאת שהביא הריב"ש ז"ל שם בסי' שמ"א ומהאי טעמא ל"ח להו קולא מה שהתירו לו לבעול קודם קבורה וא"כ הו"ל כהל שחופה תחילה ובכן ס"ל דהקולא הוי מה שנוהג ימי המשתה תחי' וא"כ הש"כ לרגל אתכם שו"ר דיש לדחות כמובן ולעניין הלכה הריב"ש שם בסס"י שפ"ג הביא פלוגתא הנז' והסכימה דעתו לאיסור וכ"פ מרן בש"ע שם וכ"ד הרשב"א והש"מ בת"ש בש"מ ז"ל לקמן ע"ש:

והנה החבי"ב ז"ל בטו"ד שם סי' שמ"ב בהגה"ט אות ה' כתב וז"ל ויש לחקור א"מ אביו של חתן וכו' אחר שנכנס לחופה ולא בעל שהדין נותן דנוהג ז' ימי המשתה תחילה אם אשתו ישיבה עמו וכו'.. ואחרי המח"ר מלבד מ"ש על דבריו לעיל עוד בה שהרי אם לא בעל נראה ברור דצריך שימור ובמחבקר מקו' דאפילו אפירשה נידה דאמור תנינא בברייתא דא"ל בעל אסור לישן בבית אחר כ"ש לגבי אבילות דרבנן דקילא וכיעוין בדברי הש"י שם וכמ"ש להדיא הריב"ש שם סס"י קנ"ג ובהרב ב"י שם והגם דמהרימ"ט נקט בן ל"ק כ"כ דבכר ידוע דהרבה ט"ק שם נמצא בחידושיו כרש על החבי"ב דעשאו ספק מדברי עצמו ק"ט ודוחק גדול לומר דנס בדבריו נפל ט"ס ול"י ועיין בשב"י שם דק"מ ע"ד ובהחבי"ב שם בהגה"ט שם ע"ש:

והנה לעניין חתן שנכנס לחופה ופירסו לו ז' ברכות וא"כ נפטר אבי החתן כ"כ לעיל מ"ש מהרימ"ט ז"ל דפשיטא ליה דנוהג ז' ימי המשתה תחילה ע"ש וע"ד זה נשאל הרב דרבי נועם ז"ל ביו"ד סי' א' ושם בחו"ד הביא מ"ש הרי"ו ז"ל בנתיב כ"ב א"כ דשם הביא מחלוקת בזה בשם לא בעל ומת אחד מקורבי החתן די"מ דכתבו דנוהג שבעת ימי המשתה תחילה וא"כ וכו' ושכ"ד הרי"ן ן' גיאת והרד"ך בחשו' אבל הרא"ש כתב והורה בזה הלכה שינהוג אבילות תחילה וכו' מאחר שאינו אביו וכו' ע"ש לשונו והרב שם מכח ב' ושלשה קושיות שהקשה ע"ד ומתוך בך פירש דבריו במ"ש שם ועפ"י דבריו למד מדברי הרי"ו הנז' דבכנון כ"ד דבבר בריכו ש"ב ושוב נפטר אבי החתן דפשיטא דליכא דב"ע דבועל בעילת מצוה ופורש ועושה ז' המשתה וא"כ ז' ימי אבילות אפילו במקום דליכא פשידא דאתני מה שבירכו ש"ב לדון בו דין שבעת' וכ"פ שם בכ"ד ע"ש:

ולע"ד אחרי המח"ר יש לפקפק ע"ד דנ"ל דכונ' הרי"ו הוי בע"א ולפי שדברי הרי"ו הם קצרים לא אבית דבריו אלא בי אם בואת אפרש דבריו ותמילא יתישבו קושיותיו ע"ד ואומר דה"פ דבריו תחילת דיבר אם כנס ולא בעל עדיין ואחר שבירכו ש"ב מת אחד מהקרובים לא אביה מת דינו פירוש בכונת ספיקו הוא אי חשבינן להאי כניסתו לחופה כש"ב באילו בכר התחילו ימי החופה ובתוך ימי החופה אירע לו בן דדינא הוי דינהוג ז' ימי המשתה תחילה כדין מ"ל בתוך הרגל או"ד דכניסתו לחופה ל"ח כלל וא"כ ינהוג שבעת ימי אבילות תחילה ואהא קאמר דבי' מספק"ל בן אינו אלא במת אחד מהקרובים לא במת אביו כלומר דאי היה הענין במת א' ודאי דינהוג ז' ימי המשתה תחילה במ"ש בי מספק"ל היינו אלא במת אחד מן הקרובים ואהא קאמר די"מ דכתבו דנוהג ימי המשתה תחילה מאחר שבירך וכו' א"ע ואף ע"ג דכשמת אביו וכו' כגון שהיה הכל מוכן כלומר תדע דהכא איירי חבריותא שהרי לא נקט כברייתא כי אם דהיה הכל מוכן דהיינו טבחו טבוח וכו' ולא איירי דגם כנס לחופה וכמו שכ"מ מהאי דקתני בתר הכי מכניסין וכו' א"כ הכי פירושו דמשום דהברייתא איירי בקדם האבלות משו"ה בעניין דוקא הכל

הכל מזומן כלומר דו"ל פקידא ולפיכך לא אלימא ההיא שמחה לאקדים ימי המשתה עד שיבעול וכו' משא"כ בשכבר נשא דחל עליו השמחה ולא בעל אז אפילו לא היתה שם פקידא נוהג ימי המשתה תחלה כדין מ"ל מה בכך ולפיכך אינו בועל עד שיעברו ימי המשתה ואח"כ ימי האבילות והכ"ד הרי"ץ ן' גיאת והרד"ך ז"ל אמנם דעת הרא"ש דכניסת לחופה בלא בעילה לא חשיבא התחלת ימי המשתה ונוהג האבילות בתחלה דלא חל עליו השמחה עד שיבעול אפילו י"ל פקידא וכו' מאחר שאינו אביו וכו' כלומר דאם היה אביו אז היה הדין נותן דאחר דאית ליה פקידא דמסתמא ודאי כיון דנכנס לחופה הכין כל צורכי החופה וכבר בישל התבשילין וכיוצא וכגון דא עדיף מהנהו דקתני בברייתא טבחו וכו' וכמוכן באופן דאיכא הכא לריעותא דו"ל פקידא וגם אידך דאין לו מי שיטרח בעדו דכגון דא אפילו לא נחשב כניסתו לחופה להתחלת ימי המשתה ואילו לא כנס כלל מ"מ דיינינן לה כמו דקתני בברייתא דיבעול ויעשה תחלה ימי המשתה וכו' משא"כ במת א' מהקרובים דאזלא לה חדא דהיינו טירחא או לא דיינינן כדינא דברייתא ואפילו שנכנס לחופה לא חשיב מידי אפילו י"ל פקידא דתרתי בעינן וכמו שכן נ"ל בדברי הרא"ש בפסקיו בסוגיין כמ"ש ע"ד הרי"ף והרב ה"ב ומהר"י ן' גיאת ז"ל ע"ש כנ"ל בכוונת רי"ו הנז' ובזה יתישבו מכל מ"ש הר"ב שם ע"ד וגם הפוך דינא דרצה ללמוד שם מדברי רי"ו ז"ל הנז' דבמת אביו אחר שנכנס לחופה וכו' דלכ"ע בועל בעילת מצוה ונוהג ימי המשתה תחלה וכו' כמ"ש שם דלפי מ"ש ל"מ כן אלא שדין זה תלייא בפלוגתא הנז' דלהי"מ הנז' אה"נ שהדין כן אבל לדעת הרא"ש אפילו באביו לא דיינינן לה כדינא דברייתא אלא דוקא כי איכא תרוייהו אבל בדליכא שם פקידא לא דיינינן לה הכי אלא דינהוג ימי אבילות וקצת משמע מדברי רי"ו ז"ל דס"ל כס' הרא"ש דהביא באחרונה :

ולענין הלכה עיין בהט"ז ז"ל שם ביו"ד רס"י שמ"ב בכגון דא דינהוג ימי האבילות בתחלה וכו' ע"ש · וחלקו עליו רבני האחרונים ז"ל עיין בהרב הפרישה שם ובהכנה"ג ז"ל יו"ד סס"י קס"ט ובס' ש"ך בס' נקודות הכסף שם ובליקוטי הפ"מ ליו"ד שם ובתשו' הרב זרע אמת חיו"ד סי' קמ"ט והרב זקן אהרן ז"ל סי' ק' ע"ש וכן ראיתי להרב החבי"ב ז"ל שם ריש סי' שמ"ב בהגה"ט דהעלה כן הלכה למעשה הוא ורבנן דעמו בין באביו ובין בש"ק וכן בשמ"ק דינהוג ימי המשתה תחלה ושכ"כ בתשו' מהר"א הלוי ז"ל ב"י ע"ש וכן דעת הרב מהר"ר שם ומהרא"י והרב בנו ז"ל בתשו' הרב משה ידבר בח"א סי' א' דע"ח ע"א וכן ראיתי למהרי"ע ז"ל בס' מטה יהודה שם. דט"ו ע"ד ושכן עשה מעשה ע"ש · ומ"מ לענין בעילה גם לדברי הי"מ דהביא רי"ו והפמ"ו כן רבני האחרונים אינו מותר אפילו שבעילה ראשונה עד שיעברו גם ימי האבילות וכמ"ש שם להדיא בדבריהם וכ"מ מדברי החבי"ב שם והרב זקן אהרן שם וכ"כ הרב שמר"ר שם להדיא וכן הרב זרע"א שם בסו"ד ע"ש וכן כדין שהרי אפילו שדיינינן לה לכניסתו בחופה כדין מ"ל בתוך הרגל מ"מ הוי התם נמי קי"ל דברים שבצינעא נוהג כמ"ש בהריב"ש שם סי' של"ט ובקו"י שפ"ג ובעיון בהרב דברי אמת ז"ל ד"ר ע"ב ע"ש · אמנם חזי הוית למהרא"י ז"ל שם דע"ת ע"א דאחר דחלק ע"ד הט"ז וכתב דיעשה ימי המשתה מטעם דאיכא פקידא שוב כתב וז"ל והואיל וכן נלע"ד ברור דגם ב"מ מצי עביד קודם קבורה שהרי בהכי מתני' דאע"ג דאונן אסור בת"ה משום בעילת מצוה התירו והכא נמי ל"ש דאי טעמא משום פקידא לא הו"ל להתיר אלא ז' ימי המשתה דוקא וכו' ע"ש :

ולע"ד אחרי המח"ר לא ידעתי היאך היתיר הבעילה שהרי כ"כ דמבואר בדברי רי"ו והרבנים הנז' שגם הי"מ בהם לא היתירו הבעילה כמ"ש להדיא בדברי רי"ו נ"כ והיינו טעמא כמ"ש והראיה שהביא מדכתבו הפוס' וכו' ל"מ דהתם איירי בלא כנס דעדיין לא חל עליו החופה ובדי שיחול עליו ימי המשתה תחלה הוא דהתירו לבעול משא"כ בשכבר חל החופה כיון דנוהג ימי המשתה הרי לית ליה פקידא גם אם לא יבעול גם מ"ש וז"ל ותו דמדברי הרא"ש דהביא הט"ז מתבאר וכו' שרי ליה בעילת מצוה וכו' ע"ש גם דבריו אלו לפי מ"ש ל"מ ותו גם דבלא"ה הרא"ש פליג ע"ד הי"מ בשאר קרובים וס"ל דינהוג ימי אבילות ברישא והרי בדין הרב שם בההיא של כלה איירי שהיינו בשאר קרובים גם מ"ש וכ"ש לדעת הרי"ף וסיעתו דס"ל דאפילו בלית פקידא שרי ליה בעילת וכו' ע"ש גם זה ל"מ שהרי רבים חלקו עלייהו וקי"ל כוותייהו כמש"ל וכמו שכתב הכ"ד שם גם ראיתי שם דבשו"ר הביא דברי החבי"ב שם בסי' שמ"ב וכתב וז"ל הרי מפורש דלדידהו אע"ג דלא מצי ב"מ דהא תכף דשמע וכו' אפי"ה אמרו דצריך ימי המשתה תחלה ודלא כהרב ט"ז ז"ל כל שכן בנ"ד דמצי עביד ב"מ בעודו אונן כדפרישית דודאי דיעשה שבעת ימי המשתה תחלה וכו' וכן ראוי להורות הלכה למעשה וכו' ע"ש · מבואר מדבריו דמתיק הלכה למעשה דבועל בעילת מצוה והרי בדברי רי"ו דכתב וציין החבי"ב שם מבואר להפך ודבריו צ"ע הכל ממ"ש דגם לפי"מ ההם ל"מ עביד בעילת מצוה עד עבור כל הימים ודברי מהרא"י הללו עלו ובאו נ"כ בס' קול אליהו ח"ב ביו"ד סי' כ"א כדמותם ועיין בהשו"ג ז"ל שם סי' שמ"ב סק"ט דהביא בתחילה דברי הט"ז ואח"ך הביא מ"ש שם החבי"ב שם ע"פ ולא כ' דהחבי"ב שכתב שם מעשה וכו' דינהוג בתחילה שבעת ימי המשתה ואח"כ ימי האבילות חולק ע"ד הט"ז דהתם כדרכו בכ"מ · ולענין מת אחר מקרוביו קודם כניסתו לחופה והיה אחר שנכנס ידע הדבר אפי"ה פסק הרב זקן אהרן שם דינהוג ז' ימי המשתה תחלה ואפילו נהג שבעת ימ"א תחלה לא עלו לו וכו' ע"ש והרב דב"א ז"ל שם דף ד' ע"ב ע"ש ודוק :

ולענין היכא דמת אביו של חתן או אמה של כלה ויש פקידה כדבר דאמרינן בברייתא דבועל ב"מ ופורש ונוהג ימי המשתה ואח"כ וכו' וכן פסקו הפוסקים ז"ל מ"מ נראה דה"ד אם היא טהורה דיכול לבא עליה אמנם אם היתה עומדת בנדה

הנה דנוהגין לכונסה כשהיא נדה בעצמה וכה' במקומין מ"מ כל כי ה"ג דלא יהיו לו החופה וימי המשתה תחלה אלא על ידי הבעילה של מצוה שיבעול אותה היכא דל"מ לבעול כמ"ש גם החופה נדחית מפני האבילות כמו שכ"מ מסוגין ומדברי המפרשים והרא"ש בסוגין וכן ראיתי להרב פאת נגב ז"ל בחי"ד קסי' כ"ו וכתב שכן עשו מעשה דנהוג בתחלה ימי האבילות וכו' ע"ש ועיין בתשו' הרדב"ז ז"ל החדשות סי' תקי"ח ע"ש ול"מ מדבריו הפך מזה וכמוכן ועיין להרב זב"ל ז"ל דקע"ה ע"ב שכתב דמי שנשא אשה עבור פו"ר בתוך ל' יום דמותר דנראה דלישא אשה נדה העומדת בטומאתה בתוך ל' לכ"ע אסור שכ"כ הפר"ח יב"ם ז"ל בכ"ג ע"ש והיינו כעין מ"ש אך דיש לדעת אם היתה הכלה חולה ורוצים להכניסה לחופה ע"י שתומכין מכנים כהאי אם כה"ג דחית החופה או לא כיון דו"ל ולמחר או למחרתו תתרפא ונלע"ד שדבר זה יתבאר מדברי מור"ם בא"ע סי' ס"א ומדברי הב"ח והח"מ והב"ש שם בי משם באורך ע"ש :

ולענין אם שמע ש"ק מאביו קודם שנכנס לחופה וכבר הכין צורכי חופה כתב השו"ג ז"ל שם סי' שמ"ב סק"ע דינהוג ימי אבילות תחילה ואח"כ ז' ימי המשתה דכיון דאביו הוא במת"ם ולא הכין לנשואי כמו כלום בטלה הסיבה וכו' ע"ש ולפי"ד הללו ה"ה נמי באמה של כלה אך דק"ל אמאי לא הביא דברי רי"ו ז"ל שם בנתיב כ"ב ח"ב דמתבאר מדבריו להדיא כן ובמש"ל ב"רם לענין זקן ואינו ראוי לפרות ע"ש :

ולענין היכא דליכא פסידא אפילו במת אביו של חתן או אמה של כלה כתב הרא"ש ז"ל בסוגין דמוכח מדברי הרי"ף בסוגיין דיכול לבעול בעילה של מצוה ואח"כ ימי האבילות ואח"כ ימי המשתה ושכן הוא דעת הה"ג והרי"ץ ן' גיאת ז"ל שכתבו דה"ה במת אחד מהקרובים וכו' והרא"ש ז"ל חלק ע"ד וכתב דכיון הוא וכיון בזה אינו יכול לבעול בתחלה כי אם נוהג בתחלה ימי האבילות וכו' ע"ש וכ"מ מדברי התוס' בסוגין ד"ה אבל איפכא ע"ש וכ"פ הריב"ש והש"ע ז"ל שם סעי' שמ"ב וכן הוא דעת רוב הפוסקים כמ"ש הכ"ר ז"ל חי"ד שם סי' קס"ט וראיתי להרב ד"נ ז"ל בחי"ד סי' כ"ט דהביא מ"ש בזה הרמב"ן ז"ל בספר ת"ה ודקדק ע"ד ע"ש אשר תכת הקרובים ההם הסכימו דעתו לומר שדעת הרמב"ן הוא ללמוד מהא דמעתה דה"ה למת אחר מהקרובים אחר שהכינו צורכי חופה ואית ליה פסידא וכו' ולית ליה דטרח עילויה וכו' דחיישינן אפסידא דחתן ודחינן אנינות מפני החופה ומכניסין את החתן לחדר וכו' ונוהג שבעת ימי המשתה וכו' ע"ש ולע"ד אחרי המח"ר ל"מ דבריו לע"ד דעיקר דיוקו מת"ש הרמב"ן וש"מ וכו' ע"ש לק' דכן דרך הראשונים לשנות הסוגיא ולהוציא ממנה הדין באמור שם ולהוסיף אח"כ סעיפים אחרים או חילוקים וכמו הנה שם בדברי הרמב"ן אחר שכתב וש"מ וכו' כתב וז"ל והיכא דאפשר ולית ליה פסידא קיברין וכו' וה"ה לשאר קרובים לאפוקי מדעת הה"ג והרי"ץ ן' גיאת שהביא אח"כ דס"ל

ודבכל ענין בועל בתחלה וכו' וכמ"ש שם אח"ז ע"ש וכדברי הרא"ש בסוגיין וכ"מ מדברי הריב"ש ומרן הב"י שם וכ"מ לפי"ז דהנה לדעת הרמב"ן אם הוא גופיה טרח ע"ע הסעודה ושוב אח"כ מת לו מת מש"ק דלא דחי החופה לאבילות אלא נוהג תחי' ואח"כ ימי המשתה דכשם דטרח בראשונה כך יטרח פעם שניה ול"ד למאי דתני בברייתא דסוגיין דאיירי דאביו הוא היה הטורח והלך לו לכ"ע דשוב אח"ז צריך שיטרח שכן בהוצאות צרכי החופה דמלבד הטורח אף גם זאת דאינו בקי בשומתן ובלכונן וביוצא וכמו שכן נ"ל לדעת התוס' והרא"ש דסוגיין במוכן וכ"מ מדברי מהרי"ר ז"ל ביו"ד סי' קס"ט ע"ש וכהש"מ בסוגיין משם רי"ו והרב הגליון ז"ל ע"ש וא"כ נ"ל דלמאי דתפסו שם הריב"ש והש"ע והב"ח כדעת הרא"ש א"כ גם בש"ק אינו דוחה החופה לאבילות כיעו"ש כמהרי"ד ויותר מזה ראיתי להרב פאת נגב ז"ל ביו"ד סי' כ"ו כנ"ד בחתן שהכין צרכי חופתו ומת אב הכלה ולא הי"ל אם שאשת אביה היא אמה ונסתפק הרב שם אם בכה"ג דאין לה אם לכלה אי אמרינן שדוחה החופה לאבילו' והשיב דהא ליתא דכל כה"ג הו"ל וכו' לפרושי אף ודאי דלא אמרו אלא כאמה של כלה דמחה דליכא דטרח פ"א כמו האם וכן כהאי שאב אבל כמת אב הכלה ואין לה אם או אמו ש"מ ואין לו אב ל"ש וה כלל אפילו י"ל פסידא ושכ"מ מדברי הרב כ"ד ולא עוד אלא אפילו מתה אחות הכלה ואין לה אם או את החתן ואין לו אב לא הוי כאם וכו' ושכ"כ מליקוטי הרב"ל וכו' שוב ראיתי תשובת הר' ד"כ חיו"ד וכו' ע"ש ונראה דהכי נקטינן דמספקא לא דחיא החופה לאבילות וכמו שכ"מ מסתמיות דברי הפוס' ומדברי הר"ב ז"ל בסוגיין · ושם נאמר בהרב הפ"כ ז"ל דמנהג קושטא יע"א בזמנו הוא היה שנה שלא הכין החתן כלל ואירע אבל לחתן או לכלה ויש סיבה שא"ל ישא עכשיו יתאחרו הנישואין בשביל מוהר ומתן וכיוצא דמברכין שבעה ברכות ונוהג אבילות תחלה ואח"כ חופה וסמכו ע"ד הסוברים דהא דאמרינן ודוקא אביו של חתן וכו' אבל איפכא לא היינו לענין שלא ינהוג חופה תחלה וכו' ע"ש :

והנה כמ"ש בסוגיין ודוקא אביו של חתן ואמה וכו' אבל איפכא לא כתבו התוס' וה"ה שאר קרובים וכו' עכ"ל לכאורה נראה דבאו לשלול מ"ש הרא"ש בסוגין בשם הרי"ף ובה"ג והרי"ץ ן' גיאת ז"ל כמוכן או חזי הוית מ"ש הרב"ל ז"ל בשם תלמידי רי"ו ז"ל שכתבו וז"ל ודוקא אביו וכו' דליכא איניש דטרח בהו וכו' וה"ה אם מת לו אחיו או אחותו אבל אם מתה אמו ש"מ או וכו' האבילות דוחה את השמחה כיון דנשאר מי שטרח בעבורם ע"ש וכתב הר"ב ז"ל ע"ד וז"ל זהו דקאמר וה"ה אם מת לו אח וכו' אין פירושו מפני שגם הם משתדלים בעניניהם כאב ש"מ במקום אביו ואחות וכו' דמה"ל להשוות אח לאב ואחות וכו' הילכך האי האי פירושא טעותא ושיבושא הוא ומטעם קילותא דאבילות אח ואחות נגע בה הרב ז"ל דכי הוכי שמת אביו ש"מ דוחה השמחה לאבילות משום פסידא דחתן אע"ג דחמיר אבילותיה כדאמר וכו' ה"נ דוחה השמחה אבילות דאח ואחות

משום

משום דקילא אבילות רישא אע"ג דאיכא דטרח להו כנ"ל וכו' ע"ש ושוב את"ז כתב דמ"ש התוס' וה"ה לשאר קרובים באו לאפוקי מ"ש תלמידי ר"י כלשון הנז' ע"ש · הנ"ל דבמת אחד משאר קרובים לדעת תלמידי ר"י ז"ל השמחה דוחה לאבילות אפילו דנשאר אביו ש"מ מי דאיכא דטרח להו משא"כ לדעת התוס' וב"כ מדעת רוב הפוס' דוחה בכולם דלא נקטו אלא אביו ש"מ או אמה וכו' ויותר מזה כתבו להדיא הריב"ש והש"ע ס"סי שמ"ב דאם מתה אמו ש"מ וה"ה אחד משאר קרובים שנשאר להם וכו' לא היתירו לדחות האבילות וכו' ע"ש וכ"כ הרמב"ם ז"ל בפי"א מה"א וע"ע בהכב"ר ז"ל סי' קמ"ח אלא דראיתי להרב פאת נגב ז"ל ביו"ד סי' כ'ו על נ"ר כחתן שהכין זכו' ומת אב הכלה שאין לה אם שאשת אביה היא אמו ש"מ וכו' והשיב שם דבמת אב הכלה ואין לה אם או אמו ש"מ ואין לו אב ל"ש זה כלל אפילו באיכא פסידא והב"מ מדברי הכ"ר ז"ל שם ולא עוד אלא אפילו אם מתה אחות הכלה ואין לה או אח החתן ואין לו אב לא הוי כאם הכלה או אב לחתן וכן נראה מליקוטי הרב"ל ז"ל לכתו' ד"ב ע"א בד"ה עוד כתבו תלמידי ר"י וכו' וה"ה אם מת אח או אחות וכו' והא דקאמר אח או אחות אין פירושו זכו' ע"ש ואם איתא מאי ק"ל דולמא מיירי באין לה אב אלא ודאי דל"ש וכו' ע"ש נראה מדבריו דלענין דינא גם תלמידי ר"י אתו כותיה לפי מ"ש הרב"ל שם בכונת דבריהם ואע"ג זו היא שהקשה דברי גם לפי פירושו של הרב"ל בכונת דבריהם דינא ויצאת לש' תלמידי ר"י דבמת אחד מש"ק כמי כיון דקילא אבילותייהו דחיא השמחה לאבילות אע"ג דאיכא כיעו"ש ונ"ק כמ"ש ואם איתא לוקמא באין לו אב וכו' ע"ש דנראה לע"ד דגם לס"ד דהרב"ל בכונת תלמידי ר"י הא ודאי דהוא איירי באין לו אב או די"ל והוא זקן דאינו ראוי לטרח דהו"ל כאילו אין לו אב דאי גם לס"ד הוא איירי בי"ל אב וראוי לטרח מ"ט דתלמידי ר"י דכתבו דידחה השמחה האבילות דאי מפני הטורח הא י"ל מי שיטרח הוא אביו אלא ודאי כמ"ש וא"כ לא הי"ל לכתוב בפשיטות דב"מ מדברי תלמידי ר"י דאפילו באין לו אב ומת אחיו או אחיה דאינן דוחה השמחה לאבילות דאי לזאת ל"ק כ"כ כמו הקושיא קמייתא ובכר עלה ע"ד ליישב בדוחק ולומר דכל כוונת הרב ללמוד מדבריו ע"ע הט ירחא דאילו לענין הדין פי ולא מדברי תלמידי ר"י ובלא"ה בכר מבואר מדברי שאר רבוו' ז"ל דפליגי עלייהו וכמ"ש לעיל אלא דכל כי הא הו"ל לבאר ולא לסתום הנ"ל ממ"ש דבאין לו אב לחתן וי"ל את וכמו כן באין לו אם לכלה וי"ל אחות בגם דאיכא פסידא אינו דוחה השמחה לאבילות לפי מה שהשוו הפוסקים אחד מהקרובים לאביה של הכלה :

ולענין אם אינן ראויין לטרוח כתב רי"ו בנכ"ב ח"ב בשם מו"ר ז"ל דנוהג אבילו' תחלה גם אם אית ליה פסידא ע"ש וכ"כ הרב ש"ב ז"ל בשמו בסי' שמ"ב בס' נה"כ סק"א שכתב שם וז"ל והיכא דליכא פסידא או שיש אחר לטרוח בסעודה דדין אביו ואמה שאינן ראויין לטרוח כשאר רוכים וכדמשמע בגמ' ופוס' ועו"כ רי"ו שם דאביו וכו' ע"ש וכמש"ל וכ"כ מהרי"ך ז"ל בס' זרע"א יו"ד סי' קמ"ט ע"ש :

ולענין אם נאמר דין זה דטורח אביו בזה"ז דאיהו לחש"כ שם שכתב וז"ל ונראה דבזמנינו אפילו מת אביו ואמו דין ש"ק יש להם דאף שבית הרבה ש"ק מטריחים עצמן ומכינים צרכי סעודה ותכשיטין לכלה והילכך בכ"ע נוהג אבילות תחלה ואין בועל עד שיעברו שבעת ימ"א ואח"כ נוהג שבעה ומי המשתה כנ"ל ע"פ ולע"ד מדברי רבנו האחרונים ז"ל בתשו' נראה דחולקים ע"ד וכמו שב"מ מתשוב' מעשה דהביא הט"ז שם דס"י שמ"ב באמת של כלה שרבו שלומדים שיעשה החופה תחלה וגם הט"ז שהשיג ע"ד לא השיג מטעם זה כיע"ש וכ"מ להדיא מדברי הכ"ר ז"ל יו"ד סי' קמ"ח וכן מדברי הר"מ ז"ל שם סי' ע"ח ומדברי הרבנים ז"ל אשר שם בתו"ד ע"ש וכ"מ ומדברי הרב פאת נגב ז"ל יו"ד סי' ב"ו ע"ש · וכ"מ מדברי הר"ג ז"ל יו"ד ריש סי' כ"ח דמ"ש ע"א ע"ש · הן אמת דראיתי למהרי"ך ז"ל בס' זרע"א ביו"ד סי' קמ"ט על נ"ר דמת אביו ש"מ הביא שם בתשו' דברי רי"ו ז"ל הנז' דהיכא דאין אביו ראוי לטרוח זכו' ובנ"ד לא שיה אביו ראוי לטרוח שהיה חולה מתחילה ולא היה הוא שטרח וכו' ע"ע ושוב כתב וז"ל ונראה מזו כתב הנש"ב הנז' דבזמן הזה וכו' ע"ש אבל ל"מ מזה דכן ס"ל להלכה רי"ל דלא הביאו אלא למעיף בעלמא וגם מדברי הרב המורה ז"ל שה"ד שם בשאלה נראה להדיא דס"ל כמ"ש :

ונראה דה"ט של רבני האחרונים ז"ל דלא חילקו כמ"ש משום דס"ל דלא דמי טירחת האב וכן טירחת האם בטירחת אחרים מכמה טעמי המוכנים מאיליהן וכמו שב"מ' מדברי הש"ת בקונין כמ"ש ע"ד תלמידי ר"י ז"ל וכמש"ל ע"ש וכן כדין שהרי לענין הימלא האדם טורחים בעדו לא יבצר או מן הקרובים ואו מן אוהביו וריעיו ל"ש אנשים ול"ש נשים אפילו בזמן התלמוד והגאוני' ז"ל ורבנן שבוראי ז"ל שבאו אח"ז ואפ"ה הם אמרו שאי דינא ש"מ דלא ס"ל לחלק כדבר וה"ט כמ"ש ושוב נזכרתי מ"ש כבר לעיל בזה של דמ"ת יש כלשון הזה האחרון תוספת על העיקר הנ"ל ממ"ש דבאי דיכא דבריתא דסיניין וב"פ הפוס' היתים גם בזה"ז לפי מ"ש :

ולענין יחוד ביום בזה איכא פלוגתא דרבו' ז"ל שלדעת הרא"ב ס"ל דמותר וכו' ואינו אסור אלא בת"ה אבל במיני פריצות דמזיגת הכוס והצעת המטה והרחצת פניו ורגליו ולא עוד אלא אפילו בחיבוק ונישוק וביוצא בו מותר אבל הרא"ש כתב ע"ד דהרבה פליג להחמיר בלילה להצריך וכו' והפליג להקל ביום להתיר יחוד חיבוק ונישוק ואיפכא מסתברא כי למראית העין היצר מתגבר הילכך יחוד אסור ביום כמו בלילה אבל במיני פריצות א"צ להרחיק וכו' וכמ"ש בפסקיו בפרק א"מ והביא דבריו הריב"ה ז"ל ביו"ד סי' שמ"ב ס"ד עין שם וראיתי להב"ח ז"ל שם שכתב עמ"ש הרא"ש כי למראית העין היצר מתגבר דהיינו דהלא ביוה"כ לא הכריעו כסברא זו אלא איפכא שהכריעו ביהוש' כדתנן בפרק א"ש מקום שנהגו להדליק ביוה"כ

ביוה"כ מדליקין וכו' עד מ"ש שמעינן דסברת הראב"ד עיקר גם הרמב"ן הודה לו והכי נקטינן וכו' ע"ש והנראה כונת דבריו דהתם הגם דלמ"ד דמדליקין אינו אלא משום דמונע עצמו משום דאסור לשמש לאור הנר הא לא"ה הוה אזיל ומודה למ"ד דאין מדליקין דהרואים עושה לו רשות מ"מ הרי גם ביום איכא איסורא לשמש ביום ומשו"ה קאמר ע"ד הרא"ש משמעות הירוש' אלא דלע"ד כ"ל ליישב דעת הרא"ש דס"ל דמשמע ל"מ דשן אמת דאסו' לשמש מטתו ביום מ"מ אם הוא בבית אפל מותר אפילו לע"ה ות"ח מאפיל בטליתו וכמ"ש בנדה דעו"כ ועיין בהריב"ה ובש"ע א"ח סי' ר"מ סקי"א ע"ש משא"כ בתשמיש אור הנר דאסור בכל גוונא איכו השתא יתישבו דברי הרא"ש דהרי גם לדעת הרא"ש אזיל ומודה דבלילה נמי יש לחוש שמא יבא עליה ובדקאמרי בברייתא בהדיא הוא ישן בין האנשים דאיירי בלילה וכמבואר מדבריו דל"פ עליה דהראב"ד אלא ביום אבל בלילה מודה דיש לחוש נ"כ וכמ"ש ושפת' ל"ק מההיא דיוה"כ משום די"ל דה"ט דמ"ד מדליקין ושכחוהו רבנן משום דהגם דהסברא היתה לו' שלא כמ"ד הכי כדי שלא יראה אותה ויתגבר יצרו עליו לבא עליה מ"מ לא יכבר לומר דגם אם לא ידליק יכול לבא עליה וכיון שכן ס"ל לומר דטפי עדיף לומר דידליק כיון דע"י הנר פורש ממנה מטעם דאסור לשמש לאור הנר ואמירא להו האי איסורא דהוא כללי ולא פוקר מכללו דהשתא הו"ל הנר כאדם אחר שעומד בבית הבית ומזהיר לו של תשמש מטתך מפני האיסור של שימוש בפני הנר ומדוחינן בזה שלא יבוא שום טעות בדבר מלבוא עליה משו"ה ס"ל לומר דעדיף טפי שלא להדליק ואין לומר דכיון דאסור לשמש ביום הוי דינו כאיכא נר בלילה דלא חיישינן לבעילה משום די"ל דשאני נר בלילה ל"ש בו שום היתר משא"כ אור היום דחיישינן דילך למקום אפל דמותר כמש"ל והיינו על ידי דרואה אותם ויתגבר יצרו כמ"ש הרא"ש ז"ל וא"כ רשימות היום לא חשבי ליה איסור דיעלו ביעקם לומר דה"ט דאין משמשין ביום משום דהם טרודים על המחים ועל הכלכלה וביוצא וכן מסיבות אחרות כמובן מה שא"כ בלילה דהם שקטים מכל דבר ע"ד דכתיב הלילה למשמר והיום למלאכה משו"ה ס"ל להרא"ש דגם ביום חיישינן שמא יבא עליה ולריבין שימור עוד היום כ"ל לומר דיש לחלק בין אשה חדשה דהוכר מתרבה עליו ע"י הרואים ובין אשה שכבר היא נשואה ועין בש"ך ז"ל שם סי' שמ"ב סק"ו ע"ש וגם לפי"ד י"ל דאתי שפיר מ"ש כמובן ושו"ר מ"ש הרב הפרישה ז"ל שם סי' שמ"ב סק"ט ע"ש :

וראיתי להט"ז ז"ל שם סי' שמ"ב סק"ב שכתב עמ"ש שם מרן ז"ל ביום כמו בלילה וז"ל הטור ז"ל כתב בשם הרא"ש ז"ל דלמראית העין וכו' רבים מקשים מהא דאמרי' גבי יוה"כ וכו' ושיבוש הוא דהתם לא חיישינן אלא שמא ישכח וכו' הוי הכר ע"י הנר משא"כ כאן וכו' ע"ש ותמוה הוא להרב מטה יהודה ז"ל שם דט"ז ע"א שהקשה שם ע"ד דהתם נמי חיישינן דיעבור כמזיד שהרי פרש"י ז"ל שם בפסחים מקום שנהגו דבשהנר דלוק אינו משמש מטתו לאור וכו' משמע שהאיסור מונעו מלשמש דאע"ג דבלא"ה איכא איסור דת"ש ביוה"כ אין זה כמונע אלא מפני האיסור הקבוע וכ"ש לדעת הרמב"ם דמפרש דהטעם הוא כדי שיהא לו בושת פנים מאשתו אלמא דביודע ומכיר להאי איסורא איירי וכ"מ מהטעם שכתב וכו' ע"ש ואחרי המח"ר כראים שהביא מדברי רש"י הנז' נ"מ די"ל דכונתו לומר דהגם דבשבת איירי דלא חשידי ישראל לעבור על איסור ת"ש ביוה"כ דחמיר מ"מ כיון דרואה נר דלוק מונע עצמו משום איסור תשמיש לפני הנר דנקיטי הכי כ"ע ובכל זמן · וגם מה שנתקשה מדברי הרמב"ם דכתב דמתביישים בפני אשתו והם דברי הרמב"ם בחיבורו פ"ג מה' ש"ע הלכה יו"ד ע"ש נ"מ דודאי גברא רבה אגברא רבה קא רמית הא י"ל דהרא"ש לא ס"ל האי טעמא אלא כמ"ש רש"י שם בפסחים דנ"ג ע"ב וכמ"ש לעיל דאעיקרא דברי הרמב"ם שלנו דכתב דמתביישים בפני אשתו הוא דחוק דהגם דשם בירוש' דפסחים אמרו שם וז"ל בין מ"ד מדליקין ובין וכו' מפני הרגל עבירה מ"ד מדליקין שהוא רואה ומתבייש מ"ד אין מדליקין שלא יראה ומתאוה וכו' ע"ש מ"מ כבר כתב הרב קה"ע ז"ל דמ"ש ומתבייש ר"ל מפני הנר ע"ש דהרי גם לאשתו יכול לראות אותה וכ"ש אם אינה שנונה כ"כ וכיעוין בש"מ בסוגיין ד"ה אפירשה וכו' וזהו שלא אמרו שם ומתבייש ממנה וכמ"ש הרמב"ם שם דה"מ דגם מ"ש הרמב"ם ל"מ מדברי הירוש' הלזו וא"כ אתי שפיר מ"ש דהרא"ש אינו מפרש כן שלא דודאי לא חשידי לעשות ת"ש ביוה"כ יום אדיר ונורא וכדמוכח ממ"ש שם בתלמודא דידן כ' לדבר אחר נתכוונו אמר רבא ועליהם נאמר ועמך כלם צדיקים וכו וכן פירש"י להפריש עצמן מן העבי' ע"ש וזהו מ"ש שם בירוש' מפני הרגל עבירה וגם כמ"ש עוד הרב הנז' ז"ל דכ"מ מהטעם שכתב וכו' ע"ש י"ל ע"ד ועיין בהרמב"ם גופיה בפירוש המשנה שם בפסחים דמשמע דמפרש הדברים כפשטן דלא כמ"ש בחיבורו שם כיעוין שם וא"כ אתי שפיר דברי הט"ז הנז' הן אמת דהיכא שהוי היכר ע"י הנר שכתב הט"ז אינו מדוייק כמובן ואולי ר"ל הוי היכר שלא יחטא כלומר הוי גדר וסייג שע"י הנר לא ישמש מטתו דאסור וכו' לאור הנר כמ"ש רש"י שם ובירוש' שם וכ"מ מדב' בא"ח סי' תר"י סק"א בתחילת דיבור ע"ש וע"ע בספ' ספרי' ז"ל שם סי' שמ"ב סק"ט ע"ש והא ק"ל ע"ד הרב קרבן העדה ז"ל שפירש כמ"ש שם ומתבייש דר"ל מפני הנר ע"ש איך לא הביא דברי הרמב"ם שם בחיבורו דנראה דהכין פירוש אחר בכוונת הירוש' דאפילו דלא ס"ל להרב לפרש כותיה הו"ל להביאו גם ע"ד ה"ה וסב"מ ז"ל שם י"ל דלא כתבו ע"ד הרמב"ם כלום וכן י"ל ע"ד הלח"מ ז"ל בדרכם בכ"מ ול"ע :

ולענין הלכה הנה מרן שם בב"י כתב דהרמב"ן ז"ל בס' תורת האדם כתב ע"ד הראב"ד דכבר הורה זקן וכתב מרן שם דהכי נקטינן וכן מוכח ממ"ש מרן בש"ע שם הוא ישן בין האנשים וכו' דהתם היינו בלילה וכמו שכ"מ מדברי הרמב"ן שם דכ"ח ע"ש · וכ"נ ממ"ש מור"ם ז"ל שם ע"ד הש"ע וז"ל יש אומרים דאסור ליחד עמו ביום כמו בלילה וכו' ע"ש ות"ש וז"ל וי"א דבלילה וכו'

בר

וכו׳ וביום מותר וכו׳ ע״ש נ״מ הפך ממ״ש די״ל דה״ה כדי לסמוך מ״ש אח״ז והמנהג ליקח קטן וקטנה וכו׳ ע״ש דאיירי ביום דוקא כמש״ל בס״ד ומה גם דהנה דה״מ מדברי הש״ע וכמ״ש בב״י מ״מ כיון דלא כתבו בפירוש ניחא ליה למור״ס למינקט פלוגתא הנז׳ בפירוש אלא דחזי הוית למהרי״ע ז״ל שם בס׳ מע״י דט״ז ע״א שכת׳ על מ״ש בש״ע שם דהוא ישן וכו׳ וז״ל ר״ל דבעי תרתי משמרות כדעת הראב״ד ז״ל וכו׳ והני תרי שמירות בעינן בין ביום בין בלילה כפשט הש״ס ולאפוקי ממי שמחלק בין יום ובין לילה וכו׳ וההגהה שכתב בסמוך י״א קמייתא דאסור להתייחד עמה ביום וכו׳ כמו וכו׳ לאו למימרא דאין כן דעת הש״ע שלא כונתו על סו״ד דא״ל שתי שמירות דבהא פליג על הש״ע וכן כ״ל עיקר להחמיר ע״ש ולע״ד אחרי שמח״ר דבריו ק״ט אלו דמוכרח לומר דהש״ע ס״ל להתיר ביום וגם פשטא דברייתא הכי מוכח כמ״ש לעיל דלא כמ״ש הרב ז״ל ובעת דבריו צ״ע · הנ״ל מה״ש שלדעת הרא״ש והריב״ש אסור ביום נ״כ אמנם לדעת הראב״ד והרמב״ן וכן הש״ע וכן הטו״ג ז״ל הוא להתיר ביום וכו׳ דהמיקלין י״ל על מה שיסמוכו וכפ״ע דהוי במילי דאבילות ועין לקמן :

והנה מור״ס ז״ל שם סיים וכתב וז״ל והמנהג ליקח קטן אצל החתן וקטנה אצל הכלה וא״מ בלא קטן וקטנה ע״ש ולכאורה הוה תמיהא לי המנהג הזה ושוב זכיתי למהרי״ע ז״ל שם דט״ז ע״ב דתמה כן וכתב דאפשר דלא קאי אלא על שמירת ביום כיון דאיכא מ״ד דיחוד מותר ביום בהכי סגי בשמירת קטנים וכו׳ ע״ש ואחרי שמח״ר זו היא שקשה ע״ד דאמאי לא הביא ראיה לדבריו ממ״ש מור״ס גופיה בסי׳ קנ״ב גבי חתן שפירסה כלתו וכו׳ שכתב שם כל ההגהה זו דכתב בסי׳ שמ״ב שם בדמותה כללמה דמוכח דב׳ הדינין הנז׳ שוים וסיים וכתב והמנהג ליקח קטן וכו׳ ואין מתייחדין ביום בלא קטן וקטנה וכו׳ ע״ש · ויותר מזה ראיתי בדפוס הטו״ג דגם שם בסי׳ שמ״ב נקט בכי ע״ש דש״מ כדברי המע״י הנז׳ אלא דמדברי מור״ס בד״מ שם בסי׳ שמ״ב דמשם הדברים הולכו כידוע אין ראיה כיעוין שם וכמובן וכבר עלה על דעתי ליישב ולומר דמור״ס איירי גם בלילה והיינו עפ״י מאי דקי״ל כמשנה אחרונה וכיעויין בשט״ז שם סי׳ שמ״ב סק״ג ע״ש ולא הונח לי ומה גם לפי מ״ש הב״ח והפו״ר והש״ך דאיירי בבעולה וכיוצא וכמש״ל וכמובן וכפרט למ״ש מור״ס שם בסי׳ קנ״ב ואין מתייחדין ביום וכו׳ ע״ש באופן דצ״ע עוד בזה · ולענין הלכה הנה שכתבתי לעיל דהמיקל י״ל על מה שיסמוכו מ״מ המחמיר לעשות כמ״ש מור״ס דהמנהג ליקח ביום קטן אצל החתן וקטנה וכו׳ תע״ב ושו״ר להכנ״ה ז״ל בקו׳ באר מ״ח סי׳ ט״ו דלהא מנהג זה שהרי רוב הפוסקים הסכימו כהראב״ד ושכ״פ מהריק״א ז״ל סי׳ שמ״ב ואפילו קימא דהמה סומכין שבזה יוצאין ידי משמר אחד הכי מוכח מהברייתא דקתני הוא ישן בין האנשי׳ דבעינן גדולים וכו׳ ע״ש ובמחב״ר כנה״ג יו״ד סי׳ קנ״ב הגה״ט אות ג׳ ע״ש :

ולענין שאר פריצות כמזוגת הכוס והרחצת ידיו וכו׳ וכן חיבוק ונישוק דעת הראב״ד ז״ל דמותרים והרא״ש ז״ל במ״ק פרק א״מ סי׳ הביא דבריו וכתב ע״ד א״ל ומאד הפליג להחמיר בלילה וכו׳ והפליג להקל ביום להתיר יחוד חיבוק ונישוק ואיפכא מסתברא כי למראית העין הילד מתנכר הולכך ביום או בלילה קתני ויחוד אסור ביום וכו׳ אבל במיני פריצות א״ל להרחיק ע״ש והביא דבריהם הריב״ה ז״ל שם ביו״ד ס׳ שמ״ב ע״ש ונראה מדברי הראב״ד הנז׳ דגם בלילה מתיר הנהו דברים והרא״ש נ״כ מודה לו בזה ולפ״ה עליה שלא בחיבוק ונישוק וא״כ ביחוד ביום הוא דחולק עליו וס״ל דאסור וכיעויין ברמזי בנו הריב״ה ז״ל שם וכמ״ש הש״ך ז״ל סי׳ שמ״ב סק״ה ע״ש · והנה מהרש״א ז״ל בסוגיין הקשה ע״ד הראב״ד והרא״ש הנז׳ מסוגייא דהכא דמוכח מינה דכיון דיחוד אסור כ״ש שאר מיני פריצות במזוגת הכוס דאיכא קורבה טפי והנ״ע ע״ש וגם הש״ך שם הוק״ל כן ותי׳ ע״ש וחזי הוית למהרי״ע ז״ל שם בס׳ מע״י דט״ז ע״א דכתב לתרץ קושייא זו והיא בהניח דהרב א״ר ז״ל מתרץ דהא דשיט״ר תלמודא באבילות דהתם לאו על שבעה ימי האבילות דבתר ז׳ ימי המשתה קאי אלא על באבילות דנוהג בשבעה בו׳ ימי המשתה דבהו הוא דאיכא למיחש לזלזולי כיון דאיכא תרי קולי וכו׳ משא״כ בשבעה ימ״א וכו׳ לית לן חששא דזלזול ומ״מ כיון וכו׳ בשיו תוקמ לאיסור יחוד וכי קיימא ס״ס הו״ל להראב״ד ז״ל להזכיר האיסור דמיני פריצות בו׳ ימי המשתה י״ל כיון דלמשנה אחרונה קי״ל דהפורס מדה בחולים דינו כאן נידה דעלמא כדאיתא לעיל סי׳ קנ״ב דנוהג עמה וכו׳ א״כ כן בלא״ה הא איכא איסורא מטעם דם בתולים לדידן וכו׳ ע״ש :

ולע״ד אחרי המע״ר דבריו ק״ט שהרי הראב״ד ז״ל בס׳ בעלי הנפש בשער הפרישה דף ד׳ ע״א בד״ה הנה שלמנו דין הנדה וכו׳ כתב שם מיני פרישה זו למעלה מזו וכתב שם וז״ל ויש אבילות שהוא אסור להתייחד עם אשתו בלילה וכו׳ כדתניא הרי שהיתה פתו וכו׳ · ושם בע״ד חזר וכתבה בקיצור וכו׳ ע״ש וכתב וז״ל מוסיף עליהם שאבל בתוך ז׳ ימי חופתו שהוא אסור להתייחד עמה בלילה אבל אינו חייב בשאר מיני פרישות מוסיף עליהם נידה שהוא חייב בכל פרישה בחבוק ונישוק ודברי בטלים ומזיגת הכוס והצעת המטה וכו׳ מוסיף עליהם הנידה בימי חופתו ולא כבעל שהוא אסור בכל אלה ואף להתייחד עמה בלילה וכו׳ ע״ש הנה מבואר מדברי הראב״ד הללו דאפילו האבל בימי חופתו אינו חייב בשאר פרישות דלא כמ״ש הרב תוספו״ע ז״ל וגם מ״ש עוד לתרץ עפ״י מאי דאיפליגו הרמב״ם והרמב״ן בנוגע בגוף האשה בימי נדותה אי איסורו מדאו׳ או מדרבנן והראב״ד ס״ל כהרמב״ם מדלא חלק ע״ד ע״ש כדבריו הנה תירוץ זה לא יתכן לדברי הרמב״ן דהסכים לס׳ הראב״ד הנז׳ גבי שהוא דיכא דחתן דאירע לו אבילות מקודם וכמ״ש מרן ז״ל בב״י דס״י שמ״ב דכ״כ בס׳ תוה״א ע״ש · ועין בס׳ בעלי הנפש שם ד״ב ע״א ד״ה אומר תחלה וכו׳ ע״ש :

והנה ראיתי להב״ח ז״ל שם סי׳ שמ״ב דכתב דס״ט דהראב״ד אזיל לטעמו דלגבי

סמוך

סמוך לוקחה שיתיר ג"כ בכל הקריבות משום דאין שם אלא חששא של דבריהם דוחקות דרבנן ולכן אין לאסור וכו' אבל חיבוק ונישוק מותר ומה שהרא"ם השיג עליו אינו השגה וכו' ע"ש · ולפ"ד אחרי המח"ר לפי"ד זו היא שהקשה על הריב"ש דהא בסי' שמ"ב נראה מדבריו דמסיק כמ' מ"א הרא"ש דסובר דחיבוק ונישוק אסור ואילו שם בסי' קפ"ד נמי דין סמוך לוסתה כתב סתם דמותר בכל הדברים של פרישות ומשמע אפילו חיבוק ונישוק וכ"כ מרן והב"ח ז"ל שם להדיא וחלק ע"ד המח"ר ז"ל ע"ש באופן דקשו דבריו אהדדי ועכ"ל לומר דס"ל דלא דמו אהדדי דשאני התם בסי' קפ"ד דאיירי בשכבר בשוי דלא תקיף יצריה משא"כ ההיא דסי' שמ"ב איירי בכלה חדשה דתקיף יצריה וגם כיון דהיקילו ביה רבנן כמ"ש בסוגיין י"ל דקיימינן שיבא עליה ע"י החיבוק והנישוק וא"כ ל"מ משהם הפך דברי הרא"ם וכן נ"ל כדעת מרן בש"ע לפי מ"ש הסו"ב ז"ל שם בסי' שמ"ב שדעתו כהרא"ש וגם בסי' קפ"ד כתב דמותר אפילו חיבוק ונישוק וכמ"ש הש"ך שם אות ו' ע"ש וכן נ"ל כעד רבינו ירוחם ז"ל דכתיב כ"ב ח"ב דר"ח ע"א הביא דברי הראב"ד הנז' וכ' דתמהו ע"ד ושכן דעת רבו ז"ל דאסור לה למזוג כוס וכו' ע"ש ואילו בנתיב כ"ה ח"א דרכ"א ע"א גבי וסתות כתב שאינו אסור אלא תשמיש ולא בשאר קריבות בשר ע"ש וצ"ע :

והנה בעיקר דברי הראב"ד הללו דמתיר הכל וגם להרא"ם במיני פרישות חוץ מחיבוק ונישוק מודה לו דמותר ק"ל דהא למאי דקי"ל במשנה אחרונה דבועל ב"מ ופורש ושויא לה בנדה לכל דבריו וגם לדיני הרחקה וכמ"ש הריב"ש והש"ע ז"ל שם בי"ד סי' קצ"ג ס"ב להדיא דאסור בכל הקריבות בנדה ממש כמ"ש שם סי' קפ"ה והשתא קשה איך היתירו בסי' שמ"ב כוס ובפרט שם דהיקילו רבנן כמ"ש ואין לומר דהראב"ד ס"ל דגם גבי דם בתולים מתיר בשאר פרישות דל"ת כן מ"ש בספרו שערי הנפש סוף שער הפרישה דאחר דכתב גבי כלה שבועל ב"מ ופורש כתב דאסור אח"כ שום הרגל עבירה ע"ש דנראה דס"ל כדברי הריב"ש והש"ע ז"ל הנז' וכ"כ קשה על מרן ז"ל דהא בסי' שמ"ב כתב בב"י דהעיקר כהראב"ד והרמב"ן דס"ל דמותר וכיעויין בש"ע שם וכהש"כ ז"ל שם סק"ה ע"ש דמאי טעמא כו' מ"ש רבינו ירוחם ז"ל נכ"ב ח"ב דר"ח ע"א דהביא דברי הראב"ד הנז' דכתב דמותרת במזיגת הכוס ובהצעת המטה כמ"ש בנתיב כ"ח בענין אבילות ותמהו עליו וכתב מוהר"א כ"א גר"ו כי מאחר שאסור לישן עמה ביחוד כ"ש דאסור לה למזוג לו כוס ולהציע לו המטה ולרחוץ פניו ורגליו עכ"ל והנה דלכאורה גם לפי"ד י"ל דחילוק לי משום דם בתולים וכמ"ש מ"מ י"ל דבריו אתו לפי מש"ל מזה דהא דקתני הוא ישן בין וכו' ס"ד אם לא בעל אבל אם בעל אשתו ישכב עמו ע"ש וכמ"ש אחר זה כיעויין שם דהשתא י"ל דהש"כ דגם בבעל דמותר ביחוד לפי"ד מ"מ מוזהר בהכל פרישות משום דם בתולים וא"כ י"ל דגם דנימא דאיירי לדעת י"מ שהביא שם וכתו דב"מ מדברי הראב"ד ז"ל בס' בעלי הנפש ע"ש מ"מ ניחא ליה לאקשויי מרן יחוד כדי לאקשות ע"ד הרמב"ם דעדיף טפי הגם דהיה יכולי לאקשות מרן דם בתולים דמשמע מה"ר רבו של רי"ו ז"ל בתר משנה אחרונה קיימי כדמשמע מדבריו א"כ י"ל דהקשה ע"ד מרן יחוד להודיע דגם לפי מש"ר קשו דבריו גם דאיתי להש"מ בסוף סוגיין בד"ה ש"א דקתני דהביא משם הרב המעילי ז"ל שכתב וז"ל וכל אותן הימים הוא ישן וכו' וכ"ש דאינה מוזגת לו את הכוס דקי"ל דברים נוהג וכו' ע"ש והיינו כדברי רי"ו הנז' והגם דנקט משום דברים שבצינעא דמשמע משום אבילות אולי סובר דהאי ברייתא איתא במשנה ראשונה כמ"ש הרא"ם א"כ משום מאן דס"ל הכי כ"כ באופן שלפי"ד א"ש מקושייתינו דלעיל אכן להראב"ד וסי' קשה כי קושין וראיתי להט"ז ז"ל שם סי' שמ"ב סק"ג דנראה דמוקי דברי הראב"ד הנז' בקודם משנה אחרונה ע"ש :

ולע"ד אחרי המח"ר הוא תימה לומר כן יען הראב"ד שם מה שהאריך וכתב כל דיני פרישות הוא ללמד דעת את העם להורות להם את הדרך אשר ילכו בה ואת המעשה אשר יעשו כדי שלא יכשלו בשום איסור ואיירי גם לזמן הזה וא"כ זו היא שקשה אם בזה"ז בתר משנה אחרונה אסור איך כתב בסתם הנהו פרישות דמותר כיון דאתי למיטעי שקורא בדבריו הנז' ותו מאי דהוה הוה ובפרט להרא"ש והריב"ש וש"מ כמובן ועלה ע"ד ליישב לעיקר קושיתינו הנז' עפ"י מה שראיתי להפו"ד והב"ח ז"ל שם סי' שמ"א שכתבו עמ"ש הריב"ש שם וכל וכו' הוא ישן בין וכו' דהקשו דתמהו צריך שימור כיון דקי"ל כמשנה אחרונה דגזרו עליה שהיא כדין נדה וכמ"ש הריב"ש לעיל סי' קצ"ג ותירצו דאיירי בבעולה ועוד תירצו ע"ש והשתא י"ל דגם מ"ש הריב"ש שם בשם הראב"ד והרא"ש דשאר פרישות מותר איירי בבעולה דאין שם ד"ב והגם דנקטו בדבריהם ובועל בעילת מצוה ומהאי לישנא משמע דאיירי בבתולה דעושה אותה כלי כמ"ש התוס' בסוגין ל"מ הי"ל דלישנא דברייתא נקטו ול"ד וא"כ ק"ל דכל בעילה ראשונה דמתחיל כדי לפרות ולרבות מיקרי ב"מ ובכן א"ש דבריהם מקו' הנז' וכ"ש דאתי שפיר טפי להש"ע שם דלא כתב בהדיא היתר בפרישות אלא מדיוקא הוא דשמ"ל כמובן ויעויין בהש"כ ז"ל שם ס"ק א' אלא דמ"מ הא קיימא לפום האי תירוצא דאיירי בבעולה אמנם לפי' תירוץ האחר דכתב הב"ח שם דאיירי בי"ל אשה אחרת ע"ש הוא תירוצא ל"ש אלא למ"ש שם הוא ישן בין וכו' אמנם למ"ש שם דמותר בכל מיני פרישות ל"ש לומר דאיירי על האשה אחרת דהא על הכלה גופה איירי הריב"ש שם וז"ל מכניס וכו' ואת הכלה לחופה ובועל וכו' וכתב הראב"ד ז"ל דתרווייהו דוקא שיהיו וכו' ובשיש עם הכלה ודוקא בלילה אבל ביום מותר להתיחד עמה וכו' ואינו אלא בת"ה אבל במיני פרישות כמוזגת וכו' אפילו חיבוק ונישוק וכו' ע"ש הרי מבואר דגם בהכלה גופא דלפי תירוץ זה איירי בבתולה אפי"ה ס"ל דמותר במיני פרישות ולהראב"ד גם חיבוק ונישוק וא"כ הדר"ק לדוכתא ממ"ש הריב"ש שם סי' קצ"ג בן אמת דלהבוא תירוצא

גופה

בלא"ה קשיא כן ממ"ש דהוא ישינה בין הנשים וכמש"ל והן ממ"ש דכלולה אסור להתיחד וביום טוהר דמוכח דאיירי בכלה גופה וכמ"ש והלא בכלה גופה אין שם שום חשש איסור כיון דליכא בנידה ממ"ש וכמ"ש שם בשם הריב"ש ז"ל באופן דצ"ע בזה :

וראיתי להשו"ג ז"ל שם סי' שמ"ב סקי"ד דאחר דהביא האי פלוגתא דהראב"ד והרא"ש ז"ל ומ"ש הש"ך שם כדעת הש"ע ז"ל דמדלא אסר אלא יחוד מוכח דשאר קריבות מותר וכו' כתב וז"ל ולי נראה דסמך רבינו אדלעיל סי' קנ"ה דכותב שמה בכל דיני נדה לעניין הרחקה וכו' והכי נקטינן עכ"ל · ואחרי המח"ר ק"ל על דבריו חדא דא"כ הו"ל למרן שם לכתוב דאסור בכל מיני הרחקה ולא לכתוב דאסור בח"ה דמשמע דבשאר הרחקות מותר וכמ"ש הש"ך ותו קשה שהרי שם בב"י כתב דהעיקר כדברי הראב"ד והרמב"ן דאפילו חיבוק ונישוק מותר ע"ש דנראה מדבריו דלהלכה ולמעשה קאמר ותו דאעיקרא זו היא שקשה להראב"ד והי' וגם להרא"ש דמודה להו בשאר הרחקות מותר מדקי"ל במשנה אחרונה דהו"ל כדין נדה וכמ"ש הריב"ה שם בסי' קנ"ה וכמש"ל וע"ע במ"ש הרב ז"ל שם סקי"ג דמוקי לה למ"ש שם הש"ע הוא ישן וכו' דאיירי בי"ל חשש אחרת ע"ש וכמש"ל ושם ראיתי שדחה לדברי הט"ז וכמש"ל:

ענ"ל לו' לקו' הנז' לפמ"ש לעיל לעיקר קושית הפו"ר והב"ח הנז' שהקשו עמ"ש הריב"ה הוא ישן וכו' דהרי למשנה אחרונה דינה כנדה ולמה לי איסור יחוד דה"ט משום דהאי איסורא דדם בתולים קילא להו כיון דמקו"א נוהגים התר ושכן הירן הנו"ר שם ועיר כתן טעם משום אריכות הזמן דהשתא א"כ דהריב"ה שם איירי בבתולה דוקא כמ"ש שם ע"ש הלא מעתה י"ל דסבירי רבנן למימר דכיון דמצד הדין הי"ל היחוד מותר ואסרו אותו א"כ חיישינן להו באיסור דיחוד לבד כיון דתכף יוכל לבא לידי מעשה משא"כ שאר פרישות דעלמא דאינו אלא התחלת הרגל עבירה ה"ל דמותר דאע"ג דבעלמא בחתן שפירסה אשתו נדה אסור בהנהו פרישות וכן גבי בתולים מ"מ התירו לו היחוד משום דאין שם איסור חשמיש דאבילות וה"ל לומר דתני בהרחקה דפרישות משא"כ גבי חתן דאית להו איסור ת"ס כמו ולגבי איסורא דאיסירא דאבילות קילא ליה משום מ"ש חז"ל שדוחה החופה לאבילות כמ"ש בסוגיין בכל כי ה"ג חששו פן ישכח איסורא דדם בתולים ויבא עליה דבא זה ואיכר את זה מסיבת התערובת משו"ה ס"ל לומר למירן ליה הפך דחתן דעלמא דהיינו לאסור לו היחוד ולהתיר לו שאר פרישיו' מטעם שכתבתי וגם דלכה עלכב מתיבה שאבילות דעכ"פ יהיה מותר בהרחקות הנז' דהו"ל מילי דפרהסייא למר כדא"ל ולמר וכו' הנה שהוא דוחק ועיין בהש"ך שם בסו"ד ולהרב מט"י שם בסו"ד ולהרב ק"כ ז"ל בסוגיין ודוק :

הנ"ל ממ"ש שהכר זה הוי פלוגתא דרבוותא שלדעת הראב"ד והרמב"ן מותר בכל מיני פרישות ואפילו חיבוק ונישוק ולדעת הרא"ש והריב"ש בחיבוק ונישוק פליגי עלייהו ואסרי אמנם לדעת רבינו ירוחם בשם י"ח ובשם רבו דאסור בכלהו וכ"ן

דעת הרב המעולה בסוגיין כמ"ש לעיל ודעת מרן בש"ע כדין זה לפי"ד השו"ג הוא דאסור בכ"ג אמנם דעת הש"ך והמט"י שם שדעתו כדע' הראב"ד וסיעתו וכ"כ שכן נראה עיקר ממ"ש בב"י שם . וכן הוא דעת מהריק"ש ז"ל שם סי' שמ"ב וז"ל ואינו אסור אלא בתשמיש אבל בשאר פרישות מותר אפילו חיבוק ונישוק וכיוצא והמחמיר תע"ב עכ"ל והביא דבריו הב"ח ז"ל שם ועיין במור"ם ז"ל שם סי' שפ"ג סעיף א' בהגהה ע"ש · ועיין בהש"ך שם במ"ש דדברי הרא"ש אדרבי מ"ש בפסקיו בסוג' דשאר פרישות אסור למ"ש בש"ק ע"ד הראב"ד ז"ל דנראה דעתו דמותר והניחו בקושיא · והיה נ"ל לתרץ דבסוגיין איירי בז' ימי החופה דקילא ליה כמ"ש בש"ק בו' וימי האבילות אבל גם ד"ז הוא דוחק דל"מ כן מסתמיות דבריו הכא והתם וכ"מ מהרמזים הכא והכא ושם בסי' שמ"ב גב מה שתירץ הק"כ בסוגיין אין נראה כן מהט"ע והו"ר מ"ש בש"ק שם והו"ל לכותבה כאן ומה גם דעיקר קושית הש"ך היא היתה מכח דברי הרמזים שהם והכא ועדיין צ"ע :

גמ' דרש רב יוסף וכו' ל"ש אלא שלא בעל אבל בעל וכו' והרי הכא דבבעל וכו' כי קאמר אפירסה נדה דיך אגב חזי הויא להב"ח ז"ל בא"ה ס"ע סוף סי' ס"א שכתב עמ"ש הריב"ש ז"ל שם דאיפליגו רבו' ז"ל אי חופת נדה הויא חופה אי לא שלדעת הרמב"ם והי' ז"ל לא הויא חופה ועדיין היא כארוסה אבל לדעת הרא"ש והי' ז"ל דינה כנשואה ע"ד אלו כתב הב"ח שם דק"ל ע"ד הרמב"ם מהא דתניא בכתובות דף ד' הרי שהיה פתו וכו' ל"ש אלא וכו' עד דמסיק בגמ' דאבילות דהכא קיל ליה ומוכחא בסוגיא דהם כנס לחופה והתחילו ימי המשתה שלו אח"כ מת ל"מ אף באבילות מותר ליחד וכ"כ וכו' והשתא הא דקתני וכן מי שפירסה וכו' היא ישן בין וכו' מיירי להרמב"ם דפירסה נדה קודם שנכנסה לחופה ועבר וכנסה דא"ל דנכנסה תחלה לחופה ואח"כ וכו' דא"כ באבילות דוכוותה וכו' מותר ליחד עמה כבעל כדפי' וא"כ קשה אמאי דחקי' לאוקומי האי ל"ש וכו' אפירסה נדה באבילות כמו איכא לאוקומי אלא ודאי בע"כ צ"ל דמיירי בפירסה נדה ועבר וכנסה וקאמר ל"ש אלא שלא בעל אבל בעל אשתו ישינה עמו ולפי"ז ק"ט היאך ת"ל דבעל קודם כניסה לחופה דאסורה לבעלה כנדה וכו' ולפיכך צ"ל דמיירי דקידשה בביאה תחלה ולפי"ז אע"ג דלא בעל וכו' מותר להתיחד עמה וכו' ע"ש ודבריו באו סתומים במה דתלה קושיתו אליבא דהרמב"ם דוקא ולפי מה שהבנתי בכונת דבריו צ"ל לומר דעיקר תירוצו הוא רחוק מאד וגם עיקר קושייתו אחרי המח"ר צ"ל דל"ק דהפיר י"ל דגם הרמב"ם מפרש בכונת הברייתא דקתני וכן מי שפירסה אשתו נדה איירי בנכנסה לחופה ותכף פירסה נדה וכמ"ש רש"י והתוס' ז"ל בסוגיין ומ"ש הרב ז"ל דא"כ לוקמה באבילות גופא ל"מ משום דלא הוה מ"ל כן דא"כ היכי קאמר רב יוסף ל"ש אלא בלא בעל שהרי ההיא ברייתא בבעל עסקינן כדקתני ובועל וכו' ואפי"ה קתני הוא ישן בין וכו' וכדמקשי אח"כ ואי איירי בכנס לחוד ולא בעל

הוא

הוא נדון בפ"ע דלא מיירי הברייתא בהכי וא"כ ל"ש שלא וכו' אלא הכי הו"ל לומר ואם כנס לאחר ומת ל"מ ולא בעל הוא ישן וכו' ואם בעל היא ושכבה עמה ומשום דלא. אמר כן שהוצרך הש"ס לאוקומי דברי רב יוסף אמאי דקתני וכן מי שפירסה אשתו נדה וכו' דהתם לא פירש הברייתא אי מיירי בבעל או בלא בעל וקא רב יוסף לאשמועינן דהברייתא איירי דוקא בלא בעל אבל בבעל אשתו ושכבה עמו והנה דקתני וכן · אמאי דקתני הוא ישן בין השמשות קאי ולעולם איירי בלא בעל וכמ"ש בסוגין ועיין בפרש"י ז"ל ואין להקשות לרב יוסף גופיה דלינקוט דינו באבילות גופיה משום דא"כ הו"ל להאריך דבריו ולומר ל"ש שא במת ל"מ קודם שנכנסה לחופה אבל אם נכנסה לחופה ואח"כ מת ל"מ אם לא בעלה הוא ישן וכו' ואם בעלה אשתו ושכבה עמו זעפי ניחא ליה למינקט בקציר'ת שאומ'ר שכן דרך החכמים והאמוראים וכמ"ש לעולם ילמוד וכו' דרך קצרה ואפילו תימא דהיה יכול לומר הכי ואם מת ל"מ אחר שנכנסה לחופה ולא בעל הוא ישן בין וכו' מ"מ ניחא ליה טפי למסמך דבריו אסוף דברי הברייתא דקתני וכן מי שפירסה וכו' ולחלק שפיר ולומר ל"ש שא וכו' וכמו שכ"ל להרמב"ן והריב"ש שהביא שם ולפי"ז גם הוא דינא דהוליד בקידש בביאה וכו' והנה הרא"ש ז"ל יורה יב"ב שכ"ש שם ושכ"ת בפ"ק דכתובות עי"ש אי כיון לשתי סוגיא ל"מ רא"ה דסוגיין מיירי דתכף דנכנסה לחופה ובעל פירסה נדה משא"כ בהרחוק ימים בין קידושין לנשואין ואולי גם הם איירו באופן הראשון שכתבתי דתכף וכו' ול"ו כנ"ל:

שם תוס' ד"ה ובועל בעילת וכו' קודם ז' ימי המשתה וכו' ודייק לה מדקתני כל אותן הימים עיין מ"ש מהרש"א ז"ל בכונת דבריהם ע"ש והנה דקתני וכל אותן הימים וכו' ואין ראשון בכלל דהא קתני ובועל בעילת וכו' מ"מ כיון דכל אותן הימים וכו' דקתני איירי אחר שבעל בעילת מצוה משום שדברים שבצינעא נוהג א"כ חשבינן ליומא קמא בשני ימים אלו להיתר דהיינו דבועל ב"מ ואלו באחר לאיסור דשוב אינו יכול לבעול ע"ד מ"ש מקצת היום ככולו ומה גם דקתני מכניסין וכו' ועיין בחפ"י ז"ל מ"ש ע"ד מהרש"א ז"ל הנו' דלפי מ"ש אתי שפיר ואולי לזה כיון במ"ש וי"ל וכו' ודייק הפ"י מ"ש בכונת דבריהם ע"ש הוא קצת רוחק לע"ד ממ"ש התוס' שלפנינו אח"ז אבל שקשה רשב"א דכו' ותי' ר"י וכו' וכמובן :

והנה במאי דקתני וכל אותן הימים הוא ישן וכו' ראיתי להראב"ד ז"ל בס' בעלי הנפש בדף ד' ע"ב בד"ה הנה השלמנו וכו' שהביא שם הך ברייתא דסוגיין דקתני הוא ישן וכו' וכתב וז"ל וכל אותן הימים הוא ישן וכו' י"מ כל אותן ימי המשתה בלבד וי"מ כל אותן ימי המשתה והאבל וכן עיקר עכ"ל וכ"כ רש"י ז"ל בד"ה הוא ישן וכו' וז"ל ואין מתיחדין וכו' שמא יבעול ואבל אסור בת"ה וכו' ואף בשבעה ימי המשתה שהן ברגל נוהג הוא אבילות של דברי צינעא וכו' כדלקמן עכ"ל הנה מבואר דטפי פשיטא ליה לאיסורא בימי

האבילות מימי המשתה והיינו כדברי הי"מ בתרא וכדברי הראב"ד וכ"מ ממ"ש בסוגיין אמר מר הוא ישן וכו' מסייע ליה לר"י דאמר אעפ"י שאמרו אין אבילות במועד אבל דברים שבצינעא נוהג ע"ש א"כ כ"ש בימי אבילות · וזו היא שקשה על י"מ קמאי מי דחקם לפרש בהכי כיון דמהברייתא גופה ל"מ כן ממ"ש וכל אותן הימים דמוכח דקאי בין אשבעת ימי המשתה ובין אשבעת ימי אבילות דקאי עלייהו וכדקתני ונוהג ז' ימי המשתה ואח"כ נוהג וכו' וכל אותן הימים דאילו לפי"ד הו"ל למיתני האי דינא דכל אותן הימים בתר מאי דקתני ונוהג ז' ימי המשתה ואח"כ למיתני דאח"כ נוהג ז' ימי האבילות ותו דמהש"ס ג"כ מוכח כן כמ"ש ועלה ע"ד לומר דהש"ע משום דמסיק ר"א לקמן ואמר מר מי קא מרמית וכו' אבילות דהכא קילא ליה והיינו משום דקתני ונוהג ימי המשתה ואח"כ וכו' כמ"ש לקמן והשתא משו"ה ס"ל לומר דכיון דהקולא הוי בהקדמת ימי המשתה א"כ האם הוא דשייך לומר דהוא ישן בין האנשים דשמא מתוך הקולא הזאת יבא לבעול משא"כ בשבעה ימי אבילות כיון דאין שם קולא א"כ שימור דדיינינן ליה באבילות דעלמא אחר שבעל בנ"ל טעמם של הי"מ קמאי הנו' אלא דלע"ד גם מהא ל"מ די"ל דאי הוו מתירין להם בז' ימי האבל שלא יהיו שימור היה נראה הדבר כחוכא ואיטלולא דבימי האבל יהיו מותרים ביחוד ובימי המשתה אסורים ויש לחוש שמא לא יהיו שומעין להם להיות להם שומרים בימי המשתה דהם לא ידעו טעם הדבר ואפילו יהיו שומעין מ"מ יהיו בעיניהם הדבר כחוכא ואיטלולא כמ"ש ומשו"ה סברו רבנן לומר דבשניהם הוא ישן בין וכו' דאי לא הא לא קיימא הא כמ"ש בש"ס בעין זה כמ"א :

והנה עמ"ש הש"ע שם הרי שאפה וכו' ומזג יינו וכו' שם הביא הטו"ג ז"ל בשק"ד מ"ש רש"י ז"ל בסוגיין וז"ל פרש"י במים שיהא ראוי לשתיית השוב וכו' והיינו בזמן הש"ס שהי"ל יין חזק דדאי וכו' כמבואר בדין ד' כוסות אבל יין שלנו החזק הוא ברפה אין מוזגין אותו ואסקטנים שמוזג בעת שתייתו מזוג אין דין זה מצוי בנו עכ"ל ולע"ד אחרי המח"ר לפי דבריו לשם בקטי הפוסקים והריב"ש והש"ע אותו הדין כיון דל"ש השתא וכמו שבעין זה כתב מג"ר ז"ל שם סקי"ג ע"ד הט"ז ז"ל דהקשה ע"ש ומראיה ע"ז דשם בדין ד' כוסות בא"ח סי' תע"ב סעיף ע' לא כתבו דחייב למוזגו וכיעוין שם בש"ע ובמורם ז"ל ובטו"ג גופיה שם ואין לומר דשתבו אדשתם והבא כדי נסבוה דא"כ ,ש"מ דבתראי שני בדי לרחות האבילות והרי זה הפך מ"ש שם בטו"ג ס"ר דמסיק להלכה דבעי שלשתן וגם ליכא למימר דהיא גופה כונת הטו"ג הנז"ל שכתב בו"ד דאין דין זה מצוי בנו ע"ש דא"כ לא הו"ל אין דין זה וכו' אלא הו"ל לומר אין כל הדינים דסימן זה מצוי בנו ואולי ר"ל דאין זה מצוי בנו ואפשר במקו"ת דיינם חזק בזמן הש"ס דהשתא שפיר כתבו הפוס' כל אותן הדינים דאותו הסימן דכ"מ למ"א אלא דבל כי האי הו"ל לבאר ויותר מזה דמדבריו דכתב דיינם בזמן הש"ס ע"ש משמע דבזה"ז ל"ש כלל

משום מקום וכמו דכ"מ מכאן דיגא דארכע כוסות ע"ש כי מן הכאר איכא קושיא למ"ש לעיל דלא בעינן שלחן וכמ"ש הס"כ ע"ש דהשתא י"ל דליפשא דברייתא נקטו דמקט שלחן וגם דל"ש ששה אלוקא דין וכרו נסכוס וכבר עלא ע"ד לומר לעיקר סקושיא ע"מ דקנטו ספוקקים סהוא דיין מזוג הנס דל"ש לנגין מזונא מ"מ נקטוהו דנ"מ לשאס סקרוס היין קלא דבר שאינו נראה כ"כ דכעת החופה יכול לססקיתו לפני סחופה משא"כ אם רוכס למוכרו דאינו מולא דסרי מ"ל פסוק יין טוב וגם אפילו בזול לא ימלא קונס משא"כ בחופס דאיכא הרכה אנשים זמן מועט יכול להשקותו להם ויתר מזה ראיתי למהרי"ר ז"ל בכ"ר כיו"ד סי' קמ"ח שכתב על כ"ר א"ל הטעם הסמ' משום דבכ"ר איכא כ"פ לאחן וכו' גם היין שבכין נפסד לפי שסוא יין ישן מראשתקד וכל שסוא מחמץ ואעפ"י שמולא למוכרו מ"מ אינו מולא את"כ יין ישן שאין וכו' וכל סיין הנמלא בשוק סוא יין חדש שסוא נרוע וכו' ע"ש · והשתא לפי"ר אלא א"ש ע"ד שכתבתי כמוכן הן אמת די"ל ע"ד הרב סנו' דבנון דא דכ"ר נראה דנ"מ פקירא כיון דמולא למוכרו בשופי בשוויו ואי משום דאא"כ אינו מולא כ"א יין חדש נרוע מנ"מ הרי כל העיר שותין אותו וא"כ לא דמי ליין מזוג :

עוד אפשר לומר דמ"ל דהחתן הוא דחוק והוא צריך לאותם חופה יין טובא ואין ידו משגת ועבור זה מוגו כדי שיספיק לכל ימי החופה וא"ש דנקטו יין מזוג הנס דל"ש כיון דנ"מ למ"ש :

תוס' ד"ה אבל איפכא לא וא"ה וכו' ומשמע דאין לו בנים עסקינן מדקאמר דליכא דטרח לפו משמע דבבחור איירי וכו' עכ"ל וכ"כ ביבמות דמ"ג ובהרא"ש ובמפ' ז"ל שם וכ"כ בש"מ בקינין בשם הרא"ש ז"ל וז"ל דהכא בבחור איירי מדקאמרינן שהוא צריך לאביו ע"ע וכ"כ התוס' ביומא דא"י ע"כ ד"ה יחורי וז"ל וע"כ ההיא דכתובות מיירי בבחור מדקתני מי שהיה וכו' דליכא דטרח להו ומזה מוכיח ר"י התם דמיירי במי שא"ל בנים · ולא נשא מעולם שהוא בוש לטרוח בעצמו לורכי חופתו אבל אלמון אית נופים מני טרח וכו' ע"ש דס"מ מדבריהם אלו דר"ל דכיון דבאלמון מני טרח א"כ אפילו מת אביו כיון דמני טרח אינו דוחה לאבילות ומשמע מדבריהם דאפי' באלמון דנשא בתולה דינא הכי דזיל בתר טעמא והיינו כמ"ש הגו"ר ז"ל בחי"ר כלל ה' סי' א' שכת' כבאי דיכא שדוקא בחור עם בתולה ע"ש אלא דמ"מ מדברי התוס' שלפנינו נ"מ אלא דבאלמון דנשא אפילו אביה היא בתולה לא דיינינן האי דינא דברייתא מס"ט שכתבנו אמנם איכא דהוי בחור שנשא אלמנה און דאיה מדבריהם דלא דיינינן ליה דינא דברייתא כמ"ש הגו"ר שם שהרי עכ"פ כי מת אביו אין מי שטורח בעדו אלא שהרב הבר הכיא ראיות לדינו ע"ש וסא ק"ל על הרב שם שכתב וז"ל ולגבר השני שצריך שיהיה נ"כ בחור כ"מ מפשטן של דברים דאורחא דעלמא שאדם משתתף עם בנו עד שמשיאו אשה לפי שעדיין אינו יכול בשיפוק לורכיו וכו' משא"כ בנישואין דבבר הורגל שכן שמו"ת וכו' ע"ש דאמאי לא הביא מדברי התוס' הנו' וסי' דמבואר מדבריהם כן וכמ"ש וכמו

כן קשה על מהרש"ן ז"ל בתשו' ומ"י ע"מ דעלה ונסתפק באלמון דנשא אלמנה אי דוחה סחופה וכתב דנ"ל דכיון דל"ש שכנס אע"נ דלריך שמחה שלשה ימים לא בעי שכנה כולו האי וסיבא דאיתמר וכו' ע"ש דאמאי לא הביא דברי התוס' הנו' שמוכח כן ויותר מזה קשה דמשמע מדבריו דאם היה אלמון עם בתולה דלריך שכנה כדאי' אם כן דנוהג שבעת ימי המשתה קודם ולפי"ד התוס' והראשו' הנו' נוסג ימי האבילות קודם וצ"ע · ועיין במ"ש עוד בזה לעיל ע"ד הברייתא דקתני הוא ישן וכו' ע"ש וע"ע בתוס' יבמות דמ"נ ע"ב ד"ה שאני ובהרא"ש שם :

בא"ד אלא שירוכין בעלמא וכו' עכ"ל מפשט דבריהם משמע קשי בעלמא בשבועה וביוצא בלא קירושין מדלא כתבו קירושין כמו שיש דס"ל הכי וכיעויין בהרוב"ם ז"ל יו"ד דס"י שנ"ב ע"ש וח"ש שירוכין בעלמא וכיעויין בקירושין דו"ב ומכאן סיעתא למ"ש הב"ח ז"ל שם אמאי דאיפליגן דבוו' שם אי מותר לקרש תוך ז' ביוס"מ כת' שם דלכ"ע שירוכין מותר ע"ש זעי' בהס"כ סק"א ובסט"ז סק"ד שם ודוק ועיין בהנמ"י פ"ז מס"א ופי"א ע"ש והנס דנקטו התוס' בדבריהם לא היה שם כניסה י"ל דלאו דוקא וסמכו עמ"ש אח"ז אלא שירוכין ועיין בתוס' יבמות שם ודוק :

בא"ד ולר"י נראה דודאי אותו שי"ל בנים מותר ליסא תוך ל' וכו' עכ"ל לא בירר ר"י דבריו אם מותר נ"כ אפילו תוך שבעה כיון דלרודים נ"מ מהך סוגייא הפך דהרי האי ברייתא איירי באין לו בנים אלא דנראה קושטא דמלתא דגם לדידיה תוך שבעה אסור הוא מדלא כ"כ להדיא כיון דסוי הפך מ"ש התוס' לעיל והו מדנקט בליסנים פעם ושנים תוך ל' יום וה"ט כמ"ש הריטב"א ז"ל בסוגיין דאין סברא לומר דבתוך ז' ישא אשה וזהו שדייקו לומר ולר"י נראה וכו' ור"י מתרץ וכו' דמוכח דר"ל דודאי ר"י ז"ל מודה דתוך שבעה אסור ובהכי יתורן הקושיא דלעיל וכמו שאירכו אלא דמ"מ לענין נ' נראה נחלק כין י"ל בנים לאין לו לענין נישא תוך ל' והברייתא דמ"ק דקתני כשניהם לאחר ל"ד וכ"מ מדברי הגהות אשירי שכתב בסוגיין וז"ל אבל ר"י הוכיח דאסור וכו' אבל מי שיש לו בנים קטנים שרי בניסה כלא בעילה תוך ל' יום ולאחר שבעת ימי אבילות וכו' ע"ש הרי משמע כמ"ש וסנס דיש לדחות ולומר דמ"ש ולאחר שבעה וכו' לא קאי אדלעיל ש"א אמ"ש אח"ז ולאחר אביו וכו' ע"ש מ"מ המדקדק בדבריו יראה דסכוונס כמ"ש ובכן הא ק"ל ע"ד מהרא"נ"ח ז"ל בתשובס סי' ד' דנסתפק בדעת ר"י אם מתיר גם תוך שבעה ולאחר ל' דנקט ל"ד או הוי דוקא ע"ש ולפי מ"ש בלע"ד דסוי דוקא שוב ראיתי מ"ש בהנמ"י ז"ל בה' אבל פ"ו סי' ד' דמשמע מדבריו הפך מ"ש הן ממ"ש בתחילת דבריו והן ממ"ש בסו"ד ע"ש ושא ק"ל על החבי"ב ז"ל שם אי' שנ"ב בבנה"ט אות ב' שהביא ספיקו של מהרא"נ"ח שכתבתי ולא דבר עליו כלום :

בא"ד ור"ח ז"ל וכו' והיא דמת' שמתוך אינה מתיישבת וכו' עכ"ל מה שי"ל ע"ד דגם לפירוש דר"ח נימא דהנך דמי שי"ל בנים קטנים נקט ·

נקט ל' יום וכמו שכ"כ לעיל מזה לפר"י וכמו שכ"כ ביבמות דמ"ג ע"ב ד"ה שאני ע"ש ומה שכ"ל לתרץ כ"מ כפש"מ ז"ל בביאור דברי התוס' שלפנינו דהכלועה בגעיתה הוי קושיא ותירוצה כמו שעלה ע"ד ופוא ברור · וכ"מ ממ"ש התוס' שם אחר דברי ר"י ז"ל וז"ל וא"ש דנקט במס' שמחות לישא וכו' ע"ש ומה שייסכו לדעת ר"ת דלכעול קאסר לא ניחא לפתוס' דסכא דפוא דוחק גדול וזה פיא שקשה על פרב מהו"א ז"ל כד"כ ע"א דסאריך בקושיא ותירוצא הנז' דבכר הש"מ כ"כ וכמו שכתבתי ומ"מ מתבאר מדבריהם דלב"ע כניסה בבעילה אסור ככ"נ תוך שבעה כדהוכחו מסוגיין הכא ובתוס' יבמות שם ומ"ש שם בתחילת דבריהם וז"ל זהם וכו' מותר לכנוס אפילו תוך שבעה הו שאין לו בנים וכו' ע"ש איירי בכנוסה לחוד כדמשמע מת"ש שם את"ז וברור ועי"ע בברא"ש בפסקיו בסו' מ"ם בשם הה"ג והרי"ן ז' גיאת ושכ"כ דעת הרי"ף ז"ל וכש"מ ז"ל בסוגיין ע"ש :

באד"ר ואור"ת דאפילו וכו' ולא מפליג בין אביו וכו' עכ"ל. חזי הוית בהר"ב שהביא משם הרב"י ז"ל בגליון תוס' ז"ל שכתב ע"ד אלו וז"ל תימה לי מאי קא מייתי ראיה מדלא מפליג וכו' והא ע"כ לא קאי אמתה אשתו ויש לן כ"ג דהתם אסור עד שר"ג אם כן א"ל דלא קאי אמת אביו וכו' ע"ש ולע"ד אחרי המח"ר היא גופה כונת ד"ת דכיון דנקט תחילת דבר כל ל' יום לכישואין בסתמא ולא סוגיה מכללא של אם מתה אשתו כדקתני התם ש"מ דרישא איירי אפילו במת אביו ואמו דאל"כ הו"ל לפוגיה מכללא גם במת אביו ואמו עד י"ב חודש וכ"מ מתוס' יבמות שם בתחילת דבריהם דכתבו וז"ל ונראה לר"ת דאע"ג וכו' דכל ל' יום סתמא קתני אפילו באביו ואמו דלא מפליג של באשתו ע"ש ועי"ש בת"ק דכ"ד בחי' הריטב"א ז"ל ע"ש שנ"ל שלדעת ר"ת שלא אפילו על אביו ואמו מותר אחר ל' ולפי"ד הר"ב יוסף ז"ל מספקא ליה אפילו תוך ל' ועי"ש בתוס' ב מות בסו"ד שכתבו דקלא משמע דקתי אפילו תוך שלשים וכו' ע"ש ודברי ר"ת שללו הביאם הרא"ש שם ובת"ק שם ובהרב המרדכי שם סי' תק"ל ובסי' תקל"א ע"ש ובהש"מ בסוגיין משם המפרשים ז"ל ע"ש וחזי הוית להריטב"א ז"ל בסוגין. סו"ד בהרב ש"מ ז"ל על מ"ש בסוגין אבל איפכא לא שכתב וז"ל ולענין הילכתא יעשה משתה ש"ם. לא איתפרש וכו' וכל היכא שי"ל בנים גדולים לכ"ע אסור לכנוס עד י"ב חודש אבל היכא שאין לו בנים או שי"ל בנים קטנים בהא איפליגו רבו' ז"ל. היכא דאמרי דנושא לאחר תוך שבעה וכו' ע"ש ואחרי שמח"ר לא זכיתי להבין דבריו כמ"ש בתחילת דבריו הנז' שהרי דעת ר"ת שכתבנו הוא דמותר לישא אחר ל' של אביו ואמו אפילו קיים פו"ר ויש לו בנים גדולים ולדעת רבינו יוסף מספק"ל גם על תוך ל' גם הריטב"א גופיה כתב כת"ק דכ"ג דאחר ל' מותר ואפילו על אביו ושכן השיב רבינו האיי גאון ז"ל ושכן כתבו התוס' הכא סתמא קתני ע"ש וכ"כ בפסקי תוס' דהתם סי' קכ"ד ועיין עוד בהרמב"ן שהביא דבריו מרן ז"ל ביו"ד רס"י שנ"ב ע"ש דש"מ תמה שכתבתי דגם הריטב"א סובר כר"ת

וא"כ ק"פ כמ"ש הכא בסוגיין דלב"ע עד י"ב חודש וכעת צ"ע וגם מ"ש הריטב"א בסוגיין את"ז וז"ל ובולם וכו' ומשמע מלישנא דכנסה כ"כ ומר מרבנן וכו' וע"ש צ"ע להבין דבריו כמובן · ולענין הלכה עיין בהריב"ם ומרן ז"ל שם בש"ע רס"י שנ"ב כסברת ר"ת אפילו לעשות סעודה ע"ש :

איבו בשתא אבא לדבר הלכה בקלא רוגים שנסתעפו ובאו בדברי התוס' לדבר דבר ואפילו חצי דבר · הנה לענין מתה אשתו דפליגי ת"ק ור"י דלת"ק בעי שיעברו שלשה רגלים ולר"י ראשון ושני וכו' עיין בתוס' ז"ל שם ד"ה עד שיעברו הטעמים שכתבו שם ומ"ש בשם הרי"צ ז"ל דל"ש לפסוק כר"י משום דקי"ל הלכה וכו' כאבל דהא וכו' אין זה כאבל דימי וכו' ע"ש וכ"כ דעת הרי"ף שם וכ"ד הסמ"ג בה"א וכ"ד הרמב"ם בה"א פ"ו ה"ח · אבל הרמב"ן והרי"ן כן ניחא וכ"ד הרא"ש ז"ל שם דהלכה כר"י דמיקל וכו' ע"ש ובהריב"ם ז"ל שם רס"י שנ"ב ועיין בתשו' לס' הישות סי' כ' שהי תשובות להרשב"א ולר"י אחיו ז"ל דכתבו שם ט"א לומר דל"ש בזה הלכה וכו' כאבל כיון דאין הטעם משום אבילות אלא כדי שישכח וכו' וביולא ע"ש ות"ט כתבו שהה"ד כפו"כ סי' א' ופסק כדברי הרמב"ם וכמ"ש מר"ן שם ואחר שהביא מרן שם דעות האוסרים כהרמב"ם ושכ"כ שהה"ד כתב עוד וז"ל ולפי"ד פסק שלכו נ"כ כיון שהרי"ף והרמב"ם מסכימים לדעת אחד הכי נקטינן ע"ש וז"ל דמלבד דרבים הם האוסרים דל"ש בהאי דינא הלכה כדברי המיקל מה"ט דכתבו הראשונים והתה"ד עיר כה דאפילו לא היו רבים מ"מ לפי"ד וכו' כיון דהרי"ף והרמב"ם וכו' הכי נקטינן וכ"ש דאיכא הא ופא וכ"פ מרן שם בש"ע וע"ש בהכ"ח ז"ל ע"ש · וחזי הוית להרב פרי לדיק ז"ל בגימוקיו ליו"ד שם שכתב ע"ד מרן שם בש"ע וז"ל וז"ל אמאי פסק הרמב"ם כת"ק דלריך שלשה רגלים הא קי"ל הלכה כדברי המיקל באבל עכ"ל ולע"ד אחרי המח"ר לפי מש"ל לא זכיתי להבין דבריו דמה ק"ל וכמובן וצ"ע :

וראיתי להר' תה"ד שם שכתב דודאי הלכה כרבנן דאין זה מיקרי הכרה"מ באבל משום דאין הטעם משום אבילות אלא כדי שישכח אהבת וכו' ועפי"ז הוק"ל על דברי הרא"ש דסתרי אהדרי דאיהו ס"ל דהטעם כמ"ש ואיהו פסק כר"י וכו' ע"ש עו"כ שם וז"ל ולפי"ז נראה כמו דלא אמר' ר"ה וזוה"כ כרגלים הואיל ואין הטעם משום אבילות אלא משום שכחה וכו' ואיכא למימר הא דפסקי דעולים הוינו משום דע"כ ס"ל דהטעם משום אבי' מדפסקו כר"י וכבר כתבתי דאין נר' דקי"ל הכי וכו' ע"ש ולע"ד נ"ל ליישב דברי הרא"ש דס"ל דבל דבר המסתכך וכא עבור אבילות הוי בכלל מ"ש הלכה וכו' כאבל זכ"כ מדברי הריטב"א ז"ל שכתב שם דס"ט משום שכחת אשתו וכתב נ"כ שר"ה וזוה"כ לא היו כרגלים לדבר זה מה"ט דאמרן ושכ"כ הרמב"ן והתוס' ז"ל ושוב את"ז כתב דקי"ל כר"י דהוא מקיל ושכ"כ גדולי הלרפתים והרמב"ן ז"ל ע"ש הנה גם מדבריו נראה דסובר כמ"ש ע"ש דלא כמ"ש בהגמ"י שם ומה גם דכ"מ מדברי הירושלמי דקי"ל כר"י כיעויין בהרי"ף והרא"ש ז"ל

שם גם מ"ש דה"ט דעת רבו' דס"ל דר"ש ויוה"כ הוו כרגלים משום דפסקי כר"י ע"ש אחרי המח"ר מדברי הרא"ש אין נראה כן שכתב וז"ל ויש שהיו ר"ל שאם מתה אשתו קודם ר"ה נושא אחרת אחר הסוכות דקי"ל דר"ש ויוה"כ כרגלים ולא וכו' ע"ש וכ"כ בפו"ר ז"ל שכ"כ הרב האגודה ז"ל ע"ש והרי מדנקטו אחר הסוכות ולא נקטו עדיפא מינה אחר יוה"כ מוכח דס"ל דקי"ל כרבנן דס"ל שלשה רגלים ואפ"ה ס"ל דבשלשה רגלים הנז' שהם זמן מועט י"ל שיסח הדעת מאשתו הראשונה סגי ליה הגם דס"ל דהלכה כרבנן דלפי"ז צ"ל דאין הטעם משום אבילות אלא משום שמחה וע"כ לומר דס"ל דהגם דהוי משום שמחה אפ"ה כיון דעברו עליו שר"ג הני ליה לביתרא דע"י שמחת הרגלים יגרום לו היסח הדעת באופן דנראה דלא תליא הא בהא הו חזי הוית לשכ"ח ז"ל שכתב שם ה"ג על מ"ש הריב"ש ז"ל מתה אשתו וכו' ופסק הרמב"ם כת"ק ורי"ץ ן' גיאת והרמב"ן פסקו כר"י ולזה הסכים א"א הרא"ש ז"ל וז"ל שם דכ"ג וטעמא דת"ק כיון דצריך דישכח אהבת אשתו וכו' א"כ צריך שר"ג וכו' ור"י סבר דכשעברו עליו שמחת ב' רגלים שוב לא ישא זכור וכו' ואפשר דפלוגתייהו תלי בפלוגתא אי בתלתא זימנא הוי חזקה כרבי או בתרי זימני כרשב"ג דקי"ל כוותיה בנשואין וכו' ווסתות ושור המועד כרשב"ג כדאיתא בפרק הע"י דס"ד ונראה לפי"ז דאין לומר כאן הלכה וכו' כאבל דמש"ה פסק הרמב"ן כר"י דהא ל"פ באבילות אלא בחזקה ועוד וכו' וא"כ לפי"ז הלכה כת"ק דהא רבים וכו' והכי נקטינן ע"ש :

ולע"ד אחרי המח"ר זו היא שקשה ע"ד הרא"ה הו"ל לה"ם שם ביבמות או כת"ק או הכי תנאי כהני תנאי כמו שאומר הש"ס כן בשאר דוכתי ע"ק על הפוס' דהכא פס' כר"י והם הרמב"ן ורי"ץ ן' גיאת והרא"ש וכן הריטב"א שם ושכ"פ חכמי וכו' וכ"כ דעת הריב"ש שם ואילו התם ביבמות פסיק התם הש"ס להדיא דהלכה כרשב"ג בנשואין וכיוצא וכ"פ הפוסקים שם ולפי"ד הכ"ח הנז' קשו דבריהם אהדדי כי ע"כ צ"ל לומר דל"ד אהדדי דהתם גבי נישואין ווסתות הדבר תלוי בטבעם ובינו לבינם משא"כ לענין אהבה אין הדבר תלוי בו לבדו אלא הדבר תלוי גם ע"י אחרים דיכול להיות שהאשה השניה שלוקח הגם שלא תהיה רעה מ"מ אפשר שלא תהיה שלימה במדות ובדעות או במלאכה בתפירה ובישול וכיוצא בדברים ואפילו תהיה במעלתן לא תהיה כבולן ובכן הוה אפ"ל דלא סגי ליה שר"ג כי אם על היותר דאפשר דיבא לשכוח אהבתה של ראשונה נגד אשתו השניה כאמור וי לאוולא מאשתו הראשונה ואל"ט על השלימות או על מדה טובה הואת שהי"ל וזה אפילו לא מצא אשה רעה אלא טובה עד"ש כ"ש אם שלא לו בזיוונו השני אשה רעה דצריך זמן יותר ויותר וא"כ י"ל לאידך גיסא דבכל אופן שיהיה סגי ליה בפחות משר"ג אפילו בשנים או פחות יען כיון דרואה בלבו דאין תקוה ולא תשוב אליו עוד יסיר אהבתה מלבו כאמור למת הנער את לבו ובופי יכול על מגן ואם גם בנשא אשה דהבא עמו לידי קטטה ומחלוקת וקשה במחלוקת בביתו של אדם יותר וכו' כמ"ש רז"ל והשתא בהאי דינא עמדו רבנן תכוראי ת"ק ור"י ופליגי בדבר דת"ק סבר דעד שר"ג יזכיר אהבתה ויתר מזה מתיאש ממנה ומש"ה ס"ל דאסור לישא אשה עד שיעבור שר"ג ואח"ז הנז' מותר בכל אופן שיהיה ומטעם יאוש נגע בה ור"י ס"ל דבשני רגלים וכו' סגי ואח"כ מותר בכל אופן שיהיה מה"ט לעיל וה"ט נ"כ מטעם יאוש כמ"ש וגם ס"ל דאפילו אם תוך הזמן הנזכר הנז' למר כדא"ל ולמר וכו' זכור יזכרנה לטובה אפי"ה בעבור הזמן הנזכר למר וכו' ולמר וכו' יסיר אהבתה ממנה אחר זמן הנזכר הנז' דא"כ אין לד"ק משא"כ בההיא דנשואין ווסתות דנראה דכן לרבי וכן לרשב"ג אם נגח ביני ביני וכיוצא למר כדא"ל וכו' דהימים הראשונים יפלו והשתא לפי"ז א"ש מה שלא אמרו כה"ס בהנהו דוכתי והני תנאי כהני תנאי כמש"ל משום דנל"ד ולומר דר"י דהתם ביבמות מלי אתי גם כת"ק דת"ק דע"כ לא קאמר רבי דבשתים עלתה לכם שם דוקא גבי נשואין וכיוצא דאין הדבר תלוי אלא בהם לחוד משא"כ בההיא דת"ק דהדבר תלוי גם ע"י אחרים יודה לת"ק דת"ק דבעי שר"ג וגם י"ל דאולי בעי יותר מזה ומש"ה שכתבתי לעיל והו"ל הכרה שלישית דרבי תנא הוא ופליג וגם את"ל לאידך גיסא בה' רשב"ג דהתם דע"כ ל"ק רשב"ג דבעי ב"פ אלא דוקא גבי נשואין וכיוצא אבל בההיא דת"ק אפשר דיודה לר"י דס"ל דבשני רגלים סגי ליה מה"ט דכתבתי לעיל משום יאוש בעלים ואפשר דבפחות מזה סגי ליה והוא הכרה שלישית וכמש"ל בדעת רבי ומשו"ה לא אמרו שם והני תנאי וכו' . באופן דנלע"ד די"ל דלא תליא הא בהא כמ"ש הכ"ח ז"ל וכמ"ש וראיתי להרב מחנ"א ז"ל בר"ן ע"א שהביא שם דברי הריב"ש ז"ל דרבי' שכ"כ וכתב ע"ד דלא ביאר הטור לדברי הרמב"ן מה ס"ל במי שאין לו בנים ונראה דהרמב"ן ז"ל ל"פ אר"ה בנושא בשביל בנים וכו' ע"ש ואחרי המח"ר משם מוכח דהרמב"ן לא ס"ל כר"ח שהרי הריב"ש שם בתחלה הביא דברי הברייתא דקתני אין לו בנים וכו' לאלתר ואם י"ל בנים קטנים וכו' לשתי ואח"כ כתב הריב"ש וז"ל ופירש הרמב"ן דלעולם אסור ל' יום וקורא אותן לאלתר וכו' וש"מ פירשו לאלתר ממש תוך ל' וכו' ע"ש הנה מבואר דגם על מי שאין לו בנים ס"ל להרמב"ן דאסור תוך ל' יום דלא כר"ח ומ"ש הרב שם דנראה מדלא הביא דבריו גבי מי שא"ל בנים וכו' ע"ש ל"מ דהתם לכ"ע מותר לישא אשה תוך שלשים יום דלא כהרמב"ן ז"ל ול"פ שא בענין בעילה וא"כ ל"ש להביא דברי הרמב"ן שם וכ"מ מדברי מרן שם מת"ש ולענין הלכה וכו' ע"ש ובכ"מ פ"ו מה"א הלכה ה' וכמובן וע"ע בתשו' הרא"ש כלל כ"ו סי' ד' ע"ש וכן כתו דבריו להדיא בשו"ת בקונין בשם הרמב"ן והרא"ש ז"ל ע"ש וגם מ"ש הרב מחזה אברהם ז"ל ע"ד הרמב"ן הללו דהביא הריב"ה וז"ל ולא ראיתי וכו מה יפרש גבי די"ו הכהן דקאמר אעפ"י כן לא בא עליה ע"ז מרובה דמשמע וכו' דנשאה בתוך הבעם או לפחות אחר ל' יום וכו' וצריך לפרש לדעתו דה"ק שהרבה וכו' לא בא עליה וכו' ולא בא עליה ל"ד דה"ם דלא נשאה אלא דהתם וכו' ע"ש

ע"ש גם דבריו הללו הם מפורשים בדברי הרמב"ן והרא"ש בדבריהם שהביא הרב ש"מ בסוגיא ויתר מזה דאפילו אירוסין לא היו שם עיין שם ובמ"ש והו"ל להביא דבריו על דבר הראשון ועל השני וצ"ע ודע דעפ"ד הש"מ בסוגיין משם הרמב"ן אין צורך למה שראיתי להכ"מ ז"ל ה"ה דהוק"ל ע"ד הרמב"ן ממ"ש בברייתא אעפ"י כן אסור לבא עליה עד אחר ל' שהרי אפילו אירוסין אסור ותירץ דלהרמב"ן איירי בעבר ונשא ע"ש שהרי גם התם י"ל דר"ל לעשות לה קידושין ונישואין ע"ד מה שפירש הרמב"ן שם הברייתא דת"ק דקתני ולא בא עליה עד אחר ל' יום וגם בעיקר קירובו דהחיבה דתירץ לההיא ברייתא דקתני אעפ"י כן אסור לבא וכו' אמנם לההיא ברייתא דת"ק דקתני ומעשה ביוסף הכהן שאמר לה וכו' ולא בא עליה ע"ז מרובה ל' יום ל"ש קירובו דוודאי יוסי הכהן יכול לומר דעבר ע"ד רבנן דאסרי אפילו ליארס תוך ל' יום וגם שהברייתא מביאו ק"ו לנכאי זה אי אפ' לומר משא"כ לפי"ד מ"ש הרמב"ן והרא"ש ז"ל בש"מ אתי שפיר וגם דברי הכ"מ הללו הו"ל לפר' מהו"ם ז"ל להביאו כמובן וצ"ע :

ותוה הוא להשו"ג ז"ל שם סק"ו דכתב עמ"ש בש"ע שם אסור וכו' עד שיעברו הר"ג דהביא שם הטעמים שכתבו התוס' שם במ"ק וכ' וז"ל ולכל הטעמ' אם היתה אשתו ראשונה שונאה בלבו ולא יזכרנה לא בפה ולא בלב מותר לישא אחר ל' ע"ש - ולענ"ד אחרי המח"ר יש לפקפק בהאי דינא דהו"ל הרב להורות דהא לא נתנו חכמים דבריהם לשיעורין דא"כ כל אדם יאמר דהיה שונא לאשתו כדי לישא אחרת תוך ל' יום וגם אם ידוע דהיה שונאה מ"מ לא יכלה שבשום דבר הי"ל מדה טובה או מעשה אי בבישול או במלאכת התפירה א"כ בענין התאום תתלבושים וכיוצא שכן מ"ל בנשים התקיפות והרתחניות וכיוצא דאיכן נעדרות מאתה מתנה וכיוצ' שכן אם תעשה לו אשתו הב' הפך מהנה מהטובות הנז' יזכור לאשתו הראשונה על המדה הטובה השייך לפרט ההוא ויאמר כה"ר חסים לה לנ"ב הראשונה אשר היה עושה כרצוני בדבר הזה שלואי אם לא היתה מסולקת מהעולם וכו' דחיישינן לרואין דיבואו לעשות כן בכ"ע דלא ידעו הטעם וכן לא יעשה וכמו שכעין זה ראיתי למהריט"ץ ז"ל בפי' לכ"מ דו"כ ע"א ועפ"כ והביא ראיה לדבר ע"ש ומה גם לטעם בתרא דהביאו התוס' שם במ"ק משם רי"ו ז"ל דהוי משום אבילות ע"ש דלפי"ז אין לחלק אלא דראיתי בתשו' דשיבי לה"א סי' ב' בשתי תשובות שהוכחו שם לשני רבו' ז"ל כמש"ל וכתבו שם בר"ח תשובת שאלה ר"ש אל ר"ח זצ"ל וכו' וטעמו של ר"י המסתי איך יעלה על לב לסתור כי גם ר"ח מודה כן כאשר בקבלת אשר כתב גם הוא כי להר"ת היתירו לו מפני שאשתו זקנה ופירש ממנה כמה רגלים ושכח אשכחה וכו' ע"ש הרי משמע מדבריו דהר"ב ר"ח ז"ל שהתיר לר"ת הנם דלא עבר הר"נ מטעמא שהיתה זקנה ולא חשש למ"ש א"כ י"ל דהוא הדין לשהיתה שונאה כמ"ש השו"ג ז"ל הנז' והו"ל להסתייע מדבריו שא דמ"מ נראה דלא דמי הא לשא דיש לחלק דשאני התם דהיתה זקנה שלא היתה ראויה לשימוש וכיוצא

ופירש ממנה דהו"ל כאילו בטלה מן העולם משא"כ בעודה בתוקפה אפילו כידוע דהי"ל קטטה עמו בכל שעה ושונאה מ"מ י"ל אפשר דלפעמים יזכור מדה הטובה על שום דבר שהי"ל וכמ"ש לעיל ומה גם לטעם האחר שכתבו התוס' משום אבילות ויתר מזה דנראה דריבב"א ז"ל נראה דחולק ע"ד ר"ת הנז' ממ"ש בתשובתו אשר בא א"ז בר"ם ולמה בפלאה וכו' שכתב ז"ל ומה שאלתני לנדיב להתיר לו אחר שעברה בי שלא שפירש ממנה וכו' לא התרתי פן יאמרו כל הסדיקין וכו' מותרין וכו' ע"ש דמתוכן דבריו משמע כמ"ש כי ע"כ היתר השו"ג ז"ל הנז' צ"י עוד לע"ד :

ולענין אירוסין תוך ל' יום דעת התוס' ביבמות שם והרא"ש בפסקיו שם דאסור וכ"ד הרשב"א שם וכ"ד הרמב"ן שם ותמהו הרמב"ן והרא"ש שם ע"ד הרמב"ם ז"ל בה"א פ"ו ה"ה שפ' דמותר אפילו וכו' ע"ש ועיין במרן שם מה שתי' בתירוצו הראשון וכן תירץ הלח"מ שם וכדרך קושיא ע"ד הרמב"ן והרא"ש ע"ש ולע"ד נ"ל דעיקר טעמם של הרמב"ן והרא"ש הוא משום דפשיטא להו דהלכה כרי"ו מדשקיל וטרי הש"ס אליבא שם דמ"ג וגם ממה דפריך ר"ח שם מההיא מתניתין דט"ב דאם אין הלכה כרי"ו מאי קושיא כמובן ומ"ש התוס' שם ר"ח מאי היא לא ניחא להו לומר כן כיון דהו"ל דרבי יוסי דהוא תנא ומתוקי עמו וכיעויין שם דמ"כ ע"כ וכרש"י ז"ל שם פליג אההיא ברייתא דט"ב והראיה שהביאו התוס' שם ע"ש ל"מ להו דהו"ל דהתם שאני דהם שתי ברייתות סתמיות וא"כ הר"ק דמאי פריך ר"ח שם וכמ"ש והרי אפילו הכי רב אמרינן רב תנא הוא ופליג וכיעויין בש"ס לק' ד"ח וע"כ ה"ל לומר דמדפריך ר"ח שם ע"כ דה"ל לר"ח ולכל הסוגיא דהלכה כרי"ו והשתא ל"ר להביא דינלים ומשו"ם ק"ל להרמב"ן והרא"ש עליה דהרמב"ם ויתר מזה ראיתי להרמב"ם שם בפירוש המשנה שכתב בההיא מתני' דיבמות וז"ל ואין הלכה כר"י אלא כרבי יוסי ע"ש ועיין בהכ"מ ז"ל שם ביו"ד רס"י שכ"כ שכתב ע"ד הריב"ש ז"ל שכתב דכל ל' יום אסור לישא אשה או ליארס וז"ל בפ' ואלו מגלחין דכ"ג מוכח דל' יום בין לנישואין ובין לארוסין וטעמא וכו' ע"ש ובדיבור דא"ז ואחרי המח"ר מסתם מוכח דאירוסין מותר מדהנייא ל' יום לנישואין דמשמע דאירוסין מותר וכיעויין בתוס' והרא"ש שם ביבמות ובדברי הראשונים ובמרן הב"י שם ובכ"מ וכיעויין בהלח"מ ז"ל שם ומ"ש הריב"ש שם דגם ליארס אסור אינו אלא מההיא מתני' דיבמ' דתנן דר"וא חוץ מהאלמנה וכו' ובמבואר בדברי הראשונים שכתבתי וצ"ע :

ולענין הלכה מרן שם בב"י ובש"ע פ' בהרמב"ם אמנם מור"ם ז"ל שם בהגהה פסק בהרמב"ן והרא"ש וסייעתם ז"ל וכתב השו"ג דלדידן קבלנו הוראותיו של מרן ומה גם דכך נהגו בשאלוניקי יע"א מימי עולם בפני רבני קשישאי ע"ש ועל מ"ש מרן שם דאפילו ביום וכו' מותר ליארס בדברי הרמב"ם כתב השו"ג ז"ל שם דנהגו בשאלוניקי דמי שמתה אשתו ויש לה אחות דאין קוברין את האשה עד שיקדש את אחותה שמא אחר אבילות יפתוהו אחרים בתו"מ ויארס לאשה אחרת ויתפרדו המשפחות עכ"ל

עכ"ל משמע שדוקא בבה"נ הוא דנהגו היתר לעשות כדבר הזה קודם קבורה ולא בע"א וכן נוהגים בעירנו יע"א שלא דאינו מקדש אותה שלא דעושין שידוכין בקנו"ס דוקא וכו' ואלאין ידי חובת כל השברות וכמ"ש הב"ח ז"ל שם ס"ב דהגם דמסיק הלכתא כשברת האוסרים לארס עד יום שלשים מ"מ כתב דלקשר עצמו בשידוכין בלא אירוסין ודאי מותר אפילו ביום המיתה ע"ש וכ"כ הש"ך ז"ל סק"א ע"ש :

ולענין אשה שהיא אבילה כתב הרמב"ם ז"ל שם פ"ו הלכה ה' וז"ל וכן האשה שהיתה אבילה לא תבעל עד ל' יום עכ"ל והרמב"ן ז"ל ה"ד מרן ז"ל בכ"מ שכתב ע"ד וז"ל משמע דנשאת היא מיד ולא רק דאנן אפילו באירוסין אנן חוץ מן השמנה מפני האיבול וכמה ל' יום עכ"ל ומרן שם בחיבורו הראשון כתב דהא ל"ק דאיכא למימר דכיון דסבר רבינו דמותר ליארס אפילו וכו' מ"מ ממילא לא קי"ל כרי"ו דחייש לאיבולו ע"ש ולע"ד אחרי המח"ר עדיין קשה ע"ד הרמב"ם הנז' לפי מאי דנראה מדבריו דמותר לינשא וכדהבין הרמב"ן ז"ל דמנ"ל להתיר נישואין דהרי מפשט המשנה שם מוכח דע"כ לא פליגי אלא באירוסין דוקא וכ"מ ממה שהקשה ר"ש לרבי יוסי מההיא מתני' דט"ב דקתני דאין כונסין אבל מארסין וכו' דמדלא הקשה גם לר"י דמתיר בכניסה ש"מ כמ"ש וכ"מ ממה שאמרו שם בסוגיא אח"ז אלא אימא כל הנשים ינשאו וכו' וכמ"ש רש"י ז"ל ד"ה של אומא וכר"ה אי הכי היינו ר"י וכו' ובתוס' ז"ל ד"ה אי הכי וכו' ע"ש להדיא וכ"מ ממ"ש שם בסוף הסוגיא הכי השתא בשלמא נישואין בלא סעודה איכא שמחה וכו' וכן ממה דמסיק רב דתאני אבילות חדשה מאבילות ישנה וכו' דהשתא כיון דקתני ישנה אסור בנישואין כמו שאמרו בברייתא שם בתחילת הסוגיא וכמו שכ"מ מדברי הרמב"ם בפ"ו מה' אישות וכ"כ הריב"ש והש"ע ז"ל א"ח סי' תקנ"ו ס"ב ע"ש כ"ש באבילות חדשה וא"כ זו היא שקשה לתירוץ ראשון של מרן שם וכב"י רסי' שצ"ב דאיך כתב הרמב"ם להתיר לה בנישואין תוך ל' יום כיון דלפי מ"ש לכ"ע אסור וכדתני שם במ"ק דכ"ג כל ל' יום לנישואין וכמו שכ"מ ממ"ש הרמב"ם שם פ"ה ה"ש שכתב האבל וכו' ולא תנשא אבילה אפילו וכו' וכתב מרן ז"ל דהכי תניא במ"ק דכ"ג כל ל' יום לנישואין ע"ש וכמו שכ"מ ג"כ ממ"ש הרמב"ם ז"ל שם בפ"ה הל"ט שכ' וז"ל לא תנשא אשה וכו' וחזי הוית להל"מ ז"ל שם שהק' ע"ד מרן שם הכ' בקו"ר דמיירי באשה אבילה על בעלה וכ' ליישב דברי הרמב"ם בד"א דהרמב"ם מיירי באבילה מאחר משאר קרובים והתירו לה לינשא תוך ל' יום מפני צורך הבית שאין לו בנים או וכו' ואפ"ה לא התירו לה הבעילה מפני וכו' כי היכי דהתירו לו נישואין תוך ל' · ואסרו לו לבעול וכו' וס"מ מההיא דיוסף הכהן שאמרו שם דלא בא עליה עד ל' יום וכו' ע"ש ועיין נ"כ בכתבי"ב שם סי' שצ"ב הגב"י אות ד' משם מהרע"ז ז"ל כ"כי ע"ש ולפי"ד שו י"ל כמ"ש הרמב"ם שם בפ"ה דלא תנשא אשה בימי אבלה דמשמע דאחר שבעה הותרו לה ושה"ה מותר דבמאי איירי אי איירי כנשאת לאיש שכבר קיים פו"ר ויש לו מי שישמשנו א"נ דיש לו בנים גדולים הא בכה"ג מתבאר מדברי הלח"מ הנז' דאסורה לכנוס אפילו תוך ל' ואי איירי כנשאת לאיש שלא קיים פו"ר וכיוצא אז אפילו תוך שבעה מותר לכנוס וכמתבאר מדברי הרמב"ם שם בפ"ו וכן כתב מרן שם לשיטה וליכא למימר דשאם איירי בנשואה אבל והיא איכא אבילה שהרי כתב מרן שם בהלכה ה' דהרמב"ם נפק"ל משום דינא מההוא עובדא דר"י הכהן דאמרו מעשה וכו' וא"ל בניח הקברות לכי ופרנסי את בני אחיך ואעפ"י כן לא בא עליה עד לאחר ל' יום ומפרש רבינו כפשטה דלישנא דמותר לכנוס מיד אפילו תוך שבעה ודלא כהרמב"ן ז"ל וכו' ע"ש והרי התם שניהם הוו אבלים ואפ"ה נשאה כי כיון וגם מדברי הלח"מ הם דכתב דה"מ מעוברת דיוסף וכו' ע"ש משמע כמ"ש וגם מדברי הרמב"ם שם בפ"ה נ"מ דאיירי כמ"ש אלא דראיתי למרן שם בכ"מ ע"ד הרמב"ם הנז' בפ"ה שכתב עמ"ש וכן לא ישא האבל אשה ולא תנשא אשה וכו' וז"ל שם דכ"ג א"ר כל ל' יום לנישואין וכו' ע"ש דמשמע דהכין כוונת הרמב"ם דר"ל עד אחר ל' יום והשתא י"ל דברי הלח"מ הנז' די"ל דהתם בפ"ה איירי כרוצה לתנשא למי שכבר קיים פו"ר ואינך מפנו' דבכה"ג אסורה היא והיא לתנשא תוך ל' יום אלא דאעיקרא דדברי מרן הנז' ק"ו ממ"ש הרמב"ם שהאבל וכו' וגם מתבאר מתחילת הפרק עד הלכה ה' הנז' דאיירי על שבעה ימי אבלות כיע"ש באופן דעדיין צ"ע :

וראיתי להב"ח ז"ל שם סי' שצ"ב ס"ד שגם הוא דחה דברי מרן הנז' כמ"ש הלח"מ וכתב לפרש דהרמב"ם איירי בנשאת בימי אבלה וקאי עמ"ש בתחילת דבריו בנישואין כיצד לנישואין וכו' עד מ"ש ואסור לבא עליה עד ל' יום שמא דהתירו באיש שנשא אשה בימי אבלו שלא לבא וכו' ועפ"י שעשה כדין ומ"ש היכא דנשאה שלא כדין כגון שקיים פו"ר וכו' דאסור לבא וכו' וע"ז קאמר הרמב"ם וכן האשה וכו' עו"כ הרמב"ן ע"ד הרמב"ם שכתב וכן האשה וז"ל משמע וכו' עכ"ל ולמאי דפרישי' ניחא דהרמב"ם ל"ק דנשאת היא מיד אלא דאם עברה וכו' וכך צ"ל להרמב"ם גופיה וכו' ע"ש וגם ע"ד אלה קשה מ"ש הרמב"ם דפ"ה דבמאי איירי וכמ"ש ע"ד הלח"מ וכמובן ובעיון בשכ"ח שם ס"ו בד"ה תניא אעפ"י וכו' ע"ש · גם מ"ש דהרמב"ם איירי בעברה ונשאת וכמו שכן צ"ל לדעת הרמב"ן גופיה הך ברייתא דתניא אעפ"י כן וכו' כמ"ש בסמוך ע"ש והיינו מ"ש שם אח"ז ד"ה תניא אין לו בנים וכו' ע"ש הנה בדברי הרמב"ם הוא דוחק לאוקומי הכי כמובן ומה שהבין מדברי הרמב"ן נ"מ דלפי"ד הרמב"ן מאי דקתני בברייתא לבא וכו' ר"ל לשם נישואין דממנו תמשך הביאה וכמ"ש לעיל שכ"מ מדברי הרמב"ן והרא"ה שהביא הש"מ ז"ל בסוגיין ע"ש וכ"כ בתוס' הרא"ש דף ח"י ע"א ע"ש וכמ"ש הכ"י במ"ק שם בשם ז"מ ז"ל וביאורין בהלח"מ ז"ל שם ע"ש ובספו"ר ז"ל יו"ד סי' שצ"ב סק"ז ע"ש · ולעיקר קושית הרמב"ן הנז' עיין מה שתירץ הרב שע"א סי' ל"א שהיא דבריו במק"מ אשכתוב ז"ל ע"ש · אלא דלפו"ז

דאיירי

דאיירי הרמב"ם במת אמו של חתן וכו' דיכול ליישא אחר שבעה ולא תבעל עד ל' יום נראה דעד ל' צריכין שימור וכיעוין בב"ח שם סימן שמ"ב ס"ה לדעת הרמב"ן ז"ל ע"ש וא"כ הו"ל להרמב"ם שם בסו"פ י"א לומר דין זה גבי מ"ש אבל אם אביה של כלה וכו' דכתב דנוהגין שבעה וכו' ואח"כ תכנס לחופה ויבגנו וכו' ע"ש וכמ"ש שם קודם לזה גבי מת אביו של חתן וממה שלא כ"כ משמע דג"כ בועל אותה ודוק:

והנה ע"ד ר"ת שהביאו התוס' כאן ושם ביבמו' דהתיר ליישא תוך ל' יום ולבעול אחר שבעה לכאורה קשה ממ"ש שם התוס' והרא"ש בשם ר"ת במעשה באשה מאורסת שמת אחיה לאחר הזמנת קרואים סמוך לחופה והתיר לכונסה תוך ל' משום פו"ר דבעל וכו' ע"ש מדקאמר משום פו"ר דבעל משמע דאיירי באין לו בנים וא"כ הו"ל לכונסה ולבעול אותה תוך ל' דליכא למימר דלכונסה נ"ד אבל ה"ה לבעול אותה דהא מ"מ אח"כ וז"ל ושמא אפילו אם לא היתה מאורסת היה מתיר מאחר שחפץ בה יותר מאחרת כדאשכחן בריו"ו שכהן דמשום פרנסה בניו אישתראי אעפ"י שהיתה אבילה מאחותה ומיהו התם לא אפ' באחרת וכו' ע"ש ומדקא מדמו לה להאי דריו"ו משמע דלא היתירה בבעילה דומיא דהתם דאמרינן שם במ"ק דכ"ג דלא בא עליה עד אחר ל' יום כמ"ש התוס' שם לעיל מזה אלא דאי אפ' לומר שהרי כתב הריב"ה ז"ל ביו"ד סס"י שמ"ב שהביא מעשה זה דר"ת וז"ל מעשה באחד ששידך ומת אחי המאורסת קרוב לחופה אחר שהזמין הקרואים והתיר ר"ת שתכנס לחופה תוך ל' יום משום פו"ר כיון ששידך זאת ואם לא ישאנה וכו' וכן הורה א"א הרא"ש הלכה למעשה לאחר ששידך והכין וכו' ומתה אחות המאורסת והוא לא קיים פו"ד והתיר לו לכנוס ולבעול אחר שבעה שהיה סומך על ר"ת כיון שהי"ל הפסד בדבר אם לא יכנוס וכו' ע"ש ומדמשוה לר"ת עם הרא"ש משמע דהבין בדעת ר"ת דמתיר לבעול ג"כ תוך ל' יום וגם למ"ש הב"ח ז"ל שם ע"ש אינו אלא לומר דה"ט דהוליך להביא כל דברי הרא"ש ולא כתב בקיצור וכ"פ א"א הרא"ש כדי לגלויי דגם ר"ת סובר דגם לבעול ולא תיסק אדעתיך לומר דס"ל כהרמב"ם כמ"ש שם אבל לפי האמת הוא דסובר הריב"ה כדעת ר"ת בדעת הרא"ש גם לענין בעילה ולזה הביא כל דברי הרא"ש וכמו דכ"מ מדברי הב"ח שם וכמ"ש הריב"ה וכן הורה וכו' ובמוכן באופן דכ"ל ממ"ש דבלא קיים פו"ר הבעל מותר לכונסה ולבועלה תוך ל' יום לר"ת כי ע"כ צ"ל דמה שכתבו התוס' שם ביבמות מעשה באשה שהיתה מאורסת והתיר ר"ת לכונסה ל"ד דהוא הדין לבועלה ומטעמא דבכר היתה מאורסת לו וגם לא ישאנה וכו' כמ"ש הריב"ה שם בשמו אלא דמ"ש אח"ז ושמא אפילו לא היתה מאורסת וכו' והביאו ראיה מההיא דריו"ו הכהן איירי לכניסה דוקא דומיא דהתם גבי ריו"ו אבל למאי דכיהא דאקיקי דר"ת איירי דוקא במאורסת משום דל"ד להתם א"כ דאיירי ר"ת אפילו לענין בעילה אלא דמ"מ זו היא קשה לפי מ"ה שם אח"ז דר"ת מתיר לישא ולבעול למי שאין לו בנים משום פו"ר וכו' נראה דמתיר אפי' באינה מאורסת וכ"מ ממה שהוק"ל להתוס' ע"ד מהאי דשמחות ובמוכן והשתא זו היא קשה ממ"ש לעיל בשם התוס' גופייהו משם ר"ת וכן הריב"ה שם דכתבו בהדיא דאפילו בלא קיים פו"ר לא היתיר לכונסה ולבעול אותה כי אם דוקא במאורסת ודוחק לומר דהגם דלפו"ד סובר ר"ת כמ"ש הריב"ה להדיא וכן התו' שם מ"מ לעשות מעשה לכונסה ולבעול אותה חשש בדבר כיון דמלא חולקים בדבר וכמו שכ"כ דעת ר"י ז"ל שם ומה גם דמפשט דברי המס' שמחות אין נר' כן דמה דישבו שם התוס' אליבא הוי דוחק גדול וכמו שכתבתי לעיל ע"ד התוס' דסוגיין אלא דמ"מ בל כי הא מילתא הו"ל להתוס' ולהראשונים ז"ל לבארו:

כי ע"כ עלה ע"ד לומר כדעת ר"ת ז"ל דהגם דקובר דמי שאין לו בנים מותר לכנוס ולבעול תוך ל' יום משום פו"ר אינו אלא באבילות דידיה דאז כיון שהוא חייב בפו"ר אתי מצות דפו"ר דרמי עליה ודחי ליה לאבילות דידיה משא"כ באבי' דידה שהיא אינה חייבת בפו"ר בהא"ב כ' שדוקא כשכב' היא מאורסת לו דאם לא ישאנה לא יהנו וכו' אז מותר לכונסה ולבועלה בתוך ל' דאבילות דידה כיון דעל ידי האשה הזאת המאורסת לו הוא מקיים מצות הבעל הוא מצות פו"ר דהוא מצוה רבה משא"כ באינה מאורסת לו דמצא אחרת כיון דהוא אבילות דידה דאינה מצווה בפו"ר אז לא מתירינן ליה לכונסה ולבעול אותה תוך ל' והשתא גם סוגיין דקאמר אבל איפכא לא דאיינו היכא דאיכא פסידא ומת אמו של חתן ואביה של כלה אינו אלא לומר דאז בתחילה עושה שבעה ימ"א ואח"כ שבעת ימי המשתה אבל לענין עשיית המשתה דעושה אותה תכף אחר שבעה ימ"א בתוך ל' יום לא הוי טעמא משום פסידא אלא גם אי ליכא פסידא מותר ל"מ במת אמו של חתן דהיינו אבילות דידיה דמותר לפי מ"ש התוס' והרא"ש שם וכאן והמפרשים ז"ל דסבריתא איירי בבחור ממ"ש דליכא דטרח ליה וכמש"ל דש"מ דאיירי בבחור שעדיין לא קיים פו"ר דמותר כמ"ש כיון דהמצוה דפו"ר עליה הוא דקאי אלא אפילו במת אביה של כלה דהוי אבילות דידה והיא אינה מחוייבת בפו"ר אפ"ה מכיון דבבר היא מאורסת לו כמו שכ"מ מדקתני הרי שהיה טבחו וכו' כמוכן אז היא מותרת להכנס לו וכמ"ש ומ"ש ר"ת במי שהכין צרכי חופתו וכו' ל"ד דבעי קרוויהו דהא לא והיב טעמא אלא משום שהיתה מאורסת לו דוקא אלא דמעשה שהיה כך היה:

איכו השתא אתא לשכין דברי הרא"ש ז"ל שבפסקיו שם ביבמות שם בפ' החולץ דמ"נ כ' דמי שאין לו בנים אחר שבעה מותר לכנוס ולבעול וכו' ושם בסו"ד שהביא מעשה דר"ת בנו' ואילו בתשו' בלל כ"ז סי' ד' הביא דבריו הריב"ה ז"ל ביו"ד שם סס"י שמ"ב שכתב במעשה בחתן שהכין וכו' ומתה אחות המאורסת והוא לא קיים פו"ר והתיר לו מפני שהי"ל הפסד מרובה וסמך ע"ד ר"ת כיון שהי"ל הפסד בדבר וכו' ע"ש הרי דאם לא היה הפסד בדבר לא היה סומך להתיר וליכא למימר

למימר דס"ט דהתם משום דהוי אבילות דידה ע"ש בכונת ר"ת ומחמיר בדבר יותר מר"ת דאילו לר"ת סגי ליה בטעמא דלא קיים הבעל פו"ר ולהרא"ש בעי ג"כ שיהיה הפסד בדבר א"כ די"ל דלא פליגי דר"ת שגם דבכ"ר היה הפסד בדבר וכמ"ש שהבין לצרכי וכו' מ"מ ניחא ליה למינקט טעמא דפו"ר דבעל דחמיר והרא"ש ניחא ליה למינקט טעמא דהפסד ומ"מ לא פלגן בסברייהו דתרי טעמי צריכי להתיר ובכן א"ש דברי הרא"ש וגם ה"ש מ"ש הריב"ש שם אחר דברי ר"ת וכן פסק א"א הרא"ש ע"ש דזה אינו שהרי כתב הרא"ש בפסקיו בסוגיין וז"ל וה"מ היכא דאפשר לזבוני וכו' משמע דאין חילוק בין היכא דאיכא פסידא בין וכו' וכ"מ בשם בס"ג וכו' ולא מסתבר כלל דמה תועלת וכו' ולא בהתירו חופה וביאה וכו' אלא באביו של חתן ואמה של כלה וגם איכא פסידא וכו' אבל בשמקדים האבילות למשתה גם יאחר החופה עד שיכלו ל' יום ע"ש הרי שכתב דבשמקדים האבילות יאחר החופה וכו' ואיירי גם בלא קיים פו"ר דבהאי איירינן הברייתא מדאמרינן דליכא דטרחו להו וכמ"ש התוס' בסוגיין ושם ביבמות ובהרא"ש שם וגם משמע דאיירי אפי' במת אם החתן ואביו של כלה ואיכא פסידא בדבר והו"ל דבריו ספק מ"ש הרא"ש בתשו' הנו' שהביאה הריב"ש שם שו"ר דיש ליישב דברי הרא"ש שבסוגיין הנו' ולומר דהרא"ש לא איירי בלא קיים פו"ר וכמ"ש אלא איירי אהתם נישואין דעלמא ובשכבר קיים פו"ר וכמו שכ"מ מדברי הרא"ש קודם לשון זה שכתב וז"ל ודוקא אביו וכו' ודין מתה אשתו ויש לו ב"ק או אם אין לו בנים מתי יכול לישא אשה כתבתי בפ' החולץ וגם כתבתי וכו' ע"ש הנה מדבריו הנו' שם רמז מ"ש שם דאפילו מתה אשתו דחמיר אם אין לו בנים מותר לישא אשה תוך ל' אבל תוך שבעה לא והביא ראיה ממ"ש בסוגיין אבל איפכא לא ע"ש וס"ט משום דס"ל דמ"ש בסוגיין אבל איפכא לא איירי ג"כ לענין הנישואין דהוו אחר ל' יום הלא מעתה יש ליישב דברי הרא"ש בסוגיין שכתבנו דאיירי בי"ל בנים גדולים דכבר קיים פו"ר הגם שכאן דבריו סתומים וב"מ להדיא ממ"ש הרא"ש גופיה בפסקיו בפ' אלו מגלחין סי' פ"ג שכתב שם בכל דבריו שכתב בסוגיין וסיים וכתב וז"ל אבל היכא שצריך להקרי' וכו' יאחר גם החופה עד וכו' אם יש לו בנים גדולים ע"ש הרי דשם ביאר דבריו דאיירי בשכבר קיים פו"ר וכמ"ש ומ"מ צריכין אנחנו לומר דמ"ש אם י"ל בנים גדולים דמשמע דבאין לו בנים מותר ומשמע דאיירי ג"כ בשהיא אבילה דעלה קאי אינו אלא לחלוקה דאית ליה פסידא ומת אמו של חתן ואביה של כלה ולא לאידך חלוקה דמת אביו ש"ח ואמו של כלה ואין בהם פסידא דאז אפילו אין לו בנים כיון דאין בדבר פסידא אין מותר לו לישא אשה אבילה תוך ל' והרא"ש דנקט שם אם יש לו בנים גדולים ר"ל דבאין לו בנים כלל או יש חילוק בדבר בין איכא פסידא בדבר ובין דליכא וא"כ אפי' יש לו בנים והם קטנים מותר לישא אשה אבילה תוך ל' ולא יבא עליה עד אחר שלשים יום וכמ"ש הרא"ש ביבמות ועיין בתשו' בסו' ובשנסו דוכתי וכ"מ

מדברי הריב"ש שם בסי' שמ"ב דהביא לדברי הרא"ש דסוגיין הנו' וסיים וז"ל ולא נהירא לא"א הרא"ש ז"ל אלא וכו' ודוחה חופתו עד שיעברו כל ל' יום אם לא שיש לו בנים קטנים או לא קיים פו"ר כאשר יתבאר וכו' ע"ש הרי דהבין בדברי הרא"ש דסוגיין וכמ"ש וכאשר כתב במ"ק וגם דמ"ש הרא"ש שם במ"ק אם י"ל בנים גדולים בא לאפוקי גם למי שלא קיים פו"ר וכמ"ש ומ"ש הריב"ש כאשר יתבאר כוונתו למ"ש שם בסי' של"ב · וגם פירוש דברי הריב"ש בסי' שמ"ב צריך לפרש דקאי אחלוקה האחת דוקא ע"ש בכונת דברי הרא"ש :

והזי הויא להט"ז ז"ל שם סי' שנ"ב סק"א שהביא שם השני מעשיות שהביא הריב"ש וכמ"ש לעיל וכתב ע"ד וז"ל היתר זה הוא חידוש דאעפ"י שהיא אבילה ואינה חייבת בפו"ר מ"מ היתיר לה בשביל שהוא יקיים וכו' וזה לא מצינו בגמ' להיתר בהדיא אלא דמעשה שהיה כך היה סמוך לחופה והרא"ש לא סמך על ר"ת להתיר בזה אלא משום הפסד הסעודה שצריך ומשו"ה בתשובה דר"ת לא זכר כלום מהכנת צרכי החופה כמ"ש הרא"ש ובזה מתורץ מה שהקשה מו"ח ז"ל למה וכו' ע"ש הנה מה שעשה פלוגתא בין ר"ת והרא"ש ל"מ כל כך כמ"ש לעיל וגם מ"ש דלא הזכיר ר"ת מהכנת צרכי וכו' ע"ש יש לדחות דלזה כיון ר"ת במ"ש קרוב לחופה אחר דזמין הקרואים ע"ש דר"ל דהוה לו הפסד סעודה בדבר כמובן וכיעויין בכב"ת ובפו"ר ומ"מ נ"ל דהרב ז"ל בכנס בשתי חילוקא בין אבילות דידה לאבילות דידיה אפי' דהוא לא קיים פו"ר וכמ"ש אלא דקיצר בדבר ואני נע"ר הרחבתי הדבר יותר בדבר שאמור ·

תו חזי הויא למורינו הרב הגדול מהרי"ח ז"ל בס' חק"ל יו"ד ח"ב בשיורי או"ח סי' טו"ב דנשאל בחתן שקבע זמן לנישואיו ומת לו אחיו הקטן בארבע לאייר וכו' אי שרי ליכנס לחופה בערב שבועות והביא ע"ז דברי הרא"ש הנו' דהביא הריב"ש שם דמוכח דבעי ב' טעמים דלא קיים פו"ר ואית ליה פסידא וא"כ בכ"ר דליכא פסידא אין מקום להתיר למ"ש בטו"ד וסה"ע שם לדעת הרא"ש ושוב כתב וז"ל אמת שקשה לזה שהרי הרא"ש ביבמות פ' החולץ שעלה להתיר לכנוס ולבעול תוך ל' אם לא קיים פו"ר וכ"כ בפרק א"מ ואילו בתשובה כלל כ"ו סי' ה' כתב וצריך שיהיה ג"כ הפסד שהכין צרכי החופה ויש מקום ליישב דבי שהתירו תוך ל' היינו באבילות דידיה אבל באבילות דידה שהיא אינה מצווית בפו"ר אלא שבאנו להתיר איסור האשה משום פו"ר דידיה לא התיר כי אם בצירוף טעם ההפסד ובהכי א"ש דברי ר"ת שהוא המתיר תוך ל' בלא קיים פו"ר כמ"ש התוספות והרא"ש ואיך בכאן הצריך ג"כ הפסד וא"ש ג"כ שהטו"ר בסי' שצ"ב הצריך ג"כ טעם הפסד ואילו שם בסי' שמ"ב ובאה"ע סי"ד התיר בטעם פו"ר לחוד אך לפי מ"ש א"ש שמתשובת הרא"ש כלל כ"ו אין ראיה כן שהקשה ע"ד ר"ת ממ"ש בס' שמחות דבאין לו בנים הרי אחר ל' כיון שסי"ל ההפסד סמך על ר"ת ע"ש הרי שגם באבילות דידיה אינו מתיר למעשה תוך ל' וגם השו"ע בסי' שצ"ב ס"ב שהתיר

שהתיר תוך ל' אם לא קיים פו"ר לא התיר אלא לכונסה אבל לא יבא עליה אלא לאחר שלשים יום ע"ש באופן שאיני רואה טעם מספיק להתיר לישא אשה תוך ל' יום וכו' ע"ש הנה מ"ש בתו"ד דר"ת הצריך טעם הפסד נראה דהבין כמ"ש דלא כמ"ש הט"ז וא"כ הו"ל להביאו ולדחות דבריו גם מ"ש דגם הש"ע בסי' שנ"ב שהתיר תוך ל' יום אי לא קיים פו"ר לא התיר אלא לכונסה אבל וכו' ע"ש אחרי המחי"ר לא זכיתי להבין דבריו שהרי שם סוף ס"א גבי מתה אשתו דהוא חמור האבילות דידיה דבעי שה"ג כמ"ש שם אפ"ה היתיר וכתב וז"ל ואם לא קיים פו"ר או שאין לו מי ישמשנו וכו' מותר לקדש מיד ולכנוס אחר שבעה ולא יבא עליה עד אחר ל' יום אלא א"כ לא קיים פו"ר שאז מותר לבא עליה אחר שבעה ע"ש וכ"כ בב"י שם דכיון דהרי"ף וכו' הכי נקטינן ע"ש הרי דהתיר הש"ע בלא קיים פו"ר לכנוס ולבעול מיד אחר שבעה וצ"ע גם כמה שעלה ע"ד לחלק בין אבילות דידיה לאבילות דידה כמ"ש לעיל ודחה אותו מדברי תשו' הרא"ש דמי' כ"ז נלע"ד ליישבה גם עפ"י חילוק הנז' וז"ל תשובת הרא"ש הנז' הלכה למעשה היתיר אדוני אבי לאחד שעירך נערה אחת והכין צורכי חופה כענין שהו"ל הפסד אם לא היה כונס ומתה לו אמה בערב והוא לא קיים פו"ר כר"ת שעשה מעשה שהתיר לישא ולבעול אחר שבעה משום פו"ר אעפ"י שקשה להבין מההיא דמס' שמחות כמה ד"א כשיש לו בנים וכו' כדאיתא בפ"ק דכתובות כיון שהו"ל הפסד סמך על ר"ת אבל בלא הפסד אמר שלא היה מתיר וכו' ע"ש ונראה לע"ד לפרש דבריו עפ"י חילוק הנז' והיינו דעל פיר"ת הקשו התוס' שם ביבמות מההיא ברייתא דמס' שמחות ויישבוה ע"כ הדחק גם הרא"ש שם בפסקיו כתב בדבריהם ע"ש וגם שבתוס' דקונין כתבו ע"ד ר"ת דההיא דמס' שמחות אינה מתיישבת לפי דבריו ע"כ לומר דר"ל דאינה מתיישבת שפיר כשופי אבל מ"מ מתיישבת עפ"י הדחק כמ"ש התוס' והרא"ש שם ביבמות מעתה יש לפרש כונת דברי הרא"ש בך הלכה למעשה היתיר אדוני אבי וכו' והוא לא קיים פו"ר כר"ת דעשה מעשה לישא ולבעול אחר שבעה כלומר כבתור אחר דהיה לו אבילות דידיה והיתיר לו לישא ולבעול אחר שבעה והיינו עיקר דינו דר"ת דהיתיר באבילות דידיה דיכול לישא אשה שאינה אבילה ואהא קאמר דהגם דקשה ע"ד מההיא דמס' שמחות וכו' כלומר ויש ליישבה בדוחק מ"מ אינה באבילות דידיה דהוא מקיים מצות דפו"ר אבל בנ"ד דהרא"ש דאיירי באבילות דידה לא סמך על סברת ר"ת דמתיר טיבא לכנוס ולבעול תוך ל' משום פו"ר אלא משום דבנ"ד היה ג"כ הפסד בדבר ומה שהקשתי עצמי לפרש דברי הרא"ש כן הגם שהוא דוחק גדול אינו אלא לפי"ר מוס"ג ז"ל שם דהבין בכונת דברי ר"ת כעשות מעשה גבי משודכת שהיה דלא התירם אלא משום שהיה הפסד בדבר המנם כשנפרש דהיתירה גם בלא הפסד ומ"ש ר"ה ז"ל אחר שהזמין הקרואים ר"ל דכל כך היה סמוך לחופה שכבר זמן הקרואים וכמו שכן משמע מדברי הט"ז שהבין כן כמ"ש לעיל או א"ש דברי הרא"ש הנז' יותר מרווחים דר"ל

כז

דסמך בנ"ד הגם דהיה אבילות דידה ע"ד ר"ת שעשה מעשה דייקא דהיינו שהוא מעשה דהביאו התוס' משמו דהיתיר לו לישא ולבעול תוך ל' משום פו"ר דידיה ואהא כתב דהגם דאעיקרא קשה על דבריו מההיא דמס' שמחות דקתני כמה וכו' ויש ליישבה בדוחק מ"מ אינו אלא באבילות דידיה דהוא חייב בפו"ר דבהכי איירי הברייתא דהתם ולא באבילות דידה בנדון ר"ת ונדונו של הרא"ש דהיא אינה מפקדא אפו"ר וליהוי אסורה לכנסה לו מ"מ סמך הרא"ש ע"ד ר"ת בנדון דיליה דוקא משום שהו"ל הפסד בדבר ואולי אח"ז לא יוכל לכנוס עבור יציאת צורכי החופה ויתבטל מפו"ר זמן רב עד שתשיג ידו אמנם אי לא היה ט"ז לא היה מתיר וז"ש הריב"ש שם בשמו דלא היה סומך אדברי ר"ת והיינו כמ"ש באופן דלפי מ"ש שפיר יש לקיים הא חי' דאבילות דידיה לאבילות דידה וכמ"ש לעיל ויש להביא ראיה למ"ש שהרי בההיא תשו' דהרא"ש הביא אח"כ דברי הראב"ד דהיתיר כר"ת ושכ"מ מדברי הרי"ף ושוב הביא דברי הרמב"ם דכתב בין על כ"ק ובין וכו' דירא' דאינו מחלק וכו' וכ' ע"ד דאימא הוא דסברא לחלק כמ"ש ר"ת והראב"ד ז"ל ע"ש וא"כ ע"כ לדחוק ולפרש מ"ש שם בתחילת דבריו כמ"ש :

והנה הריב"ש שם בסוף סי' שמ"ב אחר דהביא דברי הרא"ש דקונין בשם בה"ג ז"ל כ' וז"ל ולא סבירא ליה לא"א הרא"ש ז"ל אלא וכו' דדוחה חופתו עד שיעברו וכו' והרמב"ן כתב שאין מאחרין וכו' ע"ש משמע מדבריו דס"ל כהרמב"ן אפילו דאיירי התם באבילות דידה ג"כ וגם כשכבר קיים פו"ר ולית ליה פשרא ואולי י"ל דהש"כ דהריב"ש ס"ל כהרא"ש ומה שהביא באחרונה דברי הרמב"ן אינו אלא דגמר אומר כל מ"ש הרא"ש בסוגיין ושוב הביא דברי הרמב"ן באחרונה להודיע די"ח בדבר כדרכו בכ"מ וכן נ"ל בעד מוס"ג מוהרי"ח ז"ל שם דו"נ ע"א שחילק כחילוק הנזכר שחילקתי וכתב שם וז"ל וא"ש ג"כ שהטו"ר שצריך בסי' שנ"ב טעם הפסד ואילו שם בסי' שמ"ב וכו' היתיר בטעם פו"ר לחוד אך לפי מ"ש א"ש ע"ש ומדלא נרגש ממ"ש הריב"ש שם בסו"ר והרמב"ן כתב וכו' נראה שהבין כמ"ש וכמו שכ"מ מדבריו שם כנ"ל :

וחזי הוית להב"ד ז"ל ביו"ד סי' קמ"ח שנשאל שם על חתן שהכין וכו' והביא שם משם רבני דורו ז"ל שפורו שמותר לו תוך ל' עפ"י מ"ש הריב"ש בסוף סי' שמ"ב שם בשם הרמב"ן ושכ"כ דעת הריב"ש שם וכו' וכן הש"ע כהרמב"ן דש"מ מדבריו דאפילו בחדא מינייהו מותר וכו' ומהרי"ר שם כתב דק"ל על הטעם הנז' דא"כ קשו דברי הריב"ש מ"ש שם למ"ש בסי' שנ"ב בשם ר"ת והרא"ש ז"ל וע"כ כתב דנ"ל דמ"ש בסי' שנ"ב איירי דליכא טירחא דלא מתה אלא אחות המשודכת וכו' וליכא אלא פסידה כ"ע יודו דאין אבילות וכו' אך מחמת שניהם אבל וכו' ובסי' שמ"ב שאמר הרמב"ן שאף אם קיים פו"ר דוחה האבילות הנז' מיירי בדאיכא טירחא דמתה אם הכלה ושהכי דייק לישנא דהרמב"ן דכתב כיון דטרחת ליה וכו' ע"ש :

ולע"ד

ולע"ד אחרי שמח"ר לדבריו ק"ט שהוי מדברי מרן שם אין נראה כן שכתב שם בסי' שמ"ב עמ"ש שם הריב"ש והרמב"ם כתב שאין וכו' וז"ל והרמב"ם כתב וכו' ז"ל כפי"א אבל אם מת אביה של כלה וכו' נוהג שבעה וכו' ואח"כ תכנס לחופה ייכנסו וכו' ומשמע לרבינו שתכף שעברו וכו' קאמר הרמב"ם שתכנס לחופה וכ"ט לדבר משום דצריך ליה וכ"כ הרמב"ם בה"ה וז"ל ש"מ דכל וכו' וכל שכן דאפשר ול"ל פסידא וכו' כיון דצריך ליה וקאי עליה מילתא עכ"ל ואפשר דמש"ר כאן הם דברי הרמב"ן ע"ש הנה מבואר מתחילת דברי מרן הנז' דאי גרסינן הרמב"ן הוא מאותו לשון שהביא מרן שם כאם מת אביה של כלה וכו' כלומר ואמה קיימת דליכא טירחא דאפי"ה ס"ל להרמב"ם ולהריב"ה שם דמותר לישא תוך שלשים ואפילו נימא דהרמב"ם איירי דאיכא פסידא וליכא טירחא מ"מ לפי"ד הב"ר ז"ל כגון דא כתב דלכ"ע אינו מותר לישא תוך שלשים הנה דהכין מרן בדברי הרמב"ם והריב"ש דשם דגם דאיכא פסידא וליכא טירחא מותר לישא תוך שלשים ולא איכפת ליה מ"ש הריב"ש שם כיון דצריך ליה מילתא ע"ש די"ל דחד מינייהו נקט וא"כ לדיוקא נקט כן כמובן וזהו דכתב דצריכא ליה וכו' ולא כתב דצריכא לה מילתא וקאי עלה וא"כ י"ל דס"ל דבכל גוונא איכא טירחא מבחוץ למכור וכן לקנות ולא יבלר ג"כ שקלא דביים דקין המוכנים יאכלו אותם וכ"כ לענין המנגנים וביוצא כמובן וגם שאח"כ הביא דברי הרמב"ן שכ"כ ואפשר שגרסינן בדברי הרמב"ן ע"ש אינו אלא משום דהרמב"ן סיים בדבריו ושמר כיון דצריך ליה וכו' משא"כ הם נתמר דנרקי' הרמב"ם ל"ל דקיום הדיבור הנז' שכתב הריב"ש כיון דצריך וכו' אינו מדברי הרמב"ם אלא מדברי הריב"ה שנ"ט לדברי הרמב"ם והוא דוחק כמובן אבל מ"מ לא כתב דא"כ בין הביא נירקא להחרת וכ"מ להדיא בדברי מרן בכ"מ שם כפי"א ה"ח ע"ד הרמב"ם הנז' וז"ל משמע מדבריו שמיד אחר וכו' תכנס לחופה וכ"כ הרמב"ן שאין מאחרין וכו' ע"ש · אז קשה ע"ד הב"ר הנז' שנראה דהכין דמ"ש הריב"ש שם והיכא שאין לו פסידא וכו' ע"ש שהם דברי הרמב"ן ואי אפ"ל כן שהרי הפסיק בדברי הרא"ש בנחיים ויתר מזה קשה ע"ד דלפי מאי דדייק ממ"ש כיון דצריך ליה טפי הו"ל להביא דברי הרמב"ן גופיה בס' תו"ה דלא נקט לה אלא בטרח וליה ליה פסידא וכו' וכמ"ש כת"ה הביא דבריו מרן בב"י שם אלא דכ"כ לעיל דגם מהא ל"מ וע"ע בריו"ו ז"ל בנתיב כ"ב דר"ח ריש ע"א ע"ש באופן שלע"ד דבריו צ"י בנ"ל ממ"ש מדברי הב"ר הנז' דהיכא דאיכא פסידא וטירחא כגון דמת אביו של חתן או בועל ב"ת ופירס ונוהג שבעה ימי המשתה ואח"ך שבעה וכו' כמו דקתני בברייתא בהדייא אבל כמת אמו של חתן ואיכא פסידא ולא טורחא דהרי אביו קיים א"כ היכא דליכא פסידא כגון דמולא למכור הנה דמת אביו של חתן בתחילה נוהג ז' ימי אבילות ואח"כ בחופה וכן אם מתה אמה של כלה בזה"ז דליכא תמרוקי נשים שנפסדים אז הוי דינו כמ"ש דבתחילה נוהג באבילות ואח"כ בחופה · ולענין

הנישואין כאיזה זמן והיו אם תוך ל' יום או אח"כ אם איכא פסידא ולא טירחא או טירחא ולא פסידא כגון שאביו קיים ומת אמו של חתן או אפילו אמה של כלה בזה"ז דליכא תמרוקי וליכא טירחא אז אינו יכול לישא אלא אחר שלשים יום אמנם אם מת אביו של חתן דאיכא טירחא אז אפילו ליכא פסידא מותר לו לישא תוך ל' יום והיינו בקיים פו"ר ואין לו ב"ק ויש לו מי שישמשנו כ"מ מדברי מהר"יל ז"ל הנז' הנה שבסוף התשובה לא באו חילוקי דינים הנז' כהדיא ועיין בס' ד"מ ז"ל חיו"ר סי' ע"ח שהם כאן דברי הרבנים המתירים ודברי מהרו"ר שחלק ע"ד לאסור ולכאורה דבריהם נ"כ ממ"ש שם למ"ש הב"ר שם בין לדברי הרבנים המתירים ובין לדברי מהרו"ר מחמם להכא ובשביל שאריכות אמרתי והיה העלמ"ה ומ"מ דבריהם ליישבם אהדדי צריכין ביאור ויישוב :

ועל מש"ל בשם מהרו"ר דהביא דינא דקתני בברייתא באמה של כלה ל"ש בזה"ז ונסתייע מדברי הר"ן ע"ש וכ"כ השו"ג ז"ל שם סי' שמ"ב ס"ק ע"ש ל"מ כן מדברי רבינו אחרונים ז"ל בתשו' וביעויין בהט"ז שם רס"י שמ"ב סק"א ובהרב ש"כ שם בס' נקודות הכסף ובתשו' מהריט"ץ ריש סי' ע"ח ובשאר ספרי הב"ר ז"ל הם המדברים בענין זה ע"ע ועיין עוד בתשו' הר"מ שם ולכאורה זו היא שקשה שפרי הב"ר נסתייע מדברי הר"ן בסו' ע"ש ועלה ע"ד לומר דקמבו עלמא עמ"ש הרמב"ם שם ה"ח וז"ל כמה דברים אמורים וכו' שאם יפסידו סעודה זו אין להם מי שיטרח להם וכו' ע"ש דמשמע מדבריו דגם אמה של כלה ה"ט משום הכנת הסעודה וכמ"ש מרן ז"ל שם בכ"מ וע"ש בהשו"ג שם וכיון שלא יבלר ברוב המקומות שגם הכלה עושה סעודה גדולה בליל שלמחר בוא הש"כ לקרובים וביוצא א"כ מ"ל פסידא גם לכלה באופן דחד הוו מחד טעמא כיעו"ש בהשו"ג ובשהוא בתוך שלשים ובכר קיים פו"ר אם יש לו בנים קטנים או אין לו מי שישמשנו מותר לישא תוך ל' ולא יבעול עד אחר ל' כמ"ש בש"ע שם רס"י שמ"ב וע"ע בהש"ך שם · ואי ליכא חד מבני דאמרן אפילו לכנוס אסור לכ"ע כיעו"ש והא דאמרי' בנים קטנים ל"ד שנים אלא ב"ש אחד וכמ"ש מהר"י מברונא ז"ל סי' ר"ל ע"ש ועיין בכנת מור"ם ז"ל שם סי' שנ"ב חילוקי דינים בדין אין לו מי שישמשנו ובתשו' הנז' שם ובסי' ל"ש ורכ"ט ע"ש ואם לא קיים פו"ר ואיכא פסידא מותר לו לישא ולבעול תוך ל' כיעויין שם בש"ע וע"ש בהב"ר ובפר"ח שם ובמש"ג שם · ועיין בהרב זכור לאברהם ז"ל ביו"ד בס' אבילות ערך נישואין דקע"ש ע"ב במה שכתב שם וז"ל וכל זה באבילות דירים וכו' ע"ש דלע"ד י"ל ע"ד וגם במה שהק"ל ע"ד הרב בארות המים ז"ל במ"ש ביו"ד קוץ סי' ב"נ ע"ש ל"ק לע"ד די"ל דלפי מ"ש בשו"ר להתיר בב"ר עפ"י מ"ש הריב"ש שם בשם הרא"ש בסוף סימן שנ"ב ע"ש א"כ דבב"ר במי מותר אחר שבעה ומט"ו שהם דברים שם ולא ביאר כמ"ש בתחילת דבריו לענין דחילה ע"ש · וכל זה שכתבנו איירי בשכבר היה אבל מקדמת דנא ורוצה לכנוס אמנם אם כנס בשופי והוא אירע לו ב"מ עיין במש"ל :

והנה

והנה מנהג העולם כאשר כ"מ מתה אשתו ולוקח אשה אחרת כשמוליד בת ממנה מניחין שם הבת השם שהי"ל לאשתו הראשונה ולא ידעתי מה טעם מצאו למנהג הזה כיון דאתי לזכור אהבת אשתו הראשונה ויבא להיות ב' דעות במטה אחת וכתיב לא תתורו וכו' וכמ"ש התוס' והראשונים ז"ל אההיא ברייתא דמ"ק ע"ש ואפילו דמניחין לה שתי שמות והשם של אשתו הראשונה והיא העלמ"ש מ"מ יש לחוש דמ"ל לנהוג מעיקרא מנהג כזה והנה דחס שם השניה כזה כשם הא' עושין כדבר האסור ל"מ דשם אי אפשר בלא"ה משא"כ כדאפשר ואין למדין וכו' ושמעתי מנשים כשאל דטעמא טעימו מפני עגמת נפש דראשונה ג"ז אינו מספיק דהן אמת דבמ"ק דכ"ו ב' תנו רבנן ומקרעין לקטן מפני עגמת נפש וקורעין על חמיו וחמותו מפני כבוד אשתו וכ"פ התוס' והריב"ש יו"ד סש"י ש"מ ופירש הטעם כדי להרבות בהספד וע"ש בשב"י ז"ל מ"מ קרא שלא ל"ש האי טעמא דאדרבא בעינן כלפי לייא דישכח אהבת הראשונה ושנה דבעבור שר"נ או שנים למר כרח"ל וכו' שוכח אהבת הראשונה דמה"ט היתירו לן לישא בו בפרקי הנז' מ"מ קשיא דמהיכן מצאו מקום למנהג זה ומה גם דל"ר הא לבא אי משום דאין דנין אפ' זבו' כמ"ש. ואי משום דל"ר אהבת האשה לאשכת הבנים זהבנית דלוקח אותה בחיקו ומשתעשע בה ובפרט כשמתחיל לדבר ותשבה בענינין דמקממא תבא לידי זכירת אשתו הראשונה ובפרט אם אשתו היתה טובה במדות ובדעות טפי מהשניה באופן דלפי מ"ש שוא"ה הוא עדיף אלא דשוב מצאתי קצת סמך למנהג זה עפ"י מ"ש בתשו' דשייכי סי' ב' אשובת רשב"א ז"ל שעמד על טעם זה של שכח' האהבה ושוב הביא משם המפרשים ז"ל דכתבו דהטעם הוא כדי שלא יחשדוהו שהוא שמח במיתת הראשונה וכו' ע"ש וכ"כ עוד את"ז בתשו' לרבינו יצחק ז"ל אחיו שכ"כ משם תוס' הרב רבינו יוסף שפירש כן לפני רבינו שמואל ז"ל דכתב דטעם שר"נ שלא יחשדוהו ששמח במיתתה וגם כתב וכו' ע"ש והשתא י"ל דסמכו הנשים על הטעם הנז' ומשו"ה מניחין שם הבת שמוליד השניה בשם אשתו הראשונה להודיע שלא שמח במיתת אשתו הא' ולא' חילקו בדבר מהטעם המובן וזה אפ' דהוא כונת הכתוב בפ' וישלח גבי רחל שהוא אמר ויהי בצאת נפשה כי מתה ותקרא שמו בן אוני ואביו קרא לו בנימין ופירש התרגום בר דוי וכ"כ הרב ן' עזרא ז"ל שם בן אבל ובן לחם אונים לא וכו' באוני ע"ש ובפירוש ואביו וכו' בנימין כתב רש"י ז"ל שם לפי שהוא לבדו נולד בארץ כנען שהיא בדרום קרא לו בנימין כלומר בן ימין ע"ש ולפי מ"ש ה"ש דרבקה היתה סוברת כדעת רבני התשו' הנז' משו"ה קרא לבן שנולדה לו בן אוני דרך רמז ולא חשש לב' דעות במטה אחת וכדברי התשו' הנז' דנראה דסבה"ג ל"ש לשתי דעות כ"א בעלמא כפשט דברי רז"ל הנז' וכיעויין בהרמב"ם בפ' כ"א מהא"ב ה"ב שכתב וכן אסרו חכמים שלא ישמש מטתו ולבו מחשב באשה אחרת וכו' ע"ש וכמובן ומה"ט לא חשש על בנים אחרו' שהי"ל ליעקב מש שא"ב אביו יעקב ע"ה שוא היה סובר כס' התוס'

המפ' ז"ל דס"ל דה"ט דאמרו שר"נ או שנים כדי שישכח אהבת אשתו הראשונה ומה גם דשם נאמר דהיא יעקב אוהב את רבקה טפי מלאה משו"ה קרא לו בנימין שם רמז שנולד בא"י שהוא בלד ימין וכמ"ש עוד יש טעם לעיקר המנהג הנז' יען אמרו רז"ל דבעון נדרים אשתו של אדם מתה וכן ביוצא בזה ומשום עגמת נפש וקצת לב כפרה נהגו בה וגם דעי"ז יתחרט בו מאותם הדברים ולא ישוב עוד לכסלה:

ולענין נכנס לחופה ושוב אירע לו אבל בימי חופתו בכה"ג כתב הט"ז ז"ל סי' שמ"ב סק"א דכן היה מעשה בזמנו וכתב דקצת לומדים רצו לדמות דין זה לדינא דברייתא דסוגיין דמי שהכין וכו' ומת אביו של חתן או אמה של כלה דבועל ופורש שבעת ימי המשתה ואח"כ וכו' והתם בשהוא עוברא איירי בהכי דמתה אמה של כלה ועדיין לא נבעלה כמ"ש שם והט"ז כתב ע"ד דטעו דהתם איכא פסידא ובכה"ג ליכא פסידא דהרי עשו סעודה ולא יעשו שנית וא"כ אסור לו לבעול והנ"ל שמתחיל מיד האבילות ביום ראשון ותמנה יום שביעי ואח"כ יבעל וכו' ע"ש מילתא בטעמא ושפ"כ ז"ל שם בס' נקודות הכסף כתב על דבריו דבחנם טרח שכבר דינים אלו כבר מבוארים ברי"ו נתיב כ"ב חדר ב' שכתב וז"ל ואם כנס כבר ולא בעל עדיין ומת ר"ל באותו יום אחר הנישואין שכרכו כבר מת אחד מקרובי החתן לא אביו י"מ שכתבו שנוהג ימי המשתה ואח"כ וכו' כמו שמ"ל ברגל כי מאחר וכו' ואעפ"י דבשמת אביו אמרינן דבועל בכי' דלא חל עליו האבילות עד שיבעול בזמן שמת דחל האבילות קודם הנישואין רק וכו' ולא אלימא האי שמחה עד שיבעול ולפיכך בועל קודם שיחול עליו שבעה ימי המשתה אבל בזמן שכבר נשא כבר חלה שמחה עליו בלא בעילה ולפיכך אין בועל עד שיעברו שבעה ימי האבילות כ"כ הרי"ן ן' גיאת והרי"ד בתשובה אבל הרא"ש כתב ופורש וכו' שינהוג אבילות תחילה דל"ח עליו השמחה עד שיבעול מאחר שאינו אביו מ"מ אלא שאר קרובים וכו' ע"ש ומ"ש שם במת אחד מש"ק לא אביו כלומר דבאביו כיון דאיירי באיכא פסידא ל"צ לטעמא דכניסת חופה דאפילו שמת טרם החופה מקדים שבעת ימי המשתה כמו דקתני בברייתא דסוגיין וכ"פ הפוסקים ז"ל וכמ"ש הר' מטה יהודה ז"ל שם דט"ו ע"ג ושלא כדברי הרב דרכי נועם ז"ל חי"ד סי' ח' דפירש בע"א וכתב עוד שמטה יהודה שם דגם באביו בדליכא פסידא אם מת לאחר כניסת לחופה דינו תלוי במחלוקת הנז"ל ומסיק שם לענין הלכה דהעיקר כס' הי"מ שהביא רי"ו ושכ"מ מדברי הרב הדרישה ז"ל שהביא בט"ז ע"ש ועיין בהש"כ שם בנקה"כ ע"ש וכן ראיתי להחבי"ב ז"ל בשיורי שם סי' שמ"ב הגה"ט אות א' דכתב וז"ל מעשה בא לידינו בחתן תוך חופתו ולא בעל שבאה לו ש"ק מאביו ונסתפקנו אם ינהוג וכו' והעליתו דינהוג שבעה ימי המשתה תחילה ואח"כ וכו' ושוב מצאתי לרי"ו נתיב וכו' שהביא מחלוקת בזה ובתשובה שכתבתי וכו' כתבתי דאפילו לסוברים שינהוג אבילות תחילה דוקא בשאר קרובים אבל לא באביו ואמו ולפי הטעם שכתבתי שם דשמועה

דאביו

דאביו הוי כש"ק ומיהו לענין מעשה העליתי שם בתשו' סי' כ"ד וכו' דבין באביו ובין בש"ק וש"מ כשמועה נוטה שבעת ימי המשתה ואח"כ וכו' וכמ"ש בתשו' כ"י למהר"א הלוי והרבה וכו' וכ' בהגהת כ"י למהרע"י דאינו בועל אפי' ב"מ בתוך ימי המשתה ופשוט הוא וכו' ויעו"ש בתו' ואין לנו תשו' התבי"ב ההם כי לא באו לידנו ותשו' מהר"א הלוי כ"י שכתב ה"ה בתשובת זקן אהרן סי' ק' למהרא"ה ז"ל שנזכר וב"פ בתשובת הרב זרע אמת בחי"ד סי' קמ"ט ע"ש ובהרב דב"א ר"ד ע"כ :

כי מן שבאר תמהני על מ"ש מהרא"י ז"ל בתשו' מר בריה דרבינא ז"ל בס' משה ידבר בדע"ת ע"א שנשאל שם על מעשה שהיה על בחור ובתו' שנכנסו לחופה בי"ג בניסן והכף אחר כניסתן לחופה מת אבי הכלה שעשו מעשה כדברי הט"ז בסי' שמ"ב ואח"כ נגלו אליך דברי ה"פ"ח בנימו' ואתם אמרת וכו' לשביעתי ואומר וכו' בדבר הזה ברורה לי דאין לעשות מעשה כדברי הט"ז ז"ל משום וכו' מן המתמיהין דהנה הוא ז"ל דעתו דבעינן כ"ר אסור הוא בכ"מ דלא היתירו אלא משום פסידא דאבתי לא וכו' אבל היכא דכנס כבר אסור לו אפילו ב"מ וכו' מאחר שכבר עשה השעו' ותו ליכא פסידא וכו' ולפי קיצורי אמרו וכו' אין הדבר כן דודאי כל המכין לצורכי החופה מכין הוא לכל שבעת הימים שצריך וכו' ופשיטא דאית ליה פסידא וא"כ אמאי אסור לבעול ב"מ ותו וכו' כי ע"כ אילין דהוו לע"ד דצריך להשלים ימי חופתו ואח"כ ינהוג ימ"א והו"ל וכן נלע"ד ביאור דגם ב"מ מלי עביד קודם קבורה שהרי כתבו המפרשי' דאע"ג דאונן אסור בתה"מ מ"מ משום ב"מ היתירו וה"נ ל"ש דאי טעמא וכו' שוב בא לידי ס' כנה"ג שכתב וז"ל אמר המאסף בא מעשה וכו' עי' מ"ש וכ"מ בתשו' כ"י למהר"א הלוי עכ"ל הרי מפורש דלדידהו אע"ג דלא מלי עביד בעילת מצוה דהא חטף לשמועה אל עליו אבילות וצריך הוא להתנהג וכו' ואפי"ה אמרו דצריך ימי המשתה ברישא ודלא כהט"ז כ"ש בנ"ד דמלי עביד ב"מ בעודו אונן כדכתבית דודאי כיהנו תחילה ימי החופה דוקא וכן ראוי לפסוק הלכה למעשה עכ"ל וגם מהר"ש כנו נראה דסובר לו כר"ז שגם בעילת מותר קודם כל דבר יע"ש :

ואחרי שמח"ר דבריו נ"י לע"ד שהרי מבואר בדברי רי"ו שכתב התבי"ב שם דכתב שהוא מחלוקת דרבו' ז"ל ע"ש דלכ"ע לא מלי עביד בעילת מצוה ולפום מאי דכתיבנא דפסקו רבני האחרונים בס' פי"ת שהביא רי"ו שם הבעילה ל"מ עביד כי אם אחר עבור השבעה ימי המשתה והשבעה ימי אבילות כמ"ש שם לפרויות וכמש"ל וכ"כ בתשו' הרב זקן אהרן שם ובשאר ספרי רבני רב ז"ל וכמש"ל . ומה שהבין ראיה ממה שהיתירו לבעול בתחילה והיינו מ"ש בברייתא דסוגיין ובכ"פ הפוסקים ל"מ דבתם ה"ט משום דחל האבילות קודם כניסותן ולא השמחה לחייבו לעשות החופה ולפיכך היתירו לו שיבעול כדי שתחול עליו השמחה משא"כ בשכבר נשא שכבר חל עליו השמחה קודם בעי' לא היתירו לו לבעול עד אחר השבעה וכו' והשבעה וכו' וכמו שכ"כ לפרויא רי"ו שם וע"ע בהרמב"ן בתוה"א דב"ר ע"ב ע"ש וכ"מ ממ"ש הריב"ש ז"ל בתש"י שפ"ג שאם מת אביו של חתן וכו' אסורין ליחד כל י"ד יום וכו' אבל אם כנס לחופה והתחילו ימי המשתה שלו ואח"כ וכו' מותר להתייחד עמה כמו וכו' והוא שבעל אבל אם ל"ב לעולם אסור להתייחד עמה בין וכו' ע"ש הרי דאסור לבעול כי אם לאחר י"ד יום אלא דבימי המשתה מותר ביחוד דאין שם קולא וכמ"ש מרן שם בשם הרמב"ן ומ"ש בש"ע שם אבל אם לא בעל אסור להתייחד לו כל ימי אבלו ע"כ דר"ל גם בימי המשתה וכמו שכ"מ מדברי הריב"ש ומש"ע שם כמובן אלא דמשום דגם בימי המשתה חייב במילי דאבילות בדבר שבצינעא דומיא דרגל קרי ליה בימי אבלו ויחד ע"ז קשה ע"ד מהרא"י הנז' דהרי הוא הביא סייעתא לדבריו דמקדים ימי המשתה ממ"ש התבי"ב שם ואילו מדבריו מוכח דלענין בעילה אסור עד עד אחר י"ד יום שהרי כתב דל"ש באביו ול"ש בש"ק וה"ה בש"ק מקדים ימי המשתה דש"מ מדבריו דאפילו במת אביו מקדים ימי המשתה ואפי' הכי כתב אחר זה בשם מהרע"י ז"ל דמ"מ אינו בועל ב"מ בתוך ימי המשתה כלומר וכ"ש בשבעה ימים אחרונים שהם ימי האבילות והיינו שכ"כ מהר"א הלוי בכ"י ע"ש וכ"כ שמר כ"ר ז"ל הוא הרב זקן אהרן ושם בסי' ק' כתב לפרויא כמ"ש ובעת דבריו נ"י :

והנה הא' דינא דאם כנס ואח"כ אירע וכו' שכתבנו מתחמיות דברי רבנן קמאי ובתר' ז"ל שכתבנו נראה דאיירי בין בקיים פו"ר ויש לו בנים קטנים או דאין לו מי שישמשנו דמותר לישא אשה תוך ל' ולא יבא עליה עד אחר ל' יום לדעת ר"י כמ"ש התוס' בסוגיין וביבמות דמ"ג וכן הרא"ש ז"ל וכן לדעת הרמב"ן ומי' ז"ל דס"ל דאפי' לישא אסור עד אחר ל' וכמ"ש בהריב"ש ז"ל שם סי' של"ב ובין כלא קיים פו"ר לדעת ר"ת והרא"ש ז"ל דמתירין לישא אשה תוך ל' ולבעול אותה ושך דינא דלא קיים פו"ר לדעת ר"ת והרא"ש ז"ל אתיא מכ"ש דהכנסו תופני קדמאי דכתבנו בשכבר קיים פו"ר וכמובן וגם דכתב הריב"ש שם בסי' של"ב דלא שיתיר ר"ת אלא דוקא בשכבר שידך אותה וי"מ כדבריו דגם לר"ת בעי דאיכא הפסד נמי כמ"ש שם בשם הרא"ש וכמש"ל ויעיין בתוס' שם ביבמו' ובהרא"ש ובמרן בב"י שם מ"מ נ"מ די"ל דהתם איירי בלא כנס ובדי להתירו לכנוס לכתחילה וגם לבעול אותה תוך ל' בעי שידוך ובוולא וכן להרא"ש משא"כ בשכבר כנס אותה דכבר חלו ימי השמחה יורו דא"ל לטעם שידוך שמא יחזור בו ולא יקיים פו"ר כמ"ש בתוס' והרא"ש שם ולא להפסד וא"כ כיון דכבר נשא וחלו עליו ימי שמחה יכול לבועלה תוך ל' הנס דכבר נשאה ול"ש טעמא דחזרה כיון דלא קיים פו"ר וכנה צריך לאותו דבר וכבר זכו לו מן השמים דקדמו לו ימי השמחה וכ"מ ממ"ש הריב"ש והש"ע שם בסי' שפ"ג וכמש"ל הנה דפה פסקו כר"ת והרא"ש בסוף סי' של"ב שם ולפי מש"ל לחלק בדברי ר"ת והרא"ש בין אבילות דידים לאבילות דירה ע"ש אתי שפיר יותר כמובן :

וראיתי בס' מחזה אברהם ז"ל בסי' ט"ז ר"ן ע"א

ע"ש שהביא ה' ר"ח הלוי וכתב דאיכא לספוקי בדעתו אם ה"ד כשהיא אבל וכו' ונושא אחר שבעה והטעם דהתירו לו לבעול הוא משום דאם לא התיר לו לבא עליה לא ישאנה ואפשר שלא ישא אפילו אחר ל' ויותר ויתבטל מפו"ר הכל לעולם היכא דל"ש טעם זה כגון מי שאירע בתוך החופה או אח"כ בכ"ד אפ' דס"ל דאסור לו לבא עליה ביאה ראשונה בתוך ל' וכתב דל"ש ממ"ש התוס' ז"ל ביבמות שם וז"ל ועוד אור"ת דמי שאין לו בנים מותר לישא ולבנו' תוך ל' דלא מקיימא מצות פו"ר אלא בבעילה ע"כ ושכ"כ הרא"ש והרב המרדכי ז"ל שם בהוספה יותר ע"ש ולכאורה קשה ע"ד דמתחילת דבריו דכתב דהטעם דהתירו וכו' משום דאם לא התיר אותה לא ישאנה וכו' שם רמז למה שנסתפקו התוס' והרא"ש שם ביבמות על מעשה על מאורסת וכו' והתיר לו ר"ת שישאנה ובבעילה תוך ל' משום פו"ר אם ה"ד במאורסת ומטעמא דאם לא ישא את זו לא ישא אחרת והניחו בספק ומה"ט הוא דנסתפק הרב שם וא"כ זו היא קשה איך ניחא ליה לפשוט ספיקו מדברי התוס' שהרי שם נסתפקו כן בדברי ר"ת ולא הביאו ראיה דל"ש ממ"ש אח"ז בשר"ת הנז' ויתר מזה שהריב"ש שם סי' שכ"ב כשהביא עובדא דר"ח הלוי שהתיר וכו' סיים וכ' אבל לא שייך לא היה מתיר ואם ס"ל לחלק בין אבי' דודים לאבילות דירה הו"ל לכותבו כיון דמדאה דעיקר ספיקו היה מ"ש התוס' שם בתחילת דבריהם וגם קשה כעיקר ספיקו דהו"ל לפושטו מדברי רי"ו והריב"ש קמאי וגם בהדיא דמוכח מדבריהם דבכ"ג כשכבר נשא אשה ואח"כ אירע לו וכו' דמותר לכונסה ובבעילה אפילו תוך ל' יום וכאשר כתבנו לעיל :

תו הזי הוית לסדר הנז' קודם לזה מ"ש הכ"י ז"ל בת"ק אשיא בריותא דאמרו ולא כ"ע עד אחר ל' יום וז"ל י"מ דלאו דוקא לא כ"ע אלא שלא נשאה עד אחר ל' דאי נשאה למה לא ישא מותר לבא עליה הא מותר הוא בת"ה אחר שבעה עכ"ל ושם הביא כל הסברות שנאמרו בזה אי לענין כשי"ל בנים קטנים או אין וכו' א"כ בלא קיים פו"ר וקיים שם ד"נ ע"כ הכלל העולה מכל מ"ש וכו' ע"ש ושוב כתב באופן דבכ"ד אם חתן זה הוא אלמון וי"ל בנים מאשה אחרת לכ"ע אין יכול לבא על אשתו ביאה ראשונה וזלא לדעת י"מ שהביא הכ"י דס"ל דאין איסור אלא בנישואין משום שמחה אבל בבעילה אין איסור בדבר כיון שמותר בת"ה ולא חילקו בין ביאה ראשונה לב"א אבל אם הוא בחור או אלמון ואין לו בנים לדעת ר"ת ושיעתו מותר וכיון דהוי פלוגתא דרבוו' במידי דרבנן שכל הדברים האמורים בתוך ל' אינם אלא כמ"ש הרמב"ם ז"ל וכו' נקטינן לקולא וכו' ע"ש הנה מכו' שהרב הנז' ז"ל דן בכ"ד שכבר נכנס לחופה ואירע לו שמת אביו ש"ח דמקיים ימי המשתה אח"כ וכו' ושוב תכף אחר ימי האבילות יכול לבעול בעילת מצוה אפילו י"ל בנים קטנים דס"ל לכל הפוס' דאסור לבעול עד שיעברו ל' יום כמו דתניא בהדיא גבי יוסף הכהן ולא בא וכו' ל' יום וה"ט משום דברי המרדכי הנז' והיינו כמ"ש לעיל ולפ"ד אלו ה"ס כשאין לו מי שישמשנו ונכנס לחופה ושוב

אירע וכו' בכ"ד וה"ה לענין מי שלא קיים פו"ר ע"ד שכתבנו ולפי"ז י"ל עמ"ש אח"ז אבל אם בחור וכו' ואין לו בנים לדעת ר"ת מותר ע"ש דהרי גם לדעת החולקים על ר"ת ושיעתו ז"ל ע"ש וכן הרמב"ן ז"ל דס"ל דאינו ומותר לישא עד אחר ל' יום וה"ט משום דכיון דאינו מותר בבעילה בתוך ל' מה נ"מ בנישואין מ"מ י"ל דאם נשא בהיתר ובגון דעדיין לא מת לו שום דבר אח"כ דיורו דמותר בבעילה גם בתוך ל' כיון דהוא צריך לאותו דבר דהיינו פו"ר וכמתבאר מדברי הי"מ הנז' שהביא הכ"י ולזה י"ל במוכן בזה זו היא שקשה אתאו לא דן את הדין בכ"ד שכבר נכנס לחופה ושוב אירע וכו' מדברי רי"ו בשם י"א הנז' וכן הפסק לאלכה קמא וגם בהדיא ובמש"ל ול"י הכ"ל מת"ש דנכנס לחופה אפילו דלא היה שם כי אם שבעה ברכות לחוד כמ"ש רי"ו שם וכן בתשו' הנז' ע"ש ואפילו היה אביו חולה ונוטה כמ"ש בתשו' הרב ד"כ ז"ל שם אפי"ה בתחילה נוהג ז' ימ"ה ואח"כ ימ"א ואיירי בין במת אביו וליכא פקידא ובין במת אחר מן הקרובים ואפילו דליכא פקידא כמו שכ"ת מתשו' הרב זקן אהרן שם וביעוין שם בשלה וכ"ש בדאיכא פקידא ומ"ה גבי אביו בדליכא פקידא ר"ל דבאיכא פקידא דטבחו טבוח וכו' אפי' אירע לו קודם כניסה לחופה נוהג ימי המשתה תחלה בשקדמה הבעילה ושוב נוהג שבעה ימ"א וכמו דה"ר במונין וכ"פ הפוסקים וכמ"ש הרב מט"י ז"ל שם ולענין הבעילה עשה אותה אחר גמר השבעה ימים של אבילות לגמרי אפילו דהוי תוך ל' בין אם היה בחור ולא קיים פו"ר בין באלמון דכבר קיים פו"ר והיה לו בנים קטנים או אין לו מי שישמשנו וכאשר כתבנו · ולענין אם יתחיל למנות שבעה ימ"א מאלי יום השביעי של חופה ולומר מקצת יום ככולו לכאן ולכאן אינו יכול משום דשבעה ימי החופה בעינן שיהיו שלמים וזולת ביום הראשון דאמרינן מקצת היום וכו' משום דעדיין לא התחילו ימי החופה וכמ"ש הגו"ר ז"ל בחי"ד כלל ה' סי' כ"ח והביא ראיות לדבר ע"ש וכ"כ מהרי"ר ז"ל בספר דינא גופא בחי"ד סי' קצ"ו ע"ש והנה שלא ליין דברי הגו"ר אולי כי הספיק לא הוו בידו · וכ"כ החכ"כ ז"ל שם בסי' שמ"כ הנה"ע אות כ' ע"ש ולענין אם ימנה האבילות עם גדול הבית בשאר אבילות בכה"ג ל"ש דין זה מטעם דעדיין לא חל עליו האבילות אפילו בשעת אבל גדול הבית וכמ"ש מהרי"ר ז"ל שם וכאשר כתבנו כן נעשה מעשה בעירנו יע"א וזולת לענין החיון לא נעשה כי אם בימי האבילות הראשונים דעשתה אמו של חתן עם שאר בה"כ ושוב בשעשה החתן שבעה האבילות השייכים לו לבדו לא עשו חיון מפני כבודה של כלה וגם שלו :

ולענין אם בתוך משתה ימי המשתה יכול לילך לבה"ק כתב החבי"ב ז"ל שם אות ד' בשם דרשות מהרי"ל ז"ל דאינו הולך וכו' ואינו קורע ולא היה אבילות עד אחר שבעה ימי המשתה ע"ש גם בתשו' הרב זקן אהרן ז"ל סי' ק"ח בשא בעין זה על בתן חתן שאירע לו בתוך ימי חופתו שמ"ל אם מותר לילך לבית הקברות ולטמא למתו אן תלוש ג"כ וכו' ואחר שהאריך הרב שם בתשובה

כתב כמו"ר ז"ל ומ"מ לענין חתן כיון שהאבילות נדחה מפני ז' ימי המשתה דין הוא שלא יטמא ולא יצא מפתח ביתו כיון שהוא רגל אצלו ותקנו חכמים שלא יצא מפתח ביתו וקרינן ביה ושמחת בחגיך כדפי' דין הוא שלא יטמא כדי שלא ימעט בשמחת חגו וכו' ע"ש וע"ע בתשו' הרב זרע"א ז"ל חי"ד סי' קמ"ט בשאלה שם ע"ש:

ולענין חתן בימי חופתו שאירע לו וכו' דצריך שבתחילה ינהוג שבעת ימי המשתה ואח"כ וכו' כמ"ש אם נהג בתחילה שבעת ימי אבל לא עלו לו דהו"ל כמתאבל ברגל דלא עלו כמ"ש הרב זקן אהרן סי' ק' והרב רב"א ז"ל ביו"ד דף ד' ע"ב:

ולענין אם מת אחיה של כלה וכיוצא בהיפך שלפו"ר היה חייב לנהוג שבעת ימי אבילה וטעה המורה והורה לו שמותר לנהוג ימי החופה ותחי' ועפ"י הוראתו קידשה ונכנס לחופה כיון דההוראה היתה בטעות הו"ל ספק אשת איש ולכן צריך לקדשה קידושין שניים אפילו לדעת הרמב"ם וסי' ז"ל דהיתיר לקדשה גם בשהות אונן ה"ד בלא סעודה משא"כ בשהיה שם סעודה נ"כ כמ"ש הר' דרכי נועם ז"ל ביו"ד סי' כ"ח ע"ש:

ולענין מי שמתה אשתו קודם ר"ה י"ב ימים והפסיק לו אבילותו מגזירת ל' יום ובא לישא אשה עי"כ. אם השיבוא וכבר קיים פו"ר ויש לו בנים קטנים או אין לו מי שישמשנו כמ"ש הרב באורות המים ז"ל יו"ד סי' כ' אם גם בזה אמרינן דהרגל מפסיק גזירת ל' או דלמא דה"ד לבתר תולי ולא לענין נישואין כיון דהטעם הוא דישכח מדעתו אהבת אשתו שמתה כדי שלא יבוא אדם וכו' והרב ז"ל בתחילת תשובתו הביא דברי הריב"ש ביו"ד רס"י שצ"ב שהביא שם פלוגתא דר"ת והרא"ש וסי' אם הרמב"ם גבי מי שיש לו בנים קטנים וכו' שלא קיים פו"ר ומה שתמה הרא"ש בתשו' סימן כ"ו להרמב"ם שלא חילק בין י"ל בנים דאסור לבעול עד אחר שלשים יום לבין שלא קיים דמותר והרב שם ישב דברי הרמב"ם אלא דמ"ש שם בדף קכ"ו ע"ב ד"ה ומלשון הב"י ז"ל בשולחנו וכו' אבל מי שלא קיים פריה ורביה או שיש לו בנים קטנים וכו' מותר לכנוס תוך שלשים אך שלא יבא עליה כמו שמבואר שם בש"ע וב"י בתלא וכו' היתירו לו למי שלא קיים פו"ר או שי"ל בנים קטנים לא היתירו לו לבעול וכו' ע"ש ולכאורה דבריו תמוהים שהרי בלא קיים פו"ר מבואר בב"י שם ובש"ע דמותר גם לבעול בתוך ל' ביע"ש אם לא שנאמר דט"ס נפל בדבריו וע"ע שם ד"ה בתלונו ומ"ש אח"ז ע"ש:

ותו אזו הויא מ"ש שם אח"ז בשם הסס"ם מסוייף ז"ל שהקשה בהני דאמרן דמותרין אחר ל' יום כיון דעדיין איכא שתי רעות במטה וכו' וכו' שם תירץ דבלא קיים פו"ר ה"ט משום דהיא מלוה רבה ומשו"ה היתירו לו תוך ל' יום ולמי שכבר קיים פו"ר ואין לו מי שישמשנו לחוש על צער דידים ודבניו קטנים ובדוחק היתירו וכו' ע"ש וכמ"ש אח"ז ד"ה ועל מה שהקשה שהכה הותיק וכו' מש"ש שם בגמרא בעובדא דיוסף וכו' ובמה מרובה אר"פ לאחר ל' יום וצריך לשכון מכ"ל לר"פ וכו' אם לא ודאי דר"פ עמד ע"ד כל אדם שעד ל' יום דעתו וכו' יתר על ל' יום לא יזכרנה ע"ש · ולע"ד כפי דבריו אלו זו היא שקשה עמ"ש בברייתא שם דאסור לישא אשה עד שר"ג לא"ק ולר"י שני רגלים דהאמאי צריך זמן רב כי האי דחיסני ליה בל' יום ול"י אלא בלע"ד דה"ט משום דבש"ס יבמות דקי"א ע"ב אמתני' דתנן המן היבמה שאמרה תוך ל' יום לא נבעלתי וכו' אמרינן דמאן תנא דעד תלתין יומין מוקים איניש אנפשיה אריו"ח ר"מ היא דתניא ע"ב כל ל' יום דברי ר"מ רבי יוסי אומר נסתרה לאחר לא נסתרה אף וכו' רבה אמר אפילו תימא רי"ו ע"כ לא קאמר רי"ו אלא בארוסתו דגייס בה אבל אשת אחיו וכו' ע"ש והשתא י"ל דמה שהיתירו חכמים לישא אשה קודם שר"ג או שנים למר וכו' ה"ט משום דגבי אם י"ל בנים קטנים אם לא יש מי שיפרנס אותן ויתן דעתו עליהם להצילם מכל שצריך לשם השו חכמים פן יבואו לידי חולי וסכנה וגדול הק"ג וכו' וכמו כן באין לו מי שישמשנו יבא לאכול מאכלים רעים וגם צריך הוא בעצמו לעשות שימוש והוא דבר שאינו רגיל ומפני הטורח והצער יבא לידי שום חולי וסכנה ומה גם דעי"ז יבא לזכור ולדאוג ולהצטער עליה בכל שעה ובשעה וגדול הצער הדאגה שאפילו והכל מעדנים יעשו לו הזק בגופו ויכול לבא לידי חולי וסכנה וחי בהם אמר רחמנא ומשו"ה היתירו לו לישא קודם הזמן שנועד למר וכו' ומה שנתנו לו זמן ל' יום ה"ט משום דאם יחמירו עליו יותר מזה לאסור איסר על נפשו יבא לבא עליה באיסור לבא עליה קודם כיון דעד ל' יום דוקא הוא דמוקים איניש אנפשיה כמה שכתב שם ר"מ ואפילו לרי"ו שם מ"מ כבר אמרו דלגבי יבמה דבזיז מינה יורם דעד ל' יום מוקי אנפשיה ותו לא ואם כן ה"נ בשגוזרין עליו חז"ל עד ל' יום בוש וירא מהם לקיים דבריהם עד ל' יום טפי מזה חשו רבנן פן יעבור ע"ד ואפילו למ"ש רבי יוסי לא נסתרה אפילו לאחר ימים וקי"ל כותיה דש"מ דס"ל דמוקים יותר מל' התם ה"ט משום דמוציא ש"ר עליה דלא שלא לה בתולים ולהפסידה כתובתה וגם לא אוורי שא אם אירע שלא ידעינן דנסתרה א"כ כיהעינן דלא נסתרה ולכ"ע ביע"ה בהוס' אבל לגבי כ"ד דל"ש לומר כמ"ש שפיר י"ל דכ"ע יודו דחיישינן שמא יבא עליה מלר התחום ויעבור ע"ד חז"ל וכבר ידוע דגדול עונש העובר ע"ד חכמים יותר מד"ת כמ"ש בעירובין משו"ה סברי רבנן לומר דחיסני ליה ל' יום והיינו עד"ש גבי יפ"ת לא דברה תורה וכו' דמוטב שיבא עליה בהיתר וכו' ע"ש:

ומ"ש עוד הרב שם בכונת הש"ס שם דקאמר ובמה זמן מרובה אר"פ עד ל' יום דר"ל כמ"ש בברייתא בל ל' יום לנישואין וכו' וגר' יוסף שכבן רגם להתמיר ע"ע בנם דבי"ל בנים קטנים והיה מותר לבעול לו אחר שבעה לא בא עליה עד אחר ל' וכו' ועפ"י יסודו זה הוק"ל לו אח"ז ע"ד ר"ח והרא"ש ע"ש אחרי המח"ר ל"ו להבין יסוד הפירוש בסוגיא דר"פ מה שתירץ עד אחר ל' יום סוף דקאי אתחילת הברייתא ואיירי לאינשי דעלמא משא"כ הברייתא דמי שי"ל בנים קטנים וקאמר מעשה בר"י הבבן לא קאי עליה וס"ל לר"פ

דבי"ל

דהי"ל כניס קטנים דקאי עלה מותר לבעול אחר שבעה והוא דבר תימא לע"ד גם מ"ש דברי יוסי הכהן הוא דעבד דלא בא וכו' ע"ש ל"מ משום דכיון דלא בא עליה ש"מ דאסור דאל"כ מאי קא מ"ל דאי משום חומרא כן דרך החסידים דעושין חומרא בכל דבר וכ"מ ממה שמחות שהביאו התו' והרא"ש בסוגיין ושם ביבמות ותו דאם מותר מן הדין מה לו לרי"ו לנעל אותה יכול על מגן דמה פשעה וכו' ומשום דקתמא נר' דיוסף הכהן דהוא היה ח"ח ורב ועבד מעשה רב בנפשיה הביאו הדבר משמו:

והנה לענין הלכה בכ"ד כא' דלענין נשואין לא אמרינן דרגל מבטל מהנך גזירת שלשים להתיר לו שישא תוך ל' יום כיון דעדיין הוא זוכר אהבת אשתו הראשונה ואיכא שתי דעות במטה אחת וכו' ביע"ש והנה שהי"ל לפקפק ע"ד מ"מ חזי שוית שהלכה כמותו וזראיה לדבריו ממ"ש התו' במועד קטן דכ"ג ע"א ד"ה ואמר לאחותה דהיינו השוא מעשה דיוסף הכהן שכתבו שם וז"ל וריב"א מפרש דזו היא האשה שאומר בזבחים פרק ט"י ד"ק שמתה בע"פ ואמרינן לעיל אפילו יום אחד אפילו שעה אחת בטלה הימנו גזירת שבעה וכו' ע"ש וכ"כ הרא"ש שם בשם ריצב"א ע"ש וכ"כ הריטב"א ז"ל שם ואפ"ה אמרו שם במ"ק דלא בא עליה עד ל' יום דמשמע דהגם דהרגל יבטל לו גזירת שבעה וא"כ הו"ל דלא בא עליה עד שבעה באייר דהיינו שבעה דקודם הרגל וח' דרגל הרי ט"ו ועוד שלשה דניסן ושבעה דאייר הרי ל' ומדלא קאמר הכי אלא עד ל' יום משמע ל' יום ממש דהיינו עד ט"ו באייר וכמו שכן הוא שכנת פשט הלשון ביע"ש כמפרשים ז"ל ולפי דרכם והשתא אתמ"ל דרגל מבטל גזירת של' אפי' דפגע הרגל בתוך הל' אם הרבה ואם מעט א"כ ש"מ דאפילו דליכא ל' יום ואפילו דהו"ל עשרה ימים שני ליה לישא אשה ולבעול אותה ול"ח לאיכא ב' דעות במטה אחת א"כ גם נבי היכא דמבטל הרגל גזירת השבעה נימא במי דישאנו אותה לחש' הל' ואמאי אמרו שם דלא בא עליה עד שלשים דמשמע הפך מזה אלא ודאי נ"ל כמ"ש הרב הנז' ז"ל שדוחק לחלק בענין זה בין גזירת שבעה לגזירת ל' דמ"ש ואי משום דהתם גבי אשתו של יוסף מתה בע"פ ולא נכנס אבילות אלא חד יום מ"ל יום אחד ומ"ל יותר הרי מ"מ בטלו ממנו גזירת שבעה שלא ברגל כמ"ש וגם התוס' בסוגיין ושם ביבמות שלא הביאו דברי ריצב"א שלנו י"ל דלאו משום דפליגי עליה אלא דדחיקא להו לומר דיוסף הכהן והאשה הוא דהכא וגם הירוש' הביאו השוא עובדא דמ"ק משם ד"ט כמ"ש הרי"ף שם וגם די"ל דאשה אחרת של יוסף הכהן היתה וע"ע לקמן הן אמת דהתו' שם במ"ק כשהביאו דברי ריצב"א הנז' כתבו אח"ז וז"ל ותימה משמע בהוא פירוש שפירש למעלה בשם הרי"ו שאסר ברחילה עד הערב והוא מבעוד יום ע"ש והיינו מ"ש שם ד"ט ע"כ שאסר ברחילה וכו' והיינו מ"ש שם אר"ם וכו' הכל מודים בתחלת שלישי שלו בערב הרגל שאסור ברחילה עד הערב שבתחילה פירש לעיל עד הלילה כפי' רש"י שם ושוב כתב דהרי"ט פירש עד הערב היינו מבערב וכ"ע

לאפוקי דלא שרי מן השוקר וכו' ע"ש והשתא ז"ש שם הרב"נ על פירוש ריצב"א הנז' דדבריו אתו כפירו' הרי"ו דמתיר קודם הלילה ברחילה וכיוצא וה"ה לישא תוך ז' בערב הרגל ואפילו ביום ראשון של אבילות כהכיא דיוסף הכהן משא"כ לפרש"י ודעימיה דפירשו התם דאינו מותר עד הלילה אם כן גם נישואין אסורין דומייא דגיהוץ דהא אין נושאין בחוה"מ כדתנן במס' יו"ט ונ"מ דלפי"ז תלוי במחלוקת הנז' וע"ש בהרא"ש ופלוגתא זו הביאו הריב"א ז"ל בא"ח סי' תקמ"ח ע"ש ופסק דמותר לספר ולכבס ואסור לרחוץ עד הלילה וכ"פ א"א הרא"ש ז"ל ע"ש וגם מרן ז"ל שם בב"י ובש"ע ס"י פסק כן ע"ש ולפי"ד הריב"ה והש"ע הללו א"ש דברי ריצב"א וגם דאייתינו אתנה לרש"י והתוס' והרי"ף שם שפירשו עד הלילה ל"מ אלא די"ל דגם לדבריהם א"ש דאייתינו די"ל דע"כ ל"פ רש"י וסי' ז"ל הנז' משום דהכי לא שלים אבילות דידיה אפילו היו ביום השישי וכמ"ש הרי"ף ז"ל שם וכיעוין בשב"י שם אבל אם"כ שלש היו קוברים דמותר בתספורת החולקים א"כ דהיו סוברים שהיה צריך להשלים הל"ג במורים כמ"ש שם דיוסף הכהן לא בא עליה עד ל' ונ"מ לנ"ד כמש"ל ומה גם לפמ"ש הרא"ש שם בדי"ע דגם להרי"ף והרמב"ם דלא היתירו עד הלילה אינו אלא ברחיצה דוקא משום דאפשר לעשותה משתחשכה אבל גיהוץ כיון שא"א וכו' מודו דמותר ע"ש וכ"ש בנ"ד דהוי נישואין מלו"ד דמותר וא"ש ג"כ למ"ש מהר"ש ז"ל שם בא"ח ובמוכן וע"ש בהריטב"א במ"ק דגם הוא חילק כמ"ש ע"ש:

ובר מן הכא א"ש מאי דהריב"ה והש"ע לא הביאו דברי הריצב"א הללו במקום השייך דהיינו ביו"ד סי' שמ"ב וגם שם בא"ח וכיעוין בהרב פאת נגב ז"ל ביו"ד סי' ל"ו די"ל דכיון דהם פסקו שם דמותר מהש"י לכבס מפני שאינו יכול לעשותו בלילה כ"ש גבי נישואין וכמ"ש וראיתי להרב כ"ש ז"ל סי' ל"ו דהאריך לבאר דכל שקבעו חכמים באריכות זמן אין הרגל וכו' ומש"ה בכ"ד דהוה אבילות אם אין הרגל מפסיק של' יום אם פגע בתוך הל' ושכ"מ מדברי הרמב"ן ז"ל וכתב שם אח"ז בדף ט"ל ע"ג וז"ל וכמו שכן נלמד מדברי התוס' פ"ח ומ"ק וכו' שהוק"ל היך כנסה בתוך שבעה ולישב זה אמרו דריב"א מפרש דזו היא האשה שמתה בע"פ וכו' וא"ב קשה לפי"ז מ"ש שם דלא בא עד ל' יום בא אם היא וכו' בע"פ כשלמו ל' דידה שאז ודאי מוכרחים אנו וכו' ע"ש והנה דבריו באו סתומים ואם כיון למ"ש עלה נבי שזכיתי לדעתו ד"ע אלא דראיתי למהרי"ט ז"ל בס' ברכי יוסף ביו"ד רמ"י שכ"ב שכת' שם עמ"ש מרן אסור לישא כל ל' יום וכו' וז"ל ואם הרגל בוטל ממנו גזרת ל' ה"ה דבוטל איסור זה דלישא אשה תוך ל' יום וכו' ופשוט ע"ש דמוכח דפליג ע"ד הרב"ה ז"ל הנז' וכל מ"ש וכן ראיתי להרב זכ"ל ז"ל בחי"ד בה"א באות נישואין דקע"ה ע"ב דכ"ב בפשיטות אם לא שנחלק ובאמר דמהרי"ט לא איירי אלא בשאם נישואין דאינה עבור מיתת אשתו כמו שכ"מ מדבריו וכמו שכן ראיתי להזכ"ל שם בהשמטו' דרס"ג ע"כ שחזר בו וחילק כין ושהוא פשוט ע"ש בכ"ל מת"ם דאם האבילות הוא עבור שמתה אשתו

השבתו או אין הרגל מפסיק של' אמנם כשאר אבילו' דעלמא או הרגל מפסיק גזירת של' וכמ"ש :

ולענין מנהג קושטא יע"א הוא שנוהגין דאם מת לו שו"מ לחתן או לכלה אביו של חתן או אמה של כלה בתוך שבעה דמברכין ש"ב ונוהג אבילות תחילה ואח"כ חופה דנהגו למנות שמונה ימי החופה מיום השביעי שעולה לכאן ולכאן מ"מ אם חל יום השביעי ביום ש"ק אינו מונה אלא מיום ראשון של רגל כ"כ הרב פ"ב ז"ל שם סי' כ"ה וע"ע שם סי' כ"ו ע"ש :

ולענין חתן שהכין כל צורכי החופה ומת אביו או אמו דנוהג שבעה ימ"א ואח"כ ז' ימי המשתה כדאמרינן בסוגיין אם בתוך ימי המשתה פגע הרגל ע"ד זה נשאל הרב עדות ביעקב ז"ל סי' י"א אם הרגל מפסיק גזירת שבעה או לא והשיב דמפסיק והביא ראיה שם ד"כ ע"ב מדין שמע שמועה קרובה בערב הרגל שחל להיות בשבת שדינה הוי דאעפ"י שאינו נוהג אלא דברים שבצנ' מפסיק מיהא גזירת שבעה דבוקה ה"נ וכו' ע"ש ולע"ד אחרי המח"ר ל"מ מהתם דהתם ה"ט משום דשבת דעלמא עולה לענין אבילות כדתנן בפ' אלו מגלחין שבת עולה משום דאי אפשר שבעה ימים בלא שבת משו"ה הם אמרו התם דיעל' כדי שלא לשנו' בין שבת לשבת משא"כ בנדון הנז' מנ"ל לומר הכי וכמו שכ"ת מדברי הרב המרדכי שם בפרק א"מ סי' תתק"ב שהביא שם תשו' להרב רמ"ם ז"ל שנסתפק בשמע ש"ק בשבת ערב הרגל אם עולה למנין שבעה הגליל ושמע ביום שאינו יכול להתאבל דל"ד לשבת דעלמא דעולה משום דנהג אבילות והשיב דה"ל דכיון דתנן השבת עולה וכו' אע"ג דתרוייהו שוין לענין אבילות שדברים שבצינעא נוהג ולא וכו' ואפי"ה עולה א"כ עולה בכל דבר וכו ע"ש ועוד כתב שם את"ז שכן שאלו כדבריו בתוס' הרי"ב ז"ל שגם הוא נסתפק בזה והשיב דכיון דשבת דעלמא עולה לענין שבעה וכו' ה"ה אם באה לו ש"ק בערב הרגל לבטל הימנו גזירת שבעה מאחר דבעלמא וכו' והכי נקטינן ע"ש הנה מבואר כמ"ש הן אמת שראיתי להרב שם בע"ד שעלה ע"ד לומר חילוק זה ותליה דהרי הטור ז"ל שכתב דין שבת שחל להיות בערב הרגל דהרגל מפסיק גזירת שבעה לא כתב טעמא אלא מפני שדברים שבצינעא נוהג וכו' דנראה דהכא הוא דתליא מילתא לאוריה וכו' ע"ש ולע"ד ל"מ שהרי דברי הטור שם ביו"ד רס"י שצ"ט הכי איתאמרו וז"ל אפילו לא נהג אלא דברים שבצינעא כגון ששמע ש"ק ביום שבת שחל ערב הרגל שאעפ"י שאינו נוהג אלא דברים שבצינעא הרגל מפסיק וכו' ע"ש הר' דלא כתבו כדרך טעם לדבר אלא שהוא אמר בלשון שלילה ולריבותא קאמר דאעפ"י וכו' הרגל מפסיק כלומר וכ"ש כשפגע בחול דנהג גם בפרהסיא וע"ע בא"ח סי' תקמ"ח ע"ש ולא ידעתי למה לא ניחא ליה כדחייה ההיא כיון דה"ת לחרית מדברי הרב המרדכי בשם רבו' הנז' ודבריו הנז' הובאו ג"כ בהגמ"י פ"י מה"א וכן מרן ז"ל בב"י ביו"ד סס"י ת"ב ע"ש ועפי"ז גם מ"ש הרב שם את"ז וכן בדין וכו' ע"ש ל"מ קו קוי הויא להרב שם בע"ג שכתב ולפי האמור נמ"ל מ"ש הר"ן בשם הרמב"ן וז"ל הקשה הרמב"ן לדעת וכו' וקשה דמה ז"ש נמצא שלא קיים מצות אבילות והרי אמרינן דחייב לנהוג וכו' דברים שבצינעא וא"כ הרי וכו' ומ"ש השבת שבערב הרגל שמפסיק וכו' אם לא כאמור שסובר ז"ל דלענין הפסקה אם פגע וכו' הרגל מפסיק ומ"ש ז"ל נמצא דלא קיים וכו' היינו לענין הנוגע ופוגע בעיקרן של ימים וכו' אינן עולין לו שהרי הם ימי משתה ושמחה וכו' עד מ"ש דוכתה ה"נ ע"ש :

ולע"ד אחרי המח"ר מלבד מ"ש לחלק לעיל דהשתא ל"ק ממ"ש ע"ד הרמב"ן עוד הם דגם לפי"ד ל"מ מדברי הרמב"ן הנז' דס"ל דאם פגע הרגל בימי החופה דמפסיק משום די"ל שבת הנז' מימי החופה שהרי ביום ש"ק אם מזיק לו האכילה לא יאכל וכמה חסידים ואנשי מעשה התענו בשבת מח"ז וכן אמרו שהיה עושה רבינו יהודה החסיד ז"ל וכן מי שה"ל עונג אם יבכה כדי שילך הצער מלבו מותר לבכות כמ"ש בש"ע רס"י רפ"ח וגם בעניין השמחה בשבת אינו חייב כ"כ מה שא"כ בימי החתונה דהא דכל הנהו דברים הנז' אינו יכול לעשותם עבור כבוד הכלה והשושבינין וגם חייב לרבות השמחה ביותר שאת עם כלתו וגם אמרו רז"ל כל הנהנה וכו' ואינו משמחו וכו' וגם הדברים שבפרהסיא שנוהגין לעשות החתן וכלה דעלמא צריך לעשות בימי החופה הגם שעתיד להתאבל א"כ אם כן בכל הה"נ דגם כי פגע בו הרגל בימי החופה אחר כל מ"ש היך יכול לעשותן חול וכמ"ש הרב שם לפי"ד ע"ש ה"נ י"ל לפי דרכינו שכתבנו והשתא הו"ל כמת לו מת בתוך הרגל דאינן עולין לו וא"כ ל"מ מדברי הרמב"ן הנז' כמ"ש הרב ז"ל שה וכ"מ ממ"ש הרמב"ן במלחמות בפ"א שכתב וז"ל ועוד וכו' דשבעה ימי המשתה דתרוייהו מצוה ושמחה כתיב בהו ול"ד לשבת דעולה וכו' ע"ש דמוכח כמ"ש :

תו הוי הויא להרב שם שכתב וז"ל אך בעיקר קושייתו ז"ל ק"ל דהיאך יעלו לו לשבעה ממש והרי הוא מותר להסתפר בהם בכל יום וכו' וכי קימא ולטעמיך היאך יעלו למנין שבעה והרי הוא מותר להסתפר בהם הא ל"ק כלל דנהי דהפסקת הרגל שאני דהרי שבת שבערב הרגל מי לא מותר בדברים שבצינעא כגון נעילת הסנדל דהוי כעין התספורת ואפי"ה מפסיק דבוקה ה"נ וכו' וכבר ראיתי הסך טוב לכל דברי הר"ם מו"ז של א"א וכו' בס' לח"מ בפ"י וכו' ע"ש הנה מ"ש הר' ולטעמיך היאך יעלו וכו' ע"ש נראה דר"ל ולטעמיך כלומר דאי תקשי גם לפי דברי דאם פגע רגל בימי החו' דעולים לו לענין אבילות ומשו"ה מפסיק הרגל דהיאך מפסיק הרגל כיון דבימי החתונה מותר להסתפר והא קאמר דלענין הפסקה שאני אלא דבעיקר קושייתו ע"ד הרמב"ן ל"ז להבינה שהרי קו' הרמב"ן היא ע"ד הגאון הקובר את מתו ברגל ביו"ט אחרון הגם שאינו נוהג אבילות כלל ביום שאינו יום מו"ק דלא הוי אלא מדרבנן עולה לו יום יום טוב אחרון למנין שבעה וביעויין בהרי"ף והרא"ש ז"ל ר"פ אלו מגלחין וא"כ שפיר ק"ל להרמב"ן ז"ל

דכמו

דכמו דהתם לדעת הגאון ז"ל אפילו דאינו נוהג אבילות יום האחרון עולה למנין שבעה משום דשמחת יו"ט האחרון הוא דרבנן ה"נ לענין ימי החופה נימא הכי כיון דשמחת החופה הוי דרבנן והשתא תירץ ע"ש וכ"כ הרא"ש בשמו הו"ד בהש"מ ז"ל בסוגיין ועיין ג"כ בדברי הרמב"ן גופיה בס' תוה"א דע"ג ע"א ע"ש גם מ"ש דיש סמך וכו' מה"ש הלח"מ ע"ש ק"ט דהרי מדברי הלח"מ שם בפ"י ה"ג מוכח כהחילוק שכתבתי דשם הקשה לדברי הרמב"ן דסובר דאבילות דשבעה נוהג במועד דלא כהרמב"ן א"כ מי שמת לו מת ברגל חג הסוכות אמאי לא יפסיק האבילות בשמיני חג העצרת כיון שנוהג בו דברים שבצינעא דומה למ"ש הטור בסי' שצ"ט דמי ששמע ש"ק ביום שבת שחל ערב הרגל דמפסיק וכו' ותירץ דשאני שבת שהוא עולה משום דאי אפשר לשבעה בלא שבת משא"כ ברגל שאינו עולה ולכך אין רגל הבא אחריו מפסי' וכו' ע"ש הנה מבואר דחילק כמ"ש:

ע"ב הרב ערב"י ז"ל שם אח"ז ראיה לדבריו, והוא כמה דל"ע מ"ש הכא גבי שמועה וכו' וברגל דנוהג דברים שבצינעא וכו' דאין ש"ע מפסי' המנהג נראה דשנא וסנא דהקש שבת וא"כ הוו שני דברים ושני זמנים וכו' משא"כ גבי ש"ע דהרגל וש"ע דהכל דבר אחד וזמן אחד ושכ"כ הפרישה ז"ל שם סימן שצ"ט ומעתה יצא לאור מספקינן קרוב דהכלא הפגע בימי הרגל מן הראוי דתיפסיק דאע"ג דלדידיה הוי ברגל מ"מ הא מיהא ימי חול נינהו וכו' ע"ש וגם לזה נוכל לדחות קלה ולומר דרגל וש"ע כיון דלדידיה הוי ברגל כל שבעה וכמ"ש הרמב"ן הביא דבריו שם בתחלת התשובה ואייתי ראיה ממ"ש במ"ק פ"ק הברייתא דקתני וביום הראות בו וכו' ושכן כתב הרמב"ם ג"כ בפי' המ' והתוס' בסוגיין בר"ה מסייע דכתבו דמועד וחתן משוי להו בכל מקום אם כן גם לענין הפסקה י"ל דדיינינן להו כדינייהו די"ל לימי החופה כימי מועד אלא דבלאו הכי לעיקר קושייתו בפי מש"ל לחלק בין שבת למועד א"ש וכמו שכתבתי בשם הלח"מ ועיין עוד להב"ח ז"ל שם סי' שצ"ט סוף ס"ד מה שכתב לתת טעם אמאי ש"ע לא חשוב ברגל להפסיק ותירץ משום דלא אשכחן בתלמודא דש"ע עולה למנין שבעה אלא בקובר מתו לפני הרגל איכא למימר שהם שאני כיון דבטל ממנו גזירת שבעה וכו' אבל בקובר ברגל דלא בוטל וכו' אין כח לש"ע שיהא חשוב כשבעה וכו' ע"ש וכהש"כ שם סק"ז ע"ש ומדלא נרגש מכסית דש"ק בשבת ערב הרגל נראה דס"ל כמ"ש וכן נ"ל בעד הרבח"י ז"ל שם סימן שצ"ט כמ"ש ע"ד מהריט"ץ סי' ע"ח ע"ש וכמובן שנ"ל תוס דיש לפקפק על דינו של הרב ערב"י ז"ל ולומר דאינו מפסיק וכמ"ש:

שוב אחר החיפוש מצאתי וראיתי להרב דברי אמת ז"ל בתשו' יו"ד סי' כ' דהביא שם דברי הרב ערב"י הנז' ודחה ראייתו מהכא שקודם כמ"ש ושוב אח"ז שם ד"ד ע"ב חזר וכתב וז"ל ובחתן שמת לו שנוהג ימי המשתה תחלה ופגע בו הרגל כ"ל שחל עליו האבילות וכמו שנראה מדברי הר"כ ורמזתי כמ"ש בפא"ז כתובות הקשה שם הרא"ש

בשם הרמב"ן דכו דלמא שבעה ימי המשתה לא יעלו לו למנין שבעה ימי אבילות וכו' וי"ל דשאני הכא דאילו היו עולין לא נמצא שאינו מקיים אבילות כלל ומשמע כדברי הרב ערב"י שגם בשמע שמועה בשבת ערב הרגל לא קיים אבילות כלל והרגל מפסיק ה"נ בחתן ג"כ עכ"ל מדבריו האחרונים משמע דחזר בו ואחרי המחה"ר לא ידעתי שהרי בפי' מ"ש לחלק לעיל בין שבת שקודם הרגל הנז' דה"ט משום דבשבתות דעלמא נמי דאינו נוהג אלא דברים שבצנעא עולה ה"נ ס"ל לו' דבשמע ש"ק ערב הרגל שח"ל בשבת שריגא הכי משא"כ בחתן דל"ש לו' הכי ה"ל לומר דאינו עולה א"כ הו ל"מ מינה לענין הפסקה וכמש"ל דכ"ת להדיא מדברי הרב המרדכי הנז' וגם הערב"י הביא שם סייעתא לדבריו מדברי הר"ן בשם הרמב"ן והוא הדב' שהביא הד"א בשם הש"מ הרא"ה והרמב"ן ז"ל הנז' וכו' דל"מ מינה וכמש"ל ומ"ג דבכר הו' הרמב"ן שם עוד קירולא אחיינא ועיין בתשו' ה' מש"י ז"ל דע"ת ע"א בתשו' מ"ח מהרא"י ז"ל שם דנראה דחולק ע"ד הרב מהריד"כ ז"ל הנז' אלא דשו"ר מ"ש שם בע"ג דמוכח דס"ל כוותיה וא"כ צ"ל שדבריו איירי לעלמא וכאו דבריו כקילור ומ"מ הנה שלע"ד פקפקתי ע"ד מהריד"כ ז"ל הנז' מ"מ מי אנכי לפקפק על דינו לענין מעשה ומה גם דמהרא"י וגם הרב בנו ז"ל שם מוכח דס"ל הכי וגם הרב דב"א ז"ל שם הגם שבתחלת דבריו נראה חולק ע"ד מ"מ כתב שמדברי הרמב"ן והרא"ה ז"ל מוכח כדבריו וכן מדברי הפרישה והט"ז ז"ל ע"ש ובפרט דהוי להקל:

ולענין בחור דשידך נערה אחת בחיי אביה וקבעו זמן נישואין לחדש אדר ובתוך הזמן מת אבי הכלה באופן דזמן הנישואין הם אחר ל' ממיתת אביה אך בתוך יב"ח למיתתו אם מותר לכנסה בתוך י"ב חדש ער"ז בשאלת מהרי"ך ז"ל בס' זרע"א יו"ד סי' והרב שם הביא מ"ש הריב"ה ז"ל שם בסי' שצ"ב שהביא מעשה בהר"ת ז"ל כאחד ששידך וכו' ושכ"פ א"א הרא"ש ז"ל בת' וכו' כיון שהיה הפסד וכו' וקמה ע"ד דהיכן מלא כן בהרא"ש דאדרבה מפסקיו ביבמות בפ' החולץ ומו"ק נראה שא"ל לפסידא ושכן הוא דעת ר"ת ג"כ כמו שהביא שם הרב ראיות לדבריו ושוב אחר זה כ' דנראה דגם הר"ת היתיר בכל גוונא מ"מ לא סמך ר"ת לעשו' מעשה כי אם בצירוף טעם ההפסד ושוב כתב דנראה דבכה"ג כ"ע יודו דמותר אפילו דליכא הפסד מטעם דע"כ לא איירי ר"ת והרא"ש אלא תוך שלשים משא"כ בכה"ג דהוי אחר ל' ושוב פקפק מטעם דבכה"ג הוי אמה של כלה והיא בתה מוכה מצוות על מצות פו"ר וחזר וכתב דנראה דל"ש ושכן מצא להריטב"א ז"ל במ"ק שכן כתב ע"ש אח"ר:

ולע"ד אחרי המחה"ר מ"ש ע"ד הריב"ה היכן מצא בדברי הרא"ש וכו' ע"ש הנה דברי הרא"ש הנם בדמותן עלו ובאו בתשו' הרא"ש כלל כ"ז סי' ה' שכתב שם וז"ל הלכה למעשה היתיר ר"ת לאחד ששידך נערה אחת ושכן וכו' שסי"ל הפסד וכו' ושוב לא קיים פו"ר בר"ת שעשה מעשה וכו' מעמ"י הקשה וכו' בין שהיה הפסד

סמך

בט

סמך על ר"ח אבל כלה הפסד אמר שלא היה מכיר וכו' ע"ש הנה מבואר כמ"ש הריב"ה בשמו ואי איירי דברי ר"ח גם בליכא הפסד עיין במפרשי' וכמ"ש גם מ"ש בעיקר כנ"ד משום דאיירי באבי הכלה וכו' ומסיק דל"ש לע"ד גם דבר זה מתבאר ממש"ל הרא"ש ז"ל בפסקיו בסוגיין וז"ל ושמעינן מינה היכא דאפשר לזבוני וליכא פסידא דאינו נושא ימי שמחה תחלה וכו' ע"ש והם דברי הרי"ף ז"ל ע"ד אלו כתב הרא"ש וז"ל ומתוך לשון רב אלפס משמע דמכניסין וכו' וכן מצאתי בשם וכו' ולא מסתבר כלל דמה תועלת וכו' אבל בשמקדים האבילות למשתה גם ואחר החופה עד שיכלו כל ל' יום ע"ש הנה מבואר מדבריו דגם במת אביו ש"ה ואמה של כלה כיון דליכא פסידא דמקדים האבילו' לחופה מ"מ אין מותר לישא ולבעול כי אם עד כלות ל' יום מ"מ אחר ל' יום מיהא מותר לישא ולבעול וכ"מ מדברי הריב"ה שם סי' שמ"ב שכ' וז"ל והיכא שאין לו פסידא וכו' ומתה אמו של החתן או אביה של כלה וכו' לא היתירו לדחות האבילות וכתב וכו' ול"נ לא"א הרא"ש ז"ל אלא וכו' ודוחה חופתו עד שיעברו כל ל' יום אם לא שי"ל בנים קטנים או לקיים פו"ר כאשר יתבאר והרמב"ן כתב שאין מאחרין החופה ל' יום וכו' ע"ש הנה מבואר כמ"ש וכ"כ הרא"ש במ"ק בפ' אלו מגלחין ע"ש ובזה יש לעמוד בדברי הריב"ש הנז' עמ"ש שם בסי' שנ"ב ובעיוין במהרי"ד ז"ל בטו"ר סי' קס"א ע"ש ובמש"ל מ"מ מה דהוכחתי מדבריו דבלא קיים פו"ר אפילו באבילות דאבי' או אמה דידה לכ"ע אחר ל' מותר גם בליכא פסידא היא הוכחה טובה בלי ספק לכל הפי' ובעיוין שם בהכ"ד בכל דבריו ובהד"מ ז"ל בטו"ר סי' ע"א והוה ליה להביא דברי' ול"ע וע"ע בהתבי"ב ז"ל שם סימן שמ"ב הגה"ט אות א' ע"ש הנ"ל דאחר ל' יום לכ"ע מותר בכ"ג אפילו דליכא פסידא בלא קיים פו"ר ודוק:

ולענין אם צריכין שמירה דהוא זמן בין שאנשים והיא וכו' כל אותן ה"ד ימים שנכנסה לחופה ולא בעל מוכח מדברי הריב"ה שם הס"י שס"ג דצריכין שמירה דשם אחר שכתב דינא דברייתא דסוגיין כתב וז"ל אבל אם כנס לחופה והתחילו ימי וכו' ואח"כ מ"מ מותר ליחד עמה כמו וכו' והוא שבעל אבל אם לא בעל לעולם אסור להתייחד עמה בין בחול בין בשבת וכתב הראב"ד דמי וכו' והרמב"ן היתיר וכ"ד אדוני אבי הרא"ש ז"ל ע"ש וכ"פ מרן ז"ל שם בב"י ע"ש הנ"ל מדברי הריב"ה הנ"ל דחתן שנכנס לחופה ולא בעל דחייבין בשמירה אפילו בימי המשתה משום שחייב בדבר' שבצינעא וכ"ש בימי אבלו ומ"ש מרן בש"ע שם וז"ל אבל אם לא בעל אסור להתייחד עמה כל ימי האבל' בין בחול בין בשבת ע"ש לפי מ"ש נ"ל דבל ומיל"ר ומשום דגם בימי המשתה בקיא אבל לענין דברים שבצינעא משו"ה נקט כל ימי אבלו וכמו שכ"מ ג"ב מדבריו שכתב אבל אם כנס וכו' מותר להתייחד עמה וכו' והוא שבעל וכו' ע"ש דעלייהו קאמר ימי המשתה קאי וכמובן ובעיוין בספר יבוס"ה הג"ם ע"ב וג' ע"ש:

ולענין מי שמת תוך שבעה לאביו או לאמו ונכנס אבילות ולא קיים פו"ר והוא תוך שבעה בערב הפסח אם יוכל ליכנס לחופה בו ביום כיון שתכף אחר שבעה פוגע בו הרגל כ"ע יודו דיכניס ערב הרגל אפילו שהוא בתוך שבעה ומ"מ יעשה הסעודה סמוך לילה כ"כ מהרא"י ומהר"ש בנו ז"ל בס' משה ידבר חי"ד דע"ח וע"ע ושם בחו"ד כתב שכן ראה בעיר גדולה וכו' שהיה משיאין עי"ט סמוך ללילה ושמעשה שהיה וכו' שהכנסה סמוך למנחה קטנה בלא סעודה ושמכו למעבד הכי עפ"י מ"ש הפ"מ דנהוג עלמא לישא אשה ערב הרגל סמוך ללילה ע"ש ועיין במוה"ג מהרי"ח ז"ל בחק"ל ח"ב ליו"ד בתי' לה"ח שם די"ג דהיתיר לישא ערב הרגל בסעודה בבוקר למי שחל ז' שלו בערב הרגל וע"ש מילתא בטעמא ובמ"א עמדתי ע"ז ועין בהרב פ"כ ז"ל חי"ד סי' ב"ה ובתשו' קול אליהו ח"ב הנ"מ:

ולענין הנושא אשה בתוך ל' משום הפו"ר והכלה היה בטומאתה כתב הרב זצ"ל ביו"ד הל' אבילות בתוך נישואין משם הרב חר"ם בכ"מ ז"ל בב"י דכתב דלכ"ע אינו מותר לישא אותה ע"ש ומשתמיות דבריו נראה דאפילו אם הטהר מטומאתה תוך ל' אסור וצריך להבין מ"ט או משום דכיון דעיקר הכניסה הוי משום פו"ר ואינו יכול לבא עליה ומתין עד שתטהר והכניסה הוא ל"מ דהא מ"מ הקדמת הזמן צריך דאפשר דשוב אח"ז יבא לחזור בו על שום סיבה או יהא יחזור בה וכן ביגלה בזה ובעיוין בתום' ובדס"ם שם ביבמות דמ"ב ע"כ ע"ש ואטו אם הוא קנא חולה וא"ל הרופאים שאם ישא אשה לא יבא עליה עד שיעבור ט"ו ימים מי נימא דאסור לו לישא אשה בתוך ל' משום שלא יבא עליה ואולי גם בכה"ג אמר הרב הנז' דאסור והיה נ"ל להביא ראיה דמותר ממ"ש הרמב"ם ז"ל בפ"ו מה"א הלכה ה' דעל כולן שנאמרים שם ובכללם מי שלא קיים פו"ר כתב דמותר לכנוס מיד ולבעול אחר ל' וכתב מרן ז"ל דמ"ש מיד רוצה לומר אפילו תוך שבעה ע"ש הרי דאפילו דאינו מותר לבעול עד אחר ל' אפי"ה מותר לכנוס וכ"ע כמ"ש הב"ח ז"ל ביו"ד סי' ש"ו דהכניסה כדי לקיים פו"ר הו"ל מצוה רבה ע"ש ובתוה"א להרמב"ן ז"ל דק"ד כתב דס"ע שמא יקדמנו אחר וכו' ע"ש ובמרן ז"ל בכ"מ פ"ו שם ובהלה"מ ז"ל שם ע"ש ואפילו לר"ח ושי' דמתירין לישא ולבעול אחר שבעה וכתב הב"ח ז"ל שם דה"ט משום פו"ר הו אסור לבעול עד לאחר ל' לאיזה צורך היתירו לו לכונסה תוך ל' משום פו"ר הרי לא יבא עליה ולא מקיים פו"ר וכו' ע"ש ל"מ דהתם איירי אם הבעילה אינו מותר כי אם אחר ל' אבל בכה"ג כנדון הנז' דיכא הבעילה תוך ל' אה"נ ו"ל דהקדימה כדבר עדיף טפי לענין פו"ר כמובן הן אמת דראיתי להרב פאת נגב ז"ל ביו"ד סס"י ב"ו כנ"ד על החתן שהכין וכו' שנשאל ומת אבי הכלה וכו' שכתב שם וז"ל ועוד דבנ"ד אף אם היה אב החתן או אם הכלה אכתי י"ל כיון דאינו יכול לבעול שהיא טמאה ולא בעל לא אלימא החופה לדחות האבילות ועיין בתוס' וכן בשינו מעשה שיכנוס אבילות תחלה וכו' ע"ש:

המנה

אמנם ל"מ דשתה כדי לרמות לאבילות צריך דיבעול בתחילה כדי שתחול עליו ימי החופה כדאית' בשו' משו"ה כתב דאם היתה טמאה לא אלימא וכו' ע"ש ועיין בריב"ו ז"ל שם נכ"ב ח"ב ובהרמב"ן ז"ל שם דב"ז ע"ב מה שא"כ באבל דינא דמותר ליטול תוך ל' משום פו"ר דשפיר י"ל כמ"ש ומה"ט שכתבתי ועיין בתשו' הרב משה ידבר ז"ל דע"ח ע"ב ע"ש הן אמת דבעלמא בנישואי אשה נדה אפילו רבו' ז"ל שלדעת הרמב"ם וסי' ז"ל בפ"י מה' אישות ה"ב דאם נכנסה לחופה בשהיא נדה אעפ"י שנכנסה לחופה וכו' לא גמרו הנישואין וה"ה כארוסה עדיין ע"ש גם שם ה"ה כתב ולא תכנס נדה עד שתטהר ואין מברכין לה ב"ח וכו' ע"ש ובה"ה ז"ל שם ע"ש אמנם הרא"ש וסי' ז"ל א"ל דנקראת חופה לכל דבר חוץ מהתוספת וכו' וכ"כ דעת הריב"ה ז"ל אה"ע סוף סי' ס"א ע"ש וגם מלבד דמדברי הרב הר"ש וכ"ש ז"ל כנז' אין נראה כן דבעבור ס' הרמב"ם הוא דכ"כ וכמובן להדיוט מקו"ד עוד כה דהרי עכשיו כבר כהנו ליטול עידה בטומאה ויהבו טעמא לדבר וכיעויין במרן בב"י שם ושב במורה ת"כ בהגהה ובהא"מ והב"ש שם ובן בשתבי"כ ז"ל בבנה"ג הגה"ט אות י"ד ע"ש ובן הוא מנהגינו בעירינו זאת גם עתה ועו"ע שם אות יו"ד באופן דגם מלבד זה ל"מ ומ"מ אנא דאמרי דהכא דיש מקום קצת לפקפק בדין זה של הר' הנו' ז"ל וכמ"ש מ"מ כיון דל"ז לראות הדברים במקומם שוא"ק צריך וכמובן:

ולענין חתן לישא אשה בימי העומר כתב הריב"ה והש"ע ז"ל א"ח וסי' תצ"ג דנהגו לאסור בכל המקומות והטעם שלא להרבות בשמחה שבאותו זמן מתו וכו' וכזה הורו האחרונים וע"ש במרן בב"י ובתב בב"ח ז"ל שם דכ"ל דאין חילוק בין נישואין של מצוה כגון שא"ל אשה ובנים וכו' דבאבילות ישנה כוו שקיבה אלא מנהג לא חילקו בינייהם וכך כתבו ע"ש וכ"כ בא"י שם וגם דיש מרבנן שכורא ז"ל דמחירין וכ"ר בפר"ח שם מ"מ שתבי"כ ז"ל שם חלק ע"ד ראון אנו נוהגין כן ע"ש ובו"ל להביא דברי הב"ח גם הכ"ד ז"ל בא"ח סי' רע"ט וע"ע בשיב ברכי יוסף ז"ל שם גם הרב שו"ג ז"ל שם סק"א הביא הסברות הללו ושמהרש"א ז"ל היתיר לאלמן לישא בתולה משום פו"ר ושטוב בשנת תפ"ו היה מחלוקת רבני עירו בדבר ושיבו מהרי"ד שכבים לאיסור בת"ש בכ"ד שם אפילו שהיה קלא איבוד מתון בדבר ע"ש ולע"ד דה"נ דהאוסרי' ובן המנהג כמ"ש בב"ח והתבי"כ ושו"ג שם אף ע"ג דבאבילות חדשה מותר בבה"ג אחר שבעה בלא קיים פו"ר ובמבואר מכל מש"ל משום דעיקר שמחת החופה הוא שבאים ב"א ומשמחין אותו ע"י ריקוד וניגון וריבוי משתה היין וביולא בזה"ש במה ישמח החתן וגם המנהג דבאים אוהביו וקרוביו מאוליהם עבור השמחה הנז' והשתא כיון דלגבי הבאים ריבוי השמחה אסורה להם משום אבילות תלמידי רע"ק שמתו וכו' דכן קבלו עליהם משו"ה בכלל התקנה ההיא היתה נ"כ שלא לישא מי שלא קיים פו"ר הגם דלגבי החתן הוא מותרת והשתא נ"ר לאבילות דעלמא כמובן ובתבי ל"ק מתם שפוק"ל לבשו"ג בסי' תנ"ב סק"ט משמע דינא לשאוסרין לישא בימי העומר ע"ש ובאם רבו' וגדולים ובמ"ש בכ"ל:

ולענין יחיד שנתמנה בקהלו בחג הסוכות לחתן תורה והורע לו ב"מ אם מותר לו' להפטר ממינוי החתנות מלעלות לס"ת ביום האחרון של הרגל שהוא ראשון לשבע ימ"א כתב הר' הב"ש ז"ל בתשו' סי' ע"ד דיותר טוב שיסתלק עצמו מן החתנות ההוא ושלפ"ד הרש"ל ז"ל בתשו' סי' ע"א יותר טוב שלא ילך באותו היום לבהכ"נ וכו' ע"ש מילתא בטעמא ושכן עשו מעשה בקהלתו פעם ושתים ושכתובו רבנן וכו' ע"ש · אמנם בתשו' הר' נב"ש ז"ל היתיר בפשיטות ע"ש והביא דבריו הרב יד"א ז"ל א"ח סי' הרס"ט ע"ש ובשו"ג ביו"ד סי' שנ"ט סק"ח ע"ש ומהרי"ך ז"ל בס' זרע אמת בא' יו"ד סי' קס"ב בנ"ד דינא עליו לאים אחר לאח בראשית והוא ביום שבת בראשית בתוך שבעה ימי אבילות בתחילה דיבר בשיב דמותר ואין לו תקנה שילא מבהכ"נ דהו"ל דבר שבפרהסיא ויכול לקיים מלוהו להתחיל התורה אבל ישנה מקומו ואחיו ישב במקום חתן ויעשה בשלוחו כ"ר של שמחה ואף בי ראיתי להרב"ם סי' ע"ר וכו' אכן אלא משום דהקהל נהגו לו והוא מחזירן להם מדעתו אבל בנ"ד דנפל עליו הגורל אם לא ירצה ליתנו לאחר אין מזניחין אותו וב"מ להב"ש סס"י ט"ל דחתן וכו' אכן אח"כ הסכמתי לענין מעשה דיסתלק מן החתנות כמו דנעשה מעשה בפ"א פה וכו' ובן הדעת נוהגת לענין מעשה לכתחילה אם לא משום עגמת נפש וגם הנ"ם וכו' וכ"כ מדברי הר' אמ"ל בכלל הורה וכו' אות כ"ט בדף ח"י ע"ש ומ"מ משמע מדברי מהרי"ך הנז' שכתב אם לא משום עגמת וכו' ע"ש שנראה דאי היה לחתן עגמת משום דעולא ע"ד דלא הסכנא ליה מילתא וגם משום לאו דבדר ובויוצא דדעתו להתיר לעלות לתו' אבל ישנה מקומו וכו' על דרך שכתב לעיל וע"ע בתשו' הרב פני אהרן ז"ל סי' ב"ו שהביא שם תשו' גלמוד"ה מהרח"א ב"ד ז"ל שהביא שם פלוגתא דהב"ש עם הרב"ם ז"ל הנו' ומנ"ר דשה ראייתו משבית מתשו' מהריק"ו סי' ט' דל"מ דיש לחלק בין היכא דמבטל המצוה מכל וכל להיכא דאינה וכו' וכתב שמהר"א רואנים והרב שתנא המש"ל ובמה רבני קושטא ז"ל פה אסר בהסכמת עלו שלא לבא לבהכ"נ בדברי הרב"ם ובמ"ש תשו' הרב בני דוד ז"ל בה"א ושגם הוא מורינו הרב ז"ל עשה מעשה בן ועיין בהרב המחבר ז"ל שם בס' פני אהרן ובסי' ב"ו מה שתמה ע"ד מהרח"א ז"ל ממ"ש התוס' במס' יו"ט ד"ח ע"א ד"ה ואינו צריך וכו' ע"ש ולע"ד י"ל דשאני התם דעיקר היא מ"ע דאורייתא דכיסוי הדם ומשו"ה כתבו התוס' דהגם דאיכא איסור דרבנן במלאכה שא"ל מ"מ בגבר זו איכא מ"ע דרבנן דשמחת יו"ט מה שא"כ במצות החתנות תורה דאין שם כי אם מצוה דרבנן בעלמא ואינם אלא מכל תקנה כנ"ל וע"ש שדעתו ח"ב להתיר וגם"ג בפי מ"ש רבו האוסרים ושב וא"ת עדיף בכ"מ

דף ד' ע"א

תוס' ד"ה אבל דברים פי' חופה וכו' עכ"ל עמ"ש מלא"ח ז"ל בבונת דבריהם את דמ"ש וז"ל

ז"ל ובזה לא הוה קשיא מ"ש בה"ג כרבי יוחנן משום שהכל שוברים דבר אחר וכו' ע"ש לע"ד אחרי המ"ר לא יקבלו בכונת דברי התוס' פירוש זה שהרי בה"ג ז"ל כתבו דהלכה כר"י ואע"ג דקי"ל הלכה וכו' ע"ש וכ"כ הרב המרדכי ז"ל בפרק א"מ בשמו וכ"כ להדיא בדברי בה"ג עצמו בה' הלולות ע"ש ולפי"ד הלא"ה חנו' הרי אין כאן פלוגתא כדי לומר והלכה כר"י גם מ"ש ואע"ג וכו' ע"ש לא א"ש וכן מ"ש בסו"ד ואור"י דהלכה כר"י וכו' כמובן ודוחק לומר דהתוס' לא איירו אלא על עיקר פסק בה"ג ולא על שאר דבריו דאין נראה כן מדברי התוס' וע"כ נלע"ד שדברי התוס' אולי כפשטן דבתחילת דבריהם שכתבו פירוש חובה באו לאפוקי דלא תימא דמ"ש ר"י אבל וכו' גובה ר"ל רשות ומייתי הא"ה על ידי הדרגות כמ"ש שם וכיעיין כעין זה בהרב רבינו יונה ז"ל בשם י"א בברכות ריש פרק מ"ש גבי אונן בשבת דפליגי ת"ק ורשב"ג לענין ק"ש דברבות היא דפליגי ע"ש אתא כהו לאפוקי מפירוש זה וכמו שנה שם פירש ר"ו ז"ל שם דבאיסורא פליגי ושכ"ד הרי"ף והלכות בה"ק וכ"פ הרמב"ם והרא"ש והריב"ש ז"ל וטו"ר רס"י שמ"א ובעיין במרן ז"ל בב"י ע"ש וכמו שב"מ ג"כ מסוגיא מ"ק דכ"ג ע"א ע"ש וע"ע בתוס' מ"ק דכ"ג ע"ב ד"ה ואינו אוכל ובהרשב"א ז"ל בברכות דמ"י ד"ה ת"ה בימוסו ע"ש ומ"ש התוס' בתר הכי ופסקו בה"ג הוא דבר אחר כפ"ע שהן עתה באו לדבר בענין פסק הלכה ושם אמרו שבה"ג פסקו כר"י דאע"ג וכו' ומשום דהפוא טעמא לא ניחא להו להתוס' דעכ"פ קי"ל כרו"ש דרבים נינהו מש"ה כתבו דאור"י דהלכה כר"י וכו' ולא ניחא להו לומר דמה"ט נופא הוא מ"ש בה"ג דהלכה כר"י משום דא"כ תו לא הוו צריכי למימר דאע"ג דקי"ל הלכה כדברי וכו' דכיון דהש"ס פסיק להדיא בן מדקאמר מסייע ליה סברוותא לרו"ש וכו' הרי בהדיא קרו לה לס' רו"ש כיון דל"מ שום תנא חולק אהאי בריתא וכ"מ מדברי התוס' במ"ק דכ"ר ע"א ד"ה הא אמר ריו"ח ע"ע :

ועיע בסוגיית מ"ק דכ"ג ע"א בההוא עובדא דרב יוסף דהוה וכו' א"ל הכי איתו"ח דברים וכו' ובתו"ס התוס' דכ"כ ע"כ ד"ה יש אבילו' וכו' ע"ש דמוכח מהתם דרו"ן וגם אביי ס"ל כרבי יוחנן וע"ש בח"ה ז"ל ע"ש ובהרב גופ"ה ז"ל אות ה"א סי' קל"כ ע"ש . תו חזי הוית להלח"מ ז"ל אח"ז שכתב דק"ל לפי דברי התוס' דכתבו דלרו"ש מקלינן במועד ושבת טפי מחתן א"כ איך קאמר בההיא ברייתא דמ"ק דף ח' דחתן שנולד בו נגע נותנין לו וכן ברגל דהו"ל וכ"ש ברגל דב"ש הוא ומה וכו' עד מ"ש וצ"ע ע"ש :

ולע"ד השתא הוא י"ל דבהלכתא לענין דברים שבצינעא ס"ל לרו"ש דטפי יש להחמיר בחתן משבת ומועד משום דהנם דהתם במ"ק משום אותם רגל בחתן ס"ר להקל ולא להחמיר משום דס"ל לחלק בין חתן דהוי מועד דיחיד לרגל דהוי דכל ישראל וכן בשבת ומאי דל"ק התם וכ"ש ברגל ה"ט משום דהתם דממעטינן לחתן שצריך דאית הנגע היינו מקרא דביום בראות בו דמשמע דיש יום וכו' במ"ש שם וא"כ לא היה יכול לומר וכ"ש ברגל משום דסו"א קפסת מועט הפסח דקרא לא אתא אלא למעוטי חתן דוקא משום דשהם חתן מוציא הוצאה רבה של מיני מאכלים ובוולא לכל ימי החופה ואם יראהו הכהן ויסגירנו וימתינו עד שיטהר מנגעו ילכו אותם הדברים לאיבוד וגם אתו למיכל כ"כ מהם וכיעויין בסכ"ר ז"ל חי"ר סי' קס"ח ע"ש והרי אמרו רז"ל דהתורה חסה על ממונם ש"י וילפי לה מקראי וחד מינייהו מנגעי בתים דכתיב בהו וצוה הכהן ופינו את הבית דהתורה חסה על כלי חרס וכמ"ש רש"י ז"ל בחומש בפ' טהרה דהאי קרא ע"ש ומש"ה בלי קרא בחתן דנותנין לו וכו' משא"כ ברגל סו"א דאין נותנין לו כל ימי וכו' דען לית ליה פסידא וגם טירחא דבלא"ה עבור כבוד אשתו וכ"כ צריך להוציא הוצאות בעבורם לכבוד שמחת הרגל ובכן ההוצאות שהוציא יהיו בשארים להם כאופן דל"ל פסידא וא"כ הו"א דדל מהאי מיעוטא דהאי קרא דוביום וכו' אם אירע לו נגע ברגל ומה גם דאיכא מ"ע כדבר להראות נגעו לכהן וכע"כ וכמ"ש הרא"ם ז"ל במ"ק שם וע"ע בהרב חוו"ן ז"ל בפ"ג מנגעים מ' ועוד בה דהתקן ל"ם כי אם פ"א בכל ימי חייו משא"כ רגלים דאזלו ואתו ויעויין בהסו"ל ז"ל שם דהשתא שפיר י"ל דמש"ה לא קתני בברייתא שם וכ"ש רגל דהא יש ס"ד לו' כמ"ש מש"ה נקט הברייתא וכן ברגל דרך ריבותא וחידושא לומר דאפילו ברגל דיכא הכי דנותנין וכו' ומ"ט דכיון דאית ביה מ"ע דשמחה בחגך והיא מ"ע דרבים שקולים שם ויבואו שניהם כאופן דבהדרגות הם שוים ומש"ה נקט הברייתא וכן ברגל וכו' כנ"ל :

ועיין בהרב מ"כ ז"ל מ"ש ע"ד התוס' שלפנינו שלכאורה דבריו צ"ב דאיך היה יכול לומר לימא מסייע ליה כמובן אם לא דט"ס נפל בדבריו וכ"ל לימא תיהוי תיובתא דרו"ש אלא דמ"ש אח"ז די"ל דיכול שמואל לתרץ וכו' ע"ש י"ל ע"ד דנראין דבריו אלו הפך מ"ש בתחילת דבריו וגם עיקר קושייתו י"ל דהיא נופא כונת התוס' כמ"ש בסו"ד דנראה לר"י דהלכה כר"י ממ"ש בסוגיין מסייע ליה לר"י וכו' דמוכח מן סוגיין דסברוותא לא אתייא כרו"ש כיעויין שם בתוס' ודבריו ולענין הלכה דעת הרמב"ם ז"ל בפ"ו מה"א ה"ב דברגל אפילו דברים שבצינעא אינו נוהג ע"ש וכן יש מרבוו' דס"ל הכי וכמ"ש ה"ה שם בשם הרמב"ן ז"ל דלא כמ"ש התוס' הכא והתם במ"ק דכ"ג ועיין בהרו"ה ובס' המלחמות שם ובהריטב"א ז"ל כאן ושם ובהרא"ש שם וכ"פ הריב"ש ומרן ז"ל בטו"ר רס"י שצ"ט כדברי התוס' והסיע' ז"ל ועיין בהלח"מ ז"ל מה שהקשה ע"ד הרמב"ן ממ"ש במ"ק די"ט ע"ב לענין שבעה לא קא מבע"ל וכו' ומה שתי' ע"ש וק"ק שכ"מ בדברי הרמב"ן גופיה בס' הבלת' שם בסוף מ"ק ע"ש וכן בתוס"א דע"ה גם מ"ש הלח"מ בתחילת דבריו כ"מ בדברי הריטב"א שם וע"ע בתשו' הרב"א ז"ל דף ד' סוף ע"א ע"ש :

והנה האי כללא שכתבו התוס' בשם בה"ג ז"ל הביאו השכי"ב ז"ל בכנה"ג א"ח בכללי הפוס' סי' נ"א ומוסיף וכתב וז"ל וכתב מהרש"ם ז"ל

ז"ל בתו"ד סי' ר"א וכ"ה בפוסקים וכ"כ מהרא"ש ז"ל בסי' קס"ז ואני דקדקתי בתשובה מדברי הב"י ז"ל בכמה מקומות דס"ל דהפוסקים אמרי' הלכה וכו' באבל ע"ש וכ"כ בשיורי יו"ד סי' שפ"ז ובא"ח סי' תקמ"ח הגב"י אות ד' ע"ש ובתשו' ב"ח סי"ד סי' ר"מ כתב וז"ל ואם באנו להקל מהכלל דהלכה וכו' . כ"כ התוס' ז"ל בפ"ק דכתובות וכו' וכתבו הרשד"ם ז"ל וכו' ואם שאני דקדקתי בתשו' ובמ"א מדברי הב"י ז"ל במקו' הרבה דס"ל דאמרינן וכו' אף בפוסקים ה"ד בפירוש הלכה כבתראי משא"כ כאן הריטב"א ז"ל הוא בתרא טובא ותופס לדברי הרב רי"ו ז"ל בך ד"כ וכו' ע"ש וכ"כ עוד שם בשס"י רל"ט ע"ש . ברם הא ק"ל ע"ד החבי"ב ז"ל ממ"ש בשיורי א"ח בהגב"י סס"י תקמ"ח ע"מ שהביא שם הריטב"א ומרן שם בב"י גבי אבילות אמו אם פגע בו הרגל אחר ל' יום אם הרגל מפסיק ע"ש ע"ד אלו כתב החבי"ב שם וז"ל נ"ב וה"ד ברגל דנערים דמתילת היא אבל אם נערו בו ביום ל' מודה הרא"ש דמהני הנערה דלא פליג עם הסמ"ק אלא ברגל וכו' וכתבתי בתשובה דאף אי פליג הרא"ש ז"ל בזה הלכה כדברי המקל באבל דאע"ג דכתבו התוס' בשם בה"ג דה"מ בתנאים וכו' וכתבו מהרשד"ם ומהרא"ש דה"ה בפוסקים במ"ש הוכחתי מדברי הב"ח בכמה מקומות דאמרינן הלכה כדברי וכו' ואפילו בפוסקים ע"ש והיי כפי מ"ש בתשובות הנז' דה"ד בפירוש טעמא דבתראי א"כ בשת"ל דהרא"ש פליג עם הסמ"ק גם בנערים הי"ל לפסוק כהרא"ש דבתרא הוא לגבי הסמ"ק שהרי היה תלמידו של דולב"א וגם נראה מסוף ספרו שנפטר בשנת חמשת אלפים וכמו שכן ראיתי בס' שלשלת הקבלה ק"ק ושוב כתב שבס' יוחסין אומר שנת ל' ע"ש בהג"ה ע"כ ואילו שם בדף ס' ע"א כתב דהרא"ש קבל מרבו בשנת כמו חמשת אלפים נ"ז והרא"ש נהג נשיאותו בזמנו שנת ה' אלפים פ' כנראה בשו"ת שלו וכו' ושם ע"כ הביא משם ס' יוחסין שנפטר הרא"ש בטוליטולה ט' ימים לחדש מרחשון שנת פ"ח לאלף השישי וכו' ע"ש הנה מכו' במ"ש יע"ע בס' קורא הדורות ז"ל דו"ד ע"ב ודנ"ג ע"ב ע"ש . וגם בעיקר יסודו של החבי"ב נראה דמרן לא ס"ל כן ממ"ש ביו"ד קס"ו שמ"כ וז"ל ולענין הלכה נקטינן כדברי הת"ב ע"ש הנה דהרא"ש דהוא בתרא מהרמב"ם והרמב"ן מחמיר וכן ת"ל במ"א במרן בההוא דינא ע"ש ואי לזאת י"ל כשוכן אבל קמייתא קיימא ונ"ל :

וחזי הוות למהרי"ך ז"ל בס' זרע"א יו"ד סי' קנ"א שהביא דברי החבי"ב שם ביו"ד ובמ"א דכתב דמדברי מרן בב"י במקומות רבים מוכח דס"ל דגם בפוס' ק"ל לומר האי כללא דהל' וכו' והקשה ע"ד דל"מ כן מדברי מרן שם ומשו"ה ר"ל דגם מרן ודאי דל"פ עמ"ש הה"ג אלא דבמקו' דמולא שום טעמא לפסוק כדברי המקל כגון דהם שניים מעמודי ההוראה או דהם רבים סומך ע"ד וכו' ע"ש . ולע"ד הא ק"ל ע"ד אמאי לא נסתייע עצמו ממ"ש מרן גופיה בספר כה"ג דפ"ו ע"ב מדפוס אמשט' שכתב שם עמ"ש הס"ע ז"ל דהל' כדברי המקל וכו' וז"ל וכתבו התוס' והרא"ש ז"ל בריש כתובות דה"מ בפלוגתא דתנאי אבל לא כדאמוראי ע"ש הרי שכ"כ בפשיטות והיא ראיה נכונה לדברי מהרי"ך ז"ל הנז' . ומ"מ מדברי רבני האחרונים ז"ל נראה דס"ל בפשי' דהאי כללא נאמר גם בפוס' ובפשט דברי מרן וכמו שהביאם החבי"ב ובעניין בתשו' שציינתי לעיל בס' בר"א ואיבעית אימא בדקנייא הרי וכו' ע"ש וע"ע בתשו' הרב ד"ב סי' ט"ן דמ"ט וד"ן ובתשו' הב"ד יו"ד סי' ובתשו' הרב ר"מ א"ד סי' ע"ב וסי' ע"א וכתב שכן דעת מ"א מהרב"א בס' עוללות הכרם הידוע בסי"א ובמ"ש בשיורי יו"ד סי' שפ"ו שם ע"ש ובסי' פ' ובסי' פ"ה ובתשו' הרב ר"א ד"ד ע"ג ובתשו' הרב מתו"א סי' ע"ז דמ"ט ע"א אות ט' ושם ד"ן ע"א וע"ב וכתב שם בכ"ד דכיון דהוא פלוגתא דרבוו' במידי דרבנן דכל הדברים האסורים בתוך ל' אינם אלא מד"ס כמ"ש הרמב"ם ז"ל בפ"ו וכו' נקטינן לקולא ואיני רוצה להכניס עצמי מטעמא וכו' ע"ש ובכע"כ וע"ע במיב"ג מהרי"א ז"ל ביו"ד ח"ב דנ"ד ע"א ע"ש :

הלכה כדברי וכו' ש"ר בענין דאבילות אבל לא במילי דקריעה כן אמר בסוגיית מ"ק דכ"ג ע"ב להדיא ע"ש וכ"כ התוס' ז"ל במ"ק דכ"ב ע"ב ד"ה אחד האחים וכו' וז"ל ובתוס' הרב פסק כר"ש וכו' ולא ידענא מאי דלקמן דכ"ו אמרי' אבילות לחוד וכו' ע"ש וכ"כ הרב המרדכי ז"ל שם סי' תתק"ד ע"ש והא ק"ל על הרב המרדכי ז"ל שם בסי' תתפ"ב וז"ל יש שר"ל שאין לקרוע על ש"ר וראים וכו' ועוד ראיה מהא דקאמר שמע ש"ק וכו' דפליגי אמוראי רבי מני אומר אינו קורע ור"א קורע והלכתא כדברי המיקל באבל כדאמרינן בכ"ד באבילות וכו' ע"ש הרי דגם במילי דקריעה ס"ל דאמרינן הלכה וכו' באבל וגם דפסקו הפוסקים כר"מ דקורע לאו מטעמא דהלכה כמיקל באבל הוא דפסקו כן אלא משום דכ"מ מן הסוגייא דהתם דמסקנא אתי כותיה ושב"מ מן הברייתא שהובאה שם וכמו שכ"כ הרי"ף והרא"ש שם והנמ"י ז"ל ריש פ"ו מה' אבל וכ"כ הריטב"א במ"ק ד"ך ובתשו' דשייכי לה"א סי' כ' ע"ש ומרן ז"ל בב"י יו"ד רס"י ת"כ ע"ש באופן שדברי הסמ"ר ז"ל הנז' ל"י וכמ"ג ק"ל ע"ד השו"ג ז"ל שם שקי"ל דתמה שם ע"ד מרן שם שפסק כדברי הרי"ף והרמב"ם והרא"ש ז"ל דפסקו דקורע על ש"ק דהאי פסק כן כיון דקי"ל הלכה וכו' אפילו ביחיד נגד רבים וכל"ע ע"ש ולפי מ"ש דבריו ק"ע ומה גם דאיהו גופיה הביא שתי תלוקת דאמרן שם סי' ש"מ ס"ק ל"ח ע"ש ול"ע . גם ראיתי עוד להרב הנז' שם בסי' ש"מ סקי"ט על מה שפסק שם מרן כדעת רובא דרבו' ז"ל דס"ל דעל אדם כשר אפילו דלא עמד וכו' דחייב לקרוע וזולת הא"ח כמ"ש בב"י ושם תמה על מה שנוהגין העולם שלא לקרוע ע"ש ועוד כתב השו"ג שם וז"ל וכ"כ בסעיף שלפ"ז שאם וכו' לא נשאר בגד ללבוש כיון שכל אדם מוחזק בכשרות א"כ צריך לקרוע ע"כ אדם ואין לר"ם לכך סמכו על המקילין דהלכה וכו' באבל וקריעה הוא דרבנן ע"ש ולפי מ"ש לעיל דל"ש בזה לומר הלכה וכו' א"כ הי"ל להחמיר כדברי רובא דרבוו' ז"ל דס"ל הכי משא"כ המקילין אינם אלא ראבי"ה והר"ן ז"ל דמספ"ל והוי אפילו בספיקא דרבנן דאזלינן

דאזלינן לקולא מ"מ או רובא מחמירין אזלינן בתר לחומרא וכ"ש הכא כמ"ש וכמ"ש מהרשד"ם ז"ל חיו"ד סי' ז' הביא דבריו התשב"ץ ז"ל בכנה"ג א"ח סי' ק"ם ע"ש וכיעויין בשכ"ז שם ביו"ד ע"ש :

והנ"ל לייש' בהצטרפות דברי הרב הנז' הוא לומר משום שאין הדעות והמידות שוות וחששו שאם יהיו חייבים לקרוע אפילו שלא בשעת וכו' על קצת אדם יבואו בני אדם שאינן הגונים לדבר רע על אותו אדם הנפטר לומר דהוא יודע דהיה נגב וכיוצא שבו היה המעשה או דשמע מאחרים או דלא היה זוכר לקיים המצות וגם לעבור עליהן משום דבר הידוע לו או דשמע מאחרים והיתה אמרה זו היא קיהם מפני שחושש על היכור לבושיו דיקרע אותם ובפרט אם הוא כילי וכיוצא ובכר ידוע דאסור להוציא ש"ר על המתים ואפילו אם מה שאומר הוא אמת וגורם רעה לנפטר וכדמש' מת"ש רז"ל מהספדו של אדם וכו' וכ"ש אם אינו אומר אמת דגורם רעה לעצמו וגם מוגע לאחריו מלהספידו כראוי או שלא ירחמו על יתומיו וכיוצא ומשום שחששו לזה וגם אפשר שבכר הורע ר"ז לעבור משו"ה סמכו עצמן על המקילין וכמ"ש שם מור"ם ז"ל דכן נוהגין ע"ש וגם א"ש מ"ש נ"כ לפי מ"ש בש"ע שם דהא דחייב וכו' ש"ר בעומד שם בין מיתה לקבורה ע"ש דהשתא אם היה חייב לקרוע לא היה מי שמלוה אותו דכולם היו הולכים למלאכתן או למו"מ שלהם כדי שלא להתחייב בקריעה ובכר ידוע דהמלוה למת הוא שוע גדול לו מלבד דהוי יקרא דחיי · ומלבד מ"ש י"ל נ"כ דמשא מה שידבר אותו שהיה ש"ר על הנפטר יבא הדבר לידי קטטה עם אוהבי הנפטר ואחיו ובניו ויכולים לבא לידי ש"ר וכיוצא ומשו"ה סמכו המקילים לו' שלא לקרוע · ועיין בהריב"ה יו"ד סי' ש"מ סי"א מ"ש שם בהאי כללא דאמרן וכמ"ש סי"מ ז"ל בתו' שס"א סי' קפ"ט ע"ש דלעד"ר י"ל דברי הב"ח ז"ל והיה בכונת דס"ל דגם קריעה הוי מצורכי אבילו' כדמשמע ממ"ק ד"כ ע"ב ודכ"ר ע"א והשתא לפי"ז הגם דהוי מד"ס מ"מ עדיף טפי מש"ט ומשו"ה כתב דבר לא פסיק בהדיא הלכה דיינינן לה בדין אבילות בש' היתיר המיקל כנ"ל ברוחק :

הלכה כדברי וכו' אם נאמר כן גבי תלמיד עם רבו מרדכי שב"ו ז"ל ביו"ד סימן של"ו גבי פלוגתא דקטן שהגדיל וכו' מוכח דס"ל דגם בתלמיד לגבי רבו אמרינן הכי אבל הב"ח ז"ל שם חלק ע"ד וכיעויין בשיורי א"ח בכללי ספיס' סי' מ"ח ועיין בב"ח סי' רי"ו סוף סעיף ל"ה ועיין בסי"ת ז"ל בתות שף סי' טו"ב ול"ח ול"ט באופן שצ"ע עוד בר"ז :

הלכה כדבריו וכו' כתב הר"ת ז"ל ביו"ד סי' פ"ט וז"ל אע"ג דהלכה וכו' בדין זה בכר קבלנו הוראתו דהא קא חזינן בזמן העומד וכו' וס"ה אם פשט המנהג בדין אחר בשברת המחמיר ע"ש ובכרב מח"כ בא"ח סי' תקמ"ח ס"ק א' ובספר יעיר אוזן דל"ד ע"א ע"ש ובשסו"ג ז"ל סי' הי"ו סק"ח ע"ש ועיין בהרב בר"ש ז"ל חיו"ד סי' כ"ם ובשב"ד ז"ל יו"ד סי' קנ"ח ע"ש :

הלכה כדבריו וכו' לא אמרינן הכי כ"ז שמתו מוטל לפניו שלא חלה עליו האבילות כ"כ הרא"ש ז"ל במ"ק דכ"ג גבי הסוא פלוגתא דת"ק ור"ג דפליגי בת"ה בשבת בבח"ג ע"ש וכן נ"ל בעד הרי"ף ז"ל שכתב שם וקי"ל כת"ק כלו' דאוסר בת"ה ולא חייש לנהי כללא דהלכה וכו' ע"ש וכדמשמע שם בהרא"ש וכ"ד הרמב"ם ז"ל בה"א פ"ד והרמב"ן בתוס"א דכ"ו ע"ד ע"ש וכ"פ הריב"ש ובש"ע ז"ל ביו"ד רס"י שמ"א ע"ש אלא דבלפי זה נראה דהרב רי"ו ז"ל חולק בזה ממ"ש בר"פ מ"ש בר"ש ח"ס איכא ביניהו שכתב וז"ל וקי"ל כת"ק דיחיד ורבים וכו' ושבי אותא משמיה דהרי"ף ז"ל ומקשו עלה וכו' וי"ל דה"ק או משום וכו' אבל לענין הפסק אומר מו"ח כר"ו שאין הלכה כת"ק דאסר אלא כר"ג וחייב ובירוש' פסקו בפי' במוחן וכ"ח לא נחוש לירוש' דכיון שאנו רואים שחולקין עליו רבנן דיחיד וכו' זו אינה קושיא מפני שזה הפסק נ"כ בכל התלמוד שלנו דקי"ל הלכה וכו' באבל ואעפ"י שעדיין לא נקבר וכו' ולא חל עיקר האבילות אפי"ה כיון שנ"ז מפני האבילות הוא הל' כדברי המיקל וכו' ע"ש ומשמע שם מת"ש אח"ז שב"ר תלמידיו ע"ש הנה מבואר דרי"ו ותלמידיו חולקים בהאי כללא שכתבנו לעיל ודרך אגב ק"ל במ"ש שם וקי"ל כת"ק וכו' ושבי איתא משמיה דרי"ף ז"ל וכו' ע"ש שהרי כ"כ הרי"ף בהדיא שם במ"ק וקי"ל כת"ק ע"ש וכ"מ כדברי הרא"ש שם גם מדברי הרמב"ן ז"ל בס' תוס"א דכ"ו ע"ב משמע דס"ל שכלל הנז' שכתב שם גבי אונן וז"ל ולענין ת"ה בתי שמתו וכו' בשבת פסקו בהלכות הלכה כת"ק דאסור וליתא לדרשב"ג וק"ל דהא קי"ל הלכה כמ"ב וי"ל מתו מוטל לפניו אינו בכלל השמועו בכבוד ש"מ בפניו וכו' ע"ש כמובן וראיתי למהרש"א ז"ל בס' י"ש כלל רל"ג שהביא כלל הנז' שכתב הרא"ש בשתם בקין חילק ע"ש וקשה ע"ד דהו"ל להביא דברי רי"ו שגלו דחולק ע"ד ויעויין בשב"י שם ים"י שמ"א ע"ש ול"י ועיין בתו' עירובין דמ"ו ע"א ד"ה דאמר שמואל דבתבן דאפי' ביום ראשון אמרינן הלכה כדברי המיקל ע"ש ובשרב המרדכי ז"ל שם סי' התקי"ו ובהגא"ש שם ולכאורה נראה דחולקין אהאי כללא שכתבתי לעיל וכן כתב השכנ"ג ביו"ד סי' שפ"ז שב"ב מהרי"ל בשר"י ע"ש וכיעויין לעיל עמ"ש בשוגיין והב"ע א בדהניא וכו' מ"ש ע"ד השכנ"ג הנז' והן עתה שראיתי הדברים בשורשן אנא דאמרי דל"מ מידי דמ"ש רבו' הנז' דאפילו ביום ראשון איירי אחר הקבורה לדעת רבו' דס"ל דהוי דאורייתא כש"נ וסי' ז"ל כיעויין בדבריה' ומש"ל בשם הרא"ש ותי' איירי קודם קבורה ולק"מ מ"ש לעיל שם אלא דמ"מ כ"ל דו"ק וכמש"ל ועיין בתוס"ג מהרי"ח ז"ל בחי"ד ח"ב די"ד ע"א ע"ש ועיין בשו"ד התום' שם ובתשו' הרב זרע"א א"ח סס"י ק"ב ע"ש :

הלכה כדבריו וכו' בתבי התוס' במ"ק דכ"ג ע"א ד"ה עד שיעברו וכו' וז"ל פירש הרי"ו דאין שייך לפסוק כר"י דאמר שר"ג משום דקי"ל כדברי המיקל באבל דהא מילתא דפליגי בה הכא אין זו באבל דומי אבלו בכר כלו להן עכ"ל אלא דמתינת לרבו' ז"ל דפסקו הלכה כת"ק אמנם לשי"ן

ז'

ז' גיאת והרמב"ן ז"ל דפסקי כר"י ויהבו טעמא משום דהלכה כדברי וכו' ע"ש וכ"כ בתוס"א דף ס"ד ע"ד ע"ש · וכ"כ דעת הרא"ש שם וכ"פ הריב"ה ז"ל ע"ש לפי"ד מוכח דאפילו אחר שבעה דשכר כלו וכו' אפי"ה ס"ל דהלכה וכו' באופן דנראה לכאורה דהאי חילוקא דכתבו התוס' תליא בפלוגתא דרבו' ז"ל דלדעת הפוסקים שם כת"ק והם הרי"ף והרי"ו שהביאו התוס' שם וכן הרמב"ם בה"א פ"ו ה"ה וכתב בהגמ"י שם שכ"ד ר"ת וראבי"ה ורילב"א ורשב"ם וסי' ז"ל הם ז"ל ס"ל האי כללא שכתבו התוס' משא"כ שאר רבו' ז"ל שכתבנו לעיל דפסקי כר"י משום דקי"ל הלכה וכו' לא ס"ל שהוא כללא :

אמנם חזי הוית להי"מ ז"ל באות הא סי' קפ"ז שכתב בפשיטות דהאי כללא איתמר נ"כ גם לאחר שבעה שכ"מ מדברי הרמב"ן והרי"ז ז' גיאת והרא"ש ז"ל דפסקי בההיא פלוגתא דמתה אשתו כר"י משום דמיקל וכו' ושכ"כ מדברי הריטב"א וכנה שהב"י והב"ח בההיא דהי"ג פסקו כהרי"ף והרמב"ם דהיא להו כת"ק דר"י מ"מ לא פליגי וכו' אלא מטעמי אחריני הוא דפסקו כן כמו שיתברר למעיין בדבריהם והדע עוד שכן הוא שהרב"י גופיה הס"י שמ"כ וכו' הן אמת שבגמ"י בתשובות דשייכי וכו' סי' כ' כתבו דל"ש לו' הלכה וכו' אלא כל שבעה אבל לא משבעה ואילך · אך לע"ד יחיד הוא בר"ז נגד רבים וגדולים שכתבתי ויש לתמוה על מהרש"א ז"ל וכו' ע"ש · ולע"ד ק"ק דאמאי לא הביא שכ"כ התוס' שם בשם הרי"ו ז"ל וכ"כ קשה על מהרש"א שהביא דבריו שם ע"ש וזהו ק"ל על הי"מ במ"ש דסברת הגמ"י היא סברת יחידאה ושגם שהב"י וכו' ע"ש שהרי הגם שכתב מרן ז"ל שם בב"י וז"ל ולפי דרך שלנו וכו' ע"ש מ"מ מעיקר דברי הרי"ף והרמב"ם שפסקו כת"ק ולא כר"י דמיקל מוכח דס"ל כהאי חילוקא שכתבו התוס' שם ועלה ע"ד לומר שכונת הי"מ הוא לו' דגם למרן עיקר כונת הרי"ף והרמב"ם דפסקו כת"ק הוא מטעמא דס"ל דשם ל"ש לומר הלכה וכו' כיון דהטעם הוא משום שני דעות במטה א' דהוא דבר מבחוץ ול"ש לאבילות וכמ"ש התס"ד ז"ל בכתביו סי' א' וז"ש מרן שם קודם לזה וז"ל וכתב בכתבי מהר"א בסי' א' דכן נ"ל עיקר ע"ש ומ"ש אח"ז וז"ל ולפי"ד פסק שלנו נ"כ כיון שהרי"ף והרמב"ם מסכימים לדעת אחד הכי נקטינן ע"ש היינו כלפי מ"ש קודם לזה דכתבו הגמ"י שכדעת הרי"ף והרמב"ם כ"ד ר"ת וראבי"ה ורילב"א ורשב"ם ז"ל ע"ש אהא קאמר דאפילו לא היו סוברים כן כי אם הרי"ף והרמב"ם לחוד לפי"ד שלנו וכו' כן היה ראוי לפסוק ומ"מ אינו אלא מה"ט שכתבנו לעיל ומשו"ה כתב הי"מ דסברת הגמ"י הוי סברא יחידאה · ועיין במש"ל ביחיד עם רבים אי בעינן דיפסיק הש"ס להדיא או לא ע"ש · אלא דמ"מ על הי"מ שכתב שם' הגמ"י היא סברת יחידאה קשה שהרי התוס' שם דכ"ג כ"כ בשם הרב ריו"ב ז"ל ולא דחו דבריו גם בהגמ"י שם סי' כ' שביא כן משם הרב רבינו יוסף ז"ל וגם ריב"א ז"ל שם בתוס' הישנים כתב שנראין דבריו וכ"כ עוד אח"ז ע"ש א"כ כל בק"ג לא הוו ס' יחידאה כיון דאיכא אלא רבו' ז"ל דס"ל כן וע"ע בשכ"ח שם סימן של"ב ס"ג ע"ש ול"ו :

הלכה כדברי וכו' היכא דהיא סברא דחויה מכל הפוס' לא נאמר ר"ז ובמ"ש הר' עפרו"ר ז"ל ביו"ד סי' קנ"ח ה"ד הרב י"מ ז"ל בסי' קפ"ח ע"ש אלא דק"ק שמדברי הבר"ש ז"ל ביו"ד סי' כ"ח ה"ד הב"ר שם משמע דחולק ע"ז ע"ש והו"ל להי"מ שם לכתוב כן ולא בסתמא וע"ע בס' חסד לאברהם ז"ל בתנו' ליו"ד סי' כ"ך אות א' ע"ש :

הלכה כדברי וכו' במקום מנהג לא אמרינן כ"כ הרב מהרי"א ז"ל במחב"ר סימן תקמ"ח אות כ' ע"ש ובהרב חסד לאברהם ז"ל שם אות ג' ע"ש ובהרב בר"ש ז"ל יו"ד סי' כ"ח ע"ש ועיין במש"ל :

הלכה כדברי וכו' עמ"ש מרן ז"ל ביו"ד רס"י של"ב גבי אירוסין וז"ל ולענין הלכה נקטינן כהרמב"ם דמיקל באבל הוא ומסתבר טעמיה ע"ש · ולכאורה י"ל ע"ד כמובן ועיין במ"ש השו"ל ז"ל במשנה פ"ז דסנהדרין משנה יו"ד ובהי"מ ז"ל באות היו"ד סי' ול"ו ע"ש ·

הלכה כדברי וכו' עיין במ"ק דכ"א ע"א מאי דאיפליגו ר"א ורבי יהושע ואמרן בגמ' שם אמר עולא הלכה כר"א בתחלה והלכה כר"י בסוף וכו' ע"ש ונראה דהוצרך עולא לומר כן ולא סמך אמאי דקי"ל הלכה כדברי המיקל וכו' משום דמשמע מהש"ס שם דף ט"ו ע"ב ודי"ט ע"ב דעולא לא ס"ל האי כללא ועוד י"ל כמובן וראיתי למרן ז"ל בכ"ר מה"א ה"ט שכתב עמ"ש הרמב"ם ז"ל דהאבל ביום ראשון בלבד דהיינו כר"י ע"ד אלו כתב מרן שם וז"ל בפ"מ פלוגתא דר"א ור"י וידוע דהלכה כר"י ע"ש ולפי מ"ש קשה ע"ד דתיפו"ל משום דקי"ל הלכה כדברי וכו' וע"ק דבהדיה פסק כן בש"ס כמ"ש ועיין בב"י רס"י ש"פ דשם לא הביא כי אם דברי הש"ס הנו' ועיין בהגמ"י שם ול"ו :

הלכה כדברי וכו' אי איכא סתם משנה דהלכה כסתם משנה לריו"ח אם אמרינן כן גבי אבילות הנה ראיתי בתוס' מ"ק ד"כ ע"א ד"ה אמר ריו"ח אפילו יום אחד וז"ל ק"ל דהא אית ליה לריו"ח הלכה כסתם משנה עכ"ל ומתה דלא הירצו דמשום דקי"ל הלכה כדברי וכו' מה"ט הוא מאי דפסק ריו"ח כחכמים דהתם בברייתא משמע דס"ל דכנגד סתם מתני' לא נאמר כלל זה דהלכה וכו' אמנם ראיתי להרב רמת שמואל ז"ל שם שתירץ כן ולע"ד המעט היא כ"ל ליישב דכיון דאמרו שם בברייתא דאר"א בר"ש דהן הן דברי ב"ש הן הן דברי בה"א שב"ש אומרים וכו' ובה"א אפילו וכו' וקי"ל ב"ש במקום ב"ה אינה משנה ואם כן מתני' דהתם אתייא כב"ש משו"ה לא חשב ריו"ח להאי כללא דהלכה כסתם משנה די"ל דגם רבינו הקדוש ל"ש ההיא ברייתא דר"א בר"ש ועיין במ"ש הרב ראשון לציון ז"ל דל"כ ע"ד דכתב דהאי כללא דהלכה כסתם וכו' לא קאי לכללים המוסכמים אגב הש"ס ולא חש ריו"ח לפרושינהו וכו' ע"ש ס"ד הי"מ ז"ל אות סמ"א סי' ק"ע ע"ש וא"ש תירוצינו הנו' וע"ע בהי"מ ז"ל באות הסמך סימן תקי"ג

תקי"ג מ"ש שם ·

הלכה כדברי וכו' אי הוי מכריע עיין מ"ש התוס' ז"ל דכ"ו ע"ב ד"ה קנ"ה וכו' ע"ש אלא דל"מ מהא לפי מ"ש שם הש"ס ע"כ דאכילות לחוד וקריעה לחוד ע"ש וכמש"ל בזה ע"ש·

הלכה וכו' עמ"ש מרן ז"ל בב"י יו"ד ריש סי' שצ"ב גבי פלוגתא דאירוסין בתוך שבעה דלהרמב"ם מותר ולש"פ ז"ל אסור דלענין הלכה נקיטינן כהרמב"ם דמיקל וכו' ומסתבר טעמיה ע"ש ולכאורה י"ל דודאי גם בהלכו רבו' ז"ל דפליגי ע"ד הרמב"ם ז"ל ידעי ה"ט ואפילו הכי לא ס"ל כההוא טעמא וס"ל דאסור ורבים נינהו ואי משום דהלכה כמיקל מ"מ קשה למש"ל בשם מהרי"ך ז"ל סי' קמ"א שכתב דגם מרן ס"ל דלא נאמר כן באמוראי וכ"ש בפוסקים כדעת הה"ג כי אם היכא דלי"ל טעם אחר :

גם ראיתי להי"מ ז"ל ביו"ד סי"ד סי' רל"ו שכתב יחיד ורבים וכו' אע"ג דבי מה"ט יחיד פסקינן כותיה למר"ן הרא"ש ז"ל בפ"ק דבתרא דתנו ל"ל לאכרועי טעמא דיחיד מסברא דנפשין ואשמיטי דברי הרא"ש מוכיח דהו"ל דטרח לאסבורי לן הכי באריכות דברים בפ"ז דסנהד' משנה יו"ד ע"ש עכ"ל · והנה יתר מזה הו"ל להקשות ע"ד הרמ"ז שם ה"ד הפו"ל שם כמובן ואולי היא היא אלא הא ק"ל ע"ד הי"מ שלן שהרי הרי"ף שם בב"ב כתב דפסקו דכו' כרשב"ג משום דמה"ט ע"ש וכ"פ הרמב"ם ז"ל בה' שכנים פ"א ה"ב ע"ש וכן קשיא ע"ד הי"מ הנז' תרתי שלא הביא דברי מחליקתו כלדו ע"ד הרא"ש כדרכו בכ"מ ותו דכיון דהרמ"ז שם בסנהדרין נ"ד הרמב"ם קאי שפיר משני שם דפסק כר"י משום דמסתבר טעמיה דאזיל לשיטתו שם בב"ב הנז' וא"כ הול"ל דא"ש דברי הרמ"ז מקושיית הפו"ל שם ע"ד ועלה ע"ד לומר דשאני התם דהוא רשב"ג דבלא"ה קי"ל כל מקום ששנה וכו' כמותו ואפילו לסוברים ז"ל דוקא במשנה ולא בברייתא כידוע מ"מ כיון דבמשנה הלכה כמותו בברייתא מיהא פסקו רבו' הנז' ז"ל כמותו נגד רבים משום דמסתבר טעמיה ואם כן אין ראיה לשאר תנאים אלא דגם זה לא יתכן תרא דמ"מ הו"ל להי"מ להביא ק' רבו' ז"ל הנז' דפסקו כרשב"ג ולהודיע כי בזו מחלוקת דכתבנו ותו שהרי הי"מ ז"ל באות הכף סי' ס"ו הסכימה דעתו לומר דלדעת הרמב"ם הני רב"מ שנה וכו' אינו כלל גמור ואינו פוסק כמותו כי אם היכא דיש טעם לדבר והכ"כ הש"ך ז"ל ביש"ש ב"ק דהרמב"ם סובר דל"פ אלא כמ"ש וכדעת הרי"ף ועפי"ז תמה שם על ספרו דכ"ר ז"ל ע"ש · ועוד כ' שם בשם רשב"ש ז"ל בכ"כ דלא נאמר כלל זה כי אם במשנה דוקא וכדקנטו במשנתינו משא"כ בברייתא והי"מ שם כ' ע"ד דהוא תלמוד ערוך ועפי"ז תמה על רבנן סבוראי ז"ל הלא בספריהם שכתבו דגם בברייתא נאמר כן ע"ש דהלה מעתה כיון דאפילו במשנה לא נאמר כי אם בדאיכא טעמא לפסוק כותיה כגון דמה"ט וכיולא א"כ כד אמרי' דבברייתא נ"כ כן הייתו הדאי דאפי' דמה"ט וכמו שדייק לה מרנקט במשנתינו מעתה תו ל"ק נתיובי במש"ל כמובן

וכעת ל"ו ועי"ע בפתחי"ב ז"ל בכנה"ג א"ח בכללי הגמ' סי' תיי"ש מ"ש שם בשם הרשב"א בתשובה וכן מהרי"ך ז"ל בתשו' בפרט זה ומ"ש ע"ד מסיני' בירס ומה שחילק ע"ש וקשה ע"ד דאמאי לא הביא דברי הרי"ף ומי' ז"ל ודברי הרא"ש ז"ל וסי' הנז' ועי"ע בברכ יד אהרן ז"ל א"ח בכללים לשם סי' ע"ש ועי"ו ע"ש ובהגהות ז"ל אות ב"א סי' קנ"ו ובכללי הגמ' למרן ז"ל דקי"ג ע"א מדפים אמשט' ע"ש בתוס' להרמב"ן ד"כ ע"ב ע"ש ומשום דאין זה מענייני לא אאריך בזה ואי"ה אעמוד עוד בזה כראוי ומספיק ומ"מ למה דאתאן עלה ע"ד מרן שם בב"י יו"ד ריש סי' שצ"ב אולי י"ל בדוחק דשאני התם דבהצטרפות הב בטעמים הוא דכ"ב כמובן :

הלכה כדברי המיקל וכו' באמר אפילו אי פלוגתייהו הוי מאיסור לחיוב באשר שהבאתי מדברי הרא"ש ז"ל בפ"ק דכ"ג כ' אמאי דפליגי התם חכמים ורשב"ג בת"ה בשבת גבי חובן ע"ש סי' כ"ו ויותר מזה מהבאתי מדברי רבינו יונה ז"ל בבירכות ריש פרק מ"ש עיין שם הנה דמהבת' מדבריו דפלוגתא דרבנן ורשב"ג הנו' הוי מאיסור לחיוב ע"ש וכמרן בב"י יו"ד ריש סי' ש"ת ע"ש :

הלכה כדברי וכו' ראיתי לבנ"ח ז"ל ביו"ד ימי' שע"א על מ"ש הריב"ה ז"ל שם ה"ג אם שאירעם אבל אין להגיס להברותה וכו' ואם י"ל בניס אפילו קטנים יכולים אגסים וכו' ע"ד אלו כתב הב"ח ז"ל שם וז"ל באג"ר וז"ל המרדכי וטעמא משום הרגל ומסיק ר"א אם י"ל בניס קטנים מ"מ עמהם לפי שאין נראה וכו' מיהו הלכה כת"ק דיחיד ורבים וכו' עכ"ל ואיכא לתמיה למה פסק רבינו כר"י דוחידאה הוא והן דת"ק מיקל וכו' ונראה דרבינו הפיס דכשא פליגי דלת"ק אם אין שם ב"ק אסור וכו' אבל אם י"ל וכו' ליכא איסורא מיהו מלוה בהי ליכא אלא רבות איכא ולר"י יש לה ב"ק מלוה נמי איכא והלכה כת"ק דליכא מלוה וז"ש רבינו וכו' ע"ש · ולכאורה י"ל ע"ד דאמאי לא הקשה ע"ד המרדכי דאמאי הולך לטעמא דיחיד ורבים וכו' תיפוק ליה משום דת"ק מיקל וכו' ונראה לייחב דעל הרב המרדכי ל"ק משום דו"ל דעדיפא מינה נקט דאפילו בעלמא קי"ל יחיד ורבים וכו' כרבים וכיעויין בתוס' מ"ק ד"כ ע"א ד"ה בל מקום ע"ש וכהרב המר' ז"ל בפ"ק סי' תתקי"ז ע"ש משא"כ להטור"ם שם דנר' דפסק כר"י ק"ל שפיר וקיין ע"ש עי"ל כעד הרב המר' דסובר דכיון דעיקר פלוגתייהו אי חייבין לעבירה או לא והו"ל הברות דמבחוץ ולא תליא בענין האכילות וכמ"ש בעין זה הרמב"ן ז"ל בתוס' הר"ם בדין דפיק הדרגש ה"ד הי"ת ז"ל באות הה"א סי' ק"ן ע"ש ועי"ע בשכנ"ח ז"ל סי' שצ"ב ס"ג ע"ש ובעין זה פליגי רבנן ור"ם בקידושין ד"ף ע"ב גבי לא יתייחד אדם וכו' ע"ש ומשו"ה הוליך לטעמא דיחיד ורבים ובו' ואפשר דגם הב"ח עיקר קושייתו הוי הראשונה ושאר נקטה בדרך אגב ותא הוית מ"ש הרב מחו"ח ז"ל בסי' ט"ז אות ז' רמ"ט ע"א וז"ל הלכה כדברי המב"א לא נאמר זה היכא דמתחמורין הם דמיס עהב כ"מ מדברו הב"ח סי' שע"א ס"ג כר"ה ומסיק וכו' דקשה ע"ד וכו' וכ"ל

ונ"ל כמ"ש וע"ע במהרא"ח בס' מ"ע וכו' ע"ש לע"ד צ"ע להבין דבריו וגם מה שציין ה' ס' מהרא"ח ח"ב סי' ק"נ וכו' ע"ש בקושיו ול"מ ומה גם דהא כללא דהלכה כדברי המיקל וכו' אפילו נגד רבים אפילו יחיד מיקל ורבים מחמירים כן נאמר בש"ס מ"ק לשריא בר"ך ע"א ועיין שם בתוס' ד"ה כל ובהרא"ש ובהרב המר' ז"ל שם סי' תתקי"ו ובשאר ספרי דב"ר ז"ל ובעיון בהש"ל ובטעם דבריו צ"ע אצלי :

וחזי שייח לשו"ב ז"ל שם סי' שע"ח סק"ז השגות דינא שכתבנו לעיל שהביא מ"ש הריב"ה שם דכת' דאם י"ל בנים קטני' יכולין וכו' ומ"ש מרן בב"י שם דהריב"ה ס"ל דר"י לאו לאפלוגי אתא ושהרב המר' ז"ל כתב דלאיפלוגי אתא ולא קי"ל כוותיה ע"ש ועי"ז כתב הרב שם דמשו"ה השמיט לה רבינו מכאן דמשמע דאפילו יש לה ב"ק אסור וקשה דהרי בסמוך כתב דהלכה כמ"כ ומ"ש הכא דפסק כדברי המחמיר וצ"ע ע"ש · ולע"ד אחרי שהמ"ר אדאיקשי ליה ע"ד מרן דסתם דבריו עדיפא מינה הקשי ליה להרב המר' ז"ל דפסק לבדייתא דרבנן דאסרי האך הכלל המוסכם בש"ס דהלכה כמיקל אפילו נגד רבים וכ"כ המר' ז"ל שם באותו פרק במ"ש וע"כ צ"ל כהשוא' חילוקא שכתבתי לעיל וא"כ תו ל"ק אמרן ז"ל וכמ"ש ועו"ק ע"ד דהרי הכא רבנן דאסרי להבריות הם המקילין ור"י דמיקל הוא שמחמיר להצריכה הבראה והרי זה דומה להאי דאיפלגינו רבנן ורשב"ג בת"ש לאונן בשבת דרבנן אסרי ורשב"ג מתיר במ"ש במ"ק דכ"ג דמבואר מדברי הראשונים שם ובדברי הרו"ה ז"ל בברכות ר"פ מ"ש דרבנן האוסרין הם המקילין וכמש"ל וא"כ הרי זה דומה לההיא דפסק מרן שם בש"ע ס"א לענין הבראה בשעורים שניה דפליגי רבו' ז"ל די"א דאסור לאכול משלו וי"א דמותר דפסק כדעת המתירים דמותר דממילא אין אסור משלו דכה"ג הבראה מיקל ה"נ לדעת ת"ק דס"ל דאפילו י"ל בנים קטנים אסור הו"ל מקילין דא"צ הבראה ולדע' ר"י דס"ל דמותר חייבים להבריאה לאשה אגב בנים ומאי דנקט ר"י יכולין אין הכונה דהוי רשות אלא כלפי רבנן דס"ל דאסור שמא יבואו לידי הרגל עבירה מסדר להו דיכולין וכו' כיון דהוי אגב הבנים דל"ש שם הרגל עבירה וממילא ס"ל דחייבין להברי' וכמו שב"מ להדיא מדברי הרב המרדכי שם וכן מדברי הב"ח שם שהביא דברי המרדכי ושוב הוק"ל ע"ד הריב"ה שם מדקי"ל הלכה כדברי המיקל וכו' אלא דשוב כתב ליישב דברי הריב"ה דס"ל פירוש אחר בכונת הסוגיא כדיוקא דלא כהרב המרדכי ז"ל ע"ש דמדבריו מתבאר כמ"ש ובכן דברי הש"ג ז"ל הנו' צ"ע אצלי :

הלכה כדבריו וכו' אם נאמר כן בשהוא דאור' עיין בהרב מחנ"א ז"ל שם דמ"ט ע"א סי' א' ו' דכתב שמדברי הרמב"ן ז"ל שהביא הריב"ש ז"ל ביו"ד סי' ש"מ סב"ט ומדברי מרן ז"ל שם מתבאר דבכה"ג אין אומרים הלכה וכו' ושמדברי התוס' בערובין דמ"ו ד"ה דאמר כרא"ה דאפילו במה דאשין דהוא מד"א אמרינן הלכה וכו' ושוב עין בתשו' הב"י סי' כ"ר ובתשו' הרשב"ש ז"ל סיפן ע"ש וע"ע בהרב המר' ז"ל מ"ק סי' תתקי"ו בשם

הי"ו ז"ל ועין בשו"ת בשיורי יו"ד שם שכ"ב בשם מהרי"ל בסי"ו ע"ש ולפי מ"ש שם דברי תוס' והר' המר' שם לשדייא וכ"כ הרמב"ן ז"ל בתוס"א דש"ט בשם חכמי הצרפתים ז"ל וכו' ע"ש וכ"מ מדברי הרא"ש ז"ל במ"ק דכ"ג ע"ב סי' ק"ר דכתב שם ע"ד הרי"ף ז"ל דפסק כת"ק דהתם וז"ל ובירוש' פוסק כר"נ ול"ש כאן הלכה וכו' דאכתי לא חל וכו' ע"ש נראה דבלא"ה או אח"כ אמרינן הלכה וכו' וגם שהרי"ף ז"ל ס"ל דיום ראשון הוי דאורייתא בין באנינות ובין אח"כ וכמ"ש בפרק היה קורא וע"ש בהריו"ל ובהריב"ה ז"ל יו"ד סי' שצ"ט ע"ש ויש אפ"ל בדוחק דמשום דהרא"ש ס"ל התם דהל' כת"ק וכדעת הרי"ף וגם ת"ל דיום ראשון הוא דרבנן וכמ"ש בפ' א"מ ובהריב"ה שם משו"ה תירץ בההוא גוונא כי היכי דיוקא דהוא תירוצא גם אליבא דנפשיה אמנם זו היא קושיא על הרמב"ן ז"ל דאיהו ס"ל דיום ראשון הוא מדאורייתא וכמ"ש בתוס"א דש"ט ע"ד ובעיון בהריב"ה שם וגם איהו ס"ל דבדבר דהוא מד"ס אין אומרין הלכה וכו' ואילו הוא ניפיה כרשב"ג שם ע"ד שהביא דברי הרי"ף הנו' שם דפסק כת"ק וכתב ע"ד וז"ל וק"ל דהא קי"ל הלכה כדברי וכו' וי"ל מאי מוטל לשנויי איכא בכלל האנינות כבכור וכו' ע"ש והר"ק לדוכתיה עליה דמב"ר ז"ל וכמש"ל ולדידיה ל"ש בהא תירוצא דאמרן כמובן ועיין בהרמב"ן שם בתוס"א דש"ט ע"א דאחר דהסכימה דעתו עם רבו' ז"ל דס"ל דאנינות הוא מד"ס כתב ליישב דמ"ש בש"ס הלכה כדברי וכו' הוא דוקא במידי דהוי דרבנן כגון מקצת שביעי וכו' וכללו ש"ד כדקדוקי סופרים וכו' ע"ש וכמ"ש עוד שם ע"ב שעיקר אבילות מן התורה איכו אלא בעידונין כגון רחיצה וסיכה ות"ה ותפו' וכו' ע"ש באופן דקשה ע"ד כמ"ש ודוחק גדול לו' גם בכונת דברי הרמב"ן הנו' ע"ד שכתבנו בכונת דברי הרא"ש והיינו דהגם דלפי סברת הרי"ף וסברתו לא ק"מ ההיא קושיא וכמ"ש מ"מ תירץ בע"א כי היכי דיוקא פסקי של הרי"ף בת"ק גם אליבא דרבו' ז"ל הסוברים כנגדם וס"ל דאבילות בכ"ג הוי דרבנן ועדיין צ"ע ועין בתוס"א שם דש"ט סוף ע"א ושם בע"ב מ"ש שם ודוק :

ולפי מ"ש נ"ל שהי"א שהביא הרמב"ן ד"ך וגם הרמב"ן ס"ל דבדבר שהוא מד"ס לא אמרו הלכה וכו' והוא הלשון שהביא מרן שם סי' ש"ם שקכ"ט ע"ש וכן מתבאר גם מדברי הרמב"ן הנו' שם בדש"ט ע"א שכתב שם לפי"ד דסובר בהרי"ף דאבילות הוא מד"ת שלא אמרו הלכה וכו' אלא בדברים שהם מדרבנן כגון מקצת יום וכו' ודכוותייהו ולא בדברים שהם מד"ת וכתבן שם בע"ב ע"ש וכבר ק"ק על התוי"ט שם סי' שפ"ז שהביא דברי מהרי"ל בתשו' בסי"ו בפסק באילו אין חולק ושם עמה חזי שייך להרב חסד לאברהם ז"ל בתשו' יו"ד סי' כ"ב באות הח' שהביא שם מ"ש הריב"ה ובב"י שם בסי' ש"ס ומ"ש התוס' בערובין שם דאי' ביום ראשון וכו' והביאו ראיה ממ"ש בבכורות דמ"ט בקטן וכו' ע"ש וכתב שם ע"ז דנראה דלפי"ה שהביא הרמב"ן כמש"ל י"ל דס"ל דאבילות אפילו ביום ראשון הוי דרבנן ואפילו אם נאמר דס"ל דהוא מד"ת מ"מ הם יאמרו דמ"מ בש"ס הלכה וכו'

היינו

איננו דא"א להתאבל כל שבעה רק ביום ראשון ושני ע"ש ולע"ד אחרי המח"ר האי הירושלמי כתרה ל"ו דהרי התם בבכורות מוכח דמעשה דהמ"ש הלכה וכו' אינו מתאבל כלל אפילו יום ראשון דאמרי' כלל הוא ולכן שעיקר בתירוץ הראשון וכמו שכ"ת מדברי הרמב"ן בקוה"א ד"ך ע"א וע"ב כמוכן וע"ע ברש"א ע"ד שם :

ובהיותי כזה ראיתי מ"ש הרב קרבן נתנאל ז"ל ע"ד הרא"ש דמ"ק הנז' על פ"ה הרא"ש שם ול"ש בזה לומר הלכה כדבריו וכו' כיון דאכתי לא חל וכו' ע"ש וז"ל וקשה מהא דתניא בכתו' ד"נ ע"ב מכניסין את וכו' ובועל ב"מ וכו' קתני בהדיא דאונן מותר בתשמיש ומכח זה פסק בעל המאור דהלכה כרשב"ג ודוו"ק בפרק מ"ש אומר וכו' ע"ש ואחרי שמח"ר קשה ע"ד שהרי שם ע"ד הרב המאור ז"ל כתב הרמב"ן ז"ל במלחמות וז"ל והכין דאמרינן בכתובות וכו' לפי שכל עצמו לתחיל החופה הן מתכוונין ושלא לעכב ולהפסיד צורכי החופה וכו' ע"ש והשתא לפי"ז תו ל"ק להרי"ף ולהרמב"ם ולהרא"ש מההיא ברייתא והו"ל להביא דברי הרמב"ן הנז' בהאמרים שם וע"ע בקוה"א דכ"ד ע"א ע"ש וצ"ע :

הלכה כדבריו וכו' כתב התוי"ט ז"ל בשיורי א"א בכללי התלמוד סי' מ' וז"ל כ' נ"י בפ' א"מ בשם ה"ג דאע"ג דאמרינן הלכה וכו' ל"א כן בכל הלכות אבל ע"ש וכונתו למ"ש הנ"י אההיא פלוגתא דרבנן ורשב"ג שהביא הרי"ף ז"ל דנ"ר דשאי להופכו וכו' ע"ד אלו כתב הנ"י ז"ל דהרי"ף פ' כרשב"ג וכ"כ בה"ג קי"ל כרשב"ג באבל ובכ"נ ובפלוגתי עירובין והכי איתא בירוש' רשב"ג וכו' ובאבל ולא אמרינן הלכה כדברי המיקל באבל בכל דיני אבל עכ"ל שנראה מדבריו דמ"ש בסו"ד ולא אמרינן וכו' לא אתא לאפוקי אלא למקומות שדיבר רשב"ג לא שאר דוכתי דעלמא דאבילות דרשב"ג לא דיבר בהם אלא שאר תנאים דאה"נ דבהם ס"ל להנ"י דאין לחלק אלא בכל מקום אמרינן הלכה כדבריו וכו' וא"כ לא הו"ל לתוי"ט לכתוב בסתמא כן אמת דבעיקר דברי הנ"י הללו י"ל דנ"ל הפוך טעמא תיפוק לי דבעינן קריעה ל"ש שהוא כללא דהלכה כדבריו וכו' וכמ"ש בש"ס מ"ק להדיא אלא דו"ל דכיון דהתם רבים הם רבנן וגם הם מקילין א"כ לא הו"ל לפסוק כרשב"ג דהוא יחיד וגם מחמיר שגם דאיירי בקריעה וע"ע במ"ש לעיל גבי אבילו' לאחר וכו' מ"ש התוס' ובכ"ח ע"ש שוב ראיתי בדפוס אמשטרדם שכתוב בנ"א והכי אותמר שם בסו"ד הנ"י הנז' ולא אמרי' וכו' בכל מילי אבילו' להוד איירי ואה"ש עמ"ש ע"ש ומ"מ דברי התוי"ט הנז' צעי' בהרמב"ן שם ד"ך ע"א וצ"ע :

הלכה כדבריו וכו' הנה אי מ"ל בההיא סברא קולא וגם חומרא ר"ז המבאר מדברי התוס' ז"ל במ"ק דכ"ד ע"א ד"ה הלכה כר"ג שכתבו שם וז"ל קימא כיון דאמר שמואל הלכה וכו' באבל אמאי איצטריך למיפסק כר"ג ויש לומר דחומרא נמי היא דאם וכו' ע"ש מתבאר מדבריהם דבכה"ג לא אמרינן הלכה וכו' אלא סבירנן לכללין דעלמא דאי הוו יחיד ורבים הלכה כרבים ואי פ' בעלמא בתר תרוייהו כגון ר"מ ור"י הלכה כר"י וכיוצא גם בהנהו דיני דאבילות פסקינן כסוגיין ע"ש הרמב"ן שם כתו' הרא"ש דכ"ד ע"א והריטב"א ז"ל כתו' למ"ק דט"ו ודכ"ד ע"א דאין לומר דכונת התוס' הוי דהא אתא שמואל לו' שם דכ"ד דגם בכה"ג הלכה כדבריו וכו' דהא ל"מ כן מדבריהם ותו דמהיכן משמע הכי שהביא דהתם דפסק כר"ג לשאר דינים דעלמא בה"ג כמוכן ואם כן טפי הו"ל להדיא כן כשאמר הלכה כמיקל שם בדכ"ב ע"ש ותו דהרי גם רבנן דהתם במתניתין מקילין ומחמירין א"ו דכונתם הוי דברים כפשטן דמשום דמסתבר ליה לשמואל כדברי ר"ג פסק כוותיה כדרך הש"ס בכמה דוכתי וברור ומו"ר הרב מהו"א ז"ל ברמ"ט ע"א שלמד ד"ז מדברי התוס' הנז' והן עתה חזי הוית להרב חסד לאברהם ז"ל בתשו' יו"ד סי' כ"ב דקי"ט ע"ד אות ב' שהביא דברי הרב הנז' וכתב דנ"ל דאין כונת התוס' הנז' כן אלא דר"ל דאיצטריך לפסוק כר"ג וכו' משום דיש שם קולא וחומרא ואם היה סומך שמואל אמ"ש הלכה כדבריו וכו' אז היה פסקינן כקולי דמר וכקולי דמר ולפי"ז יוצא דגם דאתי לידי חומרא אמרינן הלכה כמיקל באבל מצד הקולא ודלא כנר' מריהוט לשון הרב הנז' אם לא שנאמר שגם הרב הנז' כיון לכך גם שלשונו שיא דחוק וכו' ע"ש :

ולע"ד אחרי המח"ר אין נ"ל כן כונת התוס' הנז' מדא דהרי בתוס' לא הזכירו בדבריו סברת רבנן דמתני' דהתם ואפילו קולי שניהם לא כתבו ועוד דכפי"ד טפי הו"ל למימר דאי הוה סמיך שמואל אכללא דהלכה כדבריו וכו' לא הוה ידעינן אי קאי אר"ג או אדברי רבנן דהרי בשתי הסברות איכא קולא וחומרא ותו מ"ש דהוה ס"ד למינקט קולי תרוייהו גם בזה יש לפקפק אי הוה שייכא למינקט הכי דמפשטא דמתני' משמע דמשום דר"ג ס"ל דר"ה ויוה"כ כרגלים ק"ל דמפסיקין ואינן עולין וכדין רגלי' וה"ט דכיון דיש להם טעמא דמפסיקי משום דהם ימי שמחה ול"ש לנהוג בו אבילות דכתיב בהו ושמחת דהוא מ"ע משו"ה א"ע ואפי' לרבנן דס"ל דניהנו כרגל דברים שבצינעא אין האבילות מתפרסם בו אמנם שבת דאין שם משום שמחה משו"ה עולה ואינה מפסקת וכמו כן ר"ה ויוה"כ לדעת חכמים דס"ל דדינם כשבת וגם הו"ל כשבת דהוא יום א' וכיעוין בדברי הרמב"ן במלחמות שם בסי"ג ה"ת ובקוה"א ברע"כ וע"ד וע"א ע"ש ובפירש"י ז"ל שם בפיס"ת ובהרב תוספ"ע שם ובהלח"מ ז"ל בפ"י ע"ש · ועל כן נלע"ד דכונת' הוא דברים כפשטן דר"ל דע"כ ל"ש לומר הלכה וכו' אלא כשמיקל לגמרי אבל אי מ"ל בההיא סברא קולא וחומרא ל"ש כן בההיא דר"ג וא"כ היה סבירנן לכללין דעלמא דיחיד ורבים הלכה כרבים וכהש"ל ומה"ט לא הוצרכו להרין כמ"ש לעיל דעדיפא מינה קאמרו וכמ"ש וכמוכן באופן דמ"ש הרב הנז' דכונתם לומר למינקט קולא דתרוייהו ל"מ מדבריהם כן אלא כמ"ש דהדרינן לכללין דעלמא ובעין מ"ש הרמב"ן ז"ל בקוה"א דס"ו ע"ב שו"ר סוגיין ערוכין דמ"ו ע"א שאמרו שם מאי כללא וכו' הלכה כדברי המיקל בעירוב ותרתי ל"ל אמר ר"ז לרובי דאי וכו' הו"א בין לקולא ובין לחומרא קמ"ל הלכה ולימא הלכה וכו' סד"א

ש"ת

פ"א יחיד במקום יחיד וכו' ועי"ש בתוס' ז"ל ד"ה
קמ"ל דמוכח מהאי סוגיא ומדברי התוס' הנז'
בדברי הרב חסד לאברהם ז"ל בכונת התוס' דהתם
בשמ"ק ובמוכן וזולת זה נחלק מהתם להכא דהתם
איירי בב' דברים אדם ישן ומפני הפקר לההיא
דש"ק דאיירי ברגלים גופייהו לענין הפסקה והעלה
עד"ל וקשה על הרב הנז' שלא הביא הו' דערו'
והאיס' דהתם :

הלכה כדברי וכו' היכא דפליגי יחיד עם רבי'
ולא פסקו בש"ס כדברי היחיד המיקל
אם יש בה כידינו למפסק כדברי היחיד מטעם
דהלכה כדברי וכו' הנה הרא"ש ז"ל בשמ"ק דכ"ג
ע"ב סי' ק"ד על מאי דאיפליגו התם רבנן ורשב"ג
באונן בשבת לענין ת"ה דרבנן אסרי ורשב"ג מחייב
ופסק הרי"ף ז"ל שם כרבנן כתב ע"ד דבירושלמי
פוסק כר"ג ולא שייך כאן הלכה כדברי וכו' דאכתי
לא חל ע"א ורב אלפסי ז"ל ה"ל דיש איתא
דגמ"ד הכרא הלכה כר"ג הוה פסיק כותיה ע"ש
וכ"כ הרמב"ן ז"ל בתוס"א דכ"ד ע"ב על דברי
הרי"ף הללו בהרחבת דיבור יותר וז"ל וקשיא לי
דהא קי"ל הלכה וכו' וי"ל מוטל וכו' ובירו' פסקו
הלכה כרשב"ג ואין אנו מניחין בזה שהם היו
סוברין דגמ' שלנו הלכה כרשב"ג היו פוסקין כן
וכ"מ שלא פסק כדברי היחיד אין הלכה כמותו
וכך כתבו הגאונים וכ"ה וכו' ע"ש ועי"ע שם בר"ב
ע"ב וברמ"ו ע"ב ובדש"ע ע"ב ע"ש וכן משמע
מדברי הרי"ף שם סי' אלף רי"א גבי בא ממקום
קרוב וכו' דפליגי רבנן ור"ש דכתב ואפסיקא הלכתא
בהדיא כר"ש ע"ש :

אמנם מדברי רבינו יונה ז"ל בברכות ר"פ מ"ש
מוכח דפליגי ע"ז דשם הבריית' הנז'
כתב דהלכה כרשב"ג ושגם בירוש' פסק כמותו
ושוב כתב דהא קושיא לא ניחוש לבירוש' כיון שאנו
רואין בה"ר שחולקין עליו רבנן וכו' זו אינה קושיא
מפני שזה הפסק בכל התלמוד שלנו דקי"ל דהלכה
כדברי וכו' ואעפ"י שעדיין לא וכו' ע"ש ועיין
בבי"ת באו"ח הה"א סי' ע"ש · ומשמע שם ממ"ש
אח"כ שגם תלמידיו ה"ל הכי גם מדברי התוס'
בשמ"ק דכ"ד ע"א ד"ה הלכה כר"ג וכו' ע"ש מוכח
דה"ל הכי וכן ממ"ש התוס' דכ"ב ע"ב ד"ה אחד
שאומר וכו' ע"ש וכמוכן וממ"ש שם די"ט ע"ב גבי
ונהרדעי אמרי וכו' ל"ק לדברי הרא"ש והרמב"ן
די"ל כמוכן ועיין בהריב"ש וסמ"ע ז"ל ביו"ד רס"י
שמ"א דתפס כשיטת הרי"ף והרא"ש הנז' · אלא
דהא ק"ל ע"ד הרמב"ן והרא"ש ז"ל הללו ממ"ש
הרא"ש בשמ"ק ר"פ מי שהפך דשם א"ר דברים
שאסורין לאכל וכו' רשב"ג אומר בזו יהיו שפוכין ואין
שם אומן אלא הוא ה"ז עושה כלכתא והרי"ף ז"ל
שם לא הביא דברי רשב"ג אלו שם ע"ז כ' הרא"ש
שם דנראה דלא ה"ל כותיה והרא"ב"ד ז"ל כתב
שכן מסתבר מדקתני וכו' ושוב כתב הרא"ש דה"ל
לדחות וכו' והוי מסתבר דהלכה כרשב"ג אפי' אי
פליגי רבנן עליה דהלכה וכו' בכל קי"ל ואפילו
יחיד במקום רבים וכ"פ הרמב"ן ז"ל אכל וכו' ע"ש
ודברי הרמב"ן הנז' הם בתוס"א דכ"ג ע"ד וכתב
הטעם כמ"ש הרא"ש שם וכ"פ הריב"ש שם סימן
ה"פ ה"ס ועי"ש בש"ע ומור"ם ז"ל · הנה מבואר
מדברי הרמב"ן והרא"ש אלו דהנה דהוו פלוגתא
דרבים עם יחיד ול"פ תלמודא להדיא כרשב"ג
אפ"ה פסקו כרשב"ג מטעם דקי"ל הלכה כדברי
וכו' ולכאורה דברי' קשים אהדדי וכ"ש דהתם
גבי מלאכה מדלא תני מתני' תקנתא ור"ש שם
פתח וכו' ואת אומרת וכו' ואמרינן תניא כותיה
דר"ש וכו' משמע דלא כרשב"ג וכמ"ש הרא"ב"ד שם
ועיין עוד בהרא"ש שם אח"ז כמ"ש ועוד השמיט
וכו' ע"ש ובהריב"ש שם ס"ה גבי פלוגתא דר"י
ורבנן גבי שדה בירה ע"ש · ועוד בהרמב"ן שם
ד"ב ע"ב ודס"ו ע"ב ודמ"ט ע"ב ועי"ג ע"ש ובעת
ל"י ועיין בשמ"ק דכ"ב ע"א ע"ש :

הלכה וכו' כתב הנ"י ז"ל בשמ"ק פרק א"מ
דספ"ח גבי מ"ש שם מנודה מהו בקריעה
מהו בכפית המיטה וכתב הרי"ף ז"ל שם וכל תיקו
דאמרינן בהאי ענינא לקולא והנ"י שם סיים וכת'
וכדאמרינן הלכה כמיקל וכו' ע"ש ועי"ע שם דשל"ג
סוף ע"א :

הלכה וכו' אם יש שם מכריע עיין בתוס'
בשמ"ק דכ"ו ע"ב ד"ה תניא נמי וכו'
שכתבו וז"ל רבי יוסי וכו' ועוד דהו"ל מכריע
ע"ש אשר מדברי התוס' הללו ק"ל למ"ש המבי"ט
ז"ל בכנה"ג א"ח בכללי הגמ' סי' ע"ל וז"ל לא
אמרינן הלכה כדה"מ אלא במשנה אבל לא בברייתא
גמ' דמס' שבת פרק כירה ע"ש ·

ואחרי המח"ד קשה ע"ד מדברי התוס' הנז'
ועוד וכו' ומכריע הנה שהמחלוקת
הוא בברייתא וכ"מ נ"כ מדברי התוס' דהתם דף
ט"ל ע"ב ד"ה אמר רבב"ח ע"ש וכן ממ"ש שם
עוד בד"ה ר"ה דילמא דכתבו וז"ל אע"ג דלא
קאמר כשמנחתו ה"מ דאין הלכה כמותו משום
דהתם תני' דלא כותיה וכ"מ מהו"ר בתוס' שם
אח"ז ד"ה הלכה ע"ש ול"ו · ועיין בזה בהרי"ף
והרא"ש פ"ק דקידושין ובמ"ע ז"ל דף נ"ג ע"ב
מדפוס אמשטרדם ובמרן והי"ש ז"ל שם ובהמש"ל
ז"ל ה' בית הבחירה פ"א ה"ח ובהיר"א ז"ל שם
דל"ג ע"א ולפי שאין זה מענייננו לא אאריך בזה
ומ"מ למאי דאמרן עלה ל"מ מדברי התוס' דמ"ק
הנז' לענין אבילות דהתם לענין קריעה הוא דלא
אמרי' בה הלכה כדברי וכו' כמ"ש שם בפא"מ להדיא
וביעויין שם בתוס' דכ"ג ע"ב ד"ה אחד שאומר וכו'
ובמש"ל ועיין במש"ל בהיכא דאיכא תקמא וגם
היכא דפליגי רבים עם יחיד ע"ש ועיין בשמ"ק דף
כ"א ע"א גבי התפילין וכו' אמר עולא הלכה וכו'
ע"ש ול"מ דיש לדחות דעולא לא ה"ל הכי כללא
כדמשמע התם ועיין בתוס' שם די"ז ע"ב ד"ה
ושמואל ושם דכ"ב ע"א ותו דאפילו נאמר כן בש"ס
אכתי לענין פסק דידן ל"מ יען הא יש בה כידה
למפסק אפילו כיחיד נגד רבים וגם כנגד הכללים
דעלמא אי משום דמסתבר טעמיה או מט"א
וכידוע וכמ"ש הרמב"ן שם ד"ב ע"ב וכמ"ש במ"א

גמ' שם ואמר ר"י כל מלאכות וכו' חוץ ממזיגת
הכוס וכו' כתב רש"י ז"ל להושיט לו כוס
ע"כ וכתב הריטב"א ז"ל ע"ד בשינויין וז"ל פירוש
לפירושו שאין האיסור במזיגה היין בכוס שא שלא
להושיט הכוס לידו ואורחא דתנא הוא דקרי להושטת
היין

היין מזוגה ולקמן בתוס' מתפרש דבימי ליבון מותרת ליתן היין בפניו בשינוי וכו' ע"ש מתחילת דבריו משמע דאם מניחו לפניו מותר ואילו ממ"ש אח"ז דבימי ליבון מותרת ליתן היין בפניו משמע דבימי נדה אסורה אפילו ע"י שינוי · ואולי מ"ש בתחי' דבריו לא"ד אלא להניחו לפניו וה"ה לידו ולא בידו ואפשר לומר ג"כ דמ"ש לידו ר"ל לרשותו במקומו שיושב שם דהיינו להניחו לפניו ועי' בהריטב"א לקמן דס"א ובכס"מ פי"א ה"ח מהל' א"ב ובמר"ן ובפו"ד ז"ל יו"ד סי' קצ"ה ובשס"ת לקמן שם ובש"ע בסי' קצ"ה ס"י שהם דבריו וכו' חוץ ממזיגת הכוס ע"ש:

ולענין מזוגה שלא בפניו כתב מרן ז"ל בב"י יו"ד סי' קצ"ה דמותרת ע"ש וכ"מ קצת מדברי הרמב"ם ז"ל בפ"כ פי"א ה"ט דסמך מזיגה להצעת המטה בפניו דלא כמאי דנקט לה ה"ה בשניין במוכן והכ"מ ז"ל שם הביא דברי מרן הנז' וכתב ע"ד וז"ל מיהו נראה דאעפ"י דהמזיגה שלא בפניו אם מניחו על השלחן בפניו אסור וה"מ מלשון רבינו שאמר וכו' ע"ש והש"ך ז"ל שם סק"ד כתב ע"ד שאין ד"מ והב"מ מדברי הרא"ש פ"ק דכתובות דשלכ"פ ליכא איסורא כלל ע"ש ואחרי המ"ר ל"מ שהרי הרא"ש על הצעת המטה היא דקאי וא"כ נ"מ במזוגה ומניחו על השלחן שאוכל בו ועיין עוד בהרא"ש לקמן דס"א וברמזים שם סי' ב"ד ע"ש:

והנה הרמב"ם ז"ל בה"א פכ"א ה"ח כתב וז"ל כל מלאכות וכו' חוץ ממזו"ה והצעת המטה והרחצת וכו' לפיכך מצעת מטתו בשהיא נדה שלכ"פ ומוזגת וכו' ואינה נותנת הכוס בידו וכו' אלא מנחת אותו על הארץ או על הכלי או על השלחן והוא נוטלו ע"ש מדברי הרמב"ם אלו מוכח דאפילו מוזגת לו בפניו כיון שאינה נותנת לו הכוס בידו אלא מניחו על השלחן וד"ז הוי שלא כדברי מרן שהרי גם מרן לא היתיר אלא במזוגה שלכ"פ ולהש"ך נמי קשה דאפילו בשלא בפניו כתב דמ"מ אסור להניחו על השלחן ודוחק לו' שהרמב"ם ז"ל איירי לדעת מרן בשהמוזגה שלא בפניו ומ"ש ומניחה על השלחן היינו אפילו בפניו ולא ס"ל בהכ"מ או אפילו אם ס"ל בהכ"מ ביישב לשניהם ז"ל דמניחו על השלחן היינו שלא בפניו וזהו דוחק דאין נראה כן מדברי הרמב"ם דא"כ הו"ל לפרש דבריו בדרכו כיון דנ"מ לענין דינא · אלא דנראה דגם על הריב"ם ז"ל קשה מדברי הרמב"ם הללו וזה שכתב שם וז"ל כל מלאכות וכו' שאסורים למזוג לו הכוס ולהניחו לפניו על השלחן אלא א"כ תעשה שום היכר כגון שמניחתו על השלחן ביד שמאל או מניחתו על הכר וכו' אפילו ביד ימינה וכו' ע"ש הרי שלא היתיר להניחו על השלחן כ"א ע"י שינוי ביד שמאלה ואילו מדברי הרמב"ם דעל השלחן אפילו ביד ימין מותר וא"כ קשה היך כ"כ בפשי' דלא כדברי הרמב"ם · והנל"ל ליישב בעד הריב"ם ז"ל דהוא ז"ל אזיל לשיטת הבו' ז"ל התוספות דאפילו שאר דברים אסור לקח מידה לידו וכן להפך ותלא דנקט ר"ס חוץ ממזיגת הכוס איירי אפילו להושיט לו הכוס להניח על השלחן ומשום היכא בגנעו בה והשתא כי קאמרינן שם דביתהו דשמואל מחלפא בידה שמאלא ומנחא אינו אלא על השלחן דוקא אבל לא ליתן בידו ממש דמ"ל ימין ומ"ל שמאל גם מ"ש שם אביי מנחא ליה אפומא דכובא וכו' הכי הויא וכו' כולם איירי במ"א ולא גבי שלחן כפירש"י ז"ל וקמ"ל דבכל כי ה"ג אפילו מוזגת הכוס ומנחת אותו ביד ימין כדרכה מותר כיון דלא הוי ע"ג השלחן וא"כ דמורו לשמואל במוכן וכ"מ מדברי הריטב"א לסוגיא שם ה"ו שכתב וז"ל ולא יושיט מידו לידה שום דבר וכו' ע"ש וכן הוא דעת רש"י ור"ת כמ"ש התוס' לקמן שם וכן הוא דעת הרא"ש ז"ל שם ועיין בהרב"י ז"ל שם ס"ו ע"ש אמנם הרמב"ם נראה דס"ל דמותר להושיט מידה לידו ממש וכן להפך וכמ' התוספות הכי והשתא לפי"ז מ"ש ר"ס חוץ ממזיגת הכוס היינו להושיט מידה לידו ומ"ש דביתהו דשמואל מחלפא וכו' ומנחא ר"ל בידו ממש דכיון דמושיטה לו מידה השמאלית מותר דאין כאן שום חבה כיון דהויא שלא כדרכה ומ"ש שם דאביי מנחא ליה אכובא וכו' ר"ל אפילו בדרכה בידה הימנית והיכר הרמב"ם דה"ה דעל השלחן מותר כיון דעיקר האיסור דר"ס אינו אלא ליתן אותו בידו ממש אלא דכן הנה היו עושו' הסידור מן היותר'ת וכ"מ מדברי ה"ה ז"ל לסוגיא שאחר שהביא דברי הש"ס דלקמן כתב וז"ל ודע שממ"ש ואינה נותנת אותו בידו וכו' נראה שה"ד ובילה היא להושיט מידו לידה וכ"ד קצת מפרשים וכ"מ וכו' ע"ש והשתא לפי מ"ש ל"ק ע"ד הריב"ם במש"ל כיון דה"ל דהוא ז"ל סובר כשיטת רבוותא האוסרין לתת מידה לידו וכ"ד מ"א הרא"ם וכמו שכתב שם ע"ש משו"ה לא חשש להביא שם דברי המתירים ודברי הרמב"ם הנז' וא"ש דבריו אבל עפי"ז קים מקים ליישב דברי מרן ודברי הכ"מ הנז' ממ"ש ע"ד לעיל הו"ל דהם ז"ל ע"ד הריב"ם וסי' סוף דקיימי וכמובן אלא דכל כי האי מלתא הו"ל למרן ולהכ"מ שם לבאר כ"ז ועיין עוד לקמן וצ"ע ועיין בספר שערי דורא ז"ל הלכות נדה סי' כ"כ בשם רבינו אבי העזרי ז"ל ע"ש:

והיכא דעביד ביה שינוי אמרינן לקמן דביתהו דשמואל מחלפא ליה בידה דשמאלא אביי מנחא ליה אפומא דכובא ר"פ אפריסא וכ"פ הפוסקים ז"ל וראיתי למרן ז"ל שם ביו"ד סי' קצ"ה שכתב וז"ל והרמב"ם כתב שהם בפי"א ולא חילק בין ע"י שינוי וכו' ואפשר הטעמו משום דמ"ל שלא התירו ע"י שינוי אלא לאדם גדול דומיא דהנך דרבנן שהיו זהירים וחרדים וכו' אבל לא לשאר כל אדם ע"ש ואחרי המח"ר גם הרמב"ם אעפ"י שלא חילק בדבר שם מ"מ כבר ביאר ד"ז בפכ"א מה' אישות ה"ח וז"ל כל מלאכות וכו' לפיכך מצעת מטתו בשהיא נדה שלכ"פ ומוזגת לו וכו' ואינה נותנת בידו וכו' אלא מנחת אותו על הארץ או על הכלי או על השלחן והוא נוטלו ע"ש ושם הביא ה"ה ז"ל הא סוגייא דלק' וגם שם בהא"ב כתב ה"ה וז"ל כבר נזכר זה בפ' כ"א מה"א וכו' ושם נזכר שבשינוי מותר כדאיתא בפרק אע"פ וכו' ע"ש הנה שמבואר שגם הרמב"ם כתב השינוי דמותר ואיירי ודאי גם לזה"ז וה"ט דכיון דאינו אלא חשש בעלמא הם אמרו דמוכחי ליה באחד מן השינויים ובדעת הח"ם ז"ל וצ"ע

אלא

אלא דסא ק"ל ע"ד דאמאי לא כתב נמי דע"י שינוי בידא שמאלא מותר אפילו ליתנו לידו ממש דאי איירי להניחו על השולחן אפילו כדרכה ביד ימין מותר כדעבדי שאר אותחייהו דרבנן דהתם וכמו שפסק שם הרמב"ם ועלה ע"ד ליישב דהרמב"ם ס"ל דהנהו דדיקהו דשמואל הוא מחלפא להכוס בידא שמאלא וניתנו בידו דש"מ שדבר זה מותר לשמואל מ"מ מדחזינן שאר לא עבדי הכי אלא עשו פירקא יתירא שלא יתנו בידה אלא דמניחו הכוס על הכובא וכיוצא ש"מ דס"ל דליתן בידו ממש אפילו בידא שמאלא אסור משום חיבה כיון דעכ"פ נותנה בידן ממש והשתא לפי"ז פי' הרמב"ם כשאר אמוראי דרבים נינהו ולחומרא אם כן י"ל דהרמב"ם ס"ל דמ"ש דניתנו דשמואל וכו' ומנחא אינו ר"ל דנותנו בידו ממש דודאי שנם ר"ז אסור דכיון דנותנו בידו מ"ל ימין ומ"ל שמאל ומה גם דהא מ"ל דיש לה כאב או מכה ביד ימין ונותנה ביד שמאל וא"כ השתא נמי כי ל"ל איכא למיחש לחיבה כיון דלפעמים עושה כזאת וכמ"ש וע"כ סובר דהאי קאמר דניתנו דשמואל וכו' דולה לו' על השולחן ושאר אמוראי ס"ל דאין שאיסור כ"א מיד ליד אבל כשאינו מיד ליד מותר אפילו ביד ימין לסניחו על סכר וכיוצא וסובר הרמב"ם דה"ה על השולחן והשתא פסק הרמב"ם כוותייהו לקולא כיון דרבים נינהו כך עלה ע"ד ליישב דברי הרמב"ם אלא דא"כ קשה על ש"ס שהביא היא סוגייא ולא ביאר באר היטב כדעת הרמב"ם כמ"ש וגם כעיקר דברי הרמב"ם י"ל דמנ"ל לומר דש"ס על השולחן כיון דבש"ס לא אותמר אלא כובא וכ"ש וספירא ולא על השולחן דלא הוי שינוי כ"כ כי הנהו דאתמרו בש"ס :

שם ומיחלת פניו ורגליו כתב הריטב"א ז"ל וז"ל פירוש לא נצרכה וכו' בכניעה דההיא פשיטא דאסור ליגע בה אפילו באצ"ק אלא אפילו לשפוך המים על ידיו וכו' ע"ש וכ"כ הרא"ש לקמן דמ"א וה"ס ז"ל בה"א פרק כ"ת ס"ת וכ"מ מדברי הריב"ה והש"ע שם סס"י קנ"ה ע"ש נראה דאם שופכת המים לתוך הלגין ושוא רוחץ מהם ידיו וכו' דמותר וכ"כ הדרישה ז"ל שם סקי"א ושם הביא משם י"מ דחולקים וס"ל דאסור באופן דמיכא פלוגתא בזה ומדברי הריטב"א ושאר רבו' הנו' נראה דק"ל דמותר דכ"מ מדיוק דבריהם כמובן ולפי"ז נראה דמותר להביא לו הכלי של מים ולהניחו אצלו כדי שירחץ וכ"מ מדברי הנ"ז שם ומה גם דבה"ג שוי דרך שירות ואפ"ה מרין הלעת המיטה דכתבו התוס' והרא"ש בסוגיין וכ"פ הפו' דלהציע שכר וכיוצא מותר מה"ט ואפשר דכ"ע יודו בזה אמנם ראיתי לסמ"ג שם שכתב משם רבינו יונה ז"ל דאסור ע"ש · ולפי מ"ש נראה דגם לכו"מ שהביא הב"ב בדרישה שם דס"ל דאסור אינו אלא כמשליך המים אל תוך הכלי שהוא ירחץ בו מש"א בן הבא דאינו אלא הבאת כלי בעלמא הו"ל כשאר שירות וגם נ"ד לזריקה מיד ליד דאוסר מור"ם ז"ל שם ע"ש כמובן · ומ"מ המחמיר בכל מה שיוכל תע"ב :

ובהיותי בזה ראיתי בתשו' הב"ז ז"ל סס"י קנ"ע דף רס"א ע"כ דכתב דליתן

מידו לידה אפילו מפתח וכיוצא וה"ה לזורקה ושאין חילוק בין ימי נידות לימי ליבונה כוס"ז וסב"כ הרא"ש כפ' אעפ"י משר"ת ז"ל ושוב כתב וז"ל וא"ע"ג דאיתא בסדר אליהו רבה שאמר לאחת הבוא תלמיד וכו' כששאלו שאלה לאליהו ז"ל והוא השיב לה שמא הביאה לו הפך של שמן או וכו' ונגע ביך ואמרה לו ח"ו דמשמע משבת דלא הקפיד הוא ז"ל אלא בדבר מאכל ומשתה אבל בד"א לא מ"מ אנן לא ס"ל הכי אלא צריך להזהר מלהושיט לה שו"ד מידו לידה והמחמיר תע"ב וקצת משמע כן מתוספות פ' אעפ"י דאכיי מנחא ליה אפומא דכובא פירוש כלי של יין וכו' ומשמע מהכא דמידו לידה לא היה עושה שו"ד אפילו דבר שאין מאכל ומשתה וכו' ע"ש · ולע"ד אחרי שמח"ר ק"ל ע"ד כמ"ש וא"ע"ג דאיתא בסדר וכו' דמשמע מהכא דלא הקפיד של בדבר של מאכל וכו' ע"ש דמאי נ"מ אם הוא דבר של מאכל ומשתה או לא הא כיון דלא הוו דברים של חיבה כי אם דברים של קיום הניף בכל אחר ונקט אלו משום דהם דבר ההווה ורגיל ושכיח וכמו שכ"מ מיכתים' וסרא"ש והראשונים שם בש"מ שאדרבא משאי עובדא דאליהו היו רוצים להביא ראיה דאסור לקבל הפך מיד ליד ונדחה קרו לה מכל אחר דמבואר מדבריהם כמ"ש גם מ"ש מ"מ אנן לא ס"ל הכי ע"ש לא ידעתי מנ"ל לדחות דברי התנא דבי"א דמשמיה דנבראק רבה קא"ל הוא אליהו הנביא זל"ט אב בחכמה ובנביאות ואי משום מ"ש הא"ז דיש להביא ראיה מסוגיא דפ' אעפ"י וכו' ל"מ מידי דהתם איירי במידי של חיבה דהיינו מוינא של כוס יין וכמ"ש התוס' והראשונים ז"ל שם משא"כ בשאר מילי כהפך וכיוצא מנ"ל דאסור כדי לדחות דברי התנא דב"א בשם מריה דשמעתא מנ"ר אליהו הנביא זל"ט אלא דהעיקרא ל"מ מהבית עובדא שום היתרא לשאר דברים וכמ"ש ועיין בסר' ועיר און ז"ל אות האלף סי' ט"ו ע"ש ולע"ע · ולענין הלכה בכר פסק הש"ע ומור"ם ז"ל שם סי' קנ"ה ס"כ דלא יושיט מידו לידה שום דבר וכו' וכן ע"י זריקה אסור מידו לידה או להפך ע"ש · ונראה אם יש יד אחר באמצע דמותר דהא ל"ש לנגיעה בכה"ג ומ"מ אם הוא ע"ד שום שחוק בלא"ה בכר כתב הש"ע שם ס"א דאפילו בדברים וכו' ע"ש ועיין בנימוקי מהריק"ם ז"ל שם כמ' צ"ל שכתב דע"י זריקה אין להחמיר כל שאינו דרך שחוק ע"ש :

שם לא עמן בבית כ"א"ל וכו' עין בתוס' מ"ק ר"ך ע"כ ד"ה בנאפה וכו' דכתבו פירש בתוס' וכו' וכ"ז שכפגים ובפ"ק דכהו' ד"ד קאמר עמו בבית ושמא כתפה דוקא או שמא בכל הבית ע"ש ולכאורה י"ל דאמאי בולהבו לסוגיא דהכא שהרי שם באותה סוגיא קאמר א"כ עמו בבית ע"ש ואין לומר דלא היו נימי בכי אלא סוו נרמי א"כ הא דא"ל רב וכו' מדא ששית רוחק והו דרש"י ז"ל חפש בד"ס עמו בבית וי"ל בדוחק כמובן ול"י ועין בהריטב"א ז"ל בסוגיין בשם י"מ דהוסיפו על השמוע' דאפילו בעיר ומרגישים בו הכל היינו כתפה וכו' ע"ש וכמ"ש שם לענין הלכה בוה"ז ויעיין בש"ע יו"ד סי' ש"ס ק"ד ובסי' שע"ד ס"ו בהגהה ע"ש ובתשו"ג ז"ל שם :

שם ר"א אמר מי קא מרמית וכו' כתב בלח"מ ז"ל וז"ל אין להקשות דהא לא אתו לאוולוי דהא איכא דכ"ח וכו' בתוס' לעיל דודאי מאי דקתני הוא יזן וכו' ה"ד מטעמא דאבילות ומ"ל כמו"ע או וכו' דאין להם ט"כ ע"ש ולע"ד אחרי המח"ר לא היה צריך למ"ש דנראה דהאי ברייתא דלעיל לא איירי אלא למשנה ראשונה ואיירי בכל נשים מדקת' והוא יזן וכו' דאילו למ"ח כיון דבעיל אשתו ישנה עמו וכמ"ש בתוס' לעיל ד"ה בועל וע"ש במהרש"א ובהרא"ש ז"ל שם ע"ש והנה למאי דמשמע לכאו' דאונן מותר כמ"ש עין בתוס' מ"ק דכ"ג ע"א ד"ה איכו ובתפ' שם ובטור י"ד והש"ע סי' שמ"א והרב מש"ל ז"ל בפ"ד מה"א ה"ו לענין דינא ע"ש:

והנה לפי מסקנת ר"א שנו' באבילות דעלמא בין דידיה ובין דידה שניהם שוין הם ומאי דקתני בברייתא דלעיל בשמת אמרו וכו' אבל מוזגת לו ומרחצת לו הנין איירי בכ"ע וכ"פ הרי"ף וכ"פ הרמב"ם והש"ע ז"ל רס"י שפ"ג • והנה במאי דקתני ומרחצת לו וכו' יש לידע אי איירי בצונן או אפילו בחמין דלענין אבילות דידיה הא ודאי דלא איירי של בצונן דאילו בחמין אסור לו כל שבעה לכ"ע דדבר זה הוא אחד מאיסורי האבילות כדתנא בפא"מ וכ"פ שם בהרמב"ם וש"ע סי' שפ"א ע"ש אמנם לא נצרכא למידע אלא באבילות דידה דיש צד לכאן ולכאן ומזי הוית שר"ז מקבאר מדברי הש"י הביא דבריו בש"מ ז"ל על מ"ש בקושיא דלעיל ואילו באבילות קניא דכתב שם דבאבילות דידים אסור בחמין וכמ"ש אמנם באבילות דידה דהוי במים חמין היק"ל שם דהרי נוגעת במים חמין ותירץ שני תירוצים שאמר דכיון דפניהם מתכוונת מותרת ושן שני דמאי דקתני מרחצת ר"ל יוצקת דומיא מאי דקתני גבי נדה וכ"כ עוד אח"ז משם בהמ"ז והביא ראיה מפו' מ"ק ושיים הש"מ בשם הש"י ז"ל ע"ש והנה דמשמעות דמ"ק ל"מ אלא דאיירי בברייתא באבילות דידם כפירש"י ודאיירי נ"כ בחמין אבל לו' דאיירי במוזגת דוקא ל"מ משום מ"מ ניחא דהא דכתב דאיירי במוזגת משכרת דנפשים הוא דכ"כ דכיון דאיירי בחמין בשם דמילה וכמ"ש הש"י וכן רי"ו ז"ל דרס"ז ע"כ ע"ש מסקנת' איירי במוזגת דש"כ הרי נוגעת במים שחין דאסיר ובתירץ בשני דלעיל משום דחשיב לה כפסיק רישיה דעלמא כידוע ועין כמ"ש מרן ז"ל בב"י שם דש"י שפ"ג ומ"ש הב"ח והפו"ר שם בשם רש"ל ז"ל במה שהקשה ע"ד רי"ו ומה דעסיקה בברחצת פניו ואינה מתכוונת ל"מ לקירבה ע"ש ולא ביארו לנכי דהרב אי איירי גם במים חמין ומותרת מה"ט נופא דקריבה משום דעוסקת ובתירוץ ראשון דהש"י שם או דאיירי דוקא בצונן דאיסור בנגעת במים חמין לחוד ואיסור משום קריבה במוכן ומשמעות בבריתם משמע דל"ש:

והנה עפי"ד הראשונים הנז' בש"מ שכת' דאיירי שברייתא דשינין דקתני ומרחצת וכו' במוזגת או מוזגת א"כ הו ל"ק מקושית רש"ל ע"ד רי"ו ז"ל דשפיר י"ל כמו הש"ר לומר דאיירי במוזגת וא"ש דברי רי"ו בפשיטות • ולענין הלכה באבילות דידה ומרחצת אותו ואין שם אלא משום חשש קריבה בשה"ג • נראה דלכ"ע מותר כמ"ש רש"ל ושי' ז"ל הנז' ומה גם כיון דלדעת הרא"ש והרמב"ן ז"ל אפילו חיבוק וניסוק מותר וגם הש"י והאמ"ז ז"ל לא פקפקו משום צד קריבות הוכה אלא משום שנאחה מחמים החמין דאסור לה כנראה דלהאי מילתא שיה שני להו מהטעם דכתב רש"ל ושיעתו ז"ל ומשום דש"ל דיש לחלק בין זה לזה וכמ"ש לעיל באופן דבה"ג נראה דמותרת • אמנם בשרחצת פניו וכו' במים חמין ומרחצת אותו כדרכו בשא נראה דיש להחמיר כיון דלא ביארו רש"ל ושי' דבר זה וגם מלינו בדברי הראשונים שבש"מ דאסורה משום נגיעה במים בחמין א"כ לא שבקינן הכרחם דכתבו בהדיא להחמיר משא"כ דברי רש"ל ושי' ז"ל דכאן שהיתים דו"ל דאיירי בצונן וסמכו עצמם עמ"ש הרב ב"ה שם רסי' שפ"ג ויתר מזה נר' דו"ל דגם לגבי קריבות דעת דכתבו דכיון דהוה מותר ומטעמא דמ"ל מאי דקתני מרחצ' היינו כדרכה ואם היה שם צ"א נרפקת בימיהם וכוי רואים דברי הראשונים הללו שכתבו דבברייתא דקתני רוחצת ר"ל מוזגת גם הם היו מתירים ומיישבים כן:

רש"י ד"ה כאן באבילות דידה לעולם אבילות קילא ליה מנדה וכו' עכ"ל כ' הרשב"א ז"ל ד"מ לכפך דאבילות דידים חמירא ליה וכו' עכ"ל והש"מ ז"ל הביא דבריו וכתב ע"ד דק"ל ע"ד הי"מ הללו דלעיל בי פריך עלה דרי"ו והא הכא דבעל עסיקינן וכו' אמאי נדי מאוקמתא דאבילות ומשני כי קאמר אפירשם נדה לוקמה באבילות וכו' ולשי' רש"י ז"ל ניחא וכו' ע"ש:

ולע"ד אחרי שמח"ר לא זכיתי לשכון דבריו דהרי הב יו"ף כי קאמר למותרים דל"ש הלא לא בעל אבל בעל וכו' אהביא ברייתא דלעיל דקתני ובועל וכו' והוא יזן וכו' קאי דהשתא נם כי מוקמת לדברי רי"ו דבאבילות דידיה קאי דהי בעל הוא ישנה עמו מ"מ קשה דהא רי"ו קאי אההיא ברייתא דאיירי בבעל ואפי"ה קתני דהוא יזן בין הנכנסים והיא וכו' ובעין דפריך השתא בש"נ לפי גירסת רש"י ופירושו ומשו"ה הוצרך הש"ס לשנויי בע"א דכי קתני אשארא יותר מזה י"ל לשק' ע"ד הי"מ הללו שלפי"ד צריך לאוקמה הא ברייתא דתעפ"י שאין א"ס רשאי לבוף אשתו וכו' דאיירי באבילות דידה ובתברייתא ל"מ בן במוכן ואפילו נימא דהם י"ל הכי א"כ אין שהשה דשא"ם וכמ"ש הש"מ אח"ז משם הש"י ז"ל מ"מ קשה ע"ד מגו' מ"ק דף כ' ע"ב דמוכח שם בהדיא דהאי ברייתא באבילות דידה קא מיירי משמיה דברייתא דקתם ונם דגרסי בהאי ברייתא תעפ"י שאמרו אין האיש וכו' וכמ"ש הש"מ אח"ז בשם שאמי"ן ז"ל ע"ש • ובש"נ קשה ע"כ ע"ד הרשב"א ז"ל ע"ש ונ"י:

תוס' ד"ה ובלעת המוטה וכו' נר' לר"י דבלע' המטה היינו פר"ש וכו' עכ"ל • ראיתי להש"מ ז"ל דכתב דמדקאמר ר"ש שאשה עושה לבעלה ול"ק הקנא בל שמלאכות נדה אלמא משמע דאמתני' דפרק אעפ"י קאי דתנן ואלו מלאכות וכו' והכין פרש"י ז"ל ח"ל לקמן תני לשו בפרק אעפ"י ע"כ וכיון שכן ע"כ י"ל לפרש דהלעת המטה דתנן במתני' דתעפ"י וכו' ושכין דייק לשון הש"י ז"ל

ז"ל כנ"ל והתוס' לא פירשו כן וכו' ע"ש ולע"ד אחרי
שהמח"ר שאי הכרחא ל"מ משום די"ל דלא הו"מ
למינקט כל המלאכות נדה עושה לבעלה וכו' דא"כ
הו"מ דכל המלאכות דיש בעולם חייבת האשה נדה
לעשות לבעלה דהכי הוי משמעות שאי לישנא ומה
גם דהוה לך לומר כן כדי שתתנה בפניו ולא יבא
לידי חיבה והרהור עבירה ח"ו וכמו שכעין זה ראיתי
בדברי הראשונים ז"ל משו"ה נקט כל מלאכות שהאשה
עושה לומר שאין עושה נדה מלאכות לבעלה כי
אם המלאכות הידועות לנו מהמשנה דלקמן ומהברייתא
והש"ס ודברי רבנן הבורא והראיה ע"ז מדקתני חוץ
ממזיגת הכוס והרחצת פניו וכו' והני לא תנן
להו בפרק אעפ"י כי אם בברייתא דהובאה בסוגיין
דקתני באמת אמרו מוזגת לו וכו' א"כ ה"נ י"ל
למצעת לו דאמר ר"ה דלא קאי אמה"מ דמתני'
דשם פרק אעפ"י כי אם למצעת סדין דוה. נקרא
נ"כ הצעת בלשון חכמים כדנקט התם ר"ה בן נבי
שלשה יושבת בקתדרא כמו שפרש"י התם וא"כ תו
ל"ק ע"ר התוס' מההיא שכרחא דהש"מ ז"ל אלא
דמ"מ לדברי רש"י שכתב לקמן תני להו בפ' אעפ"י
ע"ש נראה דל"ש לומר כן ואין לומר דרש"י חולק ע"ד
התוס' הרא דל"מ כן מדבריהם כמובן ואי דלפי
מ"ש רש"י התם דפריסת סדין הוא דהוי דבר של
חיבה ולא פריסה הכר מסקנא ודאי דיודה למ"ש
התוס' הכא וע"כ נראה לומר דגם לרש"י ל"מ שהרי
בהאי מתני' דתני והצעת המטה בתחלת המשנה
הוי שניהם גם יחד דהיינו פריסת הכר ופרו"ש שא
דעל מאי דתני א"כ שלשה ארבעה יושבת בקתדרא
דמשמ' דאינו עושה כלום ע"ז הוא דאמרן בש"ס דמ"מ
מצעת לו המטה דהיינו פריסת סדין כלומר דמאי
דקתני יושבת בקתדרא גם להצעת המטה אינו שא
היכא דהוא דרך שררה כגון פריסת הכר וכיולא אבל
על הצעת המטה קלה כגון שהיא דהיינו פריסת
הסדין ליכא היא לפורסה כיון שהוא דבר ש"א
וק"ל והשתא כפי"ז גם לפרש"י בסוגין י"ל מאי דקאמ'
ר"ה חוץ ממה"כ והצעת המטה דאיירי על הפריסת
הסדין דוקא כמ"ש התוס' כיון דשניהם הם בכלות
כמאי דתנינן המן הצעת המטה כמ"ש והפיר י"ל
חוץ מהצעת המטה ותנא ואת בקט שקרא כמ"ש
שם וכן ראיתי להרא כהנמ"י ז"ל קפי"ח מהלכות
א"כ אות כין שכתב וז"ל והצעת המטה פר"ח ורש"י
פריסת סדינין אבל הצעת כרים וכסתות מותר וכו'
ע"ש הנה מבואר שדעת רש"י כהתוס' וא"כ ע"כ
לומר כמ"ש וכבן דברי הרב ז"ל צ"ע כמובן:

ודעגין הלכה הנה דעת הריטב"א בתו' וכן
הרא"ש ז"ל כדברי התוס' והרמב"ם
הנה דהתם דבריו שם ובהלכות אישות פכ"א ה"ח
ע"ש מ"מ י"ל דלא פליג אדברי התוס' ושי' ז"ל
ומאך ע"מ שסמך שם הצעת המטה למזיגת הכוס
והרחצת וכו' דהוו דברים של חיבה ע"ד מ"ש התוס'
שלפנינו ע"ד ר"ה ועיין בדברי הרמב"ם שם פכ"א
מהלכות אישות ה"ג ובה"ס ובהלה"מ ומש"ל ז"ל
דמשמע מדבריהם דהרמב"ם אינו מפרש כפרש"י
דהתם פ' אעפ"י ע"ש כמובן אלא שמדברי הנמ"י
הנ"ל מש' דסובר דגם הרמב"ם לע' דינא מודה להתוס'
מדלא כתב שמדברי הרמב"ם שם בה"א ל"מ כן
אם לשיטת ראים לוס שברו. מדברי רו"ו ז"ל כנ"ב

חרר פ' דש"ר ע"ב וע"ר מהכאר דש"ל כדברי
הרמב"ם בפ' אישות הנו' ואילו הכא בדין נידה
כתב לחלק כדברי התוס' ורש"י הנו' וכמ"ש מרן
ז"ל שם ביו"ד סי' קצ"ה ד"ה ומ"ש ודוקא פריסת
וכו' ע"ש וא"כ כן י"ל כדעת הרמב"ם וכמ"ש
ועיין בהריב"ש והש"ע ז"ל שם ס"י דפסקו כן בפשי'
ע"ש ומדברי התוס' שלפנינו שכתבו בשו"ר מיהו
לשפרים וכו' ל"מ הכי מה"ש וכמובן וכאשר כ"מ
מדברי רו"ו הנו':

והנה לקמן אמרינן שרוקא לפניו אסור אבל
שלא בפניו שרי וכ"פ כל הפוסקים ז"ל.
ויש להסתפק אם היה הדבר שהיה בלילה בחושך
ואפילה ומצעת הסדין לפניו אבל אינו רואה ומ"מ
היא יודע שע"ר זו היא כמה כגון שכן אמרה
היא או אחר אם כה"ג חשיב שלא בפניו ומותר
או לא דיש לד לכאן ולכאן ולכאורה נראה דמותר
שהרי כשאמרו דשלב"פ מותר הוי הנם דבו בפרק
יודע דמצעת לו המטה ה"נ י"ל דכוותה ועין בשכ"א
ושפו"ד ובט"ז ז"ל ביו"ד סי' שמ"ב ס"ד לענין
יחוד שהאן בימי אבלו ביום ע"ש:

תוס' ד"ה ופוקסת פ"ש מעברת שער ע"פ ואין
נראה לר"י דאמר וכו' עכ"ל וכ"ב בת"ק
ר"ט ע"כ ד"ה פוקסת וכו' ע"ש אלא שמ"ש התוס'
שם וז"ל ובפ"ק דכתובות ד"ד פירש בקונטרס קליעת
שער ע"ש נראה דט"ס הוא וצ"ל ובפ"ב דכתובו'
דו"ו פירש וכו' ע"ש דשם הוא דפירש כן משא"כ
בסוגיין פירש מע"ש וכו' וברור והוא הוא לתוס'
שם את"ו דכתבו וז"ל ואין לפרש מעבירת שער ע"פ
דהכא תני תרוויהו וגם בפ"ק דכתובות וכו' ע"ש
וק"ל ע"ד דבלאו הכי דת"ק ודכתובות דמבילתין
שיאך שות כיאת להו לפרש כן לההיא סוגיא דפ'
המלניע דעלה קיימי דהרי שם נראה מבש"ס דהוי
דרך טויה וכמ"ש בתחלת דבריהם וע"ק דשם בפ'
המלניע דל"ש ע"א קתני בבריתא פוקסת ומעברת
שרק ע"פ וכמו שכ"כ בתוס' שלפנינו:

וחזי הוית להש"מ ז"ל בסוגיין דאחר דיישב דברי
רש"י מ"ש הכא למ"ש לקמן דטו"כ וכת'
דהכא גרסי' בש"ס פיקוס כגירסת הקלי"ם ולקמן
גרסי' פירכוס וכו' כתב וז"ל ועיקר קושיא מפרק
המלניע ליתא דש"ק התם תניא רשב"א או' גודלת
כוחלת ופוקסת לעצמה וכו' חייבת וכן היה רשב"א
אומר משום ר"א אשה לא תעביר סרק ע"פ מפני
שצובעת ע"כ ולפירש"י ז"ל שא דקתני וכן היה
וכו' היינו כמי פוקסת דלעיל מיכה וכרושא מוירי
וכו' א"כ דמשמיה דר"א הוא דקא"ל דאוסו מיחייב
בפוקסת וכו' ולעולם פוקסת ומעברת סרק הכל
אחד תדע דבמתני' קתני וכו' ע"ש. ולע"ד אחרי
שהמח"ר מדברי רש"י דהתם אין נראה כן דכתב
אהאי ברייתא דקתני וכן היה וכו' וז"ל וכן מילתא
אחריתי דשבת לאיסורא עכ"ל הנה מבואר מדבריו
דמאי דקתני וכן וכו' שצובעת לא קאי אפוקסת
דלעיל דא"כ לא הוי מילתא אחריתי ונראה דט"ע
דרש"י דכתב כן משום דלעיל מיגה משיך דפוקסת
חיובו היא משום בונה וסיומו משום שמדביק שכלא
יפה כאומן ודיו דנראה דמשום צובע אינו חייב
כיון דאינו מניח שום מין צבע ע"פ אלא דתמולא
הוא דמשארמת פניה באופן שמדברי רש"י הנו' נראה
דלא

דלא יתכן תירוץ הש"מ הנ' ודוחק לומר דקאי אדברי התוס' דהכא דלא הביאו ההוא פירושא דרש"י דשם וכמובן אלא דראיתי מ"ש אח"ז הש"מ וז"ל ומיהו כתב במתני' פרש"י ז"ל וכן וכו' וכתב הריט' ז"ל עיקר הפירוש וכו' ואפשר שמעברת שרק וכו' וענין הבצק הכל אחד וכו' ע"ש דלפי"ד הללו ל"ק עליה מדברי רש"י הנ' שכתבתי לעיל וכמובן :

והנה ע"ד הריטב"א הנ' שהביא הש"מ ז"ל דא"כ אמאי ל"ק הש"ס שם דפוקסת חייב משום לובש כמ"ש בירוש' ואין לומר דהש"ס נקט משום בונה וה"ה משום לובש דיותר הול"ל משום לובש דהוא אתי ליה שפיר מאי דקתני בברייתא שהם וכן היא וכו' לא תעביר שרק וכו' משום לובש וגם משמעות דשמעתתא אין נראה כן וע"כ נראה דמאי דנקטינן הריטב"א מהירוש' אינו אלא ללמוד מיניה דפוקסת הוא מין בצק אבל אה"נ דהש"ס דילן פליג עם הירוש' וס"ל דאינו חייב משום לובש כיון דאין שם מין לבוש שמניח ע"פ אלא דממילא כשמסיר הבצק מע"פ מתאדמת הבשר אבל משום בנין חייב כיון דה"ז צריך אומן להניחו בטיב כראוי בענין שבעת הסירו מע"פ ישארו פניה אדומות גם נראה דלפי"ד הנ"ל מאי דפריך הש"ס שם וכי דרך בנין בכך ומשני אין דכתיב ויבן וכו' אינו אלא על הגודלת השער אבל עמ"ש ג"כ דפוקסת חייב משום בונה ל"ק ליה לפי מ"ש דס"ל בנין וא"ש דהראיה שהביא הוא בע"נ שעדות ובזה א"ש ג"כ דהתוס' שם דנ"ד ע"ב ד"ה פוקסת דהו פירוש קמא דהביא רש"י שם ולא דחו גם פירוש בתרא מכח הסיא סוגיא שם דנ"ב דמסיק דפוקסת חייב משום בנין דלפי מ"ש א"ש וכ"כ להדיא בתוס' במ"ק ד"ט ע"ב ד"ה פוקסת משם ריב"א ז"ל ע"ש וכבר ל"מ מ"ש מהרד"ף ז"ל בס' ח"ד ח"א בתוס' דשבת פ"ו דנ"ט ע"ד דכתב דשעיקר בפירוש קמא דרש"י במתני' וכו' ע"ש :

והנה שאי ירוש' דהביא הריטב"א והוא בפ"י דשבת ה"ס הביאו ג"כ השמ"ג ז"ל בה' שבת במלאכת הלובש ומרן ז"ל בב"י או"ח סש"י ש"נ גם התוס' שם במ"ק ד"ט ע"ב הובא בתוך דברי ריב"א דברי הירוש' הנז' ועיין בהרב קה"ע ז"ל מ"ש ע"ד הירו' הנז' ושם ראיתי מ"ש כמש"ל ועיין בס' קול יעקב למוה"ה המו' ז"ל בחי' אשר בסוף הס' לשר' אחיו ז"ל מ"ש שם בד"ב ע"ב ע"ד התוס' הנז' שלע"ד לא זכיתי להבין מה שהוק"ל ע"ד שבוחם בירוש' דר"ל דלפי פירוש קמא דרש"י אפילו לס"ד לא יעלה על הדעת דפוקסת הוי משום טווה דהדרבא בגון דא דהוי כמסיק או כיד הו"ל ספק טווה גם מ"ש למה שינה הסדר לא הבנתיו דנראה דהכל אחד ועיין בהתבי"ב ז"ל בבה"נ ה"ח הנב"י הש"י ש"נ מה שתמה שם ע"ד השמ"ג ז"ל בפ' המלביש ע"ש דלע"ד י"ל דכוונו דר"ל דהגם דבדי ליישב קושייתו בדוחק ולומר דהרמב"ם שם בפי"מ על סוגיא תנ"א אורי מ"מ תבהי קושיא קמייתא קשיא דהול"ל דכוחלת משום לובשת אלא דהרב שאריך בדבריו כמובן גם מה שתירץ בהתבי"ב שם ליישב דברי הרמב"ם ע"ש אחרי שמחי"ר נ"מ לע"ד די"ל דבוחלת צריך מסרק וכמו שכ"ל בעד פרש"י ז"ל

שם ויותר בבון נראה מ"ש השמ"ג ז"ל דאולי הו"ל להרמב"ם גירסא אחרת ע"ש וכוונתו לומר שלא היה גורס הש"ס כגירסתינו דגרסינן וכי דרך כתיבה בכך וכו' אלא ה"ג וכי דרך אריגה בכך וכי דרך טוויה בכך אלא אמר ר"א וכו' גודלת ופוקסת משום בונה וכו' באופן דפירכת הש"ס לא היתה אלא על גו"פ ולא על הכוחלת דההיא כדקאי קאי ובכן א"ש ג"כ דברי הברייתא דאח"ז דקתני דשב"א וכו' ע"ד שכתב התבי"ב ז"ל שם וגם א"ש עם דברי הירוש' ס"פ המלביש דקאמר דכוחלת חייב משום כותבת ע"ש וכ"מ כי האי גירסא בדברי הרב המאירי ז"ל שם המלביש בד"ה המשנה השביעית וכו' שכתב ז"ל וגו"פ משום בונה והוא שמלינו וכו' ויבן ה"א את וכו' והכוחלת חייב משום כותבת וכו' ע"ש וכן כתב עוד אח"ז עי"ש בד"ה אמרו וגירסא אחרת הי"ל וכמ"ש דא"כ דהי"ל גירסתינו ופסק כן מט"א מ"מ כיון דעלה דההיא סוגיא קאי דמוכח לספק הו"ל לבאר דבריו כראוי ומספיק א"ו כר' כמ"ש וכן ראיתי יותר בהדיא בדברי הריטב"א ז"ל שם דל"א דכתב וז"ל כוחלת משום כותבת כתבו בתוס' דמשום לובשת גרסינן דל"ש כתיבה אלא במידי דהוי מטעם רושם וכו' ע"ש הנה מבואר דגירסת ספרים היא היתה גם לפי המסקנא דכוחלת משום כותבת ומה שדחו התוס' ל"ש ליה להרמב"ם כיון דכן בגירסא כן היא בת"כ ובירושלמי דש"מ וס"ל כמ"ש הרב המאירי ז"ל דכיון דמולכת הכחול סביב העין כאדם המוליך את הקולמוס סביב האותיות משו"ה ס"ל לר"א דחייב ולרבנן פטור אבל אסור וה"ט מטעם שכתב הריטב"א בשם התוס' הנו' ובכן נתיישבו שפיר דברי הרמב"ם ז"ל הנו' :

תוס' ד"ה ומי שאני ליה וכו' הימא רבנאי וכו' וז"ל דאי לאו ופו' עכ"ל עיין בתשו' מהרי"א ז"ל מה שהק' ע"ד דעיד היום נימא כי האי חילוקא וכו' ע"ש והר' מנחת ביכורים ז"ל בקונטין כתב ע"ד דל"כ דהא איתא דס"ל לרב יוסף לחלק בין ש"ח לשלא ש"ח א"כ תקשי כשהקשה הש"ס והא הכא דבבעל עסקינן וקתני הוא וכו' ליפני ליה דכאן שני בש"ח וכאבילות דידיה וכו' אלא ודאי נראה דאפילו בש"ח כיון דבעל אשתו ישיבה עמו וליכא לפלוגי וכו' ע"ש ולע"ד אחרי המח"ר ל"ז לחכין דבריו דאיך היה יכול רי"ו לומר כן כיון דרי"ו עלה דההיא ברייתא דלעיל קאי דקתני וכועל וכו' הוא ישן וכו' ומשו"ה פריך ליה הש"ס והא הכא דבבעל אוקי וכו' והולך לשנויי דעלה דקיפה קאי אמאי דקתני וכן מי שפירשה וכו' וא"כ לפי"ז עדין קושית מהרי"א ז"ל הנו' במ"ע ועע"ק לי ע"ד דנראה דקושיית הש"ס דפריך והא הכא וכו' ומשני כי קתני וכו' לאו לרי"ו גופיה קא פריך ליה ומשני לה רי"ו גופיה דהא ל"ק אמר ליה ר"פ לרי"ו וא"ל ריו"ם כי קא אמרי אנא אפריסה נידה הוא דאמרי כדרך הש"ס בב"מ אלא הש"ס דהיינו מסדרי הש"ס רבינא ור"א הוא דהקשו והירצו כן אליבא דרי"ו כדי ליישב דברי רי"ו כמו דרגילות של הש"ס בש"מ וא"כ לפי"ד הרב הנו' זו היא קשה לרבינא ור"א דאעיקרא מה קו"ל ע"ד רי"ו דניחא דרי"ו מחלק בין ש"ח וכו' והוא א"ש דבריו וגם לא הוה קשה מהאי ברייתא בתריתא דפריך מינה ומי אתני וכו' וגו"ו ולעיקר הקושיא צ"ע במסרו"א ז"ל

ז"ל ע"ד ועיין במש"ל ע"ד ע"ש ועיין במ"ש התוס' ז"ל בסנ' ד"כ ע"א ד"ה נשים דלכאורה י"ל משנייא דהכא דגם בשעת צערו דאבילות חייבינן לעבירה באבילות דידיה וכמ"ש הש"מ בסוגיין בשם הש"י ז"ל דכתב ע"ד רש"י ז"ל שה"ע דולרן מחנכד כדכתיב מה יתאונן וכו' אפילו בשעת אבילותו של אדם וכו' ע"ש וי"ל דלפי האי ק"ר יש חילוק בין אבילות דידיה לדידה היה קוכר הש"ס דה"ע דהוית בריותא דסנהדרין כמ"ש התוס' שם בשם הירוש' והתוס' שם בע"ק איירי לפי המסקנא דהכא כמובן א"כ י"ל בפשיטות בין אשתו לאשה נכרית כמובן ועיין במהרמ"א ז"ל בס' ישרש יעקב שם מ"ש ע"ד מת"א ע"ש וכמש שתי' מו"ה ז"ל שם בס' פני מבין עפי"ד רש"י ז"ל דהתם בקידושין ד"פ ע"ב ע"ש ולפי"ד נ"ל דמ"ש ורבנן כי הויא מעשה וכו' הוא דחזרו רבנן מת"ק והוא דוחק דמשמע מדברי רש"י ותוס' שם דתטונים דאב"ש הוא דקאמרי רבנן הכי וכמובן וכ"מ מדברי הש"י הנז' אמנם תירוצו הזה הוא הנכון וכן תירץ הרב עיון יעקב ז"ל שם בפשיטות וכן מהרי"א ז"ל בס' מראית העין ז"ל שם וגם ישב שם מה שהוק"ל למהרמ"א שם מאחר דוכתי וע"ע בלח"מ ז"ל בפ' י"ב מה"א ה"י ע"ש וכמ"ש בבריותא דאבל רבתי פ"ק הש' הריב"ש ז"ל כיו"ד רש"י שמ"א וע"ש במרן הב"י והכה"א ז"ל ע"ש:

ואמר ר"א פוסקין צדקה לעניים וכו' עמ"ש התוס' ז"ל בשבת דק"נ ע"א ד"ה ואמר ר"א ע"ש והא דלא ק"ל מהאי בריותא דתוספתא שם די"ב ע"א דקתני וכן וכו' אין משדכין וכו' ולא את התינוק ללמדו ספר וללמדו אומנות וכו' וב"ה מתירין ע"ש משום דאיכא למימר דאיירי בלא פסיקת דמים ואפילו לסיכרים דגם בפס"ד מותר כיעוין במרן הב"י ז"ל א"ח סי' ש"ו ע"ש י"ל דה"ד לבתר דאשמועינן ר"א דפוסקין צדקה לעניים אמנם הא ק"ל ע"ד התוס' דהתם דאמאי לא ק"ל ג"כ מההיא דתוספתא למאי דמביא הש"ס שם ובסוגיין הדא אמרה ותנא הכי מכשם משדכין על התינוקות ליארס וכו' דהו"ל להביא מההיא תוספתא דהתם דכן מ"ל לב"ה ואולי לזה יש לומר בדוחק כמובן ברם זו הוא קשה דלפי"ד ר"א דסבר דאפילו בפס"ד לעניים מותר אם כן אמאי ל"ק לה שם בההיא תוספתא וליתני הכי אין פוסקין צדקה לעניים וכן להשיא יתום וכו' דברי ב"ש וב"ה מתירין לאשמועינן כחו דב"ה להיתרא דכחא דהיתירא עדיף ובפרט דב"ש במקום בית הלל הש"ס כידוע וכיעויין בהרא"ש ז"ל בפירושו לנדרים דכ"ח ע"א ד"ה תנא מתני' נדר להודיעך כחו דב"ש וכו' שכתב ואע"ג דכחא דהיתירא עדיף אבריותא קא סמיך וכו' ע"ש ויעויין בתוספ"ה ז"ל אות הכ' קי' רש"ג ע"ש והכא ל"ש האי תירוצא כמובן ואין לומר דדברי ב"ש הוי פירושא ומשו"ה נקט הכי כיון דב"ש במקום ב"ה אינה משנה ותו דאפילו נימא דדברי ב"ש הוא חידוש לאיסורא מ"מ גם אם ב"ה מתירין אפילו פס"ד לצדקה עניים הוא חידוש גדול ולהיתירא והדק"ל ותו דלינקוט תרווייהו כיון דאיכא שני עדיפות דהוי כ"ה וגם כחא דהיתירא וכיעויין בתוס' עירובין דע"ב ע"ב ד"ה כחא דהיתירא ע"ש ונ"ל ליישב דבריהם על דרך שדחק הוא בהקדים מאי דאיפלגינו רבוותא ז"ל במאי דתניא דלשדך התינוק וללמדו ספר או אומנות דמותר די"א דלהזכיר לו שכר אסור וי"א דגם בכה"ג מותר וכיעויין בריא"ז פ' שואל דקס"ו ע"א ובהג"מ דשבת שם ובהריב"ש ז"ל א"ח סימן ש"ו ס"ד ובמרן ז"ל בב"י שם ע"ש והשתא י"ל דהתו' שם בשבת ס"ל כהך דמתירין וכן י"ל דכיון דהתם בההיא תוספתא קתני אין משדכין על התינוקות ליארס כו' וסתמא קתני די"ל דאיירי בלא פסיקה ואיכא למימר דאיירי גם בפס"ד מוס לוס א"כ הן עתה דאשמועינן ר"א דגם פ"ד לעניים מותר הוי כאילו קאמר ר"א דבכלל מאי דתני תמן דאין משדכין וכו' וב"ה מתירין איירי בכה"ג ואפי' בפס"ד ומה גם דבריתא דקתני אין פוסקים צדקה אפילו להשיא יתום וכו' משמעותו הוי כאילו קתני אין פוסקים צדקה לעניים ואפילו לפסוק צדקה להשיא יתום ויתומה ב"ש אוסרים וב"ה מתירין א"כ י"ל דהוא גופא אתא ר"א לאשמועינן דלא ס"ד לומר דוקא בלהשיא יתום ויתומה דהוי מצ"ר הוא דפליגי אבל בפסיקה צדקה דעניים דעלמא גם ב"ש יודו דאסור קמ"ל דבתרתי פליגי על דרך שפירשנו בונת דברי התוספתא ולפי מאי דקי"ל כב"ה גם פס"ד לעניים מותר דהשתא כפי"ז גם כחא דהיתירא ה"ה בכלל מ"ש התוס' דקתני וב"ה מתירין ותו ל"ק ממ"ש דל"ר לשאר מקומות דעלמא וכמובן וע"ע בנו"ש רש"ל ז"ל שם בדק"ן בספר א"ש ע"ד התוס' הנז' ע"ש וכן הובא הגירסא בהרי"ף והרא"ש ובהרב המאירי ע"ש וא"ש יותר ומש"ל ועיין בתוספתא הנז' בק"פ טו"ב דשבת דקתני וז"ל וכן היה וכו' בש"א אין פוסקין צדקה לעניים בשבת בבהכ"נ אפילו להשיא יתום וכו' ע"ש ומדברי התוס' הנז' שם דק"נ משמע דל"נ הכי כיע"ש וכמובן:

והנה הר"ן שם בשבת פ' שואל אהא דאר"א פוסקין צדקה וכו' הקשה שם דהא תנן אין מקדישין וכתב ומלאתי בשם ר"ת שלא אסרו אלא להקדיש כלי ידוע משום דמיחזי כמו"מ הכל לא אסרו לחייב עצמו בדיבורו לגבוה וכתב ע"ד וז"ל ועדיין אין נ"ל דהא אין מעריכין לאו כלי ידוע וכו' ע"ש הביא דבריו מרן ז"ל בא"ח שם רס"י ש"ו ותירץ דנ"ל דמעריך דמי ספיר למו"מ וכו' ע"ש ועוד הביא דברי הרב הלבוש ז"ל ע"ש ובדברי ר"ת ז"ל דאוסר בכלי ידוע כ"כ השה"ג ז"ל פ"ק דע"ז דשנ"ב ע"א וכן ריא"ז ז"ל הובא דבריו שם פ"ק דיו"ט אמתני' דאין מקדישין וכן הרב המאירי ז"ל בשבת דק"נ ע"ש וכתב הט"ז ז"ל שם סק"ב דלפי ס' ר"ת הלזו כ"מ דאם יחד דבר הס"ח ומביאו בשבת יש איסור דהא יש כאן וכו' בשמקדישו לצדקה ולע"ע על של"נ כן וכ"ל שזה המקדיש ק"ח כבר הקדישו בחול בינו לב"ע וא"כ כבר יצא לרש"ג אלא שמפרסם זה בשבת ולפי"ז אם כן בלבו ביוה"ק להקדישו ולא קודם לא יקדישנו בשבת וכו' וכן אסור להביא חפץ וכו' ע"ש וכתב הרב יד"א ז"ל שם ע"ד דנ"ל דאפילו הקדישו בלבו אסור להקדישו בשבת דדבורים שבלב א"ד ולא יצא לרשות גבוה ע"ש ולע"ד כי' בדברי

שע"ז דהא הרבה מרבו' ז"ל ס"ל דגמר בלבו לצדקה חייב ליתנה דומיא דקדשים כמ"ש בשבועות ד' וכמ"ש מרן ז"ל בב"י יו"ד סי' רנ"ח בשם תשובת מהרי"ק ז"ל סי' קס"א וכ"פ מור"ם ז"ל בהגהה סי"ג ובח"מ סי' רי"ב ס"ח ובס' הלבוש ז"ל שם ואע"ג דלפוליא מתוכה מינה ל"מ ובמ"ש מהריב"ל ז"ל ח"ג סי' ל"ו וכיעויין בהכנה"ג ז"ל בשיורי יו"ד הגב"י אות מ"ד ובח"מ שם הגה"ט אות מ"ב ע"ש מ"מ היכא רמיא עליה ליתנה כדין כל ספיקא דאורייתא לחומרא ואיכא מרבו' ז"ל דס"ל דלחומרא הוי מד"ת כידוע וא"כ בהאי דינא כיון דגמר בלבו וחייב ליתנה כמ"ש שפיר קרינן ביה לגביה הקדש גמור כאילו יצא מרשותו ואם גמר בלבו בחול מותר להביאו להס"ח לבהכ"נ ביום ש"ק דאעיקרא מאי דקי"ל אין מקדישין בשבת אינו אלא גזירה דרבנן דמחזי כמו"מ א"כ שפיר י"ל דבמקום מצוה כש"נ דרמי עליה דהוא נדרא חובה להביאו לבהכ"נ כמ"ש לא העמידו דבריהם פן יעבור עליו בל"ת ויחזור בו על שום סיבה ועיין במרן ז"ל שם בדין שכר החזנים מ"ש ע"ד הרב המרדכי ז"ל ע"ש ועיין להתוס' יו"ט ז"ל בפ"ה דמס' יו"ט מ"ב ד"ה אין מחרימין וכו' מה שהקשה שם מדתנן דמשרכין וכו' ומה שתירץ דו"ל דלא דמי וכו' ומה שכתב אח"ז דלמאן דס"ל וכו' ל"ק כלל ע"ש ואחרי שמח"ר עוד היום קשה גם לשנהו רבותינו ז"ל מה"ש ר"א בסוגיין וכש"ר דפוסקין צדקה לעניים בשבת ופסקו לה כל הפוסקים וע"כ לתרץ כתירוץ הראשון וגם הרב תוס' יו"ט מעיקרא הו"ל להקשות ולתרץ במ"ש דאילו מ"ש לפי קושייתו דלמאן דס"ל וכו' ע"ש סוף דבר ברור:

והנה ראיתי בתשו' הרב יכין ובועז ז"ל ח"ב סי' וא"ו דנשא על מנהגם מנהג הראשוני' ז"ל בעירו שמוליכים בנו בפעם ראשונה לבהכ"נ ובא הנער עם נר שעוה אחר שבת ואחר יו"ט ושאלת ק"ל דהא תני דבשבת ויו"ט אין מקדישין וגם דיש איסור טלטול וכו' והשיב הרב ז"ל שמה שנ"ל כיון שאין בדבר הזה איסור וכו' לא מחמת טלטולה דמחמת הטלטולא אין איסור לא מצד השעוה והפתילה ולא מצד התחבריהם והוו לנר דמצד השעוה הטעם כי כל דבר דאסור לטלטלו בשבת אם הכינו מע"ש או אם חישב עליו מותר בשבת כההיא דפרק הכלים דאמרינן התם פ"א הלך רבי למ"א ומצא צרור של אבנים אמר לתלמידיו צאו וחשבו עליהם ואיכא מ"ד אמר להם צאו למרים פירוש סדרום כדי וכו' עליהם והרמב"ם ז"ל פסק כל"ק דמחשבה מספיק ואם בהלכות לא הביא דין שצרור לא מפני שאין דרכו כן אלא יש טעם לדבר וכו' אלא שאין הפנאי מספיק וכו' והכל מודים דמעשה או מחשבה מע"ש יתיר לטלטל בשבת מה שאסור וכו' מעתה לא ולמד לענין האי עובדא שאין איסור בדבר וכו' כי בודאי מע"ש חשבו להביא וכן יש הוכחה לזה דמחשבה מועיל מההיא דאמרינן בפ' במ"ט חריות של דקל וכו' ועוד י"ל שלא תהא זאת אלא כקופה מליאה עפר שאם יחדה בקרן זוית מע"ש דמותר וכו' וכמ"ש בפרק במ"ט וכו' ע"ש:

ולע"ד אחרי המח"ר מ"ש דמחשבה מועלת והביא ראיה ממ"ש בפרק כל הכלים בעובדא דרבי ופסק הרמב"ם ז"ל כת"ק דאמר צאו וחשבו וכו' ע"ש זו היא שקשה שהרי הרמב"ם פסק בל"כ דלא שני במחשבה וגם דלא שני במעשה כל דהוא כמ"ד צאו ושפשפום כמ"ש שם כי אם כמ"ד צאו וסדרום דהוא מעשה גמור ובאשר מבו' בדבריו ממ"ש בה"ש פרק כ"ה הלכה כ"א שכתב וז"ל צרור של אבנים שחשב עליהם מבע"י אם סדרום מותר לישב עליהם למחר וא"ל הסיר ע"ש הרי בהדיא דפסק כמ"ש וכ"כ ה"ה ומרן ז"ל שם אלא דהוק"ל לה"ה שם גבי חריות של דקל דפסק דבמחשבה שני ותירץ דשאני חריות דאיכא דקיימי לישיבה ואיכא דקיימי וכו' וכיון דלא נאסרו אלא מפני מחשבתו שגדרן לעצים אתי מחשבה דישיבה ומוציאם מידי מחשבה וכו' אבל צרור של אבנים ליכא דקאי לישיבה ולפיכך צריך מעשה להוכיח שהן לישיבה ע"ש וכ"כ מרן ז"ל שם ויתר מזה שעל מ"ש ה"ה שם דמ"ט דהרי"ף השמיט בהלכות דין צרור משום דמספיקא דחריות מוכח דבמחשבה בלבד סגי כתב שם בכ"מ ע"ד דנ"ל דגם הרי"ף ז"ל מחלק בחילוק ה"ה והכריח הדבר ע"ש וכ"כ בב"י א"ח סי' ע"ש ועיין עוד בהרמב"ן ז"ל במלחמות שם בפרק כל הכלים ובהר"ן ז"ל בפ' נוטל אמתני' דהאבן שע"פי החבית וכו' ע"ש ובהריטב"א ז"ל שם דקכ"ה ע"ד הרי"ף ע"ש ובהרב המאירי ז"ל שם וע"ע במרן ז"ל בב"י א"ח שם סי' ש"ח שהביא פלוגתה דרבו' ז"ל בזה אי קי"ל כרבי אמי או כר' אסי וכתב דמ"מ כיון שהרמב"ם פסק בהדיא כמ"ד למרום הכי נקיטינן ע"ש ובמור"ם ז"ל שם בד"מ הנ"ל שדעת הרמב"ם דהולכין בתר הוראותיו באותם מקומות של מערב כמבואר בספרי רב"ר ז"ל ובתשו' הרשב"ש שם קס"י י"א ע"ש סוף דמחשבה ל"מ וס"ה בכ"ד ויתר מזה כיאס לומר דאפילו לדעת רבו' ז"ל דס"ל כמ"ד דמחשבה מהני ה"ד בדברים הראוין להשתמש בו ביום כי ההיא דאבנים דיושב עליה ביום ש"ק וכן ההיא דחריות משא"כ בנר כמו שכן ראיתי למרן ז"ל שם סי' ש"ח שכ"ד הרב ז"ל וז"ל כתב בנו של הרשב"ץ ז"ל על מקום שנוהגין שפעם ראשונה שמכניס אדם בנו לבה"כ מביא נר וכו' כיון שמע"ש חשבו וכו' מההיא דחריות של דקל שגדרן וכו' ע"כ ולי אין הנדון דומה לראיה דש"ס שהן ראויין להשתמש בהן בשבת משא"כ בנר של שעוה עכ"ל ובודאי שזהו היה מכוון לתשו' הנו' לעיל שהיה כמלא בירו מכ"י וכיעויין בב"י שם קס"ו שכ"ד ע"ש אלא דמ"ש בנו של הרשב"ץ ז"ל נ"ל בנו של הרשב"ש בשין לכסוף דמכ"ר הוא בבר להרשב"ץ כידוע וכמבואר בהקדמות קי' הנו' ע"ש ובחתימתו של הרב שם בתשובותיו אלא די"ל ע"ד מרן דאמאי לא הביא גם ראייתו של הרשב"ש שם הראשונה וגם להקשות ע"ד כמ"ש והנה לפי החילוק הנו' גם מההיא דפרק במ"ט שאמרו מכניס אדם קופתו עפר וכו' ע"ש ל"מ דגם התם שהעפר חזי להשתמש בו בשבת לכסות מילי כיעויין ברש"י ז"ל ר"ן ע"ש וגם הם אמרו וסוף דמכניס וכו' וסוף דייחד לו וכו' **ע"ב** הרב ז"ל שם וז"ל ואם מצד שהתחברות השעוה והפתילה וכו' פשיטא דנר הרש מותר

מותר לטלטלו בשבת שהרי שנינו בפרק כירה מטלטלין נר חדש אבל וכו' וליה דפליג א"כ נר זה של שעוה חדש מותר הוא לטלטלו בשבת וכו' ואפילו בנר שהדליקו בו באותו שבת וכו' אם הניח עליו מעות מותר וכו' לזה י"ל שנר שעוה וזה שנפלו עליו ת"מ דפשיטא דמותר לטלטלו בשבת וכ"ש מסקנא וכו' ונר זה חדש הוא עוד שהשעוה עצמה מותר לטלטלה בשבת שהרי במשנה בפרק המניח אמרינן אם היתה נקובה לא יתן עליה שעוה מפני שהוא ממרח וכו' ואם היתה השעוה אסורה בטלטול למה א"ל לגזירת וכו' ע"ש ולענ"ד גם ראייה קמייתא שהביא מהשית דתנן מטלטלין נר חדש וכו' ע"ש לפי חילוק הנו' ל"מ דהתם בכלי דלא ניתן בו מעיקרא שמן דראוי להשתמש בו שימושים הרבה וכמ"ש רש"י והרע"ב ז"ל במשנה שם משא"כ בנר זה של שעוה דנ"ד דאינו כלי ואינו ראוי לשימוש וגם למאי דקי"ל דאפילו כלי חרס אפילו דמאיס דאפילו הוא בכ"פ דמקיים מותר שגם שהודלק בשבת אחרת בהם ה"ט דהוי מוקצה מחמת מיאוס דמותר בר"ש וגם דוקא בשיש תורת כלי עליו כמ"ש בש"ע א"ח סי' רע"ט ס"ו ובהמג"א ז"ל סק"ג בשם תשובת הרשב"א ע"ש ובפמ"ג ז"ל שם ובהש"ע שם סי' ש"ח ס"נ ע"ש משא"כ בנר דנ"ד דאינו כלי ואינו ראוי לשימוש גם מאי דמשמע מדבריו נ"כ דמביא ראיה לנ"ד מההיא דב' הרמב"ן וסי' ז"ל דסברי דאפילו בנר שהודלק בשבת אם הניח עליו לטלטלו אם כונתו כך ל"מ דהתם בכלי וגם הניח בהדיא ואופן הנחתו ע"ש בסי' תרל"ח ס"ב וביעויין במור"ם ז"ל שם סי' רע"ט ס"ד וגם כתב המג"א ז"ל שם דה"ט דהסוכריים דמותר לטלטלו דכיון דעשוי לנכות תהני בו תנאי שכ"כ המ"מ בשב"ה מה' שבת אבל בשאר בשים לדבר האסור ל"מ ביה תנאי וכו' ע"ש גם הראיה שהביא דפרק חבית השעוה מותר לטלטלה בשבת ע"ש לפי מ"ש דהשעוה נגררת חי לאי משום דיכול לבא לידי מירוח משום מוקצה לא היתה נאסרת אי הוה מוחרם מאתמול לעשות בה מעשה לפושטה כעין טבלא קטנה או חרולה מידי דחזי לכסות בו את פי הכד והסוך שמן וכלי יין וכיוצא מפני הזבובים כיוצא לפי שעה ומש"ה בשבכון אותה מבע"י מותר דומיא דחריות וכיוצא הלא משום מרוח גזרו בה וכ"מ מדברי המג"א ז"ל סי' ש"ר סקי"ו שכ' וז"ל והאי שעוה נ"ל דהכינו להשתמש מאתמול דאל"כ אסירה בלא"ה משום מוקצה ע"ש משא"כ בהי נר דכיון דאינו ראוי לתשמיש כלום ש"ק הו"ל כמטבע וכיוצא דל"מ בהו הכנה כמ"ש הש"ע שם ומ"ש מרן שם בסי' ש"ח ע"ר דשאני נר דאינו ראוי להשתמש בו בשבת אינו אלא בתר דגזרו רבנן דלא ישתמש בשעוה שמא ימרח ויתחייב חטאת וראיה ע"ז מדברי המג"א ז"ל גופיה שם סי' ש"ח סקי"ח שהביא דברי מרן הנז' ולא פקפק ע"ד וכמובן

וכדי ליישב דברי הרשב"ם הנז' עלה ע"ד לומר דקי"ל דגם בנר דנ"ד לא הוי מוקצה משום דראוי לתשמיש דהיינו שאם מכחנו ליתן תוך כפי הצלוחית של יין או שכר ונדחק התוך כפי הצלוחית שע"י אותו הנר שיבנים בפי הצלוחית ידחקנו לסתום ויפול אותו למטה דהשתא יכול להריק מן הצלוחית לכוס אמנם נראה דכה"ג עדיין דין מוקצה עליו כיון דאינו מיוחד לכך לעולם דאחר שבת והילך הוא הולך להדלקה וכמו שכ"מ מדברי מרן ז"ל בסי' ש"ח סכ"כ שכתב וז"ל אסור לכסות פי החביה באבן או בבקעה או לסגור בהן הדלת וכו' אעפ"י שחישב עליו מבע"י אסור אלא א"כ ייחדה לכך לעולם אבל ייחדה וכו' ע"ש עד סוף הסעיף דמוכח כמ"ש ומה גם דאפשר דגם בכה"ג איכא חששא דשמא ימרח וכמו שגזרו שם גבי משחא עבה כמ"ש בש"ע שם סי' ש"ך סי"א ע"ש וכמ"ש המג"א שם סי' ש"ח סקמ"ד וכרש"י דנ"ט סק"ב ע"ש באופן שעדין דברי הרשב"ם ז"ל הנז' צ"ע להכניס לע"ד :

ע"ב הרב ז"ל שם וז"ל ואם אמר שהקדש מותר דלא ימלט אם כונתו להקדיש לעניים או לצורכי רבים אם כונתו לעניים ה"ה בפרק השו' אר"ת פוסקין צדקה לעניים ואם כונתו לצו"ר הרי אמרינן התם אר"א הולכין לבתי כנסיות וכו' וראיתי ענין דומה לזה ושוא בהריב"ש שאל להר"ן ז"ל וז"ל שכל מי שמוכר קרקע מכריזין בשבת וכו' עכ"ל ולע"ד המעט הוא אחרי במח"ר יש לי לפקפק ע"ד אלו שהחרונים דנראה דיל"ד דל"מ מהתם לנ"ד די"ל דהתם מ"ש בגמ' הולכין וכו' איירי בדבר דשייך לתיקוני העיר וכיוצא דהתם אי אפשר כ"כ לעשותו בחול מפני שכל העם טרודין במו"מ או במלאכתן להביא טרף לביתן ואפילו בין מנחה של ע"ש לערבית נראה דלא אפשר לפי דל"ש כולהו בני העיר כיע"ש משא"כ בשבת וכ"ש אם הוא דבר הצריך לבו ביום וכה"ג איירי הביא דהריב"ש בענין הכרזת הקרקע וכן הכרזת המלוות וכיעויין בהרב מט"י ז"ל שם סוף סק"ג ע"ש וכה"ג נמי אמרינן גבי מורדת דמכריזין עליה בשבת וכמש"ל בפ' אעפ"י גבי מורדת דמש"ה הוא דמותר ועיין במרן בב"י שם סי' ש"ח שהביא תשו' הריב"ש הנז' ובש"ע אם קנ"ה משא"כ בנדון הרשב"ם דאין שם שום דוחק להניחו מאתמול בע"ש או אחר השבת או דיתנדב אותו בו ביום ויכיאנו אחר השבת באופן דאפשר לעשות באופנים הנז' וא"כ י"ל דזה ל"מ צורך רבים וגם מ"ש הר"ן שם בתשו' הריב"ש ז"ל להתיר מטעם דכן היה המנהג בזמן הרא"ש ז"ל ובעלמו אינו אלא בהניח הנחה סוברת דמ"ש בסוף שהשכמתם שיבא ויגיד ואם לאו יחכר וכותו שר"ז אינו בכלל ההכרזה אלא הודעה בעלמא ושאין זה בכלל תקנתו של הרא"ש ז"ל אלא הדבר בפל בטעות אמנם ע"מ שמכריזין שכל מי שי"ל זכות שיבא ויודיע לבורורים וכו' ע"ז הוא דנ"ט להיתרא משום דהוי צ"ר דכך נ"ל לתת טעם להיתרא משום דבעשה בדבר בעלה הרא"ש ז"ל הנה שכתב שם אח"ז וז"ל וגם זה בתחילה לא הייתי מתירו וכו' ע"ש וכיעויין בהב"י ובש"ע שם ומ"מ י"ל דהתם ה"ט משום דל"ש לעשותו בו אם ביום ש"ק מה שא"כ בנ"ד דהרשב"ם וכמ"ש ועיין בהריב"ש סי' ק"א ובתשב"ץ ז"ל בח"ג פרק כ"ג דכ"א ע"ג ע"ש :

גם מ"ש הרשב"ם שם אח"ז וז"ל וא"ת היכי אמר דאין מקדישין והא אר"א פוסקין וכו' י"ל

יז"ל כזה וכו' אבל התם שפוסק לצדקה לעניים אפי' אמר סלע זו לעניים מותר להחליפה כדאמרינן וכו' ע"ש לכאורה יש להבין שהרי מדברי ר"ח וריא"ז בפ"ב דמס' יו"ט והראשונים הנו' שכתבו דוקא הקדש דמקדיש כלי ידוע וכו' אבל צדקה דהוי חיוב ע"ע מותר ע"ש משמע דגם בצדקה אי אומר סלע זו לצדקה הוי דינא כהקדש דאסור ואפילו דיכול להחליפה ה"ה בשעת הצורך הוי דבר ידוע וי"ל ועיין בהמח"א ז"ל הלכות צדקה רס"י כ' ע"ש וגם יש להבין דהא סלע בשבת הוי מוקצה ואולי איירי במונחת במקום אחד א"נ כשעשאו דרך תכשיט שנקבה לתלות אותו על צוארו כמו לתכשיט כיעויין בש"ע ומור"ם ז"ל בסי' ש"א סעיף כ"ג ובהמג"א שם סקכ"ב ובהרב הלבוש ז"ל שם וע"ע בש"ע שם סי' ש"א סכ"ח ובסי' ש"ג סקי"ח ע"ש ועי"ל דמ"ש הרשב"ם שם אפילו אמר סלע זו וכו' ע"ש לא איירי דאמר כן בשבת אלא ר"ל דקדש דלצדקה ל"ד להקדש דהרי אמר סלע זו וכו' יכול להחליפה מיהא אתו ש"מ דבמתנדב בסתם דאומר אני מתנדב סלע אחד לצדקה כמה חלוק בזה לגבי הקדש ולחלק ולומר כמ"ש שם ומ"מ גם דגומא דחי' הרשב"ם הנו' היא תירוץ ר"ח והראשונים הנו' הו"ל להביאם:

ע"ב הרשב"ם ז"ל שם אמ"ו ליישב קושית הנו' וז"ל ותו הכא דאמרינן אין מקדישין בקדשי גבוה דברי' המשנה ולכתחילה הוא דאמ"ק אבל בדיעבד מה שעשה עשוי וכו' ובתוספתא אמרינן מה שבגבוה בדיעבד בהדיוט עבדי לכתחילה ור"א דאמר פוסקין בהדיוט קאמר כ"ל וכו' עכ"ל ולענ"ד בקושיה לאתוי תוספתא ולא מצאתים שאם הוכח למצוא אותה זו היא שק"ט על הראשונים הנו' שהקשו לר"א מהביא מהניתין דאין מקדישין והוליכו ליישבם בע"ה ובפרט להר"ן דבנית הדבר בל"ע והרי לפי תוספתא זו לק"מ נל"ו ושיפוט בדבר:

הנ"ל ממ"ש דלענין ההוא מנהג דמקדישין נר ההוא ביום שבת לפי"ד הרשב"ם הנו' הכל איסור דאין מקדישין ק"ל דמותר ולענ"ד מהיות טוב יקדישינו אחר בע"ש בפה מלא כיעויין שם בהרב הלבוש בסי' ש"ו בהגה"ה ובהרב אליה רבה ז"ל שם סק"ט לענין ס"ת וב"ה לדברי הט"ז שכתבתי לעיל בראשית מאמר ומצטרף לזה גם מ"ש המג"א ז"ל סקי"א בכונת הרב הלבוש ז"ל דר"ל דהקדישה דידן חולין נינהו ועיין בפר"ח מהר"ר ז"ל בכ"מ מה שהקשה ע"ד הרב הלבוש ז"ל דעשאן ב' טעמים וכו' ע"ש וי"ל ע"ד דהרי וגם המג"א כ"כ והו"ל להביא דבריו ועיין בהפר"ח ז"ל שם ובס' אליה רבה שם ומ"מ לענין איסור המוקצה בנר ההוא כ"כ מ"ש מרן ז"ל שם ע"ד וגם מדברי המג"א שם סי' ש"ח סק"ח הביא דברים והעולם דים להחמיר ועיין בהכ"י ז"ל א"ח סס"י שמ"ג ובתשו' מהריק"ו ז"ל שורש מ"ם שם בענין המנהג ומ"ש הה"ג ז"ל הביא דבריו מרן שם רס"י של"ט ובט"ז ז"ל שם סק"כ הנראה דעפי"ד יש קצת סמך למנהג הנו' כמוכן ועיין בהמהרי"א ז"ל בס' תה"ב סי' של"ט אות י"ב שהביא דברי הרב יבין וכוונו הנו' ולא הביא מדברי מרן שם סי' ש"ם והמג"א שם נראה דס"ל דיש להחמיר אלא ששם בקו"א שבספר מח"ב הזכיר לדברי מרן בלחוד ע"ש וע"ע בספר מח"ב סס"י ש"ח אות ת"ו שכתב משם הר' מו"ק ז"ל שם שכתב דנר חלב ושעוה אסור בטלטול לגמרי ע"ש ואין ס' הנו' אצלי אלא כעת:

ולענין שכר החזנים שנוטלין ע"א שמתפללין בשבתות ויו"ט כתב הרב המרדכי ז"ל לקמן סו"פ אעפ"י ד"ס ע"ב על מ"ש שם בש"ס גבי מורד דמיתוי בשכר שבת כתב דר"ת אוסר והשר"ם בכי מתיר דהוי נוטל שכר על קיום הפלוס ע"ש הביא דבריהם מרן ז"ל בב"י א"ח שם ובסוף סי' תקפ"ה ונתן טעם לדברי הר"ם עי"ש דמשמע דעתו להתיר אמנם שם בש"ע סי' ש"ו ס"ה כתב דאסור ויש מי שמתיר ע"ש גם הרב הלבוש ז"ל בתחילה כתב דאסור ושוב כתב די"א דמותרים דהוי בכלל חפצי שמים ע"ש וכתב הרב אליה רבה ז"ל ע"ד דקשה לפי מ"ש דלא יזכור בכלל קנוס מקח דאלמא דלא מתירין במקום מצוה והבירות ומו"מ חד טעם י"ל וכו' ע"ש:

ולענ"ד י"ל עפ"י מ"ש שם הרב הלבוש ס"ג וז"ל ויש אוסרין בכ"ע שוכרת הכוס מקח וכן עיקר דהשוכרת הכוס מקח לאו מצוה הוא אלא הלא ממונו ולמה יתירו לו וכו' ע"ש דהשתא גבי השכירת החזנים ביום השבת כדי שיתפללו בשבתות וי"ט דאי אפשר בלא שוכרת הכוס שיהנו לן דהדבר תלוי ביד אמר הוא החזן דאם לא ירע השכום לא יתפלל כידוע מש"ה הוי גם ד"ז של השכום בכלל ח"ל ומותר לשכרת המתירים ההם ולד"ר לא"ש הקם בס"ג דלא הוי אלא הלא ממונו כמובן וגם הוי בשבת ועיין עוד שם ס"ו ובכן א"ש דברי הרב הלבוש הנו' ותו הוא להרב מטה יהודה ז"ל שם סי' תקפ"ה שהביא דברי הב"י הנ"ל שם והקשה ע"ד והעלה בקו"ד לומר דפ"ט דהר"ם ז"ל משום דס"ל דהא דבעלמא ל"ש אלא בהבלעה ש"ד ביחיד משא"כ בדבר המסור לרבים דתפלה וכו' ליכא למיחש גבי רבים ע"י זה דיתירו סו"מ וכו' ולפי"ז נראה פשוט לאסור המיגרת דל"ש הבלעה גבי מולדת וכו' ודלא כדעת שמתיר שבפיה והכנה"ג וכו' וכ"ש לפי מה שסתם הש"ע בסברא ראשונה וכו' ע"ש הנה מה שהקשה ע"ד מרן מההיא דגניא דנדרים ע"ש כבר הט"ז ז"ל שם סק"ו הוק"ל כן ותירץ ע"ש וע"ע בתשו' החבי"ב ז"ל בא"ח סימן עו"ב ע"ש ומ"ש ליישב דברי הר"ם ע"ש הוא דוחק לענ"ד דל"מ כן מסתמיות דבריו וגם מ"ש לאסור המיגרת דלא כמ"ש הכנה"ג ע"ש הנה כבר כתב החבי"ב בסי' הנ"ל אות ג' משם תשו' מהר"י מברונא ז"ל בכ"י ע"ש וכ"כ הרב כנה"ג ז"ל שם סי' רמ"ה בשם מו"ה ז"ל על מה שנהגו הרופאים ליטול שכרן דבר יום ביומו וביום הראשון וביום השני מוסיפין על שכרן בעד יום השבת דנראה דנוטלין ש"ש דמותר וכמ"ש מרן ז"ל בב"י בהל' סופר וכו' בענין התקיעות וכו' ע"ש גם ראיתי להמהר"א ן' עזרא ז"ל בס' הנ"מ כת"כ שם סי' ש"ו דאחר דהביא דברי החבי"ב ודברי הכנה"ג הנו' והאריך קצת והעלה שדעת מרן לאסור שכר החזנים בב' קרב בתב בקו"ד וז"ל מעתה לדעת מרן

דהאם בהגיה דהשכרת חזנים לאיסור ש"ש לרופא שנוטל ש"ש וכן במילדת ואפילו לדעת המתיר וכו' לא היתירו אלא בשוכרן מע"ש ולא בשבת עצמו ע"ש ולע"ד נ"ל טעם נכון להיתר המילדת מטעם הבלעה והיינו לפי הנהוג שאנו רואים בעירינו יע"א דכשמתחלת שאשה המעוברת ליכנס בחדש התשיעי הולכת המילדת אצלה לידע מה טיבה ועל הרוב משכחת כאבים ולצרות מסיבת העיבור ועושה לה המילדת רפואות אצלה אולי עברה עליה שום דבר והעובר הלנ"ה ולפעמים ישנה שם המילדת בבית האשה המעוברת חולי ו היא ליכה זו היא כואב עת לידתה וזה ירחם יארע לה ג"כ לפעמים אפי' קודם הזמן הנז' וגם אחר הילדה יום או יומים וכפלי כפלים לא יבצר מהיות לה כאב וכיוצא ועושה לה המילדת מיני רפואות דהשתא לפי"ז הו"ל שכרה בתורת הבלעה כנ"ל כי ממנו נקח היתר להשדכן דעושים שידוכין בשבתות וי"ט ופוסקין ביניהם כלומר בין אבי החתן ובין אבי הכלה שיעור סכום המדורים שיתן אבי הכלה להחתן וכו ביום נגמרים השידוכין כראוי ומספיק לפו"ר ומנהג פה עירינו הנה השדכן נוטל ב' למאה מסך המדורים מאת החתן ושנים לק' מאת אבי הכלה וזה כעת הולכת המדורים כידוע דהשתא לכאורה זו היא שקשה דכגון דא הוי נוטל ש"ש דאסור אמנם לפי מ"ש אתי שפיר דמלבד קצת מלים כדבר לזווג וזוגים דהיא התחלת מליה פו"ר דהויא מליה רבה והוא אומנותו של הקב"ה כמ"ש רז"ל עוד כה דמ"ל דאחר השכר בהבלעה דכמה פעמים הולך השדכן לשאול מן דמי המדורים מאת אבי הכלה כאמור לו ככר הגיע זמן מליה פרועה ושוא דוחה לו מזמן לזמן ואפילו אם הכלה ימלא שום ארוסין איזה הכף מ"מ זאת ההליכה שהולך ומביא המדורים הו"ל שכר הבלעה וכן לענין בנישואין שולחין לו מלך שחתן לידע זמן החופה ולפעמים דוחה מזמן לזמן וכן מ"ל כהפך בהיות אבי הכלה מזומן בנדוניא וגם בחו גדולה וכן מסיבות אחרות המוכנות וא"כ שכר השדכן הו"ל כהבלעה וזה דומה למ"ש החבי"ב ז"ל בתשובה לא"ח סוף סי' ט"ב בענין הכרוז ששמש בשבת ובמעוין שם ::

אלא דמ"ש גם לפי טעם זה לא מלינו לן רפואה לרופא לפו"ר איך נוטל ש"ש כמובן אמנם גם לרופא יש למלוא לו רפואה מן התורה לפי מה שראיתי בתשו' מוהר"י מברונא ז"ל סימן קי"ד והיא בתשו' דרמז לה החבי"ב שם בסי' וז"ל כל ישראל המילדת בנות ישראל בשבת אם נוטלת ש"ש זהו שפקעת בכ"ד שמעתי בשם בחר"י ששמע בשם אביו הגדול מהרי"ו דשרי וראיה מק"פ אעפ"י במרדכי דכתב ר"כ מכאן י"ל חשש על החזנים שמשכירין עצמם להתפלל בשבת ור"ת התיר וכו' והעיר בשם מהר"ו שולין שהשכיר חזן להתפלל בשבת ויש לקמים שכתב בא"ח בס' שופר מהם ה"ר יחיאל מה וכו' ואולי ר"ת סבר כר"כ אבל אנו כר"ש כיון דאכין לא אסר בהדיא לא מסופק ברמשמע לשינו ולכנו פס"ל עבדינן כותיה לקולא ואולי אף ר"ת לא אמר אלא כדאמר בגדולים בקיאין וכו' הכל בחזן שמשכירים לקרוא לשבתות

לנ"ת איסור דלא נח"ל להתפלל כל השבוע חשיב כאי הפסד כדאמרינן בפ' השולח וכו' וכאן כיולדת שהיא בשבת עצמו נשכרת נראה לאסור טפי דלעיל הכל מיירי קודם השבת ואינו כן אדרבא הוא היתר טפי דחשיב דיעבד גמור ולא היה מעשה אפשר לתקן וכ"ל דאף בש"נ בכר היא מושכרת לכ"ע חשוב בהבלעה ויוצאת בדיינים משום שכנה דילמא אי ידעה דלא נותיב לה שכר לא אתיא או מתעצלת במלוה וכו' ע"ש והשתא לפי טעם זה דכ' בסו"ד משם יש ללמוד היתר גם לרופא דגדול פק"נ שרותה וכו' ואי ידעי דלא יוכלו ליטול שכר של יום השבת מתעצלי ולא אתו ולא חילקו בין חולה מכתם טעמים כאשר הם מוכחים וכדברי הרב בנ"ח הנז' ומ"מ נראה לע"ד דאם המילדת או הרופא אינם רוצים ליהנות מאותן שכר ש"ש ורוצים ליתנם לצדקה וכיוצא מה טוב ומה נעים ובלבד שיעשו הדבר בנחת ובצינעא כדי שלא יתודע הדבר לשאר רופאים שלא יתרצו לעשות כמ"ש ויחשבו לומר דאיכא איסורא ליפול ג'ביאו לידי חששות שכתב הר' הנז' ז"ל וכמו"ד ::

ובהיותי בזה אחיית זכירה מה שהייתי מגמגם בלבי מזה שנים רבות על מנהג עירינו יע"א מימי קדם ומשנים קדמוניות וכ"כ במלא ימלא כמ"ת דמי ש"ל ואחר לייאט בליל ש"ק מזמין בע"ש קלא ת"ח שיבואו לעת ערב ואחר ערבית שילמדו אדרות או משניות וכיוצא לעילוי נרו"ן של אותו הנפטר נ"ע והבעה"ב המזמינם הוא נותן להם שכרם או הכף או לעקיר לכא בתוך השבוע שבא דלכאורה נראה דהו"ל ש"ש דבגם דאינו עושה שנים דמים עם הת"ח מ"ש הדבר ידוע דהוי בשכר וכ"ש בשנותן להם מיד וגם לדע' הר"ש דמתיר בחזנים משום מלוה מ"מ נ"ל דלא דמי להכא כמובן אלא דנראה דיש להם על מה שיסמוכו לפי מ"ש מור"ם ז"ל שם סי' ש"ו בר"ש דנהגו לעשות מי שצריך להחזן מטעם דהוי פסיקה של צדקה והנה ר"ת כתב דמותר וכ"כ בהגהת הש"ע שם ס"ו דנהגו להקל וכ"כ הרב מט"י ז"ל סוף סק"נ בפשיטות ושאינו יודע טעם האוסרים גם כתב שם דבכל פסיקה לעניים אפילו לענין ידוע מותר כיון דאין שם שום קביעת שכר בעולם ולכך נראה פשוט דהעולה לס"ת ונודר וכו' דמותר וכמ"ש מור"ם דכן המנהג ואין לנו לערער על המנהג דמנהגם של ישראל תורה היא וכו' ע"ש א"כ י"ל במנהג הנז' דמותר דהו"ל פסיקה של צדקה דאפילו אם לא יתן להם הבעה"ב שכרן אין שם תובע והנה דשמו כודאו דיקיים מלות נתינה מ"מ מותר דומיא דמי שירוד ליתן לחזן סך מה דמותר מש"ע שכתב הרב שם ה"כ י"ל לאתי מנהגא דהוסיק משנים קדמוניות ויד הת"ח רכים ועלימים באמלע וגם לבעה"ב שנותן מקודם מותר מש"ע דהוי דבר של צדקה דקצת ת"ח עניים הם ויתר מזה י"ל דכל מה שנותנין הבעה"ב משלהם של הת"ח הם נותנין לפי מ"ש וגם למ"ש המג"א ז"ל שם סי' ש"ו סק"ח דגם לדעת המתירין בשכר החזנים ע"מ שמתפללין בשבת מ"מ אינו רואה סי' ברכה דומיא דשכר המתורגמנים ע"ש י"ל דאינו אלא דנראין בשכירין ופועלין משא"כ במנהג הנז'

לפי

לפי מ"ש דהוי כדבר ש"ל נראה דגם תימן כדרכה ראה יראה :

ושמוע שמעתי שכך היה מנהגו של ח"ה וחסיד בעירינו וע"א דבכה"ג דאמרן היה הולך בע"ש שבע"י ומתחיל ללמוד מהלימוד שבלילה תכף קודם תפלת ערבית כדי שותחשב כהבלעה כך שמעתי והנה דלע"ד אינו תיקון גמור דיל"ד אי משום דלא התנה עמו שבעה"ב ואי משום דמוזן נראה בליל שבת מ"מ קלא היכר הוי שפוח .טוב ועיין במג"א שם סוף סק"ה ע"ש · ועפי"ז יש לתלות היתר למשוררים ביום ש"ק בבית החתן וכיוצא דמתנדבים להם מהאנשים אשר במלאים כ"א לפי נדבת לבו ולפי ערכו דמותר דהוה ליה פסיקה ש"ל דומיא דחזן :

ולענין שכר הכרוז השמש של העיר שלוקח מאת העם וכיוצא הדורש ביום השבת יש להם לתלות היתר ממ"ש השבי"ב ז"ל בתשובות א"ח סי' טו"ב כא"ר ע"ש · ושוב אחר עבור ימים ושנים ראיתי להרב בית המלך ז"ל בסוף הספר דף ס' ע"ד דנשאל ע"ת שההנוקלא מיחידי הגולה דמפרשים הם מהממונים וזקוקים ושיהא מידי שבת בשבתו ומכו"כ ח"ח ויש שכר לפעולתן אם יכולין לקבל שכר דמיחזי כש"ש או דילמא מותר והשיב דהרב וכו' איתא בפ"ק הזהב דל"ה השוכר את הפועל לשמור את הפרה וכו' ופרש"י ז"ל דכולה איירי בהקדש וכ"כ התוס' והרא"ש והר"ן ז"ל בנדרים ד' ל"ו וכ"כ הסמ"ג והרב התרומות ז"ל ופסקו הריב"ש ז"ל בא"ח סי' ש"ו וכו' וכתב מרן ז"ל בכר"ש וז"ל כתוב בשל"ה שאם או"ל בו"כ תתן לי בחדש שיהא בו"כ ליום הוי כמו ש"ש ואין נראה כן מד' הפוסקי' שהבאתי עכ"ל וכתב שם המג"א ז"ל ע"ד כללו דאפשר דלא הא דברי הר"ן בפ' אעפ"י שכתב הטעם שאם יסלקו באמצע השבוע א"צ לשלם לו בעד השבוע כולה וכו' עכ"ל וראויים הדברים למי שאמרם ואפריון נמטייה דשקיק לרגזוניה ולא כ' בלשון תימה דודאי פשוט ומבואר דהוא הפך דבריו וגדולה מזאת הי"ל להקשות דזה הדין של הר"ן בהבוסו רבותינו בעלי התוס' בהש"ה והרא"ש שם א"כ כ"ל דהתוס' והרא"ש והר"ן והש"ל פסקי דאם או"ל בך ובך וכו' דהוי בש"ש ודלא כתוס' הא"ש ז"ל הי' בש"ג דנסתפק בגדון זה וכו' והעלה דל"ע · ותמהני וכו' איך נעלם ממנו דברי הני אשילי רברבי וגם על הכנה"ג קשה כן ושוב מלאתי לה' ע"י ז"ל שם בכ"ה דהקשה כן ע"ד תהרא"ש ז"ל ע"ש

ולע"ד אחרי המ"ר הנני בא לעיקר על דברי המג"א במ"ש ע"ד מרן בב"י דאפשר דלא ראה דברי הר"ן ע"ש דנלע"ד דל"ד מ"ש הר"ן למ"ש השל"ה דמדברי הר"ן ל"מ אלא היכא שפירש לו בבריית דמתן שכר כ"כ ליום בעד השבוע אחד ובאופן דאם היה יושב החזן בו באמצע השבוע לא יפרע לו אלא הימים דומיא דהבוא דמורר על השתו דאיירי בכה"ג וכמ"ש הר"ן וז"ל הכא אסור משום דלא הוי הבלעה שאין מוספין לכל שבת אלא מה שעולה לכל יום ויום שאם יקפיים וכו' ע"ש הרי דאיירי כמ"ש ומשו"ה אסור דל"ה כהבלעה וכתבו הב"ח מהש"ס שם וכמ"ש התוס' והרא"ש שם

שהא"כ הסיא דהרב הש"ל נראה דלא איירי בכה"ג אלא איירי בגוונא דצריך שיעבור כל השבוע כולם או החודש כולו כגון דהיה ג"ד בדבר או דהתנה כן בפירוש או איירי בענין דהתמו בפירושו נ"ל הכי לפי הענין כמובן ואפי"ה קאמר מר דכיון דפירש ואמר בו"כ תתן לי בחודש שיהא בו"כ ליום דאפי"ה הוי ש"ש ומשו"ה כתב מרן שם ע"ד דאין נראה כן מדברי הפוסקים שהבאתי כלומר דמפשט דבריהם שכתבו בריטא דאסור משום דנותן לו שכר של כל יום דבר יום ביומו בעינין בנדרים דל"ו ע"א ברש"י והר"ן שם והתוס' ז"ל ע"ע דמשמע מדבריהם דבהשאת גוונא דהש"ל כיון דעכ"פ צריך לפרוע בו כל חק דמי החודש הנה דא"ל שיהא בו"כ ליום מותר די"ל דמ"ש שיהא בו"כ וכו' מילי דבדי נינהו או לשהבית הדבר אמר כן דלא יבא להרויח ביום כ"א בו"כ וכן כשלא והשתא אתי שפיר דברי הרב מג"א דלא כתב ע"ד בלשון תימה אלא בלשון אפשר שלא ראה דברי הר"ן כלומר דאילו היה רואה אותו אפשר דהיה אומר שדברי השל"ה אתו כזקיה וגם הפוס' ל"פ ע"ד או דהיה מחלק בינייהו וגם א"ש דברי מהרא"ש דנסתפק בד"ז וגם דברי השבי"ב א"ש כמובן וגם דברי מר"ן והרבנים הנו' א"ש די"ל דמ"ג לא איסתמיטו מינייהו נולכי ד' הראשוני' הנו' שבחוקה קושיא :

תו חזי הוית להבה"מ ז"ל שם ד"ה ע"א דאייתי לנ"ר מ"ש בש"ס דלקמן דס"ד גבי מורד דמיחזי כש"ש ומ"ש הרב המרדכי בשם הר"ב והר"ש בנו כמש"ל ומה שהקשה ע"ד הר"ש מהבית בריתא דהשוכר וכו' לשמור את הפרה וכו' וכמו שהוק"ל כן לפט"ז שם בסי' וכתב הרב שם לתרץ עפ"י מ"ש הש"מ ז"ל שם בפ' השוכר וז"ל השוכר את הפועל וכו' פרש"י דכולה בריתא בהקדש היא וכו' ולא מחוור דבתוס' שנויים עם דוני שומרים ולא נבי הקדש אלא כולהו בשל חול וכו' כן פר"ח ז"ל הר"ן עכ"ל הרי דר"ח והר"ן ס"ל דזאת הבריתא מיירי בשל חול אף אנן נאמר דהר"ש היה מפרש כתוספ ולעולם בר"מ שרי וכו' אמנם ממ"א לבאורה נלע"ד דהוי הוכחה מהך וכו' דפריך וליטמיך שכר פ"ט בשבת מי אסיר הבלעה היא וכו' דתניא השוכר את הפועל וכו' הרי משמע בטעמא דשרי וכו' הוא משום שהוא בהבלעה הא לא"ה לא והיינו וכו' ול"ש דבר מלוה ושם אמת וכו' כדברי הר"ש ליפרוק שכר פ"ט בשבת מי אסיר ר"מ היא ור"מ שרי וכו' ע"ש :

ולע"ד אחרי המ"ר לק"ק די"ל דמשום הכי לא מקשי כן משום דהות"ל רבי יוחנן דאמר התם משום פיקוח טעמים ופריך אליביה דא"כ דאפילו תפלי שמים היכא דאיכא שכר בבדי אסור משום ש"ש וכמו דס"ד בסוגיין אליבא דר"ז וביותר מזה דאפילו השכונה של מלים נרירה אסור וא"כ מה כתו של המקשן להקשות ליה לר"מ דמקברא בעלמא כדי להבריע דבריו לומר דע"כ הבריתא לא איירי משום ש"ש ואי משום בהיא בריתא דהשוכר וכו' ל"מ ריש לדחות ולומר דבהקדש מיירי משו"ה פריך ליה מרין הבלעה שד"ז מפורש ובא בבריתא היא דהשוכר וכו' דבהבלעה מותר וא"כ דלפי שקמת שהיא בריתא בחולין דווקא איירי לפי ה"ש :

מ"ש הרב שם וא"כ ל"ק קושית הרב הנז' לפי"ד וגם עיקר קושיתו לדברי הר"ש לפי מ"ש הט"ז שם סי' תקפ"ה שהוק"ל. ע"ד הר"ש שהביא ברייתא דהשוכר וכו' ותירץ דשאני התם דשייך כמלוה גם לימי החול משו"ה שכר חזנים להתפלל בשבתות וי"ט דל"ש הנהו תפלות. כ"א בימים ההם וכה"ג הוי שכר שבת וכו' ע"ש. א"כ ה"ן י"ל דההוא שכר של י"ט דשייך גם בחול ל"ק כיון דבר מלוה וא"כ א"ש דברי הר"ש גם מקושיתו הנז'. גם מאי דפריך להר"ן עם ר"א הק"ל דהשתא ברייתא דוקא בחולין איירי מה"ש הר"ב שם בשמו ועפי"ז יושב דברי הר"ש ע"ש וזו היא שקשה ע"ד שהרי הר"ן שם בנדרים דל"ו פירשה דאיירי בהקדש כפירש"י כיעויין שם וא"כ ע"כ לומר דמה שכתב הר"ב שם בכ"מ שכתב ר"א דאיירי וכו' והיינו הר"ן ר"ל דכ"כ הר"ן בשמו וליה לא ס"ל וכמו שכתב שם בנדרים אחר מוש הוכחה וראיה לתירוץ הט"ז ודכוותיה דאילו לפי"ד הרב הנז' ז"ל דמפרש לה הר"ש בחולין דוקא אמנם לס' הרב ר"ב מפרש לה גם בהקדש דה"מ דנ"מ לענין דינא בין אתי פירו' לאתי פירושא לשכר החזנים וכיוצא א"כ לא הו"ל להר"ן שם בכ"מ להביא פר"ח בלאו בהסכמה כאילו מודה לו לדברי לדידיה דהר"ן חולק על פירושו וכ"מ לענין דינא כמ"ש א"ו דלא כ"מ לדינא מידי אלא משמעות דורשין היא דא"כ דמר רש"י והשיע' ס"ל דבהקדש מיירי משום דכ"מ להו מדקתני פרה ותינוק וזורעים כמובן ומר ר"א דחיקא ליה לומר הכי משום דכתוס' קתני לה בהדי דיני שומרים כמ"ש בדברי הש"מ שם באופן דהאי פלוגתא דהרב שם היא רחוק לע"ד:

ת"ו הוי שוה להרב הנז' שם את"ז שהביא מ"ש מרן בית יוסף סי' תקפ"ה ומ"ש בש"ע שם ומ"ש הפר"ח שם ע"ד הרמב"א וכו' ע"ד הפר"ח שהם כתב הרב הנז' וז"ל ותמהני איך דחה דברי המג"א ועי"ע כאילו לא ידע את יוסף וכו' ע"ש ותמהני לעצמי גם אני הרגשתי כן ועלה ע"ד לומר דכונת הפר"ח היא לומר דאיך כ"כ המג"א בפשיטות דא"כ קשה דברי מרן אהדדי מ"ש שם למ"ש בסי' ש"ו מה שא"כ כלאו דברי המג"א י"ל דהנה דמרן בב"י שם בסי' תקפ"ה נ"ט לדברי הר"ש כדי ליישב דבריו ע"ש מ"מ לענין הלכה כשחיבר הש"ע נטה דעתו להחמיר כדברי הר"ב ור"א והריב"ש שהוסיפו דהשתא לדידהו צ"ל דמאי דקתני בברייתא דפסח' דשכר מתורגמנין אינו רואה סי' ברכה ר"ל דגם איסורא איכא ויגיד עליו ריעו ההיא ברייתא דהשוכר וכו' דהוכיחה בנדרים ובב"מ וגם הביא קושיא דנדרים דמוכח מינייהו דגם דהוי ד"מ אינו מותר אלא בהבלעה דוקא ואפשר דלזה כיון הפר"ח במ"ש בסו"ד וז"ל ועיין בנדרים דל"ו ועי"ע בפר"ח בסי' תל"ו בדיני המכהנים סי' ח"י ומ"ש שם בסו"ד ובמחזיק ז"ל שם בברכ"י שם בסי' תקפ"ה ע"ש:

ת"ו חזי הוית להרב בש"מ ז"ל את"ז דהביא מ"ש הפר"ח שם סי' הל"ו וכתב ע"ד דנוראות נפלאתי דהא תרא מייתו הוי שכר מתורגמנין וכו' ע"ש ולע"ד י"ל דברי הפר"ח דז"ל שם וכן שנינו דאיתנהו בפ' מקום שנהגו שמלאכה לשכר וכו'

וכן המשתכר בקנקנים וכו' הנה הוכר ברור דל"ש התם שום איסורא אבל במילתא דליכא לספוקי דמעיקר הדין אסור צריך לעיין וכו' ע"ש הרי דהרב לא הזכיר בדבריו אלא ההיא ברייתא דקתני השלפה וכו' וכן אידך דהמשתכר בקנקנים וכו' אבל ההיא ברייתא אחריתא דקתני ארבע פרוטות וכו' וחד מינייהו הוי שכר מתורגמנין דשייך בה איסורא כיון דטעמא הוי משום ש"ש כמ"ש בש"ס לא הזכירה וה"ט משום דהם שייך לומר דאסור והרי הוא בכלל ספיקו דהרב שם והרי טוב את"ז הביא מ"ש מרן ז"ל שם בסי' תקפ"ה דכתב בההיא ברייתא דשכר התמו' דמת"ש אין בהם סי"ב משמע דהאיסורא ליכא ומה שלא הביא הפר"ח בתחילת דבריו הנז' גם ההיא ברייתא דפסחים דקתני אגרי סימטא וכו' ע"ש נ"מ כמובן וא"כ א"ש דברי הפר"ח הנז' גם מ"ש את"ז ע"ד הלח"מ ז"ל בפ"ב מה' מגילה דנעלם ממנו דברי הרא"ש ז"ל ע"ד הסמ"ג הביא דבריו המג"א ריש סי' תרל"ו ע"ש לע"ד מלבד מ"ש הכנה"ג ז"ל בשיירי הכנה"ג שם ע"ד הלח"מ עוד בה דל"ק דנראה דכונת הלח"מ בהקשותו ע"ד הרמב"ם הוא היא דהנה דהרמב"ם ס"ל דל"ש מ"מ היא גופה ק"ל ע"ד דמנ"ל לומר כן מאחר דמשנייה מגילה שם ר"ס ע"כ דקאמר ואלא רב מ"ט נטייה להשיא גברא ומשני דברים המותרין ואחרים וכו' אסור ע"ש מוכח דבמקום שנהגו לעשות מלאכה מותר ויש בו משום רואה סימן ברכה וכמו שכן הוק"ל להרא"ש ז"ל בביאורו על הסמ"ג ז"ל ריש הלכות ע"ש אשר לפי"ז גם מ"ש החבי"ב שם ע"ד הלח"מ הנז' ל"ק וכמו שאח"ז ראיתי שכ"כ ע"ד מוה"ג מהרח"א ז"ל בס' מק"ק דר"ג ע"ש ובמחזה"א ז"ל בס' ברכ"י שם סי' תרל"ו אות ד' ע"ש וממילא דבר שמעינן לה דקושית הרב בש"מ הנז' ע"ד הלח"מ הנז' ל"ק וכמ"ש:

ובהיותי בזה ראיתי למהרד"ק ז"ל בדפ"א דבכ"מ אהביא ברייתא דהשוכר את הפועל לשמור וכו' דאיתמר שם דהביא הרב שם מ"ש רש"י ז"ל בפ' הזהב דבדברים של הקדש מיירי ולדידיה י"ל דלרבותא נקטיה וכו' אמנם בש"מ מייתי בשם ר"ח דמקשה על פרש"י דלא מחזר דבתוס' שנויה עם דיני השומרין ולא נכי הקדש כלל שאף כולהו בשל חול כינהו ע"ש וכך נראה דברי הרמב"ם ז"ל בפ"ו מה"ש ומרדכי הטור בסי' ש"ו וכן בש"ע שם ולהך פירושא נראה דבמילי דמלוה דהקדש הרי ליטול ש"ש ועפי"ז ניחא מאי דמייתי מרן בב"י א"ח סי' הנז' שהביא במרדכי בשם הר"ש לשכיר חזן להתפלל בשבת ע"ש ואולי דבכה"ג אפי' רש"י מודה הואיל והיא לצורך שבת גופיה ע"ש ולע"ד אחרי המח"ר לא זכיתי להבין דבריו כמ"ש דמדברי הטור בסי' ש"ו וכן הש"ע שם ולהאי פירושא נר' דבמילי דמלוה מותר וכו' ע"ש דברי הריב"ש ז"ל בסי' תקפ"ה שם קרא חגר הוא והרב ר"ח ז"ל אתיו ע"מ שתוקעין בשופר בשבר דש"מ דק"ל דגם במידי דמלוה אסור וה"ה לדידיה בשכר החזנים להתפלל בשבתות וי"ט ובמתכתר מדברי מרן שם ועי"ע שם בש"ע ע"ש ומ"ש הריב"ה שם סי' ש"ו דההיא שם הסיגן ברייתא ל"מ די"ל דהם לאיהוקה נקטיה

פקטים וכמ"ש הרב שם בתחלת דבריו ע"ד רש"י ע"ש וכ"ש בשל חול גם מ"ש בשו"ד ואולי וכו' גם רש"י מודה ע"ש עיין בט"ז שם סי' תתק"ס וכעת צ"ע ודוק אגב ראיתי עוד למהרא"כ שם שכ' אריגת דהשיא ברייתא דקתני השוכר וכו' לפיכך אין אחריות שכח עליו וכו' וז"ל נראה דר"ל דאין אחריותו עליו לשלם אם נגנב וכו' אבל מ"מ שבועה בעי שלא פשע דאע"ג וכו' והרי הוא ש"ח ע"ש · ואחרי המח"ר י"ל ע"ד אמאי לא הביא דברי הר"ן ז"ל בנדרים שם דל"ו ע"א ד"ה לפיכך אם אבדו וכו' אם נאבדו בשבת דכיון דל"ש אגרא הו"ל שומר חנם ע"ש הנה מבואר דש"ח מיהא הוי כלומר דחייב בפשיעה וכ"מ מתו' ב"מ דף כ"ח ע"א ומדברי הש"מ ז"ל שם ע"ש ·

יתן חזי הוית להר"ב המלך שם שכתב אחר זה וז"ל איך שיהיה נ"ל דבמחלוקת הוא שנוי דלדעת הר"ב אפילו בר"מ אסור ליקח ש"ש וברייתא דהשוכר וכו' וכ"כ שהוא דעת התוס' שפי' שזאת הברייתא מדברת בהקדש ואין לומר דלעולם כל הנהו אסר"כ מודו לה' הר"ש ויש הפרש בין דין הברייתא לדינו של הר"ש דבברייתא האסר ליקח ש"ש אפילו בר"מ הוא דשייכא לימות החול נ"כ אבל בר"מ דשייכא ליום שבת לבד כגון השיא דשבועים מותרא שרי דו"א דהא הרא"ש הוא בכלל לקתת התוס' שנ"ל שפירשו זאת הברייתא שמדברת בהקדש ואילו בניו הרב רי"ת וריב"א אסרו לתוקע ליקח שכר אפילו דהוית בי"ט לבד וא"כ חולקים בניו על אביהם וכיון דבר קשה והפרש דבכר ידעי דבכן דבכ"מ שחולק ריב"א עם אביו בפי' איתמר ולא וכו' ולדעת הר"ש דבר"מ מותרת שרי וכן אפ' לומר דכן הוא דעת ר"ת והר"ן דפירשו דהברייתא דהפועל מדבר בשל חול וכו' ע"ש:

ולע"ד אחרי המח"ר נ"מ לומר דאותם המפרשי' דפירשוה להשיא ברייתא דהשוכר את הפועל וכו' דאיירי בהקדש ע"כ חולקים אסברת הר"ש כמ"ש הרב משום היכול הר"ש לומר דהגם דפירשו לה לענין הקדש מודו לדינו דיש לחלק בין מלוה התלויה בשבת בלחוד כנ"ד דהר"ש לתפלה בשבת וי"ט לשאר מילי דמלוה דשייכי גם בחול וכמ"ש הט"ז ז"ל וכן מהרד"ף ז"ל שם אליבא דרש"י ע"ש וגם דהרי"ת והריב"א לא ס"ל לחלק בין כדעת מ"א הרא"ש ז"ל מ"מ הר"ש יאמר כן לדעת רש"י וכן לדעת התוספות דהיינו הר"ש ודוכותיה דפירשו לה בהקדש דה"ר השם דאיירי במלוה השייכא גם בחול ולא במלוה התלויים בשבת דוקא כתפילות של שבת וקריאות שבי"ט וכיוצא וגם אפ"ל דגם רי"ת והריב"א לא ברירא לשו דעת הרא"ש מ"ת בדבר הזה ולא כ"כ אלא מסברא דנפשייהו עכ"ל הרב בש"מ שם אח"ז וז"ל ובדברי מרן הקדוש בש"ע לא נדע מה נעשה כיון דכ"כ דהכריה לנזיזה וכו' וראיתי למרן שמאסף וכו' ומינה בנ"ד דשוי ספיקא דרבנן אזלינן לקולא וכו' כללא דמילתא דשלנותא דרבו' שיא דרש"י ותוס' והרא"ש וסמ"ג וסה"ת ור"י וריב"א סוברים כדעת הר"ב והר"ת והר"ן (אפשר) ואגודה והר"מ מטיקטין ורבני ספרד והב"ח ומהרי"ל ומהר"י מבארגנא שו' כדעת ר"ש ומרן הקדוש הוא הבכר אשר דברנו

דלמעשה שרי כיון דלא ברירא לן וכו' במאן ק"ל והוי כמידי דרבנן וא"כ לפי דעתי נראה דאסור כיון דרב חילייהו ורב גובריהו להקת הפוס' האוסרים ועליהם יש לסמוך אמנם נלע"ד דבנ"ד יכולין להקן הדבר דאלו בח"ה ילמדו נ"כ פעם אחת בחו"ש ובזה אמרינן דמה שלוקחין שכר הוא בשביל אותה הקריאה של חו"ש והוי אליבא דכ"ע :

אמנם נלע"ד דבנ"ד יכולים לתקן הדבר דאלו בח"ה דילמדו נ"כ פעם א' בחו"ש ובזה אמרינן דמה שלוקחים שכר הוא בשביל אותה קריאה וכו' ע"ש ונראה דמאי דמסיק הרב דכיון האוסרין וכו' הוא היה מכוין למ"ש מהרש"ם ז"ל בח"י סי' ל' הביא דבריו החבי"ב ז"ל בכנה"ג א"ח סי' ק"ס בהגב"י שכתב דהא דאמרי' בשל סופרים הלך אחר המיקל ה"ד במחלוקת שקול אבל בשהרוב מחמירין אין להקל אפילו באיסורא דרבנן ע"ש ועיין עוד בהרב נ"פ ז"ל דקל"ח ע"ג ע"ש אלא דיש לעמוד ע"ד דנראה דאין כאן רוב האוסרין דשרי כי נעמוד על מנינם דעת רבו' האוסרין הם שמונה שלא המה רש"י והתוס' והרא"ש והסמ"ג וסה"ת והרב רי"ת והריב"א דס"ל כדעת הר"ב ז"ל ודעת רבו' המתירין גם הם שמונה ווזהר ה"ה ר"ת והר"ן והאגודה ומהר"ם מיטוקטין ורבני ספרד והב"ח ומהרי"ל ומהרי"ט"כ דס"ל כדעת הר"ש ז"ל ואי משום דהתוס' חשיבי רבים גם רבני ספרד חשיבי רבים ואי משום די"ל דרבני ספרד הם ר"ת והר"ן ובכר נמנו מן המנין נ"מ דמנ"ל לומר הכי וגם מדברי הרב הנז' נ"מ כן במובן והוא דבבר ידוע דר"ת קדים טובא הרבה דורות להר"ן והר"י אזי היה נשוב עלמא שם כבפיר כן מזמן ר"ת ולהלאה עד דורו של הר"ן היו בשם רבו' דבימי בימי דאי השיא מנהגא ולא אתאי כדבר דש"מ דאחיקתא בהורא' דמיא ואי משום דבלא"ה שביה האוסרים הלכה מרבי' הגדולים שהיכא מ"ש הרב רב גובריהו אמנם רב חילייהו ליכא ומה גם דגם בשבית המתירין משכחת לה קמאי וגם בתראי דעשו מעשה וקי"ל מעשה רב כן אמת דראיתי להרב הנז' שם דבשבבית כדעת המתירין ר"ת והר"ן כתב בהגהת בשני ירחים וז"ל בדיק אפשר ע"ש ונראה דר"ל דל"מ מדברי הר"ת והר"ן דמשום דפירשו דהברייתא איירי בענין דחול דמשו"ה ק"ל דהא בהקדש מותר בדעת הר"ש משום דיל"ד ולומר דה"ט דפירשו כן משום דב"מ מחוק דברי התוס' דבחול מיירו כמ"ש הם להדיא אבל ה"ה די"ל דגם בהקדש דינא הכי אם נאמר כן כבונת דברי הר"ב הנז' ביהדר אנפין וניקו ראיה מדברי התוס' גופה דלמה נקטו בחול ולא בהקדש דמשם ראיה דבהקדש מותר בכ' הר"ש ותו דגם לדעת רבו' המפרשים לה בהקדש ל"מ ולפי מ"ש הט"ז שם סי' תקפ"ה ומהרד"פ ז"ל שם בח"ד דחילקו בין מלוה השייך בשבת וי"ט דוקא למלוה השייכת גם בחול וע"ע מה שחילק החבי"ב בקשו' א"ח סי' ט"כ בין מלוה להכשר מלוה וכ"כ מהרי"ט שם במט"י ע"ש וגם למש"ל דשינה הר"ן את טעמו מ"ש במס' נדרים למ"ש בש"מ שם בשם ר"ם ע"ש וא"כ לפי"ד הרב הנז' שם חסר חד

מ"א

מ״מ הרי היה שם לא הביא דברי הר״ן דנדרים הנ׳ וזו דעכ״פ שוין הם דעת האוסרין עם המתירין וזו דבכר ידוע פלוגתא דרבנן הבתראי ז״ל דאיפליגו אי הרא״ש והריב״ש הנו ז״ל חשיבי תרי הוי או חד וכיעויין בשכנה״ג ז״ל בח״מ סי׳ ל״ה בכללי הקי״ל אות כ״ט ובהרב ח״ש שם אות ס״ו ובהרב מט״ש ז״ל שם אות כ״ע והאי פלוגתא שייך גם לגבי איסורא לענין רוב ובדמוכח שם מר׳ הח״ש שם ע״ש דהשתא לפי״ד השוכרים דהוי תרי בוחא א״כ ה״נ בהאי עובדא דלהתפלל בשבתות וי״ט דהוי ש״ש לדעת הרא״ש ושני בניו הרי״א והריב״ש חשיבי כחד ומטעם דאינן חולקין ע״ד מ״ש הרא״ש ז״ל וכיעויין בספרי דב״ר הנז׳ ע״ש:

גם מ״ש הכה״ת ז״ל בשו״ר דבכ״ד יכולין לתקן שילמדו גם בחול יום אחד ע״ש לע״ד יש לדחות דכיון דלפי״ד מדינא אסור משום דאזלינן בתר רב״ו האוסרין מה יועילו רבנן בתיקון הזה כיון דהבעה״ב לא התנה עמהם תנאי זה כי אם בשבת דוקא דודאי אבל הכהו מילי דאמרו רז״ל דאסור משום דמיחזי כש״ש אי עשה הפועל תילון בשבים שום תוספת יום מדיליה גם בחול מי מותר לו לקבל השכר ש״ש הא בהכרח נותנת דאסור דהנה דקי״ל דמי שעושה שום טובה לחבירו אפי׳ בלא ידיעתו צריך שהוא נכרח לשלם לו שכר הראוי לו וכמ״ש הר״ן לקמן בפ׳ שני ד״ג הביא דברינו מור״ם ז״ל בח״מ סי׳ רס״ד ס״ד ע״ש · מ״מ הינו אלא לחייבו לשלם לו שכר ע״מ שטרח בחול אבל לא בשבול זה יחשב בשבלעה להתיר בהדיא גם ש״ש ומטעמא דאמרן ולא התירו בכיוצא בזה ז״ל אלא שכר טורח ושכר שנה דאז הוית הבלעה אמם הנוגה וטובה והנה דמ״מ קלת הלא הוכח מ״מ מה שנראה מדברי הרב ז״ל דהוא תיקון גמור ומותר מדינא לכ״ע אין נראה לע״ד וכמ״ש ואולי כונת הרב ז״ל הוי לומר דחכמי הישיבה הם יגזרו לבעה״ב שדבר זה לקבוע ישיבה בשבת לחוד יש בו איסור כדבר כפי״ר וכו׳ הנ׳ ובכן הם דהיינו הבעה״ב יחייבו את הח״ח שבזוקה ישיבה ללמוד יום אחד בחול יתר על יום השבת או שהם הח״ח יתחייבו עצמם בתיובנ״ש כדחזי ומספיק לפו״ר ע״ד שבתקנן דהשתא כיון דחובה רמיא עלייהו לעשות כדבר הזה מותר לפו״ר לכ״ע דהו״ל בדין הבלעה דעלמא ממש אלא דכל כי האי הו״ל לכאר ד״ז כיון דכ״ת לענין דינא גם מ״ש בשו״ר וז״ל אחר כמה וכו׳ קשו׳ להרב״מ וראיתי בבי׳ ט״ז שגם הוא הקשה הקושיא להר״ש מהבדייקא דהשוכר וכו׳ ונדחק לייסב כמ״ש הט״ז בסי׳ וכו׳ ·

ואחר שמח״ר לא ידע זי מה יענה וכו׳ לפי׳ דנדרים שהקשיתי וכו׳ ע״ש הנה ראיתי השכי״כ נראה דהות תירוץ אחר למ״ש בט״ז וכיעויין שם גם מ״ש דמה יענה הר״ש להביא קו׳ דנדרים ע״ש כ״כ לעיל דו״ל גם מ״ש בשו״ר וז״ל ולפו״ר וכו׳ אלא שבתב דלרווחא דמילתא וכו׳ שעשה הפירה שנקנתי וכו׳ ע״ש לבתורה ל״ר ההדרו וכ״כ לעיל בזה הכ״ל מדבריו שות דלפו״ר היה צריך לחומרא בילך בת״ר תברת המתמירין לולי שפשרה הנו׳ שב׳ שבה המנה בלע״ר דלמ״ש לעיל יש לסמוך אריכים

דס״ל כס׳ הר״ש והפס כתראי ועשו הלכה למעשה דמעשה רב מדלא פקפקו על המנהג עד״ש השכי״כ ז״ל ובקביעא מקשו׳ הריב״ש שם סי׳ ש״ל ע״ש · ועמש״ל בתחילת דיבר ע״ד ה׳ הנו׳ והן עתה ראיתי מ״ש הרב אליה רבה שם סקי״ג ע״ר במג״א ע״ש גם מדבריו שם סקי״ט יש למצוא טעם לסתר בנדון הנז׳ ע״ש ומצטרף לטובה למנהג השות מ״ש מרן ז״ל שם בב״י סי׳ קקפ״ם רנ״ט לק׳ הר״ש ז״ל משום דהעיקרא אין זה ש״ש גמור וכו׳ אלא דלכתחי׳ הוא דאמרו כן משום דמחזי וכו׳ ובשקים שלום מותר ע״ש ולפי״ד בהיא בריתא דהשוכר וכו׳ ה״ט משום דהוי מהשירי שלום בעלמא וכמש״ל ודבים ק״ל בותים והכן ות״ת בנגד כולם ולהספיק כיר הת״ב הוא מנוה רבה כידוע וגם דהו״ל כפיסק צדקה לעניים דמותר בשבת וכמ״ש הש״ע שם ויעויין בהרב אליה רבה שם ק״ש כ׳ ע״ש ועיין בהמג״א א״ח סי׳ קנ״ו קנ״ג ע״ש וכבי״ת ז״ל הות הא סי׳ קס״ט ובתשו׳ הרב עין משפט ז״ל א״ח סי׳ א׳ דף ראשון ע״ד ע״ש ובכללי השכי״כ ז״ל בכנה״ג סי׳ ט״ל בכללי הפוסקים ועוד שם סי׳ ס״ג ובמש״ל בריש מכי׳ בפלוגתא דר״א עם ריב״ש ז״ל נבי בעילת גוי אם אסורה לבעל ע״ש ·

ולענין אם פותח לו מתחוב בו״ב בכל יום כענין מלוים ברבית לגווים וכיוצא אי הרי ליקח ש״ש כתב המג״א ז״ל בסי׳ ש״ו סק״ו דלא מיקרי ש״ש ובכן מוכח בגמ׳ פ״ה דכתובות ע״ש והיינו ממ״ש לקמן פ׳ אעפ״י דס״ד ע״ב גבי מורדת היכו דמפחת וכו׳ ע״ש אמנם ראיתי להר׳ בס״ת ז״ל שם בתו״ר קשו׳ הנו׳ דף וא״ו ע״א דב׳ ע״ר המג״א בנו׳ וז״ל ודע שמצאתי להר״ב שכתב בת״ז בפ״ק אעפ״י וז״ל והריטב״א כתב מכאן היה נראה ללמוד שאין משום ש״ש בדבר שהוא פותח מתוכו הכל יל״ר דשאני הכא דלאו וכו׳ אבל בל שפותח מתוכו בפירוש לש״ם אסור בכ״ל עכ״ל הרי שהוא הפך מדבריו ובעת לכ״ע עכ״ל · ולע״ד כל כי האי קושיא ל״ק ע״ד המג״א כיון דלא נדפס הס״ת בימיו וגם פשט הדבר נראה כן ועין בהכ״י ז״ל בנימוקיו לשם פ׳ העפ״י שגם הוא כה׳ כדברי הריטב״א הנו׳ בפשיטות ע״ש ·

ולענין הכרזת בשמש בהה״כ ביום שבת לענין מכירת בית או חנות וכיוצא הריב״ש ז״ל בתי׳ שפ״ח וש״ן עמד עד״ז בשם רבו הר״ן ז״ל והעלה דאסור להכריז לומר שכל מי שי״ל וכו׳ אין קביעה וכו׳ סיכא וינור וח״ל היאכר וכוהו אבל אם אינו אומר ואם לאו וכו׳ כמ״ש יש לקיים המנהג ע״ש הביא דבריו מרן ז״ל בב״י שם סי׳ ש״ו וכש״ע שם סי״ג וע״ש בכנה״א וכתב השכי״כ ז״ל שם בהגהב״י ע״ד הריב״ש בנו׳ דנראה דמנהג כנגו בקושטא יע״א דכל מי שרוצה לקנות בית וכיוצא מכריז בבה״כ ע״י הגרוז מי שרוצה בית וכו׳ במכירה או בשכירות יבא אלי והראה וכו׳ אבל בתשובת הגאונים ז״ל סי׳ קמ״ה אוסר דבר זה ע״ש וראיתי למהר״אי ז״ל בס׳ בסא אליהו שם סב׳ ע״ר הש״ע שם שכתב לבכריז בשבת וכו׳ וח״ל יאכר וכותו אסור דקשה ע״ד ממ״ש בש״ע ח״מ סי׳ ק״ט ס״א גבי מכירת שדה של יתומים דמכריזין שלשים יום רצופין וסיב ב״ל דקתם ס״ע משום דהוי ד״ם

עבור

עבור יתומים וטוב הביא מ"ש הגאונים ז"ל בתשו' סי' קמ"ה הנז' וז"ל שאלה מי שי"ל חצר למוכרו מהו לפרסומי בשבת וכו' תשובה אסור דלא שרו רבנן אלא שידוך של תינוקות אבל במו"מ ושכירות אסור ל"ש של הדיוט ול"ש של הקדש ול"ש של יתומים עכ"ל והל"ע ע"ש ואחרי המח"ר נ"ל לו' דה"ל לומר דהנה דכתב הש"ע שם דמכריזין ל' יום רצופין וכן אמרו בקונית ערכין דכ"א ע"ש · מ"מ אין הכונה לומר דגם בשבתות מכריזין אלא ר"ל רצופין חוץ משבתות ויש ראיה לזה ממ"ש בש"ע שם וז"ל ומכריזין בבוקר ובערב בשעת הכנסת פועלים ובשעת הוצאת וכו' וכ"מ שרוצה לקנות יוליך פועלים לבקר לו ובשעה שמכריזין מסיימין השדה ומודיעין כמה וכו' ובהמה שמו אותה ב"ר ומ"מ רוצים למוכרה אם להכנות לב"ח וכו' ע"ש דנראה דכל הני מילי איכא משום מו"מ ומשום ממצוא חפצך ודבר דבר וכמו שכ"מ מתשו' הריב"ש שם במה שדחה הראיות מדין מורדת ושקריקון ע"ש ועי' תוס' לקמן ד"ו ע"א ד"ה מאי לאו דאי וכו' ע"ש :

ולענין הכרוז השמש המצות השייכות לס"ת מותר במ"ש מור"ם שם ס"ו והמג"א והרב אליה רבה ז"ל ע"ש וכ"ט למנהג הנז' · ודרך הנה אביא אומר על מנהג עירנו יע"א דכשיש לו לאדם שום דבר של שמחה כגון של חתונה או של שבוע הבן מבית קרוביו מצדו או קרובותיו מצד האחר ויש נ"כ שבאים מאליהם מהקרובים הנז' עבור כבוד בעל השמחה ולו זו הדרך מסורת ד"א לשבעל השמחה דכשמכריזין למכור המצות שבעל המצות השוא אומר לו להשמש דיניח שמו ע"כ המצות כו"כ בעד הפתיחה ההיכל וכו"כ על הרמונים וכן עוה"ר בשאר המצות השאות אחריהן וה"ט כדי לכבד להקרובים הנז' שבאו לכבודו והוקא שליח עושה שליחותו דמכריז בת"ש ואחרי סמוך בתים מיוחדי הק"ק ומעלים על המצות הוס' על העיקר זה כורר לו הפה"ס וזה כורר לו הרימונים וכן על שאר מצות ועל רוב מעלים תוספת על העיקר כפלי כפלים על שלשים ועל רבעים וזה עבור שי"ל קירוב דעת וע"ז ודבר זה נראה לכם ביותר גמור בלא שום פקפוק ואולם אגב דאמרי דמילתא כרנא לא צריך למעבר הכי יען כיון דהוא הבעל השמחה הביאם ובאו לכבודו ע"כ צריך הוא לאותו דבר לקנות המצות הכם עד עשרה כדמובן כדי שלא לבא לידי ביוש ואית ביה נ"כ משום א"כ בע"כ שלא מטובתו וגם איא ביה משום המלבין את חבירו בו כפיק כעידן חדוש וכן לא יעשה אפילו אין כונתם לכך וזה אפי' אם ישארו לו לבעל השמחה כל המצות כדי שיוכל לכבד את הבאים ולפעמים אינכו יוצא י"ח כלם וע"ז כעלב אל לבו וכ"ש אם לא נשארו לו כי אם מצוה א' או שתים ואינו יוצא י"ח כבוד לגדולים שבהם כמובן דאז בכל עלב יפיה מותר דהו"ל דבר שלא בזמן גרמא לעשות כדבר הזה בו בפרק ואי משום דגם שיחידים בהם רוצים לכבד את הבאים מטעמא שבתכבו אי לזאת לדבר הוכ חיסני להו בתוספת שלכם פ"א ואו לא רבנין דאו מורס וכא דכבר יפים בגלגלו ליך עד קצו אבל מה יעשה אינו

הבן דא"ב בכור שחתן או אבי הבן עם הקרובים שלו מימין ומשמאל באופן שהי לבם כוס ולכבד מ"ש עוד בס דצריך שיתנו כלבם לאמר מי נים להאורחים בהם שבאו בקבלתם בשבת בכוס אין זה כי אם בעל השמחה בבית וא"כ איך יתכן בכגון דש להוציא האורחים השם מחזקה רשית בבעה"מ ולהניחם ברשותם הא והדי ר"ו לע"ר הוא מן הדברים המותרין ומצאתי קצת סעד לדברי שמ"ש בב"ק דקי"ג אמר ר"ב לא ישבינן ויסכת לא לבני כלה בכלה ולא וכו' כי הוו אתו לקמיה דר"ג א"ל וכי לדורכו כנופיכו ופרש"י ז"ל וז"ל כי אתו היכעין לקמיה דר"ג כיום כלה לסוזמין בע"ד לדין א"ל וכי לדירכו כנופיכו לצריך דינכם הקבלתי אתכם ע"ש ובהש"מ ז"ל ע"ש ה"ג י"ל כענין מגבנ זה במ"ש וה"ז דומה לאורח אחד הבא לת"ת ושכינא לשם אגרת אחת לראובן מאת שמעון אהובו הדר בעיר אחרת אשר שמעון הבית עושה חסדים רבים עם ראובן הנז' ובבא האורח הבוא למקום השוא בה לוי אשר גם הוא אהובו של ראובן וקראו לביתו והכניסו ויקם לראובן דודאי ראובן עושה תריבה עם לוי עד"ז יען הי"ל שנאה גדולה כשביאו לאורח לביתו בפירוע פרעות קצת מן הגמולות וביולא מסחר הבאות המניע לו:

עוד נאחז בזכן לידע ולהודיע שזה א"ח אחד מיחידי הקהל נדבה רוחו ליקח שום מצוה אי מצוה ע"כ הסכיה כגון שהי"ל שבוע הבן או נישואי בנו והולרך מפני הכבוד ליקח מצוה או מצות מפני הכבוד ליתן לאורחים שבאו עמו בשמ"ל דאז בזמן שילאו הפתקים של גביה דהיינו בין ר"ה ליוה"כ דמן שראוי הוא שיניחו לו הכום שיוכל לסובלו יען ע"ל שאונם והסכרה הוא דלקח אותם המצות בת"ש ובכה"ג נ"כ אם הוליך ליקח שום הפטרה על אביו או על אמו מדבר הכבוד דראוי לעשות בת"ש יען שהם א"ח הוא צריך לבריות ובפרט בימים הנז' דיש לו הולאה מרובה מבמה צדדין כמובן וכידוע ולא די לו לערו נוסיף עליו גם לער לפרוע פרעות כל הסך שלקח המצות בע"כ שלא מטובתו ואדרבה כלפי ליא הי"ל לעשות דתלכר שלא יקחו ממנו שום פרוטה מפני כבוד התורה עוד יתנו לו מכיס הקהל שום דורון לבה"ח ההוא דהרי מתבאר מתוך דברי הירושלמי דסוף פיאה ובפרק חמישי דשקלים דלדקה ומסכה א"ח שנכבקיו עדיף מבנין בה"כ ממ"ש שם דאמרי"ם במה ממון שקעו אבותי כאן כניסתא דא א"ל ד"א במה נפשות וכו' מי לא הוו ב"נ דילעין באורייתא וכו' ע"ש ובירוש' דשקלים אפיקו לה מדכתיב וישכח ישראל ויבן היכלות ע"ש דה"מ כמ"ש ובינוין בהיכ"ס ז"ל יו"ד רש"י רנ"ט ובמרן שם ובב"י ובתשו' מהריק"ו סי' קב"ח ובתשו' מוה"ג מהרי"ח ז"ל בתקדי לב יו"ד א"ג סימן קי"ד ע"ש ואם כן הדר למ"ש לעיל ובפרט ברואו יוקר השערים דהשתא דבמה לער גדול שגיע לת"ח להביא לביתו אפילו לחם לברו במעט בנפשו מביא לחמו ולפעמים לא יספיק לו אפילו לשבת לחוד ואם ביום הראשון חוזר על הלעיים המצוויגן ובפרט בשסתבלם הוא מן הליבור דאין ליבור עני וכל הנחלים הולכים וגו' בי ע"ב נראה באוו לעשות במ"ש:

ובבלאתי

והבאתי אח השלישית יע"ש שהיה שמנהג טוב שנים הרבה מוזמן הרבנים הגדולים רבני עירנו ומהרי"ח ז"ל בעל ספרי שורשי הים ותבדי"ח ז"ל בעל ספרי חק"ל דבכל הק"ק מעירנו יע"א היה להם להח"ח שבאותו ק"ק קביעות שעה אחר ללמוד יום אחד ללמוד הש"ס על הסדר ויש מהם שהיו לומדים משניות עם עם פירוש הרע"ב והקוו"ט ז"ל דהוא דבר להח"ח כמובן וכיעויין בתשו' המו"י ז"ל סי' קכ"ג יע"ש והיו נוהגין להח"ח תבית הק"ק הך אם לכל אחד ואחד מהן והן כעין מבנת השריפה שסיבה בשנת התר"א לא הפ"ץ נתבטלו ישיבות קבועות הללו ולא ידעתי הטעם לפי מ"ש ומה גם דהוו תועלת וזכות גדול גם ליחידי הק"ק כאשר הדבר מבואר בדז"ל ובפוסקים ומשום דהשתא שבת הוא מקום שאמרו שלא להאריך מטעם זה אמרתי הבא בקצירת האומ"ר הצולה ממ"ש שהוא הנכון ויש לשמור ולעשות ולקיים ככל מ"ש.

ולענין לנדות ולבחורים בשבת עיין בה"ס ז"ל בפכ"ב מה"ש הי"ד שכתב משם הה"ע דאסורים ליבור וכו' הלא א"כ הוא לצורך בשבת ע"ש הביא דבריו הב"י בי' של"ט ומור"ם ז"ל שם סי' ש"ו סי"ב משם הרב האגודה ז"ל ע"ש והחבי"ב שם סי' של"ט בשנב"י הביא משם מהרש"ם א"ח סי' א' דכתב דאין רשאין בי אם לצורך שבת וכו' ושמהרי"א ז"ל סי' ש"א השכים דמותר וכו' ומקו"ר נראה דוקא יחיד אבל לא ליבור ואפשר שיהיה זה דעת מהרש"ם ז"ל וכו' ע"ש ולענ"ד אחרי המח"ר אין נראה כן מדברי מהרש"ם שהרי שם הוק"ל מהבוא עובדא דעירובין דס"ג ע"א דרבינא שמקים בשבת לבסוף דאפר חמרא וכו' והוליך לשנויי דמילול שבת שאני ע"ש ואי ס"ל לחלק בין יחיד לציבור מ"ק הרי התם יחיד הוא מכ"ר דרבינא וי"ל ולענין הלכה עיין בהמג"א שם ובהרב אליה רבה והרב ש"ב ובס' הנ"מ תשחא דרבותא ז"ל ע"ש:

ולענין חילוק ספרים בשבת כתב בנימוקי מהריק"ש ז"ל שם סי' ש"ו וז"ל הרדב"ז ז"ל סי' ג' אסר לחלק ספרים בשבת אע"ג דמתו' לדרש הוא דקנה הספרים ונשנו להקל לפיוהו ד"מ וכ"ל שדוקא בלא פיסוק דמים הוא דשרינן עכ"ל:

ולענין ש"ם של רופא עמש"ל ושוב חזי הוית מ"ש מהרח"מ ז"ל בתשו' בי באה בס' הנ"מ ספר מאמר המלך ז"ל בסוף הספר ואין לי פנאי בדקוי להשתעשע בדבריו הנעימים:

ד"ה ע"א

ואר"ש הולכין לטרטייאות וכו' בשבת וכו' וס"נ בש"ס שבת דק"ב וכ"מ מדברי הפוסקים כמובן וכ"מ מדברי הר"ן ז"ל בפ' שואל ע"ד ר"ש שנו' שהביאו הרי"ף שם וע"ע בהש"מ ז"ל בעניין אמנם שם ע"ד הרי"ף ז"ל שוהבה בנכסים אחת למר שמואל ז"ל שכתב דכ"ל דל"נ בשבת דאפילו בחול איצטריך למשרי וכו' ע"ש וכבר בשס"נ ז"ל שם עמד ע"ד ע"ש ובפנסות הח"ד על הרי"ף כר"ט ע"ב ע"ש ולענ"ד גם מקוניין שוגם

פדבריה דאיש נרשינן לה בקחש א"ב מאי פריך מינה וכדפריך משמרא אימא דהתם לא איירי אלא בחול וקמ"ל דמלר ליתא דמושב ללים מוחר אבל בשבת אה"נ דאסור כיון דמחזי כעובדא דחול וגם איכא משום ממצוא חפצך ודב"ר וכמו דאסרו מילי טובא מהאי קרא וע"ע בשבת דק"ן ע"ש. אלא ודאי דגרסינן בשבת וה"ט כמ"ש בשנ"נ שם א"ב כמ"ש הרב קרבן נתנאל ז"ל שם ע"ד הרא"ש ז"ל ובעין זה עיין בח"א ז"ל בשבת דקי"נ ע"ב גבי מ"ש שלא יהא הילוכך וכו' ע"ש ובהחבי"ב ז"ל א"ח סי' ש"ו בכנה"ג שם וביו"ד רס"י קמ"ט ובספר השלות להרמב"ם ז"ל במל"ת סי' ל' ובפי"א מה' ע"ז ה"א ובהב"ח ז"ל יו"ד סי' קנ"ח ס"ס ע"ש דמובח כמ"ש ובש"מ בסוגיין ודו"ק:

שם וקנא דבי מנשה משדכין וכו' אם איירי דוקא בלא פ"ד או אפילו בפס"ד עיין בריא"ז ז"ל שם בפ' שואל ובמ"ש הריב"ש שם סי' ש"ו בשם מוהר"ם ז"ל ובמרן ז"ל שם בב"י דהביא פלוגתא בר"ז והסכים לומר דאסור אלא דמ"ש קודם לזה ע"ד הר"ן בשם הרמב"ן ז"ל שהביא שם וז"ל ומלשוני אתה למד וכו' ע"ש דבריו באו סתומים ועיין במ"ש שם בתחילת דיבור מ"ש הרמב"ן בס' תו"א וכו' ע"ש וי"ל ועיין בתשו' הרשב"ץ ז"ל ח"א סי' כ"ב ע"ש ולפי"ז איכא למידע על מנהג עירנו יע"א ובה"נ מ"ל בש"ת שעושין שידוך בשבתות וי"ט ופוסקים שכום המדורים ולפעמים גם ענין הנדוניא וביולא דע"ת שמכו לעשות כדבר הזה דהנה דיש מתירין בר"מ גם ע"י קבוש במ"ש מרן ז"ל שם בב"י וכן דעת הרי"ף ז"ל הביא דבריו הא"ח ז"ל בס' שבת דב"ז ע"ד וע"ש בתשב"ץ וכן הוא דעת הרדב"ז ז"ל בחדשות סי' רי"ג בפשיטות ע"ש מ"מ רבו האוסרין כמבואר מדברי מרן שם וע"ע במהרי"א ז"ל שם אות ח' ע"ש ובענין זה דאיתי בס' מאמר מרדכי חסו' למהרמ"ק ז"ל סנ"מ בא"ח סי' ט' דעמד על מנהג זה ואסרו מטעם דאין דנין בשבת וביו"ט שמא יכתוב א"כ איכא למיחש להכי ע"ש וע"ע בתשו' הריב"ש ז"ל סי' ש"ב כא"ד ד"ה ונשוב לאותה הכיוס וכו' ע"ש שכתב דהשכרוה הוי לורך רבים וכו' ולא אמרינן שמא יכתוב אלא במקום שאמרו כן ע"ש. ומה שעלה ע"ד ליישב בדוחק כן הוי הויא להרב המגיה מהר"ס ז"ל נכדו ומ"מ ב' שם בקו"ר דעדיין צ"ע עוד ע"ש הן אמת דלבטל המנהג הוא אי אפשר יען שכימי החול כל העם מקלם טרודים על מחיה ועל הכלכלה ואמת השמש עד צאת הכוכבים מרוב טרחם ולערם ודוחקם כידוע דהשתא כל כה"ג עליהם נאמר מ"ש רז"ל הנח להם לישראל מוטב שיהיו שוגגין ואל יהיו מזידין ער"ש גבי תוספת יוה"כ וכמ"ש הריא"ז ז"ל בעין זה הו"ר בשס"נ פרק משילין אמתניתין דהתם דתני אין מטפחין וכו' ע"ש ובט"ח סי' של"ט ובהגהת מור"ם בש"ע שם ס"ג ובמהריק"ש שם ובט"ח שם סי' חיי"ס ובתשו' הרב זק"ן ז"ל סי' ל"ח ע"ש אלא דמ"מ העיקרא צריך לתת טעם למנהג דאיך פוקבע מנהג זה לפי מ"ש דהנה דניטא דבכ"ד ל"ש לשמא יכתוב ובמש"ל אבל מ"מ משום ממצוא חפצך תיפוק איכא והרי רוב הפוסקים ז"ל ס"ל דלסוביר שכנם אסור וכ"פ בש"ע שם

והכלני:

וקבלנו הוראותיו להחמיר בספק איסור וכ"ש ברובא להחמיר וכיעוין בתוכ"נ מהרי"ח ז"ל בס' חק"ל יו"ד ח"א סי' קכ"ז ע"ש וכמ"א :

ולע"ד נ"ל לתת טעם למנהג עירנו הנז' משום דהשתא ד"ז בשעת הדחק כמ"ש דהא לא יעשו ד"ז בשבתות וי"ט יקהשל ענין השידוכין יען דבימי החול טרודי העם על המחיה ועל הכלכלה מעלות השחר עד צאת הכוכבים זה דרכם כל הימים ואפילו ביום אידן של גויים ואפי' הי מ"ל שום אדם בטל בו ביום אינו אלא מחצי היום ואילך וגם אינו אלא מלך אחד דהיינו מלך אבי הבן ולא מלך האחר וגם מי יודע הבת שתפול לב"ז של בנו ובן משיכות אמרות דהשתא ד"ז הו"ל כאילו נתחדש בו ביום והוא צריך שעה משו"ה מתחילין הדבר ביום ש"ק וגם גומרין אותו בו ביום דאיכא משום איקרורי דעתא ומצות פו"ר הוא מצוה רבה דשקילו בעבורה כמ"א כיעוין בגיטין דמ"א וכש"ע אה"ע סי' א' וכמ"ש ושידוכין הו"ל התחלת המצוה כידוע ובכן ה"ז דומה לדין ט"כ דמותר לדיינים לקבל הטענה בשבת וליכא משום ממ"ח וכמ"ש הגאון מהרי"ו ז"ל בס' או"ח סי' ה' סק"כ וע"ע בטור"ש בא"ח סי' של"ט ס"ד ובשמג"א ז"ל סי' ש"ו ח"ג גבי מחשיכין על התחום לעשות צרכי כלה וכו' דכתב השו"ע שם דלהזכיר השום אסור ומור"ש שם כתב שם להתיר בת' המיבריס דאפילו אי אפשר בלא הזכרת השום ע"ש דו"ל ה"ט משום דאין שם אלא קדימת זמן בעלמא דמ"מ יכול לפלתי אחר ערבית בהזכרת השום וכה"ג נ"כ מ"ש שם בש"ע ס"ו דליארס מותר דוקא בלא הזכרת השום ע"ש דהתם נמי כדאפשר לקיים האירוסין כגון שהוא בן הגויכו וא"כ דניכנין לגומרו ביום החול שלאחריו דמ"ל השקט והניחה ולא חייבו לאיקרורי דעתא דלא קפדי האמונה משא"כ בעירנו לפי מ"ש :

ועוד נ"ל טעם חלורף למש"ל משום דהדבר ידוע דרוב השידוכין נעשים בפסח יען העיקר של מו"מ שבעירנו הוא בימי החורף דבו בפרק היתה ההרוחה ובימים הנז' אי אפשר לעשות שידוכין מפני שהיום קצר ומטר וכיוצא על הארץ משו"ה קבעו ענין השידוכין בחג הפסח דוקא מה"ע שבחגנו וגם אחר הפסח לא היה אפשר להם משום דעל הרוב רובא דרובא היה שורה חולי המגו' ב"מ אחר הפסח ולפעמים היתה מתפשט ע"ש ימי הקיץ וזו היא סיבה שהיו רוב בני העיר הולכים נעים ונדים לכפרים ולעיירות אחרות משו"ה הוקבעו השידוכין בעירנו רובא דרובא בחג הפסח ומיעוטא דמיעוטא בחג השבועות באופן דגם מלך זה הו"ל שעת הדחק והדין לכל מש"ל מצורף לזה מ"ש הריב"ש ז"ל בסי' ס"ב והיא התשו' דבן הר"ן ז"ל שכתב בד"ה ונשוב לאותם השיבם וכו' שכתב על כ"ד של הכרזה בשבת וז"ל אבל מכיון שנעשה בעלת הית"ה ז"ל דאו ללמד עליו זכות וכו' והוא שסבר היתירו רז"ל דיבור של חול בשביל צרכי רבים ואלו צ"ר הם שבכל דבר המזדמן היזר קעב"י בכל פעם ובעם שהוא דבר פרטי בדתם דצ"ר מיקרו מדהכן וכו' ועושין צ"ר נפשרו בירוש' אלו וכו' ד"ה ור"ג ודומי. תבים וכו'

ובטעם מפני צו"ר להעמיד המשפט וכמ"ש ואלו וכו' גיטין ושוברין וכו' הרי נראה שהדברים המזדמנין תדיר ויש בהם תיקון המדינה אעפ"י שבכל פעם הם פרטיים צו"ר מיקרו ואעפ"י שמנינו אין דנין אותם הוא גזירה שמא יכתוב וכו' אבל כל שאין איסורו אלא משום דיבור של חול בכיוצא בענין זה שהוא וכו' מותר משום צו"ר וכו' ע"ש הפורש מדבריו דגם בצ"ר יש למצוא היתר בצ"ר לפי כל מש"ל ומה גם דכן נמצא שמנהג אינהו קדם ומש"ק בימי רבנים גדולים ולא מחו בדבר ש"מ מינה ניחא להו עד"ש הר"ן שם על ההוא מנהג דהכרזה שהיה בזמן הרא"ש ז"ל וכן כתב השבי"ב ז"ל בתשו' א"ח סי' ט"ו על כיוצא בזה בההוא מנהגא ונוהגין בעירנו יעו"א ע"ש הרוב ע"ש :

שם אלא מעתה יוה"כ שחל בשני וכו' מקינייא זו הוק"ל למוה"ר מהרי"א ז"ל בעל ס' רא"ש יוסף עמ"ש מרן ז"ל בב"י א"ח בשם מהרר"א ז"ל שכ' דעשיה בעבת שחל בשבת דלא היה נראה משום דכתיב ביה בעצם היום הזה ע"ש דא"כ מאי פריך בשינויין אלא וכו' ודחה דהא גבי יוה"כ כתיב בעצם וכו' את"ד ז"ל שהיה דבריו הרד"א שם ומהרי"א ז"ל בברכי יוסף שם ומה שתירצו הרבנים הנו' שם הוא נכון וכ"ת מדברי מהרר"א שם שכתב וז"ל דכתיב בעצם היום הזה כמו יום הכפורים וכו' ע"ש והרי ביוה"כ גופיה דתינן ליה משום יקרא ומשום מוקצה ושוו ראוים לסקור אתמהה לפי מ"ש שם א"ש וכ"ש לפי מ"ש הרב ביכ"י שם בשם י"מ ע"ש וכ"כ בהס"מ בשו' משם הר"פ ז"ל ע"ש וגם לפי מ"ש בש"ת ע"ש א"ש דברי מהרר"א כמובן עוד נ"ל ליישב דשאני ההוא קרא דבעצם וכו' דגבי יוה"כ דאיכא ביה דרשא אחרינא דבא ללמוד דע"ע של יום ה"כ ולא על התוספת מלאכה אי על תוספת עינוי כמ"ש בברייתא דיומא דפ"ב ע"א שה שאין כן ההוא בעצם וכו' דגבי עצרת בשבת דאין בו דרשה אחרינא ביה לפי"ד מהרר"א הנו' והשו"ם כ' דהוא לעיכובא בכ"ל :

תוס' ד"ה שמא ישחוט כ"ע יש גורסין וכו' עכ"ל עיין מ"ש הריטב"א ז"ל בחידושיו ודבריו כאן סתומים וצ"ל דר"ל בין השמשות של ע"ש וה"ט משום דבשבת גופה לא שכיחא קיבית כמובן ועיין :

תוס' ד"ה אלא מעתה וכו' היתה אמאי נקט וכו' עכ"ל כונת התוס' דליבקוט בה' מד' פרקים היכא דחל בוה"א וכיעוין בהש"ס בכו' ובמהר"ם ז"ל במע"ח בע"ז ד"ה ע"ש ובש"מ בקונטין ובודאי דה"ט משום דאין לפ' דכוונתם דר"ל כונה דשל חד מד' פרקים אלו בוי"ב דוקא אמאי נקט הש"ס עיוה"ך דחל בב' משום דהתם בשבת הוא סמוך ליום הסעודה משא"כ מ"ש דיש יום אחד בלא בין שבת למועד דהסעודה הויא ביו"ט ובל בה"ב דאיכא הרוחה טובא ודאי דלא ה"ד דחשו לאקשויי גם בס' פרי העץ לגדי"ן הרב כמוהרי"צ נר"ו שם במס' ע"ז כתב לפרש כונת התו' כן משם תו"ס ז"ל ומכח הכרח הנו' אלא דקשה דב"כ הספ' וכמ"ש גם מה שהקשה שם ה"ה מוהרי"ן נר"ו ע"ד התוס' הנו' דאיך יעלם עכ"ד דמשום גליל לתורת ירדם

ירחם לכל העולם כולו וכו' ע"ש שלא תירץ כלום ע"ש לענ"ד י"ל דמ"ש וכדברי ריה"ג בגליל ל"ד בגליל אלא בגליל וכל אנפיה ומה גם דמ"ל דכן נוהגין במ"א ולא ידעינן להו וכמו שכן ראיתי להרב דמש"ך ז"ל שם אההיא מתני' דחולין דהוק"ל מת"ש שם דקל"ג גבי מתנות בחוצה דמשקל וכו' בר ממעלי יומא דכיפורי וכו' דמבואר משם דהיו שוחטין בהמות בעיוה"כ ותירץ דבמקומו של אביי היו נוהגין כדברי ריה"ג בגליל ע"ש וכ"כ הכ"א ז"ל ביו"ד סי' ע"ז ס"ו ע"ש וא"כ שפיר י"ל דגם במ"א מ"ל הכי ובפירוש אי לא מ"ל שם עופות וא"ש טפי דקושיית התוס' קיימי ע"ד אביי כנ"ל ומצאתי בעין זה לדברי מת"ש בשבת דקמ"ד ע"ב דקאמר מכשיא הוי רובא דעלמא אין וכו' מידי איריא דערבית אחרא וכו' ע"ש והנה בעיקר קושית התוס' נ"ל ליישב עפ"י מ"ש לעיל ע"ד מהרד"ה ע"ש דהשתא י"ל דרך הלזו דמשו"ה בקט עיוה"כ לרבותא דהגם דכתיב כזה בעלם היום הזה מ"מ כיון דאיכא הא חששא דשמא ישחוט וכו' נידחי ומה"ט דכתבנו לעיל ולעיקר קושית מז"ה ז"ל בכר עלה בדעתי לפרש דבריהם דהתוס' כונתם הוי אי חל ערב מועד מאחר מד"ש שלנו ביום ראשון אלא שהוא דוחק ובעיון בר"ה ד"ך ע"א וכמובן:

באד וי"ל דבערב יוה"כ וכו' עכ"ל וכ"כ בע"ז ד"ה ובתוס' חולין דפ"ג ביארו דבריהם ומשמע שם דקו' הש"ס דסוגיין אליבא דרבנן לאו דלריה"ג י"ל דלא היו שוחטין עופות וכ"מ מדבריהם דע"ז שם שכתבו דלרבנן וכו' אלא דיל"ד דגם לריה"ג פריך דגם לדידיה י"ל דהיו שוחטין עופות עבור כבוד היום ומ"ש שם בע"ז לרבנן וכו' ה"ט משום דלמ"ד לא אתיא כרבנן משו"ה כתבו כן ולעולם דגם לריה"ג פריך כמ"ש כיון משאר מקומות וכן מגליל ועיין בפח"ש שם בע"ז ובפלא"ק ובס' מע"ח ז"ל שם וחזי הוא לדיד"ן הרב מהריל"א בר"ו שם בע"ז שכתב משם מו"ה ז"ל דהקשה על תירוצם של התוס' שם דבסוגיין מת"ש פ"ק דשבת גבי מאי דתנן לא יקרא לאור הנר אמר רבא אפילו גבוה אמות וע"ש בפרש"י ז"ל א"כ הי"ק"ל דליפרוך מאחר מש"פ ולעפ"י דבבהמה איכא גזירה גזרינן שמא ישחוט בן עוף וכו' ובעת ל"ו ע"ש ולענ"ד י"ל שדוקא התם גבי נר דהוי דבר אחד או הוא דאמר רבא דלא חילקו בדבר משום דא"כ אתה נותן דבריך לשיעורין וא"כ אם גבוה י' קומות וכיוצא יבא האדם לומר דכיון דליכא הטיה עד כה"ג לא גזרו רבנן ומייתינן שמא כלומדו בשום ספר לאורו והנה חשיבה יקח שום קולמוס וכיוצא ולא יעלה במעלות ממעלה למעלה להטות את הנר שהוא להאיר לו כחושך משו"ה ס"ל לרבא לומר דבכה"ג ל"פ רבנן משום דאי לא הא ל"ק הא משא"כ בשני דברים כי הכא בהמות ועוף דבבהמה ל"ש הגזירה ובעוף שייך בכל כי ה"ג ל"ש לומר דל"פ רבנן ולגזור בזה ובזה וראיה לזה דהרי התם גבי הנר אפילו דגזור כמ"ש אפי"ה ל"ג שלא ילמוד לאור הלבנה אטו אור הנר וכ"מ מדברי הר"ן ז"ל בהלכות בשבת פ' השואל דקמ"ט מ"ש שם הכא במוקש של מקבת וכו' ע"ש ובפי'

הרשב"א ז"ל שם ושפתא תו ל"ק מקושית הרב הנז' ואי יש לי להבין בדבריו דהא דקשיא ליה דנגזור בהמה אטו עוף היקשי ליה בעוף גופיה לפי מה שנראה ומובן מתו"ד שהבין בכונת דברי התוס' דר"ל דגם בשאר יו"ט היו רגילין לשחוט עוף אף דהיה מעט מזער וז"ש התוס' שם אינם רגילין בבהמה כמובן דא"כ מיקשי ליה הש"ס משאר יו"ט דאם ח"ל באחד משבת דירחא שמא ישחוט בשבת כ"ע ועכ"ב נ"ל דכיון דעיקר השחיטה היא היתה בריבוי הבהמות דאין שמחה אלא בבשר בהמה ל"ג עוף אטו בהמה והיינו כמ"ש ועיין בדברי הרב המנים בר"ו שם דדבריו כאו בט"ק ועד"ר ושו"ר מ"ש שם בשמעות ע"ש ועיין בשב"ח ז"ל א"ח דמ"ו עד"ש ע"ש:

והנה מפשט דבריהם של תוס' הכא וכמ"א הנז' נראה דהבינו דרבנן וריה"ג פליגי באם היו רגילין לשחוט בהמות בעיוה"כ בגליל וא"כ יש לחקור דהו"ל מחלוקת במציאות והיו יכולין לברר הדבר ע"י שליח או ע"י כתב ויתברר הדבר וגם דריה"ג מסקתא דוכר אמת היה ולו' דפלוגתייהו הוי על העבר הוא דוחק ובעיון ברש"י ותוס' בעירובין דף"א ע"ב וגם בדברי הרמש"א ובכ"ת שכתבתי לעיל ובהרי"ו ז"ל ב"ט ח"ס שכתב וז"ל בארבע פרקים וכו' ובגליל בעיוה"כ וכו' ע"ש ובהרב החינוך ז"ל פ' אמור סי' ש"ג וע"ע בפרח"ש ז"ל ספ"ב דיומא סי' כ"ב ע"ש משמע מדבריהם דרבנן ל"פ עליה דריה"ג אלא דמר דהיינו ריה"ג כיון שהיה דר בגליל היה יודע בההוא מנהגם ורבנן שהיו במ"א לא היו יודעין וזהו דנקט מתני' שם וכדברי ריה"ג וכו' ולא תני ריה"ג אף בגליל בדרך כ"מ וא"כ קשה ע"ד התוס' כמ"ש אף דגם בכונת התוס' י"ל דס"ל לפרש כמ"ש בקושייתם דאמאי נקט בריה"ג וכו' ר"ל דלמה נקט עיוה"כ דלא הוי אלא מערוכו של ריה"ג בלאו לנקוט אחר מש"פ דהוי מוקדם וידוע לכל דכן היו נוהגים לשחוט בהמות בימים ההם וע"ז אמרו דבעיוה"כ לא היו שוחטין כי אם עופות וכו' ע"ש ולפי מ"ש נ"ל דפרכת הש"ס דפריך מעיוה"כ היינו משאר מקומות חוץ מגליל דאילו מגליל ל"ש להו לרבנן מנהגם ועיין בהרמב"ם בה"ש פ"ב ה"ד ובסמ"ג לאוין סי' קמ"ט ובסמ"ק סי' קמ"ה ובהריב"ש ובש"ע ז"ל שם רס"י ט"ז ע"ש דלא כתבו כי אם דברי רבנן וי"ל דהגם דס"ל כמ"ש מ"מ לא הוצרכו לכתוב בדברי רבו' ז"ל הנז' משום דממילא ש"ל דכל היכא דאיכא ריבוי שחיטת בהמות באחר מר"פ שם צריך שמוכר להודיע וכן י"ל דהיו הכין באתרא דאביי לפי"ד הרמש"ך והכ"ח הנז' אלא שמדברי המע"ת והרב מר דרור ז"ל שם בע"ז מוכח דהבינו בדברי התוס' דס"ל דפליגי רבנן וריה"ג בהאי מילתא וע"ע בח"ס שם באופן דעדיין ל"י ועיין בס' דר"ת ז"ל לאוין דקס"ט ע"כ ע"ש:

והני הוית בס' בריח שלום ליב האשכנזי ז"ל בפ' אמור דשם הביא שנייא זו וכו' הרב הנז' בשנחתו לשם ע"ד התוס' בסוגיין דלפי מ"ש הר"ן ז"ל שם בחולין אההיא מתניתין דהביא דברי התוספתא אשר שם דקתני אמר"י אימתי בשחל יו"ט בשני בשבת אבל וכו' דבהכי דאיירי על עש"ב

דוקא אבל בשאר יו"ט וכו' צריך להודיעו וכו' ע"ש לפי"ז אין מקום לקושיית דע"כ צריך לתפרך מערב יוה"ך וכו' משא"כ בשאר יו"ט עצמן כמ"ש הר"ן לדעת ר"י דתוספתא ע"ש · וכני ההה"ש **בכור יעקב רפאל** הי"ו הקשה ע"ד שהרי גם לפי"ר הר"ן הנז' לא יתורץ קושית התוס' שהרי בשם שבת' דבעיו"ט אין שוחטין אלא כי"ט עצמו וכו' ה"נ כתב לגבי יוה"ך דאין שוחטין אלא כיה"כ דהיינו ערב יוה"ך וא"כ מאי פריך בסוגיין ואין לומר דחיישינן נמי ערב יוה"ך שחל להיות באחד בשבת שמא יטעה וישחוט בשבת א"כ גם בשחל יו"ט בא' בשבת ישנה לחששא זהא וא"כ הדר"ק התוס' לדוכתה אח"ר כר"ו ואני השבתי לו דשאני יו"ט דהשחיטה הוי לכבוד יו"ט ולקיים מצות ושמחת ואין שמחה אלא בבשר או אכ"כ דאינו שוחטה קודם כי אם אחר הכנסת יו"ט משא"כ בערב יוה"ך דלא מקרי עיו"ט שפיר יש לחוש שמא ישחטנה קודם והיינו בשבת לערב או בה"ש ומ"ש הר"ן שם בפי' התוס' הביא וז"ל כלומר דבשחל יוה"ך להיות בשני בשבת אפי' לקח השחר בע"ש ושפי באחד בשבת כידוע דבניהם שוחטים באחד בשבת שאין אדם מקדים לשחוט ב' ימים קודם וכו' ע"ש ההם אינו אלא לענין או"כ ולתומרא דלומר דבכר שחט השחר בע"ש הא לא אפשר בשני קודם אינו שופט דהפסד הבשר ולומר דשחטו בשבת נ"ז אי אפשר לומר חדא דאין זה דרך הנהוג בעולם לשחוט אי אם בעים"כ וגם דכל ישראל בחזקת כשרים נינהו ומשו"ה צריך שמוכר להודיע ללוקח שבכר מכר האחד מהם כדי שלא ישחטו ב' ביום אחד דהיינו בעהי"כ משא"כ בכא דהרז"ל שלא יבא כמ"ש שמא ישחוט בן עוף שפיר י"ל שדוקא בעיה"כ יש לחוש כן דיולא מן הכלל כיון דל"מ יו"ט תם שא"כ באחר מר"פ כללו דמיקרי יו"ט וכמ"ש זא"כ שפיר י"ל דעפי"ר הר"ן הנז' יתיישב קושית התוס' זה נראה כונת הרב הנז' וכ"מ מדבריו שם אלא דמ"מ יד הדוחה לדחות בכתוב בתחילת דיבור ומ"מ נ"ל דגם לפי מ"ש בכונת הרב מ"מ דברי התוס' נכונים יען דמתבאר מדברי הרא"ש שם בפסקיו וכן מדברי הרי"ף שם והרמב"ם והריב"ה ז"ל שלא העתיקו להביא תוספתא דס"ל דלאו דסתמא היא א"כ היוה"כ דנקט ל"ד וכמ"ש מרן ז"ל בכ"י כיו"ד שם רסי' ט"ז ע"ש וכדמשמע מדברי רש"י שם וכמ"ש הר"ן שם וא"כ י"ל דהתוס' נ"כ ס"ל הכי דהשתא לפי"ז נתרץ של כמ"ש התוס' :

וראיתי להפ"י שכת' ע"ד הסוגין דהו"ל דטפי הוס עדיף לאכוי לאקשויי מאחר מר"פ דחל להיות באחד בשבת דאז לא הוה שייך לתרוצי הכוא תירוצא דפרוחס דמשני בסוגין וקו דמאי מקשי הש"ס מיוה"כ דלידחה דהא אם נדחה קח"ש מיקלע ר"ה בחד בשבת והוא אחר מר"פ ואיכא כמי משום הכי חששא נופה דשמא ישחוט וכו' ע"ש ובקושיתו הראשונה כן הוק"ל למהרכ"א ז"ל בחי' ע"ש ולע"ד המעט י"ל הא בכיון לקושית הראשונה י"ל דכיון דלא ס"ד לחלק בין איכא ברוחה לליכא ברוחה א"כ שפיר לא הוק"ל כה"ג והו שכרי עכ"פ איכא קירולא אקריבא דמשני בקושיא בהס

דלנפשיה לא טריד וכמובן :

ולקושיא השניה י"ל דקושייה התוס' כך היא דמעיקרא יש להבין בעיקר קושית הש"ס דמאי פריך א"כ יוה"ך וכו' שהרי כיון דקי"ל אפי' אם ידחה ליום השלשי אכתי יבא ר"ה לחול ביו"א ואיכא למיחש לשמא ישחוט וכקו' הפ"י ז"ל הנז' ועי"כ צ"ל דכונת הש"ס למצא מקום להקשית לאחוז בסנך משו"ה פריך הכי מיוה"ך שחל בשני וכו' שבכר חייל והכא פריך דלידחי ליה ליום שמא ישחוט וא"ת בקושית הפ"י הנז' דגם כי עבדינן כן איכא למיחש שמא ישחוט עכ"פ ש"מ דכן הכי וכין הכי דל"ח לשמא ישחוט ומש"ה אינו נדחה כהופן דמסהירת בקושיא עכ"פ הקושייא חוזרת למקומה דל"ח לשמא ישחוט והשתא קושית התוס' נ"כ א"ש דכונתם כך הוא דקי. א"כ דהאי פירכא דפריך מיוה"ך הווא אליבא דכ"ע הוה א"ש דפריך הכי עד"ש הנס שהוא דוחק כמוכן אמנם כיון דהאי פירכא לא אתייא ככ"ע אלא כרים"נ בלחוד א"כ טפי הו"ל להש"ס לאקשויי מאחר מר"פ דהיינו מיו"א של פסח או עצרת או ערב סאחרון של חג שחל להיות בא' בשבת דלירמיה שמא ישחוט בשבת ההיא קושיא פשוטה לכ"ע בלי שום דוחק ומ"ש אחר מר"פ י"ל דל"ר דהא קי"ל לא אד"ו ר"ה ור"ל אשארא וא"נ במ"ש הפ"י ז"ל בסוגי' דהא לא אכפ"ל ע"ש וכה"נ ש"מ ויש מי שר"ל שהתוס' ס"ל כמ"ש הש"מ בשם גליון תוס' וז"ל הקשה מוהרמ"פ אם ידחה יוה"ך ליו"נ יהיה ז' שע"ר ביום שבת · ותירץ מהר"א בשחל באחד ונדחה ליו"ב לא ידחה ויהיה ביו"א פי' ידחה מיו"כ ויהיה כדינו עכ"ל והוא דוחק כמוכן וגם מדברי המפרשים נראה דהבינו דבריהם כפשטן וכפרש"י בסוגיין וכ"כ מדלא דחו פרש"י דסוגיין בדרכם בכ"מ · ועיין בהש"מ בסוגיין שהביא משם הר"י ז"ל שכתב דהא דלא נקט באחד בשבת לפי שאין יוה"ך באחד בשבת שא"כ נמלא ר"ה ביו"ו ולא אד"ו ר"ה א"כ אם חל באחד בשבת גם תשיעי שבו השעירה הוא בשבת וכורא בכר פכין וכו' בע"ש דכוראי גכן' ע"ש ואע"ג דגם כי פריך בסוגיין אנן מעתה ידחה ולפום פשטא דסוגיא כראה דר"ל דידחה ליום הנ' ברפרש"י ז"ל וא"כ ממילא יבא ר"ה ביו"א והוי בכלל מ"ש לא אד"ו מ"מ הרב לא בא לישב אלא למ"ש אכתי א"ת יוה"ך דחל בשני וכו' דהוי קודם פירכא דפריך ידחה הסא סוא דקאמר דה"ט יוה"ך שחל בראשון משום דל"מ לם דחל כן משום דקי"ל לא אד"ו אבל אב"נ דלמאי דקי"ל אח"ז דידחה ליוה"נ ל"ק ליה כלום הגבוה דלא אד"ו משום דס"ל לאכוי דטפי יש לחשש דשחיטת כ"ע דהוי בקו"ע טפי מחששת דערבה דהוי בשוא"ח וכמ"ש הפ"י ז"ל בסוגיין בכ"ל ברור אלא שקילר ומ"ש אח"ז א"כ וכו' ע"ש הדבר ברור דהוא ט"ס וכ"ל או נמי וכו' והוא תירון אחר כמוכן · וע"ע בהש"מ ז"ל שהביא בסוגיין מ"ש בגליון התוס' ז"ל שכתבו וז"ל הקשה מוהר"פ אם וכו' ותירץ מהר"א בשחל בא' בשבת ונדחה ליו"ב לא ידחה ויהיה ביו"א וכו' כדינו ביו"א ע"ש שגם לפי פירוש זה א"ש דבתי הפ"י תמ"ש ע"ד כמובן ·

ופגב

והנה לפ"ד תירוץ השני של הש"י בר' לכאורה דיתורץ קושית תוס' דהקשו דאמאי לא פריך מאחד מארבעה פרקים והיינו כשחל יום ר"א באחד בשבת כמ"ש המפרשים וכמש"ל וכמוכן אמנם ראיתי להש"מ שכתב כבונת דברי התוס' דגם לפי"ד הש"י הללו א"ש קושייתם ואחו"ר ראיתי מ"ש הה' מ"ר ז"ל ע"ד התוס' דסוגיין ושם בסו"ד כת' בשם ז"מ התי חילוקא דהש"י ז"ל גם לגבי יו"ט אם חל ביום ראשון דודאי מע"ש יכין כל צורכי המעו' של יו"ט ועפי"ז מוכח נמ"ל מהו דפריך בסוגיין אלא מעתה ידחה דמ"ק שפרי יבא ר"ה לחול בשבת ושם ג"כ איכא משום חששת דשמא ישחוט כ"ע וכו' ע"ש ולא פורש בדבריו דא"כ איך יתיישבו דב' התוס' דהקשו דעפי הו"ל לאקשויי מאחד מארבע פרקים דהא לפי"ד ל"ק ומר כ"ר ז"ל ע"ד התוס' קאי ולכאורה עלה ע"ד לומר דלפי הו"ד אלו אולי י"ל דיפרש כונת התוס' בקושייתם הנז' ר"ל כחל יום ראשון ערב הרגל בחג הפסח וכיוצא אלא דא"כ קשה ע"ד התוס' דמי ק"ל ע"ד אביי דשא י"ל דבכה"ג דאיכא רוחא של ליל מ"ש ויום ראשון לא ש"ד לומר דניחוש דשמא ישחוט בשבת כ"ע משא"כ אם נאמר דכונת קושייתם הוי דלינקוט בחל יום ראשון של מועד ביום הראשון אז שייך שפיר קושייתם כיון דליכא הרוחה וכמ"ש המפרשים ז"ל וכמש"ל וכמ"ש הש"מ בסוגיין ע"ד התוספות באופן שדבריו צ"ב ויישוב ::

והנה ש"מ משם הרב ועלוס כמהר"ר מרדכי ממן נר"ו חושב עה"ק צפת תובב"א שהקשה מהאי סוגיא למ"ש הרב הכלבו ז"ל בה' ר"ה הביא דבריו מרן ז"ל בב"י בה' הנז' ססי' תקפ"ח וז"ל כתב הכלבו יש שואלים אמאי לא דחייה ר"ה כד מיקלע בשבת משום ת"ש כי היכי דדחינן ליה מיום אחד משום יומא דערבה והשתוכה זימנין דמיקלע המולד בה' י"ח (פירוש בשעת י"ח במבואר בהרב הלבוש ז"ל א"ח סי' תכ"ח ס"א ע"ש) ושוב נדחה עד שבת וכו' משום ואו דאד"ו ואם נדחה אותו גם מיום שבת משום ת"ש נצטרך לדחותו עד יום שני משום וכו' כמלה שלא וכו' עד יום חמישי אחר המולד ובל כי האי לא דחי' משום דמחזו כשיקרא ע"ש ושאר כונת קושית הרב הנז' נר"ו דהשתא כפי"ד הרב הכלבו הנז' א"כ מה ק"ל לאביי אלא מעתה וכו' ידחה דהא י"ל דש"ט דלא דחינן ליה ליום השלישי משום דא"ב נצטרך לדחות המולד הרבה ימים שהרי מ"ל דהיה המולד בה' בשעה י"ח דהשתא ל"ש לקבוע ר"ה בו ביום וגם ביום שלאחריו יום הששי אי אפשר משום דלא אד"ו וגם ביום שבת אי אפשר משום דא"כ יחול יוה"ך ביום שני ואיכא למיחש שמא ישחוט כ"ע בשבת כקושית אביי וגם ביום הראשון אי אפשר משום אד"ו וע"כ צריך לקובעו ביום שני והרי איכא חמשה ימים אחר המולד בן לא יעשה כמ"ש הרב הכלבו ז"ל וע"כ הגיעה הקושיא הנז' ולע"ד נ"ל ליישב דא"כ דכל כה"ג יקבעו ר"ה ביום ראשון ואי משום לא אד"ו לא איכפת לן משום דהתם לא הוי טעמא אלא משום טעמא דערבה דיחול בשבת ויבטלו לקיחת וערבה ושפיר י"ל דיבטול כיון דאינו אלא שב ואת"ע משא"ב כהאי גזירה דשמא ישחוט כ"ע דהוא בקו"ע דהאי גזירה צריך ואלים טפי וכמו שכן נ"ל כלא"ה כבונת הסוגיא דפריך אלא מעתה וכו' דא"כ יבא ר"ה ביום ראשון וכמ"ש הש"י ז"ל בקינין עי"ל דהרב הכלבו יפרש מ"ש בקינין אלא מעתה וכו' ידחה אין הכונה כפשט הסוגיא דר"ל דלמפרע כעשה דיחול יום ר"ה ביום הראשון אלא ר"ל דקביעות יום ר"ה יהיה כאשר הוקבע כלא האי חששא דשמא ישחוט וכו' וכגון דח"ל ר"ה ביום השבת דהשתא א"כ דקביעות יום של ר"ה ישאר במקומו ביום השבת אלא דיוה"כ דיחול שהוא ביום שני דהוא יום עשירי נדחה אותו ליום השלישי דהיינו יום אחד עשר וקע"ג דכתיב בעצם היום הזה ל"מ דמשום האי חששא דשמא ישחוט לא אכפ"ל וביצוין כמ"ש בזה לקושית תוס' מהרי"א ז"ל בס' ראש יוסף ומ"ש ע"ד הר' יר"א ומהרי"א ז"ל בס' ברכי יוסף א"ח סי' תק"ן ס"ב ע"ש ועי"ל בענין תירוצי הראשון הנז' והיינו די"ל דהרב הכלבו ז"ל ס"ל לפרש פירוש סוגיין כמ"ש הש"מ בשם גליון התוס' שכתב דהקשה מהר"פ דאם ידחה יוה"כ וכו' יתירץ מהר"א כשחל באחד בשבת ונדחה ליום שני לא ידחה ויהיה בדינו ביום ראשון ע"ש דש"מ לפי"ז דר"ה יהיה ביום הששי שלפניו ולא אכפ"ל משום לא אד"ו וגם מה שיהיה יוה"כ ביום הראשון לא אכפ"ל משום ירקיא או משום מתיא דקיל"ל בנגד חששא שמא ישחוט כ"ע בשבת ובמש"ל באופן דא"ש מקושית הרב הנז' נר"ו בכ"ל :

והנה לעיקר קושית הרב מ"ר ז"ל דהקשה דמאי מקשי הש"ס אלא מעתה יוה"כ וכו' דמ"ק דהא אם נאמר דידחה ת"ח מיקלע ר"ה באחד בשבת והוא אחד מארבע פרקים ואיכא האי חששא גופה דשמא ישחוט כ"ע וכו' ע"ש ולכאורה הוא קושיא הגונה וכפרט דקשה טפי לתוס' בסוגין דאדרבה איקשי להו דלפריך מאחד מארבע פרקים עדיפא מינה הו"ל להקשות דאפירכא דאביי גופה קשה כי האי קושיא של הרב הנז' ובנלע"ד לומר דבעיקר דברי הש"ס י"ל דבר פריך אלא מעתה וכו' ידחה ור"ל ליום השלישי כפרש"י ז"ל דלפי"ז איירי דחל ר"ה ביום השבת כונת קושית אביי הוי לומר דידחה ר"ה ליום ראשון ויוה"כ יקבע בשלישי ואי משום קושית הרב הנז' ס"ל לש"ס לפום פשטא וכן לרש"י כפשיטות דליכא למיחש לשמא ישחוט כ"ע אלא משבת ליוה"ך דבל שחיטתם של בו בפרק אינו אלא עופות וכוח ליתשט חכף משא"כ בשאר י"ט דעיקר שחיטתם היה בהמות ל"ח כבן לשמא ישחוט בחוליק ההום' דהשתא לפי"ז ידחה ר"ה ליום ראשון ויוה"ב יהיה בדינו בכל שנה ושנה ביום העשירי והשתא א"ש מקושיית הרב הנז' וא"כ י"ל כלפי ליא דיניחו קביעות יום ר"ה במקומו דהיינו בשבת אמנם יוה"כ ידחה ליום שלישי דהוא י"א וקע"ג דכתיב בעצם היום הזה כיון די"ל חששא שחיטת כ"ע דאמורה לא אכפ"ל והשתא לפי"ז גם ע"ד התוס' דהקשו דאמאי לא פריך מאחד מארבע פרקים ולא ס"ד השתא חילוקא מ"מ י"ל דבריהם ממ"ש לעיל ע"ד דאמאי לא פוק"ל מינה וכם כמש"ל י"ל דהתוס' ס"ל דקושית הש"ס הוי דגירדו ליה גיוה"כ ביום שלישי ויהא

ר"ה

ר"ה ביום ש"ק כמו שהיה וגם דפסחא יוה"כ
יהיה באחד בשבת לא אדר"ו ומטעמא שכתבנו וזהו
לס"ד דידהו אמנם למאי דקיי"ל דאין לחוש אלא
לגבי יוה"כ דאיכא עיפות וכו' שפיר י"ל דקושיית
הש"ס דידהו יוה"כ ליום השלישי ר"ל דלמפרע נדח'
ג"כ קביעות ר"ה שיהיה ביום ראשון דפסחא יהיה
יוה"כ ביום השלישי דהוי ביום העשור וע"ע בש"מ
בשם גליון תוס' שכתב משם מהר"א דפירוש בונת
פרכת הכי אלא מעתה אם חל יוה"כ וכו' ר"ל
דחל ביום הראשון ונדחה ליום השני דלמה נדחה
יניחו אותו במקומו גזירת שמא ישחוט וכו' ע"ש
דפסחא לפי"ז איירי דמעיקרא ח"ל ר"ה ביום השישי
ובעשרה בו הוא היה יום ראשון ופריך הש"ס
דיניחו ליוה"כ במקומו דהיינו יו"א [ולפי פי' זה ג"כ
ל"ק קושיה הרב הנז' כמש"ל וכמובן :

וחוי הוית להרב רמת שמואל ז"ל בסינין שכתב
ע"ד התוס' שלפנינו וז"ל וי"ל דבערב
וכו' אין להקשות א"כ אמאי אמר ריה"ג אף
בעיוה"כ היפוך ליה דהוו רגילין בעופות ונראה
דמשום דאיכא ק"ו דהא או"ב נוהג אף בעופות
וכו' את"ק שם למעוטי עופות מש"כ לריה"ג
דסבר דגדי דגבי בשר בחלב אינו ממעט עופות
דצריך מיעוט למעט עופות מדכתיב בחלב אמו
ילא עופות שא"ל חלב וא"כ ה"ה שם אינו ממעט
עופות לענין אותו ואת בנו וא"כ גם בעיוה"כ
דאוכלין עופות משום דקיל צריך ג"כ להודיע אמאי
מכרתי וכו' ע"ש · ולע"ד אמת"ר לא"ז להבין דבריו
דהרי לא מלינו במשנות או בתוספתות וא"כ או
בש"ס דרבי יוסי הגלילי סובר כן ולהפך מזה מש'
להדיא מדברי הת"כ דגם ריה"ג ס"ל דאינו נוהג
בעופות שהרי בת"כ פ' אמור פ"ז ברייתא ט' קתני
שה ולא עופות והלא דין הוא וכו' ת"ל שה ולא
עופות ע"ש ול"פ ריה"ג כמו שסובר ריה"ג שם
בברייתא ד' ושם בפ"ח ברייתא יו"ד ע"ש ואי משום
הביא דריה"ג גבי בשר בחלב דאי לאו קרא דכת'
אמו ילא עוף וכו' לא הוה ממעטינן מהיכא גדי
עוף בחולין דקי"ג ושם בדקי"ו ע"ש נ"מ די"ל
שאני גבי בשר בחלב דאיתקש לנבילה כדר קרא
דכתיב לא תאכלו כל נבילה וכו לא תבשל גדי
וכו' שם היא דס"ל לריה"ג לומר דאי לאו מיעו'
דבחלב אמו ילא עוף הו"א דאפילו עופות משום
דאיקשינהו לנבילה דכל דאיתיה בנבילה וכו' ה"ה
עופות דאיתנהו באיסור נבלה ובמ"ש ריה"ג שם
במתני' דחולין דקי"ג צ"א וכן במכי' פ' משפטים
אהאי קרא וגם בהמה טמאה ממעט שם משאי
סיקשה כיון דבלא"ה איתנהו באיסור טמאה בין
בחיה ובין בהמה ביעוין שם בת"כ ובהק"א ז"ל
ע"ש מש"כ בעלמא בהכוא דאו"ב דכת' ושור ושה
לא תשחטו וכו' אה"נ דס"ל לריה"ג דכיון דכ' שור ושה
דממעטינן עופות וכמ"ש בת"כ שם פ"ח ברייתא
ח' וז"ל שור ולא חיה והלא דין הוא ומה בהמה
שהיא במצות כסוי וכו' שור ולא חיה ע"ש עוד
אמרו שם בברייתא ט' וז"ל שה ולא עופות והלא
דין הוא ומה אם בהמה שאינה כאם על הבנים
וכו' ה"ל שה ולא עופות ע"ש ואע"ג דהתם נמי
איכא ק"ו מ"מ לא דמי להכוא דבשר בחלב דאיקשיה
בכתוב בההוא קרא גופיה בב"ח לנבילה דהו"ל

באילו כתוב בהדיא דגדי אפילו עופות כיון דישנו
באיסור נבלה ובפרט דמה"ט ממעטינן בפ"ע
משו"ה אי לאו מיעוטא דבחלב אמו דכתיב בקרא
הו"א דאפילו עופות איתנהו באיסור בב"ח ונדי
נ"ר ואפילו שם דקי"ו ע"א כדעת ר"י הגלילי וע"ע
שם דקי"ג ע"א דאמרו שם מנה"מ אר"א את"ק
וכו' ע"ש מש"כ גבי או"ב דליכא אלא ק"ו אה"נ
דסובר ריה"ג דאין עופות בכלל דמרב' שה ממעטי'
עופות שהרי אפילו חיה פטור מדכתיב שה כמ"ש
שם ואתא ק"א דשה דלא נדרוש הבוא ק"ו וצריך
הת"כ וספרי והפסיקתא והש"ס בכמה דוכתי דהאי
קרא לגלויי דלא נדרוש להפך מק"ו וכידוע :

וחזה הוית להק"א ז"ל שם בברייתא קמייתא
דשור ולא חיה דכתב וז"ל שור ולא חיה
דלא תימא נילף שור שור משבת לרבות את הכל
לו"א שה דאם נילף מג"ש שה למה נכתב אלא
ודאי שור ולא חיה ע"ש ושם בברייתא ט' גבי
מ"ש ומה אם בהמה שאינה כאם וכו' שכתב וז"ל
פ"ה דמק"ו דמצות כיסוי ולפינן וכו' ח"ל שה לפי
שבעופות איכא ק"ו זה נוסף על ק"ו דכיסוי לזה
לא הספיק מלת שור למעט חיה ועוף דהו"א דלא
מיעט אלא חיה דלית ביה מצות או"ב לפכי אצטריך
שה למעט עוף ע"ש ולכאורה י"ל ע"ד בלשון הב'
שכתב דהו"א דלא מיעט וכו' לפכי אילטריך שה
וכו' ע"ש דהא בלא"ה אילטריך שה כדי דלא נילף
שור שור משבת ואפילו חיה ובמ"ש בדיבור הראשון
וא"כ עדיין נימא דבעוף דאיכא תרתי ק"ו דוקא
הדין דאפילו עופות ול"ל דמ"ש בדיבור הב' להכי
אילטריך שה אין הכונה על היכא שה ממש דהו"ל
מן בוותרת אלא ר"ל על הברייתא דעשתה בבא
בפ"ע אריכא עוף ולא הספיקה לה כמ"ש בתחילה
שור ולא חיה וה"ה עוף לו"א דמשום דהוה ס"ד
וכו' משו"ה הוצרכה לעשות בבא בפ"ע ומאי
דנפק"ל מתיבת שה אינו אלא מחשמעותים דקרא
דשה דהיינו בהמה דקא ממעט עוף ואע"ג דאיכא
ק"ו אתא קרא ונפקא מק"ו ול"ד לשפיה דבב"ח
וכמש"ל ויותר הי"ל לעמוד בדברי הת"כ שלנו ועיין
בס' דר"ח ז"ל דקס"ג ע"א ואילך עש"כ ובך ש"ת
ועיין בפי"מ ז"ל אות ס' סי' רי"ש ע"ש ותו דגבי
או"ב כתיב בנו דיש למעט מיניה עוף דאינו אלא
מטיל בלים כמ"ש בחולין דפ"ד ע"ב גבי בת היענה
ביעוין בהרמב"א הכ"ו ע"ד ובדר"ח ע"א ובסדר"ח
שם :

וישמ"ק אהאי דיכא דתנן שם בארבעה פרקים
וכו' אמאי לא תני פורים דהוא יום
שמחה כדכתי' ולא גרע מיום ערב יוה"כ לריה"ג
ואפי' לרבנן אינו אלא משום דאין שוחטין אלא עופות
ונ"ל דנפ' בפורים לא הוו מרבים בשחיטת בהמ'
אלא בעופות ודגים ומיני מתיקה ומיני משקין של
שכר ויין ועין בש"ע א"ח סי' תרצ"ה ע"ש ונראה
דהם יש מקום דנוהגין לשחוט בהמות טובא כאחד
מהנהו הרבעה פרקים וה"ה אם נעשה להם נס
גם וקבעוהו למשתה ושמחה ובהג בת"ש דודאי
המוכר בהמות והוא ישראל דצריך להודיע וכו' ועין
בס' תורת חיים ז"ל בחי' לחולין שם דפ"ג מ"ש
על מנהג אשכנז בעצרת דאוכלין מיני חלב ומ"ש
בסו"ד דמשמע דאפילו אם הוו מרבין בשחיטת
בנו'

בשמות הנז' והיו אוכלין מיני חלב בבוקר דאסור לפי"ד הזוה"ק ז"ל ועיין בס' ש"כ למהרי"א ז"ל יו"ד סי' פ"ט אות וא"ו דהביא הרבה מרבנן סבוראי ז"ל דמקילין בב' שעות או בב' סעודות כפשט דב' הזוה"ק ז"ל ע"ש :

גמרא דתניא מפני מה אמרו אלמנה וכו' הנה כל המפרשים והפוסקים ז"ל כתבו להו' כהאי לישנא דברייתא ובלשון תקנה כיעויין בדבריהם דנראה דס"ל דתקנתא גמורה היא דאי לא הא לא הוה מתקיים תקנתם דתיקנו דישמח עמה שלשה ימים עד"ש בש"ס. והיא תרא גזירה היא דה"ט כמ"ש וכיעויין עוד נ"כ בחי' הריטב"א בשם י"א הובא בשט"מ ז"ל דפירשו דמקמי שקדו תיקנו ג' ימים לשמחה וש"ק שזה לא היה חושש לתקנה והיה משכים לאומנותו להכי באו חכמים וכו' ע"ש וגם לש"ש הר"ן ז"ל בהלכות ריש מכו' בסו"ד שכתב וז"ל עוד נ"ל דמשום וכו' דאי לא א"ל דנישואי אלמנה זילא להו ול"מ וכו' ע"ש א"ש מ"ש דמ"מ כיון דתקינו לה יום הו"ל תקנתו גמורה ועיין בהא"ר ז"ל בתוספתא ר"פ ועי"ע בדברי רש"י והרא"ה והש"י בשט"מ והר"ן בהלכות דמשמע כמ"ש אמנם ראיתי להרמב"ם ז"ל בפ"י מה' א"ה הי"ד שכתב וז"ל ותקנת חכמים שהנושא את הבעולה ישאנה יום חמישי כדי שישמח וכו' ע"ש וכ"כ הש"מ ז"ל בסי' ס"ד ע"ש ולכאורה דבריהם צ"ע ובאשר ראיתי להרב ידי אליהו למהרא"ג ז"ל שם דף טו"ב ע"ד דהקשה ע"ד דאמאי לא נקט לישנא דתקנתא ומכח זה כתב ליישב עפי"ד הר"ן הנז' דכתב דהא דתיקנו לבתולה יום תיקנו לבעולה יום וא"כ לא הוי תקנה אלא מנ"א בעלמא ונ"מ שדוקא בבתולה אם בא לכונסה ביום אחר במקים וכו' נזקקין למנוע הדבר כיון דהוי מילתא דאיסורא משא"כ בבעולה אם בא לכונסה ביום אחר אין נז"ל דלא מעכבינן מלינא נישואין משום מנהג בעלמא ע"ש ולעד"ד אחרי המח"ר ל"מ די"ל דגם הרמב"ם ס"ל דהוי תקנתא וכדקתני בתוספתא ר"פ התקינו וכו' וכמ"ש שם ומ"ש מנהג חכמים היינו אלא משום דמנ"ר מפרש הברייתא כמ"ש הריטב"א בשם י"מ דכתבו דש"פ דאין ה"כ דמקמי שקדו תיקנו שלשה ימים לשמחה וש"ק שזה לא היה חושש לתקנה והיה משכים והולך לאומנותו וכו' ע"ש רש"מ דכונת הברייתא לומר דהנה דבכבר תיקנו חז"ל שלשה ימים של שמחה ושיהיו אסורין במלאכה וכמ"ש וכן בפוסקים מ"מ דמא המלא ימלא איזה אדם שלא יחוש על תקנתם ויעבור על תקנתם ע"כ תיקנו יום חמישי לאלמנה דבר השוה לכל דבלא"ה הם ימי בטילה ויורגל זה המנהג בעולם באופן דעי"ז לא יבואו לבטל תקנתם וכיון שתששת תלוי לא היתה אלא עבור איזה עמא דפרעא כמ"ש משו"ה לא נח"ל להרמב"ם למינקט לישנא דתקנתא אלא נקט לישנא דמלות חכמים כלומר דהם רצו לנהוג מנהג זה כדיך שבמת שיתקיים ויוכנה בישראל ושיעשה קבע לישא אלמנה בחמישי דאז לא יבא שום אדם לחוש לעבור ע"ד ותשאר תקנת ימי השמחה על מתכונתה וזהו דנקט לישנא דשקדו כמובן ואה"נ דגם לדעת הרמב"ם והש"ע עכ"פ הויא תקנתא דרבנן כדעת שאר המפרשים והפוס' והשתא א"ש דמאן דבכ"ו לא עשה פלוגתא בר"ו וכן מור"ם שם בדרכי הכ"מ וכ"מ לפי"ז דגם הרמב"ם יודה דאם בא לכונסה ביום אחר דנזקקין לו למונעו ועיין ל"ו עוד ועיין בירוש' במכי' פ"ק כמ"ש אילין דכנסין וכו' ובדברי המפרשים ז"ל ודוק :

שם טעמא משום ברכה וכו' אבל מאן דלא קפיד אברכה משום איקרורי דעתא לא חיישינן כ"כ הש"י ז"ל משמע מפשט דבריו דהקפידא תלוי בו וה"ט משום דעיקר מלית שו"ר תלוי בו ונ"מ דאם הוא ל"ק הנה דהיא מקפדת אין שומעין לה וכ"ה בהלפי ליא וכ"כ הש"מ ומדברי הרא"ה ז"ל נראה דפליג ע"ז ממה שכתב וז"ל ואי תרוייהו אמרי וכו' ע"ש גם בתחילת דבמוו כתב שכ"ד התוס' לעיל משמע כן מש"ה דטעם דבלהם היינו אלא עלם טובה ע"ש אמנם מדברי הריטב"א ז"ל דהכיס אח"כ דכתב וז"ל כגון דאמר לא איכפת לי וכו' ע"ש נראה כשיטת רש"י וכ"מ מדברי רש"י ז"ל שם ש"ד שם וכ"מ מדברי הש"מ ז"ל ריש מכי' שכ' וז"ל ויש לי לפרש שמעינן וכו' ע"ש וכמ"ש בסוגין ד"ה אשה נשאת וכ"מ מדברי הר"ן בהלכות ר"פ שכ' וז"ל ואדם בטל דלא איכפת ליה בברכה וכו' ע"ש וכ"כ עוד אח"ז וכן נמי בי חזו דלב"ש ולא איכפת ליה וכו' ע"ש · אלא דלכאורה י"ל דכאותו דיבור בסופיה כ' וז"ל א"כ דלא קפדי ארוס וארוסה בסעודה ולא בברכה כלל ע"ש משמע דאזיל בשוטא שקוברים דבשניהם תלוי הדבר ואולי י"ל דמ"ש ולא בברכה ל"ד שא דאגב דנקט כן גבי סעודה התם ודאי דבעי' דעתם נ"כ דעיקר תקנת שקדו ג' ימים דיטרא בבולאם עבור דידה נתקנה משו"ה נקט את"ז ולא בברכה ואה"נ דגבי ברכה שהדבר תלוי בו דוקא וכ"כ עיקר דיבא שכתוב בשלטי מ"ש בסוגין בהלכות וז"ל ומוכח נמי בגמ' דלטעמא דברכה מאן דלא קפיד בה נושא בכל הימים וכו' ע"ש דגר' כמ"ש וע"ע בדברי הראשונים שהביא בר"ח ובסוגיין דמשמע מדבריהם דאיכא דסברי הכי ואדם"ס באופן דס"ל שהדבר זה הוי פלוגתא דרבוותא ז"ל :

שם איכא בינייהו וכו' אי כמו יו"ט וכו' הקשה הרב אליה רבה ז"ל דאמאי לא קאמר א"כ יו"ט דחל ברביע דנשאת בשני דמשום שקדו ליכא ומשום ברכה איכא ותירץ דס"ל דצריך שלשה ומשום קודם טירחא בסעודה וכו' ע"ש ולפקע"ד הפרי המחי"ר נ"ז להבין דבריו דנלע"ד שדוקא בבתולה דצריך שמחה שבעת ימים או הוא דאז"ל דשקדו שלשה ימים לטרוח קודם ע"ע הסעודה משא"כ באלמנה דאין שמחה אלא שלשה ימים הס"ן דבחד יום של טירחא ע"ע הסעודה סגי ליה וכמו שכ"מ מסהיא בריותא דלעיל דף א' וגם מדברי הפוסקים ע"ע גם עיקר קושייתו י"ל דמשום דברייתא נקט ע"ש נקט הש"ס נמי א"ב יו"ט שא"ל כע"ש וה"ס דהוה מצי למימר כמ"ש הרב וכ"מ מדברי הרא"ש שכתב ז"ל ע"ש:

והנה הרא"ם ז"ל בסוגיין בפרקין כתב וז"ל ושאירנא וכו' אבל אלמנה דנראה דטעמא דשקדו עיקר וכו' שילכך אם אדם בטל הוא יכול לישא בכל יום ואם בעל מלאכה הוא לא ישא אלא בה' ויבעול בו' ע"ש וב"ב הריב"ש ז"ל בנו בסי'

ש"ד אבל הרי"ף בסוגיין והרשב"ם ז"ל בה"א פ"ק
יו"ד הט"ו כתבו להקנות שקדו ולא חילקו בדבר
וה"ל דהם לא הוצרכו לבאר ד"ז שכיון דנקטו טעמא
דשקדו לעיקר ממילא את ש"מ דבטל דבר בטל
דינא משא"כ הש"ס משום דבעי מ"כ משום הכי
הוצרך לומר דא"כ בנהו הרי נזוני:

וחזה הויא להרב ב"ח ז"ל שם ק"ג דהביא הסוגיין
ודברי התוס' דסוגיין ד"ה א"כ ודברי
הרא"ש בנו' וכתב וז"ל ולפי"ז משמע ודאי אפילו
אב"ע שיכול לישא בב"י אם נשא ביו"ה לא הבעל
אלא בשפי וכן בבע"מ ואל יו"ט לחיות בע"ש וכו'
ע"ש · ולע"ד אשי המח"ר ל"מ הכיון דב' הרא"ש
וש"פ דטעמא דשקדו עיקר ומש"ה כתבו דאב"ט
יכול לישא בכל יום שירצה השבוע שיהיה הנה
דליכא בהם שום ביטה א"ב ובה"ב אם נשא ביו"ד
דיכול לבעול בליל ה' כיון דליח בה ברכה לרנים
וכן משמע מדברי התוס' דסוגיין בד"ה מאי איכא
שכתבו וז"ל א"כ בעי וכו' דלליכא דטע' דבריות
משום שקדו ולמ"ד הכא דליכא שקדו נבעלת אם
ירצה בה' וכו' ע"ש ומדברי התוס' דסוגיין בד"ה
אי נמי וכו' שהביא הב"ח ז"ל ל"מ לפי האמת
דאסיקנא דטעמא דשקדו עיקר בדמוכח מדבריהם
דאח"ז ד"ה מאי איכא הנו' וכיעוין בבה"מ ז"ל
בכונת דבריהם וע"ע מ"ש אח"ז משם הרא"ה ז"ל
ע"ש דמוכח כמ"ש ובה"ג י"ל נ"כ בבעל מלאכה
ואל יו"ט בע"ש במוכן וכ"מ מכמתיות דברי התוס'
והריב"ש והש"ע שם · וי"ל דבכה"ג לפי דעת
הרב"מ צריך לבעול בשני רוקא אמנם לפקע"ד מלו
לבעול בכל יום וכמ"ש בן כ"ל:

ולענין החתן אם אסור במלאכה בין בבחור
הנושא בתולה בין באלמן ע"ש ראיתי
להש"ת שהביא משם הרמב"ן ז"ל שכ' בסוגיין וז"ל
ומה דאמרי' למחר משכים משמע שהוא מותר
לעשות מלאכתו לפיכך הוצרכו להחמיר עליו וכו'
ומיהו כ"ע שאין הדבר נראה וכו' וראיתי בתוספתא
וכו' שתקינו שיהא בטל ב' ימים ה' וכו' שלשה
ימי בתולה כמלא שמח שלשה ימים ע"כ בתוס'
ותמהו אל"מ לשבעה של בתולה שהן אסו' במלא'
ומלישא וליתן וכו' ע"ש וכ"כ הר"ן ז"ל בהלכות
בסוגיין במ"ש הרמב"ן ושהבי איתא בתוס' ושכן
איתא בפרקי ר"א פט"ז שהחתן דומה למלך מה מלך
אינו יוצא וכו' מה מלך אינו ע"מ אף חתן אינו
ע"מ ושב"א בהגדה ע"ש · וק"ק ע"ד הרמב"ן ז"ל
דהוצ"ל ראיה מפרקי ר"א ומהאגדה הביא שהביא
הר"ן בש"מ דגם בנושא את הבתולה די"ל שבעת
ימי שמחה אסור במלאכה ועיין בהרמב"ם ז"ל נ"כ
בפ"י מה"א הי"ב שכתב וכן ח"ע במלאכתו ע"ש
וכ"כ הריב"ש והש"ע ז"ל בהם"י ה"ד ע"ש ומה
דנקטו בי שאי לישנא ולא כתבו דאסור · י"ל דלישנ'
דהפרקי ר"א והמדרש נקטו וגם רז"ל תקנו הכי
י"ל דה"ט משום דמאי שלא יעסוק במלאכה הוא
משום השמחה משו"ה נקטו בי שאי לישנא ואה"נ
דגם איסורא איכא וכמ"ש הרמב"ן והר"ן ז"ל שם
וזה נראה כונת מור"ם ז"ל שם סעי' א' שכ' וז"ל
וחתן אסור במלאכה ואסור וכו' ועיין הר"ן בפ"ק
דכתובות ע"ש דלא שני ליה במ"ש הש"ע שם דהיינו
הטעם מלאכה משום דלא ה"ד לומר דליכא איסורא
קמ"ל דגם איסורא איכא וכמ"ש הר"ן ועיין בב"ש
שם סק"ב וכתבו' משם הריט"א ז"ל וקש"י קע"ה ע"ש
ונראה דגם יום השביעי כולו אסור ולא אמרינן
ביה מקצת היום בכולו דהרי עיקר איסורו הוא
כדי שישמח אותה ועיקר ימי השמחה ילפינן לה
מדכתיב מלא שבוע זאת כמ"ש במ"ק ד"ח וכ"כ
הרב הלבוש ז"ל שם והא' נראה השבוע שלימה
בעינן וכמ"ש הגו"ר ז"ל בא"ה סי' כ"ח ע"ש ·
וא"כ ה"ה למלאכה שנמשכה ונאחזת בה וכ"מ מרב'
הרב הלבוש ז"ל שם ס"ג שכ' וז"ל ואם ישלים
באמצע השבוע יצטרך לבטל מלאכתו ומ"מ שלשה
ימים מלאים וכו' ע"ש וכן ראיתי למהרי"ר ז"ל
בב"ר יו"ד סי' קע"ו שכ"כ והביא לשון ה' הלבוש
ז"ל הנו' בדמוכח שם ודייק ליה לההי דינא מהו"ר
הרב הלבוש שהלשון הנו' ע"ש אלא שק"ק דמתאי
לא דייק לה נ"כ מתחילת דברי הרב הלבוש הנו'
דקדים וגם הול"ל דכ"כ הגו"ר שם ועיין בבה"י
ז"ל א"ה סי' קנ"ט שכ' בהו"ר דחתן הינו אסור
במלאכה וכו' ע"ש ולכאורה כפי מ"ש קשה ע"ד
וי"ל כמוכן:

ולענין מלאכה בדבר האבד כ' הרב כ"ד שם
בשי"ר דע"י עצמו אסור משום דהתופס
הוי כרגל לנכים כמ"ש בהכ"י והרב הלבוש שם
ועיין בש"ע יו"ד סי' ש"פ ס"ו ברין פרקמטיא
ובתשו' הרשב"ם ז"ל סי' רי"ר ע"ש · אמנם ע"י
אחרים מותר אפי' אינו דבר האבד וכו' בשוחט
וכמ"ש הרד"ה ז"ל שם משם דבני האחרונים ז"ל
ע"ש · ונראה לע"ד דאם הוא דבר האבד דלא
לעשות ע"י אחרים אי משום דאינו בשבת או
משום דהוא בלבד יודע תיקון הדבר הוא לתקנו
בי אין חכם הוא באותה מלאכה הוא ולא אחר
ואם הוא יושב בשב ואין ילך לאיבוד הדבר ההוא
דבכה"ג מותר לעשותו ולתקנו ע"י עצמו שהרי
בה"ג אפי' באבילות מותר לעשותו ולתקנו ע"י
עצמו כמו שב"מ מדברי מור"ם ז"ל ביו"ד סי'
ש"פ ס"ה בהגהתו לשם בשם י"א ז"ל דמותר בכה"ג
וגם עיין שם טור בשם הרמב"ן והרא"ש ושכ"כ
רי"ו ז"ל וגם שלדעת הרי"ף והרמב"ן והרא"ש
והר"מ ז"ל ה"ל בחם דאסור וכמ"ש מר"ן בב"י
שם והטעם עמהם אפ' שרוקה באבילות דבעינן
דלא יסיח דעתו מאבילותו בהם הוא דס"ל דאסור
משא"כ גבי חתן העיקר טעמם שאמרו דלא יעשה
מלאכה אינו אלא משום שיסיח דעתו הנוי ושמח
את אשתו אשר לקח שפיר י"ל דבכל כה"ג דאם
לא יעסוק הוא בדבר ההוא יבא לידי הפסד והוא
הפסד מרובה לנכיה ואם לא יעשה כן לתקנו יבא
החתן לידי עצב ודאגה הוא והכלה זבל בני
החופה ואין השעה ראויה לכך א"כ כל בי הפי
נזונא נראה דמותר אם הכלה ושיעתם מיפא לנו
בכך ובלבד דעכ"פ לא יעסוק בכך דרך קבע בי
אם דרך עראי ולעת אוכל יבא ויאכל בקעודה בהמוני
בנ"ל לומר בעת:

ולענין ה"ח כיסוי החופה נראה לומר דבכה
דז' ימי החופה עשאום רז"ל לנביה
ברגל וכיעוין בסוגיין דלעיל ד"ב וברש"י ז"ל שם
ובמ"ש שם לא בעבור זה נאמר דיפסק הימים הללו
לשמחה והנה לה"ק ברין יו"ט ובמ"ש הריב"ש
והש"ע

וחש"ע ז"ל סי' תקפ"ט ע"ש משום דיש לחלק ולומר דהכא גבי חתן שאני דהרי בלא"ה הוא עסוק במצוה אחרת והיינו מצות שמחה וכל המרבה ה"ז משובח וכמ"ש בברכות על הנחנה מסעודה חו"כ וכו' וקי"ל העוסק במצוה פטור וכו' ויש ראיה ע"ז שהרי גבי יו"ט כתבו הפוסקים ז"ל שם דמ"מ לא יאכל יותר מדאי וכו' ע"ש ואילו גבי חתן אומרים זו לא שמענו ואדרבא אם יאכל לשובע וישתה יין למרבה המשרה מתוך שמחה ה"ז דעי"ז ישמחו כל בני החופה והכלה דהו"ל מצוה רבה אלא דמ"מ נראה דילמוד סדר חק לישראל הכשרים והישרים שעי"ז יקיים מצות והגית בו יומם ולילה וכן כיוצא בזה דבר דליתיה בשהייה רבה. וזה נראה כונת הכתוב ראה חיים דהיינו התורה עם אשה אשר אהבת. ועיין במהרי"ח ז"ל בס' ש"כ שם סי' ס"ד שכ' דיש מ"ש דהחתן יכול לעשות מלאכה קלה בתוך ביתו והוא ז"ל דחה דבריו וכו' דל"ש ע"ש וכן בדין דהרי לא חילקו בדבר ועוד כ' שם דלענין ת"ת אם הוא ת"ח ורגיל לעסוק בעיון גמרץ נראה דבימי חופתו לא ליטרד בעיונו כי היכי דיהיה שכיח לשמח כלתו וכו' ע"ש דמהו"ד שאם יש ראיה לכל מ"ש לעיל כמובן:

ורענין לאחר מפתח ביתו לשוק כדי להתפלל בעשרה. הנה מפרקי ר"א דהביא הר"ן דקתני מה המלך אינו יוצא לשוק לבדו אף חתן לבדו ע"ש נראה דעם אדם אחר לצאת לו יוצא לשוק אפי' לטייל מעט וכיוצא בדרך שהלכים המנהג בש"מ הביא משם הרמב"ן ז"ל שכ' וז"ל ואמרו שכלה בנדה שהוא דומה למלך שאינו יוצא מפתח פלטירין. וכן נהגו קבל בפיק' ר"א דאיתי החתן דומה למלך. כל ז' המשתה מה מלך אינו יוצא לשוק לבדו כן החתן אינו יוצא לשוק לבדו ע"ש הנר' דר"ל דבלוויה עם אחר א"כ בין המדרש בפרקי ר"א אלא דכ"כ דכן נהגו כדברי המד' דאינו יוצא כלל אפי' עם אחר. ולפי"ד המדר' צ"ל דמ"ש מה מלך אינו יוצא וכו' ר"ל על הרוב כי הם פ"א ופעמים וכיוצא בשנה וא"כ ה"ה בחתן דאינו אלא ז' ימי שמחה גם י"ל דאפ' דבזמן המדרש ובזמן הבית היה המנהג כן שלא לצאת כלל הגם שבזה דוחק עוד י"ל ר"א דאיירי על שבוע ראשונה שנכנס למלכות. ומ"מ נ"ל דלפי"ד הר"ן נראה דעם אדם אחר מותר ולפי"ד הרמב"ן דבר זה א"כ בין המדרש לפרקי ר"א. וכתב דכהנו כדברי המדרש דאינו יוצא כלל והא ק"ל ע"ד הר"ן איך לא הביא דברי המד' הנו' והרי הרמב"ן מביאו והר"ן מביא דברי הרמב"ן בכל שעה וא"כ הו"ל להביא דברי המד' הנו' דמ"מ מדבריו דבכה"ג אינו יכול לצאת מפתח ביתו ואולי י"ל דכיון דגם לפי המדרש אינו אלא מילתא דרבנן בעלמא אמר דברי פרקי ר"א דוקא משום דבכה"ג ס"ל לילך לקולא והגם דהרמב"ן כ' דכן נהגו כדברי המדרש ע"ש אולי אינו אלא בעירו דוקא וא"כ הר"ן דינא קמ"ל. והנה מור"ם ז"ל בסי' ס"ד כ' וז"ל גם לא יצא יחידי לשוק דחתן דומה למלך עיין הר"ן ופר"א ע"ש וכ"כ מוהריק"ש וסו'. הלבוש ז"ל ע"ש וצ"ל כמ"ש:

וראיתי להפו"ד ז"ל שם שכ' יעמ"ש הרוכ"ש ז"ל שם ולא נושא ונותן וכו' וז"ל גם לא יצא יחידי לשוק דחתן דומה למלך פר"א סי' טו"ב מכאן מנ' מה שנהגין בזה"ז דהחתן אינו יוצא לבהכ"נ כל ז' הימים עד השבת שהוא מנהג שטות דלא משמעינן אלא יחידי הא לבהכ"נ ילך מיהו אפ' הגם לבהכ"נ אסור לילך יחידי ואינו נמצא לכל שהן דילווהו מביתו לבהכ"נ ומבהכ"נ לביתו משו"ה נשאר בביתו ע"ש ובשכ"ש ז"ל שם:

ולע"ד אחרי המחי"ר ה"ט נ"ת לע"ד לפי הנראה דהרבה שמשים והרבה קרובים ואהובים המלאים בחופה ואדרבא הם מתאוים שהחתן יגיע לשאול מהם שום שאלה של שימוש עבור סיבות דבות המיכנות ואפי' אם הרב ז"ל דובר על עירו ואמנם לא נדע מ"מ כשהחתן הוא עשיר מאד א"ל ואולי נ"ל דל"פ בדבר וע"כ נ"ל דהעולם חפשו עיקר בדברי המד' דאוסר לצאת לשוק אפי' עם אחר וכמ"ש הרמב"ן דכן נהגו ומשמע דאפי' לדבר מצוה בתפלה וברית מילה וכיוצא משום שדומה למלך ובהצטרפות ג"כ שיצאת בטעמא דהם יצא לשוק בה"ג יש לחוש אולי בו בפרק במלה ימצא שום מחלוקת גוים עם גוים אי עם ישר' עד שהם באים עד הכאה ועד רציחה ולפחות עד מכירה בכבין וכיוצא או אולי ישמע שום שמועה רעה כאש אוכלה ובוערת וכיוצא או מקילוק שום אדם הוכו וכיוצא או מבעיר ואי מתולים לב או יפגע במת ויצטרך ללוותו סוף דבר שלא דיוכל לבא החתן לידי צער ויחלה ובמקום שמחה יהיה אונה ולא בטעם דאויב לכך. גם ידוע מ"ש הרב מהרדים ז"ל במצות לא יחבול האתיים וכו' דבהב משם החינוך ומרבו ז"ל דפירשו דר"ל דלא יאסור לחתן ולכלה וכו ע"ש ואולי יהיה לו שום אויב אי מצר הכלה או מצר אחר דעי"י ראית פניו יתן בדעתו לאסרו משא"כ אם לא יצא לשוק דאסח דעתיה מיניה ונזרו בחתן דבעל אטו מי שלא בעל עיין דשכיח. טובא דמה"ע חפשו עיקר בהמדרש ומה גם דגם בזה עושין שימור לחתן בכ"ע ומה שאין נוהגין לילך לבהכ"נ אפי' אם הוא בחצירו גם בזה י"ל שמנהג דמלבד דגם שם יש לחוש לשמועה שום דבר רע בתא"ל משא"כ אם הוא בבית שאוהבם יזהרו עצמם זה לזה שלא להגיד הדבר ההוא עוד בה דקיימא"ן שמא המלוה אותו ולא משם לשם להט להכות שום ספר כדי ללמוד בו או יבא לו שום אדם לקטנים וכיוצא וילך לו כמ"ש וכיני ביני וראה עצמו יחידי ויתפחד עבור שנוהגין לעשות לו שימור הרבה ע"ר שאמרו אין דקפיד קפדין בוה ומה גם בחתן שהוא עלול לכך כמ"ש בברכות דנ"ד ע"ב א"ר י' שלשה צריכין שימור חולה חיה חתן וכלה ומ"מ להתפלל בבית החתן בעשרה אין שם מקום פטור והגם דהוא דבר קשה מעט יען ע"י ריבוי השמחה של הלילה בחתן יאחר ביום בשינתו יותר מדאי ואז הנכנסים אשר בבית החופה כבר קמו והלכו לשם מ"מ אנא דאמרי דאם יש באפשרות להתפלל שם בעשרה אפי' ע"י הדחק קלא הנה נכון דבכל כו' שכינתא שרייא ובשעת הויה לכך דיוו"ד באים וש"א בא שם וכן שמעתי דבמ"ש עושין כן כמ"ש בסמוך ועיין בש"ע א"ח סי' קנ"ה ס"ד

ס"ד שכ' וז"ל כשנו שלא ליפול וכו' ולא כשיש שם חתן ובדברי מור"ם ז"ל שם דמתבאר מדבריהם דהיה הולך החתן לבהכ"נ ואנא זעירא כבר כתבתי טעם לדבר · גם ראיתי להרב ט"ז ז"ל שם סק"ו דכ' בסו"ד וז"ל והימא לי דהא כל ז' ימי המשתה מיקרי מועד גבי חתן וכו' ע"כ נ"ל דכל ז' ימי המשתה לא יבא החתן לבהכ"נ מטעם זה שלא יתבעו לומר תחנון ע"ש הנה לפי"ד נ"כ טעם אשר נכון עפ"י הדין לשלא ילך החתן לבהכ"נ דוקא:

ולענין אלמנה דלא איכפת לה בשמחה וביטול מלאכה אם יכולה למחול כיון דבעבורה נתקנה או"ד ל"ש וכה"ג איכא למירע בבתולה דאמרי' לעיל ד"ג ותכשא באחד בשבת וכו' ושקדו חכמים על כ"י שיהא אדם טורח בסעודה וכו' אם היא מוחלת ע"ז אם מהני והנה מדברי הר"ן ז"ל בהלכות ר"פ נראה דס"ל שכתוב שם וז"ל ומקשו הכא וכו' לפיכך נ"ל דתנא וכו' א"כ דלא קפדי ארוס וארוסה בסעודה ולא בברכה כלל ומאן דחזי וכו' וכן נמי כי חזו דאדם בטל הוא ולא תכפ"ל בברכה בשיב וכו' ע"ש ובהש"מ ז"ל ריש מכו' וגם בתו"ש א"ך כד"ה ויש לי לשאול וכו' ע"ש וכ"כ רי"ו ז"ל בנכ"ב ח"ב וז"ל ומ"מ תקנה ג' ימים תקנת ב"י היא ואם היא מוחלת וכו' הרשות בידה עכ"ל וכ"כ מור"ם ז"ל שם סי' ס"ד על מ"ש הש"ע שם הנושא את הבעולה צ"ל וכו' וי"א דבבחור וכו' וז"ל והאשה יכולה למחול על שמחתה וליין רי"ו נכ"ב ע"ש דמשמע דהבין מור"ם ז"ל דשמחה והכנה שנוהגים שוין או אפשר דגירסא אחרת הי"ל בדבריו · אמנם הרשב"א ז"ל כ' דחולק ע"ז שכ' הש"מ בשמו בסוגיין עמ"ש בסוגיין ועכשיו שנינו שקדו וכו' וז"ל ומסתברא דאפי' מחלה היא דעל תקנתה נתקנה כדמשמע וכו' מ"מ כיון דנתקנה נתקנה ואיהו נמי ניחא ליה כדי שיהא שמח עמה ועוד דמשיאתו ש"ד בשכנים עכ"ל וכן נראה מדברי הרב ז"ל שם שכתב את"ז וז"ל ולפוטתייהו דכתיבנא לעיל נותא הכל נפשוט האי דינא וכו' ע"ש וכותהו לתס"ל שם ע"ד ר"י דקאמר מפני מה וכו' ע"ש שכתב וז"ל ואם אמרה הוסי אי אפשי בתקנה זו אין שומעין לה ע"ש וכ"מ מדברי הריטב"א ז"ל כתי' לעיל ד"ג ע"א גבי מ"ש והא בעינן שקדו ע"ש וכן נראה מדברי הרא"ש שהש"ד בש"מ ז"ל שם:

והנה ראיתי להב"ש ז"ל שם סק"א על מ"ש הש"ע שם וז"ל בנישא בתולה וכו' לכן אפי' אלמנה וכו' אבל שמחה היינו ביטול מלאכה תיקנו משום ח"ר משו"ה אלמנה דא"ן פיקוח ג"כ שני לה בביטול מלאכה שלשה ימים כ"כ הר"ן לפי"ז נראה דיכולה למחול על השמחה וכ"מ דהא משום ח"ר תיקנו יכולה היא לומר אי אפשי וכו' ומ"ש הר"ן ז"ל החתן אסור בעשיית מלאכה משמע דלא מהני מחילה דידה לא ג"כ אלא לדעת פוסקים שהביא דס"ל דצריך לשמוח שבעת ימים אין בדין שילך וכו' לפי"ז היכא יכולה למחול והר"ן ס"ל בשני פוסקים דהא כתב וכן כתבו ורי"ו כתב דיכולה למחול ג"כ לדעת קמייתא והרב דמ"א שהביא דברי רי"ו בפשיטות נ"י ע"ש · ולע"ד אחרי המחי"ר נ"מ משום דיש לחלק בין שמחה דאכילה ושתיה בין שמחה דמניעת המלאכה די"ל שדוקא גבי שמחה דאכילה ושתיה בגדים ובשר ותוכי מעדנים הוא דס"ל להנהו רבו' דיכול למחול על שמחתה אי משום הסירה דחתן ואי משום דלא הורגלה בה וביולא והוי לה כשני תבשילין שהרי עונג שבת אפילו בבשת דפרסנה מיוחדת הבבר קיים עונג שבת קיינן ביה משא"כ לענין ביטול המלאכה ה"ט כדי שהמלא ימלא פנוי בבית חופתו ויהיה גם בה הוא רואה בה ושוא הרהם בו וגילו וישמחו בלבם בכל בה"נ י"ל דלכ"ע אפילו המחול הוא לא דהנם דעיקר ביטול המלאכה בעבור דידה נתקנה מ"מ בהדי שמחה דידה גם הוא ישמח ותם גם דו"ל דלאו בלבה שלימה אומר' כך וגם א"א בכל לבה אמרי' בטלה דעתה וכו ויש ראיים לזה שהרי מדברי פר"א והאגדה שדימוהו לחתן במלך מה מלך אינו עושה מלאכה וכו' פשטן של דברים נראה דאסור במלאכה וכמו שכ"מ בדברי הרמב"ן והרא"ה ז"ל הנז' בש"מ וכן מדברי הר"ן הנז' וכמו שכ"מ מדהשוהו למלך דנר' דהמלך אסור במלאכה אפי' מרגליות משום שלא יקל כבודו בעיני העם וכיעוין בהרמב"ם ז"ל ה' מלכים פ':

ועוד ראיה להאי חילוקא שכתבנו שהרי רבינו ירוחם ז"ל גופיה שכ' דהאשה יכולה למחול על שמחתה וכאשר כתב מור"ם ז"ל בשמו מסר' גופיה בסוף נתיב עוד הביא שהיא פלוגתא דרבו' ז"ל דהביא הר"ן שם וכן הש"ע ז"ל שם ס"ב וכ' בסו"ד וז"ל והרא"ש תפס עיקר דברי הרי"ף והרמב"ם וראיתי רוב העולם נוהגין כפירוש האחרון וכן נ"ל עיקר עכ"ל · והשתא לפי"ד הב"ש קשין דברי רי"ו אהדדי אבל לפי מ"ש ל"ק ושוב הגלתי בדברי הח"מ ז"ל סק"ב וראיתי שחילק כמ"ש ועי"ש בסו"ד אלא דזו היא שקשה ע"ד אמאי לא הכריח דבריו כמ"ש וצ"ע:

והנה מדברי הר"ן ז"ל שם ריש מכילתין שכ' וז"ל א"כ דלא קפדי ארוס וארוסה בסעודה ולא בברכה וכו' ע"ש משמע דבעינן דעת תרוייהו וכ"מ מדברי הרשב"א ז"ל שכתב וז"ל ומסתברא דאפי' מחלה וכו' ואיהו נמ"ל כדי שיהא שמח עמה ועוד דמשיאתו ש"ד בשכנותיה ע"ש דמשמע דהם הוא נ"כ ניחא ליה כמ"ש היא ש"ד וכ"מ ממ"ש בסוגיא דלקמן דע"ב ע"א דת"ר נדרה שיש שלא תשתיל וכו' הלא שלא בכתובה משום דמשיאתו ש"ד בשכניו ע"ש · דהכא נ"כ אם הוא והרגלה כמ"ש היא באופן דלפי"ד מוקר כגון דקיש לה הש"ד ואפי' למ"ש בש"ע הא"ע סי' ע"ד ק"נ אסר הבעל וכו' אליה ויהן כתובה שהם ה"ט דכיון שבידו להפר ולא היפר לה ש"מ דמיקנה שני לה כמ"ש הב"ש שם סק"ו ע"ש · וכ"מ מדברי הרא"ה ה"ר הש"מ לעיל ד"ג גבי מ"ש והא בעינן שקדו שכתב וז"ל ק"ל מאי משני וכו' והאפשר דכי פריכנן וכו' דלא בעינן שקדו היכא דתרוייהו לא איכפת לן ודוקא תרוייהו דהקנתא דשקדו לתרוייהו איתא בין לכתולה וכו' ע"ש אמנם מדברי רי"ו ז"ל הנז' לפי נוסחתינו שם בנכ"ב ח"ב שכתב ומ"מ תקנה שלשה ימים תקנת וכו' והם

ואם היא מוחלת על כבודה הרשות בידה ע"ש משמע דאפילו אם היא מוחלת על זה היה כגון עבור ת"ח של החתן אי שאינה רגילה בכך וכיוצא בזה דהוא רוצה צייתינן לה ואולי י"ל כמובן אמנם ראיתי להריטב"א ז"ל לעיל ד"ב הביא דבריו הש"מ שם עמ"ש בגמ' שם והא בעינן שקדו ותשני דטריח ליה שכתב וז"ל ומאי דלא פרכינן דהא בעינן יום ברכה דרבים או דאדם חשוב דההוא היינו טעם בעיקר דהא אמרינן אי אמר לא איכפת לן בברכה לא"כ מה שא"כ בזו שהיא תקנת בנות ישראל ואעפ"י שהיא מוחלת אכן לא מחלינן והיינו דפרקינן דטריח ליה ול"פ כגון דאמרה לא איכפת לי עכ"ל משמע מדבריו דאפילו אם מרוצה בדבר לא צייתינן לה הדא מ"ש אכן לא צייתינן לה כמובן ואו דאל"כ עדיין קושייתו במ"ע דאמאי לא פריך הש"ס כגון דשניהם אלמן וכלה אינם רוצים בשמחה וע"כ לומר דס"ל כמ"ש ולפי"ז חולק הריטב"א ע"ד הראשונים ז"ל שכתבנו לעיל וזו היא קושיא לפי"ז ע"מ שראיתי להש"מ שם שכתב ע"ד הריטב"א הנז' וז"ל וכ"כ הרשב"א ז"ל וכדכתיבנא לעיל ואפשר דלזה כיוון רש"י וכו' ע"ש ונראה דהוא היה מכוין להשוות לישנא דהרשב"א שכתבנו לעיל שהביאו הש"מ שם ר"א ע"א והרי לפי מ"ש בכוונת אותו לשון דהרשב"א הוא שדעתו דהיכא דתרוויהו מרוצים ש"ד · וכבר עלה ע"ד ליישב בדוח' ולא הונח לי ול"י · הנ"ל מת"ש שר"ז שכתבנו הוי פלוגתא דרבו' ז"ל ונראה דכיון שר"ז אינו אלא תקנתא דרבנן דתיקנו עבור בנות דשקדו וכו' אם היא מוחלת ע"ז וגם החתן מינה ניחא ליה דהרשות בידה דאזלינן בה לקולא וכ"ש דבר' דרובא ס"ל הכי אם לא דאיכא מכשל בר"ז :

אלא דעדיין איכא למידע לדעת האוסרים דיכולה למחות עד"ש הנח עצמך דהכלה היא מוחלת להחתן על תקנה זו אמנם אבי הכלה וקרובים אינם רוצים בר"ז אם יש בידם למחות והיכא שהכלה היא קטנה הא ודאי דאזלינן בתרייהו דקרובותיה דאמרינן אם היתה יודעת מהות הדבר בענין לא היתה מוחלת וכמו כן י"ל בכלפי לזה באם היא אינה מוחלת וקרובותיה מוחלין י"ל דכיון דהיא אינה מוחלת הגם דאינה נערה הא אינה מוחלת וכיון דע"א בתקנה בעינן שהיא תהיה מוחלת וליכא · כי תבעי לך היכא דהיא נערה ומחלה אי ארכינן נ"כ דעת אביה או אמה וכיוצא וכמ"ש והנה לכאורה מרא"ש דהביא הרא"ש והר"ן ז"ל כשונין דהכא דאם החתן אינו רוצה לעשות סעודה וקרובי הכלה רוצים וכו' צריך שיעשה להם סעודה לפי כבודו ולפ"כ ע"ש וכ"פ הריב"ה והש"ע והרב הלבוש ז"ל ע"ש דמשמע מדבריהם דגם אם הכלה יורה להחתן אין שו"ל אלא לקרובים אלא די"ל דהם איירו כשהכלה היא קטנה ולא גדולה דאז נכנסו במקומה לדבר הזה קרובותיה וא"כ דהם דיברו בשוה דהכלה אינה מדברת בדבר הזה מפני הבושה ועדיין י"ל דהיכא שהיא גדולה ואירע דראות מדברת דמוחלת עד"ז דאזלינן בתרה ולא משגחינן בקרובותיה וכמו שכ"מ מדברי הר"ן והרי"ו הנז' שלא נקטו קרובותיה אלא ארוס וארוסה · וראיתי לשח"מ ז"ל שם סק"ב עמ"ש הש"ע שם והוא שיערש

שלשה ימים וכו' שכתב וז"ל בגמ' אמרו שקדו וכו' משמע אם הכלה וקרוביה מוחלין על טורח ז"ה אין להקפיד וכן המנהג עתה שלא להקפיד בטורח שלשה ימים דוקא ע"ש משמע מדבריו דהדבר תלוי בשניהם הכלה וקרובותיה ולפי"ד צ"ל דהר"ן והרי"ו שם דלא נקטו אלא הכלה צ"ר וסי"ל לבחר ר"ז או דנאמר דמ"ש הכלה וקרובותיה הכל דבר אחד דכשהכלה אינה רוצה קרוביה הם המדברים ולא הכלה מפני הבושה אבל אה"נ דאם היא גדולה ואינה בושה לדבר ואמרה דהיא מוחלת דלה שומעין הגם דקרוביה אינם מוחלין ולכאו' נראה דכן הסברה נותנת כיון דהתקנה לטובתה נתקנה ועדיין צ"ע ועיין בהריק"ם ז"ל בנימו' לשם סי' ס"ד שכתב וז"ל וכיון וכו' יכולה למחול ע"ש ולא ציין דברי הר"ן והרי"ו הנז' גם מ"ש ועיין טא"ה סי' קל"א וכו' ע"ש דבריו ל"כ :

וחזי הויא להחבי"ב ז"ל שם סי' ס"ד הגה"ט סק"ב שכתב ע"ד הריב"ש שם הרד"א ז"ל שכתב אי אמר החתן וכו' שכתב בשם מהרא"כ"ת ז"ל בכ"י דאלמון שנשא בתולה וקרובי הכלה רוצים להוליך הכלה מבית אב"א כתו"כ כמשפט הבנות הבתולות והבעל מוחה וטוען שירכו בשמחה כב"א אבל בלאחה מכ"ה הרי היא ברשותו והוא אינו רוצה וכו' כיון שמנהג המקום וכו' אין הבעל יכול לעכב וכתב החבי"ב ע"ד דהוא הדין אם המנהג לרקד בתופים ובמחולות בעת הנישואין וכו' והש"ע מעשה בטירייא וע"א וכו' ע"ש ולפי מש"ל בשם הר"ן והרי"ו דיכולה למחול על שמחה ה"כ מן הדין נראה דהיא יכולה למחול אם היא גדולה בר דעת ובפרט בשאינם ואמם מאשתו הראשו' קיימים ושרויין באותה העיר וגם עבור קרובותיה דכגון דא איה לה צערא ובפרט אם נשארו לו בנים מאשתו הראשונה ואי משום שמחה ישמחו לה בע"א ונ"ל דהם לא כ"כ אלא דוקא כשמנהג כן כמ"ש לבריות ויש טעם לדבריהם אחת ושתים כמובן :

ונלע"ד דאם החתן הוא בעל מלאכה וכיוצא דאינו מרויח כי אם כדי פרנסתו מו"ת ואם יעשה כפי כבודו וכבודה דצריכה הכולא' בעבור הסעודה ע"כ צריך ליקח בהלואה מעות מישראל או מגוי או ליקח מידי דמיכל בדרך הקפה ומשתא איש כזה לפי מ"ש אחר החופה כשירחקו אותו הב"ח צריך הוא ליקח מנכסי צאן ברזל שלה למכור או למשכן כדי לקיים מצות פריעה והשתא בין אם יקחם שלא ברצון אשתו ובין ברצונה ק"ס היא באה לידי חסרון כיס וסוף שמחלוקת לבא כמובן וכגון דא נלע"ד דלכ"ע מצוה על הכלה וקרובותיה למחול על כבודה ולמחול ביד החתן שלא ירבה בהוצאה שהרי עיקר תקנת חז"ל דשקדו עבו"י וכו' אינו אלא כשאין שם קלקלה לכלה משא"כ בכה"ג גם רבנן ס"ל דשוא"ת עדיף אלא יעשה לשם החתן הכשיל א' מיוחדת הכב"ד וכמו דקי"ל לענין עונג שבת דאפי' בבשר דהרשנא יוצא י"ח מצות עונג שבת כמ"ש בשבת דקי"ח ע"ב · ויש להביא ראיה לזה ממ"ש התוס' ז"ל במס' יו"ט דט"ו ע"ב ד"ה לוו עלי ואני פורע וכו' ע"ש וכ"פ הפוס' ז"ל כיעויין בהריב"ש והש"ע והרב הלבוש בא"ח סי'

ומ"מ כן נראה לע"ד ובלאו הכי אנכי מפקפק על הרבה שבני עירנו יע"א שהבינונים וכיוצא שבעת הנשואין מוציא בחופתו הוצאה מרובה יתר מהראוי לו לפי כחו ושוב אחר החופה לא יבא לידי צער ובזיון ולפעמים לידי מחסור דכגון דא מלוה רבה מוטלת על גבירי וממוני הזמן וטובי העיר שעי"א לתקן שום תיקון הנראה בעיניהם באופן שלא יבא לידי כך וגם לעשירים יחשב להם לטובה יען גם להם מגיע הנאה מרובה דברבות הטובה רבו אוכליה וכאשר השנים שעברו עשו התקנה בענין זה ושוב נתבטלה ולא ידעתי למה שלפי מ"ש הנכון ושיהיה לעשות שום תיקון בדבר זה כדי שלא יבאו בני ישראל לידי חסרון ולצער ובזיון כמ"ש לקיים מ"ש ראה חיים עם אשה אשר אהבת וכמו שכן שמעתי דבמקום אחר עשו תקנה בדבר זה ובפרט בזמן הזה דיוקר השערים עלה על חד שבע ויותר דכל אדם לא יבא לו הרוחה כנגד ההוצאה דההוצאה מרובה על השבח נאחו כשכך דגם בענין הנדוניא ראוי לתקן להקל מעל אבי הכלה כפי מה שיראה בעיניהם הן בענין המלבושים וכיוצא והן בענין השיריטי"ם וכיוצא צריך לפחות לקנות משיריטים שיעור שני אלפים אריות והעשירים כפלי כפלים ועבור זה באים אבי הכלות לידי בזיון ולפעמים לידי שבר ולפעמים לידי מחסר ולפעמים משליך אותו החרם הסוחר אשר אבי הכלות מתפרנס ממנו אחד ישראל ואחד גוי ולא זו שצריך דעבור בשיאו בתו יביא עצמו לידי כך ובפרט אם יהיה לו בנות הרבה דבמהרה יארע לו כמ"ש דאע"ג דכתיב קחו נשים וכו' וקחו לבניכם נשים ואת בנותיכם וכו' ואמרו בכתו' דנ"ב ע"ב דנלבשה ונכסייה ונתיב לה מידי כי היכי דקפצי עלה ואתו נסבי לה וכו' ע"ש מ"מ נראה דה"ד באופן דלא יבא לידי מ"ש ויש ראיה לד"ז ממ"ש מורם ז"ל בתפ"ע סי' קי"ג ס"א בשם יש אומרים דגם האב בחיים אין לו להוסיף לבתו יותר מעישור נכסים וציין הר"ן בפרק מציאת האשה ואין נוהגין כן וכתב הח"מ שם ס"ק ה' דה"ט משום דעבורי אחסנתא ע"ש ואפילו לחולקים ע"ז וגם דבני כן כמ"ש מורם שם אינו אלא בשיכולת בידו ולא יבא לידי מ"ש מש"כ לפי מ"ש לכ"ע שוא"ת עדיף וחייו קודמין לחיי בתו וא"כ ראה אינו עושה כן לא ימצא זווג הראוי לבתו לזה באתי ואמרתי דיהבו במקום אחד גבירי וממוני וטו"ה לעשות תיקון לד"ז דאז ל"ש חששא הלזו ועוד דבלאו"ה גם להחתן מטי ליה הנאה גדולה דבשיעשו לו נ"ב תיקון בענייני הוצאת החופה דהא בהא תליא מילתא דמשום דו"ל ההוצאה מרובה רוצה שיהיה הרבה בפרוטים וכן לענין הנדוניא אמנם כאשר יתוקן האחד יתוקן גם האחר ועוד שדבר זה גלגל טוב הוא שחוזר שגם לאבי החתן בשתבא בתו לפרק בתולים נשאת יהיה לו ריוח הנאה גדולה בדבר זה וכאשר ראיתי בס' קטן מדפוס ושם מגיד אומר שבשנים שעברו שנת התקכ"ח שבו בפרק עמדו גבירי וממונה וטו"ה שבאותו זמן וישבו כולם במעמד ובמושב אחד ועשו תקנות דאת בענייני החופה הן בענין הנדוניא וכיוצא והן בענין הקרואים וכן בחתני התורה וכ"כ בסעודת שבוע בן וכיוצא ועשו אותן התיקונים בחומרות רבות וקשות כבתוב שם ושם אמרו שעשו כן בכח המקור בידם וחייבו את בניהם בשהסכימו עליהם לבניהם ולזרעם אחריהם בחיוב נו"ש ובכח גדול וביד חזקה ויש מהם מאותם התקנות לזמן ויש לעולם אלא שלא ראיתי שם חתימת הרבנים הגדולים שמ"כ ולפ"ה שבאותו זמן בכבוד ולא ידעתי הטעם וס' בנו' בעת הוגי בידי לראו' ולהבין הדבר על שורשן לפי מ"ש התבי"ב ז"ל בשיירי יו"ד סי' רי"ר שנה"ט אות כ"ז וא"ת מ"כ לענין מנהג שנהגו בני העיר בחרם ולענין בניהם וזרעם וכו' ע"ש וע"ע בהתבי"ב ז"ל ח"מ ח"ב סי' רל"ח בכנה"ג בכל אותו סימן ובאות קכ"ד ואילך ושם בהגהב"י אות י' וי"ט וכס' מנ"ש שם ובתשו' בפ"מ ח"א סי' ד' ובמוהר"ר הגדול שק"ל ח"מ ח"א סי' קט"ו ושם בר"ע ע"ש ואכמ"ל עוד בזה ות"מ אנא דאמרי דבשירצו לעשות תיקונים בעיר שלא יעקרו הדבר מכל וכל בדבר שאין רוב הציבור יכולין לקיימם כי אם יניחו מקצת ויסלקו מקצת ואולי אחר עבור זמן מה הדבר שיונהג בסילוק המקצת יוכלו לסלק גם אותו המקצה שנשאר ועוד אני אומר שבשרוצין לעשות תקנות בנו' שלא יעשו הרבה ביחד דאפשר דעי"ז רוצא בעם הקהל שאינם רוצים במקצת התקנו' ויהיו אומין בדבר זה בכלי יחד כולם כי אם בזאת יעשו הקהל שקל האולם דבר דמסכמא כולם ויחרגו בתיקונים ההם ואחר עבור זמן יעשו באחרות ועוד אני אומר דבשיעשו תקנות בחומרות ואלות שיבררו כל הדברים באר היטב ע"ב אופן וספק שיפול בדבר אם לאסור ואם להתיר כדי שלא יכשלו בעונש החרם ואפי' בספקו כי גדול ענשו א"ת ויהיו מנוקים עם בנ"י מעון ועליהם נאמר ויאמר וכל העוסקים עם הציבור יהיו עוסקים עמהם לש"ש שזכות אבותם מסייעתם וצדקתם וכו'

עוד אנידה ואדברה דצריך דיתקנו תיקון להוסיף הקנס של המבטל השידוך מזה ומזה יען לעת עתה סכום דמי הקנס הוא מאתים ושבעים וחמשה אריות ואולי ענין הבים שמדודים מאלף עד חמשה אלף אריות וביותר איש לפי משפחתו ולפי ממונו ועבור דהקנס זול לפעמים יבא אבי החתן לבטל השידוך כדי ליקח בת חבירו אחר בלא שום סיבה כ"א בעבור זה שאבי כבן מוצא לאיש אחר שרוצה ליתן לו מדודים יותר מהראשון בכפל א"כ ביותר על כן וכ"כ לענין הנדוניא והשתא כיון דהקנס דבר מועט כמ"ש נותן הקנס ומבטל השי' ועי"ז באים לידי מחלוקת ובזיונות . ואנא דאמרי דלא זו הדרך ולא זו העיר לעשות שילהא כרכא לבטל הקשר של השידוך עבור ממון ומה גם דאיכא משום מצער את חבירו ואשתו ובתה הכלה וכיוצא וכן לא יעשה וסן אמת שהתי קנסא דאמרן הולך ובא מזמן מורינו הרב הגדול מהרי"א ז"ל בעל ס' ראש יוסף דהוא היה ראשון שהקדושה מרבני עירנו יע"א והוא עשה עוד הסכמות ותקנות הרבה כידוע מ"מ היה נ"ל דגם הרב ז"ל לא תיקן בזאת אלא בענין שמצא שום עילה בכלה או בחבים וכיוצא

וכיוצא באופן שע"פ הדין אין בו כח להוציאם וכגון דא קשה לה מר לתקן האי קנסא לחזור בו משא"כ אם עושה עבור ממון כמ"ש שפיר י"ל דגם הרב יודה דלאו שפיר למעבד הכי מטעמא דאמרן ומה גם דאיכא דבנות ישראל בעלי' כבוד שרויינן ניהו בשפחות דעלמא אלא שראיתי למרן החבי"ב ז"ל באה"ע סי' כ"ן בגה"ט אות ז"ך שכתב וז"ל הס"מ מנהג פשוט דשטרי שידוכין אפי' שיש בו שבועה החמור בו כל שפורע הקנס אין מי שיאמר לו מה תעשה ולפי מ"ש וכו' דרוב הפוסקים סוברים דהוי עבריין וכו' ע"ש אבל מ"מ עדיין י"ל דבזמן הרבנים הנז' שהיה סכוכ המרו' מועטים כידוע או כנגד זה היה שיעור הקנס הנז' כגון ויתר דבר שהיה עושה רוצה לחזור בו ליתן לו נער אחת הכוסת וכבן לא היה שכיח כ"כ לחזור בו מאחד הצדדין אבל בזה"ז דהמדורים עלו במעלה גדולה מפני יוקר השערים והוצאת החתן בחופה בכמה ענינים הן עתה שיעור הקנס הנז' הוי דבר מועט דבחוזר בו ופורע הקנס הנז' אינו עושה בו רווחא אי מצד דהוי דבר מועט ואי מצד דבכך יוצא לו הפסדו בשביו דהיתה לו הרוחה יותר שאת בביטול השידוך כמ"ש א"כ כל כה"ג צריך תיקון לגדל פרע שיעור דמי הקנס כדכי שיע' לו רווחא כדי שלא יהיה דבר זה הולך ומתגבר היום אל יום ועוד נלע"ד דגם לפי"ד החבי"ב ז"ל שכתב מנהג וכו' אין מי יאמר לו מה תעשה ע"ש אינו אלא לעכב בידו מן הדין דבהא איירי הרב שם לענין השבועה אמנם אה"נ דיורה דלא צריך למעבד הכי מה"ט שכתבנו וע"ע בתשו' מהר"מ מינץ ז"ל סי' ל"ח דקי"ג ע"ב ובהחבי"ב ז"ל ח"מ סי' רל"ו הגה"ט אות ז' ע"ש ובמוה"נ מהרי"ח ז"ל בחק"ל חי"ד ח"ב סס"י כ"ז דקל"ז ע"ד ע"ש הנה דיש לרוחה לדחות כמובן מ"מ הנלע"ד כתבתי ובכר בימים שעברו נעשה הסכמה עד"ז והיה בהנית דהחוזר בו יתן הקנס שחצי הכוס של המדו' דהוא תיקון הגון ואמרו לה בבכור בכל הק"ק ע"י הון שנכנסה וטוב יצאו מומין כדבר ולא ידעתי טעמם אשר לפי קע"ד טוב ויפה לעשות תיקון גם לדבר זה כדרך הנז' והוא שבכון או בע"א אשר יכשר בעיניהם באופן דיהיה הקנס דבר דעושה לחזור בו רוצה ואחית פרל"ה חרל"ה ועיין בכ"ק דל"ב ע"א דתנן התם אעפ"י שהוא נותן לו אינו נמחל עד שיבקש ממנו שנאמר ועתה השב וכו' ואמרו בגמ' שם ת"ר כל אלו שאמרו דמי בושתו אבל לצערו אפילו הביא כל אילי נביות שבעולם אין נמחל לו עד שיבקש ממנו שנאמר השב אשת האיש וכו' ע"ש וכתב הש"מ שם משם הראב"ד ז"ל דפירש דהבושת כמו חולי הוא שהוריקו פניו ונעכר דמו וכל איבריו נתרופפו ולבו דואג ואמרו וכו' אבל זה שמכוין לצערו אינו יוצא ידי שמים עד שיפייס את חבירו והוא יבקש עליו רחמים מפני שחטא בצער חבירו וכו' ע"ש וכ"כ אח"כ השם גאון ז"ל ע"ש וכ"פ הפוסקים ז"ל דין אונס וא"כ דלא יבצר מזה והוא סיוע למ"ש ועין במ"ש שם דצ"א ע"א גבי מ"ש שם זאת אומרת ביישו בדברים וכו' ע"ש ובמ"ש הרמב"ם ובש"ע ז"ל ח"מ סס"י א' ע"ש וגם דידעתי כיני דיש לדו' להאום לפום ריהטא כמובן מ"מ נלע"ד דהנכון לעשות כמ"ש:

שם דרש ב"ק גדולים מעשי צדיקים וכו' עין בהש"ס ז"ל דקב"ב ע"ב דהקשה דאמאי לא מקשי ר"ח עדיפא מינה מקרא דישעיה סי' מ"ח דכתיב אמן אנכי עשיתי ארץ וכו' ואדם עליה אני ידי נטו שמים וכל צבאם ציויתי וכו' ומה שתירץ הש"ס שם דעדיף פריך מקרא דכתובים דאיכא תרתי איכא ידיו בלשון רבים וגם יצרו שהוא בלשון רבים וכו' ע"ש ולפי"ד שו נ"ל דנטו דכתיב בההוא קרא קאי אשמים דכתיב בתריה והוי כאילו כתיב נטו בחיריק תחת הנון והו"ל לכתב ר"ז כיון דהוא דוחק גדול כמובן ולע"ד י"ל דמאי דכתיב שם ידי לשון רבים ה"א דה"ט משום דכתיב אחריו וכל צבאם ציויתי דקאי ג"כ אתיבת ידי דהשתא י"ל דהן אמת דהשמים נבראו בחד יד כדכתיב וימיני טפחה שמים מכל מקום היינו דוקא לגבי שמים לחוד אבל לגבי המלאכים דנבראו ביום השני נקט לשון רבים באופן דבצירוף ב' בריאות שו כתיב ידי לשון רבים וה"ר אני ידי נטו שמים וכל צבאם וציויתי דקאמר ר"ל דציוה אותם לעשות בתפקידם בלי שום שינוי א"כ י"ל דאני ידי הוא אפשר לפרש דקאי אתיבת ידי כדרש לפניו ולאחריו וה"פ אנכי ידי דהיינו שתי ידים אחד לארץ דהיינו יד שמאל כדכתיב אף ידי וכו' ואחד יד על בריאת אחרים ונפ' כדרש לאחריו ידי נטו שמים וכל צבאם ומשו"ה ל"ק ליה לר"ח מהאי קרא אלא מקרא דכתיב ידי יצרו כמובן ואת ק"ל כמונין גם לפי תירוצא דש"ס מהאי קרא דכתיב בנביאים השמים כסאי והארץ וכו' ואת כל שם ידי עשתה בלשון יחיד והנה דאפשר ליישב בדוחק מ"מ לפום פשטיה ל"מ כן אשר לפי"ז י"ל מאי דהקשה לר"ח דבלא"ה אוקמי ליה קראי אהדדי וכמו שכן הק"ל להרי"ף ז"ל בע"י אכן לפי מ"ש י"ל דר"ח הוה סובר דכיון דכתיב כדבר ה' שמים נעשו ולגבי כבודו ל"ש כינוי של יד וכיוצא וכ"ל דברה תורה וכו' וכמ"ש שם במפ' א"כ י"ל דמשו"ה לא מדייק שכתוב דפעם אומר בלשון יחיד ופ"א ידי לשון רבים וכן מ"ד אף ידי וכו' שמים ל"ד ודרך דיבור דעלמא נקט כן אמנם לב"ק דדייק קרא ק"ל לר"ח בכ"ל:

רש"י ד"ה מקדש מעשי צדיקים הוא ע"כ משמע דמפ' לה על בהמ"ק של מטה דנבנה ע"י דוד ובנו ושאר צדיקים ע"ש ועין ברש"י ז"ל בחומש אהאי קרא דפירשו על בהמ"ק דלעת"ל ודוחק לומר דגם כונת רש"י דסוגין ר"ל על בהמ"ק דלעת"ל וכונתו לומר דמשום דמעיקרא נבנה ע"י הצדיקים כמ"ש גם לעתיד לבא דיבנה על ידו יתברך יבנה אותו בשני ידים לכבוד הצדיקים כמ"ש דכל כי האי הו"ל לפרש אלא דנראה שדברי רש"י בחומש הנז' הם עפי"ד המכילתא שם בפ' בשלח דכן אמרו שם ע"ש והכא איירי אליבא דב"ק ועין בהש"ס ז"ל בסוגין דהכין בדברי רש"י דסוגיין כמ"ש אלא דלא כרנ"ש מת"ש ועין בהמ"כ ז"ל בסוגין ע"ש:

תוס' ד"ה דאילו וכו' ואמר בשלשה שקומן דוד היינו שמאל א"כ וכו' עכ"ל והכי אמרו להדיא בפר"א סובא בפירוש התורה לתסר"ם מריקאנטי

מריקא' ז"ל ד"ה בראשית וז"ל מה עשה הקב"ה פשט ימינו ונטה שמים ויד שמאל ויסד ארץ אף ידי יסדה ארץ וכו' ע"ש ועיין במ"ש בס' ש"מ שם בדקפ"ב ע"ש:

שם דרש ב"ק מאי דכתיב ויתד תהיה לך על אזניך וכו' עיין בח"א ובהרי"ף ז"ל עי"ש ולע"ד י"ל דק"ל תיבת לך דהוא מיותר עו"ש בא תקרי וכו' שאם ישמע אדם וכו' דהשתא א"ש נ"כ דנקט לך לומר דבגופך תעשה כן דהיינו ביתד הנז' כמובן:

שם כל חדא וחדא פרש"י ז"ל קושיא היא כל אחת יש בה צורך ואף וכו' עכ"ל לכאורה י"ל ע"ד הפשוטה כמו שכ"מ מדפריך אילימא וכו' אמנם י"ל דכונת רש"י הוא לומר דמ"ש בסוגיין כל חדא וחדא וכו' היא קושיא כלו' דמשם מתחלת הקושיא דלא ס"ד לומר דמ"ש כל חדא וחדא חוזר עמ"ש מקמי הכי אילימא דמחלקן כל חדא וחדא כלומר כל אצבע ואצבע והשתא פריך דהא ל"ק דלמילתיה עבידא ולא ניחא ליה לרש"י לפרש הכי דמלבד דפשטא דסוגיא ל"מ הכי עוד בה דא"כ הול"ל למילתייהו עבידא בלשון רבים משא"כ השתא כמובן וז"ש רש"י חדא וחדא למילתיה עבידי קו' היא כלומר דכ"ז הלשון הוא מלשון הקושיא ועיין בשט"מ ז"ל מ"ש כעין מ"ש ע"ש:

שם זו זרת כתב בש"מ ז"ל וז"ל פרש"י ז"ל אצבע קטנה ושא"ק ושאל מורי יצ"ו קמיצה ואמה למה לא הוו צריכין ליחלק והיינו משיעורי' אמה כשיעור אורך ויש לדחוק לא היה הדבר נאה שיהיו אלו השניים מחוברין והשאר מחולקין וי"מ זו זרת השנים לאצבע קטנה כי ממנו עד הגודל יש כמו שיש בא"ק עד הגודל. זו קמיצה אצבע קטנה שהוא מותק בה אמא"מ מן הצד ולפי"ז כולהו וכו' לצורך אך תימא הוא וכו' ע"ש ולע"ד האי פירושא דוי"מ הנז' מלבד מ"ש הש"מ שם בסו"ד עוד בה דא"כ ל"ה לכנותו בשם קמיצה אלא בשם זו מחיקה או זו שהאם שהרי שם קמיצה איכו צורך אלא וכו' האצבעות דהיפך בשולא וקומץ וכמו שכ"מ מדברי' דה"ב הוכחה ביומא דמ"ז ובמנחות די"א ע"א ובפרש"י ז"ל פ' ויקרא ד"ה מלא קומצו יכול על ע"ש. גם לעיקר הקושיא נ"ל ליישב דה"ט דהאמה והקמיצה לא נבראו דבוקים משום דלפעמים נופל באצבע שקמיצה שיש בה או חולי או שכנה וכיו' ואם היה דבוק לא היה יכול למדוד באצבע האמה שהוא מלאכתו דכתב של זו לא יכלו שניבה לאחר וכתרט שיעשה כוין וכן י"ל להפך לענין קמיצה כמובן מעו"ש עשאם נפרדים דלאיצטרכו ול"ז וגם דגם עתה יכול לבא לידי כך מ"מ ל"ד הא לשא דהא שכיח והא ל"ש כמובן:

תוס' ד"ה זה גודל פירש בקונטרס לענין כוהן דמצורע ויתן כתוב וכו' ונראה דלענין קמיצה וכו' עכ"ל עיין במ"ש המנ"ש ז"ל ע"ש ולע"ד תיבת אחרינא מ"ש בפסחים דק"ט ע"א אמר רבי חנינא רביעית של תורה אצבעים וכו' וכתב הרי"ף ז"ל שם ובגודל ע"ש וע"ע בזבחים דס"ד ע"ב גבי מליקה לדעת רב דמותח לאורה של רוחב גודלו ובמנחות דמ"ב ע"א לענין שיעור הנחת הכליות ושם דמ"א ע"ש וז"ל

ומ"מ מהכאר מסוגיין דהקמיצה הוי בשלשה אצבעות האמצעיים וכ"מ מסוגיא דמנחות די"א מדברי הפוסקים ז"ל במקום זו ועיין בהרמב"ם ז"ל בס' מעה"ק פי"ג סי"ג דכתב דפושט כל אצבעותיו ע"פ ידו ובכר מר"ן והלח"מ שם והק"א ז"ל ת' ויקרא פ"ט ח"ו ישכן דבריו ע"ש ומ"ש שם בקחי' דברין בשם הרא"כ"ר ז"ל דכ"ל לרז"ל לומר דהקמיצה בש"א דבן מנהג העולם דקומצין וכו' ע"ש לכאורה מש"ש מנחות ל"ת כן ממ"ש שם א"ל בדקמצי אינשי אותיבה זו זרת וכו' ע"ש ולפע"ד מאי קושיא והנה דמסוגייא יומא דמ"ז ע"א אמרינן א"ר מלא קומצו יכול א"ל מלא קומצו בדקמצי אינשי הא בילד חופה ש"א וכו' ע"ש ל"מ דו"ל דהכא אתא לאפוקי שלא יקמוץ בראשי אצבעותיו וכדקאמר בהוחס בדייתא יכול יקמוץ הכא קאמר בדקמצי אינשי דהיינו ע"פ ידו ומשום דל"א דהוי בכל אצבעותיו דבך קמצי אינשי קאמר עוד הא בילד חופה ש"ז ע"פ ידו ומה גם דאוקה בדייתא נופה היכזה שם במנחו' ול"נ בריטא בדקמצי אינשי גם מה שהוכין הק"א שם והנית ראיה מסוגייא דהכא ע"ש ל"מ לע"ד וכבר הרא"כ"ר תירץ עוד שני תירוצים במ"ש שם ועיין בעב"י ז"ל מ"ש בזה ובעת לא עע"ד ודוק

שם יכוף שאליה לתוכה וכו' השקירים מפורסמת דכיון דגם שאצבעות דנבראו ביחוד לשבי פוא דאתו במ"ש סמוך ונראה א"כ תו מאי צריך עוד לאליה דבה וכו' ומפש"ש אין נראה דפליגי כמובן וכמו שכן הוק"ל להרי"ף ז"ל בע"י ע"ש מה שתירץ ולע"ד י"ל דמשום דלפעמים מ"ל דיארע לו שיש מכה בידו ומתכווצין אצבע ו' או יכאבו ולהכניס אצבעותיו לתוך אזנו לא יתכן לכך נבראת האליה דבה דבנקל יכול לכופה לכניסה בתוך חלל האוזן וכמו כן מ"ל להפך דבאוזן אירע לו שיש מכה וכמובן ואצטריכו גם הידים משום דלפעמים יפול שום חולי או כאב באליה:

שם א"ר אל ישמע אדם לאזניו דברים בטלים וכו' כתב בח"א ז"ל דאחר שאמר לעיל דאסור לשמוע דבר שאסור וכו' ע"ש ולע"ד י"ל בע"א בהקדים מה שי"ל דלעיל נקט ישמע והוב נקט ישמיע אמנם נראה דבתי א"ר בתרא אתא לאשמועינן אזהרה יתירה והיינו דבברייתא קמייתא איירי בפגוע בו שום אדם בהע"ב שדרכו לדבר דברים בטלים דאז יעשה עצמו כאינו שאינו שומע ושים בהכות אצבעותיו או האליה לתוך אזני כדי שלא יבטלנו מד"ת וכתיב ודברת בם ואחז"ל ולא בדברים בטלים ומה גם דאולי גם הוא יבא לדבר דב"ט אלא דגם אם הוא שבנגדו הוא למדן או ת"ח ודרכו בכך דמועטין דבריו בד"ת ורובו בדב"ט ואם יתחיל לדבר עמו בד"ת סו"ד הקול נשמע דיבא לדבר דברים בטלים וזה יהיה סיבה לבטלו מד"ת ע"ז הוא דבא הבריתא לומר דאל ישמיע וכו' כלומר דלא יהיה הוא הסיבה שישמע אדם אחר לאזניו דב"ט וכו' והכונה דיוסיר עצמו טיכא דכשיתחיל חבירו לדבר דב"ט יגער בו ויאמר לו אין רצוני בכך ואם גם לשניהם ד"ת שאנחנו עוסקים בה שנותנת חיים ללומדים ולעסוק בדב"ש

כרכ"ט ומה גם דיכול לבא לודי ליגנות ולשון הרע דעונשן מרובה ומה גם דהוי מקוטעי אמונה עליו שיח וכמ"ש רו"ל וכוות"ק ז"ל גם בכריתות כ"ג ת"ר קנינן לה רש"א המהלך ושונה ומפסיק ממשנתו ואומר מה נאה אילן זה וכו' מעפ"כ כאילו מתחייב בנפשו וכתב הרע"ב ז"ל שם משם י"מ ז"ל דאשמועינן ר"ש ריבותא דאע"ג דעי"ז הוא מברך שכל"ו בעולמו אעפי"כ מע"ע כאילו מתחייב בנפשו מפני שמפסיק ממשנתו ע"ש א"כ יעשה עצמו כאילו רוצה ללאת לשוק וכן כיוצא לזה אולי ילך מאללו וי"ש אל ישמע וכו' וכמ"ש :

אבע"ד מהו לבעול וכו' דם מפקד פקיד או חבורו וכו' מה שקשה לזה ממ"ש בשבת דקל"ג ע"כ אמר ר"פ הא אומנא דלמ"ל וכו' ס"ד דם מפקד פקיד קמ"ל דחבורי מחבר וכו' הרי דפשיטא ליה לר"פ דחבורי מחבר וא"כ הו"ל לבעיין דסוגיין לפשוט בעייתו מהתם עין בהרב שבת ש"ת ז"ל הכ"מ ובליקוטיו שם סי' כ"ג שהאריך בקושיא זו ולבסוף מסיק תילתא בנ"ע ע"ש ולע"ד אפרי"בתמ"ר נ"ק דו"ל דע"כ לא קמבע"ל בסוגין כי אם דוקא לגבי דם בתולים דיוצא ע"י משמוש החבר לסור בלא שום דבר אחר של חבלה כגון סכין או אזמל וכיוצא א"כ מ"ל ע"י נפילה במו"ע וכיוצא ומשו"ה הוא דקמבע"ל ויש לחלק בכה"ג דהכא שם מפקד פקיד דכנוס שם כפקדון משא"כ היכא דיוצא ע"י סכין או אזמל וכיוצא א"כ דבכל כה"ג פשיטא ליה שדם חבורי מחבר והיא מדסולין שכתוב גבי מילה לכתוב ביום לרבות שבת דש"מ דבלא"ה הוי איסורא ותייב וע"כ דה"ט דבכל כה"ג ודאי דחבורי מחבר ושפיר קאמר שם ר"פ גבי מילה דאותו דם כיון דבא ע"י חבלה ממש דהיינו ע"י סכין או אזמל של מילה דבל כי ה"ג בשמוללי א"כ בכה חייב כיון דהדם הוא שרוי בתוך הבשר ושאכריה והוא מוללי משם ודאי דבה"ג קרינן ביה דחבורי מחבר ושפיר א"ש סוגין והנה שהרב שם כ"ד לומר כן ושוב כ"ה קרי לה ממ"ש ס"ד וכו' ע"ש לע"ד ל"מ רו"ל דכן היה ס"ל לס"ד משום דעלם ע"ד לומר דכיון דבכר מל אותו נ"כ פרש היוצא א"כ הו"ל מפקד פקיד ויחסא טוב קמ"ל דאפי"ה כיון דבא ע"י חבלה כמ"ש אמרינן דחבורי מחבר קרינן כה וכמ"ש וכ"מ מדברי הר"ן בהלכות ומדברי הרב המאירי ז"ל שם ועיין בהפ"י ז"ל בסוגין ע"ש וע"ע בתוס' נדרים דל"ו ובהר"ן שם גבי בעיא דהני כהני וכו' ובתוס' שנהר' דפ"ש ע"פ ד"ה ואמר וכו' ע"ש ובתוס' דסוגין ז"ל בסוף ד"ה מהו לבעול וכו' כמובן :

שם ואתמ"ל דם חמ"ח לדם הוא צריך ואסור הו"ד וכו' משמע מדברי הש"ס הלזו דאי הו"א דלדם הוא צריך פשיטא דאסור ול"ש טעמא דמקלקל בחבורה ואזי הוית לתפ"י ז"ל בסוגין דכתב ע"ז דק"ל לפי מה שפירש"י ז"ל בשבת דף ק"ו דמאן דשרי מקלקל בחבורה היינו אפילו בצריך לכלבו ולא מחייב אלא דומיא דשוחט שהתיקון בא מיד שמוציאה מידי אבר מה"ח א"כ הכא נמי אפילו נימא לדם הוא צריך אמאי פשי"ל דאסור הא לפי"ח הוי כדי שלא ילכלך לו הדם וא"כ הו"ל תרתי לטיבותא מקלקל ומלאכה שאצ"ל ואיכא למשרי אף אי לדם הוא צריך וצ"ע ע"ש ולע"ד נ"ל ליישב דהתם בש"ס דשבת דענין חיוב דחטאת עסקינן אמנם לענין איסורא דרבנן אה"נ דאפילו דאין התיקון בא מיד אסור וא"כ י"ל דש"ס נמי בשים בא תרתי לטיבותא דאסיר מדרבנן אי אמרת דלדם הוא צריך והרי הוא מכוין להוציא דם וגם שהו' בסוגין בד"ה אם תמ"ל דכתבו דבאיכא תרתי לטיבותא מותר לכתחילה גם לר"י ע"ש אינו אלא היכא דאינו מכוין דלא עביד מרצין נפשו משו"ה כתבו התוס' דבכה"ג מותר ומה גם דמלבד דכתבו התוס' בשבת דל"ד דגם לר"י דאוסר דבר שא"מ אינו אלא מדרבנן עוד כה דהרי אשכחינן דמותר דבר שא"מ היכא דלא אפשר גם לר"י כמ"ש בפסחים דכ"ה ע"ב גבי דאמרי בהרא ע"ש וכן בש"ס שבת דכ"ט לעולא דקוכר דבגדולים כ"ע דשרי וביעוין בתוס' שם בפסחים ד"ה אביי ע"ש דה"מ תום דדבר שא"מ הוי קיל משא"כ במכוין כגון מ"ש בסוגין אי לדם הוא צריך בכל כה"ג ס"ל לש"ס דגם בדאיכא תרתי לטיבותא אינו מותר לכתחילה אפילו במקום דאיכא מצוה וביעוין בתוס' דסוגין ד"ה לדם ובדברי הרשב"א שה"ד הש"מ ז"ל בסוגין ע"ש ושוב זכיתי וראיתי לפרב ש"י הובא דבריו בהש"מ ז"ל בסוגין שכתב עמ"ש בסוגין אתמ"ל חבורי מחבר לדם וכו' שכתב וז"ל קשה לר"ת עדין יכול למצוא צד היתר שהיה י"ל מתקן הוא או וכו' ואתמ"ל מקלקל הלכה כר"י וכו' ואם יהיה הלכה כר"ש דמלאכה שאצ"ל פטור אבל אסור א"כ איכא תרי איסורי דרבנן ויהיה מותר גמור וי"ל דלא אמרינן תרי איסורי דרבנן מותר גמור אלא היכא דיש צד שהוא מותר גמור כגון דבר שא"מ שהוא מו"ג בשאר איסורין כמו כלאים אבל הכא מקלקל וכ"ן מ"ש שא"ל שניהם מ"מ לא אמרינן תרי איסורי דרבנן ויהיה מותר א"כ וכו' ע"ש שמדבריו אלו נראה סיוע למ"ש שא שמ"ש שם בתו"ד אלו דלא אמרינן כן כ"א בדבר שא"מ שהוא מותר לגמרי בשאר איסורין כמו וכו' ע"ש לכאורה י"ל ע"ד שסרי בסוגין אמרינן אתמ"ל הלכה כר"י במקלקל הלכה כר"י דפטור וע"כ לומר דהכא דבמקלקל פטור אבל אסור מ"מ כיון דאיכא תרתי לטיבותא מותר לכתחילה גם לר"י וי"ל :

במקלקל הלכה כר"י וכו' עיין בהריטב"א הו"ד בהש"מ ז"ל מה שהקש' בזה ותירץ ע"ש וכ"מ מדברי רש"י ז"ל בסוגיין ד"ה אתמ"ל וכר"ה הלכה כר"ש וראיתי להרא"ש בתוספו' שכתב בשם רש"י שפירש עמ"ש בקונין במקלקל הלכה כר"י וכו' וז"ל ופרש"י דנ"מ דאי איכא אינש דסבר במתכוין כר"י ובמקלקל כר"ש חייב וכו' ע"ש ולכאורה קשה ע"ד רש"י הללו דמי דחקו לפרש דבלא"ה אפילו דליכא שום אינש דסובר כן מ"מ איכא למיבעי אי איכא דמ"ל כר"י בתרווייהו ושרי לבעול בשבת או"ד דבדבר שא"מ דוקא קי"ל כר"י אבל במקלקל קי"ל כר"ש דחייב ובכן אסור לבעול בש' כמו שכ"מ מדברי רש"י דסוגיין והמפרשים כיעוין בהש"א ע"ש דליכא למימר דהוליך רש"י לפרש כן משום דאי לפשטא דשמעתתא קא הו"ל כאומרי כ"ש וכקולי כ"ש דהא ודאי בכה"ג ל"ש לומר כן כיון דהם שני דינים מחולקים וכמ"ש הש"י הובא

בהש"א

בהש"מ ז"ל שם ועוד מט"א כמובן והדק"ל וכדרך חידוד כ"ל ליישב עפ"י מה שראיתי להפ"י ז"ל שכ' ע"ד רש"י דקוניין ד"ה ואתמ"ל וכו' יש למלוא לה איסור וכו' וז"ל ולכאורה יש לתמוה דהשתא דק"נ פרש"י דפלוגתא דר"י ור"ש במקלקל בחבורה הויא הפלוגתא לענין מלאכה שא"צ"ל והכמה דוכתי תבו' שמלאכה שא"צ"ל מתיר מדבר שא"מ וא"כ איך כתב רש"י ריש למלוא וכו' דכיון דס"ל שדבר שא"מ חייב ה"ה מלאכה שא"צ"ל וא"כ ע"כ לומר דמה"מ פטור ע"ש שהאריך מאד עד שכתב בסו"ד דלא הוה מקום ליישב דבריו א"ל שנאמר דרש"י ז"ל סובר שדבר שא"מ חייב בשבת מד"א וכמלאכה שא"צ"ל מני פטור דפטור מד"א כיון וכו' ע"ש דהשתא לפי"ד הללו י"ל דרש"י הוק"ל האי קושיא דהפ"י הגדולה והיינו לפי מ"ש רש"י גופיה שם בשבת לזה ביאר דבריו וכתב דה"ה אי איכא תנא דסבר כמתכוין כר"י וכמקלקל כר"ש דהו הפיק ע"כ לומר דהוה טעם י"ל לפסוק הכהו קרי דוני ולא ה"ל הכהוא קשר שכתב רש"י שם בשבת דא"כ הסיר לבעול בה' א"כ כמ"ש הפ"י שם ועיין בקוה' קנהד' שם ד"ה ע"א הר"ם ור"ש קאמר מלאכה וכו' כמ"ש וז"ל ומיהו היינא דהא לשמואל וכו' עד סו"ד ע"ש וכמ"ש רש"י ז"ל שם סוף דפ"ד ע"כ ד"ה מקלקל וכו' ע"ש וכמ"ש הפ"י ז"ל שם :

תוס' ד"ה מהו לבעול וכו' הא"נ דתיקנו וכו' עכ"ל הנה בתחילת דבריהם הוק"ל על שבעיין דהיכי ת"ל האי בעיא כן כיון דהכי תיקנו דבתולה נשאת ליום הד' והשתא איירי דכ"מ אם אירע וכו' ושוב הוק"ל דמ"מ היפשיט לה מהשתא ברייתא דלעיל ובדור ושמ"מ הביא מהש הש"י ז"ל דתירץ לקושיתם הראשונה של התוס' דאיירי דבכבר שהתחיל לבעול ומלא דם ופירש וכו' ע"ש ונראה דהתוס' לא ניחא להו בהכי מת"ש שהו לבעול בתחילה וכו' דלפי"ד הש"י ה"ל לומר מהו לגמור הבעילה בשבת וכו' ולע"ד למ"ש לקמן ד"ז ע"ב מאי לאו דאי לא בעיל וכו' דפירושו הוי גמר ביאה כמ"ש רש"י שם דהתם קאמר כפירושו כיון דהש"ס שם עלה דמתני' דתני כותבין לה ארבע"ע קאי וכ"מ מברייתא דלעיל דקתני לא יבעול בתחילה וכו' ע"ש ועי' בהרמ"ד ז"ל :

באד ומיהו עכ"כ דלא ידע הברייתא השתא ישחוט וכו' עכ"ל נראה דס"ל דקיי"לא דלעיל דמסקינן השתא דאתיא להכי ער"ש נמי וכו' דהוא העיקר וה"ט משום דאתיא הברייתא דתניא לא כמ"ש ולא בער"ש בחדא טעמא לשניהם כיע"ש בהש"מ ז"ל והנה דהא"יך ברייתא קתני מפני שעושה חבורה ל"מ די"ל דהתא לאשמועינן ריבותא דהא' בדוכתא דל"ל לכ"ע וכגון דעשה חופה במקום אחר דל"ש שוחט א"כ עוף אפי"ה אסור משום חבורה א"כ י"ל דהשתא ברייתא דחבורה ר"י הוא דקא"ל דלדידיה מן הדין אסור ואידך ברייתא אתיא לומר דאפילו לר"ש מודה בזה לענין בעילה בשבת דאסור בזיה ולא מטעמיה אלא משום שמא ישחוט וכו' ועיין בהש"מ בסוגיין · ותמה הוא להרב קר"י ז"ל שכתב ע"ד התוס' ז"ל הללו שכתבו א"כ ידע לה ובעי וכו' דקשה ע"ד דהא אפשר לעיל בברייתא מפני שהוא עושה חבורה

וא"כ מאי מבע"ל ללי"ק או דם מפקד פקיד וכו' ותירץ דהאי מפני שהוא עושה חבורה כיון מסקנת הגמ' ולא מלשון הברייתא וכ"ת מה"ש לעיל השתא דאתיא להכי בע"ש נמי שמא ישחוט מ"ל לגמ' הלא טעמא מפורש בברייתא לעיל מפני שעושה חבורה וכו' ע"ש ולע"ד אחרי המח"ר דבריו ק"ט שמלבד דדבריו דחוקים מצד עצמה דהש"ס הניח בברייתא ה"ט מפני שהוא עושה חבורה מאי דל"ק בה כמובן עוד הם הפרי בקושיתא דמכי' ע"ק קתני בהדיא ה"ט וז"ל מפני מה מפייסין את החתן מן הכלה לילי שבת תחילה מפני שהוא עושה חבורה וכו' ע"ש גם עיקר בכיתו מה"ש בש"ס לעיל השתא דאתיא וכו' ל"מ וכמש"ל גם עיקר קושייתו בכר הוק"ל להש"מ ז"ל ותירץ דהא"נ דמפקד פקיד כיון דו"ל לפתח הוא צריך הפיר מלינן למקים חבורה ע"ש :

והנה מהרש"א ז"ל הקשה ע"ר"שי ממ"ש לקמן בסוגין אתמ"ל הלכה כר"י מקלקל הוא אלא בפתח או מתקן וכו' הע"כ מתקן הוא דהי מקלקל הוא א"כ הך ברייתא דאסר לבעול כמאן אתיא וכו' ע"ש שהירושו הוא דוחק ולע"ד י"ל עם הסוגייא דלקמן דהקשה דרב אדרב ומש' דלעולם רב כר"י ס"ל לכך ליתא דאמר דם מפקד פקיד מקלקל הוא וכו' דהשתא היקשי ליה לרב מהשתא ברייתא דלעיל דקתני לא יבעול בתחילה בשבת משום חבורה דש"מ דלר"י אסור וכ"ל דרב תנא הוא ופליג דהוא ק"ל כר"י בהדא שדבר שא"מ אסור בעלמא ופליג עליה בהדא דהיינו גבי בעילה בשבת דלר"י אסור ולרב מותר משום דק"ל דם מפקד פקיד וכו' וטעמא דברייתא היו משום דס"ל דהוי מתקן והשתא דאתינן להכי יתירץ קו' מהרש"א הנו' דכונת הש"ס דלקמן דקאמר אתמ"ל הלכה כר"י מקלקל הוא וכו' בכוונה הוא לומר דיש לר לומר דגם לס' ר"י דאמר דבר שא"מ אסור מ"מ בענין בעילה בשבת יש לר למלוא היתר גם לר"י מטעם דמקלקל הוא דלא כמו דס"ל לברייתא דלע' הנו' וג"ת דאי מסכמינן הוה קנה הש"ל כר"י ומתיר הבעילה דמלבד דל"ק דבריו ועוד בה דהא' דמסקינן בזהים כיון דהוי דבר מלוה וכמ"ש בתוס' בסוגין ד"ה אתמ"ל הלכה וכו' אלא הפתח ע"ש וכמו דה"ט גופה מתרץ לקמן דרב אדרב ועיין כמ"ש לעיל בסוגיין ד"ה הלכה וכו' ע"ד רש"י שכתב הש"מ ע"ש בעיין זה :

תוס' ד"ה דם מפקד פקיד וכו' טעמא דחבורה וכו' וה"נ גבי חבורה דמילה מאי לגיעה איכא וכו' עכ"ל כתב הש"מ ז"ל וז"ל ובקונטרים שלאחרי שתירץ לדעת רש"י ז"ל דל"ש לגיעה אלא בדבר די"כ טורח ואומנות וכו' אבל בשהוא מפקד פקיד אין בו טורח וכו' ומ"נ דדם חלזון מפ"מ וחייב משום לובע היינו דד"א וכו' יש בו אומנות דצריך והוא בסיום וכו' ע"ש ודבריו לבאורה ק"ט שהרי לא מלינו בשום מקום בדם חלזון דחייב משום ליבע וכיעוין בש"ס שבת דע"ה ע"א ובתוס' וא"כ מי מה ק"ל מדם חלזון ושו"ר שהרב הרוקח ז"ל במלאכת הליבע כתב וז"ל השוחט או הפוצע חלזון חייב משום לובע א"כ העושה חבורה ונצרר

הדם

הדם וכו' ע"ש וגם דבריו צ"ע וכבר ראיתי להרב טל אורות ז"ל דמ"ו ע"ג שכתב ע"ד שהם השוחטים וכמ"ש והנ"ע. ע"ש כן אמת שנלע"ד ליישב דברי הרב הרוקח ואומר דשנ"ר איירי שצריך הוא לנכוע אותו מקום לשום ענין של רפואה וכיוצא מש"ה ס"ל דבה"ג חייב משום צובע דומיא דשוחט בהמה והרב דס"ל הכי דשוחט בהמה בשבת כמ"ש שם דע"ש דאיירי שצריך לצביעה אותו מקום כי היכי דלימוו אינשי וליתו זלובנו מיניה ע"ש ובענין זה כתבו הרשב"א והריטב"א ז"ל כמ' דשבת ד"ה א' שרלים כדי ליישב הירוש' אליבא דידהו ועיין כהט"א ז"ל שם דמ"ח ע"א ובשמא אע"ג דאין לו עוד ס"ל להרב הרוקח ז"ל דחייב משום צביעה הבשר והיא דשבת דע"ש דכיון דרב כיון לשמואל אינו חייב משום צובע איירי בפולע כדי להוציא דמו שצריך לו לדבר אחר אח"ך כמתבאר שם ומשום נ"ש אינו חייב כמ"ש שם אליבא דרבנן שאני הכא דבמה דאית ביה נשמה טפי וכו' ע"ש ומשום דהתם איירי כמ"ש אינו חייב לרבנן כי אם משום לרב מש"כ שצריך הדם לצבוע הבשר של מקום השחיטה משום סגולה של רפואה וכיוצא או חייב משום צובע לרבנן ואין להקשות לפי"ז ממ"ש אח"ז שם בשבת דע"ש גבי השוחט בהמה וכיוצא בשבת דלשמואל חייב משום נ"ש ולרב אף משום צובע הרי דלכ"ע חייב משום נ"ש וא"כ דברי הרב הרוקח מלבד דלא אתי כשמואל גם כרב לא אתי הא צ"ק דשפיר י"ל דס"ל הרב כאיסורי וביעויין במרן ז"ל בכ"מ ה' שבת פי"א ה"א ובהלח"מ שם דהק להרן לדעת הרמב"ם ז"ל דפסק כשמואל ע"ש אלא דק"ל להרב הרוקח ז"ל שרוקח התם דאיירי בשוחט בהמה לאכול הוא דס"ל לרב דחייב גם משום נ"ש דניחא ליה שתמות ע"י שחיטתו אלא משום דניחא ליה דליתווס בית השחיטה כי היכי וכו' ליזבנו מיניה ס"ל דחייב משום צובע משא"כ גבי השוחט חלזון והפולעו דרצונו הוי כדי ליקח מדמו לצבוע אחר השחיטה דברים אחרים או ס"ל להרב הרוקח דבכה"ג משום נ"ש אינו חייב כמ"ש שם דע"א ע"א דבמה דאית נשמה וכו' זקשה ליה המיתה כיעויין ברש"י ובהריטב"א ז"ל שם ומ"ש הרב הרוקח אח"ז או כמי העושה חבורה וצריך הדם חייב משום צובע. ע"ש נראה דאיירי כי"ל עור דשייך בכן נצרר העור וחייב משום צביעה שעור והיינו בשמונה שרצים ובחיות ובהמות ועופות די"ל עור ובכה"ג י"ל דגם משום נ"ש חייב וכיעויין בהרב טל אורות שם דמ"ח ע"א ע"ש ושוב אח"ז ראיתי כעין זה להרפ"ח בס' מים חיים בנימוקיו להרמב"ם בה"ש שם שהביא מ"ש ה"ה שם וכן הלח"מ שם שכתבו דהיינו בריתא דחולין בפ' א"ט דקתני ושאר שור"מ עד דיצא מהם דם אתיא דלא כהלכתא לדעת רש"י והרמב"ם ז"ל וכתב דנ"ל דגם בבשר שייך שפיר צובע אפילו דא"ל עור והביא ראיה לדבריו ממ"ש שם בשבת דע"ש שוחט משום מ"ח רב אמר משום צובע ופרש"י ז"ל שצובע את הבשר של בית השחיטה וא"כ זכינו לדין דהסיא בריתא דחולין היא וכו' עד מ"ש דשעיקר כדבריו רש"י ז"ל ע"ש. והרב ז"ל שהם

דבריו ולא פירש דבשור"מ שאין להם עור איך שייך צביעה בבשר דלו"ד להיות דרך דהתם כמובן אמנם לפי מ"ש י"ל דכונת הרב הוי נ"כ לאו צריך לשום סגולה של רפואה וכיוצא שיצבע מקום הבשר של מקום השחיטה שיצא משם הדם דאז חייב משום צובע ע"ש. וכבן א"ש דבריו מש"ש ע"ד הנלן הרב טל אורות ז"ל שם דמ"ו ע"ג וז"ל ותמיה לי מילתא טובא איך יצאו רב"א מפס קיום והראיה לא יתעהי מה זו ראיה דהא רב וכו' משום צובע כא קאמר שהם טעמא וכו' וגם הרשב"א ז"ל כפ' ש"ל דהם פרש"י דמה צורך בצביעה עורן וכו' וכן ראיתי להריטב"א ז"ל בשי' כ"י וכו'. עכ"ל ולפי מ"ש שפיר כ"כ הפר"ח כדי ליישב דברי רש"י מקו' התוס' והראשונים ז"ל ע"ד גם מה שהקשה עוד בט"א ז"ל שם ע"ד הפר"ח שללו דאי עיקר דאייהו לדברי רש"י הוא משום דרב הו"ל לאיתויי קראי דהיינו משום נ"ש ומשום צובע ורש"י לא פירש אלא משום צובע דוקא וכו' וצ"ע ע"ש. י"ל לע"ד דהתם איירי רב בשוחט בהמה דהו"ל נ"ש גמורה כדרך כל שוחטין אמנם רש"י איירי בחבלה לאיור בלא נ"ש לשום פירושו בתרא דכתב דבחיוב משום צובע וכמ"ש הלח"מ ז"ל בה"ש פ"ח פ"ט ההי מחלוקת לדעת הרמב"ם ז"ל ע"ש שנ"ל לפי"ר הפר"ח כדעת רש"י דמ"ש רש"י שם במשנה ר"פ ש"ל דחיוב שמונה הוא משום צובע היינו בש"ק שי"ל עור ואכל בהם חבלה בעלמא עד דנצרר דמו בעור דאז חייב משום צובע דמאדים העור במקום הבורות הדם ושיא ובריתא דקתני ושאר שור"מ החובל בהם פטור בכה"ג משום דאין עורות מש"כ הם יצא מהם דם והוא צריך שיאדם אותו בשר של אותו מקום לשום דבר של צורך חייב משום צובע אפי' אין להם עורות וכ"ש בי"ל עורות דבכה"ג דיצא מהם דם והוא צריך לאדום אותו מקום הי העור או הבשר דחייב משום צובע והא דלא פירש הבריתא כן צ"ק דהרי ההיא בריתא דתני ר"א כל המקלקלים פטורים חוץ מחו"מ אוקימנא לה התם בשבת דק"ו ע"א דמיירי בצריך דמו לכלבו וכו' ע"ש ס"כ י"ל דכוונת ומאי דאינו חייב בחובל אפילו יצא דם משום נ"ש ק"ל לרש"י דיש לחלק בין שחיטה לחבלה כמש"ל ומה שנסתייע הפר"ח ז"ל מההיא דפרק כלל גדול שאמרו שוחט משום מאי חייב ואמ"ר משום צובע וממה שפירש רש"י ז"ל ע"ש אין סכונה לומר דחובל דומה לשוחט אלא נ"ש דודאי צ"ר לדעת רש"י וכמ"ש אלא דרצונו להביא משם דבבשר שייך צביעה כצריך לזה וא"כ ה"ה דה"ל כן בחובל וצריך לזה ומ"מ הא כדאיתא והא כדאיתא דהתם איכא משום נ"ש נמי ואילו בחובל ליכא וכמ"ש ועיין בחי' הריטב"א ז"ל בשבת ר"פ ש"ל ריש דמ"ם ע"א מה שהנ"ע שם וכמ"ש אותו גופיה שם דע"ש ע"א וכתוס' שם דע"ש ע"א סוף ד"ה כי היכי ע"ש. אלא דהגם דכתבתי ליישב דברי הרב הרוקח וכמ"ש מ"מ בדברי הר' סקונטרי' נר' שהוא רוחק לפר' כן כיעוין בדבריו הנז' וכמובן באופן שעדיין צ"ע ועיין במ"ש הט"א שם דמ"ח ע"ש וכ"כ המג"א ז"ל בסימן ועיין בבה"ר ז"ל פ"ע דשבת דג"ח ע"ג ע"ש:

בא"ר

באד ועוד דע"כ לשמואל וכו' ודרב דאמר התם משום צובע אף משום צובע וכו' עכ"ל עיין להרב טל אורות ז"ל דמ"ז ע"ד דכתב ע"ד אלו ז"ל ואחר הרואה יראה שמה שדחו דרב אף וכו' אין זו דחיה דלכאורה נראה דרב וכו' הוא סיוע לפירש"י ז"ל וכו' ואי כונתם לדחות דאפי' אליבא דרב לא אתייא דהא רב אף וכו' ורש"י לא פירש אלא משום צובע א"כ גם לפירושם נמי לא אתייא כרב דהא רב אף וכו' והם ז"ל לא פירשו אלא משום נ"ש וכו' ע"ש ואחרי שהמ"ר כוונת דבריהם הוא לומר דרש"י אפילו כרב דס"ל משום צובע לא אתו דבריו כרב וכשנאמר דפסק כוותיה משום דרב אף משום צובע ואילו רש"י לא נקט אלא משום צובע דוקא משא"כ לדידהו דהוי משום נ"ש אלי אתו דבריהם כשמואל דס"ל הכי וכמו שכ"פ הרמב"ם ז"ל בפ"ח דפי"א דפסק כשמואל וכמ"ש מרן ז"ל בכ"מ ועיין בהלח"מ ז"ל בשנ"ע לדברי הרמב"ם ע"ש גם מה שהקשה שם עוד ע"ד דסי"ל לדחות דאפילו רב לא מחייב וכו' ע"ש י"ל לע"ד דהתוס' עדיפא מינה קא מקשו ע"ד רש"י דאפילו לפי פשט דברי רב ולפי ק"ד דש"ס דרב איירי בכה"ג אפ"ה לא אתו דברי רש"י כרב · ועוד נ"ל דאעיקרא מ"ש התוס' ורב דאמר משום צובע אף וכו' אין כונתם לדחות ולומר דלא קיסק אדע' דרש"י אתי כרב אלא רצונם להכריח דע"כ בטעמא דשמואל דחייב היינו משום צובע אלא קים ליה טעמא משום נ"ש שהרי שמואל גבי שוחט דהוי חבלה לא נקט אלא טעמא דנ"ש ולא נקט משום צובע כמ"ש רב והא קאמר דגם מדברי רב יש להכריח מדל"ק משום צובע אלא אף וכו' דש"מ דבחבלה דהוי כשחיטה יש ט"א לנ"ע והיינו משום נ"ש :

באד וקשה לר"י דאמרי' בפ' כ"ג וכו' עכ"ל עיין להשה"ג ז"ל בר"פ ב"ל דהביא פירש"י הנז' אחר שם והקשה ע"ד דבשילהי דא"ל עוד מלא נביעה איכא וכו' ע"ש וק"ק דהכא הוק"ל לתוס' והראשונים כן ע"ד ועיין מ"ש ע"ד בקונט' סו"ד בכש"מ בסוגיין ועיין בתוס' שבת דע"ה ע"א ד"ה מתעסק ובסוגיין ד"ה אתמ"ל :

והנה חזי הוית להרב קה"ע ז"ל בירוש' דשבת פכ"ג דל"כ ע"כ דכתב עמ"ש בירוש' שם מה לצובעה אותה במשכן שהיו משרבטין בבהמה כעורות א"מ אר"י הרא אמרה העושה חבורה ונצרר בו הדם וכו' שמצוי דם חייב משום נ"ש וכו' וז"ל מכאן נראה דאיכא סתירה לפרש"י בפ' ש"ל דפירש כיון די"ל עור וכו' וחייב משום צובע ודלא כפירוש התוס' דחייב משום נ"ש וכו' ע"ש ואחרי המח"ר דבריו תמוהים לע"ד דהנה דכ"מ משמע דברי הירוש' הנז' מ"מ כבר הרשב"א וכ"כ הריטב"א ז"ל שם בר"פ ש"ל נרגשו מדברי הירוש' הנז' לפום שיטתם דפירשו כדברי התוס' ונראה היה לו ליישבן די"ל דהירוש' איירי דניחא ליה לצבוע אותו מקום לשם ענין וחייב אף משום צובע וכו' ע"ש ול"י הו חזי הוית לקה"ע שם אח"ו שכתב דהשיב לו א' מן החכמים דמהנת' דשבת דק"ו מוכח דלא כהירוש' דאמרינן שם כל המקלקלין פטורין חוץ מחובל ומבעיר מ"ט מדאצטריך מילה וכו' וא"כ כולל ללמוד ממילה דחובל ויצא דם דחייב וכו' אבל נצרר הדם ולא יצא דחייב משום צובע נ"ל מהתם דחייב ופו"ל לר"א לחלק א"ו דטעם אחר לשניהם כמ"ש התוס' או כמ"ש הרמב"ם ע"כ ואינו מחוור וכו'. ע"ש ולע"ד מלבד מה שדחה שם הראשונים ע"ש עוד נלע"ד דל"מ מההיא סוגייא דשבת ספק דעת רש"י ז"ל משום די"ל דמה דהוליך שם ללמוד ממילה אינו אלא דחובל ויצא דם דחייב משום נ"ש אבל בנצרר הדם ולא יצא דחייב משום צובע לא הוצרך לילפותא דהכא ס"ל ממה דתנינן במשכן דהיו משרבטין בעורות אילים מאדמים כמ"ש שם בירוש' כנ"ל וראיתי להרב קה"ע שם אח"ז שכתב ע"ד הרב השואל שהביא שם וז"ל ומ"ש התם הנז' ומנלה צריך לדם היוצא כדאמרינן וכו' אין ראיה מכאן דמ"מ הוכא מילה בלא דם כגון אנכלע בו דמו כדתנן בפ"כ דחולין וכו' ע"ש ולע"ד ל"מ דכונת הרב השואל הוא דאזלינן בתר רוב דעל הרוב י"ל דם ומש"ה נופש י"ל הוא מה דילפו שם בגמ' שבת דמקלקל בחבורה פטור מדאצטריך קרא למשרי מילה להתיר הנה דעפ"ר יוצא דם מכלל דבה"ג בעלמא אסור וא"ש דברי הר' השואל ז"ל וע"ע בשבת דקל"ד ע"א ובהריב"ם ובש"ע ז"ל יו"ד רס"י רס"ג ע"ש :

וראיתי לש"ש ז"ל בכ"ש פ"ח ה"ט דכ' דלדעת רש"י וכן הרמב"ם ז"ל הביא ברייתא דחולין דמ"ו דקתני ושאר שור"מ עד דיצא מהם דם אתיא דלא כהלכתא וכו' וכתב מו"ה שמוכחא מהרי"א ז"ל בס' קס"י שם בש"ס דקשה ע"ד הרב' רש"י בשבת דק"ז ע"ב ד"ה מנין לחבורה שכתב כגון שנך שאין לכ"ע שנצרר בו הדם וכו' ע"ש דמשמע דביוצא הדם ק"ל דחייב ע"ש ולע"ד אחרי שהמ"ר ל"מ די"ל דמשום דהתם בכל הסוגיא דמקמי הכי איירי בנצרר הדם וכמ"ש היינו חבורה שא"ח נצרר וכו' משו"ה נקט הכי ול"ר שא שלפי"ד המנ"ם והרב ב"א שם גם הביא ברייתא דחולין ודברי רש"י הנז' אתיין כהלכתא כוע"ש אלא דק"ק על המנ"ם אמאי לא נסתייע מדברי הירוש' שהביאו הרשב"א והריטב"א שם דמשמע כדברי רש"י אלא שהם דחקו ליישבו לפי"ד וכה"ל הכ"ל מ"ש הרע' התוס' ורוב המפרשים הראשונים וכ"מ דעת הסמ"ג ז"ל בכ"ש דחובל ועשה חבורה בין הוציא דם ובין לא הוציא כמ"ש היינו הוי משום נ"ש ולפי"ד אפילו בנ"ש חייב משא"כ לדעת רש"י אם השוב היא משום צובע א"כ אם י"ל עור כגון בהמה חו"ע ושמוכה שרלים בין נצרר דמו ולא יצא הדם לחוץ ובין שיצא חייב משו"צ אבל בשאר שור"מ שאין להם עור או פטור דל"ש בהו צביעה ולפי מה שהבינו התוס' והראשונים כונת דבריו הוא דבשאר שור"מ אפילו יצא מהם דם פטור ומש"ה הקשו ע"ד מהאי ברייתא דחולין דמ"ו וגם ה"ס שם קמה ע"ד כן עד שהעלה לומר דלרש"י כ"ל דהאי ברייתא אתייא דלא כהלכתא :

אמנם לפי מ"ש המנ"ם והרט"א שם דמ"מ בדעת רש"י הוא דדוקא בנצרר הדם התם הוא דס"ל לרש"י דבי"ל עור חייב משו"צ ובאין לשם פטור אבל ביצא דם בין י"ל עור ובין אל"ע משום צובע אינו חייב אבל חייב משום נ"ש והשתא גם לסברת רש"י אתייא הא ברייתא דחולין

כין

אליבא דהלכתא · ותובא עוד הכרח מלישנא והיא הכרת הרמב"ם ז"ל שם בה"ג פ"ח דס"ל דחובל חייבו הוא משום מפרק וכתב דבדבר שי"ל עורות בין הוציא דם ובין וכו' שאם צריך הדם חייב אבל כא"ל עורות אפילו הוציא דם פטור ולפי"ד הויא ברייתא דחולין אתיא דלא כהלכתא וכמ"ש ה"ה ז"ל שם הלכה ט' יעו"ש וכתר"ן ז"ל שם וכתב ה"ה שם ה"ז דחלקו ע"ד הרמב"ם הנז' וכ"כ הרב המאירי ז"ל בשבת שם ועין בהריטב"א ז"ל בשבת פי"ד מ"א שכתב בפירושו הראשון כדברי הרמב"ם וראיתי להפ"י ז"ל לקמן ד"ו דכתב עמ"ש שם א"ל הרי"ף לר"פ מאי דעתך מתוך שהותרה חבורה לצורך הותרה וכו' וז"ל מכאן ק"ל על שיטת הרמב"ם ז"ל שסובר דחובל לאו משום נ"ש חייב ולאו תולדה שוחט הוא אלא משום מפרק שהוא תולדה דדש וא"כ מיקשי ליה סוגיא דהכא דאמר מתוך שהותרה חבורה לצורך מהיכן אשכחן דהותרה לצורך דדישה גופא אסורה כיו"ט דלא הותרה וכו' שאר מלאכות שהם מלישה ואילך וכו' וכפי דלשיטת הרמב"ם וכו' הרי מדאוריתא שא דהכתי לשון שהותרה ל"מ שפיר וצ"ע ע"ש ויש מי שר"ל דהרמב"ם ס"ל דכיון דהותרה שחיטה ביו"ט לצורך אוכל נפש הותרה נ"כ גם הוא דומה הדם להאכיל לכלבו ומניח כלי לקבל את דמו בגם דאית ביה משום מפרק וה"ה מאי דעתך כיון דהותרה חבורה לצורך דהיינו לצורך אוכל נפש גם כי פתיך בהדיא דצריך להאכיל לכלבו הה"נ דהותרה שלא לצורך דהיינו לצורך בעילה דאיכא קצת מלוס אח"ר והכי כמותי לו דמאין פשיטא ליה האי דינא דהא י"ל דאם התרו בו שלא יעשה כן ועשה דחייב מלקות ולפחות איסורא דרבנן איכא וא"כ לא א"ש מ"ש בסוגין מתוך שהותרה וכו' עד"ש הפ"י ז"ל לפי"ד ושוב ראיתי בספר מרכבת המשנה להרב אשכנזי ז"ל שם בה"ש פ"ח ה"ט שכתב עמ"ש הרמב"ם שם לפיכך החובל וכו' וז"ל ודע דלפי הנראה דמודה רבינו דהשוחט וצריך לדם היוצא דחייב משום חובל כפי משמעות פירוש' דכ"מ דשוחט וחובל שייכי אהדדי מהא דאמרינן בכתו' ד"ו ר"ף משמיה דרבא הרי למבעל לכתחלה ביו"ט מתוך שהותרה חבורה לצורך ופרש"י שחיטה ע"ש ואולי כצריך הדם מורה רבי' דמשום נ"ש נגעו ביה ואין הטעם משום דפרק הדם לנאת ויתננו לכלבו ואע"ג דלפי"ז נצריך היה אין כאן מקומו אלא לקמן גבי מלאכת שחיטה הניח רבינו כאן כל דיני חובל וכו' ע"ש הנה מ"ש בתחילת דבריו נראה דהוא הירוץ הנז' או אפשר לומר דר"ל דכיון דבשחיטה שייך שני מלאכות נ"ש ומפרק א"כ שייכי אהדדי ומשו"ה אמרינן לקמן מתוך שהותרה וכו':

והנה מ"ש הרב מש"מ שם בסוי"ד וז"ל ואולי כצריך וכו' ע"ש וכמ"ש דבריו לעיל מלבד דמדברי הרמב"ם שם באותו פרק ל"א כן וכמ"ש הרב גופיה וגם מדכתב דין צריך עם דין חובל ויצא דם עוד בה שהרי בפיה"מ שם ר"פ ש"ל כתב וז"ל דע כי החובל ועשה חבורה א"ח אלא בשני תנאים האחד שיעשה חבורה בנפש חיה שי"ל עור ויצא ממנו דם או שיהיה הדם צריך תחת העור וכו' והשני שני הוא שיכוין באותה חבורה שיבנה באותו דם או באותו בשר לרפואה או להאכילם

בו

לכלבים אבל וכו' וזהו ענין החובל בצריך לכלבו והמבעיר וכו' והחובל ונתכוון למ"ש הוא תולדת דש לפי שהוא מפרק אותו דבר ומבדילו מחבירו וכו' ע"ש הנה מבואר מדבריו שאו דס"ל דגם בצריך הדם חייבו משום מפרק ול"י:

וחזי הוית להרב שו"ל ז"ל שם בר"ף ש"ל שכתב ע"ד הריטב"א שם שכתב בפירושו הראשון דחובל חייב משום מפרק שכתב וז"ל והיינו כפירוש הרמב"ם ואין להקשות לפירושם מדקי"ל בפרק כ"נ דמ"ש דאין דישה אלא לגידולי קרקע דהא כ"ה נמי נ"ק אינהו כדאשכחן לענין מעשר ושו"מ כן להעו"מ במלאכת הדש ע"ש ולכאורה קשה ע"ד שהרי ה"ה שם ע"ד הרמב"ם הנז' שם בפ"ז שכתב דחייבו משום מפרק סוק"ל כן ואי' דבהמת חוה"ע קרויים שם נ"ק כדברי הע"מ הנז' וכעת אין ספר הנז' ברשותי לראות אם הביא שם משם ה"ה הנז' ול"ע:

והנה פירוש' דהכא פרק כ"נ משנה ב' אמאי דתנן שם השוחט וז"ל השוחט רשב"ל אמר לית כאן שחיטה שחיטה תולדת חבורה היא ולמה הניחוה עמהון אלא כגון דחנינן סדר הסעודה הניחוה עמהון עכ"ל נראה מדברי פירוש' הנז' דשוחט הייני תולדה דחובל דהיינו משום נ"ש ומש"ה ק"ל לר"ל דהו"ל למתני' למיתני החובל דהוי אב מלאכה דשוחט והכא משני דמשום סדר סעודה וכו' ובכן זו היא שקשה ע"ד רש"י שכתב דחובל משום צובע וע"ד הרמב"ם שכתב משום מפרק שהרי לכ"ע שוחט חייב משום נ"ש וא"כ איך אמרו שם בירוש' דשוחט דחבורה הוא וזו היא שקשה על הרב קה"ע שם שלא עמד בזה וכמו שעמד שם קודם לזה וגם על הראשונים וכן על הרמ"ך וה"ה שם קשה כמ"ש ועין בתוס' שם בשבת דע"ה ע"א ד"ה שוחט משום וכו' ובמפרשים שם וכה"ג שם פ"ז מ"כ דכ"ד ע"א ובהשו"ל שם ובהרב מש"מ להרב הנז' שם פ"ח ה"ז ע"ש ועין בהרב ולחק ורבן ז"ל בס' שבת שם פ"ו ב"ו דמ"ט סוף ע"ד מ"ש ליישב דברי רש"י הנז' מקושית הרשב"א שם והיא קושיא קמו' שלפנינו מהאי ברייתא דחולין כאמור רבנו' שם בר"פ ש"ל כד' רש"י הוא דבתקי' פי' משום נ"ש ושוב כת' ל"א משום צובע וכוונתו על פירוש' ע"ש דלע"ד שהמח"ר הדברים ק"ט לומר ל"א על פירוש' במקום דא"ד לא ס"ל הכי וכ"מ מדברי הרע"ב ז"ל שם בפיה"מ שכתב וז"ל אי בעי כיון וכו משום צובע ע"ש וגם התוס' וכל הראשונים הבינו כן וגם הרשב"א לא הביא בשם רש"י בלשון ל"א כיע"ש ול"י וע"ע במ"ש ה"ה ז"ל שם ה"ז ע"ד הרמ"ך ז"ל ובמה שהגלע"ע דבריו הלח"מ ז"ל שם ממ"ש התוס' שם בשבת דע"ג ע"כ ד"ה מפרק וכו' ע"ש ולע"ד י"ל דברי ה"ה עפ"י מ"ש מהר"ם מלובלין ז"ל שם על דברי התוס' הנז' בתחילת דבריהם וע"ע בחי' הרב המאירי ז"ל הנ"מ שם דע"ג גבי מ"ש משום מפרק ע"ש ועין בהרב ולי"ר שם ע"ב:

והנה כ"מ מפלוגתא דרבוותא הנז' לענין התראה' וכ"כ הפר"ח שם בנמוקיו אלא דמ"ש שם ע"ד ה"ה וז"ל ולפקע"ד וכו' עד מה שכתב כן נראה לי ע"ש נראים דברים ברורים ומתבארים מדבריו ה"ה הנז' כמובן ול"ל דמה שכתב בסוי"ד

חייב

חייב בנ"ש הוא דאתא לאשמועינן ועיין בסנהדרי' דפ"ד סוף ע"ב ובהמג"א ז"ל בא"ח סי' שכ"ח סקל"ב ובסי' ש"ו סקט"ו ע"ש:

והנה מפשט דברי התוס' הכא ובשבת דע"ה ד"ה כי היכי דשעלו לומר דחבורה חייב משום נ"ש משמע הוציא דם ממקום שאין הנפש יוצאה כגון שאינו במקום חלל מקום חיותא וביוצא ואפילו בנ"ש וכ"מ מדה בעילה דאיירי ביה ולפי מסקנת דבריהם משמע דגם בעיית הסוגיין אם מותר לבעול בשבת וכו' היינו אי איכא איסורא מד"ת או לא וכן משמע מפשטות דברי הפר"ח הנז' אמנם ראיתי להרדר"ק ז"ל בחסדי דוד פ' ט' דשבת דכ"ח ע"ב וז' דכתב דבעינן דם הנפש במקום חיותא דהיינו מכה של חלל או הקוה וכיו' שהדם היוצא הוי מקלקל ושייך לומר מקלקל נפש בכלל נפש ואז חייב משום נ"ש אבל חובל ביד או ברגל וביוצא שהוא דם האברים ל"ש לחייבו משום נ"ש וכ"כ לכ"ע כיע"ש בדבריו וכ"מ מדברי ר"ח שלפני' שכתב ובשבועל מקלקלו כיטול תכ"ש וכו' ועיין בהרב לח"מ שם בפ"ח מה"ש ה"ט ובהגה"א ז"ל דס"ד ע"ש ול"י עוד בר"ו:

ולענין חובל בחבירו אי חשבינן ליה מתקן עבור כונתו שעושה לנוח רוגזו או הוי מקלקל וכ"מ בהא חבל בו אם חייב בתשלומין ד"ו פלוגתא דרבוותא ז"ל כמ"ש הרב ט"א ז"ל דס"ד ודס"ה ע"ש וכ"מ לאש קפס ועיין להמג"א ז"ל דס"י רע"ח ע"ש:

באר"ד וכן גבי חבורה דמילה ל"ש צביעה וכו' עכ"ל משמע דהם כיונו למ"ש בשבת ס"פ האורג דק"ו דהמילה מחשבי לה חבורה לכ"ע אלא דפליגי אי הוי מתקן אי מקלקל כמובן והשתא ק"ל דהתם מאי צביעה שייך בה לאחשוביה שם חבורה אמנם ראיתי להב"מ ז"ל בסוגין דכתב ביאור דברי התוס' שלפנינו בדרכו כתב ע"ד אלו וז"ל ועוד הקשו בתוס' דגבי מילה נמי אמרינן בפ"ק דמילה האי אומנא דלא מיץ וכו' קמ"ל דחבורי מחבר הב צביעה שייכא באותה חבורה ומדאצטריך קרא למשרי מילה בשבת אין ראיה דלא אצטריך משום הוצאת דם שא להסיר קליפת בשר דחייב משום תולש כדאמרינן בשבת גבי ציפורן דמ"ט וכו' ומ"מ קשיא מסוגיא דפר"א דמילה דל"ש צביעה וכו' וכר"ף כ"נ קאמר שמואל וכו' ע"ש מתבאר מדבריו דהכין מרבדי התוס' דלא כמ"ש ולע"ר אחרי המח"ר נ"מ כמ"ש דהגיה דפ"ק האורג קיימי א"כ לעיקר קרא דכיוס אפילו בשבת קיימי וכ"מ מת"ש לקמן דאהירלס דתירצו משום נ"ש גילו להכיא שהוא דפר"א דהילה בן אמת דבעיקר סוגיא דהתם בפ' האורג דקאמר דס"ט דר"ש דס"ל מקלקל בחבורה חייב מדגלי קרא למשרי גבי מילה ש"מ דבעלמא חייב וגם ר"י דחולק עליו וס"ל דפטור ולא יליף ממילה היינו אלא משום דס"ל דהתם מתקן הוא לא"ה היה מודה ליה לר"ש והשתא לפי"ר הש"ס שלנו מה ראיה מייתי ר"ש ממילה הא י"ל דהתם לאו משום חייב חבורה אלא משום תולש דנוטל הערלה בכלי וגם לר"י קשיא כמובן וע"כ צ"ל לומר דס"ל לש"ס דתלישה דרך קלקול ל"מ תולש מלתון חייב שהוא ויש להביא ראיה הנ"ז מש"ה התוס'

ז"ל שם בשבת דצ"ד ע"ב עמ"ש שם במתני' הנוטל צפורניו זו בזו וכן שערו וכו' ר"א מחייב וחכמים אוסרין משום שבות ואמרו בגמ' שם מחלוקת ביד אבל בכלי ד"ה חייב ע"ז כתבו התוס' שם ד"ה אבל וכו' חייב וז"ל היינו כר"י דמחייב במלאכה שאצ"ל וכו' ע"ש ונראה כונת דבריהם דכיון דא"צ לצפרניו או לשער הו"ל מלאכה שאצ"ל לעצמה דלר"י חייב ולר"ש פטור ועיין בס' מג"ש ז"ל וכ"כ בכונת דבריהם הרב ט"א ז"ל בדמ"ר ע"א וא"כ י"ל דק"ל לש"ס דה"ה בתולש ואינו צריך לגופה דתולש וה"ה כשהוא דרך קלקול וגם דהט"א ז"ל שם תמה ע"ד התוס' הנז' והוכיח מכמה דוכתי וכן מדברי הראשונים ז"ל דל"ש כיע"ש מ"מ י"ל דה"ר כשאינו דרך קלקול נ"כ אבל בדאיכא תרתי שא"צ לגופה מידי דתליש וגם הוי מקלקל דל"ש חייב משום תולש והשתא א"ש הא סוגיא דשבת דק"ו לפי מה שפירשתי בכונת דבריהם ובעה"ל ל"י עוד בר"ז ועין בספ"י ז"ל ובספ"א ז"ל בדע"ש וע"ו ע"ש:

והנה אח"ז ראיתי בס' יד דוד ז"ל בשבת דק"ו ע"א שכתב עמ"ש דחובל בחבורה חייב לר"ש מדאצטריך קרא למשרי מילה בשבת דשא בעלמא חייב שהיא משום מהרז"א ז"ל שהקשה דלפום שיטת התוס' והי' דס"ל דמחבל חייב משום נ"ש מהפיא סוגיא דהתם דאמרו דמחבל בעלמא דחייב ולפינן לה ממילה שהרי כתבו הגמ"י ז"ל הב"א מש"ס דהמניח רטיה על המכה ושיא מושכת דם חייב משום מפרק ע"ש ומלאה הדם של המילה נמי לפי מ"ש שם בגמ' דקל"ג דחבורי מחבר בשמולץ עוקר משום מפרק וכו' ולפי"ז הנ"ל דחובל בעלמא חייב מדאצטריך וכו' דילמא הוא בשאר מקלקל בעלמא דפטור ומילה הוצרך קרא להתיר דהרי בשמל צריך למצוץ וא"כ עוקר משום מפרק ובשלמא לדעת הרמב"ם דגם חובל חייב משום מפרק ה"ש דהם אמרת דמדאצטריך מילה ש"מ דמפריק בעלמא חייב א"כ מילתא חובל חייב דהיא תולדת דמפרק אבל להתוס' והי' קשיא והניחה בקושיא והמ"מ ז"ל שם בהגהה כתב ע"ד וז"ל א"ה עין בהר"ן ר"פ ר"א דמילה לענין אם נשפך חמין דבתר מילה קודם המילה דשרי למול אע"ג דודאי יחלל שבת דבק"ג הוא דשרי וזה ודאי מסברא ול"ל קרא א"כ י"ל ה"נ למוצץ א"צ קרא דמילה שרי והמציצה אח"כ פק"נ הוא ושרי וכו' ע"ש ולע"ר אחרי המח"ר מלבד דל"ר נ"ד להשיא דהר"ן דהתם איירי דבתר עושה המילה והמצוצה לפיס ריבא אלא דשוב אח"ז צריך מים חמין לרחוץ התינוק משא"כ הכא כיון דאינו יכול לעשות המצוצה הו"ל כאילו חסרה למילה מעיקרא וה"ז דומה לאדם שאינו יודע כ"א למול לחוד ולא לעשות פריעה ואינן נמצא שם כאותו מקום שיודע לא זה ולא זה כמובן עוד בה דגם דגימא דשניהם שוין מ"מ מה נענה לדעת הרשב"א ז"ל שכתב להדיא בחי' לשם פר"א דמילה דקל"ד דהכ"נ אין מלין אותו בשבת כשלא י"ל מים חמין לאחר המילה והכ"ד הרז"ה וחלק ע"ד הרמב"ן ז"ל שם וכמ"ש שם בדבריו הר"ן בהלכות שם גם דעת הר"ן שם מקו"ד מוכח דהכי ס"ל ואולן הרשב"א ז"ל שם בר"ף ס"ל הסכימה דעתו דתיובתא דהכלה הוי משום נ"ש ע"ש וכ"ד הר"ן

הר"ן שם וכן יש לפרש מד' שאר רבו' הראשונים ז"ל ע"ש וכבר נראה לפי' הרק"ל ול"ע ועכ"פ נ"ל ליישב לעיקר הקושיא הנז' דמ"ל לתוס' שם בשבת דק"ו דקאמר דמחלוקת גבי מילה למשרי וכו' דעיקר קרא דמילה דוחה אפילו בשבת גם לעיקר הלכת המילה אתא כדמשמע מדכתיב ימול בשר ערלתו וכ"ת ממ"ש שם דקל"ב ע"ב בברייתא דבא ללמוד דמילה דוחה את הצרעת בזמנה או אפילו וכו' ע"ש ומ"ש הרב הנז"ל שהרי ר"א דריש ליה למכשירין ל"מ הרא דלא קי"ל כר"א והו די"ל דר"א ס"ל כר"י שם בשבת דק"ו דס"ל דכל המקלקלין פטורין גם למ"ד בשבת דקל"ב ע"א דאתיא אות אות וכן למ"ד הלכה ע"ש ל"מ במוכן ובלא"ה כבר גרסו רבוי' שם בשבת ע"ש:

ובהיותי בזה ראיתי מ"ש הירוש' שם בפ' כ"ג אמאי דתנן שם והשוחטו וז"ל מה צריכת שחיטה במשכן שהיו שוחטין וכו' ע"ש וכ' הרב קה"ע ז"ל דקשה דהא שחיטה שם תולדת וי"ל דהוכיר דלא לבעי תכלת במדבר דבמדבר לא הי"ל חלזון שהוא בחלא בא"י אלא שהי"ל תכלת ממצרים וכו' ע"ש ולע"ד אחרי המח"ר הירוש' הנז' לא נח"ל שהרי מסוגיית הר"ר בשבת דע"ד ע"ב דאמר דהא שכן צייד חלזון וכו' וע"ש בפרש"י ופרע"ש ז"ל מוכח דהי"ל חלזון וכ"כ רש"י שם דע"ה ע"ב וכ"כ התוס' להדיא בחגיגה ד"ו ע"ב ד"ה מלאכת שכתבו וז"ל ול"ד למלאכת המשכן שהיו צריכין וכו' עורות תחשים וחלזון וכ"כ באלה כאן ע"ש וכ"כ הרדב"ז ז"ל בח"ב סי' תרע"ה שהשיב על אחד זו דהשיבו הי"ל חלזון במדבר והלא וכו' והשיב דהחלזון היה מצוי בים וכחלקו של זבולון והים עולה מאליו משם לשבטים והיו מלקטין אותו ע"ש והשתא לפי"ד הר' הנז' משוי ליה חולק לפירוש' עם ת"ד וגם הוי פלוג' במציאות ואי משום קושייתו נ"מ די"ל דניחא ליה להירוש' למצוא הלכויגם כעור נזפיה דבכה"ג אוירי הפוך משכה דהאם דתני השוחטו והמפשיטו והמעבד את עורו וכו' ולפי מ"ש א"ש נ"כ מה שכתבו התוס' בשבת דע"ה ע"א ד"ה הצד חלזון שכתבו כמו"ד וז"ל ול"ע דבירוש' משמע דהצד חלזון ל"מ משום צידה ע"ש ופייתו מ"ש שם וז"ל הצד חלזון והפוצעו וכו' אית תנ"ח חייב שתים אית וכו' הלא אתא מ"ד שתיים אחת משום צד ואחד משום נ"ש ומאן דאמר אחת וכו' משום נ"ש ולית ליה צידה ואתיא כהיא דאמר וכו' משום ר"מ אין חיה טמאה ברא הקב"ה למשה וכו' נגנזה ע"ש ועיין בהרב קה"ע שם דפירש שני פי' בכוונת דברי הירוש' הנז' כמ"ש ולית ליה וכו' וגם בתוס' הביאו דברי התוס' דשבת הנז' וכתב וז"ל ולפי מ"ש בקונט' בלשון ראשון לק"מ ע"ש ולע"ד לפי מש"ל שפיר י"ל דגם התם ס"ל להירוש' דהי"ל חלזון במדבר אלא דלענין דינא אי איכא צידה בהג דבייתו חלזון פליגי שם בשתי ברייתות דלפי"ד ברייתא קמא חייב שתיים משום נ"ש ומשום צד ולפי הברייתא השנית ס"ל דאינו חייב משום צידה משום הסוברת דברנים ל"ש צידה כי אם בבהמות וחיות ועופות דלא כמ"ש בה"ר בשבת דע"ם ע"א ומ"ש שם אח"ז ואתיא כי הא דאמר וכו' אין חיה טמאה וכו' נ"ל שהלימה שהיתה במשכן היא היתה בתחשים

ובמ"ש שם הרב קה"ע כל"א והשתא א"ש דברי הירוש' הנז' עמ"ש שם בחגיגה ומש"ה נופה הוא דמפרשים כונת דברי הירוש' הנז' כמ"ש והו דלפי פירושם הנז' א"ש דל"ק הברייתה ור"ת דמתניתין בפ' כ"ג דתני בכלל הארבעים מלאכות הצידה מה שא"כ לפי מ"ש שם בפירושא קמא דל"ל צידה דקאמר שם ר"ל דבנידה בשבת אינו חייב דא"ב פליג הכיא ברייתא בתרייתא ור"ת אהדיה מתני' דשכ"ג ומות דבר תימא הדא דהאם מתני' ר"מ היא והו דל"מ שום הכא דפליג אהסיה מתני' וכמו שכן הוק"ל למהר"ם חלוכלין ז"ל בק' מע"א שם ע"ד התוס' דשבת לפי"ד הירוש' והניחו בקושיא ע"ש משא"כ לפי מ"ש והשתא לפי מ"ש התוס' בחגיגה הנז' דהיתה צידה במשכן בחלזון ובתחשים ה"נ משום דהם ק"ל דהעיקר כדברי הברייתא קמא דהאם דקתני דהצד חלזון חייב משום צידה וכ"ש בתחשים דמורה הברייתא השנית ומן שכ"מ מהברייתא דהוכחה בה"ד שם דע"ם דלכ"ע חייב משום צידה ול"פ דרבנן ור"י אלא משום נ"ש ומ"ש מדברי התוס' דחגיגה הנז' ל"מ לומר כמ"ש הרדב"ז שם דעולים מן הים כמו דל"מ מהכנסו סוגיי דשבת הנז' ועיין כמ"ש ע"ד הרב ט"א ז"ל בר"ב ע"א וע"ע שם ברש"ש ע"א ע"ש וע"ע תוס' שבת דל"ד ד"ה ר"ש ע"ש:

תוס' ד"ה לדם וכו' ולא שיכול וכו' פיר"ח שצריך וכו' עד סו"ד לכאורה נראה שתירוץ הראשון צריך הוא ליאמר גם לכל הפירושים שכתבו אח"ז שבלא זה יקשו כדבריהם מד"ז וכדרכם בכ"מ והדרכא ממ"ש פיר"ח וכו' ור"י פירש וכו' משמע דהוא דבר בפ"ע אמנם ראיתי להש"מ ז"ל שהביא משם הש"י ז"ל שפירש לדם וכו' שכל אשם הי"ל וכו' וכתב הרב ע"ד דלהאי פירושא ניחא קושית התוס' רא"ז וכו' ולא חשן בתמהם וכו' ור"י מפרש וכו' וגם לוה הפירוש אפשר לתרץ וכו' וגם ר"ח פירש וכו' והשתא לפתי פירושא ודאי קשיא דפ"ר ונצטרך לתירוץ התוס' וכו' ע"ש ולע"ד אחרי המח"ר נ"ל דפתי תירוצא דהתוס' דבתחילה דבריהם לכולהו פירושי צריכי דהנה דנימא כפירוש הש"י או כפי' ר"י מ"מ כיון אי מסכינן לה כמלאכה שא"צ לגופה דפטור לר"ש מ"מ פטור הוא אבל אסור כמ"ש בש"ס כל פטורי דשבת פטור וכו' וכ"ש בש"ס ובתוס' בכמה דוכתי וכיון למאי דפתיך בסוגין דהוי דבר שא"מ מ"מ בפ"ד גם ר"ש אוסר דאין לומר משום דאיכא תרתי מש"ל וגם דהוי דבר שא"מ דא"ב אמאי קאמר בש"ס אתמ"ל וכו' הלכה כר"י וכו' או כר"ש שהרי גם לדעת ר"י איכא לספוקי אם מותר או לא וא"כ עדיפא מינה הי"ל ואתמ"ל לדם הוא צריך ושרי אבתי איכא לספוקי אי בבה"ג מתיר ר"י או לא ואתמ"ל דלר"י ל"ש אבתי איכא לספוקי אי הלכה כר"י או כר"ש ומדל"ק כן משמע דס"ל לש"ס דלר"י דס"ל שדבר שא"מ אסור וגם ס"ל דמלאכה שא"צ חייב ל"ש דבכל גוונא אסור אפילו אי מ"ל תרוייהו בחדא מחתא אלא מעתה גם לר"ש דס"ל דמלאכה שא"צ פטור אבל אסור ה"ה דגם דאיכא בהדה דבר שא"מ ופסיק רישיה דאמרו דאז הוי כמכוין וא"כ שפיר ק"ל לתוס' לכל הפירושים וגם"ש וכן ראיתי בשמ"ו מהרו"א ז"ל סי' רמ"ג

שכתב דקו' התוס' הראשונה ותירוצם הוי גם לפר"י דאח"ז אלא שכתב דלר"ת ל"ק משום דהוי משאצ"ל והוי פ"ר דלא נח"ל וכו' וכמ"ש התוס' אח"ז ד"ה האי וכו' ע"ש ולע"ד נ"מ דקושיתם הראשונה ותירוצם גם ר"י הוא צריך לאותו תירוץ כמ"ש משום דלדידיה הא צריך לדם שילא כדי לראות ולידע שהוא בתולה וגם הוא ז"ל ק"ל דגם פ"ר דלא נח"ל אסור דלא כס' הרב הערוך ז"ל וכמ"ש התוס' דסוגין דאח"ז ד"ה האי ע"ש אלא גם לר"ת דס"ל כס' הערוך כמ"ש התוס' שם מ"מ הוא צריך לדם שיצא כל כמה דיוצא כדי שלא יכלך לו אח"כ וכו' וכ"מ בדברי הש"מ ז"ל הנז' דכתבו דקושית של תוס' ותירוצם הראשונה שייכי לפר"ת ע"ש והטעו בת"ם:

תוס' ד"ה אתמ"ל הלכה וכו' פירוש דר"י ס"ל דמקלקל וכו' ומיהו הכא מותר לכתחלה משום דאיכא תרתי וכו' עכ"ל עיין להמש"ל ז"ל פ"א מה"ש ה"ח שתמה ע"ד התוס' הללו מת"ש בשבת דמ"ו ותמ"ה בש"ק יומא דל"ד והנ"ע ע"ש וראיתי מה שהוק"ל להרב המגיה ז"ל שם דאמאי לא הוק"ל מהסוגיות דהכא גופה ותירץ ע"ש ולע"ד לא נח"ל תירוצו דמדברי הש"ס דסוגיין נראה דאר"י דופיה קאי תמ"ה אתמ"ל הלכה כר"י מקלקל הוא וכו' דלפי"ד הו"ל אתמ"ל הלכה כר"י וכו' במקלקל הלכה כר"י וכו' על דרך שאמרו בהכ"ע קמא וגם מדברי רש"י בסוגיין משמע כן כד"ה ואתמ"ל וכו' ע"ש והנה דהתם אזלינן במלאכה שאצ"ל נראה דק"ל דהניחה הוי כיעוין בשבת דמ"ב ע"א ובדבריו המפרשים ז"ל בסוגין ואומר כ"ל לאומר דה"ט דלא ק"ל סוגייאות אסדדי משום דהו"א דמ"ש בסוגיין מקלקל הוא ומותר ה"ט משום דהוי דבר שלום משא"כ בהא דנרירה ומשו"ה לא ק"ל אלא ע"ד התוס' וכמש"ל ומדברי רש"י הנז' נ"מ דהרי מדברי רש"י הכא מוכח דר"י לא איירי אלא בדבר דאפשר מר"ח כיע"ש בתוס' א"כ י"ל עפ"י מ"ש הש"מ ז"ל דלפי"ד דכתב דמקלקל נ"ח מלאכה ל"ק קושית התוס' דשאני נרירה דיש לגזור הוא אטו שרה משא"כ בבעולה אבל לפי"ד התוס' שכתבו וכו' אתא ק"ל מהסיא דנרירה ע"ש דלפי"ד אלו נ"כ ל"ק מקושית הרב המגיה ז"ל הנז':

אלא דאעיקרא בעיקר קושית המש"ל הנז' ע"ד התוס' וז"ל שק"ע לכאורה ע"ד דמה ק"ל ע"ד דנראה דהיא נופה מה שהוק"ל בתוס' אח"ו מהסיא דנרירה ותירצו כ' תירוצים וסיא נופא הו"ל להרב המגיה שם להקשות ע"ד וכן ראיתי להרב בית יצחק ז"ל שם שכתב ע"ד ומי יתן וידעתי מהו הכונה וכו' ע"ש אלא הנראה לע"ד לפלין כעד המש"ל ז"ל לומר דכיון שמני"ר הכין דמ"ש התוס' הכא דשאני הכא משום דהוי מקלקל ר"ל דהוי איסורא דרבנן משו"ה ק"ל ע"ד מהא דאדרבא איפכא לכו מסוגיות דשנינם דמפי הו"ל לאקשויי מהנ' דפרק כירה שם מעיקר פלוגתייהו דר"י ור"ש דאפילו בגרירה דהוי איסורא דרבנן ס"ל לר"י דדבר שא"מ אסור וכמו כן ק"ל על תירוצם השני דתירצו דאפילו שלא במקום מצוה מותר היכא דהוי מקלקל והכא דגרירה שאני דהוי מתקן קצת דמאי נ"מ בזה דהא"ם אינו אלא כלאחר יד דאין איסורו אלא כלאחר יד וא"כ מ"ל זה ומ"ל מקלקל גמור כיון דלפי ההיא סוגיא דפ' כירה מבואר דבכל איסורא דרבנן ס"ל לר"י דאסור אפילו שא"מ וא"כ ה"ה בבעילה דהנה דמדברי התוס' בשבת דל"ה ע"א ד"ה שהכבר מוכח מדבריהם דבמכבר ומכוין להשוות גומות חייב משום בונה ויעויין בהרמב"ם שם ופ"ח ע"ש מ"מ י"ל דיש לחלק בין הכא לגרירה דלא הוי אלא כלאחריד כמ"ש וז"ש התוס' מתקן קצת דמשמע דעכ"פ אין איסורו מה"ת וכמ"ש שם בש"ס לאידך בפ' כירה וכ"מ מדברי המש"ל וז"ל ולחלק ולומר דשאני מקלקל וכו' לא מצאתי טעם לחילוק זה וכו' ע"ש כלומר דל"ל דהמכוון בתחילה דבריהם עמ"ש בתו"ד דשאני מקלקל גמור מש"ר דאינם מקלקלין גמורים ל"מ טעם וכו' כלומר כיון דעכ"פ שניהם איסורין מדרבנן וכמש"ל זה כ"ל לפלין כעד הגאון המש"ל ז"ל איכו שמתא אבא כבא ליישב קו' המש"ל הנז' ע"ד התוס' ואומר דמה שצלה ע"ד הרב כדי ליישב דבריהם הנה שלא כ"ל מ"מ הוא בעיקר הכונת דבריהם ומילתא בטעמא משום דמקלקל אינה חשובה מלאכה כלל וגם לא"ש דיעשה אדם דבר של קלקול ואפילו עושה בטלה דעתו וכו' ומשו"ה תנן כל המקלקלין פטורין ומשו"ה ס"ל לומר כדעת ר"י דהנה דס"ל דבר שא"מ אסור דהשוי מכוין לשא"מ דהיינו משום דגזור הא אטו הא אינו אלא בדבר שהוא תיקון לא בשהוא קלקול ומשו"ה לא הוק"ל לתוס' שלפנינו מההיא סוגיא דכירה משום דהו"א דההיא דגרירה ל"ה לה קלקול גמור דהרי עושה חריץ בקרקע כדרך שעושים לכתחילה בכונה משו"ה אוסר אפי' ר"י בא"מ משא"כ במקלקל גמור דבעילה וביוצא א"כ דס"ל לר"י דהרי בא"מ משו"ה הביאו מההיא סוגיא דקושיא דחשיב לה הש"ס בהדיא מקלקל בש"ס שם לפריא ואפי"ה אוסר ר"י וע"ז תירצו דיל"ח בין שלום וכו' והוב תירצו דבמקלקל גמור וכן בעילה כלאו ה"ט מותר לר"י בא"מ והכיא דגרירה שאני משום דהנה דהוי מקלקל כמ"ש מ"מ איכא קצת תיקון מצד אחר וב"כ ההיא דקירזר ומשו"ה דייקינן לכו בשאר מלאכות שאינם של קלקול דהנה דאין איסורן אלא מדרבנן אסור לר"י גם דא"מ משום גזירה הא אטו הא רומיא דגירוף דהתם ביומא וכיוצא דהסור לר"י גם בא"מ ע"ש וכ"כ בדברי הפ"י ז"ל שמתבאר מדבריו כמ"ש ועיין בש"מ בסוגין משם הר"י ז"ל ע"ש אך דעכ"פ דברי התוס' דבכורות לא נתיישבו עדין וכמו דהקשה המש"ל אם לא שנאמר דהתוס' דהתם חולקים עמ"ש ביומא ותם גם דהם מהר"ם מהו' ז"ל כידוע וס"ל דא"ב שם בפ' כירה וכל היכא דאיסורו מדרבנן וכו' הייתו נס"ד אמנם למסקנא דהשבת דר"ש גם בדבר שאיסורו מה"ת ס"ל דמותר א"כ דאמרינן דגם ר"י דמחמיר אינו אלא בגרירה דמשוי גומות מלבד דאי מכוין להשוות גומות אפשר דהנה כאיסור תורה וכדמשמע מדברי התוס' שבת דל"ה ע"א ד"ה המכבר ור"ש שרא ז"ל וכו' ויעויין בתוס' שם בבכורות וכאן אבל באיסור דרבנן בעלמא א"כ דס"ל דבא"מ מותר ובדברי רש"י דהתם ביומא אלא שר"ו הוא דוחק לומר דפליגי דברי תוס' אסדדי ומה גם דהתם ביומא

הביאו

הביאו ראיות לדבריהם ועיין להרב מש"מ להרב אשכנזי ז"ל שם מ"ש ליישב לקושיות שמש"ל הנו' שא דמ"ש שם דלל"ק דהתם שיכא דרבא וכו' ולאביי פליגי בקטנים אבל בגדולים שרי ע"ש היטב בתוס' ד"ה לא אפשר ובמהרש"א וכו' ע"ש לע"ד אחרי במח"ר לפי"ד מ"ש בסוגיא שם לא"ד קמא ולפי מ"ש התוס' שם בתחלת דבריהם מוכח דגם לאביי ר"י אוסר אפילו בגדולים בלא אפשר וק"מ והנה דכתב מהרש"א שם דהוק"ל וכו' אינו אלא דהש"ס הים אפשר לומר כן אמנם לא כח"ל לש"ס לומר כן משום דא"כ פליגי אליבא דר"י דלא קי"ל כוותיה משו"ה מוקי לה אליבא דר"ש והנה דבלא"ה תירוץ הרב אתי כל"כ דהוא עיקר כב"מ מ"מ התוס' בעלמא שם בפסחים כא"ד כתבו וז"ל ושא דאמרינן בכתובות ד"ה נכי מהן לבעול בשבת דקאמר לר"י אסור משום דבר שא"מ אע"ג דהוי לא אפשר ולק"מ וכ"ל דהכיא סוגיא כר"י בפ' כ"מ דאסר לר"י לא אפשר ול"מ וכו' ע"ש ובמהרש"א ווה דלא כמ"ש הרב שם אם לא שאמר דפליגי דברי תוס' אהדדי ועדיין צ"ע·

ד"ז ע"א

רש"י ד"ה האי משכורייתא דנזייתא שתיתא נקב וכו' עכ"ל משמע מדבריו דמפרש היכא משכורייתא דר"ל שתיית מלשון שכרת מיא וכ"מ ממ"ש בשבת דקי"ח ע"א ד"ה האי דכתב כג"ד וכו' ע"ש וכ"מ ממ"ש בבכורות דכ"ה ע"א ד"ה משכורייתא וכו' ע"ש ועיין בהש"ל ז"ל בריש סוגיין דנסתפק בזה בפרש"י דסוגיין ועיין בפ"י ז"ל דהוק"ל בפשט' דסוגיין דמאי פריך מהאי דמשכורייתא' כיון דמלוה שאני והניחם בקושיא ולע"ד י"ל דעיקר קושיית הש"ס למאי דקאמר אדעתיה דמקשן דהאי הלכה כר"י שבעילה אסורה ואי כר"ש מותרת ולא עלה ע"ד לומר דגם לר"י אפשר דלגבי מלוה מודה ר"י לר"ש דמותרת אהא הוא דפריך דרב אדר"ב ויעיין בהרב ער"י ז"ל ע"ש:

תוס' ד"ה האי משכורייתא וכו' ובריש שמעתא קאמר ליפרוס סודרא עליה ול"ק אתי לידי סחיטה וכו' עכ"ל ר"ל למ"ש שם בר"פ המביא אמתני' דהמביא כדי יין וכו' אתקין רבא במחוזא וכו' ליפרוס סודרא עליה וכו' ע"ש ולא איירי עמ"ש שם בתר הכי א"ל ראב"ש לר"א אמור וכו' הני בשי רקא שלין אלביינו מיא ביו"ט וכו' ליפרוס סודרא עליה ומנין דמיטמים במיא ואתי לידי סחיטה וכו' ע"ש דהתם איירי במיא וגם גרסינן ליפרוס ובכן זו היא שקשה ע"ד דאמאי לא הביאו דבריהם בהאי חילוקא מהכיא סוגייא גופא דבתחיל' לא חייש לסחיטה ושוב חייש דמוכח דס"ל להש"ס שם להאי חילו' וכמו שכ"כ התוס' שם ד"ה ומנין וכ"כ י"ל ע"ד התוס' בש' ק"פ שפנין ד"ה האי ע"ש וכ"מ מדברי ר"ח גופיה וכדעיין בס' שוסר לר"ח ז"ל רשי' ר"ל ע"ש ואי ס"ל להתוס' בתירוץ ראשון דהתוס' שם במס' יו"ט ע"ש א"כ גם ראיתם נ"מ במובן וי"ל בדוחק ודרך אגב למדנו תירוץ לדברי רש"י דמתברר מדבריו שבא בסוגיין דס"ל דגם בכל מיני משקין שייך איסור משום סחיטה של ליבון

דל"מ מהאי סוגיא של ש"ס דיו"ט די"ל דרש"י ס"ל כתירוץ קמא דהתוס' שם דכתבו דסו' דריש' דסוגיא איירי בחבית דשתית כולו וכו' ע"ש גם מה שהביאו התוס' ראיה לדבריהם מההיא דמסננין יין בסודרין י"ל עמ"ש שם בשבת דקל"ט ע"ב אההיא מתני' גופא דאמר רשב"א ובלבד שלא יעשה גומא ופרש"י שם ד"ה שלא וכו' כעוכרא דחול א"כ אתי לידי סחיטה ע"ש דהשתא א"ש דכיון דרמו רבנן עליה האי חומרא דלא יעשה גומא וכו' אתי למידכר שלא יסחוט דכעין זה איתמר בש"ס יו"ט דח"י גבי מערמת אשה וטובלת וכו' וכן ביומא דע"ז ע"ש ובודאי דהאי משום סחיטה דכתב רש"י התם ר"ל משום מלבן כדמוכח מדבריו בסוגיין ולפי מ"ש א"ש נ"כ דברי ה"ה בהל' שבת פ"ט סי"א בשם הרמב"ן ז"ל דכתב דהסוחט בגד וכו' בדרך מלבן וכו' בין במים ובין ביין וכו' ושכ"כ דעת הרמב"ם ז"ל וע"ש בל"מ וכ"כ הר"ן ז"ל בהלכות בס"פ שמונה שרצים ע"ש ובהרב"ח ז"ל א"ח בסי' שי"ט ס"ז ע"ש:

וראיתי שם להב"ח שכתב ע"ד הריב"ש ז"ל שם שכתב ובשמסננין היין בסודרין צ"ל שלא בו גומא וכו' וז"ל איכא לאקשויי דרש"י פירש וכו' וי"ל ע"ר"ש ה"ש בפ"ט על מ"ש הרמב"ם שמכבס וכו' לפי"ז ניחא דהיכא כמו במסנן וכו' אך קשה לפי"ז דא"כ הא דכתב רבינו דהא מים ללולין מותר וכו' וכן הא דמתיר וכו' לכן נראה ודאי דרבינו תופס עיקר דאין בסחיטת בגד משום מפרק וכו' עד סו"ד ע"ש ולכאורה דבריו קשים לע"ד במ"ש אך קשה וכו' ע"ש דנראה דכל כי האי קושיא תיקשי ליה גם למ"ש ה"ה בשם הרמב"ן שה"ר שם שהרי הסוא דינא דכתב הריב"ה שם דמותר ליתן מים ללולין לתוך המשמרת איתמר בש"ס שבת דקל"ט אמר זעירי נותן וכו' ופסקוהו כל הפוס' והשתא תיקשי ליה להרשב"א שכתב דבגד במים איכא תולדת מלבן וכ"ד קצת מפרשים ז"ל כמ"ש שם דא"כ אמרו בש"ס שם דמותר ליתן מים ללולין לתוך המשמרת וע"כ לומר דבמשמר' העשויה לכך ל"ש בה ליבון כמ"ש הריב"ש שם א"כ גם למ"ש הב"ח בתחילת דבריו בכונת הריב"ש א"ש גם מ"ש עוד הב"ח שם אח"ז וז"ל וכן הא דמתיר שאר משקין וכו' ת"ל דאסורין משום מפרק וכו' ע"ש· גם קושיא זו קשה להרשב"א וסי' הנז' דהרי בהדיא תנן שם מסננין יין בסודרין וכו' וגם לה' הרמב"ן והר"ן שם קשה דהרי איכא משום מכבס וכן היא שיטת רש"י בסוגיין וע"כ לומר דרבנן אסרו לן לעשות גומא שלא כדרכו של סינון לא אתי לידי סחיטה א"כ גם לדברי הריב"ש י"ל כן לפי מ"ש הב"ח שם בתחילת דבריו ואולי י"ל דה"ט דהב"ח לא ניחא ליה בהכי וכמ"ש משום דהריב"ש שם לא הזכיר שם בדבריו כי אם תולדה דמלבן ולא תולדה דמפרק כמובן אלא דמ"ש שם הב"ח בסו"ד וז"ל ולכן נראה ודאי וכו' ומה שפרש"י בפ"ב דלא יעשה גומא משום דאתי לידי סחיטה היינו לאותן מפר' דבסחיטת בגד אית ביה נמי משום מפרק ע"ש אחרי שמח"ר לא ידענא מי דחקו דנראין דברי רש"י בפשטן דהיינו משום ליבון דאיהו ז"ל ס"ל

דגם בשאר משקין שייך משום ליבון וכמ"ש הכא בסוגיין וכש"מ וכמבואר בדברי התוס' והראשונים בסוגיין וכש"מ ע"ש :

וראיתי להרב שבת ש"מ ז"ל בשבת שם דקל"ט שכתב ע"ד רש"י שכתב שם בד"ה שלא יעשה וכו' א"כ אתי לידי סחיטה הנז' שכתב ע"ד דהקשה על טעם זה השני דלא הבנתי דהא דוקא במים חיישינן לסחיטה ולא ביין וכש"מ כמ"ש התוס' לעיל בדקי"א ע"ב ד"ה הא וכו' כיון דאין יכול לנקותו וכו' ושמא מילתא אגב אורחיה קמ"ל אם היינו במים דאז שייך חשש לסחיטה דבמים מתלבן אסור לעשות נומא הש"ע דילמא יבא לסחוט וכו' ע"ש ואחרי המח"ר דבריו תמוהים לע"ד דכיון דביין ל"ש דברי רש"י איך כותב א"כ משום סחיטה על המים דלא איירי ביה ויותר הו"ל לשאול מטע' הזה השני ואי דמכ"ל לומר שדעת רש"י הוא דמותר לשנן מים בסודרין הא הרבה מהפוסקים ז"ל אוסרין כיעויין בהריב"ש שם ובשו' ש"ב ע"ש וכמרן בב"י שם ובהגש"ג ז"ל בפרק ש"ל דקנ"ט ע"ב ע"ש וגם עיקר קושיתו ל"ק שהרי מתבאר מדברי רש"י דסוגיין ומש"ר דס"ל דגם בשאר משקין שייך ליבון ועיין גם בהרמב"ן ה"ר ה"מ שם ובהר"ן בהלכות ש"פ ש"ל ובמש"ל וא"כ שפיר כתב רש"י שם א"כ משום סחיטה :

בא"ד אומר ר"ת דהוא משום מפרק וכו' עכ"ל מה שהקשה ע"ד דה"כ אמאי לא גזרו בסיכון יין דילמא יסחוט ואתי לידי מפרק כתב הש"מ ז"ל דה"ט דלא חזינו בשום מקום דגזרו רבנן משום מפרק כדי שנגזור הכא ומשם הרב הקונט' ז"ל כתב דה"ט משום דכיון דהוי דבר מועט ל"ח לסחיטה ע"כ וכתב הש"מ ע"ד דבמ"ש הוא ז"ל א"כ לתירוץ זה ע"ש ולדברי הרב ש"מ י"ל דה"ט דלא גזרו משום מפרק משום דחששת מפרק ל"ש אלא בטורח עצמו דמביא כלי ומניחו למטה כדי שיקבל המשקה הבא משא"כ היכא דהוי משום סחיטה דאפילו הולך לאיבוד חייב ולפי"ז אין לחלק בין מרובה למועט א"כ י"ל דכוונת הש"מ לומר דכיון דלא חזינו וכו' ע"כ דשום טעם אית להו לרבנן בדבר הזה דהם אמרו והם אמרו ומש"ה סתם דבריו ולא פירש טעם הדבר ועיין בתשו' מהרי"ע ז"ל בס' מט"י א"ח סי' ש"ב סק"ו דהקשה הרי דוכי דמרן בש"ע אסדרי מ"ש שם סק"ו דאסור לפרוס בגד עפ"י חבית שמא יסחוט וכו' למ"ש שם סי' תק"י ס"ו או ופרוס עליהם בגד וכו' דנגזור התם שמא יסחוט ויבא לידי דישה וכו' ותירץ בשני חילוקים הנז' ע"ש ולפי מש"ל בלא"ה כן נ"ל בעד דברי ר"ת הנז' וכמ"ש גם ה"ה בתחילת דבריו וז"ל והנה מדכתב הש"ע משקין וכו' מ"מ אסור משום וכו' תולדה דדש וכו' ע"ש ב"מ ג"כ מדברי ר"ת שלנו שכתב דהיא קחיטה דקפיד הוי משום מפרק וכו' וא"כ הו"ל לנין דבריו ושי"ר להקים ז"ל עצמם בשבת ס"פ ש"ב ד"ה קאי דאחר דהתבו דבמים דוקא הוא דשייך סחיטה ולא ביין וכדתנן מסננין יין וכו' כמ"ש הכא ב"ע ז"ל וטעמא משום דאין הרב חושש לקנחו כיון דע"י סחיטה אינו יכול לנקותו מריחו וחזותו וגם אין דרך לסחוט בגד מפני המשקה שבו אבל מ"מ אסור לסחוט דכי סחיט מתלבן וכו' ע"ש וכ"מ מדברי הסמ"ג ז"ל בדיני סחיטה במלאכת הדש ע"ש ונראה כונתם במ"ש וגם אין דרך לסחוט וכו' דר"ל משום דהמשקה שבבגד בבגד משתנה טעמו וגם לא קפיד עליו כי המעט הוא ומ"מ ב"ל דבכבר הם עצמם נרגשו מהאי קושיא דהוק"ל לפר' הקונטרס' הנז' ותירצו אותה כמ"ש וזה כיון שקשה עליו ועל הש"מ ז"ל איך לא הביאו דבריהם ז"ל וע"ע בתשו' הריב"ש ז"ל סי' של"ם :

בא"ד ועוד שייכי ראיה מפ' לולב וערבה דקאמר וכו' עכ"ל ובמס' יומא דל"ד ע"ב ד"ה האי מילי וכו' כתבו בשם הרב הערוך ז"ל שהביא עוד ראיה אחרת לדבריו מת"ש בשבת דף קי"ז ע"א דשקיל ליה בכרזי וכו' והתוס' שם דף ח"ן דחי ראיה זו וכתבו דל"מ ראיה זו לפי מ"ש רש"י ז"ל שם דאין דרך הפשט בכך ועי"ל דשקיל ליה בחתיכות קטנות וכו' ע"ש וכ"כ הרא"ש ז"ל בפסקיו בשבת פרק שבועה ע"ש וראיתי למהרי"ע ז"ל בספר בני יהודה ד"ב ע"ב דכתב ע"ד דק"ל דבלא"ה מוכח מהתם דמדרבנן אסור דהא איתא התם דרבנן שרו וכו' כדמוכח שם בסוגיא וברש"י ז"ל וא"כ מעיקרא דהיות הערוך אינה ראיה להתיר והא"ך מצאתי להריב"ש ז"ל סי' של"ט שהקשה כמ"ש ע"ש. ולע"ד יש להליץ בעד הרב הערוך ז"ל לפי מ"ש התוס' ז"ל שם ד"ה דשקיל וכו' וז"ל פירש בקונט' דאיכא שבות בכה"ג וקשה דהו"ל למיתני בפסחים וכו' ונראה לר"י דליכא אפי' שבות דאינו מפשיט כשיעור וכו' ע"ש דש"מ דמשום לתא דאיסור שמלאכה דהיא חמורה ליכא אפילו שבות ומשום הטלטול העור שהוא מדרבנן מותר מטעם דאמרו שם שא"ל חכמים לר"י אם מצילין וכו' וע"ש בהר"ב שמאירי ז"ל ע"ש והשתא ראית הרב הערוך א"ש דס"ל כדברי התוס' הנז' שהוא פירושו של רש"י וכמ"ש וגם קו' מהרי"ע הנז' ע"ד התוס' דיומא ל"ק דהתם ג"כ בשם ר"י ז"ל ואיהו גופיה הוא שדחה שם בשבת פירושו של רש"י וא"כ לא היו יכולים לומר דהתם מדרבנן מיהא אסור וע"ע בהרא"ש שם בשבת ומדברי הריב"ש שם נ"מ דאיהו אתי כפרש"י ועיין בתוס' שם בשבת בדברי התוס' דאת"ו ר"ם דשקיל וכת"ס וכהרב מג"א ז"ל שם שם ובהלח"מ בהק"פ פ"ג ה"ד מ"ש להרץ בעד הרמב"ם שם ע"ש דהו"ל להביא דברי התוס' שם בדיבור השני דמסייע ליה למ"ש שם :

עוד ראיתי למהרי"ע ז"ל ד"ב דכתב דמשהוא הכר שאחורי הדלת בשבת דף קי"א דאמרו שם דאפילו לר"ש אסור דהו"ל פסיק רישיה וכו' נ"ק להערוך ת"ל דהנחת לשיוף השמן והפתילה שיכבו וניחא ליה כמ"ש הריב"ש ז"ל סי' של"ד ע"ש ומה"ש הו"ל להביא דברי הרשב"א ז"ל בחי' שם שהקשה כן לדברי הרב הערוך ותירץ כן ועוד תירץ תירוץ אחר ע"ש גם מ"ש עוד שם קודם לזה וז"ל ואין להביא ראיה לדברי הערוך ממ"ש בשבת דכ"ב ה"ר נר שבבה וכו' דל"מ כמ"ש התוס' וכו' ע"ש י"ל דגם הו"ל להביא מדברי הרא"ש דקאי ליה בקושיתו בא"ר ונראה ע"ד דלק"מ דא"ל דאסור לסחוט משום משקה וכו'

וכו' עכ"ל וכ"כ בשבת דקי"א ד"ה האי וכו' דאחר דכיאו פירש"י ושכ"כ ר"ח הם כתבו וז"ל אע"ג דלא אשכחן וכו' אלא גבי מים וכו' וטעמא משום דאין אדם וכו' ומ"מ אסור לקוטעו וכו' עכ"ל :

הן אמת שלפי"ז יש להבין מ"ש אח"ז וז"ל ובפ' חולין קאמר רבא לא ליפרק איניש אודרא וכו' דילמא אתי לידי סחיטה ופירש בקי' כר של שמן וכו' ע"ש דהשתא לפי"ר הנו' קשה דבשלמא בספוג דהוא פ"ר כמ"ש שם בש"ס דקמ"ג וכן דוכתא שהיא דשער דאמרו שם דקנ"א ע"ש אמנם שהיא דרבא גבי אודרא דלא הוי פ"ר כדמשמע מלישנא דרבא דאמר דילמא אתי וכו' קשה דמאי קאמר דחיישינן דילמא אתי לידי סחיטה הא לפי"ר התוס' בסחיטה דמפרק לא חיישינן לה מספיקא כמ"ש התוס' הכא והתם וכבר ראיתי למהרש"א ז"ל שם דנראה דנשנה מקו' זו ובבליעה בנעימה כדרכו דרבי נועם בכ"מ שכתב שם ע"ד וז"ל הכא בשמן איירי וכו' היינו דאינו חייש לסחטו אחר מ"ש כמו במסננין יין בסודרין וכו' אבל אם במעש"ר איכא חששא דעביד ביה סחיטה ודאי דחוששין כדאמר באודרא דפומא וכו' כמ"ש התוס' לקמן דלא הוי פ"ר וכו' ע"ש · והנה האי מימרא דרבא דלא ליהדק וכו' איתאמרא שם בשבת דקל"ט ע"א גבי שום פלוגתא וכ"פ כל הפוסקים ונקטו ה"ט דילמא אתי לידי סחיטה כיעוין בהרי"ף והרא"ש שם והרמב"ם בה"ש פכ"ב הט"ו והטור בא"ח סי' ש"כ והש"ע ז"ל שם ומ"ש הש"ע שם משום סחיטה לפי מ"ש ר"ל משום חשש סחיטה כמתבאר מדבריו בב"י שם וכ"כ להדיא הרב הלבוש ז"ל שם ברם הוו הוין למשוי"ע ז"ל שם בס' מט"ו שם ס"ו שכתב ע"ד מרן שם שכתב אסור להדק וכו' משום סחיטה וז"ל אינו ר"ל דגזרינן שמא יבא לסחוט דהא כיון שהמשקה הבלוע בהן אינו מגופן אלא דאתי מעלמא הו"ל כבכבים ושלקות והוי גזירה לגזירה וכן הוא דעת התוס' דקמ"ה דהך איסור דהידוק מוכין אינו אלא למאן דמחייב חטאת בכבוסים והש"ע דפסק לתרוייהו ב"ל דפסיק רישיה ובודאי סוחט הוא מכח ההידוק וכ"כ המג"א סקי"א וז"ל פירוש דכשמהדק והיא לא הוא נסחט ע"כ אא"ד :

ולע"ד המעט הוא ק"ל טובא ע"ד שהרי ממאי דנקט רבא דילמא אתי וכו' מוכח דלא הוי פ"ר אלא ספק וכמש"ל וכ"מ מדברי התוספות בשבת דקי"א ע"ב דבור המתחיל מודה רבי שמעון בפסיק רישיה וז"ל והא דאמר גבי לא ליהדק איניש וכו' דילמא אתי לידי סחיטה ולא הוי פ"ר י"ל דהתם מיירי בכיסוי שאינו בולע כ"כ וגם אינו סוחטו וכו' ע"ש · וכמש"ל משם מוהרש"א וכ"מ נמי מדברי התוס' שם דקמ"ה ד"ה כבשים ע"ש כמוכן וכן מדברי הרשב"א והרן והריטב"א ז"ל שם נמי והיינו ודאי דדייקו לה מלישנא דרבא כמ"ש ונ"ל דס"ל דאע"ג דאשכחן בש"ס דקאמר לפעמים חיישינן וכו' ופירושו הוא ודאי כמ"ש התוס' בגיטין ד"מ ע"ב ד"ה חיישינן וכו' ע"ש · מ"מ אינו אלא כדמוכח מהסוגיא כן ועיין בהר"ן ז"ל שם ד"ט וע"ק לי ע"ד דאמאי קבע קושייתו ע"ד הש"ע ולא ע"כ הפוסקים שהרי רובם ככולם פסקי כרב ושמואל דס"ל דגם למימוהם אינו חייב חטאת כדאיתא בשבת דקמ"ה וכיעויין בהרי"ף והרא"ש שם והרמב"ם וש"פ ז"ל זולת ר"ח ז"ל וכיעויין בב"י ז"ל שם סי' ש"כ ע"ש ואילו הם עצמם פסקי להדיא דרבא ונקטו כדבריהם שמא יסחוט דה"מ דלא הוי פ"ר וא"כ הדר"ק הרב הנו' לדוכתא ול"ש לתירוצו הנו' וגם בדברי מרן בש"ע שם לא יתכן לפי מ"ש ובפרט שהדבר הוא דנראה הפך משמעות הש"ס והפוסקים והראשונים וכמ"ש הו"ל למרן לבארו בב"י ותו דמה שענה לדבריהם גם מה שנסתייע מדברי המג"א ע"ש · אם כוון המג"א למ"ש הוא ז"ל גם ע"ד ק' כמ"ש ומה גם דהמג"א שם ציין כהו"ד דברי התוס' ס"פ ש"ל ע"ש ואילו מדברי התוס' שם שלא"ז מוכח דלא כפירושו וכמש"ל :

אמנם י"ל דהמג"א לא כיון לו' כמ"ש מהרו"ע ז"ל אלא דהוא הרגיש בהשוא דינא דאיך ולוויר לומר דבשמניח מוכין ובשין ע"ג הפך דיוכל לבא לידי סחיטה אמאי קאמר דבשמהדק והוא לא הוא נסחט ור"ל דאיירי דהמוכין מחלחלין ע"י משקה שהוא או מקרמת דגא אן דע"י דהניחו בפך שואב מן המשקה שהוא שבפך ומשו"ה בשמהדקו יוכל לבא לידי סחיטה וראיה לזה שהרי המג"א שם אח"ז סקי"ט דקדק ממ"ש הש"ע אבל גזרינן שמא יסחוט דר"ל דלא הוי פ"ר וכו' ע"ש מוכח ש"מ דגם בלישנא דרבא דאמר דילמא וכו' דאינו אלא ספק · וגם י"ל דהמג"א נרגש מקושיית מהרש"א הנו' ומיישב לה ע"ד שתירץ מהרש"א וז"ש דבשמהדק והיא לא הוא נסחט ע"ש כלומר מיד כמעשה בראשון מתם ומתם שציין המג"א שם בסקי"ח לפר"ן והתוס' פי"ר מ"ש וגם הוא עצמו בסי' ש"ט ע"ש · ל"מ הפך מ"ש כמוכן ומ"מ בין הכי ובין הכי דבריהם ק"ט כמ"ש :

ולעיקר הקושיא עלה ע"ד לומר ע"כ בדוחק דכיון דלר"ח ז"ל ס"ל דהלכה כריו"ח שם בשבת דקמ"ב גבי כבוסים דס"ל דלמימהן חייב חטאת א"כ י"ל דהגם דקי"ל כרובא דרבוותא ז"ל דמ' לדלא קי"ל כריו"ח וא"כ גבי הידוק מוכין הו"ל גזירה לגזירה מ"מ לענין מעשה כיון דאיסורי שבת חמירי חשש מרן לס' ר"ח דומה לזה כת' הריב"ש שם בשם מ"א הרא"ש ז"ל לגבי כופר וע"ש בש"ע ס"ס וכ"מ קצת ממ"ש שם וז"ל ולר"ח כל שהוא ליה וכו' חייב חטאת ובענין זה כתב השו"ג ז"ל בס' תענית סי' תקס"ב סעיף ועיין בפ"מ ז"ל בכללי הש"ע סי' טו"ב ע"ש אלא דנראה דתירוץ זה הוא רחוק מכמה אנפי ושו"ר דנראה דקושיית מהרי"ע אחרי המח"ר ל"ק והן קדם אביא מ"ש התוס' שם דקמ"ה ע"א ד"ה כבשים וכו' שהביא מהרי"ע ז"ל שם וז"ל כבשים וכו' למימהן פטור וכו' רב לטעמיה דאמר לקמן ר"ח אינו חייב אלא על דריכה וז"ע · ולפי הקונט' דפירש משום דאתי המשקה מעלמא קשה לרבי אמאי גזרו לאדוקי אודרא אפומא דשישא בשלהי חולין דקמ"א שמא יסחוט הא אפילו סחיט ליכא איסור דאורייתא מיהו י"ל דהתם רבא הוא דקאמר לה וס"ל כריו"ח דמחייב חטאת עכ"ל :

ולכאורה

ולבאורה דבריהם צריכין הגהה חדא דהאי קבעו קושייתם על פרש"י שהרי כל כי האי קושיא נראה דקשיא בפשטא דשמעתתא לכ"ע וגם מה זה שכתבו ומיהו י"ל וכו' ולא כתב וי"ל וכו' כנראה מתו"ד דבלאו פרש"י הוי להו שפיר הוית קושייא מצד אחר ואנחנו לא נדע · אמנם ראיתי בחי' הרשב"א ז"ל שם דעפי"ד יובנו כוונת דברי התוס' הנז' על נכון וז"ל למימיהן וכו' פרש"י משום דאין המשקה הזה מגופו אלא משקה שנבלע בהם והילכך אינו כמפרק אבל אסור גזירה אטו זו"ע והקשו עליו התוס' מדאמרינן לעיל בפ' חולין לא ליהדק איניש אודרא אפומא דשישא דילמא אתי לידי סחיטה וכן אמרו לעיל בזמן שאין לו בית אחיזה אלא פירושא משום דס"ל כתנא דבי מנשה דאמר לקמן בסמוך דד"ת אינו חייב אלא על דריכת זו"ע בלבד משום דרובן למשקין והילכך כשוסטין הו"ל כדריכת זו"ע אבל שאר פירות רובן לאכילה הם עומדין ואפילו יהיב דעתיה וסחיט בטלה דעתו וכו' ואפילו צריך לו ל"מ משקה אלא אוכל עכ"ל וכ"כ הריטב"א ז"ל שם וז"ל פרש"י ז"ל לפי וכו' וקשיא עליה מדאמרינן לעיל בפרק חולין לא ליהדק ומדחזינן דילמא אתי משמע דהאי אתי לידי סחיטה הו"ל מלאכה ואעפ"י שאין המשקה מגופו אלא ה"ט לפי שאינו חייב וכו' ע"ש ובפר"ן בהלכות שם וכ"מ מדברי הרא"ש ז"ל שכתב שם וז"ל ולית הלכתא כריו"ח לענין חיוב חטאת וכו' והא דמשמע בפ' מפנין דקב"ח דאיכא חיוב בסחיטת שמן כשער צ"ר לסוחט פרי שאין דרכו לסחוט כי דיך אותו פרי לאוכלו וכו' אבל משקה הנבלע בבגד הסוחטו להוציא ממנו חייב וכו' ע"ש

והשתא מגולא יובנו דברי התוס' הנז' בפשיטו' דבתחילה כתבו דש"ע דאמר דלמימיהן פטור אבל אסור משום דס"ל כתנא דב"מ דלקמן שהוא אמר דמד"ת אינו חייב כי אם על דריכת זו"ע בלבד כלומר משום דרובן למשקין עומדין מה שא"כ שאר פירות דרובן לאכילה הם עומדין משו"ה ס"ל דלמימיהן פטור אבל אסור גזירה אטו זו"ע דהשתא לפי"ז לא קשה ע"ד רבא דאמר לא לידוק וכו' מהא מימרא דרב די"ל דשאני התם דאיירי אבגד ובבגד דרכו לסחוט משו"ה קאמר רבא לא ליהדק וכו' שמא יבא לידי סחיטה דהוי סחיט ודאי דחייב לכ"ע וכמתבאר מדברי הראשונים ז"ל הנז' ושוב קאמרי התוס' דלפי פי' הקונט' דפירש משום דאין המשקין מגופן וכו' דש"מ מדבריו דאין לחלק בין פירות לבגד זו היא שקשה ע"ד מה שהקשה רבי ע"ד דהאי קאמר רבא התם דלא ליהדוק וכו' שמא יבא לידי סחיטה דמשמע דאי סחיט חייב דאל"כ הו"ל גזירה לגזירה א"ו צ"ל דס"ל דאי סחיט חייב הא לפרש"י אפילו סחיט אינו חייב כיון דאין המשקה מגופו ואהא כתבו ומיהו יש לו' דרבא דהתם ס"ל כריו"ח דהכא דס"ל גבי כבשים דגם למימיהן חייב הגם שהוא דוחק לאוקמי לרבא דלא כהלכתא דלא קי"ל כוותיה דריו"ח אלא כרו"ש דס"ל דפטור אבל אסור וכמו שכן פסקו רובא דרבוותא זולת ר"ח כמש"ל וזהו דווקא לפרש"י מה שא"כ לפי פירושם א"ש דברי רבא לכ"ע כמו שכן פסקו לה כל הפוסקים וגם א"ש מאי דנקטו לה בלשון ספק בלישנא דרבא ואפילו לר"ח דס"ל דסחיטה בשאר משקין אין איסורו אלא משום מפרק תולדה דדש ואינו אלא כשאינו הולך לאיבוד ה"נ בשמהדק הבגד ובא לידי סחיטה אינו הולך לאיבוד שהרי נופל המשקה בנסחט לתוך האשישה כמו שכ"ת מתו"ד התוספות דסוגיין ושם בשבת וכש"ת בסוגיין גבי מסוכריתא דבכה"ג אי סחיט ודאי חייב משום מפרק גם לרב התם גבי כבשים משו' דיש לחלק בין פירות לבגד וכמ"ש וגם א"ש לישנא דדילמא וכו' דנקט רבא דלא הוי גזירה לגזירה וכמו נקטו לה כל הפוסקים והגם שכתבו שם בשבת ס"פ ש"ל דהיכא דהאיסור הוי משום מפרק ל"ת לסחיטה כבר מהרש"א שם ישב דבריהם כמש"ל ואם כן תו ל"ק מקושיית מהרי"ע ז"ל הנז' שהקשה דהרי פסקי דהש"ע סתרי אהדדי כיון דהתו' ורוב הראשונים דחו פרש"י הנז' וכ"מ מדברי כל הראשונים בפסקיהם דפסקו לתרוייהו כרב וכרבא ובלישניה והשתא גם בש"ע שם דנקט משום סחיטה ר"ל דילמא אתי לידי סחיטה ובכן ל"ק מקו' מהרי"ע וגם דברי המנ"א א"ש כמש"ל וק"ט על מהרי"ע ז"ל לפי מ"ש ונ"ל :

ועפי"ז י"ל מה שהוק"ל למרן ז"ל בב"י שם סי' ש"כ על מה דכתב הריב"ה ז"ל דין הסוחט בגד בתוך לגין הכבושים וז"ל ואעפ"י שעיקר איסור סחיטת פירות משום דש והאיסור ה"נ משום מכבס וכו' ע"ש ולפי מ"ש א"ש דכיון דהריב"ה שם כ"כ דין דלא ליהדק מוכין שמא יבא לידי סחיטה ואיסורו משום מפרק ובעיון בהריב"ה שם סי' של"ד כ"א מש"ה סמך לו ג"כ דין הסוחט בגד וכו' כמובן ועיין בהרמב"ם פ"ט מה"ש הי"א ובה"ש שם ועיין בש"ס שבת דמ"ח ע"א שאמרו שם רבה ור"ז איקלעו לבי ר"נ חזיוה להוא עבדא וכו' שדר מזייה דפרים רפים דסחורר וכו' כוזים רבה א"ל וכו' דלכאורה אי ההוא עיכרא חוירה בכובא של יין כדמשמע מדברי רש"י ז"ל שם ד"ה א"כ קשה לר"ח דהא בשאר משקין ל"ת לסחיטה ואמאי נזיים אם לא שנאמר דר"ח אמר דשם איירי במים וכ"מ מדברי הרמב"ם בפכ"ב שם הל' י"ב וכ"מ מדברי הרב המאירי ז"ל שם ויותר מזה מתבאר שם מת"ס שם בס"ר דיש מחרלים וכו' עיין שם דאדרבא מתוחם סוגיות משמע כדברי ר"ח וא"כ דהתם דהוו עברי דאינן בשורה וכמו דכ"מ מקדמת דנא בענין הכוונה דמויא ועקס רוזכינו לס' היפר לר"ח ז"ל ראיתי לו שם בקו' ר"ל שכתב כמ"ש הרב המאירי שם בסו"ד בשם י"מ וכנראה דמ"ש שם בשם י"מ מנ"ר ר"ח ז"ל וכתב שם שכ"כ ר"ח ז"ל ע"ש ובדברי רש"י שם בשבת י"ל ע"ד דמלשונו הראשון שם ד"ה נטלה נראה דהכובא היתה של יין ואילו ממ"ש אח"ז ד"ה דקא עבר גר' דהייתה של מים ודוחק לומר דט"ם נפל בלשונו השני ול"ל מן היין דא"כ הו"ל לרש"י ולמהרש"א שם לכתוב בדבריהם בכ"מ וגם דוחק לומר דמ"ש בד"ה נטלה בלי שואבין יין מן הכובא ר"ל מן הכובא דעלמא כמובן וע"ע בהרב הערוך ז"ל ריש אות כף בתיבת כובא ע"ש ובש"ס שבת דקל"ט ע"ב :

ושוב אח"ז עמדתי על מש"ל ומזי חזיה דעדיין

קשה

קשה בסוגיא דרבא דאמר לא ליהדק וכו' דילמא אתי לידי סחיטה וכתבתי דלא הוי פ"ר והבאתי ראיות לזה דא"כ זו היא שקשה דהוי קי"ל כר"ש דס"ל דדבר דאינו מתכוין מותר ורבא גופיה פסק כן כמבואר מכמה דוכתי ובתוס' שבת דקמ"א ע"ב ד"ה דילמא ע"ש ובחי' הריטב"א ז"ל שם וגם כל הפוסקים פסקו כן א"כ זו היא שקשה על ההיא דרבא דאי ל"ח לא פסיק רישיה אמאי קאמר לא ליהדק וכו' וכ"פ כל הפוסקים כההיא דרבא וחפשתי בספרי דבי רב ז"ל ולא ראיתי מי שהרגיש כן עד שמצאתי להמרדכי ז"ל שם בפ' חולין סי' תכ"ח שכ' אההיא דרבא וז"ל פירוש מוך או מטלית שסותמת פ"ך וכו' וקשה דתנן בס"פ מסננין וכו' וי"ל דהכא גבי אודרא דשיטא וכו' וגבי שמן וכו' דקיטמי כירים אסור משום דישה דלשמן או יין הוא צריך ואינו הולך וכו' ואפילו אינו מכוין להוציא הבלוע בסתימה מ"מ פסיק רישיה הוא דבשירוקי בפי הכד יוצא המשקה ונופל לחוץ וכו' ע"ש וכ"כ עוד שם בהגהותיו סי' תס"ד ע"ש אלא דשם כתוב לומר דההיא דלא ליהדק וכו' הוי כפ"ר ע"ש וכ"כ בלשון השני הנז' דלא הוי פ"ר ממש אלא קרוב לפ"ר דהוי אפשר דאינו מהדקו כ"כ בחוזק וכמו שכ"מ מדברי רבא דאמר דילמא אתי לידי סחיטה ומכן גם דברי התוס' דשבת שם בס"פ ש"ל יש לפרש עי"ז דמעיקרא ק"ל דאמאי וכו' דמ"ש דבמסננת ודו' הוי פ"ר ממש ומ"ש גבי דנקט רבא דילמא אתי לר"ה דמשמע דלא הוי פ"ר אלא קרוב לפ"ר והא קיילי ע"ש וגם דברי מהרש"א הנז' יש לפרשם עד"ז ע"ד הדחק הגם דלא הזכיר דברי הרב המרדכי הנז' ומ"מ י"ל דההיא דרבא גבי אודרא הוי קרוב לפ"ר ומשו"ה אמר וז"ש דילמא וכו' והשתא א"ש מקושיא דלעיל וגם דברי המג"א הנז' יתפרש עד"ז וגם כ"ל דאתי קלא כותיה דמהרי"ט הנז' וגם לא מטעמיה וכמובן ממ"ש וע"ע בהריטב"א בחידושיו שהביא שם מ"מ בסוגין ובהסמ"ג ז"ל במלאכת הדש בדיני סחיטה ע"ש ועיין בס' הישר לר"ת ז"ל בסי' ר"ל דמשמע מדבריו דלא כמ"ש וי"ל בדוחק וע"ע למהרי"ט ז"ל בח' ב"י ר"נ ע"ג וכמש"ל מה שנלע"ד ועיין בהרב המאירי ז"ל שם בשבת ובהמג"א סי' ש"כ סקכ"ז ע"ש ועיין בהי"ש ז"ל כלל שנ"ח :

בא"ד הכא סחיטה אוכ"ח דהוי משום מפרק וכו' עכ"ל ולפי"ד הא דתנן מסננין יין בסודרין ש"ט דלא חיישינן משום דל"ש ביה סחיטה דליבון וכמ"ש לעיל באופן דלר"ת כיון דשאר משקין ל"ש משום סחיטה דליבון דהוי משום מלבן וכיעוין ג"כ בהרשב"א ס"פ ש"ל ובהמ"מ ז"ל בשו' אמנם ראיתי להר"ן ז"ל שם בס"פ ש"ל שכתב וז"ל ואפשר שאף היין מלבן כדאמרינן התם לאכילה ולא למשרה לאכילה ולא לכביסה וכו' ע"ש וכ"כ הריטב"א שם בחי' ולכאורה זו היא שק"ט עד"ר ר"ת והראשונים דס"ל דביין ל"ש ליבון דמה יענו לההיא סוגיא דסוכה ד"מ ע"א והיא ברייתא מפורשת כמ"ש שם :

אמנם נלע"ד ליישב דבריהם דהתם ל"מ כ"כ דיש לדחות ולומר דהתם איירי בתחילה אחר עשיית הבגדים קודם לבושן מתקנין

אותן ע"י יין כדי שיתחזק כמו צירוף הברזל במים ואז הוא דצריך כיבוס ואפילו ששוה כיבוס י"ל דאינו משו' ליבון דהוי דומיא דצביעה כיעוין בהר"מ ז"ל בפ"ט מה"ש הי"א ע"ש אלא מה דמכבסין אותם ביין הוי משום חיזוק כדי לחזק הבגד שלא יהיה רפוי או מט"ה מה שא"כ אחר דנעשה הבגד דראוי ללבישה אם כן י"ל דל"ש ליבון כיון דאדרבה מטנפו כמ"ש התוס' ואפשר דמה"ט כתבו הר"ן והריטב"א ז"ל בדרך אפשר ויעויין שם בסוכה בתוס' ד"ה ילאן וכו' ע"ש ומר"ן ז"ל בב"י א"ח סי' ש"כ הביא דברי התוס' והראשונים דבסוגין וגם דברי הר"ן הנז' ואפ"ה שם סי' שי"ט ס"ו כ' בפשי' דיין אינו מלבן כשאר משקין ע"ש וכ"כ בש"ע סי' של"ד סכ"ד ע"ש ולפי מ"ש א"ש דבריו אמנם ראיתי לט"ז ז"ל שם סי' שי"ט סק"ח שכתב על מ"ש מרן שם דיין וש"ת מותר שכתב וז"ל ק"ל מדברי הר"ן הביאם הב"י בסי' ש"כ דיין מלבן ומביא ראיה מהגמ' דרשינן לאוכלה ולא לכביסה ועיין מ"ש בסי' ש"ב עכ"ד והיינו דשם בסקי"ב הוק"ל כי הכא ותירץ דהר"ן מיירי ביין לבן וש"ע מיירי באדום ע"ש ולע"ד י"ל ע"ד הדא דמ"ל עם הש"ע דכל כי האי קושיא קשיא על ר"ת והראשונים דס"ל כותיה ובודאי די"ל שום תירוץ וכיון דרבים נינהו גם מר"ן אזיל בתר הכרעייהו ומה גם לפי מ"ש דיש לחלק בדבר וגם מה שחלק בין יין ליין קשה דא"כ היכי תנן סתמא מסננין יין בסודרין דנראה דל"ש וכ"ת מההיא סוגיא דמס' סוכה שהביאו התוס' לעיל וגם מרן בש"ע לא חילק בדבר וע"כ נלע"ד דאין לחלק בין יין ליין וליישב דברי מר"ן כ"כ לעיל וגם הר"ן והריטב"א לא כתבוה אלא בדרך אפשר ומטעמא שכתבתי והגם שמ"ש שם כתב בשם הרמב"ן ז"ל בס"פ ש"ב דכתב בפשיטות דכין במים וכן ביין כדאמרינן התם לאוכלה וכו' לכביסה וכו' ע"ש מ"מ מרן תפס הדין כס' ר"ת וסיעתו ז"ל ועיין בהרב טל אורות ז"ל דמ"ו ע"א שהקשה ע"ד הרב המרדכי ז"ל שכתב דביין ל"ש משום ליבון ממ"ש הר"ן הפך מזה והביא ראיה מההיא דש"ס בסוכה וכתב לחלק בין יין אדום ללבן ע"ש ולא כתב שכן חילק הט"ז שם ועיין בש"ע ובהמג"א סי' ש"כ סקכ"ז ע"ש ולכאור' י"ל דלהתוס' וסי' דס"ל דאין ביין משו' כיבוס מדכתי' בפ' ויחי כבס ביין לבושו וי"ל וע"ש בתפ' ז"ל וע"ע בהרב טל אורות שם דמ"ו ע"ג שכתב דהביא דפ' כמ"ט דנזיר דהם איירי במים וכמש"ל :

בא"ד והכא אור"ח דליכא למימר דאסור משום מפרק כיון דהנסחט הולך לאיבוד וכו' עכ"ל הנה לא פירש בדברי ר"ת איך מיישב ר"ת מ"ש בסוגין דהאי מסכרייתא דאסור לאדוקא וראיתי כדברי בס' הישר שם בסי' בתחילת דבריו דנראה דמפרש כמ"ש הר' ערוך דה"ט שמא תתבטל הסתימה אבל הגיגית והן"ל ככונה כמ"ש התוס' כאן הסו"ר דאין לומר דמסכרייתא איירי באופן דאינו הולך לאיבוד כמובן דל"מ כן מדברי התוס' בשמו ובפרט בראות דבריו שם בס' הישר וכמ"ש :

בא"ד ועיקר ראייתו מההיא דפ' כל התדיר דל"א איכא דר"ש מזלפין וכו' עכ"ל . ראיתי להרב גיור ססיים ז"ל בכ"ש דל"ח ע"ד

דכתב

דכתב ע"ז הרב הערוך כללו דק"ט דמ"ל דהכא דפ' כל התדיר היינו מקמי דתיקן לה דמודה ר"ש בפסיק רישיה כמ"ש מהריק"ו א"כ נ"מ ע"ש ולע"ד אחרי שמח"ר ל"ק דהנה דמהריק"ו ג"כ אינו אלא כדי ליישב דברי הרמב"ם אבל אינו מוכרח לומר כן כדי דהוקשי ליה ע"ז הרב הערוך משום הו"ל דהרב הערוך לא ניחא ליה בהכי משום דא"כ הו"ל להש"ס לבאר כיון דהוי חידוש גדול דשמואל ס"ל דבהכ"נ בדעת רבי שמעון דדבר שא"מ מותר גם בפ"ר מאחר דבכמה דוכתי בש"ס אמרינן בפשיטות דמודה ר"ש בפ"ר דאסור כמו שלייכם הרב מסירת הש"ך בסוגיין ומה גם דמתבאר מש"ס דשבת דקמ"ג ע"א דהא מוכרח דמודה ר"ש בפ"ר ליכא אנו לאומרן כי היכי דלא תיקשי מתניתין דהתם רישא לסיפא כיע"ש וכה"ג כתב הריב"ש ז"ל סי' שמ"ר וז"ל והאית דפר"א דמילה וכו' ע"ש ומש"ט נראה דהתוס' לקמן דחו ראיה זו של בה"ע מטעם אחר לא מה"ט הנ' ועיין ג"כ במרן שם בכ"מ שתירץ תירוץ אחר ליישב דברי הרמב"ם ההם ע"ש :

באה"ד וראיות הערוך אינה ראיות דהא דמתיר לזלף וכו' א"ל דמילה שאני וכו' עכ"ל

אע"ג דמפשטות דשמעת' שם משמע דלמאי דקא מתרץ בסוף הא ר"י הא ר"ש אין צריך למאי דמשני לעיל מילה שאני מ"מ ק"ל להתוס' דע"כ לא דחה הש"ס שם מהא דזילוף שם אלא משום דבתחילה הוק' ליה לש"ס והא קא מכבה כלומר דלכ"ע קשה דקא עבר אלאו דלא תכבה ולא ק"ד כיון מכוין לא"מ וא"כ דס"ד דשמואל אתי כר"י כמ"ש שם את"ו והא משני דמילה שאני דהוי בעין מ"ר בעלמא אתי עשה ודחה ל"ת ואתא ק"ל דהרי מלינו בבריתא דרע"ק אוסר בזילוף גם דהוי מילה ונראה טעמו משום דאפ' לזלף בשפלים והאיך משני דהא ר"י והא ר"ש כלומר דהכא הוי דבר שא"מ דפליגי בזה ר"י ור"ש וברייתא אתיא כר"י ושמואל דמתיר אתי כר"ש וגם דבפ"ר מודה ר"ש דאסור מ"מ בבה"ג דהוי דבר מילה נ"ב ק"ל לר"ש דגם בפ"ר מותר ויעויין בשמ"ר ז"ל ע"ש · ברם ק"ק ע"ז דטפי הו"ל להתוס' למימר הכא דהתם ה"ט דאפשר לזלף טיפה דקות כמ"ש רש"י שם א"כ ע"ג האחרים כמ"ש הם ז"ל עצמם ביומא דל"ד וכ"כ הרא"ש ז"ל בפרק הבונה וצ"ע :

והנה ראיתי להסמ"ג ז"ל בה' שבת בדיני הכתיב' דהביא דברי הרב הערוך ודחיית ר"י הנז' בתוס' שלפנינו ובכלל ראיות הערוך הביא מ"ש בשבת דקי"ז גם מפשיט את הפסח וכו' וכן מ"ש בסוכה דל"ג גם ממעטין ענבים מן ההדס וכו' והוא כתב בשם ר"י וז"ל וריב"ם מפ' דאיסור דרבנן מוסף איכא ומהאי דשבת דאה וכו' וכאן עיקר הטעם מפני שאין שם שיעור להתחייב ובסוכה מילה שאני וכו' ע"ש וכתב בתו' רש"ל שם עמ"ש הסמ"ג בשר"י ובסוכה מילה שאני וז"ל מילה שאני ר"ל כלי של מילה שאני פי' שהיא ויש לו כבר הדס אז אינו חשוב כלי כי מה שחשוב כלי משום שתיקון הוא הכל מילה וכו' ומש"ה אינו מתרץ לעיל גבי מפשיטין מילה שאני אלא ש"מ דס"ל כדברי ראבי"ה שהבאתי ולא כתי' ראשון של התוס' כבתו' דמתרץ

מילה שאני ומשו"ה תירצוהו אבל הא' כ' ט"ל התוס' יכול לסבור כראבי"ה עכ"ל · והנה דברי ראבי"ה שהזכיר הו"ר בשם המרדכי ז"ל שם בסוכה אבל עיקר פי' דכתב בכונת ר"י אחרי שמח"ר צ"ל דאין במשמעות דברי ר"י אשר שם מוכח כן כי אם הדברי' בפשטן משום דהוי דבר מילה התירו רבנן בפ"ר דלא כה"ל וכמו שתי' התוס' בסוגין ומה שהבנתים מדברי ר"י שבסמ"ג מדלא הי' כן להביא רצור דק"פ ל"מ דשאני התם דאפ' להפשיט עד החזה דהיא עיקר המילה בשביל להוציא האמורים ולא להפשיט כולו ובקבורת רבנן דהתם ול"ד למילה דזילוף דמלוחה דהכי וכ"כ מילה דלולב דאי צריך להסית לולב אינו דשתי כ"א ע"י מיעוט ענביו ואי אפי' נימא דשניהם שוים מ"מ כך הם דרכם של התוס' דהראשונים דהם מוצאים שיש דחיה לראיה הראשונה או לקו' הראשונה אומרים לה ושוב כשמביאים ראיה או מקשי' עוד מת"א דל"ש אי' בראשון אומרים אי' אחר וא"כ דבתי' השני יתורץ גם הראשו' ותוכם מבארים דבריהם דמעולא וכן וראיה לדברי מדברי הרא"ש בפ' הבונה דכתי' הביא ראיית הערוך הנו' והן ק"ה דחה לראיה הערוך מהביא דק"פ דשאני שהם דאין צריך הפשט בכך וכו' ועוד דאין בו שיעור וכו' ושוב דחה לראית הערוך מלולב כאמור דמילה שאני א"כ כיון דר' שמעון סבר וכו' דלא תיקן כלי אבל לר"י וכו' אסור ע"ש ונשאת כדברי הרא"ש צ"ש לומר כמ"ש כפי' דברי הסמ"ג בשר"י דברי כתב אח"ך ועו"ל דלר"ש לא חשיב כלי ולר"י ח"כ וזה מורה כתו' דאלו' כמ"ש רש"ל ולפ"ד הי"ל תי' אחר א"ו צ"ל דמהשתי' מילה שאני דבריהם הוו בפשטן כמש"ל ומה שלא תי' הרא"ש בלבהית דעוד דמילה שאני ע"כ צ"ל דה"ט כמ"ש לעיל בא' מב' פנים וא"כ ה"נ י"ל כדברי הסמ"ג בשר"י וכן כדין דהרי הסמ"ג כ"כ בשר"י והם דברי התוס' שלפנינו בשר"י ויעויין בה' שה"ג באות ר"י ז"ל ע"ש ובכן דברי רש"ל כללו כ"ו הללו :

באה"ד א"כ ה"פ פ"ר הוא דאית ליה הי"א הואיל וכן הוי לר' שמעון וכו' שלא תיקן כלי

וכו' אבל לר"י אסור וכו' עכ"ל וכ"מ מדברי רש"י דהתם ויעויין בהריב"ש ז"ל סי' שצ"ה ובהרב בני יהודה ז"ל ד"ב ע"ב ע"ש · אכן ראיתי להרב"צ ז"ל בתי' שכתב דרש"י ז"ל התם לא פי' בדבריו זה ולא בד"ז דמ"ל דאי' הש"ס שם ל"ץ לה קאי וכו' אלא לאידך קו' קמייתא דהא מתקן מנא ומשני דא"ל וכו' וא"כ לא הוי מתקן כלל ומעתה אין משם ראיה לבעה"ע כלל ע"ש · ומש' מדבריו דלפי"ז גם לר"י מותר ואחרי שמח"ר אין פשט השו' מוכח בכי מדקאמר מעיקרא אר"א דאב"ש סבר לה כאבוה וכו' והאי מסיק ל"ץ דא"ל וכו' לל"ק אלא והנה דמ"ל דלפעמים ל"ק אלא ויעויין בכללי הגמ' למהריק"א ז"ל דמ"ו ע"ש מ"מ מי דחקו לסלקא סמו' מפשטה וכמ' בדברי התוס' ביומא דל"ד סוף ד"ה פ"מ וכו' שכתבו ואין לדחות וכו' דא"כ מאי דוחקים לו' דאב"ש ס"ל וכו' ע"ש וכ"כ התוס' בשבת דק"נ ע"א ע"ש · וגם מדברי רש"י ז"ל שם בסוכה נ"מ כן ועכ"ץ דגם דברי רש"י דהתם יתפרשו כפשטן ע"ד מ"ש התוס' שלפנינו בתי' הזה השני ובמש"ל ודוק ועיין בהרב במאורו ז"ל בשבת דע"ה והרב בפו'

קמיים

אחרים ז"ל שם בסוגיא ע"ש :

באד"ה ולפי' שעריך קשה דתנן וכו' המפיס מורסן וכו' עכ"ל וכ"כ בפ' הכונס והרא"ש שם וכ"כ ביומא דל"ד ע"ש ועיין מה שהק' ע"ד בפ"י ז"ל ע"ש וכן דהא הזו ראיה הרשב"א בשם רבו ז"ל ככתוב בש"מ ע"ש ואולי י"ל דס"ל לתוס' דכיון דלא נקט מתני' כ"א המפיס מורסן וכו' ומחט של יד דהוי במקום צער ולא נקט הא דינא בדינים אחרים שאינם של צער ונשמעינן בהו כפ"ר דלא נח"ל וכגון חולה עולשין בהרעא דמכ"יה וכיוצא ש"מ דמשום צער הוא דשנינו דמותר ועיין תוס' סנהד' דפ"ד ע"ב ד"ה מאן וכו' במ"ש במי"ד ור"י יל"ר מדתנן וכו' יע"ש דבפר"ז י"ל קצת דבריהם דהכא ודיומא שם דמדר"י נשמע לר' שמעון כמובן אבל עדיין לא יתישבו גם בזה דברי התוס' דהכא דקי"ל ר"ש לא צריכא ע"ע ועי"ע בדק"ז סד"ה מ"ל לגש! וכו' כמובן ועדיין צ"ע ליישב דבריהם ועיין בס' ש"י ז"ל שם ביומא דל"ד ע"ש ·

באד"ה אבל ק"ק אי פ"ר דלא נח"ל אסור אמ"ק רב וכו' ואור"י דמ"ל דדוקא בכבשים שהן זכו' בדאמרינן אפילו למימיהן פטור אבל אסור וכו' עכ"ל · לכאורה דבריו ק"ט דהרי עדין תיק"ל מדברי ריו"א דאמר התם דלגופן מותר דמוכח דס"ל דלמשקין עבידי והנה דס"ל דלמימיהן חייב חטאת דאמאי מותר לגופן אי פ"ר דלא נח"ל אסור דהשתא ל"ש אירולש והשתא גם מרב קשה דודאי רב ל"פ עם ריו"א אלא בעיקר דינא דלמימיהן מ"מ אבל במאי דס"ל לריו"א דלגופן מותר ועכ"ל דה"ט משום דס"ל דפ"ר דלא נח"ל מותר וכ"מ לעלמא בהא לא פליג רב ולאו ה"ט משום דהו"ל כאוכלא דאפרא כמ"ש התוס' דהרי ריו"א אוכיח כמ"ש וזה נר' כונת הגליון שהביא בש"מ שכתבו ע"ד התוס' שלני וז"ל אבל תימה הוא לו' שיחלוק רב ע"ש דתלמודא וכו' ע"ש · הנה שדבריו כאן קצת סתומים וקשה על הרמב"ן ז"ל שלא ישב ד' התוס' מקו' הגליון הלזה בדרכו בכמה מקומות ודוחק לומר דס"ל להתוס' דהכא פליגי רב ור"י אי פ"ר דלא נח"ל מותר או לא אמנם י"ל בדוחק דאה"נ דגם ריו"א ס"ל דמימי כבשים הוי כאוכלא דאפרא כמ"ש התוס' אלא דס"ל דהא שחטי דהיינו עבור גופן הוא דאמרינן הכי אבל אם שחטו לתוך הקערה כדי לשתות מימיהן גלי אדעתיה דאחשביה משקה מ"מ כיון דאיכא מיעוטא דעבדי הכי וכה"ג אמרו שם דקמ"ד ע"ב אלא ה"ט כדר"א דאר"א הרדין וכו' לאו בש' כינשו אלא מא"ל כיון דאחשבינהו הו"ל משקה ה"נ וכו' וע"ש בתוספות ובחי' הרשב"א ז"ל ע"ש · ה"נ י"ל בההיא דבכבשים לדעת ריו"א דכיון דאחשבינהו לסחוט אותם בכלי כדי לסחוט אותם אחשבינהו משקה והו"ל כדין זתים וענבים ואפי' לדברי ר"ש ז"ל שהביאו התוס' והרא"ש והרי"ף ז"ל דס"ל דאפי' סוחט לתוך הקדירה חייב לריו"א ע"ש י"ל עד"ז וכלא"ה רוב המפרשים והפוסקים חלוקים ע"ד ע"ש · ככ"ל בדוחק לפום רהטא :

באד"ה ועי"ל דכל דבר דעושה אדם במזיד וכו' וא"ש שבית דגרה מערתא וכו' וכן בפ"ב דיומא דש"ו שהולך לשקיל וכו' עכ"ל לכאורה קשה ע"ד דהרי שם במס' י"ט אמרו דש"ט דשבית דגרה וכו' דמתוך שלא הותרה לה צלן ע"י מלבוש וכו' וכן הו' במס' יומא דמ"ז ע"ש וראיתי לרש"ל ז"ל בח"ש דגירסא מזה וכתב ע"ד דדבריהם אזלי לפי המסקנא דהתם דמפרש הר"ה אהא דטבילת כלים משום דחיישינן שמא ישהא וכו' אבל ר"י דמפ' משום סחיטה פריך ליה אביי וכו' ומשני ליה מתוך שלא הותר' וכו' ע"ש · ונראה לבאר דבריו יותר דגם למ"ד משום שמא ישהא יכולים היו התוס' לומר דס"ל בהא טעמא דמתוך שלא הותר' וה"ט דלא קאמר הש"ט דמתני' דאין מטבילין כלים כיו"ט משום סחיטה משום דלא נח"ל בהכי דהא איכא כלים דלית סחיטה וכו' · וכמו שהק' להביא מ"ר שם בש"ס · מ"מ כונת התוס' הוי הכי דלפי המסקנא דרבא דאמר שמא ישהא וקניא כוותיה וכ"כ הרמב"ם ז"ל בה' י"ט פ"ד ה"ז וע"ש בה"ה ז"ל והכי ק"ל להוספות דהכא דקאמרי דהשתא דזכתו מחלקי' ואמרי' דבדבר דעושה אדם ע"ד כן לא חיישינן משום סחיטה א"כ לא צריכנן השתא לאוקי כעבר רב דקי"ל כוותיה בהביא קו' דש"ס דהתם דמתוך וכו' דבלא"ה א"ש מטעמא דאמרן ומה גם דהשתא י"ל שפיר נ"כ מאי דכייר רב כיבי התם מטעמא דר"י בין בעיקר ט"כ דמתני' ובין בהביא דגרה לא ש"ל כוותיה אלא כמ"ש התוס' וכמובן ומה שהו' התוס' ושנים שם ביומא דש"ט דמתוך שלא הותרה אולי כהי' קמא דהכא ולא כהאי תי' דועי"ל וכו' ומשו"ה הו' הדבר בפשטן ועיין להריב ז"ר שם ע"ש ותוו הוא למש"ה ז"ל בה"א ד"כ ע"ד שהביא דברי התוס' שלפנינו וכתב ע"ד דק"ט דא"כ גם ט"כ הוכי קאמר ר"י דגזרינן וכו' וכתב ליישב דודאי התוס' לא קיימי אליבא דר"י אלא דבריהם קיימי למאן דפריך לר"י ולז הש"ד טעמא דמתוך שלא הותרה וכו' ע"ש · ואחרי המח"ר ק"ל ע"ד דיותר הול"ל כמ"ש דקאי אמסקנא וכמ"ש רש"ל וע"ד שכתבתי וקשה ע"ד דלא הבינה דברי רש"ל הנז' ול"ע

באד"ה ועוד א"ל שהם דמלוה שאני וכו' עכ"ל וכן הו' התוס' בתחילת דבריהם ביומא דע"ז וכ"כ בש"פ ש"ל אלא דשוב דחו שם ביומא אי זה דא"כ אמאי התירו לנטורי פירי לעבור במים וכו' וכה' ט"א ע"ש · אמנם התוס' הכא ובשבת נראה דס"ל דגם לנטורי פירא דהו"ל פסידא רבה הו"ל מצוה דהם אמרו והם אמרו וכמו דהתירו להכשיר כיוש ש"ק בערב לשמור פירות כדתנן בשבת דק"ן ע"א ע"ש · ועי"ע במס' י"ט דל"ה גבי משילין פירות וכו' ובט"א שם' שלא דהתירו משום פסידא פירו' ע"ש · ובהגהות מרדכי ז"ל בשבת פ' במה טומנין ד"ה ושאל ר"ב ז"ל אחרי וכו' ע"ש · ולפי מ"ש לעיל בכונת התוס' בשם רש"ל גם לפום האי אירולא יש לפ' כן דכונתם לומר דלפום המסקנא דפסקינן כר"ב דה"ט דהתם שמא ישהא הו לא צריך לטעמא דר"י דמתוך וכו' אלא די"ל דגם כלא"ה מט"א מותר דהוי דבר מצוה וכה"ג לא גזור רבנן והשתא א"ש דמה"ט נ"כ כייר ר"ב מטעמיה דר"י בין בעיקר טעמא דט"כ דמתני' ובין בההיא דנדה מערתא וכו' וכמובן · ובזה א"ש דברי התוס' שם בשבת

לשנת ס"פ המוכר פירות דשקלו וא"ת כדהכא דמליה שאני ע"ש · ויתפרשו גם דבריהם דההם ע"ש · וא"ש ממה שפסקתם ע"ד שם השע"ה כע"ב עש"כ ונכון :

וראיתי להרב טל אורות ז"ל במלאכת המלבן רמ"ה ע"ד שאחר שהביא מ"ש התוס' בסוגיין ובפ"ח שילוח דמשים מלוה התירו כתב וז"ל אע"ג דאמרי' דפ' יוה"כ שומרי פירות עוברין במים וכו' ואין חוששין משום שחיטה והתם מאי מלוה איכא וכו' וראיתי להר"ן שתירץ דמשום הפסד ממון התירו כמו שהתירו במקום מלוה ע"ש וכ"כ מדברי מרן בשו' ס"א ע"ש · אמנם דעת המרדכי שם בפי' נראה דס"ל כמ"ש בתי' בפ' יוה"כ וז"ל א"ק קנא דאין וכו' וכי משום הפ"מ וכו' אלא נראה לרבינו דלא התיר וכו' ע"ש · ומדהוצרך המרדכי אחר שכתב טעם מלוה לט"א שכתב וגם מתוך שלא יוכל להטביל וכו' נראה דהכי ק"ל ע"ש ולע"ד אחרי המח"ר דבריו תמוהים כמ"ש בשם הר"ן שם דכתב דמשום הפ"מ התירו וכו' ע"ש דהן אמת דהכי כתב שם בפ' יוה"כ אדין דלנטורי פירי אבל מקמי הכי אבריתא גופה דההולך להקביל פני רבו וכו' כתב וז"ל וא"ת אמאי לא חיישינן דילמא אתי לידי שחיטה דהא אמרי' בפ' אלו קשרים היה הולך כדרך וכו' וקא אתי לידי שחיטה וי"ל דשאני הכא דכיון דלא התירו אלא כדרך שהוא לבוש כדאמרינן לקמן וכו' ולא אתי לידי שחיטה וכדאמרינן בפ' ו"ט גבי בירה מערמת וכו' ע"ש הרי מבואר דאפילו גבי מלוה היינו טעמא דהתירו משום דלא חיישינן דאתי לידי שחיטה מפ"ט דכתב דכיון דלא התירו וכו' והא דכתב אחר כך גבי לנטורי פירי דגם גבי הפסד ממון התירו לו כלומר מהאי טעמא דכיון דהוא לבוש וכו' ושמכו אהבוא טעמא גבי דבר האבד משום הפסד ממון כדרך שהתירו משום מלוה מהאי טעמא באופן דלאו מטעמא דמלוה נגררה הוא דהתיר הר"ן כמ"ש הרב שם גם מ"ש בשם מרן דהכי ס"ל בקושיתיהן ולא מלאכתיהו ומ"מ לפי מה שכתבו התוס' בסוגיין ובפ' המוכר פירות דמשום מלוה התירו ולפי"ד ע"כ לומר דמ"ש שם ובלבד שלא יוציא וכו' ה"ט משום משאוי וכיעוין בטא"ח והב"י ז"ל סי' תרי"ג ובהרב מהרי"ל ז"ל כאן לפי"ד צ"ל דגם גבי לנטורי נראה להתיר דמחשבי ליה כדבר מלוה וכמש"ל וכבן דברי הרב טל אורות הנז' צ"ע ועיין בהרב פרי חדש א"ח סי' תרי"ג סק"ד ומה שי"ל ע"ד כ"ת בס' נכר שלום ז"ל ע"ש :

ולענין הלכה בהאי פלוגתא דהרב הערוך ור"ת עם ר"י בעל התוס' עיין בש"מ בשו' ובהר"ן ס"פ המוכר פירות ובתי' הרשב"א והר"ן והריטב"א ובפסקי הרא"ש פ' הכונס ובטא"ח סי' ש"כ ובהב"י ז"ל שם ושם בש"ע ס"א בתחלה הביא ס' הרב הערוך שכתב אנוח וכו' ושוב כתב דחלקו עליו ואמרו דאע"ג דהוי פ"ר דלא ניח"ל אסור והעולם נוהגין היתר וי"ל עליהם זכות דכיון דשכרות חרובה וכו' י"ל בה ועי"ב להנהיגם שלא יהיה כלי תחת הטיפה וכו' ע"ש · וראיתי להט"ז ז"ל שם סק"ב עמ"ש הש"ע וטוב להנהיגם שכתב שי דבריו במ"ש וכו ומ"מ לריך שיהיה כרוז שיהא

חרשי לניכותא אלא שמ"מ אנו רואין שנהגינו כדעת קמייתא שאין כותשין ירק שאלטין בשבת וע"כ משום דהולך לאיבוד הנשחט ע"ש · ולכאורה אין דבריו מובנים כמ"ש בסי' שאין קוטפין וכו' א"ל דנאמר דט"ס הוא וצ"ל שהם סוחטין כנ"ל דבשתא א"ש דבריו · ויש להביא ראיה לדבריו ממ"ש בתוס' שלפנינו שאחר שהביאו דברי הערוך בא' וז"ל אבל אי פ"ר דלא ניח"ל אסור דהא קאמר רב בפ' חבית כבשים שסחטן וכו' וי"ל וכו' ע"ש הנה מבואר דלפי"ם הערוך אין צריך לתי' דאפילו נימא דלא הוי כאוכלא דאפרת הפ"ה מותר לסוחטן לגופן אפילו מכוין ממש לסוחטן דכיון דלא ניח"ל עכור מימיו מותר ה"ג בענין נ"ד דהט"ז בדין השלטין ואע"ג דהתוס' ישבו להביא דכבשים דגם לר"י א"ש דמותר משום דהוי כאוכלא דאפרת מ"מ נ"ד לשאלטין דהתם בכבשים בזו ראוים לאוכלן אין בפ"ע אלא דבניהן במים משום ביכוסן וגם עכשיו אם רוצה לאכלן כמו שהם יכול לאכלן מה שא"כ בשאלטין דנדון הט"ז אורי דהירק כמו שהן בלא שום ביכוס אינן נאכלין נ"ח ע"י בחיטה בכה"ג דלהתוס' אסירין לסוחטן וזלא לדעת הערוך והם סימנים ע"ד כמ"ש שם :

והנה ראיתי להרב נכר שלום ז"ל שם שכתב ע"ד הט"ז הללו דקשה ע"ד דגם לדעת קמייתא לא התיר אלא בהולך לאיבוד אלא דהיכי דמכוין ולא ניח"ל אבל במכוין לסחוט נ"מ מה שהולך לאיבוד וכו' ע"ש · ולע"ד לפי מ"ש מבואר בדברי התוס' דלדעת הערוך אפי' מכוין מותר כל שהולך לאיבוד ממה שהקשו ע"ד ר"י מהביא דבבשים דמיבת דלהערוך ניחא וכמ"ש · גם מ"ש את"ז שם וז"ל והא דאפי' לתוס' פ"ר דלא ניח"ל הכא הרי דאין זו שחיטה כיון דהמשקה הולך לאיבוד כמ"ש הב"י בשם ה"ה והרשב"א וכו' ע"ש · הן אמת שע"ד הרשב"א הוי הכי אבל אינך לא משום דס"ל דסחיטת משקין שבפירות הוי תולדה דדש ואינו אלא כשאינו הולך לאיבוד אבל אם הולך לאיבוד פ"ר ואפי' דבעלמא נ"כ ק"ל דפ"ר דלא ניח"ל מותר עיין בש"ת בשם הרשב"א · אמנם לדעת התוס' בשם ר"י מבואר דבכבשים אי לאו ה"ט דהוי כאוכלא דאפרת אסור ולפי"ד הנ"ש שם בתחלת דבריו על"ע ע"ד לומר דגם לס' הערוך כיון דמכוין אפי' לא ניח"ל אסור ואילו מדבריו הט"ז מוכח דלדעת קמייתא שהביא הש"ע שם דהיא ס' הערוך מותר שדק"ל ע"ד הט"ז וע"כ הנלע"ד כמ"ש לעיל ודברי הרב הנז' צ"ע :

והנה בהאי ס' דהערוך דס"ל דפ"ר דלא ניחא מותר מתבאר מדבריו דאפילו בשאר איסורין דא"ל מלאכת מחשבת מתיר וכמו שהביא ראיה מרן וילוף דאיירי אפי' בחול וכן ממה שהביא ראיה מ"ין כלאים וכן ממה שהביא ראיה ממילא בלריעה וכמבואר בדברי הערוך ערך סבר ובערך פ"ר ע"ש וכן מדברי התוס' שלפנינו ובדברי התוס' והרא"ש פ' הכונס דק"ג ובתי' הרשב"א והר"ן והריטב"א ס"פ ס"ז ע"ש ואף דכתב הרא"ש ז"ל ס"פ המוכר פירות גבי סירוק וז"ל ול"ש כאן דברי בעל הערוך וכו' דפ"ר לענין שבת אבל בשאר איסורין לא בעינן דניח"ל וכו' ע"ש בכר בספ' תמבן ע"ד ופירש דר"ל

דר"ל דאפי' אם יש חולק לו' כמו' הערוך פ"ר באיסור שבת משא"כ בשאר איסורין לא ה"ד לומר כוותיה והכית ראיה מהסוגיא רווחא אבל אה"נ דהרב הערוך בה"ג ס"ל דפ"ר דלא ניח"ל מותר וכמבואר בספרי דה"ר ז"ל שנמשכו ע"ד הרא"ש שללו כשה"ל ש"ג יאפרשו ער"ז דברי הר"ן והריטב"א שם בפ' שמונה שרצים כמובן אמנם ראיתי למהרי"ט ז"ל בפ"ק מס' שבת דנ"ו ע"ב דהביא דברי מהרח"א ז"ל שכתב ליישב דברי הרמב"ם גבי כלאים באמור דהרמב"ם ס"ל כהערוך ומשו"ה כתב דמוכרי כסות מוכרין דהוי פ"ר דלא ניח"ל וכו' ע"ש · וע"ד הלז כתב מהרי"ט ז"ל שם דאפי' אינו מתיישב הי' זה כ"א להס' הערוך והנה ז"ל אינו מחלק בין אלא באיסורי שבת אבל בשאר איסורין בכ"מ אסור כמ"ש הרא"ש ז"ל בפ' ש"ץ גבי משקה ע"ש ואחרי שמח"ר דבריו קמוסים רואי לדברי הערוך ל"ש ליה בין איסורי שבת לשאר איסורין וראיה דהביא מהסוגיא דמוכרי כסות גופיה כמ"ש הראשונים ז"ל הנו' צ"ע ומדברי הרא"ש נ"מ כמ"ש · וא"ש דברי מהרח"א ז"ל וכעת צ"ע דבריו :

ולענין פ"ר דמודה ביה ר' שמעון כמ"ש בתוס' וכבמה דוכתי מבואר בתוס' שבת שם ע"ב ד"ה מותר וכוותא דל"ר ובכריתות ד"כ ע"ב דאפילו לפי סברתם דר"י דס"ל דבר שא"מ אין איסורו אלא מדרבנן אפ"ה בפ"ר חייב מדאורייתא וכ"ה לר' שמעון דדבר שא"מ מותר אפי' דרבנן מ"מ בפ"ר איסורו מה"ת וחייב חטאת והביאו דבריה להכריעם ע"ש · אמנם ראיתי להפ"ת כמו' בשה ש"י ז"ל דאחר דכתב דאיסור שא"מ לר"י הוי מדרבנן והביא ראיה מסוגיא הנ' דיומא דל"ד גבי עששיות והוק"ל מהו' דכריתות ותו' דשם הוי פ"ר ומשו"ה ס"ל לר"י דאסור מה"ת וא"ח אחר כ"ז כתב וז"ל ולר' שמעון נמי איכא איסורא דאורייתא מדאלטריך קרא למשרי קליטה בהרה היכי ליכא א"א כדאמרה הסיא דכריתות דא"ק ס"ל כר' שמעון ולא מחייב אלא מט"א אע"ג דפ"ר וכו' ואפשר דלר' שמעון בפ"ר גבי שבת נ"ל איסורא דאורייתא דמה"ת בעינן אבל בשא"ר כגון קנ"י ליכא איסורא דאורייתא בפ"ר וכו' עכ"ל :

ואחרי שמח"ר נ"ז להבין דבריו דאיך אפ"ל דלר"ש בפ"ר גבי שבת ליכא איסורא דאורייתא א"כ דאינו חייב חטאת דבר' ודאי דכיון דהוי פ"ר וחשיב ליה כמכוין ס"ל לר' שמעון דה"ה וראיה ממ"ש בשבת דע"ו גבי בר חלזון דתני בברייתא דא"ח אלא אחת משום צידה ור"י א"ש דהיינו אף משום דישה הפת פרכינן ולחייב נמי משום נטילת נשמה ומשני אר"ח וכו' רבא אמר וכו' מתעסק הוא אצל נ"נ ופרכי' והא אביי ורבא דא"ת מודה ר' שמעון בפ"ר וכו' ומשני שאני הכא דבל וכו' והשתא אי לר' שמעון פ"ר בשבת ליכא איסורא ד"ת מאי פריך והא הכא הברייתא איירי לענין ח"ת א"ו דה"ל דגם לר' שמעון בפ"ר גבי שבת ה"ה דליכא למי' דפריך אליבא דר"י דא"כ לא הו"ל למפרך מה"ש אביי ורבא מודה ר"ש וכו' אלא הכי הו"ל למיפרך והא פ"ר הוא ולר"י בימא דחייב אלא ומ"ש הכי מוכחא מילתא להדיא

גם

דגם אליבא דת"ק אי אתי כר' שמעון קא פריך והדק"ל · וכמו כן ק"ל מ"ש שם דק"ג ע"א גבי הא דת"ר התולש עולשין וכו' אם לאכילה כגרוגרת וכו' דאמרי' הכא אמר אפילו וכו' וכגון דלא קא מכוין ופריכי' והא אביי ורבא דא"ח מודה ר' שמעון וכו' ומאי פריך הא התם הברייתא איירי בח"ע א"ו דל"ש · וכ"כ ק"ל מ"ש שם דקי"ז ע"א בגון דלא קבעי ליה לעור ופריך והלא אביי ורבא דא"ת מודה ר' שמעון וכו' והשתא אי אין איסורו מד"ת לר' שמעון ניחא דאין שבות במקדש א"נ דאיסורו מד"ת וגם א"ח כמ"ש · ומאי דהביאו הש"י ז"ל דבריו ממ"ש בכריתות שם דלת"ק דאתי כר' שמעון לא מחייב חטאת אי לאו כ"כ בה ספות בכמה דוכתי דהתם ה"ט משום דהוי מלאכה שאצ"ל דפוטר בה רבי שמעון אע"ג דהוי פ"ר כיע"ש בדבריהם ובכן דברי הש"י הללו צ"ע לע"ד ועיין קי' דינים כזה כס' בני יסודה ד"א ור"ב ע"ש :

ולענין פ"ר דמודה ר' שמעון דאסור מדברי רש"י בשבת דע"ה ע"א ד"ה טפי מתבאר מדבריו דכי מודה ר' שמעון בפ"ר ה"ל בדבר דלא איכפת ליה אם יארע כך אפילו דלא ניח"ל · אמנם בתוס' שם ד"ה טפי הקשו ע"ד ופי' פ"ר דמודה רבי שמעון במידי דניח"ל אי מתרמי ולא במידי דלא איכפת ליה ע"ש · ולדברי רש"י יש להביא ראיה מהו' מדין מהכוריתא כמובן ושו"ר שכ"כ המג"א ז"ל ע"ש · ועיין בספר מ"ח שם מה שהקשה ע"ד ע"ש · ור"ל דניחא ליה לרש"י לומר דכ"כ דאית ביה נשמה טפי ניחא ליה וכו' משום דבך הוי אמיתית הדבר ואילו היה אומר דלא איכפת ליה וכו' לא היה מובן הדבר על בוריו ועיין בס' כפות תמרים ז"ל בסוכה דל"ד שהי' כע"א ע"ש · וראיתי להרב כ"ח שם שהקשה ע"ד רש"י שכתב שם בד"ה מודה רבי שמעון בפ"ר כאומר אחתוך ראשו כה"ז בשבת ואינו רוצה שתמות וכו' שהכיון תמוהים הרבה דאם אינו רוצה שתמות פטור לר' שמעון כדאיתא בסכ"נ דע"ה גבי פוצע חלזון וכו' טפי ניחא ליה דמוכח לבריית דלא ניח"ל אע"ג דהוי פ"ר פטור לרבי שמעון וצ"ע ע"ש · ולע"ד י"ל דל"ר ההיא דחלזון דהתם הדבר ידוע דהיינו שחלזון לא ניחא ליה לאדם בשביל שצריך הדם לצביעת דדמיו יקרים ומשו"ה פטור לר' שמעון אבל בשאר דברים דעלמא כגון הרוצה בשמש כרוצה לחתוך ראשה ובוונתו לשוחטה וליטול בשמתה אלא דהוא אומר בפיו אינו רוצה שתמות אך אמר לחתוך ראשה והשאר מותה כגון אבא הוא דאמר ר' שמעון דבכה"ג בטלה דעתו אצל כ"א והכל יודעים פיו דאומר בפיו מה שאין בדעתו הוכלא ובכן הו"ל כמכוין להורגה ממש וחייב וא"ש דברי רש"י וכ"מ מדברי הרב הערוך ז"ל ערך פ"ר ע"ש גם מ"ש דאין לומר דרש"י ס"ל כשי' התוס' דחולקים ע"ד הערוך וס"ל דפ"ר דלא ניח"ל נ"כ אסור לר"ש א"ש רש"י לאוסרו מדרבנן אבל לענין חיובא דאורייתא במידי דלא ניח"ל לא ימלא שום סברא בעולם דחייב וכשאמרו בשמעתין והא מודה ר"ש בפ"ר וכו' היינו לענין חיוב מה"ת וא"כ לא הו"ל לר' ש' לו' כאומר אחתוך וכו' ואינו רוצה וכו' ע"ש אחרי

בשמ"ר

בהמ"ר קשה ע"ד. מי זה אמר דמתקן דהתם הוי ד"ת הא י"ל דהוי דרבנן אלא דהרב הולך לשיטתו כמ"ש שם בתחי' הסוגייא עמ"ש והא מתקן מנא דהאריך הרב וכתב דאיסורו מד"ת ע"ש. אמנם י"ל דרש"י סובר דהוי דרבנן וכמו שכ"מ מדברי רש"י הביא הרי"ף ז"ל שכתב במתני' דאין מעמידין ביו"ט וז"ל אין וכו' משום שהוא דומה לתקן כלי ומכשירו הרי מבואר כמ"ש. ושו"ר להשע"ה ז"ל בפכ"ד מה' שבת הכ"ד דכ"כ ע"כ וקשה ע"ד מדברי רש"י שם בע"א בד"ה עבר וכו' ע"ש. גם בתוס' יומא דנ"ד סוף ד"ה ה"מ וכן בשבת דק"נ סוף ד"ה ל"ן וכו' כתבו בפשי' דהוי דרבנן ע"ש וגם מדבריהם שם קשה ע"ד הב"ח הנז'. ולפי"ז י"ל דברי רש"י ע"ד מה שעלה ע"ד הב"ח ז"ל שם דכיון דהוי דרבנן וס"ל כה' האומרים דגם פ"ר דלא ניח"ל אסיר וכמו שכ"ה מסוגיין א"כ שפיר כתב שם מ"ש וכמ"ש. אלא דלע"ד טפי ניח"ל קו' הראשון ועיין בהרב המאירי ז"ל בשבת דכ"ט גבי גרירת מ"ש שם בהסית דלולב ע"ש:

ולענין פ"ר דלא ניח"ל שדעת ר"י לאסור דלא כהערוך כ"כ דעת הר"ן והריטב"א ס"פ שמונה שרצים ע"ש וכ"כ דעת הרא"ש שם וכ"כ דעת הרי"ף ז"ל שהביא הרב הכלבו ז"ל ה' שבת גבי אין נוקבין חבית וכו' ע"ש:

ולענין האוכלים בגגים וניטלין ידיהם על השפכים עיין בש"ע א"ח סי' של"ו ס"ג ובהרב מט"י ז"ל שם:

מתיב ר"מ תינוקת שלא הגיע וכו' ובה"א עד שתחיה המכה וכו' כתב בש"מ בשם הרא"ש וז"ל ובה"א עד שתחיה המכה אבל ארבע לילות נותנין לה לעולם אפילו היכא דחיתה דהא לב"ה הוי מקולי ב"ש ומחומרי ב"ה ועוד דאף בהגיע זמנה לראות יהבי לה ב"ה ארבע לילות אף אם חיתה המכה עכ"ל. ואחרי המח"ר מגודל רבנותו יש לי להבין בדבריו דא"כ מאי פריך הש"ס בנדה ד"ס ע"א לרב דאמר דבוגרת כ"ל לילה הראשונה וכו' מסביא דקנית מעשה ונתן לה רבי ארבעה לילות מתוך יב"ח ופריך ה"ד אילימא דיהיב לה כלהו בימי קטנות עד שתחיה המכה תנן וכו' ומאי קושיא נימא דרבי כבר קדם ושאל לבעל אם לאשה אי חיתה המכה אי לא דהימנין יש לדבר כמ"ש שם בש"ס והיתה התשובה דכבר חיתה המכה ואפ"ה נתן לה רבי ד' לילות ולעולם דכלהו הוו בקטנות וא"כ תו ל"ק עליה דרב ולמה טרח הש"ס טובא שם לידע ולהודיע באיזה ענין איירי כי ע"כ נראה דס"ל להש"ס דבתויתה המכה הנה שהיא קטנה ועדיין לא ראתה לב"ה אם ראתה טוב את"ו אפילו תוך ד' לילות מחזיקינן לה כדם בידה דהשתא א"ש מקושיא הנז' וכ"מ מדברי רש"י ז"ל שם ד"ה עד שתחיה שכתב וז"ל וארבע לילות לקטנה מאי עבידתייהו עכ"ל וכמובן גם מדברי הרמב"ם. והרע"ב ז"ל שם בפיה"מ נראה דס"ל כמ"ש ולפי"ז צ"ל דסיפא דקתני דראתה וכו' איכא דב"ה נותנין לה ארבע לילות איירי בלא חייתה המכה גם מ"ש הרא"ש ז"ל דהא לב"ה הו"ל מקולי ב"ש וכו' ע"ש וכלומר דא"כ הו"ל למתנייה במתני'

דערווייתו גבי הנהו דתני התם ע"ש יש לדחות לע"ד דהכא דתני התם ה"ד בשב"ש מיקל לגמרי בכל הדרין וכן לב"ה דהשתא מתיר בכל הדרין כהנהו דתני התם משא"כ בהאי מתני' דתינוקת דהנה דנימא דב"ה דאמר עד שתחיה המכה ר"ל דאם חיתה המכה טוב אין נ"ל ארבע לילות מ"מ כל כה"ג לא קרינן בה מקולי ב"ש וכו' דהן אמת דלפי"ז מצד אחד מיקל ב"ש אבל מצד אחר מחמיר ב"ש טפי מב"ה דלב"ה אם לא חיתה המכה אפי' יעבור זמן טובא ס"ל דדיינינן להנהו דמים לדם בתולים משא"כ לב"ש לא יהבינן לה כי אם ארבע אבל ב"ה אפילו לא חייתה המכה דנין להנהו דמים לדם נידה וכיון דבין למר ובין למר איכא צו"ק משום הכי לא תני לה תנן וא"כ שפיר י"ל כמ"ש וכ"מ מדברי הרמב"ם ז"ל בפ"ט מה' נידה הח"י שכתב וז"ל וכיצד וכו' אם נשאת קטנה ה"ז מותרת לבעלה עד שתחיה המכה וכו' ואם ראתה דם אחר שתחיה הרי זו נידה נשאת כשהיא נערה אם לא וכו' ה"ז מותרת לבע' ד' ימי' והוא שלא תחיה המכ' ע"ש ובכ"מ ז"ל שם בהלי"ט ע"ש גם מדברי הר"ן ז"ל בהלכות נידה להרי"ף ז"ל בההיא מתני' דהגיע זמנה וז"ל עד מוצאי שבת והיה וכו' ותו לא משום דכיון זמן וכו' אין פוחתין לה כ"כ ומשמשת כל ד' לילות חיתה המכה ע"ש גם דבריו אלו מורין כמ"ש ועיין בתוס' בנידה דס"ה ע"ב ד"ה וכולן ע"ש:

ד"ו ע"ב

תוס' ד"ה לא כהללו בבליים וכו' ומשני למי שאינו בקי פירוש שאינו בקי בשעת ק"ש וכו' עכ"ל. כתב מהרש"א ז"ל דהוצרכו כן דאי לשא"ב ממש קאמר אבל הבקיאין הינם טרודין כו' ומאי משני הבא דפריך יאמרו וכו' ע"ש. ולכאורה דבריו תמוהים דבלא"ה א"ש דברי התוס' בפשיטות דה"ט דלא פירשו כמ"ש הוא והוא פרש"י משום דלפי פירושם אי אפ"ל דמאי דמשני למי שאינו בקי ר"ל דאינו בקי ממש ומשו"ה פטר ליה הברייתא מק"ש דהא כיון דאיירי בשבת אם אינו בקי אסור לבעול וחייב בק"ש משו"ה הוצרכו לפ' בע"א משא"כ לפרש"י אתי ליה שפיר דאיירי בחול וכן ראיתי להמפרשים ז"ל שכ"כ בכונת דבריהם גם הרב קד"ו ז"ל כ"כ וכתב בסו"ד שדברי מהרש"א הנז' א"כ צ"ע ע"ש באופן שדברי מהרש"א ק"ל איך לא נחית להכי דהוא פשוט יותר ונלע"ד ליישב דברי מהרש"א הנז' ואגב נבין במ"ש מהרש"א קודם לזה ע"ד התוס' לעיל ד"ה והני וכו' וז"ל י"ל לפי זה מאי פריך אביי לקמן א"כ טורד להם דאימא ודאי וכו' כדקאמר אביי וי"ל דמ"ל וכו' וגם ע"ד אלו לכאורה ק"ט דלמה נדחק בהכי דבלא"ה נראה דל"ק ואה"נ דלאביי א"ש כמ"ש הרב ז"ל אמנם ע"ד דרבא בר פלוגתיה קאי אביי דפליג עליה דאביי וס"ל דטירדא דלא תלי בעיל לא מקרי טירדא וכדקאמר הלא מעתה וכו' וקאמר דהני תנאי וכו' כפרש"י ורבא גופיה קאמר מאן חכמים ר"ש וה"ט דלא הוי פ"ר דלא כהללו בבליים וכו' אלא בקיאין בהטייה א"כ שפיר מקשי ליה אביי. דלפי"ד טורד להם וכ"ד במפרשים ז"ל א"כ

תו

קו' מה מ"ל למהרש"א ע"ד התוס' הנז' · אמנם
בלא"ה ליישב כ' לשונות של מהרש"א הנז' בדיבור א'
ואומר דמהרש"א הוה גריס בגי' הש"ס דלעיל
ה"ל רבא ומשום טירדא וכו' דהא בהלך חבירו של
ר"א הבולים תלמודא ולמטה גבי מ"ש מהן חכמי'
ר"ה גריס אמר רבה בהא זהות רבה כ"כ וכמו
הכן בגירסא בקלא תלמודים ע"ע והשתא שפיר
ק"ל למהרש"א לעיל ע"ד התוס' שם דלפי"ד מאי
פריך לקמן אביי לרבה כ"כ דא"כ טורד למה דאומא
דרבה ג"כ סובר כדעתו של אביי נופים דטירדא
דל"מ בעיל חשיבא טירדא ומשו"ה פטר ליה מברייתא
מק"ש ואם כונתו לידע דעתו כדבר זה אי טירדא
דל"מ בעיל הוי טירדא או לא א"כ לא הו"ל לאקשויי
בד"ז ובפשיטות אלא הכי הול"ל א"כ טורד למה
מאי דעתיך דטירדא דל"מ בעיל הוי טירדא ואפשר
דאי הוה הול"ל לן כן היה אומר לו הין ובדמשכחת
לה בה"ג בש"ס בדוכתי טובא וגם מכר אחר הוא
דוחק כמובן ומשו"ה הוליך מהרש"א לעיל לתרץ
בע"א ע"ש והשתא דאתינא להכי גם דברי מהרש"א
ע"ד התוס' שלפנינו יתיישבו דכיון דהתבנו דגירסתו
בהסוגין היא הכא אמר רבה ר"ש היא בש"א שפיר
ק"ל דלמה דחקו התוס' לפרש דמאי דמשני לשאינו
בקי ר"ל בשעת ק"ש מה שאין נראה כן מפשטא
דשמעתא הא י"ל דמאי דמשני לשאינו בקי ר"ל
שאינו בקי כלל בפשטות ואי משום דבשבת איירי
דאסור לבעול בזמא דלפי"ד דבה האי ברייתא דפטר
ליה מק"ש הנה דאסור לבעול ה"ל דטירדא דל"מ
בעיל הוי טירדא וה"ל לרבה הה' אביי נופים והנה
שכתב מהרש"א לעיל שם בא"ד וז"ל וי"ל דמ"ל
דהאי דפטר ליה מק"ש אתיא כב"ע וכו' ע"ש הסוא
קירוצא ל"מ אלא לאביי נופים דפריך ליה לרבה
א"כ טורד למה דה"ט דלא אסיק אדעתיה לומר
דה"ט דפטר הברייתא מק"ש משום דה"ל דטירדא
דל"מ בעיל הוי טירדא כמו שסובר אביי נופים
אבל א"ש קירוצא דמהרש"א דכתב דה"ט דאביי
דפריך כן דלא אסיק אדעתיה לומר כמ"ש אמנם
מ"מ לרבה כ"כ דמשני למי שאינו בקי דפשטים
משמע דאינו בקי כלל נימא דר"ל דהיא ברייתא
דפטר ליה מק"ש ה"ט משום דאינו בקי ואסור לבעול
בשבת דהוי טירדא דל"מ בעיל וה"ל דטירדא דבה"ג
הוי טירדא ומשו"ה פטר ליה מק"ש ומשו"ה הוליך
מהרש"א ליישב דבריהם' בע"א בכ"ל לנו' ליישב דבריו ועיין
בהש"ס וז"ל בסוגין מ"ש בזה בענין הגירסאות ד"ה
ורע וכו' ע"ש ובמ"ש אח"כ בשם הרב הגליון ז"ל ומ"ש
ע"ד ע"ש :

תוס' ד"ה רוב בקיאין וכו' משמע הכא דרוב
בקיאין בהטיה וכו' עכ"ל מ"ש משמע
הכא וכו' ר"ל דהכי הוי קושיא דמילתא אליבא
דכ"ע ואפילו דרבא כר"א דמקשי ליה אלא מעתה
וכו' ה"ה נראה דלבסוף הודה לו ועשה הלעג זאת
כדי להקשות אח"ז מהנהו דוכתי ועיין בספ' ז"ל
ומ"ש בס' אליה רבה ז"ל ע"ש י"ל ע"ש בא"ד וז"ל
דשמואל היה יכול לבעול בעילה וכו' עכ"ל לכאורה
ק"ט ע"ד דעכ"פ כר' דפסקינן דבירה עדין הקו' במ"ע
דהא התם לא איירי בעיבור ואפ"ה קאמר דשאני
שמואל דרב גוברים וצו"ר להש"מ ז"ל שהקשה ע"ד
כן ונדחק לתרץ ע"ש ולע"ד נ"ל דכונת דבריהם

להלק בין בעילה גמורה להטייה כלומר דודאי כדי
לבא לידי הטיה צריך אדם שיהא שהכ' בשמש
וכמו דכ"מ מן השם דקרו ליה הטיה ובכן מ"ש
הכא בסוגין דרוב בקיאין בהטיה ר"ל דאדם הבועל
בשבת הוא יודע להבין עצמו בהטיה בלא בעילה
גמורה ואי איתרמי לבסוף דבעל בעילה גמורה שלא
בדרך הטיה הו"ל דבר שאינו מכוון דמותר ולא
הוי פ"ר דאפשר דהיה גומר ביאתו ג"כ בהטיה
בלא פתח וגם וז"ש רוב בקיאין בהטיה כמובן
ע"ש אמנם חכמתו של שמואל היא היתה דהיה
יודע לבעול בעילה גמורה בדרכה בלא דם והשתא
לפי"ז הא דגירסא דקא אמרינן התם בעל ולא מצא
דם ושו"ב ומצא דם וכו' י"ל דאיירינן דאומר האתן
דבעל בעילה גמורה בדרכה בלא שום שינוי משו"ה
פליגי התם ר"א ור"מ דר"א ס"ל דטהורה ואפשר
דאיתרמי ליה כדשמואל דהיה בועל בעילה גמורה
בלא דם ור"מ ס"ל דודאי ר"ז לא נאמר אלא בכל
אדם כ"א לשמואל דוקא דרב גוברים לעשות כן
והנה דבהטיה מ"ל מ"מ להיות בועל ב"ג בלא
שום שינוי לא מ"ל לאדם דעלמא כ"א לשמואל והשתא
א"ש דאמרי בבעילה גמורה הראויים להתעבר ובמ"ש
וכ"ש דא"ש טפי הסיפא דתניא דאיירי בנתעברה
וכ"מ מדברי התוס' שם בגירסא ומדברי מהרש"א
שם ומדברי התוס' בחגיגה שם ע"ש ·

וחזי הוית להרב אליה רבה ז"ל שהקשה ע"ד
דמה ק"ל לתוס' מהנהו דוכתי אימא דאה"נ
דמ"ל דאיתרמי לבעול בהטיה אבל מ"מ ל"ש
והניחה בקושיא ע"ש ולע"ד עלה ע"ד לומר דלא
ניחא להו לתוס' בהכי דא"כ היכי קאמר שם
בחגיגה דו"ד אן דילמא דשמואל ל"ש כלומר ומנחרת
לכ"ג הא כיון דמירי ספיקא לא נפיק תיתסר לכ"ג
מספיקא דקי"ל ספיקא דאורייתא לחומרא' ואפילו דהוי
ספק דל"ש הרי כתב מהריק"ו ז"ל בשו' ע"כ דאפילו
ספק דל"ש חשיב ספק ס"ד החבי"ב ז"ל בכנה"ג
אה"ע סי' קי"ס בכללי הספיקות אות ז' ומשו"ה הכרי
התוס' לומר דמ"ש התם ל"ש ר"ל דל"ש כלל והשתא
ק"ל שפיר מן אמה שע"ד מהריק"ו ז"ל י"ל מה"ש
התוס' לקמן ד"ט ד"ה ואי וכו' דמ"ע ל"ש ולא
הוי ס"ס ויעוין בספר"ח ז"ל יו"ד סי' ק"י מ"ש בשם
הרשב"א וה"ה ז"ל ואולי י"ל ועיין עוד בפר"ח ז"ל
שם אות מה שהבי"ב סי' ק"ס דכתב דספק דל"ש
לא חשיב ספק ולפי דר"ו אינו מעניננו לא אאריך
בזה · ומ"מ עיקר הברייתן מסכת דחגיגה אולי
י"ל דשאני התם דאיכא חזקה דבתולה דלא
נבעלה · ואפשר דגם מהריק"ו יודה בזה וצ"ע בזה ·
וגם ראיתי להרא"ה והרמב"ן ז"ל בש"מ דנראה
מדבריהם דהוי' לקו' הלו' דתוס' בקו' הא"ד הנז'
וא"כ הדרא קו' לדוכתא וע"כ הנ"ל לומר הוא דלא
ניח"ל בהכי אי' משום דמסוגיא דנדה לא מש'
כן דקאמרי' ר"א אומר טהורה דילמא איתרמי לגה
כדשמואל דאמר שמואל יכולני וכו' והדר שאני שמואל
דרב גוברים והשתא כיון דר"א אומר דטהורה דילמא
וכו' בר פריך את"ך והדר וכו' לא הו"ל שאני וכו' לא
הכי הול"ל ואידך דשמואל לא שכיחא ומדלא משני
הכי אלא נקט בהאי ליישנא שאני שמואל דרב גוברים
בר' דר"ל דוקא לשמואל נאמרו הדברים לא באדם
דעלמא דלגבייהו ל"ש כלל ע"ש · ומשו"ה לא ניח"ל
בהכי

בהגהות תירוצא והנה דמרדכי הראשונים הנך נר' דניה"ל כהכי בתוס' ז"ל כתבו ד"א יותר מרווח כנ"ל:

גמ' ור"ן כהאי קרא דר"א מאי דרוש ביה וכו' אע"ג דבמשנה דברכות דמ"ע ע"כ דרוש ליה ריה"ג לומר לפי רוב הקהל הם מברכין ע"ש מ"מ כיון דקי"ל כרע"ק דהתם כמ"ש שם בהש"ס ר"ג משו"ה ניחא ליה לשנויי דדריש ליה כר"מ וכן אמרו שם · אמנם לפי מ"ש ואידך א"כ לימא קרא מכטן וכו' משמע דלר"א לא דריש הכיא דרשא דר"מ כיון די"ל דכוליה קרא לדרשה כ"מ הוא דאתא וא"כ הניחא דהתם דקאמר דרע"ק דריש במקהלות לכדר"מ אתיא כר"ן דהכא דדריש כ"מ מכוונו כנ"ל

שם אין לפרסומי מילתא וכדאמר וכו' והלכתא המוכה לעובר ל"ק · הדבר ברור דמאי דהולך הש"ס הכא לשנויי הכרח אידך טפי מדלעיל כשאמר ואידך א"כ לימא קרא מכטן וכו' ה"ט משום דהתם י"ל בפשיטות הלוכא דאידך דהיינו ממקור היינו מכטן משא"כ הכא דקאמר אי ס"ד אין לפרסומי וכו' כיה זו היא שקשה מ"ש בהו"ר והלכתא המל"ע ל"ק דמאי נ"מ לומר כן הכא דהא נ"ש אלא כב"ב דקמ"ב וככר אחמר הסם ומ"ש בה"מ להרב ז"ל ע"ש · אחרי המח"ר נ"ש לי אמנם כלע"ד לומר דהש"ס נרגש בהאי תי' דקאמר אין לפרסומי מילתא וכדאמר וכו' דמאי ראיה מביא שהתם רהא תעיקרא דמילתא תיקשי ליה לשמואל דהתם דלמה ליה כולהו האי עשרה כ"א לפרסום מילתא דהן אמה דלענין פרסומי ניהא בעינן עשרה כמ"ש גבי כ"ח בהכה ולענין מגילה במס' מגילה כידוע מ"מ לענין פרסום הדין בה' קני דדי וכותר דהא לענין מלוה חבירו בשטר קי"ל דהפסידו הלקוחות משום דכיון דאיכא עדים בשטר איכה מפקי ליה לקלא וחכרא וכו' והו"ל להוסד ואיהי דאפסיד אנפשיה כידוע וא"כ ל"ל לשמואל עשרה כ"א ואפילו כימא דשמואל עבר הכי מ"מ זקנים טובא דכאותן סדור למה הוצרכו לקבוץ יו"ד ולא היה אחר מכהם לפנות הם ולעכב ולן דתיקני להו כנ' או כה' ואהא קאמר הש"ס דה"ט דהולך שמואל להכי משום דהסברא נותנ' הכך דבתי דהמוכה לעובר ל"ק משום דאין הוכה בעולם הדע דהא לענין הלכה לא קי"ל כותיה ומשום דשמואל דבר חמיה קמ"ל דקנה משו"ה הולך ליו"ד כ"ה לפרסומי' בל כי האי מילתא כדי שיתחזק הקול בעולם וא"כ ה"ה י"ל כן בענין עמוני ולא עמונית שהיה הדבר קשה לומר כן דהנה דכתיב עמוני ביו"ד י"ל דה"ה עמונית נקבה כדכתיב מצרי וה"ה מצרית וכדאיתן בסוף יבמות דע"ו ע"ב ודע"ז ובתוס' שם ע"ש ומש"ה הוצרכו לקבוצת עשרה זקנים לפרסם הדבר ברבים כנ"ל ועיין ביבמות דס"ז ע"א · הנה דו"ל לפי הפשט במוכן :

ד"ז ע"ב

תוס' ד"ה במקהלות אע"ג וכו' ומקהלות דעלמא בעי למימר וכו' עכ"ל · הקשה ע"ד הפ"י ז"ל בדבריו התוס' לקמן ד"ה שנאמר ויקח ופי' דלפי מה שמקשה מדכתיב שם הו"ל דגם ברכת אירוסין בעי' עשרה וע"כ ה"ט משו' דלר"א דיליף ממקהלות ילפינן נישואין ואירוסין תרוייהו וכ"כ מדברי הרא"ש ז"ל בפסקיו א"כ למה הוצרכו התוס' כאן לומר דמקהלות דעלמא קאמר דהא י"ל דמקהלות לשון רבים היינו אירוסין ונישואין דכ' צריכי עשרה דתרוייהו ע"ש מקור והניחו בקושיא ע"ש ובדבריו נראה דכיוון הפ"י ז"ל בהגה' כמ"ש בל ברכה מקור צריך קהל וכו' דדקדק לו' בל לאתויי ברכת אירוסין ולאהדר קושיית התוספות ובדברי הפ"י ז"ל · אלא דנ"ל ליישב דברי הח"ס דהם ה"ל דהא"כ דלר"ן דמפיק ברכת חתנים מכוונו הא ודאי דבין ב"א ובין ב"ח בעי' עשרה דהרי שם תרוייהו נקרא בהדי אהדדי הוו וכמ"ש הרא"ש ז"ל כמיניין בפסקיו · אמנם אליבא דר"א דמפיק ב"ח מקרא דבמקהלות וכו' ה"ל לו' דב"א לא תהיה מהתם משום דמקור נ"מ אלא ב"ח דהוי סמוך לנישואין וביאה ולא ב"א וכמו שכ"ה מרדכי בהגהות ז"ל ומתלמידי ר' יונה ז"ל שהבית בה"מ שכ"כ ע"ד ר"ח ע"ש · ומ"ש לקמן ד"ה שנאמר דנראה וכו' דעשרה לא משמע מהכא וכו' דנראה דה"ל דגם ב"א בעינן עשרה לא מדר"א הוא דקי"ל הכי אלא משום דה"ל דבר"ן קי"ל דדרשתו הויא יותר ברורה ומה גם דקרא דבמקהלות דריש ליה ר"מ לעוברין שאמרו שירה וכן דריש ליה ריה"ג הכ בברכות ולרע"ק דקי"ל כותיה הם גרסא דדריש ליה לכוליה האי קרא דבמקהלות להסיא דר"מ בלחוד וכמ"ש לעיל ומה גם דה"ס במס' כלה לא הביא ב"ח קרא דכוונו ע"ש · משו"ה הוא דפשיטא להו להתוס' בדיבור שלאח"ז דגם ב"א בעינן עשרה והיינו לר"ן ולא לר"א ומשו"ה הוצרכו התוס' כאן לומר דמקהלות דעלמא קאמר וא"ש מקושית הפ"י ז"ל וכמ"ש :

בא"ד ומיהו בירוש' דריש וכו' עכ"ל · הכי איתא בירוש' דברכות אההיא פלוגתא דרע"ק וריה"ג דאמרו שם הם מתקיימין רבנן טעמא דריה"ג וכו' א"ר אבוה דר"א במקהלות כתיב ע"ש · ועיין במ"ש מהרד"ף ז"ל בפי"ל שם בהגהות מהני' ע"ש · ומיהו דאיתי בתס' ז"ל שם בהבלים שלא כתבו דהוא אחר וזלת כס' חנמ"ש ז"ל ע"ש ודוק · וראיתי למהרש"א ז"ל בס' גופ"ס דקמ"ס דהק' דהיכי יליף מכינו ומבמקהלות הא קי"ל מד' קבלה לא ילפינן וכו' ע"ש וכלע"ד ליישב עמ"ש בב"ר פ' בראשית פ"ח סי' ט"ו דאמרו שם ע"פ ויברך אותם אלהים ויאמר להם פרו ורבו וכו' אמ"ר אבהו נטל הקב"ה כוס של ברכה ובירכן אריב"מ מיכאל וגבריאל הם היו שושבינין של אדה"ר הה"ד ה' מלאכי שהקב"ה מברך חתנים ומקשט כלות וכו' ע"ש · וכתב מהרש"י ז"ל דהך ע"ג דלב"ח בעינן עשרה היה אפ"ל ע"י מה"ש א"כ שאני היכא דקיימא שכינה דלא בעינן עשרה וכו' ע"ש וכה"ג אמרו בסוף סוטה ע"ש אהדו ה' אלהיכם אלכו וע"ש במהרש"י ז"ל שם · א"כ י"ל דפשוט להו לרבנן דודאי הסדר נ"כ צריך לברך ב"ח בדעבד הקב"ה כ"י ובדכתיב אחרי ה' אלהיכם תלכו · ומאי דילפי להו מכינו א"כ מבמקהלות

שבשקבלות הינו אלא בגילוי מילתא בעלמא דליכעי כ"ח ושיהיה עשרה דגילוי מילתא ילפינן וכמ"ש בב"ק ר"ב גבי קרן וכיצווין בש"ע ו"ל סיף ס"א ובבער השני ובכי"ש ז"ל סי' ל"ח ע"ש ובשבי א"ש נ"כ מה שהקשה עוד שם ממאי דקי"ל אין למרים שקורש מק"ח ע"ש וכמ"ש · ויעויין בברכות דמ"ם ע"א ודמ"ח ע"ב ע"ש · א"נ עלם ע"ד נומר דמילי דברכות שאני :

תום' ד"ה ושא בועז וכו' ל"ר אלמון זכו' חשיב ליה עכ"ל · כתב בש"מ ו"ל ע"ד וו"ל שקשו בחום' וכו' וקי' בתום' דכיון דבעולה היא וכו' ובועז נופים לא ידעינן דאלמון היה אלא כדפרש"י ז"ל דאבלן זה בועז וכבר הי"ל ל' בנים ול' בנות ואבתי מב"ל שמתה אשתו אלא אלמון ל"ר אלא כלומר שבבר נשא ואינו בחור וא"כ כרידם כיון שבעולה וכו' עכ"ל · ואחרי שמח"ר דבריו ק' שובא דהרי שם סמוך לשבית מימרא דאבלן זה בועז אמרינן א"ר"ך אותו היום שבאתה רות המואבי' לא"י מתה אשתו של בועז והיינו דא"כ וכו' ע"ש הרי מבואר דנמרא פ"ל דבועז היה אלמון וו"ל כונת דבריך כשקי"ם מש די"ל בשינוין דמאי פריך בש"ם אליבא דר"ה דבועז אלמון דנשא אלמנה הוה והיינו כדכתב רש"י ז"ל דאמר מר בכ"ב אבלן זה בועז וכבר הי"ל ל' בנים וכו' אימא דר"ה פליג אשקיא מימרא ואם גם דהתם לאו מקרא ילפינן לה וע"כ נו' דעיקר פי' הש"ם שוי משום דהשיא מימרא דהתם אבלן זה בועז דבם בר"ם בשם רב קא"ל דש"מ דל"ר גם באלמון שנשא אלמנה בעיא ברכה וא"כ בשא"מ' ר"ה הבא בשם רב נופיה דא' שמנ' ושאת בתולה ט"כ ע"כ איירי אפי' באלמון דנשא אלמנה ואשא ק"ל שפיר לש"ם דאיך אפ"ל דשבית דר"ם דקאמר אע"כ איירו באלמון דנשא אלמנה דשרי ביעז אלמון דנשא אלמנה שוי אליבא דרב זט"כ וא"כ נשלא דאתי ר"ם דלא ברב דמלבר דרב חשיב כתבא במ"ש שתום' לקמן אף זו דרבים דר"ה היה בידוע וכמ"ש ברשב"א ז"ל בפ"ב דב"ק ב"ר שין ז"ל בכללי הגמ' דא"י ע"א דשים אמשט' יע"ש · באופן דאי לא שים אותה מימרא נאמרה בשם רב לא שוה ק"ל לגמ' כלום לר"ם. וכאמור ושמא שפיר כתב בש"מ ע"ד שתום' דבועז גופים לא ידעינן לה אלא ממ"ש רש"י דאבלן זה בועז וכו' כלו' ורב דרב גוריה אמרה כדאמרן ואבתי לא ידעינן מששיא מימרא דרב דש"ל דבועז שמון היה דא"ל יב כונא מאן לימא לן דרב ש"ל כמ"ש רי"ל שם בכ"ב דמתה אשתו של בועז בו ביום דבאה רות שא י"ל דפליג רב ולא ש"ל כן אלא דנשא אשה על אשתו ואם כן מה בתיה דש"ם לשקשות לר"ם אי מרב רבים ל"מ כמ"ש · א"ו נ"ל דכונת הש"ם לומר דבועז בבר נשא אשה ודבר זה מבואר וכא כרברי רב דמא ואלמון ל"ר א"ב ש"נ י"ל במ"ש שנשא אלמנה דר"ל בעולה בנ"ל נכון ליישב דבריו · ועיין בס"א ז"ל שם בשסים שתניות דב"ב דאמר אהבית שמירא דאמר ר"ם אמ"ר אבלן זה בועז דמאי קמ"ל ומשני באידך דרבם בר"ה אמ"ר מאם ועשרים משתאות וכו' · ופרשב"ם ו"ל מאי קמ"ל מה ריוח יב"ד ומם אנו למדין מלים שכאן וכו' ע"ש דשמאי לא משני דשא

קמ"ל במ"ש דאבלן זה בועז דבא לאודות לנו דאפי' אמון דנשא אלמנה בעיא ברכה וגם דעזו בכין אידך ממירא דאמר רב דאתא בתולה ושאת אלמנה ט"כ דר"ל אפי' אמון דנשא אמנה דבלא"ם סו"א דאט"כ ובועז לאו אלמון היה דאבלן אינו בועז ובקש"ר דש"ם דשבא ושא קמ"ל בשסקנא דשבא ודוחק לומר דמשום דאידך מימרא דמאם ועשרים משתאות נאמרם בשם רב בר"ם במ"ש במימרא קמא משו"ם נקא ליה לש"ם לאתוי דהשיא דמשתאות וכו' קמ"ל דמאי נ"מ כיון דעיקרן של ב' שמימרות דהתם ודשבא בשם רב נאמרו ודוחק סוגיא וכו' ולפמוה הי"ל ואבע"א באידך דאמר רב אתא בתולה וכו' דהיינו הא דשבא ול"ו :

תום' ד"ה שנאמר ויקח בועז וכו' איכא למימר דהתם ב"א ושבא ב"ב ו"ל משם וכו' · ונראה דאסמכתא בעלמא היא וכו' עכ"ל · כונת דבריהם לפים פשטן הוא דשם שוק"ל ע"ד ר"ן ור"א מדברי במס' דנפק"ל מדכתיב ויברכו את רבקה ולא מהני קראי דשמעתין ואשא חי' דהתם איירי בברכת אירוסין כלו' דמאי דתני התם מנין לב"ח מן התורה ל"ר ב"ח כי אם לשון מושאל ואיירי בב"א ומשו"ם מייתי מדכתיב ויברכו את רבקה דשתם בב"א איירי דברכו לה ב"א כשהיתה בבית לבן דל"ש שם ב"ח כ"א וכדמוכחי קראי דפ' חיי שרה ומ"ש שם במ"ס אלמנה מנין דכתיב ויקח בועז עשרה וכו' היינו נמי ב"א דהתם גם ב"א ברכו דלא היה אלא בעין יכוס בעלמא כמ"ש במפ' ז"ל שם ואשא כתבו דשבא י"ל משום דב"א מברכין גם במקר' ע"י שליח ושיב דאו לוס דבא ל"מ דנר' דשבית דמ"ם אסמכתא בעלמא דעשרה ל"מ משהם ר"ל דמת"ש שמ"ס ומנין לאלמנה וכו' ול"ק ומנין לעשרה ומנין אפילו אלמנה כלו' דבבר בבעולה דבבר ברכו לה ש"כ דבעי עוד פ"א ש"כ למשא אותה ח"ל ויקח בועז עשרה משמע דמקרא קמא בבר נפקא לן עשרה מהתם דמשמא כיון דשוו דבר שבקרו' בעי עשרה ובפני עשרה ב"א ברכו שב"א בבית לבן ומשו"ם לא שולך לששמועני ב"א מנין דגם אלמנה דיבא בכהו' ומא"ש כתבו דנראה דאסמכתא בעלמא דבא עשרה ל"מ משהם די"ל דב"א כרון שאר ברכות דויינן לה דאין צריך עשרה דשא לפי האמת איבא מרבו' ז"ל דש"ל שבי במ"ש הרא"ש ז"ל במו' בפסקיו ע"ש · וא"כ דקרא דהתם דויברכו את רבקה פשטים לא איירי בב"א ובמו שב"נ מסיומא דקרא דקאמר ויאמרו לה את היו לאלפי רבבה וכו' ובמובן · ובשתא לפי"ו לא מלינן למילף משהם דמברכין ב"א במקרש ע"י שליח וגם עיקר שקושיא דמעיקרא דק"ל עליה דר"ב ור"א ל"ק כיון דהתם לא איירי אלא ע"ד אסמכתא וא"כ לר"ן י"ל דעיקר דרשהם איירי לב"ח ולא נפקא לן אלא מקרא דבועז כדמשיק שם בסיפא דמהם ב"מ כין לבתולה בין לאלמנה וריש"א כרי נסבא · ולר"א דנפק"ל מבועז נמי ז"ל דעיקר דרשא דב"ח הוי מדכתיב במקהלות דמשמע שבשמע כין לבתו' בין לאלמנה דשא ב' הוי מקהלות של קרו' ושל נישואין כמ"ש וגם ש"מ דבעינן עשרה במ"ש בשוגיין ומאי דנקט שם קרא דבועז בדי

נשנה · ומשום דכשהוא קרא כתיב בבריאת ויקח בועז עשרה אנשים דבענינא דנשואין איירי וגם כתיב ביה בהדיא עשרה נקט הסוא קרא ע"ד הפשטא אבל עיקר הדבר מדכתיב במקהלות הוא דנפק"ל דקרא דבועז אצטריך לעמוני ול"ע כמ"ש בתו' וז"ש בפסקי תוס' דכ"א במקדש ע"י שליח יש לספק ע"ש · ועייני כמ"ש · ועד"ז א"ש דברי מהרש"א ז"ל שכתב בדברי התוס' שלפנינו דהכיא מדן ז"ל בכ"י הע"ש סי' נ"ר דכתב דלמדו כן וכו' וכתב ע"ד דבתנם דחק ונעלם ממנו דברי התוס' דהכא דכ' דה"מ מתם' כלה ע"ש דר"ל דבנם דהתוס' במו"ר נראה קראו לה למ"ש בתוס' דבריהם דהתם איירי בכ"א מ"מ הרמב"ם והריב"ש ז"ל שם דכתבו דגם ע"י שליח מברכין כ"א ס"ל כמ"ש התוספות בתוס' דבריהם דהתם איירי בכ"א ובעיון בכב"א ז"ל שם · והפילו אתמ"ל דבעי' עשרה ביעוין שם בהריב"ש ז"ל הא"ע סס"י נ"ר ע"ש · וי"ל דנפק"ל לסמ"ש מטעם דהוי דבר שבקדו' וא"כ דסמיך אסיפא דמייתי מבועז ומש"ה דמעיקרא בעי' למילף דגם בכי אלמנה בעיא ברכה לא נקט ומנין לעשרה וכו' ואי משום מ"ש התוס' במו"ר דפשטא דקרא משמע דלא איירי בכ"א שם ז"ל מ"ל דשפיר משמע מהתם דברכו לה כ"א דאל"כ ל"ל למיכתב ויברכו את רבקה וכו' ליכתוב ויאמרו לרבקה אחותנו א"ו דאתא לומר דמלבד שאמירה הנזא בירכו לה כ"א דדבר הלמד מענינו הוא וכמו שבענין זה כתב במפרש"י ז"ל בב"ר פ"ח סי' ט"ו עמ"ש שם ע"פ ויברך אותם אלהים ויאמר להם פו"ר א"ר אחא דנטל הקב"ה כוס ש"ב ובירך אותם דכתב שם דנפק"ל מדכתיב ויברך אותם דהוה שני למיכתב ויאמר להם פו"ר ומדכתיב גם ויברך אותם ש"מ דהיא ברכה אחרת בפ"ע והיינו כ"ח דדבר שלמד מענינו היא ע"ש ה"נ י"ל דכוותא בכ"ל פשוט דגדוהם אלא דראיתי למהרי"א ז"ל בספר ברכי יוסף ז"ל שם סי' נ"ר דדקדק ע"ד התוס' שלפנינו ופ' בע"א ע"ש · ובעין דבריו כ' מהרש"א ז"ל בס' דרוש אבבה בסו' הבית דבריו מהרמ"א ז"ל בס' יש"י בסו' במ"ב ע"ש · ולע"ד ד' התוס' נראה במ"ש הגם שהוא דוחק קלת ובה"ג אמרי' שביק לקרא דרחיק ומוקים אנפשיה דגם דרבה שם לא שני בלא דוחק בכונת דבריהם ביע"ש · גם בש"ת בסו' ראיתי דהבין דבריהם בעין מ"ש וכמו שמובן מדבריו דכונת התוס' בתי' ר"ל דמוקמו דבריה תם' דקתני ב"ת דר"ל ב"א ביע"ש · אלא שראיתי מ"ש לפרש בכונת התוס' ושוא דוחק לע"ד וגם מ"ש די"ל דקרא דויברכו את רבקה איירי בברכת נישואין ע"ש · אין נראה כן מקראי דפ' ח"ש דכתיב ויברכו את רבקה וכו' ואח"ך כתיב ותקם רבקה ונערותיה ותרכבנה על וכו' דמוכח דהברכה היא היתה בביאה לכן והיינו ב"א וגם עיקר קושי' דכתחילה דבריו כבונת דברי התוס' צ"ע לע"ד דזל מ"ש במ"ש בתוס' דוכר מנין לב"ח וכו' שיכו לבתולה וכדמוכח ממ"ש אח"ך ומנין שאפילו אלמנה וכו' וכמובן · ולענין הלכה במקדש ע"י שליח עיין הריב"ש ושס"ע שם ר"ם נ"ר דבעיא ב"א ע"ש ודוק :

ד"ז ע"א

גמ' והלכתא המזכה לעובר ל"ק הנה הלכה זו כתב בסוגיא זו דרך אגב כמובן · ועיקרא דהאי דינא שם נאמר בב"ב דקמ"א ע"ב והכי איתמ' התם הסוא דא"ל לדביתהו נכסי להאי דמעברת אמר ר"ה הו"ל מזכה לעובר וכו' ל"ק אותיבה ר"נ לר"ה שאומר אם ילדה זכר וכו' ולימא ליה כשתלד ר"ה לטעמיה וכו' דאיתמר דאמר ר"נ המזכה לעובר לכשתלד קנה ור"ה אמר אף לכשתלד ל"ק ור"ש אמר אחר זה ואחר זה קנה אמר ר"ש מנא א"ל דתניא גר וכו' אמר אביי ורוסה בהא מילתא שאני ורבא אמר וכו' ח"ש תינוק וכו' והלכתא וכו' אר"י המזכה לעובר לא קנה וא"ה מתניתין הואיל ודעתו ש"א קרובה אצל בנו א"ל שואל וכו' עד מ"ש והלכתא שמזכה לעובר ל"ק וכו' ע"ש :

וראיתי להתוס' ז"ל שם דקמ"א ד"ה דתנן שעובר וכו' שכתבו וז"ל פירשב"ם פוסל וכו' וש"י פירש ביבמות דס"ו כע"א פוסל את אמו בבנת את שוא זר וכו' ולהאי פירושא ל"ת שכה מידי וכו' ע"ש ולע"ד אחר במח"ר ל"ל דודאי גם לפרש"י ל"ל ינס אעברים קאי דהא שם בירושא דהשיא מתני' תנן בת ישראל וכו' לא יאכלו עבדים בתרומה וכו' שהעובר פוסל והיינו מאכיל דרי"ו ע"ש הרי מוכח דעיקרא דמתני' אעברים קאי וכ"כ רש"י שם ד"ה והינו דה"ה לעבדים ע"ש וכ"כ התוס' שם ד"ה פוסל ע"ד רש"י ע"ש וא"כ תו ל"ק קושייתם דהתם בכ"ב ע"ד רש"י ונ"י :

תוך חזי הוית להרב שביתת יו"ט ז"ל שם בנימוקיו עמ"ש רשב"ם ז"ל שם ד"ה אותיבים ר"נ ממתניתין דתנן אם ילדה וכו' דלמה הוצרך לומר ממתניתין ותירץ דהו"א דמברייתא היא דפריך וכו' ע"ש ואחרי המח"ר דבריו ק"ט לע"ד הרא דמהברייתא דהמתבארני לא קתני אם ילדה וכו' ואו דרשב"ם קאמר מתניתין · וגם את"ז פריך וניתא במתניתין ומה שהביאו מרל"ק תנן ל"ם רי"ל דלא קאמר כן אלא כדפריך שמא דהש"ס לא כדפריך אמורא חד לחכים כדהתם ועיקר קושיתו ל"ק דכן דרכו של רשב"ם לבאר הש"ס באר היטב כדרך אריכות ופשיטות כידוע :

תוך חזי הוית להתוס' שם דקמ"ב ע"א ד"ה בן יום אחד שכתבו וז"ל הקשה ר"א דלפריך ליה מרישא וכו' ונראה לר"י דסבר ר"ש דלרבנן וכו' וא"ת לעיל דקאמר המזיק בשניה קנס כראשונה ל"ק אמאי ל"ק כיון דלסיף שפילה דהא בפ' אלמנה אמרינן וכו' וי"ל דהתם אזלינן בתר ככר בשעת תבילה שעברים את העובר בבטן וכ"ל זכיה עכ"ל וכ"כ שם ביבמות דס"ו ע"ד ד"ה אין ע"ש וראיתי להרב תיקון סופרים ז"ל דל"נ ע"א דבה"ג ע"ד אלו וז"ל ותנב הורתין נתקשיתי דדברי התוס' דלפי מה שסבירו הם דלר"ש אליבא דרבנן יש חילוק בין א"ל אחין וכו' הרוקא בשי"ל אחין שהם יורשין ודאין אין בח בעובר שלפסול את העברים מטעם דס"ל זכרים מועיטא אבל בשא"ל אחים דאף אם יהיה העובר נקיבה יורשת היא ולא אחר אינן אוכלין בשביל שאר המשפחה ובשבילו נמי אינן אוכלין דשאינו ילוד הינו מאכיל וא"כ נמצא דבשהעובר בן א

נברן

לבדו ואין יורש כלתו כגון הכא בגר שאין לו וכו' הב"כ דבשהות עובר א"ל זכיה ואף שלבסוף היה נפל והזוכה בראשונה ל"ק דומיא דעובר כהן וכו' ע"ש שהניחו בקושיא · ולע"ד אחרי המח"ר ל"ז להבין דבריו דלפי מאי דס"ד דהקוש' דכונת הש"ס דהתם ביבמות דאמרו דסמיך מיעוטא דנפילות וכו' ר"ל דכיון דלבסוף הוי נפל דייכינן ליה מהשתא בנפל א"כ שפיר קא מקשי דאמאי שהחזיק בראשונה ל"ק דהן אמת דהתם בשאין יורש אלא שעובר לאחרים אין אוכלין העבדים מ"מ ה"ט משום דכיון דכין אם יהיה זכר או נקבה הוא היורש ואין כלתו א"כ לא נשאר לנו אלא מיעוט מפילות ולמיעוטא לא חיישינן כי היכי דליספו ליהו לעבדים תרומה דהוא אוקימתא דבה משום מיעוטא דעלמא דהא לא אזלינן בעלמא בתר רוב מיעוטא כי אם בתר ומשו"ה הלכך לומר מסתמא דהעובר שהוא הוי מן הרוב יהא בריא ואינו נפל ואית ליה זכיה ומשו"ה לא יאכילנו תרומה לעבדים אמנם אם היה באפשרו' דהוה ידעינן ביה דהיה עובר בו בפרק של האכילה ש"ה נפל וכגון שבא אליהו ז"ל וכה אמר וכן ביולד כוס במוכן אה"נ דהוא יאכילנו לשו לעבדים תרומה אלא משום דאנן לא ידעינן ביה אזלינן לשאמר דאזלינן בתר רוב ומעתה שפיר ק"ל דבשהות דבר דאיכא מחזיק בראשונה בשעה אשתו מעוברת דלא היו ידעי דהיא מעוברת ושוב נודע הדבר והחזיק הבכורים ושוב אח"כ הפילה והחזיקו וקתני דהמחזיק בראשונה ל"ק דאמאי ל"ק כיון דהפילה לבסוף ונוכרר הדבר למפרע דמעיקרא בשהחזיקו בראשונים דנפל היה ולא הי"ל לעובר השתא שום זכיה והשתא דיש לפנינו ב' כ"א זה החזיק בראשונה וזה באחרונה נימא דהמחזיק בראשונה זוכה למפרע ולא המחזיק באחרונה ואפשר תירצו דהתם ביבמות אין הכונה לומר דדייננא ליה דהוא נפל בשביל שעתיד דו"א דודאי כאשר הוא שם ז"ל לידון אלא כיון דאיירי די"ל בנים אחרים ואיכא בספק עובר ס"ס ספק זכר ספק נקיבה ואת"ל זכר נפל היה בו בפרק וסמיך וכו' ושי"ל דוקא וכ"ל זכיה לעובר השתא והשתא א"ש שהיא בריאה דבר וכו' דאמרינן דהמחזיק בראשונה ל"ק דכיון דל"ל בהשתא עובר ספק זכר ספק נקיבה דבכ"ג שהוא יורש ואין שם אלא ספק נפל בעלמא ושי"ל מיעוטא בכל כה"ג אמרינן דמסתמא דבו בפרק דהחזיק היא' לא היה העובר בחזקת נפל אלא בחזקת בריא אלא דשוב אח"ז נעשה נפל בסופו דבו בפרק בראשון הי"ל זכיה לעובר השתא ומשו"ה המחזיק בראשון ל"ק כי אם האחרון כדאיתא התם בכ"ל כונת דברי התוס' שם' ועיין בתוס' שם ובהגה"י ז"ל גם בכ"ב ע"ש:

והנה לענין הלכה כל הפוס' ז"ל פסקו כר"ה וכר"י דהתם דס"ל דהמזכה לעובר שהוא בנו ל"ק וכדפסיק הש"ס הכא והתם אמנם אם אמר לכשתלד דאיפליגו ר"נ ור"ש עם ר"ה בזה איבא פלוגתא דרבו' המרדכי הרי"ף ז"ל שם בהלכות שלא הביא הסוגיא דינא דר"ה דלכשתלד קנה בדרבו בראש הס"ל ולא קי"ל כר"ה וכ"ה מדברי שהמגיד הרמב"ם ז"ל בה"ת פכ"ב ה"ו ועיי"ש בכס"מ ז"ל. וכן כתב שהמג"ה ז"ל שם סי' ב"ו ול"כ וג"כ שריכ"ה ז"ל בח"מ סי' ר"ו בשמו ע"ש · וכ"פ הב"י שם בשם רבו' ז"ל ע"ש אמנם שרא"ש שם בפסקיו כתב דקי"ל כר"נ דלכשתלד קנה · דהלכה כר"נ בדיני ע"ש וכ"כ הנמ"י שם בשם ה"ה ע"ש וכ"ד הנא"ש שם הב"ב וכ"ד הר"ח בשם שריב"ש שם וכן השכים הריב"ה שם וכן דעת ז"ל במשרים פו"כ טו"ב ע"ש ומה שיש להבין מ"ט דרבו' דפסקי דלא כר"נ מאחר דקי"ל כותיה בדיניה ומה גם דר"ש אזיל כותיה עיין בהב"י שם ובשרת"ם שם ובמ"ן כ"י ז"ל שם :

וחזי הווה להרא"ם ז"ל בתשו' כלל פ"ב סי' ד' דנשאל על ראובן שהיתה כלתו מעוברת ולוה מח"מ שמת שתלד כלתו ירש חלקו וכו' והשיב דל"ו העובר כלל דקי"ל שהמזכה וכו' ואע"ג דאמר ר"נ המזכה וכו' לכשתלד קנה ופסק גמ' כותיה הא דקאמר ראובן וכו' אין זה כאומר לכשתלד כלתו יטול הולד כו"כ אלא כמתני' האומר אם ילדה וכו' ע"ש ולכאורה מ"ש ופסק גמ' כותיה ע"ש יש להבין דהרי בש"ס ל"מ דאמר הכי ואדרבה ממ"ש שם והלכתא שהמזכה לעובר ל"ק בשהם ולא חילקו בדבר נראה דל"ש וכ"מ ממ"ש שם וא"ת משהניחו דעתו וכו' בנו ע"ש משמע דלא כר"נ דמה"ט פסקי שרבו' דלעיל דלא כר"נ בהא ועלה ע"ד לומר דע"ש נפל בדבריו ול"ל ופוסק הגמרא וכו' ור"ל דבכל הש"ס פוסק הגמ' כותיה דר"נ משום דקי"ל הלכתא וכו' בדיני וזה דוחק עוד עלה ע"ד לומר דכונתו למ"ש שם בהחי' בשיטת ולימא ליה לכשתלד וכו' דמשמע דקי"ל כר"נ אך דנה זה ל"מ דלא דמ"ש שם כן שייכו לס"ד אמנם בתר הכי דמשני דרז הוי פלוגתא דר"ה ור"נ ואוקימתא אר"י הלכתא המזכה לעובר וא"ת משהניחו דעתו וכו' בנו אה"נ דאפילו בלכשתלד ל"ק וזה"א בבנו באופן דעדיין צ"ע :

וחזי הוית להרב זקן שמואל ז"ל בדרושי' ר"י שם דכתב דכ"ל דה"ט דשר"מ ושי' ז"ל דאף ע"ג דקי"ל הלכה כר"נ בדיני הכא שאני דר"נ יחיד לגבי רב ור"ש ע"ש ואחרי שמח"ר נ"ל לע"ד דשרי ר"ש קאי כותיה דאע"ג דאיהו ס"ל דבכ"ג קנה מ"מ בלכשתלד מיהא ס"ל כותיה ושי"ל שנים כנגד א' וכמו דכן רגילי הפוס' בפסוקיהם לומר כן בכמה דוכתי ומכריעה לן לפסוק כותיה כר"נ משו' דקי"ל כותיה בדיני ומו דשמואל קאי כותיה דר"נ כמ"ש ביבמות פ' החולץ וכמ"ש בחי' הרמב"ן שם ובהגה"י ז"ל שם ואולם טעמיה דהרא"ם ושי' ז"ל נ"ל דפ"ט משום דבש"ס שם אמרינן והלכתא וכו' ל"ק דמשמע בכ"ג אפילו אמר לכשתלד גם כתב שם בשם הנ"י דהכריח דלר"י אפילו אמר לכשתלד ל"ק מדאיצטריך לפרוקי מתני' משום דדעתו וכו' ולא אוקי לה בלכשתלד אלא דהב"י שם כתב ע"ד דאין זה כראי' להכריע דס"ל דר"י אית ליה דבכי בנו קנה ומתני' בבנו איירי ומו לא איצטריך לאוקומי לכשתלד ע"ש ולכאו' ד' הב"י ק"ט מש"ע דכתב מרן ע"ד אמנם נ"ל להלין בעד הב"י ולומר דהב"י ס"ל דמאי התם במתני' האומר אם ילדה אשתי זכר וכו' כוונו ממש כאומר לכשתלד אשתי זכר יטול מנה וא"כ שפיר מוכיח דאית לרבוותא לומר הר"י לא ס"ל דלכשתלד קנה דא"כ הס"ל אכי אמאי לא תני דמתני'

דמתני' איירי באומר לכשתלד אפילו כשאינו בנו ואי משום דאיכא ס"ל דבבנו לכ"ע קנה פי' ל"ל דמתני' איירי בש"מ וא"כ בנו שאני משא"כ עכשיו דלא אמר אלא דבנו שאני משמע שדוקא בבני שוה דס"ל דקנה משא"כ באינו בנו בב"נ ל"ק אפי' אמר לכשתלד ואין לומר לפי"ז דגם בבנן לא זכה אלא דקאמר לכשתלד מדא דלא הזכיר רו"ח אלא בנו שאני ול"ק בבנו ולכשתלד ואי דאם לכשתלד נ"מ כשאינו בנו ש"מ דס"ל דהאי דיבורא דלכשתלד ל"מ מידי וא"כ ע"כ לומר דמ"ש ר"י בנו שאני איירי אפילו לא אמר לכשתלד דהא לגבי בנו גמר ומקני בכ"ע וכ"מ מדברי הנ"י ז"ל שם שכתב וז"ל ופירשו דל"מ דמתני' איירי דאמר לכשתלד ע"ש ולא כתב כגון דאמר וכו' דמשמע דר"ל דבהכי איירי מתני' באמר לכשתלד וכ"מ מדברי הרמ"ה ז"ל שם בהרו"ר ע"כ מהספר וז"ל וכ"ח וכו' דהא מתני' נמי כדאמר לכשתלד קא מיירי דקתני האומר אם ילדה וכו' ה"ה למאן דל"ש וכו' ע"ש גם בשו"ר שם כתב וז"ל וכן ש"מ מדאמרי' בגמ' וא"ת מתני' וכו' ול"ק שאני התם דאמר לכשתלד ש"מ דבעובר דמתני' אפילו אמר לכשתלד ל"ק וכו' ע"ש • גם בהר"ן ז"ל בקידושין פ' האומר הביא שם הכרח בי"א דס"ל דהא ילדה הוי כאומר לכשתלד והנה שמדברי הרא"ש בתשו' הנ"ל לעיל ל"מ כן כמובן וכ"כ מדברי התום' שם בכ"כ דקמ"א ע"ב ד"ה איתיביה ע"ש וברשב"ם שם דקמ"ב ע"א ד"ה ולימא ע"ש מ"מ י"ל דהנ"י ס"ל כמ"ש וכדמוכח מדברי הרמ"ה כמ"ש והשתא א"ש דבריו תקושיית מרן הב"י הנז' ע"ד בכ"ל :

ויש לדעת לקרוא ספוקים דס"ל דלכשתלד קנה אי הני נהו באהבי ליהנא לאיזו או בעינן לכשיולד דקאי לעובר הנה ראיתי להרי"ר ז"ל בכ"ר א"כ בח"מ סי' קי"ו בתחילת דבריו דכתב דבעינן שיאמר לכשיולד לא לכשתלד אע"ג דבגמ' נקט לכשתלד דלכשתלד וכו' וכ"ל לכשיולד דקאי לנולד וראיה מרשב"ם ז"ל בכ"כ דקמ"א שכתב וז"ל לכשתלד כלומר נכסי לאותו דמעברת לכשיולד דכיון דלי"ז ליה כלום עד שיוולד אין זה זוכה לעובר ע"כ הוי שתיקן לשון הגמ' דל"ר לכשתלד אלא ר"ל לכשיולד וכן הטור ז"ל דקדק ונקט לכשיולד וכ"כ בש"ע עכ"ל ולע"ר אחרי במח"ר ל"מ דברי בס"מ שם פעמים שלא נקט לכשתלד כגרסא דל"ש ומ"ע דבאומר נכסי לבאי דמעברת מפרשינן כוונת דבריו ואמרינן דר"ל שיקנה נכסיו העובר שהוא לכשתלד ויולד כאילו אמר להדיא ובפירושא נכסי יהיו לעובר שיה לכשיולד וה"ט משום דאין אדם מוציא דבריו לבטלה ונ"ל דהדבר בפשטיה לכשתלד דשא ודאי הכי הוי לכשתלד דתקדמה דנא הרי הוא שנור ונתון בבטן אמו ואין לו שום יד לזכות שום זכיה כי ע"כ נ"ל דכוונת הנותן שהוא דאמר לכשתלד ר"ל דיזכה העובר לכשתלד אמו ויולד • ויזכה להיות בעולם ובכה"ג יש לפרש דברי רשב"ם הנז' שכתב לכשתלד כלומר נכסי לבאי דמתעברת לכשיולד ע"ש כלומר דהכי מפרשינן אנן כוונת דבריו והיינו כמ"ש וז"ש כלומר וכו' ולא כתב ל"ר דקאמר לכשתלד אלא כגון דאמר נכסי וכו' לכשיולד יב"ש מדבריו שם דקמ"ב ע"א שכתב וז"ל שלא דצריך לתקן לשונו ולומר נכסי לבאי עובר לכשתלד דאז ראוי לקנות וכו' ע"ש וכמובן • וכן י"ל מדברי הראשונים שהביא בש"מ שם ובהרמ"ה שם ובהרא"ש שם ע"ש ובגם דהריב"ש וסש"ע נקטו בדבריהם לכשיולד י"ל דל"ר אלא ליהנא בהירא נקטו וכ"מ מהפית תשובה דהרא"ש דהבאתי לעיל דמשמע מדבריו דאם היה דאוכן דנ"ר לכשתלד בלתי יטול הולד בי"ב דהוה מהני אלא דיל"ר בתי' ועיין בהר"ן ז"ל בכל' פ' האומר דמ"ב דכתב אמתני' דאם ילדה וכו' ע"ש כאופן דנלע"ר דבהאי ליהנא דלכשתלד דעדיף מאם ילדה י"ל דהו"ל כאומר לכשיולד לדעת רבו' הסוברים דלכשתלד מהני וכמ"ש :

והנה כתב הרא"ש ז"ל שם אחר דפסק כר"נ דבאומר לכשתלד קנה וז"ל והוא שלא מת המוכר וגם לא חזר בו קודם שנולד דאי ה"ל או מת ונפל נכסי קמי יתמי מודה ר"נ דל"ק דלא נגמר הקנין עד שיולד ומיירי שלא שקנה לו בק"ס וכו' אלא במסירה וישנו ברשות הזוכה כשנולד שעובר או דקאי באגם או קרקע וכו' ע"ש וכה"ג כתב הש"מ שם משם הרי"ו ז"ל בגליוניו ע"ש וכ"כ בריב"ה ז"ל שם בשם ר"י ע"ש ומתבאר מדברי הרא"ש שם בתשו' דאפילו דנתן לו במתנת ש"מ אם מת המוכה קודם שנולד העובר לא קנה ע"ש וכ"כ בשמו בתבי"כ ז"ל שם בהגמ"ט אות י"ר וכתב שם ע"ר גם השו"ב ז"ל דאעפ"י דכל מתנות ש"מ אין הנותן קיים בשעה שחלה המתנה הכי לא עבדינן ע"ש ולכאורה יש לי לכוין כדברי הרא"ש כמ"ש גם דאפי' לא חזר בו המזכה קודם הפי"ה אם מת קודם שנולד ל"ק ע"ש דמ"ט נימא דכיון דלא חזר בו ליהוי זוכה למפרע משעה שנתן לו המתנה כדין כרוא שלא א"כ דהרי התחול הקנין מתחילה אלא דלא נגמר עד שנולד וכשנולד מיהא נימא דזוכה למפרע ויש ראיה לזה ממ"ש שם בכ"כ בעוברת דשהוא דאמ' נכסי לבאי דמעברה וכו' דפירשו התוס' שם דאיירי במתנת ש"מ כמו שהבריחו דברוכה ע"ש ואפי"ה פריך התם נר"ס ולימא ליה דמתני' דאם ילדה איירי בלכשתלד ומשני ר"ה לטעמיה דאמר וכו' דש"מ דלמ"ר לכשתלד קנה א"ש מתני' דהתם דאיירי בלכשתלד הנה דהשתא מתני' איירי בש"מ ומסתמא דאיירי בשזר מתנות דעלמא דמיירי קודם שוכה המקבל א"כ איירי דמת קודם דנולד העובר וכדמשמע מסיפה דהבית מתני' דתני ואם אין שם וכ"כ הרי"ף והמפ' ז"ל שם דמתני' הנז' איירי בש"מ וכיעוין שם בהנ"י ז"ל ובתוס' שם בת"ס כר"ס איתיביה בתי' פרשיון ע"ש הן אמת דהרא"ש ז"ל שם לא הביא דברי הרי"ף שם שכתב דמתני' איירי בש"מ ובדבריו מש' דס"ל דאיירי בבריא דא"כ לפי"ז י"ל דבר פריך שם ולימא לכשתלד וכו' איירי בבריא וגם איתיה להזוכה בשעה שנולד העובר אלא דמ"מ שמעינן לדעת הרי"ף וכל סיעה' דס"ל דמתני' איירי בש"מ וכן דעת הרמב"ן ז"ל בחי' ליבמות דס"ז ועיין שם בפסקי הרא"ש ע"ש דלדידהו בש"מ אפילו ליתיה בעולם בשעה שנולד העובר זכה העובר לכשיולד וא"כ זו היא שקשה על מרן הב"י שם ועל מרן שהבי"כ שלא עמדו

בזה

בזה ועל היותרת להתבי"ב והש"ך ז"ל שהביאו דברי הרא"ש בסתם להלכה פסוקה כאילו אין חולק ואעיק' גם על הריב"ה קשה שם כמובן דהרי לפי מ"ש איכא הרבה חולקים בדבר · ועוד קשה דגם להרא"ש דלא כתב דאיירי מתני' בש"מ לית לן למימר דר"ל דמתני' איירי בבריא דוקא דודאי ז"א דמעיקר' דמתני' מוכח דאיירי בש"מ וכמ"ש לעיל אלא לאפוקי מהרי"ף וסייעתיה דסוברים דמתני' דאם ילדה וגם דאיירי בבנו ואמרי' שם דהלכתא המזכה לעובר ל"ק וא"ת משנתינו דעתו ה"א וכו' אפי' ה"ל להרי"ף וסייע' ז"ל דלא אמרי' במתני' דקנה כי אם דוקא בבנו וש"מ אבל בבנו ובריא ל"ק וכמ"ש להריא בשכ"י והמפרשים ז"ל ובהא ה"ל להרא"ש דכיון דאיירי בבנו מה לי ש"מ ומה לי בריא ומשום הכי אשמוט ליה דברי הרי"ף שכתב שם דמתני' איירי דוקא בש"מ אבל אה"נ דמתני' איירי בש"מ בפשטה וה"ה בבריא וכן משמע מדבריו שם ביבמו' דס"ז בפסקיו בפ' אלמנה לכ"ג ע"ש וא"כ הדק"ל ובעא ל"י עוד בדבר זה · ועיין במ"ש הרב מש"ל ז"ל בה' מכירה פ"ב ה"ט דהוקשה לו דברי הטור אסדרי מ"ש כאן עמ"ש בסי' קל"ז והל"ע ובשע"ה ז"ל ה"ג דק"ב ע"א ובהרב דין אמת שם ובסי' קל"ז ד"מ ע"א ע"ש :

ודענין האומר אם ילדה וכו' אם היו כאומר לכשתלד יזכנה שאמר אדם לחבירו אם ילדה אשתך וכו' עיין מש"ל בזה דמרב' הרמ"ה שם בכ"ב מוכח דה"ל דהוי כאומר לכשתלד ע"ש וכן הביא הר"ן שם בקידו' פ' האומר בשי"א ע"ש ועיין בהרמ"ה שם דאזיל בשי' המוכרים דגם בלכשתלד ל"ק :

והיבא דמוכח לבנו אסיקנא שם דבב"ע קנה ע"ש וכ"פ כל הפוסקים ז"ל ע"ש וזלת ראיתי לריא"ז הובא דבריו בשה"ג ז"ל שם בכ"ב דכ' וז"ל כתב ריא"ז יש אומרים שאם הוא מזכה לעובר שהוא בנו קנה וכו' וכבר ביאר מו"ה בפס' שאף אם זכה לעובר שאינו בנו ל"ק וכן שיטת התלמוד וכן עיקר עכ"ל · והכה"ג ז"ל שם אות י"ג הביא דברי ריא"ז הללו וכתב ע"ד דיראה דעתו ז"ל דהא דמסקינן בגמ' והלכתא המזכה לעובר ל"ק הוא אפי' במזכה לבנו ודלא כפרשב"ם ז"ל דמפרש וכו' ח"כ וכו' אלא בש"מ לא בבריא כדע' הרמב"ן וסייעתיה והראשון עיקר עכ"ל ולפי מ"ש בתחילת דבריו כ"מ דכל הפוס' חלוקים ע"ד ולא קי"ל כוותיה וכ"כ הרב פ"מ ז"ל בח"א סי' ל"א דרב"א דפי' דברי ריא"ז כמ"ש הכנה"ג ובת' דגם אין לומר קי"ל כה' ריא"ז כיון דכל הפוסקים שמפורש' אית להו להפך ובכלטריפות שאף ריא"ז לא קאי כותיה דמו"ה ומ"ש וכן עיקר הוא משום דברי מו"ה גופיה וכדקתינא וכו' ע"ש :

וחזה הוית להרב דב"מ ז"ל בחח"מ סי' ס"ט דס"ח ע"ג שהביא שם משם מהרא"ג ז"ל בעל ע"ך רב' בב"ר דמה שלוה לאח לבנו אף שבני דבשל"ל דדבריו קיימים ולמרבו דין זה מתור' של הרב המבי"ט ז"ל בח"ב סי' קל"ו דבשה דאדם קרוב אצל בנו ומקנה למי שלב"ל כך מקנה להם דבשלב"ל וכו' ע"ש · וכתב ע"ד הרב"מ המחבר דהעיקר עיקר דאיתו של הרב הוי מסקנא דקי"ל

דאדם מזכה לעובר שלו וכו' והעיקרא דדינא מלאנו לריא"ז הובאו וכו' וכן עיקר ע"ש אם כן היורשים דהן מוחזקים מה"ת מצו למימר קי"ל כריא"ז וזכנו דאף לבנו שלב"ל ל"ק וה"ה דאין אדם מזכה לבנו דשלב"ל ומ"ש הפ"מ ז"ל שם סי' ל"א דאפשר וכו' אה"מ מעלמותיו הקדושים אי אמרינן כמוכח דריא"ז ומו"ה קיימי בחדא שיטה וכו' כיון דריא"ז ומו"ה הם שנים הא אופסיקא הלכתא דת"ל קי"ל וכו' ע"ש · ולע"ד מה שהקשה ע"ד הפ"מ ז"ל בפשיטות ושוב ראיתי למהרא"נ גופיה בס' צרור הכסף בסי' כ"א וכ"כ שהם הובאת תשובתו הנז' והרב המגיה בנו ז"ל כרע"ח ע"ד ישב כן דברי הפ"מ ע"ש והם דברים ברורים לע"ד · אכן ראיתי להרב המגיה בנו שם שדבריו ק"ט לע"ד והוא דשם דע"ו ע"ד רצה להליץ בעד הרב מ"א ז"ל ממה שהקשה והשיב ע"ד הר"מ וכמ"ש לעיל דבריו ע"ז כתב ליישב דנ"ל דמלבד דהפ"מ שם כתב דא"ל קי"ל כריא"ז מלבד זה י"ל דהמבי"ט ז"ל יאמר דאפילו דריא"ז יודה ומודה בש"מ דמזכה לעובר שלו דקנה ועכ"כ ל"ק ריא"ז ז"ל דל"ק אלא בבריא וכמ"ש התבי"ב ז"ל סי' ר"י הגה"ט אות י"ג וז"ל ואם זוכה וכו' ואף כי התבי"ב ז"ל כתב לשם דפי' הראשון עיקר א"מ המבי"ט ז"ל יאמר כי השני עיקר ועל התבי"ב ז"ל יש לתמו' היאך קא' דהרא' עיקר אחר דהר"מ והי' ז"ל הל"ה ובבלע"ד דהתבי"ב ז"ל ח"ב מה דהרא' עיקר דהא עינינו הרואות מ"ש התבי"ב ז"ל בסי' ר"ט הגה"ט אות כ"ט שהביא לשם הא דהמבי"ט ז"ל וכתב עלה וז"ל ואין נראה כן מדברי העיטור שהביא רבי' ה"ר ע"ש ואם איתא וכו' הו"ל הא דריא"ז להראות דאין דינו מוסכם אליבא דריא"ז ז"ל אם לא ודאי דלגבי המבי"ט ז"ל א"נ חולק ריא"ז יען מיירי בבריא וכו' וכ"מ הרבר דה"ל להמבי"ט ז"ל דמ"ש וכו' דהא וכו' שהוא הבמי מעיד כבר כידע דאזיל לשיטת הרמב"ם ז"ל והר"ת כמו"ל כ"כ בפי' בפ"ח מה' זכיה ה"ה וז"ל ש"מ וכו' ע"ש בדבריו · ולע"ד לא זכיתי להבין דבריו חדא במ"ש דהמבי"ט יאמר דריא"ז איירי בבריא וכו' ע"ש דזה לא יתכן דא"כ הו"ל לפרש דבריו כיון דכ"מ לענין דינא וכמו שכ"כ הפ"מ והכנה"ג שם גם מ"ש עוד דעל התבי"ב ז"ל יש לתמוה איך קא' דהראשון עיקר אחר דהרמב"ן וסייעתיה ס"ל הכי וכו' ע"ש · לע"ד דהן אמת דמודע וידוע ליה ס' הרמב"ן וסייעתיה אבל כוונתו לומר דפירוש השני אין לו שחר בפי' כונת דברי ריא"ז דמתוך דבריו ל"מ כן והיינו כמ"ש הפ"מ שם ע"ש · גם מ"ש דחזר בו הכנה"ג ממ"ש בסי' ר"ט וכו' ע"ש דבריו ק"ט דא"כ דחזר בו מקמי הכין בסי' ר"ט הקודם איך כ' אח"כ בסי' ר"י ספק מה שהשיב מקדמת דנא בסי' ר"ט דכל כה"ג לאו שייך חזרה כמובן אלא אדרבא יש לנו להקשות ע"ד מיניה וביה · אבל מה שנראה לי לומר הוא שדברי הכה"ג הכא והם היו לאחרים ול"ם אסדרי וה"ט דשם בסי' ר"ט לא כ' דאליבא דריא"ז לא אתי סברת המבי"ט מוסכם משני טעמים חדא דמר ס"ל שדברי ריא"ז כדמה קדו להם נגד כל דברי הפוסקים ושפי' לענין קי"ל לא אזלינן בתר סברתו וכמ"ש הפ"מ שם וכמו שכ"כ מרב' התבי"ב ועוד דהשל"ב שם בסי' ר"ט עיקר

כונתו הוא היה לומר דהקשי שעשה המבי"ט דכשה שזוכה לעובר בנו קנה ה"נ הוי כזוכה דבשלב"ל לבנו דקנה וכ"מ דלב"ע קנה ודיינינן ליה כדין זוכה לעובר לבנו דכל הפוסקים ס"ל כן להלכה בה' ריו"ח ע"ד אלו כ' שכנה"ג שם דלאו הא בהא תלייא ועי"ז מביא ראיה מהרב העיטור ז"ל בשם ר"פ גאון ז"ל דמאן דכ' בשטר יהבית לברי וכו' ל"ק אלא מאי דהו"ל בההיא שעתא דוקא וכו' ע"ש דש"מ מדבריו דמקנה לבנו דבשלב"ל ל"ק הנה דמסתמא הר"פ גאון והרב העיטור ז"ל הכי ס"ל כרוב הפוסקים רובה ככולה דס"ל כריו"ח וכמו שכ"כ הרב העיטור ז"ל באות זכוי וז"ל ומתנה דאב נמי קני כדגרסינן דעתו של אדם קרובה אצל בנו ע"ש הרי דהגם דס"ל דהמזכה לבנו קנה עכ"ז כתבו דאם מזכה דבשלב"ל ל"ק דש"מ דלאו הא בהא תלייא כדברי המבי"ט ועכ"ל דשניא דא מן דא דיש חילוק גדול בין מזכה לבנו דבר שבא לעולם להיכא דמזכה לו דשלב"ל וכמתבאר מדברי הש"ס ז"ל בב"ב שם דקמ"ל ר"ה לבשלב"ל וכו' ע"ש כמובן וכ"כ הראשונים ז"ל שם ועיין בט"ז ז"ל שם ריש סי' ר"י ע"ש · באופן דכל כונת השכנה"ג הוא לומר דלא תלייא הא בהא ומש"ה לא הביא מדברי ריא"ז ז"ל וכמובן · גם מ"ש עוד שם דכ"מ דס"ל להמבי"ט וכו' דהרי הרמב"ם איירי בש"מ ע"ש · אחרי המחי"ר לא ידעתי איך השמיט מוכיח דמר ז"ל דברי המבי"ט גופיה בח"א סי' פ"ט שכ' שם וז"ל דאפי' כגון דאמרינן דעתו ש"א וכו' היינו במזכה לעובר שבמעי אמו כר"י דאמר הכי וכו' וכמ"ש הרמב"ם פכ"ב מה"מ ואפי' היה המלוה בריא כמ"ש הרב ז"ל וכמ"ש הרב המגיד ז"ל שם וכו' ע"ש · הנה מבואר דהכין כדעת הרמב"ם דדעתו הוא דבבנו קנה אפי' בבריא הפך מ"ש הרב הנז' שם ומה שנסתייע שם ממ"ש הרמב"ם בה"ז ש"מ שלום וכו' ע"ש · ל"מ דהתם לאו משום טעמא הוא דכ' הכי אלא מטעמא דאם ילדה וכו' הוי אסמכתא וגם מטעם דאין מטבע וכו' וא"כ דהוי קנין דברים וכמו שכ"מ מדברי ה"ה שם בה"ז תדע דאל"כ הו"ל דברי ה"ה סותרי אהדדי מה"מ למ"ש בה' זכיה ואעיקרא דברי הרב כ"מ שנסתייע שם מדבריו ק"ט ועיין בשכנה"ג סי' ר"י הגהב"י אות כ' ובפי"ד ובסמ"ע ז"ל שם ע"ש גם מה שתמה שם ע"ד הרב פ"מ דהלא הרמב"ם ס"ל דבש"מ דוקא ולא בבריא ע"ש לע"ד אפי' לפי' לא ידעתי מאי ק"ל ע"ד דודאי הפ"מ מידע ידיע ליה דיש מן הפוסקים דס"ל כסברת הרמב"ן וכן הרי"ף ז"ל לדעתו כמ"ש הב"י שם אמנם כונת הפ"מ אינו אלא לומר דמ"ש ריא"ז דגם בבנו ל"ק אי אפ' לומר דאיירי דוקא בבריא וה"ט משום דס"ל כהי' הסוברים דהסיא דריו"ח איירי דוקא בש"מ דזה לא יתכן דא"כ איך כתב ריא"ז וכ"מ השיטה שתלמוד ע"ש · דמהיכן משמע ליה כן דאדרבא שסתמיות דברי ריו"ח משמע דאיירי בכ"ע אפי' בבריא דאפי' לסוברים כן אינו אלא מכח סברא לא מגמ' דכ"מ כשי' התלמוד אמנם אם נאמר דריא"ז איירי בכ"ע אפי' בש"מ א"ש די"ל דריא"ז סובר דהלכתא כר"ש ור"נ דלא פליגינן בהכי וכן מ"ש במסקנא דהלכתא שזוכה

לעובר ל"ק דלא מחלק בהכי דמשמע דסובר דש"מ דבכ"ע ל"ק אפי' בש"מ אפי' בבנו כן נ"ל כונת הפ"מ בבירור · באופן דנ"ל דלפ"ד הפ"מ שם אין לומר קי"ל כריא"ז ומז"ה ז"ל וכן משמע מדברי הרב המגיה שם דע"ז ע"ד ע"ש · אכן לפ"ד הרב דב"מ ז"ל שם יכול המוחזק לומר קי"ל כוותייהו ע"ש · ולענין האומר לבשלב"ל לקוברים דקנה אם בעינן שזוכה שעובר כדאם דבעינן זוכה עוברה וראיה לזה דהרי גבי מזכה לבנו דלב"ע קנה אפי' לדעת הרי"ף וסייעתיה דס"ל דלבשלב"ל עובר חבירו ל"ק אפי' עם כל התנאים כמבואר בהריב"ה שם דש"מ דעדיף מזכה לבנו מאומר לעו"ה לבשלב"ל אפי"ה כתב הריב"ש ז"ל שם דבעינן דזוכה עוברה ודבריו הם סו' בב"ב דקמ"ב ע"ב כמ"ש מין שם כ"ש דלשי' דלבשלב"ל בעו"ה דקנה דבעינן דזוכה עוברה אפילו דאית ביה כל התנאים האמורים שם וכן ראיתי למהרי"ד ז"ל בח"מ סי' רי"ו שכ"כ והביא ראיות לדבר אלא דראיתי לו שם דהקשה ע"ד הריב"ש ז"ל דאמאי לא כתבו דין זה דזוכה עוברה גם באו' לבשלב"ל בעו"ה ע"ש ולפי מ"ש א"ש דלא . סוליך לכיתבו דמכ"ש דבנו נפקא כן נ"ל :

והיכא דמזכה לבנו דקנה לסוברים כן דהם רובא דרבוותא וכמש"ל אי בעינן הנך תנאי דהזכיר הרא"ש וכן הריב"ש ז"ל הני גבי לבשלב"ל והיינו שלא מת אביו המזכה וגם שלא יחזור בו קודם שנולד וכו' הנה מדברי הרא"ש דלא כ"כ אלא גבי לבשלב"ל משמע דבבנו בכ"ע קנה וכ"מ מדברי הריב"ש בנו שם ס"ג שכתב בשם ואם זיכה לעובר שלו אפי' לא אמר לבשלב"ל קנה וכו' ע"ש · דאל"כ הו"ל דהיינו דוקא עפ"י התנאים שאמורים לעיל וכ"מ מדברי הרב הפרישה שם שכ' עמ"ש הריב"ה שם ואם זיכה לעובר שלו וכו' וז"ל אריש הסי' קאי ור"ל דלעובר שלו אפי' אמר סתם זה יהיה לעובר אשתי ז"כ ושוב לא תלי סדר ביה הנותן ואפי' מת מפני שזכה כן וכו' ע"ש · הנה מבואר כמ"ש דנראה דה"ט דירדו חכמים לסוף דעתו ש"א מטעם דקרובה וכו' דגמר ומקני ליה מעכשיו ולכשיולד ואפי' בק"ס מהני ולא אמרינן דהדר קודם למאי כמ"ש בנדרים דנ"ט וכ"כ הרא"ש והטור שם סי' ר"י כיון דאמרי' דהוי כאלו שקנו לו מעכשיו דלב"ע קני כמ"ש הרא"ש והר"ן והפוסקים שם בנדרים וכמ"ש לקמן וכ"מ מהסוגיא שם דקאמר ריו"ח וא"ת משנתינו בנו שאני וכו' ע"ש · והרי מתני' איירי בש"מ להרי"ף וסייעתיה ז"ל ומסתמא איירי דמת אביו המזכה כדמשמע שם במתני' ואפי' להרא"ש דמוקמי לה בבריא מ"מ לא הוי מה"ט והו דלהרא"ש ז"ל אין הכונה דאיירי דוקא בבריא כ"א בכ"ע בין בש"מ ובין בבריא לאפוקי מהרי"ף וסייעתיה דמוקמי לה דוקא בש"מ ועיין בדבריו בפ' אלמנה לכ"ג ע"ש אמנם ראיתי למהרי"ה ז"ל בתשו' ראש יוסף בדל"ז ע"א שכתב שם בא"ר וז"ל אבל חכמים חולקים על ר"י וכמ"ש בגמ' וכו' ואעפ"י דאמרי' המזכה לעובר שלו קנה משום דקרוב וכו' היינו לומר דכשמזכה לעובר שלו כיון דקרובה דעתיה הו"ל כאלו אמר לבשלב"ל וכיון שכן אם חזר בו המזכה או מת קודם שנולד אינו זוכה שעובר כמו שהוא הדין

הדין כאמר דאל"כ הא הוי' דשלב"ל ת"ל עובר שלו מ"ל עובר אחר א"כ לדברי חכמים קיימי הנכשי' כחזקת שאר יורשים וכו' ע"ש :

ואחרי שמחי"ר לא ידעתי מאין לו ר"ז דגם בעובר שלו אם חזר בו או מת המזכה דל"ק דלפי מ"ש בעובר דודים כ"ע קנה וכמו כן ק"ל ע"ד מהרי"ר ז"ל בכ"ר ח"מ סי' קי"ו שכתב שם בפשיטות לענין דינא דגם בעובר שלו בעינן כל הנהו תנאים והביא ראיה מדברי הסמ"ע ז"ל שם וז"ל ע"ד שם כתבתי דהטור לקמן סי' רנ"ג סעיף מ"ב כתב בשם הרי"ף והביאה דמיירי דוקא בש"מ והכא כתב סתם משמע ס"ל דהכא דמיירי שאפי' בבריא וכו' וה"ט כיון דכאן מיירי בזיכוי ע"י אחר בקנין גמור ע"ש · לע"ד אחרי שמחי"ר ל"מ דאין כונתו לומר דכאן איירי עפ"י אותם התנאים אלא ר"ל דהתם איירי בלא זיכוי ע"י אחר דאין שקנין גמור משא"כ הכא דאיירי בכאן לו מתנה וזיכהו המתנה ע"י אחר דהוי ודאי ק"ג בכי ה"ג ס"ל לשטור דגם להרי"ף ז"ל מהני אפי' בבריא אמנם הנ' תנאים א"כ דקובר דא"ז גבי עובר דודיה וכ"מ מדברי הפרישה שם וכן בדין דהרי כתבנו לעיל משמו דכתב בפרישה דגבי בנו א"ץ הנהו תנאי וע"כ לומר כמ"ש וכ"מ מדברי הס"ע ומו"ס ז"ל שם ומש"ש הריב"ה שם ואם היה בנו קנה ואפי' לא אמר לכשתלד ואית שהיה מעוברת וכו' ע"ש ל"מ לומר דהא שאר תנאים בעינן די"ל דמשום דבעינן נו' שצריך שתהיה אשתו מעוברת ה"ל הו"א דגם צריך שיאמר לכשתלד משו"ה הוצ"ל דאפי' ל"א לכשתלד קנה כמובן :

וראיתי להרב מט"ש ז"ל שם בהגה"ט אות י"א שכתב בפשיטות דגבי בנו בעינן הנהו נ' תנאים ושב"כ הכ"ר שם וליין דברי הרב ראש יוסף ז"ל הנז' ע"ש · ולפי מ"ש גם ע"ד ק' כמ"ש · ובפר"ט קשה ע"ד מדברי הפרישה שם שכתב בהפך והו"ל להביאו ובעת צ"ע · עוד ק"ל טובא ע"ד הרב ראש יוסף ז"ל דכתב דה"ט דמזכה לבנו קנה דהו"ל כאומר לכשתלד וכו' ע"ש דהתינח לר"ת והרא"ש והריב"ה וסיעתייהו ז"ל דס"ל לכשתלד קנה · אמנם לשיטת הרי"ף והרמב"ם והרמ"ה וסי' ז"ל דסוברים דלכשתלד ל"ק ועיעו"ש בהרב הטורים ובבכ"י ז"ל ע"ש · א"כ לדידהו תיקשי להו דבבנו אמאי קנה דהרי הם פסקי כריו"ח דבבנו קנה ומ"ט כיון דס"ל דכאומר אפי' בלכשתלד ל"ק א"ו צ"ל דטעם בנו דקנה לא הוי מה"ט אלא משום דכיון דדעתו ש"א קרוב אצל בנו אנן סהדי דגמר ומקני ליה בכל לבו אע"ג דמצד הדין בעלמא ל"ק וכיעויין בר' רשב"ם והמפרשים ז"ל שם משא"כ באחר וכמובן ובשתא דאתינן להכי שפיר הדרן למ"ש לעיל דגבי בנו אפ"ה דקנה בלא הנהו תנאים כיון דזיכה לו המתנה ע"י אחר הו"ל זיכוי גמור ואפילו בבריא קנה וכמ"ש הפרישה כאמור וכ"מ מדברי מוהרי"ק ז"ל בתשו' שהובאה בפ"ת סי' ז' דשקיל וטרי בכ"ר אם הוי מתנה שבכ"ר שאם לבתה מתנה והביא שהיא פלונתא דריה"ז ומ"ה עם הפוסקים אי קי"ל כריו"ח דבבנו קנה וכו' ולא ב' מאלו התנאים כלום וכ"מ מדברי הפ"ת ז"ל שם סי' נ"א דרכ"ט ע"ב שכתב וז"ל

עוד ראיתי לחקור בכ"ר וכו' אם לאם זו זכתה לעובר וכו' או אפשר שהקנה אם היתה לכשיולד וכו' וא"כ לפ"ד אם בכ"ר אמרה לכשיולד דל מהכא טעמא שהקנאתה לבנו ודעתה וכו' ח"ל דאפילו כאים בכרי אם אמרה לכשיולד קנה אלא שלקנות לכשיולד צריך שתהא הקנאת הקרקעות בשטר וק"מ ויבוא לשטר ביד שזוכה בשעה שיולד וכו' וכדכתב הרא"ש והביאו הטור בח"מ סי' ר"י ע"ש דבלא"ה ל"ק באם באופן זה הכא ל"ש וכו' עכ"ל · מוכח מדבריו דאם הוה אתינן עלה מצד בנו לא הוו צריכין הנהו תנאי והיינו כמ"ש · באופן דנ"ל לענין דינא דבשהוא בנו לא צריך הנהו תנאי ובלא שתהיה הזכייה גמורה ע"י אחר כדת וכהלכה וכאמור · ודברי שמהרי"א והכ"ר ז"ל צ"ל עיון ודוק ועיין בחי' הרמ"ה ז"ל שם בכ"כ גבי מ"ש א"ש בין יום אחד וכו' בתחי' דבריו ע"ש וכ"מ מדברי הש"ך ז"ל רסי' ר"ו שמזכה לבנו הוי כאלו א"ל שהוא מקנה לו מעכשיו הואיל ודעתו וכו' וגם דעכשיו אין שאינו זוכה בזוכה וכו' ושאפי' להרא"ש וסיעתיה שם בנדרים דמ"ט גבי קנה וכו' מודים בזה ע"ש והנה שהש"ך שם איירי כדי לסלק בעד הרי"ף ביבמות דלא כמ"ש כרא"ב"ד והרא"ש שם ע"ש · הא ל"מ די"ל דאפילו ס"ל להרא"ש ז"ל דירושה דמימילא לא גרע ממזכה לבנו כמו שכר' תשו' דב"כ שם דכיון דרו"ל עשאוהו הזוכה בזכייה דודים וכו' ה"ס וכ"ש בזכייה דמיא כנ"ל :

ולענין בנו אי בעינן הוכר עוברה הרמ"ה ז"ל שם בכ"כ דרו"כ מספקא ע"ג כתב דבעינן הוכר עובר ע"ש · ושב"י ז"ל בח"מ סי' ר"י כתב שהרב העיטור ז"ל כתב דמשתכרת אפי' בתוך מ' של ולידה בוא אלא דבעינן הוכר העובר ושהב"י כתב בשם הריטב"א דדוקא לאחר מ' יום אבל בתוך מ' מיא בעלמא הוא ולי נראה דברי בעל העיטור ע"ש ובסמ"ע שם סק"ד ובש"ך ז"ל סק"ב ע"ש מה דק"ט ע"ד ה' העיטור והב"י ז"ל דכיון דבתוך מ' מיא בעלמא הוי וכמ"ש ביבמות ס"פ האלמנה ע"ש וכמ"ש הש"ך שם א"כ היך שייך לו' בו בפרק הוכר העובר ויעוין בתוס' דכ"ה ד"ל ע"א המפלת ליום מ' וכו' ובכריתות דנ"ר ובכר מהרי"ט ז"ל בס' מראית העין בחי' ליבמות דס"ו עמד ע"ד בזה וגם הביא תשובה אחת שכ' הראשונים ז"ל דפליגי בפלוגת' הנז' ע"ש ובס' כ"ר ז"ל ח"א דנ"ב ע"א ע"ש ודוק :

והיכא דמזכה לבנו פליגי רבוותא אם ה"ד בש"מ או אפי' בבריא וכמעיין בסה"ז ז"ל שם בכ"כ ובהרא"ש ז"ל ביבמות בפ' שמנה ובהר"ן ז"ל שם ובחי' הרשב"א ז"ל שם ובש"מ ב"כ שם ובטור ובב"י ובש"ע ז"ל שם ע"ש בספר ספ"מ ז"ל ח"ה סי' נ"א דרכ"ט ע"א דאפשר לומר דאפילו למ"ד לכשיולד ל"ק וכו' אפשר דאם הוא בנו ואמר לכשיולד דאיכא תרתי לטיבותא דאז אפי' מ"ד דבבנו דקני הוא דוקא בש"מ ס"ד בדלא אמר לכשתלד אבל אם אמר לכשתלד דאיכא תרתי לטיבותא או כ"ע יודו דאפילו במתנת בריא קני והרקנה לו במתנת שמטלטלין ויגיע בזכות הזוכה והקרקעות בשטר ויגיע ביד הזוכה על האופן שפי' הרא"ש ז"ל וכו' אך על הכל אין שום הכרח חוזק לדבר דמפ"ל

ז"ל דס"ד דהכא הוי דוקא בש"מ אפשר דס"ל כן ואפילו בדאמר לכשתלד ויותר הדעת נוטה לכך וכיון שכן וכו' ע"ש · ולע"ד נ"ל דהוקשה למר מסברא הרא דכיון דכל טעמייהו דהכא דהוי משום דמאי ב"מ שהוא כגון אטו משום שהוא ככי יעשה שאינו זוכה כזוכה אלא ה"ט משום דאיירי בש"מ ובדי שלא תטרף דעתו וכו' וכמ"ש הנ"י שם גם שהוא מבעלי הב' דעות הללו דס"ל דבאמר אפילו לכשתלד ל"ק וגם ה"ל דהכא איירי דוקא בש"מ וכמ"ש הרי"ף ז"ל שם ע"ש · א"כ לפי"ז מאי ב"מ אם איכא גם ב' דהוי הכא וגם אמר לכשתלד וכו' א"ו דל"ש ועוד יש להביא ראיה לדבריו שהרי בירוש' אמר ר"א דאין זכין לעוברין והקשו עליה מדתנן שם ילדה אשתי זכר יטול ותי' ר"א דאיירי בהכא שאמר לא והוה אמרו ע"ד דר"א בלבד ש"מ הא בריא לא וכו' ע"ש · והשתא אם איתא דבאיכא תרתי לטיבו' דהוי הכא וגם אמר לכשתלד אפי' בבריא מהני א"כ לוקי ר"א מתני' בבריא ובהכא ובאמר לכשתלד ובהו דמעין זה הבריא הנ"י שם א"ו דמדל"ק ריו"ח דמתני' איירי בלכשתלד ש"מ דקיבר דאפי' לכשתלד ל"מ וכו' ע"ש · א"ו דאפילו באיכא תרתי ל"מ ובמובן:

ולענין כמו אם בעינן שיהיה בן קיימא בסוף הרמב"ן ז"ל בתי' לכ"ב שם כתב עמ"ש שם א"ש בן יום אחד וכו' כתב בש"ר וז"ל ומהא שמעינן דאפי' למ"ד עובר קני ש"מ דלבשיבא לעולם אינ"לתי מלתא דקמי משתי שעתא אבל אם הפילה אנ"מ של"ק מעולם וזהו דמקשי' מלאחר כך הפילה אשתו לאו נפל מתה הוא אלא שכלו חדשיו ולא הוציא פרחתו חי דמהשתא שעתא דמת אביו קני לר"ש והיינו דקאמרינן וכו' ע"ש ומצאתי בירושלמי פ' החולץ וכו' והוא שילא רובו בחיים וכו' ע"ש · מבואר דס"ל דבעינן שיהיה ב"ק וז"ש בירוש' והוא שילא וכו' ולפי"ד מאי דפריך א"כ ממתני' דתני תינוק בן א' הא עובר לא הכונס דלפי"ד ר"ש אפילו עובר אם היה ב"ק ולא היה נפל י"ל זכיה ועיין בפ"מ שם בפירושו ע"ש והנ"י ז"ל שם כתב וז"ל ומיהו דוקא בשכלו חדשיו ויצא רוב ראשו הוא דאמרי' רובו מעתה למפרע וכדאי' בירוש' וכו' משמע דלא אמר אפילו למ"ד זכין בו בשהיא ב"ק בסוף ע"ש וכ"כ הר"ן ז"ל בתי' לשם הביא דבריו הש"מ וז"ל שם ד"ז מספר ע"א ע"ש ודבריו הביאם הד"ת והסמ"ע ז"ל רס"י ר"י ע"ש אמנם ראיתי להרא"ש ז"ל בתוס' לכ"ב הביאם הש"מ דהכ"ה הי' הרמ"ה ז"ל א"כ שם שכתב ע"ד ר"ש וז"ל ור"ש אמר אחד זה ואחד זה קנה פי' קנה לאחר א"ל אמר לכשתלד ואפילו כשהוא נפל במעי אמו ומנחיל וכו' וכ"מ לקמן וכו' ע"ש · מבואר דס"ל דלר"ש אפילו מת בת"א קנה ומוריש הלו מאמי דפריך מההיא דגר ומהפית דגרה כמ"ש וכ"מ לק' ע"ש דמשמע בה"ר דלא בירוש' ולפי"ד אלה י"ל לבוורה דה"ה למאי דקי"ל דהכא קנה אמנם הא נ"מ דהו"ר לר"ש דס"ל די"ל זכיה לעובר בכ"ע אמנם אנן דלא קי"ל כותיה כ"א כריו"ח דאין לו זכיה אלא בהכא ומטעם דדעתו ש"א קרובה אג"ל בהו א"כ דוודאי הרא"ש דס"ד לבשיהיה ב"ק דמז הוא דאמרינן דעתו ש"א קרובה וכו' ולא בשאינו ב"ק וכדעת הרמב"ן והנ"י דומיא דלכשתלד דל"ק אלא לכשתלד כמ"ש שם הרא"ש שם ובתשובה שם והריב"ש בנו שם א"כ בעינן שיהיה ב"ק וכמ"ש · ועיין בהרמ"ה ז"ל בתי' לכ"ב דרי"ד ע"ב שכתב והיכא דמזכה ליה וכו' גבי עובר דירים דקני דוקא היכא דאתי לכלל לידה וכו' אבל היכא דמית מקמיה ל"ק דהכי אמרינן דעתו ש"א קרובה וכו' לכי הוה כן קאמרינן ול"מ בן עד שעת לידה והכרח כמו הוייא דכ"ב דלא מתייליד ל"מ דעתיה לנכסים וכו' ומתני' נמי ילדה זכר נוטל מנה קתני וכו' ע"ש וכ"כ עוד שם בע"ב דבעינן לידה ממש ע"ש · וכה ק"ל ע"ד מרן הב"י והש"ע שם וכן על מור"ה ז"ל שם דלא ביארו ד"ז ול"י ודוק:

ולענין מ"ש בירוש' פ' החולץ דאפילו למ"ד זכין לעוברין ה"ד במטלטלין וכו' הנה מדברי כל הפוסקים נראה דלא מחלקי בהכי וה"ט משום דבת"ר סתמא אמרו והנה שהרמב"ן ז"ל בתי' לכ"ב הביא דברי הירוש' הלזה מ"מ לא הדיך אנב הביאה במובן ולא קי"ל כותיה והנה שמדברי הנ"י שם משמע דקי"ל בירוש' ע"ש · מדברי הפוס' אין נראה כן וכמ"ש ואפשר דגם הנ"י טעמא דירוש' קאמר וליה לא ס"ל וכ"מ בדברי הש"ב ז"ל סי' ר"י סק"א ע"ש:

ולענין בני ירושה דממילא הנה שם בגמ' בב"ב נראה דפליגי אביי ורבא בזה דלאביי ירושה דממילא לכ"ע קנה ורבא דחי' בע"א נראה דס"ל דלמ"ד ל"ק ל"ש ליה · ומדברי הרי"ף ז"ל ביבמות דס"ז גבי פלוגתא דר"י ורבנן לענין תרומה מוכח דס"ל דלא קי"ל כאביי וכ"ד הרמב"ן והרשב"א ז"ל שם בתי' וכ"ד הרמ"ה ז"ל שם בב"ב וכתב דמ"ש שם בב"ב והלכתא בכל הני לישני וכו' אתרוייהו כלחוד קאי וע"ש בתי' הרמב"ן בב"ב בד"ה א"ש וכו' במו"ר ע"ש וכ"ד רבינו יונה ז"ל שם בש"מ ע"ש וכ"ד הנ"י שם ביבמות ושכ"כ הריטב"א ז"ל ע"ש · אמנם הראב"ד ז"ל חלק שם ע"ד הרי"ף וכ"ד הרא"ש ז"ל שם בפסקיו וכ"ד הרמב"ם ז"ל בה' תרומות פ"ח לפי"ד מרן הכ"מ ז"ל שם ע"ש · ופלוגתא הלזו הביאו הריב"ש ז"ל בח"מ שם סי' ר"י ס"ב דהר"א והרמ"ה ז"ל סברי דה"ה בירושתו א"ל זכיה והראב"ד ז"ל ס"ל די"ל זכיה וכ"ד ח"א הרא"ש ז"ל ע"ש · אלא די"ל ע"ד דאמאי לא הביא בזה הרי"ף ז"ל דס"ל בשי' ר"א ובמו שכ"כ בכל מקום ובמו שכ"מ מדברי הראשו' ומדברי מ"א הרא"ש שם ול"י:

והזה הויא להנ"י ז"ל שם בכ"ב אחר שהביא הסיא סוגיא דהתם דאמרי' א"ש תינוק וכו' כתב וז"ל וכיון דפסק תלמודא הלכתא בכל הני תלת משמיה דרב ש"מ זוכה בה העובר דהא כל עיקרא וכו' לא הוי אלא חדי מימרי למר בריה דר"י ואע"ג דפסקינן דאפילו במתנה זוכה מיהו בבר פי' דדוקא בש"מ וכו' אבל הכא בכל דיני ירושה דראוים לו קנה כיון דבאה מאליה ומיהו ה"נ אינו זוכה בה אלא לכשיצא לאויר העולם ובשכלו חדשיו וכ"כ הרי"ף ז"ל בפ' אלמנה לכ"ג עכ"ל ודבריו לכאורה ק"ט דהיך כתב וכיון דאסיקנא וכו' דהרי דעת הרי"ף שם ביבמות דאפי' ירושה דממילא אינו זוכה וכדרבא וכ"כ הנ"י גופיה שם והסכים

והסכים עמו להלכה כמ"ש · וגם ממ"ש שם והלכ' ככל הני טעמי וכו' נ"מ דר"ל דאתרו מימרו בתלמוד הוא דקאי וכמ"ש הרמ"ה ז"ל שם בב"ב · וכן ראיתי להרב זקן שמואל ז"ל בח"מ סי' ר"ו שם דקל"ג ע"ד דהקשה כן ע"ד והנ"ע ע"ש · ולע"ד אחרי המחכ' בדברי הנ"י חזי הוית שאין כונת דבריו כפשטייהו אלא הכי הוי כונת דבריו דכתב' כתב דכיון דפסק תלמודא בכל הני הלא משמיה דרבא ש"מ דזכה בה עובר וכו' כלומר דלכאורה לפום האי סוגיא דאסיקנא והלכתא בכל הני וכו' הדין נותן לפסוק דבירושה דממילא זכה וא"ת מאי נ"מ בזה כיון דבכר אסיקנא דבכולי לכ"ע קנה להא כתב דנ"מ דהאמת דוקא הוי כש"מ וכו' אבל בלא"ה לא אבל הכא בכל דין ירושה קנה כיון דבאה משיה ואפילו בלא ליווי שש"מ דליכא טעמא דטירוף הדע' אפי"ה כיון דבאה לו מן השמים מאליה קנה ושוב כתב וז"ל ומיהו ה"ל איהו זוכה בה מעתה אלא לכשיצא לאויר העולם ונשכלו נ"מ וכ"כ הרי"ף ז"ל בפ' אלמנה לכ"ג ע"ש · כלומר הגם דכפי סיפא דשמעתא סי' דקאמר והלכתא בכל וכו' הדין היה נותן לפסוק דירושה הבאה מאליה זכי וכאביי דלעיל וכמ"ש כאמור' דברו מ"מ לענין הלכה לא קי"ל הכי אלא דגם בירושה דממילא דבא"ל לא זכי העובר כי אם אחר שנולד ויהיה בן קיימא וכמו שכ"מ מדברי הרי"ף ז"ל שם ביבמות בפ' אלמנה לכ"ג דפסק כרבנן דאמר דס"ל לענין תרומה דא"ל זכיה לעובר כ"ו שלא נולד לפסול את העבדים מלאכול בתרומה ואפי' בשביל המשפחה אוכלין וכמ"ש הרמב"ן שם דפ"מ דסובר דמאי דאסיקנא שם בב"ב והלכתא בכל הני וכו' אקרוותהו דיבי בתלמוד הוא דקאמר ולא אעיקר דיניה דר"ש לענין עובר דס"ל זכיה וכמ"ש הרמ"ה ז"ל והיינו ממש כמ"ש הנ"י גופיה שם באופן דמ"ש הנ"י כאמור' וכיון וכו' הכ"ל כאילו אמר ולכאורה מכיון וכו' אמנם לפי האמת אין הדין כן אלא דאף בזכיה הבאה מאליה ל"ל זכיה וכמ"ש הרי"ף ז"ל וא"כ מ"ש כאמור' וכיון דאסיקנא וכו' אורח ליה הדע שהרי כל דברי הנ"י הנז' מתחילת הדף עקו"ד מקום כבודו הם דברי הרמב"ן ז"ל באמ' כיע"ש · ושם מבואר שנכון דבריו דשם כמ"ש הנ"י ממש כפי' קלא יותר וז"ל בקצור שם והאי דאיפסיקא הלכתא וכו' אלא שרב"נ ז"ל בריש וכו' ולפום הני נוסחי א"ל למימר דס"ל דירושה בכ"מ שאני דזכי וכו' אלא שבפ' אלמנה פסק שאין זכיה לעובר אף בירושה ואף שם כתבנו וכו' ע"ש הנה מבואר כמ"ש כבונת דברי הנ"י כמ"ש וכנ"ל ברור וקשה ע"ד הו"ש שלא עלה ע"ד לפרש כן כדבריו ובכן א"ש הכל :

והנה הרמב"ם ז"ל בה' זכיה פ"ב הי"ח כתב וז"ל גר שמת וכו' חייבין להחזיר החזירו כולן ואח"כ שמעו שמת שמועה אמת היתה וכו' המחזיק בשנים קנה ובראשונה ל"ק ע"ש · ובדברי ה"ה והלח"מ והמש"ל שם ובתשו' מהרש"ך ז"ל ח"ב סי' קכ"ב ע"ש · וראיתי להרב בני משה למהר"ם שאנ'אר ז"ל ס"ו דט"ל ע"ב דכתב דכונת ה"ה ז"ל הוי דפסק כרבא דחזקה מסייעא וכו' ל"ק וקי"ל כרבא בזה הגם דבשמעו וכו' קי"ל כאביי דו"ל זכיה וכו' ועפ"ז כתב ע"ד הרב בת"ב ז"ל כדע"א כמ"ש ע"ד המש"ל ע"ש שלא הבין דברי המש"ל ע"ש · ולע"ד אחרי המח"ר הנה שבדבריו המש"ל נפרש כן מ"מ בדברי ה"ה לא יתכן לפרש כן שהרי לא הביא דברי רבא ואביי כדי לומר כן אלא מני"ר ע"ד עיקר פשט דברי הברייתא הוא דכ"כ כמבו' בדבריו דכיון דבריו דאתיא פשטא דברייתא ככ"ע וכיון שכן שפיר כתב הנ"ל ע"ד המש"ל כמובן · גם מ"ש עוד שם הרב"מ וז"ל ולדבריו מהרש"ך והלח"מ שדבר קשה דמ"מ הו"ל להרמב"ם לפסוק כרבא דאפילו לא נשתלקו וכו' ע"ש י"ל דס"ל דגם רבא לא נרחק עצמו לישב כן דס"ה דרפויי מרפין וכו' אלא משום דס"ל דאפילו בירושה דממילא ל"ק העובר אמנם לאביי דס"ל דירושה דממילא שאני אה"נ דלא ס"ל טעמא דרפויי מרפין ואתיא כר' כפשטא דמ"ט משום דר"ל זכיה לעובר בירושה דממילא וכיון דאיהו ס"ל דקי"ל כרבי יוסי דר"ל לעובר זכיה בירושה דממילא וכאביי מעתה אפסקינן כותיה בכל מכל וגם כמאי דס"ל דטעמא דרפויי ל"מ ולא מידי וס"ט משום דמליכו לרבא אח"כ דמוכח דס"ל דסדר ביה וס"ל דירושה הבאה מאליה קני וז"ל הכא קא מדמי לה וז"ל הכא וכו' וכמ"ש הא"כ דמוכח למאי דהקשו לר"ש ממתני' דבן יום אחד וכו' מר בריה דר"י משמיה דרבא אמר לומר דממעט בחלק בכורה וכו' וכמ"ש רשב"ם ז"ל שם ד"ה מר בריה וכו' ע"ש ומשו"ה פסק כאביי ולא כרבא כיון דעיקר דעתו לא ידעינן ליה דאפשר דס"ל דירושה הבאה מאליה קנה וא"כ אתיא בריתא קמייתא דגר כדברי אביי וכפשטה משו"ה פסק כוו' דאביי ואם גם לפי שמתבאר מדברי הרמב"ם ז"ל פ"ח מה' תרומות ה' דפוסק כרבנן דר"י דבאין לו בנים אינם אוכלים העבדים בתרומה משום חלקו ש"ע משום דאינו ילוד א"מ ואית ליה זכיה לעובר וזולת כי"ל אחים דאוכלים כרשב"י דקובר דהעובר הוי מיעו' דמיעוטא דשמוך וכו' וכמ"ש הרב כ"מ ז"ל שם דשיטת הרמב"ם כשיטת הרא"ש שם בפ' אלמנה ע"ש · והרי הרא"ש שם כתב לדחות דברי הרמב"ן ז"ל דאזיל כשיטת הרי"ף ז"ל דא"ל לעובר ירושה דממילא וז"ל ומה שהביא ראיה מרבא דפליג אאביי וסבר דאין חילוק וכו' נראה דרבא ל"פ אאביי בהא דסברא גדולה היא לחלק וכו' ורבא דמשני משו' דרפויי וכו' לאו משום דלא מפליג וכו' אלא אדר"ש קאי וכו' וקאמר רבא הא מילתא דפשיטא היא דיל"ת וכו' אלא ליכין אנו לדחות אף לפי סברתו שא"מ ביניהם ונוכל לומר דאף ירושה הב"מ אין ללמוד מכאן דז"כ דאיכא למימר דהא דאמרי' והמחזיק וכו' משום דלא היתה חזקה בראשה וכ"מ בההי שיטת לחכמים אליבא דשמואל דא"ל דעובר א"ל זכיה כששמעו כן שהפילה וכו' וא"ת כיון דלא וכו' וי"ל דר"ש סבר דהאי ברייתא ר"ש וכו' עש"כ והשתא כיון דעיקר תי' דרבא קאי אדר"ש וא"כ דאיהו ס"ל כאביי ולא משני ההוא תי' דרפויי וכו' אלא לומר דכ"מ כששמעו בו וכו' ואליבא דשמואל שוכא דרבנן דס"ל דאין לו בנים אוכלין בשביל אין או עבור בני המשפחה דס"ל אליבייהו דאין לעובר זכיה וכיון דאעיקרא לא קי"ל כשמואל אליבא דרבנן אלא קי"ל דלרבנן כשאין לו בנים אינן אוכלין שעב' משום דאינו ילוד וכו' וי"ל זכיה לעובר וכמ"ש

הרא"ש ומרן ז"ל שם אליבא דהרמב"ם ש"כ קורא ליה חי' דרבא דרפוי וכו' וע"כ לומר דה"ט דשפיר ברייתא משום דהוי ירושה דממילא דבכה"ג גם רבנן דרי"ו יודו די"ל לעובר זכיה וגם רבא אי הוה שמיע ליה דדברי שמואל נראה הוו לשו א"כ דלא הו"מ הכי וא"כ י"ל דמשני הכי אליבא דשמואל וליה לא ס"ל ורא"ה לזה ממאי דמשני א"כ לאידך פירכא למעוטי חלק בכורה וכמ"ש לעיל ובכן א"ש מאי דפסק הרמב"ם כאי' דאביי בכל אבל גם כמאי דקיבר אביי דה"ט דברייתא משום דנסתלקו מהנכסים דאי לא נסתלקו בגם דחזקה דאשונה היתה דפוים קנה המחזיק בראשון ועיין בהרב ז"ש ז"ל דקנ"ג ע"ד ע"ש וכמובן :

עוד ראיתי להרב כ"מ שם ע"ג דהביא דברי המ"ל ז"ל וז"ל באמנם מה שנראה מדברי הם"ל דלרבא וכו' עכ"ל · לע"ד נראה דהא ל"ק דהאשר דכל שלא החזירו אפילו לאביי קנו הראשו' וכו' דחזרו ודשותי קנה לו שלא מדעתו וכו' עכ"ל ולע"ד אחרי שמח"ר הא ל"מ דעדיין הקו' במ"ע דנימא א"כ שהחזיקו וכו' כמ"ש שם והיינו כשהניחו הראשונים הנכסים כסבר שתיבה משתמרת או כמל ו של גוי וא"כ בע"א דל"ש לומר בהם חצרו של אדם קונה וכו' ועיין בהריב"ש ז"ל ח"מ סי' רס"ח ע"ש · וכ"מ מדברי רשב"ם ז"ל שם ד"ה א"כ וכו' וכר"ש לשון קצרה וכו' ע"ש · דמשמע מדבריו דמוקא בשניים היתה שהלכו לבית הראשונים להחזיק ושהחזיקו אחר מיתת הגר מדלא כתב ושחזרו בנכסים וכו' ע"ש וע"כ דאיירי באחד מהאופנים שכתבנו ועיין בש"מ בשם רי"ו ובשם הרא"ש ז"ל ע"ש ובהרב מה"מ לרב. אשכנזי ז"ל שם ועיין במ"ש הרב העיטור ז"ל בדיש אות זיכוי דמשמע דר"ל שיטה אחרת בדברי הרי"ף ז"ל ע"ש :

והנה הש"ע ז"ל לא הביא הא דינא דירושה דממילא וצריך טעם למה ויש לע"ד ליישב זה והן קדם נעמוד על תשו' הרב חינוך בית יהודה ז"ל סי' ק"ם שנשאל שם בנ"ר על ראובן שמת והניח את אשתו מעוברת והניח נכסים וקרקעות והכל בחזקה אב המת אם ב"ד זקוקין להוציא הנכסים מתחת יד אב המת ולמנות אפטרופוס או לא והשיב שדין זה צריך לעיין בר' הרא"ש פ' אלמנה שכתב מחלוקת גדולי הפוסקי' אי הלכתא כרי"ו נכרי בת ישראל וכו' ופסק הרי"ף כרבנן והראב"ד פסק כר"י דו"ל זכיה והביא הטור ח"מ מחלוקת זה בס' ר"י לענין המזכה לעובר וכו' ובעלי הש"ע לא העתיקו פלוגתייהו כלל ולא גילו דעתם וצ"ע למה ואין לומר דס"ל להש"ע דלא נ"מ מידי לדינא דבעודן במ"ע ומאי ל"ש בהו להתחיל לשום אדם. דאי מצד אב כבר זכו בה מורישיו וכו' ואי מצד אמם אין הבן יורש וכו' הא ודאי ליתא דהא נ"מ במי לענין ממונא כגון מעשי ידיהם של העבדים בעודו עבר אי שייכא לעובר או לשאר יורשים והוא ליה לבעלי הש"ע להעתיקו ואפשר עפ"י מ"ש התוס' בפ' אלמנה ד' ס"ו בד"ה אוכלין וכו' וז"ל ולא תימא דהא מעשי ידיהם עד שיולד הוא לעובר ולא לבני המשפחה עכ"ל · משמע דגם לפוסקים כחכמים מה שעשו העבדים בעודו עובר הוא לעובר כשנולד דל"ג · מאם השביחו הנכסים מחמת עצמן בעודו עובר דזוכה בהם העובר כשנולד · ואפשר דמשו"ה כתבו קלא תימא וכו' כללא דמילתא וכו' הרי מע"כם מול מערכה וא"א להוציא ממון במקום מחלוקת הפוסקים היכא דקיימי זוזי אוקים וכו' עכ"ד ע"ש

ולע"ד הנה מ"ש ואין לומר דס"ל להש"ע דלא נ"מ מידי וכו' וכן נראה כונת מסקנת דבריו ע"ש · אחרי במח"ר לא ידעתי איך כתב דלא נ"מ מידי דהרי מרן ז"ל שם בב"י כתב וז"ל ואיכא דאמרינן בפרק מ"ש תינוק וכו' דילמא לא קי"ל הכי אלא דזימנין וכו' וי"ל דכיון דזימנין וכו' הו"ל ספקא והמע"ה ע"ש · והנה דבדברי מרן הללו מבואר דט"ס נפל בדבריו מ"מ כתב הר"ש שם דקל"ו ע"כ דל"ל דט"ס נפל בדבריו וצ"ל ב' חילוקים ופי' דבריו ע"ש · ולפ"ד נ"מ לענין דינא לדררא דממונא לענין ירושה דמי דלסוברים דירושה דממילא י"ל זכייה אם הפוסקים אחיו י"ל קי"ל כסוברים דו"ל זכיה ואינו מיית ברישא ואנו יורשים מתמתיה · ואי הפוסקים יורשיו מצד האם י"ל קי"ל כמ"ד דא"ל זכיה אפילו דאיהו מית באחרונה וכ"ש אם מית ברישא והם זוכים מצד אמן · אלא דראיתי להרב ז"ש שם בסו"ד דכתב ע"ד וז"ל א"ק דרבינו בסי' רע"ו והרמב"ם ז"ל בפ"א מה"נ כת' דעובר וכו' משום דקי"ל בר"ש דמתה היא ברישא וא"כ וכו' ע"ש הנה מדברי הטור ל"ק די"ל דהם בסי' רע"ו לא איירי מדין אפיסה וסמך עמ"ש בסי' ר"ו וכמו שכ"כ בהרב הדרישה ז"ל שם סי' ר"ו ס"ב ע"ש · גם מדברי הרמב"ם ל"מ דהרי מרן שם בס' ר"ו כתב דמדברי הרמב"ם בפ"א שם מוכח דס"ל דהלכה כחכמים דאל"ז לעובר לענין תרומה וכו' ע"ש · ובהרב מ"מ שם והנה דמרן בכ"מ שם כת' דדעת הרמב"ם דעובר ול"ז י"ל דהנ"כ דלהרמב"ם כפי מ"ש מרן שם בכ"מ יקרן דנ"מ לע"א בדברי הכ"מ והפו"ר שם וכיוצא · הנח דע"ד הו"ש כפי' בדברי מרן ז"ל דכונתו לומר די"ל דילמא לא קי"ל כר"ש וכו' יע"ש ק"ט מסוגיית עירובין ר"ז ע"א דקאמרי' בפשיטות והא קי"ל דונר וכו' ע"ש ול"י ועיין בתוס' והרא"ש סוכה במ"מ שם דקמ"ב ד"ה אוכי והא הוא וכו' ע"ש באופן דנ"ל דנ"מ לדין זה · ומה גם דנ"מ לדין בה"ג לפי מ"ש התוס' שם ע"ב ד"ה דהוא וכו' דכתבו דכשנשחט האם או כרגוש היא מתה כרישא כמ"ש בעירובין ד"ו ע"ש דהשתא נ"מ דבכה"ג למ"ד דו"ל זכיה לעובר בירושה דממילא יורשין אותו אחיו מן האב משא"כ למ"ד דאל"ז זוכים יורשי האם ובועיין בהכ"מ ז"ל בס"י רע"ו ובהרב הדרישה ז"ל שם ובהרב בנה"ג ז"ל שם בהגה"ט סקנ"ב ע"ש :

עוד נראה דנ"מ למ"ש בב"י שם א"כ דשמען שהפילה ולא הפילה ואח"ך הפילה וכו' וכמ"ש הרב בני משה ז"ל שם והרב בית יצחק ז"ל בפכ"כ מה"מ ה"י ע"ש גם ראיתי להרב כ"א ז"ל שם בסו' הס"י דכת' דאיכא למירך דמאי נ"מ אם י"ל זכיה בירושתו וכו' ונ"ל דנ"מ בפירות שגדלו בקרקע מקמי שנולד דאם קי"ע זכיה אין לו בפירות כלום עכ"ל · וגם הערופא אינה הוג"ל דנ"מ לדין

הגר

הנה דהפילה וחזרה והפילה וכו' דהוא סוגיא ערוכה שם בב"ב מיהו דא"כ הו"ל להר"ב בטורי' ז"ל להביא הא פלוגתא במקומו דשייכי שם בח"מ סי' רע"ה דשם פסק הביא ברייתא דגר שמת ובזבזו וכו' וכ"מ הר"ש ז"ל דקל"ו ע"ב ע"ש ובהכי ל"ק ממ"ש שם בס' בני משה ע"ד ע"ש · ברם זו היא קושיא בעיקר תי' דהב"ח ממ"ש התוס' שם ביבמות דאפי' לחכמים דא"ל זכיה לעובר אפי"ה מעשה ידיהם של עבדים דעשו בהויתו עובר זוכה העובר כיע"ש והה"נ די"ל כן בפירות שגדלו די"ל לעובר חלק בהם לכשיולד דל"פ בהא רבנן ור"י אלא לענין עבדים אם יכולים לאכול בעודו עובר או לא וכ"ב לשאר דינים וכ"מ אם הוא נפל וכיוצא אבל לענין ירושתו אה"נ דלכשיולד זוכה למפרע במזון שהניח אביו ול"ש קרנא ול"ש פירי וכ"מ מדברי הריב"ש בח"מ רס"י ר"ן שכתב וז"ל מ"ש והניח יורשין קטנים או שאשתו מעוברת או שהניח וכו' צריך למנות עליהם אפוטרו' שיתעסק בשביל הקטנים עד שיגדלו לא מינה אותו כ"ד שייכין למנות אפוטרו' וכו' ע"ש · וכ"כ הרשב"א ז"ל בתשובה הביאה מרן הב"י ז"ל שם סי' רפ"ט ובמ"ש הב"י שם וכ"מ מתו' יבמות שם דס"ז ע"ב ובמ"ש הרשב"א ז"ל בתשו' ח"ב סי' קכ"ט ובמ"ש הכנה"ג ז"ל שם בסי' ר"ן הגה"ט סק"ח ע"ש · במ"ש הרב חינוך ב"י שם ונסתייע מדברי התוס' דיבמות הנז' :

ועלה ע"ד לומר דהב"ח סובר דע"כ לא כתבו כן אלא לגבי בני משפחה דקא' שמואל שם דלדעת רבנן אם א"ל אין אוכלין בשביל המשפחה אמת הוא דכתבן דקלא איתא דבא מ"י עד שיולד הוא לעובר ולא לבני המשפחה ע"ש · אמנם אם י"ל בנים אחרים א"כ דלדעת רבנן דס"ל דאין לו זכיה לעובר דאזלי ומודו דהמעשה ידיהם הוי דאחין ולא דעובר דלא כמו שהבין הרב חינוך ב"י שם מדבריהם דאפילו יש לו אחין לעובר י"ל זכיה לעובר דהל"כ עדיין הקי' במקומה עומדת דהי"ל להש"ע להעתיקו כיון דנ"מ לענין אם י"ל אחין לעובר א"ו דל"ש ליה אמנם הב"ח מחלק בהכין ומ"ש הרב חב"ו דל"נ משנה וכו' נ"מ דמנ"ל ההיא דינא דהא י"ל דאין לו לעובר בשבח וממ"ש בב"ב בפ' מ"ש דקמ"ג וכן בפוסקים ובהריב"ש ז"ל ח"מ סי' רפ"ט ע"ש · נ"מ דהתם לא איירי בעובר ויש לו סיוע להב"ח לחילוק הלזה שכתבנו דאם כונת התוס' איירי אפילו י"ל אחין לעובר כמו שהבין החב"י א"כ אדקשי להו מבני המשפחה עדיפא מינה ליקשי להו מתחילת דברי רבנן דקא אמרי י"ל בנים אוכלין בשביל בנים וכו' דהיאך אוכלין בשביל הבנים הא י"ל לעובר זכיה במ"י חלק כחלק ויעכב העובר מלאכול העבדים בתרומה א"ו מוכח דאה"נ דלגבי אחיו ש"ע ס"ל לרבנן דאין לו זכיה עדיין בעבדים כ"ז שלא נולד בין בגופם ובין במעשה ידיהם אלא דלגבי בני המשפ' הוא דק"ל דהיאך אוכלין בשביל המשפחה דהא מ"י עד שיולד הוא לעובר כיון דאין יורש כ"א שעובר לבדו הוא ודאי דמ"י הוא לעובר והיאך ס"ל לרבנן דאוכלין בעבור בהמ"ש · אלא דאין זה כ"כ הכרח דהא עכ"פ הו"ל להקשות עמ"ש רבנן י"ל בנים אוכלין בשביל אחים דהיינו אחי אביו דאמאי אוכלין דהא מעשה ידיהם עד שיולד הוי דעובר · ודוחק לומר דבכלל בני המשפחה דכתבו הוו נמי אחין וע"כ לומר דברי לאלומי קושייתם נקטו בני המש' באופן עדיין צ"ע דין זה דכתב הב"ח בפשיטות דהרי מדברי הטור והרשב"א הנז' מוכח דהגם דנימא דאין לעובר זכיה אפילו בירושה דמעיקרא וכמו שכ"ד הרשב"א ז"ל בחי' ליבמות בדברי הרי"ף ודברי הרמב"ן ז"ל ע"ש · מ"מ ס"ל דמעמידין אפוט' על נכסיו וכודאי דה"ט משום דלכשיולד למפרע הוי גזל ביד הזוכה בנכסיו תדע דאל"כ הרי יוכלו אחין לזכות בחלק שמגיע לו בעודו עובר ושוב כשיולד יאמרו לו אין לך בנכסי אבינו כלום דהרי זכינו אנחנו בהם בהיותך עובר דא"ל זכיה לעוברים כן ובפרט אם כבר אכלו אותם ובכן ישאר העובר נקי מנכסין וישאל על הפתחים וע"כ לו' דלכשיולד למפרע זוכה בנכסי אביו בחלק שמגיע לו ומש"ה מניחין אפטרו' ע"כ וכיון שכן ה"ה די"ל כן לפירות שגדלו בקרקע בין הם או חילופיו בעין בין אכלו אותם אחיו ק"ש חייבים ליתן לשם דמים דגזל הוא בידם לכ"ע וגם יש ראיה ע"ז מדאמרינן בהא דב"ב דקמ"ב גבי גר שמת ושמעו דאשתו מעוברת דחייבין להחזיר וכו' וכ"פ כל הפוסקים והגם דהתם איירי בעיקר הנכסים ולא איירי בפירות מכ"ל לחלק בהכין וגם מדברי הרשב"א והריב"ש שם משמע דל"ש להו וכ"מ מדברי הפרישה שם בהגהו ב"מ וכו' דכתב שם ע"ש וכמו שכ"כ דעת הסב"י ז"ל שם שכן כתב בפשיטות באופן דעדיין צ"ע בדין זה לע"ד וק"ק על הרב חינוך ב"י שכ"כ בפשיטות ולא עמד ע"ד הב"ח ז"ל הנז' :

עוד ראיתי להרב הפרישה שם סי' ר"ו ס"ב דכתב דנ"מ בההיא פלוגתא דרב דאיפלי' בירושה דמעיקרא דנ"מ לענין אם ירשו עבד בנכ' והבנים שחררו וכו' א"כ אם הלך הבן ולוה ולא כתב למלוה דאיקני והפילה העובר וכו' ע"ש אלא הא ק"ל ע"ד כמ"ש דלמאן דאמר דאין לעובר ירושה היכי גובה מאותם נכסים שהרי פסק הריב"ש והש"ע ז"ל ח"מ רס"י ק"ו דהא דאין המלוה גובה מנכסי הלוה הנכסים דקנה אחר הלואה בשלא כתב לו דאיקני ה"ד אם מכרם או נתנם הכל אם הם ביד הלוה גובה מהם בכ"ע ע"ש · וא"כ הו"ל להרב לפרש דאיירי בשמכר או נתן לאחר חלק ירו' העובר אלא שראיתי להריב"ש ז"ל שם בת"ס דכתב וז"ל ואם לא כתב דאיקני וכו' וי"א דלעולם וכו' דאף לו ירשה מאביו שמא לאחר שהלוהו נפלו ולא חל שעבודו ש"מ עליהן וכו' ע"ש דמשמע מפשט דבריו דבירושה אפילו הן בעין אינם משתעבדים למלוה ואולי איירי במכרן בנו' שם ול"י עוד בדין זה :

עוד נ"ל דנ"מ למה דפסק הרמב"ם ז"ל בה' עבדים ה"ד וז"ל וכן עבד של ב' שותפין ושחרר אחד מהם חלקו וכו' ה"ה חציו עבד וחציו ב"ח ע"ש · עוד ידוע דמי שחציו עבד וחציו ב"ח אינו מותר לא בשפחה ולא בב"ח וכמ"ש הרמב"ם ז"ל שם ה"ז וכתב דכופין את רבו ועושה אותו ב"ח וכותב עליו שטר ע"ח דמיו וכו' ע"ש · עוד פסק שם בהלכה ט' דמי שחציו וכו' שעמד רבו

והקנה

שקנה חציו לבנו הקטן וכו' מעמידין ב"ד לקטן אפוטרופוס וכותב לו האפטרו' ג"ה וכותב לו שטר חוב בח"ד וכו' ע"ש · וא"כ בכה"ג נמי י"ל דאם אדם שי"ל עבד א' חציו וכו' ולא הספיקו ב"ד לכופו לשחררו כדינו עד שנפטר לב"ע ונשאר אשתו מעו' דלמ"ד די"ל לעובר בירושה דממילא אז מעמידין ב"ד אפטרו' להעובר ומוציאו לשחרור בעדי אחיו הגדולים וכותבים לו שט"ח על חצי דמיו ע"י שבוררין לעובר חלק יפה בנכסי אביו כנגד חלקו בעובר ע"ד מ"ש שם ביבמות דמ"ז לענין תרומה ע"ש · ובכן יוצא שעבד לחירות משא"כ אשי לית ליה לעובר זכיה בירושה דממילא אז אין אנו צריכין לכ"ז כי אם כותב דאחיו הגדולים ישחררו ותו כדינו ואיירי בשילא נפל לבסוף ע"ד מ"ש התוס' שם ואפילו אם יולד העובר אח"כ כבר נשתחרר כדינו מקדמת דנא ואפ"ה דבו בפרק צריך שעמדה אפטרו' ע"ד שכתבנו מ"מ כ"מ דבעודו עובר א"ל משום דאיכא חששת טובא שמא לא יצא לאויר ואם יצא חשיב נקיבה כיע"ש לענין תרומה :

עוד צ"ל דנ"מ למאי דקי"ל כראב"י דס"ל דעבד של שני שותפים אינו יוצא לחירות כשהפיל א' מאדוניו שו"ע שלו משום דכתיב עבדו המיוחד לו כמ"ש בב"ק ר"ן וכן פסק הרמב"ם ז"ל שם הט"ז ובטוש"ע ז"ל ביו"ד סי' רס"ז סע"ל ע"ש · ונ"מ דלמ"ד די"ל זכיה אם הפיל אחיו של העובר שינו של עבד אינו יוצא לחירות דל"ה עבדו המיוחד לו אפי' שיצא העובר לבסוף ולקונים דא"ל זכיה יוצא לחירות · א"נ נ"מ לענין אם קדמו אחי העובר ומכרו קרקע בעודו העובר במעי אמו ושוב נולד אי מכירתם מכירה וכמ"ש מהרי"א בס' ראש יוסף ז"ל בשאלה ותשו' ד"ל ע"ש כמובן באופן דהאי פלוגתא דרבוותא הנז' נ"מ לדינים טובא וכמ"ש ובזולא לזה וא"כ הדר בי קושיין ע"ד הרב חינוך ב"י ז"ל הנז' דמוכח מדבריו דלא נ"מ למידי ובעת צ"ע דבריו ועיין בפ"מ ח"א סי' נ"א ע"ש ולעיקר קושייתו למה השמיט הש"ע פלוגתא זו · נ"ל ליישב עפ"י מ"ש שם הרא"ש בפסקיו בפ' אלמנה לכ"ג דהביא דברי הרמב"ן שם דפליג בעד הרי"ף ונראה הרמב"ן שם מ"מ בב"ב שם דבבנו קנה ותירץ דל"ד לירושה והתם בב"ב איירי בש"מ משום שלא תטרף וכו' והרא"ש שם חלק ע"ד וכתב דעובר י"ל זכיה בירושה דממילא והאריך וכתב בסו"ד דהביא דב"ב דבבנו קנה איירי בין בש"מ ובין בבריא ע"ש בדבריו באופן דנ"ל מדבריהם דלסוברים דאין לו לעובר זכיה גם בירושה דממילא ע"כ צריכים לומר דהביא דב"ב דאמרו דבבנו קנה איירי דוקא בש"מ ויעויין בהרב ז"ש דקל"ג ע"ד ע"ש והרי השו"ע בר"ס ר"י ס"ב כתב דהמזכה לעובר בני קנה ושוב כתב רי"א דהא דמזכה לבנו קנה דוקא בש"מ וכו' ע"ש ולפי מ"ש הסברא קמייתא דכתב הש"ע היינו סברת הרא"ש ושיטתיה דס"ל דבירושה דממילא קונה דמוקי הביא דבנו אפילו בבריא וסברא בתרייתא ה"ה סברת הרי"ף ושיטתיה דס"ל דגם בירושה דממילא ל"ק והביא דבנו איירי דוקא בש"מ באופן דבכר רמז פלוגתא הלזו בדברי מרן בש"ע וגם משמע דמרן ז"ל אזיל בסברא קמייתא דבבנו אפי' בבריא קנה דהכי סתם דבריו והאי בס' הרא"ש שם וסי' ובמ"ש ושנה דמדברי הב"י שם בב"ב שב' וכיון דמסקינן וכו' ע"ש משמע דירושה דממילא עדיף מזכייתו לכן כיע"ש · מ"מ לאידך ניסא למ"ד דירושה ממילא א"ל זכיה נ"מ לאוקומיה הביא דבבני קנה כ"א דאיירי בש"מ דוקא וכיון דהש"ע סתם בס' קמייתא דהביא דבנו איירי גם בבריא א"כ ע"כ לומר דסובר בס' הרא"ש וסי' ובמ"ש ומה גם דאיק"א דברי הב"י שם קשיין אהדדי למ"ש ביבמות וכמו שהל"ע הו"ש שם וכבר כתבתי לעיל מה שנ"ל לומר בכונת הב"י וא"ש דבריו ע"ש · גם מה שעלה ונסתפק שם הרב הב"י ז"ל בנ"ד אם מניחין המעות ביד אבי אביו כיון שהוא בביתו ובסו"ד העלה דמניחין אותם בידו ע"ש כ"נ מדברי הרא"ש ז"ל בתשו' כלל פ"ז סי' ע"ש וכ"כ בתשו' מהרשד"ם ז"ל סי' ש"ח ומהרי"ט חנן ז"ל הובא דבריו בתשו' מ"ש סי' ל' וגם בדברי הרב המחבר ז"ל שם דל"ג ע"א וכ"כ מו"ה בכנה"ג ז"ל ח"מ סי' ר"ן הגהב"י אות כ"ו וכ"ז ע"ש באופן דס"ל דכאמור מניחין הנכסים בידו והגם דהתם איירי באביו י"ל דה"ה בזקני אביו דבמקו' אב קאי והגא היא · וכ"מ מדברי מהרשד"ם ז"ל ח"מ סס"ז הב"ד דפשיטא ליה דאבי אביו ה"ה כאביו וגם שכתב שם וא"ת"ל שאין זה וכו' וא"כ יל"ח בין אב לזקן מ"מ זכו' ע"ש · אינו אלא לרווחא בעלמא ומה גם דהרב שם איירי להשימה אפטרו' שהוא מעצמו בלא מינוי ב"ד ובנ"ד וכמבו' שם בדבריו קדם לזה משא"כ למנותו ע"י ב"ד אח"כ דפשו' ליה דאחד האב ואחד אבי אביו שוין דמניחין אותו בשיפי בדין אביו וכמ"ש בתשו' הסי' ש"ח כנ"ל :

ודרך אגב ראיתי מ"ש הכנה"ג שם סקכ"ו ע"ד מהר"ש חנן שם דהניה מכ' תשו' הרא"ש וכתב דבתשו' כלל פ"ב מיירי באמיד כמו שפי' בהדיא בסוף התשו' וכא' ע"ד שם וז"ל ולא הבינותי דבריו דהא מאי דקי"ל וכו' וא"כ מה השיב וכו' וא"ל יש ע"ש בדברי הר' ז"ל נ"ל דהתם בשאינו אמוד עסיקנן וכוין למ"ש דבכלל פ"ז איירי באמיד ובכלל פ"ב איירי בשאינו אמוד וכו' מה שאני מבין רושם עיני הר' ז"ל שהוא מבין בתשו' הרא"ש ז"ל דבכלל פ"ב דמ"ש ואם וכו' ע"ש בדבריו · ולע"ד אחרי המח"ר גם לפי מ"ש דל"ל דהתם בשאינו אמוד עסקינן וכו' ע"ש גם לפי"ד אלו קשיא ע"ד מהר"ש חנן דלא הול"ל דהתם בסי' פ"ב איירי בשאינו אמוד דהרי התם מפורש בדבריו דמחלק בין האב אינו אמיד לשבות אמיד ועיקר קושייתו היא היתה דהתם בסי' פ"ב מחלק בין אמיד ובין שאינו אמיד והילו בסי' פ"ז כתב בפשיטות דהאב עדיף מב"ד ולא חילק בין אמיד לשאינו אמיד וא"כ כד נקטי לתרוצי האי קושיא הוה דסי' פ"ז שני הי"ל לתרוצי והכי הול"ל דהביא דסי' פ"ז איירי באמיד דוקא והכי הוה שני ליה משא"כ השתא דאמר דההיא דסי' פ"ב איירי באינו אמיד לא שני כלום דאכתי תיקשי ליה דבסי' פ"ז כתב סתם ולא חילק וכמו שכן המחבר בדבריו שבכנה"ג קודם לזה שהקשה ותיר' בבינונין שכתבתי

גם

בזה מ"ש בקו"ד כוונת דברי מהר"ם חנן דהוא הים מבין וכו' ע"ש הוא דבר תמוה ודוחק גדול דאיך ס"ד לפרש כן בדברי הרא"ם וכמ"ש הכנה"ג שם וזו דבפי"ד נ"ל דמהר"ם כתי' חזר בו ממה דס"ד בקושייתו בהבנת דברי הרא"ם ואין זה במשמעות דבריו דא"כ הו"ל לפרש כן בקירושו ולא להרוצי בהשמטה ונ"י וע"כ הנ"ל בפשיטות הוא דכונת מהר"ם חנן הוי הכי דמר כ"ר ק"ל הרי תשו' אהדדי דמה' הרא"ם דסי' פ"ז שהביא בתחלה שם משמע דאין חילוק בין אמיד לאינו דבכ"ע סובר הרא"ם דאביו עדיף מב"ד למנותו אפוטרו' מדלא חילק ואילו מתשו' דסי' פ"ז נראה דמחלק בהכי והאח הי' שסבר פשוט דהשם באמיד עסקינן וכו' ע"ש כלומר דההיא דסי' פ"ז דהביא בתחי' וגם הסכים בתרא אחר מ"ש בסי' פ"ב שהיא תשובה דפ"ז איירי באמיד ומשום דל"מ דההיא דסי' פ"ב לאו הרא"ם אתים עלים וא"כ נתפוס עיקר בההיא דסי' פ"ו ולעולם הא"ב עדיף אפילו אינו אמיד דהשתא נשניה וכמו שכ"כ מהרש"ם ז"ל שם בסי' ש"ח וע"ש כת' שמ"ש הקודמת שפלפל ע"ד ע"ש מתשו"ם הוסף עוד מהר"ם חנן וכתב כמו שפי' בהדיא בסוף התשו' שאם הוא אמיד דו"ל קרקעות וכו' ע"ש כלומר דהא אינם אם כ' התשו' היו באמרין בהשתא שפיר הו"א דהכא דפ"ז היא העיקר' ולא ההיא דפ"ב דלא אתים עלים הרא"ם אמנם כיון דבההיא דסי' פ"ב בורר דעתו לחלק בין אמיד לשאינו אמיד א"כ קו מכ"ל נומר דפלגן אהדדי כיון די"ל בפשיטות דההיא דסי' פ"ז איירי באמיד ולא בשאינו אמיד וז"ש הרב כמו שפי' בהדיא בסוף התשובה וכו' ע"ש כלומר ההיא דסי' פ"ב כך נ"ל נכון בכוונת דבריו וכ"מ מדבריו שאח"ז דב' דאעפ"י שזל"מ דלעולם בחר האב אזלי' וכו' ע"ש וכמובן · הו חזי הויא להכה"ג ז"ל שם שהק"א דכתב וז"ל מ"ש הרא"ם בכלל פ"ז דעדיף האב מב"ד היינו בממון היתום וכו' אבל וכו' אחר עדיף טפי מ"ש סי' נ' בשם מהרמ"ח ז"ל וזה הפך מ"ש למעלה אות כ"ו כתו' הסני ע"ש · ולפע"ד טפי הו"ל להביא מתשו' מהרש"ם ז"ל סי' ש"ח דמוכח מינה דפליג ע"ד מהרמ"ח הנו' דהתם נמי בירושה בהו מכח הקנין איירי ואפ"ה כתב דהאב עדיף להרב השואל שם באמיד ולמהרש"ם שם אפילו באינו אמיד דע"ת דלא מפלגי בהכי דאילו למ"ש הכנה"ג גופיה למעלה ל"מ הפך דברי מהרמ"ח כי אם מדברי עצמו של הכנה"ג דאילו מעיקר קושייתו שם דברי הריטב"א עם דברי הרא"ם ז"ל אהדדי ל"ק די"ל כתי' הראשון שם דאי' בין נוהג הרב כשורה לאינו נוהג וכו' ע"ש וא"כ טפי הו"ל להביא דברי מהרש"ם הנו' דסי' ש"ח וכמ"ש ודוק

ולענין ירושה דממילא לסוברים דזוכה העובר אי הוי מיד אפי' במעי אמו ושוב נעשה נפל א"ד כשילא לאויר העולם עיין ברמב"ן ז"ל בב"ב שם ובנ"י ז"ל שם ובפ"ת ירוש' פרק החולץ וכתי' הרמ"ה והראשונים ז"ל שם ובטו"ר שם סי' ר"ו ובס' זקן שמואל ז"ל דקמ"ח ע"ד ע"ש ועיין מ"ש הרמב"ן בפ' אלמנה לכ"ג הובא דבריו בהרא"ש שם שכתב ע"ד הרז"ה ובו אמרי'

התם תינוק וכו' ופריך ר"ש לטעמיה וכו' ע"ש · וכמה שהקשה ע"ד הרב בית יצחק ז"ל ח"מ סכ"ב היו"ד וז"ל ולא ידעתי וכו' ועו"ק וכו' הו"מ לחלוקי ירושה שאני כמו שתי' לעיל ע"ש :

ולע"ד אחרי המח"ר דבריו אינם מובנים לי דמה שהקשה ע"ד דקושיית הש"ס הוי לכ"ע ל"ק דאין מ"ל להרמב"ן כן ממ"ש בש"ס הא אמר ר"ש וכו' וכיעוין שם ברשב"ם ז"ל ע"ש · ומה גם דנראה גי' הרמב"ן גריס ר"ש לטעמיה כמ"ש בהרא"ש שם ע"ש · ובפרט קו' השנים ל"ז להבינה דהא ירושה עדיף מזוכה על ידי זכיה ואיך הו"מ לחלוקי כמ"ש שם ונ"י וגם מה שהוק' לו עוד שם אח"ז ע"ד הרא"ש ע"ש י"ל דכונת הרא"ש לומר דר"ש יאמר דבין בזכיה ובין בירושה דממילא ל"ז וכו' כמובן :

ולענין אם המזכה לבנה אי אמרינן גם בזה דעתה קרובה אצל בנה הנה המבי"ט ז"ל בח"א סי' ש"ט כתב בפשיטות דההיא דתנן אם ילדה וכו' וכן מ"ש רוו"ח וא"ח מסכימו דעתו וכו' דוקא בזה אמרו משום דמזכה לעובר ל"ק הוי בהלכתא פסיקתא וכו' וא"כ מאי דמפקינן מכלל האי הלכתא דוקא הוא אב ולא בן וכו' ע"ש וכ"כ גם בשאר ענינים דנקטי בש"ס אב ע"ש · והביא דבריו הכנה"ג ז"ל שם סי' ר"י הגה"ט אקט"ז וחלק ע"ד ע"ש · וז"ל ע"ד הכנה"ג אמאי לא הביא לנו שהמבי"ט גופיה נראה דסותר את דבריו למ"ש בח"א והוי סיוע להכנה"ג והוא דהמבי"ט ז"ל בח"ב סי' קל"ז בשאל על לאה שצוותה שכל אלכסנדריא שהלא מה"ת וכו' דאע"ג דהוי דשכ"ל אין כאן בית מיחוש משום דדעתו ש"א קרובה אצל בנו והביא ראיה ממ"ש בפ' מ"ש הריו"ח שמזכה לעובר וכו' וא"ח מסכתי' דעתו ש"א קרובה אצל בנו וכו' ע"ש · דנראה מדבריו דפשיטא ליה אפי' בזה אמרי' דעתה וכו' ובדברי הכנה"ג שם וכאשר ראיתי להשע"ה ז"ל בס' מכירה פ' ס"י דכ"ז דהביא קושיא זו ע"ד המבי"ט אהדדי משם מהרא"ח הביא דבריו הרב בני חיי ז"ל בחה"ע סי' נ"א ע"ש וכעת אין ס' ב"ח מצוי אצלי עוד ראיתי להשע"ה שם דהביא משם מהרא"ך שם דהקשה ע"ד המבי"ט בח"ב שם דמשוה אם לאב ממ"ש בב"ב שם ובפ' יוצא דופן בן יום אחד נו"מ ואמרינן בגמרא נוחל וכו' הר"ש נוחל בנכסי האם ודוקא בן יום אחד אבל עובר לא מ"ט דהוא מיית ברישא ואין הבן וכו' והשתא אם איתא דהאם נמי אמרינן דעתה קרובה נימא נמי עובר נו"מ כגון שכתבה היא מתנה לעוברה שבבטנה ואח"ך מת הולד במעיה דמנחיל העובר אותם הנכסים לאח מן האב והדר"ק עובר ש"מ דהאם לגביה עובר שלה לא אמרינן דעתה קרובה ובמ"ש בתשובה ח"א אח"ר מהרא"ח שם · והשע"ה כתב ע"ד וז"ל ולפע"ד דאין מכאן סתירה למ"ש המבי"ט בח"ב שהרי קושיא זו לא על המבי"ט תלונתו דהקשי ליה לר"ש דאמר בב"ב דהמזכה לעובר קנה ואפילו בעובר שאינו שלו ופרכינן עליה מהא דתני תינוק וכו' ומשני הא הר"ש נוחל בנכסי האם והשתא מאי משני הא אכתי תיקשי לר"ש דלתני עובר נו"מ וכגון בהא שזכתה לעוברה וכו' דהא ר"ש אפילו בעובר שאינו

שלו ה"ל דקנה ומכ"ש באם המוכר לבנה ולעיקר הקושיא נלע"ד דלק"מ והשתמיט מיניה ש"ס הב"י בס' מ"ש הביאו הר"ם בשי' ר"י דשא ואמרי' דהמוכ' לבנו קנה משום דעתו וכו' א"ד שיבא דילא לאויר העולם דאז וכו' אבל א"מ במעי אמו ל"ק וכו' וכ"כ בהדיא הרא"ש ז"ל בתשובה כלל פ"ב סי' ר' דאפילו לר"ם דס"ל דהמוכר וכו' ע"ש וא"כ מש"ה ל"ק שעובר נו"מ דכיון דשם כמ"א כ"ע מודו דל"ק ושם מאד תמהני על הרב ז"ל איך אישתמיט מיניה דברי הרא"ש והב"י ז"ל הללו עכ"ד השע"ה ז"ל שם · ולע"ד אחרי המחו"ר מאי דפשיטא ליה להרב הנז' ז"ל דגם לר"ם בעינן דילא לאויר העולם וגם כ"כ בשם תשו' הרא"ש שם הנה בא' דרא"ש שם לא כתב לבדיא אפי' לרב ששא אלא מ"ש היא שם וז"ל ועוד דבנד"ז אפי' אמר לכשתלד ל"ק כיון שמת דאונן קודם שנולד הבן דאפי' למ"ד אדם מקנה למי שלב"ל היינו קונה עד שיבא לעולם וכו' ע"ש וא"כ י"ל דאליבא דר"ב דסובר דאינו קונה כי אם באומר לכשתלד דומיא דמקנה דבר שלב"ל דמקנה לו לכשיולאו הדקל פירות אליבא דידיה הוא דכ"כ הרא"ש אמנם לר"ם דסובר דאפי' לא אמר לכשתלד קנה הגם דבמקנה לחבירו דבר שלא בא לעולם בעינן שיאמר לכשיולאו דקל פירות וכו' דש"מ דסובר ר"ם דהמקנה לעובר כיון דאיירינן בשוכר שעובר כמבואר שם בש"ס ומפ' ז"ל ע"ש · א"כ הרי איכא מקלא בעולם ובכן עדיף מפירות דקל דאינם בעולם א"כ לדידיה י"ל דאפי' לא ילא לאויר העולם סובר דקנה והראיה לזה דהא בה"ג דקמ"ל אמרו תמ"ר שמעון מנא א"ל דהנא גר שמת ובזבזו וכו' וא"כ שמעו שמת בנו או שהפילה אשתו החזיק בשנים קנה בראשונה ל"ק ואי ס"ד עובר ל"ק נ"ל לאחזוקי בשנים הא אחזיקו לאו אדא זימנא וכו' מבואר מפשטא דסו' דר"ם סובר דאפילו שהפילה אשתו י"ל זכיה לעובר בהיותו במעי אמו וכ"מ מדברי הרשב"ם ז"ל בראשונה ע"ש וכן ראיתי להרא"ש ז"ל גופיה הובא דבריו בש"מ כ"כ שם אשר בש"ס שיטת הרמ"ה ז"ל שהביא שם משם תוספי הרא"ש ז"ל שכתב שם בתחילת דבריו דלר"ב עדיף יותר מזכה לעובר כשהוכר העובר ממקנה אדם לחבירו דשלב"ל ושוב כתב וז"ל והא דקאמר ר"ב לכשתלד קנה ה"ר כשלא הוו בו המוכר והוא שלא מת המוכר וכו' ע"ש ושוב ע"ד ר"ם כתב וז"ל ודש"א אחר זה וא"ז קנה לשאר א"ל אמר לכשתלד ואפי' בעש' כפל במעי אמו והכי' וכן מוכח לקמן וכו' עכ"ל ומ"ש וכ"מ לקמן ודאי דכוונתו למה שהקשו ר"ם מברייתא דגר וכו' והפילה אשתו וכו' וכמ"ש וכן נמי מוכח ממאי דפריך לקמן לר"ם מדתנן בן יום אחד וכו' אבל עובר לא ומשני ר"ם דאיירי להנחיל לאחיו וכו' וה"ט דעובר לא משום דאיהו מיית ברישא ואין הבן יורש את אמו בקבר את לא"ה אם"כ דס"ל לעובר זכיה אפי' דלא ילא לאויר העולם אי אלא מת אב"מ אמו וכ"מ לדין הגר ולשאר ענינים כמובן וכ"כ הרמ"ה ז"ל בחידושין דרו"ר ע"א ע"ש · בחופן דמתבאר מדברי הרא"ש הללו דסובר דלר"ם אפי' לא ילא לאויר העול' קנה ועכ"ב דה"ט משו' דלר"ם דס"ל דאפי' לא אמר לכשתלד קנה עדיף ליה

כשוכר עוברה עדיף ממקנה אדם לחבירו דשלב"ל וכמתבאר מדבריו שם קודם זה ע"ש וא"כ ע"כ לומר לפי"ז דמ"ש הרא"ש שם בא' איירי לר"ב ולדידי"ה אמנם לר"ם בכ"ע ס"ל דזכה העובר · והנה דמדברי הרמב"ן ז"ל שם בב"ב מוכח דגם לר"ם בעי שילא קלא לאויר העולם ע"ש וכ"מ מדברי הב"י שם מ"מ הרא"ש לא ס"ל כן משום דשיבר דדברי הרמב"ן דחוקי' בפירוש הברייתא ולא אתייא הך' דשמעתא כפשטה והשתא דאתינן להכי עוד ביום ע"ד רב ששא גופיה קשייא דא"כ הי"ל למיתני שם דעובר נו"ר ובנין שזכתה האם לבנה וכו' וכמ"ש השע"ה שם וע"כ נ"ל דל"ק לר"ם משום דהו"ל ר"ם דה"ט דלא תני עובר נו"מ ובכה"ג משום דמתני' שירכיה נקיט ואיל דבתחילה קתני' שם בפ' יוצא דופן דמ"ג התינוקת בת יום אחד מטמאה בנדה וכו' איירי דרישא קתני סיפא תינוק בן יום אחד וכו' ותו דבעי הנא לאשמועינן דהתינוק בן יום אחד דוקא מטמא בזובה ומטמא בנגעים ופוטר מן היבום ומאכיל בתרומה ופוסל את התרומה דכל שכן דתנינן תמן בוי דוקא בן יום אחד ולא עובר וכיוצא שם בש"ס דמ"ר ע"ש מש"ה תני נ"כ בהדייא ונוחל ומנחיל כדרך ירושה דממילא והיינו דנוחל מנכסי האם להנחיל לאחין מן האב במ"ש שם רב ששא דבכה"ג שייך לדיוקי דוקא בן יום אחד ולא עובר מ"ט דהוא מית וכו' כמ"ש הם בגמ' וא"כ דמ"ל גם בעובר בע"א דלאו ירושה דממילא ובנין דכתבה לו אמו מתנה וכו' כמש"ל ומש"ה קתני גם לבסיפא דנו"מ בהדי הנך דברי' דבן יום א' זוכה ולא עובר ול"ר והתוס' ז"ל שם ד"ה איבו וכן בב"ב שם דהיק"ל מכסיגם וכו' ותי' כע"א ע"ש · עדיפא להו משנו כיע"ש ובכן א"ש גם דברי המגי"ט הנז' כמובן ועיין בתי' הרמ"ה ז"ל שם בב"ב גבי מ"ש תינוק בן יום אחד מש"ה ע"ש · גם מ"ש השע"ה שם ליישב דברי המגי"ט אדרבי ע"ש הוא דוחק גדול דמדברי המגי"ט ז"ל שם בח"א ל"מ כן הן מהטעמים שכתב שם בא"ד ושן ממאי דכתב אמתני' דאם ילדה וכו' ע"ש דהשיא איירי בין בש"מ ובין בבריא ולס' הרי"ף איירי דוקא בש"מ כיעויין בהריב"ש והב"י ז"ל סי' רנ"ג ע"ש ועיין בהרב כיא ישחק שם דק"ט ע"ש ובפו"ר שם גבי אם זיכה לבנו וכו' ע"ש · ולענין הלכה הרב מהרי"א הובא דבריו בהפ"מ ז"ל ח"א סי' ג' נראה דחש לס' המגי"ט בח"א שכתב דבאם לא אמרינן דעתה אמנם הפ"מ שם דרב"ט ע"ב חלק ע"ר המגי"ט וכדברי הרב כנה"ג וכ"כ בפסי' הרב חיקר ב"י ז"ל ס' ק"ה ע"ש ועיין בש"י סי' קי"ת ובהמט"ש ז"ל שם סק"נ ע"ש :

ולענין כתב אגב כתו מהכ"ר מתני' דב"ב דק"ם ושם דקמ"א ודקמ"ב דל"ש הכן ול"ש הכא כדתנן אם ילדה נקיבה וכו' וכ"מ מדברי הפוסקים ז"ל בההיא דינא וכ"מ בדברי המגי"ט ז"ל ח"א בקס"ב ובסי' ה"ט וכ"מ מת' הרא"ש כ' פ"ב ע"ש ודברי מהרי"א ז"ל בס' קה"י במר"ח דקל"כ ע"ב במ"ש בשם הרמ"ע ז"ל סי' כ"ח וכמ"ש ע"ד כ"מ ממ"ש בגמ' דעתו ש"א קרוב אבל בנו דמש' ולא בשן ע"ש · דבריו ק"ט וכאשר ראיתי לסו' המגיה ז"ל כמי' הרמ"ס שם שהמה ע"ר ושכ"מ כתיוב' הרמ"ב

הרמ"ה ז"ל שם דאפי' כתב דינא הכי וכמ"ש שם וכ"כ. ע"ד הרב בית יצחק ז"ל שם ע"ש · וגם מעיקר דברי הרמ"ע שם נראה לע"ד דל"מ דהתם בכ"ר איירי בכותב נכסיו במתנה לבני אחיו ובניו ואשה קאמר דבכה"ג כיון דהוי הלכתא בלא טעמא כמ"ש שם בב"ב פר' מ"ש דמניחין מ"ש בשטר להדיוט לשון מתנה והולכין אחר אומד הדעת וכמ"ש רשב"ם ז"ל שם דקל"א ע"ב ד"ה הכותב וכו' ע"ש דוקא לבני בניו דדעתו קרובה הרבה אמרי' דלא נתכוין להעביר הנחלה מהם ולא עשאה אלא אפוטרופא משא"כ לבני בנות ועיין בב"ב שם דקמ"ג ע"א · אמנם לענין המוכה לעיקר בתו להדיא ע"ז אחר בנים גמורים כדינו דאין שום גריעות כלל הש"ב דקו' הרמ"ע דל"ש כן ול"ש בא כמבואר במתני' וש"ס שם וכמ"ש כנ"ל ברור :

ולענין כן כתב הרא"ש ז"ל שם בתשו' כלל פ"ב כתב דכאחר דמי ע"ש וכ"פ מהר"ש ז"ל שם וכ"ד מהרש"י והסמ"ע ז"ל בתשו' וכ"ד הסמ"ע ז"ל שם אבל הקה"ד ז"ל סי' ש"כ כת' דל"ש וכ"כ דעת מהרש"ם ז"ל אה"ע סי' קל"ו וכמ"ש הכנה"ג ז"ל שם הגה"ט אות ח"י וכת' דכיון דזוכה פלונית המע"ש וכו' ע"ש · והב"ד ז"ל שם ברמ"ו קי"ו כת' בפשו' כת' הרא"ש ושם בסי' קכ"ה וקכ"ו ע"ג הביא דברי התה"ד הנז' והקשה לו ע"ד מתשו' הרא"ש הנז' ותי' דשאני התם כיון שתה"ד דבכר הי"ל לבא קמון מן הדין דבכור אינה בעולם וכו' ע"ש וכן ראיתי לספר המניח ז"ל אשר כתב הרמ"ה ז"ל לב"ב שם דקמ"ב דכתב לחלק כן ע"ש · ולפי"ד אלו אינו יכול לומר המוחזק קי"ל כהתה"ד כיון די"ל דגם התה"ד מודה ליה להרא"ש גם המע"ש ז"ל שם הקי"ד בת' כדעת מור"ם שלא הביא גם התה"ד משום דס"ל דדברי התה"ד אינה משנה די"ל דאילו היה רואה דברי הרא"ש לא היה כותב כן ע"ש ועיין בספ' המניח שם שהשיג מה"ש מור"ם גופיה סי' רנ"ו ס"ב ובסי' רנ"ג במפה שהם כדכ' התה"ד וא"כ ע"כ לחלק כמ"ש שם וכמ"ש מהרי"ד וכן ק"ט ע"ד הכנה"ג רמה יענה לדברי מור"ם אהדדי אלא די"ל דכ"ל דל"מ מידי מדברי מור"ם דהן אמת דדבריו מיירי בגדול די"ל זכות ובכה"ג שוא דאזיל בתר התה"ד מ"מ בדברי התה"ד גופיה מ"ל דאיירי אפילו בעובר דה"מ פשט דבריו דכת' שם וז"ל משא"כ בב"ר דאמרי' בפי"ב דעתו ש"א קרובה אבל בנו וה"ה מסתמא אבל בא בנו ונוכל לומר זכו' ע"ש · ומה"מ כתב דהנה דלענין דהתם בני עובר אין כ"ב כבנו מ"מ לענין בכ"ר דהוי גדולה וא"ל זכיה מסתמא בא בתו בבנו וכו' אלא כתב עלה דכ"ב וה"ה וכו' ע"ש משמע דגם עלה דעובר קאי ומש"ה חשה הכנה"ג דבריו בפשטן ש"ר :

וראיתי להכנה"ג ז"ל סי' רמ"ח הגה"ט סוף אות כ' דכתב וז"ל ובס' מורה לדק ז"ל כתב על היות עוברת דשכתא דהכא דכוון בעל הטורים ז"ל ס"ט וז"ל ונראה לי נ"ב דזה הבן נולד בכר אך נתעברה ממנו דאז מוכה לו כיון שדעתו קרובה אצ"ב ואילו אמרינן הכי בכן בתו אבל הרא"ש ז"ל כתב וכו' א"ל נולד בכר וכו' ע"ש וקשה ע"ד איך כ"כ בפשיטות כיון דרוב דבגו

האחרונים כתבו דכ"ב אינו כבנו ות"מ לפי"ד אלינו הבר לתה"ד לפי מה שהבין בדבריו הכנה"ג אלא דמדברי הכנה"ג שם א"כ אין נראה כן כיע"ש דעכ"פ בהכנת התה"ד נראה שהבין כמ"ש הכנה"ג וכמ"ש וע"כ צ"ל דגם איהו הבין בדברי התה"ד כמ"ש הכנה"ג וכונת דבריו אתו כדברי התה"ד :

ובהיותי בזה ראיתי מ"ש הרא"ש ז"ל בתשו' כלל פ"ד סי' ח' הביא דבריו הריב"ש ז"ל בנו בח"מ סי' רפ"ב ס"ג שנשאל אם יש שום צד שיכול להנחיל נכסיו לבנו הגדול ובנו הגדול לבנו הגדול ע"ש כל הדורות וכו' ולא מצאתי שלא אמרו בנכסי לך ואחריך לפלו' שא למי שהוא עכשו בעולם אבל למי שאינו בעולם לא וכו' · וע"ש התיקון שמלא ובמ"ש הכנה"ג ז"ל שם בסימן ר"י הגה"ט אות כ' ובסי' רמ"ח הגה"ט אות כ' ע"ש והרב בני שמואל ז"ל בתשו' סי' טו"ב נשאל על שמעון שצוה לבנו ועל כ"ב ובכלל צואתו אמר שהבתים והחנויות אשר לו יהיה ואק'וף אול'די כפי הדין והבתים הנקבה בשירע'י מתולדותיו לתולדות תולדותיו וכו' וע"ז השיב שם דלכאורה היה נראה שאעפ"י שמן הדין בניו יורשים אותו ולא כ"כ להלק מעליהם כח ירושתם שלא יהיה להם רשות להורו' ולמכו' וכו' מ"מ משום מלד"ה היה בר' שפירוש' אין יכולים למכור וכו' אבל נראה שאינו נכנס זה בכלל מלד"ה שהרי כתב הטור ז"ל בח"מ סימן רמ"ב כמה ד"א בשנתנו ליד שליש לשם כך וכו' · ואפילו לדברי הרמב"ן ז"ל וכו' כי אמרינן מלד"ה דוקא במתנה שליש או כמלוה ליורשים עשו אתה כו"כ וכו' ע"ש · ובנ"ד לא לוה מלוה זה כלום ליורשיו אלא אמר שהבתים שלו יהיו ואק'וף א"כ נראה דבנ"ד לא אמרינן מלד"ה וכו' יע"ש :

וראיתי לה' תורת חסד ז"ל בתשו' סי' רל"ג דנשאל על נדון שלו בעין נדונו של מהרש"ח הנז' ובכלל תשו' הביא ד' מהרש"ח הנז' וכתב ע"ד די"ל ע"ד במה שנודד לו אם מטעם מלד"ה י"ל קיום דלדעתי הדבר ברור דאין לו קיום דלא חל על הנולדים אח"ך שום חיוב כיון דלא ליה להם כלל וכמ"ש הריטב"א ז"ל בתשו' וכו' · דכל דלוה ליורשים שלא בפניהם אין בזה מלד"ה ואפילו לוה להם ושתקו וכו' וא"כ באשר עדיין לא נולדו ולא יהיו בעולם בעת שלוה לאחרים עליהם פשיטא דהם אין חייבים לקיים דה"מ וכו' באופן דאין מקום לספק שלד זה כלל וכתב שרת הרב ז"ל לדחות זה הספק מטעם דבאותו נדון לא לוה ליורשים כלל דקושטא דמילתא דאפילו היה מלוה להם אינו תיקון כלל וכמ"ש את"ד :

ולע"ד אחרי המח"ר נ"ז להבין קושייתו ע"ד מהרש"ח דבראין דברי מהרש"ח נכונים וברורים דשא ז"ל עדיפא מינה קאמר דל"א דלנולדים בניו יהיו חייבים שלא למכור אותם הנכסי' א"כ שלא לבוריהם לבניהם ב"א ע"פ שהוא הכאי דהתנה אביהם ומטעם מלד"ה מידי דהוה אתב שלוה בעת מותו דיורשו נכסיו ע"מ בו"כ דודאי חייבים לקיים דבריו מטעם מלד"ה וכו' ס"כ דבוודאי הא קאמר דגם בבנו שנולדים נ"מ דברי אביו כיון דלא לוה להם הם אל הב ובשאת מכ"ש אתם

דין לב"ב דנולדו אחר זה וראיה לזה שהרי גם מהרש"ח שם הביא דברי הרמב"ן וכתב דבעינן דצוה ליורשים פא"פ הא לא"ה ל"מ והיינו ממש דברי הריטב"א שהביא שם השו"ח ויעויין בתשו' מהרימ"ט ז"ל חח"מ ס"ו ולד"ר ע"ש ואפ"ה כתב לה לגבי בניו הנולדים א"ו דר"ל כמ"ש · ועוד דמתבאר מדברי מהרש"ח שם ע"ג דבני בניו של אותו האיש כבר הוו בעולם כיע"ש · וא"כ שפיר כתב מהרש"ח כמובן ואפילו תימא דמ"ש שם בע"ג ה"מ דשלחו לו ממ"א ההיא שאלה דבכ"ד ולא ידע מר אי היו ב"ב בעולם או לא מ"מ א"ש דבריו וכמובן :

ע"ב מהרש"ח שם וז"ל אבל מטעמא אחרינא נראה שהיה מקום לפקפק מהא דכתב הרמב"ן ז"ל בפרק יש נוחלין וכו' עד מ"ש שם בע"ג וא"כ בכ"ד השלום הזה אמר שעושה אלו הבתים ואקו"ף אולד"י שר"ל שזוכה לבניו הבתים האלו כשיהיה לבר והשאר וכו' זכו בניהם אחריהם וכו' דבה"ג יש הפסק ובניו א"י למכור וכו' דבה"ג יכול המוריש להעביר הנחלה וכו' יע"ש · עכ"ד אלו כתב התו"ח שם וז"ל ותמהני דהאיך תופס בפשיטות שיכול להעביר הנחלה שאין נראה כן מד' הרמב"ן ז"ל שהרי כתב וכו' עד מ"ש ואין ירושה לתנאין ע"ש ולע"ד יש להליץ בעד מהרש"ח ז"ל דכו' לו' דפי' ואקו"ף אולד"י ר"ל שאינו מוריש לבנו הזכות שיש לו בחצר ובחנות אלא בדין ואקו"ף דפי' דיהיה קיים לעולם ועד שאינו מזכה להם אלא זכו' דירה דוקא ולא זכות גוף הקרקעות להיות יכול למכור ובמילא דזה הזכות אינו מזכה להם כיעוין בתחיל' התשו' שם וא"כ שפ"ל כדין תנו שק' לבני ואמר שהם אם מתו ירשו אחרים אחריהם דזכו הגם דממילא זוכים בירושה מ"מ כיון דלא זכה להם בירושה כפי' דא"ל נכסי לך וכו' דבריו קיימים וכמ"ש הרמב"ן ז"ל במלחמות פ' י"נ ע"ש ה"נ בנדון מהרש"ח לא זיכה להם כ"א זכות הדירה לחוד ול"ע ומשו"ה ס"ל למהרש"ח שם דדבריו קיימים כנ"ל · עו"כ השו"ם שם ע"ד וז"ל והרא"ש כלל פ"ד סי' א' כתב שאלו ממנו אם יכול להנחיל לבנו הגדול וכו' והרואה יראה שאין דבריו לדעת הרמב"ן ז"ל שכתב דאם התחיל בירושה הוא אינו פוסק וכו' אם לא שנאמר דס"ל להרא"ש ז"ל דירושה ע"א י"ל הפסק וזה שלא כדברי מהרש"ח שלא היה חולק שם אבל הדין דין אמת כפי מ"ש הרמב"ן ז"ל וכן השכל מחייב וכו' ע"ש ולע"ד י"ל בפשיטו' דמהרש"ח ז"ל שם לא איירי בנ"ד בתע"ח אלא בחומר ואקו"ף אולד"י דפי' הוי דיזכה בדירה דוקא ולא בגוף הקרקע לענין מכירה ובמילא ומשו"ה לא הביא שם דבריו דהרמב"ן לחולק וא"כ די"ל דבחומר ע"א גם הרמב"ן יודה להרא"ש ויעוי' בדברי האחרונים בזה בתשו' הלוי עם מהר"ב ז"ל כמ"ש בכנה"ג ז"ל ח"מ סי' רמ"ח הגה"ט אות י"א ובספר' מטה שמעון ז"ל שנ"מ שם בהגה"ט אות א' ע"ש ועיין בהגמ"י ז"ל בתי' לנדרים סו"פ השותפין דמ"ט גבי ההיא עובדא דכיפי ע"ש ובמפ' ז"ל שם ע"ש · ולפי שאינו מענין מזכה לעובר איני מאריך בפרט זה ודוק :

והיכא דא"ל אדם לחבירו קני ע"מ להקנות לעובר כשיולד דין זה מתבאר מסוגיית נדרים דמ"ת ע"ב דאמרו שם השתא נכרא דהו"ל השתא בירא וכו' א"ל ואי שוקי ב"ב לו"מ מאי אמר ליקני הדין ואי שואי ב"ב לו"מ ליקנייה מאי אמרי פומבדיתאי קני עמלס"ק הוא וכל וכו' ל"ק ור"נ א' קני דהא סודרא וכו' א"ר א' ומאן לימא לן דהאי מתפיס וכו' ועוד סודרא קני וכו' מן השתא אילין נכסי וכו' לכי שוי הדר סודרא למאריה וכו' ע"ש בפי' ובמפרש' ז"ל · ולענין הלכה הרמב"ן ז"ל שם בהלכותיו כת' וז"ל השתא נכרא וכו' והלכתא כר"נ דסודרא קני עמלס"ק הוא כלומר מתנה עמ"ל ואע"ג דאר"א ומאן לימא לן הא ר"ן א"ל ועוד דר"א גופיה מידחא הוא דדחי לה דא"ל הרי וכו' אבל איהו כר"ן קאמר דגרסינן בפ' אע"ג וכו' והכי פסק הגאון ז"ל בס' המקח עכ"ל הנה מבואר מדבריו דפסק בהדיא להדיא דסודרא הוי מעמ"ל ואי לא השם מקנה לא מוחזק אונס בעיקר ההוא עובדא בכיפי אי קונה ב"ב ע"י אביו עמלס"ק לא ביאר דעתו בפירוש די"ל דבההיא עובדא ס"ל דל"ק כאידך פירכא דפריך שם ר"א לר"ן ועוד סודר' קנייתו הוי מעכשיו אבל ההיא דכיפי הוי לאח"ז וכו בפרק סודרא הדרא למאריה וכן ראיתי להר"ן ז"ל שם בפי' דמ"ט ע"א דכת' וז"ל ולענין הלכה בסודר קי"ל כר"ן דסודרא קני עמלס"ק היא ול"ת מקנה לעכובי ואע"ג דר"א וכו' דיחויא בעלמא הוא דקא"ל ולא ס"ל וכו' ומיהו בהי דלענין סודר' קי"ל כר"ן לענין קני עמלס"ק משמע דלא קי"ל כוותיה דבהא ר"א פליג עליה לגמרי משום טעמ' דסודרא קני עמלס"ק הוא מהשתא אבל הכא הדרא סודרא למאריה אבל הרמב"ם ז"ל פסק בההיכא כר"נ משמע דס"ל ז"ל דכיון דפירכא קמייתא דר"א דידך דחיה היא כדכתי' כל מאי דקא"ל נמי לדחויי מכוין ולאו לאפלוגי והרמב"ן ז"ל בהלכותיו משמע לה שקולי עכ"ל כל"ל הרמב"ן כגון בסו"ד וכמ"ש וכמו שאבאר ונכונה דבריו כמ"ש אבל הרמב"ם ז"ל פסק בשאינן כר"ן וכו' ע"ש · דהוא היה מכוין למ"ש בה' נדרים פ"ה ה"ז וז"ל אסר בנו בהנייתו ואמר אם יבוא ב"ב זה ח"מ יקנה בני זה נכסי כדי להקנותן לבנו ה"ז מותר ויפים הבן אסור בנכסיו וכן הבן מותר בהם אם ישים ח"מ וכו' עכ"ל :

הנה מבואר דפסק כר"ן בשאינן גם בההיא עובדא דקונה בנו עמלס"ק לבנו ושוב א"א לחזור בו גם ס"ל כר"ן דס"ל דקני מטעם דהוי קנה עמלס"ק מידי דהוה אסודרא וכו' דקני ולא ס"ל כדחייתו של ר"א וזה יבא דהשובה דסודר שאני דהאי תפס מתפיס משום דר"ן חולק עליו בזה ומ"ל דהאי מיתפס לא מיתפס וגם מלבד הדחיה השנית שדחה לו ר"א דסודר שאני דזוכה הקונה מעכשיו משא"כ בההיא עובדא דכיפי מש' דס"ל לר"ן דגם בההיא עובדא דכיפי מהשתא משתא קא מקנה ליה כיון דלא א"ל בהדיא ולא הקנה עד שיהא לו"מ וכמ"ש הר"ן ז"ל שם ד"ה בההיא שעתא וכו' ע"ש ובמפרשים ז"ל שם מעתה ז"ש הר"ן בפשי' אבל הרמב"ם פסק כב' כר"ן דאילו הוה ס"ל כאידך כר"א וכמ"ש הר"ן שם לא הו"ל לפסוק שם דיכול להקנות לבנו כדי להקנות לב"ב בשיבוא לו"מ כיון דבל עיקר דחייתו של ר"ן שוא כמ"ש

מדין סורר ומהאי ט"מ איירי כמו שא"ל ר"א
בדיעבד הכי א"ו מספקא ליה כן הכא ע"כ דס'
הכ' כר"ן והנה דהרמב"ם שם שם שינה קצת מל'
הש"ס דקאמר ליקנייה הדין וכו' כמובן מ"מ הוא
היה דגם בלישנא דנקט הרמב"ם ז"ל י"ל דבריו
בת"ש הרי להקנותה כוונתו לומר מעכשיו כיון דאמ'
בהחלט ולא אמר ולא ליקני אלא וכו' כמ"ש הר"ן
והמפ' שם כדעת ר"ן ליישב דברין אהדדי ומשום
דדברי הרמב"ם איירי בהלכות נדרים דעסיק ביה
לא חש לציין איה מקום ההוא דבריו וכיעויין שם
בכ"מ ז"ל לקדיה שם דאחר דהביא ד' הר"ן והרא"ש
כתב אבל רבינו גם בזו כר"ן וכתב הר"ן דמשמע
דס"ל וכו' ע"ש ומ"ש הר"ן בטו"ד והרמב"ן ז"ל
בהלכותיו מוכחם וכו' ע"ש · וכבר ביארתי דבריו
בזה לעיל וכ"מ מדברי הרא"ש ז"ל שם בפסקיו
דלאחר דהביא דברי הרמב"ן שבהלכותיו היכא בתובה
כתב וכ"ל וכו' אבל בהאי עובדא דשמיע ביה כר'
דל"ק כדאמר ר"א וכו' ע"ש · והיינו כפי' ע"ד
הרמב"ן כמובן וכ"מ מדברי הריטב"א והנמק"י ז"ל
שם בתו' כמ"ש בכל דברי וע"ש בבנמק"י שאחר
דברי הרמב"ם דפוסק הכ' כתב שכ"כ מן המפ'
ז"ל ע"ש :

ג' מן הבא"ר ממתני' טובא ע"מ שראיתי להרב
החנו"כ ז"ל בתשו' בעי חיי ח"כ לא"מ סי'
ק"י דק"ס ע"א שהביא דברי הר"ן הנ' בתוך התשו'
ובתחילת דבריו כתב דירא' דהרמב"ן גרסי' בתחי'
דברי הר"ן וכן בדברי הרא"ש דלהרמב"ם לא מצינו
שכ"כ בפירוש וכן מ"ש הר"ן בטו"ד והרמב"ן ז"ל
מסתם וכו' בגו' גרסינן ושוב דחה זה והעלה לומר
דאפשר דהרמב"ם ז"ל כמ"ש גרסי' בדבריהם בהרמבי
הראשון ודייקי הכי מת"ש הרמב"ם ז"ל בפ"כ מה'
מכירה ה"ח וז"ל האומר לחבירו משוך ותקנה וכו'
וגם ממ"ש הח"ך האומר לחבירו משוך פרה זו
ולא תקנה אלא אחר ל' יום וכו' מוכח דוקא כשא"ל
ולא תקנה אלא אחר ל' יום וכו' הא בסתם קנה
וכ"ש אם פי' וכו' ע"ש · ואחרי שמח"ר דבריו
תמוהים אלי מרא בעיקר קושיותו ע"ד הר"ן והרא"ש
דמנ"ל דהרמב"ם וכו' ע"ש · דהרי כן מבו' בהדיא
בהרמב"ם ה' נדרים פ"ה ה"ז הנו' וכ"מ בכ"מ שם
ובהריב"ש והב"י ז"ל בטו"ר סי' רכ"ג דבההוא
עובדא גופיה דכיפי פסק כר"ן כשניהן וכמ"ש ועו"ק
ע"ד כמ"ש דבהרא"ש ג"כ גרסי' בדבריו הרמב"ם
כמ"ש מרא דהרא"ש כתב וז"ל כתב הרמב"ם וז"ל
דהלכתא כר"ן וכו' עד מ"ש והכי פסק הגאון
ז"ל ע"ש ואין דרך הרמב"ם לכתוב כן שדרכו
לכתוב בלשון המשנה ואי דמדברי הרמ"ה שהביא
ליכא הוכחא דפסק הכ' כי אם בחדא וכמש"ל ·
וכמ"ש הר"ן ז"ל בטו"ר והדבר מוכיח שהם דברי
הרמב"ן בהלכות שעשה שם בנדרים כמ' הרי"ף
ז"ל · ומביא דבריו הרא"ש ז"ל כמ' מ"ש בכ"מ
שמביא דברי הרי"ף וכותב ע"ד והכא מפו' דהרמב"ן
מקשה שתותי כמרא בא הרא"ש וביאר הדבר ור"ל
שגם הרמב"ן אפשר דסובר כן ומש"ה משקה
שתותי · ועיין בהר' רה"נ ז"ל בהש"מ סוף שער
טו"ב ע"ש · ועו"ק ע"ד במ"ש דהר"ן והרא"ש הם
היו מכוונים למ"ש הרמב"ם בה' מכירה וכו' ע"ש
דבכיפי אלו הו"ל לציין מקום כבודו כיון שהוא בת"ח

ומה גם דאינו פשוט כל"כרון לו' כן כ"א ע"י דיוק
ובמ"ש שם גם עיקר הכרחו מד' הרמב"ם בהלכות
מכירה שם דמוכח מדבריו דקנה מעכשיו משמע
ע"ש · נ"מ לע"ד דודאי בין ר"ן ובין ר"א כולהו
ס"ל דקנה מעכשיו אבל ה"ד היכא דאין משמעות
הענין מוכח דהקנאה' הוי לאח"ז וכגון משוך פרה זו וקני'
דמשמעותו הוי לאלתר ככל הדר משיכה משא"כ
היכא דמשמעותו הוי להבא לאח"ז כגון ההיא
דכיפי דאמר ליקני הדין ולכשיהיה נ"מ בהא הוא
דפליגי ר"ן ור"א דר"א ס"ל דכיון דל"א דלא ליקני אלא
עד דיהא לו"מ הו"ל כסתמ' וכמאן דא"ל קני' מעכשיו
ור"ן ס"ל דכיון דלא רצה להקנות לו כ"א עד שיהא
כ"כ לו"מ מסתמא לא נתכוון להקנו' לו אלא עד אות'
שעה שיהא לו"מ והו"ל כאומר לו לא תקנה כ"א
עד שיהא לו"מ וכדין האומר לחבירו משוך פרה
זו ולא תקנה אלא עד ל' יום דל"ק דהו בפרק
הזהב הזרה לאחרים וכמו שכ"מ בדברי הר"ן
שם ד"ה והיא שעתא הדרא וכו' ומדברי המפ'
ז"ל שם · והשתא בהא הוא דכתב הר"ן דלא קי"ל
כר"ן והמדברי הרמב"ם מוכח דגם בזה ק"ל
דהלכה כר"ן וכיון שכן מדברי הרמב"ם שם בה'
מכירה נ"מ מינה דקני עמל"ק בכה"ג דעובדא
דכיפי דפליגי ר"ן ור"א דס"ל להרמב"ם דהלכה
כר"ן דגם בכה"ג משמעותו הוי מעכשיו דהתם
איירי בקנה סתם ואין במשמעות דבריו דר"ל
לאח"ז משא"כ בההיא דכיפי אפשר דס"ל דהלכה
כר"א וכ"מ מד' הרא"ש שם בכ"מ פ"ק שם דהנה
דכתב שם דאפילו א"ל תקנה הוי כמעכשיו וכ"כ
הריב"ש ז"ל בת"מ סס"י קל"ז ע"ש · מ"מ הכא
בעובדא דכיפי פסק בפסקין כר"א וכן הריב"ש
ז"ל בנו בטו"ד סי' רכ"ג ע"ש · וגם מעיקר השו'
שם מוכח דקני מעכשיו משמע וע"כ נ"ל כמ"ש
ואם כונת הרב התבי"כ הוי לומר דמדברי הרמב"ם
שם בה' מכירה מוכח דאפי' אומר קני פרה זו אחר
ל' יום דמשמעותו הוא קני מעכשיו דבהא מוכח
דפסק כר"ן בההיא עובדא דכיפי אין נראה כן
מדבריו שם דכתב אחר שהביא דברי הרמב"ם ז"ל
וז"ל הנה הרב לא כתב דאינו מועיל וכו' אבל
משוך וקנה וכו' דמשמעותו דיקנה עתה קנה וגם
מדכתב הח"ך האומר וכו' הא בסתם קנה וכ"ש
אם פי' לו שיקנה מעכשיו לאחר זמן וכו' אבל קני
לאח"ז לא מהני וכו' ע"ש · דמתבאר מדבריו דכל
כונת הרב הוא להוכיח מדבריו דמשמעותו קני
הוי מעכשיו ומדבריו קא יליף גם כן לקני ע"מ
להקנות אמנה אם אמר קנה לאחר שלשי' יום גם
לדעת הרמב"ם נ"מ בלא אמר מעכשיו · ואי
דאי כונת הר"ן הוי הכי א"כ בהחולק הר"ן ע"ד
הרמב"ם היינו לומר כאומר קנה אחר שלשים יום
ל"ק וא"כ מאי מספק"ל א"ו בע"כ כדעת הר"ן
שם אי איירי דוקא כאומר אלא לאחר שלשים יום
או אפילו אמר קנה לאחר שלשים יום ק"ל דל"ק
הא לפי פרושו בדברי הר"ן דמדברי הרמב"ם בה'
מכירה הוא דיליף לה דלדעת הרמב"ם אפי' דהוי
משמעות דבריו לאחר זמן כגון אומר קנה לאחר
שלשים יום דקנה ומינה יליף לדין דכיפי מינה כי
פליג הר"ן שם בסוף השינויא ע"ד הרמב"ם ז"ל
היינו אפי' בכה"ג דס"ל להר"ן דל"ק ואי דאעיקרא
נ"מ

ל"מ מדברי הרמב"ם דכאומר קנה לאחר ל' יום דקנה דאי ממ"ש בהלי' דבריו דכאומר קנה תהא בהא איירי כשאין משמעות דבריו לאחר זמן משום הכי מהני אפילו דלא אמר ליה מעכשיו משא"כ באומר קנה לאחר ל' יום מה"ל וגם ממ"ש אח"ך משוך פרה זו ולא תקנה אלא לאחר ל' יום דל"ק ל"מ לומר דאי א"ל קנה לאחר ל' יום מהני די"ל דל"ה והרמב"ם לישנא דר"ן בפ' הכותב דפ"ב ודף פ"ו נקט דהן דרכו בכ"מ ומדברי ר"ן נופים ל"מ די"ל דל"ה ונקט הכי משום דהן דרך מי שמקנה לאחר זמן נקיט הכי דאי לישנא משוך וכו' ולא תקנה וכו' וראיתי ע"ז דברי הרא"ש ז"ל בפסקיו פסק כר"א וכתב וז"ל דמילתא דפשיטא היא דהמקנה לחבירו שיקנה לאחר ל' יום צריך שיאמר מעכשיו ע"ש וע"ש בהמפ' ז"ל · וכ"פ הריב"ש ז"ל ביו"ד שם וכ"ד התוס' ז"ל בפ' האשה רבה והרב תה"ד ז"ל בסימן קע"ג כמ"ש הרב המחב"כ שם בע"כ והשתא תיקשי להו מדברי ר"ן דנקט ולא תקני אלא לאחר ל' יום וגם הרא"ש בפסקיו בפ' הכותב דפ"ו והריב"ש ז"ל בח"מ שם סי' קנ"ו נקטו הכי לא תקני עד וכו' דמשמע מדיוקא דקנה לאחר ל' יום מהני א"ו צ"ל דה"ל דל"ר וכמ"ש · וא"כ גם מהרמב"ם י"ל דל"מ ועכ"ה הנכון והברור בדברי הרא"ש והר"ן והמפ' ז"ל שם דכתבו ומדברי הרמב"ם מוכח דפ"י בכ"י בר"ן הגהה למ"ש בה' נדרים שם וכמש"ל באופן שדברי המחב"כ ז"ל הנז' צ"ע אצלי ודוק:

הנ"ל לענין הלכה מה"ש הוא דאם אמר לחבי' קנה עה"ק בשיהיה כ"כ לו"מ דלדעת הרמב"ם וכן לדעת י"מ שכתב הנמק"י דינא הוא דקנה כ"כ ואינו יכול לחזור בו הנותן אפילו שלא אמר מעכשיו אבל לדעת הר"ן והרא"ש הה"ל ל"ק אם לא דאמר מעכשיו וכן דעת הריטב"א שם בתי' וכ"כ דעת הנמק"י שם והריב"ש בטו"ר סי' רנ"ג ע"ש ובש"ך ע"ש · וה"מ באומר מעכשיו לכ"ע קנה דאפילו בהאי דר"ן בכתו' דאמר ולא תקנה אלא עד ל' יום אם אמר מעכשיו קנה כ"ש הכא וכ"מ בדברי הראשונים הנז' לחדיא וגם דהריטב"א בתי' ליבמות דס"ז כתב וז"ל ומיהו יכול אדם להקנות לעובר בקנה ע"מ להקנות כדאיתא בנדרים ובכתו' הכא ע"ש · וכ"כ הנ"י שם בשמו ולא ביאר דס"ד באומר מעכשיו י"ל דסמך עמ"ש שם בנדרים א"נ אפילו בקמתא דהתם לא איירי הריטב"א במקנהו בשיהיה לו"מ וביותא אלא בקמת' ובכה"ג קני מעכשיו משמע וברור ועיין בהרב פרישה ז"ל ביו"ד סק"ה שכתב עמ"ש הריב"ש שם בשם הרמב"ם ואמר אם יהיה כ"כ א"א וכו' וז"ל ומיירי שהקנה לכ"כ ע"י זכו עכשיו בק"ם וכה"ג בח"מ סי' ר"י עכ"ד · ודבריו ק"ט דבכה"ג לא הוו פליגי ר"ן ור"א אלא בלא מעכשיו מיירי וכמ"ש ובאשר עמד ע"ד מוה"ג מהרי"ך ז"ל בכ"כ ח"א בת' כ"ו דל"ה ע"כ ע"ש · ואולי מ"ש הרב הפרישה בק"ם מעכשיו אינו ר"ל דא"ל מעכשיו אלא ר"ל דהו בפרק דנתנה הוה בק"ם והיינו אפילו בקמתא לאפוקי אם אמר ליה ולא תקנה אלא עד דליהוי בו"מ דאז אפילו ר"ן מודה דל"ק כמ"ש הר"ן והמפ' שם וזהו שלא כתב בק"ם ובמעכשיו דהכי הו"ל לכתוב א"נ דעיקר כונתו הוא לומר דעתם הקנה אותו לכנו בק"ם דק"ם בעי וכמ"ש הריטב"א שם לאפוקי בלא ק"ם והכי יתפרשו דברי הרב מ"ו שם בשמו כנ"ל · ועיין בהמ"ז ז"ל ח"כ סי' פו"כ דל"ז ע"כ וג' ע"ש ועיין בהכ"ח ז"ל שם ודוק:

והנה יש"י ז"ל שם בנדרים בת' בר"ה ליקני הדין וז"ל משום דהכי לא הוה כ"כ בעולם והכתובה לעובר ל"ק וכו' ע"ש ואין להקשות ע"ד דברי ר"ן גופיה ה"ל דלכשתלד קנה כנ"ם שם כמ"ש ע"ש וא"כ הו"ל להשוא נכרא לזכות לכ"כ גופים וכאנ' לכשתלד זוהים לו"מ די"ל דההוא נכרא לא הוה ידע השות דינא · ובתר דאמר ליקני וכו' דזיכהו באופן השוה איפליגו ר"ן ור"א אי זכה כ"כ ולא מצי למיהדר ביה הנותן או לא א"כ אפשר דעדיין לא נתעברה כלתו דבכה"ג גם לר"ן ל"ק וכמ"ש לעיל גם הריטב"א כ' שם בתי' לנדרים די"ל דאיירי דכ"כ לא היה בעולם ע"ש וכ"מ לפי"ז דכותבה מעכשיו בכה"ג בקני עמלה"ק לעובר קנה ולא איפליגו ר"כ ור"א אלא בלא מעכשיו וכן ראיתי להנ"י שם שכת' וז"ל ויש למדין מכאן דאדם יכול להקנות למי שלב"ל כענין זה שיתן למי שהוא בעולם ע"מ להקנות לאותו שילד שיבא לעולם והדין אמת דבע"ז עיקר דהא א"כ הקנאה אבל מכאן אין ראיה דהכא כבר היה כ"כ בעולם ברחמה' לבי הוי כ"כ לו"מ וכו' ע"ש · וכ"כ הריטב"א והנ"י שם ביבמות כמ"ש לעיל דבריהם ועיין מ"ש הכנה"ג ז"ל בח"מ רס"י רמ"ח הק"כ בשם המו"ץ ז"ל שכתב שדעת הריטב"א שם דבך כתו לענין זכיה לעובר הוי כבתו ע"ש · ולפ"ד נ"ל בעד הריטב"א שם ביבמות כמ"ש בתחילת דבריהם הלא דהשוא נכרא לא הוה ידע וכו' ומ"מ להוכרי' דהלכה כר"כ דאפילו בלא מעכשיו דקנה בקני ע"מ להק' והא הרמב"ם שם והמפ' ז"ל שהביא הכ"ר שם בנדרים לא נתבאר דבריהם דאיירי אפי' בעובר מ"ל דהם איירו בשהיה כ"כ בעולם דכה"ג מפרשי לה לעוברא דהתם כמ"ש שם במפ' וא"כ לפי זה אין ראייה לעובר וכמ"ש בשם הנמק"י ומר' הרב הפרישה שם ביו"ד סי' רנ"ג שהביא ע"ד הרמב"ם פרש"י דאיירי בעובר וכ"כ הט"ז שם בשמו ע"ש משמע דהבינו הרבנים הנז' דהרמב"ם איירי גם בעובר אלא שכתב דבעי מעכשיו וכק"ם · ומ"מ לפי מ"ש לעיל בכונת דבריו יש ללמוד מדבריהם כמ"ש וכן ממ"ש הריטב"א והנ"י שם כן בפשיטות משמע דליכא מאן דפליג בהא גם מרן ז"ל בב"י סוס"י ר"י הביא דברי הנמק"י דיבמות הנז' וכ"כ הר"ד שם סי' קי"ו בפשי' דנראה דס"ל דאין חולק בזה ועדין צ"ע · באופן דנ"ל מדברי הנמק"י והריטב"א דבקני ע"מ להקנות אפילו לעובר קנה וכ"כ מרן הב"י וז"ל בח"מ סס"י ר"י וכ"כ מוהרי"ד ז"ל שם הס"י קי"ו ע"ש הנה דמדברי המפרשים שם בנדרי' נראה דמפרשים להשוא עוברא דנדרים בכן כבר בעולם וכן נראה מדברי הרמב"ם וא"כ יש לדחות דבעובר לא קנה בכל ענין מ"מ ה"ל לומר דל"ש ובע"ע שודו בה דמקנה להו מהשתא ומקמתא וכמ"ש לעיל ובמ"ש הנ"י ז"ל שם בנדרים וז"ל ויש למדין וכו' והדין אמת אבל אין מכאן ראיה וכו' ע"ש · ומ"מ אם רוצה לזכות לבן הנולד שלא ע"י ספר בנשואים לו"מ נראה דלכ"ע ל"ק אפילו לדעת הרמב"ם

הרמב"ם וסיעתיה דהא קטן אין לו זכיה לעצמו א"נ ע"י אחר וכ"מ מדברי הרדב"ז ז"ל בס' יקר תפארת פ"ו מה' נדרים ה"ו ע"ש · ועיין בהרב המאירי ז"ל שם דכתב וז"ל וכן י"ג מפני פ"ז לקני' הדין וכו' ומפרשין בו לקניה וכן ר"ל בן הבן לבשיהיה ט"מ וכו' ע"ש · ואולי י"ל בגדול בר זכייה איירי אלא דלא היה עדין לזוכה מרבנן א"כ צ"ל כע"א כמובן ועיין בתוס"ג בה' ב"ב ז"ל שם ודוק :

ולענין קידושין באומר אם ילדה אשתך נקיבה מקודשת לי אם מקודשת בהוכר עוברה עיין בש"ס קידושין דס"ב ובהרא"ש ובהר"ן ז"ל ובהרמב"ם ז"ל בה"א פ"ז הלכה י"ן ובהראב"ד שם ובהטור ובש"ע ז"ל אה"ע סי' מ' ובכה"ג שם ובח"מ סי' ר"י ובח"מ ובב"ש ז"ל שם באה"ע ע"ש באופן דנ"ל דדבר זה הוא מחלוקת דכוונת דלדע' הרמב"ם והי' מקודשת בהוכר עוברה ולד' הרי"ף והרא"ש והי' אינה מקודשת וכ"מ מדברי הרא"ש שם שאחר דהביא המשנה כתב וז"ל ומדקדק מינה בירוש' הא בת יום אחד מקודשת בכסף ע"ש · וק"ק ע"ד מרן הב"י שם דכת' דכ"כ דעת הרא"ש דאינה מקודשת מדכתב המשנה בצורתה ע"ש דיותר נוח הול"ל מדהביא דברי הירוש' דאמר להדיא דבת יום אחד מקודשת ע"ש · דמשמע דקודם לזה אמ"ק · ועיין בירושלמי שם בקידושין דאמרו שם תני ר"ח בת יומא מקודשת וכו' אר"מ מתניתין אמרה כן וכן האומר לחבירו וכו' לא א"כ מפני שאינה בעולם אבל אם היתה בעולם מקודש' וכו' הט"ז ז"ל שם דמכאן משמע דצריך שילא לאויר העולם ואילו בבלי תניא האומר לחבירו וכו' ואמר ר"ח ל"ש וכו' אבל אם אשתו מעוברת ר"ק ושמא היתה בעולם וכו' הדין כמי ישנה בעולם מיקרי וכו' ע"ש :

ואחרי שמח"ר קשה ע"ד הט"ז מדברי הרא"ש שם מוכח דבירוש' דברים כפשטן אולי דאפילו הוא מעוברת ס"ל דאמ"ק כי אם בשיהיה בת יומה ואולק על ר"ח דתלמודא דידן וכן בדין דהא בת יומא דקאמר דמשמע דהא עובר לא כמ"ש בפ' יולא דופן אמתני' דבן יום אחד וכו' וכן בכ"כ דקמ"א שם · ואפילו נימא דהיכ שם לדעת הרמב"ם והי' קאי מלבד דכל כי האי הו"ל לפרש ולהביא פלוגתא הלזה עוד בה דגם לדעת הרמב"ם י"ל דהגם דדברי הירושלמי אולי כפשטן אפי"ה פסק כת"ר נגד הירוש' דהכי משמע מת"ר וכמ"ש ה"ם שם והר"ן ז"ל שם בקידושין ע"ש ונ"י

ולענין אם אדם מקנה בדבר שלא ב"ל כתבו הרא"ש והנמק"י ז"ל בב"ב דס"ג ע"א גבי ע"מ שמעשר שדי שלי וכו' דאם אמר אדם לחבירו שדי מכורה לך ע"מ שתתן לי מאה חטים מתבואה השדה הזה דקנה וכו' ע"ש וכמפרשי' ז"ל שם ובהרב פמ"א ז"ל ח"ב סי' ט' עש"ב :

ולענין שעת נישואין או מתחייב אפילו לדבר שלא בא לעולם בלל כמ"ש בכנה"ג ז"ל באה"ע סי' קי"א הגה"ט אות ד' ע"ש ובח"מ שם סי' ר"י סקכ"ו וב"ש וע"ש בסקכ"ו ע"ש · לגבי שקנה טולינוולא · ובתשו' מהר"י באסאן ז"ל סי' סי' י"ט ובמטה מטה שם · ובהרב יד אהרן ז"ל אה"ע שם הגה"י סק"ה ע"ש :

גמרא א"ל אתפסוה מטלטלין וכו' הק' הרמב"ן ז"ל הבי"ר בש"מ דהרי במלאכת הקונה קנין בשבת ואסור כדאמרינן ביו"ט וכו' ואפשר דמפני מצוה התירו כדאמר' בפר' השוכר ותיול וכו' התירו משום מצוה רחוקה אף ע"פ שאמרו בירוש' אילין דכנסין ארמלן וכו' כיון שהדבר קנה זה מצוה גדולה הוא יותר לבעול וכו' ע"ש וכ"כ שם בשם הרא"ה ז"ל תלמידו וכ"כ בשם הרשב"א ז"ל דהכא משום מצוה רחוקה התירו · ועוד הי' דהכא אינו אלא משכון בעלמא ועוד הביא תיר' אחר שכתב הריטב"א משם י"מ ז"ל ע"ש · והר"ן ז"ל בהלכות בתי' ר' תיר' דמפני מצוה התירו · ועוד תירץ ת"א ע"ש :

וראיתי למוהרימ"ט ז"ל בחי' ע"ד הר"ן שכ' ע"ד אלו דקשיא דשבות דמצוה במי אסור כדתנן ביו"ט פר"ב אין מקדשין וכו' ע"ש · ולע"ד כפי המתבאר מדברי הראשונים הנז' א"ש דברי הר"ן ז"ל דרצונו לומר דהכא ה"ט דהתירו משום מצוה · ה"מ דהכא כנס והיא מצוה רחוקה דרוצה לעשות מעשה · אלא דהר"ן קיצר בדבריו ומה דהוליך הר"ן לתר' לקושיא דירו' משום דהוי מילתא דפרסייא ולא תיר' בתיר' הראשון דהרמב"ן ז"ל ה"ט משום דס"ל לריכא בתיר' ב' דהרמב"ן וכ"כ הרשב"א דרצונם לומר דאפי' במקום רחוק דהכא כנס אפי"ה לא התירו לעשות קנין בשבת אלא כגון התפסה מטלטלי דהוי בצינעא ולא לכנוס ארמלן בשבת דהוי פרהסייא וכ"מ לפוז גבי שמנס דאי כנסה ולא עשה לה יחוד מבעוד יום דאין לו לבועלה בשבת · עוד כתב מוהרימ"ט ז"ל שם דנראה לו לתר' דהתפסת מטלטלין לאו הקנאה גמורה היא אלא משכון הם ובתורת אפותיקי · ועדיין שעבודא על נכסיו כדתנן בפר' אעפ"י לא כתב לה וכו' ע"ש · והנה עיקר תירוצו הנז' כן תיר' הראשונים הנז' וכמ"ש · ברם מאי דפש"ל דהכא הנה דהתפסה לו מטלטלין עדיין שעבודא על נכסיו כדת' וכו' ע"ש · לע"ד אחסמ"ר ל"מ דהתם ה"ד בשלא שתפיסה לו מטלטלין אבל כהתפיסה וכו' או ודאי שמבא דעתה על ההתפסה הזיא ומנ"ל לו' דעדיין שעבודא על נכסיו שאם יגנבו או יאבדו או יוזלו וכיוצא דגובה מנכסיו · וכ"מ כמ"ש מדברי התוס' ז"ל לקמן דנ"ו ע"ב ד"ה אין עושין וכו' דכתבו וז"ל וה"ר בפ"ק וכו' אתפסוה מטלטלי בשקבל עליו אחריות אם יגנבו או יוזלו ע"ש · וכ"כ הסמ"ג ז"ל בעשין מ"ח ע"ש · וכ"כ מרן ז"ל בשמו בב"י באה"ע סי' ס"ו זכ"ה בש"ע שם ע"ש · והנה הב"ש ז"ל שם סק"ט כתב דמדברי הרי"ף והרמב"ם והרא"ש ז"ל דהשמיטו הסיא הי' דרנ"ו ועל עובדא דר"ה כתבו לפי שעה משמע שהתפסת מטלטלין משמע דאין צריך לקבל האחריות ע"ש · וכ"ד הריטב"א והש"י שהביא הש"מ ז"ל וכ"מ מדברי רש"י ז"ל ע"ש · מ"מ הרי התוספות והסמ"ג ז"ל ס"ל להדיא הפך דבריהם וא"כ לא הו"ל למוהרימ"ט לכתוב כן בפשיטות ויותר הוה ל"ל דמדברי הרי"ף והרמב"ם והרא"ש ז"ל דכתבו הטעם ל"מ ד"ל דקמבו עלמם עמ"ש במ"א דלא

יאמר

ואמר אדם הרי כתובתיך מונחת וכו' כמ"ש בתוס' הקשה שכללו ע"ש · וכא ק"ל ע"ד הרב המבי"ט ז"ל כמ' דינא דהיי שם דכ"ז ע"ג דכתב ע"ד השמ"ג שם דסברת הר' אמת' היא הנכונה שהרי בהר' אעפ"י וכו' ע"ש דס"ל דכ"ב הקום' לקמן דכ"ו והכריחו הדבר מההיא סו' דההם · ומ"מ גם מדברי הרב"י ז"ל משמע דס"ל דל"פ הרי"ף והר"ש כמו"ל והרא"ש ע"ד השמ"ג ז"ל והתוס' ז"ל וכמ"ש דא"כ הו"ל לפסוק כותייהו כדרכו בכ"מ כידו' · ובכן כ"מ לענין הלכה דהיכא דאתפים לא מטלטלין כשעבדא דהו' דאז צריך שיקבל עליו כל מין אחריו' ואפי' אם היא מרוצה בלא אחריות ל"מ כדמוכח מדברי התוס' והשמ"ג וכמ"ש הרב ב"ש ז"ל שם ודו"ק :

ולענין אם קנו מידו אם מהני בשעת הדחק דוקא או אפילו שלא בשעה"ד · הנה בהרב המרדכי ז"ל פי' ק"ל כתוב למר וז"ל והא לא כתיבה וכו' אתפסום מטל' כדי שיעור כתובה ומכאן סמך ריב"א דשטר כתובה ראיה בעלמא הוא ואי אדכוסה כתובתה אינה אסורה לו דהא איכא ע"ק והא דאמרינן אסור וכו' היינו היכא דליכא ע"ק וה"ה כתב ודוקא יום או יומים עד שיכתבו לה ולא היתירה ע"י הפיסה מט' אלא בשה"ד וכו' עכ"ל · וראיתי למהרימ"ט ז"ל שם בא"ד בקחו' דיבר שהביא דברי המרדכי הללו וכתב ע"ד דק' ע"ד ריב"א מדאמרינן בפ' אעפ"י ר"מ אומר כל הפוחת לבתולה וכו' כ"ז ודייק בגמ' אפילו בתנאי ובפ' נערים מוקי ובת' בתוס' דס"ק ל"מ היכא דל"ל אלא אפילו אית לה כיון דלא ש"ד הוי כ"ז וכו' ע"ש · ולע"ד י"ל דברי ריב"א דס"ל דהא דאמרינן דאפילו אית לה הוי כ"ז ה"ד היכא דפוחת לה אפילו בתנאי דאז אפילו דמכר הדין י"ל מ"מ · כיון דאיסי ארעתא דלית לה כתיב נהגה כמו שהוקנה עמה בעלה או הוי כ"ז אמנם היכא דדע' ליתן לה כתובה משלם כדינה ולגופי בא לקח קנין ער"ז והיא נתרצתה א"כ דלא הוי כ"ז כיון דקחם קנין לכתובה עומד וקלא אית לה דכ"ע ידעי ליה לחיובא א"כ הו"ל כשטר. ומה"ט לריב"א אי טעין פרעתי לא מהני וכיון שכל טעמיה דר"מ דאמר אסור לשהות וכו' היא משום דלא ש"ד שלא יאמר פרעתי וכדמשמע מדברי רש"י לקמן דנ"ז ע"א ד"ה זו דברי וכו' ע"ש · א"כ כל שנתחייב לה בקנין ש"ד דסמכא דעתא וכמ"ש וכיוצא בזה בני יעקב ז"ל דמ"א ע"ד ודמ"ב ע"ש כדעת ריב"א ז"ל · ומה גם דגם לדעת ריב"א כ"ל דאין ר"ל דיניחנה כך בלא כתו' לעולם אלא רצ"ל יומים כשיעלה בידינו לכתוב לה כתו' יכתוב לה ובכן גם היא ש"ד לומר דאחרי עבור זמן תם יכתיב לה ומה גם דהיא בעלמא יכולה לילך אצל עדים ולכתוב כתו' וכמ"ש הח"מ ז"ל סי' ס"ו סק"ה ע"ש

והנה כדעת ריב"א הלזו נראה מדברי הרמב"ם ז"ל דאפילו שלא בשה"ד יכול לסמוך על ע"ק וזה מ"ש בפ"א פ"י ה"ט וז"ל אחר שכותב וכו' ואחר שהעידו עליו עדים וקנו מידו וכו' הרי זה מותר וכן אם כ"ל מט' וכו' ה"ז מותר לבעול עד שיפנה לו פנאי לכתוב ע"ש · ומתם העשה מותם בשני בבות וכתב בראשונה מותרת לגבי מט' כת' עד שיפנה לו פנאי וכו' משמע דבע"ק מותר בכ"ע וכ"כ מרן שם בכ"מ ובב"י ז"ל שם סי' ס"ו ומכח זה תמה ע"ד הריב"ה שם ומהרי"ק'ו ז"ל בשו' ס"ד דשכינו בדב' הר"ם הנז' דמ"ש עד שיהא לו פנאי חוזר גם אע"ק כיע"ש ומ"ש הר' המבי"ט ז"ל בא' דר"ם שם דכ"ז ע"ג ע"ש דבריו הם בכלל דברי מרן שם ובכן הרדב"ז ז"ל בתשו' היפנות ח"א סי' קמ"ד עש"ב וראיתי למהרא"י ז"ל שם בס' אמירות טהורו' דהביא הכרח להבנת דברי הריב"ה ממ"ש בבונייון דא"ל ובא לא איכתיבה כתובה וכו' דקי"ל לשה"ל אם הציר עדים וקנו מידו וכו' א"ו דס"ל לר"א דאם היה פנאי לכתוב אסור להתיחד עמה ומשו"ם לא שאל אם קנו מידו וכו' ע"ש :

ולע"ד אחרי המח"ר ל"מ דו"ל דרבי אמי כבר שאל וחקר ודרש מהם אי מהקנסים אחרים אם היה קנין וא"ל שלא היה שם קנין והש"ס לא חשש להביא כל הענין יען דעיקר מה שהביא הש"ס ההוא עובדא היה לאשמו' דר"א שרא למיבעל בשבת והנה אייתי סיפא דעובדא ותו די"ל דר"א היה שם כשכנס לה דמחם קנין דשאני וראה וידע דל"ק מיניה א"כ דמידע ידע ר"א בסגהו ובכן דנברי דברבי הוו וקי"ל בנו יוסו דידעי דינא דקנין מפני הפזיר או ע"י לימוד או ע"י דעשה מעשה כזה פ"א וק"ח דא"כ הו"ל לאקטוני מינייהו ול"ל אתפסת מט' י"ל דחד מינייהו נקט לשבוכר וכמ"ש הב"ח שם וא"כ בדקו' מהרדב"ז ז"ל שם בח"א היפנות סי' קמ"ד שני פירושים אחרים ע"ש וכיוצא בהם בש"מ בשו' ע"ש · והרב"ם ז"ל שם בביא' דברי השמ"ג שם שכתב אחר שכותב וכו' ואחר שהעידו ע"מ וקנה וכו' במקום שאין כותבין ובכן אם כ"ל מט' וכו' אף במקום שכות' ה"ז מותר לבעול עד שיל"פ דמוכח מדבריו דע"ק לא מהני אלא במקום שאין כותבין וכו' שם כת' דהשמ"ג בא לפרש דברי הרמב"ם דלא כהב"י ע"ש ·

וראיתי לבר' מהרא"י שם כתב ע"ד דלפי"ד לא ידעתי מנ"ל לסמ"ג דין זה וכו' · ומכח זה כתב דמ"ש הסמ"ג במקום שאין כותבין כתובה נקטיה דאפילו במקום שא"כ וסומכין על הכ"ד וזה עשה בעילה וכו' סד"א דלא רצה לסמוך וכו' קמ"ל דאם אין לו פנאי מותר וכו' עש"ב ולע"ד אחרי המח"ר דבריו ק"ט חדא דא"כ הו"ל גבי ע"ק אף במקום שא"כ כמו דכתב בסיפא ותו דאי הוה כותב כן לא הוה צריך למכתב גבי מט' אף במקום שכותבין כיון דרישא איירי בכ"ע וגם כמ"ש בכונת דברי הסמ"ג כמ"ש בש"ד ובכן אם כ"ל מט' וכו' ע"ש יל"ד ע"ד כמוכן וע"כ העיקר בכונת הסמ"ג הוא מה שמובן מדבריו בפשיטות דס"ל דע"ק ל"מ כי אם במקום שאין כותבין וכו' וה"ט משום דבעובדא דשונייון א"ל דתפסום מט' ולא ס"ל דיקנו ממנו בקנין א"ו משום דהיה במקו' שכותבין משו"ה לא א"ל דיקנו מידו וכן מעובדא דאמתים דרב"ח לקמן דנ"ז ע"ש וה"ט משום דהגם דבדי לגבות ממנו מהני מ"מ לא ש"ד דאשה בהכי וכ"כ להדיא הרדב"ז ז"ל שם בשו"ד בכונת דברי הסמ"ג ע"ש · דלא כמ"ש הרב שנו' וכו' ועין בהרב בני יעקב ז"ל דמ"ב ע"א מה שכל"ע

שם עד"ז הי"ב ומוהריק"ו כדעת הרמב"ם ע"ש. ואפי"ד הרדב"ז שם כוונת דברי השת"ג הנז' הכ' בזקים שאין כותרין וכו' יע"ש אתו שפיר דברי הריב"ש ומהריק"ו ועי"ש בהרב אמרות טהורות אה"ז ע"ש ובכה"מ שם הק"ש ע"ש ואין להקשות אליבא דמרן דס"ל דקנין מוכי בכ"ע מההיא דאמרינן לקמן דכ"ז ע"א גבי אחתיה דרב"א וכו' דאורכן ליה כתובה אחת לקמיה דר"י וכו' א"ל הי הרי זיל כתיב דאמאי לא א"ל דיקנו מיד ר"א בעלה די"ל דאפילו לדעת מרן בעד הרמב"ם ודאי דאזיל ומודה דלכתחי' זו מדה יפה לכתוב לה כתובה כרזי ומספיק כיון דה"ה עתיד לכתו' לה כתובה לבסוף כדמוכח מדבריו שם ועיין בעה"ז ז"ל שם בח"ע וק"ק על הרדב"ז שם שלא הזכיר למוהרי"ק ז"ל בדרכו ומ"מ נראה מדברי הרמב"ם ומרן שם בש"ע דהא דתבני עדים לא הני כשיאמר הוא ה"ל עדים אלא בעינן דידעו בעולם די"ל עדים או קרובים כדי שהסמוך דעתם על כגון וז"ש הרמב"ם שיעידו עליו עדים כוא"ז וכן נקט הש"ע שם ומ"ש בהרב"ה שם העיד עליו עדים נ"ל דל"ד כנ"ל אף שמדברי הט"ז ז"ל שם ל"מ כן ע"ש ולענין הלכה בעלה בכ"א שם דבמקום שכותבין אפילו בשעת הדחק אין לסמוך על ע"ק אלא בהפסקת מט' וכן בהנמלת הכתובה פסולה ושכן דהם מרבותיו והבכי נסוב ע"ש אמנם הח"מ שם וקק"ש כתב ע"ד דנ"ל דודאי לכתחילה להחמיר וע"ב אבל בשאין לחזן מט' להתפיס לפי שעה יכול לה' על הטור וסי' דכאיסור קל בזה אין ראוי לבטל מ"ע של פו"ר ובפרט בזה"ז שאין מגר' בע"כ ע"ש וכ"כ בהכ"ש שם סק"ה ע"ש ודוק ולענין מנהג מצרים יע"א שבות' שכתובה ואחר ימים מוסמין אותה עיין בהרדב"ז ז"ל שם:

גמ' א"ל ר"פ לר"פ מאי דעתיך וכו' עיין בהם בהקשה מהרש"א ז"ל דאותה דה"ט דכשבת אסור שמא ישחוט וכו' ותירץ ע"ש וראיתי להמ"ד ז"ל שתירץ דכיון דחזינן דהגהו אמוראי לא ה"ל הא' גזירה דשמא ישחוט מש"ה לא אמ"ד וכו' ע"ש ולע"ד ל"נ לי הא' קושיא שהרי הרמב"ם ז"ל ס"ל לפי האמת ה"ט דשמא ישחוט וכו' כמ"ש בפ"י מה"א הל"ד וכ"ג דעת הרמב"ן וה"ה ז"ל שם שם בנה ד"ה ע"ד מ"מ לדידהו ל"ש האי קירו' ועיין בהפ"י ז"ל בסוגיין:

תו חזי הואת להמ"ר שב דהקשה בסוגיין דא"ב גם בשבת נימא הכי מתוך שהותרה הבורה דמילה לצורך וכו' ואין לומר דשאני מילה קרא וא"ל מתוך דשבא נמי גילה ע"ש מה שתירץ ולע"ד עיין בהש"מ בסוגיין בשם הש"י ז"ל שכתב דק"ל דמתוך מנ"ל וכו' ונראה מדכתיב לכם ומש' לכל לורכיכם וכו' ע"ש והרב מנ"ש ז"ל בהמ' בילה די"ב ע"ד התוס' שם ד"ה דילמא וכו' דכיון דכתיב אך וכו' לכל נפש ולא כתיב אך אוכל נפש משמע דגם מלאכות דיש בו קצת צורך וכו' ע"ש וא"כ מדבתבו הא' היתירא גבי יו"ט ולא גבי שבת עד"ש הרבנים הנז' מוכח דבשבת לא אמרינן מתוך ואע"ג דלמ"ד דה"ם דפריך ר"ע אלא מעתה וכו' משמע דלאו מקרא דאך וכו' היא דקאמר ר"פ מתוך הא ל"מ דשפיר י"ל דגם רב פפי בר"פ קאין

מהשוא קרא דאך וכו' נפש הוא דנפק"ל ובמש"ל ומש"ה חילק בין שבת ליו"ט אלא דרשא דלכל נפש וכו' ר"ל דכר השוה לכל נפש לא הוה שמיע ליה ומש"ה ק"ל ע"ד אלא מעתה מותר וכו' עד שהרשה רב פפא עוד י"ל דהא דאמרינן מתוך שהותרה וכו' אלא היכא דעיקרו של השוא קרא אתא להיתירא דוקא בהשוא קרא דאך וכו' וכיוצא אמנם היכא דעיקרו בא לאיסור ולחיוב בהשוא קרא דמילה דכתיב וביום השמיני ימול וכו' דאתא להיתי' ולחיוב לא אמרינן מתוך וכו' כיון דפתיך הוא היובא נ"ב ובעין זה איתמר בפסחים ר"פ אלו דברי' מה ראוי רשות למלוה וכו' וכן בכריתות די"ד ע"א שאני שעיר המשתלח דמלותו בכך וכו' ואף עפ"י שאין ראוי וכו' זכר לדכר ועפ"ז א"ש נ"כ מה די"ל בסוגיין דהרי גם שבת כתיב בר"פ אמא גבי שבת קודש יהיה לכם מחלליה וכו' וא"כ גם הוה נימא מתוך ובקו' הרב הנו' המנה לפי מ"ש א"ש אלא דבלא"ה בר' דל"ק כיון דהשוא קרא גבי איסורא השוהאה הוא דכתיב ולא לגבי היתירא כמובן וע"ע בתוס' ובשילקוט שם אם איכא שום ד"א בשאי חיבת דלכם הנו' ע"ש דא"ש נ"כ ובעת אינה בירו:

שם אין הלכה כר"י עיין בת"ש רש"ל ז"ל בח"ש ע"ש ומלבד מ"ש שם י"ל דהכי משמע נ"כ דמ"ש אין הלכה כר"י ול"ק אין הלכה כריו"ח דבות אחריה דשמעתתא דשו"ר להרב אליה רבה שכ"ב אלא דמ"ש שם נראין דבריו אף בכלל דברי רש"ל שם כמובן ולפי"ד ליק לגרוס בסוגין ואת"ר ר"ה וכו' כוא"ו ועיין בש"ע ז"ל בסוף הראשון בדט"ו הדפוס אמשט' שכתב שם שני הופנים בפירוש סוגין ועוד שם בדל"ב ע"א ע"ש וקשה על הרבנים הנז' שלא הזכירו דבריו ועין בת"ש המ"ד ז"ל ע"ש וג"ם לע"ד דהרי איכא כמה רבנן סבוראי מהאמוראי' דפליגי ואסרי וכת"ש שם אה"ז והנכון כת"ש רש"ל וכ"ה מדבהי הר' ש"ע שם:

שם והאמר ר"ה אלמנה וכו' מה שהקשה הרב אליה רבה ז"ל דליבעי רחדא איירי באלמנה מן האירוסין ואידך וכו' ע"ש ל"ק דהתם אלמנה הוי מן הנישואין עד דיפרש ומש"ה נראה דלא השני דהשיא דר"ה קמייתא דאמר דאלמנה ט"ב ר"ל ברכת אשר ברא ואידך מיירי בשבע ברכות משום דהתם בוכה הוי ש"ב וגם מה שהוק"ל להרב הנז' שם בע"ב דדילמא ה"ש ר"ה דט"ב הייגו ברכת אירוסין ואידך בברכת נישואין ע"ש בפי מ"ש ל"ק דהתם ברכה הוי ברכת חתנים של ש"ב ועוד בה דכיון דבתולה טעונה ב"א וב"ג של ש"ב אם כן כי קתני בשרה ואחת אלמנה מסתמא איירי בב"נ דאל"ב לא הו"ל למתנים בשדה כי אם בהנפי בתשה ועין בהס"ל בס"ר בדיני חתן ד"ה ולענין אלמון באלמנה מן האירוסין די"ל ש"ב:

שם ואב"א בבחור וכו' עין במה שהוק' למהרש"א ז"ל מסוגין למ"ש התוס' לעיל ד"ג ע"א ד"ה אשה בשאת וכו' ובמה שנדחק לתרץ ובת"ש הרב קרי"ו ז"ל ע"ד דהשתמיט מיניה ד' הר"ן דחילק בין ז' לברכ' ובין ז' לשמח' ע"ש דלע"ד ל"מ להדיא מדבריו ישוב לקושית מהרש"א כפשוטו דמ"מ צריכין אנחנו לידחק בת"ש מהרש"א כמובן ולעיקר הקושיא עלה

ע"ד

ע"ד לומר דהתוס' דלעיל ס"ל דהכי קרי ליששני פליגי אסדרי דלפי אכע"א קמא ס"ל דאי אפ"ל דתקנת של שקדו איירי בבחור דנשא אלמנה דהוי בכנסו י"ל שבעה ומי משמע נ"כ וכיון שכן ל"ש לומר שמא ילך למלאכתו דהא כלא"ה אינו הולך וא"כ אי אפ"ל דבזה תיקנו שקדו ומשו"ה קאמר בהאי האכע"א קמא דהבריייתא דשקדו באלמון דנשא אלמנה ויום אחד לברכה וג' לשמחה וחולק על אכע"א בתרא וכיעוין בהר"ן ז"ל בפי' בהלכות והשתא א"ש דברי התוס' דלעיל דס"ל לומר דהכיא סוגיא דרשב"י דהתם אתיא כלי"ק דהכא דהאי אכע"א קמא א"ש טפי מקמא דאתיא סברייתא דמייתי בש"ס בת"כ מהיכי מברכין וכו' לרידיה יותר מרווחת וכ"ש דא"ש טפי לפי מה שראיתי בסריף ובהרא"ש דמייתו בגירסא בהיפוך ע"ש וכן בשב"י ז"ל הס"ע בס"י ס"ב אלא דהאי הירולא ל"ש לאומרו בדעת הרא"ש שהרי לעיל ד"נ כתב כדברי התוס' שכו' וכאן בשו' פסק כהאי ליששני :

ודוי הוית להרב בהה"ט ז"ל בהא"ע סי' ס"ד סק"ו שכתב על מ"ש שם בש"ע ס"ב וית אומרים דבחור דנשא בעולה צריך לשמוח עמה ז' ימים וז"ל ז' ימים דאינו בדין שיהא משבים וכו' דקדקתי לפי"ז מה הקשה הגמ' דכתובות ד"ה מאי איכא בין ברכה לשקדו לימא הא א"כ בחור דנשא אלמנה דשקדו ליכא וברכה איכא עכ"ל וכה"ג הקשה מהר"י"ף ז"ל בשו' ע"ר דש"י ד"ה למחר משכים וכו' ולא תירץ כלום ע"ש ולע"ד י"ל דכונת קושיית הש"ס על הברייתא דקתני שקדו וכו' שיהא שמח עמה שלשה ימים דע"כ איירי באלמון דנשא אלמנה והכא פריך דרבנן דא מאי איכא בין שקדו לברכה ומשני דרבנן דא נ"כ איכא בינייהו באדם בטל א"נ וכו' :

ולענין אלמון דנשא אלמנה ראיתי בתשובת הרשב"א ז"ל בת"ח סי' אלף קע"ה שכתב שם וז"ל גם מ"ש שמצאת באותו ק' ספרש בכ"ח בין אלמון דנשא אלמנה לבחור וכו' דאלמון דנשא אלמנה כ"א בלבד שבירכו הזקנים לבעז זו ל"ש מעולם ואין זכר בגמ' כלל אדרבא בר' מדין בגמ' הפך מזה וכמ"ש גם אתה דאם איתא כשאמר מאי מברך הל"ל דאלמון דנשא אלמנה כן כמו שנחלקו וכו' ולא ראיתי לאחד מן המחברים שב"כ וכו' ומעשה בכ"י בארלינן בפני הגדולים אשר היו לפנינו שהיו מברכין לאלמון ש"ב ולא שמענו לא' מהם שמיחה בדבר כלל ואין מגיחין פשטן ש"ר וגמרא ושם בהגהה שהיה כתוב לאמר דסברא זו היא מוכרח בהרב הכלבו ז"ל בס"א סי' ע"ש ואמר שהמנהג עתה לברך ש"ב אפי' לאלמון דנשא אלמנה ע"ש וז"ל הרב הכלבו ז"ל שם ברכת אלמון ואלמנה בפ"ה ברוך המעטירהם עטרת שמחה בעטרת בעז כב"ח אשר בירכו אותו כל קהל ישר' וכו' ויהי כיהך בכית פרץ בא"י מגלית אים ואשה והמנהג עכשיו לברך ש"ב אפילו לאלמון וכו' ע"ש והא ק"ל על התבי"כ ז"ל בהא"ע סי' ס"ב שקל"כ דהכין כבונת הרב הגוזל ז"ל דהביא הרשב"א שם דר"ל דמברך ברכת אשר ברא לחוד ע"ב דלפי מ"ש היא ברכת אחרת מיוחדת שנאמרה לבעז · בפ"ש בהרב הכלבו וכ"ת מתשו' הרשב"א שמבר

כמובן ול"י · גם לעיקר תשו' הרשב"א בכו' ק"ל דאמאי לא הביאו ראיה מסוגיין דש"ם דגם באלמון דנשא אלמנה מברכין להם שבעה ברכות במורות דאל"כ מה ק"ל מהאי דאמר ר"נ מנין לב"ח בעשרה שנאמר ויקח בועז י' אנשים וכיעו אלמון דנשא אלמנה הוה דמאי קושיא דנימא דר"נ לא מיירי בש"כ ממש אלא ברכה אחת כהאי דאיתא ניכתא דכתבו הם והיה הכל בו שם ומ"ש ר"נ דאלמנה אע"כ ר"ל שבעה ברכות ממש אלא ודאי דסיכר הש"ס דמ"ש ר"נ ברכת חתנים שהמו כפירושו דר"ל שבעה ברכות ממש וכ"מ נ"כ ממ"ש הכי אע"כ כל שבעה הכל טעונה ברכה יוה א' דמוכח דאין הפרש אלא כימים הכל בירכותיהן שוות מיכא וכיעויין בש"מ ז"ל ע"ש · וכבר עלה ע"ד לפי"ש סוגיין בע"א בדוחק יאולי מטעם זה הוליך הרשב"א לגבות ראיה ממ"ש לקמן והנחנו לא נדע · וגם לא הונח לי במ"ש וכ"מ שבברייתא דהביא בסוגיין אחר כך כמובן ול"י · ומ"מ לענין הלכה מבואר בכל דברי הראשונים דסוגיין ובכל דברי הפוסקים ז"ל דמברכין להם ז' ברכות וכן המנהג וכמ"ש הרשב"א והרב הכלבו ז"ל שם ע"ש :

שם מילתא פסיקתא קתני וכו' הקשה הרב קר"י ז"ל דעיר היום קשה דמה היא חסר אילו הוה קתני מברכין לבתולה ז' ולאלמנה דנשאת לבחור שבעה ולאלמנה וכו' יום א' ע"ש ומה שתירץ בם בתירוצו הראשון ע"ש קשה לע"ד דאיך הוה ס"ד לומר דהכל תלוי בבחור והוה אסיקא דבתולה דנשאת לאלמון לית לה שבעה דהא קתני דיפא לבתולה ז' וע"כ איירי אפילו נשאת לאלמון דאי בנשאת לבחור נ"ל למתניה דהא מהמלציתא בפקא דקתני דאלמנה דנשאת לבחור ז' וכ"ש דיפא דנ"ל דלא זו אף זו קתני דמ"מ לא היה הולרך למתנים בארוכות דיבור דהכי הו"ל למתני מברכין לבתולה ולאלמנה דנשאת ז' אלא ודאי צ"ל דריפא איירי אפילו בבתולה דנשאת לאלמון ומשום דבתולה עדיפא משום הכי קתני לה בלא זו אף זו דלא זו בתול' וכו' אלא גם אלמנה דנשאת לבחור י"ל ז' וא"כ הדק"ל וגם תירצו השני ע"ש הוא דחוק לע"ד · והנ"ל לתרץ ע"ל בפשט דפשיטא ליה לברייתא דגם בחור דנשאת לאלמנה י"ל שבעה ימים של ש"ב כיון דאין ב' אלמונים וכמ"ש התוס' ד"ה באלמנה ע"ש והפשר דלזה כיונו התוס' ועין בכמ"ר ז"ל רעי"ז בשם י"מ ז"ל ע"ש :

ולענין אי הני קרי אכע"א פליגי אסדרי וכ"מ לבחור דנשא אלמנה אם י"ל שבעה לשמחה עיין בהש"מ ובהר"ן ז"ל בהלכות בסוגין וסיים דנסבו בס' הקוברים דו"ל שבעה ימים ע"ש וכן בתם מ"ץ ז"ל בש"ע שם ק"ב ע"ש וכ"כ הסבי"ב ז"ל בדר"ק דכ"ו ע"ד מחלק עשין ע"ש ולענין בתולה דנשאת לאלמון י"ל ז' לברכה ולשמחה וכיעיין בדברי הראשונים ז"ל ובכתבי"כ ז"ל שם ע"ש :

והנה בהי שמחה דנאמרה בש"ס מבואר בדברי הראשונים שהביא הש"מ וכן בהר"ן ז"ל בסוגיין בהלכות דר"ל דיהא בטל ממלאכה וכמ"ש בתוספתא ובפרקי ר"א דאמרו שם מה מלך וכו' וכיעויין בתוס' ובהריב"ה ובש"ע שם ק"א ע"ש אלא דלא כ"כ כי אם לתקן ולא לכלם ונראה דכיון דאין

דאין מלך בלא מלכה א"כ דין הכלה כדין החתן
שלא יוכל לעשות שום מלאכה אפי' מ"מ דומיא דחתן
כיעוין בהג"ה ז"ל בס' ש"כ ע"ש וגם אם רוצה
למחול נ"מ וכמ"ש בח"מ ז"ל שם סק"ב דהגה
דמור"ם ז"ל שם משם ריו"ז כת' דיכולה למחול על
שמחתה ש"ר כענין אכילה ושתייה ולשמוח עמה
אבל לא לענין מלאכה ולצאת יחידי מטעם שהוא
דומה למלך וכו' ע"ש אמנם ראיתי להב"ש ז"ל שם
סק"א שכתב שדבר זה תלוי בפלוגתא דרבו' דלפי
מ"ש הר"ן לפי' קמייתא דשמחה דהוא ביטול מלאכה
משום תקנתא דידה משו"ה אלמנה וכו' ע"ש יכולה
לומר אי אפשי בתקנה זו ויכולה למחול ומ"ש הר"ן
דהחתן אסור כעמ"ל דמשמע דל"מ מחילה דידה
לא כ"כ אלא לדעת הפוסקים שהביא בק"ב דק"ל
דצריך לשמוח ז' ימים דהואיל ומברכין ז' ימים אינו
בדין שילך למלאכתו וכו' והר"ן ס"ל כהנהו פוסקים
רי"ו שכתב דיכולה למחול כ"כ לדעת קמייתא שכתב
הר"ן וכן בש"ע שם ס"ב דבחור דנשא בעולה אין
לשם אלא ג' ימי שמחה ע"ש אלא דלע"ד נראה
דבכגון תקנה זו הגם דנימא דלתקנה דידה נתקנה
אפי"ה אמרינן דאם היא רוצה למחול על שמחתה
והיא אומרת אי אפשי וכו' אין שומעין לה ול"ד
לשאר תקנות דעלמא משום דשאני הכא דאמ"ל
דשומעין לה א"כ תתבטל לגמרי שהי דינא דאז"ל
דהחתן דומה למלך דלא יעשה מלאכה וכו' וכיוצא
דהרי כל כלה כיון דבתחלת נישואיה היא בושה
מהחתן דילה א"כ כל חתן יודיע לה דרצונו הוא
לצאת למלאכתו כדי שיהיה לו הרוחה ואפילו עשיר
וכ"ש בינוני ועני וא"כ ע"כ שלא בטובתה צריכה
להודות לו למחול לו על שמחתה וכפ"ט אם היא
אינה מתפתחה שוה לו או שאינה הגונה לו כמראי'
בי קומה וכיוצא וכיון שכן הכא תקנה זו של רז"ל
להתבטל מכל וכל וגם אולי תחשוב היא דמשום
שלא מצאה חן בעיניו ביקש המלאכה או שהחתן לו
דשוה נצא לשוק לעשות מלאכה והיא תהיה בחיך
שופכה עליכת רוח ומרת נפש על ביטול השמחה
ממנה משו"ה תשון חז"ל את תקנתם לומר דלא
תיהני מחילת דידה על שמחתה בכל ימי חופתה
ובפרט אם יש לחשוש דע"י עשיית מלאכה וכיוצא
יארע לו שום היזק בממונו או בגופו ראז יתהפך
לו השמחה לאונה ב"מ ובכן הדרן לומר דבכגון
דא כ"ע מודו דאינה יכולה למחול על שמחתה
וגם ה"ם מור"ם שם בשם רו"י לא איירי אלא בשאר
שמחות דוקא וכמ"ש הח"מ ז"ל שם ובסתמיות
דברי הפוס' דכתבו דלא יעשה מלאכה וכ"כ מור"ם
שם בס"א ובדין מלך וכ"ב דבדין כחתן כן דין
הכלה · אמנם חזי כוות להרב מהרא"י ז"ל בס'
בסא אליהו שם דכתב דלענין הכלה ב"ל דגם היא
אסורה כדמוכח מספו' דכתו' דמ"ז ע"א אלא דבר'
דדוקא יום אחד תקורס ול"ע מ"ם חתן מהכלה
בא"ר והוא שיה מכוון למ"ש לקמן דמ"ז ע"א אלא
הא דזכי ליה רחמנא לאב למסרה לחופה היכי
מצי מסר לה הא קא מבטלה ממעשי ידיה פריך
ר"א וכו' ע"ש דנראה מסוגיא דדוקא יום
אחד וקי לא ואתא ק"ל דמ"ם כלה מחתן · ולע"ד
אמרי שמח"ר נ"ז לבכין דבריו חדא דודאי דהאי
איסורא שכתבו רבו' ז"ל דבחתן אסור במלאכה

אינו אלא מדרבנן דמד"ת מותר ולא אסרו אלא
משום שדומה למלך ושנה דכתיב ושפכתי וכו' אינן
אלא אסמכתא בעלמא וכמ"ש מהרי"ר ז"ל בכ"ר
יו"ד סי' קע"ן וא"כ הגם דנימא דדין הכלה כדין
החתן נ"מ מהתם הכך מזה משום די"ל דהתם
אדאורייתא קאי אקרא דכתיב את בתי נתתי לאיש
הזה דמהתם נפק"ל דאב מוסר את בתו לחופה
כיעוין ברש"י ז"ל שם ע"ש וא"כ ע"כ לומר דעיקר
ראיית הש"ס מהתם אינו משום לד איסור אלא
משום דבאותו היום דהיא הכלה מוכנת להכנס
לחופ' מוכרחת להתבטל ממלאכתה דצריכה היא לרחוץ
עצמה ולגדרוש בבגדי' נאים ולהתקשט עצמה בבשמי'
ובתמרוקי הנשים וכיוצא מאלו ממיני ביטול וגם ליושב
עצמה שקטה ובבורה לקבל פני חתן שלה וכמו
שכ"מ מדברי רש"י ז"ל שם שכתב וקותו היום א"ע
מלאכה ע"ש ולא כתב אסורה במלאכה וע"ע שם
בתוס' ז"ל ד"ה דזכי ע"ש וא"כ או ל"מ מהתם
למאי דתקינו רבנן שנואי' לומר דהחתן אסור
במלאכה כל ז' ימי המשתה לחלק בין חתן לכלה
דשפיר י"ל דכ' שוין לטיבה ולא פלגן בסדריהו וכמש"ל
ועוד דהרי אפילו נימא דטעמא דהתם משו' איסור'
מ"מ תיקשי דהתינח בתר שעת נישואין דבבר ברכו
ש"ב אמנם מקמי הכין מנ"ל ואילו מסב"ק ומדברי
רש"י הנו' משמע דבכל אותו היום א"ע מלאכה
דהשתא אפילו לפי מה שכבין הרב הנו' נ"מ מהסוגיא
שוניא לאחר שברכו להם ש"ב דבו כפ"ק י"ל דהא
האיסור של מלאכה על שניהם דומיא דשבתות וי"ט
וכ"ש לפי מש"ל דהתם אדאורייתא קאי דל"מ מהתם
כדברי הרב הנו' וכמ"ש באופן דלע"ד נרא' דאחר
שהיום ואחר האסב שוין לענין איסור מלאכה וכיוצא
מדברים אשר יכונה להם בשם שמחה כמ"ש בש"ע
שם כל אחד ואחד לפי זמנם של השמחה וכן כדין
דאם היא תהיה מותרת במלאכה אין שם שמחה לא
לו ולא לה כנ"ל:

ולענין איסור שמלאכה כל אחד ואחד לפי
זמנם אי אמרינן ביום דמקלם ומכיא
של שמחה מקצת היום ככולו נראה דלא אמרינן
מקצת וכו' דומיא דימי המשתה דלא אמרינן כן
וכמ"ש הנו"ר ז"ל בח"ח כלל א' סי' כ"ח ע"ש ·
וכ"מ להדיא מדברי הכ"ד ז"ל בחי"ד סי' קע"ז
שכתב שם דשבעת ימי המשתה בעינן שלמי' מת"ש
הריב"ש ז"ל בש"ע סי' ס"ד דהנושא את הבתולה
צריך לשמוח עמה שבעה ימים וכו' ע"ש · והתם
לענין מלאכה איירינן והא ילד' ע"ד שלא הזכיר
דברי הנו"ר הנו' וכ"ע מהרי"ד שם דגם בדבר
האבד אסור אלא דע"י אחרים וגם ע"י שותפו
מותר בכל הימים אפילו בדבר שאינו אבד וכ"כ
בפמ"א ז"ל ח"ב סס"י ק"ה ע"ש וכ"כ הזק"א ז"ל
סי' רט"ו ה"ר הד"א ז"ל שם סי' ק"ד הגה"ט
סק"א ע"ש ואפשר לומר דזה הוי כונת מור"ם
בהגה שם רב"י ס"ר שכתב והחתן אסור בע"מ
וכו' ע"ש הגם דכ"כ מרן שם בש"ע וכיעוין שם
בח"מ והב"ש ע"ש אכן עפ"י מ"ש ז"ל דכונתו
לומר שדוקא החתן בעצמו אבל ע"א או שותפו
מותר ועיין במהריט"ץ ז"ל בס' קע"ח דנראה
דמספק"ל בהאי מילתא אם חתן אסור במלאכה
אלא דמסו"ד נראה דלא שיו שכתו' הגה א וה"ב
ז"ל

י"ל דלמסקנא העלה דאסור וכדברי הר"ן דהביא בשו"ר ומדברי הרמב"ם והרוב"ה שהביא שם נ"ת דכיון דעוסק במלאכה אין שם שמחה ואסור הוא היא כמובן וכמ"ש כן להדיא מורה שם בהשי' ס"ד ע"ש ואפשר דלזה כיון מורה שם שכתב וכתבן אסור וכו' ושו"ר שכ"כ הרש"ב ז"ל שם ע"ש ולא הזכיר דברי הריטב"ץ ז"ל כמובן:

תוס' ד"ה מתוך שהותרה וכו' פירוש לצורך וכו' והאופה ביו"ט לחול לר"ח דאמר לוקה משום דס"ל הואיל וכו' עכ"ל ראיתי למהרב"א ז"ל בחי' דכתב ע"ד דאיכא למידק דהא פסקו הפוסקי' דהלכה כרבה דאינו לוקה וכ' ה"ה ז"ל דמלקות ליכא אבל איסור איכא וא"כ טפי הו"ל להביא ראיה מרבה דהלכתא כותיה וס"ל דאיסורא איכא דמוכח דס"ל נו"ק וכתב ליישב דלאלומי קושייתה הביאו מר"ח וה"ה דהוו מצי לאתויי מרבה ושטוב אח"כ ראה בתוס' דמס' יו"ט רפ"ב דמייתו תוס' ראיה לפירושם אפילו מרבה ע"ש ולע"ד כ"כ השה"ת בכונין בשם הראב"ד ז"ל ע"ש אמנם מ"ש שכן מלא בתוס' דמס' יו"ט שם ל"מ כ"כ רז"ל התוס' שם ד"ה ה"נ וכו' וקשה חדא דאמרינן בפסחים דמ"ו האופה וכו' ואפילו לרבה דלא לקי הוינו מטעם הואיל ואיקרפי וכו' אבל מטעם מתוך ל"ק וכו' ע"ש והדי התוס' שם לא ביארו בדבריהם מטעם דאפילו לרבה איסורא איכא עד"ש הרב הנז' כ"א שהתו דבריהם וכתבו ואפי' לרבה וכו' שטעם הואיל ע"ש וא"כ מלינו לפי' דבריה' דאין בוכתם מניע' איסורא כי אם דלפי הטעם דאמר משום הואיל כ"מ דהם הוא בכפר א' רחוק טובא דאינו באפשרות שיבוא לשם אורחים א"כ באופה סמוך לחשיכה והפה בו בכפרק שגם אם יקרתי שיבואו שם אורחים בכר בא לילה דבכה"ג אפילו לרבה לוקה כמ"ש התוס' שם בפסחים ד"ה רבה אמר אינו וכו' ע"ש כיון דל"ש בכה"ג טעמא דהואיל וכו' דהשתא י"ל דהיא גופה הוי כונת קושיי' התוס' דמס' יו"ט הנזכר כמ"ש ואפילו לרבה דאמר לא לקי אינו אלא מטעם הואיל ולא וכו' כלומר דכיון דהוי מטעם הואיל וכו' כ"מ דהיכא דל"ש ה"ט בהנהו גווני דכתבנו וכיוצא להו דגם לרבה לקי וכמ"ש דאילו הוה מטעם מתוך כלפי ליה הו"א דמותר לכתחילה דמתוך וכו' כמובן באופן דלפי"ז י"ל דלא הוי קושייתם דהכא כקושית הרב הנז' וזו היא שקשה ע"ד הרב הנז' דלפי מ"ש בכונת התוס' דהכא דלאלומי קושייתם נקטו דבריה' מר"ח דקאמר לוקה ע"ש דברי לפי מ"ש גם לרבה דקי"ל כותיה גם לדידיה מ"ל מלקות עד"ש וכ"ו:

ולפי מ"ש בכונת דבריהם א"ש דלא נקטו טע' משום דגם לרבה דאמר דאינו לוקה משום דאסור דהוכל לומר דאין איסורו מד"ח אלא מדרבנן והרי גם לדברי רש"י דסתם ק"ל דבאין צורך כלל אסור מדרבנן כמ"ש שם להדיא והתוס' שם רוצים לחלוק ע"ד רש"י ולומר דבאין בו שום צורך אסור מד"ח משו"ה לא הקשו ע"ד רש"י מרבה דמשמע דעכ"פ אסור משום דילד"א ולומר דאין איסורו אלא מדרבנן ואגב דנקט ר"ח לוקה נקט דרבה אינו לוקה וכבר גם רש"י יודה כמ"ש משו"ה נדון התוס' שם מקמי בר וכתבו קושייתם מדברי רבה מלד אמר

דהיינו דגם לרבה מ"ל מלקות בגוונא שכתבנו וזה לפי מ"ש אגב זעירא בכונת התוס' דהכא אמנם לפי מה שהבין הרב הנז' בכונת דברי התוס' דהתם קשה ע"ד כמש"ל ובלא"ה נ"כ קשה ע"ד התוס' דהכא דקושיין דאמאי לא הקשו נ"כ מרבה דקי"ל כותיה דגם לדידיה מ"ל מלקיה בגווני דכתבנו וכעת צ"ע:

באד"ד והא דפליגי ב"ש וב"ה במבשל גיד וכו' לצורך היום הוא עכ"ל וכ"כ התוס' במס' יו"ט שם אמנם ראיתי להא"ד הנז' ק"כ שהביא שם הלכות יו"ט לרבינו אשר בר"מ ז"ל שכ' בדב"ש ע"כ כ' הרא"ש ז"ל הנז' וז"ל הוי אומר דלהם ולא לע"א ד"ה הוא וכ"כ באופה מיו"ט לחול וכ"ד ש.ין בו צורך כלל כגון בולאת אבנים וכו' ולוקה אפילו לב"ה והא דק"ל דיו"ח לחנא בבעדה וביטול אמ"ש אליבא דב"ה משום דקסבר דיו"ח דהמבשל גיד דקאמר חייב אפילו בלא חלב קאמר אפילו שראוי לכלבים והכא לא אמרינן לב"ה לקי משום דנפש אפילו נפש בהמה במשמע ואע"ג דבלא ביטול חזי לכלבים קסבר דיו"ח דמטיח באוכלא טרחינן אבל המבשל אפילו בב"ח ביו"ט לוקה אביטול והשבעים אפילו לב"ה שאחר דאינו ראוי לכלבים מפני שהוא אסור בהנאה וכו' ע"ש ואחרי המח"ר דבריו תמוהים וכאשר כתב ע"ד מוס"ג מהרי"ט ז"ל בס' שו"ת ח"א בדכ"ג ע"ד דפ"ב איך אלו דיו"ם התם במס' יו"ט דטעמא דב"ה ובש"ה הוא במתוך אי אמרינן וכו' דהלא לפי"ד עיקר טעמיו' תלוי בפלוגתא דרע"ק וריה"ג אי דיינינן לכם ולא לכלבים או לא וכמ"ש שם דכ"א ע"ב והדי דרע"ק דלית ליה מתוך ואית ליה הואיל וכו' ע"ש שהל"ע ולכאורה הוא קושיא אלימתא · ולע"ד לפי חומר הנושא נ"ל ליישב דברי הרא"ש הנז' ואומר דס"ל דאפילו לרע"ק דס"ל לכם אפילו נפש בהמה במשמ' ה"ד היכא דלא חזיא לה לבהמה הכיא מיכלא כי אם על ידי דעשה בו שום מלאכה כגון שחיטה או ביטול וכיוצא בהדי דמתקן שהוא אוכלא כדי שתוכל הבהמה לאכול הדבר ההוא אמנם היכא דאפשר לה למיכל ההוא דבר בעמות שהוא כעין בלא שום תיקון של מלאכה אז ס"ל דאסור מד"ת אף דס"ד לרע"ק דלא ס"ל דאמרינן מתוך שהות' וכו' הותרה שלא לצורך וכב"ש כדם לס"ד דאמרי' מתוך וכו' וכב"ה אפ"ה דגם כרחוי הדבר ההוא בלא עשיית שום מלאכה אפ"ה דמותר לבשל כדי שתאכל הבהמה ד"ל מתוך שהותר בישול לצורך הבהמה היכא דל"א לה כי אם על ידי בישול הותר נמי בשלא לצורך דהיינו היכא דחזיא לה בלא בישול ואע"ג דגם מטעמא דמתוך בעינן צורך קצת גם בכה"ג דחזיא בלא בישול קרינן ביה צ"ק מטעמ' דטעם הבישול עדיף טפי מבשבות חי ועירבא במנתא דאוכלא מטרחינן כדי שיהא באוכל ההוא טעמא יקירתא יפה והגון ובכאן הוליכא שכתבתי ראיתי להרז"ה ז"ל בשה"מ שכ"כ שהיא דבריו הרא"ש הנז' במס' יו"ט שם שחלק ע"ד הרי"ף ז"ל דפס' כריה"ג דכ"ל דהלכה כרע"ק נפש אפילו בבהמה במשמע והיא מתניתין דעיסת כלבים בזמן שהרו' אוכלין ממנה וכו' אתיא דלא כהלכתא וכו' א"ב י"ל

ד"ל דמודה ר"ע בעיסת הכלבים כיון דאפ' לכלבים בעיסה בלא אפייה לא טרחינן לה במלאכה יתירתא אלא בזמן שהרועים וכו' ע"ש והשתא לפי"ד הרא"ש הנ' דכתב דריו"ח הכין בדברי הברייתא דמאי דקתני המבשל גיד ביו"ט איירי בלא חלב דהשתא הוי לכלבים משו"ה קאמר הא מני ב"ש היא דלית ליה מתוך וכו' דאי ב"ה דס"ל מתוך שהותרה לצורך וכו' שלא לצורך גם בהאי דינא דמבשל גיד ביו"ט י"ל מתוך שהותר בישול לצורך הכלבים כי לא חזי להו בלא בישול ברתחיה נפש אפי' בהמה הותר נמי גם כי חזי להו בלא בישול ואינו חייב מלקות והנה הלב"ה בהאי בעינן קצת צורך ה"נ איכא צורך קצת דבישול עדיף מאי כמש"ל והנה דמשנית מתני' דעיסת הכלבים בזמן שהרועים אוכלין ממנה אופין אותה ביו"ט וכו' משמע דלא אמרינן מתוך וכו' במ"ש נ"מ רי"ל דהשתא רע"ק היא דס"ל הואיל וכו' ולא ס"ל מתוך וכו' משא"כ לב"ה דס"ל מתוך וכו' א"ש דברי ריו"ח וא"כ י"ל דהשתא מתני' אתיא כריה"ג ודרך אגב נשנית שם ולא קי"ל כוותיה כמ"ש הרז"ה שם בהיפלו הרא"ש אמנם אנן קי"ל כב"ה דאמרי מתוך וכו' וגם ס"ל לב"ה כרע"ק דדרשינן נפש אפילו בהמה ובכן א"ש דברי ריו"ח וגם א"ש דברי הרא"ש ז"ל כמובן · אלא דמ"מ ע"ד הרא"ש הנו' יל"ד דמ"ל לריו"ח לו' דמאי דקתני בהאי ברייתא המבשל ג"ה בחלב ביו"ט וכו' לוקה משום מבשל גיד וכו' דאיירי אפילו בישלו בלא חלב דהוי משום דל"ק משום מבשל גיד בחלב דאסור בהנאה ול"א לכלבים דלא הוה שריא אפי' לב"ה הא נ"מ משום דכבר בריש ברייתא קתני המבשל ג"ה בחלב ביו"ט וכו' וא"כ שפיר נוכל לאוקי הברייתא גם כב"ה וע"ק במ"ש כדעת ריו"ח דב"ה ס"ל כרע"ק דדרשי נפש אפילו נפש בהמה ע"ש שפיר שם במס' יו"ט ע"כ הוכחה שם ברייתא אחת דקתני א"ל ב"ש והלא כבר נאמר לכם ולא לנכרים א"ל ב"ה והלא כבר נאמר לה' כל וכו' א"כ מה ת"ל לכם ולא לכותים ע"ש הרי דב"ה לא ס"ל כרע"ק דלא כמ"ש הרב ז"ל ומה"ט גרסה הר"ש בתוס' שם במס' יו"ט הי"ל ע"כ ד"ה ה"נ כגון וכו' וז"ל וא"ת ומה צורך איכא במבשל גיד וכו' וי"ל כיון שהיה בדעתו וכו' ע"ש דמוכח מדבריה' דלא ס"ל כפירוש הנו' דהרא"ש שהרי לפי"ד הרא"ש דל"ק קושיית הנו' כמובן וכעת צ"י ועיין בהרמב"ן ז"ל במלחמות שם ובהרא"ש ז"ל שם ע"ש · ולפי"ד הרז"ה ז"ל שם שפסק כר"ע וזו היא שקשה דהוי דלא כב"ה ובזועין בהגמ"י ז"ל בה' יו"ט פ"א ע"ש ונ"ל דכיון דלפי"ד תירוצא דהשתא במס' יו"ט רב"א דאמרי' א"ל אביי לרי"ו ולריוה"ג דאמר לכם ולא לכלבים הני היכי וכו' וא"ל הואיל וחזו להשקה וכו' אתי דלא כהלכתא כמ"ש הרז"ה שם ממילא נשאר לנו בידינו מעשה הכי תם הכוכבים העולם דלא כותים וש"מ דה"ל הלכה כרע"ק וקי"ל מעשה רב אפי' נגד סתם מתני' דהלכה כסתם אפילו הויא כיחיד נגד רבים ועיין בהרב יבין שמועה ז"ל מסי' רנ"ו ואילך ע"ש וגם קי"ל דמעש' רב נגד סתם מתניתין כמ"ש שם סי' ת"ו בשם הסמ"ג ז"ל ע"ש והרי הכא סתם מתני' טובא איכא דלא כריה"ג כמ"ש הרז"ה שם וגם מעש"ר כמ"ש מש"ה פסק כרע"ק ולפי הר"ז היכ

שעניינו אינו מאריך כזה ·

והנה הרמב"ם ז"ל בהל"ש פ"א ה"ב כת' וז"ל וכל העושה כא' מהן מלאכה שאינה לצורך אכילה כגון שבנה וכו' לוקה מה"ת וכו' ושם בה"ו כתב וז"ל כל מלאכה וכו' חוץ מן הוצאה מר"ל והבערה שמתוך וכו' ע"ש וכתב ה"ה ז"ל שם בה"ד וז"ל המכוון בדעת רבינו כך היא שכל מלאכה וכו' ע"ש בדבריו והלח"מ ז"ל שם כתב ע"ד הה"מ דכונת ה"ה ז"ל שפוסק"ל וכו' ויש לתמוה ע"ד הרב וכו' עד מ"ש אבל בשחיטה ואפיה לא וכו' ע"ש וכונת דבריו נ"ל דגם הוא הבין בכונת ה"ה דגם בשחיטה ואפיה דמותר באכילה אפילו שלא לצורך אכילה אינו אלא מטעם מתוך אלא משום דנראה מדבריו דבשחיטה ואפיה פשיטא ליה דאמרינן מתוך וכו' בלא שום טעם אחר משא"כ בהוצאה והבערה דהוצרך לט"א כמ"ש ה"ה שם מש"ה ק"ל להלח"מ ע"ד מה"ש שם בש"ס אהאי ברייתא דקתני המבשל וכו' א"ל ריו"ח דאמ"ל מני ב"ש היא וכו' דהא י"ל דאפילו בב"ש לא אתיא דהנה דס"ל לב"ש גבי הוצאה דלא אמרינן מתוך וכו' מ"מ גבי שחיטה ואפיה ס"ל דאמרינן מתוך משום דעדיף וכמו שכ"מ מדברי הלח"מ שם אח"ז בקושיא השמינית ע"ש ואהא תירץ הרב שם בקו"ד דמ"ש שם דאמ"ל מני ב"ש ר"ל דאפילו תימא דשחיטה ואפיה שוין להוצאה אפי"ה לא אתיא הברייתא אלא כב"ש ולא כב"ה דס"ל דאמרינן מתוך וכו' והלכתא בותים בן נ"ל כונת דבריו ועפי"ז ל"ק מ"ש ע"ד הרב לחם יהודה ז"ל דכ"ו ע"ד ע"ש כמובן · הו הסק' הלח"מ שם בקושייה הרביעית דמ"ט דגבי הבערה דדרשינן ביום השבת והוצאה לא דרשינן במקצת וכו' ע"ש מה שתירץ וחזי הוית למהרי"ם ז"ל שם אח"ז דכתב ע"ד דאינה קושיא דשאני התם דהא דרשינן היתר הוצאה ממיעוטא דקרא א"כ שריא לגמרי בלא טעם מתוך והא ל"ל מבא אקפתא דרי"ו ליפליגו בהכנים וכו' אבל בהבערה אע"ג דממעטא מקרא הא צריכים לטעמא דמתוך ע"ש ולע"ד אחרי המחי"ר לא זכיתי להבין דבריו דהא גופא תיקשי דנדרוש מיעוטא דביום השבת וכיוצא דביו"ט מותר גם הוצאת אבנים כיון דקרא בכ"ג מיירי וכיוצא בהלח"מ שם מקשי הכין ומנ"ל לה"ס דעל הוצאת אבנים חייב והא גופא י"ל דהוא כונת הלח"מ ואהא א"ש תירוץ הלח"מ ע"ש וכ"ו ולעיקר קושיית הלח"מ נ"ל לומר עוד דה"ט דלא דרשינן הכי גבי הוצאה דביום השבת בא למעוטי יו"ט דכיון דהדיך מותר הוא דקא מוכיח ירמיה ז"ל לישראל כדמוכחי קראי שם א"כ י"ל דהכי קאמר להו דלפחות דביום השבת דאסור לא תוציאו משא והה"נ ביו"ט ובדומה לזו אמרינן בפ' יוה"כ גבי קרא דתשובה דכתיב שובה ישראל דמוקמינן ליה בתשובה מיראה דמ"ט דלא א"ל הנביא שובה מאהבה דעדיף במ"ש שם משום דהכי קא"ל הנביא לפחות תשובו מיראה וכמ"ש המפרשים ז"ל שם ה"נ י"ל דכוותה וכ"ת מדברי רש"י ז"ל במסכת יו"ט דו"ב ר"ס פליגי שכתב וז"ל וירמיה היה מזהירן על השבתות שהן אמורין והלואי ישמעו ע"ש ותה"ט אמרו שם דה"ם ביו"ט דהוצאה שלא לצורך הוי בכלל לא תעשה כל מלאכה האמור ביו"ט ומה גם

ד"ל דירמיה הוכיחן בשבתות דראה שהיו מחללין שבתות ושאל מה שראה הוכיחן ולא ע"מ שלא ראה עדיין ובהיותי בזה ראיתי למהרש"א ז"ל שם שכתב ע"ד רש"י הנז' וז"ל ולא ניחא ליה לומר לפי פשטי דהשתא נמי נקט ירמיה בשבת וכו' משום דהותר מה"ת הוצאה לגמרי כמהוך וכו' דא"כ למה נקט ירמיה הוצאה דהא שחיטה וכו' ע"ש · ומה שעלה ע"ד לתירץ עד"ש לעיל כ"מ במהרש"ף ז"ל שם ע"ש :

וראיתי להרב שם יוסף ז"ל דכ"ה ע"ב דכתב ע"ד דלא הבינותי דבריו דמה הכרח הוא זה דדילמא חד מינייהו נקט והאריך ע"ש ולע"ד אחרי המח"ר נ"ל להבין דבריו דהר' הכרח מוהרש"א הכרח גמור משום דהוצאה מלאכה גרועה היא כמ"ש התוס' בשבת דל"ו ע"ב ד"ה הוצאה דמה"ט אי לאו קרא דהעבירו וכו' ע"ש וכ"כ במס' יו"ט שם די"ב ע"א סוף ד"ה דילמא ע"ש ובספר"א ז"ל א"ח רש"י הל"ס ע"ש · א"כ שפיר כתב מהרש"א דאי אפ"ל דקרא נקט שבת משום דביו"ט מן התו' מותר וכו' משום דא"כ למה נקט הוצאה דגריעא וקילא ולא נקט שאר מלאכות דחמירי כשחיטה וביטול דאפי' ביו"ט מותרות מה"ת וכו' משא"כ עתה לפי מ"ש א"ש ובמובן גם מ"ש הרב הנז' ליישב עיקר קושיית מהרש"א ע"ש · נ"ל לע"ד לפי הנראה מדברי רש"י ז"ל שם מתחלת הסוגיא ע"ק כמובן גם מה שהוקשה שם דלפי דברי רש"י מאי איכא בין ריב"א לרבא דדחי וכו' ותירץ דא"כ לשאר מלאכות ע"ש ק' ע"ד שהרי הא הדבר מבואר בדברי רש"י שם ד"ה ואין עירוב וכו' דכתב דא"כ שחיטה ובוולא ע"ש כמ"ש הוא ז"ל :

ותו חזי הוית להרב שם מקמי הכין דהקשה דברי רש"י אהדדי שם בתוספת קושייא דכר"ם שלא פירש דמה"ת הוצאה שלא לצורך כלל הותרה ואילו אח"ז כתב ודכ"ע יש איסור וכו' וירמיה היה מזהירן וכו' ע"ש דנראה דס"ל דאיסור הוצאה ביו"ט לכ"ע הוי מד"ח ועפי"ז הוק"ל ע"ד ה"ה שם ועי"ד הרב מט"י ז"ל מ"כ דט"ו דתפסו דברי רש"י דמעיקרא ולא לבסוף דהוי לספק והניחה בקושיא ע"ש · ולע"ד נ"ק דנראה דכונת רש"י בדיבור האחרון דכתב דכ"ע יש איסור הוצאה העברה ביו"ט וכו' ר"ל דיש איסור הוצאה וכו' למר כדא"ל ולמר וכו' דלב"ה כאין צורך כלל כגון הוצאה הכנים וכן כיולא בזה בהעברה משא"כ באיכא צורך קצת דאז גם מדרבנן מותר ולב"ש אסו' מד"א גם בדאיכא צ"ק והשתא מכוין דהיה דקיינן בהו שם מלאכה מדכתיב ויעבירו וכו' דישנה כשאר מלאכות כלומר דהוצאה נ"כ היא כשאר מלאכות ור"ל דמהאי קרא דמפקינן מיניה איסור הוצאה לשבת ש"מ דהוצאה נ"כ קרייה רחמנא מלאכה כשאר מלאכות כמ"ש התוס' שם בפרק הזורק דצ"ו ע"ב ד"ה וממאי ע"ש וכיון שכן גם ביו"ט ק"ל דאסור לכ"ע עד"ש ושוב כתב רש"י דש"ט דנקט ירמיה שבת ולא יו"ט או לב"ש כדא"ל ומדרבנן ואי לב"ש כדא"ל ומד"א כמ"ש משום דירמיה רצה להזהירן על השבתות דחמורי דהולכי ישמעו וכו' ואה"נ דה"ה גם ביו"ט איכא איסורא למר וכו' ולמר וכו' כמ"ש

ועי"ש בחי' מהר"ב ובמהרש"ף ובהקר"י ז"ל שם ע"ש · והשתא לפי"ז א"ש גם דברי ה"ה והמט"י הנז' כנ"ל ברור :

ותו חזי הוית ללח"מ שם אח"ז דהקשה ע"ד ה"ה שם דכיון דאיצטריך ביום השבת להתיר הבערה ביו"ט א"כ נימא דכוליה קרא להכי הוא דאתא ומנ"ל למדרשיה לגופי יצאת וכו' ותירץ בסו"ד דמ"מ לא מוקמינן כוליה קרא להאי דרשא להתיר ביו"ט כיון דלא אצטריך אלא לדיוקא ולכך י"ל דאצטריך לגופיה ללאו וכו' ע"ש וכתב ע"ד מהרי"ע ז"ל שם דאינו מחוור דברי התוס' שם ובסנהד' דל"ה ע"ב ד"ה מושבות כתבו וז"ל וא"ת נימא כוליה לב"ד ולהשיא דשבת הוא דאתא ומנ"ל לר"י ללאו ולר"נ לחלק וכו' יע"ש ומאי קושיא הא לא מוקימנן קרא יתירא דאתא לדיוקא אלא נ"ל דל"ש להו וכו' ול"ע ע"ש ולע"ד אחרי המח"ר נ"ל להבין דבריו חדא דהלח"מ שם אליבא דהרמב"ם ז"ל קאי כדי ליישב דבריהם וא"כ מה ק"ל מדבר' התוס' הא שפיר י"ל דהם ז"ל לא ס"ל כדברי התוס' הנז' אלא חולקים וס"ל כמ"ש הלח"מ ובזה א"ש לדידהו דל"ק קושית התוס' הנז' ואי קו' מהרי"ע הוי להפך ע"ד התוס' הנז' כמובן מלבד דמהו"ד ל"ת כן עוד גם די"ל דהתוס' לא ס"ל כשיטת הרמב"ם דהיתירא דיו"ט נמי השתא הוי מדיוקא דקרא דלא תבערו וכו' ביום השבת דהרי לא הוזכר בש"ס דרשא זו אלא ק"ל דנפק"ל מדכתיב אך אשר יאכל לכ"נ וכו' לכם דמשמע גם הבערה בכלל שהוא צורך או"נ ומתוך שהותרה לצורך וכו' הותרה שלא לצורך או"נ בדאיכא צ"ק וכדעויין בתוס' דמס' יו"ט שם די"ב ובסוגיין וא"כ גם לדברי התוס' דסנהד' הנז' ל"ק וזה שכתבתי הוא לפי"ד מהרי"ע הנז' דהשוה דברי הרמב"ם וה"ה דכתב למ"ש התוס' התם בסנהדרין :

אמנם לפקע"ד נ"ר אהדדי דברי התוס' דהתם לא כתבו בקושייתם רבינא · דכוליה קרא להשיא דשבת הוא דאתא דהשתא לא אתי קרא אלא לדיוקא אלא הכי נקטו וא"ת נימא דכוליה קרא לב"ד ולהשיא דשבת הוא דאתא והרי הא דסנהדרין לאו מדיוקא הוא אלא מדכתיב מושבותיכם דהיינו ב"ד כמ"ש שם וה"ק קרא לא תבערו וכו' בכל מושבותיכם כלומר אם נתחייב שום אדם שריפה אין לב"ד לשורפו ביום השבת וה"ה לשאר מיתות ב"ד כמ"ש שם דמבואר מזה דפשיטא דקרא דבכל מושבותיכם אתא לרבויי אפי' ע"מ שחייב מב"ד כמ"ש ולא הוי מדיוקא וכיון שכן שפיר ק"ל וממאי דנקטו בהדיה ב"ד שבת ל"מ כיון דעכ"פ דהקושיא היא קושיא מדין ב"ד והה גם למ"ש שם מקמי הכין דלשני הדרשות הללו הנז' יש הכרח מקרא דלא תבערו וכו' כיע"ש באופן דמ"ש התוס' התם ל"ד למ"ש הלח"מ וגם מה"ש התוס' שם בחי' דבריהם וז"ל וא"ת כוליה להכי הוא דאתא א"כ לכתיב בכל גבוליכם וכו' ע"ש ל"מ הפך דבריהם דהתם הוי ב' דרשות מתיבה אחת כמובן וכמו דגם מהרי"ע ז"ל לא הוק"ל ע"ד הלח"מ כי אם מסו"ד וכעת דברי מהרי"ע ז"ל צ"ע לע"ד · ועיין עוד להרב שם יוסף ז"ל שם דכ"ט ע"ד דהקשה דלפי דעת הרמב"ם דלא הותר מטעם מתוך אלא הוצאה

והבערה

והבערה נמי א"כ במאי קמפלגי רבה ורי"ו שם בש"ס דו"כ ע"ש · ולע"ד י"ל דא"כ הוצאת אבני' דאליבא דרבה לדעת ה"ס מותר וכמו דכ"מ תמ"ה לר' רי"ו א"כ ליפלגו באבנים וכו' ולרבה י"ל דש"ס דפליגי באבנים וכמ"ש הפ' בהג"מ משם הש"י ז"ל משום דטלטול אבנים אם הוא צר לאסור בית הכסא הוצאת כיוצין שם ברש"י אמנם לרי"ו אסור גם לב"ה כמ"ש שם וע"ע שם דכ"ה ע"ד מ"ש על דברי המט"י ז"ל א"כ דט"ז ע"ש ועיין בהא"ר ז"ל שם ע"ש ·

הנ"ל מדברי התוס' שלפנינו הוא דלא אמרינן מתוך שהותר ד"ו ביו"ט לצורך הותר נמי שלא לצורך עד"ש שם בש"ס גבי הוצאה והבערה וכן בהוציין כי אם כדאיתא בה. לק"מ הא לא"ה לא אמרינן מתוך וכו' ואסור מן התורה וכ"כ התוס' שם במס' יו"ט די"ב ע"א ד"ה הכי גרסינן וכו' דאסור מה"ת וחייב עליה ואלקו ע"ד רש"י שם שכתב דאין בו צורך כלל כגון הוצאת אבנים וכיוצא אין איסורן אלא מדרבנן ע"ש וכ"כ דעת הרא"ש והרשב"א ה"ר בש"מ ז"ל וע"ע בש"ס שם ריש הלכות יו"ט שכ"כ בשם קצת מפרשים ודעת הרמב"ם שם לפי מ"ש ה"ה שם נראה דס"ל כרש"י ע"ש ועין בש"ה שם שאחר שכתב כמ"ש כתב וכ"כ מן ההלכות וכו' ע"ש וכתב ע"ר הב"י ז"ל שם דב"ט ע"ד דאם כונתו ע"ד הרי"ף שלפנינו ה"ו תימה שהרי מדברי הרי"ף שם בפ"ק דיו"ט דכתב הותרה לצורך אכילה שלא לצורך כגון קטן וכו' ע"ש דמילה שוחרה קאי אדאורייתא כמ"ש הפר"ח ז"ל וכו' הנ"א דמשמע דמ"ש אבל אבנים אקירי הינו מה"ת דלא כפרש"י הפך דברי ה"ה ואולי לאו על ההלכות דהרי"ף קאי וצ"ע ע"ש ולע"ד אחרי שמה"ר צ"ז להבין דבריו דה"ן אמת דב"כ הפר"ח אבל מ"מ הרב שם ע"ד ה"ה שם קאי דלרידיה ס"ל דהאורה וכו' דקאמרינן צ"מ לומר שהוא מה"ת אלא גם מדרבנן שייך לומר הותרה וכן' והפר"ח שם חלק ע"ד וא"כ שפיר כתב ה"ה שם דמדברי ההלכות שם בפ"ק מוכח דשזיל כשיטת רש"י וה"ט מאי דלא כתב הרי"ף שם גבי הוצאת אבנים דאסור מה"ת ולוקה וגם ממ"ש שהם דכלים מותר להוציא דמשמע אפילו אין צורך כלל הנה דמדברי הר"ן ז"ל אין נראה כן כיע"ש וע"ש בהרא"ש ז"ל וכ"מ מדברי מרן ז"ל בב"י א"ח רסי' דבכין דמ"ש ה"ה שם וכ"ן מן ההלכות ע"ש דקאי על הרי"ף שם והיינו כמ"ש :

בא"ד ומה שנהגו עתה להוציא וכו' היה נראה לרשב"א משום וכו' ושה דקי"ל כפ' אמ"ל דו"ר ובפ"ק דבילה דו"ב ריש עירוב והוצאה ליו"ט נראה דאיירי בערובי תחומין וכו' עכ"ל · וראיתי למ"ח"נ מהרי"ט ז"ל בכ' שו"ת א"ח דנ"ג דכתב משם רבו מהרי"ב ז"ל בשע"ס דכתב ע"ד רשב"א כללו שדבריו תמוהים דאיך ק"ד לומר דסוגיין דיו"ט בנו' איירי בע"ח דא"ב איקשי לרבה דאמר דילמא בעירוב והוצאה פליגי דב"ה ס"ל דאין עירוב וכו' ביו"ט אותם ששנינו בפ' בכל מערבין יו"ט הסמוך לשבת מערב אדם שני וכו' ותנן ר"י אומר ר"ה וכו' דמשמע דלב"ע ע"א צריך ביו"ט והשתא לרבה כולהו בני תנאי אתו דלא כב"ש ומאי וכו'

וצ"ע וכו' אח"ר השע"ם ז"ל ע"ש ומו"ה שם כתב די"ל לקושיא זו דלרבה וראי כולהו הנך תנאי דעירובין ס"ל דלב"ש יש ע"ח ולא נחלקו ב"ש וב"ה בדבר זה ע"ד מ"ש התוס' וכו' ושוב ראה איירן זה דא"כ הו"ל תרי סתמי דרבי דסתרי אהדדי וכו' וקי"ד הצ"ע ע"ש ולע"ד נ"ל לקיים הי' הנז' דהרי בלא"ה רע"ק לית ליה מתוך וכו' וכמ"ש בפ"ק פסחים ד"ה ע"ב ובתוס' שם דמ"ו וכמ"ש במוה"ג ז"ל שם בחו"ד וא"כ ע"כ לומר דרע"ק ס"ל דב"ש וב"ה לא פליגי במתוך ועיין בס' הנ"מ מראה האופנים ז"ל שם במס' יו"ט ע"ש והשתא מ"ש רבה דילמא בעירוב וכו' והיינו ע"ח לפי דברי רשב"א הנז' אינו אלא לומר דהשיא בריתא דקתני השוחט עו"כ לוקה ס"ל כן ואתיא כרע"ק דגם הוא מוקי ההיא פלוגתא דב"ש וב"ה דהתם דפליגי בהכי וכמ"ש ואי משום דליפלגי באבנים צ"מ די"ל דלהודיעך כחן של ב"ש נקטו בהכי נמי וכמ"ש בהג"מ בשו' משם הש"י ז"ל ע"ש וע"ע בתוס' בסוגין ד"ה אלא מעתה ובהש"מ בשם הרא"ה ז"ל ע"ש :

אמנם רבינו הקדוש ז"ל אה"נ דס"ל דפלוגתא דב"ש וב"ה הוי אם אומרים מתוך וכו' או לא דלא בהא' רע"ק אבל לענין אם יש עירוב והוצאה ביו"ט לענין ע"ח נ"פ דלב"ע ס"ל דיש ומש"ה סתם רבי בהנהו מתניתין דמס' עירובין דיש ע"ח ביו"ט והשתא לפי מ"ש י"ל דגם רבה גופיה ס"ל דפליגי במתוך וכדמוכח מהנהו מתני דמתניתין דמסכת עירובין ול"ק התם דילמא בעירוב וכו' פליגי אלא כדי ליישב דברי הבריתא ההוא לומר דס"ל דבעירוב וכו' פליגי וכדעת רע"ק גם השתא דנהכנו דרע"ק ס"ל הכי י"ל דברי התוס' דהתם במס' יו"ט דהוק"ל ע"ד רש"י דהתם מדברי רבה בפסחים דמ"ו גבי שאופה מיו"ט לחול ורו' ע"ש דלכאורה קשה דהרי מסוגיא דהתם מוכח דרבה לא ס"ל הא דיליה דמתוך וכו' ומה ק"ל ע"ד רש"י אמנם לפי מש"ל א"ש דהם ק"ל דכונת רבה הוא כדי ליישב הברייתא אליבא דרע"ק אבל איהו אה"נ דס"ל דפלוגתא דב"ש וב"ה הוי במתוך וכו' משום דדחיקא ליה לומר דפליגי בעירוב וכו' דא"כ ליפלגו באבנים אבל התוס' דסוגיין דלא הקשו אלא מר"ח ה"ט משום דו"ל דרבה ק"ל כהאי בריתא דהתם דאתיא כרבי עקיבא כדמשמע מפשטא דסוגיא דהתם דמס' יו"ט דמשמע דהכי ס"ל לרבה נ"כ דלב"ש כ"ש וב"ה אלא אם יש עירובי חצירות והוצאה ביו"ט או לא מש"ה נרו מדברי רבה והקשו קושיית מר"ח דלימא לו הול' בדבר זה ומסתמא ק"ל כמסקנא דהתם במסכת יו"ט וא"כ בהאי תוס' דהתם ועיין בתוס' שם ד"ה דילמא וכו' ע"ש וכמ"ש מהרש"א ז"ל שם ע"ד דדבריהם אינם למסקנא דהתם ע"ש ולפי"ד מ"ש התוס' בקושייתם דהא בלא"ה מותר לטלטל מחצר לחצר וכו' ע"ש ה"ט משום דאיירו גבי היכא עירוב דנקט בש"ס דאיירי לענין ע"ח ועיקר קושייתם לפי"ד מהרש"א שם הוי דכיון דלב"ש מותר להוציא אפילו לר"ה לצורך קלא ב"ש מחצר לחצר כמ"ש מהרש"א שם בסו"ד ע"ש גם לפי"ד מהרש"א שם נ"ל דאם דאיירו התוס' כן היינו לפי דעתם דבכל לפי' הש"ס דשפיר נקט עירוב והוצאה בהאי כלי הוא

בגבם

הנהו ואיירי בדברים שא"צ צורך ליו"ט ולא אליבא דרש"י כ"כ והכי א"ש מש"ש ע"ד היכי ש"י שם ד"ל ע"א ועיין הר"ן ז"ל שם ע"ש ·

הנ"ל מדברי התוס' דהכא ודהתם דיש ע"ה בדבר שא"צ צורך היום וכ"כ דעת הרשב"א כמו שעיין שם בהר"ן בהלכות · אמנם מדברי הרי"ף ז"ל שם משמע דאין עירוב והוצאה ליו"ט אפילו בדבר שא"צ כגון כלים וכיוצא ע"ש ובדברי הר"ן ז"ל שם וכ"כ דעת הרמב"ם ז"ל בה"ע פ"א ה"ד ע"ש וכתב ה"ה ז"ל שם וז"ל וביו"ט משמע בפ"ק דיו"ט דכ"ש ס"ל דאין עירוב וכו' ליו"ט וכן היא מסקנת ההלכות פ"ק דיו"ט והרשב"א ז"ל חלוק בזה וכתב בספרו אין מוציאין מחצר לחצר כלים שא"צ צורך ליו"ט אלא א"כ עירבו וכו' ע"ש · ולכאורה דבריו תמוהים דהרי מסקנת הש"ס שם דו"כ נראה דמסיק דאפילו לב"ש יש עירוב וכו' ביו"ט וכמ"ש התוס' הכא והתם וכמו שכן ראיתי למוה"ג ז"ל שם דנ"ג ע"ב שתמה כן ע"ד מ"ש ה"ה ובו השע"ה ז"ל ותוי"ט שם תירץ ע"ש ומשם הרב רבו תירץ דלפום ס"ד דש"ס רבה ע"כ ק"ל כב"ה דאין עירוב וכו' ביו"ט ע"ש · ולע"ד אחרי המחי"ר זו היא קושיה איך השמיט מינייהו מלבי דברי הרב המרדכי שם סי' תרע"ט שכתב וז"ל וכ"ש שהרי מתוך וכו' כתב רבינו אבי העזרי דבכל סופרים אזלינן בתר המיקל דאין עירוב וכו' ליו"ט והכי קי"ל דיו"ט צריך עירובי תבשילין אבל לא עירובי הוצאות וכו' ע"ש הנה מבואר דס"ל דלדעת רבה ע"כ ס"ל כב"ה דאין עירוב וכו' ביו"ט והנה דרי"ו דהם דבריו באמור דא"כ ליפלגו וכו' רבה ל"ש לה פירכא וכמש"ל משם הש"ס בסוגיין בהם הש"י ע"ש וז"ש דבשל סופרים וכו' דהיינו כב"ש ויותר נראה לומר דקאי אהכא ור"י דאילו לרבה כלה"ח קי"ל כב"ה בנד ב"ש בכל מקום והשתא א"ש דברי ה"ה והיינו עד"ז השע"ה שם ·

והנה עמ"ש התוס' בזה הדיבור וסה דקי"ל כב' אמ"ל וכו' דיש עירוב וכו' ביו"ט נראה דמיירי בעירובי תחומין וכו' עכ"ל לכאורה ק"ט דמסיקן למדו מהסוגיא דמס' כריתות דו"ר דיש עירוב ביו"ט דשם התם לא איירי אלא ביוה"כ וא"כ י"ל שאני יוה"כ דחמיר כשבת אבל ביו"ט מנ"ל וכן ראיתי להרא"ש ז"ל כתי' על הסמ"ג ז"ל בלאוין סי' מי"ט דהקשה כן ע"ד התוס' דסוגיין והניחה בקושיא ע"ש · ולע"ד נ"ל ליישב דבריהם עפ"י מ"ש הה"י ז"ל ביומא דפ"ו ע"ב עמ"ש שם בכריתות עיקר אפי' בשבת אמר רפרם ז"ה אין עירוב וכו' ליוה"כ וכו' וז"ל הע"ג דכתיב לא תעשה כל מלאכה בכי יוה"כ הוצאה היכא מלאכה גמורה ולהכי בעינן כתוב כדאמרי' בפ' הזורק ובהפרים וכו' ע"ש ור"ל משום דהוצאה לא עביד בה שו"ר בל שינוי וכמ"ש התוס' בשבת דצ"ו ע"א ובמס' יו"ט די"ב ע"ש א"כ שפיר כתבו התוס' הכא דמדקאמר הו' דכריתות מוכח דיש עירוב וכו' ביו"ט דכיון דאסיקנא שם גבי יוה"כ דהוצאה הוי בכלל מאי דכתיב ביה לא תעשה כל מלאכה דקרינן בה שם מלאכה הגם דהיא מלאכה גרועה כמ"ש ולא אמרינן דדוקא בשבת דגלי קרא כמ"ש שם בפ' הזורק מדכתיב ויצו משה ויעבירו וכו' דהוא דאשכחיה מלאכה משא"ב

ביוה"כ דלא כתיב ביה קרא אלא אמרינן דדא ודא אחת היא וגם ביוה"כ ה"ה בכלל ל"ת כל מלאכה א"כ ה"ה יש לנו לו' לגבי יו"ט דהרי היא בכלל מ"ד ביו"ט לא וכו' מלאכה כיון דלא חלוקי בו שום מיעוטא לאפוקה כנ"ל ועל מ"ש התוס' דהתם בכריתות איירי בע"ה אין כו' לו' דהקנו' דהתם מ"ה עליה שם בש"ס איירי על ע"ה דהא ודאי דמש"ס הוצאה איירי התם דחייב עליה כרת וגם קרבן חטאת דעשה בשוגג גם ביוה"כ דומיא דשבת דאילו בע"ה אעיקרא איכא פלוגתא דתנאי אי הוי מה"ת או מדרבנן ואפילו למ"ד מה"ת אין בו אלא לאו גרידא לענין מלקות וא"כ ל"ש בה חיוב כרת ומיתה א"כ קרבן בשוגג וכיוצא כתוס' בעירובין דצו"ב ע"ב ובב"ק דע"ד ע"ב וברמב"ם פכ"ז מה"ש ה"א ע"ש אלא לפי"ד כונת הש"ס שם דקאמר ה"מ דאין עירוב והוצאה ביוה"כ ר"ל דכיון דמוכח ממתני' דהתם דאין הוצאה ביוה"כ הה"כ דאין בו ע"ה דהוי כעין הוצאה גופה מדרבו' לרבות מתוך י"כ תלין לחולה לכן ואהא דהי שם דילמא חייב שתים וכדוכן לפי מ"ש וכ"מ מ"ש התוס' הא"ו ועוד נראה וכו' והוא דבר ברור ונ"ל הלא להעדפה:

ולענין הלכה אי איכא עירוב והוצאה ביוה"כ וכן ביו"ט כל הפוסקים ז"ל פסקו דאיכא וכמ"ש הרי"ף שם במס' יו"ט והסמ"ג שם והרמב"ם ז"ל בה"ע פ"א ה"ד ועי"ש בה"ה ז"ל שם וכ"ה מדברי התוס' ביבמות ד"ל ע"א ד"ה אם וכו' ע"ש ובדברי הסמ' הראשונים ז"ל שם שכולם דהו דברי רש"י ז"ל אשר שם דנראה מדבריו דהש"ס שם ס"ל דאין עירוב וכו' ביוה"כ כס' רפרם דהא' בכריתות ע"ש ועי' ברש"י והתוס' בשבועות דכ"ד ע"ב ע"ש וכ"ה הריב"ש והרע"ב ז"ל בפ"ה בי' הרי"ף והרי"ה ע"ש וכ"ה בסמ"ג ז"ל בלאוין ס' מי"ט וז"ל כל העושה מלאכה ביוה"כ וכו' ותנן אין בין שבת ליוה"כ וכו' בין באיסור טלטול וביומא ד"ר מסיק דלית לרפרם דאמר דאין עירוב והוצאה ביוה"כ וכ"ה ביו"ט ע"ש ונראה דה"ה הוא מ"ש וביומא וכו ונ"ל ובכריתות דנ"ר כמובן:

וראיתי להרא"ש ז"ל שם בפי' דהקשה ע"ד הסמ"ג כללו דמה ראיה מביא מהתם דאין הלכה כרפרם הא י"ל דמאי דמסיק אלא הא דרפרם בדותא היא קאי על דאייתו הכא מ"מ י"ל דהלכתא כותיה דמאן ל"ל דלא פליג מתני' דכריתו' וברייתא דיומא אמתני' דמגילה דקתני אין בין וכו' ע"ש ומרן הב"י ז"ל שם סי' תרי"ח תירץ לזה דא"כ לא הול"ל אלא וכו' בדותא כי אם לדחות מילתיה בלחוד ע"ש וכ"כ רש"ל ז"ל שם בנימוקיו ע"ש והרב מש"מ ז"ל שם בה"ע סוף פ"א הביא משם הרב רבו ז"ל דכתב דעדיין קשה הרא"ש כמ"ע די"ל דמ"ש בדותא היא קאי ע"ע דאייתו דוקא כמתבאר מתו"ר הרא"ש ע"ש ולע"ד הנה דהכי הוי כונת הרא"ש מ"מ שפיר קא רמי מרן דא"כ הוא תני דניחא דילמא שאני שעיר וכו' כסדר שרוצה בכל הש"ס והו הו"א הלא דהם אלא דאיתו לסור משא"כ השתא דדחי ואח"כ הוסיף הש"ס לומר אלא דרפרם בד"ה ע"ש מוכח דקאי גם אעיקר דינא דרפרם ותו גם דהשתא ל"ש קושי' דמקשי'

ומה גם דסוגיא קמא דפ"ק דמגילה עדיף מהסוגיא התם דכריתות דחשיב כקמא בדוכתא דאזלינן בתרה וכיעוין בהרי"ש ז"ל סי' ה"ב וע"ע סי' ה"ו משום דתני בהו אין בין יו"ט לשבת וכו' אין בין שבת ליוה"כ וכו' מש"ה התם מתני' גבי מתני' דכריתות דל"א כדוכתה וגם היינו אלא מדויקא בעלמא כמ"ש שם דהשתא כיון דנדחה פרקים גם בדין כרתה ומ"ש אלא כרותא היא קאי אתרווייהו דהכא דבמגילה ד"ז ע"ב הסיא מתני' דאין בין יו"ט וכו' מתני' דלא כר"י וכו' וכה"ג אמרינן התם אמתני' דאין בין שבת וכו' ע"ש היינו משום דמלינו לר"י וכיוצא דפליגי אהנהו מתני' מש"ה היכא דמלינן למימר דאין שם חולק אהנהו מתני' אם כן דכך יש לנו לו' כן וכמ"ש וכ"מ מדברי התוס' ופר"א שם ביבמות וכמש"ל :

תו הוי הויא להרא"ש ז"ל שם שכ' ע"ד הסמ"ג הנז' וע"ד התוס' שלפנינו ז"ל ועוד הנ"ל להתוס' ולהסמ"ג ז"ל להוכיח מהסוגיא דפ' קמ"ל דיש עירוב והוצאה ליו"ט ויהא אפילו אתמ"ל דלאו דחייה היא אלא הותרה כדורה אבתי א"ל דהא דליתא לדרבים אינו אלא ביוה"כ וכו' אבל ביו"ט דילמא א"כ איסור הוצאה אלא גבי תחומין אבל בחצירות לא והרי הרי"ף ז"ל הוא סובר כן וכתב וקי"ל דיו"ט וכו' וא"ל עירובי חצירות אבל הרי"ף ז"ל דלה להוכיח וכו' ע"ש · ולענ"ד אחוה שמח"ר לא זכיתי לפ"ד דנראה מדבריו דהבין בכוונת דברי הסמ"ג הנז' שכתב בסו"ד וכ"ש ביו"ט דר"ל דלפי האמת לא קי"ל כותיה דרבים אפילו ביו"ט דגם ביו"ט לפו"ר יש עירוב והוצאה · ומשו"ה הוק"ל ע"ד הוה מנין לו דמהסוגיא קושיא דכריתות ל"ש אלא ליוה"כ וכו' · אמנם לענ"ד נראה דאין כוונת הסמ"ג כן אלא מ"ש הסמ"ג וכ"ש ביו"ט קאי הרבים דכיון דס"ל דביוה"כ אין עירוב וכו' כ"ש דס"ל כן ביו"ט אבל א"כ דלענין הלכה א"ל דלא קי"ל כותיה ביוה"כ אבל ביו"ט א"ל ודחיק לזה מ"ש הסמ"ג בסופיה בה' יו"ט היה לאוין ע"ש וז"ל כתב ר"א בפ"ק דבילה קי"ל דיו"ט צריך עח"מ ואין צריך עירובי הוצאה אבל יוה"כ צריך עירובי חצירות וה"מ בשבת דתניא בעירובין בפרק ב"מ ד"ל א"ל כ"ש לב"ה וכו' וכן הלכה ע"ש · הנה מבואר מדברי הסמ"ג הנז' דס"ל דביו"ט אין צריך עירובי הוצאות דהיינו ע"ח ולפי"ד הרא"ש סתרן דברי הסמ"ג אהדדי אמנם לפי מ"ש בכוונת דבריו א"ש דהיו דברין לאחרים וכ"מ ממ"ש וכ"ש ביו"ט דקאי הדברי רבים דאי קאי לדידן דלא קי"ל כרבים ביוה"כ אלא יש עירוב והוצאה ליוה"כ וכ"ש ביו"ט דצריך בדין יוה"כ לא הוי כ"ש דהרי יוה"כ חמור טפי מיו"ט בכמה מילי וגם בעונש כידוע ברם לפי מ"ש א"ש דהיינו ס' הרי"ף ממש וה"ש כתב ר"א וכו' דהיינו רב אלפס וכו' ע"ש והם דברי הרי"ף שם בפ"ק דבילה וע"ע בה"ח שם פ"ח מה' עירו' ע"ש באופן שדברי הרא"ש ז"ל הללו צ"ע אצלי · וע"ע מה שהקשה שם בשם רוא"ו ז"ל ע"ד הרי"ף ובמרן בב"י שם ובהרש"ל ז"ל ביש"ש פ"ק דבילה שם :

ודרך אגב אומר מאי דק"ל בסהיא ס' דכריתו' ד"ר דקא' דפ' הסוגיא כרותא דקתני עתי

נב·

אפילו בשבת דו"א דאין עירוב וכו' ביוה"כ ולא אסיק אדעתיה לומר דקאי אהא דמלותו בכך כדמשני שם דא"כ תיקשי ליה למ"ד דס"ל דתחומין דאורייתא היאך היה הולך שמוליך את שעיר המשתלח ב' מילין דהיינו מסוכה אחרונה לצוק דהוי יותר מתחום שבת ויוה"כ כדתנן ביומא דס"ז ע"א וכיעוין ברש"י ותו' ז"ל שם וע"כ לומר דמלותו בכך וא"כ גם ראית דפרש מהסוגיא כרותא ל"מ דו"ל הכי וכמ"ש שם בש"ס וע"ש בתוס' יו"ט ובהרב שיח יצחק ז"ל שם ביומא ע"ש ודוחק לומר דרבים עלה ע"ד לחלק בין איסור תחומין דאינו אלא לאו גרידא ולמלקות וכמש"ל לאיסור הוצאה מרה"י לר"ה דאיסור ס"מ וכרת ועיין להמג"ם ז"ל לאוין רו"ר ע"ג ע"ש דשם במתני' גופה בסופה תני והלך ליגבה אר"ג וכו' ועיין בת"ע והשו"ל ז"ל שם בסוגיא הנה במוכן ולענין דינא רוב הפוסקים רובם ככולם ז"ל הסכימו דיש עירוב וכו' ביוה"כ דלא כר"י ז"ל ע"ע :

ולענין יו"ט כתבו הרי"ף והרא"ש ז"ל שם פ"ק דיו"ט דאין עירוב והוצאה ליו"ט דא"כ ע"ח וש"מ וכו' וכתב הר"ן ז"ל ע"ד דנראה דהוא סובר דאין עירוב וכו' כלל אבל הרשב"א ז"ל כתב דבלים דא"כ צורך כלל אסור להוציאן מחצ"ח בלא עירוב וכו' ע"ש ובב"י שם הלכות יו"ט סי' תקי"ח ובש"ע שם סי' תי"ו דכתב דביו"ט א"צ עירובי חצירות ע"ש והגם שמעתי דיש מי שאסר להוציא בתיבה קטנה של טאבאקו הנשאף בנחירים מחצר לבהכ"נ וכיוצא הגם דהוי כרמלית וכ"ש לר"ה וברה"ר דמי שאמר כן ס"ל לומר דשאיפת הטאבאקו הנז' הוי דבר שא"צ צורך כלל ולדע' רש"י והרמב"ם ז"ל מיהא בעינן דא"כ אסור מדרבנן וכ"ש לדעת התוס' והסי' דס"ל דהכל בה"ג אסור מד"ת ג"כ וזולת דעת הר"ן כדעת רש"י שם דס"ל דאפילו א"כ הוא צורך כלל מיהר גם מדרבנן וכיעוין בהר"ן ז"ל בב"י שם רסי' תקי"ח ע"ש וכיון דרבו המתירין מהי"ש אסרי האוסר הכא · אמנם לענ"ד דלכ"ע מותר להוצי' לכ"ע שירצה יען ידו' לכל דכל מי שהורגל בשאיפת הטאבאקו עונג וכמ"ר הוא לו וכפרט בשעת התפילה ויש מהם אפילו בלילה ואפילו בבית המדרש בבית הפנימי וגם שוהא אני טעם כשוא"ת בלא שאיפה מלהעיר קרי ביה וא"כ הו"ל בדין מוציא קטן מרה"י לר"ה כדי לטייל דמותר וכיעוין בתוס' הבא והתם ובב"י שם א"כ דוכתא ואפילו לת"ם הט"ז ז"ל שם סק"ב בשם רש"ל לענין הוצאת הביניס לח"ל דאסור אפילו לכרמלית ע"ש מ"מ נראה דל"ד דהתם מיירי בדבר שא"ב הוא לו אוכל נפש דאיירי בתר שאכילה ביעויין שם אבל בה"ג דכ"ר דאיכא עונג בשאיפה ובלאו לויה עד הלב"ת נראה דלכ"ע מותר וכ"מ מדברי הריב"ש והש"ע שם רסי' תרי"ח ע"ש ומגנה ש"מ ג"כ לאו שנוהג להזו' עשב הטובאק כפיו ע"י קנה דשואף ע"ד הדר"ב ז"ל דמתיר וכמש"ל דגם לדידיה יכול להוציאם מרשות לרשות כיון דלדידיה הו"ל עונג יו"ט ונחשב ליה כהנאה הו"ב כיעוין שם בא"ח סי' ט' ע"ש הו"ל בדין קישוט וכיוצא דמותר לכ"ע כיעוין ביש"ש ז"ל שם פ"ק דיו"ט שם ובהשג"א שם סק"ב ע"ש וכן בדין ביחול שכתב מרן ז"ל שם בב"י סי' תנ"ה

הל"ב ד"ה וכן לכתוב דשרי למכתב ביו"ט אפי' שאין שם שום חולי משום הנאת הגוף ע"ש ועין בהב"ר ז"ל א"ח סי' רל"ב ע"ש וכמ"ש כן הוא כשנהג ג"כ ויש להם ע"מ שיסמוכו :

אמנם בא מסתפקא לי על אבן השעות הידוע שמונח בחיקו של אדם אי חשיב לו"ק אי לא דשרי משום מוקצה ליכא אפילו בשבת כיעוין בש"ע א"ח סי' ש"ח סכ"א ע"ש ובמחצה"ש ז"ל שם בספר ברכ"י ובס' מח"ב ע"ש כי קא מספק"ל שוא לענין הולכה ולכאורה נראה דמותר דהוי לו"ק לידע השעה אי הגיע זמן האוכל או שיבא אחיה או י"ל דאי משום הידיעה יכול לשער בדעתו אכן הוא שומן הן חסר הן יתר אלא דלנוהגים לתלות על גרונם כסדר הלועזים וכו' בהלים שבחון ע"ג שחום רי"ל אבן השעות תלוים בו כדרך הלועזים או נראה דהוי כקישוט דלכ"ע מותר כמש"ל מש שא"כ לאחרים דמניחים אותו כולו בתוך החום בחקים במולכע דאז לא הוי דרך קישוט יש לספק' כמ"ש ומ"מ לר השיתר כיאם יותר דנראה דנו"ק מוקרי :

ולענין שאיפת עשב הטוטון ע"י קנה ושואפין אותו בפה אם מותר ביו"ט עיין בהר' שהבי"ב ז"ל בכנה"ג סי' תר"ח שהב"י דשכית משם רב אחד דאסרו משום מכבה ומ"מ לא היה מוחה וכו' וע"ע שם בשיורי סי' תקס"ז הגהב"י או"ג ומש שתמה שם על הנוהגים לשתותו ביו"ט וגם בתעניות וכו' ע"ש ומה שעלה ע"ד ל"ח כ"מ בהר"ב ז"ל א"ח סס' ז' ע"ש · אמנם לפי הטעם האמי' של' להסור ביו"ט משום מכבה לכאורה נראה דשפיר יש לאסור וכ"כ בכמנ"א ז"ל בסי' תקי"ד סק"ד ע"ש אלא דראיתי להרד"ב ז"ל שנשאל ע"ז והאריך שם טובא ומסיק להיתר מטעם דהוי לורך הנאת אוכל נפש והאשר כתב שם ויעוין שם בתשו' דכיון דשכיח קונייין דא"ל ר"פ לר"פ אלא מעתה תיגמר וכו' ומה שפירש בה ע"ש ובתוס' דס ניין ד"ס אלא מעתה וכו' וכמ"ש בש"מ ע"ד ע"ש ועיין עוד שם לסר"ב ר"ט ע"ג דהביא מ"ש הרא"ש ז"ל בפ"ק דבילה וכו' על הפית דאין מכבין בכר כדי לשמש וכו' ע"ש ומ"ש ע"ד דהדבר ל"ע דבפי הנראה לא נאמר אתוך אלא בהעברה ושולה כרמש' בגמרא וש"ה האריך וכו' ע"ש · ולע"ד אחרי המח"ר ל"ק דמקיניית כ"לא דו"כ אין נראה כן וכן מדברי התוס' ד"ה ס"נ וכן מדברי התוס' שלפנינו וגם בר"ש אלא ע"ש ובבש"ת ז"ל וע"ע בתוס' פ' שמנגיע דכ"ה ע"א ד"ה הודה וכו' ע"ש וכ"מ מפשטא דשינויין דקאמר מאי דעהיך וכו' דלא כמ"ש ש"ב ז"ל שם וכן ראיתי לבר' פר"ח ז"ל בס' יו"ט בסו' רל"ש ס"א דחלק ע"ד ה"ש וביעו"ש עד סו"ד ע"ש וא"כ הו ל"ק ע"ד הרא"ש הנו' · ומ"מ לענין שאיפת הטוטון שעלה להתיר כמ"ש משום דהוי הנאת נפש ורוב העולם שותין אותו ושו"כ עונג ואי משום מכבה דבשמנית מלמטן ה"ה מכבה ליתא דהוי מקלים ואפילו אם לפעמי' מבדק באלבגו בשפוך וכלה העשן דאז אפ' לבא לידי כיבוי הו"ל דבר שא"מ דמותר ע"ש ועיין בשפנ"א ז"ל סי' תק"ב סק"ס ע"ש ונ"ר להביא דאינו אבל דילמא ינבו ונשי ועיין בהב"ר ז"ל א"ח סי' רל"ג ושם סי' רל"ט ע"ש דנראה דאזיל בה' סד"ב הנז' ע"ש ועיין במוה"ג ז"ל בשוה"י ח"א ד"פ ע"א דפקפק על היתר של הר"ן הנז' וכתב דהנכון דירלק מהלכתא של אש ולא ע"י נחלת ע"ש :

ולענין הנרגילי שהוא ע"י שעושין מלאה מים ומניח על פי הנארגילי עשב אח-חם הרבה בטבעו ודומה לטוטון ושואפין ממנו העשן ע"י הינוס אחד של עור וביולא והארלות המערב רובם בכולם שותין כן והארליבי בקלא יאודים ונויים במלא ד"ו אם גם בכה"ג מותר לשתותו יען נוהגים לשרות במים העשב הנז' הנק' טונביק"י ושוב סוחטין אותו עד כדי שישאר קלח לח ועבור שיבה זו מניחין על פי הקנה שנים ושלשה גחלים לוחשות ובמעט רגע נכבות מלהות העשב הנז' ושוב חוזרין ומניחין גחלים אחרות בוערות עד שיבא העשב הנז' לידי ביעור דכל בה"ג נראה דהו"ל פ"ר דאסור וכיועיין במור"ש שם סי' תק"ב ובשפנ"ג שם ובית"ל דיו"ט סי' ל"ד ובהב"ר א"ח סי' רל"ג ובהרמנ"א ז"ל שם סי' תק"ב ע"ש · אלא דלפי מ"ש הר"ן שם בתחלת דבריו דכ"ע להיתר שתיית הטוטון ביו"ט משום דעדיף טפי מהנאת נפש ויותר מזה דהוי בא"כ כמ"ש שם מילתא בטעמא ולית לן למיסר משום כיבוי דכיון דהוי בכלל או"נ שרי וכמ"ש בש"ם יו"ט דכ"ב גבי עישון פירות תידי דהוה כישיא אגומרי וכו' ע"ש א"כ מהאי טעמא יש לדון דגם בנארגילי מותר הלא דמ"מ נראה דיש לד לאסור יען רובא דעלמא אין שותין נארגילי אי משום דלא סורגלו ואי משום דאומרים דקשה לחזה ומהבהיר מדברי הר"ב שם דלפחות בעינן רובא דעלמא דרובי בכולו ע"ש וא"כ מלבד זה יש לומר דאסור ומה גם דאפילו בשתית הטוטון יש אוסרים א"כ י"ל דהכא מודה המקל ובעת ל"י עוד בזה ועיין בתשו' הרב בית יהודה ז"ל ובא"ח סי' ח' מ"ש שם ומ"ש בה"ר ע"ד הרמנ"א בסי' תקי"ד סק"ט ע"ש ועיין במ"ש עוד הר"ב שם דלענין התענית מותר ואלא בט"ב מפני חומרו של יום כדי שלא יסיח דעתו וכו' ע"ש והגרי"ד ז"ל בא"ח סי' ונ"ר בהב ע"ד דא"כ מי שרוצה אכל ישא אסיר לשתותו וכו' ע"ש ולע"ד י"ל דהאי ט"ב דמלבד דהוא חד יומא עוד בה רבות אבילות ישנה וליך האדם בהתעוררות לבער ולדאוג על מה שהורע לנו רעות טובא בו בפירק תשז"ב באבילות כ"מ דמשמת מקדש דואג ומצטער על איבור הנפש הבית בקרובה אליו וגם בהיות יושב שבעה ימים בלא יליאה לשוק לפקח על פרנסתו וגם דעל הרוב כאין לו בני אדם לבקרו ולנחמו ועי"ו בהנוללו לדבר על איבור הנפש הבית שפים בו"ב וגם י"ל דהדיבא כיון דאבילות חדשה בוא כ"מ יש לחוש שמא יבא מרעתו מרוב הלער אי יעשה היזק בגופו או יבא לדבר דבר ח"ו כלפי מעלה דברים שהינם ראוים לדבר מש"ה י"ל ביותר לשתות טוטון בו בפ"ק ועגם דמ"ל שילוק קטנים וקטנות גם בכם מ"ל מ"ם אם לא נשאר לו בו"ב אחרים ומה גם דו"ל דל"מ לבו לגבי סילוק גדולים מה"ט דכתבנו וגם דלא בגינן ביבר עד"ש בש"ם לא פליג רבנן · גם מה שבק" שם מקי"ר על אהר"ב יין יי"ב שאל להיות בזי'

בשבת

בשבת דא"מ על הבשמים וכו' ע"ש עיין בהמג"א סי' תקנ"ו סק"א ובשה"כ ז"ל יו"ד סי' רמ"ה :

ולענין מי שנהג שלא לשתותו ביו"ט אם יכול לתת הקנה שהוא ביד מי שרגיל לשתו' עיין בהשע"ם ז"ל בה' לולב פ"ו הכ"ה שהביא משם מהר"י ן' חביב ז"ל דנסתפק בזה והסכימה דעתו להתיר והביא ראיה לדבריו ע"ש והשע"ם שם שהאריך בד"ז אמנם לא ביאר דעתו בפירוש אך דיוקו משמע דעתו להתיר בס' מהרימ"ע ז"ל הנז' ועיין בהמג"א ז"ל סי' ש"ח סקע"א וע"ע בהרב שו"ג ז"ל בא"ח סס"י קל"ה מ"ש שם טעם למנהג שלוקחים ביו"ט פירות וכיוצא מן החנויות ע"ש ויש קצת סמך מדבריו למ"ש ועיין בש"מ שבת דקכ"א ובתוס' שם דמ"ש ע"ב ד"ה הכא וע"ע בשו"ת מהרי"א ז"ל בס' מ"ב סס"י תקי"א שחילק בזה בין היכא דנוהג שלא לשתותן משום איסורא דאז אסור לטלטלו להיכא דנוהג משום חומרא ע"ש :

גמרא שם רבי יהודה או' אף בבית האירוסין וכו' אמר אביי וכיהודה שנו וכו' לכאו' נראה דל"פ רבנן עליה דר"י דגם רבנן יודו לר"י בהא וכ"כ מדלא אמרו בסוגיין ורבנן מ"ט וכו' כדרך הש"ס בכ"מ וכ"כ הש"מ בסוגיין שכ"כ רש"י אלא דמ"ש שם שמדברי התוס' בסוגיין משמע דס"ל דפליגי ע"ש אחרי שמח"ר לע"ד ל"מ וכמו שב"מ מדברי התוס' עצמם בסוכה דכ"ה ע"ב ד"ה אין שמחה אלא וכו' ע"ש וכן מדברי הרא"ש ושאר המרדכי שם ומדברי הנמ"י ריש פ"ה מס' ברכות ע"ש גם מה שהביא הש"מ משם תשובת רש"ב ז"ל שכתב וז"ל מילתא דקיטא מפורש דרבנן קמאי אע"ג דל"מ שנעשה ברכות אלא בכניסה לחופה דבעו למימר וכו' ומאן דמברך להון לפני ברכות קודם כניסתן לחופה אמרין אין זה דרך ת"ח עכ"ל וכתב ע"ד הש"מ ז"ל וז"ל ודוק ע"ד שיטת התוס' דפליגי ופסק כת"ק עכ"ל הנה תשו' רש"ב הנז' כן בעין לא זכינו שעלו לבית הדפוס לראות דבריו על בוריין כראוי ומספיק ומ"מ לפי נוסח דבריו הנז' שהביא הש"מ נלע"ד דל"מ מדבריו לו' כמו שהבין הש"מ וכאמור אלא די"ל דכוונת רש"ב ז"ל הוא ע"א והיינו לפי מה שראיתי להרב הכלבו ז"ל בה' אישות ר"ג ע"א שכתב וז"ל ואמרו ז"ל מברכין ב"א בבית האירוסין וברכת הנישואין בבית הנישו' והכי נהוג עלמא מיהו במנהג נרבונה לברך שכל ברכות האירוסין והטעם שלא אמרו לברך ב"א בפ"ע אלא בזמן דאותיבו ע"כ שהיו מקדשין מיד שגדלו ואין נושאין עד אח"ז הילכך לא היו מברכין כל הברכות יחד דאע"ג דכדר מכניסין לחופה בבית הנישואין מ"מ בבית האירוסין כמי אתחלתא דמילתא הוא וכחופה דמי ולכך נהגו לעשות סידר וכו' וזו היא החופה וכו' ע"ש שלא מעתה י"ל דרש"ב ז"ל גם הוא אתא לאפוקי ממנהג נרבונה הנז' וקאמר מר דאין מנהג זה יפה לברך ש"ב בבית האירוסין אלא אחר כניסתו לחופה דייקא דהיינו בבית החתן דשם עושים החופה העיקרית לשם נישואין ומאן דמברך לבני ברכות קודם כניסתן לחופה דהיינו בבית הנישואין דשם הוי החופה שעיקרית אין זה דרך ת"ח · באופן הנ"ל מ"מ כוונת דברי רש"ב הנז' דמר ב"ר לא איירי על מנהג יהודה דא"כ דגם הוא ה"ל דל"פ ר"י ורבנן וכמש"כ אלא איהו איירי על מנהג דנרבונה הנז' וכ"מ דאי איירי על מנהג יהודה ה"ל לרמוז ברייתא זאת שלפנינו ולו' דפליגי וקי"ל כרבנן וכ"מ ממ"ש בסו"ד ומאן דמברך וכו' אין זה דרך ת"ח ע"ש וכמובן באופן דלפי מ"ש י"ל דגם רש"ב ס"ל כר"י וכמו שכ"מ מדברי הרי"ף והרא"ש בפסקיהם וכ"כ הרב המרד' בשם ר"ת ז"ל בסוגיין דל"פ רבנן אדר"י ושכן היה המנהג יע"ש וכ"מ מדברי הריטב"א ז"ל בכ"י הביא דבריו הנ"ש ז"ל בתשו' סי' ק"ה ע"ש וכן מתשו' הרשב"א ז"ל שה"ד בתשו' דפייכו לה' אישו' סי' ס"ו וי"ט ע"ש וכ"פ הריב"ש ז"ל בתשו' סי' ש"ב אלא דהוסיף וכתב האידנא אין נוהגין ליחדם אלא בשעת חופה וכו' ע"ש אלא דהרמב"ם בה"א פ"י ופ"ג דאיירי בדינים אלו לא פסקה לה דר"י וכן הסמ"ג ז"ל בעשין מ"ח ע"ש :

וראיתי להחבי"ב ז"ל שם בס' דר"ח דכ"ו ע"ד דהביא ברייתא זאת וכתב וז"ל ורבינו המחבר ז"ל לא הביאה כיון דנהוג עלמא שלא לקדש עד שעת חופה נ"ל להכי ע"ש והביא א"ש ג"כ דברי הרמב"ם וק"ק על החבי"ב שלא הזכיר ג"כ להרמב"ם וגם על מר"ן דהביא בב"י שם שמנהג האחר דיש נוהגין לקדש קודם ע"ש ולא פסקה לההיא דר"י אולי בזמנו נתבטל מנהג יהודה וגם אי מ"ל לא היה אלא מיעוטא דמיעוטא אך שמדברי מר"ן בש"ע שם דסי' נ"ה ושם ס"ג ובסי' נ"ד ע"ש וכן מש"ר ל"מ כן כמ"ש :

עוד נ"ל לומר טעם לדברי הרמב"ם והש"ע דהשמיטו לדברי ר"י די"ל דסמכו עצמם עמ"ש הרמב"ם בפ"י מה"א ה"ג דספק במה"ם אסה וכייך בה ולא נתייחד עמה וכו' ע"ש וכ"ה שם דהכות ריכה למרו רבינו מהאי דינא דר"י ומדברי אביי דאמר וכיהודה שנו ע"ש · דמשמע מדבריו דס"ל להרמב"ם כר"י ות"כ י"ל דסמך הרמב"ם אדהכא וכן י"ל בער הש"ע כיון דאיהו פסק להכות דינא דהרמב"ם בש"ע שם סי' נ"ה ס"ב ובבח"מ ז"ל שם סק"א ע"ש · ועיין בש"ך הרמב"ם ז"ל ריש פ"י מה"א דהארוסה אסורה לבעלה מד"ס וכו' ע"ש ובמ"ש ה"ה ומ"ש שם ובמ"ש הרב בני דוד ז"ל שם בד"ו ע"ב ע"ד מרן ז"ל שם דקשה דמ"מ אמאי התירו כיון דאסורה מ"מ מדרבנן וכו' ע"ש · ולע"ד י"ל דה"ט משום דחזו רבנן דבו בפרק דביהודה היו אדוקים במנהג ההוא באופן דלא היה יכולת בידם לבטל מנהגם וכמו דבעין זה מ"ל במ"א בענין השערות מגלים וכן השוקים וכן לילך יחד איש ואשתו וכיוצא ובכן ראו לומר דמוטב שיהיו שוגגין וכו' ובדי למעט האיסור כל כמה דמצי משום דכל וכו' הם אמרו דיהיו מברכין להם ז' ברכות בשעת הקידושין דכל למעוטי קצת ש"ר במ"ש בש"ק במ"א ובציוניי בספר שדה יהושע ז"ל במכוי' ר"ו ע"ב ובד"ה ו"ל דברי כ"ה ז"ל עמ"ש שם ע"ד דזע"ג דלדעת הרמב"ם ז"ל ברכות אינן מעכבות כמ"ש שם בהלכה וז"ו מ"מ לכתחלה צריכי כיון דאתחלה דחופה היא וכל למעוטי וכו' שפיר דמי ומה"ט נ"כ נראה דלא היו נותנין כתובה וגם דבנא"ם אסור במ"ש הרמב"ם

שם בט"ז בסו' ויעויין בשו"ת בס' ליקוטי הגאוני' ז"ל ע"ש ומ"מ מבוא' דקיה ה"ה ז"ל מהאי בריתא דאיסור ארוס' אינו אלא מד"ס מפו' דאי אסירה מד"ת בודאי דרבנן הוראי דבאותו זמן היו מתעצלין עצמם בכל כחם לבטל המנהג הפנוי כדרכם על שאר איסורים כנ"ל ליישב דבריהם ·

והנה ע"ד ה"ה הנו' לכאורה קשה ע"ד מה"ש אינו נוטים לקמן ה"ו עמ"ש הרמב"ם

שם שמאחר שאשה וכירך כ"ח וכו' וז"ל שם א"ר מברכין וכו' מפני שמתייחד עמה ע"ב אלמא ב"ז שאינו מתייחד א"מ אותה וא"כ אינה נשואה ע"ש משמע מדבריו דביהודה דהיו מברכין ב"ח ע"י שהיו מיחדין אותה אח"ז הו"ל דין נשואה ממש לכל דינים והיתר גמור היו עושין כן וא"כ קשה ע"ד למ"ש בלשון הרא"ש דעיקר ראית הרמב"ם הוי שמשום דיהודה דמה ראיה היא זו כיון דהיו מברכין אותה והיו עושין אותה יחוד וכמ"ש וא"כ י"ל דבעלמא הוא דליכא יחוד אסורה מד"ת ואולי י"ל דכונת ה"ה בלשון ראשון הוא דהכא דהיו מיחד' אותה מ"מ כיון דלא היה היחוד בבית החתן בכו' הנישואין ממש דמה"ט אמר זמן רב בבית החתן בעת הנישואין היו עושין להם חופה מש"ה אפי' דהיו עושים להם יחוד בעת האירוסין לא הוי יחוד גו"ש ובמו דכ"א מדברי הרמב"ם שם בה"א וה"ו דהיחוד גמור צריך שיהיה בבית החתן ע"ש ובזאת הכי הוי ראית ה"ה שם בה"א דאיסור הארוסה בבעילה ע"כ אינו מד"ת דאם איתא דהוי מד"ת האיך היו עושין ביהודה מילתא כדנא לברך ב"ח קודם כניסתה לחופה העיקרית שהיא בבית החתן דהכא דהיו עושים להם אח"כ יחוד מ"מ לא הוי יחוד גמור כיון דהיה בביתה וע"כ מוכחא מילתא דאין איסורה כ"א מדרבנן ומשום דהם ראו דאי אפשר לומר ונקל לבטל מנהגם מכל וכל וכמ"ש כזה בעיניהם לומר דעכ"פ יברכו להם ב"ח בביתם וע"י יחוד דכל למעוטי וכו' כדי שאם יבא עליה אח"ך שיהיה להם קצת היתר בדבר וכמ"ש ות"ה ה"ה שם בה"ו וז"ל אלמא ב"ז שאין מיחדין וכו' אינה נשואה ע"ש אין כונתו לומר דביהודה דהיו מיחדין אותה דין נשואה גמורה הו"ל דזה אינו וכמ"ש · אלא ר"ל דכיון דראינו במנהגן של יהודה דזה לא היו מיחדין אותה לא היו מברכים להם ב"ח התנים אפילו למלאת להם קצת היתר גבת"ש ולא התירו להם אלא ע"י אותו יחוד כדי שאם יבא עליה ויהיה לו קצת היתר מהם ש"מ דבלאו יחוד דין ארוסה י"ל לכל דינים ואם יבא עליה בלא יחוד עובר אדרבנן הוי דהאיסור לארוסה כנדה בלא כניסה לחופה דהיינו ביחוד גמור הנה דיברכן להם ב"ח וג"מ לפי מ"ש דביהודה לא הו"ל דין נשואה ממש לכל דינים כידוע כי אם להתיר לו שביאתה אם יבא עליה אח"ך ועיין בכלח"מ שם בה"ו ובשעה"מ שם ד"ה ע"ב ור' ע"ש ובמ"ש מהר"ב אשכנזי ז"ל בסוגיין ע"ד התוס' ות"ה שם בכונת דברי ה"ה ה"ו הנו' ובמ"ש בסו"ד זע"ע בהח"מ והב"ש ז"ל בריש' ה"ה דמשמע מדבריהם דביהודה אם היה מכוין בביאתו לשם נשואין דה"ל דין נשואה גמורה וכו' ע"ש ובש"ע שם רס"י נ"ב מ"ב ובב"ח מקשו' הרשב"א שהובאה בקשו' הפוסקים

לה' אישות הלכה א' ועי"ע בתשובת הרא"ש כלל ל"ה שהביאה מרן ז"ל בב"י שם הס"י נו' ובכנסי' מורה שם ובברכ' קמ"ר שם ע"ש ובבכ"ר ז"ל שם דט"ז ע"ג ע"ש ·

וחזי הוית בהש"ת בסוגיין שכתב בשם תלמידי ר"יו ז"ל שכתבו וז"ל וביהודה שנו וכו'

מפרש בירוש' שבשעה שבאו בני יעקב לקבורת אביהם בא עשו וכו' וקם יהודה והרגו ואח"ך כשגברה ידו ש"ע גזרו על יהודה שכל בתולה שתנשא תהא שתבעל לסרדיוט תחלה ומפני זה היה מכניס שהיה מתיחד ע"א בשעת האירוסין וי"מ שלא היה בועל אותה דכלה וכו' אלא שהיה מחבק ומנשק אותה קירוב יתירה ביניהם וכשהיה בא הסרדיוט וכו' אלא באונס עכ"ל שבשעת אירוסין היה בועל אותה והיו אומרים ב"ח וכו' מפי מורי הר"ן עכ"ל ולע"ד אחרי המח"ר ק"ל על ה"מ הנו' שאמרו שלא היה בועל אותה וכו' מדברי הירושלמי שהביאו הם ז"ל והוא בהבי' לקמן אמתני' דקני האוכל אצל חמיו ביהודה וכו' וז"ל בראשונה גזרו שמד ביהודה שכן מסורת בידם שיהודה הרג את עשו דכתיב ידך בעורף אויבך והיו אע"ב וגזרו שיהא הסרדיוט בועל תחלה התקינו שיהא בועלה בא עליה עודה בב"א שמתוך שיודעת שאימת בעלה עליה עוד היא נגררת ופריך מ"מ אין היפה לבעל מהסרדיוט ומשני אכיסה בוא וכו' ע"ש והנה מבואר להדיא דהיה בעלה ב"א דלא כמ"ש הו"מ ז"ל הנו' וגם על תלמידי ר"יו ז"ל שכת' בשם רבה דהיה ב"א הו"ל להביא ראיה לדבריו מדברי הירושלמי הנו' וכ"מ נ"כ ממ"ש שם בסו"ד מתוך וכו' היא נגררת ע"ש ובעיויין שם בפ"י ז"ל שם ע"ש ול"ע

וחזי הוית להפ"י ז"ל שם שכתב עמ"ש שם בירוש' בא' שכן מסורת בידם וכו' וז"ל

שמ"מ בידם הכל קושטא דמילתא אינו דחושים ב"ר הינו בדאיתא בפ"ק דסוטה ולב"א מסורת היא בידם ולא בידינו ואפ"ל דמפני דחושים ב"ר עצמו אם לא כותה בגבורת יהודה לא היה הורגו וכו' ע"ש · ואחרי המח"ר מאי דמוכח מדבריו דליכא מ"ד דיהודה הרגו ק"ל דהרי אמרו במדרש ש"ט הובא דברין בילקוט עה"ת סו"פ ויחי שהם אמרו וז"ל איה דאמרי יהודה הרג את עשו בשעה שמת אבינו יעקב וכו' הוא שאביו מברכו ידך בעורף וכו' ע"ש וכ"כ מהרד"ק ז"ל בספרי דב"ר פ' ויחי בברכה דש"ז ע"ד ע"ש א"כ שפיר קאמר בירוש' הנו' דמסורת היא בידם וכו' דהיינו בשיטת הני דאמרו וכו' הנז' וכ"א בספרי ז"ל שם ומ"ש בידם ובו' הוא לאפיקי מאן דס"ל דחושים ב"ד היה כמ"ש בת"ד שם בסוטה ע"ש וע"ק ע"ד מ"ש התוס' ז"ל בגיטין דנ"ה ע"ב ד"ה ביהודה דהביאו דברי הירוש' שם דאמרו דיהודה הרגו ובכ"א בספרי ובזה הוק"ל מספרא דסוטה וקירלו דשאת כנס דהכהו חושים ב"ר מ"מ לא מת מגליתה הכאה עד שהרגו יהודה ע"ש הרי דנשכו דברי רז"ל אחרוני וגם לא אכפ"ל מ"ש מקורה היא בידם ויתר מזה קשה ע"ד הפ"י על מ"ש שם בגיטין אדברי הירוש' דהקשה דבתב דלא ס"ל בבה"ר דחושים ב"ר הרגו ובו' ע"ש שהיו קשים' שב בבר ישבן דברי רז"ל אחרוני

אכדדי וכמ"ש וצ"ע ושוב אח"ז ראיתי לש"ה מהרי"א ז"ל בס' ברכי יוסף א"ח סי' קנ"א שעמד ע"ד ע"ש קו חזי כוית להש"י שם עמ"ש בירוש' שם בא עליה וכו' שכתב וז"ל אפשר שהיו מברכין ב"ח דכלה"ה כלה בלא ברכה אסורה וכו' ע"ש ואחרי כמה"ר לא ידעתי מאי קשה כדי לך אפשר שהרי ברייתא מפורשת היא במנהג דקתני ר"א אף בבית האירוסין מב"א וכו' וביהודה שנו וכ"כ הפוסקים ז"ל כמש"ל וצ"ע:

ולענין הברכות של אירוסין וכו"כ ביהודה איך הוא בסדר בא ודאי נראה דברכת אירוסין קודמת לב"נ כיון דהקידושין קדמי דמ"ש מהיכא דמקדשין בעת החופה בבית החתן דב"א קודמת לב"נ וכמתבאר בדברי הש"מ בהוגיין ובפוס' ז"ל וכי משום דשוי בבית הכלה שן נגרע אדרבא טפי מעלי למעבד כמ"ש ומה גם דכמה מרבו' ז"ל ס"ל דב"א צ"ל מקמי ברכת נישואין כמ"ש לקמן ואפי' לחולקים ע"ד מ"מ בירכה סמוך לקידו' בעינן אחרוי סמוך ולא מופלג אחר ב"נ דהא מאי דהוה הוה וכבר עבר זמנה וכ"מ מדברי הפוס' דכתבו דבריהם בדין זה וכן ראיתי להתני"כ ז"ל בחש"ע סי' ק"ב ע"מ שכתב הריב"ש ז"ל שם וז"ל ובמקום שנהגו שהחתן מתייחד עם"כ שמברכין ש"ב בכתב שם בכנה"ג ס"ק ב"כ וז"ל נ"ב כתוב ברמזים בפ"ק דכתובות ובמקום שמייחדין החת"כ מיד אחר האירוסין מברכין ב"א וב"נ מיד ומבר' ב"נ קודם ב"א ויש אומרים שאין לברך אלא אחר האירוסין ע"כ וכתב הרא"ש ז"ל בת"ה סי' ד' דש"ר במקום שנוהגין לשהייחד יחד עם"כ אחר האירוסין אבל במקום שאין מתייחדין עם"כ עד בעת החופ' לכ"ע ב"נ אחר ברכת אירוסין ואם בירך ב"נ קודם ב"א צריך לחזור ולברך ב"נ אחר הקידושין וכ"כ למעלה דנראה מדברי הריב"ש סי' פ"ב דא"צ עכ"ל התני"כ ז"ל ע"ש · ולענ"ד אחרי המח"ר לא זכיתי להבין דבריה' דהיך אפ"ל דאיכא למ"ד דברכת נישואין קודמת לב"א דנראה דזה אי אפ' לאומרו וכמש"ל ומה שהביא מדברי הרמזים ע"ש הא ודאי נ"ל דט"ס נפל ברמזים שלהם וכנראה מתוך הרב' והעיקר כמ"ש בדפוסים שלנו בנוסח דברי הרמזים דש"ג וז"ל מברכין ברכת חתני' בשעת חופה וברכת אירוסין בשעת אירוסין · ובמקום שמייחדין החתן והכלה מיד אחר האירוסין מברכין ברכת נישואין מיד ויש שמברכין אותה קודם אירוסין וי"א שאין לברך אלא אחר האירוסין עכ"ל · ולפי זה נ"מ מדברי הרמזים הללו כמו שכתבו הרא"ש והתני"כ דנראה דכונת הרמזים הוי הכי דבתחילה כתבו במקום שמייחדין וכו' ר"ל דביהודה דמיחדין החתן והכלה בעת הקידושין אז אין ממתינין לברך ב"נ עד שעת החופה דהיינו בעת הנישואין דבבית החתן אלא מברכין אותם מיד דהיינו בעת האירו' ואחר ברכת אירוסין כדינה והיינו דינא דר"ו דשו' ופסקים הפוסקים ושוב כתבו ויש שמברכין אותה קודם אירוסין וכו' ויש אומרים וכו' ע"ש · והיינו דעכשיו חזרו לענין ברכת אירוסין דמוניין אם מברכי' אותה קודם קידושין משום עובר לעשייתן או אח"כ משום שמא תחזור בה וכיוצא משאר טעמים וע"ז הביאו פלוגתא בזה והיינו הפלוגתא דהביא ת"ס

הרא"ש ז"ל בפסקיו שם ויותר נראה דצ"ל ויש או' שמברכין וכו' באופן דנ"ל לפי מ"ש דהרמזים שתי פלוגתא השנית שהביא לא איירי על מנהג יהודה דודאי בשעת מנהגא בתחילה מברך ברכת אירוסין ואח"כ ברכת נישואין וכמ"ש אלא איירי בענין ב"א דעלמא וכמ"ש וכן בדין דאילו לפי"ד הרבנים הנז' במלת דהרמזים מה שאינן בפנים בדברי ת"ה לא הביאו ואילו דין אחר דלא בא בפנים הביאו ואין דרכם בכך כי אם להביא מ"ש בפנים ותו דגם פלוגתא הנז' בעין מנהג יהודה בעת ל"מ לא במפרשים ולא בפוס' ותו דא"כ הו"ל להריב"ש להביא פלוגתא הנז' בחיבורו הגדול בספר הטור שם סי' ס"ב · ומה גם לפי מה שהביא שם בתשו' הרא"ש בשם הרמזים שמברכין אותם וכו' ע"ש לפי זה משמע להדיא דאברכת אירוסין קאי וא"כ מהאי ליכא שו"ל להרא"ש ז"ל לדחויי דברי קלתם שאמרו דאם בירך ברכת חתנים קודם אירוסין וב"א דמבני' כמובן · וכן הקשה תלמידי בחש"מ הרמ"ק שי"ו וכאשר כתבתי ב"מ מתשו' הרדב"ז ז"ל בחד' בח"א סי' שע"ב שכתב בא"ד וז"ל ואם לאו דמסתפינא הו"א דאין הסדר מעכב שאם בירך אשת והכניסה לחופה ובירך ז' ברכות ואח"כ קידשה ה"ז כאשתו לכל דבר אעפ"י שאין ראוי לעשות כן לכתחילה ודבר זה עדיין צ"ע אבל כנ"ר וכו' ע"ש · וממה דלא הביא הרב דברי הרמזים הללו בדבריו מוכח דשכין בדברי הרמזים כמ"ש · באופן שדבריהם צ"ע אצלי · גם מ"ש הרא"ש ז"ל דאם בירך ב"ח קודם ברכת אירוסין דצריך לחזור ולקדש וכו' וע"ד אלה כתב הכנה"ג דאין נראה כן מדברי הריב"ש ז"ל סי' פ"ב ע"ש · גם מדברי הרשב"א ז"ל שהביא הרב המרדכי ז"ל פ"ק דקידושין והובאו דבריו בתשו' דפייכי לה"א סי' ח"י וסי' י"ט ע"ש נראה בדברי הריב"ש ומשם י"ל ג"כ לנדון הרדב"ז שם ע"ש · ועיין במ"ש לקמן בדין קידושי טעות ובהכנה"ג ז"ל סי' ל"ד הגה"ט סק"ח ע"ש · אלא דלכאורה קשה ע"ד הריב"ש והרשב"א דמה יענו לראיית הרא"ש שם ואולי י"ל דכיון דכ' הברכות הללו הם מענין נשואין ופו"ר והא בלא שה לא שנייא א"כ חשיב כחד ודייני להו כדין ברכת התורה דאשר בחר בנו ואשר נתן לנו דאם בירך אשר נתן לנו קודם ברכת אשר בחר בנו דל"ה הפסק ומברך אח"ך אשר נתן לנו כן נ"ל לומר בדוחק ·

ולענין אם צריך לחזור ולברך ברכת הנשואין פ"א כשנכנסין של יהודה כשמביאין אותה בעת הנשואין לבית החתן ראיתי להריטב"א ז"ל בתשו' ס"ר הר"ב ז"ל וז"ל אמר אביי וביהודה שנו פי' לא שנו"ר ביהודה אלא ה"ס וכו' וי"א שצריך לחזור ולברך בשעת נשואין מפני אותן שלא היו באירוסין וכו' ועוד דשעת נישואין דמייא למילתא אחריתי וכו' ע"ש וכדעת י"א הללו ראיתי להרא"ש ז"ל שם שכתב בשו"ר וז"ל ומ"ש ר"י ברמזיו וכו' ופוק חזי בכ"מ ארץ רומניא וארץ אשכנז שמתייחדים החו"כ אחר האירוסין מיד שמברכין ב"ח וכו' ובבית חתנים ולא קני להו בב"ח דבית האירוסין משום דב"ח דבית האירוסין לחוד וב"ח בבית שאירוסין בלחוד וכו' ע"ש דברי' מדבריהם דתפשו בק' סי"א שהביא הריטב"א ז"ל שנס דבר'

די"ח על ס' זו מדכתבו הריטב"א בשם י"א כמובן גם מתשו' הרשב"א ז"ל בתשו' דשייכי שם סי' ח"י וכן בסי' י"ט משמע כן וזה שכתב שם בסוף סי' י"ט וז"ל ויתכן דאותה ברכה דמעיקרא מועלת כמו שמועלת וכו' לקידושין בעי' גדולות ואשכחן דמועלת ב"ג שנה אחת קודם נישואין דאמר' בפ"ק דכתובות דביהודה מברכין ב"ח בבית האירוסין משום דמתיחד וכו' והנשואין י"ב חדש וכו' ע"ש מפשט דבריו מוכח דא"צ שוב ב"ב בעת הנישו' בשי' החולקים על הי"א כאופן דנראה דר"ו הלוי בפלוגתא ואם יש מנהג הולכין אחר המנהג ועיין בהרב ב"ש סי' ס"ה ע"ש ובתשו' הרא"ש ז"ל שם ·

והנה ע"ד התוס' דקושיין ר"ת ר"י וכו' שכתבו ולפי שפעמים בא עליה שלא לשם חופה עושין ברכה מתחלה כדי שתהא כלה בברכה ע"כ ע"ד אלו כתב בתי' הר"ב אנג'יל ז"ל דנראה דכוונתם לומר דמאי דאמרי' כלה בלא ברכה וכו' היינו בדליכא חופה דאי איכא חופה מותרת לב"ע בכל עת שירצה · אמנם מה שיש להסתפק בדברי התוס' ז"ל אי ס"ל דכלה בברכה לבד בלא חופה אי מותרת לבעלה דאפשר לומר דהיא אסורה וכו' או אפשר דבברכה לחוד מותרת וכו' ע"ש ולבאור' אחרי המחי"ר לא זכיתי להבין דבריו דכיון דכתבו' דבריו בתב דכונת התוספות במה שכת' ולפי שפעמים וכו' היינו משום דהם ס"ל דמ"ש כלה בלא ברכה אסורה וכו' ה"ד בדליכא חופה וכו' ע"ש א"כ ש"מ דס"ל דמ"ש במס' סופרים כלה ברכה ר"ל ברכה ממש ונ"ל לפי"ז דע"י הברכה מותרת אפי' בלא חופה וא"כ תו מאן מספק"ל אח"ך בדבריהם אי ע"י ברכה לחוד מותרת ודוחק לומר דכונתו בתחלת דבריו ר"ל דהם ס"ל דכלה בלא ברכה ר"ל בלא חופה וכדעת המחברים כן דאין נראה כן ממשמעות דבריו כמובן · וע"ש שהעלה בכונת התוס' דיותר נ"ל דס"ל דבברכה לחודה אסור לבא עליה ומ"ש ביהודה מברכין היינו דעושין חופה ומברכין ביחד כדי שאם יבא עליה אח"ך יהיה בהיתר גמור וכו' ע"ש ועיין בהרב בני דוד ז"ל שם ע"ב ע"ש · עוד ראיתי להרב שם דהביא מ"ש הסמ"ג בשם ריא"ז ז"ל שכתב דכלה בלא ברכה ממש ואם בירך מותר לבא עליה אלא די"ל דין ארוסה לכ"ד עד שיכנס לחופה ע"ש והקשה ע"ד מנוסח הברכה שתיקנו והתיר לנו הנשואות ע"י חופה וקידושין דהי"ל לתקן ע"י ברכה וקידושין והניחו בקושיא ע"ש ולענ"ד י"ל דה"ט דתיקנו הכי משום דאם היו מתקנין לומר ע"י ברכה וקידושין כל פעם מקלם אחר הקידושין היו לוקחין עשרה בני אדם ומברכין ז' ברכות והיה בא עליה כל פעם שירצה והגם דמדינא שרי מ"מ היה נעשה העולם פרוץ לבא עליה בכל שעה ואולי היו מיחדים עצמם פעם במ"א ופעם במ"א כדי לבא עליה ולאו אורח לעשות כן והפרט דע"י הפילות שנז' היו באים לידי עבירות ארוס עם ארוסתו של חבירו א"כ לזנות בתורים עם ארוסתו א"כ דיבאן לבועל נדות ויועיין בתשו' הרא"ש ז"ל בכלל ל"ח ע"ש מש"כ ביהודה דהיו מיחדים לא כביתה בית אחד והיה בא בתוקיהו כדרך בכור ובגיה ואם וכ"כ שם בבית ל"ח לוה ועיין במ"ש הש"מ בשם תלמידי ר"י בטעם בני יהודה משום אפריון ע"ש מש"כ באירוסות דעלמא תשו' לזה מש"ה תיקנו לומר ע"י חופה וקידושין כדי שעי"ז יסברו לומר דגם היפה בעיא ולא יעשו בזאת בנו' ולא הוי ברכה בטענה כיון דע"י החופה איכא ברכה א"כ מ"ש ע"י חופה וקידושין ר"ל ע"י חופה בברכה וכמ"ש הש"מ בשם תלמידי ר"י ז"ל בר"ה והתיר לנו ע"ש ומשום דכן תיקנו בנוסח הברכה משום רובא דעלמא גם ביהודה תיקנו לומר כן דאין דרך חז"ל לתקן ברכה אחת בכ' נסחאות לב' מקומות ומה גם דלא מיקרי בעולם גמורה לכ"ד עד שיכנס לחופה כמ"ש רי"ו וא"ש דבריו ·

וחזי הוית להכנה"ג ז"ל בסי' ס"ב בהג"ט או"ז שהביא בשם הרדב"ז ז"ל בח"ח סי' קפ"ת שכתב ע"ד הרמב"ם שם שכתב תורה ולא בירך וכו' ה"ה בנשואה שכתב דמשמע דמותר לבעל מיד אעפ"י שלא בירך ע"ש · וכ"כ להדיא בתשו' החדשות סי' שמ"ב ע"ש · וע"ד שלה כתב הכנה"ג וז"ל ה"ה ואינו נ"ל שהרי שניהם כלה בלא"כ אסורים וכו' וכן י"ל מדברי ה"ה ז"ל שכתב ע"ד הרמב"ם אעפ"י שלריכה ברכה וכו' ע"ש · ולענ"ד אחוי השמ"ר ל"מ דודאי לכ"ע בעינן ברכה בכל מ"מ דמברכין עליה מקודם אבל מנ"ל לומר דה"ל דמעכבא הא י"ל דהם לא בירך לא עיכב כדין שאר ברכות על המצות דעלמא דברכות אינן מעכבו' א"כ אם לא בירך י"ל דמותר לבא עליה כדברי הרדב"ז וכן בדין דאל"כ הו"ל להרמב"ם ולה"ה לו' דמ"מ אסור לבא עליה עד שיברך וכמו שכתב שם בדין ז' לענין בתוכה ובדין חופה של נידה וכ"כ ה"ה הו"ל לפרש בדבריו כן כי ע"כ יותר נראה כמ"ש הרדב"ז ועיין למור"ם ז"ל בד"מ שם אות ז' שב"ד התוס' והמרדכי ורש"י ומהרי"ו ובתשו' מיימו' ושב"מ מדברי התוס' ריש בתו' כסוגיין דס"ל דכלה בלא ברכה ר"ל חופה ע"ש · וכמ"ש מרן ז"ל ריש סי' ע"ש · אכן מדברי הרשב"א שהביא הב"י ז"ל שם שכתב על עיר אחת שאין בה עשרה כ"א וכו' והשיב דב"מ אינה פתוחה מיו"ד ע"ש נרא' דס"ל דברכות מעכבות וע"ש במרן הב"י ה"ש ע"ד הר' הס"ד ע"ש ושוב ק"ל ע"ד הרב הכנה"ג שם שלא הביא כתו"ד ה' ריא"ז דס"ל דמ"ש כלה בלא"כ ר"ל ברכות דוקא ושהברכות מעכבות וצ"ע :

וראיתי למור"ם ז"ל רס"י נ"ה שכתב עמ"ש מרן בש"ע שם שהארוסה אסורה לבע' וכו' · וז"ל ואפילו ביחוד אסורים ולכן נהגו שבוא ע"א בבית אחד מברכין ז"ב פן יתייחדו · מרדכי פ"ק דכתו' · וי"א שאין לחוש לדור ביחד שלא יקוצו זה"ז כלבו · ואפילו בשידוכין בלא אירוסין יש לחוש חי' אגודה פ"ק דכתו' עכ"ל · וכתב ע"ד שם הב"ש סק"א דלכאורה קשה דמה מהני ז"ב דהא כתב בסמוך וכו' וז"ל עפ"י מ"ש הר"ן ריש קידו' להרי"ף והרמב"ם אחר הקידושין צריך חופה וכו והמרדכי ס"ל דבלא ברכה אסורה משו"ה מברכין וכו' מיהו מאי דסבירא ליה להמרדכי דכלה בלא ברכה וכו' הר"מ כמ"ש לא סבירא ליה כן דהא וכו' אבל הברכות ה"מ מיהו רש"י והתוס' ס"ל בס' המרדכי דברכות מתני קאמר כמ"ש ריש כתו'

בתו' וכו' ע"ש · הנה מ"ש דהמרדכי ס"ל דברכו' מעכבות ל"נ לע"ד דהוי המרדכי בסוגיין תרין מנהג יהודה קא יליף ליה וכי היכי דהתם ה"נ לרבנן דעת"י ברכה מהני להו ליחוד ולבעילה דעבדי אח"כ כי היכי דאיסור לשם נישואין ולא לשם זנות ה"נ ק"ל להמרדכי דבעי' בארוס וארוסה דשושין בבית חמיו דשיא הוא וגם הרמב"ם וקיצ' דס"ל דברכות מעכבות יודו בזה כי היכי דאיסור היתר ליחוד ולבעילה דאח"כ ואינהו לא איירי אלא בדיע' שלא בירך דאין הברכות מעכבות וראיה ע"ז שהרי הכא כתב המרדכי בהדיא דברי ר"א ז"ל דארוס וארוסה וכו' בעו ברכה ואילו בהגהותיו לקידושין הביא דברי הרשב"א ורש"י בתשו' דכתבו דאין הבר' מעכבות ובלא כל"כ שאמרו שיהיו בלא חופה ע"ש ואילו פליגי אהדדי הו"ל לרמוז מהכא להתם כדרכו בכ"מ · ועוד ראיה גדולה ע"ז שהרי מור"ם ז"ל גופיה בד"מ סי' ש"כ סק"ה וסק"ו הסכימה דעתו לומר דאין הברכות מעכבות וחלק ע"ד מרן שם והביא ש' דכוותאה דס"ל הכי ואילו שם בסי' נ"ה סק"א ושם בהגהותיו פסקה להא דמרדכי דב' דארוס וארוסה וכו' מברכין ושכן ק"ל להרא"ש ז"ל בתשו' סי' ל"ח ע"ש · ולפ"ד שב"ש בתרי דברי מור"ם אהדדי כי ע"כ צ"ל כמ"ש ועיין לעיל בפי' ל"ג בס"ה בהגהת מור"ם ע"ש · גם מ"ש דהתוס' ס"ל ברים כתובות דשברכות מעכבות ע"ש · עיין בד"מ שם שכתב לספק ובמש"ל בשם מהר"ב אשכנזי ז"ל ע"ש ועיין בשכנה"ג ז"ל סי' :

והנה לפי מ"ש מור"ם שם בשם המרדכי דשו' וכשם הרב הכלבו כאמור יש לגמגם על מנהגינו עכשיו בב' אחים ובתולה הדרים בבית א' דמארסין כן של זה עם בת של זה דאמאי לא חיישי לדברי רבו' כן מלך פן יתייחדו וכן מלך שמא יקולו וכודאי דהרבנים ז"ל שקדמונים דלא מיחו בדבר דשום טעם בכון הי"ל · וע"כ נראה לי דס"ט דלא חיישי להני חששות משום דאי מטע' שמא יתייחדו סמכו עצמם עמ"ש הרב הכלבו ז"ל בס' אישות ד"נ ע"ר אחר שהביא דברי הר"מ כ"ע דכתב דארוס וארוסה וכו' אסור לדור פן יתייחדו וגם י"ל שמא יבואו לידי שנאה ע"ז כתב וז"ל ושר"ף ז"ל הניח אליו מיהו אם יש רוב עם בבית אין לחוש עכ"ל והביא דבריו מור"ם בד"מ סי' נ"ה וכתב ע"ד דנראה דמשום יחוד קאמר דאין לחוש עכ"ל · ולע"ד י"ל דגם על השינאה כתב דאין לחוש כמו דכ"מ מדברי הר' הכלבו דאתרוייהו קאי ור"ל דזה החששא שמא יבואו לידי שינאה היינו בשאין כ"א הרבה בבית דהייתי' שמא ישאל זה מזה שום דבר ולא יעשהו ויבואו לידי ריבות ויהיה שינאה ביניהם משא"כ בשיש הרבה ב"א בבית משמשות אינם מדברים זע"ז מפני הבושה של בכ"ב הרואים להם וא"כ ליכא למיחש לשינאה וכן עתה רובא דרובא בזמנים הרבה ב"א בבית והראים שאינם באים לידי שינאה ב"א לידי נישואין באהבה רבה מצורף לזה דהשתא דאו דלהפריד עצמם האחים זה מזה מן הבית אי אפשר להם מפני שיבת הוצאות המזונות דמניעם להם כפו"ל ואם ימתינו לעשות האירוסין עד שעת הראויים לנישואין שמא יקדמנו אחר ע"י ממון רב וביותא וגם דעי"ז דמארסין אותה מזמן רב קודם ויכינו עצמם מידי יום ביום הבנות הצריכות לנישואין כהלוכות ובגדים והכשיטין דאלו דברים דא"ל שיעור וצריך זמן להכנתם מפני שיבת הח"כ וביותר ואם ימתינו עד זמן הראוי לנישואין שמא בו בפרק לא תמצא ידן של אבי הכלה לעשותם מפני ח"כ דמה"ט כתבו התוס' והפוס' ז"ל ריש פ"ב דקידושין דנהגו להשיא בנותיהם קטנות הגם דמפ"ד אינו רשאי וביעויין שם בפי' מהרימ"ט ז"ל ע"ש דון מינה והו"ב ככ"ל :

ולענין ברכת אירוסין אי מברכינן אותה קודם קידושין או אח"כ בזה פליגי רבוותא ז"ל דו"א קודם וי"א אח"כ וכמבואר בפרקי הרא"ש בסוגיין וע"ש טעמם ודעת התוס' בפסחים ד"ז ע"א ד"ה בלבער בשם ר"ת ז"ל דמברך אח"כ וכ"כ המרדכי והגהמ"י ספ"ג מה"א ע"ש · אבל דעת הרמב"ם ז"ל שם דמברך קודם וכת' ה"ה שם בשם הרמב"ן ז"ל שכן דעתו ודעת הרי"ף ז"ל בתשובה ונסתייע מדברי הירושלמי דברכות ע"ש · והראב"ד שם חלק ע"ד הרמב"ם וכ' דצריך לברך אח"כ שמא תחזור בה היא וכ"כ דעת ה"ה ז"ל שם ע"ש · ובש"מ ז"ל בשו' ובהריב"ה קי"ל"ד ע"ש ולהאורה ק"ט ע"ד השוברים דמברך אח"כ דמה יענו לדברי הירוש' הנז' כיון דבת"ד ל"מ דפליג עלים וכן ראיתי להחכב"ן ז"ל ח"ב סי' ע"ד דהק' ע"ד כן ע"ש · ולע"ד י"ל דהנהו רבר' ז"ל ס"ל לומר דהתלמוד ירוש' ס"ל דמברך ברכה שמצות על הקידושין דהיינו אקב"ו לקדש את האשה בדין שאר המצות ומשו"ה ס"ל לומר דבקידושי כסף ושטר צ"ל עובר לעשייתן כדין שאר מצות משא"כ הכן בדידן דלא מברכינן בי שפי ברכה משום דמת"ד נראה דפליג עליו מדלא הזכירו בת"ד כמו' ובש"ת ואנן מברכינן שלא אקב"ו על האירוסין וכו' כמ"ש בשו' דהו"ל ברכת שבח והודאה משו"ה ס"ל לומר דלא יברך כ"א אחר כך מה"ט שכתבו שם ופי' זה הכ' בכוונת הירוש' הובא בריטב"א ז"ל בסוגיין הובא בש"מ ע"ש · וגם החכב"ן שם כתב' דבריו הביאו אלא שרחשו ע"ש · אבל שנשו רבוותא ז"ל ס"ל דכן הוא עיקר הפי' של הירוש' וכמ"ש הריטב"א ושכן ס"ל לר"י ע"ש · אלא דלענין הלכה ס"ל דלא קי"ל כוותיה וכמ"ש שם גם מה שהקשה החכב"ן שם ממ"ש בסוגיין דלעיל מאן דל"ח מודי דהיא אברכת מצות וכו' ע"ש · י"ל דלאו לכל מילי מדמינן לה וכמ"ש בש"מ בשם תלמידי דר"י ז"ל ע"ש · וראיתי להרב מקור ברוך ז"ל בתשו' סי' כ"ד דהק' דברי הרמב"ם אהדדי מ"ש כאן למ"ש בה' לולב דצריך לברך קודם שיטלנו וכו' ושם פסק בה' ברכות פי"א שאם נטל הלולב מברך ע"ב לולב וכו' ול"ל דנקרא עובר לעשייתן הואיל ולא נענע כמ"ש המפרשים ז"ל דא"כ למה וכו' ואפ"ל בדוחק דהרמב"ם ז"ל ס"ל למליה מש"ה שיברך בתחי' המצוה אבל א"כ באמצע המצוה לא הוי ברכה לבטל' אך קשה ממה שאמר בה' ברכות וכתב מכאן אתה מעשה מברך וכו' ואיך אפשר לברך אחר עבירה וכו' עכ"ד · ולע"ד י"ל בפשיטות דהתם לא איירי במצוה שבכר עשאה כגון דלבש ציצית ובנית הפלגון וכסירין וכן אם שחט וביותר אלא הרמב"ם איירי

בענין

בענין דעסיק בתורה מצוה כגון דלבש ציצית והניח תפילין ועדיין עליהם דהו"ל כעין מצות לולב וכמו שכ"מ מדבריו שם בהלכה ה' שכתב העושה מצוה ול"כ את מצוה שעדיין עשייתה קיימת מברך אח"ך ואם בכר וכו' א"ת כיצד הרי שנתעטף וכו' אבל אם שהה וכו' וכן אם כיסה וכו' ע"ש · באופן דבמצות דבכר עשאה אפ"ה דס"ל דאין מברך אח"כ וכש"כ ס"ל בקידושין דמכיון דבכר קידש הרי עבר ומנה ויעויין בתשב"ץ ז"ל ח"א רס"י ע"ר ע"ש :

תו חזי הוית לספ' שם אח"ז שהביא דברי הראב"ד וש"ס ור"ח ז"ל שכתבו דיברך אח"ך שהדבר תלוי ביד אחרים שאם תמאן הו"ל ברכה לבטלה ועי"ז כת' הר' ולדעת זה קשה לי מ"ש הרשב"א ז"ל בתשו' שהטעם שא"מ בהענקה והלואה וכו' משום דתליא ברעת אחרים ולפי"ז אמאי לא יברכו אחר עשיה דומיא דקידושין וכו' וא"ת הרשב"א ז"ל ס"ל כהרמב"ם ז"ל קשה דאמאי מברכין כלל בקידושין דומיא דהענקה וכו' ע"ש שלא תירץ · ולע"ד י"ל כמו שעלה ע"ד הר' לומר דהרשב"א ס"ל כדעת הרמב"ם וש"ט דלא חיישינן הכא לשמא יחזור בה דכיון דמקדשת' כ"א אותים בבגופיא ובפ"ט לשוכרים דבעי' עשרה וגם הזקס איתתא בכ"ר ניחא ליה דטב למיתב וכו' א"כ לא חיישינן לשאי תחזור שתחזור וכמו שכ"ר כמפי' ובהר' בתשב"ץ ז"ל שם ועיין בחי' הריטב"א ז"ל בסוגיין ע"ש · וכ"מ הרב' המ"ע ז"ל קפ"ג דס' אישות ע"ש · א"כ י"ל דס"ל להרשב"א כמ' שסוברים אח"ך משום שמא תחזור בה אבל ס"ל לומר שדוקא לענין קידושין דכיון דעדיין לא נכנסה לחופה שם ארוסה קרינן בה ומלי לאהדורי אמר הקידושין משא"כ לענין הענקה והלואה וכיוצא דכיון דיהב ביד שכנגדו הרי קיים המצוה ול"מ לברוכי אח"ך ויעויין בתלמידי ר"י בסוגיין הו"ד בש"ת ז"ל ע"ש שמבואר בדבריו כמ"ש וכן בתשב"ץ שם ריש ע"ב ע"ש · ושמא י"ל דגם שכתבו דכו' דגבי קידושין דהם הראב"ד וה"פ וסיע' ז"ל ס"ל כטעמיה דהרשב"א דשהם בתשו' וא"כ י"ל בס' הרמב"ם לכתחילה בעינן קודם כמ"ש לעיל אבל בא"ל בירך קודם ס"ל דיברך אח"ך מה"ט דאמרן כאופן השני וכמו שכ"כ רע' הרא"ם כיעויין שם בהריב"ש ז"ל וכמ"ש בב"י בשם תשו' הרא"ם · ומ"ש בב"י אח"ך וז"ל וכבר נתבאר בסי' זה שלדעת הרמב"ם והרא"ש הויא ברכה לבטלה ע"ש ויעויין בב"ח שם וכמש"ל :

והנה ראיתי להרב מגילת ספר ז"ל בעשין מ"ח דט"ל ע"ב שהביא שם מ"ש בהגהות אשירי ז"ל בפ"ק דברכות וז"ל והא דנהגינן לקדש את האשה ולברך אח"ך ברכת אירוסין דאין זו ברכת הקידושין אלא משום ברכת הקידושין תיקנוה וטובת שמקדש בכסף או בשטר צריך לברך על קידושיו ולא אם קודם כניסה עכ"ל · וכתב ע"ר וז"ל וקשה אין כאן ט"ס דברים הללו אין להם מובן וק"ט דבירוש' פ' הרואה והביאו ר"י ז"ל שם בפסחים דמוכח בהדיא דאף אם קודם כניסה צריך לברך אלא שח"מ אלא לאחר הבעילה ואדרבה משם מוכח הרמב"ן והביאו הר"ן ז"ל שם וכן ס"ה ז"ל בפ"ג מה"א דאם קדש בכסף ובשטר צריך לברך קודם

ובשלמא לפי' הסמ"ג לק"מ וכו' אכן לפי השגות קושיא עכ"ד ולא חי' מידו ולע"ד י"ל דבריו עפ"מ בת"ר בקידושין ד"ב ע"ב דרב מגגיד אמאן דמקד' בביאה וכו' והיינו משום פריצותא כמ"ש שם רש"י והתוס' ז"ל ע"ש · וכ"פ הפוס' כיעוין בהריב"ש ז"ל סי' ב"ו וכש"ת שם וכ"כ שם משם התשב"ץ ז"ל ע"ש · ויעויין בח"א סי' ל"ז ע"ש · והשתא ס"ל להגהות הנז' דמ"ש בתלמוד ירוש' דהמקדש בבעילה מברך אחר כך ה"ט משום דלא הו"ל הקנה רב מהיום טעם שיהיה הכל אבל דאית לן הא מימרא דרב בת"ר וקי"ל כוותיה א"כ דלא מברכינן ליה ברכת אירוסין בתר בעילהן כיון דעבר אאיסורא דרבנן ומלקין ליה כדאמר וכרכו לו כ"א דנר' דניחא להו כמעשין אדרבא מנחי' ליה כלא ברכה כידע ולהודיע דלא טוב עשה בעמיו ופריצן יהקרי ולא יעש' עוד מעשה כזאת בישראל וז"ש בהגהה דהמקדש בכו"ש מברך עה"ק ולא במקדש בבעילה וכמ"ש וא"כ עלה ע"ד לפרש עוד בכוונת דבריו ע"פ מש"ל ריש מפרשים כונת הירוש' דר"ל דמברך ברכת המצות אקב"ו לקדש האשה וס"ל דב' ברכות היכא ברכת שכת דאשר קדשנו ואסר לנו וכו' כדאמרת בת"ר וגם היא ברכה שנו' ומצריך לזה מ"ש הר"ן ז"ל בפסחים בההיא דעל ביעור חמץ וכו' דמצות דאפשר לעשותה ע"י אחרים מברך בעל משא"כ בשאי אפשר ע"י א מברך בלמ"ד וכו' כיע"ש והשתא לפ"ז יש לפרש דבריו כמוכן · אמנם יותר נכון ואמת כ"ל מ"ש ויש סיוע לדברי ממ"ש המבי"ט ז"ל ח"ב סי' ד' וכ"כ הרב"ל ז"ל סי' ג' ובכה"ג אה"ע סי' ל"ד סק"ו דכתבו דלהפוסקים דאסור לקדש ולהשיא את הקטן א"ל לברך ברכת אירוסין וברכת נישואין וכמ"ש לקמן ע"ש · ה"נ דכותה ועיין נ"כ בתשו' הגו"ר ז"ל אה"ע כ"א שטו"ב ע"ש :

ולענין הלכה פסק מרן ז"ל שם ק"א דלאחר שיגמור הברכה יקדש וכו' והיינו כש' הרמב"ם ועי"ש בה"ג ועיין מ"ש הח"מ ז"ל שם סק"ג עמ"ש מרן ולאחר שיגמור וכו' וז"ל כלומר לכתחילה הוא עה"ת לברך עובר לעשייתן לאפוקי וכו' אבל אם שכח וכו' יש לברך אחר שקידש וכו' ע"ש · ולכאורה קשה דברי מרן שם ס"ג פסק כדברי הרמב"ם לגמרי וכמ"ש ודוחק לומר דט"ס הוא וכמקום כלומר וכו' צ"ל וכו' ע"ש ולכאורה עצמו קא מורי וא"כ בסיף דברין דכתב אבל א"ל בירך וכו' ע"ש לדעת עצמו דהוא דוחק כמובן ועיין בב"ש שם סק"ד ואולי דס"ל לומר דמ"ש בש"ע שם ס"ג בשעת נשואין ר"ל דוקא בשע' נישואין אבל מקדמת דנא סמיך לקידושין יכול לברך הלא דמדברי מרן בב"י שם שכתב בתר פלוגתא דרש"ג עם ר"ב גאון וז"ל וכבר נתבא' וכו' ע"ש ל"ת כן ועיין בחי' מהר"ם מריקאנטי ז"ל סי' רל"ג שכת' דכ"ל דגם לדעת הרי"ף יודה בדיעבד ש"ד וכו' ע"ש ומנהגנו כס' בסיברים דמקדש ואח"ך מברך וכ"כ הכנה"ג ז"ל שם בהג"ט סקב"א · ולענין מנהג קושטא יע"א הגדולה דמקדשין בשבלונות לענין הברכה עיין בברכה"נ ז"ל שם ובהרב בני דוד ז"ל ס' אישות דכ"ח ע"ג ע"ש ועיין בהפ"ס ובפר"ח ז"ל יו"ד רס"י ט' ע"ש ודוק ·

ולענין קידושי טעו' א"כ הוה ליה קידושי הראשו' הלוים בספק פלוגתא דרבוותא ז"ל אי הוי קידושין דצריך לקדשה פ"א אם צריך ג"כ פעם אחרת הנה מהר"ם מינץ ז"ל בתשו' סי' מ"ט וסי' נ' הסכימה דעתו לומר דא"צ לברוכי וחלק על רב שכנגדו ע"ש · וכ"כ בתשו' מהרי"ו ז"ל סי' ז' ע"ש וכן ס"ל לרבני האחרונים כמ"ש הרב בתשב"ץ ז"ל בסי' נ"ד הנהב"י ס"ק ט"ו ואילך ובסי' כ"ח ובסי' ל"א כמ"ש שם וראיתי בתשו' להרשב"א ז"ל הובא דבריו בתשו' דשייכי לא"ח פ"ש סי' ח"י שנשאל שם על ראובן שלא הי"ל טבעת והלך ולקח אחת טבעת משמעון והלך ראובן וקידש בו האשה ולמחר כששמע האשה שאשל אחרים היה היתה מתרעמת וכו' וחזר הבעל וקידשה קידושין אחרים בעדים בלא ברכה ואמרתם וכו' ועוד דאפי' את"ל דקידושי טעות היה כיון דבעל אח"ך קנה וא"צ ל"ב ברכה דקני בב"ר וכו' ואעפ"י שק"ט היו כדמוכח בפ' המדיר דקנית קידשה בטעות וכו' ואם בעלו קנו משמע דל"כ טפי בלא ברכה ולא כמסירה לחופה ועוד וכו' הרשב"א ז"ל ע"ש · הנה מבואר דעתו ג"כ כמ"ש · ואולם זו היא שקשה לבאורה מת"ש הרשב"א גופיה שם בתשו' שלאחר זה סי' י"ט שכ' וז"ל על שאלתם אם קדש בשוי אשה וכו' ונמלאו הקידושין שלא היו ש"פ בבני ראוים וכו' ותו"ה ל"ל ולקדשה אפי' למ"ר בפ' המדיר המקדש בפתו' מש"פ אם בעל קנה התם משום דאדם יודע שאין קידושין בתנאי מש"פ ובועל לש"ק וכו' אבל הכא היה סבור שיש בו ש"פ ואפי' כ"ע לאמר שנתברר דיש בו ש"פ או ליכא עידי יחוד הו"ל בלא עדים וא"א לקידושין אעפ"י שבניהם מורים והביא דהמדיר וכו' לשם קידושין התם כשעת חופה דרגילי ליחד את החתן ואת הכלה וכו' ע"ש מדבריו אלו מתבאר דאפילו בעיל אח"ך ל"מ אלא דוקא בההיא דהמדיר דאיכא יחוד בפ"א ונראין דבריו קצת אסדרי בסמוכים אהדדי וכבר ראיתי למהר"ם מינץ ז"ל שם סי' מ"ט שנשאל על כ"ד דקידשה במשכון וכו' והאריך הר' בס' הראשו' בדין הסות ובס' בא"ר וז"ל ובתר דאיכא פלוגתא דרבו' הם מלי לקדש במשכון וכו' אין להכנים ראשינו לומר דהוי קידושין ואת"ה דהכא מקודשת כיון דבעל וכו' הא ליתא כדאיתא בתשו' מהר"ם בתימוניות וז"ל ושנשאלתם אם אדם כשוי וכו' עד ליחד החתן והכלה ע"ש · מע"נ דבתשו' רשב"א אשר לפני זאת בתשו' משמע דבעל מועיל · י"ל דודאי לא סבר דמועיל אם בעל לשוויה קידושין רק לענין זה מועיל דלא צריך עוד ברכה פ"ב דהבעילה הוי קלא קנין ותדע וכו' ועוד קלא מוכח דמייתי ראיה מפרק המדיר וכו' ודוחק וצ"ע · אך די"ל דהא דקאמר באיתה תשו' ועוד אתמ"ל דטעות הוא כיון דבעל אח"ך קנה זה פירוש דבעל אחר שנודע לו הספקות ולכך מועיל הבעילה דנתר וכו' והוי דומיא דההיא דהמדיר והא דקאמר א"כ למה קידשה שנית י"ל דהיה מתכוין וכו' ועוד דהבעילה היה בלא יחוד והביא ב"ר וכו' ע"ש :

ולע"ד אחרי המח"ר ק"ל ע"ד דאמאי לא נסתייע לומר דקי' בשני הוא שעיקר מהם שמצאנו להרשב"א ז"ל גופיה בתשו' שהביא המרדכי ז"ל בפ"ק דקידושין וז"ל השיב הר' רשב"א ז"ל על אחד שקידש בטבעת ש"כ והאשה סבורה שהיא ש"ז ושאלתם דשמא ק"ט הן כמ"ש ר"ת בטבעת וכו' והשיב דלאו ק"ט הן שהרי יש באותו טבעת שו"פ וכו' ובסוף ס"ד ואין צריך לקדשה שנית ואפי' היו הקידושין הראשונים טעות אם בעל קנה וא"צ קידושין אחרים כדפרישנן בתשו' עכ"ל · הנה מבו' מדברי הרשב"א גופיה באותה תשו' דגם אם היו ק"ט טוב א"צ לקידושין אחרים אם בעל והיינו כדבריו נ"כ כמ"ש בתשו' והיינו ודאי ההיא תשו' דהיכא בתשו' דשייכי סי' י"ח הנז' וזה דלא כתי' מהר"ם הראשון דלענין קידושין ל"מ בי אם לענין ברכה בי ע"כ לומר כתי' בשני דתני' בין בעל אחר שנתברר לו בטעות להיכא דבעל קודם ושמת' ח"ש שהיא תשו' דהביא הר' המרדכי דנ"פ שמ"ש שם בתשו' סי"ט דהתם איירי בבעל קודם ושהיא תשו' דהביא הר' המרדכי איירי בבעל אחר שנתברר לה דהיה קידושי טעות וכמו שכ"כ מגופא השאלה דאחרי שמוך שקידשה פקפק האשה על הקידושין וגם מסתמא איירי בנתייחד ע"י עדים דבשעת חופה דרגילין ליחד החתן והכלה וכמ"ש שם סי"ט ע"ש · וא"כ קשה איך לא הביא הר' שיטתא לתי' השני דהוא העיקר ולא הראשון משהיא תשובה דהביא הר' המרדכי · וגמ"ש ובעת צ"ע לע"ד :

וראיתי להרב"ז ז"ל ה' קידושין סי' ל' דנשאל על ראובן שלקח טבעת אחד מגופו שמעון וכ"ל טבעתו כמקנה וקידש בו האשה ובירכו ב"א ונישואין ובא עליה כדרך כל הארץ ועתה שמעון מתחרט על נתינת טבעתו לראובן ומבקש אותו משותפו ראו' מי אמרי' דהו"ל קידשה בגזל דמ"מ ונלרוכה ק"א דהאשה מקפדת על אשר קידשה בדבר שאינו שלו או"ד וכו והשיב דיראה לומר דא"צ קידושין אחרים וכו' ואפילו אמת"ל דק"ט הן מ"מ כיון שבא עליה אחר הקידושין קנה וא"צ קידושין אחרים ומני לה הכהן קידושין וז' ברכות דנעשו בתחילה וקנאה בשנכנסו ובבעילה וכה"ג היא' בכתו' פ' המדיר המקדש ע"א וכו' וה"מ מתשו' ר"ש ה"ס כתובה במרדכי פ"ק דקידושין וז"ל השיב רשב"א ז"ל וז"ל על אחר שקידש בטבעת של כסף וכו' כרפר"י כתשו' עכ"ל מזאת התשו' מוכח כדר סיטב דאפילו היו ק"ט כיון דבעל קנה ואי לרידו בנימן בוותי יחזור ויקדשנה בטבעת אחרת שלו וא"צ לא כניסה לחופה אחרת ולא ברכה של אירו' ונישואין וכו' ע"ש · ולע"ד אחרי המח"ר לפי מ"ש קשה ע"ד דהרי לפי מה שהכרחנו מתוך שני תשו' הרשב"א גופיה דהא דהיכר דאם בעל קנה ה"ד בשבעל אחר דנתברר לו דהקידושין הראשונים הוו ק"ט הא לא"ה לא וכמ"ש מהר"ם מינץ ז"ל וכיון דמהו"ר ששאלה נראה דהבעילה היתה על שקדש וכמ"ש וז"ל וקידש בו האשה וכירכו וכו' ובא עליה וכו' ועתה שמעון מתחרט וכו' ע"ש כל בי ה"נ גם הר"ש יודה דצריך קידושין אחרים וכמ"ש גם מ"ש דאעפ"י דא"צ קידושין אחרי' מן הדין מ"מ ב"ל דיחזור ויקדשנה פ"א עיין בתשו' מהרי"ק ז"ל ס"כ סמ"י ע"ו דכת' דבמקום דמה"ד א"צ קידו' אחרים ה"ל דיקדשנה פ"א דנפיק מיניה חורבא לעלמ' למקדש

קידושין

קידושין כה"ג ולי"ר לת"ש הריב"ש ז"ל בסי' פ"כ לענין שמקדש ע"י שליח וכו' ע"ש וכ"כ בשמו הר' החבי"ב ז"ל בסי' ל"א הגה"ט סק"ב אלא דכתב ע"ד מיהו כלינעת אין לחוש כדמוכח בהגמ"ר דקידושין וכפר"ת מפיוכה ז"ל בסי' ע"ו ע"ש · ואפשר דבכה"ג איירי הב"ז והו"ל לבאר וצ"ע באופן דה"ל דמקדש ע"כ על הספק וכן בק"ט דא"ן טוב כ"א וב"ב וכמ"ש ודוק :

ולענין מי שקידש ונכנס לחו' והיה הדין נותן דבחתי' יכנוס אבי' ע"מ ואח"ך יקדש ויכנוס כתב הר"ר נועם ז"ל בתי"ר סי' כ"ח דמ"ו ע"כ דיש לפקפק בדבר אם יספיקו בכלו קידושין וכיסו' להחזיקה בא"ח שאם היה יודע החתן שהדין וכו' כמ"ש לא היה מקדש לה דלא מקמנא מילתא וכו' ועוד דעביד איסורא לכנוס כימי אבי' וא"כ כל ימים הביס בספק א"ס הכא פנויה ואם פשטה ידיה וקיבלה קידושין מאחר תפסי בה קידושין לכן נ"ל דצריכה קידושין שניים להחזיקה כא"ח גמורה וכו' ע"ש · ולע"ד היא חידוש גדול בעיני וגם עיקר ראייתו מהבית דגרדים ל"מ לע"ד דיש לחלק בין הנושאים כמובן ועדיין צ"ע לע"ד ודוק :

ולענין המקדש ע"י שליח עיין מ"ש מהריק"ו סי' קפ"א בשם החשב"ן ז"ל דאין לו לקדש' אח"כ כדי שלא להוציא לעז וכו' שהביא דבריו מרן בב"י רס"י ל"ה ומה שהניח הר"פ ז"ל ע"ד ע"ש ובמה שהאריך בזה הריב"ש ז"ל בסי' פ"כ ופ"ח ע"ש שנתן ג' טעמים לדבר הביאם מהרי"ר בכ"ר ז"ל חאה"ע סי' כ"ר וכתב שם בדב"כ ע"נ דש"כ בין הנכו טעמים היכא דקידש בעלמו בעיר אחת והלכו לע"א לכנסה שם דלט"א משום חלוה בו וכו' א"ל לחזור ולקדש ולב' טעמים הפירוש האחר מ"ש הריב"ש שם מסבירתו דכיון דאין שם ע"ק ואיכא ריעותא בהו שבא אחר וקידשה חוששין לקידושין עד שיבואו וכן לטעם הב' מבב כאלכסנדריא וכו' צ"ל ולקדש וכו' ע"ש · ולע"ד אחרי המח"ר יש לפקפק ע"ד כמ"ש דלטעמו של הריב"ש צ"ל ולקדש רו"ל דהקינת במשלחת ע"י שליח ושוב באה המקודשת לעירו של הבעל ואין שם ע"ק משא"כ כשהבעל גופיה מקדשה בעיר אחת ובאים שניהם ואומרים נתקדשנו בעיר פ' בפני עדים או צ"ל דשוב א"ל קידושין אחרים וכמ"ש בקידושין ד"פ ע"א דסיקלין ושורפין על החזקות וכ"פ הרמב"ם ז"ל בפא"כ פ"ה ה"כ וכן הריב"ה ז"ל באה"ע סי' י"ט דאיש ואשה שבאו ממד"ה וכו' ע"ש · וכ"כ הבה"ג ז"ל שם בקידושין דרל"ה ע"כ גבי הביא דמקדש בע"א וכו' דנ"ל שאם הוחזקו כאחן קידו' ועומדין בחזקת איש ואשתו וכו' הרי חזקה זו כמו שהוכרה ע"ש · ה"ד הכנה"ג ז"ל בסי' מ"כ הגה"ט סק"ח ע"ש · ואולי הר' איירי בשלא הוחזקו עדיין ל' ימים וכמ"ש הרמב"ם והריב"ש שם דבעי' שהוחזקו ל' יום ע"ש · א"כ יש לחלק בין אומרים דבס נשואין לאומרים דבס מקודשים ועיין בהר"ן ז"ל בהלכות גבי מתני' קדשתי א"כ ואיני יודע למי קידשתים וכו' ע"ש וכמ"ש מהרי"ר קירש לזה בתחי' דבריו ולפי שאינו מענין שלפנינו לא אאריך עוד בזה · ושוב ראיתי להחשב"ן ז"ל ח"ב סי' ז' דכ' לבדיקת דאיש ואשתו שבאו ממדה"י דמצריכין לשם

כ"כ כלא עודי אירוסין כיון שנכנסו לעיר בחזקת איש ואשתו וכו' להחזיקו בחזקה א"א דחוקה כלחור הני כראיות בפ' ע"י ושבא עליה נסקל וכו' וכ"ש שלענין כ"כ א"ן להביא ראיה על היתרו' ומברכין להם כ"ג אפילו ביום שנכנסו שכיון שבידו לקדשה עכשיו מ"ל לשקר וכו' יקדשנה עכשיו וכו' עד מ"ש וכיון שמניסה מודים באירוסין אין צריך לחזור ולקדש פ"א ע"ש · ובהיד"א ז"ל סי' ל"ד בנה"ט אות י"ד ע"ש בבה מדבריו מוכח דגם ביום דבאו ממד"ה מחזיקין להו בחזקת מקודשת וא"כ ל' יום של חזקה אלא דקשה ממ"ש בפוס' דבעינן חזקה ל' יום ודוחק לומר דמחלק הרב בין לחזקה לבא עליה לע"א דמ"ש · ואולי גם הרב יודה דא"ש צ"ל אדם אחר קידושין דחוששין לקידושין עד שיתב' הדבר ולא איירי אלא לענין ב"ח דא"ן כי אם ברכת נישואין דוקא וע"י הבעילה שיבעלנה הח"ך ע"י חופה ויסור יקנה אותה בשופי וצ"ע עוד בזה ועיין במהריק"ו ז"ל שו' פ"ו ובהכנה"ג והח"מ ובב"ש ז"ל שם סי' י"ט ע"ש · ולענין הלכה הבעל' בב"ר שם דבמקדש ע"י שליח א"ל לחזור ולקדש לבתחי' בבסק מרן בש"ע וכו' גם מהרש"ג ז"ל מהריה דאחרין שאלוניקי הפס כן אמנם במקדש ע"י עצמן נראה דבקטו' לחזור ולקדש וכו' ע"ש ובהיד"א שם ובתשו' הרב בארות שמים ז"ל בחא"ע בסי' י"ח בדברי השאלה ע"ש · גם רבינו הכנה"ג ז"ל בסי' ל"ד שם הגב"י סק"ג כתב וז"ל ופשט המנהג שהמק' ע"י שליח א"צ לחזור ולקדש פ"א זולתי בק"ט דמ שצין לשבלוניות וכו' ע"ש · והן עתה ראיתי דהמנהג בעירנו אומר יצ"א בזה דהמקדש אשה ע"י שליח בעיר אחרת בשתבא כאן דמקדש אותה פ"א בלא ב"ח כי אם בזאת ברכה שה"נ וכ"ה בלא שם ומלכות וכמנהג באלכסנדריא שהביא הריב"ש ז"ל שם · ואולי אחר זמן הרב בתבי"ב הנהיגו כן רבנן בתראי ז"ל דניחא להו בהכי ודוק :

ולענין מקדש ע"י שליח ולא בירכו ב"א ובאה האשה לעירו הבעל הכ"ר ז"ל שם סי' כ"ה דצ"ל ולקדש ולברך ב"א וכו' וגם מרן ז"ל יורה בזה כיון דליכא משום חלוה בו וכו' ע"ש · ולכאורה ק"ל ע"ד מת"ש מרן שם בב"י בשם ל"ד ע"ד הריב"ש שכתב דנכנו לחזור ולקדש וכו' דבבר נהכשר וכו' דהוי ברכה לבטלה ע"ש והרי הריב"ש במקדש ע"י שליח איירי כיעויין בתשובה שם ואפ"ה כתב מרן ע"ד דלא יברך דהוי ברכה לבטלה · ועיין מ"ש הרב שדה הארץ ז"ל ח"ג ה' קידושין סי' יו"ד דנ"ז ע"א דנשאל ע"מ שלא בירכו ב"א בעת שקידשה השליח אם יברכו אותה בעת הנישואין דלכאורה נראה דא"ל וכמ"ש מרן ז"ל וקבלנו הוראותיו ומ"מ בב"ר דחוזר ומקדשה מפני הטעם הנז' שלא יאמרו כלה כל"כ וכו' א"כ יברכו אותה ואפי' הרי"ף והראשונים ז"ל יודו בזה כיון שחוזר ומקדשה אמנם מיראי הוראה אני ומפק ברכות להקל ע"ש · ולכאורה קשה ע"ד דהרי הב"ר ז"ל סי' כ"ח כתב לפרויא דבכה"ג יברך אפי' לדעת מרן וכמ"ש · וגם צ"ל דהיי מת"ש מרן שם בב"י ע"ד הריב"ש וז"ל וכ"כ בסי' זה שלדעת הרמב"ם והרא"ש ברכה לבטלה היא ע"ש · דמשמע דגם

כו

הכי לא צריך בתחילה דהכי אורי הריב"ש ז"ל למרן דלא יברך א"כ בתשו' היל"ל שם דלא יברך לפי מה שקבלו בירוש' א"ו הוראותיו של מרן ז"ל וכמ"ש וצ"ע · ועיין בהר"ב במים ז"ל שם :

ולענין מקדש ע"י עצמו ולא בירך בקידושין הראשונים אם צריך לברכה פ"א ואם יכול לברך ב"א בהא פליגי רבו' ז"ל כמ"ש הריב"ש ז"ל · ומדברי מרן ז"ל בב"י מוכח דפסק הרמב"ם ושי' דא"צ לברכה פ"א וגם א"י לברך ב"ה פ"א משום דהוי ברכה לבטלה וכ"פ בש"ע שם · אכן מור"ם ז"ל כתב די"א דחוזרין ומברכין אותה בשע' הנישואין וכן נוהגין וכ"כ הב"ש והח"מ שם · אכן מדברי מהרי"ר ז"ל שם סס"י כ"ד ושם"י ב"ה נר' דחושש לש' מרן דהוי בלב"ט במקדש ע"י עצמו ע"ש · ועיין בתשב"ץ ז"ל ח"ב סי' ע"ד דכ' בתשו' דגם במקדש ע"י עצמו אם לא בירך בשעת הקי' הראשונים דיברך בשעת נישואין ושכן עשה מעשה לפני גדולים והודו לדבר ושטה הוראה זו מכאן לאחר מקומות וכו' בין קידש פ"ב בשעת נישואין ובין לא קידש וכו' ע"ש · ומשמע עוד מדבריו לפריה שם בדי"ה ריש ע"ב דגם הרא"ש ושי' יודו בזה דאם לא בירך בשעת קידושין דיברך אח"ך ומ"מ קפיד הרב שם דהב"ה היו אבית בשעת נישו' ולא קודם ע"ש מלתא בטעמא והיינו כפסק מור"ם הנז' ועיין בירו"א ז"ל שם בהגה"ט סק"ו ועיין ג"כ בהרשב"ש ז"ל בנו סי' קפ"ו ע"ש · וכ"ל לסייע פ' מור"ם דכתב דאם לא בירך יברך אח"ך בשעת הנישואין משום דכל טעמיה דמרן ז"ל בב"י דבת' להשבים בש' הרמב"ם היינו משום דכיון דהרי"ף והרא"ש בשיט' הסכימו עם הרמב"ם בדעת אחד הכי קטינן כמ"ש בב"י שם והרי דברי הב"י הללו לבאורה ק"ט דהרי הרא"ש הסכימה דעתו בפסקיו בש' הרב ר"נ ז"ל דאם לא בירך בשעת קידושין יברך אח"ך בשעת נישואין וכ"כ הריב"ה ז"ל בנו דכתב מ"א הרא"ש ע"ד הר"נ דהכי מסתבר והשתא לפי"ד הב"י דברי הרא"ש ק"ט אהדדי מפסקיו לתשו' א"ו ע"כ לחלק ולומר דע"כ לא כתב הרא"ש בתשובה דהכי מסתבר כמ"ש הרי"ף בתשו' דהמברך אח"כ טועה הוא אלא דוקא לברך לכתחי' משום עובר לעשייתן אבל אם לא בירך בשעת קידושין יודה הרא"ש דיכול לברך אח"ך בשעת נישואין דגם בו בפרק הוי עיקר מצותו בדין מי שלא בירך שהתוו' בשעת עשיית המצוה דמברך אח"כ בשעת ישיבה וכמ"ש כן להדיא התשב"ץ ז"ל שם בדעת הרא"ש ושי' ע"ש · וכ"כ ע"ד הב"י הנז' הב"ח ז"ל שם והרב ב"ל ז"ל הביא דבריו הרב באורות ז"ל בחא"ע סי' ע"ש · וכ"כ הרב בני דוד ז"ל שם ע"ד מרן הנז' ע"ש · וכ"מ מדברי הח"מ ז"ל שם סק"ג ע"ש ושמא דאתינן להכי גם בדעת הרי"ף ז"ל שהביא הרא"ש שם בתשו' י"ל כן וא"כ לא נשאר לנו כ"א דברי הרמב"ם דכתב להדיא דגם אם לא בירך לא יברך אח"כ וכיון דאעיקרא הרבה מן הראשונים ז"ל ס"ל דלכתחילה יברך אחר הקידושין בש' הראב"ד וכיעויין בהרא"ש בפסקיו בסוגיין ובש"מ ובתשב"ץ ז"ל ע"ש מילתא בטעמא וגם מלינן לשרא"ש דגם דס"ל לכתחי' דיקדש קודם בש' הרמב"ם ושי' הרי"ף א"כ י"ל דגם דנקטים בש' הרמב"ם ודעימיה דיקדש קודם משום עובר לעשייה ה"ד לכתחי' אבל אם לא בירך אה"נ דיברך בשע' הנישואין כמ"ש התשב"ץ שם וכן דעת הריטב"א וכן תלמידי ר"י ז"ל כמ"ש בש"מ בסוגיין · ויתי' מזה מתבאר מדברי הב"ח שם ס"ג דאפילו לדעת הרמב"ם שכתב דאם ל"ב בשעת הקידושין לא יב' אחר שקידושין וכו' ה"ד אחר הקידושין כמ"ש אבל בחופה יכול לברך ואין כאן משום בל"ב וכו' ע"ש באופן דשפיר יל"ב אח"כ בשעת חופה בשופי וכמ"ש ועיין בפר"ח ז"ל יו"ד סי"ט סק"ג ע"ש ובשמש"ל ז"ל ח"א שם ע"ד הריב"ש ובהרב אגורה באהלך ז"ל שם :

ולענין מנהג עיר שאלוניקי יע"א דכותבין לכתוב בכתו' וז"ל אנחנו הח"מ היינו מלויין ונרשמים לעדים בעת וזמן שקידש ונכנס לחופה החתן עם הכלה וכו' עכ"ל · כתב הרב ב"ש ז"ל סי' ס"ה על כ"ד דמעשה שהיה שאירס אחד קידש ארוסתו ואחר ב"ש נכנס לחופה ואני חתמתי שכתו' ובשאלו לברך ב"א שאלתי עה"ק ואמ"ל שהכר קידשה זה ב"ש ולפי שכתב בכתובה ונרשמים לעדים בעו"ז שנכנ' לחופה אמרתי לקדשה שנית בפני ובפני העד בלא ברכת אירוסין וכו' ע"ש בדבריו הנ"ל מדבריו דס"ל להרב דהא דכותבין בכתובה ואנחנו וכו' ונרשמים לעדים בעו"ז שקידש וכו' שדברים הוי בפשטן ועיכובא הוי דצריך שיהיו עדים מיוחדים לב' הדב' לקידושין ולחתימת הכתובה ולא סגי בב' זוגי עדים חד לקידושין וחד לכתובה וגם כ"ל דמ"מ סגי בב"א דאמרן בקידושין הראשונים וא"ל עוד לברך ב"א בקידושיו השניים וכן ראיתי להרב בארות המים ז"ל בחא"ע סי' א"י בנ"ד דהביא דברי הב"ש הללו וכ"מ מדברי מהרי"ר ז"ל מדיוק דבריו שהביא שם אכן מדברי מהרש"א ז"ל בת' הרב שלמה בסא"ב סס"י ב"א מוכח דס"ל דא"ל שזמנה שיהיו העדים של הכתובה עדי הקידושין וכמ"ש שם הכה"מ בשמו ושכן שורת במישור מכמה מקומות ומ"ש בכתובה וז"ל אנחנו העדים וכו' כתב דלאו הכרח הוא דס"ק אנחנו הח"מ היינו מלויין נרשמים לעדים וכו' ר"ל לענין תנאי כתובה ואמר באיזה זמן הוזמנו לעדים בעת וזמן שקידש ונכנס לחופה וכו' ע"ש · אלא שכתב הכה"מ דהב"ד שם ב"ע יודו דא"ל וכמ"ש לקמן ע"ש :

אמנם חזי הוית להרב בש"מ ז"ל גופיה שם סי' ב"ט דנשאל ע"מ שקידש ובירכו ב"א ואח"ז בא לכונסה לחופה ולא נמלאו שם העדים הראשונים שקידש של"ל ולקדש בפני העדים שחתמו הכתובה כיון שכתוב בכתובה אנחנו הח"מ היינו מלויין ונרשמים וכו' אם צ"ל לברך ב"א פ"ב או לא וכו' וע"ז הביא דברי הריב"ש בסי' פ"ב כמ"ש במקדש ע"י שליח וכו' ולימד מדבריו דגם בנ"ד אצ"ל ולברך ב"א פעם אחרת אך בתר הכי הביא דברי מרן בב"י שם וכתב שם בע"ג וז"ל כחזור לנ"ד נראה דמן הראוי לברך ב"א וכו' הא כיון דהשתא לא נמלאו עדים הראשונים והיום עדים אחרים פ"א בהו לבאן וכו' ועוד דהכי נוסח הכרי' דחותמין וכו' ע"כ וכו' אפשר דיודה הריב"ש דצ"ל לברך פעם שנית דאפשר וכו' ומ"מ לא מלתני לבי לברך בקורת השם כיון דהוי שהבר ספק וס"ב להקל

לפק! ע"ש · הנה שם בסי' נ"ט כתב בפשיטות ות
דצריכים זוג אחד של עדים לומר לקידושין ולכתו'
ואילו שם בסי' ח"י כתב דהוי פלוגתא לזה וז"ל
דכיון דמהרי"ם שם כתב להחמיר וכ"כ מדיוק דברי
מהרי"ר הכא שם בסי' נ"ט להחמיר ומה גם
דהתם בסי' נ"ט איירי לכתחילה כיע"ש · אמנם הא
ק"ל ע"ד דפסק עלה ע"ד לומר דבעי ב"א פעם
אחרת דהרי גם הב"ש שם דצריך שיהיו עידי הכתו'
שהם עפ"ק אפי"ה כתב להדיא דא"צ עוד לברך
ב"א וכמ"ש גם הבה"ט שם בסי' ח"י בשמו וש"ע
דכיון דהיו הקידושין גמורים שלא משום תיקון הל'
של הכתובה הוא דבעינן שיקראנה פ"א בפני זוג
אחר של עדים מיוחדים הו"ל לברוכי פ"א וכמ"ש
מנ"ר שם ברמ"י נ"ט גם הטעם השני שכתב שם
ל"מ כיון דהכי תיקנו לאומרן בעת הקידו' והכי
בירך ויתר מזה מתבאר מדברי רשב"א שהביא בתשו'
דשייכי לב"א שם סי' ח"י דאפילו בק"ט וכיוצא
דאפילו דצריך לקדשה פ"ב א"צ לחזור ולברך ב"א
דשם קידושין קלא היה בהו ע"ש · וכ"כ מהר"ם
מינץ שם סי' מ"ט וכ' ואפילו לק' מ"ר שהביא שם
מהר"ם מינץ דס"ל דצריך לו"כ ב"א ע"ש · אינו
אלא בנ"ר דהיה ספוק דין בענין הקידושין דהא'
דתלוי בפלוגתא דרבו' כיע"ש · ואפ"ה חלק ע"ד
מהר"ם שם ב"ש בנדון שהב בש"ת דכ"ע יודו
דא"צ לברך ואם יברך הו"ל ברכה לבטלה · וכ"כ
מהרי"ו ז"ל סי' ז' אפי' לענין מקדש בפסולי עדות ע"ש
וכ"ד הרב המבי"ט שם כמ"ש לעיל ועיין בתשב"ץ
שם בסי"ד ובהרב ב"ש שם באופן דהדבר ברור בכ"ד
דהרב בה"מ ז"ל דלא יברך פ"ב ב"א בשם ומלכות
וכמ"ש וצ"ל באופן דנ"ל דהכוונה דא"צ לברך
פ"ב ב"א ואיסורא איכא וכ"כ שם ודוק :

ולענין נישואי קטן פחות מבן י"ג שקדש או
כנס אשה אם מברכין ב"א ונישואין
ואם ברכו אם צ"ל ולקדש אחר אשר יגדל כתב
הרב"ל ז"ל בתשו' סי' ד' וכ"כ הכנה"ג ז"ל בסי'
ל"ד הגה"ט סק"ו דנ"ל דזה תלוי במחלוקת הרמב"ם
ז"ל והרשב"א ז"ל עם רש"י והתוס' והרא"ש ז"ל
שלדעת הרמב"ם בסוף פי"א מה' א"ב והרשב"א
ז"ל בתשו' סי' תת"ן דאסיר להשיא אשה לקטן דהוי
בועל ב"ה דאין לברך ב"א ונשואין ואם בירך
בשיגדיל ולדעת רש"י והתוס' והרא"ש ז"ל דאדרבא
מצוה איכא יכול לברך ע"ק קטן וא"צ לחזור
ולברך בשיגדיל וכ"כ המבי"ט ז"ל ח"ב סי' נ"ו
וכמ"ש שם ע"ש · ושוב אח"ז כתב הכנה"ג וז"ל
אמנם לבי מגמגם אפי' לדעת התוס' וכו' כיון
דבאותם שעה פטור מן המצוה וכו' ע"ש ושוב
בסק"ז כתב וז"ל א"ה מספק"ל שמא אין הספק
אלא בקטן שקדש אש"ק אבל בקטן שקידש אח"כ
שפיר דמי לברך משום ח"ד וכו' ע"ש ונראה מתו"ד
שכתב אמנם לבי מגמגם וכו' ושוב כתב א"ה
מספק"ל שמא אין הספק וכו' ע"כ דמיסור לשון
נפל בדברי הרב במ"ש אמנם לבי מגמגם וכו'
שלא כתב למי הקדושים ז"ל נמנם כדרכו בכ"מ
דודאי אי אפ"ל דשיה מדברי הכנה"ג עצמו דא"כ
ל"ש לכתוב עו"ז א"ה מספק"ל שמא אין הספק
וכו' כמובן כי ע"כ צ"ל דמיסור לשון יש בדברי
הרב במ"ש · ונראה שר' בדעת הקונ' שכתב אמנם
לבי מגמגם וכו' הוא לומר דליכא דנפשיה דודאי
מדברי המבי"ט שם נראה דכיון דאין אסור להשיא
הקטן אליבא דהרא"ש דהשתא גדלו הקידושין עמו
א"כ דיברך תחילה ב"א וכ"כ וכיע"ש בסוף דברי
המבי"ט וכ"מ מהר"ר תשו' הרב"ל ז"ל שם סי' ד'
דכ"ה ע"א שכתב בשם רבינו יונה ז"ל דאיכא מ"ד
דאסור להשיא אש"ק ואם השיאה הו"ל הברכה של
אירוסין השניים ברכה לבטלה וכו' ע"ש דמשמע
דלהסוברים דהוא מותר יכול לברכה ולא הוי בל"ב
וכבן מ"ש הרב ההוא אמנם לבי מגמגם וכו' ר"ל
ע"ד המבי"ט שכתב שלדעת הרא"ש כיון דאין איסור
יכול לברך והכא קאמר מר דעדיין יש לגמגם במה
וכו' ע"ש והשתא א"ש מ"ש הכנה"ג ע"ד הרב
ההוא דשמא אין הספק הזה ב"א בקטן שנשא אש"ק
ולא כשנשא את הגדולה אלא דלע"ד מדברי ר"י
הנו' מוכח דבדליכא איסור יכול לברך ומשמע בכ"ע
אפי' נשא את הקטנה גם מתבונת ברשב"א ז"ל
שם בתשו' סי' ח"י וז"ל עוד אמרינן בפ"ד מיתות
המשנה וכו' ועוד תניא בפ' חרש הש"ו וכו' מ"ש
מ"ש ע"ש וכן ממ"ש אח"ז בסי"ט וז"ל ויתכן דאותה
ברכה מועלת במ"ש ברכת קטנות וכו' והע"ג
דל"ר כולי האי וכו' ע"ש · והשתא אפי' נימא דמ"ש
הכנה"ג בסק"ז א"ה שמא אין הספק הזה וכו'
ע"ש קאי על מ"ש שם בריש סק"ו דקטן וכו'
תלוי בפלוגתא דהרמב"ם והרשב"א עם התוס'
והרא"ש ז"ל ור"ל דאפשר דקטן דנשא לגדולה יודו
כ"ע דשרי לברך מה שאינו נראה כן כונת דבריו
במ"ש · אפי' א"ה ש"מ נ"ל במ"ש דכיון דלדעת
הרמב"ם והרשב"א וסי' גם בקטן שנשא לגדולה
איכא איסורא דלמען ספות הרוה וגם שייכי בהו
כל הנהו חששות דכתב הרשב"א בתשו' סי' תק"ג
אפ"ה דאין לברך וכ"מ מהו"ר רבינו יונה הנז' וכן
מדברי הראשונים שהביא הרב שם דכ"ה ע"א וע"כ
ע"ש וכ"מ מדברי המבי"ט שם בסי"ד דאסר דבא'
דברי הרשב"א שכתב דאסור להשיא את הקטן
משום כ"ז כתב וכ"ש הכא שהיא קטנה ג"כ ועד"ז
יצטרך קידושין וז' ברכות וכו' ע"ש · ועיין בכנה"ג
סי' ס"ב הגה"ט סק"ח וכמ"ש מהרא"מ ז"ל בתשו'
שקובצים בס' שמחת יו"ט ז"ל דנ"ש ע"א ע"ש :

והנה ראיתי למהריט"א ז"ל שם דל"ו ע"ד דהביא
מ"ש המבי"ט ז"ל שם דלדעת הרשב"א ז"ל
דס"ל דאסור וכו' אם היו הנישואין קטן וקטנה
לכשיגדיל הוא צריך ק"א וברכות ועדיין יכולה היא
למאן עד שתגדיל היא ג"כ אבל לדעת הרא"ש וכו'
א"צ לא קידושין ולא ש"ב כשיגדיל דכשיגדיל הוא
נ"ק למפרע ומקידשת למיאון וכשתגדיל היא
ג"כ הוו קידושין דרבנן לשלילה גט וכשתבעל
כגדולה היא מקודשת מה"ת ע"ש · ע"ד אלו ב'
הרב שדברין תמוהים בעיניו דמנ"ל לומר דמשום
דלדעת הרא"ש אין בכ"ז חשש בדין יתומה קטנה
שנתקדשה דכשיגדלו נ"ק עתה כיון דהתם שאני
דהו"ל קידושי קטנה למיאון וכו' אבל הכא של"ת
כלל קידושין ונישואין איך משום דאין בכ"ז המליא
דין זה לומר דהדין מתהפך. במ"ש לדעת הרשב"א
ואיך פסק הדין כן בהכינה חריפה בלא ראיה כלל
וכתמה דתוכיח זו צריכה רבה לאומרה עכ"ל ולבאורה
שתמו'

מתני' דשב"א שהביא בתשו' דשייכי מוכח להדיא דב"א וה"ה של קטנה מועיל לכשיגדיל דיכנוס בלא ברכות וכ"כ שם בתשו' שהנים דאע"ג דל"ד בולי שתי דבתם היו קידושין דרבנן וכו' · דש"מ דלא ס"ל לחלק בהכי והיינו במ"ש המבי"ט אבל הנראה ברור דמהריט"א לא ע"ע שהברכות שוא דק"ל ע"ד המבי"ט דאפ"ה דבהו יודה דה"ד כמ"ש · אבל עיקר קושיתו ע"ד המבי"ט הוא עמ"ש דלדע' הרא"ש דאין בכ"ז כשיגדיל הקטן גדלי קידושין עמו והיינו אפילו קודם שיבעול כמפורש בדבריו וכ"מ מזה דאם מת אחר שהגדיל אפילו לא בעל אשתו חייבת בינום ובחליצה ומאי דתנן ביבמות דפטור ה"ד בשמת עודו קטן וכמ"ש המבי"ט שם להדיא וע"ד אלו הוא דק"ל למהריט"א דמנ"ל לומר בדעת הרא"ש דמשום דס"ל דאין בכ"ז דנ"ק עמו כשיגדיל דהו"ל באילו קידשה עתה כשנתגדל וכ"מ להאי דינא שכתבנו וכ"כ לע"ג הא י"ל דגם הרא"ש ס"ל כס' הרשב"א דאפי' גדל לא נ"ע הקידושין עד שיגדיל ויבעל מהנו כיון דהקידושין הראשונים היו כמאן דליתיה דהיו בקטנותו ואין מ"ק כלום ומעתה אין ראיה דהתם א"ל נשואין ומש"ה כתב ע"ד דהאי דינא צריכה רבה ב"כ ברור כונת דבריו · גם אנכי מביא ראיה לדברי מהריט"א ממ"ש הירוש' כמבי' בטו"ש שכתב אמתני' דתנן התם קטן שנשא אשה יכון כהן' קיימת גר וכו' אמרו שם הקטן מגרש ער"ת קיימתים וכו' שבא עליה משהגדיל ע"ש בה"ב ס"י ז"ל · הרי דהם לא כ"ע משהגדיל אפילו דבכר הוא גדול א"כ אשתו נמי וב"ב הראשונים ז"ל שם טו"ד בה"מ שם וב"כ ה"ס ז"ל פי"א ה"ו וכ"כ בטור וש"ע אה"ע רס"י מ"ג ובמ"ס ס"ז ע"ש · וכ"כ בתשו' הר"ב ז"ל שם משם הראשונים ז"ל ע"ש · ועכ"ל דשאני קטן דלא תקינו ליה רבנן נישואין ול"ד לקטנה וכמ"ש בריש פ' חרש וכ"כ הב"ש ז"ל שם רס"י מ"ג להדיא · וכ"מ ממ"ש בפ' המדיר לקמן דע"ג דא"ר וכן קטן וכו' ואם בעלו קנו דמוכח דוקא בעילה וכ"מ בתשו' הרא"ש ז"ל נוסיה בכלל ל"ה סי' א' דקידושי קטן אינם כלום וכו' כ"א אם בעל או נתייחד עמה ע"ש :

ולענין מקדש בביאה הי בעי ב"א וב"כ ואם צריך קודם הבעי' או אח"כ · הנה לפ' הסוברים דגם בקידושי כסף ושטר צריך שיברכו אח"כ שא ודאי אם מברך צריך שיברכו אח"כ מה"ט שכתבו הם ז"ל וכיעויין בתשו' הרשב"ש ז"ל סי' קפ"ו ע"ש · אכן לפ' הסוברים דיברך קודם יש לדעת אם מברך קודם כיון דאיכא שהות טובא עד שיעשה מעשה ומדברי הירוש' ס"פ פ' הרואה ר' אמרו שם דאיכא מ"ד דמברך בל המצות עובר לעשייתן ואיכא מ"ד בשעת עשייה חוץ מן התקיעה וי"א אף קידושין בבעילה והירוש' הנזה הביאו הר"ן בהלכות רפ"ק דפסחים בשם הרמב"ן ז"ל ופי' הטעם משום דא"י לברך בשעת ערום וכו' ומזה נסתייע לומר דהא קידושי בו"ס מברך קודם בשי' הרי"ף והרמב"ם ז"ל ע"ש · ה"מ לפי זה דבקידושי ביאה מברך בין ב"א ובין ב"נ אחר המעשה וכ"מ בתשו' הרשב"ץ ז"ל שם רס"י ע"ד באמי' דבריו ועיין מ"ש עוד שם בע"ב וכמש"ל ע"ד · אמנם ראיתי לש"ה ז"ל שם פ"ג דשבוא

גה

דברי הרמב"ן שאחר דנתקיע מהשיח וירוש' לקידו' בו"ס דמקדש קודם בהב רי"ל דגם לגבי בעילה לא קי"ל כהירוש' כיון דבת"ד שם לא היליאו כ"א טבילה ע"ש · ולע"ד י"ל עוד דע"ב לא אמרו כן בירוש' אלא לת"ר בשעת עשייתן ואה לא אפשר בקידושי בעילה ומהטעם שכתב הרמב"ן אבל למ"ד שם דכל המצות וכו' עובר לעשייתן א"כ דש"ל דמברך קודם דומיא דתקיעה דמשום שיהוי פירקא לא חיים ודאי' בתשו' הרשב"א ז"ל שהובא בתשו' דשייכי שם סי' ט' על כ"ד דאחר שנשא אשה גורע שהקידו' לא היה בהם שו"פ וצריך וכתב דיקדש פ"א בלא ברכת אירוסין וכ"ג וכתב בטו"ר וז"ל ואי משום דהכא הוו ב"א ונישואין קודם הקידושין אשכחן בכה"ג במקדש בביאה וכו' ע"ש · מתבאר מדב' דפשי' ליה דהמקדש בביאה מברך כ"א וכ"כ אחר הביאה וה"ט דאזיל בשיטת הראב"ד וכמ"ש לעיל ·

והא ק"ל על הפוסקים ז"ל בשפסקו דין מקדש בביאה איך לא ביארו ע"ע הברכות אי קודם אי אח"כ וגם הכנה"ג והיד"א ז"ל לא דברו מזה ועיין מש"ל ר"ס ולענין ב"א אי מברכין קודם וכו' שהבאתי שם דברי הרא"ש פ"ק דכתובות דלכאורה דבריו ק"ט וכמ"ש ע"ד המג"ס ז"ל ובאתכתי ליישב דבריו דהרא"ש ס"ל דאין לברך ב"א על המקדש בביאה לפי מאי דקי"ל רב מגניד כמאן דמקדש בביאה וכ"פ הפוסקים ע"ש ולפי"ז ה"ה בברכת נישואין ע"ש ועפי"ז י"ל דעת הפוסקים כמובן ועיין בתשו' הרדב"ז ז"ל החדשות ח"א סי' תקס"ט ע"ש · ומ"מ נ"ל מדברי המבי"ט הנו' דתלה נשואי קטן בפלוגתא דהרמב"ם והרשב"א עס"א והרא"ש בהם יכול לברך בתחילה הנישואין ואם צריך אח"ך עוד פ"א ע"ש ועיין בכ"ס ז"ל סי' מ"ו סק"ט ע"ש וי"ל גם לענין קטנה דתיקנו לה רבנן נישואין ויכול לברך מתבאר שם דה"ד בשניסאת לגדול דשומר לה אבל בניסאת לקטן ל"ת וכ"כ בקטן דנשא גדולה דתלוי בפלוגתה וכו' ע"ש ועיין בתשו' דשייכי שם סי' ט' ותשו' ר"ש ז"ל שהביא המרדכי ז"ל ס"פ הא' מקדש דמתבאר מדבריהם דנתקומם א"ל שוב קידושין ולא ספק ב"א וב"נ ע"ש ובשי' י"ט ע"ש ויעיין תשו' הר"ב גאון שמואל ז"ל סי' ס"ה דכתב דא"ל ע"ש ועיין בהר"ב שמחה יו"ט ז"ל סי' ט' ושם בשי' שנו' דהסכימו לכל' הרב השואל מוסר"א אבוגדור ז"ל ומהריט"א ז"ל דבסמוך לפרקו מותר ומצוה להשיאו ויכול להשיאו ויכול לברך ב"א וב"נ בשופי ע"ש מילתא בטעמא אמנם לענין כתובה אם צריך לכתוב לה כתובה אחרת בשיגדיל הנה דהוי פלוגתא דרבוותא כתב דיש לחוש לס' הכנה"ג כה' תיהון דס"ל ע"ב דכתב דצריך שיכתוב אחרת ומה גם דלבעבור בכסף צריכה וגם לענין הקוס' ושם סק"י יו"ד שבית בשם כתיבת שטר שכתובה משם קיבת הרשב"א ז"ל ב"י ע"ש ועיין בכ"ס ז"ל סי' ס"ו סוף סקי"א ע"ש והוק בי קצרתי

ולענין ס' מגורשת ומתאר אותה אם צריך ב"א וכ"כ כתב הרמב"ם ז"ל בפ"י מה"א ה"ג וז"ל וכן אם נירש בגט פסול אי שניתא ס' מגורשת ור"ל הרי זו מותרת לבעלה וא"צ נישואין

הנישואין ולברך ש"ב ולכתוב בתוכה וכו' ע"ש וכ' כ"ה שם דמ"מ צריך קידושין אחרים אבל על הנישואין א"צ לברך מטעם דאין מברכין על הספק וכו' ע"ש ולפי"ר נראה דה"ה לברכת אירוסין ומה גם דמלינו למוהריק"ו ז"ל שורש קע"א דפירש בכונת הרמב"ם הנו' דאפי' קידושין א"צ הביא דבריו מרן ז"ל בכ"מ פ"ח ה"ו ונראה משם דהסכים עמו וכ"כ בש"ע אה"ע סי' ק"ן וכ"כ הב"ח ז"ל שם ומ"מ משמע דב"א א"צ לב"ע מה"ט דכתב ט"ה וכ"כ בתשו' המב"ר ז"ל יו"ד ב"ו ובהרב בארות המים באה"ע סי' יו"ד ע"ש וע"ש בהיר"א ובתשו' הלח"ר ז"ל סי' כ"א ע"ש ·

ולענין ברכת אירוסין אי בעויא כיא לכתחי' ודאי דבעי ולפחות של שכר וא"ל היכו מעכב כמ"ש בש"ע שם סי' ל"ר ואם מברכינן תחילה ברכת היין אי כ"א עיין לקמן גבי כ"ח מ"ש שם ·

גמ' מאי מברך וכו' ואסר לנו את הארוסות הכי נורסה דאיכת את הוכאה בהס"ת במפרשים וכן בהרי"ף והרמב"ם והסמ"ג והריב"ה ז"ל ע"ע אמנם ראיתי להתוי"כ ז"ל בהא"ע רס"י ל"ר בהגה"ע שכתב שם וז"ל בנוסח הברכה ואסר לנו את אני מגמגם דנראה דאסר לנו ארוסות של אחרים וזה לא יתכן כמ"ש (נראה דצ"ל דמשמע כמובן) דמשמע ארוסות ולא נשואות אן אפילו פנויות לכן אני אומר דצ"ל ואסר לנו הארוסות ור"ל ואסר לנו הארוסות לנו משום כלה וכו' וכדרך שכתב רש"י גבי התיר לנו הנשואות לנו למה לא פירש כן גבי האסר לנו את הארוסות וכו' וכ"מ בנוסח הס' לל"ר ע"ש וכ"כ עוד הס' דר"ת עשין די"ט גבי התיר לנו הנשואות ע"ש והנה כונתו כמ"ש דמשמע ארוסות וכו' הרי הוא מובן אלא דזו היא הקשה ע"ד לע"ד דהרי כל המפרשים והפוסקים העתיקו הנוסח את הארוסות ואת הנשואות וכן היא המנהג וע"כ נ"ל דו"ל גם נירסא זו דאת הארוסות כולל בין ארוסות דעלמא לגמרי ובין ארוסו' דידיה ע"י קידושין לחוד כמו שמפורש אח"ך גם בכלל הוי פנויות דאסורות וכ"ש נשואות דאחרים דאסורות לגמרי מק"ו דארוסה דעלמא ומש"ה לא הוצרך רש"י לפרש כלום אמנם גבי מ"ש והתיר לנו את הנשואות דמשמע לשון כולל אפי' נשואו' דעלמא דומייא דארוסות ומשמע דגם הן מותרות ע"י חופה וקידושין מה שזה אינו משו"ה הוצרך לפרש דמ"ש והתיר לנו את הנשואות ר"ל את הנשואו' לנו ומ"ש אח"ך ע"י חו"ק דהיינו בדרך היתר כדת משה וכו' כנ"ל אלא דראיתי למרן בא"ע שם ס"ח כתוב למר ואסר לנו הארוסות והתיר לנו הנשואות בלא תיבת את ע"ש כנראה דס"ל כמ"ש התוי"כ ובכן זו היא הקשה ע"ד שלא נתיישב מדבריו וא"ת צ"ל דמאן דתני הכי לא משתבש ומאן וכו' ואפי' לר"א ז"ל דגרים בנשואות היכא לנו מ"מ גבי ארוסות לא תנים כלום כן נ"ל ·

תוס' ד"ה מאן דלא חתים וכו' ק"ק מאן דלא חתים מ"ש מברכת התורה וכו' עכ"ל · הקשה הר"ב אנג'ל ז"ל לפרש"י ז"ל דמאן דחתים הוא משום דבלשון קדושה היא א"כ אמאי חתים בברכת התורה שם הולה הודאה אחת היא וכו' וצ"ל דחשיב לה כב' הודאות אעפ"י שאין הפסק בתוכה וכמתבאר מדברי רש"י לקמן הן אמת דצ"ע אמאי הוצרך רש"י לומר דבקידוש חתמינן משום די"ב הפסק ליתא משום די"ב שתי הודאות והניחו בקושיא ע"ש · ולע"ד י"ל דשאני ברכת התורה דחשבי' לה כב' הודאות משום דמקודם נתי' התורה מראש שקדמו בחר בו באברהם וזרעו שפי משאר אומות כדכתיב ואברהם היו יהיה ונשיאו ביו"ד נסיונות וכתיב ביה בענין העקידה יען וכו' כי ברך אברכך והרבה ארבה את זרעך וכו' וירש זרעך את שער והתברכו בזרעך כל גויי הארץ וכתיב קרא בהדיא ב"ה אתה הוא האלהים אשר בחרת באברם והוצאתו וכו' וכרות עמו הברית וכו' ושוב את"ו רב נתן לנו את תורתו אחר שלא רצו הגויים לקבלה כמ"ש בפ"ק דע"ז וישראל ע"ק פתחו פיהם ואמרו נעשה ונשמע א"כ שפיר הוי כמ"ה שתי הודאות חד מ"ש אשר בחר בנו דהיינו דבחר בנו דהיינו דבחר באברהם וזרעו מקודם נתי' התורה ושני בקדש מ"ש ונתן לנו את תורתו דהיינו בתר הכי מש"ה שפי' חתמי' בה בברוך מה"ט מה שא"כ גבי ברכת קידוש של שבת שאנו אומרים אשר קדשנו במצותיו ורצה בנו ושבת קדשו הנחילנו וכו' דבשאנו אומרים אשר קדשנו במצותיו ור"ב בכלל הוי מצות שבת דהרי שבת במרה נצטוינו מקודם מ"ת ומה שמפרש עוד בברכה ושבת קדשו וכו' אינו אלא משום כהודו ש"ס נומר הדבר בפירוש כי על שבת כנו וה"ט משום דשבת הוי זכר למ"ב ונזר שמבטיין יוכיח והן"ל עדות שאנחנו מעידין שהקב"ה ב"ו ברא השמים והארץ א"כ כל כה"ג הוה חשבי' לה כהודאה אחת לולי דיש הפסק בנה שבת בנתים כי הוא תחילה וכו' וכמ"ש רש"י בסוג' ובשבתים דק"ה ע"א ע"ש כנ"ל :

באר ושמא לא היה חותם וכו' עכ"ל · קשה דהו"ל להביא ראיה להו' מת"ש בברכו' דו"ה ע"ב דר"י אמ"ש לא היה חותם בברכה אקב"ו לעסוק בד"ת ע"ש · וכ"מ מ"ש הא"כ וריו"א היה חותם וכו' כמובן ואי קשיא לאידך מ"ר הכא דר"י היה חותם י"ל דב"א חשיב לה יותר ארוכה ואולי י"ל דהתם הוי כברכת תורה של שחר אבל בברכת התורה על הס"ת לא בעיא לנו :

גמ' ת"ר מברכין ב"ה ב"ז אמר ר"י והוא שבאו פנים חדשות וכו' הנה לענין אם ברכת נשואין בעי כוס או לא לא בא הדבר מבואר בסוגיין אמנם בפסקי הרא"ש ז"ל בסו' כתב וז"ל והורה ר"ב אם הוא במקום שאין מצוי בו יין יקח למוקים וה"ל לשוקים מברך עה"ג שהכל ולא שני לית אלא בכוס אבל ב"ה א"ל ימלא כוס ואפילו כוס שכר מברך בלא כוס ב"ה דלא מגנה וכו' אבל ב"ה וכן חייב לברך על הכוס בפס"ג או שהכל וכו' ע"ש · אבל מדברי הרמב"ם ז"ל פ"י מה"א ה' מתבאר דגם ב"ב אין הכוס מעכב ע"ש והריב"ש ז"ל בתש"י ס"ב השיא הבריתה אלא שהשתשיא דברי הר"ן כתב וז"ל ור"ן כתב אם וכו' אבל ב"ה לא ימלא ואפילו יש שם שכר מברך בלא כוס וכו' ע"ש דמשמע דהכין כדברי הר"ן דאפילו יש שכר מברך בלא כוס בב"א ולפי"ר הר"ן שהביא הרא"ש ל"מ כן

כן וכ"כ ע"ד הב"י ז"ל שם וז"ל אלא דבמקום מש"ר ואפילו יש וכו' כתוב שם אם לא נמצא כוס ואפילו כוס שכר מברך ע"ש · וי"ל ע"ד דעדיפא מינה הו"ל לשנויי ממ"ש הריב"ש גופיה ברמזיו בסוגיין סי' ט"ז וז"ל ש"ל מצא לא יין ולא שכר מברכין ב"א וכו' ע"ש · הרי דהבין הדברים כפש' וק"ט ע"ד ואולי כונת הריב"ש לומר דא"ל ימצא כלל יין ואפי' יש שם שכר כלומר דימצא מעט עפ"ד אפי"ה אין לו לטרוח אחריו אא"כ כוס מזומן אבלו כיון דאינו מצוי הן המובחר ודוחק ומ"מ הש"ע שם פסק כדברי הרמב"ם לענין ב"א וכ"מ מדברי רש"י בסוגיין ע"ש :

ולענין אם מקדימין ברכת בורא פה"ג לז"ב או לא מדברי הרמב"ם והריב"ש שם מוכח להדיא דבתחי' מברך בפה"ג ואח"כ השבע' ברכות וכתב מור"ם ז"ל בד"מ וז"ל וכן המנהג בב"א וכ"כ שמברכין תחת החופה ודלא כדברי ראבי"ה שכתב המרדכי פ"ק דכתו' דבין ב"א ובין ב"כ מברכין על הגפן באחרונה מיהו לאחר קצו' נוהגין כראבי"ה וכו' ע"ש · וכש"ע וכמור"ם ז"ל שם ס"ט ע"ש · והנה לפי נוכח דברי המרדכי שלפנינו ל"מ מדבריו דפליג ראבי"ה ע"ד הרמב"ם והריב"ש וז"ל וברכה בשואין לחוד וכ"א לחוד לכך מברכין ב"פ בפה"ג ויש שנוהגין להפסיק בינתים לקרות הכתובה ב"כ רש"י וברכה על הגפן מברך על ב' לאחריהן כנ"ל לראבי"ה עכ"ל מבואר מדב' אלה דראבי"ה קאי על ברכה אחרונה דבורא פה"ג דמברך על ב' דהיינו בין על כוס של אירוסין ובין ע"כ של נשואין וז"ש לאחריהן וכ"מ ממ"ש וברכ' על הגפן דהול"ל וברכה בורא פה"ג במ"ש בתחי' כי ע"כ מוכח דר"ל כמ"ש ומדברי מור"ם נראה דהוה גריס וברכה על הגפן מברך באחרונה ומשו"ה הבין בדבריו כונה אחרת אבל אין כן נ"ל וכ"מ בדברי הגמ"י פ"ו שם או"ג שכתב דכל דברי המרד' שם וכתב בשו"ר וז"ל וברכה עפה"ג מברך על ב' לאחריהם אם שתה רביעית דהוי הפסק כנ"ל ע"ש ונראה דחסר שם בשו"ר תיבת לראבי"ה אחר תי' כנ"ל כמובן הנה מבואר כמ"ש וע"ש בתו' אב"ם ז"ל ע"ש :

וראיתי לשב"ם ז"ל שם סק"ב שכתב בדברי מור"ם בד"מ בתי' בין שעת החופה לברהמ"ז וכו' וז"ל ודלא כראבי"ה וכ"כ בד"מ ובתשו' מ"ע סי' מ' פוסק כראבי"ה וכן הוא בתוס' פרק ע"פ דק"ב ולמנהג שלנו בטעם שלא יהיה נראה וכו' ע"ש הנה מ"ש דבתשו' הרמ"ע פוסק כראבי"ה ע"ש שם כתוב למר קס"י מ' וז"ל גם הנזהרים שלא להפסיק בין בורא פה"ג לשתית היין וכו' ל"ב לו דבריהם כי מן הסוגיא דברכות על משנת בר ומזון וכו' י"ל בבירור שמברכין ברהמ"ז וברכת היין בהמצע ושאר ברכות בסוף ל"ש וכו' ול"ש של חתנים והמנהגים שונים בגליות ישראל וברוב פוסקי הלכות וכו' ע"ש הרי מבואר דדעת הרמ"ע ז"ל שברהמ"ז מברך על היין תחלה ואח"ך ברכת חתנים וזה דלא כראבי"ה ג"כ דלדידיה גם בברהמ"ז הוי ברכת היין באחרונה ואי אזורי לדעת הנזהרים שהביא שם לא הול"ל כן גם מ"ש שכן דעת התוס' בפסחים דק"ב ע"ש דנראה כונתו דר"ל

דאזלי בשיטת ראבי"ה דעליה קאי דברו ק"ט דהרי התוס' שם ע"ב ד"ה שאין וכו' כתבו וז"ל ויש נוהגין בחופה מט"ז שלא לומר וגו' ואין מברכין על הב' בורא פה"ג כיון שכבר בירך על כוס ברכת המזון וכו' ע"ש הרי מבואר מדבריהם דבתחי' בורא פה"ג על כוס ראשון ועל הב' ברכת חתנ' דאין לומר דלדעת ר"ת דהביאו התוס' אח"ז מברך תחי' ב"ח דהא מנ"ל לעשות פלו' בינייהו כיון דלא בא הדבר מפו' בדברי ר"ת כיע"ש וגם דמ"ש זה מוס כמובן ואי הו"ל להב"ש להביא מי שהיבר כראבי"ה ז"ל אינו אלא מ"ש הרא"ש ז"ל שב בפסקיו שכ' וז"ל ומטעם זה וכו' אלא מביאין כוס אחר ואומ' עליו שש ברכות ואח"ך חוזר כוס של ברכת המזון ומברך עליו בורא פה"ג וכו' ע"ש ודבריו אלו אתו כדברי ראבי"ה מ"מ לא כתב כן כי אם גבי ברכת המזון ובעת ב"י ועל דברי הרמ"ע ז"ל הנו' שכתב על דברי המדקדקים לברך בורא פה"ג בסוף וכו' דלא נתחוורו לו דבריהם וכו' ע"ש י"ל ע"ד חדא דמה לו עם המדקדקי' השם הרי דבריהם אתו כשיטת הרא"ש הנז' ועליה דידיה קיקשי ליה מהשיא סוגיא דברכות ועי"ל דהול"ל דכדבריו כתבו התוס' ז"ל שם ועלה ע"ד לומר דלזה כיון במ"ש בשו"ר והמנהגים שונים וכו' וברוב פוסקי הלכות ע"ש דהוא היה מכוון לדברי התוס' ומהפוס' דכתבו כוותיה ולדברי הרא"ש אבל ל"מ כן חדא דנראה כפשטן של דברים דהוא היה מכוין למ"ש קודם לזה שם וז"ל וכמה שנהגו המדקדקים לברך ברהמ"ז על כוס אחד ושבע ברכות ע"כ שני מסתברא לן במ"ר דהואיל ותיקנו וכו' ע"ש עליה הוא מ"ש דהמנהגים שונים וברוב פוסקי הלכות והיינו מה שכתבו התוס' שם דר"ת הנהיג על כוס אחד והתוס' כתבו בשני כוסות ע"ש ואפשר דכן מלא הרב כתוב בפסקי הלכות דאילו הרא"ש שם לא הביא ע"ז דברי ר"ת כיע"ש אלא דהוא דוחק כמובן עוד כה דא"כ לא הו"ל ע"ד המדקדקים שלא נתחוורו אליו דבריו כיון שהרא"ש שם כתב כדבריהם ולדברי הרא"ש ע"כ לומר דשנא הכוס דהבדלתא שהביא הרב ז"ל דמברך בורא פה"ג תחי' משא"כ גבי ברכת חתני' ה"ט משום דחשו רבנן לכבוד חתן דהוי כבוד מלך כמ"ש רז"ל הובא בהר"ן בהלכות בפירקין ע"ש · ואי הוה מברך בתחלה ברכת בורא פה"ג היה נראה דהברכה קאי על ברכת המזון וא"כ לגבי חתן לא נתתקן בשבע ברכות משו"ה ס"ל להרא"ש דאומרה באחרונה דיחזור על כלהו משא"כ גבי הבדלה ליכא למיחש בהא ומה גם די"ל דכיון דבירכת חתנים הוו עוכא שובע שמחות ומהן ארוכות חשו לשיהא הדעת של שתית היין אם יברך בורא פה"ג תחי' וישתה בסוף ועיין בתוס' ברכות ר"פ א"ד ד"ה ור"י היה וכו' ע"ש וכ"מ בשו"ר הב"ש שם ע"ש · ועיין בהריב"ש ז"ל סי' ס"ב שהביא בשם התוס' כדברי הרא"ש אולי בדברי הרא"ש היה כ"כ בשמם אמנם הב"י ז"ל שם הביא דברי התוס' שלנו בנו' וכמש"ל · וגם ראיתי למו' הכנה"ג ז"ל בהגה"ט סק"ו שכתב ע"ד הריב"ש שכתב דמברך בב' כוסות ושיברך בפה"ג בסוף וז"ל בך הוא מנהגינו אבל הרמ"ע שהזכרו סי' מ' כת'

דאחר

דאחר כהמ"ז מברך כפה"ג וכו' ע"ש וממה שלא הביא דברי המרדכי הנז"ל משמע דס"ל כגירסא כדברי המרדכי כמ"ש כהגמ"י וכמ"ש · ולענין מנהגינו ביום החופה מברכין בפה"ג בתחלה · אמנם בבהמ"ז אומרים אותה לבסוף כמ"ש הכנה"ג ובדברי מור"ם והב"ש האמורים ודוק וע"ר מ"ש הריטב"א ז"ל בקונטרס ומ"ש בס' הנ"מ ס' זכור לאברהם למהר"א אלגזי ז"ל ונכתב בספר לקמן גבי דין ב"ח בליל פסח ע"ש :

ולענין מי המברך ב"ח כתב הכנה"ג ז"ל בס בהגה"י אות י"ר שנוהגים שחכם או גדול שבקהל אם אין חכם בקהל מברך ז"ב וג"ט למב' ע"ש · ומנהגינו עתה לברך החזן שבקהל החתן כמ"ש בספ"ר התיקונים ז"ל כמ"ש הירה"ח ז"ל שם בהס"ע אות ט' ע"ש · וביבא דרולה החתן לברך בעצמו אם ישאי בת' בס' מעשה רוקח ז"ל בר"ה בתי' הר"א בנו של הרמב"ם ז"ל וז"ל והמנהג הפשוט שיברך אלו הש"ב הגדול שבנמצאים שם כמ"ש ואין ראוי שיברך אותם החתן לפי שהם ברכ' לו ואין ראוי שיברך אדם ברכה כזו לעצמו וכזה בנעתק משם הב"מ ז"ל שכעס על החתן שבירך ב"ח לעצמו ע"ש · וכ"כ הר' ה"ב שם ע"ש וכר' מדברין אלו דהוי לעיכובא אלא דיש להסתפק אי איכא חתנים אחרים בסעודה ההיא אם יכול לברך או לא ואולי י"ל דבדאיכא חתנים אחרים הנה דמברך לאידך מהכיך הוא ע"ר כל המתפלל ע"א הוא נענה תחלה וס"ד דלא הוו ברכות לבטלה ובהכי ה"ש למה שראיתי לרבינו הכנה"ג ז"ל בס' דינא דחיי דכ"ו ע"ג דכתב עמ"ש בגמ' שהחתנים מן המנין דכ"ל דאפילו לא היה אחר ביניהם אלא עשרה חתנים שאכלו בב"א מברכין אותם ע"ש · דמשמע מדבריו דר"ל דאחד מן החתנים מברך אותם וא"כ חולק על דברי הרמב"ם ומהר"א בנו הכל לפי מ"ש לחלק א"ש :

ודע דנ"מ מת"ש לענין ברכת אבלים ב"מ דבעינן אחר מברך אותה הוא בעצמו כמ"ש הריב"ש ז"ל ביו"ד קס"י שע"ט ע"ש דכ"ל דס"ר ברכה רביעית דמוסיפין בה האל החיי הטוב וכו' דבהא קיירי הריב"ש שם קאל לגבי בהמ בחם ב"א את אבילי ציון ואת כל האבלים וכו' דיש מוסיפין לומר בכי כמ"ש הריב"ש את"ז וכן הוא המנהג דאה"נ דהוספה זו א"י לאומרה האבל בעצמו דהוי מברך לעצמו דינחמהו ה' מאבלו ולא זו הדרך למעבד הכי ובמ"ש לעיל לענין ב"ח וגם צ"ר לברכה רביעית הנז' ובמובן אלא דלא מצאתי סדבר מפורש שם אמנם שוב ראיתי למהרי"ע ז"ל בס' מטה יהודה שם דכתב עמ"ש בש"ע שם דברכת זימון אומר נברך מנח"א שאכלנו משלו דגר' דברכ' הזימון האבל אין שהאבל אומרה אלא אחד מן המנחמים אעפ"י שהוא עונה ברוך מנח"א וכו' צ"ל כה דס"ם הוא אחד מן המנחמין ומה שעונה הוא שמורה לכם שהקב"ה מנחם אבלים ועיין בתוספת וכו' ע"ש · ומ"ש דברכת הזימון האבל ע"ש כרא' דע"ם וכ"ל דהאבל ואין לומר דקיירי על ברכת נחם דנ"מ מדבריו כן וגם לא הי"ל לקרותו ברכת שהאבל אלא ברכת האבל אגא נראה במ"ש · ומ"מ כ"ל מדב' דברבת הזימון דאבל א"י לאומרה הבעל האבל

המתנחם ודוק מינה מדבריון דה"ה לברכת נחם אלא דלפי מ"ש לעיל לחלק בין היכא דהחתן הוא יחידי לאיכא אחרים ה"ב ה"ה י"ל כן גבי אבילו' היכא דאיכא אחרים בהדים בגדול דעל חיוב הכי הוי · וכמו שכן תיקנן לומר מה"ט ואת כל האבלו' המתנחמים וכו' א"כ שפיר יכול לברך אחר מהם בין ברכת זימון דמנחם וכו' ובין ברכת נחם וה"ז דומה לברכת נחם דט"ב דכל אחד אומרה וגר' דה"ט כמש"ל מדברי הרב מהרי"ע הנז' משמע דאפילו היכא אחרים בהדי איהי א"י לאומרה ודוחק לחלק בין ב"א לברכת חתנים דמ"ש הכ מה"ט וכמבו' מת"ש ולכאורה נראה דלפי מש"ל יכול לאומרה ול"י עוד ועיין בש"מ לקמן גבי מ"ש חתנים מן המנין וכמ"ש שם בס"ד :

ולענין אם בירך בשעת בירות שלא כסדרן או כסדר או שחיסר אחד מהן אין בכך כלום דברכות אינן מעכבות זו את זו ס' הנית ז"ל דל"ו יע"ש ונראה דה"ה אם יודע מקצת מהן ומקצת אינו יודע דיכול לומר אותן שיודע כיון דאין מעכבות זו את זו כרמש' בה"ע א"ח סי' הקל"ג ע"ש כמובן ·

ולענין אם נקרא פנים חדשות מדברי רש"י ז"ל בתו' ד"ה והוא וכו' שכתב שכאו אל המשתה וכו' ע"ש נראה דס"ל דעיקר פ"ח הוי בשעת הסעודה שאוכלים שם אפי' נמצאו בעת ז"ב דשעת הנישואין ואפי' שאין מרבים בשבילם בענין האכילה וביעויין בהש"מ ז"ל וכמרן הב"מ פ"א מש"ב ע"ש וכמ"ש בב"י סי' ס"ב ע"ר רש"י דנראה דט"ק הוא ול"ל ובמקום מ"ש וסוף וכו' צ"ל והיינו וכו' כמובן וכ"מ מדברי הרא"ש ז"ל בפסקיו בסו' ובדברי הטור ז"ל שם וכ"כ מין שם בב"מ וכ"כ בכר"ם שם בשם הרמ"ך ז"ל ושבכית רסים מסו' דלקמן ע"ש ועיין לסרב מעשה רוקח ז"ל מש"ם די"ל ע"ר כמובן ולפי"ו מ"ש הרב הבלכן ז"ל בס' אישות שאחר שכתב ור"ש כתב י"מ דאפי' אם היו וכו' מברכין ז"ב ע"ש כ"ל דלאו על רש"י קאי מ"ש בהחי' דבריו ור"ש וכו' דא"כ היינו מ"ש אח"ך וי"מ וכו' אלא חד מרבוותא ז"ל אחרינא הוא ועיין בתשו' מהרא"נ"ח ח"ב סס"י מ"ה שכתב בסו"ר לדעת הרמב"ם דפ"ח הוי בשלא שמעו וכו' וז"ל ויצא לו מהבריותא וכו' כן גבי לאלמנה יום אחד הוי אם הפ"ח בשלא שמעו ברכות וכו' וכך הם דברי רש"י שם שכתב מברכין לבתולה ז' לקמן מפרש בשבאן פ"ח וכו' ע"ש · דמשמע מדבריו דרש"י אזיל בשיטת הרמב"ם דפ"ח בין בבתולה ובין באלמנה ר"ל בשלא שמעו קבל אם שמעו אין מברכין אפי' בסעודה ראשונה ולפי"ד רש"י דסו' אין נראה כן דהוא ז"ל אזיל בתר שאכו' אפילו שמעו וכמ"ש ול"י :

אמנם מדברי התוס' דסו' ד"ה והוא וכו' מוכח דס"ל דפ"ח הוי ב"א שמרבים שמחה בשבילם וביעויין בהר"ן ובש"מ ובמפרשים ז"ל שם גם יש סברות אחרות בפי' פ"ח ביעויין בדברי הראשונים הנז' ומנהג עירנו שומר יע"א דהפסנו עיקר סברת הסוברים דאין מברכין ז"ב כי אם דוקא בעת הסעודה ובשאוכלים שם דוקא ואפי' שמעו ז' ברכות בעת הנישואין ובפסק הרש"ב והריב"ש וסש"ע

ובש"ע שם · גם מנהגינו דאפילו לא באו מחמת חתונה אלא הם נכרים אבל בפ"ח ואפי' באו פתאום אורחים מחוץ לעיר וסעדו שם מברכין ז' ברכות כיון דעכ"פ ראויה הם לברכות שמחה בשבילם דלא' כמ"ש הב"ח בשם מוהר"א ז"ל ע"ש ובפו"ג ז"ל גם שם הבי' דברי מהר"א בקיצ ול"ע ע"ש · גם מדברי הפוסקים והמפ' ז"ל מוכח כמ"ש גם מנהגינו דאם באו פ"ח אין מברכין בעבורם כי אם בסעודה ראשונה דוקא כפסו' כן ועיין בהריק"ש ז"ל שם ס"ד הרפס"א ז"ל ח"א דכ"ר ובסדר וכ"ל ז"ל שם:

ויש לדעת כשהיו פ"ח בני אדם עניים אם מברכין ז' ברכות בשבילם כיון שאין מרבי' בשבילם ואין דרך להתכבד עמהם וגם ליכא שמח' יתירה בעבורם ולכאורה נראה דאין מברכין בשבי' ז' ברכות מה"ט דאמרן וכ"מ מדברי הפוס' בשו' וכיעויין בש"מ וכן בשג"מ פ"ב דברכות ע"ש · אמנם נראה דכיון דע"י שזוכה החתן להאכיל לעניים על השלחן הטהור במאכלים טובים ויין טוב למרי נפש עי"ז שמח החתן ובה"ח שוכו לכך דהו"ל כאילו הקריב קרבן לפניו יתברך דמה"ט שאמרו רז"ל ואמרו כל המאריך בשולחנו מאריכין לו יו"ש ועיין עקירתן של יצחק אע"פ יוכיח מה זו קיבה ומה זו ביאה א"כ משמחה ראוי לברך עליהם ז' ברכות וסו"ל כמרבים בשבילם שכתבו הפוס' בשונין וסי' ז"ל והם לא אתו לאפוקי אלא כשבאים ב"א שאינם עניים וגם אין דרך לשרבות בשבילם · וכ"ש דלפי"ד רש"י בשינוין נראה כן דאפילו אינן ראוים בשבילם מברכין וכמ"ש הש"מ ז"ל כונתו ע"ש · וכ"ש אם לא היו בעת שברכו ז' ברכות בשעת הנשואין דלדעת הרמב"ם ז"ל וסי' ש"ר לברך עליהן בכ"ע וכיעויין בתשו' מהרא"ח ז"ל ח"ב סס"י מ"ם ע"ש ומ"מ כר דש"ר אם אכלו שם הכל כלא"ה אין מברכין אפילו לדעת הרמב"ם והר"ן וכ"כ מהריק"ש שם שמברכין אפילו לא היו בשעת אכילה ע"ש · דהם לא דברו אלא על ב"א בעלי מזון הראוין לכך וכדור ועיין בהריטב"א ז"ל בחי' מ"ק דכ"א גבי ע"ש שם ואם באו פ"ח וכו' דמוכח מדבריו דבעינן פ"ח כראויין לברכות שמחה ובכור ע"ש ובמג"א א"ח סי' ל"ח ע"ש:

ולענין פ"ח אם בעינן תרי או סגי בחד הנה מדברי הר"ן ז"ל בקונ' בהלכות שכתב דה"ט דשבת הוי פ"ח דמסתמא ליכא חד וכו' ע"ש · משמע דאפילו בחד סגי וכ"מ מדברי התוס' והראשונים בש"מ דהביאו בשם שמר' דשב' הוי פ"ח יע"ש · גם בש"מ כתב דיש מ"ש דבעי' תרי וטעות הוא בידו ושלום כיון רש"י ע"ש וכ"מ ממ"ש בש"ק גבי אי איכא פ"ח חולן ע"ש וכ"כ הב"ח והח"מ והב"ש ז"ל ע"ש · אמנם ראיתי למהר"י הלוי אחיו של הט"ז ז"ל בתשו' סי' הבית דבריו הי"ח ז"ל שם שכתב דמדברי הרמב"ם שכ' אבל אם היה שלא כמלאו וכו' והיא שיהיו שם עשרה וכו' ע"ש נראה דסובר דכל העשרה צריך שיהיו פ"ח דודאי בעי' עשרה אוכלים וכו' ע"ש ואחרי המח"ר דבריו תמוהים איך כנים הדברים בזאת כדעתו של הרמב"ם וגם היא קשים תמוהא דבר שלא מצינו לא בספרי הראשונים ואפי' להביאה ולחלוק עליה ה"ן לא ראינו ואדרבא מתב' מדבריו הס"ל בפשי' דאפ' בחד סגי וגם מעיקר ד' הר"מ נ"מ דאינהו לא קאי אפ"ח אלא אעיקר הברכ' קאי דבעי' שיהיו עשרה וכמ"ש בברייתא דב"ח בעשרה דהוי דבר שבקדושה וכו' אבל לענין הפ"ח א"כ דסגי בכ' או אפי' בחד בשי' הראשונים שכו' וראים ע"ז שהרי מרן ז"ל בב"י שם העתיק דברי הר"ן שכו' שכתב דמסתמא ליכא חד וכו' ע"ש · ואילו הוא בעצמו העתיק ג"כ לשונו של הרמב"ם שם ק"ו ובגם דאא"כ היא ס' אחרת אינו על ע"ז במוכן · וכ"מ ממ"ש ר"י והוא שבאו פנים חדשות ואי בעי' כל העשרה שיהיו פ"ח לא הול"ל כן אלא הול"ל והם פנים חדשות דעלם דברייתא דקתני דב"ח בעשרה קאי א"כ ניחא ודוקא פנים חדשות א"ו מוכח דא"ל עשרה לפ"ח גם מ"ש שם את"ז ומיהו אם נכבדים וחשובים אפי' שנים מבר' וכו' ע"ש · דנראה דמקכים והולך לס' היש מ"ש שהביא הש"מ דבעינן ב' וא"כ לכאורה כיון דב' מרבכים הכי ס"ל הול"ל ק' ברכות לסקל ולא לברך כחד וכמ"ש הב"ש שם ס"ק לע"ח ע"ש · מ"מ נראה כיון דכל המפר' והפוסקים לא כ"כ להדיא ואדרבא מוכח מדבריהם דבחד סגי וכמ"ש · ומה גם די"ל דגם מהר"י הלוי שם לא כ"כ אלא משום דהרמב"ם התאיר טובא דבעי' עשרה פ"ח דאינן מכובדים טובא א"כ שפיר י"ל דמברכינן אפי' בחד וכמנהגינו דמברכין בפנים חדשות אפילו הוא באחד בשות פנים ודוק:

ולענין אם באו פ"ח ועומד שם כתב מהריק"ש ז"ל בהגהותיו לשם סי' ס"ב דאע"פ"י שאינן אוכל מברך ז' ברכות אחר ברהמ"ז ע"ש · והם דברי הר"ן בשם הרמב"ן בשינויין הביא דבריו הרב פה"א ז"ל ח"א דב"ר גם הרב זב"ל ז"ל דרקן ע"כ ע"ש · בכר' דשכיחן לשלבה ולמעשה ולע"ד נראה מ"ש הרן שם ס"ז ד"ה שאפילו וכו' אם לא אכלו שם מ"מ מקרי פ"ח ומברכין בשבילם ז"ב אחר ברהמ"ז וכ"פ שמכתב וגם כתב בש"ח י"א דאין נקראים פ"ח א"כ הם ב"א שמרבים בשבי' ע"ש וכ"כ הריב"ש ז"ל שם דש"מ דעיקר אלו בעי' שיאכלו שם ש"מ דלא ס"ל כש' הר"ן בשם הרמב"ן ז"ל והם דברי מהריק"ש שכו' וכ"כ מזה שלא הביא מרן בש"ע לפסק הלכה וכ"מ מדברי הב"ח ז"ל שם ס"ו ע"ש ובח"מ סקי"ב וב"ש סק"י ע"ש · גם מנהגינו אינו כן ולכן כ"ל דאין נקראים פ"ח אא"כ אכלו בסעודה בכ"ל:

ולענין שבת כ"כ דכל הפוסקים כתבו דשבת נוסיף הוי פ"ח אבל לענין סעודה ג' לא נתבאר בדבריהם אבן הריב"ש ובש"ע שם כת' דל"מ פ"ח ע"ש הטעם וכ"כ הכנה"ג שם הגה"ט אוכ"ר שב"ר החנוכה ומהרי"ו אבן דעת הרמ"ע ז"ל שם דמברך ז"ב ע"ש · וכ"ד הריטב"א ז"ל בתשו' דמברך ע"ש · אבן הב"ח ז"ל שם כתב דהמנהג שלא לברך ס"ד הי"א ז"ל שם וכ"מ מדברי הכנה"ג ז"ל בס' דר"ח עשין דנ"ו ע"כ שכ"כ בפשיטות ע"ש ומנהגינו עכשיו שאומרים אותה אבל נ"מ ב"כ משום דמסתמא באים בסעודה שלישית פ"ח טובא כידוע · ועמ"ש מור"ם ז"ל שם בקנה ס"ח ע"ש ·

וראיתי

וראיתי בס' בני חיי ז"ל שם בהג"ה סק"א שכתב וז"ל ומנהגינו שלא לברך בסעודה שלישית ע"ש · והנה מנהגינו הוא שבשבת של חופה אחר התפי' בבקר עורכין שלחן של מיני מתיקה ומגדים ומיני יין וקיקאר ואובליאס בשם פאגן והבוסבונין לאכול לשבעה ולשבוע מטובה ואח"כ אחר חצי היום עורכים שלחן ערוך דגים ובשר וכיוצא משאר מאכלים ונראה דבין בסעודה ראשונה ובין בסעו' שניה צ"ל ז' ברכות אפילו דליכא פ"ח אפי' לא"ר דבסעודה שלישית א"צ ז' ברכות משום דסעודה ראשונה לאו בשם סעודת שבת הוא דעבידא וכראי' דאין מניחין בה דגים ובשר וכיוצא והן דסעודה שלישית מקרייא היא סעודה דבקר שעת מנחה וכמובן · ועיין מה שהקשה בזה הב"ש ז"ל שם סק"ט וז"ל וק"ק דכיון דכבוד יום וכו' עכ"ד ע"ש ובמ"ש בב"ח ז"ל שם בא"ח ע"ש :

ולענין יו"ט ראשון ושני כתבו הריב"ש והב"ש ז"ל שם דחשיב פ"ח ע"ש ונראה דאפי' לאוכלים דסעודה שלישית של שבת חשיב פ"ח מ"מ ביו"ט דחשיב פ"ח אינו אלא בסעודת לילה וסעוד' יום וכמו שב"מ שם דלא כ"ב אלא לגבי סעודה ג' של שבת ומש"ה דכתבו שם ומה גם דבסעודה ג' של שבת יש פלוגתא מהפוסקים דבעיא פת כיעיין בש"ע א"ח סי' רצ"א וכן קידוש לדברי הרמב"ם ע"ש בריב"ש ובהרב ברכ"י ז"ל אות וא"ו ובתשו' הרמ"ע ז"ל סי' מ' ע"ש · משא"כ בסעודת יו"ט דקי"ל כרבנן דס"ל דאי בעי לא אכיל פת אלא פירות וקליות וכמ"ש הריב"ש בא"ח סי' תרל"ט ובש"ע שם ס"ב · ותו דאעיקרא לא מצינו דנקרא פ"ח כי אם לגבי שבת דוקא ומתקיים דנימא דה"ה יו"ט דקראו הכתוב שבת וכב' הסעודות אבל בסעו' מן התורה מנ"ל וע"כ צ"ל כמ"ש ועיין בתשובת הריטב"א שהביא השב"ג שכ"כ המרדכי ז"ל בפ"ק דסוגיין דמשמע מדבריו דיו"ט לא חשיב ליה פ"ח ואולי י"ל דהתם איירי היכא דנשא באיסור או דאיירי על חוה"מ ויו"ט דנקט לא"ר ודוק ·

ולענין פורים אי חשיב פ"ח כתב מהרש"א ז"ל בס' נופ"ח בדקי"ח ע"א דפורים חשיב פ"ח בי"ם יום י"ד ול"ם יום ט"ו ובסי"ד כ' אחרי בואי לאומר ויע"א שהלאתי הדברים לפני הכנה"ג ז"ל וכתב אלי שבן אמת שראיותיו נכונים מצד הדין אבל לא ראה שהיו נוהגים כן וכתבתי לו אין לא ראינו ראיה ע"ש · והכנה"ג בסי' ס"ב הגה"ט אות כ"ד כתב לענין פורים וכו' עיין בתשו' סי' ס"ו וס"ז וס"ח ע"ש ואין לן נדפסו תשו' אלו בעת ומ"מ משמע דשם פוסק כמהרש"א ומחזיק דברי עצמו לומר דלא הוי פ"ח וכדהוי המנהג ומהרי"ד ז"ל בכ"ר מאה"ע ד"ב ע"א הביא דברי מהרש"א הללו בקצה משמע דהכי ס"ל ·

ולענין ז' ברכות בברכת המזון בליל פסח כיצד יתנהג כיון דאין מוסיפין על הכוסות מור"ם ז"ל בד"מ א"ח סי' קע"ב כתב משם ס' המנהגים ז"ל דעל כוס המזון יברך ז"ב ע"ש ובס' המ[...] שם לא ביארו · וש"ס מהרי"ח ז"ל בס' [...]א סי' ע"ד אות י"ג נשאל ע"ז והשיב דמב' [...] פה"ג וא"כ על כוס שמברך כיון דמרן שם באה"ע סי' ס"ב פסק כן ושכן המנהג אבל שאין עתה המנהג כן עתה בליל פסח נכון לעשות כן ע"ש · גם בס' יוסף אומץ סי' מ"ו עמדי טוב בזה והביא ב' הוראות מב' רבנים הפרים ז"ל ולא נחה דעתו בהן ע"ש · וראיתי להרב ברכות המים ז"ל בא"ח סי' קע"ט כתב דנ"ל דאחד מן השמש' יברך ש"ב על כוס שלו והמברך ברהמ"ז יברך על כוסו על היין דבזה יוצא לכ"ע דלא הוי מוסף ואי משום אין עושין מצות חבילות הא פסק מרן בש"ע אה"ע סי' ס"ב ס"ב שאינו פוסק בס' ההוש' וכו' ומה גם לדעת ר"מ דכתב מרן בב"ה דל"ד לשני קדושות ע"ש וכן נכון לעשות וכו' ע"ש · ולע"ד אחרי המח"ר ז"ל ע"ד בה"ש ומה גם לדע' ר"מ וכו' ע"ש באילו הוא ט"א דהא דעת מרן שם שפסק דלא בההוש' ביה גופה נראה דהוי מטעם מ"ש רבינו משום דל"ד וכו' והיינו טעמים קמא שכתב שם ועי"ל דכיון דאינהו דמברך ש"ב על כוסו גם הוא יוצא י"ח כוס שלישי של ברהמ"ז ואפי"ה לא חייש הרב לאין עושין מצות חבילות מה"ט שכתב שם א"כ למה לא יברך המברך ברכ' המזון בעצמו גם הש"ב מהנהו טעמי ומה גם דנ"ל דגם המקו' יודו בליל פסח דמברך על כוס אחד מטעם דהו"ל כמי שא"ל אלא כוס א' דמב' ב' על כוס א' כמ"ש בפס' דק"ב ע"ש דוכוותא בל"פ כיון דעפ"י הדין א"א בב' כוסות ש"ד לברך ע"כ א' לכ"ע וב"ח וה"ה ואפי' דפ"ט דמהר"ר יעבץ ומהרח"א ז"ל שם דכ' דיברך ב' על כוס א' שמברך בהמ"ז נופים ואין ס' הרב מהרי"ע בידי · אלא דגם בדברי מהרח"א הנז' יש לתמוה דהוא כתב דיברך בורא פה"ג ושבעה ברכות על הכוס המברך וכו' ע"ש דמשמע דבתחילה מברך ברכת פה"ג ואח"כ ז"ב דמ"ט דמברך פה"ג ברישא ולא בסוף אחז"ב במנהג' בימות השנה וכן פסק מרן בש"ע שם סי' ס"ב ס"ט לענין ב' כוסות ע"ש וה"ה למברך בב' כוסו' למברך על כוס אחד וכ"מ מדברי הרב ב"ז ז"ל סי' שמ"ט שכתב שאומרין בורא פה"ג סמוך לשתיה וכו' ע"ש ושכ"ד הכנה"ג ז"ל בא"ח סי' ק"ן בהגה"ט ע"ש · וכן המג"א ז"ל שם ע"ש · וכ"מ לפדיית מדברי הרב באורות המים ז"ל בתשו' לא"ח סס"ו י"ח דל"ז ע"א · ודוחק לומר דל"ד בדבריו וב"ב שם' הרב מהרי"ע אינו בידי ואולי אזיל בשיטת הרמ"ע ז"ל סי' מ' שהבי"ד הכנה"ג ז"ל שם סי' ס"ב הגה"ט אות כ"ו שכתב שאחר ברהמ"ז מברך בורא פה"ג ואח"ך אומר ש"ב ע"ש · ועיין בתי' מהר"ר אבודרהם ז"ל בה' ברכות דקמ"ד ע"א שכ' וז"ל וכי מסיים לברהמ"ז מברך בורא פה"ג כי אורחים וכ"מ אשר ברא וכו' וכתב הר"ג בר"ם ובצרפת נהגו לברך ב"ח בסעודה על כוס ב' וכו' ולאחר שמשלים ש"ב חוזר ומברך בורא פה"ג על כוס של ברהמ"ז וי"א שאין לשנות המנהג וכו' ע"ש · דמשמע מדבריו דמחלק בין מברך שניהם על כוס אחד דמברך תחילה בורא פה"ג למברך אותם על ב' כוסות כמובן · וכן עתה ראיתי בס' שכ"מ זכור לאברהם למהר"א אבינדור ז"ל ושם בתשו' אה"ע סי' ז' הסכימו דעתו לומר דכפי מנהג עירו דמברך ב' על כוס אחד כ"ע מודו דיברך תחילה בורא פה"ג והביא ראיות לדבר אבע"א

קברת

בורא ואבע"א נמצא עוד שכתב לחלוק דכל השבע' לא מלא ידו כה"ג עש"ב · ולע"ד היטיב המח"ר נ"מ לפי מ"ש הב"ש ז"ל בתה"ע סי' ס"ב סק"ב דעמר כוס וכתב בסי"ד וז"ל ולמנהג שלנו י"ל הטעם שלא ומש"ה נראה דמברכין בורא פה"ג לברך ברכת"ו ולא מפוס ש"ב לכן מאחרין בורא פה"ג ובב"ב כב"ה [illegible] ע"ש · מ"מ אתר י"ל דגם כשמברך בכוס אחד הרוויחו דמברך ש"ב בראשונה ואח"כ בורא פה"ג משום כבוד החתן כי רב הוא כדאמרי' מבטלין ת"ת להכנסת כלה וגם י"ל דין מלך לכמה דינים כמ"ש רז"ל במדרש סוכה כפוס' והר"ן ז"ל בהלכות פ"ב לענין זה י"ל כן וכמו שכ"כ מדברי הרבנים הנו' ומה דמברכין בעת החופה בורא פה"ג בראשונה כהם שאני דמיקרי שפיר דעל כ"ח הוא ברה במוכן ואח"כ י"ל דגם בליל פסח בעי למעבד כדכתיבנא ש"ב ובורא פה"ג אח"כ גם מ"ש שם התוס' דפסחים דק"ב דליש' דמפלגין משמע כסדר דרושה וכו' ע"ש · הדבר המפורש בדברי הב"ש ז"ל שם דק"ה ע"ב ד"ה ומפלגין וכו' ע"ש ולפי מ"ש א"ש דגם לדברי ר"מ שהביאו התוס' שם בפסחים דק"ב ע"ב ד"ה שאין וכו' שכתבו וז"ל ור"מ היה אומר הכל על כוס אחד דל"ד וכו' הכל הכא חדא מילתא היא דבהמ"ז גורם לברכה נישואין וכו' ע"ש · דמשמע לפי"ז להקדים ברכת בורא פה"ג בראשונה כמ"ש בברכות דנ"א ע"ב ובס"א מברך על היין ואח"כ על היום דהיין גורם לקידוש וכו' ע"ש · אמנם לפי מ"ש נ"מ די"ל דגם ר"מ לא איירי אלא לומר דמברכין כ' על כוס אחד מה"ט דברהמ"ז גורם לב"כ וכו' אבל אח"כ דלענין ברכת בורא פה"ג מברך בסוף מפני כבוד החתן וכמ"ש :

והן עתה ראיתי למו"ה הגדול מהר"ש הלוי ז"ל בספר לב שלמה הב"מ בדק"ח ע"ג בליקו' לאה"ע שם שכתב וז"ל ובזוכרני בלכה למע' שבירכתי במקום שנוהגין לברך הכל על כוס אחד וברכתי בורא פה"ג תחלה ואח"כ ש"ב ומלקו עלי הרבה ת"ח ואמרו שצריך לברך קודם ב"מ ולבסוף בורא פה"ג ובתרומה לי שבשאלתי ראיה לדברי מלשון התוס' ולא הורו לי אח"כ מצאתי להרמ"ע ז"ל סי' מ' שהדברים מכוונים הנמ' על משנה ובשמים וכו' דכין ס' הבדלה וכין ב"מ מברכין אחר ברכת היין ע"ש ובהגהות מרדכי ריש כתובות דנראה דאפי' בב' כוסות בורא פה"ג תחלה עכ"ל · ונראה דהראיה שהביא מדברי התוס' שכתב שם ע"ש · הוא היא מכוון למ"ש התוס' שם בפסחים דק"ב ד"ה שאין וכו' דכתבו דאין מברכין בורא פה"ג על השני כיון שכבר בירך וכו' ע"ש · דמשמע דבורא פה"ג בראשה וטעם החולקים עליו ה"ט דק"ל דל"ת כיון דמליט להרא"ש שם ולהריב"ש שם סי' ק"ב שכתב בשמם לסלך דמברך ש"ב בראשה ה"כ דהם מפרשים דברי התוס' כמ"ש הרב וכוונ להרבה שם בכונת דבריהם דעל כוס של ש"ב קיימי אחר דבירך בורא פה"ג על כוס של בהמ"ז הכי ש"כ וכו' ע"ש · ועיין במ"ש לעיל בזה ד"ה אם מקדימין ברכת בורא פה"ג וכו' כשמברך בב' כוסות ע"ש · וכמה שהקשיתי שם ע"ד הב"ש שב' דברת"ע קאי בשיטת רמב"ם וכן שם דברי התוס' בפסחים דק"ב וכו' ביע"ש · ולפי"ד הרב זצ"ל ז"ל י"ל דבריו קאי הגם שהוא רוחק במוכן · גם מה שהביא מהר"ש הלוי ז"ל שם מדברי הרמ"מ ומדבי' הגמ"ר עיין במש"ל שם ומ"מ נ"ל מדברי הרב לב שלמה הנו' כשמברך על כוס אחר שדעתו לברך בראשה בורא פה"ג ושחלקו עליו הרבה תרבנן בזירהי ואמרו דבתחלה ש"ב ואח"כ בורא פה"ג ודברי רבנן שכורחי הכא אולי כמ"ש אנכי העני לעיל דבב"ע לענין חתן בין כשמברך בב' כוסות ובין בכוס אחד מברך בראשה ש"ב ואחר בורא פה"ג ל"ש בחול ול"ש בשבת וי"ט כאמור ובזה את"ז ראיתי מ"ש הריטב"א ז"ל בסו' שכתב וז"ל ונהגו כל העולם כן כשמברכין ב"מ בסעודה שמסדרין אותם על כוס בהמ"ז עצמו ומיהו במס' סופרים תנא דמברכין בהמ"ז על כוס אחר וכו' ולפי מנהגי' יש מרבותינו בעלי התוס' אומרין שאין לו' בפה"ג כדינו אלא לאחר בהמ"ז דכל בהמ"ז ברכת בפה"ג בסופה והאחרים אומרים כי סמוך לבהמ"ז י"ל בפה"ג וכו' אבל כדבר נ"ע עכ"ל ע"ש · המתבאר מדבי' דפליגי רבוו' בזה ומשמע מדבריו דק' התוס' המיוחס היא העיקרית וכמ"ש :

ובעיקר המנהג של ליל פסח שכתבתי שמע' בקומרים לי מפי אנשים ת"ח גדולים בי"ו שמורינו הה"ג במהרי"ש ז"ל בעל ס' שורשי הים שהוא היה נוהג ליקח כוס אחר מן שניית ומניחו בשולחן ואומר עליו ש"ב ושוב היה מריקו לכוסות של המסובין ברוך מזוגה ליבחר שהא וליבסר הכא כך שמעתי ומ"מ בלע"ד דעדיף טפי למעבד כמ"ש מפה מסרת"א ועו"ד האמור · גם ראיתי להרב זצ"ל בא"ח ה' פסח סי' תע"ב שהביא משם הרב חר"ש יב"ש ז"ל דבשאל ע"ז ושעלה דישתה כוס בהמ"ז בלא הסיבה וכו' ע"ש ולע"ד נ"ב לפי מ"ש מור"ם שם בהגה ס"ז ע"ש · ועו"ב דלא ישתה חבים ב"מ אלא מעט ויטעים מעט לכל המסובין שיעור שאינו מלא י"ח וכו' א"נ יתן כוס ב"מ לתינוק או יקח כוס בהמ"ז מא' מה"ט ויברך ב"מ ויתננו לו אח"ך לשתותו וכו' א"נ יקח כוס אחר ויברך ב"מ ואח"ך יגמור עליו את ההלל וישתה אותו בתוך כוס רביעי וכו' ע"ש :

ולענין ב"מ דשתחילו ביו"ד בני אדם ואלו מקלחן וכן אם שהתחילו בפנים חדשות ושלכו גומרין כ"כ הרב ובור לאחרים למהר"א אלקלעי ז"ל בנולק אה"ע ששם הרב חר"ש יב"ש ז"ל ביעויין בתה"ע דרמ"ו ע"א ע"ש עכ"ד · והנה שלא בלו דברי הר' הנו' כדפוס מ"מ הדבר פשוט דנמר לה מדין קריש וקדושה דפסקו הפוסקים ז"ל דכש"ג גומרים אותה וכ"ב אם התחיל בעשרה ויצאו מקצתן גומר אפילו קדושה כמ"ש הריב"ש והש"ע ז"ל א"ח סי' נ"ה ע"ש וכה' המג"א ז"ל שם סק"ה דר"ל דגומר כל תפלת ח"י ע"ש · אלא דראיתי בש"ע שם מ"כ דסיים וז"ל וכוה דנשתיירו רובן עכ"ל · ה"כ ריו לבא מה"ד לבוות בגדון דהכא בנשתיירו רובן שאז דגומרין הש"ב משא"כ בהלכו שמעתם ונשארו מעטה אין גומרין כל הש"ב כי אם ששייך ברכה דקאי בה · אלא דק"ק על הר' זצ"ל שלא ביאר דבר זה גם מ"ש וכן שאתיו בפנים חדשות והלכו להם דגומרין וכו' ע"ש דנראה

לבדוק

לטרחא דהיינו דהלכו כל הפ"ח ומה גם לפי מ"ש
לעיל דכתב הרי יש לפקפק ע"ז דהש"ג מנ"ל
דגומרין הנה דנשארו רובם דכיון דעיקר ברכות
הללו הוי עבור פ"ח דוקא וכבר הלכו להם כל כי
ה"נ י"ל דהו"ל כאילו הלכו כולם דאין גומרין
וכמ"ש וכיון שאין דברי הרב ז"ל הנז' באו בדפוס
לראות הדברים בשרשן הנלע"ד הוא לומר דבוודאי
קמא דלא בעינן פ"ח בסעודה קמייתא אם התחי'
ש"ב והלכו מקצתן ונשארו רובם גומרים אותה ולא
כשהלכו מקצתן מהם דל"ב רובם · ואף ג"ז אינו
אלא כשכבר בירך בתחי' ברכה אחת דיכה כולם
משא"כ אם לא אמר כב"ר כי אם בא"י או יכול
לומר בא"י למרגי ספק א"כ יכול לסיים על ברכת
אשר ברא דנאמרת אפילו בפחות מעשרה מכ"ש
כמו שהסכימו הריב"ה והש"ע שם סי' ש"ב ע"ש
והיכא דמברך ש"ב עבור שיש פ"ח דהיינו בשאר
סעודות דשאר ימים ואחר שהתחיל בברכה ברמזי
הלך לו הפ"ח או נגמור השיא ברכה דהתחיל בה
אבל לשאר ברכות שלאחריה יש לי ספק כיון אם
מברכין אותם וזולת ברכה אשר ברא וכו' כאחרונה
וכמ"ש והנה דמברך אתה ולא אירך אין קפידא
וכיעויין בברכ"י ז"ל דפוס פיורדא סי' תקס"ו
ע"ש ובעה"ל:

ולענין כ"ח דבעינן עשרה ב"א אפי' בסעודה
וכמ"ש בטור וש"ע שם סי' ש"ב אי
בעינן דיאכלו כולם או לא בעינן דיאכלו כולם
אלא שיצטרפו לזימון כדין זימון של בהמ"ז או"ד
שאפילו לא אכלו כל הי"ד ואפילו בלא צירוף אלא
שהם בתוכו בבית שפיר יכול לברך הש"ב וכו' בה"
הרב זכור לאברהם שם דרש"ז ע"ב דעל ספק זה
שמע מפי הרב מ"ר יל"ו זה שנים שהוא היה או"ל
שעמד ע"ז ובתיב אלו ובמרומם לו שהעלה דה"ל
שיאכלו כל הי"ד. אבל רוב מיהא בעינן עכ"ד
ע"ש · ומשמע מדבריו דבשאכלו הרוב ואיכא י"ד
עם כ"א הנמצאים שם יכולים לברך ש"ב אפילו
בלתי צירוף דל"ד לבהמ"ז וכמ"ש שם ע"ש ועמש"ל:

עוד ראיתי להרב זכור לאברהם שם דעלה
ונסתפק דאפילו נימא דלא בעינן שיאכלו
כולם אם בעינן דהברכות יברכם אחד מן המסובין
האוכלין דוקא או שמא יוכל לברך אותם אפי' א'
שלא אכל ושכן מעשה הוא לחזן אחד א"ח שבירך
ב"ח הף שלא אכל אם יפה עשה או לא ע"ש שלא
השיב על ספק זה כלום · ולע"ד נ"ל דלאו ש"ד
לברך אחר אפי' דבצטרף לזימון ואפילו אם שתה
כוס אחר של יין ל"מ לנוהגים לברך שניהם על
כוס אחד דנראה דהנכון דיברך המברך בהמ"ז הוא
ולא אחר אלא אפילו לנוהגים לברך על ב' כוסות
יען שהי כוס דב"ח ע"ע אכילה דאכלו בשלחן הוא
בא דבלא"ה אפילו אכלו כשכין ל"ש ב"ח וכמ"ש
התוס' בפסחים דק"ב וכ"מ בתוס' ז"ל ויש קצת
ראיה ע"ז ממ"ש הב"ח ז"ל בטו"ר דמ"י דס"ה לענין
ברכה בפה"ג וברכה אשר קדש דאתי התילה דכת'
דיברכנה המוהל בעצמו והכי הוה מנהג הראשו'
ז"ל ואפילו למ"ש מרן ז"ל בש"ע שם דיכול לברכ'
אחר ל"מ דו"ל דשאני התם דהנהו ברכות אינם
תלוים עם מצות המילה כמ"ש הבי', וב"ח ז"ל
ע"ש משא"כ הכא ש"ב דנגררין אחר האכילה

וברכה שמ"ז לכ"ע לאו ש"ד לברך אחר שלא
נתחייב בבהמ"ז כי אם אחד מהמסובין באוכלים
בסעודה והוא המברך בהמ"ז כנ"ל:

ולענין אם הלכו החתן והכלה לבית אחר אפי'
בתוכו חצר עצמו אם מברכין שם ש"ב
בזה פליגי רבוותא ז"ל דהתוס' ז"ל בסוכה דכ"ה
ע"ב ד"ה אין שמחה אלא בחופה וכו' כתבו דמההיא
סוגייא משמע דהם ילא וכו' דאין מברכין ע"ש
והרא"ש ז"ל שם בפסקיו הביא דבריו וחלק ע"ד
גם הרשב"א ז"ל כתי' לשם אחר שכתב דמההיא
סוגייא שמעינן דאין אומרים ב"ח ואפילו ברכת
אשר ברא וכו' כתב וז"ל וי"א שאפילו ש"ב אומרי'
במקום שיושבין חתן וכלה אעפ"י שא"ת חופה
ולא אמרו' אין שמחה אלא בחופה אלא למעוטי
שז"א שבעה ברכות כארוסין עכ"ל · אלא שלע"ד
אחרי שמח"ר ל"ז לכוין דברי הי"א כללו שאמרו
שלא אמרו אין שמחה וכו' אלא למעוטי אירוסין
דבריו עכ"פ קשה לפי סברתם דליכלו בסוכה וליחדו
בחופה כיון דלפי סברתם גם שלא במקום יש
שמחה ומברכין שם ש"ב ולא שיל"ל אלא כמ"ש
הרא"ש שם דחילק בין הולכין דרך עראי לקביעות
א"כ כמ"ש הר"ן שם בהלכות ע"ש וגם התוס' שם
לא כ"כ דרך ראיה אלא לשהיא ברייתא דהו' דקתני
מברכין ב"ח בבית חתנים ואולי היסור לשון יש
בדבריו ול"י:

והנה התוס' שם כתבו דמשם מוכח דאין מבר'
בשמחה במעונו ולא ב"ח וכו' ע"ש ·
וכ"כ הרא"ש והמרדכי שם בשמם ע"ש והר"ן ז"ל
בהלכות בקונטרס כתב וז"ל והרמב"ן ז"ל כת' במע'
שאין לברך ב"ח ולא ש"ב אלא בחופה וכו' ע"כ
ומיהו שבשמחה במעונו ודאי לא"ח בחופה כלל דהא
אפילו איקמי הכי ובה"ג מברכין לה וכו' עכ"ל ·
והנאת זו היא קשה ע"ד התוס' שם שכתבו
דאפילו שבשכ"מ אין מברכין ודיקי לה ממ"ש אין
שמחה וכו' דמה יענו למ"ש בסוגיין דמבולחין
דמי שערי כאסו' מברכין אותה ול"ל לדבריהם דעפי
עדיף קודם החופה ואח"כ מסיבא דבתוך החופה
וולזין למ"א דנראה דאסחו דעתייהו מהחופה וגם
איכא ביזיון קצת להופה וכפ"ט למ"ש רז"ו והתוס'
דכא דהסוגיין איירי ביכא דהיו מקדשין בתחילה
והוא דוחק ול"י ועיין בריטב"א ז"ל בסוגיין בזה
ובז"מ ע"ש · והנ איכא לאודק בדברי הר"ן ז"ל
דמדבריו דהכא משמע דמודה בשאר ברכות דאין
מברכין ואילו בפ' היסן הביא דברי התוס' שם
דכתבו דאין מברכין שהש"ב ולא ש"ב וכו' וחלק ע"ד
דכיון דודאי מברכין שהשכ"מ א"כ גם כל הברכות
מברכין ע"ש · ואולי הכא סמך אדהתם ול"ו עוד
י"ל ע"ד הר"ן שם דכת' לחולי מ"ש שם אין שמח'
אלא בחופה דר"ל אין עיקר שמחה אלא בחופה
ע"ש · דאיך עבור שמחה יתירה דהו' לא למצות
ישיבת סוכה ואמרינן גם בזה עוסק וכו' וגם
מדברי המפרשים והר' המרדכי שם ל"מ כן ול"י
ועיין בכנה"ג ז"ל סי' ש"ב הגה"ט סקכ"ז במ"ש
וכ"כ הר"ן בביאור בכ"י ע"ש · די"ל ע"ד לפי מ"ש
כמובן · ולענין הלכה עיין בהריב"ש והש"ע ז"ל
שם דהפסו כדברי הרא"ש · וכת' הכנה"ג שם בשי"ד
דמנהגינו כדברי הר"ן ע"ש · דהיינו דמברכין ש"ב
שבחופה

ובשכת"ע אפילו הלכו לת"א ומשמע מדבריו שם דהיינו אפילו בשעורה שנים ואילך וכן אפי' דהבית שהחופה שם היא מרווחת והלכו לת"א לאפושי שמחה טפי על מה שהיה כמובן ועיין בש"ת בסו' בסו"ד משם מהר"א ז"ל ע"ש ובתשו' ח"ד סי' קפ"ט ע"ש·

ולענין אם הוליכו לכלה לת"א עבור שום שיבה והחתן נשאר שם בבית החופה נראה ברור דמברכין שם ש"ב דעיקר השמחה הוא בשבילו וכ"מ מתשו' הרב ד"מ ז"ל באה"ע סי' כ"נ ע"ש ועיין בחי' הרשב"א ז"ל בסוגיא דכ"ה ע"ב גבי מ"ש שם אין שמחה אלא בחופה ע"ש אלא דמדברי הריטב"א ז"ל בסו' נ"מ כן דכתב וז"ל והוי יודע שאין מברכין ש"ב אלא במקום חופה ושיהיו שם החתן והכלה ומיהו ה"מ לענין ש"ב הכל לענין שהש"ב איכא מב"ח וכו' ע"ש· גם בסו"ד כתב וז"ל וכן א"ל אחד הרב אלא בשים שם חופה אבל שהש"ב אע"ג דל"ל לתרוייהו בהדא כיון דאיכא חדא מנייהו וכו' ע"ש משמע דבשכתב בתחי' דבריו בשיהיו שם חתן וכלה ומיהו ש"ת לענין ש"ב וכו' ע"ש ר"ל תרוייהו בהדא ולא בח' מנייהו ואולי בעיקר הוא החתן גמ"ש והכלה נ"ד ועיין ג"כ בש"ת דקי' שכתב משם הב"י ז"ל דנראה דהי מברכין שהש"ב דוקא בהחתן מיסב עמה' ע"ש

ולענין בני החופה דנחלקו לחבורות אם מברכין ש"ב פליגי רבו' בזה כמ"ש הרא"ש ז"ל בפסקיו שם בסוגיא דכ"ה ובשנה"ג ובהגמ"י פ"ב דברכות ובהריב"ש שם סי' ש"ב והש"ע שם סי' א' פסק כדברי הרא"ש דמברכין ש"ב אפילו אכלו בבתים שאינם פתוחים למקום שהחתן אוכל ואפי' ליכא שמה דמצרפן כיון שהתחילו לאכול כשהתחילו הוחם כל בני החופה כולם חשובים כאחד וכו' ע"ש וכ"כ הריב"ה בא"ח סי' קצ"ה ע"ש וכתב הט"ז ז"ל שם עמ"ש שם בש"ע ז"ל בשם יש מ"ש דהם ר"ה מפסקת ביניהם דאין מצטרפין לענין זימון והיא סברת רבינו יונה ז"ל כמ"ש הב"י שם ועי"ד אלו כתב הט"ז דלענין ש"ב מצטרפין אפי' ר"ה מפסק' ביניה' ע"ד הגאה"ט שם ע"ש ועיין בהש"מ בסו' ר"ה הניה אידך מ"ש שם בשם הר"י ז"ל וכמ"ש ע"ד ע"ש·

ולענין אם יכול החתן לעשות שה"ב במקום אחר ולילך אח"ך לעשות החופה בת"א שתבאר מדברי הרא"ש שם בפסקיו לסוגיה דכ"ה ובתשו' כלל כ"ו סי' ב' דש"ד וכן מדברי הריב"ה והש"ע שם סי' ש"ב ומדברי רי"ו ז"ל שהביא הב"י שם ולענין ש"ב למקום שהולך אי בעינן שיגיע לשם תוך ז' או אפילו אח"ך פליגי בזה הב"י וסה" ט"ז ז"ל שם וע"ש בב"ש · ולע"ד פשט דברי רי"ו שכתב ואפילו נשאת זמן מרובה בדרך וכו' ע"ש משמע כדברי הט"ז דאפי' שגיע אחר ז' מברכין שם ש"ב · אלא דמדברי הרא"ש בתשו' כלל כ"ו סי"ב שם דנשאל על חתן שבא וכו' עד מ"ש אבל אין הדעת נוטה כך שיהיו אלויין ז' ימי החופה באכילה ראשונה אלא בשבעה ברכות כמ"ש ע"ש מוכח מדבריו דכין עשה סעודה בעיר דנשא אותה גבין לא עשה אפי"ה מתחי' ז' ימי החופה משעת נ"כ וזה נראה דלא כמ"ש הט"ז שם דקא"ש

זן

דהביא הריב"ש שם איירי בל"ע שעירה במקום דנשא וכהש"ג אפילו נשאת בדרך ימים רבים מתחי' ז' ימי החופה שם למקום שהולך ודברי תשו' הרא"ש הללו הביאם מור"ם ז"ל שם סי' ס"ב סעיף ו' ועיין בח"מ סי' ס"ב סק"ו ע"ש ודו"ק· וע"כ נראה כמ"ש מרן ב"י ז"ל שם ובש"ע שכת' שדוקא אם מגיע לאותו מקום תוך ז' ימים משלה הו"ו ש"ת שם ואם עברו הז' ימים אולי לפו ודוק· כתב הריטב"א ז"ל בסו' וז"ל וחתן המוליכין הכלה ממקום למקום אי איכא חופה בדרך במקום לינה מברכין ז"ב בפנים חדשות ואי לא מברכין אלא שהשמחה במעונו ואשר הרא אע"ג דליכא פנים חדשות וזה נראה בכון ועיקר עכ"ל ועמש"ל אם יכול החתן לעשות הש"ב ולילך בת"א וק"ל·

ולענין אם לא עשו הסעודה ראשונה ביום שברכו ש"ב אלא בלילה שלאחריו כ' הרא"ש ז"ל בפסקיו בסו' בשם י"מ דמברכין ש"ב וכ"כ בטור אה"ע סי' ס"ב ובש"ע שם וכתב הכנה"ג ז"ל שם בהגה"ט הוא ב"ח עמ"ש הריב"ה שם אין מברכין ש"ב אלא בסעודה הראשונה וכו' וז"ל וכ"כ הרא"ש ז"ל וכו' וכ"כ רי"ו ז"ל ורבינו ב"י שכתב בספ' שקלר אין מברכין אותה אלא ג"א כלבד סעוד' קמייתא קאמר ע"ש ונראה ברור דמה שהשוה דעת מרן עם רי"ו איננו אלא לענין דכ' הרא שיטת אולי דפי' יומא קמא דקאמר ר"א לקמן ר"ל סעודה קמייתא וכ"מ דאם עשו הרבה סעודות ביום א' אינו מברך ש"ב כי אם בסעודה הראשונה דוקא בדליכא פ"ח אפילו בבתולה וכפי' הרא"ש בסו' לאפוקי מהמפרשים דמ"ש ר"א יומא קמא בפשטים דר"ל יום ראשון ממש דלפי"ר אם עשו סעודות רבות ביום מברכין לכולן ש"ב אפילו דליכא פ"ח וביעויין בח"מ וב"ש שם ובתשו' הרמ"ע ז"ל סי' מ' לגם הוא דשוה שהכנה"ג שם לשב"י עם רי"ו אבל אם כ"כ דה"כ בין רי"ו למרן הב"י שהם דין לע"א דהייתו באלמון שנשא אלמנה ולא עשה סעוד' ב"כ אלא בלילה שלאחריו שלרי"ו אין מברכין ש"ב ולמרן הב"י מברכין כמ"ש שם הב"י לשיטת וכבר לא איירי הכנה"ג ויעויין בתשו' מהרי"ט ז"ל דמ"ז ב"א ע"ש ובתשו' מהרלב"ח ז"ל ח"ב סס"י נ"ה ע"ש · ולפי מ"ש נ"ק ע"ד מ"ש מהר"א ז"ל בס' שורי ברכה שם סיף קנ"ד ע"ש · גם מה שהקשה ע"ד עוד וז"ל והו דנראה דהרמב"ם ז"ל והטור חלוקים בפי' יומא קמא וכו' ע"ש · נ"ק דהרי ב"כ הש"ע שם בס"ז אחר דברו הי"א דאפי' היו בשעת חופה ושמעו וכו' שהיא ס' הרא"ש והריב"ש בגן שכן פשט המכתב ע"ש· כגר' דהשני לסברתה כמובן:

ולענין אלמון דנשא אלמנה בלילה שלאחריו דעת רי"ו דאין מברכין והב"י שם בבי"ד וחלק ע"ד דמברכין ע"ש · וכ"כ הר' הגורם ז"ל כמ"ש בתשו' הרמ"ע ז"ל סי' מ' ע"ש · ושה קל ע"ד מהרי"ט ז"ל בתשו' ע"א דכת' שם בשער דבאלמון שנשא אלמנה ועשו סעודה בלילה שלאח' דגם הרא"ש מודה דאין מברכין ע"ש · דלפי מ"ש הוי פלוגתא דרבוותא רי"ו עם הגורם ז"ל לא הזכיר אפילו לס' רי"ו דזקי בזמיה וגם בעיקר הבינו מדברי הרא"ש נ"מ ז"ל הק"ק דלא גרע

מג"ם

מכ"ת דבתולה וכמ"ש בס"י ס"ד הב"ש שם סק"ה ע"ש · וכנ"ל לדעת מרן ויעויין שם בח"מ סק"ו ע"ש כמובן וכ"י ולענין הלכה עיין הב"ש שם דכ' דכיון שעושים הרבה סעודות ביום ראשון וליכא פ"ח ובין א"ל עשו הסעודה אלא ביום שלאחריו דהליא בפלוגתא דאין מברכין ש"ב דספק ברכות להקל · ובבאה"ט ז"ל שם כת' דהעלו רבני האחרונים ז"ל דבחור או בתולה או וכו' דמברכין ש"ב בלילה שלאחריו אבל באלמון שנשא אלמנה יש להסתפק וס"ב להקל ויעויין שם בבר' יד"א ז"ל בגה"ט סקל"ה ובהר' זכו"ל ז"ל דרס"ו ע"א ע"ש ובשכנה"ג ז"ל הגה"י סק"ט ע"ש ·

ולענין אלמון שנשא אלמנה ועשו סעודה ב"ב ונמשכה עד הלילה אם מברכין בלילה ש"ב לכאורה נראה דזה תלוי בפלוגתא דרי"ו עם מרן הב"י הנז' דלדעת רי"ו אין מברכין אמנם לדעת מרן מברכין וכ"כ בשם הכנה"ג דכת' דמ"ש מרן בש"ע דאין מברכין אלא ביום ראשון ר"ל סעודה ראשונה ע"ש · וכ"מ מדברי מהרא"ם ז"ל שם סי' מ"ה שכת' דלפי"ד רי"ו דכת' דאם הוא אלמון שנ"א וכו' ה"ה אפילו שהתחילו מבעוד יום ונמשכה הסעודה בלילה דאין מברכין וכו' ע"ש · אלא דאח"ז חזר וכתב וז"ל לולא אם נמשך לדברי הפוסקים שאמרו כמו שהיה אוכל בשבת וחשכה עליו דיאמר רצה והחליצנו בבהמ"ז ע"ש · והנה פלוגתא זו הביאו מרן בב"י בא"ח ס"ס קפ"ח ופסק שם בש"ע ס"י כסברת דאומר רצה דאזלינן בתר התחלת הסעודה ובת' בב"י שם דכן המנהג להורות ע"ש · א"כ י"ל דגם לדברי רי"ו ולמאן דאזיל בסברתן דס"ל דאם עשו הסעודה בלילה אין מברכין ש"ב דמ"מ יודו דאם עשו אותה ב"ב ונמשכה עד הלילה דמברכין ש"ב כמו שכן הוא המנהג לענין רצה והחליצנו כאמור ואפילו אי מ"ל דס"ל דהכא והתם שוין בדינם מ"מ נ"מ דאפילו למ"ש לעיל דרבני האחרונים העלו לומר דבאלמון ואלמנה אם עשו הסעודה בלילה שלאחריו דאין מברכין ש"ב מספק ע"ש · דמ"מ בנמשכה עד הלילה יודו דמברכין ומה"ט שכתבנו וכן י"ל מדב' הכנה"ג שם בסי' ס"ב הגה"ט סקל"ג שכת' התחיל לאכול וכו' ע"ש · ולא הזכיר לס' רי"ו דלפי"ד גם בלילה אין מברכין דמ"מ דסובר כמ"ש וכ"מ מדב' בהה"ט ז"ל שם דהתחלת דבריו הביא דין התחיל בלילה וכו' ושוב הביא דברי הכנה"ג הנז' כמובן וכ"מ מדברי הר' ש"ג ז"ל בתשו' סס"י ט"ל ע"ש וכ"מ מדברי הכנה"ג ז"ל שם בשיורי א"ח סי' קפ"ח הגב"י אות י"ט דכת' וז"ל א"ב בתא"ה סי' ה"ב ההלכה מחלוקת באלמנה שנשאת לאלמון ולא אכלו עד הלילה וכו' או שהתחילו לאכול ביום ונמשכה סעודתו עד הלילה וכו' רי"א דאין מבר' וכ"ה בשלא אכלו עד הלילה וכו' וחולקים שם וכו' ולא מצינו מי שיסבור שם שאם התחילו לאכול וכו' שאין מברכין אלא שאני דקדקתי כן מדבריו ופרא"ש ז"ל שבלילה דעתו שאינו מברך עכ"ד · וכ"כ הב"ח שם בס"י ש"ב ע"ש · הרי מתבאר מדבריו כמ"ש אלא שלע"ד אי"ו לסבין מ"ש ולא מצינו וכו' אלא שאני דקדקתי כן מדבריו ע"ש · דהרי בדבריו שם בהגה"ג לא פירש ד"ו ובמ"ש לעיל ויעויין שם בדבריו בהגה"ה סקל"ה · גם מ"ש והרא"ש ז"ל שבלילה דעתו וכו' ע"ש דבריו צ"ב כעת ול"י :

הדרן למ"ש לעיל דמברך ז"ב · אלא שראיתי להגו"ר ז"ל בא"ח סי' ב"ח דנשאל אם יברכו ב"ח ביום אחרון בסעודה דעושים בחנוכת סיום אי אמרינן מקלא היום וכו' והרב האריך בתשו' עד"ז ובסי"ד כת' וז"ל ולמאי דקאמינן עלה נראה דבעינן ז' ימים גמורים וכו' ובכבר שמענו שהרי"ק ז"ל עשה כן בנישואי בנו וכו' ואם סעדו בבית החתן ביום הז' לע"ע ונמרו סעודתן קודם הלילה ועדיין לא בירכו בהמ"ז נראה דא"י לברך ב"ח בבהמ"ז כיון דעבר ולאו וכו' ומכ"ש בשהתחי' לסעוד מבע"י ונמשכה סעודתן גם בליל הח' שאין לברך משום דהכ"ג גם הסעודה היתה שלא בימי שמחה ועכ"ב לא אזלינן בפוסקים הי אזלינן בתר התחלת הסעודה או וכו' כדאיתא בא"ח סי' קפ"ח וסי' רע"א אלא לענין הזכרה בלבד שאין שם מטבע ברכה מחודש אבל בשים ברכה מחודש כי ב"נ חמיר טובא ונראה דלכ"ע לא יברך וכו' ע"ש ודבריו אלו הביאם ה"ה ברכי יוסף ז"ל שם בא"ח להלכה ולכאורה דבריו סותרין למ"ש לעיל · אמנם נראה דגם הר' יודה בנ"ד דו"ל דע"כ לא כתב הרב כן כי אם דוקא ביום אחרון של ימי החופה משום דליל שמיני לאו מכלל ימי השמחה נינהו דכבר עבר הזמן משא"כ בנ"ד דאפילו באלמון שנשאת לאלמנה קבעו חכמים להם ג' ימי שמחה יודה הר' דלפי"ז שם בא"ח דאזלינן בתר התחלת' ש"ב הכא לענין ב"ח אזלינן בתר ההתחלה ושפיר יכול לברך ש"ב וכ"מ מדברי הגו"ר שכת' וז"ל משום דליל שמיני לאו מכלל ימי השמחה וכו' ע"ש תדע דהרי מצינו בפסקי התוס' בסו' דה"ל דגם באלמון לאלמנה דאם התחיל לאכול ביום הראשון ונמשכה בלילה דמברכין ז"ב בלילה וביום שלאחריו ואפילו לדברי הר' האגודה והרת"ע שחולקים ע"ד מ"מ בלילה ס"ל דמברכין כמ"ש להדיא וכיעויין בהכנה"ג ז"ל שם סקל"ג ע"ש · באופן דנ"ל דגם הגו"ר יודה בנ"ד דמברכין וכמו שכ"מ מדברי מהרלנ"ח שם והכנה"ג שם בא"ח וכמ"ש · וכ"נ דעת הרב"ר יוסף שם דהביא דברי הגו"ר לפסק הלכה ולא נרגש מדברי השיורי בכנה"ג אשר שם כי ע"כ נלע"ד כמ"ש :

ולענין אם סעדו בבית החתן ביום הז' לעת ערב ונמרו סעודתן קודם הלילה ועדין לא בירכו בהמ"ז נראה דאין מברכין ש"ב כיון דכבר ולאו שבעת ימי משתה וכ"ש אם נמשכה הסעודה גם בליל שמיני ואי מברך ליל ח' כמלת שמברכין ב"ח שמונה ימים וזו מכ"ל וכו' כ"כ הגו"ר שם כמ"ש וס"ד ס"ה בס' ברכי יוסף ז"ל שם בא"ח וכ"כ הר' שער המים ז"ל סי' ח' אלא דכת' דיברך בלא שם ומלכות גם הר' זכ"ל ז"ל ה"ב דרס"ו הביא דברי הגו"ר הנז' וכ"כ שם דרק"ו משם מהר"ש יב"ס ז"ל ע"ש · אמנם ראיתי להר' עולת שמואל ז"ל בתשו' סי"ד רי"ט שתמה ע"ד הגו"ר הללו ממ"ש הכנה"ג ז"ל שם בא"ח סי' ה"ב הגה"ט אות ל"ג דאם התחיל לאכול ביום ונמשכה הסעודה עד הלילה כתיב בפסקי תוס' ז"ל דמברך לילה ויום שלאחריו אבל בה' סעודה בתוך כתב

דמברך

דמברך בלילה ולא ביום ע"ש הרי דבתר התחלה אזלינן ומברכין אליבא דכ"ע בלילה וכו' · וכ"כ הה"מ ז"ל בהא"ח סי' תק"ח וכו' ע"ש · ולע"ד נ"ל בפשי' דמהתם ל"ק הך דברי הנו"ר דהתם מיזי דפליגי התוס' עם הר' אנגורה הוא דשהוס' ס"ל דיומא קמא דאמרו בש"ס פירושו הוי כוליה יומא כפשטה ומכיון דלא עשו הסעודה ביום אלא בלילה שלאחריו ה"ל כאותה הלילה גופיה קרינן בה יומא קמא והנה דמשהתחלה מבערב מ"מ כיון דנגמרה בלילה אסופא דסעודתא כמו אזלינן ותפיס כוליה יומא דס"ל דהלילה הולך יומיה והר' אנגו' ס"ל דיומא קמא פי' סעודה קמייתא ומשו"ה ס"ל דבסעודה דנגמרה בלילה מברכין ולא ביום שלאח' משא"כ בנידון הנו"ר שאכלו ביום אחין ונגמרה קודם הלילה או נמשכה בלילה לכ"ע אין מברכין ש"כ כיון דס"ה יום שמיני ועבר זמן החופה ול"ד לדין דלה כמ"ש הנו"ר שם באופן שדין הנו"ר הוא מוסכם מהכל וכ"כ כשמו הרב"ר יוסף ז"ל בא"ח סי' תק"ח ס"ק י"ד ע"ש · כי מן הכא"ר מ"ש מהרי"א ז"ל בס' מח"כ בקו' לא"ח שם סי' קנ"א בענין החתונים דאנו אומר התחן ביום הח' דבעי' מעט לשח וגמשיע מדברי הנו"ר שללו וכ"כ בס' קשר גודל בכל' כ"א ע"ש דבריו נ"ע וכאשר ראיתי לפר' עו"ש שם ולהר' זכ"ל ז"ל עיין ויראו שם שקמהו ע"ד ע"ש ודוק :

ולענין האלמון בחור מן האירוסין דנשא אלמנה דין בחור יש לו ומברכין ז' ברכות כ"כ הרב הרמ"ק ז"ל ה"כ סי' ד' ע"ש וכ"ל ראיה לדבריו ממ"ש הכ"מ ז"ל רפ"י מ"ג עמ"ש הריב"ש ז"ל שם ואם היה בעולה וכו' דודקא בעולה אבל אלמנה שלא"כ דין בתולה י"ל לענין שמחה וכו' מיהו לע"ב כל שהיא אלמנה אעפ"י שבל"כ דין אלמנה יש וכו' כ"ו שלא נשאת וכו' ע"ש משמע מדבריו דוקא בנשאת דבבר ילא שמה בעיר שם נשואה ע"י חופה וקידושין אבל באלמנה מן האירוסין אה"כ די"ל שבעת ימים שמחה די"ל דין בתולה אפילו נשאת לאלמון ומינה שמעינן לנדון הארמ"ק הנז' דודאי דין בחור י"ל כיון דלא שמח עם האש' ולא כלום ובכן י"ל דין שמחה ז' ימים וגם ש"כ וכמ"ש הרב ז"ל ובמ"ש מדברי הח"מ רס"י ס"ד ע"ש גם נ"ל מדברי הב"ח הנז' דנרשה מן האירוסין ג"כ דין בתולה י"ל אמנם מן הנשואין משתנה ה"ה בחזקת בעולה ודין אלמנה שמחה י"ל וכן ראיתי להרב פר"ח ז"ל שלכית ברכות פ"ב דין י"ט דכתב דבחור שמתה ארוסתו או נירשה למי שהיתה מקודשת לו ושיב נשא אשה אחרת אפילו אלמנה מיקרי בחור לשבעה ימים של ש"ב ולענין שמחה תלוי בפלוגתא דהביא הר"ן בשו' וכו' וסיים בסו"ד איך שיהיה נראה די"ל דין בחור ע"ש ומש' מדבריו דאפילו נשא אלמנה י"ל דין בחור וכש' הר"ן שכת' והכי נהוג וכסי"א דהביא הש"ע שם ודוק :

עוד נסתפק הארמ"ק ז"ל שם בנושא אשה בחזקת בעולה ושוב מצאה בתולה אם מברכין ז' ברכות כל ז' או יום אחד ושיב דודאי מברכין לו ז' ברכות כל שבעה דהא י"ל שמחה טפי וגובים לה מדברי הר"ן ז"ל בהלכות השיגיון ע"ש וג"ל דעיקר שפיקו הוא היכא דילא על בתולה ערעור של זנות ולא נתברר הדבר וגם נשאה בח"כ ושוב נמצאת בתולה אבל הוא דכתב דמברכין לה ש"ב וכ"מ מש"ר שכת' בגיורת וכו' ע"ש · אבל הש"כ דכתשה דנשאת לאיש ימים רבים ושיב נתבר' או נתאלמנה ומצאת בתולה דהוברר מילתא דלא הי"ל להבוא אדם הראשון בבורא איש יודע הרב דה"מ לו ש"כ כיון דבשעת נישואיה בחזקת אדעת' דבעולה ולא הי"ל שמחה שלימה מתחי' וע"ש ובמתכתב מדברי הב"ח הנז' והכי א"ש מש"ש ע"ד מהרימ"ב ז"ל בס' ש"ב סי' ס"ב סק"ג ע"ש בנ"ל וה"ל הוה דבנשאת בחזקת בעולה דהיינו דהיה דינה ולא נתברר הדבר בענין נגורת וביולה אעפ"י דום נשאה ע"ד דהיתה בעולה מן הספק ושיב מצאה בתולה מברכין לה ז' ברכות כדין בתולה משא"כ אם היה חשיב לאיש הנושא דהיא היתה בחזקת בעולה ממש ושוב נתברר דלא היתה בעולה דלא הי"ל לבעלה נבורת אנשים וביולא הו דייניגן לה כדין בעולה ובמ"ש ודוק :

ולענין מחזיר גרושתו מן הנישואין לענין ש"ב בין בשעת הנישואין ובין הח"כ בבעו' ראיתי להרדב"ז ז"ל התדשות סי' שע"ב דהביא בשם הגאונים ז"ל דיברך ב"א ולא ב"ב ובת' דאין כן מנהגינו ע"ש · וכ"כ בתשו' אחרת הביאה הנו"ר ז"ל הא"ע כ"א סי' ט"ב ועוד תשו' אחרת הביאה שם דכת' דעכ"פ לא יברכו ש"ב בסעודה ע"ש וכ"מ מתשו' הכ"מ דפוס פיורדא סי' תקמ"ג דנשאל ע"ז והשיב וז"ל תשו' אני לא ראיתי ול"ש וכו' ותפשר דטעמן ש"ד משום דקי"ל אין נושאין נשים במועד ותפי"ה במ"ג מוחר משמע דאין שמחה במ"ג וברכות הללו לא נתקנו אלא על השמחה וכו' אבל וכו' דאין אנו דאיות דאה"ג דבמ"ג ליכא שמחה אבל ש"כ לא נתקנו על השמ' אלא על זיווג הראשון של אדם וכו' ע"ש ולע"ד אחרי המח"ר מדברי הר"ן ז"ל בהלכות ל"ש בן שכתב וז"ל וא"ת מ"ש דבבחור וכו' וי"ל דעיקר ברכות לא נתקנו אלא על השמחה הילכך בבחור ע"ש · וכרש"י בשו' וכש"מ ז"ל ע"ש וא"כ שפיר י"ל דבמ"ג ל"ש לברך כיון דאין שם כ"כ שמחה גמורה כמ"ש שמפרשים שם בת"ק ע"ש · עוד הביא הרדב"ז שם דברי רמ"ג ז"ל בתשו' שכת' דבמ"ג מברכין לו ב"א אבל א"מ לו ש"ב משום דל"ב שמחה ואמאי מברכין אשר ברא וכו' ע"ש · ובת' ע"ד דהגאון הוא מוקשה מגד עצמו דבשלמא אשר ברא גואל וכו' אבל שאר ברכות שלא נתקנו על השמ' למה לא יברכו וכו' ע"ש · ולעד"ן לשלין בער הגאון דס"ל דכיון דכל הני ז' ברכות בחדא מחת' מחתי' רבנן ועיקר שבכולם אשר ברא והראיה דאם אין שם פ"מ דאפילו שאין מברך השאר מ"מ אשר ברא מברך א"כ בשאין בדין לברך אשר ברא כגון במ"ג גם שארא לא יברך דכולהו שארא הנם דבור ברכות שבת והורסם לא נתקנו אלא עבור ב"א דאשר ברא דאיירי בה ע"ע חתן וכלה דהיינו בהו עו"כ שם ע"ד הגאון וז"ל ועוד שהברכה לא באו בדקדוק כמ"ש שאין מברכין אלא לבתולה וכו' שהרי רומה היא דהנושא גרושה או אלמנה מברכין וכו' ע"ש · הא ודאי שכן הוא והמו הב"מ מס' דליצון

דקאמר

אחר בתולה ואחר אלמנה מברכין וכו' דמשמע כל ז' ברכות וכמ"ש כל הפוסקים ע"ש שדוחק לומר דס"ל כאותה שכתב דהכי' הרשב"א ז"ל בתשו' ח"א סי' אלף וקע"ה דס"ל דאלמון דנשא אלמנה אפי' בעת שנישואין אינו מברך כ"א ברכה אחת של בועז ע"ש · וכמ"ש נ"כ הר' שבלכו ז"ל ס' אישות ע"ש · שהרי גם קרא זו דהא הרשב"א ז"ל שם והבר' שבלכו ז"ל ע"ש · ואולי איסור לשון כפל באותה תשו' ומ"מ נ"ל מהכא מדברי הרדב"ז שם בסו"ד דהנה דבשעת נישואין ס"ל דמברך כל ש"ב מ"מ בשעת הראשונה אינו מברך וכ"כ רעת הר' שמה לרקח ז"ל בתא"ה סי' ס' אמנם מדברי הר' דכ"ם ז"ל סי' ער"ה מבואר דמברכין ש"ב גם בעת שעורה שרינה בדין אלמנה מה"כ ממה לכל דינים לב' גמ' שמחה ולב"ח ובתולה וגם מהרימ"ט ז"ל ס"א סי' ס"ד הובר דא"מ ברכה שהש"ב ס"מ בספר דברים יורה ע"ש · וכ"ר מהרח"א ז"ל בס' שורי ברכה שם ועיין בכנה"ג ז"ל א"ח סי' קרס"ט בהגה"ט ע"ש ועיין בס' בנ"מ לב שלמה בני' לאה"ע ס' ק"ב ס"ו דכת' דמברכין לשם ז' ברכות ע"ש ודוק:

ולענין מחזיר גרושתו מן האירוסין מבואר בדברי הרדב"ז שם דגם בנשואים ש"ל דמברכין לו כל ש"ב בדין בחור וכ"מ מדברי הכנה"ג בהגה"ט אות ל' ע"ש:

ולענין מחזיר גרושתו מן הנשואין לענין ברכה שהשמחה במעונו כתב בגליון מהרימ"ט ז"ל בא"ח סי' ס"ד והשיב דאינו מברך והביא ראיות לדבר וקתני' הבות ראיה ממ"ש בפרק משוח מלחמה דמ"נ אינו חוזר מעורכי המלחמה ורמ"ה ושיב הביא מההיא דשיטה רי"ב דהקשו ויקח ויחזור מ"ל וכו' ותי' ע"ש ומה שנ"ל לתרץ לקושיא זו ע"ד פשיטות ב"מ בהרב חו"ס ז"ל ד"פ משום שכתב קו' זו משם ש"מ ותי' כן משם הפה"כ ז"ל ע"ש גם בס' הכ"מ לב שלמה ז"ל בליקוטי הרב בנו ז"ל דקנ"ו הביאם משם מהרח"א ז"ל ע"ש וכבר קדמם מוהרימ"ט שם כמ"ש · והאמורי שהש"מ בשרמ"ק סי"ו תירץ דרך אירוד דש"ע דאצטריך שם לאפוקי מאי' חדשה ולא מדכתיב כי יקח אשה דהוי לאו חדשה שוא דהם אירע בקדש אחר דמחזיר גרושתו והושיבה באפריון ועשה בה מעשה ליקוחין של בתו ממש כדעבד מר רב עמרם ז"ל דכנכון דא שד"א דש"ב בכלל נקי יהיה לביתו וקיינן בה שפיר כי יקח דומיא דהתם דכתיב ויקח את בת לוי לוה אצטריך תי' חדשה לומר דגם בכה"ג אינו חוזר כיון דלא"ק בה חדשה א"ר סי"ו · ומ"מ מתבאר מדברי מוהרימ"ט דע"כ לא כתב כן כ"א בח"נ מן הנשואין ולא מן האירוסין שהרי עיקר ראיותו דסמך עליה מוהרימ"ט בסו"ד הוא ממאי דשנינו בפ' משקין אין נושאין וכו' מפני ששמחה היא לו אבל מחזיר הוא את גרושתו ע"ש ושם אמרו בהדיא בירוש' הביאו בתוס' והרא"ש ז"ל שם לפסק הלכה וז"ל הדא דתימא בגרושה מן הנשואין אבל מה"א לא מפני ששמחה היא לו יב"ש וכ"פ הריב"ש והש"ע בא"ח סי' תקמ"ח ע"ש וכ"כ הש"ל ז"ל בתו' על הסמ"ג ז"ל בה' חוה"מ סי"ד ע"ש · וראיתי להר' בנה"ג ז"ל שם באה"ע סי' ס"ב הגה"ט אות ל' דהביא דברי מהרימ"ט הנז' וכתב ע"ד וז"ל וברור הוא דה"ה כמ"נ מן הנישואין אבל מן האירוסין לא"ב שהשמחה במעונו עכ"ל · ואחרי כמה"ר קשה ע"ד דהו"ל להביא דברין מדברי מהרימ"ט גופיה וכמ"ש · והנה שהרי"ף והרמב"ם ז"ל לא חולקו בדברי הירוש' וכמו שתמה ע"ד מרן הב"י ז"ל שם ע"ש מ"מ לא בשביל כן נאמר דהרי"ף והרמב"ם פליגי ע"ד הירוש' וס"ל דאין חילוק בין אלמנה מה"נ לאירוסין ·

הן אמת שראיתי להר"ם שם שכתבו' משם מהר"מ מטיוולי ז"ל בב"י שכתב ליישב קו' הב"י הנז' והכוא אמר דס"ל להרי"ף ז"ל והרמב"ם ז"ל שאעפ"י דלא בכשת עריון י"ל דאין שמחה אלא בא"ח שלא נירשה מעולם וסברי דא"ר פליג ע"ד הירוש' מדלא מפליג בהכי ומשו"ה השמיטוהו ע"ש מ"מ אחרי במח"ר דבריו קמו' דודאי הסברה נותנת כיון דלא הוי אלא מן האירוסין די"ל שמחה בחורה וראיה גדולה ע"ז שהרי לענין שמחה י"ל ז' ימי שמחה וש"ב בדין בתולה ממש וכמבואר מדברי הרמב"ם גופיה שכת' בה' אישות פ"י הי"ב וז"ל ואם היתה בעולה אין פחות משלשה ימים וכו' ע"ש וכן דייק הריב"ש והש"ע ז"ל למינקט שם ים"י ש"ה ע"ש · ובסה"ג ס"ב וכמ"ש להדיא הב"ח ז"ל שם דס"ל ק"ד ע"ש דא"מ דו"ל שמחה עמה בדין בתולה וכודאי דאסור לישא אותה בח"ם · ובשאת דאתינן לשמי י"ל דאדרבא מרוב פשיטותו לא הוצר' לכותבו ומה גם די"ל דהם שמבו אדין שמחה דאתינה דפשיטא להו די"ל שבעת ימי שמחה וכמתבאר מדברי הרמב"ם גופיה להדיא וכ"ב מדברי הש"ל שם שע"ד הפמ"ג שלא חולק בהיא דברי הירוש' דש"מ מדבריו כמ"ש ומה שנסתייע מדלא חילקו בן בח"ר ע"ש · ל"מ דכיון דלא שלינו להדיא בהפך כח"ר דחולק ע"ד הירוש' וגם שסברא נותנת כן וכפיטן לפי מ"ש שפיר י"ל דלא"פ והיו לאחרים וכמ"ש הי"מ ז"ל בכללי ב' התלמודים סי' ד' משם כמה רבוותא ז"ל ע"ש ה"ג דבוותא ועיין להרב ברכ"י ז"ל שם שגם הוא דחה דברי מהר"ם הנז' ע"ש · ולענין הלכה מדברי הכה"ג שם ס"ק ל' משמע דאזיל בשיטת רבו דא"ל שהשמחה במעונו באלמנה מן הנישואין וכ"ד הכ"ם ז"ל שם קס"י ס"כ בשם הרש"י ז"ל ע"ש וכ"ב הבא"ט ז"ל שם ע"ש וכ"מ קצת מדברי מהרח"א בש"כ שם קו' ת"כ ד"ה ולפום ריהטא וכו' וסיהו א"ל במחזיר גרושתו שש"כ ובי' ע"ש עשו"ר ושם בסק"א ע"ש במוכן ושי לאו דמתחפינא הן"א דשפיר יכול לברך שש"ב גם באלמנה מה"נ דהרי עיקר פי' ברכה זו כתב בש"מ ז"ל בשו' משם רבינו יונה ז"ל דלשון ברכה זו כלפי הבורא אומר ור"ל נברך לבורא שהשמחה שלימה במעון שלו שא"ל עצב ולא דהנה ע"ש ובעין זה כתיב בסרב ד"א ז"ל בה' ברכות הקמ"ר ע"ב דר"ל דהשמחה שאנו משמחים לחתן ולכלה לא ממנו היא כי השמחה במעונו ע"ש שאין לפנין עצבות שנאמר עז ומדוה במקומו ע"ש וכיון דגם לדעת מהרימ"ט מודה די"ל ג' ימי שמחה וש"ב בדין אלמנה לכל מילי כדמשמע מדבריו וכמ"ש הרב רב"ם ז"ל סי' ער"ה שם א"כ שבור ו"ל שהש"ב גם בזו יען דהן אמת דריכוי שמחה ס"ל

א"ל מ"מ שמחה מ"ל וכמשמע מדברי רש"י ז"ל שם במ"ק ד"ה מחזיר גרושתו דהיינו שמחה כ"כ ע"ש וכ"כ הר"ן ז"ל שם א"כ שפיר י"ל שהשמחה במקומו ומאי דנסתייע מהרימ"ט מדברי התוס' דמ"ק שם דכתבו וז"ל ושגידת כרות מילה מוקר לגביה כהן"ה דליכא שמחה כמ"ש בפ"ק דכתובו' דא"מ שהש"כ משום דא"ל לצרה לינוקא וכו' ע"ש אחרי המחי"ר וכ"ד ולומר דשאני התם דאין לו שמחה כלל וכמ"ש התוס' די"ל נערה מאח"כ במחזיר גרושתו כיון די"ל שמחה קלה כמ"ש רש"י שם אפ"ה דמברכין ש"ב כיון הי"ל דין אלמנה לשמחה ולברכה ועיין בהש"כ שם ובפרט דליכא בהאי ברכה כ"א יתרון דברים בעצמה דש"ד לברכה כנלע"ד לפום ריהטא ועדיין צ"ע :

ולענין מי שנבעלה ב"ז ונשאת לאחר ארעתא דבעולה כתב הנו"ר ז"ל בתה"ע כ"א סי' ט"ב דדין אלמנה י"ל ונתן שני טעמים לדבר ע"ש ה"ד היד"א שם והר' זכור לאברהם שם ועיין בתוס"נ מהרי"ט ז"ל בתק"ל אה"ע סי' ל"א שעמד ע"ד שלע"ד י"ל ע"ד ומ"מ לענין הלכה בעלה כדבריו גם הרב שמש צדקה ז"ל באה"ע סי' ס' הביא דברי הנו"ר הנז' ונחר ממנו לנ"ד דאנס משודכתו ובא עליה דכיון שהוא עצמו בעלה י"ל דין בתולה לברכה ולשמחה והאריך והעו"ד בא' ופיק הוי מאי ע"ד דכמה משודכות נבעלות למשודך שלהן בלי שום אונס ומברכין להם ש"ב וכו' ע"ש ומר בריה דרבינא ז"ל שם בהגהתו הנה שפקפק על הוראת מ"א מ"מ בסו"ד חזר והודה לו מכח המנהג ע"ש וראיתי לשוה"ג מהרי"ח ז"ל בתק"ל שם סי' ל"ב דתמה ע"ד מת"ב בתכי' דע"ל כדברי' דפליגי רבנן ור"י ולכ"ע ליכא אלא מנה וכו' ומינה י"ל לחיוב השמחה וש"ב דדיינן לה כאלמנה ספק דעת הרב שמ"ץ ויפה כת הכנ וכו' אפס כי עז כמה שסעידו סהב והכן על המנהג לדונה כבתולה לענין ש"ב ושו"ר דהא ל"מ ואדרבא קשה ע"ע דהא קי"ל בטור וש"ע אה"ע סי' ס"ב דבחור דנשא אלמנה בעינן ז' ימים לברכה והרי עידותה על שהוא אינו אלא כשירוכי בחור לבתולה וכהי האי לכ"ע דינא כבתולה גם באלמנה ואין הספק כי אם באלמון דנשא בע"ע וכו' בו"ר דנבעלה מהמשודך כתובתה מאתים דתנן בכתו' די"ב האוכל אצל חמיו ביהודה אין לו טענת בתולים וכו' ע"ש · ולעד"ר אתמה"ר טפי הו"ל להקשות באתי' דברין עמ"ש הר' שמש צדקה שם בסו"ד וז"ל ועל השאלה הב' וכו' בנ"ד חייב הבעל לכתוב לה מאתים וזו וכו' ע"ש דזה הפך דברי הש"ס בתכי' דט"ל דאמרי' דלכ"ע א"ל מאתי' ועכ"ל דמשודכתו שאני כמ"ש בקו"ר גם מ"ש וז"ל ואדרבא קשה על עדותם וכו' כמש"ל דבדין נרא' לע"ד ליישב כעד הר' שמש צדקה דהוא ז"ל הבין מהו"ר הר' נו"ר מתוך ב' הטעמים שכת' דלפי"ז ל"ד באלמון דנשא בו שהיא בעולה בזנות אלא ה"ה בבחור ומשום דנ"ר איירי באלמון מש"ה כתב דדיינינן לה כדין אלמנה ור"ל כדין אלמנה דנשא' לאלמון בנ"ד ומש"ה דהיה ס"ד לומר דדינה בבתו' לזה כתב דדינה כאלמנה והיינו שנשאת לאלמון ובאו דה"ה בבחור דנשא בו שהיא דוונה שייך הנהו טעמי ואבא בא' בתקו"ד דבנ"ד ל"ש הנהו טעמי

וי"ל ז' ימי שמחה וז"ב כדין בתולה ושו"ב דאין לומר דבנ"ד דבא עליה פעמים טובא הו"ל כדין מ"נ דאפי' לדעת הירב"ו אין מברכין לה ש"ב בסעודה ונראה דאפי' מבחור דנשאת לאלמנה לזה כתב דזה אינו דברי המנהג לברך לה ש"ב כל ז' הוי דלא דיינינן ליה בדין מחזיר גרושתו לענין ש"ב וא"כ הדר למש"ל דמלבד דמברכין לה ש"ב י"ל נ"כ דין שמחה כל שבעה כדין בתולה וגם משני ראייתו מהמנהג לאפוקי דלא נימא דבנ"ד הוי בגדרן הנו"ר דאי אפי' ש"ב לא הוי מברכין לה כל ז' וכ"ש ימי שמחה לפום ה"ט דכתב הנו"ר ובמש"ל אמנם מכח המנהג מוכ' דלא דיינינן לה כנדון הנו"ר והדרן למ"ש לעיל דדינה כבתולה לכל דיניה ומ"ש הר' שמש צדקה ז"ל שם ע"ב וז"ל וטפי הל"ר למ"ב מבחור דנשא אלמנה וכו' ע"ש ר"ל דאפי' לדין בחור דנשא אלמנה די"ל ש"ב לכ"ע וגם ז' ימי שמחה למ"ד לא בירוכה והאת בא' דהא ליתא דל"ר למ"נ וכו' ע"ש ועפי"ר זה י"ל גם כונת דברי הר' הנז' בהגהתו לשם במובן ובכר עלה על דעתי לומר שלפי"ד הר' שמש צדקה ז"ל שם ל"ד בבחור שבא על משודכתו בנ"ד אלא ה"ה באלמון דבא על משודכתו כמנהג מקומו דדיינינן לה כדין בתולה לפ"ד וגם ראייתו שהביא הוי על בה"נ דהוי נוכח מ"ל דאלמנים מתרסין בתולות וגם ע"ז הביא ראיה מהמנהג דגם בבה"נ מברכין לה ש"ב בדין בתולה וה"ל דה"ה לכל מילי וצ"ע ·

באופן דנ"ל בנשא משודכתו שבא עליה באירוסין י"ל ז' ימי שמחה וש"ב כל שבעה · ומ"מ בחור דנשא אנוסה בה"ג מתבאר מדברי מהרי"ט ז"ל דבעיא ש"ב דלא גרע משמנה דפסקו הטור וש"ע שם סי' ס"ב דבעינן ש"ב בגא ממ"ש שם דה"ו ע"ד וז"ל אפס וכו' ושו"ר דהא ל"מ ע"ש וכ"מ עוד מדברין שם סי' ל"א דש"ו ע"ד הר"ם את זה לבי וכו' וי"ל דאולי קי"ל וכו' ע"ש ועיין מ"ש מוס"ר במוהר"א אליעזר גר"ו בס' הכ"מ עבודת משא שנשאל עד"ז והשיב ע"ש ולע"ר כמובן ועיין עו"ש בתהרי"ח ז"ל בנ"ר בתולה שנחשדה וכו' דפסק דדיינינן לה כבעולה וכן' מספק לענין שמחה ולענין ברכה ע"ש ודוק ·

ולענין אלמנה מן האירוסין כ"כ לעיל ד"ה ולענין בחור אלמון מן האירוסין וכו' המחבר משם דו"ל ז' ימים של ברכה ע"ש וכ"מ מדברי הר' אליה רבה ז"ל בר"ח ע"א בסו' אמר"ס אחת בתולה וכו' ע"ש :

ולענין מוכת עץ הדבר ברור די"ל ז' ימי שמחה וז' ימי ברכה וכמ"ש הנו"ר שם וכ"כ הר' ש"ץ ומוס"ר שם וכ"כ בהר' פרס"א בס' ברכות שם פ"ב הל"ט ע"ש ·

ולענין אלמון דנשא אלמנה כתב הרמב"ם ז"ל שם פס"י ס"כ דמברכין שהש"כ ואסור ברא אפי' לוכא פ"ח ע"ש ומ"ן ז"ל שם בש"ע נקט שהש"כ לחוד משמע דא"כ אין מברכין וכן הבין הב"ש ותמה ע"ד ע"ש · וראיתי בתשו' מהריט"ז ז"ל סס"י ע"א דכת' ע"ד הרמב"ם הללו דבאמת לא נמצאו דבריו בשום פוסק ובנראה דכ"ע לא מודו ליה והנה די"ל דנפ"ל מש"ה יום א' לברכה ושאר ברכות הוא ש"ב דמש' הא ברכה א' דא"כ

מברכינן עדין קשה דל"מ דבר זה מפורש לא בגמ' ולא בפוסקים ועו"ק ע"ד דא"כ הך פרכינן בפ"ק דבתו' עליה דרב דאמר אלמנה אינה טעונה בר' ממאי דקתני שקדו וכו' שיבא שמח עמה ג' ימי' ואילו כאן בבחור וכו' טפי הו"ל דמ"ה רב א"ט ברכה ר"ל ש"ב ומאי דתניא בבריתא דשקדו היינו ברכת אשר ברא אלא די"ל לק' הטור ישנה ברכה הוי שבעה ברכות עכ"ד והנה מ"ש דמ"ל להריב"ש דבר זה וכו' ל"מ גם מ"ש לתרץ לקושיא השנית לכאורה אין דבריו מובנים והנראה דרצונו לתרץ דכיון דאמר אבע"א באלמון יום אחד לברכה וג' לשמחה בכלל השמחה הוי ג"כ לברכת אשר ברא הגלויים בה ואפ' דגם בונה הר' הוי נומר כן דכיון דיום אחד לברכה דקאמר ר"ל ז' ברכות מינה כדאמר וג' לשמחה היינו לברכת א"ב אלא דלא ידענו אמאי לא סוק"ל כן ע"ד הר' הכלבו ז"ל שכתב בסוף הל' בהמ"ז ובהל' אישות שם וז"ל ולאלמון דנשא אלמנה יום ראשון לברכה וכו' ואית דבעו למימר דג' של אלמון שנשא אלמנה אומר שהשמחה במעונו כיון דאמרינן וג' לשמחה והראב"ד ז"ל כת' דלענין השה"ב ליכא חילוק דין אלמנה לבתולה וכו' ע"ש · והשתא תיקשי ליה כי האי קושיא א"ו צ"ל כמ"ש וכמו שכן דייקי דברי הרב הכלבו ז"ל כמובן ודו"ק :

והנה עפ"ד הר' הכלבו הללו א"ש פסקי של מרן בש"ע שם דכיון דראה דיש ג' שבירן' בדבר דיש מי שסובר דאחר יום ראשון א"מ לא א"ב ולא בהש"ב ויש מי שסובר דמברך ז"ב כבחור ואיכא ס' שלישית והיא ס' הריב"ש דסובר דגם א"ב מברך א"כ ניחא ליה למנקט סברא מציעתא דהש"ב מברך דקילא יותר מא"ב כדמוכח מקושיא דלקמן אמנם א"ב לא יברך ושייני בס' הראב"ד הנו' · ולענין הלכה מפשטות דברי הכנה"ג שם נראה דדעתו כדעת הריב"ש וכ"כ הבאה"ט שם סק"ה בשם הבה"י ז"ל ושם סקי"ז ע"ש וכן העלה הר' הגדול ז"ל בס' ש"ב שם סס"י ס"ב משם מהרי"ח ז"ל בכ"י ושכ"כ קצת אחרונים ז"ל ע"ש ודוק ועיין בהח"מ ז"ל שם סק"ו שכתב בת' הרא"ש יומא קמא וכו' וכ"כ הרא"ש והטור אבל באלמון וכו' ומיד אפילו בשלא יום ראשון א"מ אפי' א"ב לבד וכו' ע"ש · וקשה ע"ד דהרי מב"ר ע"ד הטור קצ"ו והוא ק"ל דגם בג' ימים מברכין אשר ברא ודוק :

ולענין בחור דנשא אלמנה אי בעו פ"ח בתוך ז' הימים הא ודאי דמברך ז' ברכות כמבואר מדברי הש"ע שם סי' ס"ב ס"ז וכ"כ הב"ש שם סק"ז וכ"מ בתו' דלקמן ד"ה דאמרי' אבע"א בחור דנשא אלמנה ז' לברכה וג' לשמחה ולמאן דפסקי כתרי אבע"א במלא דאין אומרין שהשמחה במעונו כ"א ג' ימים הנה דמברכין לו ז' ברכות והיינו ודאי דלא תלייא הא בהא וביעוון כאן ולקמן שם בהש"מ וכ"ד הרמב"ם ז"ל בפ"י מה"א הי"ב וי"ג ופ"ב ופ"י מס' ברכות וכ"מ מדברי הש"ע סי' ס"ב ס"ו וסי' ס"ר ס"ב כמובן לפי מ"ש ועיין במוס"ג מהר"ש הלוי ז"ל בס' לב שלמה בליקוטיו לא"ה סי' ס"ב ס"ו דקי"ז ע"ב מ"ש בזה ···בא רב קשה ע"ד דלמה לא כתבו הפוסקים מהש"ס

דלקמן וכמ"ש ובמעיין בפר"ן בהלכות שם · אלא דנראה דהו בפירק לא ס"ל שהיה אחו עמו בדמש' שם מדבריו וגם במה שציין בשו"ד ס"ה ז"ל וכו' ע"ש אפשר דהוא בכלל דברינו וגם נראה דט"ס נפל במ"ש שם בגו' בסוף הסי' וצ"ל בגו' בריש הסי' שאח"ז כמובן ועיין בה' הכלבו סו"ף ס' ברכת המזון ובפ"א מ"ש שם ודוק ·

ולענין ברכת חתנים דבעינן עשרה כמ"ש לקמן הוי בין בברכת חתנים דתחילת הנישואין ובין כ"א דשבעה כדמשמע בש"ס ובמ"ש כל הפוסקים ז"ל וכן פסק הרמב"ם ז"ל בה' ברכו' פ"ב ה"ט וה"י לענין בהמ"ז יע"ש וכ"כ בה"א פ"י ה"א וז"ל ואין מברכין ב"ח אלא בעשרה גדולים ובנ"ח וכו' יע"ש וכת' ה"ה ז"ל לאפוקי עבד וקטן דאין מצטרפין וכו' ע"ש וזה נראה שכיון הרמב"ם במ"ש שם הלכה ט' שכתב בב"ח וכו' ואין מברכין ב"ז לא עבדים ולא קטנים וכו' יע"ש וה"ט דכיון דאין מצטרפין לזימון אפילו אכלו עמהם א"כ אינם יכולים לברך ושה דלא נקט נשים משום דדינם כעבדים וכ"מ מדברי הריטב"א ז"ל בסו' דבת' בשם התוס' ז"ל דהיינו אשה חשובה פנים חדשות אפי' שהיא חשובה שאין פ"ח אלא למי שראוי להמנות בעשרה של ב"ח וכו' יע"ש וכן ראיתי להרב ביירי בכנה"ג ז"ל בסי' קנ"ט בהגה"י אות ו' שכת' דאפי' לסוברים דקטן מצטרף לזימון מ"מ בבהמ"ז של חתן ובלם דיומא קמא או לפ"ח דבעינן עשרה לברכה אין קטן מצטרף לעשרה ונסתייע מדברי הרמב"ם ז"ל בפ"י מה"א וממ"ש בפ"מ ז"ל שם במ"ש · ולפמ"ש כן מתבאר מדברי הרמב"ם ז"ל שם בדין בהמ"ז ואע"ג שכת' דאין מברכין וכו' ע"כ דה"ט משום דאין מצטרפין לעשרה · והנה מדברי השכנה"ג ז"ל הללו משמע דאיירי בקטן דבעינן עשרה כ"א וכמ"ש בבהמ"ז וכו' או לפ"ח דבעינן עשרה וכו' יע"ש וכן ממה שנסתייע מדברי הרמב"ם וה"ה ומדברי מרן בב"י שם יע"ש משמע דשלשה כגון ברכה אשר ברא בשאין שם פ"ח בשאר הימים דאקיקנא להלכה כן כמ"ש מרן והיכא נופים בה' הוכא דאיו כמש"ל אה"נ דמצטרפין וכמו דמצטרפין לזימון דעלמא כמ"ש בש"ע שם בא"ח סס"י קנ"ט וכ"כ שם בשכנה"ג הגהב"י אות ס' דהכי קי"ל ושכן המנהג יע"ש וכ"מ מדברי הר' שפר"ש יב"ס ז"ל בכ"י שהביא הר' וכ"ל ז"ל בהא"ע דקי"ז ע"א שהביא דברי הש"מ הנו' וכת' דלפ"ז נראה דה"ה לעבדים וקטנים שאין מצטרפין לי"ו לברך ב"ח דלא חשיבי פ"ח יע"ש וקשה ע"ד איך לא הביא שכ"כ הכנה"ג שם ושכן מבואר מדברי הרמב"ם וכמ"ש ומ"מ גם מדבריו מוכח דלשלשה מצטרף הקטן אבל הוי בוות להח"מ ז"ל בא"ה"ע סי' ס"ב סק"ה שכת' עמ"ש מרן ז"ל שם בש"ע ואין מברכין ב"ז לא עבדים ולא קטנים וז"ל נראה דגם לשלשה אין מצטרפין עבד וקטן עכ"ד · וקשה ע"ד ושה מנ"ל דכיון דא"צ עשרה מ"מ דלא חשיב דבר שבקדושה כ"א בשמברך כל הז' יחד אבל בשמברך א"ב לחוד דא"צ עשרה כמ"ש מרן שם ס"ד וכ"מ מדברי הח"מ שם סק"ד יע"ש · א"כ מנ"ל דאין מצטרף ובנה דו"ל בדוחק כמובן מ"מ נראה עיקר דלשלשה מצטרף הקטן

שקטן וכענין דמצטרף לזימון דעלמא וכאשר דקדק' מהו"ד הרבנים הנז' כנז"ל :

ואם יש חבורה של נשים או קטנים וכיוצא ואיכא עשרה מהם ורוצים לברך ב"א בלא שם כדין זימון דפסק מרן שם בא"ח ק"ט ע"ש ה"נ בר' דרשאין כיון דאין מזכירין את השם והם מכוונין לברך הברכות לשם שבח והודאה בעלמא כנ"ל ·

ואם יש עשרה אנשים בשולחן אחד מצטרפין לעשרה לברכת ש"ב וכ"ש כשהם פחות כ"כ הר' החבי"ב ז"ל בס' דר"ח דכ"ו ע"ד החיד"א ז"ל שם ע"ש :

ולענין אם מצטרף הקטן לעשרה ע"י חומש שבידו הכתיב בש"ח לפי"ד מרן ז"ל בא"ח סי' נ"ה דאינו מצטרף לתפילה דהוי דבר שבקדושה בה"ג לענין ב"ח בעשרה · אמנם לפי"ד מור"ם ז"ל שם מצטרף בב"ח · אמנם לענין זימון לעשרה בלאו הכי לפסק דלדעת מור"ם ז"ל שם בש"ע אינו מצטרף · אבל לדעת מרן שם בש"ע מצטרף כל שי"ל ו' שנים ויודע וכו' יע"ש ודוק :

ולענין ברכת אשר ברא אי בעינן עשרה פליגי רבוו' בזה כיעויין בש"מ ובהרא"ש ובהר"ן בסו' והרוב"ה ובש"ע ומור"ם שם סי' ס"ב פסקו דא"צ עשרה אבל ג' מיהא בעינן כמ"ש הר"ן בסו' בהלכות יע"ש · ועיין בב"ש שם סקט"ו עמ"ש מרן שם שהשמשים וכו' וי"א שמברכין ולזה הרע' נוטה שכת' וז"ל מברכין ש"ב בג' דוקא כמו א"כ כמ"ש הר"ן בשם הרמב"ן ודוקא אם אינו אוכל עם ב"ב לבד יע"ש · ולכאורה דבריו ק"ט דהרי לדעת הרמב"ן דחשיב לה א"כ ברכת חתנים בעי עשרה וכמ"ש הר"ן ז"ל בסו' להדיא :

ולענין ברכת שהשב"מ כת' הר' ס' החסידים ז"ל סי' תל"ג דאם לוקח אשה שאינה הגונה לו או להפך ומכ"ש שניהם אינם הגונים או נשים יושבות בין האנשים או שיש בגלות הפה בוניהם לא יתכן לברך שם שהשב"מ יע"ש · וכ"כ הב"ח והחיד"א ז"ל שם שם וגם ביו"ד כ"כ הב"ח סס"י של"א יע"ש · ועיין בהר' כ"ע ז"ל בנימוקיו לשם וכת' הר' הלבוש ז"ל בסו' א"ח בליקוטי המנה' סי' ל"ו דעכשיו אינם נזהרים בזה וכ"ט משום דעכשיו מורגלות הנשים הרבה בין האנשים ואין הרהורי עבירה כ"כ דדמיין לקאקי חיורי וכו' וכיון דדשו דשו עכ"ל · ומ"מ ה"ט ל"מ אלא למה שמברכין אחר ברכה היכא דאיכא אנשים ונשים יחד אמנם לש"ד שכת' הר' ס' החסידים ל"מ ואף הר' הלבוש לא כ"כ אלא להפך דוקא וא"כ צריך לזהר השמרה ועיין בהרב יוסף אומץ ז"ל סס"י מ"ו יע"ש ודוק :

ולענין למה אינו מברך החתן בשעה שמקדש אקב"ו לקדש את האשה כ"כ לעיל דאיכא מרבוותא דס"ל לברך כן ע"ש אמנם רובם ככולם של הראשונים ז"ל לא ס"ל הכי וצריך טעם לדבר ועיין בהר"ן בהלכות ובהרא"ש ז"ל בפסקיו בקידושין שכ"ט לדבר ועיין בש"מ ז"ל · וראיתי למהרי"א ז"ל בס' שארית יעקב בפ' תזריע דב"א שהביא דברי הרא"ש דסוגיין בפסקיו וכתב ע"ד דמה בגנה לפי' הריב"ש ז"ל סי' תל"א שהרבה

לשכיח דאיות שהפלגה שוא בקידושין וכו' וכ"כ גם הגאון הרא"ש ז"ל בפ' וכו' ולשינויאיהו אכן מ"מ אכתי מ"מ לא קבעו ברכה על הקידושין וכו' ע"ש שנדחק לתרץ · ולע"ד קשה ע"ד דהמאי לא בה' כפשוטו' דהריב"ש והרא"ש ס"ל במ"ש הר"ן ז"ל בסו' דפוק"ל כן ותי' משום דא"מ על המצוה שאין עשייתה גמר מלאכתה כי הא דמחתיכה מל"ח ובשע' כניסה א"ל לברך וכו' ע"ש · ודבריו הללו שביאם שם לענין ב"ש גם מ"ש דכיון דפו"ר וכו' שמא ימלאן עקירה ע"ש · עיין בהר' המרדכי ז"ל רוה מבילאין שב"כ ודוק :

ולענין אם היה חולה ורוצים לעשות חופה וש"כ אם מהני לשויה נשואה עיין בש"ע אה"ע סס"י ס"ב ובב"ח ובח"מ וב"ש ז"ל שם מ"ש בזה · ולענין אם החתן חולה עיין להר' מהרי"ע ז"ל בס' בית יהודה חאה"ע סי' א' עי"ש דכתב דהחתן ש"ר ע"ש ובתקו"א בעמוד בר"ז בעסיא"ב :

ולענין ברכת שהחיינו במקדש אשה או על נשואי אשה עיין בתשו' מהריק"ו ז"ל ריש שו' קכ"ח ובהר' שארית יעקב ז"ל שם אח"ז ובמ"ש החיד"א שם סי' ס"ב סק"נ משם הר' הלק"ט ז"ל דכת' דאדרבא יברך בר"ה ב"מ ע"ש אך בלפני זה ראיתי להר' מח"ב א"ח סי' רכ"ג סק"ו שכתב משם הר' מו"ק ז"ל דאם לקח אשה הגונה לו והגונה לו דיברך שהחיינו ואפילו כשנגמרו הקידושין דאוג לברך ב"ז וה"ה שם כתב ע"ד דנ"ל דיברך בל"ש ומלכות ומה גם אם הגיע לזווג מב' שנה וכו' ע"ש ועפי"ד הרב מו"ק הללו פי' במ"א בש"ב במשלי יהי מקורך ברוך ושמח מאשת נעוריך כלו' יהי מקורך דהיינו האשה דאם לוקח אשה הגונה לברכה דהיינו ברכת שהחיינו והכי ופיר מפרש דבאיזה אופן אויי בששמח מאשת נעוריך ומ"מ לענין הלכה ש"כ לפסק ומה גם דרובא דרבוו' ז"ל לא ס"ל כן וכמ"ש ודוק :

ולענין ברכת הבתולים כתב הרא"ש בסו' בשם בה"ג ז"ל וז"ל ברכת בתולים בת' בה"ג ברוך אשר לב אגוז בג"ע שושנת העמקים כל ומשול זר במעין חתום ע"כ אילת אהבים ורע קדש ישמרת כעטרה חק לה הפיו ברוך הבוחר בזרעו של אברהם עכ"ל ופירושה עיין בהר"ח ז"ל ע"ש ועיין בהריב"ש וש"ע ז"ל סס"י ס"ג ובב"ח שם ובח"מ וב"ש ז"ל והנלמד מדבריהם דמברך אותה אחר שליחת בתולים בלא שם ומלכות ושז"ל בזה הם ירצם ביע"ש :

ולענין למה אין מברכין קודם תשמיש דה"ס מ"ע ועונתה וכו' כתב שמני"ח ז"ל בתשו' שלקט סי' קל"ז לייסב עמ"ש הרשב"א ז"ל בתשו' א"ח סי' א"ו דכ"ט למה אין מברכין על החליצה ויבום דעיקר הדבר משום פו"ר ושאין אונס מלוה ש"ב דבווחא ע"ש · ולע"ד בפי"ד הר"ן בהלכות דהקשה למה אינו מברך על הקידושין וגאן טעם אחר וכן בש"מ ע"ש ל"מ הי' הנז' וע"כ ב"ל לתרץ תי' דשווית לב"ע יען דאיך אפשר לברך ברכה זו אי קודם הבעילה הא אפשר דלא יעשה מעשה פעמים רבות · זה עבור סיבות ול"ג דבזמן הש"ס היו סומכים על מעשה עבודים

עירומים והיה לבו רואה וכו' וכמ"ש הר"ן בפ"ק דפסחים בשם הרמב"ן ז"ל טעם לדברי הירושלמי באומרו חוץ מן הבעילה ע"ש · ואי אחר הבעילה הא לא קי"ל כהירוש' דהוי אחר מעשה · ובעינן עו"ל וכמ"ש ה"ה בש"א בתבתי דבריו לעיל וגם יש ליתן טעם לדבר דמשמשא ידיו אינם נקיות וחשו רבנן פן יברך בידים מזוהמות ובכגון דא יפה שתיקותיך מדיבוריך ואם יחייבו לו ליטול ידיו יש שלא יחוש ע"ז ובפרט בימי החורף וע"כ ראו רבנן דבכגון דא שוא"ת עדיף כנ"ל :

ולענין למה לא תיקנו ברכה אשר יצר את האדם וכו' כתב הלק"ט ז"ל שם דה"ט משום דרוב ביאות שבעולם הויין באיסור א"נ מפני שהוא מזיק לגוף ואפשר שאם יהיה בעת ילון וצריך לדבר ויעצר עצמו ויבקש שיטב במקום קדוש שיברך ועתב"ט ע"כ והמנ"ח בנו שם בהגהה בא' ע"ר דלמאי דנסתפק א"א ז"ל נראה לע"ד דאם בירך הוי כל"ב דאיך יאמר אם יהא וכו' הרי יעקב אע"ה שהיה פ"ד שנה ולא ראה קרי וכו'· כיון שא"ל נבול אך הפורש שבא' דיבית עצמו לידי כך דהיינו להשחית את השמים ושכיית הבטן כנודע ליודעי חן כי הדברים עתיקים וי"ל ע"מ שיקשוהו אוי תלוק הברכה בהיותו מכוון גם על פתי' וסתימת שבילי הזרע שיתן פירות לש"ת טוב מאד עכ"ד · ולע"ד מ"ש הר' המנ"ח אך בפשרם וכו' באמור בעת ל"מ מדברי הר' מ"א דבר בזה כי מ"ש דאפשר שאם יהיה בעת דלון וכו' ר"ל דאם יש זמן הרבה שלא ב"ע דבכגון דא הוי רפואה לגוף כמ"ש בספרי דב"ר ז"ל וגם יעצר עצמו ויבקש הוטב ר"ל מהש"ו שיהיה במקום קדוש דאוי שיברך דאז יברך כן כ"ל כונת דבריו האמנם אם ישחין ודאי הא פשיטא דש"ד · ולעיקר החקירה לפי מ"ש לעיל א"ש כמובן :

ולענין ברכה על הטלית שמשאילין על החזן והכלה בשעת הזו"ג כת' השכנה"ג ז"ל א"ח סי' י' אות ח' בשם הר' מהר"ך ז"ל שיברך והסכים עמו ע"ש ומ"ש באורך בתשו' לא"ח סי' ב"ן אמנם שנינו ורדוס ז"ל בא"ח כלל א' סי' כ' חלק ע"ד וכה' דלא יברך ע"ש ובתשו' הש"י ז"ל א"ח סי' כ"ב כתב ע"ז והשיב דבאמת לא עלה ע"ד וכו' מברכה זו דמ"מ וכו' וכ"מ מהרש"ל בפ' כ"ה סי' נ"ג שהקורא בטלית שאולה אע"ב עליו כשהוא לובש לשם מליא עטיפה רק לצניעות לעלות או לירד לפני התיבה וכן הסכימו האחרונים וכו' הכן בשיירי כנה"ג וכו' מסקנת דבריו שכל"ש ומי שרוצה לצאת ידי כל הדעות יטול טלית שאולה דאע"ג דלדעת הרא"ש יל"ב על ט"ש וכ"פ בש"ע וכו' בא בר' טורי זהב ז"ל הטלה ותקיק להלכה במהרש"ל דאל"ב על ט"ש וכו' וכנ"ל עיקר כמהרש"ל דאפי' לדעת המברכין על ט"ש היינו כשלובשה בשעת התפלה עם הנחת תפלין משא"כ כשלובשה משום צניעות לעלות לתורה וכ"ב וכן ונהגו שהחזן הם אינו רוצה לברך וס"ב לבקל וכנ"ל עיקר ע"ש וכ"כ משמו הי"ח ז"ל שם ע"ש ·

וראיתי להרב פה"ח ז"ל א"ח של' ברכות דנ"ג ע"ג שכת' כזה וז"ל ומ"ש הש"י א"ב הביאו הר"ק ז"ל דלצאת י"ח ידי כל הדעות ילבש טלית שאולה שנה לש' מרן ז"ל דפסק דהשואל מצו"ש חייב לברך אם יום עבר אלא דלצאת ידי כל הספ' יתעטף ויברך ויתפלל ויניחנו עליו וילך ויעטף בטליתו לקדש ואותו טלית יפרוש כנפיו עליו הו יתעטף ויקרא קודם בטלית וא"כ יקדש ויפרוש עליו וכו' ע"ש · ולע"ד לפי מ"ש הש"י בשם רש"ל ושכנ"ל עיקר דהשאולה לעלות לתורה וכיוצא לכ"ע אין לברך ע"ש וכ"כ השכנה"ג שם בסי' י"ד בשמו ע"ש · וכ"כ הט"ז ז"ל שם סי' תק"ד ע"ש א"כ י"ל דגם מרן דפסק בש' הרא"ש יודה לחילו' דמהרש"ל ואיכו לא תויה: ב"א אם שאלו להתפלל בתפילין וכ"מ מדברי השכנה"ג שם דלא עשאו לחולק למרן עם מהרש"ל א"כ י"ל דגם מרן בש"ע שם יודה לחילוקו של רש"ל הנז' וא"ש גם נהירא מה שמברכין על הטלית ש"ח · כן אמת שראיתי להר' שע"ת ז"ל בא"ח סי' י"ט דדחה דברי רש"ל הנז' ממ"ש הרא"ש ז"ל בהלכותיו לציצית שכת' שם דהשואל ציצית כדי לומר סליחות חייב לברך ע"ש מיהו כלע"ד להליץ בעד רש"ל לפי חומר הנוסח דהביא עטיפה בטלית שהני דאינו לצניעות כי אם עבור דאומר ויעבור וכו' דאיכא השראת שכינה וכמ"ש השכנה"ג ז"ל שם בשם הנה"ט סק"ד בשם ס"ס דהש"ל צריך שיתעטף בטליתו ע"ש · וכ"מ בהרב דלבוש ז"ל שם כמו שכ"ת ממ"ש בר"ה דט"ו ב' מלמד שנתעטף הקב"ה כש"ץ וכו' ע"ש וכ"כ המנ"א שם סק"ג ע"ש · ומה גם דכל חיי האדם ופרנסתו ומחי' עונותיו תלויה ע"י שרחמים והסליחות והתשו' דעושה עי"ז וכיעויין בהרמב"ם ז"ל פ"ג מהל' תשובה ה"ד ע"ש · ובפרט מעלת של י"ג מידות כמה גדלה כידוע וכיעויין בשל"ה ז"ל פ"ר ע"ש א"כ ש"ד לברך על הטלית שמתעטף בו בפרק גם אם ספקה השע"ת שם ע"ד דבפי"ד הרא"ש בנ"ע דהוי במתנה ע"מ להחזיר א"כ מ"ל זה ומ"ל זה וכמ"ש אח"כ בפה"ח שם ע"ש י"ל דדוקא בשואל מחבירו דשואלו לצאת בו י"ח גמר בפשיטה וניתנו לו במ"נ משא"כ בשואלו לצניעות בעלמא לעלות לס"ת וכיוצא ובשאלת מ"ש רש"ל או לירד לפני התי' איירי דוקא כדי לקרות פרשה בס"ת או להתפלל מנחה וכיוצא כמובן ועיין בט"ז סי' תקפ"א סק"ב אלא דעכ"פ מדברי פסקי התוס' במנחות סי' ק"ן דכתבו דהכהנים המתעטפים בטלית של"ש בשעולין לדוכן מברכין וכן חזנים וכו' מוכח דלא כרש"ל וכמ"ש המנ"א שם סק"ה ע"ש · ובשלמא מדין חזנים דכתבו דמברכין ל"מ דאפשר דמיירי דשואלי' טלית חשוב כדי להתפלל בו וכמ"ש ה"ה מהרח"א ז"ל בברכי יוסף שם ע"ש אבן מדין כהנים קשה וכיעויין נ"כ בספר בני חיי ז"ל שם וא"כ לפו"ר ל"מ מ"ש הש"י שיקח טלית שאולה אלא דהר' פה"א לא הוק"ל ע"ד כי אם מדברי הש"ע שם ואי מהתם ל"מ כמ"ש אבן מדברי התוס' דמוכח דלא כרש"ל קשה · ואולי ברכת כהנים שאני דהוי מעיקר התפו' דבהם תלוי עיקר ברכתן של ישראל וקבלת תפילת' ע"כ פרט ופיט ודוחק :

ולענין הלכה רוב האחרונים הסכימו דיברך החזן על טליתו וכמ"ש הר' פרי"א שם והר' ב"א והר' ברכי"ו ז"ל שם ובהסכמת הר' בתבי"ב ז"ל שם ובש' וכו"ל ק"א ד"א ע"ב ומ"א כתב

כתב הר' החבי"ב בתשו' א"ח סי' ב' כמו"ר דבתח' יתעטף החתן בכל הטלית כנהוג ואח"ך יחזירנו גם על הכלה ע"ש וכ"כ בס' כ"כ ז"ל הג"ה בסי"ח שם ע"ש ומנהג עירנו אזמיר יע"א כן הוא דמברכין על הטלית ויתר מזה ראיתי דהשמשים מביאים לו טלית אחר חשוב מיקיר אחד מהק"ק וכמו כן עושים ביום הקידושין וכן לדורש וכן לסנדיקים דמילה ואין פוצה פה ומצפצף והנראה דכיון דנעשה הרגל דבר זה ש"מ דאין מקפיד בדבר וגם נלע"ד הוא דחזור בעולה לטובה ומה גם דהוא למצוה גדולה כזאת דאע"ג דלדעת רש"ל אסור ליקח אותו מהבה"כ לבית או איפכא וכמ"ש המג"א שם סי' י"ד סק"ז והבאה"ט ז"ל שם והשכנה"ג שם ע"ש • מ"מ כיון דנהגו כן והדבר ידוע לבני העיר מנהג זה הו"ל כאילו לקחו אותו ברשות בעליו ואע"ג דבטלית שאולה פליגי רבוו' בזה אי מברכין או לא כבר כתב הרו"ח ז"ל בתשו' סי"ן דנתפשט המנהג לברך ואין לערער ע"ש גם בס' אליה רבה ז"ל שם הביא כמה פוסקים דהסכימו לברך דלא כרש"ל ואפי' לעלות לס"ת ע"ש • וכ"כ בס' וכו"ל ז"ל א"ח י"ד ושכן ראה לכמה גדולים שמברכין וכיון שכן אין בזה משום ס"ב להקל ובמ"ש הד"מ ז"ל א"ג דו"ר משם בהג"ר והרדב"ז ז"ל ע"ש וכן עמ"ש בספר ב' לב חיים לידי"ן ר"א גאון הרב השלם בפוסי"פ בי"ו בסי"ן שעמד בזה ומסיק דמברך וכמ"ש את דכתב דאם הוא הטלית שאול א"צ לברך כלל לא החתן ולא הסנדיקים כמ"ש הש"י ע"ש ולא ידע' אמאי כ"כ בפשיטות ולא חשש למנהג עירנו שהוא עירו יע"א דמברכין בכ"ע גם על טלית של אחרי' שא"כ טעם לדבר גם דפ"ל דזה נקרא טליתו וכו' ע"ש ועיין בהפס"א שם וק"ל •

ולענין ק"ש ותפלה עיקר האי דינא במתני' דכ"ה דא"ר חתן וכל השושבינין וכו' פטורים וכו' ותנב' בק"ש משום דע"א חתן פטור וכו' ועיין במ"ש התוס' שם ד"ה חתן ומ"ש בכוונת דבריהם הר' שביתה יו"ט ז"ל בתי' לשם שי"ל לע"ד על דבריו ועיין בתוספות"א ז"ל שם ובהר' דריף אשכנז ז"ל שם ר"ל ע"כ ע"ש וראיתי להרא"ש ז"ל בפסקיו שכתב וז"ל השתא דלא קי"ל לית לכו שעוסק במצוה פטור מן המצוה אלא דה"ק מחייב להו בק"ש דעיקר וכו' ע"ש ע"ש ומורה"א ז"ל בס' דרך חסכם שם הקשה טובא ע"ד וכתב ליישב והאריך שם בכוונת דבריו ועיקר יסודו דכיון דה"ק וכן ר"ש לא דרשי קרא דובלכתך בדרך פרט לחתן כמו דדרשינן לעיל משום דס"ל דל"מ עוסקים במצוה אלא דרשי לכו למ"ש כ"ה דכל אדם קורא כדרכו והנה דהתם בגמ' אמרינן דקרא מ"מ שני תנאי וכו' לא דרשי קרא וכו' כיע"ש בדבריו והחכם"ר ק"ט ע"ד דברי הרא"ש הנה דפסק שם כרב שילא מ"מ שם קודם זה פסקה הרא"ש להביא בריית' דת"ר בשבתך בביתך פרט לעוסק במצוה ובלכתך בדרך פרט לחתן ע"ש • ולפי"ד ב' לא יכונו וצ"ע • ומה שעלה ע"ד בכוונת דברי הרא"ש כ"מ בטור"א ז"ל או"ח סי' ח"ל ע"ש:

ולענין ה"ל דאירע ביום חתונתו עיקר דין זה מתבאר מש"ס הריב"ש ז"ל בא"ח סי' תרנ"ט בשם רבי"ע ז"ל בענין ברית מילה דחל להיות בט"ב ואז בשבת ונדחה לאחר השבת וכו' וע"ש במרן הב"י ז"ל וכמ"ש ע"ד המג"א ז"ל שם בשם תשו' מהר"ם מלובלין ז"ל בתשו' ומה שחירץ ע"ש וכמ"ש ע"ד הר' נהר שלום ז"ל שם ע"ש ולפימ"ש מוהר"מ מלובלין ז"ל שם בתשו' הנז' ל"ק גם מה שהק' מדברי רש"י בעירובין ל"ק דרש"י פירש דברי הש"ס בפשטן כמובן •

ולענין הלכה עי' בהכנה"ג ז"ל שם ובתשב"ץ שם ובתשו' הר' בית יהודה ז"ל א"ח סי' [illegible] ע"ש וכ"כ הפר"ח ז"ל א"ר דמ"ש משם הריטב"א ז"ל סוף תענית דבעלה דחייב להתענות ולהשלים כת"ל שאינו נראה מן הדין ל"ש ביום ראש' ול"ש בשאר ימי החופה ע"ש דלא כדמש' מדברי מהרי"ו ז"ל בא"ח סי' תק"ו ע"ש וע"ע בסי' שמ"ז דפ"ו ע"א וקשה ע"ד מהרי"ו שלא הזכיר דברי הכנה"ג שבא' הפך דבריו ואחר זמן כת' השכנה"ג בשם רהפי' בנראה הגם דמהר"ש הלוי ז"ל בא"ח סי' כ' הביא משם מ"ו ז"ל דהחתן לא ישלים בשאר התעניות ונדחה ביום ראשון של החופה אפ"ה מנהג עירנו להשלים התענית אפי' בדאוי בכל ד' הצומות ע"ש • וזה אפילו ביום ראשון של חופה ב"ש בשאר ימים כמ"ש השכנה"ג ודוק • ולענין אם גזרו הצבור שם תענית על שום צרה שלה"ע כמ"ש בש"ע סי' תקס"ו נראה דדין א"ל ז"ל לדין הנז' וכ"מ מדברי המג"א סי' תקנ"ט סק"א ע"ש •

ולענין תענית אסתר מדברי הרבנים הנז' ומתשובות דכריסם נראה דל"ש דיתענה ומשלים כיון דעתה קבעוהו חובה מדלא פליגי בדבר אבל ראיתי להרב מהרי"ו ז"ל בא"ח סי' תע"ו דכתב דיתענה עד שעת החופה ולא ישלים ע"ש • גם הרב ערך השלחן ז"ל א"ח סי' תרפ"ו סק"ד כתב דלפי טעם דכתב הריטב"א שם בסוף תענית דהחתן חייב להתענות כד' צומות משום דלא אתי יו"ט דיחיד וכו' ועוד דכתיב אם לא אעלה את ירוש' על ראש שמחתי ע"ש • משמע דבתענ' אסתר דל"ש ט"ו פטור מלהתענות ולכך לפי ט"ז דהריטב"א ז"ל כ"ל להקל בתענית אסתר וכ"כ בסי' תקנ"ט סק"א ע"ש • וג"מ דאם החתן חלוש יכול לסמוך ע"ד הכ"ר והרב ערך השלחן הנז' • ולענין בחורים כפי מ"ש מהרח"ו ז"ל בס' מ"כ בסי' תק"ן ס"כ גבי עוברות ומניקות דא"ך שהיה כיון דלא נהגו בהם ע"ד נדר ע"ש א"כ ה"ה בתענית אסתר וכ"כ בתענית בכורות ע"פ כמ"ש לקמן וכ"כ הר' ערך השלחן ז"ל שם כ"ש ועיין בהר' פס"א ז"ל א"ח בס"ח פ"י דמ"ז ע"ג דנשאל על כ"ד כששים דמוי והשיב דכיון דשים דמוי א"ל להתענ' ע"ש וק"ק דהי"ל להביא דברי הכ"ר שם סי' תע"ו דכת' דאפי' אינו דמוי אינו מתענה במ"ש וצ"ע ודוק •

ולענין תענית שאינו של חובה כגון תענית ערב ר"ח ושני וחמישי ושני אחר סוכות ועשרת ימי תשו' וכן תענית בכורות בע"פ וכן יום לזיווג ראיתי להכ"ר ז"ל בא"ח סי' שמ"ז וסי' שמ"ח שכתב לענין בעל ברית דכל אלו בין כוהן ובין שלב"ו המילה דומה אותן לנפשו ואינו מתענ' כלל ואפילו אם ירצה להחמיר אינו רשאי וגם ה"ל לבעלותו ולפורעו וגם א"ן שהיה אלא דטוב שיתירו

לו ע"ש · ולפי מ"ש שם סי' תע"ו דכהן עדיף מבעל ברית א"כ דון מינה ואוקי בתרין כמ"ש וכ"כ דעת הרב ערוך השלחן ז"ל לפי מ"ש לעיל בשמו גבי תענית חסיד כמובן וכן ראיתי למהרי"ע ז"ל בתשו' בית יהודה ח"ב סי' כ"ג שכתב לענין תענ' בכור כמ"ש שכ"ד דא"ל להתענות ואם ירצה וכו' אינו רשאי ומ"ש מור"ם בא"ע דהחתן מתע' ביום חופתו אין לסמוך ע"ז ולא נהגו כך ע"ש · גם הרב ברכי יוסף ז"ל בא"ח סי' ת"ע כתב משם מהרי"ז ז"ל ככ"י דכ"כ דאין לו להתענות · אלא דכתב הרב ברכי יוסף שם ע"ד מהרי"ע דמאחר דבני אשכנז וכו' נוהגים להתענות אם ירצה להח' ע"ע ולהתענות רשאי ואע"ג כיון דהשמחה קבעוהו הענין שבכורות חובה ע"ש · ומ"מ נ"ל דאם רואה עצמו חלוש א"כ בריא ומתוך בלבול ביום של שמו' ואם יתענה שמא יבא בליל יו"ט לידי שום מיחוש ויבטל שמחת יו"ט ושמחתו הראוי לו והמצות הנוהגות באותה לילה כי רבות הנה בכל מכל כל כי האי גוונא מיטב לו שלא יתענה בשו"ת ואין להחמיר ע"ע כיון דאיכא מרבו' בנו' דס"ל דאפילו בכל אדם אינו רשאי להחמיר ע"ע וגם מהרי"ח ז"ל יורה כזה וזכורני שבמ"א כתבתי בענין זה וכעת ל"מ :

ולענין מי שנהג להתענות בכל ער"ח או בכ' וכ' כל השנה וכ"כ בשובבים וכו' באדר ובכל תענית צדיקים כתב הכ"ר ז"ל בא"ח סי' שמ"ט לענין בעל הברית דנראה דצריך להתענות אא"כ נשאל עליו בפתח וחרטה דאע"ג דיו"ט שלו הוא מ"מ תעניות הללו שוי כמו נדר וכו' עי"ש ולפי ט"ז נראה דה"ה לגבי חתן וכן כה' בזה ז"ל נופים בא"ה"ע סי' כ' ד"ב ע"א עי"ש ועיין לספה"מ ז"ל בח"א דמ"ו ע"ד דכתב דלענין תענית ז' באדר דס"ל חקים וכו' עי"ש ולא הזכיר לשכ"ר שם סי' שמ"ט דכתב דטוב דישאל על נדרו ודוק :

ולענין תענית יא"ר לאיי"ט כתב הכ"ד שם סי' שמ"ז דאין לו להתענות ואפי' אם ירצה להחמיר ע"ע אינו רשאי ושוב שישאל על נדרו או ילוגו ויותר טוב שישאל על נדרו וכו' ע"ש בטעם וכ"כ הר"מ ז"ל הא"ח סי' ת"א דאין לו להתענות וכו' בתוך ימי חופתו אבל בחור שנשא אלמנה ואירע לו יום שמת או"א אחר ג' ימים י"ל להתענות כיון דלדעת הרמב"ם ז"ל א"ל אלא ג' ימים של שמחה ע"ש ולבאורה משמע מדבריו דלנוהגים כש' פו"ח דהביא הש"ע סי' ס"ד ס"ב דס"ל דגם בחור דנשא בעולה צריך לשמוח עמה ז' ימים והיינו לאיסור מלאכה וכיוצא ע"ש · א"כ לדידהו אה"נ דלא יתענה הלא דא"כ הו"ל לבאר ד"ז כיון דנ"מ לדינא אמנם נראה דר"ל דכיון דהעיקרא בעיקר השמחה לדעת הרמב"ם ושי' אין לה אלא ג"י א"כ גם דבכנו ז' ימים של שמחה היינו לפן לחומרא לאיסור מלאכה וכיוצא אבל לענין שלא יתענה דבר הנהוג כמו"ר לאיי"ט לבטל לה ככ"ל אמנם אם כונתו כך נלע"ד דיש לפקפק בדין זה דשא לדעת הפוסקים דישמח עמה ז' ימים ואינו יכול לעשות מלאכה וחייב לאכול ולשמוח עמה וכיוצא אם כן לעזר דתפסו כהכרעה דהרין אמן דלא יתענה וראיה ממ"ש מרן הש"ע סי' תקס"ח

דאם אירע יום שמת אביו בשבת או בר"ח דידחה למחר וכת' מורם ז"ל שם דאין נוהגין כן אלא אין מתענין כלל וכן בשאר ימים שא"כ החתנים ע"ש וכ"כ במג"א שם ס"ק ק"י דה"ה בבית מילה דלא יתענה וכ"ש דאם רוצה להתענות שא"ל פוסלים אלא עד מנחה גדולה וכו' ע"ש · דון מינה ואו"כ דאין לו להתענות ואם ירצה להחמיר יתענה מקצת היום עד מ"ג או ידחהו למחר ודי לו בזה דכנין דא הו"ל עוסק במצוה ובפרט דהתענית מביא כעס ושמא יכעוס ויתעלב בכלה אי יבא עי"ז שום דבר רע כ"מ ואפשר דגם הר"מ יודה לס' השוכרים די"ל ז' ש"ש דיש להקל עליו עד"ש בתשו' דבריו וכ"מ מדברי הטע"ז ז"ל בסי' תקנ"ט בביאת דבריו בבאה"ט ז"ל שם סי' תק"ן ס"ב וז"ל מי שנשא אשה ביום ח"ל ישלים תעניתו וכן בשחל ביום החופה אבל יא"ר לאו"ט נראה דא"צ להתענות בז' ימי חופתו כי הוא דומה לרגל בכל דבר בשנש' בתולה או בחור שנשא אלמנה והארכתי בתשו' עכ"ל משמע מדבריו דשניהם שוין לדינא בכל השבעת ימים והיינו כמ"ש ודוק ועיין בס' מחזה אברהם ז"ל לענין יא"ר לאו"ט בימי חופתו מ"ש שם דמוהריק"ו ז"ל הורה לו להתענות עי"ש וכבר כתבנו דרוב רבני האחרונים חולקים ע"ד ועין להרב חסד לאברהם ז"ל ח"א דמ"ו ע"ש ועין בפס"א ז"ל ח"א דמ"ו ע"ד ודוק ·

ולענין תענית חתן ושכלה ביום חופתן כתב מור"ם ז"ל אה"ע סי' ס"א ס"א דנהגו להתענות שחוב"כ ביום חופתן ע"ש · וראיתי בתשו' שכ"ת למהר"י מברונא ז"ל סי' ל"ג דנשאל ע"ז והשיב דבר פשוט המנהג בכל ישראל דלא יאכל עד יצא מחופתו ושמעתי הטעם דלא ישתכר וכו' וק"ט בזו וכן' וכדי שירא את שי מקרם דמצום וכו' ושמעתי שכתוב בתו' דרשות כמהר"ש מניאשטט שאכל ביום חופתו שהיה בחנוכה ושמא משכה עד בלילה ואסור להתענות בחנוכה ושוב שמעתי שאחיו נשא אשה בר"ח וצוה לו להתענות אע"ג דר"ח חשוב דאורייתא וכו' א"כ ע"כ הטעם נ"ל דלגבי אחיו היה החופה בשחרית דשפיר מצי למיכל אחר החופה ומופתו דמהר"ם בעיר כרפי' או שמא אירע לו אונס וכו' · ונ"ל דכי בעי למיכל אחר החופה דלא מתפלל עננו במנחה וכינקותי אמרתי הטעם שהחתן מתענה משום דאמרי' בסנ' דמלך נידון דינו בכל יום והחתן דומה למלך וכו' ולזאת לס"ט דא"כ יתענה עד צאת הכוכבים ועוד שמע' לפי דאמרינן בגמ' שמתענה עונותיו נמחלים וכו' ואולי יגרום חטא ויתבטל שמ"ע חשובה וצערא בעלמא עד דסיים חופתו וסדר אכיל ועוד אמר' וכו' דליכא בהו' דלא רמי בה קינרא וכו' לכן נ"ל היכא דאירע יום החופה בי"ר אדר ראשון וכ"ש בחנוכה ופורים ור"ח דיעשו החופה בשחרית ולא יאכל עד אחר החופה עכ"ד · ולע"ד מה שהקש' על מהר"ש מינוס וכיה מר"ח לחנוכה לפי מ"ש מור"ם בא"ח סמ"י תקע"ג וז"ל מי שי"ל נישואין בחנוכה א"ל להתענות אבל אי"ל נישואין בניסן מתענה ביום חופתו אפילו בר"ח ניסן מפני שהוא אחד מן הימים שמתענים בהם וכו' שהבות מהרו"ל ולקוטי מהר"ש ע"ש · וה"ה בר"ח אב כמ"ש שמ"א

שם א"כ שפיר יכולין אנו לומר דמה שמשמע מכי השמועה דמהר"ם לווה לאתו להתענות בר"ח הוא היה מכוין לר"ח ניסן או ר"ח אב דמותר להתענ' במ"ש מהם בלקוטי מהר"ם ואולי היה צ"ל למהרי"ב דהיה בר"ח אחר פי"ל לבאר ד"ז · גם מ"ש וכ"ל דכי בעי למיכל הס"ח דלא מתפלל עננו כמנהג ע"ש · וכ"מ מדברי מרן בש"ע א"ח רס"י תקס"ב דכתב וז"ל כל תענית שלא עליו חמה דהיינו שלא השלימו עד צ"ה וכו' אינו מתפלל עננו אבל לפי מ"ש מור"ם ז"ל שם וז"ל מיהו נוהגין להתפלל עננו אעפ"י דאין משלימין עד צ"ה וכ"ד מקלא דכוותא ע"ש · א"כ ה"ה אם עושין החופה אחר הערב אפילו קודם צ"ה יכול לומר עננו כמנהג וכ"ש למ"ש המג"א שם סק"ב ע"ד מור"ם דהללו דאיירי בפירוש בשעת קבלה שלא להשלים אפילו התענה עד מ"נ מתפלל עננו וכו' ע"ש וכסי' תקס"ה סק"נ ע"ש ובש"ע סס"י תקס"ב ע"ש שו"ר למור"ם ז"ל בא"ח סי' תקס"ב ק"ב עמ"ש מרן ז"ל שם בש"ע דג"א דמי שרגיל להתענות עשרת ימי תשו' וכו' א"צ"ל עד צ"ה אלא עד שילא מבה"כ כתב מור"ם ושיאמר אומר עננו וכן חתן יתפלל עננו קודם שיכנס לחופה ולא יוכל לשתות מכוס ש"ב ועיין התס"ד ז"ל סי' קנ"ז ע"ש וע"ש במג"א סק"ה מש"ם · ולפי שאין אנו נוהגין להתענות אמרתי אקצור ועיין בדברי המפרשים ז"ל שם גם מ"ש בעיקר טעם התענית וז"ל ועוד שמעתי לפי דאמרי' בגמ' שמתענה וכו' ע"ש · כונתו למ"ש בסנהדרין די"ד ע"א א"ר א' אין אדם עולה לגדולה עד שמוחלים לו עונותיו וכו' ע"ש · ואי משום ול"ר ויותר הי"ל להביא מ"ש בירוש' דבכורים פ"ג סי' ס' הבי חתן נשיא ומלך מכפרין וכו' דכתיב וילך עשו אל מחלת מלמד שנמחלו לו כ"ע ע"ש גם בפ' בעז"י שמרינן אמרתכ"ח כיון דנשא אדם אשה עונותיו מתפקקים ופרש"י ז"ל דנסתמין ובה' בריד ז"ל דנקט שש"ם כי שהי ליסבה לו' דמונחין בקופסא ואין נמחלין לגמרי לראות שם יפים כמו' שאם אחר שניבניהן הולך כאומן לריק הנה ס"ט וא"ל מגלגלין עליו עונות הראשונים וכו' ע"ש · ובשאה לפי"ד ה"ש שאי תענית דנוהגין להתענות תענית שעות עד אחר החופה דס"ט כדי להכנע לבו להתחרט על לשעבר ולבקש מחילה ע"מ שעש' לשעבר ולהתפלל על להבא דהקב"ה יצילהו מיוס"ר בל יחטא ושיטע בלבו אהבתו ויראתו לעשות רצונו ולעובדו בל"ש ובכן יהיו עונות נעוריו נמחלין לו לגמרי ועיין במהר"ם מינץ ז"ל סי' ק"ט ובכ"ש ז"ל סי' ס"א סק"ו ובכנה"ג ז"ל שם סי' ס"ב אות ט"ו ומ"מ נ"ל מדברי מהרי"ב הנו' דאין להתענו' ב"ח עד אחר עשיית החופה וכ"ד מור"ם ז"ל בא"ח רס"י תקס"ב בשם התס"ד ז"ל סקנ"ז ובמ"ש הב"ש שם · והאי מנהגא דתענית ליתא בגלילנו וגן הוא בקושטנדינא ועי"א ובמ"ש הרב שפכי"ב ז"ל בכנה"ג א"ח סי' תקנ"ט ע"ש וכ"כ מהרי"ע ז"ל בבני ושו' ס"ב שם ע"ש · ומ"מ אם יזהר מלאכול בו ביום חופתו יותר מראי ש"ר לפי כל הטעמים הנו' ובמ"ש בב"ש שם סק"ו גבי ימים שאין מתענין בהם וכ"כ בבאה"ט ז"ל שם סק"ה ע"ש · ועיין במג"א סי' תקע"ג סק"א ע"ש ובשכנה"ג סי' תקס"ב או"ת ע"ש

ולענין אם מתענה שאב עבור כאי הקטנים עיין במג"א סי' תקע"ג ס"א שם ובכ"ש סי' ס"א סק"ו עי"ש · ומ"מ נלע"ד דגם לפי מנהגינו ומנהג שאר ארצות שאין מתענין ביום החופה מ"מ טוב הוא שלא יאכל הרבה יותר מדאי ממאכל ומשתה כדי שיהא נכנע לבו קצת וטוב לו ובמ"ש הר' ב"ש ז"ל שם סק"ו למנהג בימינו שאין מתענין בהם בר"ח וכיוצא עי"ש א"כ דנכוותא לדידן ודוק ועיין בס' הרוקח ז"ל סי' שנ"ג שכתב וז"ל ומה שמתענין החתנים עד לאחר הברכה מצאתי בהגדה מפני שמשלים חבירה עליהם כדרך שעושין חסידים הראשונים שהיו מתענין על מצוה שחביבה כגון לולב וש"ר וכו' עי"ש ושוב טעם הרבה :

ולענין שאלת שחתן שאומר ביחיד בביתו כ"כ כמ"א טעם לדבר משום דארז"ל דהחתן בעי שמירה ושמא ע"י שהולך בשוק יפגע במ"מ או כיוצא או גרמה שום פגע רע או ש"ד כ"מ או שום לצער ויתפחד והוא עלול לדבר זה ואגן בשעם דאויים לכך וע"כ נ"ל להתפלל בבית חדש דהרי כ' הר"ן ז"ל בהלכות בפרקין וכתבו מור"ם רס"ג ס"ד דאסור לצאת יחידי וכו' עי"ש · וכן ראיתי להרב כ"ש בשם ספו"ר ז"ל שם סק"ב דכתב דמהאי טעמא נשתרבב המנהג שאינו יוצא החתן לבהכ"נ כל ז' הימים וכו' עי"ש · ומ"מ נ"ש מוב דאם יש לו בהכ"נ בתוך חצירו דמלום עליו לילך שלא יקרא שכן רע ואף אם יכול להתפלל בעשרה בתוך בית החופה דכן יעשה בכל ועבור ועתה ראיתי להרב ט"א למה שאינו הולך לבה"כ לפי מ"ש בש"ע א"ח סי' קל"א ס"ד דנהגו שלא ליפול ע"פ בבית החתן ולא בבהכ"נ בשיש חתן שם וכתב בט"ז ז"ל שם סק"י דמט"ז נ"ל דכל ז' ימי משתה לא יבא החתן לבהכ"נ מטעם שלא ימנעו לומר תחנונים עי"ש ועיין בהרב הכלבו ז"ל ·

ולענין אמירת תחנונים עיין בש"ע והמפרשים ז"ל שם והיוצא מהם לענין דינא כ"כ הר' זכו"ל ז"ל ח"א ערך וידוי דל"א ודל"ב עי"ש · ומ"מ נ"ל דהאי דינא הוי בכל ז' ימי החופה כמ"ש הט"ז והר' כנה"ג והבאר היטב ז"ל שם וא"צ מעת לעת ומ"ש ס' חיד"א ז"ל במ"כ ז"ל שם בלקוטיו וכ"כ בס' לפירן שמיר ברוכי תחנונים עי"ש דבריו המופים ובחשר חמשו ע"ד בתשו' עו"ם שם ובזכ"ל שם ובמ"ג עי"ש וגם כ' הר' שכנה"ג שם סקט"ו דלא שנא בחור שנשא בתולה או אלמנה או אלמון שנשא בתולה מברכין כל שבעה אבל אלמון שנשא אלמנה דוקא ג' ימים ושב"כ בתשו' הרא"ש סוס"כ ע"ש וכת' דה"ט דכת' הרב דאפי' בחור דנשא בתולה אין נופלין ע"פ כל שבעה הנה דלפי ס' מרן ז"ל אה"ע סי' ס"ד שח"ל תנא שם דהנושא שבעולה צ"ל עמה ג' ימים וי"א וכו' ע"ש מ"מ ה"ט לפמ"ש בשכנה"ג סי' רפ"ב סק"ג דנהגו עכשיו לבחור דנשא אלמנה רז' לברכה ולשמחה כס' יש מ"ש וכו' עי"ש וכ"מ לפי"ז לשנושאים ג' ימים לשמחה כהמיכרים בן אחר ג"י יכול לומר תחנונים כנ"ל בעת שאין בעון לא נרפסו תשובת רבינו השכנה"ג ז"ל הנו' · עוד יש לדעת אם התפללו בצבור בבית החתן והחתן הוא הולך בבית אחר ואפילו בריש בג"ג

בא סן

כא פן דאינו מלטיף עמהן לעשרה אם יאמרו התחנונים או לא ונראה דכ"ז שהחזן מתפלל עמהם כגון שהוא ברוך ושאר בביה אחר כנו' וא"כ הולם הנה שאינו מתפלל עמהם בו בפיק מפני חולשה אלא אח"כ מ"מ כיון דעי"י תפלה בציבור יוצא י"ח עניית אמנים של קדיש וברכות העמידה וכן עניית ברכו וקדושה ש"ר שלא יאמרו תחנונים ויש להביא ראיה עז"ו מדין שבע ברכות שפסק מרן ז"ל שם בא"ה"ע סי' ס"ב ס"א דבני חבורה שנחלקו לחבורות אפילו אם אכלו בבתים שאפי' למקום שבחתן וכו' אפילו אין שמש מלפפן כיון שהתחילו לאכול וכו' כולם חשובים כאחד לברך ב"ה וכו' ע"ש · אלא דלפי"ז ש"מ דאפילו אם אינו שומע החתן שיש קול מהם א"כ דמתפללים בשני חבורות בב' בתים דאין אומרין תחנונים וכן למ"ש מרן שם אח"ז דספק דהשמשים שאוכלין אחר נשיאין די"א דמברכין ויש פוטרים ע"ש דא"כ ש"מ דאפילו אם שמתפללים תפלה אחרת במנין אחר שמתפלל החתן בציבור אחר שם דאין נופלין על פניהם בחבורה השנים וכן משמע מדברי מרן שם בש"ע א"ח סי' אין נופלין ע"פ בבית החתן וכו' כמוכן וכ"כ דברי הטעם דא"א תחנונים הוא משום דהוי מועד ויו"ט א"כ כל אותו הבית הוי כמועד ויו"ט גם לגבי אחרים אפי' דאין החתן עמהם ומפורש דכתב מוהריק"ש ז"ל שם דכשהחתן מתפלל בבית אחרים דאומרים ע"ש צ"ע כמובן כאופן דעדין צ"ע דין זה ומ"מ כ"ז שלא מצינו מבואר להדיא בלפי ויא הו"ל ספק וכ"כ מוהר"י מולכו ז"ל ה"ד הרב ברכי יוסף ז"ל דבכל ספק אין נופלין ע"ש · ומה גם דכ"מ מדברי הש"ע כמ"ש וכ"מ קצת מדברי ה"ה ברכי יוסף ז"ל שם שמ"ש בברית מילה ולענין שמתפללין בעזרים ע"ש ושו"ר שכ"מ מדברי הרב הלבוש ז"ל שם לפי הטעם שכתב דה"ט דבחתן ומילה שאין נופלין ע"פ מפני שרויים בשמחה ועת התעוררות מדה"ר כמו בשבת ויו"ט ולכן א"כ ע"פ שלא לעורר מדה"ר בעת הרחמים וכו' ע"ש וכ"מ מדברי הר' הבלכוי ז"ל סי' ע"ג ע"ש אשר לפ"ז נראה נכון מש"ל ועיין בהמש"כ ז"ל שם סק"כ וכו' ע"ש ודוק

עוד יש לדעת למ"ש בש"ע שם ולא בשום חתן שם דהיינו אפי' בבהכ"נ כיע"ש אם היו מתפללים בבהכ"נ עם החתן וקודם שיום העמידה של ש"ץ יצא לחוץ לעשות צרכיו ונתעכבו בציבור מעט ועדין לא בא האם יוכלו להפסיק לומר תפילת אפים וגם יש לדעת אם התחילו לומר נפ"א ובא באמצע אם גומרים או לא ונראה דלגבי חתן די"ל דין חלק שיהר לגבים טורח הציבור דמה"ט עומדים הציבור בשעת שבעה ברכות ובמ"ש השכנה"ג בסי' רפ"ב סקי"א וסיים לומר עוד דה"ה בשעת שקורא בס"ת ושכן הוא נוהג לעמוד וכו' ע"ש א"כ אין להם להתחיל לומר תחנונים או נפ"א כ"א שימתינו לו וימחלו ע"כ וכמ"ש וכמו שהיום ש"ק מאריכין בתפלה בעטיפים רבים כידוע ומוחלין ע"כ ומה גם דהוי גלגל לטובה כמובן וכמ"ש במ"א האמנם לענין אם עברו והתחילו לכאורה נראה דאין מפסיקין כדקי"ל לכמה דינים דאם התחילו פ"ב בידוע אלא דנראה דכיון דיו"ט דידים הוא

ולא יתכן שיהיה הוא בפנים בק"ק בשאומרים תחנונים כ"א ליצא בחוץ עד שיגמרו ויעוין בתה"ד בפנ"כ סי' פ' ובשנ"א ז"ל שם שם סק"ב ע"ש · ול"מ מדבריו די"ל דהתם איירי דבני רווקים בך שהכימו מחוי' למחול ע"כ שילא שאח"כ במקו' וכיילא י"ל כמ"ש וכ"כ די"ל דין הלך והייא בזוין לנביה שיושב בחוץ והו"ל כמבוה המלך ח"ו כל כה"ג א"כ דאמרי' דיפסיקו באמצ' ובפרט בשהתחילו להתפלל ע"ד דלא לו' תחנונים ונפ"א בתחילו דא"כ כ"מ דלא יתחילו ואם התחילו יפסיקו בו בפרק וע"ש בש"ע בס"ס לענין א"ח מילה בה"ן וכו' ובמרן הב"י ז"ל שם ודוק ·

ושוב את"ו ראיתי להרב הלק"ט ז"ל ח"א סי' כ"א שכתב בזה וז"ל חתן שהיה בבה"כ בשהתפללו הצבור ובשעה שהגיעו לומר תחנונים ונפ"א יצא לו מבה"כ מי אזלינן בתר התחלה · תשו' נראה מפו"כ סי' פ' דרגילין בבתים לצאת כדי שיאמרו וכו' וק' דהרי אם יצאו ולא נשארו יו"ד בבה"כ גומרין קדיש מהקהל משמע דבתר התחלה אזלינן עכ"ד · הנה מבואר דלדעת הלק"ט אם התחילו לומר בלא התחנונים שוב אפי' יצא החתן קודם אמירת התחנונים אין אומרים אותו ולא נפ"א ומשמע מדבריו דגם בגון כיון שהתה"ד ז"ל אלא והיינו כמ"ש · אלא דלע"ד מה דהקשה ע"ד הרב תה"ד ז"ל נ"ל דל"ק די"ל דדוקא לענין קדיש וכיוצא ה"ט דגומרין משום דהוא מעיקר תפלה ולדעתא דהכי התחילו להתפלל משו"ה אנו אומרים דבתר התחלה אזלינן דומיא לדין זמון שקרים אחד וכיוצ' וכו' כמ"ש בש"ע רס"י קנ"ר ע"ש · משא"כ כאן דאעיקרא הוי דגלא רחמן דא"כ ע"פ לא מצינו אותו בגמ' ולא במדרז"ל כ"א מדבריהם בקראי ז"ל דהם אמרו הכי ואקמכוה אקרא דויפלו וכו' כמ"ש הב"י ז"ל שם ובכר ידוע דהתחנונים ונפ"א הוי מעיקר התפלה כמ"ש בט"ז ז"ל שם א"כ מסתייה דגומא הכי דלא יפלו על פניהם כשהחתן בו בפרק שם בעת אמירתם משא"כ אם קדים והלך לו ויצא לחוץ לא מבטלינן בעבורו עיקר התפלה ומ"מ נ"ל דע"כ לא פליג לפר' התה"ד ז"ל אלא דוקא בשכבר מחלו ע"כ דכן בגוסינו מתמי' דולא החתן והרי מחלו ע"ב בשנשא בני רווקים דבהכי איירי התם במקומות אחרים דלא נהגו כן אה"נ די"ל דלא יתחילו עבור כבודו ומה גם דהדעת דהכי התחילו להתפלל במש"ל ואם עברו והתחילו ובא דיפסיקו וכ"ש לפי"ר הלק"ט ז"ל וגם מש"ל דימתינו לו כרחם ומספיק ל"מ מדבריו הלק"ט ספק מוה די"ל דהרב איירי בחתן להם רשות לומר תחנונים א"כ דיצא ע"ז כדי שיאמרו הצבור התחנונים דומיא למ"ש התה"ד ז"ל אבל לפי מש"כתינו אם יצא בקדם במש"ל נ"ל דהגון במש"ל וק"ל:

ולענין ה"ז לענין וידוי ותחנונים לחתן עיין בשב"י ז"ל שם ובשיירי שם כנה"י או"כ ובזוכ"ל ז"ל שם דל"א ע"ש:

ולענין ברכת מעין שבע שבתפילת ערבית של ש"ק אין אומרים אותה דליכא טעמא דמשחרין לבא כ"כ מרן ז"ל בש"ע סי' רס"ח ע"ש ונראה דאפי' אם מוליכין ש"ק לבית החתן להתפלל

בותו

בימי החתונה וה"ה באלמון דנשא בתולה דמוליכים ס"ת בביתם ומתפללים שם כל שבעת ימי המשתה כמ"ש בשכנה"ג ז"ל סי' רל"ב בהג"ט סק"ב ע"ש ובגליונו מהר"ש דאפי"ה אין אומרים שם ברכה סעיף ו' וכ"מ מדברי השכנה"ג ז"ל שם סי' רמ"ח הנב"י אה"ע בקו"ד ע"ש ובכ"ד סי' תקל"ו וכה"מ ז"ל סי' כ"ג ובחסד"א ז"ל פר"ע מה"ת הי"ד ע"ש ודוק:

ולענין מנהג ירוש' תובב"א עיין בספר שה"א ז"ל ח"א דנ"ו ע"ד · ולענין אם מתפלל בבית יחיד שהציבור מתפללין שם כתב מהריק"ש ז"ל שם דכ"ל דלא חשיב כבית החתן לבטל כ"ב שאין לו שום רשיון בבית חבירו אם לא שבשהיו ביתן לצבור שמתפללים בו בכל עת שירצו בלי שום רשות ממנו ועיין ס' של"ר עכ"ד הבית דבריו הוי"ת שם והוב"ל שם ע"ש · ולע"ד אחרי המח"ר נ"ל דלפי הטעם הפשוט דהוי יו"ט דידיה י"ל כדברי הרב אמנה לפי מש"ל בשם הר"י הלכות ז"ל דה"ט דחתן ואילם דא"כ ע"פ משום דשרוי' בשמחה ועת הקצו' מרה"ר כמו בשבת ולכן אין נופלין כדי שלא לעו' מרה"ד בעת הרחמים וכו' ע"ש א"כ שה"ב י"ל בשביל החתן בבית אחרים להקהי' בציבור אפילו על השמחה דאין נופלין ע"פ כיון דהחתן דינו כמלך וכל השמחה וזכה וכו' וכל שאינו משמחו עובר וכו' כ"ש בכה"ג דמעו' עליו מרה"ד דאין הטעם צריכה לכך וכגון דא ואהבת לר"ב כתיב כמובן ומה שליין מוהריק"ש למ"ש ביו"ד סי' של"ר ע"ש ושם רמז להביא ראיה לדבריו ממ"ש שם בהגה"י ובש"ך שם ס"ב וכ"כ מוהריק"ש להגהותיו שם לענין מנודה דאסור לישב בד"א דה"ד בר"ה וכו' אבל לא אם בא לבית חבירו עי"ש לפי מ"ש נ"מ דהתם ה"ט דאין אדם אוסר בית חבירו על חבירו בדין הנדר וכיוצא מש"א הכא דלפי טעמו של הרב הלכות שכתבתי בראש דאפילו בא לבית חבירו דינו שוה שלא לאומרו ואם ירצו יאמר ב"א אח"כ בביתו כנלע"ד:

ולענין ק"ש תנן בברכות דט"ז ע"א חתן פטור מק"ש לילה הראשונה ועד מ"ש א"ל עשה מעשה ומעשה בר"ג וכו' א"ל איני שומע לכם לבטל וכו' ע"ש · ואם ליל מ"ש בכלל מדברי הריב"ה ז"ל א"ם רש"י ע' מוכח להדיא דהיא בכלל וע"ש בהגה"י בשם מהרי"א ז"ל שתמה ע"ד הש"ס מרן שם לישב וראיתי להפ"ח ז"ל שם סק"ב וכתב שכ"מ בדברי הריב"ה ממ"ש הרא"ש ז"ל בפ"ק דכתובות וכו' ע"ש · ולע"ד נ"מ רי"ל דמ"ש הרא"ש שם עד ד' לילות אין ליל ד' בכלל מדלא כתב ד' לילות עד מ"ש גם מ"ש דבדברי הש"ס ומהרי"א ז"ל דסברי דעד ול"ע בכלל מוכח מהסיא בריתא וכו' והכי דייק מקש' דאילו התם קתני עד מ"ש ד' לילות ואילו הכא קתני התם עד מ"ש ול"ק ד' לילות כדהתם וכו' ע"ש לע"ד אין מוכח בן מש"ם בירה שם ר"פ תינוקת דאמרי' שם ולרב נ"ל למיתני ד' לילות ומשני אורח ארעא וכו' נסתפקתי לפ"ד מאי קושיא נימא דאי הוה תני עד מ"ש הו"א ולא עד בכלל א"ו דמ"ל להש"ס דאפי' אי הוה תני עד מ"ש הו"א דעד ועד בכלל שלא דא"כ קשה ע"ד מהרי"א והב"י ובפרט על מהרי"ע ז"ל בש' לח"י בס' ק"ש פ"ד ה"ב דהשכים ע"ד והביא ראיות לדבריו ונ"ל בדוחק דכונת הש"ס הוא דלומא ד' ימים ועיין עו"ש בהפר"ח דהשכים דלא כמהרי"א ע"ש ומה שהביא ראיה מהירוש' עיין בהש"י ז"ל שם ועיין בימוי הרא"ש ז"ל בפ"ב דברכות סי' ט"ו דכתב ארבע לילות וכו' ע"ש · ובהיר"א ז"ל שם ועיין בהרב ש"מ ז"ל בהכי' לעיל ד' וא"ו ע"ב גבי מ"ש מחיב ר"י חתן פטור וכו' דמדברי הרשב"א והרב ש"י וכן מדברי הרב"ז ז"ל בקו' משמע דק"ל דגם מוצאי שבת בכלל ובנוסח דברי הריב"ה שם וברעת הרע"ב שם במשנה אמנה הביא שם מגליון תוס' דכתבו בשם התוס' דשבת אין מ"ש בכלל וכו' ע"ש · והא ק"ל ע"ד מהרי"ע דכתב דודאי ט"ס נפל בדברי הריב"ה ושדברי הב"י שם תמוהים דודאי אין מ"ש בכלל והביא ראיות לדבר ע"ש · דמה יענה לדברי הרע"ב ז"ל שם במתני' דכתב להדיא עד מ"ש שהם ד' לילות ע"ש ובתוס' יו"ט ז"ל · ומה גם למ"ש דכ"ת מדברי הראשונים הנז' וכן השכים הפר"ח שם ולפי מש"ל כ"ת מסו' דר"פ תינוקת כמ"ש · והראיה שהביא הלח"י מסוגיא דלעיל בבר דחאה הפר"ח שם · אמנם זו היא שקשה ע"ד הראשונים הנז' מהביא הו' דחולין דכ"ה ע"א דאמרן שם כל שיעורי חכמים להחמיר וכו' והיא איך ראיה שהביא מהרי"ע שם דהשתא ה"כ נ"ל דעד ול"ע בכלל דהוי להחמיר לחייבו בק"ש וכן ראיתי בס' הכ"מ בגור שמשון ז"ל בפ"ב דברכות מ"ה דהביא דברי הפר"ח בנימוקיו להם שהקשה ע"ד התוס' יו"ט שם דהוא דהרע"ב כא לאשמועינן דל"ת עד ולא עד בכלל ע"ש ע"ד אלו כתב הרב הנז' דק"ל קלא דמנ"ל לפרש דברי הרע"ב כל ד' לילות דהרי אמרי' בחולין דכ"ו והביאו הרא"ש בתשו' סי' ע"ז דבהיסורא אזלי' לחומרא וכו' וא"כ הכא במתני' אזלינן לחומרא דמחייבים ליה וכו' ע"ש ולע"ד אם כפ' דברי הרע"ב כן ל"ק ול"מ משום דכיון דכתב הרע"ב דהם ד' לילות מבואר להדיא דס"ל דמאי דתנן עד מ"ש הוא מ"ש בכלל דאל"כ לא הוו כי אם ג' לילות והראיה ע"ז מסוגיא מתני' דר"פ תינוקת דתנן עד מ"ש ד' לילות והתם לכ"ע גם מ"ש בכלל וכמ"ש הרע"ב והרמב"ם ז"ל שם במשנה וכמ"ש מהרי"ע שם בסו"ד וא"כ שפיר כתב הפר"ח אמנה אי קשיא היינו אלא ע"ד הרע"ב נופים דגפו הכיא שינויא דחולין הו"ל דאין מ"ש בכלל כיון דהוא לחומרא וכיעויין בתוס' שם דחולין ע"ש ובמ"ש הלח"י ז"ל כאמור:

והנה בסוכה דכ"ה א"ר חתן וכל השושבינין וכו' פטורין מסוכה ומן התפילין ומייתי' בק"ש משום דש"ת חתן פטור וכו' ועיין במ"ש התוס' ז"ל שם דכ"ו ד"ה חתן וכו' ע"ש · ובמ"ש בכונת דבריהם הרב שגאת יו"ט ז"ל בתו' לשיטתם ע"ש · דו"ל ע"ד ועיין בהפר"ח שם ובספ' דבק אהבה ז"ל ד"ל ע"ב יע"ש · ועיין להרמב"ם ז"ל בפסקיו שם ע"ש ומש"ל ע"ד מדברי הרמב"ם ז"ל הללו והן עתה מצאתי כתוב אצלי עוד בענין זה וסוף דהוי הוית להרב יד אהרן ז"ל בא"ח סי' ל"ח בהגב"י דכתב ליישב דברי הרמב"ם הנז' דה"ש הנז' תנאי וכו' גאו למימרא דמט"ז וכן זגה דברים

דהרא"ש אתא לאפוקי ממאן דמפר' דהאי ברייתא לאו הלכתא היא וכו' אלא דהלכה ס"ל דשושבינין וב"ח לאו עוב"מ נינהו וברייתא זו מיירי בחתן אחר שכנס היינו כל ז' וכמ"ש הר"ן ז"ל ומאי דפליגי וכו' והשתא א"ש כל מה שי"ל להרא"ש ז"ל דהא וכו' ע"ש · ואחרי כמח"ר ק"ט ע"ד כמ"ש דהרא"ש מיירי אחר דכנס וכו' דא"כ היאך פסק כר"ש דחתן פטור מק"ש דהא ממתני' דברכות דהני חתן פטור לילה הראשונה אל"ע מעשה וכ"פ הרא"ש שם מוכח דאחר דעשה מעשה חייב דהרי הוית ליה הטירדא ודינו כדין נושא הבתולה דחייב בק"ש גם בלילה הא' כמ"ש שם ובתוכה וכ"מ ברמזי הרא"ש שם בברכות מיהו בעפ"ט כנו ז"ל וע"ש בירושלמי והנה דמיהו הרמב"ן ז"ל שם במלחמו' בסוכה וכן מדברי הר"ן ז"ל מוכח דמוקי לה להאי ברייתא דכל ז' הימים ובשבכר כנס וא"כ בבעולה מ"מ מתבאר מדבריו דס"ל דהלכתא כת"ק דרבים נינהו ומש"ט כבוזה הרי"ף ז"ל בפסקיו ולא חילק לומר דהלכתא כרבנן דפשי' דכן הלכה דרבים נינהו וכמו דמלינו כמה פעמים טובא בהלכות הרי"ף ז"ל כידוע אמנם בהרא"ש דפסק כר"ש הפך הביא מתני' דהתם ק"ט וגם מסתמיות דברי הרא"ש מוכח דלא קיירי בבכר בעל או באלמנה מדלא ביאר דבריו וגם לא כתב דאיירי בכל ז' ימים כדכתבו הרמב"ן והר"ן ז"ל · ואין לומר דמ"ש הרב ירא"ת בשבבר כנס ר"ל ולא בעל עדיין דעדין טריד הוא דבריו כתב כמ"ש הר"ן ודברי הר"ן כתב להדיא דאיירי אחר בעילה כיע"ש והו דברי כתב כל ז' הימים ואילו ממתני' דהתם דתני עד ארבע לילות מוכח דאחר ד' לילות בכ"ע חייב וכמ"ש ר"י ז"ל בפי' ההלכות וכ"פ הריב"ה ז"ל בטו בא"ח סי' ע' ע"ש וכגם שראיתי בב"י ז"ל דכתב דהרא"ש איירי בתר בעילה מ"מ כתב אפ"ה דט"ס נפל בדברי הרא"ש במ"ש דהלכה כר"ש ע"ש · ואילו הירא"ת כתב ע"ד רז"א מדברי פסקי הרא"ש ע"ש וא"כ ק"ט ובעת דבריו צ"ע :

וע"ב נלע"ד לפרש דברי הרא"ש ז"ל הנז' כותים ולא מטעמים · ואומר דהרא"ש איירי בלילה הראשונה וכ"ע ס"ל בעלמא דעוסק במצוה פטור מן המצוה אלא דס"ל להנו תנאי דהשוש' וב"ח לו עוסקים במצוה נינהו וס"ט דת"ק דאמר דגם בשושבינין וב"ח פטורים מתו"מ משום דשכיחא שכרות וקלות ראש ומש"ט פטורים אמנם בק"ש ס"ל לת"ק דחייב אפי' בלילה הראשונה משום דבקל יכול לכוין ולא דריש ולהכי בדרך פרט לחתן כמ"ש שם אלא דריש ליה לדר"ש כמ"ש הר' רנ"א ז"ל שם אמנם ר"ש ס"ל דשוש' וב"ח חייבים בק"ש משום דלא עב"מ נינהו ובשאר פטור' משום שכרות אמנם בק"ש פטור בחתן משום דטרוד ולהכך פל"ח והיינו בלילה הראשונה כ"ז דלא עשה מעשה והשתא פסק כר"ש משום דאתי כמתני' דברכות שם דתני' חתן פטור מק"ש לילה הראשונה אם לא עשה מעשה והשתא א"ש כל דברי הרא"ש ז"ל במוכן ואחרי כתבי מצאתי בעין דברי בספר לח"י ז"ל פ"ד מהל' ברכות ה"א ע"ש. הר"ר מ"ש בתו"י ז"ל בהשו' סימ"ן ס"ו דכת' דס"ט דהריב"ה ז"ל דפסק בטו"ח סי' ל"ח דגם חתן חייב בק"ש דלא כמ"ד קוא הרא"ש ז"ל משום דתנן בברכות חתן וכו' אל"ע מעשה דמוכח דאחר דעשה מעשה חייב דמוכח דפליג על ר"ש דלר"ש אפי' עשה מעשה פטור כל ז' וכו' ולהרא"ש ז"ל י"ל דמשום קושיא דפליגי התם רשב"י ורבנן אם רשאי להחמיר נקט הכי דדוקא בארבע לילות פליגי וכו' אבל כו' ומו המשהא אפי' לר"ש דפטור הא הולם להחמיר ע"ע רשאי וכו' ע"ש ועפי"ד אלא י"ל דברי הר' ירא"ם הנז' אלא דבל כי הוי כול"ל או לליין דבריו ומה גם שדברי בתו"י הנז' דמוקית לע"ד בכונת דברי המשנה דהתם כמובן וגם קשה ע"ד מדברי הריב"ה שם כדכ' ברמזו לברייתא דאחר דעשה מעשה חייב בק"ש וידוע דמגי"ר הריב"ה ז"ל עשהם וכמ"ש הרי"א ז"ל שם אמ"ו כו יע"ב הנ"ל כנון מ"ש לע"ד וק"ל :

וחזי הוית להרי"ף ז"ל בס' חסדי דוד ס"א בתוספ' דברכות פ"ב ד"נ ע"ב דכתב ע"ד התוספ' דת"ר שם פלוגתא דרבנן ור"ש וכתב דס"ט דת"ק משום דחשיב להו טרודים בד"מ ולהכך פטורים מת"ח משום דבעיא כונה וכן מת"ח וכו' אבל בק"ש דת"ל אלא פסוק א' יכולים לכוין ומיהו' ור"ש סובר דקע"ג דעסוקים במצוה נ"ל טירדא ולכך חייבים בכל אבל חתן דטריד טירדא דמצוה דוקא פטור ונראה דלר"ש אפילו חתן אינו פטור מתו"מ אלא ב"ז שפטור מק"ש ולא כל ז' הימי' וקי"ל כר"ש מדהני קמא לעיל החתנים פטורים מק"ש ומן התו"מ ולא תני שושבינין וב"ח לריבותא' וכו' ע"ש מתבאר מדבריו דמוקי פלוגתא דרבנן ור"ש בלילה הראשונה והיינו כמ"ש בדעת הרא"ש ז"ל · אלא דעכ"פ ק"ל ע"ד במ"ש בפי' דלדעת ר"ש השושבינין וב"ח חייבים בכל דהיינו אפי' בתו"מ דברי הרא"ש ז"ל בה' שם ע"ד ר"ש דבתו"מ דשכיחי שכרות פטורים ע"ש · וכ"מ מדברי התוס' שם ד"ה חתן וע"ש בדברי רש"י ז"ל · וגם מ"ש בפשיטות דהא דפטר ר"ש לחתן מתו"מ הוא דוקא בזמן שפטור מק"ש והיינו בלילה ראשונה דוקא ולא בשאר לילות קשה דהרי הרמב"ן ז"ל במלחמותיו שם והר"ן ז"ל פיר' דר"ש איירי בכל ז' הימים אפי' אחר דבעל והביא ראיה מהאי תוספ' גופה כיע"ש גם מ"ש דקי"ל כר"ש מדנקט דהתם בתוספתא לעיל כ חיה ע"ש י"ל דברי הוי קמא ואח"כ מחלוקת דאין הלכה כסתם ואי לזאת י"ל עי' בשיר"א שם ובהר' שה"ג סי' ע' ומוהרא"ק ומוהרש"א ז"ל ביבין שמועה דק"ו בשם תלמידי הרשב"א ז"ל ובמוכן · הכן בארא קושיא ול"י אך לא הבנת שם דברי הרמב"ן והר"ן והרא"ש ז"ל הנז' ודוק :

ולענין הלכה פסק הריב"ה ז"ל סי' ל"ח וז"ל חתן ושושבינ' וכו' פטורים מתו"ת וחייבים בק"ש וכתב הר' ב"י ז"ל דהרא"ש ז"ל פסק כר"ש ולפ"ז נראה דמש"ר בק"ש לא קאי אז השושבינין דוקא א"כ איירי בזמן הזה דכ"ע חייבים כמש"ר בסי"ע ע"ש ולכאורה י"ל ע"ד דא"כ היכי תני ברישא חתן ושושבינין פטורים מתו"ת דהא האידנא בזה"ז גם בהנהו לחייבו ול"ל דלענין תו"ת גם בזה"ז פטורים משום דהתם לאו בכונה תליא מילתא אלא משום שכרות וק"ר ויעויין בהכנה"ג ז"ל שם ועי' לקמן ורתותי להר' כפיוטה ז"ל שם שתירץ בשני קיר' תירץ הב"י ז"ל הנז' ואחר הי' בשני דבת

דהריב"ה

דהריב"ש בזה"ז מיירי כתב וז"ל אלא שק"ל דא"כ בתפלין נמי לחייב שהרי בזמנינו החתן נמי מניח תפלין וכמ"ש הב"י לקמן סי' ע' ונראה דרבינו מיירי גם בזמן התלמוד ומיירי בכונס אלמנה וכו' והרא"ש איירי בכונס בתולה ע"ש וק"ק ע"ד כמ"ש רבן כתב הטור לקמן סי' ע' ע"ש דהא לא איירי בתפלין אלא בק"ש אמנם בתפלין י"ל דס"ל דפטור מהאי טעמא דבחכהי גם מ"ש דהריב"ש איירי בכונס אלמנה ע"ש טפי הו"ל דאיירי בבתולה אמר דבעיל ועיין בתשו' מור"ם ז"ל סי' קל"ב שק"א שנשאל אחד ברב השואל דלפי מאי דס"ל דחתן בק"ש חייב גם בזה"ז כמ"ש בטור סי' ח"ל וסי' ע' מטעם וכו' א"כ קשה אמאי לא לישתמיט שום פוסק לומר דחתן חייב בתו"ת וזה יש טעם לחלק ביניהם וכו' א"כ יש לתמוה על המנהג דנוהגים דאף חתן נוהג להתפלל ולהניח תפלין ביום חתונתו וכו' והשיב מור"ם ז"ל ע"ד וז"ל לא ידעתי שהלך בזה שהרי כתב הטור סי' ק"ו כל שפטורים מק"ש פטורים מן התפלה ומילא דכל החייב חייב בתפלה וא"כ חתן שחייב בזה"ז בק"ש מטעם וכו' ה"ה שחייב בתפלה וכ"ש ב"ח וכו' גם בתפלין חייבין דאע"ג דתנינן דפטור מן התפלין ושם א"ל כיון דמיישב לזה"ז דלאו בכונס ת"מ מ"מ כיון מאחר שקורין ק"ש ומתפללין חייבים דהא כל הקורא ק"ש בלא תפלין כאילו מעיד עד"ש והאי דקאמר בגמ' דפטורים מן התפלין היינו בימיהם שהיו מניחין תפלין כל היום בלא ק"ש אבל בזמן ק"ש מאחר דחייב בק"ש חייב בתפלין שלא יהא כמעיד עד"ש וזה מבואר אח"ר ולכאורה י"ל כמ"ש דלא לישתמיט וכו' דטפי הו"ל לדייק מדברי הריב"ש שם סי' ל"ח דמשמע דס"ל דגם בזה"ז פטורים ואולי ק"ל דל"מ מהתם לפיטורא דו"ל דאפ"ה דעיקר דברי הטור איירי בזמן התלמוד ומשו"ה כתב דפטורים מן התו"ת ואי משום דתני דבק"ש חייבין דמשמע מדברין אפילו שחתן וע"כ לומר דאיירי בזה"ז וכמ"ש בב"י וכ"מ מדברי הרב השואל שם מ"מ כיון דלא תני בהדיא אלא דבק"ש חייבין ולגבי שושבינין גם בזמן התלמוד חייבין שבלעו גם לחתן בנעימה בקהמיות דבריו כיון דעכ"פ בזה"ז חייבין ובכן ל"מ מדברי הטור דגם בזה"ז פטורים מתו"ת וכמובן והנה הג"ע ז"ל בסי' ל"ח ס"ו כתב וז"ל חתן ושושביניו וכו' פטורים מן וכו' משום דש"ש וקלות ראש עכ"ל וראיתי לה' ל"ח ז"ל בס' ברכות פ"ד ה"א רי"נ דהקשה ע"ד דהלכה מוכח דדעת הש"ע לפסוק כהרא"ש והטור וא"כ למה לא הזכיר פיטור התפלה ודוחק לומר דגלי לן בתפלין דאורייתא וכ"ש בתפלה דרבנן ועוד דבבי' ק"ו בס' תפלה כתב כל הפטורים מק"ש פטורים מן התפלה וכל שחייב בק"ש חייב בתפלה וכיון שבני החופה חייבין בק"ש חייבין בתפלה והרי פסקיו סותרין זה לזה פעם ופסק כהריב"ש ופעם יפסוק כהרמב"ם ז"ל והאריך ליישב דעתו וסו"ד אסיק דבריו בצ"ע ע"ש:

ולע"ד נ"ל דדעת מרן לפסוק כדברי הרא"ש דפטור גם מהתפלה וה"ט ולא הזכיר דין תפלה משום דב"ש מתפלין נפקא כמ"ש ומהשיא דכתב בש"ע סי' ק"ו דכל החייב בקריאת שמע חייב בתפלה ל"מ לומר דחתן וב"ח חייבין בתפלה כמו דחייבין בק"ש ובזמנו בזה"ז וכמ"ש בש"ע סי' ע' משום דו"ל דהתם בסי' ק"ו לא איירי בכגון דא דבני החופה בענין התפלה דעיקר פיטור דידהו הוי משום דהביא שכרות וקלות ראש דבהכה"ג אע"כ דבגם דבק"ש חייבין משום דאינו אלא פ"א ובקל יכול לכוין מ"מ בתפלה דארוכה ובעינן כונה גדולה אע"כ דפטורים גם בזה"ז כיון דה"ט שייך גם בזה"ז וכמ"ש הרא"ש שם בסוכה ומה גם דו"ל נמי דסמך אמ"ש בסי' צ"ט בדיני שיכור לענין תפלה וה"ה לשושבינין ובה"א וכ"ש חתן דפטורין ומאי דכתבו בתפלין היא לרבותא דבגם דהוי דאורייתא פטור ומה גם דהו"א דבתפלין כיון דיכול להניחם ולקרות פ"א דקריאת שמע יניחם ושוב יסירם וקמ"ל דאפ"ה פטורים משום חומר קדושתן וה"ה וכ"ש בתפלה דפטורים ובכן א"ש דברי הש"ע דאזלי כפשטן ולענין הלכה כ"כ מהם תשו' רש"ל דבזה"ז חייבין שחתן וכל בני החופה גם בתפלין ותפלה כמו בק"ש ואפי' ביום ראשון ע"ש וכ"כ מוהרי"ע ז"ל שם ושכן פוא המנהג אלא שכתב דלדעת הרא"ש והטור ז"ל פטורים והמנהג כהרמב"ם ז"ל דחייבין ע"ש וכ"מ מדברי הכנה"ג ז"ל שם ושיש למחות במי שאינו מניחם ע"ש ועיין להמג"א ז"ל שם שם שהביא דברי תשו' מור"ם הנז' דכתב לענין הלכה דחייב שחתן בתו"ת כל הימים בק"ש וכתב ע"ד ול"ע לדעת הרא"ש אליבא דר"ש חייב בק"ש ופטור מתפלין וכו' ודוחק לומר דה"ר כל היום וכו' ע"ש ובבר מור"ם ז"ל שם ניחא ליה בהאי קושיא כיע"ש בסו"ד ע"ש ולפום האי קושיא א"ש גם אליבא דהרי"ף מאח"כ לדברי המג"א כמ"ש שם ודוק ועיין בפר"ח א"ח סי' ל"ח ובתשו' ד"מ סי' ל"ח ובס' ש"ל ז"ל ד' ס' ודל"ו ע"ש

והנה הגם דכתבנו דבזה"ז חייב החתן בכל וכן בתפלה כמ"ש מור"ם בתשו' שם ועיין בהכנה"ג ז"ל א"ח סי' ק"ו ע"ש ולענין מנחה אם בתחילה ואין שהות ביום אם מפסיקין בתה"ד ז"ל סי' ז' הביא פלוגתא דרבנן בכורתי דבדורו ז"ל בזה וכתב התה"ד שם דלדעת הרמב"ם שם בסוכה נראה דחייב ע"ש גם מרן הב"י ז"ל בב"י סי' קל"ב כתב דאין סברא בסברת הביא דפטרי ע"ש גם הכנה"ג ז"ל הביא בתשו' מהרחב"ת ז"ל ח"א סי' מ"ח דכתב דאפילו בחתו' אם אין שהות ביום פוסקין ע"ש והרב מג"א ז"ל שם סי' ל"ח סק"ו הביא משם הל"ח ז"ל דס"ל בחתן דפטרי גם היא ז"ל כתב דהמיקל לא הפסיד וה"ם בימות הקיץ לפעמים סעודת הנישואין נמשכת עד השקיעה פטור מכולם ובלבד שהחתן מוטב שמחם דאז הוי מצוה לדעת רש"י וכו' ע"ש והגן כדידן נהגינן כמ' מרן הב"י וסי' ז"ל דאפילו באמצע סעודה פוסקין קודם דלא יהיה שהות ביום אלא דלפי"ז נראה דאם בין כך ובין כך מסיק שהחתן חלף עבר זמן שמנחה דשוב א"צ בגיל א' לתפלת תשלומין כיון דהא היכא במה מרבו' ז"ל דס"ל דמעיקר הדין פטירו יכול לסמוך עלייהו בדיעבד אמנם נראה דכיון דבכר קבעום חובה להעם שמחת הסעודה ולפסיק כדי להתפלל תפלת מנחה א"ג גם אם לא התפללו בדיעבד מתפלל ערבית שתים

שאים ועי"ל בטוב נראה דבכ"ע והנה אם חייב בתפלה הוים תפלתו שאומר בהו"ם ואם לאו הוים בתו' נדרים ובמ"ש הרשב"א ז"ל גבי ש' שתפלל ש' לא שתפלל וכו' וכיוצאין במור"ם ז"ל בר"מ א"ח סי' ק"ז ובהגהמ"ג שם סנב"י ע"ש ובפ"נ כתב הש"ל ז"ל גבי שאל ולא אמר ברוך עלינו וכו' בזה ש' לתקופ' דפליגי רבו' ז"ל בזה ע"ש ודוק ·

עיין בהגהש"ר ז"ל שם שכתב דלפרש"י ז"ל דפי' שם דלא ק"ל להנהו תנאי העוסק במצוה דפטור וכו' א"כ כ"מ לדידן דקי"ל דהעוסק פטור גם בזה"ו פטורים אלא דלפי פי' הרא"ש ז"ל חייב והביא שם ש' הגדולים דס"ל כפשי' דפטי' ודקדק ע"ד ע"ש · ולעד"ן להקורא לפי מ"ש הרז"ה ז"ל במלחמות שכתב בקצת' דבריו וז"ל פרש"י ז"ל דהני תנאי בין לת"ק ובין לר"ש לית להו העוסק וכו' פטור וכו' ולא קי"ל כותייהו אלא דקתמא' דמתני' דתנן שלוחי וכו' ע"ש ושוב זה"ו כתב וז"ל וא"צ דלא קי"ל כברייתא קמייתא לענין ק"ש דקתני מינה לתו"ת שחתן וכל שושבי' וכו' פטורים כל ימי השמח' משום דשכיחא שכרות וכו' וכולם חייבים בק"ש אין מתני' הכונס את הבתולה דפטור לילה הראשו' וכו' ע"ש דמשמע מדבריו דגם לדעת רש"י ז"ל לפו"ר דהלכתא כ"ע דפטורים החתן והשוש' וכו' מן התו"ת כל ז' ימי המשתה משום דשכיחא שכרות ול"מ מכווני · דון מינה דבזה"ו דבלא"ה לא מכווני כראוי דחייבים גם לדעת רש"י ובמ"ש לדעת הרא"ש שם באופן דנ"ל דהלכתא דכ"ע דלא כמ"ש הרב הה"ר שם אליבא דרש"י ז"ל שן אמת דאעיקרא דברי הרז"ה הנז' צריכין הבנה לענ"ד דלמה נקט טעמא דפטורים משום דשכיחא שכרות ולא נקט עיקרא מינה דאפ"ה דל"ש שכרות מ"מ פטורים לפי מאי דקי"ל דהעוסק במצוה פטור וכו' דלא בהביא ברייתא ובמ"ש הרז"ה שם · ודוחק לומר דנקט ה"ט לן' דאפי' להשיא ברייתא דלא קי"ל דהעוסק במצוה פטור וכו' אפ"ה ק"ל דפטורים מה"ט וכ"ש לדידן דקי"ל דהעוסק וכו' פטור דא"כ הו"ל לפרש דבריו דאילו לפ"ר דהשתא משמע דאי ליתוי ביה שום אדם דא"כ שכרות וביוצא חייב מה שו"א לפום הלכה דילן · עוד עלה ע"ד לו' דה"ט דהרז"ה דנקט האי טעמא דשכרות כדי לפטור אותם כל ז' ימי המשתה דאי משום טעמא דהעוסק וכו' פטור הו"א דדוקא כ"ז דהחתן טרוד בטירדא דמצוה כגון מיום שראשון עד כ"ז שלא עשה מעשה אבל אח"ז חייב וכדמחייב החתן בק"ש משא"כ מה"ט דשכרות פטורים כל שבעה מתו"ת משום דאריכא דבעית בינה טובה ול"ד לק"ש דבפסוק א' יוצא יד"ח ויכול לכווני בזה ומ"ש הרז"ה שם דנ"ל להנהו תנאי העוסק וכו' פטור ובמ"ש רש"י ז"ל היינו לת"ק דמחייב להו בק"ש אפי' בלילה הראשונה ואילך ולר"ש דמחייב לשושבי' בקריאת שמע נ"כ גם בלילה הראשונה וגם דמחייב להו בתו"ת כל ז' והחתן ה"ט דפטור מק"ש משום דטריד ול"מ לכוין דה"מ דשניהם יחד ק"ל דלא העוסק וכו' פטור וכמו שב"מ מדברי הרמב"ן ז"ל במלחמות דהכין בדברי הרז"ה הנז' כמ"ש והשתא א"ש דבריו שלא דה"כ ואלא לנו מזה לענין דינא דגם לדעת רש"י ז"ל דעד כ"ז דלא עשה מעשה שחתן דטריד וכו' דהיינו אפי' עד ארבעה ימים פטורים מטעם דהעוסק במצוה פטור וכו' אבל אח"ך אינם פטורים מה"ט [א]לא מטעם אחר דהיינו משום דשכיחא שכרות וכ"מ דאפי' ביום ה' לנישואין א"ע מעשה בליל חמישי חייבים ביום חמישי בתו"ת החתן והשוש' וא"כ הו"ל לפרש"י ז"ל לבאר ד"ז דאפי' לרש"י דה"ט דפטורים משום דהעוסק וכו' פטורים כדקי"ל השתא ומה"ט גם בזה"ו פטורים כמ"ש שם מ"מ לו עביד מעשה החתן דאז פטור דידהו הוי משום שכרות לפ"ז גם בזה"ו חייבים בכולה כמו שכן הדין לדברי הרא"ש ובמ"ש שם ואילו מסתמיות דברי הה"ד ז"ל ל"מ כן ול"ע עוד בזה ·

ולענין ק"ש כ"כ לעיל ר"ה ולענין ק"ש תנן בברכות וכו' עד מ"ש שם אינו שומע לכם וכו' ע"ש נשמט שם הלשון הזה וז"ל ועי' בהריב"ש ז"ל שם דהביא פלוגתא אם רוצה לקרות בלילה הראשונה דהרי"ף ז"ל פסק כת"ק והרא"ש והר"ח ז"ל פסקו כרשב"ג וכו' ע"ש ובמ"ש מרן הב"י ז"ל בטעם מחלוקתם דהרי"ף פוסק כר"י דאמר מוחלפת השיטה והרא"ש ס"ל כר"ש וכו' ע"ש ובמה שהקשה ע"ד הר' נ"ל ז"ל שם דהנ"ג ע"א שמ"ש הרא"ש ז"ל נופים בגיטין דטו"ב דקתני דהכא דקאמר איפוך שמעתא הוי אברייתא וכו' ע"ש ולע"ד נ"ל דה"ט דמרן משום שמדברי הרא"ש בפרקין בפסחים בפי' מ"ש דהביא שם המשנה בלירתם דרשב"ג ק"ל לעולם יעשה אדם עצמו ת"ח וכו' ע"ש נראה דס"ל דמתני' מתנייתא בדווקא ושמך אמאי דקי"ל הלכה כרשב"ג במשנתי' דאי ס"ל כריו"ח והביא דט"ב מפכינן הו"ל דמתני' אופכא מתני' לה וקי"ל כרשב"ג דדוקא ת"ח בטלים ומדלא ב"כ משמע כמ"ש וכ"כ ברמזי הריב"ב ז"ל בנו שם להדיא וכ"פ הריב"ש בשו' הקנ"ד גם בש"ע שם נופים פסק כן ומ"ט משום דהכי מ"ל מדברי הרי"ף והרא"ש ז"ל ודלא כהרמב"ם ז"ל ובמ"ש הש"ג ז"ל שם באופן דמדברי הרא"ש ז"ל מוכח כהריא דלא ס"ל כתי' דריו"ח ומשו"ה כתב מהכא זו שם שם דהרא"ש פסק כר"ש כיון דכן אמיתות הדבר בדעתו של הרא"ש · ועד"ר הרא"ש ל"ק אמאי פסק כר"ש דנימ"ל טפי שיטתן כתיכן וכמו שכ"ב בתוס' ז"ל בנ"ל ·

עוד ראיתי לסר' נ"ל ז"ל שם שיע"ב דהביא דברי מוהרש"א ז"ל בס' ניפ"ש בגל שלא וכו' והק' ע"ד מהתוס' ברכות דמ"ט ר"א ר"ע ע"ש ולפי מש"ש בע"ב בהיר' שראשון דה"ע דהתוס' ברכות שם משום דמלינו לרוו"ת דס"ל בכווית וכו' ע"ש א"ש דברי הנופי"ה ז"ל הנו' ועי' בפסקי הרא"ש ז"ל שם :

עוד ראיתי לסר' ז"ל שם דהביא מ"ש הר"ן ז"ל בגיטין בהלכות ומ"ש ע"ד הר' יבין שמועה ז"ל בלל דכ"ב מהבית דכתובות דיו"ד גבי כתובת אשה וכו' ע"ש ועי' בש"מ ז"ל לסר' שם מה שהיר' ובפי"מ ז"ל סי' תנ"א ע"ש ועי' בתשו' הר' דבר שמואל ז"ל שכתב ע"ד הר' השואל שם מהר' בעל נב"ת ז"ל דכתב ע"ד הר"ן הנו' דיש לו דקים לדבריו ממ"ש בסו' דכתובות הנז' דיו"ד גבי כתובת וכו' ובמ"ש הרב"ש ע"ד דנראין דאים זו מוכרחת

ותמהני

ואמהני וכו' ע"ש ולכאורה יק' שהרי הר"ן ז"ל גופיה הביא ראיה זו מהי' דלק' ד"י הנו' וצ"ע ·

והא הויא להור"א ז"ל שם סי' ל"ח בהגפ"י דהביא משם מוהרא"ש ז"ל בדרי' פר' טהרה שכתב וז"ל ולה' הרי"ף והרמב"ם ז"ל נ"ל להרץ וכו' שהרי"ף ז"ל פסק לפי דורות אחרונים וכו' ע"ש ופק' ע"ד הוד"א ז"ל דא"כ איך פסק הרמב"ם ז"ל כט"כ כח"ק וכו' ע"ש ולכאו' צלע ע"ד דגם האם גבי ט"כ ה"ל להרמב"ם דכיון דאחסור דרי גבי הא"ח כוה"ז דמה"ט אוכא מ"ד מרבני האחרונים ז"ל דאין דין א"ח כוה"ז לכמה מילי וכיעויין בהגמ"ע ובהרפ"ד ז"ל ח"מ הס"י כ' וכמט"ש ז"ל שם א"כ מהקייה רכיות דהא"ם דהעוסק בתורה לילה כיום יפים לו דגן א"ם שלא לעשות מלאכה ויאחן לעצמו דין א"ם משא"כ אחרים שעשו עצמם בא"ם ליתנסו בדין זה ומשו"ה פסק האם כט"כ דדוקא בא"ם בטלים ולא שאר העם והיינו לזה"ז וכמו שפסק גבי ק"ש זה עלה ע"ד ליישב אלא דכיוא יותר לומר דכוונת מוהרא"ש ז"ל אינו לומר דהרי"ף והרמב' ז"ל פסקו כרי"ו דאמר מוה"ש וה"ל דהסיא דט"כ הוא דמופך וכ"כ הר' כרבנ"ו ז"ל שם וכ"מ מדברי מוהרא"ש שם שהקידמים ומה"ש עו"ש ט"ש וכדברי מוהרא"ש ז"ל הללו כדעת הרי"ף ז"ל כ"מ מדברי המרדכי ז"ל שם בהר' היה קורא שכתב ע"ד הרי"ף שכתב והלכתא כח"ק וז"ל והלכה כח"ק ואע"ג דאמרי' כ"מ ששנה רשב"ג במשנתי' הלכה כמותו היינו אכן שבשום פעם אין הנו מכוונין היטב גם חתן יש לו לקרות וכו' ע"ש והיינו כמ"ש מוהרא"ש ז"ל דאי כוונה למ"ש התוס' שם לא היל"ל ער"ו כ"א כדברי התוס' וכמוכן ולפ"ד כר' המרדכי ז"ל הללו ז"ל דהרי"ף גם האם כט"כ פוסק כרשב"ג ובמחכאר מדבריו הו' טענות דאמר דהכיא פלוגתא דת"ק ורשב"ג הכיא עוד מהי דת"ר דשבג"א לעולם יעשו כ"א כח"ם רג"א כל העושים וכו' ע"ש דמוכח להדייא דה"ל כרשב"ג האם דלא כרמשמע הם מדברי מוהרא"ש ע"ש · ואח"ו ראיתי להרב"ש ז"ל בהי' ה"ו ע"ש · וק' על מוהרא"ש דלא נהתיע מדברי הר' המרדכי הנו' וגם על הר"א ועל הרב ברכ"ו ז"ל ק' כמוכן וצ"ע :

תו הוי הויא להר"א שם שכתב לתרן לעיקר הקושיא דה"ט דפסקו כח"ק משום דרשב"ג הכיר מעשה בוחים דתנן מעשה בר"ג שקרא וכו' דמוכח דל"א כוותיה וכה' א"ק ע"ש · והק' ע"ד מוהרי"א ז"ל בברכי יוסף שם דלפי"ו הו"ל להרמב"ם לפסוק נ"כ בה' תעניות לענין ט"ב דבל אדם יעשה עצמו כת"ח ואילו שם לא כתב אלא דהת"ח לא יעשה מלאכה ע"ש · ולע"ד נ"ל ליישב בפשיטות דברי הר"א דה"ל דלענין ק"ש דהוי מילתא דקבלי עול מ"ש פוסק הרמב"ם כח"ק דיקרא ול"ש ליוה' גבד שם שמקבל עליו עול מ"ש כשאר כל היומים וכשאר כל אדם משא"כ לשאר דינים דעלמא אין ה"ן דס"ל דחיישינן ליוהרא וע"ש בדברי הר"א ז"ל מרחים ההכות היוהי' ע"ש · וז"ל דאפילו פנחה גבי דבוה דאמי כמ"ש לא נעבם יוליכו וכו' הו"ל בעין קבלת מ"ש · וא"כ דהרמב"ם ק"ל כחו' דרבי מאם דאמר דרבנן אדרבנן ל"ק גבי ק"ש כיון דב"ע קי קרו וכו' ל"ם ביוהרא שאם ובו' מיתאי ביוהרא והאמא א"ש דברי הרמב"ם ז"ל וגם דברי הרי"ף אם נאמר דגם האם פוסק כח"ק וברור :

ולענין שאר מלות אם חייב החתן כ"ו דלא עשה מעשה אדיוקא דמתני' דתני גבי שם בברכות חתן פטור מק"ש וכו' נראה דדוקא בק"ש הוא דפטור משום דבעיא כונה משא"כ בשלות חייב וכ"מ מדברי הפוסקים ז"ל דנקטו כן וכ"כ הב"א ז"ל שם הס"ג ע' ע"ד הרא"ש והרב"ש ז"ל בנו ע"ש · אמנם מדברי הרמב"ם ז"ל רפ"ד מה' ק"ש אין נראה כן שכתב שם וז"ל מי שהיה לבו טרוד ונחפז לד"מ פטור מכל המלות ומק"ש לפי' חתן שנ"כ פטור מק"ש עד שיבא עליה וכו' ע"ש וכתב מרן ז"ל שם דהכונה דבינו דה"ה דפטור מכל המלות דהעוסק במלוה וכו' ע"ש ולפי"ו מאי דנקטן הרמב"ם בסו"ד ק"ש ל"ד אלא לייכוחא בקטל' דאפילו בק"ש דהיא ד"א ואית בה קבלת עמ"ש פטור וכ"ש שאר מלות א"כ משום דחמירו בדיני ק"ש וגו"כ היא מלוה קבועה בכ"י נקט כן · אלא דעדיין קשה ע"ד הרמב"ם מהיכן שמיע ליה לומר כן ונראה דכפק"ל ממאי דא"ר שהם בסוכה דכ"ו א"ר החתן והשו' וכו' פטורין מה"א ומן התפילין וכו' משום דה"א חתן פטור וכו' וה"ל דפלוגתייהו הוי גם בלילה הראשונה וה"ל דהלכה בר"ש דהחתן פטור בלילה הראשונה דוקא כ"ו שלא עשה מעשה וכמ"ש מהרד"ק ז"ל בפ"ד מ"ק א"א דרבינו' והכיא ראיה לדבריו מדברי התוספתא שם בפ"ק ע"ש · והשתא כיון דפטור החתן מן התפילין דהיא מלוה גדולה משום דהוי עוסק כר"ח ס"ם וכ"ש בשאר מלות דפטור ובדין בל עוסקי במלוה וכדח"ר שם בסוכה בבדייתא דבתר הכין וכן בברכות דף י"ו ע"ש ע"ש · ואפשר ג"כ לומר דהיה גורס בסוכה ברי' דהוכה חתן וכו' פטורים מה"א ומן התפילין ומכל המלות האמורות בתורה דהכי מכומ' בדברי הרא"ש ז"ל במלחמות דכ"כ בנו' ישנות ע"ש · וכמהרש"א שם בסוכה דכ"ו ע"ד התוס' ד"ה חתן ע"ש וה"ע דח"ק משום דחשיב לה להשו' עוסקי במלוה עם החתן אמנם בק"ש מיירין משום דאין בו שום ביטול טעם דבינע א' קורא פ"א ויוצא י"א וה"ל דהכל בי כ"ב לא דתוכן מלות ק"ש ר"ם דהיא קבלת עול מלכות שמים רגע במימיים יכול על אכן אמנם ר"ם ה"ל דהחתן גם בק"ש דתני בפ"ק פטור מטעם דטרוד ואי אפשר לו לכוין דעקו מאי אכני ליה בהיא קריאה ושוא"ת עדיף כיון דאינו יולא י"מ בהכוח קריאה ופסק הרמב"ם כר"ש וכמש"ל ועיין בהלח"ו ז"ל בפ"ד מה"א ה"א ע"ש · גם ראיתי להרמב"ן ז"ל שם בה' המלחמות דכבת שם להדייא וז"ל אף דהחתן כונס את הבתולה ליילה הראשון ודאי פטור כין בק"ש כין בתפילה ומכל המלות לקיים דברי ריב"ג וכו' ע"ש והיינו בדברי הרמב"ם ז"ל ממש :

אמנם כנגד זה ראיתי להמהרי"ו ז"ל בה' בהמ' אליהו שם בא"מ סי' ע' ק"ב דהכיא דברי הרמב"ם הנו' וכתב ע"ד דיש לחלוק ע"ד ז"ל דאיך כתב כן הא ע"כ לא אמרי' דחתן פטור מק"ש אלא משום דטרוד אינו מכוין בקריאתו אמנם בשאר מלות דה"ל בונה ולא קיימא משום

עשה

טעם יהיה פטור וכבר ראיתי למרן בכ"מ דכתב דה"ט משום דהעוסק וכו' וזה דוחק גמור · שוב ראיתי נירסא אחרת בהרמב"ם ז"ל דכתב מי שהיה וכו' לדבר מצוה מכל המצות שבתורה פטור מק"ש וכו' והיא נירסא נכונה וכו' ע"כ הנה דחולק בדין זה וס"ל דחתן חייב בכל המצות ולע"ד כפי מ"ש דברי הרמב"ם לפי נירסתינו נכונים וכמו שכתב מרן ע"ש ומ"ש דדוקא בק"ש פטור משום דטריד. אחשמ"ר ל"מ דנקט האי טעמא לומר דהגם דבפרשה רא' הני אם כן ק"ר לומר דמה הוזק ולצר ינוע כשיאמר פרשה ראשונה דק"ש ויקיים מצות כוונה בענין א' ובפ"ט. דהיא מצוה גדולה דמקבל עליו עול מלכו' שמים הוי קאמר דגם מק"ש פטור משום דטריד בלבו על דבר אשתו ואם כן מה נכנה ליה בקרית' שמע שהיא אפילו דהוי פרשה ראשונה כיון דקריאתו לא מעלה ומוריד כלפי שמיא דהורתו של רוא"נ מן השמים ולחוץ כל כי ה"ג שב ומ"ל העשה עדיף ליה כדכ' יען וכו' בשפתיו כיבדוני וכו' ומשום הכי פטור ומ"מ עיקר טעמיה הוי דחשבינן ליה עוסק בדבר מצוה ואם כן מה"ט נימא נמי בשאר מצות פטור החתן והאמת ע"ד אין אשמיט מינים דמה ז"ל דברי הרמב"ן הנז' דכתב בהדיא דפטור החתן מכל המצות האמורות בתורה הפך מאי דפשיטא ליה למר דפטור דהשתא כפי דברי הרמב"ן שפיר אתי נוסחת דהכ"מ ודידן כדברי הרמב"ן וגם דברי הכ"מ דכתב כדעת הרא"ש והריב"ה דפטור לא הבינו לסיעתא דידיה ומ"מ נ"ל דדברי הרמב"ם לפי נוסחת דהכ"מ נכונים ודברי הרב בה"י אליהו ז"ל הנז' צ"ע · ומ"מ לענין הלכה כגון דמסתמות שאר פוסקים ז"ל נ"מ כן דלא נקטו אלא ק"ש וכיעוין בסמ"ג בהק"ש והרב הלבוש ז"ל שם וש"ע ז"ל ע"ש וכ"כ הכ"מ בת"ש · אם כן אזלינן לחומ' לחייבו לחתן בשאר מצות ובס' הרב תנא דב"א ז"ל הנז' כנ"ל ודוק :

שוב ראיתי להריב"ש ז"ל בא"ח סי' תר"מ שכ' וז"ל וחתן כתב הרמב"ם ז"ל שהוא פטור כל השבעה הוא ושושביניו וכו' וא"א הרא"ש ז"ל כתב דשושבינין ל"מ עוסקים במצוה וחייבים בכל המצות חוץ מסהר"א וכו' וחתן אעפ"י שפטור מכל המצות חייב בסוכה שא"א לשמוח בסוכה וכו' ע"ש · וכ"כ ברמזיו שם בסוכה וכ"כ הסמ"ג ז"ל שם פ' הישן בשם הרא"ש ז"ל ע"ש · הרי דכתב בהדיא דחתן פטור מכל המצות הפך מ"ש הריב"ש ז"ל בסי' נ"א בכונת דברי הרא"ש והריב"ש ז"ל שם ושם דברי הרא"ש גופיה שם בסוכה דעלייהו קאי הרב"ח ז"ל וכתב וז"ל ולפי"ז ניחא דל"ח בהא בריתא דפטור מכל המצות האמורות בתורה וה"ט דלא פטירי אלא מהו"ח דה"א לו לכוין וכו' ע"ש ומשמע מדבריו דגם לחתן דאיירי שם הברייתא קאי הרב"ח אם לא שנאמר דהרב"ח איירי דוקא בגבי שושב' וכמ"ש דחייבין בשאר המצות מטעמא דלאו עוסקים במצוה נינהו וא"כ לחתן השכבר עשה מעשה אי בתלמודא וכמ"ש שם קודם לזה הרב"ח שם דהכי איירי הרא"ש שם בסוכה אמנם בחתן קודם דעשה מעשה בנושא הבתולה יודה הרב"ח ז"ל דפטור וכמ"ש הריב"ש שם בסי' תר"מ ובש"ס הרמב"ן ז"ל במלחמו' להרי"ף וב"מ מדברי הרי"ף ז"ל שם וכיעוין בתהרש"א ז"ל שם בסוגיא ע"ד התוס' שם ד"ה חתן ע"ש והשתא דאתינן להכי ק"ט דברי הרב הכ"מ הנז' דהסכימה דעתו לו' דחייב החתן בש"מ אפי' בנושא בתולה קודם דעשה מעשה כאמור דניחין דבריו הפך דברי מר"ן בשם הרמב"ן והריב"ש ז"ל שם וכ"מ מדברי הר' המאיר ז"ל ע"ש

ולעד"נ דאף דפסקי הפוס' ז"ל דבזמן הזה חייב החתן בק"ש והוא"ח וכמ"ש הריב"ש והש"ע סי' ע' וכמש"ל מ"מ י"ל דבשאר מצות פטור בנושא הבתולה ולא עשה מעשה משום די"ל דע"כ לא חייבו ליה בק"ש אלא מטעמא דכיון דמאי דפטרי ליה רבנן בזמן התלמוד הוא היינו משום דטריד טירדא דמצוה ואינו יכול לכוין א"כ בזמן הזה דבלא"ה אינן מכונים חייב לקרות משום דמיחזי כיוהרא וכן מאי דחייבו ליה בתפלה הוא מה"ט וגם מה שחייבו לו בתפלין היא משום דאל"כ הו"ל כמעיד עדות שקר כמ"ש מור"ם ז"ל בהגה' ע"ש משא"כ בשאר מצות דפטור דידיה לאו משום דטריד בטירדא דמצוה והו"ל עוסק במצוה דפטור מן המצוה הא"נ דגם בזה"ז פטור כיון דה"ט שייך השתא אלא דמ"מ נלע"ד לו' דאם הוא יכול לעשות המצוה בנקל בלא שום טורח ושום מצוה עוברת וגם היכן יכול לעשותה ע"י אחרים כגון דנפל הפעקה וזין בנות החופה מי שיתקננה דאז יעשה אחה ותהא עליו ברכה וכן כל כיוצא בזה כעין מ"ש הרחב"ד ז"ל בו' ב"ב גבי מי שהכה לו הרוח שבסוכה בליל שנה וכו' ופסקו מור"ם ז"ל בהגהה בא"ח סי' תר"מ ס"ד ע"ש · וג"מ להדיא מדברי התוס' ז"ל דסוכה דכ"ה גבי שלוחי מצוה פטורים מן הסוכה וכו' וכתבו התוס' והרא"ש ז"ל שם וז"ל ואימא א"ו לקיים ב' אמאי פטורים דאטו אהב רו"ל ליליה וכו' מיפטר מש"מ וי"ל דהכא מיירי בכה"ג דאי מיטרדי בקיום מצות סוכה הוו מיבטלי ממצוה ע"ש וכ"כ רי"ו ז"ל בנ"ח ח"ב ע"ש וכ"כ הריב"ש ז"ל שם וכ"כ שם בשה"נ משם רא"ה ז"ל ע"ש · וגם דה"ה ז"ל בה"ס פר"ו הל"ד כתב דזין הראש מדברי הגאונים ולא מדברי הרמב"ם ז"ל כן דהאם דשלוחי מצוה פטורים אלמא בכ"ג פטורים ע"ש · וב"מ מדברי הרי"ף וע"ש בהר' המרדכי ז"ל וכבר"א ז"ל ע"ש :

מ"מ נ"ל דמידי פלוגתא לא נפקא דלדעת התו' והרא"ש וסי' ז"ל הא דשלוחי מצוה פטורים מן הסוכה מטעמא דהעוסק וכו' ס"ל היכא דאי מיעסק במצוה אחרת יבא להתבטל ממצו' ראשונה וכמ"ש הרב המרדכי ז"ל בשם ראבי"ה ז"ל דעי"ז לא יוכל לילך למצותו ביום בדרכו ע"ש · משא"כ אם לא יתבטלו ביום חייבים · אמנם לד' הרי"ף והגאונים והרמב"ם ז"ל בכ"ג פטורים וכ"ד הר"ן ז"ל בהלכות שם והביא ראיה מדין חתן דגופיה ממה שהניחו חתן פטור מק"ש וכו' כל זמן שלא עשה מעשה ואם כדברי התוס' ניחא דיתיישב דעתו קצת ויקרא ק"ש וכו' א"ו בכ"ג פטורים ע"ש · וא"כ הו"ל ספיקא בפלוגתא דרבוו' ומיהו מספק לקיים המצוה הבאה אפי' דאית בה טורח כל זמן שלא יתבטל ממצותו כמובן וכ"ש במצות דליכא טירחא כה דהוי הר"ן ז"ל שם וגם דהשכיחה

דעתו

דעתו לומר דהעוסק במצוה הגם דיכול לקיים ב' פטור כסברת הגאונים ושי' ז"ל מ"מ כתב בשו"ר ז"ל ופשוט מורינא וראי דכל שאינו צריך לטרוח בכל אלא כדרכו במצוה ראשונה יכול לצאת ידי ב' דהכה"ג והאי וולא ידי שניהם ומהיות טוב וכו' ע"ש ושכ"ד מרן ז"ל בב"י שם סי' תר"מ ע"ש · ואף דבכל כה"ג דאין בהושם מצוה טירחא גם הגאונים והרמב"ם ז"ל מודו בזה דיעשה שתיהם בדברי הר"ן דהרי הר"ן ז"ל הביא שם ראיה גמורה לדבריו ממ"ש שם בסוכה וליכלו בסוכה ולינמו בסוכה · וגם דקשה הרמב"ם דבריו וכתב דפטור היינו היכא דאיכא טירחא · אמנם היכא דליכא טירחא ה"נ לאותרו דיעשנה דפשיטא דמהיות טוב וכו' כמ"ש הר"ן ז"ל שם :

והנה השו"ע ז"ל שם בסי' ר"מ סתם דבריו משמע דס"ל כשיטת הגאונים והרמב"ם ז"ל וגם מור"ם ז"ל לא השיג עליו כלום בדרכו · וכן ראיתי להרב שו"ג ז"ל שם סק"ט וז"ל ולענין מעשה נלע"ד דהע"ג דרבינן קיימא לן כהרי"ף והרמב"ם ז"ל והורה לו הרב שמפה מילא הניסו מ"מ דברי התוס' והרא"ש ושו"ע ז"ל דברים של טעם הם דאם לא יתבטל מה"מ בשביל קיום מצות סוכה דחייב בסוכה וכמ"ש ר"ו הנ"ל בס"ז וכ"ש דהדר לינבזי דקא עבירנא הדתי · אך לא יברך עליה כיון דלדעת הרי"ף והר"מ ושפ ז"ל פטור אפי' · וכ"ה אח"ך בהאה"ט דכתב וז"ל השומרים יתם בלא טירחא יכולים לקיים מצות סוכה חייבים ע"כ · ומשמע אף בברכה והא נותא דמי וכנים דחשו בין הריס הגבוהים ובספק ברכות אלא בעיקר כמ"ש עב"ר השו"ג ז"ל ע"ש · כ"ל מרב' דדעתו להחמיר ולומר דאפילו במצוה דא"כ טירחה כ"ז שאינו מתבטל מהראשונה חייב לקיימה מספק אלא דאין לברך עליה משום ס"ב לבטלה ואפילו במצוה דאין בה טירחא דלא כדמשמע מדברי הבאה"ט דבמצוה דל"ל טירחא יעשנה גם בברכה אלא דבעיקר קו' השו"ג הנו' ע"ר הבאה"ט ז"ל בפשיטות דס"ל להבאה"ט דבמצוה דא"כ טורחא גם הגאונים והרמב"ם ז"ל יודו דחייב וכמו שהלכנו להר"ן ז"ל דהגם דהוא קייל כהריטב"א אפי"ה כתב ומורינא וראי וכו' דהכה"ג חייב וכוראי דדברי הרב בהשו"ע הנו' הן הם דברי הר"ן הנו' אלא דנשמע בקו"ר דכ"כ הר"ן שם בשי' הישן כדרכו בכ"מ והינו השו"ג לא כא מבואר בדבריו דכ"כ הר"ן אמנם דהרמב"ם ז"ל סתם דבריו וכתב דפטור י"ל דה"ר בדאיכא טירחא אבל בל"כ טורחא נ"ל למימרא דחייב דפשיטא דחייב כיון דליכא טירחא וכבן א"ש דברי הבאה"ט ז"ל וק"ל :

הדרן לשם דאתאן עלם הנ"ל דהגם דכתבנו לעיל דחתן פטור מכל המצות שכ"מ מדברי הרמב"ם והרמב"ן והריב"ש בשם הרא"ש ז"ל באמור מ"מ כ"כ ויש פלוגתא דרבוו' ז"ל בזה אם ה"ר במצוה דיש בה ביטול לראשונה אבל במצוה דל"כ חייב דלדעת התוס' והרא"ש והי' בל השו"ג דליכא ביטול חייב ולדעת הגאונים והרמב"ם ז"ל בכ"ע פטור וכ"ד הר"ן ז"ל וולא בדליכא ביטול לא טירחא דכתב הר"ן דחייב ולדעת השו"ג ז"ל שם גם בכה"ג פליגי רבוו' וס"ל להגאו' והרמב"ם ז"ל דפטור וא"כ מספק יעשנה ולא יברך אמנם לדעת הבאה"ט לפמ"ש כדעתו יוכל לברך אלא דלענין מעשה אין בה כדי להורות לו' דיברך הרי אין לנו דאינו דברי הגאונים ז"ל במקומם דאפ' דמסכיר מרבוו' דבכה"ג ס"ל דפטור וכן מור"ם בשו"ע דברי הרמב"ם וש"פ ז"ל דסתמו דבריהם ומו דאעיקרא גם הבאה"ט לא כתב להדיא דיברך דר"ל דלא אתא לו' אלא דבמצוה דא"כ טורח דיעשנה כדכ' הר"ן ז"ל דמסתבר בודאי אבל לענין ברכה אה"נ דס"ל דלא יברך דהפשר דס"ל דהגאונים והי' בכה"ג ס"ל דפטור וא"כ אם יברך הו"ל ס' ברכה לבטלה ושו"ת צריך דברכות אינן מעכבות הנ"ל :

אלא דצריך לחקור אם האי פיטורא דכתבנו גבי חתן אי איירי בכל ז' ימי המשתה או דוקא בד' לילות דגריד ולבתולה בימים דאחר דעביר מעשה חייב כדמוכח ממתני' דברכות הנו' וכ"מ מדברי הרמב"ם ז"ל שם בהלק"ש דכתב וז"ל מי שהיה לבו וכו' פטור מק"ש ומכ"מ וכו' לפי' חתן וכו' עד שיבא עליה ע"ש כו' מדבריו דאחר דעש"מ דהודא לים טירדתו דמצוה חייב בק"ש ובכל המצות דברי נתיישב דעתו וכ"מ מדברי הרמב"ן ז"ל במלחמותיו שם וז"ל הא בחתן כונס את הבתולה אלא בראשונה ודאי פטור וכו' ומכל המצות ע"ש דבר' מדבריו כנ"ם וכ"כ בש"מ בשם' משם רבו הרב"ו ז"ל ע"ש · והגם דהחתן י"ל שבעת ימים של שמחה י"ל דהיינו אלא מצוה בעלמא אבל משום זה לא יתבטל ממצות המעשיות האמורות בתורה דהכי כל היום כולו שמח וכמ"ש הנו"ר ז"ל בא"ה בלל ד' סי"נ ע"ש להדיא :

ולפ"ז נ"ל דמ"ש הריב"ש בשם הרא"ש ז"ל דהחתן הגם דפטור מכל המצות חייב בסוכה כיון דיכול לעשות שתיהם וכו' ע"ש אין ר"ל דפטור בכל ז' ימי המשתה וכמו דמשמע מפשט דבריו דע"ר הרמב"ם ז"ל שסבירא קידם לזה קאי כמ"ש ובמוכן אלא ס"ק ואחן אע"ג דפטור מכל המצות כל זמן שלא עשה מעשה אפי' עד ארבע לילות מ"מ במצות סוכה אפי' בליל ראשון ועד לא עשה מעשה חייב וכ"ש אחר זמן זה ומטעמא דבתב שם וגם מדברי הרו"ס שם דכתב ע"ר רש"י ול"נ בהאי בריותא ומכל מצות שאמורות בתורה נ"מ לומר דלפי מאי דקי"ל דהעוסק במצוה פטור מן המצוה דפטור גם בכל ז' ימי החופה וכמן שכ"כ מדבריו שם דהכין הרו"ס דהברייתא איירי בכל ז' ימי החופה כו"ע ס"ל דע"כ לא ס"ל להרו"ה ז"ל דהברייתא איירי בכל ז' ימי החופה אלא לפי מאי דקאמר בתחלה דיכר די"ל דאה"נ דלפים מאי דהוה ס"ד לומר דהנהו תנאי ס"ל עוכ"מ פטור מן המצוה והוה גרסי' בהדיא בריותא פטור מן התו"מ ומכל מצות האמורות בתורה או היו מפרשים לה בהדיא בריותא דאיירי בחתן דלא עשה מעשה דטריד טירדא דמצוה ומשו"ה גם בשאר חוץ עוכ"מ והו"ה דש"ט דא"ק דס"ל דפטור מכל משום דס"ל עוכ"מ דפטור וכו' ומ"מ בק"ש שאני משום דכיון דאינו אלא פרשה ראשונה שפיר מצי מכוין דעתיה בדגע בדי לקיים מצות בוראו ולקבל עליו עול מ"ש ור"ש סובר וס"ל דחתן פטור מק"ש משום

דהא פ"ר אינו באפשרות דיוכל לכוין ומה מו"מ קריאתו על מנן אמנה השוש' חייבים בק"ש דהם יוכלו ליישב דעתם ולקרות ק"ש הכל כגזרה הכל פטורים דהו"ל עוסק וכו' דפטור ומ"מ ה"ר היכא דהחתן לא עשה מעשה אבל בתר דבא דהחתן חייב בק"ש חייב נ"כ בכל המצות הוא ובה"ג השוש' זה הוא הפירוש דהוא מפרש רש"י והרו"ה ז"ל לה"ר אמנם עתה דלא נח"ל כהאי פירושא ונ"ל כברייתא ומכל מצות וכו' מפרש לה להכות כברייתא גם בכל ז' ימי המשתה לענין ק"ש ותו"מ דוקא ומטעמי דכתב שם הרו"ה וא"כ ל"מ מדבריהם הפך מ"ש לעיל דאחר דעשה מעשה לכ"ע חייב החתן בכל המצות וכ"מ מדברי הר"ן ז"ל בסוכה בהלכות כמה שהביא ראיה לדבריו הפך דעת התוס' מדאמרינן בברכות חתן פטור מק"ש לילה הראשונה וכו' דמבואר מדבריו דאחר דעשה מעשה חייב בכל המצות כיע"ש בכ"ל :

אמנם כלפי זה ראיתי את"ז להר' מו"י ז"ל בתשו' סי' ס"ו דאחר דכת' דהריב"ש ז"ל דכתב בא"ח סי' ל"ח דחתן חייב בק"ש אוריי' אחר דעשה מעשה דאילו קודם זה ס"ל להריב"ש דפטור כה"ק דר"ש וכמ"ש שם סי' ע' כ' הרב ז"ל וז"ל ומ"ש הטור בשם הרא"ש בפי' הר"ע וז"ל וא"א הרא"ש ז"ל כתב וכו' עד דהחתן אעפ"י שפטור מכל המצות חייב בסוכה וכו' דמשמע לכאורה דפטר גם בק"ש כו' וימי המשתה דמיניה איירי התם כמ"ש ריש דבריו בשם הרמב"ם ז"ל דחתן ושאר בה"ח כל ז' ימי המשתה פטורים מסוכה וכו' י"ל דאיירי במצות דצריכות טורח גדול וצריך להתבטל ממלאכתו הרבה כדי לקיימם דבזה השוש' חייבים כיון דלאו עוסקים במלאכה נינהו וכו' ועו"ק החתן אעפ"י שפטור מכל המצות שצריך להתבטל בקיומם ממלאכתו הרבה כיון דעוסק במצוה הוא אבל לענין ק"ש חייב וכה"ק דר"ש דהם א"צ ביטול מלאכתו כלל וכו' עכ"ל מוהרת"ם ז"ל שהביא הרמו"י ז"ל שם :

ולע"ד אהמ"ר לפי מה"ל אין נראה לי כן כ"א דאחר דעשה מעשה חייב החתן בכל המצות אפי' דאין בה טירחא ומדברי הרא"ש ז"ל שהביא הריב"ש ז"ל הביא דברי הר' מוהר"ש בתשו' הסו"י באמור ל"מ לע"ד די"ל דהתם איירי הרא"ש ז"ל בקודם שעשה מעשה והא קאמר דהכא דהו בפרק פטור מק"ש ומשאר מצות אפ"ה חייב בסוכה מהתחלה יום נישואין מטעמא דכתב שם ואין שום הכרח לומר דאיירי הרא"ש בכל ז' הימים כיון דמעיקר דברי הרא"ש שם בסוכה ל"מ הידי והנה שהטור הכ"ד הרא"ש אחר דברי הר"ם ל"מ ובכן א"כ מקושיתו שם ע"ד הטור וגם ל"מ לפ"ז הפך מ"ש גם מ"ש הרמב"ם ז"ל שם דחתן ושוש' פטורים בסוכה כל שבעה ל"מ די"ל דה"ט משום דמלעטרים הם משום לצער החתן דיושב יחידי וכמ"ש הלח"י שם וכ"כ הה"ר ז"ל שם ע"ש ובדברי ב"ח מדברי הבו"י ז"ל שם סי' ע"ד שנעמד ע"ד מוהרש"ם שם בסוכה ד"ה חתן והקשה ע"ד וכתב הוא ז"ל לפרש דברי התוס' שדעתם לומר דאע"ג דעוסק במצוה גבי' פטור מ"מ הם אינו מתבטל ממצוה דאשכחה חייב לעשות מצוה כמ"ש התוס' ז"ל שם גבי שליחי מצוה וכו' ע"ש ובפו"ר דמוכח מדבריו כמ"ש ובכן דברי מוהר"ם הנז' דפוטרו לחתן כל ז' מן המצות נ"ב לע"ד אלא במ"ש דמיירי במצוה דליכא בה טירחא ובין דאיכא טירחא וכמ"ש · ועיין בתור"ה ז"ל סי' ל"ח ס"א ע"ש :

ולענין אחר ארבע לילות דחייב בק"ש השמטתי' דברי הפוסקים ז"ל נראה דלכ"ע חייב אפי' הוריעוהו · אכן הרשב"א ז"ל בתשו' הובא דבריו בש"מ כתב דאם הוריעוהו פטור וכו' ע"ש וכ"כ בשם הה"ו ובשם הרא"ה ז"ל ע"ש :

ולענין היכא אי חייב החתן והשו' או לא הנה בסוכה ד' כ"ה ע"ב גרסי' ואיתב"ו את' רב חתן וכל בה"ח והשושבינין פטורים מן הסוכה וכו' עד מ"ט משום לצער ליכא ע"ש · והרי"ף ז"ל שם פסקה לההיא דרב וכ"פ הרמב"ם ז"ל בה"ס פ"ה ה"ד וכ"ד הרא"ז ז"ל שם · וכ"כ דעת הר"ן ז"ל שם וכ"כ בסמ"ג ז"ל עיין מ"ג ע"ש · אכן הרא"ש ז"ל שם בפסקיו כתב וז"ל פ' כה"ג ומביאין ראיה מן הירוש' דריב"מ הוה שושבינים דר"י וכו' אבל הר"א ז"ל לא הביא אלא דברי ר"ח ונראה די"ל מעשה בעובדי דירוש' וכ"כ בה"ע ז"ל ע"ש וכ"נ דעת הריב"ש ז"ל בתו בא"ח סי' תר"ם שכתב וז"ל וחתן כתב הרמב"ן ז"ל שהוא פטור כל שבעה הוא והשושב' וכו' וא"א ז"ל כתב דשושבי' ל"מ עוה"מ וחייבין בכה"מ הן וכו' וחתן אף עפ"י שפטור מכה"מ חייב בסוכה שאפ"ל לשמוח וכו' ע"ש ודברי הרא"ש הללו דהכא דבתב דירוש' לא היקרו וכו' הם שם בדב"ן אהביא ברייתא דרבי אילא וכמ"ש מרן ז"ל שם בב"י וראיתי למרן ז"ל שהקשה ע"ד הריב"ש הנז' דביון דכתב בשם הרא"ש דחתן גופיה חייב בסוכה אף ע"ג דהוא עוסק במצו' א"כ שושבי' במי הע"ג דהוו עוסקין במצוה הוו מחייבי ולמה הוצרך לכתוב בשם הרא"ש דשושבי' ל"מ עוה"מ וכו' ובנראה בקו' ומה שתי' בט"ז ז"ל שם הוא דוחק לע"ד גם מה שתי' הרב יד אהרן ז"ל דכ"כ כדי לאשמעינן דשושבי' חייבין בשאר מצות ע"ש וככר קדמו הב"ח ז"ל שם ע"ש · גם זה דוחק כיון דלא כ"מ לענין סוכה · הנה נלע"ד דמירושא דבא אשמועינן הריב"ש בהביאו ד' הרא"ש הללו גם לענין דין סוכה דעסיק ביה והיינו דאם הוא כתב הריב"ש בשם דהחתן והשושבי' חייבין בסו' משום דאפ"ל לשמוח וכו' הו"א דשניהן גם יחד החתן והשושבי' שוין בדינם דמיקרו עוסקין במצוה וא"כ הוה ק"ד לומר דאם הו"ל לחתן שום מיחוש דאי או כאב עינים או סיגים וכיוצא מד' דהגם החתן פטור מן הסוכה דאז גם לשושבי' הוה פטרי' להו יען ליכא שם לשמוח החתן היושב בבית פנימה כיון דהו"ל עוס' במצוה משו"ה אשמועי' הריב"ש בהביאו דברי הרא"ש הללו דהשוש' ל"מ עוה"מ כדי דנילף מינה דגם בבה"ג דאמרן ל"מ השושבי' עוסקים במצוה והגם דהחתן פטור מ"מ השושבינין חייבין לאכול בסוכה שיעור אכילה ואחר כך ילכו אצל החתן וישמחו לו כרצונו ומספיק בכ"ל והש"ע ז"ל תפס הלכה כדברי הרמב"ם וגם מור"ם לא הגיה ע"ד כלום גם מדברי מהרי"ק ז"ל שו' קע"ט נראה דפסי' ליה כן וכמ"ש מהריד"ס ז"ל ביו"ד סי' ר"ב דכן נהוג עלמא כהרי"ף והרמב"ם

ונתקיים

ונסתייע מדברי מוהריק"ו שלו · אלא שראיתי להמהרש"ל ז"ל שם דכתב דמדברי הרא"ש שם דכ' דאי לא חדו בסוכה ששושבי' כבני חתן מלטערי' לאו מן דפטור נראה דמפרש טעמא אחרינא במ"ש רבא משום צער חתן דלא במ"ש ה"ה בשם רש"י ז"ל דפירש דהוא מלטער דל"מ שינו כל בני החופה בסוכה ע"כ וע"ז כתב ונראה דהרא"ש לא היה גורס במילתיה דרבא צער חתן אלא צער לבד א"כ וכו' ע"ש וק"ק ע"ד דהיינו כשהביא הרא"ש הסוגי' הנה הביא בגירסא צער חתן וגם לא ידעתי אמאי לא הביא דברי רש"י ז"ל בש"ס שם דפירש בע"א ע"ש · והנה מהר"ש שם כתב דסעודת ברית מילה וכן השעורים דעושין אצל היולדת וכו' ובמן מוהריק"ו סי' קע"ט · וראיתי שם להשו"ג ז"ל דהביא סוגיא סוגיית דסוכה מ"ש רב דחתן פטור וכו' ע"ש ופרש"י ושיב כתב ומכאן בין תכין מ"ש בשעו' כ"מ חייבין בסוכ' ומ"ש חתן וכלם דפטורים וכן' כמו שהקשו העולם די"ל דבסעודת חתן וכלה חייבי הנו טעמי או משום יחוד או משום צער החתן מש אא"כ בסעודה ב"מ ע"ש · ואחרי המח"ר קשה ע"ד בין ע"ד המקשן וכון על השו"ג דמה ק"ל דהרי י"ל דפשיטא דבשלמא בחתן דאיכא מלה גדולה אמרינן דפטורים משא"כ בברית מילה שם חיוב שמחה כחתן הא אינו אלא כשאר מלות והיות ע"ו דלא תיקנו שהשמחה במעונך משום דאיכא צערא דינוקא והנם דעושין אותם בשמחה כדו"ל מ"מ ל"מ מע"ז לפוטרו דאין עושין אותה בשמחה אלא מחיבוב המלוה דהוא גדולה וראשו' וכמו שכ"מ מדברי מוהריק"ו שם שכתב וז"ל ועל ברית מילה וכו' תוך אב השיבות ויש שהיו רוצי' לדמותו לתפלה וכו' לסעודת חתן שאסורה תוך לחופה לע"ד א"צ לדמותו ויותם אני דברי האומר דה"ם שהיא מ"נ לשמה חו"ב ונקראת סעודת מלוה בכ"מ אבל הכא אינו אלא מנהג בעלמא וכו' ע"ש · והנה דהרב נקט השעורים אצל היולדת וכו' נ"ד אלא ה"ה בסעודה דאוכל שהי שם עם קרוביו ואוהביו דויל בתר טעמא ואילו בעגרו של מהריק"ו עיקר השעורים של שמחה הם עושין אותם אצל היולדת ואכא הוא דנו"ט דכשעורים שאחרם דעושין כפ"ע עם פת וביולדת פשיטא לשו דפטור כיון דאין שם שמחה · ה"ג י"ל דמנהג עירו הוא היה דלא היו עושין שעורים בי אם בואת וכמו שכ"מ מדברי מור"ם שם שכתב אבן סעודת ב"מ ובן השעורים דעושין וכו' וכמובן ושכולא מדברי מהריק"ו שם דלא היליך לחלק בדברי השו"ג דמנ"ר העיקרא קאי לומר דאין שם שיבות של שמחה בחתן וכלם ול"ב קשה על המקשים ועל השו"ג ז"ל גופיה דמה ק"ל ואמאי לא ניח"ל בהכי וצ"ע ·

והנה יש לחקור לדעת הפוסקים הנו' דק"ל כה' רב דתלמודא דחתן ושושבי' פטורים וסיינו טעמא משום דאין שמחה אלא בחופה כמאן ס"ל או כה' אביי או כסברת רבא · ואומר דשם בש"ס בתר הכין פרכי' וליעבדו חופה בשעורים ולמתי' אביי אמר משו' יחוד רב"א משום צער חתן מ"כ איכא ביניהו דשכוחו אינשי וכו' למ"ד משום יחוד ליכא למ"ד משום צ"ח איכא ועי"ש בפירש"י ז"ל ובריף ובר"ן והרמב"ם וכן הסמ"ג ז"ל שם לא הביאו לא טעמא דרבא ולא דאביי משמע דס"ל לפטורא בכ"ע והיינו כה' רבא וכן ראיתי להרא"ז ז"ל שם שכ' דה"ט דפטור משום דהסוכה מקום נר ורחוק עי"ש נראה דהוספ' כדברי רבא דאמר משום צ"ח והיינו לעיו גם ה"כ ז"ל שם הביא דברי רבא וכ' משום רש"י כפירוש הרא"ז הנו' גם ראיתי להמנ"א ז"ל שם סי' ת"ר שכ' דהלכה כרבא עי"ש :

אלא שראיתי למרן הב"י ז"ל בא"ח רסי' רכ"ם עמ"ש הטור ז"ל גם דאין פותחין בכבוד המקום וכו' שלא היה נמנע בשביל זה וכו' ע"ז כ' מרן הב"י ז"ל שם דוה היי טעמא דאביי דאילו רבא דטעמא משום דא"כ גדרים וכו' ויש להשוים על רבינו הב' וכו' דהא קי"ל הלכ' כרבא לגבי אביי וי"ל דבללא דהלכה כרבא לא אמרו אלא כי פליג לענין דינא אבל הכא דלא פליגי אלא בטעמא דמילתא כי שכא לא ומשום דטעמים דהכי מסתבר נקטי ומתני' כמו מתיישבא לדידים שפיר נקטו מדרבא כדמוכח בגמ' מ"ה בקניס ע"ש וכ"כ התוס' יו"ט ז"ל שם בנדרים אהביא מתניתין ע"ש וא"כ לפ"ד נ"ל דהכא ה"מ דפסקו כרבא משום דלא מסתבר טעמי' דאביי טפי דהשתא שדרי' נכללין דהל' כרבא :

ובהיותי בזה ראיתי להר' יד מלאכי ז"ל בהי' קכ"ג שהביא דברי מרן הב"י הנו' ובת' ע"ד וז"ל וא"ש לכי מהכים כום הכלל דהשכחנא להרי"ף והרא"ש ז"ל בפי' הא"כ גבי והלכתא בעל שמכר וכו' דפליגי אביי ורבא בטעמא וכ' דהלכתא כרבא וכ"כ ה"ה ז"ל בפ' כ"ך מה"א וכו' וכן בפ' המפקיד דל"ו ע"א גבי שומר וכו' וגם מרן ביפים בפ"ד מה' הפלה וכו' גם הלח"מ הפ"ט מה"א כא' וכו' ע"ש בדבריו · ולע"ד אלבד דו"ל בכל הנהו דוכתים ק"ל לפוסקים שהביאו שם דפסקו כרבא דס"ל דלא מסתבר טעמיה דאביי טפי מדרבא דהו"ל שקולים וכל כה"ג הדרינן לכללין דהלכתא כרבא לגבי אביי כמו שהבא דפליגי בדינא וא"כ נ"ק ע"ד מרן שבל הנהו דוכתים ונפש שם שהביא מסקנה דשבועות שבק' הלח"מ ז"ל איכא דמרן דס"ל להרמב"ם דהכא מסתבר טעמא דאביי טפי הנם דהלח"מ לא ס"ל הכי ועי"ל דהעיקרא קושיא ליתא דבלע"ד דע"כ לא כה' מרן ב"י ז"ל שם כיו"ד דבל היכא דפליגי בטעמא לא נאמר שהוא בלל דהלכתא כרבא אלא דוקא בשזונו יוצא לענין דינא למר בדה"ל ש"ט ולמר וכו' אבל היכא דיוצא לענין דא"כ שום הנאה אה"נ דק"ל למין דגם בזה נאמר שהוא בללא דהלכה כרבא וכ"מ להדיא מדברי מרן שם שכ' דלא איתמר ה"כ אלא בי פליגי לענין דינא וכו' בטעמא דמילתא וכו' דמ"ש לענין דינא וכו' נראה דמ"ש אס"ד אבל בטעמא המג' דק"ל ולא כ"מ שום דבר לענין דינא דא"כ סיל"ל דס"מ כי לא פליגי דטעמא דמילתא אבל כי פליגי וכו' א"ב בע"א וא"כ לפ"ז י"ל בכל הנהו מקומות דהביא שם דהכוללהו א"כ לענין דינא וה ילא דאשיגא הכיא דבעל שמכר וכו' וכיוצא בהן ר"פ צ"ב מ"כ א"כ הרעא וכו' ע"ש גם בהביא דכ"מ גבי שומר וכו' ביוצאין בהוס' שם דל"ו ע"א ד"ה אין דליני וכו' וגם כע"ב ד"ה אם הימנא לי וכו' ע"ש ובהרא"ש וכס"ע שם ובפוסקים ז"ל ע"ש · גם בסיא דפ"ד מה' תפלין ב"מ לענין דינא

כיעויין ברש"י ותוס' ז"ל בשבת דמ"ט ע"א וכ"מ מדברי מרן שם ע"ש · וגם מהשיא דשפ"ט מה' שבועות שנה דלכאורה נראה דלא כ"מ לענין דינא לפי מ"ש מרן שם בשפ"ט הח"י עמ"ש הרמב"ם ז"ל שם הנשבע לחבירו שהוא יודע וכו' דהקשה דברי הרמב"ם דמדבריו דלעיל מוכח דפסק כאביי ומה"ש נראה דפסק כרבא ותי' דהרמב"ם מפ' הסוגיא כפי' הרי"ף והרמב"ן דהש"ס איירי לה"ר ע"ש דלפ"ז אלו לכאורה נראה דלא כ"מ לענין דינא הוי מ"מ נ"מ מהתם הפך דברי מרן הב"י הנז' ואדרבא משם איכא סייעתא לדבריו ממה דפסק הרמב"ם כאביי ודלא כרבא ואורח ליה קו' הלח"מ והנה דהלח"מ הניח השיא קו' בלא תי' דנראה דלא ס"ל לחלק מ"מ לא קשיא מידים למרן דאטו נברא אנברא קא רמית ואדרבא ע"ד הלח"מ קשה דהו"ל לתרץ כן כדמוכח מהשיא דנדרים כמ"ש מרן שם ביו"ד ומה גם די"ל דאפילו אליבא דהלח"מ ה"ט דהניחו בקו' ולא תירץ כן משום דדחיקא ליה מילתא לומר כן הרא משום דאף לדברי מרן הב"י ס"ר כי מסתבר טעמיה דאביי טפי וגם דהכי מוכח בש"ס וכמו דדייק למיכתב מרן שם ובבה"ת דשבועות הובא הלח"מ דלא מסתבר טעמא דאביי טפי וא"כ סובר דטעמיה דרבא נראה דמסתבר משום דאיהו קאמר משום דהוי דבר שבכלל וכו' אין לך בו אלא חידושו ע"ש והאי כללא הוי אחר הי"ג מדות דמנו ר"י דקתני כל דבר שהיה בכלל ויצא לידון בדבר חדש אי אתה יכול להחזירו וכו' דדא ורא אחא היא וכמו שכן כתב הריטב"א ז"ל בחי' לכתובות שם ופסק כרבא אליבא דהרש"י ז"ל ע"ש א"כ י"ל דמשום ה"ט הוק"ל להר' לח"מ שם ולא בח"ל ליישב עפ"ד מרן הנז' ומ"מ למרן נופים ל"מ מהתם הפך דבריו כמובן · כנ"ל ליישב בעד מרן הנז' כי היכי דתיתי כב"ע וכ"ד התוס' יו"ט שם בנדרים כמ"ש איהו השתא בדין למה דאתאן עלה בהיא דסוכה דפליגי אביי ורבא בטעמא דמילתא ונ"מ לענין דינא כמ"ש בגמרא שם א"כ א"ש אפי' להפוסקים דפסקי לדרב בהתם והיינו כרבא דהמרן ומה גם די"ל דמסתברא טפי טעמיה דרבא כדאמרן :

ובהיותי בזה ראיתי למהרח"ו ז"ל בס' הכ"מ בשה"ג שם בא"ח סי' תר"מ דהביא מ"ש הרא"ש שם בפסקיו בסוכה דש"ע דפטורין מסוכה למ"ד משום דאי לא חדו בהדי חתן מצטערי הם וכו' ע"ד אלו כתב הרב שם דקשה ע"ד דאמרי המריגן שם בסוכה שם אבל חייב בסוכה פשיטא מ"ד הואיל ואמר רבא מצטער וכו' קמ"ל ה"מ וכו' אבל הכא איהו ביהו דקמצער נפשיה מ"ל ליתובי דעתיה ובא' הרא"ש ז"ל שם מ"ד האי כמו מצטער הוא כישיבת הסוכה יותר משיבת הבית דהכל אכן לביאתו מהכורך וכו' קמ"ל ע"ש וא"כ ה"נ אע"ג דמצטערים הם שרוים לשמחו אפי"ה מ"ל ליתובי דעתיה וכעת צ"ע עכ"ד · ולעד"ר י"ל דשאני התם גבי אבל דמה שעבר עבר ולא עבור דמתאבל ובוכה יעמוד חיי מי שהלך הלך לו ופשטוי"ה אמרו' דאבע"ל ליתובי דעתיה דמש"ט מחייב ליה בשאר מצות כמ"ש התם ובמס' ברכות ע"ש משא"כ הכא גבי חתן דכיון דהצער הוא היום ושמים ביאושו לשמחו אמרינן דעתיה דאי אפשר ליתובי דעתייהו ולישב כיון דהם לא באו אלא כדי לשמחו והרי אינם משמחו וא"כ הו"ל מצטער ממש כדין נינהו וכיוצא בו דיש שום מיחוש בו וכיוצא דפטור ומה גם דע"י שיודעים דהחתן מצטער גם הם מצטערים דמה"ט נקט הש"ס משום צער חתן אליבא דהרא"ש וכמש"ל בשם מהרש"ר שם דשמחה א"ש כמובן :

תו חזי הוית למהרא"י שם אח"ז בסק"ב דהביא מ"ש הנמ"י משם רש"י ז"ל דכל הפטור מסוכה וא"י אינו מקבל שכר וכו' כדאיתא בירוש' וכו' ע"ש וכתב ע"ד דקשה ע"ד ממ"ש שם בסוכה דכ"ש אר"ז אנא אכלי בסוכה ותראי וכו' ע"ש · ולעד"ר י"ל דרש"י ס"ל דר"ז דעבד כן לאו משום חסידות הוא דעבד אלא משום דס"ל דחתן ושושבי' חייבי' בסוכה ולענין הלכה קי"ל כרב כיון דאביי ורבא פליגי בסברתו וגם בירוש' נמי איכא מ"ד דס"ל דפטור · וא"כ דרש"י פוסק כר"ז דחייב וברב' הרא"ש ושי' והיינו לא קאמר דבריו אלא אחולים ומשמשיהם וכיוצא דפטורים אלא דהנמ"י הסמיך דבריו אדין חתן דכתב הרמב"ם דפטור כיון דגם התם שייכי לפי"ד הרמב"ם דפסק דפטור אלא דאין אנו צריכים לזה אלא כמ"ש מעיקרא · עי"ל לעיקר קושיא דס"ל לרב"י דשאני אבל דהוי טירדא דרשו' משו"ם מחמרי' עלוו דליתיב דעתיה משא"כ שושבי' בחופה דהוי טירדא דמצוה לא מחמרי' עלויהו ליתובי דעתייהו וכמו שכן חילק הר"ן ז"ל בהלכות פ' הישן וכו' אהשיא דת"ר חתן וכו' פטורים מן הסוכה אליבא דרש"י ז"ל ליישב דבריו ע"ש :

הן אמת דראיתי למרן הב"י ז"ל שם בא"ח סי' תר"מ דכתב ע"ד הרמב"ם ז"ל דס"ל דפטור וז"ל ואע"ג דגמ' הכי אמר ר"ז אנא אכלי וכו' א"ל דמידת חסידות הייתה וכו' ע"ש ולפ"ד קשה ע"ד הרמב"ם ז"ל מדברי הירו' דהביא רש"י אלא דהבר ידוע דבענין זה דכל שפטור מן הדבר האריכו רבני האחרונים ז"ל טובא ויש מ"ש דלא קי"ל כותיה במ"ש פר' שבוע יעקב ז"ל א"כ ס"ל ע"ש ומוהר"ן ז"ל בתשו' סי' מ"ה עמד ע"ד ע"ש · והר' יד"א ז"ל בא"ח סי' טו"ב בהגב"י עמד בזה ע"ד השו"ג שם וחילק בין שיבא דישנה אבל אחרים דהו ש"ר לעשותה להיכא דליכא דבכה"ג הוא דאמרו בירו' דהוי הדיוט ע"ש · ועפי"ד אלה י"ל נ"ב דברי מרן הב"י ז"ל דגבי סוכה כיון דישנה במצוה אלא מי שאינו חתן ויש הרבה פי' בזה וכאשר האריך טובא מוהרי"א ז"ל בס' שער יוסף בתשו' סי' א' עש"כ כי משם בארוכה :

ולענין הלכה למעשה כ"ב לעיל מ"ש מוהרש"ם ז"ל בס' דבהנו הטעם בס' הרי"ף ושי' זה בפטרי ושכ"מ מדברי מוהריק"ו ז"ל שם אכן ראיתי להמג"א ז"ל שם שקי"א שהביא דברי רבא דאמר משום צער חתן ופי' רש"י ז"ל וכתב דא"כ בזה"ז דעושין ד' דשבות דלא שייך ה"ט חייב ע"ש · גם הנו"ר ז"ל בא"ח ב"ג קי"ג עמד בזה בענין הקרואים והארוך ובסו"ד כתב דבזמנינו זה גם השושבינין ובה"ח חייבים בסוכה לפי שאין דרך לשבת ולעמוד עם החתן וכלם בתוך הסוכה אלא חתן וכלה אוכלים בתוך החופה לבדם והשושבינין ובה"ח אוכלים לבדם וא"כ יאכלו בסוכה וישמחו החתן בחופה כדכתי' וגו'

וכו' ע"ש ודייקו שנחלקו עם הרא"ש דס"ל דגם החתן חייב ואין לנו להרבות מחלוקת ולהקל גם בקרואים וכו' ע"ש ובהירא"ה ז"ל שם ובהפר"ח ז"ל ח"א פ"ו מהל' סוכה ע"ש · וק"ק על הריר"ח ז"ל שם דלא הביא גם הנו"ר ז"ל כי אם דין הקרואים לחופה וכן' חייבים ע"ש דס"ל ג"כ דגם השושבינין דעדיפי חייבים כמ"ש שם להדיא · ומ"מ מבואר מדבריו דהחתן פטור אלא דמ"מ נראה דבזמן הזה חייבים דע"כ לא פטרו הנו"ר ז"ל שם אלא מטעמא דבעירו שמחים דהחתן והכלה אוכלים לבדם בשולחן אחד משא"כ עתה דאין אוכלין בשולחן אחד אלא החתן ושושבינין בשולחן א' בחוץ והכלה עם שושבי' בהפנים א"כ דחייבי' כיון דלא שייך לא טעמ' דרבא ונ"ע דהכי דלעולם איכא יושבת הכלה יחידית וכן החתן כי אם בבני אדם טובה וא"כ אפי' אם יאכלון החתן ושושביניו בשולחן א' והכלה עם שושביני' בשו"א לא שייכי הנהו טעמי כמובן · והנה דהר' כנה"ג ז"ל שם הבי"ד מוהרש"ם ז"ל דכתב שם דהנוהג עלמא כהרי"ף וס' דפטור ע"ש אין כונתו אלא להודיע מנהג עיר שאלוניקי יע"א דמוהרש"ם ז"ל וכ"כ מנהג אשכנז בעיר מוסריק"ו ז"ל שם דתפסו כהרי"ף אבל ל"ק מר דהכי נהוג כאזמיר עירנו יע"א ומה גם די"ל דנשתנו המנהגים מזמן רבינו הר' שהבי"ה ז"ל לזמן דהשתא וכמו שכן עד"ז נ"ל לעיר שאלוניקי יע"א לפי מה שראיתי להר' שו"ג ז"ל שם הקי"ר דכתב דהוא יש לפסוק כהרא"ש ז"ל לחייב החתן והשוש' לפי מנהגינו דבלילה הראשונה בועל ב"מ ופורש ומכאן ואילך שוה או"ש · עם האנשים והיא בין הנשים ואין מתייחדים עוד כלל וכ"ש בשווקא ואפי' עומדים עליהם שאין מניחים ליחד להם אפי' כוס דאפי' להרי"ף וס' ז"ל ור"ר מעשה בשאלוניקי וכו' שאכלו בסוכה הם ושושבי' ונראה דהסעודה ראשונה דעושה שאוכל השו"כ לבדם קודם מעשה בתוך החופה הא ודאי פטור מטעמיה דרבא דלצער הוא לחתן וכו' וכן כתבו אכן עיקר ואחרי דוחקי וכו' ראיתי להנו"ר ז"ל וכו' ע"ש והיינו כמ"ש ומה שפטר הר' ז"ל לחתן בסוכה היינו קודם דעשה מעשה משום לצער החתן וכו' אבל אח"ך דפורש ממנה ואינו מתיחד עמה גם החתן חייב ע"ש · הנה מבואר מדבריו מכל מ"ש דנ"מ דבזה"ז חייב גם החתן בסוכה דבסוף ימי החופה אחר שהולכים האב והשוש' לביתם אוכלים לפעמים על הרוב השוה"כ יחד מ"מ כיון דאיכא מניחים לבדם אלא עם הרבה נשים וגם אנשים ל"ש הנהו טעמי דש"ס אפי' אי נ"ע מעשה ולר"מ חייב בסוכה וברור ודוק ועי' בעט"ו ז"ל שם סי' ל"ה ע"ש ובספר' ברכי"ו ז"ל שם ודוק :

ולענין אי ע"י ריקוד בפני חתן וכלה קרע בגדו ש"מ או הזיק לו בגופו אם חייב הן לא ד"ז מתברר מדברי התוס' ז"ל בסוכה דמ"ו ע"א ד"ה מיד שכתבו וז"ל לולבי התינוקות שומטין הגדולים מידם וכו' ואין בדבר גזל וכו' כ"ה בקונט' וי"ל מכאן לאותן בחורים שרוכבים בסוסים לקראת חתן ונלחמים וכ"ו וקורעין בגדי ה"ם או וכו' שהן פטורים שכ"כ משום שמחת חתן ועי"ל דמתני' לא איירי בגזל ובו' עכ"ל · והנה דהתם ועי"ל וכו' כנראה דעכ"פ דינו של רש"י כמ"ע מצד הסברא שכתבו וכ"מ מפסקי התוס' וכ"כ הרב המרדכי בשם רש"י ז"ל וכ"כ רש"ל ז"ל ביש"ש ב"ק פ"ה סי' י"ט וכתב שם דכ"כ מהרי"ו בתשו' ע"ש · וכ"כ הרא"ש ז"ל שם בשם התוס' אלא שכתב ע"ד דנ"ל דמתני' לא איירי כלל בשחטפו הגדולים וכו' וכמ"ש התוס' בשו"ר ומשמע מדבריו דחולק ע"ד התוס' בעיקר הדין מדכתב וכ"ל וכו' וכ"כ רש"ל שם ובכ"מ מתשו' הרא"ש בתשו' סי' ק"א הביאם הטור ז"ל בח"מ סי' שע"ח ס"ט שאלה לא"א חתן שהולך מטיפתו וכו' וע"ש שחייב למזיק ע"ש · ומ"מ כת' רש"ל שם דהעיקר כדברי רש"י והתוס' וכן דעת התה"ד סי' ר"ו הנה דמדברי הרמב"ם בפיה"מ משמע דמפרש כפי' השני של התוס' ע"ש · וכ"פ מור"ם ז"ל בהגה שם סע' י' שע"ח אלא שכתב דמ"מ אם נראה לו לב"ד לעשות סייג הרשות ביד' שכ"כ התה"ד שם ע"ש וכ"פ בא"ח סי' תרנ"ד ס"ב ע"ש :

וחזי הוית למהרי"ד ז"ל בב"ד סא"ח דקכ"ט ע"ד שהביא דברי רש"י שם דמ"ו ע"ב דהכיא פי' התוס' בשם י"מ ודחאו ע"ד רש"י הנו' כתב הרב שם דקשה לו ע"ד רש"י דא"כ לפי פי' ל"ל לגמ' לומר ה"ם דאפילו גדולים ומד"ק תינוקי' אורחא דמלתא נקט ביתא דנקט משום דהא גדולי' אסור משום גזל ולעולם דלאכול האתרוג שלו מותר וע"ש מה שתירץ דנ"ל ע"ד דהא אם לא כתבו ודאי דאיכא משום גזל בגדולים וכמתבאר מדברי רש"י שם במשנה וכן ראיתי להרב יד דוד ז"ל שם בסוכה שכ"כ ע"ד וא"כ הדק"ל גם מה שהי' שם הי"ד ע"ש · ל"נ לע"ד דאין משמע כן מדברי הש"ס דקאמר דמאי דקתני קטנים אי"ד נקט וכן מדברי רש"י שם שכתב דאין דרך להשמיט הגדו' ע"ש כמובן וא"כ הדק"ל לכאורה נראה דהיא קו' אלימתא בין ע"ד רש"י כמ"ש ובין על התוס' ז"ל והרא"ש שלא הקשו ע"ד כן :

אלא דנלע"ד לתרץ לפי אומר הנוסחא דהש"ס מאי דדייק מעיקרא ממתני' קטנים אין גדולים לא היינו משום דקתני קטנים דא"כ ל"מ די"ל דכך היה המעשה דהנהיגו מעיקרא ומתני' קתני מה דהיו נוהגים בו בפרק וא"כ דאם היו רוצים לנהוג כן בגדולים היו נוהגין להשמיט ולאכול אלא דלא רצו אי מפני המחלוקת אי משום דע"י הקטנים איכא שמחה בדבר וכן מט"א כיוצא בזה ואפי' ל"מ מידי ממתני' הפך ר"ל אמנם נראה דמאי דס"ד דש"ס לומר קטנים אין גדולים היינו ממאי דנקיט תנא דמתני' ואוכלין אתרוגיהם של קטנים דכיון דעיקרא דמתני' לא אתא אלא לאשמועינן דאין בו משום גזל ואפי' מר"ם וכמ"ש רש"י במתני' אם א"כ לא הול"ל אלא תנא הקטנים שומטין לולביהן ולוקחין אתרוגיהם אבל מאי דאוכלים אותם בו בפרק אי לא לא ל"מ מידי דאפי' דלא היו אוכלין אותם אלא היו מוליכים אותם בבתיהם לבדים בכם וביוצא בזה ק"ק ש"מ ממתני' דאין בדבר משום גזל כיון דעברו ליה מתוך שמחה וא"כ לא הול"ל במתני' אלא ולוקחים אתרוגיהם מידם וע"כ ס"ד דש"ס לומר דמתני' טובא אשמועינן בזה דמש ואוכלין אתרוגיהם לאשמועינן דאי מ"ל בו בפרק

נאדם

דאדם אחד שמע שלולב ושאקינו מיד א' ממכריו שכפוף הח"י דרך כדיחותא ושמחה דאי משום גזל ליכא דהרי נותן לו כדי פרנסתו והדרכה ניחא ליה דשליחי ועשה רבו כדיחותא כזאת שיעלה כדלונו ליקח משני דבר ובפירש כזו דאינו שוה כ"א דבר מועט דשוה ומחר יתן לו רבו זה חליפתו ושפ וכסף דרך מתנה או ירבה קלבתו או בגלה אחרת כיוצא בזו ע"ד מ"ש בגמ' פ"ק דקידושין דלקיחה של אדם גדול הוי נתינה ומקידשה ע"ש א"כ רב שלוקח מיד תלמידו התלמידו לו הנה וכן כיוצא בזה ע"ד מ"ש באופן דא"כ משום גזל בה"ש ובשתא כיון דס"ל דגדול שוטף מן הגדול דרך שמחה וכדיחות' משו"ה ס"ד דס"ל דמס"ע דייק הכנה למיתני ואוכלין אפריונסן של קטנים לאשמועינן דדוקא ש"ק שוחר משום דא"כ גזל וגם לא שוקלו לגבום משא"כ בשל גדולים דשוקלו למלוה או אע"ג דס"ל דמשטין מיד שגדולים ע"ד האמור דא"כ משום גזל ה"ה אסורים ליטלם לאכול בו בפ"ק משום דשקלי למלוה ואסורין בס' ריו"ם משו"ה דייק למיתני ואוכלין אפריונסם ש"ק ומ"מ ס"ע דס"ד לדייק כן משום דעלם ע"ד המקשן דס"ל אופן דהגדול ישמוט מן הגדול דהשתא א"ש דתני אוכלין אחרו' ולא תני ולוקחין אפריונסן ואפא משני לו האי דלעולם דה"ה בגדולים דמותר כר"ל ואו ס"ל אופן דהגדולים ישמטו מן הגדולים אפ"ה דלא שוה תני מתני' אוכלים אפריוניהם של קטנים בדי שלא נוטעי לדיוקי הא מן הגדולים אסור אמנם כיון דל"מ דגדולים שומטין אפ"ה אלא מיד הקטנים דהכן הוא דס"ל כפי שמחה דמתמילי לנציק מן לי אפריוני וכיוצא ולא מן הגדולים דל"מ לה דמס"ע סוף דהכהינו מציקים למטוף מיד הקטנים דוקא משו"ה תני במתני' מאי דהוה שוה שאמת כמו שבואת אמת דהיו חוטפין מיד הקטנים ואוכלים אותן ואורחא דמילתא נקט דאין דרך לבשמיע מה"ג ובמ"ש רב"ו שם דהשתא ל"ש לדיוקי במתני' מודו כיון דל"מ לה מיטיף מיד הגדולים ל"ש למיטעי וא"כ ל"מ ממתני' דלא כר"ל כנ"ל כונת הש"ס לפי פרש"י ואתו שפיר דבריו גם מ"ש לייסב שם הס"ד המ"ר לדעת התוס' ע"ש כ"כ רש"ל ז"ל כיש"ש שם עוד ראיתי להס"ד שם שהשה ע"ד מרן כש"ע א"מ שם סי' שע"א דהביא דברי התו' הרא"ש והשמיט התי' דברי הרא"ש דאיירי בחתנים וכו' דעו"ז הוא ילפינן דגם בחתנים חייבין כדברי הרא"ש וכמ"ש הריב"ש שם ע"ש ·

נלע"ד י"ל דמרן ז"ל ס"ל כדברי רש"י והתוס' ודכן קביריזי הנו' דס"ל דפטור משו"ה השמיט התו' דברי הרא"ש · וכ"מ מדברי מור"ם שהביא דברי התוס' ז"ל בהגהה שם כמובן וע"ש במאמרי"ר כסי"ר · גם מה שהקשה עוד מהרי"ר דגם על מור"ם יש לתמוה דכתב דין שהבחורים דיוכבים ע"ם בשמחה בלי שום חילוק ושרי הוי תפך התו' הרא"ש ולתמוה הי"ל וא"ת וכמ"ש שם בה"ם וא"פ שהם שוק וכו' ע"ש · ולע"ד י"ל בא' מבני פנים האחד דמה"ם דהכפורים שכיחא שכרות טובא ושוי כל העולם יחד וס"ל דשום אדם קוסב לו לחבירו בלבו על שום דבר של בינה ד"ל עמו וכבן יותין עצמו בימי פורים לעשות שום שמחה עמו ווזק לו ושוב יתפר דעשה כן מתוך שמחה ולא כיון להזיקו כי הוא חושב לו מתמול שלשום וכקירבו ישים אורבו משו"ה כתבו בשם י"א דהיינו דברי הסה"ר כלומר דאילו גם רש"י והתוס' דפטרי אפשר דבכה"ג לא פטרי מש"ט דאחרבה הזיק בישראל ושם לא איירו אלא בשמחת חתן וכלה וכיוצא דל"מ כ"כ כה"ג ושיש דמספק"ל לגבי פורים כתבו בשם י"א משא"כ התם בה"מ דאיירי בשמחת חתן ב' בפשי' דפטור ובס' רש"י והתוס' ומ"ש שם דה"ה לשאר שמחות בעיני דומייא דשמחת חתן וכלה ולא כשמחת פורים וכדאמרן א"נ י"ל משום דמורה בה"ם איירי גם אם הזיק לחבירו בגופו משו"ה כתבו בשם י"א דהיינו דברי הסה"ר דמהתוס' ל"מ מידי לענין גופו משא"כ התם בה"מ דאיירי לענין ממון ב' בפשי' דפטור כדברי רש"י ושי' וכדכתיבנן לעיל קמן בס"ד ·

ולענין הלכה כתב מהרי"ר שם דהכר זה כמח' הוא שנוי דלדעת רש"י ז"ל שרי וכ"ד המרדכי בסוכה שם בשם רש"י אבל לדעת הרא"ש וכן לדעת הרמב"ם שם בפיה"מ דפירש במשנה בפי' הרא"ש ז"ל אסור וחייב לשלם ושכ"ר הריב"ש בס"ם שם וכו' וכסה"ר כתב וז"ל אח"כ ראיתי למרן בב"י שם אחר שהביא דברי הסה"ר שכתב דאין גזל בשם שחוטפין הבחורים זה מזה וכו' כתב דהיינו כדידהו הכהנו כן אבל לדידן אין חילוק לשאר ימות השנה ע"ש הנה מ"ש דמדברי הרמב"ם מוכח דס"ל דחייב בס' הרא"ש ע"ש · אחרי שמחה"ר ל"מ דהרי גם התוס' דשו פירש"י ואפ"ה כתבו בפסקי תוס' דפטור וכ"כ הרא"ש וכתבו האחרונים בשמם דה"ה דהכינו מדבריהם דהנה דחו פירושו מ"מ הדין אל רש"י לא דחו מדלא כתבו ול"ל וכיוצא וכמ"ש רש"ל שם א"כ כ"ש די"ל כן להרמב"ם כמובן וגם רש"ל ז"ל כתב שהזכיר לרש"י ז"ל דכוון ליה במ"ש בה"ד דהעיקר כדברי רש"י וכו' הנה דמדברי הרמב"ם בפיה"מ משמע דמפרש כפי' שני של התוס' וכו' ע"ש · דכונתו לומר דהנה דהרמב"ם פי' כפי' הרא"ש מ"מ לענין דינא י"ל דס"ל כרש"י וכמו שכ"כ רש"ל בתחילת דבריו בכונת דברי התוס' כ"ש די"ל כן ע"ד הר"מ ז"ל כמ"כ וא"כ ל"מ דהרמב"ם חולק ע"ד רש"י והתוס' ושי' ומ"מ גם לפי מ"ש נבאר לכו דהרא"ש וכגו הריב"ש ס"ל דחייב וא"כ יכול לומר הניזק אם מן מוחזק קי"ל דהנה רו"א דכת אחד גוכבו מ"מ רוב רבנן סבוראי ז"ל כתבו' ס"ל דאחרי בסוף בינתו כמ"ש בכנה"ג בכללי קי"ל אות כ"ט ובכה"ג שם אות ס"ו ובכמש"ע ז"ל שם אות כ"ט ע"ש באופן דדין זה הוי בספק דיני נזיקין די"ל המוחזק קי"ל ביעוין בהכנה"ג ז"ל ח"מ בהלכות גזי' סי' שפ"א ושפ"ב ובספר דינים אשר שם דנ"ב שלונקה דרכו ז"ל ע"ש :

ברם בלאו זה ראיתי להכ"ם ז"ל שם סי' שע"ח ע"ד הרא"ש הנז' שכת' דהרא"ש כתבו' שנוא ל"פ אדברי המרדכי שם בסוכה וע"ד האגודה שכתבו שכיון דנהגו להזיק וא"ו מתוך שמחה דפטור וכ"כ בהס"ד סי' ר"י דנראה דהתו' הרא"ש דינא קאמר היכא דלא נהגו אבל היכא דנהגו נהגו ע"ש · גם הכנה"ג ז"ל הביא שם בקי"כ בכנה"ג

בסיקוס

הסופים אבל בנדון הרא"ש איירי שמי שבא אחריו בקופים לא לשמחה עשה כן אלא שהיה רוצה לזכה לזריזו ושכ"כ מרדכי הש"ע ומור"ם בהגה ז"ל שם ע"ש ולכאורה נראה דר"ל דאפילו דלא נהגו כן כ"א דרך הקראי הנה שלא היה המנהג כן בעיר ההיא אפ"ה אם עשה לשם שמחה פטור לכ"ע וכה הוא דא"כ כין קיולי לתי' הב"ח שלין בשו"ר ע"ש · אבל נראה דו"א ול"מ מדבריו לומר דנראה דגם הכנה"ג ז"ל מודה דאפי' לפ' רש"י ז"ל ושי' דפטור לא הוי אלא הגבה דנהוג לעשות כן וכמו שכ"כ כל הראשונים הנו' בדבריהם דאין נהגו וכו' וכ"מ מדברי מרן בב"י א"ח סי' רל"ס ע"ש אלא דעדיפא מינה קאמר הכנה"ג דאין אנו צריכין לחלוק זה כדי ליישב השו' הרא"ש ע"ד רש"י והתוס' דבלא"ה י"ל דנ"מ דפליגי די"ל דהרא"ש איירי בשעשה כן שלא לשם שמחה וכו' משא"כ רש"י והתוס' וכמ"ש שם ולזה כיון כמ"ש בשו"ר ועיין בב"ח כמוכן ומ"מ נ"ל מדברי הב"ח ומדברי הכנה"ג הללו דגם הרא"ש והריב"ה ס"ל כש' רש"י והתוס' והמרדכי והאגודה וקי' דבעשה כן מתוך שמחה דפטורין כיון דהכי נהגו וכ"מ מדברי הח"ד שם ומור"ם בח"מ שם סי' שע"ח דסיכרים דל"פ כהדייהו כמוכן וא"כ לפו"ד נ"מ דלעולם פטור המזיק ואפי' אם אפים הניזק א"ל קי"ל כיון דלפו"ד ל"פ הרא"ש והריב"ה ע"ד רש"י וסיעתם אלא דמ"מ לענין מעשה י"ל דאם הניזק מוחזק ג"ל קי"ל כדברי רש"ל ומהרי"ר דכתבו דהרא"ש והריב"ה ס"ל כשו' דחייב ופליגי ע"ד רש"י ותוס' ז"ל וכאשר רגילי רבנן שבוראי לומר כן בתשובותיהם כיעויין בכללי הקי"ל ע"ע אמנם הא ק"ל טיבא ע"ד רש"ל והר' מהרי"ר ז"ל דמדברי הריב"ה בפסקי הרא"ש שם פ' לולב ועדבה קו"ד מבואר מדבריו דגם הרא"ש מ"א וגם הוא ז"ל ס"ל לענין הלכה כשיטת רש"י ושי' שכתב שם וז"ל מקום שנהגו לשחוק משמחת שמחה כגון ברגל או בחופה אם באותו השחוק הכה או הזיק אחד לחבירו פטור עכ"ל והכר ידוע דקי' פסקי הרא"ש חיברו הריב"ה כנו בכתוב בספרו דבני אחרונים וכ"מ מדברי רנ"ו בהקדמתו עי"ש · ויתר מזה כתב הב"ח א"ח סי' קל"ט ס"א בשם י"א דהרא"ש גופיה חיברו ע"ש וכיעוין בפי"מ ז"ל בכללי הריב"ה ז"ל סי' כ"א ע"ש וכהשו"ג ז"ל בכללי סי' נ"כ ע"ש ובהפר"ח ס' זו"ט ובמ"ש ס' ח"ס ז"ל סי' כ"ה אות נ"ט ע"ד פי' ממ"א ע"ש · ובשמט"ם ז"ל שם ע"ש כי משם מא'רב כמוכן ושוב אח"ז ראיתי מ"ש הב"ח ז"ל בתשו' סי' ס"ב באחד שסימא את עין חבירו בחופה ע"י זורק בוכוכית לכותל והעלה דחייב אפילו אם היה חיבור כמש"ל ושאפילו לתוס' והרא"ש דפטרי מתוך שמח' ה"ד בהזק קטן ולא בהזק גדול כזה ופ"מ בבושת פטור כיון דלא היה מתכוין ואם א"ל ישלם לאח"ז ע"ש ובעת לא עמדתי ע"ד אי"ה אעמוד ע"ד ודוק וכיון שכן ש"מ דגם הרא"ש והריב"ה הנה דהי' כתי' ב' של התוס' מ"מ לענין דינא ל"פ אדינו של רש"י דכן ניחנא הסברא וכמ"ש רש"ל ז"ל והתוס' ניפייהו שם בשיטה בשו"ר ע"ש הפך מ"ש רש"ל ומהרי"ר דפליגי · וגם על הב"ח והכנה"ג ז"ל ק' בלא נסתייעו מדברי הג"ר פסקי הרא"ש הללו ואין

הנ

לומר דואמנו רש"ל והב"ר ז"ל דהטור חזר בו מהא' למ"ש בחיבורו בטור ח"מ שם דאו בראותו דברי הרא"ש בתשו' חזר בו לומר דהרא"ש פליג ע"ד התוס' וגם הוא כמו כן דהא מנ"ל כיון דיכולין אנו ליישב דבריו בדברי הב"ח או בדברי הכנה"ג הנז' ובעת ל"ע · ומ"מ לענין דינא קשה הדבר להוציא מיד המוחזק גל"ו עוד · ומ"מ אם יש שום מנהג בעיר או לפיטור או לחיוב עיין בכנה"ג יו"ד סי' רי"ד ובח"מ סי' ר"ב בהגהו' שמנהגים מ"ש שם סעיפי דינים בזה וע"ע לקמן מ"ש אלי עוד בזה :

ולענין ד' חתנים שהיו בקהל וכו' מי קודם ע"ז נשאל הכנה"ג ז"ל שם סקי"א וז"ל נשאלתי עוד על ד' חתנים שהיו בקהל אחד נשא בתולה וא' נשא אלמנה וא' נשא חלוצה וי"כ בהקפדת עליית ס"ת מי יעלה לו בתחלה אם נלך אחר הכהנים או אחר המשפחה דלענין הידיעה הכל שוין והשבתי דאם יש כהן קודם ללוי וכו' מיהו אם אין שם כהנים או לוים או שכלם כהנים וכו' קורין תחלה למי שנשא בתולה לפי שמחתה וכו' ואח"ך קורין למי שנשא אלמנה מפני שמותרת לכהן הדיוט וכו' אבל בחתנים שנשאו גרושה וחלוצה נסתפקתי מי קודם ובני ישראל כר"ז אמר שראוי להקדים החלוצה וכו' ומט"א ג"ל להקדים נושא החלוצה וכו' עכ"ל · ומ"מ דלענין הידיעה הכל שוין נ"ל דאם הא' ת"ח הת"ח קודם לכולם וכדתנן בסוף הוריות ת"ח קודם וכו' ואפי' ב' חכמים מי שהוא גדול בחכמה קודם וכיועיין בטו"ר סי' רנ"א ע"ש ובשיורי שם אות ד' וכו' ע"ש · ובספר' א"ל בקו' העולים סי' כ"ב ע"ש ובספר"ח שם · ואם מדברי הכנה"ג לפי"ז דאי איכא ת"ח אפי' יש אחר גדול ממנו בשנים הת"ח קודם דהרי הרב לא הקפיד על השנים כי אם על הידיעה כמבואר בדבריו שם

האמנם ראיתי להפר"ח שם בהשגתו דכ' שהכנה"ג הללו כתב וכו' שוין בחכמה ובמנין וכו' ע"ש משמע דהבין בדברי הכנה"ג דקראי בענין כדי שיקדים שיהיה גדול בחכמה ובמנין וע"ד מאי דתנן פ"ק דעדויות מ"ה שאין ב"ד יכול לבטל וכו' עד שיהיה נ"מ בחכמה ובמנין שיהא גדול וכו' במנין אבל לב"ד אינו יכול לבטל ע"ד וכו' ופי' הראב"ד ז"ל בפי' שם דבמנין ר"ל מנין שנים והכ"מ בירוש' ע"ש דהכא לא יתכן לפרש כמ"ש הראב"ד שם דפי' במנין ר"ל מנין חכמי הדור וכ"כ הקמ"ג בענין קי"א ע"ש : דהכא ל"פ בשום דבר הורחם וגם מה שפי' הרב הגא"ה ז"ל בפ"ק דע"ו דר"ל מנין תלמידים ע"ש ל"ק הכא שהוא הממחה איירי בכמיר והוי דבר דל"ק ואו הכל כש"נ הו"ל לפי' פר"ם לפרש דסתמיות דבריו משמע דר"ל מנין השנים ועיין בכנה"ג ז"ל יו"ד סי' רמ"ב הגהב"י אות ס"ט בזה ע"ש באופן דנ"ל דהבין הפר"ח בדעת הכנה"ג דאם אינם שוים ב' בחכמה ובמנין אלא שאחד יותר גדול בחכמה והשני גדול ממנו בשנים והוא ת"ח אבל אינו גדול בחכמה כהאחר הת"ח מקדימינן ליה להגדול ממנו בשנים ולפו מ"ש קשה ע"ד דהרי מבואר בדברי הכנה"ג דלא קפיד כי אם על הידיעה דהיינו החכמה דוקא שאם היו יחים שהאחד הוא היה גדול בחכמה אפ' שיהיה

הזקן

שאחר ה"ה פחות ממנו והוא גדול בשנים הגדול בחכמה קודם ואפי' א"ל יהיב לן תלמידים נ"כ לא קפיד מדלא תלה הדבר ב"א בידיעה כמובן וכ"ת להדיא ממ"ש הכנה"ג אם הלך אחר השנים וכו' כמובן וכמש"ל וכעת צ"ע ומ"מ לענין הלכה ניחזי אנן מי קודם נראה דדבר זה שמעינן לה ממ"ש הב"ב דק"כ ע"א גבי בנות צלפחד להלן מנאן הכתוב דרך גדו' וכ"מ דרך חכמתן מסייע ליה לר"א דאמר"א בישיבה הלך אחר החכמה בהסיבה הלך אחר הזקנה אמר ר"א והוא דמפליג בחכמה והוא דמפליג בזקנה וכו' ופי' רשב"ם ז"ל בישיבה בין לדין בין לשאר ישיבות ש"ח מושיבין את החכם למעלה מה"ז וכדמפרש לקמיה שהחכם מופ' מכל חבריו בחכמה שחכם הוא מאד אבל בשביל שהוא חכם מעט מה"ז אין מכבדין אותו יותר מה"ז שהוא חכם קצת ע"ש ובד"ה מסיבה פי' מסיבה של משתה וה"ה של נישואין ע"ש · וכ"פ הריב"ה ז"ל שם סי' רמ"ר ובהש"ע שם ע"ש ובהגה"ה שם שכתב דפי' או של נישואין ר"ל אחים או אחיות יעשו להם נישואין שיקדימו לגדול בשנים ע"ש ובהסו"ג ז"ל שם כתב פי' אמר דר"ל להקדים חתונת הזקן לחתונת הקטן שנוהגים לחתום כתו' וכו' ע"ש והשתא לפי"ז לנ"ד דהוא ענין עליית ס"ת דאינו ענין הוראת דין או ישיבה נראה דדין מסיבה דיינינן ליה דאינו אלא כבוד בעלמא לעלות ראשון וגם ל"ש זקן מופלג בזקנה בנ"ד דבענין נשואין קיימינן כי אם דיכול להיות אף יותר מופלג בחכמה כאשר שמע' מרבנן בתראי זלה"ה או ודאי דהולכין אחר בחכמה ואם כיון וכיח דהאחד אינו מופלג בחכמה אלא גדול מהאחר אז הולכין אחר הזקנה של הגדול בשנים ואם שייך נ"כ בנ"ד מופלג בזק' דון מינה ואו"כ בזע"ש בהריב"ה ובש"ע · והשתא דאתינן להכי י"ל דל"פ הכנה"ג עם הפר"ח די"ל דהכנה"ג דנקט דכידיעה הכל שאין בא לאפוקי דאם היה מופלג האחד בחכמה או קודם לחבירו הקטן ממנו בחכמה אפי' גדול ממנו בשנים ואגב הפר"ח דנקט בחכמה וכמנין דמשמע דאם האחד גדול בשנים הגם דאינו גדול בחכמה כהאחר אפ"ה קודם איירי בשהאחר אינו מופלג בחכמה דאז הגדול בשנים קודם ומשום דמסתמא כבחור בניסא אשא נ"ש דהיה מופלג בחכמה מש"ה נקט הפר"ח כי הוי ליסנא ואפ"ה דלענין דינא והיו לאחרים ע"ד הכנה"ג וכמ"ש אמנם י"ש דהיכא דשניהם מופלגים דהזקן קודם והיינו עפ"י מ"ש דקריאת בס"ת דיינינן ליה בדין מסיבה שו"ר להרב"ז ז"ל סי' רמ"ג שכתב על בחור חריף מרבנן עומד בפרץ וכו' ובאותו קהל יש זקן קרוב לע' שנה ורוצה להתחרד עליו לקרות בתורה מי קודם והרב האריך שם בתשו' הניח ובסו"ד העלה דהת"ח ינוק וחכים שמופלג בחכמה קודם שגם הזקן הוא ת"ח נ"כ פחות ממנו מופלג בזקנה ומבואר מדבריו שם דחשיב ליה לעלות לס"ת ראשון כדין ישיבה דיינינן ליה ובמ"ש שם ודבריו הביאם הכנה"ג בסי' קל"ה הנסב"י ובן הרב אמת ליעקב ז"ל בחי' השולחן סי' נ' עי"ש וזה נראה הפך מ"ש אלא די"ל דהתם איירי בשהעליות נמי שהיה בקורא ראשון הוא המנהיג וגדול הצעיר דאז שם יקרא הזקן תחלה הוי בזיון לת"ח כמ"ש:

בזקנה וכמ"ש שם הרב"ז דשל"ד ע"ב ודשל"ש ע"א ע"ש משא"כ בנ"ד דל"ש דבר זה אם יקרא זה ראשון או אחרון שפיר י"ל דהגדול בשנים והוא ת"ח קודם לקרות בפ' והכרכה שיב הנה דא"ת בחכמה קודם שאחר המופלג בחכמה ועדיין צ"ע עוד בזה ועיין עוד בהרב"ז בסי' רנ"ג ושם דשם"ב ע"א וע"ב ע"ש ובהש"כ ביו"ד בש בסי' רמ"ד ובמחב' ז"ל שם ועיין בהכנה"ג ז"ל שם בביאורי הגה"ע אות ד' מ"ש שם בכ' בבנים שיקדימו ואח"ז בפי גדולתן וחשיבו' ע"ש ועי' בהר"ז ז"ל בכי' בחבל"ב ביו"ד שם שיש לעמוד ע"ד ע"ש ודוק ·

ולענין נושא אלמנה עם נושא גרושה דכתב הכנה"ג ז"ל דנושא האלמנה קודם ע"ש היה עולה ע"ד לומר דהגרושה קודם יען בנשואי אלמנה ליכא ריעותא דק"ס כדבר כמ"ש בזוה"ק ז"ל כידוע וחזרתי כי משום דעי"ז אולי יקפידם הדבר ויבא שהכהן הוא דנשא האלמנה היה לעלות ודאנא נפש במקום במחה הוגה והוא כבר נתן דעתו לנושאה בהוס לכנו וגם יעלה ע"ד לגרשה אחר ימים וכמ"ש בחס"ר ז"ל סי' רי"א ובסיב מהרי"א ז"ל בס' יוסף אומץ סי' מ"ט דאין נכון לפרסם ד"ז מטעם שהיו הנשים אלמנות ענוכו' ע"ש והרפ"ס בס עמ"ש הכנה"ג דגרושה וחלוצה החלוצה קודם שהוא דאינה אסורה לכהן כ"א מד"ק ע"ש כתב וז"ל אם יש ב' חתנים אחד נשא גרושה והאחר נשא אלמנה והם שוים בחכמה ובמנין כתב בס' הכנה"ג שנושא וכו' והשיב שראוי להקדים נושא חלוצה וכו' דגרושה אסורה לכהן מדאורייתא וכו' ואין זה נכון דמה בכך בישראל שלוקח גרושה או חלוצה אלא הדין הוא שמי שהוא רגיל בהי' הוא יעלה עכ"ד וכו' דלא כמ"ל כטעמא דמוסר"י בנו ז"ל משום דהא מ"ל גרושה מבעלם מדלינה ע"ש היכה כלא הוה הטא ועין שנתלאת בה וכיוצא בהס"ב סי' קי"ט ובמ"ש וכ"ש שם ולדברי מהרי"ם י"ל דבהר רובא אזלינן:

האמנם הא ק"ל ע"ד הפר"ח דאמאי לא חלק ע"ד הכנה"ג גם במ"ש דהאלמנה קודמ' לגרושה משום דאלמנה מותרת לכ"ג וגרושה וכו' דמאי נ"מ בישראל וכו' ובמ"ש הפר"ח גבי נו"ח ול"ו גם במ"ש דהדין הוא דמי שהיה רגיל וכו' ע"ש אינו מובן וגם הרב יד"א ז"ל שם כתב ע"ד ולא הבנתי וה"ה ז"ל בס' ברכי יוסף שם כתב דט"ם נפל בדברי הפר"ח ול"ל הדין הוא שהגדול ומי שהוא בתהילה הוא יעלה ע"ש והוא דוחק · ולע"ד נ"ל לפ' דברי הפר"ח בלי שום ט"ס ור"ל דודאי דאלו הב' החתנים בשנמצאים במקום אחד והאין לידי הקדמ' לשו"ד של כבוד כגון בתילה או בנישואין שמוציאין קערה של שקדים מלופים בשוקא"ר וכיוצא ה"ב בשנכנסים לשום בית משתה ודאי די"ל לא' קדימ' ע"א הנה רב' שוין בחכמה או מצד משפחתו או מצד דמהחסר ע"ק יקר ע"ח או מצד אבותיו או מצד דהוא צריך לבריות ויתר דהוא מעורב עם הבריות וכיוצא ממעלה אחרת א"כ גם בשבאים לעלות לס"ת וקפידי אהדדי נ"מ בהו כי אם דיינו' להו כדמעיקרא דמי שהוא רגיל בחסי' בשאר מילי בכורות כמ"ש גם בזאת יקדים לו כנ"ל לומר וכמ"ש שם דשל"ד ע"א ובס"ף התשובה הסיע פעי"ש וזה דלא כמ"ש:

ולענין

ולענין מנהגינו דכל חזן אפי' טובא ב"ה לוקח ס"ת בחיקו ויושב בהיכל ומתפלל ואחר שגומרין סדר הפרשה והמפטיר קורין לו לעלות להיכל ועולה וקורא כ"א בס"ת שבחיקו בזה אח"ז הפרשה ואברהם זקן וכו' ואפילו בבחור שנשא אשה אפי' דליכא ד' שלו אלא השבה ורואה שהחזן כי לקחו לו ס"ת אחר בעבורו כאשר כ' בשכנה"ג בס ק"נ דיוליכין לו ע"ש · ויש לדעת אם נמצא טעות בס"ת שהוא קורא בו מה דין כיון דינו דקריאה הלזו אינה כשאר קריאו' דהוי חובה אלא מנהגא בעלמא דהרי יש מקומו' דאין נוהגין בהכי וכיוצין בהרד"א ז"ל הביא דבריו הכנה"ג סי' רפ"ב ובתשו' הרב מים רבים ז"ל סי' ז' וח' עכ"ל הנה דין זה מבואר ופה ממ"ש הר' מהרי"א ז"ל בס' שלמי חגיגה דר"פ ע"א דכתב דהיכא דנמצא פיסול בס"ת בפ' בראשית דקורא שהחזן תורה אם צריך להוציא אחר כיון דקריאה זו אינה חובה וכו' אלא מנהג בעלמא מטעמים הנז' והשיב דכודע מ"ש הכנה"ג ז"ל גבי הנה בסי' רפ"ב דאם נמצא טעות בס"ת בעולה הז' אחר שקרא ג"פ בהכשר שא"צ להוציא אחר שכבר נשלם חיוב הקרי' בכ"א פסוקים וגם חיוב מנין ז' וכו' ושאר הקריאה אינו אלא מנהגא וא"כ כ"ש הכא שחיוב הקריאה אינו אלא בס' וזאת הברכה וכבר נגמרה בהכשר וגם כבר עלה כל חיוב מנין העולין וכיוצא שפיר וכו' עכ"ל ע"ד רפ"ג ע"ש וכ"כ שם דרל"ג ע"ד ע"ש · ומה"א כתב בתחי' דבריו דאיירי היכא דקרא כבר ג"פ מוכח מדבריו דאפילו לא קרא פחות מג"פ אין מוציאין ס"ת כיון דעיקר קריאתו אינו אלא מנהגא והיינו דמייתי הרב ראיה מדברי הרב כנה"ג שכתב בשאר הקריאה דאחר ג"פ של עולה השביעי ביום ש"ק הס"ג בכל הקריאה כולה אינו מעכבת גם כי לא קרא ג"פ כיון דלא הוי אלא מנהגא בעלמא והנה דהתם גבי ש"ק בעינן שיקרא ג"פ שהם ס"ט דהכי הוי דינא לקרות ז' עולין כדתנן במגילה פ"ג מסו"ה בעינן דיקרא לפחות ז' עולין דפחות מזה כיון דלא חשיב הקריאה לקריאה הרי לא קראו בס"ת כ"א ששה עולין הפך הדין משא"כ גבי ח"ת בפ' ברא' כיון דעיקר הקריאה דב"כ הוי בפר' הברכה וכבר קראו אותה ברינה בשב' עולים כי קורא שהחזן בפר' בראשית הו"ל כדין מעלים אחר ג"פ דשאם הוי מנהגא וה"נ הכא ומ"ש הרב אחר שהביא הרב דברי הכנה"ג הז"ל ב"ש הכא וכו' כמ"ש דבריו לעיל דשאם עדיפא דבהשית פרשה נושא נמצא בה טעות דהשבעה מוסא הוי חיובא אפ"ה אם היה הטעיה אחר שקרא ג"פ לא משגחי' על סיום שאר הפרשה דכיון דכבר קרא ז' עולין חשבינן לה להכות שארא מנהגא כ"ש בפ' בראשית של החזן שכולה הוי מנהגא כמ"ש דהדאי אפילו נמצא טעות בפחות מג"פ אין מוציאין ס"ת אחר וכ"מ מכל דבריו שם בר' רפ"ג דלא הזכיר כדברין דאיירי אחר ג"פ כמנהגו כמ"א ואדרבא מהטעמים שכתב שם דרפ"ב ע"א מוכח להדיא כמ"ש וממ"ש דרפ"ב ע"ד וממה שהביא שם דרפ"ג ע"א משם הכ"ד ז"ל ע"ש ל"ת מוהר בהפך מזה דהתם עכ"פ בעינן שיקרא שבעה עולין בדינא משא"כ בחזן פ' בראשית וכמ"ש וכ"מ מדב' שם דרל"ב ע"ד וביאוין שם בסו"ד ע"ש · ושאתא דאמרינן להכי מינה שמעינן לה לחזן נושא למכבני' כנז' דאם נמצא פיסול בס"ת שקורא בו פ' ואברהם זקן וכו' דאפילו לא קרא ג"פ אלא פחות מכאן דא"צ ס"ת אחר כיון דאינו אלא מנהג בעלמא וכמ"ש לעיל וכמ"ש בהשכ"ן ז"ל ח"ב סי' ט"ל בטעם הדבר ע"ש וכ"מ מדברי הרב זכור לאברהם ז"ל ח"א באות ס"ת דע"ב ע"א שכתב וז"ל ס"ת של חזן מתחיל בס"ת דנמצא בו ט' כיון שאינו אלא מנהג בעלמא א"צ להוציא ס"ת אחר ודי במה שהתחיל שקורא ולא יברך אחריו ש"ל בהר"פ וכו' רל"ג ע"ד ע"ש · ונראה דה"ה בס"ת של חזן כנוס' אשה שמנהג לקרות פ' ואברהם זקן דא"צ טעות א"צ להוציא אחר כפי מ"ש הרב הנז' ודוק עכ"ד הנה מבואר מדבריו בכל מ"ש והוא שיוק הר' הנז' לכתוב ודי במה שהתחיל וכו' והיינו כמ"ש שם השל"ה ז"ל דרפ"ג ע"א כמובן ע"ש · וכ"ז ברור :

אמנם כלפי זה ראיתי להרב חות אמת להרב מהרי"ם ז"ל על רמ"א שכתב בסי' קמ"ג דמ"ש ע"א דאם נמצא פיסול בפ' בראשית לאחר שקרא החזן ג"פ אין צריך להוציא אחר ויגמור הקריאה בספר הפסול ולא יברך אחריו וכו' ולפ"ז נ"ל דאם נמצא פיסול בס"ת בקריאת החזן בנישואין לאחר שקרא ג"פ אין צריך להוציא ס"ת אחר רק יגמור הקריאה בספר הפסול ולא יברך אחרים דומיא דחזן בראשית דחד טעמא א"ל וכן אם רוצה פסוק אחד וכן א"ל קרא אלא ב"פ ויברך אנ"ל ומעין דוגמא וכו' ע"ש · מבואר מדבריו דסבין בכונת דברי הש"ל דאיירי אחר שקרא ג"פ דבלא"ה צריך להוציא ס"ת אחר וק"ט ע"ר דאיך הבין כן מדבריו כיון דמכל דבריו שם משמע דאיירי בכ"ע הן מהטעם שכתב שם והן ממ"ש שם דרפ"ב ע"א דכיון שהתחיל פ' בתורה וקרא קצת וכו' ע"ש וכן ממ"ש אח"כ אחר דהביא דברי הח"י ז"ל וז"ל דכבר נתקיים שפיר בתחילת בראשית וכו' ע"ש · וכן מקמתיות דבריו בכ' מקומות כמש"ל בזופן שדבריו צ"ע · והעיקר כמ"ש וכמו שכ"מ מדבריו הנז"ל ז"ל וכמ"ש · והשתא סלקינן נמי גם בחזן נושא אשה דבנמצא טעות בס"ת שקורא בו החזן פ' ואברהם זקן וכו' דאפילו קרא פחות מג"פ א"צ להוציא ס"ת אחר ויתר מזה נראה לפי מ"ש דאפילו אם לאחר שבירך קודם קריאה כלל דאז דוש שיש טעות בס"ת הכות דא"צ להוציא ס"ת אחר אלא יגמור הקרי' בתוכו ס"ת ולא יברך אחריו כמ"ש דחד טעמא הוא להו דהנה דהש"ג בעלמא בפ' של חיוב צריך להוציא ס"ת אחר אלא דאיכא פלוגתא הרב תוה"ש עם הש"כ ז"ל אם צ"ל בשקורא בספר השני וכיוצא בה' תמל"י במשפט הברכות לעולין סי' כ"ח ע"ש מ"מ הכא דהוי קריאה של רשות א"צ להוציא ס"ת אחר אלא יקרא הפ' בהכות ס"ת המוטעה בלא ברכה ואפילו דבחזן חורם בכ"ג לפי"ד הא"י שסכות שם וכן לפי הטעם דנעין שיפה בתחילתם אע"ג דצריך להוציא ס"ת אחרת ואין כאן מקום דין זה מ"מ בחזן נושא אשה דהוי ברור דא"צ ס"ת אחר אלא יעשו כמ"ש · ועוד אני אומר דאפילו איכא חזן אחר בתיבה עם ס"ת שלו בחיקו ואינו מקשה בחזן אם יקרא החזן הגדול שרוצין בס"ת שלו

במטוס

דמש"ה עירה ליכול ליכא דס"ת מזומן ונס משום בזיון ס"ת שראשון ליכא דככר נמלא בו טעות כיון דאין אנו מוליכין זה ומביאין אחר דה"ה מזומן לקרות בו החזן שם ואפ"ה ניסא דיפתחיהו ויקראו בו ג' כמה אח"ז דמשום פגמן ליכא כיון דששה פ' נוספה קוראים ב' וכיעוין בס' אל"י בתו' שעולין בי' ת"ט ושי' ע"פ ע"ש · והיינו הך הטעמים שכתב הרב ש"ל שם דרפ"ב ע"ג ע"ש מ"מ משום בשב שליסי איכא דהיינו משום כרכם שא"ל שבת' הפר"ם ז"ל כלל ב' סי"ח דאסור כש"נ ואפילו בדאיכא ספק כדבר ע"ש · כ"ש בנ"ד דליכא ספק בדבר וכמ"ש שם סש"נ בשו"ר ע"ש · ואי משום כלבון החזן דש"י ב"ל דלא משגחי ליה חילוק וגדול בכודו דדינו כמלך לכמה דיני כמש"ל מ"מ לא מהדרינן בשבילו לומר דאיסור כלב"ט דהו"ל כבוד שע"ג ב' אלפיו ב"י בי לא נס"ל כוה ובגון דא קרינן ביה ולא שלאחי לנוף טיב אלא שתיקה ונע"מ דאירע לו דנמלא טעות בס"ת שלו בנס די"ל דלאו דוך מקרה הוא אלא דשום דבר רימזו לו מן השמים כאשר כתבנו משם שאר"י ז"ל כידוע א"כ אפה יראה בתיבה דב"ב הטעות הסוא ויוכל להבין מה דחסר לו בענין בנישואין או דחסר לו לעשות שום ל"קה או דעשה שום מחלוקת בו בפרק ע"ש אדם וכפיט אם היה עם שום ת"ח בי רב נוכרים ויפייסנו כראוי ומספיק ואפילו אם לא מלא שום רמז בתיבה השוא מ"מ ישפש"ב כמ"ש ששש ולא מלא יתלה בביטול תורה ויעשה לדקה כראוי ליה ונפרע לת"ח שי"ו ויחזור בתשו' אפילו בלבו וירבה בת"ח ומע"ט ושלום ע"כ אדם ובכן יתקיים בו מקרא שכתוב מלא אשה מלא טוב וכו' בכל מירי דמיטב והדרבא לטובה יחשב לו המקום בהוא דמן השמים ורמזו למען עשה ·בכל שכתוב ושאמר

ושב ורפא לו ::

אלא דעדיין נשאר לנו לבאר או קירה שביך החזן בס"ת שלו דאם דיש בו טעות דלבאורה כיאה דצריך להוציא ס"ת אחר דהא צריך לברך על קריאתו ולא יוכל לברך על הס"ת ששוא ופסול דהו"ל ברכה לבטלה דא"כ משים לא חשא וה"ת דלא יקרא בו א"ת דהרי כבר שיבשה המגבה לקרות החזן בס"ת שלו · וע"כ צריך לקרות פרש' ומכירשה יקן בס"ת אחר · א"כ יש לדעת אם יקחו בס"ת שבתיבה דקראו בו פ' בשבוע או אם יוליאו ס"ת אחר מן ההיכל או יקרא בס"ת של החזן הב' הי איכא חזן ב' בו ביום אתו עמו · והיה ב"ל לומר דאם אין בהיכל ס"ב מוכן לקרות בפ' וא"ז שפיר שוו לקרות בס"ת המוכן בתיבה שקראו בו פ' בשבוע ואם איכא בהיכל ס"ת מוכן לקרות בפ' וא"ז או עדיף להוציא ס"ת אחר שבהיכל אם הוא מוכן בהוא פרשה משום טורח הצבור וכאשר ותבאר דין זה ממ"ש מוהרי"א בס' א"ל במשפט הטעות סי' ב"ד דש"ב ע"ש · וב"ב הר' איה אמת ז"ל די"א ע"א סי' ל"ב ע"ש · ואם יש חזן אחר ש"כ לו שיתן ס"ת שלו לחזן הראשון חבירו ויקרא בו פ' וא"ז ושיב יקרא הוא בזה שא"ז בך הוה ב"ל להאירה · שמנם יש לדחות ולומ' דכיון דב"ב דשתי קריאת דחזן לא שוית ב"ת דשית ושגבנא בשלמא במ"ש דל"ם דאין מוליכין ס"ת אחר שבהיכל בשום אופן · אלא אפי' לשורידו אותו בס"ת שנמלא בו הטעות מן ההיכה וליקחו ביד מי שיושב סמוך להיכה וליקח בס"ת שקראו בו ס' פ' השבוע אין ליקח בס"ת שביר החזן האחר או מ"ל לא עבדינן הכי הס"ה איכא בזיון לס"ת הא' בשורידו יכול על מנן כיון דאין הקריאה פ' זו דואברכה וקן שיבה ב"ה דשות ובמ"ש הכנה"ג ז"ל בס' יפ"ב בנמלא טעות בששלים וז"ל ב"ש וק"ו בדבר שאפילו ת"ח ליכא אלא מנהג וכו' דלא תפני השנהג ננכוב בזיון בס"ת לשחזירו ולהוציא אחר אטו וכו' ע"ש ובכי"ר בש"ל שם דרפ"ב לענין אם נמלא טעיה בפ' בראשית של החזן דאין מוליאין ס"ת אחר מכאי טעמא ע"ש · ואע"ג דהכנה"ג נקט בלישניה לשחזירו ולהוציא אחר ובנ"ד אם רולה ליקח הס"ת שקראו בו פ' של השדר המונח בתיבה או ס"ת של החזן הב' אי מ"ל שם משמע לפי הגוק דבהו הכנה"ג דמוהר מ"מ נלע"ד דל"ד נקט הכנה"ג כן אלא משום דבנ"ד אוורי בהכי נקט כן והה"ג בנ"ד דינא הכי דלשורידו מן ההיכה ולהנו ביד אחר הו"ל בזיון דשעלין בקירה ואין מורידין ובל הש"נ י"ל דדיינינן ליה בדין קסל שאין להם אלא ס"ת אחד פסול ואין מי שיוכל לתקן דפליגי רבנו' בזה דהרשב"א ה"ל דאסור לקרות בו ולברך עליו והרמב"ם ז"ל שתיר לקרות ולברך עליו ובמ"ש הבה"י ז"ל סי' קמ"ג ודעת מרן ז"ל שם כהרשב"א ז"ל · אמנם בתו' הרא"ש ובתשו' הר"י ז"ל השכימו להרמב"ם ז"ל וכתב הכנה"ג ז"ל שם בהגה"ט או"ח וז"ל ושנהגנו כהאין ס"ת כשר לקרות בו ·בלא ברכה ע"ש וב"ב הפר"ח ז"ל שם דלכ"ע מותר לקרות בו בלא"ב ואין בכך בליה ע"ש וב"ב הרא"ל ז"ל במשפט שבינה הלבור סי' ב"ת ע"ש א"ב ה"נ בנ"ד י"ל דביון דאינו אלא שנהג ואיכא בזיונא דס"ת להורידו דיקרא בו פ' וא"ז בלא"ב א"ב בברכה בלא שם ומלבות דהו"ל שהוא ס"ת בחילו אין שם בכבכ"ב ב"א לברו ביון דליתיה בשורדה ולהביא אחר אלא דעדין י"ל דביון דעדיין לא קרא בו לא קרינן ביה הורדה והדר דינים בכל מש"ל דכיון דהוכנה השנהג לקרות בו ולא התחיל לקרות בו הו"ל באילו לא עלה להיכה ושפיר יכול להוציא אחר א"כ ליקח בס"ת של התיבה או של חזן אחר אם ישנו שם בדבר הזה אמרתי אותו לפני ת"ח א' רב ועצום מורה הוראות בישר' בי"ו לר ות דעתו בזה ושהוא אמר שב"ב דעתו להוציא ס"ת אחר וביולא ב"ו דלא משגחינן בלפי

לייא וכעת א"ו עיד כזה :

ולענין אם בתוך שופתו אירעו אבל ב"מ לחזן אם מותר לעלות לס"ת ביום ש"ק בקהל ולקרות פ' וא"ז וכו' הנה לענין אבל ביולא בזה כתב רש"ל ז"ל בתשו' סי' ע' דאסור לו לעלות לתורה ע"ש · ובמ"ע מדברי הב"ש סי' ע"ל ע"ש · וכ"כ הכנה"ג ז"ל ביו"ד סי' ת בהגה"ט ושם דבו מיסרים"ט ז"ל דהורס שלבש למעשה למוהרי"ט ז' וע"ש ז"ל דלא יעשה שורה ולא יקרא בתורה ובן הסכימה דעתו של השני"ב ז"ל שם ובן הורה למעשה ובו' ע"ש · ויש מרבני אחרונים ז"ל דמקילין ובינוין בספר"ח ז"ל בס' מים חיים בליקו' ליו"ד סי' ת' ע"ש · ובס' פרס"ח ז"ל ח"ב דש"ז ובבר' שלקט ז"ל ע"ש · ובינוין · בקרב ובו"ל ז"ל בשיו"ד הנ'

הבל

אבל באות אני כאן דקש"ו ע"כ · ולענין חתן הו' ג"כ ביולא לזה איכא פלוגתא דרבוותא דיש אוסרין ויש מתירין וכיעויין בתשו' בה"ש ז"ל שיתן נ"ל דמתיר וכן בתשו' פני אהרן ז"ל סי' ב"ו שהביא שם תשו' א' למוהרמ"ה ב"ר ז"ל דמתיר בהב"ש · וכ"כ ה"ה ז"ל שם סי' ב"ז דהוהיר ע"ש · ויש מרבני אחרונים דאוסרין וכמ"ש הרדב"ז ז"ל סי' ע"ר ובה' ב"ר ז"ל סי' הל"א בשם חכמי קושטא ז"ל ע"ש וכיועיין בהש"ך ז"ל דקפ"ח ובכזבו"ל ז"ל היו"ד בש"ה אות ח' דקע"ח ע"כ ע"ש ·

ולענין חתן שומא כתב מוהר"ע ז"ל בתשובה ב"י במנהגי ק"ק אנג'יל יע"א סי' ש"ה דק"ט ע"ד דאסור לקרותו לס"ת וטוב שיתפלל בביתו ע"ש ומנהגינו לקרותו לס"ת דגם בכל השנה מקילין בזה בש' שמקילין ובמבואר בט"ח ובש"ע סי' קל"ט ובהגהות מור"ם ז"ל שם ס"ד ובמחברים ז"ל ע"ע ודע דגם דמוהרי"ע שם כתב מעשה בשנה שפ"א בחתן שימת שהיינו ה"ח שהאלו וכו' ע"ש אין לריך מרבינו דבה"ח מותר ובמ"ש בחנ"א ז"ל בש כק"ד אלא מעשה שהיה כך היה ול"ש וכ"מ מדברי מוהרי"ע ז"ל בהדייא בש' מטה יהודה שם סק"א ע"ש ודוק:

ולענין חתן אם עשה חופתו בשהיה חולה וכו' יש זכה בלהו בתוספת עי' בתשובת מוהרי"ע ז"ל בש' ב"י אה"ע סי' א' דמ"מ דבעלה דוכה בתוספת ע"ש ועי' במ"ש לקמן בשבי' דנ"ה כי שם מקור דין זה:

ולענין אם מוסיפין בכו"ה יותר משלשה עולין עבור שמחן מרן הב"י בא"ח רסי' קל"ה בשם הרב המרדכי בפ' הקורא אפ"מ בשם ריב"א ז"ל כ' דאם יש ג' חתנים בשבת א' כהן וכו' ישר' וכו' קורין ד' במו במועד הולכך הכהן קורא פעמים ואחריו ב' הישראלים שהוי ד' שב"כ שנמצא פ"ב מה"ת בשם הגהמ"א דמתיר וכו' ע"ש · וכתב השכנה"ג שם בהגב"י אות א' וז"ל איכא למידק מה צריך לקרות לכהן פעמים יקרא הכהן ואח"כ לוי ואח"כ השתנים בשמ"ז וכו' ולכן סידר וכו' ואעפ"י שהמלך קודם אפי' לכ"ג וכ"ש לכהן הדיוט ס"ד מלך ממש אבל חתן שאינו מלך ממש מקדימין שיקדים ללוי ולא לכהן וכו' ע"ש ולכאורה צ"ז לשכין דבריו אחרי במח"ר דנראה מדבריו דבזמן דהיה כ"ג ומלך היה קודם המלך לכ"ג לעלות לס"ת והוא בראשון ושה לא ידעתי מנ"ל דהרי טעמא דכהן קורא ראשון הוא משום דכתיב וקדשתו לכל דבר שבקדושה כמ"ש בגיטין וכיון שכן י"ל דהכ"ג קודם לעלות לס"ת לגבי המלך דהרי המלך חייב בכל מצות הכתובות בתורה ואפילו במצות דרבנן · ואי לאו דמסתפינא הו"א דאפילו כהן הדיוט יקדים למלך מה"ט ומה גם דקשה יותר דברי המרדכי איירי בשנה הכהן הוא חתן די"ל ב' מעלות מלך וכהן דבכל בי ה"ג ודאי כהן קודם למלך ישראל ואולי י"ל דכיון דבמשנה שם תנן ואלו דברים אמרו מפני דרכי שלום כהן קורא ראשון ואחריו לוי וכו' ופרש"י כדי דלא ליתי לאינצויי דכ"א ואמר אני אקרא ראשון ע"ש דנראה דמעלה בעלמא דרבנן היא ויקרא אסמכתא בעלמא וכיון שכן ס"ל להרב השכנ"ג ז"ל דלגבי המלך לא על דכ"ג דשה מנ"ל ול"ע ועי' מ"ש הר' ברכיו ז"ל שם

סד

או"ג ע"ד הר' החבי"ב ז"ל שאח"ו דכתב בתשובה דדברי ריב"א ז"ל לא איירי אלא בדאיכא חתן כהן וכו' ע"ש · דלע"ד י"ל דכונת הרב החבי"ב ז"ל הוי ע"ד מרן הב"י שהביא נסחת אחרת בדברי ריב"א מה שאין שם בדברי הגמ"י בשמו שנראה דהב"י משום דהכין דריב"א איירי בכ"ע משו"ה הנה דהגהמ"י כתוב בע"א מ"מ הוא ז"ל הבי"ד בנוסח אחר · וכתב בשמו שאם היו ב' חתנים וכו' לאשמועי' דל"ד דוקא חתן כהן ומש"ה דהר' החבי"ב ז"ל גם בשכנה"ג באו דבריו בקיצור דבכר בואר דבריו בתשו' שאין שם מבו"ב לא ביאר הדבר כ"ל בנ"ל ליישב דבריו · גם ראיתי מ"ש הר' ערוך השלחן ז"ל או"ח ע"ד מור"ם שם שהביא דברי המרדכי שכתב דאם היו ב' חתנים וכו' שכתב דמוכח במרדכי דה"ה בכל ז' שמחה וכו' דלא כמו שהבגן הב"ח סי' ב"ו ע"ש עכ"ד · ולע"ד י"ל דבזמן הר' ב"ה בעירו לא היה הולך החתן ב"א ביום ראשון של החופה דוקא ואין זה דבר רחוק שהרי בעירנו יע"א אינו הולך לבה"כ כל ז' ימי החופה ולא יום ש"ק דוקא וא"כ אתי שפיר דברי הב"ח ז"ל כמובן ועי' בהר' הכלבו ז"ל ד' ובתשו' הר' לרור הכסף ז"ל סי"ס דגו"ר ע"ש · גם מה שהיק"ל להר' כרב ז"ל שם בתוי"ו ע"ד הרי"א ז"ל ע"ש · וז"ל דהר' יד"א ז"ל ר"ל בגם השכנה"ג והפר"ח ז"ל מסכימים לומר דגם הריב"ק ז"ל ל"ק כן ב"א בחתנים ולא בכ"ב לאפוקי מבסי' דריב"א ק"ל דס"ה בב' ובגעו' בכנה"ג ובשיורי ז"ל שם בכ"ל · ומ"מ לענין דינא כתב השכנה"ג ז"ל שם דלא נהגו להוסיף כלל בכו"ה אפי' בחתנים וכדברי מרן ז"ל שם ודוק:

ולענין חתן דשוא כהן או לוי כתב השכנה"ג ז"ל שם הגה"ט אות א' וז"ל הכ"מ בהגה' בתשו' מח"ם סי' מ"מ כשהחתן כהן או לוי קורין לכהן ולוי אחר ואחר דישלימו הסדר קורין לחתן ואעפ"י שמהרא"י ז"ל וכו' כתב וכו' אין מנהגינו כן אלא כמ"ש · וכ"כ הרוקח סי' שנ"ה עכ"ל · וראיתי למהרא"ו ז"ל שם בס' שיורי ברכה שכתב ע"ד דברי הרוקח שם כתב להפך דיעלה החתן תחילה וכדברי מהרא"י הנז' וכתב ליישב דט"ס נפל בדבריו דמ"ש וכ"כ הרוקח צ"ל אחר דברי מהרא"י הנז' כיע"ש · ולע"ד דהדבר ברור באמת דט"ס וכו' א"כ היה כתיב בדברי השכנה"ג ולא כ"כ הרוקח סי' שנ"ה והמדפיס כתבו בר"ת הו כנ"ל ועיין ברוקח סי' שנ"ה ודאי"ק לדבר ער"ז שהרי השכנה"ג שם בא"ח באות ד' כתב וז"ל כתב ברוקח סי' שנ"ה מעשה שנשאו ב' כהנים ונחלקו וכו' ע"כ וכתב ע"ד השכנה"ג וז"ל ונראה שו"ב לפי דעתו שחתן קורא ראשון אבל לפי מנהגינו שאף חתן כהן וכו' א"ק ראשון אלא אחר הסדר וכו' ע"ש הנה מבואר כמ"ש וק"ט על מהרא"ו ז"ל דלא נסתייע מזה ונ"ו:

ולענין אם אין שם כהן בבהכ"נ גם בזה כת' השכנה"ג שם אות ב' דיקראו ישראלים במקום כהן ולוי דלא כמהרא"י ע"ש ובאו"ג ע"ש ולענין אם נאמר שחתן הכהן מסתלק א"נ יש כהן אחר א"כ אם הוא לוי ולא יש לוי אחר א"ל לגמ' ביעוין בשכ"נ שם ע"ד מהרי"ק ו' בכהן שאינו מתענה ובש' בתשו' הרב לרור הכסף ז"ל סי"ד וכ"כ הרב

ס"ב

ע"כ שם וכ"מ מדברי הב"י שם ס"ס קל"ה בשם השבלי"ל ז"ל ועיין בהרב א"ל ז"ל בתורת העולין סי"א דהכית שם משה הב"י בסי' תקס"ו דלא הכן מההב"ג כשאינו מתענה ע"ש · ולע"ד הנה דמדברי הש"ע משמע כן מ"מ מש"ג הב"י שם סי' קל"ה ל"מ כן אלא דא"ל לנאת ומש"ע כתבו שם פי' תקס"ו בשם י"א כמיכן ועיין בט"ז שם סי' קל"ה סק"א ע"ש · ובספרי דבי רב הנז"ל ע"ש · ולענין אם יכול לקרות החזן הכהן בפ' עיין בחשו' לה"כ שם ע"ש · ובכל מ"ש ס"ה כדין החזן הורה דה"ח ובמ"ש בשיורי שם אות ה' ובא"ל דב"ר ע"כ ע"ש :

ולענין להוסיף על הקרואים בשבת ביום ה"ק בשביל כבוד החתן כתב בשכנה"ג ז"ל בסי' רפ"ב הנב"י אות א' דהמנהג להוסיף ומוזרין לקרות את שכבר קראו אלא שכתב שצריך הש"ץ לומר דאם יכול לקרות נ"פ מחדש יקרא לו כדי לצאת מהספק וגם כתב שכשמוסיף לקרות הם שכבר קראו שיהיה אחר דקראו ז' עולין לפה"ח כ"א בסי' ע"ש · ובשאר"ל ז"ל בתורת העולין מסי' ע"ז ואילך ומ"מ נראה דלפי מנהגינו דמוסיפין גם ביו"ט אפי' באמצע העולין כגון בפ' במועדים בפ' כי אם של המקום שבפ' כל הבכור וכו' וביוצא וגם קורין אותה פרשה פעמים שלש כידוע דה"מ דעושים ב' קולות הרא ככהן דגם ביו"ט מוספין כמצווין בהב"י שם רס"ו ופ"כ · ואילך דקורא עולה אחר פרשה אחת וחוזר עולה אחר ויקוראה והיינו כה' הריב"ש וסי' בת"ש בב"י שם · וגם עושין קולא אחרת דהנה דלא קרא הפה עולין כדינו ואח"כ קורין השוך ומשלים והיינו דלא כמ"ש השבי"ל שם כי כך נהגו וכמו דכן המנהג במדינות אחרות כמ"ש מהרי"א ז"ל בברכי יוסף שם אות ד' ע"ש וכס' מ"כ שם או"ח ע"ש ה"נ כ"מ מוה לענין חתן נ"כ דאם בפרשה של השיר היא קטנה ולא יוכל הש"ץ לקרות לכלא מהנוספין קריאתם חדשה שלא קראו אחרים א"נ דהפסוקים של הפרשה אינן ראויות דקפדי איכשי בזה דאז יכול לקרות להנוס' מתקייתה שכבר ק"ת בעולם הקודם ואפי' שעדיין לא קראו ז' גברי דהוי שיעור הקריאה דומיא דיו"ט ועדיפא מינים בשבת כמובן כנ"ל כיון דלא אפשר בלא"ה ויש ראיה לד"ז ממ"ש החבי"ב ז"ל בשיורי כנה"ג סי' קכ"ח הנב"י או"ר בר"ה ונשאלתי בשבת שהזינו וכו' ע"ש ובברכ"י ז"ל בשפטי קס"ח סי"א ע"ש ודוק :

ולענין אם הזיק בגופו ה"מ בתוך שמחה ע"ל בדקב"ר מ"ש בזה ועתה מצאתי כתוב עוד בפ"א בפרט זה וא"מרתי כיון דה"מ כלא מי שכתבנו כאן · הנה מדברי התוס' שם בסוגיא שכת' וקורעין בגדי חבירו וכו' ע"ש · משמע דלא איירי אלא במזיק בממונו וכן נקטו בפסקי תוס' שם ובשרב המרדכי ובהרא"ש שם אמנם מדברי התה"ד ז"ל בפ"כ סי' ר"י שכ"ד הנה ש"ג דשף לר"א בשעת היכוך השושבינות ודחף ונגחו בגאוג עד שגבר עצמות כתפו וכו' והשיב הרב שם דאם לא כוון להזיקו דודאי נהוג מכהו פטור מכלום כיון דבשעת שמחה ש"מ הזיק כדאיתא בא"ז ובתשורי בשם הגהות' בסוף תה' סוכה וכו' ע"ש · וכ"מ קצת

מדברי מור"ם ז"ל בא"ח סי' תרצ"ה במה שכתב וז"ל וי"א שאם הזיק אחד לחבירו וכו' ועיין תה"ד סי' ק"י ע"ש · ונ"ל סי' ר"י והיינו התשו' הנז' דאולי התשו' דפסקים סי' ק"י לא איירי לענין נזק אלא לענין בחורים המוטפים מאכל ומ"ז וכו' ע"ש וזהו שלין בסו"ד ועיין בח"מ בדיני נזיקין עכ"ד והיינו מ"ש בח"מ סי' שע"ח ס"ד בהגהה שם שב' בחורים הרוכבים וכו' והזיקו וכו' ממון חבירו וכו' פטורים ולין מרדכי ס"פ כיסן ותוס' והרא"ש ז"ל ואגודה וכו' מ"מ אב ב"ה וכו' פסקי מהרא"י סי' ר"י עכ"ד הנה מבואר כמ"ש · אלא דמש"ה שם מור"ם שמין חבירו משמע דהא בגופו חייב ואולי מדברי התה"ד דלין שם הובא דל"ה · ודוחק לו' דל"ד נקט ממון חבירו :

וחזי הייה לשכנה"ג ז"ל שם בא"ח סי' תרצ"ה בהגב"י ע"מ אין שם דנמלא בתשובה דכל מאכל וכו' כתב וז"ל וראיתי בס' המפה כת' בשם בעל תה"ד סי' ק"י דאם הזיק אחד לחבירו וכו' פטור מכלום ולא ראיתי דבר זה בתה"ד ואולי במזיק בממון קאמר אבל במזיק בגופו לא דבשלמא בממונו ניחא למחילה וכו' ע"ש · ולע"ד אחרי שמה"ר ק"ט ע"ד הרא דכן אמת דבסי' ק"י לא כתב שם לענין היזק מ"מ בכתבו סי' ר"י כתב להדיא גם לענין היזק וע"ק טובא כמ"ש לחלק בין ממון לגופו דהרי שם בסי' ר"י דאיירי בתה"ד לענין הזיק בגוף אפ"ה כתב דפטור לדעת התוס' וסי' ויותר מזה קשה עמ"ש בשכנה"ג שם וז"ל א"ה מ"ש במ"ק עמ"ש בשה"מ דאם הזיק וכו' דאולי במ"מ חבירו קאמר כ"ה בביאור המרדכי ז"ל פ' כיסן וז"ל וכתב רבינו די"ל מכאן עכ"ח וכו' ע"כ וירא' שמשם למדו בס' המפה וגם מ"מ וכו' דה"ה לשמחת פורים וכ"כ בס' המפה בפירוש בח"מ סי' ס"ט וכו' וכן בס"ר שמתב ע"ש דאמרי הוליך לדברי המרדכי דהיו כ"כ התוס' והרא"ש שם וגם מ"ש דאיירי בממון דוקא כ"כ דמדברי התה"ד שם סי' ר"י מוכח להפך גם מ"ש השכנה"ג ז"ל וכ"כ בס"ה בח"מ סי' ק"ט ע"ש · ע"כ ט"ס הוא ונ"ל סי' שע"ח והרי שם לין מור"ם אסי' התה"ד הנז' דסי' ר"י ומבואר בהדיא מדבריו דאפילו הזיק לחבירו פטור גם מדברי הרשכ"ה ברמזו שם בקיצור כתבנו דבריו לעיל מבואר דאפילו הזיק בגופו חייב וגם מתבאר מדבריו דל"ד שמחה חו"כ אלא ה"ה שאר שמחות שבהם וז"ל מקום שנהגו וכו' כגון בריגל או בחופה אם כלותו שהוא בהם הו הזיק אל"ה פטור ע"ש הנה מבואר כמ"ש וכ"מ מדברי האגודה ז"ל שהבית הב"ח בח"מ סי' שע"ח שם שכתב ומכין זה את זה וכו' ע"ש · וכ"כ הסמ"ק בא"ח סי' תרצ"ה עי"ד השכנה"ג ע"ש אלא די"ל ע"ד דעדיפא מינה הו"ל להביא דברי התה"ד הנז' וכמ"ש :

אלא דמ"ש לדחוק הנו נושב דסיאק אפ"ל דגם בנזקי גופו פטור כיון דלערא דגו' לא ניחא ליה למחל וכמ"ש השכנה"ג ז"ל · אמנם נרא' לע"ד דגם לזה י"ל לפי המחבר בב"ק ס"ס החובל דל"ג ע"ח המשני' דהאומר סמא את עיני וכו' דהמחבר מסס"ה שם דכין לרבא וכן לריו"ח אם א"ל בפירוש הכני פצעני ע"מ לפטור פטור ע"ש ואע"ג דקאיקי לאוקמ"כ ז"ל בסי' תפ"ר סכוה רפ' הכנה"ג

הכנה"ג ז"ל בח"מ סי' ש"פ הגה"ה אות א' שכתב דכ"ז דפטור התם אינו אלא לענין חיוב ופיטור ממון אבל שיוכל להכותו ולפוצעו ולעבור על לאו של מכה בשביל היזק כא ודאי לא אפשר ע"ש. מ"מ י"ל דלגבי מלוה שאני ומה גם דבענין הכסו בחורים וכו' דכתבו התוס' וכן מ"ש מור"ם ז"ל דה"ה לענין פורים לא איירי אלא דרך אקראי דלפעמים מזיק וא"ז מתוך שמחה יעשו וכ"ז שיש היזק ואפשר דלפעמים לא יארע שו"ר של היזק כל כי ה"נ חשבינן ליה כאנוס ופטור מטעם דארעא דהכי שקבילו לעשות שמחה זה כזה ומשכינן ליה דמחלי אהדדי אם יזיק אחד לחבירו ועיין בקצות דל"ב דברן כע"ש בין שהשמשים פטור מפני שהן ברשות וכ"פ הפוסקים ז"ל. ומה"ט א"ש גם כן אליבא דרבא דאמר שם בב"ק דצ"ג דה"ט דמתני' דהאומר סמא את עיני וכו' דחייב משום דאין אדם מוחל על ראשי אברים. וכ"פ הרמב"ם ז"ל בהלכות חו"מ ס"ה ע"ש וכס"מ ז"ל ע"ש. וא"כ בהנהו גדונות דבחורים וכו' וכן בפורים יוכל לבא לסמא עין חבירו או לקטוע ידו א"ו ובכגון דא חייב שיכא דרבא וכ"פ הרמב"ם שם והש"ע שם סי' תכ"א ס' י"ב ע"ש. מ"מ מה"ט דכתבנו וכ"ש דהרא"ש וסי' חולקין ע"ד הרמב"ם כיעוין בש"מ ז"ל בב"ק שם ובהרינ"ם וש"ע שם ע"ש:

וישוב וזכיתי ומצאתי להרא"ש ז"ל בתשו' כלל ק"א סי' ו' הבי"ד הריב"ם ז"ל בגו בח"מ סי' תכ"א ס"ז שנשאל על ב' שנתאבקו יחד והא' הפיל את חבירו לארץ ונפל עליו והימא עינו של התחתון מה דינו והשיב דנראה דפטור מה' דברים אע"ג דקי"ל אדם מועד לעולם היכא דהוא אנוס פטור לגמרי כדאיתא בירו' וכו' ותנ"ה גבי הניח כדו וכו' וכנדון זה שנתאבקו וע"ז מדעת ב' והזיקו וא"ז שלא בכונה כי הדבר ידוע הב' מתאבקים יחד עיקר כונתם שיפיל א' לחבירו וא"א לאדם להמנע ולכוין שיפילהו בכונה שלא יזוק וכו' ומחלו זה א"ז ומדעתא דהכי אתאבקו יחד יעש"כ. וכתב הכ"ם ז"ל שם וז"ל די"ל ע"ד כי מתחילה כ"ט משום דהו"א וכו' ואת"ך כ"ט משום שמחלו זה לזה וטענת מחילה נ"כ אונס טענה שהאומר סמא את עיני וכו' חייב ושמא י"א בין בהפק' מוחל לחבירו לכל' מוחלין ולא וכו' ע"ש וכמש"ע ז"ל וא"כ ה"ה ז"ל לענין שמחת חתן וכן לשמחת פורים דמעיקרא בכי היא דמחלו זה את זה דאי על ידי ריבוי השמחה והשכרות יבואו לידי היזק וא"ו אפילו לסמות עינו וביוצא שלא בכונה דגלסו פטורים ואע"ג דאינם מתאבקים יחד כדהתם מ"מ משום השמחה של"מ אמרינן דעתא ואמרינן דהו"ל כאלו מחלן והפקירו גופם להדיא זה לזה וה"ז כיון דיכולים לבא לכל מיני היזק ע"י השמחה והשכרות ומש"ה פטורים בכ"ע אפי' היזקן וא"ו בגופם וע"י בס' בפו"ח ז"ל שם בקונה בנם כוח ז"ל אגב בשיטת הר' כנה"ג ז"ל דכנוף חייב והבי"ד הרא"ש ז"ל הנו' וכו' ע"ש ולפי מ"ש א"ש דברי הרא"ש ז"ל וכמו שכ"ש מר' הריב"ם ז"ל ברמזיו שם וכמש"ל כנ"ל. ולזה נראה שכיון רבינו מהר"ר ז"ל שם בסי' תכ"א דעל דברי תשו' הרא"ש ז"ל הנו' לייו שהיא תשו' דהרא"ש ז"ל הנו' ביעו"ש והמובן:

ומ"מ כתב הר' המ"ר ז"ל שם דאם נראה לבית דין לעשות קנס וגדר בדבר יעשו וכ"כ מור"ם ז"ל שם סי' שע"ח וגם כ"ז כלא כיוון להזיק אבל אם הרג לו וכיוון להזיק לו בכ"ע חייב וכמתבאר מדבר' המס"ר ומור"ם ז"ל שם וכ"כ המג"א ז"ל שם סי' תרצ"ה סק"ח ע"ש וכ"מ לשמחת חתן נ"כ וה"ה לשאר שמחות ודוק ושו"ר מ"ש הרב"י"ח ז"ל בתשו' סי' ס"ב שנשאל על ראובן שהיה סוער במסיבת וסעודת חו"כ וזרק זכוכית אל הכותל כמנהג השותים כמזרקי יין מתוך שמחה וטוען שמעון שהזיקו בעינו דנסמית עינו והשיב בתשו' נראה דמעשה היה שניתז שבר זכוכית והגיע בעינו וטוען שמעון שבזה נסמית את עינו וא"כ דין זה פסוק מרחבן פר' המניח המבקע וכו' ע"ש דהעלה דחייב אפי' שהיה שיכור כשכרותו ש"ל ומיהו הגם דחייב בד' דברים מיהו פטור מבושת דאין בושת אלא במתכוין עו"כ שם בתו"ד דאע"ג דמרדכי בשו' מוסרא"י ז"ל בפסקיו סי' ר"י מבואר להדיא דהופך כפשיטות דבלא כוון להזיקו אע"ג וכו' פטור מכלום כיון דהשתא שמחה של מלוה בזיק מ"מ כ"ל דכ"ז דוקא בהזיק קטון בין בממון בין בגוף כגון אכלם כשבר דמעלם ארובה וכיוצא בזה ודוקא היכא דבהגו כך אבל שימה עין חבירו או נחסר אבר או אפי' היזק גדול בממון פשיטא דלאו דין וליה דיין דחייב לשלם הא' כזה דין מכה וכו' כלל שעולם דזה המזיק חייב לשלם ד' דברי' חוץ מבושת ואם אין לו ישלם לאח"ז ע"ש

ולענין אם אין שם עדים והניזק אומר שראובן הוא שהזיק לו וראובן אומר שלה"ד שהוא לא היה המזיק נראה דהשבע ראובן ונפטר כדין טוען דעלמא בהלואה או פקדון או גזל וביוצא ואפילו באומר איני יודע פטור מלשלם מדינא עלא אם כן לנקוט ירא שמים כיעוין בהריב"ש ובפש"ע ז"ל סי' ע"ה מ"ח וס"ט וכן בסי' ח"ם לענין נזיקין ע"ש ואפילו איכא עדים שלא מן השלחן שכור כשכרותו של לוט ויבוא הלך למ"ח לניכם וכיוצא ואירע דבר זה ותוכם יודעים אם היה שם אדם אחר. וראובן הנז' אומר שהוא לא היה או אינו יודע כלום דאו דינו כמש"ל. ול"ד למ"ש הרב"ח ז"ל שם בשאלה השובה בס"ד דמ"מ ע"ד וז"ל וכל זה דוקא כשהמסובין שהיו שם וכו' אבל אם אין שם עדים וכו' חייב לשלם כי עליו להביא ראיה כיון שהשם בני אדם יודעים מה שעשו בשכרותו ואינו נאמן אפילו בשבועה שלא ידע מה שעשה או בשכרותו כיון דמילתא דל"מ הוא וכו' ע"ש. דהתם אפילו למ"ד שלא איירי במודה בוא שהוא היה המזיק אלא שאומר שלא ידע מה שעשה במבואר שם משא"כ היכא דכופר ואומר לא כי או איני יודע מה שאתה אומר שנראה הדין במ"ש בכ"ל בעת.

ולענין מה שנוהגים שנשים אוהב משמש שבוע הבן או חתן וכיוצא מוליכין הס"ת שלו לקרו' בסדר היום ואיכא אבי הבן וכ"כ וגם חתן מי קודם עד"ז נשאל רבי' הכנה"ג ז"ל בשיורי שם סי' קל"ם הגה"ט או"ח וז"ל נשאלתי שמנהג ק"ק שלום סיפורים רי"ל לשם ס"ת בשם לכם אז שמשם שבוע הבן וכו' ולבי' זה נקס ס"ת מי קודם שיולי' הס"ת

בה"כ שלו והשתא דחתן קודם למדליק · ואבי הבן קודם לחתן · ובעה"ב קודם לאבי הבן וכו' ע"ש ולענ"ד יש לפקפק בזה דנ"ל דחתן קודם להנהו כולהו יען שמחה דידיה אלים ובמו שאנו מברכין לו שה"ש וי"ל לכמה ענינים דין מלך דמה"ט הקשו לו במלאכים וילפי לה מדמתני' בפר"א ז"ל דאמרו החתן דומה למלך · מה מלך הכל מקלסין אותו וכו' מה מלך לובש בגדי מלכות וכו' מה מלך שמחה ומשתה לפניו אף חתן כן וכו' ע"ש מה שא"כ שמחת המילה אינו כ"כ כ"א מצוה בעלמא וכיון דע"י דקורין בס"ת של החתן איכא שמחה לפניו בדין הוא להקדימו לכולם · וכ"מ מדברי ה' הגאו"ן ז"ל בקו' גן המלך סי' ב"מ דכתב דחתן ובעל הברית בבו"ם שהיו בבהכ"נ החתן קודם לעלות לס"ת לבעה"ב · דחתן עדיף ע"ש · ובזה דברי הרא"ל ז"ל דכ"ה ע"א ע"ש · ואין לחלק בין לעליית ס"ת ובין עליית לס"ת דמ"ש · ואדרבא כו' דאתיא מק"ו כמובן וכ"מ מדברי מופריק"ש ז"ל שם בהי"ר הרב ירא"ה ז"ל שם בתחילת הגה"ה ע"ש ובן מדברי מור"ם והר' הלבוש והפר"ח ז"ל שם וס"י קל"ה במ"ש בדין הוספה על הקרואים ע"ש ובן מדברי הרב בנה"ג ז"ל שם ריש הגב"י ממ"ש בשיורי שם סי' או"ח בדין הסוח ע"ש · וכ"מ מד' הר' הלכות ז"ל סי' רפ"ב ס"ו בהגהות הגדולים שם בשכנגי פיוחא ובהרב מג"א ז"ל שם ובא קצ"ל על הרב יד"א ז"ל שם סי' קל"ה הגה"ט ד' נ"ר ע"ש דהביא דברי השכנה"ג ז"ל הנז' בלא חולק ושם בתשו' הגב"י הביא סי"ר בני"ר הכא לענין הוספה ע"ש · ויותר מזה ק' על הרא"ל ז"ל שם בדיני הוצאת ס"ת כו' ו"ר בפי"ר הרשכנה"ג ז"ל בדיני עליות ס"ת ושוב בסי' כ"ה בבי"ד הגו"ר ז"ל הנז' · ואולי ס"ל לחלק דה"ט דחתן ידחה מפני אבי הבן ובעה"ב משום דכיון דבלא"ה הוא עתיד לעלות לתיבה אחר גמר הסדר ולקרות בק' תורה שנחוקו ש' והכרזה היא א"כ שאין בידיה לדחות בס"ת שלו ולקרות בו הפטרה הבית · והנה דהחתן מקדיר וגדול בכודן לא תשנה בן כיה מה"ט דאמרן מזז"ב בתני הבן וב"ב דנ"ש דב"ו ומ"מ הו"ל לפ' ויש נמלא פסול בה"ח של אבי הבן וביולא שהיו קורין בו דאז בס"ת של החתן קודם וכן י"ל בשמירת דכתב השכנה"ג שם ולא אמרינן כיון דאידחי אידחי כיון דלא נדחה אלא משום דקדם באבי הבן וכן מה"ט שכתבנו כנ"ל :

ולענין אם בקריב הרס א' ק"ת באותו שבת ויש חתן או כ"כ במקדים קודם כמ"ש בא"ל ז"ל בריש הולאת ס"ת סי"ר ע"ש :

ולענין להזמינו לחתן לדין כתב השכי"ב ז"ל בבנה"ג ח"מ סי' ה' הגב"י אות ב' דפשוטא ליה דלכולהו פירושי דהכיא התם דנותנין לו כ"א ימים ז' ימים קודם החופה ושבעה ימי החופה וז' ימים אחר החופה שעדיין הוא טרוד להכניע ולשמור הכלים ור"ת שהבין לצורך החופה דומיא דאסר הפסח ואחר הסוכות וכו' ע"ש והרב שבות יעקב ז"ל ח"א סי' קל"ט חלק ע"ד וכו' דאין להחתן כלל אפילו ז' ימי משתה וכו' ע"ש ואמרי שמ"אר אין דבריו מוכרחים דהסברא נותנת כמ"ש בשכי"ב יען כי הוא טרוד לחלות מצות לצורך החופה וגם טרוד ע"ע בהולאות כו' רבים בם ובזה צריך להאכיל כ"או לקרואים ובא דכיסכתי נם כדי שלא לבא לידי בושה וכלימה וגם טרוד הוא בבגדין מלבושים לו ולאשתו ולכ"כ ספני בכבוד ואחי קפ"ל ונקם יכולא לום ולפעמים אדרבה הוא טרוד להביא לדין לב"א שם יכים לו או דו"ל שיש ט"וא עליהם דלפ"ז טירדו גדול יותר מן הפיעוית דאז אין בהולאה כ"א לבני ביתו דוקא ואפ' לו לגמלא ובכר ראיתי להגאון מורי"ו ז"ל בס' א"וא שם בתורים סק"ו דחלק ע"ד אלא דקיים וכתב דלא"כ פשיטא דאין לו זמן כלל וכן קיים בתוכה כיאה די"ל שלשה ימים דהא שקרו חכמים שיהא טורח בסעודה ג' ימים וג' ימים אלו הוי כמו יו"ט דאין להזמינו ע"ש ולפי מש"ל יש ליתן טעם למ"ש השכי"ב וכמובן

ותזה הויא להח"ס ז"ל שם אות ב' וז"ל לענין פורים וכו' כיון דל"ג מקעורת תירוסין דכתב השכנה"ג ז"ל דאין להזמינו לדין לא יום קודם פורים וכו' הוא"ת דכל זה רמז הרי"ף ז"ל במ"ש ולא שם מעלו יומא טבא וכיוצא ע"ב ר"ה ועיוה פורים וכו' וכן מעלו יו"ט הגון בעי דא אירוסין וחתן ובעל ברית ול"ק מה שהקשה בנ"א דכ"ג ע"כ ע"ש ולענ"ד אחרי המח"ר קשה ע"ד דהיך פתוך בהדייהו כדברי הרי"ף גם את החתן שהוי כתב השכי"ב דהחתן נותנין ז' ימים קודם החופה וז"ד אחריהם ואפילו לפי"ר הא"וח שלשה ימים איכא בעינן קודם החופה וצ"ע :

והנה הויא למהרי"א ז"ל בס' ברכ"י שם אות א' דהביא דברי השכי"ב והש"י הנז' וכתב דמסתברא כמ"ש השכי"ב והכ"ב בס' דורש משפט הך אחר החופה יום או יומים הוי כיון דאיכא מ"ר דאף ברגל אחר הרגל מיד קובעין לו זמן ושוב כתב דאתא דהה להרב זכרון דברים ז"ל בדה"ו ע"ב בבא' הר' משה לדור הכסף להר"א ב"ר דהוא היה תלמיד הרשב"א ז"ל שכתב שהחתן שבעה ימים קודם חופתו וז' ימי חופה לא מקבעינן ע"ש · דנראה דעתו של מהרי"א ז"ל כמ"ש הרב בה"ב הנז' והנה לע"ד דכיון דאיכא סברות לכאן ולכאן דשב וא"ת עדיף ויעשה הדיין כמ"ש השכי"ב כדי שלא יבא כא' בנתכע לביות שיבן מלבא נב"ד גם אולי יבא לדבר שום דבר של גיעון בעד הדיין או הב"ד ואין השעה צריכה לכך דיתהפך ח"ו שמחתו לתוגה בין לחתן ובין לכלה והשושבינין ויבטל החתן מלקיים שלוש שמחה לשמח את אשתו אשר לקח וכ"ש דמשבחת לה כלפי לוה כמ"ש אלא דהם הוא הרם ורולה לילך למר"ם לעירו ואי אפ' לו לעכב כאן על שום סיבה מספקת שי"ל ואומרים להדיין או להב"ד ורואים שהיא טענה הגונה ואמיתית וגם אי אפשר לו להניח שום מורשה כאן אי מפני ריחוק המקום או עבור סיבה אחרת דאז נראה דיכולין להזמינו אפי' בתוך הת"פ ולסמוך ע"ד הרב ש"י ז"ל דמתיר בעלמא וכ"ש בכה"ג די"ל דלכ"ע מותר שהרי כמה היסורים חמורים התירו רז"ל עבור שעת הדחק וכ"ש הכא גבי זימון לדין דלאו כ"ע אלא מפני טורדא בעלמא ועין בעין זה בדין אלום הרולה לילך למר"ם וכו' בש"ע ס' הלוואות סי' ובמפרשים ז"ל ע"ש :

ואין לו' דהרי החתן דומה למלך ומה מלך אינו יוצא מפתח ביתו אף החתן וכו' וכמו דקתני בתוספ' ה"ר הר"ן והש"מ בפירקין וכמש"ל דאי מהא נ"מ די"ל דהתם איירי לשאר מילי דרשות ולא למילי דמצוה וחובה וכ"ש אם רוצים הב"ד לילך אצלו וכגון דאתאי על כבודם עבור כבוד החתן והכלה וגם מה"ש דומה למלך וקי"ל דמלך לא דן ולא דנין אותו נ"מ דהתם ה"ט משום מעשה שהיה כמ"ש בסנ' דף י"ט ואם גם דהנה שאמרו בתוס' שם דהחתן דינו כמלך אינו אלא לדברים שאמרו שם וכיוצא לשו מעניני של כבוד ולא לכל הדברים שהרי וכי אם עבר שום אדם ע"ד החתן יתחייב מיתה הא ודאי ז"א וא"כ ה"ה י"ל לנ"ד ומה"ט לא איתמר בתוס' שם שאר דברים שנאמרו במלך וכיוצא בהרמב"ם ז"ל ה' מלכים פ"ב ע"ש כי ע"כ נר' כמ"ש ועי"ע בדבור שאחר בדין רופא:

תו איכא למידע בהא דבבר הזמינו לו שיבא לדין עם בע"ד והי"ב בדבר פעם ושתים וכיוצא והוא נבית אלמא דאינן יכולין לעשות לו דין אלא שהן עתה בבא ליבת אם יוכלו להכניע שיבא לב"ד ע"י שלוחי לש"ב ולחכמי העיר שלא ילכו לקידושין וכן לש"ב וכיוצא ומתוך יכריח עצמו לבא לב"ד קודם החופה אי מצד מ"ש ואי מצד הכלה ושושביניו שהם לא יתרצו בנישואין עד שישמע לב"ד ויבא להתדיין או יתן שום משכון או ערבות טוב עד אחר שתופה אם בהש"ג יכולין להזמינו ומצד הסברא נראה דבכל ביה"ג יכולין להזמינו שהרי אפילו נדון לפני גוים דאיסורו חמור טובא דהזהרו מ"מ אם בע"ד אלם פסק הש"ע ז"ל בח"מ סי' כ"ו דהמלה יתבענו לדייני ישראל ואם לא ירצה לבא נוטל רשות מב"ד ומ"ל בדייני גוים מיד בע"ד וכו' ע"ש כ"ש הכא דלאו ה"ט אלא משום טירדא בעלמא ועיין בהתשב"ץ ז"ל ח"מ סי' ע"ג הנה"ט אות ב"ג ע"ש

ולענין אם יכול החתן לדון בימי חופתו מילין נפשי לכאורה נראה דאפילו דדיינינן לימי החופה בימי הרגל דקי"ל דאין דנין בי"ט כמ"ש הש"ע ז"ל בח"מ סי' תקכ"ד ע"ש מ"מ ה"ט גוים שמא יתחייב כמ"ש בש"ס ובהב"י והט"ז ז"ל שם ועי"ע בש"ע שם סי' ש"ד ע"ש מ"מ כגון ל"ש בהי חששא כמ"כן וכ"ש אי דיינינן לשו בשו"מ שהרי פסק הש"ג שם סי' תק"מ שדנין בחוה"מ בין ד"נ ובין ד"מ ע"ש וע"ש בהב"י ובתשו' הב"ר ז"ל בזו"ר סי' קצ"ו ע"ש מ"מ מצד אחר נראה דאין לו לדון מחמת דקי"ל דהנושא אשה צריך לשמוח עמה שבעת ימים שלא יעשה מלאכה ולא ישא לשוק הלא או"ש ושמח עמה בין הוא בחור ובין הוא אלמון וכמ"ש בפוס' וכמ"ש בהש"ע אה"ע רסי' ס"ד ע"ש והרי קי"ל בעלמא דהעוסק במצוה פטור מן המצוה וגם דאיכא למיחש שמא ימשך כמו דהה"ג קי"ל בדין מנחה ערב דלא ישב אדם סמוך למנחה וכו' ולא לדון וכו' וכולהו מה"ט וכמ"ש בש"ס שבת וכ"פ הש"ע סי' רל"ב במג"א שם סק"ז וגם כתב שם סק"ט דכל הפטור ומפסיק בקריא שדיוט שכ"א בירוש' ומקשי מ"מ מק"ש דהחתן פטור מק"ש ויום דלא וכו' ומשני שהם ה"ט כר"נ דאמ' איני שומע לכם וכו' ושכ"כ של"א ע"ש וא"כ ה"נ י"ל לנ"ד דחיישינן שמא ימשך ויבא לידי ביטול

סה

השעורה ושמחה אלא דזה שכתבנו אינו אלא בשרוצה לדון מדעת נפשו כגון בהיותו מושכר לציבור אי אפילו כמושכר ביום אם יכולין הציבור לכוף אותו שידון ע"י שיקבעו לו כו"כ שעות ביום מי נימא דכיון דהוא עסוק במצוה אינן יכולין לכופו דחיישינן למ"ש הגם דקבעו לו זמן לדבר יש לחוש למ"ש דכיוון לו דהחוף ינמור הדין ושוב ימשך לו ושי מפני הבע"ד דיאמרו לו דיגמור הדין כיון דהדבר הוא קרוב לגמ"ד או שי"ל שום שיהא בדבר לכשיגמור הדין בו בפ"ק לר"ו ל"י בדבר בעת:

אלא דחזי הוית להר' עיקרי הד"ט ז"ל בזו"ר סי' נ"ו אות ב"ד שכתב וז"ל עיר שיש בו שוחט מומחה ונזדרע בית מינאת ישחוט שוחט אחר אף שאינו מומחה כמותו אך לענין רופא בעיר משום שבנה אף דאיכא רופא אחר שלא מכל אדם זוכה החולה להתרפא ומכ"ש שרוב מלאכת הרופאים אינו אלא רק אמירה וכתיבה ואפשר דאפילו שבירות מותר לו דאסית דמגן וכו' אך הרופא עצמו ימות ע"ע להמנע מליקח וכו' ע"ש ומדברי הרב הללו י"ל לנ"ד שאם יש דיין אחר בעיר אפילו שאינו מומחה כדיין החתן אפ"ה אינן יכולין לכופו כלל אמנם בהיכא דליכא דיין אחר נר' דלא בדבר מי נימא דכיון דלגבי דידיה דחתן הו"ל ימי החופה כימי הרגל אינם יכולין לכופו דל"ד לשוחט דהתם אינו אלא משום דאסור במלאכה משא"כ הכא דשלכר דאסרין לו לחתן לעשות מלאכה עוד בה דחייב בשמחה ויען דהוא דבר דל"ש כ"כ וגם שבית בעירו' בכל זמן ב' דיינים אין לי להכריע ראיה מהמשנה ועכ"כ דבר זה צ"ע עוד ועיין בט"ז ז"ל בא"ח סי' תל"ת סק"ט לענין העירובת אוסיר ומתיר וכיוצא אם יכול החרש להורות בי"ט ע"ש ובהתשב"ץ ח"מ ס' של"ע בהנה"ט ובס' הכ"מ קנין פירות וקה"ג ז"ל בחלק חה"מ אות דלא סי' כ"ד דל"ת ע"כ ע"ש:

ולענין אם החתן רופא אם יכול לבקר את החולים לידע אם הוא צריך לשום רפו' לכאורה נראה די"ל דהוא מותר דאע"ג דאמרו בתוספתא מה המלך אינו יוצא לשוק אף החתן וכו' וכ"פ הפוס' ז"ל מ"מ כ"כ הרב הפרישה בהש"ע רסי' ס"ד והב"ש ז"ל שם סק"ב דאינו אלא לצאת יחידי אבל עם אדם המלוה לו ש"ד ע"ש ואפילו דאינן נוהגין כן מ"מ אינו אלא מנהג בעלמא וא"כ י"ל דיכול לצאת לבקר את החולים במ"ש או"ד דחיישינן שמא ימשך ויבא להבטל משמחה וביטול השעורה והנה במקום דאיכא סכנה בדבר מותר דאין לך דבר דעומד בפני פק"נ ואפילו שבת שהתירו וכמש"ל משם הרב עס"ד ז"ל לענין אבי' אמנם היכא דליכא סכנה בדבר וגם לידע אם מותר לצאת ויען איכא משום חששא שמא ימשך וכו' כמו ש"ל ולכאורה נראה דהגם דהש"ג הוי צרכי רבים דמותר כתוס"מ וכיוצא בהריב"ה א"ח סי' תקמ"ם ובמרן בב"י שם ובש"ע ע"ש מ"מ אי איכא רופא אחר בעיר הגם דאינו מומחה כהחתן מ"מ יכול לצאת אותו לשם שיראה להחולים אם צריכין שום רפואה או לא ויבוא ויאמר לו להחתן מצותו של החולה ושוב יעשה בדעתו הרמה ועיין לשר' זכו"ל ז"ל בזו"ר ס"א דרע"ו ע"ג ובש"ג אות מ' ד"ש ע"ד אות כ"ב ועדיין צ"ע בדבר:

ולענין

ולענין אם צריכין העם לעמוד כשעולה החזן לקרות בתורה וקורא ראיתי להשכנה"ג ז"ל סי' רפ"ב הגב"י אות א' שכתב וז"ל כשהחזן קורא בס"ת יש נוהגים לעמוד כל הקהל משום שנקרא מלך ואינו קורא אלא נ"פ משום טו"ל ויש קורין עד ושכב לו עה"ר כוה מהרא"י ז"ל במחזור רומניא · הה"מ ועכשיו נהגו לקרות לחזן בפרשה ואברהם זקן עד וא"ל אנכה שהשם ואין חשש לטו"ל מפני שצ"ב לעמוד בשעת קה"ת הכל תעיקרא דריכא היכא לאתמוהי למה א"צ לעמוד בשעה שהחזן קורא בתורה מטעם שהוא מלך דמה"ט אנו נוהגים לעמוד בשעת ש"ב וכו' ושמעתי שכ"ב בס' הפלאה שצ"ל בשעה שהחזן נותן ש"ב וכו' ואין ספק דכשהמלך הוא קורא בתב בתורה כל העם היו עומדין עד"ג ומה גם בשק"ה אגריפס עומד ואתמני כשהחזן עובר לפני יהיה מי שיהיה אני עומד מפני שהוא במלך עכ"ד · ולע"ד אהשמ"ר לא ירעתי מאין פשיטא ליה מ"ש ואין ס' דכשהמלך הוא קורא וכו' דהרי תעיקרא בשהיה קורא המלך כתב השיטות בס"ת הוא קורא יושב כדתנן בסוטה דמ"א ע"א וא"כ מנ"ל דהוו עומדים בא י"ל דלא היו עומדין כ"א בשהיה עובר לפניהם לעלות לקה"ת עד שיושב ובמתכב כל השנה וכדאמרינן בקידושין דל"ג ע"ב כשהיה נשיא עובר וכו' ואינו יושב עד שיושב במקומו שנאמר והביטו וכו' ע"ש וכיעוין בהרמב"ם ז"ל פ"ו מהת"ת ופ"ב מה' סנהד' ע"ש · ואפילו באגריפס המלך שקרא עומד כיון דשינה מדין שאר מלכים הנה דשבחוהו רבנן מנ"ל דקמו וגם יש לתת טעם נדבר דכיון דגם בשהס"ת בבימה אינן קמין עבור כבוד הס"ת דהתיר מהו"ס גם כשהמלך קורא בס"ת אפילו קרא עומד לא קמו מפניו כדי שלא תהא כבוד וכו' מרובה מכבוד שמים וכמ"ש שם בפ"ק דקידושין דאין ת"ח רשאי לעמוד בפני רבו אלא שו"ע בלבד מה"ט דאמרין והשתא א"ש נ"כ מה שאין אנו נוהגין לקום מפני החזן כשקורא בתו' הגם דל"ל דין מלך וכמש"ל ותלמידי הרשב"א בחרי"ף סי"ן בהוא אמר רפ"ט דאין קמין בפני החזנים משום דהתיבה רשות בפ"ע את"ר ויש סמך לדבריו ממ"ש מור"ם ז"ל בי"ד סי' רמ"ב וכן הרדב"ז ז"ל הביא דבריו הא"ל ז"ל בדיני בולא' ס"ת די"ג הוא ע"ש ועפי"ז א"ש נ"כ מ"ש דאה"כ שלא היו קמים בפני המלך במועד בנו' יען היה יושב בבימה וי"ל דהיתה גבוהה עשרה ורחב ד' דהו"ל רשות בפ"ע וכן י"ל נ"כ גבי אגריפס וה"ה לחזני' י"ל כן אלא דא"כ היושבים בהכנ"ב בבימה צריכין לעמוד כיון דהחזן עומד וקורא בס"ת אלא די"ל דא"כ הוי המיקיה ליושבים למטה דאין מקפידין על כבוד החזן המלך וכ"ע לא ידעי הא דרכא וסי"ר מ"ש מרן הב"י בי"ד סי' רמ"ב בשם השמ"ל ז"ל דאם רבו בבהכ"נ וקראו לרבו לס"ת א"צ לעמוד כ"ז שרבו עומד וצריך אדם שיהיה אימת ליבור עליו וכ"ש במקום גדולים וזקנים וכו' וכ"פ בש"ע שם ק"ס ע"ש וסרי מורא רבו במלך כמ"ש בס הריב"ש גבי לא יחלוץ וכו' וכ"מ בבה"ס פ' חלק במ"ש בב"י שם וע"ש נ"כ בהריב"ש את"ז במ"ש דחייב לעמוד מפניו וכו' עד שיושב ואפי"ה פטור מלעמוד לפניו בשקורא בס"ת :

ובהיותי בזה דרך אגב חזי הוה להר"ב ש"ך ז"ל שם ר"ס ע"ב דאחר דהביא דברי הב"י בשם הנמ"י בנו' ודברי השכנה"ג אם שנתנו רשות ירלי הליבור למחול ע"ב דובולין כתב ע"ר וז"ל הן אמת שיקשה על שטה זו מהביא דהכהנים כלפי העם ואחרי' כלפי ההיכל ולמה לא אמרו כמו שאין כוה כבוד ואימת ליבור שהם מוחלין על כבודם עכ"ד · ולע"ד אחרי המחי"ר נ"ק דהאם לאו מסברא הוא דאמרין רבנן כי אם דנפק"ל מקרא כמ"ש שם בסוטה דל"ח ע"א בה תברכו פנים כנגד פנים או אינו אלא וכו' כשהו"א אמור להם כאדם המדבר עם חבירו ע"ש וכיון שמה"ת הוא הפיר י"ל דבך גזרה חכמתו יתברך דיברכו הכ"ב פנים אל פנים דישראל ואחריהם וכו' כדי לאחוד דעת את העם דגדול בח הכבוד ואימת הליבור כדי שלא יקרב היחיד ע"ר ומורא יעלה על ראשו וגם שיכבד להם כ"ב דמלי ול"מ היחיד דעלמא אלא אף גם זו המלך דמי לגו גדול מה"ם ב"י ואפ"ה הנדול בכידם אלו יתברך ק"ו נגד מלך ב"ו וכמו דיליף לה בת"ם ר"ב מקרא דדוד המ"ה וכמ"ש רש"י שם כב"ל ליתב הכהנן של יש' ולתת טעם למנהגן · וראיתי להרב הרוקח ז"ל בסי' שנ"ה דף ר"ע"ב שכתב וז"ל כשאירע בזמן חתן הוא קורא ראשון ע"ש וקראו וכו' והכנו לומר הבו גודל וכו' ותנו כבוד לתורה ומתחיל הדרשה שאומר לחתן וכו' ומקיים הקהל אמים דרבן וקורין לו פרשה קטנה ועומדים כל הקהל לקראתו ושושביניו החופה אותו ומברכין אותו שלשה פעמים ונודר לנדקה ויועיל לכבוד התורה וכו' ע"ש ומפשט דברין הכ' ועומדים וכו' נראה דר"ל דבשעת הקריאה עומדים כל הקהל ומ"ש לקראתו ר"ל שהולכין ועומדים כלפי פני החיבה אשר קורא בס"ת וב"מ ממ"ש את"ו ושושביניו וכו' ונודר לדקה וכו' ע"ש כמובן א"כ י"ל דר"ל דאפי' דעומדים במקומם מ"מ אין נותנין ניפם אחורי החתן אלא לקראתו ר"ל פניהם כלפי אחורי החתן כמובן אלא דיל"ר ולומר דאיירי בשורר מהתיבה ומ"ש את"ך ושושביניו וכו' ונודר לדקה הפסד דאיירי אחר שירד מהתיבה ויושב במקומו כיון דאין אנו יודעי' מנהג' בבירור ובלא"ה ז"ל דדבר' לא איירי מצד הדין אלא מצד מנהג כדמשמע ממ"ש ועומדים וכו' ולא כתב וצריך שיעמדו כל הקהל וכו' כמובן ·

וא"נ י"ל דכיון דכבוד לבור אלים טובא כמבו' בש"ס בדוכתי טובא וכמ"ש הרשב"א ז"ל בתשו' סי' קט"ו דאין ממתינין לכהן המתפלל כדי שיקרא בס"ת מה"ט דאלים בח הליבור ע"ש הביא דבריו הב"י שם סי' קל"ה · ואפילו לגבי ת"ח כ' הרב ש"ג ז"ל ח"א סי' א' דדומה והביא ראיה ממ"ש בפ"ק דקידושין מנין לזקן שלא יטריח שנא' והדרת וכו' וכן בפ"ק דסנהדרין ד"ז בר"א וד"א בי הוו וכו' דנראה מהכהו דוכתי דטי"ל דאי עשה דקימה בפני הרב וזה פשוט דאפילו לגבי כבוד עדיף כבוד ליבור ק"ו משכינה דאמרי' בפרק אלו נאמרין אר"י לעולם תהא אימת ליבור עליך שהרי הכהנים פניהם כלפי העם ואחוריהם כלפי שכינה ומתבאר מהתם דטעמא הוי מפני כבוד הליבור וכו' עש"כ · גם אני אביא ממ"ש שם בסוטה ד"מ ע"א

ע"א רב"א אמר מהכא ויקם המלך דוד ער"ג וכו' אם אתם שומעין לי אחי אתם וא"ל וכו' ופרש"י ז"ל אם אתם שומעין לי להיות שלמים ומקיים אחי אתם אלמא המלך אומר ליבור עליו את השרים הם ע"ש · השתא השו"ם י"ל דמה"ט אין רשות למלך שיהיו הציבור קמים יחד כולם בעת קס"א ויהיו שוין על רגליהם כל העת הזאת דכן לא יעשה דהוי טו"ל טורח ומה"ט א"ש נ"כ נבי אהן וכיוצ"ב בהרב"ג ז"ל סי' קמ"א שהביא משם הראשונים רש"י והר"ש והר"ן ז"ל דהיו נוצרים בשבים שנים טו ל ע"ש :

הן אמת דאם ירצו הציבור למחול על כבודם ש"ר וכמ"ש מרן בב"י ז"ל סי' נ"ה בשם הגמ' והר"מ ז"ל ע"ש · וכ"כ הכנה"ג ז"ל סי' נ לענין המתנה ליחיד המתפלל וכו' וכן לחכם הקהל כיע"ש ביה י"ל דהיכר דראוי למחול ע"כ ראוי למחול ובנון הסיא דהב"י בשם הגמ"י ז"ל דליכא כ"כ טו"ל הם ממתינים ליחיד שיוהם להתפלל דאינו אלא שיהוי קלא וגם דאיכא טעמא כדי לזכותו שיענה ב"ה וב"ש ואמן וקדושה וכיוב עם הדרת מלך וגם דאיכא כמי כוונה לנבי היחיד ההוא וכמ"ש הש"ל שם בקלא מה"ט וכן בהסוא דהכנה"ג ז"ל דהמתנה להמתין לחכם הקהל נ"כ איכא טעמא דא"ל ומאי לו יתפלל ביחיד או בסיד שום קדיש או קדושה וגם שוי לנבים החכם כוונה והכורם הוי כבודו וא"ל ימתינו לו יהיה נגרע מערכי אצל הציבור ולא ישמעו לקול מוריהם ע"ד מ"ש א"א ליך שיהיה בו אחר שבשמיניה וכו' ויעוין שם בתג' ז"ל וגם אולי ע"י שלא ימתינו לו יקפיד החכם ההוא ועי"ז יום אחר יום יפול שנאה ואחריות ביניהם וילך מאצלם ויחסר להם מנהיגם להורות להם את הדרך אשר ילכו בה וכו' וכיון שכן נראה להם דהטוב בעיניהם הוא למחול ע"כ ולהמתינן וגם מטעם מ"ש המג"א שם סי' קנ"ר ס"ק ע"ש · משא"כ בשיקרא בתורה המלך וכ"ש שהאן דקיל מינים לא ראו למחול ע"כ יכול על מנן כיון דהכי קיימו המלים שהם וכו' שתהא אימתו עליך כמה שקמו עד רקם ברוכבים בתובם ואע"ג דאמרי' שם עד דיושב במקומו י"ל דה"ד בשעומד דין עומדים משא"כ בשעומד לקס"א ועסוק בקריאתם חשבינן ליה כיושב במקומו כיון דמאריך בקריאתה וזוכה זקנים וחלשים בקהל אחר חכם וז' חם ר"א להם ליכול ואם ישארו יושבים הו"ל כמבזים למלך כמובן ואפילו ישבלו כרוחק גדול שוב לא יוכלו להשלים תפילתם ולא השעה צריכה לבך וגם המלך נוחא ליה לכך ע"ד דתנן בברכות אפילו המלך שואל בשלומו וכו' תשו"ם לא ראו כדבר זה למחול ע"כ וא"ה דא"כ מ"ט קמים בשעה שהחזן שבעם ברבות מדין מלך כמ"ש הכנה"ג שם י"ל דהתם ראו למחול ע"כ ועוד אין שיהוי כ"כ וגם דהוי בפרק אחת בתורה שבינה דשורה ונ"ר בתוס ובא"א בושם וגם שוא דונמא זוונב ש"מ כיעויין בספר התיקונים ז"ל בתיקון נו"ר וכמ"ש שם דצריך החזן וכל עמא להיות בעמידה וכמ"ש סידו"א ז"ל שם בזמן יכמ"ש במכי' פ"ב מבטלין ת"ת להכנסת כלה ובהלטרף נ"כ דנגלגל הוא שמור במובן תשו"ה רצו למחול ע"ב :

ולענין לשאת הבגדים ללבוש בגדי אשה אי אשה בגדי איש מיבוי מוהר"י מינץ ז"ל בת' סי' ט"ו דמתיר בפורים ע"ש בראה דה"ה לענין שמחת חו"ב וכמש"ל לענין שיוך וכ"כ מור"ם ז"ל א"ח סי' תרצ"ו בד"מ ובהס"מ ע"ש וכ"ד מהרמ"ב כמ"ש בשיירי כנה"ג יו"ד סי' קפ"ב ע"ש אבן דעת הב"א שם בהגהו דובתי דאסור והב"מ מדברי הרא"ש ז"ל ע"ש והמחברים ז"ל בהגהו קיי דובתי באופן דרבי האוסרים ועיין במורה באצבע ז"ל מאות ש"א עד ש"י והס' זכ"ל א"נ דכ"ט ע"ש וגם מור"ם שם בד"מ כתב דטוב להחמיר ולעבוד את ה' בשמחה ולהיות גילו ברעדה ע"ש וכ"כ עיקר דמלבד איסור לא ילבש וכו' עוד דעות אולות טובא וולאין ע"י שיבוי הבגדים כמובן וזה נראה כונת הכתוב במגילה ליהודים היתה אורה ושו"ם ואפו"ה ויקר דהיו בכבוד גדול אחר אוש ואחר התשה דלא בייזו עצמם לשאת בגדיהם בדי לשמוח אחרים וכמ"ש ודוק ·

ולענין מאן שקידש אשה ושוב איתיידע ליה דמאן בהם מאיו אבי הכלה שבפי לואת ר' יהודה החסיד זלה"ה אין זיווגם עולה יפה במ"ש בספרו ס' החסידים בידוע אם פטור מהקנס אם רוצה לחזור בו הנה הר' שב יעקב ז"ל בא"ה סי' א' נשאל ע"ז והשיב דחייב בקנס שלך דהבר קידש וגם די"ל דלא ניום כן אלא לורעו במ"ש שם וגם דכמה רבנים ז"ל לא חששו לזה ע"ש אמנם הוי שיית להר' ביור הכסף ז"ל בוו"ר סי' קי' וי"ו שב' משם הר' אורח חסד ז"ל ששאלו לו על במע' שצריך את רחל ביתו של לוי ומקודם היה ראובן אחי לוי נשוי עם לאה בת שמעון ולעת בזיווג טען לוי שאינו רוצה לפי ששמע שכתב ר"י החסיד ז"ל ששני אחים בשיאין ב' אחיות לא יצליחו ולא יעלה זיווגם יפה ואם גם שא"ל דיש ספק סכנה דימות א' מהם ועי"ו אמר שכל מה שעשה לא היה ע"ד כן ושמעון טוען שיתן לו הקנס שנתחייב בקנו"ש ועי"ו השיב הר' ז"ל דאין לך טענת אונס גדול מזה שלא יעלה זיווגם יפה וכ"ש דיש אונס סכנה ובסיף התשובה כתב דאחר דלוי ידע במילי דר"י החסיד ורצה לקיים דבריו שהם דברי קבלה הבא עליו ברכת טוב ואינו חייב בקנס וכו' עכ"ל וכתב הרב ביור הכסף ז"ל דגם מהשבועה פטרו בלי שום הקדם והפרם מפורש שלוחם של ר"י החסיד ז"ל כיון דלוי הקפיד ומאן דקפיד קפדינן ליה ומינה לנ"ד יליף כיע"ש · הנה מבואר דב' רבנים הנז' חולקים ע"ד הרש"י ז"ל ודברי הרבנים ז"ל הללו הביאם הר' זר"א ז"ל בא"ה סי"ן הנס"ט אול"נ ע"ש מש' מדבריו דאין לחלק בין קידושין לשידוכין כיון דטעמא הוי משום דאין זיווגם וכו' כנז' וכדברי הרב' הנז' ז"ל דפטור מקנס בנלע"ד דהרי קי"ל בכמה דוכתי דחמירא סכנתא מאיסורא · וכן יש להביא ראיה ממ"ש הרמב"ם בה' רוצח פי"א הל"ה דכתב שם דהרבה דברים אסרו חכמים מפני שהסכנה · וכל העובר עליהם ואומר הריני מסכן בעצמי ומה לי להם לאחרים עלי בכך או איני מקפיד מכין אותו מכת מרדות ע"ש · ואע"ג דיש לדחות ולומר דהתם איירי בסכנה ודאית מ"מ הר' דה"ה בספק סכנה כגון לשתות מים בפיו מן המעין דשמא יבלע עלוקה ובה"ג

איבא

איכא טובא שם כיע"ש וכתב פר"ח ז"ל יו"ד קי' וזו
דגם בספק סכנה איכא משום ונשמרתם מאד וכו'
וגם משום מצות ובחרת בחיים וכתב הר' ס' החרדי'
ז"ל במצוה הלזו דבכל דבר דאיכא בה ס"ס חייב
למנוע עצמו מן הדבר ההוא כיע"ש ויעויין עוד
בשיב ור"א ז"ל בא"ח סי' קמ"א דל"ז ע"א עמ"ש
הרן ז"ל בב"י שם דלא יעלו אב ובן בזה אחר זה
לס"ת ושאין מניחים לעשות כן בשביל עיה"ר ע"ש
ע"ד אלו כתב הרב הנז' ז"ל שם דאפי' אם רוצה
לעלות אין מניחין אותו והסכים מדברי הרמב"ם
ז"ל הללו וכ"מ מתשו' החב"ר ז"ל סי' רי"א · וכן
מדברי החבי"ב ז"ל בשכנה"ג שם ואפילו אם יש
אחים דאינן מקפידים מ"מ יכול לומר זה אני
מן השיעור המקפי' · ובענין זה ראיתי להרדב"ז
ז"ל בח"ה תשובות סי' קכ"ד לגבי מומין דאם היה
מום שהוא בכ"ה אין מקפידים וזה אומר אני מן
השיעור מספקא לא מפקינן ממונא הבי"ד הרב
ור"א ז"ל שם סי' כ"א הגה"ט אה"ע ושכ"כ הפו"י
ז"ל סי' ר"ך ע"ש · ה"נ י"ל דכוותה בכ"ד וכ"ש
דבזה"ז רובם ככולם מקפידים · אלא דכ"ז לענין
שידוכין או קידושין ולענין ממון אמנם אם אירע
זה אחר הנישואין דידע דשמו כשם חמיו וכיוצא
בזה ויש לו שבועה דנשבע דלא לגרשה בע"כ ורוצה
לגרשה בעבור היבה הנז' אם מותר או לא בזה לא
מצאתי הדבר מבואר ולכאורה הסברא נותנת שלא
יוכל לגרשה בעל כרחה כיון דלא ברק החתן בשמו'
קודם החופה והכי כנס לחופה שוב לא מהני ליה
האי טענתא ויעויין בש"ע באה"ע סי' בדין
המומין באופן דעדיין צ"ע עוד בזה ואכמ"ל · ושאר
דינים השייכים לחתן יבואו בס"ד בהשמטות ספר
הלזה מפני היבה קתני מזה ׃

תוס' ד"ה אלא מעתה וכו' וא"ת גרידים וכו'
וי"ל דהיה סובר דטעמא דב"ה משום
עירוב וכו' ל"ש ליה ע"כ ה"ה דהוה"ל דר"פ דשכח
ק"ל כאי' ר"ע דס"ל דל"א מתוך וכמ"ש בתוס'
דודאי ל"פ אב"ה דהתם אלא דס"ל דל"פ במתוך
אלא בעירוב והוצאה כדס"ד דהתם ולהכי פריכא
דהתם בהס' כולה דפריך א"ה ליפלגו בהכנים וכו'
א"ל ר"ע דפליגי גם בהכנים אלא משום דגם ינה
דהתם דס"ד לומר דפליגי בעירוב והוצאה י"ל דגם
הוא אזיל בשי' ר"ע מהש"ס כתבו בשמעתין וגם ר"פ
ס"ד כדס"ד דהתם והיינו פריכא דהתם א"ה
ליפלגו בהכנים דמ"מ דבירורא ליה להש"ס דל"פ
אלא בלולב וה"ת כדאיתמר במתני' שם ולא בהכנים
השתא ל"ש ליה לר"פ דאי היה ס"ל אפשר דהוה
סדר ביה ולא הוה פריך ר"פ הכין ומאי דק"ל
להתוס' שם בכולה די"ב ע"א ד"ה הכי גרסי' וכו'
על דברי רש"י ז"ל מהסיא דהוצאה מיו"ט לחול בין
הם' ר"ח ובין מה' רבה דהפי' לרידים אסורה איכא
היינו משום דהוה ק"ל כרבא דס"ל דפטור אבל
אסור וכמ"ש ה"ה ז"ל בשם רבוו' ז"ל ע"ש ובונתם
לפס' אליבא דהלכתא ומה גם דעיקר ק' הוי
לר"ח דלא מצינו לו בענין זה דס"ל דפליגי בעירוב
וכו' כדמצינו לו לרבה ואגב ר"ח הוק"ל גם מרבה
בכ"ל · ועי' בס' הב"ת מראה האופנים בתי' הרי"ף
ז"ל שם בכולה מ"ש שם ע"ש ודוק ובד"ה שאח"ז
א"ל וכו' שכתבו וכן ביאה וק' וגו' עי' בשר' פר"א

ז"ל רש"י הקל"ה ובהשמ"ה ז"ל בס' שרשי הים
ובס' הנז"ל ז"ל שם ודוק

תוס' ד"ה הורוה בני הולכי המלכה וכו' עד
סי"ד דבריהם לבתורה ב"ב וכבר
ראיתי להמ"ר ז"ל שביאר דבריהם ע"ש ומ"מ מהבזר
מדבריהם דס"ל דמונבז המלך ואמו הילני היו
מבית חשמונאי דלא כמ"ש בס' יוחסין ובס' ב"ר
ז"ל דהיו גירי צ"ק וכמ"ש הרב הנז' דלפי"ד צ"ק
קושית התוס' במוכן וכ"מ מדברי רש"י ז"ל בב"ב
ד"א ע"א ד"ה מונבז שכתב דמונבז בנה של הילני
המלכה מזרע החשמונאים ע"ש והן עתה ראיתי
למוה"ג מהרי"ח ז"ל בס' חק"ל חא"ח דקכ"ו ע"ב
דשם אחר דהביא דב' רש"י הנז' כתב וז"ל ומה גם
דבדברי ס' יוחסין וס' מ"ע שהבאים בס' ב"ר ובס'
הדורות דמונבז והילני גרים היו שב"ב מב"ר פ'
לך לך סי' מ"ה דמונבז המלך בנו של תלמאי
המלך היה שנתגיירו בניו ואשתו א"כ וכו' ע"ש
ומ"ש בחק"ל יו"ד ח"א בקונטרס בינן לחקר
דשט"ו ע"ב כתב וז"ל והנה כעתה ראיתי להתוס'
בכתובות ד"ו ע"א ד"ה הורוה דהילני ומונבז
בב"ח היו ועי' הקשו דאיך וצייר דהיה הלל בזמנם
ונדחקו ליישב והשהני דמ"ל פשיטות זה אחר דבמ"ר
מבואר דבימי תלמאי היה והילני היתה אשתו
שנתגיירה וקיימתם ג"כ היא דהיה ע"ז ולע"ע עב"ד
ובעת ספרים הנז' אינם נמצאים אתי ואי"ה במלאת
מקום ישוב לדבריהם ·

תוס' ד"ה באלמנה שנשאת לבחור דכיון דאין
ב' אלמונים יש לברך ש"ב עכ"ל נראה
שדבריהם על מה שאירע בש"ס מעיקרא כאן בבחור
דנשא אלמנה וכו' והיינו דהוק"ל דאמאי לא משני
דמ"ש ר"ה אחת בתולה ונשא וכו' ר"ל דבתולה
שנשאת לבחור שבעה לברכה ואלמנה שנשאת לבחור
שלשה לברכה הוי בדינה והאי בדינים דאלמנה
דנשאת לאלמון יום אחד לברכה והשתא לא הוה
קשה מההיא בריתא דשקיל דקתני ג' ימים לשמחה
די"ל דאיירי באלמנה דנשאת לבחור דומי' ברכה
וימי שמחה הוין וכמו שכן הוק"ל להרשב"א והרא"ש
ז"ל ואי' דמתקני א' בתולה וא' וכו' בר' רב' הוין
בדין אחד וכמ"ש בש"מ וכן אירע הרב פני יהושע
ז"ל ע"ש · אכן התוס' דחוקא להו הו' זה ומש"ה
כתבו דכיון דאין שניהם שוים יש לברך כל ז' וכו'
ולזה דייקי לכתוב יש לברך וכו' לומר דס"ל להש"ס
דלא מסתבר לומר דבחור דנשא אלמנה דיש לה
ג' ימים לברכה כימי שמחה דכיון דאין ב' שוין
דהוא בחור והיא דוגו בבתולה וצריך לשמוח עמה
ז' ימים של משתה ושמחה ויש להם לברך ז' ימים
ש"ב ומש"ה לא נח"ל להש"ס בהי' זה ומשום טעמא
ה"ל להש"ס דמ"ש ר"ה א' וא' וכו' ר"ל דשניהם
שוין לזמן וברכה והיינו דהתוס' אומרו דבור זה
אחר מ"ש בש"ס והא בועז כמ"ש בדבור הקודם
הקודם לזימון לנו דכי' ניסב מאי דפריך הש"ס
מההיא בריתא דשקיל וכמ"ש ובמוכן ודוק ·

נשמט מד"ו ע"ב

תוס' ד"ה חוץ מן התפילין וכו' ובקונטרס פי'
שנאמר בפ' הקבל וכו' היינו ליתן טעם
דלא

דלא נילף וכו' עכ"ל · נראה דה"ט דלא הוק"ל ע"ד רב גופיה דקאמר משום שנ"כ פאר דמשמע מדבריו כדברי רש"י וכמ"ש התוס' עצמם בסוכה דכ"ו ע"א ע"ש · משו"ה אקשו תרוייהו לומר דכולהו דברי רש"י י"ל דמ"ש רב משום שנ"כ פאר ר"ל דכתיב פארך והיינו כמ"ש במ"ק שם מדאמר ליחזקאל וכו' ורב לישנא קרא נקט וכ"מ קצת מש"ס ברכות ד"י ע"א דבההיא דברי רב נקט בהאי לישנא שנ"כ פאר שנאמר פארך א"נ משו"ה קבעו קו' ע"ד רש"י · אמנם עדיין י"ל ע"ד התוס' דמאי ק"ל ע"ד רש"י עד דהוצרכו לומר דנקט ה"ט כי היכי דלא נילף וכו' אימא דרש"י טעמא דקרא קאמר משום דלכאורה הסברא מבחוץ היא היתה לומר דאדרבא שאבל יתחייב בתפילין כי היכי דיהיה מורא שמים ויקבל עליו את הדין ולא יהרהר על מדותיו כדכתיב בפנים אבלל דבר בס' חס"ר וכדתנן חייב אדם לברך על הרעה וכו' וכמו שחייב בשאר מצות והא הצריך רש"י לתת טעם משום דאבל מעולל וכו' כן אמת שראיתי להריטב"א ז"ל בסו' שנית דבריו כמ"ש ז"ל דרחה זה באומרו דמ"מ שם מרויחין מכ"ט ע"ש · ולע"ד לפי מ"ש שפיר מ"ל דכך היתה כוונתו של רש"י ויש לסייע ד"ז מדברי רש"י בסוכה דשם בד"ה ע"א הוצאה הכרח רב הלזו כדרשה ושם כע"ב אמרו גופא א"ר וכו' מדאמר רחמנא ליחזקאל פארך וכו' ואפ"ה שם כע"א כתב רש"י ע"ד רב ד"ה שנ"כ פאר וז"ל כדלקמן ואבל לאו בר פאר הוא וכו' ע"ש · הרי דבנה דרש"י לאין הו' דע"כ דמפיק לה מדיוקא דיחזקאל וכמ"ש כדלקמן ואפ"ה כתב דה"ט משום דאבל לאו בר פאר הוא וכו' דמשמע כוונתו כמ"ש ·

כי מן האמור ק"ל ע"ד הפרי"ח ז"ל בס' מחזיק ברכה בא"ח רס"י ל"ח דהביא דברי התוס' הללו וכתב דו"ל ע"ד דנימא דרש"י טעמא דקרא נקט ותו י"ל דרש"י בכתובות ובברכות שם נקט ולא בסוכה שם במ"ק פ' א"מ והאי כתב דאפשר דחדא מתרלא לתבייהם דרש"י פ' הישן וכפ' א"מ דמפרש בש"ס להדיא מדא"ל ליחזקאל וכו' לא פי' הכי כי היכי דלא נימא דטעמא דקרא קאמר הם שא"כ בברכות ובפ"ק דכתובות וכו' ומשו"ה מקשו התוס' דל"ל ה"ט שו"ר להריטב"א פ"ק וכו' ע"ש ואמרו שמת"ר קשה ע"ד דברי שם בסוכה ע"א כ' רש"י ע"ד כדלקמן דכיאה כונתו לומר כדלקמן דמפיק ליה מדא"ל ליחזקאל וכו' ואפ"ה כתב אח"ז דה"ט משום דאבל לאו כ"מ וכו' ע"ש · וא"כ ק' ע"ד התוס' דאימא דרש"י טד"ק נקט ומאי דלא כ"כ רש"י במ"ק ל"מ משום דכן דרכו של רש"י פעם מפרש ופעם מעלים ודבריו צ"ע · וליישב דברי התוס' צ"ל בדוחק כמ"ש הריטב"א דמה אנו מרויחין בט"ז ע"ש שנית דבריו הש"כ שם בסו"ד והנה דלעיל כתבתי כונת רש"י מ"מ כיון דלא נ"מ לשום הירושא ה"ל דא"נ טעם דהוספא דהיא גזירת הכתוב כמו דמלינו הרבה דברים כיוצא לזה מה שא"כ לפי תי' א"ש · ועדיין קשה ע"ד דאימא דאי לאו טעמא דרש"י הו"א דליחזקאל חייבו שכתו' שא"כ לישראל אינם חייבים ואי בעו להניח ה"ד אפה קמ"ל דאסור מה"ט דאבל מתגולל וכו' וסו"ד

למהרש"א ז"ל בס' גופ"ה דק"ח ע"א דהקשה כן ע"ד והניחו בקושיא ע"ש · ויש מי שרצה לתרץ לזה ה"ה החה"ש כמהר"א שינשיל הי"ו דא"כ היה ליה לכתוב כן במס' מ"ק בפ' א"מ דהתם הוי עיקר דינים אלו כיון דכ"מ לענין דינא משא"כ שם בסוכה היתה דרך אגב ללמוד ממנו דינא דאבל חייב בכל המצות ומדלא כתבו שם ה"ט דלאו להכי נתית רש"י ז"ל אח"ד הי"ו · וא"כ י"ל דכיון דסמיך ליה דהאי קרא דפארך א"נ כתיב ונעלך תשים ברגליך דמהתם נפק"ל שם בפ' א"מ דאבל אסור בנעילת הסנדל א"כ דומיא דהיא אמרינן נמי גבי תפילין דכתיב פארך דאין לומר דגם התם י"ל דאת חייב וכ"ע פטירי ומאי דנפק"ל הוא משום דילפינן לה מתפילין בסמוך לה ומטע' דכתב רש"י דו"א דהתם אי אפשר לומר דאת חייב וכ"ע פטירי כיון דלא הוי דבר מצוה כי היכי דנדרוש כן והדרן למש"ל · וכ"ת נ"כ מדכתי' אתה אבל נ"ח לך פארך ומדקרי ליה אבל לגבי עלמא משמע דאיכא איסורא כמו דאסור במלאכה וכיוצא כמ"ש שם בפ' א"מ · עי"ל דכיון דתפילין אית בהו קדושה טובא וכמ"ש בגמ' תפילין צריכין גוף נקי וכו' וכ"פ הפוסקים ז"ל עד שאמרו בש"ס דר"פ איתהפך ליה רצועה ותענה ע"ש · א"כ מסתמא י"ל דכיון דמעטינהו קרא ופטרה הוינו לאיסורא וכן ראיתי להריטב"א ז"ל בחי' לסוכה שם אהאי מימרא דאמר אבל חייב וכו' חוץ מה"ת וכו' וז"ל והתם בפ"ק מייתינן מהאי קרא גופיה לאסור להניח תפילין את הוא דמחייבת וכו' הא כ"ע אסירי וכולה חדא היא אלא דרב לא אמר אלא פיטורא וכיון דפטור אסור הוא כין מכח קדושתן וכו' ע"ש הנה מבואר כמ"ש :

והנה התוס' ז"ל בברכות ד"י ע"א ד"ה שנאמר כהן וכו' כתבו וז"ל פרש"י ואבל מעולל וכו' וא"ת ול"ל ה"ט ת"ל מדאמר ליחזקאל וכו' אסירי ותי' הש"ר מקילי דצריך טעמא של רש"י כי היכי דלא נילף ש"מ מתפילין מק"ו א"כ וכו' לאחר יום ראשון וכו' ע"ש וראיתי למהרש"א ז"ל בפכ"ה שם שהקשה ע"ד מה הקשו וא"ת אימא אי לאו ה"ט הוה מפרשינן קרא דפארך א"נ שנאמר ליחזקאל וה"ה לכל אבל ודע דה"א כפרק א"מ דאבל אסור בת"ת ושלום מדאמר ליחזקאל האנק דום והשום יחזקאל לכל אבל וה"נ הו"א לתפילין כמו שהקשו התוס' דמ"ש תפילין משלום וא"כ ניחא דתנא ה"ט דרש"י ז"ל שאבל וכו' ושוב בסו"ד כתב לתרץ שאי קושיא שהיא קושיא השלישי וז"ל שכתי ורצה לתרץ קו' השלישית בעלם עמ"ש שנמ"י סוף פ"ה מה"א דה"ה אסור שנאמר וכו' הנך תרתי דגמרי' מיחזק' דמסתמא לא בא להזהיר על יחזקאל א"כ נ"ל משום דכתיב התוס' אבל נ"א פארך וכו' הכי הוק"ל האנקה ודמיתם אתה שום לש"א אבל מכאן ואילך התם אבל ל"א וכו' עכ"ל וזה התי' נכון מאד וכהא איתנהו קו' דלעיל ע"ש · ולע"ד אחהמ"ר דברי הנמ"י הנו' כ"כ הר"ן ז"ל במ"ק שם וגם שעפי"ד אפשר להתיישב דברי התוס' דברכות הנו' מ"מ דברי התוס' שלפנינו שהרי הם ז"ל בתחילת דבריהם הביאו פרש"י דפירש דה"ט משום דאבל מעולל וכו' וכתבו ע"ד דהוצרך לזה כדי ליתן טעם

דלא נילף מתפילין ומתבאר מדבריהם דהוק"ל ע"ד רש"י דלהם לא קשה דה"ט דרב דיליף מקרא דיחזקאל מדאמר ליה פארך וכו' מכלל דלכ"ע אסיר וכמ"ש בתוס' דבריהם ואהא הוצרכו לומר דה"ט דרש"י כדי דלא נילף וכו' והיינו כמ"ש התם בפר' בביאור והשתא תיקשי להו קו' מהרש"א הנו' ול"ש הי' עפי"ד הנמ"י הנז' וכמ"ש שם דא"כ מה הק' אמ"ז וא"ת ומ"ש לגבי תפילין וכו' וגבי ת"ת וכו' הא התי' ברור דקרא להקל על יחזקאל א"כ דכן מוכח פשטא דקרא כמ"ש בנמ"י שם דמה"ט נופה לא הי' התוס' כעד רש"י דהוצרך לה"ט כדי דלא נימא דליחזקאל קח"ל וה"ה לכל אדם ויותר מזה דלא שכיח הי' השני דהנמ"י דהוא יותר ברור ונכון ולומר דסמכו עלהם עמ"ש לבסוף הוא דיחק וכמו כן י"ל ע"ד מהרש"א מתוס' סוכה דכ"ה ד"ה שהרי וכו' שכתבו כרבנא ויותר מזה שקבעו אתי' דבריהם ע"ד רב כיע"ש וצ"ע:

ולעיקר הקושיא כפי המתבאר מדבריהם כמ"ש נ"ל דהתוס' בעיקר קו' לא נחתו כאשר דברי' לומר זה דמהרש"א כי אם שהם הוק"ל ע"ד רש"י כפי פשט הש"ס שם במ"ק דמתבאר מינה דהוכר הש"ס דמהולך שהא"כ לומר ליחזקאל פארך מכלל דלכ"ע אסור וכודאי שום טעם י"ל גש"ם להבין ולומר דקרא לדיוקא אתא אבל נרגשו ע"ד רש"י דלהם הוצרך לה"ט דאבל אסה"ו וכו' וחי' בנעימם כי היכי דלא נילף וכו' ושוב הוק"ל קושיא אחרת דמ"ש תפילין מת"ת וחי' דלאסור וכו' ואה"כ דלפי קו' יש ליישב ג"כ דברי רש"י כמ"ש מהרש"א ז"ל אבל מ"מ מתבאר מתחילת דבריהם דבתחי' דברי' לא נחתו למ"ש מהרש"א ז"ל כבונת דבריהם וכמ"ש:

תו חזי הוית למהרש"א ז"ל שכתב דחו א"ל לתירוצו השר מקוצי ז"ל דכיון דלפי טעמא דהכא ליכא למילף ש"מ מתפילין וגם א"ל לחייבו מיום ראשון ואילך איכא לאקשויי איפכא דאמאי איצטריך בפרק א"מ למילף אבל אסור בתפילין מדיוקא דיחזקאל ותפ"ל מהכא וזין לאין דאיצט' קרא דיחזקאל לפי שכתוב פארך ומהכא לא הוה ידעינן היכן כ"כ פאר והא ליתא דידעינן מדכתי' לשום לאבילי ציון פאר תחת אפר ונפק"ל דיהא מהאי קרא דהכ"ל משום האפר כראש מקום הנחת תפי' שהוא פאר ול"ע עכ"ד · ולע"ד י"ל חדא דמ"ש היב דמקרא דלאת וכו' פאר תחת אפר שמעינן וכו' דהק"ל משום וכו' ע"ש · הנה ראיתי בש"ס תענית דט"ז ע"א דאמרינן א"ר יצחק במקום תפילין שנאמר לשום וכו' ושם פירש"י ז"ל ד"ה פאר וכו' וז"ל ש"מ במקום תפילין דכ"כ פארך ח"ע ואמרינן בברכות רי"א אלו תפילין ומתרגמינן כמי טוטפותיך וכו' ע"ש ועיין בתרגום בישעיה סי"א אהאי קרא דפאר תחת אפר דפירש כליל ע"ש · וכתוס' שם · ואה"כ א"ש דברי השר מקוצי בתירוצו דקאי ע"ד רש"י דאיהו גופיה פירש שם בתענית דגם בקרא דפאר תחת אפר דגבי דין א"ל לא ידעינן דאיהו שתפילין אלא מכח האי קרא דיחזקאל דפארך דהשתא ע"כ צריך הש"ס במ"ק להביא קרא דיחזק' מדקא"ל ליחזקאל פארך וכו' דלכ"ע אסירי שפיר עביד הש"ם להביא קרא דיחזק' וללמוד ממנו איסורא מדיוקא כדרך כל הש"ס ולא לסמוך דינו אשמא בעלמא · ועי"ל דאי לאו קרא דיחזקאל דגלי בהדיא מדיוקא דלכ"ע אסור לא היה כח ביד חז"ל לעקור מאבל מצות תפלין דגדלה מעלתה עד מאד וכמ"ש רז"ל ברוכתי טוטפא וכירוע משום דנקראו פאר ואבל מעולל וכו' כמ"ש רש"י דהוא רבשה"א שעתא דמניח תפלין ליתוב דעתיה ולפתוח בשעת ק"ש דמה"ט חייב בכל המצות דהכא"ל למיתב דעתיה וכמ"ש שם בסוגיא ובש"ס דברכות שם מש"ה עכשיו דילפינן מדיוקא דקרא דיחזקאל להדיא דאסור בתפלין אמרינן דה"ט ודאי כמ"ש רש"י ומה"ט לא גמרינן ש"מ מתפלין ושאני תפלין מיום ראשון ואילך חייב דל"ש ה"ט כמ"ש השר מקוצי ז"ל ומה גם דא"ש טפי לפי מ"ש התוס' כאן ובסוכה כדי ליישב קו' דמ"ש בתפלין ומ"ש בת"ת ותי' דקרא משמע דלהקל וכו' ע"ש דהשתא י"ל שפיר דמה"ט הוצרך הש"ס להביא קרא דיחזקאל ולהוציא מדיוקא דלכ"ע אסור מה"ט דהתוס' ולא נפק"ל מקראי פאר כדכתיב לשום לא"צ וכו' משום דהו"א דאתינן לאיסורא משום קרא נילף לחובה מדמצינו זה ביחזקאל דחייבו שכתוב בימי אבלו דקי"ל כל היכא דאקושי לקולא וכו' לחומרא מקשינן אשה הוצרך להביא השתא קרא נוסף ולומר דאדרבא מדיוקא ילפינן דה כ"ע אסור ומטעמא דכתבו התוס' הכא כנ"ד ושם בסוכה כנ"ל נכון:

תו חזי הוית למהרש"א בס' לא"ה בליקוטין לברכות דו"ה שכתב וז"ל ומה שתי' השר מקוצי אין לדקדק דאיך ס"ד למילף כולהו מצות לתפי' לפטורא דא"כ הו"ל תפלין ות"ת שני כתובין הבאים כאחד דהא במ"ק יליף מקרא דהאנק דום דהאבל פטור מת"ת וכו' ע"ש מה שתירץ עכ"ל מלבד אחר דאפי' לגבי ישראל נמי דבשביהם חסר להו לא הו"ל ב' כתובים שבאים כא' דהוא דמצריך ליכי דאי הוה קרא דתלמוד תורה דאסר להו לישראל הוה אמינא דהתם היינו טעמ' משום דפקודי ה' ישרים משמחי לב ולא מן השם הוא לשמוח בו בפרק של רעים משו"ה הוצרך קרא דתפלין דאפילו בהם אסור לכהנים ותי' מקרא דתפלי' הו"א דוקא בתפלין דא"כ קדושה רבה כיון דפטר להו לישראל מכייהו ממילא אסורים מכח קדושתן וכמש"ל בשם הריטב"א בתי' סוכה · אבל בת"ת הו"א דחייבים דאדרבא ע"י דילמוד בתורה יקבל את הדין בשמחה ולא יהיה קורא תגר ח"ו על השי"ת ולא יתרעם ע"ת יען דע"י לימוד בה יבין וישכיל כי אמת שמו ואמת דינו ובמלכיים עביד כי כל משפטיו צדק ואמת ולא הוה חוששי' לשמחה כיון דלצערו ודאגתו בתוך קרבו ומעיו מה גם דהכן ת"ת כנגד כולם ואלמלא תורה לא נתקיימו שמים וארץ וכתיב ולמדתם אותם וכתיב כי היא חייך וכו' ובפרט לפי מ"ש התוס' בקידושין דל"ד ד"ה נכרי כעי חוי וכו' בהירושלמי השני שכתבו וז"ל ועי"ל דהאי קרא קאי בין את"ת וכו' ובין אמזוזה מיהו אין סברא לומר דנחייבו נשים בת"ת משום סברא דנכרי כ"א וכו' כיון דאשכחן ביה מיעוטא וכו' דכתיב והודעתם לבניך ולא לבנותך וכו' ע"ש וא"כ הו"א דבת"ת ליחייבו דהשתא צריכה לכך למיבעי דקאי על חיו מן שמיא מש"ה הוצרך

קרא

קרא דהלכך דוש לאמרינהו בח"ח ג"כ כמו תפלין ומה גם אם רבי' צריכי' לו להתלמד דפיא מלים רבה כמ"ש בפ"ק דמגילה שו"א דפייב שנה דכתבו דבה"ג מותר כמ"ש בתר"ב שטו' ובש"ע ז"ל יו"ד קי' רפ"ר ע"ש מ"מ חייב לא שמענו משו"ה הוליך קרא דהאנק דוש לאמרינהו בח"ח והשתא אמרו' דברים צ"ל מיהא מותר באופן דאצטריכו תרוייהו וכל בה"ג לא אמרי' ב' כתובים א"מ וא"כ שוב ילפינן מיניה ש"מ לפיטירא משו"ה הוליך שטעם של רש"י בגו' דהשתא ניכא לסילוק שאר מלות מיכייהו דאי מתפלין ל"מ מטעמא של רש"י ואי מח"ח ל"מ די"ל דשאני ה"ט משום שמחה ויועיין בתוס' מ"ק דכ"ח ע"א ד"ה ואסור ע"ש וברמב"ן ז"ל בתו"ה דכ"ח ע"ר מ"ש שם ע"ש ובריטב"א ז"ל במ"ק דט"ו ע"ש ובמבריט"ן ז"ל בשיטתו לב"מ רי"ב ע"ב כנ"ל :

באד וא"ח מ"ש דגבי תפלין וכו' ומ"ש גבי ח"ח וכו' עכ"ל מפשט דבריהם מוכח דק"ל תרוייהו או דכימא דגם גבי תפלין דמדאמר ליה ליחזקאל דוניח דה"ה לעלמא וכמ"ש גבי ח"ח הו דכימא גבי ח"ח דמדא"ל ליחזקאל והאנק דוש מכלל דכ"ע מותרים וחייבים וכך מפרשים דבריהם דהוכח שם שכתבו בבבא ומה שתי' שם וז"ל וי"ל דבר"ח דהוכח כי הכתוב שכ"ע אית ל"ל דהכל אסור בר"ח אבל בתפלין אמאי הוליך ל"ל דוניח תפלין א"ל שהיתי סבור לאוסרם עכ"ל יש לפרש דבריהם דר"ל כמו שתי' הכא דלאסור גמריכן וכו' כלומר דמן הכתובים ביחזקאל שם דאינו אלא דרך משל ולהקל כא יחזקאל ולא להחמיר עליו וכיועיין בש"מ ז"ל ע"ש וזהו מ"ש שם דבר"ח דהוכח כי הכתוב כלומר דכ"ע חייבים בר"ח במ"ע ואתא קרא לאיסורו בר"ח כל כי האי מולתא גמריכן מיניה לעלמא דודאי גם לעלמא אסורים אמנם בתפלין דבא הכתוב להחמיר עליו דוניח ודאי דבעלמא בה"ג אסורים דאל"ה כיון דתפלין הוי מ"ע דכל ארם חייב בה למה הוליך לומר לו דוניחם פשיטא דוניחם כיון דהוי דבר של מומרא אי"ן דבה"ג בעלמא אסורים והו"א דגם ביחזקאל דינא הכי דומייה דח"ח ע"ז הולרך לומר לו דבזה לא ישנה לשאר העם בהשם אבילים ב"מ באופן דבותם דהשם ודבבא שבל אחד אלא דשם ביארו דבריהם יותר · א"כ יליף דבריהם דהשם בע"א דר"ל דלא אמרינן מכלל דלכ"ע דוינכן ליה דין אחי מת"ם אלא כדאית לן שום סברא דהפסוק הוי יתר משא"כ כדאיצטריך קרא גופיה או לא אמרינן מכלל וכו' כיון דלגופיה אצטריך ובכן גמרי' מיניה מ"ש בהשית קרא כמו דגמרינן שאר דוניה שמ"ש בקראי והש' בשלמא בתפילין אמרינן מכלל דלכ"ע י"ל דין אחר דאיסורי משום די"ל הברא דהכתוב יתר הוא דאל"ה ל"ל להש"י לומר לו ליחזקאל דוניח תפילין הא בלא"ה הוא מ"ע הנוהגת בכ"י ובבר היה מניחם יחזקאל בכ"י לקיים מ"ע ומהשתא גם באותם הימי' הוא היה מניחם דמש"ה דיבטל מ"ע על מנת כ"ז דלא נחסר לו א"ו מדהולרך לומר לו דוניחם צ"ל דלא לעצמו יצא הכתוב ללמדו אלא ללמד לבעלמא דהם אסורים והוא יניחם משא"כ בח"ח דבכ"י לומר תורה ויחזקאל בכללם ובודאי דגם באותם

הימים היה לומר תורה א"כ בשבא שכתוב לאסור עליו צ"ל שבית לומר דהא לכ"ע פטירי דשא מכ"ל לומר כיון די"ל דלגופיה דיחזקאל איצטריך וה"ה כמו לעלמא משו"ה אמרינן גבי ח"ח דיחזקאל וכ"ע שייס לאיסורא בכ"ל בותהם וא"ש יותר ברורים · וכ"מ בדברי הרשב"א ז"ל שם דק"ל תרוייהו ע"ש אמנם ראיתי לרש"ל ז"ל בח"ש שם שכתב ע"ד וז"ל א"כ ש"א ביחזקאל וכו' כ"כ א"כ גבי תפילין נמי ניעבדו שאר אבי' כיחזקאל אבל לא לספק עכ"ד נראה דהבין דכונת התוס' להקשות דנעביד דרשא דתפילין כדרשה גבי ח"ח ולא לומר נ"כ דנעביד דרשא דח"ח כדרשה גבי תפילין ולע"ד אין נראה כן מפשט דבריהם כמ"ש וכמבואר בדברי הרשב"א ז"ל שם וראיתי מ"ש שם הרב מ"ר ז"ל עש"ב ועדיין צ"י דלפי מש"ל א"ש דבריהם בפשטן ול"י :

וחזי הויא למהרש"א ז"ל בגופ"ש שם בשו"ר אחר דשכיא דברי שנמ"י שבו' שהקשה בקושית התוס' שלוו ותי' שני תי' כתב ע"ד וז"ל ולי היה אפשר לתרץ קו' המרדכי דאם איתא דבעלי אבי' מחייב בתפילין הול"ל פאר ש"ע מאי פארך ש"מ דוקא פאר דידך ודוק ע"ש · והנה מ"ש הר' דבית קו' המרדכי הך קושיא היא דהתוס' בסוגיין ובשיטה שם ובן הרשב"א שם והריטב"א ז"ל בשו' בכתוב בש"מ · וכולם לא כתבו לתי' זה ונראה דש"ט דידהו משום דמדויקא דכתיב פארך לא מצי' ללמוד אלא לגבי יחזקאל גופיה דפארך דוקא דהיינו תפילין דידך תניח ולא תפילין של אחרים כלומר דלא תניח אותם אבל לומר דפארך ממעט לכ"א אחרים דפטורים להניח פארם ל"מ והנה דאי דרשי' כמ"ש לא מתוקמא דמאי נ"מ אם יחזקאל מניח תפי' שלו או של אחרים הא מן הדין מותר להניח תפלין שאולין מ"מ י"ל דל"ש לפרש כי אם ע"ז ועכ"ל דכיון דהכתוב מדבר עם יחזקאל קא"ל פארך בנוכח דומיא למ"ש לו אח"כ ומנעליך תשים ברגליך דהתם לא שום צ"ל כי אם ומנעלים וכו' דהא ל"ש למידרש שם מידי כמובן ה"ה גבי תפי' נקט הכי פארך דרך נוכח ויעוין בריש פ' ראשית הגז גבי מועטים בש"ג ובעת כנ"ל נכון כל כמה דאיני מוצא ספק מ"ש ועיין בס' אליה רבה ז"ל בסוגיין ועפ"י מ"ש א"ש ג"כ דלא ילפינן נמי מהשיפא דקרא דכתיב תחבוש עליך דנידוק עליך ולא על חבירך משום דכיון דקא מדבר עם יחזקאל והתחיל לדבר לו בנוכח משו"ה קיים לומר לו עליך ומה גם דתחבוש בלא תיבת עליך ל"מ כ"כ דוניחם עליו כמובן :

וראיתי להרב רמת שמואל ז"ל ע"ד התוס' שלפנינו שהקשה ע"ד ותי' ושוב אח"ז כתב וז"ל ואין לתרץ משום דגבי תפי' נלמוד מרב' פא"ח עליך ומדייק מעליך דתשמע בעליך ולא לאחרים משא"כ גבי ח"ח דלא כתיב רק האנק דוש ז"א דהא כתיב ג"כ ומנעליך תשים ברגליך ובעילת הסנדל דאסור נלמוד מקרא אחר וכו' עכ"ד ולע"ד אמרי שמח"ר ל"ז להבין דכיון דשרי גם בעילת הסנדל דאסור מדכתיב ובנעליך תבר"ג הוא דילפינן לה וכמ"ש במ"ק דט"ו ע"ב אבל אסור בנעה"ש מדאמר רחמנא ליחזקאל ובנעליך ת"כ מכלל דלכ"ע אסור ע"ש · ולפי"ד שהי הו' הויא ארכתא

שיעתא

קושיא לשיטת תירוצו דמתו' שם אלא דנ"ל טעמייהו דהחוק' ולפי מ"ש גם מאי דילפינן התם דנפ"ש אסור אינו אלא מדסמיך ליחוקא ה"נ בעלמא אסור דומיא דתפלין וגם מה דהקשה ע"ד החוק' י"ל וגם מ"ש ע"ד בשו"ד ביע"ש כ"כ דכן כתבו הר"ן והנמ"י שם וכעת צ"ע ועיין במ"ש מהרי"ט ז"ל בתש' יו"ד סי' ש"ו דנ"ט ע"ד ע"ש ולע"ד י"ל ע"ד כמ"ש ודוק ·

והנה ראיתי להריטב"א בסו' שכתב בשם התו' ז"ל עמ"ש בגמ' אבל וכו' חוץ מן התפלין וז"ל אין למדין מן הכללות אפילו במ"ש בהן חוץ שהרי הוא פטור מן האירס כדילפינן התם מהאבק דוה וכו' עי"ש וכ"כ בתו' למ"ק דט"ו ועוד אי' שם דכיון דקרא ק"ם בו"ע כדודים הני ליה כדאיתא בסוף מנחות ונתלה שאינו פטור ממנה ע"ש · ויעוין בהרשב"ם ז"ל בפ"ק דר"ה ובסנה"מ ז"ל והרב ברכ"י ז"ל יו"ד רס"י ר"מ ע"ש · אלא דראיתי להרשב"א ז"ל בחי' לחולין ד"כ ע"ב אמ"ש ושאר' א"ש כל הבשר וכו' הכ' שם דל"א אין למדין וכו' אלא במתני' אי מתניתא אבל לא באמוראי דאינהו בדוקא קאמרי ע"ש וג"כ במהרי"קו ז"ל שו' יו"ד ובמ"ש ההגה"ה ז"ל בכללי הגמ' כלל צ"ר ע"ש וא"כ לפ"ד הרשב"א הללו ל"ה קו' דאשין דהריטב"א ונ"ל דמתרץ בתי' הב' א"כ במ"ש הש"ס שם דמצוות קאמר רב ע"ש ומ"מ נראה דהריטב"א חולק אדברי הרשב"א בזה וכן ראיתי להי"מ ז"ל סי' כ"ג דהביא דברי הרשב"א הללו ושכ"כ מהרי"קו בגו' ושוב הביא מדברי הריטב"א והראשוני' במקומות רבים דנראה דס"ל דאפילו באמוראי אמרי' הך כללא דאין למדין וכו' ובכללם הביא דברי הריטב"א הנז' הללו ובמו"ר כתב דיש לו תימא רבתי על הרשב"א גופיה שמצאתי לו בתשו' סי' מ' ובחי' ליבמות דקי"ר ע"ד שכתב שם על הך כללא דכ"מ דשנה רשב"ג הלכה כמותו דאין למדין מה"כ אפילו במקום שנ"ה וכדברי הריטב"א וכו' והכ"י ז"ל וכ"כ עוד בחי' לשבועות ד' ל"ה על מימרא שמואל בשם ר"א וכו' וזה ודאי קשה למ"ש איהו גופיה בחי' לחולין שהבאתי וכו' וכעת צל"ע עכת"ד ולע"ד י"ל דברי הרשב"א דודאי דנ"ל לחלק בין היכא דהמימרא הוי לענין כללות של דינין להיכא דהכללות לענין פסק הלכה ואומר דע"כ ל"ק הרשב"א כן אלא דוקא בהסיא דחולין ד"כ ודכוותה דקא פריך שם הש"ס לרבין כ"ק דאמר רבה דתני וכו' מדא"ש כל הבשר בשחיטה וכו' אפא הוא דכתב הרשב"א דה"ט דלא משני הש"ס דאל"ת וכו' משום דבאמורא ל"א הכי משום דאיירי בכללות דודאי דדייק שמואל לומר כל הבשר דמידע ידע דאריכין דבשר בשחי' בשר במליקה ולספק להפך דאל"כ לא הוה אומר ער"ז דכל הבשר וכו' משא"כ בהיא דאמ' כ"מ דשנה רשב"ג הלכה כמותו דאיירי לפסק דין דפליג רשב"ג עם רבנן דכל כי ה"ג הדבר תלוי בשיקול הדעת ובסברא מי מהם מסתבר טעמיה יותר כל כי ה"ג ה"ל להרשב"א דכל וכו' ל"ר אלא ר"ל על הרוב והיינו היכא דמסתבר טעמיה ולא היכא דלא מסתבר דהכי ל"ש דבהא דין דפליג רשב"ג · היכא דלא מסתבר טעמיה וכן דייקי דברי הרשב"א שכתב שם באותה תשו' וז"ל תשובה אין למדין וכו' והא

שב"ז דרשב"ג אין סומכין לפסוק כמותו אלא במקום וכו' אי דמסתבר טעמיה והביא ראיות לדבר ע"ש : דנראה במ"ש כנ"ל ליישב דברי הרשב"א ז"ל הללו ·

אלא דאכתי יש לעמוד ע"ד הרשב"א הללו מאי דפריך בגמ' לקמן דע"ז דאמרי' שם איתמר רא"ב אריו"ח הלכה כרשב"ג וכו' ופרכי' ומי אריו"ח הכי והאמר רבה אריו"ח כ"מ ששנה רשב"ג וכו' ע"ש וכה"ג פריך בש"ס גיטין דל"ח ע"א וכדוכתי טובא ושאני לפי"ד הרשב"א קימא דבהנהו דוכתי הוצרך ריו"ח לו' הלכה כרשב"ג משום דלא הס"ד דלא מסתבר טעמיה ולא תפסיק כמותו או מצד אחר ומש"ה הוצרך לו' דגם בזה הלכה כמותו דגם בזו מסתב' טע' וכדיישב הרשב"א הסוגיא דעורות לביכין וכו' ע"ש וסוגייא הלזו הביאה הרשב"א גופיה שם בזאת התשו' לראיה ע"ד ע"ש · ולפי מ"ש קשה ע"ד מהאי ואי משום השיא דע"ז דהקשה לו השואל בכדר התום' שם בע"ז תירצו ע"ש אלא דנראה דכל כי האי קושייא לא עלים דהרשב"א דוקא קשה כי אם דגם על רוב הראשונים ז"ל קשה שהרי הרי"ף ז"ל בפרק נ"פ וכן הרמב"ם ז"ל בהרבה מקומות ס"ל דהאי כללא ל"ר וכ"כ הכ"י בכ"מ דע"כ בשם המפ' ז"ל אהאי כללא וכו' ע"ש וכ"ד הרמב"ן והרז"ה והר"ן והריטב"א והרבה מן הראשונים ז"ל כמ"ש הי"מ שם ובחי' ש"ן עש"כ א"כ אליבא דכלהו הנהו דבוותא קשיא להו כדאקשי' ע"ד הרשב"א ודוחק לומר דעדיפא הוה משני דאמוראי נינהו ואליבא דריו"ח וכעת צ"ע עוד בדבר זה ואי"ה בעסי"ת אעמוד עוד בזה במקום הצריך ודוק ·

הדרן לדמעיקרא הכא במ"ק דכ"א ע"א אמרי' ת"ר אבל ג"י וכו' אסור וכו' מג' ואילך ואם בא וכו' פ"ה אינו חולץ דר"ה ריו"ח אבל ג' ימים הראשונים וכו' ואם בא פ"ה חולץ הט' דר"א וכו' אבע"ל הבא לעולם חולץ ה"ש אמר עולא חולץ וכו' עד מ"ש מלוה שאני ע"ש · ואזי הוית לפרושי כר"פ מי שמתו שהיכא מחלוקת דר"א ור"י הגו' בחילוף השמות מזה לזה ואח"ר דהביא הברייתא הנז' אמרו שם ר"ז ודיכ"ם הלכה כר"א בהנחה וכר"י בחליצה ר"ז בעי כהן ובני השני כר"א מהו שיעשה כר"י שלא לחלוץ איבע"כ וכיס כהן ביום השני כר"א עושה וכו' עד מ"ש נימא הלכה כר"א ע"ש וכתב מהר"א ז"ל ד"ה וכיון בתוספתא וכי כן הוא וכי קס"ד לומר הכי שנעשה ר"א כר"י א"כ נימא הלכה כר"א בהנחה וכו' לא ואנא ידענא דוקא בהנחה וכו' עד מ"ש לכן פסק כר"י ע"ש · והרב קרבן העדה ז"ל במ"ק פ"ג ד"ו ע"א כתב ע"ד דאינו מחוור דאלמ"ר איפכא דקמ"ל דהלכה כר"י בחליצה אפי' ביום השני וכו' ע"ש · ואחרי שמסי"ר לא ידעתי מה ק"ל דהרי בירר דבריו מהר"א ליב ז"ל בתשו' דבריו וכתב דא"כ נימא הלכה כר"א בהנחה ותו לא וס"מ דבחליצה כ"כ אינו חולץ כר"י דבהנחה משמע אבל לא בחליצה ומדהוצרך לומר נ"כ והלכה כר"י מכלל דביום שני ס"ל נ"כ לענין חליצה כר"א ומ"ש אבל הלכה כר"י היינו ביום שלישי ואילך כיע"ש · גם מ"ש עוד שם ועוד מה ק"ל ע"ש י"ל דק"ל לפרושי דמכלל לאו אתה שומע הין כמובן

פירוש' דר"ל דאינו חולצן וכתב דה"ה אר"י וכוני כלומר וכ"ת שאמת דהלכה כר"י בלילה ואפי' וכו' ואם כוני נימא הלכה כר"א כלומר א"כ הוא דחולצן ביום השני אם הניחן כר"א נימא הלכה כר"א ואי לא דהשתא ליכא כלל הלכה כר"י אבל השתא וכו' ע"ש · ולע"ד לכאורה דבריו ק"ט דמה הכרח הוא די"ל דהנה דחולצן הוליך לומר הלכה כר"י דאי לא הו"א אלא הלכה כר"א ואי לא הו"א דאפילו ביום הב' אם הניחן חולצן וכמ"ש מהר"א שם וכמו שכן נ"ל בעד כונת הש"ס דילן דלא פשיטא ליה בפירוש' ובמובן ועלה ע"ד לומר דהרב ה"ל דר"א ל"ה אלא ביום השני דוקא אבל לא נתיישב דעתי בזה דהוי כני' פירוש' השר שם שנדפס עם פי' הש"י כתוב לאמר כדברי ר"א ואם כאן פ"ה חולצן כל שכנה כר"א ע"ש · ואחי ני' אינה כמ"ר ולא בתלמוד של פי' מהר"א וא"כ לפי גירסתי הנז' הדק"ל ועיין פי' אחרים בכונת הפירוש' שלוו שם בש"י אח"ו מהם מהרש"ק ובקש"ע ז"ל שם ובמהר"א שם ול"י :

והנה רש"י ז"ל שם במ"ק עמ"ש מ"ט דר"א דכתיב ויתמו ימי בכי וכו' כתב וז"ל דמשמע שנים ע"ש · ע"ד אלו כתב תוס"כ מפריך ז"ל בס' כ"כ א"כ דכ"ב ע"כ וז"ל ותימא דהא ל' כתיב בעיקר בכיה דכתיב ויבכו וכו' ל' יום ועלה קאמר ויתמו וכו' שהם ל' יום ומהי איתו שנים וכו' ומבא זה פי' מהרי"ך שם כונה אחרת בדברי הש"ס ע"ש ולע"ד חסרו מהספר מגדל רבנותו נ"ל דהפיר כתב רש"י דהיו בכר נרגש הריטב"א ז"ל שם כוונא הוא ויבכו וז"ל מ"ט דכתיב ויתמו ימי בכי אבל ומיעוט ימים שנים פי' ואע"ג דרישא דקרא ל' יום הייתי זה מלשון מיותר הוא דאתי לדרשה אבל ובכי ב' ימים ואיבה נקטינן למניעת התפי' דבבכי תקיו אבל נמור וכו' ע"ש · וכ"ת כדברי פירוש' שם פ' אלו מגלחין אמר"י ר"י ור"ח וכו' בש"ש דשב"ל ויתמו ימי בכי אבל משה ימי ז' בכי שנים אבל ל' ואיזה דמתלפין ימי שנים וכו' ע"ש · וק"ט משום דקרא יתירה הוא כמ"ש הריטב"א וכמ"ש במ"ה ז"ל שם ע"ש וא"כ ה"ש דברי רש"י ול"י :

ולענין הלכה כולהו הפוסקים ז"ל פסקו כר"י ואליבא דרבה וכמ"ש הרי"ף ז"ל שם במ"ק וז"ל א"ר אבל ב' ימים הראשונים וכו' ומסק' אינו אסור אלא יום ראשון בלבד דעיקר וכו' אבל ביום שני מותר וכיון שהניח ביום ב' שוב א"א ואפילו באו פנים חדשות ע"ש · ובדברי הרי"ף הכי אמרו בשיבה שם דכ"ן ע"כ וה"מ ביום רא' וכתב הר"ן ז"ל וז"ל וא"ת הא בפרק א"מ אבל ב' ימים הראשונים וכו' י"ל דקרא ה"ק וה"מ דמיפטר ביום ראשון בולים וכו' אלא שמדברי הר"א ז"ל נראה דל"ש ביום ב' ואף הרמב"ם ז"ל כ"כ וכ' הרמב"ן ז"ל בס' תו"ה דאפשר דה"ט נמי שאין מניחין תפי' בלילה וכו' ואפי"ה עולה הוא למקצת היום ובהלכה שאינו אסור ול"ש שלהניח תפילין אלא יום אחד בלבד שהרי בשמועה ביום ב' חייב בהן ועדיין א"ם לו וכו' ע"ש · ועי"ר הר"ן שכתב ועדיין אין זה מחוור לי וכו' כתב מרן ז"ל בב"י סי' ל"ח דנ"ל דאע"ג דלילה לאו זמן תפי' מטעם שמא ישן בהם

אבל מחסר נמי מטעם אבילות ע"ש · ודאיקו לה' נסר שלום ז"ל שם שהקשה ע"ד מרן הנז' דכיון דאליבא דהרמב"ם קיימי' ולדידיה אסור מן התורה להניח תפי' מאי נ"מ אי אסור נ"כ מטעם אבילו' וכן' והניחו בקו' ע"ש ולע"ד כונת מרן ז"ל דאפילו אליבא דהרמב"ם מ"מ שמיר איסור אבילות דהא דהוי לגבי איסור תפילין בלילה אם היו עליו מערב אינו חולצן כמ"ש שם רש"י ז"ל ע"ש משא"כ משום אבילות דאפילו אם לו אם בערב והיו עליו תפי' צ"ל משו"ה אמרינן בלילה מקצת היום ככולו גם להרמב"ם כנ"ל · ובדברי הרמב"ן הללו כ"כ הריטב"א ז"ל שם והרא"ש ז"ל שם במ"ק אלא דנסתפק אי הני בכבן השמש או אחר שיעמדו המנחמין מאצלו ומסיק דהני בהנה"ח ע"ש וכ"כ הריב"ש ז"ל ביו"ד סי' שפ"א ומדברי הרמב"ן הנז' נראה דאפי' קודם הנה"ח מותר וכיעויין בשה"ח סי' ל' ע"ש :

וראיתי להריטב"א ז"ל בחי' למ"ק דכת' דלרי' בעינן יום אחד שלם מעל"ע ומשו"ה בעי מקצת יום ב' כדי להשלים והשלימון הם בתפלת שחרית וכו' ורבינו אלפאסי ז"ל כת' דאסור בתפילין יום ראשון ורוצה רבינו ז"ל לומר יום א' שלם מעל"ע דהא ליכא למיקל טפי מדר"י וכו' ע"ש · וק"ק תמאי לא הביא דברי הרמב"ן הנז' דכתב להדיא דמשהאיר היום מותר וכדרכן בב"מ וכתוב בתו"ס שם דה"א דבכל הנאיכים כתו' וכתבו' כתבן בדברי הרי"ף ז"ל ע"ש · וכ"כ בהסמ"ג ז"ל ה"א ע"ש · וגם ע"ד הרא"ש הנז' ק"ק ובאשר הב"ח ז"ל יו"ד סי' שפ"א האריך בזה ומסיק דהעיקר כהרמב"ן והרוצה להחמיר כהרא"ש והריב"ש שלא להניח עד הנ"ח יחמיר לעצמו ולא לאחרים ודלא כהש"ע וכו' · וכ"כ הרב מט"י ז"ל שם ויתר מזה כתב דלהרמב"ם אינו אסור אלא יום ראשון ואפילו אם באו פ"א מניחן ביום שני וכן המנהג בעירו ע"ש ודעת הש"ע ז"ל שם דאחר הנה"ח ביום שני דוקא הוא דמותר להניחם וע"ש בהש"כ ז"ל ועיין פירוש' במ"ק פ"ג סי' וא"ו דמשמע כדברי הרא"ש והניחם ועיין בהו"ם ז"ל שם דיכ"ג ע"ד ע"ש · ויש לדעת אם הניחן ביום שני קודם הנה"ח אם צריך לחולצן דהא ודאי ביום ראשון דאסור מדינא לכ"ע כולהו יומא בין לר"א ובין לר"י נראה ודאי דחולצן דהא ל"פ אלא מיום השני ואילך וכמתבאר מסבריותא והש"ס שם · אבל אם הניחן ביום שני קודם הנה"ח יש לדעת אם חולצן כיון דר"ז תלוי בפלוגתא דרבוותא הנז' והנה דהש"ע פסק לן שם כדברי הרא"ש והר"ב הטורים והיעתם ז"ל · מ"מ כיון דלפי דברי הרמב"ן והנמשכי' והסמ"ג והיע' ז"ל יכול להניחם לכתחילה וכיון שמניחם שוב א"א אפילו באו פ"א וכרבה וכן מסיק הב"ח א"כ כי עבר והניח גם לא"ן דפסק כהש"ע והנה שלא להניח לכתחילה מ"מ אם עבר והניח י"ל שלא להטריח לו שיחלצן הואיל דבדיעבד כה"ג יכול לסמוך ע"ד רבוותא הללו :

וראיתי להמהרי"ק ז"ל שם סי' הש"ס שכתב עמ"ש בש"ע אבל אסור וכו' וז"ל ואם טעה והניחן חולץ אפילו באבילות דרבנן ה"מ בנת' ובדברי הפוסקים ז"ל עכ"ד · ומשמע מדבריו הסך מ"ש · אלא די"ל דל"מ דהרב איירי על יום ראשון

דלכ"ע

דלכ"ע אסור כוליה יומא וגם יש מספקים רש"ל דיום ראשון אסור מה"ת אטו ש"א דקאמר דאפילו הניח חולץ ומ"ש אפילו באבילות דרבנן ר"ל בקרובים דהם דרבנן דהיינו חוץ מהנהו הכתובים בפרשה וכדעיין בטו"ר ובש"ע סי' של"ח ע"ש · דאע"ג דהנהו אבילות הוו מד"ס מ"מ היום ההוא שמור דמרור טובא וגם דלגבי שאר קרובים הוו מה"ת אמנם ביום השני דקלים מיורתים ובכ"ע אין אבי' נוהג בו אלא מדרבנן בכל הקרובים אפשר דגם למהרי"ק אם הניחן אינו חולצן וכ"מ מדבריו הב' אפילו באבילות דרבנן דהוי ביום שני אליבא דכ"ע הוי דרבנן וא"כ הל"ל אפילו ביום השני או הו"ל לאפוקי עמ"ש בש"ע ואחר הנה"ח ביום השני וכו' ולכתוב ע"ז ואם הניחן קודם צריך לחולצן כי ע"כ צ"ל במ"ש · ואפילו ניחא דכונת הרב לומר דאפילו ביום השני אם הניחן קודם הנה"ח צריך לחולצן ומ"ש אפילו באבילות דרבנן ר"ל דאיכא תרי קולי כמובן מ"מ י"ל דהרב אזיל בשיטת הש"ע ז"ל משו"ה כ"כ אבל את"כ אנן בדידן לענין מעשה כיון דו"ל דעת הגאונים והרמב"ן וסיעתם דכתבו דאינו אסור כ"א ביום ראשון דוקא אפ"ה דאפילו הניחן ביום השני קודם הנה"ח לא מטרחינן ליה לחולצן ואפילו דלכתחילה חיישינן לה' הש"ע וסיע' ובמ"ש · זולת לעיר דאפשר כפסק הש"ע הש"ו חובב"א וגוילא כידוע :

ולפי מ"ש כ"מ דאפילו דהוא פ"ח בו בפרק בבית האבל קודם הנה"ח ולא ידע בהם שאבל דהיו יושבין בזוית אחר ושוב ידעם אן דידעם ולא ידע דאסור להניחם והניחם ושוב חזר פניו וראיהו קשור בתפלין ולא א"ל דלא טוב עשה דהניחם דהרי מתבאר מדברי הרב ב"ח בדעת הגאונים והרמב"ן והסמ"ג והרמב"ם ז"ל וסי' ז"ל דאי איכא פ"ח אסור להניחם וזהו דקתני בברייתא אליבא דר"י אסור להניחם שני ימים הראשונים וכו' דהיינו באיכא פ"ח · ע"ש מ"מ נראה דאם עבר והניחם כיון דמדינא מותר גם בהניחם בהיו שם פ"ח שוב אינו חולצן וכדרבא דקאמר כיון דהניחם שוב אינו חולצן דגם ע"ז איירי כיון דהן מדין מותר כמו דאיירי להרא"ש וסי' אחר הנה"ח דהוי זה שמותר וכן משמע מדבריו הב"ח שם בסו"ד דכתב וז"ל אבל לכתחלה לא יניח בפני פ"ח כיון שלא הניח היום עדיין וכו' ע"ש וכ"כ מוהרי"ע ז"ל שם במט"י שכ"ד הרי"ף וסי' וסה"ת בשם הרמב"ן ז"ל ובשב"ח ובשפתי כהן שם ז"ל ע"ש ועיין במג"א ז"ל א"ח סי' ל"ח סק"ב ע"ש ודוק ומ"מ לכ"ע היכא דאיכא פ"ח ביום השני אין מניחין עד שילכו כמתבאר מדברי הרמב"ן שם ומדבריו הב"ח וכ"כ המג"א ז"ל שם וכ"כ להדיא בדב המרדכי ז"ל במ"ק סי' תתל"ד ע"ש וכ"כ מוה"ש בד"מ והפו"ר יו"ד סי' שפ"ח ע"ש וכ"כ הש"ך ז"ל ס"ק ה' דקשה ע"א שלא שכתב פסק המג"א וכו' ע"ש וכ"כ הב"ח שמרדכי וכ"מ בהרמב"ן שם וכ"כ הב"ח ומוכרח לפי פירושם בש"ס ביע"ש אלא שמר' מהרי"ט במט"י מוכח דבעירו נוהגין להניח גם בכה"ג דסומכין ע"ד הרמב"ם ז"ל דנראה מדבריו דמתיר בכ"ע ביע"ש ועיין נ"כ להרב כה"ש ז"ל סי' ל"ח ע"ש · ובהרב מ"כ ז"ל סי' ל"ח דו"א הט"ב ע"ש :

ולענין מה נקרא פ"ח כתב הריטב"א ז"ל במ"ק שם וז"ל ופ"ח דאמרינן הכא שלא באו שם לנחם עד עכשיו ולבבר באנשים הגונים שראוין לנחם עם שבעם ברכות בה"ג דלא הוי חתן לשמח וכראוין לברכות שמחה וכבוד עכ"ל · והנה ריש ט"ס בדבריו מ"מ הנכון מאליו דרצונו לשכות דאים מדין ב"ה לבתית דינא כמובן וכ"מ קצת מדברי הסמ"ג ז"ל בסי' ל"ה סק"ו וז"ל פ"ח פי' מנחמין חדשים ע"ש · אלא דלענ"ד מדברי רש"י שם במ"ק נ"מ כן דכתב בר"ה שאם באו פ"ח וכו' וז"ל ביום וכו' אע"ג דאיכא למיחש דילמא אמרי בב' ימים נמי הניח תפילין ע"ש · ולפי"ד אלו מש' דבכ"ע איקרו פ"ח כיון דאיכא למיחש לאמרת וו"ל וצ"ע ודוק ועיין במ"ש הריטב"א עוד שם בשפת בריית' דבעינן ווה מעל"ע וכו' ע"ש ועיין בב"ח שם דהביא כן משם הסמ"ק ז"ל ודחה דבריו ע"ש ובס' בית מועד ז"ל הב"ח שם במ"ק ודוק :

ולענין א"ל נקבר ביום שמיתה אלא ביום אחר אי אסור בתפילין כל היום כיון דהוי דרבנן כתב מהריט"ץ ז"ל בתי' לב"מ דו"כ דחייב ע"ש ובבר רבני האחרונים הרב אלים רבה והרב ברכי יוסף ז"ל והרב ב"ה ז"ל סי' ל"ח שם דחו דבריו בראיות ע"ש ועיין ביו"ד רס"י שצ"ו ע"ש :

ולענין ש"ק כתבו רבני האחרונים ז"ל שם וביו"ד סי' שפ"ח דאסור להניח תפילין ביו' הקבורה ביע"ש בב"ה וש"כ וט"ז והכנה"ג ז"ל שם ובא"ח סי' ל"ח ע"ש ומהרי"ע ז"ל במט"י ביו"ד שם נסתפק ביום שני של ש"ק מה דינו והנל"ע למעשה ושוב כתב דאירע לו מעשה כה"ג ב"מ ולא נכם ביום ב' עד הנ"ח כדי להסתלק מן הס' ע"ש · ולענ"ד לפי משמעות דברי הרב שארית יוסף ז"ל שם סי' פ"ב ע"ש בדבריו משמע דגם ביום ב' אינו מניח ביע"ש ודוק :

ולענין אם אינו יכול ליישב דעתו מחמת צערו אם חייב להניח גם בשאר ימים לבאו' נראה דחייב וכמ"ש גבי סוכה בש"ס סוכה דכ"ה דאע"ג דמצטער פטור באבל חייב דאבע"ל ליתובי דעתיה וכ"מ מדברי הרמב"ן שהביא הריב"ש ז"ל ביו"ד סי' שפ"ח שאמר שכתב שם דאבל חייב בתפי' ביום הב' כתב וז"ל ומבע"ל לאבל ליתובים דעתים ולכוונים לבים לתפילין שלא יסה"ד מהם שילכך שנה להו ליתוב דעתו אבל בשעת השנ"ב לא מנה להו ע"ש · ופסקו מרן ז"ל שם בש"ע המחבר מדב' הריב"ש שלא בשעת הספד והכי כגון בשחרית בשעת חיוב להניחם על ידי דיסלק דעתו מן ההבלי והספד ואפילו אם בו בפ"ק בא לו בכי מחמת מרירות לבו ממתין קצת עד שיתיישב דעתו דסלת"ם סול"ל דאם נדלם לצערו ודעתו עליו פטור כל אותו יום א"ו נראה במ"ש · וכ"מ ממ"ש הסמ"ג ז"ל בא"ח סי' ל"ח ס"ק שכתב וז"ל וא"ת למה חייב בתפילין ס"ח דמצטער פטור וי"ל ה"מ לצרה דהתו' אבל הכא איהו הוא דמצער נפשיה שבע"ל ליתובי דעתיה כדאמרינן גבי סוכה עכ"ל וע"ש בסי"א ובס' ב"ח שם ס"ד ע"ד הרמב"ם ע"ש · ואוי סוים לפר' שאמר מרדכי ז"ל שם סק"ו שהביא דברי הסמ"ג והב"ח

ובב"ח שנו' וכתב ע"ז וז"ל ואני תמה שהרי מרן ז"ל בב"י ובכ"מ כתב בשם הר"ם ז"ל וז"ל אע"ג דבשאר מלוה אמרינן דמצטער אבע"ל ליתובי דע' הכא שאני שיש היסח הדעת עכ"ל הנה דבריו ברור שכלו דשאני תפילין משאר מלוה משום היסח הדעת וכו' ע"ש שהביא דברי הרמב"ן שנו' והאריך ובהי"ד הוליד דין דנה באבל דמחייבי' ליה מ"מ כל שא"א לו לכוין דעתו אין לו להניחם דאיסורא קא עביד ושו"ת צריך שלא כדברי המג"א וכו' ע"ש והביא דבריו לדינא הש"ל ז"ל בה"א סי"ר דקפ"ג ע"ב ע"ש · ולע"ד אחרי בהמ"ר נלע"ד דנ"מ שבוא דינא ומה שהוק"ל ע"ד המג"א ז"ל דס"ל להמג"א דהשיא דהר"מ איירי בצער דמילתא כגון צינה או מיחוש ראש וכיוצא דהנה דבעי ליתובי א"א לו דלצערו נוכר על ישוב דעתו מש"ה אמר דאע"ג דבשאר מלוה אמרינן אבע"ל ליתובי דעתיה שאני גבי תפילין משום היסח הדעת משא"כ לגבי אבל דבכר חזף לו מה שהלך לו וכ"ע כי זה כל האדם כל כה"ג ק"ל דאבע"ל ליתובי דעתיה ולו' דלא דבר חדש הוא מה דאירע לו כי כן אירע לכמה כ"א טובים ממנו וה' נתן וה' לקח ומי יאמר לו מה תעשה וכיוצא מזה משאר תנחומין דבכל כה"ג יכול להתפלל בישוב דעתו בלא היסח הדעת ומשו"ה מחייבינן ליה בתפילין דומיא דקורס וז"ש הרב מג"א דנבי שבל אונן הוא דקא מצטער בפשוט דה"א בש"ס שם והיינו ממש כמ"ש וכ"מ ממ"ש הריטב"א בשם רבו שם בשיטה הביא דבריו הכ"מ שם וכ"מ ממ"ש הרמב"ן שהביא מרן בב"י יו"ד רס"י ת"ב לענין תפילין בש"ר ע"ש כמובן · וכ"מ מדברי הב"ח שם ס"ד ע"ש · וכ"מ מדברי הרב הלבוש ז"ל שם ס"א וס"ה ע"ש · ולפי"ז כ"מ דבאבל בכ"ע חייב ליתובי דעתיה ולהניח תפילין וכמ"ש וולא כשעה הכי והסתפר כמ"ש הרמב"ן ז"ל דלא כמ"ש הר"מ ז"ל וכאמור בכ"ל :

ועיין ש"ק והיה לבוש תפילין בו בפרק אם צריך לחולצן כרחם ודאי דאסור להניחן עליו וכ"ל דהרי יום ש"ק הוי בשעת שמחה וקבו' וכמו שמבואר בש"ס ופוסקים ז"ל דמש"ט כתבו רבני האחרונים ז"ל דאסור בתפילין והוכיחו לה מד' הרמב"ן שהביא הב"י ביו"ד סי' ב"ב ובמש"ל וכיון שכן ודאי דנ"ל דהרי מבואר בש"ס דבל מאי דפליגי ר"י ור"א היינו דוקא ביום הב' ואילך ש"מ דביום ראשון נ"ל וכ"מ בדברי הרמב"ן הנו' שהביא עוברא דר"ח דשמע ש"ר וכתב דודאי לא חלץ תפיליו · והטעם לזה לפי שאף בשעת אבילות מניח תפילין ואינו חולץ אלא ביום ראשון בלבד דלא חשא ש"ר חמורה מיום ב' של אבילות קרובה הילכך אם היה לבוש תפילין בשעה שמועה ש"א רחוקה אינו חולץ וכו' והביא דבריו הרא"ש בפ' א"מ ע"ש · וכ"כ הריב"ה והש"ע והלבוש ז"ל שם והש"ב ז"ל שם רש"מ מדבריהם דבש"ק חולץ · אלא דיש לדעת אליבא דהרמב"ן נופים הביא דבריו הריב"ש שם כי' שפ"ח דבשעה הכי והספד אינו מניחן ע"ש א"כ אפי' בש"ר אין לך שעה בכי והספד כאותה שעה שבא לו ב"ם ש"ר פתע פתאום וא"כ הו"ל לומר דימנעו דרוחק לומר דבעי ליתובי דע' דודאי אי אפ"ל ליתובי דעתיה בו בפרק מתמת צערו כדאמרן ואף למש"ל

נראה דבאותה שעה ל"מ ליתובי דעתיה · שוב אמת שראיתי להש"ב ז"ל שם דקפ"ג ע"ב דהביא שהו דינא דכתב מרן שם בסי' ת"ב דבש"ר והיה לבוש תפלין דא"צ לחולצן וכתב שם ע"ד מ"ש מהרי"א ז"ל הרב שהביא' דנ"ל דה"ד בשאפשר לו ליתובי דעתיה שלא יה"ר משה אבל אם א"א לו ובפרט בשעה הבכי והספד נ"ל כמ"ש לעיל בארוך ובונתו למש"ל בשם הרב מ"מ שנו' ע"ש · ולע"ד אחרי שמח"ר לפי מ"ש לא יתכן לומר בכה"ג דיתיישב דעתו וגם הרמב"ן שם ופוסקים ובירבני שאחרוני' הנו' שתמה בקטו למילת' דמשמע דל"ד בנראה דס"ל דש"ר קיל טפי וצריך טעם לדבר ובעת נ"י עוד הוה · ומכאן מורעא דוה שנים רבות דאירע מעשה בעירנו יע"א בנבור אחר שהיה מחוסר זמן כ"ת וביום הראשון לא ידע והניח תפלין ובתוך התפלה נזכר דאין להניח תפלין ולא הסירם ושוב שאל אם יפה עשה וכו בפרק ודעתי אני הצעיר הדבר ולא ראיתי הדבר בבירור עד שאחר ימים דרך אגב ראיתי בנימוקי מהריק"ש ז"ל הנו' דכתב דצריך לחולצן · ושן עתה הבא לידי אמי דינא ללמוד אותו על שהן ראיתי הדבר בבירור דודאי דנ"ל דהרי שבואר בברייתא דמ"ק דב"א הנו' דע"כ לא פליגי ר"א ור"י אלא דוקא ביום ששוא מותר להניח והניחם ובאו פ"א דלר"א א"צ לחולצן ולר"י צ"ל ואף מ"ד דנ"ל אינו אלא משום הכרא דילמא אתרי בימים הראשונים שאסורים נמי הניחם וכמ"ש רש"י ז"ל שם והש"י ז"ל בירוש' דוק מינה דבימים הראשונים דאסורים לכ"ע כ"ע וודו דנ"ל דאין לומר דבכאו פ"א ביום שהיה פליגי אבל ביום שאסור ולא באו פ"א אינו חולץ דנ"א עולם עפ"ר דהא אפילו ביום האסור אינו חולץ בואך אפ"ל דביום שמותר חולץ שהיה פ"א יליבא בהרעא וכו' א"ו כמ"ש וכן בדין דכיון דס"ט דומי' של איסור משום דנקראו שתפילין פאר ושהבל מתנולל כמ"ש רש"י והתוס' והפס' ז"ל א"כ ודאי אפילו הניחם ח"ל ובפרט אי איכא פ"א דמסתמא ודאי ביום רא' וכן ביום דאיכא פ"א דודאי נ"ל וכ"מ מת"ש שם בנמ' אבע"ל לעולא בשני חולץ וכו' ומדברי רש"י והתוס' ז"ל שם וכ"מ מדברי המרדכי שם וכ"מ מדברי המג"א בא"ח סי' ל"ח כאמור וכ"מ ממ"ש הרמב"ן שהביא הרא"ש שם בפ' א"מ והריב"ש שם סי' ת"ב דבש"ר אם היה לבוש אינו חולץ והטעם לזה דהפי' וכו' מניח תפי' ואינו חולץ אלא ביום ראשון בלבד דלא חשא וכו' ושכן היה עובדא דר"ח ע"ש · וכ"כ בש"ע והרב הלבוש ז"ל שם והש"ב שם דמבואר לשונם מדבריהם דבש"ר אפילו היה לבוש בהיתר מ"מ א"כ כששמע ש"ק חולץ וכודאי דלא עדיף ש"ר טפי מיום הראשון כולים יומא דהתם אינו אלא יום שמועה דאינו אלא מדרבנן והיינו ממש מ"ש מהריק"ש דכ"מ מהש"ס ומהפוס' כאמור · ושן עתה נדפס מחדש ספר נחמד למרא' לידי"ן הרב השלם מהר"א הכהנוי הי"ו וראיתי לו בכתובות דפ"ב ד"א דהביא דברי המג"א שם בסי' ל"ח סק"ב שכתב דהא באו פ"א אינו מניח וכו' אלא שאם הניח אינו חולץ ע"ש · וכתב ע"ז דמכאן הביא ראיה חד מן קמאי ס"י במעשה דהוה בחיים אחר שבבה ביום ראשון והניח תפילין וסמוך לק"ש

לז"ש וכו' והיינו מגופו דכיון דשימש שוב א"א יבוא נר"ו דהא דכריו דסמג"ק איירי בשניה בביאה וכו' ושוב כתב דמכח דהיה זו ליכא דהיה נ"כ מח"ש מרן בשו"ע ביו"ד סי' ה"כ לענין בשומע ש"ר דאם היה לבוש וכו' דהתם איירי בכניסה בביאה וכו' משא"כ בכ"ד דהנישא באיסור וכו' ע"ש ולא ידעתי למה זה שהאריך בראיות ובחיות כיון דמעיקר הסוגיא מוכח לבריא דביום הראשון מולך ומשכבו דאיות דבביאה ודהאם מוכח לבריא כן דמדנקטו דינא במנוחה בביאה דוק מינה דהא מנוחה באיסור נ"ל ובפרט מדברי הש"ע שם דנקט דינו בש"ר ובם דברי הראשו' כמ"ש דוק מינה דהא בש"ק נ"ל גם מ"ש אח"כ מדברי הש"ג ז"ל ע"ש א"כ דהתם קאי לשעת הביאה ומשום הסם הדעת משא"כ בשעת האיסור התם ה"נ משום דהתפילין נקראו פאר והאבל מתגולל בעפר וכו' כמ"ש רש"י והתוס' ז"ל וא"כ פשיטא דגם בלא ה"ט דהסח הדעת נ"ל • גם מ"ש משם ס"ה בהפרישה"מ ז"ל מדברי הרא"ש בפסקיו ע"ש • בודאי דל"מ כמ"ש הרב הנו' ז"ל בלבד הב' דכיון דרבנן אסרו ליה לאבל להניח תפילין שוב נעשו דבריהם בדין בדור ממש ואפילו א"ע ועשה נ"ל וכה"ג הוו כל דברי דרבנן דעקרו דבר תורה בשוא"ת וכן בדין לפי מ"ש כמוכן • גם מ"ש ובשאני לעצמי אין ספק וכו' ע"ש הא ודאי דאמת אתו ולא ניתן דבר זה ליחלק וכ"מ בדברי הריטב"א ז"ל בחו"ר ע"ש • גם מ"ש ושוב אח"כ שאלו לאדוניכו המלך עט"ר מו"ר הש"מ א"א הרא"ש ז"ל וכו' והשיב עבירתא שפירתא עבד דקירא ק"ש בהם יען כי בעונותינו גם שאר אונשי וכו' וא"כ בכה"ג מיחוי כיוהרא ובעין מ"ש הרב ע"ח ז"ל לענין חתן וכו' וכ"כ הכנה"ג ז"ל וכו' ע"ש • אמרו המחבר לא ידעתי מה ראיה מכאן להכא דהתם משום הטרח כונה הוא דפטרו ליה לחתן ומשו"ה כתבו הפוסקים מהר"ם והריב"ש ז"ל שם סי' ע' וכ"מ שאר הפוס' ז"ל דבוה"ז חייב כיון דבלא"ה אינן מכונין כשאר יומות השנה וכו' ומיהו ביוהרא משא"כ גבי אבל דאין הטעם משום כונה אלא משום דתפילין נקראו פאר והאבל מתגולל בעפר וכו' דהש"ט כתבו התוס' בברכות שם וכמו שם וכן כתב ז"ל דבשאר הלילה חייב וכן דוקא ביום הראשון משא"כ בשאר ימים חייב גם בתפי' ע"ש לקרוות • א"כ כיון דה"ט משום "ש הא ודאי נ"ל בכל מקום דנוגר ול"ש בדבר לא משום יוהרא ולא משום מעיד עד"ש ובמבואר מכל ת"ש לעיל •

עוד ראיתי מ"ש שם בשו"ר שו"ת לסר' מהריק"ש ז"ל וכו' ע"ש • והאמת כיון דנטית לדב' מהריק"ש הנו' למה לא נחית מעיקרא הב"מ מעיקר הש גו"ז ומדברי התפ' והפוסקים ז"ל ובכן לא היה צריך לכל האריכות הזה • עו"כ בשו"ר אלא רי"ל דכיון דק"ש וכו' ובכלל ו"ל דטעם פטור התפילין היינו בטעם אחר וכו' ע"ש • ק"ט עו"ר באילו הדשו' הוא מניר מאחר דגו מפורש בדש"י ותוס' בכמה דוכתי בש"ס וגם במפרשים ומעיקרא מ"ם וכו' וגם מדהביא דברי תוס"ג מ"ש ז"לה"ם ושוב הביא דברי מהריק"ש ונדנה עו"ד וחילק בדבר ע"ש • נראה מדבריו דגם דברי תוס"ג מ"א ז"ל נ"כ

בשקיאן עומדין דס"ל דא"נ לחולקן וחולק עו"ד מהריק"ש כמוכן • ולפי מ"ש דב"ם בש"ס וכדברי הראשונים א"כ ודאי דהעיקר בדברי מהריק"ש ז"ל וא"כ לא הו"ל להאריך בבנאת דברי תוס"ג מ"א ז"ל כיון דלבסוף פסיק להפך וכן בדין וכמ"ש • ופדרבא מדבריו גם נראה דנסתר הדבר בפלוגתא ביע"ש וו"א ובמ"ש • וגם תוס"ג ז"ל דהשיב דאל"נ ע"כ הינו אלא משום דלא לשר הענין בשורשו דאם היה כן הא ודאי הוה פשיטא ליה דנ"ל כיון דידעתו כיה דרב נוכחים ורב סילים לאורייתא כיתר שאת כידוע וכניכר מתוך ספרי דבי רב ז"ל ומ"ת בהא סלקינן וכה"ג דודאי נ"ל בכ"ע כשהניחם בזמן האיסור ואפילו דליכא פ"מ כ"ש דלא אפשר בהכי ודוק :

ד"ח ע"א

גמ' כי הא דר"י רמי כתיב ויברא וכו' וכתיב וי"כ בראם וכו' והכי אמרינן בעירו' דמ"י ובברכות דס"א ע"ש וי"ל דעדיפא מינה הו"ל דיוקא דקרא דבצלמו עם היפיה דכתיב וי"כ ברא אותם ושו"ר למפרש"י ז"ל בכ"ר פ"ח סי' א' ד"ה ברא וכו' שהקשה כן ותי' ע"ש • וכ"כ בספר יפ"ת בפ"ק דמגילה סי"א ד"ה זכר וכו' ע"ש • וראיתי למפרש"א ז"ל בח"א בפ"ק דמגי' סי' ט' שהבי"א דברי היפ"ת הנו' וכתב ע"ד זה הקושיא בעצמה ילפ"ק גם בנ' מקומות בפ' הרואה וכו' והנראה בזה דמקרא דרוש בפירוש וי"כ ברא אותם לק"מ כיון דכתיב אחריו ויקח אחת מצלעותיו וכו' הו"ל כלל ואח"כ פרט וכו' ע"ש • ולע"ר גם מפרש"י אכלפו הנהו סוגייתות ק"ל הוי קושיא דהוי הם אחר דהביא הו' דברכות והו' דעירובין כתב ה"ק מ"ש דא"ל זכר ונקבה כרא"ה דכתיב בסוף הפרשה ול"ק לתו זכר ונקבה ברא אות' דכתיב בריש' וי"ל דבל הני דרשות וכו' ע"ש גם מה שתי' מפרש"א נראה שהיא חי' מפרש"י שם וז"ל גם יתכן לומר דאקרא קמא ל"ק לפו דכיון דבריש' וכו' וקרא דויקח א' מצלעו' הוא פרטו שמ"ק ראשון וכו' ע"ש • ושם רמז לבריית' דל"כ מידות דר"א דהביא שם בא"ר ע"ש וכמו שכ"מ בכ"ר במפרש"י שם ע"ש ול"י • ועיין בפרש"ס ובהגה"י שם דנראה דהיו גורסים בדברי ר"י כתיב וי"כ ברא אותם וכתיב בצלם אלהים את האדם דהיינו בקרא קמא מרישיה לסופיה אלא דא"כ הו"ל להקדי' רישיה לסיפיה וי"ל ומה שי"ל ע"ד פרש"ס ז"ל שם עיין בח"א בש' ובהגה"י ובתו"ר ו"ל שם ועיין בדברי הגה"י שם בתו"ר די"ל ע"ד ודוק •

ובהיותי בזה הוי בוי' לשה"א ז"ל שם נכיכות על פ"ש שם בשאלה למ"ר פילוף ה"ר אחור וקדם וכו' כר"א דאמר וכו' פורענות דמאי היא דנשא והתניא רמ"א בגדולה וכו' וכתב הח"א שם די"ל דלמה ליה לאתויי וכו' דהא בנופיה דקרא כתיב פורענות דנשא בתחילה וכו' וי"ל משום דבקר' י"ל דאין מוקדם ומאוחר בתורה ע"ש וכו בפרק בלומדי דברי הח"א הללו תמהני ע"ד הסוגיית דפסחים ד"ו ע"כ דמסיקנא שם דבכהר עינייבא ודאי יש מוקדם ומאוחר בתורה ושוב הפשטתי ומצאתי שמפרש"א

שמהרש"א ז"ל כו"ה הי' ע"ג אמה ע"ד כן ע"ש ולע"ד נ"ל הי"ל דברי הס"א עפ"י מ"ש מהרש"ו ז"ל בכ"ד ע"ב הי"ד ד"ה חלפר וכו' שכתב שנליך לפרש הדבר אעפ"י שהזכיר ה' הכתובים וכו' משום דאפילו בכתו' הוה אפ"ל דמדקאמר אל האשה אמר ולאדם אמר ול"ק ויאמר אל האשה ויאמר אל האדם משמע דה"פ ואל האשה כבר ה"ל מקודם וכן לאדם ולעולם דאדם קדם ואח"כ חוה ואח"כ נחש וכו' לו"א דעכ"פ הזכה למילף וכו' ע"ש · ועפי"ד אלו י"ל דברי הס"א דמ"ש דאי לאו הברייתא הו"א דאין מוקדם וכו' ר"ל משום דשני קרא בדיבורים ונקט לשון עבר אמר וכו' וכדברי המהרש"ו הנו' ומה גם די"ל דהכא שאני דמשום דאדה"ר היה יציר כפיו יתברך ונברא לאות ורע על הארץ משו"ה לא רצה הכתוב לפתוח לו ראשון מפני הכבוד הגם דבאמירתו יתברך היה היחס אפי' דהיא הכותבת משום דמ"ל מצות רבות ונשאות לא הי"ל לשמוע בקול יצרו אשר פיתהו ומשו"ה הילך לסכית מהכרוי' ובכן א"ש דברי הס"א ז"ל ובמ"ש ודוק :

תום' ד"ה שהכל וכו' וכן אשר יצר וכו' ועל שהכל פי' בקונטרס ט"א וכו' עכ"ל עיין בפסחים דק"ד ע"ב ד"ה חוץ דלפי"ד דהתם גם דברי' דהכא אתי כפשטייהו ודלא כמ"ש מהרש"א ז"ל הכא ע"ד ובמ"ש מהרי"ל ז"ל בס' ורע"י ע"ש והנה התוס' שם אחר דהביאו דברי רש"י ודר"ת דהכא כתבו ע"ד ר"ת וז"ל ומיהו בירוש' פריך והרי הבדלה וכו' ע"ש · ונראה דכוונתם להקשות ע"ד ר"ת מדברי הירוש' דמדמשני במ"א דדבי היא משוין ולא משני כדברי ר"ת משום דברכות הבדלה הוו כ"ק ה"מ דלא ה"ל כהי' ר"ת וכמו שכ"ת כדברי הרא"ש ז"ל בתוס' בסוגיין וביצחין בס' מהר"א על התפילה בר' י"ב ד"ה אלק"י נשמה ע"ש וכן בהרב המרדכי ז"ל בס' ע"פ ע"ש :

עוד הביאו התוס' שם מה דהקשו בירוש' והרי נברך דזימון וכו' ע"ש וכתב מהרש"א ז"ל ע"ד וז"ל ק"ק לפר"ת דלעיל מ"ק דכיון דנברך שאכלנו כ"ק היא וכו' ע"ש · ואחרי שמח"ר לא ידעתי מה ק"ל דכיון דכבר התוס' הוק"ל ע"ד מדברי הירוש' מדפריך גבי הבדלה דה"מ דלא ה"ל כדברי ר"ת א"כ גם מהפיא דפריך מזימון בכלל · ועלה ע"ד לומר דמה נופא כונתו להשב במ"ש וז"ל אלא דא"כ לא הי"ל לתלות הקושיא ע"ד ר"ת כ"א ע"ד התוס' דהו"ל לאקשויי גם מדפריך הירוש' והרי נברך · אמנם ראיתי להרב נהרות דמשק ז"ל שם דכתב ע"ד מהרש"א הללו וז"ל וכ"ל דל"ק כלו' דבשלמא הבדלה אם ירצה בברכה אחת יצא לבו קלקול דיאמרו דכולם ברכה בשמים היא וא"כ במ"ש לוו"ט או במוצאי יו"ט לא יבדילו כיון דאין שם ב"ש אבל ברכת הזן מה קלקול יש אם יסברו דב"ש עם הזן ב"א היא יסברו וזהו שם שמקשה בירוש' ול"ל ברכה אחרת כיון דסמוכה לב"ש וכו' וכו' ע"ש · ולע"ד אחרי שמח"ר לו לתכין דבריו מכמה אנפי חדא דוכי ר"ת כשאמר דהיכא דנראה בברכה אחת צריך לפתוח בברוך בהבדלה דוקא הוא דכ"כ כי היכי דנימא דדוקא בהבדלה הוא דכ"כ משום טעמא דקלקול כמ"ש הרב הנו' ז"ל והרי ז"א דגם בברכת אשר יצר דגבי נישואין כתב

שם דה"ט משום דא"ל היה פותח היה נראה בכ"א והרי התם מה קלקול שייך וכ"כ לענין ברכת ספחר וביוצא ביע"ש בתוס' ובהרב המרדכי ז"ל שם ע"ש א"ו נ"ל דה"ט דר"ת דכ"כ משום דחכמים הם רצו לקבוע ע"כ דבר ודבר ברכה בפ"ע ליתן לו מעין ברכותיו ורצו לקבוע ברכה בפ"ע על השוה דבר משום גודלה ומעלתה וגודל הנאתה ומה"ט באשר יצר רצו לקבוע ברכה בפ"ע מלבד יוצר האדם להודות לו יתברך על ב' יצירות וכ"כ י"ל בשאר ברכות שהובאו שם וה"ט נ"ב דהבדלה דפות' הברכה אחרונה דהמבדיל בברוך יען ברכת מאורי האש היא הודאה על הנאה מאורי האש ליהנות בהם ב"א בלילה וברכת המבדיל של אחרים היא הודאה אחרת שהבדיל בין קדושת שבת לחול שאסר לנו מלאכות ודיבור חול וביוצא וגם שהבדילנו מן התועים וביוצא וכדי הודאה זו לפתוח בברוך ומעת' הדק"ל דלפי"ד ר"ת מאי פריך מברכת הזן דהא גם שם י"ל דברכת זימון דנברך וברכת הזן הם ב' ברכות דברכת נברך הוי על מה שנהנו עתה שאכלנו ושבעו שה מטובו יתברך וברכת הזן הוי הודאה על שבעתה וגם לעתיד וגם מה שפרנס כל העולם מהולים ועדלים וגם את כל העולם אפילו ב"א שאינם מדברים מקרני ראמים עד ב"ב וגם את הדומם בתינלנות וביוצא ע"י הגשמים דע"י בא מזון לאדם והכל הוא ע"ד החסד ורחמי' ומשו"ה שפיר י"ל דהם לא היה פותחת בברוך כיון דברכת נברך הוי כ"ק היה נראית ברכת הזן שלאחריה בכ"א וכן לא יעשה מה"ט דאמרן וא"כ הדק"ל דמאי ק"ל לפירוש' לפי"ד ר"ת · ואלמורי שהב"ת הרמ"ק הי"ו השיא אמר דנ"מ לענין דיבא לעניית אמן דאם ארצה בברכה אחת לא יענו אמן אחרת עד לבסוף והבר ידוע גדול עונשו של מי שא"ע אמן ולפי האמת הם ב' ברכות עכ"ד · עוד נ"מ לענין זה למברך גופיה דאם שמע בין הפרקים שום ברכה אחרת מאחר דהם הם ב' ברכות צריך לענות תשא"כ אם כראית כב"א לא יענה וגדול עונו כמ"ש גבי ברכת והעי"ב בא ע"ש :

ותו ק"ל ע"ד הרב הנו' דכתב וז"ל וא"כ במוצ' שבת ליו"ט יבואו לטעות וכו' ע"ש דהקיבה אם נוסח של מ"ש ליו"ט הוי כנוסח כל השנה היה בהפשרות לומר דו אמנם כיון דנוסח הבדלה של מ"ש ליו"ט הוי בתוך הקידוש שאומר אחר ברכת מאורי האש בא"י המבדיל וכו' הבדלת והקדשת וכו' ונוסח זה מסיימת שמע אותו מבין וביוצא א"כ באומרו ע"י הספר פתוח לפניו וא"כ ל"ש בזה לומר דיבא לטעות ואי מוצאי יו"ט לחול הא ל"ש וכמ"ש הרב שם מקמיה הכין ע"ש : וע"ק ע"ד במה שהבין בדברי התוס' דטעמא דר"ת גבי הבדלה היינו ע"א שפותחת ביכא שמבדיל בברוך ולא אסרי' דהו"ל סמוכה לחבירתה לברכת בשמים ומה"ט כתב לתרץ דה"ט משום דיבואו לטעות כשאין שם ב"ש כגון במ"ש ליו"ט ואחרי שמח"ר ז"א דודאי ברכת המבדיל ל"מ סמוכה לחבירתה לב"ש דהא לאורים קאי והאי וכו' דב"ש הוי על הנאת הריח וברכת המבדיל הוי על מה שהבדיל בין קודש לחול וכו' וע"כ לא הוצרך לאת טעם ר"ת כי אם ע"מ שהיא סמוכה לחבירתה לברכת מאורי האש דהוי

בעין ברכה שמבדיל דבשבת אסור כשבערה וכן עתה הותר כשבערה ע"י ההבדלה וגם דבריאת האש היתה בליל מ"ש כמ"ש במדרש רז"ל כידוע ואפשר יהיב טעמא משום דהוי כ"ק ובלא"ה הוה משמע ברכה אחת ולפי האמת יש כוס מה שאין כן כמש"ל וכמ"ש התוס' ז"ל בסוגיא וז"ל והבדלה נמי וכו' לחברתה אסור משום שלא תהא דבריכה אחת ע"ש וא"כ הוא ל"ש כל מ"ש הרב הנז' כמובן וע"כ דבריו צל"ע:

וחזי הוי' לה' לשון למורי' ז"ל א"ח סי' כ"א שהביא דברי מהרש"א מ"ש ע"ד התוס' שלפנינו וכו' ע"ד ויש לתמוה דהרי בירוש' פריך בבריאה והרי קידוש וכו' והוא עצמו הזכיר דבריהם בס"ד ולא ידעתי מי הכריחו לפרש דבריהם דהתם כתבו' בתפ"א עד שצריך לומר שמ"ש אעפ"י שכל אחד סמוכ' לחבי' דקאי איוצר האדם ואשר יצר וכו' ע"ש והיינו כמ"ש מוהרי"ל כו"ו בהו' ובמש"ל · והנה מה שהבין בכונת מהרש"א דהבין כמ"ש התוס' דכל אחד סמוכה לחבירתה קאי ליוצר האדם ואשר יצר וכו' ומה"ט תמה עליו כמ"ש · לע"ד ל"מ ד"ל דמהרש"א הבין דמ"ש התוס' אעפ"י דכ"א סמוכה לחבירתה ר"ל דיוצר האדם סמוכה לברכה שהכל והשתא א"ש מ"ש אח"ך וכן אשר יצר הנה דהוי קצת דוחק כמ"ש דכל אחת וכו' דהול"ל אע"ג דסמוכה לחברתה וכ"מ להדיא בדברי מוהרי"ל שם דהבין בכונת מהרש"א כן ע"ש גם בעיקר מה שתמה ע"ד מהרש"א והו' דבריהם בר"א וכ"כ מוהרי"ל ע"ש · הן עתה נ"ל להלין לפום סופר סגופא בכונת מהרש"א והן ק"ה נדקדק בד' מהרש"א עוד דקדוק עליה דכיון דמפשטו דבריהם בתחלת דבריהם מוכח לברייתא דגם על יוצר האדם ק"ל להתוס' מה"ט דכל אחת סמוכה לחברתה א"כ הו"ל לקבוע קושייתו גם אתחלת דברי התוס' ולמה קבע קושייתו ע"ד הקונטרים שהביאו התוס' וע"ק מה"ט כהו"ר דמעיקרא מאי הכר ולבסוף מ"ה כעין מ"ש הנ"ל ע"ד הם כי ע"כ נלע"ד לומר דכל עיקר דברי מהרש"א לא קיימי אלא מה"ט התוס' ועל שהכל ויוצר האדם פי' בקו' טעם אחר והשתא הוא דק"ל דמ"ל לומר בכונת דברי רש"י דגם על שה"כ הוצרך ליתן טעם על מה שפותחת בברוך והרי רש"י ז"ל לא כתב אלא אבל שה"כ לכבודו אינה מה"ט וכו' אלא מבוון שזה ברכה עצ"כ וכו' לא אמרו בה בברוך איירי דהוה וכו' ע"ש · הנה מבואר דרש"י לא הוצרך לתת טעם אלא ע"מ שאינה פותחת בברוך אבל ע"מ שפותחת בברוך ולא אמרינן דהוה ליה סמוכה לחבירתה ולא ליפתח בברוך לא הוצרך לתת טעם וה"ט משום דס"ל דשפיר פותחת בברוך כיון דל"ה כלל לברכה שקודמת דבפה"ג מיירי דהוה אקידוש והבדלה והיאים דאל"כ הול"ל בסו"ד מש"ה פותחת בברוך וכו' וא"כ ק"ל למהרש"א שפיר עמ"ש התוס' דבקו' כ"ט אחר על שה"כ וכו' וכמ"ש ומ"ש מהרש"א ז"ל דא"כ וכו' והבדלה ע"ש היינו משום דלא רש"י ולא התוס' הזכירו כאן דברי הירוש' הנז' כי אם בפסחי' ואתא קו' דכונת התוס' כמ"ש ובקונטרים כ"ט על שה"כ ויוצר האדם ר"ל דיוצר האדם סמוכה לשה"כ וכו' באופן שכל עיקר דברי מהרש"א לא הוי אלא ע"מ שהביאו התוס' בכונת רש"י אמנם ע"ד התוס' בעצמם א"כ די"ל דהם בקו' דבריהם הוק"ל גם על ברכה שה"כ דסמוכה לבפה"ג דק"ל דגם זה נקראת סמו' לחברתה וכמו שכ"ת מדברי התוס' דפסחים שם ומדברי הירוש' שם דהביאו דפריך והרי קידוש וכו' ע"ש · והשתא לפי"ז י"ל דגם מהרש"א בכונת דבריהם שכתבו אע"ג דכל אחת סמו' לחבירתה מדבריהם כפשטן דר"ל דברכת שה"כ סמוכה לבפה"ג וכמ"ש מוהרי"ל והל"ל ז"ל שם וגם א"ש נ"כ מ"ש מהרש"א בסו"ד וז"ל והם כתי' כתבנו ד"א עפי"ר שם ע"ש והיינו דשם כתו קבע דבריו עמ"ש התוס' שם וז"ל וא"כ של נישואין שה"כ לכבודו ויוצר האדם ואשר יצר שפותחין בברוך פרש"י בקו' ד"ה דשהכל וכו' ע"ש דמדבריהו ועל שהכל וכו' ויוצר האדם ואשר יצר וכו' מוכח דהשתא ק"ל ובכלל לברכת שה"כ דאמאי פותחת כיון דסמו' לבפה"ג ואפשר כתבו דרש"י קו' לזה בפ"ק דכתובות וע"ד שו כ' שם מהרש"א ז"ל דמפי' רש"י דכתובות אין נראה כן דל"ק ליה וכו' ואפשר הוי' שם ע"ל שדוחק דגם ברכת שה"כ מקריא סמוך לבפה"ג כמ"ש שם בשם הירוש' וכו' ע"ש ור"ל דהם ס"ל להתוס' דגם לרש"י ק"ל נ"כ על פתיחה' כאמור וכד קרין דמשו' דהוא ברכה בפ"ע לכך אינה חותמת בברוך דהוי כברכת המצות משו"א יתרן נ"כ על פתיחתה והוי מתפרשין דברי רש"י כמ"ש ולכך חותמת בברוך כלומר אינה חותמת בברוך ופותחת בברוך כאופן דהתוס' ממקום למקום הינו עלמא בכונת דברי רש"י וכמ"ש הו"ד דכל דברי מהרש"א התם והכא על מה שהביאו התוס' בכונת רש"י הוא דקאי והנה דיש קצת דוחק בדברי מהרש"א דהזו דבריו בקיצור ובמובן מ"מ ניחא דברים אלו ליכתב וליאמר ע"ל הדוחק להלין כעין כנ"ל ועיין בס' ליקוטי דחיי ז"ל עזין דכ"ו ע"ב ד"ה י"מ וכו' דמשמע מדבריו דהבין בכונת דברי התוס' שלפנינו דעל ברכת שהכל לא ק"ל כיון דהוי ליכא יין אינו מברך בפה"ג וכו' ע"ש:

תו הוי שויה להל"ל שם אח"ו שכתב וז"ל ומ"ש נ"ל מדבריהם דבשבעה ברכות אומרים תחי' בפה"ג והרא"ש ז"ל חלוק עליהם עכ"ד · ואמרו שמהו"ר לא ידעתי הוכן מנ"ז להרא"ש שחולק ע"ד התוס' בזה והרי מבואר בהדיא מדבריו כפי' ע"פ דק"ג ע"כ שסך מוז שכתב שם וז"ל ומה"ט נמי כשהכנס בפה"ו מכל דברים שע"כ כגון קידוש והבדלה ברכת אבנים וכ"מ שכולן בפה"ג קודמין וכו' ע"ש · ולעיל מזה סי' ח' ע"ש · הרי מבואר דס"ל כדברי התוס' וכ"כ הריב"א ז"ל אה"ע סי' ס"כ ע"ש ובש"ע וכ"מ בדברי רש"י דסי' ועיין במש"ל בר"ו ברוכי חתן בבאי דיכא ע"ש ואולי ט"ס הוא ול"י · ועו"כ היכי שם וז"ל א"ק דה"כ מאי ק"ל מעיקרא אשהכל ברא נימא דה"ט משום שעודה כמו שהי' באשר ברא דבפה"ג לבסוף ואפ' דה"כ אלא דרצו לתרץ גם לקו' אשר יצר בחדא מחתא ע"ש · ולע"ד י"ל בע"א והיינו דה"ל לומר דכיון דעיקר הטעם דבשמברך ש"כ אחר ברכת המזון מברך בפה"ג באחרונה אינו אלא כדי שלא תראה דהברכה של בפה"ג קאי אברכת המזון ולא

על

על הש"ך וכמ"ש הב"ש בסי' ס"ד סק"ב ואינו טעם כ"כ חזק דמזיק לענין דינא א"כ כי ק"ל להתוס' דליהוי ברכה שה"ב סמוכה להפה"ג כד מברך בשעת נישואין מה"ט הו"א נ"כ דכשמברך ש"ב אשר ברא דיברך הפה"ג בתחילה ואח"ך ש"ב כי היכי דליהוי סמוכה לחבירתה דלא להפסיק בין שעת נישואין לשעת ברכת ז' דלא ליהוו דברי רבנן וכו' כמובן וה"ט עפ"י מ"ש דה"ט אינו כ"כ חזק משו"ה ק"ל שפיר ותי' מה שא"כ גבי ברכת אשר ברא שפיר הוי' דה"ט דפותחת בברוך ולא הול"ל משום דסמוכה לחבורתה משום דלפעמים אומרים בפ"ע בשאומרה בבהמ"ז ואין שם פ"א דהשתא ל"ל דכשיאמרו אותה בשעת נישואין לא ליפתח בברוך משום דסמוכה לחברתה הקודמת וכשאומרה בבהמ"ז ישכחו אותה לבורא פה"ג ויאמרו בפה"ג באחרונה דו"א הרא דמעלין בקדש דהיינו דבשעת נישואין אומר בפה"ג בראשונה ובשעת ברהמ"ז אומר אותה בנתים בין ברכת הי"ת לברכת אשר ברא ובשלמא כשאומרה לבסוף י"ל דה"ט כדי שיעלה ברכת בפה"ג לכאן ולכאן משא"כ כשאומרה בנתים דאז נראה כסוררה מברכת נישואין דאומרים בתחי' לברכת המזון דאומרה באמצע דל"ש ה"ט דאמרן כמובן וכו' ותו דלא זו הדרך של רז"ל לסמוך ברכה אחת פעמים לברכה אחת ופ"א לברכה אחרת דא"ו הו"ל דברי רבנן וכו' משו"ה הוו מדומים זה לזה לומר דלעולם היא פותחת בברוך ובשעת ברהמ"ז יקדימו אשר ברא לבורא פה"ג מה"ט דכתבנו עוד הבית שם הנ"ל ז"ל דברי מהרש"א דהתם בפסחים עמ"ש בירוש' והרי בברך וכו' דמדברי הירוש' הלזו קשה לר"ת וכו' וע"ש מה שתי' וכמש"ל בזה · גם מה שתי' שם לקושיות מהרש"א שם לענין ברכה שאחר הספרים ע"ש גם אנכי תי' כן מסברתי ואיתי לי דכונתי לדעתו ד"ע · וכס' מוהר"ר אבודרהם ז"ל דס"ג ע"ג מדפוס ק"ק ע"ש · שו"ר דחקירת מוהרש"א הנו' ה"ה בס' אבודרהם ז"ל דמ"ט ובדפוס הגדול דל"ה ע"ד ותי' דכיון דהפסוקים אינם מיוחדים כה"ג לא קרינן בה סמוכה ועוד תי' ע"ש · וקשה ע"ד הרבנים הנו' איך לא עלו דבריהם על שפתם וצ"ע

ובהיותי בזה ראיתי למוה"ג במהרי"א ז"ל בחק"ל א"ח סי' ע"ג דקל"ו ע"ג דכתב וז"ל ומיהו לכל הדיבורות ק"ל ברכה אמת ויציב דאותה בה גאל ישראל ואמרינן בה"ם גואלנו ה' צבאות שמו קדוש ישראל וגואלנו על העתיד והרי אין זה מעין ח"מ ולא ראיתי מי שהרגיש בזה כי ע"כ צ"ל דגואלנו אינו לשון בקשה דר"ל יגאלנו אלא שם התואר כמו אדונינו · אלא שראיתי בס' האבודרהם שכתב דגואלנו הוא תפלה שיגאלנו ולדבריו קשה הרי אין זה מ"ח וצ"ע וכו' אח"ד · ועלה ע"ד לתרץ דכיון דעיקר הברכה דאמת ויציב הוי על הגאולה דלשעבר דיצ"מ אלא דאגב מזכיר בסוף הברכה ונאמר גואלנו ה' צבאות דהיינו תפלה דלעתיד שיגאלנו היום מכל דבר רע משו"ה חותם גאל ישראל דהיינו ע"ש הברכה וכיוצא בזה בס' הר"ד אבודרהם ז"ל בשאי ברכה ברכ"ה מדפוס קו"נ אשאי חותמת דברכת אמת ויציב ד"ה ברוך ע"ש אמנם

נראה דא"צ כן דראיתי להרב אבודרהם ז"ל גופיה בס' ליל פסח בדס"ב ע"א גבי ברכה דסוף ההגדה אשר גאלנו וכו' דמסיים גאל ישראל דהקשה הא דלא הוי מעין החתימה דהרי קודם גאל ישראל אומר כן ה' אלהינו יגיענו למועדים אחרים וכו' דהיינו גאולה דלעת"ל וא"כ הו"ל לסיים גואל ישראל ותי' דעל פדות נפשינו קאי לגאולת העבר דיצ"מ דקי"ל מזכירין יצי"מ לעת"ל וא"כ הו"ל הברכה כעין החתימה ע"ש · ולפי הש"ל הו"ל לתרץ דכיון דעיקר הברכה הוי לשעבר ואגב מתפלל על להבא משו"ה חותם גאל ישראל על לשעבר דומיא דגאל ישראל דאמת ויציב כי ע"כ צ"ל דהך אמת דגואלנו להבא משמע ומ"מ משמע נמי גואלנו לשעבר כדכתיב גואלנו ה' מעולם ומ"ש הרב אבודרהם גבי ברכת דאמת ויציב דגואלנו על העתיד אין כונתו לומר דל"מ כי אם להבא אלא ר"ל דגואלנו כיון דהוכל ב' לשונות נקטו האי לישנא דגואלנו כדי לרמוז להתפלל גם על העתיד דאל"כ הו"ל דיוק תפלה ויגאלנו ה' לעולם ועד משא"כ התם גבי ברכת דגאל ישראל דהגדה דמקמי הכי נאמר כן יגיענו למועדים וכו' כמבואר להדיא דמתפלל על העתיד משו"ה הוצרך הרד"א ז"ל ליישב בע"א · עוד צ"ל לתרץ דכיון דמה שאנו מתפללין עכשיו כאומרנו גואלנו ה' צבאות אינו אלא דיגאלנו היום מכל דבר רע כמ"ש הרד"א שם א"כ הו"ל כגאולת מצרים דהצילנו מיד אויב דהם גאולה חד הוא וכמ"ש הרא"ש ז"ל בפ' וירא גבי שלשה אנשים דהצלה ורפואה חד הוא וכ"כ התוס' כיוצא לזה לקמן בסו' פ"פ דהם אינם חד הוא משא"כ התם דמתפלל על לעתיד דיבנה במהרה בימינו והם נאכל מן הזבחים וכו' כל כי ה"ג הו"ל בב' גאולות ומש"ה הוצרך הרד"א שם לט"א · א"נ תי' כישיבה עפ"י מ"ש הרשב"א ז"ל בברכות דז"ב דהם הביא דברי הירוש' דהביאו התוס' שם בפסחים דפריך עמ"ש דכל ברכה הסמוכה לחבירתה אינה פותחת בברוך והיה ר"י והרי ברכת אשר גאלנו דהגדה ומקופה ומשני שתים הן אחד להבא וא' לשעבר וכו' הרשב"א ז"ל דה"פ למה פותחת בברוך וכו' ע"ש כמובן וכאן במלא כי עובר אורח הרב השלם מוהר"א מללים נר"ו מו"ל מעיר מגנליאה יצ"א וכה אמר לתרץ קו' מהרי"א הלזו עפ"י מ"ש התוס' ז"ל בברכות דמ"ו ע"א ד"ה כל הברכות שכתבו בא"ד וז"ל והתם סמוך לכ"ש ולכך יש ליזהר שלא להפסיק בינים אעפ"י דיש בפט' פסוקי דזמרא מ"מ לא מיפסקי ובזה ניחא כ"א דבק"ש אמת וכו' אמת היא סמוכה אל הכבת ופסקי ל"מ וכו' ע"ש וכ"כ מוהרד"א ז"ל גופיה שם דכ"ד ע"ב בקופ"נ ר"ה אמת ויציב וכו' ע"ש והשתא א"ש גבי גואלינו דגבי סוף ברכת אמת ויציב הנה משמעותו הוי לעת"ל כמ"ש הרד"א מ"מ כיון דאומ' דרך קריאת פסוק כמו שאנו אומרים ונאמר גואלנו ה' צבאו' וכו' לא הוי הפסק דהוי מעין החתימה כיון דכל הברכה כולה הוי על לשעבר וגם גואלנו הוי מידי דגאולה דרך קריאת פסוק כמ"ש וא"ש וגם בני הי"ו תירץ הכי ודוק · ועיין בתוס' ברכות דמ"ו ע"א מ"ש גבי ברכת הגומל וכו' ע"ש · ועיין בס' חניא ז"ל הנ"מ גבי ברכת סוף ההגדה דהקשה כמש"ל ותי'

דהם

דהם גאולה אחת היא דמ' לשכה ומה' כמו לשעבר וכו' ע"ש ·

והנה בעיקר קושית התוס' שם ע"ד ר"ת מדב' ירושלמי פ"ק דברכות ע"ש וכן הוק"ל להרא"ש בסוגיין וכן הסמ"ג ריש עשין מ"ה וכן הרד"א רי"ג בשם הר"ש ז"ל ע"ש עיין בירוש' שם מ"ש אח"ו במסקנא איירי"א בטבע קצר פותח בברוך וכו' מטבע ארוך וכו' ונראה מדברי הירוש' הנז' דהשתא דאר"י כן א"ש כל הנהו קושיי דלעיל סוגיה שם וכ"כ מהר"א ז"ל שם בפי' וכ"מ מדברי הרמב"ן ז"ל בפ' ע"פ במלחמותיו שם אמתני' דלא יפחתו לו מד' כוסות ע"ש באופן דעפ"י מסקנת הירוש' הנז' יש מקום ליישב דברי ר"ת ז"ל הנז' ועיין בתוס' שם דק"ד הר"ש חוץ וכו' ע"ש ועיין בשר' מולל מאה דף ז"ל סי' ט"ו ע"ש :

שם בא"ד ואו"א דברפ"ק דברכות וכו' גרסי' ר"ו מב"ה והערב נא וכו' עכ"ל · וכ"כ התוס' שם בפסחים בשמו ובתוס' ברכות דו"א והרא"ש ז"ל בפסקיו ובברכות דו"א ע"ש · וכ"כ המרדכי ז"ל שם בשר"י דהיינו ר"ת ז"ל כידוע דל"ל והערב דהכל ב"א ע"ש · וכ"כ רבינו יונה ז"ל בסו' פ"ק דברכות עמ"ש שם מאי מברך אר"י וכו' ויש"א הערב וכו' שכתב שם וז"ל ולדעת ר"י ז"ל שאומר דלא אמרינן כל ברכה וכו' ונצטרך לומר לפי"ד שאינן אלא ב' ברכות והערב וכו' ור"י לא בא לו' וכו' ע"ש · ול"ל דמ"ש ונצטרך וכו' ל"ד דהרי כ"כ ר"ת בבריתא כמ"ש כל רבו' ז"ל בשמו וכמ"ש אלא דכן דרך לכתוב לפעמים בדברי רבו' כמובן א"כ דאגב מ"ש אח"כ ור"י לא בא לומר וכו' ע"ש כ"כ כמובן · גם מדברי הש"י שם בשפת קונייא ע"ד ריו"א מוכח דס"ל כשיטת ר"ת שלזו דל"ל והערב וכו' כיע"ש · אכן מדברי הרי"ף שם וכן מדברי הרמב"ם ז"ל בפ"ז מה' תפלה נראה דהוו ב' ברכות וכמ"ש בשה"ג שם גם מדברי התוס' שם בפסחים דפקאו ע"ד ר"ת מדברי הירוש' נראה דפליגי ע"ד ר"ת וכ"כ דעת הרב המאור כמ"ש הרשב"א בחי' שם גם מהרר"א ז"ל גבי ברכת התו' שהביא כמ' רבו' שחולקים ע"ד ר"ת וכמ"ש מרן ז"ל בב"י רס"י מ"ז וכתב מרן שם לענין הלכה דצ"ל לומר והערב עם וא"ו שהרי לדברי האומרי' שהיא ברכה אחת אם יאמר הוא"ו הוי מפסיק וכו' ולדברי האומרים שהיא בפ"ע אעפ"י שאמרו עם וא"ו אין בכך כלום ע"ש · וכ"פ בש"ע שם וע"ש בהר"ש ז"ל ודעת הרב הלבוש ז"ל שם נר' דאזיל בשיטת שחולקים ע"ד ר"ת ע"ש ובסכי א"ש מ"ש ע"ד הרב נפר שלום ז"ל ע"ש :

וראיתי להרב מאמר מרדכי ז"ל שם סק"ה דכתב דרבינו יונה כתב דברי ר"ת ולא הזכיר שיאמר בוא"ו ועפי"ז תמה ע"ד מרן ז"ל דכתב אחר דברי ר"ת דצ"ל בוא"ו שכ"כ ר"י ונדחק ליישב ע"ש · ולע"ד נ"ק דהרי כתב ולדעת ר"י ז"ל שאומר וכו' והערב נא סוף ב"א היא וכו' ע"ש הנה מבואר דכתב והערב בוא"ו כמובן גם ראיתי דהביא שם מ"ש מהרי"א ז"ל בס' ש"כ בשם הרמ"ע ז"ל בב"י דנראה דלא אתי כמ"ש מרן שב"י ז"ל והמ"מ ז"ל שם תמה ע"ד בין ע"ד הרב ברכי יוסף ובין ע"ד הרמ"ע כיע"ש · ולע"ד אחרי המח"ר נ"ק דכונת הרב ברכי יוסף ז"ל הוא לומר דמאי דפשיטא ליה להב"י דלדעת האומרים בלא וא"ו לא איכפת ליה כי אומרה בוא"ו ומשו"ה משיק להלכה לומר בוא"ו ע"ז כתב אבל מדברי הרמ"ע מוכ' דלמ"ד בלא וא"ו צריך שיאמ' בלא וא"ו דמברכותיו וכו' וכמ"ש הרא"ש ז"ל בפסקיו בפסחים פ"ק ר"ו גבי מ"ש והלכתא על ביעור חמץ דכתב פי' גם ע"כ חמץ אע"ג דלכשעבר כ"ע ל"פ וכו' משום דאמרי' בברכות ד"נ מברכותיו ש"מ עיבר שה"ח היא וכו' שלמא דכ"ל אידוש בברכותיו ולכ"נ לברך עכ"מ לאשמועי' דנ"ז להכא משמע ע"ש · ולפי"ד הרמ"ע שלנו כ"מ דלמ"ד בלא וא"ו הוי קצת עיכובא לומר כן משא"כ לפי"ד הב"י דפשיטא ליה דגם לרבו' שלנו לא איכפת להו אם מברך בוא"ו ומש"ה נקט להלכה לומר כן וא"כ שפיר כ' הרב ברכ"י ז"ל אבל מדברי הרמ"ע דנראין דבריו דלא כהב"י וכמ"ש ומה גם דמלבד אחי' י"ל ג"כ דלמ"ד בלא וא"ו הוי עיכובא דנ"מ לענין עניית אמן דלדידהו יכול לענות שמברך אם שמע ב"א מחבירו וכ"כ השומע ברכתו צ"ל אמן אחר סיום ברכת אשר קדשנו וכו' ע"ד וכמש"ל ותפשר דבכלל דברי הרמ"ע ג"כ הוי כדבר האמור כמובן ·

תו חזי הוית להרב הנז' ז"ל בסו"ד דכתב דק' לר"ת ממ"ש בב"ק שם אר"פ הילכך נמרינהו לכולהו ולשון זה משמע דג' ברכות הם דא"כ הול"ל נימרינהו לתרוייהו כדרכו של ר"פ בכ"מ דל' כלהו צריך לפחות שלשה ול"מ העיר נוה שו"ת להרא"ש ז"ל שהרגיש בזה וכתב דלר"ת גרסי' הילכך נימרינהו לתרוייהו ע"ש ואחרי שמח"ר לא ידעתי איך אשתמיט מיניה דברי התוס' שלפנינו שכתבו להדיא ולפר"ת דברפ"ק דברכות וכו' וכמ"ש גרסי' הילכך נימרינהו לתרוייהו ול"ג לכולהו דז"כ וכו' ע"ש הרי מבואר דר"ת גריס ג"כ להדיא ול"ע :

ולענין עניית אמן הריב"ש ז"ל שם כתב דהכל ב"א היא וא"צ אמן וכו' ע"ש · והיינו מטעם דאזיל בשיטת ר"ת אבל להחולקים ע"ד צ"ל אמן והשכה"ג שם הביא משם הל"מ ז"ל אות פ"ג כתב לענות אמן אחר לעסוק וכו' והמנהג הפשוט בינינו שלא לענות אמן ולפע"ד הספק הוי עכ"ל והמ"מ ז"ל שם כתב ע"ד דנ"ל דעדיף טפי לענו' אמן דהא הרמב"ם והמאור והרשב"א והאחרונים והא"ח כתבו דשלשה ברכות הם וכ"כ ברוקח סי' ש"ב והר"י והתוס' לא הכריעו הילכך כדאי הם הנהו רבו' לסמוך עליהם ולמה לנו להפסיד שכר עניית אמן וכו' ועוד דאף לדעת ר"ת נראה שאין איסור בעניית אמן אף שאינה ברכה בפ"ע וכ"כ קצת שכן הוא דעת מרן ז"ל שהרי לעיל סי' מ"ו סעיף ה' בברכת המעביר ח"ש כתב דנ"ל ויהי רצון וא"צ לענות אמן וכאן לא כתב שלא יענה אמן משמע דס"ל וכו' שו"ר להרב חיים רבה ז"ל שצריך ומסי' לומר הערב וכו' אמנם לענין אמן אין לבטל כ"כ ע"ש וזה ספק מ"ש ואינו צ"ל אלא כמ"ש והנכון דהרשות ביד כ"א לענות או שלא לענות ואין מוחין אחר משם כנ"ל ע"ש · ולע"ד אחרי המח"ר נ"ל דהיותר נכון הוא שלא לענות וכמו שהוא המנהג אשכנו יע"א עיר גדולה של רבנים וגאוני עולם מימים קדמוניות ז"ל כידוע וכמ"ש של"ה וכן דעת

הרב

הרב אליה רבה ז"ל דכיון דר"ת והר"י והמרדכי והרא"ש והתוס' שם בברכות הביאו דברי ר"ת בהסכמה בנראה שכ"ר וכ"כ מרדכי הגמ"י שם וגם הרשב"א פ"ק דברכות לא הכריע וכ"מ לחדיא מדברי רש"י שם בפ"א דברכות כמ"ש הב"י וכן באגודה שם וכ"כ הריב"ש שם ולדידהו מלבד דאין לענות אמן כמ"ש הריב"א שם וכ"כ הריב"ש והש"ע בסי' מ"ו לענין ברכה המעביר קודם ויהי רצון וכו' ע"ש והט"ט משום דהוי אמן שא"ל יכול על מנן עוד בה דאם יענו אמן אחר ע"א יהיו קוברים דהם כ' ברכות וכ"מ דיבא לטעות ג"כ בשהמברך אומר ברכה אקב"ו לעסוק בד"ת והשמע מחבירו ב"א דלא יענה אמן והא ודאי נ"ל דלדע' ר"ת וכו' דהכל ב"א אינו יכול לענות אמן בין הפרקים דכורתי בשהאדם מברך שום ברכה א"ו לענות אמן באמצע. גם כי שמע מחבירו דסיום שום ברכה וכידוע ומבואר בדברי המג"א ז"ל בסי' כ"ח גבי ברכת ברוך שאמר ע"ש ובדבריו הרב ברכ"י ז"ל שם א"כ הפ"ט ו"ל ג"כ דאין לו לענות אמן גם כי שמע לחבירו מברך אקב"ו לעסוק בד"ת לפי מאי דפסק מרן כה' ר"ת וכנין דא שב וא"ת עדיף ומה שהשיג הת"מ ז"ל ממה שכ"ח כתב הש"ע כין דלא יענה אמן ובמ"ש סי' מ"ו ע"ש ל"ש דו"ל דסמך אדהתם כמוכן וראיים ע"ז דאם דעת מרן דיענה אמן הפך מ"ש הריב"ש שם הו"ל לבאר דבריו בהדיא וע"כ נראה דעתו כמ"ש וכן ראיתי להמרי"ע ז"ל שם בט"ו כתב בדעת מרן שלא לענות אמן דכיון דנהגו מפני שיכה אין כאן כיח מיחוש והמנהג נוהגין לומר והעיקר כיא"ו בדעת הש"ע ואינן נמנעין מלענות אמן וטועים הם ולריכים שלא לענות עכ"ד · שבתי וראה ריש לבאר ולומר כדברי הת"מ דספיר ו"ל לענית אמן כיון דכל הני יכוונו ס"ל דחייב לענות אמן ועכשיו תריכה מי שאינו עונה אמן ואפי' לדעת הריב"ה אין לענות לו אמן כמ"ש שם אינו אלא משום דס"ל כר"ת דס"ל דהוי ב"א והו"ל אמן שלא לצורך אבל אנן דמספק"ל מלתא הלכה כמי ואין בידינו להכריע ודאי דיכול וחייב לומר אמן על הספק ואין בזה משום אמן יתומה כמתבאר מדב' הריב"ה ז"ל סי' קכ"ד ע"ש :

אמנם נראה דה"ר אם אינו עסוק חבירו בתוך התפלה אבל אם עומד בתוך פסוקי דזמרה דאז יכול להפסיק לאמן דוקא מ"מ נראה דה"ר במקום דבאותו אמן הוי ב"א לב"ע ולית ביה ספקא אבל בכה"ג דאיכא ספיקא דלדעת ר"ת וסי' ו"ל דה"ל דהוי ב"א אין לו לענות אמן א"כ כ"ש בעומד במקום דאין יכול להפסיק כמ"ש דודאי מספקא א"י להפסיק ולענות אמן דשמא הלכה כר"ת והו"ל מפסיק בתוך התפלה דמפסיק תפילתו וכל כה"ג שב וא"ת עדיף ולית ביה מיחוש עון כיון דהם שאינו מפסיק הוי משום יראת חטא וכמו שכה"ג בענין ברכות אנו אומרים ה"כ להקל

באה"ד ול"ג בברכות ולית הלכתא ככל וכו' לתרויהו עכ"ל וכ"כ הרא"ש ז"ל בפסקיו להם דמ"טג ראה דה"ט דס"ל דקיב' כל לא ילדק לומר על פתוח שבלשם · אמנם מדברי התוס' לקמן דכ"ד

ע"א ד"ה לית הלכתא ככל הני שמעתתא וכו' דכתבו אכולהו קאי לבר מהכעוס ליכסא וכו' ע"ש מוכח דס"ל דאפי' אתרתי מילי כמו הסיה דהתם שייך לומר כל דל"ל דכל דאיתמר התם קאי אזיכתם וכיתלם וזיכתם דהא ככל הני שמעתתא קאמר התם והכא לא כאמרו אלא בתרי שמעתתא הרא דר"י והרא דר"ת וכויעיין שם בפסקי הרא"ש ובדבריו הרב בש"מ ז"ל ע"ש כי ע"כ נ"ל דהתוס' דהכא לא אזלי בשיטת התוס' דהכא כשי"ת ז"ל ועיין נ"כ בתוס' דהתם דשבת דכ"ר מ"ש להסיא דהתם דאמרו ולית הלכתא וכו' דנראה דאזלי כמש"ל והא ק"ל יע"ר הריטב"א ז"ל לקמן שם דכתב דכל הני קתי אהני מימרות דהתם והכן פי' ר"ת בהסיא דשבת דכ"ר דאמרי' ולית הלכת' ככלוהו' ע"ש ולפי"ד קשיין דברי ר"ת אהדדי וכו' ועלם ע"ר לו' דה"ט דר"ת הכא דקאת' דהתם בברכו' גרסי' לתרויהו מהו' דהתם ר"פ קאמר לה ומלינו לר"פ בדוכתים אחריני דאתרי מילתי דייק לומר על תרוייהו ולא כולהו חדא בר"פ היוא דכ"ט ע"א גבי ברכת התורה דאיכא שתי הברו' הבו"א אר"פ הילכך נימרינהו לתרויהו ברוך וזה"כ וכאמן בברוקי וקב"ל ע"ש וכן בפ' הקורא עומד דכ"א ע"ב גבי ברכת המגילה אר"פ הילכך נימרינהו לתרויהו ברוך הפרע וכו' האל המושיע ע"ש וכן יש לדייק מש"א ג"כ מהו"ם כתב ר"ת דגרסי' לתרויהו כדרכו של ר"פ בכ"מ משא"כ באמוראי אחריני לא אשכחן לן או נקיט כולהו אפי' אתרי מיניהו ובחבי ומיושב דברי התוספות אהדדי וגם דברי הריטב"א ממה שהקשינו ע"ד כאמור · עוד עלה ע"ד לומר דע"כ לא ס"ל לר"ת דל"ש לומר כולהו על ב"א אכולהו הנו"ל אלא דוקא היכא דקאמר נמריכהו לכולהו כי הסיא דהתם משא"כ בהסיא דלק' דכ"ר דקאמר של"א וכו' הכעס בתוכם וכו' דמילה היא דקא דמי למימרות קמאי והסברא ניחנא דחדא מינייהו איכא בכלל כגון הכעוס ליכנא דעדיפא מתובעת בתוכחם דא"ל מוכחת מהו"ם בגם דנקט כולהו אמרינן דל"ד ואפי' על תרתי קאמר הכי דסמך אההיא סברא וכ"כ הסיא דשבת דכ"ר דלא משתמע מהסיא דדיכ"ל לר"ת ושבת כמ"ש התוס' שם אמרינן דל"ד ע"ד מש"ל כמוכן וא"ש :

אלא דראיתי להמהרא"ש ז"ל בדרו' פ' חיי שרה דהביא דברי התוס' בברכות גבי ברכת הקורא דכתבו כדהכא דל"ג כולהו וכו' ולמד הרב מדבריו יסוד אחר דלא ילטק לומר כל כי אם על שלשה דוקא ולא על פחות ועפי"ז פירש הרב כמה פסו' וגם פי' דברי התוס' דלק' דכ"ד ממה דהיק"ל ע"ד וכן הוק"ל למהר"ש"א ז"ל שם עש"כ דהמ"מ דהכין דברי ר"ת בפשטן ולדבריו הדק"ל ע"ד ר"ת לפי מ"ש הריטב"א שם כמש"ל ועיין כמש"ל דכ"ד ע"ד התוס' הנו' אשר שם ול"י עוד בזה · ועיין במה שהקשה מהרי"א ז"ל בס' שע"י בכוונות ר"ש ע"ד ר"ת ממ"ש בכ"מ דה"א אטו כל הני וכו' ע"ש · לוע"ד י"ל דשאני התם דקאי אמתני' דשוסן נסך דקתני אוסרו בסך וכו' שלש שאתים והא ודאי הכהו ל"ד דאם"כ כלי אחד בפנים דובוהן ובן לבוש וכו' וכן טבעת וכיוצא · מהם דמ"ל טובא אלא דמתני' קילר ולדוגמא נקטינהו וא"כ שפיר קאמר

אטו

אטו כל שני ועיין במהריט"א ז"ל בס' הלכות יו"ט דכ"א ע"ד דהקשה ע"ד מהרלנ"ח מסוגייא דהתם בבכורות דכ"ג ע"ב גבי מתני' דהלוקח בהמה מן הגוי וכו' ועלה ע"ד ליישב וסו"ד שעלהו בקושיא ע"ש · ולענ"ד י"ל דכיון דמכללא איכא מתני' דראב"י דקתני תמן דכ"א ע"ב ראב"י אומר בהמה גסה שהפילה וכו' הנה דהא דכ"ג אמרו קלא דראב"י משנת ראב"י קב ונקי וכו' מ"מ למאי דבעי הש"ס לו' דאיכא שנים מלבד הכא דראב"י שפיר נקט רב לישנא דכולהו פירקין כיון דגם הכא דראב"י הוי בכלל הנה דלא אצטריך נמי למיפסק הלכה דהרי מ"מ הלכה כותיה ויעוין שם בתוס' ד"ה אלא ור"ש משנת ר"א ע"ש ודוק :

אר"י בא"י אמ"ה שהכל ברא לכבודו · הנה פשוט פירוש ברכה זו הכונה היא שאפילו שלפי דעתו נראה לו דכמה דברים שנבראו הם יתרים בעולם כגון עשבים שאינן נאכלין מינים ממינים שונים וכ"כ מיני שקצים ורמשים וכן מיני חיות ועופות וכיוצא אמנם זה אינו שבכל דבר ודבר המצא ימצא בהם שום תועלת ורפואה הן במיני עשבים כמו שמובא מעשה בש"ס רב כהנא ז"ל בס' שבט מוסר ובספרי הרופאים וכמו שרז"ל דגיל וקום בעולם וכן במיני שור"מ כיוצא בזה שהרי מן קש של נחש מניחין בתוך רפואה שצריך לו וכן מ"ל במיני חיות ועופות כידוע וכן במיני אבנים כידוע וז"ש שהכל ברא לכבודו שעי"ז נתרומם כבודו ית' שבכל דבר ודבר שברא ימצא בו שום תועלת ורפואה וכיוצא ובמ"ש · וגם אמרו רז"ל שאומרים שירה כנ"ל כמ"ש בפרק שירה ונדפס במחזורים וזהו לכבודו כמובן · ובברכת אשר יצר האדם בצלמו וכו' הכונה עמ"ש רש"י בפ' בראשית אשר קרא דבצלמינו וכו' וע"ש ברמ"ס ז"ל ובשני דיבורים שלאחריו שם ועיין בסקמ"נ ז"ל עשין דקי' ש"ח דברים בצלמו ובכלם וכו' ע"ש · ומ"מ לא בפנינו לו' כי הכא נירסא וכיעוין בשקבי"כ שם ועין בשמ"ע בשם הריטב"א והרדב"ז ז"ל ע"ש וע"ע ברבינו בחיי ז"ל אהאי קרא מ"ש שם ע"ש :

ובברכת יוצר האדם כ"כ לעיל ועוד בה דבר"ת של יוצר האדם רמוז שם י"ה רמז למ"ש רז"ל בפסוק דשם י"ה צורה עליהם וס"ת סוף ר"ס שם רמז למ"ש שה"א ז"ל בפ' שע"י עמ"ש שם ע"ש מלא אש : רכשאים נובר על האדם אז מלא אש רויקא בלא ס"ת מלא טוב ובלפי לזה ומולא וכו' שאשם ע"ש · וזהו הרמז של ס"ת שני' רס לרמוז דמן השמים ורחמו עלים דאתן ח"ד שיהא סוף רס ונשא על הכלם כלחא רא · ובברכת שהמוכה לה אשר יצר את האדם בצלמו בצלם דמות תבניתו שם רמז לאדם שיקדש עצמו ולא יחטא יען אשר יצר וכו' תבניתו שאם יחטא בשום אבר פוגם למעלה ח"ו כמובן

ובברכת שוש תשיש ותגל עקרה בקיבוץ וכו' שם רמז למ"ש רז"ל בפ' חלק אין ב"ד בא עד שיכלו כל הנשמות שבגוף ומשו"ה אנחנו אומרים שו"ת דע"י כשאין אלו דופרו וירבו אז יהיה שיבה דשוש תשיש עקרה בקיבוץ בניה וכו' וגם ר"ת עקרה בקיבוץ הוא ע"ב דעי"ז שם ע"ב

יגאלנו ה' ע"י קיום מצוה זו כמ"ש · ובברכת שמח תשמח רעים אהובים כשמחך יצירך בג"ע וכו' שם רמז דהשמחה דישמחו בחופה צריך היה תהיה לש"ש ושלא יהיה לשם שום צד פניה שוף דבר כגון אם יהיה בלב אחד מהם שום טינא בליבו על חבירו משחבר עצמו היטב הויינו של החתן כדי להזיק לחבירו בגופו או בממונו וכיוצא אם"כ כשמשיג ייכו יאמר דסברותו גרמה לו ושלא מדעתו עשה ההיזק ההוא וכל כי ה"ג יתהפך לשחוק והכלה והושביני' השמחה לתוגה ולפעמים יארע שגם חבירו יגבור ידו על חבירו שהכה אותו ער"ה כמובן ואין השגה ראויה לכך ויעוין במש"ל בזה בדין הזיק אחד לחבירו בתוך החופה ע"ש · וז"ש שמח תשמח ריעים אהובים כשמחך יצירך בג"ע וכו' כמו דהתם ל"ש שיך הזק מזה כ"א לשם שלום שמחת החתן והכלה דוקא ה"נ אתם אחיו ה' אלהיכם תלכו לעשות השמחה לשם שלום דוקא א"כ א"ש לפי מ"ש הרב ס' החסידים ז"ל שלא יהא עירוב אנשים ונשים בחופה דאם יהיה וכו' אין לומר שהשמחה במעונו ע"ש כידוע וז"ש שמח תשמח וכו' כג"ע מקדם לומר גם אתם תחשבו עצמכם כאילו אתם משמחין את החתן כג"ע דשם ל"ש שום חטא ה"נ תהיו בחופה הואת וגם ה"ת משמח חתן וכלה כות שם ה"נ כ"ה

ובברכת אשר ברא וכו' מהרה ה' אלהינו ישמע בערי יהודה ומחוצות ירוש' קול ששון וכו' כתב בש"מ ז"ל דכן יתכוין לומר אבל הרמב"ם גורס ישמע מערי יהודה וזמן"ר והאומרים הרויקנים שום שלא מתוקן יותר כי בשאן' מהרה ישמע בערי וכו' אולי ישמע הקול מבחוץ אבל כשאומר ישמע מערי וכו' עכ"פ הקול השמח' שבפנים וכו' ע"ש · וה"כ יר"א ז"ל באה"ע סי' ס"ב בהגה"ה אות ט"ז כתב ע"ד דיש לאמוס דבא קרא כתיב בירמיה סי' ל"ג בערי יהודה וכו' ושל"ע ולכאורה עלה ע"ד לומר דדברי הנקדנים הללו שכ"כ בעד הרמב"ם ז"ל ה"ל כמ"ש מהר"ם מינצ' ז"ל הביא דבריו הריב"ה ז"ל בטור א"ח סי' קפ"ו גבי ברכת נודה וכו' דבשמ"ו דהיה אומר נודך ולא נודה לך דמשמע נודה לך את ה' וכתב הריב"ה ע"ד דלא נהגו כן ועוד דקרא כתיב נודה לך לעולם ע"ש · והרי דמהר"ם ה"ל דאמ' דכתי' נודה לך מ"מ דרך תפלה למזור דל"ל בלשון לא וכרור אבל ז"א דהרי הרמב"ם ז"ל בסוף ס' אהבה בנוס' בהמ"ז נקט נודה לך ע"ש · והנקדנים הללו ע"ד הרמב"ם קיימי אלא דלא ראיתי בנוסח הרמב"ם דגרים מערי וכו' לא בס' ברכות פ"ב הי"א ולא בה"א פ"ג דשם הביא הנוסחא בערי יהודה ובחו' ירוש' כגירסאינו וגם מרן שם לא דיבר בזה ואולי כך היה גירסתם שם או ט"ס נפל בדברי הריטב' הללו וצ"ל גאון אחר ובכן ניחן לאמר וכו' · אח"כ ז"ל דכל בש"נ דלא משמע לשון ברכה ומ"ו בלפי לזה דלא יהיה בפנים שמי' קול ששון ושמחה וכו' ומשתמע ח"ו ספק ברכה וקאמרינן ליה בל' תפלה בזה כ"ע יודו דלא אמרינן ליה ודוקי לומר לשון היותר מתוקן וכמ"ש בעין זה שט"ז ז"ל כא"ם בס' ר"ס רס"י קפ"ב גבי ונחזי לחיים טובים עמ"ש הריב"ש שם בית"ש · א"כ י"ל דשאני התם

דהכי

דהני כתיב רישא דקרא כה אמר ה' עוד ישמע במקום הזה אשר את"א חרב הוא מאין אדם ומא"ב בערי יהודה ובחוצות ירושלים הנשמות מאין אדם ומא"ב וכו' קול ששון וכו' מביאים תודה בית ה' כי אשיב א"ש כבראשונה וכו' ע"ש · דהשתא י"ל דמשום דילו לבאר שמקום דבמקום הזה היינו ערי ירוש' הרר ופי' להא דה"ם בערי ירוש' וכו' הנש' מאין אדם וכו' דהשתא לא הוה שייך לומר להא מערי וסמך על המבין וא"ל דכתי' בסיפי' דקרא כי אשיב א"ש כבראשונה והרי כראשונה היה בחוצה כל הנהו קולות דמשיב ההם קול ששון וכו' דליכא למיטעי משא"כ אנן כרידן בנוסח הברכה דלא אמרינן כל הני מילי כדכתיב בקרא אא"כ דה"ר לומר לשון נא וברור מערי יהודה ומחוצות ירוש' וכו' מה"ט דכתבו הנקדנין שללו בעד ה' הגאון הנו' ותפשר דלוה כיון היר"א שכתב וי"ל אלא דמ"מ כתב אח"ז ול"ע ולע"ד לפי מ"ש אתי שפיר עוד י"ל בפשיטות דהתם דהוו קיימי בעיר ירוש' הוכ"ב כמבואר בכתובים הקודמים ובמ"ש במקום הזה מש"ה שייך שפיר לומר במקום הזה וכו' בערי ירוש' ישמע קול דכיון דקיימי התם משתמא דר"ל דהששון והשמחה שם באותו מקום יהיה משא"כ אנן דגלינו מארצינו ורובה בגולה הם בא"ל ואנו מתפללין שיבנה ירוש' וישמע קול ששון וכו' ה"ל להרבנים הנו' דכנון דא דישמע מהפנים קול דבחוץ והא קיימי לן השו"ה דיותר טוב לומר מערי וכו' והנה דהן עתה מ"ל בני אדם ושבים בח"י מ"מ בתר רובא אזלינן ומה גם דהן בעון א"י מקום ירושלים נשמה כידוע וכמו שנה הם אומרי' בנים' שלנו בונה ירוש' וכן והביאנו ה' אלהינו איר"ו עירך וכיוצא לזה כידוע ה"ב דוכוותא ומ"מ המב' לומר בערי יהודה ובחוצות וכו' כמ"ש בכל הפוס' ובמ"ש הריטב"א ז"ל שם ודוק :

ובברכת אשר ברא הנו' גירסתינו בש"ס קול מצהלות חתנים מחופתם ונערים משמחם נגינתם וכתב השכי"ב ז"ל בס' דינא דחיי עשין דכ"ו ע"ב שכן הוא גי' הרי"ף והרמב"ם ז"ל ובכל המקומות שראיתי בפי המונים שגור בפיהם קול מצהלות חופות חתנים משתהם ונערים מנגינתם ולא ידעתי מאין להם גי' זו וסו"מ ברי"ו ולא ידעתי מנ"ל ובבר כהנן המונים פה אזמיר יע"א לומר כגי' הגמ' והרי"ף והרמב"ם וכן שואת היא הגי' הנכונה ע"ש וגם הריב"ש ז"ל סי' ק"ב כתב כי האי גירסא דה"ם ע"ש ובעיקר נוסח הברכה שאומר מהרה ישמע וכו' משמח חתן עם הכלה מאי דל"ק משמח חתן עם הכלה ומצליח לומר דאפילו דהכלה אינה כ"כ דאוים לן לשמחן משום איזה גר כמ"ש לק' גבי כילד מרקדין וכו' · מ"מ הקב"ה משמח חתן עם הכלה בכל אופן שיהיה דחן אשה על בעלה כמ"ש רז"ל ומשום דאין אשה אלא לבנים אי משום קיום העולם ואי משום דמסרת הגאולה במ"ש רז"ל אין ב"ד בא עד שיכלו נשמות מגו"ף אמר ומצליח ר"ל בבנים ובבנות וא"כ גם במעשה ידיו יען כא לו דיחיים בטוחין כדי שיהיה לו פנאי לעסוק בתורה ולעשות נ"ח ומע"ט ועין ברש"י ז"ל ואמר עם הכלה בש"א יען תיבת הכלה גי' ששים לרמוז דע"י הזווג הזה יזכה שתהיה בניהם ויזכו להתברך מפי הקדוש ב"ה ברכת כהנים שהם ס' אותיות כמ"ש רז"ל וגם ס"ת מ"ס שם רמז להם מ"ס שם המחשבה שיגן עליהם לחשוב מחשבות קדושות בשעת הזווג כדי שעי"ז יהיו הבו"ב הנולדים מהם זרע כשר וקדוש כמ"ש בזוה"ק ובספרי מוסר ז"ל ולכן נ"ל מהיות טוב דבשעה שא"ס מסליק הטלית ע"ג החתן שיאמר על ראשיהם כל ברכת כהנים ומה גם דבו בפרק שירה עליהם שם י"ה ב"ה וכך כהנתי אני הצעיר לומר בו בפרק גם נ"ל לומר ושלום ודיעות מהרה כ' בו"ב דעולה ר"ת של ג' תיבות אלו בן שם רמז להם בן ב"ה באופן דהברכות הללו רמוזים ארבע שמותיו הקדושים :

ששון חשים וחגל הגקרם ה"ג בה"א ונראה גי' זאת נכונה יען שש"א הוי לרמוז להעקרים הידועה דהיא ירוש' כדכתיב רני עקרה וכו' משא"כ כאומר שוש תשיש עקרה י"ל משמעות אחרת דמשמע דקאי על זאת הכלה הנשאת ור"ל דהנה אם תהיה עקרה שוש תשיש דהיא אינה חייבת בפו"ר וגם דמסיפא דברכתא ל"מ בן מ"מ מהיות טוב היה נ"ל כגי' השו"ה אלא דראיתי לרש"י דה"ו הפך כלשון הש"ס עקרה בלא ה"א וכן הרי"ף והרא"ש וכן רי"ו בכ"ג ח"ב וכן בהרד"א ז"ל בסוף הספר ומה גם דר"ת עקרה בתורה הוא שם ע"ב להם רמז ב"ה

ובנוסח ברכת שמשמח כמעינו שאכלנו ראיתי בהש"ת בשם תלמידי ר"ין ז"ל דכתב דלשון ברכה זו כלפי הבורא אמר ור"ל כברך להבורא שהשמחה במעון שלו שא"ל לא עצב ולא דאגה וכתוב בפי' הגאונים ז"ל כ"ב דהא דנקט מעון טפי משמע לפי שהיו מה"ש במעון והיו מביאין לאדם הצורה ביום שמחתו וכו' ע"ש ולפי פירוש של תלמידי ר"יו ז"ל הנו' נ"ל ע"פי מ"ש המפר' ז"ל דתכלית הלום פ"ור ומעלתה הוא כדי להחיות ולהשאיר זרע ע"פ כל הארץ ועפי"ז פירשו מ"ש בש"ס ברכות דף ל"א ע"א ליסרי לן מר א"ל ווי לן דמייתנן ווי וכו' דהכוונה דמה"ט הוא עיקר הנשואין והיינו כדרשות מהרא"ח ז"ל כידוע משו"ה השתא הכא בעידן נשואין הוקטו לומר ברוך שהשמחה במעונו וכו' לומר דהנה דלגבי דידן שייך לן שמחה בדאגה על העתיד מ"מ לגבי הקב"ה ב"י שהשמחה במעונו דוקא ואין לפניו לא עצב ולא דאגה דהוא חי וקיים לעד לעולם וכמ"ש תלמידי ר"יו ז"ל דגם מה שגזר הפיתה לאדם אינו אלא לטובה לאדם כדי שיטהרו מזוהמת אדה"ר ויזכו לא"ם לחיות אח"כ חיים וקיימים לעולם דעיקר הטוב של האדם הוא אחרית טוב ומה טוב ומ"ב אם יקנו על לבם של המסובין בסעודת החתן ט"ז כדי שלא יבואו לידי קלות ראש ולידי חטא ולא להתערב עם הנשים וכיוצא

א"נ יש לפרש לפי פירוש הגאונים ז"ל דפירשו דנקט מעון שהם המלאכים וכו' והיינו עמ"ש בפ' דע"ק דבשאלן מה"ש את התורה א"ל מרע"ה כלום יצה"ר יש בניכם פ"ור יש ביניכם וכו' וכתב הרב כסף נבחר לרב אשכנזי ז"ל ר"ם במדבר דהכוונה עמ"ש רז"ל דבשעת קבלת התורה

שחורה נתנו ישראל את הבנים לערבות וגם אמרו בנינו ערבים לנו וכו' ע"ש כמובן משנ"ה הן עתה בשעת הזיווג דעיקרו הוי לפו"ר תיקנו לומר שהשמחה במעונו דהיינו במעון המה"ש. קיום שלום שמה ישמח הקדוש לגבי מה"ש השוכנים שם למה דזוכה התורה לישראל ולא להם אפילו דהוו מלאכים וכתיב ועשית הישר וכו' משום פ"ט דנשואין וכמו דהשיב להם כלום פו"ר וכו' וכאמור עי"ל עמ"ש רז"ל בפ' חלק אין ב"ד בא עד שיכלו נשמות וכו' · ובכר ידוע דכ"ז שאנו בגלות ויש לנו צער מאו"ה וכיוצא גם לו כ"י מגיע צער כדכתיב בכל צרתם לו צר כמו גם בהיותו הבית' המקדש חרב מגיע להקדוש ב"ה צער גדול כדכתי ויקרא ביום ההוא למספד וכו' וגם למה"ש מגיע להם צער מסיבת מניעת אכילת הקרבנות השייך להם כמ"ש בזוה"ק ז"ל בפ' ויקרא ובמפרשים ז"ל משו"ה בעת הזיווג שעיקרו לתכלית פו"ר ועי"ז יתקרב הגאולה משו"ה תיקנו לומר שהשמחה במעו' דהיינו באחד מן השמים שהוא מעון ושמחה זו היא תהיה בין להקב"ה ובין למה"ש אשר שם ומטעמא שכתבנו :

א"נ יל"פ עם הקדמה הידועה דטעמייהו של עובדי ע"ז הוא משום דס"ל דמע' שמים צריך ואם אינו חפץ בע"ז למה אינו מבטלם אבל ז"א דהעיקר הוא דמעשה ב"ו צריך והקב"ה ב"י רוצה שהאדם בעיניו יראה ובלבבו יבין כי אין בע"ז שום ממשות כי הכל שמה והוא בעצמו יבטל' ויראה עד"ז הוא ממש שלום הקדוש ב"ה מצות פו"ר על ידי ב"ו ואינו עושה אותה ע"י יתברך דיברא אותם מן האדמה כמעשהו ממנו באדה"ר זאת אומרת דמב"ו צריך ועפי"ז פירשו כונת מא' רז"ל ע"פ כי הו"א ואי זו אשה הוא לוה ויעמוד אלו הבנים וסמיך ליה ה' הפיר עצת גוים כידוע. כלא מעתה כיון דע"י מליה זו של נישואין ולפו"ר מתעלה ומתגדל שמו של הקדוש ב"ה כי אין עוד מלבדו וכל האלילים ועובדיהם הבל המה ואין בם מועיל וס"ט דאינו מבטלם משום דמב"ו צריך דהכי ילפינן ממצות פו"ר משו"ה תיקנו לומר בו בפרק שהשמחה במעונו :

א"נ יל"פ עפ"י מ"ש בירוש' דביכורים דחתן ומלך מתכפרין לו כל עונותיו ובכר ידוע מ"ש בזוה"ק הו"ר בהרב ר"ח ז"ל דכל החוטא עושה פגם בלבוש המלך וגם מתכפרין נדפוי דשכינתא דמס"ט כתב מהרי"א ז"ל במוסריו דהשהיו פוגעין בכבוד הרב המופלא מ"ק כמהר"ר חיים ן' עטר ז"ל בס' פרי תואר הוא היה מנהגו למחול לו תכף יען בלא"ה מגיע צער לשכינה ב"י במ"ש משו"ה הן עתה דע"י הנישואין מוחלין לו עונותיו של החתן י"ל להקדוש ב"ה שמחה במעונו ובמ"ש כמובן · א"נ יל"פ משום דע"י הנישואין דעיקרו לפו"ר מתקדש הירא שמים בעולם הא כילד בשאדם מוליד בו"ב ורואה שאינן הולכין בדרכי ה' הוא מייסרן בנועם שפתיו לאמר לא זו הדרך אשר בחר בו ה' ואם ח"ו תתמידו בדרך הזה חוששני פן תענשו בשוה עונש ב"מ דכבר ידוע דאפי' אם האב אינו יר"ש מ"מ הוא רוצה שבניו יצאו יר"ש וצדיקים כמ"ש בספרי המוסר ובס' רב ברכה ז"ל בס' שהשב"מ ע"ש · ועי"ז יבא אבין להתייסר עצמו ג"כ אי משום שהחיבור עושה רושם טוב בגופו ובנשמתו ואי משום דהם הוא סיבה יוכיח לבו"ב שלא יעשו כך והוא עושה השך הא ודאי דגם בו"ב יעשו כן כמעשה אבותיהם בידיהם ושוב לא יוכל להוכיח אותם דאמור יאמרו לו טול קורה וכו' וזה אם אביו אינו כ"כ יר"ש וגם אם אביו יר"ש מ"מ בהוכיח אותם אי אפשר לומר ונקה דגם הוא יזהרו יותר ביתר שאת כדי שלא ימצאו לו שום עילה בשום פרק וזמן שלא קיים הדבר הטוב ההוא ואולי גם הם בו"ב יבואו לידי התעלות מהדבר הטוב ההוא והשתא הבא א"ש מה שתיקנו לו' בו בפרק שהשב"מ וכמובן · א"נ יל"פ משום דע"י מליה זו מתברך התבר בעולם שהרי אין לך אב שלא זן בו"ב בשהם קטנים וגם מגדלן ומדריכן לתורה למצות ולמע"ט וגם משיא אותן כתיקון ומוציא מצות ע"פ הדברים הנו' דאפילו כגון לחוד אמרי' לקמן במתני' ע"פ אשרי וכו' עושה צדקה בכ"ע זה הזן בו"ב בשהם קטנים וכמ"ש דמ"ל דזן את הם גם בשהם גדולים חם הם ק"ח וכיוצא דהראי ה"ז לחסד רב יחשב לו וגם לגבי אמם אינה חסר דגדול בנים ביום ובלילה וגם בתקיוזי בכייהו וכו' וגם מ"ל דהבנים בניו בעת זקנת אביהם אשר לא יוכל לעשות אומנתו וכיוצא בה הב"ב זנין ומפרנסים אותו ובכר ידוע דעיקר קיום העולם תלוי בחסד כדכתיב אמרתי עולם חסד יבנה ומשו"ה תיקנו לומר בעת הנישואין שהשמחה במעונו כמובן א"נ יל"פ עפ"י מ"ש הזה' ז"ל דבשהשכינה שורה בחו"ן אינו תלוי שיתעה הארם ובמ"ש בשם מר"א תוגסן ז"ל שפי' כונת הכתוב בפ' וירא ארדה נא ואראה וכו' כידוע גם ידוע מ"ש בש"ק יו"ד באיש וה"א באשה ובזוה"ק פ' ויקרא בם היקיפו ואמרו וא"ו בבן וה"א בבת ע"ש · גם בזוה"ק אמרו יו"ד ירחם ה"א אבבה א"ו תיפה ה"א מליה הו"ר בהרב ר"ח ז"ל ע"ש מעתה א"ש כונת אומרים שהשב"מ די"ל להקב"ה בשהאדם צריך ובידו' ובמ"ש במ"ק דבבא תליא בפם צריך שמח הקדוש ב"ה · א"נ יל"פ דכבר ידוע מ"ש השפ' ז"ל דמה שברא הקדוש ב"ה את האדם הוא משום דרצה להטיב כי חפץ חסד הוא וכיון שהאדם פרה ורבה יתרבו מזונותיו ופרנסתו עבור בו"ב א"כ צריך הקב"ה לזונו ולפרנסו ברחוו ומספיק ליה להשוא בברת ע"ר שהנחנו אומרים בתפלת יוה"כ אן להם לפי הטף וכפ"ט דחייב להשיאן דצריך ממון רב ובכר ידוע ג"כ דמי שהרבו להטיב אם אינו ברצון שיטיב לשום אדם עבור שום סיבה מגיע לו להמטיב צער ומשו"ה א"ש מה שתיקנו לומר בעת הנישואין שהשמחה במעונו יען דעי"ז ירבה הקב"ה להטיב לאדם כתיהו הטובה אשר הוא חפץ בה · א"נ עמ"ש בפ"ק דקדושין דבשנתן הקדוש ב"ה עשרת הדברות לישראל וא"ל אנכי וכו' אמרו או"ה לכבוד עצמו וכו' וכיון ששמעו דיבור כבד את אביך וכו' חזרו והודו על הראשונות וכו' ע"ש וזה לא יתכן אלא על נישואין ופו"ר מצוה ה"ם כמבואר · א"נ יל"פ בעין זה באופן אחר דיען ע"י הנישואין דעיקרן לפו"ר מביא עצמו לידי דוחק וצער לזון ולפרנס אשתו ובו"ב וגם להשיאן דמס"ט אינו הכרך

בשעת

דבעא נישואין ברכה שהחיינו כמ"ש בס' הלק"ט ז"ל בירוע · וגם שמעתי בקדמונים משם מוה"ג מהרי"ם ז"ל כ"ה חק"ל דמה"ט נהגו ליקח מנגני' לחופה וגם מכינו דרש"ל ז"ל החמיר מזה עד"ז בירוע הוא ז"ל היה אומר דה"ט משום דחתן בעת החופה יכול לפרסם ע"מ שהגיע רואיים בבוראו במ"ש ויבא לידי לעז ורקנה ואין השנה לריכה וראויה לכך משו"ה נהגו ליקח מנגנים כדי שע"י קול הניגון והכלכול יסיח דעתו מהמחשבה הרע' הסיח ע"ד שעושין כן במלחמות בירוע והא ודאי טעמא דההוא נכרא דהסיח דעתו מהמחשב' הוים השית הוא משום שחושב בדעתו לומר דגדולה השמחה וברוך הגבר אשר יבטח בה' והיה ה' מבטחו דוגמת אירס כאשר היה רבי' היה שליט בעולמו ובידו לחוק לכל נזיו ולפרנסי רו מחסירו ולפי טפו ולפעמים אם מילא חן בעיניו עבור מע[...]בטו' יעברני המלך מש"ע עושר וכבוד ואין מי יאמר לו מה תעשה ומה תפעל והשתא לפי"ז א"ש נוסח ברכה שהשכ"מ יען דע"י נשואי האדם וירם וירם מעלת גדולתו ותכיך בכל אשר בהכנו ויומתק ט"ז על היותו ע"פ מ"ש כ"ש"כ דתני' והובא בע"י שם ס' ז' דאמרו שם ז' דקיצים שם ואחר מיניותו מצין שהוא כיאות ביאות של מה"ש אומרות שירה בגילה וכו' ומכ"ל דאיקרי שמים דכתיב השקיפה ממעון קדשך וברך את עמך ישראל ואת האדמה וכו' וכת' בתו"ח ז"ל שם דהאי וברך וכו' הוא ע"י מלאכיו אשר דרים שם כמ"ש המלאך הגואל הוא יברך ויעקב אמר למלאך לא אשלחך כ"א ברכתני ע"ש ובמיכן · העש"י יהיה קי"ם עפ"י מ"ש רז"ל דבשים' מקדשין שמי יתברך בכ"י ואומרים קדוש קדוש ק' מקבלת ומקדש שמו של הקדוש ב"ה בתפלות ש"מ ואומר למה"ש ראו עם זו יצרתי לי תהלתי יספרו ע"ש וזה י"ל אלא בשהאדם נושא השם ותים ורבה מעשה מטעם ה"ה כמבואר ועיין להרב הכלכו ז"ל סוף ה' בהמ"ז דכ"ח ע"ג וכן כת' תיבות דל"ט ע"ג שכתב פירוש אחר בהאי ברכה דהש"כ דאיירי על פנים חדשות וע"ש עוד פירושים בהנהו ברכו' דסוגיין ע"ש :

רבינא איעסק ליה וכו' דלא הדרי בהו ואהדרו בהו פירש"י ז"ל שחזרו בהם מלתת לו את הבתה עכ"ל כתב הש"מ משם הריטב"א ז"ל שכתב וז"ל השכימו יכוחי דהא דאמרינן מעיקרא וכו' רוקא מהקדשו וכו' ור"פ כ"ה דצריך מעמא אירוסין קידושין הוי תמן שאין לשון אירוסין בכה"ג אלא הקידושין דאירך שידוכין קרו ליה והא דאמרי' קי"ל כנוויהו וכו' ה"ק דלא הדרי בהו מלעשות חופה לזמן קבוע דלאהדרו בהו לגמרי לא אפשר כיון דאיכא קידושין וגו אסתייע וכו' שקבע עכ"ל וכתב הש"מ ז"ל ע"ד דכ"כ הרשב"א ורש"י לא פי' כן ע"ש ולכאורה קשה על רש"י דמי דחקו לפרש בע"א ולא פי' כדברי הראשונים הנו' דהוא פירו' מרווח טפי ואו י"ל דאמאי הפך רש"י ז"ל דברוו מעיקרא דרבינא דכתב איעסק לבריה שידך לו אשה ע"ש ולא פירש כן ע"ד ר"פ דקדים עמ"ש אינו והא ר"פ איעסק וכו' בו ע"כ בלע"ד דרש"י ה"ט דלא פירש כדברי רבינא דאיירי בקדושין כמ"ש הרבנים הנו' משום דא"כ נ"ל דמ"ש אם והדרי בהו

ע

דאיירי דקבעו בו זמן לנשואין והדרי בהו מן הזמן שקבעו וכמ"ש הרבנים הנו' ודחיקא ליה לרש"י לפרש כן דא"כ הו"ל לש"ס לפרש דקבעו זמן כדי לסבין מ"ש את"ז דהדרי בהו איירי מן הזמן ולא מן הקישור דהרי הוה שם קירושין ומדלא פי' הש"ס כן מ"ל דעובדא דרבינא לא איירי אלא בשידוכין בעלמא ואכף אמר השידוכין צריך דבינא שהש"כ משום דהיה יורע בזה כרא"כ דנחמן בדיבורו ולא יחזור בו מדיבורו דאז הו"ל כאילו דמו שערי באסינתא דודאי ליתיה בחורה והנה דהש"ס נקט וצריך הש"א ק"ל לומר דל"ר מכח הכרח הנו' ובנון דא כאמר דשכיב לקיה וכו' ולא איסתייע' הלכה והדרי בהו רש"מ דל"ר דמיית שערי באסיכתא דהוא קרוב לנישואין לש"ר והשתא א"ש דרש"י לא קבע דבריו כ"א אעיקרא דרבינא דוקא ולא אעובדא דר"פ דקאמר איעסק לבריה דהתם אמ"ג דה"ל לרש"י דאיירי אחר הקירושין ומשום דר"פ טריח ליה הוא דצריך מעמא אירוסין דהיינו מעמא קירושין הא לא"ה לא הוה צריך אלא מכי רמו שערי וכו' וכמו שכן ה"ל לר"פ כמ"ש בסוגיין וכ"ת שאפילו לרש"י אזיל ומודה דמ"ש בסוגיין ומעיקרא אימת מכי רמו וכו' איירי אחר הקירושין דוקא וכמ"ש הראשונים ז"ל הנו' וכ"מ מדברי הראשונים הנו' שלא הוכירוהו לרש"י שחולק ע"ד גם הש"י הו"ד בסוגיין וגם רי"ו בנתיב כ"ב ח"ג ע"ש וגם הרב הכלכו ז"ל בסוף ה' בהמ"ז דכ"ח ע"ג ע"ש ובה' נישואין שם שכתבו בו האי פלוגתא דמ"ש ומעיק' וכו' מכי רמו שערי איירי בזמנא דהוו מקדשין מעיקרא ובבר שהתחילה השמחה וכו' ע"ש שכתבו בהשמחה ולא הזכירוהו לרש"י לחולק בו ע"כ צ"ל במ"ש וכ"מ ממ"ש רש"י בר"ה דהוא טריח וכו' ע"ש ועיין בהריב"ש והש"ע אה"ע רס"י מ"ס ע"ש ועיין בהריב"ש והב"ח ובש"ע ז"ל הס"י ס"ב ובה' ב"ש שם ובהרמב"ם ז"ל פ"ה מה' ברכות ה"ב ובהכ"מ ז"ל שם ובהש"מ בסוגיין ובהגמ"י ז"ל שם אות ב' ע"ש גם מסתבר מדבריהם דבזה"ז אין מברכין ברכה זו אלא בו' ימי החופה דוקא כיע"ש ועיין במרן הב"י בבר"ה שם סי' ק"ב עמ"ש שם הריב"ש בשם הסמ"ג ע"ש ועיין בהחכ"צ ז"ל בס' רד"ח עשין דכ"ו במ"ש שם ופירש דברי הסמ"ג במ"ש שם מין כבר"ה ולאה בל"ר ובאשר הביא בלאוין דברי הבר"ה דיו"ר בעשיין כמפתחו' שם ונ"ל דבר"ה דאה"ע לא היה לו בו בפרק וכתב החכ"צ שם וז"ל ואע"ג דאחר מעוד וכו' מקדשין ואח"ך כונסין כגון פה קושטא בטלה דעתם אצל רובא דעלמא ע"ש ·

ולענין אחר ימי החופה לפוס מנהגא דש"ס דהוו מברכין שהש"כ או מברכין נ"כ ברכה אשר ברא הש"מ הביא משם הה"ו ז"ל שכתב בשם י"מ דהני ברכות הללו שוין וכו' והיכא דמברך שהש"כ מברך אשר ברא וכו' ע"ש · ולע"ד מדיוק דברי הש"ס אין נראה כן מדקאמר ותו לא מפוסי וכו' מברך שהש"כ ואה"כ וכו' ואח"ך אמר מז' ועד וכו' מברך שהש"כ וכו' מדשבק להכוף לברכת אה"כ נראה דהיכן שוין וכדעת הי"מ שהביא הה"ו שם וכ"כ הרשב"א בהו' וכ"מ מדברי הר"ן בהלכו' בהו' ומדברי הריב"ש והש"ע אה"ע סי' ס"ב ובב"ש

וכ"ש

וכ"ש מקמי החופה נראה דלכ"ע אינו מברך אש"כ שטעם דאומר אשר וכו' מ"כ וכו' וליכא וכמ"ש הש"כ בהש"י בשם יש מ"ש דאע"ג דמחמי' דבריו של הש"י גם שכתב מו' וכו' שהש"כ וכ"כ שה דאמרי' מעיקרא שאומר י"מ שהש"כ ואשר ברא מ־וייסו וכו' ע"ש. נ"מ כן די"ל דמ"ש משבעה עד י"מ הוא דיבור אחד ומ"ש י"מ שהשמחה וכו' היא דיבור אחר ובוכחו בח"ר לומר דגם מ"ש בש"ס אח"ו מעיקר' אושה איירי על ברכת שה"כ ואח"ך מביא פלוג ת' על אחר ימי החופה אם מברכין גם ברכת אש"כ וכ"מ ממ"ש שם וג' ושנים וכו' וכן ממ"ש אח"ז ויש מ"ש וכן נראה שהש"כ וכו' דהא אכתי לאו חתן וכו' ע"ש ואם נאמר בש"ר הנז' מזו דאיה כמובן ועיין בשה"מ סי' מ"ה סק"ד מ"ש שם ע"ש וי"ל וק"ל :

ולענין אם ברכת שהש"כ ואש"כ אי בעינן במקום החופה דוקא עיין בה"מ בסו' ובשו"ע שם סי' ס"ב ס"י ובבה"ג שם ·

והנה בעינן ברכה חתנים דמעיקרא אי ליכא עשרה דעת הרשב"א ז"ל בתשו' סי' רמ"ו דהברכות מעכבות ואין לעשות נישואין · המגיה השה"ר ז"ל בסי' ק"מ בפו"ב כת' דאינן מעכבו' הביא דבריהם מרן ז"ל בב"י רס"י ס"ב והשיגו ע"ש הרשב"א וכ"פ שם בש"ע ס"ד ע"ש וא"כ יש לדעת אם יכול א"כ חייב לברך אשר ברא מיהא דאע"ג דהרשב"א שם סי' קס"ו כתב להדיא דגם אש"כ אינו מברך ע"ש מ"מ י"ל דל"מ משום דהרשב"א ס"ל דגם ברכת אש"כ היא בכלל שבע ובש' הרמב"ן כמעויין בהר"ן בסוגיין ובמבואר מדברי הרשב"א בכ' תשו' הנז' המגיה לפי דעת הר"ן דס"ל דלאו מכלל שבעה ברכות היא וכ"כ דעת השו"ע שם ס"ד דכתב דאש"כ א"ן עשרה וכ"כ דעת מורה ז"ל שם שכתב דמ"מ שלשה בעינן ועיין הר"ן פ"ק דכתובות ע"ש וכ"מ מדברי הח"מ והב"ש שם שהאה הבא לידרשו י"ל דיברך אשר ברא מיהא דומיא דבהמ"ז אלא דיש לנו לומר דשעת נישואין שאני דלא נאמרו לקרות אלא בשיכול לאומרם כולם ביחד ול"ד לבהמ"ז דאיירי אחר שבירכו ב"כ ברינה בשעת הנישואין וכ"מ מדברי הח"מ והב"ש שם מדסתמו דבריהם ולא ביארו בדבריהם לומר כמ"ש וכ"מ ממ"ש הח"מ שם בסו"ד ויכניסנה לחופה בלא ברכה וחוזר ומברך אחר כמה ימים כמש"ל סי' ב"ד ע"ש דכיון דחוזר ואומרים אח"ך נראה דגם אש"כ אינו אומר בשעת הנישואין דומיא דשבעה דלעיל סי' נ"ה ס"ג דלוין וכ"כ דהנה דנימא דהוי ספיקא מ"מ מספיקא אין לברך ועיין בשב"ש סי' ס"ב סק"ה ע"ש ועכ"ל השיב מפני כבוד החתן משום דלא ליתחזי מתכבנא וגם משום סומכא מילתא נראה לי דטוב לאומרם בלא שם ומלכות בשעת הביאה ואחר ימים יברכו אותם בעשרה בשם ומלכות ומכל מקום נראה דבשאוכלין אח"ך בסעודה שאומר ברכי אש"כ בסו"ת אע"ג שלא ברכו לו שבעה ברכות בשעת החופה כיון דבהמ"ז היא מילתא בפ"ע כדרך שאר חתנים דעלמא יברך ברכת אשר ברא וכ"ש ברכת שהש"ב כנ"ל ·

ולענין אם לא ברכו לו ב"ה בשעת החופה כ"כ לעיל מ"ש השו"ע בס' ב"ח ס"ג והם דברי הרמב"ם ז"ל בפ"י מה"א ה"ו הביא דבריו הריב"ש ז"ל בס' ס"ב ס"ד · ואחר הביא להריטב"א ז"ל בתו' הביא דבריו הש"מ ז"ל שכתב וז"ל וכתב הרמב"ם ז"ל נכנסה לחופה ולא בירך ב"ה הרי היא נשואה גמורה וחוזר ומברך אפילו לאחר כמה שנים ע"כ · ונראין דבריו שאינו חוזר ומברך אלא תוך ימי המשתה ואח"כ בשיבה שרוצה לבא עליה עכ"ל · הנה מ"ש בשם הרמב"ם אפילו אחר כמה שנים וכו' נראה שכך היה גורס בדבריו או דס"ל דהכל הוי ר"ה ומ"מ מ"ש ונראין דבריו וכו' הריב"ש והש"ע שם שהביאו דבריו לא ביארו ד"ז וכן משמע שכתב הב"ח שם סי' ס"ב וכן הרב הפרישה שם סי' נ"ה ס"ד הרב ב"ש ז"ל שם סק"ח נ"מ כן אלא אפילו אינו רוצה לבא עליה תכף לאחר ש"ב בלילה הבאה אלא לאחר יום או ימים ובוילא ש"ד כיון שלא מזכר בברכות השם ענין נישואין ואינן אלא ברכת שבח בעלמא ומ"ש מורה ז"ל בהגה ד"סי ס"ז שכתב בנכנסה לחופה ולא בירך וכו' דאין הברכות מעכבות וכו' ולכתחילה יברך אותם קודם שיתייחד עמה ולין כ"מ בתשו' הרא"ש ע"ש נ"מ דבינה מורה כמ"ש ולכתחילה וכו' אין הכונה ע"מ שנכנסה ולא בירך וכו' אלא ר"ל דהגה דברכות א"מ לא אימא דא"כ גם לכתחילה יעשה חופה ושוב בתוך החופה יברך שש"כ · לזה כתב דמ"מ לכתחילה קודם שיתייחד יברך אותם וכאשר מוכח מדברי תשו' הרא"ש דכיין והוא בכלל נ"ה סי' א' וסי' ב' ע"ש · ואין לומר דכונת הריטב"א היא לאפוקי אם היא נדה דא"כ לא הו"ל ורוצה לבא עליה אלא הכי הו"ל ויכול לבא עליה · ושו"ר שהרד"א ז"ל סי' ס"ב סג"הט אות ב' הביא שם דברי הריטב"א הללו ע"ש ולא כתב ע"ד כלום מכל מש"ל וק"ל

ולענין אם מברכין ז' ברכות קודם כתיבת הכתובה עיין בש"מ שהביא משם הש"י מהם יש מ"ש וכו' שאין מברכין עד וכו' ע"ש וכ"מ מדברי הרמב"ם בפ"י מה"א ובהריב"ש שם ר"ס ק"ו ע"ש ובש"ע שם סי' נ"ה ס"ג ובב"ש שם ובסי' ס"א סע' א' כמ"ש שם ובהב"ש ז"ל שם סק"ג ע"ש ובמש"ל ד"ז ע"א גבי אתפסיה מטלטלי וכו' ע"ש

ולענין בשעה שעורה ביום השביעי ונמשכה עד הלילה ואפילו גמרו קודם הלילה ובבר התחילה הלילה הנה דאין מברכין ש"ב מ"מ יכול לברך ש"ב כ"ב הגו"ד ז"ל בת"ה בכלל א' סי' כ"ה בסו"ד ע"ש · והנה מ"ש שם דע"כ לא אפלינו הפוס' אי בתר התחלת סעודה אזלינן או בתר גמר וכו' כדאיתא בז"ח סי' קפ"ח וכו' · אלא לענין הזכרה בלבד שאין שם מטבע ברכה מחודש אבל בזה ברכה מחודשת בש"ג חמור טובא וכו' ע"ש ה"ר הוד"א בסי' ס"ב הגה"ט א"כ ומהרי"א ז"ל בס' ברכ"י בא"ח סי' קפ"ח יע"ש ולע"ד לכאורה היה מקום לפקפק בהרי התם אם התחיל הסעודה ביום השבת בערב ונמשכה עד הלילה ופסק מרן ז"ל שם דמזכיר ש"ש או ר"ח ע"ש הנה עכ"ך שבת מלהזכיר מי לא מחייבנן ליה שיאמר

שיאמר בא"י אמ"ה שנתן שבתות וכו' בא"י מקד' השבת וכמ"ש שם באם שבת ביום השבת והרי התם אינה ברכה גמורה בשם ומלכות הגם שבאה תכף השוכרים אלא דנראה דמלבד אחר לא"מ דהתם אכתי לא נתקלל עריבת של חול משא"כ הכא דל"ש ע"ו וגם דכלת"ה איפלינו רבו' ז"ל שם במ"ש בש' כ"י שם ובשמג"א ובט"ז ז"ל שם ועיין בספרי"ב באה"ע סי' ס"ב בנה"ט גבי הלכה שבאה לשמון ונמשכה הסעודה וכו' ע"ש ובשיירי כנה"ג סי' פק"ח בנב"י אות י"ט ע"ש ויש לדחות דל"ר לנ"ר כמובן וע"ע במופ"ג לב שלמה ז"ל בליקוטיו לשם דקטו"ב ע"ג ע"ש :

ולענין ז' ימי המשתה אי אמרינן בהו מקצת היום ככולו וב"ם אם אירע לו שום אבל ביום הו' כ"מ אם ימנה מיום הז' כזה כתב מהרי"ד ז"ל בכ"ר יו"ד סי' קע"ו וסב"ב דלא אמרינן בזה מקצת היום וכו' ע"ש ועיין ג"כ בס' בי"ד שם שב"כ והביא ראיה מת"ר ומדברי הירוש' ע"ש ומינה ש"ל לכיון מהרי"ד הנז' וקשה ע"ד שלא הזכיר דבריו וכמש"ל בזה וכמו כן י"ל ע"ד הרב פמ"א ז"ל ח"א בס' ברכות פ"ב ס"י דכ"ד ע"א ע"ש וע"ע בפוכ"ל ז"ל בחא"ע דרמ"ו ע"ב ע"ש ·

רב אשי איקלע וכו' אפישי שמחה בצלמא מברך שהש"ב ואשר ברא וכו' עכ"ל כתב הר"ן ז"ל בהלכות בשם הרמב"ן ז"ל דאין אומרי' שהש"ב אלא בשמוזמן עם אחרים אבל אם אוכל עם ב"ב אין מברכין והקשה הר"ן ע"ד דלפי דבריו אפילו אח"כ לא יברך וכו' ואי אפשר דהא אמרו ז' לברכה וכו' ע"ש · ולענ"ד י"ל לדעת הרמב"ן דה"ה דגם אח"כ אינו מברך כשאוכל עם ב"ב לחוד ובדאי מיניהו נקט ומ"מ שבעה לברכה ל"מ ר"ל דאיירי כשאוכל עם אחרים כדינם ורבותא נקט שזרי שהם שבעה לברכה הוי שבעה ברכות כמש"ל וע"כ דלא איירי בדאיכא פ"ח ה"נ י"ל לענין אם מוזמן עם ב"ב וכ"מ קצת ממ"ש בהו' ואי לא דהיינו דליכא פ"ח וכו' ואשר ברא דמשמע שדוקא פ"ח הוא דליכא את שאר ב"א רעים ואהובים איכא וכ"מ מדברי הריטב"א ז"ל שכתב וז"ל אפושי וכו' מכאן שמעינן דאין מברכין שהש"ב אלא בשעושים סעודה מרעות וכו' ואין אומרים אשר ברא אפילו תוך ז' וכן הסכימו כל רבותי וכו' ע"ש ה"ר הש"מ ז"ל ומ"ש וכן הסכימו כל רבותי וכו' ע"ש והרמב"ן בכלל ש"מ דשכין בדברי הרמב"ן כמ"ש וכן מדלא הביאו להרמב"ן לחולק כנ"ל · ועוד עלה ע"ד לומר גם לפי מה שהבין הר"ן בדברי הרמב"ן ז"ל דעל ברכת שהש"ב דוקא הוא דקאי הרמב"ן דזפי"ם ל"ק מה שהקשה ע"ד דא"כ אפילו אח"כ לא יברך ע"ש דיש לחלק ולומר שדוקא ברכת שהש"ב דאיירי על שמחת החתן כמבואר מגופה שברכה התם הוא דס"ל להרמב"ן דאם אינו אוכל אלא עם ב"ב אינו מברך ברכה זו מטעם דבעינן שמחה וליכא מה שא"כ בברכת אש"ב דמזכיר בה חתן וכלה ושרו איתנהו וגם שאר הברכות הוא תפלה על קבוץ גליו' אם"כ ויש לאומרים בכל גוונא כך היה נ"ל לומר אלא שמדברי הריטב"א הנז' אין נראה כן כמש"ל וכ"מ מדברי מרן בב"י סי' ס"ב מחו' י"ד ע"ש

ולענין הלכה מרן ז"ל בב"י בסי' ס"ב הביא שתי הלוכתא וכתב ע"ד הרמב"ן דכן נוהגין ע"ש וכ"כ מהר"ש ז"ל שם בד"מ וכ"כ שם בהגה ס"ז וז"ל וי"א דגם אח"כ אין מברך כל ז' אלא כשהכין וכו' אבל עם ב"ב אין מברכין הר"ן בשם הרמב"ן וכן נוהגין עכ"ל וכיון שכ"כ לגבי אח"כ מינה נשמע מכ"ש לברכה שהש"ב כדמוכח לשדייה מדברי הר"ן הנז' וכיעויין שם בשמ"מ סק"ח וגם ש"מ דהכינו כבינת הרמב"ן ז"ל כמש"ל בתחילת דבריו ועיין בב"ש ז"ל שם סק"ו שלפי מ"ש י"ל ע"ד כמובן ולענין הלכה מרן בב"י ז"ל שם כתב דהאידנא נוהגין כדברי הרמב"ן שאינו מברך כלל ע"ש ועיין בריא"ז בשס"ג :

ולענין כשמברך ברכה אח"כ אי בעינן שיהיו החתן והכלה שם כתב הרשב"א הו"ד בשמ"מ ז"ל בסי' שכתב וז"ל וכן אין לומר אח"כ אלא בבית שם חו"כ אבל שמח"כ א"צ דל"ל לאיתויי בסדר כיון דאיכא חדא מינייהו וכדאמרי' לה מקמי הילולא וכו' ע"ש אמנם בהג"ה ז"ל הו"ר שם שב' וז"ל ויש אומרים דכי מברכינן שהש"ב דוקא בשהחתן מוסב עמהם עכ"ל מה"ש הג"ה לגבי ברכת שהש"ב דוקא בשהחתן וכו' משמע דהחתן הוא העיקר ולא הכלה אמנם מדברי הרשב"א הנז' משמע דאפילו הכלה לחודה שני ומ"ש בסוגיין ומעיקרא אימת הכי וכו' משמע דהחתן היא העיקר כמובן אלא די"ל דהרשב"א איירי בתוך החופה כדמשמע מדב' שם אמנם הש"י איירי מקמי החופה דמברכין אח"כ דעלה דסוגיין דקאמר ומעיקרא אימת וכו' קאי וכ"מ מזה דבתוך ימי החופה כיון דכבר נכנסו לחופה ובירכו אותה ש"ב או בחדא מינייהו סגי בהא מקמי החופה או אין מברכין כ"א היכא דהחתן דוקא שם אבל אם אין החתן שם כי אם הכלה וכ"כ ואפילו אם מ"ל דהכלה שם וכגון שהם קרובי' וכיוצא בו אין מברכין שהש"ב כנ"ל לומר בעת · ועיין בדברי הסמ"ק והגהמ"י שם ה"ר מרן ז"ל בטו"ר סס"י ס"ב ע"ש :

אמר ר"פ הכי רמו שערי וכו' פרש"י ז"ל יש שורין שעורין וכו' להטיל שכר לצורך החופה וי"א וכו' עכ"ל הב' פרושים אלו הובאו בשמ"מ בשם הגאונים והרי"ו שם ע"ש וכ"כ רש"י ז"ל בע"ז ד"ח ע"ב דאיתמר שם כי הני סוגייא הכא לענין גוי שמוזמין וכו' ושתים' ז"ל ד"ה הכי רמו כו' וז"ל הכי רמו וכו' פרש"י ל"א להטיל שכר וק' דבכל התלמוד ל"מ שהיו עושין שכר משעורי' אלא מתמרי' וכו' לכן נראה לשון וכו' ע"ש ולכאורה בדבריהם נראה מקושיית התוס' דמ"כ ע"כ מ"מ שם אמתני' דתני שם שכר המדי וכו' דרמו ביה מי שערי ומפרש"י שם ד"ה שכר המדי שכת' לפי שבאותן הימים אין נוהגין לעשות שכר אלא מתמרים ובמדי עושין שכר מתוך שעורים כעין את"ם וכיוצא כנזכר בספר"ח ז"ל בנימוקיו להכי' בסוגיין ע"ש אלא דנראה לומר דל"ק דברי רש"י אסדרי די"ל דאפ"ה דבדי להיות בכל השנה לא היו עושין משעורים ועז היו מוליכין חטים טובה או בשות טובה אמנם בעת החופה היו עושין שכר גם משעורים מטעם שהות הוא יותר או אפשר משום דהוא מוטעם יותר או משום דהיינו חם ביותר שזה בש"ר א"נ אפשר משום
למשכר

דמשכר לאדם על היותו ושמחה מרווחת דהשעה צריכה לכך אך מט"א ואנחנו לא נדע ומשום דלא הוו עושין הרבה ה"נ אפילו עושין משתה לא היה נשאר כלום אחר החופה עד כדי שישאר אח"ך מפני רוב העם שבאו לחופה מבית ומחוץ וא"כ נשאר נגעו מ"מ לא הוה נשאר עד הפסח מש"ה לא תני במתני' שכר שהם אלא שכר תמרי ואה"נ דה"ה אם אירע דעשו שום חיטה ונשאר הטעם ממנו שחייב לבערו ואף ק"ל ע"ד התוספות שכ' מה"ם בכ"כ דל"ו ע"ב דא"ר אחד שכר תמרים ואחד שכר שעורים וכו' מברכין עליהם שהכל וכו' ע"ש וכ"פ הפוס' ז"ל היא שמה כשפיחם ועלה ע"ר לתרץ ולומר דע"כ לא כתבו התוס' שם כן אלא דבזמן התלמוד לא מצינו וכו' והתם והכא דקאמר מכי רמו שערי משמע דגם על זמן התלמוד קאמר לה ומש"ה הקשו ע"ד דלא מצינו בכל התלמוד דהיו וכו' ע"ש דמשמע דעל זמן התלמוד דהיינו בזמן האמוראים הוא דכ"כ משא"כ בזמן התנאים אה"נ דהוו עושין גם משעורים וקאיית שפיר להו הסיא דכ"כ הנז' מ"מ גם אי כוונתם כך מ"מ י"ל דגם בזמן האמוראים לפעמים כגון בזמן דאיכא חופה היו עושין שכר משעורים עד"ש וכמו דפסקו הפוס' הביא בריית' דכ"כ לזה"ז וא"ש דברי רש"י והמפרשים שפירשו בדבריו ·

אלא דמ"מ קשיא אהסיא דפסחים דתני שכר המדי ואמרו בגמ' דרמו ביה שערי דמש' דבשאר מקומות חוץ ממדי לא היו עושין משעורים וא"כ קשה מהסיא ברייתא דכ"כ דמוכח דגם בימי התנאים היו עושין שכר משעורים ודוחק לחלק בין זמן המשנה לזמן הברייתא שהרי ר"מ ור"א מחברי הברייתות תלמידי דרבינו הקדוש מחבר המשנה היו והו דהברייתות דר"מ ור"א שהם מולכו מרבנן קדמאי מקודם דהיו א"ר סדרי משנה ובשמעו מתורת רבם רה"ק כיעויין בתס"ע בריש הק' ר"א לפיכך ראה וכו' ובמהרש"א ז"ל בימש"ב שם וע"כ צ"ל לומר דהגם דבימי התנאים לא היו עושין שכר של תמרים בדמוכח מהסיא דפסחים מ"מ מאי דא"ר בכ"כ שם דש"ם מברך וכו' היינו לבני עיר מדי א"כ גם למ"ד לשותה שכר שהא מחמ' לשבא ולפי' גם לרש"י א"ש דהגם דנימא דבזמן התנאי' לא היו עושין כלל שכר ש"ם מ"מ בזמן האמו' נתחדש ד"ז לעשות ש"ם בעת החופה מה"ט שכתבתי לעיל ועיין בהש"ל דל"ר מכי רמי שערי וכו' וכ"מ מדברי הריב"ש ושו"ע ביו"ד רס"י קנ"ב ע"ש ובריא"ז הובא בשו' בהש"ג ז"ל ע"ש ·

שם אמר קי"ל וכו' ולא הסגי יעא מילתא ובדרי וכו' מכאן יש סייעתא למ"ש הרשב"א ז"ל בתשובה ח"א סי' א"י דנ"ע על מה שאנו מברכים על מ"ע ועל נתינת הצדקה וכיוצא מפני שאפשר שלא יתרצה בה חבירו ע"ש ובהרא"ש ז"ל בפסקיו בפירקין גבי ברכת אירוסין אי מברכין אותה קודם או אח"ך ע"ש ובהרמב"ם ז"ל פ' ברכות פ' ע"ש ובמובן וא"כ הו"ל להביא ראיה מכאן ואולי יל"ד דיש בד לומר דקבע שאני ובפרט כשצריך המקבל לאותו דבר ובמובן ·

ורב חליפא בריך שית אריפתא וכו' עיין בפי' רש"י ובמ"ש ע"ר הרשב"א הו"ד בש"מ ועיין במ"ש הריטב"א הו"ד בש"מ ז"ל דלפי"ז י"ל לדברי רש"י ועיין בברכות ר"י ובתוס' והרשב"א ומפרשי המשניות ז"ל · שם בגמ' ר"א איקלע לב"מ וכו' לצרא דינוקא וכו' דאתי לריטב"א הו"ד בש"מ שכתב וז"ל מכאן דקדקו רבני צרפת ז"ל שהאירוסים שהבעל מותר לאכול בסעודת ברית מילה וכו' מ"מ סעודת הלום היא וכו' ע"ש ובכ"ר הרב המרדכי ז"ל בפרק אע"ג הכנס הסוס' בס"ק דכ"כ ע"ב ד"ה שמחה כתבו בשם ר"ת דמותר לאכול וכו' ע"ש וכ"כ הכ"י שם · אלא דראיתי להריטב"א ז"ל בתוס' במ"ק ר"כ שכתב וז"ל ולבית המילה הזיר ד"י ליכנס לאחר ז' ואפי' זכו' דסעודת ב"מ לא חשיבא שמחה דהא תוכה לצרא וכו' ע"ש דמשמ' דאפילו לאכול שם מותר וי"ל דלא איירי שם אלא לכניסה בעלמא דהגם דהש"ג בבית אחוה אסור מ"מ בבית המילה מותר כיון דעיקר הסעודה ל"א סעודה ש"ם ממש כסעודת חו"כ אלא דמ"מ לענין לאכול שם אה"נ י"ל דאסור כיון דעכ"פ קצת שמחה איכא וזהו דדייק לכתוב ליכנס וכ"מ מדבריו מקמי הכין ע"ש בקיצור דכ"ל דאיכא פלוגתא בד"ז ועיין בהריב"ש ובשכ"ז וכד"מ ביו"ד סי' שצ"א · ולענין הלכה נראה דכיון דקי"ל הלכה כדברי המיקל באבל כיעויין בסי"ם ז"ל סי' קפ"ז ובמש"ל בריש הבכל' ומה גם דהסמ"ק ז"ל כתב דכן נוהגין ה"ר מרן שם בכ"י א"כ אם רוצה לאכול בסעודה ב"מ נר' דהרשות בידו אי ליכא משום הפך עוד וכיעויין שם במור"ם ז"ל בהגהת הש"ע ע"ש :

ולענין פדיון הבן אם מברכין שהש"כ עיין בהריטב"א בשו' ובתש"ר ז"ל סי' רמ"ח ובשכ"י יו"ד סי' ש"ה ובהש"כ ו"ל שם סקט"ו ובן המנהג שלא לאומרו ובן בדין דכיון דהוי פלוגתא דרבו' ואיכא קלא הפסק בתוך ברכה כברך וכו' שוא"ת עדיף ועיין בהריב"ש יו"ד רס"י שע"ט לענין ברוך מנחם וכו' ע"ש ול"ד למ"ש כגו"ר שם בשו"ר דיל"ח כמובן :

אמר ר"כ אמר רב אחנים מן המנין וכו' בא דנקט אחנים לשון רבים י"ל דאתו לאשמו' בלאות לשונם דיך אגב דמברכין ב"ח לב' אחנים ובש"ם הריב"א ברש"י ה"כ בשם א"ח הרא"ש אלא דשם הכ"י הביא חולקים ע"ז וכיעויין במור"ם שם בהגהת ש"ע ובכ"ר הריטב"א ז"ל בקונטרס וכ' דהאי דנק' ל' אחנים י"ל אה' דעלמא וכו' וסיים וכן מרבינו ז"ל ע"ש אלא דלפי מ"ש מור"ם בד"מ או"ג רס"ד בעת כניסה לחופה אבל סעודה אחת עושין לברכה אחנים וא"מ אלא ברכה אחת וכו' ע"ש א"כ י"ל דמאי דנקט אחנים משום דאמה"ז נקט הכי הגם שהוא דוחק ואפילו להריטב"א שכתב דטעם שאין לערב שמ"ש וכו' ע"ש דאפשר דבבמה"ז יודה אלא משום דרחיקא ליה לומר דמשום בשע"ז הוא דנקט לא פירש כע"א וכמ"ש הריטב"א שם בתשו' ורב"י ובמ"ש בשו"מ שם :

ונראה דאפילו לפי הסוברים דמשום עין הרע אין לעשות כן כיעויין שם בשכ"י ז"ל ובמור"ם בד"מ שם ובהגהת ש"ע ע"ש · דאפילו אם האחנים אומרים דלא חש"ל דמוחין בידם נ"מ אם השושבינין של החתן או הכלה ושושבינים אינ' רולין בדבר הוא משום דו"ל אין אנו יודעין מה

יהיה

והיה שעה"ר שיפול עי"ז דאפשר דיפול דבר שינע בהם או במתוכם אלא אפילו אם כולם מרוצים בדבר מ"מ כה"ג יש ביד אחרים למחות בדבר וראיה ממ"ש הרי"א ז"ל בא"ח סי' קמ"א כמו שנכ' על אב ובן או ב' אחים שרוצים לעלות בזה אח"ז שאין לעשות כן מפני עה"ר כמ"ש מרן שם השה כתב שם הרב הנז' דאפילו אם רוצה לעלות מוחין בידו והביא ראיה לדבר ע"ש ה"ב י"ל דוכוותא וה"ה הכא דאיכא מאן דס"ל דגם מצד הדין אין לעשות כן כמש"ל :

תוס' ד"ה חדא ילדה הואי כ"ל וכו' כ"פ רשב"ם עכ"ל וכ"כ בעירובין שם בשם ריב"ם ז"ל אלא דשם הוק"ל על פרש"י דהכא מ"מ שם בשל' למ"ד פילוף וכו' ע"ש ולרשב"ם דהכא י"ל כמ"ש הריטב"א שם בעירובין ומהרש"י בב"ר פי"ד סי"ב ד"ה וילד ע"ש ובהש"מ ז"ל בסוגיין ומה שעלה ע"ד לתרץ לקו' הפנים כ"מ כת"א שם ובהגה"י פ' בראשית ע"פ זכר ונקבה וכו' ע"ש ובהש"מ כמו' ע"ש :

תוס' ד"ה רב תנא הוא ופליג לא בעי לשנויי וכו' דכ"ל דוחק וכו' עכ"ל עיין בהש"מ ז"ל מה שרצה ליישב בע"א והיינו דר"כ דאמר כן משמיה דרב ידע שפיר דרב אמרה בכה"ג וכו' ע"ש בדבריו · ולענ"ד אחרי שמה"ר היא דוחק גדול לו' כן דהרי מפשטות דשמעתתא נראה דלאו לר"כ גופיה הוא דק"ל מדלא אמרו בהש"ס איתיביה ר"פ לר"כ או א"ל רבי פ' לר"כ והתניא וכו' אלא הש"ס דהיינו מחברי הש"ס דהם רבינא ור"א הוא דק"ל הכי עלה דמימרת דר"כ אמר רב ומה דמתרץ מתניתא קא רמית וכו' תירוצא דש"ס הוא ע"ד שוט"ר כאילו יש מקשן ותרצן וגם כדי לאשמו' גדולתו של רב דרב תנא וכו' ומשו"ה קאמר לה בדרך תמיה גם מה דהקשה מדברי הרא"ש ז"ל ע"ש · נראה דל"מ דגם דבריו יתפר' עד"ה התוס' דגם לפי תירו' של התוס' ת"ש כל מ"ש הרא"ש שם במובן · גם מה שכתב הש"מ עוד וז"ל ומיהו רש"י ז"ל כתב מתני' מן וכו' כ"כ רש"י בכ"י וכו' עד סו"ד ע"ש יל"ד ולו' דהנה דנימא דהרב קאי מ"מ ל"ק מדבריו לומר דהאי מתני' לקמן כי תנא הוא כבהש"ז אמימר אדר"כ נ"ב קאי כמ"ש הרב ז"ל דו"ל דכוונתו של רש"י הוי לפרש לן דברי רב דקאמר ואבלים אינן מן המנין לאתויי קאי דבשלמא מ"ש חתנים מן המנין כבר ידעינן לה ממ"ש לעיל דב"ה בעי עשרה וילפינן לה מבועז ור"נ גופא קא"ל כמ"ש לעיל ד"ז ע"ב אמנם מ"ש ואין אבלים וכו' לא ידעינן לה לאיזה דבר שצריך מנין גבי אבל קאי ואהא כתב רש"י לקמן מפרש לאיזה הלכתא כלומר מפרש הענינים הצריכים מנין באבל וא"כ דסובר רש"י דרב אכולהו קאי כמ"ש ואין אבלים מן וכו' דלא כסבריתא משום דרב תנא וכו' כדמשני מעיקרא וא"ש דברי הרא"ה ז"ל וכמ"ש :

והנה ראיתי למרן ז"ל בכללי הגמ' שבס' ה"ע ז"ל בריש פ' השני בדף ח"י ע"א ע"ד הש"ע שם שהביא האי כללא דרב תנא וכו' ומ"ש התוס' בסו' ע"ז כתב וז"ל ודע דמצינו דבר זה דמתיב על רב מברייתא ולא מתרץ רב תנא וכו' והוא בפ"ג דמכות די"ט ע"ב דאמר ר"ג אמר רב זר שאכל מחטאת וכו' לפני זריקה לוקה מתיב רבא וכו' אלא כי איתמר הכי איתמר אמר רב זר שאכל מחו"א לפני זריקה פטור וקשה אמאי איצטריך לשנויי מימרא דרב לימא רב תנא הוא וכו' ותירץ הריטב"א ז"ל דטעמא משום דהא מתניתא בת"כ דהיא ספרא דבי רב ול"ל לתרץ דשאני הכא דר"ג הוא דאמר משמיה וטפי עדיף לומר דטעה וכו' ע"ש ומהרש"א ז"ל שם כתב ע"ד וז"ל לא ידעתי מה זרות יש בזה דהא התם לא מצית לתרוצי רב תנא וכו' דהא התם בפ"ג דמכות פריך על רב מהא קרא דש"ק גמרא ואי ס"ד כדקאמר רב דלאו הבא וכו' היינו עשה א"כ את זה לא תאכלו ל"ל הא מדכתיב אותה תאכלו יש מכללא הא אחרת לא תאכלו א"כ כיון דמהא קרא וכו' לא הו"מ לשנוי רב תנא וכו' וכיוצא בזה פ"ק דבילה בפיסקא שאור' וכו' ע"ש · ולענ"ד כפי מ"ש בחי' הריטב"א למכו' אשר נדפסו בס' שיטות הר"ן א"ש דברי מרן שם ודברי הריטב"א והיינו שהריטב"א שם במכות כת' וז"ל מתיב רבא פי' ומותיב מינה לרב ולא אמרינן דרב תנא וכו' משום דהא מתניתא בת"כ דהוא ספרא דבי רב וכו' ע"ש · עכ"ל אח"ז ע"ד הש"ס ולאו הבא מכלל עשה עשה מלשון הברייתא עצמו הוא והיינו דמותיב רבא מינה וכ"ה בספרי כדכתי' ע"ש · הנ"ל מדבריו דהיא ברייתא וגם קתני בה ולאו הבא מכ"ע עשה הרי דהוא הפך מ"ש ר"ג אמר רב דהוא אמר דהוא לאו ואינו מתבאר מדברי הריטב"א אי גריס בגו' בת"ד דמפריך בהאי קושיא ואומר ואי כדקאמרת את זה לא תאכלו ל"ל וגם מדברי רש"י שם משמע דל"ג ליה כיעויין שם ואפילו נימא דהך גריס בגירסתינו מ"מ יל"פ הכי דבתחילה מקשי רבא מדקתני בברייתא בהדיא ולאו וכו' עשה ושוב מתמיה על היותר'א כאמור ואי כדקאמרת וכו' כלומר וכן בדין כמו דקתני בברייתא' דלאו וכו' עשה מדא לצריך קרא דאת זה לא תאכ' לאשמועינן דהויא ל"ת כמו כדי שילקה עליה מה שא"כ לדברי ר"ג אמר רב דאמר דלאו וכו' לאו היא ולוקה עליה וכמ"ש גבי כהן שאכל וכו' דלוקה א"כ תו ל"ל קרא דאת זה לא תאכלו ואתא הוק"ל שפיר להריטב"א ולמרן ז"ל דמ"ק אימא דרב תנא וכו' ופליג אההיא ברייתא וס"ל דאותה תאכלו הוא וכו' הוי לאו הבא וכו' לאו ולוקה עליה וקרא דלא תאכלו אתי לומר דילקה שתים וכדאמרינן בעלמא בכה"ג לעבור עליו בב' לאוין וכמ"ש בכ"מ רש"י ובש"מ כידוע ואהא תירצו ע"ש וכן בדין דקושיית הש"מ הוא מדברי הבריי' דאילו מקרא גופא ל"ק דהרי בחולין דס"ט ע"א דרשו להאי קרא דוכל בהמה לרבות את הולד ואותה לאשמועינן שלימה ולא חצי' לאסור אוחז מן הטחול וכו' כדתנן תמן ועיין בש"ס שם דע"ז ע"א וברש"י ז"ל וע"ע שם דס"ג ע"ב במ"ש מתיבי למה נשנו וכו' וברש"י ז"ל בחומש וברא"ם ונח"י ז"ל בההיא פרשה דשחט גבי קרא זאת הבהמה ע"ש · (וגם מ"ל דרשות אחרות ובעת אין ספר ת"כ ולא ספרי דב"ר במצאים במחילתי) · והשתא בפי' מאי פריך רבא לרב שם במכות מפשטות קרא דאותה תאכלו הא י"ל דרב סבר כהאי ברייתא דדריש לההוא קרא לשלול וכמ"ש שם בחולין אלא כיון דהיא ברייתא כמ"ש

שפיר פריך מינה כה דהנה דנימא הכי מ"מ קשיא עליה דרב שהרי גם לשיטת ברייתא דדריש ליה לשליל מ"מ ל"ש אההיא ברייתא דאייתי שם הש"ס דמוכח מינה דלאו הכא מכ"ע עשה דאפשי פלוגתא ל"מ ואיכא למימר דמשמעות דורשין א"כ ושיטת ברייתא דהתם דמכות י"ל דההיא דינא דשליל מפיק ליה מקרא אחרינא וכיוצא ליה ומ"מ כ"ע מודו דלאו וכו' עשה הוא וא"כ שפיר פריך מינה וגם דברי הריטב"א ומרן ז"ל א"ש וכמ"ש ועיין בכ"מ ד"ה ע"א ע"ש :

וחזי הוית למרן שם שתירץ תירוץ אחרינא לקו' הריטב"א בלוז וז"ל ול"נ לתרץ כע"א דה"ני הכא דר"נ הוא דאמר משמיה וטפי עדיף לומר דטעה ר"נ מלומר רב תנא וכו' ע"ש וכתב מהרש"א ז"ל שם דו"ל דא"כ בפ"ק דכתובות גבי חתנים וכו' למה תירצו רב תנא וכו' כיון דהתם נמי הוי ר"נ אמר רב וכו' נימא דהוי טעות וכו' ע"ש · ולע"ד י"ל דברי מרן דכיון דמשכחינן לרי"ל בשם ריו"ח דאמר חתנים מה"מ ואין וכו' כדברי ר"נ בשם רב לא ניח"ל לשבושי דברי ר"נ בשם רב לו' דטעות הוא ונ"ל חתנים מה"מ ואבלים מה"מ והנה דאיכא דרי"ל וריו"ח משני בין בשמש"ז לשורה או לרחבה כדמסיק מ"מ לר"נ בשם רב ל"ל להכי דשפיר י"ל בפשיטות דרב תנא וכו' וכדברי רי"ל בשם ריו"ח אין לומר דטעה כלשון ריו"ח דכל כמה דמצינן לשנויי ולומר דליכא טעות עדיף טפי מה שא"כ לומר דרב תנא וכו' בשה הוא דכתב מרן ז"ל דטפי עדיף לשבושי וכו' ומה גם דיש לך לומר דבדיבור קטן כי האי דר"נ בשם רב לא נח"ל לו' לש"ק לשבש דברי ר"נ בשם רב דמסתמא י"ל דדייק ר"נ כדברי רב כין לאו לשן כמובן :

ולכאורה ק"ל אהאי כללא דרב תנא וכו' מת"ש בסוכה דו"ח ההיא דאמר רב קיי"לן וכו' מתיבי תלמן וכו' קשיא לרב קשיא ע"ש דאמאי ל"ק רב תנא וכו' ואילו שאני התם דרב יוסף הוה יתיב קמיה דר"ה וקאמר אמתני' דתני התם או שקללן בשרה דאמר רב דצריך לנענע וא"ל ר"ה דהא במולל אמרה אמנם רב ס"ל דה"ן לנענע ואייתי ראיה לדבריו מההיא דרב עמרם וכו' דהשתא שפיר י"ל דכיון דאיכא פלוגתא בסברת רב ומשכחינן ברייתא דס"ל דצריך נענוע א"כ יש לנו לומר דגם דעתו של רב הכי דאפשי פלוגתא ל"מ והנה דר"ה אייתי ראיה בידיה מההיא עובדא דרע"מ אולי טעה בההוא עובדא דרע"מ ולא כן היה דהכי אמ"ר מפסקין ומפרידן והם בשרים או דהכא שעובדא כאשר היה כאמנם אחו מעיקרא או דשמע ההוא עובדא מפי אחר ולא כיון דעתו סדק היטב על הדבר או דרב חזר בו אח"ז כמ"ש בפ' הזהב וב"ק דמ"ר ע"ב ובש"מ או דמנ"ר אמורא אחר וכיוצא · לזה דכל בש"נ ס"ל לש"ס דיותר נכון קשיא מלומר רב תנא וכו' ומה גם לפי מ"ש שם ד"ה פסולין ע"ש ויש סיוע לתירוץ זה מדברי מרן הנו' מד"ע כמובן וע"ע כמ"ש מהרש"א שם שהביא דברי הגר"ש ז"ל בח' כריתות וכתב ע"ד דט"ס הוא והכרים הדבר מת"ש בסו"ד שם ע"ש ויש מי שר"ל דבפי מ"ש בש"מ בשינויין ע"ד התוס' ז"ל ול"נ דעיקר קושיא ליתא וכו' ע"ש ל"מ הכרת הנו' ואני נומחו לו מת"ש הר"ש בסו"ד דאמאי ל"ק דר"י סמך ע"ר רב דרב תנא וכו' ע"ש והודה לדברי וכמובן אלא דעדיין י"ל דמ"ש הר"ש בסו"ד דאמאי ל"ק דר"י דרב ק"ל וכו' ע"ש ל"ד על התירוץ דגם על המקשן קאי הכרמו דכיון דהכר על קושייתו דאשוכה תירץ רב תנא וכו' או איך ס"ד להקשות ע"ר ר"י מההיא ברייתא שם י"ל ר"י תנא כרב ס"ל אלא ודאי מידע ירע דר"י לא הוה מחשב לרב לתנא אי מפי השמועה ואי משום שום עובדא ועדין י"ל דליכא ט"ס בדברי הר"ש הנז אלא שלא מצינו שום ראשון דכתב הכי · ועיין בהי"מ שם סי' תקנ"ב דק"ל ע"א במה שהקשה ע"ר מוהריק"ו והש"י והפר"ח דאדרבא הפך דבריהם מוכח מההיא סוגייא דכתובות ד"ע ומההיא דב"ק דפ"ב ע"א ע"ש · ולע"ד אי מעיקר אלו הסוגיות ל"מ דאי מההיא דב"ק בבר אשכח הש"ס תירוצא אחרינא ולא מתרצינן רב תנא וכו' אלא בשאינו מוצא תירוץ אחר וכיוצא בהי"מ שם סי' תקנ"ד וגם מסוגיין ל"מ לפו"ד שהש"ת שבסוגיין הנו' וולא מדברי התוס' שבסוגיין ומדברי הראשונים שהביא שם בת"ד ועיין מ"ש שם חסם מהרי"א ז"ל בספר ראש יוסף ז"ל סי' ה"כ בשם התוס' לגבי שמואל וכ"ש לגבי ריו"ח דהלכתא כוותיה לגבי שמואל כידוע אלא שאנחנו לא נדע כמ"ש הי"מ שם וגם מה' מקמי הכין דה"י בחנוכה ד"ט ויבמות דמ"ר ע"ש מ"מ מדברי הש"ס ל"מ וכיוצא כהו' הנו' וכמובן הנ"ל ממ"ש דלפו"ד רוב הראשונים ז"ל הוא דלא אמרינן ריו"ח תנא ופליג אמנם לפו"ד הרבנים הנז"ל ס"ל דאמרינן · ועיין בספר עין זוכר ז"ל באות יו"ד קי"ב ע"ש :

והנה האי כללא דרב תנא וכו' כתב הת"ע ז"ל שם וז"ל רב תנא וכו' וזה התירוץ אינו מתרץ אלא מתוך דוחק גדול שאינו מוצא תי' אחר כדמוכח התם בריש מציעא דמקשה בריש' על ר"ח וכו' בפ"ק דכתובות דמקשה על רב דאמר חתנים מן השמנין וכו' ממתניתא דתני אבלים וחתנים וכו' ומתרץ מתניתא קא רמית עליה דרב רב תנא וכו' ולא מתרץ כי תניא ההיא בבהמ"ז וכו' כדמתרץ השתא אליבא דריו"ח כ"כ שם התוס' כוה כ"ל דוחק יותר וגם נ"ל טפי לשנויי רב תנא הוא ופליג וכו' ע"ש מתבאר מדברי הרב הנו' דגם כי הוי דוחק גדול ההיא תירוצא חשבי' ליה כאילו אין שם תירו' אחרינא וטפי עדיף לשנויי רב תנא וכו' ודבריו אלו הביאם הי"מ בסי' תקנ"ד ושכ"כ הר' הכריתו' והריטב"א והש"מ ז"ל בכ"מ ע"ש · ותזי הוית למהרי"א ז"ל בס' עין זוכר באות ריש סימן ה' שהביא דברי הי"מ הללו וכתב ע"ד וז"ל ונפיש ריהטי' הוק"ל מסו' דכתובות ד"ח דהם מקשה לרב וכו' ולריו"ח משני בתוקמתא וכו' אמנם ראיתי בש"מ שכתב שיטה אחרת וכו' ובפי"ז ל"ק דרוח חכמים וכו' ואע"ג דכתב שם משם הריטב"א כמ"ש התוס' וכו' לא חברא כאשר וכו' ע"ש · ואחרי המח"ר כפי מש"ל וכן מתבאר מדברי הש"ע נופים לא ידעתי מה ק"ל דהדבר ברור כמ"ש ול"ע · ועיין בהאי כללא בהיר"א ז"ל א"ח בכללי הגמ' דבסוף הספר סי' ה"ר שכתב וז"ל רב תנא הוא ופליג עיין עירובין דנ"ח כתובות ד"ח ע"ב גיטין וכו' חולין וכו'

וכו' ד"ו לא הוה חשיב לרב לתנא מרן כ"מ בפ"ב מה' ע"ז וכר"י לא תלינו בשו"ר שאמרו עליו ר"י תנא הוא ופליג כ"כ שם מרן ז"ל ועיין יבמות וכו' ע"ש · הנה מ"ש וכר"י לא תלינו בשו"ר וכו' ע"ש הנה שהי"ל להביא כן משם התוס' דסוגיין וכמ"ש בתחילת דבריו כתובות ד"ח וכו' ע"ש הא ל"ק כיון דמרן שם כ"כ משמיה דתוס' דסוגיין אמנם מ"ש דר"י לא חשיב לרב לתנא וכתב שכ"כ מרן שם ע"ש ביקשתיהו ול"מ בדברי מרן שם כי אם בתוס' בשו' והה"ע שם יל"ו ועיין בבכו' דלוין שם דש"מ מדברי התוס' דריו"ח היה אמורא ולא תנא וכמ"ש התו' הכא וכמ"ש התוס' הכא בשו"ר ומיהו איכא כמי ריו"ח דהוי תנא דתניא בהלכות נזיר דס"ה וכמה ש"א פירש ריו"ח וכו' ע"ש והביא דבריהם מרן ז"ל בהשג"מ דקי"ד מדפוס אמש' ע"ש :

וראיתי להרב משכנות יעקב ז"ל ס' יקרו ר' פ"ו ע"א שכתב ע"ד רמ"ל להתוס' לומר דהוא ריב"ן דהרי שם אותה מימרא תני לה בשם ב"ע ונראה לכאורה דהוא תלמיד ב"ע או וכו' וקשה דהא אמרינן בערכין עלה י"ו אריו"ח כ"כ כמה פעמים לקה עקיבא בי"ן ע"י בר' דהיה גדול מרע"ק וכו' וא"כ איך יאמר שלב' בשם ב"ע וכו' ע"ש ולע"ד י"ל בפשיטות דמה בכך אם הרב ראה לתלמידו דאמר בכון וכי לא יתכן לומר שהדבר הזה משמו אדרבא נראה דזו מידה טובה והנוהג ע"ל הענוה וכ"מ מדברי הר"ש ז"ל בס' הכריתות ח"ב ש"כ ובמהרש"א ז"ל בס' ה"א סי' ר"כ ע"ש והרי מלינו בש"ס שבת דל"א ע"ב דאמרו שם השתיים דר"א וכו' דאמר ריו"ח משום ר"א אין לו להקב"ה בעולמו אלא יר"ש וכו' ע"ש והרי ר"א היה תלמיד גמור של ריו"ח ואמר מימרא משם תלמידו וה"ה י"ל גבי הלכה דמ"ש וכיעויין בשו"ת אות אלף סי' ע"ש רט"ז ע"ב ע"ש ובאות תי"ו סש"י תרס"ד וכו' ע"ש וכ"ש אם נאמר שהתוס' שבשו' לא היו גורסין שם בנזיר ובמה ש"א אריו"ח משום ב"ע אלא היו גורסין וכמש ש"א פי' רי"ו בוטל ספר וכו' כמו רב"מ קלא מדברי התוס' שם ד"ה הוא דאמר וכו' ע"ש ראו א"ש דבריהם בפשיטות ועי"ע בכללי מרן ז"ל דקי"א ע"ב מ"ש בשם התוס' ז"ל שאמר הרב על תלמידו רבותינו ע"ש · ועיין בתוס' בעירובין דל"א ע"ב ד"ה הא קא מכין וכו' בשו"ר ע"ש ויש לחלק כמובן · ועי"ע בהי"מ ז"ל באות ריש ס' תקנ"ו דקל"ב ע"א שכתב בפשיטות וז"ל ומיהו אפ"ל דאע"ג דרבים הוא לא נמנע מלהביא שמעתתא מתלמידיה וכדאשכחן וכו' ע"ש שהביא ראיות לדבר וכאשר כתבתי לעיל :

ודע דגם לר"ח איתמר ביה ר"ח תנא הוא ופליג הנה דהיה תנא ואמורא כמ"ש רש"י בנירם רכ"ו ד"ה תני ע"ש וכמ"ש לסדרות הגר"ש והה"ע ז"ל והאריכו מ"ש בפ"ק דב"מ ד"ה ע"א ע"ש ויתר מזה ראיתי למרן ז"ל שם דח"ו ע"א שכתב וז"ל ומפ"ק יש בכור רבי חנינא תנא הוא ופליג ע"ש והוא שם דמ"ט ע"ב ד"ה אמר ר"א ע"ש ונראה דהם המדברים על ר"ח דהיה בזמן רב וריו"ח ורבי אסי ורבי אמי דהוזכרו שם בבכורו' בש"ס בהדיא דר"ח דהיו אמוראים דאילו ר"ח בן דוסא וכו' תכפו ודאי דהם תנאים כיון דהוזכרו במשניות כידוע וגם הנהו אית להו שם ליווי ותם גם דהכי מוכח בש"ס שם וכמ"ש אלא דל"ז להבין דבריהם היכן מלאו ר"ו דאפי' דר"ח גדול כבודו כידוע וכיועיין בשי"ת ו"ל סי' תקנ"ז ע"ש מ"מ הרי גם ריו"ח היה חכים טפי מרב דמפ"ט קי"ל דרב וריו"ח הלכה כריו"ח כיע"ש סי' תקנ"ו ואפ"ה לא איתמר ביה ריו"ח תנא הוא ופליג וכמ"ש התוס' וכמש"ל ויעויין עוד שם דם"י תקנ"ב ושם בסי' תקנ"ט דקל"ר ע"ב ע"ש וכ"מ מדברי הגר"ש והה"ע שם דלא נקטו אלא רב ור"ח דאיתמר בש"ס לסדרות והא ק"ל על סי"מ ועל מהרש"א שם שלא עמדו בזה ולדברי התוס' אפשר דשם ראיה אלימתא יש להם ואנחנו לא ידענו אותה ובעת כ"י ·

עוד דע וללוי אמר שראיתי עוד למרן שם שכתב וז"ל מלינו שאומר על לוי תנא הוא ופליג עכ"ל ושתם לנו מרן היכן איתמר מקום בכור ר"ו וגם מדברי הגר"ש והה"ע שלא כ"כ מוכח דלא סבירא ליה הכי כיון דלא איתמר בש"ס כן בשו"ר וגם דמלינו לפעמים דאמרי הני דבי לוי ל"מ כיעויין שם בכרכ יכין שמועה ע"ש וגם ראיתי לשי"מ ז"ל באות ריש סי' תקנ"ח שמתבאר מדבריו דפשיטא ליה בהפך דברי מרן הנז' והיינו משום דקל"ם ע"א כתב ע"ר מוהריק"ו בפ"ג מה' מעילה ה"ו הביא דבריו מרן ז"ל שם דכתב דלמדין לפני חכמים היינו לוי ע"ש ע"א אלו כתב שם וז"ל וגם על מוהריק"ו י"ל איך לא שת לבו שדברי התוס' מוכרחים הם שהרי אפילו את תנא לא אשכחן בכולים תלמודא דיהבו לרב דאמרו עליה רב תנא הוא ופליג ומכ"ש שלא יוזכר בבריתא וכו' ע"ש הרי מבואר כמ"ש וא"כ הו"ל להביא דברי מרן הנז' בכללי הגמ' שכתב בפשיטות דגם עליה דלוי אתמר תנא וכו' וא"כ ל"ק מה שהקשה שם ע"ר מוהריק"ו ואם פליג ע"ר מרן הנז' הו"ל להביאו שם או בת"א ולחלוק ע"ד כדרכו בת"א ול"י ·

נחזור לדברי מרן שבכללי הגמ' הנז' והאומר דשוב אח"ז מלאתי וראיתי להר"ן ז"ל בהלכות בחולין פרק גיד הנשה סי' תתכ"ב מהרי"ף ז"ל בדף תש"ט על מה שהביא הרי"ף ז"ל פלוגתא דרב ולוי גבי בשר שחוטה שנתערבה עם בשר נבילה דרב אסר ולוי שרי וכתב שם הרי"ף ז"ל אסא דתני ר"פ פת וכו' ע"ד אלו כתב הר"ן שם וז"ל ומאי דקי"ל לרב אלפס ז"ל מברייתא דתני ר"פ פת שאפאה וכו' ל"ק דאפי' אתייא כוותי' מתני' דלא כלוי לא אכפ"ל דלוי נמי תנא הוא וכו' ותנו מתני' והי משום עוברא וכו' ע"ש הנה מבואר כדברי מרן ואולי טעות הדפוס הוא שנחסר שם בדברי הר"ן בפ' גיד הנשה וכמ"ש וזו היא שק' על סי"מ שם שכ' בפשיטות ע"ד מוהריק"ו ומרן שם בס' מגילה הפך דברי הר"ן הנז' ויתר מזה קשה שהרי סי"מ שם באותו סימן דקל"ר ע"ב ציין לדברי הר"ן הנז' לע"א ע"ש · אלא דלא ראיתי להראשונים שם בחולין שכת' כדברי הר"ן ז"ל הנז' וגם מדברי הרי"ף שם ל"מ כן אלא דל"מ דהכר מלא תירוצא אחרינא הנ"ל מזה שמדברי הגר"ש והה"ע שם נראה דלגבי לוי לא איתמר דלוי

תנא

תנא וכו' וכן מתבאר מדברי הי"מ שכ' אמנם לדעת הר"ן ומרן גם לגבי לוי איתמר כן דתנא הוא ופליג וכעת אין לנו הכרע לדבר וצ"ע ועי"ע בסדר עין יהוסף ז"ל בב"מ דכ"ה ע"א ודף ע"ב מהספר ע"כ ע"ד התוס' שם ד"ה תנא דירן שכ' בפשיטות דהא לוי תנא הוא ופליג אמתני' כמ"ש בפרוטות ע"ש ועיין בפסקי הרא"ש שם דל"מ כן וכן י"ל ע"ד מ"ש לעיל ושוב ראיתי להי"מ בסי' תקנ"ג דהביא דברי הר"ן דפרק ב"ש שכ' והאמת ע"ד ע"ש באופן דכ"ל ס"ז הוא אלוי בפלוגתא וכמ"ש

ובעיקר הסוגיא דקאמר אר"נ אמ"ר חתנים מן השמנין דנקט ל' רבים כ"כ לעיל

וזה דבר השמיטה מ"ש מור"ם ז"ל שם בסי' ס"ב סעיף ב' בהגהה וז"ל ואין לעשות חופה ב' אחיות ביחד וי"א דאף בשתי נכריות יש ליזהר שלא לעשותן כאחד משום איבה שמא יכבדו אחת יותר מחברתה (מרדכי בפ"ק דמ"ק) ואין נזהרין מזה ואדרבא יש מכוונים לעשות חופות עניות עם ח"ע משום מצוה ועיין בנמ"י בשם ר"י ע"ש ועיין במרן בב"י שם ובד"מ ע"ש כי מתנן נקח מוסר השכל באשר יש בק"ק בשבת אחד שני חתנים וכיולא עשיר ורש נפגשו וזה דרכם למכור המצות בתוספת על חד תרין ותלתא וכיולא שלא יקח החתן העשיר כל המצות אלא יניח מקצתן להחתן העני כדי שיכבד לשושביניו כנהוג וגם שלא יוסיף עליהן יותר מראוי כדי שיוכל החתן העני ליקח אותן כפי משת ידו בעבור שלא יבא לידי בושה וגם להחזנים שמשוררין להם פ' אירוס של והכרסה שיב וכו' מהיות טוב הוא שלא ישנו להחתן העני מהחתן העשיר לאומרו בתרועה וכיולא ויתר מזה נ"ל דכשיתנדב החתן העני ע"ד משל שיאמר אחד גרוש לחיי פ' או ב' גרוש"ם וכיולא דבמקום גרוש יאמרו אחד סינג'ורלי לחיי וכו' או ב' סינג'ורלים לחיי פלוני וכו' וכשיבואו לכותבם בפנקס שק"ק כל הסינג'ור' יעשו אותם גרוש"ם וכ"ז בעבור הבושה וגם דמלעטר החתן העני ואין השעה ראויה לכך וגם ידוע דכל עיקר ביאת האדם לעוה"ז הוא עבור הבושה דמאן דאכיל דלאו וכו' כמ"ש במפ' ז"ל וכידוע וזהו רמז מ"ש תשמח חתן עם שכ' ותלמית דס"ת של שלשה תיבות אחרונות הוא אמה שם רמז למשמחים חתן וכלה שיהיו משוין חתן וכלה העניים לחתן וכלה העשירים בענין הניגון והשמחה וכיולא וגם בדברי רב דשו' דנקט חתנים מן השמנין ולא נקט חתנים משמנין שם רמז תיבת אמה ושכו' בשם כשמשה זורחת והולכת כל היום מגנת ע"כ בני אדם לעשירים ולעניים כדכתיב כי שמש ומגן וכו' כך תנהגו אתם עם החתן והכלה כנ"ל · ועיין בתש"ל עמ"ש הש"מ בסוגיין דהכין כמ"ש בתוכי וכו' דהקושיא היא לר"ב נופים וכמ"ש ע"ד ועיין בגיטין דל"א ע"ב דמשמע כמ"ש ע"ש וכ"מ מד' הש"ע שם דח"ו ע"א ע"ש :

שם התוס' שכז"ל ד"ה רב תנא הוא ופליג וכו' עמ"ש לעיל ועוד מצאתי כתוב אצלי במ"א שכתבתי בפרט זה וז"ל וחזי הוית להרי"א ז"ל בס' פת"ע בסוגיין דרמי ותקשי בשם מהרא"ב ז"ל בס' חוון בב"י ע"ד התוס' שכו' שכת' דלריו"ח לא אמרינן ביה תנא הוא וכו' ממ"ש במשנ' לקמן דס"ט ע"א אלא ליה רב לרבי ב"ח האמין וכו' א"ל מאי ב"מ בין מברן וכו' וריו"ח אמר זה וכו' אין מוצאין אבע"ל לריו"ח ל"ש ליה הא דרבי ואי וכו' שמ"ל ולא מקבל ליה ח"ש וכו' ע"ש והשתא לפי דברי התוס' דכתבו דריו"ח אינו תנא איך ס"ד דש"ס לומר דריו"ח שמ"ל ולא מקבל ליה וכו' ומה שתי' מהרי"א שם הוא דבר ברור וכן עלה ע"ד תנף וביותר בר"ש רי"ב ע"ב וברש"י ז"ל שם ד"ה איסתמיטתיה וכו' ע"ש ובגיטין ד"ו ע"ב ד"ה אר"י ובכללי הגמ' למוהריק"א ז"ל דק"א ע"ג ודק"ו ע"ג ע"ש · עוד עלה ע"ד לתרץ עפ"י מ"ש רש"י בנזיר דב"ו ע"ב ד"ה אמר אביי וז"ל לא תני ר"ח אזוב טעה דמשמע מתני' היא אלא אמר"ח ומגופיה קאמרה ור"ח תנא ואמורא הוא והיכא דאמר מגופיה מימרא היא וכו' ע"ש · והנה רבינו הקדוש הגם דהוא היה סוף התנאים כידוע וכמ"ש הגר"ש ז"ל בס' כריתות בס' דורות התנאים פעמים שלש וכן בשאר ספרי רבי רב ז"ל ע"ע מ"מ ראיתי למהרי"א ז"ל בס' תהלה לחכמה סי' א' שכתב וז"ל מ"ע רבינו הקדוש שהוא תנא ולפעמים חשיב ליה אמורא דע כי הוא היה סוף התנאים ותחלת האמוראים וזה כי להיות שבזמן רבי נחו שקטו היהודים וכו' וראו החכמים שבאותו המעמד שאין חבירים עם רשב"ג שנשיא אביו לסדר הדינים וההלכות ולשים אותם אלו של ונקרא ע"ש רבי אעפ"י שהיה בחור וכתלמיד שיושב לפני רבו מפני ב' טעמים וכו' במלא שב"ר הפיק בה שסתמו וחתמו הדברים ואף עפ"י שהוא לא היה מסכים עמהם לפעמים וכן המלא מתני' דלא כרבי וכו' ע"ש עו"ב שם בסי' ד' וז"ל במלא שאחר חתימת המשנה והברייתא על פי הזקנים כשאר רבי ובנו ור"ח וכיוצא בכלל התחלי' שהאמוראים אעפ"י שבאו במשנה וברייתא ר"ש ברבי וכו' ואעפ"י שהם אפשר שהיו מחשבין עצמם לתנאים אין אנו פוסקים כמותם כשחולקין עם התנ' כדאמרינן מתניתא וכו' ע"ש עו"ב שח"ז וז"ל המלא לר"ח לפעמים אל תנה ושהם מתני' כותים וכו' ולפעמים מביא דבריו בלשון אמורא וה"א בריש מציעא ובפ"ג דנדה וכו' ש"ג אשכחן גבי רבי שבא בברייתות וכו' וזימנין מ"ל בלשון אמורא בפ"ר דעז' אמר רבי אמר וכו' ובפ"ג דפסחים רי"ג גבי ואף רבי וכו' ובפ' הגוזל בתרא דקי"ו אותיבים רב לרבי ואין זה אלא אמורא לאמורא לקיים מ"ש דכשנסתמו דברי התנאים ומתו הגדולים ונשאר רבי לבני דורו ר"ח ורב וכו' כערך אמוראים וכו' ע"ש לפי"ד אלו לא נפלאת היא ולא רחוקה היא לומר דגם לפי"ד התוס' שלפנינו דכתבו דריו"ח אינו תנא מ"מ היה כח בידו לחלוק על רבי כשנראה לו דלא משתבר טעמיה דרבי כיון דלא באו דבריו בדרך תנא או ברייתא אלא דרך מימרא וא"כ א"ש דברי' משניות סוגיא דלקמן כנ"ל ועיין בהריטב"א ז"ל בחי' למכו' שכתב דריו"ח חשיב טפי מרב אלא דלא אסתייעא מילתא לאסמוכי ליה לתנא ע"ש ובתוס' חו"י סי' ב"ר ובבי"מ ז"ל סי' תקנ"ו ע"ש :

ודע"ן שמואל אי אמרינן תנא הוא הי"מ סי' תקנ"ב שהביא משם הרשב"א ז"ל בשבת פ"ג רי"ד דכתב דרב תנא וכו' וכן שמואל ע"ש ·

וכתב

וכתב ע"ד די"ל מהיכן למד לו' כן כיון דלא נמצא כן בש"ס ובכ"מ מדברי רש"י ז"ל והשיב אלא למהרי"ט ז"ל בס' ראש יוסף ח"מ סי' ה"ב ה"ד שכתב וז"ל ולומר ששמואל תנא וכו' זה לא שמענו וכו' וכמדומה לי שמטעמי' שהקי' כמ"א כתבו דשמואל תנא הוא ופליג ע"ש וגם ע"ד אלו בקשה הי"מ שם ע"ש · וראיתי בגליון הרב יד מלאכי שם שכתב ע"ד וז"ל ונראה דאישתמיט מיניה דקאמר שמעתא דתלמודא בר"פ חרש על שמואל דפליג על ר"א שהוא תנא וע"ש ותמיה עלה הצעיר מלאכי עכ"ל והרב מלאים מאיר ז"ל כמו דתמיה שם להדיא בגליון הי"מ כמ"א ולע"ד אתמה"ר ל"מ דמאי דשני שם אליבא דשמואל בענין חייבת א' מב' חיובות ר"ז מתבאר מש"ס כריתות דף טו"ב ע"כ דפליג שם ר"א עם היות כ"ר עלה דמתניתין שם דתני ספק אכל חלב וכו' דר"א ס"ל חייבת אי' וכו' ומיית כ"ר ס"ל חייבת משני חיובות שנינו ואמרו שם בת"ה דר"י אמר רב ק"ל דמיית כ"ר וכן ר"ח אמ"ר וכן ר"ב ורבה ב"א וכן רבנן דר"מ בבריתא דהשוחט אשם וכו' ע"ש וכן הרמב"ם ז"ל בה"ש פ"א ה"ב וכן הרע"ב ז"ל שם במתני' פסקו כת' רבנן ור"ח ב"ר ושיטתם הנו' וע"ע שם בהרב המאירי ז"ל א"כ או ל"מ מהאי סוגיית דיבמות דקי"ל דשמואל תנא הוא ופליג מדפליג על דבתם דהוא תנא דהא אוכא רבנן דבתם וכן רב דהוא תנא ושאר אמוראי דק"ל דחייבת א' מב' בענין וכן הלכה וא"כ שפיר קאיית קושיא דש"ס שם אליבא דשמואל וה"ה שם בענין חייבת א' וכו' דהיינו דהבי"קי"ל וא"כ או לא מה' מסתם כד' מהר"מ ז"ל הכו והוא ברור וכן אח"ז חזי הויא למהרי"ץ חריט ז"ל שם שכתב ע"ד הגליון הנו' וז"ל וטעם בזה דמאי דקאמר הש"ס לא דפליג עליה מסברא דנפשיה אלא ר"ל דס"ל כמתניתין דכריתות די"ז דבעי' חייבת אחת מב' חיובות ושגגה ובשגגה וכו' ע"כ והיינו כמ"ש אלא דמ"ש אנא ר"ל דס"ל כמתניתין וכו' ע"ש אחרי שמח"ר איני מדוייק דמתני' דהתם קתמה מתנית' אלא דאמוראי הוא דפליגי התם בפירושא דהאי מתני' ואולי קיצר הרב הנו' בדבריו לפי המקום · והנה מ"ש הי"מ משם הרשב"א בפ"ב דשבת והוא בפ"ג דל"ו ע"ב בסוף ד"ה ומיהו לא מחוור וכו' שכת' וז"ל ובמלבטמק ודע לו וכו' ואת"ל דר"ל וכו' וכן שמואל וא"כ שמואל כרב ע"ש דש"מ מד' דלא פסיקא ליה להרשב"א לומר גם גבי שמואל תנא וכו' אלא במסתפק אמרה למילתיה דלא כדמשמע מדברי הי"מ הנו' כמובן :

ד"ח ע"ב

גמ' אתא לנחומי וכו' ה"ק קא א"ל חשיב את וכו' עיין בפר"י ובפמ"א ז"ל ושמתבאר מד' הוא דמ"ש חשיב את וכו' היינו ע"מ שלא תיתפס בבני דורו וכמ"ש במס' שבת אתאי קרא דמתקדשי אתלו וא"כ עדיין קשה דאתא לנחומי וכו' וכ"כ י"ל ע"ד הרי"ף ז"ל בע"י ע"ש ואו י"ל דלפי האי גירסא דש"ס איך יתיישב מ"ש מעיקרא שא"ל וירא ה' וינאץ וכו' א"ד בחור הוה וכו' ועיין בהרי"ף ז"ל שם ועיין בהרב יקרא דשכבי ז"ל דקי"א

ע"ד ה"ש בזה ומה שנסתייע מדבריו הע"מ ז"ל במאמר המרות מרה ט' ע"ש שלע"ד י"ל ע"ד ובעיון בדברי הרב המפרש ז"ל שם בזיד יהודה ומ"ש הע"מ שם את"ו במרה העשירית ע"ש · והנ"ל לומר הוא דלפי האי גירסא דש"ס דמשני ה"ק ליה חשיב את וכו' ר"ל דלפי חטאת שליבור הא ודאי מן הראוי היה שיתפש ר"ל ע"ע כדי שיהיה כפרה על הדור כמ"ש רז"ל בזמן וכו' נוטל צדיק וכו' ומכפר עה"ד אלא דמן שמיא דחימו עליה דר"ל דאיהו לא יתפש ע"ע הדור אי משום גודל תורתו ומעשיו הטובים או משום דהוא היה צריך לו לדור להראות להם את הדרך אשר ילכו בה ע"ד אמת וצדק וכ"כ לענין הוראה וכיוצא ומשו"ה גזרו מן שמיא דזה הליפתו ותמורתו דחשיב ממעל דקרי או תני בכן יקיר לו הלך ילך לב"ע תחתיו ועון הבנים חביבים על האדם יותר מגופו כמ"ש רז"ל כידוע והשתא לפי"ז יש לפרש מ"ש לו מעיקרא פתח ואמר וירא ה' וינאץ דור שהתכות וכו' ר"ל שרוקא את הזכות מנאצין י"ל הכי משא"כ אתה ר"ל דצדיק אתה ואין אתה בכללם א"כ לא היה שייך דיארע לך מקרה רע כזה וכן למ"ד בחור הוה וכך א"ל כתיב על בחוריו וכו' כך ר"ל לו רוח לא יתכן גבי בנך יען הוא קי"י או תני כל היום כולו וביראת ה' כל היום כי ע"כ אין עליך לומר אלא דראוי היית אתה ר"ל להתפש עה"ד ומן השמים דחימו עליך לתת בנך תמורתך ואתה תשאר כפשך בחיים והשתא לפי"ז מלבד דהצער קנרו מלפניו אף ג"ז דנתנו בלבו תנחומין שיקבל המאורע שהוא מאהבה דאלהים חשבה לו לטובה וכמ"ש :

שם רבון העולמים פדה והצל מלט הושע עמך ישראל וכו' טעם דנקט ד' לשונות עיין בח"א ובהיקד"ש ז"ל ע"ש עוד נ"ל לומר דיען שפטיו של הקב"ה הוא ד' דברים אש ומים ועפר ורוח ומהאש יבא אש בעולם וכן החמימות בעולם דממנו נמשכי' החולאים ומהמים יבא הקרירות בעולם וכן השטיפ' מים השטפות וכיוצא כאשר יארע בימי הגשמים דעי"ז ישטף כפרים ועיירות וגם בני אדם ההולכי' בדרך וכיוצא ומהרוח יבא מיני רוחות רעות דמביא לידי כמה חולאים כמ"ש שמואל בב"מ הכל ברוח וגם גבי רוח חזק עליו נאמר מפרק הרים ומשבר סלעים וכ"ה בחיים וכיוצא ולפעמים מ"ל איבוד ממון ונפשות ובפרט בים ומעפר יבא הרעש ואידו' דעו' משו"ה נקט ד' לשונות הטובות שלו נו' שהקדוש ב"ה יחוס על עמו ישראל ויצילנו מהם בעבור שמו הגדול בן ד' אותיות המשותף בינינו כמ"ש שמך נקרא עלינו אל תניחנו וכו' א"כ עבור רגלי המרכבה אי"ו ודוד ע"ש דזכותם יגן ע"כ עוה"ר אמן :

שם אמר עולא עשרה כוסות תיקנו וכו' וכתב רש"י ז"ל לשתות לו בשתים כדכתי' תנו שכר וכו' ויין למ"נ עכ"ל אע"ג דבש"ס קאמר דכל אחד וא' תקנו עבור ד"א מ"מ מה שתיקנו אותם מעיקרא היה היתה כדי לשתות בשתים וסמכו אותם על הברכות ויעויין בחמ"א ז"ל וכ"ל לתת טעם למה דתקנו עשרה לא פחות ולא יותר דהם רמז למ"ש בנדה דל"א ע"א ת"ר שלשה שותפין יש באדם הקב"ה ואביו ואמו אביו מזריע הלובן

שלובן שממנו עצמות וכו' אמו מזרעת שלובן שממנו עור ובשר וכו' והקב"ה נותן בו רוח ונשמה וקלסתר פנים וראיית העין ושמיעת האוזן ודיבור פה והילוך רגלים ודעת ובינה והשכל וכיון שהגיע זמנו ליפטר מן העולם הקב"ה נוטל חלקו · והלא הו"א מניח לפניהם אר"פ היינו דאמרי פוץ מלחא ושדי בישרא לכלבא וכו' פרש"י ז"ל ומדאיה העין שנבראת העין מן הלב והאם אינו רואה תדע שהרי הסומא י"ל עינים וי"ל שפתים וכו' ואינו רואה ואינו שומע ולמ"ד ע"ש ואפ"ו כתב ד"ה פוץ מלחא וז"ל הגלה המלח מן הבשר וטוב איכי ראוי אלא לכלבים כך כשמתה הוא מלח לגוף לקיימו כיון שהלכה או מסריח הגוף ע"ש וכעי"ז שם והשתא י"ל דמש"ה תקנו עשרה כוסות דוקא כנגד עשרה דברים שלקח הקב"ה מגוף כנפטר ונחסר ממנו דמה"ט נשאר הגוף כאבן דומם כ"מ ואפ' דמה"ט התקינו אח"ך כשהוסיפו עליהם עוד ארבעה דא' מהם הוא כנגד בהמ"ק ופרש"י ז"ל שינחמנו הקב"ה בבניינו וכו' ע"ש וגם דהם רמז היה יהיה בלע המות לנצח ולא יהיה שוב עוד כוס התרעלה כ"א כולם יהיו חיים וקיימים לעד לעולם ואפשר נמי לומר עפ"י הבריותא מ"ש רז"ל דכל דבר שבקדו' בעי עשרה שנאמר ונקדשתי וכו' דה"ט כלפי יו"ד דברים שנותן הקב"ה באדם שמתקים קדוש באו והם הדברים העיקריים שבגוף האדם בין לדברים שבקדושה שע"י עוסק בתורה ועושה מצוות ומע"ט ומברך ומתפלל להקב"ה ומהללו ומקדשו וכיוצא וכן לדבר הרשות ליגע ולפרנס עצמו וכיוצא בזה כמובן :

שם אמר אביי רבים שתו לימא רבינו וכו' דאמר רשב"ל וכן תנא משמיה דרי"ו לעולם לא יפתח אדם פיו וכו' לכאורה י"ל על רב חייא בר אבא מה דעתיה לומר כך ולפתוח פיו לשטן · אמנם נראה דס"ל דהא דאיכא משום אל יפתח וכו' היינו אלא בדבר שאינו חק וכגון ההיא דבקדוש היינו וכן כל כיוצא בו וכי הא גווני אוורי ההיא דברכות די"ט ודם ע"ש אבל בדבר חק כגון גזירת המיתה שנגזרה מעת חטאת אדה"ר וגם על הצדיקים גמורים עברו עליהם כוס התרעלה ההוא כאבות העולם וכמשה רבע"ה וכיוצא ובדב' כי זה כל האדם וכמו שכן א"ל הקדוש ב"ה למשה רבע"ה כשהתחנן לפניו בעת קרוב למיתתו שיניחו בחיים וכמ"ש במדרש וזאת הברכה ולא יכופר עון ההוא עד זמן תחיית המתים כשיעלה ברצונו יתב' וכשיעלה ברצונו יתברך זמן התחייה מי יאמר לו מה תעשה ומה תפעל וא"כ בכה"ג ס"ל לר"ח דאין שם משום אל יפתח אדם וכו' ולא שני ליה דלא לימא שאי סיומא דרבים ישתו כשמתה וכו' דשה ואפ"ה עדיף משום דגם זה ניחא ליה לו' עבור דאף גם זאת מן שנחמה דרבים שתו וכמש' וכו' והכונה לומר להם הגל ונטערו ויבכו טובא על המאורע הד"ו הוא דבר הבוס עבר ועקיר יחד כולם כחכם וכבע"ה וכעשיר וכאביון וכיוצא ואפילו אם היה כנפטר קודם זמנו מ"מ כיון דקושו לבא לידי כך ואין שם אלא הקדמת זמן בעלמא אין לאדם להצטער ולבכות הרבה יותר מדאי באופן דגם בסיום דיבור זה מ"ל נחמה וכמ"ש :

וראיתי להרב עיון יעקב ז"ל בתיניין דסקב' במאי פליגי רחב"א ואביי וכא' לתרץ דכל אחד אזיל לשיטתו דבש"ס דפסחים פ' אלו דברים דס"ח ובחלק פ"א רמי כתיב בלע המות לנצח וכתיב כי הנער בן מ"ה ימות ל"ק כאן בישר' כאן בעו"ם ע"ש ונראה דקושיא זו ל"ק רק לשמוא' דאמר שם ובשבת דס"ג ע"א דאין בין העוה"ז לימות המשיח אלא ש"מ בלבד וא"כ לא נתנבאו הנביאים כל נבואתם לימות המשיח רק לעוה"ב א"כ ק' קראי אהדדי אבל לרחב"א דאמר שם כל הנביאי' ל"נ אלא לימות המשיח אבל לעוה"ב עין לא ראתה וכו' א"כ ל"ק קראי אהדדי דהאי בלע המות לנצח בעוה"ב כדאי' בילקוט פ"ה אמור בשם סה"כ ופסוק דהנער בן וכו' קאי לימות המשיח וא"כ לרחב"א אין זה פ"פ לשטן כיון דאף בימות המשיח יהיה מיתה וא"כ שפיר קאמר רחב"א לשיטתו ישתו ומשתה אחרונים משא"כ אביי דס"ל כדמתרץ עולא בפסחים ובסנהדר' וא"כ י"ל דגם בלע וכו' קאי לימות המשי' וא"כ רבים ישתו לא לימא דהא בכ"י אנו מחכין לביאת המשיח וכו' לכן אל יפתח וכו' עכ"ל · ולע"ד אחר המח"ר ל"ז לשכין דבריו חדא דגירסא ה"ר הוא רב חייא בר אבא ולא רבי חייא כיו"ד דהוא תלמידו או חבירו של ריו"ח כמו שרגיל לו' אמר רבי חייא ב"א אמר ריו"ח וכו' דמשמע דהיא אמורא אחר וכ"מ ממ"ש מקרי דירדקי דר"ל וכו' כמובן ועו"ק במ"ש דרחב"א דהוגיין אזיל לשיטתיה דס"ל דלימות המשיח איכא מיתה ע"ש דנראה דאי אפשר לומר כן שהרי רחב"א ס"ל דכל הנבי' לא נתנבאו אלא לימות המשיח אבל וכו' וש"מ דכל ההבטחות הטובות שכתובות בנביאים הוא לימות המשיח דוקא וא"כ גם הנהו כתובי דנביאי קרא דבלע וכו' וקרא דכי הנער וכו' ע"כ לאוקימנהו בימות המשיח וצריכין אנחנו לחלקם כדעולא כאן לישראל וכאן לאו"ה וש"מ דגם לרחב"א ליכא מיתה לימי המשיח וא"כ איכא משום אל יפתח אדם וכו' ובהיא דא"כ ל"מ די"ל דאתיא כשמואל וכ"מ להדיא בדברי הרמ"ה ז"ל שם בפירושיו ע"ש ובעת דברי הע"י ז"ל צ"ע · ובלאו דברי הע"י דכתב דרחב"א דהכא אזיל לשיטתיה דהתם וכו' ע"ש דהכין דרחב"א דהכא הוא רחב"א דהתם והוא כיו"ד היינו יכולים לומר לפי גירסתינו בש"ס רב חייא בר אבא בלא יו"ד דרב חייא כ"א דהכא ס"ל כשמואל דהתם דס"ל דאין בין העוה"ז וכו' אלא ש"מ דש"מ לרודים דמיתה איכא בו בפירק ועי"כ לדידיה הנהו קראי דבלע וכו' וקרא דכי הנער קאי לעוה"ב וכ"כ הרמ"ה שם דל"ו מספר ונראה דע"ש נפל בדבריו כיע"ש · באופן דאליבא דשמואל דאיכא מיתה בימות המשיח א"ש דברי רב חב"א דלא חייש לאל יפתח וכו' כיון דאיכא מיתה בימות המשיח אמנם אביי ס"ל כס' דשב"א דהתם דס"ל דכל הנביאים לא נתנבאו וכו' ומוקי קרא דבלע וכו' לימות המש' וכן קרא דהנער וכו' וכאן בישראל וכאן באו"ה דלפי"ז ליכא מיתה בימות המשיח לישראל וא"כ איכא משום אל יפתח אדם וכו' באופן דיש ליישב ע"כ זה פלוגתא דרחב"א ואביי דהוגיין עפ"י יסוד דהע"י ולהפך הסברות ער"ש אלא דגם על האופן הזה שכתבתי עדיין י"ל שהרי דלפי"ז אתי אביי

דלא

דלא כשמואל דהתם והוי קי"ל כשמואל כמו שפ' הרמב"ם ז"ל בסוף פ"ט מה' תשובה ובפי"ב מהל' מלכים ה"א ע"ש גם הרמ"ה ז"ל שם בסנהד' פסק כשמואל ע"ש ודרך אגב אמינא דמההיא ברייתא דסוכתה בש"ס שבת דס"ל דאמרו שם תניא א"ל ר"ה וכו' ת"מ בטילין לימות המשיח ופליגא דשמו' דאמר וכו' ע"ש אין נראה כן כי אם דס"ל כרחב"א במ"ש שם בתר הכין ע"ש וע"ש בסנהד' בהרמ"ה ז"ל ע"ש וגם מלבד זה אולי אשכח הרמב"ם ז"ל במאמרי רז"ל במדרשים וכיוצא דמתבאר מינייהו דקי"ל כשמואל וכבר כתבתי לעיל מה שנלע"ד:

שם כנגד בית המקדש פרש"י ז"ל תקנו עליו בכ"ח שינחמנו המקום בבנינו וכו' עכ"ל

כתב הח"א ז"ל ז"ל ע"ר וז"ל נראה מפירושו דלא קבעו ברכה אלא חדא כוס דברהמ"ז אבל השני שלשה דחזני העיר ופה"ע ודר"ג לא קבעו להם ברכה ואפשר דהיו שותין ער"ה חיי ותמרא לפום רבנן וכו' ע"ש ולע"ד מדברי רש"י מקמי הכין ד"ה כנגד חזני העיר אין נראה כן שכתב וז"ל תקנו להם ברכה עליו לפי שהיו שמשי העיר וכו' ע"ש וכ"מ ממ"ש מקמי הכין ד"ה אחד וכו' ע"ש ואם ה"ל לומר דתיקנו ברכה דכתב רש"י בהכנסו הנו' הוא ער"ה חיי ותמרא וכו' ה"נ לימא נמי בהמ"ק כי ע"כ שפיר י"ל דבכל הנו' נמי איכא ברכה כברכת בהמ"ק ומה שלא פירש כן גם גבי פרנסי העיר נ"ל דר"ל דסמך עמ"ש מקמי הכין על חזני העיר אלא דלגבי ת"ה אחד כנגד בהמ"ק דהוא דבר בפ"ע הוצרך לפרש דגם ברכה היתה שם וגם כדי לאשמועינן דגם אותה ברכה היתה על העתיד רומזת דאיך מ"מ ז"ב לגבי איך הדבר מבואר מן הסברא דהיו מברכין לחזני העיר וכיוצא ע"מ דהמה היו עושי' חסד של אמת וכ"כ לר"ג דהיה נשיא ומנהיג כל העיר והכיבודים בהנהגה טובה והקב"ה יברך אותה איש כברכתו היו מברכין אותה לחזני העיר שהקב"ה יתן להם אומץ וכח להתעסק עם הציבור ולפרנסי העיר שהעושר שלהם יקויים בידם ועוד יוסיף להם תוספת על העיקר ולר"ג שיקויים הנשיאות והגדולה בידו ושיוסיף בלבו בינה וחכמה ודעת יותר על מה שי"ל להנהיג את עמו על דרך ישרה ונכונה וכן כיוצא בזה ומה"ט גבי ברכת בהמ"ק הוצרך לבאר מהות הברכה ולא גבי שארא כנ"ל ·

שם התחילו היו שותין ומשתכרין וכו' כ' הח"א ז"ל כי מתוך ריבוי השתיה היו משתכרין ושותין יותר מזה השיעור י"ד כוסות שהזירו וכו' ע"ש ולע"ד הוא דוחק דא"כ הול"ל היו שותין ומשתכרין ושותין או דנימא היו משתכרין ושותין · והנלע"ד דה"פ דבתחלה היו שותין הכוסות בדרך הכנעה וכובד ראש ואפי' היו באים לידי שכרות מ"מ ע"י ההכנעה וכובד ראש ובליאן ע"ד ולכה כי זה כל האדם וסוף אדם למות היו כופין עצמם לנהור ע"ע לבטל השכרות מעליהם משא"כ אח"ך שהיו שותין ע"ד שמחה וקלות ראש ע"ד השותין יין כתופס לדבר דברים יקרים דרך שכרות שלא היה הדבר כמנהגם בראשונה ע"ד הכנעה וכיוצא כמ"ש משו"ה היו משתכרין כלומר מראין השכרות שלהם

לאין ונכנס יין יצא סו"ד של ביזוי ותגרה ומחלוקת וכיוצא א"כ שבתחי' כיון שהיו עושין להם שלום ובכובד ראש כמ"ש היו מוזגים אותן א"כ היו אוכלין או שותין וכיוצא בין כוס לכוס כדי שלא יבא לידי שכרות משא"כ אח"ך כמובן ·

שם החזירו הדבר ליושנה פרש"י ז"ל ליושנה עשרה כוסות עכ"ל ובהש"מ כתוב לפר ויש לפרש בטלום לגמרי דבעשרה נמי איכא שכרות וכן כתבו וכו' הרמב"ן וכן פירשו הרא"ש והריטב"א והרשב"א ז"ל ע"ש והרמב"ם ז"ל בפי"ג מה"א ה"ו כתב כדברי רש"י וכמ"ש הרן שם בכ"מ תמהה הרמב"ם שם בפ"ד ה"ו כתב וז"ל נקה"מ הרי זה מותר לאכול בשר ולשתות יין מעט כדי להשרות אכילה שבמעיו אבל לא לרוות וכו' ע"ש נר' דס"ל כפי' המפרשים הנז' וכבר הלח"מ ז"ל שם בפ"ד הוק"ל קו' זאת ותירץ דהרמב"ם ספוקי מספקא ליה אי כפרש"י וכו' ע"ש והוא דוחק גדול כמובן · ולע"ד נ"ל לתרץ דס"ל להרמב"ם דהני י' כוסות ששתקי' היו להשקים לנחמן והיו יושבין לאכול עם בעלי האבלים וה"ט כדי שלא יתעצבו עצמם כאומרם לבעלי האבלים דברי תנחומין וגם דע"י השתיה על היותרת יוסיף להם דעת ולאות לשון לדבר דבר מדברי תנחומין חדשים עם ישנים ולהמציא תנחו' חדשים המשיבים דעתם של האבלים ע"ד נכנס יין יצא וכו' ואהא הוא דאמרו בסוגיין התחילו שותי' ומשתכרין החזירו הדבר ליושנה דהיינו לעשרה כוסות דהוא דבר שאינו משכר משא"כ לגבי האבלי' אפילו מעיקרא לא תקנו להם שישתו עשרה כוסות דלא הוצרכו לכך פן ואולי ע"י שתית העשרה כוסות יבואו ח"ו לקרות תגר כלפי מעלה על המאורע הבא וכיוצא א"כ דע"י ריבוי השתיה יזיק להם היין מרוב הדאגה והצער ויבואו לידי שום חולי או שמא יבואו לידי שחוק וקלות ראש דיסיחו דעתם מן האבלות וכן לא יעשה והשתא א"ש דברי הרמב"ם דהם בפ"ד דאיירי בבעלי האבלי' גופייהו משו"ה כתב לשתות יין מעט שיעור כדי להשרות אכילה שבמעיו וכו' ע"ש וה"ט כמ"ש אמנם בפי"ג ז"ל דאיירי לגבי כ"א שמנחמין משו"ה כתב אין שותין בבית האבל וכו' והיינו מ"ש בסוגיין התחילו להשתכר וכו' וכמ"ש וז"ש שם אין שותין בבית האבל וכו' כמובן וע"ש בש"ז ובש"ט ע"ש ועיין בש"ע יו"ד סי' שע"ח ס"ה שכתב כדברי הרמב"ם דפ"ד הנז' בלאו ולפי מ"ש א"ש דבריו ג"כ וגם דבריו בכ"מ שם בפי"ג ומה שלא ביאר שם דינא דהמנחמין היושבין לאכול ה"ט משום דאזיל בתר שיטת רוב המפר' החולקי' הנז' ושכן כתבו וכמ"ש בהריב"ש שם ובב"ח שם ועיין בלק"ר סי"ד דהובא' ברייתא בזאת בה"א וירוש' דברכות דפ"ד ע"ש ·

שם דתניא בראשונה היתה הוצאת המת וכו' פירש רש"י שהיו קוברין אותו בכלים יקרים כגון שריים ומרקמות עכ"ל ולכאורה קשייא דהיאך היו עושין כן דהא איכא משו' בל תשחית וכמ"ש הרמב"ם ז"ל בה"א פ"ד שכתב וז"ל ולא יהיו דמיהן יקרים וכו' ואסור לקבור בתכריך של משי ובגדים המוזהבי' המרוקמים אפי' לנשיא שבישראל וכו' ע"ש ובמרן ז"ל שם בכ"מ ובב"ח הריב"ש יו"ד סי' שנ"ב ובש"ע ז"ל

ז"ל ע"ש ועלה ע"ד לומר דמ"ש הרמב"ם שמוזהרין וכו' חוזר ג"כ על מה שכתב לעיל דהשתא י"ל דמשי לחוד מותר אבל נראה דז"א דמלבד דאין משמעות דברי הרמב"ם כן עוד זה דגם במשי כיון דדמיו יקרים איכא משום בל תשחית וכמו שכ"מ מתחי' דברי הרמב"ם הנז' שכתב ולא יהיו דמיו יקרים וכו' ע"ש וכרש"י שכת ר"ב ע"כ ר"ה שיריים וכר"ש שריקון ע"ש ויש מי שר"ל דה"ט דהיו היכרים דזה הוי כבודו ומותר דומיא דהלכה במת דמותר בכה"ג ויש להרחיב הדבור יותר דהרי כתבו התוס' בע"ז די"א ד"ה עוקרין שכתבו שם דבשלמא משום ב"ת ליכא דכיון דלכבודו של מלך ה"ע אין כאן השחתה אלא הוי כמו תכריכין של מאה מנה אלא וכו' ע"ש ומשמע מדבריהם דכ"כ אפילו לבתר תקנתו של ר"ג א"כ י"ל דגם כ"א שבאותו הדור שקמי תקנתו של ר"ג היו שורפין כן זה הוי כבודו של מת ומותר ומה גם לפי מ"ש בהכ"ר ז"ל פ"ט דבאותו כסות היורדת ע"מ עולה עמו לעה"ל ע"ש הו"ד בבה"י יו"ד רס"י שנ"ב ע"ש וגם כתב הב"י בפא"מ דף שפ"א הו"ד כר"מ ז"ל שם שכתב דהעושה תכריכים נאים למת וחשובים מכירין בו שהוא מורה כמ"ש ע"ש · ואע"ג שכתב הש"כ ז"ל שם סק"א דר"ל דהבגד שהוא יפה נאה וע"כ כשנו וכו' אבל כחשובים יותר מדאי אסור ע"ש מ"מ כן כפיק לא יירדו לחלק כזה וגם דלא היתה דרך השחתה אי משום מ"ש ואי משום כדי להשפיע לצרים ע"ד דכתיב תמות נפשו עם וכו' וע"ד שאמרו רז"ל שפך חמתו על העצים ומשו"ה היו עושין כן ונתפשט המנהג זמ"ר ולא היה כח וחוק ביד החכמו' והתנאים אשר בימים ההם מכמה סיבות המוכנות מאליהם עד שבא ר"ג שהיה נשיא וכחו גדול ונכור באחיו ונברם ידו לבטל המנהג הזה עד שהנהיג בעצמו תמה לעשות כן כתקנתו שלא ילבשו למת אלא כלי פשתן וכיעויין בתוס' שם ומאותו זמן והלאה נתבטל המנהג ההוא כנ"ל · שוב חזי הוית מ"ש מהרי"ט ז"ל במט"י שם בשי' שג"כ שכתב לחלק בין בגדים חשובים ויקרים ביותר לשאינם יקרים כ"כ ע"ש והוא דוחק לע"ד לפי מש"ל בתחלת דבריו ועיין בתוס' סנהדרין דף מו"ש ע"א ד"ה היה מפה ע"ש ובהרב שארי"ע ז"ל דמ"ד ע"א ע"ש :

ולענין אם רוצים לקברו בלבושים יקרים ונאים אם מעכבין בידם עיין בהרב"ם ז"ל שכתב דאפילו הוא עשיר הרוצה דבר זה מוחין בידו וכ"כ המט"י שם וקרא תגר ע"מ שהין עושין ד"ז בזמנו וכ"מ שיש בידו למחות חייב למחות ע"ש אלא דיש לדעת אם זה שנפטר שיקברוהו בכלים נאים ויקרים אם שו"ל ונראה דהיא היא ואין שומעין לו מש"ט דכתב הרמב"ם והב"ה והמט"י ז"ל ול"ד לשאר דברים שהם של כבוד ועיין בתשו' הרב חיים שאל ז"ל סי' ל"ד ע"ש ובספר תפרי דבי רב ז"ל ע"ע :

ועל מ"ש הרמב"ם שם בפ"ד ואפילו לנשיא שביש' וכו' ע"ד אלו כתב מרן שם דמ"מ בסוף מ"ק דכ"ז ע"ש והיינו מההיא ברייתא דקתני בראשונה וכו' התקין וכו' ונהג בעצמו והיינו בשנפטר ר"ג בעצמו כמ"ש התוס' במ"ק והכן עיקר ע"ש וגם דל"ד דהתם הוראת שעה היתה ואה"נ דלשאר נשיאים דבתר הכין לא תיקן דהשתא בידם לעשות כרצון שהכבוד אי כרצונו וכמו דקי"ל דשורפין על המלכים ועל הנשיאים כדתניא בע"ז די"א וכ"פ הפוסקים ז"ל ע"ע מ"מ ש"ל למרן לומר דהתקנה היתה גם לנשיאים דמשמעה ה"ט דר"ג דהנהיג זה בעצמו ובכבודו כדי שעי"ז יבוטל המנהג ההוא וא"כ אתמ"ל דלנשיאים דלאח"כ הרשות בידם כמ"ש הרי איכא למיחש דיבא הדבר ליושנה ויחזור הדבר למקומו דיניחו לו למת וילבשו לו כמעשה הראשון ומה גם לפי מ"ש הרמב"ם דה"ט דהשתא תקנתא משום דאיכא איסור השחתה כדבר וכיוצא ומש"ה דשורפין על הנשיאים ל"מ דהתם אינו אלא כלי תשמישן ומטתם ולא שאר דברים וכמ"ש מרן ז"ל בב"י יו"ד רש"י שמ"ח וכ"כ הש"כ שם סק"ח ובת' הטעם דזהו כבודם שלא ישתמשו אחרים בכלי תשמי' ע"ש והיינו דוגמא למ"ש כלי שנשתמש בו קודם וכו' וכ"כ המט"י ז"ל שם ומה"ט כתב הב"ח ז"ל שם דהא דשורפין וכו' קוכה כמי וכו' ע"ש ובמט"י שם ע"ש · ועיין בתוס' ע"ז די"א שם ד"ה עוקרין שכתבו וז"ל וא"ת והאי לא פריך והאיכא לבער ב"ח וכו' דבשלמא משום בל תשחית ליכא דכיון דלכבודו של מלך הן עושין א"כ השחתה אלא הוי כמו תכריכין של מת אלא לבער בע"ח וכו' וי"ל דשאני מלך וכו' ע"ש ול"מ הפך ממ"ש דהתם לא איירי בהיתר שריפת בגדים דהותרו גבי הנשיאים ג"כ כי היכי דנימא דמדבריהם שכתבו אלא הוי כמו תכריכין וכו' דגם גבי הנשיאים מותר שא ההם איירי לגבי עוקרין על המלכים וכו' דלגבי הנשיאי' אסור וכמו דדייק הברייתא שנוי דלא תני אלא עוקרין על המלכים ולא קתני באידך ברייתא דהתם גבי שריפה ע"ש וכ"מ מדברי הרמב"ם ז"ל בה"א פי"ד הל"ח וכו' ע"ש והרי בעוקרין איכא ב' איס' בל תשחית ולבער ב"ח ועלה הוא דקתני דבשלמא וכו' כמו תכריכין וכו' של מאה מנה ע"ש דלגבי מלך מותר בשם דמותר לגבי מלך תכריכין וכו' ע"ש אבל לגבי הנשיא בברייתא דקתני התם שורפין על הנשיאים וכו' בהם ט"א אות ביה וכמש"ל והוא ברור ומ"מ נ"ל דלגבי מלך מותר לקוברו בכלים נאים ויקרים ביותר שאז וכ"ש למ"ש התוס' שם בשו"ר ע"ש :

תוס' שם כי תניא ההיא בהשמ"ו פי' בקונט' וכו' ואין נרא' לר"י דא"כ וכו' עכ"ל · וי"ל דעדיפ' מינה הו"ל דאי מש"ט כבר תנינן לה בר"ש פ"ב דקתני מ"ש מוטל וכו' פטור ומדויקא כמובן וו"ל בפשיטות ·

וראיתי מ"ש הש"מ ז"ל שכתב ע"ד התוס' הללו די"ל דאתא לאשמועינן דלא נימא כיון שהוא אבל אין חרים וכו' ואם מפני שהיו אומרים דברכת הטוב והמטיב אל אמת וכו' נימא טפי כמ"ש הרא"ה ז"ל וכו' ע"ש נראה מדבריו דלא אתא לתרוצי אלא קושית הראשונים שהקשו התוס' ע"ד רש"י ולא קושיתא' השניה וכ"מ מדבריו שלאח"ז ע"ש ולע"ד לפי שנראה גם קושיית התוס' השנית מתיישבת עפי"ד הש"מ הללו דהרי עיקר חידושא דברייתא דקתני ואבלים מן המנין הוא דהנה דאומר בסוף שברכות אל אמת וכו' דאפי"ה אבלים מן

השמנין

המנין וא"כ א"ש דברי רש"י גם מוחא הקושיא · ואולי י"ל בדוחק :

בא"ד ועוד דא"כ כי פריך וכו' עכ"ל עיין במ"ש מהרש"א ז"ל ע"ש · ולע"ד י"ל דלפי"ד רש"י מ"ש בסוגיין הנו' ברכה בשורה מי איכא וכו' אין הכונה לומר דא"כ ע"כ לומר דקרוייהו בבהמ"ז איירי אלא הכונה לומר דא"כ באיזה אופן וקיישנו דברי ריו"ח עם הברייתא דאנחנו לא נדע כדי ליישבם ומשו"ה משני אלא כי קאמר ריו"ח ברחבה ומה שלא רצה לתרץ דקרוייהו בבהמ"ז והא בברכה אחרונה י"ל דס"ט משום דפשיטא ליה דהשם בב"ר והא בב"א דאל אמת וכו' א"ל עשרה ואפשר דלזה כיון הש"מ במ"ש ע"ד אלו וז"ל ולמאי דכ' רש"י ז"ל לעיל וכו' עד מ"ש בכ"ל ע"ש הנה דבאו דבריו סתומים ועיין בהפ"י ז"ל ע"ש :

וחזי הוית להריטב"א הו"ד בהש"מ ז"ל שכתב וז"ל וא"ת אמאי לא משני איפכא דר"י בבהמ"ז וברייתא בשורה וי"ל משום דקתני לה דומיא דחתן וכו' ע"ש וכתב ע"ד הש"מ וז"ל ועיקר קוש' ליתא דהתניא בברייתא בפ' מ"ש מוטל לפניו אוכל בב"א וכו' עד אין מזמנין עליו משמע שהא לאחר שק"מ מזמנין עליו וכו' ע"ש · ולע"ד י"ל דברי הריטב"א והיינו דהריטב"א קאי לפי פירושם של תוס' דפירשו דמאי דמשני הש"ס כי תניא ההיא בברכת המזון ר"ל ברכה אחרונה דבאל הטוב וכו' וכמו ש כתב הריטב"א מקמי הכי דהאי פירושא מסתבר טפי וכ"מ מדבריו שמפרשים בסוגיין והנה דכלם ע"ד ליישב דברי רש"י מ"מ שוב קוש' דמנ"ל ברכה זו ונדחק ליישב דבריו ואינו אלא אליבא דרש"י לחוד אמנם לדידיה מפרש במ"ש וא"כ שפיר ק"ל להריטב"א דאמאי לא משני איפכא דהברייתא דקתני דאבלים מה"מ איירי בשורה ומימרא דר"יו איירי בברכת אבלים דבהמ"ז דאומר האל החי וכו' בברכת הטוב והמטיב דהא אין אבלים מה"מ והשתא ל"ק משום ברייתא דברכות דמזמנין עליו דהא"כ דלענין זימון לומר נברך וכו' גם הריטב"א יודה כיון דהאבל חייב בכל המצות במ"ש התוס' והמפ' אבל אם רוצים לברך אח"כ ברכה אחרונה דהאל החי וכו' צריך לברך אחר או אחרים חוץ מהאבלים משום דאין אבלים מה"מ וה"ט כיון דהאי ברכת דהאל החי וכו' נתקן בפגות במשפט וכו' הם מילי דצדוק הדין ונחמה קלה לידע ולהודיע להם לאבלים דיצדקו עליהם את הדין ולא יהרהרו אחר מדותיו ויברך כי צדיק הוא וצדיק דינו וכמו שב"מ מדברי התוס' בקושייתם השניה ע"ד רש"י וכיעוין בהפ"י ז"ל ע"ש א"כ שפיר ק"ל להריטב"א וכמ"ש עוד עלה ע"ד ליישב דברי הריטב"א עד"ש והוא די"ל דק"ל לריו"ח דמאי דמשמע מההיא ברייתא דלאחר שק"מ מזמנין לא איירי כשאכלו האבלים עם אחרים אלא באכלן אחרים באותו בית שנים מן השוק א"כ אחד מן השוק כאמור ורוצה לקרות לאחד מן האבלים או ב' שיבואו למקום כדי שיצטרפו לזימון ע"י יין או מידי דמזון א"כ בראוין זה את זה דאו מצטרפין כיון דאין בה אלא ברכת זימון להודות ולא ברכת האל החי וכו' כמובן ועי"ש ברש"י ז"ל בברכות ד"ח ואין מזמנין ובר"יו ז"ל

עג

שם ולעיקר קושייתם ואת הראשונים ע"ד רש"י כתבו הרמב"ן והריטב"א הו"ד בהש"מ ז"ל די"ל פרש"י עמ"ש הראשונים ז"ל שאומרים נברך מנ"א וכו' ולפי שהוא מתנחם הוא שצריך שלשה היין וכו' ע"ש וכ"כ הר"ן ז"ל בהלכות אלא שא"כ דחהו ע"ש וכ"כ הפ"י ז"ל וז"ל ומה שהקשו התוס' על פרש"י י"ל לפי שיטת רע"ת שהביא הטו"ר דבברכת הזימון אומרים נברך מנח"א וקס"ד שאין אבלים מה"מ דאיהו איכו מהמנחמין ועוד דזימנין דכל הג' אבלים ואי אמרת שהם מה"מ אין להם מנחם וכו' ע"ש ודבריו האחרונים הנו' המה באו סתומים דגם עתה דקמ"ל דאבלים מה"מ היכא שהם שלשה אין להם מנחם אמנם נראה כונת דבריו דלמ"ד דאין אבלים מה"מ משום דאין יכולין לענות נברך מנחם וכו' דפירוש מנחם הוי לאחרים והאבלים עצמן הוו מן המתנחמין ול"ש לעניה נברך מנחם אבלים וכמ"ש הפ"י שם כטעמו הראשון והא הוא דכתב שם דעוד מטעם אחר ס"ד דאינן מה"מ דזימנין הם ג' אבלים ואין מי שיהיה אחר שיאמר להם נברך מנחם וישתקו בלא ניחום ומשו"ה הוה ס"ד לומר דאין וכו' מה"מ דהשתא א"ש דהאחרים הג' בני אדם שאינן אבלים יענו נברך מנחם וכו' כיון דצריכים ג' אנשים אחרים שאינן אבלים והא קמ"ל בברייתא דאבלים מה"מ כיון דחייבים בכל המצות ג"ז בכלל ויכולים לענות נברך מנחם הגם שהם מתנחמין דזאת הברכה אינו אלא תואר בעלמא להקדוש ב"ה דהוא הוא מנחם כל אבלים דעלמא והינהו בכלל ובכן גם אם הם ג' יכולים לזמן דא' מהם אומר נברך מנ"א וכו' והשניים עונין ואומרים ברוך וכו' ככ"ל כונת דבריו · ולפ"ז נ"ל מדברי הרב הנו' דגם שאבלים יכולין לזמן הם לעצמם אלא דמ"מ ק"ק שלא הזכיר לדברי הר"ן בהלכות :

ולענין האי נוסחא דברכתא דנברך מנ"א אם יש לאומרה פליגי בה רבוותא כיעויין בהש"מ בסוגיין ובטו"ר סי' שע"ט ובמרן שם בב"י ובש"ע שם פסק בשם י"א דאומרים וכו' ע"ש · וראיתי לפוסרי"ע ז"ל שם בס' שבט יהודה שכתב ע"ד וז"ל וכן מנהגינו לאפוקי מת"ר דהוא טעות דליתא במ"ש הרמב"ן ז"ל בס' ת"ה דש"ו וסיים שם דהיינו מ"ש שם בגמ' דכתובות ד"ח ברייתא דקתני אבלים מה"מ דבהמ"ז וכן ראוי לנהוג ע"כ ונראה דזו היא שיטת רש"י ז"ל ובזה ניצול מקו' התוס' שם ומיהו ברכת זימון שאבל אין האבל אומרה אלא אחד מהמנחמין אע"פ שהוא עונה ברוך מנ"א ניח לן בה דס"ס הוא מן המתנחמין ומה שעונה הוא דמודה להם שהקב"ה מנחם אבלים ועיין בכנסת וכו' ע"ש הנה מ"ש דנראה דזו היא שיטת רש"י וכו' ע"ש כ"כ הראשונים והר"ן ז"ל שם וכמ"ש גם מ"ש דאין האבל אומרה דנראה אפילו ליכא אחר שם ומטעמא שכתב שם ע"ש יש לפקפק ע"ד דהיכא כי איכא אחר ש"ד שיברך הוא דמהיות טוב ומטעם שכתב הרב ז"ל שם אבל כי ליכא אחר י"ל דאחד מן האבלים יכול לברך ולומר מנח"א וכו' שברכה זו אינו אלא תואר להקדוש ב"ה דמנחם אבלים ובכללם הם אינהו ע"ד שתקנו בנ"ב

לומר

לומר בברכת ירוש' נחם ה' את אבלי ציון וכו' הנה דכ"ע הם אבלים על ציון ועל ירוש' וגם בשבת תקנו לומר ונחמנו ביום השבת הזה וכתב מהרד"א ז"ל בספרו דה"ט משום דבשבת עתיד לנחמנו ויעויין בטור א"ח רס"י קפ"ח ע"ש א"כ י"ל דוכותה ומה גם לפי מש"ל דכ"מ מדברי הפ"י ז"ל ומ"ש בסוגיין דגבי שורה וגבי ברכה רחבה אין אבלים ופרש"י ז"ל דשורה היינו דבשחוזרין מן הקבר היו עושין שורה של בני אדם סביב האבל לנחמו וכן גבי רחבה פירש בשמברין וכו' ומברכין שם ב"א וכו' ברוך מנחם אבלים ע"ש אין ראיה דהתם שאני דהוא בעידן קבורה דהצער והבכי גדול אצלם ומוחזין את האבלים ברבוי דברים של תנחומין כדי לנחמן מצערם ומינוגה דאומרים להם אחינו בעל תנחומות הוא ינחם אתכם וביוצא בכל דבורים הוא נכח האבלים ובהכי איירי ג"כ ההיא ירוש' דמגילה פ"ד דאמרו שם תני מנחמין וכו' כיע"ש וכיועיין בתו"ה להרמב"ן דה"ט וכו' ע"ש דבכל כי ה"ג ודאי דאין אבלין הש"ת משא"כ בשמברכין אותם בבית ואומרים שם ברכה קטנה בעלמא ברוך מנחם אבלים וכו' אה"נ די"ל דגם האבל בעצמו יכול לאומרה כדליכא אחר דמצער דל"ש ה"ט שכתבנו לעיל גבי שורה ורחבה עוד בה דברכה דמנחם וכו' אינו אלא תואר להקב"ה דמנחם כל האבלים ל"ש היכא דצערו קטן ול"ש גדול כמובן ובכללם שם ג"כ וא"כ שפיר יכול לברך מנחם וכו' כדליכא אחר וכמ"ש ·

ולענין מה שאומרים קוד' בציעת הפת ברוך דיין האמת בא"י אמ"ה המוציא וכו' בכל הסעודות לא מצאתי ד"ז בדברי הראשונים ז"ל בנראה שהוא מנהג וכ"מ שאם לא אמרו לא הפסיד וגם דאם רוצה לאומרו אחר ברכת המוציא אינו יכול דהוי הפסקה בין בה"מ לאכילה וכ"מ לבר' מהריק"ש ז"ל בס' ערך לחם ביו"ד סי' שע"ח שכת' וז"ל יש נוהגים לומר קודם ברכת המוציא ברוך דה"א ע"ש :

ולענין מ"ש התוס' בשר"י ז"ל דברכת הזון דאבלים צריך עשרה לבאורה ק' מ"ש התוס' במגילה דכ"ג ע"ב ד"ה והאמר שכת' בשר"י ז"ל דא"צ עשרה ודחה ראיה דאיכא מסוגיין וכ"כ בהג' המרדכי ז"ל שם סי' תקי"ד ע"ש ואולי הוא ר"י אחר או דחזר בו · ויעויין בסמ"ג ז"ל עשין סי' כ"ו ובהגה"ג שם במגילה :

והנה זו היא קושיא לדעת רבותא דס"ל דבעיא עשרה דא"כ אמאי לא תני לה שם במתני' דמגילה בהדי הנהו דתני התם דבעו י' וביעויין בהפ"י דמה"ט הביא סיעתא לרש"י ע"ש דל"ל דכיון דתני שם ברכת רחבה במ"ש שם בש"ס ה"ה הא דבהמ"ז רו"א דהתם טעמא דאיכא דבורה פחות מעשרה ליכא כמ"ש רש"י ז"ל במשנה ואולי כיון דאומר אל חי וכו' חשבי ליה בדבר שבקדושה דהוי הודאה וקבלת דין שמים שהוא ב"ה שליט בעולמו ואין מי יאמר לו מה תעשה וכו' ועי"ז מורא יעלה על ראשו לקבל יראת שמים עליו לעסוק בתו"מ ולקדש גופו בכל מב"כ · ולע' הלכה מתבאר מדברי הריב"ה והש"ע ז"ל ביו"ד סי' שע"ו דא"צ עשרה :

והוי הוא לשון מג"א ז"ל בעשין די"א דהכי שלונקא זו ובה' רמ"א שלשה בבינן וכמ"ש התוס' שם במגילה ונסתייע ממ"ש בהסמ"ג דרמ"ו בשם מר ר"י גאון ז"ל דכתב דאין מברכין ב"א בשבת דכיון דמברכין בג' או בעשרה צ"ר שבלונקא' ומסיק דאיירי על ברכת אבל שהי וכו' וגם דלא בעינן עשרה מאחר דרובא ס"ל שבי שא תוספ ג' בעינן כנ"ל לענין הלכה ע"ש ולע"ד אחרי שהמ"ר יצ"ו ולעמר דמ"ש מר רי"ג דכיון דמברכין בג' או בעשרה וכו' לא על ברכת אבל חי וכו' קאי אלא קאי על הזימון דמסקמא בשאוכלין שאבלים בשבת מ"ל שם ג' ואומרים נברך וכו' או דאיכא עשרה ואומרים נברך לאלהינו וכו' א"כ הו"ל פרסיא וכ"כ תמה שלא אמר דכיון דמברכין בשלשה או יותר וכמו שכן עלה ע"ד הרב שם בתחילת דבריו לפרש כן ונסתייע מדברי רוא"ו ז"ל הגדול ע"ש דהשתא צ"ת מדברי ריה"ג ז"ל הנז' דבעיא ברכה זו ג' ואי ליכא שלשה אין אומרים אותה וכ"מ במ"ש מדברי הריטב"א בסוגיין ה"ר הש"ם ז"ל בסוגיין שכתב וז"ל לכך פירשו דהיינו שוסע בפרק וכו' שמוסיפין בהטוב וכו' וקשה לר"י שהרי בתוספ' הוא אין צריך מנין אפילו יחיד חייב האבל לאומרו וכו' ע"ש ומ"ש התוס' שם במגילה וז"ל פר"י דלא איירי בבהמ"ז וכו' אבל בגל בהמ"ז תני בג' והוא עצמו מצטרף וכו' ע"ש ל"מ לומר דבעו ג' אלא משום דמסקמא איכא זימון דבעו ג' נקטו זה"ס דבליכא ג' יכולין לאומרה גם הרא"ש שם במגילה שכתב בדברי התוס' הנז' לא קיים לבתוב דבעיא ג' ע"ש וכן הסמ"ג שם וביעויין שם בהפ' מהרא"ש ז"ל ושיך על דף ק"י הסמ"ג בע"ב ד"ה מאי ע"ש וכ"כ הריב"ה ז"ל שם וז"ל וגאון אחד אומר אומרים ב"א בבהמ"ז בין בבית בין בג' ובין בעשרה והאבל מה"מ וכו' ע"ש גם אה"כ כ"כ בשם ר"ה גאון ובשם הה"ג ובשם הרמב"ן ז"ל וצ"ש במרן בב"י וכ"מ מדברי הש"ע שם ס"ד ע"ש וכ"כ הרב בה"ז ז"ל שם ע"ש באופן דנ"ל לענין דינא דאפילו ביחיד אומר ברכה זו דהאל החי וכו' דלא כמ"ש המג"א ז"ל וכמ"ש :

ולענין נוסח הוי ברכה עיין בהריב"ש שם ביו"ד סי' שע"ט וכמ"ש ע"ד מרן שם ובש"ע שם קיצר הדבר · ועיין בטו"א סי' קפ"ט וכמ"ש שם בב"י דשם האריך בדבר וכמ"ש שם בשם הרב שבלבו ז"ל שכתב בשם י' אמ"ם לעד וכו' עד שבכל יום ויום הוא מטיב עמנו וא"כ יאמר אל אמת וכו' ומשמע מדבריו דעד וכו' קאמר ולא עד בכלל וכו' ע"ש דלבאורה י"ל ע"ד דגימא דעד ועד בכלל משום דבעי ג' הטבות כמ"ש הריב"ש בא"ח שם ע"ש וכמו שכן נ"ל בעד דע"מ גאון ס"ד הריב"ש שם ביו"ד שכתב וז"ל וכתב דע"מ ב"ה וכו' ולכתוב הטוב והמטיב שבכ"י ויום יטיב לנו אל אמת וכו' ע"ש והם נ"ק עד יטיב וכו' א"כ ה"כ י"ל כבונת הרב שבלבו ז"ל ול"ו · ועיין בספר הכלבו ז"ל בוסוה בדיני בהמ"ז דכ"ו ע"ב מ"ש שם ע"ש ודוק ועיין בב"ח שם בא"ח וביו"ד ובהסמ"ג ובספר תהלה לדוד ס"ד הרב קמח סולת בס"ח ושב"כ בירוש' ועיין בספר פרי צדיק ז"ל שם וע"ש בא"ח סי' הנז' מ"ש בר' מזמ"ר ז"ל ע"ש שלע"ד

שלענ"ד י"ל ע"כ :

וחזי הוית למרן שם ביו"ד שכתב ע"ד הריב"ש שם שהביא דברי הגאונים והרמב"ן וז"ל ומ"מ מדברי כולם נלמד שמברכין על המת כל ז' ע"ש וז"ל א"א לו טעם דמסיקת ש"ר וכו' ואפ' לומר דהיא אפשר למיפק מדעתין וכו' ואפשר שנמצא בזמנו מי שהיה סובר כן ולכך הוצרך ללמוד וכו' ע"ש ואחרי המחה"ר זו היא שקשה ע"ד הרי מבואר בירוש' בהדיא שאומרים אותה כל שבעה דאמרו שם בפ"ג דמגילה ה"ד וז"ל אין מברכין ברכת חתנים ואומרים ברכת חתנים כל שבעה ר"י סבר מימר מפקין כלתא כל ז' א"ל ר"מ והא תני ר"מ אומר ברכת אבלים כל ז' אית לך בימר מפקין אותה כל שבעה מאי כדון כאן מגמת עמו אף כאן מנחם עמו מ"כ מזכירין אף כאן מזכירין וכו' ע"ש וזה הלשון של ירוש' הובא ג"כ בתוס' פ"ק ד"ג מהספר ע"א וכן פירשו הש"י ז"ל ע"ש אלא דיש שינוי בין הכא להתם דהכא פ"ג תני אומרים ב"ה כל ז' א"ל וכו' ע"ש ושם במגילה גרסינן אין מברכין ב"ח ואומרים ב"א כל ז' ר"י סבר וכו' וכבר היה צ"ל רע"ק כפל שם וצ"ל מברכין ב"א ואומרים וכו' כמ"ש בתוס' אלא דראיתי להש"י שם דברים אין מברכין וזה דכתב שם וז"ל אין מברכין ב"ח עד אף כאן וכו' פרשתיו בפ"ק דכתו' ע"ש וצו"ל לתקנו ואולי י"ל דמ"ש התם אין מברכין וכו' היינו ר"ל דאין מברכין וכו' אלא לשון בעיא ולשון ספיקא הוא וה"ק אין מברכין וכו' כמו אם מברכין וכו' ר"י סבר מימר מפקין וכו' ואז מבר' א"ל ר"ו והא קתני ר"מ וכו' כמובן ועי"ל בדוחק ומ"מ צ"ל דאומרין אותה כל שבעה וכ"מ מסוגיין דקאמר ברכה כל ז' מי איכא וכמ"ש הריטב"א ז"ל וז"ל ברכה כל ז' וכו' אבל לגבי בהמ"ז ליכא למפרך דהא ודאי איכא כל ז' אפילו בלא פ"ח ע"ש הו"ד בשט"מ ע"ש ועיין במש"ל ע"ד רש"י ע"ש ואולי דהתם איירי בברכת רחבה דאומרים אותה כל שבעה והיינו היכא דבאים פ"ח כמ"ש בסוגיין וכ"פ התוס' וכמו דהתם ברכת אבלים דש"ס בהכי איירי כמ"ש שם במגילה והתו' ע"ד ר"ח תמהם בב"א דברכת המזון דהיא שאל שתי וכו' שם הוא דאיירי הריב"ש ומרן שם דהוא אפשר לומר דכיון דלא קביע שתי ברכה כפ"א א"כ הוא אע"ל דהני ביומא קמא בלבד או דאיכא שום ט"א לחלק בינים' וא"ש דבריהם וצ"ע עוד בזה :

ולענין אם מברכין ברכה זו בשבת הריב"ש שם ביו"ד הביא פלוגתא דרבוותא ז"ל בזה והש"ע שם בסוף הסי' פסק דאומרה וגם הר' מהרי"א ז"ל שם בס' ברכ"י אות ג' כתב דלפי מה דנהוג עלמא דהמברך בהמ"ז הוא מברך בקול רם ולא השאר יש לגדר דגם בשבת צריכין שאבלים כשמברכין בלחש לברך כדרך שמברכין בחול ע"ש מ"מ השו"ג ז"ל שם כתב דבמקומו א"כ לאומרה ע"ש גם בעירינו וע"א אין נוהגין לאומרה כלל אפילו בלחש בנו' ונראה דה"ט משום דגם בש"ב ט"ל היכא הדבר גורי פרסום מכמה אנשי כאשר מיבנות מאליהם וכיון דהוי פלוגתא דרבו' שוא"ת עדיף · ויש לדעת לפי מה דאסיקנא דבברכת רחבה אין אבלים מן המנין אם ה"ד באבילות דירום המנה בהאבלים דמת אחר אם מצטרף כיון דלגבי דידהו הו"ל נכרים אצל האחרים או"ד ל"ש ומדברי הש"ס דסוגיין כד פריך בתחילה מהברייתא לרב ולריו"ח ולא פליגי במ"ש נראה דס"ל דליכא לחלק בהכי וגם התוס' לא פליגי בכך והנה בירוש' דמגי' פ"ד ה"ד אמרו שם וז"ל אית תנויי תני אין אבילי' מן המנין ואית תנויי תני אבילים מן המנין אר"ש מאן דאמר אבילים מן המנין באבילי אותו מת מ"ד אין אבלים מה"מ באבילי מת אחר והא תני יוצא להתנחם ולא לנחם ופירש הש"י ז"ל שם ד"ה והא תני יוצא להתנחם דמשמע דלאבלי אותו מת קאי ע"ש כמתבאר מדברי הירוש' הנז' דמסיק דל"ש

אלא דבעיקר גירסת הירוש' הנז' וכן גריס הש"י במקבצר מדבריו הנז' זו היא שק' טובא דאיך קא מחלק ואומר דבאבלי אותו מת אבלים מה"מ אבל בה"א אין וכו' דהרי תלי בסבר' איפכא מסתברא כמובן וכמש"ל וכמו שכן הג"ר להגאון רו"ח בכ"ר הבללוני ז"ל בס' [illegible] בשא"ר ז"ל סי' קצ"ו שכתב שם בא"ר וז"ל וברכת אבלים דאמרינן אין אבלים מן המנין בברכת רחבה הוא אבל להתפלל ולבהמ"ז עולין דב"ח גינאי ובירושלמי מ"ד אבלים אין עולים מן המנין באבלי אותו מת ומ"ד עולין באבלי מת אחר וכו' ע"ש · הנה מבואר דהגאון ז"ל הנז' גריס גירסא אחרת בדברי הירוש' דמספק ההיפך וכראית [illegible] כמש"ל וכ"ה גירסת הקה"ע ז"ל שם דלא כנז' והגירסא הש"י ז"ל וצ"ע · אך אמת שהג"ר הגאון הנז' קשה מלך אחר במה שהביא תחילת דברי הירו' שחולקו בכך ולא הביא סיום הירוש' בהוא אמר והא תני יוצא וכו' דנראה דר"ל דכיון דתני יוצא להתנחם ולא לנחם א"כ גם באבילות דאחרים אינו מצטרף עם המתנחמין לנחם אבלים אחרים דה"נ דלפי"ז דהירוש' מסיק דאין לחלק בהכי ובכ"ע אין אבלים מה"מ והד"ק ע"ד הגאון הנז' כמ"ש וכן ראיתי להרב מנ"ש ז"ל בענין רו"ח ע"נ דתמה ע"ד הגאון הנז' כמ"ש ביעויין שם בדבריו · ולענ"ד לפי אומר הנושא צ"ל להליץ בעד הגאון ז"ל הנז' כי גדול כבודו ואומר דסובר הגאון הנז' דמ"ש שם בירוש' והא תני יוצא וכו' אינו קושיא אלא סייעתא והכונה דס"ל דמ"ש שם דבמת אחר מצטרף לב"א לא איירי ביוצא מביתו והולך לבית אחר שבעירו או לחצר אחר במקום דיש אבלים אחרים דודאי רו"א דנראה כהולך לנחם אבלים אחרים ואין השע' ראויה לכך דנראה דבכבר שהיה דיצאו מן המת שלו ולא איכפת ליה על צערו וזה דינו הוא לילך להם ולהרבות בצערו צריך שישב עם אותם האבלים כמ"א כדי להשתתף עצמו על היותם ובהקניתו · כמ"ק דב"א ע"כ וכן פסקו התוס' וביעויין בהריב"ש ז"ל והש"ע שם דס"י שצ"ג ע"ש ובהרב מג"ש ז"ל שם המנה כ"ז ביוצא מביתו והולך לבית אחרת וכמו דדייק הברייתא שם דנקטו לישנא דהולך ע"ש מה שא"כ הירוש' הנז' איירי בשני ב"א שדרים במ"א בית אחד לזה ובית אחד לאחר זה בכנגד זה ואבל האחד יושב בפרוזדור שלפני ביתו והאחר בפרוזדור שלפני ביתו וביוצא ובה"א מברכין ברכת רחבה כשבאו פ"ח כדאסיקנא בסוגיין וא"פ התוס' ז"ל וכמ"ש

וכמ"ש בש"מ בשי' בשם ליקוטי פי' פראסוניס ז"ל ע"ש ובהש"ג הוא דקאמר בירוש' דמצטרף שאבל שאחר אשר שם שאין אומרין שם ברכת רחבה עם שאבל שאומרים שם ברכת רחבה כשמברך אדם אחר ברכת רחבה לאותם שאבלים אחרים וברואים הלו עם אלו דכל כי ה"ג דאינו קם האבל ממקו' אלא נשאר יושב במקומו כמקדם לא בר' כמנהג ממש וא"כ נילך שם לשורת מן המתנחמין ויוכל להצטרף עם המנחם דמנגד והשתא לפי"ז שפיר יש לפרש דמ"ש שם בירוש' והא תני יוצא להתנחם ואינו יוצא לנחם דהוא סייע לההוא חילוקא דיש בין מת דידיה למת דאחרים דבמת דידיה אינו מה"מ מה שא"כ במת דאחרים והיינו דדייק לה ממאי דקתני בברייתא יוצא וכו' ול"ק האבל מתנח' ואינו מנחם דדייק לומר יוצא וכו' לומר שדוקא כשהולך למקום שיש שם אבלים הוא דאמרי' דיוצא להתנחם ולא וכו' דאז הוא דצריך לישב במקום שיושבין האבלים שם כדי שיהא הוא מן המתנחמין ולא וכו' משא"כ אם אינו יוצא והולך לו ממקומו אלא נשאר במקומו יושב ורוצה להצטרף עם המנח' שבנגדו לאבלים אחרים דאינו מת דידיה אז מותר לו לעשות כן והיינו עד"ש :

אלא דראיתי במס' שמחות בפ"ו ברא"ש ספ"ק דקתני שם וז"ל מת באותה העיר ביום ראשון וביום שני אינו יוצא עמהם בשלישי יוצא ועומד בשורה להתנחם אבל לא לנחם אחרים וכו' ע"ש הרי דאיירי בשורה ולא בבית וכמ"ש וגם מתבאר משם דההיא ברייתא איירי במת דאחר ולפי"ז נראה דעיקר כגי' הגאון הנז' והרב קש"ע שם דלא כגי' הש"י הנז' אלא דל"מ דאפשר דההיא ברייתא דירוש' היא אחרת וכמו דכ"מ דשם ל"ק בשורה וגם איכא שינויים אחרים בין זו לזו כמובן ותו י"ל ליישב דברי הגאון הנז' דאפי' דנימא דהיא היא מ"מ כונ' בירוש' הוי כעד"ש דהיינו דהכא דקים מדדייק למינקט יוצא וכו' לומר שדוקא כשיוצא מביתו ללות השוה מיתא והולך לבה"ק עם האבלים אחרים אז הוא דיושב עם המתנחמים ולא עם המנחמין אבל אם בבר שהוא היה יושב שם דהלך לבה"ק לבקר את מתו דהכי הוו רגילין למעבד כל ז' וכמ"ש הרוב"ש ז"ל שם סי' שע"ו ביעש"ב וטוב נזדמן שבא לשם מת אחר ורצו לקברו שם סמוך ונראה אשא איירי בירוש' שם דבשהות מת אחר מצטרף לברכת רחבה דאומר אותה המנחם לאבלים אחרים שבנגד ודייק לה מדקתני שבריית' הנז' בשלישי וכו' יוצא ועומד בשורה דמוכח דוקא כשיוצא מביתו עבור עשות כבוד לאותו המת אז הוא דצריך שישב בשורה של אותו האבל להיות מן המתנחמים ולא מן המנחמים כיון דעיקר הליכתו היתה עבור כבוד האבלים אחרים משא"כ אם הוא הלך בבר לכבוד מתו לעשות לו ביקור כמ"ש אז יוכל להצטרף עם המנחם שבנגדו לאבלים אחרים אשר שם עד"ש בנ"ל ליישב דברי הגאון ז"ל הנז' ועיין עוד במ"ש בר"מ שם רס"י שצ"ג בשם הא"ז ז"ל ע"ש ועיין שם בדברי הגאון הנז' מ"ש מקמי הזי ליסנא הנז' ומ"מ מדברי הפוס' ז"ל שלא הביאו הזו חילוקא דהירוש' נראה דס"ל דאין לחלק כדבר מטעם שכתבתי לעיל וא"כ דמפרשים דמ"ש שם בירוש' והא תני יוצא ויושב וכו' הוי ראיה ולומר דל"ש וכמ"ש שם המג"א ע"ש ·

ובהיותי בזה ראיתי עוד שם להמג"א שם בס"ק שכתב ע"ד התוס' דסוגיין ד"ה רב חנא הוא וכו' שכתב וז"ל ובהם התוספ' לעיל כתבו בר"ש רב חנא וכו' לא בעי לשנויי כי תניא ההיא וכו' דנ"ל דוחק להעמיד כן ע"ש ואני בעניי איני מבין איך אותה אוקמתא הויא דוחק הוא והא קא חזינן דלפי המסקנא הקושיא קיימת וכו' ואדרבה איפכא א"ל דהוי דוחק להעמיד מימ' דרב דלא איירי בבשמ"ז שהרי רב קאי וכו' וא"כ בהכרח נמי דכי קאמר נמי ואין אבלים מה"מ היינו נמי בבשמ"ז ודוק ע"ש · ולענ"ד אחרי שמח"ר דבריו נ"ו להבינם דמ"ש בתחילת דבריו דאיך אותה אוקמתא היא דוחק וכו' ע"ש הדבר ברור דדוחקא דהשתא קירן' הוא דכי מוקמינן לסיפא דמילתי' דריו"ח דאמר ואין אבלים מה"מ דאיירי בשורה א"כ לא א"ש למ"ש בתחילת דבריו אחנים מה"מ דלא הוי דומיא דסיפא דהוי בחנים ל"ש דבר זה של שורה כי אם בר אמרינן דאיירי בבשמ"ז א"ש וקשיא בברייתא לר"ח וה"ה לרב אלא דלריו"ח דאינו תנא דחקינן ומוקמינן לה דאיירי בשורה סיפא דמילתיה כי היכי דלא תקשי עליה מהברייתא משא"כ לרב דהוא תנא נ"ל להשוות דוחקא דהכא דאיירי רב בבשמ"ז במ"ש מ"מ רב תנא הוא ופליג אברייתא גם מ"ש ואדרבא איפכא א"ל וכו' ע"ש דבריו נראים תמוהים לענ"ד דנראין דבריו הלא סייע לדברי התוס' דנ"ל דוחק וכו' דדומיא דתני' איירי והיא גופא כונת התוס' וכמ"ש וכנע"ל :

תו חזי הוית לרב ז"ל שם א"ח שכתב עמ"ש התוס' בסוגיין בע"ב ד"ה כי תניא ההיא שכתבו ע"ד רש"י ואין נראה לר"י דא"כ לא תהא לאשמועינן וכו' עכ"ל כתב ע"ד וז"ל והמדקדק בלשון רש"י שכתב שה"ה חייב בכל המצות ע"ש מוכח מלשונו ז"ל בברייתא דהא ודאי פשיטא לתנא דאבל חייב בכה"מ וכדתנ"ח בר זברא וכו' ומפני זה אמר התנא דמצטרף לזימון וכו' ול"ש להקשות על רש"י כ"א כמנגנון זה דמאחר דפשיטא לתנא דחייב בכה"מ מאי קמ"ל דמצטרף לזימון וכו' ע"ש ולענ"ד לו ליישב דברי התוס' בשנדקדק עוד ע"ד במה שאחריכי בדבריהם וכתבו דא"כ לא אתא וכו' דלא הול"ל אלא דאין נראה לר"י דא"כ הול"ל בברייתא דאבל חייב וכו' ותו לא אכן נראה כבונתם דהא ודאי דהם הבינו בדברי רש"י שכתב שהרי הוא חייב בכל וכו' דר"ל כמ"ש הרב ז"ל הנז' אלא דכונתם להקשות ע"ד דלפי"ד רש"י שכתב דאיירי בברכת זימון וה"ט משום דפשיטא דאבל חייב בכל וכו' א"כ מאי קמ"ל גבי זימון טפי משאר מצות אלא ודאי צ"ל דהיא גופא קמ"ל דאבל חייב בכל המצות וזימון נ"כ בכללם וז"ש ואין נראה לר"י דא"כ לא אתא לאשמועינן וכו' כלומר דא"ת דלא אתא לאשמועינן אלא גבי זימון זה לא יתכן כלל דפשיטא דזימון בכלל וע"כ לימר דלא אתא לומר אלא דחייב בכל המצות וכדאשמועינן ר"י שם וזה יתכן לאומרו אבל מ"מ קשה דא"כ לימא בברייתא אבל חייב בכל המצות באופן דלפי"ז מה שהקשה השיטה ב"י שתביא שם הגליונות התוס' בנעימת

חזרו

אורו והקשו ע"ל רש"י בגירסא אחר כנ"ל וע"ע שם בכמג"ה בע"ג מ"ש ע"ד התוס' ז"ל א"ק לי ע"ד שהק' דמש"ה שלא יבוא וכו' ואין זה מספיק וכו' ע"ש עיין בדברי הרטב"א ז"ל בסוגיין שהרחיב הדברים יותר ובכן ה"ש דברי התוס' ע"ש

תו חוו היית לארכ ז"ל שם ע"ב שהביא דברי רש"י ז"ל במגילה דכ"ג ע"ב הכא דתנן התם אין אומרים ברכת אבלים ותנ"ח אלא בעשרה דפי' דהנח"א הוא ברכת השורה בשחוזרין מבה"ק ומנחמין את האבל וכו' ע"ש והקשה ע"ד מה"ש במ"ק דכ"ד ע"ב גבי תינוק דא"ע עליו בשורה ואין אומרים עליו ברכת אבלים ותנח"א הרי לבדיה דהנח"א לאו היינו מה שעומדים עליו בשורה ובש"כ מדברי רש"י שם ול"ע ע"ש ולע"ד י"ל דרש"י ס"ל דתרתי נינהו תנחומין איכא חד אחר שקוברין אבל"מ דאז שמנחמין אותו הדרא"ק מהא'מעט אי קרוב בבית לניחם ותיחס הנחומין כ"ל בשורה היינו עשרה ב"א כמ"ש בסנהדרין די"ט וכר"שי בה נייין וכן בר"פ מ"ש ע"ש ואידך בשכתוב ב"ה לבקרו לביתו בתוך ז' ימי האבילות ותוחס הנחומין א"כ יו"ד ב"א כל בכה מנחם לו והם והולך לי שפי"ה בכא בשו' דאיירי לענין שורה דהוי בעשרה ב"א פירש לם דהתנחומין הוי בשחוזרין מבה"ק ע מרין ומנחמין שם"א דהיינו שורה הנו' בכ"מ תמנה התם בברית' דמ"ק דקתני בריסה ת"ע עליו בשור' דבכלל שני התנחו' דתו"ל בשורה ביו"ד ב"א כמ"ש הולכ' לפי' דמאי דקתני תש"ך ואין ת"ע וכו' ובנח"א דפי' הנח"א ר"ל הנחומי אבלים דהולכים לו לביתו כל ז' לנחמו והיינו שהנחומין ששניים שבתכני לעיו' ומאי דקת' שם בתוספ' ברייתא ואין ת"ע ברכת אבלים היינו ברכת רחבה כמ"ש רש"י שם ובמגילה שם וכן בשו' ולא שני ניה במאי דקתני בריסה דהפיא בריתא ת"ע עליו בשורה ה"ט משום דכ"כ דשאה שורה הנו' בכ"מ אינו אלא על תנחומין שמנחמין לו בשורה על סדר שהוו נוהגין לעשות שם וגם דכ"א שייכא נמי כל ז' בשבאים לו פ"א משו"ם שוליכה הברייתא למחניית כאנפי נפשיה כנ"ל וכן תי' בני השה"ם בבכור פי"ו ובכון וע"ע מ"ש בירוש' דפס"י ס"פ האשה דאמרו שם תני ליקוש וכו' אלו הם ב"א שם שהם אומרים בבית הכנסת וכו' ע"ש ובכ"א במ"ק שם פ"ק הלכה ה' ע"ש ובת"ש סרב קה"ע ז"ל בפי' מ"ש בבית שכנסת ע"ש שלכאורה ק"ע ויעויין בה"א פ"ב ה"ז ובינויין בהמג"ה שם ע"ד ועיין בהיוב"ה ז"ל יו"ר שם סי' שצ"ו בת"ר שב' ויש עיירות ובפרים וכו' ונכנסן לבהכ"נ וכו' ע"ש

תוס' ד"ה כי קאמר ר"י ברחבה אי גרסינן אלא וכו' עק"ר עיין במ"ש מוהרש"א ז"ל ע"ש ובמ"ש בפ"א ז"ל דפ"ח דגירסא בשרחבה אלא דמ"ש בכונת דבריהם דבתבו דמו"ל ברחבה ר"ל ומייף שורה מינה ע"ש לא ידעתי מי דחקו לפרש כן ואולי ה"ט דקוכר דבשאומי בש"ס ח"א מבללא אימא רוכה בבילה אינו אלא בשיב שם שנוי בכפית אימר' שגים שאומ' הי כופן או בשבה לדין אחי ובכון השיא דמגילה דכ"ט ע"כ או כההיא דמנחות דמ"ח ע"א וביולא משא"כ הכא דמ"ש ברחבה אמר בגמרונה ואחר מוס דקיבר ברחבים מבאמרונה ל"ש לומר קרא וכו' דא"כ

עד

קשה דתרתי דר"יוא ל"ל לוה שוליך הש"ת לומר בכונת דבריהם לומר דבמומרת ברחבה הוית לן דשורה דינה ברחבה · אלא דמ"מ לע"ד שוא דוחק לפרש כן בכונת דבריהם דא"כ הו"ל להוס' לומר כן בשריית ואילו מדבריהם שכתבו ברחבה משמע דוקא ואי דלפי"ד זו הית שקשה על גירסא זו דברים אלא דתמהי לא הו"ל שש"ם קמייתא בשורה ובמ"ש הש"ת אמ"ו ע"ש כי ע"כ בלע"ד שדברי התוס' אולי בפשטן דמ"ש דגם קמייתא הו"ל ברחבה ר"ל ברחבה דוקא ואהא ק"ל דתרתי ל"ל ואירבלו דהדא מב"א איתמר כלומר דקמייתא אמרה אהביא דקנא לעיל מנין לב"א בעשרה שנאמר ויקח בועז אהביא אמרה ר"יוא דחתנים אן שמניין ואגב אמר דאין אבלים מש"מ והיינו לברכת רחבה וא"ש דאיירי לענין ברכה דומיא דברכת חתנים משא"כ אי איירי בשורה דשם ליכא ברכה ולא הוי דומיא דב"א ואידך דקאמר ר"יוא חתנים כל ז'ה חתנים מש"מ וברכת אבלים וכו' ואין אבלים מן המנין ושפיא מימרא אמרה ר"יוא המהנחין דמגילה · והשתא א"ש אתי דברים אלא דהיינו דשולק שפיא אוקמתא דשורה לגמרי ומטעמא דאמרן ול"ק מה שהוק"ל להש"ת שם לשתי גירסא וכמובן אלא דגם דשלר זה א"ש שתי גירסא מ"מ מצד אחר לא א"ש שמרי לפום הגי גירסא ל"ל דתרא מב"א איתמר וא"כ הו"ל להש"ם בשניין לומר בן בדרך שאומר בב"מ ומשו"ה בתבו אבל אי ל"ג אלא ניחא דלעיל איירי בשורה וכו' כלומר דלשפיא גירסא דל"ג אלא א"ש דצריכי כולהו ומשו"ה ל"ק הש"ק ה"א וכו' וו"ש אבל אי ל"ג אלא ניחא וכו' דהיינו עמ"ש בסמוך ול"ל דחדא וכו' בנ"ל ועיין בהפ"י ז"ל

בזפני מה לא אקיוה בחס אונס הוה ראיתי למוהרי"א ז"ל בשמואל ב' ס"יא ע"ש וישמור יואב וכו' דשם שכיא מ"ש בשבת דכ"ו ע"א כל שאומר דוד אינו אלא טועה כי כל היוצא למלחמת ב"ד נט ברותית וכו' וכן דרשת ואת אשתו לקחת וכו' ובתב דכ"ו דיך דרש ושאמת שטעה אבל שב בתובתה שלימה וכו' ע"ש והב"י ז"ל שם היפך כוונת דפע"ם והלין בעדו מבל החטאים שבתב מהרי"א שם ע"ב והיינו יסודן של שנשו דרשות של רבותינו הקדושים ז"ל וקיים ובתב ושענין מוכרח שאם היה חטא או חטאים בדברי מהרי"א ז"ל היתה ב"ש אסורה לדוד לעולם דאסורה לבעל ולבועל · וא"כ בשבב דוד בתשובה הי"ל לגרשה א"ו לא היה איסור בדבר ב"א ביעור הדבר וכו' ע"ש · ולע"ד אחרי שאמ"ר לא ידעתי מה הכרח שוא זה דהרי לפי"ד מהרי"א דבתב דהנשו דרשות דשם בשבת אונס אלא דרך דרש אבל באמת שחטא דוד וכו' במ"ש שם שפיר י"ל דהגם דחטא בב"ש דאנסה לבא עליה והיא הייתה אשת איש מ"מ ה"ט דלא אסורה משום דאונס היא דמוקרא לבעל ולבועל מגזירת הכתוב ובמ"ש בסוגיין וב"כ התוס' שם ד"ה ליקוחין וכו' ע"ש וא"כ נ"מ מינה שלא בדברי מהרי"ם והגם שהב"י שם שלין בעד דפע"ם מ"מ בהי הברחה נ"מ לע"ד ובמ"ש ונ"י

תו

תו חזי הוית להתוס' שם בשבה ר"ש ליקוחין שכתבו וז"ל אע"ג וכו' דהא אנוסה שיתה ושריא לבעל וה"ה לבועל מ"מ ליקוחין וכו' ע"ש וכתב הרב רמת שמואל ז"ל ע"ד וז"ל ואפשר דאדרבה נגד המלך י"ל ברצון הוי ע"ש · ואחרי המח"ר דבריו ק"ט אצלי דנראה ברור דכנגד המלך אין בידה להפציר או לצעוק נגדו כדי להציל עצמה ממנו וכמו דמצינו גבי אבימלך וגבי פרעה ובפרט בישראלית עם ישראל דאיסורן חמיר טפי וכיעוין בתוס' ריש מכי' ר"ש ולדרוש לשו וכו' ע"ש ותו דכ"מ בהדיא בתו' דאמרו אונס הוה ואפילו לאי בע"א דקאמר ואבע"א כי הא דאר"ש וכו' לא הוי טעמא משום דס"ל דברצון הוה אלא דהנה דבאונס הוה מ"מ דחיקא ליה לומר בתי' קמא משום דהנה דהוה באונס מ"מ גרועותא וחטא קלא איכא דדוד אנס לב"ש אשת אוריה הנה דלא נאסרה עליו · ועיין עוד לקמן דכ"א מ"ש שם הא במלכות אחשורש וכו' וברש"י ושט"מ ז"ל שם ובהרב ברכי יוסף ז"ל באה"ע דק"ד ע"ד ע"ש ובהרכ"י ז"ל דרל"ג ע"ב ול"ו

ובהיותי בזה חזי הוית לשמ"ל ז"ל בפ"ה פ"ב הי"ב דעמד ונסתפק עמ"ש הרמב"ם ז"ל שם בשם דאסורה לבעל כ"א לבועל וכו' באם היה הבועל מזיד והיא שוגגת או אנוסה אם אסורה לבועל וכו' וכתב דמותרת והביא ראיה ממ"ש התוס' שם וממ"ש בסוגיין במש"ל ושוב הביא מ"ש בירוש' דסוטה ס"ד התוספות רפ"ה דסוטה דאמרו בירוש' שם דהוא מזיד והיא שוגגת דאם גירשה אסורה לבועל וס"ט דהראשונים ז"ל לא הביאו הירוש' הנו' משום דמח"ר נראה דחולק עליו ובמש"ל ע"ש · וחזי הוית למוהר"נ במהרי"ט ז"ל בס' שו"ת ח"ב דס"א ע"ד דהביא דברי המש"ל הנז' וכתב וז"ל ושמעתי שמביאין ראיה מש"ס דירן דמותרת לבועל ממ"ש בשנ' דמ"א ע"א והא יכולין לומר לאוסרה על בועלה שני כהנו ומשני דזינתה וכו' ואם איתא דבשגגה בשוגג והוא מזיד אסורה לבועל לימא דהא היתה דלאוסרה על הבועל השני קאי ל"ל להעיד שזינתה ברצון הרי יכולין נמי להעיד שזינתה באונס ומדהעידו שזינתה ברצון ש"מ דלהורגה באתו ה"ו משמע דכל שהיא באונס מותרת לבועל ולהכי וכו' ע"ש · ומה שתירץ מוהר"נ שם ע"ש לע"ד יל"ד דמ"ל דהעדים היו מכירים א"ח דיודעים הדין גם בעיקר ראית הי"מ ז"ל הנז' ל"מ משום די"ל דכן דרכם של עדים להגיד עדותן על מתכונתם ולכוונן שאמת כמו שהיה ולא לשקר אפי' מקצת לא משום דכ"ל איסור ולא משום דעי"ז חקירה ודרישה עמהם ועם האשה והבועל יתודע לב"ד דשקר העידו בפניהם לומר שבאונס היה שענין מה שלא היה ובכן יבואו ב"ד להרהר ע"ע ג"כ משו"ה הם מגידים האמת כמו שהיה · וא"כ לפי"ז ל"מ ראית הנז' ויש ראיה למ"ש שהרי עוד היום היקשי לזו בכהיא היניית דמה ק"ל והא יכולין וכו' לבועל שני כהנו דנוקמה לה באשת כהן דאסורה על בעלה אפילו באונס וכמו כן לבועל וכמו שכ"מ מדברי התוס' ז"ל ס"פ ד' אחין דל"ס ע"ב ד"ה אעפ"י ע"ש וכמ"ש המש"ל שם וכן שאר רבני האחרונים ז"ל כידוע · וא"ג אינן יכולין לומר לאוסרה על בעלה דא"כ צ"ל לומר דזינתה ברצון הא אפילו היו מעידין דזינתה באונס הרי היא הייתה אסורה לבעלה כיון א"ו דל"מ וס"ט כמ"ש · וא"כ מ"ל בענין אחר דהיינו באשת ישראל וכגון דהעידו העדים דהיא השאה עצמה תפסה באונס להבועל שהוא שלא ברצונו דבה"ג היא חייבת מיתה וכמ"ש התוס' ר"פ הבא ע"ו ובסו"פ בן סו"מ ע"ש דהשתא בכה"ג אינן יכולין לומר דלאוסרה על בעלה באו דא"כ צ"ל לומר דהיא תפסה אותו וכמ"ש לימרו בהתה פ' זינתה ברצון עם פ' או פלוני זנה עם פלו' ברצון ובכן הרי היא אסורה לבעל וגם לבועל · ועכ"פ מדהעידו אונס כמ"ש דלא באו אלא כדי להורגה וא"כ מה ק"ל להש"ס ול"ד למ"ש התוס' שם בד"ה לאוסרה וכו' ע"ש דהאני התם דהוא דבר דל"ש ודחיקא ליה להש"ס לומר כן משא"כ הנהו אופני שכתבנו וגם מדברי התוס' הנז' יש ראיה למש"ל מדלא נקטו בדבריהם גם הנהו אופני דכתיבנא לעיל א"ו דמשנהו אופני ל"מ ומטעם שכתבתי

וחזי הוית למהרי"א ז"ל בס' ברכי יוסף באה"ע ס"ה אות ג' דעלה ונסתפק בבועל שני והוא שוגג וכו' והאריך בזה ושם בד"ר ברק"ס ע"ד בר"ה והי"א"ה בחידושיו וכו' כתב וז"ל וראיתי בתי' בתוספות בכך דמעשה שהיה כתב וז"ל התם אונס הוה ואע"ג דהוא מזיד וכו' דבדידה תליא מילתא עכ"ל · וקרוב ללשון זה ראתה עיני שכתב הרמב"ן בתי' וכו' ונראין דברי הרמב"ן והרא"ש דבדידה ק"מ דסברי לא אצטריך וכו' וס"ה דברי הרשב"ן בתשו' ח"ג סי' פ"ח שכתב ואעפ"י שהוא בהנים וכו' דהכל ח"כ כמ"ש שמפרשים בפ"ק דכתובות עכ"ל והיינו כדאמרן וכו' אמור מעתה דלפי וכו' ע"ש בדבריו · ועפי"ר אלו כתב ג"כ שם בתות ד' גבי אשת כהן וז"ל גם לדברי הרמב"ן והרא"ש והרשב"ן שכתבתי לעיל דכתבו דבדידה ק"מ וכו' ע"ש · ולע"ד מ"ש בשם הרא"ש בנו' אחרי המח"ר בש"מ בסוגיין דהביא דבריו בתוב שם בהאי נוסחא וז"ל התם אונס הוה ואע"ג וכו' דבדידה תליא מילתא ע"ש הרי דהגירסא שבדברי הרא"ש הוא דבדידה ביוד בקריאה ולא בדידה חסר יוד ור"ל דעיקר איסורא דבועל תלוי בבעל אם אסירה לבעל אסורה לבועל ואם מותרת מותרת וכ"מ בדברי הריטב"א ז"ל שהביא הש"מ ז"ל שכתב וז"ל ואם היתה אסורה על אוריה וכו' התם אונס הוה דאע"ג דדוד ברצון וכו' כיון דהיתה אנוסה ול"מ לבעל ל"מ לבועל דאיסורא דבועל באיסורא דבעל תלוי ע"ש · וכ"מ מדברי הרשב"א שהביא הש"מ בסוגיין גם מ"ש משם תו' הרמב"ן בעת אינו מצוי ש' הנז' בידי שכל דעתי נוטה לומר גם כדבריו כמ"ש יען דברי הרא"ש הולכים כאחד ע"ד וכו הרמב"ן דוקא כבולם כאשר מתבאר מדברי הש"מ כמבואר גם מה שהביא משם הרשב"ן שם ל"מ לע"ד דיש לדחות דלומר דאין כוונתו במ"ש שם אלא דבא לאפוקי דלא נימא דגם בבועל הדבר תלוי וא"כ בכ"ד כיון דלא ידע וס"ה באנוס לא ניתסר לוה שהוכיח דבה הדבר תלוי דהיכא דהיא באונס על בעלה

בעלה נאסרת ג"כ לבועל וי"ל כאשר הוכיחו המפרשים וכו' ע"ש וזה רבו' הנז' וא"כ צ"ע במ"ש מהרי"ט ז"ל שם בכונת דבריהם שדין למש"ל דהיכא דהיא אנוסה או שוגגת והוא מזיד דמותרת לבועל כמתבאר שם' וכמ"ש המש"ל והב"ש ז"ל באה"ע ר"סי י"א ע"ש והנה דמדברי הב"י ז"ל ביבמות פ"ד דקל"ד ע"ב גבי שומרת יבם כתב ובמה שזינתה וז"ל וכתב הריטב"א ז"ל נראין דברי' דבי צ"ל דרב המנונא היינו לאוסרה על היבם שלא חטא אבל על הבועל אסרינן לה משום קנסא ע"ש נראה מדברי הב"י שחולק עמ"ש וכ"כ הב"ש באה"ע סי' קנ"ט ס"קט ע"ש · ולענ"ד צ"ע דהתם שאני דמן הדין הי"ל לומר דגם ליבם תיאסר וכמ"ש המש"ל בתו"ד וכיעויין בשה"ג ז"ל שם וכתבו' הב"י ז"ל סי' ס"ו דכ"ז ע"כ ע"ש ומה גם דגבי יבמה חשו רבנן טפי דשמא היא לא ניחא לה ביבם אי משום דלבה גס ביה ואי מט"א ואי משום דהכיחי טובא לזנות היבמה עם אחרים וכ"כ אחרים עמה משום דסוברין כדעת' דאין איסורו וכ"כ דהו"ל כפנויה משו"ה ראו חז"ל לומר גם דתהא אסורה לבועל ואין לדמות גזירות דרבנן אהדדי ועיין בתוס' יבמות דל"ב ע"ב ד"ה נותן ובהרא"ש ובחי' הריטב"א שם · אמנם ראיתי להרב המאירי ז"ל בסוטה דכ"ז ד"ה גרושה וכו' שכתב וז"ל והיטה צ"ל בה שוגג כמזיד כ"ל שאם נבעלה לזה שנתקנאה בו בשוגג או באונס וכו' מותרת לבעלה אם הוא ישראל וא"צ לומר נתברר שוטה ואין וכו' · ומ"מ יראה לי מתלמוד המעריב שהכל תלוי בה ר"ל שאם היא שוגג והיא מזידה מיום בודקין אותה ולא הוא ואסורה לבעל ולבועל ואם הוא מזיד והיא שוגגת אין מים וכו' ומותרת לבעל אלא שאסורה לו דאסורה לבועל אם נירשה הבעל וכו' הדברים הללו נתבררו בתוס' אלא שהם דברים שא"צ כל כצורך עכ"ל · הנה דס"ל דאם הוא מזיד והיא שוגגת דאסורה לבועל דלא כמש"ל אלא דק"ק במ"ש אלא שאסורה לו וכו' ע"ש דהרי כ"מ בירוש' הנז' ודוחק לומר דמשום דמת"ר נראה להפך מהירוש' במש"ל משו"ה כתב דאסורה לו וכו' וה"ט דס"ל להרב ז"ל דהאי אי בע"א דסוגיין חולק אירושלמי קאי וכיעויין שם בב"ש ר"סי י"א ושם בסי' קנ"ט ס"קט ע"ש · ואולי דס"ל להרב דהאי דסוגיין איירי מד"ת אבל מדרבנן מיהא אסרו דהם סברו לומר דמשום קנסא ליהוי אסורה לבועל כדי שלא יהא חוטא נשכר ובזמן דהש"ס לא היתה גזירה זו כמ"ש הב"ש בסי' קנ"ט ס"ט · וכמ"ש הש"ג והראשונים ז"ל גבי יבמה שקבלה קידושין מאחר וכמ"ש מוה"ג ז"ל שם וכיעויין בהב"ש שם בסי' קנ"ט סק"ט · וכן זכיתי וראיתי למהרד"פ ז"ל בס' שפ"י דכ"ר בפ' בא דף טו"ב ע"ג שהביא דברי המש"ל הנז' והסכימה דעתו לומר דכ"ע יודו דאסור מדרבנן כדי שיהא דעתו לה כ בתשובה והביא סיוע לדבריו מדברי הרב המאירי ז"ל הנז' ע"ש · וא"כ א"ש דברי הרה"מ הנז' וכמ"ש

א"נ י"ל דס"ל להרב המאירי לחלק בין מת לגירושה וכמו שכן חילק הב"י שם הנ"ל שמ"ש לענין דינא המדברי התוס' שם בשבת ·

וכן מדברי הראשונים הנז' נראה דס"ל דבהיא אנוסה והוא מזיד מותרת לבועל ולא קנסינן ליה ומפשט דבריהם משמע דגם מדרבנן מותר וכ"מ מדברי התשב"ץ בח"ג סי' פ"ח הנז' שכתב בכ"ד דכשם דאסורה לבעל אסורה לבועל ואע"פי שהיא היתה באונס לפי שלא ידע שהיא בשוגג כיון שהיא היתה יודעת שהיא א"א וכו' דהכל תלוי בה כמ"ש המפרשים ז"ל מש"ה בכתובות וכו' ע"ש דמוכח מדבריו דאם היא היתה אנוסה היתה מותרת גם לבועל אפילו מדרבנן וכתב שכ"כ המפ' והוכיחו לה מפ"ק דכתובות וכו' ע"ש · וכונתו לדברי הראשונים הנז' שהו"ר בהש"מ וכמש"ל וכ"מ מתשו' מהר"ם ז"ל האחרונות בסי' ר"ת ה"ד מרן ז"ל בב"י אה"ע בסי' י"א וכן מדברי רש"ל ז"ל ביבמות שם ביש"ש סי' ט"ו וכ"כ דעת המש"ל שם וכיעויין בהרב ברכי יוסף שם וכן מדברי הגו"ר ז"ל בקו' גש"מ סי' כ"ט אכן מדברי הרב המאירי הנז' וכן מדברי הב"י הנז' לפי"ר הב"ש שם סי' קנ"ט וכן לדעת מהרד"פ שם מדרבנן מיהא אסור וכ"כ מדברי מו"ה שם ומדברי הב"י שם נראה דבגירש מיהא אסור · ובכן נראה דאם בא הבועל לימלך אין מתירין לו · ועיין בהרב המאירי בחי' ליבמות דל"ה אמתני' דהוחלפו וכו' ע"ש וברי"ו ז"ל נתיב כ"ג ח"ד ע"ש · ולענין אם עבר וכנסה דבר זה אין כאן מקומו לעמוד ולהאריך בזה ועיין בטא"ה ובש"ע ז"ל ס"סי קנ"ד ובמפ' שם ובבי"ח ז"ל שם סי' יו"ר הנב"י אות נ"ט ע"ש ובשאר דוכתי הרמוזין לזה ואי"ה במ"א אעמוד בפ"ט זה

ולענין אשת כהן שזינתה לבעלה אם אסורה לבועל הנה המש"ל ז"ל בפ"כ מה"ס הי"ב עמד עד"ז והביא ראיה מדברי התוס' ביבמות דל"ה ע"א ד"ה אע"פי שמתבאר ממ"ש בתו"ר שם שכתבו ומיהו וכן' ע"ש דאסורה לבועל ע"ש · ומהרי"ט ז"ל בס' ברכי יוסף באה"ע סי"ו אות ד' עמד ע"ד וכתב דלפי מ"ש הרא"ש ז"ל שם בסו"ד וז"ל ומ"ש שאין בה וכו' ע"ש לפי"ז יש מקום לומר דמותרת לבועל גם לפי"ר הרמב"ן וכו' וכמשנו מוכיח דהמש"ל אזיל דמאי דפש"ל כדברי התוס' וכו' ע"ש בדבריו

ולע"ד אחרי המחבר אבא על אחרון ראשון מ"ש לפרש בכונת התוס' נ"ל לי חדא דפשט דברי התוס' ל"מ כן וכמ"ש המש"ל · ועוד דכיון דהם שאנו אומרים דנטמאה דכתיב גבי בועל אי הוי באונס שייכא ליה מטעמא דכיון דל"כ גבי בעל ל"כ לבועל וכמ"ש התוס' שם דון מינה דגבי אשת כהן אסורה לבועל אפילו זינתה באונס כיון דאיהו הבועל אסרה על בעלה ובפ"ט דהפסוק קרא דונטמאה דכתיב גבי בועל כתיב בסתמא דמשמע דלגבי אשת ישראל שזינתה באונס מפקינן ליה מכח הסברא כמ"ש התוס' שם מ"מ גבי אשת כהן דהסברא שייכא להפך מנ"ל לאפוקי לה ממשמעותא דקרא דמשמע משמע כנ"ע דאפילו זינתה באונס אסירה ליה לבועל · ואפשר לומר דזה כונת התוס' והיינו דדייקו בלשונם וכו' ע"ש נ"מ דו"ל דה"ט דנקטו הכי משום דעיקר ק' שם היא היתה מענין תרומה ובהוכח דהיינו קראי בתראי משו"ה נקטו כן אמנם לענין ק"ה

[illegible]

דונטמאה עניין דאיירי לבועל כבר ביארו דבריהם בתו"ד שכתבו וז"ל ואיהו גבי בועל וכו' ע"ש ומאי דלא ביארו לגבי א"כ מ"ט דסמכו עליהם עמ"ש שם באשת ישראל וה"ט כמש"ל וכן בדין דאילו לפי"ד התוס' דנשו בדבריהם דנימא דבין באשת ישראל נמי כ"ב לא נחלק בין אונס לרצון דומיא דונטמאה בה"ז א"כ הו"ל לפרושי בש"ד לומר לבדיה דמה"ט גם א"כ מותרת לבועל ואילו הם אורחא נקטו בלישנייהו באשת ישראל א"ו מוכחא מילתא דדעת התוס' היא דא"כ שזנתה באונס אסורה לבועל והכא א"ש דבריהם דאזלי כשיטתן ובכן גם מ"ש בתוס' דבריו דלפ"ד הרא"ש שם ל"מ וכו' ע"ש נ"מ ד"ל דהנה דפרק"ש מפי"ש שמו' בע"א מ"מ לענין דינא כבנתו דינו דכתבו התוס' שם ל"פ ע"ד דאפושי וכו' ואם גם דבירוב פסקיו אזיל לדעתם כידוע · וכן י"ל בדעת רש"י דהכא גם מ"ש גם לפי"ד הרמב"ן וכו' ע"ש ל"מ לפי מש"ל דבדברי הרא"ש נראה' בדיוק א"מ וביו"ד שכ"כ בהש"מ ושכ"מ מדב' הרשב"א והריטב"א והנה דברי הרשב"ץ כתבו' שם יש לפרשם עד"ז א"כ גם לדידהו י"ל דונטמאה ענין דכתיב גבי בועל איירי בכ"ג דומיא דונטמאה בה"ק ובמ"ש ובמובן גם מה שסיים אח"ז מההיא שניא דסוטה ד"ו ע"א דאמרו שם א"ל אלא מעתה א"כ וכו' אונס בישראל מש"ה שרי ופרש"י ז"ל ליכא וכו' עד מ"ש אין לאוסרה לבועל ע"ש ל"מ לענ"ד דהש"כ ד"ל דונטמאה ענין הכתוב גבי בועל איירי אפילו לגבי א"כ שנבעלה באונס ובמ"ש וה"ט דאמרו שם דא"כ שנאנסה וי"ל אף אלל דמתייבתא שם דק"ל לש"ק דהנה דכתיב בוש טומאה בעריות במ"ש ביבמות ד"ה מ"מ לגבי יבם ל"ה טומאה אלא א"כ היה כילון דבכה"ג אם היה אירע אצל היבם באשתו בילון היתה אסורה לו משא"כ היכא דאצל היבם אם היה אירע לו כן באשתו לא היתה אסורה לו דלא היה א"ל אוסירת בלל ל"ק היה טומאה כלל ומש"ה בזינתה אשת הכהן באונס והיבם אחיו אינו אלא דינו בישראל כיון דלגבי דיבם ליכא שום איסורא מש"ה מתיבתא דל"ק היה בכה"ג טומאה בעריות · ובעין זה תנן ריש פ"ט דיבמות ואלו מותרות לבעליהן וכו' אסורות ליבמיהן וכו' והנה דהתם איירי בש"ע ולאיין כיע"ש ובהר"ב ז"ל ע"ש מ"מ אע"פי שאין ראיה לדבר דוגמא לדבר איכא וגם לגבי ארוס שיטה דאמרו שם בריא ע"א דאסיר דטומאה כתיב בה בעריות בהם כמו אונו אלא בזינתה ברצון דבכה"ג אם יארע בבוהם באשתו אסורה לו ובזינוין ברמב"ם בס' יבום פ"ו סי"ט ע"ש · ומה גם דטומאה דאשת כהן לא כתיבה בפירוש אלא מדיוקא דקרא דכתיב והיא לא נתפשה וכו' הא אחרת אפילו נתפשה אסורה והייני אשתו של כהן במ"ש בש"ס וא"כ משקיים דנימא כן לגבי בעלה א"ג לגבי הבועל דהא בכלל ונטמאה ענין משא"כ לגבי היבם ובזינתה ובמ"ש ועיין בתוס' יבמות ד"נ ע"ב ד"ה לפי ובהג"ה שם ובהגב"ם סי' קנ"ג סק"ז ובמש"ל ה' יבום פ"ו הי"ט ובסמ"ג עשין דמ"א ע"ב ע"ש · באופן דנ"ל לפי מש"ל דלכ"ע אשת כהן שזינתה באונס גם לבועל אסורה ובמ"ש

כמש"ל וכ"כ הב"ש שם וכ"כ הרב בני דוד בפי"א מאה"ע גם דעת הרב ור"א באה"ע א"א סי"א בהג"ה אות ל"א נראה כן אלא דראיתי לו ז"ל שם דאחר דהביא דעת במש"ל והב"ש שכתבו לאסור כתב וז"ל ועיין בס' כנסת יחזקאל סי' ס"ו שהביא ראיה מסו' דנזירים דא"כ דנאנסה מותרת לבועל ועיין בס' ב"ד בפי"ח מהא"ב דכתב עיין בתוס' ס"פ ד' אחין דמשמע שם דא"כ שנאנסה אסורה לבועל וכו' וכ"כ מהר"י רוזנים ז"ל בג"כ מש"ם וכו' ע"ש משמעות דבריו ניחא דהבין בדברי הבנ"י דמתיר וכמו שכ"כ לפרוייא והבא שבית מ"ש הב"ד דאדרבא הוא הבנת דאות לאסור מדברי התוס' דיבמות ובוכחו להש"ב ע"ד הבנ"י דמותרת לבועל · ולעד"נ מ"ש דהב"ד הבית ראיה מסו' עיין בהבנ"י שם בלא הביא ראיה כי אם מסו' דסוטה דא"י ע"כ אדרבא דאמרו שם ש"י דזינתה אסורה ליבם ע"ש גם מ"ש בשם הרב בנו' דהביא ראיה מהסוגיא סו' להתיר לבועל בא"כ שזינתה באונס ע"ש · דבריו תמוי במח"ר ל"ז להבוים דהבנ"י שם לא איירי אלא להתיר ש"י שזינתה באונס דבנה דאסור לו ליבם הבכן מ"מ לבועל מותרת לאחר דלא קי"ל ברב"ם ומטעם דל"א לא באיסורי של יבם וכו' ובמ"ש שם · אמנם לענין אשת כהן שזינתה באונס לא איירי ובפירוש כתב שם אח"ז וז"ל דא"ר נקטה כהן דזינתה באונס דאסיר עלוי אשתו ולמיו וכו' בגם דאסורה וכו' ב"א לבועל ודומה יבמה כמו שמזנה אשת ישראל וכו' דאף דכאסורה עכ"פ מותרת לו וכו' ע"ש באופן דלא איירי הרב שם אלא בכ"ד דאיירי בש"י משא"כ באשת כהן דזינתה באונס הפ"ב דש"ל דאסורה לבועל ובדברי הב"ש שהבאת שם מקמי הכי וכ"י ובעת ק' בנ"י בנו' אינו בדיו · ועיין בבנ"י ביבמות הבית דבריו במש"ל שם ובמ"ש תוס"ג שם דש"ב ריש ע"ב הנ"ל דאשת כהן דנאנסה דאקירה נבעלה אסורה נ"כ לכהן

ודרך אגב חזי בויה למוס"ג ז"ל בסופ"י שם דס"ב ע"ב שכתב וז"ל ועיין בדבריהם שם דל"ו ע"א ד"ה אע"פי שכתבו בסו"ד וז"ל ואיסו גבי בועל אע"ג דלא כתיב בה לא נתפסה יל"א בין אונס לרצון באשת ישראל דקרא בוא דל"כ על הבועל אלא בשנאסרה לבעל עכ"ל ובך דרוכל דהיינן מ"ש קירש לום דברי התוס' דיבמות דכ"ד ע"ב גבי רוכל יוצא ואשה מוגרת דתניא שם דהלז וכתב ר"ח דהלז מן הרוכל קאמר דנבעלה מותרת ע"ש קשה לדבריהם לבאורה וי"ל דשאני דרוכל מדבריהם ודברי התוס' מדאורייתא ומ"ת דברי התוס' שם צ"ע ממ"ש עלמש בפ' אלמנה לכ"ג דס"ח ד"ה נכרי ועבד יע"ש והנה בדברי התוס' רפ' אלמנה דס"ח בנו' שם לא דברו בענין אסורה לבעל ולבועל ופגרים דבונה לבקשות דברי התוס' אהדדי והוא כוס מבין למ"ש התוס' שם דל"ה ד"ה אע"פי וז"ל פי' בקונטרים טעמא דשמעתין משום בת וכו' לאיש זר ולר"י נראה דמבת איש כהן ל"ש אשת איש ובל א"כ בתחסרות וכו' משום דלא הוי זר הלכם וכו' אלא לר"י נראה דפסולה מה"ב מטעם טומאה וזונה וכו' · ומיהו קשה כיון דלא כתיב טומאה וכו' ואור"י דפסוק

קרא

והיינו דהשתא קלא דלא נתפשט לא מיירי אלא בטומאה דבעל וכו' ע"ש ואילו בתוס' שם דה"א שנו' כר"ש בכרו ועכר כתבו בשם ר"י דפשיטא ליה לש"ס דעיקר קלא · דלאיש זר איירי כמ"ש כדאמרי' בפ'. ע"ו וכו' ע"ש הרי שכתבו בשם ר"י ז"ל נ"פיה שם הפך מ"ש שם דל"ש בזמנו זה מה שנ"ל כונת מוה"ג ז"ל אלא ראה כונתו כך ק"ל ע"ד דנראה דקושייתו שנו' ע"ד כבר כעלו התוס' עצמם הוק"ל כן ע"ד ר"י והיינו דשם דמ"ד ע"כ בתוס' ד"ה הכא כמי דשם שביאו משם ר"י ז"ל דנראה לר"י דמכי חשים לאיש זר הוא דנפק"ל דזונה אסורה בתרומה וכל ח"כ וכו' הוי בכלל איש זר וכו' ע"ש ושוב כתבו בסו"ד וז"ל ולעיל בס"ק ר"ת דל"ש שביא ר"י דכל הנך דע"י קידושין כיון דלא הוי זר אלא מעיקרא לא הוי בכלל לאיש זר וזונה דפסולה לתרומה משום דבלולה וכו' ולפ"ז נ"ל הא דפריך בפ"ז דס"ט ואימא בבעלה וכו' ע"ש שנה מבואר כמ"ש וגם שם בס"פ ר"א בסוד"ה אע"פ וכו' כתוב שם אחר דברי ר"י ז"ל שנו' וז"ל וכפ' שחולן דמ"ד כתב ר"י שום ע"ש ושם רמז למ"ש ול"י וע"ע במ"ש מוה"ג ז"ל שם בס' שו"ת דה"ב ע"כ שכתב דיש להסתפק ג"כ בבא על אשת א"ש קטנה שהוייה למאן דא"ר בפ"ג מסא"ב פ"ב שא נאסרים לבעלה אם היא מותרת לכהן וציין לתה"ס יבמות פ' כיצד דכ"ד ע"כ גבי הא דתנית רוכל וכו' ע"ש ולכאורה דבריו צ"ע הכרי שם בסה"ב בהסיא הלכה ביפה בת: היא מותרת לבעלה ואפילו היא כהן ועי"ש בס"ם ו"ל שם ד"ה ואם וכו' ע"ש כי ע"פ נ"ל דט"ם נפל בדבריו ונ"ל אם היא מותר' לבועל וכ"נ נ"כ ממ"ש אח"ו וגם דהאי ספקא ל"ש בהם דשם לא הוורי אלא בדין אסורה לבעל ולבועל וגם במ"ש מוס"ג שם בסו"ד וז"ל עוד ראיתי להמ"ל שם בס"ם שנתספק בספק זה שנסתפקנו אנו בענין זינו ובסו"ד הביא ראיה זה שכתבו התוס' ביבמות פ' כיצד דכ"ד שלא זכר ש"ר הבית דרוכל עכ"ל הנה מ"ש שנסתפק בספק זה שנסתפקנו וכו' ע"ש לכאורה שוא פ' אחר דשם ה"מ"ל איירי באשת כהן שיותא באונס או אתיינן דגם לבועל אסור' ולזה שביא ראיה ממ"ש התוס' ביבמות ק"פ ר"א דמינה מדוייק דבריהם דאסירה לבועל כיון דאסירה לבעל ואילו ספיקו של מו"ה שנא הפך מזה כמובן וגם דל"מ מדבריו שמש"ל שם דסוכים מדברי התוס' שם דאסורה לספיקו של מו"ה ז"ל דיל"ש בין זו לזו כמובן גם מ"ש ובסו"ד הביא ראיה זה שתוס' פ' כיצד וכו' ע"ש הנה שמש"ל שם לא הביא במ"ש מ"ש כי אם שביא ממ"ש התוס' מסו"פ ר"א ד"ה אע"פ וע"כ דט"ס נפל בדבריו ול"ל לספק ובסו"ד הביא ראיה זה שכתבו התוס' ביבמות ס"פ ר"א וכן בדין דשרי שהיא בפ' כיצד ושהיא דרוכל במ"א כאמרו שם דכ"ד גם למה שדקדקנו ע"ד במ"ש בספק זה שנסתפקנו וכו' נ"ל בספק זה וכו' ככף שרמזנו וכונתו דבמו דלידר שמ"ל שם כן יש לנדר ככאן ואין כונתו לומר דכפי פשיטותו של שמ"ל דשם דאסור גם בעיקר ספיקו אסור דזה י"ל בכונת' במ"ש ובמובן אלא עיקר כונתו הוי לומר דשמ"ל שם לידר לומר בספק כעין זה והביא ראיה מדברי התוס' יבמות ס"פ ד' אחין דמתבאר מדבריהם

דאשת כהן שונתה דאסורה לבועל משום דאסירה לבעל דנ"מ מדבריהם דאילו היתה תנוסה אשת ישראל דמותרת לבעל ואבא קאמר מר מוה"ג ז"ל דלא זכר לשהיא דפ' כיצד גבי רוכל דמשתם מזה' דגם בכה"ג אסורה לבועל מדרבנן ואילו מדברו שמש"ל נראה דבכה"ג מותרת גם מדרבנן ואה"נ דלעיקר ספיקו עדיין י"ל דשניהו בספק ומעתה שכתבנו ולא שביאו מו"ה אלא בדרך אגב בשביל שקו' שנו' שכתב ע"ד וא"כ י"ל דכונת מוה"ג הוי לשקשות ע"ד דעפי הו"ל להביא דברי תוס' שם דכ"ד דמ"מ מדבריהם דגם גבי אשת ישראל שנאנסה אסורה לבועל מדרבנן כ"ש לגבי א"כ באונס ובמובן ועוד אמינא דהאי ליסנא דמו"ה מתחלת שלשון שכתב שם וז"ל ועיין בתשו' מהרא"ם וכו' ע"ש לשון שנו' הוא היה כמלא כתוב אלו ובניהו שם דזה יורה הג"ה בסו"ד שנו' שכת' וז"ל עו"ד לשמ"ל שם בפ' סוטה וכו' ע"ש והרי מו"ה ז"ל שם שהביא דינא דס' סוטה דאסורה לבעל ולבועל דקאי ביה שמ"ל גם מו"ה שם בבא קעסיק בענין שם דמ"א ע"ד ע"ש כי ע"כ הדבר יורה במ"ש ולעיקר ספיקו של מוה"ג ז"ל בבא על א"א קטנה אם מותרת לבועל לכאורה נלע"ד דמותרת כיון דלבעלה מותרת וכמו שכ"מ ממ"ש ס"א שם ד"ה ואם היא בת מיאון ע"ש וכן ממ"ש הרמב"ם ז"ל בה' גירושין פי"א הט"ו דהממאנת אינה מגורשת ממנו ודינה עם בעלה שמיאנה בו כדינא ע"מ שלא קידשה מעולם שהיא מותרת בקרוביו ושאר וכו' ולא פסלה מן הכהונה וכו' ע"ש · הרי דלכל אלו הדברים דכתב שם הרמב"ם ל"ג בשם שו"ל נאסרים אפילו מדבריהם שגם דיש לבעלה בה אישות מדבריהם ומטעם דכיון דיוצאת במאון נרדא מתחת בעלה משום דחשבו לה רבנן כאילו לא נתקדשה מעולם כפנויה דעלמא א"כ ה"ה י"ל דגם לבועל מותר' דהו"ל כאילו שבא על הפנוייה דמותרת לו במ"ש ה"ם ז"ל שם בה' יבום וגם לפי מ"ש שתוס' ביבמות דכ"ד גבי רוכל דאסורה לבועל שגם דמותרת במ"ש שמוה"ג ל"מ דהתם איירי באשה גדולה כ"ש שמא"כ בקטנה בת מיאון ה"ל לומר לבאורה ומ"מ י"ל דמלקין אותו כיון דעבר אדרבנן דה"ם דנשוא' מדבריהם ובשאר מילי דרבנן דעלמא וכמ"ש הרמב"ם שם בשנשא דוכתי דשנה דמותרת לבעלה מ"מ מכין אותו לבא על אשה כ"מ וכו' ע"ש ות"מ ל"י עוד בזה ועיין בתשו' מהר"י כאשאן ז"ל ס' פ' ובשב"ת אה"ע רס"י קע"ח ע"ש :

שם כל שואל למלחמה וכו' עיין בפרש"י ומפשט דבריו דהכא וכן מדברי המפ' בסו' נראה דהיה כותבו קודם הליכתו למלחמה וכמו שכ"מ ממ"ש כל שואל ועיין בפרש"י דשבת דנ"ו ע"א ד"ה שכותב וכו' דנראה מדבריו דהיה שולחו מן המלחמה וע"ש בתוס' ובפרש"י שם ד"ה גט כריתות וכו' ע"ש ועיין תוס' בכת"א שכתב עמ"ש שם ואת ערובתם תקח וכו' דהאי קרא לאו במלחמה כ"ד כתיב וכו' אלא שכן היה דרכם של כ"י ומקמתא דוד היה נוהג כן ע"ש וק"ק ע"ד דהו"ל להביא דברי רש"י דהכא ד"ה דכתיב וכו' דכ"כ ודוק ועיין בשכ"י ז"ל בשמואל א' סי' טו"א ע"פ ואת

עשרה מילי וכו' ושם בשני שי"א דנל"ד ע"ש ·

רש"י ד"ה וקינוי וכהורה אפילו אין בטומאה אלא ע"א נאמן דכתיב ועד אין בה וכו' עכ"ל כתב הלח"ת ז"ל אין להקשות דא"כ אמאי איצטריך ג"ש דדבר דבר מממון למילף וכו' שהא דאצטריך קנו"ה בהדי ע"א לאוסרה מכלל דע"א לחודיה לא וכו' ע"ש ולא ביאר הרב ז"ל ישוב של קושיא זו דלכאורה צ"ע ולכאורה נ"ל ליישב דכיון דבתחלת דסוטה כתיב ג"פ ונטמאה אחד לבעל ואחד לבועל ואחד לתרומה כמ"ש בסוטה דכ"ח וכרש"י ז"ל שם ד"ה ושם בש"ס ד"ה אבל ע"ש · א"כ אי לאו ג"ש הנו' הו"א דהא דבעינן שם קנו"ה בהדי ע"א דטומאה ה"מ דבעינן לאסורה עליו בתלתא מילי הנו' אבל הא"ן דבאיכא ע"א של טומאה אפילו בלא עדי קנו"ה דהיינו אוסרה על בעלה לחוד אבל לא לענין תרומה ובתובה כיון דמקמתה היא מכחשת לו לעד והו"א דהו"ל בספיקא שכתב הרמב"ם ז"ל בפ"ה ה"ח דאם קינא וכו' אסירה עליו ויוצאת בכתובה וכו' ע"ש ובהכ"ג כתב שם בפי"ג גבי המת נשים וכו' דנאמנת עליה לאוסרה וכו' אבל לא להפסידה כתובתה וכו' ה"כ הו"א כמ"ש משו"ה איצטריך ג"ש הנו' ללמד לן דע"א בלא קנו"ה לא מהני לאוסרה עליו וע"ע בסוגיא התירו ז"ל דפ"ו דסוטה וברש"י בהו' ד"ה האומר ע"ש אלא דתירוץ זה כי"אה שהוא דוחק כמובן אבל שלאחי תירוץ אחר מרווח עפ"י מ"ש שם בסוטה דל"א ע"א דתנן אמנן מי שקינא וכו' בהיה בדין וכו' ת"ל כי מצא וכו' מה להלן עפ"י שנים עדים אף וכו' ובגמ' שם איתמר בהי ת"ל וכו' ומשני ה"נ קאמר בו ולא וכו' וטומאה בעלמא וכו' מנ"ל נאמר כאן וכו' ופירש"י ז"ל וז"ל וטומאה בעלמא ע"א שהעיד ע"ה שלא קינא לה בעלה ואמר נטמאת מנין דל"מ ולא אמרי' אטו"א הימניה רחמנא ל"ש לאחר קינוי ול"ש בלא קינוי ת"ל וכו' והי הימניה רחמנא בטומאה דלאחר קינוי ויש וכו' ובפ"ק ד"ג פרכינן והא כתיב קינוי וכו' ומשני ועבר כתיב וכו' ע"ש והאי סו' איתא שם גם כן בד"ב ע"ב ע"ש · הנ"ל מהסוגיא הנ"ל דס"ט דאיצטריך ג"ש דדבר דבר דבלא"ה הו"א דבמעיד ע"א על הטומאה היינו אפילו בלא"ק דה"מ פשטא דקרא דקאמר דכתיב ועד א"כ דאיירי בע"א דטומאה כתיב ועבר ומדלא כתיב האי ועבר קודם ונסתרה קמא הו"ה דלא קאי אטומאה ודאית דאיכא ע"א בטומאה אלא אטומאה ספק או דקאי ארישא קרא קודם דכתיב והיא נטמאה או דקאי אחר קרא הנו' וסו"א דאטומאה אשה הימניה רחמנא ל"ש לאחר קינוי ול"ש בלא קינוי וכמ"ש רש"י ז"ל שם ד"ה וטומאה וכו' ע"ש משו"ה איצטריך ג"ש הנו' ל"ל דבהדי ע"א דטומאה בעינן עידי קנו"ה ובכן אתי דכתיב ועבר ר"ל ובבר עבר וקאי גם אע"א דכתיב קודם השיא אמר ועד א"כ וכמ"ש רש"י שם בסו"ד ובפ"ק פרכינן וכו' ומשני ועבר וכו' ע"ש ושפיר לפי"ז יתורץ קו' הלח"ת הנו' דאי לאו הג"ש הנו' הו"א דע"א דטומאה א"צ עידי קנו"ה משא"כ השתא דאיכא ג"ש וכמ"ש. ועיין בהרא"ש ז"ל פ' נשא ע"ש בדרש הוי הויא לפר' ברכות השיש ז"ל

בדיב"ר ע"ר דכתב ע"ר הלח"ת הנ"ל וז"ל גם מה שהקשה לי"ש ד"ה קינוי וכהורה וכו' לע"ד אי לאו דבר וכו' הויהי אומר ב' עדים בלאו קי"ם לא עדרי מידי ע"ש ולע"ד אחרי בהמ"ר לא זכיתי לה"ד הרא דאיך ה"ר לומר כן כיון דאיכא ב' עדים של טומאה ואין דמבואי הסוגי' ומההיא סוגיית הנו' ומדברי רש"י שם מסוגיית ד"ג ע"ב שם מוכח דהג"ש היא באה להחמיר ולא להקל ויותר מזה בנל"ל כמ"ש ול"י ·

וישוב דאיתי דקושיית הלח"ת הנו' היא קושיית התוס' בסוטה דף ג' ע"ב ד"ה נאמר כאן דבר וכ"ל דבר וז"ל ל"ל ג"ש אפילו בלא ג"ש מסיכא ת"ל דליתיה מן בה ע"א שעדות אחרונה ל"ל דאיכא פירכא עכ"ל והיא ממש קו' הלח"ת הנו' וגם מחבר מדבריהם דלה בת"ל בתירוץ הרב בס"מ הנו' מה"ט שכתבתי דל"מ הכי מכן שם ד"ג ע"ב ודל"א ע"ב דקאמר וטומאה גופה בלא וכו' ע"ש דמהנהו קנוייהו מוכח דהג"ש אתא לטומאה דעלמא גם מ"ש הרב דברי אמת ו"ל בקו' דמ"ר ע"ר ע"ש לפי מ"ש גם תירוצו דמוקה לי ובכ"כ מה שכלע"ד עפי"ד רש"י שם דל"א ע"ב והתימה על הרבנים הנו' שלא כתבו שהיא גופה קושיית התוס' וכמ"ש ול"י ·

תוס' ד"ה האומר פ"פ וכו' פירש בקונטרס וכו' ור"ת פירש דבוגרת ומו"ע אין להם דמים וכו' וי"ל דר"ת גריס וכו' והאמר רב בוגרת וכו' עכ"ל הא דהוצרכו לפרש כונת המקשן דלא כפשטו' וכמ"ש רש"י משום דבלא"ה לא הוה אתי להו שפיר מ"ש בגמ' אי דקא טעין טענת פ"פ ה"נ וכו' דמה"ן ד"ה רפ"פ דקאמר תזהר דהמקשן לא הוה ק"ל אלא מדמים אדרבה דהיה ה"ל דמ"ר י"ל מדאמר רב בוגרת וכו' וכיון דהמקשן לא הוה ה"ל כי אם דו"ל ט"ב א"כ ל"ה לומר אי יטעין פ"פ ה"נ וכו' ותו דבלא"ה לא הוה א"ש תירוצא דהש"ס דמשני אי דקא טעין וכו' דהכי הי"ל איכא בוגרת די"ל דמים ואיכא בוגרת דל"ל · אמנם בפי מ"ש התוס' בכונת המקשן דה"פ וכו' א"ש כמובן ואין להקשות ע"ד ר"ת ממ"ש לקמן דו"ח נר"מ אמאי מ"ל גרמויים לבעולה דהא מו"ע דאיה לבוגרת טפי מבעולה דכ' התם שהיא וא"ל דמים וכמו שכ"ר מקשים ז"ל ע"ש וו"ל דה"פ דכיון דכמו"ע אתעביד בה מעשה מבא"כ בבוגרת א"כ טפי יש לדמויים לבעולה והראיה דגרע מו"ע טפי מבוגרת דהא בגמ' אמרי' דכמו"ע אם לא הכיר בה א"ל כלום לכ"ע דהו"ל מק"ט ואילו בוגרת לר"מ י"ל כתובה וא"כ שייך שפיר לדמויים לגמרי כבעולה דכתו' מנה והא משני דבעולה איתעביד וכו' וכיעו"ש בחי' הראשונים שבהש"מ וכמ"ש שם בקו"ר בשם חי' הריטב"א ע"ש :

וראיתי להרשב"א ז"ל בתשו' כמש"כ דקשה ע"נ דעל מ"ש שם דבתולה נותנין בע"ר ופירש כ' דמחבר דאפילו בבוגרת כן ואעפ"י דאין לה ע"כ דבתו' כלין בתוך מעים וכמ"ש בירוש' וכו' כיון דאיכא מקלא בוגרת ר"ל לא חולקו וכו' וכו' הרא"ש ז"ל ע"ר בכר"ם דלא נתכוונו דבריו דבוגרת כולהו י"ל דמים דלא אמרו אין להם דמים אלא לענין

פ"פ וכו' ע"ש ע"ר אלו כתב הרשב"א שם וז"ל
אה"נ שפני שלא השנים בכך אין ראוי לכנות את
הירוש' וכו' כי המחבר מן הירוש' לפרש ורמוזים
הוא ג"כ בגמרין שהרי שנינו בפ' הע"י כ"ג לא
ישא את הבוגרת ור"א ור"ש מכשירין וגרסי' בירוש'
מה בין בוגרת ומה בין מו"ע בוגרת כלו בתו'
במעים מו"ע יצאו לחוץ וכמ"א אמרו בירושלמי
בוגרת כחבית פתוחה וע"כ כי יש מן הבוגרת
שפ"פ הוא לפ"ר ויש שפתחן סתום ואין ל"ר ולפיכך
דיש מקלא דיל"ר שבועל אותה כ"מ פורש ואעפ"י
שלא ראתה עכשיו בשעת ביאה וכו' ע"ש ולכאו'
אחרי שהמח"ר דבריו אלו צ"ע להבינם דלפי"ד אלו
היך יתפרש הסוגיא דלקמן דקאמר אי דקא
טעין וכו' הכ"ע דבין אם נגרוס כגי' רש"י ובין
אם נגרוס כגי' ר"ת לא יתכן כיון דאיכא הכי
והכי וכיוצ"ב בהש"ס ואולי י"ל דברי הרשב"א
הנו' עפ"י מ"ש הב"ח בשו' אחר דברי הקונטרי'
שכתב וי"ל דמ"ש אי דקא טעין ט"ר ה"ה אי דקא
טעין ט"ר כלומר טעין פ"פ וט"ר לפיכך י"ל ט"כ
בדקא אקשיה לי כי תנא דאנ"ר בדקא טעין פ"פ
לבד ומיהו יל"ר דכיון דהוציא דם אעפ"י דפ"פ
אין לו טענת פ"פ ור"ח ז"ל כמו ה"ק דיכול לטעון
טפ"פ בשלא ימצא לה דמים ומיהו בשמצא לה
דמים הדמים יאים וא"כ כפ"פ וכ"כ הרשב"א
והריטב"א ז"ל כדכתיבנא לעיל ומיהו אין לשון
הגמ' מתיישב וכו' ע"ש' ועי"ש בהרשב"א ובמו' :

וחזי הוית להרב הרמ"א ז"ל בתשו' ח"א סי'
ס' דכתב דיש ראיה ברורה לדברי רוב
המפרשים דהכריעו דל"ל לבוגרת ט"כ ממ"ש בפ'
הע"י גבי כ"ג והוא אשה בבתוליה יקח פרט
לבוגרת שכלו בתוליה דר"מ ר"א ור"ש מכשירין
בבוגרת במאי קמפלגי ר"מ סבר בתולה אפילו
מ"כ משמע בבתולים עד דאיכא כל הבתולים
ור"א ור"ש סברי בתולה שלימה משמע אפי' מ"כ
ואי ס"ד דאיכא בתולה דל"ל בתולים כל עיקר
א"כ אמאי איצטריך לר"מ למעט בוגרת מהבתולים
ת"ל מבתולה אף דמ"ל מ"כ מ"מ איך ישא כ"ג
את הבוגרת דליתא כלו בתולים לגמרי וכן לר"א
ור"ש דמרבו בוגרת מבתולים דמשמע מ"כ ואי
ס"ד וכו' איך ישא בוגרת דליתא א"ל אפילו מ"כ
אלא ע"כ דבכל בוגרת י"ל בתולים רק דנתמעט
קצת כדעת הרמב"ם והרא"ש וגי' רש"י עיקר
דגרים אי דקא טעין וכו' דלא כגי' הרי"ף דגי'
מוטעת היתה לפניו וכ"כ ה"ה וכו' ע"ש :

ולע"ד אחרי המח"ר נ"ו להבין דבריו שיאך
הכריע מהסוגיא דיבמות דלא
כהרי"ף והי' דהרי ר"מ דס"ל כשיטת הרי"ף וגירסתו
דיש בוגרת דאין ל"ד הבית ראים לדבריו מסו' זו
גופא ממ"ש פרט לבוגרת שכלו בתוליה דמשמע
לגמרי וכמ"ש בס"ד התוספות שלפנינו ולפי
דברי הרב הנו' ז"ל אדרבה ק"ל מזה והנה
דהתוספות שם כתבו דכלן ל"ד ע"ש אין כונתם
לומר דמוכרח לומר כן אלא דרך פירושא בעלמא
הוא דכ"כ וה"ט דהם ס"ל שהם דבוגרת י"ל מקלא
דמים מהו"ם הוכרחו לומר שם דכלו ל"ד וכ"מ
מדברי הראשונים הרמב"ן והרשב"א וסי' כיעויין
בהש"מ ז"ל לקמן דל"ו דול"ר וכו' וכתב דיש ראיה
להרי"ף ור"ת מד' הירוש' ע"ש וע"כ נלע"ד דמהשתא
סי' ל"מ הפך דברי הרי"ף וסי' ז"ל דאדרבה השתא
דבריותא דקתני פרט לבוגרת שכלו בתוליה משמע
לגמרי וכמו שכ"מ מדברי הראשונים ז"ל וכמ"ש
והכרחו של הרב ז"ל הנו' יל"ר ל"מ לה' הראשונים
ז"ל דס"ל דכל ספיקא דאורייתא לחומרא לא הוי
איסורים כ"א מדרבנן דהשתא שפיר י"ל דאי לאו
קרא דהכתו' לר"מ הו"א דכל בוגרת מותרת מה"ת
כיון דלא הוי אלא ספק ואפילו נשאה ולא מצא
לה בתולים הו"א דמותרת כיון דהעיקר נשאת והותיל
ואישתרי אישתרי מהו"ם הוצרך קרא לאוסרה דצריך
שיקח בתולה וראויה ולא בתר דנעשה בוגרת אפילו
הויא ספק דבכך גורם חכמתו יתברך וגם לר"א
ולר"ש י"ל דה"ט משום דאי לאו גילויא דקרא הו"א
דבכך הייתה גזירת הכתוב גבי כ"ג דישא בתולה
שלימה וראויה ולא אם אינה שלימה שאינה ראויה
דהיינו בוגרת מהו"ם הוצרך קרא להתירה לומר
אפילו מ"כ כלומר דהוי ספיקא אם יש בה מ"כ
מיהא ומותרת כיון דלא ידעינן בה ע"כ אמרו' התירו
הכתוב לגמרי וזה לדעת הכו' דס"ל דספ"א לחומרא
הוא מדרבנן אלא אפילו לדעת הכו' ז"ל החולקים
ע"ד וס"ל דספיקא הוי מד"ת כיעויין בספר"ח ז"ל
יו"ד בקונטרים הספיקות סי' א' ע"ש מ"מ נ"מ
מההיא דיבמות במ"ש הרב שם משום דלדעת ר"ת
והרי"ף דס"ל דבוגרת איכא הכי והכי א"כ בוגרת
מ"ש שם פרט לבוגרת דכלו בתולים ר"ל דכלין
והכונה דאיכא מהן דכלין ונפקא ליה לר"מ מדכתיב
בבתולה דבתולה אפילו מ"כ משמע כלומר אפילו
בוגרת דכלו בתולים ונבלעו במעים כ"ז שלא יצאו
לחוץ ע"י בליעה הוה הרם מ"כ קרינן כ"ז שלא
נבעלה ע"י הוה הרם והוצא בתולותים לחוץ שם
בתולה קרינן בה אתא יתורה בבתוליה לומר עד
דאיכא כל הבתולים כלומר דהם מוכנין ומופקדין
שם דעומדין לצאת לחוץ ע"י בעילה דרך גורם
חכמתו יתברך לגבי הכ"ג שיקח בתולה וראויה וכמ"ש
ור"א ור"ש ס"ל דבתולה שלימה משמע דהיינו
בתולותיה מזומנין לצאת ע"י בעילה ואתי בבתולים
לומר דאפילו אם נבלעו במעיה ס"ד דבבתולים
אפילו מ"כ משמע בתולה שלימה דבכה"ג נקראת
בשם מ"כ והשתא דאתינן להכי גם לדעת הכו'
הסוברים דספ"א לחומרא הוי מדרבנן אין אנחנו
לתרץ אליבא דר"א ור"ש במש"ל דהוא דוחק אלא
שפיר י"ל כמ"ש דאפילו בוגרת דכלו בתולים קרינן
בה מ"כ ועיין בהש"מ לקמן דל"ו ד"ה ה"ג מ"ש
שם בשם הרמב"ן והרשב"א דמהכא סוגיא דיבמ'
הנו' מוכח כר"ח והרי"ף ואליבא דרש"י והי' הוכרחו
לדחוק ולומר דמ"ש שם פרט לבוגרת שכלו בתולים
ר"ל שפתחן פתוח ע"ש וכ"מ להדיא מדברי הריטב"א
ז"ל ביבמות שם ע"ש :

תוס' ד"ה ואבע"א וכו' וא"ת ונוקמה בפוקה
וכו' עכ"ל עיין בספ"י ז"ל דכתב ע"ד
דמק' דנהי דמד"ת וכו' אפ"ה מדרבנן ל"מ חוקת
ביחוד כמ"ש ביבמות וכו' עד מ"ש ר"ל דס"ל לסתום'
דלסוגיא הכא וכו' ע"ש עיין במהרימ"ט ח"א סי'
כ"א דנראה מדבריו דגם בס' דבר ערוה אזלינן
בתר החזקה והכיא דפ' אחין ישכם ע"ש וכן איתא
רבים

רבים מרבני אחרונים ז"ל דאזלי בשיטתיה וכמ"ש
הבי"ש ז"ל בסי' קי"ג ועמד שם עד"ז באורך
וביאר ושם בדקס"ר ע"ג הביא דברי הרב הפ"י
ז"ל ותירץ כמ"ש הפ"י ז"ל ע"ש ולפי שהוא ענין
ארוך אמרתי אקצר · ועו"כ הפ"י ז"ל וז"ל ואכתי
ק"ל טובא ע"ד הפוס' היאך אפשר להתיר וכו'
ית"ל דהיכא ח"ס לאיסורא חדא שמא זינתה וכו'
ואת"ל אינו וכו' שמא זינתה לפסול לה וא"ל
דאכתי תקשה דהו"ל למישרי וכו' ברוב כשרים אצלה
הא ליתא דבטענה פ"פ נ"ג וכו' ועוד דילמא אזיל
וכו' יע"ש מה שתירץ :

ונ"ל ליישב דבריהם דהכא איירי בטוענת
בתולה שלימה נבעלתי ומיהם הוא דלא
קי"ל ולפי"ד איירי באין לו ט"ד כגון ממשפחה דורקטי
או שאומרת שאבדה המפה ולפי"ד הוא משום
בדבונרת אין לה דמים וכיון שהיא טוענת ברי וגם
הוא טוען טענת ברי פ"פ מצאתי ומשו"ה אמרינן
דבשמות ס' אחר נאמן לאוסרה דאע"ג דאמרינן
לקמן די"ד ע"א דלר"ג דקי"ל כוותיה גבי ראוה
מדברת וכו' דר"ג ור"א אומרים נאמנת וכן גבי
היתה מעוברת וכו' דלר"ג אלים ליה ברי דאפילו
בחד ספיקא מכשר ע"ש ואמרו שם לקמן דברוב
כשרים אצלה אפילו לכהני' מותר ע"ש ות"ש כרע"ו
ע"ש דבעינן תרי רובי ע"כ איירי בשותקת ואינה
טוענת כיע"ש במפרשים שבש"מ ז"ל ע"ש א"כ
הכא דגם היא טוענת ברי דאיכא חד ספיקא אסור אף
דא"כ מקשים התוס' דבאמת הכא דאיכא חזקה
דכשרות ליוחסנא ונימא דאפילו לפי"ד שהתן דטוען
פ"פ מצאתי אפי"ה מ"מ לאו תחתיו זינתה והו"ל
טענת התן שמא וא"כ אזיל בתר חזקה דהשתא
נ"ל בקו' הפ"י הנו' דאפי' נימא דלא זינתה תחתיו
שמא נבעלה לפסול לה דכיון דאעיקרא היא טוענת
דבתולה נשאת לו והוא הוא דלא קי"ל א"כ אלים
ברי דידה לומר דאפילו נימא כדברי התן דמצא
פ"פ וזינתה מ"מ לא זינתה תחתיו אלא קודם ולא
נבעלה לפסול לה כיון דקי"ל חזקה דכשרות
ואפילו נימא דאיירי בטוענת וגם בשותקת וכיעוין
בראשונים ז"ל בש"מ בשם ה"ה י"ל דקוש' התוס'
הוי ע"ל דאיירי בטוענת נ"כ דהרי י"ל חזקה
וליוחסנא וסייעו ע"ש וכ"ת מדברי הריטב"א בשו'
ש"ר הש"מ ז"ל שכתב וז"ל לא צריכא אלא כה"ג
פי' דליכא אלא חד ספק תחתיו דשא כל וכן'
ומיהו ס' תחתיו אע"ג דכל שנבעלה לפסול לה
פסלה מן הכהונה אע"ג שלא נבעלה תחתיו לפניה
ליכא למיחש כיון דרובם כשרים אצלה עכ"ל ·
והיינו כמ"ש וגם מוכח מדבריו דל"ח דאיהי אזלי
לגבה והו"ל קבוע כיון דהיא טוענת ברי ורוב
כשרים אצלה וא"כ א"ש דברי התוס' אלא דראיתי
להרמב"ן ז"ל ס"ד הש"מ ז"ל שכתב ע"ש דהקשו
עוד התוס' דאכתי בא"ב הו בקבל אביה וכו'
איכא ס"ס ספק מנ"ע ס' דרוסה איש שב' ע"ד
וז"ל לפי דעתי שאין קושיא זו לא"כ שאפי' איכא
תחתיו ח"ל שמא מפקול נבעלה ובודאי לר"ג דקיל
ליה שמא ואסר אפילו בק"ק זו לגבי הבעל ספק
ושמא היא ואסורה אלא אפילו לר"י וכו' ע"ש ·
ולפי"ד שלה יתורץ גם קושיית הראשונים של התוס'
שנו' ובדבריו הפ"י ז"ל ·

תוס' ד"ה ואי בעי כאשת ישראל וכו' וז"ל
דשם אונס חד הוא וכו' עכ"ל עיין
בפס"ב יו"ד סי' ק"י בכללים שם סק"א ובספי"ש
שם אות י"ב ובשתבי"ב באה"ע סי' הוי"ם מאות
כ"ך ואילך ובסיד"א שם ובשתבי"ב ח"מ ח"א בכללי
הקי"ל אות פ"ב ובכה"ש ושמע"ש ז"ל שם :

בא"ד וא"ת אכתי כא"ב וכו' איכא ס"ס ספק
שו"ע וכו' עכ"ל מדבריהם אלו מוכח
מוכח דלא בעי שיהא הס"ס לשיות מתהפך תמהם
בש"מ הביא משם הרב בגליון ז"ל דתי' לקו' זו
דלא הוי ס"ס כיון דאינו מתהפך ויעויין בשב"י
ובשתבי"ב שם באה"ע בהגה"ע שקב"א ובפיר"א
שם ובהפר"ח ביו"ד שם אות י"ג ע"ש ומדברי
התוס' הללו מבואר דלא כמ"ש הריב"ש ז"ל בסי'
קל"ב בא"ד וז"ל ומ"ש שאינו ס"ס הוא בפי שכלל
שמסרו לנו התוס' בפרקם מקומות בתלמוד שאין
נקרא ס"ס אלא כשהם ב' ספיקות בכל צד וכו'
ע"ש וכ"כ הש"ע ז"ל בסוף הספר ע"ש · ועיין
בהפר"ח ז"ל שם באות י"ג שהאריך להביא מכמה
מקומות ספק זה ובכלל ראייתיו כראיתו השנית
היא היתה מת"ש ס"ס ז"ל בפי"ח תב' א"כ ששקשה
קו' זו של התוס' ע"ש וק"ק ע"ד דצריך מיהם הו"ל
להביא מדברי התוס' שלפנינו ובת"ש ובישוין
בתשו' שתבי"ב בס' ב"מ בתז"ס סי' י"ח דב"ש
ע"ג ע"ש ועי"ע בתשו' הר"ם ב"ב סי' ב"ג ומהרי"א
סי' ב"י ובתומ"ג מהרי"ח ז"ל בהקי"ל יו"ד ח"א
די"ד ע"ד ע"ש ובמ"א בתבתי בפרט זה ע"ד
מהר"א אלפאנדרי ז"ל בס' אליה רבה ע"ש ובעת
לא מצאתיו ועי"ע בשב"ב יו"ד סי' ק"י מאות
י"ג ואילך ועי"ע בשתבי"ב שם באה"ע אות ב"א
ת"ש שם ובהיד"א שם אות ב"ב ע"ש ובפמ"ג ז"ל
שם סקי"ד וט"ו ובת"ש בת"א ע"ד בפסק של בנד"א
יע"א ולענין שיהא דאיכא תלתא ספיקי בתב הרב
תש"ת ז"ל בח"א בא"ח ד"ג ע"ש דאו א"ל ביזו
מתהפכים ע"ש וכ"כ תוס"ג מהרי"ח ז"ל בחי"ד
ח"א דף עו"ב ע"ד ועין בסיד"א ז"ל אה"ע שם
אות ב"א · ובהרב ב"ע ז"ל בשמעות דב"ט ע"א ·

בא"ד ואין לומר דשו"ע ל"ש דהא וכו' גבי
קטנה וכו' עכ"ל אמנם הרא"ש והרשב"א
והריטב"א שו"ד בש"מ ז"ל הוכיחו מהשיא קושייא
להפך כיע"ש וכ"כ דעת הר"ן ז"ל בשו' בהלכות
ע"ש וכן ס"ה ז"ל בפי"ח מהא"ב הי"א ע"ש ובכן
נ"ק מ"ש הפ"י ז"ל ע"ד דבתו זה כתב שלא
השגיחו בקו' התוס' וכו' ע"ש ובמו כן ע"ד הרב
אלים רבה ז"ל ע"ש ושו"ר מ"ש הפ"י בקו"א ע"ש
ומ"מ נ"ל מדברי התוס' שלפנינו דספק דל"ש לא
מיקרי ס' וכ"כ הפר"ח שם אות ט"ו בשמם ועיין
בשתבי"ב באה"ע שם סקמ"ד דהביא כלל זה משם
מהריב"ל ז"ל ח"ג סי' טו"ב משם הר"ן ז"ל דשו'
ע"ש ·

בא"ד ואור"י דהאי דורא דרלון לא הוי רוב
וכו' עכ"ל עמ"ש ע"ד הפ"י ז"ל וז"ל
מיהו ערין יש מקום עיון וכו' עד כיון דהוי מ"ם
ולצ"ג וכו' ע"ש ונ"ל ליישב דס"ל לתוס' דכיון
דזונות דאוכם ל"ש א"כ הוה ליה כמאן דליתיה כלל
דמיעוט כנגד רוב כיון דמד"א אזלינן בתר הרוב
אפילו

בירוש' בפרקין לא חשו חכמים לדבר שאינו מצוי
וכ"מ להדיא מדברי הרשב"א ז"ל בתשו' ח"א סי'
ת"כ שכתב שם ב' דבות הנז' ויעויין בהר"ן בכו'
ובהחבי"ב שם אות מ"ד ומ"ה ובהפר"ח שם אות
ט"ז ובתוספי הרא"ש ז"ל בסוגיין ובה"ג כתבו
רבני האחרונים ז"ל בפלו' דרבוותא ז"ל לענין
איסורא ואיכא ס"ס דאי בתר ספקא איכא רובא
לא חשיב ס"ס מה"ט שכתבנו וכיעויין בהש"ש ז"ל
בשי' ב"ה בכללי הס"ס שקפ"ב ובשו' הד"מ ז"ל
א"ח סי' ל' וביו"ד דע"ח ובדל"ג ובהרב יד"א
ז"ל באה"ע שם הנה"ט אות ב"ח ע"ש ועוד נ"י
בזה בשו' יבמות דקי"ט בתוספות ובדברי הראשו'
שם ובתשו' הריב"ש סי' שע"ב וכמ"ש הש"מ ע"ד
בסוגיין ועיין בהחבי"ב שם אות מ"ח ובאיד"א
שם אות ס"ב ושו"ר מ"ש הפ"י בקו"א ע"ש ובדברו
מוה"ג מוהרי"ח ז"ל בחק"ל יו"ד סי' קכ"ו ד"ר
ע"ג ע"ש ואין הפנאי מספיק עמדי בי בא מועד
והנה מתבאר מדבריהם שכתבו ופיתוי קטנה אונס
הוא דאם בא על אשה קטנה הנשואה אפי' ברצון
מותרת לבעלה מה"ט שכתבו דפ"ק אונס הוא
וכ"מ מ"מש לקמן ד"מ ע"ב ד"ה הא לא"ה עי"ש
ובנדה דמ"ו וכ"מ מדברי הראשונים בשו' הו"ר
בהש"מ וכ"מ מדברי רש"י דשו' וכמ"ש בהרן בהלכות
בשו' וכ"ן דעת הר"ן שם וכן מדברי הרב המאירי
ביבמות דל"ג וכן מדברי רי"ו ז"ל בנתיב כ"ג ח"ב
דרי"א ע"ד ע"ש וכן מוכח מדברי הריב"ה ז"ל
באה"ע ריש סי' קע"ח ע"ש · אמנם הרמב"ם ז"ל
בה' פ"ב ה"ד כתב וז"ל קטנה שנשאת אביה
א"ז ברצונה נאסרה עכ"מ וכו' אבל הקטנה כ"מ
וכו' לא נאסרה וכו' ע"ש וכ"כ בהא"ב פ"ג ה"ג
ע"ש וכבר הראב"ד ז"ל בהגהו דובתי השיג ע"ד
וע"ש בה"ה ז"ל בהא"ב מה שרנה להלין בעד
הרמב"ם עפ"י מ"ש בסוגיין ובשו"ד העלה דברי
הרמב"ם בקושייא וגם שכ"מ מדברי הירוש' ע"ש
ומרן ז"ל שם בכ"מ מה"ש כתב ע"ד ה"ה דהראיה
דהביא מסוגיין היא טובה והוא ירוש' אתי כשהיא
דת"ד בפ' ד' אחין ע"ש · ולע"ד אחרי המ"ר ל"מ
דכיון דבת"ד שם ביבמות דל"ג אמרו בהדיא
דפ"ק אונס הוא וגם מסייע ליה הירוש' הנז'
ע"כ לומר דה"ט דסוגיין משום דשם אונס חד הוא
כמ"ש התוס' גם מאי דמוכח מדברי מרן שם
בשו"ד דסייע לדברי הרמב"ם מההיא סוגייא דנדה
דכ"ב ע"ש יל"ד דמשו"ה נקט ר"ש קידושי טעות
דממאנת משום דבעי לומר דאפי' בנה מ"ע בתפה
ממאנת ומותרת לבעלה וע"ש ברש"י ז"ל שם וה"ט
ל"ש בקטנה שקדשה אביה במובן משו"ה נקט לה
בקטנה הממאנת דמותרת לבעלה וה"ה להודך
קטנה דאמרן · ותו הוית להרב מנ"ש ז"ל עשין
מ"ט דס"ו ע"ג דכתב דיש להביא ראיה לדברי
הרמב"ם ממ"ש בשנ' דס"ו ע"ב בעא מיניה ריב"א
מרב בא עה"ק מאורסה לר"מ וכו' מהו א"ל וכו'
והכתיב ומת האיש וכו' לבדו ופירש"י ז"ל וז"ל
ואע"ג דפיטור דידה לאו משום אונס אלא משו"ק
דאינה ב"ע וכו איהו מחייב ע"ש הרי להדיא
שכתב ז"ל וכו' ובהכרח לומר דס"ל דפ"ק שמיה
פיתוי דאם ס"ל וכו' ע"ש ולע"ד אחרי המח"ר
כפי הנראה מדברי הרב הללו שדברי רש"י מוכרחים

מהש"ס שם א"כ זו היא שקשה ע"ד הראשונים
רובם בכולם דס"ל דפ"ק אונס הוא דמה יענו להאי
סוגייא אמנם כלע"ד דל"מ מהתם הפך דבריהם
משום די"ל דאין מוכרח לפרש בפירש"י אלא יל"פ
הסוגייא בפשטא דמביא ראיה מקרא ומת וכו'
לבדו דכתיב גבי נערה המאורסה דהוא מיותר
דכ"ב ולנערה לא תעשה וכו' וכמ"ש רש"י שם
א"כ ע"כ לומר דאתא קרא לומר דהגם דהיא פטורה
כגון שהיא קטנה ויהיה מטעם שיהיה מ"מ שמעינן
מהאי קרא דהיא פטורה והוא הבועלה חייב וא"כ
ל"מ, מההיא סוגייא כדברי הרמב"ם וכ"מ מדברי
הרמ"ה ז"ל שם שכתב וז"ל ומת האיש וכו' לבדו
גבי האונס את וכו' דאע"ג דאיהי לאו בת תיובתא
הוא מחייב וכו' ע"ש וא"כ לפי"ז ל"מ מהתם כדברי
הרב הנז' ז"ל וההכרח שכתב הרב שם דצריך לפ'
שה"ט משום ב"ע ולא משום דפ"ק אונס הוא
משום דכ"מ לקטן שבא הגדולה מדעתו וכו' ע"ש
י"ל דגם התם ה"ט דלא הוי ב"ע משום דהוא
קטן ודעתו קל מסובין חשיב ליה קרא כאנוס
דעלמא דפטריה רחמנא עד"ש בקטנה דהרי
בקטנות פחות מי"ב ויום אחד משכחת בהו די"ל
דעת יותר מהקטן פחות מי"ג ואפי"ה חשבינן
לה באנוסה מה"ט שכתבנו א"כ ה"ה י"ל לקטן
עכ"ל באופן אחר ואגב יתפרשו גם דברי רש"י
הנז' שפיר והיינו דלפי מה שעולה הש"ס שם לומר
דהאי קרא דכי מת האיש לבדו אתא ללמד לן
לבא עה"ק שהיא פטורה והוא חייב זו היא שקשה
דאם איירי האי קרא במאנס אותה דהיינו דהוא
מירא ע"י גזותים או הכאה וכיוצא משאר ירקות
המוכנות דומייא דהאי' קרא דאיירי בעין זה א"כ אמאי
צריך קרא דלבדו לפוטרה לה ולחייבו למאנס אותה
הא בלאו יתורא דקרא מעיקר קרא דהמאנס את
הנערה ילפינן לה דל"נ קטנה מנערה וגם מכ"ש
אהייא בי ע"כ צ"ל דהכתוב בא לאשמועינן דאפי'
דהוא לא אנס אותה בשום אופן שבעולם ומדעתה
היה הענין דבכגון זה הו"א דגרע מהנערה דקרא
והו"א דשניהם פטורים אהא קמ"ל דאפי"ה היא
פטורה והוא חייב מטעם דהיא קטנה ואינה ב"ע
וה"ט דאפילו עשתה שום מלאכה בשבת דבגדולה
ח"מ אם התרו בה וכן כיוצא בזה בשאר ח"מ
אפי"ה הקטנה פטורה וה"ט משום דאחשבה קרא
באנוסה בדעתה דעדיין אין דעתה שלימה ואנוס
רחמנא פטריה בכ"מ ומשו"ה קטנה שעברה על
הדת אפילו שהיה הדבר מדעתה משום דחשבינן
לה אנוסה והיינו ממש ס' רבו' ז"ל הנז' דס"ל
דפיתוי קטנה אונס הוא וה"ה ממש בשאר איסורי
דעלמא אם עשתה וכמ"ש ועפי"ז יתפרשו דברי
רש"י הנז' עד"ש וא"ש עם ס' רבו' הנז' וכמובן ·

עו"ב הרב הנז' ז"ל את"ז ראיה לדברי הרמב"ם
ז"ל וז"ל וכ"מ ממ"ש בכתו' דמ"ד אמר
ר"ל המוציא ש"ר על הקטנה פטור וכו' וקטנה
לאו ב"ע היא ולפי"ד הראב"ד טפי הול"ל ותיפוק
לי דאנוסה היא ע"ש ולע"ד ל"מ דמלבד די"ל
דעדיפא מינה קאמר דגם בשאר דיני דעלמא
קטנה לאו ב"ע היא וכמו שיתר מזה נדחק מרן
שם ליישב ההיא סוגייא דיבמות אליבא דהרמב"ם
ע"ש

ע"ש עוד כה דכפי מש"ל ל"מ דדא ודא אחת היא ראיה לזה שהרי ההיא סוגייא דכתו' דמ"ד דאמר ר"ל המוציא וכו' ע"ש היא הובאה ג"כ שם דף מ' ע"ב וכתבו התוס' שם בד"ה הא לא"ה וכו' וז"ל אי נמי וכו' משום דמוציא ש"ר עה"ק שכיח הוא דפטור דפיתוי קטנה אונס הוא והוי וכו' ע"ש ודברי התוס' הללו הביאם הרב הנז' לקמן הרי דבאותה סוגייא גופא כתבו דפיתוי קטנה וכו' והשתא תיקשי לדבריהם בקו' הרב הנז' מההיא סוגייא גופא א"ו צ"ל דנהאי ל"מ דו"ל כמ"ש · תו חזי שוית להרב הנז' ז"ל הא"ז דהביא ראיה לדברי הרמב"ם ממ"ש בקידו' ד"מ דא"ר"א קטנה שנתקדשה שלא לדעת אביה אינה יכולה לעכב ומשמע דאף אם בגרה או מת האב היא א"י לעכב לבטל אותן הקידושין כיון וכו' ואמאי פיתוי קטנה אונס הוא וכו' וכן יש קצת ראיה ממ"ש רב שם דבין היא וב"א יכולין ופירש"י יכולין וכו' ואם איתא דפ"ק אונס הוא אף אם נתרצה האב כשו"ק מה בכך ס"ס אנן סהדי דמה שקבל הקטנה אונס הוא א"ו דס"ל דפ"ק שמיה פיתוי ע"ש · ולע"ד נ"ל לומר דמהתם ל"מ הפך ס' רוב הראשונים הנז' והיינו משום דשאני התם דאיירי לענין קידושין דקטנה לענין קידושין אין לה יד כ"כ לזכות בקידושין שתהיה מקודשת על ידה כ"א היכא דמקבלת אביה קידושיה או דנותנת לה רשות לקבל קידושיה כדכתי' את בתי נתתי לאיש הלא מעתה פליגי רב ור"א בנתקדשה שלא לדעת אביה לענין עכוב דרב ס"ל דמסתמא כי קדשה ההוא גברא להאי קטנה לאו אדעתא דידה לחוד סמיך כי אם בצירוף דעת אביה שיתרצה בדבר הקידושין ומשו"ה ס"ל דאם לא נתרצה אביה יכולה לעכב כיון דבשעת קבלה לא נתרצה האב אם בא לחזור קודם שיתרצה האב חוזרת וכמ"ש רש"י ז"ל שם אמנם ר"א ס"ל שדוקא אביה יכולה לעכב דהוא העיקר בדבר זה דהו"ל כאילו קדשה אדעתא דידה אביה וא"כ ביד אביה הדבר תלוי כאם יתרצה או לא אבל איהי אין בידה כלום ומה"ט אפילו אם בגרה או מת אביה היא א"י לעכב כיון דאדעתא דאביה הוא קדשה והיא אין בידה כלום דמעשיה אינו אלא כקוף בעלמא וא"כ ל"ד ההוא דינא בדין מוכה וכיוצא דאין שם ידיעת דעת אביה ומשו"ה ס"ל לומר דפ"ק אונס הוא · ועיין עוד שם בהריטב"א ותוס' ז"ל שם כמ"ש די"ג שם נערה ע"ש ·

תו חזי שוית להרב ז"ל הא"ז וז"ל ויש מי שרצה להביא ראיה לזה מדאמר המוציא ש"ר על הקטנה פטור שנאמר ונתנו וכו' ואם איתא וכו' והעיקרא ראיה אין כאן כלל דילמא ש"ר טוען וסובר כדעתו דש"פ ובא להוסיף וכו' וא"כ כשנמצא שקר ליחייב קמ"ל וכו' ע"ש ולע"ד אחרי הת"ר ק"ל ע"ד דאיך ס"ד דבכה"ג ליהוי חייב כיון דהיא קטנה וב"ד יודעין שהיא קטנה ופ"ק אונס הוא וא"כ אף שיבא לב"ד ואומר שבא להוסיף הא ודאי שיאמרו לו דאפלו זינתה ברצון מותרת לו משום דהיא קטנה ופ"ק אונס ל"מ ול"מ וא"כ איך היה ס"ד לחייבו קנס וכ"מ מדברי התוס' במכילתין ד"מ ד"ה הא לאו הכי שהביא הרב דבריהם שם בא"ה דבכה"ג אינו חייב קנס מה"ט שכתבתי

ולעיקר הקושייא נראה שהיא גופא הוי קושיית הש"ס שם דפריך טעמא וכו' וקטנה לאו ב"מ היא וכמש"ל ·

עו"ב הרב ז"ל וז"ל וקשה עמ"ש בר"פ נערה דמ"ב לאביה וכו' עד מ"ש אמנם לפי"ד ז"ל א"ן לזה ע"ש לכאורה משמע דקאי ע"ע קו' התוס' ואי אפ"ל כן דהרי גם לדעת הרמב"ם אין מחילת קטנה מחילה וכיעויין במרן ז"ל בכ"מ פ"ב מהנ"ב הי"ג ובהמש"ל ז"ל שם עי"ש אלא נראה ברור דכונת המג"ש קאי על כונת דברי התוס' הנז' דאם נאמר דס"ל להתוס' כס' הרמב"ם א"ש דבריהם בפשיטות וא"צ לדחוק כמ"ש שם אלא דעכ"פ קשו דבריהם אהדדי כמ"ש שם ·

וחזי הוית להנ"ל שם בסו"ד שכתב וז"ל וגם לענין דינא לענין פ"ק במקום שהיא שלה צריכין אנו למודעי עכ"ל ולכאורה ק"ט שהרי כן מתבאר מדברי התוס' הנז' בדמ"ב ד"ה לאביה נמי וכו' דהיכא שהוא שלה אין מחילתה מחילה ע"ש וגם הראב"ד שם לא כתב שם ע"ד הרמב"ם וז"ל ואי איירי ביתומה וכו' כיון דמפותה וכו' ע"ש אלא משום דסתמא כתב הרמב"ם לההוא דינא דמשמע דאיירי אפילו בנערה ומשו"ה השיג ע"ד וע"ע שם בהמ"ע ז"ל וכעת צ"ע ·

עו"ב הרב ז"ל שם וז"ל ועו"ק דלקמן באותו פרק אמרינן מעשה ידי בת הניזונת מן האחים לעצמה דכתיב והתנחלתם וכו' והתוס' בד"ה מגיד כתבו דלא אצטריכא קרא אלא משום קטנה וכו' ע"ש ומ"ע בגמ' ואימא בפיתוי בת קנו"ח הכתוב מדבר ופירש"י קנסות וכו' ואם איתא דפ"ק אונס הוא מה שייך לומר בפה"ב והלא בכלל קנסות הוא וכו' ע"ש ואחרי המח"ר נ"ז להבין דבריו דע"כ לא כתבו התוס' שם דקרא איירי בקטנה אלא אליבא דרב דיליף מעשה ידיה לעצמה מקרא דוהתנחלתם מפני קושייתם משא"כ לרבה דפריך דאימא דבפיתוי בת וקנסות וכו' הכתוב מדבר כלומר ולא במעשה ידיה א"כ דקרא והתנחלתם וכו' איירי בין בקטנה ובין בגדולה ואשמועינן קרא דלא תימא דמנחיל אותם לאחים והם קיימי במקו' אב לזכות בהנהו דברי' קמ"ל קרא שהם לעצמה וג"מ דבאנוסה זוכה היא בכולם בין בגדולה ובין בקטנה ובמפותה אם היא גדולה פטור המפתה מהכל דהרי מחלה ובקטנה חייב בכולם דאין מחילתה מחילה וכמ"ש התוס' שם ע"ש · וכמו שבכה"ג צריך לפרש ג"כ דברי הרמב"ם שם בהי"ד לפי מ"ש מ"ן והמש"ל שם הי"ג וכמובן וע"ש במרן בהי"ד · ועכ"ל לומר ע"ד פשיטות דכיון דאפי' דפ"ק אונס הוא מ"מ ע"י פיתוי בא הדבר ולא שאנסה ע"י מכות וכיוצא שפיר שייך למתנייהו בב' שמות ועפי"ז גם מ"ש הרב ז"ל וז"ל ועוד בדל"ה ע"ב דת"ר ממאנת אל"ק ולא פיתוי איילונית וכו' בכל אלו מד"ק קאתינא עלייהו כמבואר שם בגמ' וכו' ע"ש ואחרי המ"ר לפי המסקנא שם דוקא איילונית הוי טעמא מדין קטנה אבל ממאנת לא איירי בקטנה אלא בגדולה וכדי"א וה"ט משום דאינה בחזקת קטנה הואיל ונשאת כמ"ש רש"י שם בדברי הברייתא וגם אם איירי הרב לפום ס"ד מאי דל"מ מדבריו מ"מ לפי מ"ש

מ"ש דשייך בהו למתנינהו בב' שמות ל"מ ומה"ט גם למסקנא שם דה"ט דאיילונית משום דהיא קטנה וכו"ת מ"מ ל"ק מאי דקתני לה בב' שמות מה"ט שכתבתי · וא"כ י"ל עפ"י מ"ש התוס' שם ד"ה ולא פיתוי דמאי דנקט פיתוי הוא אגב דנקט באידך ע"ש ובמובן וע"ש בהפ"מ ז"ל והנה גם שהרב ז"ל אין כונתו בהבאת ראיות אלו אלא כדי ליישב סברת הרמב"ם שחולקים עליו רובא דרבוותא כנז' מ"מ גם אני אין כונתי אלא כדי ליישב לדעת הרבו' דחולקים על הרמב"ם שנהו ראיות דהביא הרב שם לסייע דברי הרמב"ם ז"ל ועיין במ"ש עוד הרב הנז' בסו"ד ע"ש וראיתי למוה"ג מוהרי"ט ז"ל בס' שו"ת ח"ב דנ"ו ע"א שיתר מזה כתב דיש קצת ראיה לדברי הרמב"ם ז"ל מההיא סוגיא דיבמות דס"א ע"ש ולע"ד אחרי המח"ר ל"מ די"ל דה"ט דנוידי ר"פ ורנ"בי מההיא קירולא דרבא דמו"ל בכהן הדיוט ומשום חששת דס"ת וכו' דנ"ל דוחק לומר כן דמשום חששת בעלמא אסרינן ליה לכהן שלא ישא וגם דס"ל דזונת דקטנה ל"ש וכמו דכן ס"ל לשמואל ביבמות דל"ה ע"א ע"ש ומה גם דעל הרוב שביתי בה"כ שם כבית וגם אינו אלא זמן מועט לזה טפי נ"ל לומר דאיירי בב"נ ואתיא כי הנהו תנאי דאשכחינן להו דאמרי בהדיא וילפי לה מקרא וגם א"ש מ"ש ד"ה כהן לא ישא וכו' דמשמע מד"ת דומה למאי דתנן תמן בע"א כהן הדיוט לא ישא איילונית וכו' ולא נקט ר"א אסור לכהן וכו' דהרי כפי אוקמתא דרבא אינו אלא איסורא דרבנן בעלמא ש"ת וע"ע בה' מש"ל ז"ל בה' אישות פי"א בד"ה הן אמת וכו' ע"ש וגם מדבריו מוכח כמש"ל ע"ד הרב הנז' בראיה שהביא מההיא דמוציא ש"ר כיע"ש להדיא ועיין עוד שם בסו"ד ע"ש וראיתי בגליון ב"י כתוב שם דכ"כ בתשו' מוהר"י באסאן ז"ל דנ"א ע"ש ועיין בהרב מה"מ להרב אשכנזי ז"ל בהא"ב פ"ג ה"ב דהביא ראיה לס' הרמב"ם מנ"ש בסוגיין אנוסה שוטה דהו"ל קטנה שוטה ופ"ק אונס הוא והיינו עפ"י מ"ש בסו' דס"ט ע"ב דבא שבע אוליד בשית שני שבי"ל והיא ראיה שאין עליה תשובה וכו' ע"ש אמת שראיה נכונה והגונה היא הנה שי"ל דלא נח"ל לש"ס לומר כן משום דהיתה צריכה לאהדיך ולהביא ההיא מימרא דר"ח בריה וכו' דהתם בשנ' ומשו"ה מפני אונס הוא דכן היה המעשה דלקחה בע"כ וכיעויין בהב"י ז"ל דרל"ג ע"ב ע"פ ויפלת וכו' דלפי"ז אפי' אם היתה גדולה היתה מותרת לדוד ומה גם די"ל דהיא גופא כונת הש"ס כלומר דהיתה קטנה דהו"ל אנוסה והוא בכלל מ"ש אנוסה היתה כנ"ל ·

וחזי הוית להרב יתה"מ ז"ל שם שאחר שהביא ההיא ראיה מסוגיין דמסייע ליה להרמב"ם כתב וז"ל לכן סובר רבינו דודאי ר"ת פ"ק אונס הוא כדמוכחינן וכו' ומ"מ חשיב פ"ק דלון מר"ס וכו' וניחא נמי הך דפ' ד' אחין דמדחה פ"ק וכו' ואיירי בקטנה בת מיאון וכו' דקידושיה מדרבנן דלא החמירו ז"ל הרי אמרי לעשותה בקידושין ר"ת וגם בונה כרלון ר"ת ומשו"ה פסק רבינו שדוקא וכו' ע"ש ולע"ד אחרי המח"ר דבריו אלו קשים לע"ד שהרי בתר הביא בבא דהתם במתני' דיבמו'

דל"נ ע"כ דקתני ואם היו קטנות וכו' תני תמן ואם היו כהנות נפסלו מן התרומה ומוכח דקאי נ"כ אקטנות דתני קודם דאל"כ הכי הו"ל למיתני ומפריסין וכו' ונפסלו מן התרומה ואם היו קטנות מחזירין וכו' ולא נפסלו מן התרומה והשתא לפי"ד הרב ז"ל שכתב דמ"ש הא ל"ק פ"ק וכו' איירי בקטנות בת מיאון לא נפסלו מן הכהונה וכמ"ש הרמב"ם שם בה' סוטה פ"ב ופ"ג מהא"ב וז"ל אבל ב"מ וכו' ואפילו היה כהן לא נאסרה עכ"ע ע"ש ובה"ה ז"ל שם בהא"ב ע"ש וע"ש ביבמות דל"ה ע"א ובה"ג י"ל ע"ד הרדב"ז ז"ל בתשו' החדשות ח"א סי' ס"ג לב"ב ושכן אירן המ"ע ז"ל ע"ש ול"י · ועיין עוד בהפ"מ ז"ל בירושלמי דסוטה פ"ב ד"ד ע"ב ד"ה קטנה מ"ש ליישב דברי הרמב"ם בשם הגאון מוהר"ל ז"ל עפ"י מ"ש הרמ' בה"ג פ"י ה"ד ע"ש דלע"ד גם דרך זו לא יכלר מן הדחק דלפי"ד לא הי"ל להרמב"ם שם לכתוב קטנה שהשיאה אביה וכו' דמשמע אפילו מי"ב שנה אלא הכי הו"ל קטנה שהשיאה אביה והגיע לכלל שנים וזינתה דהרי גם להרמב"ם שם בה"ג אם לא הגיע לכלל שנים י"ב חדש ויום אחד אפי' בבעלת דין קטנה דיינינן לה וא"כ הו"ל פ"ק דהוי אונס וכמ"ש הראב"ד ע"ד שם ותו דהו"ל להרמב"ם בהנהו דוכתי לחלק בקטנה גופה בין בשהיא בת יכ"ח לפחות ודוק ועיין בהמש"ל ז"ה בה"א פי"א ה"ה עוד י"ל בדברי הרמב"ן דאפילו וכו ע"ש ושם בד"ה הן אמת וכו' ע"ש ·

ולעניין הלכה הנה רוב דראשונים ז"ל ס"ל כס' הראב"ד וכמש"ל וכ"מ מדברי מרן ז"ל באה"ע שם סי' קע"ח ס"ג שהביא בתחילה ס' הרמב"ם בשם יש מ"ש ושוב הביא נ"כ סברת הראב"ד בשם יש מ"ש וכו' וע"ש בב"ש דכפי לשון זה נראה דס"ל כהראב"ד וכיעויין בהי"מ ז"ל בכללי הש"ע סי' י"ג וי"ד דכתב משם רבני האחרונים ז"ל דבכ"ג כונת מרן לפסוק כסברא השנייה וגם שבסו"ד הביא משם הנו"ר והעה"ג ז"ל דכתבו דבה"ג הוא לומר דלא הכריע מ"מ כבר הי"מ שם חלק ע"ד ע"ש ותו דגם לפי"ד הרבנים הנז' מ"מ אין בהן הכרעה ולדידן אזלינן בתר רובא דרבו' ולכאורה נראה דכיון דכן הוא סברת דרבו' דמותרת לבעלה ישראל אין בידינו להכריחו להבעל דיוציאנה ומה גם דבהיתר נשאה וזה אם בעלה ישראל אבל אם הוא כהן גם לדעת הראב"ד אסורה לו כדמו' מהגהת הראב"ד שם ובהשיב"ה שם סי' קע"ח וע"ש בהב"ח ובהב"ש ע"ש גם משמע מדברי הראב"ד שם דמ"מ יודה לו להרמב"ם למ"ש שם דאם היא בת מיאון דמותרת לבעלה אפילו הוא כהן שהרי הראב"ד לא השיג ע"ד הרמב"ם אלא עמ"ש ברישא בדין השיאה אביה אבל במ"ש אח"ז בקטנה ב"מ שתיק ליה דמסתבר טעמיה כמ"ש ה"ה ז"ל שם וכ"מ מדברי הריב"ה והב"ח שם ועיין בתשו' מוהר"י באסאן ז"ל סי' פ' ע"ש · וכזה א"ש מאי דמרן שם ובהרב הלבוש ז"ל שם לא הביאו סו"ד הרמב"ם הנז' מ"ש בקטנה ב"מ שהרי גם עתה נוהג ההוא דינא דמיאון בפחותה מי"ב שנה כמ"ש מרן ז"ל סי' קנ"ה סכ"ב ע"ש ובטורים ז"ל שם אלא דלפי מ"ש א"ש דכיון דכתבו ס' הראב"ד

גבי

נבי קטנה שקדשה דמותרת לבעלה אם הוא ישראל משם ש"מ דגבי בת מיאון מותרת אפילו לבעלה כהן וכמ"ש דבזה כ"ע יודו ועיין בהה"מ ז"ל שם שכתב עמ"ש הראב"ד שכתב ולא מצאתי וכו' ומיהו ל"ח פ"ק אונס הוא אלא לענין זה שאינה נאסרת עכ"ע ישראל אפילו השיאה אביה אבל א"ל השיאה אביה והוא כ"מ לא חשיב אונס וכו' א"כ יתן את הצער כמו לאנוסה אלא כולן שוות להתפתות וכו' ע"ש משמעות דבריו נראה דבא לפרש סו"ד הראב"ד הנז' שכ' בהשגה שם ולא מצאתי הפרש וכו' ע"ש · ולענ"ד י"ל ע"ד דא"כ אמאי נקט הדבר בלא השיאה אביה דאפי' בהשיאה הי"ל כן כמובן וע"כ נלענ"ד דכונת הראב"ד הוא להביא ראיה למ"ש ע"ד הרמב"ם דגם בהשיאה אביה הוי אונס דפ"ק אונס הוא ע"ז מביא ראיה וקאמר ולא מצאתי הפרש בין קטנה לקטנת נותר כ"מ אין לה רצון ויתן את הצער כמו אנוסה אלא כולן שוות להתפתות וכו' ע"ש כלומר שאם הייתי מוצא כ"שם בשום מקום דהיה אומר דקטנה כ"מ אין לה רצון ויתן את הצער דמינה ש"מ דבהשיאה אביה י"ל רצון ואינו נותן את הצער א"כ שהיה מחלק בן בהדיא לענין צער אז הייתי אומר דגם לענין לאוסרה לבעל ל"ח כן וכדברי הרמב"ם אמנם כיון דל"מ דבר זה בש"ס א"כ אני אומר דכמו דקטנה יתומה כ"מ אין לה רצון ומותרת לבעל ה"נ הדין בקטנה דהשיאה אביה דכולן קטנות הן וכוחה להתפתות דהנישואין אינו גורם הרצון אלא הקטנות וא"כ ל"ש ככ"ל וע"ע כמ"ש מוה"ג מוהרו"מ ז"ל בשו"ת ח"ב דנ"ה ע"ד ע"ש שגם פירושו הוא דוחק לענ"ד ·

וחזי הוית לתוה"ג מוהרי"ח ז"ל בחק"ל אה"ע סי' ע' דקנ"ה ע"ג שעל מ"ש הרמב"ם ה"ד הריב"ש שם סי' קע"ח שכתב דהמפתה את כולן פטור שכתב וז"ל והנה בכלל זה נכלל גם ממאנת וכו' ואית לן למידק דאפילו בעודה קטנה קאמר וכו' וזה תימא דבקטנה ל"ש לחלק בין אנוסה למפותה דהרי פ"ק אונס הוא כמ"ש בפ' ד' אחין וכו' ולהרמב"ם לק"מ וכו' וכבר עמדו ע"ד כל גאוני עולם וכו' ובכללם תפס עליו הראב"ד בזה וכו' וגם הטור וכו' וא"כ איך סתם הטור בסי' קע"ו דברי רבינו בזה ולא השיגו וכו' ויותר מזה ראיתי להתוס' בכתו' דמ"ב ד"ה לאביה כמי פשיטא מדקא יהיב מפותה אע"ג דא"ל דהא דמחייבינן מפותה היינו בקטנה דל"ש מחילה וכו' מ"מ מ"ל דבנערה וכו' עכ"ד ודבריהם תמוהים בעיני דאיך הפ"ל דמתני' דקתני נותן ג' דברים והאונס ד' דאיירי בקטנה והלא פ"ק אונס ול"ש לחלק וכו' דמפותה נמי נוטלת נו"ק כמ"ש ביבמות וכו' וכ"כ בכתובות ד"ט וכו' ודף מ' וכו' ודבריהם צ"ת לע"ד ועיין בהרדב"ז תשו' הנ"מ בח"א סי' ס"ג וכו' ועיין בתשו' הרשב"ש סי"ד שכתב שם דהכא וכו' יע"ש וגם בדבריו קשה דהא קי"ל אונס וצער יש לה נ"ב ונ"ל דס"ל דכי חשיב אונס היינו לגבי איסור וכו' אבל לגבי מפתה כל דמרצונה כבעלת אין לה צער וכו' ע"ש ולענ"ד אחרי המח"ר לא ידעתי מעיקרא מאי ק"ל ע"ד וגם מה דהל"ת דברי התוס' דמכי' דמ"ב הנז' שהרי כתבנו משם הב"ח שזה מ"ש הראב"ד גופיה דכתב דפ"ק אונס הוא דס"ד לאוסרה על הבעל אבל לא לענין צער דבכ"ג פטור כיון שכולן שוות להתפתות וא"כ תו ל"ק ע"ד הריב"ש והתוס' הנז' כמ"ש שם והנה שהרדב"ז בתשו' הנ"מ סי' ס"ג שציין מוה"ג שם כמש"ל כתב שם כדעת רבו' דס"ל דפ"ק אונס הוא צריך ליתן אותה ולשלם ממון בו"פ וצער ואם יש עדים גם הקנס וכו' ע"ש מ"מ ע"ד התוס' ל"ק כפי מ"ש הב"ח ואי קשיא אינו אלא להרדב"ז מדברי התוס' הנז' ומדברי הריב"ש שם וגם מ"ש ע"ד הרשב"ש ע"ש הי"ל שכ"כ להדיא הב"ח שם וכמ"ש וגם הרב מר דרור ז"ל שם בכתובות דמ"ב ד"ה לאביה כתב כוונתם וכמ"ש וכדברי הב"ח הנז' ע"ש אלא דמ"מ לפי"ד הרדב"ז הא ודאי קשיא דמה יענה לדברי התוס' הנז' ועלה ע"ד ליישב דברי הרדב"ז לפי חומר הנושא ע"ד הדחק והוא דכונת התוס' הוא לומר דהן אמת דכשאנו אומרים פ"ק אונס הוא הוי לגמרי בין להתירה על בעלה ובין לענין קנס דחייב הבא על הקטנה כדין אונס הבתולה דעלמא אמנם מ"מ יש נ"כ צד אחר לומר שדוקא לענין איסור לאוסרה עכ"ע הוא דאמרינן פ"ק אונס הוא ולא לענין צער וכמ"ש הב"ח וא"כ י"ל דכך היא כונת התוס' ע"ד הש"ס שם דקאמר לאביה נמי פשיטא מדקא יהיב מפותה וכו' דמאי ק"ל כדי דנימא למסקנא דעמדה כדין אילטריכא ליה פלוגתא וכו' דהוא תירוץ דחוק דנימא כתירוצא דש"ס דמשני דלאביה איצטריך ליה דהוא תירוץ יפה והגון יותר מתירוצא דמסקנא הנז' כמובן ונוקמא ליה בקטנה דל"ש מחילה וקמ"ל המשנה ההיא דפ"ק אונס הוא דוקא להתירה לבעלה ולא לענין צער ונילף מינה כאידך סברא לזה כתבו דמהא ל"מ משום די"ל דאעיקרא מאי דלא נח"ל להש"ס שם לומר שם דמתני' דהתם איירי בקטנה ה"ט משום דמ"ל דבנערה איירי דאפרק א"כ קאי וכו' ע"ש ומעתה ל"מ מהתם היא סברה דאמרו דפ"ק אונס הוא לא הוי אלא לענין היתרא דבעל ולא לענין קנס אלא כאידך סברא הנראית כפי לאומרה דכיון דפ"ק אונס הוא הוי לגמרי הוי גם לענין צער דמ"ש וכמ"ש הרדב"ז ז"ל לפי"ד ככ"ל ליישב ע"ד הדחק ·

ובהיותי בזה ראיתי מ"ש הרשב"ש ז"ל שם בתשו' בסי"ד ובסי' כ"א וז"ל הבועל את הבתולה וכו' ואם היא אנוסה ובוגרת אין ל"ק וחייב בג' דברים צער וכו"פ ואם היא מפותה פטור מכלם ואעפ"י שבעה"ט כת' אונס ומפתה תמה על הר"מ ז"ל שפטר המפתה מבו"פ ה"א הרשב"ץ ז"ל הגיה עליו וכתב שכיון שהיא בוגרת מחלה לו עכ"ל · ואחרי המ"ר ל"ז להבין דבריו שהרי לא חלק הריב"ש בסי' קע"ז ס"ד ע"ד הרמב"ם כי אם עמ"ש הרמב"ם דכל בת שי"ל קנס י"ל בושת ופגם וכו' וכל בת וכו' אהא כתב ע"ד וז"ל וא"מ דבריו דמה תלוי צער ובו"פ וכו' דאעפ"י שאל"ק למה לא יהיה להן שה"ד ע"ש דנראה מדבריו דהריב"ש לא השיג ע"ד הרמב"ם כי אם האיך דכתב הרמב"ם שם דכיון דאל"ק אין להם בו"פ ובכללם איילונית וגם עמ"ש חוץ מן הבוגרת והממאנת

והממאנת שכתב. הרמב"ם דאעפ"י די"ל בו"פ חייב בבו"פ משום עליו דמי הכניסן כדי שתצא והרי מעיקרא הוי כלא דכתב הרמב"ם דכל בת שיל"ק וכו' לאו כלום הוא דלא תליא הא בהא ומ"מ אינו אלא גבי אונס אבל לגבי מ"ש הרמב"ם דהמפתה א"כ פטור אהא ל"פ הטור דהתם ה"ט משום דהדברים האלו הם שלה ונתפתתה מדעתה הרי מחלה וכגון בוגרת והממאנת דהדברים ההם הו"ל לאב ול"ד לת"ש הריב"ה שם בריש סי' הנז' דהתם איירי במפתה את הנערה שהדברים הנז' הם של אביה משא"כ במפותה ובוגרת וביוצא דהדברים האלו הם שלה וכמבואר מתני' דלקמן רפ' נערה ובדברי הריב"ה שם לאח"ו במ"ש ואם לא הספיק וכו' ע"ש וכ"מ מדברי מרן בב"י שם שכתב וז"ל ומש"ר ואיני וכו' גם בעיני יפלא וכ"ע ושיב כתב ולענין בוגרת וכו' טעמא משום דמחלה וכ"כ מוהרי"ק וכו' וב"ה בגמ', ובהרי"ף והרא"ש ע"ש וכ"כ בב"מ ע"ד הרמב"ם הנז' וע"ע בש"ס לקמן דל"ב ע"א דאמרי' בוגרת במי הא איכא בו"פ וכו' ע"ש באופן שדברי הרשב"ם ז"ל הנז' לא להכניס וצ"ע · ושא ק"ל על מוה"ג מוהרי"ח ז"ל שלא עמד ע"ד גם בזה · ומה שי"ל ע"ד הריב"ה הנז' מלבד אחר עיין במוה"ג שם בחק"ל ובמוה"ג מוהרי"מ ז"ל בס' שו"י ח"ב דכ"ן ע"כ ע"ש ·

הדרן למש"ל בענין מאנס קטנה נשואה ע"י אביה כ"כ דרובא דרבו' ז"ל הסכימו לס' הראב"ד דמותרת לבעל אם הוא ישראל מטעם דפ"ק אונס הוא אלא דלענין אם נותן לה את הצער בדין אנוסה ממש לפי"ר הב"ח אינו נו"ל הצער וכ"כ הרשב"ם שם וכ"מ מדברי התו' דמכי' דמ"כ במש"ל ומוכח מדברי התוס' שם דמ"מ דבקטנה דעלמא בו"פ משלם כמובן וע"ע בהש"מ ז"ל לקמן ר"פ אלו נערות אמתני' רי"ל קנס של אין להקשות וכו' ע"ש וכן בדין לר"ז דמ"ש קטנה מגדולה כמובן וע"ע בהרשב"א והריטב"א ה"ד הש"מ שם לקמן דל"ה ע"ב עמ"ש שם ולא פיתוי וכו' ע"ע וכ"מ מדברי התוס' שלא חילקו בדבר אמנם להרדב"ז ז"ל שם חייב לשלם לה ממון בו"פ וצער ואם יש עדים גם הקנס · ולענין ליסא אותה אם חייב ליסאנה בדין אונס או י"ל דין מפותה דכיון הוא ובין היא או האב יכולין לעכב נראה דדין מפותה י"ל וכמו שכ"מ מדברי התוס' דלקמן דמ"ב ד"ה ולאביה הנז' שהרי לס"ד דקושייתם דהוק"ל דנימא דההיא מתני' דלקמן דמ"ל דתני המפתה נותן ג' דברים והאונס ד' וכו' דהיו הם י"ל ר"ל דאיירי בקטנה וכו' הרי בההיא מתני' גופא תני בסיפא מה בין אונס למפתה וכו' האונס שותה בעציצו והמפתה אם רצה להוציא מוציא כיצד וכו' ע"ש ובודאי דגם בקטנה דרישא קאי דש"מ מדבריהם במ"ש וכ"מ קצת מדברי הב"ח הא"ע שם ריש סי' קע"ח ס"ג ע"ש · אמנם הרדב"ז שם כתב להדיא דצריך ליסא אותה ע"ש ושו"ר מ"ש ה' שני אליהו ז"ל בזה וכמ"ה אעמוד עוד בפרט זה בע"ה ·

ולענין היכא דהנישואין הם מדרבנן וזינתה אשתו אם מותרת לבעל ולבועל עיין בתשו' מוהריב"א ז"ל סי' פ' דהאריך בזה ודעתו נוטה להתיר מכח הראיות שהביא אלא דבסו"ד כ' דאעפ"י דנ"ל דמותרת מ"מ לא מלאו לבו להתיר אא"כ יסכימו וכו' ע"ש ובהמש"ל ה"א פי"א ה"ה ע"ש ועיין בהב"ח ז"ל אה"ע רס"י קע"ח ס"ב שכ' ע"ד הרמב"ם שהביא הריב"ה ז"ל שם שכ' קטנה וכו' אבל קטנה כ"מ אין וכו' לפי שא"ל רצון ומותרת על בעלה וכו' וז"ל ומה שכ"ל שאין לה רצון היינו שאם הי"ל רצון דעת ורצונה רצון אעפ"י שקידושיה מדרבנן היתה נאסרת על בעלה מדרבנן אבל השתא וכו' ע"ש הנה נראה דחולק ע"ד ריב"א והמש"ל הנז' וע"ע במוהרי"א ז"ל בס' ברכי יוסף בא"ע סי' יו"ד אות ה' שעלה ונסתפק בהשה שנתגרשה בגט כשר מה"ת ופסול מדבריהם והלכה וזינתה אי מותרת לחזור לבעלה לכתחילה וה' שם הרבה להביא ראיות להיתירא ובסו"ד הביא מ"ש המש"ל שם בשם תשו' מוהריב"א הנז' שכ' דאשת חרש שזינתה דמותרת ונרגש מההיא דסוטה דכ"ז ושבה וכו' עד סו"ד ע"ש ועיין בהרב יצחק ירנן ז"ל בה"ס פ"ב הי"ב שדחה כל ראיותיו והעלה דלהכנסה לכתחילה כ"ל לכאורה דאסורה ע"ש · והא ק"ל ע"ד המש"ל ומהרי"א והרב יצ"ר איך ולמה לא הביאו דברי הב"ח הנז' דפש"ל דאסור והנה שהב"ח כתב דבריו ע"ד הרמב"ם מ"מ מנ"ל לומר דהראב"ד חולק ע"ד גם בד"ז שהרי ע"כ ל"פ אלא ארישא לחוד דנקט הרמב"ם ולא אסיפא וכמש"ל ובעת ל"י טובא בד"ז ואי"ה בע"ה במ"א אעמוד עד"ז בהרחבה ובאן ל"כ אלא לזכרון בעלמא :

תוס' ד"ה ומי אר"א הכי וכו' וי"ל דס"ל למקשה וכו' ואפילו דאם אדם שזינתה וכו' עכ"ל לכאורה סברא זו נראית ק"ו רחוקה מה"ד וכיעויין בהש"מ ז"ל ע"ש · אמנם י"ל דה"ט דהך ס"ד דהוה אמינא דכך גזרה חכמתו יתברך דלא יהיה נאמן הבעל לדבר כך על אשתו יען דרובא דעלמא לא יכלו מהיות לו קטטה עם אשתו על איזה דבר ואם הו"א דליהוי נאמן יאמר עליה דראה דזינתה ואע"ג דמד"ת מותר לגרשה בע"כ מ"מ אינו דומה הבא טעון לבא ריקם ובפרט אם י"ל בנים ממנה או אם גמול חסד מקרוביה וא"כ כדי שלא יצא עליו ש"ר דמוציא אשתו על מגן ותיים שמא יהיה כ"ד לפניו על מלוא אשה וע"ע בהש"ע אה"ע סי' קי"ט ובהב"ש שם סק"ב ע"ש משו"ה פותח פיו לומר דהוא ראה שזינתה ושקר העד להוציא ש"ר עליה משו"ה גזרה חכמתו יתברך לומר ששום אדם לא יהיה נאמן לומר כן וזה ע"ד מ"ש בפסחים דקי"ג ע"ב גבי לא יעיד אדם יחידי ולקי עליה וכיעויין שם ובתוס' ובהריב"ה והחבי"ב ז"ל ח"מ רס"י כ"ח ע"ש וגם למה ששנינו בסוף נדרים בראשונה האומרת טמ"ל היתה נאמנת לאיסורה ונוטלת כתובתה וכו' לפום הס"ד של התוס' הנז' הוה ס"ל דהתם שאני דכיון דהיא אסרת ופוגמת עצמה וגם בסיפא מילתא לומר כן משו"ה הוה ס"ל לומר דמסתמא קושטא קא אמרה אלא דשוב חזרו לומר דלא ליהוי נאמנת מטעמא דאמרו שם ועיין במפ' ובהר"ן ז"ל שם

מה

מה דל"ש לומר נבי איש כאומר על אשתו דזינתה ועיין בתוס' יבמות דכ"ד ע"ב סוף ד"ה אמר רבי ע"ש ככ"ל ועיין בחרשב"א והריטב"א הו"ד בשמ"ק ז"ל בסוגיין ·

וחזי הוית להפ"י ז"ל שכתב ע"ד התוספות שלפנינו ודבריו עמ"ש בסוגיין ומי אמר ר"א וכו' שכתב שם ועיין בתוס' ועכ"ז הסוגיא דחוקה וכו' הו ק"ל לפי מ"ש רוב הפוס' דבעדי ביאה וכו' לכן נראה דהדרבא וכו' עד מ"ש ככ"ל לולי דהתוס' לא כ"כ ע"ש · ולענד"ן לומר דה"ט דהתוספות לא כ"כ משום דהם ז"ל אזלו לשיטתם ביבמות דכ"ד ע"ב ד"ה אמר רבי וכו' דכתבו שם דאין האשה נאסרת בעידי ביאה זולת בע"ט או דראו כדרך המנאפים והביאו ראיות לדבריהם ובכללן ממ"ש בסוגיין דאר"א אין האשה נאסרת וכו' אלא בע"ק וסתירה וכיעויין נ"כ שם בפסקי הרא"ש ז"ל ומשו"ה לא הוו מצו לפרש הסוגיין כמ"ש הפ"י ז"ל כי ע"כ ס"ל דסוגיין איירי בפשטה בע"ט דומייא דעובדא דדוד הע"ה ומה"ט פירשו לה בענין אחר · גם מ"ש הפ"י דלפי מ"ש רוב הפוס' דבעידי וכו' תיקשי להו הא דר"א וכו' ע"ש עיין בפסקי הרא"ש שם כמ"ש באותו דבור וז"ל ור"ת פירש דלק"מ וכו' ע"ש ובה"נ בה' א"ב פכ"ד מה"א הט"ז ובפ"כ מה"ס הי"ב ע"ש ובש"ע אה"ע סי"א ובמפ' ז"ל שם ועיין בהרב אליה רבה ז"ל מ"ש בסוגיין ע"ד רש"י דסוגיין דמעשה דדוד בעדים דמו ע"ש דלענ"ד י"ל דע"כ לא כ"כ רש"י אלא לפום המסקנא דסוגיין דפ"פ דשני ע"ד מש"כ לס"ד אה"כ דהו"א דמעשה דדוד לא עדיף מפ"פ כמובן וא"כ ל"ק מההיא מתני' דהאומר קדשתיך וכו' דהתם שאני דו"ל עדים דיודעים בבירור דקידשה בפניהם וכמ"ש התוס' :

תוס' ד"ה מפני מה לא אסורה פי' בקונ' וכו' ואין נראה וכו' ונראה לר"י לפרש וכו' עכ"ל · חזי הוית למהריט"ץ ז"ל בח' סי' ק"ל בסו"ד שהביא דברי התוס' הללו וכתב ע"ד וז"ל ויש להקשות לפי' התוס' שפירשו דלאו בעדים הוה ההוא מעשה קשה דאע"ג דלא הוו עדים במכחול וכו' מ"מ הא היה הדבר מכוער אלא שלזה י"ל דאפילו דבר מכוער אין מחויבין לכופו להוציאה וכ"כ הרמב"ם בפכ"ד מה"א ואין ב"ד כופין וכו' עד שיבואו ב' עדים ע"כ כיאור דבריו דכל"ש האסורה עליו אבל בד"א אין כופין אותו וכו' ע"ש · ולע"ד אחרי המ"ר תירוץ זה נ"כ לע"ד שאחרי ההיא דהרמב"ם איירי לגבי הבעל אבל לגבי הבועל כבר ביאר דבריו בה"ם פ"ב הי"ג וט"ו דקלא ממנו אם אין לו בניס מתנה וכו' ע"ש · והנה מ"ש הרמב"ם אם אין לו בניס דנראה מן הנטען וכמ"ש ה"ה שם וכ"מ מדברי הרי"ף שם · מ"מ רש"י שם ביבמות דכ"ד ע"ב ההיא דמחלק שם בנרויתא בין י"ל בניס לאין לו בניס כתב שם בד"ה בתה ד"ה וכו' כשאין לה בניס מן הראשון וכ"כ התוס' שם ד"ה אמר רבי וכו' כאין בניס מן הראשון ע"ש וכ"כ הריב"ש באה"ע רסי"א ע"ש וכמרן ז"ל בכ"י שם · והשתא לפי פירוש זה נראה דהאי חילוקא לא איתמר אלא לגבי הבעל ומשום לעז. על בניו אבל אם א"ל בניס לבעל תלא ולא איכפת לן על הבועל אם יש לו בניס ממנה או"ל דהנס דקלא לעז על בניו לא איכפ"ל כיון דהוה החוטא ול"מ חוטא נשכר וגם לא הוי אלא חשש איסורא בעלמא וכיעויין בתי' הרשב"א שם וברש"ל ז"ל ביש"ש שם פ"ב דיבמות סי' ט"ז בסו"ד ע"ש והרי לא מצינו בכתובים של שמואל ב' סי"א בההוא עובדא דב"ש אשת אוריה דמזכיר שם שהי"ל לאוריה שום זרע בן או בת ממנה דהנס דכתיב תמן בסי"א בתוכחתו של נתן הנביא ויקח משלו ויאמר ולרש אין כל כ"א כבשה אחת וכו' ותגדל עמו ועם בניו יחדיו וכו' כ"כ הכ"י שם משם הרד"ק כי בניס הי"ל מאשה אחרת שהי"ל ומתה וכ"כ מהרי"א והוסיף לומר כי קטנה היתה ב"ש כי אוריה זקן מופלג וכ"ש קטנה מאד וכו' ע"ש באופן דנ"ל דלא הי"ל לאוריה מב"ש בניס ממנה וא"כ כל כה"נ לדעת התוס' תלא ומוציאין שב"ד אותה מהבועל וכיע"ש ביבמות כדברי התוספות הנז' וא"כ הדק"ל ותירוצו של מוהריט"ץ הנז' לא יתכן לפי מ"ש ול"י בעת ועיין במש"ל ·

ע"ב הרב שם את"ז ו"ל והכי קשה דא"כ מאי פריך בגמ' אמאי לא אסרוה הרי מלת לא אסרוה ר"ל לא אסרוה ב"ד ואפילו לפירוש התוס' היכי פריך אמאי לא אסרוה ב"ד הא אין ב"ד כופין אפילו כשראה את אשתו שזינתה אלא שבד"ש חייב להוציאה וא"כ היכי מקשה וכו' וזה הכריח לפירש"י ז"ל אמנם מה שי"ל לזה לפירוש התוס' דאע"ג דכשראה את אשתו שזינתה או עדי דמ"כ אין ב"ד כופין להוציאה כמ"ש הרמב"ם ז"ל מ"מ בההוא עובדא דדוד דהוא בא עליה נאסרת עליו וב"ד כופין אותו להוציאה ולהכי פריך אמאי לא אסרוה ב"ד אלא דליסנא דהתוס' דקאמרי לא היה אותו לריך לוקחה משמע שאינו מה"ר אלא מפני שהוא לריך וכו' לפי"ז קשה דאסרוה דמש' ב"ד ול"ע עכ"ל · ולע"ד הנה מ"ש לחלק בין ראה שזינתה לענין של דוד ע"ש קשה לע"ד דמנ"ל לחלק בהכי שאני בין הכי ובין הכי עדים בדבר ליכא ובשניהם איכא איסורא מר"ת דנטמאה אחד לבעל ואחד לבועל וא"כ מנ"ל לחלק ביניהם לענין כפיית ב"ד דהא י"ל דגם בענינו של דוד אין כופין ב"ד להוציאה והעיקרא מאי דפשיטא ליה דבראה שזינתה אשתו אין כופין ב"ד להוציאה לא בא הדבר מבואר בדברי הרמב"ם שם ולאי תשום מ"ש שם הרמב"ם ואין ב"ד כופין לגרש וכו' עד שיבואו ב' עדים שזינתה וכו' ע"ש דמש' כמ"ש הרב מ"מ כבר תמהו ע"ז הרא"ס בתשו' סי' כ"ה ומהריב"ל ז"ל ח"ב סי' וא"ו דמ"ש מההו' פ"פ מלאתי דכופין אותו להוציאה ומכח זה הכריח הרא"ס שם דגם בראה אשתו שזינתה כופין אותו להוציאה כיעויין בהחבי"ב ז"ל בהא"ע סי' קט"ו הגה"ט אות כ"ט והנס שמהרש"ל ומהר"ס ד"ב ז"ל בתשו' סי' כ"ו וכ"ז ישבו דברי הרמב"ם וחילקו בדבר ע"ש מ"מ י"ל דהתוס' פליגי בזה וס"ל דגם בראה אשתו שזינתה כופין וכדברי הרא"ס גם בס' הרמב"ס דק"ל הכי :

ומעתה הנני בא ליישב דברי התוס' הנה לקושייתו הראשונה דהקשה ע"ד דמה ק"ל להתוס' ע"ד רש"י דמ"מ הו"ל דבר מכוער וכו' ע"ש נלע"ד דכה"ג כעובדא דדוד ל"ח דבר מכוער דדבר מכוער לא הוי אלא כמ"ש בש"ס דיבמות שם וכ"פ הרמב"ם שם בה"א פכ"ד הט"ו והריב"ש והש"ע ז"ל שם סי"א שכתבו וז"ל כגון שהיו שם עדים וראו דבר מכוער ביותר שהדברים מראין דהיתה שם עבירה כיצד שהיתה בחדר לבדה וראו רוכל וכו' ומצאו אותה עומדת מעל המטה והוא לובש המכנסיים וכו' או שראוהו מנשק וכו' או שנכנסו וכו' והגיפו דלתות וכו' אם רצה הבעל וכו' ע"ש מתבאר מדבריהם שדוקא בדברים שמראין שהיה שם עבירה הוא דקרינן להו דבר' מכוער משא"כ בענין של דהע"ה דלא היה שם כ"א יחוד בעלמא הרי קי"ל דאין אוסרין אשה על בעלה משום יחוד כמ"ש בש"ס קידושין ד"פ וכ"פ הפוס' ז"ל כיעויין בהריב"ש והש"ע אה"ע רש"י כ"ג ע"ש ואפילו להמתייחד עמה מותרת לו אם נירשה בעלה כמ"ש היד"א ז"ל שם בהגהב"י סק"ו בשם תשו' הש"י ז"ל ע"ש והגם דכתבו הגאונים ז"ל הנז' דהגפת דלתות הוי דבר מכוער והיינו במנעול כמ"ש מור"ם שם בהגהה ע"ש מי יאמר דגבי דהע"ה היה שם כן דהא מן הכתובים שם ל"מ מידי וא"כ שפיר י"ל דהוליכה למעלה בדירת העליית מקום אשר מנהג המלך לישב שם ולדבר עם שום אנשים או נשים דברים הנסתרים מהדברים דשייכי לענין המלכות וכיוצא והיה מנהגו שכשבאין שם בדבר האמור לא היה עולה שום אדם לשם עד שיקרא להם או עד שירדו אותם האנשים או נשים שהיו יושבים שם לעליה וא"כ גם ענין של ב"ש י"ל דכך היה הדבר דהעלה אותה למקום הנז' ואיכא למימר דעל שום דבר הצריך לו לדהע"ה ממה שנגלה לה היתה הקריאה והעליה לשם או דחשק בה ודיבר עמה על העתיד שאם ימות בעלה במלחמה ישאנה הוא דהע"ה ושאם לא ימות יגלגל עליו את המות ובכן אם יארע הדבר בזה שלא תצטער ותעשה שום רושם מכה ושרט בגופה וכיוצא בה א"כ דע"י העליה הלזו בדק לה אם יש בה שום מום אי בדיבורה או בגופה וכיוצא באופן דכל כה"ג אין בזה שום דבר מכוער המראין דבר לידי עבירה ואפילו משום יחוד ליכא כי אם שדברה עמה בסוד כדרך שמדבר עם כל אנשי עירו וכיוצא וכמ"ש ובכך שלחה אותה אל ביתה והגם ששלחה היא לאמר לו אנכי הרה כדכתיב תמן סי"א ותהר האשה ותשלח ותגד לדוד ותאמר הרה אנכי מ"מ ל"מ חדא דדהע"ה יאמר דהוא שקר דהוא לא בא עליה ואפשר מאחר הוא או מבעלה ותו דאפשר דהשליחות הזה היה ע"י אשה אחת בסוד וגם ע"י שום רמז בעלמא דבר שלא יוכל להבין השליח וכמ"ש הכ"י ז"ל שם והגם שאח"כ כתיב שם ותשמע אשת אוריה וכו' ויעבור וכו' וישלח דוד ויאספה וכו' לאשה ותלד לו בן וירע וכו' כבר כתב הכ"י ז"ל כי ישראל לא היו יודעים אמתת הדבר שאפשר דאח"מ אוריה היה העיבור וכו' ע"ש בנ"ל ליישב דבריהם הגם שהוא

דוחק וא"כ לפי מ"ש ל"ק קושייתו של מהריט"ץ ע"ד התוס' וגם קושייתו השנייה שהקשה ע"ד התוס' במה שהקשו ע"ד רש"י דהרי לא בעל בפני עדים היינו אלא מפני שרש"י כתב שהרי היו עדים בדבר ומשו"ה פריך בש"ס דאמאי לא אסרוה כלומר דהב"ד יאמרו לו לדוד דב"ש אסורה היא לו וע"כ הוק"ל ע"ד דהרי לא בעל בפני עדים כדי שיאסרוה לו הב"ד אבל לפי פירושם דפירשו דא"ת וכו' דדוד היה יודע דנבעלה וכו' ואם היתה אסורה לו לא היה אותו צריך לוקחה א"כ לפי"ז י"ל דמ"ש בש"ס מפני מה לא אסרוה הב"ד דה"פ דכיון דלדוד מידע ידיע ליה דנבעלה לו א"כ יאמרו הב"ד לדוד בזה הנוסח ידיע ליהוי מרן דוד מלכא דאם בא עליה דב"ש היא אסורה לך לפום דינא ולא תוכל לבא עליה עוד ואיש חכם אתה וכ"מ מדברי הב"ש ז"ל שם בסי"א סק"ג שהבין כן בכונת דבריהם הללו כיע"ש ובתוס' הרא"ש הו"ד בהש"מ וכמ"ש הש"מ ז"ל אח"ז ע"ש :

תוס' ד"ה כל היוצא וכו' פירש בקונטרס שאם וכו' וקשה לר"ת דא"כ מאי כל היוצא וכו' עכ"ל ונראה דקושייתם הראשונה לא יתורץ בתירוצם הראשון כ"א בתירוצם השני שכתבו ועוד נראה דאפילו אומר מהיום וכו' דלא ר"ל פירש שאם וכו' דעפי"ר אלו יתורץ גם קושייתם הראשונה כמובן אלא דבעיקר קושייתם י"ל ע"ד דהרי מבואר בדברי רש"י גופיה בשבת דנ"ו ע"א דנ"מ לכמה דברים שכתב שם בד"ה שבקה וכו' וז"ל לשכב עמה קודם שקבלה גט שהיה בעלה שולח לה מן המלחמה שאם ימות לא תזקק ליבום או שמא יהרג ואין מעיד עליו ותתעגן אשתו או שמא יהא שבוי כדאמרי' לקמן כל היוצא וכו' ע"ש הרי דכתב רש"י דמהני האי גיטא לכמה דברים וע"ש בתוס' ד"ה גט וכו' ע"ש וגם הכא לא כתב רש"י דה"ט משום יבום אלא כתב סתם וא"כ שפיר י"ל דסמך עמ"ש שם ואולי לא הי"ל כתוב בדברי רש"י כמ"ש שם אלא דמ"מ דהרי נ"מ לדברים האם שכתב רש"י שם וצ"ע :

וחזי הוית להלח"א ז"ל בסוגיין שכתב ע"ד התוס' הללו דק"ל דהרי מהני לר"א אם לנכסי מלוג דאם הגט למפרע פירות דידה הוו וא"כ משום דאיכא פרוצות דמזנו בהפרד בעליהן מהן וכשמת נושאין אותן הבועלים ולפחות כדי שלא ינשאו באיסור וכו' ועוד ק"ל דגם שנאמר דמקשין שפיר לא מתרצינן מידי כמ"ש ומיהו יל"ת וכו' ולזה אפ"ל דלא באו התוס' לתרץ אלא לקו' ועוד וכו' וכ"ל דמילת ועוד ט"ס וכל קושיית התוס' היא מההיא דתנן כמ"ש וכו' ע"ש הנה מה שהוק"ל ע"ד משום דאיכא פרוצות כבר מהרש"א ז"ל הבליע קו' זו בנעימה כדרכו ותירצה ע"ש וכתב ומי שהבין דברי התוס' בדרך רחוק מחק מלת ועוד ע"ש וגם לע"ד נ"ל לומר דכיון דפרוצות ל"ש כ"כ וגם איכא למיחש דאדרבא ע"י נתינת גט יבואו לזנות הן ובועליהן באומרם דמסתמא ימות במלחמה ולמפרע הוי גט והו"ל פנויה משא"כ אי לא היו נו"ל גט אפשר יחושו על איסור

חמור

חמור שיש בדבר הזה ולא יחטאו באומדנא דידהו בעלמא משו"ה לא ניחא להו לומר דג"ט לדבר זה ·

אלא דאכתי קשה דהא כ"מ לענין פירות כמ"ש הלח"מ שם ע"ש וגם לזה נלע"ד די"ל דדבר זה הוי מילתא דשכיחא וגם הוי דבר של ממון ובעבור דבר של ממון לא היו פותחים פיהם לשטן או לעשות מעשה לעשות סי' רע להם לבשלא יחזרו מן המלחמה ושם תהיה מיתתם דאדרבא בלפי לייא צריכים הוו לעשות סימנין טובים של חזרה משו"ה לא ניחא לומר דג"ט לדבר זה · וק"ק ע"ד הלח"מ ומוהרש"א שלא נרגשו ע"ד מדברי רש"י דשבת הנז' · ועיין במ"ש הפ"י ז"ל בגטין דע"ג ע"ב ע"ד התוס' שם ד"ה אמר רבא דהקשו כמ"ש כאן ע"ש ועיין בתוס' ב"מ דנ"ט ד"ה נח וכו' דהוק"ל לב"ע ע"ש ובש"מ בשו' בשם הרמב"ן והנה האי קושיא דהוק"ל ע"ד רש"י הוא לפי פירושם דהתם דכ"מ בתוספתא דאילו לפירש"י דהתם ל"ק והוא שכתבו הגה וכ"מ בתוספתא וביעו"ש בתוס' שם :

באו"ד והו"ת דקרי ליה ספק א"א לפי שהיו מגרשין בצינעא שלא יהא נודע וכו' עכ"ל · לכאורה דבריהם צ"ע דכיון דכולם כותבין מאי צינעא שייך בזה וכ"ש דאיכא עדים וקלא אית לדבר וכן הקשה העי"ן ז"ל בב"מ דנ"ט ד"ה נח לו דכתבו התם כמ"ש הכא ושיים וצ"ע וא"ל ואו דלא ימנע אי כולם כותבין ליכא ספק ואי איכא אינשי דלא כתבי מאי כל היוצא וכו' ע"ש ·

ולע"ד נ"ל ליישב דברי ר"ת הנז' באמור דס"ל לר"ת דמ"ש כל היוצא וכו' גט כריתות וכו' מהם היו כותבין קודם הליכתן למלחמה ומהם היו כותבין אותו כשהיו במלחמה ושולחין אותו מאתם להביא למקום אשתו וכיעויין ברש"י ז"ל בשבת שם דנ"ו ד"ה שכיקם ע"ש ותמ"ש כל היוצא וכו' ל"מ די"ל דה"ק דכל היוצא למלחמה היה כותב וכו' יש מהם מקדם ויש מהם לאח"ך כמ"ש וא"כ י"ל דרובן היו כותבין מקדם והמיעוט אח"ך ומשו"ה אמרו כל היוצא וכו' דרובו ככולו הנה שמדברי רש"י שם משמע דכולן היו שולחין אותן מן המלחמה מ"מ ר"ת ס"ל כמ"ש וגם מדברי רש"י שם ל"מ כ"כ כמובן וגם ס"ל דכשהיו מגרשין אותן בכ"ג היה הדבר בצינעא כדי שלא יקפלו וכו' כמ"ש ר"ת להדיא והשתא א"ש מ"ש שם בב"מ נח וכו' ספק א"א וכו' דה"ט דקרי להן ספק א"א נשום דאע"ג דכולן היו כותבין מ"מ איכא מהן קודם ואיכא מהם אח"ך וכיון דהיה הדבר נעשה כשבא דוד על ב"ש לא היה להם ידיעה למדברים אי כבר אוריה שלח הגט מן המלחמה או לא או אם כתבו קודם או אח"ך ואפילו אם היה אצל ב"ש והיה לוקחו מידה ומראה אותו להם למרננים עליו מ"מ מסתמא לא היה כתוב זמן דזמן אינו אלא מתקנתא דרבנן דתיקנו שמא יחפה על ב"א או משום פירי כמ"ש בגיטין דפו"ב ע"א ע"ש מ"מ בו בפרק של דהע"ה לא היתה תקנה זו דאינה אלא מדרבנן וא"כ ליכא ראיה מן הגט וכן ש"ב · ועי"ע באה"ע בש"ע סי' קנ"ד בש' הגט אות פ"ח ע"ש בכ"ל לו' בעד ר"ת הנה שבאו דבריו בקיצור ·

וראיתי להרמב"ן הובאו דבריו בהש"מ ז"ל דכתב בסו"ד בתירוץ ר"ה וא"ל ואפשר דכריתות לגמרי קאמר וקא דאמר וכו' א"נ מלבינן היו פניו שאם יאמרו להם מגורשת היתה יאמרו לו לא היתה שאין הדבר ידוע ובצינעא היו מגרשים ואדכורי הוא דמדכר ליה חטא אוריה כדי לביישו ולא שהוא בא על א"א ע"ש וכ"כ הריטב"א בשם ר"ח במ"ש הש"מ שם וע"ע שם בחי' הרשב"א ז"ל ע"ש הנה שפירשו דברי ר"ת בפשיטות בע"א ·

ותו' הוית להפ"י ז"ל שם בגיטין ע"ד התוס' שם שהביאו דברי ר"ת הללו ע"ש שכתב ע"ד דאכתי קשה דס"ם אפילו בכה"ג לא הוי גט לאלתר לפי ש' ר"ה דאמר לעיל גטו כמתנתו וכו' אף גטו א"ע חוזר ומשמע דה"ה ליוצא בשיירא וכו' מיהו לפר"ת דהכא ודאי ל"ק וכו' אבל לפי' החולקים לעיל על ר"ת אם נאמר דבההיא דהכא סברי כר"ת שכל היוצא וכו' לגמרי היו מגרשין וכו' ע"כ צ"ל דבימי דוד נמי היו סברי כרבה ורבא וכו' ע"ש הנה מ"ש הרב ז"ל וכ"כ התוס' שם וכו' דיוצא בקולר דמי למסוכן וכו' וא"כ ממילא דה"ה ליוצא בשיירה וא"כ קשה וכו' ע"ש אחרי המח"ר עפי הו"ל לומר שכ"כ הרי"ף אהאיא מתני' דפ' התקבל דס"ה ע"ב דקתני בראשונה היו אומרים היוצא בקולר וכו' חזרו לומר אף המפרש והיוצא בשיירא וכו' ושם בסוגייא אייתי אהיא דר"ה דאמר גיטו כמתנתו וכו' אף גיטו א"ע חוזר כתב שם הרי"ף עלה דר"ה אכולהו ארבעה דתני במתני' קאי למימרא דכולהו מלוה מחמת ניכהו ע"ש וכ"כ הרשב"א בחי' לשם וכ"כ הר"ן ז"ל בהלכות ושכ"כ הראשונים ז"ל ע"ש · אלא שראיתי להר"ן ז"ל שם שכתב וז"ל אבל רי"ו כתב דלא הוי במלוה וכו' אלא יוצא לקולר ומסוכן אבל מפרש ויוצא בשיירא לא דהנהו כיון שדעתן לחזור שהרי מד"ע יוצאין לכאורה ל"ק באמירה וכן אם קנו מידם אין חוזרין וכו' וע"ש בסו"ד ע"ש א"כ לפי"ד רי"ו ז"ל הללו ל"ק קושייתו דגם ענינו של אוריה דיוצא לילך למלחמה נראה דיוצא לשיירא ובמפרש מיבעה דמי וכן ליוצא בשיירא דהרי בהנהו נמי מ"ל ש' שבנה ובמ"ש רש"י שם במתני' דיוצא בשיירא היינו דהולך למדברות וכן למפרש בים במובן · ועלה ע"ד לו' דהולך למלחמה שאני שאינו הולך מדעתו אלא דהמלך משלחו בע"כ וא"כ יש לדמותו למסוכן וליוצא בקולר הגם דלע"ד אהדרי כ"כ כיעויין ברש"י והר"ן שם בפי' דמתני' אלא שמדברי הפ"י גופיה ל"מ כן שהרי מדמה ענין אוריה ליוצא בשיירא שדינו כמסוכן והוליך להביא ראיה ע"ש וא"כ לפי"ז י"ל כמ"ש :

גם מ"ש אבל לשיטת החולקים וכו' וא"כ אם נאמר דבההיא דהכא וכו' צ"ל דבימי דוד וכו' ע"ש קא ודאי צ"ל כן דהרי מצינו להריטב"א שם בגיטין דע"ג דכתב דפלוגתייהו דר"ה עם רבא איירי בנותן גט סתמא ושקי"ל כרבא ע"ש ואילו הכא בסוגיין בסו"ד הביא דברי ר"ת ע"ש דמוכח דמסכים לדבריו א"ו צ"ל במ"ש הרב פ"י אלא דמ"מ לר"ה דהתם קשה דמה יענה לענינא דדוד לפר"ת דהרי עכ"פ חטא דוד ח"ו ודוחק לומר דר"ה

דר"ה לא ס"ל כהנהו דרשות דהתם בשבת דנ"ו דאמרו כל האומר דוד חטא אינו וכו' אלא ס"ל דחטא וה"ט דלא אסירה משום דאונס הוה כמ"ש בסוגיא בפירולא קמא דאין נראה כן מדברי התוס' דסונין ומדברי התוס' דהתם בקושייתם הרשו' דמכח דס"ל דבהנהו דרשות כ"ע יודו בה וכמ"ש הפ"י שם ע"ד התוס' שכתבו וז"ל והא אמרינן הכא ה"ה כא"ה לכל דבריה ע"ש וי"ל עיין בהרמב"ן ז"ל בסו' הו"ד בש"מ ז"ל ע"ש :

בא"ד ולפירוש הקו' ק"ק איך בא עליה איך לא וכו' עכ"ל עיין בהש"מ בשם הש"י ז"ל שתי' לזה די"ל דדוד היה יודע בעצמו שימיתהו ע"ש אלא שאח"ז כתב וז"ל אכל הקימא אמאי דהוה א"ל דוד לאוריה רד לביתיך והיה מכוין לבטל הגט אמי"ן ע"ש · ולע"ד דאפילו אם היה מתרלה יואב לילך לביתו לא היה מניחו דוד לאוריה לילך שם פן יתייחד עם אשתו והיה מבטל הגט שא כונתו של דוד היה אולי ימלא בו שום עילה ע"י דיבור זה פן ימרוד בו ויהיה מורד במלכות או אולי יכשל בדבריו וכמו שכן היה ההוא אמר אדני יואב וכמ"ש בש"ס שבת שם וכיעוין בהכ"י ז"ל שם בש"כ סי"א ע"פ וישלח דוד אל יואב וכו' ובפסוק שלאחריו וישכב אוריה וכו' ושם דרל"ר ע"ב ע"ש :

ד"ט ע"א

י"ש תוס' האומר פתח וכו' ור"ח מפרש דבוגרת ומו"ע אין לו"ד אבל אין פתחן פתוח וכו' עכ"ל תוז הוית להקבי"כ ז"ל בס' בעי חיי בחא"ה סי' ח"י דכ"ט ע"כ שהביא דברי ר"ח הללו ושכ"כ הרי"ף ותוס' ז"ל וכו' דק"ל ע"ד דהיכי תנן בפ"ק דכתו' היא אומרת משארסתני וכו' והיה מקחי מק"ט ר"ג ור"א אומרים נאמנת ואמרינן שם בגמ' עלה דאיך מתני' היא אומרת מו"ע אני וכו' קמיתא להודיעך כחו וכו' דאע"ג דאיכא תנו ל"מ ופרש"י ז"ל מיגו דמו"ע והוא ג"ע בפ"ק הנז' רי"ו והא הא מיגו לאו מיגו כלום דהוי מיגו דהעזה דמו"ע פתחה סתום וכו' וכזה טוען לא כי דרוסת היא טוען שמלא פ"פ והיא מכחשת לומר לו כי פתחה סתום היה ומו"ע אני וכל דאיהי לא טעין אין להאמינם במיגו דמו"ע דהוי מיגו דהעזה וכו' עד מ"ש ול"ע ע"ש ולע"ד אחרי המח"ר ל"ק קרא שהרי מתבאר מדברי התוס' דכ"כ רכ"כ ע"כ ד"ה דברים וכו' דס"ל דמיגו דהעזה אמרינן ע"ש וכן בתוס' דב"ק דק"ז ע"א ד"ה עירוב וכיעוין נ"כ בתשו' מהרימ"ט ז"ל בחלק ח"מ סי' פ"כ ע"ש וכן בהקבי"כ ז"ל בס' כנה"ג ח"מ סי' פ"כ בכללי המיגו אות קכ"ה ע"ש ובהש"כ ז"ל שם אות וי"ו עש"כ וכ"ש בענין בתולים די"ל היא לו דאינו בקי כ"כ די"ל דהטה או לא בעל בנחת ולא הרגיש שהיתה פתחה סתומה וכיעוין בהרמב"ם בפי"א מה"א הי"כ ובה"ה ובהלח"מ ז"ל שם ע"ש וא"כ בכל בה"ג י"ל דלכ"ע אמרינן מיגו וא"כ י"ל דשאני גבי משארסתני נאנסתי דהיא טוענת בריא והוא טוען שמא ולא"כ דלקמן בההיא סוגיא י"ל חזקה דבתולה ומש"ה מהימנינן לה כמיגו אפילו דנימא דהוא מיגו גרוע קצת ומה"ט גם בלא שבועה מהימנינן לה ואפילו לגוביא ממון ויעוין בתשו' מהריב"ל ז"ל בח"א בריני מיגו דקכ"ט ע"א ע"ש ובהקבי"כ שם אות קכ"ד ובהש"כ שם ועין בהמט"ש ז"ל שם אות ע"ט מ"ש ע"ד הקבי"כ שם אות קכ"כ ע"ש ועיין בהקבי"כ שם אות קכ"ו בשם מהרימ"ט ז"ל ח"מ סי' פ"כ ע"ש וע"ש בתשו' מהרימ"ט גופא ע"ש ודוק ·

ולענין אם הנשים נאמנות ע"ע הבתולים כתב מהר"י מינץ ז"ל בתשו' ס"י דעדות נשים תהני ע"ש אמנם הקבי"כ שם בס' בעי חיי דכ"ט ע"ר על כ"ר בחתן שנכנס לחופה וכו' ובליל ראשון כ"ע שנים או ג"פ ואומרים קצת נשים שיום ראשון הבוקר אור הראה להן שמלה מגוללת כרמים וכו' ואחר יום או יומים חזר ואמר שבעל ול"מ דם וכו' וע"ז כתב שם דקכ"ט ע"ר דתורתו ל"מ במ"ש בירושלמי וכו' אך אמנם יש לנמגם בזה מטעם דאין כאן עדות נשים ואם החתן יכחיש לנשים אין שום תועלת בעדותן דאע"ג דכתב הרב מהרי"מ ז"ל בתשו' וא"ו דעדות נשים מהני לדם בתולים היינו להעיד שראו דם בתולים אבל להעיד שהבעל סדאם להם דם ואמר אלה בתולי בלתי כל שהבעל מכחיש אינן נאמנות ואל תשיבני מתשו' הרדב"ז ז"ל דהתם אפשר דהמעידים היו הנשים וכו' עכ"ל וכ"מ מתשו' רש"ג ז"ל הו"ד בתשו' שערי צדק בסה"ר סי' ל' ד"ם ע"א שכתב שם על נ"ד בראובן שנשא בתולה ואחר שנתיים תבעהו ואומרת שאינו יכול לבועלה ושעדין היא בתולה והוא אומר בעלתי והולאתי ד"כ בשעת כניסה לחופה והיא בופרת ואומרת הביאו אלו נשים מילדות לבחון אותי ותמלאנה בתולה וכיא אומר וכו' ואינו קושט בדברי המילדות ואינן נאמנות להפסיד אותו שישלם כי זה כמו עדות דנשים פסולות והשיב הגאון ז"ל שהדין עמו שאין לשמוע לדברי הנשים הנאמנות אלא להחמיר ולא להקל כמ"ש בנידה דמ"ח כל הבדיקות וכו' כך אם אמרו הנשים הנאמנות דבר לחייב בו הא"ל שהמוליא מע"ה ואם אמרו שהיא בתו' עדין אין מחייבין את האיש ליתן כתו' ע"ש דהביא עוד ראיה מש"ס דלקמן ד"י גבי עובדא דר"ג וכו' ע"ש הלא דלכאורה י"ל ממ"ש הרא"ש ז"ל בתשו' כל"ג סי' כ' ה"ד הריב"ה ז"ל בנו בא"ע סי' קי"ז ס"כ גבי שאומר על אשתו שאינה ראויה והיא אומרת וכו' דתבדק ע"י נשים הגונות וכו' ע"ש והיינו אפילו לחייבו לבעל כמ"ש שם וכ"פ הש"ע ז"ל ע"ש וע"ע בהרב בית יהודה ז"ל אה"ע סי' ע' ה"ד הידי"א שם סי' קט"ו בהגב"י וע"ע בתשו' הרב תורת חסד ז"ל סי' נ"ח ה"ד הידי"א שם סי' קי"ז בהגה"ט ע"ש ועין במש"ל בדף יו"ד בש"ד בההוא עובדא דר"ג דבעת ל"י בזה וע"ע בתשו' מהרש"ך ז"ל ח"ב סי קע"ב :

ולענין מ"ש בסוגין אין אדם טורח בסעודה וכו' כתב בשם הרשב"א ז"ל דהי לא טרח אינו נאמן וכו' ע"ש וכ"כ בשם הריטב"א ז"ל וכן בהר"ן ז"ל בהלכות וכ"כ ה"ה ז"ל בפי"א הי"ד וכ"מ מדברי התוס' ז"ל בסו' ד"ה חזקה וכו' ע"ש וכמוכן מדבריהם וכיעוין בהרא"ש וכמ"ש הש"ס וכ"מ מדברי הש"י ז"ל ע"ש וכ"כ מהריק"ש

מהריק"ש ז"ל בנימוקיו לאה"ע סי' קי"ס ע"ש וע"ע בתשו' הרשב"א ח"א סי' אלף רכ"ט ע"ש:

וחזי הוית להש"ס שהביא משם חי' הרמב"ן שכ' וז"ל מדקדקים בתוס' והיאך הוא מפסיד שעו' שמא הוא רוצה לקיימה במנה וכו' ומתרצים כיון שבתולה נשא וטרח בסעו"ת שבעה א"ע להפסיד שבח שלו וה"ל דמסתמא כל הטוען עה"כ פ"פ וכו' דעתו להוציאה שאין אדם רוקק בבוס ושותה בו עכ"ל ולכאורה ממה דלא נח"ל בתירוץ התוס' משמע דס"ל דאין לחלק בין טרח ללא טרח אבל נראה דל"מ דאה"נ דגם הרמב"ן ס"ל כסברת הראשונים הנז' אלא דדחיקא ליה תירוצם של התוס' שהביא משום דעדין י"ל דכיון דמרויח מנה מעלילי עליה ולא הכפ"ל על שבח שלו לזה ניחא ליה לתרץ בע"א דמסהמא כל הטוען וכו' וכן בדין מרכל רבו' ז"ל הנז' כ"כ בפשיטות ואילו הרמב"ן חולק בזה הו"ל להזכיר דעתו ואם דעתם לחלוק יחלקו ע"ד כדרכם בש"ס וע"ע בהש"ס בסו' שאחר דהביא דברי הרשב"א הנז' כתב וז"ל ויש מ"ש דהא דקאמר בסעודה לאו דוקא אלא כלומר בשמחת יהודה וכו' ע"ש אמנם חזי להפ"ס ז"ל בירוש' דמכ"י בדף ד' ע"כ ר"ה א"ר הילא שהביא דברי הרא"ה ז"ל שכתב עמ"ש חזקה אין אדם וכו' וז"ל ומיהו תמיה מילתא דקאמר אין אדם טורח בסעודה ומפסיד מאי מפסיד דילמא ניחא ליה בהכי להפסיד כתובה וכת"ה מקיים לה במנה וי"ל דהאי כיון דטוען עלה הכי לא סגיא דלא מפיק לה שאין אדם רוקק בבוס ושותהו עכ"ל וכתב הרב הנז' ע"ד דיש ללמוד מדבריו דאפילו במקום דליכא פסידא שעתיד להוציאה ודאי ולא לה כלום דבמכתישתו מיירי ופסידה כל עיקר אפי"ה נאמן והטעם שאין אדם הופך שמחתו לאבל ולפי"ז אפילו לא טרח בסעודה נאמן אבל אין כן דעת הרשב"א ז"ל אלא דהי לא טרח בסעודה אינו נאמן דהא ליכא חזקה כ"כ ה"ה שם בשמו ומדברי הרמב"ם ז"ל אינו מוכרח שכתב שם חזקה דאין אדם טורח וכו' והופך שמחתו אבל דמשמע במי דטורח בסעודת בעי אלא דלדעתו ז"ל פסידה דידיה איכא שפסק שם כדעת הגאונים שהורו שאינה מפסדת אלא עיקר כתובתה אבל תוס' י"ל ועיין שם עכ"ל הרב הנז' ז"ל ולע"ד אחרי המח"ר ל"מ מדברי הרא"ה הללו כדבריו שהרי לא כ"ט הרא"ה ז"ל משום דאין אדם מהפך וכו' כמ"ש הרב ז"ל אלא הניח סתמו כפירושו כדאיתמר בש"ס משום חזקת טורח בסעודה ומפסידה דכיון דעתיד להוציאה הנם שי"ל מת"א בענין הכתובה מ"מ דהתירחא והפסד הסעודה הולך לו לאיבוד והומדנא דמוכח היא דהאמת אתו כמ"ש דפ"פ מלא ולא משקר יען שלוקח אשה בחבה והאבה לא זו הדרך להוציאה תכף ומיד ברי שנאמר לו רוצה עבור ענין הכתובה יען כנגד זו מאבד הטירחא והפסד הסעודה באופן דל"מ הרב הנז' ורא"ה ע"ז שהרי גם הרמב"ן רבו כתב כדברי הרא"ה תלמידו ולא מלינו בדברי הראשונים שכתבו שהרמב"ן חולק בחילוק זה שכתב הרשב"א ובמש"ל:

גם מ"ש שמדברי הרמב"ם ל"מ דס"ל כהרשב"א משום דבלא"ה יש לו הפסד בענין התוס' ע"ש ל"מ לע"ד שהרי לפי"ד תיקשי ליה להרשב"א גופיה שהרי הוא עצמו שכתב דאינו מפסיד בסעודה אינו נאמן אפי"ה בענין התוס' ס"ל כש' הגאונים והרי"ף והרמב"ם ז"ל דס"ל דחייב משום דאינו תקנת חכמים וכמ"ש הר"ן בשמו בהלכות בסוגיין וגם הריטב"א כ"כ כמ"ש בהש"מ בסוגיין וכן מ"ל משאר רבו' ז"ל דס"ל הכי והכי במוכן ע"ע והשתא לפי דברי הפ"מ הנז' תיקשי להו דאפי' לא טרח בסעודה מ"מ הרי אית ליה פסידא דתוספת א"ו צ"ל דפסידא דתוספת לא איכפת לן שדוקא בדאיכא טירחא והפסד דסעודה הוא דסברי דכנן למימר דנאמן משום האי חזקה דאין אדם טורח וכו' ומפסידה משא"כ בדלא טרח דליכא האי חזקה אז עבור התוספת לא איכפת לן ואמרינן דאערומי קא מערים לשויה לה בעולה ולגרשה בלא כתובה כלל למאי דקי"ל כנסה בחב"ת וכו' דאין לה כלום ואפי' אם יאמר דאין דעתו לגרשה ובמקום דאינה נאסרת עליו דאיכא ס"ס מ"מ יכתוב לה כתובה של מנה על לעתיד ומאי דנתנו טעם משום דאינו תקנת חכמים היינו לומר דאפי' טרח בסעודה אינו נאמן לגבי התוספת משום דאינו ת"ח אלא מתנה בעלמא הוא ואין להפסידה אלא בראיה ברורה:

הנ"ל ממ"ש דגם לדעת הרמב"ם ס"ל כש' כל רבו' הנז' וכ"מ מדברי ה"ה שם ומרן בכ"ו שם בטה"ע סי' קי"ס דלא הביאו שום חולק בזה החילוק של הרשב"א וסי' וכן מש' מדברי הק"מ והכ"ם ז"ל שם ועיין בהש"מ שכתב וז"ל ויש מ"ש דהא דקאמר בסעודה לאו דוקא אלא בלו' בשמחת סעודה עכ"ל ול"מ הפך ממ"ש כמובן:

וחזי הוית להרב פנים מאירות ז"ל ח"ה סימן ה' דיו"ד ע"ד שהביא שם האי חילוקא דהרשב"א וכתב על נ"ד וז"ל ואף שמדברי פירוש' נראה דל"ד בטורח הסעודה תליא מילתא אלא בהולאת החתן דכ' דאין אדם עשוי להוציא הולאותיו ולהוציא ש"ר על אשתו משמע וכו' ולפי מנהגינו מ"מ נראה דעיקר טעמא תלוי בטירחא דסעודה וכו' וכ"כ מדברי הרא"ש שכתב וכו' ולפי"ז ניחא לפי מנהגינו שבותבין קנס וכו' ולולא דמסתפינא הו"א הא דנקט הש"ס אין אדם טורח וכו' ל"ד שא לדוגמא בעלמא נקטיה הש"ס וכו' וזה אפשר לומר כונת הרמב"ם דנקט וכו' ולכך לא הזכירו הטור והש"ע דעה זו דהאם אינו טורח בסעודה דאינו נאמן וכו' ולכך כתב הרמב"ם וכן הטור ורמ"א דכל מי שטוען ט"ב אם רוצה לקיימה אח"ך כותב לה כתובת מנה אעפ"י שאינו מפסיד הסעודה שא מרויח המנה אלא ע"כ דל"ד נקט טורח בסעודה אלא לדוגמא בעלמא דשם שאין וכו' ומפסידה כך אין א"ע לטרוח בשמחת נשואין ולהפסידה להפך וכו' ולעשות בעילתו ב"ז אלא ודאי קושטא קאמר וכו' ע"ש ולע"ד מדברי הירוש' הנז' ל"מ היפך ש' הרשב"א וסי' ז"ל די"ל דהולאותיו דקאמר לורכי הסעודה וכ"מ מדברי הש"י ז"ל שם גם ממה שלא כתבו הרמב"ם והריב"ה והש"ע בהדייא חילוק זה ל"מ די"ל דסמכו עצמם עמ"ש הטעם דאין אדם טורח

טורח

טורח וכו' דמה"ט דייקי לה הראשונים הנז' ומה גם דלא מצאו חולק עד"ז וכיעוין בדברי מרן שם בב"י וגם מור"ם ז"ל שם בד"מ לא הגיה ע"ד כלום בדרכו בש"מ · וגם מ"ש ולכך כתב הרמב"ם וכן הטור ורמ"א דכל מי שטוען וכו' ע"ש נ"מ לפי מ"ש הח"מ שם סקט"ו דכתב דהרמב"ם והריב"ש איירו בשנשא היא מרולית לזה אבל אם א"מ וכו' כיון דאינו מפסיד הסעודה וכו' ע"ש ובהב"ש שם סקכ"ד וכן נ"ל בעד ה"ה למ"ש שם בפי"א הי"ד למ"ש שם בהטו"ב ע"ש וע"ד מרן בב"י שם ובמובן וע"ע בתוס' הרא"ש ז"ל הובאו דבריו בהש"מ במה שהרחיב וביאר דברי התוס' ע"ש ועיין במ"ש הרא"ש בפסקיו בסוגיין ע"ד הגאון ז"ל וז"ל איני בחולק וכו' אעפ"י בטורח הסעודה פטור ממאתים וכו' ע"ש ול"ק עמ"ש שם בתוספותיו שם דהחילוק ברור דהתם איירי באומר בפירוש דאינו רוצה לנרשה במ"ש להדיא שם ובפסקיו מיירי בסתמא · הכ"ל ממ"ש דהאי חילוקא דהרשב"א וסי' ז"ל כ"ע מודו ביה ובאמור וכ"כ מהריק"ש ז"ל בנימוקיו לשם ע"ש :

ולענין טוען ט"ד אי נאמן אפי' בלא טרח בסעודה עיין בהב"ש ז"ל שם סק"י דהעתי' דבריו ב' דנאמן וסוב כתב אלא מהרמב"ם והטור לכאורה נ"מ כן וכו' ואפשר לפי מנהג שלנו שאין משמשין ויש חשש שמא איבד הדם מ"מ בעי' אפי' בט"ד חזקה אין אדם טורח וכו' ע"ש וכ"כ הרב פנים מאירות ז"ל ד"י ע"ב ד"ה ועוד נראה וכו' ע"ש ולא הזכיר דברי הב"ש הנז' · ולע"ד לכאורה נראה דדבר זה בזמן הזה דאין מעמידין שושבינין תלוי בפירש"י והתוס' לקמן ד"ט ע"ב גבי מ"ש לא דקא טעין וכו' לא דקא טעין ט"ד · דלפירש"י שם איירי כגון דהי"ל שושבינין וכו' ע"ש משא"כ לפי' התוס' שם ד"ה לא וכו' דמשמע מדבריהם דאיירי אפי' בלא שושבינין ומ"מ טענת דמים הוי טענה מבוררת יותר מפ"פ מדאין סדינין מלוכלכים בדם וכו' ע"ש ובהש"מ ז"ל שם ובמ"ש שם לקמן גבי מ"ש שם גבי מ"ש ורשב"ג אומר בתולת וכו' מה שהביא שם :

ולענין אם מנהג המקום לשמש ולא העמיד וכו' עיין בהש"ע שם ס"ב ובהפ"ת שם די"א ע"ג וד' ולענין מלא דם עיין בהש"ע שם ס"ו ובהרב הנז' ד"י ע"ש :

והנה רוב המפרשים ז"ל ס"ל דהא דהר"א פ"פ דאסורה בחד ספיקא ה"ד במכחשת אותו ואומרת בתולה נבעלתי א"נ בשותקת אבל באומרת נאנסתי או מו"ע אני נאמנת ומותרת לבעלה כיעוין בהרא"ש בפסקיו בסוגיין ובהריב"ש ז"ל אה"ע סי' חיי"ס ובהש"מ ז"ל בסוגיין ועיין בהגא"ש שם · אמנם ראיתי בתי' הרשב"א ז"ל הו"ד בהש"מ שאחר שכתב כמש"ל כתב ויש מגדולי המורים דחולקים דלאוסרה בב"נ אסורה ושב"א פירוש' עש"כ גם ה"ה בפי"ח מהא"ב ה"ט הביא מחלוקת זה וכתב שכ"כ דעת רבינו ז"ל ע"ש · והתש"ל ז"ל שם הביא סיוע לדברי הרמב"ם מדברי הירוש' שהוא גם הש"י ז"ל ד"ב ע"ד הקשה מההוא ירוש' להחולקים ע"ז ע"ש שלא תירצו כלום ליישב ס' הנהו רבו' דס"ל דנאמנת גם נוקר"ס אלשקאר ז"ל סי' ל"ד הקשה כן וכתב שלא ידע מה יענו וכו' ע"ש וכיעוין בהיד"א ז"ל ח"ה סי' וא"ו סנב"ו אות ט"ו ע"ש ועיין ג"כ למוהרימ"ט ז"ל בתי' למכי' שהקשה במ"ש ונדחק ליישב ע"ש וכבר כתבו הראשונים בש"ס דהשוה ירוש' פליג אהירך דברי הירוש' וכיעוין בהפ"ת בירוש' שם ועיין בהרדב"ז ז"ל בישנות סי' קע"ה ומ"ש ע"ד ה"ה והמ"ט ז"ל דקב"א ע"א ע"ש · ולע"ד נ"ק דשאני הכא דבירוש' קאמר בהדייא דנאמנת וא"כ אם דעתו לחלק בדבר וכמ"ש הראשונים ז"ל היל"ל כן א"נ ס"ל דל"ש וכמ"ש ה"ה · ולענין הלכה כתב הרדב"ז ש"ס דנ"ל בס' המתירין שלא להוציא אשה מבעלה · אמנם הרימ"ט שם כתב דראוי להחמיר וכ"ד מהרש"ט בתשו' ב"י וכ"כ דעת מוהרמ"א סי' ל"ד וכמ"ש החבי"ב ז"ל באה"ע שם הגב"י אות ה' וע"ע שם בסי' וא"ו אות כ"ז ע"ש · ועיין במש"ל ז"ל בפי"א מה"א ה"ה בסו"ד ד"ה ודע שדעת הרי"ו ז"ל וכו' שהביא שם ס' רבינו יונה וסי' ז"ל דס"ל דסוגיין איירי במכחשת אבל במודה וכו' וכתב שם דיש להסתפק בחו"ש שיכי לידויניה שהרי איכא לא מכחשת ולא מודה וכו' ע"ש · ולע"ד נ"ל דכיון דהני ס"ל דאין לחלק בין בתולה לענין איסורא כיעוין בהש"מ ע"ש א"כ י"ל דבשם דלענין כתובה קי"ל כר"ג דא"ל טענת בתולים ומטעמא דכנון ז פ"פ לאלם הוא ואי הוס פקחת היו טוענים משארסתני נאנסתי דנאמנות וכמ"ש בסוגייא דלקמן דל"ו ע"א וכ"פ התוס' ז"ל ע"ש ה"ה נמי די"ל כן לענין איסורא וכ"מ מדברי הש"מ לקמן שם וכ"מ מדברי הב"ש ז"ל סי' חיי"ס סקי"ה שכתב שם וז"ל ועיין בש"ס דל"ו לפירוש תוס' חרשת ושוטה הן בחזקת מ"ע ואין טענה עליהן אבל לפירש"י לאו בחזקת מו"ע הן אלא אמרינן אם היתה פקחת היתה טוענת משארסתני נאנסתי לפי"ז לענין איסור היכא דליכא ש"ס תליא בפלוגתא דהיתא בסמוך ע"ש והיינו מ"ש בהש"ע שם ס"ז וכמ"ש מור"ם ז"ל שם וי"א דהא וכו' אבל אמרה נאנסתי נאמנת ע"ש דהיינו ההיא פלוגתא דרבו' דכתיבנא לעיל דס"מ דלש' מור"ם שכתב שם בשי"א והיא דעת רובא דרבו' דס"ל דאם היא אומרת נאנסתי דמותרה לבעלה א"כ גם גבי חו"ש טענינן להו כן וכ"ש לדעת ר"י ז"ל דס"ל דהיינו טעמא דהנהו דא"ל ט"ב משום דבחזקת מו"ע הן עומדות אלא משום דלא אמרי כן בחזקת מו"ע הן עומדות וכמ"ש בתוס' לקמן דל"ו ובב"ש שם נפל ט"ס כמובן ועיין בדברי הרשב"א בסו' שכתב וז"ל ומ"ש בירוש' וכו' דשותקת בל"ע בשותקת דבפ' אלו נערות וכו' ע"ש ובהאמ"ט ז"ל שם אלא דכ"כ דפליגי רבני האחרונים ז"ל לענין הלכה :

והנה ראיתי להתוס' יו"ט ז"ל במשנתינו דלקמן גבי משארסתני וכו' ע"ד הר"ב ז"ל שם שכתב שם וז"ל נאמנת והפסידה כתובתה ומ"ת אי אשת כהן וכו' ע"ש וכתב ע"ד שם וז"ל גמ' ד"ט וא"כ באשת ישראל וכו' וכתב המגיד בפי"ח וכו' אבל התוס' כתבו וכו' נמצא דדברי הרב בפסק זה דחויים וכו' עסו"ד ע"ש · הנה מ"ש דדברי הר"ב דחויים דאם יאמר מו"ע ל"ש קשיא הא דתוס' דפ' נערה וכו' ע"ש וי"ל דודאי הר"ן וה"ה

וה"ה שכ"כ וגם כתב שם דכ"כ המפרשים ז"ל הא ודאי שום תירוץ י"ל כדי שלא יהיו דבריהם מוקשים מסתייא סוגייא וא"כ גם הרע"ב ז"ל י"ל דאזיל כשיטתייהו וכבר כתב הרמב"ן ז"ל הו"ד בהש"מ שאחר שכתב דמו"ע ל"ש כתב וז"ל והא דפרק נערות כולהו חבוטי וכו' לומר שאם באת לחוש לכולה ניחוש בכולן אלא שא"ח לפי שאין בתוליה אלא בחבטה גדולה שאינה מצויה ור"ש לדעת ת"ק דהתם וכו' ע"ש וכ"כ שם משם תי' הרא"ה וכן הריטב"א והרשב"א ז"ל ע"ש ובאשר כה"ג משכחינן לה כדברי הר"ב בדוכתי טובא ומהם במכי' פ"ק מ"ב ומשנה יו"ר ובפ"ה מ"ג ובפי"א מ"א וכה"ג מ"ל טובא במ"א ע"ע ולפי"ז גם מ"ש התוי"ט וז"ל ואם יאמר בפר"ח הרי דחוי מהר"ן וכו' ע"ש י"ל עד"ש דאה"נ די"ל דהר"ב ז"ל אתי כפר"ח ז"ל ולא משום מה שהק' הר"ן מדברי הירוש' כבר כתי' הרשב"א הו"ד בהש"מ דל"ו עמ"ש שם אי דקא טעין כתב דמדברי הירוש' דיבמות בפ' הע"ו אמרו בהדיא כדברי ר"ח ושכ"ד הגאונים והרי"ף ז"ל ושכ"מ מסו' ת"ד במס' יבמות וכיעו"ש בחי' הרמב"ן ז"ל ע"ש גם ה"ש הר"ן ע"ד ר"ח ממ"ש בפרקין לקמן אף אנן נמי תנינא בתולה נשאת וכו' מ"ל דקא טעין פ"פ לא דקא טעין ט"ד ובט"ר ודאי הא איכא למיתלי במוכת עץ וכו' ע"ש :

וחזי הוית להחבי"ב ז"ל בת' כ"ח תא"ה סי' ח"י דכ"ט ע"א דכתב דיש לתמוה ע"ד התוס' יו"ט הללו שכתב דאם יאמר כפר"ח ז"ל הרי דחוי מהר"ן ז"ל וכו' ע"כ דמדבריו אלא מוכח דל"ק אלא לפי' התוס' וכו' אבל לדברי ה"ה ז"ל ל"ק וכו' וזה ודאי תימא דלא אמרו דמוכת עץ ל"ש אלא שלא להאמינה במיגו אבל אם טוענת כן כפי' ודאי נאמנת ומ"ש שאינו היא אומרת מוכת עץ וכו' עד מ"ש דלקושית י"ל דה"ק אפי' אם נפרש דאפי' טוענת אינה נאמנת משום דל"ש הנה התוס' דחו זה וכו' ע"ש ולע"ד לפי מ"ש שם הרב דאם טוענת כן נאמנת דמ"ש וכו' ע"ש הוא דוחק גדול לומר ועל כן נלע"ד דהתוי"ט בכונת ה"ה שם דקאי גם אטוענת מוכת עץ והיינו טעמא משום דה"ה שם קודם זה כתב וז"ל ויש מן המפרשים שסוברים שה"ה וכו' או שטוענת מוכת עץ אני נאמנת ויש מה"מ חלוקים וכו' דלענין איסורא בכה"ג דליכא אלא חד ספקא אסורה וגו' ע"ש · ועלה כתב וכבר שאלו למה וכו' והלא שמא מוכת עץ היא ויש וכו' ותירצו דמוכת עץ דבר שאינו מצוי וכו' ע"ש דמש' דקאי גם בטוענת מוכת עץ אני וכן מש' מדברי הפ"מ ז"ל ע"ד הירוש' שם שהבין כן בדברי ה"ה ע"ש ובכן אתי שפיר דברי התוי"ט הנז' :

גם מה שהק' עוד החבי"ב שם על דברי התוי"ט דלמה שבק פני מלחמתו על רע"ב ולא על הרמ' בפ' הי"ד ובפיה"מ וכו' שכתב כן בפי' ואי משום וכו' ע"ש יש לו' לע"ד דהיינו טעמא משום דהרע"ב קאי אמתניתין דהיא אומרת מוכת עץ ואהא כתב דבריו דהוא אמר נאמנת ולא הפסידה וכו' ומכל מקום אי אשת וכו' ע"ש משא"כ דברי הרמ' בכ' המקומות וכמו כן דברי הריב"ה יש לפרש דלא איירי בטוענת מוכת עץ ועיין עוד שם בקושיתו הראשונה וכמה שכ' הר"ב שם בסוף דבריו וז"ל ואפי' וכו' ויהיב לה כתובתה ע"ש אלא שמדברי התוי"ט מרישא לסיפא נראה להדיא דאאיסורא קאי ועיין עוד בהחבי"ב דכנה"ג אה"ע סי' ו' ע"ש · ועיין במ"ש הרדב"ז ז"ל בתשו' הישנות ח"א סי' קע"ה כדעת הרמ' ז"ל בפט"י הי"א שדעתו כדעת רבני האחרונים ז"ל דלא כמ"ש ה"ה שם ע"ש וכמה שכ' ע"ד החבי"ב שם דכ"ט סוע"ב ובע"ג · ולע"ד נר' לי דאין כונת הרדב"ז לחלק בין חד ספקא לתרי ספיקי אלא כונתו לומר דבטוען דרוסת איש את שנבעלה קודם קידושין או בשותקת או בטוענת בתולה שלימה נבעלתי דבכל אלו כיון דעכ"פ הודית דהויא בת בעילה מאדם אחר זה שאומרת דקודם אירוסין היתה מכל מקום לגבי דידיה דאיכא ספק א' בכהן או בישראל בנשאת בפתות וכו' או אמרי' דאסורא דשויתה אנפשיה חתיכה דאיסורא משא"כ בטוענת מוכת עץ בבריא דאז אינה מורה בבעילה כלל אין הכי נמי דנאמנת אפי' דנימא דליכא אלא חדא ספיקא ולא אמרי' שויתה אנפשיה חתיכה דאיסורא משום דיש לה חזקה דבתולה וכה"ג גם כן בטוענת משארסתני נאנסתי גבי אשת ישראל דאיכא חזקה דבתולה כמ"ש לקמן די"ב עד כאן לא קאמר ר"ג התם אלא וכו' חזקה דגופא בכה"ג ס"ל לראשונים הנז' דנאמנת גם לענין היתר לבעלה אלא דבדעת הרמ' ס"ל להרדב"ז דגם בטוענת דאחר אירוסין נבעלה אסורה כיון דמודית דנבעלה וליכא אלא חדא ספיקא אסורה משא"כ בטוענת מוכת עץ אני בבריא דאינה מורה בענין בעילה כלל אז ס"ל דמותרת אפי' דליכא כי אם חדא ספיקא והיינו טעמא משום דאיכא חזקה דגופא וגדולה חזקה כמ"ש בחולין די"א וכידוע ואפ' גם כן לו' דלדעת הרדב"ז בדעת הרמ' ה"ה גם כן דס"ל דגם בטוענת משארסתני נאנסתי נאמנת מהאי טעמא דגדולה חזקה ומה דנקט הרדב"ז בדבריו מוכת עץ לאו דוקא אלא משום דכ"ד היתה טוענת מוכת עץ משום הכי נקט מוכת עץ ומה שאינו נאמן באומרת בתולה שלימה נבעלתי והוא מכחישה ולא מהימנינן לה מטעם חזקה היינו טעמא דכיון דהוא מכחישה בודאי דבו בפרק לא היתה שלימה הרי שויא אנפשיה חתיכה דאיסורא וגם מאי דלא מהימנינן לה בטוענת בתולה שלימה נבעלתי וכן באידך מטעם מגו די"ל משארסתני נאנסתי או מגו דמוכת עץ היינו טעמא משום דאי הוה טענה משארסתני נאנסתי הוה פסלה אנפשה מכהונה משא"כ עכשיו דטוענת שנבעלה קודם קידושין או בתולה שלימה נבעלתי גם מטעם מגו דמוכת עץ ל"מ לה משום דס"ל להרמ' דמגו דמוכת עץ כמ"ש בירוש' וכרבנן סבוראי ז"ל דס"ל הכי וגם ל"נ בסו' דלקמן די"ב עד כאן לא קאמר ר"ג התם אלא משום מגו וכו' אלא ה"נ משום דאיכא חזקה וכמ"ש בהש"מ משם הראשונים ז"ל דל"נ הכי מטעם דאינו מגו טוב וגם מ"ש בש"ס לקמן דט"ז ע"א אלא אהא שנושא את האשה ולא מצא לה בתולים וכו' דמגו דאי בעיא אמרה מוכת עץ וכו' וקאמר ר"י לר"ג בהאי מיגו וכו' ל"ד מיגו דלאו מיגו גמור הוא אלא אסמכתא

בעלמא

בעלמא ועיקר טעמא הוי משום חזקה דגופא כמ"ש בהס"מ שם באופן דכין מה"ט דכתבנו משום דמו"ע ל"ש וכין מה"ט דכתבו הראשונים שם ל"נ לקמן ע"כ ל"ק וכו' מינו וכאמור

כי מן הבאר נ"ל ליישב דברי הגאון הר"ש בס' כריתות בכללי המיגו שכ' וז"ל מיגו דאיכא דהטענה ל"ש לא אמרינן מיגו דהא גבי משארסתני נאנסתי דלר"ג לא מהימן אע"ג דלר"ג אית להו מיגו והכא איכא מיגו דמו"ע אני התחיך ור"ג לית ליה האי מינו דל"ש וכן לכ"ע דל"ש כלל עכ"ל ודבריו אלו ק"ט מכמה אנפי וכאשר עמד ע"ד המבי"כ ז"ל בתשו' כ"ח הנ"ז דכ"ח ע"כ מכמה סוגיאות דפרקין ודרפ"כ ע"ש ובהס"ך סי' פ"כ בכללי מינו סי' ולע"ד לפי מ"ש י"ל דבריו והיינו דהרא"ש ל"נ לקמן ע"כ ל"ק ר"ג התם אלא משום מינו דהיינו מו"ע וכו' וס"ל לומר דה"ט דאע"ג דהוי מינו טוב במו דס"ל לרש"י וסי' דגרסי ליה ע"ש מ"מ איהו ס"ל דה"ט לנוסחי דס"ס אחרינא דלא גרסינן ההיא גירסא דהוי מט"א דהיינו משום דהוי מינו דל"ש דהויא טענה גרועה דבה"ג לא אמרינן מינו אלא בטענה טובה ממנה ושכיחא דאז הוא מהמנינן לה בשופי והשתא א"ש דברי הר"ש ז"ל הנז' דקאמר מינו דהטענה ל"ש לא א"ל דהא משארסתני נאנסתי לא מהימן לר"ג אע"ג וכו' כלומר דלא מהימן לר"ש מה"ט דמינו אלא מטעם חזקה דגופא דכן מוכח הסו' דלקמן די"כ דל"ק אלא מטעם חזקה דגופא לפי גירסתו דלא הוה כגירסתינו כמש"ל והא איכא מינו דמו"ע תחתיך כלומר דעדיף טפי דלא קא פסלה נפשה מכהונה וגם י"ל מאחים ואפ"ה לית ליה לר"ג האי מינו מדל"ק ליה הש"ס לקמן אלא מטעם חזקה דגופא כנוסחי דש"ס אחרינא כמש"ל וה"ט משום דל"ש וכן ס"ל לכ"ע כר"ג בהאי סברא וליכא מאן דפליג עליה בזה ומאי דנקט הר"ש מו"ע התחיך ול"ק מו"ע שהם ה"ט משום דהל"כ איגו מינו טוב דמפסיד מנה לדכנן דקי"ל כותיהו וכיעוין בהס"מ לקמן די"כ ד"ה גירסת רש"י ז"ל ע"כ ל"ק וכו' ע"ש ועין בהס"מ ז"ל לקמן די"ג ע"א כד"ה חדא להודיעך וכו' דאע"ג הל"ל מינו פירוש דל"מ וכו' ע"ש כנ"ל לפרש דברי הר"ש הנ"ז לפי חומר הנושא ושו"ר מ"ש מהרי"ל ז"ל בסי' ע"ש ולפי מ"ש א"ש :

והנה ראי' להריטב"א ז"ל בסוגיין הו"ר בהס"מ שכתב וז"ל והא דקאמר ר"א שהוא נאמן דוקא בשהיא שותקת א"כ מדברת ומכחישתו לומר בתולה וכו' וכיון דבו"כ הוא נאמן אבל במדברת ואיכא מכחישהו אלא משארסתני נאנסתי או מו"ע אני א"כ עליו וכו' וכ"כ מן הירוש' דגרסי' התם ר"י בעי מעתה אין ט"ב וכו' עד מ"ש תמן שניהם דפ"פ וכו' ע"ש וכ"כ הרשב"א ז"ל הו"ד שם ונסתייע מדברי הירוש' דפרקין הנ"ז אלא דכתב בסו"ד דבשותקת לל"ע דבפרק א"כ וכו' ע"ש ומה שי"ל כ"מ בהרב א"מ"ט ז"ל דקב"א ע"א ע"ש וכ"מ מדברי הפ"י ז"ל ע"ש וכ"ד תלמידי ריו"כ בשם רבם ז"ל והרא"ש וכ"מ מדברי הגה"ש ז"ל כמ"ש בפס' הרא"ש בסוגין וכ"כ הר"ן ז"ל בפי' בהלכות ונסתייע מדברי הירוש' הנ"ז וה"ה ז"ל בפט"ו מהא"כ משם הרמב"ן והמפרשים ז"ל ע"ש וכ"מ מדברי הריב"ה

ז"ל בטא"ע סי' ס"ח ס"ח ע"ש וכ"מ מדברי מור"ם ז"ל בהגהה ס"ז וע"ש בהב"ש סקט"ז וגם מרן ז"ל שם דסתם דבריו י"ל דל"פ ע"ז וכיעוין ב"כ שם בתוכן · אלא דראיתי להרשב"א גופיה בתשו' ת"ה סי' אלף רכ"ט דנראה דסובר הפך מ"ש בסוגין דשם הביא סוגין וכתב ח"ל והי אשת כהן היא וה"כ בת ישראל וקבל וכו' נאמן לאוסרה עליו והיינו דר"א וכו' והפשר דההיא דר"א אפילו מכחישתו היא ותיהו י"ל דל"ל תרי ספיקי וכו' דהא מודה דלא נאנסה ולפיכך וכו' משום ספק סוטה וה"א כירוש' וכו' ר"י בעי מעתה וכו' עד מ"ש הכא אין שניהם מודים שהפ"פ ולפי"ז ההיא דר"א בהעמידוה בא"כ ודוקא בשותקת אלא וכו' ע"ש עד סו"ד המתבאר מדבריו אלו דס"ל דגבי אשת ישראל אפילו נתקדש' יתר על ג"ש ויום אחד דוקא בשותקת מותרת אבל במכחי' אסורה דאין שם ס"ס כיון דלא טענה דאחר דנתארסה נאנסה וזה הפך מ"ש בסוגין ואולי י"ל דחזר בו מהבו' לחידושיו משום דראה להמפרשים הראשונים ז"ל שלא כ"כ וכמש"ל אלא דבעיקר דברי הרשב"א שכתבו' הנז' משמע דמ"ש בתחילת דבריו וז"ל ואפשר דהסיא דר"א איירי במכחישתו וכו' והכי אמרו בירוש' וכו' ע"ש נראה דר"ל דמ"ש ר"א דאומר פ"פ וכו' נאמן בא"כ או באשת ישראל וכו' דמשמע מדיוקא מדברי ר"א דבאשת ישראל דקידשה אחר ג"ש דאיכא ס"ס דמותרת איירי נמ במכחישתו והא קאמר הו"א דהא י"ל דליכא בה ס"ס ועלה קאמר דה"א בירוש' וכן ראיתי להרב א"מ"ט ז"ל שם ע"כ דפירש דברי הרשב"א הנז' כן ע"ש לע"ד זו היא קשה חדא דהא ר"א לא דיבר להדיא בזה כלום ממ"ש דלא הש"ס הוא דפריך בסוגין עלה דר"א והא ס"ס הוא ומשני הב"ע בא"כ א"כ באשת ישראל וכו' וא"ב לא הו"ל להרשב"א לו' אפשר דהסיא דר"א וכו' אלא הבי הול"ל והא דמוכח מהש"ס דבאשת ישראל דקיבל וכו' יתר על נ"ש דמותרת משום ס"ס אפילו במכחישתו וכו' וע"ק דהיאך מסתייע דבריו באשת ישראל היכא דאיכא ס"ס דקאמר והכי איתא בירוש' והרי בירוש' דהכיא לא איירי אלא אמימרא דר"א דקאמר אסורה משום ס' סוטה היכא דליכא אלא ס' אחד משא"כ היכא דאיכא ב' ספקות מנ"ל וכמו שכ"מ מדברי הראשונים ומדברי עצמו שכפו' וכמש"ל וגם דמדברי הירו' מוכח דשותקה ומכחשת ב' שוין לאיסורא וע"כ נראה דהרשב"א שם בקחי' דבריו קאי אמ"ש ר"א האומר פ"פ דנאמן דאוקימנא לה באיבא ס' אחד ועלה קאמר דהא דר"א איירי במכחישתו כלומר ל"מ בשותקת דנראה דהודית לדבריו אלא אפילו אם היא מכחישתו דאומרת דבתולה נבעלה וטוענת כן בבריא אפי"ה הוא נאמן ועלה קאמר ומיהו י"ל דל"ל הרי ספיקי וכו' כלו' דלא תימא דבמכחשת יש לאאמינה אבילו באשת ישראל שנתקדשה יותר על נ"ש וכו' דהא אית בה תרי ספיקי ס' נבעלה כמו שטוען הוא דפ"פ מלא ס' ל"כ ובתולה נבעלה כמו שאומרת היא והא"ל דנבעלה ס' באונס ס' ברצון וא"כ אפילו באשת ישראל שקבל וכו' פחות מנ"ש השתרי לו"ה היא אינו כיון דהיא מדברת ומכחשת ולא טענה דנאנסה והא מביא ראיה שפיר מהירוש' דקאמר בהדיא

כן

כן דההיא דר"א איירי אפילו במכחשת ומחלק בין כן ההיא מתניתין דאומרת משארסתני נאנסתי דנאמנת להאי דר"א דקאמר דאסורה מס' סוטה דתנן ב' עדים וכו' ואח"ז כ' הריטב"א ז"ל ולפי"ז ההיא דר"א דהעמדנוה באשת כהן איירי בשותקת דוקא וכו' ע"ש · כונתו לומר דהשתא לפי מ"ש דבמכחשת ליכא ס"ס משום דלא טענה א"כ טעם זה שייך גם באשת ישראל דקבל וכו' אחר ג"ש דאי מכחשת אסורה משום דל"ש גם בה לומר ש' באונס מדלא טענה היא כן וא"כ צ"ל דלא איירי סוגיין אלא בשותקת דוקא דבכה"ג דוקא בא"כ אסורה בה באשת ישראל דנתקדשה אחר ג"ש מותרת משום ס"ס אבל במכחשת בכ"ג אסורה וכמ"ש ולפי מ"ש כל שאר דברי הריטב"א מבוררין מאיליהן בנ"ל פי' דברי הריטב"א הנז' דלא כמ"ש הרב הנז' דקשה ע"ד כמש"ל · גם מ"ש הרב הנז' שם בסו"ד וז"ל איברא דבחידושיו הו"ר בא"ז גמר אומר וכו' אבל מ"מ דבריו שבתשו' נראין יותר ע"ש אחרי המח"ר לא"ז להבין דבריו דנראה דנסבים הוא ז"ל להלכה למ"ש הריטב"א בתשו' הנז' ודבריו תמוהים דהרי כתבנו לעיל דרוב הראשונים והפוסקים כמעט רובם ככולם כתבו כדברי הריטב"א שבחי' הנז' דלא כמ"ש בתשו' הנז' וגם למ"ש דס"ל מתשו' לחידושיו כמש"ל וכעת דברי הרב הנז' צ"ע לע"ד · הנ"ל לענין הלכה הוא דבאשת כהן דאין בה ש' אחד וכן באשת ישראל דקבל וכו' פחות מג"ש ויש אחד אסורה בכ"ג בין בשותקת ובין במכחישתו כיון דאין כאן אלא ספק אחד אבל באשת ישר' שקבל וכו' אחר ג"ש מותרת משום ס"ס בין בשותקת ובין במכחשת וכמש"ל ועיין בהכ"ם ז"ל שם שקט"ו שכתב בסו"ד דאיכא ס"ס אפילו בשותקת ע"ש ולפי מש"ל צ"ש לומר ל' אפילו ועיין בדברי הריטב"א בחי' בסוגיין כיעוין במש"ל בתחילת דברי ודוק :

ועיין בהרב תנ"ם ז"ל עשין דע"א ע"א שהק' לש' הרמב"ם וסי' ז"ל הנז' ממ"ש בגמ' לקמן רפ"ב מינו וכו' מו"ע אני החתיך וכו' ותי' ע"ש וכ"מ מדברי הראשונים הו"ד בשט"מ ז"ל לקמן די"ב ודכ"ב ע"ש · גם מה שהקשה לש' ה"ח והרי"ף ז"ל דס"ל דמו"ע פתחא סתום וכו' ממ"ש לקמן רפ"ב ע"ש כ"כ לעיל תירוץ ע"ז · גם מה שהקשה ע"ד הראשונים החולקים על סברת הרמב"ם ממ"ש בירוש' במבי' פ"ק הדא דקימא להפקידה וכו' אבל לא להוסיפה וכו' ע"ש כבר הראשונים גופייהו נרגשו מדברי הירוש' ההוא וניחא להו לומר דדברי הירו' פלגן אהדדי כמ"ש בשט"מ בסו' ע"ש :

גם מה שכתב ליישב היכך הירוש' דהביאו' הראשונים החולקים על הרמב"ם ההוא אמר רבי ירמיה בעי וכו' כבתוב בהר"ן בהלכות בסו' ובדברי הראשונים שהו"ד בשט"מ ע"ש וכתב להלין בעד הרמב"ם וסי' ז"ל דאיירי לענין ממונא דוקא ע"ש ובכה"ג תירץ מוהרימ"ט ופירשו להירוש' בקלות שינוי ע"ש זו היא שקשה לע"ד ע"ד הראשונים החולקים על ס' הרמב"ם וסי' דאמאי לא פירשוהו הכי והוה ניח"ל דהשתא ל"פ דברי הירוש' אהדדי משא"כ לפי"ד וע"כ בלע"ד לומר דלא ניח"ל לומר כי כי האי פירושא דמלבד דמפשט דברי הירוש' משמע דאיירי גם לענין איסורא מדסתים סתומי לדבריו

עוד בה דאם לפי פירושו של מהרימ"ט שכתב דמאי דפריך שם בירוש' ותהא נאמנת וכו' ר"ל דמקשי אמתני' דתני שם משארסתני וכו' נאמנת דתהא נאמנת גם לענין איסורא והא משני לית את יכיל דאר"א וכו' משום ס' סוטה ע"ש זו היא שקשה ע"ד הירוש' דמאי פריך ותהא נאמנת גם לענין איסורא דמי א"ל דההיא משנה דתני נאמנת דה לענין איסורא כ"ז דלא ידעינן ההיא דר"א דאמר האומר פ"פ וכו' אסורא משום ס' סוטה דהא גם לש' הרמב"ם וסי' דס"ל דאסורה אינו אלא בתר דידעינן האי מימרא דר"א דס"ל דהאומר פ"פ וכו' דנאמן משום דבקי בדבר ושויא אנפשיה חד"א כיון דליכא אלא ספיקא חדא ולחומרא דאי לא"ה הו"א דאינו נאמן משום דהוי כו"כ דומיא דלענין ממונא דאינו נאמן מה"ט דאמרן גם מ"ש בכונת הירוש' שם דקאמר הכא את אומר נאמנת וכו' דאיירי לענין ממונא וכו' ע"ש גם זו קשיא דבתחילה קאמר הירוש' ותהא נאמנת לענין איסורא ושוב נקט ההוא לישנא דנאמנת לענין ממונא דוקא כל כי האי ודאי דהי"ל להירוש' לפרש ולא לסתום גם לפי פירושו של הרב מנ"ם דכתב דמאי דפריך ותהא נאמנת וכו' ר"ל דמאי אכפ"ל אם הוא מאמינה והרי נותן הוא כתובתה מדעת והיינו ע"ד דפריך בסוגיין לקמן ולמאי אי לתיקב לה כתובה ניתיב לה וקאמר אלא להו לענין איסורא וכו' עיין שם זו היא שקשה על פירוש זה דהא הש"ס לא קאמר לישנא דתיהוי נאמנת אלא הא דקאמר אי משום איקרורי דעתא הא קאמר דמסתמא לא יתקרר דעתו עבור ח"כ דהכתובה ואפילו אם יתקרר דעתו מאי נ"מ ניתיב לה אמנם הה"נ דאם יבא לב"ד אינה נאמנת ומפסדת כתובתה כמ"ש התוס' שם ד"ה אי לתיקב ע"ש וא"כ לא הו"ל להירוש' למנקט לישנא דנאמנת ותו דלפי"ז הו"ל להירוש' לפרש דס"ד דהמשנה איירי לענין ממונא ושוב יאמר לה דאיירי לענין איסורא עד"ש בבבלי בסו' דלקמן ותו דההיא דירוש' לא נאמר אמתני' קמייתא דר"פ אלא אמתני' דמשנאנסתי וכו' ומה"ט ס"ל להראשונים הנז' דההוא ירוש' גם לענין איסורא ונדחקו לומר דפלגן אהדדי :

וחזי הוית למהרימ"ט ז"ל שם אח"ז שכתב דעוד יש להוכיח דמספיקא אסרינן לה וכו' מההיא שנחבשה בידי גוים ע"י נפשות כגון נשי דגנבי דאסורה לבעלה אפילו ישראל דחיישינן שמא נתרצית כדי למצוא חן בעיניו כדי שלא יהרגנה כמ"ש וכו' והע"ג דאמרינן אגנובה מסרי נפשייהו חיישינן שמא א"ל אעת"י וכו' ולא אמרינן אוקמה בחזקת היתר וכו' ע"ש ולע"ד י"ל דליכא דהראשונים הנז' המתירים שהרי י"מ דההיא דהתם איירי לבעלה כהן דאפילו אונס אסור לו וכמ"ש הריטב"א שם בשם רבו ורבינו הגדול ז"ל ע"ש וכ"כ הרמב"ן ז"ל גופיה כמ"ש בשט"מ שם ואפי' להתוס' והרא"ש וסי' ז"ל דמפרשים לה סיפא דתני התם דע"י נפשות אסורה לבעלה ישראל משום שמא נתרצתה אינו אלא התם דנתפסה לקטלא דודאי מפקירין אותה בכל עת וכיון דיודעין דלקחום חייבינן ודאי דאמה נתרצות ונבעלות להם ברצון

כדי

כדי שימצאו חן בעיניהם כדי שלא יהרגו להן דכל אשר לאיש או לאשה יתן בעד נפשו וכגון דא נפקא מחזקת כשרות ול"ד להאי דלעיל בש"ס ד"נ ע"ב גבי תבעל לטפסר דהת' לא היו תופ' אותן להריג' אלא דגזר הטפסר דליבעל לו תחילה והיינו אלא דרך עראי בעלמא וכיעוין בהש"מ שם משם הראשונים ז"ל ע"ש ועיין בהרמב"ם ז"ל בפי"ח מהא"ב הכ"ט דפסקה להאי מתני' ופירשה באשת כהן דוקא ועיין בה"ה שם ע"ש ולפי"ד מוהרימ"ט הוה ליה לפרשה גם באשת ישר' ול"ל דס"ל להרמב"ם דהתם חשיב לה כאנוסה ממש וכמ"ש הראשו' שם :

עוד הביא הרב מוהרימ"ט שם לדעת הרמב' וסי' ממ"ש בפרקין גבי בתולה אלמנה מה"נ דפרכי' וניחוש שמא וכו' א"ר כגון שקידש ובעל לאלתר אלמא אם היה שהות שתזנה תחתיו יל"ח שמא זינתה תחתיו ולא תהא נאמנת שאומר עד שלא ארסתני נאנסתי שהרי אינה מפסדת מידי דכתובתה מנה וכו' ע"ש נ"ז נלע"ד די"ל אליבא דהראשונים הנז' המתירים שהרי פירש"י ז"ל ד"ה וניחוש וכו' דאמתני' פריך דקתני אין הב' יכול לטעון ט"ב ולא מוקמינן ליה לבא לב"ד ולא יתברר הדבר אם תחתיו זינתה או לא ושמא אסורה וכו' ע"ש דהשתא לפי"ז א"ש קושית הש"ס דאפילו את"ל דהיא אמרה תאמר דקודם אירוסין נאנסה מ"מ מקשי הש"ס אמאי דתני קטן אינו יכול וכו' דמשמע דלא יבא לב"ד דאמאי דאפשר אם יבא לב"ד יתברר הדבר ע"י עדים דזינתה תחתיו וברצון או אפשר דהיא תודה דהותה הדבר תחתיו וברצון אי דקאמר כן מרצונה או ע"י שום כפיה דברים וכיוצא ואהא תירץ כגון שקידש וכו' וכש"ג פירשו התוס' שם ד"ה וניחוש ע"ש :

עוד הביא הרב מהרימ"ט שם את"ז מדהוצרכו לתקן שתנשא ליום הד' משום פתותה מבת ג"ש דל"ל אלא ס' אחד ואמאי מתסרא כיון שהיא נאמנת לומר נאנסתי דפשיטא דכל הנשים יאמרו כן דלא משוו נפשייהו רשעות שזנו ברצונם ולמה הוצרכו חכמים לתקן ת"ז וכ"ת הוצרכו וכו' אם תהא שותקת או מכחשת הא ל"ש והו"ל מיעוטא דמיעוטא ע"ש גם זאת י"ל דהוצרכו לתקן תקנה זו משום דאיכא נשי דשותקת או מכחשת דאינן נאמנות וא"נ דע"י הפיסוס דאומר דלא מצא לה בתולים יתפרסם הדבר בעיר ואולי יבואו עדים ויעידו דאחר אירוסין נבעלה ברצון ואם לא יבואו והיא אמרה תאמר דקודם אירוסין נאנסה אפילו היא נאמנת והו דאפשר דע"י חקירה ודרישה דב"ד תודה היא בדבר דהיה הדבר אחר אירוסין וברצון דידה וכן כיוצא בזה משו"ה הוצרכו לתקן ת"ז וכיעוין ברש"י במשנה דר"פ ע"ש :

והנה יש לדעת אליבא דהרמב"ם וסי' דאסרו אם א"ר לבעלה דוקא ומשום דשויא וכו' משא"כ לכהנים אחרים אם מת בעלה או"ד ל"ש וראיתי להחכ"י ז"ל בס' בעי חיי שם דכ"ט ע"ב שכתב וז"ל והוי יודע שמתו"ד הרמב"ם וסי' ז"ל דקדקתי שדוקא על בעלה כהן נאסרת משום דשויא וכו' דאיסורא אבל אם מת הבעל הוא הכהן קודם שגירשה מותרת להנשא לכהן אחר דלא שויא וכו' דאיסורא ע"ש ונראה דה"ט ממ"ש הרמב"ם וסי' נאסרת עליו עליו דוקא וכן ראיתי להרב מנ"ש ז"ל שם ע"ג והוסיף שם לומר דלגבי אחרים כגון שנפלה קמי יבם דקי"ל אם זינתה ברצון אינה חולצת וה"מ הכא דזאת האשה טוענת ברי' שנאנסה והיא מותרת ליבם והיבם אינו טוען ולא שויא וכו' דאיסורא א"ז א"נ דהאשה נאמנת וכו' להתיר עצמה ליבם וכו' והביא ראיות לדבר ע"ש ולע"ד אחרי המח"ר בהאי דינא דהתירה אפילו ליבם יש לפקפק ולומר דאסורה כיון דהיבם מכחיש דבעל קא אתי וכדקי"ל גבי צרת ערוה דאסורה להתיבם מק"ו במותר לה אסורה וכו' כמ"ש ביבמות די"א ע"ב וכ"ש היא עצמה מה"ט וכמ"ש התוס' שם ד"ה צרתה ע"ש וכ"פ הפוסקים כיעוין בהריב"ה והש"ע ז"ל אה"ע סי' קע"ג סי"א וכ"נ מדברי התוס' דסוטה ד"ה ע"ב ד"ה אילו איתיה וכו' ע"ש ובהשכ"ס ז"ל שם שקי"א אלא די"ל"ח דהתם שאני דלאו מכח שויא וכו' דאיסורא הוא דאסורה עליה דבעל משא"כ הכא מ"מ הדין הנז' הוא בידי ספק ועי"ע ברש"י ז"ל שם ביבמות דקי"ב ע"א בד"ה צרתה ובד"ה מפני שכתב דכיון דשויא איהי אד"א נאסרה צרתה ודאי ל"מ דחזקה וכו' בונס לאלתר ע"ש וכ"כ המפרשים שם בפירושם ע"ד פירוש' ע"ש דמדקדוק דברי' משמע דאי לאו משום דאיכא חזקה הו"א דכיון דאיהי נאסרה משום דשויא אנפשה דאמרה דלא נבעלה בתוך ל' יום גם צרתה דאתיא מכחה הותה נאסרת כיון דאגידה בה א"כ י"ל גבי בעל ויבם דנ"ד כיון דהוא אומר דפ"פ מצא ונאסרה עליו משום ס' סוטה דהוא עליו איסור ערוה כיון דשויה אנ"ד דאיסורו מד"ת כדמוכח מתשו' מוהר"ם די בוטון ז"ל סי' כ"ז ע"ש וכמוה"ג מוהרי"ט ז"ל בחי"ד ח"א סי' כ' ע"ש דהרי אמרי' דפ"פ בשני עדים דמי דמטעם זה כתבו הרא"ש ז"ל בתשו' ס"א סי' כ"ה דכופין אותו להוציא ע"ש וכ"כ בתשו' מהריב"ל ז"ל ח"ב סי' ו' עד שכמהו ע"ד הרמב"ם במ"ש בפכ"ד מה"א גבי רואה אשתו שזינתה וכו' דאין כופין ע"ש וגם לדברי הרמב"ם שם חייב להוציאה ואסור לו לבא עליה ע"ש וכיעוין במש"ל · גם מדברי הב"ש ז"ל בסוף סי' ס"ז משמע כן שכתב שם על ב"ד שהוציא שם רע וחזר ולקחה ושוב מת ונפלה קמי יבם וכתב דכיון דאפילו דיש מרבו' ז"ל דס"ל דמותרת לבעל מכל מקום אפי"ה כיון דלכמה רבו' ז"ל היתה אסורה לבעל חולצת ול"מ ה"ד היד"א ז"ל שם סי' קע"ג ע"ש ואע"ג דיל"ד במוכן מ"מ בהדרגות הן שוין · ואת שהביא ס' מגלת ספר שם ראיה לדבריו ממאי דפריך בסוגיין מאי קמ"ל תנינא האומר וכו' דאיתא דר"א בא לאוסרה על כהנים אחרים ואי כמי ליבם ע"ש לע"ד ל"מ די"ל דמשו"ה לא משני הכי דא"כ הול"ל נאמן לאוסרה ומת"ש עליו מ"ל דגם לגבי דידיה אתא לאשמועינן חידושא ומשו"ה פריך מאי קמ"ל וכו' ועדין יש לדקדק דעליו ל"ד וא"כ דלא אתי לאפוקי אלא לכהנים אחרים ולא ליבם ומטעמא שכתבתי · גם מ"ש הרב ז"ל שם וז"ל והכי מסתברא דאם זאת באת לב"ד קודם שימלא הבעל פ"פ וכו' ע"ש גם לזה יד הדוחה דאולי ב"ד לא יאמנו לה מטעם דיחשבו לאמרית דמשום דיודעת בעצמה דזינתה ברצון

ועתיד

ועקר הבעל לומר פ"פ ולאוסרה עליו מקדמת ואומרת כן אי מדעתה או שכן למודה לומר כן ויאמרו לה בי"ד כיון דאת מאורסת תביא עדים לדבר ואפי' קאמר מוכח עם אני יאמרו לה כן ואם לאו הרי את אסורה להבעל לבעל כיון דאיירי כשאין שם פ' אחד ועיין בסו"ד ה"ה שם ובהריטב"א ובהרשב"א ה"ד בהש"מ בד"ה עוד הקשו התוספות הכתי באשת כהן ובקבל וכו' ע"ש ואפילו נימא כדבריו מ"מ אם לא היה המעשה כן שלא באה מקדמת דנא לב"ד ובא עליה בעלה ונאסרה עליו משום דהוה ס' אחד וכבר שויא אנפשה חד"א ונאמר לכהנים אחרים שריא אם מת בעלה מ"מ אם נפלה קמי יבם עדין יש לפקפק בדבר ולומר דאסורה מהטעם שכתבתי · וכ"מ מדברי החבי"ב שם שלא נקט הדבר לגבי יבם · באופן שדין זה עדין צ"ע לע"ד · ועיין בהש"ע אה"ע סי' ז' ס"ג ובמפ' שם וא"ע ראיתי מ"ש הרשב"א בתשו' ח"א סי' אלף רל"ב ובח"ג סי' שמ"ט ועיין עוד בספר מ"ה ז"ל בסוף הספר בפח"י מהא"ב דח"י ע"ג עש"ב ואין הפנאי מסכים עמי כדחזי ומספיק ודוק :

ולענין הטוען פ"פ ומלא דש מדברי רש"י בסוגיין ד"ה האומר דכתב וע"ד אין לו כגון שהיא ממשפחה וכו' ע"ש משמע דאם מלא דש ל"ש דמפסדה כתובתה אלא אפי' איסורא ליכא דהרי רש"י פירש להא דר"ה דאיירי לענין איסורא דוקא וכמ"ש שם בסו"ד גם התוס' בסו' ד"ה האומר כ"כ וכ"מ מדברי הריטב"א שהב"ד הש"מ בסוגיין ושכ"ד ר"ח ור"י ז"ל וגם מוכח שם כמ"ש מש"ש אח"כ וז"ל אבל יש שפירשו דקי"ל וכו' כשמלא דש נאמן לאוסרה עליו וכו' ע"ש ויש שיטה אחרת דס"ל דכשמלא דש נאמן לאוסרה עליו אבל לא להפסידה כתו' וכ"ד הרמב"ן כמ"ש הר"ן ז"ל בהלכות וכ"ד הרשב"א נ"כ וכמ"ש ה"ה ז"ל בפי"א מה"א הי"ב ויעוין בהש"מ בסוגיין ויש שיטה אחרת והיא שיטת הרמב"ם ז"ל שם דמוכח דס"ל דאפילו מלא דש נאמן לומר פ"פ להפסידה כתובתה נ"כ וביעוין בה"ה ובהר"ן שם והריב"ש ז"ל בסי' תי"ש הביא דברי הרמב"ם הללו וכתב שר"י ז"ל חולק וס"ל דכיון דמלא דש אי"ל טענת פ"פ וכו' ע"ש וכ"כ בהש"ע שם ס"ו ע"ש וק"ק על הריב"ש שלא כתב שכ"ד רש"י נ"כ וכמ"ש הראשונים וכמ"ש ועיין בהב"ש ז"ל שם סקי"א שכתב וז"ל בר"ן מבואר אף להני פוסקים דוקא לענין ממון מהני א"מ דש אבל לענין איסור ל"מ דיש לחוש וכו' וכן י"ל הרמב"ן והרשב"א שהביא ה"ה וכו' לא איירי אלא לענין ממון וכו' ורש"י שפירש בסוגיא האומר פ"פ והיא אומרת משפחת דוקא ס"ל בשיטה זו וכו' ע"ש הנה מ"ש בתחילת דבריו וכן י"ל הרמב"ן והרשב"א וכו' ע"ש כ"מ מדויק דברי ה"ה שכתב ומ"ש בגמ' וכו' להפסידה כתובתה דוקא בנאבדה וכו' ועלה כתב וזה נראה דעת הרמב"ן ז"ל והרשב"א ז"ל ע"ש דמוכח דלהפסידה כתובתה הוא דכתב וזה נראה וכו' וכ"מ בדברי הר"ן שכתב שדעת הרמב"ן הוי הכי דלהפסידה כתובה א"כ אבל לאוסרה נאמן ועיין נ"כ בהש"מ גם מ"ש בסו"ד דרש"י ס"ל כשיטה זו וכו' ע"ש דמש'

דר"ל דרש"י ס"ל לחלק בין איסור לממון ק"ע שהרי מתבאר מדברי רש"י דגם לענין איסורא ס"ל דאינו נאמן אם מלא דש וכמש"ל ועיין בהב"ח ז"ל ס"ה ע"ש ומדברי מרן ז"ל שם בש"ע ס"ו שכתב וז"ל טען טענת פ"פ וכו' ה"ז טענה אם לא בגרה עדין וי"א שאפילו לא בגרה אינו יכול לטעון וכו' אם מלאה דש וכו' ע"ש והיינו דוקא לענין ממון וכמ"ש הב"ש שם סקי"א משמע דלש' קמיתא דמרן דמסתם שאומי אפילו מלאה דש יכול לטעון טענת פ"פ גם לענין ממון וכש' הרמ' והיינו כפי מה שהשרשנו מרן החבי"ב ז"ל בכנה"ג א"ח בי' סי"ח בהגה"ט ובכללי הפוס' כלל ס"ב בשם מהרי"ק ומהרש"ה ומהרי"ט ז"ל ע"ש וכן איכא טובא מרבנן סבוראי ז"ל דכ"כ והנה דיי"ח ע"ז הו"א והרב בני"ע ז"ל מ"מ כתב הי"מ ז"ל בכללי הש"ע סי' ח"י דלא נקטינן כותיהו כיון דכמעט כל גדולי ישראל הסכימו הפך דבריהם ע"ש וא"כ לפי"ד ש"מ דמרן שם דסתם דבריו בתחי' דבריו ס"ל כש' הרמב"ם ז"ל דאפילו מלא דש נאמן בין לאוסרה בין להפסידה כתובתה :

ולענין במקום דלא נהגו לשמש גם דמלא דש אם יכול לטעון פ"פ וכו' עיין בהרב פנים מאירות ז"ל ע"ש :

ולענין אם קידש אשה ונשאה סמוך לקדושין כמנהגינו אם יש לחוש באשת כהן עיין בהח"מ סי' קע"ח סק"ח ובב"ש שם ובשיד"א ז"ל שם הגה"ט אות ג' משם מ"ז הרב בנ"ח ז"ל ובהחבי"ב ז"ל בס' דר"ח בתא"ה סי' ח"י דב"ח ע"ד ע"ש :

ולענין הטוען טענת פ"פ דאסורה היכא דאיכא ס' אחר אי כייפינן ליה להוציאה בתשו' הרא"ש ז"ל ח"א סי' כ"ה פשיטא ליה דכופין ע"ש וכ"כ מוהריב"ל ז"ל ח"ב סי' וא"ו עד שמט"ז אמנם ע"ד הרמב"ם ז"ל שכתב בפכ"ד מה"א גבי מי שראה אשתו שזנתה שא"כ אותו להוציאה ע"ש ועיין בתשו' מוהר"ם די בוטון ז"ל סי' כ"ז מה שתירץ ע"ש :

ולענין מי שטוען ע"כ וטענתו טענה אם רוצה לקיימה אח"כ כתב הריב"ה ז"ל שם שס"י ס"ח דכותב לה כתובת מנה וע"ש בהח"מ ולהב"ש ובדברי הח"מ כ"מ בדברי מוהרי"ק ז"ל שם בנימוקיו לשם ועוד סיים וכתב שם וז"ל וכ"ל דרשאין ב"ד לתווך השלום ביניהם אפילו בשיוסיפו עתה על עיקר כתובתה וכ"ש כשקשיאו אביו או קרוביו ולא טרח בסעודה וכו' וכן ראוי לדון שלא תהיינה בנות ישראל למשסה בר"ש שהרי אם יכול לקיימה בכתובת מנה אינו מפסיד כלום אדרבה מרויח בטענתו ולא האמינוהו אלא כשמפסיד וכ"ל בת"ט ועיין בתשו' ע"א ע"ש ובמ"ש שם אח"ז עוד · ועיין בתשו' מוהרי"ע ז"ל בס' בית יהודה במנהגי הרנ"ל יע"א שבסוף הספר דקי"ג ע"ד סי' ס"ד שכתב וז"ל לענין המוציא ש"ר על אשה של"מ לה בתולים העתקתי מתוך תשו' אחת למורי ז"ל וז"ל אעפ"י שלפי הדין פטור מן הקנס ואינו חייב אלא עד שיוציא ש"ר בפני ב"ד ויביא עדים שזינתה בימי נערות וגם יעידו שמעשה הזנות הוא אחר שקבלה קדושיה ממנו

ובשיומו

וכשיוזמו עידיו אז יתחייב בקנס מן הדין מ"מ נהגו ב"ד הלכך שעפ"י אומדני דמוכחי טובא וכו' לדון ע"ז האופן שאם יקימנה יוסיף לה בכתובה איזה סך ממון להיות לה ב"ע על מה שגרם להטיל בה דופי ואם רוצה לגרשה קונסין אותו הן רב הן מעט כפי השעה וכפי הזמן לפי ראות עיני הדיינים ע"ש :

תוס' ד"ה אי למיתב לה כתובה וכו' והשתא א"ש הא דתנן וכו' ועוד אור"י דמו"ע ל"ש דהא אמרינן וכו' אבל לר"י שמעינן דלית וכו' עכ"ל חזי הוית להחבי"ב ז"ל בתשו' כ"ח אה"ע רכ"ט ע"ב שכתב וז"ל ואגב אורחין ג"כ ק"ל דכאן דהיינו בד"ט כתבו התוס' דמו"ע שכיח וכד"ה אי למיתב וכו' כתבו בשר"י דמו"ע ל"ש ואין זה קושיא שבעלי התוס' הם רבים ואם ר"י ס"ל דמו"ע ל"ש אפשר דר"ת וכו' ס"ל דשכיח והדיבור וכו' ע"ש ולהמת"ר דבריו ל"ז להכנס חדא דמד' התוס' דלעיל שם ד"ה ואי בע"א באשת ישראל וכו' משמע דגם ר"י ז"ל יודה במ"ש בסו"ד דמו"ע שכיחא שהרי מקודם שכ"כ כתבו וז"ל ואור"י דהאי רובא וכו' וזו דאם כדבריו דלר"י ז"ל מו"ע ל"ש א"כ כשהקשו התוס' שם אחר דברי ר"י וז"ל וא"ת אכתי באשת כהן וכו' ספק מו"ע ספק דרוסת איש וכו' הול"ל ולר"י דאומר דמו"ע ל"ש א"ש וכמ"ש בה"ג בסו"ד וז"ל ולפר"ת שפירש וכו' א"ש ע"ש · ואי משום דלא ס"ל כר"י ואמרו הא"ז כנז' אבל אין נראה כר"י אלא דמו"ע שכיח וכו' וזו דאעיקרא עיקר קושיהו ל"ק משום דכבר ביארו כדברי התוס' שלפנינו וכתבו וז"ל ועוד אור"י דמו"ע ל"ש דהא וכו' היינו אליבא דר"נ אבל לר"י שמעינן דלית ליה וכו' ע"ש ור"ל דכיון דאנן מאי דאייתינן סייעתא דלעיל הוא מר"י דאמר גבי היא אומרת מו"ע וכו' דאינה נאמנת וכמ"ש לעיל השתא הכא דהוכחנו דלר"י מו"ע ל"ש הו ל"ק ול"מ מינה מידי להוא תירוצא דכתבנו לעיל ומעתה הו ל"ק ע"ד ממ"ש התוס' עצמם לעיל ד"ה ואי בע"א וכו' דאין לומר דמו"ע ל"ש דהא אמרינן בא"כ גבי סוטה וכו' משום דהתם רוצים התוס' שם ליישב האי סוגיא גם אליבא דר"נ ובפרט דקי"ל כותיה מההיא קושיא דהקשו שם דאכתי בא"ש היכא ש"ש ואהא כתבו דל"ל דמו"ע ל"ש וכו' והיינו לר"נ דקי"ל כותיה וא"כ להודיה ל"ש ההוא תירוצא דמו"ע ל"ש · וכ"מ בדברי מהרש"א כאן ע"ש באופן שדברי הרב"ב ז"ל הנז' נ"י :

תוס' ד"ה מאי לאו דקא טעין טפ"פ וכו' דל"ת איניש אנפשיה ואע"ג דגבי יבמה וכו' רוב פעמים לא מוקי וכו' עכ"ל לכאורה י"ל ע"ד דהרי בהיא דהתם ר"מ הוא דסבר בכי אבל רי"ו פליג עליה וס"ל נסתרה לאחר וקי"ל כותיה וכמו שכן דאיתי לראשונים דכ"כ סו"ד בשס"ת ז"ל בסוגיין ע"ש ודוחק לומר דהתוס' ק"ל בכי דהרי מ"ל ביהודה כשנפלה לו יבמה מן האירוסין דמסתמא מתיחד עמה כשאר ארוסות דעלמא ובכן ק"ל לפום מאי דמשני רבא שם דביבמה גם רי"ו לר"מ דעד ל' יום מוקים דבזו תיכה וא"כ ק"ל למאי דקני מקני' האוכל ביהודה אי"ל ע"כ דסתמא משמע אפילו יבמה ארע דאל"כ תיקשי להו להתוס' דמה ק"ל מהתם ניתא דהכא ביהודה דתני דאי"ל ע"כ איירי בנשאת אחר דעברו ל' יום מיום שארסה דהרי ובפרט דתנן לקמן נותנים לבתולה יב חודש מיום שתבעה הבעל א"ו ה"ט משום דסתמא קתני אפילו נסיב לה קודם ל' יום הנז' וכגון שכבר היא מזומנת לפרנס עצמה ובתיקון מה שצריכה לה א"כ י"ל דמ"ל דאיירי אפילו ביבמה וכמ"ש המ"מ פירוש זה הוא דוחק וגם ל"ד דא לדא כמובן :

אמנם י"ל דכריהם דמ"ל מן הסוגיא דהכא דאתיא מתני' אפילו כר"מ דאל"כ הול"ל הב"ש בסוגיין הכי מ"ל דקא טעין פ"פ הרבי יוסי היא דס"ל נסתרה לאחר דתניא ט"כ וכו' לא רט"ר ומדל"ק הרי כר' דאתיא הכי מתני' דהאוכל בכ"ע ועי"ל ע"ד זה דק"ל לפום סוגיא קמא דריו"ח דאמר דההיא סתמא דמתני' דהתם דבני היבמה שאמרה בתוך ל' לכ"ב וכו' דהא מני ר"מ היא דא"כ להאי ס"ד דסוגיין דאמר אלא לאו דטעין טענת פ"פ אי אתי כרי"ו קשו סתמי אהדדי ועיין בתשו' מהריק"ו שו' ק"ה ע"ש כמובן משו"ה ק"ל ותירצו דרוב וכו' ועי"ל דס"ד דהתוס' דמנהג יהודה דינה גריעא מיבמה כיון דאין שום שום מלוה למעבד הכי ואדרבה לא צריך למעבד הכי וכשאר דוכתיה אלא דנהגו כן ביהודה וכ"מ ממ"ש התוס' שם ד"ה לא נסתרה שכתבו וז"ל ור"מ ס"ל דלא מוקי וכו' שלא יסתר ויבעול כ"מ וכו' ע"ש והשתא שפיר ק"ל להתוס' דס"ד דכיון דביהודה ליכא מלוה דגם רי"ו מודה לר"מ דס"ל דעד ל' יום וכו' והקא תירצו דאפי"ה רוב פעמים וכו' ולזה כו' דכיון הפ"י ז"ל ע"ש :

ובהיותי בזה ראיתי להתוס' שם ד"ה טענת בתולים ל' יום וז"ל אילו ראינו שנסתרה כבר · רי"ו אומר נסתרה לאחר וכו' ע"ש ושוב ע"מ דקתני בברייתא שם רי"א נסתרה לאחר לא נסתרה אף לאחר כמה שנים כתבו התוס' שם ד"ה לא נסתרה אפילו וכו' כלומר שאין אנו יודעין שנסתרה וכו' ור"מ ס"ל דלא מוקי איניש אנפשיה שלא יסתר ולא יבעול כ"מ א"כ לא נסתרה שאנו יודעין בודאי שלא נסתרה ובהא ל"פ ר"מ עכ"ל :

והנה בירוש' שם ביבמות אההיא מתני' וגם הובא בירוש' דנכי' פ"ק אמתני' דתני בתולה אלמנה וכו' מן הנשואין כתובתה מנה וז"ל תני ט"כ עד ל' יום דר"מ וחכ"א מיד מה אנן קיימין אם כשבעל מיד ואם כשלא בעל אפילו לאחר מכאן עד כמה אלא כן אנן קיימין בסתם רמ"א חזקה אדם מעמיד עצמו ל' יום וחכ"א אין אדם מ"ע ל' יום וכו' עכ"ל והיינו כמ"ש התוס' שם בדיבור הראשון דפלוגתייהו הוי בנסתרה כלומר ולא ידעינן דנבעלה אמנם ראיתי להפ"י ז"ל שם ד"ה טענת בתולים וכו' דהביא הסיה ברייתא דהתם דבבלי ושוב בד"ה כי אנן קיימין בסתם וכו' כ' וז"ל הכ"ע כשאין אנו יודעין שנסתרה והיא אומרת נסתרתי והוא אומר לא"ה ר"מ סבר דעד אלתין וכו' שלא לבעול ובתוך זמן וכו' וחכ"א דאפילו לא ידעינן אם נסתרה וכו' והיא טוענת נסתרתו

נסתרתי כאמנת וכו' ע"ש · המתבאר מדבריו בכונת הירוש' הוא דמוקי פלונתייהו דר"מ בלא ידעין דנסתרה וכ"מ נ"כ ממ"ש עוד שם בסוף הסו' ר"ז ע"א ד"ה והלכתא אם נסתרה וכו' ע"ש ואחרי המח"ר לי"ז להבין דבריו מדא דמדברי הירוש' דקאמר אם כשבעל וכו' ומסיק כן א"ך בשתא נראה דר"ל דבבר נסתרה ולא ידעין דבעל וקו דא"כ לפי"ר זו היא שק"ט להתוס' שם ביבמות ד"ה לא נסתרה שכתבו בפירושא קמא דה"ק לא נסתרה אפילו אחר כמה שנים כלו' שאין אנו יודעין שנסתרה וכו' ור"מ ס"ל דלא מוקי אינש וכו' ע"ש שהרי מתבאר מדברי הירוש' לפי"ר הרב הנז' שגם בש' אם נסתרה או לא ס"ל לחכמים דהתם דהיינו רי"ו כמ"ש הש"י שם דאין אדם מעמיד וכו' וזה מבואר דלא כפי' קמא דהתוס' שם אלא כפירושם בתרא דל"כ ר"ל לא נסתרה ודאי דהשתא עכ"ל דס"ל לירוש' דפלונתייהו הוי בש' נסתרה וז"ש רי"ו נסתרה לאלתר כלומר אם יש שם ס' שנסתרה וא"כ לא הו"ל להתוס' לכתוב שם ההוא פירושא כלל כיון דמדברי הירוש' הנז' מוכח להפך וזהו לפי פירוש הש"י הנז' אבל אם נפרש דברי הירוש' כפשוטו דמ"ש כי אנן קימין בשתא וכו' ר"ל דבבר ידעינן דנסתרה ולא ידעינן דנבעלה דבהא פליגי ר"מ ורבנן א"ש נם פירושא קמא דהתם דפירשו בדברי רי"ו דקאמר לא נסתרה אפילו אחר כמה וכו' דר"ל דלא ידעינן אם נסתרה ואין להקשות ע"ד התוס' דהתם בפירושם בתרא דכתבו דפירוש לא נסתרה וכו' דקאמר רי"ו ר"ל דודעינן דלא נסתרה דמשמע דבמספק"ל אם נסתרה אי לא פליגי ר"מ ורבנן וכמו כן בידעינן דנסתרה אבל לא ידעינן אם נבעלה פליגי וכדמוכח מדיבור הראשון הנז' שם ד"ה נסתרה דכ'כ בשקמא כמובן דא"כ אמאי נקט הירוש' לומר דפליגי בש' נסתרה ול"ק דפליגי בש' נבעלה די"ל דנקט הכי כדי לאשמועינן כחיה דר"מ דאפילו נסתרה אדם מעמיד וכו' דהוא חידושא דל"ל דלינקט בש' נסתרה כדי לאשמועינן כחייהו דרבנן משום דאינו חידוש דכיון דנשאה אדעתא לבוא עליה צריך כל הארץ מ"ל זה ומ"ל זה והשתא לפי מ"ש א"ש דהתוס' לא הביאו ראיה מהאי ירוש' כיון די"ל הכי וי"ל הכי ועין בהפ"מ בפי' ע"ד הירוש' הללו הבא והתם דפירשו כפשטיה וכמ"ש דלא עמד ע"ד הש"י הנז' בדרכו כמ"א ונם לא הביא דברי התוס' הנז' וחזי הויה להרב המאירי ז"ל שם ביבמות שכתב וה"ל לענין ע"כ כל שנסתרה עמו ולא טען ולאח"ז טען אינו נאמן שאין זה אלא במוליא ש"ר ואין בזה הפרש בין שתשתוק ובין שהכחיש ומ"מ דוקא להפסד כתובה אבל לאוסרה ע"ע הואיל ואין שם אלא ס' אחר נאמן דשויא אנפשיה חד"א הא כל שלא נסתרה יכול לטעון אחר כמה שנים וכתבו בה גאוני ספרד ז"ל עד שיתברר שנסתרה וי"א כל שבירר שלא נסתרה אבל סתמו דנין אותו כנסתרה וכן בתלמוד המערב באחד של כתובות כמ"ש שם עכ"ל והנה הסברא הראשונה היא פירוש קמא של התוס' והסברא שניה היא פי' בתרא דהתוס' הנז' ומ"ש אחר ש' השניה וכן בתלמוד המערב וכו' אולי הי"ל הגירסא בדברי הירוש' אי בנסתרה מ"ט וכו' או דס"ל לפרש דמ"ש אי בבעל וכו' ל"ד אלא ס"ה בנסתרה ומדא מינייהו נקט ואפילו נימא דהבין דבעל או לא בעל דאמרו התם בירוש' פירושו הוא נסתרה או לא נסתרה מ"מ בבר כתבתי בעד התוס' דל"מ מהתם ספק דביאה לפום פ"ק · ועיין במהרי"ל ז"ל שם בש' ז"י מ"ש שם ב' פירושים בכונת התוס' במ"ש אי נמי וכו' ע"ש ולע"ד העיקר הוא כפי' השני דפירושו הראשון לא יתכן מלבד שהוא דוחק גדול במ"ש שם עוד דכ"מ מדברי הרב המאירי ז"ל כפי' השני כמובן :

וגם עיקר קושיתו ע"ד התוס' י"ל דהולרכה הסיפא דבלא"ה לא הוה ידעינן דנותנין לו זמן כל ימי עולם דמסתמא הו"א דכשעבר כ' וג' שנים לא מוקים אנפשיה ומלא שבח של ריוח לבוא ולבעול דרך שמר לו עד"ש אין אפטרופוס לעריות כיעויין בחולין די"א וא"כ הו"א דשני דניתיב ליה זמן מה בתי שנים או שלשה וכיולא ע"ז בזה כברייתא ותידם לן דהאם לא נסתרה כודאי לעולם יכול לטעון כיון די"ל מוקם דלא נבעלה ול"ח למ"ש :

ולענין הלכה הנה הפוס' ז"ל לא כתבו אלא דברי רי"ו מתם והב"ש ז"ל סי' ס"ח סק"ה כתב דהתוס' והמרדכי נסתפקו וכו' ע"ש דלא הכריע וגלע"ד דכיון דהפוס' סתמו ומלינו להתוס' והרב המרדכי ז"ל נסתפקו בדבר וגם מלינו להרב המאירי שהביא פלו' דרבו' בזה א"כ כל שהם דלא ידעינן ליה אם נסתרה או לא יכול הבעל המוחזק לומר קי"ל כדעת רבו' ז"ל דס"ל דבל בהם דיינינן ליה באילו לא נסתרה ויכול לטעון ט"כ לעולם כ"ז שלא נתברר שנסתרה דהיא המוליאה והמע"ה וכ"מ מדברי מהריק"ו שורש ק"ה בתחי' דבריו שכתב או כ"ז דליכא עי"ח לרבי יוסי וכו' ע"ש ועיין בתוס' הרא"ש ז"ל שם ביבמות מ"ש שם ע"ש :

ומ"מ לגבי איסורא לענין יבמה דאומרת לא נבעלתי מתבאר מההיא סוגיא דיבמות דמשויא אנפשה חד"א לאלריכו חליצה כיעויין שם בהמפ' ובפוסקים ז"ל וכן הדין לענין ט"ב בשים שם ס' אחר וכמ"ש בשם הרב המאירי לאריא וע"ש בדברי הריטב"א וכ"מ מדברי רש"י ז"ל שם ד"ה טענת ע"ש וכ"מ מסוגיין לקמן דאמרינן הא בגלול וכו' אי לאוסרה וכו' וכעיין ברש"י והתוס' ובהש"מ ז"ל שם ובהב"ש שם סק"ה בפשיטות וב"כ בתשו' הרשב"א ז"ל ח"א אלף רנ"ט ע"ש ועיין במ"ש הריב"ה ז"ל שם ססי' ס"ח דא"ר בשב"ה מלוי לה וכו' נכתב מרן ז"ל שם בב"י שכ"כ הרא"ש ז"ל בתשו' כלל ל"ז ע"ש ועין נ"כ בתוס' יבמות שם דקי"ל ע"כ ד"ה טענת וכו' שכ"כ ע"ש והו"ל למרן לליינם כדרכו ועין בתשו' הרא"ש שם סי' כ' ע"ש וכדברי הרא"ה שהביא הש"מ ז"ל לקמן גבי מ"ש חכמים תיקנו לבנות וכו' ע"ש :

ולענין יבמה דאסיקנא שם דאפילו לרי"ו עד ל' יום מוקים וכן פסקו הפוסקים אמרו בירוש' שם ובפרקין דמ"מ אינו נאמן לעשות את בנו שתוקי וכו' ע"ש · הביאו הרא"ש ז"ל בתוס' ליבמות שם ובפסקיו ע"ש ועין בהב"ש ז"ל אה"ע סי' וא"ו סק"ז שכתב עמ"ש בש"ע שם אשת כהן שאמרה

שאמרה וכו' דחתיכא דאסורה וכו' דנראה דא"כ לכהן כ"כ דהיכא נאמנת וכו' דוקא לאב נתן התורה נאמנות ולא לאם ואם האב אומר דמאמין לדבריו יכול לעשות לבניו חללים וכו' ע"ש ולכאורה ע"ד מההוא ירוש' דכתבנו אלא די"ל דשאני התם דיש חזקה לכהן דמסתמא כשיר כמ"ש הש"ך והב"ש כפ"י ע"ד הירוש' שם ע"ש · ועיין במ"ש מור"ם ז"ל שם סי' קי"ז ס"י בשם מהריקו' שו' ק"ה ובמ"ש שם ע"ד הח"מ והב"ש ז"ל ע"ש והנה שמתחי' דברי מהריקו' שם בההיא ל"מ כדברי הב"ש מ"מ ממה דסוט"ר בסו"ד דהביא דברי התוס' דסוגיין לענין תוך ל' יום נראה דמספק"ל בדבר ומהטעם שכתבו הב"ש שם · גם מהריק"ש ז"ל שם בנימוקיו כתב כדברי מורם הנז' ע"ש · והיכא דל"מ לה בתולים והוא אומר פ"פ והיא אומרת משארסתני נאנסתי ומת בעלה ונשאת לכהן כתב הב"ש ז"ל שם סי' ה"ו סקכ"ז דבניה חללים מאחר דליכא ריעותא לפנינו עכ"ל · ולענין תוספת כתב הרי"ף בשו' בשם הגאון ז"ל דאינה מפסדת וכ"ד הרמב"ם בספי"א מה"א והריב"ש ז"ל בתשו' ס"ח וכ"ד רובא דרבו' כיעוין בהר"ן ובהש"מ ז"ל בשו' ובמר"ן שם ואף הרא"ש ז"ל שכתב ע"ש אינו אלא פקפוק בעלמא :

אמנם דעת ריא"ז בשו' והרב המרדכי בשם הרשב"ם ז"ל דגם תוס' מפסדת ע"ש וראיתי להב"ש ז"ל סקי"ט שכתב דאינו י"ל הבעל ק"ל כותייהו כיון דרובא וכו' ע"ש ולא ידעתי למה שלענ"ד דשפיר י"ל הבעל ק"ל כהני תרי רבו' דס"ל דגם תוס' מפסדת וכיעויין בהתבי"ב ובהח"ש והרב מטה שמעון בח"מ סי' כ"ה בכללי הקי"ל והא ק"ל על הרב יד אהרן שלא עמד בזה בדרכו וע"ע בתשו' הרשב"א ז"ל ח"א סי' אלף רכ"ב דמש' מדבריו דרבים איכא בד"ז מצד זה ומצד זה ע"ש כנ"ל ועיין בהב"ח ז"ל שם דכתב דנ"ל להביא ראיה ברורה לס' הגאון וסי' ממ"ש לקמן במב' ס"פ א"ב דק"א ע"א :

הממאנת והשניה וכו' אין להם כתובה וכו' ואמ"ש עלה ל"ש אלא מנה ומאתיים אבל תוס' י"ל וכו' ופרש"י אבל תוס' י"ל דמתנה בעלמא יהיב לה כח"ב עכ"ל והשתא התם נמי איתא לחזקה דאילו הוה ידע שתמאן וכו' לא הוה נסיב לה ואפ"ה אמרינן דמתנת וכו' בשביל ח"ב משא"כ בעיקר כתובה וכו' א"כ ה"ה הכא וכו' ע"ש ולפי"ד אלו זו היא שקשה לס' הני תרי רבו' ריא"ז והרשב"ם דס"ל דגם התוס' מפסדת דמה יענו להאי סוגיא דהתם וגם דהו"ל לרובא דרבו' החולקים ע"ד להביא ראיה מההיא סוגיא הן אמת שראיתי בתשו' ר"ה גאון ז"ל הובאה בתשו' ש"ל הנ"מ בשה"ד סי' ל' דס"ה ע"א שאחר שכתב דתוס' י"ל שיים וכתב וז"ל ונשים שאמרו חכמים א"ל כתובה כגון ממאנת וחברותיה שא"ל מנה מאתיים אבל תוס' יש להן וכו' ע"ש נראה שכיון לראיה זו של הב"ח אלא דמ"מ קמייתא קשייא אמנם נ"ל להצן בעד ריא"ז ורשב"ם דס"ל דמהתם ל"מ דעכ"פ כבר עשה ביאה בהן ביאה הגונה כדרך כל הארץ ולא מצא בהן שום עילה של איסור משא"כ בשבעל ומצא בה פ"פ לפי"ד הרי אין שם ביאה הגונה ולא ביאה מותרת לפי"ד וכגון דא ס"ל למימר דלא קרינן בה קיבת ביאה כלל וגרע טפי מנדה ומשו"ה ס"ל דאפילו תוס' אין להן ועיין בהריב"ש סי' ס"ה ובהב"י והב"ח ז"ל שם כנ"ל :

תוס' ד"ה לא דקא טעין וכו' ונראה דבטענת פ"פ וכו' איירי שהיא טענה שהוא ב"ע באירוסין וכו' עכ"ל · עיין במ"ש לעיל ד"ה והנה ראיתי להריטב"א ז"ל וכו' בשם המפרשים בשו' שהביא דבריהם הש"מ ז"ל שכתבו דמתניתין איירי בשהיא אומרת בתולה וכו' או בשותקת וכדברי התוס' שלפנינו אלא שב"א בירוש' אלא דהרשב"א ז"ל הו"ד בהש"מ בשו' כתב דצ"ע דבשותקת משמע כפא"כ דטענינן לה משום פ"פ לאלם ועוד דהאי שתיקה ח"ל כהודאה אפילו אשת ישראל תיאסר וכו' ע"ש ולכאורה דבריו תמוהים וכמ"ש ע"ד מהרא"י ז"ל בס' את"ט דקב"ה ע"א וז"ל ולא הבנתי קושיתו דשאני התם דאישתקיל מלולה וכו' אבל בשותקת ממש שאינה לא חרשת וכו' אם איתא דנאנסה היתה טוענת וכו' עוד הקשה הרשב"א ז"ל דאי שתיקה חשיבא הודאה אפילו וכו' וגם בזה לא הבנתי קושיתו דאיכא שתיקה חשיבא הודאה שא"פ אבל מ"מ ס"ס הוא ס' תחתיו וכו' או ברצון ומה שהיא שותקת הוא משום שמתביישת להשיב שהרי באמת פ"פ אבל אין לנו לאוסרה כיון דאית לן ס"ס ודבריו צ"ע ע"ש באופן דנראין דברי הרשב"א תמוהים טובא אלא דלע"ד לפי אומר הנושא נ"ל להליץ בעד רבינו הרשב"א ז"ל והאומר שכונתו הוא להקשות ע"ד הירוש' הוא עמ"ש בירוש דר"ה איירי בשותק' והא ק"ל דאמאי לא נאמר דאמת הוא דנאנס' ומה שאינה אומרת כן להדיא אלא שותקת הוי משום שמתביישת בדבר איך לא גילתה ד"ז לב"ד או לב"א אחרים קודם כניסת החופה ואפילו היה יתיירא ד"ז להחתן היתה מותרת לו והי משום דחששה שמא ולא ישאנה מי זה אמר שלא ישאנה הא י"ל דישאנה כיון דאומרת דהיה הדבר באונס וגם אתמ"ל דלא ישאנה מ"מ הרי מפקת עצמה מידי רשעות ומוקים עצמה אחזקת כשרה וצדקה ואיש אחר יקחנה באופן דשפיר י"ל דהאמת הוא דנאנסה ומה ששותקת ואינה אומרת כן ה"ט משום דמתביישת מלומר כן מה"ט והי נמי י"ל בפשוט דכיון · דאירע לה ד"ז דהרגיש בה החתן דפ"פ מצא בה אישתקול מלולה ואישתתמן טענתה כאיש או אשה הנדהמת והמשתוממת מתוך שום צער ולבה כל עמה וכגון דא הו"ל פתח פיך לאלם שהרי ידוע מ"ש בספרי הב"ר ז"ל דהגם דקי"ל שתיקה כהודאה דמיא מ"מ לאו כל השתיקות שוות וגם כתב בתשו' הרב מ"ש ז"ל בסי' קי"ט דהיכא למיתלי השתיקה בדבר אחר תלינן וכמ"ש הי"מ ז"ל בכלל הדינים אות שין סי' תקס"ז וגם עיין שם ספרי דב"ר ז"ל אחרים ע"ש ובהרב זכ"ל ז"ל :

וא"כ ק"ל להרשב"א ע"ד הירוש' דמוקי לה בשותקת עד"ש והא קאמר הרשב"א עוד וז"ל ועוד דשתיקה חשיבה כהודאה אפי' וכו' תיאסר ע"ש כונתו לומר דאם תרצה ליישב דברי הירוש' ולומר דהירושלמי ס"ל דכיון דהשוא נכרא דהיינו החתן ההוא אמר דפ"פ מצא ובודאי דכונתו הוא לומר דהשתא אסורה עליו דזינתה ברצון תחתיו

ומה

ומה גם דעל הרוב האומר פ"פ מוסיף לדבר דבר דכגון דא · אשה זונה היתה וביולא וסיא סותקת והינה משיבה דבר לומר כאנכתי ומה תעשה הבת ההיא אם אנסוה בע"כ דאנוס רח"פ ככל דבר ע"כ דהיא מודה בדבר דזינתה ברלונה דבר דאסורה עליו ומשו"ה קאמר דבאשת ישראל פחות וכו' דליכא אלא ספיקא חדא אסורה עליו ומסייע לן שתיקותא דידה א"כ וו ספסה ע"ד הירוס' דא"כ כאשת ישראל שנתקדשה אחר ג"ס דאיכא ס"ס דאמרינן שם דמותרת מס"ם אמאי מותרת נימא מכיון דשתקה ולא אמרה דאנוסה היתה דהיא השובה הנונה כמ"ש שתיקה כהודאה דמיא דהדבר היתה ברלון וא"כ לא נשאר לנו שא ספיקא חדא ומשו"ה נדחה קרי ליה הרשב"א להירוס' הנז' דמוקי לדר"א בשותקת כי הם בואת דלא איירי ר"א אלא כאידך אוקמתא דהתם דאיירי בהיא אומרת בתולה שלימה נבעלתי דהשתא א"ש הכל כמובן אלא · דהראשונים דהביא הש"מ כתבו כדברי הירוש' ס"ל לתימר כמ"ש מהרא"י וגם מדברי הרשב"א נופיה בתשו' ח"א סי' אלף רכ"ט מתבאר דקוד בו כיע"ש :

מתני' בתולה אלמנה גרושה וכו' לא זו א"ז קתני דאפי' בגרושה דבטל חינא כתובה מאקיים וכו' וכמ"ש הש"מ ז"ל ע"ש וגם י"ל דאשמועינן דאפי' דהיתה אלמנה ואח"כ נתקדשה לאחר ונתגרשה ממנו דהי"ל כ' ריעותות אפי"ה כיון דהיה מן האריסין כתובה מאקיים והיינו דדיק ותני גרושה כלה והו' ועיין ג"כ בהרמ"ז ז"ל במשנתינו ובהבי א"ש דברי התוס' בסו' ר"ה בתולה וועיין שם בהלח"א ז"ל עיין שם :

גמ' מאי אלמנה על שם מנה עמ"ש מהרש"א ז"ל בח"א ע"ש והוא דוחק לע"ד דא"כ מאי פריך אח"כ אלמנה דכתיבא באורייתא מא"ל הא אפילו בזכר נקט בקרא אלמן אגב דקרו לאשה אלמנה כ"ש אשה לאלמנה מן האירוסין ולע"ד י"ל עפ"י מ"ש הריטב"א ז"ל הו"ד בהש"מ ז"ל דכתב וה"ל אלמנה ע"ש מנה אעפ"ו שהוא לשון אלם שהיא יושבת דומיה ר"ת דייק למה הוסיפו בה' של אלמנה וכו' ע"ש והשתא א"ש קושית הת"א דפשיטא ליה להש"ם דקרא דלא אלמן ישראל ר"ל דלא יחסר בישראל חכמים יודעי בינה כי לא שמן ישראל מד"ת והנו"ן דבסוף תיבה הנז' היא תוספת כמו רחמן לדקן וביולא מש"כ באלמנה שהיא שם פרטית באלמנה הי"ל לקרותה אלמת או אלמנת משו"ה ק"ל שפיר מאי אלמנה וכו' :

שם היינו מכפר היינו מזיח פרש"י ז"ל אי ניהו מזיח ואי ניהו מכפר ועיין בהש"מ ז"ל מ"ש בכונת דברוו ע"ש · ועדין לריך להבין דכיון דס"ד דש"ס דמזיח ומכפר הכל ד"א כמ"ש רש"י א"כ למה לא פריך בבה"נ מכפר היינו מזיח והנלע"ד ליישב עפ"י מ"ש ביומא דפ"ה ע"ב דתנן תמן סטאת ואשם ודאי מכפרין וכו' ואמרו בש"ם שם אשם ודאי אין אש"ת לא והא כפרה כתיבה ביה ומשני הנך מכפרי כפרה גמורה אש"ת אינו מכפר כפרה גמורה וכו' ופרש"י י"ל ר"ה אינו מכפר וכו' אלא תולה לו להגן עליו מן היסורין עד שיודע לו שודאי חטא ויביא חטאת הכי · לפינן לה בכריתות דכ"ו ע"ש וע"ע שם דפ"ו נבי ד' חולקי כפרה וכו' ע"ש ועיין מה שהל"ע שם מהר"מ ב"ח ז"ל בתוס' · יוה"כ למאי דיליף לה התם רבא כריתו' דכ"ו מדכתיב או הודע אליו חטאתו מ"מ דטפי הול"ל מרבתיב בפ' אשם תלוי נופא הבוא לא ידע וכו' וכמ"ש בת"כ שם וכ"כ רש"י ז"ל בפי' החומש שם ע"ש ובמה שתירץ הרב שיח ילחק ז"ל שם ע"ש ואין להקשות על דבריו ממה שאמרו בכריתות דף י"א ע"ב דשם הביא הש"ם מאי דת"ר או הודע אליו ולא שיודיעו אחרים יכול אפילו אין מבחישן ת"ל או הודע אליו מ"מ ע"ש והיא ברייתא בת"כ פ' ויקרא פ"ו סי' א' ע"ש דו"ל דרבא שם מאו קא דריש דקיבת או כשהסברא מכחון הוי למעט אז אמרינן דקיבת או לרבות בא כמ"ש בב"ק דע"ז ע"כ וה"כ הסברא מכחון היא היתה דכיון דהביא אש"ת אפי' דאח"כ איתידע ליה דקטא ליהוי פטור מלהביא קרבן חטאת וכמ"ש שם כהביא סוגיא דרבא בדכ"ו ע"כ משו"ה ס"ל לרבא דאתא קיבת או לרבויי דאם איתיידע ליה דחטא דחייב להביא חטאת ועיין בהק"א ז"ל שם בה"כ ע"ש וע"ע בה"כ פב"כ בריתא א' וכ' ובהק"א שם ועיין בהק"א ז"ל שם פו' כריתא כ' ע"ש דנראה דשינה פירושו מהבא להתם ול"י ועין ברש"י בחומש שם בפ' אשר נשיא וכו' או הודע שכתב כמו אם וכו' ע"ש ולא הביא דברי הת"כ שם דהוא יותר מרווח כיע"ש בהרב אב"ע ז"ל ע"ש הדרן לדמעיקרא לשו' דפריך היינו מכפר היינו מזיח ובמה שפרש"י וככתוב לעיל כ"ל ליישב משום דלכאורה היינו יכולין לומר דמזיח היינו כגון אם חטא ומביא אש"ק לפי שעה אז מזיח היסורין ממנו דמגין עליו מהם עד שיודע לו דחטא ויביא קרבן חטאת וכן ת"ל באופנים אחרים ומ"ש מכפר לכשיודע לו דחטא דאז מביא קרבן ומכפר לו לגמרי וכן ביולא בזה בכל אדם החוטא שמביא קרבן דהאוי לו ומכפר לו וזה היה כ"ל לומר אלא משום דהפסיק בין מזיח למכפר במעלות אחרות דהיינו מזין מחבב וכו' אהו דמזיח ומכפר לכוללות ישראל ובזמן אחד דומיא דאינך משום הכי אסיק אדעתיה לומר דמזיח וכו' ל"ש לומר כמ"ש כי אם דהוי דבר אחד בפני עלמו וקו' הש"ס לפי זה הוי לומר אי ניהו מזיח ואי ניהו מכפר והשתא משני דמזיח גזירות רעות מעל ישראל ורולה לומר דעל ידי כוללות הקרבנות בהקרבתן והזאתם וביולא מזיח גזרות רעות מעל כולו ישראל כגון חולאים רעים דבר וחרב ורעב ושבי וביזה כולם מזיח אותם שלא יבואו על ישראל ומכפר דקתני לבסוף איירי על יחיד דחטא ומביא קרבן או ליבור בכתוב בפ' ויקרא · דאז מכפר עליו והחטא נעקר מעיקרו כאילו לא היה והשתא א"ש דנקט מזין ומחבב אחר מזיח דמזין היינו כלפי רעב מכפר כלפי שאר הריעותו' האמורות ואח"כ נקט מכפר עונות דהוא דבר בפני עלמו הן ליחיד הן לליבור אלא דלכאורה נראה דגם אי יש לפרש הסוגיא על דבר זה כדי ליישב מ"ש היינו מכפר היינו מזיח הכל לדברי רש"י שכתב בסוף ד"ה מזיח קס"ד מזיח עונות ע"ש לא יתכן לפרש כן

כן נמוכן כמ"ש מהר"ש ריקאנאטי ז"ל בפרשת ויקרא ע"ש ומ"מ י"ל גם דברי רש"י על דרך זה כדוחק כמוכן ועל כרחין לנו לומר בכונת רש"י הנז' דכתב הי ניהו מכפר דאתא לאפוקי מה שכ' מהש"ס לכאורה דבדרך קושיא ותמיהא קא מקשה היינו מכפר היינו מזיח :

שם מזיח גזירות מכפר עונות וכתב מהרי"א ז"ל בס' פתח עינים דהיינו טעמא משום דעל ידי העונות בורא אדם מקטריגים ומביאים על ידי גזירות רעות ומשום הכי כשמכפר על ידי הקרבנות מסלקים המקטרגי' וכו' ע"ש ולפי זה הוה ליה לרבי אלעזר למינקט בתחילה מכפר והדר מזיח אלא די"ל עפ"י מאי דקימא לן דבכל הקרבנות רובם ככלם צריך סמיכה ובשעת סמיכ' היה מתודה עליו על חטאת עון חטאת ועל אשם וכו' וכן על העולה על עון עשה ולא תעשה כמ"ש הרמב"ם ז"ל בפ"ג מהלכות מעשה הקרבנות ע"ש וא"כ יש לומר דעל ידי הוידוי והרהור בתשובה מאותה שעה כבר נסתלקו מעליו הגזרות רעות וכפרט למ"ש המפרשים ז"ל דצריך האדם בהביאו קרבן בית שחיטה דיחשוב כאלו נשחט עצמו וכן כש"ע כמ"ש מהר"ש ריקאנאטי ז"ל בפרשת ויקרא ע"ש ואח"כ בעת זריקת הדם או בעת אכילת הכהנים בקרבנות הנאכלים מתכפר האדם הוא לגמרי והשתא אתי שפיר למ"ש השיטה מקובלת ז"ל דמ"ש בסוגיין מזבח מזיח וכו' הוי ע"ד נוטריקון וכלם י"ב שנים או שלשה אותיות אבל במכפר אין שם כי אם אות אחת של מש דמזבח וכו' ע"ש ולפי מ"ש דמכפר סגי לה באותה אחת יען אין קדם כבר שב בתשובה ע"י הוידוי דהוא העיקר וטהר גברא קרינן ביה ועיין בהר' חדושי אגדות ז"ל ע"ש :

שם והר"ח וכו' מאחרן ולא מפנקן פרש"י ז"ל אין מרבין איסטניסות על הלב וכולן לשבח עכ"ל בא לאפוקי ממ"ש ה' הערוך ז"ל בארוך ערך אסר שכ' וז"ל ולא מפנקן שאין הבשר מתעדן כאן עי"ש דלפי"ז לא הוה כולם לשבח ורש"י ז"ל ס"ל דכיון דרובם הוו לשבח ה"ה מ"ש מאחרן וכו' דכולם שוים לטובה ונו ממה שלא אמר אבל לא מפנקן כמוכן · ועיי בהלח"א ז"ל עיין שם :

שם אמר רב אבל המרים אל יורה וכו' הנה איסור ההוראה לשתוי יין מפורש ובא בפ' שמיני דשם נאמר יין ושכר אל תשת אתה ובניך אתך בבואכם וכו' ולהבדיל בין וכו' וכן איתא בתו' כהנים שם וז"ל ולהורות למד דהשכור אסור בהוראה יכול יהא חייב מיתה תלמוד לומר אתה ובניך אתך ולא המותו כהנים בעבודתן במיתה ואין חכמים בהוראתן וכו' עכ"ל וכן פיר' רש"י ז"ל שם בחומש וכתב הרא"ש ז"ל שם וז"ל יכול יהא הוא"ו של ולהבדיל וכו' מכאן משמע דס"ל לרז"ל דאתה ובניך קרא יתירא הוא ולפיכך דרש ליה למיעוטא וקשה דהא אתה ובניך לגופיה הוא דאתא לכלול גם הבנים בכלל האזהרה וליכא למימר דמילת אתה דרשי למיעוטא דהו"ל יין ושכר אל תשת ובניך אתך דא"כ אתה במיתה ואין בניך במיתה מנא לן עכ"ל ולכאורה דבריו תמוהים כמובן וכאשר עמד ע"ד הק"א ז"ל שם פ"א סי' ז' וכתב שכן ע"ד הרב אלבוש ז"ל וכו' ובסו"ד דלא ליסב ולפרש דברי הרא"ש דר"ל דמתיבת ואתה אין ללמוד אלא על המחויבי מיתה לא וכו' ושוב כ' דעדיין י"ל שירצה לומר אתה בעבודה במיתה ואין החכמים בתורה וכו' ע"ש וגם דרך הנז' כתב התועפות ראם להרב מהוניב בשם הר' קרא"י ראם ז"ל דכתב ע"ד שאינו שובלו זה בכונת הרא"ש דהרי תשובתו בלידו בדברי רש"י שכתב כהנים בעבודתן וכו' וכמו שתירץ הוא זה וכתב אלא שעדיין י"ל וכו' ע"ש וכו' דר"ל דכיון דרש"י ז"ל כתב כהנים בעבודתן וכו' א"כ גם אם נפרש דמילת אתה לחוד הוא דנפקא להו לרז"ל כהש"ד דהרא"ש אתי שפיר דברי רש"י ורז"ל דל"ש לרקווי כמ"ש הרא"ש ז"ל לפי"ד דר"ל דל"ש לדרוש מואתה אלא על הח"מ לא על סיבת ההוראה דהרי הם נקטו בדבריהם כהנים בעבודתם וכו' וא"כ שפיר י"ל גם מילת אתה בה"ג אתה בעבודה ואין חכמי' בהוראה כמו שדחה הק"א דהגם דרש"י נקט האו"כ מ"מ א"ש נמי לגבי פירושו אומנם ראיתי להאו"ר ז"ל שם שתמה ע"ד הק"נ הללו וכתב ע"ד דלא דקדק יפה בלשון רש"י דכתב יכול וכו' ת"ל אתה ובניך עי"ש ולפי מ"ש ל"ק · תו חזי הוית להאו"ר שם אחר זה שהביא מ"ש ה' מטה יהודה ז"ל שכ' דנ"ל דרש"י דייק מדכתיב אתך וכו' וכתב על דבריו דמהא"כ ז"ל לא משמע הכי דל"ק אלא ת"ל אתה ובניך וכו' עי"ש וכתב עוד שב"כ מוהרש"א ז"ל בס' ש"ש ודחה דבריו מה"ט עי"ש ולע"ד לא קשיא דנ"ל דכונת דברי הרבנים ז"ל הללו הוא לומר דכיון דרש"י ז"ל הביא בדבריו תיבת אתך אם כן מוכח דהכי הוא גריס בדברי הברייתא דתורת כהנים ז"ל וכמו שכן ראיתי להסמ"ג ז"ל בלאוין ש' דשם הביא דברי התו"כ הללו וסיומו בה"ג ת"ל אתה ובניך אתך וכו' עי"ש וכן הובא בס' המצות להרמב"ם ז"ל במצות ל"ת סי' ע"ג ובדברי הרמב"ם ז"ל עי"ש והשתא אתי שפיר דבריהם הרבנים הנז' בפשיטות ועיין להרב ח"כ שם פרשת שמיני ב"א סי' ג' עי"ש וי"ל גם מ"ש עוד התו"ר שם בע"א ע"ד ה' נחלת יעקב ז"ל דכתב דהיינו טעמא דנקט רש"י ואין חכמים לכלול גם הכהנים וכו' שדבריו מגומגמים וכו' עי"ש ל"ק דהגם דבתורת כהנים שם יליף לה מק"ו מכל מקום רש"י כלל אותם בכלל תיבת החכמים והיינו עפ"ד הת"כ ההוא וכן משמע מדברי הרא"ש שם פד"ה ולהורות עי"ש גם מ"ש בתו"ר למהרא"ג ז"ל שם על דברי הנח"י דהוא לא ראה לשון הרא"ש ז"ל סד"ה ולהבדיל דשם הביא הבריתא ע"ש בעת ל"מ כן שם דמ"ש שם וז"ל בכתב אח"ז כהנים וכו' עי"ש קאי ע"ד רש"י כיע"ש אלא דלע"ד מהאי לשון דהרא"ש קמא נר' דכבר ראה הת"כ מדכתב וז"ל מכן משמע דס"ל דרז"ל דאתה וכו' עי"ש כמובן ובעיקר כונת דברי הרא"ש הנז' נ"ל לומר לפום חומר הנושא דר"ל דבשלמא אי אמרי' דהילפותא דהת"כ הוי משני תיבות דואתה ובניך אתי שפיר דדרשו אתה ובניך בעבודה במיתה ואין וכו' יען מתיבת בבואכם מוכח דכל כהן העובד עבודה והוא שת"י חייב אמנם אם תאמר דבניך לגופיה אילטריך ודרשת הת"כ הוי מתיבת ואתה דהוא יתר א"כ

א"כ מנ"ל לדרוש אתה ובניך בעבודה נימא אתה בא לחייבי ליה לאהרן הכהן דהוא כהן גדול ולכל כ"ג דוכותיה דחייבי מיתה גם בהוראה משום דעליה דידיה מוטל כל עסקי ועניני בית המקדש וגם ריבה בו הכתוב מלות יתירות וא"כ נימא דהכי קאמר קרא אתה במיתה בין בעבודה ובין בהוראה כמו דתיבת ולהבדיל מוסיף על ענין ראשון בהסלקא דעתין דהת"כ ואין בניך במיתה פי' לגבי הוראה דהכי מורה מילת אתה למעוטי בניו כדמוכח בכמה קראי וכדכתיב בפרש' נח אתה ובניך וכן משמע מדברי הרא"ש ז"ל גופיה כמובן ומה גם דהיכא הפסק בין אתה לתיבת בניך דשפיר יש לך לומר כמ"ש ויע"ש בפי' הראב"ע ז"ל וזהו שהרא"ש בסו"ד לא כתב אתה בעבודה וכו' אלא כ' שתם דהיינו גם על ההוראה כמ"ש ואין להקשות לפי"ז דא"כ הגם דנימא דהת"כ משני תיבות דאתה ובניך נפק"ל מ"מ תיקשי דנדרוש הכי אתה ובניך בין בעבודה ובין בהוראה ח"מ ואין חכמים וכו' די"ל דכיון דמשני תיבות נפק"ל וסמיך להו תיבת בכוהנים וכו' י"ל שפיר דה"ק דדוקא לענין עבודה אתם ח"מ ולא לענין הוראה משא"כ אם קאמר דמתיבת אתה לחוד הוא דנפק"ל שפיר ק"ל להרא"ש כמ"ש כנ"ל לו' בדוחק ובהיותי בזה להרב הילקוט ז"ל שהביא שם דברי הת"כ הנז' וכתב מהרא"ג ז"ל בפירושו וז"ל יכול יהו ח"מ על ההוראה דאי הורו להם לכהנים למשתי יין ושתו יכול יהיו ישראל חייבי מיתה משום דהורו' ת"ל אתה ובניך וכו' ע"ש ואתמה"ר לא ידעתי מי דחקו לפרש כן שהרי פשט כוונת דברי הת"כ ז"ל נר' דר"ל יכול הורו החכמים דהיינו ישראלים ובכללם הכהנים שום הוראה ודין לאחרים בעודם שתויי יין יהיו חייבי מיתה כמו שחייבים מיתה הכהנים על העבודה ת"ל אתה וכו' וכדמוכח מדברי הת"כ שם ומסוגית כריתות די"ג ע"ב ורש"י והתוספות שם ובסוגיין והרמב"ם ז"ל בהבהמ'ק פ"א הלכה ג' ובספר המלות לאוין ס' ע"ח ובסמ"ג שם ובסמ"ק שם סי' קל"א וביעוין בהק"א ובהרא"ש שם ועוד קשה דלמה בהאי איסורא דגלי קרא דפטורים בכה"ג ולא על שאר איסורים כגון אם הורו הישראלים להם לכהנים דגרושה או זונה וכו' מותרת להם וכ"כ משאר איסורי כהונה ועי"ל ע"ד כמובן ובעת צריך ישוב הנ"ל הוא דשתויי יין שהורו הוראה ל"ש ישראלים ול"ש כהנים אינן חייבין מיתה וכמ"ש · ולענין מלקות מדברי הרמב"ם ז"ל ה' במ"ק וכן ממה שלא מנה בהדי הלוקין שתויי יין כר' שאינו לוקה וכן משמע מדבריו בס' המלות שם ומדברי הרמב"ן ז"ל ש"ס ויתר מזה כתב שם בסוף דבריו דאפי אזהרה ליכא עיין שם ובמחברים ז"ל שם :

שם מותיב תמרים שחרית וכו' עיין פרש"י ז"ל ומה שקשה על דבריו דאם כן מאי פריך לרב עיין בהלח"מ ובמהרי"ל ז"ל עי"ש עוד נראה לי לומר דמ"ר דש"ס דכיון דתניא בברייתא דיש עיתים יפות ויש רעות מסתמא אין איש חכם ונבון דיש בו חכמה ותבונה לדון ולהורות יוכל אותן בעיתים הרעות משום דקשה לגוף ואיכא כל השתיה דגופא ומה גם בזמן התלמוד דהיו נוהגין עצמם בכל דבר על פי הרפואה כמבואר בש"ס בכמה דוכתי ומשו"ה מקשי ליה לרב ואפי"ה משני מי

אמרי' דל"מ וכו' אי נמי משני הא מקמי נהמא והא וכו' דהשתא מלי לומר דהיה רעב והכל מעט תמרים ושוב נטה דעתו לאכול מפני הרעבון וגם שכבר הגיע זמן האכי' ושכח מן התמרים שאכל קודם האכילה דלא מעלה ליה או אפי לא שכח מה יעשה דאונוס האכילה ערוך השולחן כופסו לכך וכמ"ש :

א"נ משום דלכהו' קשיא על הש"ס דאמאי לא קאמר דרב פליגא אר"ה בנדתאה שהרי ההוא אמר דכולן לשכח כמ"ש רש"י וכמו שכן דרך הש"ס בכמה מקומות לזה מקשי לרב מהאי ברייתא ומשני לידע ולהודיע דיש ב' חלוקים בדבר ובכן אתי שפיר נ"כ דברי ר"ה עם דברי רב ומשו"ה ל"ק ופליגא כמובן · שם איבעית אימא הא מקמי נהמא וכו' הא דל"ק הא מקמי אכילה והא וכו' כלא דברי אביי וכדמשמע מהברייתא ומפרש"י כדי לאשמועינן דבעיא אכילת פת מקודם ולא שני כר"א וכדדיק אביי בהכי וברור :

תוס' ד"ה אמר רב וכו' וי"ל אע"ג דלא מחייב וכו' אסור להורות וכו' והכא נמי משמע עכ"ל מדברי התוספות הללו משמע דמ"מ איסורא מד"ת איכא ומ"ש רב אכל תמרים אל יורה מד"ת וכן משמע מדברי הרמב"ם ז"ל בפ"א מהבמ"ק ה"ג ע"ש ולפי"ז מ"ש הרמב' במנין מל"ת סי' ע"ג ושלא יורה בתורה שתויי יין שנא' יין וכו' ולהורות וכו' ע"ש להו דוקא יין אלא ה"ה תמרים וכיוצא מידי דמשכר וליסנא דקרא נקט וכן משמע מהר' החינוך ז"ל סוף סי' קנ"ח עיין שם ועיין בספר המלות להרמב' שם סי' ע"ג ע"ש :

אמנם מדברי התוס' בכריתות די"ג ע"ב אמר רב אין נראה דשם כן הוק"ל כמ"ש הכא וקי' דרב דהכא איירי מדרבנן אבל מן התורה יין דוקא וכו' ע"ש ולפי"ז שוו דבריהם דהתם דלא כמ"ש הכא דל"ל דהכא איירו מדרבנן דלא משמע כן מדבריהם וגם מהראיה שהביאו כמובן · ולכאורה קשה על דבריה' בין דהכא ובין לדהתם ממ"ש שם בכריתות רבי אליעזר דהולל וכו' א"ל והאמר רב הלכ' כר"א אמר הא קא רמי בי מיא וכו' דמאי קושיא נימא דאפי' דרמי ביה דפטור ממיתה מ"מ אסור מד"ת או מדרבנן דהרי מתבאר שם דדרבנן פליגי ארבי אלעזר וסבירא להו דגם בכה"ג חייב מיתה וא"כ שפיר י"ל כמ"ש וי"ל ועיין בסו' עירובין דס"ד ד"ה שתה ע"ש ועיין בהרמב"ן ז"ל בס' המלות סי' ע"ג בסוף דבריו והסמ"ג בל"ת סי' ש' לא הביא האי דינא דרב דתמרים ואולי י"ל כמובן · ולענין שעור אכילה תמרים לא נתבאר בדברי רב כמה הוא שיעורו וכו' דהכל תלוי בשיעור שיראה עצמו דנשתבש דעתו לפי האדם ולפי הזמן ולפי התמרים וכן משמע ממ"ש הרמב"ם שם בהבמ"ק פ"א ה"ג וז"ל אפי' אכל תמרים או שתה חלב ונשתבשה דעתו מעט אל יורה וכו' ע"ש ובהרב ש"ך ז"ל שם סי' רמ"ב ע"ש :

והנה הש"ס בעירובין דס"ד ע"ב עלה דאר"י א"מ שתה רביעית אל יורה אמרו שם אמר רבה דרך מיל וכו' אר"נ אמר רבא בר אבוה לא שנו אלא ששתה כדי רביעית וכו' והתניא מעש' ברבן גמליאל שהיה רוכב וכו' רכוב שאני השתא דהאידנא

דאתית להכי לרמי כ"א נמי וכו' ונפקא מינה לענין
דינא בין ב' התירוצים הללו כמובן והרי"ף ז"ל
והרא"ש ז"ל שם לא הביאו הנהו תרי תירוצים וכן
הרמב"ם ז"ל שם ובא"ח פ"ד ע"ש ואלא הריב"ה ז"ל
בא"ח סי' צ"ט לענין תפלה דאחר שכתב דשתה
יותר מכדי רביעית כל שכן שיכה וכו' כ' בשם הה"ג
ז"ל דכתב דה"מ במהלך וכו' אבל רוכב ודאי מפיג וכו'
ע"ש ובה"ג כ' הסמ"ג והסמ"ק ז"ל שם וע"ש
במרן הב"י ובש"ע שם אלא דההגהות אשירי ז"ל
שם פסק בב' תירוצים דש"ס כיע"ש והב"ח ז"ל
שם בי"ד אחר שכתב דינים אלו כתב דאין חלוק
בין מהלך לרוכב ע"ש והש"ך ז"ל שם ס"ק י"ט
תמה על דבריו מההיא סוגייא דעירובין וכתב
ליישב דאפשר דס"ל כשינויא קמא דהש"ס ומכל
מקום גם לשינויא קמא דהש"ס יש חלוק בין מהלך
לרוכב כששתה יותר מרביעית וכו' וכן כתב
הסמ"ג אבל רובע לא ולפי זה צריך לומר דמ"ש
הרב בית חדש דאין חלוק ארביעית קאי ומכל
מקום צריך עיון אמאי שבק מסקנת הש"ס אלו
תורף דבריו ולע"ד אחרי המחילה רבה קשה לי
על דבריו דאדאיקשי להר' ב"ח טפי הו"ל להקשות
ע"ד הסמ"ג והסמ"ק שם שלא כתבו אבל רובע לא
אלא בתר דינא דשתה יותר מרביעית דמשמע
דבשתה רביעית סגי ליה בהלוך מיל לא שנא מהלך
ל"ש רוכב דאם לא כן הוה ליה לכתוב כן אתרוויהו
וכמו כן קשה ע"ד הה"ג שהביא הריב"ה ז"ל שם
בא"ח שכתב בשתה יותר מרביעית דלא סגי במיל
מכל מקום ברוכב הדרך תפיג את היין ע"ש דאמאי
לא כתב כי האי חלוקה גם ברישא בשתה רביעית
דבעינן במהלך מיל דמכל מקום בעי יותר ויותר
מזה י"ל להרי"ף והרא"ש והרמב"ם דלא הזכירו
מחילוקיה הנז' וכבר הב"ח ז"ל גופיה בא"ח שם
סי' צ"ט עמד על כל זה ויישב דבריהם עי"ש וכן
בתשובה סי' ק"מ ע"ש ועפי"ד דהתם יתיישבו
דהתם דבריו בי"ד כמובן ובעת צריך ישוב:

וחזי הוית להרב נהר שלום ז"ל שם בא"ח שכ'
בשם מר רבו ז"ל דה"ט דהרי"ף והרא"ש
ז"ל דלא חלקו בין מהלך לרוכב מכח סוגייא
דסנהדרין דכ"ב ומש"ס דתענית דטו"ב דאיתא התם
דכהן האידנא סגי בפריעת הראש דאי יבנה בהמ"ק
ניים פורתא דשינה ודרך מיל מפיג וכו' ומשני
להו מי איתמר עלה א' ר"כ וכו' ל"ש אלא ששתה
רביעית וכו' ואם איתא דרוכב מפקח את היין
אפילו שתה טובא מאי קא השני אהכי תיקשי
דאפילו שתה יותר על ידי הדרך ברוכב מפקחתו
אלא ודאי דס"ל לסוגייא דהתם דלא שנא בין רוכב
בין מהלך בשותה יותר מרביעית וה"ה לשתה
רביעית וכו' ע"ש וכן כתב בתשובו' ה' חות יאיר
ז"ל סי' קע"ז ע"ש · ולע"ד אחרי המחילה רבה
מלבד דיש לו' דההיא סוגייא דהתם אזלא כתירוצא
בתרא בעירובין שם דקא משני השתא דאתית
להכי וכו' דהשתא אין צריך לתירוצא קמא שם
דמשני שאני יין האיטלקי וכו' אלא דהכי משנינן
לה דיש חילוק בין מהלך לרוכב והיינו לשותה
רביעית אבל בשותה יתר מרביעית אה"נ דאין
חילוק בין מהלך לרוכב דאמרי' בהו דהדרך טורדתו
ומכ"ש ממהלך דעדיף אתי ואם כן עדיין קשה
על הרי"ף והרא"ש וסיעתיה ז"ל אמאי לא חילקו
מיהא בשותה רביעית בין מהלך לרוכב כיון דל"מ
מהתם הפך מזה וכמ"ש · ועוד בה בהאי ראיה
דנראה לי דלא משמע מהתם כמ"ש הרבנים
זלה"ה הנז' שהרי לפי דבריו זו ניחא שקשה על
הה"ג וסי' ז"ל דס"ל לחלק בשתה יותר מרביעית
בין מהלך לרוכב דמהלך הדרך טורדתו ולא סגי
בהילוך מיל ויותר משא"כ ברוכב דמפיג יינו דא"כ
קשה ע"ד מסוגיית דהתם בתענית דמוכח דסתמא
דש"ס לא ס"ל הכי כי ע"כ נראה לי לומר דהגם
דנימא דהש"ס דהתם דתענית ס"ל כמסקנת הש"ס
שם בעירובין מכל מקום ל"ק שם בתעניות להו
מי איתמר וכו' דאכתי איכא תקנה ברוכב משום
דיש לו' דכיון דשתה יותר מרביעית ישתכר ויתבלבל
דעתו ולא יוכל לרכוב על החמור אי מצד כבידות
הגוף ואי מצד שמא יפול בהליכתו על הדרך אשר
הוא הולך ואפילו אם יכופו לו שירכוב על החמור
וילכו עמו לשומרו בדרך מנפילה וכיוצא מכל
מקום אפשר דהשותה ההוא לא ישמע ויצעק צעקה
גו"מ שלא יעשו לו כדרך השיכורים ויכול לבא
לידי כעס ומתוך לידי הכאה וכיוצא או לידי בזוי
הראש וכיוצא וע"כ לא אמרינן בעירובין שם
דרכוב מפיג את היין אלא בעושה כן מעצמו
ומרצונו משא"כ כשאין רצונו בכך מי יוכל לו ואם
כן שפיר פירכו שם בתענית להו וכו' אבל ביותר
מרביעית וכו' דליכא תקנה ברוכב וכמ"ש משו"ה
אסרו לו רבנן לכהן לשתות יין דשמא יבנה בהמ"ק
וימצא שיכור בשתה יתר מרביעית ושמא לא יבא
לידי רכיבה עד"ש ויש ראיה לדבריו לד"ז ממ"ש
הש"ס שם בתחילה אפשר דניים פורתא ול"ק אפשר
דהולך דרך מיל א"כ דנימא תרוייהו אמנם עפ"י
מ"ש אתי שפיר דהליכת הדרך אינו בידו ולא ביד
אחרים כמ"ש משא"כ השינה דהדרך השיכורים
הוא שהשכרות מכביד גופו ונופל עליו חבלי שינה
וכ"ש אם אחרים מפילין אותו למיטה וכיוצא ומשליכים
עליו את הכסות דמיד נופל עליו חבלי שינה וישן
עד שמפיג יינו והשתא א"ש דל"ק על הה"ג
וסיעתיה וגם ממילא שמע מינה דל"מ מהתם
לדחות ההיא סוגיית דעירובין וכמ"ש ועיין להרב
בית חדש ז"ל שם מ"ש בדעת רבו ז"ל הנז' ובכללם
בדעת הסמ"ג ז"ל דס"ל דשתה יותר מרביעית אין
הדבר תלוי בשיעור מיל וכו' עי"ש ובתשו' הרב
חות יאיר ז"ל שם ע"ש · דלכאורה קשה ע"ד
מדברי הסמ"ג גופיה בה' תפלה דכתב דסגי
במיל ע"ש ועיין בהרב לחם יהודה ז"ל שם בפ"א
מהב"מ עי"ש.

ולענין הוראת איסור והיתר נ"ב נר' דאיסורו
מד"ת כדמוכח מההיא ברייתא דת"כ
ומש"ס כריתות ומפרשים ז"ל שם וכן מש"ס נזיר
דל"ח ע"א ומדברי התוס' שם בעירובין שם והרמב"ם
והסמ"ג והסמ"ק שם ובהרמב"ם והרמב"ן שם
בסה"מ ובכן זו היא שקשה על הב"ח שם בתשו'
סי' מ"א דכתב דבאיסור והתר אין איסורו ברביעית
יין כי אם מדרבנן אלא דוקא במשתכר ושוב ראיתי
מ"ש הרב לחם יהודה ז"ל שם עי"ש:

ולענין להורות בדיני ממונות הנה דהתוס'
ס"פ היו בודקין כתבו דמותר וכ"פ
מרן

מ"ן בש"ע ח"מ רס"י ז' ע"ש מבל מקום עיין במ"ן התבי"ב שם בהגב"י ובהרב חסק שלמה ובה' מטה שמעון ובחשו הב"ח סי' מ"א ובהתבי"ב בס' חמרא וחיי ז"ל שם ובהרב לחם יהודה ז"ל וגם' שנות חיים דפ"ד ובס' כיה מושב ז"ל ובסו' ס' קרית מלך רב ז"ל והמתבאר מדברי דל"מ כשתה יותר מרביעית דו"ל דגם ההוס' יודו · שלא גם ברביעית יש לו לדיין ליזהר שלא להורות ובדברי המה"ר ושכן כ' ריו"ב ז"ל עי"ש · ועפ"י דבריהם אלו דהאסורים גם בדני ממנות כ"ל לפרש מ"ש בירושלמי פ' אחד ד"מ וז"ל הכל כשרים לדון דיני נמנות רי א אומר אפי' ממזרין רבי או' אין מדקדקין כיין נסך ע"כ · דלכאורה דברי רבי יהודה אינו מובן ועיין בהרב פנ"מש ז"ל שם שבתב בשם הסמ"ג ז"ל לאוין קמ"ח דמתבאר מדבריו דהבין דר"י איירו ביין נסך ממ"ש עי"ש מ"מ גם לפי דבריו ל"ש דברי' ר"י הנז' למ"ש לעיל מיניה הבל בשרין לדון דני נמונות אמנם לפי קאמור יש לומר דר"י איירי לענין ד"מ האמור לעיל מיניה והיינו דכ"ב דהמ"ר אוסר לדון לחכם ששתה רביעית כר"מ וכ"מ מדברי הרבנים הנז' עוד הביא מ"ש שם בכריתות דרבי יהודה דרים לקרא דיין ושבר אל תשת לומר דעל היין חייב מיתה ועל שאר משקין באזהרה וחולק עם ר"א דאמר דקרא הנז' הכי קאמר אל תשתהו בדרך שכרותו הא אם הפסיק בו או נתן לתוכו מיים כ"ש דפטור ומתבאר מהסוגייא שם דלרבי יהודה בכ"ג חייב מת"ש שם בההוא עובדא דר"א מהוזל וכו' וקאמר מר הלכה כר"א ומר הא קא רמי ביה מיא וכו' וביעוין גם כן בהק"א ז"ל גם מוכח מההי סוגיא דלר"א פטור ומותר קאמר וכמובן · והשתא לפי"ז יובן דברי ר"י דבירוש' הנז' דהתא ר"י לאשמועינן דהגם דאיהו נופיה ס"ל דלענין עבודה חייב מיתה אם שתה יין אפילו הטיל לתוכו מים וכן להורות בדיני איסור והתר וכדקניא שם בכריתא והיתמרא בת"כ שם אפילו הכי בד"מ מותר הגם דביין בלא מזיגה אסור כמ"ש מכל מקום אם הוא מזוג מותר לדון ד"מ וז"ש רו"א אין מדקדקין ביין נסך כלומר ביין שהוא נסוך במים אפילו שההו בבת אחת מותר לו לדון דיני ממונות והשתא אתי שפיר דשייכי דברי רו"א למאי דקתני ברישא דברייתא הכל כשרים לדון דיני נמונות וכו' וכמ"ש ועיין בתוספות עירובין דס"ד ע"א דבור המתחיל שתה וכו' ע"ש ובחידושי הריטב"א שם ובהרמב"ם ריש פ"א מהבמ"ק שם ובהרב ס"ק ז"ל שם סי' רמ"ב ע"ש:

ולענין השותה יין בתוך הסעודה בתב התבי"ב ז"ל שם שם ביו"ד סי' רמ"ב הגה"ט הות ח"י וז"ל וכתב שלטי הגבורים פ' הדר דלא נאמר דבר זה אלא שלא בתוך הסעודה אבל יין שבתוך הסעודה אמרי' בירושלמי דהינו משכח זעיין בב"ח עכ"ל נראה בונת דבריו במ"ש ועיין בב"ח דרוצה לומר דגם הב"ח כ"כ אלא שהוסיף עוד וחילק בדבר שבתב אם לא ביו"ט וכו' וביוצא דמרבין בשתיה אז אפילו אם שתו בתוך הסעודה לא יורה ע"ש דבל כי האי לא חילק הרב שלטי הגבורים ויש לדעת האי בתוך הסעודה שבתב השלטי הגבורים והב"ח מה פירושו אי ר"ל בתוך הסעודה כשאוכל לחם עם בשר וביוצא ואחר הסעודה בעת אבילת הפירות קודם ברכת המזון או בתוך הסעודה הוי אפילו בעת אבילת הפירות ואחר הסעודה הוי כשגבר בירך ברכת המזון ולכאורה נראה בפי' קמא הנז' דאי בפירוש הב' הנז' אם כן שמע מינה דאם בעת אבילת הפירות דבבר נמר הסעודה ששתה יין פטור וה"ט משום דיין דבתוך הסעודה אינו משכר וגם בעת אבילת הפירות נקרא יין שבתוך הסעודה ואם אחר שבירך ברכת המזון תכף שתה יין אסור לו להורות ואמאי אסור הא עדין בריסו מלאה מלחם ובשר ופי' עם יין ואי משום ברכת המזון לא איריה במובן אבל אי מפרשינן בפירושא קמא אתי שפיר דדוקא בששותה בעת הסעודה שאוכל עם פת הוא דאינו משכר אבל בתר דגמר מלאכול בנז' אפי' אם שתה בעת אבילת הפירות קודם בהמ"ז משכר ואסור לו להורות אלא שמדברי הסמ"ק ז"ל לא משמע כן ממה שבתב בלאוין קל"א וז"ל וקיימא לן דיין דבתוך הסעודה אינו משכר הנאה ונראה דאם שעד סעודה שנחה בגון סעודה זו סעודה נשואין או פורים אעפ"י שלא שתה אלא אין לו להורות בדאמרי' רב לא הורי מיו"ט וכו' ע"ש והשתא אם הוי הפירות בפירושא קמא במ"ש מה דהיה מביא מדברי רב דאפי' שתה בתוך הסעודה ביון דמרבין לשתות משכר הא י"ל דרב היה שותה בין בתוך הסעודה דהיינו בעת אבילת לחם ובשר ודגים וביוצא ובין באבילת הפירות במו דבן נהוג עתה בסעודת של שבת וביוצא מש"ה בשותה יין בתוך הסעודה לחוד מנא לן דמשכר ואסור לו להורות הא י"ל דיין דבתוך הסעודה לחוד בבי האי גוונא אינו משכר ומרב לא משמע במ"ש מש"ה אם נפרש בפירוש בתרא אתי שפיר דהיות הסמ"ק ורוצה לומר דמסתמא היה שותה בין בעת אבילת בשר וביוצא ובין בעת אבילת הפירות ולא אחר ברכת המזון ובמו שבן הוא המנהג במ"ש לעיל דבל זה בתוך הסעודה ואפילו הבי לא היה הורי רב וכו' היינו טעמא משום דאיבא ריבוי יין ויותר מזה מתבאר בדבריו לפי מ"ש ממ"ש בכריתות גבי עובדא דר"א דהוזל הו"ל בדרא לביתהו וכו' ותא למחר דרב לא הורי וכו' ופרש"י ז"ל שם ר"ה אתא לאחר אבילה ובד"ה מיומו וכו' בתב מאחר דעשה שמחת יו"ט שאבל ושתה וכו' ע"ש הרי קרי דפרש"י דהתם איירי לאחר שאבלו ושתו ונמרו הסעודה ואפילו הבי לא הורה עד למחר והביא ראיה מרב דלא הורה וכו' דשמע מינה דבאיבא ריבוי יין אסור לו להורות בין דשתה בתוך הסעודה בעת אבילת לחם ובשר ובין אח"ב באבילת הפירות דל"ל דשתה אחר גמר ברכת המזון מת"ש רש"י ז"ל:

באופן דשמע מינה מדברי הסמ"ק ולפי מ"ש דנראה עיקר כפירוש בתרא הנז' וגם ראיתי בירושלמי דפסחים פ' ערבי פסחים אמתניתין דבין הכוסות וכו' בין שלישי לרביעי לא ישתה דאמרו שם למה בשביל שלא ישתכר והקשו והא בבר משוכר הוא מה בין יין שבתוך המזון ליין שלאחר המזון ומשני יין שבתוך המזון אינו משכר יין שלאחר המזון משכר ע"ש · וב"כ רשב"ם והרב רבינו עובדיה ז"ל בפירוש המשניות ע"ש דש"מ דהעיקר במ"ש ולמה שהקשתי לעיל י"ל דמסתמא כשאדם גומר סעודתו ואומר ברכת המזון היינו בשבבר מילא ברובו מיין ולא ניחא ליה ביותר פן יזיק

לו על היותרת משום הכי כשניתה לאחר כרכת המזון יין מביאו לידי שכרות מ״מ זו היא שקשה על החכי״כ ז״ל שם אמאי לא הביא האי חלוקא שכתב הב״ח ז״ל דכיוס טוב וכו׳ כשמרכין בשתיה וכו׳ כיון שכן כתב הסמ״ק וכמו שכן דרכו בכמה מקומות ול״י:

גמרא איתמר אר״ן וכו חכמים תקנו לבנות ישראל לבתולה וכו׳ והם האמינוהו שאם אמר פתח פ״ת נאמן וכו׳ עיין בה׳ שיטה מקובלת ז״ל שהביא משם הרמב״ן ז״ל דהקשה דכיון דאוקימנא להא דשמואל כרלא טענה היא א״כ כבריא וברי׳ פשיטא דאיהו מהימן ואפילו הוא ס״ל כתובת אשה מן התורה שהרי וכו׳ עי״ש מה שתירץ וכ״כ שם בשם הרא״ה ז״ל תלמידו ע״ש והר״ן ז״ל בהלכות כשו׳ הביא קושית הרמב״ן הלזו וכתב ע״ד דל״ק דכיון דאית לה כתובה כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה אם אתה אומר נאמן ועלה דידה וכו׳ ה״ה קלה בעיני להוציאה וכו׳ הלכך אי לאו דהימנוה רבנן משום דחזקה וכו׳ ע״ש׳ וחזי הוית להרב בית הלוי ז״ל חיבור על דיני מינו שבדף ח״י ע״א הביא דברי הר״ן הללו וכתב ע״ד וז״ל ודבריו תמוהים ואינן מובנים שאוחז החבל בשני ראשים שהוא סבר דהא דא״ל כתובה מדאורייתא הטעם משום שלא תהא קלה וכו׳ לא היא וכן משמע בתוס׳ בהדיא כר׳ ט״ל בר״ה טעמא מאי תקנו כתובה שלא תהא קלה וכו׳ דפריך תוס׳ הע״ג דבתול׳ י״ל כתובה מדאורייתא י״ל זהת כעולה היא עכ״ל התוספות:

ולכאורה קשה מאי קא ק״ל לתוס׳ אף דכתובה היא מדאורייתא צריך גם הטעם משום שלא תהא קלה וכו׳ אלא לא היא אי ס״ל דכתובה דאורייתא ל״ש הטעם שלא תהא קלה וכו׳ אלא הטעם משום חיבת ביאה אמנם אעיק׳ דריכא פריכא כי הרשב״א בשיטת ר״א אכיו קאי דס״ל כנסה בחזקת בתולה · ולעד״ן דהכי פירושו כי הרא״ש פירש דאיירי במכחשת וכו׳ ע״ש בדבריו ולע״ד אחרי המח״ר לא זכיתי להבין קושיתו ע״ד הר״ן מדברי התוס׳ דכיון דהר״ן רב נוכריה שפיר י״ל דחולק ע״ד התוס וגו דאעיקרא לא מוכחא מידי מדברי התוס׳ הפך דברי הר״ן שהרי התוס׳ שם לא הוק״ל ע״ד הש״ס דקאמר טעמא וכו׳ משום שלא תהא קלה וכו׳ דע״ז לא הוק״ל מידי משום דשפיר בפשיטות י״ל דהש״ס ס״ל דהיא גופא הוי טעמא דקרא דכתובה מד״ת אלא עיקר קושייתם הוי עמ״ש בש״ם שם טעמא מאי תקנו לה רבנן כתובה וכו׳ דמוכח דכתובת בתולה הוי דרבנן והא ק״ל שהרי כתובת בתולה היא מד״ת משום דכן ס״ל להתוס׳ והא תירצו דהתם איירי לענין בעולה דוקא דומיא דאונס וכמו שכן משמע בתוס׳ דסוגיין ד״ה אר״ן דהסיקו לומר ר״י ואחיו ר״ת ז״ל דקי״ל דכתובת אשה מד״ת ונרגשו מההיא סוגיא דלקמן דט״ל ותירצו כמ״ש שם באופן לפי מ״ש מלבד דל״ק קושיית הרב הנז׳ ע״ד הר״ן עוד בה דאדרבא מדבריו יש להוכיח דס״ל כדברי הר״ן מדלא הוק״ל אלא עמ״ש שם תקנו רבנן וכו׳ ולא הוק״ל על הטעם דיהיב הש״ס שם משום דלא תהא וכו׳ גם מ״ש הרב הנז׳ ז״ל אמנם אעיקרא וכו׳ כי הרשב״א בשיטת ר״א קאי דס״ל כנסה וכו׳ ע״ש מלבד שדבריו כאו סתומים עוד בה דנראה דל״ל הכי שהרי ר״א דס״ל דכנסה בחזקת בתולה וכו׳ כמ״ש לקמן די״ג ע״א הוא אמורא בר פלוגתיה דריו״ח ואילו רשב״א התמור בסוגיין הדא אמרה אמר רב נחמן וכו׳ משום רשב״א נראה דהוא תנא הוא ומ״ה ר״א וכיעויין בהקדמתו של הרמב״ם ז״ל לת׳ זרעים סוף פרק הראשון ע״ש ועוד עיין במרן ז״ל ובה״ג דקי״ר ע״כ בר״ה בפרק מי שהוליאוהו וכו׳ ע״ש גם מ״ש אח״כ כדי ליישב קושית הרמב״ן ע״ש יש לדחות דיש לחלק בין טענת ברי לטענת שמא כמובן באופן שלע״ד דבריו צ״ע :

גמרא ההיא דאתא לקמיה דרב נחמן א״ל וכו׳ א״ל ר״ן אסבוהו כופרי מברכתא חביטא ליה וכו׳ פירש רש״י ז״ל מברכתא וכו׳ זונות העיר וכו׳ מאחר שהוא בקי בפתח פתוח עכ״ל ממה שלא כתב רש״י בתמיהא כדרכו בכמה מקומות נראה דמפרש לה בניחותא וכן משמע ממ״ש מאחר שהוא בקי ולא כתב מאחר שהוא טוען פתח פתוח וכו׳ כמובן ויותר מזה ראיתי להריטב״א ז״ל שכתב וז״ל מברכתא חביטא ליה פרש״י דבנחותא קאמר והקשו עליו בתוס׳ דא״כ היא הנותנת שיהיה נאמן וכו׳ ע״ש ולע״ד י״ל פירוש רש״י ז״ל דהכי הוי פירושא דש״ס בסוגיין והאמר רב נחמן נאמן כלו׳ מ״ש דמברכתא וכו׳ דמלקין לו על הזנות אם כן למה אמר ר״ן דנאמן ול״ק כמי דמלקין אותו על הזנות ומשני נאמן ומסבינן ליה כופרי כלומר ורב נחמן לא איירי אלא על העיקר להשמועינן דנאמן דלא תימא דהינו בקי בפתח פתוח ולא ליהוי נאמן קמ״ל דנאמן להפסידה כתובתה וע״ע הקנס לא איירי דאין הכי נמי דמסבינן ליה וכו׳ ור״ה משני ל״ק כאן בבחור וכו׳ כלומר דבבחור הינו נאמן ומסבינן ליה כופרי ע״מ שהעיז פניו נגד כ״ד והעם לומר דפתח פתוח וכו׳ כדבר שאינו בקי ואינו נאמן עלה והשקא לפי״ז מ״ש ר״ן מברכתא חביטא ליה יש לפרשו דבתמיהא קאמר ליה אבל בנשוי נאמן וכ״ן שהביא מוהרש״ל ז״ל כמ״ש מנ״ש על דברי רש״י הללו וז״ל רש״י סבר שבודאי נאמן ומסבינן וכו׳ על הזנות אבל בסוף וכו׳ כאן בבחור אינו נאמן ומלקין משום העזה ודלא כדעת התוס׳ וכו׳ ע״ש · משמע מדבריו כמ״ש ומה שהקשה לפי״ז דמנ״ל לרש״י לפרש בדברי ר״א דקאמר כאן בבחור וכו׳ דר״ל דאינו נאמן ליתא דר״ל דנאמן ומלקין אותו משום כדס״ר מעיקרא עיין בהרב לחם אבירים ז״ל ובמהרש״ף ז״ל ובהרב מ״ד ובהרב שיטה מקובלת ז״ל ע״ש · אלא דלע״ד תירון הלח״א הוא דוחק ואם היינו אומרים כמ״ש מוהרש״ף ז״ל דהבין בדברי רש״י דמ״ש רב נחמן מעיקרא מברכתא וכו׳ הוא בתמיהא ורוצה לומר דאינו נאמן י״ל דברי רש״י למסקנא מרווח יותר והיינו דלפי זה כד פריך מר״ן דאמר דנאמן ומשני נאמן ומסבינן וכו׳ ר״ל דהשתא מ״ש רב נחמן מברכתא וכו׳ ר״ל בניחותא דמלקין לו על הזנות ובכן כד מתרץ אח״כ כאן בבחור וכו׳ ע״כ דר״ל דלעולם כדס״ד מעיקרא דר״ן דאמר מברכתא וכו׳ ר״ל בתמיהא ואינו נאמן ואיירי בבחור דמעיז פניו לו׳ פ״פ וכו׳ כמי שיודע ע״מ שאינו יודע ומשום הכי

קאמר

אמר דמסבינן וכו' ואידך דרב נחמן איירי בנשוי דהשתא לפי"ז א"ש להקשות ע"ד רש"י כקושית הרב לחם אבירים ז"ל דנימא דר"ן נאמן קאמר ומסבינן וכו' דהרי מעיקרא מכאמן לאו נאמן הוא דק"ל ולא משום דל"ק רב נחמן נאמן ומסבינן וכו' ואם כן ע"כ לפרש דברי ר"א כמ"ש רש"י ז"ל באופן דלפי דעת מוהרש"ק אתי שפיר דברי רש"י מרווחים טפי לפי המסקנא אלא דמפשט ומשמעות דברי רש"י ל"מ כן וגם דהריטב"א כתב להדיא בשם רש"י דכתב דבניחותא קאמר וככן ס"ל כמ"ש הלח"ה הגם שהוא דחוק קצת כמובן עוד עלה ע"ד לומר בכונת דברי רש"י ז"ל דמפרש דבניחותא קאמר דמסבינן ליה כופרי ע"ע הזנות והאה ק"ל דהא ר"ן קאמר דנאמן והשתא אם ס"ל דמחזיקינן ליה ברועה זנות היאך אמר ר"ן דנאתן באומר פתח פתוח וכו' אפילו י"ל חזקה אין אדם טורח וכו' הא י"ל כיון דרוע' זונות בקי להבחין בין יפה לשאינה יפה ובין לחות הדיבור .למי שאינה ובין חריפה ובעלת שחוק למי שאינה וכן כיוצא בזה וא"כ י"ל דלא מצאה חן בעיניו ומוציא עליה שם רע דפתח פתוח ולא איפכת ליה הפסד הסעודה נגד מה שלא מצא אשה כרצונו הרע ורא[ה] לזה שהרי רועה זונות הוא ע"י ממון אם מעט ואם הרבה דהשתא לפי"ז צ"ל דס"ל דהיינו נאמן ואילו ר"ן אמר דנאמן ומסבינן וכו' כלומר דאע"כ דנאמן וגם דמחזיקינן כרועה זונות משום דהיא חזקה דאין אדם עושה סעודה וכו' דיקירי ליה לאינשי הממון דמכיון דנחית ליסא אשה לא אמרינן דעלילה הוא דקא מעליל עליה על דבר שקר וכזב אי משום דמסתמא קודם נשואין ידע מהותה ע"י עצמו או ע"י קרוביה וגם אם היה רצונו לגרשה מה"ט דאמרן לא היה בא עליה כלל וכמ"ש רש"י ז"ל ואי משום ריוח הכתובה כיון דהוא רועה זונות דמאבד הון בכל יום ה"ט משום דלא מצאה חן בעיניו לא היה בא עליה ולא היה איכפת ליה ע"ס הכתובה דמכיון דנחית לבא עליה ואית ליה חזקה דאין אדם טורח וכו' דהוי חזקה גדולה מה"ט אמרינן דנאמן ומשום הכי פ"ל לרב נחמן דנאמן ומסבינן וכו' ושוב משני ר"א כאן בבחור וכו' כלומר לעולם כדקס"ד מעיקרא דלר"ן דאמר מברכתא רולה לומר אם"ן דאינו נאמן ומטע' שכתבנו ואם תאמר דא"כ הדרא קושיא לדוכתא מר"ן אדרב נחמן דכאן בבחור וכו' אינו נאמן ומסבינן וכו' על שהעיז פניו לומר דפתח פתוח מלא דמוכח מדבריו דמחזיק עצמו לרועה זונות וכאן בנשוי נאמן וכדפרש"י ז"ל והשתא אתי שפיר מקושיית הרב לחם אבירים שהרי הס"ד היה דלפי דעת ר"ן הראשונים אינו נאמן וככן כר תירן ר"א כאן בבחור וכו' ע"כ לפרש כמ"ש · ועיין בירושלמי דפרקין אמתני' קמייתא בסוף הסוגי' במעשה באשה אחת וכו' וכמ"ש מוהרש"י ז"ל ביפ"מ שם דפירש ההוא עובדא .בעין מה שפירש הרב שיטה מקובלת ז"ל בסוגיין עי"ש:

ולענין הלכה עיין הש"ת והרא"ש בפסקיו בסוגיין ובטור א"ה ז"ל שם ס'סי קי"ס עי"ש והרמב"ם ז"ל בפי"א מה"א דפסק דין זה דפתח פתוח לא חילק בין בחור לנשוי ע"ש וכבר מרן ז"ל בב"י שם הוק"ל כן ותירן דהרמב"ם ז"ל ס"ל כשינויא קמא א"נ כשינויא בתרא דמפרש בפירוש השני דכאיון ומסבינן וכו' ע"ש ובש"ע דשאם דבריו אלא דמור"ם שם בהגהה הביא האי חילוקא דבבחור אינו נאמן ומלקינן ליה וכמ"ש בהריב"ה ז"ל שם וכ' הח"מ ז"ל שם סק"ז ע"ד דאפילו לדעת הרמב"ם דאינו מחלק וכו' דאף בחור נאמן מ"מ דאוי להלקותו כאשר עשה ר"ן בכתובות וכו' ע"ש · ולע"ד אחרי המח"ר קשה לי ע"ד דאם הרמב"ם סובר כן הו"ל לכותבו בחידושיו להשמיענו די"ז בדרכו בכ"מ כיון דכן תיתמר בסונין לג"ייא וכמו כן י"ל ע"ד מרן ז"ל שם קנו' כמובן ובלא"ה זו היא שקשה על הרמב"ם אמאי השמיט ד"ז דמסבינן ליה כיון דכן איתמר בש"ס לכל הפירושים כמובן:

בי ע"כ נ"ל דהרמב"ם ס"ל כרב נחמן בהאי דינא דמסבינן ליה כופרי יען נראה דר"א לא ס"ל הכי דהא לעיל אר"א האומר פתח פתוח נאמן וכו' ול"ק דמסבינן ליה כופרי וכמו כן ר"י אמר שמואל לעיל נקט כי ההוא לישנא דר"א וגם ר"ן אנ"ש דאמרו משמיה דרשב"א דהאומר פתח פתוח וכו' נקט כי ההוא לישנא משמע דלא ס"ל כר"ן דאמר אסבוה כופרי כ"מ מעובדא דמייתי בסו' הסוגיא דאתא לקמיה דר"ג א"ל פ"פ מצאתי אמר ליה שמא הטית וכו' ול"ק אסבוה כופרי משמע דלא ס"ל כרב נחמן בהא ויש לתת טעם לדבר לדעתם משום דאם נאמר דמסבינן ליה אי לתירוצא קמא אפילו בנשוי ואי לתירוצא בתרא בבחור אם כן שום אדם דמצא פ"פ לא יבא לב"ד לטעון כן משום דמורא יעלה על ראשו מן המלקות דאם יבא לב"ד יתברר הדבר דזינתה באופן דאסורה אי על ידי הודאה עצמה או ע"י עדים משו"ה ס"ל דכל הטוען טענת פתח פתוח ולא מסבינן ליה כופרי ואפילו נערה בעלמא לא עבדינן ליה כדי שיבא לב"ד ויאמר פ"פ מצאתי ויאסרוה לו על פיו לא שנא בנשוי ול"ש בבחור אם נאמר דנאמן ואפי' אם נימא דל"מ מ"מ אפשר דאם יבא לב"ד תודה היא שזינתה ותהיה אסורה לו באין שם אלא ש' ומכל מקום לא מסבינן ליה מה"ט שמא ימנע ולא יבא לב"ד וכמ"ש וכמובן והשתא לפי"ז א"ש דברי הרמב"ם דלא חילק בין בחור לנשוי ומה"ט דכתב מ'רן ז"ל בב"י שם ומ"מ ל"ק מה שלא כתב דמסבינן ליה דס"ל כמ"ש וגם יש לתת טעם למ"ש דהרי כל אדם בחזקת כשרות עומד ואין לנו להלקותו מספק ואי משום הידיעה אפשר דלשמע אוזן ישמע לו או ע"י לומדו בספר וכיוצא בכ"ל ועי"ל דס"ל להרמב"ם ז"ל לחלק בין האמנים וכמ"ש בש"ס אם הראשונים כמלאכים וכו' כמובן ועיין נ"כ בירושלמי ר"פ דהוכא שם דין זה דפ"פ ולא הוזכר שם מלקות ע"ש ומ"ש בסוגיין וכ"ל ממ"ש אסבוה כופרי וכו' ומ"ש רש"י ז"ל בפירושו והרב שיטה מקובלת ז"ל עיין שם עיין בכ"ק הנ"ל ממ"ש דבבחור אינו נאמן להפסידה כתובתה לדעת רש"י וכן דברי התוס' בסוגיין בפי' קמא וכן נראה דעת הרי"ף והרא"ש בפסקיו בסו' ע"ש וכ"ד הראב"ד והרשב"א והריטב"א ז"ל כמ"ש בהש"מ וכן דברי הריב"ה ז"ל בא"ע ספ"י ס"ח וה"ד מור"ם שם ס"ז · אמנם דעת ר"ח ז"ל דנאמן כמ"ש בהש"מ וגם דעת ליקוטי הגאונים ז"ל

ז"ל כן כמ"ש שם יכ"ר הרא"ש ז"ל כמ"ש שם וכן כתב רש"ל ז"ל כמ"ש בדעת התוס' לפוס פרוס' השני ע"ש :

ולענין המלקות מדברי כל הראשונים ה"ה כהס"מ נראה דאפילו לסוברים דבתוך נאמן מ"מ מלקין אותו · וזלת הרמב"ם ז"ל שם וכן הש"ע שם השמיטו דין המלקות ושם בב"י לא כ"ט לדבר ולכאורה נראה דכיון דרובא דרבוו' ס"ל דמלקין אותו טבי נקטינן אלא דמ"מ נראה דיש למיעט במלקות כיון דהרמב"ם והרב ש"ע השמיטוהו משמעה שום טעם י"ל וכ"כ לעיל מה שנלע"ד · והנה לדעת הש"י וסיעתיה ז"ל דס"ל דבחור אינו נאמן להפסידה כתובתה אם מותרת לו או לא דאיתי להרשב"א הו"ד בהס"מ ז"ל שכ' וז"ל פרש"י בבחור אינו נאמן ומסכינן וכו' ודוקא להפסידה כתובתה א"ן אבל לאוסרה עליו אעפ"י שהוא פנוי הא קאמר דקי"ל דשויא אנפשיה חד"א וכו' עי"ש · ולענין בתולה שנולדה ביום הששי ה"ה מוהרי"א ז"ל בש' עין זוכר אות הבית סי' ג' שכיא משם שמעתי מפי אנשים של לורה בערי איטליאה ובעיר המשטר' יע"א שכל בתולה שנולדה ביום הששי אין לה ט"ד כי משפט וכו' וגם ראה עדות אחת וכו' ומהרי"א ז"ל שם כתב עד"ז דאין בש"ס ובפוסקים רמז מזה ואם אמת וכו' ושכ"כ בהרב פחד יצחק ז"ל בב'י וכו' שכמה בתולות נולדו ביום הששי ונמצאו לשם דמים וכו' ע"ש · ולע"ד ב"מ מקרא ואמר נ"מ לבחך בתולי' ופרשו השמלה וכו' ול"ק דיתקרו היום שנול' וגם מתוך סוגיין מוכח כמ"ש מכסוא עובדי דקאמרי בעלתי ול"מ דם וגם מדברי רש"י והמפרשים ז"ל מוכח כן ממ"ש לעיל ע"ר ד"ט ע"א על דברי ר"א דאמר האומר פתח פתוח מצאתי וכו' דטענת דמים אין לו כגון שהיא משפחת דורקטי או שהכדה המפה כיעויין שם ברש"י והתוס' והמפרשים בשטה מקובצת ז"ל ע"ש ולא יש אחר מהם ז"ל דכתב דאיירי בנולדה ביום הששי בי ע"כ דליתא להאי מימרא דאין לומר דנשתנו הזמנים דאין נראה לפי הטעם שכתב שם במוהרי"א ז"ל כי משפט מזל יום הששי מחייב שלא יהיה לה' בתולים עיין שם וכמובן כי ע"כ נראה דהאי מילתא ל"מ כלל וכמ"ש שם : ההוא דאתא לקמיה דר"ג אמר לו פתח פתוח וכו' שמא הטית וכו' לכאורה י"ל דממ"ן אם הוא במקום דאיכא ספק אחד ה"ה אסורה ואם הוא במקום דאיבא ב' ספקות כלהו הכי מותרת והיה כ"ל דאיירי במקום דאיכא ב' ספקות ונ"מ לענין הפסד הכתובה וכיעוין בהריב"ה ז"ל סי' ח'י"ס ס' וכמש"ל אמנס ראיתי להריטב"א ז"ל הוכאו דבריו בהס"מ ז"ל שכתב וז"ל שמא הטית י"ל דמיירי בהנהו דהוו תרי ספקי דלא מתסרא עליה ואפילו הכי להפים דעתו כדברים של טעם א"ן אפילו היכא דליכא אלא חדא ספיקא וראוי לדקדק עליו אולי טעה וכשהחזיק בדבריו דודאי מלא פ"פ אז יהיה נאמן לאוסרה עליו כדכתיבנא לעיל עכ"ל ומה שלא כתב נ"כ דהנהו עובדי דלקמן איירי בכה"ג משום דהקש איירי דהוא היה טוען דלא מצא לה דמים דהיא טענה ודאית וגם היא הייתה אומרת שעדין בתולה הייתה דקנס דנימא דאיירי בספק אחד מ"מ בבר ר"ן היה יודע הבדיקה ההיא של השפחות משום הכי תכף עשה הבדיקה ההיא והיא נמלאת שאין ריחה נודף ודמיה בקרבה דהאי בדיקה עדיף מרופא אפילו לדעת הרב משפט לדק ז"ל ח"ג סי' ב' דפליג ע"ד מוהריק'ו ז"ל סי' קנ"ט ע"ש וכ"ש למ"ש מוהר"ג חק"ל ז"ל בח"ג ליו"ד דל"ג ע"ג ע"ש · וכן בעובדא דכת"ה דאתא לקמיה דר"ג בבר טענה היא דממשפחת דורקטי היא ובדק ר"נ בקרובותיה ומלא כדבריה להתירה בסופי אמנס הא י"ל בעובדא בתרא דההוא דאתא לקמיה אמר לו רבי בעלתי ולא וכו' דשני בלורת היה דהא רבי שפניה' שחורים וכו' והכניסו' לחדר ובעל ומלא דם וכו' דהם איירי בספק אחד היך רבי התיר להם לבעול דהיה אפשר דאפי' כל זה דעשה רבי דלוה דיכניסום למרחץ וכו' לא היה מולא בה דם והיתה אסורה לו לחתן מספק זונה דנתפתתה היה שם קידושין כדבר והרי מלי לומר דבו בפרק דהיה שנה בלורת נם אנשים אחרים דעבים נם למאיים נשאו נשים כמ"ש ומלאו להם דמים ואם כן שפיר הי"ל לרבי לחשוש למ"ש וע"כ לו' דאיירי ב'ספקו' ולהפים דע' של בעל הוא דעש' רבי הסבחנה ההיא וכמ"ש הריטב"א בעובדא קמא וה"ה להאי עובד' בתרא וכן נ"ל כמ"ש הרמב"ם ז"ל בפ"יא מה' איסורי בי"ב שכתב וז"ל טען ואמר ל"מ בתולה והיא אומרת לא כ"ע ועדין אני בתולה בודקין אותה או חוזר ובועל בפני עדים ע"ש ובה"ס ז"ל שם ואח"כ כתב עובדא דרבי דלקמן וכ"פ הריבה ז"ל שם סי' חיי"ס ס"ב ע"ש דע"כ לומר דאיירי היכא די"ל ב' ספיקות ולהפים וכו' וכמ"ש אלא דמדברי ה' בית חדש ז"ל נראה דאפי' דאין בה אלא ספק א' מותר לו לבעול ע"ש ובבר הח"מ ז"ל כתב דלא איירי אלא היכא דאיכא ב' ספיקות אבל בספק א' אסור לו וכו' ובב"ח לא כתב כן ואין דבריו ברורים ע"ש וראיתי להרב בית שמואל שם סק"ה דעשה שלום ביניהם ואגב השיג ע"ד הח"מ הנז' והיינו דאמר מר דהרמב"ם איירי במכחשת אותו כמ"ש והיא אומרת לא בא עלי וטוען איהו ט"כ דבא עליה ולדברי' ע"כ לא איירי אלא בב' ספיקות אבל בספק אחד אסור והם ז"ל איירי לענין כתובה אבל בש"מ בעובדא דשפחות איירי דטוענת דבעל בהטיה וא"ש עדין בתולה אני הייתי ט"כ ההוא שמא דאינו ובכה"ג אחד שום בדיקה מותרת לו ובהכי איירי הטור ודברי הרב בית חדש ז"ל ע"ד דבכה"ג גם בספק אחד מותרת וא"כ בחנם השיג הח"מ וכו' ע"ש :

ולכאורה זו היא קושיא לע"ד ע"ד דמוכח מדבריו דגם לדעת הרמב"ם והרב ש"ע שם אם היא טוענת בריא והוא שמא כגון שהיא אומרת דהטה והוא אינו אומר בבריא דלא הטה דגם בספק אחד מותרת לבעלה אלא דאם אפשר לברר מבררין וכדברי הריב"ה ז"ל שם והרי דעת הרמב"ם הוא באומרת משארסתני נאנסתי דהיא טוענת ט"כ והוא שמא ס"ל להרמב"ם כשיטת רבותינו ז"ל דס"ל דבספק א' אסורה לבעלה וכמ"ש ה"ה ז"ל בפרק תי מה' א"ב הי"א ע"ש וכן נראה דעת מרן ז"ל מדבריו בש"ע שם סי' תיים ס"ז מת"ש סתם ולא חילק בדבר וכיעוויין שם בהגהת

מורס

מורש ז"ל ע"ש ואם כן דין זה מדין זה · וראיתי להרב פנים מאירות בח"א סי' ס' בתחילת התשובה דהביא דברי הרב בית שמואל ז"ל הללו וכתב ע"ד ז"ל ונפלאתי עליו למה נתחבטו הגאונים להוציא דברי הרמב"ם והש"ע הו"ל לפרש דברי הרמב"ם והש"ע בענין זה דהא הרמב"ם והש"ע לא נקטו דאמר הבעל דבא ביאה גמורה רק שאמר ל"מ לה בתולים י"ל שטוען כן אבל אינו יודע מאיזה סיבה אם הטה אם לא הטה והיא מכחשת אותו ואומרת שלא ב"ע והוי טענתו שמא עכ"פ לענין שלא נאסרה עליו ומבררים היכא דאפשר או מיחד עמה בפני עדים דלא שויא אנפשיה ח"ד וכו' ע"ש ולע"ד נ"ל דברי הרב ב"ש שדוקא כשהיא טוענת בפירוש שבא עליה בהטיה הוא דחשבינן ליה לטענתו טענת שמא ולטענתה טענת ברי מה שאין כן כשהוא אומר ל"מ בתולים והיא אומרת לא בא עלי אז לא חשבינן לה לטענתו טע' שמא ולטענת' ט"ב כיון דהיא אינה טוענת בפירוש דב"ע בהטיה דהאמרינן דטענתו שטוען ל"מ לה בתולי' סתמו כפירושו דר"ל דבא עליה בעילה גמורה כדרך כל הארץ כמו דב"מ פשט דיבור זה ומשום הכי בעובדא דר"ג גבי שפחות דבא החתן לפני ר"ג ואמ' בעלתי ול"מ דם היא טוענת ואומרת עדיין בתולה אני ולא טענה לא בא עלי הדא אמרה שסבר מודה לו שבעל לה אלא אלא שהיא עדיין בתולה והיכי שייך לומר כן אם לא שכוונתה לומר שלא ב"ע בעילה גמורה אלא בהטיה או דאומרת כן להדיא והוא שותק ואינו חוזר ואומר לא בעלתי בהטיה ומשום הכי כתב הרב בית שמואל ז"ל דבכה"ג מותרת לו היכא דאי אפשר לו לעשות הדבר בבדיקה כמו דעשה ר"ג מה שאין כן בדברי הרמב"ם והש"ע דהוא טוען בעלתי ול"מ בתולה והיא טוענת לא בא עלי ועדיין אני בתולה וכו' באופן דהיא מכחשת לו בעיקר הביאה בכה"ג אי אין בה אלא ספק א' אסורה וכמ"ש הרב ח"ת ז"ל שם וכיעויין בהרב ש"מ בסוף שכתב בשם הראב"ד ז"ל דכתב דהאי עובדא קמא דההוא דאתא מקמי דר"ג א"ל וכו' שמא הטיתה וכו' דאיירי דהיא היתה אומרת דהטה וכו' ע"ש אם כן א"כ יש לפרש העובדא דבת"א דשפחות וכן עובדא בתרייתא דההיא דאתאה לקמיה דרבי דא"ל בעלתי וכו' וא"ל עדיין בתולה היתי וצוה רבי והכניסום וכו' והכניסום לחדר ובעל ומצא דם וכו' והיינו טעמא דכיון דבתולה היתי ולא אמרה לא ב"ע ע"כ דר"ל דבא עליה בהטיה דמן הדין מותרת היכא דל"ש שם בדיקה אי נמי דאמרה בפירוש דבעל בהטיה :

תו חזי הוית להרב פ"מ שם שכתב על דברי הב"ש הללו וזה לשונו ועוד לא זכיתי להבין דבריו דהך בדיקה שבעולה ריחה נודף פרש"י שריח היין נכנס על ידי פתחה הפתוח ולפי דבריו שאמרה שהטה הא על כל פנים שפתחה פתוח כמו שכתב בההוא דאתא לקמיה דר"ג ואמר ליה פתח פתוח מצאתי אמר לו שמא הטית מוכח מזה דאם בא עליה תו ל"מ הך בדיקה דאם לא כן למה לא היה בודק בשפחות בעובדא קמייתא אלא ברור הדבר כמו שכתב ומזה למד הרמב"ם לפרש שיטת ההלכה כן ע"ש · ולעניות דעתי יש ליישב דברי הרב בית שמואל על פי מה שכתב השיטה מקו' בשם הראב"ד ז"ל בההוא עובדא דשפחות וזה לשונו אמר ליה רבי עדיין בתולה אני פירשה הראב"ד ז"ל שהבעל הטה ואף על פי כן היתה סתומה ולא היה ריחה נודף והא דאמרינן לעיל שמא הטית פירוש ולכך מצאו פתוח ויש לומר אחר בעילה חוזר ונסתם ע"ש · ולפי דבריו אלו צריך לומר דהיינו טעמא דבעובדא קמייתא לא עשה לה רבן גמליאל ההיא בדיקה דשפחות כיון דחוזר ונסתם משום דמלה לו' דתכף דאמר ליה רבן גמליאל שמא הטית הודה הבעל ולא בוש ומשום הכי לא הוצרך להאי בדיקה דשפחות ואין הכי נמי דאחר כך כשבעל בעילה שניה מצא פתחה סתום מה שאין כן בהך עובדא דשפחות יש לומר דאיירי דהגם דהיא טענה דהיטה מכל מקום הבעל אין ולאו ורפיא בידיה משום הכי להפיס דעתו עשה לה רבן גמליאל בדיקה דשפחות והר"ן דבאינו מוצא לעשות בדיקה דשפחות ובעין מה שכתב הריטב"א ז"ל בעובדא דקמייתא על אופן דאיירי בב' ספקות ע"ש · ולפי זה א"ש דברי הרב בית שמואל הנז' ומדברי הרמב"ם דכתב לא בא עלי ל"מ דיש לומר דמשום דבש"ס בסוגיין לא פירש בהדיא דטענת דב"ע בהטיה משום הכי ניחא ליה טפי לפרש דאיירי דהיא היתה טוענת דלא ב"ע כפשט הלשון ועיין עוד כמה שכתב לעיל :

עוד כתב הרב פ"מ שם ע"ד הב"ש הנז' וזה לשונו ועוד לפי דבריו אם טענת הבעל שמא דמספק"ל אם הטה אינה נאסרת עליו וכ"ת להדיא מדברי הרא"ש ז"ל אף אם לא היתה טוענת בבריא שב"ע בהטיה נמי אינה נאסרת עליו כמו שכתב הרא"ש דרבן גמליאל פתח לה פתח אולי מתוך דבריו ירגיש דלא קי"ל בפ"פ לכך אמר ליה שמא הטית בלשון שמא וכ"ע להתירה לו אבל אם היה משיב יודע אני שלא הטיתי ובודאי פ"פ מצאתי הייתה אסורה לו עכ"ל · הרי להדיא כמו שכתב דאם לא כן למה לא נוח ע"ל היותר טוב לבדוק בעובדא קמא וע"כ הא דקאמר הרמב"ם דצריך וכו' ע"ש ולעניות דעתי בדבריו כ"מ ממ"ש הרשב"א ז"ל בשו' דלעיל ד"ה גבי האומר פ"פ הו"ד בהרב שיטה מקובצת ז"ל שם שכתב וז"ל ודוקא באומר בריא לי שלא הטיתי הא לאו הכי מותרת דחזקה הטה והוא לא ידע והיינו דאמרינן לקמן ההוא דאתא וכו' שמא הטית וכו' וכן משמע מדברי הריב"ה והש"ע ז"ל :

ועוד עיין בה' שטה מקובצת ז"ל בסוף בשם רש"י ז"ל ד"ה הטית ובמש"ל וע"כ צ"ל לומר דמה שכתב הרב מ"ש והיא טוענת בריא לי ל"ד אלא עיקר דבריו שהבעל טוען שמא דאז מותרת לו לבעול אותה אם לא ימצא שם בדיקה וה"ע ממ"ש אלא א"כ טוען בריא שלא הטה וכו' ע"ש ולא כתב גם כן כלפי האשה דאם גם האשה טוענת בשמא דאסורה לו ואם כן י"ל דאורחא דמילתא נקט דבשום ספק הטיה בדבר דאז שהאשה טוענת ואומרת כן בט"ב ול"ד ויותר מזה צ"ל דעיקר דברי הרב ב"ש הללו מדברי הרא"ש הנז' הם לקוחים לחלק בהכי ואם כן צריך לומר כמ"ש ומ"ש עוד הרב פ"מ דאם מספק"ל לבעל א"כ בדיקה דאם לא כן למה לא נוח וכו' לבדוק בעובדא קמא

קמה קדיס ומגיה טובה מהידך עוכדה ועדיין לה הוה סמיע ליה לר"נ ההיה כדיקה וה"כ לעיל גרסי' ר"נ ססס וכעוכדה דספחות גרפינן ר"ג כר רבי דהיינו ר"ג כנו סל ר"י הנסיה דמסמע דהס סניס וכיעויין כהקדמת הרמב"ס ז"ל לס' זרעים מפרק רהסון עד פרק החמיסי ע"ס ועיין כהרב ס"מ כמ"ס כסס רס"י הס כהטייה מפסיר כחוליה ע"ס וכסו' דלעיל ד"ה ע"כוכרס"י והרב סיטה מקוכלת ז"ל סס :

תוס' ד"ה המר רב נחמן וכו' משמע דכתובה מדרבנן וכו' והומר ר"ת דסמכינן וכו' ועוד הומר ר"י דלה קי"ל כר"ן וכו' עכ"ל כתב הרב פני יהוסע ז"ל דמהמסך לסונס מבוהר דלמ"ד כתובה דהורייתה ל"ל ההי חזקה דהין הדס וכו' וק"ט דהיך הפסר לומר כן הה ר"מ וכו' עי"ס ולע"ד י"ל דהי מדברי ר"ת הוה דמלי לומר כן ל"מ דספיר י"ל סדיוקו סל ר"ת הוי ממ"ס ר"ן תקנו וכו' דההי ליסנה מוכח דכתו'. דרבנן וכן ממ"ס והס ההמינוהו והה ק"ל ממה סנהגו וכו' ותירן דסמכינן וכו' והי מדברי ר"י ז"ל הוה דמלה לומר כן להפ"י ז"ל גם מדבריו ל"מ די"ל דכונת ר"י ז"ל הוה לו' דכיון דרב השי דלקמן לה ניחה ליה לתקן ההיה כרייתה כ"ה כהמור דהכי קהמר כל סלה מוסמס הינו יכול לטעון טענת כרי דס"מ דלה ההי חזקה דר"ן דהין הדס וכו' ה"כ ספיר י"ל דההי טעמה דההיה כרייתה מסוס דס"ל דכתובה מדברי תורה כרסב"ג ומסוס הכי ס"ל דהטוען טענת פתח פתוח הינו נהמן דהה כהה תליה ותולקת ההיה כרייתה סתמיה הסכרת ר"מ דס"ל דלהו הה כהה תלייה ככ"ל הלה סמדברי הרה"ס ז"ל כפסקיו כסו' סכ' ע"ד ר"ת וז"ל וקימה מ"מ קסה הלכתה וכו' וי"ל דלית הלכתה הכה כר"ן דהסכחן ר"ה וכו' עי"ס מסמע דלה כמש"ל כדעת ר"ת הלה דלפי מ"ס לעיל לומר כדעת ר"י ז"ל כן י"ל כדעת ר"ת ז"ל כמוכן · ורהיתי להר' סטה מקוכלת ז"ל סכ' ע"ד ר"ת הללו וז"ל ויש לי לומר דלהו מסו' דס"ל לר"ת דהלכה כרסב"ג ה"כ הלה דפרים דהעולס נהגו וכו' ע"ס · ולע"ד הין פרהה כן ממה דסייס ר"ת ופי' וקי"ל כרסב"ג כמסנתינו וכו' ע"ס וכן כ' הרה"ס ז"ל כסוניין כסמו וביהר עוד כסמו דעוד הביה ר"ת רהיה ממ"ס לק' ר"מ דקה' ר"ה יתומה וכו' ע"ס דמבוהר להדיה דר"ת פוסק הלכה כרסב"ג וכ"מ כהגה"ס ז"ל סס וה"כ הו"ל להביה דבריהס ג"כ ול"ע :

וראיתי להרב פניס מהירות ז"ל ח"ה סי' ה' סהביה דברי ההגה"ס כסוניין סכתב דלר"ת הינו נהמן לומר פתח פתוח כיון דס"ל כתובה מד"ת וכו' ע"ס ותמה ע"ד ממ"ס הרה"ס כסר"ת דרב השי דלקמן ל"פ הדר"ן דהתס סהני דכיון דנהגו וכו' ע"ס · ולע"ד י"ל דמ"ס הרה"ס כסר"ת דר"ה וכו' הינו הלה כדי לייסב הסונייה דהכה הו דהתס דל"ק זפליגה הדרב השי הו ופליגה הדרב נחמן כדרך הס"ס ככמה מקומות והה קהמר כן מסוס די"ל דל"פ דהתס ה"ט דר"ה מסוס דכיון דנהוג וכו' המנס לענין הלכה הה"ן דס"ל לר"ת דכיון דר"ן ה"ט מסוס דס"ל דכתובה דרבנן לה ק"ל כוותיה כיון דרסב"ג ס"ל דכתובה מד"ת וקי"ל

כ"מ סמנה וכו' וכן כתב לעיל דמדברי התוספות דלפנינו לה מכרעה לו' דלר"ת לה קי"ל כר"ן ועיין כהמש"ל כה' היסות פי"ה גם קוסייתו הסניה דהקסה וז"ל ועוד הף לדעת ריב"ה וכו' ע"ס י"ל דהה פסי' ליה דכמקוס דמעמידין עדיס ול"נ דס דנהמן כמ"ס כס"ס הי למיתב וכו' וכמ"ס רס"י ע"ס ומסו' הכי לה הולרך ההגהות להסמועינן וכן מסמע מדברי רס"י ז"ל ד"ה חקנו וכהרב סטה מקוכלת ז"ל ע"ס וסוב רהיתי מ"ס הרב כני דוד ז"ל דטו"ב ע"ס · וע"ע כתי' מוהרימ"ט ז"ל לסוניין סהביה מ"ס הרה"ס כסר"ת דס"ל דכתובה מדברי תורה וסה"נ דקי"ל הלכה כר"ן כדינו מ"מ כהה לה קי"ל כוותיה דהסכחן ר"ה וכו' ע"ס והקסה ע"ד דר"ת עלמו פירס התס דר"ה מלי סבר חזקה דהין הדס וכו' ע"ס · ולכהו' היה קוסיה רבתי כיון דהרה"ס ז"ל לקמן גבי ההיה דר"ה הביה דברי ר"ת ההס והולי י"ל כדוחק דכיון דיס מרבוו' דס"ל דכתובה מד"ת וגס כדברי ר"ת עלמו יש להסתפק הס המרו לענין הלכה הו כדי לייסב הסונייה דהכה ודהתס דל"ק ופליגה דה"ט מסוס די"ל דל"פ וכמ"ס ר"ת · המנס לפו ההמת הין הכי נמי דס"ל לר"ת דלה קי"ל כרב נחמן מסוס דהיהו כ"ט מסוס דהוי מדרבנן וזה הינו דקי"ל כר"ג והסתה י"ל גם כן דגם ר"ה פליג הדרב נחמן וכמ"ס הרה"ס וה"ט דל"ק ופליגה מסוס דהיה מקוס לדחות כמ"ס הרה"ס כסר"ת ההיה דר"ה ככ"ל לייסב כדוחק :

וראיתי להירוס' כפ"פ כ' דיוני סהמרו סס המתני' דהתס דתני כסה הסה וכו' רסב"ג הומר נותן לה ממעות קופטקייה וכו' וז"ל נותן לה ממעות הרן יסרהל הדה המרה סמטבע ה"י יפה וכו' הדה היה סיעתה למ"ד כתובת הסה מדברי תורה ודלה כרסב"ג דתני כתובת הסה מדבר תורה רסב"ג הומר הין כתובה שלה מדברי סופריס וכ' הרב סדה יהוסע ז"ל סס וז"ל והפך זה כרהס מגמ' דילן דהמרינן התס נסה וכו' הר"ה מקולי כתובתה סנו כהן רבן סמעון כן גמליהל וכו' קסבר כתובה דהורייתה וכו' ומכל מקוס קסיה לתלמוד סלנו מסה דתני' רבן סמעון ן' גמליהל הומר הינה הלה מדברי סופרים דמסמע דרבן סמעון כן גמליהל פליג דודיה הרודיה והפסר דלפי תלמוד כבלי הך כרייתה וכו' מסבסתה היה דתני היפכה והחר כך זה רהיתי לבעה"ע ז"ל סהביה וכו' ע"ס · ולע"ד החרי המחילה רבה לה זכיתי להבין דבריו סהרי כסוניין הסיקנה דרסב"ג מד"ת כדקתני כההיה כרייתה גבי זיבורית ופריק מההיה כרייתה דקתני כסוף וכו' רסב"ג הומר כתובת הסה הינה מן התורה הלה מד"ס ומסני היפוך ומהי חזית וכו' הה סמעי' ליה לרסב"ג דהמר כתובת הסה מדהו' דתנן רסב"ג הומר נותן לה ממעות קפוטקייה והס כן לפי זה גם כההיה כרייתה דהביה הירוס' סס כין דנימה דהיה הכרייתה דהביה כסוג' וכין דהיה החרת ספיר י"ל יהפוך וכמ"ס כסוג' ותו לה הוה לריך הרב סס להביה דברי הבה"ע ז"ל ולדחוק עלמו כדי לייסב ההי קוסיה ותו ק"ל על דבריו דטפי הוה ליה להביה דברי הרב המרדכי ז"ל כסוף מכו' סי' סי"ב דגר' דל"ג בההוה ירוס' דהמרן ודלה כרסב"ג וכו' ע"ס וזה ממ"ס הרב

המרדכי שם דאחר דכתב מ"ש כת"ר שם דרבנן ס"ל דכתובה מדברי סופרים ורשב"ג מד"ת כתב וז"ל ובירוש' משמע להדיא דאף ת"ק ס"ל דכתו' דאו' דקאמרינן בגמ' אמילתיה דת"ק והדר אמר מטבע א"י וכו' הכא מסייע לר"י דאמר כתובת אשה מדאו' משום הכי וכו' וא"ת ולפי הירוש' מ"ט דרשב"ג דאמר נו"לן ממעות קפוטקייא נ"ל משום דס"ל כתובה דרבנן ומשו"ה מיקל דהא להדיא אמרינן פ"ק אמר רשב"ג כתובת אשה מדאורייתא י"ל דאע"ג דסבר מדאורייתא מ"מ לא עדיפא ממלוה בשטר וכו' ע"ש הנה מבואר כמ"ש ועיין בהרב כ"ע שם דע"ד ע"ב דאחר שהביא מ"ש כת"ר בסוף מכי' כ' ותמיה לי הירוש' דקאמר הדא וכו' ע"ש ועיין במ"ש הרב שדה יהושע שם בדף ז ע"ב בסוף דבריו ועיין בהר"ן בהלכות לקמן סו' פ' דויני וכעת נ"ע :

והנה אי כתובת אשה הוי מדאו' או מדרבנן הוי פלוגתא דרבוו' ז"ל כיעויין בדברי התוס' שלפנינו ובדברי הרא"ש ז"ל בפסקיו בסי' ובסוף מכי' ובדברי הרב המרדכי ז"ל שם ובהרב שיטה מקובצת ז"ל בסוגיין ובהרא"ש ז"ל פ' משפטי' על פסוק כמהר הבתולות ע"ש · וחזי הוית למורינו הרב המובהק ז"ל בס' עושה שלום באות כף ד"ן ע"ב דהביא שם דברי הר"ן ז"ל בהלכות סוף מכי' דכתב דלענין הלכה קי"ל כרבנן דכתובת אשה מדרבנן והכי איתא בגמרא דוכתין מקולי וכו · ועוד דיחיד ורבים הלכה כרבים ואין הלכה כרשב"ג מאחר דרבים חולקים עליו וא"נ וכו' אלא היכא דמש"ט ע"ש וכתב על דבריו מורינו הרב ז"ל שהדבר קשה ממ"ש בכתובות דנ"ו ע"ב ר"מ אומר כל הפוחת וכו' ומסיק קסבר ר"מ כתובה דאו' הרי דר"מ סבר כתובה מדברי תורה וכו' · עוד תמה שם ע"ד הר"ן הנז' ממ"ש בכתובות דל"ח במתני' דנערה שנתארסה וכו' רבי עקיבא אומר יל"ק וקנסה לעצמה והכריח שם הר"ב דגם רע"ק ס"ל כתובה מדברי תו' וכ"כ התוס' שם דף ד' ע"א ד"ה הואיל ע"ש ואיך כ' הר"ן ז"ל דרשב"ג יחיד וכו' והל"ע ע"ש :

ולע"ד אחרי המח"ר י"ל דאפשר דס"ל להר"ן ז"ל דמאי דקי"ל יחיד ורבים הלכה כרבים ל"ד יחיד עם רבים ולא אפי' שלשה כנגד עשרה הוא ליה יחיד עם רבים וכ"ש כשאומר בש"ם רבנן סברי וכו' או ת"ק סבר וכו' היכא דהוי סתמא דמתני' דאז אפשר דהו"ל מאה או אלף דהיינו שאר כולהו רבנן דהם העומדים ופליגי על היחידים הנזכרים בשם וכן משמע מדברי הרדב"ז ז"ל בתשובות סי' ק"ו דמ"ד ע"א ד"ה עוד אני אומר דלא אמרו דמלי לומר קי"ל כפלוני פוסק אלא שהם אחד כנגד אחד או שנים כנגד שנים וכו' אבל כשיחיד חולק עם רבים או רבים כנגד מרובים לא אמרה אדם מעולם דא"כ בטלה מה שכתב בתורה אחרי רבים להטות וכו' ע"ש ואפילו לחולקים על זה דאפילו הם שנים כנגד רבים יש לומר קי"ל והכי סוגיי' דעלמא וכיעויין בהחבי"ב ז"ל בכללי הקי"ל סי' כ"ה אות י"ג וט"ו ובהרב חשק שלמה והרב מטה שמעון ז"ל ע"ש · ונראה דה"ט משום דאין הולכין בממון אחר הרוב וקרא דאחרי רבים וכו' בעוסקים בשום דין והם יושבים במ"א מה שאין כן בפלוגתא דפוסקים דלא איירי בכה"ג ס"ל דו"ל קי"ל בתרי מינייהו אפילו כנגד רבים כיון דהוא תפוס מכל מקום אינו אלא בתר דנתנהג המנהג הנז' דקי"ל אמנם מקמי הדין לענין הלכה היכא דאפלינו שנים או ג' תנאים עם הרבים אז דהיו פוסקים כרבים וכן משמע מדברי הרי"ף ז"ל בפרק אלו טריפות גבי הגלודה דפליגי ר"מ וחכמים וכו' דמתבאר מדבריו דס"ל דאפילו תרי לגבי תלת חשיבי לתרי יחיד ולתלת רבים יע"ש וכיעויין בהחבי"ב ז"ל בכללי הגמ' סי' ס"ו ע"ש ובמהרמב"ח ז"ל בס' גט פשוט בסי' שבסוף הס' סי' ה' דקי"ל ע"ש · כנ"ל לתרץ לכאורה יען ד"ז סובל אריכות ודוי בזה לפום שעתא גם מ"ש מורינו הרב דרבי עקיבא ס"ל דכתובה מדברי תורה שכן הכריח הרב שיטה מקובצת ז"ל בדל"ו ע"ש לעניות דעתי לפי מה שכתב הרב ש"מ ז"ל שם שכתב משם הרשב"א ז"ל דלרע"ק דמתני' ס"ל כתובה מדרבנן ולא ס"ל הא דרשא דכמהר הבתו' וכו' ע"ש וכיון דקי"ל כרבי' עקיבא דמתני' כמו שכתב לקמן ד"מ ע"א וכן פסקו הפוסקים ז"ל ע"ש ממילא ל"מ דרע"ק סבירא ליה דכתו' מד"ת וכמ"ש ה' שיטה מקובצת ז"ל :

תו חזי הוית למו"ה ז"ל שכתב וזה לשונו וראיתי לרש"י ז"ל שכתב בסנהדרין ד"ח כתובת אשה מדרבנן הפך מה שכתב הרא"ש ז"ל כדעת רש"י ז"ל ונ"ע וכוונתו למה שכתב הרא"ש בפרשת משפטים אקרא דמהר הבתולות וכיעויין עוד שם במורינו הרב ז"ל דת"ח ע"ב עיין שם · ולע"ד אחרי המחילה רבה כלהו הכי קשה על דברי רש"י דסנהדרין בד"ח ע"א והיינו מה שכתב רש"י ז"ל בד"ה ואמר הואיל וכו' דקי"ל כתובות דף י"ד חכמים תיקנו לבתולה מאתיים וכו' והם האמינוהו להפסידה על פי חזקה אין אדם וכו' ע"ש דהרי התם אפלו' דר"מ ורבנן קאי רש"י ור"מ ס"ל דכתו' ד"ת כמ"ש לקמן דנ"ו ע"ב וא"כ איך הביא רש"י הא מימרא דר"ן אפלו' דר"מ ורבנן שהרי לר"מ דס"ל כתובה מדבר תורה אינו נאמן לומר פתח פתוח כדמוכח מדברי ר"ן דאמר חכמים וכו' והם האמינוהו וכו' וכמו שכתב רש"י ז"ל וכאשר ראיתי להתוס' שם בסנהדרין ד"ה מוציא שם רע שהקשו ע"ד רש"י הנז' משם ר"פ ורי"ו ז"ל ע"ש וראיתי להרב בניין שלמה להרב השכנזי ז"ל שיטה למסכת סנהדרין שכתב שם ע"ד התוס' הנז' בדי"א ע"ב מהספר וז"ל ומה שמקשי' עוד ועוד שמעתי מהר"פ וכו' לא היה צריך התוס' לאקשויי דהיה מהר"פ שרש"י גופיה פירש כן על מימרת דר"ן וכו' בכל זה איני מחליט דעתי שאין משם ראיה למותיב תיובתא ע"ד רש"י ז"ל בסוגייא זו דנהי דר"ן נקט בלשונו חכמים תיקנו ותוכח וכו' מ"מ רבא דמפרש הטעם דחזקה דאין אדם טורח וכו' איכא למימר דהוה לעצמו סבר דמהני חזקה זו אפילו למ"ד כתובה דאורייתא ע"ש שהביא ראיה לדבר מש"ס קדושין דמ"ה ונסתייע גם כן מדברי הר"ן בהלכות בפירקין ע"ש · והשתא לפי זה מ"ש רש"י ע"ד ר"מ וק"ל חכמים וכו' ע"ש לא קאי אלא על ענין הנאמנות שכתב אחר כך והם האמינוהו וכו' ולא עמ"ש רב נחמן חכמים תיקנו וכו' שהרי לר"מ לא הוה דרבנן אלא מדבר תורה ובכן גם קושית מורינו הרב ז"ל על הרא"ש הנז' י"ל וכמובן ועיין בהרב החבי"ב ז"ל שם בס' קתרא וחיי די"א ע"ד

ע"ד מהספר מ"ש בשם מו"ר ז"ל מה שנרחק שם בזה ע"ש וע' בהש"מ משם הרה' ז"ל לענין אם נוכה כסף של דבריהם או כסף של תו' ע"ש ותו"ה הכתו' בזה בסוף מכו' דשם שייך ד"ז :

תוס' ד"ה חזקה אין אדם וכו' קיימא אינה כאשת כהן או כפתוחה משלשה וכו' כיון דמפסיד נאמן ולמ"ד נמי כנסה וכו' עד מ"ש ונראה דלא מהימן ע"ש · ונראה פשט כונת דבריהם במ"ש ולמ"ד נמי לקמן וכו' דרוצה לומר דאפילו נוקמוה גם כן באשת ישראל באופן דאיכא בה ספק ספקא וכמו דכן משמע שאם דברי רב נחמן מכל מקום הניחא למאן דאמר לקמן בחזקת וכו' אין לה כתובה כלל דהשתא נמי מפסיד הסעודה דמשתמא אינה מתרצית להיות נשואה עמו בלא כתובה וגם אפי' אם נימא דאחר יום או יומים אולי תתרצה מ"מ בעת שבא עליה וטען פתח פתוח מצאתי הרי בו מפסדת כתובה ובו בפרק אינו יודע מה דעתה ומשום הכי נאמן משא"כ למאן דאמר די"ל כתובה מנה הרי מרויח מנה ואין שם פסידת הסעודה ואם כן איכא למיחש לרמאי ואמאי נאמן והא תירצו דהא"ן דלההוא מ"ד אינו נאמן כנלע"ד פשט כוונת התוס' וכן משמע מדברי הרא"ש בתוס' הובא דבריו בהרב שיטה מקובצת ז"ל עיין שם וכ"מ לפי זה דלמאי דקי"ל כמ"ד לקמן כנסה בחזקת וכו' אין לה כתובה כלל דגם באשת ישראל באופן דאיכא ספק ספקא נאמן להפסידה וכן כתב הריב"ה ז"ל בהדיא בטא"ע סי' חוי"ס ס"ט דלענין להפסידה כתובה אין חילוק בין אשת כהן לאשת ישראל ובין קבל בה אביה וכו' ע"ש וע"ע בדברי התוספות לעיל בד"ה אי למיתב לה וכו' ע"ש אלא דראיתי למורינו הרב הגדול החבי"ב ז"ל בתשו' בעי חיי בטא"ע סי' ח' ד"ל ע"א במה שהביא שם תשובת הרדב"ז ז"ל בלשונות בח"א סי' קע"ה וממ"ש שם ע"ב בד"ה עתה באתי לחקור וכו' עד מ"ש שם ע"ב עד מ"ש לא היתה מפסדת כתובתה ע"ש · דנראה מדבריו דס"ל דבמקום ס"ס אינה מפסדת כתובתה הפך מ"ש וגם נראה דהבין דדברי התוס' שלפנינו איירי בספק אחד ולפי מ"ש נראה דהתוס' איירו בשני ספקות דאי בספק אחד הא תו ל"ל במ"ש ולמ"ד נמי וכו' ומה גם דכן כתב הריב"ה בהדיא וכמ"ש וגם מה שנסתייע מדברי רש"י והר"ן ז"ל בסוגיין ע"ש · אחרי המחילה רבה ל"מ לע"ד דאינהו לא באו לאפוקי אלא בשלא הוציא החתן שום הוצאה לחופה מה שאין כן כשהוציא הוצאה שפיר י"ל כמש"ל ועלה ע"ד לומר דבונתו הוא לומר דגם הרדב"ז שם בההוא טעמא דיהיב בתחילה דבנ"ד מותרת האשה משום ספק ספקא ולא דיבר על הכתובה אינו אלא עפ"י מ"ש בשאלה שם דהיו אומרות הנשים דהיתה בתולה אלא דהיה רוצה החתן לפחות מכתובתא דהשתא ודאי אינו נאמן וכמ"ש שם החבי"ב בנ"ד בסוף דבריו הנז' וכ"מ מדברי הרא"ש שכ"מ הנז' והגם דהרדב"ז שם בסו' דבריו אחר שהביא דברי הרמב"ם והו"ה כתב שם טעמים רבים להתיר ובכללם הביא ה"ט דהיו אומרות הנשים וכו' גם כן ע"ש ל"מ כמובן אלא דמהו"ר החבי"ב שם ל"מ כן אלא דבעבור דמותרת לבעל משום ס"ס גם הכתובה לא הפסידה כיע"ש וגם ממ"ש בתחילת דבריו הנז' שכתב וז"ל ולי קשה וכו' אבל להפסידה כתובתה דליכא תרי ספיקי כי אם ספק אחד ספק נבעלה וכו' ע"ש · דמוכח מדבריו כמ"ש וכעת ל"י עוד בזה · ועיין בהרב ח"מ ז"ל שם סק"ט ובהרב בית שמואל ז"ל שם סקי"ד ע"ש ול"מ מדבריהם הפך מ"ש דנראה דהם איירו באיכא ספק ספקא ובכל ספק שבהם איכא צד אחד להיתר וגם לענין שלא תפסיד הכתובה כמו דמ"ל ס"ס כי ה"נ כמובן אמנם בלאו הכי כבר כתב הריב"ה שם בהדיא דנאמן גם לענין הכתובה וכעת ל"י עוד בזה ועיין עוד להרב פנים מאירות ז"ל בח"א שם סי' שכתב כמ"ש ושכן כתב הרא"ה ז"ל ע"ש · עוד נ"ל דבנראה דיש עורמה בדבר אינו נאמן וכמ"ש הרא"ש בשיטה מקובצת וכן משמע מדברי הרדב"ז והחבי"ב ז"ל הנז' :

תוס' ד"ה הואיל וכו' קימא דר"מ וכו' עס"ד עיין במ"ש הרשב"א הו"ד בהרב שיטה מקובצת ז"ל בסוגיין וכן כתב בגיטין ריש פרק הניזקין ושכן כתב הרמב"ן ז"ל ועיין עוד בהריטב"א ובהש"י ז"ל הו"ד בהרב שיטה מקובצת ועיין עוד בתוס' ז"ל בגיטין ד"ה וכתובה ע"ש ומכל מקום מוכח מדברי כל הראשונים הנז' דלמ"ד כתובה מדברי תורה מבינונית מיהא גבי ולא מזיבורית וכדמוכח מסוגיין דקאמר תנא וכו' וכן כתב הרשב"א ז"ל שם וכן כתב הריטב"א שם בסוף דבריו וכן משמע מדברי הרא"ש בסוגיין וכ"מ מדברי הגהות מרדכי ז"ל בסוף סוגיין ע"ש וכן כתב הרב בית חדש ז"ל בטא"ע סי' ס"ו ועיין בסוף דבריו לדברי ההגהות הנז' · אמנם ראיתי להרב בית שמואל שם סקי"ד שכתב ע"ד הרב בית חדש שאין נ"ל דהא כתבו התוס' דאפילו לר"מ דס"ל כתובה דאור' מכל מקום מאי דס"ל דגובה מבינונית לאו מטעם וכו' אלא משום תקנה וכו' לפי זה אף למאן דאמר כתובה דאורייתא י"ל דגובה מזיבורית וכו' ע"ש ולע"ד אחרי המחילה רבה דבריו ק"ט דנר' עיקר כמ"ש הרב בית חדש וכמו שכ"מ מדברי הראשונים ז"ל הנז' ויותר מזה מתברר מדבריהם דיש מהם דס"ל דלמ"ד דאורייתא גובה גם מעדית באופן דלכ"ע מן הזיבורית ליכא למאן דאמר דגובה ומאי דנסתייע מדברי התוס' שלפנינו ל"מ דע"כ לא לא כתבו ה"ט כדי שיקפצו וכו' אלא כדי לומר שלא תגבה מעדית אבל כדי דנימא דתגבה מן הבינונית שפיר י"ל דפשיטא להו דל"מ ה"ט כלל למאן דס"ל כתובה מדברי תורה לנחותי תרי דרגי וכדמוכח מכ"ד הראשונים הנז' ושוב זכיתי וראיתי להרב פני יהושע ז"ל בר"פ הניזקין ע"ד התוס' ד"ה וכתובת אשה שדחה לדברי מהרש"א ז"ל שם שהבין בכונת דברי התוס' שם דס"ל דגם לרשב"ג וסיע' דס"ל דכתובה מדבר תורה גובה מזיבורית והמה ע"ד מסוגיין וכן כתב ע"ד ה' בית שמואל הנז' אלא דלא נסתייע מדברי הראשו' הנז' ע"ש :

אלא דלע"ד מדברי התוס' יבמות ד"ס ע"א ד"ה לומר שאינו משלם קנס כמפותה מוכח כדברי מהרש"א והרב בית שמואל הנז' דשם כתבו וז"ל ואם תאמר מאי נפקא מינה וכו' · וי"ל וכו'

וכו' א"כ דאינו גובה אלא מן הזיבורית · א"כ דכתובת בעולה מדרבנן וכו' ע"ש ומ"ש א"כ דכתובת וכו' מוכח דמ"ש בתחילה הנהו תירוצי הוי כמוכח דכתובת מפותה הוי מדברי תורה כיון דחייבה תורה למיתב יהא וכיעויין בהרב משנה למלך ז"ל בה' נערה בתולה פ"א ה"ג ד"ה ודאיתי לרש"י ז"ל בפירוש החומש וכו' ע"ש וא"כ ש"מ דמה שתירצו שם קודם זה א"כ דאינו גובה אלא מהזיבורית וכו' ע"ש היינו אפילו במוכח דכתובת מפותה הוי מדבר תורה ככתובת שאר בתולות והיינו כמ"ש מוהרש"א והרב בית שמואל ז"ל דגם למאן דס"ל דכתובה מד"ת משום חינא נתקינן לה הרי דרגי והגם דאהגהות המרדכי ושאר רבוו' לא כתבו כן מ"מ אינו מוכרח לומר כן בדעת שאר הפוסקים כ"ז שלא מצינו להם שכתבו בפירוש הפך מזה ואי משום סוגיין דקאמר תנא הואיל ות"ח הוא לא תגבה אלא מהזיבורית ל"מ די"ל דלאפוקי מר"מ דקאמר דינא כבינונית כמ"ש שם בגיטין אהא קאמר הכי בריותא דזה אינו דהואיל ות"ח וכו' אלא מזיבורית דהשתא ליכא שום סברא לומר דדינה כזיבורית אבל אה"ן דלמאן דס"ל דהוי דאורייתא איכא למימר הכי וא"ל הכי דהיינו דיש מהם דס"ל שדינה כבינונית דהיא סברת ר"מ ויש מי שסובר שדינה כזיבורית והיא סברת רשב"ג בההיא סתמא דמתני' דהתם בגיטין לפי דעת רבוו' דס"ל דכתובה מדברי תורה וכן נראה דעת התוס' וכיעויין בהרא"ש בסוגיין :

באופן דנ"ל שדברי מוהרש"א ודברי הרב בית שמואל הנז' י"ל על מה שיסמוכו ע"ד התוס' דיבמות הנז' ואין לומר דכונת התוס' שם בתירוצם הנז' ר"ל דהבריתא אתיא כרבנן דס"ל דכתובה מדרבנן דזה אינו דמי דחקם לאוקמה כרבנן ולא כרשב"ג דס"ל דהוי מדבר תורה וכ"מ דלא גביה מהעדית כדין קנס אלא גביה מבינונית א"כ דלוקמא כמר וכמר וקו דמדבריהם דאחר זה מוכח דתירוצם האמצעי דכתבו דכ"מ לזיבורית אזיל במוכח דכתובה מדבר תורה כמאן דס"ל הכי וכמש"ל כי על כן נראה כמ"ש וכן משמע מדברי הסמ"ג ז"ל עשין מ"ח דפסק שם דכתובה מד"ת כרשב"ג ושם אחר זה בע"ב כתב דאין כתובה נגבית אלא מהזיבורית ע"ש וכתב החבי"ב ז"ל בס' דר"ח עשין ד"ל ע"ג דהיינו טעמא משום דהכי הוי סתמא דמתני' דפ' הניזקין ע"ש וכ"מ מדברי הרב האגודה ז"ל שנזדמן לידי בעת דבסוגיין ובסוף מבי' פסק כרשב"ג ואילו בר"פ אעפ"י לקמן פסק דדינה בזיבורית ע"ש ועיין עוד במרן הב"י ז"ל באה"ע ריש סימן ק' ע"ש ועיין עוד לקמן בריש פרק אעפ"י דאמרו שם דלא לכתוב וכו' מסייע ליה וכו' ת"כ בכתובה וכו' ומן הזיבורית עיין שם · ועיין בתוס' לקמן דנ"ל ע"ב ד"ה טעמא מאי עיין שם :

ולענין נדוניא עיין בה"ה ז"ל פט"ז מהלכות אישות ובמ"ש הרב לח"מ ז"ל שם ע"ד ובמה שכתב החבי"ב בס' דר"ח עשין ד"ל ע"ג וע"ד ע"ש · ולעניות דעתי יש ליישב דברי ה"ה דה"ט דכתב דהרשב"א לא הכריע משום דהאמרה למילתיה בדרך אפשר כמו שכ' מרן ז"ל דבריו באה"ע רס"י ק' ע"ש ובהכי א"ש גם דברי הלח"מ ועיין בירוש' ריש פ' הנושא ועיין עוד בתשו' הרשב"א ז"ל הנ"מ סי' קנ"ב ד"ל ע"ג ע"ש ועיין בהרב קרית מ"ר ז"ל שם בהלכות אישות ע"ש · ולענין הלכה לעיקר כתובה עיין בהרב יד אהרן ז"ל סי' ק' שם הגה"ט אות ו' · ולענין הלכה עיין בהחבי"ב ז"ל שם בדר"ח דכתב דכיון דאיכא פלוגתא דרבוו' ז"ל המע"ק ע"ש הביא דבריו הרב יד אהרן ז"ל שם הגב"י אות ב' ע"ש :

ע"ב גמ' גיהוץ שלנו ככיבוס שלהן עיין פירש"י ז"ל ובסוגיית תענית דכ"ט ע"ב ובהריב"ש והב"י ז"ל בא"ח רס"י תקנ"א :

ההוא דאתא לקמיה דרבן גמליאל א"ר אמר ליה הביאו לו ב' שפחות וכו' לכאורה דעתא דנשיא רבן גמליאל את הבדיקה הזאת ובמלאכת הגונה וישרה הוא לא צריך לבדיקה דשפחות וכן כתב הריב"א ז"ל שם רש"י תוי"ט אלא דשם אחר זה כתב שם בשם הרמ"ה ז"ל דגם בזה"ז צריך בדיקה בתחילה ע"י שפחות וע"ש בהרב בית חדש ובהרב טורי זהב ז"ל דכתבו דפליגי הריב"א עם הרמ"ה אלא דמ"ש שם דגם הרמב"ם לא הזכיר מן השפחות תחילה ע"ש ל"מ כיון דהעיקרא לא כתב בהדיא הא' בדיקה דחביות אלא דראיתי לה' ח"מ ז"ל שם סק"ג שכתב שגם הריב"א יודה להרמ"ה דצריך בדיקה בתחילה בשפחות ע"ש · ונלע"ד דגם דנימא דפליגי כמ"ש הרב בית חדש וה' טורי זהב מכל מקום הדרך הנכון הוא למבדק תחילה בשפחות יען דבכבר ידוע דיינות שלהם דבזמן המשנה והש"ס היו חזקים ביותר שאת משא"כ ביינות דבזה"ז הם רפוים וכיעויין בהריב"א וש"ע ז"ל בא"ח רס"י רע"ב ושם סס"י תס"ח ובמרן שם בב"י ואם כן בזה"ז איכא למיחש שאפי' לבעולות לא יהיה ריחה נודף משבת חולשת כח היין ועוד דהן עתה בזה"ז איכא דוכתא דמשליכין מין סיד הנקרא אלג"י בתוך הגת בעת עשיית היין ואפשר שדבר זה עושה חוק לענין בדיקה הזאת וא"כ לא נכון לבדוק בנות ישראל הכבודות בנות מלכים בתחילה בבדיקה זו של חביות כיון דאיכא למיחש למ"ש משום הכי טוב לבדוק בתחילה בשפחות ומשם ראיה לבדיקת הכלה ואפי' אם בעיר אחת בדקו פעם אחת ע"י שפחות ויצא הדבר לפועל אפי' הכי גם בפעם השנית אם הוצרך הדבר צריך לעשות כמ"ש אפילו שהיה הדבר מיין של חבית אחת יען איכא למיחש שמא נשתנה כח היין מזמן לזמן וצריך בדיקה בתחילה בשפחות וכ"ש לפי דברי הרב ח"מ הנז' ויעוין בהח"מ שם וכ"מ מדברי הרי"ף שם ומדברי ה"ה שם פי"א ע"ש וחזי' להח"מ שם שכ' דלמעשה נראה דאין אנו בקיאים בשום בדיקה כמ"ש ביו"ד סי' כ"ז ע"ש והיינו מ"ש הריב"א שם והש"ע סי' ח"י ע"ש :

ולע"ד אחהמ"ר ל"מ דהתם כתב הריב"א בשם הה"ג ז"ל וה"ל כתב בה"ג בכ"מ שהוזכר שם בדיקה כגון דרוסה וכו' עיין שם וכן דייק למנקט הש"ע שם דמוכח מדבריהם שדוקא בהנהו בדיקות שצריכות דעת טובא לעשותן משום דאיכא למטעי בבדיקות אהם דלא יעשנה האדם כדחזי ומספיק ויבא לאכול ולהאכיל נבילות לישראל שם הוא דכתב הבה"ג וסי' דאין לסמוך עצמו על בדיקות

כדיקות ההם וכמו שכן משמע מדברי מרן שם בב"י ומדברי מור"ם שם בד"מ ע"ש משא"כ בשאר בדיקות דעלמא דהם קלות וקילי לעשותן על בוריין א"כ דל"ש בין זמן לזמן וכ"ש דאפילו התם י"ח ומתירין כיעויין שם וא"כ בהאי בדיקה דחביות הכא דהיא קלה במות שהיא דאין צריך כי אם חוש הריח הא"ן דיורו כ"ע דגם בזה הזמן מהני וה"ז דומה לדין המרה שכתב הריב"ה והש"ע שם רס סי' מ"ב דאם חסרה המרה קורע הכבד שו"ע וטועמו בלשונו אם יש בו טעם מר כשירה וכו'. ע"ש וכטור א"ח ובהרב ש"ע שם רס"י רע"ב וכן במ"א ורא"ה לזה דהרי שם ביו"ד הביאו הריב"ה והש"ע פלוגתא בדבר ואילו הכא בא"ה"ע סי' חיי"ס הביאו בדיקה זו של חביות בפשיטות ובסתמא בלא שום חולק שיחלוק ויאמר דיש חילוק מזמן שעבר לזמן דהשתא דש"מ כמ"ש וכן משמע מדברי מהר"מ אלשקאר ז"ל סי' ס"ה דקנ"ב ע"ב דכתב בכ"ד העדות נשים ל"מ מרמלינו לר"ג דעשה בדיקה דחביות דאיכא ולזולא דבנות ישראל בדבר ולא עשה בדיקה על ידי נשים דעדיף טפי ע"ש הביא דבריו התבי"ב בכנה"ג שם סי' חיי"ס הגה"ט אות ע"ש רש"מ מדבריהם דגם בזמן הזה ש"ד למעבד האי בדיקה דחביות בשופי :

איתמר ריב"א אמר זכה במקחו קא"ל וריב"ז אמר וכו' מפשט דברי הש"ס נראה דפלוגתא הוי אי א"ל בפירושא זכי או נתחייב וכ"מ מדברי רש"י ז"ל · המנס ראיתי להרב שיטה מקובלת ז"ל שכתב לפרש דלא פליגי בלישנא דלתרוייהו זכה במקחו קא"ל אלא דבהא פליגי דפירושו במשמעו דזכה וכו' א"ל ומ"ס דאין פירושו אלא הכי קא א"ל בע"כ זכה במקחך ותקבל חוב הכאה עליך והוא ע"ד ס"ב והיינו דקאמר בשלמא וכו' והל"פ דפירוש א"ל בהדיא נתחייב וכו' ומ"מ מאי דפרישנא מעיקרא נ"ל עיקר והראיה דבית הלל דמייתינן עיין שם :

ולע"ד אתני המח"ר אין פשט דברי הש"ס מורה כן דהא ב' בלשון אחד נאמרו וכשם דפירוש דברי ר"י דאמר זכה א"ל ר"ל דכן א"ל בהדיא ה"נ הוי פירוש דברי ריב"א דאמר נתחייב א"ל דר"ל דכן א"ל בהדיא דאל"כ הו"ל לריב"א לומר זכה במקחך נתחייב במקחך קא א"ל ותו דלפי מש"ל דהוי זכות משום דלא אתי לידי ספק נדה וכה"ג אמרינן בכבא מציעא דק"ז ע"פ ברוך אתה בבואך א"כ מי דחקו לריב"ה לאוקיה פי' המלה של זכי מפשוטה כי על כן נ"ל לפרש פלוגתייהו כפשטן ומ"ש הרב תיטה מקובלת דא"כ למה האריך הש"ס לומר בהאי לישנא דבשלמא למ"ד נתחייב וכו' כאילו יש לדבריו והרי א"כ שום דוחק ע"ש יש לו' דגם למ"ד נתחייב וכו' לא א"ש דבריו כ"כ דהרי הגם דהיא דורקטי איגא עקרה לגמרי כי אם דאינה ממהרת בהריון זה אח"ז כשאר נשי כמו שנראה מדברי הש"ס דסוגיין ומדברי רש"י ז"ל וא"כ אין שם חובה נמורה לומר עליה נתחייב וכו' ומשום הכי קאמר כי האי לישנא דבשלמא למ"ד נתחייבת וכו' כלומר דכיון דאין דמיה מרובים דמשם נמשך דאין בניו מרובים שפיר שייך לכנות לו שם חובה וכדמשמע מקרא בתקלים דכתיב אשרי כל ירא ה'

ההולך בדרכיו וכו' אשריך וטוב לך אשתך כגפן פוריה וכו' דמשמע דהפך מזה הוי רע ב"מ אבל למ"ר זכה לדידיה ק"ט דמה זכות שייך ליה ומשני דלא אתי לידי ס"כ ומ"ש עוד הרב ש"מ ז"ל דמאי דפירש מעיקרא הוא העיקר והראיה מההיא דב"ה דלקמן בדפ"ב דת"ר כילד מרקדין וכו' עיין שם :

לע"ד י"ל דל"מ מהתם לדהכא דהתם איירי באדם שלקח מקח מן השוק והראה אותו לחבירו התם הוא דקאמרי ב"ה דישבחנו בעיניו כדי שישמח לבו ולא יצטער משא"כ הכא דההוא גברא אתא לב"ד לנביה דר"ג לידע הדין אם הוא זכאי בדינו או חייב שפיר שייך לר"ג להשיב לו דנתחייב במקחו להשיב דבר לשואלו כדחזי להגיד לו דאין זה מום גמור כדי לומר שהוא מק"ט דהרי עכ"פ מוליד בפעם בפעם ובכן טול מה שכתבת וה"ז בדין של ממון דהאומר הדיין איש פ' אתה זכאי איש פ' אתה חייב ה"נ דוכתה : והנה ראיתי למהרש"ך ז"ל בת"ב סי' ס"ג דהתיר בכ"ד באשה ששהתה ד' שנים ולא הי"ל אורח בנשים דאם הבחור קודם דנשאה לא ידע מזה נדרי שגגה הוא ושרי לישא אשה אחרת אפי' דנשבע שלא ישא וכו' דאשה שאין לה וסת הוי מום גדול אי משום שאינה ראויה לילד ואינה בת בנים ואי דא"ל דולמא מקלקלא וכו' ע"ש : גם הרב כרם שלמה ז"ל ביו"ד סי' כ"ד דכ"ו ע"ד בנ"ד כתב כן וז"ל בקיצור המנס אח"ה נלע"ד דמום זה אעפ"י שעדיין אינו ברור קפדי בהו אינשי וכו' דהרי הרז"ל בשם שהשאור וכו' ובפ"ק דכתובות ד"י ע"ב גבי ההיא עובדא דאתא לקמיה דר"ג וכו' א"ל רבי מתשפחת דורקטי וכו' וא"ל לך זכה במקחך וכו' אמר רבי חנינא תנחומים של הבל וכו' דתני רבי חנינא כשם שהשאור יפה וכו' כך דמים ופים לאשה ופירש רש"י ז"ל יפין לאשה למהר לה הריון ע"כ · הרי דאיכא למיחש שמא לא יהא לה הריון והיא עקרה לא תלד והע"ג דכל הפוסקים כתבו עובדא דר"ג וכו' ולא חשו לדברי ר"ח מ"מ איכא למידק בהאי עובדא דר"ג דנהי דלית ליה טענת ברי מ"מ מצי טעין דמקחו מקח טעות הוי אם לא הכיר בה במ"ש גבי איילונית וכמ"ש וכו' וכו' ודאי דר"ג לא נחית לומר ע"מ דטעין איהו ל"מ לה בתולים ע"ז השיב לו בענין משפחת דורקטי וכו' אבל אה"ן דאם לא הכיר בה דלא הי"ל וסת כדרך נשים מצי שפיר טעין דמקחו מקח טעות והדין עמו שא דהאי לא טעין אנן לא טענינן ליה וכ"מ למהרש"ך ת"ב סי' ס"ג על בחור וכו' ע"ש את"ד :

ולכאורה י"ל ע"ד כמה שהבית ראיה מהאי עובדא דסוגיין ומפירוש רש"י דאשה דאין לה וסת שמא לא יהיה לה הריון והיא עקרה וכו' דהרי מסו' דקאמר ותנא כל אשה שדמיה מרובים בניה מרובים וכן מפרש"י שהביא הרב ז"ל שפירש יפין לאשה למהר לה הריון ע"ש משמע דאפילו בדורקטי דאין לה דם כלל אפילו הכי מוליד על ידי איחור והנראה לומר דה' שבין בכונת הש"ס דרוצה לומר דדורקטי היינו מוליד כלל ומביא ראיה מההיא דתנייא כל אשה וכו' בניה מרובים ומינה דאם אין לה כלל דמים אינה בת בנים

נשים כלל וה״ה עקרה אמנם מדברי רש״י ז״ל במסכת נדה בפ״ע דס״ד ע״ב אין נראה כן שהרי שם קאן נשים וכו׳ וא״כ יין הרי זה דורקטי ואמרו שם בש״ס תנא דור קטוע קני רבי חנינא בשם בהשאור וכו׳ בניה מרובים ופרש״י ז״ל שם במשנה ד״ה ושאין לה הרי זה דור קטוע וז״ל וכיון שאין להן דמים מרובים אין בניהם מרובים ע״ש · משמע מדבריו דדורקטי י״ל מעט דמים דלא כמש״ל :

וחזי הויא למוה״ג מהרי״ח ז״ל בח״ג מיו״ד סי׳פ״ז דל״ד ע״א דשם הביא דברי מהרש״ך הנז׳ וקמה על דבריו דאיך כתב דכיון דאין לה וסת אינה כ״כ דאם כן איקשי במ״ש בכתובות ד״י א״ל רבי ממשפחת דורקטי וכו׳ זכי כמקחך ואיך יתכן משפחה זו וכו׳ וכ״ת דמלא בנות וכו׳ ק עכ״פ איך אמר ר״נ לך זכי וכו׳ והרי אינה יולדת וכופין אותו להוציא וזכורני שהרב כ״ש חי״ר סי׳ כ״ר מפרק לה דר״נ השיב למאי דטען וכו׳ אבן לא טענינן ליה והם דברי תימא דקי״ל מי שלא קיים פו״ר לא ישא עקרה השתא וכו׳ כ״ש הר״מ בפרק ט״ו מהלכות איסות כ״ש דטענינן ליה וברוחך היא מקום לייסב דס״ל למהרש״ך דעובדא דר״נ היה בים לה בנים מאשה אחרת או י״ל השה אחרת ומלבד דק׳ עדיין כיון דאין השה שאז לבנים מלי אמר מקח טעות הוא · ועוד תימא להר״מ וכל הפוס׳ שפסקו הא דר״נ בסתם ולא הישמיטו אחד בהם שיאמר דה״ד בים לו השה ובנים כי ע״כ דמ״ש משפחת דורקטי היינו כיון שאין לה דמים בניה מועטים אבל עכ״פ מלי יולדת הכך דברי מהרש״ך והנה אמת שקשה עכ״פ שראיתי להר״מ בפירוש המשנה בסוף פרק ע׳ דנדה ורע״מ שם והערוך בערך דורקטי שפירשו דאינה יולדת כלל והדבר קשה מכך עובדא דאמר זכי במקחך ול״ע ע״ש:

ואחרי המח״ר נראה לי לייסב דעת להרמב״ם והר״מ שכתבו דורקטי אינה יולדת וכן לה״ב הערוך שם ובפרט דהביא שם הא סוגיא דהכא וכן משמע מת״ש הכא והתם בנידה דור קטוע במוכן וע״כ לומר שהם הבינו הסוגיא ע״ד שהבאתי לעיל דלא כדמוכח מדברי רש״י והי משו׳ מקח טעות כבר כתב הרב ז״ל דר״נ השיב לו ע״מ שטען הבעל פתח פתוח דהוי ספק וגם דאפורה לו הכל על מה דלא טעין על ענין מקח טעות כיון דאיהו לא טען לה רלה ר״נ לטעון לו והי משו׳ דמי שלא קיים פו״ר כופין אותו כמ״ש מוה״ג שם דההוא עובדא הי״ל בנים מאשה או י״ל אשה אחרת ע״ש · וא״נ י״ל דאפשר א״ל ר״נ דצריך שיקח אשה בת בנים אם אינו רולה לגרשה אי משום לד המשפחה או מצד הממון וביולא משאר סיבות או או דשלח לו שליח אח״כ שיאמר לו כן כמש״ל והש״ס בסוגיין לא נחית לפרש ד״ז כי אין ד״ז מענין שו׳ דעסקינן בה שד״ז בא בהר״ה בפ׳ הע״י כי שם מקום בכוד דינים הקם ובדברי הרמב״ם וסיע׳ הנז׳ כ״מ מהגהת מור״ם ז״ל שם סי׳ קי״ס ס״ה שכתב עת״ש שם הש״ע אם הייתה ממשפחת דורקטי וכו׳ שכתב וז״ל פי׳ דור קטוע כלומר משפחה של עקרים שע״י הדור קטוע מבנים ע״פ · ומה שלא

פירשו הפוסקים דההוא דינא דדורקטי איירי בים לה בנים מאשה אחרת וביולא י״ל דסמכו עלמם אההיא דינא דלא ישא עקרה ואשה שאתה וכו׳ דכופין אותו עד״ז וכיעויין בהריב״ה והש״ע ז״ל סי׳ א׳ ס״ג וע״ש בטור״ם ז״ל שם שכתב ע״ד רבותן הזה כהנו שלא לבוף וכהח״מ וה׳ בית שמואל ז״ל שם ועיין עוד בת״ש בתשו׳ מהרמ״א ז״ל סי׳ נ״ה הקנ״ד דים ע״כ משם הריטב״א ז״ל ע״ש · ולענין ספק מהרש״ך והרב ז״ל הנז׳ יש מרבנן שבוראי ז״ל דחלקו ע״דוס״ל דאינו יכול ליסא אחרת וכיעוין במוה״ג ז״לרל״ג ושם כדף נ״ד רים ע״כ כתב דנ״ל דשב וא״ת עדיף ע״ש :

ולענין בדיקה ע״י נשים אם היא בתולה או בעולה הנה בתשו׳ מוהר״ת אלשקאר ז״ל סי׳ נ״ח דק״כ כתב ע״ד הרב שבנגדו דל״מ דאם מהני למה לא וכו׳ הו״ל לבודקה עפ״י נשים דהוי דבר קל ובלא זלזול ואשכחן התם דחשו לזלזולן וכו׳ א״ו דלא מהני ע״ש ולכאורה יש לעמוד ע״ד מת״ש הרא״ש ז״ל בתשו׳ כלל נ״ג סי׳ כ׳ הביא דבריו הריב״ש ז״ל בנו בא״ע סש״י קי״ז וז״ל כתב א״א ז״ל האומר על אשתו שאינה ראויה לאיש והיא אומרת וכו׳ הדבר זה יבדוק ע״י נשים הגונות וכשרות אם הם אומרות שאינה וכו׳ אין לה עליו לא כתובה וכו׳ ואם שם אומרות וכו׳ ע״ש וכ״פ הש״ע ז״ל ע״ש · והנה דראיתי למוהרי״ע ז״ל בס׳ בית יהודה בא״ע סש״י י״ו דכתב דעכשיו ל״מ בדיקה זו דא״ל נשים פקחות לסמוך עליהם ע״פ ה״ר היד״א ז״ל שם ע״ש מ״מ יודה דקודם זמנו היה מהני וכמ״ש הרא״ש שם להדיא וא״כ לבדיקת אם היא בתולה או בעולה לזמן שעבר היה מהני וזה כר׳ דלא כמ״ש מוהרמ״א ז״ל כאמור ולי משום דהשתא קשה להרא״ש לדאיה שהביא מוהרמ״א מסוגיין אי לזאת י״ל דאפשר דהיו נמלאות נשים בקיאות בזמן ר״נ אלא שהיו קרובות לחתן או לכלה אי נמי הכו בפרק לא היו נמלאות או שהיה המעשה בשום כפר וביולא התנם למוהרמ״א י״ל מדברי הרא״ש הללו ולחלק בין הבדיקות זה דוחק דמ״ש ול״ו · ומ״מ כפי מ״ש מוהרי״ע שם דעכשיו וכו׳ ר״ל בזמנינו אין לנו נשים פקחות לסמוך עליהם עי״ש ה״נ י״ל בדין שלפנינו לבדוק בין היא בתולה או בעולה י״ל כן אלא דים לגדר דהתם הוי חכמה גדולה לידע אם ראוים לאיש או לא דהוי דבר שבסתר משא״כ כאן דאינו תלוי הדבר כי אם בחוש הראות שפיר י״ל דגם נשים איתנהו בבדיקה דמ״ש מאנשים הראוים לד״ז והנה שהח״מ ז״ל בא״ע שם רס״י ס״ח כ׳ דעתה אין לסמוך על האי בדיקה אפי׳ אנשים והביא מת״ש הש״ע ביו״ד סי׳ נ״ז ע״ש בכר כתו׳ דנלע״ד דל״ש וא״כ ה״נ לגבי נשים ומ״מ דין זה של נשים ל״י עוד :

ולענין בדיקה הנז׳ ע״י רופאים בקיאין יש׳ או נווים לכאורה נראה דיש להוכיח מסו׳ דל״מ דא״כ למה לא בדק ר״נ ע״י רופאים דתסתמא היו רופאים בעירו בקיאים טובא והוה עדיף טפי מהאי בדיקה דחביות דעבר דהרי אם והיה לבוש אדם שום חולי במקומותיהם ודאי דהיו קוראין לרופאים שבאותו זמן וא״כ הו״ל לר״נ למעבד כמ״ש וכאשר הכריע מוהרמ״א שם לענין בדיקת הנשים

הנשים כן יש להכריע לענין בדיקת הרופאים דל"מ וכ"מ מדברי הריב"ש ז"ל סי' תמ"ו וכ"כ המ"ן ז"ל ח"ג סי' כ' דלא כמו שנראה מדברי מוהריק"ו ז"ל שורש קנ"ט דמהני ע"ש ומוה"ג מוהרי"ח ז"ל שם דכ"נ ע"ד כתב דל"פ הריב"ש עם מוהריק"ו דהריב"ש איירי בשהרופאים באו לסתור מה שבא לנו בקבלת רז"ל ומוהריק"ו איירי בדבר שאינו ברור בדברי רז"ל שיש לסמוך עליהם גם להקל באכילת חולה ביוה"כ וכו' וגם הביא שם מתשו' המח"א ז"ל דכתב כן ע"ש ובשו"ד שם דל"ד ע"כ על כ"ד לידע אם היא ב"כ עפ"י הרופאים או לא וכ"מ דאם יאמרו דהיא עקרה וכו' דיכול לישא אחרת עליה הגם דנשבע עד"ז כתב שם וז"ל ומ"מ נ"ל כ"ע יודו דיש לסמוך על הרופאים ואף אם המ"ל חולק דבו המתירים וכ"ש וכו' ע"ש ועיין עליו במ"ש אח"ז ד"ה ולפי שראיתי וכו' ע"ש:

אלא דלע"ד יש להכין לפי סברת הסוברים דמהני עדות הרופאים דא"כ למה לא עשה כן ר"ג העדיף טפי ומדלא עשה כן נר' דל"מ וכמו דלא מהני עדות נשים וכמ"ש בת' מהרמ"א ז"ל שם ואין לחלק בין בדיקה לידע אם היא עקרה לבדיקה לידע אם היא בתולה דמ"ש וחו דל"מ כן מדברי מוה"ג ז"ל שם ולכאורה נ"י וי"ל דבריהם ער"ש לעיל בדין בדיקת הנשים וא"כ דמ"ל לר"ג דבדיקה דעבד עדיף טפי מע"י רופאין דיש בה זלזול קלא וכבר מלא לה בדיקה בחביות ועיין בת' הרא"ש שה"ד הריב"ה ז"ל בחאה"ע סס"י קי"ז וב"ש הס"ע שם ס"ב ובת' הרב בית יהודה ז"ל בחאה"ע סס"י ט' דמ"ח ע"א דמש' קלא דעדות הרופאים ל"מ במוכן וע"ע בת' החבי"ב ז"ל בב"ח חאה"ע דכ"ט ע"ד ע"ש:

די"א ע"א

משנה הגיורת והשבויה וכו' שנפדו ושנתגיירו וכו' מה דנקט תחילה שנפדו ולא נקט שנתגיירו ע"ד מאי דנקיט ברישא הגיורת וכו' י"ל דה"ט משום דכבר ידוע דחביבים הגרים לפני הק' ב"ה משום דמניחים לע"ז שהורגלו בהם לעובדה מסבה שהם ידעו והבינו שאין בהם ממש כי עינים וכו' ידיהם וכו' רגליהם וכו' ומה"ט המה באים לחסות ולהסתפף תחת כנפי יתב' דהוא היוצר והוא הבורא ואין עוד מלבדו כענין יתרו דהוא אמר עתה ידעתי כי גדול ה' וכו' וכיעוין ברז"ל וגם ידוע מ"ש בפ"ק דיבמות דה"ט דהקדים המשנה בתו דאיידי דאתיא מדרשא חביבא ליה לאקדומי לא אלא דיש נר אחר למעליותא לעמו יש' אשר המה באים מזרע אבותינו הקדושים אי"ו ויע"א משום דהם באים מטיפה ש"ק מה שא"כ הגרים הנה כי י"ל דה"ט דהקדים משנתינו למינקט ברישא הגיורת וכו' משום דעובדים הע"ז שלהם ובאים לחסות תחת כנפיו יתברך ואיידי דהוי דבר של חידוש חביב ליה לתנא לאקדומיה ליה ע"ד מ"ש שם דאיידי דאתיא מדרשא וכו' משא"כ בשחזר התנא לומר שאלו מידי דותקא ניח"ל למינקט בתחילה שנפדו וכו' דקאי על השבויה שהיא ישראלית די"ל עדיפות יותר מגר

אחר וכמ"ש ועיין בהש"מ ובתוס' יו"ט ובמפרשים ז"ל · אלא דראיתי לתוס' ז"ל בש"ס ע"ז ד"ג בד"ה יבא בלדד השוחי וצופר הנעמתי ואליפז התימני שכתבו אורחא דתלמודא דבהרבה מקומות לא קפיד למנות כסדר וכן הגיורת והשבויה שנפדו ושנתגיירו ושנשתחררו בכתובות די"א עכ"ל המתבאר מדבריהם דהם לא חשו להיות קושיא דהקשו רבנן קמאי ובתראי ז"ל והו"ל להר"ב ושאר רבנן סבוראי ז"ל להזכיר דבריהם · הן אמת די"ל ע"ד דהתם מת"ש בש"ס שבו' ד"ג ע"א ד"ה פתח:

גמ' אמר ר"ה גר קטן מטבילין וכו י"ל אמאי שביק מילה הקודמת לא לטבילה וכאשר הוק"ל להראשונים ז"ל ככתוב בהש"מ ז"ל והרבה קו' כ"כ ע"ש · ולע"ד י"ל עפ"י מ"ש הריב"ה ז"ל ביו"ד רס"י רס"ח שכתב וז"ל גר וכו' עד שימול ויטבול היה נימול כתב ר"ת דאין לו תקנה אבל בניו נימולין ונכנסין בקהל דהא איגייר בטבילה וכגר חשוב להכשיר וכו' וב"ה כתב שיש לו תקנה דמנטפין ממנו דם ברית והע"י כתב שאם נולד מהול א"צ להטיף וכו' סגי בטבילה לחוד וכו' וא"א הרא"ש ז"ל לא חילק בדבר אלא בכ"ג צריך להטיף וכו' ע"ש והשתא לפי"ד כל הני סברות שכתבנו בין כשכבר היה מהול ובין בנולד מהול א"ש דנקט ר"ה גר קטן מטבילין וכו' שם רמז דגם אם אירע בהני גווני הטבילה הוא העיקר אע"ג דליכא מילה גמורה לדעת מאן דס"ל דצריך הטפת דם וכ"ש דא"ש יותר למאן דא"ל ואפי' לדעת ר"ת ז"ל גבי אם כבר מל דאין לו תקנה וכו' מ"מ כתב דמועיל להכשיר זרעו בטבילה של אביו לחוד וכ"ש דא"ש יותר לדעת הב"ה ז"ל עד"ש:

והנה רש"י ז"ל כתב וז"ל אם אין לו אב ואמו הביאתו להתגייר עכ"ל וכתב הר"ב ז"ל בש"מ ע"ד דקשה מ"כ אם אמו נתגיירה עמו נ"ל דעת ב"ד דהא בגמ' לקמן בגר שנתגיירו בו"ב ומה לי אב ומ"ל אם וכו' ואם לא נתגיירה עמו נ"ל למימר דא"ל אב אפי' יש לה אב כיון דלא נתגייר עמו בעי' דעת ב"ד · ואפ' דכל שיש לו אב ואם ומביאים אותו להתגייר אע"ג דאינם מתגיירים עמו ניח"ל וכו' ואין צריך דעת ב"ד ע"ש · ולע"ד אפשר דמ"ל ל"מ דאה"נ דיש לו' דס"ל לרש"י דאם אינם מתגיירים עמו אע"ג דמביאים אותו אביו ואמו דצריך דעת ב"ד ויש ראיה לזה ממ"ש בסו' לימא הגיורת וכו' הב"ע בגר שנתגיירו בניו ובנותיו עמו וכו' דעדיפא מינה הו"ל דמתני' איירי בהביאוהו אביו ואמו להתגייר דאז א"ל דעת ב"ד אפי' לא נתגיירו עמה דהוא חידוש יותר מאילו נתגייר אביו עמה וכן בניו ובנותיו ומדלא משני הכי משמע כמש"ל · ולעיקר קושייתו ע"ד רש"י ז"ל י"ל דמאי דנקט רש"י ואמו הביאתו להתגייר איירי בלא נתגיירה היא עמה וכיעוין בראשונים ז"ל ה"ד בהש"מ ז"ל ע"ש ונקט אמה לרבותא דאפי' ע"י אמה דקילא מטבילין אותו ב"ד וכ"ש על דעת אביו דעדיף טפי מטעמא דניח"ל טפי במעשיו כנ"ל וע"ע בהש"מ מ"ש משם הרשב"א והריטב"א עמ"ש רש"י שהביאתו אמה דלאו למימרא דבלא"ה לא מטבילין ליה אלא לומר דאין ב"ד מחזירין למול את הגוים ע"ש:

והנה

והנה התוס' לקמן דמ"ד ע"א אמאי דתנן תמן הגיורת שנתגיירה בתה עמה ה"ז בחנק כ' שם ד"ה הגיורת וז"ל הא דלא נקט הגיורת שנתגיירה שאמה משום שנתגיירה כשפותה וכו' דאין דרכה להתגייר אלא עם אמה דאין סברא שיטבילוה ע"ד ב"ד דאין וכו' אלא אם כן הוא תובע להתגייר וזו פתותה וכו' אין בה דעת לתבוע להכי נקט וכו' והטבילוה ע"ד אמה ועוד משום דבעי למתני היתה הורתה וכו' עכ"ל הרי דמוכח מד' הנז' דבנתגיירה עם אמה הו"ל גרה גמורה מד"ת שהרי התם מאי דממעטי' לה מסקילה ה"ט משום דכתי' בישראל וכדכ' רש"י שם וכן משמע מהש"ס שם כמ"ש וככן זוהי שק' מדברי התוס' עצמם בסו' ד"ה גר דמוכח מדבריהם דאפי' נתגיירה עמה אינו אלא מדרבנן ויותר מזה דאפילו בגר דנתגייר הוא וכו"כ עמו דעדיף טפי כדמוכח מסו' הפ"ה לא הוי הגיורת אלא מדרבנן וכמ"ש אנא זעירא ע"ד שם דלא כדפשי' ליה למוה"ג כמוהרי"מ ז"ל בס' שו"י ביע"ש אלא די"ל לע"ד דבריהם דהתם עם מ"ש הכא ואומר דהתוס' דהתם בתחי' דבריהם אזלי לפי מ"ש הכא בד"ה גר בסו"ד שכ' וז"ל ולפי ספרים דגרסי בכ"מ רע"א דזכיה מיהא אית ליה ול"ג מדרבנן דהשתא לפי גירסא זאת שפיר י"ל דר"ה דסוגיין איירי דהוי גם מד"ת אפי' הביאתו אמה ולא נתגיירה וע"י ב"ד קוויא ליה זכייתו מד"ת וכ"ש אם הביאתו אביו והנ"ל הובא דנתגייר אביו או אמו עמו ומאי דנקט שם במתני' דלקמן הגיורת שנתגיירה בתה עמה ל"ד אלא משום דאין דרך שתתגייר בתה מעצמה וגם אין דרך להתגייר הבת כשאין מתגיירת אמה דהוא מילתא דל"ש כל כך משו"ה נקט הכי · וזה לפי"ד התוס' דסוגיין :

אמנם לפי"ד התוס' דהכא בתחי' דבריהם דהדרו בתירוץ השני והשתא א"ש דתירצו שם ב' תירוצים כדי ליישב הב' נוסחאות הנז' וכמו שכתבתי אף דהכתי קשיא לפי מ"ש בסו' בת"ד דר"ה מדרבנן איירי ובכ"ע כמש"ל ממתני' דלקמן דהגיורת שנ"כ עמה דמוכח מהתם דהגיור ההיא הוי מד"ת כיון דממעטינן לה מסקילת ישראל וכמש"ל · ואולי י"ל עפ"י מה שראיתי להש"מ שם דהביא משם הרמב"ם בפיה"מ ובשם הר"י הכהן ז"ל דפירשו לא להאי דהגיורת וכו' דאיירי אפי' ביותר מ"ש דלא כמ"ש התוספות שם ע"ש ואם כן י"ל דלפום שיטת התוספות דהכא דהגיורת דהכא הוי מדרבנן דוקא ומו"ל להאי מתני' דלקמן בנתגיירה טפי מג"ש כשהיא נערה בת י"ב שנה ויום אחד והלכה מדעתה ורצונה להתגייר דאז הגירות הוי מד"ת לכ"ע ומאי דנקט הגיורת וכו' ולא נקט הגיורת דנתגיירה וזינתה וכו' אמה מיישבים לזה כפי' שני דהתם דכתבו דאגב סיפא וכו' וא"כ שדיבר המשנה בהווה דאין דרך הנערה לבא להתגייר עצמה ולעזוב עמה ומשפחתה הגוים א"ל די"ל אם ובאה להתגייר ובתה עמה כנ"ל אלא דעדיין י"ל לדבריהם דהתם דכתבו והטבילוה ע"ד אמה וכו' דמשמע דא"ל דעת ב"ד ואילו מסו' דהכא מוכח דגם בכה"ג צריך דעת ב"ד ואלא בגר שנתגיירו בו"ב עמו דוקא ואולי גם התם ר"ל דהיינו ע"י דעת ב"ד וסמכו א"ש דהכא א"כ י"ל שדעתם כשיטת הראשונים שהביא הש"מ ז"ל בסו' דכתבו דר"ה איירי בלא נתגיירה בתה עמה אבל בנתגיירה א"צ דעת ב"ד ומ"ש הכא בת"ע בגר דשו' שנתגיירו בו"ב עמו ל"ד ע"ש ומ"מ ש"ל דהגירות הוי מדרבנן וא"ש דבריהם · אמנם חזי הוית להרב מג"ש ז"ל בלאוין דכ"ד ע"א דהביא ד' התוס' דמכי' דמ"ד הנז' וכתב דמוכח מדבריהם דהוי גרה גמורה מד"ת וה"ט משום דנח"ל כמאי דעביד אמה אמנם קשה דבגמ' אמרי' דנח"ל כמאי דעביד אבוהון וה"ט וכו' וכמ"ש רש"י ע"ד ב"ד אם אין וכו' ובודאי דאיירי דאמו נתגיירה דא"כ מי הכריחו וכו' והכתי תקשי ליה למה צריכין דב"ד א"ו דוקא בנתגייר עם אביו וכו' ותו א"ל דהרי מתני' דהגיורת שנתגיירה וכו' פתותה מבת וכו' קס"ד דש"ס דאיירי וכו' כי ע"כ צ"ל דמה שכתב התוס' והטבילוה ע"ד אמת אין הכונה וכו' אך אמנם ק"ט דא"כ אמאי לא מייתי סייעתא מהאי מתני' לר"ה וכו' אשר ליישב כ"ז עלה כדעתי לחלק ולומר דדוקא הכי הכא וכו' וכזה דברי התוס' כפשוטו וכו' ע"ש :

ולע"ד אחרי המח"ר מאי דפשיטא ליה למר ז"ל דגם כי נתגיירה אמה בעינן דעת ב"ד עיין שם כ"כ דאין דעת הראשונים שהביא הש"מ כן ובכן י"ל דברי התוס' דהתם וכמו שכתבתי גם מ"ש בסו"ד לחלק כדבר ע"ש · ומוכח מדבריו שכתב ליישב כל זה וכו' ע"ש וגם ממ"ש בסו"ד וכזה דברי התוס' כפשוטו ע"ש דר"ל דמ"ש התוס' לקמן והטבילוה ע"ד אמה ר"ל בלא דעת ב"ד כפשט דבריהם וכמ"ש שם הרב מעיקרא ובכן זו היא שקשה ע"ד דא"כ כשאמר בסוגיין לימא מסייע ליה הגיורת וכו' ודחיק לשנויי הכ"ע בגר שנתגיירו בו"ב עמו עדיפא מינה הו"ל הכ"ע בנתגיירה עם בתו דהא מתני' בבת איירי כדתנן הגיורת וכו' ולענין כתובה נמי קאי דלפי"ד הרב בכה"ג א"ל ב"ד ורב הונא איירי בכן ובר ובדנקט גר קטן ודוחק לומר דה"ט משום דל"ק הגיורת שנתגיירה ע"א דומיא דתני התם דהרי גם מה דמשני הש"ס בגר וכו' ל"ק ול"ו ועיין בהריטב"א בסו"ד בהש"מ ז"ל דאחר שדחה ראיות הסו' דגירות מד"ה כתב ומ"מ הדין דין אמת דהוי מד"ת ע"ש ולא הביא מההיא מתני' דלקמן הגיורת וכו' לפי מה שפי' שם דמתני' הנז' איירי בפתות מג"ש וכתב הש"מ שם שכ"מ מהש"ס שם אלא דלפי מש"ל בכוונת התוס' י"ל דמשו"ה לא הביא ראיה מהתם משום דהו"א דל"מ מהתם וכמ"ש אמנם בתר דנקיט לו' דנ"מ הדין דין אמת דהוי מד"ת ש"ל לפרש דההיא מתני' איירי בפתו' מג"ש דהכי מו' רוהטא דש"ס שם כמ"ש הש"מ שם ועיין בהש"מ שם שכתב על פירוש הרמב"ם והרר"י ז"ל וז"ל סוגיא דשמעת' דלקמן ל"מ הכי וכדבעינן למכתב בס"ד ע"ש והנה זעירא כעת ל"ז להבין מהיכא מ"ל כן מהסו' דהתם וגם ממ"ש הרב ז"ל שם בתחי' הסוגיא ד"ה מנא ה"מ וכו' אי נמי ק"ל לתוס' ז"ל דמאי בעי וכו' ע"ש ל"מ דהתם עדיפא מינה כתב דלפי התוס' דאיירי בפתותה וכו' ק"ל כמובן ואי"ה בד"ה שם אעמוד עוד עד"ז :

ולענין אם ב"ד מגיירין את הקטן בלא דעת ב"ד כתב הריטב"א בסו' ה"ד הש"מ ז"ל וז"ל וכ"ש ניש בו דעת והוא בא מעצמו להתגייר וכו' ע"ש

ע"ש וכ"כ בשם הרא"ה ז"ל ע"ש אלא דא"כ כ' בשם הרשב"א ז"ל שכתב ע"ד רש"י דסוגיין וז"ל לאו למימרא דבלא"ה לא מטבילין ליה אלא לו' דאין ב"ד מחזירין למול ולטבול אה"נ הקטנים מעצמם וכו' ע"ש אמנם י"ל דגם הרשב"א איירי ביש בו דעת ואפילו הכי קמ"ל דאין ב"ד מחויבין לחזור וכו' אבל אה"נ דבאין דעת בודאי צריכין שיביאהו אמו כמ"ש הריטב"א כמש"ל וכן כ' הש"ך ביו"ד סי' רס"ח שכן דעת הרמב"ם והרמב"ן ז"ל דאם באו מעצמם מטבילין אותם ע"ד ב"ד וכ"מ מדברי התוס' ז"ל לקמן שם ד"ה הגיורת ע"ש אלא שמדברי מרן ז"ל בב"י שם ממ"ש שם ע"ד הה"ג ז"ל נראה דלא ס"ל לה"ג כן וכ"כ מוה"ג ז"ל שם בשו"ת דקס"ג ע"ג ע"ש ואולי י"ל דמ"ש שם מרן שם בדעת הה"ג איירי באין בו דעת לתבוע הגירות דבהא הוא דמחלק שם בין חש"ו לקטן דזה מטבילין אותו ע"י אביו או אמו משא"כ חש"ו אבל ביש בו דעת ותבע בפה להתגייר י"ל דגם הה"ג מודה דמהני וכמובן והנה התוס' יו"ט ז"ל לקמן בפ"ד מ"ג בההיא מתני' דהגיורת וכו' הביא דברי התוס' דהכא דכתבו ועוד דאין סברא וכו' וכתב דכן יש להוכיח מהא דקידושין סוף פ"ג במ"ש שם ע"ש והוא היה מכוין למ"ש שם במשנת קידושין פ"ג מי"ג ההיא דתנן תמן ר"ט אומר יכולין ממזרין וכו' שכתב שם בה"ד וז"ל ולפי זה ניחא לי דאע"ג דבשפחה נכרית יכול הוא ליטהר וכו' מיהו בלאו הכי ל"ק דלא נקט נכרית משום דבשפחה יכול לקנות וכו' משא"כ לגייר הבן אין בידו שא"מ גר קטן ע"י ב"ד כמ"ש בשם התוס' במ"ג פ"ד דכתובות והיינו דל"ד וכו' ע"ש וראיתי להפ"מ ז"ל בירוש' דקידושין אמתני' הנז' ד"ה ממזר שהביא שם בתו"ד מימרת ר"ה דסו' דאמר גר קטן וכו' וכתב וז"ל ומשמע דאפי' בקטן שא"ב דעת מיירי דסתמא קאמר וכו' וכ"כ משמעות דברי הר"מ ז"ל בפי"ג וכו' וזהו דלא כדעת התוס' בפ' נערה דמ"ד ד"ה הגיורת שכתבו דבדוקא קתני נתגיירה עם אמה דאין וכו' אלא א"כ תובע להתגייר ואת וכו' לתבוע ועיין תוס' יו"ט ס"פ דלעיל שכתב להכריח כדעת התוס' וא"מ ובלאו הכי יש לתמוה עליו שהרי התוס' לא כתבו שלא בקטן שא"ב דעת וכו' שא"מ וכו' ע"ד ב"ד אבל ע"ד אמו מטבילין וה"נ אבתי בידו לגיירו וכו' וכ"ת הא קי"ל הגדילו יכולין וכו' הא ליתא דתקנתא מיהא איכא וכו' ועוד דמשמע מהכא דלא איתמר הגדילו יל"מ אלא הטבילוהו ע"ד ב"ד עכ"ל :

ולע"ד אחרי המחילה רבה מה שהוק"ל ע"ד התוס' יו"ט שהרי התוס' וכו' דמ"ש דעת אביה מד"א וכו' ע"ש עדיפא מינה הו"ל דאדרבה דעת אביה עדיף מדעת אמה כדמוכח שם בסוגיין וגם עיקר קושייתו י"ל דכיון דאיירי שם בישראל הנושא גויה דהבן הולך אחריה וגוי גמור איקרי אם כן ל"ש לומר דאביו ישראל יהיה לו רשות לגמרי כיון דהולד הולך אחרי אמה ומשפחתה ואפילו אם הוא יאמר לה לאשתו היא אמה דישתדל עם בתו לגיירה אולי לא תרצה אמה לגיירה דכיון דהיא גויה רוצה היא שבתו תהיה כשארת בתורת גויים כמשפחתה ואם כן אין רשות ביד הבעל לגייר בתה ומשום הכי לא נקט ההיא מתני' בבה"ג דהוי מלתא דקליא כשפחה אלא נקט שפחה דהוי רבי' ודאי וכמ"ש התוס' יו"ט שם גם מ"ש בסי"ד ועוד דמשמע מהתם דלא איתמר הגדילו וכו' ע"ש נראה דר"ל דבנתגייר ע"ד אביו או אמו אם הגדילו אינם יכולים למחות וא"כ דבריו ק"ט שהרי מסו' אין נראה כן מדפריך אביי עליה דרי"ו ממשנתנו דכתובה וכן רבא ממתני' דקדם דתאי קושיא נימא דמתני' איירי בנתגייר ע"ד אביו או אמו או ע"ד שניהם יחד וכמו שכתבנו זה לעיל מזה למ"ש לימא מסייע וכו' אב"ע בגר שנתגיירו וכו' א"נ יל"ש וכ"מ בדברי רש"י ז"ל להדייא בסו' ד"ה הגדילו שכתב ואפי' וה"ט כמ"ש ובעיון בהר"ן בסו' בהלכות ובהראשונים בהש"מ ז"ל ע"ש גם מ"ש בתחילת דבריו ע"ד הירושלמי ע"ש עיין בהרב שדה יהושע ז"ל שם ע"ש ומ"מ נראה ממ"ש דאם רוצים ב"ד לגייר את הקטן בע"כ דאינם רשאין וכ"כ הרב המרדכי בפרקין בשם ראבי"ה ז"ל וז"ל גר קן וכו' ואיירי שאמר גיירוני וקמ"ל שאע"ג שאין לו דעת שו"ל דזכות הוא לו אבל אינו רוצה גר קרע דהא מיירי בשיד ישר' ת"ע כדאמר ואם הגדילו וכו' וא"כ נגייר כל בניהם הקטנים עכ"ל ודבריו אלו הביאם מרן בב"י והש"ך ז"ל ביו"ד סי' רס"ח ס"ט ע"ש :

ולכאורה ק"ק ע"ד דאמאי לא הביאו ראיה לדבריהם ממ"ש בסו' ע"ד ר"ה מאי קמ"ל תנינא וכו' וכו' דאם ר"ה איירי אפילו במוחה דקטן ואומר דאינו רוצה בגיור דאפי' הכי מטבילין וכו' ב"ד נימא דטובה קמ"ל וכמ"ש א"ו דר"ה לא איירי במוחה ידוחק לומר דמ"ש כן הוא מכח ההיא הכרחא דהו"ל לבאר ואולי י"ל דמעיקר הסו' ל"מ דהיה אפ"ל דדעת המקשן הוא דכיון דהוא קטן ועדיין לאו בר דעת הוא כאיש אם כן אפילו אם מוחה מעיקרו לא משגיחנן ביה דכיון דהגירות זכות הוא לו כגון דא אמרינן בטלה דעתו וכו' ואם היה בו דעת להבחין בין טוב לרע מלבד דלא היה מוחה יותר מזה הוא היה אומר לב"ד אפריון למטייכהו משום הכי לא שביאו ראיה מהאי פירכא דסוגיין אלא ממ"ש אחר זה הגדילו וכו' ועי"ש בהרב מקנה אפרים ז"ל ה' זביחה סי' וא"ו דל"ג ע"ד ובתשו' מהרד"ך ז"ל בית ט' חדי"ב ע"ש · אלא דעדיין י"ל ע"ד ראבי"ה הנז' דבראין דבריו קשים דיוקא אדיוקא מרישא לסיפא דמדכתב ברישא ודוקא דאמר גיירוני וכו' משמע דאם לא אמר כן אין מטבילין אותו ע"ד ב"ד ואילו ממ"ש בסיפא אבל אם אינו רוצה וכו' משמע דהא סתמא ש"ד והכ"ל הוא דסיפא הוא בדוקא דבמוחה וכו' הא סתמא ש"ד דכן נראה מהראיה שהביא ממ"ש הגדילו יכולין למחות דאם כן נגייר וכו' דהאי ראיה ל"ש אלא אם נאמר דאפילו בע"כ אינן יכולין לגיירם אלא בסתמא כמובן אלא דמ"מ יש יד לדוחה לדחות ולומר דדיוקא דרישא הוא עיקר דבסתמא אינם רשאין לגיירו והראיה שהביאו מסו' ממ"ש הגדילו וכו' הכי פירושו דאתמ"ל דגם בע"כ יכולין לגיירו וכל שכן בסתמא אם כן נקח לקטנים של הגויים ונגייר אותם בע"כ וכ"ש בסתמא

דנפתח

דנפקא הואס ע"י ממון או לכוס טוכ וכיולא עד שנכיאס לתוך כית דאז אפי' אס יאחזו כפלך הספיקא סגי לן לגיירן ואס כן נגייר כל קטניאס ולא ישאר סוס גוי לדור הכא משא"כ אס נאמר דלריך דיכא לפני כ"ד ויאמר כרלונו וכפיהו מלא גיירוכי דאז א"ש לומר דאס כן נגייר וכו' כמ"ש. ודרך השני הלזה אתי שפיר לפי מ"ש. החכי"ב ז"ל כח"מ סי' מ"א הגה"ט אות וא"ו דפירש דכרי הריכ"ה ז"ל דהתס ע"ד נעשה דיוקא דרישא כדיוקא דסיפא ע"ד דאמרינן כן כש"ס כיעויין כפ"ק דקידושין ע"ש. והנס דנקט הריכ"ה שס הככא דסיפא כלשון הכל וכו' ע"ש אלא דיש חילוק על דכריו כיעויין כהרכ ז"ל סי' פק"ח ע"ש. ומכל מקוס הדרך הראשון שכתכתי נראה יותר נכון ופשוט כמוכן :

וחזי הויה להרב כ"ח ז"ל שס דאחר דהכיא דכרי הרב המרדכי הללו כתב וז"ל ונראה שזהו גס כן דעת רכינו שכתב ואס א"ל אב וכא להתגייר כלומר שכא מרלונו אבל אס אין דעתו ורלונו להתגייר וגיירוהו כעכ"כ אינו גר ותימא עמ"ש הרן כפ"ק דכתוכות דאפילו עשו כן כ"ד מעלמס מהני דמנ"ל הא ול"ע עכ"ל. ומדכרי הרב כית חדש נו משמע כמ"ש כמוכן. אלא דמה שהוקשה ליה ע"ד הרן יש לי לעמוד על דכריו דזה לשון הר"ן ז"ל הגו' גר וכו' ולא שיהו כ"ד מכונין לחזור ולמול אא"ג מעלמס לא שאס כא התינוק מעלמו או שהכיאתו אמו או שעשו כן כ"ד מעלמס מהני וכו' עכ"ל. ומ"ל להרב כית חדש כמ"ש הר"ן כסוף דכריו דאפי' עשו כן כ"ד מעלמס וכו' ר"ל אפילו כעכ"כ דקטן ומשוס הכי הלריך עיון דכריו :

אמנם לע"ד אחרי המחילה רכה לא מלי' לו' כן ככוונת דברי הר"ן די"ל דכוונת דברי הר"ן הוא לומר כמ"ש או שעשו כן כ"ד מעלמס דאס אירע דרך מקרה דפיתו אותו ע"י דיבור כעלמא שא"ל רולה אתה להתגייר ואמר אין או שתק וכגון שבא לכ"ד עס אחר על שוס סיבה כגון שטעה ונכנס א"כ שמלאו לו כשוס מקיס של טיול וכיולא וא"ל רולה וכו' עד"ש ככל כי ה"ג הוא דאיירי הר"ן כמ"ש או שעשו כ"ד כן מעלמס והתא לאפוקי דאין כ"ד חייבין לטרוח ולגייר את הקטנים של גויס כיון שידינו ת"ע אמנס אה"כ דאס אינו רולה התינוק להתגייר דאין רשאין כ"ד לגיירו כעכ"כ וכמ"ש כהרב המרדכי ז"ל והכרית הדבר מסוגיין והנס שמדכרי התוס' לקמן שס המתני' דהגיורת וכו' שכתכו דאין סכרת וכו' שא אס כן חוכע להתגייר ע"ש משמע דכאין תוכע להתגייר אין כ"ד נזקקין לו לגיירו וא"כ אתו דכרי הר"ן שלא כדכריהס הא לא קשיא דמלכד די"ל גכרא אגכרא וכו' וכאמור כש"ס עוד כה די"ל דמ"ש התו' אלא א"כ תוכע וכו' ע"ש דה"ה אס אירע דרך מקרה אס רלונו להתגייר ע"ד שכתכנו לעיל דש"כ ואין כוונתס אלא לאפוקי כקטן דאין כו דעת דאז אס רולים לגיירו הוי ככעכ"כ דומיא דהתס דאיירי ככחותס מ"ג שניס וכמ"ש שס אחר זה ע"ש ועיין כירוש' יכמות פ"ח המתני' דהערל וכל וכו' שאמרו שס וכל עכד איש מקנת כסף עכד איש אתה מוהלו כעכ"כ כן איש אי אתה וכו' ריו"ח כעי וכו' ר"ח

כשס ר"ה הא וכו' ע"ש וכפי' הרכ פ"מ ז"ל שס דמשמע דפליגי כזה כאס יכול לגיירו כעכ"כ שא דלא איירי שס ע"י כ"ד ול"ו ועיין כהריכ"ה שס סי' רס"ת ס' מ"ש. כשס ה"ג ז"ל שכתב דחש"ו וכו' אכל קטן אעפ"י שאין כו דעת מלין אותו עפ"י אכותיו וכו' וכתב הריכ"ה ע"ד ואיני יודע למה פסק וכו' ועיין שס כהרכ כ"י וכהרכ כית חדש ז"ל שישכו דכרי הה"ג ז"ל ע"ש. וראיתי לגו"ה המו' ז"ל כס' עושה שלוס דכ"ז ע"א דכתכ ליישכ הה"ג והיינו מ"מ"ש כסוגיין לימא מסייע ליה וכו' דנראה דר"ל והוי תיוכתא לכר פלוגתיה וכמ"ש ככללי הגמרא וכו' ע"ש ונראה דהוא היה מכוין למ"ש מר"ן ז"ל ככללי הגמ' אשר כספר אהכת עולס דל"ט ע"כ מדפוס אמשט' ע"ש :

ולע"ד אחרי המח"ר כ"ל דעדיין קו' הריכ"ה כמ"ע והיינו משוס דגס מרן לא כתב שס דודאי איכא פלוגתא אלא כתב אי מ"ל מאן דפליג עליה כלומר הגס דאין אתנו יודע אי איכא דפליג וכן כרין דאי הוס ס"ל לש"ס דיש מי שחולק הו"ל להכיאו משוס דכ"מ לענין פסק הלכה כדרך הש"ס ככמה מקומות כאופן דל"מ מדכרי מרן דכריר ליה לש"ס דאיכא דפליג להדיא אדר"ה ותו דאפי' אס הו"א דאיכא מאן דפליג עליה דר"ה להדיא הכתי מנ"ל דקי"ל כוותיה הא י"ל דכיון דלא הכיא הש"ס ע"כ דלא חש לסכרתיה ומה גס דיל"ף דמ"ש לימא מסייע ליה וכו' דאין כונת המקשה שא להקשות לר"ה דוכי ר"ה מתני' אתא לאשמועינן וכיעויין שס כמרן כתחילת דכריו וכן כתב שס ועיין כגופי הלכות וכשאר ספרי דכ"ר ז"ל כהאי כללא ומשוס דאינו כ"כ מענינינו אנרתי דתיסגי כהא ומה שי ל ד' הה"ג הנו' ע"ד התו' ד"ה גר עיין כמוה"ג שס וכא' מגילת ספר ז"ל לאוין קי"ו דנ"ה ע"א :

וחזי הוית להרב מגלת ספר דכ"ד ע"ג שכתב כ"ל פשוט לענין הלכה דגר חו"ש ל"מ להטכילס ע"ד כ"ד ואפילו כקטניס וכו' כמ"ש אף שהס גדולים לאו כנ"ד ניכהו ול"ל זכיה ע"י אחריס אפילו מדכרי סופריס וכו' אך הרמכ"ס כתב כפ"ז מה' זכיה דהמזכה לשוטה על ידי אחריס זכה ול"ל דאף השוטה אתי לכלל שליחות דשתא ישתפה דאל"כ תיקשי על הגמ' דאז"כ וכו' ולכן כתב הרמכ"ס שס אכל החרש זוכה לעלמו דמשמע דע"י כ"ד אינס זוכיס גס ה"ה ז"ל דקדק ומכאן דיש לשוטה זכיה ע"י כ"ד ולא הזכיר גס לחרש לפי הראיה שהכיא שהוזכר גס חרש א"ו משמע דל"ת לחרש שא שיהא זוכה ע"י עלמו אכל לא ע"י כ"ד וה"ט דלא אתי לר"ס לעולס לפי שהוא חרש מילידתו דאל"כ תיקשי כא"כ חרש יוכיח א"ל שיאמר שאני חרש דזוכה לעלמו והדכר ל"ע אכל כתוספות שס ד"ה מאן חכים וכו' מוכח דאף כחרש אמרינן זכין ע"ש ול"ל לפי"ד ז"ל דהחרש מ"ל שיתפקח ממילא מה"ש אכל הגוי מחוסר מעשה וכו' ע"ש :

ולע"ד אחרי המח"ר לא"ז להכין דכריו כמ"ש כדעת הרמכ"ס דהחרש א"ל זכיה ע"י אחריס דהרי הרמכ"ס שס עשאו לחרש עדיף יותר מהשוטה דהשוטה אינו זוכה עי עלמו והחרש י"ל ואס כן כיון דכתב שס דכשוטה מזכין לו על ידי אחריס כ"ש לחרש דעדיף מיניה דהרי י"ל דעת

עפי

טפי מהשוטה וכיעויין ביבמות וכ"מ מת"ש ה"ה שם דהא דכתב הרמב"ם שם דהשוטה י"ל ע"י אחרים כ"ל מהאי דתניא ביבמות דאם כהנו חרש והשוטה כתובה לנשותיהן דרצו ליזוק וכו' והרי שם שניהם בדיבור אחד נאמרו דש"מ כמ"ש וה"ה דנקט בדבריו שוטה ל"ד ולרבותא נקטיה ותימא על הרב הנז' דנסתייע מדברי ה"ה הללו דנלע"ד דה"א וכמ"ש וכ"מ להדיא בדברי הריב"ש ז"ל בח"מ סי' רמ"נ שכ"א וכ"כ שכתב וז"ל הכל שוטה א"ל זכיה ואפי' לעצמו והמוכר אפי' כ"י ע"י פקח קנה ע"ש ובמרן הב"י שם וכן פסק בש"ע ובהרב הלבוש ז"ל שם גם מ"ש הרב הנז' דחרש לא אתי לכלל שליחות וכו' ע"ש אין נראה כן ממתני' דגיטין פ"ב מ"ו דתנן חרש ונתפקח ע"ש וכ"מ מדברי הירו' כמבו' לעיל פ"ק ממ"ש שם אמתני' דבתולה באו' מאתיים וכו' בסוף הסוגיא והא בדף ד' וה' מס' שרה יהושע ז"ל ע"ש ועיין עוד בחגיגה ד"ב ע"ב ע"ש וסתמא משמע אפילו חרש מתחי' וכירתו :

הן אמת שדברי הרב מגלה ספר הנז' שהבאתי לעיל שם בספר כתובים בב' ירחים ואין אתנו יודע דכוונתו היא היתה משום יופי הלשון שלא יהיה הפסק לתירוצו שם בדרך דעושים רבני האשכנז ז"ל בספריהם כידוע או משום דרפויה בידיה אלא דמ"מ לפי מ"ש הי"ל להשיר דבריו אלו מהם' וגם לפי מש"ל א"ש גם דברי התוס' שהביא הרב ז"ל שם ול"ע · ועפ"מ מ"ש יתיישב נמי מה שהוק' לו להרב הנז' שם דנ"ה ע"א ע"ד הריב"ה ז"ל בסי' רס"ז והאריך עיון ע"ש ודוק :

ולענין הלכה למנין גירות חו"ש כ' הריב"ה בסי' רס"ח בשם הה"ג דל"מ ומשמע שם דגם הריב"ה מודה ליה בזה וכיעוין בה' מג"ש שם דנ"ה ע"א · והאיתי להרב הנז' שם שהביא ד' מרן בת"ש שם ליישב ד' הה"ג דמ"ש עפ"י אבותין ל"ד וכו' ע"ש וכתב הרב שם ע"ד דקשייא טובא דאם כן אמאי הקדק הגאון למינקט קטן וכו' עד מ"ש אלא ודאי כדכתיבנא ע"ש · ולע"ד י"ל דנ"ל ברור לדברי מרן בעד הגאון מאי דנהגי גירות עפ"י ב"ד אינו אלא לקטן דעתיד לבא לכלל דעת וגם עתה המלא ימלא לו מעט בהא הוא דס"ל דמטבילין לו עפ"י אבותיו משא"כ גבי חו"ש דמלבד דאן עתה אין לו דעת אף ג"ז לעתיד גם כן לא יהיו בעלי דעה וא"כ בהכהו גם להה"ג ל"מ וכמו שכ"מ מדברי הה"ג דחילק בינייהו ומה שהביא הרב הנז' ראיה לדבריו ממ"ש מרן שם אחר זה ל"מ · לע"ד דכוונת מרן שם הוא לומר דשאני עבד דהוא כפוף תחת רשות רבו לעשות בו כרצונו עד הבאה וכיוצא כי כספו הוא ומשו' הכי אפילו דהוא חו"ש דייניכן ליה כגר קטן דעלמא דאינו חו"ש דקי"ל דמטבילין אותו ע"ד אבותיו א"נ דוכותא כיון דאימת רבו עליו אמרינן דהתנאים דעושין לו הב"ד ע"ע המצות ומקבלין הם עליהם הויא קבלה משא"כ בחו"ש דעלמא אפי' ע"י אבותיהם ל"מ דכיון דאין אימת אביהם עליהם אינן בשרים להתנות עמהם ע"ע קבלת המצות וע"ש בע"ג בסוף דבריו מ"ש שם · ולענין הלכה עיין בהרב ב"י והרב בית חדש והש"כ ז"ל שם :

והנה הרמב"ם ז"ל בה' עבדים סוף פרק ח' כתב וז"ל ישראל שתקף כותי קטן או מצא תינוק גוי מושלך והטבילו לש"ג הרי זה גר לשם עבד הרי זה עבד וכו' ע"ש · וכתב מרן ז"ל דילא לו לרבינו מסוגיין דאר"ה גר וכו' ע"ש ובהרב לח"מ ז"ל ע"ש · וחזי הוית להרב מג"ש ז"ל שם דכ"ד ע"ב דהקשה ע"ד הרמב"ם הללו דכשהטבילו לש"ע היאך מהני לו טבילה וכו' והא ודאי חוב הוא לו ופשיטא דלא ניחא ליה והאריך הרב ז"ל שם בקושיא זו ושם בע"ג כתב דאין לומר דתקף בו כעשה קניינו דקנאו ע"י שביה וכו' דהתינוק בתוקפו בו דקנאו הכל גבי מושלך בשוק מאי א"ל וכו' ע"ש · ולע"ד נ"ל לומר דגם גבי מושלך בשוק חשבינן ליה כאילך דקנאו בשביה דכיון דהניח מושלך בשוק לחורב ביום ולקרח בלילה וגם היה עומד שם בזלעפות וגם היה בספק סכנה מן הכלבים וכיוצא וכא זה והקימו משם והביאו לכלל חיות הגוף והנפש בכל כי האי גונא אמרינן דאגב אונסיה גמר ומשעבד לכל אשר יחפוץ לעשות בו האיש אשר הביאו לידי חיות ואפי' אם הוא הקטן יאמר דאינו רוצה אנן אמרינן דבטלה דעתו וכו' עד"ש בפרק חזקת הבתים גבי תליוה והבין וכו' ועיין בהריטב"א ז"ל בסוגיין וע"כ לו' כן דהרי דברי הרמב"ם ז"ל הללו שם נאמרו בירוש' ביבמות פ"ח אמתני' דהערל וכל וכו' וז"ל ר"ח בשם רבא הא בילד מצא בתוכה תינו' מושלך הטבילו לשם עבד אתה מוהלו לשם עבד לשם ב"ח אתה מוהלו לשם ב"ח וכו' ע"ש והגם דריו"ח בעי עלא כמ"ש בירוש' שם מ"מ ס"ל להרמב"ם דקיימא לן כסתמא דברייתא וקושייתו של ריו"ח י"ל כמובן :

מהו דתימא נכרי וכו' קמ"ל וכו' : ראיתי לה' שעת הכושר ז"ל בפ' ואתחנן דע"ד דהק' דהא דבר זה כמי ילפי' לה ממ"ש בכריתות ד"ט רבי אומר ככם כאבותיכם מה אבותיכם לא נכנסו לברית אלא במילה וטבילה והד"מ אף הם וכו' והשתא אבותינו יוצאי מצרים שמים רבות ודאי היו יתומים קטנים בהדייהו ובודאי דב"ד הטבילו אותם · ותי' דר"ה גופיה בהאם לימדה והא קמ"ל דלא תימא שאני אותם קטנים שזרע ישר' הוו ולא דמי לגוי הבא להתגייר קמ"ל דלא שנא ומטבילין וכו' ע"ש · ולענ"ד אחרי המ"ר עדיפא מינה הו"ל להקשות לפי מ"ש התוס' ז"ל בסוגיין ד"ה מטבילין דכתבו בת"ד דר"ה מדרבנן הוא דקאמר דהוי גר דאמאי לא קא' דר"ה מדאו' קאמר והראיה מיוצאי מצרים וכמ"ש הרב ז"ל א"ו כ"ל דמהתם ל"מ וכמ"ש הרב וכ"כ הריטב"א ז"ל בהדיא בסוגיין הו"ד בה' שיטה מקובצת ז"ל ע"ש · אלא מעתה תו לא קשיא קושיית הרב הנז' ע"ד סוגיין תו חזי הוית לה' הנז' שם ע"ד התוס' דסוגיין ד"ה מטבילין שכתבו בת"ד ותימא דהא זכיה מד"ש ואין שליחות וכו' דתמה ע"ד ממ"ש בקידושין דמ"ב והלא הא דאמר ר"נ אמר רב מנין ששלוחו וכו' ופריך ותסברא דהא שליחות הוא והא קטנים לאו בני שליחות נינהו ופירש"י והא הוו וכו' אלא כדאמר רבא מנין ליתומים שבאו לחלוק וכו' ופירש"י אלא כדרבא וכו' הרי אפי' דפשי' לן דקטנים לאו ב"ש נינהו

אפי"ה

אפי"ה איפסיקא הילכתא שנכח כ"ד יפה יכולין כ"ד לזכות היתומים אפילו דאיכא ל"ח והניחו בקיבייא ע"ש · ולע"ד אחתמ"ר לפי מ"ש הר"ן ז"ל שם בהלכות ל"ק שהרי הר"ן שם כתחי' דבריו כתב על מה שאמרו שם אמר רב מנין שגליחו וכו' עד סוף הסוגייא וז"ל והיכא דבעי למילף משמעתין דוכיה לאו מטעם שליחות היא דהא וכו' וליתא מדאמרי' בפ' א"נ רבינא אמר וכו' ע"ש והכריח מהתם דאין זכיה לקטן שלא מדבריהם וכו' וכ' עוד וכ"ת מ"מ קשייא שמעתין היכא למימר דאה"ן וכו' ואוקימנא כדרבא אמר רב נחמן מנין ליתומים וכו' לא תפשוט מינה שזכין וכו' מדאורייתא דהתם שלהם היתה ומלוקותן ג"מ בעלמא היא וב"ד מעמידין וכו' ע"ש · וכפי ד' הר"ן הללו מ"ש בסו"ד לא קשייא קו' הרב הנז' :

אמר רב יוסף הגדילו וכו' · מפשט סוגיין נר' שדברי רו"ו הם הלכה וגם אביי ורבא דמקשו עלה א"א לברורי טעמא וכ"כ הרשב"א כמ"ש בהרב שיטה מקובלת ז"ל וכ"כ מסתמיות דברי הראשונים ז"ל אשר שם וכן פסקו הרא"ש בסוגיין והרמב"ם ז"ל בה' מלכים פרק יו"ד ה"ג המנס הרי"ף ז"ל פרק החולץ שהביא נעימרת דר"ה שם השמיט דברי רו"ו הללו וכבר הרמב"ן שם הביא דבריו הר"ן ז"ל בהלכות בסוגיין כתב די"ל דס"ל דקטן שהטבילוהו ע"ד ב"ד בהא לא איירי רו"ו דא"כ מה בת ב"ד יפה אמנם רו"ו בקטן שנתגייר אביו וכו"כ עמו איירי ומ"מ כתב שאינו מחוור ע"ש · ומפשט דבריו נראה דטעמו משום דמסוגיין מוכח דטפי עדיף גירות אב עם כו"כ יותר מגירות ע"י ב"ד ממ"ש הש"ע בגר וכו' · א"כ משום דמסו' נר' דרו"ו קאי אתרוייהו מדסתם דבריו · ולע"ד יתר מזה יש להכריח מסו' דל"ס דאילו יל"ח כמ"ש כדעת הרי"ף א"כ מה ק"ל לאביי ורבא ממתני' דכתובה ודקנס לימא דהתם איירי בנתגיירה ע"ד ב"ד ויעוין בתוס' לקמן דמ"ד ר"ה הגיורת כמוכן · ומשמע מדברי הרמב"ן דל"פ רו"ו עם ר"ה בהטבילוהו ע"ד ב"ד דל"מ וכמו דכן מס' מדברי סוגיין · ותו דמ"מ הו"ל להביא דברי רו"ו דנ"מ לגר דנתגיירו כו"כ עמו דקאי ביה רו"ו · ודוחק לו' דמה"ט נ"כ הוא מ"ש ואינו מחוור כמוכן :

וראי הויח להרב אמרות טהורות ז"ל באה"ע רס"י ס"ז ס"ב שהביא דברי הרמב"ן ז"ל הללו וכתב ע"ד דנ"ל דהרי"ף סובר דהגדילו יכולין למחות קאי אפי' לקטנים דנתגיירו עם אביהם וכ"ש קטן שהטבי' ב"ד וכיון שחששו חכמי' למה בב"ד כמ"ש בכתו' ד"ק ובגטין פ' השולח גם כאן מה בכד"י בקטן שהטבילהו ב"ד וכיון דבקטן שהטבילוהו בית דין אינו יל"מ חכמים השוו מדותיהם אפי' בגר שנתגיירו כו"כ וכו' ומשו"ה לא הביא מימרת דרו"ו דאינה הלכה ע"ש · ולע"ד אחתמ"ר לפי"ד אלה צ"ל דרו"ו וכל הסוגייא דהכא אתו דלא כהלכתא דקי"ל כמ"ד מה בח ב"ד יפה ויעוין לקמן ד"ק ע"א ודלא כר"ן דס"ל יתומים שבאו לחלוק וכו' ואם הגדילו אי"ל"מ כמ"ש לקמן שם וקי"ל כוותיה · וגם מתבאר מש"ס גיטין דל"ד ע"א דאפי' לתאי דפסק שם רבא

ור"נ דהלכה בתני בשתיקן ולא אמרינן מה כח וכו' א"א משום דהוי מילתא דאיסורא משא"כ בעלמא וכמ"ש שם בהדייא וד"ז הוא קושיא לומר דרו"ו וכל הסו' דהכא אתייא דלא כהלכתא · ויתר מזה מוכח שם מסוגיית גטין דל"ג דרו"ו גופיה ס"ל כרשב"ג דהתם כפי הנהו תרין שהדותא דהתם דקאמר רו"ו ותו דכפי"ד הרב ז"ל הנז' זו היא שק' היאך פסקו לה לאה דרו"ו דהכא ואפי' הטבילוהו ב"ד מאחר דבשאר דיני פסקו דמה כח בר"י כההיא דר"נ גבי יתומים וכו' וכיולא דהו"ל תרתי דסתרן ותו דכפי"ד הרב ז"ל הנז' מאי פריך אביי וכן רבא מהנהו מתני' לימא דהנהו מתניקין אתיין כמאן דס"ל דאמרי' מה כח וכו' דס"ל לרו"ו דרבנן דלקמן ד"ק ודבי בגטין שם פלי' וב"ל דבבה"ג לא אמרי' מה כח וכו' ולזה י"ל דהנהו מתני' סתמא בשנו דנראה דאתו בכ"ע ולכן נ"ל לומר עפ"י מ"ש בסו' לקמן דאמרו שם אר"נ הלכה כחכמים ופרכי' ולית ליה לר"נ מה כח וכו' והאמר יתומים וכו' הגדילו אין יל"מ ומשני' הא דטעו הא דלא טעו וכו' ע"ש דס"מ מהתם דבדבר דהוי טעות ואונאה לא אמרי' מה כח וכו' וכיעוין שם בש"מ וכ"פ כל הפוס' ז"ל · איכו השתא שפיר י"ל דר"ה דסו' אתי בכ"ע אפי' ברשב"ג וסי' דס"ל דאמרינן מה כח וכו' משום דס"ל לר"ה דשאני הא דהכא בענין גירות לקטן דאעיקרא הסברא היתה נותנת דהו"ל חובה לגבי קטן דבהפקרא ניחא ליה דומייא דעבד אלא משום דיל"ח בין עבד דטעם טעם איסורא לקטן גוי דלא טעם סבר ר"ה לו' דזכות הוא לו וכין לאדם וכו' אלא דאפי"ה דה"ד אם לא מיחה כשהגדיל אבל אם מיחה כשהגדיל גלי דעתיה דבהפקרא ניחא ליה בדרך בני אומתו ומשמחתו וא"כ אגילאי מילתא למפרע דהגירות דעשו לו ב"ד בקטנותו היה בטעות ומשום דלא הי"ל בו בפרק דעת ופ"פ לשרב בדבר לא סירב והשתא לפי"ז הו"ל בההיא דלקמן ד"ק גבי שומא בטעות דפסיק ר"נ דלא אמרינן בבה"ג מה כח וכו' ומה גם דהכא ע"י גיור משוינן ליה להאי גר שנתגייר בקטנותו כישראל גמור להתיר לו לישא אשת ישר' וכן לס"ד האסורים לו לגוי מד"ח כיעוין בתוס' דר"פ בן סו"מ אפילו דס"ל דוכיה מד"ם ובדברי הריטב"א בסו"ד הו"ד בש"מ ז"ל בבו' ויעוין בש"ס גטין שם דל"ד ע"א דחילקו בד"ז דמה כח וכו' בין ממונא לאיסורא ע"ש וא"כ אתי שפיר מאי דס"ל לרו"ו דבהגדילו יכולין למחות וגם ה"ש למאי דפסקו הפוס' כוותיה וכמ"ש ודברי הרב הנז' צ"י · באופן דעדין צריך טעם למה דהשמיט הרי"ף ז"ל שם לדברי רו"ו ובאשר הל"ע דבריו הרב השלמה ז"ל במ"ש בהש"מ ע"ש · ודוחק לומר דסמך הרי"ף על מ"ש לקמן ד"ק דקי"ל כחכמים דהתם לפי מ"ש כמוכן · ועלה ע"ד לו' דס"ל להרי"ף דגרות דהכא הוי מדרבנן וסמך עלמו אדינא דממאנת דהוי נישואיה מדרבנן וכתב הרי"ף ביבמות פ' ב"ש דקמ"ד ע"א אמתני' דשני אחים לב' אחיות וז"ל וש"מ דקטנה שלא מיאנה והגדילה אעפ"י שלא נבעלה לאחר שגדלה אינה יוצאה במיאון אלא צ"ג מדרבנן וכו' ע"ש וע"ע שם במשנה ר"פ הנז' · וא"כ משם י"ל לגרות דהכא דהוי מדרבנן לדעת הרי"ף

הרי"ף כמ"ש וכמו דהתם כי גדלה יכולה למאן משום דהוי נישואיה מדרבנן ושאם הגדילה ולא מיאנה שוב אינה יכולה למאן הכא נמי דכוותא וא"כ י"ל דהרי"ף סמך עצמו אדהתם אלא שיסוב זה הוא רוחק מכונה אנפי כמובן :

אביי לא אמר כרבא התם קנסא וכו' רבא לא אמר כאביי כתובה וכו' · מפשטא דהאי שמעתתא נראה דפליגי לענין דינא דלאביי דוקא כתובה לא יהבינן לה עד דגדלה משא"כ הקנס משום דלא מלינו חוטא וכו' · ורבא פליג עליה דאביי · וכן ראיתי להרב שיטה מקו' ז"ל שכתב דכן מש' מדברי הרמב"ן והרשב"א ז"ל שהביא ד' שם אלא שכתב דמדברי רש"י ז"ל בסו' נר' דס"ל דלא פליגי שכתב דמותיב וכו' ע"ש ולע"ד אתהמ"ר מדברי רש"י הנז' לא מכריעא די"ל דרש"י הוא היה מכוין להמתיק לישנא דש"ס דנקט אביי לא אמר וכו' דהאי לישנא שייך כשהאחר אמר שום טעם ע"ד שמתני' או על הברייתא ואידך אמר טעם אחר א"כ כשהאחד תירוץ אחד ואידך תירוץ אחר וכן כיולא בזה משא"כ הכא דאיירי לענין תיובתא וקושייא לא אתי שפיר לישנא דקאמר אביי לא אמר וכו' רבא לא אמר משו"ה כתב רש"י דאי לא אמר וכו' ר"ל דמותיב הנס שהוא דוחק עד"ש בש"ס דחיק ומוקים אנפשיה וכו' · תו חזי הויה להש"מ שכ' בשם ה' שמעיל ז"ל שכ' וז"ל גיורת שנתגיירה פחות וכו' יש לה כתובה וי"ל קנס לא יהבי' לה עד שגדלה דקייםי' וכו' כן נר' מפשט סוגיית הגמ' אך בהשלמה כ' דגבי כתובה לא אמרי' הכי כדי שלא תהא קלה וכו' וכן פ' הרמב"ם בפי"א מה' אישות וכן בקנס כדי שלא וכו' והרי"ף ז"ל השמיט דין זה ול"ע עכ"ל · ולע"ד אתהמ"ר קשה טובא ע"ד תמ"ש הרמב"ם ז"ל בה' מלכים פ"י ה"ג וז"ל בן נח וכו' לפי' אם בא ישראל על קטנה שהטבילו ב"ד כסף כתובתה או קנס אונס ומפתה יהיה הכל תחת יד ב"ד עד שתגדיל ולא תמחה כגירות שמא וכו' עכ"ל הנה מבואר שפ' פתרווייהו אביי ורבא דס"ל דלא פליגי וכמ"ש הש"מ כדעת רש"י וכין כתובה וכין קנס לא יהבי' לה עד דגדלה ומשום דהרמב"ם שם בה' מלכים איירי בדיני בני נח וגירותם כתב שם האי דינא דלא כמ"ש בש"מ בנז' ול"ע · ומ"מ נר' דאיכא פלוגתא בדין זה ועיין בהש"מ אחר זה דהביא משם הגאונים ז"ל דכתבו וכן הלכתא דכתובה לא יהבינן לה עד שתגדיל ע"ש ומדלא כתבו דה"ה קנס משמע דקנס יהבי' לה מיד והיינו כאביי · אלא דא"כ קשה דאמאי פ' כאביי נגד רבא דהא קי"ל אביי ורבא הלכתא כרבא · והולי י"ל דמ"ש הגאונים כן ע"ד אביי ה"ה דס"ל הכי ע"ד רבא גבי קנס וה"ט משום ד"סל דלא פלי' וכמ"ש הר"ב כדעת רש"י ושכ"כ הש"י ז"ל ע"ש :

והנה הרא"ש בסוגיין והריב"ה ז"ל בא"ע רס"ז פסקו להאי דהגיורת וכו' דיש לה כתובה בשתם והב"ח ז"ל שם הביא סוגיין וכתב דלרבא ה"ה כתובה דלא יהבינן לה כתו' עד דגדלה וכו' וק"ק על רבינו דהו"ל לפרש וכו' ע"ש ולע"ד זו היא שקשה גם על הרא"ש דהו"ל לפרש כדרכו בכל מקום ולכן נלע"ד דס"ל להרא"ש דאביי ורבא

פליגי ופסק כרבא דס"ל דכתובה יהבינן לה מיד מטעמא כדי שלא תהא בעיניו וכו' אלא דאכתי קשה ע"ד הרא"ש דא"כ הו"ל גבי דין של קנס אי בסוגיין או בפ' נערה דלא יהבינן לה עד שתגדיל שכן הוא לדעת רבה וכמו כן ק' על בנו הריב"ה שם בסי' קע"ז בדיני הקנס ושו"ר למוהר"א ז"ל בס' אמרות טהורות ז"ל שם סי' ס"ז שהביא קושיית הב"ח הנז' וכתב' דבריו תי' בדרך רחוק לע"ד וכמו שכן מש' בתוס' הרא"ש בסוגיין הביא דבריו הר"ב ז"ל ע"ש ושוב כ' דהיה אפ' לו' באופן אחר דהרא"ש ורבי' ס"ל דיהבי' לה מיד כרבא וכו' והלכה כרבא הכל היותר נכון בעיני התירוץ הראשון וכו' ע"ש · ולע"ד אתהמ"ר גם תירוצו הב' יש לדקד' עליו וכמו שנכתבנו · בי ע"כ עלה ע"ד לומר דהם ז"ל ס"ל כמ"ש הרב ההשלמה ז"ל דבין בכתובה ובין בקנס יהבינן לה מיד והיינו דתפס קולא דתרווייהו ונראה דה"ט משום דהאי חששא דשמא ימחו כשיגדילו אינו אלא חששא בעלמא דכתר דנתגייר יחזור לסורו והוא דבר דלא שכיח וכנגון דא הו"ל מיעוטא דמיעוטא וע"כ לא חיישי' לה כנ"ל לומר כעת :

תוס' ד"ה מטבילין וכו' ותימא דהא זכיה מטעם וכו' כדמוכח בפ"ק דב"מ די"ב גבי חצר משום יד וכו' עכ"ל עיין בתוס' סנהדרין ר"פ בן סורר ד"ה קטן כבתבו כדאמרי' בפ"ק דב"מ די"ב חצר וכו' ע"ש ונראית ני' זאת דהתם יותר מדהכא במובן · וביאור דבריהם עיין במהרש"א שם וברש"ל בסו' ובהש"מ ז"ל ע"ש :

בא"ד ועוד דהכתי הוא וכו עכ"ל כונת דבריהם נראה דהם הבינו דר"ה איירי דהזכיה דגירות של קטן הוי מד"ת וכ"ת להשיאו אשה יש' וכיולא דהא ר"ה סתמא קאמר וביעוין בהריטב"א בסו' שהביא דבריו הר"ב וכמו שכן מש' ממ"ש אח"ך וז"ל וא"ת היכי הוי גר מדרבנן ושרי' וכו' משו"ה בתחי' דבריהם דסברו למימר דהוי מד"ת הוק"ל דכיון דזכיה מטעם שליחות ואין שליחות לקטן היאך קאמר ר"ה דהוי גר גם למילי דאורייתא ושוב אח"ך כתבו ועוד דאכתי נכרי וכו' כלו' דאפי' כדחוק לו' דר"ה לא איירי אלא למילי דרבנן דס"ל דזכיה הוי מדרבנן וכדמשמע מדברי רש"י ז"ל בסוגיין וכן דעת הסוברים דס"ל הכי וכיעוין בהש"מ ע"ש מה שזה אינו לפ"ד וכמו שכתבנו · מ"מ תיקשי ליה לר"ה דאכתי נכרי הוא וליח ליה זכיה אפי' מדרבנן ועיין בחי' מוהרכ"א ז"ל ע"ש :

בא"ד וא"ת היכי הוי גר מדרבנן ושרינן בבב"י וכו' עכ"ל כ' ה' פני יהושע ז"ל דהא דפסיטא להו דקידושיו מד"ת אע"ג דלכאורה רש"י נשמר וכו' מ"מ מסונייא דשמעתין מוכח כן מדקתני מתני' דכתובתה מאתים וכו' וכן מדאותיב אביי וכו' אלא דק"ל לפי זה מ"ש בתוס' וכי פריך מאי קמ"ל הוה מלי לו' דקמ"ל דיש כח וכו' ולע"ד אין מקום לקושייתם דהא השתא נמי לא שכיח האי מילתא מעיקר מימרת דר"ה דאפשר לו' דר"ה לא מיירי אלא לענין מגעו וכו' אלא מעיקר סוגי' דשמעתין וכו' וא"כ שפיר מקשינן לר"ה מאי קמ"ל ול"ע עכ"ל · ולע"ד אתהמ"ר לא קשייא שהרי לפי דבריו תיקשי ליה לסתמא דתלמודא דקאמר לימא מסייע ליה וכו' מ"ל דאטבילינהו על דעת ב"ד וכו'

וכו' דהיאך קאמר לימא מסייע ליה שהרי רב הונא לא איירי אלא במילי דרבנן ולא למילי דהוו מד"ת שהדברים כפשטן ואילו מהאי מתני' דכתובה שמעי' אפי' למילי דד"ת שהרי תוכח מהאי מתני' דשרינן ליה בבת ישראל מדתנן בהו' מאתים וכמ"ש הרב הנז' ז"ל אלא ודאי צ"ל דפשיטא ליה להש"ס דר"ה איירי גם למילי דהוו מדבר תורה מדלא פי' דלא הוי גר אלא למילי דהוו מדרבנן דנפקא מינה טובא לענין דינא ומדלא פירש כמ"ש מוכח דכן הוא האמת דגם למילי דדבר תו' מהני ליה הגרות וכמו שכתבנו ומשו"ה אמרי' לימא מסייע ליה וכיוצא בדברי הרשב"א הובאו דבריו בהש"מ ז"ל וא"כ ק"ל להתוס' דכי פריך מאי קמ"ל ליתני דקמ"ל דיש כח וכו' וכמובן והא י"ל ע"ד רש"י בסוגיין דמוכח מדבריו דר"ה לא איירי אלא למילי דרבנן וכן איכא מרבנן שסוברים ז"ל דסבירא להו כן כיעוין בהש"מ דא"כ היכי קאמר לימא מסייע ליה וכמש"ל :

בא"ד וי"ל דקסבר כמ"ד וכו' דיש כח וכו' עכ"ל דבריהם קשו טובא דהא אסיקנא התם דדוקא בשב ואל תעשה ולא בקום עשה וא"כ ר"ה ורי"ו ואביי ורבא דהכא לפי דבריהם אתו דלא כהלכתא וגם הסתמא דש"ס דקאמר לימא מסייע ליה וכו' וכבר דחו התוס' בסנהדרין ר"פ בן סורר ד"ה קטן להאי תירוצא מכח הניא מסקנא דיבמות ע"ש ומה גם למאן דגרים שם רבה בה"א וכיעוין בחי' הריטב"א ז"ל שם ובהרב מגלת ספר ז"ל דנ"ב ע"ד כלאוין ע"ש ועיין עוד במ"ש התוס' בב"ק דק"ט ע"ב ד"ה קטן שדבריהם צ"ע לבאורה ועיין במוה"ג ז"ל בשורשי הים ח"א דקס"ד ע"א וכן כ' הגנ"ש שם בע"ג ע"ש :

בא"ד וכי פריך מאי קמ"ל וכו' עכ"ל עיין בהרב מגלת ספר ז"ל שם דהקשה על דבריהם דהאי לא הוק' להו עת"ש דו"ל דהע"ג וכו' והניחו בקושיא ע"ש · ולעד"ן דלתירוצא דלעיל אין שם כל כך חידוש שהרי התירוץ הראשון ילפי' ליה מקטן והאי' השני ילפינן לה מגט כמ"ש בחי' הריטב"א ז"ל בשו' מש"כ האי תירוצא דקאמרי דס"ל דיש כח וכו' אפי' בקום עשה דהוא חידוש גדול כמש"ל השתא הכא קאמרי שפיר וכי פריך וכו' ועיין בתוס' הרא"ש ז"ל :

בא"ד מ"ל גר קטן כמעוברת וכו' ואחיו מן האם וכו' עכ"ל וכן כתבו בסנהד' שם וע"ש במוהרש"א · ועיין שם דכתבו דאפ' דא"כ יורש את אמו וכו' ע"ש ועיין בתוס' ב"ב דקי"ד ע"ב ד"ה אף מטה דלפי מ"ש שם מתבאר כן ועיין להרב כ"מ למוהר"מ מאנאר ז"ל בה' נחלות סי' ה' ובה' מגלת ספר ז"ל שם ד"ב ע"ש · וחזי הוית למוהריט"א ז"ל בס' קהלת יעקב דל"ב ע"ד ד"ה והנני שב' וז"ל והנני חוזר למה שחי' התוס' בכתו' בקרא דאם אין לאיש גואל דדרשי' וכו' דאיירי בקטן שנתגיירה וכו' וי"ל דלפי סברת' כאן דגרות הקטן חשיב כדין זכיה על כרחין דקרא דאם אין וכו' ל"מ כי אם למאן דאמר עובר יר"א וכו' אך למ"ד עובר לאו יר"א דכגוף אחר דמי א"כ אי אפ' שיהיה גר מן התו' וכו' ולדעת התו' דזכיה מדרבי פלוס וכו' אין זכיה לעובר מה"ת ואפי' אם נאמר דהאי תנא דדריש קרא דאם אין וכו' אתיא כמ"ד עובר יר"א מ"מ קשה שהרי מבואר ביבמות דצ"ח דלהדר הש"ס לאוקומא הא דנתגיירה מעוברת דאין וכו' אפי' למ"ד עובר לאו יר"א אפי"ה עלתה לו טבילת אמו ואינו חושש והשתא קשה דלפי"ד דגרות הוא משום זכיה וכו' ע"ש · ומוה"ג ז"ל בס' שורשי הים שם דקמ"ז ע"ב כ' ע"ד להרץ דנר' לו דאפי' למ"ד דעובר לאו וכו' מ"מ אם אמו נגיירת עמו או אביו אעפ"י שאין זכיה לקטן לכ"ע ע"י אביו ואמו אית ליה זכיה מן התורה דניחא להו כמאי דעביד אבוהון וכמ"ש שם בגמ' לימא וכו' הב"ע כגר שנתגיירו וכו' עמו · גם הרשב"א ז"ל הובאו דבריו בש"ס דו"א וכו' ומה שלא תירצו התו' דקרא דאם אין וכו' איירי כשנתגייר אביו או אמו עם הבן עיין להתוס' בריש פ' בן סורר וכמ"ש הת"ה ז"ל שם ואפי' בזכיה דממונא דקי"ל דהמזכה לעובר לא קנה קי"ל דהמזכה לעבדו ושפחתו קנה וכמ"ש וכו' ע"ש · ולע"ד אחהמ"ר מאי דפשיטא ליה למר ז"ל דבנתגייר עם אביו או אמו הוי גר מן התורה לא ברירא לי הא מילתא · חדא דלפי"ד דהשתא דגרסי' התם בב"מ זכיה מדרבנן אית ליה א"כ אפי' נתגייר עם אביו או אמו סוף סוף מדין שליחות הוי הגרות שלו ואין שליחות לקטן מן התורה וצריך לו' שהוא מדרבנן וכן ראיתי לה' פני יהושע ז"ל שכ' כן ע"ש וכן מש' מתו"ד שכתבו והא דאמרי' בריש פ' בן סורר ומורה וכו' מ"ל דהוי גר מן התו' כמעוברת וכו' ואית ליה ממון מן התורה וכו' דמש' מדברי' דגם על ענין הגירות ק"ל דאיך מ"ל גר מן התו' כלהו קושיית דמנ"ל ממון וכן מש' מדברי התוס' שם ריש פ' בן סורר ומורה שכ' וז"ל ואם תאמר ומנא ליה להוא קטן ממונא וכו' ועוד מ"ל דיש לו ממון לקטן כגון שירש וכו' אי נמי במעשה ידיו וכו' דאורייתא ע"ש ושוב כ' וז"ל וא"ת היאך נתגייר וכו' ויש לו' כגון שנתגיירה אמו כשהיא מעוברת וכו' ע"ש והשתא אי ס"ל דבנתגייר עם אביו או עם אמו הוי גר מן התו' גם דהוי אחר שנולד א"כ זוהי שקשה דמי דחקם לומר דקרא דאם אין לאיש איירי היכא דנתגייר עם אמו כשהיא מעוברת דהוא מילתא דלא שכיח וגם כתבו דהאפשר דאח"ך יורש את אמו. עדיפא מינה הו"ל דקרא איירי בנתגייר עם אביו או עם אמו אחר דנולד דהוי מילתא דשכיח והוי גר מדבר תו' ואי משום דמנ"ל ממון י"ל דאיירי דיש לו ממעשה ידיו או משכר טרחו דאית ליה זכיה מדבר תורה כמ"ש התו' שם מקדמת דנא ומדלא כתבו כן נר' דס"ל דגם בכי האי גוונא דנתגייר עם אביו וכו' לא הוי מד"ת וה"ט כמו שכתבנו · וכן יש להוכיח מד' הריטב"א כפו' הובאו דבריו בהש"מ ז"ל שכתב וז"ל ויש ספי' שאין גרות זה אלא מדבריהם וכו' ויש סבורין להביא ראיה דגרות קטן דאו' מדכתיב גבי גואל הגר ואם אין לאיש וכו' אלמא מ"ל גר מן התו' או שנתגיירו ע"ד בית דין או שנתגיירו אביו ובנותיו עמו וכו' והנכון דמתני' ליכא ראיה כלל דקמייתא א"ל בשפחה מעוברת דנתגיירה דלכ"ע עלתה לו טבילת אמו והוה ליה גר דעובר וכו' ובהא אשכחנא גר קטן וכו' ע"ש · הנה מתבאר מדבריו כמו שכתבנו ושכן הבין בשיטת התוס' למ"ש בתחילת דבריהם דהאי גרות הוי מדרבנן וכמ"ש הריטב"א שם בקתי'

דבריו

דבריו שכתב שכן כתבו רבותינו בעלי התוס' ועלה הכיא ראיה לדבריהם הגדולו יכולין למחות ומפרש"י ואיירי גם בנתגיירו בניו ובני ביתו כמש"ל ושכן כתבו המפרשים ז"ל דכן מש' מסוגיין דמבואר כמו שכתבנו וגם כן משמע ממ"ש אח"כ ויש שסורין וכו' אלמא מ"ל גר מדבר קו' או וגו' או שנתגיירו בניו וכו' ע"ש וכן תמ"ש את"ך והנכון וכו' כשפחה מעוברת וכו' ע"ש וכתוכן · ולפי זה סדרא קושית מוהריט"א ז"ל הנז' לרוכתה ע"ד התוס' שלפנינו · ובלא"ה גם כן קשה קושיית הרב הנז' ע"ד לפי מ"ש דמתבאר מדבריו דגם בגר שנתגיירו בניו ובני ביתו עמו אין זכיתם אלא מדרבנן ואפי"ה תירץ לקיים האי סיטה דהסוא קרא דגזל הגר איירי במעו' וה"ט משום דעובר ירך אמו וכו' ע"ש שהרי מההיא סו' דיבמות אין נראה כן וכדכתב הרב הנז' ז"ל · כן אמת שמדברי התוס' בב"ק דק"ט ע"כ ד"ה קטן שכתבו וז"ל ואם תאמ' גזל קטן היכי מ"ל והא אין זכיה וכו' וי"ל דוקא מליאה וכו' אבל כשדעת וכו' מדאו' וכקטן שנתגייר עם אביו וכו' מיירי דלכ"ע מטבילין אותו אבל בלא אביו פלו' היא כפ"ק דכתובות די"א אי מטבילין וכו' ע"ש הרי דכתבו דקרא דגר איירי בקטן שנתגייר עם אביו דמוכח דס"ל דהוי גר מן התורה · אלא דנר' לע"ד דלא מכרעא שהרי בלא"ה התוס' דהתם לא אזלי כשיטת התוס' דהכא דהרי התם ס"ל דהיכא שדעת אחרת מקני ליה לקטן זכי וכמ"ש בגטין דס"ד ע"כ ובקידושין דו"ט ע"א ובב"מ דע"ה וכדעת רבו' דס"ל הכי ואילו בתוס' דהכא ושם בפ' בן סורר ומורה כר' דס"ל דגם בכי האי גוונא הוי מדרבנן דהגם דשם בתחי' דבריהם כתבו דהוי מד"ת מ"מ · את"ך כתבו וז"ל ובא"כ דע"א מש' דלית ליה זכיה דגרסי' ברוב ספרים קטן נהי וכו' זכיה מדרבנן אית ליה וכו' ע"ש נר' דר"ל דמהתם מוכח דאפי' בדעת אחרת וכו' לית ליה זכיה כי אם מדרבנן וכדעת רבו' דס"ל הכי וכמ"ש הריטב"א ז"ל בגטין דס"ו גבי ההיא דר"ה דלרור וכו' ע"ש וכמ"ש מוה"ג ז"ל שם דקל"ו ע"ד ובדקל"ח ע"ד ע"ש · ושם אחר זה כתב שדעת התוס' בפ' בן סורר ומורה ובכתו' די"ה לא היתברר דהם ז"ל מעיקרא הכריתו וכו' ושוב חזרו והכריתו מהסו' דפרק איזהו נשך דאפי' באיכא דעת וכו' הוי דרבנן וכו' ע"ש וכיון דמלינו להם להתו' דהתם בב"ק לא אזלי כשיטתם דהכא וכן בסנהד' שם תו לא מכרעא מהתם הפך מ"ש בכונתם דהכא ושם בסנהדרין וכמ"ש · באופן דנמלינו למדים ממה שכתבנו כדעת התוס' דהתם ודהכא דפ"ל דגם בגר שנתגיירו בניו ובני ביתו עמו זכייתם לא הוי אלא מדרבנן ובכן קושיית מוהריט"א ז"ל הנז' במקומה עומדת ובפרט ע"ד הריטב"א בסו' וכמש"ל ול"ע · גם מה שהכריח הרבר מוה"ג ז"ל מדברי הרשב"א ז"ל בסו' ע"ש · לא מכרעא לד' התוס' לפי מה שכתבנו דהרי קירץ הרשב"א שם קירוץ אחר דכיון דזרע אברהם בכר נלטוו וכו' אין זה אלא גמר גירות · גם מ"ש עוד בסו"ד דבעובר שלו יש לו זכיה וכו' אם ר"ל אפילו מן התורה גם מזה לא מכרעא דאפשר דאינו אלא מדרבנן דמההיא דפרש מ"ש לא מכרעא ועיין כמוהריט"א ז"ל שם ד"ל ע"ג · באופן דקושיית מה"ה ז"ל הנז' כפי מה שכתבנו במקומה עומדת ולעיקר הקושיא נר' לי ליישב ולומר דלפום האי תירוצא דתירצו התוס' הכא והתם בסנהד' דקרא דאם אין לאיש גואל פרט לקטן מיירי בנתגיירה אמו והיא מעוברת והיינו טעמא משום דעובר ירך אמו הוא וכמ"ש הריטב"א ז"ל בסו' אה"כ דאמרי' דההיא בריתא ס"ל כמ"ד עובר ירך אמו הוא דפלו' דתנאי היא וכמ"ש התוס' שם ביבמות וכמו שכן עלה ע"ד מוהריט"א לו' כן כמו שכ' שם ומה שדחה לזה מההיא סוגייא דיבמו' כיע"ש י"ל דלפום מאי דסבר הש"ס שם דרבא אתי גם כמ"ד דעובר לאו ירך אמו הוא סברינן מימר דמ"ש רבא דעלתה לו לעובר טבילה לא הוי גרות העובר אלא מדרבנן ובלא"ה בבר כתבו התוס' שם ד"ה אלא וז"ל והא קאמר מאי פריך מרבא והא א"ל בהדייא דעובר ירך אמו כמ"ש וכו' וי"ל דרולה ליישב דברי רב' דאתי אפי' כר' יוחנן ע"ש · וא"כ שפיר יש לו' דלר' יוחנן הגם דס"ל כרבא הינו אלא למילי דרבנן או אפי' דדבר תו' דס"ל דיש כח וכו' כמ"ש התוס' כאן ועיין בתוס' שם דפ"ט ע"כ ובתוס' סנהד' שם והגם דהתם ביבמו' איירינן בעובר כיון דאיירי ר' יוחנן בגרות דרבנן אתי שפיר דהא קי"ל דבעובר דיליה יש לו זכיה מדרבנן כיהא עד"ש מוה"ג שם לפי"ד כן נר' לי ליישב על צד הדחק :

ובהיותי כזה חזי הויק למוהריט"א ז"ל שם ד"ל סוף ע"כ דכתב וז"ל והנה יש לחקור למ"ד זכיה לאו מדרבי שלוס והכין לקטן מדאורייתא אם כ"ה דלמאן דאמר המזכה לעובר קנה כמ"ש ר"ש בפ' מ"ש וכו' דחשיב ליה רבא לעולם אם הוא מן התורה וכו' ונראה דלר"ש כיון דיש לקטן זכיה מן התורה הוא הדין לעובר ויש להביא ראיה ממ"ש בתמורה דכ"ה ע"א דפריך הש"ס לר"י דאמר עובר לאו ירך אמו מהא דתנייא האומר לשפחתו וכו' ואם איתא דאפי' למאן דאמר המזכה לעובר קנה אינו אלא מדרבנן איך יצא לחירות העובר בזכיה מדרבנן וכו' ולמאי דפריך הש"ס אי עובר ירך אמו הוא וכו' מטעם דיש לו' דהאי תנא סובר דהמזכה לעובר קנה מ"מ וכו' ע"ש אחהמ"ר יש לדקדק על דבריו דהרי ר' יוחנן גופיה ס"ל ובב"ב דהמזכה לעובר לא קנה והשתא לפי מ"ש שם בתמורא אלא אי אמרת עובר לאו ירך אמו א"כ אסיק אדעתיה דהאי בריתא ס"ל דהמזכה וכו' לא קנה וא"כ זו היא דקשיא מינה לר' יוחנן גם מ"ש עוד דהאי תנא וכו' דפלוגתא דתנאי היא וכו' · לא מש' כן לע"ד מההיא סו' דב"ב כיע"ש וא"כ ע"כ לומר דעדיפא ליה שם בתמורה מההיא דעבד וכן ראיתי שכ' כן מוה"ג ז"ל בס' שורשי הים בח"א דקמ"ד ע"ג ע"ש וע"ע בה' לחם משנה ז"ל בה"ע פ' ה"ז וע"ע בתוס' סנהד' שם בסו"ד ובהרב ד"א ז"ל דל"ג וע"ע במה שכ' מוהריט"א ז"ל שם דל"ג ע"א ד"ה והנה וכו' שכ' דס"ל להר"ן בש' התוס' וכו' ע"ש שלכאורה דבריו אינם מובנים לי שהרי התוס' כתבו שם דשמואל גם כן איירי מד"ת וס"ל לחלק בין זוכה לעצמו וכו' ע"ש וא"כ מה ק"ל להר"ן

להר"ן מההיא דמ"כ כיון דדברי שמואל קשין מיניה וביה וע"כ לחלק כמ"ש התוס' · אמנם כר' כוונתו לומר דהר"ן ס"ל כמ"ש התוס' כדעת ר"ה דלענין זכיה יש שליחות ומשום הכי ס"ל דגם לאחרים זוכה מדבר תורה אבל כדעת שמואל. לא ס"ל כדברי התוס' אלא ס"ל דשמואל איירי מדרבנן ומשום הכי ס"ל דאינו זוכה לאחרים מדבר תו' וגם לא מדרבנן והוצרכתי לבאר דבריו משום דבאו סתומים ועיין בהר"ן בהלכות שם בגטין ובמוה"ג שם דקמ"ז :

והנה הריטב"א בשו' הובאו דבריו בהש"מ ז"ל הביא דברי התוס' וחלק על דבריהם וז"ל ויש שפירשו שאין גרות זה אלא מדבריהם ואין סומכין עליהם אלא לענין יין נסך בלבד ולכל דבר שהוא מד"ס ולא וכו' וכן כתבו רבותינו בעה"ת ז"ל ויש שהקשו על זה דהא אמרי' לקמן ואי ס"ד הגדילו וכו' ופרקינן לכי גדלה ומשמע דמקמי כי גדלה אינסבא לישראל ומסקנא נבעלה שהכל יודעין כלה למה נכנסה לחופה והאי והא איכא משום חתנות וכו' ומסתברא דהא לא קשיא דהא קי"ל דבגרות הוא דאית ליהו חתנות וכל כמה דלא מגיירי ליכא משום לא תתחתן וליכא אלא איסורא דרבנן וכו' ומ"מ אין שיטה זו וכו' עכ"ל · ולע"ד המחמ"ר יש לי להבין בדבריו חדא במה שכ' ומסת' נבעלה דהכל וכו' · דלמאי הוצרך להכי דהרי בהאי מתני' תנינן להדיא ויש להם טענת בתולים דמבואר דאיירי בנבעלה · ועוד יש להק' ע"ד דטפי הו"ל להביא ראיה לדבריו ממאי דפריך אביי לר"ו ממתני' דסו' דתני בהוכתה מאתים ואי ס"ד הגדילו וכו' והשתא אם איתא דגם ר"ה לא קאמר דהוי גר אלא מדרבנן ולמילי דרבנן דוקא והיינו שקשה על אביי דלדידיה דס"ל דאינן יכולין למחות מי ניחא דגם לפי"ד דס"ל כר"ה וס"ל דמתני' איירי דנותנין לה כתו' בעודה קטנה מ"מ ק' דהיאך נשאת ונבעלה לישר' בעודה קטנה ועובר משום דלא תתחתן אתמ"ל דלא הוי גר אלא מדרבנן וע"כ לומר דס"ל לאביי דר"ה ס"ל דזכיה וגרות קטן הוי מדבר תורה וגם למילי דאורייתא דהשתא אתי שפיר וכיון דלס"ד צ"ל כן א"כ למסקנא ס"ל הכי דהא לא משני ליה אלא על ענין הכתובה דאיירי לכי גדלה אבל ענין הנישואין כדקאי קאי דהוי בקטנותה כדס"ל לאביי וכמ"ש וא"כ טפי הו"ל להיש מפרשים להביא ראיה כמו שכתבנו · גם במה שכ' הריטב"א לתרץ ליה דהא קי"ל דבגרות וכו' ע"ש יש לדקדק על דבריו דהן אמת דהכי משמע מפשטא דשמעתתא דיבמות דע"ו ע"א דאמרי' שם הדר אמר רבא לאו וכו' בהיותן נכרים לית להו חתנות כשנתגיירו אית להו חתנות · אמנם התוס' ז"ל כתבו וז"ל והא דפריך בפ' הא"נ דל"ו בנותיהם דאו' ניכהו דכתי' לא תתחתן בם אסיפא דקרא סמיך דכתי' בתו לא תתן לבנך וכן כ' הרמב"ן שם וכן כ' הריטב"א ז"ל גופיה שם להדיא וכן כ' התוס' בקידושין שם וכן כ' הרמב"ם בה' איסורי ביאה ריש פ' ועי"ש בה"ה ז"ל וא"כ הדר"ק הי"ת שהביא הריטב"א ולא שייך לומר תירוצו שהרי עכ"פ לאו דלא תתן לבנך וכו' גם בגיותן איכא וא"כ איך מתירין לו לגר קטן לישא אשה ישראלית לאחיותיה דגיותו הוא מדרבנן והגם שהריב"ה ז"ל בטור אבן העזר תפס כפשט הש"ס דיבמות הנז' דבגיותן לית שום איסור ותמה על הרמב"ם ועיין במרן הב"י ז"ל מ"מ רבו הפוסקים והמפרשים דס"ל כמו שכ' ובפרט התוס' בהנהו דוכתי וכן הריטב"א גופיה וא"כ יש לדקדק היכי ניחא ליה בהאי תי' ובפרט דקאי לש' התוס' · ועלה ע"ד לו' דכונת הריטב"א הוא לומר דכיון דבגיותן ליכא משום לא תתחתן אלא משום לאו דלא יסיר לחוד א"כ י"ל דבעודן בגיותן הוא דשייך לאו זה שמא יסירנו מאחריו כלו יתב' ללכת לעבוד ע"ז משא"כ כשנתגיירו אפילו דאין הגרות אלא מדרבנן ליכא למיחש לשמא יסיר וכו' כיון דכבר נתגייר ובא לחסות תחת כנפיו יתברך ככ"ל ברור · ועיין בהריטב"א שם אחר זה דכשעלה ע"ד לומר דהאי גרות מד"ת שכ' כעין מה שכתבנו ולא תידוק מדבריו דבתחילת דבריו דהיה ר"ל דהוי מדרבנן לא הוה ס"ל לומר כן דיש לומר דהא"כ דגם בת"ד הוה ס"ל לומר :

וראיתי למוה"ג מהרח"א ז"ל בס' נשמת חיים בדרשותיו דכ"ה ע"ב שהביא דברי הריטב"א הללו וסיים וז"ל וצריך לו' דהאיא סוגיא אלא כר"י דלא דריש טעמיה דקרא ולדידיה ל"ת בם לא נאמר אלא בז' אומות דלרבי שמעון דדריש טעמיה דקרא וכו' ואפי' שאר אומות וכו' ועפי"ז פירש מהרז"ל במד' מגלת ע"ש וכ"כ עוד שם דע"ה ע"א ע"ש והנלע"ד דהאי תירוצא לאו ע"ד הריטב"א הוא דכ' כן אלא לדעתו וסברתו קאמר ליה דאילו ע"ד הריטב"א לא שייך לומר כן דהרי כבר תירץ הריטב"א תירוץ אחר ולפי תירוצו נ"ל למה שכתב מוהרח"א ואתייא כב"ע ותו דאין רמז בד' הריטב"א למה שכ' מוהרח"א · והא קשיא לי על תירוצא דמוהרח"א הנז' דא"כ הנהו תרי מתני' דכתו' ודקנס דמתבאר מינה דהגיורת נשאת לישר' כמ"ש הריטב"א וגם רבנן סבוראי ז"ל דסו' לא אתיין אלא כר"י ולא כר"ש וזה דוחק גדול לאוקומינהו לכולם כר"י דוקא וגם המשניות נשנו סתמן בלי חולק דמהאי טעמא כר"ש דלא ניחא ליה להריטב"א בהאי תירוצא ומה גם אי ס"ל להנהו יש מפרשים דהלכה כר' שמעון כמוכן ול"ע :

ע"ד הביא ראיה הריטב"א ז"ל שהגירות הוא מדבר תו' וז"ל ועוד מנשי מדין דכתיב וכל הטף וכו' ואמרינן התם דגיורת פחותה וכו' כשירה לכהונה וכו' ע"ש ובספו"ד כ' לדחות ראיה זו וז"ל ואידך דנשי מדין איירי דהביאום פחותים וכו' והגדילום ישראל ונגיירום וכו' ע"ש · ודרך אגב חזי הוית להרב מש"ל ז"ל בה' איסורי ביאה פי"ח הי"ג ד"ה נסתפקתי במקבלת גרים וכו' דעלה ונסתפק בנשים דאין להם לא קידושין ולא נישואין מדבר תו' כי אם מדרבנן וכגון קטנה וחרשת מהו שישא אותן כהן גדול משום ב"ע והאריך בזה ושוב הביא סו' ערוכה ביבמות דס"א דאמרו שם דאסורה משום ב"ע ושוב הוק"ל ממ"ש שם ד"ס תני רשב"י אומר גיורת פחותה מבת ש"ג כשירה לכהונה שנאמר וכל הטף וכו' והרי פנחס עמהם והרי פנחס משוח מלחמה היה ומצווה על הבתולה וכמו שכ' רבינו בפירקין ובפי מ"ש קטנות אלו לא היו ראויות לפנחס וכתב הרב ז"ל לתרץ

לתרץ שלשה תירוצים זה ולא ראשונה דזה שכתבנו דפינחס היה משוח מלחמה הוא למ"ד דפינחס נתכהן כשהרגו לזמרי אבל למאן דאמר דלא נתכהן עד ששם שלום בין השבטים כמ"ש בזבחים פנחס לא היה משוח מלחמה אלא אלעזר וכו' ויליף מפנחס שנזכר בפירוש בכתוב ועליה קאי נמי החיו לכם וכו' ע"ש · ולע"ד אחה"מ יש לדקדק על דבריו מסו' קידושין דע"ח ע"א דאמרי' דרשב"י יליף האי דינא מדכתיב ביחזקאל והאלמנה וכו' כי אם בתולות מזרע בית ישראל והאי קרא סיפיה דכי אם בתולות מזרע וכו' איירי בכ"ג דמוזהר על הבתולה כמ"ש שם אחר זה דהאי קרא רישא בכ"ג וכו' וכ"כ התו' שם ד"ה האי דלא כמ"ש רש"י ז"ל שם ואפי' רש"י לא פליג על דברי התוס' לענין זה וא"כ לא יתכן לו' האי תירוצא דתירץ המש"ל והדרא קו' לדוכתה וצ"ע :

עו"ב ה' משנה למלך שם וז"ל ובר מן דין ע"כ לומר דהא דקאמר החיו לכם הוא אחר שיגדילו דהא דקיימא לן דגר קטן וכו' הוא תקנת חכמים כמ"ש התוס' בכתובות די"א ומיהו אין זה הכרח דהא מצינו גרות קטן דבר תו' וכגון מעוברת דנתגיירה וכדאיתא ביבמות דע"ח ע"א הנה מ"ש ובר מן דין וכו' הן אמת שכן נ"ל לפי דבריו בתחי' דבריהם בסוגיין שכתבו דזכיה דגרות הוי מדרבנן וכמ"ש הריטב"א כמו שכתבנו לעיל מ"מ לסברת רבו' החולקים ע"ד וס"ל דהוי מדבר תורה וגם למילי דהוו מדבר תו' וכמ"ש התוס' בסו"ד הכא ושם בסנהדרין א"כ דההיא דנשי מדין איירי דנשאום בקטנותם ובאשר מקבלי' מד' אים מפרשים שהביא הריטב"א א"כ לפי דבריו לא יתכן האי תירוצא דב' ובר מן וכו' כיון דאין דברי התו' מוסכמים והדרא קושיא לדוכתה וצריך לתרץ בענין אחר כמ"ש ה' שם ועיין במוה"ג מוהרמ"א ז"ל שם דכ' ע"ד הרב משנה למלך הנז' שכתב ומיהו אין זה הכרח וכו' שדבריו מן המתמיהין שהרי כולן נהרגו וכדכתיב וכל איש וכו' והנ"ע ע"ש ומה שעלה לע"ד לתרץ דאיירי בנתגיירה קמי הכי ושוב ילדה כבר מצאתי למוה"ג ז"ל בס' שורשי הים ח"ב שם בה' איסורי ביאה שכ' כן ע"ש ולפי שדבר זה אינו כ"כ מענינינו על כן לא אאריך עוד בדבר זה :

ולענין הלכה הסכימה דעתו של הריטב"א דהגרות הוי מד"ת ושכן דעת הרמב"ם ע"ש וכ"כ הרא"ש בתוס' בסו' כמו שכ' ה' שיטה מקו' וכן דעת הרשב"א כמ"ש שם בסוף סו' דלא כדעת רבו' דס"ל דהוי מדרבנן כיעוין שם ובהרב משנה למלך · ונפקא מינה אי מקלינן ליה כאיסורי' מדבר תורה וכמו שכתבנו ועיין בהרב בית חדש ז"ל ביו"ד סי' רס"ח ס"ט דהביא האי פלו' וכתב דנראה לו שאין להקל לענין מעשה ע"ש ועיין עוד שם כמ"ש אחר זה לענין גר שטבל ולא מל וכו' :

והנה מוה"ג ז"ל שם בשורשי הים ח"א אחר שפלפל טובא בענין זה קבץ כל סברות האמורות בענין זה מרבנן סבוראי ז"ל ולמען יהיו לזכרון בין עיני אכתוב דבריו בקיצור מ"ש שם ד' קל"ח ע"ג וז"ל נמצינו למדין שדעת התוס' בגיטין דס"ד ובקידושין דמ"ב ובב"מ דע"א והרא"ש כפי

מ"ש שם הריטב"א בפ' איזהו נשך משמע כולהו ס"ל בפשי' דזכית קטן שיש בו דעת להבחין בין צרור לאגוז זוכה לעצמו מדבר תורה וכו' זכיה יש לו מדאורייתא · ודעת רש"י לפי מ"ש הר"ן בפירוש ההלכות בגיטין פ' המביא וכו' דלזכות לאחרים ע"י דנותנין תפן ומחזירו וכן כשאחרים זוכים לו לר"א אין זכותו אלא מדרבנן אבל כשנותנין לו דבר שיזכה לעצמו יש לו יד לזכות מדבר תו' אמנם לפי דברי הרשב"א בחי' לקידושין דמ"ב דעת רש"י דאף כשנותנין לו וכו' אין לו יד מן התו' ומדרבנן הוא דתקינו לו זכיה וכו' ודעת התוס' בריש פרק בן סורר ומורה ובפ"ק דכתו' די"א לא איתברר דהם ז"ל מעיקרא בריהו מהסוגייא דפ' התקבל דזכות קטן שמבחין בין צרור וכו' ע"י דעת וכו' לעצמו או לאחרים ע"י הוי מדבר תו' לר"א ובהכי ניחא לי ההיא סו' דריש פ' בן סורר ומורה וכו' ושוב חזרו מהסו' דפ' איזהו נשך דגרסי' זכיה מדרבנן אית ליה דזכית קטן אפי' שזכה ע"י אחר ואיכא דעת אחר מקנה הוי מדרבנן ויישבו אותה סו' וכו' באופן דהתוס' הורו פנים לכאן וכו' לא הכריעו וכו' ודעת הרמב"ן והרא"ה והריטב"א ז"ל הוא בפשי' דזכית קטן בין לעצמו ובין לאחרים הזוכים לו אינו אלא מדרבנן וכן דעת הר"ן בחי' בפ"ק דבבא מציעא די"ט הביא דבריו ה' שיטה מקובצת ע"ש ועיין כמ"ש שם דקל"ח ע"א על ד' הרשב"א בקדושין דמ"ב ושם ריש ע"ד אח"ד :

ולענין מציאה אם יש לו זכיה לקטן ואית ביה משום גזל בזה איפליגו רבנן ור"י בגטין דנ"ט ופסקו הפוס' כרבנן דאין בה משום גזל אלא מדרכי שלום ואין מוציאין מידו כמבואר שם בש"ס אמנם בדבר שיש לו קנין וזכיה מדברי' ולא מטעם דרכי שלום כגון אם הקנו לקטן במעמד שלשתן או במתנת שכיב מרע לפום ההיא סוגייא דגיטין מוכח להדיא דבכה"ג מוציאין ממנו דגם רבנן לא פליגי על ר"י אלא משום דס"ל דזכית הקטן במציאה הוא מדרכי שלום הא לאו הכי מודו ליה וכן מש' מדברי הפוס' ז"ל דנקטו הטעם משום דזכית קטן במציאה הוא מפני דרכי שלום לפיכך אם לקחוה מידו אין מוציאין ממנו וכמ"ש הרמב"ם ז"ל שם בגיטין ובחי' בה' גטין פ' טו"ב הי"ב ובהריב"ש והש"ע ז"ל ח"מ רס"י ע"ר ע"ש ובן כ' מוה"ג ז"ל שם דקל"ה ע"ד וכ' שכ"כ ה' כנה"ג בשיטתו לב"מ די"ב ובתשו' סי' כ"ה בשם הריב"ש ז"ל · ושוב כ' שמדברי המבי"ט ז"ל ח"ב סי' קכ"ב נר' דמספקא ליה האי מילתא כיע"ש ושכבר הש"ך ז"ל שם ריש סי' ע"ר תמה על המבי"ט על מ"ש דאינה ·ולא"ה כדיינים וצ"ע דמבואר דס"ל להש"ך דבדבר דיש לו קנין לקטן שאינו מפני דרכי שלום אם תפש אחר מיד הקטן מוציאין מידו ושוב אחר זה תמה מוה"ר על ד' כלם מש"ס ערוך בשבועות דמ"ה ע"א דמבואר מינה דקיימא לן כוותייהו דאפי' בדבר קנין מדרבנן אין מוציאין מידו ממ"ש שם ולר"י דאמר כדרבנן נמי וכו' ולרבנן דפליגי על ר"י ואמרו כדרבנן לא נחתינן לנכסיה וכו' ושכן נר' מדברי הרא"ש ז"ל שם ומדברי התוס' שם בד"ה ולר"י דאמר וכו' ומד' הרמב"ם בספ"ו מה' גטין והריב"ה והש"ע בח"מ סי' ש"ע

ושוב

ושוב כתב ואולי התבי"ט מפני שהם דברי התו' הנז' שכתבו קלא קימא ומשמע דר"ל דתלמודא דקאמר וכו' · ולענין דינא מאחר דהריב"ש והר"ב ז"ל כתבו' והתוס' משמע פשיטא להו דכתקנתא דרבנן דתקינו שיקנה כמתנת שכיב מרע וכמעמד שלשתן וכו' מוליאין מידו אעפ"י שהרב המבי"ט ספוקי וכו' ודאי מוליאין מידו וכן כ' בהדיא הגהות מרדכי בסוף סנהדרין וכן כ' הש"ך ע"ש את"ד · ולע"ד אחרי המ"ר לא מכרעא דנלע"ד לומר דאין מוליאין מידו מאחר שמדברי הרי"ף והרא"ש שם בפסקיהם שכתבו סתמא דרבנן ס"ל דכדרבנן לא נחתינן לנכסיה וכו' ע"ש כר' מדברי' דבכל נ"ל דהוא מדרבנן לא נחתינן לנכסיה למאי דקיימא לן כרבנן וכן מש' מדברי מוהר"י ן' מיגש ז"ל שם בס' הוריין תליתאי ע"ש וכן מד' הרמ' בה' גרושין שם וכן מדברי הסמ"ג עשין ע"ג ד' קל"א ע"ג וכן מדברי הריב"ש והש"ע בח"מ סי' ש"ע ס"ט דכתבו כן ולא חילקו בין גזל לגזל דשו לפי דברי מוה"ג הנ"ל הוה להו לחלק וגם מדברי המבי"ט שם מוכח דיותר פשיטא ליה לומר דאין מוליאין מידו שהרי כתבי' דבריו כ' דאין מוליאין מידו אלא דשוב כתב ואפי' קימא וכו' דנ"ל כי האי ליסנא מוכן דר"ל אפי' אם תחלוק על דברי ותאמר דמוליאין מה שזה אינו ת"מ וכו' גם מדברי התו' דהתם לא מכרעא לע"ד שיש לו' דודאי דהם סבינו כדברי הש"ס שם דס"ל דרבנן בכל ענין סבירא להו דאין מוליאין מידו וכמו שכן מש' שם ממ"ש ולרבנן וכו' אלא דהם מעיקרא קיימי על ד' הש"ס דמנא להו לומר דרבנן בכי האי גוונא פליגי אר"י נמ"ש קלא קימא הוא משום דיש לו' דקים ליה להש"ס דרבנן פליגי בתרתי ומאי דנקטו מפני דרכי שלום ר"ל דכהא מיהא דהוא מפני דרכי שלום יודו לר"י וכמ"ש לקמן ונפקא מינה לפי זה דלמאי דקיימא לן כרבנן בכל מקום אין מוליאין מידו וגם שבא לידו בתורת חטיפה דיש לו' קים לי כש' הגאונים הנז' דסבירא להו הכי וכמו שכתבנו · ושוב זכיתי ומצאתי להרדב"ז בתשו' החדשות ח"ב סי' תקי"ז שנשאל על דבר זה והרב שם האריך בתשו' והביא ד' הש"ס הנז' וכן דברי הפוסקים וכתב שמתבאר מדבריהם שאין מוליאין מידו וכמו שכתבנו ושכן כ' הריטב"א ז"ל בחי' לגיטין וכו' ועיין שם מ"ש בכונת דברי התוס' הנז' · גם שם בסי' תק"ג כתב דרוב הפוס' הסכימו דבכל גזל דדבריהם אין מוליאין מידו ע"ש ודברי הרדב"ז הללו הביאם הרב התבי"ט ז"ל מתורת כ"י בח"מ סי' ש"ע הגה"ט אות א' ע"ש וכנראה דגם הוא מסכים להלכה כן וגם לא הביא שום חולק בדבר וככן קשה טובא על מוה"ר הגדול ז"ל כמוכן ולכ"ע · נמלינו למדין ממה שכתבנו דבכל גוונא אין מוליאין מיד התופס מהקטן במידי דקניינו מדרבנן דיש לו' קי"ל כדעת רבנן שבוראי ז"ל דכתבנו ודוק :

ולענין דעת אחרת מקנה לקטן עיין בתוס' גיטין דנ"ט ע"א ד"ה הלכה ובמה שכ' הרב פני יהושע שם על דבריהם ע"ש שנראין דבריו קשים טובא דברש"י דהתם פ' לולב ועירבה לא כ' דהוי מפני דרכי שלום וכאשר תמה ע"ד מוה"ר הגדול שם דקל"ו ע"ד ע"ש · ולע"ד יש לו' דאולי ט"ס נפל בדברי ה' פני יהושע הנז' ולנ"ל הרשב"א והוא היה מכוין למה שכ' הרשב"א שם בנטין לחד קירוצא דההיא דפ' לולב היינו מפני דרכי שלום ע"ש · גם לפי מ"ש מוה"ר שם דקל"ח ע"ב כדי ליישב דברי רש"י דהתם אליבא דהר"ן דרש"י סבירא ליה דהתם בפ' לולב איירי בפחות מלרור וכו' ומ"ש דקני הוי מפני דרכי שלום ע"ש יש ליישב גם כן דברי הרב פני יהושע ז"ל על לד הדחק כמוכן ואי הוי זכייתו על דרך הנז' מדבר הו' או לא עיין למוה"ר ז"ל שם דקל"ז ע"ג :

שם תוס' ד"ה אביי לא אמר כרבא ובסוף א"כ דאית ליה לרבא שלא יהא חוטא וכו' עכ"ל כתב הרב מוהרב"א ז"ל דקשה על דבריהם דמ"ק דמ"ש הכא הוא שלא יהא וכו' הוא אליבא דר"י אבל ר"מ לא ס"ל הכי והביא מתני' ר' מאיר היא כדמוכח בגמ' ול"ע עכ"ל · ולע"ד יש לו' דסבירא להו להתוס' דגם לרבנן דהתם דס"ל דשבויה לית לה קנס היינו משום שמא בא עליה והרי היא כחזקת ספק בעולה ומשום הכי לא זכייה בקנס מספק וכמו שכן משמע מדאמר ר"י הרי היא כקדושתה דלרבנן אינה כקדושתה מה שאין כן הכא דעד עכשיו הרי היא בחזקת נערה גמורה והרי היא כקדושתה דהא לא מיחתה כל כי האי גוונא מחזקי' בה מסתמא בחזקת דלא תמתה וכיעוין בהרשב"א הובאו דבריו בשיטה מקו' ז"ל ע"ש משום הכי הוק' להו להתוס' דכיון דהתם ס"ל לרבא אליבא דר"י האי טעמא שלא תהא וכו' מינה דהכא כ"ע יודו וכמו שכתבנו ועיין בשיטה מקובלת :

וראיתי לה' שיטה מקו' בסוגיין שהביא דברי הס"י ז"ל על מה שאמרו בסו' התם היינו טעמא משום שלא יהא וז"ל וא"ת וליתביה לעניים יש לו' מעיקרא היינו מתקשים וכו' אבל מאחר שהולאת ממנו ממון מספקא לא נגזלה ממנה עכ"ל וכתב הר"ב ז"ל על דבריו וז"ל ולא ידעתי מהו שזאת היא קו' הש"ס התם בפ' ד' וה' ומשני תלמודא משום דהוי ממון שאין לו תובעים ע"ש · ולע"ד יותר מזה יש לתמוה על הס"י שאחר זה ד"ה והלכתא וכו' הביא שם הלשון ההוא משם הס"י גופיה ושם כאותו דבור הביא ההיא סוגייא דבבא קמא דע"ל ע"א עיין שם · כי על כן לפי חומר הנושא כר' לי ליישב דכונת הס"י הוא לתק' דלמאי הש"ס לא הקשה ההיא קו' וההיא סינוייא על דברי אביי דהכא כיון דמסכתא זו קדמה לההיא דבבא קמא כמבואר בתוס' יו"ט ז"ל בהני דוכתי כידוע ולהא משני דהכא עיקר הקו' היא כותה דאיך אנו מוליאין ממונא מיניה מספק אבל מאחר דמשני דמוליאין ממון מספיקא מה שאין כן הדין בעלמא על כרחינו לו' דכיון דעד עכשיו לא מיחתה מנחינן לה בחזקת בתולה שלא תמתה וכמו שכ' הרשב"א בסי' הביא דבריו בשיטה מקובלת ועיין בתוס' לעיל ד"ט ע"א ד"ה לא לריכא ע"ש ולא דמי להתם דליכא טעם דכדי שלא יהא וכו' וגם לקנוס לה עתה משום כדי שלא יטעמו וכו' כמ"ש שם כמוכן וגם ממה שכ' בשיטה מקובלת אחר זה בסיניין משם הס"י ז"ל עיין שם לא מש' הפך ממה שכתבנו דהתם קאי אליבא דרבא דהכא דלא ס"ל האי טעמא שלא יהא חוטא וכו' והתם כבבא

בהא קאי על כרחין לומר דס"ל האי טעמא כיע"ש מה שאין כן בדבור הראשון של רש"י אליבא דאביי קאי כדי ליישב מה שהוקשה לו מאי טעמא לא אמר ביאה וכו' וכמובן :

די"א ע"א

מתני' הגדול שבא על הקטנה וכו' כתובתן. יש לדקדק דהא תו למה לי האי דיוקא שמעינן ליה ממתני' דלעיל דתני הגיורת וכו' פחות מבת שלש שנים ויום אחד כתובתן מאתים · ונר' דהרב הון עשיר ז"ל נרגש מזה במשנתינו דכ' וז"ל הגדול וכו' אגב סיפא נקט לה ועוד דלעיל לא שנו אלא כשהדבר ספק והכא אשמועינן דאפי' ודאי וכו' ע"ש ובהכי אתי שפיר מאי דכ' רש"י במשנה זו ד"ה הבא על הקטנה שאינה וכו' ואין ביאתה ביאה וכו' עיין שם דקשה דאמאי נטר לפרש כן הכא ולא פירש כן במתני' דלעיל דהגיורת דגם שם צריך לטעם זה אבל לפי דברי הרב הון עשיר בפירושא בתרא אתי שפיר כמובן :

בתולה אלמנה וכו' מן הנשואין כתובתן מנה. פירש"י אם נשאת לאחר שמת כ"מ דבחזקת בעולה וכו' עכ"ל וכתב ה' שיטה מקוב' ז"ל כדעת רש"י דר"ל דאם פירשה לה בפי' דעדין בתולה היא ואדעתא דהכי נשאת ונמצאת כדבריה כתובתה מאתים וכו' דס"ל לרש"י דהיינו טעמא דמתני' משום דבחזקת בעולה קיימא אבל לדעת הרשב"א ז"ל דכ' דהיינו טעמא דמשנתינו משום דבטל חינא משעה שנכנסה לחופה לא מצינן לומר כמו שכתבנו וגם תלמידי הר' יונה וגם רש"י ז"ל כתבו כמו שכ' הרשב"א וכן איתמר בירוש' ואגב דנר' דס"ל לרש"י הטעמים הנז' מ"מ נפקא מינה דאפי' פירשה לו כמו שכתבנו אפי' הכי אין לה אלא מנה כיון דנקטי גם טעם חינא כנז' · וממה שכ' רש"י ז"ל וז"ל וזה הטעם אין צריך כאן אבל צריך למאי דתנייא בגמ' כנסה וכו' · לא מש' הפך הנז' דדבריו ברור מללו דר"ל דלמאי דתני במתני' להדיא דכתובתה מנה אין צריך לטעמא דאירוס' אלא צריך האי טעמא למאי דתנייא בגמ' כנסה וכו' ומ"מ שמעינן מדבריו דגם טעמא דאירוס' עיקר וכמו שכתבנו וכדברי רש"י הנז' נקט הר"ן ז"ל במשנתינו וכן הרע"ב ז"ל עיין עליהם · ולענין הלכה נר' דכיון דמצינו דהאי טעמא דחינא אתמר בירוש' ולא מצינו בתלמודא דידן הפך מזה וגם כל הני רבוותא ז"ל נקטו הכי נר' דהכי נקטינן ונפקא מינה לפי זה דאפי' פירשה היא לו דעדין היא בתולה והיא מוצאת הכי אפי' הכי אינו נותן לה כי אם מנה משום האי טעמא דחינא כיון דהבעל הוא מוחזק יכול לו' קים לי · ויותר מזה יש לדחות ולומר דגם רש"י ז"ל דס"ל האי טעמא דחינא וכמו שכ' הש"י שכן מש' מההיא ברייתא דלקמן · ומה שכ' רש"י אם נשאת שהם לא בא אלא לשאם נשאת לו על תנאי שהיא בתולה ונמצאת בעולה שאין לה כלום דהוה ליה כנסה בחזקת וכו' וכמו שכתב בשיטה מקו' ז"ל במשנתינו בשם תלמידי הר' יונה ז"ל עיין שם · אלא דהוא דוחק מדלא הזכיר רש"י לא במשנתינו ולא בההיא ברייתא דלקמן האי טעמא דחינא · אדרבא כ' בד"ה שאחרי כנסה וכו' ועליו לידע שנבעלה עיין שם קבע הש"ס כאן האית קו' והבוא תירוצא דהתם וכיון שכתבנו ואם כן שפיר יש לומר כמו שכתבנו הגם שהוא דוחק :

והנה יש להסתפק למאי דאסיקנא בסו' דלכי גדלה שעה וכו' וכתב הרשב"א ז"ל בסו' הובאו דבריו בשיטה מקו' ז"ל דר"ל דמוציאין הכתו' מתחתיה ותהיה ביד בית דין ולא יהבו לה עד שתגדיל ולא תמחה וכו' ע"ש וכן כ' הרמב"ם שם בה' מלכים כמש"ל אם אירע מיתה קודם שנתגדלה מה יעשו בית דין באותם מעות של הכתובה שבידם האם חוזרים אותם לבעלה או הם זוכים באותם המעות מדין גר שמת שאין לו יורשים דקיימא לן כל הקודם בהם זכה בהם ואפי' אם יש לו משכון גדול ביד ישראל דשוה יותר מן ההלואה ואפילו חצירו קונה לו שלא מדעתו וכמ"ש הרמב"ם בה' זכיה פ' ב' ה"א והט"ז עיין שם וזולת אם היה לו שום בעל חוב על הגר עיין לח' משנה למלך ז"ל שם ה"א · והנלע"ד הוא דכיון דכל זמן שלא מיחתה חייב בעלה במזונותיה והוי במציאתה ובמעשה ידיה וביוצא הכי נמי אם מת בעלה יורשה דומיא דממאנת דקיימא לן הכי וכש' רי"א דפליג אר"א כדאיתא לקמן דק"א ע"א בההיא ברייתא עיין שם וכן פסקו הרי"ף והרא"ש שם ועיין שם בהר"ן וכן פ' הרמב"ם בה' אישות פ' כ"ב ה"ד עיין שם ולהרב המגיד שם וכן פ' ריב"ה והש"ע ז"ל שם באה"ע ריש סי' צ' · דון מינה ואוקי באתרין דהבעל יורשה ונוטלין בית דין מעות הנז' לבעל דכל זמן שלא מיחתה הרי היא בחזק' לו לאשה לכל דיניה כדאמרן כנ"ל וכן השכים תלמיד חכם אחד דשוה הי' למה שכתבנו · ועיין בשיטה מקובצת בסו' על דברי רש"י ד"ה ורש"י כתב וכו' · ולענין גר אם יכול לקבל קדושין בעד בתו הקטנה ראיתי להש"י ז"ל שכ' על מה שאמרו בש"ס לעיל ד"ט ע"ב הא בגליל מצי טעין הובאו דבריו בשיטה מקו' ז"ל שם שכתב וז"ל ובשיטה ישנה דהקשו עוד דאמאי ל"מ ממתני' דתנן הגיורת והשבויה וכו' פחותות מבת שלש שנים וכו' ויש לה טענת בתולים מ"ל דקא טעין פ"פ ולאוסרה עליו ליכא לפרושי וכו' או באשת יש' שקבל בה אביה קדושין פחותה וכו' ובגיורת ליכא למימר הכי שאעפ"י שנתגייר אביה אינו יכול לקבל קידושיה דגר וכו' כנולד דמי ויש או' דגר מדרבנן תקון ליה שיהא יכול לקבל קידושיה אעפ"י שהיא כקטן שנולד דמי ואינה נחשבת לבתו וצ"ע עכ"ל · ולע"ד נראה דש' הראשונה עיקר מטעם דגר וכו' כנולד דמי כמו שכ' שם ויתר מזה דהרי קיימא לן דגר מותר בבתו שנתגיירה כמו שכתב הרמב"ם ז"ל בה' איסורי ביאה פי"ד הי"ג וכתב הרב המגיד שם שכן הסכימו הרמב"ן והרשב"א ז"ל עיין שם וכמרן ב"י ביו"ד ס"י רס"ח ובש"ע שם ס"ג · ואולי סבירא להו לומר דהיינו טעמא דתיקנו כן רבנן כדי שלא ינהגו בה מנהג הפקר כדרך שתיקנו נשואין לקטנה ויתומה מהאי טעמא כמ"ש ביבמות דקי"ב ע"ב וכן אמרו שם דקי"ג ע"ב גבי שוטה שאינה מתגרשת מהאי טעמא ע"ש ועיין עוד בגטין · ולעיקר קו' הש"י ז"ל

ז"ל הנז' נלע"ד לו' דכיון דהאי דינא דגיורת פחות משלש שנים כשרה לכהונה הוא פלוגתא דתנאי ולדעת רשב"י כשרה כמ"ש ביבמות ד"ס ע"כ הגם דקיימא לן דאסו' לכהן כמ"ש שם וכן פסקו הפוס' ז"ל מ"מ ניחא ליה לרי"ו לאותובי ממתני' דאתכל אבל חמיו טפי מהאיא מתני' דהגיורת וכו' דאי מהתם הוה מצי לדחויי דהא תני רשב"י ואיירי בכהן משום הכי טפי ניחא ליה לאותובי מאידך כן נראה לי :

ורענין מה שאמרו בשמעתין כיון שגדלה וכו' כתבו התוס' בשם ר"י ז"ל דר"ל דנהג מנהג יהודית וכן כ' הרא"ש בתוס' וכן הריב"ש והש"ע ז"ל יו"ד סי' רס"ח ס"ח עיין עליהם · והריטב"א תירץ כענין אחר דאיירי במוחה והולכת מתוך קטנות לאחר גדלות וכן תי' רשב"א והרא"ב"ד והש"י ז"ל כמ"ש בשיטה מקו' עיין שם ושם הביא משם הש"י שכתב בשם התוס' וז"ל והתוס' פירשו כגון שהודיעוהו לאחר שגדל והזהירוהו על המצות ובאותה שעה יש לו למחות וכן כ' הריטב"א בשם התוס' ונראה שכן הבין הרא"ב"ד בכונת דברי התו' או אפשר שגם תוס' אחרים דהרבה תוס' יש כידוע וכן מש' מדברי התוס' דסוגיין שלא כתבו כנוסח דברי הש"י בשמם כנר' דסבירא להו דבקטן שהגדיל אין צריך להודיע לו המצוה כשיגדיל כדין הגדול ואפ' ג"כ דלא עבדינן כן מטעמא דכיון דמקטנותו נהגדל בתורת גרות מסתמא הודיעו לו כיני וכיני המצוות ושכרן ועונשן ואם נאמר לו אחר שיגדיל ענין המצוות ושכרן ועונשן חיישינן שמא יחזור בו ויהיה גוי לתפרע ומגעו דנגע ביין נסך כיני וכיני ושתו ישראל דשתו באיסור וכן אם נשא ישראלית לסוברים דמותר נמצא היא עוברת על דת משה רבינו ע"ה וכן כיוצא בזה ולא דמי לתחי' גרות דגוי דצריך להודיע לו המצוות ושכרן ועונשן דהתם איירי בגדול דאי פריש יפרוש מה שאין כן בקטן יש לו' כמו שכתבנו ולא מצאתי כעת דבר זה בספר מפרשים או פוסקים · וכאפשר כתבתי אפשר לומר דכן סבירא להו להתוס' והרא"ש ושי' דסו' דכתבו דמ"ש כי הגדילה שעה וכו' ר"ל דרצו דנהג מה מנהג יהודות אחר שנתגדלה כמובן וכן מש' מדברי הריטב"א ז"ל דסוגיין דעשאום כ' חירולים ע"ש ועיין להר"ן בהלכות בשו' והרמב"ם בה' מלכים פ"י ה"ג דשם דבריו ועיין להרב המגיד שם · נמצינו למדין דג' פירושים נאמרו בה חלוקים זה מזה ונפקא מינה לענין דינא · ודוחק לומר דלא פליגי אהדדי ועיין בהריטב"א הביא דבריו בשיטת מקו' וצ"ע לדינא ועיין לריב"ש והרב הלבוש ז"ל אה"ע ריש סי' ס"ז · וגם מ"מ כי' לע"ד דאם עשתה עמו תנאי גמור ושלש בקנו"ש וכו' כדחזי ומספיק לפום דינא דנאמנת בתולה היא נשאת ושאם ימצא אומר כן שהרי הוא מחייב עצמו כנז' וכן היה שיאמת בתולה דאז חייב לתת לו מאתים וכדקיימא לן דכל תנאי שבממון תנאו קיים כרי"ף וכמ"ש לקמן דנ"ו ע"א וכן פסקו הפוס' שם ע"ש ועיין עוד ביבמות דקי"ג ע"א גבי חרש רשאי ליזוק וכו' ולקמן ריש פ' אעפ"י ע"ש ורבותא ז"ל הנז' לא איירו אלא באומרת לו שהיא בתולה גרידא כן נר' לי :

אלמנה גרושה וחלוצה מן הנשואין כתובתן מנה · הא דהוצרך התנא למיתני חלוצה כתב הרשב"א הביא דבריו בשיטה מקובצת ז"ל דאיירי דרישא דהוי קידושא נקט הכי נמי חלוצה בסיפא ע"ש והר"ן ז"ל בהלכות תי' כן ועל היותרת שכתב וז"ל והא דנקט הכא חלוצה לאו דוקא דכיון וכו' אלא איידי דנקט ברישא חלוצה לאשמועי' רבותא דאע"ג דנתאלמנה ונחלצה כתובתה וכו' כיון דמן האירוסין הוא נקט נמי הכא חלוצה ולאשמועינן דאע"ג דנתאלמנה ונחלצה מנה מיהא אית לה וכו' עיין שם והרב תוס' יו"ט ז"ל ד"ה וחלוצה הביא דברי הר"ן אלו והשמיט סוף דבריו הנז' שכ' ולאשמועינן וכו' מנה מיהא יש לה וכו' ולא ידעתי למה ואולי כיון דשני ליה כמה שכ' בשמו דאיידי וכו' תו לא אצטריך להביא סוף דבריו וכמו שכ' הרשב"א ז"ל :

וחזי הויא למוהרד"ף ז"ל במשנתינו על מה שכ' התיו"ט ז"ל הנז' בשם הר"ן שכ' על דבריו וז"ל לפי מה שכ' הרמ"ז במתני' דלעיל דסלקא דעתך אמינא הואיל ואין בה תרתי לריעותא וכו' הכי נמי יש לומר דסלקא דעתך אמינא כיון דאית ביה תרתי לריעותא לא יהא לה אפילו מנה קא משמע לן ע"ש ואחרי המחילה רבה האי תירוצא ממש כ"כ הר"ן ז"ל בסיום הדבור שהביא התיו"ט דדומיא דרישא דאשמועינן ריבותא בסיפא נמי אשמועינן רבותא וכו' כלומר דאי לא הוה רישא ריבותא דחלוצה משום דלא הוה ס"ד דאין לה מאתים כיון דהויא מן האירוסין ה"ה דגם בסיפא לא הוה תני דחלוצה מן הנשואין יש לה מנה דמסתמא הו"ל דיש לה מנה דומיא דאינך דתני בהדה אמנם כיון דהוצרך התנא ברישא למיתני חלוצה מן האירוסין משום דהוה ס"ד וכו' איידי הא תנא בסיפא חלוצה כי היכי דלא ס"ד לומר וכו' כמ"ש הר"ן ז"ל והשתא א"ש דהרמ"ז ז"ל כיון דבמתני' דלעיל הביא הקילת דברי הר"ן משום הכי במשנתינו לא כתב לתרץ כדברי מוהרד"ף ז"ל שהרי כ"כ בדברי הר"ן האי תירוצא והוא התי' שכתב הרב תוס' יום טוב משמו אלא שבא בקצירת האומר באופן שדברי הרב שו"ל הללו צ"ע לע"ד ועיין להפ"מ ז"ל בירוש' מה שכתב במשנתינו ד"ה חלוצה ע"ש וי"ל ע"ד מת"ש שם בירושלמי אמתניתין דלקמן דתני אחת אלמנה וכו' כ"ד של כהנים וכו' עיין שם וכמ"ש הפ"מ שם :

ע"ב גמ' מתיב רב נחמן היא אומרת מוכ"ע אני וכו' הקשה הלח"מ ז"ל דנימא דהאי מתני' לא איירי לענין כתובה אלא לענין לאוסרה עליו ותי' דאי אפשר לומר כן דאם כן פשיטא דנאמנת כיון דהויא ט"ב והוא שמא וכו' ע"ש ולכאורה י"ל דאיך היה אפשר לומר לענין איסורא דאם כן מאי טענתיה דקאמר לא כי אלא דרוסת וכו' דאפילו נימא כדבריו מ"מ הרי היא מותרת משום דאיכא ס"ס ספק תחתיו וכו' ס' כאונס וכו' ואי ר"ל דאיירי באשת כהן או בקבל אבוה קדושין וכו' כמש"ל ד"ט ע"א הוא דוחק וגם דהי"ל לפרש · ותו י"ל ע"ד כמ"ש לתרץ דאי איירי לאוסרה פשיטא דנאמנת דמשמע דקאי ע"ד ר"נ דיותר מזה הו"ל דאם כן היכי פליג רו"א ואמר דאינה נאמנת

שהרי

שהרי אפי' רי"ה דפליג ארבן גמליאל גבי משארסתני כאנסתי דאיכא נאמנת היינו טעמא משום דסבירא ליה דחזקה דממונא עדיפא ואין להוציא ממון מש' דההיא מתני' איירי לענין ממונא כמו שכן משמע ממאי דתני היא זכו' ונסתחפה וכו' ומקח טעות הוא והטעתו ע"ש · וגם בההיא מתני' דלקמן די"ב גבי ראוה מדברת וכו' דס"ל לרי"ה דאיכא נאמנת לזעירי היינו טעמא משום דנסתרה וסתם סתירה הוא לזנות וכ"ש לר"ה דאמר מאי וכו' נבעלה וכל שכן כראוה מדברת מש"כ הכא גבי היא אומרת מוכת עץ דלא מצא כה שום ריעותא והיא טוענת בריא והוא שמא אפילו לרי"א נאמנת ויעוין בשי' מקו' לקמן בהאי מתני' דהיא אומרת מוכת עץ וכו' מה שכ' שם · ודוחק לומר דמה שכ' ה' לחם אבירים ז"ל פשיטא דנאמנת וכו' ר"ל ואמאי פליג רי"ה דלא משמע מדבריו כן · ותו דאי איירי לענין איסורא ע"ד שכ' לעיל לא הוה ליה למתני כדקתני אלא הכי הוה ליה למתני היא אומרת מוכת עץ אני והוא אומר דרוסת איש את תחתי אי איירי בכהן שהרי באין תחתיו הא קי"ל כרבנן דאמר פנוי הבא על הפנויה לא עשאה זונה דלא כר"א ואי איירי בקבל אביה בה קדושין וכו' הוה ליה למתני והוא אומר דרוסת איש את כרלון ע"ד מאי דתני במתני' דמשארסתני וכו' ומדלא תני הכי משמע דשניהם מודים דלא היה הדבר תחתיו אלא מקודם אירוסין וגם לא היתה כדלון אפי' לפי דבריו דטוען דרוסת איש את דשמע מינה דלא איירי לענין איסורא אלא לענין ממונא איירי והיינו דסמיך רבי ההיא מתני' דהיא אומרת מוכת עץ למתני' דאפלגנו רבנן ורבי מאיר אי מוכת עץ כתובתה מנה או מאתיים וכמ"ש רש"י בסו' משנתינו היא וכיעוין בשי' מקו' מה שכ' שם לפי דרכו · וגם ההיא משנה דהיא אומרת נשביתי בתר מתניתין דמשארסתני נאנסתי וכו' דאיירי לענין הכתובה · ועיין בשי' מקובלת לקמן גבי ההיא מתני' דהיא אומרת מוכת עץ וכו' מה שכתב שם :

תוס' ד"ה ושמואל אמר וכו' כלא השיר בתוליה איירי דאי וכו' עכ"ל הקשה ידי"ן הסה"ש והכו' כמוהרא"ש הי"ו דעדיפא מינה הוה להו להתו' לכתוב כן אמשנתינו דתני קטן וכו' וחכמים אומרים מוכת עץ מנה וכו' דנר' דבגדול הבא על הקטנה יודו דכתובתה מנה שם היה להו לומר דבהשיר בתוליה איירי וכו' ותי' עפ"י מה שכ' הרב לחם אבירים ז"ל דכתב על ד' התוס' שלפנינו דהיינו טעמא דכתבו כן כי היכי דלא תיקשי דמאי פריך ממשנתינו נימא דאיירי משנתינו כלא השיר וכו' ע"ש א"כ לפי דבריו יש ליישב נ"כ קו' הנז' הת"ד · ולע"ד השתא דאתינן להכי יש לו' דגם ה' לחם אבירים הרגיש בקו' הנז' ותירלה בהבלעה ובנעימה עוד יש לו' לע"ד דאי אמתני' הוה אמינא דרבנן פליגי ארבי מאיר במוכת עץ ה"ה לקטן הבא וכו' ונקטו מוכת עץ לרבותא דאע"ג דלא איתעבידא בה מעשה בידי אדם כתובתה מנה אבל על דברי שמואל דאמר דאין מוכת עץ כבשר מנא לן דר"ל דהגם דמוכת עץ כתובתה מנה מ"מ בקטן הבא וכו' דעדיפא מינה מטעם דאין מוכת עץ וכו' כתובתה מאתיים כדין בתולה דאי קטן הבא על

הגדולה בתולה לא הויא גם מוכת עץ לא הויא כיעוין ברש"י ז"ל משום הכי כתבו דבריהם על ר' שמואל וכתבו דבשיר וכו' ועיין בתוספי הרא"ש הביא דבריו בשיטה מקו' שם ע"ש · עוד נר' לי לומר לפי מה שראיתי שהביא ה' שיטה מקו' משם השיטה ישנה ז"ל שכ' דשמואל איירי גם בהשיר בתוליה וכו' וכ' הר"ב שכן משמע נ"כ מד' רש"י בסו' ד"ה עשאה מוכת עץ וכו' ע"ש והשתא יש לומר דודאי פשיטא להו להתוס' במתני' דאיירי כלא השיר בתוליה דאי בהשיר וכו' אבל אדברי שמואל דהם ראו דיש מפרשים דאיירי אפי' בהשיר וכמ"ש השיטה ישנה ומשום הכי פריך ממשנתינו ומשני לה זו היא שנה דקבעו דבריהם אדשמואל כן נראה לי נכון :

והנה לכאורה יש לדקדק על דבריהם דאמאי לא הביאו ראיה לדבריהם ממה שאמרו בירוש' אהא מתני' וז"ל קטן הבא וכו' אין בתוליה חוזרים אר"א תפתר שכ"ע שלא כדרכה אריב"כ אפי' וכו' קטן אין בו כח ליגע בסימנים וכו' ע"ש · הנה מבואר כדבריהם · ואולי יש לו' בדוחק דאע"ג דהם כבר ראו ד' הירוש' הנז' מ"מ כיון דבתלמו' דידן לא ברור דבר זה כדהתם סו"מ דתלמו' דידן פליג אירו' הנז' לזה כתבו דודאי הדבר ברור דאיירי בלא השיר דאי וכו' דכן מוכרח מלבד ההכרח הנז' ויותר מזה נראה דמתלמו' דידן היה נראה דחולק אירוש' הנז' ממה שמדמה ליה למוכת עץ וגם ממ"ש דדמייא לבעולה וכמו שכן מש' מדברי השי' ישנה שביא דבריו בשי' מקו' ז"ל בסו' דהגם דהביא דברי הירוש' הנז' אפי' הכי כ' בסוף דבריו דנר' לפום גמ' דילן דודאי יש כח לעקור וכו' וגם כ' הר"ב ז"ל אחר זה דרש"י הז"ל בשי' השיטה ישנה הנז' דהשתא שפיר יש לומר דלא נסתייעו מדברי הירוש' הנז' שא כ' כן מההיא סברא דכ' דאי בהשיר וכו' ובמו שכתבנו :

ותוס' הויא להרב תוס' יו"ט ז"ל שכתב אמשנתינו דבלא השיר וכו' וכן כתבו התוס' והרא"ש ע"ש · וראיתי להרב הון עשיר ז"ל במשנתינו שכ' וז"ל ובירוש' מו"ל שלא כדרכה וכו' ובבבלי אמרי' דבהשיר בתוליה פלוגתא דרבי מאיר ורבנן כמו במוכת עץ וכן כ' התוס' יו"ט בשם הפוס' ולא ידענא אמאי לא כתבו משמא דגמ' עכ"ל · ולע"ד החהנ"ר לא ידעתי מהיכן משמע ליה מד' סוגיין מה שכ' התוי"ט בשם התוס' והרא"ש ז"ל דכתבו דשמואל איירי בלא השיר בתוליה וכו' דנפקא מינה דלמאי דקי"ל כשמואל דבהשיר יודה דעשאה מוכת עץ ואין לה מנה שהרי מסוגיין לא משמע מידי שהשיטה ישנה ורש"י ז"ל פליגי ע"ד התוס' והרא"ש ז"ל כמו שכ' ה' שיטה מקובלת ומהאי טעמא גם התוס' והרא"ש הוצרכו לכתוב דבר זה לחידושא וכעת דבריו צ"ע · גם מה שכ' ובבבלי אמרי' וכו' לא ידעתי היכן אמר וגם מהיכא ש"מ מזה לשמואל גבי קטן הבא וכו' וכן מה שכ' וכן כתב התוי"ט וכו' סו"ד שדבריו כאן סתומים ולא זכיתי להבינם וצ"ע :

ורענין הלכה קי"ל כשמואל ודוקא בשלא השיר בתוליה כמו שכתבו התוס' והרא"ש וכן פסק הריב"ה והש"ע ז"ל סי' ס"ז ועיין להרב כ"ש

ב"ש ז"ל שם סק"ג וכמ"ש הש"מ שם בשם הש"י וכמ"ש עוד שם גבי מ"ש אמר רבא ה"א וכו' ועיין ברי"ו ז"ל נתיב כ"ג ח"ג שפסק כמ"ש אבל הרי"ף השמיט הא פלוגתא דרו"ש · והרמב"ם ז"ל רפ"א מה"א פסק כשמואל אמנם לא חילק בדברי התוס' · וראיתי להרב אמרות טהורות ז"ל שם ע"ד הרא"ש והריב"ש שחילקו בדברי התוס' שכתב שהרי"ף והרמב"ם חולקים בדין זה שהרי לא הביאו מימרא שמואל דאין מו"ע וכו' וצ"ל דסמכו עצמם אמתני' שהביאו מתני' דקטן וכו' ופשטא דמתני' היא כשמואל דאין מו"ע כבשר וצ"ל דפליגי אדברי התוס' והרא"ש דאיירי בלא הסיר וכו' אלא ס"ל דאפילו הסיר בתוליה עדין יש לה כתובה וכו' וכן הוא דעת הרשב"א והש"י ה"ד בש"מ ומוכרח הוא שכן דעת הרמב"ם דאם איתא דס"ל כהתוס' והרא"ש לא הו"ל דהרי היא כאלו לא נבעלה כיון דהסיר בתוליה עכ"ל · ולע"ד הגם דלהרי"ף ז"ל איכא לאקשויי עליה כמ"ש שם אמנם להרמב"ם ל"ק עליה דהרי כתב שם וז"ל בר"פ י"א מה"א ה"ג וכן גדולה וכו' כתובתה מאתים וכו' דמבואר בדבריו דפסק כשמואל וכמ"ש ה"ה ז"ל שם · גם מ"ש וצ"ל דפליגי הרי"ף והרמב"ם ע"ד התוס' ע"ש לא ידעתי מנ"ל לומר כן דהא י"ל דגם הם ס"ל כדברי התוס' והרא"ש ז"ל ומשום דפשיטא להו האי חילוקא מהטעם דכתבו התוס' והרא"ש לא הוצרכו לכותבו ומה גם דהרי"ף והרמב"ם על הרוב אין כותבין אלא דברי הש"ס לחוד ולא החילוקים דשייכי בההוא דינא · גם מ"ש דכן הוא דעת הרשב"א והש"י ז"ל דלא כהתוס' ע"ש אין נ"ל לע"ד שמדברי הרשב"א שהביא בש"מ במשנתינו נראה דס"ל כדברי התוס' והרא"ש ממ"ש שם וז"ל לא שאמא ביאת קטן משרת בתולים וכו' ושמואל אמר אין מו"ע כבשר דהא אינו משיר בתולים ע"ש הנה מבואר דה"ט דשמואל דקאמר אין מו"ע כבשר משום דאינו משיר בתולים ודבריו כעין דברי התוס' כמובן וגם הש"מ לא כ' אלא שמדברי רש"י דסוג' ד"ה עשאה וכו' משמע דס"ל כדברי הש"י ולא צירף גם הרשב"א עמו · והעיקרא גם מדברי הרשב"א ז"ל הנז' נלע"ד אחרי המח"ר דל"מ די"ל דאה"נ דס"ל כדברי התוס' והרא"ש ז"ל ומ"מ קא יהיב טעמא לרב דאמאי ידון אותה כבתולה כיון דלא הסיר בתוליה ואהא קאמר דל"ג ממו"ע כיון דעל כל פנים נעשה בה מעשה בידי אדם ושמואל ס"ל דכיון דלא הוי כבעולה ממש גם כמו"ע לא הויא והית לה מאתים · גם מ"ש הרב הנז' בסו"ד וז"ל ומוכרח שכן דעת הרמב"ם וכו' כיון דהסיר בתוליה וכו' ע"ש לכאורה לא זכיתי להבינם דלפי"ד אלא משם ראיה דס"ל כהתוס' והרא"ש כמובן · וגם אם נאמר דט"ס הוא וצ"ל כיון דלא הסיר בתוליה אפ"ה ל"מ לע"ד · די"ל דכונת הרמב"ם הוא לומר דהגם דקטן שבא עה"ג עבד בה מעשה של בעילה וא"כ הי"ל לדונה כבעולה לזה כ' הרמב"ם דאפי"ה כיון דאין בעי' בעי' הו"ל כאלו לא נבעלה כלל ואה"נ דאיירי בלא הסיר בתוליה וא"כ י"ל דהיא גופא כונת הרמב"ם במ"ש כאלו לא נבעלה כלומר דאיירי בלא הסיר בתוליה אה"נ כמ"ש בירוש' וכמו שכ' הרשב"א וכמש"ל :

וישוב זכיתי ומצאתי להרב החבי"ב ז"ל בס' דר"ח עשין דכ"ח ע"כ שכתב שדעת הרמב"ם והסמ"ג כהתוס' הגם דסתמו דבריהם והכריח דבריו כמ"ש ע"ש באופן דלע"ד אין חולק בד"ז להדיא ע"ד התו' והרא"ש כי אם הש"י ז"ל וכמ"ש · וגם מדברי תלמידי הרי"ן ז"ל שהביא הש"מ לקמן בסוג' ע"ש ל"מ כמובן באופן דנ"ל לענין הלכה דהעיקר כדברי התוס' והרא"ש ז"ל והריב"ש והש"ע ז"ל וסיעתם שדוקא בלא הסיר בתוליה אבל בהסיר אין לה אלא מנה וכמה שכתבנו :

ולענין כהן גדול אם מותר ליקח גדולה שב"ע קטן ולא הסיר בתוליה הנה הרא"ש ז"ל בפסקיו בסו' אחר שכתב דהלכה כשמואל ואיירי בלא הסיר וכו' כתב וכן לכ"ג מותרת ע"ש וכ"מ מפירש"י ז"ל דסוג' בד"ה עשה וכו' דכתב וכן לכ"ג וכו' דש"מ מדבריו דלמאי דקי"ל כשמואל דלא עשאה מו"ע מותרת לכ"ג וכן אמרו בהדיא בירושלמי בסוגיין וז"ל הנבעלת מן הקטן וכו' כשרה לכהונה תני רחב"ש כשירה אפילו לכ"ג ע"ש וא"כ הו"ל להרא"ש לשביהו ועיין להש"י ה"ד בש"מ ז"ל בכו' שכתב וז"ל והלכתא כשמואל וכו' ומיהו לכ"ג אסרינן לה ואפילו לשמואל מידי דהוה אמוכרת דאסירא לכהן מדכתיב והוא אשה בבתוליה יקח ובירוש' שרי לה וה"ג התם קטן וכו' כשירה אפילו לכ"ג ונראה לפום גמ' דילן דודאי יש בו כח לעקור הבתולים מדאמר רב עשאה וכו' ע"ש · ונראה לכאורה דפליג אדברי הרא"ש · אבל זה אינו דנראין דבריו דלא איירי אלא בהסיר בתוליה דבהכי איירי שם וזהו שכתב אחר זה ובירוש' שרי לה כלו' דשרי לה לגדולה שבא עליה קטן לינשא לכ"ג והביא ד' הירוש' מה שכתב שם מקמי הכי דמו"ל למשנתינו בנבעלה מן הקטן שלכ"ד ולר"א משום דאין כח לקטן וכו' באופן דלכ"ע אין שם הסרת בתולים וא"כ מה שכתב אחר זה בירוש' דמותרת לכ"ג י"ל דה"ט משום שאין שם הסרת בתולים ושוב כתב הש"י דלפי ת"ד דרב ושמואל איירו בהסיר בתוליה דלמאי דקי"ל נ"כ כשמואל דלא עשאה וכו' דמ"מ לכ"ג אסירא ליה כנ"ל כונת דבריו · באופן דלפי מ"ש בכונת הש"י הנז' שפיר י"ל דבלא הסיר בתוליה יודה דמותרת לכ"ג כמ"ש הרא"ש ז"ל וכמ"ש · ועיין בהמש"ל ז"ל פט"ו מה' א"ב הי"ג שעמד בנערה שנבעלה בעילה גמורה אבל לא היה שם הסרת בתולים אם מותרת לכ"ג מדין בעולה ואמר מר ז"ל שמדברי הרא"ש בר"פ אלו נערות נראה דס"ל דאסירה ושוב נרגש מההיא דבן זומא בחגיגה די"ד ותי' ע"ש · ולע"ד מדברי הירוש' דסוגיין ומדברי הרא"ש ז"ל דלא נקטו אלא גבי קטן דלא הסיר בתוליה דמותרת לכ"ג נראה דה"ד בקטן משום דאין ביאתו ביאה הא בגדול בה"ג אסורה לכ"ג דאל"כ פשיטא וכמובן :

ולענין כנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה כל הפוסקים ז"ל פסקו כרבא וכר"א דאמרי דאין לה כלום ואין חולק בדבר · אמנם חזי הוית להרב פנים מאירות ז"ל בח"א סי' ה' ד"ו שכתב בתו"ד שם וז"ל ועתה צריכים אנו לעמוק ד"ז אם כנסה בחזקת בתולה וכו' אם יש לה כתובה מנה

הו אין לה וכו' והרב שם הביא סו' דלקמן די"נ גבי היא אומרת מו"ע וכו' ומ"ש שם בש"ס טענהיהו כמאי רי"א כמו"מ ר"א אמר כמנה ולא כלום עסו' הסו' גם הביא עוד שם סוג' דלקמן דאוה מדברת זעירי את"כ ר"א נבעלה וכו' עד מ"ש אלא לר"א תרתי למ"ל ומשני חד להכשיר וכו' בתה והנה בעלי הפלוג' הוא ריו"ח דסבר לדברי המכשיר ור"א סבר לדברי וכו' פוסל בתה ולכאורה י"ל כמאי קמפלגי ומנ"ל ללמוד ממתני' לר' המכשיר וכו' בתה הא אין לבתה חזקה דכשרות אלא עכ"ל דאזלי לטעמייהו כמאי דפליגי לעיל ר"א וריו"ח דהתוס' כתבו ד"ה ר"א נבעלה וכו' אבל נסתרה מודה ר"י דנאמנת לומר לכשר נבעלתי כמיגו וכו' לא נבעלתי ואף דר"י לית ליה מיגו גבי מי שארסתני וכו' י"ל דהתם לא הוי מיגו טוב דהא אפילו וכו' הינה נאמנת לרי"א וכו' וא"כ ריו"ח דסבר לעיל דטענתייהו כמאתים ומנה משום דקסבר כנסה בחזקת בתולה י"ל מנה וקשו' קו' הש"ס תרתי למ"ל וע"כ צ"ל דקמייתא להודיעך כחו של ר"י דאע"ג דיש לו מיגו אינה נאמנת וע"כ הא דקאני מדברת פי' נבעלה דאי נסתרה קו' הש"ס כמ"ע תרתי למ"ל וכו' כנבעלה אלא עכ"ל חדא להכשיר וכו' וחדא וכו' לבתה וא"כ עכ"ל כר"י ממשנה יתירה דלדברי וכו' מכשיר בתה וא"כ כיון דפסק הטור ז"ל בא"ה"ע סי' ו"ו כמ"ד לדברי המכשיר וכו' בתה א"כ מן הראוי היה לו לפסוק כר"י דכנסה בחזקת וכו' יש לו מנה והלא הטור פסק בסי' ס"ז דכנסה בחזקת וכו' לית לה כלל ודוחק לומר לאוקמי כר"א דס"ל דמק"ט לגמרי משמע וכיון דקמייתא לאו משום מיגו אצטריך לאשמועינן א"כ י"ל מדברת היא נסתרה וקא משמע לן ריבותא אליבא דר"י דלית ליה מיגו דמנ"ל לומר לדברי המכשיר וכו' בתה כיון דלא נשמע ממשנה יתירה וכו' את"ד :

ולע"ד . אחרי המח"ר ל"מ חדא דכן אמת דהתוס' כתבו דלר"א דאמר נבעלה ס"ל דנסתרה דאיכא מיגו נאמנת ומשום הכי נייר מלפרש דפי' מדברת נסתרה כזעירי דהתם אמנם לזעירי שם דס"ל דמדברת פי' נסתרה לדידיה בין באומרת נבעלתי ובין באומרת לא נבעלתי הינה נאמנת לר"י משום דס"ל כיון דנסתרה הרי היא בחזקת בעולה ואם כן ליכא מיגו וכמו שכת' הראשונים הרמב"ן והרא"ה וסי' ז"ל ה"ד בש"מ ז"ל שם · והנה דהש"מ ז"ל שם הביא משם הריטב"א שכתב בשם התוס' ז"ל דכתבו דלזעירי אם אמרה לא נבעלתי דאיכא ס"ס גם לר"י נאמנת ור"י דאמר אינה נאמנת איירי דאמרה אני פ' וכהן דה"ה מודה שנבעלה וכו' ע"ש ואפי' הכי אינה נאמנת לר"י במיגו דלא נבעלתי מכל מקום כבר כתב הריטב"א ז"ל הו"ד שם מה שכתבו התוספות עוד וז"ל ומיהו ר"י לית ליה מיגו משום מעלה עשו ביוחסין כדאיתא בגמ' ע"ש ואם כן גם לדידהו א"ש מתני' דמשארסתני וכו' גם לדעת זעירי דאתיא לאשמועינן דאפילו דאיכא מיגו הינה נאמנת לר"י הגם דלא איירי לענין יוחסין ואם כן לפי זה יכול היה ר"י לסבור כש' זעירי דס"ל דמדברת היינו נסתרה דל"ל דאם כן מתניתין קמייתא ל"ל דהיינו הקיא דמו"ע לאשמועינן דאע"ג דאיכא מיגו הינה נאמנת לר"י כמ"ש בגמ' שם דהרי דבר זה ס"ל ממתני' דמדברת דאע"ג דיש לו מיגו אינה נאמנת לר"י אם פירוש מדברת הוי נסתרה כמו שכתב הרב שם דהא לפי מה שכתב דהתם שאני משום דמעלה עשו ביוחסין א"כ ל"מ מהתם כן והודא ליה הכרחו וגם קו' ע"ד הריב"ה ז"ל וכמ"ש וגם קו' הרב שם במ"ע מאי דק"ל מעיקרא דמנ"ל לריו"ח לומר לדברי המכשיר וכו' בבתה הגם דבתה ל"ל חזקת כשרות וע"כ צריך ליישב ולומר דהכי מסתבר ליה לריו"ח לומר מסברא דנפשיה וכ"כ מצי למימר בש"ס פעמים טובא דאומר קנא או אמורא שום דין מסברא דנפשיה הגם דלית ליה שום הכרח להאי דינא וכמו דבההוא דינא ממש אשכחנא בש"נ דאמרו שם ע"ב לדברי ריב"ל לדברי המכשיר וכו' אפילו ברוב פסולין ולדברי הפוסל אפי' ברוב כשרים ומנ"ל לומר כן דאע"ג דאמרי' שם ע"ב ותפו"ל וכו' מסייע ליה לריב"ל דאתר לדברי המכשיר וכו' מ"מ מהברייתא ל"מ אלא דלדברי המכשיר וכו' אבל לדברי הפוסל דפוסל אפי' ברוב כשרים ל"מ וכמ"ש הש"מ שם וע"כ לומר דכן ס"ל לומר מסברא דנפשיה ה"נ י"ל כמ"ש ריו"ח לדברי המכשיר וכו' בבתה ומ"ג דה"מ מפשטא דמתני' שם דתני מה טיבו של עובר זה והא קא משמע לן ריו"ח דלא כדחוק ונימא דגם בהאי סיפא משום לקא דידה הוא דתני מה טיבו ש"ע זה וכיעויין בהריטב"א ז"ל ע"ש אהא אתא ריו"ח וקא משמע לן דוה הינו דהעיקר כפשטא דמתני' דבלא"ה לא היה התנא שונה הכי כדבר דנ"מ לענין דינא וא"כ ש"מ דלדברי וכו' מכשיר בבתה וא"כ ל"מ דאייתו של הרב ז"ל הנז' · ועוד ק"ל על יסוד הנז' שהניח הרב ז"ל ממ"ש לקמן די"נ ע"א דאמר ר"א מאי מדברת נבעלה מתיבי זו עדות וכו' הסכמנו על המעוברת מה וכו' קתני מיהא מדברת ומעוברת תיובתא דר"א וכו' ואמרינן תו התם איתיביה ר"א לריו"ח מהאי ברייתא ושני ליה ע"ש · והשתא לפ"ד הרב הנז' הי"ל להש"ס להקשות לריו"ח דאמר לדברי וכו' מכשיר בבתה דלפ"ד הרב ז"ל ע"כ מיתורא דמתני' דתני תרתי מדברת ומעוברת וכיון דס"ל לר"י דמדברת דמתני' היינו נבעלת א"כ תרתי למ"ל אלא ע"כ דאתא לאשמועינן דלדברי וכו' מכשיר בבתה וכמו שכתב שם בע"ה אליבא דר"א אם כן ממילא גם לריו"ח קשיא מהאי ברייתא דזו עדות וכו' דמתבאר מינה דמדברת פי' נסתרה כזעירי דלא כר"א וכבן הודא ליה גם דברי ריו"ח והלא הש"ס מלבד דלא פריך ליה לריו"ח זו אף זו דהסקינא ליה לר"א כתיובתא מההיא ברייתא גופא ממאי דקתני סיפא כר"א כעדות אשה כגופא וכו' ושני ליה ריו"ח דשתוקי וכשר קאמר ולפ"ד הרב הנז' בלא"ה לא אתי ההיא ברייתא כריו"ח וקשיא עליה כדאקשינן עליה דר"א ואסיקנא לה כתיובתא וא"כ מה הרווחנו בישובו של ריו"ח ע"ד הסיפא וא"כ הו"ל להקשות ע"ד ריו"ח וכמ"ש א"ו צ"ל כמש"ל דעיקר יסודו ל"מ לע"ד וגם עיקר קו' ע"ד הריב"ה כבר ישבנו אותה וא"כ א"ש דברי הפוסקים והריב"ה ז"ל דפסקו כריו"ח הגם דפסקו אידך ודברי הפ"מ ז"ל הנ"ל לא מכרעא לע"ד. וכמו שכתבנו · ולענין כנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה דקי"ל דאין לה כתובה משום

דהוי

דהוי מק"ט נראה דמה"ט גם תוספת לית לה
וכן ראיתי בשו' לריא"ז ה"ר השה"ג ז"ל דכתב כן
להדיא וכ"מ מדברי הריב"ה והש"ע ז"ל סס"י ס"ח
שכתבו וז"ל אף כשאמרו דטענתו על הבתולים
אינה מפסדת אלא עכ"ת אבל התוספת יש לה
אלא אם כן נודע בראיה ברורה שהיתה בעולה
או שהודית לו שהיתה בעולה קודם שתתארס
והטעתו וכו' ע"ש ושכ"כ הרמב"ם ז"ל ע"ש ·
ובכן זו היא קושיא על הרב החבי"ב ז"ל שם סי'
ס"ט הגה"ט אות ג' שהביא משם מוהרימ"ט ז"ל
חיו"ד סי' מ"ט שכתב דהיכא דהוברר דנבעלה
מעיקרא לכ"ע אבדה גם התוספת וכו' ע"ש ·
דהרי מבואר דבר זה בדברי ריא"ז והריב"ה ז"ל
גופיה והש"ע שם וגם מוהרימ"ט ז"ל לא כתבו
אלא בדרך פשיטות לנ"ד ול"י ועיין בח"מ וב"ש
ז"ל שם סי' ס"ז ס"ה ע"ש · ונראה ברור דהאי
דינא דכנסה וכו' אין לה כלום איירי אפילו דהבעילה
דמקדמת דנא היתה באונס דהא לא משום ליתא
דאיסורא קיימינן בה אלא משום פגמ' וכמו שב"מ
מסוגיין דקאמר מק"ט לגמרי משמע והיינו הביא
מהני' דמשארסתני נאנסתי וכו' וכן ראיתי למוהרימ"ט
שם שאחר שהביא סוג' זו כתב ואם בכנסה וכו'
אפילו היא באונס וכו' ע"ש ה"ד החבי"ב שם ע"ש
גם מתבאר מדבריו שם על נ"ד באיש שידך אמנה
בקנו"ס ושוב יצא עליה ש"ר שהיתה פרוצה וכיוצא
מקמי הכי וכתב דיכול לגרשה קודם קדושין ואין
צריך התרה לשבועתו אלא דלרווחא יתירו לו ג' וכו'
ע"ש והרב החבי"ב ז"ל אות ד' הביא דבריו בקיצור :

ודענין ראובן דנשא אלמנה ובתוך ג"ח לנשואיה
ילדה דודאי זינתה קודם הנשואין כתב
מוהרימ"ט ז"ל בחאה"ע סי' ע"ו דהויא ליה מק"ט
ואין לה כתובה אע"ג דו"ל דהיה הזנות באונס
מ"מ הוכא פגם לבעלה ופגם לבניה אשר תוליד
אפילו דהיתה פנויה ואפשר שיהיה בדין להוציאה
בלא תוספת דאדעתא למשקל וכו' לא כתב לה ע"ש
ולענין כנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה דקי"ל
דהויא מק"ט ואין לה כלום כמ"ש מ"מ אינו אלא
אם רוצה לגרשה אבל אם רוצה לקיימה צריך
לכתוב לה כתובה של מנה כמבואר בש"ס ובפוס'
ז"ל כיעויין בהריב"ה שם בסי' ס"ח ובב"י ז"ל
שם ובהגהת מור"ם שם בש"ע · ונראה שלזה כיון
הרא"ש ז"ל בתשו' כלל ל"ז ס"י ג' שכתב בסו"ד
וז"ל ומ"מ אם יתברר הדבר לב"ד שלא נכנסה
לחופה בתולה וכו' אין לה אלא מנה וכו' ע"ש
דהיינו כשרוצה לקיימה אח"כ וכמ"ש הי נמי בלא
טען תכף וטען אחר זמן כיע"ש בשאלה שם ע"ש :

ויש לדעת הנגע עצמך דהוא רוצה לקיימה
במנה והיא אינה מתרצית שרוצה שיגרשנה
בלא כסף כיון דהוי מק"ט כמ"ש הא"ש . יש כח בידה
לטעון כך ולכאורה יש להביא ראיה לס' זו ממ"ש
מוהריק"ש ז"ל בערך לחם בא"ה"ע שם סי' ס"ח סב'
עמ"ש שם בש"ע ס"ח וז"ל אף כשאמרו שטענתו
על הבתולים טענה א"מ אלא עיקר כתובה וכו'
ע"ד אלו כתב שם וז"ל אם רצה הוא לקיימה ולהחזיר
כתובתה למנה או פחת אחר ולא רצתה לשבת עמו
כפנס זה להיותה בבעולה והיא וקרוביה מתביישי
בכך וטוענת שבתולה היתה ולא נשאת עמו ע"ד
שתהיה היא וקרוביה בבושה א"ז במאיס עלי וכו'
ע"ש וא"כ ה"נ י"ל כן · אמנם נראה דל"ד כלל
הא דהכא להא דהתם משום דהתם איירי בטוען
פתח פתוח מצאתי והיא אומרת בתולה הייתי התם
שייך האי טעמא שכתב הרב שם מה שאין כן
בכנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה ובבר מודית
היא בדבר כגון שזינתה בעודה פנויה או דיש
עדים בדבר כמ"ש רש"י בסו' בכה"ג שפיר י"ל
דהדין עמו לקיימה · ומעתה גם מ"ש הרב שם
אחר זה וכ"ל דהשאין ב"ד וכו' ע"ש לא שייך בנ"ד
וכמובן · ומצד הסברא
היה נראה לומר דכיון דהיא לא עשתה כדת הנשים
הכשרות שהטעתו שהדין עמו · וגם יש להביא
ראיה לדבר ממ"ש הריב"ה והש"ע ז"ל ח"מ רס"י
רל"ג וז"ל המוכר לחבירו מין ממיני פירות ונתן
לו מין אחר אין כאן מכר ושניהם יכולים לחזור
בהם כיצד מכר לו חטים לבנות ונמצאו אדומות
או וכו' אבל אם מכר לו חטים יפות ונמצאו רעות
לוקח יכול לחזור בו אפילו וכו' והמוכר אינו יכול
לחזור בו אפילו אם הוקירו וכו' ע"ש והם דברי
הרמב"ם ז"ל בה"מ ר"פ טו"ב ועיין לה"ה שם
הכי נמי י"ל דוכוותא דהבעל יכול לחזור בו ולא
האשה דהו"ל כמוכר חטים יפות ונמצאו רעות
וכ"מ מדברי מוהריק"ש ז"ל דכתב דינו אדין פתח
פתוח ולא אדין דכנסה בחזקת בתולה ונמצאת
בעולה דקדים שם בש"ע רסי' ס"ז ע"ש · אמנם
זה יתכן אם נאמר דכנסה בחזקת בתולה ונמצאת
בעולה דמיא למוכר יפות ונמצאו רעות אמנם אם
נאמר דדבר זה הוי מום גדול ודמייא לדין המוכר
מין ממיני פירות ונתן לו מין אחר דכתבו שם דאין
שם מכר ושניהם יכולים לחזור בהם ה"נ י"ל דכנסה
בחזקת בתולה ונמצאת בעולה דהו"ל כמין אחר
וכמ"ש בסו' דהוי מק"ט וא"כ שניהם יכולים לחזור
וכן משמע ממ"ש הב"ש ז"ל סי' ס"ח סקכ"ר דכיון
דהוי מק"ט צריך לקדשה מחדש ולעשות נשואין וכמ"ש
סי' ס"ז סק"ז ע"ש ובסי' ל"ט סק"כ ע"ש וכיון
שכן י"ל דגם היא יכולה למאן בדבר ועיין בתוס'
דלעיל ד"ט ע"א ד"ה חזקה וכו' וכמ"ש הב"מ ז"ל
שם משם תוס' הרא"ש והש"י ז"ל ע"ש ועדין צ"ע
בדבר זה :

רש"י ד"ה והדר ביה רבא גרסינן ול"נ מההיא
וכו' עכ"ל ובד"ה ואמר כתב וז"ל ואר"ח
גר' ומתיב ר"כ גר' ע"ש ומ"ש דל"נ א"כ רבא תקשיא
נראה דה"ט דכיון דמגופא דברייתא ל"ש לה אלא
מהפלפול דעבדו בה רבנן סבוראי כמ"ש בסוג' ומסיק
רבא דה"ק וכו' אם כן ל"ש לומר מההיא אלא
דוקא אי הוה ש"ל מהברייתא גופא בלא שום
פלפולא וא"כ אי הוה מייתי שום מימרא דרבא
דהוא אמר להדיא מו"ע שלא הכיר בה יש לה מנה
מה שאין כן השתא וכמ"ש · גם מ"ש בדבור א"כ
ואמר ר"ח גרסי' וכו' ה"ט משום דכיון דמאי
דקאמרינן והדר ביה וכו' אינו אלא ע"ש דמסיק
כן א"כ צ"ל דכל הלשון דש"ס ע"ש הוי דרך רדיפה
וכמו שכן משמע ממ"ש בסו' סוג' דקאמר והא
רבא הוא דאמר וכו' ומעתה שפיר כתב רש"י דגאונ'
גרסי'

גרסי' ומותיב וכו' בוי"ו דרך רדיפה ולא בלא וי"ו דמשמע דהיא מימרא בפ"ע וזה אינו וכמו שכתב' :

אמנם קו' הויא להרב לח"מ ז"ל שכתב ע"ד רש"י ז"ל הללו ז"ל נראה לפי מה שפרש"י דל"ג מההיא הלא מאה דלעיל וכו' עד מה שכתב הכל קשה וכו' לכך פרש"י דגרסי' בוי"ו וכו' ע"ש ולע"ד אחהמ"ר בלא"ה לא היה אפשר לומר כן דמדקא מפרש הש"ס לבסוף והא דכא וכו' ומקודם זה לא אמר שום דבר ואפילו חלי דבר עכ"ל דאמסקנא סמיך ותה"ט הוא דכתב רש"י זהר"ח גרסי' וכמ"ש ועל הש"ס גופא ל"ק אמאי לא הביא מתני' כברייתא זינתה מעיקרא יש לה מנה לפום קירולא דר"ש וכמ"ש הרב שם קדא דמנ"ל דרבא יתרן כמ"ש ר"ש דילמא יתרן בענין אחר ותו דכיון דלא קס האי קירולא דעמדו ע"ד רבנן אבירי לב ורבא מוכללם ההוא אמר דה"ק נמצאת מו"ע כתובתה מנה כמ"ש בסוג' משום הכי הולרך הש"ס להביא כל הסו"ט דעבר בזה והאמת דהכא חולק ע"ר ר"ש וס"ל דמק"ט לגמרי משמע ותרין ואימא הכי וכו' וה"כ קו ל"ק קו' הנז' ועיין להש"מ ז"ל ע"ש :

רש"י ד"ה ויש לה עדים וכו' ריבותא השמועינן וכו' עכ"ל לפי משמעות דברי רש"י הללו נראה דהסיפא דאו נסתרה הוי זו והא"ל וכ"כ הש"מ ז"ל ע"ש וא"כ זו היא שקשה ע"ד התוס' ריש מעילה דכתבו דאין דרך לשנות במשנה או ברייתא ב' בבות בזו אף זו וזו והא"ל דלא כמ"ש רש"י ז"ל ע"ש די"ל דאפשר דמפרשים כמ"ש הרב ש"י הו"ד בש"מ ז"ל ע"ש · ותו די"ל דשאני הכא דהבבא קמייתא דתני במשנתינו ל"ק לה בברייתא הלזו כמובן :

תוס' ד"ה הדר ביה רבא מההיא לא בעי וכו' עכ"ל הקו' מבוארת בדבריהם כיעויין במוהריב"ל ומוהרש"א ז"ל ע"ש · וראיתי מ"ש הלח"מ ז"ל וז"ל לכן נראה דכונת התוס' לומר לא בעי וכו' עד מ"ש דמק"ט לגמרי משמע לכ"ע וכו' ע"ש ודבריו דחוקים דלפ"ד הו"ל להתוס' לומר תיבת לכ"ע דהוא עיקר ועיין להש"מ שדרך בדרך זה בע"א ע"ש דלפ"ד ל"ק כיע"ש · גם מ"ש הלח"מ בסו"ד הכן קשה דיתרץ רבא וכו' ע"ש עדיפא מינה הו"ל להקשות דיתרץ הכי זינתה וכו' נמלאת מו"ע והכיר בה במנה · ול"ל דלא תירץ כן משום דמהברייתא משמע דאיירי כולהו בלא הכיר בה כדקתני רישא ל"מ לבתך בהולים וכו' א"כ גם קו' י"ל בהכי ועיין בדברי התוס' והרא"ש ז"ל שהו"ד בש"מ שאחר שכ' כמ"ש התוס' כתב ועוד דא"כ כ"ש מו"ע ע"ש והיינו כמ"ש מוהריב"ל · ומ"מ לריך טעם לדברי התוס' וכמ"ש הרבנים הנז' · ועיין במוהרש"א שכ' דהתוס' באו להפוקי מפירש"י דנראה דמפרש דמ"ש הדר ביה היינו מהברייתא ע"ש :

ואחרי המח"ר ל"מ מדברי רש"י ז"ל בדבריו דרש"י לא כתב כן כי אם כמ"ש הש"ס בתחילה והדר ביה רבא דהתם לא אתי שפיר קו' מההיא ובמבואר להדיא בדברי הריטב"א ז"ל בסוג' ע"ש · אמנם ראיתי להרב פנים מאירות ז"ל ח"א סי' ה' די"ב שהביא דברי מוהרש"א הללו וכתב להבריח בדבריו ופירש סוג' בענין אחר עד שבסו"ד שם בע"כ תמה ע"ד הפוסקים ז"ל דפסקו במו"ע ולא הכיר בה דיש לה מנה ובכנסה בחזקת וכו' בעולה דאין לה בלום דזה שלא כדעת רש"י דהכי קרי מילי חדא בחבירתה תלייא וכו' ע"ש :

ולע"ד אחרי התח"ר עיקר יסודו דבנה שם דיש ע"א דכתב שם דבלא ר"א הו"א דמתני' דקתני בתולה אלמנה מן הנשואין כתובתן מנה תרי דיני נינהו הראשון היכא שידע הבעל שהיתה אלמנה בתולה אלמנה מה"כ קמ"ל דתקנו לה מנה ואין לו טענת בתולים דקאמר היינו היכא שלא ידע הבעל שהיתה בתולה אלמנה מן הנשואין ובנסה בחזקת בתולה והוא טוען טענה בריא קא משמע לן דאם היא מבררת שהיתה אלמנה בתולה מן הנשואין אין לו טענת בריא ולפי זה לא קשה וניחוש שמא תחתיו זינתה ולא יבא וכו' דע"כ יבא וכו' הכל ששתא דקאמר ר"א וכו' ע"ש בדבריו כי הם ארוכים · ולע"ד לא יתכן לפרש כן בכונת ר' משנתינו בלא דברי ר"א שהרי מתני' תני בתולה אלמנה מן הנשואין כתובתן מנה ואין לה טענת בריא דמשמע דבענין אחד מיירי דאיך אפשר לו' דבתרי גווני מיירי כמו שכ' הרב ז"ל הנז' דאם כן הוה לה למתני' לפרש בהדיא ולמתני בסיפא הכי ואם לא ידע בה אין לו טענת בריא במו שדרך רבינו הק' ז"ל למיתני בכל מקום דבר ברור א"ב היה לו לחלק בין ידע ללא ידע אלא ודאי דבגוונא חדא איירי וא"כ גם בלא דברי ר"א קשיא וכן מש' מדברי רש"י דלקמן דהעיקרא דמתני' הוא דפריך וליחוש וכו' כיע"ש בתוס' ובמפרשים ז"ל · גם מ"ש הרב הנז' דהאי רישא דמתני' דמוכת עץ איירי בלא הכיר בה ע"כ דגם סיפא דאלמנה מן הנשואין איירי בבה"ג ושמע מינה דכנסה וכו' בעולה יש לה כתובה מנה וכמ"ש מוהרש"א ז"ל בכונת רש"י ז"ל ע"ש לא מכרעא לע"ד דמידי אריא הא כדאיתא והא כדאיתא דרישא דמוכת עץ איירי בין בהכיר בה ובין לא הכיר אמנם סיפא דבתולה אלמנה מן הנשואין איירי בהכיר בה דוקא ומשום הכי יש לה מנה הא בלא הכיר בה לית לה כלום וכמ"ש ר"א לקמן לעולם וכו' ושאני הכא דבכר וכו' וההכרח על זה הוא מדתנן באידך מתני' דנאנסתי וכו' והיה מקחי מקח טעות דמקח טעות לגמרי מש' כמ"ש רבא בכל מקח טעות דעלמא ובל כי האי גוונא מנא לן דהדר ביה וכמו שכן נ"ל בכונת התו' שלפנינו כמובן וראיה לדברי ממ"ש לקמן די"ב ע"א דאמרי' בשלמא לר"א היינו דקתני הרקי חדא לאפוקי מדרמי בר חמא וחדא לאפוקי וכו' ועיין בפירש"י ז"ל גופיה מה שפירש שם הרי מבואר דגם דס"ל לר"א דמוכת עץ אפילו לא הכיר בה יש לה מנה אפי' הכי ס"ל דכנסה בחזקת וכו' אלמנה אין לה כלום דהיינו משום מדתני בההיא מתני' דנאנסתי וכו' מקח טעות דלגמרי משמע ולא אמרי' דדומייא דרישא דמוכת עץ דאיירי בלא הכיר בה איירי גם סיפא דתני אלמנה וכו' מן הנשואין וכו' ואם כן כנסה בחזקת בתולה וכו' אלמנה יש לה מנה שאני אמרינן הא כדאיתא והא כדאיתא וא"כ הכי נמי יש לומר נ"כ למה דהדר ביה רבא דמודה מיהא דכנסה וכו' אין לה כלום משום דמקח טעות לגמרי

לגמרי מש' וא"כ מנא לן לומר דרבא הדר ביה מכל וכל כמו שכ' מוהרש"א והפ"מ ז"ל דהא לא מכרעא וכמו שכתבנו וכן מש' מדברי רש"י דשוג' ד"ה ונמלאת שכ' אלמא הדר ביה מההיא דלעיל דהא איהו אמר לרבנן וכו' ע"ש וכמובן · גם מ"ש בא"ד וז"ל ואם כן הוה אמינא דמתני' איירי בלא ידע וכו' דהשתא בא לאורויי דיך לכתוב כתו' וכו' ע"ש · לא נהירא לע"ד דפשטא דמתני' איירי בין ידע ובין כנסה סתם דומיא דרישא דמן האירוסין וכיעוין ברש"י במתני' וא"כ קו' הש"ס דפריך וליחוש וכו' אמתניתין גופא קאי בלא דברי ר"ה וכיעוין בשי' מקו' לקמן מה שכ' שם ע"ד התוס' והרא"ש ז"ל ע"ש ואם כן אתי שפיר דברי הפוס' מכל מה שכ' ה' פרח מטה אהרן ז"ל שם ע"ד כנ"ל :

די"ב ע"א

גמ' ר"א אמר לעולם וכו' ושאני הכא דככר כנסה ראשון · ולענין הלכה הרי"ף והרמ' ז"ל לא הביאו הא ברייתא אלא המשנה כצורתה · אמנם הריב"ה ז"ל שם רס"י ס"ז פסקה להאי ברייתא שכתב וז"ל ואפילו יש לה עדים שלא נסתרה וכו' וכן כ' הש"ע שם עיין עליהם ואע"ג דלא נקטו החלוקה ראשונה ואפי' לא נסתרה וכו' יש לומר דסבירא להו דהחלוקה השניה בדרך זו ואין צריך לו' זו קתני לה וכמו שכ' בשיטה מקו' ודייק לה מדברי רש"י ז"ל בשו' עיין עליו ואם כן כיון דנקטו חלוקה ראשונה תו לא הוצרכו למינקט הב' וכן דעת הרא"ה והריטב"א כמו שכ' בשיטה מקו' וכן דעת רי"ו ז"ל נתיב כ"ג ח"ג דס"ט וכן כתב התוס' יו"ט במשנתינו בפשיטות וכן בש"מ ד"ה מאן עיין שם · אמנם חזי הוית לה' אמרות טהורות ז"ל שם שהוק' לו על הרי"ף והרא"ש והרמב"ם ז"ל דהשמיטו דינא דהאי ברייתא וכתב ליישב דסבירא להו דכיון דהדר ביה רבא וקים ליה דכנסה בחזקת וכו' דהוי מקח טעות לגמרי ולית ליה בי כנסה ראשון מאי הוי הא איכא שהדי דמסהדי דלא נסתרה עם הראשון וכו' וכיון דנמלאת בעולה לית לה כתובה ואין לו' דהעדים לשבחה אומרים כן דמה שבח הוא זה והלא הכל יודעים בלה וכו' אשר ע"כ לית הלכתא כהאי ברייתא ורבא ור"א פלפלו דלפי מאי דסבירא לה להך ברייתא אמר"ב ואת אומרת וכו' ור"א דחה וכו' אבל לדידן לית הלכתא כהאי ברייתא וכו' וד' רבינו שהביא דין זה צ"ע ע"ש · ולע"ד האחמ"ר לא זכיתי להבין כונת תי' דאחר דמלינו לו לר"א דהוא בתרא ההוא אמר לעולם בעלמא לית וכו' והיינו כש' רבא דאמר לעיל מיניה דכנסה וכו' לית לה כלל דמקח טעות לגמרי מש' ואפי' הכי קאמר דברייתא משום דככר כנסה ראשון אם כן או מנא לן שלא לפסוק כוותיה כיון דהוא בא ליישב ש' רבא ולא אשכחן לרבא דסובר הפך מזה וכמו שכן משמע מדברי הריטב"א ז"ל בשו' להדיא וכן כ' השיטה מקו' בשם הרא"ש על ד' רבה דאמר זאת אומרת וכו' ע"ש · ותו דלפי דבריו תיקשי להו לכל הראשונים ז"ל דפסקו בפשיטות להאי ברייתא ולא הזכירו להרי"ף ולהרמב"ם ז"ל לחולקים ע"ד ובפרט התוס' יו"ט ומרן ב"י ז"ל ביותר שאת כמובן · גם מה שכ' עוד דהא איכא עדים וכו' דאין לומר דהעדים לשבחה וכו' לא מכרעא דיש לו' דלשבחה הוא דהיו אומרים העדים כך כי היכי דליהוו קופלין עליה כמו אדם בשוכרם דעדין היא בתולה וכיעוין בתוס' והראשונים ז"ל בשו' באופן שדברי ה' הנז' לא נהירא לע"ד · ועל כן נלע"ד לומר דהרי"ף והרמב"ם והרא"ש ז"ל סמכו עצמם על מה שהביאו ד' משנתינו כצורתה דתנא תונא בתולה מן הנשואין כתובתה מנה וסתמא משמע אפי' דהיו שם עדים מעידים שנסתרה או נסתרה ולא שהתה וכו' כמ"ש בברייתא דהכא דאמרי' בסיף שו' דמאן דמתני לה אמתני' אבל אברייתא לא דהא יש לו עדים וכו' לא מכרעא דיש לו' דזה אינו אלא דיחוייא בעלמא לומר דמאן דמתני לה אמתני' יוכל לומר דמתני' לית שם עדים אבל לפי האמת דפסקי' כמאן דמתני לה אברייתא וכי היכי דתיהוי אליבא דהלכתא דקיימא לן כרבא דסבירא ליה דאין לה כלום מחרלי' ואמרי' שאני התם דככר כנסה ראשון כמ"ש ר"א אין הכי נמי דאמרינן דגם מתני' דתני סתמא איירי אפילו דאיכא עדים ומאי דסתים רבי' הקדוש פירש לה ר"ח תלמידו והשתא שפיר יש לומר דסמכו הגאונים הנז' על הבאת המשנה כצורתה ובסתמא כמו שכתבנו ועיין גם כן לה' בית שמואל ז"ל סי' ס"ז סק"ב דלפי מה שכתבנו אתי שפיר · ושוב ראיתי מ"ש בירוש' אמתניתינו וז"ל אלמנה מן הנשואין וכו' היכי דמי אלמנה מן הנשואין וכו' כגון דכנסה לחופה ועידיה מעידין שלא נבעלה וכו' עיין שם והוא הדין וכל שכן אם מעידים שנסתרה ולא וכו' וכמש"ל וכיעוין שם בהרב שדה יהושע ז"ל עיין שם והיא ראיה גדולה למה שכתבנו ועיין להרב פני משה שם מה שכ' על דברי הירוש' הנז' ר"ה הדא אמרה וכו' · ולע"ד כונת הירוש' הוי כפשטיה דר"י דפשיט ממשנתינו דאלמנה מן הנשואין וכו' תרי דיני קתני דהיינו דין כנסה בחזקת וכו' בתולה דיש לה מנה ודין כנסה ונמלאת שזינתה קודם אירוסין דיש לה מנה דסבירא להו דשניהם שוים לענין דינא וחדא מחבירתה נפקא וכמו"ש מסמ' מקו' דלעיל גבי מה שהביאו הקיא ברייתא דזינתה מעיקרא ולפי זה דין זינתה לא נפקא ליה לאירוס' ממתניתין דהגיורת כמ"ש שם חדא דהתם שאמן כפירושן בחזקת זונות קיימי ותו דלא שייך בהו עדים כל כך דלא זזה ידם וכו' כמ"ש שם וכן משמע מפירש"י שם ולפי זה אין צורך למה שכ' הרב פני משה ז"ל שם וכמובן :

תוס' ד"ה וניחוש שמא וכו' אין לפרש וכו' שלא הכתובה פריך וכו' עכ"ל עיין מה שכתב מוהרש"א והר"ב קקיון דיונה ז"ל ומה שכ' הריטב"א ז"ל בשו' הובאו דבריו בשיטה מקו' ועיין מה שכ' שם בשם חי' הרשב"א ז"ל שכתב בתחילת דבריו ונראה לי דהכי פירושא וניחוש וכו' ואם אשת ישראל תפסיד כתובה ואם וכו' עיין שם ובסוף דבריו כ' וז"ל ומיהו לא ניחא לי וכו' ואם אתה אומר כן אף אנו כאומר שאפילו אשת ישראל היא תיאסר וכו' אלא על כרחין לומר כדברי רש"י וכו' יע"ש ולכאו' קשה דמי דוחקינו שלא לפרש דקו' הש"ס הוי אפי' לאשת ישראל לאוסרה עליו לפי מה שכ' בתחילת דבריו דכי האי גוונא הוי ברוא וכמו שכן פירשו התוס' כונת קו' הנז' לפי דרכם דקאי אכתובה וקאי אתרוייהו ואולי יש ליישב בדוחק ועיין להתו' דלעיל

דלעיל ר"ט ע"כ ד"ה הא כגליל דכת' בסוף דבריהם וז"ל הכל קשה דהוה מצי לאתויי מרישא דקתני בתולה אלמנה וכו' ועל כרחין לענין כתובה איירי דלאוסרה עליו אפילו מן הנשואין יש לו טענת וכו' כדמוכח לקמן דפריך וליחוש וכו' ע"ש וכתב הרב פני יהושע ז"ל על דבריהם דקשייא ליה טובא דלפי מה שכ' ר"י בעל התוס' לקמן דקו' וליחוש וכו' לא שנו אלא לאוקמתא דר"א אין מקום לקו' התו' כאן דל"מ רי"ו וכו' דילמא ליתיה לאוקמתא דר"א ול"ע עכ"ל · ולע"ד מלבד דיש לומר דכיון דקיימא לן כר"א דכתרא הוא שפיר כתבו התוס' דהוה ליה לאתויי מרישא דמתני' · עוד כה דיש לומר דהגם דכתבו התוס' שלפנינו דקושיית הש"ס דסו' דפריך וליחוש קאי אר"א מכל מקום אינו אלא משום דלרבה דסבירא ליה דגם בעלמא כנסה בחזקת וכו' בעולה יש לה מנה לא שייך להק' וליחוש וכו' כאשת כהן אי נמי כאשת ישראל מהחששות שכתבו התוס' משום דלרבה כיון דגם בעלמא יש לה מנה לא נחוש שמא לא יבא לבית דין לברר הדבר אולי זינתה ותיאסר עליה אם הוא כהן דליכא אלא חד דמספקא יש לומר דיבא לבית דין לראות מה טיבה ואם יבררו הדבר אם אסורה לו או מותרת כיון דלרבה אין שינוי באשה זאת מאחר נשים הנו' דעלמא וכיעוין בתוספי הרא"ש הובאו דבריו בשיטה מקובצת ז"ל עיין שם באופן דגם לרבה יש לומר דסבירא ליה דמאי דתני תנא אין לו טענת וכו' ר"ל דאין לו טענת בתולים לטעון דהוי מקח טעות ולהפסיד לה הכל ואפי' מנה דזה אינו משום דכיון דכנס' ראשון הוה ליה כאלו כנסה בחזקת בעולה ומשום הכי יש לה כתובת מנה ואין להם טענת בתולים אבל אין הכי נמי דלענין איסורא לחוש פן זינתה תחתיו יש לו טענת בתולים ובכן ילך לבית דין לברר דבר זה וכמו שכן משמע מדברי השיטה ישנה שהובאו דבריו בשיטה מקובצת בסוגיין שכתב וז"ל ויש לו' דהכי קאמר אמאי קתני אין השני יכול לטעון טענת בתולים דמשמע שאינו בא לבית דין כלל לטעון טענת בתולים יבא לבית דין ומתוך כך יבואו עדים ויתברר הדבר בעדים שזינתה עיין שם וכי האי גוונא יש לפרש סוגיין דלא קשייא ליה אליביה דרבא דהוא סובר דמה שאמרו אין לו טענת בתולים ר"ל לענין כתובה וכמו שכתבנו והשתא שפיר כתבו התוס' דכיון דסיפא דמן הנשואין אליבא דכולי עלמא איירי לענין כתובה כי האי גוונא איירי גם כן רישא ושפיר ק"ל דטפי הוה להו לאתויי שם מרישא ומה שהביאו ממה שאמרו בסו' וליחוש וכו' כונתם דמשם שמע מינה גם כן לרבה וכמו שכתבנו ומה שיש ליישב לעיקר קו' התוס' דלעיל הנו' עפ"י מה דמשני בסוגיין כגון דקדשה וכו' עיין בהמג"ש ובמפרשים ז"ל עיין שם :

תוס' ד"ה כגון שקידש וכו' וכן כ"ל דהראשון וכו' עכ"ל · ראיתי מה שכתב השיטה מקובלת ז"ל בזה וז"ל כתב הרא"ש ז"ל בתוספותיו וז"ל כגון שקידש ובעל לאלתר וכן צ"ל שקידש הראשון וכנסה לאלתר דאי וכו' ע"כ וכן כתבו התוס' ז"ל אלא שכתבו עוד ומת"י ומלאתי בקונ' וז"ל וקשה מה צריכים לומר ומת"י כלא מת"י המלא שהיא מו"ל דנעמידנה בחזקת אחר לבעלה וגם בחזקת הגוף שהיתה בתולה בשעה שנולדה ונאמר שזינתה בין ראשון לשני עכ"ל והר"ב ז"ל לא כ' על דבריו כלום שלא כדרכו בכמה מקומות כידוע · ולע"ד המעט הוא לפי דבריו דאיכא הכא תרי חזקות הנז' זו היא שקשה טובא דאם כן למה לא הוקשה לו להרב הקו' ז"ל הנז' כי אם על מה שכתבו התוס' ומת"י וכו' כנראה דעל כל פנים עיקר דברי התוס' והרא"ש אתי ליה שפיר והרי לפי דבריו טפי מזה היה לו להקשות על דברי התוס' דאעיקרא אמאי הוצרכו לומר דכן צריך לומר דהראשון אחר שקידש וכו' דהא יש לומר דהגם דנימא דיש ריוח בנתים מ"מ הרי היא מותרת לבעלה ויש להעמידה בחזקת כשרה לבעלה וכמו כן בחזקת הגוף וכו' ונאמר שנבעלה בין שני לראשון וכמו שכן חזי הוית לה' פני יהושע ז"ל שתמה על דבריהם כן וכתב דצריך עיון גדול ליישב דבריהם עיין שם · ולע"ד נראה לי ליישב דבריהם דהיינו טעמא דהתו' דלא שמיע להו הני חזקות דאמרן משום דהכא מלינן למימר דהיא טוענת שנבעלה מבעלה ראשון וכמו שכ' הרשב"א ז"ל הובאו דבריו בשיטה מקובלת ודייק לה מדקתני כברייתא שכבר כנסה דנראה דר"ל דתלינן הדבר כדבריה ומשום הכי כי באו עדים ואמרו שלא נסתרה עם הראשון או לא שהא וכו' אם כן הוחזקה עלמה שקרנית ואודא לה החזקות הנז' שהיה לה וא"כ יש לחוש שמא זינתה תחתיו דראשון ולא נחזיק אותה דבא עליה ביני ביני כיון דהיא לא טענה הכי מעיקרא כי אם דנבעלה מהראשון והרי העדים סותרים דבריה והגם דיש לומר דהיא סברה כדעתה דהאי טענתא דנבעלה מן הראשון היא יותר טובה והגונה לכולי עלמא מ"מ כיון דלא טענה מעיקרא כ"א טענה הנז"ל וכבר דחו יש לנו לחוש שמא זינתה תחת זה השני ומשום הכי מקשה הש"ס כיון דהשתא אין כאן חזקות הנז' כמו שכתבנו א"כ אם כאמר דאין לו טענת בתולים משום דכבר כנסה ראשון איכא למיחש כאשת כהן דאיכא חד ספיקא שמא לא יבא לבית דין וכו' אי נמי כאשת ישראל משום גזירה וכו' כמ"ש התוס' שהרי אם תחתיו של זה השני זינתה הרי היא אסורה לו הרי דהשתא אפילו תאמר דביני ביני זינתה אי נמי דנסמוך אחזקות דאית לה לא מהני ומהאי טעמא שכתבתי ומשום הכי הוכרחו לומר דכד משנינן כגון שקידש וכו' הכי נמי צריך לומר שהיה כן כזה האופן עם הראשון שכנס ובעל לאלתר וכו' ומטעמא שכתבנו ועיין בהרב שיטה מקובלת בשם השיטה ישנה והרא"ה ז"ל :

תו חזי הוית להרב פני יהושע ז"ל שכתב על דברי התוס' הללו וז"ל ותו קשייא לי דלמאי דמשמע להו האי חששא דשמא זינתה עם הראשון הכתי לא יצאנו מידי חששא זו אפילו לפי תירוצם דמ"מ כשלוקה מאי איכא למימר שמא זינתה כעודה שו"י דקיימא לן דאסורה לכהן כמ"ש בא"ע סי' ו"ו בהסכמת כל הפוסקים וצ"ע עכ"ל · הנה ממ"ש בתולה וכו' משמע דהא

לומר

לומר דאחר דנתאלמנה נשאת לאחר ואם כן היא כונתו נראה דלא קשייא דיש לומר דקו' הש"ס דפריך וליחוש אינו אלא לאלמנה דתני במתניתין ולא לגרושה וחלוצה והיינו לפי מה שכתבו התו' בדבור הקודם דקו' הש"ס דפריך וליחוש וכו' איירי באשת כהן ומשום דיש לחוש שמא לא יבא לבית דין ושמא זינתה וגם באשת ישראל נגזור אטו אשת כהן וכו' והשתא כיון דאינו אלא משום חששא בעלמא א"כ שפיר יש לומר שדוקא באשה דשייכא להנשא לכהן גזרינן וגם באשת ישראל מה שאין כן לגבי נשים דלא שייכי לכהן כגון גרושה וחלוצה ל"ש למיגזר באשת ישראל כיון דבאשת כהן דהוא עיקר האיסור לא שייכי להו הני נשי לנשואין דכלהו הכי אסורות להם מדינא בכל כי האי גוונא לא שייך למימר דיכולו לטעון גם כאלמנה דשייכא להו דככנון דא הוי כמו גזירה לגזירה והשתא שפיר יש לומר דמ"ש וכן נ"ל וכו' אינו אלא לענין אלמנה דוקא וכמ"ש אלא דעדין קשה בינס כהן מן הנשואין דנראה דלית ליה טענת בתולים כדין חלוצה דתני לה והא דלא קתני לה במתני' יש לומר דהיינו טעמא משום דלא מצי למתני כתובתה מנה דהא קיימא לן כתובתה על נכסי בעלה הראשון והרי התם קשה בקו' הרב פני יהושע ז"ל הנ"ל ואפשר דהיא גופא כונת קושיית הפני יהושע הנ"ל וחלוצה דכתב לאו דוקא או דהוא ט"ס ואולי דבהפיא יש לו טענת בתולים מהאי טעמא שכתבנו · ולענין הלכה הרי"ף והרא"ש והרמב"ם ז"ל לא הביאו אוקמתא זו ועיין להרב המגיד פי"א מהלכות אישות ה"ח ובמה שכתב ה' לחם משנה ז"ל על דבריו ע"ש ולע"ד כונת הרב המגיד ז"ל הוא כמו שכתב הלחם משנה ז"ל ושביק לקרא וכו' וכן כתב הרב בית חדש והט"ז ז"ל רס"י ס"ז עיין שם ובדברי הרמב"ן והראשונים הובאו דבריהם בשיטה מקובצת ז"ל בסוגיין ודוק:

משנה האוכל אצל חמיו וכו' מדקתני האוכל מכלל דאיכא דוכתא ביהודה נמי וכו'

כמ"ש בסוגיין · הנה הרמב"ם והרע"ב ז"ל בפיה"מ לא פירשו כלום מזה והתוי"ט ז"ל הביא סו' ע"ש והרב ששנים לדוד ז"ל כתב על דבריו דלפי זה קשה קלה על הרע"ב שלא כתב כן ע"ש והחהמ"ר טפי מזה הו"ל לדקדק על דברי הרמב"ם ז"ל שדרכו להביא מסקנת הש"ס והרע"ב הולך אחריה על הרוב · ועל כן נראה דהיינו טעמא דלא הוצרכו לכותבו משום דמאי דמשמע מהאי דיוקא דש"ס אינו אלא דביהודה גופיה במקומות דלא נהיגי ליחד יכול לטעון טענת בתולים ואי לזאת פשיטא מילתא דגם הש"ס לא הוצרך להאי אלא כדי לאמתיק תיבת האוכל דקתני ולא תני ביהודה אינו יכול לטעון טענת בתולים ומהאי טעמא גם התוי"ט לא נרגש על דברי הרע"ב ועיין בשיטה מקובצת ז"ל · ונראה דהאי דיוקא דש"ס הוא משום דתני האוכל בלשון הוה ורגיל באותה העיר ולא תני מי שאכל ביהודה וכו' ועיין בהלחם אבירים ובמוהרי"ל ובמוהרש"ו ז"ל ע"ש:

ולענין אי טעין אחר סעודה ראשונה שבעד בבית חמיו דלא מצא לה בתולים כ' בש"מ בשם רבינו יהונתן ז"ל דאינו יכול לטעון לפי שלא היו מעמידין וכו' הלכך י"ל ראיתי וכו' והוא איכר הער ע"ש ואין להקשות דאם כן ליתני האי חידושא במתני' ואין צריך למיתני האוכל וכו' דאיירי אחר הנשואין די"ל דמתני' אתא לאשמועינן דאם בשעת נשואין העמידו שושבינין אינו יכול וכו' שמתייחד עמה באירוסין אמנם ממ"ש אחר זה בסוג' בשם הרשב"א ז"ל לא משמע כן שכ' גבי מ"ש לקמן בסו' סוגיין אמר רבא ה"ק כל וכו' אלא מנהג יהודה בגליל אינו יכול וכו' וז"ל כלומר דנתייחד עמה וכו' וכיון דלא טען מתחילה חזקה שקורו קא משקר ע"ש דמוכח מדבריו דאי הוה טעין כן מתחילה הוה נאמן הגם דבגליל לא הורגלו בשושבינין כמו שאמרו בבריו' דסוגיין ואולי יש לחלק בין בני יהודה דמ"ל דנאות מה שאין כן בגליל וכיעויין בהרשב"א ז"ל הו"ד בש"מ לעיל גבי מ"ש וליחוש וכו' ע"ש וגם בהאי לישנא משמע כמ"ש:

ישוב ראיתי מ"ש הש"מ לעיל ד"ט בשם הרמב"ן והרשב"א ז"ל שכתבו עלה דהאי מתניתין דהאוכל ביהודה וכו' גבי יהודה אי טעין תכף שנתייחד עמה באירו' ט"כ דט"ט וגם למאי דדחו שם פירש"י דהתם ווישבו הש"מ ז"ל שם אינו אלא לענין אם לא טען בתוך האירוסין בתר היחוד אלא תכף שנכנסה לחופה אח"כ בלי יחוד מצי טעין על לשעבר ט"כ שנתייחד עמו באירוסין בבית חמיו דלהרמב"ן והרשב"א ל"מ ולרש"י מהני הכל לענין לטעון אחר שנתייחד בבית חמיו לרש"י ש"ר כמתבאר שם מדברי הש"מ ע"ש באופן דהאי דינא שכתב מוהריו"ן ז"ל הוא תמוה לע"ד בעת ול"ע ועיין במ"ש הש"מ ז"ל שם בכונת דברי רש"י ז"ל דנראין סותרים דבריו אהדדי ואולי ליישב דרבינו יהונתן סבירא ליה דר"א פליג אר"כ ולא קיימא לן כר"ן וכמו שכ' התוס' דף ט' בסוג' ר"ה וכל זה הו"ל להש"מ לבאר בדבריו וצ"י:

ולענין אם אומר החתן ביהודה בריא לי שלא באתי עליה בימי אירוסין ורוצה לאוסרה עליו אמרינן לעיל ד"ט ע"ב ההאי מתני' דנאמן משום דשוויא וכו' וכן כתב הב"ש ז"ל הסי' ס"ח ע"ש ות"מ אינו אלא בדליכא חד ספיקא אי בכהן אי בישראל בקבל וכו' כמתבאר בסוג' דלעיל ד"ט ע"א ולהרב ש"י ז"ל הו"ד בהש"מ ז"ל לעיל גבי מ"ש הא בגליל וכו' ע"ש ובדברי ריא"ז בשה"ג ז"ל בסו' וכתב הש"מ לעיל דף ט' ע"ב בשם הריטב"א ז"ל גבי מ"ש אי לאוסרה ביהודה וכו' וז"ל דלענין לאוסרה עליו אפילו טוען כי כשנתייחד עמה הוא דמלא פתחון פה דבי אמרינן ביבמות ט"ב כשנשאת לאלתר ה"מ לענין כתובה אבל לאוסרה עליו לעולם נאמן כ"ז שלא בא עליה ואמרינן דאם בא עליה אחר כך בכר הודה דשויא עליה : וכ' עוד הש"מ ע"ר וז"ל הריטב"א ה"ל בשי' רבותיו והרמב"ן והרשב"א ז"ל ומה שנ"ל לשי' רש"י הא כתיבנא לעיל ע"ש וכונתו למ"ש הש"מ שם ד"ט ע"ב ההאי מתני' דהאוכל ביהודה דהביא שם דברי הרמב"ן והרשב"א ז"ל דמתבאר מדבריהם דאפילו לאוסרה עליו אם לא טען תכף דנתייחד עמה בבית חמיו סוב ל"מ אחר שנכנס לחופה לטעון על העבר להפסידה כתובתה דוקא ודחו פירש"י ז"ל אמנם

השיטה מקובלת הלין כעד רש"י דמוכח מדבריו דגם להפסידה יכול לטעון אחר שנכנסה לחופה מיד על ענין היחוד דלשעבר כל זמן שלא בא עליה פעם אחת אחר ביאה הראשונה עיין שם שאז דבאו דבריו בקילור :

וראיתי להרב שיטה מקובלת ז"ל במשנתינו בשם רבינו יהונתן ז"ל וז"ל האוכל וכו' אבל במקומות שנוהגים לעשות דרכן לייחד ומסקנא אם לא יביא הבעל עדים שלא נתייחד עמה רגל נאמנת האשה לומר נבעלתי לו כאותו יום שאכל בבית אבי וטענת בתולים אינו יכול לטעון כשעת ארוסין לפי שלא היו מעמידים להם שושבינין וכו' הילכך י"ל ראיתי דם בתולה והוא איכד העד שלי עכ"ל · ולע"ד האחמ"ר לא זכיתי להבין דבריו במה שכ' וטענת בתולים אינו יכול לטעון כמי כשעת אירוסין · דאמאי אינו יכול לטעון אם טען הרי תכף אחר ביאה ראשונה דכשעת אירוסין וכמו שכן משמע מדברי הרמב"ן והרשב"א ז"ל להדיא דיכול לטעון הביא דבריהם השי' מקו' לעיל ד"ט ע"כ אההי מתני' דהאוכל אצל חמיו וכו' עיין שם ואפילו לפירש"י דהתם שדחו אותו הגאונים ז"ל הנז' והלין בעדו ה' שיטה מקובלת שם מ"מ כתב דבטוען כשנתייחד ביהודה תכף טענתו טענה עיין שם וכן משמע ממה שכ' ה' שיטה מקובלת לקמן גבי מה שאמרו אמר רבא הכי קאמר כ"ל וכו' בשם הרשב"א ז"ל ע"ש · וזו היא שקשה על הס"מ שלא עמד על דבריהם כמ"ש וכדרכו ברוב המקומות והגם שכתב ע"ד וז"ל וכבר הארכנו בזה לעיל מ"מ לא יתורץ מ"ש ע"ד כמובן · ואין לחלק בין יהודה דשכיחי בהו רמאים ח"ו כמו שכ' הס"מ בשם הרשב"א ז"ל לעיל גבי מה שאמרו וליחוש שמא וכו' ע"ש · וכן משמע גם מההוא ליסנא דהרשב"א דלקמן דהרי הראשונים ז"ל לעיל ד"ט כתבו דגם בבני יהודה איירו ע"ש · ומה שעלה על דעתי ליישב דברי הרב מוהרר"י ז"ל הוא לומר דהוא סבירא ליה דרב אשי דסוגיין דמסיק דהכי קאמר כל שלא מושמש וכו' פליג אש' ר"נ ושי' דסבירא להו דהטוען פתח פתוח מלאתי נאמן והוא סבירא ליה דאינו נאמן וולא לטענת בתולים היכא דאיכא עידי משמוש וכמו שכתבו התוס' לעיל דיו"ד ע"א ד"ה אמר ר"נ וכו' בשם ר"י וריב"ם ז"ל וכן בתוס' דשו' ד"ה ר"ה עיין שם והשתא אתי שפיר דברי הרר"י ז"ל דגם בשעת אירוסין אינו יכול לטעון לפי שלא היו מעמידין להם שושבינין וכו' דמשמע דאפילו בפעם ראשונה דנתייחד עמה והיינו טעמא משום דסבירא ליה כר"א דפליג אר"נ ושי' דסבירא להו דצריך עדים ברבר כדי להאמינו וכיון דלא היו מעמידים הרי אין שם עדים ולא מהימנינן ליה · ואפילו נימא דסבירא ליה כמ"ש התוס' בשו' בשם ר"ת דלא פליג ר"א אר"נ דדוקא ביהודה שנהגו למשמש ואירע שלא מושמש אינו יכול לטעון וכו' ע"ש · מ"מ האי חלוקה לא אתמר אלא בתר כניסה לחופה ואיכא הפסד סעודה דבכי האי גוונא איירי הך בריתא דסוגיין אמנם במקומות של יהודה דמתייחדים בימי הארוסין בבית חמיו דהתיא סעודה נראה דהיא מכיסו של חמיו וגם ליכא הולאה מרובה בכי האי גוונא יש לומר דס"ל להרר"י ז"ל דאם טוען אחר סעודה ראשונה שבימי האירוסין בבית חמיו טענת בתולים תכף דאינו נאמן כיון דלא שייך שם האי תקנה דאין אדם טורח בסעודה וכו' וליכא נ"כ עידי משמוש כדי להאמינו מרינא על פי שני עדים וכו' ככ"ל :

ולענין כשאין מנהג המקום לייחד ונתייחד עמה בימי אירוסין בבית חמיו פעם אחת אם יכול אחר כך אחר כניסה לחופה לטעון טענת בתולים מדברי הרמב"ם ז"ל רפי"א מה"א וכן הריב"ש והש"ע והרב הלבוש ז"ל ריש סי' ס"ח שכתבו וכל המתייחד וכו' עיין שם משמע דגם בכי האי גוונא דאמרן אינו יכול לטעון טענת בתו' וכן משמע מדברי רבינו ירוחם נכ"ג ח"ג וכן מד' ההלכות גדולות ז"ל ריש הלכות כתובה דס"ז ע"ב ע"ש · אמנם ראיתי להבית שמואל ז"ל שם סק"א שכתב על דברי מרן הנז' וז"ל ואע"ג דקיימא לן הטוען וכו' מ"מ אם מתייחד עמה חיישינן שמא בא עליה ושכח וכו' ובתוס' משמע דוקא היכא דהמנהג הוא לייחד וכו' גם בה"ג לא מוקי וכו' ובס"ג פוסק כרש"י וכו' ע"ש ודברי רש"י והתוס' נראה דהיינו מה שכתבו רש"י והתוס' לעיל ד"ט ע"ב אההי מתני' דהבא דהוצאה שם · ויקר ממה שכתב הרב הנז' מתבאר מדברי השיטה מקובלת ז"ל שם דגם רש"י יודה לש' התוס' ז"ל והיינו ממה שכתב בשיטה מקובלת לעיל ד"ט שם על דברי הרמב"ן והרשב"א ז"ל שדחו פירש"י דהתם והשיטה מקובלת הלין בעד פירש"י ובתוך דבריו כתב שם וז"ל ואם תאמר מאי מפני שנתייחד עמה הוה ליה וכו' שנתייחד עמה ותי' רש"י דנקט הכי על שם דאמרי' ביהודה היו מתייחדים וכו' גם בזה ועוד דאתא לאשמועינן דדוקא ביהודה מפני שהיו מייחדים אותה חדיר בדי וכו' אבל בגליל אע"ג דפעם אחת או שתים נתייחד עמה דרך עראי ל"א ויכול לטעון וכו' ע"ש וכן כתב עוד אחר זה ד"ה הא בגליל ע"ש הנה מתבאר מדבריו דגם בדעתו של רש"י כתב דדוקא ביהודה וכו' הוא דאין לו טענת בתולים הא במקום אחר אפילו נתייחד פעם ושתים דרך עראי יכול לטעון טענת בתולים והיינו כשיטת התוס' לפי דברי הרב בית שמואל ז"ל וכן משמע מדברי השיטה ישנה ז"ל שהובא בש"מ במשנתינו ע"ש ועיין בד' הרשב"א ז"ל בשו' גבי מה שאמרו מקומות וכו' הביא דבריו הש"מ דכתב דאביי קא משמע לן במאי דקתני האוכל וכו' אבל במקום דאין נוהגים לייחד אינו אוכל והאכילה מעידה על היחוד ע"ש דמש' דאם אירע במקום דאין נוהגים לייחד דאכל שם החתן בבית חמיו בזמן אירוסין ושוב נתייחד עמה ואיכא עדים על דבר זה דאז אינו יכול לטעון טענת בתו' והיינו כש' הרמב"ם ושי' הנז' וכן נראה מתשובת הרב פנים מאירות ז"ל שם ח"א סי' ע' ע"ש · ומ"מ נראה לענין הלכה דהחתן יכול לומר קים לי כהתוס' לפי דעת הבית שמואל וכרש"י לפי דעת השיטה מקובלת ז"ל וכן דעתו שם כמו שכתבנו :

הן אמת דבעיקר דברי ה' בית שמואל ז"ל לפי הנראה דמדייק לה מדברי התוס' ד"ט שכ' ד"ה מאי לאו וכו' שכתבו וז"ל וביהודה וכו' אע"ג דגבי

דנכי יכמה וכו' רוב פעמים לא מוקי וכו' דעל דעת כן מתייחד עמה ואיתרע חזקה ע"ש והיינו ממה שכתבו בסיף דבריהם דעל דעת כן מתייחד עמה כמובן · ולע"ד דלא מכרעא דיש לומר דכל היכא דאיכא יחוד סבירא להו להתוס' מסתמא על דעת כיאה מתייחד עמה דיכול על מגן ומשום הכי לגבי טענת בתולים דהוי דבר שבממון טענתו טענה דהיא היא המוציאה ועליה להביא ראיה · והראיה על זה שהרי הש"מ שם כר"ט ע"ד התוס' שם ד"ה הא כגליל לדעת הרב יש מי שתי' ז"ל שם כעד התוס' סבירא ליה דאין חילוק בין היכא דהוי מנהג להיכא דבא עליה במקרה וכמתבאר ממה שכ' השיטה מקובלת שם ע"ד ע"ש והשתא תיקשי ליה מדברי התוס' הנז' ועל כרחין לומר כמו שכתבנו · גם מדברי השיטה ישנה ז"ל שהביא השיטה מקובלת במשנתינו לא מכרעא דמלבד דתי' ב' תירוצים עוד בה דהתם קאי ליישב משנתינו גם אליבא דרבי מאיר דהתם גבי טענת בתולים אבל אין הכי נמי דלמאי דקיימא לן כרי"ו דהתם דקאמר כסתרה לאלתר שפיר יש לומר כמו שכתבנו לעיל · אלא דמ"מ לענין הלכה נראה דיכול החתן לומר קים לי כהכית שמואל כמה שהבין בדברי התוס' הנז' דכשאין מנהג ובא עליה באקראי ויש לו טענת בתולים וכן כ' השיטה מקו' ז"ל כפשיטות וכן הוא דעת רש"י לפי דברי הש"מ ז"ל · הגם דבדעת רש"י פליג השיטה ישנה על דבריו דהא יכול לומר קים לי כוותיה בהא ולא בהא כמו שכתב התכי"כ בכללי הקי"ל כידוע כל שכן הכא שהשיטה מקובלת ס"ל כן גם בדעת התוס' · ותו גם דגם בדברי הגאונים ז"ל הנז' לא בא הדבר מפורש דסבירא להו דל"ש דהא יד הדוחה נטויה לדחות דמה שאמרו כל המתייחד לאו דוקא וכונתם הוי למנהג יהודה וכמאי דתני במשנתינו מפני שמתייחד ומשום הכי י"ל מאי דפשיטא ליה להש"מ דלא חילקו בדבר וא"כ יכול לומר החתן קים לי כמו שכתבנו כן נראה לי לכאורה ועדין צ"ע ועיין עוד במש"ל בש"ס :

רו חזי הוית להרב בית שמואל ז"ל שם אחר זה שכתב וז"ל ואם היא טוענת בתולה הייתי ואינה טוענת בא עליה אם היא נאמנת במיגו בא עליה או הוי במיגו להוציא ממון עכ"ל · ולע"ד נראה לכאורה דנאמנת לומר בתולה הייתי ממה שכתבו התוס' לעיל ד"ט ע"ב ד"ה לא דקא טעין וזה לשונם ונראה דבטוענת איירי שהיא טוענת שהוא בא עליה באירוסין או אומרת בתולה הייתי וכו' ע"ש והיינו אפי' דהוי בריא ובריא ומאי דנאמנת גבי יהודה היינו טעמא משום מיגו הנז' · אלא דראיתי להתוס' שם אחר זה דכ' וז"ל אבל קשה דליהמנה במיגו דאי בעית אמרה מוכת עץ וכו' לכן נראה דהוי מגו במקום חזקה וכו' ואי לא אמרינן מגו להוציא אתי נמי שפיר ע"ש ולפי דבריהם אלו צריך לומר דביהודה דנאמנת מיירו בטוענת דבא עליה באירוסין אבל בטוענת בתולה הייתי אפילו דיכולה לומר מיגו הנז' אינה נאמנת אי מגו להוציא לא אמרינן ותורו התוס' ממה שכתבו בתחילת דבריהם דבתחילת דבריהם הם המדברים אי אמרינן מגו גם להוציא אי נמי

דמה שכתבו בתחילת דבריהם איירי לגליל דאינה נאמנת בתרוייהו אבל לגבי יהודה דנאמנת איירי בטוענת בא עליה דוקא · ומ"מ כמלינו לתרין מד' התוס' הנז' דלפי מאי דקיימא לן דמיגו להוציא לא אמרינן כמו שכתב הרא"ש ז"ל בההיא סוגייא וכן יש מהראשונים ז"ל וכמו שכתב התכי"כ בכללי מגו אין הכי נמי דגם ביהודה אינה נאמנת בטוענת בתולה הייתי במיגו דבא עליה :

רז אמת דהתוס' שם קודם לזה ד"ה אבל כתבו וז"ל ויש לומר דמ"ל דאינו יכול לטעון טענת בתולים בכל ענין בין שאומרת בא עליו וכו' ובין שאומרת פתח פתוח מצא דביהודה נאמנת במיגו וכו' באירוסין בא עליה וכו' ע"ש והרי לפי דבריהם אשר שם אחר זה ד"ה לא הנז' עם מה שכ' בסוף דבריהם שם אורא להו תירוצם דהתם וכן ראיתי למוהרש"א ז"ל ע"ש ולהרב פני יהושע שם גם מד' השיטה מקובלת משם הרמב"ן והרשב"א ז"ל נראה כמו שכתבנו באופן דנמלינו לתרין לפי מה שכ' דביהודה אינה נאמנת לו' בתולה הייתי במיגו דבא עליה ואע"ג דאיכא פלוגתא דרבוותא ז"ל כוה אי אמרינן מיגו להוציא כיע"ש בהתכי"כ ז"ל ח"מ סי' פ"כ בכללי המיגו אות ק"ן וכתשו' ח"מ ח"א סי' ז"ך וכהרב מטה שמעון ז"ל שם אות מ"ה · מ"מ כיון דהוי פלוגתא דרבוותא שפיר יכול החתן המוחזק לומר קים לי והגם דהיכא דאיכא שטרא מעלייא סברי הרבה מרבנן סבוראי בתשו' דאמרינן מיגו גם להוציא וחילייהו ממה שכתבו התוס' ז"ל בבבא בתרא דל"ב ע"ב סד"ה הלכתא כוותיה דרבה ע"ש וכיעוין בהתכי"כ שם אות כ"ז וכמטה שמעון שם אות מ"ח והכא הרי איכא שטר כתובה מ"מ היינו דוקא היכא דאין שום פקפוק בשטר כ"א כטענה אחרת על תביעת ממון אחר דומייא דהתם במאי דאיירו באומר שטרא ניכהו כמובן מש"כ כשהבעל טוען לא מצאתי לה בתולים והיא אומרת בתולה הייתי אין לו' דנאמין לה במיגו דאי בעייא היתה אומרת בא עליה בעודה ארוסה בשעשה סעודה בבית אביה משום דהוה ליה מגו להוציא והגם דאית לה שטר כתובה הרי איקרע ההוא שטרא בטענתו דטוען טענת בריא דלא מצא לה בתולים דכל כי האי גוונא הוה ליה דעליה דשטרא תלוי טענתייהו ולא כיה בההוא שטרא דהוי שטרא מעלייא וכיעוין שם בהתכי"כ ז"ל אות כ"ז וכמטה שמעון שם אות מ"ח וגו"ן ולהרב פני משה ז"ל ח"א סי' ח"ן דקל"א ע"ב וכתשו' התכי"כ ז"ל ח"א סי' יו"ד ד"ז ע"ב · גם כתב שם וז"ל חדא דאף שנודה וכו' עיין שם וכן משמע מדברי הרב בית שמואל ז"ל להדייא בסס"י ס"ח סקכ"ב דכשהוא טוען בריא הגם דיש לה כתובה ויכולה גם כן לומר מיגו דכיון דהוי מגו להוציא לא אמרינן וקרינן בההוא שטרא דכתובה דאיתרע כיון דהוא טוען בריא דלא מצא לה בתולים ע"ש :

ולענין סעודה אי כגינן שתטעון היא ותאמר בהדייא שבא עליה החתן באירוסין או אפילו בשותקת שפיר רמי ראיתי להתכי"כ ז"ל בס' כעי חיי באה"ע סי' ק"י ד"ל ע"ב דכתתי' דלה לומר דבעינן שתאמר כן בפירוש ולא בשותקת וכ"ש אם היא תודה שלא בא עליה בעודה ארוסה ועפי"ז

ועפי"ז קמה על דברי הפוסקים ז"ל שלא כיארו דבר זה וסוב כתב דמלא לריא"ז ז"ל כסו' דכתב דבמקום דנהגו לייחד אינו יכול לטעון טענת בתולים להפסידה כתובתה בטענתו מתוך שאנו חוששים שמא נתייחד עמה ובא עליה קודם לכן ולא הכניסה בכ"ל שלא"ל ולא הרגישה בביאתו ולפיכך אינו יכול לטעון כן ע"ש והשתא אתי שפיר דלא ביארו הפוס' דין זה פיון דאפילו לא טענה אלא שותקת אין לו טענת בתולים דאנן טענינן ע"ש :

אלא דלע"ד גם מד' ריא"ז הללו ליכא למשמע מיניה אלא לענין שותקת אבל אם אומרת בתולה נבעלתי יש לומר דאין טוענין בעדה דבא עליה בימי אירוסין כיון דלפי דבריה מכחשת טענה זו · ואולי יש לומר דכיון דאמרינן דהיא לא הרגישה בההיא בעילה דאשונה אם כן יש לומר דמשום הכי אינה טוענת כן לומר דבא עליה וטוענת דבתולה שלימה נבעלה דלא ידע מה להשיב כיון דיודעת בעצמה דלא נבעלה לאחר כגון דא פתח פיך לאלם הוא דאמרינן דנסתמה מינה הטענה העיקרית משום איטוס דעתא ואתי שפיר דמשום הכי שתם התכי"ב ז"ל דבריו וכן משמע מדברי השיטה מקובלת לעיל ד"ט נבי מה שאמרו אלא לאו להפסידה כתובתה שכתב רש"י שם דביהודה לא וכו' דאמרינן הוא בא עליה וכו' ע"ש על דבריו אלו כתב השיטה מקובלת שם וז"ל פירוש לפירושו אפילו טענה היא בתולה הייתי ביהודה מהימנא ולא בגליל דביהודה אנן טענינן בעבורה שבא עליה באירוסין אע"ג דהיא לא טענה הכי דאמרינן מפני הבושה וכו' ע"ש · אלא דלכאורה מדברי התוס' שם ד"ט ד"ה אבל בגליל לא משמע הכי ממה שכתבו שם וז"ל ואם תאמר מנ"ל וכו' וי"ל דמ"ל דאינו יכול לטעון טענת בתולים בכל מקום בין שאומרת שבא עליה וכו' בין שאומרת פתח וכו' דביהודה נאמנת במיגו דאי בעייא אמרה באירוסין וכו' ע"ש משמע מדבריהם דמטעם מגו דוקא הוא דנאמנת ולא מטעם דמתרלינן דיבורה וכן משמע מדברי הש"מ שם ונפקא מינה לפי מה שכתבו התוס' שם אחר זה ד"ה לא דקא טעין שכתבו שם בסוף דבריהם דמיגו במקום חזקה לא אמרינן וא"כ אי לא אמרינן מגו להוציא אינה נאמנת ע"ש וא"כ לפי דבריהם גם ביהודה יש לומר דאינה נאמנת אלא באומרת בא עליה באירוסין ולא באומרת בתולה שלימה נבעלתי דליכא מיגו ויעוין בדברי מוהרש"א ז"ל שם ע"ש · ובכן זו היא שקשה על הרב התכי"ב ז"ל שם שכתב בפשיטות כשם ריא"ז כאלו אין חולק בדבר · ועלה על דעתי ליישב בדוחק ואגב יתיישב קו' מוהרש"א ז"ל שם ד"ה אבל דהקשה על תו' שם דלפי מה שאמרו לקמן דמיגו להוציא לא אמרינן מאי היכא למימר והניחו בקו' ע"ש · ולע"ד לפי מה שכתבנו בשם השיטה מקובלת ז"ל דלדעת רש"י כי אמרה בתולה הכי מתרלי' דבורה ואמרינן דבאירוסין בא עליה אלא דמפני הבושה לא אמרה כן והיינו ביהודה ע"ש א"כ יש לומר דהא דתירלו התוס' שם ד"ה אבל בגליל דהא דנאמנת ביהודה איירי באומרת בתולה שליתה נבעלתי ומשום מיגו היינו לס"ד דהתוס' דאמרינן מיגו במקום חזקה ומיגו להוציא אהא קו' תירוץ מרווח דמשום מיגו הוא דנאמנת כדי ליישב דברי המקשן דהכא דקאמר הא בגליל וכו' אבל אין הכי נמי דלפי מה שכתבו בדבור דאמ"ז ד"ה לא דהיינו טעמא דאינה נאמנת בגליל לומר בתולה וכו' במיגו דמוכת עץ משום דמיגו להוציא לא אמרי' אין ה"נ דהשתא יתורצו הקו' דהוקשה להו בדברי המקשן דפריך הא בגליל וכו' כדברי רש"י הנז' וכמו שכתב השיטה מקובלת וכאמור · והשתא דאתינן להכי יש לומר גם כן דמה שכתבו התוס' שם ד"ה לא דנראה דטענת פ"פ וט"ר דשמעתין איירי דהיא טוענת דבא עליה באירוסין או דאומרת בתולה הייתי וכו' ע"ש דאין כונתם לומר דהיינו משום מגו לא משום דמתרלינן דבורה וכמו שכתבנו והגם דאכתי לא כתבו דמגו במקום חזקה ומגו להוציא לא אמרינן דמש' סתמו כפירושו דר"ל משום מגו מ"מ נפקא מינה מיהא דאפילו למה שתירצו דמיגו וכו' לא אמרינן מ"מ ביהודה נאמנת בין בטענת דבא עליה וכו' ובין בטוענת בתולה שלימה וכו' דהגם דמשום מיגו אינה נאמנת מ"מ נאמנת משום דאנן מתרלינן דבורה וכמו שכתבנו · ובזה אתי שפיר דלא ביארו שם אחר תירוצם הנז' לומר דהשתא הא דביהודה נאמנת היינו דוקא בטוענת דבא עליה באירוסין משום דס"ל דגם בטוענת בתולה וכו' נאמנת וכמו שכתבנו בשם ריא"ז ורש"י ז"ל כאמור · אלא דכל זה דוחק דהוה ליה להתכי"ב ז"ל לבאר כל זה · ובלאו הכי ג"כ מה שכתבנו לעיל בכונת התוס' הוא דוחק וגם מדברי מוהרש"א ז"ל מוכח דלא אזיל בהאי דרכא כתוכן · באופן דעדין דין זה באומרת בתולה וכו' אם נאמנת ע"י דמתרלי' דבו' צ"ע כיון דמדברי התוס' כפשטן אינו נראה כן וכן מדברי מהרש"א וכן מדברי התכי"ב ז"ל לא מכרעא כיון דלא בא הדבר מפורש בדבריו · וגם מדברי ריא"ז ז"ל לא נכרעא וכן משמע מדברי הכ"ש ז"ל רש"י ס"ח דעלה ונסתפק בדין זה בהם אומרת וכו' ונוהגין לייחד אם נאמנת במיגו או דילמא מגו להוציא ע"ש ולא הפשיט ספקו מדברי ריא"ז הנז' דמשם ראיה דס"ל דמהתם לא מכרעא וכמו שכתבנו · ועיין להרב משנה למלך ז"ל על דברי ה' בית שמואל הללו ע"ש · באופן שדין זה באומרת בתולה דכתב השיטה מקובלת על דברי רש"י דנאמנת לע"ד צ"ע בדין זה עוד :

ודעגין האוכל ביהודה וכו' דאינו יכול לטעון טענת בתולים נראה דה"ה טענת פתח פתוח וכמו שכן משמע מסו' דלעיל ד"ט דאמרינן אמר רי"ו מאי קא משמע לן האוכל וכו' מ"ל וכו' ע"ש הרי דלס"ד גם טענת פתח פתוח אינו יכול לטעון וכ"ש לפי המסקנא והיינו טעמא כמו שכתב רש"י שם ד"ה מאי לאו ע"ש וכן משמע מדברי התו' ד"ה לא וכן מדברי הפוס' כיעוין שם בהרב בית שמואל ז"ל רש"י ס"ח · אמנם ראיתי לרי"ו ז"ל כתיב דס"ט ע"ג שכתב וז"ל האוכל אצל חמיו וכו' אינו יכול לטעון טענת בתולים מפני וכו' ולא היו עושין בגליל כן וכך היו נוהגים ביהודה שמעמידין להם כ' שושבינין וכו' ומה שאמ' שהאו' אצל חמיו אינו יכול לטעון וכו' דוקא טענת בתו' אבל פתח פתוח יכול לטעון ומוכח כי בגליל יכול לטעון

לטעון וכו' ועיין בפ"ק דכתובות ע"ש · והנה מה שכ' ביהודה היו נוהגים וכו' צריך לומר דאיירי במקום אחד של יהודה והיינו ההיא ברייתא ולא קאי לעיל למקום שמייחדים ביהודה דהתם למה לי שושבינין כיון דכלהו הכי היו מייחדים אותם בבית חמיו זה נראה כונתו אלא כאו דבריו שאומים · אתנם מה שכ' אחר זה כי מה שאמרו האוכל וכו' דוקא טענת בתולים וכו' ע"ש לפי מה שכתבנו דבריו המוקים זולת אם נאמר דט"ס נפל בדבריו וצ"ל ומה שכתבתי דאינו יכול וכו' וקאי לחלוקה דסיים דכל שלא נהג וכו' או בענין אחר וצ"ע · ולענין אם יכול היחיד לנהוג כגליל לכתחי' כמנהג יהודה עיין בתשו' הרא"ד ז"ל סי' קס"ז עד ק"ע בזה דנראה דאיכא פלוגתא דרבנן סבוראי ז"ל בדין זה ועיין להתבי"כ ז"ל ריש סי' חי"ס בהגב"י ע"ש ומדברי הריטב"א ז"ל הובאו דבריו בש"מ ד"ק ש"א לסיפא משמע דיכול ויעוין בפי' הרב המאור ז"ל בסו' ובדברי הרא"ה ז"ל שהביא הש"מ את"ז ע"ש:

גמ' בראשונה ביהודה היו שושבינין ישנים בבית שהחתן והכלה ישנים שם ובגליל לא היו עושין כן וכו' ולכאו' יש לדק' דכיון דקתני ברישא דבגליל לא היו מעמידין שושבינין תו למה לי למתני דבגליל לא היו נוהגים כן דהיינו לישן שם · וראיתי להרשב"א והריטב"א ז"ל דנרגשו מזה ותירצו דמאי דקתני ברישא דבגליל לא היו מעמידין היינו שנים הכל מ"מ אחד היו מעמידין שמא אירע וכו' ומ"מ למה לא ביארו למה היו מניחין שושבינין ביהודה בעת השינה ולא בגליל דאי משום משמוש כבר תנא ליה רישא ואי איירי לאחר משמוש תו ל"ל כיון דכבר נתברר הדבר ואולי י"ל דאיירי אם לא משמשו או אפילו אחר מעשה היו נוהגין כן עבור מי שלא יוכל לעשות מעשה וכדי שלא לבייש את מי שלא יוכל לעשות מעשה היו ישנים שם גם למי שהיו עושים מעשה כדרך שתיקנו בברכת התורה ובבכורים · אי נמי משום דאמרינן בברכות ריש פ' הרואה דהחתן והכלה צריכים שימור משום הכי היו מעמידין שושבינין ביהודה אחד מצד זה ואחד מנגד זה כדי שישמרו אותם הדק היטב ולפחות לילה הראשונה שהיא עיקרית · משא"כ בגליל לא היו חוששין לזה:

אמנם נלע"ד עפ"י מ"ש פ"ב דנדה אמתני' דתנן תמן שלא הגיעה לראות וכו' דאמרו שם רב ושמואל דאמרי תרוייהו הלכה בועל בעילת מצוה ופורש והקשו עלה מעובדא דהכי ומתניתין הנז' ומשני היכהו דאמרי ברבותינו דתניא רבותינו חו"ן שיהא בועל בעילת מצוה ופורש וכו' ע"ש · וכן פסקו הפוסקים כיעוין בהריב"ה ז"ל יו"ד רס"י קס"ג· ובהכ"י שם · היכו השתא יש לומר דהאי ברייתא דהכא אולא בשיטת ההיא ברייתא דהתם דקתני ורבותינו וכו' ופורש משום דלא היו נאמנין כל כך במעשיהם כמו שכתבנו לעיל הגם דכבר עשו מעשה וכבר היו שם עידי משמוש מ"מ חששו פן אח"ך יפתנה ויבא עליה באיסור דיעלה על לבו לחשוב דנותנין לו כל לילה הראשונה ולפי האמת וכן לא יעשה משום הכי היו מעמידין שושבינים שם בבית שהחתן והכלה ישנים שם משום חששא הנז' אבל בגליל לא היו מעמידין כלל לא עידי משמוש ולא עידי שמירה יען היו מוחזקים בכשרות טובא ולא היו חוששין לחששא הנז' משום דהיא ברוא להם שלא יבא עוד פ"כ עליה והוה שני ליה בביאה ראשונה ועיין לה' לחם אבירים ובהריב"ה ז"ל אה"ע סי' :

והנה הרא"ש ז"ל בפסקיו בסו' הביא האי ברייתא שלפנינו ולא הביא האי בבא דשינה כנראה דלא גריס ליה מהאי טעמא דהקשו עלה הגאונים ז"ל הנז' ולא ניחא ליה בתירוצם וכן כ' מוהרש"ף ז"ל וכתב נ"כ שכן משמע מסו' מדלא לידרו לומר איצימתא דקאי אסיפא וכו' ע"ש · ולפי מה שכתבנו לעיל לעניות דעתי לא מכרעא כיון דיש לומר דהאי חילוקא לא איירי לענין משמוש ועיין במוהרי"ל ז"ל בס' זרע יצחק דלידר לומר כן בדעת הרא"ש דלא גריס ליה אי נמי דלא הולרך להביאה ע"ש והאי א"כ הוא דוחק לע"ד כמובן · גם בעיקר תירוצם י"ל דהרי בתוספתא דפרקין וכן בירוש' גרסי לה ועיין להרב חסדי דוד בפרקין מ"ש שם · וגם הוא לא נרגש ע"ד הרא"ש ז"ל כמ"ש וצ"ע · ועלה על דעתי ליישב דברי הרא"ש ז"ל דיש לומר דאה"נ דהוא גריס כן בהאי ברייתא אלא דהוא מפרש דמ"ש ביהודה היו השושבינין ישנים וכו' היינו טעמא כמו שכתבנו לעיל דס"ל ברבותינו דסבירא להו בועל בעילת מצוה ופורש אבל איהו מפרש דמשום שלא היו יהודה צדיקים כ"כ היו עושין כן מפני היראה ח"ו אלא דאדרבא צדיקים וגם חסידים היו ומצד החסידות היו מחמירין על עצמם לעשות סייג ע"ד דכתיב ושמרו וכו' ואחז"ל עשו משמרת וכו' וכאשר כתב הרב החסיד בס' חובת הלבבות ז"ל דהחסידים היו עושים פ' סייגין לכל דבר כידוע ולא היו עושין כן כ"א בפעם הראשונה דהוא למא לאותו דבר וגם היא נ"כ מבולבלת מיראת החתן כמובן והשתא כיון דאינו אלא משום חסידות בעלמא דגם לרבותינו מותר להתייחד עמה מן הדין וכמו שכן פסקו הפוס' כיע"ש בהריב"ה ז"ל באה"ע רס"י כ"ב וביו"ד רס"י קל"ב ובמרן הב"י שם וכן פסק בש"ע שם א"כ לא הולרך הרא"ש ז"ל להביא בבא זו דלענין חסידות אין לדבר סוף דיש לאל ידו של אדם לעשות חסידות על חד תרין ועל היותרת וכמש"ל · ועוד יש ליישב לע"ד דברי הרא"ש ז"ל דס"ל דהאי דקתני ביהודה בראשונה היו מעמידין להם שני שושבינין וכו' בראשונה היו שושבינין ישנים להו היינו במקום אחד דמקומות מקו' יש כמ"ש בש"ס לעיל וכמו שכן צ"ל בשני בבות דקתני ביהודה בראשונה היו מעמידין להם שני שושבינין וכו' כדי למשמש וכו' דהרי במקום שיש יחוד אין משמוש ובמתכאר מסו' ומפירש"י ז"ל ועל כרחינו לומר דמקומות יש כמו שכתבנו א"כ גם בהאי בבא דשינה עם בבא דמשמוש ס"ל להרא"ש דמקומות יש וכו' כמו שכתבנו והיינו טעמא משום דמבבא ראשונה נראה דלא היו ישנים שם הפך מאי דקתני אחר זה וכן משמע מדלא קתני לעיל שניהם גם יחד דהיו מושיבין וכו' והיו ישנים וכו' ומשום הכי ס"ל לומר דהמקום שהיו מושיבין שושבינין קם היו יושבים אחרי הקיר וכשהיו שומעין קול של נתר

דכר חכף היו נכנסין וממשמשין אבל לא כמלאין שם בעת המעשה משום דאסור לשמש בפני כל בריה וכמו שאמרו בפ' כל היד ויתר מזה אמרו דרבא מקרקש וכו' וכיעוין בריב"ש והש"ע ז"ל אה"ע סי' כ"ו משא"כ אידך ברייתא ש"ל דיהודה לא קפדי בהאי איסורא ומשום דקי"ל דאסור כמו שכתבנו בסמוך הרא"ש כבא זו :

תוס' ד"ה ר"א אמר תני וכו' אומר ריב"ס דר"א וכו' ור"ת אומר דדוקא וכו' עכ"ל ראיתי להרב פנים מאירות ז"ל ח"א סי' ה' שכתב בכ"ר וז"ל ועוד יש לעיין מהא דתנן בכתו' די"כ האוכל אצל חמיו וכו' ובגמ' מדקתני האוכל מכלל דאיכא דוכתא וכו' עס"ו הסו' שאמרו תני כל שלא מושמש ואוי לדקדק מאי קמ"ל מתני' לדברי אביי דביהודה מקומות וכו' מאי כ"מ לריכא ואף שרש"י מפרש דכ"מ היכא דלא נהיגי לייחד וכו' מ"מ קשה רהא ממילא נשמע ונראה דיש נפקותא לדינא דאמרינן בדיו"ד חכמים תקנו לבתולה מאתים והם האמינוהו וכו' וכתבו התוס' דלא קי"ל בהך דר"ן דאשכחן ר"א דהוא בתרא דפליג עליה כדמתרץ לקמן ברייתא תני כל שלא מושמש אינו וכו' טענת בתולים שמא חיישינן שמא משקר ולא אמרינן חזקה וכו' וכן פי' ריב"ס והרא"ש כתב דלעולם ר"א לא פליג אר"כ דחזקה וכו' אלא דשאני הכא כיון דנהגו למשמש ונשתנה המנהג אנו תולין וכו' ותדע לך דהרי בגליל וכו' עד מ"ש יכול לטעון טענת בתולים עכ"ל · ואני אומר לפי' ר"י וריב"ס ז"ל קמ"ל מתני' רבותא גדולה דאי לא הוה תני האוכל וכו' שלא סתם ביהו' אינו יכול לטעון טענת בתולים הוה אמינא דדוקא קאי על גליל דבגליל יכול לטעון ואף שבגליל אין מושיבין שושבינין למשמש משום דחזקה וכו' ולכך תני האוכל ביהודה לאשמועינן דביהודה גופיה מקומות וכו' יש וע"כ דיוקא דמתני' קאי על גופיה דדוקא האוכל ביהודה במקום שמייחדין הוא דאין יכול לטעון אבל במקום שאין מושיבין יכול לטעון והטעם מפני שמעמידין עידי משמוש אבל בגליל אינו יכול לטעון מפני שלא נהגו למשמש וחיישינן לרמאי שהוא משקר דליתא לדר"כ דאמר חזקה וכו' אבל לדברי ר"ת קשה למאי כ"מ לאשמועינן דביהו' מקומות מקומות יש וכו' עכ"ד · ולע"ד אתהמ"ר מפשטא דמתני' דתני האוכל אצל חמיו ביהודה אינו וכו' משמע דבא לאפוקי מקומות אחרים שאינן מבני יהודה וכמו שכן משמע מסו' דלעיל דקאמר הא בגליל מלי טעין וכו' וכן משמע מדברי התו' שלפנינו דאחר דהביאו ראיה לר"ת ממאי דתני ביהודה אינו יכול לטעון דמשמע הא בגליל מלי טעין כתבו ומיהו יש לפרש הא בגליל מלי טעין אם אירע שמשמשוהו וכו' ואם יש לך לומר דדיוקא דמתני' אתא ליהודה גופיה עדיפא מינה לידחו דלדעת ריב"ס ס"ל לו' דדיוקא דמתני' הוי ליהודה גופיה דס"ל לר"א כמ"ש אביי מקומות וכו' אלא ודאי ס"ל להתוס' דפשטא דמתני' אתא לדיוקי לעלמא והיינו מ"ש שם בתחילת דבריהם וכן משמע קצת דקתני ביהודה הא בגליל מלי טעין כדדייק לעיל והיינו כמו שכתבנו וכן משמע מדברי רש"י והתוס' והמפרשים ז"ל לעיל ד"ט גבי מאי דדחי שם לא טענת דמים דעכ"פ הדיוק אתא לאנשי

גליל ע"ש · ועוד ראיה ע"ז דלפי"ד הו"ל לריב"ס ור"י ז"ל לומר דלא קי"ל כר"כ משום דאביי לא ס"ל כוותיה · וגם עיקר הכרחו מדק"ל דמאי קמ"ל אביי כבר הוקשה לו להרשב"א הביא דבריו בש"מ ז"ל וכ' לתרץ בסוף דבריו דקמ"ל דביהודה דמייחדין כשאכל גרידא יכולה היא לומר דבא עליה וכו' משא"כ בגליל וביולא שאין אנו מייחדין אינו אוכל והאכילה מעידה על היחוד אבל אם אין שם עדים וכו' עליה להביא ראיה ע"ש ועוד כתב שם בע"א בשם הריטב"א ז"ל ע"ש · גם אנכי לע"ד המעט הוא אומר באופן אחר דלדעת אביי קמ"ל מתני' דאם הלכה האשה מעיר של יהודה שאין נוהגים לייחד למקום אחר של יהודה שנוהגים לייחד ובשעת החופה טוען הוא דלא מלא לה בתולים אינו יכול לטעון ולומר דמשום בכודה של הכלה שהיא באה מעיר של יהודה משם אחר אשר גם הם כשאר מנהגיהם והשכמותיהם הולכין לאחדים ולא פלגן בהדייהו דזו היא ביאה זו היא סיבה דגם בפרט זה עשה לה נח"ר לעשות כבני עירה דהמה לנועות בדבר הזה שאינם מייחדים ואפי' שידוע שאכל בבית חמיו אמור יאמר שלא נתייחד ואפי' נתייחד שלא בא עליה מהאי טעמא דאמרן קמ"ל דלא משגחינן ביה בטענתו הנז' דכיון דנהגו לייחד כדי שיהיה לבו גס בה והמעשה בכלל גם חתן ההוא הוא בכלל ומסתמא אמרינן דבא עליה ואינו יכול לטעון טענת בתולים כנ"ל

עו"ב הרב פנים מאירות ז"ל שם אחר זה וז"ל ועוד קשיא לי ע"ד ר"ת דמפרש היכא דנהגו למשמש גרע טפי ולא סמכינן אחזקה דאין אדם וכו' קשה למ"ל לתקן מתחילתו עידי משמוש בשלמא עידי משמוש לכלה אפשר כמ"ש בירוש' שלא יהיו בנות ישראל פרוצות וכו' אבל עידי משמוש לחתן הי"ל לסמוך על החזקה דאין וכו' אלא ע"כ כפירוש ר"י וריב"ס ז"ל דלית להו חזקה דאין וכו' ויש לחוש לרמאי ולכך תקנו עידי משמוש דכ"א יכול לטעון טענת בתולים במקום שאין מייחדים ובודאי אי נימא כנסה בחזקת וכו' כתובתה מנה היה אפשר ליישב האי קושיא אליבא דר"ת כמ"ש התוס' שם ד"ה חזקה וז"ל תימא באשת כהן או בפחות מג' דמתסר עליה הלכך כיון דיש פסידא סעודתו נאמן ולמ"ד כנסה בחזקת וכו' אין לה כלל ניחא דהשתא כמי מפסדה וכו' אבל למ"ד יש לה וכו' ונראה דלא מהימן ע"כ וא"כ הא דנאמן לטעון טענת בתולים במקום שאין מייחדים אף שאין עידי משמוש איירי באשת כהן או בפחות וכו' אבל ביותר על ג' אינו נאמן דלית ליה חזקה הנ"ל וא"כ תקנו ביהודה עידי משמוש כדי שבכל אחד וכו' טענת בתולים אבל אם נאמר כנסה בחזקת וכו' הוי מקח טעות לגמרי וא"כ קשיא אליבא דר"ת למה הוצרכו לתקנה זו כלל הי"ל לסמוך על האי חזקה דאין אדם וכו' ומעתה יש לתמוה על הפוסקים ז"ל דפסקו כנסה וכו' דלית לה כלל וכהך פסקו כר"ת דס"ל דיכול לטעון טענת בתולים אפילו שאין עידי משמוש וכו' ולדידהו קשיא למה הוצרכו לתקן וכו' מלבד זה דסי' הש"ס מוכח כר"י וריב"ס ז"ל ולמה פסקו כר"ת במקום שגדולים חולקים עליו ומה שהביא ראיה ר"ת מדברי רבא אין זה כדאי להכריח

להכריח דהלכה כן משום דרבא סבר כנסה וכו' וי"ל מנה דהא רבא תי' לעיל אליבא דר"כ חזקה אין וכו' וי"ל דס"ל דתקנו ביהודה עידי משמוש דיכול לטעון אף ככנסה יתירה מג"ש ורבא לטעמיה דס"ל כנסה וכו' יש לה מנה כדגרים רש"י דהדר ביה רבא וכדפירש מוהרש"א ז"ל אבל ר"א דס"ל לעיל דלעולם כנסה וכו' לית לה כלל ושאני הכא דככר כנסה ראשון לא ניח"ל תירוצא דרבא ומשני דקאי אסיפא ותני כל שלא מושמש ומתי' אביי דמתרץ ברייתא דקתני כל שנהג ומדקתני כל שנהג ש"מ דסיעתא להך אוקמתא דמקומות וכו' יש וכן לר"א דמתרץ כל שלא מושמש הא אם מושמש מצי טעין ת"ל דמייחדין ביהודה הלא ש"מ דמקומות דמקומות יש ביהודה וכתרתי לטיבותא שאין מייח' גם אין מעמידין עידי משמוש הוא דמצי טעין אבל היכא דמייחדין או אפילו אין מייחדין אלא שאין מעמידין עידי משמוש אינו יכול לטעון טענת בתו' דל"ל האי חזקה דאין אדם טורח ועכ"פ למאן דאית ליה ע"כ ס"ל דכנסה וכו' יש לה כתובת מנה וכו' ע"ש · ולע"ד אהמהמ"ר מה שכ' ליישב כתבי' דבריו אליבא דר"ת וז"ל וכודאי אי נימא כנסה וכו' מנה הוא הפי' לומר הך קושיא אליבא דר"ת דהא כתבו התוס' וכו' ע"ש יש לתמוה ע"ד דהיאך הוא אפשר לומר כן דהרי דברי ר"ת קיימי ע"ד ר"א דאמר תני כל שלא מושמש ועלה קאמר ר"ת דהגם דס"ל לר"א כר"כ דסובר חזקה וכו' מ"מ אי נהגו למשמש ולא משמש חיישינן לרמאות ועלה ק"ל דמעיקרא למה הוצרכו לנהוג משמוש דהו"ל לסמוך אחזקה דר"כ והרי ר"א ס"ל דכנסה וכו' אין לה כלום כמ"ש כסו' דלעיל והכי פסקו כל הפוסקים ז"ל וא"כ איך כתב ליישב דהיינו טעמא דהוצרכו לעידי משמוש משום דס"ל כנסה וכו' מנה לאמינו ככל הנשים דהרי לר"א לא שייך לומר כן דעלה קאי ר"א וכן הלכה והשתא גם מה שהקשה אחר זה לר' הפוס' דאיך פסקו כנסה וכו' אין לה כלום ופסקו כר"ת וכו' ע"ש לפי דבריו לא על הפוסקים לבד קשיא כי גם על ר"ת גופיה קשיא ומאי דיתרץ ר"ת יתרצו גם הם ז"ל · גם מ"ש דאיך פסקו כר"ת במקום שגדולים חולקים וכו' ע"ש · לא ידעתי אם קושייתו הוא להרא"ש הלא גם הרא"ש הוא מן הפוס' הקדמו' וגברא רבא אגברא רבא קרמיה ואם כונתו על רבנן בתראי גם זה לא קשיא דכשם דר"י וריב"ם ז"ל סל"ה נגד זה קיימי הרא"ש ורבינו ירוחם בנכ"ג דס"ט ע"ג דכתב וז"ל וכל שלא נהג כזה כלומר שלא משמש הינו יכול לטעון על הבתולים וכו' ע"ש וכ"פ תלמידי רי"ו בשם רבו ז"ל כמ"ש בש"ת ז"ל לעיל דיו"ד ע"א גבי מ"ש חכמים תקנו ע"ש :

גם מ"ש וז"ל ומה שהביא ר"ת ראיה מרבא אין זה כראי דרבא לטעמיה דס"ל כנסה וכו' מנה ע"ש · ולא ידעתי איך כתב כן בפשי' הסר מטעם זה דחה דברי ר"ת שהרי מפשטא דסו' דלעיל דקאמר הדר ביה רבא וכו' ומאן דקא מותיב שפיר וכו' מקח טעות לגמרי משמע וכו' אלא ש"מ הדר ביה וכו' ע"ש מוכח דמה דהדר ביה ממ"ש לעיל מוכח ען כלא הכיר בה לית לה מנה והשתא הדר ביה ממאי דמלינו לו דמכח מ"ש מקח טעות לגמרי משמע וכו' ע"כ תרין רבא והימא וכו' כמ"ש שם דש"מ דרבא ס"ל להלכה דכנסה וכו' אין לה כלום וכמ"ש התוס' שם וכן משמע מדברי הראשונים שהביא הש"מ ז"ל שם וכ"ן מדברי הרי"ף והרא"ש והפוסקים ז"ל ע"ש · ומ"ש הרב הנז' כדגרים רש"י דהדר ביה רבא וכדפי' מוהרש"א ע"ש הרי מדברי רש"י לא מכרעא · וגם דברי מוהרש"א ז"ל לע"ד אינם מוכנים דלא משמע כדבריו וכמ"ש ה' זרע יצחק והמפרשים ז"ל וכמש"ל וא"כ שפיר הביא הרא"ש לדברי ר"ת דכל המפרשים הסכימו דרבא ס"ל דכנסה וכו' אין לה כלום וגם ר"י וריב"ם ז"ל נראה דמודים לו בזה דאל"כ הו"ל להתוס' לבאר דבר זה או להביא דבריהם בדרכם בכל מקום · וגם דר"י וריב"ם ז"ל אפשר להם לדחות ראית הרא"ש לומר דדווקא הא בגליל יכול לטעון איירי כשאין מייחדין וכאירע שלא משמשו וכמו שכתוב בדברי התוס' שלפנינו לדחות מאי רכ"מ מדיוקא דמתני' וא"כ יתרצו כע"א · מ"מ מ"ש ה' פ"מ ז"ל בכו' לא יתכן לע"ד וכמו שכתבנו · גם מ"ש דשיטת הש"ס מוכח כר"י וריב"ם ע"ש לע"ד לכאורה נראה דשיטת ר"ת והרא"ש וסיעתיה ז"ל היא יותר פשוטה ומוכרחת שהרי לעיל מו' דהלכה כר"ן דלא מלינו מי שחלק על דבריו להדיא והכא נ"כ מסקינן כדברי ר"א ולא מלינו מי שחלק על דבריו להדיא וגם הוא בתרא דקי"ל כרוב המקו' הלכה כוותיה וכמ"ש תלמידי הרי"ו ז"ל שם דהשתא ע"כ לחלק כמ"ש ר"ת וסי' ז"ל · גם מ"ש כסו"ד וז"ל ועכ"פ למאן דאית ליה האי סברא ע"כ ס"ל כנסה וכו' מנה ע"ש לע"ד כפי מש"ל לא מכרעא גם עיקר קו' דמעיקרא לדעת ר"ת למה הוצרכו עידי משמוש הו"ל לסמוך אחזקה ע"ש יש ליישב דכיון דבני יהודה היה נמצא בהם צד רמאות ח"ו כמ"ש בש"מ שם לא רצו חכמים לסמוך אחזקה הנז' דחששו שום שבה כגון שלא תמצא חן בעיניו ובזולת לא איכפת ליה בהפסד ההוצאה ויעוין בירושלמי דפרקין אהאי מתני' ובדברי התוס' והרא"ש כמ"ש דבגליל לא היו מעמידין וע"ע בש"מ ובמוכן : וגם למה שדחו לומר דדווקא דהא בגליל איירי אם אירע דהעמידו שושבינין נראה דהינו שלא דרך ערא' ומקרה בעלמא עבור שבת מה ועיין בש"י ז"ל לעיל ד"ט ע"כ ד"ה לא ובתוס' שם ובמ"ש ע"ד ולהש"מ בסוג' · באופן דנמלינו למדין ממה שכתבנו שדברי ר"ת והרא"ש ז"ל אתו שפיר והכי מוכח מדברי הרא"ש דסוג' כמ"ש הפ"מ וכן דעת ריק"ז הובאו דבריו בשלטי הגבורים ז"ל בסו' ע"ש וכן דעת תלמידי הרי"ו וריב"ם ורבינו ירוחם ז"ל וכמו שכתבנו וכן פסק הריב"ה והש"ע והרב הלבוש ז"ל אה"ע דס"י רס"ט דאם נהגו למשמש ולא מושמש אין לו טענת בתולים ע"ש :

וחזי הוית להרב אמרות טהורות ז"ל שם אה"ע ס"א שכתב ע"ד הריב"ה שם שכתב כדברי ר"ת והרא"ש וז"ל מרן הביא דברי הרא"ש שכתב בשם ר"ת דכיון דנהגו למשמש וכו' אמנם צריך להבין ראית הרא"ש שהביא דבגליל שאין נוהגים למשמש דיכול לטעון טענת בתולים ממ"ש רבא לעולם אימא וכו' והמאי הוצרך לזה הא בלא"ה בלא מילקיה דרבא מוכח דבגליל יכול לטעון ט"ב וכו'

וכו' ע"ש · ולע"ד אחרי המח"ר לק' דכלהו דברי רבא הו"ה דהיה הנוקנת דכיון דלה נהגו לנושמש הם יטעון הבעל דלה מלה לה בתולים די"ל דרהה והכר המפה דמה"ט הוה דנהגו למשמש וכמ"ש רש"י ז"ל ד"ה כל שלה וכו' וכיעויין בסוג' דלעיל ד"ט וכרברי רש"י שם משום הכי הולך הרה"ש להביה רהיה מדברי רבה דמוכח מדבריו דסובר דבגליל מלי טעין טענת בתולים הגם דלה נהגו למשמש וכ"מ מדברי התוס' שלפנינו · והנה הרה"ש בסו' הביה סו' ודברי ר"ה המנס הרי"ף השמיטה וכן הרמב"ם פי"ה מה"ה וכתב הרב הנו' לייסב לוה דה"ט דס"ל דר"ה פליג עם רב נחמן דס"ל חזקה הין הדם וכו' כמ"ש היב"ש והנן קי"ל כרב נחמן דחזקה וכו' ולה ניח"ל מ"ש רבי' תם דכיון דנשתנה וכו' דהין טעם וכו' והדרבה מהרהיה שהביה הרה"ש משם רהיה דיכול נטעון טענת בתולים העפ"י דהין ממשמשין וכו' ע"ש · ולע"ד מ"ש לייסב כעד הרמב"ם ז"ל כבר כ"כ הלח"מ שם ה"ח ע"ש וכ"כ הרב פנים מהירות ז"ל שם ח"ה סי' ה' ע"ש · הלה דמ"ש דלה ניח"ל כמ"ש רבי' תם וכו' והדרבה מהרהיה וכו' ע"ש ל"מ לע"ד דהתם היורי בגליל וכדליכה שינוי מנהג וכמו שכן משמע מדברי התוס' שלפנינו ומדברי הרה"ש ז"ל הנז' · ומ"מ עיקר התירוץ הוה טוב והגון דהרמב"ם ז"ל לה ס"ל ההי חילוקה דר"ת וכמו שגם ר"י וריב"ש ז"ל לה סבירה להו הכי וכמ"ש הרבנים הנז' :

עוד כתב הרב מוהרה"י ז"ל שם דתימה על רבי' שלה הביה דעת הרמב"ם ז"ל ופסקיה לדינו בלתי חולק גם מרן בש"ע סתם כדברי רבינו ולענין הלכה הין לומר דהרמב"ם הוה יחיד בסברתו שהרי גם הרי"ף ז"ל לה העתיק בי הם המשנה דההוכל ולה הביה מילתייהו דרבה ור"ה ובודהי דמלי טעין החתן קים לי כהרי"ף והרמ' ז"ל דהם לה העמידו שושבינין יכול לטעון טענת בתולים משום דחזקה וכו' והוקי ממוכה כחזקת מהריה והפי' במקומות הללו שהין דנין כדין הקים לי יכול לטעון קי"ל כדעת הרמב"ם דהוה מהריה דהתרין ע"ש · ולע"ד החרי המח"ר עדין יש לפקפק בדבר זה כיון דהכן לה ידעינן בבירור טעמם של הגהונים ז"ל דהשמיטו ההי דינה דר"ה וגם לה רהינו בדברי הרהשונים שנתנו טעם זה לדבריהם ע"ד שכתבנו לעיל גבי מ"ש גבי גר קטן הגדילו יכולים למחות כיעוין בדברי הרמב"ן והר"ן ז"ל בהלכות ע"ש ה"כ יש לומר דמטעם החר הוה דבר השמיטה והנחנו לה נדע וכגון דה הולי י"ל דלה שבקי' מהי דהמור רבנן בבורהי להדויה דפ' בר"ה דכל שלה מושמש הינו יכול לטעון טענת בתולים הלה דמ"מ לפי מש"ל כהן נמלהו שלשה המה מטיבי מרבני ההחרונים שכתבו דטעם השמיטה הוי משום דלה ס"ל כר"ה והם הלח"מ והפמ"ה והרב מוהרה"י ז"ל הנז' וה"כ שפיר יכול החתן המוחזק לומר קי"ל ודוק · והנה ממ"ש בסוגיין הלה המר רבה הכי קהמר כל וכו' שלה דנהג מנהג יהודה בגליל הינו יכול וכו' הין לדקדק ע"ר הש"מ לעיל דפשיטה ליה בין כדעת רש"י ובין לדעת התוס' ובין לדעתו דבמקום דלה נהגו לייחד הפילו בה עליה ב' וג' פעמים במקרה יכול לטעון טענת בתולים ע"ש וכן כתב הרב בית שמוהל ז"ל רש"י חיי"ס כדעת התוס' הלה שכתב דרש"י וריה"ז חולקין ע"ז וס"ל דלה שנה · די"ל דמ"ש הכה בסו' היורי היכה דנהג כמנהג יהודה נומש פעמים טובה וכן משמע ממ"ש מנהג יהודה בגליל וכן משמע מד' רש"י והגם דבש"מ הביה בשם הרה"ש שכתב הלה שנהג מנהג יהודה וכו' כלומר שנתייחד עמה ע"ש וכן כ' הרשב"ה ז"ל ע"ש י"ל דהין כונתו לומר הפי' נתייחד עמה פעם החת הלה כהו להשמועינן דלה נימה דמ"ש כמנהג יהודה ר"ל הם הכל בבית חמיו פעמים טובה דהז מחזקי' לה בעולה דומייה דהנשי יהודה ליה כתבו דהין הכונה כן הלה ר"ל הם נתייחד דוקה ולה סגי בהכילה דשהני יהודה דנהגו לייחד הותה ומשום הכי המרינן דהוכל בבית חמיו ביהודה הינו יכול לטעון טענת בתו' מפני שמתייחד עמה כלומר שכך היה המנהג לייחד הותה משה"כ בגליל וכיולה שהין המנהג לייחד הז הפי' הם הכל בבית חמיו פעמים טובה לה סגי בזה הלה בעי' שנדע שנתייחד עמה דמסתמה כיון שנתייחד עמה על דעת לבה עליה היה הדבר דהין הפוטרופוס לעריות כמ"ש הם ז"ל הכל עדין י"ל דהיירי דנתייחד עמה פעמים טובה דומייה דיהודה הכל בלה"ה י"ל דס"ל די"ל טענת בתולים ובה"ג היירי סו' ודוק :

מתני' החד הלמנת כהנים וכו' פירש"י ז"ל בת כהנים ע"כ הה דלה פירש דר"ל בת יש' הנשהת לכהן דה"כ הוה משמע דהלמנה בת כהן הנשהת לישרהל יש לה שום תוספת בכתובה טפי מהני משום דיש לה עילוי יותר וה"כ קשה דהו"ל למתני' למיתני ההי דינה והו דה"כ מהי קשייה לה להש"ס מברייתה המתני' לימה דמתני' היירי בבת ישרהל והברייתה בבת כהן הגם דבלשון ה' נהמרו ובכן לה הייתו נריכים לתירולה דר"ה דעדיפה ההי תירולה מההוה תי' כמובן · כי ע"כ הולרך רש"י לפרושי כמ"ש וגם מתוך סוגיין מוכח כן ועיין בס' מר דרור ז"ל ועיין עוד כמ"ש הש"מ בשם הררי"ה ז"ל וכמה שסיים הש"מ וכתב וכן פירש"י ע"ש · ולפי"ד משנתינו קתני לה בדרך לה זו הף זו והח"ך הביה הש"מ בשם הרדב"ז ז"ל ע"ש דלפי דבריו נר' דמשנתינו קתני לה בדרך זו והל"ל זו · ולכהורה יש לדקדק דמי דחקו לפרש כן כיון דבכר ידוע דלומר זו והל"ל זו הוה דוחק · והולי י"ל דלפי"ד חלוקה דהלמנת כהנים מפרש לה ע"ד שפירש לה מוהררי"ה ז"ל דהתה להשמועינן דגם דהשת כהן הין כתובתה הלה מנה דלה תימה וכו' ולפי"ז גם לפי דברי הרדב"ז הב' חלוקות דתני במשנתינו הוי בדרך לה זו הף זו כמובן · ועיין מ"ש הרמ"ז ז"ל במשנתינו מ"ה וכמה שכ' הרב בית דוד ז"ל על דבריו ובגמרה הכי היתה וכו' ע"ש ויש לדקדק ע"ד דבבר כתבו הרמ"ז והם כונתו להקשות ע"ד לה קשייה כמובן :

תוס' ד"ה שתי תקנות וליכה למימר וכו' עסו"ד דבריהם. לכהורה נריכים ביהור דנרהים סותרים ההדדי וכהשר עמדו ע"ד רבנן סבורהי מוהרהב"ח ומוהרש"ה והרב מר דרור ובש"מ ז"ל הלה כספרתם ועמ"ש בש"מ בכונת דבריהם ושב"כ בקירושי

כתי' הרשב"א והריטב"א ע"ש והמתבאר מדבריו הוא דרש"י ז"ל סובר דמאי דאהדרינהו הוי חדא משתי תקנות משא"כ לפי' התו' ושיטתייהו ז"ל דאהדרינהו לא הוייא תקנתא · והר"ב שם הביא ראיה לדבריו ממ"ש במנחות דנ"א ע"ב אמר ר"א שתי תקנות הוו מדאורייתא מדצבור כיון דחזו דקא פשעי בה אוקמוה אדאורייתא והיינו ב' תקנות הראשו' מיורשין והשניה מאי דאהדרינהו וכמ"ש רש"י שם · ועוד אמרו שם דנ"ב ע"א אחר זה אר"א כה"ג והיינו סיעתא לרש"י ומינה קשייא להתוספות וסי' · ואיברא דאריכות לשון שתי תקנות הוה ניחא להאי פירושא ומיהו ההיא דמנחות וכו' ע"ש · ולענ"ד המעט הוא מלבד מ"ש בסו' אר"א שתי תקנות הואי וכמ"ש הרב שם עוד בה דנראה דהוכרחו התוס' הכא לפרש כן משום דק"ל למה הוצרך ר"א לומר מעיקרא תיקנו לבתולה ד' מאות זוז וכו' דלא הו"ל לומר זה שהיתה הקו' מאלמנה לאלמנה וא"כ הכי הול"ל מתחילה הו"ל לאלמנה בת כהן מנה כשאר אלמנות ישראל כיון דחזו דמזלזלי בהו תקינו להו מאתן כיון וכו' ומשום דקדוקא דיש להם מפרש"י משום הכי התוס' וסי' ז"ל פירשו כונת הסו' בענין אחר דהשתא אתי שפיר דברו הש"ס והוצרכו לומר דמאי דאהדרינהו לא הוי תקנה · אלא דעכ"פ קשה סו' אהדדי דהתם קל"ח והכא לא וכיעוין בדברי הרשב"א והריטב"א ז"ל בסו' וכן מס' מדלא קאמר ג' תקנות הוו · והנראה לי לומר כדעת התוס' דס"ל דלא דמי הא דהכא להא דהתם דהכא כד תקינו לה מאתן לא הייתה תקנה בריאה שלא היתה רפויה בידם קצת דמסתמא אמור יאמרו אדנסיבנא אלמנה במאתן נסיבנא בתולת ישראל וכו' וכמו שכן היה הדבר לבסוף ומשום הכי מאי דאהדרינהו לא חשיב תקנה בפני עצמה משום די"ל דגם רבנן דתקינו לה מאתן לא היתה אלא דרך נסיון והבחנה בעלמא אולי לא יפרשו מליסב להו א"כ דנפקא מינה להרווחה דביני ביני משא"כ ההיא דמנחות דתקנו דהיורשין יביאו החביתין התם ה"ל תקנה גמורה דלא היה עולה על הדעת דיהיו היורשים פושעים ולא יביאו המנחה ההיא דהיתה מוטלת על מוריהם הכ"ג וזאת תורת החטאת והמנחה שלא דכשראו חכמים דהיו פושעים בדבר חזרו ואהדרינהו אדאורייתא וכה"ג י"ל נ"כ מ"ש שם אחר זה גבי אפר פרה דמדאורייתא וכו' כיון דחזו דמזלזלי בהו וכו' למכהן גזרו ביה מעילה כיון דקא פרשי מספק זואות אהדרינהו וכו' דהתם נמי כי תקינו ואמרו דאיכא בה מעילה מדרבנן לא עלה על הדעת דיפרשו מס' זואות דהוי ספיקא מדבר תורה וכ"מ לנגיעה בתרומות ובטהרות ולביאת מקדש והגם שגזרו איסור מעילה בה מ"מ לא עלה על הדעת דיפרשו מס' זואות דהוי ספקו מדבר תורה לא גזרו בהו מעילה משו"ה חשיב להו התם לאהדרינהו תקנה הגונה והיינו דהתם גבי מנחה נקט דקא פשעי וכו' ובשנייה נ"כ נקט דקא פרשי מס' לרמוז דזאת תורת החטאת וכמ"ש בכ"ל בדוחק :

והנה האי קו' ראשונה דהקשו התוס' כן הוק"ל נ"כ להרב שיטה ישנה ז"ל הובאו דבריו בש"מ שם וקי' דלא רצה לאוקומי מתני' קודם תקנה וכו' ע"ש · והחתמ"ר לא זכיתי להבין דבריו דעדיפא מינה הול"ל דהא חזינן וכו' וכמ"ש התוס' והריטב"א ז"ל ועדיף טפי ממה שתירץ וכיעוין בחגיגה ד"ב ע"א דמשני כאן במשנה ראשונה וכאן במשנה אחרו' וכו' ע"ש ודו"ק · והנה עמ"ש אחר זה ואין לומר דמעיקרא וכו' דאין סברא וכו' · ראיתי להרב פני יהושע ז"ל שכתב ע"ד וז"ל ולא הבינותי דבריהם דלכאורה איפכא מסתברא כי היכי וכו' יע"ש · ולענ"ד יש לומר דכונת דבריהם הוא משום דדבר ידוע דהאלמנה מעלתה היא פחותה קצת בעיני הבריות משום דדבר הורגלה עם בעלה הראשון ע"ע מאכל ומשתה ומלבוש וכיוצא ועל ענין המדות ומהאי טעמא מיחש חיישי אולי לא תהיה שוה לו עם מי שירצה ליקח אותה אי בכל דברים הנז' או במקצתן וגם מצינו בהתנא ר' אליעזר הגדול ז"ל שצוה לבנו הורקנוס לא תבשל בקדירה שבשל בה חבירך וגם ידוע מ"ש התנא ז"ל בזוה"ק על ענין נשואי אלמנה ע"ש דהשתא לפי זה אתי שפיר דברי התוס' שכתבו דאין סברא וכו' אם לא דחזו רבנן דמזלזלי בהו דמהאי טעמא תקנו לה מאתן ועיין במ"ש עוד הרב פני יהושע ובש"מ בשם הרא"ש והשיטה ישנה ז"ל ועיין עוד שם משם הרשב"א והריטב"א לענין הסכמות בה"ע שם ובהריב"ש ח"מ סי' כ' וסי' קס"ג ובמרן בית יוסף והדרכי משה ז"ל :

ע"ב גמ' אמר רב יהודה אמר שמואל לא כ"ד וכו' עיין בהרב המרדכי ז"ל בסוף סי' קל"ו ולהב"ח ז"ל אה"ע סי' ס"ו ס"ט ולהרב בית שמואל שם סקט"ז ע"ש וכן משמע מדברי הר"ן ז"ל גופיה בהלכות בסו' שכתב האי דינא דמשפחות וכתב וז"ל כלומר ואם בא אדם ונשא בתולה סתם מאותה משפחה ר"ל ק"ל כתו' מאה זוז ע"ש דנראה כונתו דנרגש האי קושיא ותירצה וא"כ הו"ל להביאו · ולענין אם אדם רוצה לקדש אשה ממשפחות ישראל ומתנה עמה קודם קדושין על מנת שלא יכתוב בכתובה כ"א מאתים כשאר בתולות של משפחות ישראל ואם לא תרצה בזה לא יקדשנה וישא אשה משאר משפחות שבעם' ויש להסתפק אם יכול להתנות בכה"ג וכמו כן יש להסתפק בבת כהן ולכאורה נראה דאינו יכול כיון דהתקנות גמורות ומעשה בית דין נינהו כמ"ש התוס' בסוג' · אמנם נראה דיכול וסוגיין לא איירי אלא כשנשא בסתמא וכמו שכ"כ הר"ן ז"ל וז"ל ואם בא אדם ונשא בתולה סתמא וכו' ע"ש דש"מ דעל תנאי מהני · וכמו כן נראה לפי מאי דקי"ל כרבי יהודה דס"ל כל דבר שבממון תנאו קיים אפילו בתקנה גמורה של דבריהם וכמ"ש הרמב"ם ז"ל בפ"ב מה' אישות ה"ו וכן פסקו הפוסקים ז"ל ע"ש · ולא דמי למ"ש שם חוץ מעיקר כתו' דאינו יכול לפחות וכיוצא ע"ש דהתם שאני כיע"ש בה' המגיד ז"ל וכמובן :

והנה האי דינא דאסיקנא דאלמנה בת כהן במנה כר' דה"ה גרושת בת כהן הנשאת לישראל דמעיקרא היה לה ד' מאות זוז ושוב אוקמוה אמנה ונקטו אלמנה כמובן ויעוין בש"מ ז"ל · אבל הא מספקא לי במאי דתנן במשנתינו ב"ד של כהנים היו גובין ד' מאות זוז לבתולה ואמרינן בסוגיין אמר ר"י לא וכו' אלא אפילו

משפחות

משפחות המיוחסות וכו'. אם היינו דוקא בבתולה או אפילו באלמנה מן האירוסין דדין בתולה יש לה דאית לה כתובה מאתים וגם אית לה טענת בתולים כמו דתנן לעיל וביאורו בש"ע שם רסי' ס"ז וגם אם תמצא לומר דדין בתולה יש לה ואית לה ד' מאות וזו אכתי איכא לנודע בגרושה בוגרת מן האירוסין דיש לה דין בתולה לכל דיני וכמ"ש הש"ע שם אם עברה ונשאת לכהן דמן הדין אסורה לו כמ"ש הש"ע שם סי' ו"ו ס"א וכופין אותו להוציאה כמ"ש שם וגם יש לה כתובה כהכיר בה כמ"ש שם רס"י קט"ז ע"ש אם בכה"ג הויא בכלל הלזו וגם שלא יהא חוטא נשכר א"ר שרוקא כשהיו הנושאין כהחר הוא דתקנו כן משא"כ היכא דהיו בה"ס באיסור כיון דהולה לא קדושתה ומעלתה · ולכאו' לספק הראשון נראה דהיא בכלל התקנה ולספק השני נר' דאינה בכלל אלא דל"מ הדבר מבואר- ול"י עוד :

ר"מ קאמר וכו' כתב הריטב"א הובא בש"מ שם ז"ל שכתב וז"ל וה"ת למ"ל למתני' וכו' וי"ל דזו והל"ל זו וכו' ע"ש והע"ג דבריטא הוי לא זו אף זו וסיפא זו והל"ל ש"ל לומר דל"ש וכמו שכ"מ מדברי רש"י ריש מעילה הגם דהתו' שם חלקו ע"ד ואפשר שמטעם זה נייד הריטב"א ז"ל מה' זה ותי' בע"א דאיירי וכו' כמ"ש שם וא"כ י"ל דשאני הכא דהחלוקה ראשונה ל"ק לה בהדיא בברייתא אלא דהרטב"א ז"ל נח"ל בתירוצו יותר מזה ועיין כמ"ש במ"א בזה · ולענין אם רוצים לעשות כה"ג גם במשפחות אחרות שאינם מיוחסות מפשט סוגיין נראה דאינם יכולות אמנם מדברי הריב"ה והש"ע ז"ל שם נראה דל"ש ועיין בב"ש ז"ל שם סקל"ו מ"ש בשו"ר ע"ש ול"מ הפך ממ"ש דיל"ד במובן וכן בדין דהא ע"ד הש"ע קאי ודוק :

משנה הכונס את האשה וכו' ר"א הרי זו בחזקתה עד שתתארס עיין בה' תוי"ט ז"ל במשנתינו דרק"ק אמאי לא תנא עד שלא נתארסה כדדייק בירוש' ר"פ האשה שנפלו ע"ש · ומה שעלה על דעתי לפרש עפ"י מ"ש השי' ישנה ז"ל בכונת דברי הירוש' הנוא · כבר מצאתי כן בהרמ"ז במשנתינו ועיין במשנה דלקמן פ"ז מ"ט דתני נכנסה וכו' שעד שלא נתארסה היו בה מומין וכו' ע"ש ·ונר' לי ליישב בענין אחר דהיינו טעמא דתני הכא עד שלא תתארס שם רמז . דקאמר ר"י דלא נפיק א"ח דהרי אי בחזקת בעולה והא קאמר עד שלא תתארס כלומר דיותר טוב היה לה להיות כלתא שלא תתארס כדי שלא לעשות ערמה ואת להכנסא לאיש בחזקת בתולה וכלפי לייא היא היתה בחזקת בעולה מקדמת דנא וכי האי גוונא נ"כ יש לפרש ההיא מתני' דריש פ' האשה הנז' דתני עד שלא תתארס דיותר טוב היה לה להיות כלתא דלא תתארס :

וער מאי דתנן במשנתינו כאמנת כתב התוי"ט ז"ל דהיינו טעמא דמוקמינן אתתא אחזקה וכו' וע' פ"ז מ"ש שם דהכא דוקא כשאפשר דנאנסה משנשאת ע"ש והם דברי התוספות לקמן דע"ה ד"ה רישא וכו' וביאורו בהתוי"ט שם ועיין במ"ש הרמ"ז ז"ל ע"ד דקשיא ליה דא"כ למה לי טענה דמשארסתני נאנסתי דאית לה קרתי לטיבותא ועוד שלא יקראנה רמאית וכו' ע"ש · ונלע"ד לו' דה"ט

דנקט משנתינו באומרת משארסתני וכו' משום דלפי דברי רבא דהתם דמשני כאן כמלאו וכו' דעליה איירו התוס' אתא מתני' דהכא לאשמועינן דהגם דהיא טוענת דבעודה בבית אביה נאנסה והיל"ל דעל האב להביא ראיה קמ"ל דהפי"ה כיון דעתה נשאת והיא בבית בעלה אמרינן כאן כמלאו וכאן היו ואי הוה תני דהיא היתה טוענת דאחר נשואין נאנסה לא הוה שמעינן ליה לאידך וכמו שכן מש' מדברי התוס' והרא"ש בתוס' שם וביאורו בהש"ת ז"ל שם ומשנתינו איירי באירע דטענה כן דלא רצתה לשנות הדבר ולומר דהיה אחר נישואין שתא קמלא שקרנית ע"י חקירות ודרישות דיעשו לה כ"ד משום הכי ניח"ל טפי לומר שנאנסה בעודה ארוסה כנ"ל · ועיין להרב שושנים לדוד ז"ל מ"ש על דברי הרמ"ז דנר' לו דאדרבה לכך טוענת כן כדי שתהיה נאמנת במגו דאי בעייא אמרה משנשאתי וכו' עד מ"ש מיהו לקמן בש"ס דפ"ב איתא בהדיא מיגו דמוכח ען כפירש"י ז"ל ע"ש · ולע"ד עדין י"ל כדבריו וכאשר בתוס' הרא"ש לקמן שהובא בש"מ שם. כתב דהיינו טעמא. דנאמנת משום דיש לה מיגו הנז' ע"ש וא"כ שפיר יש לומר דמ"ש בסוגיין ע"כ לא קאמר רבן גמליאל אלא משום מיגו דר"ל מיגו ומאי דנקטו לקמן ההוא מיגו דמוכח ען יש לו' דההוא. מיגו לאו דוקא וכמו שכתבו הראשונים ז"ל בההוא סוג' דמאי מיגו הוא כיון דגם שם יש לומר דאינה נאמנת דהרי פליג עליה ר"י ע"ש · הכי נמי יש לומר במיגו הנז' דהרי פליג עליה התם די"ל דשנייא דא מן דא · ועוד נ"ל דעד כאן לא כתבו התוס' לקמן כן אלא אליבא דרבא דמשני כאן כמלאו וכו' משא"כ לרבה שם דתירץ בענין אחר דנראה דלא ס"ל ההוא תירוצא דרבא דכאן וכו' א"כ לדידיה לא שייך לומר ההוא מיגו ומשום הכי נקט לקמן מיגו אחר דהרי עכ"פ אי בעייא הוה טוענת טענה אחרת טובה ממנה. ועיין בש"ת ז"ל בסו' דכתב דמלינו מיגו כה"ג ע"ש :

גמ' מנה לי וכו' ר"ה ור"י אמרי חייב · כתב בס' מר דרור ז"ל בשם. ראיתי מקשים דא"כ אמאי אצטריך קרא לאהדורי אבידה כסי' וכתי' כמי עד דרוש וכו' אם הוא רנאי תפוק לי דבלאו הכי מהדרין אפי' בלא סי' אלא בטביעות עינא כיון שטוען ברי.וכו' והמוציא טוען שמא ע"ש מה שכ' לתרץ · ולע"ד יש ליישב בקיצור דשאני התם דכיון דנפל מאחר יש לו' דזה האומר דהוא שלו בטביעות עין אינו אמת דאנו אומרים דזה ראה אותה אבידה ומבירה בטביעות עינא ומורה היתרא כדעתו לומר דבבר נתייאשו בעלה ממנה דחושב דמצאה שום ישראל דלית איה יראת שמים או שהוא עני ומורה התירא בעצמו שלא להחזירה או שמצאה שום קטן או גוי וביוצא ומשום הכי לא סגי בברי׳ ובטביעות עינא אלא בעי סימנין ג"כ משא"כ. בארם התובע לחבירו מנה לי בידך. בטענת ברי׳ דשם איכא לאו דלא תגזול ולא שייך האי טעמא בכה"ג הוא דס"ל לר"ה ור"י דברי׳ עדיף וחייב ומה גם דהכא הו"ל למידע משום הכי כי טעין איני יודע חייב משא"כ התם וקושייא זו הנה היא כתובה על ספר היושר הרב פני יהושע ז"ל בסוגיין ע"ש :

ע"ב ל"ק ר"נ אלא משום דאיכא מיגו וכו' הגם דלכאורה י"ל דהוי מיגו להוציא בבר הש"מ

כשם

בשם הש״י ז״ל תירץ דבבריא ושמא ומסייע לה המיגו דהי״ל לטעון טענה אח״ת עדיפא ממש אז מהני אפילו להוציא א״כ משום חזקה דגופא ע״ש · ומ״ש אי נמי וכו׳ היינו תירוץ ב׳ דסוגיין ומשמע מדבריו דתירוצו הראשון הוי אפילו בלא טעמא דחזקה והגאון הר״ש ז״ל בס׳ בריתות בכללי המיגו סי׳ ק״פ כתב דמיגו להוציא בברי׳ וברי׳ אמרינן והביא ראיה מהאי מתני׳ דמשארסתני ע״ש ומהריב״ל ז״ל בח״א בכללי המיגו כתב דמיגו להוציא אמרי׳ היכא דאיכא חזקה דגופא וטענת ברי׳ והביא ראיה מר״פ דלקמן משמע מדבריו דתרוויהו בעינן וכיעוין בהחבי״ב ז״ל ח״מ ח״א בכללי המיגו אות כ״ט וכמ״ש שם אות ס׳ דמיגו להוציא וחזקה מסייע ליה אמרינן ושכן משמע מדברי שה״ת והרא״ש ז״ל יע״ש ובסי׳ ס״ז הגהב״י אות כ״ו ע״ש · והנה הרא״ה והריטב״א וכן בדברי הרשב״א שהובאו דבריו בש״מ ז״ל בסוגיין וכן בסוגייא דלקמן לא נרגשו מהאי דינא דמיגו להוציא לא אמרינן · ואולי ס״ל כשיטת הסוברים דמיגו להוציא אמרינן וכמו שכן ראיתי להחבי״ב שם אות נ״ן שהביא משם מוהרש״ח בס׳ בני שמואל סי׳ קמ״ו שב׳ שהרמב״ן והרשב״א ס״ל דאמרינן והחבי״ב שם הוסיף לומר דגם דעת הריטב״א והר״ן ז״ל כן דלא כמהריב״ל ז״ל שכתב שדין זה הוא מוסכם ע״ש וכן ראיתי להריטב״א בר״פ דלקמן שכ׳ כן ושכן דעת הרמב״ן ז״ל ועיין בהרב קד״ו ז״ל הכא בשו׳ שהקשה בקו׳ הש״י ז״ל הנז׳ ותירץ בתירוצו כמ״ש הש״י הנז׳ ועוד כתב לתרץ וז״ל או י״ל דמיגו כזה שיכול לטעון טענה מעלייתא ולהרויח יותר אפ׳ דאמרי׳ גם להוציא עכ״ל ומשמע מדבריו אפי׳ בלא טעמא דבו״כ או חזקה וכעת דבריו צ״ע לע״ד דאין נראה כן מדברי הראשונים · ועיין עוד בהרב מט״ש ז״ל שם מאות נ״ן ואילך והנה עתה באתי בקליר׳ת הקומ׳ר ואי״ה כ״ה במ״א אעמוד בהרחבה :

ע״ב ל״ק ר״ג וכו׳ · הקשה הרב מ״ד ז״ל דהאי ל״ק נמי ע״כ ל״ק ר״י התם אלא משום דהוי הבריא גרוע וכו׳ · ותי׳ דאיך יכולני לומ׳ דר״י ור״א אמרי כר״י דאיך מניחין ר״ג דהלכתא כותיה וכו׳ ע״ש · ולע״ד עדיפא מינה הול״ל דרב יהודה גופיה ס״ל כרב כמ״ש בסוג׳ וכן בסופה אמר ר״י אמר שמואל הלכה כר״ג ודוחק לומר דהיינו כונתו וא״כ י״ל דהאי חילוקא דכתב הרב הנז׳ פשיט ליה לש״ס כי היכי דלא תיקשי ליה מר״י אר״י ומדשמעי׳ אדשמעי׳ במ״ש התוס׳ בסוג׳ מש״ה לא הוצרך הש״ס לאומרם ותי׳ הב׳ שתי׳ בתוס׳ בלא״ה דחו אותו הם וע״ע בחי׳ הרב״א ז״ל ע״ש :

ובהיותי בזה דרך אגב ראיתי להרב י״מ ז״ל באות למ״ד סי׳ ת״ה בהאי כללא דלימא בתנאי דכתב וז״ל מלינו דקאמר לימא בתנאי בתר דאסיק בתיובתא ב״ב מוהריק״א בכלליו דל״ו ע״א בשם התוס׳ דפ׳ הפרה דמ״ז ע״א שכתבו דאע״ג דאמר בתר הכי לימא תנאי היא כן דרך הגמ׳ כשאין הדבר עיקר אומר תיובתא אע״ג שיכול למצוא תנאי דפליגי כדאשכחן בגיור דכ״ג דמסיק וכו׳ · וכ״כ עוד בפ׳ הנשרפין ד״פ ע״ב וכו׳ · וכ״כ הרמב״ן בפא״ט וכו׳ א״ד ז״ל ואיכא למילף מדבריהם דהיכא דקאמר תיובתא אע״ג דאמר בת״ה לימא בתנאי

להו כלום הוא ולא״מ קשה שהרי כתב התוס׳ גופיה בפ׳ פרת חטאת דקי״ד ע״א ד״ה וקסבר וז״ל ולוקמה נמי הכא כמ״ד במעי אמן וכו׳ הריו״ח איתותב התם הא לבסוף מסיק כתנאי עכ״ל עוא דכיון דמסיק כתנאי אמרינן שכן הלכה וזה הפך מ״ש בפ׳ הפרה דלעיל וכעת לא ידעתי אומר ויש לי קימא על מוהריק״א ומוהרש״א שלא הרגישו בזה עכ״ל · ולע״ד אחרי המח״ר ל״ק מתרי טעמי חדא דעיקר כונת התוס׳ הוא דיתרץ שם קו׳ הש״ס דאיירי במעי אמן ובש׳ ריו״ח והגם דאיתותב ריו״ח הרי מסיק בתנאי וכיון שכן היה יכול הש״ס לתרץ דמתני׳ כריו״ח וכדתנא דס״ל כוותיה ור״ל דיתרץ נ״כ קו׳ אחר מלבד מה שתי׳ דמתני׳ כריה״ג וה״ש ולוקמה נמי וכו׳ כמי דייקא והגם דלא קי״ל הכי דהרי מלינו בש״ס דמוקי הרבה משניות כיחידאה וכמ״ש הרא״ש בב״מ דל״ב וז״ל והלכה כחכמים ולא כסתמא דרישא דאשכחן כמה סתמי דיחידאה נינהו וכו׳ אבל לשון חכמים כולל רבים וכו׳ ע״ש · עוי״ל שהתוס׳ דהתם ס״ל דאין הלכה כריה״ג שהרי מלינו להרא״ש ז״ל בב״ק דו״כ שכתב עמ״ש שם מאן תנא וכו׳ ריה״ג היא דכתב ויש דפסקו כריה״ג ומיהו נ״ל דמדפליגי רבנא ואביי איכא דרבנן סברי כרבנן ובתראי נינהו משמע דהלכתא כרבנן וכו׳ ע״ש וכ״כ התוס׳ ז״ל שם די״ב ע״ב ד״ה ואם היתא וכו׳ · ופלוגתא דאביי ורבא לקמן כרבנן ע״ש :

גם ראיתי למוהריט״א ז״ל בס׳ הלכות יו״ט דקל״ט ע״ב שכתב דהרמב״ם ז״ל פוסק כרבנן והוכיח לה ממ״ש בפ״ד מה׳ מעילה ה״ח המוכר וכו׳ ומכח זה הנ״ע דברי הלח״מ שם ע״ש והשתא ספיר י״ל דגם התוס׳ ס״ל הכי וכיון דמוקי לה שם בפ׳ פר״ח דקי״ד כריה״ג הגם דלא קי״ל כותיה אא כרבנן ספיר הוק״ל דא״כ לוקמא נמי כריה״ג וכתנא דאתייא כותיה וכבן א״ש דבריהם וכמ״ש מוהריט״א ז״ל כאמור ועיין להרב בני דוד ז״ל שם בפ״ד מה׳ מעילה ה״ח ע״ש ובתוס׳ יו״ט בב״מ פ״ד מ״ט ובהרב מה״מ שם בה׳ מעילה וכמוהרד״ף ז״ל בח״ד ריש ב״ק ולהלח״מ ח״א דס״ה ע״ב וכמוה״ר ז״ל בס׳ לב מבין שם בה׳ מעילה ולפי שאינו מענייננו לא נאריך עוד בזה :

תוס׳ ד״ה והוא אומר אע״ג וכו׳ הכא דליכא למיטעי וכו׳ עכ״ל וכ״כ שם בב״ק ר״ה מינהי ע״ש וראיתי שם בהש״מ ז״ל שכתב בשם הר״י ז״ל וז״ל וא״ת הא אמרי׳ בפ״ק דכתובות וכו׳ והאומר ר״י דודאי הוא אומר בריא אבל ל״ח אלא דשמא די״ל אעפ״י שהוא ספק טוען הוא בריא דסבר מיום שארסתיה נתתי עיני בה ודקדקתי וכו׳ אבל הכא מאומד וכו׳ ע״ש וגם בתוספות יש להעמיס פי׳ זה ע״ל הדוחק כמובן :

תוס׳ ד״ה מנה וכו׳ פי׳ איני יודע וכו׳ אבל הלויתני ואיני יודע אפ״ר תנן בהדיא בפ׳ השואל דקי״ח דחייב עכ״ל וכן כתב בב״ק דקי״ח ע״ב ד״ה והעלה וז״ל פי׳ אם הפקיד וכו׳ אבל איני יודע אם החזרתי לך חייב לכ״ע כמו רשא דמתני׳ ולסיפא הוא וכו׳ ע״ש וכ״כ הרא״ש שם בפסקיו וכ״כ בתוס׳ ז״ל בב״מ דל״ז ע״א ע״ש · ונראה ודאי דהתוס׳ פשיטא להו דר״כ ור״ק כי פליגי היינו בהלויתני

בהלואתני וכו' כדמוכח מלישנא דמנה וכו' ע"ד דתנן בשבועות רפ"ו ע"ש אלא משום דהיא ס"ד דר"נ דפטר הוי אפילו בהומר איני יודע אפ"ר ונקט ריבותא דר"ה נקט מנה וכו' אהא כתבו ד"ה דגם ר"נ לא פליג אלא בהומר מנה וכו' אבל בהידך גם ר"נ מודה דחייב דהכי תנן בהדיא בהג"ה כלומר דשם פריך מסיפא דההיא מתני' דתני דאיני יודע אם הלויתני חייב לר"ה ור"י דמוכח דלהרב נחמן אתי ליה שפיר כוליה מתני' דהתם הסיפא והרישא וזהו שכתבו שם ולסיפא דמתני' דמדמה לא בסמוך וכ"מ מדברי הרא"ש שם ומ"ש התוס' הכא והתם בכ"מ דמתני' היא בכ"מ הכונה דלפ"ד ר"ן דסיפא איירי בפשטא ולא איירי בבא לצאת י"ש דלא כר"ה ור"י ע"ש א"כ גם רישא דאיני יודע אם פרעתיך דחייב איירי בפשטיה בחיוב גמור כר"ה ולא בבא וכו' ועיין בהרב ע"י שם ולהפ"י ז"ל שם בב"ק ע"ש · וכבר נ"ק ממ"ש הרב פליטת ב"י ז"ל ברש"י ט"ו דל"ב ע"א משם מוהרש"א ז"ל שכתב וז"ל אמנם מאי דק"ל וכו' וע"ש עוד דל"ט ע"א ע"ש כמובן ועיע בירוש' שם בב"ק ע"ש וע"ע להרב הנז' שם ע"ב ד"ה וכן אין להקשות ע"מ דמקשי הגמ' תנן וכו' ע"ד מ"ש בד"ש ע"ש · דלכאורה נראה קו' דהיא כונת קו' הגמ' שם בב"ק דפריך תנן אבל וכו' היכי דמי וכו' דר"ל דע"כ מיירי מתניתין בשתבע קושית רישא וע"כ דרישא איירי בתובע ובה"ג איירי גם כן הסיפא דהלא אם כן אפילו רישא פטור וזה שאמר שם ומדרישא בדתבע רישא וכו' ועיין שם בהרב הנז' דל"ו ע"א ודוק:

תוס' ד"ה רב הונא וכו' וע"כ ההיא מתניתין רבנן היא דלסומכוס וכו' עכ"ל עיין במה שהק"ע מוהרש"א ז"ל ע"ד דהרי שם בב"ע דל"ח אמרו שם בש"ס דסיפא דההיא מתני' דתני זה או' וכו' וזה אומר וכו' יחלוקו דהא מיני סומכוס היא דאמר וכו' ע"ש · ולע"ד י"ל דלפ"ד התוס' דהכא ס"ל דפירכת הש"ס דהתם ה"מ דהוה סובר המקשן דרישא דהתם רבנן וס"ל דמנה לי בידך חייב וסיפא דתני זה אומר וכו' יחלוקו הוי סומכוס דאי אפ' לומר דגם רישא הוי סומכוס הא לדידיה לכל הפחות יחלוקו ולהו דוקא לומר כמ"ש דהרי פעמים טובא אמרינן רישא רבנן וסיפא ר"מ וכיוצא ולא הוה ס"ל להמקשן לו' דלסומכוס דבשמא ושמא חולקין בברו"ש סלקינן דרגא לומר דבריא עדיף ונוטל הכל כמש"ל ומש"ה פריך שם מהסיפא דהוי רבנן דנימא דמתני' דלא כרב נחמן וכו' אלא דלפ"ז דמשני שם לר"ן דאיירי מתני' בשיש עסק שבועה בניהם שפיר י"ל דגם רישא אתיא בכ"ע גם בסומכוס ועיין בהריטב"א ז"ל שם וע"ע כמ"ש בזה התוס' שם בב"ם דל"ז ע"ב ד"ה לימא וכו' וא"ת והא מתני' מוקי לה בסמוך בסומכוס א"כ ר"נ אתי בסומכוס דמודה סומכוס היכא דליכא דררא דממונא וכו' וי"ל דלסומכ' דאית ליה וכו' לרבנן אהני נמי בריא נגד שמא לכל הפחות לומר דיחלוקו ע"ש:

וחזי הוית להרב עין יהוסף ז"ל שם שכתב ע"ד התוס' הנז' וז"ל וקשה דמאי קושיא דר"נ אית ליה וכו' אין זו תי' דקי"ל בסתם משנה וקי"ל כר"נ בדיני ולכן פריך שפיר דמתני' הוי תיובתא ע"ש והנה דבריו כאן בקיצור וגם דיש ט"ס בדבריו כמובן מ"מ כפי מה שהבנתי בכונת דבריו הוא דק"ל על קו' התוס' הראשונה שם שהקשו דנימא דמתני' היא סומכוס ור"נ הוא דאמר כרבנן ע"ש דהכתי קו' הש"ס במקומה עומדת לר"נ דקיימא לן הלכה בסתם משנה וכו' וקי"ל הלכה כרב נחמן בדיני ולפי זה הניחה בקושיא ולע"ד אם כך הוא כונתו לא קשיא מדא דהרי בלאו הכי לא קיימא לן כהאי סתמא דתני סיפא זה אומר וזה אומר יחלוקו דהיינו סומכוס וכיעוין בהרי"ף ובפסקי הרא"ש ז"ל ובהרמב"ם פ"ג מה' שו"פ ה"ג וכן פסק הריב"ה והש"ע ז"ל בח"מ סוף סי' רס"ס ע"ש וכבר נתן טעם הש"מ שם והב"י ז"ל דכיון שאין הלכה כסומכוס למה סתם מתני' שם כוותיה ע"ש וכן כ' הרע"ש והתוי"ט שם · גם בההיא דריש פ' הפרה פסק הרי"ף כרבנן דהמוציא מחבירו עליו הראיה דלא כסומכוס הגם דסתם לן תנא כסומכוס וכן פסק הרא"ש שם ושכן פסקו התוס' וכן פסקו הפוסקים ז"ל ע"ש · גם בהסמ"ג עשין ס"ז כתב וז"ל בפ' וכו' גרסי' שור שנגח וכו' משלם נזק הפרה ואינו משלם נזק הולד שהרי אמר שמואל שאעפ"י שאומר סומכוס ממון וכו' חכמים חולקין וכו' המוציא מחבירו עליו הראיה ואפילו וכו' ר"י ורב אלפס יחיד ורבים הלכה כרבים ואין הלכה כסו' וכן משמעות דברי שמואל וכו' וגם בפ' השואל דק"כ באחד שסבר מרחן מוכיח שרב נחמן שהלכה כמותו בדינין סובר כחכמים ע"ש וכן כתב עוד שם בה' נזיקין במלוה ע' דקמ"ז ע"ג ע"ש ומה גם דבמקום אחר סתם לן רבי כסו' בב"ק דל"ד ע"ב וכן פ' הפים' ז"ל ע"ש וכדברי הסמ"ג כ"כ התוס' בבבא בתרא דע"ח ע"א ד"ה ומאי שנא ע"ש ובהגה"ה ז"ל שם ועיין בה' י"מ ז"ל באות הת"ו סי' הרס"א והשתא אתו שפיר דברי התוס' בכ"מ הנז' כמה דקשיא להו דמאי קשיא ליה לש"ס שם דנימא דההיא רישא דמתני' הוי סומכוס דלדידיה וכו' וכמו דהסיפא הוי סומכוס ורב נחמן דקאמר פטור כרבנן דלא ס"ל דהלכה כההיא סתמא וכמ"ש ותו לא ק' קושיית הע"י ז"ל הנז' · ותו י"ל על תירוצו דמההיא סוג' דקאמר לימא וכו' מש' דהקו' היא לרב נחמן דאי כמ"ש הו"ל בסגנון אחר עד"ש בסו' ה"כ מסתברא וכו' וכמובן:

תו חזי הוית להרב ע"י ז"ל עמ"ש התוס' עוד שם בקו' הנז' א"כ ר"נ אתי שפיר בסוגיין דמודה סומכוס היכא דליכא דררא דממונא וכו' וז"ל דע דברים מכילאין גבי שנים אוחזין רש"י פי' דה"מ חסרון ממון וכו' אבל התוס' דמקשים הכא אזלי לשיטתייהו דפי' התם דפי' דד"מ ר"ל דהספק נולד מעצמו ובלא טענותיהם איכא ספק לב"ד כגון המחליף וכו' ולפי"ז הקשו התוס' הכא דס"ל לתוס' דמתני' נמי הספק נולד מעצמו דשמא קודם חלות וכו' אך אחר העיון נראה דברישא ליכא ספק לב"ד וליכא דד"מ מיקרי ד"ה שאולה וז"ה איני יודע וכו' וכן מוכיחים דברי התוס' לעיל דדוקא בחלי היום וכו' לכן נ"ל דכונת התוס' ה"ק אי נמי וכו' הו"ל למפרך דלא כמאן וכו' ע"ש · ולע"ד התי' הנז' שתי' אין נראה כן מדברי התוס' כמובן

וגם

וגם עיקר קו' אחהמ"ר ל"ק דנראה דגם כזה אומר שאולה וז"א וכו' הספק נולד מעצמו לבית דין דכשאנו יודעים שלקח ב' פרות אחת כשאלה ואחת בשכירות ומתה חדא מינייהו הרי יש להם לבית דין ספק בלא טענותיהם אי הוייא השאולה או השכורה דהרי לא דמי כלל למנה לי בידך וכו' כמובן · וכן מוכח מדברי התוס' שם בב"מ ד"ב ע"ב ובב"מ דל"ה ע"ב ד"ה דררא ע"ש וכן בחי' הריטב"א ז"ל שם בב"מ ע"ש · ומה שנסתייע הר' ז"ל מדברי התוס' דלעיל וכו' ע"ש והיינו מ"ש שם דל"ז ע"א ד"ה שאלה חצי וכו' שכתבו וז"ל לא זו וכו' קתני ל"מ שאלה חצי היום וכו' דספ' גמור וכו' היכא דררא דממונא ולהכי קתני סיפא זה או' וכו' וז"א איני יודע יחלוקו אלא אפילו שאלה היום ושכרה למחר וכו' יחלוקו ול"מ בפרה דספיקא רבה היא אלא אפילו בב' פרות יחלוקו ע"ש אשר מדברי התוס' הללו הבין הרב ז"ל כמ"ש שם · אבל לע"ד נ"ל דאין כונתם כן אלא דבכל החלוקות איכא דררא דממונא אלא דשאלה חצי היום הוי דררא דממונא אלים טפי מאינך וכן שאלה היום וכו' בפרה אחת הוי טפי מב' פירות אבל לעולם דכולהו חשיבי דררא דממונא והיינו דלא כתבו התוס' באינך דאע"ג דליכא דר"מ וה"ט דכולהו חשיבי דר"מ דל"ד למנה לי בידך וכו' דהתם אי לא היה טוענו כן מנין יש לב"ד להם לידע דו"ל לפרש מנה הלואה דהא חזקה כל ממון שיש לאדם ברשותו דהרי הוא שלו כמ"ש הרמב"ן ה"ד ה"א פ"א מה' מלו"ל ה"ד ע"ש וא"כ שפיר כתבו התוס' שם בקונ' א"כ רב נחמן אתי כשוניין דמודה סו' וכו' המע"ה ע"ש וכן בדין לפי מאי דאוקימנא התם הסיפא דתני ז"א איני יודע וז"א וכו' דיחלוקו דהא מני סו' היא ומסתמא ודאי דגם רישא הוי נ"כ כסומכוס דבריא ושמא בריא עדיף וחייב וכמו שאחרי כתבי כן חזי הוית להרב תיו"ט ז"ל שם פ"ח מ"ב שהביא דברי התוס' הנז' מ"ש בההיא מתני' דשאלה חצי יום וכו' דלא זו א"ז קתני ל"מ וכו' וחשיב דררא דממונא וכו' וכתב בשני חלאי ירח וז"ל פירוש שבלא טענותיהם יש ספק לב"ד תוס' דפ"ק ע"ש ואחר סיום דברי התוס' שכתבו שלא אפילו ב"ב פרות יחלוקו כתב וז"ל תוס' וכלומר דאף כזו היכא ספיקא לב"ד ודררא דממונא וכו' ע"ש וכן משמע מדברי הרב מע"ח ז"ל שם ע"ש והיינו כמ"ש ויתר מזה עיין מ"ש רב אחא ז"ל שם בס' מ"נ ע"ד התוס' דדל"ז ע"ב ד"ה לימא ליהוי וכו' ע"ש הגם דמ"ש דגם כמנה וכו' חשיב דר"מ ע"ש לע"ד הוא דוחק גדול מ"מ דון מינה דהנהו דתני שם במתני' כולהו חשיבי דר"מ ועיין בתוס' שם בב"מ ד"ק ע"א ד"ה הא מני סומכוס ובהרב ח"ה והמע"ח ובה"ע ז"ל שם וגם בתוספות שם ד"ה דמי עבד ובהטיו"ט שם פ"ח מ"ד ד"ה זה אומר וכו' ע"ש באופן דאתי שפיר דברי התוס' בב"מ מקו' הע"י ז"ל וכמ"ש :

תו חזי הוית להמ"ז ז"ל ח"ב סי' ע"ב דהביא מ"ש התוס' בב"מ פ' הכית דקי"ו ע"ב ד"ה לימא תיהוי תיובתא דר"נ וכו' וז"ל אע"ג דטעמא דר"נ משום דאוקי ממונא וכו' ועוד דפ' השואל דל"ח ושם פרשו דכל ממון המוטל וכו' חשיב כאלו ב' מוחזקים כו ע"ש. והיינו מ"ש שם בדל"ח והק' ע"ד אלו ה' הנז' דהא ע"כ לא ב"כ אלא לסומכוס ולא לרבנן והל"ע ע"ש · ולע"ד י"ל דכונת התוס' התם שכתבו ועוד וכו' ב' מוחזקים הוא לו' דהגם דמ"ש שם מקדמת דנא בדל"ח הוא שיטא דסומכוס מ"מ מינה שמעינן לרבנן דבבריא ושמא לפחות חולקין וכמו שכתבנו :

בא"ד תימא דר"י גופיה וכו' עכ"ל וכה"ג כתבו בב"מ דל"ז ע"ב ד"ה רב הונא וכו' וז"ל תימא דבריש פ' שור וכו' אמר ר"י אמ"ש זו דברי סומכוס אבל חכמים וכו' וא"ל דר"י דהכא כסומכוס והתם וכו' ועוד דהכא במנה לי בידך דליכא דררא דממונא ל"פ סומכוס וי"ל וכו' ע"ש · כונת דבריהם דהגם דנימא דר"י מפרש למתני' דהתם כפשטא וכדפריך לימא וכו' מ"מ קשיין דברי רבנן אהדדי ועיין בהע"י ז"ל שם · וחזה הוית להרב ע"י ז"ל שם שכתב ע"ד התוס' הנז' שכתבו ועוד וכו' דליכא דר"מ וה"ל וקשה דא"כ מאי מקשו מעיקרא בקו' ראשונה דר"י אדר"י הימא דר"י ס"ל דבדליכא דר"מ כמנה לי וכו' כ"ע מודו דחייב והתם גבי ניזק דאיכא דר"מ דבלא טענתייהו יש ספק לב"ד דאין אחד מהם נמלא התם בשעת נגיחה לכן אמרו רבנן המע"ה וי"ל וכו' ע"ש · ולע"ד אחהמ"ר לא זכיתי להבין דבריו שהרי כדאיכא דררא דממונא עדיף טפי לומר דליהוי כמוחזק כמטע אפילו שאינו מוחזק דמהאי טעמא אמרינן בבבא מציעא ד"ב ע"ב דכי קאמר סומכוס דממון המוטל בספק חולקין וחשיבו כב' מוחזקים ה"ד בשיש שם דררא דממונא דהיינו דבלא טענותיהם היכא ספק משא"כ בדאיכא דררא דממונא דהיינו דע"י טענותיהן הוא דידעינן דהוא ספיקא אז גם סומכוס יודה לרבנן דהמע"ה וכיע"ש בתוס' ובב"ק דל"ה ע"ב ובב"ב דל"ה וכ"נ להדיא שם בתוס' דב"מ מקמי הכין ד"ה לימא תיהוי תיובתא ע"ש ובדברי הראשונים ז"ל במקומות ההם א"כ איך אפשר לומר דר"ה דאמר מנה לי וכו' איני יודע חייב בכל ה"ט משום דלית ביה דררא דממונא והיא דר"פ איירי דיש בהם דררא דממונא ומשו"ה אמר שם ר"י דאפילו ניזק וכו' המע"ה דהרי כפי מש"ל טפי י"ל המע"ה בדלית ביה דררא דממונא מהיכא דאית שם דר"מ וה"ש התוס' בא"ד וז"ל ועוד דהכא במנה לי בידך דליכא דר"מ מודה סומכוס כלומר מודה סומ' לרבנן דאין חולקין שלא אמרינן המע"ה וא"כ ר"י דאמר מנה וכו' חייב אפי' דסו' לא פליג והדק"ל והאת קי' וי"ל וכו' ע"ש דמבואר כמ"ש וכ"ן מדברי התוס' שם לעיל מיניה באופן דלע"ד לא זכיתי להבין דבריו שו ול"ע אגלי :

ובהיותי כזה ראיתי מ"ש התוס' ז"ל בב"ק דל"ה ע"ב ד"ה מדסיפא וכו' וז"ל אבל מסיפא לא מלי וכו' דקאמר סומכוס דחולקין וכו' וא"ת דנימא בריא ושמא ב"ע כדאמרינן בהגוזל בתרא דקי"ח מנה וכו' ח יב וי"ל דהתם הוי ברי טוב וכו' ע"ש וכתב מוהרש"א ז"ל ע"ד וז"ל ונראה דקו' הא שכתבו דלסומכוס חולקין וכו' מיהו הגופא דשמע' דמוקי רישא בניזק בריא הו"מ להקשות דנימא בריא וכו' וכן הוא שקו' בפ' הפרה ע"ש ויש לי להבין לפ"ד מוהרש"א ז"ל הנז' דהבין דקו' התוס'

התוס' דהתם הוי על מה שסיימו וכתבו דלסומכוס חולקין וכו' א"כ קו' התוס' דהתם על מי קאי או הוי לסומכוס הא י"ל דלסומכוס אפי' כבריא ושמא ס"ל דחולקין וכמ"ש התוס' כאן ומוכרח כן מההיא סוג' דב"מ דל"ז וכמ"ש התוס' כאן ואי קאי לר"י דהתם מלבד דלא משמע כן מדבריהם עוד כה דהרי י"ל דר"י קאי אליבא דרבנן אבל אליבא דסומ' לכ"ע ס"ל דחולקין כמ"ש כאן · ועיין להרב מר דרור ז"ל מה שכתב ע"ד התוס' הכא כמ"ש וז"ל אבל קשה דבעי למימר וכו' ע"ש מה שהק' על דבריהם · דלע"ד אחהמ"ר לא זכיתי להבין דבריו דנ"ל דודאי לא מלו התוס' להקשות הא דר"י דשמואל היא דתנן ראוה מעוברת וכו' דהתם לא איירי בדררא דממונא אלא בענין אי מוקמינן לה אחזקתה או לא דר"ג ס"ל דמוקמי' לה בחזקת כשרה ולא פסלי' לה או העובר דמשום הכי הוצרך להביא ת"ש שמואל אף כראשונה דאיירי לענין ממונא וא"כ ספיר ק"ל להתוס' ממה שהשוה כסו' דינא דמנה לי בידך עם ההיא דשמואל דהרי יש לחלק בינייהו וכדמוכרח לומר כן מההיא דשמואל דפ' הפרה · גם עמ"ש על דבריהם דכתבו דבעי למימר וכו' לא קשייא דכמו כן כתבו שם בפ' הפרה ור"ל דכן ר"ל אביי לרי"ו על הדין ועל האמת והוו שלא כתבו דהוה מלי למימר וכו' ככ"ל :

בא"ד וי"ל דהתם בריא גרוע וכו' עכ"ל וכן תירלו בבבא מליעא שם · וראיתי לה' כוס הישועות ז"ל שם שכ' על דבריהם וז"ל ולכאו' יש להקשות על תי' זה דלכאורה מוכח דסימכוס סובר אפי' בבריא גרוע עדיף דהכי איתא שם בהמניח דל"ה אלא דקאמר ניזק שמא וכו' ואמר סומכוס וכו' פי' בתמיהא וא"כ מוכח דבמזיק טוען בריא וניזק שמא וכו' אפילו בבריא גרוע וכן כתבו התוס' לעיל דבדררא דממונא וכו' תרוייהו מוחזקים וכו' וא"כ מ"ל ניזק טוען בריא או בניזק טוען בריא וכו' כאלו ב' מוחזקים בו וא"כ אם נאמר לסומכוס בניזק טוען בריא אפילו בבריא גרוע וכו' לרבנן לכל הפחות חולקין כדכתבו לעיל וכו' ודוק כי יש לדקדק ולומר דמ"מ ס"ל לסומכוס דבריא דמזיק עדיף מבריא דניזק אבל נראה כי הוא דוחק גדול כי מ"ם הואיל דאמרינן בדררא דממונא דהוי כאלו ב' מוחזקים ע"ש :

ולע"ד אחרי המח"ר דבריו לא זכיתי להבינם דודאי ע"כ אנחנו לומר דיש חילוק גדול בין ניזק ט"כ ומזיק שמא לאיכא דהוי להפך דכן מוכרח לומר מן הסו' ההיא שהרי בתחילת הסו' ההיא בפ' המניח מעיקרא לא ניח"ל לש"ס לאוקומי סיפא דההיא מתני' במזיק טענת בריא ומזיק שמא דא"כ גם רישא בהכי מיירי ואמר סומכוס דגם בכי האי גוונא חולקין בתמיהא דבשי"ל תרתי לטיבותא להמזיק דהוא הנתבע ויש לו חזקה דממו' וגם טוען בריא אין הדעת סובלת דגם בכי האי גוונא ס"ל לסומכוס דחולקין כי היכי דנלתריכא להנווי דהמע"ה לאפוקי מסומכוס דודאי אם אמר סומכוס דחולקין דהוי כאלו ב' מוחזקים אינו אלא בשו"ם לא בבו"ם בכה"ג שכתבנו ומכח זה משני שם לא סיפא שמא ומזיק בריא רישא ניזק בריא וכו' ופרש"י ז"ל ד"ה רישא וז"ל והתם אמר סומכוס

שהורע כחו של נתבע וחולקין והתו רבנן לאשמו' דלעולם יד הנתבע על העליונה ע"ש הנה מבואר דסומכוס גופיה מחלק בין הנושאין דבניזק טוען שמא ומזיק בריא ס"ל דהמע"ה מה שאין כן בניזק טענת בתולים ומזיק בריא ס"ל דחולקין וע"כ דה"ט דבמזיק טענת בתולים דאית ליה ב' כחות כמ"ש אז ס"ל דהמע"ה משא"כ בניזק בריא והמזיק שמא אע"ג דהבריא הנה דהבריא דהמזיק מכל מקום לגבי המזיק דטוען שמא אמרינן דטענתו טענה לענין לומר דחולקין וא"כ ספיר כתבו התוס' דשאני התם דהבריא גרוע ומשום הכי ס"ל לר"י דהמע"ה כרבנן מה שאין כן בבריא טוב ס"ל דבו"ש בריא עדיף ונתרינן לה ממתני' דהתם דתני המשאיל או' שאולה והוו בריא טוב כמ"ש התוס' שם ד"ה והלא אומר ע"ש ומתני' סומכוס היא כמ"ש שם בש"ס ותני שם דז"א שאולה וזה אומר איני יודע חייב ומסומכוס שמעינן לרבנן וכמ"ש שם התוס' ד"ה לימא ע"ש ועיין בספ"ו ז"ל ובתוס' שם ד"ק ד"ה הא מני ור"ה תנן ע"ש ועיין בתוס' שם בב"מ דאחר דסילקו כדהכא כתבו וז"ל וא"ת בים נוחלין דקל"ה גבי האומר זה אחי וכו' וי"ל דהתם נמי שמא ירא וכו' ע"ש נראה כונתם לו' דכיון דהבריא טוב מה"ט שכתבו התוס' מעתה גם השמא של האחיו הוא גרוע שאי אפשר שלא חקרו ודרשו וידעו שיש לו אח כמד"ה וכ"מ מדברי הרמב"ן שהביא הש"מ ז"ל שם שכתב דהתם בריה דידיה טוב והשמא גרוע ע"ש וכעין זה כתב המ"ן ז"ל כת"כ דק"ע ע"א ע"ש ועיין בקצ"י ז"ל שם ע"ר ע"ש :

בא"ד ועי"ל דסוג' דהכא וכו' אלא כדקאמר התם וכו' עכ"ל ר"ל דלפי הא"כ דהתם נ"מ לומר דאפילו ניזק וכו' כמ"ש מעיקרא דהתם הוי מכירה וה"ט משום דהו"ל ללוקח לפרש וכיון דלא פירש איהו דאפסיד אנפשיה כיע"ש ברשב"ם ז"ל ע"ש וממ"ש התוס' בב"כ דקל"ה ע"א ד"ה אביי נ"מ הפך ממ"ש ועיין בתוס' ר"פ הפרה שם ד"ה דאפילו וכו' בסו"ד ע"ש :

והנה האי פלוגתא דר"ה ור"י עיקרא אתמר בב"ק דקי"ח ע"א אמתני' דתנן תמן האומר לחבירו גזלתיך וכו' וז"ל אתמר מנה לי בידך וכו' רב הונא ור"י אמרי וכו' תנן אבל אם א"ל איני יודע אם הלויתני פטור היכי דמי אילימא דלא קא תבע ליה וכו' אלא דקא תבע ליה וקתני רישא פטור מלשלם לא לעולם וכו' ע"ד מ"ש בבא לצאת יד"ש ע"ש וקי"ל כר"כ דס"ל דפטור כמ"ש הפוסקים ז"ל והדינים היוצאים מההיא סוג' ה"ה מבוארים כמ"ש הרא"ש ז"ל שם וכש"פ ז"ל והרמב"ם בפ"א מה' טוען ה"ז פסק האי דינא דמנה לי בידך וכו' דפטור אבל לא כתב דבבא לצאת יד"ש חייב כדמוכח מהש"ס הנז' כי אם בזאת שם בה"ט כאין לו תובע והודה מעצמו ואמר גזלתיך או הלויתני מנה וכו' ואיני יודע אם החזרתיו וכו' שם כ' דהינו חייב לשלם ואם בא לצאת יד"ש חייב לשלם וככר ה"ה שם בה"ט תמה ע"ד הרמב"ם כן והניח הדבר בקושיא וכה"ג קשה על הסמ"ג ז"ל ריש עשין צ"ק ע"ש :

והאותי

וראיתי מה שתירץ הרב גדולי תרומה ז"ל ריש שער ל' דקע"א ע"ד דכיון דכתב הרמב"ם דחייב לצאת ידי שמים באומר איני יודע אם החזרתיך הנה ד"ז ח' שבועה כ"ש במנה הלויתיך וכו' דחייב שבועה דודאי חייב לשלם בבא לצאת ידי שמים והוכיח לה מדברי הרא"ש אשר שם ע"ש ולע"ד אחהמ"ר לא מכרעא משום שיש לו' שענין שבועה שאני דבאומר מנה לי וכו' דתובע לחבירו בברי' והנתבע משיב לו איני יודע אז חייב לו שבועה כיון דחבירו תובע לו בברי' ומשיבו איני יודע. אז יהבינן ליה שבו' אולי יודע הדבר שהלוה לו והוא משקר משא"כ בדלא תבע ליה והוא מעצמו הודה ואמר לחבירו מנה הלויתני ואיני יודע אם פרעתיך אז לא חייבו לו שבועה אולי יודה אם לא פרע לו דכיון דלא היה תובע אם היה האמת שלא פרע לו היה שותק מעיקרו ולא היה אומר כלום ומשום הכי לא חייבו לו שבועה וכיעוין במתניתין דמכי' רפ"ב ע"ש אלא דלענין לצאת ידי שמים אין שם אלא הודעה בעלמא לידע ולהודיע לו דהגם דפטור מדיני אדם מ"מ לצאת ידי שמים אתה חייב ואם אתה יודע בעצמך שלא פרעתיך עשה זאת בני והכל רעיך כי ה' יודע תעלומות ושים מורא לנגדיך על דבר האמת ולדק באופן דליכא שם שום כפיה אלא איום דברים בעלמא וא"כ עדין יל"ד ולומר דהגם דבכי האי דינא דהלויתני ואיני יודע אם החזרתי הם אמרו דחייב לצאת ידי שמים אינו אלא מפני שאומר הלויתני בדרך ברי' דהוי ברי' בחיובא וספק בחזרה · משא"כ באומר לחבירו מנה לי בידך ומשיב לו חבירו איני יודע אם הלויתני דהוי בספק בעיקר ההלואה אז יש לומר דאינו חייב אפילו לצאת ידי שמים דיש לדמותו לכופר ואומר לו איני חייב לך כלום וא"כ הדרא קושיא לדוכתה ומה שנסתייע מדברי הרא"ש ז"ל יל"ד דמשום שר"כ תני דינא דלצאת ידי שמים ל"ק לה אלא גבי מנה לי בידך וכי היכי דלא ס"ד לומר דבאומר גזלתיך ואיני יודע אם החזרתי וכיוצא פטור גם מדיני שמים דלדידיה לא צריך אוקמתא דר"י משום הכי קאמר הרא"ש דנראה דאפילו בכי האי גוונא הדין כך ואפשר דהיינו טעמא דמכ"ש אתייא או דה"ה ואפ"ה כתבם הרא"ש תרוייהו · אלא דמ"מ אם כאמר דשניהם שוים בהדרגות כמובן וכמו שכן נראה מהש"ס שם ומדברי רש"י ז"ל ד"ה אתמר וכן משמע מדברי הרב לחם משנה ז"ל בדין שלפנינו ע"ש אתי שפיר · גם ראיתי למוהר"ש אשכנזי בס' מרה"מ שם מ"ש ליישב דפשוט דק"ו הוא השתא הכא דליכא וכו' ואפשר שאביו היה זוכר וכו' ע"ש · ולע"ד אחהמ"ר לא מכרעא דהשתא הכא שאין אביו קיים הרי הוי ברי' בחיובא וספק"ח ומ"ש דאביו וכו' · יל"ד דהכי נמי יש לומר כלפי לייא דשמא אם אביו היה קיים היה תובעו מנה לי בידך ולא פרעתני דהוי טענת ברי' וכשהלה היה משיב לו אמת כמ"ש אבל איני יודע אם פרעתיך היה חייב לשלם מן הדין ועיין עוד בהשלטי הגבורים ז"ל ריש פ' שבועת הדיינין דש"ו ע"א מה שתירץ דמ"ש הרמב"ם בסוף דבריו דאם בא וכו' חייב קאי גם למש"ל ע"ש וכן יתורץ גם דברי הסמ"ג · והא יש לתמוה על הרא"ש שם שכתב ונראה וכו' דאמאי לא הביא גם כן דברי הירוש' שם בבבא קמא שאמרו אההיא מתני' וז"ל ריו"ח אמר בבא לצאת ידי שמים ע"ש דהשתא על כרחין לומר דרבי יוחנן מוקי לה לההיא מתני' באינו תובעו דאי בתובעו הרי ודאי שחייב כרישא מן הדין דהוה ליה ברי' בחיובא וספק"ח וכסיפא כמי דקתני פטור הוא פטור מן הדין וכדמוכח מתלמודא דידן שם אלא על כרחין דאיירי בלא תובעו וכמו שכן ראיתי להפ"מ ז"ל שם שכתב כן ע"ש ושמע מינה מזה דרבי יוחנן גופיה סבירא ליה דברישא באומר גזלתיך ואיני יודע אם החזרתי בלא תובעו דחייב לצאת ידי שמים וא"כ הוה ליה להרא"ש להסתייע משם דהגם דנימא דמ"ש הרא"ש ונראה וכו' כונתו דמכ"ש אתייא וכמו שכתבנו לעיל מ"מ הרי ס"ד לחלק בדבריו ואם כן בסוף דבריו הוה ליה להביאו ושכן משמע מדברי הירו' הנז' ודוחק לומר דהוצרך הרא"ש לומר ונראה וכו' משום דמתלמודא דידן נראה דרבי יוחנן ור"נ מוקמו לההיא מתני' דלא איירי בבא לצאת ידי שמים אלא כפשטא דאיירי בדיני אדם וא"כ הוה ס"ד לומר דההיא סיפא דמנה לי בידך והוא אומר איני יודע דתני פטור שתם איירי גם בדיני שמים ולא מכרעא מהירוש' כיון דמהתם מוכח דמוקי לה רבי יוחנן בבא לצאת ידי שמים ומשום הכי הוצרך הרא"ש וכו' דמ"מ הכתי קשייא כיון דאינו מפורש בהדיא דפליג תלמודא דידן עם הירו' דהוי להשוותן ולומר שלענין דינא לא פליגי אהדדי והדרא קו' לדוכתה וכעת צריך ישוב :

והנה · הרי"ף שם בב"ק כתב וז"ל ואם לא תבע ליה חבריה אלא איהו אמר וכו' וחבריה לא קא תבע ליה אינו חייב אלא בבא לצאת יד"ש וכו' יע"ש וכה"ג כתב הבעה"ת ז"ל בשער ריש שט"ל כיע"ש בהגד"ת ז"ל שם ובהחבי"ב ז"ל שם סי' ע"ה הגה"ט"ו אות ל"ח ע"ש וזו היא קשה דלמה הוצרכו לכתוב פ"כ וחבריה לא קת"ל וכו' וצ"ל ליישב עפ"י מ"ש הש"ך ז"ל שם סק"ל עמ"ש הש"ע ז"ל דאם לא תבעו וכו' ואם בא לצאת יד"ש חייב וכו' וז"ל ואפילו אם הלה מושיב לו אח"כ ברי' לי שלא פרעת לי מעולם אך שאין אני יודע מההלואה פטור כ"מ מסתמיות דברי הפוסקים וכן י"ל מן הש"ס פ' הגוזל דאל"כ לא היה צריך להוציא לישנא דחייב מפשוטו אלא לאוקומי בכה"ג ע"ש וכו' אבל שבועת היסט צריך וכו' ע"ש אמנם מדברי הרב גד"ת שם דקע"א ע"א דהק' בההיא סוג' דב"ק בקו' הש"ך הנז' ותי' בע"א מוכח דס"ל דבכה"ג חייב לשלם מן הדין כיע"ש וכ"מ מדברי הרב מר דרור ז"ל שם בקמא שהק' כן והניחו בקו' ע"ש וכמובן וכן ראיתי להגאון נוהרדיו"ב ז"ל שם בתומים סק"ח דחלק ע"ד הש"ך הללו וכתב ע"ד דאיני מבין דבריו דא"כ גם בסיפא אם אמר המלוה אחר שאמר הלוה איני יודע אם הלויתני דנזכר שהלוה לו חייב למ"ד ברי' ושמא ב"ע וא"כ ל"ת הש"ס לתרץ כן ע"ש · ולע"ד לפי אופן הקו' שכתב המ"ר ז"ל א"ש ראיית הש"ס הנז' כמובן · גם מה שנסתייע מתבעו ע"פ ע"א דפסק שם הש"ע סי"ב וכ"כ וכו' והודאת בע"ד כמאה עדים דמי וכו' ע"ש · אחרי המחכ"ר ל"ת לע"ד די"ל דשאני התם דמעיקרא תבעו עפ"י

העד

הער והשיב הלוה איני יודע אם פרעתיך דאז הו"ל מחוייב שבועה עפ"י הער כדקי"ל אבל קשה הוא לשבועה · משא"כ היכא דמעיקרא לא היה שם שום תובע אלא דהלוה מעצמו ההוה אמר הלויתני ואיני יודע אם פרעתיך אז י"ל דהגם דעל ההלואה הוא אומר הלוה שהלוהו ועל הפרעון אומר הלוה שנזכר שלא פרע לו דל"מ די"ל דמשום דהלוה מספקא ליה אם פרעו משו"ה הוא משיב לו נזכרתי שלא פרעתני כדי להוציא מן הלוה ממון ושקורי קא משקר דהרי לא הוכר מזה כלום לא מהלואה ולא מהפרעון אפילו ע"כ הספק · אלא מעתה יש לפרש דברי הרי"ף והבעה"ת ז"ל דנקטו כ"פ וחבריה לא תבע ליה וכו' והיינו משום דס"ל כש' הרבנים ז"ל הנז' החולקים ע"ד הש"ך ז"ל הנז' משו"ה דייקו בדבריהם וחזרו וכתבו וחבריה לא תבע ליה וכו' להודיע דאם חזר חבירו המלוה ואמר נזכרתי שלא פרעתני דאז גם מדינו אדם חייב ועיין בהט"ז ז"ל שם שכתב כדברי הש"ך ז"ל ושאדרבה נ"ל דבהכי איירי דאל"כ גם השני מסופק אפילו בר"ש אינו חייב כמ"ש בסי"ח ע"ש וכבר הגאון שם כתב ע"ד דל"מ דאייתו גם הרב נחפה בכסף ח"א דפ"ז ע"ד הביא שם דברי הט"ז הנז' וכתב ע"ד דכיון דהלה טוען בריא למה לא יהיה חייב בר"א ג"כ וכו' ע"ש שלא הביא דברי הש"ך ובאשר הק' ע"ד המט"ש ז"ל שם בהגהט"ו אות ל"ח · אלא דמ"ש ע"ד דאיסתמיט מיניה דברי הש"ך והכרעתו מכח הש"ס והוא דקדוק יפה דאל"ה הו"ל וכו' והוא מוכרח וכו' ע"ש אחרי המח"ר כפי מ"ש הגר"ת שם ל"מ דאיית הש"ך הנז' ונ"ע · ומ"מ הלין שם כעד ס' הש"ך והט"ז ע"ד שכתבנו לעיל הנ"ל ממ"ש הוא שדבר זה דלפ"ד הגר"ת והמ"ד והאו"ת והנ"כ חייב גם בדיני אדם ולדעת הש"ך והט"ז ז"ל פטור מד"א אלא חייב מד"ש · והנה היכא דחייב לשלם כדי לצאת יד"ש אם תפש שכנגדו אם תפיסתו תפיסה הנה הרב החבי"ב ז"ל שם סי' ע"ה הגהט"ו אות כ"ד ע"ד הריב"ה שם שכ' ואם בא לצאת וכו' חייב וכו' כתב וז"ל ואפ"ה אם תפש בעדים מפקינן מיניה הריב"ש בסי' שנ"ב בשם הרמב"ן ע"ש וכ"כ המט"ש ז"ל שם אות י"ד ע"ש והנראה מדבריהם דהוא דבר מוסכם וא"כ זו היא קושיה ע"ד דהרי אשכחן למוהר"ש מינץ ז"ל בתשובה סי' פ"א דמתבאר מדבריו שם דסבירא ליה דבכל דבר דחייב מד"ש אם תפש אידך לא מפקינן מיניה וכ"מ מדברי הרב החבי"ב ז"ל בכללי הקים לי אות ל"ד גם בסי' כ"ח הגהט"ו אות כ"ה הביא דברי מוהר"ש הנז' בסתמא ע"ש ועיין בהש"ך ז"ל סק"ב שכתב בשם רש"ל ז"ל בפ' הכונס סי' וי"ו דכ' דנראה כל היכא דאמרי' חייב בד"ש אם תפש מפקינן מיניה ושכ"כ הריב"ש בסי' ב"נב ע"ש וה"ד המט"ש שם בהגהט"ו אות ט"ו ושגם הרב חוו"י ז"ל סי' מ"ד השכים לומר כן ושאינו יכול המוחזק לומר קים לי נגד מוהרש"ל והריב"ש ז"ל וכתב עוד וז"ל ולפי הנראה נעלם ממנו ס' מוהר"מ מינץ ז"ל דלפי הכלל המסור בידינו הא ודאי דיכול המוחזק לומר קים לי כמוהר"מ מינץ ז"ל ול"מ מיניה ע"ש ודבריו בזו סתומים · ונראה כוונתו לומר כמ"ש דלפי הכלל וכו' דרצונו להקשות על דברי ה' חוות יאיר ז"ל דכתב דאין לומר קים לי נגד וכו' דהרי

היכא ס' מוהר"מ מינץ דס"ל דלא מפקינן מיניה וא"כ לפי הכלל המסור בידינו וכו' כלומר דיכול המוחזק לומר קים לי כאחד לגבי תרתי ותלת כל זמן שאין רובם ככולם חולקין ע"ד ושם רמז למ"ש הרב מטה שמעון גופיה בכללי הקים לי סי' כ"ח דשם הביא פלוגתא דרבני האחרונים ז"ל כת' אם יכול המוחזק לומר קים לי כחד לגבי תרי או תלתא וכתב בתוך דבריו וז"ל ועיין בהרב א"א ז"ל אות ט"י שהעלה דיש לומר קים לי כחד לגבי תלת וכו' ע"ש מעתה היינו דקשיא ליה ע"ד הרב חוות יאיר ז"ל שלא הביא ס' מוהר"ש מינץ הנז' דלפי הכלל וכו' יש לומר קים לי כחד לגבי תרי דלא כמ"ש הרב חוות יאיר כנ"ל כונת דבריו דאין לומר דכונת הרב מטה שמעון הוי לדקדק ע"ד הרב חוות יאיר שלא הביא שם ס' מוהר"ש הנז' כלל שהרי גם על רש"ל ז"ל יש להקשות שלא הביא דברי הריב"ש ז"ל הנז' לסיוע ועיין עוד בהש"ך שם סי' כ"ח סק"ב כי ע"כ צ"ל כמו שכתבנו · וא"כ זוהי שקשה להרב מטה שמעון שכיון שדבר זה אי אמרינן קים לי כחד לגבי תרי או תלתא הוי פלוגתא דרבנן סבוראי ז"ל כתשו' כמ"ש המט"ש והח"ש שם ויתר מזה החבי"ב ז"ל שם אות ט"ו אחר שכתב שמוהריב"ל ומוהרא"ש ז"ל כתבו די"ל קי"ל ושמוהרש"ל ומוהרש"ך ומוהרא"ר"ב ז"ל כתבו דאינו יכול וכו' כתב דהכי אזלא סוגייא דעלמא וכו' ע"ש ועיין להח"ש ז"ל שם אות ל"ד ובמט"ש שם ס"ז ובסי' ח' הגב"ו אות מ' בתחילת דבריו כמוכן ואם כן מאי ק"ל להמט"ש ע"ד החו"י ז"ל דשפיר יש לו' דגם אם היה מביא דברי מוהר"ש הנז' הוא היה אומר דאפ"ה אינו יכול לומר קי"ל כש' השוברים הכי וכו' שכן למה שכתב משם החבי"ב ז"ל באופן דל"ז להבין דברי המט"ש הנז' :

ודרך אגב אומר שראיתי להרב מט"ש ז"ל שם סי' כ"ה בכללי הקי"ל אות כ"א שכתב שדברי הרב מוהרד"א ז"ל בש' מגן גבורים נראין סותרין אהדדי מ"ש בסי' ז' די"ד ע"א למ"ש שם בסי' ס' ד"ק ע"א ע"ש · ולע"ד אחהמ"ר ל"ק דשם בסי"ד איירי בענין שטר מקויים דלדעת הרמב"ם ודבותיו והרמב"ן והרשב"א והרב העיטור ז"ל אינו נאמן לומר וכו' ולדעת הגאונים שהביא הרמב"ן נאמן ומשום די"ל דיש מ"ש דכ' הרמב"ם ז"ל אינם כ' אלא הוא כאחד כמ"ש שם השכימה דעתו לו' דאינו יכול לומר המוחזק קי"ל כהגאון וכמ"ש מוהרי"ק דאין לומר קי"ל כיחידאה ע"ש באופן דבנדון ההוא היכא תרתי לגריעותא לבשלא יוכל לומר קיימא לן חדא דהוי יחידאה נגד כל רבנן סבוראי ז"ל ותו דכיון דהגאון קדים להו וגם אייתי הרמב"ם סברתו ואפ"ה כתבו כלפי דעתו משו"ה כתב דאינו יכול המוחזק קי"ל כהגאון ז"ל משא"כ בההיא דסי' ס' בענין הכתוב בשטר יתנו לפ' שך מה דלהרא"ש והריב"ש ז"ל דס"ל דהוי זה לשון מתנה ואשכח ליה להריטב"א דס"ל דלא הוי מתנה וכתב שם דכיון דהריב"ש וכל רבני האחרונים ז"ל לא הביאו דברי הריטב"א ההם ודאי אותם י"ל דלא ראו אותם ואם היו רואים דבריו היו מסכימים לסברתו משו"ה סיים וכתב די"ל המוחזק קי"ל כהריטב"א וכו' ואין מוציאין מידו ואעפ"י שכנ"ד בסברא זו וכו' הנה י"ל דשום

מ"ש

מ״ש מוהרש״ח ז״ל סי׳ ח״ו בשם מוהריב״ל דע״כ ל״ה קי״ל כיחידאה ה״ד כשכל חכמי וכו׳ אבל כל שאין כה״פ חולקין עליו י״ל קי״ל וכו׳ וכל שכן הכא שאין כאן כ״א תרי לגבי חד׳ דהיינו הרא״ש וכ״כ שאם היה רואה הריב״ש תשו׳ הריטב״א אולי היה מסכים עמו וכו׳ וכל שכן שהריטב״א ז״ל מקיים ירושה דאורייתא דכוה גדול כחו ע״ש באופן די״ל דאע״ג אי לא ס״ל כש׳ מוהריב״ל ומהרש״ח ז״ל מ״מ התם היינו טעמא משום דאעיקרא הוו תרי לגבי חד וגם דאפשר לומר דגם תרי ליכא מהאי טעמא דכ׳ שם וגם דהוי לאוקומי ירושה דאורייתא משום הכי הוא דכתב לומר דיכול לומר המוחזק קים לי ועיין להמ״ש ז״ל שם אות כ״ב ועיין בתשו׳ ה׳ מגן גבורים שם בסיף סי׳ כ׳ו דמ׳ג ע״ד ע״ש :

תו חזי הוית שם להרב מטה שמעון ז״ל מ״ש על דברי הרב כ״ע ז״ל וז״ל ומן התימא להכ״ע ז״ל בסי׳ מ״כ שכתב שאין דברי המבי״ט וכו׳ ע״ש והוא בסי׳ מ״ג דמ׳ז רע״ד בד״ה וכל זה לא נלרכה וכו׳ ע״ש · לע״ד גם זה לא קשייא דהרי התם אעיקרא כתב לומר דגם המבי״ט ז״ל דאוסר מ״מ בכ״ד יודה למרן דמותר ואהא כתב ואת״ל כמי דפליגי כיון דש׳ דרבנן הוא דהא גם להמבי״ט אינו אלא אבק רבית א״כ נקטינן להקל כמרן ז״ל כ״ש דהרב הדרישה ר״ה וקדם כש׳ מרן וכו׳ ע״ש משום הכי כתב דהדין עם המלוה יען דסלוקי ליה למלוה באבק רבית אפוקי מיניה הוא וכמ״ש קודם לזה באותו דף ע״ב סד״ה זאת תורת וכו׳ ע״ש ולפי מ״ש את״ז שם ע״ד דגם הט״ו והש״כ וכו׳ כנראה דסברו וקיבלו כש׳ מרן ז״ל ואין דבריו של אחד במקום שני רבוותא וכו׳ ע״ש אז אפי׳ תימא דסלוקי וכו׳ לאו אפוקי מיניה הוא מכל מקום כיון דהוי חד במקום רבני טובא הרי ש׳ המבי״ט ז״ל נדחה קרו לה והו״ל כמי שאינה וכמו דיש רבנן סבוראי דס״ל הכי כיע״ש בהחבי״ב והח״ש והמט״ש ז״ל בכלל הנז׳ וכל שכן אם נאמר דגם לפ״ד הראשונים דכתב דנקטינן כמרן והרב הדרישה נגד המבי״ט ע״ם הוי אפי׳ אי תימא דלסלוקי למלוה כל״ז לאו אפוקי מיניה דמ״מ י״ל דהתיכת אי כ״ד הויא ממש פלוגתא דרבנן סבוראי בהדיא דמר ס״ל דהוי אב״ר ואסיר מרבנן ומר ס״ל דלא הוי אפי׳ א״ר ושרי המנס כיון דהכ״ד אעיקרא י״ל דגם המבי״ט יודה דהיינו אפי׳ א״ר ומותר והיכא ש׳ אחר דאפי׳ את״ל דאפי׳ כימא דפליגי הרי הרב הדרישה ס״ל כמרן אם כן מה״ט ס״ל להכ״ע ז״ל לומר דאפי׳ לסלוקי וכו׳ לאו אפוקי מיניה הוא מ״מ כיון דאיכא בכ״ד תרתי לטיבותא כמ״ש אז לא יוכל הלוה לומר קי״ל וכ״ז אם נאמר דהכ״ע ס״ל כש׳ הסוברים דבתר לגבי תרתי י״ל המוחזק קי״ל דאם נאמר דהכ״ע סבירא ליה כש׳ הרב החבי״ב שכתב דסוגיא דעלמא כדעת הסוברים ז״ל דאין לומר קיימא לן כה״ג כמו שכתב שם החבי״ב ז״ל וכיע״ש בהח״ש וכמט״ש ז״ל סי׳ ס׳ הנ״כ אות מ׳ס בתחילת דבריו ע״ש אם כן תו ל״ק ומה״ט לא הוכרח להביא האי פלוגתא כיון דסוג׳ דעלמא אזיל כסוברים דאינו יכול לומר קי״ל באופן דשפיר יש לומר כן כ״ז שלא מלינו לו הפך ממ״ש · וגם כ״ז אינו אלא לפי הבנת המט״ש בדברי הכ״ע הנז׳ כמ״ש וגם הט״ז וכו׳ ע״ש דאינו אלא להערפה בעלמא · אמנם לע״ד נראה דהכל הוא טעם אחד ודבור אחד עיין מה שכתב מקדמת דנא וכמו שכ״מ ממה שלא כתב ועוד דהט״ז וכו׳ וכיולא כמוכן דהשתא א״ש דבריו כפשיטות דהכל הולך אחר הסיום כמ״ש דכיון דאיכא כל הני רבוותא אין דבריו של אחד כנגדם ונדחה קרי לה לש׳ המבי״ט הנ״ז הגם דנימא דלסלוקי וכו׳ לאו לאפוקי מיניה וכיעויין כדבריו שם את״ז ד״ה מעתה וכו׳ ע״ש ועיין כמ״ש החבי״ב ז״ל כ״ד סי׳ קס״כ הנהב״י אות מ״א דהביא פלוגתא דרבוותא ז״ל היכא דאיכא פלוגתא דרבוותא אי הוי אב״ר או לא ושרי ועדיין לא נתן הלוה די״א דמפקינן מיניה ואינו יכול לומר קי״ל ויש אומרי׳ דלא מפקינן מיניה ולא הכריע ע״ש והכ״ע ז״ל בחי׳ לה׳ רבית ד״ז ע״ב הביא האי פלוגתא בתוספת דרבנן וסיים וכתב דהפ״מ ז״ל ח״א וכו׳ כתב בפשיטות דל״מ מיניה וכתב ע״ד דיפה דן ויפה זכה ללוה דגדול כח המוחזק ואין ספק דהכי כמי דייכינן אנן ע״ש והתם מיירי בהוי אב״ר לכולי עלמא ואיכא כ׳ לגבי כ׳ וכיולא מה שאין כן התם בההיא תשו׳ דהכ״ע דאעיקרא י״ל הגם המבי״ט יודה דמותר וגם את״ל דפליגי נקטינן כמרן ז״ל והרב הדרישה ואם כן לכל הפירו׳ שנפ״ש בדבריו אשר שם א״ש דבריו כמוכן וכ״ש דנראה דהכל ד״א וכמש״ל וכמוכן :

תו חזי הוית להרב מטה שמעון ז״ל שם שהק׳ להכ״ד ז״ל דבריו אהדדי מה שכתב בח׳מ בכלליו סימן כ׳כ למ״ש שם סי׳ ע״ד דס״ט ע״ג ע״ש ולע״ד ל״ק דהרי שם בכלליו כי׳ כ״כ הביא ג׳ סברות ולא הכריע וכדרכו שם בקלת כלליו וכמו שכ״מ מדברי מ״א הח״ש שם סי׳ט שלא הביאו להכ״ד בכלל הסוברים דאפי׳ חד לגבי תלת י״ל קי״ל כיע״ש וכמ״ש בסו״ד וז״ל איך שיהיה וכו׳ ע׳ש כמוכן וע״ע בהכ״ד ז״ל שם סי׳ ל״כ ד״מ ע״ד ובסי׳ ק״ט דקי״ג ע״כ ע״ש ועיין להח״ש ז״ל אות ט״ו בתחילת דבריו מ״ש ע״ד מוהרח״ש ז״ל בתשו׳ אה״ע סי׳ כ׳ באותו מחלוקת דהרא״ש והרשב״א וכו׳ ע׳ש ממ״ש מוהריב״ל ז״ל סי׳ ל״ט ה״ר הפמ״א ז״ל ח״א סי׳ ל״ד דמשמע סתירה וכו׳ ע״ש ואחרי המח״ר י״ל דשם כתב מוהרח״ש דמלכד וכו׳ גם מסתבר טעמייהו וכו׳ ע״ש וככר ידוע דהיכא דמסתבר טעמיה רגילי הפוסקים לפסוק הלכה הכלל וכידוע כפוס׳ וכמרן ז״ל כ״מ בכמה דוכתי משא״כ היכא דליכא ה״ט וגם דאיתי מ״ש עוד שם הח״ז וכעת אין תשובה מוהרש״ך ח״א אללי וגם כיון שאין דבר זה מענייני אמרתי לא אאריך עוד בזה :

איבו השתא אתאן לדמעיקרא בהאי דינא דמנה לי בידך וכו׳ היכא דחייב לנאת יד״ש ותפס אידך מיניה דפליגי מוהר״ם עם רש״ל והריב״ש וכן כר׳ דעת הש״ך ז״ל דאם תפס אידך דתפיסתו תפיסה ל׳מ לפי דעת הסוברים דקי״ל אמרינן בתר לגב תרי או תלת כמ׳ש הח״ש שם סי״ט והרב מטה שמעון שם אות כ״א ע״ש אלא אפי׳ לדעת הסוברים דלא אמרינן וכן הוא דעת החבי״ב ז״ל שם ושכן סוגין דעלמא כמ״ש אפילו הכי יכול לו׳ קי״ל כמוהר״ם מינ׳ן ז״ל דס״ל דאם תפס כדבר שחבירו חייב בד״ש תפיסתו תפיסה ואמינא לה ממ״ש ה״ה המש״ל ז״ל בה׳ מלוה פכ״א ה״א בתוך תשו׳

קשו' הש"ך שם בס"ק בד"ה והנה כל מ"ש הוא במונח דמעות וכו' ע"ש שעמד בד"ז וכתב דיכול התופס לומר קי"ל כר"ח והרשב"א והרא"ש וריב"ק ז"ל דאית להו דאף לדידה איכא מלוה וכו' ועוד אפשר לומר דאף למאן דפליג אש' ר"ח הלזו וכו' אפשר דמהני תפיסה דכיון דאיכא מלוה וחייב בד"ש אי תפס ל"מ מוציא ואף שהריב"ש בסימן של"ב וכו' מ"מ הא איכא מאן דפליג עליה וכו' והיא ס' רש"י בפ' השוכר גבי אין אדם וכו' עד מ"ש וז"ל וא"כ לדידן דמספק"ל מילתא אי מי שחייב בד"ש אי תפיס או מפקינן י"ל דמ"ל התופס קי"ל כמ"ד דאי תפיס ל"מ מוציא ועדיין צריך להתיישב בדין זה ע"ש הנה מבואר מדבריו דיותר ברירא ליה לומר דאי תפיס ל"מ מוציא ומ"ש בסו"ד ועדיין צריך להתיישב וכו' ע"ש אינו אלא לרווחא דמילתא דכן הוא דרך רבנן סבוראי למיכתב הכי בכמה דוכתי ומ"ג דמ"ש בסו"ד ועדיין צריך וכו' נראה דהוא היה מכוון למ"ש מנ"ר ז"ל שם בפ"ד ה"ו בד"ה כתב מוהרשד"ם ז"ל בחיו"ד סי' ש"ב על ראובן שמכר קרקע לשמעון וכו' ע"ש דשם הביא פלוגתא דהפוס' עם הראב"ד ז"ל בענין אב"ד אי יכול המוכר לנכות מהחוב וסיים וכתב וז"ל ולענין הלכה בהאי דינא דהראב"ד הנה כל הפוס' חלקו עליו וכו' אך ראיתי להרא"ה בספ' החינוך מלוה וכו' שכתב כדעת הראב"ד בלא שום חולק וכו' מ"מ נראה דאי תפס ל"מ למימר קי"ל כהראב"ד והרא"ה ז"ל דס"ל דמהני תפיסה מאחר דהתפיסה עצמה במחלוקת היא שנוייה אי מהני או לא אין לומר קי"ל וכמ"ש הרבנים האחרונים ז"ל ע"ש וכמ"ש שם פי"א ה"ז ע"ש וכ"מ לפי זה דלמאי דהעלו רבנן סבוראי ראשונים וגם אחרונים ז"ל דבמע' בכה"ג יכול לומר קי"ל וכמ"ש החבי"ב ז"ל בכללי הקי"ל אות מ"ס וכהח"ש ז"ל שם אות ל"ח ע"ש ועיין ג"כ בהכ"מ ז"ל בה' רבית סי' קס"א ד"ז ע"ג ע"ש כמ"ש ע"ד המש"ל ז"ל הנז' הו"ד ח"ש שם דח"י ע"א ע"ש א"כ י"ל המוחזק קי"ל כמוהר"ש מינן והרמ"ל שם בפב"א שכתב דיכול המוחזק לו' קי"ל וכמ"ש וכ"ר להר"מ ז"ל ח"ג בח"מ סי' ט"ו שכתב בכונת דברי המ"ל ז"ל שבפכ"א הנז' כמ"ש גם המט"ש ז"ל סי' ק"ז הנב"י אות ה' דק"ל ע"ג הביא דברי המש"ל דפכ"א הנז' דכתב דא' תפס ל"מ מוציא וכתב וז"ל ואף דבסו"ד כתב דעדיין צריך להתיישב נראה דאינו אלא לענין הלכה אבל למעשה ודאי דלפי הכלל המסור בידינו שפיר מחזיק במה שבידו וכו' ע"ש והרב סתם דבריו כמ"ש דלפי הכלל וכו' ע"ש ואולי כונתו למ"ש וכמתבאר מדברי הכ"מ ז"ל ביו"ד סי' קס"א ד"ז שהביא דברי המש"ל דפכ"ד הנז' וכמ"ש שם ע"ש וכן הד"מ שם ולייבה המט"ש שם אח"ז בסו' העמוד הנז' וכן כמ"ש הח"ש שם ע"ש באופן דלפי מ"ש י"ל המוחזק קי"ל קרי וכאמור :

ולענין התובע לחבירו מנה לי בידך שהלויתיך או וכו' והלה אומר איני יודע אם הלויתני וכו' דפטור מד"א ואם בא לצאת יד"ש חייב אם יכול לומר הלוה ההוא למלוה הנני פורע לך לצאת יד"ש אמנם השבע לי שלא פרעתיך או תקבל חרם ואפילו ח"ם הנה מפשט דברי הש"ע שם בסו' ס"ט גבי בריא בחיובא וש' בחזרה דחייב לשלם והיינו חייב לישבע התובע אפילו שה"ש אבל אם ירצה יחרים ח"ם וכו' ע"ש ולא כ"כ בתחילת הסעיף הנז' משמע דברישא דהוי ספק בחיובא דאינו חייב אלא מד"ש אי אפשר דיוכלו לומר המלוה אם תרצה לצאת יד"ש ע"מ שלא אקבל אפילו ח"ם הנה מ"ט וא"ל לא תפרע לי :

אלא דראיתי בעין זה למוה"ר מוהרי"א בס' ראש יוסף בסי' ע"ו בהגהת ה"ר עמ"ש הריב"ש ז"ל שם ס"ב גבי אין ב' תובעין אותו וכו' צריך ליתן לכל אחד ואחד מנה וכו' ואי לא תבע"ל אלא שאומר וכו' פטור וי"א שלצאת יד"ש צריך ליתן לכל אחד וכו' ע"ד אלו כתב הרב ז"ל שם וז"ל ונראה דאפילו כשאינו חייב אלא בד"ש וזה רוצה ליתן אבל רוצה שישבע כ"א מהם שאינו יודע בודאי שח"ל וכו' אפשר דאלו אינם רוצים לישבע שיאמרו אי אתה רוצה לצאת יד"ש טוב ואי לא לא תפרע ועוד דזה טוען ספק וכו' ומ"מ נראה דחרם יש להטיל על שיודע בודאי שא"ח לו ואם לא ירצה לקבל אפילו זה דוה יהיה פטור אף לצאת יד"ש ע"ש ה"ד המט"ש ז"ל שם הנהש"ו אות י"ג ע"ש ולכאורה נראה דה"ה לההוא דינא דקיימינן ביה אלא דיל"ח ולומר דהתם שאני דקפרע תרי זימני וגם לא תבע ליה דמדינא פטור כיון דהוי שו"ש ומספיקא ל"מ ממונא אלא דמשום לצאת יד"ש הוא שאמרו הי"א דחייב אפילו בכה"ג דש"מ דהתם קיל מדהכא ׳ ועוד דאייה ע"ז שהרי הכא לכ"ע חייב בד"ש ואלו התם לדעת הרמב"ן ז"ל גם לצאת יד"ש אינו חייב דאפילו קימא דהוא פשע שלא כתב בפנקסו מתי לקח גם הם פשעו שלא כתבו בפנקס ד"ז וכמ"ש הב"ח ז"ל וע"ש בפו"ד ז"ל משו"ה גם לפ"ד הי"א דס"ל דחייב לצאת יד"ש וליתן וכו' ס"ל למוהרי"א שם לומר דיכול לומר להם דיקבלו חרם וכו' ואי לאו פטור גם לצאת יד"ש משא"כ בהאי דינא דתובע ממנו מנה וכו' והלה משיב לו איני יודע אפ"ה דחייב בד"ש לכ"ע שפיר י"ל כמש"ל ואפשר דמה"ט לא כתב הרב ז"ל ר"ז מקדמת דנא בסי' ע"ה אהאי דינא דקיימינן ביה וע"ע עוד חידושים אחרים בענין לצאת יד"ש בדברי הרב ז"ל שם בסי' ע"ה הגהה מ"ג ע"ש ׳ ולענין יורשים הטוענים על אחרים עיין בתשו' הגאונים ז"ל הח' בס' ש"ן בש"ר סי' ה' דע"ב ע"א ע"ש ובש"ע ז"ל שם סי' ע"ה ס"ב ואילך ע"ש :

ולענין הטוען מנה לי בידך והלא או' אמת שהלויתני אבל איני יודע אפ"ר דחייב לשלם מן הדין ואם חייב לישבע אידך שבנגדו הנה בה"פ כתבו הא"ן וכ"כ הש"מ בב"ק דקי"ח בשם הרב המאירי ושכן כתבו גדולי המחברים ז"ל וכ"כ הריב"ה והש"ע והלבוש ז"ל שם סי' ע"ה ע"ש ׳ יצא דהרב המרדכי ז"ל בפרקין סי' תל"ק וק"ס הביא משם רב אלפס ז"ל בש"ש סי"ב דכתב דאם ירצה להשביעו בעין דאורייתא עושה ע"ש וכ"כ בשמו הא"ז ז"ל בשוג' ומור"ם ז"ל שם בסי' ע"ה ע"ד הש"ע הנז' כתב וז"ל ואם חזר ואמר נזכרתי שפרעתיך דנאמן בשבועה וליין מרדכי פ"ק דכתובות וכתב הש"ך ז"ל שם שקכ"ט דכתב מהרש"ל פ' הגוזל בתרא סי' כ"ה שדין זה אינו אלא לפי' ר"ח ז"ל שפסק

באינו

באינו יודע אם פרעתיך צריך הנתבע לישבע א"כ וכו' אבל לפי מאי דקי"ל דמוטל עליו שבועה אינו חוזר וטוען וכו' עכ"ל והגאון מוהרי"ו ז"ל בא"ח שם דחה דברי רש"ל והש"ך ז"ל והעלה דלאו הא בהא תליא ונסתייע מדברי הרב המרדכי גופיה ע"ש וגם מדברי מוה"ר הגדול ז"ל בס' ראש יוסף שם בהגה סי' מ"ב כתב כדברי המרדכי ז"ל וכ"ט לדבר ע"ש וכ"כ גם השה"ג ז"ל וע"ע להרב מ"מ ז"ל ח"מ ח"א סי' נ"א דפ"ז ע"ב דכתב דאיכא למיחש לס' זו של ס' שערי שבועות זו ולהשביעו ע"ש באופן דאם חזר ואמר נזכרתי שפרעתי יכול המוחזק לומר קי"ל נ"ש המלוה נ"ש הלוה :

ולענין אם אומר איני יודע אם פרעתיך אם חייב שבועה שנחלקו כל הפוס' רובם ככולם פסקו דפטור זולת הגאון בס' שערי שבועות דכתב דחייב שבועה כמש"ל ונלע"ד דגם רש"ל והש"ך ז"ל שכתבו ע"ד מור"ם שכתב ואם חוזר בו וכו' שדין זה אינו אלא לש"ם וכו' אבל לפי מאי דקי"ל דמוטל עליו שבועה וכו' ע"ש אין כונתם לו' דמור"ם ס"ל דבאומר איני יודע אם פרעתיך דבעי איהך שבועה דא"כ הו"ל למור"ם שם לכתוב ע"ד מרן שכתב בש"ע דא"ל הנתבע שבועה דאין זה דעתו אלא דצריך הנתבע שבועה או לכתוב ויש מ"ש דצריך שבועה אלא עיקר קושייתם על דברי מור"ם הוא דמדברי מור"ם מוכח דהאי דינא דכתב ואם חוזר וכו' דהגאון בש"ש ז"ל אתייא כב"ע אפי' למאי דקי"ל דאין צריך הנתבע שבועה דלאו הא בהא תליא וא"כ לא הו"ל לפסוק הכוא דינא דאם חוזר זה כ"ל כונתם וכ"כ לעיל מ"ש הגאון בס' או"ת להלין בעד מור"ם באופן דלפי מ"ש גם רש"ל והש"ך ז"ל לא הכריחו לומר דמור"ם ס"ל דצריך הנתבע שבועה וא"כ לא נשאר לנו כי אם ב' הגאון הש"ש דס"ל דחייב הנתבע שבועה וכיון שכן מצ"ל לומר דחייב לישבע ותיסגי ליה ת"ס כמ"ש הש"ע ז"ל שם :

ולענין לוה שפרע למלוה במעות ומצא בהם מזוייפות וכ"כ מוכר עם לוקח עיין במוהרשד"ם ז"ל סי' פ' ומ"ש ע"ד הב"ד ז"ל בח"מ סי' קי"ח ע"ש דנלע"ד דהיא היא כונת מוהרשד"ם במ"ש שם וז"ל גם אפשר לומר ע"ד הדחק וכו' ע"ש גם מ"ש עוד שם בד"ה עוד הק' הרב ז"ל שדברי הרא"ש סותרי וכו' גם זה נראה שאינו קו' וכו' ע"ש :

אחרי המח"ר ההכרח שהכרית עם נ"מ לע"ד דלענין דראובן טוען שהוא נתן לו שמן טוב והחליפה שמעון באחרת בכר דבר זה משתמע ממ"ש שם בשאלה וז"ל ועתה טוען שמעון וכו' אם הדין עמו בשבועה שלא החליף השמן וכו' ע"ש משא"כ איהך דהיא תנאי אלא דעיקר תי' י"ל בדוחק דבא הרא"ש בקצירת האומר ובכר תי' מוהרשד"ם בע"א גם עיין בהרב מגן גבורים ז"ל בסי' ד' בתי' בנו שם מ"ש בזה ע"ש שלע"ד לא זכיתי להבין דבריו ועיין ג"כ בתשו' מוהרש"ך ז"ל בח"ב סי' קס"ז שכ' כדברי מוהרשד"ם ע"ש וכמ"ש ע"ד הקמ"ר ז"ל ח"א בה' מכירה פי"ב הי"ב ע"ש דלע"ד ל"ק שהרי בבר כתב מוהרש"ך פעם וכו' שדברי הרמב"ם והפוס' איירי בחסרון המטבע ולא בשהם מזוייפות ממש

והנה שמ"ש שם בשו"ד ואם היה אפשר להוציאה וכו' משמע דבריטא דכתב הנותן סלע חסרה אם היה מכירה ה"ז מחזירה אפילו וכו' ע"ש איירי בשאינה יוצאה אפילו ע"י הדחק מ"מ אינו אלא מצד החסרון טובא דהא הנותן סלע חסרה קאמר אבל מ"מ הרי היא של כסף או זהב שוה מעות כשאר כסף וזהב למכור אותה לצורף ואם כן בכה"ג י"ל דהו"ל כמי שלקח שוה מנה במאתים דכשעבר זמן ברכים או של בפרים המוזכר במשנה פ' הזהב או אמרי' דנחל או משום דניח"ל במכירתו בהכי מטעם הידוע לו ועיין להט"ז ז"ל בח"מ שם סימן ע"ה שהביא פלוגתא דרבנן שבורא מרבני אשכנז ז"ל בדין הנז' של מוהרשד"ם ומורש"ך ז"ל והסכימה דעתו ע"ד הפוסרים שסבר זה הוי כאו' איני יודע אם הלויתני דנשבע הסי"ת ונפטר והביא ראיות לדבריו וע"ש בס' בית אברהם ז"ל דק"פ ע"ד דחה ראיותיו ע"ש ובס' מאמר קדישין סי' רל"ב סקכ"ב ועין להרב החבי"ב ז"ל שם בסי' ע"ה הגהט"ו סקל"כ שהביא דברי מוהרשד"ם ומוהרש"ך ז"ל הנז' בלי חולק וכן הרב בני חיי ז"ל בסימן רל"ג אות ג' ע"ש : אמנם החבי"ב ז"ל בסי' רל"ב הגהט"ו אות ט"ו אחר שהביא דברי מוהרשד"ם ומוהרש"ך הנז' כתב וז"ל ומוהר"א מוטל ז"ל בתשו' ב"י מספקא לומר דאפילו אם אין הנותן טוען ברורו אינו חייב להחליפם וכו' ע"ש משמע דס"ל כס' הט"ז וסי' ז"ל : גם שם בסי' רל"ב בש"ע ד' ווי"ן הנדפס בשנת תק"ע ע"ד וכה"ט שם שכ"ד שהביא משם הש"ב ז"ל שם בשם מוהרשד"ם הנז' הביא שם משם הרב חוקי משפט ז"ל אות אלף שנ"ה שהביא האי דינא דמוהרשד"ם הנ"ל וכתב שם דהאלוף כמוהר"ר הכהן ז"ל בליורנו שאר דיינים פס' שדין זה דומה לא"י אם הלויתני וישבע הסת שאינו יודע משום זיוף ופטור דאם לא כן לא שבקת חיי לכל בריה כי מי יערב לנו בדבר שאינו מזויף מתוכו וה"ה דמי שמסר טבעת בחזקת זהב ואח"כ טען הלוקח שהיא בו בדיל שאינו מחויב להאמינו עכ"ל כת"י הגאון הב"ר משעריס וכ"כ הט"ז בשס"י ע"ה וכו' ע"ש וכן דברי הרב חינוך בית יהודה ז"ל סי' ס"ו ועיין להרב בית אברהם ז"ל דקפ"ר ע"ד שכתב דכן ס"ל להרב"ח והרב הלבוש ז"ל לפי מה שפירשו בסי' רכ"ז ע"ש וכן נראה דעת מוהר"א מוטל שהביא הרב החבי"ב ח"מ סי' רל"ג במש"ל וגם הרב מאמר קדישין שם סי' ע"ה הביא דברי הט"ז והרב חוקי משפט ז"ל הנז' וסיים וכתב וכן נ"ל גם הקמ"ר ז"ל שם דקפ"ט ע"ג ס"ל הכי ע"ש · ולפי זה דעת החבי"ב והב"ח ז"ל שם נראה דס"ל כס' מוהרשד"ם ומוהרש"ך ז"ל וכן דעת הב"ד וכן הרב פרי האדמה ז"ל שם בה' מכירה ובס' מזבח אדמה ובח"ג וכן הרב ב"א שם והרב זרע יעקב והר"מ ז"ל בח"מ סי' ס"ו · אלא שהרב זרע יעקב כתב כן בפשיטות ולא הזכיר ס' הט"ז וסי' ז"ל וע"ע בתשו' מוהריט"ץ ז"ל סי' רכ"ה ולהרב דין אמת ז"ל סי' ע"ה ע"ש וכ"מ מזה דיכול המוחזק לומר קי"ל דאם מוחזק המלוה מהלוה יכול לומר קי"ל כמוהרשד"ם ומוהרש"ך וסי' ז"ל ואם הלוה שהוא מוחזק י"ל קי"ל כהט"ז והרבנים דס"ל כותיה · אלא דגם לדידהו דס"ל

שהאי

שהאי דינא הוי כאומר א"י אם הלויתני דנשבע ונפטר אלא דנראה דנר"ש מיהא חייב וכמ"ש הש"ע בסי' ע"ה ס"ט בההיא דינא דמנה וכו' וז"א איני יודע אם הלויתני וכו' ופטור ואם בא לצאת יד"ש ישלם ע"ש :

אמנם חזי הוית למו"ה המובהק ז"ל בספ' לב מבין בה' טוען פ"א ה"ט דר"י ע"א דאחר שהביא פלוגתא הלזו שוב כתב וז"ל הלא מעתה כשהספקתי אי י"ל הלוה לומר קי"ל כהט"ז והרב חינוך ב"י ז"ל דקאמרי דפטור אני מלשלם ואיני חייב אלא שבועה והריני מוכן לישבע ועיין למוהריק"ש ז"ל בנימוקיו לח"מ שם סי' רכ"ז אי בכה"ג אמרינן קי"ל לישבע הן אמת דמלינו דגם בשבועה י"ל קי"ל ה"ד היכא דרובא מחייבין אותו לישבע ושנים וכו' אבל בכה"ג דרובא מחייין אותו לשלם ושנים פוטרים אותו לשלם ומחייבין אותו לישבע אי אמרינן קי"ל בכה"ג ומשתבע וכו' א"ד בה"ג דלפי רובא דרבוותא חייב לשלם היכי משתבע וכבר שמעתי מפי מגידי אמת שמ"מ ה"ה היר"ח הי"ו פעמים הרבה בא ד"ז לפניו ודן את הדין כפסק הב"ד ז"ל וסי' מרקמוהי נראה דס"ל דבכה"ג ליכא למימר קי"ל ברם לא ראיתי וכו' אבל הסברא נותנת דל"ל קי"ל וכו' איברא דראיתי למוהרשד"ם בח"מ סי' קפ"ג כתב בנ"ד באחד שעבר וכו' הרי דכתב דאפילו די"ח וכו' אבל אחר ההתבוננות פורתא אין מכאן ראייה דל"ד כ"ד להא דהרב מוהרשד"ם ז"ל דהכא ל"פ וכו' כיון דרובא ס"ל דנכרא לא חזי אבל וכו' וכבר בא מעשה לידי בש' התקע"ג ודנתי כפסק הב"ד אף דלבי מגמגם אפ"ה לא מלאני לבי לעשות להפך מפסק הב"ד וסיעת מרקמוהי עכ"ל :

והנה תורה היא וללמוד אני צריך מה שיש לי לעמוד בזה חדא דמדברי רו"מ ז"ל בתחילת דבריו נראה דעיקר ספיקו הוי היכא דאיכא רובא דרבוותא דס"ל דמשלם ואינו נשבע ואלו מהראיה שהביא אח"ז מדברי מוהרשד"ם ז"ל נראה דאפילו דליכא רובא אלא מיעוטא ס"ל דבכה"ג לא אמרינן קי"ל כדעת הסוברים דנשבע ונפטר והרי בההיא דחשוד על השבועה רובא דרבוותא נר' דס"ל כהרי"ף וסי' ז"ל דס"ל דבשבועה דלהבא אינו נעשה חשוד וכיעויין בהב"י ז"ל ח"מ סימן ל"ד ס"ו ובהחבי"ב ז"ל שם ודוחק לומר דמכ"ש קא יליף לה דמלבד דהו"ל לפרשי עוד בה דגם אח"ז כתב כיון דרובא ס"ל דנכרא לא חזי :

גם בעיקר ספיקו נלע"ד לומר דשפיר י"ל כדעת הסוברים דנשבע ונפטר כיון דאיכא תרי רבוותא דסל"ה דומייא דעלמא דאין הולכין בממון אחר הרוב וראיה לזה ממ"ש הריב"ה והש"ע ז"ל בח"מ רס"י ע"ב גבי מלוה על המשכון דכתב וז"ל כל הגאונים פסקו שהמלוה על המשכון ש"ש הוא וחייב בגניבה ואבידה ואם דמי המשכון יתרים על החוב נותן המלוה ללוה היתרון וכו' אבל ר"י כתב שהמלוה וכו' ש"ח הוא וכו' ואם דמי המשכון יתרים על החוב אין המלוה נותן ללוה היתרון ואם נאבד באונס ישבע מלוה כדין השומרים וכו' ולא הסכים א"א הרא"ש ז"ל ע"ש והרי התם אם אינו יודע שנאבד או נגנב ודאי שישבע המלוה שכן הוא ופטור לפי דעת ר"י והרא"ש כדין השומרים וכמ"ש גבי אומר דנאנס וכמ"ש בהריב"ה ס"ט ע"ש והרי כתב הרב המרדכי בסו"פ שבועת הדיינים בשם הר"ש ז"ל הו"ד במרן ב"י שם ס"ו מחו"א דאף על גב דיש גאונים דפסקו בר"י מספיקא ל"מ מתונא ע"ש וכן פסק מור"ש שם בהגהה סימן ע"ב ס"ב וכן פסק מוהרש"ך ז"ל בח"ב סי' קס"ט ומוהריב"ל ז"ל הו"ד במוהרשד"ם בח"מ סי' תכ"ט וכ"כ בח"ג סי' קט"ו ומוהר"ש הלוי בח"מ סימן כ' וכמ"ש הרב החבי"ב ז"ל הגהט"ו אות י"א ע"ש דאע"ג דמלינו רבים מרבנן סבוראי ז"ל דסבירא להו בההיא דינא דל"מ המוחזק קי"ל דהעיקר הוא כדעת רבותינו דס"ל דש"ש הוי לא הוי טעמא מפני השבועה אלא אפילו במקו' דליכא שבועה כגון דאיכא עדים דנגנב או נאבד ס"ל לפסוק הכי וכן לכל שאר דינים השייכים בזה כיע"ש בהריב"ה ובמוהרשד"ם ז"ל ח"מ סי' תכ"ט שכתב דלכאורה היה נראה לו' דכון דהוי פלוגתא דרבוותא אין להוציא ממון אלא שאני ראיתי למורי הרי"ט ז"ל הלכה למעשה לחייב המלוה בש"ש וכן אני נוהג אחריו כשאיני יכול לפשר בינייהם והטעם דכיון דהגאונים סברי שומר שכר גם הרי"ף והרמב"ם הכי ס"ל וכן נ"כ הסכימו לד"ז הרמב"ן והרשב"א ז"ל ואע"ג דהריב"ה כתב דהרא"ש בפסקיו פסק דהוי בש"ש מכל מקום אינו כ"כ מוכרח וכו' מכל זה נראה שראוי לעשות כן הלכה למעשה וכו' ע"ש שמע מינה דבעבור כל הני טעמי הוא דסבר לומר דהעיקר כש' הסוברים דהוי שומר שכר ואינו יכול המוחזק לומר קיימא לן ואפילו הכי אי הוה מצי למיעב' פשרה הוה עביד הא בדליכא ה"ט הוה פסק דיכול המוחזק לומר קי"ל לכל דיניו · ויתר מזה כתב הש"ך שם סקכ"א אחר שהביא דברי מוהרשד"ם ז"ל והאריכא סוגיין דעלמא דהוי ספיקא דדינא וכ"כ בתשו' מוהרש"ך ח"ב סימן קס"ט ע"ש וכמ"ש עוד אח"ז סקכ"ד ע"ש וכ"כ מוהרב"א ז"ל בתשו' סימן ח"ן וכ"כ הרב מקרא סופרים דקמ"ט ע"ב להדיא ע"ש וכ"מ מדברי החבי"ב ז"ל בכללי הקי"ל סימן י"א שכ' וז"ל בר' לומר דלא אמרינן דיכול המוחזק לומר קי"ל אלא כשאין ספק באותה טענה שטוען כגון מלוה עה"מ י"ל קי"ל כמ"ד דש"ח הוי ופטור מגניבה ואבידה אבל אם נאבד וכו' ואינו יודע אם נגנב וכו' בפשיטה א"י לומר קי"ל כמ"ד דש"ח וכו' כיון דלא ברירא ליה וכו' ע"ש הנה מדבריו מבואר די"ל קי"ל ועיין להרב זרע אברהם ז"ל ח"מ דקמ"ב ע"ד ע"ש והרי התם לדעת רובא דרבוותא דס"ל דהוי ש"ש והאומר המלוה דנגנב או נאבד אם המשכון שוה יותר מהחוב חייב המלוה לשלם להלוה היתרון אבל לדעת הסוברים דהוי ש"ח אינו חייב לשלם כ"א לישבע דהאמת כדבריו דכן היה ואפילו הכי לדעת המרדכי ומוהר"ש ז"ל והרבה מהאחרונים ס"ל די"ל המלוה קי"ל ואפילו למוהררי"ט ומוהרשד"ם ז"ל אינו עבור השבועה אלא מטעמים אחרים כמש"ל דש"מ לפי זה דבכ"ד לענין מעות הרעות דשפיר י"ל המוחזק קי"ל כש' הט"ז ורבנן סבוראי דס"ל כוותיה ונשבע הלוה ונפטר :

ובקיותי

ובהיורתי כזה דרך אגב ראיתי להרב החבי"ב ז"ל שם סי' ע"ב דבתחילה כתב בכלל הסוברים דהוי ש"ש שכן דעת מוהרש"ך בח"א סי' קמ"ז· וכשו"ד כהדי הסוברים די"ל קי"ל כתב שכן דעת מוהרש"ך ח"ב סי' קס"ט ע"ש ולא הוק"ל דברי מוהרש"ך אהדדי וצ"ע ולפי שאינו אלא דרך אגב אכמ"ל ולעמוד עד"ז ודוק הטב וע"ע בהריב"ה ז"ל ח"מ סי' פ"ב ס"ז בפלוגתא די"א עם ה' ש"ש ז"ל ע"ש ובהחבי"ב ז"ל שם הגהה ב"י אות י"א ובהמט"ש ז"ל שם אות ט' ובהרב כ"ש ז"ל חח"מ סי' י"א דקי"ט ע"ב ו"ג ע"ש דמהתם יש להביא ראיה למ"ש ל"מ לדעת הסוברים די"ל קי"ל בהרש"ש והר"ב העיטור ז"ל אלא אפילו להחולקים והם מוהרש"ך ומוהרא"נ"ח אינו אלא מטעם שדאוה מהלכה וכמו רה"ג ז"ל דאין לסמוך וכו' כמ"ש בדבריהם דש"מ דהנם דלש' הי"א הוא דיטלו היורשים בלא שבועה ולהרב ש"ש וסי' הוא דישבע הלוה ונפטר אפ"ה י"ל הלוה לומר קי"ל · אלא דהם כאמר דעיקר ספיקו של מוה"ר ז"ל איירי באיכא רובא דמיחייבי ליה לשלם כדמשמע מתחי' דבריו תו ל"מ מהתם כמובן :

באופן דנ"ל דשפיר י"ל הלוה המוחזק קי"ל כהט"ז והרבנים ועומדים בסברתו מוה"ר מתתיה כ"ץ הגאון אב"ד משטריך בלירוף עוד כמה רבנים והרב חינוך ב"י והרב מא"ק ומוהר"א מוטל וסי' כמש"ל · והנה שמוה"ר ז"ל כתב שהגידו לו שמוה"ר הגדול מוהרי"ח ז"ל היה דן את הדין להפך ע"ש לעניות דעתי ל"מ מכמה אנפי דיש לדחות כ"ז שלא ראינו דברו נכתב בס' כאופן דנלע"ד כמו שכתב ועיין להגאון בהו"ת ז"ל שם סי' ע"ה· ולענין הס אמר ראובן לשמעון כמדומה לי שאתה חייב לי מנה והלה אומר פרעתיך וה"א בריא לי שלא פרעתני פסק בחשו' המבי"ט ח"ב סי' רס"ג ה"ד הש"כ ז"ל סי' ע"ה סקנ"ח דחייב שמעון לישבע שבועת הסת ע"ש וכתב ע"ד וז"ל ומיהו י"ל עליו דיכא נאמן במינו שהיה אומר איני חייב לך שיהיה פטור וכמש"ל סי' ס"ו סל"ט בשם הריטב"א בשם מקלת רבותיו ז"ל דפטרי בכה"ג אף מהסת וכו' ע"ש ולע"ד מלבד די"ל דהמבי"ט ס"ל כת' מוהר"י ן' מיג"ש והרמב"ס דס"ל דמינו לאפטורי משבועה ל"א וכיעויין בהחבי"ב ז"ל בסי' פ"ב בכללי מיגו אות קס"ה ע"ש וכמו שכן ראיתי להרב מט"ש ז"ל שם בסי' ע"ה הגהט"ו אות ס"ה ע"ש :

עוד בה עדיפה מינה י"ל על הש"ך דהן אמת דבסי' ס"ו שם כ"כ בשם הריטב"א משם מקלת רבותיו מ"מ הריטב"א גופיה שם הסכים עם ס' שאר רבותיו הסוברים דחייב לישבע שבועת הסת ונראה דה"ט דס"ל דלענין שבועת הסת לא כאמר האי כללא דמיגו לאפטורי משבועה ל"א וכתב הש"ך גופיה שם דכן עיקר כהריטב"א ע"ש וכ"כ עוד הש"ך ז"ל בסי' ל"ה סקי"ו להדיא ע"ש ובתשו' הכ"ע ז"ל סי' יו"ד ע"ש והם כן תול"ק ע"ד המבי"ט מקו' הש"כ והא הו"ל להמט"ש ז"ל להשיב ע"ד הש"כ דהשתא אתודבריו ככ"ע מה שאין כן לפי"ד וצ"ע :

רמ"ז קי"ל ע"ד המט"ש ז"ל המו' דכיון שדין זה אי אמרינן מיגו לאפטורי משבועה הוי פלוגתא דרבוותא קמאי וכמ"ש החבי"ב ז"ל בכללי המיגו אות קס"ה א"כ אמאי חייבו ללוה שבועה כיון דיש לו מיגו שפיר י"ל קי"ל כדעת רבו' ז"ל דס"ל דאמרינן מיגו לאפטורי משבועה כיון דהוא מוחזק ויעויין שם בהמט"ש ז"ל אות קי"ף ובכללי הקי"ל בהחבי"ב ז"ל אות ע"ד ובהח"ש שם ובהמט"ש שם אות ס"ג ע"ש וא"כ קשה על המט"ש כמ"ש ואולי לזה י"ל בדוחק דידוע דהמבי"ט היה בלפה וכא"י קבלו סברת הרמב"ם ז"ל לפסוק כדעתו בכ"מ וכמ"ש החבי"ב שם בתחילת כללי הקי"ל וכן הח"ש והמט"ש ז"ל שם ובהמבי"ט שם סי' ר"ב ע"ש א"כ י"ל דאותה תשו' שיא היתה לבע"ד מלפת תו' ומשום הכי תפס להלכה דאין אומרים מיגו לאפטורי משבועה כדעת הרמב"ם דס"ל הכי וא"ש תי' המט"ש בעד המבי"ט ז"ל אכן קמייתא קשיא ע"ד וצ"ע :

והנה על מה שתירלתי לעיל בעד המבי"ט דס"ל דבשבועה דרבנן כגון הסת לכ"ע ל"א מיגו וכו' משבועה לכאורה נראה דגם על תי' זה איכא לאקשויי דנראה שד"ז נ"כ הוי פלוגתא דרבוותא ז"ל דהרי הריטב"א ז"ל שם בתשו' שהביא מרן ב"י ז"ל שם סי' ס"ו די"א דגבי שטרות אינו נשבע אפי' שבועת הסת וי"א דנשבע וכ"ד הריטב"א ע"ש וא"כ גם על תי' זה קשה דכיון דהוי פלוג' דרבוותא שפיר יכול המוחזק לומר קי"ל כדעת רבותיו דסבירא ליה דגם לגבי שבועה דרבנן אמרי' קי"ל וכמו שכ"מ מדברי הש"ך ז"ל סי' ע"ה סקנ"ח דהנהו רבוותא דהביא הריטב"א שם פליגי בזה · ולזה י"ל דהרב שמביע ז"ל לא ס"ל כהש"כ ז"ל בזה דפליגי בזה אלא דאפי' הנהו רבוותא דהביא שם דפטרי ליה משבועת הסת אינו אלא לגבי שטרות דוקא דראינו דהתורה פטר לשטרי אפילו משבועה של תורה כגון מודה מקלת או דאיכא שם ע"א משום הכי סבירא ליה דכיון דהתורה פטרו כמו שכתב גם רבנן ל"מ לאתמורי לחייבו שבועה מדבריהם ולא ס"ל כס' רבותא דהביאו דאיה מכופר בכל בפקדון ובמלוה דמדינא פטור ואפילו הכי הטילו עליה רבנן שבועה ע"ש אי מהא ס"ל לרבותא אמריני דל"מ ה"ע פן ואולי לא ישבע מפני סוראה דמשם ראיה דטענתו שיא ואינו אלא בכופר בכל מש"כ כמודה מקלת אם יש שם ע"א דאז גם במלוה ופקדון חייב לישבע מן התורה מה שאין כן בשטרות דגם בכה"ג פטרתו הכתוב משבועה מטעמא דאין נופס ממון וכיולא בכה"ג ס"ל להנהו רבוותא דגם רבנן לא יתקנו להם לומר דחייב שבועה מדבריהם טפי ממה שפטרתו התורה ונראה דלזה כיוונו רבוותא הנז' כמ"ש הריטב"א ז"ל שם וז"ל אלא שמקלת רבותי פוטרים שטרות משבועה זו ע"ש שדייקו לו' שטרות דהא לא הול"ל שטרות דהא עלייהו קיימי אבל לפי מ"ש א"ש · והשתא לפי זה ל"ק עליה דהמבי"ט מה שהקשיתי ע"ד דהא לפי זה א"ש דחוץ משטרות כ"ע יודו דהנם די"ל מיגו מ"מ בשבועה דרבנן ל"א מיגו לאפטורי משבועה וע"ע כמ"ש החבי"ב בכללי הקי"ל אות ס' וגם בתשו' ב"ח ח"א סי' קל"א דק"ס ע"ב דאחר שכתב דאפי' לשחולקים כי"א וכו' כאו' הורו מקלת המורים לפחות הם שנים וכו' חור וכ' דמדברי הר"י הלוי ל"מ הכי ע"ש ודוק · ועיין בתשו' הגאונים

הגאונים האחרונות בס' ש"ך בשער אר' סימן ה' דע"כ ע"א דמשמע מדבריהם דס"ל כס' המבי"ט ז"ל ע"ש:

ולענין היכא דב' טוענים בספק כגון הלויתיך ואיני יודע כמה והשיבו אירך אמת שהלויתני ואיני יודע כמה בזה איכא ג' סברות בדבר כמ"ש הרב בעה"ח ז"ל בשער ל"ח סי' ג' ע"ש ובהריב"ה שם סי' ע"ה סכ"ר ובהב"י והש"ע שם ס' ח"י שהם בס' השוברים דאין הנתבע חייב לישבע וכו' ומשלם לו מה שברור לו ויוצא בו אף יד"ש ע"ש וכ"ד הרמב"ם ז"ל בתשו' פאר הדור סי' קל"ח וכמ"ש המט"ש בהגב"י אות ע"ג ע"ש ׃ וראיתי להש"כ ז"ל שקש"ז דהכריח האי סברא קאייתא מת"ש בירוש' בב"ק פ' הגוזל אההיא מתני' דהאומר הלויתני וכו' דאמרו שם הוצאתי מן הכיס וכו' כיע"ש ׃ ולע"ד ל"מ דהרי יש לפרש דברי הירוש' דאמר את לא ידעת וכו' דבניחותא קאמר וכמו שכן פירש הפ"מ שם ויש ראיה לזה ממ"ש בירוש' דשבועות פ' הדיינין וכיעיין בהפ"מ שם ושו"ר להגאון מוהר"י ז"ל בתומים שם שכתב ע"ד כן ומה"ט באתי בקלירת האומר ולענין הלכה כ"זה דיכול הלוה המוחזק לו' קי"ל כס' רבו' ז"ל דס"ל דאינו חייב אפילו שבועת היסת ומשלם לו מה שברור לו ויוצא בו אף יד"ש וכ"נ דעת הבעה"ת שם בתחילת דבריו וכמו שכן הוא ס' הרמב"ם בתשו' שם וכן הוא ס' מרן בש"ע דב' ס' זו בסתם ושוב כתב ס' הי"א וכיעוין בהרב י"מ ז"ל בכללי הש"ע סי' טו"ב וכן הכריח הש"כ שם כמש"ל אתגם אם המלוה הוא מוחזק אם י"ל קי"ל כס' הי"א דס"ל דחייב הלוה לישבע הסת שאינו יודע שהיה יותר כך כמ"ש הר"ב התרומות שם א"כ קי"ל כס' הי"א שהביא שם והש"ע שם דס"ל דכיון דאוכר אינו יוצא יד"ש עד שיתפשר עם המלוה כמה שיוכל מלר ספק משום דכבר ידוע דבשבותבים הפוסקים שום דין בשם י"א איכא פלוגתא דרבנן שבוראי ז"ל בתשו' אי י"א תרי משמע או חד וכיע"ש בהתבי"ב בכללי הקי"ל אות כ"ב ובהת"ש שם אות כ"ז ובס' מטה שמעון שם ע"ש ובתשו' הד"מ ח"מ סי' י"ב די"א ע"ד הסכימה דעתו לומר די"ל המוחזק קי"ל כדעת הרבנים ז"ל דס"ל די"א תרי משמע ע"ש ׃ והרב התבי"ב בתשו' בע"ח ח"מ סו' סימן ק"נ הביא האי פלוגתא וסיים וכתב ולענין מעשה כיון דלמר הוי רבים וכו' ולמר הוי יחיד וכו' כמלא דבהא פליגי אם יכול לומר וכו' וכיון דבהא פליגי אינו יכול לומר קי"ל וכו' כמ"ש מוהר"י הלוי ז"ל בתשו' ואע"ג דיש חולקין עליו ובמ"א כתבתי שכן עיקר מ"מ מידי ספקא לא נפקא וכו' כ"ל דאית למיזל בתר רובא כמ"ש וכו' יע"ש וע"ע בת"ש התבי"ב בכנה"ג בכללי הקי"ל אות מ' ע"ש וגם מ"ש שם אות ל"א ובח"ש אות ל"ח דטו"ב ע"ד ובדח"י ע"א ד"ה והנה כשהמחלוקת אם יוכל לומר קי"ל וכו' ודאי דא"ל לפעים די"ל קי"ל וכס' התכם וכו' והסכים עמו הכנה"ג וכ"כ בס' שמ"ז וכו' ות"מ ח"מ סי' ה' ע"ש לפ"ז הדבר ברור בכ"ד די"ל המלוה קי"ל וכ"מ מדברי התבי"ב בתשוב' בע"ח ח"מ ססי' קפ"ו דרכ"ד ע"א ע"ש וכן בתשו' בח"ב סי' כ"ד דא"ך ע"ד ע"ש ומוכח מהתם דאיירי אפילו בדאיכא פלוגתא אי מקרי מוחזק או לא ע"ש ׃ וזה ק"ל עמ"ש שם בח"א ססי' ק"נ דקי"ז ע"ב שכתב דאעפ"י שי"ח עליו ובמ"א כתבתי שכן עיקר מ"מ מדי ספיקא ל"כ ואין המוחזק וכו כ"ל דאית לן למיזל בת"ר וכו ע"ש והא י"ל על המט"ש שלא עמד בזה יען בזמנו כבר נדפסו ס' בע"ח הנז' ולייבם שם ועיין כמש"ל בענין אם חייב לצאת יד"ש אם תפס אירך ופו' ע"ש:

(אה"מ ראיתי להביא פה מה שמצאתי בתוב עוד אללי בקונטרים א' בסו' זו ואין הפנאי מסכים לחזור על למודי לראות מה בפי לכך אכתבנו כמו שמצאתיהו וזה לשוני אות באות חיבה כתיבה:

משנה הנושא את האשה וכו' היא אומרת משארסתני וכו' ר"י אומר וכו' עד שלא תתארס וכו' ׃ עיין בהרב תוס' יו"ט ז"ל במשנתינו שכתב וז"ל וכן ברפ"ח ובשניהם הוה להו למיתני עד שלא נתארסה דמתארס להכא הוא ובירוש' רפ"ח כיני מתני' עד שלא נתארסה ולא ידעתי למה לא אמר הדבא ועיין וכו' ע"ש וכתב הרמ"ז ז"ל על דבריו מתני' מדוייקת וכו' ע"ש ׃ ועל מ"ש התיו"ט ולא ידעתי וכו' כתב ע"ד וז"ל גדולה מזו המתני דמאי קמ"ל הירוש' ונראה לי כמו שפירש"י שם שרוקא כנפלו לה עד שלא תתארס וכו' ע"ש עס"ד ׃ ולע"ד אתמה"ר והי שקשה ע"ד התוס' ז"ל לקמן רפ"ח ד"ה האשה דהכיאו פירש"י הנז' וכתבו ע"ד וז"ל וקשה לר"י דאמרי' בגמ' רב ושמואל וכו' ואעפ"י דהשתא אין ראיה משם וכו' מ"מ יכול לפרש כן בלא ראיה וכו' ע"ש והרי לפי דברי הרמ"ז ז"ל הנז' דברי רש"י הם דברי הירוש' הנז'. ועל כרחין צ"ל דהתוס' הבינו כוונת דברי הירוש' כמ"ש התוס' יו"ט וכן פי' בפשיטות הרב פני משה ז"ל ע"ש ועיין בהרב שדה יהושע ז"ל שם שפי' כעין מ"ש הרמ"ז ׃ ולע"ד נראה לפרש דברי הירוש' הנז' דבריס כפשטן והיינו דהירוש' נרגש המתני' דהתם דתני האשה וכו' עד שלא תתארס מודים וכו' שמוכרת ונותנת וקיים דמאי קמ"ל פשיטא דהאשה כל זמן שלא נתארסה דמוכרת דמי ומאי בידה וגם מה שייך לומר בזה מודים ע"ז קאמר כיני מתני' עד שלא נתארסה כלומר דהאי לישנא משמע דשוב אח"כ נתארסה והא תני תמן דמודים וכו' דמוכרת לכתחילה הגם דבשעת המכירה היא ארוסה ורשות בעל עליה מש"כ לישנא דעד שלא תתארס דתני במתני' מש' קלא דעדין לא נתארסה וכו בפרק מכרה ׃ וכן משמע מדשינה הלשון דתני עד שלא תתארס ולא תני נתארסה כדתני אחר זה והשתא לפי זה אתי שפיר ג"כ ממה שסק' עוד התוס' יו"ט כמו שכתבנו לעיל דיש לו' דהיינו טעמא דלא אמרו כן בירוש' אמשנתינו דקדים משום דהכא כבר תני ברישא הנושא את האשה וכו' וליכא למיטעי וגם ליכא כאן שום שינוי ומש"ה לא הכפ"ל אי תני עד שלא תתארס כנ"ל:

תו חזי הוית להרמ"ז ז"ל במשנתינו אמאי דתנן והטעתו שכ' וז"ל פי' ואפי' מנה אין לו ומשום הכי לא תני והטעתו גבי מוכת עץ לאוקומי אפי' ברבי מאיר ודוק ע"ש ולע"ד אתרי המ"ר

התמ"ר האי תירוצא הוא דוחק גדול חדא דא"כ דמאי דתני מתני' והטעתו הוה להשמו' דכנסה בחזקת בתולה וכו' אין לה אפילו מנה דהוה ליה מקח טעות א"כ היך נאמר דמאי דלא תני במתניתין בהדייתא והטעתו כדי לאוקומה כר' מאיר ג"כ דהרי אי מוקמינן לה כר"מ צריך לפרשה כרבי יוחנן דאמר לקמן כמאתים ומנה וא"כ שמע מינה דכנסה בחזקת וכו' יש לה כתובת מנה ואם כן קשייא סתמא אסתמא דמתני' דלעיל מבואר דכנסה וכו' אין לה כלום ועוד קשה דלר"א דאמר לקמן במנה ולא כלום דמוכח להדייא כרבנן דרבים ניכהו א"כ אמאי לא תני קמן והטעהו ועל כן נראה לי ליישב בענין אחר דהיינו טעמא דתני בהאי מתניתין מש"כ באירך משום דהכא גם היא מודה דנבעלה אלא דטוענת ואומרת דמשארסתני נאנסתי א"כ שייך שפיר למינקט לר"י דלא וכו' אלא הרי זו וכו' עד שלא תתארס והטעתו דהחליפה היא הדבר לומר דהבעילה היתה אח"ך ובאונס כדי לנקות עצמה וליטול מאתים וזה אינו דהטעתו דהבר היתה מקודם נשואין מש"כ דהיא טוענת מוכת עץ אני ולא הודתה הבעילה כלל א"כ משום הכי הוצרך ר"י לומר דאין הדבר כמו שאומרת אלא הרי היא בחזקת דרוסת איש ולא נקט והטעתו כיון דלפי דבריה לא היתה שם שום בעילה כלל :

גמ' עד כאן וכו' אלא היכא דאיכא מגו וכו' כ' הר"ב אנג'יל ז"ל ויש להקשות דנידוק מהכא דאמרינן מגו להוציא דהרי היא נאמנת לו' משארסתני נאנסתי משום מיגו וגובה כתובתה וכו' ומיגו להוציא לא אמרינן כמ"ש התוס' לעיל וכו' ואפשר לומר דלא אמרינן מיגו להוציא אלא א"כ היתה גובה כתובתה מאתים כמו במוכת עץ אבל עכשיו שאומרת משארסתני דאינה גובה כ"א מנה לא חשיב מגו להוציא וכו' ע"ש · הנה מ"ש אלא א"כ היתה גובה מאתים כמו מוכת עץ · יש לי להבין שהרי במוכת עץ קיימא לן כרבנן דאין לה אלא מנה והגם דרבי יוחנן ס"ל דההיא מתניתין דהיא אומרת מוכת עץ אתייא כר' מאיר כמ"ש לקמן די"ג מ"מ אינו אלא מטעם דס"ל דכנסה בחזקת וכו' יש לה מנה ואי כרבנן מאי איכא בין טענת דידיה לטענת דידה כמ"ש שם בפי' אמנם האי מתני' דמשארסתני מסתמא אתייא כרבנן כיון שאין לו שום דוחק לאוקומי כר' מאיר ותו דרבי יוחנן הוא דקאמר כן אבל לרב נחמן דס"ל דכנסה וכו' אין לה כלום כמ"ש כש"ס לעיל דו"א והכי קי"ל גם מתניתין דלקמן דהיא אומרת מוכת עץ וכו' מפרש לה כרבנן וכר"א דמוקים לה הכי התם ואילו הכא קא מתרלינן מתני' אליבא דרב נחמן ומה גם למ"ש התוס' בסוגיין ד"ה אלא ע"ש וא"כ קשה ע"ד הרב הנז' ז"ל שכתב דכתובתה מאתים כמו מוכת עץ אלא דיש ליישב דבריו דסובר דמ"ש בסוגיין משום דאיכא מגו ר"ל מגו דמוכת עץ אני תחתיך דאית לה מאתים וכמבואר מדברי הראשונים ז"ל הובאו דבריהם בהש"מ ובמוהרי"ל ז"ל בירע"י ושכן יש לפרש גם בדברי רש"י דסוג' ע"ש הגם שדבר זה הוה ליה להרב"א ז"ל לפרש כל זה כיון דלכאורה מדברי רש"י דסו' לא משמע כן · אלא דמ"מ עדיין יש להקשות על דבריו כמ"ש אבל עכשיו שטוענת משארסתני נאנסתי דאינה גובה אלא מנה וכו' · שדבריו לא זכיתי להבינם לע"ד שהרי כטוענת משארסתני נאנסתי יש לה כתובת מאתים כמתבאר מדברי התוס' לעיל ד"ט ד"ה לא דקא טעין וכד"ה אי למיתב וכן מדברי התוס' דסו' ד"ה אלא ע"ש וכן מדברי הראשונים לעיל ד"ט ובסוגיין ובהרמב"ם בה' אישות פי"א סי"א וכן מדברי כל הפוסקים ז"ל עיין עליהם · וממה שכ' מוהרש"א ז"ל לעיל ד"יוד ע"ד התוס' דהתם ד"ה חזקה ע"ש לא משמע הפך מזה דהתם ר"ל לפי דברי הבעל שטוען עד שלא ארסתיך ולא לפי דברי ר"ג דסובר דנאמנת כיעויין שם · כאופן שדברי הרב"א ז"ל הנז' לא זכיתי להבינם לע"ד ול"ו :

עוד הקשה הרב"א ז"ל שם דלפי פי' רבינו חננאל ז"ל שכתבו התוס' לעיל ד"ט ד"ה האומר פתח וכו' דמוכה עץ פתחה סתום קשה דמאי מגו איכא הא הוי מגו דהעזה והאריכו עיון ע"ש ולכאו' היא קושיא רבתי ולע"ד יש ליישב עפ"י מה שכתב החבי"ב ז"ל בסי' פ"ב בכללי המגו אות קב"ג שדבר זה אי אמרי' מגו דהעזה הוי פלוגתא בינ רבוותא ז"ל כמ"ש שם ובהרב מטה שמעון ז"ל שם אות ע"ט ובהרב שפתי כהן ז"ל שם אות וא"ו ע"ש גם כתב הריב"ש ז"ל בסי' של"ב דבשבועות אמרינן מגו דהעזה ויעוין בהרב מטה שמעון שם ובהפ"מ ז"ל שם"י כ"ח שליין שם אשר עפי"ז יש ליישב קושיית הנז' והגם דהכא הוי היא המוציאה כבר כת' המפרשים ז"ל דהכא שאני דהיא טוענת ברי והוא שמא וכמש"ל :

רש"י ד"ה פטור אבל חייב שבועת היסת עכ"ל וכן פירש בבבא קמא דקי"ח ע"א וכן כתבו התוס' בשמו בבבא מליעא דל"ז ע"כ ד"ה פטור ע"ש · ושם תוס' הוית לרע"י ז"ל שם שכ' ע"ד וז"ל ולא ידעתי למה מייתו בשם רש"י והלא בפ"ק ד"ה אמר רב נחמן עלמו דפטור מדאורייתא אבל חייב שבועת היסת עכ"ל · ולע"ד אחהמ"ר לא קשיא משום דרב נחמן הגם דקאי ארישא דמתני' דשבועות דאיירי בדליכא דררא דממונא מ"מ יש לדחות ולומר שדבריו איירי אסיפא דמתני' דשבועות שם דאיירי באיכא דררא דממונא וכמו שדבר זה הוי פלוגתא בשבועות שם בין איכא דאמרי קמא לאיכא דאמרי בתרא ע"ש ודעת ר"ה גאון ור"ת ותוסי' ז"ל דקיימא לן כלישנא בתרא דהתם דלא מחייב רב נחמן שבועת היסת אלא בדאיכא דררא דממונא וכמ"ש בהתוס' שם ד"מ ובדברי הראשונים ז"ל שם ובבבא מליעא ד"ה בהרי"ף והרא"ש ז"ל שם אלא דרש"י שם בבבא קמא דקי"ח כתב שם להדיא דגם בדליכא דררא דממונא בההיא דמנה לי בידך ואמר לו איני יודע חייב שבועת היסת ונקן טעם לדבר ע"ש וכיעויין בתוס' שם ובב"מ דל"ז שם והשתא שפיר הביאו התוס' שם בב"מ בשם רש"י דס"ל כלישנא קמא דהתם בשבועות דלא כש' רה"ג וסי' ז"ל ולא הביאו מהסוגייא שם בבבא מלי' דף ה' משום דמהתם לא מכרעא וכמש"ל · עוד עלה על דעתי לומר דהיינו טעמא דלא הביאו ראיה מההוא דב"מ ד"ה משום דהוה אמינא דמהתם לא מכרעא

לקומר

לאומר איני יודע משום דהיה לו לומר שרוקא אין לך בידי כלום הוא דחייב רב נחמן שבועת היסת אמנם כאומר איני יודע הוה ס"ד לו' דקושטא קאמר מני דהוה מצי לומר אין לך בידי כלו' וקאמר איני יודע מש' דקושטא קאמר וא"כ אפי' שבועת היסת אינו חייב דכיון כתר דינא דהמוציא מחבירו עליו הראיה לזה שביאו משם רש"י שכתב בדין אומר איני יודע דכתב דמ"מ שבועת היסת בעי ונתן טעם משום דאל"כ כל אדם יאמר איני יודע ועיין בס' המאירי ז"ל הביא דבריו הש"מ שם בבבא קמא ובדברי הרמב"ם ז"ל בה' טוען פ"א ה"ח ובדברי ה' המגיד ז"ל שם ד"ה מנה ע"ש וקמייתא עיקר כמובן:

תוס' ד"ה מנה לי וכו' פי' איני יודע אם הלויתני מעולם אבל הלויתני וכו' תנן בהדיא בהגוזל ופו' דחייב עכ"ל לכאורה י"ל דהמאי הוצרכו לכך כיון דהיא משנה ערוכה שם אמנם נראה לע"ד דרך פשיטות דהם הרגישו כמ"ש בסו' לימא ר"י ור"ה כר"ג וכו' אמר ליה רב נחמן הנא דאמרי אפילו כרבן גמליאל וכו' דמשמע דרב הונא ור"י דאמרי דחייב לא משמע כר' יהושע דלדידיה כיון דאפילו דאיכא מגו ס"ל דהמוציא מחבירו עליו הראיה כ"ש בדליכא מגו כהאי דמנה לי בידך וכו' והשתא אם קמלא לומר דפלוגתא דרב הונא עם רב נחמן איירי כאומר איני יודע אם פרעתיך א"כ גם רב הונא ור"י נמלו אתו כר"ית דיש לומר דעד כאן לא קאמר ר' יהושע התם אלא משום דהוה ליה כאומר איני יודע אם הלויתני משא"כ הכא דמודה בהלואה אלא דאינו יודע בחזרה דחייב דהוה ליה ברי' בחיובא וספק בחזרה דלא אתי ספק ומוציא מדי ודאי וכן מש' מדברי ה' לחם הבירים ז"ל ע"ש:

וחזה הוית למהרא"ך ז"ל בחי' שכ' ע"ד התוס' שלפנינו וז"ל ובהכי אתי שפיר טפי הא דקא' תלמודא לקמן אמר לך רב נחמן הנא דאמרי אפילו כר"ג וכו' דאי ר"כ כאומר איני יודע אם פרעתיך הוה מצי לומר כתי הנא דאמרי אפי' כר"ג דשאני הכא דאיכא מגו דאי בעי אמר לא ידעתי אם הלויתני ע"ש ואחהמ"ר לע"ד לא מכרעא דיש לומר דמשום הכי לא אמר כש"ס כמ"ש ה' ז"ל משום דעדיפא מינה קאמר דאפילו דאיכא עדים על ההלואה דליכא מגו אפי"ה מצי אתי כרבן גמליאל דעד כאן וכו' אלא משום דאיכא מגו וכו' עוד נראה לי לפרש ד' התוס' הנז' עפ"י מ"ש מוהרש"ק ז"ל על מה שאמרו בסו' אי כתי לא קאמר ר"ג אלא דאוקמה אחזקה וז"ל עיין פירש"י ז"ל דיש לדקדק אדרבא נוקמה אחזקה ואינתה תחתיו ולא יהיה לה כלום בספק הונס וכו' ונראה דלענין ממון כיון דאוקמה אחזקה וגו' והוי כאומר איני יודע אם פרעתיך לאפוקי במנה לי בידך לא ס"ל ברי' עדיף וכו' משא"כ לענין היתורה לעיל ע"ש מעתה יש לומר דהתוס' נרגשו קושיא זאת בסו' והא כת' לתרולה באמרם פירוש איני יודע אם הלויתני אבל כאומר איני יודע חייב לכ"ע וכמובן ועיין בהרמ' ז"ל בה' שאלה פ"ג ה"ג ובהבית יוסף ז"ל סס"י רש"ס בברק הבית שם ובהתוי"ט שם פ"ח מ"ב ד"ה וקלוקו ובהקבי"ב ז"ל ח"מ סי' ע"ה הגה"ט אות ע"ה ובהמט"ש שם:

תוס' ד"ה רב הונא וכו' לכאורה נראה דלית ליה דר' אבא וכו' עכ"ל כתב על דבריהם מוהרש"ק ז"ל וז"ל הלשון משמע דלית ליה דר"א ונפקא מינה כגון שכנגדו חשוד על השבועה וכו' אבל יש לראות דא"כ מאי קושיא דילמא ס"ל כתי כר"ה וכמ"ש שבועת ה' לכגון זה שכנגדו חשוד על השבועה ע"ש ודבריו כאן סתומים דבאיזה אופן איירי קרא דשבועת ה' דאבוה חייב ויורשו פטור כחשיד על השבועה דכטוען איני יודע אפילו אביו אינו חייב שבועה אלא ממון לרב הונא ולאביי דס"ל כוותיה כמ"ש התוס' ואי כטוען היורש חמשין אית ליה מה לי אבוה ומה לי הוא דכיון דטוען היורש בברית גם היורש חייב לשלם וכמה שאמרו בשבועות ע"ש ואי בכופר בכל ואיכא עד אחד דמחייבו דכי האי נוגא חייב ליסבע ומתוך שאינו יכול ליסבע משום שהוא חשוד משלם והאא קמ"ל קרא דביורש כי האי גוונא פטור גם זה יש לו' דכיון דהיורש טוען ברית דאינו חייב אביו כלום מה לי הוא ומה לי אבוה כמ"ש שם בשבועות ובשם דאבוה חייב מטעמא דמתוך וכו' ה"ה יורשיו ומשום הכי הוצרכו התוס' לתרולי דאיירי כגון שבניהם לא ידעי וכו' דהשתא אתי שפיר מאי דפטריה קרא ליורשו ועיין להתוס' שם בשבועות דמ"ז ע"ב ד"ה אי אמרת וכו' ע"ש ובתוספי הרא"ש ז"ל שם הנדפס בס' מגדנות נתן ז"ל:

בא"ד וקימא דכפ' וכו' ובפ' חזקת הבתים דלא משמע דאית ליה דרבי אבא וכו' ע"ש והיינו מת"ש שם אמר ליה אביי יתי דמי וכו' ע"ש · ויש לתמוה דעפי הוה להו להביא ראיה מת"ש בשבועות דל"כ דאיתמר שם אמר אביי הכל מודים בע"א דרבי אבא וכו' דהוה ליה מחויב וכו' ומשלם דהיא ראייה יותר טובה מהתם:

בא"ד דהתם משמע דסבר כרבנן גבי המוכר שור וכו' עכ"ל בונתם מת"ש שמואל שם דיכול לומר לשחיטה והרי התם המוכר לא ידע בבירור שקנאו לשחיטה אלא דמלד הסברא הוא אומר דשמע מינה דאפילו דהוא טוען שמא והלוקח טוען ברית אפי"ה ס"ל דהמוציא מחבירו עליו הראיה והגם דהתם פרשב"ם ז"ל ד"ה לשחיטה דמדלא פירש הלוקח הפסיד ע"ש ובתוס' לקמן דצ"ו מ"מ בכי האי גוונא לא מיקרי בריא וביעויין בהב"י ז"ל בבבא קמא דל"ו דאפילו דאית ליה אומדנא גדולה לניזק וטוען ברית לא ס"ל לרבנן למימר דברית עדיף ושמואל אר"י קאמר לה ע"ש:

בא"ד וי"ל דהתם לא הו"ל למידע וכו' עכ"ל עיין בהרב בעל התרומות ז"ל בשער ט"ל ח"ב דקע"ב ע"ב שב' בשם הרמב"ן ז"ל וז"ל ואל תטעה כמ"ש מקצת המחבריט ז"ל דלא איתמר הכי אלא במנה לי בידך דהו"ל למידע וכו' ע"ש דמש' דפליג אדברי התוס' שלפנינו כמ"ש ברבני האחרונים ז"ל כיעויין כמש"ל ובהרב אורים ותומים ז"ל בסי' ע"ה שקב"ב ע"ש אלא שמדברי הרמב"ן ז"ל

ז"ל הביא דבריו הש"מ בסוגיין מש' דס"ל כדעת התוספות ודלא לשיטת הרמב"ן והוא בש"מ בסו' ד"ה הא דר"י דשמואל היא וכו' עוד סוף דבריו ע"ש:

בא"ד אבל קשה דבעי למימר הכא וכו' עכ"ל כתב הרב פני יהושע ז"ל וז"ל ולולי דבריהם היה נראה לומר דהא דאמרי ר"ה ור"י וכו' ברי עדיף היינו דוקא באומר מנה לי בידך דאיכא חזקה אין תובע וכו' ולפי"ז לא שכיח האי מילתא בניזק וכו' וא"כ אף כשהניזק טוען ברי לא"מ דאנן אמרי' כי היכי דמספקא לן וכו' ע"ש. ולענ"ד אחהמ"ר קשיא לי על דבריו מש"ס ב"מ דל"ז ע"ב דאמרו שם אמתני' דהתם דתני השואל אומר שאולה וכו' והלה אומר איני יודע חייב ש"מ מנה לי בידך והלה אומר איני יודע חייב לימא תיהוי תיובתא דרב נחמן וכו' דמוכח מהאי סוגיא דלרב הונא ור"י אתי להו מתני' שפיר ויתר מזה דההיא מתניתין מסייע ועיין בתוס' ב"ק דמ"ג ד"ה דאפילו. ולפי דברי הרב פני יהושע ז"ל הנז' גם לר"ה ור"י לא אתי שפיר ההיא מתני' דבההיא גוונא דההיא מתני' גם לדידהו לא אמרי' ברי ושמא ברי עדיף כיון דלא שייך לומר שם חזקה אין תובע וכו' כי ע"כ מוכחא מילתא מהתם דר"ה ור"י בכל גוונא איירו דלא כמ"ש הרב ז"ל וע"כ דברי הרב הנז' צ"ע. ועיין בהרמב"ן ז"ל הביא דבריו הש"מ בסו' בר"ה הא דר"י וכו' מ"ש בסוף דבריו ע"ש ועדין צ"ע כמובן ועיין בתוס' ב"מ שם ע"א ד"ה שאלה ובתוי"ט שם ריש מ"ב ע"ש:

בא"ד דאם כן תיקשי דשמואל אדשמואל וכו' עכ"ל ומאי דלא הקשו לרב יהודה גופיה היכי משוי הש"ס השני הנושאים אהדדי עיין בתוס' הרא"ש ז"ל הובאו דבריו בהש"מ ע"ש וכן משמע מדברי הרמב"ן והריטב"א ז"ל הביא דבריו שם ע"ש ומה גם דמשום דאפשטא דסוגין יש לומר דהש"ס ס"ל דשניהם שוין משום הכי כתבו דבריהם אדשמו' דא"כ קשיא דשמואל אדשמואל וכו' דמעיקרא:

בא"ד והיה לו לומר ולטעמיך וכו' עכ"ל עיין מ"ש מוהר"ם ז"ל ומה שכ' על דבריו מוהרי"ל ז"ל. וכדבריו משמע מדברי התוס' ב"ק דמ"ג ע"ב ד"ה דאפילו ע"ש ובתוס' ב"מ דל"ז ע"ב ע"ש:

בא"ד ועוד יש לומר דסוגיא דהכא וכו' עכ"ל עיין מה שהקשה הרב פני יהושע ז"ל על דבריהם. ולענ"ד קושייא הראשונה יש ליישב עפ"י מ"ש רשב"ם ז"ל בב"ב ריש פ' המוכר דל"ב ע"א ד"ה לשחיטה ע"ש ולקושייא שניה יש ליישב גם כן עפ"י מה שכ' מוהרש"א ז"ל ע"ד התוס' לקמן דע"ו ע"א ד"ה על בעל החמור וכו' ע"ש והרב פני יהושע ז"ל גופיה כמ"ש שם עמ"ש התוס' שם בא"ד וז"ל ונראה לריב"א דדוקא וכו' ע"ש ולזה נראה דכיון הרב הנז' ז"ל במ"ש בסוף דבריו ושם מבואר ועיין עוד במ"ש הרב פני יהושע בסוגיין ע"ד התוס' ד"ה אלא דאיכא וכו' ע"ש ובמ"כ:

תוס' ד"ה שאני דאיכ' מנו האי שינויא לא אתי כרבי יוחנן וכו' עכ"ל. ראיתי להרב פני יהושע ז"ל בסו' שכתב וז"ל בקיצור וליכא למימר דשאני הכא וכו' דשטר כתובה יוצאת מתחת ידה ואפילו הי לא כתב לה וכו' מיהו היה נראה לי ליישב בזה קושיית התוס' בד"ה אלא מאי מנו איכא האי שינויא לא אתי אלא כרב נחמן איכא למימר דמעיקרא נמי לא שייך הך שקלא וטריא דשמעתין אלא לרב נחמן וכו' אבל לר' יוחנן דאמר בסמוך כנסה וכו' יש לה מנה א"כ לא תיקשי ליה מדר"נ דמתני' דש"ה דהוה ליה כאומר חמשים ידענא וחמשים לא ידענא דהרי היא תובעת מאתים והוא אומר שמא אין לך אלא מנה ובכי האי גוונא ר' יוחנן נמי מודה דהוה ליה מחויב שבועה וכו' דמשלם ואע"ג דלכאורה האי מנה דמודה ביה הוה ליה שעבוד קרקעות וכו' מ"מ הרמב"ם ושיעתו פסקו להדיא דבכי האי גוונא שהבעל או' בעולה נשאתיך חייב ש"ד. וכן מש' להדיא בירוש' ריש פ' האשה שנתארמלה וכ"ש הכא דכתובה קמייתא בטעות הוי ואע"ג דהכא וכו' מ"מ הא קיימא לן לא תהי הודאת פיו גדולה מהעדאת עדים מדר"ח קמייתא וכו' והכא נמי אנן סהדי דחייב לה מנה וכו' ע"ש עד מ"ש מיהו כל זה לשיטת הרמב"ם אבל וכו' דלא שייך הכא ש"ד דהוה ליה שעבוד קרקעות והנלע"ד כתבתי ע"ש. ולענ"ד זוהי שקשה על דבריו דלפי דבריו קשה על רבי יהושע דלמה פליג ואומר דאינה נאמנת דהא קיימא לן דמחויב שבועה וכו' דמשלם ומסתמא ודאי דלא פליגי ר"י עם רבן גמליאל בדבר זה כיון דהכי קי"ל ומה גם דא"כ אתי דיוקא דרבי אבא כתנאי וכבר ראיתי להריטב"א ז"ל לקמן ד' על מ"ש שם רבי יוחנן במאתים ומנה וז"ל א"כ לר"י אמאי פטור הא הוה ליה מודה מקצת ואמר על השאר איני יודע ומחויב שבועה שאינו יכול לישבע וחייב הוא לשלם ותירץ ר"י דלא אמרינן מחויב וכו' אלא היכא דהוה ליה למידע ואפשר שהדין אמת ואעפ"י שיש חולקין עליו כדאי וכו' אבל י"ל דהכא ליכא מ"מ שהמנה האחר מחויב גמור הוא שאינו יכול לכפור בו דאמר כנסה בחזקת וכו' יש לה מנה וליכא למיטען שיכנסה תחתיו בשקדש ובעל לאלתר כדבעינן וכו' ועל המנה השני חולקין ואומר עליו איני יודע וכאלו תבעו מנה בשטר ומנה על פה והודה על שבשטר ובאידך אמר איני יודע וכן אמרי' בירוש' אמתני' דריש פ' האשה וכו' ע"ש וכתב על דבריו הש"מ ז"ל שם וז"ל ומיהו הא כתיבנא לעיל דס"ל לרש"י ז"ל דמתני' לא איירי בשקדש ובעל לאלתר ומעתה קשיא דהא איכא למיטען שיכנסה תחתיו ונראה לי דכיון דאינו נאמן עליו לאוסרה בטענה זו שיכנסה תחתיו משום דקא טעין שמא והיא טוענת ברי' וכדכתב הרמב"ן והרשב"א ז"ל בשמעתתא וכו' מעתה דל טענה זו מהכא ואין כאן אלא כנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה דיש לה כתובת מנה וליכא למימר מתוך שאינו וכו' וכמ"ש הריטב"א ז"ל ע"ש. באופן דלפי דברי הריטב"א והש"מ הללו לא שייך לומר הכא הוא דינא דמחויב שבועה וכו' דמשלם וכמו שמשמע הריטב"א מדברי הירוש' לקמן ריש פ"ב וז"ל הירוש' שם טענו מנה וכו' עד מ"ש הא אין הודאה וכו' ישבע וכא לא כמי וכו' ומשני כ"ע מודים שהוא

חייב

חייב לה מנה והיא כתובעת פורה מנה אחר והוא אינו מודה המוציא מחבירו עליו הראיה ע"ש והרב שטה ישנה והפני משה והש"מ ז"ל בב"ק ד"ל ע"ב ד"ה וקאמר ע"ש וכן ראיתי להרא"ש ז"ל בפסקיו לקמן ריש פ' האשה שנפלו אחי ירושלמי להוכיח מניה שטוען הבעל אלמנה נשאתיך דהוה ליה כאילו יש לו שטר וכו' והמוציא מחבירו עליו הראיה ומתני' אתייא כרבן גמליאל משום דהוי ברי וברי ע"ש והיינו לאפוקי מש' הרמב"ם ז"ל בפטו"ב מה' אישות הכ"ה דפסק דאם היה הבעל קיים ונשבע שבועה דאורייתא וכו' וכבר הראב"ד ז"ל השיג על דבריו ע"ש וכמ"ש הרב המגיד ז"ל שם כדי ליישב דברי הראב"ד שם ובכן גם מ"ש זה קשה על דברי הרב פני יהושע ז"ל במ"ש ליישב סוגיין עפי"ד הרמב"ם הנז' שהרי גם להרמ' אינה מיושבת קושית התוס' שהרי מדינא דגמרא האשה אינה גובה כתובתה אלא ממקרקעי זולת מתקנת הגאונים ז"ל וכמ"ש הרמב"ם בהלכות אישות פט"ז ה"ם והרב המגיד שם בפטו"ב הכ"ה ע"ש · ועוד קשה על דברי הרב פני יהושע במ"ש ע"ד הרמ' שכן איתא בירוש' וכו' דהרי מדברי הירוש' ההוא מתבאר דאינו חייב שבועה וכמו שהוכיחו כן הראשונים ז"ל וכדי ליישב דברי הרמ' צ"ל דהירוש' איירי במקום שאין כותבין כתובה והרמב"ם איירי במקום שכותבין כתובה וכיעוין בהרב המגיד שם ובהרב פני משה שם ע"ד הירוש' ועיין בהשטה ישנה ז"ל שם ומ"מ מפשט דברי הירוש' אין כאן סיוע לדברי הרמב"ם דהירוש' שם קאמר בסתם וראיה לדבר זה שהרי לפי דברי הרב המגיד שהבין כדברי הרמב"ם דאיירי במקום שאין כותבין כתובה קשיא ליה מדברי הירוש' ומה גם שהרב פני יהושע שם כתב בתחילת דבריו וז"ל שהוי שטר וכו' ואפי' אי לא כתב לה כתובה וכו' ע"ש וכמובן · גם מ"ש הפ"י ז"ל וז"ל ואע"ג דהא שמודה וכו' מ"מ הא קיימא לן לא תהא הודאת פיו וכו' ע"ש לפי מה"ל משם הריטב"א לא מכרעא דהתם מיירינן כשאין שם שטר דאם לא היו עדים בדבר הוה מצי לכפור בכל משום הכי דאיכא עדים אמרינן דלא תהא וכו' משא"כ הכא לענין כתובה דהוה ליה כאילו יש שטר על המנה האחד ועל המנה האחר כופר הוא ליה כפירה ש"ק דאין שם שבועה דאור' וכמ"ש הרא"ש והמפרשים ז"ל · ועוד אני תמיה ע"ד דהרי הוא ז"ל קאי ע"ד רבי יוחנן כדי ליישב אליביה ואלו מדברי הירושלמי הנז' מוכח דר' יוח' גופיה לא ס"ל כר"ח קמייתא דהרי אמרו שם דטענו מנה וכפר בו והביא עדים דחייב לו דרבי חייא רבה מחייב שבועה ור' יוחנן חולק ע"ד וסובר דאינו חייב שבועה על השאר משום דאינו סובר כר"ח דאמר לא תהא וכו' וכמ"ש השטה ישנה והפני משה ז"ל שם וכן כתב הש"מ ז"ל בב"מ ד"ה בשם תלמידי הר' פרץ ז"ל ושכן משמע מהירוש' דפרקין ע"ש והיינו נמ"ש בירוש' שם בפ"ק דב"מ כמ"ש לקמן במכי' רפ"ב ע"ש ולדידיה גם הרמב"ם יודה דהכא הוה ליה כופר בכל ואינו חייב שבועה דאור' מכיון דהחמשים אינם ידועים אלא עפ"י עדים ובחמשים אחרים כופר וא"כ לא שייך לומר כאן דהוי מחוייב וכו' דמשלם דהרי בחמשים הראשו'

לא מפיו וכו' אלא אנן סהדי דחייב לו מנה דכנסה בחזקת וכו' יש לה מנה לדעת רבי יוחנן דס"ל הכי ועל השאר הוא אומר איני יודע הוה ליה כתובעו מנה בפ"ע ואומר לו איני יודע דלדעת רבי יוחנן פטור וא"כ הדרא קושיית לדוכתה ממ"ש ר"נ דנאמנת וע"ש בהגהה הרב פני יהושע באופן דלע"ד דברי הפ"י ז"ל לא זכיתי להבינם וצ"ע לע"ד · ועיין בהש"מ במשנתינו מ"ש בשם רבינו הרדב"ז ז"ל וז"ל וא"ת תיקשי ליה מרבי יהושע לר' אבא דאמר מתוך וכו' משלם דהרי הכא אינו יכול לישבע לפי טוענת שמא וכו' וי"ל דשאני התם דהו"ל למידע וכו' עי"ל דמשום דשתי תקנות וכו' אבל הכא אינו יכול וכו' דלפחות מנה יש לה וא"ת הכא נמי יכול לומר דרוסת איש תחתי ואין לה כלום יש לומר דהאי מתני' איירי בקידש ובעל לאלתר דאי לא תימא הכי אמאי קאמרה היכי מוכת עץ אני היה לה לומר מוכת עץ תחתיך אלא ודאי וכו' ע"ש וכתב הש"מ ע"ד וז"ל והא כתיבנא לעיל בסמוך לשון תלמידי רבינו יונה ז"ל ע"ש · ולכאורה אחהמ"ר יש לי להבין בדבריו דמאי קשיא ליה דהא יש לומר דמתני' אתייא למאי דקיימא לן כנסה בחזקת וכו' אין לה כלום כמ"ש הפוסקים וא"כ שפיר אתי מתני' כרבי אבא וכמו כן קשה במ"ש אבל הכא לא היה יכול לכפור הכל וכו' דהא לפי מאי דקיי"ל דכנסה וכו' אין לה כלום הא מצי לכפור הכל ואם כאמר דהקושיא קאי אליבא דר' יוחנן דס"ל יש לה מנה כמ"ש בש"ס לקמן א"כ לא הוה ליה לתלות הקושיא בר' אבא דלדידיה אתי שפיר כמ"ש אלא הו"ל לתלות הקו' ברבי יוחנן דוקא דאילו לר' אבא יכול לו' כמ"ש ועוד קשה בדברי הרדב"ז ז"ל הנז' במ"ש דאי לא תימא הכי אמאי קאמרה היא מוכת עץ וכו' ע"ש דנהאן דבר שמיה דמוכת עץ הכא · אמנם הנראה לי לומר הכא דדברי הרדב"ז הללו קיימי אמתני' דלקמן דתני היא אומרת מוכת עץ והוא וכו' דאמרי שם בש"ס דפליגי במאתים ומנה וס"ל לרבי יוחנן כנסה בחזקת וכו' יש לה מנה והכא ק"ל דלפי דברי רבי יוחנן הללו קשה לר' אבא דסובר מתוך וכו' משלם וכמו דכן הוקשה להו להראשונים ז"ל שם בההיא מתני' כמ"ש בהש"מ ז"ל ע"ש ושם כאמרו לשתי תירוצים הנז' שתירץ הרדב"ז והשתא אתו שפיר בפשיטות דברי הרדב"ז מכל מ"ש · וגם מ"ש דהוה לה לו' מוכת עץ תחתיך וכו' כמובן · ועפ"י מה שכתבנו א"ש דברי הרדב"ז עם דברי תלמידי רבינו יונה ז"ל שהביא שם הש"מ קודם לזה כיון דשניהם לא קיימי אמשנה אחת כמובן אמנם מדברי הש"ס ז"ל הנז' לא משמע כן וצ"ע :

בא"ד הקשה הר"י מקורביל אכתי ע"כ וכו' עכ"ל וכן הקשו בב"מ ד"ג ע"א ד"ה והלא ע"ש וכתב שם הרב כוס הישועות ז"ל ע"ד דקשה מאי ק"ל דנימא דר"י דשמואל היא הלא לא מוכח כלום דדילמא שמואל מוקי למתני' כסומכוס ולרבנן חולקים כדכתבו התוס' לעיל וכו' ור"י סבר כברייתא ושמא דחייב לגמרי וכו' ע"ש דהניחה בקו' ונראה דלדבריהם דהכא לא קשיא קושייתו משום דהם כתבו לעיל דמתני' ע"כ רבנן היא דלסומכוס בכל

ככל ענין חולקים וגם לדבריהם דהתם י"ל דכיון דלא משכחינן בזה אלא ב' סברות דמר אמר דחייב לגמרי ומר סבר פטור לגמרי לא ניחא לחרוצי ולומר דרב ושמואל ס"ל דחולקין אלא ודאי דס"ל דחייב לגמרי לדעת רבנן וכן כדין מדלא מלינו כן בפירוש לומר כי הא חידושא · וגם מ"ש התוס' שם בב"ב ד"ה לימא דלרבנן בכל הפחות חולקין היינו אלא לומר דהאי רב נחמן אמר פטור לגמרי מלבד דלדעת רבנן יש לומר נ"כ מסתמא דחייב דמהאי טעמא לא פריך הש"ס שם אלא בלחור אף זו דנאמר דלרבנן היינו חייב כלום דהרי עכ"פ מהני כריא שלו להיות חולקין ואמאי פטרו רב נחמן לגמרי כנ"ל · ע"כ מה שנמלא בתוב אללי) :

די"ג ע"א

מתני' היה אומרת מוכת עץ אני והוא אומר לא כי אלא דרוסת איש את וכו' · מה שיש להקשות דכיון דטענתיה הוי טענת שמא לא הו"ל למינקט כי האי ליסנא דהוי טענת בריא כמ"ש בקמא דל"ה ע"ב כבר הוקשה להו להתוס' ז"ל שם כן ולעיל די"א ע"ב וקי' ע"ש ועיין עוד בהס"מ ז"ל בסו' · ולע"ד י"ל דמשום דיש לה לבתולה חזקת בתולה משום הכי אומר לה איהו כהאי ליסנא לא כי אלא דרוסת וכו' כלו' אע"ג דאית לך האי חזקה אלימתא מ"מ איני מאמין לדבריך כי אולי דרוסת איש את ויצאת מכלל ב' חזקות הנז' ובכי האי גוונא יש לפרש מתני' דלעיל שם די"א וכמ"ש שם :

גמ' בשלמא ר"א וכו' הקשה הרב לחם אבירים ז"ל דלפי ס"ד הלזו אמאי לא פריך ליה לרבי יוחנן דמוקי לה וכו' נימא דכ"ע מודו דכנסה וכו' בלא כלום ופליגי במאתים ולא כלום וחירץ ע"ש · ולע"ד יש ליישב דכיון דבהאי מתני' לא תני והיא מקחי מקח טעות דהא טענתיה הוי דרוסת איש קודם שארסתיך כמ"ש רש"י במשנתינו מש' ליה לר"י דטענתייהו הוי במאתים ומנה ומ"ת פריך הש"ס בשלמא לר"א וכו' אלא לר"י נוקים לה למתני' כרבנן ונימא דבמנה ולא כלום פליגי והגם דלא תני במשנתינו והיא מקחי מקח טעות לא מכרעא די"ל דמשנתינו דהכא סמיך על מה דתני לעיל מקח טעות דשפי עדיף לאוקומה כרבנן ולו' כמ"ש מלאוקומה כר"מ והא משני קסבר כנסה וכו' יש לך מנה כלו' ומתני' דתני לעיל מקח טעות ר"ל ממאתים דוקא הכא הוא קאמר וכו' כמ"ש בסו' ועיין בהס"מ ז"ל בסו' על מ"ש טענתייהו במאי וכו' ועיין כמה שהקשו הרא"ה והשטה ישנה הובאו דבריהם בס"מ ז"ל דאמאי לא מוקים לה ר"י כרבנן וכגון דאמרה מוכת עץ אני תחתיך וכו' והי' דתתני' איירי בקדש ובעל לאלתר וכו' ע"ש ומ"מ לרש"י ז"ל קשיא ועיין בהס"מ ז"ל שם :

בשלמא לר' אלעזר וכו' · כתב הס"מ ז"ל וז"ל אין להקשות לר' אלעזר נמי למה לי למיתני פלוגתא דרבן גמליאל ור"י תרי זימני ליערבינהו וכו' הנושא את וכו' היא אומרת משארסתני וכו' היא אומרת מוכת עץ אני ר"ג ור"א אומרים וכו' די"א וכו' דיש לומר דכיון וכו' והי

הוה עדיף להו וכו' דדילמא באמנה דקאמר רבן גמליאל לא קאי אמוכת עץ וכו' ע"ש · ולע"ד אחהמ"ר לא זכיתי להבין דאיך הוה אפשר לומר כן דא"כ למה ליה למיתני משנה בתרייתא דהיא אומרת מוכת עץ וכו' כיון דכ"ע מודו דאינה נאמנת ומדקתני לתרוייהו מוכת דגם בבתרייתא פליג ר"ג ובפרט אי הוה תני בשניה או היא אומ' מוכת עץ אני וכו' רבן גמליאל וכו' ר"י אומר וכו' באופן דלא זכיתי להבין דבריו · ולעיקר הקו' יש לומר דמעיקרא כי אפלינו ר"ג ור"י פלוגתייהו הוי בזה אחר זה ומשום הכי גם רבינו הקדוש ז"ל שנאן כן בזה אחר זה וגם יש לומר דשני מחלוקות הנז' היו ע"י מעשים שאירע כן וא"נ דרבי בקתי' ידע פלו' קמייתא ושוב הבתרייתא ומשום הכי גם רבי שנאן כן דיותר מזה אמרינן בש"ס רבי הוכי שנה הכי והיכי וכו' אלא מעיקרא וכו' ומשנה ראשונה לא זזה ממקומה כמ"ש ריש שבועות · ויש ראיה לזה ממ"ש הרב הליכות עולם בשם ס' הכריתות ז"ל בשה"נ פ' השני דכ"ט ע"ב מדפוס אמשטרדם גבי כלל דלא זו אף זו והא"ל זו שכתב שם הטעם ע"ד שכתבנו כיעויין שם :

דאפוקי מדרמי בר חמא וכו' · עיין מ"ש הס"מ ז"ל דאמאי לא קאמר נמי לאפוקי ממאי דקאמר רבא מעיקרא וכו' ע"ש מה שתירץ · ולע"ד יש לומר דלאפוקי לא שייך לומר אלא דבר הדר ביה כמובן · ועל מ"ש בסו' אחר זה לאפוקי מדרבי חייא בר אבין וכו' הקשה שם דנימא לאפוקי מר' יוחנן והי' דנקט רחב"א משום דר"ח אמר הכי בהדיא אבל ר"י לא פירש להדיא אי ס"ל הכי דאפשר דה"ק דמתני' ס"ל הכי וכדקאמר עלה דמאתים דמוכת עץ וכו' וז"ש רש"י לאפוקי וכו' ע"ש ולע"ד אחהמ"ר לא זכיתי להבין דבריו דאיך הוה אפשר לומר דר"י ס"ל דכנסה וכו' אין לה כלום דא"כ וודי שק"ט עלוה דר"י דמי דחקו לאוקומי משנתינו דמוכת עץ כרבי מאיר דהוא יחידאה ולא כרבנן דהא ליכא למימר דהאי מתני' רבנן דמוכת עץ כתובתה מנה א"כ מאי ביניהו דהאשה ובעלה דאיסי אמרה מנה והוא מנה וכו' וכמ"ש בפונין דהא אם ר"י נופיה ס"ל דכנסה וכו' אין לה כלום הא שפיר יש לומר דמשנתינו אתיא כרבנן דרבים ניניהו וקי"ל כוותייהו וטענתייהו הוי דהיא אמרה מוכת עץ אני ויש לי מנה כרבנן והוא אומר דרוסת איש את קודם שארסתיך וכמ"ש רש"י ז"ל דהשתא הו"ל כנסה וכו' אין לה כלום כי ע"כ צ"ל דרבי יוחנן נופיה ס"ל דכנסה וכו' יש לה מנה ומשום הכי הוכרח ר"י לומר דמתני' אתיא כר"מ דהשתא טענתייהו במאתים ומנה · וכן מש' מדברי רש"י ז"ל דכתב הכא קסבר ר"י כנסה וכו' ע"ש ולא כתב כמ"ש לעיל ד"ה סבר לה תנא דמתני' דאילו ר"י לא שביק וכו' ע"ש והיינו טעמא כמ"ש וזהו נ"כ מרוויק כדברי הש"ס דלעיל נקט סבר וכו' והכא נקט קסבר וכו' וכמובן באופן דלא זכיתי להבין דבריו ול"ע · ולעיקר הקושיא י"ל דכיון דלעיל בסו' אמר רבי חייא בר אבין אפ' דרב עמרם וכל גדולי הדור וכו' ושני להו מאי מקח טעות ממאתים אבל מנה יש לה והשתא כיון דהם רבים והם תירלו להדיא דמאי דתנן במתני' דלעיל

מקח

מקח טעות ד"ל מאתים דוקא משום הכי ניחא ליה למינקט לאפוקי מדבי חייא בר אבין דאפילו דשם רבים ועלומים לא קי"ל כוותייהו :

והנה לענין הלכה גבי מוכת עץ קי"ל כרבנן דס"ל דאפי' הכיר בה כתובתה מנה וכן פסקו הפוסקים ז"ל ע"ש · ולכאורה י"ל דהא אריו"ח הלכה כסתם משנה וגם קי"ל דמחלוקת ואח"ך סתם הלכה כסתם וגם קי"ל דרבי יוחנן ור"א הלכה כר"י דרביה דר"א הוא כידוע וא"כ הכא כיון דהאי סתמא דהכא מוקי לה ר"י כר"מ ומתבאר ממתני' דבין ר"ג ובין ר"י שוים בדבר שאם יתברר שהיתה מוכת עץ דיש לה מאתים באופן דהו"ל מחלוקת במתני' דלעיל דמוכת עץ ואח"ך סתם דהיינו משנתינו וא"כ הי"ל להפוס' לפסוק כר"מ · ואולי יש לומר דהא דקי"ל ר"י ור"א הלכה כר"י היינו דוקא כי פליגי בההוא דינא פלוגתא בפני עצמו משא"כ כאן דבפירושא דמתני' פליגי דבה"ג מחלקי רבני בעלי הכללים ז"ל כמ"ש בין היכא דאליבא דנפשייהו ובין היכא דפליגי אליבא דאחריני · אלא דמ"מ בר' דלא דמי הא להא כמובן והוא דוחק · ועוד יש לומר דכיון דאסכמא לרבא לעיל די"א ע"ב דקאמר ההיא ברייתא דלעיל תריץ ואימא הכי אם יש עדים וכו' נמצאת מוכת עץ כתובתה מנה משמע דס"ל דהכא לא קי"ל כרבי מאיר הגם דלפי"ד רבי יוחנן דלקמן סתם לן מתני' כרבי מאיר וא"כ דמש' דרבא דהוא בתרא לא ס"ל כפירושא דרבי יוחנן אמתני' דמוכת עץ אלא כדמפרש לה ר"א דאמר דטענתייהו במנה ולא כלום וכמו שאמר לעיל נ"כ דמקח טעות לגמרי מש' דאין לומר דרבא דלעיל כדי ליישב הברייתא הוא דקאמר הכי אבל לא לענין הלכה דא"כ טפי הו"ל דמקח טעות דתני כמתני' דלעיל מאתים דוקא כדחרינו לה רב עמרם וכל גדולי הדור כמ"ש שם ולא לומר דהברייתא הכי קאמר נמצאת מוכת עץ במנה דהוא מגיה בברייתא דלא הוכרה בה מוכת עץ · כי ע"כ נ"ל כמו שכתבנו דמדברי רבא הנז' מוכח דס"ל דהלכה כרבנן דר"מ וכבר ידוע דכל הכללים הנאמרים באמת אינו אלא בד לא שמעינן מדברי הש"ס הפך הכלל משא"כ אי שמעינן להפך מהש"ס דאז לא אזלינן בתריה דההוא כללא ה"כ י"ל דוכוותא ועיין עוד לעיל די"ב ע"ב דאמרי' רב אשי אמר לעולם בעלמא לית לה כלום וכו' והיינו כר"א דהכא והוא סייעתא למה שכתבנו :

מתני' ראוה מדברת וכו' איש פ' וכהן הוא וכו' כתב מוהרד"ף ז"ל במשנתינו לא שהיא אומרת כן דא"כ לימא בקיצור איש פ' כהן אלא היא אומרת איש פ' ואנו יודעין דכהן הוא אותו פ' וכו' ע"ש ולע"ד אחהמ"ר פשטא דמתני' לא משמע הכי אלא דהכל הוא דבור שלה וכן מש' מדברי הגאונים שהביא הש"מ במשנתינו וכ"כ להדיא שם בשם תלמידי רבינו יונה ז"ל דהיא משיבה פ' וכהן הוא ע"ש וכונתה לומר איש פ' וגם הוא מיוחס בקדושת כהונה וזהו דנקט וכהן בוא"ו ומה גם דבלא וא"ו אם אומרת כהן הוא משמע דאיכא ספקא בדבר והיא אומרת כהן הוא משא"כ כאומרת בוא"ו הרי היא מדברת על הידוע איש פ' וכהן הוא כנ"ל :

גמ' זעירי אמר נסתרה וכו' · עיין בהרב ז"י ז"ל מ"ש משם ש"מ דהקשו אליבא דזעירי דלית לה מגו אליבא דר"י דא"כ קשה ממה שאמרו בש"ס לעיל אלא לרבי יוחנן וכו' חדא להודיעך כחו דר"י וכו' דתיפוק לי מהאי מתני' וע"ש מה שתירץ מוהרי"ל בין ממונא לאיסורא הגם דנראה דיש ע"ש בדבריו · ולע"ד עלה ע"ד לתרץ דזעירי ס"ל כדעת ר"א דלעיל דההוא אתר במנה ולא כלום וחדא אילטריך למעוטי מרמי בר חמא ואידך לאפוקי מדרמי בר חמא באופן דלפי"ז לא אתא מתניתין דמוכת עץ לאשמועי' כחו דר"י דאע"ג דאית לה מגו ס"ל דאינה נאמנת ומה גם דהכי קי"ל כר"א ואע"ג דזעירי תלמיד דר' יוחנן הוה כיעוין בהרב יד מלאכי ז"ל סי' תקפ"ז מ"מ הרי הוכחנו לעיל דמהש"ס מוכח דס"ל דהל' כר"א אלא די"ל דל"ל האי מתני' דהכא דראוה מדברת דהא שמעי' לה ממתני' דלעיל דאע"ג דאיכא מגו אינה נאמנת ובשלמא אם נחלק בין ממונא לאיסורא כדברי הרב הנז' ז"ל ניחא אבל בלאו הכי קשה אלא די"ל דאי לאו מתני' דהכא הוה אמינא שדוקא בההוא מגו דלעיל הוא דס"ל דאינה נאמנת משום דלא הוה מגו טוב אלא מגו בטענה מעליא בעלמא משום דלר"י גם אי הויא טוענת מוכת עץ אני ס"ל דאינה נאמנת וכמ"ש התוס' ז"ל בסו' ד"ה ר"א ע"ש משא"כ במגו דהכא דאי הוה אמרה לא נבעלתי הוה אמינא דנאמנת דהא קי"ל דאין אוסרין על היחוד וה"ה נמי כי אמרה נבעלתי דנאמנת במגו דלא נבעלתי אהא אתא משנתינו לאשמועינן דלר"י בכל גוונא משום דמעלה עשו ביוחסין :

אלא לר"א תרתי למה לי וכו' · חזה הוית למהרי"ל ז"ל בס' ז"י דראה קושיא אחת בהאי סוגיא למי מקדושים ז"ל שכתב וז"ל כפי מ"ש הרמב"ם בפיה"מ וז"ל ור"י מחמיר ואומר דאעפ"י שהיא נתייחדה עם אדם ידוע והוא מתכלית הכשרות אינה נאמנת אלא הרי היא בעולה לפסול ותהיה פסולה לכהונה וכו' עכ"ל יש להקשות דנימא דאיצטריך רישא לאשמועינן כחו דר"י וסיפא דלא ראו כלל ואפשר שהוא פסול לאשמועינן כחא דר"ג וכו' ע"ש שלא העלה ישוב · גם מה שרצה ליישב מוהרי"ל ז"ל הוא דוחק לע"ד · גם ראייתו לדבריו ממ"ש בסו' לקמן אין אפוטרופוס לעריות ע"ש לא מכרעא לע"ד כי ע"כ מה שנלע"ד לומר הוא דמה שהבינו הרבנים ז"ל הנז' בדברי הרמב"ם הנז' שכ' דאעפ"י שנתייחדה וכו' ע"ש ר"ל שכן ראו הרואים · אין נלע"ד אלא נראה לי דר"ל דאפי' דכפי דבריה שאומרת איש פ' וכהן הוא אם אנחנו מאמינין לדבריה הא ודאי דהיא בחזקת כשרה לכהונה שהרי אנו יודעין דאותו האיש הוא בתכלית הכשרות אפי' הכי אין אנו מאמינים לדבריה אלא אנו אומרים שמא היא משקרת ולאדם אחר פסול נבעלה וז"ש לפסול נבעלה ומ"ש שאעפ"י שנתייחדה ר"ל שהוא אומרת וגם אולי נחסר תיבה זו של אומרת בדבריו שהרי כבר כמוהר"י ן' חבון ז"ל החליף ל' הרמב"ם בהעתקו · וכן מש' מדברי מוהרד"פ ז"ל שהבין כן בדברי הרמב"ם הנז' ממ"ש בשושנים לדוד אמשנתי' ע"ש וכן בדין חדא דלא ראיתי בשום מפרש ראשון שפירש כן וגם כל כי האי מילתא הו"ל להתוס' יו"ע

וי"ט ז"ל להביאו כדרכו וגם פשטא דמשנתינו לא משמע כן :

א"ד רב פפא לאביי לזעירי וכו' הא אמר רב מלקין וכו' עיין בהרב פני יהושע ז"ל דכ' דמכאן קשה למ"ש בש"ע סי' ז' בהגה דבנתיירה וכו' והנ"ע ע"ש · ודבריו קשים טובא לע"ד שהרי מוהריק"ו ז"ל גופיה שם הוקשה לו כן ותירץ ע"ש ושוב ראיתי מ"ש הרב פני יהושע ז"ל בהשמטות :

תוס' ד"ה רב אסי אמר וכו' עכ"ל עיין במוהרש"א ז"ל ובמ"ש הש"מ ע"ד רב אסי אלו וז"ל למאי דפרישנא וכו' יש לפרש דבי פליג וכו' ע"ש ולכאורה יש להקשות על דבריו דהרי פירוש קמא דהביא שם הוא פי' הריטב"א ושי' ז"ל ובמ"ש לעיל מזה ד"ה זעירו וכו' ע"ש והילו הש"מ אחר דיבור זה של ד"א הביא בשם חי' הריטב"א גופיה שפי' כמו שפירשו התוס' כאן · והתירוץ לזה הוא דמ"ש יש לפרש וכו' ר"ל דיש מקום לפרש כן כדי ליישב קושית התוס' שלפנינו הגם שלפי האמת לא פירשו הכי לאפוקי מפירוש התוספות דהביא הריטב"א דהא לפי דבריו ע"כ לומר דר"א פליג אזעירי דגם בהומה נבעלתי לבשר דנאמנת וא"כ קשה כמו שהקשו התוס' דהא לר"י לית ליה וכו' ולא הוצרך הש"מ לזה כי אם להמתיק דברי התוס' במה שעשו מתחילה הלעה וכתבו אבל בנסתרה וכו' וה"ה נמי ר"י וכו' וכמוכן וברור · ועיין בהרב לחם אבירים ז"ל ומ"ש ע"ד הרב מר דרור ז"ל ע"ש ובדבריו מבואר כדברי הרשב"א ז"ל לעיל ד"ט ע"ב גבי מ"ש מאי להו דקא טעין פתח פתוח וכו' ע"ש · ומה שתירץ עוד שם לא שמיע לי :

תוס' ד"ה לדברי המכשיר בה פוסל בבתה ומעוברת דנקט משום ליסנא מעליא עכ"ל לכאורה דבריהם צריכים ישוב שהרי גם לזעירי דבא מוקדם צ"ל כן · והרב לחם אבירים ז"ל הניחם בצ"ע · ועיין במוהרש"א ובמוהרי"ל והרב פני יהושע ז"ל שכתבו דלאו דוקא וכו' ע"ש · ולע"ד יש ליישב דבריהם ולומר דהם ז"ל קשייא להו בפשטא דשמעתא דתו' דמאי פריך הש"ס הניחא וכו' דהא י"ל דרב אסי אתי אפי' כמאן דאמר לדברי וכו' פוסל בבתה דלהאי מ"ד סבירא ליה לומר דמאי דתני מעוברת אתא לאשמועינן חידושא רבא דאפי' דמכשיר ר"ג לאמה מ"מ לבתה לא מכשר לה ואע"ג דחדא מכלל חבירתה איתא וברא כרעא דאמה אפי"ה פלגינן דיבורה דלא כרבי יוחנן דמכשיר ר"ג גם בתה מהאי טעמא דבתי' כמ"ש הש"מ בשם הריטב"א ז"ל ע"ש וא"כ מאי פריך בפשיטין ומה גם דמשו' מוכח דר"א לא מצי אתי כמ"ד דפוסל בבתה דהא י"ל כמ"ש ואי משום רישא דראוה וכו' דאיירי בתה למה לי נ"ק משום דיש לומר דלא זו אף זו קתני והו דבלאו הכי הוה אמינא דר"י לא פליג בסיפא אר"ג אלא אבתה ולא להיא עלמה משום הכי הולרכה גם ארישא והדרא קושיא לדוכתה · והא כתבו התוס' ליישב דס"ל להש"ס דלההוא מ"ד דפוסל בבתה מאי דנקט במתני' מעוברת לאו היינו טעמא כמ"ש אלא דס"ל דליסנא מעליא נקט · וה"ט משום דאם כאמר כמ"ש לעיל לא הו"ל למתני' למינקט בליסנא דר"ג דמשמע גם על בתה אלא הו"ל בהדיא באמנת על עצמה ולא על בתה ער"ש כיבמות · וע"כ צ"ל דמעוברת דנקט היינו אלא משום ליסנא מעליא ול' מושאל בעלמא דהשתא שפיר יש לומר דלא איירי מתני' אלא אהכשר דידה דוקא כיון דהעיקרא מעוברת דנקט בדי נסבא וא"כ שפיר מקשי הש"ס ומתרץ דר"א ס"ל כמ"ד לדברי וכו' מכשיר בבתה ומשו"ה נקט מעוברת ולאו משום ליסנא מעליא · והשתא ממילא מתורלא קושית הרבנים ז"ל הנז' ע"ד כמוכן ודבר זה למדתיהו מיסוד דברי הש"מ ז"ל בשו' ע"ש :

תוס' ד"ה ואין אוסרין על היחוד תימא לרשב"א וכו' וי"ל דלעולם וכו' אבל קשה דבהדייא וכו' עכ"ל · עיין בהרב פני יהושע ובמ"ש מוהרי"ל ז"ל והאריך בכונת דבריהם ע"ש · ולכאורה זוהי סק' ע"ד דכיון דלפי מ"ש בכונת דבריהם בשאי תירולא דתירלו דלעולם וכו' דר"ל דהמקשן הכין כן אבל התרלן תירץ לו דמעלה עשו ואיירי בנבעלה א"כ תו מאי הוק"ל להתוס' אחר זה מההיא דרפ"ב דמכילתין כיון דמקשה הוא דטעה בהכי והתרלן א"ש כפי השו' דלקמן שם וכמו שכן צ"ל בכונת דברי התוס' דקדושין ובמ"ש ה' בסוף דבריו ובשלמא לפי פשט דבריהם י"ל דכונת התרלן הוא ליישב ולומר דהגם דהכא איירי ר"י בלא נבעלה וקי"ל אין אוסרין על היחוד מ"מ לגבי כהונה מעלה עשו ביוחסין ורב איירי לענין אשת איש כיעוין בתוס' דשו' דהא"נ וכמו שכן נראה ממה שלא פי' התוס' בכונת התרלן כמ"ש הר' הנז' · והשתא א"ש קושית התוס' מההיא דרפ"ב כמוכן אמנם לפי"ד קשה כמ"ש אם לא שנאמר דט"ס נפל בדברי הרב הנז' כמ"ש דמעלה וכו' ובמודה שנבעלה של"ל ובמודה שנבעלה בב"ק וכמו שכן משמע ממ"ש דהך טעמא דאין אפוטרו' וכו' אלא דמתני בלירוף טעמא דמעלה וכו ע"ש וכן משמע ממ"ש בסוף דבריו וכ"ל עוד וכו' ע"ש וכמוכן וממ"ש שם וז"ל וזה הדרך לריך לומר בדעת התוס' בקידושין וכו' ע"ש לא משמע אפך ממה שכתבנו וכמוכן :

בא"ד וק"ק דלכאורה נראה וכו' מדפריך לזעירי ולא לר"א עכ"ל · עיין מה שהקשה הר' לחם אבירים ז"ל במה שהקשה על דבריהם והאריכו עיין ע"ש · ולע"ד י"ל דלא ניחא ליה לש"ס לתרץ כן משום דא"כ לא הו"ל לרב לומר כן בכתמא מלקין וכו' ואין אוסרין וכו' אלא הו"ל לפרש דבריו ולומר אמרה נאיתרתי עם פ' מלקין וכו' ואין אוסרין וכו' ותו דא"כ מאי קמ"ל דהא מתני' היא בהדיא לקמן ובש"ד דאפא שאסר הוא אפא שהתיר כיון דלא ידעינן אגן מידי אפי' מאיסור ובמתכאר מהא דתנן לקמן רפ"ב ומודה ר"י באומר שדה זו וכו' ומהש"ס שם ע"ש וטפי הוה ליה להר' לחם אבירים ליישב הק"ק של תוס' הלזו ולומר דלר"א כיון דהבעילה ודאית ס"ל לר"י דאינה נאמנת לומר לבשר נבעלתי משא"כ התם דהבעילה בספק משום הכי אמר רב דאין אוסרין על הספק אבל לזעירי ק"ל ובמ"ש בהש"מ ז"ל ע"ד אלא דגם לזה יש לומר דלא ניחא להו להתוס' לומר כן כיון דגם לר"א ליכא אלא ספק א' והתם ג"כ גבי יחוד הוי הכי כן נר' לי ועיין בהרב מר דרור ז"ל מ"ש

מ"ש ע"ד ע"ש דלע"ד י"ל ע"ד ועיין בחי' מהרש"פ ז"ל ובמש"ל ע"ד התוס' ד"ה מעלה וע"ע בחי' מהראנ"ח ז"ל במ"ש ע"ד שקושיות הללו כ' אופנים כדלק"מ ע"כ ע"ש דלע"ד אחרי המח"ר לא נחה דעתי המעט בהם דעל פירושו הראשון יל"ד שהרי בשו' לא הובא דברי משנהינו לאקשויי ליה אלא על השתא קא מקשי ליה ואם כן גם על ר"א היה יכול להקשות והיינו מפרשים דהיינו מרישא דמתניתין וגם פירושו השני ע"ש קשה ע"ד דמנ"ל להש"ס לדיוקי מדר' זעירי שדוקא בש"ס וכו' וכמ"ש הרב שם איתא דה"ט דזעירי דבאומרת לא נבעלתי נאמנת משום דאין אוסרין על היחוד ולא משום ס"ס ומהאי טעמא ס"ל דגם ר"י מודה דנאמנת ול"פ אדר"ג אלא באומרת נבעלתי דאפילו חד ספיקא גרע טפי כמ"ש הרב שם ולכן נראה שדברי התוס' אולי כפשטן וכמ"ש שם בחי' דבריו ומה"ט הוא דכתבו וק"ק וכו' כמובן וכיעויין בהש"ת ובמפרשים ז"ל ע"ש :

תוס' ד"ה מעלה עשו ביוחסין אימא דמשמע וכו' עכ"ל דברים ברורים דר"ל דכפי האי אירולא דסוגיין ע"כ דמ"ש רב אוסרין וכו' איירי בא"א דאילו בפנויה אי אפשר לומר דאי בכהנת הרי היא אסורה לכהונה ואי בפנויה ולהנשא לישראל הא בכה"ג גם ר"י יודה דלא אסרינן והא ק"ל מההיא סוגיא דקדושין וכיעויין בתוס' שם ובהש"מ ז"ל בשו' ומ"ש בשו"ר והרי"ו דשליטן אירן וכו' לא קאי אלא כדי לייסב עיקר קו' התוס' הנז' אבל אין הכי נמי דגם הוא יודה דרב דאמר אין אוסרין וכו' איירי גם באשת איש כדי שלא להוציא לעז עליה וכמ"ש שם בקידושין ולא אתי רי"ו אלא לחדש ולו' דמ"ל דברי רב דאיירי גם בפנויה לפי אירולא דסוגיין ואיירי לענין ארוסת אביו ואה"נ דלאידך קושיא דהקשו התוס' מההיא דנדרים יתרץ גם הוא כמו דתירצו התוס' דנואף שאני וכן משמע מדברי תוספי הרא"ש ז"ל דשו' ומדברי התוס' דהתם בקידושין וכן מש' מדברי הש"מ ז"ל להדיא ע"ש · אמנם ראיתי להרב מר דרור ז"ל דהבין דלדעת רבי יוחנן לענין יחוד דאשת איש ס"ל לרב דאוסרין וכו' ע"ש ולא ידעתי מי דחקו בכך ולא להבין כמו שכתבנו ובה"ג נ"כ יש להקשות ע"ד מוהראנ"ח ז"ל בחי' דנראה דהבין כן ועיין גם כן במוהרש"ק ז"ל שלכאורה גם ע"ד יש להקשות כן אלא שיש לייסב דבריו בדוחק כיעויין בשו' נדרים דהתם אלא שבאו דבריו בקיצור :

בא"ד והרי"ו דשליטן וכו' עכ"ל היה יכול לומר דגם בדרבנן אתיא לפי מאי דתנן תמן רפ"א דיבמות דנושאין על האנוסה וכו' ומ"מ מדרבנן אסור לישא בתה או אחותה וביולא שמא יבא לידי הרגל עבירה כמ"ש בש"ס שם וכן כתב הרמב"ם והרע"ס בפיה"מ ובפוסקים ז"ל והא קאמר דאין אוסרין על היחוד כלומר דאם נתייחד עם שום אשה פנויה אין אנו אומרים דמתחמא בא עליה ולאסר בבתה או באחותה וזהו כונת רב והוא הא"ש טפי דאתי אליבא דהלכתא אלא היינו טעמא דלא ניחא ליה לומר הכי חדא דמליסנא דרב דאמר אין אוסרין על היחוד משמע דקאי אההיא פנויה דנתייחדה וזו דהתם כיון דאינו אלא איסורא דרבנן בעלמא ומשום חשש כמ"ש דמהאי טעמא

כתבו דביומא ז"ל שם דאם עבר ונשא אחד מהנז' מה שעשה עשוי א"כ בכה"ג לא הוה אצטריך רב לאשמועי' דאין אוסרין על יחוד בזה דפשיטא הן אמת דהאי אירולא דרי"ו הוא ק"ט לאוקמי דברי רב אליבא דר"י דלא קי"ל כותיה וכיעויין בהש"ת ז"ל ע"ש :

וחזה הוית למוהרש"א ז"ל שם בקידושין ע"ד התוספות דהתם ד"ה מלקין דעמרו כהאי קושיא דהוק"ל הכא וחי' ע"ש וכתב ע"ד וז"ל ולולי דבריהם היה נראה דלא קשיא מידי דהכא איירי בדידעינן עם מי נתייחדה שמכירין אותו דאינו פוסל בביאתו לכהונה ע"ש ואחהמ"ר דבריו קשים טובא דכי האי גוונא אפילו ידעינן דנבעלה מותרת ומאי יחוד דנקט רב וסוב ראיתי למוהרי"ל שם בס' ז"י ולהרב אליה רבא ז"ל שם שתמהו ע"ד כן · וזוהי שקשה על הרב מר דרור ז"ל שהביא דברי מוהרש"א הללו ע"ד התוס' שלפנינו ולא כתב ע"ד מידי · ולע"ד כדי לייסב דברי מוהרש"א כי רב וגדול הוא נ"ל לייסב דבריו לפי חומר הנושא ואומר דר"ל דרב איירי אליבא דר"א דס"ל פנוי הבא על הפנויה עשאה זונה כמ"ש ביבמות דס"א ע"כ וקא קמ"ל דאם ראוה דנתייחד הם שום אדם מישראל לא נחזיק לומר שנבעלה ותיאסר לכהן קמ"ל דאין אוסרין על יחוד בעלמא כי אם ראוה שנבעלה והגם דקי"ל כרבנן לא נפלאת ולא רחוקה היא לומר כן שהרי התוס' שלפנינו הביאו תירוץ בשם הר' יונה ז"ל שתירץ כה"ג · ועוד יש לומר דר"ל דלא נימא דהן אמת דידעו עם מי נתייחדה וכו' אבל מ"מ איכא למיחש שמא לפנים מזה איכא אחר דאין מכירין אותו ואפשר שהוא מן הפוסלים לכהונה ואינו נראה לעין לזה אשמועינן דלא חיישינן לזה כיון דלזה שנתייחדה עמו אנו מכירין שהוא אינו מן הפוסלים לכהונה ועיין בהש"ע ז"ל אה"ע סי' ו' ס"ח ולא' בית שמואל ז"ל שם סקי"ט ובסי' ד' סב"ת · ובני החה"ס הבכור הי"ו תירץ דכונת מוהרש"א הוא לו' דנפקא מינה לכהן גדול דאסור בבעולה דלא חיישינן שמא נבעלה עם מי שנתייחדה עמו משום דאין אוסרין על היחוד א"ד הי"ו ואע"ג דאתמ"ל דנבעלה לו אסורה לו לכהן או לכ"ג בתרי גווני דאמרן מ"מ לא דמי לס' נבעלה לנתין ולממזר דפוסלין בביאתם לכהונה משא"כ בהני דאמרן דהם מצד עצמם כשרים לכהונה אם נשאת בהיתר אלא דע"י ביאתן עליהם שלא כדת משה וישראל הוא דנאסרות לכהונה · עוד י"ל דנפקא מינה לענין הכתובה די"א דהוי מד"ת ואיכא מרבוותא ז"ל דס"ל דגם בזינתה איכא משום הכתובה וכיעויין בש"ס יבמות ס"פ ד' אחין ובהרי"ף והרא"ש ז"ל שם ובהריב"ה והש"ע ז"ל רס"י י"ג וכמובן :

אין אפטרו' לעריות וכו' עיין בהרב פני יהושע ז"ל מה שהקשה בזה ממ"ש בחולין די"א ומה שתירץ ע"ש ובלאו הכי כבר כתבו התוספות שם דהיה יכול הש"ס למידחי שם דיש לה חזקה הכשרות ע"ש · ואין לומר דאולי כונס :

וצריכי דאי לאשמועינן חורבא דמתא וכו' עמ"ש הש"מ ז"ל דאמאי לא קאמר חדא לאשמו' בחו דר"נ וכו' וכמ"ש הרב מר דרור ז"ל דלא קשיא מידי דהיא גופא מה שתירץ הש"ס וכו' ע"ש ולא ידעתי

ודעתי כונתו בזה דהא ודאי דגם הש"נ מודע וידיע ליה דכשמירן הש"ס דהי אשמו' וכו' והי אשמו' וכו' ד"ל חדא לאשמו' כחא דרבנן גמליאל וחדא וכו' אבל הא קשיא ליה דאמאי לא קאמר בהדיא חדא להודיעך כחא וכו' וכמו דאמר בסו' לעיל אמתני' דמוכת עץ וכמו שכן דרך הש"ס בכל מקום לדקדק בשינוי וגם בחסרות ויתרות וכיולא בש"ס ורש"י ובתוס' ז"ל כידוע והאי תירן ע"ש ובדברי הריטב"א ז"ל דהבית אחר זה אלא דלכאו' עדין קשה ממ"ש לעיל בתחילת הסוגייא חדא להכשיר בה וחדא וכו' וע"ש בתוס' והתם נ' בבות הוו והו"ל חדא להודיעך כחו דר"ג וחדא וכו' וליכא למימר דה"ט משום דבלא"ה יש לפרש דקרוייהו הוו משום חידושא דר"ג ולא זה"ז קתני כמו שכן משמע מד' רש"י שם וכן כתבו הגאונים כיעויין בהש"מ ז"ל והתוס' שם לרווחא דמילתא הוא דכתבו כן דזה דוחק כמובן · וגם מדברי מוהרש"א ז"ל שם ע"ר לא משמע כן ואולי יש לומר דכיון דהמקשן דהתם ההוא אתר בקילור כדרכו בשלמא לזעירי היינו דקתני מדברת ומעוברת וכו' ור"ל חדא להשמועינן כחו דר"ג וחדא וכו' כמ"ש רש"י ז"ל שם משום הכי גם התרצן תירץ לו בקילור חדא להכשיר וכו' ולא הולרך לפ' יותר אלא דא"כ גם הכא בסו' יש לומר כן דהרי המקשן הקשה בקילור בשלמא לזעירי היינו דקתני תרתי לסתר וכו' ור"ל חדא להודיעך כחו דר"ג וחדא וכו' דומיא דלעיל דפריך בשלמא לזעירי היינו דקתני תרתי מדברת ומעוברת וכן כ' הרשב"א ז"ל הובאו דבריו בהש"מ ע"ש ולפי מה שכתבנו לא שייך קושיית הש"מ הנז' ודוחק לומר דהכא שאני משום דכאן נתלה הפסקת דברים דקאמרינן חדא קתני וכו' וכעת ל"י עוד בזה:

אלא דמסקינן אותו מדין כהונה כתב הש"מ בשם הריטב"א ז"ל דמ"מ מדין תרומה לא מפקינן ליה ע"ש אמנם משם הרא"ה והרשב"א ז"ל הביא דגם מדין תרומה מפקינן ליה וכן נמש' מדברי הרא"ש ז"ל שהביא שם וכן משמע מדברי רש"י ז"ל בסו' ד"ה מדין כהונה שכתב וז"ל שלא יעבוד עבודה ולא יאכל בתרומה ע"ש וכן כתב הר"ן ז"ל בסו' בהלכות · וזו היא שיש לדקדק ע"ר הראשונים ז"ל שלא הביאו דבריו אם לסיוע או להפך ונ"ל שלא היו גורסין כן וכן ל"ל בעד הש"מ הגם שזה אחרון ול"י :

תוס' ד"ה השבתנו וכו' ולא יתכן וכו' לעיל דלר"י אם אמרה וכו' עכ"ל כונתם למש"ל בד"ה ואין אוסרין דאסיקו לומר דזעירי סובר דר"י איירי באומרת נבעלתי ולכשר נבעלתי והביאו ראיה ממ"ש לקמן רפ"ב ובכן ס"ל לומר דבאומרת לא נבעלתי אפי' לר"י נאמנת משום דאיכא ס"ס ספק נבעלה ס' לא נבעלה ואת"ל נבעלה ס' לפסול ס' לכשר ולר"י קיל ליה ס"ס דאפי' וכו' מיקל וא"כ לא דמי להאיה דמשארסתני נאנסתי וכן לא דמי להאיה דמוכת עץ דס"ל לר"י דאינה נאמנת דהתם ליכא ס"ס אלא מגו בעלמא ומשום הכי ס"ל לר"י דלא חשיב מגו אי בשארסתני נאנסתי במגו דמוכת עץ גם באומרת מוכת עץ ס"ל דאינה נאמנת כדתנן במתני' דלעיל ואי באומרת מוכת עץ במגו דהי בעיא הוה אמרה מוכת עץ תחתיך גם התם באומרת מוכת עץ תחתיך ס"ל דאינה נאמנה ומאי דחשיב לה מגו בש"ס דלעיל ולקמן רפ"ב הינו אלא משום דהוייא טענתא מעלייתא טפי וכמ"ש התוספות בסו' זאת ע"א ד"ה רב אסי וכן כתבו המפרשים הובאו דבריהם בהש"מ ז"ל בסו' דלעיל די"ב ע"ב ובסוגיין ולקמן רפ"ב ע"ש באופן דשפיר פשיטא להו להתוס' דהכא באומרת לא נבעלתי גם לר"י נאמנת מהאי טעמא שכתבנו והשתא לפי"ז א"ש סוגיא דלקמן רפ"ב דאמרו שם אהאי מתני' דמדברת הניחא לזעירי וכו' מגו דאי בעיא אמרה לא נבעלתי וכו' דהוי מגו טוב וכאשר כתבתי כן מש' מדברי הריטב"א ז"ל גבי מ"ש זעירי אמר נסתרה וכו' כמ"ש בהש"מ ז"ל ע"ש להדיא והשתא א"ש נ"כ מ"ש התוס' אבל קשה דלקמן וכו' דמאי קושייא אמנם חזה הוית להרב לחם אבירים ז"ל שכ' ע"ה התוס' הללו דקשה דהיכן פירשו דלר"י נאמנת לומר לא נבעלתי לזעירי אי ליתא ממ"ש לעיל והוכיחו מסו' דרפ"ב דקאמר הניחא וכו' הרי בהאי מגו פליג ר"י ודילמא דפליג משום דס"ל דליכא מגו וכו' שאפי' שתאמר לא נבעלתי אינה נאמנת וכו' ע"ש ולע"ד אחהמ"ר לפי דבריו אלא טפי הוה ליה להקשות ע"ד התוס' דלעיל במה שכתבו אבל קשה דבהדיא משמע וכו' ע"ש דמאי קושייא אותא דקו' הש"ס דלעיל היא על מאי דס"ל לר"י דבאומרת נבעלתי ולכשר נבעלתי דאינה נאמנת במיגו דאי בעיא אמרה לא נבעלתי משום דגם באומרת לא נבעלתי אינה נאמנת והאמר רב אין אוסרין וכו' אלא והאי שדעת התוס' דלעיל הוא לומר דאם אמרה לא נבעלתי נאמנת:

ע"ב ב' הנז' וה"ל וכ"ל לתרץ דכיון דאמרו לעיל בשלמא לזעירי היינו דקתני תרתי מדברת ומעוברת כלו' מדבר' להודיעך כחו דר"י בהכרח כ"ל דס"ל לר"י דאי אמרה נבעלתי נאמנת ואפי' הכי אם אמרה נבעלתי אינה נאמנת במיגו וכו' ע"ש · ולע"ד גם דבריו הלו לא זכיתי להבינם דא"כ איקשי להו להתוס' דלעיל דקירלו דאם אמרה נבעלתי אינה נאמנת והולרכו לדחות דבר זה מהאיה דלקמן רפ"ב ע"ש חדא דלפי תירולם ההוא היאך ניחא להו האיה סו' דלעיל דעומדים בה ושם נאמר בשלמא לזעירי וכו' מדברת ומעוברת דמשם בהר"ה דלדעת ר"י באומרת לא נבעלתי דנאמנת ותו דטפי הו"ל לדחויי ההוא קירולא מהאיה סו' גופה ממ"ש בשלמא וכו' וכמ"ש הרב ז"ל כי ע"כ נ"ל דמהתם לא מכרעא משום דיש לדחות ולומר דמ"ש היינו דקתני מדברת וכו' להודיעך כחו דר"י כלומר דאע"ג דליכא מגו אינה נאמנת וכמ"ש התוס' שם אין הבונה מגו גמור דאי הוה אמרה לא נבעלתי דנאמנת אלא ר"ל דיש לה מגו דהוה יכולה לומר טענה מעלייתא טפי וכמ"ש התוספות שם ד"ה רב אסי ובהש"מ שם די"ב ע"ב ולקמן רפ"ב בשם הראשו' ז"ל ע"ש · וא"כ תו לא משמע מהתם דבאומרת לא נבעלתי דנאמנת · א"נ יש לומר דמהאיה דלעיל דאמרו בשלמא וכו' מדברת ומעוברת לא מכרעא לומר דר"ל דמדברת אתא להודיעך כחו דר"י די"ל דתרוייהו להודיעך כחו דר"ג ולא זו אף זו קתני וכמו שכן משמע מדברי רש"י התם וכיעויין שם בהש"מ ומשום הכי הגם דהתוס' פי' בענין אחר מ"מ

כיון דיש לפרש הכי כמ"ש לא מצו התוס' להכריח הדבר מהתם וא"כ דהתוס' שם מה שפי' כן הוא לפי האמת למה שהכריחו בדיבור שלאחר אותו דיבור ד"ה אין אוסרין וכו' דבאומרת לא נבעלתי נאמנת וכמ"ש לעיל באופן דמההיא שו' דלעיל דקאמר בשלמא וכו' היינו דהני מדברת וכו' לא מכרעא דעדין יש לומר דגם כי אמרה לא נבעלתי אינה נאמנת ומ"ש עוד הרב הנז' וז"ל אבל אי ס"ל לר"י דכי אמרה נבעלתי ל"מ דלא הוי מגו גמור אלא טענה מעלייתא מאי אשמועינן הא מההיא דמשארסתני נאנסתי שמעינן לה וכי תי' דאשמועינן דכי אמרה לא נבעלתי ל"מ משום דאין אפוטרופוס דלהכי גם כי אמרה נבעלתי אינה נאמנת הא בפירוש קאמר ר"י אין אפטרופוס וכו' בהא דזה עדות שהאשה כשרה וכו' עכ"ל ולע"ד אחהמ"ר גם דבריו אלו לא זכיתי להבינם דהא שפיר י"ל דבמתני' אשמועינן האי חידושא דאין אפטרופוס לעריות ולהכי הוצרכה האי משנה דמדברת לר"י דהרי המשנה קדים להברו' דהמשניות חיברם רה"ק ז"ל והברייתות תלמידיו ר"ח ור"א כידוע וא"כ תו ל"מ כמ"ש הרב ז"ל לכן נלע"ד כמו שכתבנו בכונת התוס' ודברי הרב הנז' צ"ע לע"ד ועיין בהרב פני יהושע ז"ל מה שהק' בתוך דבריו ע"ד התוס' הללו דאדרבא לוקמה לה בחזקת כשרות ולא נבעלה באונס וכו' ע"ש ונלע"ד דא"כ היא היתה אומרת כן ולא היתה אומרת איש פ' וכהן הוא דמשמעות דבריה הוי דהיה הדבר ברצון ופוגמת עצמה דאי משום בנה טפי הו"ל להקפיד על דבור עצמה וגם קושייתו השנית מהירוש' יש לומר דס"ל לר"נ לחלק בין סתמא לטוענת בהדיא ובבריא והאפשר שלזה כיון במ"ש שם וי"ל ע"ש :

תוס' ד"ה מסייע ליה לריב"ל ול"ל במדברת וכו' דספק איסורא לחומרא עכ"ל · הק' הרב פני יהושע ז"ל ע"ד דהא גם בשבויה יש לו' כן · ואם ס"ל כמש"ל בד"ה השבהנו כלו' דהתם כתב דשבויה הוי מיעוטא דמיעוטא אמאי הוצרכו לעיל לומר דאשה מזנה וכו' ע"ש · ולע"ד יש לומר דהתוס' לעיל ס"ל לומר דר"נ סובר כרב' בקידושין דע"ט בההיא דעיסה וכו' דלא ס"ל סמוך וכו' אלא ס"ל דמיעוטא כמאן דליתיה והו"ל רובא וחזקה ורובא עדיף וא"כ תו לא צריכא לדידיה לחלק בין מדברת לשבויה ולומר דשבויה הוי מיעוטא דמיעוטא דהא בלא"ה לא קשיא ע"ד דנימא סמוך מיעוטא כי היכי דנחלק בהכי דהא גם התוס' לא כתבו הכא אלא דאפי' אית להו וכו' בדרך ספיקא וכמ"ש הרב פני יהושע ז"ל גופיה אחר זה וכן משמע בהט"מ ע"ש ומשום הכי כתבו לעיל ה"ט דאשה מזנה וכו' מש"כ הכא דר"ה ז"ל מלדד אלדודי לו' דלא מבעיא אם נאמר דלא ס"ל לר"נ ולר"י לומר סמוך וכו' דמעיקרא לא קשיא אלא אפי' אתמ"ל דס"ל סמוך וכו' אפי' הכי יש לומ' דמ"מ ספיקא הוי ולחומרא ומה גם למאי דמש' מדברי הברו' דלא נאמר דבר זה דרוב נויים וכו' ולגבי מדברת דמשמע דמעוברת יש לה טעם אחר ומשום הכי הוצרכו התוס' לעיל לומר טעם אחר בכ"ל :

תוס' ד"ה מכשיר אפי' ברוב פסולין והא דאמרי' בפ' עשרה יוחסין וכו' עכ"ל · הקשה ה' לחם אבירים ז"ל דמאי קו' דאימא דמ"ד הכא לדברי המכשיר וכו' אפי' ברוב פסולין היינו דוקא בה וכו' אבל עובר לא והכא שאול אשמו' דגם העובר כשר וכו' ולע"ד יש ליישב עפ"י מ"ש הרב גופיה בדבור הקודם לזה שכתב עמ"ש בשו' ותיפוק לי וכו' וכתב רש"י ז"ל לר"י קא פריך וכו' וכ' הרב ע"ד דקשה אמאי לא נאמר דפריך לר"נ דקא' על המעוברת דהא אין תשובה כלל דשאני מעוברת דרוב כשרים אצלה ונראה לי דהוצרך רש"י לפרש כן משום דאי מקשי לר"נ לא משני מידי וכו' ושוב כתב דקשה להמקשה דאמאי לא הקשה לר"נ כמ"ש ולא יהא תירוץ לקו' וכ"ת וכו' ע"ש מה שנדחק לתרץ · וא"כ השתא י"ל דהתוספות מפרשים דמאי דפריך בש"ס ותיפוק לי וכו' לר"נ פריך ומשום דחית הרב כמ"ש שם בעד רש"י ס"ל להתוס' לו' דמאן דמכשיר בבתה היינו אפי' ברוב פסולין וכמו דכן משמע ממשניתנו להאי מ"ד דהא בהדיא מחתא מחתינהו כשרות דידה עם כשרות בנה בלא שום חילוק בינייהו וכיעויין בדברי מוהר"י ן' מיגאש ז"ל הביאו דבריו הש"מ ז"ל בסוגיין והגם דמדברי רש"י ז"ל בשו' ד"ה מכשיר כתב אוקמה אקוקתה דמש' דהא בבתה אינו מכשיר אלא ברוב כשרים מ"מ התוס' ז"ל לא ס"ל הכי ועיין בהש"מ שם דמספקא ליה בהאי מילתא והשתא לפי מה שכתבנו לא קשייא קושיית הרב לחם אבירים ז"ל הנז' · ועיין בהש"מ שם ומ"ש בשם תוספי הרא"ש ז"ל דקידושין שם וכמ"ש לקמן בס"ד ועיין בהריטב"א ז"ל בסוגיין דפי' מ"ש בסוגיין ותיפוק לי וכו' דקאי לר"נ ע"ש והיינו כמו שכתבתי לעיל בדעת התוס' :

בא"ד והו"ל וכן אמר הכא שאול וכן פי' וכו' עכ"ל · לכאורה קשה ע"ד דלמה להו להקדומי הקדמה זו לומר דפירושא דהתם הוא כן כמ"ש ולא דהויא כפשטא דפריך מאי קמ"ל התם הכא שאול כיון דמדר"נ דהכא שמעי' לה בכל קמ"ל דעלמא · וראיתי להש"מ ז"ל דנרגש מזה וכתב דהכי פירושו דאם היינו מפרשים דמ"ש התם מאי קמ"ל תנינא חדא זימנא ולמה ליה לרבי לנתנייה תרי זימני שפיר משני דלהכי תני ליה להאי דהכא שאול לאשמועינן דאפי' ברוב פסולין יען דברי ר"נ בהו סתומים וכו' אבל השתא דאמרי' דכונת הקושיא דהתם דהו"ל וכן הכא שאול אומר וכו' אהכי לפום שינויא דש"ס דהתם תיקשי דהו"ל וכן הכא שאול וכו' וכיעויין במהרש"ל בח"ש ובמהרש"א ז"ל ע"ש אלא שראיתי למוהרש"א שכתב בסוף דבריו דאכתי הו"מ התוס' להקשות גם אי נימא דקושיית הש"ס דהתם הוי כפשטה דאין לומר דאין לו להכא שאול לסמוך על המורה דא"כ מאי מקשי למאי דבעי לו' דהכא שאול אתא להכשיר בתה דהניחא וכו' ע"ש וקושייא זו יש לומר דשייכא גם לפי מ"ש הש"מ כמובן · אמנם נלע"ד ליישב דבריהם כאמור דהיינו טעמא דרש"י והתוס' דלא ניחא להו לפ' וגו' דקושיית הש"ס דהתם דפריך מאי קמ"ל וכו' פירושו הוי בכל מאי קמ"ל דש"ס דעלמא דמאי קמ"ל קאי על רבינו הקדוש או על הכא שאול גופיה

ור"ל

ור"ל דמהכא מדר"נ שמעינן לה כיעווין כדברי הרבנים הנז' משום דא"כ כד משני הש"ס התם הא להכשיר בה וחדא וכו' הניחא למ"ד וכו' אלא למ"ד לדברי המכשיר וכו' כבתה וכו' דמאי קו' דהן אמה דהכי אמר מר האמורה ההיא אמנס רבי דקדים ליה או הכא שאול קמ"ל ההוא חידושא דלדברי המכשיר בה מכשיר בבתה כי ע"כ כ"ל דפירכת הש"ס שם דקאמר מאי קמ"ל לא מתפרשא כפשטא וכשאר קמ"ל דש"ס אלא הכי פירושה דהו"ל לרבי למתני כמשנתינו וכן אמר הכא שאול דהשתא אתי שפיר קו' הש"ס הגית כאופן דמהאי טעמא נופיה הוא דהוכרחו רש"י והתוס' לפרש פי' דהתם כמ"ש דהשתא אתי שפיר מאי דהוכרכו התוספות לפרש ולומר דמאי דקאמר שם מאי קמ"ל וכו' ר"ל דהו"ל למיתני כמשנתינו וכן אמר הכא שאול ור"ל דבשלמא אי כלהו הכי הוינו יכולין לפרש וגו' דקו' הש"ס דהתם דקאמר מאי קמ"ל הוי כפשטא לא הוה קושיתינו למסקנא דהתם ועל דרך שכתבו הרבנים הנז' אמנם כיון דלא הפ' לפרש כן לפי מאי דמוכח מהסו' הגית ממאי דפריך שם הניחא למ"ד לדברי המכשיר וכו' וכמ"ש א"כ קשה כי קושיין דנם למסקנא הו"ל כמשנתינו וכן אמר הכא שאול והזרלו כמ"ש בדבריהם ככ"ל · ועיין בהש"מ בסו' מ"ש משם הרא"ש ותוס' הרא"ש ז"ל שם בקידושין :

בא"ד דאפי' לזעירי וכו' עכ"ל כן היא גירסתינו וגירסת רש"ל והש"מ ז"ל ע"ש וכא לאפוקי הגירסא אחרת דיש גורסין דאפילו לרבי וכו' אמנס ראיתי לתורש"א ז"ל שכ' ע"ד דשפיר יש לגרוס רבי אלעזר ע"ש ולעד"ן עיקר כדברי רש"ל והש"מ דהרי כדברי התוס' דקידושין דע"ד מבואר דעיקר תירוצם הוי דלמ"ד מכשיר בבתה דכן מש' ממתני' דקני כ' בנות מדברת ומעוברת והיינו כמ"ש רב אשי בתחילת הסו' והשתא לפי זה גם בתוס' דהכא מסתמא ודאי אזלי בשיטתם דהתם והשתא אם נאמ' כגירסת מוהרש"א ופירושו ע"כ הכי יתפרש כונת התוס' דהכא דלא מכרעא למ"ד לדברי המכשיר בה מכשיר בבתה דהיינו ר' יוחנן דהרי לפי"ז מבואר במתני' דבתה נ"כ כשירה אלא אפי' לר"א דחולק ע"ד ואמר דלדברי המכשיר בה פוסל בבתה אפי"ה גם ר"א יודה דפשטי' דמתני' כר' דאפי' בתה כשירה מדתני מעוברת וכו' אלא דר"א מדעת נפשיה הוציא כונת המתני' ממשמעותה כנ"ל לפי גירסתו של מוהרש"א ופירושיה ולפי"ז כ"מ דהתוס' דהכא שינו דבריהם מדהתם דאילו הכא כתבו כמ"ש ואילו התם כתבו דלדעת מ"ד דמכשיר בבתה הוי ממשנה יתירה מש"כ אם נאמר דנרסי' כדברי התוספות דאפילו לזעירי א"ש דבריהם דהכא עם מ"ש התם דהרי לפי גירסא זו הכי יתפרשו דבריהם דל"מ לר"א דפליג עליה דזעירי וס"ל דמדברת היינו נבעלה דלדוריה ע"כ יהודא דמתני' דמעוברת לומר דמאן דמכשיר בה מכשיר בבתה וכמש"ל בסו' דלעיל אלא אפי' לזעירי דאמר דמדברת היינו נסתרה ולא אייתר ליה מתני' דמעוברת וכו' מ"מ מתני' דקתני מה טיבו של עובר וכו' משמע דאתא להכשיר בתה ומאי דלא נקטו התם ואפי' לזעירי היינו טעמא משום דלא

ד' י"ד ע"א

הולרכו כיון דקיימי אליבא דמאן דמכשיר בבתה דהוא ר"א וה"ה נמי דלזעירי פשטא דמתני' הכי מש' כמ"ש וכיעווין שם במוהרש"א ז"ל ודוק :

הכי השתא התם וכו' הכא אשה מזנה וכו' בתמיהי לבאורה כרא"ה דהאי טעמא לא הוי אלא לר"י אבל לר"נ דפליג עליה במתני' וס"ל דנאמנת א"כ דס"ל דאשה מזנה ומזנה ואפי' למאי דמסקי' לקמן בסוגיין ואמרינן דהיינו טעמא דר"נ משום דאלים ליה בריא וכיעווין בהש"מ ובתוס' דלעיל די"נ ע"ב ד"ה כמאן ע"ש וכן משמע מדברי הרב פני יהושע ז"ל כמ"ש שם ע"ר דס"ל דהא דקאמר בסו' לר"נ אלים ליה בריא וכו' היינו דוקא בריא כי האי דבודקת ומזנה ע"ש וכן משמע מדברי התוס' בסו' בע"כ ד"ה כמאן ע"ש ומדברי הרשב"א שהביא הש"מ ז"ל וכן מדברי רבינו ירוחם ז"ל בנתיב כ"ג ח"נ כמ"ש משם התוס' בגיטין ע"ש וכן משמע מדברי הרב בית שמואל ז"ל סי' ו' סקל"ה ע"ש ובהרב אורים גדולים ז"ל דמ"נ ע"ר וכן מש' מדברי הרא"ש ז"ל בת' דיש כלל פ"ב סב' על כ"ד דנולד לה בן לבת לה אחת וכולן היו מעידין שהר"ם שהוא אמר עליו שהוא בנו ונשאל הרב הא"ס יורש הוא וכיולא והשיב הפו' וכו' ובתוך דבריו כ' וז"ל ואין להביא ראיה מהא דפ"ק דכתובות דאוה מדברת וכו' נאמנת אפי' רוב פסולין אלא דשאני התם דאיכא טעמא כדמפרש בפ"ק דכתובות דאשה מזנה בודקת ומזנה א"כ משום דאמרי' אוקי אתתא וכו' הכא לא שייך האי טעמא דבודקת ומזנה וכו' וכין אחרים בשיים וכו' ע"ש :

וחזה הוית למוהרימ"ט ז"ל בחא"ע סי' טו"ב דנשאל כעין נדון הנז' דהרא"ש וכתב ע"ד הרב השואל ז"ל דמאי דמייתי מר ממ"ש הר"ן בפ"נ מה' יבום וכו' עד מ"ש דכ' תשובות בה"ש חדא דבפפ"ק דכתובות אשה דפרכינן אדרי' דאמר לא מתיה וכו' וקא מתמה בגמ' הכי השתא התם אשה וכו' הכא אשה מזנה בודקת ומזנה בתמיהא אלמא משהפקירה עצמה לזנות אינה מבחנת בין כשר לפסול ועוד וכו' ע"פ · ולפי מה שכתבנו קשה על דבריו לבאורה דמה ראיה מהתם כיון דלא קי' הש"ס כן אלא אליבא דר"י דלא קיימא לן כוותיה וק"ל :

אלא אמר רבא דר"נ וכו' · עיין בחי' מוהריב"ל ז"ל דכתב דקשה מהאי סוגיא למ"ש התוס' לעיל ד"ה השכתנו וכו' ע"ש · ולע"ד יש ליישב דאה"נ דר"נ ס"ל דאשה מזנה בודקת ומזנה אמנס היינו דוקא כטוענת בריא וכן כנשאת משא"כ באלמנת עיסה דטוענת שמא דהיא אינה יודעת בבירור דבעלה לא היה חלל בכי האי גוונא לא ס"ל לר' דאשה מזנה וכו' וכן משמע מדברי הש"מ בסו' ע"ר שם ועיין בהרב פני יהושע ומוהריב"ל ז"ל כמוכן :

התם חדא ספיקא וכו' כתב הרב פני יהושע ז"ל דלפירוש קמא דהתוס' דלעיל ד"ה ואין אוסרין על היחוד דכתבו דאפילו בהונה מודית אוירו

הייר‍י והא דלא חשיב תרי ספיקי היינו טעמא משו' דאין אפוטרופוס וכו' וא"כ כו' שכ"כ בסברת ר"פ דלעיל דמקשי לאביי אבל למאי דמשני לעיל מעלה וכו' אבל בעלמא אין חוסרין על היחוד וא"כ בריש' דמתני' היכא תרי ספיקי ואפי"ה פוסל ר"י ואמאי קאמר הכא חדא ספיקא וכו' ע"ש · ואחרי המח"ר לע"ד לא מכרעא דהרי כתבו התוס' לעיל דהיינו טעמא דחשיב חד ספיקא משום דאין אפוטרופוס וכו' ע"ש דנראה דר"ל דאגב דלכאורה כר' דחשיבי תרתי ספיקי מ"מ משום דאין אפוטרופוס וכו' הוה חשיב לה כבעלה ודאי ואין נשאר שם ספק אלא אם נבעלה לכשר או לפסול זה היה דעת המקשן דהאם וא"כ שפיר יש לומר דגם למאי דמתרץ שם דמעלה עשו ביוחסין משא"כ ביחוד דעלמא ר"ל דביוחסין משו' מעלה דכהונה חשבו לה חד ספיקא לאסור ומטעמא דאין אפוטרופוס וכו' וא"כ שפיר משני כשו' אליבא דר"י דהתם חד ספיקא הכא כלומר גבי אלמנת עיסה תרי ספיקי דאגב דאיירי לכהונה מ"מ כיון דלא שייך אהי טעמא דאין אפוטרופוס וכו' חשבינן ליה תרי ספיקי פמ"ש רש"י ז"ל בשו' וכ"ש לפי מאי דפירשו התוס' בשו' ד"ה אלמנה ע"ש וכפי מ"ש רש"י בשו' בשם רי"ו ט"ע ז"ל ע"ש :

הנו דבנן אזוהי אלמנת עיסה וכו' ולא משו' עבדי מלכים וכו' פירש"י ז"ל דמשום הכי נקט עבדי מלכים משום עבדי שלמה וכו' עכ"ל הוצרך רש"י לזה משום דקשיא ליה בהאי ברייתא דאמאי נקט עבדי מלכים ולא עבדים סתם שהרי עבדים סתם דינם בגוי דאינם דהויים לבא בקהל ע"ז כתב כנועם לשונו שרוקא בעבדי שלמה וכגון הורודוס יש לחוש משום דהיו עשירים ובעלי זרוע הולי נשאת אחת מבנות ישראל לאחד מהם משא"כ בעבדים סתם דסתמו כודאי דלא נשאו בנות ישר' להם משום דמאיסי להו משום איסורא דאין להם יחס ולא קידושין כלל וכודאי דלא ישמעו להכנסת להם והגם דתני נתינים שאני נתינים דיש להם קדושין מדבר תורה ודומים לגרים וכיעוין בחי' הרמב"ן ז"ל בריש פ' עשרה יוחסין ובהתוס' רי"ד ובמהרימ"ט בחי' לשם וכן משמע להדיא מדברי רש"י ז"ל שם ד"ע ע"ב ד"ה כל שכתב שכל זרעו וכו' ומסתמא לאו בנות יש' נשיב דגזהרים הם להשיא וכו' ע"ש וכן משמע מדברי הס"מ ז"ל בשו' שכתב וז"ל הא דלא חשיב עו"מ משום דלא שכיח דינסאו להם ישראליות ונתינות נקט וכו' ומשו"ה נקט עבדי מלכים כי היכי דליהוו מילתא דשכיח כמו שפירש"י וכו' ע"ש · והתוס' ז"ל בשו' ד"ה ולא משום ממזרות והו'דתירלו בענין אחר י"ל דהם ב"ל דעפי שכיחי עו"מ יותר מעבדים לפי מאי דקי"ל דקידושין תופסין בחייבי לאוין משא"כ בעבדים · ועיין בתוס' רימ"ט שם ריש פ' עשרה יוחסין מ"ש שם וכא' ט"כ ז"ל דקי"ז ע"ג וכש' הנ"מ למו"ה המובהק מוהרד"א ז"ל ובהרב שו"ל ז"ל בהגיה מתני' ודוק :

רש"י ד"ה דר"ג וכו' דלא חיישת לתרוליכהו עכ"ל · כתב הקד"י ז"ל דקשיא ליה לרש"י דאדרבא דהכן גמליאל הדר"ג לא קשיא דיש לומר דלא הכשיר ר"ג כי אם לישראל וכו' ע"ש ולע"ד דוחק לומר דהא ר"ג אמר דאלמנה דנראה ע"פ מה שאמרה מאיש פ' וכתן הוא וכת"ש רש"י והמפרשים שם ע"ש ולע"ד י"ל דאי דר"ג אדר"ג הוה אמינא דסא דלא סוק"ל לאביי משום די"ל דמ"ש ר"ג התם בעריות קבלנו עדותיכם אבל מה נעשה שהרי גזר ריב"ז וכו' אבל לא לקרב וכו' ר"ל אמת שהדין כדבריכם וגם אני סובר כסברתם אבל מה נעשה שהכהנים אינם שומעין לדברינו שהרי גזר ריב"ז וכו' אבל לא לקרב וא"כ דהם כא לימלך אני הו' להם דמותרת זה הוה אפשר לומר דעלה כדעת אביי ואסא א"ל רבא דר"י וכו' דר"ג אדר"ג לא קשיא כלו' דלדידי גם דר"ג אדר"ג קשיא דמה שעלה ע"ד לומר וכמ"ש אין נראה כן מדברי ר"ג דקאמר אבל מה נעשה וכו' דנראה דגם הוא מודה לדברי ריב"ז דאל"כ לא הו"ל לומר כן אלא הכי הול"ל קבלתי עדותיכם אבל ריב"ז וכו' וכמו כן מוכח מדקאמר שלא להושיב בית דין על ככה וכמובן · והשתא י"ל דזהו כונת רש"י במה שכ' דלא חיישת לתרוליכהו כלו' כאילו התירוץ דעלה ע"ד הוא ברור והגון מה שזה אינו לדידי וכמו שכתבנו · ועיין בהרב לחם אבירים ז"ל :

תוס' ד"ה אלמנת עיסה וי"ל דבת העיסה וכו' עד סוף דבריהם · וכן כתבו הרמב"ן ותי' לא נודע למי ז"ל שם בקידושין ומרן כ"מ ז"ל פי"ט מהא"ב הכ"ג כ' שכן נראה מדברי הרמב"ם שם ויתר מזה כתב שם שלדעת הרמב"ם בבת אפילו אם נשאת תנא ושכן משמע מדברי התוס' וכו' ע"ש · ונראה דהוא היה מכוין לדברי התוס' דהכא גם בב"י אה"ע סי' ז' כתב כן וכתב עוד שכתבו התוס' עוד שר"ת סובר שגם הבת כשירה וכו' ע"ש ומורם ז"ל שם בסי' ב' ס"ה הביא האי פלוגתא ובבר הרב חלקת מחוקק שם סק"ח וה' בית שמו' ז"ל סקי"ד עמדו ע"ד מרן הנז' ע"ש · גם דאיתאי למוהרה"ג ז"ל בס' ידי אליהו דל"ג ע"ד שכתב ע"ד מרן הנז' דדבריו מרפסן איגרי והיכא לאתמוהי בהו טובא דמלבד מה שיחס דעת התוס' לרבי' ז"ל וכו' ואעיקרא דדינא סברא זו דכתבו התוס' לאו הלכתא היא כלל שהרי בפ"ק דכתובות אמתני' דהייתה מעוברת אמרו בגמ' א"ר"י לדברי המכשיר בה מכשיר בבתה ור"א אמר וכו' אמר רבה מאי טעמא דר"א בשלמא איהי אית לה חזקה דכשרות בתה וכו' ופסקו הפוס' כר"י הרי דלדברי המכשיר משום דאלים ליה טענת ברוא אפי' בחד ספיקא מכשיר גם בבתה ולא קאי קמיה הך חזקה דכשרות מינה למאן דמכשיר הכא משום דקים ליה ס"ם דמכשיר אף בבתה ולא קאי וכו' ואין לומר דטעמא דהתם כמ"ש הפוסקים דלא החמירו משום שהם וכו' לא הי"ל תקנה לבא בקהל משא"כ באמה הנה לא אמרו טעם זה אלא למה שהקילו בבת ליכנס לכהן לכתחילה ואפי' ברוב פסולין אבל לא אמרו דמשום האי טעמא הקילו בבת אפי' דלית לה חזקה דכשרות וכמו שהוא בהר"ן ע"ש עכ"ל ולע"ד אחרי המח"ר לא קשיא דלפי מאי דמ"ל להתוס' מההיא סו' דקידושין דלגבי בת פשיטא ליה שם דאסורה לכ"ע ולאפוקי דקאמר היינו לענין אלמנת עיסה גופה וכמו דכן משמע מפשטא שם

ק"ר

א"כ שפיר קי"ל דמאי שנא הוא ומאי שנא בתה ותירצו דשאני בתה דאין לה חזקה דכשרות ולפי"ד אלו הא"כ דס"ל לומר דהיינו טעמא דפסקינן כריו"ח לגבי מעוברת דלמאן דמכשיר בה מכשיר בבתה דהיינו לר"ג והכי קי"ל דהיינו טעמא משום שאם היו מחמירין בה לא הו"ל תקנה לבא בקהל ומשום הכי היקלו בנשואי הבת ברוב כשרים וכן אפילו ברוב פסולין משא"כ באמה אבל גבי אלמנת עיסה דאין שם כי אם חשש דיכולה להנשא לישראל א"כ דאסרו לה להנשא לכהן לכ"ע ואפי' למאי דקי"ל כר"ג וכריו"ח שם גבי היתה מעוברת וגם שמדברי הראשונים לא משמע כן כמ"ש שם מ"מ התוס' יסברו לומר כמו שכתבנו וכן הרמב"ן וה' ספר לא נודע למי שכתבו כדברי התוס' וכן ס"ל למרן כדעת הרמב"ם שם גם מ"ש הרב הנז' ז"ל אחר כן וא"ל והראיה על זה מה שאמר רבה דטעמא דר"א משום דלית לה חזקה דכשרות ומה טעם זה לפלוני אדריו"ח והלא ר"י נמי ידע טעם זה אלא דמשום האי טעמא שאם אתה מחמיר בה וכו' היקלו בה אע"ג דלית לה חזקה דכשרות אלא ודאי עיקר פלוגתייהו הכי הוי דריו"ח לא חייש לאה דלית לה חזקה דכשרות ור"א חייש ע"ש גם זו לא מכרעא לע"ד די"ל דרבה מידע ידע דהיינו טעמא דריו"ח משום שאם אתה מחמיר בה אין לה תקנה לולד והאה קאמר רבה דמאי טעמא דר"א ויהיה כתשיב בשלמא איהי וכו' אבל בתה לית לה חזקה דכשרות ומשום הכי ס"ל לר"א דאפי' למאן דמכשיר בה פוסל בבתה ולא חייש משום תקנת הולד וגם אעיקרא דאיתו מדברי הראשונים יש לדחות קצת ׳ ועיין בהרב המגיד ז"ל פט"ו מה' איסורי ביאה הי"ג ודוק ות"מ זה כתבתי לפום ריהטא לפי מה שנראה מד' הרב הנז' ז"ל דקשוה דין דאמה מעוברת עם דין אלמנת עיסה ׳ אבל לע"ד אעיקרא יש לומר דלא דמו הני דיני הללו אהדדי כלחא מחתא דהרי לפי מאי דפשיטא להו מסוגיא סו' דקידושין דלגבי הבת כ"ע יודו דאסורה והיינו ודאי מת"ש שם אר"ח הכל מודים באלמנת וכו' מאן מיקל בהני תנאי רשב"ג וקאמר כל שאתה נושא בתו וכו' דמוכח דפשיטא ליה לש"ס דהתם דבבתו אסורה וגם למ"ש את"ו שם ולאפוקי מהני תנאי דתנן העיד רבי יהושע וריב"ב וכו' משמע דלא קאמר לאפוקי אלא למאי דס"ל לר"י ולריב"ב דאלמנת עיסה מותרת לכהונה אבל לגבי הבת גם ר"י וריב"ב ס"ל דפסולה לכהו' כמו שמוכח מהברייתא מדברי רשב"ג וגם רבי יוסי ושאר תנאי דהתם בברייתא מוכח דמודו ליה לרשב"ג בהכי לגבי הבת א"כ תיקשי להו להתוס' דלפי"ז ריו"ח דקאמר לעיל גבי דאוס מעוברת וכו' דלר' המכשיר בה דהיינו ר"ג מכשיר בבתה הוי הפך הברייתא דקידושין דהרי נהתם מוכח דלכ"ע בתו אסורה ואפי' למאי דקאמר שם ולאפוקי מהני תנאי רבי יהושע וריב"ב אינו אלא לגבי אלמנת עיסה גופה משום דיש לה חזקה דכשרות ולא לגבי הבת וא"כ מכ"ל לריו"ח לומר דלדברי המכשיר בה מכשיר בבתה דהכא מועט הפסח כל דמלינו למעוטי במחלוקת ות"נ דקשיא הלכתא אהלכתא דהכא קי"ל כמ"ש התוס' והלו מסו' דהתם מוכח להפך כי ע"כ צ"ל דשניא הא מן דא דיש לומר דרבי יוחנן דקאמר לעיל לדברי וכו' מכשיר בבתה אינו אלא דוקא להאי מתני' דהיתה מעוברת דקאי עלה דאיירי בשהיא טוענת כריא כדתנן לעיל והיא אומרת מאיש פ' וכהן דר"י ס"ל דאינה נאמנת ור"ג סובר דנאמנת ההא דוקא הוא דקאמר דלדברי ר"ג דמכשיר בה משום דהיא יודעת בדבר וטוענת טענת בריא הוא הדין נמי דמכשיר בבתה דחזקה דידה ונאמנותה מועלת גם לולד וכמו שכתב הריטב"א והמפרשים ז"ל ע"ש משא"כ באלמנת עיסה דלא היא ולא שום אדם יודע אם הוא חלל או לא בכה"ג דהוי שמא גם ריו"ח מודה דגם לרבי יהושע דמכשיר משום ס"ס ולא חייש לאסור משום מעלת יוחסין כמו דבעינן הרי רובי גבי דאוס מעוברת דהיינו אלא להאלמנת העיסה דיש לה חזקה דכשרות כיון דבתה כרע"א דאכוה וקימא לן בת חלל זכר פסולה לכהונה וכיעויין ברש"י שם ובהש"ת בסו' ע"ד התוס' שלפנינו ע"ש :

אלא דלפי"ז קשה לס' ר"ת דס"ל שרין בתה כדין אמה דכשירה לכהונה וכמש"ל וכן נראה דעת הריטב"א ז"ל ממ"ש בסו' הוכאו דבריו בהש"מ ז"ל שכתב וז"ל והאי דנקט אלמנת עיסה ולא נקט בת עיסה סידרא דמתני' דאיירי בדידה וה"ה לבתה למ"ד לדברי המכשיר בה מכשיר בבתה ע"ש דהשתא קשה ע"ד מסוגיא סו' דקידושין וכמ"ש לעיל ׳ ואולי יש לומר דהם ס"ל לומר דרבי יוחנן דלעיל דאמר לדברי המכשיר וכו' ס"ל דהויא ברייתא דהתם דקתני רשב"ג אומר כל שאתה נושא וכו' וכל שאי אתה נושא וכו' לא קתא למעוטי אלמנת עיסה דהתם י"ל דס"ל כרבי יהושע דס"ל דכשירה היא וה"ה לבתה ופליג אדברי ר"ח דהתם ומ"ש רב חסדא התם מאן מיקל וכו' וקאמר כל שאתה נושא וכו' וכל שאי אתה נושא וכו' לאפוקי מאי למעוטי אלמנת עיסה מ"מ לריו"ח לא שמיע ליה האי דיוקא דהאי איצטריך לגר עמוני ומואבי כמ"ש שם עולא לעיל מיניה ואי משום כפל הלשון דאמר וכל שאי אתה נושא וכו' סובר ריו"ח דלא מכרעא דא"כ גם ע"ד רבי יוסי דקאמר שם כל שזרעו פוסל וכו' וכל שאין זרעו פוסל וכו' ואמרו שם מאי בינייהו בין ת"ק לרבי יוסי ואמר רבי יוחנן מלרי שני איכא בינייהו והשתא תיקשי ליה לרבי יוסי דל"ל כפל הלשון וע"כ לומר דמכפל הלשון לא מכרעא כ"כ וכמו דמ"ל הכי במקום אחר ואתו שפיר דברי רבי יוחנן וכמו שכתבנו :

והנה למאי דקי"ל באלמנת עיסה כר"ג דאסורה לינשא לכהן לכתחי' אי כטוענת בריא תנשא לכתחילה ראיתי להרב בית שמואל ז"ל שם סקי"ג דכתב דגם בכה"ג אינה נאמנת ע"ש מילתא בטעמא ׳ ולע"ד כן מש' נ"כ מדברי סו' דקאמר התם בריא הכא שמא ולא קאמר התם כטוענת בריא הכא כטוענת שמא משמע דגבי מתני' דאוס מעוברת דקאמרה להדיא מאיש פ' וכהן הוא הוי בריא משום דיודעת בדבר משא"כ הכא כלו' גבי אלמנת עיסה בכל אופן לא מהימנינן לה דתהיה טוענת בריא כיון דבמודלרינן מספק"ל ה"ה לדידה וכמ"ש רש"י ז"ל בד"ה הכא בריא ע"ש אלא שמדברי התוס' בסו' ד"ה דרבי יהושע וכן מדברי הרא"ש ז"ל בתוס' דביאר דבריהם ע"ש לא

מסמע

משמע כן אלא דמ"ל גם גבי אלמנת עיסה טוענת בריא כיע"ש :

עו"ב הרב בית שמואל ז"ל שם וז"ל מיהו קשה למ"ש רבי' ששי"ו דר"ג וכו' אם כן מאי מקשה לר"ג וכו' והיה נראה לומר מזה דספק חלל וכו' ע"ש ולע"ד אה והאי דספק חלל לא דמי להאיך דאמרינן לקמן דבעינן חרי רובי ושלדעת הרמב"ם ז"ל גם ר"ג יודה בזה משום דיש לו' דהתם שאני כמ"ש בש"ם שם דנגרינן רוב סיעה אטו רוב העיר דבלא"ה הוה שני בתר רובא אם כן גבי חלל דלא שייך לומר כן אה"נ דסני ליה לר"ג בתר רובא למאי דהוה ס"ד בסוגיין שלא לחלק בין ברי"א לשמא ואם כן שפיר פריך הש"ם בשו' ואפשר דלזה כיון הרב הנז' כמ"ש והיה נראה לי להוכיח ועיין עוד בתשו' הרשב"א ז"ל ח"א סי' ת"ה וכן כתב לקמן בדט"ו הובאו דבריו בהש"מ שם שכתב דש"ס עדיף מחרי רובי וכו' ע"ש וכמובן ולעיקר הדין בטוענת ברי"א בבר בתבנוהו לעיל :

וחזה הוית להרמב"ם ז"ל בפיה"מ למס' עדיות פר"ח מ"ג שכ' בההיא מתניתין דאלמנת עיסה וז"ל וזה העדות שהעידו עליו שמשפחה בשא אשה ממנה ספק חלל ולא נודע וכו' אמנם ר"ג או' הואיל ויש ספק ואלו חקרוה היתה אומרת לכשר נבעלתי לא תפסל לכהן וכו' ע"ש משמע מדבריו אלא דבטוענת שלא היה בעלה ס' חלל נאמנת וכן נראה מדברי התיו"ט ז"ל שם בד"ה אבל וכו' וז"ל מעלה עשו ביוחסין היכא דלא טענה טענת ברי"א אבל בטוענת ברי"א אפילו בחלל ספק מכשיר ר"ג בפ"ק דכתו' ע"ש ובכן זוהי שקשה על הרב בית שמואל ז"ל שלא הביא דבריהם :

ולענין ישראל בספק ממזרת דאיכא בה ס"ס אי מותרת לו לכתחי' הנה מדברי הרמ' ז"ל שם בפי"ט מה' איסורי ביאה הכ"ג ומדברי הרב המגיד והרב כסף משנה ז"ל שם נר' דהבינו בכונת הרמב"ם שכתב שם וה"ה אם נתערב בה ספק ממזר וכו' דאיירי ליש' דאסור לישא אשה לכתחי' מאותה משפחה ושאם נשאת לא תצא ע"ש וכן מש' להדיא מדברי הריב"ה ז"ל באה"ע סס"י ז' ע"ש ובהרב בית חדש שם ובהש"מ ז"ל · אמנם מדברי מוהרש"ם ז"ל חאה"ע סס"י ן' נראה דהבין בדברי הרמב"ם הנז' שדוקא לגבי כהן איירי ע"ש ובבר בתשו' מוהר"י הלוי ז"ל סי' כ"ב עמד ע"ד ועיין עוד בתשו' מוהרי"ם ז"ל וק"ל :

וחזה הוית בתשו' הרב פרח שושן ז"ל בחי"ד כלל ה' סי' א' דל"ה ע"ג דכתב ליישב דברי מוהרש"ם הנז' דלא קשה עליה מדברי הריב"ה שם שכתב וז"ל ואפילו לישראל שנתערב בה ספק איסור כגון ממזרת וכו' ע"ש אין הכונה דנתערב בה ספק ממזר דאז אלמנה מותרת אלא ר"ל שנתערב בה ממזר ונחינה דאז בכל אשה בין בבת ובין באלמנה יש לספוקי שמא היא וכו' ע"ש ותתמה"ר לע"ד אין פירושו סובל דברי הריב"ה ספק איסור וכו' דלפי דבריו לא הי"לל ספק איסור אלא היה לו לומר שנתערב בה ממזר וכו' ומדכתב ספק ממזר משמע בהרא"ש שכונת דברי הריב"ה כפשוטו וכמו שכן משמע מדברי הרמב"ם בתנהו דוכתי ודברי הריב"ה שם בסי' ד' ובסי' ז' גבי שאר דינים וכמובן · אבל מ"ש מקמי הכי דלפי"ד מוהרש"ם הריב"ה איירי בבת דאין לה חזקה דכשרות וכמ"ש הרב בית חדש שם אבל מוהרש"ם איירי ביש לה חזקה וכו' שפיר יש לו' כן ועיין בדברי הריב"ה שם רס"י כ' ובהרב פני יהושע ז"ל בקידושין דע"א ע"א ע"ר רש"י ד"ה בסף ע"ש בש"ד :

רתו תזי הוית להתבי"ב ז"ל באה"ע סי' ז' הגה"ט אות ל"ב דרלה לומר בכונת דברי הרמב"ם הנז' שכתב וה"ה אם נתערב וכו' וכן במה שב' הריב"ה שם סס"י ז' ואפי' לישראל וכו' דר"ל אם נתערב במשפחה ספק פסולי קהל בממזר וביוצא דאסור לישראל לכתחילה לישא אותה אפי' דהוי ס"ס משום חשש דברי הראב"ד ז"ל שם בערויות ואם נשאת לא תצא וכתב עוד בסוף דבריו וז"ל והשתא ניחא מה שכתב הטור ז"ל בסי' ב' דמשפחה דנפל בה ספק איסור אסורה לכהן לישא אותה לכתחילה דמשמע הא ישראל נושא לכתחילה דהתם איירי בספק חלל שאינו מפסולי קהל מדלא פירש ופסק שאין פ"ק נושא לכתחילה וכו' ע"ש · ואחרי המח"ר לא זכיתי להבין דבריו שהרי דברי הריב"ה שם בסי' ב' הכי הוו ולא ישא וכו' פירש שלא יהיה בה שום פסול וכו' מ"מ משפחה שנפל בה ספק פסול אין צריך לרחקה שכולם טהורים לעת"ל בר"א בישראל אבל כהן לא ישא מהן כדלקמן וכו' ע"ש מתבאר מדבריו דאיירי בחשש פיסול קהל דאל"כ דאיירי בש' פסול חלל מאי קמ"ל בספק הרי אפי' בודאי חללה מותרת לו לישראל וגם בתם בשירה לכהונה לכתחי' וכמ"ש הרמב"ם ז"ל שם באותו פ' והריב"ה שם סי' ז' ס"ו דמאי דכתיב בתורה אשה זונה וחללה וכו' אינו אלא לכהן דוקא וכן משמע להדיא מדברי הריב"ה שם בסי' ב' ובן ממקור הש"ם דקידושין ד"ע ע"א אמ"ש שם אקרא דמגישי מנחה וכו' דמשפחה שנטמעה וכו' דאיירי בפסול קהל וביעויין בהרב בית יוסף ובהב"ח ז"ל שם ומדברי מור"ם ז"ל שם סי' ב' ס"ה בהגהה ע"ש ומאי דקשה ע"ד הריב"ה במ"ש שם סי' ב' למ"ש שם סוף סי' ז' בבר הב"ש שם סוף סי' ז' תירץ דהתם בסי' ב' איירי בולא קול בעלמא ובסי' ז' איירי בנתברר לבית דין וכו' ע"ש וכן כתב הרב בית שמואל שם סי' ב' סקטו"ב ע"ש ובעת ל"י · ועיין בבית שמואל שם סי' ב' סקט"ז ושכן כתב רש"ל וה' הפרישה וה' טורי זהב ז"ל ע"ש :

והנה על כל הרבנים הנז' יש לתמוה ממ"ש ר"י ז"ל בנתיב כ"ג ח"ד גבי אלמנת עיסה דכתב להדיא דלישראל בס"ס שרי לענין פסולי קהל ובבר ראיתי למוה"ג מוהרי"ח ז"ל בתק"ל יו"ד ח"א בסי' פ"ט דקל"ו ע"א דעמד בזה ע"ש · ומאי דהוקשה להו ע"ר רי"ו וסי' מסו' קדושין דע"ג גבי שתוקי שתירון הנכון נראה לי מה שתירץ שם דהתם היינו טעמא משום גזירה כמ"ש לקמן דט"ז וביעוין שם בע"א ובע"ב ע"ש · ועיין בהרב לחם יהודה ז"ל דנ"ו ע"א מה שכתב שם ע"ד הרשב"ם דכתב שם אסורה לכהן וז"ל עיין בהש"מ ול"ל וכו' ובמ"ש מרן הב"י ודוק · ולענין הלכה עיין במוה"ג שם בסוף דבריו דנראה דעתו להתמיר ע"ש :

ובקיושי

ובהיותי בזה ראיתי מ"ש המרדכי בפ' החולץ סי' בשם הר"ב ז"ל דכתב דאשכחן ס"ס לחומרא והביא ראיות לדבריו ואחת מהנה מ"ש בקידושין שם גבי שתוקי ע"ש הביא דבריו החבי"ב ז"ל בכנה"ג אה"ע סי' חי"ס בכללי הס"ס אות כ"א ואילך ובהרב יד אהרן ז"ל שם · ועי"ד הר"ב ז"ל הנז' דכתב דשתוקי הוי ס"ס וכן משמע מדברי מוהרימ"ט ז"ל שם ובתשו' ח"ב סי' כ' וכן משמע מדברי הריטב"א ז"ל שם · ע"ד אלו תמה הרב אורים גדולים ז"ל בלימוד ק"ח מסוג' דאמרו התם חד ספיקא והלריכו עיון ע"ש ולע"ד יתר מזה הו"ל לאקשויי ע"ד הר"ב ז"ל הנז' דאיהו גופיה הר"ב הביא האי סוגיא דהכא את"ז שכתב וז"ל ובכתובות פ"ק גרסינן דר"י אדר"י לא קשייא התם חד ספיקא הכא תרי ספיקי ש"מ בחד ספיקא נמי נמי פסול וכו' ע"ש והשתא תיקשי ליה מהאי סוגיא למ"ש בתחילת דבריו בקו' הרב אורים גדולים ז"ל הנז' · אלא דבלא"ה דברי הרב המרדכי בשם הר"ב ז"ל הנז' שכתב בקו"ר וז"ל ובכתובות וכו' כמש"ל דבריו צ"י להבינם לע"ד דאלו סתומים · וראיתי למוהריב"ל ז"ל ח"א דמ"ד ע"ג וד' דכתב שם דר"ב ז"ל בפ' החולץ נסתפק בכ"ד לפי שמצא בכמה מקומות בתלמוד דאפילו בס"ס דאורייתא לחומרא וקודם שאבא לתת הטעם אעתיק המקומו' שכתב המרדכי אחת וכו' הרביעי הסיא דפ' עשרה יוחסין דאמרי התם דר"י אדר"י לא קשייא התם חד ספיקא הכא תרי ספיקי ותו בפ"ב דכילה וכו' וכד מעיינינן בכל הנך ס"ס אשכחן דהוו ב"פ בלינו מתהפך וכו' ע"ש מתבאר מדבריו אלו דהבין דמה שהביא ראיה מסו' היא היתה להוכיח מינה דגם בחד ספיקא אמרו בסוגיין לדעת ר"י דאזיל לחומרא אלא דא"כ זוהי שקשה ע"ד דאין כר' כן מדברי הרב המרדכי חדא ממ"ש את"כ וז"ל ואפילו בספיקא הנו מולאין דאזלינן לחומרא מפ"ב דכילה וכו' דמשמע מדבריו אלו דאמרו' דראייתו הראשונה לא היתה לענין ספיקא דרבנן ותו דאפי' נימא דט"ס נפל בדבריו ונתקן הלשון שיבא על נכון לפי פירושו בכונת הרב המרדכי הנז' כמובן או דנימא דבנוסחאות שבידו היה בנ"א מ"מ קשה ע"ד הרב המרדכי מלד אחר שהרי לפי"ד ר"י דס"ל דהרי זה בעולה לנתין וממזר הוי ספיקא מדבר תורה שהרי נבעלה לפסול לה דנפקא לן ביבמות מקרא דכי תהיה לאיש זר דפסולה מן הכהונה וכמ"ש רש"י והר"ן במתניתין והרמב"ם בהא"ב ובהס"מ ז"ל במשנתינו בפלו' דר"ג ור"י ע"ש וא"כ היכי קרי ליה הר"ב ז"ל ספיקא דרבנן ואי משום דר"י פוסל אפי' ברוב כשרים כמ"ש בס"ס דלעיל ורובא דאורייתא ס"ס עיקר הספק דחושש ר"י למיעוטא הוא משום שמא נבעלה לממזר דהוי איסורו מדבר תורה וחייש למיעוטא וא"כ לא שמעינן מינה לספיקא במילתא דעיקרו מדרבנן ומטעם זה נ"כ לא מכרעא מדין הבן או הבת דמחזיקן להו בס' ממזר ונהין דמדבר תורה ספק ממזר מותר אלא דחז"ל גזרו משום דמעלה עשו ביוחסין וכמ"ש בס"ס ריש פ' עשרה יוחסין דגם מזה לא מכרעא ע"ד שכתבתי · ועיין בהש"ע אה"ע סי' ד' סכ"ד ובהרב פרי חדש יו"ד בכללי הס"ס סימן י"ד ובהרב בית שמואל ז"ל שם סימן ד' סק"כ ע"ש ומה גם דהתם איכא נ"כ האי טעמא דמעלה עשו וכו' והוחק לומר דכונת ה' המרדכי היו לו' דאשכחי' דגם בס"ס דרבנן דאמרי' לחומרא והיינו בכי האי גוונא דאמרן דגם דאיכא טוב. טעמא בדבר · אמנם יש ליישב דברי ה' המרדכי הנז' ע"ד מה שהבין מוהריב"ל בכונת דבריו ע"ד הפשוט והיינו בהקדים את הידוע דבאיסור הנאינם אי איסורו מדבר תורה או מדבריהם דעת הרמ' וקלת מן המפרשים ז"ל דאיסורו מדבריהם וכמ"ש הרב המגיד ז"ל בהא"ב פי"ב הכ"ג ועוד שם פט"ו הכ"ג ובמרן ז"ל שם ע"ש וא"כ י"ל דהר"ב ז"ל סל"ה והשתא שפיר מביא ראיה מסו' מדרכי יהושע דס"ל דבחד ספיקא הנס דעיקר איסורו מדרבנן אזיל לחומרא והיינו מדקני במשנתינו ר"י אומר לא וכו' הרי זו מעוברת לנתין וכו' דש"מ דגם בספק נתין דעיקר איסורו הוי מדרבנן מ"מ אזיל בספקו לחומרא ופוסל לאמה ולבתה מן הכהונה וא"כ יש לומר דגם מממזר מייתי ראיה דכיון דמדבר תורה ספק ממזר נותר ואין איסורו אלא מדרבנן וגם טוענת היא בריא כל כה"ג גם לר"י אין הבת בחזקת ממזרת לגבי ישראל אלא דוקא לכהונה וכמ"ש הש"מ בשם הרא"ש ז"ל גבי מ"ש א"ר יוחנן לדברי הפוסל וכו' ע"ש כה"ג גם לגבי כהן חשיב ליה כספקא דרבנן דעלמא · אלא דעדין יל"ר דה"ט דרבי יהושע משום דמעלה עשו ביוחסין דאלים ליה האי טעמא טובא ומשום הכי פוסל אפי' ברוב כשרים לת"ד וכיעוין בהרמב"ן והרא"ה ז"ל לקמן גבי מ"ש הכא במאי עסקינן בקרונות של לפורי כיעוין שם בהש"מ ז"ל ויתר מזה אמרי' בס"ס לקמן דאר"י בעי תרי רובי כיעוין ברש"י ובתוס' שם ובמפרשים ז"ל וא"כ לא משמע מהתם לשאר ספיקות דרבנן ובנדון הר"ב ז"ל באחות חלולתו דאיירי גם בישראל · ועיין ברש"י ז"ל ביבמות דכ"ד דמתבאר מדבריו דבס' חלולה אסורה לכהן לכתחי' וכן משמע מדברי הריב"ה והש"ע ז"ל באה"ע רס"י ו"ה"ו ובהרב חלקת מחוקק והרב בית שמו' ז"ל שם · באופן דעדין דברי הר"ב ז"ל צ"י אם לא שנאמר בדוחק כמו שכתבנו לעיל כמובן · ולעיקר קושיית הרב אורים גדולים ז"ל הנז' עיין למוה"ג מוהרי"ח ז"ל בחק"ל יו"ד ח"א סי' פ"ט הקל"ט מה שתי' שם עפ"י מ"ש בסו' דלקמן הט"ו דגזרינן רוב סיעה וכו' אלא לגבייהו ע"ש ואגב דהוא דחוק קלת בלשון הס"ס דסוגיין דקאמר הכא חד ספיקא ולא קאמר נ"כ ומשום גזירה מ"מ א"שויש להמתיק הדבר עפ"י מ"ש מרן ז"ל בהא"כ פח"י הט"ו סכ' בה"ד וז"ל דאפי' אזל בועל וכו' ע"ש וכמובן ועיין בהפ"י ז"ל בקידושין דע"ג על מ"ש דבא הקס דבר תורה שתוקי מותר כמ"ש הרשב"א והריטב"א ז"ל שם דהוי ס"ס לאו דוקא אלא הוי ברוב ע"ש ועיין בדברי הר"ב ז"ל הנז' ודוק:

ולענין פלוגתא הנז' דרבנן ור"מ פסקו הפוס' כת"ק וכן פסק הרמב"ם ז"ל בפי"ט מהא"ב הכ"ב וז"ל כל שקורין וכו' אלא א"כ בודקין כמו שבארנו ע"ש וממ"ש אלא א"כ בודקין נראה דאיירי אפילו לישראל וכמו שכן משמע ממ"ש שם ס' ח"י משפחה וכו' דהתם איירי אפי' לישר' וכמ"ש

וכמ"ש הרב המגיד ז"ל שם ויעוין עוד בדברי הרב המגיד ז"ל כהכ"כ ע"ש וכן משמע מדברי הריב"ש ז"ל אה"ע סי' ב' ס"ה דאחר שב' דמתגרות זו בזו וכו' וכן כל הפוסל וכו' כתב כל שקורין לו ממזר ושתוק וכו' ואין נושאין וכו' וכן כל משפחה וכו' לא ישא ישראל אשה מהם וכו' ע"ש דנראה דגם בריבא קמא דשתוק דינא הכי וכן משמע מדלא חילקו בדבר וכן משמע מדברי הר"ן ז"ל בהלכות בשו' · וכן ראיתי להחבי"ב ז"ל שם שכתב ע"ד הריב"ש הנז' דלכאורה נראה אפילו לישראל · אלא דכתב עוד שם וז"ל אבל במשפטי שמואל סי' קי"ע כתב דמיירי דוקא בכהן ועיין בב"ז סי' תי"ב ע"ש הנה מ"ש בסי' קי"ע ט"ס הוא וצ"ל סי' ק"ט דכן כתב שם בסוף התשובה · אלא כלע"ד דגם הרב משפטי שמואל ז"ל לא כ' כן אלא לפום פשטא דשמעתא דמשמע דאיירי אפי' במשפחה שלא קרא ער"ר וכמו שכן משמע מדברי הרמב"ם שכתב שם שהם וכמו שכן סובר הב"ז שם סי' תי"ב ומוהר"ם מפאדובה ז"ל בסי' ד' וכמש"ל משום הכי כתב דבשתיקה לחודה לא פסלינן ופסקינן כת"ק אלא לגבי כהן ולא לגבי ישראל ומשו"ה כתב בב"ד דאין בו חשש של כלום אמנם לפי"ד דשוברים דאיירי במשפחה שקרא ער"ר דהיינו הרמב"ן והרשב"א · א"כ דאיירי בלוות עפ"י אחר ושתק בזה אליבא דרש"י וכמש"ל אין הכי נמי דס"ל דאיירי אפילו לישראל כמו שכן משמע מדבריהם :

ודעני"ן אי איירי סוגיין אפי' במשפחה דעומדת בחזקת כשרות או לא הנה הר"ן ז"ל בהלכות בשו' הביא משם הרמב"ן והרשב"א ז"ל דכתבו שלא נאמרו דברים אלו בפיסול שתיקה אלא במי שנסתפק בפיסול כגון במשפחה שנפל בה פיסול או ספק פיסול אבל משפחה שבחזקת כשרות עומדת כל דשתיק מיוחס טפי ע"ש וגם הרב המגיד שם בפ' ה' הביא דבריהם וכתב שאין לדבריהם מן הש"ס הכרח ע"ש ומשמע דהולך לשיטתו כן משום דהרמב"ם שם לא חילק בדבר דמשמע דסובר דלא שנא אמנם מדברי הריב"ש ז"ל שם סי' ד' אין נראה כן דאחר דהביא דברי הרמב"ם וגם מ"ש וכן כל משפחה וכו' והוא שיעידו שנים וכו' כתב ע"ד וז"ל מ"ש כל שקורין לו ממזר או וכו' פי' ר"י ז"ל היינו דוקא בשנתערב במשפחה ממזר או נתין וכו' ע"ש נכר' מדבריו דגם על דברי הרמב"ם שייך לחלק כן אלא דלא הוצרך לחלק דהדבר פשוט דבהכי הוא דאיירי וסמך עמ"ש שם בה' טו"ב דכל המשפחות בחזקת כשרות ומותר לישא מהן לכתחילה ואי משום דא"כ קשה דאמאי צריך לשתיקתו בלא"ה צריך לחוש לכל המשפחה מטעם ספק התערובת כמ"ש שם הרמב"ם ז"ל אח"ז אי לזאת כבר הב"ח ז"ל שם סי' ב' הוקשה לו כן ותירץ דבדין שתוק איירי כשאין שם עדים בבירור אלא שיוצאת קול ומשו"ה דוקא בשקוראין לו ושותק דבלא"ה אין צריך לבדקה והיכא דמשפחה שנתערב איירי באיכא עדים ע"ש ובהרב חלקת מחוקק ובה' בית שמואל ז"ל שם ס"ד · אמנם ראיתי להב"ז ז"ל בסי' תי"ב דף תקל"ה ע"א דאחר דהביא דברי ר"י הנז' ושכן כתב הרב הטורים כשמו כתב דהרמב"ם רוח אחרת היתה עמו שכתב בהא"ב פי"ט וז"ל כל שקורין וכו' וע"כ צ"ל דהרב ז"ל איירי אפילו לא בהערב וכו' דאי לא חיישה הכי מאי איריא שותק אפילו צווח נמי צריך בדיקה כמו שביאר הוא ז"ל בההיא פירקא משפחה שקראו עליה ערער וכו' הרי זה ספק ע"ש · ולע"ד אחרי המח"ר מדברי הריב"ש שם אין נראה כן ממ"ש דברי ר"י הנז' על דבריו · ועוד קשה ע"ד דמה יענה לדברי הריב"ש גופיה שהביא דברי הרמב"ם הנז' שם שכתב וכן כל משפחה שקראו עליה ערער וכו' ע"ש ויתר מזה כתב שם בסס"י ז' דמשפחה שנתערב בה ממזר או ספק וכו' אסור לישראל לישא מהם ואם נשא הולד ספק ממזר וכו' ע"ש וא"כ ע"כ ליישב כמ"ש הב"ח וא"כ גם בדברי הרמב"ם הנז' יש לומר כן וכן משמע מדברי הרב המגיד שם מדלא כתב להדיא דהרמב"ם חולק ע"ד הרמב"ן והרשב"א הנז' דמשמע דיש פנים לומר דלא פליגי אהדדי והיינו כמ"ש וכן יש לו' בעד דברי מור"ם ז"ל שם ס"ד שכתב ע"ד הש"ע שם שהם דברי הרמב"ן והרשב"א וכו' ויש אומרים דוקא וכו' ע"ש וכמובן · וכן מש' ג"כ מדברי הריב"ש שם מדלא כתב שם דפליג ר"י עם הרמב"ם וכה"ג יש לומר ע"ד מוהר"ם מפאדובה ז"ל בתשו' סי' ד' שכתב דבלי ספק דהרמב"ם ז"ל לית ליה האי חילוקא ע"ש הביא דבריו החבי"ב ז"ל שם הגהב"י אות ב' ע"ש · ולפי מה שכתבנו לא משמע כן מדברי הריב"ש וכן משמע מתשו' ז"ל ח"ב סי' שמ"ה וכמובן · ועיין להרב בית שמואל ז"ל סי' ב' סקי"ב ובהרב לחם יהודה ז"ל דכ"ו ע"א וק"ל :

וראיתי למוהרי"ט ז"ל בס' לחם יהודה בפי"ט מה' איסורי ביאה הכ"ג שכתב וז"ל עיין במרן כ"מ שכתב שדעת רבינו הוא להכשיר לאלמנה אם נשאת ולפסול בבת מטעם דלית לה חזקה דכשרות אלא דק"ל הקושיא שהקשו התוס' מהך דפ' עשרה יוחסין דע"ה דאמר ר"ח הכל מודים באלמנת עיסה שפסולה לכהונה ומוכח התם דכ"ע אפילו לר"י פסולה וכיון דרבינו לעיל בפרק זה רמז י"ג פסק כגר עמוני ומואבי דפסולות נשותיהן וכמ"ש להדיא בפט"ו רמז ג' והיינו כס' ת"ק דפליג התם אדרי"ו ורשב"ג א"כ כ"ש דיפסוק באלמנת עיסה דפסולה לכ"ע דזה אפי' דהבנות כשירות כהנך דרמז י"ג אפי"ה הנשים פסולות כ"ש במקום דהבנות פסולות כהך דכ"ע כ"ש שיהיה האלמנות פסולות ואע"ג דהכא בא"ע איכא טעמא דהבת לית לה חזקה דכשרות מ"מ הא איכא ריעותא גם באלמנות שנעבדה בהן עבירה דומיא דהנך דגר עמוני וכו' ע"ש ונראה מדבריו דכונת קושיתו הוי לומר דליהוו האלמנות פסולות לגמרי דאפי' אם נשאת תצא ולע"ד יש לו' דשניא דא מן דא דהתם בדבר תורה פליגי אי מקשינן לה לכ"ג דאלמנה לגמרי הא לאו הכי גם בא"ס לא קרינן בה נבעלה לאיש זר וא"כ כשרה לכהונה או דלא מקשינן להו לגמרי דת"ק דהתם סובר דלא מקשינן לה לגמרי אלא כיון דביאתו הויא בעבירה היא נפסלת לגמרי כלומר דגם אם נשאת תצא ומשום הכי ס"ל דל"נ בכל הנהו דמני התם דהולדות נפסולות הוו דהולד הולך אחר הפגום כדתנן בקידושין · ואפילו לים' פסולין כ"ש לכהונה כדתנן שם כל מקום שיש עבירה וכו' הולד הולך אחר הפגום והגם שלדעת הרמב"ם נתינים איסורייהו הוי מדבריהם כמ"ש בה' איסורי

ביאה

כ׳אה סיף פי״ב מ״מ הולך הולך אחר הפגום והוי נאין כדתנן התם בקידושין אלא גם בנעבדה בה עבירה עם מלרי שני דורעו כשר היא פסולה לגמרי מקרא כי תהיה לאיש זר וכמה כשיש דהתורה ההירתם דכתיב רוד שליש: יבא וכו׳ דהרי הוא יש׳ נמור ומותרת בתו לכהונה ולא ראו חכמים לפוסלו לכהונה שהרי ביבמות דע״ס ע״ה ס״ל לר״י דבת בר עמוני ובת מלרי שני כשרה לכהונה ויליף לה מקרא דעמיו כעמיו להביא בתולת הבאה משני עממין דכשירה לכהונה וכיעויין בהריב״ה והס״ע ז״ל אה״ע סי׳ ד׳ ס״ד וא״כ ההיא בריותא דקידושין דפסיטא להו לכולהו תנאי דהתם דבת מלרי שני כשירה לכהונה היינו ודאי מהאי טעמא דר׳ יוסי ולדעת רי״ו דהתם הגם דכשהרא מודה לת״ק מ״מ במלרי שני דבא על בת ישראל יש לומר דסובר דלא קרינן בה נבעלה לאיש זר כיון דבתו כשירה לקהל ולכהונה דס״ל דבעינן דומיא דכ״ג באלמנה לגמרי ובה״נ הוי פלוגתא דרי״ו ודשב״נ שם בגר עמוני ומואבי באופן דעיקר פלוגתייהו הוי כמו שכתבנו משא״כ לגבי א״ע דתדבר הורה מותרה לגמרי מטעם הס״ם התם ס״ל לר״נ ולהנהו תנאי דהתם דאלי בסברתו שרוקא לכתחילה לא תנשא לכהן אבל בדיעבד אם נשאת לא תלא וכמו שכן משמע מד׳ ר״נ שאמר קבלנו עדותכם אבל מה נעשה וכו׳ שלסול בעלמא דמשמע כמ״ש ופיעוין בהרמב״ס והרע״מ ז״ל כפיה״מ פ״ח דעדיות ובהרב המגיד ז״ל שם וכן משמע מדברי הראשו׳ ז״ל ע״ש והיינו טעמא משום דיש בה חזקה דכשרות ומוקמינן לה אחזקתה משא״כ בבה דלית לה חזקה דכשרות הו ס״ל להרמב״ס לומר לפי דברי מרן הנו׳ דגם אם נשאת תלא הגם דיש לה ש״ס והרי היא בכלל מאי דתנן בקידושין בת חלל זכר פסולה לכהונה כיעויין ברש״י ז״ל שם דע״ה ועל דרך מאי דחילקו התוס׳ כאן דהגם דיש לומר דהתוס׳ לא איירו אלא אליבא דר״י דס״ל דהיא כשירה לכהונה לכתחילה אמנם בבת עיסה ס״ל דפסולה ולא איירו לדיעבד מ״מ מינה איכא למילף לר״נ דפוסל לה לכתחילה דבבת גם בדיעבד פסולה ע״ד מ״ש הרב לחם יהודה ז״ל נופיה שם דכ״ו ריש ע״ג לענין שתוקה מתורת דכיון דלר״י פסיל לכתחי׳ מינה הלר״נ נתחינן דרנא לדיעבד דפסולה ע״ש וכל כי האי מילוקא איתמר לעיל די״ג ע״ב דאמר רבא מאי טעמא דר״א בשלמא איהו וכו׳ ע״ש והגם דהתם קיימא לן כיו״ח דפליג אדר״א מ״מ התם היינו טעמא משום דאמה טוען ברי דלבשר נבעלתי ע״ש גם בקידושין דע״ג ע״ב מחלקינן שם בה״ג ויעויין בהס״ע ז״ל אה״ע סי׳ ד׳ סכ״ט בהגהה וכן מס׳ תסו׳ דקידושין שם דע״ה מדקאמר אמר רב חסדא הכל מודים באלמנת עיסה דפסולה לכהונה מאן תיקל בהני תנאי רשב״נ וקאמר וכו׳ לאפוקי מהני תנאי דתנן העיד וכו׳ על אלמנת עיסה וכו׳ והשתא אתמ״ל דלת״ק דהתם באלמנת עיסה ס״ל דפסולה לגמרי מק״ו וכמ״ש הרב הנו׳ ז״ל א״כ גם ת״ק דהתם לא אתי כר״נ דפוסל דהרי מדברי ר״נ מש׳ דלא פסיל לה אלא לכתחילה ואילו מת״ש שם מאן תיקל וקאמר לאפוקי וכו׳ משמע דכולהו אזלי בתרא שיטתא אלא ודאי נ״ל כמו שכתבנו ואין לדקדק דלמה בכהונה גזרו בהו אנשי כנה״ג דפסו׳ לגמרי ולמה לא גזרו כן באלמנת עיסה ריש לייסב בפשיטות כיעויין בהרמב״ס ז״ל ספי״ד מהא״ב ע״ש ועי״ל כמובן ׃ והשתא לפי מ״ש יתיישבו דברי הרמ ומרן ז״ל הנז׳ וגם שאר דק׳ שדק׳ שם י״ל לע״ד מקו׳ מהרי״ע הנז׳ ודוק כי קלרתי ׃ ולענין הלכה מור״ס ז״ל שם סי׳ כ׳ ס״ה הביא שתי הסברות ולא הכריע ודעת הרב חלוקת מחקק ז״ל שם דגם בבת הם נשאת לא תלא וכן משמע מסו״ד הרב בית שמואל ז״ל שם סק״ד ודברי מוהריק״ם ז״ל שם בס׳ ע״ל דכיון דספקא דרבנן הוא אזלינן לקולא ע״ש ׃

תוס׳ ד״ה תנו רבנן ולכך מותק ר״ג אלמנת וכו׳ והשתא לא קשה דר״י אדר״י וכו׳ עכ״ל ׃ דבריהם הלו בהו סתומים ועיין במוהרש״א ז״ל וכמ״ש הס״מ בכונת דבריהם בשם השטה ישנה ז״ל ומ״ש הריטב״א ז״ל ע״ש ובהב״ח אה״ע סי׳ ז׳ ס״ח שעפ״י דברי השטה ישנה או הב״ח יש לפרש דברי רש״ל על לד הרחק כמובן ׃ ועיין עוד לה״ב לחם יהודה ז״ל בה׳ איסורי ביאה פי״ט הכ״ב דכ״ו ע״ב ׃ אלא דמ״ש שם ז״ל והיינו מיכרח למה שהגיהו הגירסא בברייתא ובתבו דל״נ אלמנה סיניהו נ״כ במתניתין דעדיות דאין זה במשמעות דבריהם וכו׳ ע״ש והאחמ״ר יתר מזה הול״ל דכן מבואר בסו׳ קידושין דע״ה ע״א מת״ש שם למעוטי אלמנת עיסה וכו׳ ולאפוקי מהני תנאי דתנן העיד ר״י וריב״ב על אלמנת עיסה וכו׳ ע״ש דשמעינן מהאי סוגייא דבההיא מתני׳ דעדיות היא הגירסא אלמנת דאל״כ היכי קאמר לאפוקי מההיא וכו׳ וכמובן ׃ ועיין במרן ז״ל בב״י שם סס״י ז׳ מ״ש בשר״ת ז״ל ובמ״ש הב״ת שם ע״ד ועיין בהס״מ בסוגיין בשם הריטב״א ז״ל מ״ש בכונת תירוץ ר״ת ז״ל ׃ ועיין בהרב פני יהושע ובהרב זרע יעקב ובהס״מ ז״ל ודוק ׃

ע״ב הריו״ח ממזר לווח וחלל שותק היכא בינייהו וכו׳ פא דנקט ממזר הא ודאי דליתו אלא משום מאי דמסיק לקמן דרשב״א פליג את״ק דר״מ דממזר לווח פסול דאלו לכולהו תנאי דלעיל הא ודאי ס״ל דממזר לווח כשר ולא פליגי אלא בממזר שותק וחלל שותק ׃ וכן משמע מדברי רש״י ד״ה אמר רבי יוחנן וכן מדברי התוס׳ ד״ה ממזר וכד״ה אבל ע״ש ׃ וכן משמע מדברי הראשונים הובאו דבריהם בהס״מ ז״ל ע״ש ׃ אמנם ראיתי בתי׳ מוהרא״ח ז״ל בסו׳ דכתב בכונת סוגיין דמ״ש ר׳ יוחנן ממזר לווח וחלל שותק היכא בינייהו איירי אליבא דת״ק הראשון ולת״ק אליבא דר״מ דלדעת ת״ק הראשון בכולהו ס״ל דשותק פסול ולווח כשר ות״ק דר״מ ס״ל דבחלל אפילו שותק פסול ובממזר אפי׳ לווח פסול ואתא רשב״א למימר דשתיק ממזר מכשיר ליה ר״מ אבל ממזר לווח פסול וכן חלל שותק ולפי״ז ודאי ליכא בין ת״ק לר״מ אלא ממזר לווח וחלל שותק אבל מנזר שותק ליכא בינייהו דבין לת״ק ובין לר״מ שותק פסול וא״כ לא שייך לו׳ ממזר שותק איכא בינייהו משום דפליג ר״ש דמשום לא איירי הכא כלל וכו׳ ע״ש ׃ והאחמ״ר לא זכיתי להבין דבריו דמנא ליה לפרש כן בפשטא דשמעתא דנלע״ד דפשטא דסוגיין לא משמע כן ממ״ש ת״ק ספר וכו׳ ואתא ר״מ ואמר הנך הוא דפסיל וכו׳

הכל

הכל שתוק חלל כשר וכו' דנראה שדוקא בשתוק הוא דפסילי הני ולא בלווח ותו דאם כדבריו הו"ל להש"ס למעבד ביניא בהדיא גם בלווח דבשלמא לפום פשטא דסוגיין א"ש דמה שאמר מעיקרא ממזר לווח וכו' סמיך עמ"ש בסוף דרשב"א סובר דממזר שתוק כשר משום וכו' וכמש"ל משא"כ לפי דברי הרב הנז' ז"ל קשה · וכן משמע ממ"ש בסו' תני חדא רי"א שתוק חלל כשר שתוק ממזר פסול ואוקימנא לה כת"ק דר"מ דתוכח דהא לווח כשר וגם בעיקר דברי ת"ק דר"מ לא הוזכר אלא ענין שתוק ולא לווח וכמ"ש שמעתי וכו' וכיעויין ברש"י וכן משמע מדברי הראשונים בהש"מ · באופן דלא זכיתי להבין מי דחקו להרב ז"ל הנז' לפ' כן בכונה סו' · והשתא לפי מה שכתבנו אתו שפיר דברי התוס' ועיין במ"ש הש"מ בשם הרשב"א והריטב"א והשטה ישנה ז"ל דלרבותא נקט ממזר לווח · ועיין בהרב רמת שמואל ז"ל מ"ש ע"ד התוס' דלקמן ודוק :

רש"י ד"ה והכי קתני כל שאין בה וכו' ושותק פסול ע"ע · משמע מדבריו דס"ל דאפילו בחלל שותק אם אנו מכירין ספיקו כגון דנתגרשה אמו ספק גירושין וקוראין לו חלל ושתיק לא משוינן ליה חלל משום דיש לומר דעולה ע"ד האיש ההוא דכיון דאנחנו מכירין בו דאינו אלא ספק חלל פשי' דלא יחזיקו לו בחלל ודאי ומשום הכי לא חש להשיב · וכן משמע ממ"ש רש"י אחר זה ד"ה אי שמיע וכן בהש"מ וכן ראיתי למוהרא"ח ז"ל בחי' לסו' דכתב כן בתחילת דבריו אלא דשוב כתב דאפשר לומר ג"כ דבכל ענין ס"ל לרש"י דפסול וכו' כיע"ש · ולע"ד אין נראה כן מפשט דברי רש"י הנז' וכן ממ"ש ואין אנו מכירין · גם מ"ש אחר זה דאפשר עוד ע"ש לע"ד הוא דוחק טפי וכו' שכן משמע מדברי הש"מ בשהביא תחי' ההוא משם יש מפרשים דבאדם המוחזק וכו' ע"ש לא כתב דרש"י חולק ע"ז דנראה דהבין דברי רש"י כפשטן וכמו שכתבנו ·

רש"י ד"ה והא דשתיק וכו' משיאין בנותיהן לכהונה ואפילו יש בו שיתוק וכו' עכ"ל · עיין בחי' מוהר"ב אנג'ול ז"ל מה שהקשה על דבריו דמאן דכר שמיה דבנותיהן וכו' ע"ש · ולע"ד י"ל דהגם דרש"י ז"ל פירש לעיל ד"ה על אלמנת דאיירי לענין אלמנתו מ"מ ס"ל דכ"מ ג"כ לאם הוליד בת ההוא ספק חלל דהו"ל ספק אם היא כשירה לכהונה או לא וכמו שכן מש' ממ"ש בר"ה חרי ספיקי תמה שהביא פירוש ר"י טוב עלם ז"ל כמוכן · אלא דמשום דבמתני' דעדויות דהובאה לעיל תני בה אלמנת עיסה ניחא ליה לפרשו בהיא גופא משא"כ בהאי ברייתא דהובאה בסו' דקתני משיאין וכו' דסיפה ולא קאמר כשירה לכהונה מ"ל לרש"י לפרש דעל בנותיהן איירי דהכי הוי משמעות תי' משיאין ואולי ג"כ הוא גריס כן בהדיא · ועיין בהרב פני יהושע ז"ל בקידושין דע"ה גבי מ"ש שם א"ר חנינא הכל וכו' ע"ש :

תוס' ד"ה הכל ממזר לווח וכו' וא"ת ממזר לווח וכו' עכ"ל · ראיתי למוהר"ב אנג'ול ז"ל דכתב על דבריהם ה"ל ואיכא למידק דמדאצטריך טעמא לממזר שותק משום קלא וכו' משמע דממזר לווח פסול דאי ס"ר וכו' כלהו בכי כשר משום דשתיקה כהודאה דמייא וכמ"ש התוס' בדבור הבא הא"ז וכו' ואפשר לומר דמאי דאצטריך וכו' ומ"ש התוס' וטעם זה שייך לת"ק לאו וכו' ע"ש · ולע"ד אחהמ"ר לא זכיתי להבין קושייתו לפי המתבאר מדברי התוס' שא"ז דכתבו וז"ל וי"ל דה"פ משתיה וכו' ולא עמד דשתיקה כהודאה וכן פי' הקונטרים ע"ש דכ"ל דר"ל דבכה"ג דמוציא על חבירו שם רע דקוראו בשם פסול כ"ע יודו דלא אמרינן בזה שתיקה כהודאה דמיא אלא בדאיכא שום טעמא לריעותא למאי דשתיק ומשום הכי בחלל שותק דאיכא טעמא לריעותא בשתיקתו וכמ"ש התוס' שם הוא דסובר רשב"א דשתיק חלל פסול ובכה"ג איירי לת"ק בשתיק ממזר ומשום דבריהם שם דאיירו בין לת"ק דברייתא ובין לת"ק דר"מ דס"ל דשיתוק ממזר פסול והיינו טענא משום דאיכא טעמא לריעותא לשתיקותא דידיה והיינו דמתיירא שמא אם ילווח יתברר פסולו בבירור גמור משא"כ כששותק וכמו שכן ס"ל לרשב"א גבי חלל שותק אלא דגבי ממזר שותק חולק רשב"א וס"ל דכשר מטעמא דעולה ע"ד לומר דקלא אית ליה וכן מש' מדברי התוס' והרא"ש דלקמן הובאו דבריו בהש"מ ז"ל ע"ש וכיון שכן לא קשיא קושיית ה' ז"ל הנז' ע"ד משום דיש לומר דמאי דאצטריך רשב"א לטעמא דקלא וכדמשמע מדבריו ממ"ש מכירים וכו' וכמ"ש בגמ' ה"ט משום דהוה אמינא דהגם דבלווח כשר נ"מ בשתיק פסול משום דהייתי אומר דכבר יודע ההוא גברא דפסול ומשום הכי שתיק כדי שלא יתברר הדבר בבירור גמור ומשום הכי שתיק ולא לווח וכמו דכן ס"ל לרשב"א גבי חלל לזה הוצרך לטעמא דקלא לומר דלא נילף מהאי שתיקה דהוייא לריעותא דיש לומר דלא חש להשיבו משום דקלא וכו' והא"כ די"ל דגם בלווח כשר אפי' בלא טעמא דקלא וא"כ תו לא קשיא קושיית הרב הנז' ז"ל גם בעיקר תירוצו כבר כתבתי לעיל דמסתמיות דבריהם מש' דקאי אשני הת"ק · גם מ"ש הא"ז וה"ל ובזה א"ש כמו מ"ש התוס' וכו' ולא הביאו מהרשב"א וכו' ע"ש וכן הוקשה לו למהוריב"ל ז"ל בחי' ע"ש · לע"ד מלבד דיש לומר דהיא גופה הוי כונת התוספות במה שכתבו ואע"ג דגבי וכו' לדידיה לא הוי וכו' היינו משום דסבר דמ"ק אית ליה וכו' ע"כ כלומר דהשתא גם מדברי רשב"א איכא למידק דהאי לאו האי טעמא הוא ס"ל דשתיקה כהודאה וכו' והשתא מה שהביאו בתחי' דבריהם גם מת"ק הינו אלא לחיזוק הקושייא על היותרת · עוד נ"ל לומר דאי מהתם היינו מדברי רשב"א הוה אמינא דהא"כ דבלאו האי טעמא דקלא הוה מכשיר ליה משום דשתיקה לאו כהודאה דמייא אלא משו' דא"כ הוה אמינא דגם בממזר לווח כשר דלא גרע משותק לזה נקט טעמא דקלא גבי שותק לאשמו' דגבי לווח פסול משום דאמרינן דכיון דקלא אית ליה למה ליה ללוותי אי לאו דידוע בעצמו דהוא ממזר וכדי לבלבל דעת שכנגדו כדי שיחזור בו ממה שדיבר עליו ולא יתפרסם פיסולו צועק עליו צעקה גדולה ומשום הכי כתר דהוכיחו מת"ק דס"ל דשתיקה כהודאה דמייא דהשתא כיון דת"ק

דה"ק ש"ל כן מסתמא יש לומר דגם רשב"א ש"ל כן דפושי פלוגתא לא מפשינן ואמרינן דמאי דנקט רשב"א טעמא דקלא הוי לעיקר דבלא"ה היה ס"ל לומר דשתיקה כהודאה דמייא וקשיא גם מדברי רשב"א גופיה וקושיית התוס' אינה אלא על שיתוק חלל דס"ל לרשב"א דשותק פסול ובלוות כשר והאה הוק"ל דתיפוק לי מטעם דשתיקה וכו' ותירצו כנ"ל :

תוס' ד"ה משתיה וא"ת מה צריך להאי טעמא וכו' עכ"ל · עיין במה שהג"ע דבריהם הר"ב אנג'יל ז"ל · ולע"ד יש לומר דכונת התוס' אינה להקשות ע"ד רשב"א כ"א ע"ד הש"ס דקא יהיב טעמא כדברי רשב"א דה"ט דשתיק דסבר נוסקים דלמה ליה למיהב האי טעמא אימא דהיינו טעמא דרשב"א משום דסובר דשתיקה כהודאה דמייא כמו דסובר התנא קמא אבל האי סברא דמשתיה י"ל דלא ס"ל וכמו שכן משמע מתחילת הלעת הש"ס דקאמר וקא א"ל ר"ש וכו' דמשמע דאיהו סובר דאיכפת ליה דשתיקה כהודאה דמיא ואהא תירצו דגם ת"ק לא ס"ל דשתיקה כהודאה דמייא וא"כ שפיר הוכרח הש"ס לומר טעם זה כפירוש דברי רשב"א וכן משמע מת"ש התוס' בקושיתם וה"ה חלל שותק לר"ש וכו' וכמובן וכן דייק למינקט הרא"ש ז"ל בתוס' וכן משמע בהש"מ ז"ל ע"ש :

והנה כל הפוסקים ז"ל פסקו כת"ק כשתא וכן הרמב"ם ז"ל בהא"ב פ"י ע"ש · והראב"ד ז"ל שם בהשגותיו כתב ע"ד וז"ל כל אלו וכו' לא אמרו אלא בדורות הראשונים שהיו ב"ד וכו' אבל עכשיו השותק על המריבה הרי זה משובח אלא א"כ קורין לו שלא בשעת המריבה ע"ש ובה' המגיד ז"ל · אמנם מסתמיות דברי הרמב"ם שם ושאר פוס' ז"ל שכתבו סתם נראה דס"ל דלא שנא וכן משמע מדברי הרב מה"מ ז"ל שם וכן מתשו' מוהר"ם מפאדוב'ה ז"ל סי' ד' ע"ש ובהר"ן ז"ל בהלכות בסו' והש"ע ומור"ם ז"ל אה"ע סי' ב' ס"ד ע"ש · ומדברי מוהריק"ש ז"ל שם בס' ערך לחם לא משמע כן שכ' שם בסוף ס"ד וז"ל ודוקא שקורין לו שלא בדרך היתול ושלא בשעת מריבה ושותק ע"ש דנראה דס"ל דכ"ע מודו בזה ואולי יל"ד כמובן :

עוד איכא חילוקא בהאי דינא מ"ש מור"ם ז"ל וז"ל וכל זה מיירי בפסול הנוגע לעצמו אבל אם רוצים לפסול זרעו בפניו ושותק אין בכך הודאה אבל למיחש קלא מיהא בעינן ע"ש ועיין תשו' מוהר"ם מפאדוב'ה ז"ל סי' ד' ע"ש · וכתב הרב חלקת מחוקק ז"ל שם ע"ד בסק"ז וז"ל משמעות לשון אף דאיכא כולהו לריעותא דהיינו וכו' אבל המעיין בתשו' יראה שלא עשה זה רק לסניף בדרך אפשר ודוקא בדיעבד שלא להוציא אבל איכא כולהו לריעותא פשיטא דיש לחוש לכתחילה שלא להתחתן עמו ע"ש · ולע"ד עדיפא מינה מתבאר מדברי מוהר"ם שם דהגם דאיכא כולהו לטיבותא בכללות כל הסברות למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה אפי"ה לכתחי' לא ישא מהן וכמ"ש בסו"ד על כ"ד · אמנם נראה כונת הרב ז"ל לומר דמדברי מור"ם שם וכל זה וכו' משמע דהגם דאיכא כולן לריעותא אפי"ה באים לפסול זרעו בפניו מן הדין מותר להתחתן עמו אלא דמצד חסידות לא יתחתן עמו דכן משמע מת"ש מור"ם שם אבל למיחש קלא וכו' ע"ש כמובן וזהו כתב הרב חלקת מחוקק דגם מהר"ם שם לא כתב כן אלא בדרך אפשר אבל לפי מ"ש הח"ק אבן חלילה לי להשען לכתחילה וכו' די אפילו על ארבע פרטים המקילין כנ"ל לא וסמוך לכתחילה להתיר וכו' כ"ש על דיבורו וכו' רק על אלא כאחי וכו' שאם יש כאן שנשא מהן כשדבר לא תלאני וכו' ע"ש מדבריו אלא משמע ליה להרב חלקת מחוקק דבאיכא כולן לריעותא גם למוהר"ם שחילק האי חילוקא מ"מ מן הדין לכתחילה לא ישא מהן אלא שאם נשא לא מילא לכו לכופו לגרש · וא"כ דלא מיירי מוהר"ם שם אלא באיכא חדא לריעותא דפליגי רבוותא בה למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה ובאים לפסול זרעו דאז שלא ישא לכתחילה הוי מדרך חסידות בעלמא אבל בדאיכא כולן לריעותא ע"ד שכתב שם הרב חלקת מחוקק א"כ דס"ל למוהר"ם דמן הדין אסור ליקח מהן לכתחילה · א"כ י"ל דכונת הח"מ לו' דהגם דמוהר"ם שם חילק האי חילוקא ומשמע דר"ל אפילו איכא כולן לריעותא עד"ם הח"מ בתחי' דבריו מ"מ אינו אלא בדרך אפשר בעלמא וגם איירי בדיעבד אבל לכתחי' פשיטא דיש לחוש מן הדין היכא דאיכא כולהו · וכונתו להשיג ע"ד מור"ם בתרתי חדא כמש"ל ועוד דהעיקרא השוא חילוקא הוי בדרך אפשר ובדיעבד עד"ם אבל הא"כ דגם להוציא ספוקי מספק"ל למוהר"ם אם יכולין לכופו שיוציאנה והגם דמספקא אין כופין משום דהוי ס' גט מעושה כמו שכן הדין בכל כה"ג כידוע · מ"מ נ"ל מזה דבדאיכא בה כל הפסולין דפשיטא ודאי דלכתחילה אסור מן הדין ליקח אותה שלא כדברי מוהר"ם עד"ם לעיל וגם שכ"כ בפשיטות ולא כתב בשם יש אומרים וכמו שכתבנו שם לעיל מזה על סברה אחרת ע"ש · ועיין בתשו' מוהר"ם שם דשיים וכתב שדוקא אם נשאת לא אלא אבל לכתחילה לא ישאנה ואפי' אם שידך וקידש לכתחילה לא ישאנה כיון שיש אוסרין ויכול לגרשה בע"כ ואין בזה משום תקנת ר"ג ע"ש ובהש"ע שם סי' א' ס"י ובתשובה הב"ז ז"ל סי' קי"ב דתקל"ה ע"א דנראה דסובר דלענין מעשה סמכינן ע"ד ר"י וע"ד הראב"ד ז"ל ע"ש ולענין עדים דבאו להוציא פיסול על שום משפחה כ' הב"ז ז"ל סי' קי"ב שם ע"ב דצריכין ב"ד לעשות להם חקירה ודרישה והביא ראיות לדבר ע"ש עוד כתב שם דאם העיד יחידי עונשין אותו · ולענין משפחה שנתערב בה פיסול ולא נודע לרבים אינו יכול לגלות וכו' כמ"ש הר"ן ז"ל ריש פ' עשרה יוחסין וכן כתב מור"ם ז"ל שם סי' ב' ס"ה ע"ש · וכתב הרב בית שמואל ז"ל שם סק"ט דבפסולי חללים דיש להם תקנה וכו' מגלין ע"ש ומדברי ה' חלקת מחוקק ז"ל שם סק"ט לא מש' הכי · ועיין להרב פני יהושע ז"ל בקידושין דע"א ע"א ע"ד רש"י ז"ל שם ד"ה כסף · ולפי שאין דין זה מעניננו לא עמדתי היטב בדבר זה :

דט"ו ע"א

גמ' ואמר רבי זירא כל קבוע כמחצה וכו' · כתבו התוס' ז"ל בחולין דצ"ה ע"א ד"ה ספיקו

ספיקי אסורה"ל דכל קבוע וכו' והא דקי"ל מדאור' חד בתרי בטיל היינו היכא שמעורב וכו' אבל הכא ידוע האיסור בדוכתיה וחנות וכו' וכדבר חשוב אפי' מעורב לא בטיל ואמרי' כל קבוע וכו' כדאמר בפ' התערו' גבי הערובת בעל"ח וכו' ועיקר הטעם אינו משום קבוע של משום דבעלי חיים לא בטלי וכו' ע"ש וגם עיין מ"ש התוס' שם אמ"ז ד"ה ה"ג וכן כ' הריטב"א הובאו דבריו בשט"מ ז"ל בסוגיין וכ' ע"ד הש"מ שכן כתבו התוס' פרק גיד הנשה ע"ש והיינו דברי התוס' הא' וכ"כ התום' זבחים דע"ג ע"ב ד"ה אלא ובנזיר די"ב ע"ש ·

וראיתי למוהרימ"ט ז"ל אה"ע סי' ח"י כתב בזה שמדברי התוס' בסנהד' ר"פ נבי הנסקלין בנשרפין דהקשו דניזיל בתר רובא והירצו דהו"ל קבוע וכו' ע"ש נראה דסבירא ליה דהנם דאין האיסור ניכר במקומו חשיב קבוע ותירץ דהתם אין כונתם דהוי קבוע ממש אלא רוצה לומר דיש להם דין קבוע משום דהוו בעלי חיים דחשיבי ולא בטלי ואינו אלא מדרבנן כמ"ש התום' בזבחים דע"ג ע"ש· ומוה"ג מוהרי"ח ז"ל בת"א מיו"ד סי' ק"ג דקמ"ז ע"ג כתב ע"ד שדבריו תמוהים שהרי כתבו התוס' שם בסנהד' וז"ל ועוד י"ל דהו"ל קבוע וכל וכו' ופטור מדאו' דספק נפשות להקל וכו' ע"ש וכה"ג כתבו התוס' בזבחים דע"א ע"ש הרי דאי לאו האי טעמא דספק נפשות להקל מדבר תורה היה חייב מדין קבוע מדבר תורה וכו' ע"ש· ולע"ד נ"ל ליישב דברי מוהרימ"ט הללו דלפי"ד כונת התוס' דהתם בסנהדרין הכי יתפרשו דהוי קבוע מדרבנן משום דהוו בעלי חיים דחשיבי והשתא דאמור דיש להם דין קבוע ודינם כמחצה על מחצה מדרבנן מתילא ש"מ דהם פטורים ממיתה ותירתא דהא גלי קרא בעלמא דספק נפשות אזלי' להקל מרכתיב והצילו העדה כמ"ש ריש סנהד' וכ"כ רש"י ז"ל בסו' ד"ה ספק ע"ש דיש כח ביד חכמים לעקור דבר בשוא"ת כמ"ש ביבמות ד"ל ע"א וכידוע:

תו חזה הוית להר"ש ז"ל בס' הבריתות הביא דבריו הרב פרי מגדים ז"ל ביו"ד סי' ק"י סקי"ג דכתב האי חילוקא שכתבו התוס' באמור והכריח הדבר דאל"כ יאסרו כל השדות בזריעה מפני ס' נחל איתן ולית בהו ביטול משום דהוי קבוע אלא ודאי וכו' ע"ש · והגאון מוהרי"ו ז"ל בס' פליתי סי' ק"י סקי"א כתב ע"ד דלא מכרעא חדא דובי ברור וכו' ואי דלא סגי בלאו הכי במשך זמן ישראל וכו' מ"מ דילמא דכיון דאסור בזריעה בנו על נחל איתן בתים ומגדלים וכדומה וכיון דלא נתברר דיש כאן שדה האסור בזריעה פשוט דלא מיקרי קבוע ע"ש · ומוה"ג מוהרי"ח ז"ל שם דקמ"ז ע"ב כ' הפו"ד הלו שדבריו תמוהים ממ"ש בסוטה דמ"ז תני אין לי אלא זריעה שאר עבודות מנין ת"ל אשר לא יעבד וכו' ואי אפ' לבנין בלי עבודה בקרקע וכו' ע"ש · ולע"ד נ"ל ליישב דברי הגאון ז"ל דאפשר דבנו בתים ע"ג נחל איתן בנין של כיפה והניחו הבנין בחלל נחל איתן כמו שכן נוהגים במרתפים בכל מקום וכן שמעתי דכה"ג בונים בא"י וליכא למיחש שמא יזרעו שם בתוך הנחל

תו חזה הוית למוה"ג ז"ל ששרקמ"ט ע"א דהק' עמ"ש בע"א ריש פ' כל הצלמים ד"מ הי דנעבדין וכו' וקשה דליתסר ב"ע משום קבוע וכו' ושו"ר למוה"ג בס' ת"ק וכו' והנ"ל ליישב דשאני לחרוייהו בקבוע וכו' ושוב ראיתי לה' שער המלך שתמה בהך סוגייא דע"ז דליתסר לב"ע מטעם קבוע והנ"ע ולפי מה שכתבנו לא קשייא ע"ש ולע"ד אחרי המ"ר לבאורה נ"ל דתירוץ הרב ל"ל ז"ל בבר נרמז שם בהרב שער המלך אלא דבאו דבריו בקיצור:

תו חזה הוית להריטב"א ז"ל בחי' ליבמות דע"ו גבי מ"ש שם ותיפוק לי דהא מצרית ראשונה וכי תימא הנך אזדו וכו' והא תנייא וכו' כ' ע"ז וז"ל ויש שפירשו דמ"מ רובם אלא מיעוט ומן האומות וכו' שנתייששו שם וליתא דכל קבוע וכו' והנכון הוא וכו' · וקשייא לי בדבריו שהרי בקידושין דע"ג אמרו מאי אמרת דילמא אזלא וכו' הו"ל קבוע וכל וכו' והתורה אמרה לא יבא ממזר ממזר ודאי הוא וכו' הא ס' ממזר יבא זהרי שם בדע"ב אמרו מ"ט דרבי יוסי חמשה קהלי כתיבי ופירש"י תרי דממזר וכו' אבל דפ"ד לא חשיב וכו' וא"כ לפי"ז הרי התיר הכתוב ס' ממזר וס' דעמוני ומצרי ומאי כ"מ הי הוי קבוע וראיתי להריטב"א בקידושין דע"א שהביא פרש"י ושוב פירש בשם הראב"ד דהיינו תרי קהלי דעמוני ותרי דממזר וחד דפ"ד אבל מצרי ואדומי לא דהאות בהיתר חשיב וסיים וזה יותר נכון בעיני ע"ש ולפי"ז ס' פצוע דכא התיר ולא ספק מצרי וע"כ דשם כאן דהוי קבוע ואינו דהרי בקידושין לא דחה פירש"י כי היכי דלידחי פירוש הי"מ ומה דפירש הי"מ הוא ליישב פרש"י כי ע"כ וכו' ע"ש ולע"ד אחהמ"ר לא ידעתי אמאי לא ניחא ליה שהרי כיון שכתב שם בקידושין אחר פירוש הראב"ד וזה יותר נכון וכו' מתילא שמעינן ליה דס' פצוע דכה וס' מצרי כיון דליכא ריבויא דקרא להני מנ"ל לומר היתר בס' שלהם והרי גם בשארא הי לאו ריבויא דכתיב בהו קהלי הוה אמינא דגם ספיקן אסור גם מ"ש ומה גם דפי' דהתם ביבמות הוא ליישב פירש"י · אחהמ"ר לבאורה דא"כ לרש"י כל המצריים נטבעו ואזהרתיה דקרא הוא שאר אומות דנתיישבו במצרים ולא שייך בהם לומר כל קבוע וכו' משא"כ לפירוש הי"מ דפירושו דנשארו מעט מן המצריים שם והיינו טעמא דהלה הרשב"א קושייתו ע"ד · וגם בעיקר קושייתו יש לו' בפשיטות דהנם דנימא דלרש"י ל"ק כמ"ש שם מ"מ קושיית הריטב"א אליבא דידיה דחולק על פירש"י דהתם בקידושין ופ"ל דליכא ריבויא להיתר לס' פצוע דכה וס' עמוני עד"ש לעיל דהכי משמע להו להראשו' בשאר דוכתי ושוב מצאתי בחי' הרב לא נודע למי ז"ל שם בקידושין ר"פ עשרה יוחסין וז"ל חמשה קהלי כתי' אית דלא חשיב כרות שפכ' לפי שאינו פיסול יוחסין ואית דחשיב ליה ולא חשיב קהל מצרי ואדומי שהרי להתיר קא אתי דכתיב בנים וכו' ולהאי פירושא

פירושא כרות שפכה בקהל ודאי הוה דאסור ולא בקהל שתוקי וגרים כן פסק הראב"ד ז"ל וכו' ע"ש· הנה מבואר מדבריו דלפי דברי הראב"ד דחשיב ליה לכרות שפכה כש"ם שדוקא ככרות שפכה הוא דדרשינן בקהל ודאי וכו' הא בש' יבא מש"כ במצרי ואדומי דלא חשיב להו הש"ס משום דלהתיר קא אתו א"כ דגם בקהל ש' אסירי וכמו שכתבנו לעיל וא"כ אתו שפיר דברי הריטב"א ז"ל דיבמות הנז' :

ודרך אגב ראיתי להרב מי"א ז"ל בס' מטה אפרים בהא"כ הכ"א שהביא שם דברי ה' לא נודע למי ז"ל שעפ"י דבריו תשובה מולאת למ"ש התוס' ביבמות דע"ד ע"א ד"ה מצרי וכו' ע"ש דמדבריו מתבאר כמש"ל · ושוב כתב וז"ל אך קשיא לי טובא כמ"ש הרב החידושין דלפי"ד הראב"ד דחשיב פצוע דכה וכו' כתב וז"ל בקהל ודאי הוא דלא יבא ולא בקהל שתוקי · וגרי עכ"ל דמשמע ודאי דמשום דחשיב ליה לפצוע דכה וכרות שפכה בהדי ה' קהלי הוא דמותר בשתוקי וגרים הא לאו הכי הוה אסור למינסב שתוקית וגיורת והתמהא דמשנה ערוכה שנינו בפ' הערל דע"ו ע"א פצוע ודכא מותרין בגיורת ופסקו רבינו לקמן פי"ו דין א' וכ' דלאו דוקא גיורת אלא אפי' אחד מן הספיקות וכיון שכן איך כ' דלפירוש הראב"ד דוקא מותר בגיורת ול"ע ע"ש ולע"ד אחהמ"ר לא מכרעא די"ל דמשום דאיירי הליכא דת"ק דמתיר לממזר לישא גיורת משום דס"ל דקהל גרים לא מקרי קהל דלא כר"י דאוסר דס"ל דאיקרו קהל וה"ט דרבנן משו' דלא אייתר קרא לאסור גרים כמ"ש שם בש"ס משום הכי סיים הרב החידושין וכתב ולא בקהל שתוקי וגרי ולא הוו מחד טעמא וכמו שכן פירש"י ז"ל שם אההיא מתני' דיבמות דהיינו טעמא משום דקהל גרים לא מיקרי קהל ע"ש ·ומ"ש דהרמב"ם שם פי"ו התיר לפצוע דכא גם הספיקות ע"ש גם לדעת הראב"ד לפי פירושו דהש"ס שם בקידושין חשיב לפצוע דכא וכרות שפכה בהדי אינך מותרים הם לישא הספיקות כמ"ש להדיא ה' החידושין בסו"ד · וא"כ י"ל דלפי' קמא דלא חשיב לפצוע דכא וכרות שפכה הא דקהל גרים לא מקרי קהל והיינו משום דלא אייתר קרא לקהל דכולם החמשה קהלי אצטריכי לכהן וישראל וכו' כמ"ש שם א"כ גבי פצוע דכא וכרות שפכה דקהל גרים לא מיקרי קהל ילפינן לה מהכהו חמשה קהלי דלא אייתר קרא לגרים מש"כ לפי' הראב"ד דמני להו לפצוע דכא וכרות שפכה בהדי אינך הא דקהל גרים לא מיקרי קהל מגופיה דקרא דפצוע דכא וכרות שפכה דלא אייתר קרא להם לאסור קהל גרים וא"ש דברי הרב לא נודע למי ז"ל הנז' וכמו שכתבנו ועיין לה"ה ז"ל דפי"ו מה' א"כ ע"ש :

והנה הרמ' ז"ל כפח"י מהא"כ הט"ו כ' וז"ל דאוה שנבעלה בעיר אפי' לא היה שם אלא גוי או חלל לא תנשא לכתחילה שכל הקבוע וכו' וכ' מרן ז"ל בכ"מ דהרמ' איירי גם בדאזל הבועל לנכה גזירה אטו וכו' ונראה דאיירי אפי' דאיכא תרי רובי כיון שנבעלה בעיר וכו' ע"ש וה' מ"א ז"ל בהא"כ דח"י ע"ג תמה ע"ד מרן הללו דכל היכא דאיכא תרי רובי לא גזרו וכו' אלא טעמו של הרמב"ם הוא משום שנבעלה בעיר אפי' הלך הבועל לנכה מקרי קבוע ולא וכו' אלא משום דהדרא לקביעותא וכן כתב ה"ה ז"ל בפט"ו מה' אלו גבי דין אסופי והכי אמרו בש"ס נזיר גבי קן דקאמר אשה הדרא לקביעותה וכו' וכתב ע"ד מוה"ג ז"ל דקמ"ט ע"ד שדבריו תמוהים דמה יענה למ"ש בהך סוגייא ורוב העיר נמי אי דקאזלי איכהו לנכה וכו' כל דפריש לא צריכה דקאזלה וכו' דהו"ל קבוע הרי להדיא דבאזל איהו לנכה אינו קבוע וכו' ואי' הוא דמשוי להך סוגייא עמ"ש בנזיר דפליגי ונקיט וכו' דכבר כתבו התוס' ושאר ראשונים דלא פליגי וכו' ועוד קשה שהרי אמרו בקידושין הי אזלי איכהו לנכה כל דפריש וכו' גם ביבמות די"ו גבי נכרי וכו' ע"ש · ולע"ד אחהמ"ר לא ידעתי אמאי לא תמה כן ע"ד דקדים וזה דהרב"ח סס"י וא"ו על מה שכתב הריב"ה שם ע"ד הרמב"ם הנז דנראה דאפי' נתעברה בעיר אם הלך הבועל וכו' כתב וז"ל ויש להלין בעד הרמב"ם דס"ל דכל שראוה שנתעברה בעיר וכו' הו"ל קבוע אעפ"י שהלך הוא אצלה ודלא כמ"ש התוספות ולא דמי לנמצא בין החנויות א"כ תינוק וכו' דהנפרש נבדל וניכר בפני עצמו ולא חשיב קבוע אבל הבועל ניכר וכו' הו"ל קבוע ולא חשיב רוב אלא א"כ כשנבעלה בפרשת דרכים וכו' ע"ש והשתא תיקשי ליה משו' דעסיק בה· כי ע"כ צ"ל דס"ל לומר דהא דקאמרי' בסו' הי דקא אזלי איכהו לנכה וכו' לא צריכא אלא וכו' היינו לס"ד דש"ס דקא ס"ד לומר דהא דבעי תרי רובי ליוחסין הוא משום גזירה ונשום הכי פריך מההיא ברייתא דחנויות אבל לבתר דאסיק דהיינו טעמא דיוחסין שאני מעלמא הה"נ דבעי' מדינא תרי רובי לא שנא הלכה היא לגביה ול"ש אזל איהו לגבה · ובעין זה כתב הרב בית שמואל ז"ל שם סי' וא"ו שקל"ד לפי דרכו וז"ל ויש מי שאו' היינו דעת הטור וכתב הב"י דגורס וכו' אלא הרמב"ם והטור גורסים דילמא אזלי אלא לפי התירון מעלה עשו ביוחסין בעינן עפ"י הדין תרי רובי וס"ל להרמב"ם אם הביאה בעיר ויש לחוש שמא אזלא איהי וכו' ע"ש וא"כ ה"נ להעת הב"ח והמ"א הנז' ואע"ג דלפי דברי הרב בית שמואל עכ"פ לפי המסקנא כשאר הדין דכידעינן דאיהו אזיל לגבה אפי' נבעלה בעיר אמרינן כל דפריש וכו' ולא בעינן תרי רובי מדינא אלא בנבעלה בעיר ולא ידעינן אי איהי אזל אללו או להפך וכמו שכן מש' מדברי הרב בית שמו' הנז' וגם ממ"ש קודם לזה בסק"ג ע"ש מש"כ לפי דברי הב"ח והמ"א הנז' דצ"ל דלפום המסקנא דחי נ"כ מ"ש בסוגיין לעיל מזה אי דקא אזיל איהי וכו' והא לא מש' מהמסקנא כלל אפי' נימא דלפי המסקנא התרי רובי דבעינן הוי מדינא כמובן אי לזאת י"ל דכיון דהמסקנא דתרי רובי דבעינן הוי מדינא הלא מעתה תפסינן כההיא דנזיר די"ב ע"א דמתבאר מינה דס"ל דבאדם דלא נייד יש לו דין קבוע ולא ס"ל כחילוק התוס' ומ"ש ז"ל שבסוגיין ותפס ההיא סוגייא משו' דמתבאר מנס דריו"ח ור"ל ורבא דהוא בתרא ס"ל הכי כמו שכתבנו :

אלא מתשעה לפרדעים התם נמי לחומרא וכו' כ' הרב לחם אבירים ז"ל דקשה דכבר דחה אקמייתא התם לחומרא ע"ש ובחי' מוהר"ל ז"ל ומה שעלה ע"ד לתרץ דהתם מ"ל לקולא לענין דשורפין עליה התרומה וכיוצא בזה כבר מצאתיהו בהש"ת ז"ל · אלא דראיתי עוד מ"ש שם וז"ל ומשני דאין טומאתן אלא חומרא בעלמא ותולין ואין שורפין דלא כמ"ש בתחילת דבריו בשם רבו הרדב"ז ז"ל דפשיטא ליה דאין שורפין ע"ש ולע"ד יש להביא ראיה דשורפין כדעת רבו ז"ל ממה דשנינו בפ"ד דטהרות מ"ה על ששה ספיקות שורפין את התרומות על ספק בית הפרס וכו' על ודאי מגען שהוא ספק טומאתן שורפין רי"א אף ספק וכו' וחכ"א ברשות היחיד וכו' ע"ש דמשמע מינה מההיא מתני' דבספק שקול בכל גוונא שורפין וכיעויין שם בהר"ש והרמ' והר"ב ובתוס' שבת דט"ו ע"ב ובהרמב"ם ז"ל בה' שאה"ט ספי"ג ורפח"י ע"ש · ואולי יש לו' דגם הרב בצלאל ז"ל לא כתב כן אלא למ"ש בסו' אלא מט' לפרדעים וכו' דמש' דהוי קבוע מדרב' דמדבר תורה הא איכא רובא דהיתירא אבל בתר דקאמרינן ומדאורייתא מנ"ל ומשני מדכתיב וארב וכו' אפ"ה ס"ל דשורפין דהשתא הוה ליה ככל ספק שקול דעלמא וכהנהו דתנינן תמן · ועיין בקידושין ד"פ ע"א ובהראשונים ז"ל שם ובהרמב"ן והרשב"א והריטב"א ז"ל ביבמות דקי"ט · באופן שצריך ישוב עוד בדבר זה :

והנה רש"י ז"ל בסו' ד"ה אלא כתב דתוספתא היא במס' טהרות ט' לפרדעים וכו' ע"ש וכ"כ אח"ז ד"ה שא אמנם הרב בצלאל ז"ל שם הביא משם רש"י דכתב משנה היא במס' טהרות וכו' וע"ז כתב דבמשניות שלנו לא מצינו משנה זו כלל אלא תוספתא היא וכו' ע"ש שנדחק לפ' דכך מפרש רש"י דהתם דתני ספק החולין וכו' ומ"ש רש"י גבי ההיא דט' שרצים משנה היא במס' טהרות אפשר דהוא מפרש מאי דתנן התם ספק שרצים בשעת מציאתן דה"פ וכו' אבל קשה דבתוס' תניא איזהו ספק שרצים שטיהרוהו חכמים זה ס' הנזרקין וכו' ואפשר דספק הנזרקין היינו כגון ט' שרצים מונחין ולפרדע אחד ביניהם ונגע בא' מהן וכדפרישנא ע"ש ולע"ד אחהמ"ר מלבד דדבריו הם רחוקים מכוונת דברי רש"י וגם מדברי המשניות הנז' עוד בה שנלע"ד פירשו הנז' בכוונת דברי התוס' הנז' שהרי שם בתוס' ספ"ג הכי תנו רבנן כל הכותלים וכו' וכלי הנזרקין ספיקן טהור חוץ מכזית מן המת וכל המאהילין שהמת מלמעלן וכו' ע"ש ונראה דהיינו מאי דתנן תמן רפ"ד הזורק טומאה וכו' לבין המפתחות וכו' טהור ע"ש וכן הביאה הר"ש ז"ל שם ועלה תניא שם וז"ל כל המאהילין שמטמאין מלמעלה וכו' ואיזהו ספק שרצים שטיהרו חכמים זה ספק הנזרקין וכו' ע"ש דמש' דמ"ש זה ס' הנזרקין קאי על הדין הידוע והאמור מאי דת"ד שם בספ"ג דכל הנזרקין ספיקן טהור וכמו דכן משמע מההיא מתניתין דתני שם מקמי הכי ולא איירי בט' שרצים וכו' דמלבד דמצד הלשון לא מש' כן עוד בה דעדין לא ידעינן מהו ספק הנזרקין כי היכי דנימא זה ספק הנזרקין דמשמע מהאי לישנא דהדין ההוא כבר ידוע ומפו' במשנה · ועיין שם ברפ"ה דשם תנינן לדין ט' שרצים לחידושא וכן מש' מדברי הר"ש ז"ל שם פ"ד משנה י"ב · וע"כ הדבר ברור לע"ד דט"ס נפל בספרי דבי ר"ב ז"ל ול"ל בדברי רש"י תוספתא וכמו שכתוב בספרנו :

אלא מט' שרצים וכו' · עיין מה שהקשה ה' לחם אבירים ז"ל ומ"ש התוס' ז"ל לעיל די"ג ע"ב ד"ה מסייע ליה וכו' אם אמרו ספק טומאה להתיר וכו' ע"ש · ולע"ד יש ליישב דהש"ס סמיך עמ"ש אח"ז ומדאורייתא מנ"ל וכו' דמשם ש"מ דאפי' במקום דאינו דין טומאה אמרינן כל קבוע וכו' וה"ש ומדאורייתא מנ"ל כדי לידע אם הכתוב איירי בענין טומאה וא"כ לא משמע האי דינא לא מההיא ברייתא ולא מן הכתוב די"ל כמו שכתב ה' לחם אבירים · וכיון דהשתא השיב דנפק"ל מההוא קרא דוארב לו תו לא איכפת ליה לההיא ראיה ועיין במוהרי"ל ז"ל מה שתירץ · ולע"ד לכאורה מדברי התוס' בקידושין ד"פ ד"ה סמוך משמע דלא ס"ל כמ"ש התוס' שם בחולין ולדידהו קשה קושית ה' לחם אבירים הנז' · אלא דמ"מ י"ל כמובן · ועיין בחי' הרמב"ן והריטב"א ביבמות די"ט ובתו' ז"ל בנדה דח"י ע"ב :

וחזה הוית בחי' הרב"א ז"ל שכתב ע"ד הרב לחם אבירים ז"ל הנז' וז"ל ולע"ד נראה דז"ל קדי כי רב הוא דהא ר"ז לא קאמר אלא קבוע כמחצה על מחצה דמי בין לקולא וכו' אבל יותר מפלגא לא הוי וא"כ כטומאה דפלגא ופלגא לקולא אזלינן לקולא אבל גבי איסור דפלגא ופלגא לחומרא משום דהמיעוט הוי קבוע לא חשיב כרוב להכשיר וכו' והכן דלדעתי הוא פשוט ע"ש · ולכאורה נראה דשפיר קאמר וזוהי שק"ט על הרבנים הנז' איך לא כתבו לתירוץ הנז' · וכדי להלין בעדם נלע"ד לומר דכוונתם לומר דגם לגבי איסורא אם נאמר דכל קבוע וכו' ולא אזלינן בתר רובא לאסור נ"מ היתר והיינו דאם אינו לא היתר ולא איסור זכה אדם אחד לאכול חד מינייהו ומתרין בו שלא יאכלנו ואכלו דהשתא אם נאמר דאזלינן בתר רובא הוי התראת ודאי ולוקה משא"כ אם נאמר דכל קבוע כמחצה על מחצה דמי הו"ל התראת ספק ואינו לוקה ואפי' אם נתברר לבסוף שמה שאכל היה האיסור והשתא שפיר יש להקשות בקושית הרב לחם אבירים ז"ל הנז' דהם אמרו ספק טומאה לטהר וכו' כמובן · ומ"ש אח"ז הלח"א עמ"ש בסו' ומדאורייתא וכו' דהוק"ל דהא איכא למימר מה להלן שכן הוא ספק נפשות להקל תאמר וכו' ע"ש · לא משמע מדבריו אלו הפך ממה שכתבנו דבריו די"ל דאין כוונתו דהכין כמ"ש בסו' דאמר ר"ז בין לקולא דר"ל דמותר אלא דר"ל דמאי מייתי הש"ס מקרא דוארב דהא יש לדחות ולומר שדוקא לענין ספק נפשות הוא דהיקלה התו' ואמרה דכט' ישראלים וכו' פטור משום דכתיב ביה ושפטו והצילו משא"כ גבי איסורא כחלב וכיוצא דבעלמא קי"ל דחתיכה אחת ספק שומן ספק חלב דאזלינן לחומרא ואסור לאדם לאכול אותה א"כ מנ"ל לומר בהו דכט' חתיכות של איסור וא' של היתר דחשבינן להו כמחצה על מחצה מטעם קבוע דנ"מ מזה קולא לענין מלקות עכ"ל · הא י"ל דלענין איסור בתר רוב חתיכו' אזלינן ונחייביה מלקות ומקרא

דוארב

דואיב לי לא מכרעא דהתם היינו טעמא דאזלי' לקולא משום איכור נשמה כהאי דק אכן לנו וכו' ולא מבעיות להביו דלא ס"ל דמלקות במקום מיתה עומדת וכמ"ש בסנהד' דיו"ד אלא אפילו לרבא דס"ל דמלקות במקום מיתה עומדת מ"מ יש לו' דכל כה"ג דאיכא רובא ולא גלי לן קרא כי אם לגבי חיוב מיתה משום ושפטו וכו' שפיר יש לו' דאיכא דאיחמר איתמר ועיין בתוס' ב"ק דפ"ו ע"ב ד"ה חייב · וא"כ י"ל על דרך שכתבנו וכאופן אחר דנ"מ לענין ס"ס והיינו דאם לקח אדם א' כזית של בשר או של שומן מן המקולין וכאופן דשיו שם ט' חנויות מוכרות בשר נבילות ואחת שחוטות ולקח כזית אחד משם וכבר נ"כ היה ביד האיש ההוא כזית א' של בשר של היתר או של שומן כנ' ושוב נסתפק לו מי הוא הכזית שלקח מן הקבוע ומי הוא האחר של ההתר דהשתא אם הוא אמינא דאזלינן בתר רובא ולא אמרינן כל קבוע וכו' א"כ כל כה"ג הו"ל ספק איסור דאיסורו לחומרא דאמרינן דההוא כזית דלקח מן המקולין היה מן הרוב דהיינו נבילה וכי נתערבו אח"ך הו"ל חד ספיקא דאזלינן לחומרא ואסור לאכול אחד מהם לכ"ע אפי' לש' הרמב"ם וסי' דס"ל דספיקא דאורייתא לחומרא הוי מד"ס כידוע · משא"כ לפי דברי ר"ז דאמר כל קבוע וכו' אם כן הו"ל ס"ס ולקולא שהרי ההוא דכזית דלקח מן המקולין הו"ל חד ספיקא ספק לקח מן החנות של נבילה או מן החנות של כשירה וכי נתערב ההוא כזית עם כזית אחר של היתר וליתיה בהכרה הו"ל ס"ס דלקולא ויכול לאכול א' מהן לכ"ע · באופן דנמלינו למדין דכפי מ"ש ר"ז כל קבוע וכו' גם לענין איסורא נפיק מזה היתרא עד"ס · וכן נמי לפי מה שכתבנו לעיל שאמרו ביבמות דלא"ד ע"כ אלא איסורי בעלמא וכו' לתאי כ"מ לקוברו בין השעים גמורים וכו' ע"ש וכמובן · וא"כ שפיר י"ל דמהאי טעמא לא ניחא להו להרבנים הנז' הרב לחם אבירים ומוהרי"ל ז"ל כהאי תירולא שתירץ הרב"א ז"ל הנז' ומטעמא שכתבתי · אלא דגם כעד הרב"א ז"ל יש להלין דכיון דעיקרו הוי לאיסורא גם המסתעף מתנו לבא לידי גוש הקדש מ"מ בתר עיקרו אזלינן ודוק :

ומדאוריתא מנ"ל אמר קרא והרב · עיין להרב פני יהושע ז"ל דהקשה דאמאי לא יליף מהך ענינא גופיה דיוחסין והיינו ממ"ש בפ' עשרה יוחסין דתמשה קהלי בהיבי חד לאורויי דספק ממזר מותר ומתקינן שם דהשכחן ספק ממזר בשתוקי דקיימינן דילמא איכי אזלא לנבייהו וכל קבוע וכו' ע"ש שהאריך בזה · ומה שעלה ע"ד לייסב עפ"י מ"ש הריב"ם והש"ע ז"ל כזה"ע כבר מלאתיהו בהרב פני יאושע גופיה בקונ' אחרון על סוגיין ועיין עוד בתי' לקידושין שם דע"ג ע"א בד"ה וחד למישרי ממזר ובד"ה אמר רבא ועיד שם דע"ד אמתני' דכל האיסורין ע"ש · אלא דקשיא לי ע"ד הרב פני יהושע שם דאמאי לא ניחא ליה כההוא תירולא דתירץ דאיירי בעיר שהיא מחלה כשרין ומחלה פסולין · דאי משום מ"ש שם דאזלינן בתר רובא דעלמא הא לא מכרעא דיש לומר דאיירי נ"כ בשדלתות העיר נעולות דבכה"ג ליכא משום רובא דעלמא כמבואר מסוגיין וכן מלאתי להדיא

להריטב"א ז"ל שם בקידושין דכתב כן · והרב פני יהושע ז"ל שם שביא אחילת דברי הריטב"א תהלשון הנז' גם כתי' הרמב"ן ז"ל שבשם' או"ח כ' כן ע"ש · גם מ"ש הפ"י שם בקידושין בקו"א בסוף דבריו דהוי להיפירא ע"ש · כעת לא זכיתי להבין דבריו · ועיין ביבמות דע"ח ע"א ובעת ל"ו :

אתמר רחב"א אמר רב הלכה כרבי יוסי · כתב בהס"מ בשם השטה ושנה ז"ל דק"ל כהי נמי דמהימנת לא דלכשר נבעלה הא רב ס"ל דפנוי הבא על הבנויה עשאה זונה דגרסינן בתם' יבמות פ' הבא על יבמתו אנוסה ומפותה וכו' היכא דאמרי כן אמר וכו' ומקשינן וכו' ואלו מהא דפסק כר"י לא מקשה וכו' וי"ל תרי אמוראי אליבא דרב ול"ע ע"ש · ולע"ד עדיפא מינה י"ל דכיון דמשכחת שם בהדייא גבי דין פנוי וכו' דאמר רב עמרם בשם רב דאין ה' כר"א תו לא איצטריך לאקשויי מהכא · ועיין עוד בתוס' שם דנ"ט ע"ב ד"ה ורב דאמר והרב משנה למלך ז"ל בפט"ו מהא"ב סוף ה"ב ודוק :

מתיב ר"י וליוחסין לא בעינן תרי רובי והתנן מלא וכו' פירש"י ז"ל קס"ד דתשו' רוב העיר נרודה אכשרה וכו' עכ"ל · וכתב ע"ד הרב לחם אבירים ז"ל דקשה דא"כ תיקשי ליה ריב"ב דאמר כמאן וכו' · וג"ל דשום מוקי ר"י מתני' כלא דאום דנאנסה ולא דאוה וכו' דאיכא מגו דאי בעייא שתקה ומודה ר"י כדתנן לקמן אבל קשה דבוה מאי מקשין התוס' לפי' ר"ח לרב חנן ריב"ב דאמר כמאן ול"ע ע"ש · ולע"ד עדיפא מינה הול"ל דאי אפשר לומר כהאי קירולא דתירץ משום דא"כ מאי מקשי מההיא מתני' דתינוק דהא י"ל דהתם שאני דהוא תינוק ולית ליה מגו משו"ה בעי רב תרי רובי ליוחסין משא"כ הכא במשנתינו · וגם עיקר קושייתו יש ליישב דניחא ליה לר' ירמיה למפרך דרב משום דגם אי הסבת ליה משום תנא דס"ל דחד רובא בעי והכי ס"ל לריב"ב ולרב אפי"ה קשה דרב אדרב ומה גם די"ל דרבי ירמיה הוה ס"ל כר"ג לא מכשיר אלא ברוב כשרין והויא בריותא דלעיל לא הוה שמיע ליה משום הכי ניחא ליה למפרך דרב אדרב וא"כ הוה ס"ל דריב"ן כיון שהוא תנא מכשיר בחד רובא דכשרין והיא סברא שלישית ורב פסיק כוותיה דרב נוכריה כמ"ש בפ"ק דמכילתין דרב תנא הוא וכו' וכבן גם מדברי סוגיין דהביא ה' לחם אבירים ז"ל · לא מכרעא עפ"י שני תירולים הנז' כמובן · וכן ראיתי בהס"מ ז"ל ע"ש :

תוס' ד"ה דילמא אזלא וכו' וא"ת דבנזיר וכו' משמע לגבי אדם לא שייך כל דפריש וכו' עכ"ל · לכאורה קשה ע"ד שהרי כתב רש"י ז"ל שם דהיינו טעמא משום דכל כבודה בת מלך פנימה ע"ש ותו לא קשה קושייתם וכן ראיתי להרב רמת שמואל שהקשה כן משם הכ"י ז"ל ושהנ"ע · ומה שתירץ שם בתירולו הראשון דאפשר דכישראל גם כן נקראו הדדי לניחותם וכו' · הוא דוחק לע"ד ותירולו השני ניחא טפי · ולע"ד נראה לייסב דהיינו טעמא דלא ניחא להו להתוס' כהאי תירולא כפי מה שפירש"י שם וכמ"ש דא"כ הכי הו"ל להש"ס שם לומר שאני היאתא דקביע דכתיב כל כבודה וכו' אבל מדקאמר

שם אמינא לך אשה דלאנוידא ואת אומר לי איסורא דכיור מהאי לישנא משמע להו להתוס' דבעיקר חילוקיה הוי בין אדם לעוף בין אשה ובין איש כיון דקביעי די"ל כיה דקוזי' לו בכל ערב וערב ולפעמים גם באמצע היום משום סיפה א"כ חשיבי קבועים משא"כ בעוף דאין לה קן קבוע דהיום כאן ומחר בקן אחר וא"כ אתו שפיר דברי התוס' אלא דנראה דהירוץ זה לא יתכן לאומרו כדעת הרא"ש שהרי אף הרא"ש ז"ל כמו' בתוספותיו והובאו דבריו בהש"מ ז"ל כתב בכל דברי התוס' שלפנינו ואילו התם בנזיר כתוס'. הרא"ש גופיה הובאו דבריו בהש"מ ז"ל שם כתב דמ"ש שם אמינא לך איתתא דלאנוידה וכו' דה"ט משום דקביעא היא בביתא דכל כבודה וכו' ע"ש וא"כ לדבריו קשה כי קושית הנו' · וע"כ נ"ל לייסב בענין אחר די"ל דהן אמת דכד משני הש"ס מעיקרא אמינא לך איתתא וכו' היינו טעמא משום דכל כבודה וכו' אמנם בתר דאקשינן תמן אח"ז וכי תימא ה"נ ניידא אימור בשוקא אשכחה וקדים וכו' דש"מ דאשה הולכת בשוק וגם מתקדשת בשוק דמסתמא אשה בואת אינה מן הנשים דכתיב בהו כל כבודה יען כגון דא חליפא מילתא לשיית מתקדשת עצמה בשוק בי אם בואת להיות עושה דבר זה בבית דרך כבוד ואפי"ה משני הש"ס שם דגם בכה"ג הדרא לנוקותא הלא מעתה שפיר יש לומר דאחר האשה וא' האיש שוין בדבר זה דנקראו קבועים וכתש"ל וא"כ שפיר ק"ל מהכא להתם ולא ניח"ל בקהגא תירולא והגם דהתוס'. והרא"ש שם כתבו בההיא מימרת דריו"ח דהתם דאינו אלא קנסא בעלמא מ"מ שפיר ק"ל הכא דאי בעלמא כדין נמור לא תשיב לההוא נוונא קבוע א"ס וכ"ש התם כמובן · ועיין בהרב רמת שמואל ז"ל בסנהדרין דע"ט שכתב על מ"ש שם כל קבוע וכו' דה"ט מ"ש במד' בספר נשים לדקניות נגאלו ישראל אע"ג דעובדי ע"ז היו כמאירים אבל כיון דנשיאם לדקניות ואשה דינה בקבוע כדאיתא בנזיר דכל כבודה וכו' במחלה ענג"ד ע"ש · ולפי מה שכתבנו לא משמע האי פירושא לדעת התוס' והרא"ש דהרי בלא"ה היו שם כנות לדיקים משה ואהרן וזרעו וביולא להו דהו"ל קביעי ותו שהרי שם בההוא מאמר דבשכר נשים לדקניות נגאלו וכו' בא הטעם מפורש שם שאמרו שבשעה שהיו יוצאות לשאוב מים וכו' ע"ש :

תוס'. ד"ה פרט לזורק אבן לנו תימא דלר"ש קבוע מכ"ל ואין לומר וכו' דאכתי לתנא דבי חזקיה וכו' עכ"ל · נראה כונתם לומר כמ"ש דאכתי לתנא וכו' דאגם דתנא דבי חזקיה הכוא אמר מה מכה בין מתכוין לשאינו וכו' אף מכה אדם לא תחלוק בו בין מתכוין וכו' לפוטרו ממון מ"מ אינו אלא משום דדריש קרא דואורב לו פרט למתכוין לזה והרג את זה דפטור מחיוב מיתה כדדריש ר"ש דבלא"ה תנ"ל לתנא דבי חזקיה להכניס האי חילוקא בכלל הנהו דפטור ממיתה ויעויין בהש"מ כשו' ובמוהרש"א ז"ל בסנהד' דע"ט ע"א ד"ה וכל קבוע וכו' :

והנה התוס' ז"ל שם בסנהד' הקשו כדהכא ושם תירלו בתוספת דיבור די"ל לר"ש בהשעה ישראלים וכו' חייב ע"ש וכתב רש"ל ז"ל שם ע"ד שכתבו ואין לומר וכו' וכמ"ש הכא וז"ל יש מקשים מה שמעינן מנפש תחת נפש מאחר שהוא מדבר בממון א"כ שפיר מיירי במלות דעלמא וא"כ לא מייתר ואורב לו ונראה דהכי דייקינן וכו' ע"ש · ולע"ד אתהמ"ר דבריו אינן מחוורים די"ל דהא"ן דהאי לאו הנ"ש הוא אמינא דנפש תחת נפש ממון והוא מוקמינן קרא דכי ינלו במלות שבמיתה אמנם הנ"ש אתינא דגילה לנו דנפש תחת נפש הוי ממון וקרא דכי ינלו לא איירי במלות שבמיתה אלא במלות דעלמא וא"כ אכתי אילטריך קרא דואורב לו למתכוין לזה והרג את זה דפטור ולא מייתר וא"כ עדין קושית הי"מ במקומה עומדת ומה שעלה ע"ד כן מלאתיו במוהרש"א ז"ל ע"ש :

וראיתי להרב נהרות דמשק ז"ל שם שכ' ע"ד מוהרש"א הנז' וז"ל מה שהקשה מוהרש"א לרש"ל יש להלין בעדו שמיירי בשוגג דרך עליה שאינו חייב גלות ע"ש · ולע"ד אחרי המ"ר לא זכיתי להבין דבריו דכיון דהתוס' קיימי לייסב דברי ר"ש דגם הוא סובר כל קבוע א"כ מנ"ל להקשות ע"ד ולומר דכיתא דנקיטה נתינה ממון דכתיב גבי וינלו אנשים איירי בכה"ג בשוגג דרך עליה דהרי פשטא דקרא לא משמע כן · ותו די"ל דהאי לגאת ס"ל לר"ש דיליף לה מנ"ש דקנא דבי חזקיה דמכה מכה וכמ"ש מה מכה וכו' בין דרך עליה וכו' אף מכה וכו' בין דרך עליה וכו' לפוטרו ממון שהרי בהורג בשוגג המחויב גלות כתיב ביה ולא תקחו כופר לנפש רולח לנוס אל עיר מקלטו ואמרינן לקמן דל"ז לא תקחו כופר למה לי דלא תיסקול מיניה ונפטריה כלו' דאי בא הכתוב דלא נעשה לו הרתי גלות וממון הא מדתנא דבי חזקיה נפקא דהא איתקש שוגג למזיד וכמ"ש. הרא"ש ז"ל שם בתוס' הובאו דבריו בהש"מ ז"ל שם והשתא ש"מ לפי האי דרשא דאינו חייב בשתים גלות וממון וא"כ שפיר איכא להקשי מההיא ג"ש הגם להורג דרך עליה לפוטרו ממתון והגם דר"ש לא ס"ל כחזקיה במ"ש מה מכה בהמה בין מתכוין אף מכה אדם וכו' לפוטרו ממתון לא מכרעא די"ל לענין בין מתכוין לאינו מתכוין היינו נתכון להרוג את זה וכו' דחייב ממון התם היינו טעמא משום דס"ל דקרא דונהת נפש וכו' איירי לענין ממון דיליף לו מנ"ש כמ"ש כסו' אבל לענין היקישה דשוגג למזיד א"כ דמקים כדתנא דבי חזקיה ומדברי התוס' לקמן דל"ה ד"ה אף מכה אדם · לא משמע הפך ממה שכתבנו דיש לו' דגם כה"ג שכתבת להקיש דרך עליה לדרך ירידה י"ל דמקשינן · ועיין בתוס' לקמן דל"ו ע"ב ד"ה לא תסקול וכו' ובמ"ש שם בש"ס דהוכחת כרייתא דדרים רי"ש לפי שמלינו וכו'. ובהש"מ ז"ל שם · ובקונטריסי דהעתקתי הני מילי משם הארכתי טובא לקיים זה התירון גם כן ובשביל שכת האריכות לא העתקתי כל לשוני אשר שם · העולה מדברי שם וכאן בקיצור הוא דמ"ש הרב נהרות דמשק ז"ל ע"ד מוהרש"א שם ופי' הכרי רש"ל דכונת קושייתו הוא לומר דנימא דקרא איירי דרך עליה ובשוגג דחייב ממון ע"ש · לא מכרעא משום די"ל דר"ש יליף פטור לשוגג גם בדרך עליה מההוא היקישא דחזקיה וכמ"ש דהשתא ע"כ לומר דנ"ש דנתינה נתינה דאתא לחייבו ממון אינו אלא במתכוין להרוג את

זה והרג את זה וכהכי מיירי קרא דכי ינצו וכו' דניתן לו כפרה כעד חיוב נפשו ולפי"ז נ"ש מוהרש"א שם ז"ל וילף שוגג מיניה דפטור מדמי הנהרג כיון שהוא גולה וכו' ע"ש לאו דוקא · וראיתי להרב עלה דיונה ז"ל שם שכתב ליישב לקו' רש"ל הנז' די"ל מדמסיק ר"ש כרבי וכו' א"כ מכ"ש אם לא נתכון כלל א"כ ל"ל ג"ש דנתינה וכו' ע"ש · ולע"ד לא מכרעא דיש לדחות דאי להו ג"ש הוה אמינא דקרא דואם לו אתיא לזורק אבן לגו וכו' ולעולם נתכון לזה והרג לזה חייב כרבנן משום הכי אתא ג"ש דנתיב' לאשמועינן דקרא דואסב איירי במלות דעלמא היכא דלא נתכון להרוג כלל דסד"א דפטור גם ממון לזה אתא ג"ש דנתינה לומר דחייב ממון וא"כ עדין קושית רש"ל במקומה עומדת · כי ע"כ נראה כתירוץ מוהרש"א הנז' · ועיין בתוס' ב"ק דל"ו ע"א ד"ה כין כשוגג ושם דמ"ב ד"ה בכונה ובתוי"ט שם מ"ד ובהרב הל"מ ז"ל בפ"י מה' כ"מ ה"ט ובהש"מ ז"ל שם דמ"ד ע"ב ודוק :

והנה כמה שתירצו התוס' שם בסנהדרין די"ל דלר"ש וכו' ע"ש נראה דלא ייטבו כי אם לר"ש אבל לתנא דבי חזקיה לא ייטבו כלום וכמו דכן משמע מהתוס' דהכא ובב"ק דמ"ו ע"ב ד"ה כל וכיעוין בהש"מ ובמוהר"מ מלובלין ז"ל שם · המנס חזה הוית להרב נהרות דמשק ז"ל שם דכ' ליישב דלא הולרכו לפרשו דסמכו עמ"ש לקמן דכי ינצו בנתכון להרוג את זה והרג את זה דפטור א"כ ממילא אתא והרב לו למתלה על מתלה כמ"ש רש"י ע"ש · ואחהמ"ר לא זכיתי להבין דבריו דנר' דהנס דהתוס' שם אחר זה כר"ש ומפקא כתבו כן מ"מ אינו אלא משום דתנא דבי חזקיה דריש קרא דואהב לו פרט למתכוין לזה והרג לזה דפטור ממיתה ואתא הנ"ש לפוטרו מממון ומבו"ה דתיק לומר דקרא דכי ינצו דאיירי בנתכון לאותה אשה וריסא דקרא איירי אסון ממש וסיפיה איירי ברין אסון דלא כפשטיה ומשמעותיה דלפום פשטיה איירי בנתכון ליה והרג לזה דמהאי טעמא לא ניחא לש"ס שם לתרץ כן כעד ר"ש וא"כ ע"כ לומר דדריש תנא דבי חזקיה קרא דואהב לו כר"ש והדרא קו' לדוכתה והנלע"ד ליישב כעד התוס' הוא עפ"י מ"ש הר"ן ז"ל שם בסנהד' דהקשה הך קושיא דהקשו התוס' הכא והתם לר"ש ותירץ דלר"ש אה"כ דלית ליה קבוע מדבר תורה אלא מדרבנן וכו' ע"ש · וא"כ י"ל דגם התוס' יתרצו כן לדברי דבי ר"ח ומה שלא תירצו כן גם אליבא דר"ש היינו טעמא משום דמשמע להו מתוך סוגיין דגם לר"ש אית ליה קבוע מדבר תורה משום דהדברי רבי זירא דאמר כל קבוע וכו' קאמר הש"ס ומדאורייתא מנלן ומשנינן אמר קרא ואהב לו וכו' ורבנן וכו' פרט לזורק אבן לגו וכו' וכו' דהשתא אם איתא דלר"ש לית ליה קבוע מד"ת נ"ל להביא דרשת ר"ש דאמר דואהב לו אתא לומר עד שיתכוין לזו ולא הי"ל לש"ס להביא אלא ש' רבנן והכי הל"ל ומדאורייתא וכו' דכתיב ואהב לו ואמרי דבי רבי ינאי פרט לזורק וכו' וככר ידוע מילתא כסו' כירוכתה במס' סנהד' דע"ט דלדעת רבנן הוא דקאמרי הכי דבי רבי ינאי או כימיא ואמרי דבי רבי ינאי לרבנן פרט וכו' ומדלא קאמר הכי משמע להדיא דגם לר"ש ק"ל דקבוע מדבר תו'

ומשו"ה ק"ל דלדידיה מנ"ל מדבר תורה האי דינא דקבוע אבל לתנא דבי חזקיה לא איפכת ליה כיון דאין משמעות כש"ס שם בסנהד' דאית ליה הכי ומה גם דבלא"ה מפקא מדר"ש ורבנן כמ"ש שם השתא אתי שפיר דלא קאמרינן כשוניין ור"ש לית ליה קבוע מדאורייתא ודוק :

וחזה סוית להרב רמת שמואל ז"ל בסו' שכתב ע"ד התוס' שלפנינו די"ל לקושית התוס' דתנא דבי חזקיה יליף מדכתיב ונסתרה ונטמאה דמשם היכא למילף דספק טומאה ברשות הרבים טהור דלא שייך סתירה אלא ברה"י וגם שם ק"ל הך היכי דמי וכו' כמו דפריך כאן אזורק אבן וכו' ע"ש · ולע"ד אחהמ"ר לא זכיתי להבין דבריו דנר' דהתם לא שייך להקשות היכי דמי וכו' דהתם י"ל בפשיטות דאיירי כגון שהיה ברה"ר שום טומאה ועבר שום או טהרותיו ואינו יודע אם נטמא הו לא נטמא דכה"ג איירי טומאה דסוטה דנסתרה עם איש אחד ואינו יודע בעלה אם נטמאה או לא דבסוטה דהוי ברה"י טמאה לבעלה מספק דוכותה דהכי ברה"ר ספיקו טהור וכיעוין שם בש"ס ורש"י ותוס' ז"ל באופן דהתם לא שייך לאקשויי היכי דמי וכו' כדהכא ומה גם דהתם עיקר קרא לא אתיא אלא לסוטה אלא דמסוטה ילפינן ק"ו לטומאה ברה"ר כמ"ש שם בסוטה · והנם דטומאה ברה"ר ספיקו טהור אפי' בקבוע היינו אלא בתר דילפינן דין קבוע בעלמא מואהב לו וכמ"ש רש"י בסו' ושם בסנהד' ובשאר דוכתי משא"כ בלא"ה שפיר יש לומר כמו שבהכנו · באופן דעדין קושית התוס' במקומה עומדת ולא שייך האי תירוצא :

תו חזה הוית להרב רמת שמואל ז"ל שם שכתב לתרץ וז"ל ונראה עוד דהנא דבי חזקיה למד דקבוע וכו' דאיתא בחולין מנלן דאזלינן בתר רובא מדכתיב אחרי רבים להטות וכו' וקשה אם נלמוד רובא דליתיה קמן כ"ש רובא דאיתיה קמן והוו כשני כתובים הבאים כאחד וכו' וכזה הותרה קו' הרדב"ז היאך אזלינן גבי סנהדרין בתר רובא דקביעי דיש לומר דלכך צריך למיכתב אחרי רבים להטות אף דהוו קבועים ולהיות ב' כתובים וכו' ואין מלמדין ע"ש · ולע"ד אחהמ"ר לא זכיתי להבין דבריו חדא דכה"ג דהפסוק השני לא אתא לאשמו' דין רובא אלא דמתוך הסוא קרא למדינן לה וכגון קרא דעולה דכתיב ונתח וכו' ולא נתחיה לנתחים וניחום שמא ניקב וכו' אלא לאו דאזלינן בתר רובא דעיקר הכתוב לא בא לאשמועינן דין רובא אלא דחייב לנותחה ולא נתחיה לנתחים ומכללא שמעינן מינה דין רובא כמ"ש וניחוש וכו' וכה"ג איירי כולהו וא"כ אין כאן אלא כתוב אחד דאחרי רבים והדרא קושיא לדוכתה וכמו שכן ש"כ · ועיר קשה ע"ד דאידך קרא דעולה וכיוצא דילפינן מינייהו דאזלינן בתר רובא למר כדאית ליה ולמר וכו' אתא לרבות גם רובא דליתיה קמן וא"כ לא הוו ב' כתובים דחד אצטריך לרובא דאיתיה קמן וחד לרובא דליתיה קמן · ומעתה גם מה שתירץ לקו' הרדב"ז לא תירץ לע"ד · ובעיקר קושית הרדב"ז הנז' עיין בהרב המרדכי ז"ל בחולין סי' תקל"ג שתי' ב' תירוצים אחד דהתם איירי באין אנו יודעין וכו'

והיינו

והיינו כפי' הרמ"ס ז"ל שם בסנהד' דלא כפירש"י וכיעוין בהש"מ ז"ל בסוגיין · ועוד תירץ דסנהדרין מיקרו כל דפריש דדיבורם פרשי מהם וכו' ע"ש וא"כ גם מ"ש הרב רמת שמואל לא מכרעא הי לתירוץ ראשון דהרב המרדכי הנז' שכתב דלא שייך קבוע בסנהדרין · ולאי לתירוץ השני היא גופא קמ"ל קרא דאחרי רבים דלא חשיב קבוע · ועיין בזה בהרב כתלת כנימן ז"ל · ועיין בש"מ מה שהי' לקו' התוס' לתנא דבי חזקיה דכתב דנפק"ל מיתורא דוקם עליו ע"ש ובהרב לחם אבירים ז"ל בכ"ק דמ"ד ע"ב ע"ד התוס' שם ד"ה כל ודוק :

והנה בעיקר פלוגתא דרבנן ורבי שמעון בנהכון וכו' לבאורה נראה דקימא לן כרבנן דרבים נינהו וכן נראה דעת הר"ן בחי' לסנהד' שם דע"ט הובאו דבריו בהש"מ בסוגיין · איתנם מדברי הרמב"ם ז"ל בפ"ד מה' רוצח ה"א נראה דפוסק כר"ש וכן משמע ממ"ש הראב"ד ז"ל שם בהשגות · אמנם מרן ז"ל שם כתב דפסק הרמ' אינו כן ע"ש וכבר עמדו ע"ד בתשו' מוהר"י סי' קנ"ע ובהרב לחם משנה פ"ד מה' חו"מ ה"ה ובהר' לחם יהודה שם ובהתוס' יו"ט ז"ל בסנהדרין פ"ז מ"ב ושם פ"ח מ"ר ובמפ' ז"ל שם · וכן משמע מדברי הרמב"ם דפוסק כר"ש ממ"ש בפ"ד מה' חובל ומזיק ה"ג בדין הנוגף אשה וכו' וכיצוין בה' המגיד ז"ל שם . ועיין במ"ש הש"מ בב"ק דמ"ב ע"א בשם הרב המאירי ז"ל וז"ל ולענין פסק וכו' הר"ם שנגף וכו' ולדעתם אין הלכה כרא אדא בר אהבה וכן פסקו גדולי הפוסקים וכו' ע"ש והדבר ברור דמ"ש וכן פסקו קאי על ברייתא דחזקיה אבל על ענין דינא דרב אדא דקאי בה הא ודאי דגדולי המחברים דהזכיר דהוא הרמב"ם וכמ"ש בסוטה הרב המאירי למס' סוטה בהחי' המסכתא ע"ש מר ניהו רבה והרמב"ם ס"ל דהלכה כרב אדא וכמו שכתבנו לעיל והיא הסברא ראשו' דהזכיר שם הרב המאירי וזהו שכתב וכן פסקוה כמובן וברור. ועיין בהח"ה ז"ל דב"ק דף י"ד ודף ט"ו ובהרב הל"מ ז"ל בהנ"נ פי' ה"ט · ועיין בירוש' דסנהדרי' ההיא מתני' דפליגי ר"ש ורבנן ודוק :

תוס' ד"ה וספק נפשות וכו' קימא למ"ד ההדאת וכו' וי"ל דשאני התם שיודע וכו' עכ"ל · מדלא כתבו בתירוצם וי"ל דאתייא כמ"ד התראת ספק שמה התראה וכו' משמע דכוונתם לתרץ סוגיין אליבא דכ"ע דאפילו למ"ד לא שמה וכו' לפי תירוצם אתי שפיר דכיון דתירצו דשאני התם וכו' כלומר אתייא שפיר גם למ"ד דשמה התראה ממילא י"ל דגם למ"ד לא שמה וכו' אתי שפיר די"ל דמאי דנקט בש"ס וספק נפשות להקל ולא נקט משום דהוי התראת ספק היינו טעמא דכיון דגם כמ"ד שמה התראה אתייא מהאי טעמא נקט האי טעמא דספק נפשות וכו' משום אידך מ"ד דסובר דשמה התראה ויעויין בתוס' הרא"ש ובהש"מ וגם במ"ש הש"מ בשם הרא"ס ז"ל · ובכן לא קשיא ממ"ש הרב עלה דיונה ז"ל בסנהדרין דע"ט ע"ב ד"ה אי נמי פלגא ע"ש :

ויש"ר שכן כדין לומר כמו שכתבנו שדברי התו' בתירוצם קיימי ליישב הסוג' אליבא דכ"ע שהרי התוס' עצמם לקמן בפ' אלו נערות דל"ג ע"א בד"ה ניתני בהו כתבו וז"ל וא"ת תיפוק ליה דהוא התראת ספק וכו' וי"ל וכו' ע"ש דמש' מדבריהם דס"ל דקי"ל כר"ל דס"ל בש"ס מכות דט"ז דהתראת ס' וכו' דהל"כ מאי ק"ל נימא דרבא ס"ל כש' ריו"ח דסובר דהתראת וכו' אי ס"ל דקי"ל כרבי יוחנן אלא ודאי צ"ל דס"ל דהלכה כריש לקיש כמו שכת' ומהאי טעמא נמי לא ניחא להו לומר דרבא נקט האי טעמא דאיסתלין כי היכי דניתי דבריו ככ"ע משום דכיון דס"ל דהלכה כר"ל וע"כ לומר דכ"ן ס"ל לרבא דהוא בתרא דקיקא להו לומר שחשש רבא עבור סברת ר"י דלא קימא לן כוותיה וכיעוין במוהרש"א ז"ל בס' יבין שמועה בכלל קע"ח ע"ש והשתא לפי זה מ"ש התוס' בסו' לתרץ די"ל וכו' ע"כ לומר דאתי ככ"ע וכמו שכתבנו דאי כונתם לומר דאתי דוקא כמ"ד התראת וכו' התראה כר"י א"כ ש"מ מהאי סוגייא דהכא והתם בסנהד' דע"ט מסקנא דהלמודא דס"ל כש' רבי' יוחנן וא"כ הי"ל להתוס' לפסוק כן כי ע"כ צ"ל בכונת התוס' דהכא כמו שכתבנו דלא כמו שהבין מוהרי"ע ז"ל שם · וככר חשבתי דרכי ליישב דבריו ע"ל הדחק כמובן ולא הונח לי וצ"ע · אמנם הא ק"ל ע"ד התוספות דמה להם עם פשטא דסו' דנלע"ד דבלא"ה צ"ל האי חילוקא על מה ששנינו שם בסנהד' דע"ח

דהרמב"ם ז"ל שם פסק כרבנן דר"ש והיא דזורק אבן לגו הוי משום דהוי התראת ספק ואפילו כולם ישראל פטור וכו' · ע"ד אלה תמה שם שהרי משו' דמוקי לה בט' ישראלים וגוי אחר משמע דהא כולם ישראלים חייב וכו' וכי תימא דנתכון מרן ז"ל למ"ש התוס' שם דהעלו דהך סוגייא אתייא כמ"ד התראה וכו' שמא התראה וטעמא וכו' הא כולם ישראלים חייב דחשיבא התראה ונאמר לפי זה דרבינו פוסק כמ"ד התראת ספק לאו שמא התראה הא ליתא שהרי רבינו בפט"ז וכו' פסק כמ"ד דהתראת וכו' שמא התראה וכו' ע"ש · המובן מדבריו דדברי התוס' שלפנינו בפשטן דלא כמו שכתבנו · אמנם לע"ד אחהמ"ר אין כונתם כן אלא כמו שכתבנו לעיל · ומעתה מ"ש הרב וכי תימא וכו' אחהמ"ר לא אתי שפיר תירוצו כיון דהתוס' בהאי תירוצא דתירוצו קיימי להרוייהו ועל שניהם קאמר הש"ס דקרא דוארב לו אתיה לזורק אבן לגו ט' ישראלים וא' גוי דפטור דס"ת דבכולם ישראלים חייב וע"כ לא באו התוס' ליישב אליבא דמ"ד לאו שמה התראה אלא מ"ש בחי' הש"ס וספק נפשות להקל אבל מ"ש בסוף דאיירי בט' ישראלים וגוי אחד הוא א"ש ליה דליכא למימר דגם ההיא מסקנא לא אתי אלא למ"ד שמה התראה אבל למ"ד דלאו שמה התראה לדידיה אפי' כולהו ישראל פטירי דא"כ תיקשי ליה למ"ד דהתראת ספק לאו שמה התראה מדברי רבנן הללו דס"ל דנתכון לזה והרג את זה חייב ומהאי טעמא אוקים לקרא דוארב לו לכל קבוע וכו' וכגון דהיו שם ט' ישר' וגוי א' דפטור דס"ת מזה דבכולם ישראלים חייב והרי לפי דברי מרן שם הרמב"ם פוסק כרבנן כי ע"כ צ"ל כמש"ל וצ"ע :

נתכון להרוג את הבהמה והרג וכו' לנכרי והרג את ישראל פטור נתכון להכותו וכו' ופירש"י ז"ל דהיינו טעמא משום דכי התרו ביה התראת ספק הוא אעפ"י שקבל ההתראה שמא לא יהרגנו וכמו כן אסיפא דהאי מתני' ע"ש · והשתא תיקשי ליה לר"י דס"ל דהוית התראה דמה יענה להאי מתני' וע"כ לחלק כמ"ש התוס' דעד כאן לא ס"ל לר"י דהויא התראה אלא דוקא כענין דשבועה הפך התראת העדים ודאי יתחייב כהאית דהכא שניהם דודאי אם הכה שניהם חייב וכה"ג איירי נבי נותר וכן בההיא דשבועה שאוכל ככר וכו' ולא אכלה דלר"י אי לאו טעמא הוה לוקה הגם דהתם הוי התראת ספק משום דס"ל דשמה התראה כמ"ש במכות שם דט"ו ע"כ דהתם נמי אם עובר על התראת העדים שהתרו בו השמר בנפשך להזהר לאוכלו היום קודם הערב דאם לא תאכלנו בנו' תתחייב במלקות והוא לא שמע לדבריהם שנשבע ולא אכלו בו ביום חייב מלקות דהתראת ספק כי האי שמה התראה משא"כ מאי דשנינו במתני' בסנהד' הנז' דבי מתרין בו לא תזרוק את האבן פן תהרוג את בן ברית וכיוצא דעיקר ההתראה הוי על ענין הזריקה ובעת שזורק האבן אינו יודע על מי זורק האבן תהיה כל כה"ג גם לרבי יוחנן לא חשיב התראה כלל כיון דבשעת הזריקה אינו יודע על מי תנוח האבן וא"כ י"ל ע"ד התוס' דלמה לא קבעו קושייתם ותירוצם בההיא מתני' ומה גם דהתם בסנהדרין דע"ט כתבו כדהכא ושם בדע"ח ע"כ חנן לא להאיא מתניתין דלעיל · אלא דיש ליישב דבריהם לומר דאי מההיא מתני' לא קשיא לר' יוחנן משום די"ל דנהי שפנינו שם בההיא מתני' דפטורים כל הני לאו מטעם התראת ספק הוא אלא דבעינן שיתכוין להמית לגוף שיתחייב כדבר וכמו שכן משמע מדברי הרמ"ה ז"ל שם שכתב אהאי מתני' וז"ל נתכון להרוג את הבהמה וכו' פטור דהא לאו אדעתא דחיוב עביד ואע"ג דהתרו בו וא"ל אל תזרוק וכו' פטור כיון דלא מיכון למיקטליה לאדם ע"כ כשוגג דמי דסבר לא קטילנא ליה ואית דאמרי דמשום התראת ספק קא פטרינן ליה ולאו מילתא דתנא וכו' אלא משום כונה והו דאי משום התראת ספק א"כ לריו"ח דאמר וכו' שמה התראה מתני' מה תהא עלה אלא מסתברא כדפרשינן נתכון להכותו וכו' ע"ש והשתא אתי שפיר דברי התוס' להקשויי לר"י מההיא די"ל דס"ל להתוס' כפירוש הרמ"ה הנז' ואפי' אם כ"ל כפרש"י מ"מ כיון דיש לדחות ולפרש ההיא מתני' כפי' הרמ"ה הנז' משו"ה קבעו קושייתם לדברי סוגיין כנ"ל ליישב דבריהם אמנם חזה הוית למוהרש"א ז"ל בס' יכין שמועה בכלל ק"פ שהביא דברי התוס' דכו' ודברי התוס' דסנהדרין שם בפ' הנשרפין וכתב וז"ל כלל אחר שכ' התו' בפ' הנשרפין דע"ט ד"ה אי נמי פלגא ופלגא קומא אליבא וכו' וז"ל דשאני התם דיודע בבירור את מי יכה עכ"ל ולזה נוטה דעת הרמב"ם ז"ל דבפט"ז מה' סנהדרין פסק התראת ספק שמה התראה ובהלכות רוצח פ"ד כתב נתכון להכות על לבו והרג על מתניו פטור אלא ודאי דשאני יודע וכו' ע"ש · ולע"ד לפי מה שכתבתי לא מכרעא די"ל דה"ט דהרמב"ם משום דטעמא דההיא מתני' הוא משום כונה וכמ"ש הרמ"ה · וכמו שלמדתי לומר בדברי התוס' כדי ליישב ההיא קושיא דהקשיתי ע"ד לעיל · ועיין עוד בהרב למודי ה' כרים למור קנ"ו דע"ט ע"ג דגם ע"ד י"ל כמו שכתבתי · גם מ"ש שם דעפ"י דברי התוס' יש ליישב דברי הרא"ש ז"ל בס' משפטים מקו' הרב זרע יעקב ז"ל ע"ש לע"ד יש לדחות כמובן ודוק · ועיין בחידושי הרמ"ה ז"ל בסנהד' שם דהביא פירוש אחר בכונת סוגיין ודחאו והסכים עם פרש"י והתוס' הכא ויעויין בהס"מ בסו' וגם בהרב המרדכי ז"ל בחולין סי' תקנ"ג ודוק :

תוס' ד"ה וליוחסין וכו' הוה מצי לומר וכו' עכ"ל · עיין מ"ש מוהרי"ל ז"ל וגם הוה מצי לומר דאחו דבריהם בההירון השני שחירלו התו' שם סוף ד"ה כמאן · אלא דעדיפא מינה קאמר וגם דהכי משמע מדבריהם כאן ממ"ש חזקת כשרות כמובן · ועיין בריטב"א הובאו דבריו בהס"מ · ועיין עוד במ"ש מוהרש"א ז"ל ע"ד ע"ש · ולע"ד יש לו' דניחא ליה להש"ס טפי לתרוצי ולומר מאן דתתני הא וכו' משום דמשמע להו דמ"ש ר"ח הורא שעה וכו' טפי משמע להקל מלהחמיר כמ"ש גבי אליהו דהקריב בחוץ הוראת שעה היתה וכן גבי מקושש וכן אמרו כה"ג ומי איכא הוראה לאיסור וכן מלינו להדיא טובא ויעוין בהס"מ ז"ל ובהרב פני יהושע ז"ל מ"ש ע"ד דלולא דבריהם היה נ"ל לומר וכו' ע"ש · ולע"ד אחהמ"ר יש להלין בעד התוס' אמאי לא ניחא להו בשני אופנים שכתב הרב ז"ל שם ומשום האריכות אמרתי טוב לקצר :

ע"ב ואמר רב לא שנו אלא להחייתו אבל ליוחסין לא כתב הרב לחם אבירים ז"ל דינא' קושיא איתא דמ"ש רב קאי דוקא למחלה על מחלה · וקירץ דאין לומר כן דוחי אחיך עמך לא קאי לספיקא ע"ש ולפי עיקר קושייתו מאי דתני אם רוב ישראל הוא נ"ל דאיירי לענין להחזיר לו אבידתו כמ"ש לקמן או דקאי אתרוייהו אלא דא"כ י"ל ע"ד אמאי לא הוק"ל גם לפי תירוצו על הרמב"ם ומי' ז"ל דס"ל דגם במחלה על מחלה חייבים להחיותו כמ"ש בהא"כ פט"ו הכ"ו ע"ש ובבר מרן ז"ל שם הוקשה לו כן והאריכו עיון ע"ש ובמה שתירץ הס"כ ז"ל ביומא דפ"ה ע"א ד"ה מחלה ודוק :

רש"י ד"ה להחיותו ז"ל כ"ר ממין לפרנסו וכו' ע"ש · כתב הריטב"א ז"ל ע"ד דיפה כיון דאילו להחיותו וכו' וכי קומא דלהב וכו' הא ליתא דהא ליכא מ"ד ברוב ישראל וכו' ובמ"ש ביומא וכו' ע"ש וקא ודאי דכונת הריטב"א בדבריו הללו הוא למסקנא דסוגיין דמקשינן משמואל אדשמואל ומתרצי' דשמואל ארוב גוים קאי דאילו לפי הס"ד הוה סובר דשמואל ארוב ישראל קאי ולא במחלה על מחלה וכמתבא' מדברי רש"י בסו' ד"ה ושמואל אמר וכן ממ"ש אחר זה ד"ה ומי אמר ע"ש · ומאי דהביא הריטב"א ראיה מהתם מש"ס דיומא ולא ממ"ש בסו' אח"ז ה"ט משום דמסו' דהכא דהוי סוגיא בדוכתה מוכח דליכא מאן דפליג בהאי דינא ואדרבא מקשינן התם משמואל אדרבי יוחנן ומשני' כיע"ש · ועיין ברש"י ז"ל שם ד"ה למאי הלכתא וכו' דנראה דלא ס"ל כשיטתיה דהכא אלא דפירוש

להחיותו

להחיותו הוי כפשוטו · ועיין בהרב שיח יצחק ז"ל ע"ד רש"י שם ד"ה לא שנו וכו' מ"ש שם וגם מ"ש שם עמ"ש בש"ס שם כי איתמר וכו' ע"ש :

אמר רב לא שנו וכו' הכל ליוחסין לא וכו' וכן פסקו כל הפוסקים וכן דעת הרמב"ם ז"ל בפט"ו מהא"ב הכ"ה וכתב שם וז"ל האסופי וכו' הרי זה ספק כותי לענין יוחסין וכו' השליכוהו ב"ד וכו' הרי הוא כשאר האסופים הנמצאים בעיר וכו' ע"ש וכתב ה' המגיד ז"ל שם דהטעם משו' דאיכא מקצת וכו' ואין כן דעת רבינו והטעם וכו' ומ"מ היה נר' שהוא מותר בבת ישראל ואסור בממזרת וכו' אבל ודאי אסור בממזרת וכו' ע"ש ומה שיש להקשות ע"ד דגם באסופי מותר מדבר תורה כבר הרב בית שמואל ז"ל סי' ד' סקנ"ד תמה ע"ד וע"ש שאחר שהביא דברי הרנ' מוכח שהבין בדברי הרמב"ם דסובר דאסור בבת ישראל ובממזרת וכן משמע ממ"ש אחר דברי הרב המגיד וז"ל מכל זה מוכח לשיטת הרמב"ם הללו דאסור בבת ישראל ובממזרת וכו' ע"ש · גם מדברי מוהריב"ל ז"ל ח"ג סי' ל"ז משמע כן ששם הוקשה לו ע"ד הרמב"ם הנז' דבמאי מיירי אי באסופי דלא וכו' ואי קא מיירי בתינוק דתלי פיתקא וכו' א"כ אמאי הרי הוא כשאר האסופים בערי ישר' ולכאורה מש' דאסור בממזרת ובבת ישר' וכו' ואי תלי וכו' ושוב כתב ליישב דשיעור דברי הרמב"ם וכונתו היא וכו' ומ"ש השליכוהו ב"ד וכו' מיהדר אפי' בעיר שרובה גויים ולהיכא דלא תלי פיתקא ואפ"ה הרי הוא כשאר האסופים הנמצאים בערי ישראל דחיישי' למיעוטא שמא ישראל הוא וכו' ע"ש מש' מדבריו דלפום האי פירושא דאוקים מ"ש הרמ' השליכוהו ב"ד וכו' דאיירי בלא תלי פיתקא וכו' דא"כ דסובר הרמב"ם דבכה"ג אסור בבת ישר' ובממזרת ואם כך הוא כונתו זו היא שקשה ע"ד דהרי ברובא גויים איכא ס"ס לאתירו בבת ישר' וכמ"ש הרב המגיד ז"ל וגם איהו גופיה בב"ד התיר בס"ס וגם מוהר"י ווייל בסי' ע"ד הביא דבריו הרב בית שמואל ז"ל סי' ד' סקמ"ג התיר באשה שנתגרשה וילדה דכשר הולד מטעם ס"ס שמא אחר גירושין ואת"ל קודם וכו' ע"ש · הן אמת די"ל דס"ל למוהריב"ל דבשהוא ודאי אסופי כגון דלא תלי פיתקא ואיכא ס"ס דשמא ישראל שמא גוי ואת"ל ישראל הוא שמא מהמיעוט אפ"ה מדבר תורה ספק ממזר מותר וכמ"ש ה"ה אפ"ה ס"ל לומר דכי גזרו רבנן באסופי הוי אפי' בדאיכא ס"ס דגזרו הא אטו הא דאי מתירין בהא לא קיימא אידך וכולה חדא גזרה היא ולא ס"ל כמ"ש ה' המגיד שם דכי גזרו רבנן באסופי בחדא ספיקא אבל לא בתרי ספיקי · וכמו דכן משמע מדברי הריטב"א ז"ל בקידושין ריש פ' האומר דע"ג ע"א גבי מ"ש אמר רבא דבר תורה שתוקי כשר וכו' ע"ש ובהרב בית שמואל ז"ל שם סקנ"ד וא"כ לא דמי למ"ש מוהריב"ל שם בפו"ר על ב"ד דמותר מטעם ס"ס דהתם אעיקרא יש לך ספק אי הוא אסופי כיע"ש · וכן לא דמי להאי דמוהרי"ו כמובן ועיין עוד במ"ש הרמב"ם שם בפט"ו הכ"ב ושם בפי"ט הכ"ג ובמש"ל · אלא דמ"מ היה לו למוהריב"ל להביא דברי הרב המגיד ולחלוק ע"ד וגם על הרב בית שמואל הנז' יש לדקדק שלא הביא דברי מוהריב"ל הנז' דהם סיוע לדבריו :

וחזה הוית להרב מחנה אפרים ז"ל בנימוקיו על הרמב"ם שם ברח"י ע"ב שכתב ע"ד הרב המגיד הללו דהתיר מטעם ס"ס דאינו נראה דהא בהדיא כתב הרמב"ם בפי"ט משפחה שנתערב בה ספק ממזר אסור לישראל לישא מאותה משפחה ואם נשא לא תצא משום דאיכא שני ספיקות ע"כ הרי מש' דלגבי יוחסין החמירו אפי' בתרי ספיקי וכו' ע"ש · ולענ"ד י"ל דהתם שאני דמקודם התערובת איתחזק שם ספק ממזר בההוא גברא דאז אי הוה ידעינן ביה היה אסור לבא בקהל ישראל אלא דשוב נתערב משו"ה כתב הרמב"ם שם דלכתחי' אסור ובדיעבד מותר משא"כ בפט"ו גבי אסופי דלא איתחזק ביה בתחילה שום ספק איסור אלא השני ספיקות באו כאחד עליו בכה"ג ס"ל להרב המגיד לומר דמותר בבת ישר' משום ס"ס · ועיין בית שמואל ז"ל סי' ב' סקי"ד ושם בסקט"ו כמובן אלא שמדברי הרב המגיד ז"ל בפי"ט מהא"ב הכ"ד דמפרש מ"ש הרמב"ם שם וכן אם נתערב בה ס' ממזר דאיירי גם לישראל ע"ש והרי בכה"ג דהוי ספיקא דרבנן אפי' דהוי ספק א' בגופו וספק אחר בתערובת חשיב ס"ס לכ"ע וכמ"ש ה' בית שמואל שם סי' ב' סקי"ד ע"ש · וכאשר ראיתי להרב שער המלך ז"ל בה' איסורי ביאה שם פי"ט הכ"ג דקל"ח ע"ד שהביא שם מה שהקשה הרב אליה רבה ז"ל ע"ד ה"ה הפט"ו מהא"ב הנז' מדברי הרמב"ם וה"ה שבפי"ט הנז' אלא שהרב שער המלך שם כ' שבפי מ"ש הרב אליה רבה שם לפרש דברי הרב המגיד אפשר שם דאיירי לענין איסורי כהונה אתי שפיר ועוד כתב ליישב דהכא לא חשיב ס"ס גמור משו' דהו"ל ספק אחד בגוף וס' אחר בתערובת דלא חשיב ס"ס לדעת ר"י ותוס' ז"ל ועיין בבית שמו' סקי"ד ובתשו' הרשב"א סי' ת"ה ומשום הכי אסרו לכתחי' ע"ש · הנה ממ"ש א"כ י"ל דהכא לא חשיב ס"ס וכו' מוכח דר"ל דאפי' נימא שדברי ה"ה שם הוו כפשוטן דגם בספק ממזר אסור לישראל דכן מפ' לדברי הרמב"ם אפ"ה לא קשה מהתם על מ"ש ה"ה בפט"ו גבי אסופי משום די"ל דהכא בפי"ט שאני דלא הוי ס"ס גמור וכו' וע"ז ציין לדברי ה' בית שמואל שם סי' ב' סקי"ד וסיים וכתב דמהאי טעמא כתב הרמב"ם שם דגם לגבי ישראל אסור לכתחי' לכאורה קשה ע"ד דהגם דהרב בית שמו' שם כתב כן לגבי אלמנת עיסה לכהן מ"מ אח"ך כתב וז"ל וקושיא זו וכו' כי בישראל הבא לישא מן המשפחה אשר נתערב ספק ממזר שפיר הוי ס"ס משום דספק ממזר מדאורייתא כשר ובאיסור דרב' אפי' ס"ס כזה הוי ס"ס כמ"ש בי"ד שם ע"ש וא"כ לפי זה לא שייך תירוץ הרב שער המלך ז"ל הנז' ומנ"ר ציין דברי הרב בית שמואל ז"ל הנז' ואם ס"ל לחלוק ע"ד הרב בית שמואל משום טעם הוה ליה לבאר דבריו ועיין במ"ש בש"ע יו"ד סי' ק"י ס"ט ובמ"ש מור"ם ז"ל שם בהגה ומ"ש הרב שפתי כהן ז"ל שם סקס"ב דמתוך דבריהם יש ליישב דברי הרב שער המלך הנז' כמובן ומ"מ דבר זה הו"ל לבארו עד"ש ול"ו · ועיין בהב"ש שם סקכ"ד שכתב דבתרי רובי וודאי הרמב"ם משא"כ בס"ס ע"ש ועיין במ"ש

כמ"ש הרשב"א ז"ל בשו' לעיל וכן בתשו' ח"א סי' ת"א עמ"ש שם ריב"ב כמאן וכו' דכתב דלדעת רש"י והרי"ף דתרי רובי עדיף מש"ה לב"ע ע"ש ובהרב פרי חדש בכללי הס"ס אות ט"ז ולא' פני יהושע ז"ל לעיל בסוגיית פתח פתוח ובהרמב"ס פת"י מהא"ב הי"ג והי"ד ובהרב המגיד ובהכ"מ שם ע"ש :

רבו חזה הוית לא' מחנה אפרים ז"ל שם את"ז שכתב וז"ל ויש ראיה לדברי רבי' דהא רב ושמואל בפ"ב דיומא בענין אחד איירו וליסנא הכי הולא דקאמר ושמואל אמר וכו' וכיון דמסקינן דשמואל ארישא קאי ע"כ צ"ל דרב נמי ארישא קאי וה"ק לא שנו דאמרינן אם רוב גוים אלא להחיותו אבל ליוחסין לא מהימן אותו גוי לענין שאם יתגייר יהא מותר בבת ישראל ולאפוקי מסברת הראב"ד ז"ל וכן כתב הרמב"ס ז"ל דרב ושמואל חולקים זה על זה ומשו"ה פסק דמחלה על מחלה מלוין להחיותו וכו' ע"ש · ולע"ד אחהמ"ר לא מכרעא דהרי כתב הרב המגיד ז"ל שם פט"ו גבי מ"ש הרמב"ס שם הטבילוהו וכו' שכן כתבו מן המפרשים ז"ל דכל שהטבילוהו כ"ד ישר' גמור וכו' ומתני' דמלא בה תינוק דיכא קתני כל זמן שלא הטבילתו כ"ד מה דינו אבל הטבילוהו וכו' ע"ש וא"כ תו לא משמע מהתם כמ"ש הרב ז"ל · ועוד קשה ע"ד כמ"ש דלפי המסקנא דהתם ביומא רב קאי ארוב גויים וכו' דכלע"ד דאי אפשר לומר כן שהרי רב אמר לא שנו אלא להחיותו וכו' ולפי"ד הרב הול"ל לא שנו אלא שלא להחיותו וגם מת"ש אבל ליוחסין לא מוכח דקאי ארוב ישראל דאי קאי ארוב גוייס ולכשיתגייר לא הול"ל בסתם ובקצ'רת הו"מ'ר אלא הי"ל לפרש דבריו · גם מה שהכריח מדברי שמו' לא מכרעא שהרי כפי המסקנא נראה דסובר דמימרת שמואל קאי ארישא דתני אם רוב גוייס והכי קאמר שמואל דלענין פקוח נפש אינו כן וכו' ומימרת רב היא מימרא באנפי נפשה וקאי ארישא דאם רוב ישראל וקאמר דלא שנו אלא להחיותו ומאי דנפקא ליה להרמב"ס ז"ל דגם במחלה על מחלה מלוה להחיותו אינו אלא מסו' דס"ל דרב קאי אתרוייהו בין ארוב ישראל ובין על מחלה על מחלה דתני בההוא מתני' וכמ"ש מרן ז"ל בכ"מ שם הכ"ה וכן מש' מדברי הרמ' גופיה בתשו' שהביא מרן בכ"מ בא"ש פ"ב ה"ב בתוך דבריו וז"ל גם רב חלק על שמו' בדיוקא זו שדייק מעיר שהיא מהלה על מחלה שאמרנו שתינוק וכו' ישראל ואמר שזה להחיותו ולא לייחסו ולא איירי בפקוח נפש כלל ואפי' קימא דרב וכו' הרי ר"י חולק בפירוש על זה וכו' ע"ש · הנה מדבריו מבואר תרתי חדא שהוא מפרש דרב דאמר לא שנו אלא להחיותו איירי בין ארוב ישר' ובין על מחלה וכו' ע"ש וכמ"ש הרב מחנה אפרים ז"ל שם בהא"כ פט"ו ע"ד ע"ש · ותו דמאי דמש' ליה דחולק רב ע"ר שמואל אינו אלא מה שדייק רב אמתני' דתני אם רוב ישראל ואם מחלה יש' לא שנו וכו' אבל ליוחסין לא ול"ק אבל ליוח' וכן לענין פקוח נפש והוה מפרשינן דה"ק דליוחסין לא שני בחד רובא ולענין פקוח נפש לא בעינן לא רוב ישראל ולא מחלה על מחלה דאפי' ברוב גויס מפקחינן

וקוה א"ס דלא פלגן באדייהו רב ושמואל או דנימא רב בן בפירוש ואי נמי דמלבד רב ארישא לא שנו וכו' וגם בסיפא אמאי דתני רוב גוייס וכו' נימא ולענין פקוח נפש אינו כן וכדקאמר ומדלא קאמר כן משמע ליה דס"ל לרב דההיא מתני' בפקוח נפש כלל דלא כשמואל · באופן דס"ת ממה שכתבנו דלפי המסקנא רב דאמר לא שנו אלא להחיותו קאי אתרווייהו ומהאי טעמא פ' הרמ' דגם במחלה על מחלה חייב להחיותו ע"ס · ועיין במוהריב"ל ז"ל ח"ג סי' ס"ט דנשאל על ב"ד בגויה אחת וכו' ובסו"ד התירו מטעמא דאפי' לפי דעת הרמב"ס ז"ל דס"ל דהוא ספק ממזר מ"מ איכא ס"ס ע"ס ובנימוקי מהריק"ס ז"ל בס' על"ח שם התירו מטעם ס"ס אחר פשוט יותר הביא דבריו הרב יד אהרן ז"ל שם ע"ש ונראה דמוהריב"ל רלה לנקוט הס"ס בעדיפות יותר דאפי' לדעת הרמ' דס"ל דילמא ישראל והוי ספק ממזר מ"מ הא איכא ס"ס להתירו אחר הגירוה והוא עדיף יותר בלא הספק האחר על ידי פלוגתא דרבוו' וביעויין בהחכי'ב והרב יד אהרן ז"ל אה"ע סי' תיי"ס בכללי הס"ס ע"ש :

ולענין מחלה על מחלה אם חייב להחיותו מדברי התוס' ז"ל בסו' ד"ה אם רוב מוכח דס"ל דאינו חייב וכן משמע ממ"ש ביומא שם ד"ה להאכילו ע"ש וכן משמע מדברי הרשב"א והרא"ש והסמג ישנה בסו' גבי מ"ש מחלה וכו' כמ"ש בהס"מ וכן משמע מדברי הרמב"ן והרא"ה והריטב"א כמ"ש הס"מ דמפרשי לה בפרנסה אמנם הרמב"ס ז"ל בה' איסורי ביאה פט"ו הכ"ה כ' דגם בכה"ג חייב וע"ש במרן ובהרב לירור המיס ז"ל בה"ש פ"ב ובהריב"ה ז"ל אה"ע סי' ד' ובמרן והב"ח ובהס"מ ובמתבריו שם :

וחזה הוית להרב חזון נחום ז"ל פ"ב דמכשירין מ"ז דכתב בזה וז"ל ולענין להחיותו דעת הרמ' שם דבמחלה וכו' חייב ומלוה להחיותו והטור בה' איסורי ביאה חלק ע"ד וכו' והתוס' כתבו בפ' יוה"כ ד"ה להאכילו וכו' לא הו"ל שלא להחיותו משום דאפי' מחלה על מחלה אינו חייב דדוקא ברוב ישראל וכו' ע"כ · וקשה דהא כתבו לקמן בדבור הסמוך לו להחזיר לו אבידתו הא דלא קאמר להחיותו כדקאמר רב לעיל פירש"י דלשמו' אילטריך דאפי' לפקח וכו' אין הולכין אחר הרוב כ"ש להחיותו ע"ש וא"כ מאי ק"ל דנימא ר"פ אם רוב וכו' דילמא ר"פ ורב לא פליגי בדינו של שמו' דלענין פקוח נפש אפי' ברוב גוים מפקחין וכ"ש להחיותו ולהכי לא קאמר שלא להחיותו ואולי משו' דאית מאן דפליג על שמואל וכו' אבל אכתי קשה וכו' ול"ע ע"ש · ולע"ד אחהמ"ר לא זכיתי להבין קושייתו דהא מתבאר מדבריו דס"ל דרב פליג אדינו של שמואל דהרי רב קאמר לא שנו אלא להחיותו ארישא דתני אם רוב ישראל ומדלא קא' לא אסיפא דרוב גוייס ש"מ דברוב ישראל הוא דס"ל דמלוה להחיותו משא"כ מחלה וכו' וכ"ש ברוב גוייס וכמו דהכי משמע ממ"ש רב מדקאמר אבל ליוחסין לא דקאי אפילו ברוב ישראל וכמו דכן משמע מדברי התוס' בסוגיין וכן מדברי הראשונים שבהס"מ ז"ל ע"ש והשתא ע"כ לומר לסברת רב דכ"ש גבי פיקוח

גם דפליג אשמואל וס"ל דרובא ברוב יש' הוא דמפקחין ולא במחצה על מחצה וכ"ש רוב גויים ונקט דינו בלהחיותו לרבותא ומעתה שפיר כתבו התוספות בדיבור הראשון שם ד"ה להאכילו דלא הו"ל לו' שלא להחיותו משום דאפי' מחצה וכו' אינו חייב להחיותו שרובא ברוב ישראל הוא דחייב מדנקט רב הא לא שנו וכו' ארוב ישראל וכ"ש דלשמו' קשה דהא לדידיה ברוב גויים נמי חייב להחיותו וכמ"ש בדיבור דאחר זה וכיעויין ברש"י וכמוהרש"א ז"ל שם וכ"ש לפי מ"ש הרב שיח יצחק ז"ל שם דמ"ש התוס' שם ד"ה להאכילו שדבריהם אתו אפי' לשמואל ע"ש · גם מה שתירץ הרב חזון נחום ז"ל שם · לענ"ד מפשטא דש"ס שם נר' דלא פליגי וגם בדברי התוס' שם לא בא בדבריהם דבר זה וע"ש בפסקי הרא"ש ובדברי הרב המגיד והכ"מ בפ"ב מה"ש ובהרב לחם משנה ז"ל שם וכן כתב הרב שם הט"ז ובע"כ · כי על כן הנלע"ד כמו שכתבתי :

אישתמיטתיה הא דאר"י וכו' · כתב הש"מ ז"ל וז"ל ויש לדקדק קצת מאי אישתמיטתיה וכו' אטו מאן דלא ידע דברי אמורא חבירו אישתמיט וכו' וי"ל דמשום דר"י הוא אחרון ודר"א הוא קדמון קאמר הכי אי נמי כיון וכו' ע"ש · וחזא הוית להרב יד מלאכי ז"ל באות אלף סי' ל"א שהביא דברי הש"מ הללו וכתב על דבריו ויש לתמוה דהא בפ' עשרה יוחסין דע"א ע"ב מלינו דקאמר על ריו"ח אישתמיטתיה הא דאר"א אע"ג דריו"ח רביה מובהק דר"א הוה כמ"ש וכו' ע"ש · ולע"ד יש ליישב עפ"י מ"ש התוס' ביומא ד"ר ע"א ד"ה קנא כוותיה וז"ל וי"ל דכיון דאשכחן ר"א דקאמר וכו' מסתמא משמיה דריו"ח אמרה ואע"ג דלא אמרה משמיה דריו"ח אשכחן נמי בסוף פ' האשה רבה אזל ר"א וכו' שהורתך היא וכו' ע"ש מעתה י"ל דמשו"ה פריכן בסוגיין מההיא דר"א דאישתמיטתיה דמסתמא משם רבו ריו"ח קאמר לה ובהלו קשה מדידיה אדידיה וכיעויין בהרב הליכות אלי סי' תרכ"ה ובהרב יד מלאכי ז"ל סי' תרל"ד בשו"ד · ומ"ש אישתמי' ר"ל בו בפרק הגם דכבר ידע לה ומשום הכי הוצרך הש"מ לתרץ בענין אחר · ולפי דברי התוס' דיומא והרב הליכות אלי והרב יד מלאכי הנז' בכל כה"ג ליכא למימר דפליגי אהדדי ריו"ח ור"א אלא היכא דמלינו לתלמודא דקאמר כה"ג רבי יוחנן אמר כך ור"א אמר כך או היכא דקאמר א"ל ריו"ח לר"א וכו' או להפך אבל בלאו הכי אמרינן דמסתמא דברי ר"א הם מתורת רבו · עוד יש לומר כדי ליישב קושית הרב יד מלאכי הנז' ע"ד הש"מ דשאני ההיא דמס' קדושין דאיירי לענין יחוס הנשואין זה עם זה דשכיחי בכל עת וזמן דבכה"ג ס"ל לש"ס שם לומר דמסתמא ההיא מימרת ר"א דאמר דלא עלה עזרא עד וכו' ידיע לכ"ע וגם התם דס"ט אסיקנא דבין רבא ובין אביי ס"ל לדר"א ושכן מוכח מההיא מתני' דהתם וכן ס"ל לזעירי שם בדע"א ע"ש · משום הכי קאמר הש"ס שם עליה דריו"ח דאישתמי' בו בפרק ההיא מימרת ר"א המפורסמת לכל משא"כ הא דהכא הגם דאיירי לענין יחוס לא דמי לדהתם דל"ש אלא כי אירע מילתא כה"ג דמשנתי' דמעשה בתינוקת וכו' וכן בגוונא דההיא מתני' דמצא תינוק וכו' ומשום הכי הוק"ל להש"מ והוצרך לתרץ בענין אחר כנ"ל · והנה מ"ש הש"מ דרבי ירמיה הוא אחרון וכו' · אע"ג דרבי ירמיה היה מן האמוראים הראשו' בימי רבי זירא וגם בימי רבי חייא הגדול כמ"ש הרב יד מלאכי ז"ל באות הריש סי' תקפ"ח ותקפ"ט בראיות ע"ש מ"מ ברבי ירמיה דסוגיין נ"ל דהיה מן האמוראים האחרונים שהרי בסו' פריך רבי ירמיה עליה דרבי חייא בר אשי מההיא מתני' ומדברי רב והרי רבי חייא בר אשי הנז' מסתמא משמע דהוא בריה דרב אשי שסידר הש"ס דהוא היה מן האמוראים האחרונים כידוע וגם משמע דרבי ירמיה דסוגיין ידיע ליה ג"כ מימרת ר"ח בר רבא דסו' וגם הוא רבא היה אחרון שבאמוראים וא"כ נ"ל כמו שכתבנו ואתו שפיר דברי הש"מ ז"ל הנז' · אלא דלפי זה הי"ל לרבני בעלי הכללים ז"ל להודיע דבר זה דהגם דכתבו התוס' ז"ל בקידושין דמ"ו ע"א ד"ה כראין דהקשו שם ותירצו דנראה דתרי רבי ירמיה הוו ע"ש התם הוא רב ירמיה וגם הוא רבי ירמיה בר אבא כיע"ש :

והאמר שמואל אין הולכין וכו' · האי סוגיא איתא ג"כ ביומא דפ"ד ע"ב אלא דשם אמר האי מימרא דשמואל בתחילת דיבור ופריכן היכי דמי וכו' ומוקמינן כדהכא והדר פרכינן והאמר ריו"ח תשעה גוים וכו' ומשנינן הא דפירוש כולהו וכו' ושוב אמרינן והתנן מצא תינוק וכו' וכולה סוגיא כדהכא · והנה רש"י ז"ל שם בתחי' הסוגיא על מ"ש שמואל דאין הולכין וכו' כתב וז"ל דאם ספק גוי או ספק ישראל מפקחין אפי' דרובא גויים הוי התם עכ"ל וכתב שם מוהר"ש ן' חביב ז"ל ע"ד וז"ל זה שכתב רש"י לא ידעתי מהו דהאי לש"ד לא אפ' דהרי מספק התלמוד אם מיירי בתשעה וכו' ואם לפי המסקנא אכתי קשה מה לנו לדעת פירוש המסקנא בריש סוגיא עד מ"ש ול"ע ע"ש · ולע"ד נראה לי ליישב ולומר דרש"י כתב לפי המסקנא דהתם דמאי קמ"ל שמואל דאין הולכין וכו' שהרי דבר זה שמעינן לה ממתני' דהתם דפ"ג ע"א דאוקימנא מתני' דהתם דתני חולה מאכילין אותו וכו' דאיירי דקרי אמרי צריך ורובא אמרי לא צריך דאע"ג דבעלמא אזלינן בתר רובא אפי"ה בפקוח נפש לא אזלינן ומאכילין לו עפ"י המיעוט הנה מבואר ממתני' הנז' דאין הולכין וכו' ואהא כתב רש"י ע"ד שמואל הנז' דאם ספק גוי או ספק יש' מפקחין וכו' כלומר דמההיא מתני' דהתם לא מכרעא דהתם איירי בישראל וגם אין האדם המאכילו עובר האיסור כי אם החולה האוכל והגם דאיכא משום ולפני עור וכו' אינו אלא לאו בעלמא ויעויין בהב"ח ז"ל אה"ע סי' ד' · משא"כ שמואל דאיירי בספק ישראל ספק גוי וגם איירי לפקח שהאדם עצמו את הגל בשבת לחלל את יום השבת אפי' ברוב גוים בכה"ג הו"א דהולכין גם בפקוח נפש אחר הרוב והא קמ"ל שמואל דגם בכה"ג אין הולכין וכו' וזהו שכתב רש"י שם אדברי שמואל דאם ספק גוי ספק ישראל מפקחין אפי' ברוב גוים ולזה דקדק רש"י שכ' בתחילה ספק גוי וכו' שם רמז למה שכתבנו · וגם אתו שפיר דברי שמואל דל"ש לה ממתני' דהתם דתני ספק גוי וכו' דהוה אמינא דהתם איירי ברוב ישראל

ישראל אמנם שמואל איירי בהוכא תרתי לגריעותא וכמו שכתבנו · ועיין בהר"ן ז"ל שם בהלכות שכ' כדברי רש"י הנז' והוסיף עוד לכתוב כדמפרש והא"ל ע"ש · והתי שפיר כמ"ש · ועיין עוד במוהרמב"ח ז"ל שם מה שהקשה על מ"ש שם ומי אמר שמואל הכי והתנן וכו' דמאי פריך לפרש"י ע"ש מה שתירץ בדוחק · ועיין בהרמב"ן והריטב"א ובס' שיח יצחק ז"ל שם :

והנה הרמב"ם ז"ל פ"ב דהלכות שבת ה"כ כ' היתה החצר שיש בו ישראלים וכו' ע"ש כנראה דהרמב"ם מפרש פירוש אחר בפירוש הסוגיית דהתם במ"ש הא דפריש וכו' וכמ"ש ה"ה ז"ל שם ועוד כתב הרב המגיד שם וז"ל וא"ת הכתי פשיטא וכו' וי"ל דהתם אירע וכו' ע"ש · ומוה"ר המובהק במהרי"א ז"ל בס' קהלת יעקב שם בה' שבת כ' כ"ר דיש לתמוה דהיאך הסיק אדעתיה דהא דומה לט' חנויות דהרי אמרינן בכתובות דט"ו ורוב העיר במי אי דקא אזיל וכו' דמשם מוכח בחילוק ה"ה ומעתה נבעלו דלתי חשו' למ"ש הרב לחם משנה על הרמב"ן דע"כ לא ס"ל להרמב"ן בחילוק ה"ה וכו' עד מ"ש ול"ע ע"ש · ולע"ד יש ליישב דברי ה"ה וגם דברי הרמב"ן הנז' עפ"י מאי דיש לחלק בין קביעות של חצר לקביעות של עיר וכמו דכן משמע מדברי הרב לחם משנה גופיה שם בדיבור הקודש שכתב וז"ל וכ"ל לתרץ הכל ולומר דודאי הוו בפירוש מקלתייהו ומפני כך כתב רבינו דהוי קבוע כאא"כ וכשתי' הש"ס לא ארישא אתמר סובר דאע"ג דהוי קבוע מ"מ כקבוע גרוע כי האי לא ס"ל לר"י דמפקחין דא"כ אמאי נקט חצר לימא עיר אחת וכו' ולהכי קאמר אלא דהדר וכו' תדע דיש לחלק בין קבוע לקבוע וכו' ע"ש הנה מתבאר כמו שכתבנו · וא"כ י"ל דהרב המגיד ז"ל הגם דידיע ליה ההיא' דש"ס כתי' ה"ה וכן כתב הש"מ ז"ל שם מ"מ אי מהתם יד הרוחה נטויה לדחות דהתם היינו טעמא דאמרי' כל דפריש וכו' ולא אמרינן כל קבוע וכו' משום דכיון דקביעות הוי מכח העיר לא חשיב ליה קביעות גמור כי היכי דנימא דאפי' פירש בעיר שרובא גוים דלא נימא מרובא פריש אלא דלידיניה כקבוע משו"ה פריך שם אי דקא אזיל אינהו וכו' מרובא פריש וכיון דרוב ישר' כשירה לכהונה והאה משני לא צריכא דאזלא איהי לגבייהו דכיון דלא פירש מהרוב והיא אזלא למקום הקביעות אז אמרינן כל קבוע והפורש מספק דשמא היה הבועל גוי משא"כ היכא דפירש מן החצר דהוי קביעות גמור דהרי הם קבועים במקום אחד בחצר ולא איידי אז הוה ס"ד דפא"ג דין קבוע דייניכן ליה כדין חצר וקא משמע לן שמואל דאע"ג דרובא גוים מפקחין · והשתא גם עליה דהרמב"ן ז"ל לא קשיא דיש לומר דסובר לחלק כמו שכתבנו · וזהו שכתב הרב לחם משנה בדיבור השני דע"כ לומר דהרמב"ן לא ס"ל בחילוק ה"ה וכו' כלומר בדין זה דחצר דאיירי ביה וא"כ דבעלמא בעיר ס"ל כחי' ה"ה וכדמוכח משו' דמכי' הנז' · והשתא מ"ש ה"ה שם בפט"ו מהא"כ דתינוק חשיב קבוע ע"ש ה"ט משום דהספק נופל משעה שילא מן הקביעות שבעיר · ועיין בהפרישה ודרישה ז"ל אה"ע סי' ד' בההוא דינא דאסופי דנכנס לחלק בדברי הרמב"ן בחי' הנז' דס"ל להרמב"ן דקבוע לא מיקרי אלא היכא דנקבעו כולם במקום אחד בחצר משא"כ בעיר דכל אחד דר בבית אחד לא קרינן ביה קבוע ע"ש ובעת יש להקשות ע"ר דמסו' דמכי' הנז' וגם מדברי הרמב"ם וה"ה שם בפט"ו מהא"כ לא משמע כן · גם מה שהקשה עוד מוה"ר ז"ל שם וז"ל ועוד קשה דלדידיה אפי' באיתחזק של ישראל ס"ל לר"י דאין מפקחין כל שכן בספירש וכו' ע"ש י"ל דהרמב"ן ס"ל בדעת הרמב"ם דלדעת ר"י אזלינן בתר הקביעות דאם נשאר הקביעות בחצר הראשון מפקחין ואם לאו אין מפקחין בכ"ל · ועיין בהרמב"ן הביא דבריו הש"מ בפו' במ"ש בא"ד וז"ל אלא דיש שסוברין לדחותה וכו' וזהו דעת הר"מ הספרדי ז"ל וכו' ע"ש דלכאורה יש להבין בדבריו בקושית הרב לחם משנה ז"ל וכמו כן י"ל ע"ד ה"ה ז"ל כמובן · ועיין עוד בתורת האדם להרמב"ן ז"ל בדיו"ד ע"ג ובחי' הריטב"א ז"ל בסו' הובאו דבריו בהש"מ ובמוה"ר שם ובהרב קרית מלך רב ז"ל שם ודוק :

תו חזה הוית למוה"ר שם אח"ז שכתב וז"ל עוד קשה למ"ש הרמב"ן בפרק הבית דרב פליג אשמואל ואזיל בפקוח נפש אחר הרוב דהשתא בפיקוח דלית ביה עבירה בעי רב מחצה על מחצה וכו' עד מ"ש הילכך מימרא דרב כר"י אתייא והלכתא כרב וכו' ע"ש · ואיכא למידק דכיון דלהחיותו הוי פיקוח נפש דלית ביה עבירה וכו' א"כ נימא דגם במחצה על מחצה ס"ל לרב דמפקחין וכו' וי"ל דבמחצה על מחצה מודה רב דמפקחין וכו' ע"ש · ואחהמ"ר לא ידעתי איך לא נסתייע מדברי הרמב"ן גופיה הביא דבריו הש"מ בסוגיין שכתב ע"ד רש"י דסו' ושם כיומא דמש' מדבריו דבמחצה על מחצה אין מפקחין דהיאך אפ' לו' כן והא כל ספק נפשות להקל וכמו דכן אקשינן שם ביומא וכו' וע"כ כתב דמ"ש רב לא שנו אלא וכו' קאי בין ארוב ישראל ובין על מחצה וכו' ע"ש דמתבאר מדבריו שם דע"כ לומר כן בדעת רב ורב"ע מפקחין ומאי דנקט רב להחיותו לריבותא נקט ועד"ש מוה"ר שם וכן מש' מדברי הרמ"ך שהביא מרן שם בכ"מ וא"כ הו"ל למוה"ר להסתייע מדבריו ויקר מזה קשה על הרב יצחק ירנן ז"ל שהביא קושיא זו בשם מוה"ר ותירץ דכ"ל דלעולם פליג ובוכת הרמב"ן הוא וכו' עד מ"ש וכר"י קי"ל דרב וכו' ע"ש · ולע"ד אחהמ"ר לא זכיתי להבין דבריו חדא במ"ש בעיקר קושייתו דהא לרב במחצה וכו' אין מפקחין במ"ש הוא ז"ל שדוקא וכו' ע"ש דהא לא משמע כן מדברי הרמב"ן דהא לא כתב כן הרמב"ן אלא הכי אמר מר דהשתא בפיקוח דלית ביה עבירה דמלוה בעי רב מחצה וכו' ע"ש וא"כ ל"מ דבפיקוח הגל לא מיקרי מחצה על מחצה אלא דרוב גויים לא מהני וכמ"ש אח"ך וז"ל לגבי פקוח נפש דגל לכ"ש דברוב גויים ל"מ ע"ש דמבואר כמו שכתבנו ונ"מ מזה דאה"כ די"ל בדעת רב דבפקוח נפש דגל גם מחצה על מחצה מהני דומיא דלהחיותו ולא מפליגן בינייהו וכמו שכן משמע מדבריו שהביא הש"מ בסו' וגם מוה"ר לא הוק"ל בה"ג דכתב ה' יצחק ירנן שם אלא דנימא דרב פליג אדריו"ח ובכן גם מה שרצה לומר הרב יצחק ירנן שם דפליגי רב

וריו"ח

ורוו"ח לפי מה שכתבנו אי אפשר לפ' כן וכמתבאר מדברי הרמב"ן דשו' הנז' והעיקר כתירוץ מוהרי"א וכמו שכן משמע מדברי הרמב"ן שבסוגיין הנז' ול"ע :

אם רוב גויים למאי הלכתא אמר רב פפא וכו' עיין פירש"י ז"ל ביומא דפ"ח דכתב למאי הלכתא הוי גוי אליבא דשמואל כיון דאמר מפקחין וכו' כ"ש לאחיותו וכו' ע"ש וי"ל ע"ד דנימא דגם לרב פריך דאין לומר דלרב י"ל דמאי דתנן רוב גויים גוי הוי לענין שלא להחיותו דא"כ אפי' מחצה על מחצה נמי ובמתבאר מדברי רש"י שם ד"ה לא שנו ע"ש וכן בשו' וכמ"ש התוס' בשו' ד"ה אם רוב גויים וכיעוין ג"כ כמ"ש הרב לחם אבירים ז"ל וכמו שכתבנו לעיל · וכן ראיתי בס' ז"א ז"ל הכ"מ בחי' להלכות שבת ד"ע ע"ד דהקשה כן והנ"ע ע"ש ושוב ראיתי מ"ש התוס' ז"ל שם ד"ה להחזיר דכתבו הא דלא קאמר להחיותו כדאמר רב לעיל פירש"י דלשמואל איצטריך וכו' וכתב מוהרש"א ז"ל ע"ד דרש"י פירש כן גבי רוב גוים והתם לא נ"ל פירושו דהתם ניחא אליבא דרב דאפילו מחצה על מחצה הינו חייב להחיותו וכמ"ש התוס' לעיל אלא דהכא וכו' ע"ש דנראה דקושייתו הנז' רמוזה בדברי התוס' הנז' ועיין כמ"ש הש"כ ז"ל שם דמ"מ הוה אמינא דרב גם על מחצה על מחצה קאי כמו דסובר הרמב"ם ע"ש :

רש"י ד"ה הוראת שעה היתה והתם תרי רובי וכו' אבל לדורות לא בעי' וכו' עכ"ל · כתב הרב פני יהושע ז"ל וז"ל ולא ידעתי מי הכריחו לפרש וכו' דבפשי' מצי לומר לפי שטתו דהכי ק"ל לר"ח וכו' קשייא הא דאמר רב בקרונות דאיכא תרי רובי וא"כ לא הוי הוראת שעה וכו' ע"ש · ולע"ד יש לומר דכיון דאמרינן איסתמטיתיה הא דאר"י וכו' דש"מ דרשב"א אמר רב דאמר הלכה כר"י איירי בתרי רובי א"כ כר אתא רב חנן ע"ד והשוא אמר הוראת שעה היתה ע"כ צריך לפרש דבריו דס"ק דמה שהתיר ריב"כ בתרי רובי הוראת שעה היתה דאיצטריך תרי רובי דהתמיר כדבר משום צורך שעה דבעלמא אין צריך תרי רובי והשתא לא קשה עליה מההיא דקרונות היאך קרי ליה הוראת שעה דהא איכא תרי רובי הו"ל דשפיר קרי ליה הוראת שעה דלפי צורך שעה התמיר באותו מעשה להכשיר בתרי רובי משא"כ אי לא הוה התם תרי רובי אבל בעלמא הא"כ דלא מצריך תרי רובי משו"ה כתב רש"י דהקושיא הוי מדיוקא דנפיק מדברי רב חנן דבעלמא לא מצריך רב תרי רובי דמשמיה דרב קאמר לה וקשיא עליה מההיא דתינוק דאמר רב אבל ליוחסין צריך תרי רובי ומדינא קאמר לה וגם דהכי משמע ממה שהאריך הש"ס ואמר ולר"ח וכו' דאמר הוראת שעה היתה ולא קשיא ולר"ח קשיא וכיוצא וכמוכן כנ"ל :

עוד כתב הרב פני יהושע ז"ל וז"ל מיהו לפי מש"ל בסמוך בשם חשו' הרשב"א בשיטת רש"י דלר"נ אפי' בתרי רובי לא מהני א"כ לא הוה מקשי מידי לר"ח דהא שפיר קאמר דאפי' בתרי הוי הוראת שעה דלדורות ל"מ כר"נ לכך רש"י וכו' אלא דלפי זה אכתי תקשי הגמרא גופא מנ"ל דר"ח אדיוקא קאי דילמא הוראת שעה דקאמר דלדורות לא

סגי בת"ר וכמו שהרגישו התוס' בזה ד"ה ולר"ח וכו' ע"ש ולע"ד י"ל דלא ניחא להש"ס לומר כן משום דמדברי רב לא משמע כן מדקאמר לא שנו וכו' אבל ליוחסין לא משמע דרוב אחד של ישראל הוא דלא סגי ליה ליוחסין אבל בתרי רובי מיהא סגי ליה דאם ר"ל דאפי' תרי רובי לא סגי ליה לא הו"ל לומר כן בסתמא כיון דתפסת מועט תפסת אלא הו"ל לומר בהדיא אבל ליוחסין אפי' תרי רובי לא מהני אלא ודאי דר"ל דתרי רובי מיהא סגי ליה והיינו כרבי יהושע וא"כ גם אנחנו נאמר דכוונת ר"ח בשם רב הוי לומר דהוראת שעה היתה דסגי ליה בתרי רובי ולא יותר עדין קשה ע"ד ר"ח בשם רב ממ"ש שם גבי תינוק אבל לא ליוחסין דש"מ דבתרי רובי סגי ליה משו"ה ס"ד דש"ס לומר דהשתא דאמרינו דרב גופיה הבין דההיא עובדא דריב"כ איירי בקרנות של צפורי דהיה שם תרי רובי והיינו טעמא דרבי חייא בר אבי בשם רב דאמר הלכה כרבי יוסי א"כ נ"ל דמאי דפליג ר"ח עליה הוראת שעה הוה היינו דס"ל דהך אמת דהיה שם תרי רובי אבל לא היתה אלא לחומרא בעלמא לפום צורך השעה דאילו לדורות סגי ליה בחד רובא וא"כ קשה עליה דר"ח בשם רב דגבי תינוק דבעי מדינא תרי רובי וכן משמע מדברי הרשב"א ז"ל בחי' למכילתין לעיל גבי מ"ש ריב"ן כמאן הוהו דבריו כהש"מ ז"ל שם דאחר דכתב בכל מ"ש בתשו' ח"א סי' ת"א כדעת רש"י דלר"נ אפי' בתרי רובי ל"מ כהונה טוענת ושהסוגייא דהתם דאמר ריב"כ כמאן וכו' איירי אליבא דרבי יהושע וכו' כתב וז"ל והא דתינוק מושלך כדרך דכתב הרב בה"מ ז"ל דאמר רב וכו' אבל ליוחסין לא הוכא למיתר (נראה דכצ"ל כמוכן) דלרבי יהושע ולריב"כ דוקא קאמר אבל לר"ג אפי' היכא הרי רובי לא מכשר וכו' ורב חנין בשם רב כמי דאמר הוראת וכו' לאו למימרא דבעלמא לא בעי תרי רובי דהא לא אשכחן תנא דמכשיר בחד רובא וכדלא טענה אלא ה"ק הוראת וכו' דהתירה בחד רובא וכו' אבל בעלמא תרי רובי כעינן והא דאקשינן ולרב חנן דאמר הוראת שעה וכו' קשייא הא לאו קושייא היא דתינוק קאמר אלא קשיא הא דבקרונות של צפורי הוה מעשה ופריק מאן דמתני הא דקרונות לא מתני הא דר"ח וכן פרש"י ז"ל וכו' ע"ש · הנה מבואר מדבריו דהיא דריב"ן ורב דאמר אבל לא ליוחסין דבעי וסגי ליה בתרי רובי אתייא כרבי יהושע אלא דמ"ש בשו' ולר"ח דאמר וכו' קשייא מפרש כמו שכתבנו ולא כמ"ש הרשב"א שם וזוהי שקשה בדברי הרשב"א הנז' עמ"ש בסו"ד וכן פרש"י וכו' דהרי רש"י לא פירש כן כמבואר מדבריו ממ"ש בשו' ולומר דהי"ל גירסא אחרת בדברי רש"י שבשו' הוא דוחק גדול · ואולי מ"ש בסו"ד וכן פירש"י לא קאי על כל מ"ש לעיל אלא בא לאפוקי מפירוש ר"ח ז"ל שהביאו בתוס' ז"ל בשו' דהוא מפרש דמ"ש בשו' מאן דמתני הא וכו' דהיינו הא דר"ח דאמר הוראת שעה לא מתני' ההיא דרב דאמר אבל לא ליוחסין דהשתא לפום ההוא פירושא כ"מ דלר"ח אפי' ליוחסין בגי בתרי וכמ"ש התוס' והש"מ ז"ל האי הוא שכתב וז"ל ופריק מאן דמתני' ההיא דקרונות לא מתני ההיא דר"ח וכן פירש"י וכו' ע"ש וכמו שהתוס' דחו ליה לההוא פירושא דר"ח ז"ל · ועיין עוד כמ"ש הרשב"א

הרשב"א שם אח"ז וכמ"ש התוס' לעיל ד"ה כמאן וכו' ודוק :

רש"י למאי הלכתא להחזיר לו לא מלית אמרת דא"כ למה פלגינהו מהדרי עכ"ל · לכאו' קשה ע"ד דעדיפא מינה הי"ל לומר משום דאיירי הש"ס במחלה יכול לומר המוצא חבית דאיה דישר' אתה והחזרנה לך משא"כ כרוב ישראל דאזלינן בתר הרוב ואפי' לשמואל דסובר בעלמא אין הולכין בממון אחר הרוב כיון דהמוצא לית ליה חזקה דממונא בהאית אבידה כמ"ש התוס' ז"ל בסו' ד"ה להחזיר וכן כתבו המפרשים ז"ל כיעוין בהש"מ ז"ל וכמו שכן ראיתי להרא"ש ז"ל בסו' בתוספותיו הביא דבריו בהש"מ וכן התוס' בוימא דפ"ה ד"ה להחזיר ע"ש ובעת ל"י · ושוב זכיתי ליישב דברי רש"י הללו עפ"י מה שראיתי להריטב"א ז"ל ביבמות דל"ט אמתני' דתנן תמן בהנת שנתערב ולדה וכו' הגדילו התערובת ושחררו זה את זה אינם אוכלים בתרומה ומוכרים את התרומה והדמים שלהם וכו' וז"ל ויש מקשים כיון דספקא דאורייתא הוא היכי שרינן ליה לכתחי' לעשות כן ולגזול את השבט לבטל מלות נתינה ומתרלים שלא חייב הכתוב מלות נתינה אלא לישראל ודאי ואין כאן משום גזל עד שיודע בודאי שהוא חייב בנתינת התרומה וכו' ע"ש · היכו השתא י"ל דהכי נמי היה ס"ד דהיה חייב להחזיר מספק כיון דהוי ספקא דאורייתא דשמא הוא ישראל וגם הוי גזל בידיה אע"ג דבעין זה תנן במקום אחר דפטור ואפי' במקום דאיכא בהו מלות נתינה כדתנן בחולין ובמס' בכורות וכיעוין למוהריט"א ז"ל בס' הלכות יו"ט דנ"ה ע"א · מ"מ הוה אמינא דהיינו דוקא בדאית לה חזקה דממונא דאז שייך לומר כהוי המוליא מחבירו עליו הראיה משא"כ במולא אבידה דלית ליה למולא חזקה דממונא כמ"ש התוס' והמפרשים ז"ל כסו' הוה אמינא דלא שייך בכה"ג לומר המע"ה והוה מחייבינן ליה מספק כמו שכתבנו משום הכי הוליך רש"י ז"ל לפרש דעיקר קושית כו' הוי דאל"כ דקאמר כמ"ש א"כ למאי פלגינהו וכו' וא"כ דלבתר דמשנינן דמתני' דמחלה על מחלה איירי לנזיקין מעתה דייקינן מרישא דתני אם רוב ישראל דמדנקט רוב ישראל מוכח דדוקא ברוב ישראל הא במחלה על מחלה פטור מטעם דהמע"ה בכל שאר דיני דעלמא ואפי' בדבר של מלוה ולא מבלינינן ליה משאר דיני דעלמא והכי נ"כ משמע ממתני' דתם' מכשירין שם מ"ח כמובן כנ"ל :

והנה ראיתי להקוי"ט ז"ל שם בפ"ב דמכשירין מ"ב שהביא דברי רש"י הללו וכתב ע"ד וז"ל וקשיא דכל איכך נמי פלגינהו מהדרי ולא איקפרש בהו למאי הלכתא עכ"ל · וכונתו להנהו מתני' דתני התם עיר שישראל ונכרים דרים בה אם רוב נכרים רוחץ מיד ואם רוב ישראל וכו' נחלה על מחלה ימתין וכה"ג תנן אח"ך לענין ירק וכו' וכן במ"ח לענין מלא מליחה וכו' · וראיתי להרב חון נחום שם שכתב ע"ד וז"ל ולא ידענא מאו ק"ל ודברי רש"י ברורים דאם איתא דמחלה על מחלה וכו' וכונת רש"י דאגב בבא זו פלגינהו נ"כ לאינך בבי וכו' ע"ש · ולע"ד אתמ"ר י"ל דגם הקוי"ט הבין כונת רש"י כמו שביאר הלא דק"ל עמ"ש רש"י דאמאי פלגינהו וכו' דאי מהא לא מכרעת דהא גם באינך פלגינהו ומ"ש הרב חון נחום ז"ל דאגב וכו' ל"מ ליה לפרש בכונת דברי רש"י כן דא"כ קושיית הש"ס הוי נ"כ על מה דפלגינהו גם באינך דהא בהא תליא ודבר זה לא בא מפורש בפירש"י והו דמנ"ל להש"ס להקשות למאי הלכתא ואימא דאיירי לענין נזיקין ולומר דאגב האי מתני' פלגינהו באידך ניתא דמתני' דמלא בה תנוק ברוב ישראל ומחלה על מחלה איירי לענין אבידה והא דפלגינהו אהדדי דהכי ניחא ליה למיתני וכדעביד באינך בבי דהשתא ניחא טפי ממה שנאמר דאינך דתני להו ברישא ובסיפא בדרך איירי קני להו דהוא דוחק · והנ"ל ליישב לקושיית התוס' יו"ט הנז' הוא דסובר רש"י דבעלמא באינך דביאר התנא באותה ענין מיירי כגון ההיא דמשנה ה' דתני עיר וכו' מרחלת בשבת וכה"ג איירי ההיא דמשנה וא"ו דירק וכן ההיא דמשנה ח' דביאר ואמר מלא בה מליחה וכו' בכה"ג אם תני להו לרוב ישראל ולמחלה על מחלה כל אחד בפני עצמו ולא איכפת ליה משום דו"ל דניחא ליה לתנא להרחיב הדיבור משום פלר · משא"כ בהאית דמלא תינוק מושלך וכו' דלא ביאר באותה ענין איירי הנם דסמך על המבין דרישא דרוב גוים איירי להאכילו נבילות ואידך דרוב ישראל איירי לענין להחזיר לו אבידתו מ"מ דאיכו דבהאי מתני' נקית התנא לקצר'ת האומ'ר וכיון שכן שפיר כתב רש"י ז"ל דאין לו' דמחלה על מחלה איירי נמי לענין אבידה ודינו כרוב ישראל דכיון דנקיט לקצר'ת האומ'ר א"כ אמאי פלגינהו בקרי בבי דהו"ל למיתני הכי אם רוב ישראל ומחלה וכו' ישראל וגם הוה מדויקינן נ"כ דלא ניחא דגם מאי דתני אם רוב נכרים וכו' דאיירי נ"כ לענין אבידה דומייא דסיפא ואם נאמר דאלטריך לענין להאכילו נבילות א"כ מהאי טעמא גופה י"ל דמשו"ה כתב רש"י דאמאי פלגינהו כיון דאיכא למטעי דאיירי בענין אחר דומייא דרישא וכו' דמדלא פלגינהו משמע דכל בבא איירי לענין אחר דומייא דרישא דרוב גויים דאיירי בענין אחר · כנ"ל :

הן אמת לאמתו חזי הויה להרב חון נחום ז"ל שם שכתב וז"ל והנה לכאורה יש להבין מדברי רש"י הנז' רס"ל דחזרת אבידה איתיה במחלה על מחלה · המנם דעת התוס' בפ' יוה"כ דפ"ה דליתיה במחלה וכו' דה"ל אייתי ראיה וכו' וכן נר' מדברי הרמב"ם פט"ו מהא"כ ע"ש · ולע"ד אתמ"ר לא מכרעת די"ל דהן אמת דהוי הוה אמינא דגם סיפא דמחלה על מחלה איירי לענין חזרת אבידה הז ודאי הדין כן כיון דהנא במתני' כן אמנם לבתר דאמרינן בסו' דאיירי לענין נזיקין והיינו טעמא כמ"ש רש"י דאם לענין אבידה אמאי פלגינהו היכו השתא י"ל דלענין אבידה דוקא ברוב ישראל הוא דחייב כדקתני שם במתני' ולא במחלה על מחלה מטעם די"ל לאידך אייתי ראיה וכו' דומייא דנזיקין דהכי וכמ"ש בסו' וכמ"ש התוס' שם ומשו"ה לא תני שם במתני' לגבי אבידה כי אם ברוב ישראל דש"מ דבמחלה וכו' פטור מהאי טעמא דכתבנו · ויעויין בתרן ז"ל בכ"מ פט"ו מה' איסורי ביאה גבי להתיוחו · ומהאי טעמא

טעמא אתי שפיר דלא הביאוהו המפרשים ולא הפוסקים לרש"י לחולק בדין זה :

וחזי קושית להריטב"א ז"ל הביא דבריו הש"מ שכתב וז"ל אם רוב גויים גוי למאי הלכתא פירוש אפי' אליבא דרב פריך דהא וכו' דלפקח עליו את הגל אפי' ברוב גויים מפקחין ופרקינן להחזיר לו אבידה פירוש ואפי' לשמואל וכו' ע"ש · מש' מדבריו דבמחלה על מחלה מחזיר לו אבידה אלא דזה דבר תימא הוא שלא מצינו סברה זו בראשונים ז"ל כדי שיכתוב כן בפשיטות ותו דגם גירסתו זו בש"ס לא מצינו אותה בשום מפרש ראשון ובכר הש"מ ז"ל אחר שהביא דברי הריטב"א הללו כתב ע"ד וז"ל ושוב כתב ז"ל אם רוב ישראל וכו' וברבעינן למיכתב לשונו ז"ל בש"ד משמע דהוה גרים להחזיר לו אבידה עלה דרוב גויים וצ"ע לשונו ז"ל עכ"ל · ומלבד זה קשו דבריו אהדדי דמלשון הראשון הנז' משמע דבמחלה על מחלה מחזירין לו אבידתו ואילו מנ"ש אח"ז ד"ה אם רוב ישראל וכו' דמשמע דמוקי לה הש"ס לענין חזרת אבידה מדלא הביא שם שום גירסא אחרת משמע דבמחלה על מחלה אינן חייבין להחזיר לו אבידתו והם דברים תמוהים כי ע"כ צ"ל דט"ס וחילוף לשון נפל בדבריו וכצ"ל אם רוב ישראל למאי וכו' פירוש אליבא דרב פריך דהא ודאי מודה וכו' דלפקח עליו אפי' ברוב גויים מפקחין וכו' ופרקינן להחזיר לו אבידה פי' אפי' לשמואל וכו' ע"ש והכונה דכונת הריטב"א ז"ל דמאי פריך בש"ס אם רוב ישראל וכו' כיון דאיירי לפקח עליו את הגל אליבא דרב דהא נראה לכאורה דמדאמר רב דלהחיותו בעינן רוב ישראל דה"ה לענין פקוח נפש בעינן רוב ישראל והא קאמר דלא קאמר הכי משום דסובר הש"ס דרב לא פליג אשמואל במאי דס"ל דאפי' ברוב גויים כיון דלא אשכחן דפליג וכו' ממ"ש בסוגיין רוב ישראל אמר רב להחיותו לא מכרעא דכבר כתב רש"י ז"ל דהיינו לפרנסו כאחד מעניי ישראל וכתב שם הריטב"א ע"ד דיפה ביון דאילו להחיותו ממש היינו לפקח עליו ושאפי' רב יודה לו לשמואל כדתנן ביומא ואפילו דאיכא גר עבירה כדכר ע"ש וכמ"ש כהש"מ ז"ל בסו' וע"ש כד"ה אם רוב נוי מ"ש משם הרמב"ן והרב שטה ישנה ז"ל · והשתא לפי מה שכתבנו מ"ש עוד הריטב"א אח"ז וז"ל אם רוב ישראל ישראל למאי הלכתא פירוש דאע"ג דהא אוקמה רב להחיותו לרווחא דמילתא וכו' ע"ש ל"מ מזה דבלשון הראשון לא איירי בהכי אלא דחזר עוד לכתוב דברי הש"ס מפני דבר שנתחדש לו לכתוב קו' בפני עצמה דאמאי לא אוקמה דאיירי להחיותו כמ"ש רב וכמו שכן הוק"ל להתוס' ולהראשונים ז"ל בסו' והכי מצינו להם כעין זה בדברי הראשונים והאחרונים ז"ל כידוע בשיטתם ככ"ל כדי להשוות דעת הריטב"א עם כל דברי הראשונים בכל מכל ועיין בתו' יומא ד"ה להחזיר ובהר' שיח ילחק ז"ל שם · נמצינו למדין דרוב הפוסקים ז"ל ריבה בכולם ס"ל דלהחזיר אבידה דוקא ברוב ישראל וגם דהחזו"ן ז"ל כתב דמדברי רש"י הנז' משמע דסובר אפי במחלה ע"מ כבר כתבתי ע"ד דלא מכרעא והכי הלכתא :

תוס' ד"ה אם רוב גויים וכו' לא מצי למימר לענין שלא להחיותו דמאי איריא רוב גויים אפי' וכו' עכ"ל · עיין מ"ש מוהריב"ל ז"ל בחי' ע"ד דאימא דלריבותא נקט הכי וכמ"ש התוס' אח"ז ע"ש · ומה שעלה ע"ד ליישב כבר מלאתי בחי' מוהרי"ל ז"ל שכתב וז"ל הקשה מוהריב"ל דאמאי וכו' לכן נ"ל דהוק"ל דמנ"ל הא דאפילו להאכילו נבילות מלי אי משום דלא אשכח במאי מוקי הך דרוב גויים לוקמה בשלא להחיותו ע"ש · אלא דאתהמנ"ר אחרי שובי כלע"ד דתירוץ זה לא יתכן לומר בכונת דבריהם דא"כ תיקשי להו למ"ש בדיבור דאח"ז ד"ה להחזיר לו אבידה וז"ל הו"ל לומר להחיותו כדאמר רב אלא נקט להחזיר וכו' דהוי ריבותא טפי דאיסור גדול וכו' ע"ש דמנ"ל לר"פ לומר אליבא דרב דמותר להחזיר אבידתו דאיכא איסור גדול וכו' כיון דיוכל לומר דאיירי להחיותו דוקא דלית ביה איסורא דהא מפרנסין וכו' כמ"ש התוס' כי ע"כ מוכחא שדברי התוס' דהכא לא נחתו להכי משום לד איסור אלא דבריהם אזלי כפשטן דאמאי לא קאמר דרוב גויים אתי לומר לענין שלא להחיותו כמש"ל וא"כ הדרא קושייא לדוכתה · ועיין כמ"ש מוהרי"ל שם אח"ז ול"י · והנלע"ד ליישב ולומר דהתוס' לא הוצרכו לומר דלריבותא נקט משום דאי הוו מתרלי דא"כ הוה משמע דגם במחלה על מחלה מלוה להחיותו מה שזה אינו לפום דינא לפי סברתם והדרבא אי הוו מתרלי כמו שכתבנו הוה קשיא ע"ד דאמאי לא תירלו דתיפוק לי דאפי' במחלה על מחלה אינו חייב להחיותו משו"ה תירלו שפיר דמאי איריא רוב גויים ע"ד הנכון והאמת וכן ראיתי למוהרב"א ז"ל ע"ש אלא דמ"ש עוד שם דהיה נראה לומר דהכא איירו התוס' להמקשן וכו' ע"ש כבר הרב לחם אבירים ז"ל ר"ל כן ולא יתכן ממ"ש התוס' ביומא וכמ"ש מוהרי"ל בסו' · וכן משמע מדברי השטה ישנה הביא דבריו הש"מ ז"ל ד"ה לפקח דכתב דבמחלה ע"מ מסיק לשמואל וכו' ע"ש ואח"ז בד"ה אם רוב גויים הביא משם השטה ישנה גופיה דכתב למאי הלכתא לשמואל כעי וכו' וכמובן :

תוס' ד"ה לא צריכא דנכחי תורה וכו' תימא דהכי נמי הוה מלי לומר וכו' עכ"ל · עיין במ"ש הרב רמת שמואל ז"ל ע"ד וז"ל ונראה דלכן אמר מחלה על מחלה ישראל דמשם נלמוד דלהחיותן אפי' מחלה על מחלה הוא ישראל וה"ד וכו' ע"ש · ולכאורה דבריו נראין קשים טובא שהרי כתבו התוס' לעיל דלהחיותו אפי' במחלה על מחלה אינו חייב והוא מוכרח מהש"ס ואולי ט"ס נפל בדבריו וצ"ל אפי' מחלה על מחלה הוא נכרי ומ"ש עוד והא דאמר רוב וכו' אינו קושייא אלא לשון מורדף וקאי למ"ש בתחילה דמשם נלמוד וכו' ועד"ז יתפרשו דבריו על צד הדחק כמובן · ועיין להקד"י ז"ל · וכן משמע מדברי הרא"ש כתוס' הובאו דבריו כהש"מ ז"ל ע"ש :

ולענין רוב ישראל לדין נזיקין הנה השטה ישנה בסו' הביא דבריו הש"מ ז"ל גבי מ"ש אילימא וכו' אלא דנגח וכו' כתב וז"ל ואע"ג דאין הולכין בממון וכו' לרב קאמרינן וכו' ע"ש דמוכח מדבריו דלשמואל דסובר דאין הולכין וכו' דינו כמחלה על מחלה וכן כתב שם הש"מ אח"ז בשם השטה ישנה ז"ל אמנם מדברי התוס' בסו' ד"ה לא צריכא דכתבו

דכתבו בשקס דכולא הול"ל לענין נגיחה וכו' ע"ש וכ"כ התוס' ביומא דפ"ה ע"א ד"ה לא צריכא וז"ל תימא דהול"ל כולהו לנזיקין אם רוב ישר' ישראל דנגחיה וכו' אלא ניחא ליה וכו' ע"ש · מוכח מדבריהם דאפי' אליבא דשמואל איירי מדכתבו כן בסתמא ויעויין שם בד"ה להחזיר וכן משמע מדברי הש"מ בסוגיין וכן משמע מפשט דברי הרמב"ם בש בהא"ל דנקט האי דינא במחצה על מחצה וכן משמע מדברי הריב"ש ז"ל אה"ע סי' ר' סי"ג שהבין בדבריו כן ע"ש · אמנם ראיתי להרב המגיד שם דנסתפק בהאי דינא וכתב שדינו כמחצה על מחצה וה"ט דקי"ל כשמואל דסובר דאין וכו' ע"ש דמשמע דהבין בדברי הרמב"ם דכתב ולענין נזיקין וכו' דקאי גם ארוב ישראל דכתב לעיל שם · גם מדברי מרן ז"ל בב"י שם שכתב ע"ד הריב"ש שכתב ולענין נזיקין אפי' ברוב ישראל וכו' שם ומשמע ליה לרבינו דהיכא דנגח תורא וכו' וכן הכריח ה"ה בפט"ו וכו' ע"ש ומדלא כתב דהריב"ש אתא לחלוק ע"ד וגם לא עמד ע"ד הרמב"ם וכיעויין שם לעיל מזה ובדרכו בכל מקום נראה דהבין דהריב"ש לא בא לחלוק ע"ד אלא בא לבאר דברי הרמב"ם משו' דמד' הרמב"ם משמע הכי והכי וגם דלא ביאר הדין של נזיקין להדיא כדקאי בא הוא הריב"ש וביארו באר היטב כמ"ש אם נגח וכו' ואם נגח וכו' · אמנם כלפי האמור ראיתי להב"ח ז"ל שם שהביא דברי ה"ה הנז' וכתב ע"ד דלא נהירא דפשיטא גמור הוא וכו' ואפי' לדיני נפשות כ"ש לשאר דברים ומשו"ה לא כתב הרמב"ם לענין נזיקין דהמע"ה שלא במחצה וכו' דש"מ דברוב ישראל מוציאין ממנו וכו' והשתא ניחא דהשיג עליה רבינו בשלשה דינים וכו' ופשט הסו' מבואר בדברי רבינו והיא שטת רש"י והתו' הנ"ד · ולעד"ד אחהמ"ר מ"ש בתחי' דבר דבישראל גמור וכו' לדיני נפשות וכו' · קשה ע"ד דהרי הרמב"ם שם ס"ל דאפי' ברוב ישראל אינו נהרג עליו ע"ש · וכן כתב הרב בית חדש גופיה שם סי"ג גם מ"ש בסו"ד דפשט הסוגייא מבואר כד' רבינו והיא שטת רש"י והתוס' לא זכיתי להבין מהיכן משמע ליה מדבריהם דאדרבא מדבריהם מוכח דברוב יש' דינו כישראל דאם נגח תורא דידן לתורא דידיה משלמין לו חצי נזק או נזק שלם כדין ישר' וכדעת הרמב"ם לפי"ד וכמו שכתבנו לעיל · וגם אם נדחוק לפרש שדבריהם לא איירו אלא אליבא דרב דוקא וע"ש ביומא בס' ש"כ ז"ל מ"מ אין הוכחה מדבריהם כן שלא דמש' הכי ומש' הכי ולא מכרעא וגם מפש' דב' רש"י בסו' ד"ה לימא וכו' וספיקא הוא · משמע דברוב ישראל ישראל וכמ"ש בהש"מ בסו' ע"ש · ולפי זה מ"ש רש"י ז"ל ביומא דפ"ה ע"א נייתי ראיה וכו' וכל זמן שלא טבל וכו' · לא איירו אלא במחצה ע"מ וגם מפשט סו' לא מש' כמ"ש הב"ח דאדרבא מדנקט לא במחצה ע"מ משמע דהא ברוב ישראל ישראל · לא מ"ש רש"י ביומא שם ד"ה אי נימא וכו' · לא מכרעא דהתם איירי במחצה על מחצה ועלה ע"ד לומר שדברי הב"ח קיימי על ענין להחיותו במחצה על מחצה וגם על ענין אי אזלינן בתר רובא דאיירי שם באותו דבור אלא דהוא דוחק דאין נראה כן מדבריו כמובן · ועוד בה דא"כ הו"ל להביא ע"ד הנז' בענין רוב

· ישראל בדין הנזיקין מדברי רש"י והתוס' הנז' דמשמע מדבריהם הפך מ"ש שם ואם דעתו ליישבם עד"ש היה לו לכתוב כן בפירוש · וכן משמע מדברי הרב בית שמואל ז"ל שם סקנ"ו שכתב ע"ד הש"ע שם שכתב היה רובן ישראל מחזירין לו אבידתו וכו' וז"ל ולענין נזיקין אם נגח תורא דידן לתורא דידיה כתבו התוס' ביומא שם דמשלם לו נזק שלם במועד אע"ג דבממון אין הולכין אחר הרוב היינו · בשבא לידו מדעת הבעלים והטור והמגיד כתבו ברוב ישראל אין מוציאין משום דאין הולכין וכו' ע"ש נראה דהבין דברי התוס' דיומא הנז' ד"ה לא צריכא וכו' כפשטן דאיירי גם לשמואל והא יהיב טעמא לדבריהם דגם לשמואל דסובר דאין הולכין וכו' מ"מ אינו אלא בשבא לידו וכו' ונפק"ל האי חילוקא מדברי התוס' עצמם שם מקמי הכי בד"ה להחזיר וכו' דחילקו הכי גבי החזרת האבידה ע"ש וסובר הרב בית שמואל דנזיקין נמי דומה להחזרת אבידה · אלא דמ"מ לענ"ד אחהמ"ר מאי דמדמי נזיקין לאבידה לא נהירא לע"ד דא"כ מה שכתבו התוס' ד"ה להחזיר דחילקו בין באו המעות לידו מרשות הבעלים להיכא דלא באו וכו' ע"ש צריך לתת טעם לדבריהם דמ"ש ועוד נראה דמכ"ש אתייא בשבא להוציא ממון מחבירו מכיסו וממונו מיגיע כפיו כנזיקין וכיוצא די"ל בהו אין הולכין וכו' דהרי גבי מוכר שור לחברו וכו' דנפל הספק בהנהו מעות גופייהו אי הוי מקח טעות · והמעות שביד המוכר הוו פקדון וליהוו חוזרין או לא אפי"ה אמרי' בהו דהמע"ה כשמואל דאמר הכי ואין הולכין וכו' כ"ש בממון דאעיקרא הוא דידיה דאדם וכמ"ש דאית ליה חזקה דממונא טפי ובשאר דיני דעלמא דקי"ל דאין הולכין וכן בהאי דנזיקין לא כ"ש דאמרי' בהו דאין הולכין וכו' אבל הנלע"ד ברור בכוונת התו' הנז' דתי' בההוא תי' הוא דס"ל לחלק ולו' דהא דס"ל לשמואל דאין הולכין בממון אחר הרו' והיינו טעמא משום דס"ל דחזקה דממונא עדיף מרובא היינו דוקא כשיש לו חזקה דממונא ובא היכא להוציא ממנו ממון על הספק אז ס"ל לשמואל לומר דהגם דהרוב מסייע ליה לאידך אפי"ה אין הולכין וכו' מטעם דחזקה דממונא דידיה דאית ליה לנתבע והוא דבר ברור עדיף מרובא משא"כ בההיא דמציאה דאין לו למוצא שום חזקה דממונא · ומשום דבההיא דמוכר פירות וכו' בהנהו מעות דיהיב ליה הלוקח למוכר אעיקרא היו של לוקח וגם עתה בספק הן עומדות והוה ס"ד לומר דלא קרינן בהו דיש לו חזקה דממונא למוכר והי"ל לשמואל לילך בתר הרוב לזה ביארו הדבר והם אמרו דגם בהנהו מעות קרינן ביה דיש לו למוכר חזקה דממונא כאילו הם מכיסו ומממונו כיון דלקחם ברשות הבעלים משא"כ במוצא אבידה דלא באו לידו ברשות הבעלים אז יודה שמואל דאזלינן בתר הרוב כיון דלא קאמר ביה דאית ליה חזקה דממונא ואם בנים אנחנו בזה בכונת דבריהם דון מינה לענין נזיקין וכיוצא דאם נגח תורא דידן לתורא דידיה דלדעת שמואל לא אזיל בהו בתר הרוב ופטור הישראל מלשלם לו כלום דאע"ג דאיכא רובא דמסייע לתובע מ"מ כיון דאין הולכין וכו' חיישי' למיעוטא דילמא גוי הוא ופטור הישראל מלשלם לו כנ"ל · וכן משמע מדברי הראשונים שהביא הש"מ ז"ל בסו'

וכן נראה מדברי ה"ה בהא"ב ועיין עוד בתוס' ב"ב ריש פ' המוכר פירות ובהש"מ שם · והשתא קשה ע"ד הרב בית שמואל הנז' דהא מדברי התוס' שם ביומא ד"ה להחזיר הוא דכתב כן לפי מה שכתבנו לא מכרעא ואדרבא יש להוכיח איפכא להפך וכמו שכתבנו · וגם אי נימא דנפק"ל כן ממ"ש התוס' שם ד"ה לא צריכא הגם דיש לדחות דהתוס' שם איירו לרב דוקא כיעוין בהש"ב ז"ל שם מ"מ נאמר דהרב בית שמואל הבין דבריהם בפשטן דגם לשמואל איירי · מ"מ האי טעמא דב' ע"ר לע"ד לא נהירא לי לפי מה שכתבנו · ויותר מזה הי"ל מ"ש הב"ח שם כדעת הרמב"ם לפי מה שהבין הריב"ה שם בדבריו וגם ההוא טעמא הוא רוחק לע"ד כמובן וצ"ע :

ולענין הלכה דעת רובא דרבוותא ז"ל גם בהאי דינא דאין הולכין בממון וכו' למאי דקי"ל כשמואל הלא המה הרב שטה ישנה והרב המגיד והריב"ה ומרן הב"י שם וכן דעת הב"ח וכן הרב חלקת מחוקק שם סק"ב ואדרבא השיג ע"ד הב"ח במ"ש ע"ד הרמב"ם · וכן נראה מדברי מור"ם שם בהגהה וכן דעת הרב בית שמואל שם סקנ"ו וכן נראה דעת הש"מ בשו' והרב ש"ב ז"ל שם ביומא ע"ש · וכ"מ מזה דאם נגח תורא דידן לתורא דידיה דפטור הישראל מכל וכל · אמנם אם היה תפוס הספק שוה ממון מהישראל שהוא או דתפס השור הנוא בהא יש לדעת אם יכול לומר הספק ההוא קי"ל כהרב בית חדש במ"ש בש' הרמב"ם וכן כהרב בית שמואל במה שהבין מדברי התוס' שם ביומא דס"ל שכיון שרוב ישראל הרי הוא כישראל וחייב הישראל לשלם לו כדין ישראל ולכאורה נראה דתפיסתו תפיסה אמנם י"ל דכיון דמצינו לרובא דרבוותא שכתבו להדיא בפי' דפטור ומדברי התוס' לא מכרעא לומר דס"ל דדין ישראל יש לו וחייב גם לשמואל כמ"ש הרב בית שמואל שהרי דבריהם בהו סתומים ויש לדחות ולומר דהם איירו לדעת רב דוקא וכמ"ש הש"ב שם וגם בדעת הרמב"ם לא מכרעא לו' כמ"ש הב"ח כדעתו שהרי יש לדחות ולומר דלא מכרעא וכמ"ש הרב חלקת מחוקק שם · לפי זה נראה דפטור הישראל ועדיין צ"ע :

ולענין רוב גויים ונגח תורא דידיה לתורא דידן אי משלם הכל כדין גוי דאותי להרשב"א ז"ל בשו' שכתב וז"ל ואוקימנא לנזיקין וקי"ל אפילו רוב גוים נמי לימא ליה אייתי ראיה וכו' דהא אין הולכין וכו' וי"ל דכיון דמספק"ל אי גוי אי ישראל אם רוב גוים כגוי חשבינן וכו' לית ליה חזקה דממונא דנימא אוקי וכו' ע"ש · וכ"כ בהש"מ בשם הרמב"ן והרא"ה והרא"ש ז"ל וכן משמע מדברי התוס' בשו' וביומא שם ד"ה לא צריכא ע"ש · אלא שבש"מ בשו' בתחילת דבריו כתב משם השטה ישנה ז"ל וז"ל הולימא דנגחיה וכו' הכל אי רוב ישראל נראה דפשיטא ליה דמשלם חצי נזק ואע"ג דאין הולכין וכו' ואיכא דאמרי דברוב גוים אפי' שמואל יודה דבחזקת גוי קאי ומפקינן מיניה עכ"ל משמע מדבריו דלדעתו והיא דעת השטה ישנה גופה ס"ל דאפי' ברוב גוים למאי דקי"ל כשמואל היכא דנגח תורא דידיה

לתורא דידן משלם חצי נזק דוקא ובאידך פטור דיכול לומר לו אייתי ראיה וכו' וטול כדין מחלה על מחלה וכ"כ הרב המגיד ז"ל שם בפשיטות וכ"כ מרן ז"ל שם ומאי דמשמע מדברי הריב"ה ז"ל שם הפך מזה לא שמיע ליה וכבר הרב פרישה ודרישה והב"ח והרב בית שמואל שם והרב תוין בתוס ז"ל שם בפ"ב דמכשירין דחו דבריו וכתבו דלא מוכח מדברי הריב"ה שם כדבריו ע"ש · ולענין הלכה נראה כיון שמדברי הריב"ח לא משמע כמ"ש מרן וכמש"ל וגם מדברי הש"י הנז' לא מכרעא כל כך כמ"ש דיש לדחות ולומר דלבתר שהביא סברת איכא מ"ד וכו' סבר וקביל להאי סברא בכהא"ג ברוב גוי ונגח תורא דידיה לתורא דידן מפקינן מיניה בשלימות כדין גוי :

והנה הא ק"ל עמ"ש בשו' מחלה על מחלה וכו' לענין נזיקין דאמאי לא אמרו לענין רבית דלישראל אסור ולגוי מותר או מלוה כידוע פלוגתא דהרמב"ם והראב"ד ז"ל בה' מלוה ולוה · וכן לענין מילה דמשמע מן הש"ס ומהפוס' ז"ל דאיירי באינו מהול וכן כ"מ לשאר דינים · וחזה הוית למוהרש"ח ז"ל בנימוקיו אשר סביב התוי"ט ז"ל שם בפ"ב דמכשירין מ"ז שם כתוב בשם רב"ע ז"ל כנו שהקשה אהאי סוגייא דהכא דאמאי לא לענין נגעים דכרים פ"ג תנן דנכרי אינו מטמא בנגעים · וכתב דיש ליישב דנקט בכל אחד ריבותא לקולא ברוב נכרי לאאכילו נבילות וברוב ישראל דאינו עובר על למען ספות וכו' ובמחלה על מחלה דאינו נותן אלא חצי נזק אבל בנגע יהיה ספק לחומרא דיטמא כישראל ועפ"ז זה אפשר ליישב קו' התוס' שהביא התוי"ט ד"ה מחלה וכו' ע"ש · ועפ"י דבריו אלו יש לתרץ ג"כ קושייתו די"ל דלענין רבית ומילה אזלינן לחומרא ואין ריבותא ולכאורה י"ל על עיקר קושיית הרב הנז' דהא תנן בפ"ה דנגעים כל ספק נגעים טהור חוץ וכו' וכן תנן שם במ"ד כל ספק נגעים בתחילה טהור עד וכו' וכתב הרמב"ם ז"ל בפירוש המשנה דאע"ג דממ"כ יש כו וכו' דגזירת הכתוב הוא כדתנייא בתורת כהנים ואם וכו' וטמאו הכהן את הודאי וכו' ואינו מטמא את הספק ע"ש וכ"כ הר"ש ז"ל שם ואם כך אמרו אפי' בשהוא בריא ישראל כ"ש בס' דהוא יותר גרוע כמבואר בהש"מ בשו' ובה"ה ז"ל בהא"ב פט"ו הכ"ו ע"ש · ועיין עוד בילקוט בפ' תזריע ריש סי' תק"ן ושם בסי' תקנ"א ע"פ ואיש כי יהיה בראש וכו' ע"ש · אלא דבעת לא מלאתי דבר זה מבואר ובעת צ"י בדבר זה :

והנה הרמב"ם ז"ל בהא"ב פט"ו הכ"ז כתב עוד בזה וז"ל ויראה לי שכל שיש שם ספקה וכו' הרי זה ספק אשת איש עכ"ל והמתבאר מדברי הרב המגיד ז"ל שם הוא שהרמב"ם איירי בלא טבל או הטבילוהו וכו' דבלא"ה אין שם ספק גוי וכן פסק הש"ע ז"ל שם סי' ד' ע"ש · וחזה הוית למוהרש"ח ז"ל בס' בית שלמה בחי"ד סי' י' דס"ט ע"א דהביא דברי הרמב"ם הללו וכתב ע"ד דנ"ל הטעם שאנו מתירין האסופי בגיורת אעפ"י שהוא ספק עבד לפי שמן הדין כיון שפירש הול"ל כל דפריש וכו' וכמ"ש ספ"ק דכתובות דבענין כזה רוב אחד איכא אלא שמעלה וכו' להצריך תרי רובי ואמרינן

דס"ב

דה"א מן הרוב רוב ישראלים כשרים או וכו' וא"כ אחר שהוא משום מעלה וכו' ודאי שאם מותרין בגיורת דלא החמירו וכו' ע"ש · ולע"ד אחהמ"ר יש לי להבין בדבריו כמ"ש דהכא מן הדין מותר דכל דפריש וכו' שהרי לפי דברי ה"ה שם בדעת הרמב"ם הוא דהאי תינוק הנמצא בעיר דין קבוע יש לו ודיינינן ליה כמחצה על מחצה ולפי דבריו מ"ש שם רב אבל ליוחסין לא היינו טעמא משום קבוע דמן הדין לא מהני רוב אחד דלא שייך לומר כל דפריש וכו' ולא איתמר כן אלא גבי מתני' דרא תנוקת שנאנסה בעיר דרוב העיר כשרים משום דניידי ושם שייך לומר כל דפריש וכו' ושם קאמר דמאי דבעי תרי רובי משום דמעלה וכו' וא"כ לפי זה לא אתי שפיר טעם הרב הנז' ז"ל · אן אמת שדברי הרב הנגיד מוקשים מהאי כו' דפרכינן וליוחסין לא והאנן וכו' וכמוכן וכיעוין כמ"ש הרב מחנה אפרים ז"ל בנימוקיו לאה"כ שם ע"ד ה"ה הנז' וכמ"ש מוה"ג מוהרי"ח ז"ל בחיו"ד ח"א סי' ק"ג דקמ"ט ע"ד · ונראה דכמ"ש הרב בית שמואל ז"ל שם אה"ז בסו"ד כיון ליישב דבריו כמוכן והוא עד"ש מוה"ר ז"ל שם · אלא דעדין י"ל דהאיך מתירין לאסופי גיורת דהיא ישראלית גמורה דשמא הוא גוי דמסתמיות דברי הרמב"ם שם בהלכה כ"ג וכ"ש נראה דאפי' ברוב גוים מותר לו לישא גיורת והרי גיורת דהיא ישראלית לינשא לגוי איסורו מדבר תור' וכיעוין בהרמב"ם שם פי"ב ה"א ובהש"ע שם סי' ט"ז והא בכה"ג לא שייך לתרץ כל דפריש וכו' שדוחק לומר שמוקי דברי הרמב"ם הנז' ברוב ישראל וראיתי להרב ש"ע שם בהא"ע סי' ד' דהביא להאי דינא דהרמב"ם דכתב כל מדינה וכו' בשישא גיורת וכו' ע"ד אלא כתב וז"ל היינו בטבל והטבילוהו ב"ד ונשא גיורת שלא כדין דהא ספק כותי ואסור בגיורת ע"ש הרי דנרגש ממה שכתבנו וכתב דאיירי בדעבר ולפי דבריו אלא י"ל דגם מ"ש שם גבי עבד איירי בדעבר ונשא · גם מ"ש הרמב"ם שם הכ"ג ואין להם תקנה אלא להם יעבור וישא את הגיורת או דאיירי בהטבילוה ב"ד ומ"מ פשט דברי הרמב"ם שם לא משמע הכי וק"ל :

ואידך פלגא וכו' · עיין מה שהקשה הריטב"א ז"ל דהא הוי מודה במקצת וכאומר חמשין ידענא והמשין וכו' דהו"ל מחויב שבועה וכו' ומשלם ותירץ וז"ל וי"ל דלדעת ר"י ז"ל ל"ק וכו' וגם לדברי האומרים דאפי' דלא הו"ל למידע אמרינן מחויב וכו' ל"ק הא דכיון דליכא מאן דטעין ליה בבריא אין כאן חיוב שבועה וכו' ע"ש · ומחלוקת הנז' עיין בהריב"ה ח"מ סי' ע"ה סי"א ובהב"י ז"ל ד"ה ומה שכתב אבל נשבע וכו' ובהריב"ה שם סי"ט ולעיקר הקושיא נ"ל לומר דכיון דמה שחייב חצי נזק לא בא ע"י הודאה דיליה בשאר הביעה והודאה דעלמא שהרי בלא"ה אפי' אם ידוע שהוא ישראל בחצי נזק מיהא חייב בדין ישראל שהכל בחבירו וכיון דאין שם הודאה א"כ כי מספק"ל על השאר באם הוי גוי דחייב נזק שלם אין כאן אלא כאלו כופר בכל ולא שייך בזה לו' מתוך שאינו יכול וכו' אפי' אם באפשרות דאידך שכנגדו טוען ברי דהרי זה דומה למי שטען לחבירו מנה הלויתיך ופרעת לי החמשים בפני פ' ופ' אבל החמשים האחרים לא פרעת לי והאחר משיב ודאי זוכר אני שפרעתיך בפני פו"פ חמשים כמו שאמרת אבל החמשים האחרים שאתה שואל ממני איני יודע אי העיקרא הלויתני מאה או חמשים דוקא דבכה"ג דאין שם הודאה כראה דלא שייך לומר מחוייב וכו' ומשלם דהרי על הן' כבר יש עדים כדבר ועל מה ששואל עוד כ'. והוא משיב לו כמ"ש הו"ל כאומר לחבירו הלויתיך חמשים מעות וכיוצא וזה אומר איני יודע אם הלויתני דאינו חייב לשלם דהו"ל ספק בחיובא ואינו חייב אלא שבועת היסת גם אם חבירו טעין ליה בבריא · ואין לומר דנשייליה לעדים הנז' דמלי למימר דכשפר' לו הנ' לא אמר לו בהדיא מהלואה מנה שאני חייב לך אלא נתנם לו סתם חקת מעות נ' הללו על חוב שאני חייב לך מלבד מה שמכרת לי מסחורה פ' או שום כלי או בגד וכיוצא באופן שאינן יכולין לידע אם פרע כל החוב או מקצתו · א"כ היכא דתובע לו מנה ויש שטר על החמשים וכופר על החמשים האחרים עד"ש וכן כיוצא בזה ס"כ בהאי דינא דנזיקין י"ל כה"ג · ויש ראיה לזה ממ"ש הריב"ה שם ס"ז וקט"ז ע"ש · וכן משמע להדיא מדברי תוס' ריש פ' האה"ז אמתניתין דלקמן היא אומרת בתולה וכו' דפריך וכי לאו הודייה וכו' ומשני כ"ע מודו שהוא חייב לה מנה והיא תובעתו מנה אחר המע"ה ע"ש וכמ"ש בהש"מ ר"פ דלקמן משם המפרשים הראשונים ז"ל ואפי' לרבותא ז"ל דס"ל לקמן דהו"ל מודה במקצת וצריך לישבע מדבר תורה אינו אלא במקום שאין כותבין משום דיכול לומר פרעתי משא"כ במקום שכותבין וכיעוין בהש"מ ז"ל שם ועיין עוד שם ודוק :

תם ונשלם פרק ראשון וחלק ראשון

שערי חן וחסד

פתחו שערים כדי לעשות חזן שומעת אזנים לתורה ולתעודה · ומכאן מודעא כי כל בעלי השיטות דשייכי למסכתין וקיימי אגודה · לא יפקח דמקום הוי סימן כמונחים במקומן וקרא זה אל זה ואמר הב לנא **הנא וחסדא** רק על שארית המלאה דברים כגו בכתובת אשה משום **חינא** נטל את המפתח כפתח · עניים עיני העדה · והיה כל מבקש יצא לחוץ נפק דק והשכח התולה אל העין **ברחובות** (לפ"ק) החן קולה שישנו בלמירת :

דינים מפוזרים על ס' ד' טורים

חא"ח המשתה נקשיו דעוכר בב"ח אי היינו בקטנים בין בגדולים דט"ו ע"ח

והערב נא דברכת התורה אי גרסי' הערב בלא ויו דקל"ו ע"ג

ואי יש לענות אמן אחר ברכת על ד"ת שם ע"ד

ואי יענה אמן על הספק אי הוי אמן יתומה וכו' דקל"ז ע"א

ואי עוסק בפסוקי דזמרה אי מותר לו להפסיק לענות אמן כזה שהוא מפני הספק שם

לענין פיטור החתן מק"ש ותפלה בזה"ז ואי היינו בכל ז"י המשתה דקי"ט ע"א וכ' ודקכ"כ ע"ב

חתן שיש לו בהכ"נ בחצירו אי חייב לילך לבהכ"נ להתפלל ביו"ד וכן הם יש לו מי שילוהו ד"א ע"א והע"ה ע"א וכ' וג' ודקי"ח ע"ב

חתן אם אומר תחנונים ביום א' דקי"ד ע"א ודקי"ח ע"ב

אם התפללו הצבור בבית החתן והחתן הוא חולה בבית אחר או אפי' בריא באופן שאינו מצטרף עמהם לעשרה אם יאמרו תחנונים דקי"ח ע"ג

אם התפללו בבה"כ עם החתן וקודם שסיים הש"ץ העמידה יצא החתן לחוץ לעשות צרכיו ונתעכבו הצבור מעט ועדין לא בא אם יכולים לומר כ"א ואם התחילו לומר כ"א ובא החתן באמצע אי גומרים או לא דקי"ח ע"ג

אי מוסיפין בב' וה' יותר מג' עולין לכבוד החתן דקס"ז ע"א

מלך וכ"ג מי קודם בעליית ס"ת וכן כהן הדיוט ומלך דקכ"ז ע"א

זקן וחכם מי קודם בעלית ס"ת דקכ"ה ע"ג

אם התחילו לשעור סעודת חתן אי מפסיקין להתפלל מנחה וערבית דק"ך ע"ב וג'

בלוקח אשה הגונה לו אי יברך שהחיינו דקט"ז ע"ב

הוראות של או"ה אי שרי להורות בע"ש דל"ב ע"ג

ברכת מעין שבע בליל ש"ק אי אומרים בבית החתן בשיש ס"ת דקי"ח ע"ד

אם מתפלל החתן בבית אחר שהציבור מתפללין שם אי חשיב בבית החתן לענין זה דקי"ט ע"א

בענין הכרזת המצות בשבת והכרזת קרקע והכרזת מורדת דס"ו ע"ב ודר"ע ע"ב וכן גבי מכירת שדה של יתומים דמכריזין ל"י רצופים : שם

בענין הכרזת המצות אם ת"ח נדבה רוחו ליקח איזו מצוה ע"ז ההכרזת ראוי ונכון שיניחו לו סכום שיוכל לסובלו ומה גם אם הוצרך ליקח הפטרה על או"א יען שהם ת"ח הוא נצרך ומ"ג דליאבנית · ת"ח מנכסיו עדיף מבנין בהכ"נ ד"ע ע"ד

מה שנהגו שכשים לאדם איזו שמחה מביא קרוביו ואוהביו לבה"כ אינו נכון ליחידי הק"ק להוסיף על המצות בפלי כפלים אלא יניחו המצות לבעל השמחה כדי שיכבד את קרוביו וכדי שלא לבא לידי ביוש ולער וחסרון כיס ד"ע ע"ג

בשיש ב' חתנים בבה"כ עשיר ורש בפנשו ראוי שלא יקח העשיר כל המצות ולא יוסיפו על מה שלוקח העני כי גורם לו בושה · וכן החזנים המזמרי' והכרהם שיב לא ישנו בניהם להאריך ולהנעים הניגון לעשיר ולקצר לעני וכן כשמזכיר נדבת העני יאמר החזן בפה מלא נדבה גדולה ולא יעבור עליו בפנקס כ"א דבר מועט דקמ"כ ע"ג

במקום שנהגו להוציא ס"ת של היחיד ביום שמחתו ויש אבי הבן ובה"כ וחתן מי קודם להוציא ס"ת שלו דקכ"ח ע"ב

ביוש"ק אם מוסיפין על הקרואים לכבוד החתן דקכ"ז ע"ג

חתן כהן או לוי אי עולה תחלה או"ל דקכ"ז ע"ב

ואם אין כהן אחר אי יצא החתן הכהן מן הקהל שם

בשעולה החתן לקרוא בתורה אי צריכים העם לעמוד דקכ"ט ע"ג

ד' חתנים שהיו בקהל וכו' מי קודם בעלי' ס"ת דקכ"ה ע"ב

נושא אלמנה ונושא גרושה מי קודם שם ע"ד

חתן סומא אי עולה לס"ת בפ' והכרהם זקן דקכ"ז ע"א

חתן שאירעו אבל בי"מ תוך חופתו אי עולה לס"ת בפ' והכרהם זקן דקכ"ו ע"ד

אם נמצא טעות בס"ת של החתן בפ' והכרהם זקן מהו דקכ"ו ע"א

אם קודם שבירך החתן בס"ת שלו ראה שיש טעות בס"ת · אם יקחו ס"ת שבתיבה שקראו פרשת השבוע או יוציאו ס"ת אחר דקכ"ו ע"ג

הזהרה מפורשת בנמל' טעות בס"ת של החתן שיפשפש במעשיו וידבק בתורה ולדקה שם

להקדיש ס"ת לביהכ"נ ביום ש"ק אי אסור ואי יש חילוק בין יחדו מבחול והביאו בשבת והיכא דהקדישו בלבו בחול אי אמרינן דברים שבלב וכו' דס"ה ע"ב וג'

למה שנהגו בקצת מקומות שהמכנים בנו בפעם ראשונה לבה"כ יבא הנער עם נר שעוה א' שבת ואחר יו"ט אי אסור דס"ה ע"ג ואילך

לענין החזנים שנוטלים שכר על מה שמתפללים בשבת ויו"ט דס"ו ע"ד ודס"ז וכן שכר הכרזת שמש הכולל שמכריז הדרוש ביוש"ק אי שרי דס"ז ע"ג

לענין שכר הרופא והמילדות שהולכין בשבת דס"ז ע"א

מה

מה שנהגו לעשות שידוכין בשבת ויו"ט ובום' שכוס המרורים והכרוניא אי ש"ד דש"ט ע"ב וג' וד'

השדכנים שעושים שדכנות בשבת וי"ט ונוטלין שכרן ג' לק' מהחתן וב' לק' מאבי הכלה אי הוי שכר שבת וי"ט ואסור או"ל דש"ז ע"א

המשוררים בש"ק בבית החתן והכלה ומתנדבים המנגנים שם אי אסור משום שכר שבת דש"ז ע"ג

על מנהג עירנו דמי שיש לו יא"ץ בליל ש"ק מזמין ת"ח שיבואו לביתו בליל ש"ק לאמור לע"ן המנוח ונותן להם שכרם או מע"ש או ביו"א אי אסור משום שכר שבת דש"ז ע"ב

ואי טוב ללכת להתחיל מבע"י קודם כניסת שבת שם ע"ג

הקובעים ישיבה ביוש"ק ויש שכר לפעולתם אי ש"ד דש"ז ע"ג

אם פחות לו מהחוב כו"כ בכל יום כענין מלוה ברבית לגוי אי שרי ליקח שכר שבת ד"ע ע"ב

לנדור ולהחרים בשבת דש"ט ע"א

כוחלת ופוקסת בשבת משום מאי מיחייב דש"ד ע"ב וג'

לסברת הנהמי"ו דכתיבה דקה שאנו כותבין לא מיקרי כתיבה לענין שבת אי שרי לדון ולקדש בשבת כיון דכל איסורו הוא משום גזרה שמא יכתוב ואפי' עביד אינו אלא שבות בעלמא דל"ד ע"ב

טלטול סלע בשבת אי הוי מוקצה דש"ז ע"ג

היכא דאיכא הרחי לטיבותא בשבת כגון מקלקל ומלאכה שאל"ג אי מותר דע"ז ע"א וב'

חובל בשבת משום מאי מיחייב דע"ח ע"ג וד' ודע"ט ע"א

חובל בשבת אי חשבינן ליה מתקן משום דנח רוגזיה דע"ט ע"ג

איסור סחיטה אי הויינו כמים ולא כיין ושאר משקין דפ"א ע"ג

לענין סחיטת ירק סלטין בשבת דפ"ד ע"ג

בסחיטת בגד אי איכא משום מפרק או מכבס או מלבן דפ"א ע"ב

השוחט או הפוצע חלזון בשבת אי חייב משום צובע וכן העושה חבורה ונצרר הדם מהו ואי יש חילוק בין צריך לצביעה אותו מקום לא"ץ דע"ז סע"ד

עושה חבורה דחייב משום נ"ש בשבת אי ה"ד מכה של חלל או הקזה או אפי' ביד או ברגל שהוא דם האיברים דע"ט ע"ג

הצד חלזון בשבת אי חייב משום צידה ד"פ ע"א בדבר שאינו מתכוון אי יש חילוק בין איסור דאו' לאיסור דרבנן ד"פ ע"ג וד'

ח"ו דינים בפרט אין דנין ואין מקדשין בשבת דל"א ודל"ב ודנ"ל

ליטא אשה בימי העומר אי יש להקל בנישואין של מצוה כגון שאין לו אשה ובנים דח"ן ע"א

אי שרי להוציא ביו"ט תיבה קטנה מאבק הטאבאקו הנשאף בנחיריים מהחצר לבהכ"נ וביוצא הגם דהוא כרמלית וכ"ש לרה"ר דק"נ ע"ב

שאיפת אבק הטאבאקו אי הוי דבר שאין בו צורך כלל דק"נ ע"ב

הנוהגים לשאוף עשן הטובאק בפה ע"י קנה אי יכול להוציא הקנה מרשות לרשות משום עונג יו"ט דק"נ ע"ב

שאיפת הטוטון ע"י קנה בפה אי שרי בי"ט או אסיר משום מכבה דק"נ ע"ג

הנארגילי שהיא עששית מלאה מים שמניחין על פיה עשב טונבאקי אחר שהיא ברויה במים ומניחין ע"ג העשב שנים ושלשה גחלים של הרוב נכבה מלחלוחית העשב אם יש לאוסרו בי"ט דהו"ל פסיק רישיה וכו' דק"נ ע"ד

מי שנהג שלא לשאוף ע"ש הטאבאקו בי"ט אי אסיר ליה לטלטל הקב' למי שנוהג לשאוף דק"ד ע"א

כלי התורה שצות המונח בתיקו של אדם אי מותר להוציאו בי"ט מרשות לרשות דק"נ ע"ג

איסור מלאכה בחוה"מ אי הוי דאורייתא' או דרבנן דו"ל ע"ג

חיוב השמחה בחוה"מ אי הוי ד"ת דל"ד ע"א

שאיפת הטבאקו בתעניות ובט' באב אי שרי דק"ג ע"ד

עשרה בטבת שחל בשבת אי היה נדחה דס"ט ע"ד

חתן ושושביניו לענין חיוב הסוכה דקכ"ד ע"ד

סעודת ברית מילה אי בעי סוכה דקכ"נ ע"א

הפטור מן הסוכה ואינו יוצא אי מקבל שכר דקכ"ג ע"ד

חתן תורה שאירע לו אבל אי מותר להסתלק מחתונתו כדי שלא לעלות לס"ת ביום ש"ק שהוא יו"א לאבלותו ב"מ דח"ן ע"ב

אם נמצא טעות בס"ת ביום שמחת תורה בפרשת בראשית מהו דקכ"ו ע"א

לענין מזיק את חבירו בשמחת פורים אי חייב דקכ"ד ע"ג וד'

אי היו מרבים בשחיטת בהמות בפורים דע"ב ע"ד

חלק יו"ד

מקום שנהגו לשחוט בהמות ביצה בפורים וה"ה אם נעשה להם נס וקבעוהו למשתה ושמחה אי חייב המוכר בהמות להודיע אמה מכרתי לשחוט כמו בד' פרקים בשנ' דע"ב ע"ד

שו"ע בדין כל הקבוע במקלה ע"מ דמי ותערובו' וביטול ברוב דקס"ט ע"א והילך

אי נדחה לאו דלא ילבש גבר וכו' משום שמחת חתן וכלה וכו' דק"ל ע"ב

מנהג עירנו וע"א ליטא בהיותה טמאה דח"ן ע"ב

נדה שאסורה במזיגת הכוס לבעלה אי ה"ד בפניו אבל שלא בפניו מותרת וכן ע"י שינוי מהו דס"ב ע"ג וד' ודס"ג ע"א

זריקה מיד ליד אי אסירא בנדה דס"ג ע"א וכ'.

אי מותרת להביא לו כלי של מים ולהניחו אצלו כדי שירחץ דס"ג ע"א

נדה שאסורה בהצעת המטה לבעלה אי ה"ד פריס' הסדין שע"ג המטה אבל הצעת כרים וכסתות מותר דס"ד ע"א וכ'

בהצעת המטה דשלא בפניו מותר אם הוא בלילה בחשך ואפלה אי מותר אף בפניו כיון שאינו נראה וחשיב כשל"ב דס"ד ע"ב

בדין פרישת עונה סמוך לוסתה אי שרי בחיבוק ונישוק ושאר קריבות דמ"ח ע"א

הסכמת ותיקונים שרוצים לעשות ט"ה לבטל אוזה מנהגי בורות וחוששין שהוא דבר שאין רוב הציבור יכולין לקיימה לא יעקרו ויבטלו כל הסעיפים בב"א אלא יניחו מקצת ואחר עבור זמן שכבר הורגל

הונהג בשילוק המקלא יוכלו לסלק גם אותו התקלת הכשר רע"ה ע"ד
כשיעשו תקנות בחומרות ואלות יבררו כל הדברים בתה"ע על כל פרט ופרט כדי שיהיו בני ישראל מנוקים אפי' מספק חרם רע"ה ע"ד
הוראות של אוה"ע אי אסור בע"ש משום דטרידי הדיינים בצרכי שבת ויבואו לכלל טעות דל"ב ע"ג
באיסור הוראה כשהוא שתוי אי חייב מלקות ואי הוי דאורייתא דקס"ה ע"ג ואי דוקא יין או כל מידי דמשכר שם ע"ד בשתה יותר מרביעית אי יש חי' בין רכוב למהלך דקס"ב ע"א
לענין הוראה דאיסור והתר אי תלוי בשכרות או שיעורו ברביעית ולענין ד"מ מהו שם וע"ג
השותה יין בתוך הסעודה אי שרי להורות כיון דאינו משכר דקס"ב ע"ד
אי שתה בתר גמר אכילה דהיינו בעת אכילת פירות קודם בהמ"ז אי שרי להורות שם ע"ד
במלאת תינוק מושלך בשוק והוציאו מן הסכנה אי אמרי' דה"ז עבד או גר ואפי' קטן או"ל דק"ע ע"ב
גר מהול אי צריך הטפת ד"ם דקס"ח ע"ב
גר קטן שיש לו אב ואם ומביאין אותו להתגייר אי צריך דעת ב"ד או לא דקס"ח ע"ב
ב"ד אי מגיירין את הקטן בלא דעת אביו היכא דבא מעצמו וכן בחש"ו מהו דקס"ט ע"א ודק"ע ע"א
היכא דגיירוהו בע"כ אי הוי גר דקס"ט ע"ג
מי שחציו עבד וחציו ב"ח ולא הספיקו ב"ד לכוף את רבו שישחררנו עד שנשבע ונשארה אשתו מעוברת אי מעמידים ב"ד אפטרופוס לאותו עובר ומוציאו לשחרור בהדי אחיו הגדולים וכותבין לו שט"ח על חצי דמיו ע"י שבוררין לעובר חלק יפה בנכסי אביו וכו' דל"ד ע"ג
למאי דקי"ל דעבד של שני שותפים אינו יוצא בשן ועין אי מפיל האחיו של העובר שנו של עבד אי יוצא לחירות דל"ד ע"ג
פדיון הבן אי מברכין שהשמחה במעונו דק"מ ע"ד
זר שאכל תרומה בשוגג אי יכול לישאל עליו דו"ז ע"א
במתה אשתו דבעי שיעברו ג' רגלים אי אמרי' הלכה כדהמ"ב ד"ן ע"ב וג'
היכא דהיתה אשתו הראשונה שנואה בלבו ולא יזכירנה לא בפה ולא בלב אי מותר לישא אחר ל' או בעי ג' רגלים רנ"א ע"א
וכן היכא דהיתה זקנה שלא היתה ראויה לשימוש שם וע"ב
ולענין אירוסין תוך ל' אי שרי רנ"א ע"ב
מה שנהגו במתה אשתו ויש לה אחות שאין קוברין אותה עד שיקדש או ישדך את אחותה אי ש"ד רנ"א ע"ב וג'
אשה אבלה אי מותרת לינשא והבעל תוך ל' רנ"א ע"ג
בחור שידך נערה א' בחיי אביה וקבעו זמן לנשואין והגיע הזמן אחר ל' למיתת אביה אי מותרת לינשא כיון שהוא תוך יב"ח רו"ן ע"ב
מי שהוא תוך ז' על או"א ולא קיים פו"ר אם יוכל ליכנס לחופה בע"פ שהוא תוך ז' רז"ן ע"ד
היכא דלא קיים פו"ר דנושא תוך ל' אם היא בטומאת נדה מהו רז"ן ע"ד

על ספק מוה"ר חק"ל ז"ל בחתן שקבע זמן לנשואין ומת אחיו הקטן כ"ד אייר אי שרי ליכנס לחופה בערב שבועות רנ"ן ע"ד
חתן תוך ימי המשתה אי יכול לילך לבית הקברות רנ"ה ע"ב ג'
אונן אי מותר בת"ה דמ"ה ע"א
חתן שלא בעל ומת א' מקרוביו אי נוהג ז"י המשתה תחילה דמ"ה ע"ב ואי מותר לבעול בעילה א' קודם שיעברו ז"י האבלות שם ע"ג וד'
במת אביו של חתן או אמה של כלה ויש פסידא בדבר דבועל ב"מ ופורש ונוהג ימי המשת' תחי' וכו' אי ה"ד בשהיא טהורה אבל היכא דלא מצי למבעל נוהג אבלות תחילה דמ"ה ע"ד ודמ"ו ע"א
מת א' מקרוביו קודם כניסתו לחופה והוא לא ידע עד אחר שנכנס אי נוהג ז"י המשת' תחי' דמ"ה ע"ד
אם היתה הכלה חולה אי אפ"ה עושה ז"י המשתה תחי' או"ל דמ"ו ע"א
היכא דנכנס לחופה ואירע לו אבל בימי חופתו מהו דד"ן ע"ב
אם שמע ש"ק מאביו קודם שנכנס לחופ' וכבר הכין צרכי חופתו אי נוהג אבלות תחי' כיון דלא ערת אביו שהיה במדה"י וה"ה באמה של כלה דמ"ו ע"א
היכא דליכא פסידא אפי' אביו של חתן או אמה של כלה אי בועל ב"מ ואח"ך נוהג אבלות ואח"ך ז"י המשתה דמ"ו ע"א
אם אין אב לחתן ויש לו אח ומת מהו וכן אם אין לה אם לכלה ויש לה אחות מהו דמ"ו ע"ב
בזה דהוא ישן בין האנשים אי ה"ד בלילה אבל ביום מותר להתייחד וכן במזיגת הכוס וביוצא דמ"ו ע"ד ודמ"ז ע"א וע"ד
אלמון שנשא אלמנה אי שייך בהו הכנה לדחות האבלות מקמי החופה דמ"ט ע"ד
חתן בימי חופתו שאירע לו וכו' דצריך לנהוג ז"י המשתה תחילה אם נהג ז"י אבלות תחילה אי עולין לו דנ"ה ע"ג
במת אבי הכלה וביוצא דנוהג ז"י אבלות תחילה וטעה המורה והורה לנהוג המשתה תחילה ועפ"י הוראתו קידשה אי הוי ש' א"א ובעו קידושין אחרי' דנ"ה ע"ג
במת איזה מקרובי החתן או הכלה דנוהג ז' ימי אבלו' תחי' אם יום ז' עולה ליו"א של החופה דעולה לכאן ולכאן דנ"ו ע"ג
חתן שהכין צרכי חופתו ומת אבי החתן או אמה של כלה דנוהג ז' ימי המשתה תחילה מאיזה זמן הוו הל"י אי מתחי' ימי המשתה או אח"ך דנ"ס ע"א ואי שרי בת"ת בז"י המשתה דהוי דברים שבצינעא שם ע"ב ואי שרי להתפלל קודם החופה או לאכול בשר ויין בסעודה שם
אשה שאירע לו אבלות אי מותרת בתכשיטין ואי יש חי' בין כלה לנשי דעלמא ובין תוך ל' לאחר ל' דנ"ג ע"ג וד'
חתן שמת לו מת אחר שנכנס לחופה ולא בעל דנוהג ז"י המשתה תחילה אי אשתו ישנה עמו דמ"ה ע"א וכ' וכן אם אירע לו ברגל שם
חתן שפירסה כלתו נדה קודם שבעל אי סגי להו במשמרת אחת או צריך ב' משמרות שהוא ישן בין

בין האנשים והיא ישנה בין הנשים דמ"ד ע"ב

הא דקי"ל מי שהכין צרכי חופתו שהיה פתו אפוי ויינו מזוג וטבחו טבוח וכו' אי בעינן שיהיו שם כל הג' דברים או בחדא מנייהו סגי דמ"ד ע"ג וד'

מיני מתיקה ופת הבאה בכסנין ורוסקיטאס ואטאלארים שדרכם לאכול צונן אי מיקרי פסיד' לדחות האבלות דמ"ה ע"א

אם היין שהכין נפסד לפי שהוא יין ישן ואינו מוצא לקנות בשוק אלא יין חדש גרוע אי מקרי פסידא דמ"ט ע"ג

הא דהיכא דיש לו פסידא שהכין צרכי חופתו דעושה המשתה תחילה אי ה"ד בהכין בעת הראוי להכין אבל אם קדם והכין בעת שאינו ראוי להכין י"ל דאיהו הוא דאפסיד אנפשיה ואינו דוחה האבלו' דמ"ה ע"א

בחור שנשא בעולה ואירע ביה מילתא אי נוהג ז"י המשתה קודם האבלות ואם יבעול דמ"ב ע"ג

אלמון שנשא בתולה אי נוהג האבלות תחילה שם

היכא דהאב אינו ראוי לטרוח כגון שהוא זקן וחולה מהו דמ"ב ע"ד ודמ"ה ע"ג וד' ובזמנינו דרבים טורחים מהו דמ"ב ע"ד ודמ"ו ע"ד

במת אביו של חתן וכו' דצריכים שימור משום יחוד אי יש חילוק בין בחור ובתולה לאלמנה דמ"א ע"ד

והיכא דהוא אלמון דלא תקיף יצריה מהו דמ"ב ע"א

חתן שהכין צרכי החופה ומת אביו או אמו דנוה' ז"י המשתה תחילה ואח"ך ז"י אבלות אם בתוך ז"י המשתה פגע בו הרגל אי פוסק גזירת ז' דנ"ו ע"ג · ויש שם ט"ס הניכר

כשנכנס לחופה ולא בעל אי צריכים שמיר' מיחוד כל הי"ד ימים דהיינו ז"י המשתה וז' ימי האבלות דנ"ז ע"ג

במתה אשתו קודם ר"ה י"ב ימים והפסיק לו אבלותו מגזירת ל' ורוצה לישא אשה בערב סוכות אי אמרי' לענין זה דרגל מפסיק גזירת ל' או"ד כיון דעדיין אינו שוכח אהבת אשתו ה"א אסור דנ"ח ע"ד

באבלות דידה אי מרחצת לו פניו וכו' במים חמין או דוקא בצונן דס"ג ע"ג וד'

ע"ת שמכו שלא לקרוע במיתת אדם כשר דט"ן ע"ב וג'

אי אסור לאבל לשאוף הטאבאקו דמסיח דעתו וכו' דק"ג ע"ד

אבל אחר שבעה אי מותר ליכנס בסעודת ברית מילה דק"ד ע"ד

משום כבוד מת אי נדחה איסור בל תשחי' לקוברו בבגדי משי וכו' דקמ"ד ע"ג

היכא דרצו לקוברו בבגדים יקרים אי מעכבי' ע"י ובני מלך אי מותר לקוברו בבגדים נאים שם ע"ד

תנחומי אבלים דא"א בפחות מי"וד אי היינו ברכת השורה או ברכת האבל דקמ"ז ע"א

מה שאומרים קודם בליעת הפת ברוך דיין האמת ואח"ך מברכין המוציא אי ש"ד דקמ"ה ע"ג

סו"ע בנוסח ברך מנחם אבלים אי ש"ד דקמ"ה ע"ב

לענין זימון האבלים בבהמ"ז והיכא דלא אכלו האבלים וחולים המסובין לברכם דקמ"ה ע"א

בבהמ"ז דאבלים אי צריך יו"ד או שלשה דקמ"ה ע"ג וד'

האבלים אי מזמנים לעצמם דקמ"ה ע"ב

ברכת זימון דאבל אי או' האבל עצמו דק"י ע"ג

ברכת אבלים ב"מ כשאין אחר בסעודה אי מברך אותה הוא עצמו דק"י ע"ג

אי יש חילוק בין התוספת דברכת רביעית דבהמ"ז האל החי הטוב וכו' דמברך אותה האבל עצמו לברכת נחם דא"י לאומרה האבל עצמו אלא א' מהמנחמים דק"י ע"ג

ברכת אבלים אי מברכין כל שבעה גם בלא פ"ח דקמ"ו ע"א

בבהמ"ז דאבלים אי מברכין בשבת דקמ"ו ע"א

בברכה רחבה דאין אבלים מן המנין אי ה"ד באבלו' דידיה אבל באבלות דמת אחר מצטרף וחשיב בור או"ל דקמ"ו ע"א וכ'

ואי יש חי' בין בשעומד בשורה לבשעומד בבית שם ע"ג

לענין הנחת תפלין ביו"א דאבלות אי אסור מה"ת דקל"ג ע"ג

ואי בעינן יו"א שלם מעל"ע שם ע"ד

אם הניחן ביו"ב קודם הנה"ח אי חולצן שם

וכן אם היו שם פ"ח והניחן דיעבד דקל"ג ע"ג

אם לא נקבר ביום המיתה אלא ביום אחר אי אסור בתפלין כל היום שם ע"ד

ש"ק אי אסור בתפלין שם

בשאר ימי האבלות אם אין דעתו מיושבת מחמת צערו אי מניח תפלין שם

בש"ק אם היה לבוש תפלין אי צריך לחולצם דקל"ד ע"א וכ'

מי שהניח תפלין ביו"א מאבלותו שלא ידע ונזכר הלכה דאסור ולא הסירם אי שפיר עבד דקל"ד ע"ב

חלק אה"ע

סו"ט בדין אלמנת עיס' דאסור' לכהונה ואי ה"ה בטוענ' שמא ולא בטוענת ברי' דקל"ה ע"ד

כרות שפכה ע"י חולי שנשא ישראלית אי כופין לגרש ד"מ ע"ד

לענין ישראל בספק ממזרת דאית בה ס"ס אי מותרת לו לכתחי' דקל"ו ע"א

ישראל שהמיר דתו ונשא גויה ונתגיירו שניהם אי מותרין לינשא דל"ח ע"ב

הנתינים אי איסורם מד"ת או מדבריהם דקל"ו ע"ד ודקל"ז ע"ב וג'

בפיסול שתוקה שקורין לו ממזר ושותק וכו' אי ה"ד בנפל במשפחה ספק פיסול אבל במשפחה שהיא בחזקת כשרות כל דשתיק מיוחס טפי דקל"ז ע"א

בדין האסופים הנמצאים בערי ישראל דר"ג ע"א ואילך

ובמחלה על מחלה אי חייב להחזירו שם ע"ד

גוי שבא על בת ישראל ונתגייר אי שרי להכנס עמו או לא והיכא דנשאה אי כופין להוציא ד"מ ע"ד

באיסור ערוה אי סמכינן אחזקה דק"ן ע"ב וג'

באיסור ערוה דפליגי רבוותא אי שריא לבעלה או

או אסורה אי אזלי' לחומרא משום איסור ערוה א"ד כיון דכופין לגרש אזלי' לקולא דלא ליהוי גט מעושה דמ"א ע"א
אי אסור להשיא אשה לקטן או מצוה נמי איכא דק"ח ע"ג
היכא דאסור משום יחוד אי יש לחלק ולהבדיל בין היום ובין הלילה דמ"ו ע"ד ודמ"ז ע"א וכו'
שמירת קטנים וקטנות אי הוי שמירה לענין יחוד ואי יש חי' בין יום ללילה דמ"ז ע"ג
נישואי קטן פחות מבן י"ג אי מברכין ברכת אירוסין ונישואין ואי צריך קידושין אחרים כשיגדל דק"ח ע"ג
ולענין אי צריך כתובה אחרת כשיגדל דק"ט ע"ב
קטנה דתקינו לה רבנן קידושין ומברכין אי ה"ד כנשאת לגדול ולא כנשאת לקטן דק"ט ע"ב
בקידושי ספק דצריך לקדש פעם אחרת אי בעי ברכת אירוסין ונישואין פעם אחרת דק"ז ע"א ואילך
מקדש ע"י שליח אי צריכה קידושין אח"ך דק"ו ע"ג
מנהג אזמיר יע"א במקדש ע"י שליח בעיר אחרת כשתבא לעירו מקדש אותה פ"א בלא ב"א כי אם ברכת בורא פה"ג וברכת אירוסין בלא שם ומלכו' דק"ז ע"ד
במקדש ע"י שליח לענין ב"ח דפ"ט ע"ג
מקדש ע"י שליח ולא ברכו ברכת אירוסין ובאה האשה לעירו אי צריך לחזור ולקדש ולברך דק"ז ע"ד
מקדש ע"י עצמו ולא בירך בקידושין הראשונים אי צריך לקדשה פ"א ואי יכול לברך ב"א דק"ח ע"א
איסור הארוסה בבעילה אי הוי מד"ת דק"ד ע"ג
במקום שנוהגין להתייחד החתן והכלה אחר האירוסין דליכא הוי דמברכין ברכת אירוסין וברכת נישואין הי מנייהו מקדימינן דק"ה ע"א
כשמביאין אותה לבית החתן בעת הנשואין אי צריך לחזור ולברך ברכת נישואין שם ע"ב
כלה בברכה בלא חופה אי אסורה לבעלה כנדה דק"ה ע"ג
ברכת אירוסין אי מברכין אותה קודם הקידושין או אח"ך דק"ו ע"ב
במת אבי הכלה וכיוצא דנוהג הכלות תמי' וטעה החכם והורה דנוהג המשתה תחילה ועפ"י הוראתו קידשה אי הוו ספק קידושין ובעי קידושין אחרים דכ"ה ע"ג ודק"ז ע"ג
במקום שא"צ קידושין אחרים מן הדין אי שייך להחמיר לקדשה פעם שנית כיון דנפיק חורבא וכו' דק"ז ע"ב וג'
ברכת חתנים אי מברך החכם או החזן דק"ו ע"ג
אם רוצה החתן לברך שם
היכא דאיכא חתנים אחרים בסעודה אי מברך החתן או"ל שם
אם בירך ז"ב שלא כסדר מהו דק"י ע"ד
אם יודע מקצת וא"י כלם אי מברך מה שיודע. שם
ברכת חתנים פחות מעשרה אי מהני ואי ברכות מעכבות בעיר שאין בה עשרה דק"ה ע"ד
אם התחילו ב"ח בעשרה והלכו מקצתם וכן אם התחילו בפ"ח והלכו אי גומרין דקי"ב ע"ב ואי בעינן נשתיירו רובן שם
והיכא דמברך ז"ב בשביל פ"ח דחד רוקא והלך לו אחר שהתחיל אי גומר אותה ברכה לבד דקי"ב

ע"ג
ברכת חתנים דבעי עשרה אי בעי שיאכלו כלם או שיצטרפו לזימון כדין זמון דבהמ"ז דקי"ב ע"ג
ואי יכול לברך המצטרף אעפ"י שלא אכל שם
בני החופה דנתחלקו לחבורות אי מברכין ברכת חתנים דקי"ג ע"א
אם עשו הרבה סעודות ביום א' אי מברכין ז"ב בכלם דקי"ג ע"ב
ברכת חתנים דבעי' עשרה אי שוינו בין בברכת חתנים דשעת נישואין ובין בב"ח דסעודה דקט"ו ע"ד
עבדים וקטנים אי מצטרפין ליוד לברך ב"ח דקט"ו ע"ד
ואי לג' מצטרפין שם
חבורה של נשים או קטנים דיש בהם עשרה ורוצים לברך ברכת חתנים בלא שם דקי"ו ע"א
קטן אי מצטרף ליוד ע"י חומש שבידו הכתוב בס"ת לענין ב"ח דקט"ז ע"א
ברכת אשר ברא אי בעי עשרה דקט"ז ע"א
בענין ברכת חתנים בשעת חופה אי ליכא עשרה דקל"ט ע"ג
ואי יברכו כל הז' ברכות בלא שם ומלכות משום סימנא מילתא שם
אם לא בירכו לו ברכת חתנים בעת החופה דקל"ט ע"ד
אי מברכין ז"ב קודם כתיבת הכתובה דקל"ט ע"ד
אי מברכין ברכה אחת להרבה חתנים ביחד דק"מ ע"ד
ואי חיישינן לעין הרע והיכא דלא איכפת להו אי שומעין להם שם
ברכת נשואין אי בעי כוס דק"ט ע"ד
אי מקדימין בורא פה"ג לז' ברכות דק"י ע"א
מקדש בביאה אי בעי ברכת אירוסין ואי צריך קודם או אח"ך דק"ט ע"א
ספק מגורשת שהחזירה אי בעי' ברכת אירוסין וכ"ב דק"ט ע"ב
לפי מ"ש מור"ם באה"ע סי' נ"ה דאפי' בשידוכין אין ראוי לדור יחד החתן עם הכלה אי ש"ד מנהגנו בב' אחרים וכיוצא הדרים בבית א' דמתחתני אהדדי והחתן והכלה בבית א' ואיכא למיחש ליחוד או שמא יקולו וכו' דק"ו ע"א
עדי הכתובה אי צריך שיהיו עדי הקידושין דק"ח ע"ב
כשנמצא הכתובה פסולה או נאבדה וכיוצא וקנו מידו אי מהני ואי יש חי' בין שעת הדחק להיכא דאיכא שהות דל"ח ע"ג וד' ודל"ט ע"א
אלמון שנשא אלמנה לענין ז' ברכות דל"ט ע"ג
וכן בחור שנשא אלמנה שם ע"ד
אם לוקח אשה שאינה הוגנת לו וכן נשים בין האנשים וכיוצא אי מברך שהשמחה במעונו דקט"ז ע"א
אלמון שנשא אלמנה אי מברכין אשר ברא דקט"ו ע"ב
אלמון בחור מן האירוסין שנשא אלמנה אי יש לו דין בחור לברך ז"ב דקי"ד ע"א
וכן אלמנה מן האירוסין אי י"ל דין בתולה לענין שמחה וז"ב שם

נשאה

ד"ה ע"ג וד'
עוד נסתפק בהגיע זמן ולא נשאו דחייב במזונות אי פטור מכסותה ופרנסתה או"ל ד"ה ע"ד
אחר שעבר האונס דראוי לכונסה אי פטור ממזונותיה ד"ז ע"ב
נסתפק בהא דאם הגיע זמן אוכלת משלו אם הוא רוצה להאריך הזמן בלי אונס ולתת לה מזונות והיא רוצה להכנס אי בייפינן ליה ד"ז ע"ב
מי שהדין נותן לגרש את אשתו ומלך תקנת רגמ"ה אינו יכול לגרשה אי אית לה מזונות ד"ג ע"ג
בפירסה נדה אם יש חילוק בין שעת וסתה וכו' לענין מזונות ד"ג ע"ג
מי שרוצה לכנוס בינ"ה היכא דטרות ליה מקודם אי מוחין בידו דכ"ו ע"ד ודז"ך ע"א וכ' וג'
בוגרת ואלמנה מן הנשואין דאין להם טענת בתולים אימתי הוי קביעות זמן לנשואין דכ"ז ע"ד
חופה נדה אי הויא חופה או"ל דמ"ח ע"ד
האומר אם ילדה אשתך נקבה מקודשת לי אי הויא מקודשת בהוכר עוברה דל'ח ע"א
שעת נשואין אי מתחייב ברשב"ל שם
ראוי לממוני הזמן וט"ה שיבקשו תיקון להוסיף הקנס של המבטל השידוכין שעתה הוא רע"ה אריות ונקל בעיניו לחזור בו ולפרוע הקנס רע"ה ע"ד ורע"ו ע"א
חתן אי יברך על הטלית שמשליכין עליו בעת הו"ב דקט"ז ע"ד · בעת השלכת הטלית טוב לברכם ברכת כהנים דקל"ח ע"ב
חתן אי מתענה ח"ן או"ל דקי"ז ע"א
ולענין תענית אסתר שם ע"ב
ולענין תענית שאינו של חובה כגון בה"ב וא"ל וכו' שם ע"ב
ומי שנוהג להתענות בער"ח שם ע"ג
החתן והכלה דמתענים ביום חופתם אי צריכים להשלים דקי"ז ע"ד
אם אירע בחנוכה ופורים ור"ח אי מתענה שם ואי אומר עננו אעפ"י שאינו משלים דקי"ח ע"א
אי מתענה האב עבור בתו הקטנה דקי"ח ע"ב
חתן אי מוחל על כבודו כיון דיש לו דין מלך דקי"ח ע"ד
חתן אי חייב במצות דקכ"א
חתן אי אסור בת"ת בימי החופה דכיון דדמי לאו"ט צריך לחלקו ואי מותר לעסוק בעיון רע"ג ע"ד ורע"ד ע"א ואם ילמוד ס' חק לישראל הנהוג רע"ד ע"א
מה שנהגו שאינו יוצא החתן לבהכ"נ כל ז' ימי החופה אי ש"ד כיון שמפסיד להתפלל בעשרה והיכא דבהכ"נ בתוך החצר וכן אם יש באפשרות להתפלל שם בעשרה מהו ד"ה ע"א ורע"א ע"א וכ' וג' ודקי"ח ע"ב
חתן אי אסור במלאכה בין בבחור הנושא בתולה ובין באלמון רע"ג ע"ג
איסור החתן במלאכה אי הוי דאורייתא או דרבנן ד"ק ע"ב
מלאכה בדבר האכל אי מותר וכן ע"י אחרים. רע"ג ע"ד
הכלה אי מותרת בעשיית מלאכה ד"ק ע"א

ביום הז' אי אמרי הקלת היום או"ל דע"ג ע"ד וד"ק
לענין תחנונים אי אומר החתן ביום הח' כיון דבעי' מעל"ע דקי"ד ע"א
סעודת יו"ז של החופה שנמשכה עד הלילה אי מברך שהשמחה במעונו דקל"ט ע"ד
חתן רופא אי יכול לבקר את החולה דקכ"ט ע"ב
לענין אי חייב החתן לעשות הסעודה כפי כבודו וכבודה ואי בייפינן ליה ד"ה ע"ג וד'
ואי יש חילוק בין בתולה לאלמנה ובין בחור לשמון שם היכא דהכלה עברא לחתן יותר מכבודה הראוי לה אי גם החתן חייב לעשות כן או"ל שם ע"ד
היכא דחלתה הכלה בתחילת החופה אי חייב בהוצאת הסעודת עבור אביה ואמה וקרובים ר"כ ע"א
היכא דמחלה הכלה על השמחה אי פטור החתן ר'כ ע"א
אלמנה דלא איכפת לה בשמחת ובטול מלאכה אי יכולה למחול ואי יש חילוק בין שמחה דאכילה ושתיה לביטול מלאכה דע"ד ע"ג
וכן בבתולה אם היא מוחלת על שמחתה מהו. דע"ד ע"ג
היכא דהכלה מוחלת וקרובותיה אין מוחלין אי לייתינן לה ואי יש חילוק בין היכא דהיא קטנה לנערה דע"ה ע"א
אם הכלה וקרובותיה מוחלין על הסעודה אי ש"ד או"ל דע"ד ע"ד ודע"ה ע"א ואילך
אם החתן הוא בעל מלאכה ואם יעשה הסעודה כפי כבודו וכבודה מוכרח ליקח בהקפה ובהלואה ומתיירא פן לאחר החופה ישלח ידו ליקח מנכ"ב שלה למכור או למשכן ונורם קטטה מגוה לכלה ולקרובותיה למחול ובתבשיל א' יותר שני ברקי"ל גבי עונג שבת אפי' בכסא דהרסנא דע"ה ע"ב
החיוב מוטל ביד ממוני הזמן וט"ה לתקן שלא יוציאו הוצאות החופה מרובה דנפיק מיניה חורבה וכן בענין הנדוניא דראוי לתקן להקל מעיל אבי הכלה בעניין המלבושים והשירוטים וכיוצא. דע"ה ע"ג
למניין ברכת בתולים דקט"ז ע"ב
נשים אי נאמנות ע"ע הבתולים דקכ"ה ע"ב
ואי מצו להכחיש את החתן האומר פ"פ דקכ"ה ע"א
טוען ט"ד אי נאמן אפי' בלא טרח בסעודה. דקכ'ו ע"א
בטוען פ"פ מצאתי דאסורה בתר ספיקא אי ה"ד במכחשת או בשותקת אבל באומרת נאנסתי או מוכת עץ אני מותרת ואי יש חי' בין כתובה לענין איסורא דקכ"ו ע"א וכ'
ואי יש חילוק בין אשת כהן לאשת ישראל דקכ"ז ע"א
בהא דאסורה לכהן להרמב"ם ז"ל אי שריא לבהנים אחרים בשמת בעלה דקכ"ח ע"א וכ'
ואם נפלה לפני יבם מהו שם ע"ג
באומר פ"פ ומצא דם דקכ"ח ע"ג
הטוען ט"ב וטענתו טענה ורוצה לקיימה דקכ"ט
בטענת פ"פ אי יש חי' בין בחור לנשוי דקס"ג ע"ג
ואי מלקין אותו או"ל דקס"ד ע"א
בטענת פ"פ והינו ברוא לו שלא הטה אי נאסרת עליו או"ל דקס'ד ע"ד
היכא דמותרת משום ס'ס אי גם הכתובה לא הפסידה דקס'ו

אי בקיאינן בזה"ז בבדיקת הבתולות ע"י שפחות או חבית וביוצא דקס"ו וקס"ז ובדיקה זו אי בעינן ע"י אנשים ולא סמכינן ע"י נשים שם ודקס"ז ע"ד אשה שאין לה וסת אי הוי מקח טעות דקס"ז ע"ב בענין בדיקת הבתולות ע"י רופאים אי מהני דקס"ז ודקס"ח

אי שער בבית חמיו ואחר סעודה ראשונה טען דלא מצא לה בתולים דקע"ח ע"ג ור' · והיכא דאומר החתן בריא לי שלא באתי עליה בימי אירוסין שם ע"ד כשאין מנהג המקום להתיחד ונתיחד עמה פעם אחת בבית חמיו בימי אירוסין אי יכול אחר כניסת לחופה לטעון ט"ב דקע"ט · ואם היא טוענת בתולה הייתי אי מהימנא במיגו דבא עליה · שם ע"ד

לענין סעודה אי בעינן שתטעון היא ותאמר בהדיא שבא עליה החתן באירוסין או אפילו בשותקת ש"ד דקע"ט ע"ד

באוכל אצל חמיו דלא מצי טעין טע"ב אי ה"ה טענת פ"פ דק"פ ע"ב

בדין כתובת מוכת עץ והכיר בה דקל"א ודקל"ב להתרחק מלישא אלמנת דקפ"ב ע"ד ·

מי שהתנה קודם קידושין שלא יכתבו כתובה כ"א מאתים ואם לא תתרצה בזה לא יקדשנה אי מצי להתנות וכן בבת כהן דקפ"ב ע"ד ·

מי שקידש אשה ושיב נודע לו ששם חמיו כשמו אי פטור מהקנס דק"ל ע"ב ·

גר אי יכול לקבל קידושין בעד בתו הקטנה דקע"ד ע"ב

נשים דאין להם לא קידושין ולא נשואין מד"ת כ"א מדרבנן וכגון קטנה וחרשת מהו שישא אותן כ"ג דקע"ב ע"ב ·

קטן שבא על הגדולה ולא השיר בתוליה אי מותרת לכ"ג דקע"ה ע"ד ·

מה שנהגו היכא דמתה אשתו ונשא אחרת והולידה בת דמניחין שמה בשם האשה שמתה אי ש"ד כיון שעי"ז זוכר אהבת הראשונה ויבא להיות ב' דיעות במטה א' שאסרו שלא ישמש באשה ב' ולבו מחשב באשה אחרת וכן אסרו לישא אשה עד שיעברו ג' רגלים כדי שישכח אהבת הראשונה דכ"ד ע"א וכ'

לקבול על טענת בתולים בשבת אי שרי דנ"ל ע"ב

בוגרת אי יש לה טענת בתולים דק"ן ע"א ·

בטענת מאיס עלי אי כופין להוציא ד"מ ע"א

למאי דקי"ל אין אונס בגיטין והו"ל מגורשת גמורה ונבייא כתובתה אי נבייא התוספת נ"כ דכ"ג ע"ב

והיכא דתפסה בעד התוספת אי נבייא שם ע"ג ור'

תוספת דבזה"ז אי דין נדוניא יש לה שם ע"ד

גט שלא נמסר ביום הכתיבה אי יש תקנה להכשירו שלא ע"י שליח · ד"ל ע"ד ודל"א ע"א

חתן שעשה חופתו כשהיה חולה וכו' אם זכתה כלתו בתוספת · דקכ"ז ע"א

כתובה אי נגבית מבינונית או מזיבורית · דקס"א ע"א וכ' וג'

גיורת פחותה מבת ג"ש וכו' אי יש לה כתובה וקנס · דקע"א ע"א

בתולה אלמנה וכו' מן הנישואין דכתובתן מנה אם התנו ביניהם שהיא בתולה ונתחייב לתת לה מאתים ונמצאת בתולה מהו · דקע"ד ע"ג

כנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה דלית לה כתובה אי אית לה תוספת · דקע"ה ע"ד

מי שנשא אלמנה ובתוך ג"ח לנישואיה ילדה אי אית לה כתובה · דקע"ו ע"ג

ואם רוצה הבעל לקיימה בתנה והיא רוצה להתגרש מהו · שם ע"ג ור'

ברואה שזינתה אשתו וליכא עדים אי כופין אותו להוציאה · דקנ"ב ע"ד

מאנס את הקטנה הנשואה מדעת אביה אי חייב לישא אותה כדין אונס · דקנ"ג ע"א

למאי דקי"ל כשם שאסורה לבעל כך אסורה לבועל אם היה הבועל מזיר והיא שוגגת או אנוסה אי אסורה לבועל · דקמ"ה ע"ג

אשת כהן שזינתה באונס אי אסורה לבועל דקמ"ח ע"ב

בבא על א"א קטנה הראויה למאן אי מותרת לבועל · דקמ"ט ע"ב

הבא על א"א קטנה ברצונה אי מותרת לבעלה דקנ"א ע"א

היכא דהנישואין הם מדרבנן וזינתה אשתו אי שריא לבעל ולבועל · דקנ"ג ע"א וב

וכן בנתגרשה בגט כשר מן התורה ופסול מדבריהם וזינתה אי מותרת לחזור לבעלה · שם ע"ב

מי שנבעלה בז"ז ונישאת לאחר הרעתא דבעולה אי י"ל דין אלמנה וכן מי שאנס משודכתו שהוא עצמו בעלה מהו · דקנ"ו ע"א

ולענין מוכת עץ · שם

לענין גט בע"ש אי שרי לסדר ולתת ואי יש להקל בשעת הדחק או"ל · דל"ב ע"ב

וכמה שאמרה לא נבעלתי · דקט"ן ע"ד

יבם שעמד בב"ד ואמר שאינו רוצה לא לחלוץ ולא לייבם אי חייב במזונות יבמתו · ד"ו ע"ב

בדין יבם שעמד בדין וחלה דחייב במזונותיה נסתפק היכא דחלקה היא או פירסה נדה אי חייב כיון דהוי"ל שעת הכושר · ד"ה ע"א

לענין חליצה בע"ש ועי"ט ואי יש להתיר בשעת הדחק וביוצא · דל"ב ע"ב וב'

הזמנת חליצה אי שרי בשבת או בע"ש קודם אמירת מזמור שיר ליום השבת לדידן · דל"ב ע"ב

חלק ח"מ

הא דקי"ל אין דנין בע"ש אי הוי איסורא · ד"ל ע"ג ור'

הא דאין דנין בע"ש אי הוי משום טעות או משום שצריך מיתון וטרודים בצרכי שבת ותימשך · דל"ה ע"ב

אי מותר לקבל הטענות בע"ש דכ"ח ע"ב וג' ור"ל ע"א וב'

ואי יכולין לכוף לבע"ד לבא · ד"ל ע"ב

ולצורך שעה אי שרי · שם

היכא דקבלו עליהם הבע"ד בין לדין בין לטעות אי שרי לדון בע"ש · דל"ב ע"ב

אם דנו דין תורה ביום חמשי ולא נגמר הדין אי יכולין לגמור הדין ביום הששי · דל"ה ע"ג ור'

אם הבע"ד טוען שאם יניחוהו עד יו"א מטי ליה פסידא שיברח בעל דינו או ישבר אי מזמינין אותו לדין ומחייבים אותו לפרוע קודם השבת דל"ב ע"ג

היכא

היכא דאתו מנפשייהו אי דנין בערב שבת ועי"ט
דל"ז ע"א וכו'
אי שרי להזמין לדין בשבת היכא ליום א' או"ל
דל"כ ע"ד
אי שרי לקבל טענות בשבת לדון למחר או גזרינן
שמא יכתוב ·   ד'
אם עברו ודנו בשבת ויו"ט אי דיניהם דין ואי
יש חילוק בין ד"מ לד"נ ·   ד"ל ע"ד
חתן אי מצי לדון ביום חופתו ·   דקכ"ט ע"א
ואם הוא נושכר לנכור אי יכולים לכופו שם ע"כ
להזמין לדין לחתן אי נותנין לו כ"א ימים שהוא
טרוד ·   דקכ"ח ע"ג
היכא דכבר הזמינוהו ג"פ ולא בא ובבואו לישא
אשה יוכלו להכניעו ע"י עיכוב חופתו אי בכה"ג
יכולין להזמינו ·   דקכ"ט ע"א
אם צריך לפסוק הדין מיד שיתברר ולא יענה
את הדין אי הוי מדאורייתא · דל"ה ע"ד ודל"ו
ע"א וכו'
עיוני הדין אי הוינו אחר גמר דין דוקא דל"ו ע"ד
התופס מקטן מקניינו מדרבנן אי מוציאין
מידו   דקע"ג ע"ג
בדין מחוייב שבועה ואינו יכול לישבע משלם דק"ן
ע"ד ודר"ז ע"ג וד'
שו"ט בדין מנה לי בידך והלה או' איני יודע
והיכא דלא תבע ליה חבריה ובבא לצאת י"ש דקפ"ה
ע"ב וע"ד
היכא דחייב לשלם בבא לצאת י"ש ותפס שכנגדו
אי תפיסתו תפיסה   דקפ"ו ע"א
באומר איני יודע אם פרעתיך אי שכנגדו חייב
שבועה   דקפ"ז ע"ג
לוה שפרע למלוה מעות ומצא בהם מזוייפות
ובן מוכר עם לוקח מהו   דקפ"ז ע"ג וד'
בענין חשוד על השבועה בשבועה דלהכא אי נעשה
חשוד   דקפ"ח ע"א
מלוה על המשכון אי הוי ש"ח או ש"ש ואי מצי לו'
קי"ל   דקפ"ח ע"א וכו' ג'
אם אמר ראו' לשמעון במדומה לי שאתה חייב לי
מנה והלה אומר פרעתיך וזה אומר ברור לי שלא
פרעתני   דקפ"ח ע"ג
היכא דשניהם טוענין בספק כגון הלויתיך ואיני
יודע כמה והלה או' לו הלויתני ואיני יודע כמה
דקפ"ט ע"א
למאי דקי"ל דאונסא דשכיח לא הוי אונס לגבי
ממון משום דהו"ל לאתנויי אי גם באונס שחושש
להוציאו מפיו משום אל יפתח וכו' אמרי' דהו"ל
לאתנויי   דכ"ד ע"א ואילך
לענין אונס ממון בטענת שכיח ולא שכיח אי
הוי אונס   דכ"ו ע"ב
שכיח אי הוי שכיח ולא שכיח   דכ"ו ע"ג וד'
בענין מזכה לעובר שאינו בנו   דפ"ט ע"ד ואילך
לדעת התוס' דס"ל דלכשתלד קנה אי סגי להו
בהאי לישנא לחוד או בעי' לכשיולד דקאי על
העובר   ד"ל ע"ג
באומר אם ילדה השתא וכו' אי הוי כאומר לכשתלד
דל"א ע"א
היכא דמזכה לבנו אי קנה   דל"א ע"א
ואי ה"ה במזכה דשלב"ל לבנו   דל"א ע"ב וג'

להקוברים דמזכה לבנו קנה אי בעי' שלא יהא
אביו ממזכה וגם שלא יחזור בו קודם שנולד ·
דל"א ע"ד
לענין בנו אי בעינן הוכר עוברה או אפי' בתוך מ'
של יצירה   דל"ב ע"ב
היכא דמזכה לבנו אי ה"ד בש"מ או אפי' בבריא
דל"ב ע"ב
לענין בנו אי בעי' שיהיה בן קיימא בסוף לאפוקי
הפילה   דל"ב ע"ג
בדין זכין לעוברין אי ה"ד במטלטלין   דל"ב ע"ד
לענין בנו בירושה דממילא אי אית ביה זכיה .
דל"ב ע"ד ואילך
ראובן שמת והניח את אשתו מעוברת והניח נכסים
וקרקעות והכל בחזקת אב המת אי נזקקין ב"ד
להוציא הנכסים מתחת יד אב המת ולמנות
אפוטרופוס   דל"ג ע"ג
להקוברים בירושה דממילא דזוכה העובר אי הוי
מיד אפי' במעי אמו ושוב נעשה נפל או"ד
דוקא כשיצא לאויר העולם   דל"ה ע"א
אם המזכה לבנה אי אמרי' גם באמה דדעתה
קרובה אצל בנה   דל"ה ע"ב וג'
לענין האב אצל בתו אי אמרי' דעתו של אדם
קרובה אצל בתו   דל"ה ע"ד ודל"ו ע"א
לענין בן בנו אי דעתו ש"א קרובה אצלו או כאחר
דמי ובן בת בנו   דל"ו ע"א ואילך
היכא דאמר אדם לחבירו קנה ע"מ להקנות לעובר
כשיולד   דל"ו ע"ג וד'
תנאי אי מהני בדבר שלב"ל   דל"ח ע"א
אם קדמו אחי העובר ומכרו קרקע בעוד העובר
במעי אמו ושוב נולד אי מכירתם מכירה דל"ד
ע"ג
שו"ט בענין לוואת ואקיף איולאדי אי ש"ד דל"ו ע"א
מזיק את חבירו או קרע בגדו של חבירו בשמחת
חתן וכלה אי חייב דקכ"ד ע"א ודקכ"ז ע"ג ודקל"ז
ע"ד
אם אין שם עדים והאומר שראובן הזיקו וראובן כפר
ואו' להד"מ   דקכ"ה ע"ב
שו"ט בדין אין הולכין בממון אחר הרוב וג"מ אם
נגח תורה דידן לתורה דידיה   דר"ז ע"א
ואם היה תפוס הספק שום ממון מישראל ההוא
מהו   שם
לענין רוב גוים ונגח תורה דידיה לתורה דידן מהו
שם

דבר שהיה בכלל

ע"ס אלפא ביתא

אות א

אורח הרעה היכא דאומר בש"ס כי האי לישנא אי
היינו דיבא או"ל ·   ד"א ע"א
אי אפשי בתקנת חכמים שומעין לון היכא אמרינן
ד"ק ע"א
איידי אי דרך התנא לשנות טעות בסיפא איידי
דרישא ·   ד"י ע"ג ואילך
אין עושין בו"ב אי היינו איסורא או"ל · ד"ל ע"ד
אין עושין מצות חבילות חבילות · דקי"א ע"ד
אין

אות ב

אות ג'

אות ד

אות ה

אות וי"ו

אות ז'

אות ח'

אות ט'

אות יו"ד

אות כ'

אות ל'

אות מ'

אות נון

נדר עיין לקמן אות שאלה
נפש אפילו נפש בהמה כמשמע ד"ק ע"ד ודק"א ה'
נשואין ליטא אשה במילוי הלכנה ד"א ע"א וד"ה ע"ב וד'
נשים אי נאמנות ע"ע הבתולים וכו' דקנ"ה ע"א
נדיקת הבתולות ע"י נשים וכן כאומר על אשתו שאינה ראויה לאיש אי סמכינן על הנשים דקס"ד ע"ד
נתינה בע"כ אי שמה נתינה דכ"ה ע"ד ואי יש לחלק בין נתינה דליכא הפסד למקבל להיכא דמפסיד קניינו דל"ט נתינה דכ"ו ע"א

אות סמך

סוגייא כרוכתה עדיפא דפ"ר ע"ד ודק"נ ע"א
סכנה דברים האסורים משום סכנה דק"ל ע"ב
סמוך מיעוטא לחזקה דקל"ד ע"א
ספק איסורא לחומרא דקל"ר ע"א
ספיקא דאורייתא לחומרא אי הוי מד"ס ד"ר ע"ב וג'
ספק דלא שכיח אי מיקרי ספק דפ"ו ע"ב ודק"ן ע"ד
ס"ס בתרי גופי לא אמרינן ד"ר ע"ב
ס"ס אי בעינן מתהפך דק"ן ע"ד • וסיכא דאיכא תלתא ספיקי שם
ס"ס • היכא דבחד ספיקא איכא רובא אי חשיב ס"ס דקנ"א ע"א
ס"ס אשכחן דאזלינן לחומרא אפי' בס"ס דקל"ו ע"ב ואי גם בס"ס דרבנן שם ע"ד
ספיקא דרבנן לקולא במיעוט נגד רוב דס"ח ע"ד
ספיקא דאורייתא לחומרא בחילופי גירסאות שבתלמוד אי נקטינן לחומרא דתרוייהו משום ספיקא דאורי' די"ד ע"א
ספק נפשות להקל דח"י ע"ב ודקל"ז ע"א
ספק מלקות להקל די"ט ע"א
סתם הלכה כסתם ד"ס ע"ב ודקל"ב ע"א
סתמא כרוכתה עדיפא ואזלינן בתרה דק"נ ע"א

אות עין

עבודה שכור שעבר אי חייב מיתה דקס"א ע"א וכו'
עוכר לעבייתן מהו פירושו דק"ו ע"ב
עוכר ירך אמו דקע"א ע"ג וד'
עד ועד בכלל דקי"ט ע"א
עוסק במצוה פטור מן המצוה דקי"ז ע"א ודקי"ט ע"ב וג' ודק"ך ע"ב
ע"ח אי הוי מד"ח או מדרבנן דק"ב ע"ד
עירוב והוצאה בזו"ט ובזה"כ דק"ב ע"א וע"ד ואילך
עיבור החדש והשנה אי בעינן כל הסנהדרי גדולה והמה ע"א או שני בשלשה דל"ד ע"ד
עיוני הדין אי הוי דרבנן או דאורייתא דל"ה ע"ד ודל"ו ע"א
עיוני הדין אי היינו אחר גמר דין דל"ו ע"ד
עישור נכסי אי רשאי האב להוסיף לבתו בחייו טפי מאיסור נכסי דע"ה ע"ב

אות פא

פנים חדשות לענין ז' ברכות דק"י ע"ד ואילך
פנים חדשות לענין אכל בתפלין דקל"ג ע"ב וע"ד
פיתוי קטנה אונס הוא דקנ"א ע"א
פנחס אי היה משוח מלחמה או לא דקע"ג ע"א
פסיק רישיה אי הוי דאורייתא לר"ש דרש"מ מותר או מדרבנן דפ"ה ע"א וכו' וג'
פרהסייא ופירסום אי בעי עשרה בני אדם או שני בתמשה ואי יש חילוק בין פרסומי ניסא לפרסומי דינא ופרסומי מלתא דפ"ו ע"ג
פתח פתוח אי יש חילוק בין בחור לבעול דקס"א ע"ב
פ"פ האומר פ"פ מצאתי ונשים מכחישות אותו דקנ"ה ע"ב
פ"פ האומר פפ"מ והיא אומרת מו"ע אני או כאנסתי דקנ"ו ע"א וכו'

אות צדי

צבור אי יכולים למחול על כבודם דקכ"ט ע"ד
צוואות ר"י החסיד ז"ל בענין היוונים אי יש לחוש דק"ל ע"ב
צניעות מהו פירושו די"ג ע"ד
צניעות אי הוי ד"ת וג"מ לחחמיר בספיקו די"ב ע"ד ואילך
צ"ח אי הותר לגבי מלך דקמ"ד ע"ד

אות קוף

קבוע ע"ל אות בף
קידושי כסף אי הוי דרבנן דו"ג ע"ב
קיצור דרך התנאים והאמוראים לקצר לשונם כל מאי דאפשר דמ"ט ע"א
קטן דאין במעשה קטן כלום אי ה"ה לענין קדושין ונישואין דק"ח ע"ב וד' ודק"ע ע"א
קטן ביאת קטן אי משיר הבתולים דקע"ה ע"א
קטנה פיתוי קטנה אונס הוא דקנ"א ע"א
קטנה לענין מוציא ש"ר על הקטנה דקנ"א ע"ב
קטנה שנתקדשה שלא מדעת אביה דקנ"א ע"ג
קטנים לאו בני שליחות ניהו לענין גר קטן וכו' דק"ע ע"ב
קים לי בספיקת יחיד נגד רבים אי' מצי לומר. קי"ל דקס"ד ע"ב
קי"ל בחד לגבי תלת דקפ"ו ע"ב וג'
קי"ל היכא דאיכא פלוגתא אי מיקרי מוחזקן או"ל דקפ"ט ע"ב
קי"ל בשבועה זל קי"ל במ"ד דאינו חייב אלא שבועה דקפ"ח ע"א
קמיעא אי הוי בג' אלאות האמצעיים דע"ו ע"ד

אות ר'

רבותינו אי היינו רבי או בתר רב הוו דו"ב ע"ד
רבינו הקדוש היה סוף התנאים ותחילת האמוראים דקמ"ב ע"ד
רב תנא הוא ופליג אי ניחא ליה לתנא לשנויי הכי דקמ"א

דקמ"א ע"א וכ' וג' וד
רב חשיב כתנא והוא היה, רבו של ר"ה דפ"ט ע"א
רבי יהודה הנשיא תרי הוו דו"ג ע"א
רבי יהודה הנשיא אי היה ב' בנו של ר"י דהיינו
רבינו הקדוש דו"ח ע"ג
ר' יוחנן ורב הלכה כר"י דרביה דר"א הוה ·
דקל"ב ע"א
ר' ירמיה תרי הוו דר"ר ע"ב
ר' יוחנן חכים טפי מרב דקמ"ב ע"ד
ר' יוחנן אי הוה תנא ופליג או אמורא דקמ"א ע"ד
ורקמ"ב ע"א
ר"א אי הוה תלמיד של ריו"ח דקמ"ב ע"א וע"ד
ר"ח תנא הוא וכו' ואי תרי ר"ח הוו חד תנא וחד
אמורא דקמ"ב ע"א וכ'
רופאים בקיאים ישראל או גוים אי נאמנים בענין
בדיקת אנשים דקס"ז וקס"ח
רעהו למעוטי גוי וכו' דל"ח ע"ב
רצופים ל"י רצופים אי היינו חוץ משבתות ד"ע ע"ג

אות ש'

שאלה בתרומות ומעשרות וכיוצא אי מהני בלי פתח
של חרטה בעיקר הנדר דע"ז ע"ב וג'
שאלה דיש שאלה בהקדש אי ע"י שאלה נפטר מברת
ומקרבן וכיוצא או צריך תשובה דח"י ע"ב
שבקיה לקרא דאיהו דחיק ומוקים אנפשיה ד"ט
ע"ב
שה ולא עופות דע"ב ע"ג וד'
שוטה אי אית ליה זכיה ע"י אחרים דקס"ט
ורק"ע
שור ולא חיה דע"ב ע"ד
שינה שתם שינה הוי בלילה דמ"ז ע"ג
שכר שעורים אי היו עושים בזמן התלמוד דק"מ
ע"ג
שכור דאסור בהוראה דקס"א ע"א
שינוי לשון שינוי אי שייך גם בברייתא ד"ב ע"א
שני כתובים הבאים כא' וכו' והיכא דמצרך צריכי
דקל"א ע"ד
שמואל תנא הוא ופליג אי אמרינן דקמ"ב ע"ד
ודקמ"ג ע"א
שתיקה כהודאה דמייא אי כל השתיקות שוות והיכא
דהיכא למתלי השתיקה בד"ה אי תלינן דק"ס
ע"ב
שתיקה כהודאה דמייא לא אמרינן אלא בדליכא
טעמא לריעותא לשתיקה דקל"ח ע"ב וג'

אות ת'

תלמוד ירושלמי כל שלא מצינו בהדיא שחולק הבבלי
עם הירוש' תפסינן כוותיה דקי"ר ע"ד
ת"ח אי יש דין ת"ח כזה"ז לכמה מילי דק"ך ע"ד
ורקכ"א ע"א
תפסת מועט תפסת דר"ה ע"ב
תרומה אי נקראת קלה כלשון חכמים דל"א ע"א
תרומה בתר אכילה אי תלי מתשיל עלה דו"ז ע"א
וג'

כללים מש"ס ורש"י והתוס' ושמחברים

א אי אורחא דתלמודא להקפיד לשנות על הסדר
הו"ל דקס"ח ע"ב
ב אשכחן בש"ס דמוקי הרבה משניות בסברא
יחידאה דקפ"ג ע"ד ורקפ"ד ע"ב
ג דרך הראשונים להביא הסוגייא ולהוציא ממנה
הדין האמור שם ולהוסיף אח"ך סעיפים
וחילוקים אחרים דמ"ו ע"א
ד היכא דמסתבר טעמא דיחיד רגילין הפוסקים
לפסוק הלכה כמותו דקפ"ו ע"ד
ה היכא דקשה דיוקא דרישא אדיוקא דסיפא אי
אמרי' כשאה כל' הפוסקים ד"ו כ' ודח"י ע"ב
ו רש"י שבהרי"ף אי היינו רש"י שבש"ס דו"ר ע"א
ז ידוע דרש"י והתוס' דמס' מעילה לאו היינו
רש"י והתוס' דשאר מסכתות ד"ז ע"ד
ח פסקי תוס' מי זה אמר שעשאם ר"י בעל התוס'
ולא רב גדול אחר דט"ל ע"ד
ט תוס' דיומא מתוהר"ם מרוטנבורק רבו של
הרא"ש דט"ל ע"ד
יוד הרא"ש והטור בנו אי חשיבי תרי כמות או
בח א' לענין קי"ל ר"ת ע"א ורקכ"ד ע"ד
יא הרא"ש הוא בתרא לגבי הסמ"ק דט"ז
ע"א
יב הרא"ש במ"א מביא דברי הרי"ף ובמ"א מגלה
דעתו שחולק על דבריו דמ"ר ע"א
יג פירוש המשנה להרמב"ם ז"ל החליף מוהר"י
ן' תבון בהעתקתו מלשון ללשון ואולי יש חסר
ויתר דקל"ב ע"ב
יד היכא דמביא מרן שתי סברות הראשונה בסתם
והשניה בשם י"א כמאן ס"ל דקפ"ט ע"א
טו היכא דקאמר בש"ס איפוך אי סתמא הוי
על הברייתא דק"ך ע"ד
טז ר"ח ור"א מחברי הברייתות תלמידי דרבינו
הקדוש היו דק"ס ע"ג
יז ברייתות דר"ח ור"א המה חולבו מרבנן קדמאי
מקודם דהיו ת"ר סדרי משנה ונשמטו מתו'
רבם רה"ק דק"ס ע"ג

חי בהוה מילי חיישינן ליוהרא דקכ"א ע"א
יט באיזה מילי יש דין ת"ח בזה"ז דקכ"א ע"א
ך היכא אמרינן מה בח ב'ר יפה דק"ע ע"ג

כא חרש מתחילת ולידתו אי אית ליה רפואה
דק"ע ע"א
כב בתולה שנולדה ביום ששי אי יש לה דמים
דקס"ד ע"א
כג אתה אי הוי למעוטי בניך דקס"א ע"ג
כד מפנקן מהו פירושו דקס"ה ע"א
כה בכלל דבר שהיה בכלל ויצא לידון בדבר
חדש וכו' דקכ"ג ע"ג
כו מנהגי הזמיר וע"א אי נשתנו מזמן מרן
החבי"ב ז"ל לזמן דהשתא דקכ"ר ע"א
כז גזירות חז"ל דאין לרמות זו לזו דקמ"ח ע"א

כח היכא או אי הוי לרבות או למעט דק"ס
ע"ד

פסוקי

פסוקי תורה נביאים וכתובים

תורה וישלח · ויהי בצאת נפשה וכו' דר"ן ע"א
וישב · בא אלי העבד העברי ד"ב ע"ב
ויחי · כבס ביין לבושו דפ"ג ע"ב
יתרו · ששת ימים תעבוד וכו' ד"ל ע"א
שמיני יין ושכר אל תשת · דקס"א ע"א
בלק · לא תלך עמהם וכו' ד"י ע"ג
אם יתן לי בלק וכו' שם שם
תצא לא מצאתי לבתך בתולים דקס"ד ע"א

קהלת ראה חיים עם אשה דע"ה ע"א
אסתר ליהודים היתה אורה וכו' דק"ל ע"ב

נביאים שמואל ב' סי' א' ותהר האשה ותשלח וכו' דקכ"ד ע"א
שם ותשמע אשת אוריה · שם
שם ולרש אין כל · דקכ"ג ע"ד
ישעיה סי' מ"ד אנכי עשיתי ארץ דע"ו ע"ב
ירמיה סי' ל"ג בערי יהודה וכו' דקל"ז ע"ד

כתובים תהלים י"ט והוא כחתן וכו' ד"א ע"א וב'
סי' ל"ב כי הוא אמר ויהי דקל"ח ע"ג
סי' קי"ט לרופא המרחק מאד די"א ע"א
סי' ק"ל אשריך וטוב לך אשתך כגפן פוריה דקס"ז ע"א וב'
משלי יהי מקורך ברוך דקט"ז ד

מפרשי התורה

רש"י בחומש ס' בראשית בצלמנו כדמותנו ורא"ם שם דקל"ז ע"ג
ס' בא ושמלות אף הן חשובות ד"י ע"ב וג'
ס' בשלח מקדש ה' כוננו ידך · דע"ו ע"ב
ס' ויקרא או נודע כמו אם · דק"ס ע"ד
ס' שמיני יין ושכר אל תשת יכול וכו' דקס"א ע"א ואילך

רא"ם ונח"י ס' בראשית בפ' זכר ונקבה · דקל"ד ע"ד
ס' משפטים בפ' במוהר הבתולות · דקס"ה ע"ג וד'
ס' שמיני ולהבדיל יכול והא הווי של ולהבדיל וכו' דקס"א ע"א ואילך
נח"י ס' שמיני ולהבדיל וכו' דקס"א ע"ב

תועפות ראם קונים ס' שמיני ולהבדיל וכו' ע"ד הרא"ם דקס"א ע"ב

שמע שלמה ס' שמיני יין ושכר וכו' דקס"א ע"ב

מוהרי"א

בשמואל ב' סי"א וישמור יואב וכו' דקמ"ז ע"ב
שם ולרש אין כל וכו' דקכ"ג ע"ד

כלי יקר בשמואל ב' סי"א וישמור יואב וכו' דקמ"ז ע"ב
שם כי קטנה היתה כ"ש דקכ"ג ד
שם בפ' ותהר האשה ותשלח וכו' דקכ"ד ע"א

שם כי ישראל לא היו יודעים דקכ"ד ע"א

בתי מדרשות

ילקוט עה"ת ס"פ ויחי יהודה הרג את עשו דק"ד ע"ד
ס' שמיני יכול יהיו ח"מ ופירוש מוהרר"ג דקס"א ע"ג

פרקי ר"א פ"י החתן דומה למלך ד"א ע"א ודע"ג ע"ג ודע"ד ע"א ודל"ט סע"ד ודקכ"ח ע"ג

תורת כהנים

ס' ויקרא מלוא קומצו וכו' דע"ו ע"ד
שם פ"י סי' י"א או נודע אליו וכו' דק"ס ע"ד
סדר שמיני ולהורות למ"ד שהשכור אסור בהוראה . דקס"א ע"א
ס' אחרי מנין שלא יקדש ולא יגרש דל"א ע"ב
ס' אמור ברייתא א' פ"א שור ולא חיה דע"ב ע"ג וד'
שם ברייתא ט פ"ז שה ולא עופות דע"ב ע"ג

קרבן אהרן

ס' ויקרא פ"ז ברייתא ב' או נודע אליו דק"ס ע"ד
שם פ"ט ע"ד הרמב"ם ז"ל דע"ו ע"ד
ס' שמיני פ"א סי' ז' ע"ד הרא"ם ז"ל דקס"א ע"א וב'
ס' אמור פ"ז שה ולא עופות דע"ב ע"ג

ספרי ס' הברכה יהודה הרג את עשו ודברי הר' ספרי דבי רב ז"ל דק"ד ע"ד

ספרי דב"ר

ס' נשא דטו"ב ע"ג
דאסור מדרבנן דקמ"א ע"א

מוהרש"י

בב"ר פ"ח סי' א' ד"ה הדא דקל"ד ע"ד
שם פ"ך סי' ד' ד"ה מלמד דקל"ה ע"א

תוספתא

ספטו"ב בשבת בש"א אין פוסקין דס"א ע"ב
פ"ב דמ"ק דנין ד"מ וכו' דל"ה ע"ב
פ"ב דיבמות גר וגוי דל"ח ע"ב
פ"א דכתובות מפני מה מפרישין דע"ז ע"ד
שם ובגליל לא היו עושין דק"פ ע"ד
ספ"ג דטהרות ספק הזורקין וכו' ד"ר ע"א וב'

חסדי דוד

פ"ב דברכות ד"ג ע"ב
חתן פטור דקי"ט ע"ד ודקכ"א ע"ב
ב"ט דשבת דכ"ח ע"ב וג'
דבעינן דם הנפש דע"ט ע"ג
פ"י דשבת דט"ן ע"ד
דהעיקר כפי' קמא דס"ד ע"ג

פ"ו דיבמות דוקא בנהרלא ליכא וכו' ד"ו ע"א
פ"א דכתובות וכגליל לא היו עושין דק"פ ע"ד
מ"כ ריש פ"ח דב"מ השוכר את הפועל דס"ח ע"ב וג'

תלמוד ירושלמי ומפרשיו

ברכות פ"א כוכב א' ודאי יום דח"ו ע"ד ודי"ט ע"א
שם והרי כרכת אשר גאלנו דקל"ו ע"כ וג
ר"פ מי שמתו ר"ז וריב"ה דקל"כ ע"ד
פ' ג' שאכלו כמקהלות כתיב דפ"ו ע"ד
פ' הרואה עוכר לעשייתן דק"ו ע"כ ודק"ט ע"א ודקי"ו ע"ג

בכורים תכש אתן נשיא גדולה מכפרת דקל"ח ע"ג

שבת פ' כלל גדול מה לכיעה היתה כמשכן דע"ח ע"ג וד' וד"פ ע"א
שם שקיטה תולדת תכורה דע"ט ע"כ
פ"ו הל"ה משום לוכע דס"ד ע"ג

פסחים פ"א כמתני' דאין חוששין א"ר יונה ד"ט ע"א
פ' מקום שנהגו כין מ"ד מדליקין דמ"ז ע"כ
ס"פ האשה אלו הן כ"א דקמ"ז ע"א
פ' ערכי פסחים כין סליסי לרביעי דקס"א ע"ד

סוכה פ' היסן ריב"ס הוה שושכיניה וכו'. דקכ"כ ע"ד

מגילה פ"ד תני מנחמין וכו' דקמ"ח ע"ג
שם אין מברכין כ"ח דקמ"ו ע"א
שם אית תנויי תני דקמ"ו ע"כ

מ"ק פ"א ה"ה אלו הן כ"א דקמ"ז ע"א

יבמות פ' הכע"י מה בין בוגרת ומה בין מו"ע דק"ן ע"א
פ"ח וכל עבד איש מקנת כסף דקס"ט ע"ג וג'
שם ר"ח כשם רבא דק"ע ע"כ
שם פ' החולץ אפי' למ"ד זכין לעוברין דל"כ ע"כ וג'
שם פי"ג תני ט"כ עד ל"י דקנ"ט ע"כ וג'

כתובות פ"א הדא דקימא וכו' דקכ"ו ע"א ודק"ן ע"ג
שם א"ר הילא וכו' דקכ"ה ע"ג
שם תפתר שב"ע שלא כדרכה דקע"ה ע"כ
שם תני ט"כ עד ל"י דקט"ן ע"כ וג'
שם אין מברכין כ"ח דקמ"ו ע"א
שם הנבעלת מן הקטן דקע"ה ע"ד
שם כראשונה גזרו שמד וכו' דק"ד ע"א
שם מעשה כאשה א' וכו' דקס"ג ע"ג
שם וכגליל וכו' דק"פ ע"ד
שם אלמנה מן הנשואין דקע"ז ע"ד
שם בוגרת אימתי היא נישאת · דז"ך ע"ג וד'
שם אין דנין בע"ש דכ"ח ע"כ וג' ודל"ה ע"ג
שם ר"י כעי מעתה אין ט"כ דקכ"ז ע"א וכ' וג' וד'
ריש פ"כ דכתובות שאם טענו מנה דק"ן ע"ד
ודקל"א ע"א
שם וכי לאו הודויה דר"ז ע"ד
ריש פ' האשה שנפלו עד שתתארס דקפ"ג ע"א
שם פ"ח עד שלא נתארסה דקפ"ט ע"כ
ס"פ הכותב הקטן מגרש דק"ט ע"א
ס"פ שני דייני הדא אמרה שמטבע א"י וכו' דקס"ס ע"כ

קדושין פ' האומר ר"א בשם ר"י הסמפון וכו' דכ"ד ע"ד
שם תני ר"ח כת יומא וכו' דל"ח ע"א

גיטין פ' מ"ס כג' מקומות נקרא ריה"ן דו"א ע"ד
שם אר"י רבנין ורבותינו וכו' דו"כ ע"ד
שם הלכה כרשב"ל דכ"ד ע"ד ורב"א ע"א וע"ד ורכ"ו ע"א

סוטה פ"ה הוא מזיד והיא שוגגת וכו' דקמ"ז ע"ג

ב"ק פ' הגוזל ר"י אמר בכא לאתת ידי שמים דקפ"ה ע"ד
שם הולאתי מן הכים · דקפ"ט ע"א

סנהדרין פ' אר"מ הכל כשרין לדון ד"מ דקס"א ע"ג
שם אין דנין בע"ש דכ"ח ע"ג ודל"ה ע"ג
פ' הנחנקין ולרכי הוא ר"י הנשיא · דו"ג ע"כ

שבועות פ' הדיינין את לא ידעת דקפ"ט ע"א

נדה פ' המפלת א"ר גבי המפלת סנדל דו"א ע"ד ודו"כ ע"א

מוהר"א לכ פ"א דברכות וא"ת והלא הקראה ספק דו"ט ע"א

יפ"מ פ"א דכתובות מעשה כאשה אחת דקס"ג ע"ג

שדה יהושע פ"ד דמגילה א"ד אין מברכין דקמ"ו ע"א וכ'
כגיטין פ' מ"ס ולא נתכאר לנו דו"כ ע"א
שם כפלוגתא דר"י ור"ל דכ"ה ע"א
כתובות רפ"ק כמתני' ע"ד רש"י ד"ה כתולה · ד"א ע"ג
שם נשמיעינה מן הדא דז"ך ע"ג וד'
שם הדא דקימא דקכ"ו ע"א וכ' ודזק"ן ע"ג
שם תני ט"כ עד ל"י דקט"ן ע"כ וג'
שם שכן מסורת כידם דק"ד ע"ד
שם אפ' שהיו מברכין דק"ה ע"א
ס"פ שני דייני הדא אמרה וכו' דקס"ה ע"כ וג'
בקידושין פ' האומר תני ר"ח וכו' דמכאן מש"ע וכו' דל"ח ע"א

פני משה בגיטין פ' מ"ס ד"ה תני רבותינו דו"כ ע"ד
בקידושין פ"ג ד"ה ממזר דקס"ט ע"א
יבמות פי"ג תני ט"כ ל"י דקנ"ט ע"ג
כתובות פ"א באמנת וכו' דקכ"ו ע"ג וד'
שם ד"ד ע"כ ד"ה א"ר הילא דקכ"ה ע"ג
שם תני ט"כ וכו' דקט"ן ע"ג
שם ולא אדכר רכיעי דז"ך ע"ג
שם

שם ד"ה הרא אמרה דקע"ז ע"ד
כתובה פ"ב ד"ד ע"ב ד"ה קטנה דקנ"ב ע"ב

קרבן העדה

שבת פ' כלל גדול דל"ב ע"ב מה לביעה היתה במשכן דע"ח ע"ג וד"פ ע"א
פ"א דפסחים כתב הרמב"ם ד"ט ע"א וכ'
פרק מקום שנהגו ומתכיים מפני הנר דמ"ז ע"ב
פ"ד דמגילה ה"ד אין מברכין דקמ"ו ע"א וכ'
מ"ק פ"ג דהינו מחוור דקנ"ב ע"ד
כתובות פ"א דנש כה"ן דוניהם דין ד"ל ע"ד

נחמד למראה

ח"א פ"ג דברכות ד"ח ותכאן הביא ראיה דקנ"ד ע"ב

תלמוד בבלי ורש"י ותוס'

ברכות ד"י ע"א שנאמר כהן פאר ורש"י ותוס' דקנ"א ע"א וכ'
די"א ע"ב אקב"ו לעסוק בד"ת דק"ט
שם בתוס' ד"ה הערב נא וכו' דקנ"ו ע"ג
דט ז ע"א חתן פטור וכו' דקי"ט ע"א ואילך
די"ט ואין מומנין עליו ורש"י שם דקמ"ה ע"א
דנ"א ע"א ווי לן דמייתנן דקנ"ח ע"ב
דמ"ו ע"א תוס' ד"ה כל הברכות דקנ"ו ע"ב
דמ"ט בתוס' ד"ה ר"מ דק"ך ע"ד
שם ע"ב לפי רוב הקהל דפ"ו ע"ג
דנ"ט ע"א כמריבהו לתרוויהו דקנ"ז ע"ב
דס"א כתיב ויברא דקנ"ד ע"ד

תרומות פ"ה שאה תרומה שנפלה דט"ז ע"ב

שבת די"א לא יקרא לאור הנר וכו' דע"א ע"א
די"ב ע"א אין משרכין דס"ה ע"א
דמ"ה אין דישה אלא בגידולי קרקע דע"ט ע"ב
דמ ו כל היכא דכי קא מכוין ד"פ ע"ג
דמ"ח ע"א דכה ור"ן ורש"י שם דפ"ב ע"ב
דנ"ו ע"א כל האומר דוד חטא דקמ"ו ע"ב
שם ברש"י ד"ה שביקש דקמ"ט ע"ב ודקנ"ד ע"ב וג'
שם בתוס' ד"ה ליקוחין דקמ"ז ע"ג
דס"ג ע"א אין בין העוה"ז דקמ"ג ע"ד ודקנ"ד ע"א
דע"ד ע"ב שכן צוידי חלזון ד"פ ע"א
דע"ה ע"א תוס' ד"ה הצד חלזון ד"פ ע"א
שם ברש"י ד"ה טפי דפ"ה ע"ב
שם בתוס' ד"ה כי היכי דע"ט ע"ב
שם השוחט בהמה דע"ו שע"ד ודע"ח ע"א וכ'
דע"ו הצד חלזון דפ"ה ע"א
דפ"ט ילאה יש כיניכם דקנ"ח ע"ב
דנ"ד ע"ב תוס' ד"ה הכל דע"ט ע"ד
שם תוס' ד"ה פוקסה דס"ד ע"ג
דנ"ה ע"א פוקסת ומעברת שער ורש"י שם דס"ד ע"ב
ס"פ שמנה שרצים תוס' מלוה שאני דפ"ד ע"ב וג'

דק"ג ע"א התולש עולשין דפ"ה ע"ב
שם תוס' ד"ה לא צריכא דפ"ה ע"ג
שם ברש"י בפלוגתא דר"י ור"ש במקלקל דע"ז ע"ג
דק"ו כל המקלקלים פטורים דע"ח ע"ג וד'
שם מילה הי הוי מתקן דע"ט ע"ג
שם בתוס' משם ר"ת דמאן דשרי מקלקל בחבורה דע"ז ע"ה
דק"ז ע"ב רש"י ד"ה מנין לחבורה דע"ח ע"ד
דקי"א ע"א ד"ה ההי דפ"ה ע"א
שם בתוס' ד"ה ההי שם
שם בש"ס נר שאחורי הדלת שם ע"ד
דקי"ז ע"א תוס' ד"ה דשקיל שם ע"ה
דקנ"ג ע"ב אר"פ האי אומנא דע"ז ע"א
דקנ"ט אמר זעירי ניתן וכו' דפ"א ע"ב
שם משכנין יין וכו' שם
שם דילמא אתי לידי סחיטה דפ"ב ע"א
דקמ"ה ע"א תוס' ד"ה כבשים שם ע"ב וג'
דק"ן ע"א תוס' ד"ה ואמר ר"א דס"ה ע"א
שם הולכין לטרטיאות וכו' דס"ט ע"א

עירובין ד"ז ע"א והא קי"ל דולר וכו' דנ"ג ע"ד
די"ח כתיב ויברא וכו' דקנ"ד ע"ד ודקמ"א ע"א
פ' בכל מערבין יו"ט הסמוך לשבת ד"ק ע"א
דמ"ו ע"א מאי כללא ותוס' ד"ה הא קמ"ל דס"א ע"ד ודס"ב ע"א
דס"ד ע"ב שתה רביעית וכו' דקס"א ע"ד ודקס"ב ע"א

פסחים ד"ו ע"ב יש מוקדם ומאוחר דקנ"ד ע"ד
ד"ז ע"א תוס' ד"ה בלבער דק"ו ע"ב
ד"ט ע"א אין חוששין ודברי רש"י שם ד"ח ע"ג וד'
דכ"ד הנאה הבאה לו לאדם ותוס' ד"ה לא אפשר ולא מכוין דפ"א ע"א
דכ"ה ע"א תוס' ד"ה אביי דע"ו ע"ב
דמ"ב ע"ב שכר המדי דק"מ ע"ב
דנ"ן ע"ב מקום שנהגו להדליק ביוה"כ ורש"י שם דמ"ז ריש ע"ב
דפ"ג ע"ב פלוגתא דר"י ור"ל דו"ט ע"ב וג'
דס"ח עולא רמי דקמ"ג ע"ד
דק"כ ע"ב תוס' ד"ה שאין דקו ע"א וכ' ודקק"כ ע"א
דק"ה ע"ב תוס' ד"ה חון דקנ"ה ע"א
דק"ט ע"א רביעית של תורה דע"ו ע"ג

ביצה ד"ח ע"א תוס' ד"ה והינו צריך דט"ן ע"ב ד"ב תוס' ד"ה ה"ג ד"ק ע"ג ודק"א ע"א ודק"ל ע"ג
שם ברש"י ד"ה פליגי דק"א ע"ב
שם בתוס' ד"ה דילמא דק"ב ע"ב
דט"ו ע"ב תוס' ד"ה לוו עלי דע"ה ע"ב
די"ו ע"ב ח"ש תכשיל זה לצי ודברי רש"י שם ד"ח ע"ג
די"ח מערמת השה ועובלת דפ"א ע"ב ודפ"ד ע"ב
דל"ו ע"ב בתוס' ד"ה והא מצוה קעביד ד"ל ע"ד ודל"א ע"ה וע"ד ודל"ב ע"א ודנ"ל ע"ג ודל"ד ע"ג ודל"ה ע"ג

חגיגה ד"ב ע"א כאן במשנה ראשונה דקפ"ג ע"ב
פ"ב מעון שבו כתות של מלה"ש דקנ"ט ע"א

שם

שם בתוס' ד"ה לא נסתרה דקכ"ט ע"ג
דקי"ב ע"א ברש"י ד"ה לרקה וד"ה מפני דקנ"ח ע"ב
דקי"ג שמואל תנא הוא דקמ"ג ע"א

כתובות

סוגייהו' שבאו שלא במקומם שם
ד"ד ע"א תוס' ד"ה הואיל דקס"ה ע"ג
ד"ט ע"ב לא דקא טעין ט"ד ורש"י והתו' דקנ"ו ע"א ודקע"ט ע"ג וד'
שם בתוס' ד"ה הא בגליל דקע"ז ע"א ודק"פ ע"א
שם בתוס' ד"ה מאי לאו דקע"ט ע"ג ודק"פ ע"א
שם תוס' ד"ה אבל דקע"ט ע"ד ודק"פ ע"א
די"ב עד כאן לא ק ר"ג וכו' דקנ"ו ע"ד
די"ג ע"א בשלמא לר"א דקע"ז ע"ב
שם ראוה מדברת וכו' נסתרה דקע"ו ע"ב
שם בתוס' ד"ה ר"א בבעלה וכו' דקע"ו ע"א
שם בש"ס השבתנו על המעוברת דקע"ו ע"ב
די"ד ע"ה ר"ג ור"א אומר נאמנת דק"ן ע"ג
דט"ז ע"א דמינו דהי בעיא אמרה דקנ"ו ע"ד ודקנ"ז ע"א
דכ"ו עי' בפשות ורש"י שם דט"ל ע"ב
דנ"ל ע"א תוס' ד"ה ניתרי בהו דר"ב ע"ב
דל"ה ע"ב ת"ר ממאנת אל"ק דקנ"ה ע"ד
דל"ו ע"א חרשת ושוטה ורש"י ותוס' שם דקנ"ו ע"ב
דל"ח ר"ע אומר יש לה קנס דקס"ה ע"ג
דט"ל בפלוגתא דרבנן ור"י דקט"ו ע"א
שם בתוס' ד"ה טעמא מאי דקס"ג ע"א
ד"מ ע"ב בתוס' ד"ה הא לא"ה דקנ"א ע"ג
דמ"ב בתוס' ד"ה לאביה דקנ"א ע"ד
דמ"ד ע"א בתוס' ד"ה הנזורת דקס"ח ע"ג וד
שם המוציא ש"ר עה"ק דקנ"א ע"ב וג'
דמ"ז הא דזכי ליה רחמנא ד"ק ע"א
דר"ן ע"א בתוס' ד"ה לית הלכתא דקל"ט ע"ב
דכ"ו ע"ב ר"מ אומר כל הפותח דקס"ה ע"ג
דס"ט ע"א תלה ליה רב דקמ"ב ע"ד
שם ע"ב ב"ש אוליד בשית שני דקנ"ב ע"א
דע"ז כל מקום שבנה דקל"ב ע"ד
דיש פ"ח בתוס' ד"ה האשה דקפ"ט ע"ב
ד"ק מה כח כ"ד יפה דק"ע ע"ג וד'

גיטין

דכ"ט מפני ד"ש דקע"ג ע"ב וג'
דל"א ע"א ברש"י ד"ה ה"ז חושש דו"ז ע"ג וד'
דנ"ל ודל"ד מה כח כ"ד יפה דק"ע ע"ג
דנ"ל בתוס' ד"ה ואפקעינהו דו"ו ע"א ואילך ודח"י ע"ב
דל"ח ע"א ב"מ שבנה דקל"ב ע"ב
דט"ל ע"א בתוס' ד"ה הלכה דקע"ג ע"ג וד'
דכ"ה ע"ב בתוס' ד"ה ביהודה דק"ד עד
ד"ס בתוס' ד"ה וכתובת אשה דקס"ו ע"ב וג'
דע"ג ע"ב בתוס' ד"ה אמר רבא דקנ"ד ע"ג וד' ודקנ"ה ע"א
שם הכלו אחרי וכו' דכ"ד ע"ב

קדושין

ד"ה ת"ר כיצד בכסף ד"ו ע"ד
דו"ב ע"ב רב מגניד וכו' דק"ו ע"ד
ד"מ קטנה שנתקדשה שלא"ד אביה דקנ"א ע"ג
דמ"ב והא קטנים וכו' דק"ע ע"ב וג'
ד"ע ע"א משפחה שנטמעה דקל"ו ע"ב
ד"ע ע"ב רש"י ד"ה כל דקל"ה ע"ב
דע"ג מאי אמרת וכו' דקל"ט ע"ב
שם נכי שתוקי דקל"ו ע"ב וג'
דע"ה ע"א למעוטי אלמנת עיסה דקל"ז ע"ד
דע"ח ע"א ותוס' שם ד"ה האי דקע"ג ע"א
דע"ט סמוך מיעוטא דקל"ד ע"א
שם הכל מודים באלמנת עיסה דקל"ה ע"ב וג' וד' ודקל"ז ע"ב וג'
ד"פ תוס' ד"ה סמוך ד"ד ע"ב

נדרים

ד"ך כל שעובר על נדרו דט"ז ע"ד
דל"ו השוכר וכו' והר"ן בפי' שם ד"ה לפיכך דס"ז ע"ג וד' ודס"ח ע"א וג'
דמ"ח ע"ב ההוא גברא וכו' ורש"י והר"ן שם דל"ו ע"ד ודל"ז ע"ד
דט"ן הא בפלה למאה די"ו ע"ב וג' ודי"ז ע"א
דס"ח ע"א בפי' הרא"ש והר"ן שם ד"ה לו' דח"י ע"א
דע"ז סבר ר"י למימר דל"ה ע"ב

נזיר

די"ב כל הקבוע וכו' דקל"ט ע"ד
דכ"ג ע"א האשה שנדרה בנזיר דט"ז ע"א
דל"ד שלשה מינין וכו' דט"ז ע"א
דט"ל ע"א נזיר שגלח וכו' דט"ו ע"א וב'

סוטה

ד"ג תוס' ד"ה נאמר כאן דבר דקמ"ט ע"ד
ד"ה ע"ב תוס' ד"ה אלו איתיה דקנ"ח ע"ב
ד"ו ע"א אלא מעתה וכו' דקמ"ח ע"ג
שם חושין בן דן הרגו דק"ד ע"ד
דט"ו ע"ב בעי רבא וכו' די"ג ע"א
די"ח ע"ב שומרת יבם שזינתה דקמ"ח ע"ד
דל"א מי שקינא וכו' שהיה בדין וכו' דקמ"ט ע"ג
ד"מ ע"א ויקם המלך דוד דק"ל ע"א
דמ"א ע"א קורא יושב דקנ"ט ע"ג
דמ"ג אינו חוזר מעורכי המלחמה דקי"ד ע"ג
דמ"ז אין לי אלא זריעה דקל"ט ע"א וב'

ב"ק

דל"ה ע"ב בתוס' ד"ה מרסיפא דקפ"ד ע"ד
שם בגמ' אלא דקאמר ניזק דקפ"ה ע"א וב'
דמ"ג ע"ב בתוס' ד"ה דאפשר דק"ן ע"ג
דמ"ו ע"א לימא תנאי היא דקפ"ג ע"ג וד'
דנ"ב ע"א ע"מ לפטור דקנ"ז ע"ד
דק"ז ע"א בתוס' ד"ה עירוב דקנ"ה ע"א
דק"ט ע"ב בתוס' ד"ה קטן דקע"א ע"ג ודקע"ב ע"א
דקי"ג לא יהכינן זמנא ד"ע ע"ד
דקי"ח ע"א דררא דממונא דקפ"ט ע"ד
שם מנה לי בידך דקפ"ד ע"א ודקפ"ה ע"ב ואילך
שם ע"ב בתוס' ד"ה והעלה דקפ"ג ע"ד

ב"מ דל"ו השוכר את הפועל — דס"ז ב וד
דע"ן בתוס' ד"ה נח — דקנ"ר ג
דס"א אטו כל אני — דקנ"ז ב
ד"פ א בתוס' ד"ה ומאי שנא — דקפ"ר ב
דנ"ז א בתוס' ד"ה שאלה — דקפ"ר ג
שם בתוס' ד"ה והלא — דקל"א ב
שם ב' בתוס' ד"ה רב הונא — דקפ"ר ד
שם ד"ה לימא — שם שם
שם בתוס' ד"ה פטור — דקפ"ט ד
דנ"ח הא מני סומכוס היא — דקפ"ר א
דקי"ו ב בתוס' ד"ה לימא — דקפ"ר ג וד

ב"ב דכ"ן ב' בתוספות ד"ה דברים דקנ"ה א
דל"ב ע"א ברשב"ם ד"ה לשמוטה דק"ן ד
דנ"ו ע"ב שכר תמרים — דק"ס ג
שם אבלן זה בועז רשב"ם — דפ"ט א
דקב"א ע"ב רשב"ם ד"ם שאלה — דו"ח א
דקמ"א ע"ב הבוא דא"ל לדביתהו והתוס' שם ד"ה דתנן — דפ"ט ד
דקמ"ב ע"א בתוס' ד"ה בן יום א' — שם שם
שם בעיטבה הלך אחר החכמה — דקכ"ה ג
שם בש"ם בן יום א' בו"מ — דנ"ה ב

סנהדרין ד"ח ע"א ברש"י ד"ה והאמר דס"ה ד'
ד"ך ע"א בתוס' ד"ה בשיש דס"ה ע"א
דנ"ה ע"א בתוס' ד"ה ליגמריה דנ"ל ע"ג ודל"ה ע"ג
שם ע"ב בתוספות ד"ה מושבות — דק"ה ד
דמ"א ע"א והא יכולים לומר — דקמ"ז א
דו"ן ע"ב אים אים — דנ"ח ב
דס"ג ב ר"ע אומר — דנ"ז ד
שם ר"פ בן סורר תוספות ד"ה קטן דקע"א ע"א וג
דס"ו ע"ב בא על הקטנה מאורסה ודברי רש"י שם דקנ"א א וב'
דע"ח נתכוון להרוג את הבהמה — דר"ב ג
דע"ט ע"א תוס' ד"ה בל קבוע דר"א א וב וג וד
ד"פ תוספות גבי הנסקלין בנשרפין דקנ"ט א
דפ"ר ע"ב תוספות ד"ה מאן — דפ"ד א
דפ"ט ע"א ר"ז אומר אין מענין — דנ"ו א
פרק חלק אין ז' דור — דקנ"ז ג

שבועות דנ"ב אמר אביי הכל מודים דק"ן ע"ב
דמ"א ע"א ולר"ז דאמר — דקע"ג ע"ב וג

מכות דט"ו ברש"י דבעי התראה בשעת האיסור דו"ז ע"ד ודק"י ע"א ודו"ט ע"א
שם ע"ב בתוס' ד"ה ובמאי — דע"ז ע"ג
דו"ט ע"ב ורשאבל וכו' — דק"מ ע"א וב'

ע"ז ד"ב א"ש ג' לפניהם — דוו"ד ע"א
שם ד"ג בתוס' ד"ה יבא בלרד השיחו וכו' דקמ"ח ע"ב
ד"ה בד' פרקים וכו' — דע"ב ,ע"ד

שם בתוס' ד"ה אלא מעתה — ד"ע ע"ד ואילך
ד"ח ע"ב ורש"י ותוס' ד"ה בי רמו — דק"מ ע"ב
דו"א בתוס' ד"ה עוקרין — דקמ"ד ע"ג וד'
דנ"ה ע"ב רבי ובית דינו ורש"י שם — די"א ע"ג ואילך
דנ"ו שמן ריה"ן וכו' — די"ב ע"ד
שם בתוס' ד"ה אסר לא — די"א ע"ב
דנ"ח ע"ב א"ר הקפיסן וכו' — די"א ע"ב
ד"מ אי רנעברין — דקנ"ט ע"ב

שמחות דפ"ו מת באותה העיר וכו' דקמ"ו ע"ד

זבחים דס"ר ע"ב מותח לוארה — דע"ו ע"ג
פ' פרת חטאת — דקי"ד ע"א
תוס' ד"ה וקסבר — דקפ"ג ע"ד

מנחות די"א ע"א מלא קומצו וכו' — דע"ו ע"ג
דמ"ב ע"א שיעור הלילית וכו' — דע"ו ע"ג
דנ"א ע"ב שתי חקנות — דקפ"ב ע"ג
דנ"ב ע"א א"ר אלעזר וכו' — דקפ"ב ע"ג
דנ"א אליבא דר"ש מולפן — דפ"ג ע"ב וג'

בכורות דכ"א ע"ב בהמה נשא ששפעה דקנ"ז ע"ג
דכ"ג ע"ב הלוקח בהמה מן הגוי — דקנ"ו ע"ג
דכ"ה ע"א רש"י ד"ה מסבוריתא — דפ"א ע"א
דמ"ח קטן וכו' — דס"א ע"ב וג'

ערכין ד"ז ע"א בתוס' האשה שישבה וכו' דנ"ו ע"א ודנ"ז ע"א

חולין דו"א מנ"ל דאזלינן בתר רובא — דר"א ע"ד
דמ"ו ואלו שקלים ורמשים — דע"ח ע"ד
דס"ט ע"א את לרבות את הולד — דק"ס ע"ד
דפ"ג ב"ד וכו' — דע"ב ע"ד
שם בתוס' ד"ה אלא מעתה — דע"א ע"א ואילך
דפ"ו אורח ארעא למטרח בי חתנא — דר"א ע"ד
דנ"ה ע"א בתוס' ד"ה ספיקא — דקנ"ט ע"א
דקמ"א לא ליבדק אינים וכו' — דפ"ב ע"א

תמורה דכ"ה ע"א עובר לאו ירך אמו דקע"ב ע"ב

כריתות דו"א ע"ב או הודע אליו דק"ס ע"ד
דו"ג ע"ב והאמר רב הלכה כר"א — דקס"א ע"ד
שם בתוס' ד"ה אמר רב — דקס"ה ע"ד
דו"ד יש עירוב וכו' — דק"ב ע"א וב וג וד
דו"ט ר' אומר בכס כאבוקיכם — דק"ע ע"ב
דכ"ו או הודע אליו — דק"ס ע"ד

מעילה ד"ב ע"א ששחטן בדרום ד"ז ע"ג וד"ט ע"ג

נדה פ"ב רב ושמואל דאמרי תרוויהו דק"פ ע"ג
דכ"ו ע"ב רש"י ד"ה אמר אביי — דקמ"ב ע"ד
דנ"ה ע"ב א"ר שלשה שותפין — דקמ"ג ב
דמ"ו ע"ב תוספות ד"ה ר' יוחנן דו"ח ג ודו"ט א
דמ"ח בל הבדיקות — דקנ"ה ב
ר"פ תינוקת ולרב נ"ל למיתני — דקו"ט א
ד"ס א מעשה ונתן לה רבי הרבע לילות דפ"ק ב
נגעים

נגעים ר"פ ה' כל ספק נגעים טהור דר"ז ע"כ

טהרות פ"ד מ"ה על ששה ספיקות ד"ד ע"א

הרי"ף ומפרשיו

שבת פ' שו"ט אמר ר"ש הולכין והנהגת מר שמואל דס"ט ע"א וכ
פ"ק דביצה הוקרה ללורך אכילה דק"כ ע"א
סוף תענית לעולם יעשה אדם עצמו ת"ח דקכ"א ע"א
מ"ק פא"מ ת"ר אבל וכו' דקל"ג ע"ג
יבמות פ' שמנה לכ"ג גבי גרושה דממילא דל"כ ע"ר ורל"ג ע"א
פ' כ"ם דקמ"ד ע"א וש"מ דקטנה דק"ע ע"ד
בגיטין דס"ה כראשונה היו אומרים דקכ"ד ע"ד
בכ"ק דקי"ח ואי לא תבע ליה חבריה דקפ"ה ע"ד

הרן בהלכות

שבת פ' שו"ט פוסקים לדקה דס"ה ע"כ
ר"פ ר"א דמילה אם נספק קמין דע"ט ע"ד
פ"ק דפסחים עובר לעשייתן דק"ט ע"א
יומא פ' יוה"ך גבי להקביל פני רבו דפ"ד ע"ג
שם גבי לנטורי פירי שם שם
סוכה פ' הישן ע"ד התוס' שם דקי"כ ע"ד
שם ומיהו מודיכא דקס"כ ע"א
שם דכ"ו ע"כ וה"מ כיוס א' דקל"ג ע"א
פ"ד דכילה אין כדין ואין מקדשין ר"ל ע"ד ודל"א ע"א
בגטין ס"פ כל הגט אם יש אונס כקי' דכ"ד ע"ג וד'
שם פמ"ש ד"ג חילוקי אונס יש בגיטין דכ"כ ע"כ
שם דמאי דאמרי' הכלו הרי וכו' דכ"א ע"א ודכ"ך ע"א
שם במשנת הרי זה וכו' ומהני וכו' ד"ג ע"ד
שם דס"ה ע"כ אבל רו"ו כתב וכו' דקכ"ד ע"ב
בקידושין פ' האיש מקדש מניין ששלוחו ש"א וכו' דק"ע ע"ג
שם פ' האומר ד"ה גרסי' בגמ' גבי מכר וכו' דכ"ד ע"ד
בכתובות פ' אעפ"י שאם יחלקו באמלע השבוע דס"ז ע"ג וד'
בע"ז דל"ה ע"כ רבי וכית דינו וכו' דו"א ע"ג וד'
בחולין פנ"ה ומאי דק"ל לרב אלפס דקמ"כ ע"כ

רבינו יונה ספ"ק דברכות מאי מברך וכו' דקל"ו ע"ג
ר"פ מי שמתו הלכה כרשב"ג דס"כ ע"א

הרמב"ן במלחמות פ"ב דברכות הא דחזן וכו' דקכ"א ע"כ
מ"ק דכ"ג והיה דאמרינן וכו' דס"א ע"ג
פ' יש נוחלין תנו שקל לבני דל"ו ע"ג

הרז"ה בסוכה דכ"ה כדין החתן דק"ך ע"ג וד'
בסנהדרין ס"פ בין סורר ועוד י"ל וכו' דל"ח ע"כ

שה"ג שבת פ' המלניע דל"ר גבי פיקסת דס"ד ע"ג
ר"פ שמונה שרלים ע"ר רש"י ז"ל דע"ח ע"ג
ביצה פ' משילין הטור כתב דנס אין מגרשין וכו' דל"ה ע"כ
כ"כ דקמ"א בשם ריא"ז גבי מוכה לעובר דל"ה ע"א
סנהדרין פ' ז"כ לקבל טענות בשבת דל"כ ע"ר
בשבועות ר"פ שבועת הדיינין ע"ר הר"מ דקפ"ה ע"ור

נמק"י במ"ק ב' אלו מגלחין אע"ג דאמרי' וכו' דס"א ע"ג
נדרים דמ"ח ויש למדין מכאן דל"ז ע"ד
כ"כ דקמ"ו גבי המוכה לעובר ד"ן ע"כ ודל"כ ע"ד
סנהדרין דל"ה אין דליחה וכו' דל"ה ע"ג וד'

מרדכי בברכות פ' היה קורא והלכתא כת"ק דקכ"א ע"א
שבת פ' תולין סי' תכ"ח פי' מוך או מטלית דפ"ג א'
ביצה סי' תרע"ט וכ"ה ספרי וכו' דק"כ ע"ג
מ"ק סי' תתפ"כ יש שר"ל וכו' דט"ן ע"כ
סי' תתק"א א' להרמ"מ דכ"ו ע"ג
סי' תתק"ד אבילות לחוד וכו' דכ"ט ע"כ
סי תתקכ"ד גרסי' בפ"ק דכתובות דג"ס ע"ג
פ"ק דכתובות סי' קל"ח וסי' ק"מ דאם ירלה להשביע דקפ"ו ע"כ
סוף כתובות סי' ש"כ בשם הירוש' דקס"ה ע"כ וג'
ביבמות פ' החולץ דאשכחן ס"ס לחומרא דקל"ו ע"ג
קידושין פ"ק השיב ה"ר רשב"א דק"ז ע"כ
סנהדרין פ' ד"מ סי' תש"כ ומתוך כך דל"ח ע"ד ודע"ל ע"א
בחולין סי' תקל"ג דהתם איירי וכו' דר"א ע"ד ודר"כ ע"א

הרא"ש פ"ב דברכות ד' לילות דקי"ט כ

בפסחים פ' ע"פ דק"ג ע"כ ומה"ט נמי דקל"ה ד'
סוכה פרק הישן חתן וכו' דקי"ז א ודקי"ט כ' וג' ודקכ"כ ד
פרק לולב וערבה סי' ד' תקוס שנהגו וכו' דקכ"ה א
פ"ק דביצה אין מכבין את הנר וכו' דק"ג ג'
שם דכ"א דהלכה כרע"ק ד"ק ד ודק"א א
מ"ק פא"מ ומאד הפליג וכו' דמ"ז א וד
שם סי' ל"ו דא"ן שתי משמרות דג"ס ד
שם דכ"כ גבי ת"ה בשבת וכו' דמ"ד ד
שם סי' פ"ג אבל היכא שלריך להקדים דכ"ן ג
שם סי' ק"ד וכירושלמי פוסק דס"כ א
שם ר"פ מי שהפך ת"ר דברים שאסורין וכו' דס"כ א'
ביבמות פרק החולץ דמ"ג דמי שא"ל כנים וכו' דכ"ו

דנ"ב ב
בכתובות ר"פ אע"פ ונראה דראיותו היא וכו'
ר"ה ד
בגטין די"ז ד"ה איפוך וכו' דק"ך ע"ד
שם פ' מ"ש ד"ג חי' אונס יש בגיטין דכ"ב א'
בב"ק די"ד דיש שפסקו כר"י הגלילי דקפ"ג ג
שם בדקי"ח מנה לי בידך דקפ"ה ג וד
בב"מ דל"ג והלכה כחכמים דקפ"ג ד

הגהות אשירי פ"ק דברכות ואהן נהגינן וכו' דק"ו ג וד ודק"ט ב
ר"פ אף עפ"י והוי כעיא דהתם לענין תוספתא ד"ג ג

לחם חמודות בחולין פרק א"כ סקי"ב ומליסנא דקמ"ל וכו' ד"ה ד

קרבן נתנאל מ"ק דכ"ג ע"ב סי' ק"ד מהא דתניא דס"ה ג
יבמות דמ"א ונראה דמקמת קנס וכו' ד"ה א וב

מפרשי המשניות

הרמב"ם בפיה"מ בשבת פרק המצניע הפוקסת וכו' דס"ד ע"ג וב
בפסחים פרק מקום שנהגו להדליק דמ"ז ב
פ"ג דיבמות ואין הלכה כר"י דנ"א ב
פ"ה דאבות מ"ח על עינוי הדין דל"ו ד
עדיות פ"ח מ"ג ווס העדות דקנ"ו א
סופ"ט דנדה וכו' דקס"ז ג

רבי' עובדיה פ"ב דברכות מ"ה חתן פטור דקי"ט ד
שבת פי"ד מ"א ואם אוכל חייב דע"ט א וב
פ"א דפסחים מ"ב אין חוששין ד"ח ד
פרק ע"פ כין ג' לד' דקפ"א ד
פ"ג דגיטין מ"ח המניח פירות דטו"ב ד
פ"ב דכתו' משארסתני נאנסתי דקנ"ו ב וג
פ"ה דאבות מ"ח על עינוי הדין דל"ד ד'
סופ"ט דנדה דורקטי וכו' דקס"ז ב

תוספת יו"ט פ"ב דברכות מ"ה חתן פטור דקי"ט ב
פ"ב דדמאי מ"ב ד"ה מעשר דיו"ד א
פ"ד דכילה מ"ב משם הר"ן דל"א א
פ"ה דכילה מ"ב ד"ה אין מחרימין דס"ב ג
פ"ה דגיטין מ"ח המניח פירות דטו"ב ד
פ"ז דגיטין מ"ג לא הוי זו ואל"ז זו ד"ז ג'
פ"ג דקידושין מי"ב יכולין ממזרין ליטהר דקס"ט א
פ"ב דכתו' משארסתני נאנסתי דקנ"ו ב וג
פ"ד דכתו' מ"ו הגיורת דקס"ט א
פ"ח דמליעא מ"ב שאלה חלי יום דקפ"ד ג'
פ"ד דסנהדרין מ"ב לפיכך דנ"ל ג
מכשירין פ"ב מ"ב וקשיא דכל אינך דר"ה ג

מהרש"ח סביב הקוי"ט פ"ג דגיטין מ"ח ולי נראה דלא מן השם דטו"ב

ד
פ"ב דמכשירין מ"ז בשם כנו דר"ז ב

חזון פ"ב דמכשירין מ"ב ולא ידענא מאי ק"ל דר"ה ג וד
שם והנה לגהורה שם ד
פ"ב דמכשי' מ"ז ולענין להחיותו דר"ג ד

הון עשיר פ"ז דגיטין מ"ח אם לא באתי מכאן וכו' ד"ג ד ור"ד א

בית דוד פ"ד דע"ז ע"ד רש"י דו"ל וכו' די"א ד

קול הרמז פ"ב דדמאי מ"ב ד"ה מעשר דיו"ד א
פ"ב דכילה מ"ב גט בשבת דל"א א
פ"ד דסנהדרין מ"ב ואל תתמה דל"ג ד
פ"ו דסנהדרין מיו"ד ד"ס ג

בעלי השיטות

מהרש"א בח"א ברכות דס"א הו"ל לאתויי דקל"ד ד
שבת דנ"ו ואת ערובתם תקח דקמ"ט ב
בפסחים דק"ד ד"ה חוץ דקל"ס א
בכילה די"ב ע"ד רש"י ד"ה פלוני דק"א ג
שם ע"ד התוס' ד"ה דילמא דקכ"ב ב
בח"א פ"ק דמגילה סי' ט' ע"ד היפ"מ דקל"ד ד
ביבמות דע"ו בח"א ע"ד התוס' ד"ה בתנאי די"א ד
בתובות פ"ק ד"ט ד"ה אכל דקפ"א
שם דע"ו ע"א ד"ה על כעה"ח דק"ן ג
בקידושין ד"ט מלקין על היחוד דקנ"ג ב
בגטין דנ"ל ע"ד התוס' ד"ה ואפקעינהו דט"ז א וב
שם ד"ם ד"ה וכתובת דקס"ו א וב
בב"ב גבי אכלן זה כוטו דפ"ט א

רש"ל בחכמת שלמה סנהדרין דע"ט כל קבוע דר"א א וב
ביש"ש פ' הכונס סי' ו' דאי תפס דקפ"ו א

הרב המאירי בשבת פ' המצניע ד"ה המשג' השביעית דס"ד ע"ד
בסוטה דו"ך ד"ה גרושה דקמ"ח ע"א
ביבמות דקי"א ע"ב לענין ט"ב דקנ"ט ע"ג וד'

יד רמה בסנהדרין דס"ו ומת האיש וכו' דקנ"א ע"ב
בב"ב דקמ"א גבי מזכה לעובר ד"ן ע"ב וג'

ס' הישר לר"ת סי' ר"ל גבי לא ליהדק איניש וכו' דפ"ב ע"ד ודפ"ג ע"א

הר"ב בש"מ לכתובות דל"ו אי דקא טעין וכו' משם הרשב"א דרי"ו ע"ג
שם דמ"ד ע"א הגיורת שנתגיירה וכו' דקס"ח ע"א בתי'

בחידושיו לב"ק דמ"ב ע"א ולענין פסק דר"ב עא
ב"בב דקמ"א גבי מוכה לעובר רל"ה ענ

הרמבן

ביבמות פ' האשה לב"ג ותו אמרינן הכס וכו' דל"ה ע'א

בב"ב דקמ"א ומהא שמעינן רל"ב ענ

תוס' רי"ד

בקידושין דע"ט דדעת רש"י דיש תיקון וכו' די"ז ענ

הרשב"א בחו' לברכות

ברכות די"ב גבי כל ברכה וכו' דקל"ו עב
בחידושיו לשבת דע"ה ע"א על דברי הירוש' גבי לובע דע"ח עא וג
שם דחובל חייב משום נ"ש דע"ט עד
שם דקל"ד היכא דאשתפוך חמימי רע"ט עד
שם דקמ"ה ע"א לממהן פטור דפ"ב ענ
בחידושיו לסוכה דב"ה וי"ה שאפי' ז"ב דקי"ב ע"ד
בחידושיו ליבמות דקי"ד ע"ד כל מקום ששנה וכו' דקל"ב ענ
בחידושיו לגטין דע"ז ד"ה לא נחלקו די"ב עד
בחידושיו לחולין ד"ך ע"ב אין למדין דקל"ב ענ

הר"ן

בחידושיו לגטין דג"ל וא"ת ונביא לאלתר וכו' די"ז עב

הריטב"א

בשבת דע"ה ע"א על דברי הירוש' גבי לובע דע"ח ע"א וג
שם בשבת דל"ה בוחלת משום כותבת דס"ד עד
ברוש מ"ק ד"ד ועושין כל לרכי דל"ח עא
שם בדי"ד דקניא ר"עוכו' רל"ז עד
שם בדי"ו ודב"ד הלכה כדברי וכו' דס"ה עד
שם בדב"א דלר"י דקל"ג עב
שם בדב"א ופ"ח דאמרינן וכו' דקל"ג ע'ג
ביבמות דע"ו ותפוק לי דקל"ט עב
שם בדל"ט ויש מקשים דב"ה ענ
בכתובות דד"ן ליח הלכתא דקל"ו ע"ב
בגיטין דע"ו ע"ב ורבותנו התירוה די"ב ענ וד
בחי' מכות די"ט ע"ב מקיב רבא וכו' דקמ"א עב

חמרא וחיי

ע"ד התוס' בסנהדרין דל"ה וזי קשיא עוד היוס דל"ב עא
שם בסוף הס' בש"מ לסנהדרין דל"ס עא למדת שאם נשאו ונתנו דל"א עד

באר שבע

ברוש הוריות ד"ב אכל אכתי ק' ד"ח עא

לא נודע למי

בחי' קידושין דע"ב ה' קהלי דקל"ט ע"ב וג

עלה דיונה

בנהדרין דע"ט ד'ה א"ב דר"ב ע'א

בנין שלמה

השכמי שי' סנהדרין די'א ע'ב ומה שמקשים דקס"ה ע'ד

לחם סתרים

בע"ז דל"ז ע'א הנא שראי אחריתי די'ב ע'א
בליקוטיו לברכות די"א ומה שתירן דקל'א ע'ד

רצוף אהבה

בחי' לסוכה דב"ג ע"ד הרא"ש דקי' ע'א

זהב שבא

סימן ע"ג אין מוקדם ומאוחר דקל"ה ע"א

רמת שמואל

שבת דכ"ו ע"א ד"ה ליקוחין דקמ"ז ע"ג
מ"ק ד"ך ע"א ד"ה אמר ריו"ח ד"ס ע"ב
בסנהדרין דע"ט גבי כל הקבוע דר"א א וד

אור יקרות

ביבמות ד"פ ע"ד ע"ד התוס' ד"ה נעשה די'ט א

כוס הישועות

ב"מ דל"ז ד"ה והלה דקנ"ה ע"ב וג'

עין יהוסף

בב"מ דל"ז ע"ב ד"ה פטור דקפ"ט ע"ד
שם בד"ה לימא דקפ"ד ע"ב
שם בד"ה רב הונא שם ע"ד
שם בב"מ דכ"ט ד"ה נח לו דקנ'ד ע"ג

שמות בארץ

בתוספת יוה'כ ליומא דפ'א מה שהק'ע דק"ס ד
שם דפ"ד ע'ב ע"ד רש'י דר"ד ע"ב
בכפות תמרים בסוכה דל"ד ע'ד רש'י ד"ה מודה ר"ש דפ"ה ע'ב

פני יהושע

בקידושין בק'א דע"ב דהוי להתירא ד"ר ע"ד
בגיטין פ' הנזיקין ד"ס ע'ד התו' ד"ה וכתובת דקס"ו ע'א

שם לע"ג ע"ב ד"ה אמר רבא דקכ"ד ע"ג וד
שם ע"ר התוס' דק"ו בזה אינו מובן ד"ק ע"ב

זרע יצחק לומברוזו

ביבמות דקי"ה ע"ר התוס' דקנ"ט ע"ר

יד דוד

בשבת דק"ו ע"א גבי חובל בחבורה דע"ט ע"ר

נהרות דמשק

בפסחים דק"ד ע"ב ע"ר מוהרש"א דקל"ה ע"א וכ
בסנהדרין דע"ט גבי כל הקבוע דר"א כ וד

ידיו של משה

בחי' לכילה דק"ה ע"ב על ס' ר"ת דל"ה ע"ב

שער יוסף

ד"ט ע"א ע"ר מרן בכללי הגמ' ד"ז ע"ג וד'
שם ד"ו ע"א דאם כן למה הוצרך ד"י ע"א
שם בחי' להוריות ד"ח ע"ר ר"ת דקל"ז ע"ב

שביתת יו"ט

בחי' לסוכה דכ"ה גבי חתן פטור דקי"ז ע"א ודקי"ט ע"ב

הלכות יו"ט

דכ"א ע"ר ע"ר מוהרא"כ"ח דקל"ז ע"ג
דקל"ט ע"ב ע"ר הלח"מ דקפ"ג ע"ר

שבת של מי

גבי שיהיו כ"ר קבועין בבו"ה דכ"ח א
בחי' לשבת דקל"ג ע"ב ובליקוטיו סי' כ"ג דע"ז א
בדקל"ט ע"ר רש"י ד"ה שלא יעשה דפ"א ג

פרי העץ

בחי' לע"ז ד"ה ע"ר התוספות דס"ט ע"ר ודע"א ה

פני מבין

ח"א בחי' לסנהדרין דל"ו גבי עינוי הדין דל"ו ע"ר
ח"ב בדס"ג ע"ר הריטב"א דל"ז ד

גדולי המחברים

הראב"ד בס' בעלי הנפש ד"ר ע"א ד"ה הנה השלמנו דמ"ד ע"ב ודמ"ה ע"ב ודמ"ו ע"א ודמ"ת ע"א

הרמב"ן בתוה"א דכ"ג ע"ר דהלכה כרשב"ג דס"ב א וכ'

רכ"ד ע"ב וק"ל דהא קי"ל דס"ב א
דס"ט ע"א דמ"ש בש"ס הלכה כדברי וכו' דס"א ב

הרשב"א בתה"ב במה"ב דקס"ח ג
דמסתבר דאפי' בבוגרת דקמ"ט ד
שם מ"ש הרא"ה בבד"ה דקמ"ע ד

בעל העיטור אות זיכוי ומתנה דאב במי וכו' דל"א ג ודל"ב ב
אות קידושין ונברא דקריש ע"ת וכו' דכ"ר ד
אות שליסות דכ"ח ע"ר ואתשיל קמיה וכו' דכ"ד ד

בה"ג ה' מיאון דס"ג ע"ב דצריך שיכתוב וכו' דק"ט ב

בעל התרומות שט"ל ח"ב דקע"ב ב וט תטעה דק"ן ב

גדולי תרומה ריש שט"ל דקע"א ד דכיון דב' הרמב"ם דקפ"ה ג
שם ע"א דסוגיית ב"ק דקפ"ס ד

רוקח סי' שנ"ה מעשה שנשאו ב' כהנים, דקנ"ז ע"ב
שם בשאירע כהן חתן דקנ"ט ד
במלאכת הלובע השוחט וכו' דס"ז סע"ר ודע"ח א וב

רי"ף דס"ט ג האוכל אגל חמיו דק"פ ב
נתיב כ"ב ח"ב ומ"מ הבנה נ' דע"ד ג
שם ואם לא בעל דמ"א ב וג' ודמ"ב ב ודמ"ה ב
ודמ"ו א ודמ"ח א ודד"ן ב
שם דרס"ז ב בשתס רחילה דהיה בחמין דס"ג ג
נכ"ג ח"ר גבי אלמנת עיסה דקל"ו ב
נכ"ג דס"ט ב וכל שלא נהג דקפ"א ג

כלבו ה' ר"ה יש שולין דע"ב א
ה' אישות ד"ג א ואמרו ז"ל מברכין דק"ר ע"א
ה' אישות שם ר"ש כתב וכו' דקי ד
שם סי' ע"ה שהמנהג עתה לברך דל"ט ג
בסוף ה' בהמ"ז ובה' אישות ולאלמון דנשא אלמנה דקט"ו ג

הרד"א דמ"ט דכיון דהפסוקים דקל"ו א
בסדר ליל פסח בברכת אשר גאלנו דקל"ו ע"ב
ה' ברכות דקמ"ר א וכי מסיים דקי"א ד

הרמב"ם

ח"א ה' תשובה ספ"ט אין בין העוה"ז דקמ"ד ע"א
ה' ק"ש רפ"ד מי שהיה לבו דקב"א א
ה' ברכות פ"ב ה"ט וה"ו דקט"ו ע"ר
שם הי"א בערי יהודה וכו' דקל"ז ד
פי"א מה' ברכות נטל הלולב מברך וכו' דק"ו ב
בסוף ה' ברכות בנוסח בהמ"ז נודה לך וכו' דקל"ז ע"ר
פ"ב מה' שבת ה"ך היתה החלי דר"ר ע"ג
פ"ד מה' שבת הי"א מ"ש ה"ה בשם הרמב"ן דפ"ה ע"ג
פ"ח

פ"ח מ"ה שבת ה"ט מ"ש ה"ה דלדעת רש"י וכו' דע"ח ע"ד
שם כה"ז והה"מ שם רע"ט א
פי"ט מה' שבת ה"ט ולא תלה וה"ה שם ר"י ד
פכ"ה מה שבת הכ"א נדבך של אבנים. רס"ה ד
פ"ח מה' עירובין ה"ד וה"ה שם דע"ט ע"ב
פ"ג מה' שביתת עשור ה"י מדליקין וכו' דמ"ז ב
פ"א מה' יו"ט ה"כ וה"ז דק"א ב
שם ה"ד מ"ש הה"מ המכוון וכו' דק"א ב
פ"כ מה' חמו"מ ה"ז אין חופפין וכו' ר"ח ע"ד ור"ט ע"א ואילך
פ"כ מה' שופר והוא שיהיה סמוך דל"ד ע"ד
פ"ז מה' לולב ה"ו מברך תחילה דק"ו ב
פ"ו מה' סוכה ה"ד מ"ש ה"ה דאין נר' כדברי הגאונים דקכ"ה ד
פ"כ מה' קידוש החדש ה"ח דל"ד ד

ח"ב פ' אישות פ"ג מברך קודם וה"ה שם דק"ו ע"ב ודק"ט ע"א וכ'
פ"ה מה' אישות ה"ה כמרן כ"מ וכן ישא אלכל אשה דכ"א ע"ד
פ"י מה' אישות ארוסה וכו' וה"ה דק"ד ב וג'
שם ה"ג ול' ה"ה שם דק"ט ע"ב ג
שם ה"ו המאדס וכו' וה"ה שם דק"ד ע"ב וג
שם ה"ט אחר הכותב וכו' דל"ח ע"ג
שם הי"ב ואם היתה דקי"ד ע"ד
שם הי"ד ומנהג חכמים וכו' דע"ג א
שם שם אין נושאין וכו' לא כע"ש דכ"ט ד ור"ל א
שם הי"ט הגיע זמן וכו' וה"ה שם ד"ב ע"א
שם כערי יהודה וכו' דקל"ז ב
ספ"י מה' אישות וכן א"ח ר"ו א
פי"א מה' אישות ה"א כשלא השיר דקע"ו ב
שם ה"ג וכן גדולה וכו' דקע"ו ע"ג
שם פתח פתוח וכו' דקס"ג ע"ב
שם ה"ח כר"א וכו' דמ"כ ד
ל' ה"ה שם כה"ח דקע"ח ע"ג
שם הי"ב טען ואמר דקס"ד ב
פט"ו מה' אישות מ"ש ה"ה דהרשב"א לא הכריע דקס"ו ג וד
פכ"א מה' אישות ה"ח כל מלאכות וכו' דס"ב ג
פכ"ד מה' אישות ואין כ"ד כופין וכו' דקנ"ג ג
פ"ג מה' א"כ ה"ב מותרת לבעלה וכו' דקמ"ט א
שם ה"ג קטנה וכו' ודברי הראב"ד דקנ"א א
פי"ד מהא"כ הי"ב גר נותר ככהו דקע"ד ב וג'
פט"ו מה' א"כ הכ"א האסופי וה"ה שם דר"ב א
שם הז"ך יראה לי וכו' דר"ז ב
ל' ה"ח שם וה"ט מדקי"ל כשמואל וכו' דר"ו ג ד
פי"ח מה' א"כ ה"ט ראוה שנבעלה דקל"ט ג
ל' ה"ה שם דיש מגדולי הדור דקכ"ו א
שם הכ"ט אשת כהן וכו' דקכ"ח א
שם ל' ה"ה ז"ל איכא ס"ס וכו' דק"ן ד
פי"ט מה' א"כ משפחה שנתערב וכו' דר"ב ב
שם הכ"ב וה"ה אם נתערב וכו' דקכ"ו א
ל' הכ"מ שם ושכ"מ מדברי התוס' דקכ"ה ב
פ"ט מה' גירושין ה"ח התנה עליה וה"ה שם דכ"כ ע"א וב
שם הי"ז ול' ה"ה שם ד"ך ע"ד ודכ"א ע"א וכ' וג

פ"י מה' גירושין ה"ד דקכ"א ב
פי"א מה' גירושין הי"ג ד"מ ב
שם הי"ו הממאנת וכו' דקמ"ט ב
פי"ג מה' גירושין הי"ב מפני ד"ש דקע"ג ב וג'
פ"כ מה' סוטה ה"ד קטנה וכו' ומרן כ"מ שם דקנ"א א
שם ה"ח כל איש וכו' ד"מ ב
שם הי"ג והט"ו אם אין לה כניס וכו דקנ"ג ג וד

ח"ג פ"ג מה' נדרים ה"ז אסר כנו וכו' דל"ו ד
פ"ח מה' תרומות העבדים וכו' דל"ג ב
פ"ג מה' מעה"ק כשעת סמיכה דקס"א ב
שם הי"ג פושט כל אלבעותיה דע"ו ד
פ"ד מה' מעילה ה"ח העוכר וכו' דקפ"ג ד

ח"ד פ"כ מה' זכיה הי"ח גר שמת דל"ג א
פ"ו מה זכיה הזוכה לשוטה ודברי ה"ה שם דקס"ט ד
פ"ח מה' זכיה ה"ה ש"מ וכו' דל"א א
פ"כ מה' מכירה ה"ח האו' לחבירו וכו' דל"ז א
פ"ט מה"מ אם נפסק הנהר וכו' דכ"ג א
פכ"כ מה"מ ה"י המוכר לעובר וכו' ד"ך א וב
פ"א מה' טוען ה"ז מנה לי בידך דקפ"ה בואילך
פ"ה מה' רולח נתכוון וכו' דר"כ ב
פ"א מה' רולח ה"ה הרבה רכרים וכו' דק"ל ב וג'
פ"ד מה' אבל ה"א ואסור לקבור וכו' דקמ"ד ב
שם ה"ו נקבר המת וכו' דקמ"ד ב
שם ה"ט ל' ה"ה כ"מ כפא"מ וכו' ד"ס ב
פ"ו מה' אבל ה"ה מותר וכו' וכ"מ ולח"מ שם דכ"א ב
שם ובן האשה וכו' וכ"מ שם דכ"א ב
פי"ג מה' אבל ה"ו עשרה כוסות וכו' דקמ"ד ב
פ"א מה' סנהדרין ה"ג ד"מ וכו' ד"ל ג
פ"כ מה' סנהדרין ה"ו לא תעשו עול דל"ז א
פ"ה מה' סנהדרין ה"א אין דנין דל"ה א
פי"כ מה' סנהדרין ה"ד ואין כהם מלקות דל"ז ד
פט"ז מה' סנהדרין התראת ספק דר"כ ב
פ"ג מה' עבדים ס"ד מי שחליו עבד דל"ד ב וג
פפ"ח מה' עבדים ישראל שתקף וכו' דק"ע ב
פ"ו מה' מלכים ה"ג בן נח וכו' דקע"א א
פי"כ מה' מלכים ה"א אין בין העוה"ז וכו' דקמ"ד ע"א

הגהמ"י כת' דשייכי לה"א פ"ה סי' ח"י על דאו' דק"ז א
שם סי' י"ט על שפשאם דק"ז ע"א ודק"ט ב
שם סי' ד' כד"ה תשובת דכ"א א
פ"י מה' גירושין ממ"ש כדין זה דט"ל ד
פ"ז מה' אבל סי' ד' דמ"ט ד

לחם משנה פ"א מה' יו"ט ה"ד ויש לתמוה וכו' דק"א ב
פי"א מה' אישות ה"ח דקמ"ח ע"ב ודקפ"ב ה
ספ"ט מה' שבועות הנשבע לחבירו וכו' ד
פ"ד מה' אבל ה"ו נקבר המת וכו' דקמ"ד ב
פ"ה מה' אבל ה"ה לא תנשא אשה דכ"א א
פ"ו מה' אבל ה"ב מה שהק' ע"ד הרמב"ן דמ"ן ב

משנה למלך

פ"א מה' שבת ה"ה ע"ד התוס' דכתובות ד"פ ג
פי"א מה' איסורי ה"ה ד"ה ודע דקנ"ו ב
פי"א מה' איסורי ה"ח ד"ה הן אמת דקנ"ב ע"א ודקנ"ג ב
פטו"ב מה' א"ב הי"ג נערה שנבעלה דקע"ה ד
שם בד"ה נסתפקתי דקע"ב ע"ד ודקע"ג א
פי"ח מה' א"ב ה"ט מה שהביא ראיה מהירוש' דקנ"ו א
פ"ב מה' סוטה בשם שאסורה לבעל וכו' דקמ"ז ע"ג ודקמ"ח ע"ג ואילך
פ"ד מה' מלו"ל הי"ד ד"ה עו"כ וכו' דכ"ד א
פכ"א מה' מלו"ל ה"א ד"ה והנה דקפ"ז א
פ"ב מה' זכיה הי"ח דל"ג ב וג
פט"ו מה' סנהדרין גבי התראת ספק די"ט א וב

מעשה רוקח

פ"א מה' ברכות גבי פנים חדשות דק"י ד
פי"ט מה' שבת ה"ט דיש סייעתא להר"מ ד"י ד

בני דוד

ריש פ"ו מה"א ע"ד מרן דק"ד ב
פי"ח מה א"ב עיין בתוס' וכו' דקמ"ח ד
דמ"ח ע"א בת' מוהר"א אלפאנדרי דט"ל א

שער המלך ח"א

ד"ל ע"ב ע"ד התוס' דכתובות דפ"ד ב
פכ"ג מה' שבת הי"ד ולדעתי יש ראיה דנ"ל ד
פי"ט מה' א"ב הכ"ג ע"ד הרא"ר דר"ג ב
פ"ט מה"ג ה"ח דק"ב ע"א ויש לתמוה עליו ד"ג ע"ד
שם ע"ד מרן בא"ה"ע דכ"א ד
פ"ו מה' שבועות הי"ח ע"ד מוהרש"א והט"ז ד"ט ע"ד
פכ"ב מה' מכירה ה"י דו"ך ע"ד המבי"ט דל"ה א

צרור החיים

פ"ח מה' שבת ה"ז ע"ד ה"ה דע"ט ב
שם דל"ח ע"ד ע"ד הערוך דפ"ג ע"א וג

קהלת יעקב שכעלי

פ"ב מה' שבת ה"ך דיש לתמוה דר"ד ג וד
פ"ח מה' שבת ה"ט ע"ד ה"ה דע"ח ד

מרכבת המשנה אשכנזי

פ"א מה' שבת ה"ה ע"ד המש"ל ד"פ ד
פ"ח מה' שבת ה"ט ודע דלפי דע"ט א
ספ"ח מה' עירובין דחיית הרא"ש דק"ב ד
פ"ג מה' א"ב ה"ב והוא ראיה וכו' דקנ"ב א
פ"א מה' טוען ה"ו דק"ו הוא דקפ"ח ד

לחם יהודה

פ"ד מה' ק"ש ה"ב ע"ד הכ"י דקי"ט ב
פ"ד מה"ב ה"א דמהכא מוכח דק"ך א
פ"א מה' יו"ט דכ"ו ע"ד ע"ד הלח"מ דק"א ב
דד"ן ע"א דנס לדעת הר"ן וכו"ן דכ"ה ב
פי"ט מה' א"ב הכ"ב אלא דק"ל דקל"ו ב
שם הכ"ב ואינו מוכרח וכו' דקל"ו ג
פ"ד מה' רוצח ה"א התראת ספק וכו' דר"ב ב

בני יהודה

ד"ב ע"ב ע"ד התוס' כיומא דפ"א ע"ד ודפ"ב א

יצחק ירנן

פ"ז מה' שבת ה"ה ע"ד רש"י דע"ט ב
פ"ב מה' סוטה הי"ב כאשה שנתגרשה וכו' דקנ"ג ב

בית ישחק

פ"א מה' שבת ה"ה ע"ד המש"ל ד"פ ד
פכ"ב מה"מ ה"י ולא ירעתי וכו' דל"ה ב
דקמ"ה ע"ד ע"ד הנו"ר דמ"ב א וב
שם ע"ד ע"ד מוהרימ"ט ז"ל דמ"ה א

פרי האדמה ח"א

דמ"ז ע"ד תענית ז' באדר וכו' דקי"ז ג
פ"ב מה' ברכות ה"י דק"מ א
שם דין י"ט כחור שמתה וכו' דקי"ד א
שם דל"ג ע"ג ומ"ש הש"י דקט"ז ג

קרית מלך רב ח"א פי"ב מה' מכירה ע"ד מוהרש"ך דקפ"ז ג

שרשי הים ח"א

דכ"ג מ"ש משם הרב שעה"מ דק"ב ע"א וב וג' וד'
דקל"ה ע"ד זכיית קטן וכו' דקע"ג ב וג'
שם דקל"ו ע"ד התוס' דקע"ג ג וד
שם דקל"ח ע"ג כמצינו למדין וכו' דקע"ג ב'
שם דקמ"ו ע"ב ע"ד הקס"י דקע"א ד
ח"ב דמ"ר ע"ד דיש להסתפק דל"ח ב
שם דכ"ו ע"א דיש קלת ראיה דקכ"ב א
דס"א ע"ד ושמעתי וכו' דקמ"ז ג
שם דס"ב ע"ב ועיין בדבריהם דקמ"ח ד
שם דיש להסתפק ג"ב דקמ"ט א
שם עו"ר להמש"ל דקמ"ט א
שם ועיין בת' מהרא"ש דקמ"ט ב
דקמ"ב ע"ב יש לחקור וכו' דו"ז ה
שם ע"ד ע"ד מהרש"א והט"ז דט"ז ד
ח"ג דג"ן ע"ד רא"ב היך תלי ר"י וכו' ר"ק ד

שם יוסף פ"ה מה' יסוה"ת ה"ב דט"ל ג
שם דכ"ה ע"ב ע"ד מהרש"א בכולה דק"א ג
שם

סס דכ"ט ע"ד דלפי דעת הרמכ"ס רק"א ע"ד ודק"כ ע"א
פכ"ד מהא"כ רט"ל ג
פכ"ד מה"א הי"ט איכרא וכו' רט"ל ע"כ

מטה אפרים

פט"ז מה' א"כ הכ"א אך ק"ל דקל"ט ג
פי"א מה' א"כ הט"ו ע"ד מרן כ"מ סס

לב מבין

פ"א מה' טוען ה"ט הלא מעתה וכו' דקפ"ח א

טורים וב"י וש"ע ומור"ס ולבוש

א"ח סי' ל"ח כטור חתן ושושבי' וכו' ומרן כ' סס דקי"ט ד
כש"ע סס ס"ו חתן וכו' דק"ך א
מרן כ' סס דאע"ג דלילה וכו' דקל"ג א וכ'
סי' ת"ז והערב בא דקל"ו ג וד
סי' ל"ה ס"כ וקוא דנסתיירו רוכס דקי"כ כ וג'
סי' ע' כטור חתן פטור וכו' ומרן כ' סס דקי"ט א ודקכ"א א וכ'
סי' ק"ו כל הפטורים מק"ש וכו' דק"ך א וכ
סי' קפ"ו נודה לך וכו' דקל"ז ד
סי' קפ"ח אם התחיל הסעודה דקל"ט ד
סי' קפ"ט ככ"י ולא עד בכלל דקמ"ה ד
סי' ס"ח ככ"י כ' כנו של הרשב"ן דס"ה ד
סס כש"ע סכ"ב אסור לכסות וכו' דס"ו כ
סי' ס"ך ככ"י ואעפ"י וכו' דפ"כ ד
סס כש"ע ס"ח חביח וכו' דפ"ד ג
סס כש"ע סט"ו אסור לפרוס וכו' דפ"א ג
סי' תקי"ו כש"ע סי' או יפרוס עליהם דפ"א ג
סי' תקל"ו ככ"י דמעיקרא לא הוה ק"ל ד"ח א
סי' תק"ן ככ"י יור כטכת שח"ל כשכת דס"ט ד
רס"י תקס"כ כל תענית וכו' דקי"ח א
סס"י תקע"ג כמור"ס מי שי"ל נישואין דקי"ז ד
סי' תקפ"ה ככ"י שכר מתורגמנין דס"ח א וכ'
סס"י תקפ"ח ככ"י כ' הכלכו וכו' דע"כ א
סי' תרי"ח ככ"י ע"ד הרא"ש דק"כ ד
סי' תר"מ וחתן כ' הרמכ"ס וכו' דקכ"א ג ודקכ"כ ע"ד
סס ככ"י אפי' שושבי' כמי וכו' דקכ"כ ד
סי' תרל"ס כהגה י"א שאם הזיק וכו' דקכ"ד ג וד ודקכ"ז ד

יו"ד סי' ז"ן דאין אנו בקיאין דקס"ו ד
סי' קע"ט נשואין כמילוי הלבנה ר"א א
סי' קפ"ד סמוך לוסתה דמ"ח א
סי' קנ"כ כמור"ס והמנהג ליקח קטן דמ"ז ג
סי' קנ"ג ס"כ דאסור בכל הקריבות דמ"ח א
סי' קנ"ה כטור כל מלאכות וכו' דס"כ ג
סס ככ"י מיגה שלא כפניו וכו' דס"כ ג
סס ככ"י והרמכ"ס כ' שתם וכו' דס"כ ד
סי' רכ"ח ככ"י ויש לתמוה על רבינו וכו' דקכ"ג כ'
סי' רמ"כ כב"י אם רבו כבהכ"נ דקכ"ט ג
רס"י רס"ח עד שימול ויטבול דקס"ח כ

סס כדין גר קטן דקנ"ג א
סי' סת"כ כטור ולא נהירא ליה וכו' דנ"ן כ
סס כטור דחיכוק ונישוק אסור דמ"ח א
סס רגוהג ז"י המשפחה תחילה דמ"א כ וג
סס כמור"ס והמנהג ליקח קטן וכו' דמ"ז ג
סי' סע"ח ס"ד דא"ן עשרה דקמ"ה ד
סס ס"ה דקמ"ד כ
סי' סע"ע ככ"י ומ"מ מדברי כלם דקמ"ו א
רס"י סל"כ שלם רגלים וכו' ר"ן כ
סס כש"ע סב"א ואם לא קיים פו"ר דנ"ן א
סס כטור מעשה כא' שסידך דכ"ן כ
סס ככ"י רסי' ספ"ח ולעניין הלכה וכו' ד"ס כ וג

אה"ע סי' כ' כטור משפחה שנפל בה וכו' דקל"ו כ
סס ס"ד כהגה וכל זה וכו' דקל"ח ג
סי' ד' כל מדינה וכו' דר"ז ג
סס וכן כל משפחה וכו' דקל"ז א
סס סי"ג מחלה על מחלה דר"ו ד
סי' ו' נכי לדברי המכשיר בה וכו' דקע"ו א
סס שומרת יבם וכו' דקע"ח כ
סס ז' כטור ספק איסור דקל"ו א
סס ככ' סר"ת סוכר וכו' דקל"ה כ
סס כש"ע דבנתייחדה וכו' דקל"ב ג
סי' ל"ד ס"א ואסר לנו את הארוסות דק"ט ג
סס ס"ג בשעת נישואין וכו' דק"ו ד
סס ככ' אם לא כרך וכו' דק"ח א
סס כהגה יא דחוזרין ומברכין סס סס
סס ככ"י ע"י שליח וכו' דפ"ט ג
סס ככ"י ע"ד הריב"ס דק"ז ד
סי' ל"ה ס"א לאחר שיגמור הברכה דק"ו ד
סס"י מ' ככ"י דכ"ן דעת הרא"ש דל"ח א
סי' כ"ה ס"א כמור"ס ואפי' ביחוד דק"ה ד
סי' ס"א סעיף א' כהגה נהגו להתענות דקי"ז ד
סס כמור"ס כנסה לחופה וכו' דקל"ט ד
רס"י ס"כ מברכין ב"ח לכ' חתנים דק"ס ד
סס ס"כ כהגה ואין לעשות חופה וכו' דקמ"כ ג
סס כטור קולן מלהלות וכו' דקל"ח א
סס ס"ז כהגה וי"א דק"מ כ
סס כטור כחור שנשא אלמנה וכו' דקע"ו א
סס סס"י ס"כ אלמון שנשא אלמנה דקע"ו א
סס ככ"י שיגיע לשם תוך ז' דקי"ג א
סס ככ"י ור"ן כתב אם וכו' דק"ט ע"ד ודק"י א
רס"י ס"ד הכל תיקנו שתנשא כר' דו"ך ע"כ וג
סס נישואין כמילוי הלבנה ד"א א
סס כמור"ס דלא יצא החתן לבהכ"נ יחידי ד"א א ודע"ד א
סס כטור דבחור שנשא אלמנה וכו' דמ"ה ג
סס כש"ע ומנהג חכמים וכו' דע"ג א
סס בלבוש ס"ג ואם ישאנה סס ד
רס"י ס"ז כטור הנוערת וכו' דקע"ה א
סס כנסה בחזקת בתולה וכו' דקע"ו א וכ'
סס ואפי' יש לה עדים דקמ"ז ג
רס"י ס"ח כטור בשם הרמ"ה דקס"ו ד
סס פ"פ מלאכי דקנ"ו א וב
סס ככ"י אין אדם טורח בסעודה דקנ"ה ד
סס ס"ה בהגה פי' דוד קטוע דקס"ז ג

שערי חן וחסד

סס ססי' ס"ח אבל תוס' יש לה דקע"ו ג
סי' קי"ג ס"ה ככהנה י"א דנס האב וכו' דע"ה ג'
סי' קי"ז האו' על אשתו שאינה ראויה דקנ"ה כ ודקס"ז ד
סס ס' כמור"ס כסס מוסריק"ו דק"ס א
סי' קכ"ד כמרן ס"ח כסדר הנט דל"כ כ
רס"י קמ"ד ככ"י והנמ"י כ' וכו' דכ"א א ודכ"ך א
סס ס"כ כטור נכי תנאי אס לא אבא דכ"א כ
סי' קמ"ה ס"א כאכלו ארי וכו' ד"ך ע"ד ודכ"א ואילך
סס ס"ו ה"ו ניטך סס ודכ"ך ע"כ ודפ"ג כ
סי' ק"ס כטור והרמכ"ס איטו מחלק וכו' ומרן כ"י סס ר"ו ג
רס"י קס"ט ככ"י לענין חליצה כע"ס דל"כ א
סס כמרן כסדר החליצה אות כ"ר י"א וכו' דל"כ כ
סי' קע"ז כטור ס"ד וא"מ דבריו דקנ"כ ד
סי' קע"ח כטור המפתה את כלן דקנ"כ ג וד'
סס כס"ע ס"ג יש מ"ס דקנ"כ כ
סס כס"ע סי"ע והרב הלכוס ז"ל סס דל"ח ד

ח"מ סי' ה' אין דנין כע"ס דכ"ח ע"כ וג
סי' ס"ט כריא כחיובא וכו' דקפ"ז ע"כ
סי' ע"ה סוכ תבעו עפי' עד א' דקפ"ה ע"ד
סס כהנה ואס חזר דקפ"ז ע"כ וג
סי' ק"ט ס"א מכירת שדה יתומים ר"ע ע"כ וג
רסי' קו' דאין המלוה נוכה וכו' דל"ד ע"כ
סי' קע"ו סמ"ח כהנה דכ"ו ע"ג וד
סי' ר"ו מוכה לעובר ד"ן ע"כ
סס ככי כחוך מ' של יצירה דל"כ ע"כ
סס ואיכא דאמרי דל"ג ע"ד
רסי' רנ"ל המוכר לחבירו דקע"ו ע"ד
סי' רמ"ג סכ"א וסכ"כ אכל סוטה דק"ע ע"א
סי' רפ"ג ס"ג משס הרא"ס דל"ו ע"כ
סי' ס"ע כס"ע א"מ מידו דקע"ג ע"כ וג
סי' סע"ח ס"ט על תשו' הרא"ס ומורס סס דקכ"ד ע"ג וד
סי' תכ"א ס"ז שנים שנתאבקו דקכ"ח ע"א

בית חדש

א"ח סי' ג' דיש לחוש לחומרת כ' הגירסאות ד"ר ע"א
סס סי' ל"ח ע"ד הרא"ש דקכ"א ע"ג
סי' ל"ט שתה יותר מכדי רביעית וכו' דקס"כ ע"א
סי' ס"ט ס"ז איכא לאתמוהי דפ"א ע"כ
סי' קק"ד ס"א פלפלין נדוכין כדרכן ד"ר ע"כ
סי' תרע"כ עד שתכלה רגל די"ד ע"ג

י"ד ססי' קל"ה מיהו נראה דס"כ ע"ג
סי' רמ"כ דאין חילוק בין מהלך לרכוב דקס"כ ע"כ
סי' רס"ח דאס כאו מעצמס דקס"ט ע"א וע"ג
סי' סמ"כ דלמה לריך שימור דמ"א ע"כ
סס ס"ר כי למראית העין דמ"ו ע"ד ודמ"ז ע"א

סס סס דה"ט דהראב"ד וכו' דמ"ו ע"ד ודמ"ח ע"א
רס"י ס"ע"ח ואיכא לתמוה וכו' ד"ס ע"ד
סי' סנ"ג כסס רס"ל ע"ד רי"ו דס"נ ע"ג
רס"י סל"כ כפא"מ מוכח דנ"א ע"כ
סס דלכ"ע סידוכין מותר דמ"ט ע"ד
סס ס"ג מתה אשתו ד"ן ע"ג
סס ס"ר ע"ר מרן כ"מ דנ"א ע"ד
סס ס"ה ע"ד הרמב"ן דנ"א ע"א

אה"ע סי' ד' ע"ד ה"ה דלא כהירא וכו' דר"ג ע"ג
סס"י ו' ויש להלין דקנ"ט ע"ד
סס"י ס"א נכי קיפת כדה דמ"ח ע"ד
רס"י ס"ד אבל תיקנו דו"ך ע"ד
סס ס"ג ולפי זה משמע דע"ג ע"ג
סי' ס"ו מכינונית וכו' דקס"ו ע"א
רס"י ס"ז דלרכא ה"ד כתובה דקע"א ע"א
סי' ס"ח ס"כ דאפי' כספק א' דקק"ד ע"כ
סס מחלוקת הרמ"ה והטור דקס"ו ע"ד
רס"י ע"א שדברי הגהות אשירי תלמוד ערוך ד"ג ע"ג
סי' ק"ס פי' תבעתו כב"ד ד"ה ע"א
סי' קע"ח ס"כ ומה של"ל דקנ"ג ע"כ
סס ותיהו ל"ח דקנ"כ ע"ג וד

ח"מ סי' ה' דאי אתו מנפשייהו דל"ז ע"א וכ
סס"י ר"י איכא למידק דל"ג ע"ד
סי' סע"ח ע"ד הרא"ש דקכ"ד ע"ד

טורי זהב

א"ח סי' קל"א סק"י ותימה לי וכו' דע"ד ע"ג
סי' ס"ו סק"כ דלפי ס' ר"ת דס"ה ע"כ וג
סי' סי"ט סק"ח ק"ל מדברי הר"ן דפ"ג ע"כ
סי' ס"ך סקי"כ דפ"ג ע"כ ודפ"ד ע"ג וד
סי' תקפ"ה לענין שכר הקוניס דס"ח ע"א
סי' תקפ"ח סק"ה ר"ל ע"ג
סי' תר"י סק"א דמ"ז ע"כ

י"ד סי' שכ"א ס"א ע"ד הסמ"ג דנשאלין על התרומות רט"ז ע"כ
סי' סמ"כ סק"ה דקלה לומדים וכו' דר"ן ע"כ
סס סק"כ רבים מקשים וכו' דמ"ו ע"א
סי' שנ"כ סק"א התר זה הוא חידוש רכ"ן ע"ד

אה"ע סי' ס"כ ע"ד הרב"י דקי"ג ע"א
רס"י ס"ח דפליגי הרמ"ה והטור דקס"ו ע"ד

ח"מ רס"י ה' אין דנין כשבת דל"כ ע"ד

דרכי משה

אה"ע סי' ס"כ וכן שמנהג כב"א דק"י ע"א
סס סק"ה וסק"ו דק"ו ע"א

פרישה ודרישה

א"ח סי' ל"ח אלא דק"ל דק"ך ע"א

י"ד סי' קנ"כ סק"ח או או קאמר רמ"ר ע"א סי'

סי' רכ"ג סק"ה ומיירי שהקנה דל"ז ע"ג
סי' שע"ב דאיירי בבעולה דמ"א ע"ב ודמ"ד ע"ב
סי' שפ"ג בשם רש"ל ע"ד רי"ו דש"ג ג
שם באה"ע רס"י פ"ד שתנשא בר' וכו' דז"ך ד
שם מכאן מש' וכו' דע"ד ב
בח"מ סי' ר"י ס"ב דנ"מ רכ"ד ב

סמ"ע

סי' רכ"ז סקי"ו ד"ז ב

שפתי כהן

י"ד סי' קל"ה סק"ד ע"ד הב"ש דש"ב ג
שם סי' רמ"ב סקי"ט ע"ד הרב"ח דקש"ב א
שם רס"י רש"ה המוחל בעצמו דקי"ב ג
שם סי' שמ"ב סק"ז דאיירי בבעולה דמ"א ב ודמ"ד ב

בח"מ

סי' כ"ח סק"ב משם רש"ל דקפ"ו א
סי' ע"ה סק"ל ואפי' אימא לא דקפ"ה ד
שם סקנ"ח ע"ד המבי"ט דקפ"ח ג וד
שם סקס"ז ע"ד הירוש' דקפ"ט א
סי' פ"ב בכללי המינו ע"ד הר"ש דקנ"ז א

בנקודות הכסף

סי' שמ"ב סק"א וגר' דבזמנינו דמ"ו ד
שם דכתנס טרח דר"ן ב

בית שמואל

סי' ד' סקנ"ד ע"ד א"ה דר"נ א
שם סקנ"ו ולענין נזיקין דר"ו ד
סי' ו' סקכ"ז אשת כהן דקנ"ח ד ודקט"ן א
שם סקל"ד ויש מי שאו' דקל"ט ד
סי' ז' סקי"ג דנם בכה"ג דקל"ה ד ודקל"ו א
סי' כ"ה סק"א דמה מהני ז"ב דק"ה ד
סי' כ"ו סק"ד ד"ז ב
רס"י ס"א בדעת שתו' דקפ"ב ב
סי' ס"ב הק"ב ודלא כראבי"ה דק"י א
שם ולמנהג שלנו דקי"ב א
שם סקט"ו בג' דוקא דקט"ז א
סי' ס"ד סק"א הנושא בתולה וכו' דע"ד ג
סי' ס"ו סק"ט דמדברי הרי"ף וכו' דל"ה ב
שם סקי"ד ע"ד הב"ח דקס"ו א
סי' ס"ז סק"ב דקע"ז ד
סי' ס"ח סק"א ואע"ג דקי"ל וכו' דקע"ט ב וג
שם ונוהגין לייחד דק"פ ב
שם סק"ה דהרמב"ם איירי במכחשת דקס"ד ב
שם סקי"א ועיין בש"ס וכו' דקנ"ו ב
שם סקי"ח אלא שהרמב"ם והטור וכו' דקנ"ו א
שם סקי"ט דא"ו לו' קי"ל דק"ס א
שם סקכ"ד דכיון דהוי מק"ט וכו' דקע"ו ד
סי' קמ"ד סק"א ה"ז גיטך וכו' דכ"ה ב
שם סק"ב דשכיח הוי שכיח ול"ש דכ"ו ע"ג וד
סי' קמ"ה ס"ק ד"ך ע"ד ודכ"א ב ואילך
סי' ק"ס סק"ד כ"ב התוס' וכו' ד"ו ע"ג וד'

חלקת מחוקק

סי' כ' סק"ז משמעות לשון וכו' דקכ"ח ג

סי' ל"ד סק"ג בלו' לכתחילה דק"ו ד
סי' ס"א סק"א ע"ד הגהות אשירי ר"ג ג
סי' ס"ב בר' דגם לג' דקט"ז ד
שם סק"ו דקט"ו ג
סי' ס"ד סק"ב אם יכולה למחול דע"ד ד
שם סק"ה בגמ' אמרו שקרו דע"ה א וב
רס"י ס"ח גבי כאמנות הנשים דקס"ז ד
שם סק"ג דצריך בדיקה דקס"ו ב
שם סק"ה היכא דאיכא ב' ספיקות דקס"ד ב
שם סק"ז דאף להרמב"ם דקס"ג ד
סי' קמ"ד סק"א דכ"ו ג וד

ראש יוסף

א"ח סי' תק"ן ע"ד הב"י דעשרה בטבת דש"ט ד
ח"מ סי' ע"ו ונראה דאפילו דקפ"ז ב

מהריק"ש בנימוקיו

א"ח סי' קל"א דל"ח בבית החתן דקי"ט א
באה"ע סי' ס"ד יכולה למחול דע"ה ב
שם סי' ס"ח ונ"ל דשאין ב"ד דקנ"ח ד

כנה"ג

א"ח סי' רפ"ב בשמלא טעות במשלים דקכ"ו ד
שס"י ס"ג בהגהב"י ע"ד השה"ג דש"ד ב
סי' של"ט הגהב"י משם מהרשד"ם דש"ט א
סי' תרל"ה וראיתי בס' המפה דקכ"ז ד
בכללי הגמ' סי' ע"ל לא אמרינן דש"ב ב
שם בכללי הגמ' סי' ס"ח ד"ש ע"ד

שבנה"ג

א"ח סי' ח' או"ח ברכת הטלית בו"ב דקט"ז ע"ג
סי' מ"ז לענות אמן דקל"ו ע"ד
סי' קל"ה סקי"א כשאלתי דקכ"ה ב
שם סקט"ז ל"ש בחור דקי"ח ב
סי' קל"ה הגהב"י אות א' איכא למידק דקכ"ז ה
שם הגה"ט אות ט' כתבתי בתשובה שם ב
שם שם אות ט' כשאלתי דקכ"ח ב וג
סי' קפ"ח הגהב"י אות י"ט א"ה באה"ע דקי"ג ג ודקי"ד א
סי' קל"ט הגהב"י אות ו' דקט"ו ד
סי' רפ"ב כשהחתן קורא דקכ"ט ג
סי' תקמ"ח בהגהב"י וה"ד ברגל דט"ן ה
סי' תרל"ה מ"ש במ"ק דקכ"ז ג
בכללי הש"ס סי' מ' כלל ת"ו דש"א ג

בי"ד סי' קל"ב חתן וכו' אלא הוא ישן דמ"ד א
סי' רמ"ב הגה"ט אות ח"י בשם שלטי הגבורים דקס"ב ג
סי' שמ"ב הגה"ט או"א מעשה בא לידינו דכ"ד ב
שם שם אות ה' ויש לחקור דמ"ה ב
סי' שפ"ז בשם מוהרי"ל דש"א א וב
שם הגהב"י או"ב הלכה כדברי דמ"ד ד

שערי חן וחסר

באה"ע סי' ז' הגה"ט אות ל"ב בכונת הרמב"ם דקל"ו ב
סי' ל"ד הגה"ט אות ו' ואות ז' דק"ח ג וד
שם רס"י ל"ד הגה"ט בנוסח הברכה דק"ט ג
סי' ל"ח הגהב"י או"א דכ"ה ג
סי' ס"ב הגה"ט או"ו כך הוא מנהגינו דק"י ב וג
שם או"ז ואינו כ"ל דק"ה א
שם אות י"ד שחכם או גדול דק"י ג
שם אות כ"ך כתוב ברמזים דק"ה א
שם אות ז"ך וכ"כ הר"ן דקי"ב ד
שם אות כ"ח וכ"כ רי"ו דקי"ג ב
שם אות ל' וברור הוא דקי"ד ד
שם אות ל"ב ע"ד הרשב"א דל"ט ג
שם אות נ"ל אם התחיל דקי"ג ד
סי' סי"ד הגה"ט סק"ב משם מוהרא"ח ז"ל בכ"י דע"ה ב
שם בהגה"ט אות ב' ואות ג' ד"א א
סי' ס"ט הגה"ט אות ג' דהיכא דהוכרר דקע"ו ג
סי' קכ"ד הגה"ט אות ע"ט דמ"א א

בח"מ רס"י ה' הגה"ט אות א' דנ"ל א
שם הגהב"י אות ב' לענין חתן דקכ"ח ג
סי' מ"א הגה"ט אות ו' נעשה דיוקא דרישא דקס"ט ג
סי' ע"ב הגה"ט אות י"א דהוי ש"ש דקפ"ח ג
סי' ע"ה הגה"ט אות כ"ד ואפילו הכי אם תפס דקפ"ו א
שם סי' פ"ב בכללי המיגו אות קכ"ג מיגו דהעזה דקפ"ט ד
סי' ר"ט הגהב"י אות פ"ח ואין נראה כן דל"א ב
סי' ר"י הגה"ט אות יוד בשם הרא"ש ר"ן ד
שם אות י"ג בשם ריא"ז דל"א א וב
שם הגה"ט אות ט"ו בשם המבי"ט דל"ה ב
סי' רכ"ה הגה"ט אות כ"ח דכ"א ב
סי' רמ"ח הגה"ט סוף אות ב' ובס' מכ"ן דל"ו ע"א וב
סי' ר"ן הגהב"י אות כ"ו על ת' הרא"ש דל"ד ד
שם אות כ"ח מ"ש הרא"ש וכו' דל"ח א
סי' ש"מ הגה"ט אות א' משם הרדב"ז דקע"ג ג
סי' שע"ח הגה"ט אות י"ב בסוסים וכו' דקכ"ה ע"א

מגן אברהם

סי' ל"ח סק"ז משם הל"ח דק"ך ב
שם וא"ה למה חייב בתפלין דקל"ג ד
סי' ש"ו דאפ' דלא ראה דברי הר"ן דס"ז ע"ג וד
שם סק"ז דלא מיקרי ש"ש ד"ע ב
סי' שי"ד סקי"ו ואי שעוה דמ"ו א
סי' שי"ח סקי"ח משם הכ"י דס"ו א
סי' ש"ל סקי"ח יפרוש וכו' דפ"ב ע"א וב
שם סקי"ט גזירה שמא ישחוט דפ"ב ב
סי' תע"ג סקי"ד דבכוסים במים ד"ח ב
סי' תקכ"ז סק"ג בכוס וכו' ד"ח ע"ג וד"י ב
סי' תר"מ סקי"א דהלכה כרבא דקכ"ג ב
שם שם א"ב כזה"ז וכו' שם ד

יד אהרן

א"ח סי' טו"ב בדין כל הפטור דקכ"ג ד

שם סי' ל"ח הגהב"י ע"ד הרא"ש דקי"ט ע"ב וג ודקכ"א א
שם סי' קל"ה הגה"ט ע"ד הרבנה"ג דקכ"ח ג
סי' קמ"א הגהב"י אב ובן או ב' אחים דקמ"א א
סי' ש"ו ע"ד הרע"ז דס"ה ב ג'
סי' שנ"ט הגה"ט ד"פ א ואפ' לו' דהתוס' וכו' ד"י א
בכללי הגמ' אות ס"ד רב תנא הוא דקמ"א א ודקמ"ב א

האה"ע סי' א' הגהב"י אות ל"ח עיין כ"ח וכו' דקמ"ח ד
סי' כ"ו הגה"ט אות י"א ע"ד רש"י דו"נ ג
סי' נ' הגה"ט אות נ"ל ע"ע קנס דק"ל ב
סי' ס"ב משם מוהר"ת מטוולי דקי"ד ד
שם סי' ס"ב הגה"ט אות ב' דקל"ט ד
שם הגה"ט אות ט"ז ע"ד הרמב"ם דקל"ז ד
סי' קמ"ד הגהב"י אות ד' משם הרמ"ת ז"ל דכ"א ג

באר היטב

א"ח סי' תר"מ פטורים וכו' דקכ"ב א וב
אה"ע סי' ס"ד סק"ז ז' ימים דל"ט ג

פרי חדש

א"ח סי' ע' סק"ג שכ"ת כדברי הטור דקי"ט א
שם סי' קל"ט בחכמה ובמנין דקכ"ה ב
שם אם יש ב' חתנים דקכ"ה ד
סי' תל"ה ס"א ע"ד ה"ה דק"ג ב
שם רסי' תל"ה אבל אכנים וכו' דק"ב א
סי' תל"ו וכן הנהו דליתנהו דס"ח א וב
סי' תקפ"ה ע"ד המג"א דס"ח א

במ"ח בנימוקיו על הרמב"ם פ"א מה' ש' ה"א גבי נוגע דע"ח א
ביו"ד סי' ק"י סקי"ג ד"ה התוס' דקל"ט א
שם בכללי ס"ס אות י"ג דק"ן ד

חק יעקב

סי' תע"ג סק"ב ע"ד הרב מג"א ד"ח ב

אליה רבא

א"ח סי' ת"ז שלא לענות אמן דקל"ו ד
סי' ש"ו ס"ה ע"ד הרב הלבוש ז"ל דס"ו ד

מר וקציעה

סי' טו"ב בדין משהם נקביו דט"ו א
סי' רכ"ג יברך שהחיינו דקט"ז ב

משחא דרבותא

י"ד סי' שמ"ב דאיירי בבעולה דמ"א ב וד

פרי צדיק

בנימוקיו ליו"ד סי' של"ב ז"ל אמאי פסק וכו' ד"ן ב י"ד

כרתי ופלתי

י"ד סי' ק"י סקי"א ע"ד הפר"ח דקל"ט א

בית הלוי

על דיני מינו דמי ע"א ודבריו תמוהים דקס"ג ג

נהר שלום

א"ח סי' ח"ל ע"ד מרן דקל"ג ב
סי' ל"ט משם מר רבו דקס"ב א
סי' ש"כ ע"ד הרט"ז דפ"ד ד
סי' תקכ"ט ע"ד הרמג"א דקי"ז ב

מטה יהודה

א"ח סי' מ"ז שלא לענות אמן דקל"ז א
סי' ש"ך סק"ו ע"ד מרן דפ"א ג
שם ס"ו אסור להרדן דפ"ב א
סי' תקפ"ה ע"ד הבי' דס"ו ד
בח"ב דט"ו ע"ד רש"י דבילה דק"א ג
ביו"ד סי' שמ"ב דט"ו ע"א ע"ד הט"ז דמ"ז א
שם ע"ד וכ"כ דעת הט"ז דמ"ב ב
שם דט"ו ע"א ר"ל דבעי דמ"ז ג
שם על קו' מהרש"א שם ד
שם דט"ז ע"ג על המנהג ליקח קטן שם ג
סי' שנ"ב ואסור לקבור דקמ"ד ג
סי' שע"ט וכן מנהגינו דקמ"ה ב

כסא אליהו

א"ח סי' ע' סק"ב ע"ד הרמב"ם דקכ"א ב וג
שם סי' ש"ו להכריז בשבת ד"ע ב
שם סי' תר"מ ע"ד הרא"ש דקכ"ג ג וד
שם סק"ב ע"ד הנהמ"י שם ד
באה"ע סי' ס"ב לענין הכלה ד"ק א

אורים ותומים

סי' ה' אורים סק"ב ע"ד הסמ"ע ד"ל א וב
שם דאם קבלוהו דל"א ב
שם סק"ו ע"ד הכנה"ג דקכ"ח ד
סי' ע"ה סק"ח ע"ד הש"ך דקפ"ה ד

מכתב מאליהו

סי' ג"ל דק"ן ע"א דהרשב"א הביא פיר"ת דכ"ג ב

זקן שמואל

אה"ע סי' קמ"ד דס"ח ולא ירדתי לעומק חכמתו דכ"ה א

ח"מ דס"י רז' דס"ט דהרמב"ם ד"ן ב ודל"ג ג וד

בני יעקב

דמ"ב ע"א ע"ד הטור ומוהרי"ק דל"ח סע"ד

בני חיי

אה"ע סי' ב"א ע"ד המבי"ט דנ"ה ב

לשון למודים

דכ"ג ע"א ע"ד הבי' דק"ך ד
סי' כ"א ע"ד מוהרש"א דקל"ה ג וד

ברכי יוסף

א"ח סי' ל"ח ע"ד הרב יד אהרן דקכ"א א
סי' קל"ה ע"ד הפר"ח דקכ"ה ד
סי' קפ"ח משם הרב גו"ר דקל"ט ד
סי' תק"ן על קו' הרב ראש יוסף דס"ט ד

בשיו"ב לא"ח סי' מ"ז והערב כא דקל"ו ג וד

בי"ד סי' של"ב ואם הרגל בידו דנ"ו ב

באה"ע סי' יו"ד אות א' באשה שנתגרשה דקנ"ג ג
סי' י"א אות ג' בבועל שני והוא שוגג
דקמ"ז ב
שם אות ד' גבי אשת כהן דקמ"ז ד ודקמ"ח ב
סי' ל"ד ע"ד התוס' דכתובות דפ"ט ג

בח"מ סי' ה' ע"ד המפרש וע"ד סב"ח דל"ו ב
שם אות ה' דמסתברא דקכ"ח ד

מחזיק ברכה

א"ח סי' ל"ח ע"ד התוס' דקל"א א
סי' של"ט אות ז"ב משם הרב יכין ובועז דס"ז ג וד
בק"א לא"ח סי' קל"א גבי חתן דקי"ד א

שיורי ברכה

א"ח סי' קל"ה ע"ד מרן החבי"ב דקכ"ז ב
אה"ע סי' ס"ב אות ד' ותו דנראה דקי"ג ב
שם אות ג' דקי"ד ב

חשק שלמה

סי' ה' הנהגי' אות א' ד"ל ד
שם סי' ה' אות ב' לענין פורים דקכ"ח ד
סי' כ"ה אות ט"ו ע"ד מהרח"ש דקפ"ו ד

מטה שמעון

סי' כ"ה אות כ"א משם הרב מגן גבורים דקפ"ו ב וג וד
סי' כ"ח הגה"ט אות ט"ו ולפי הכלל שם א
סי' ע"ה הגה"ט אות י"ד אם תפס בעדים שם שם
שם אות ל"ח ע"ד הרב נחפה בכסף שם שם
שם אות ס"ה ע"ד הרב המאו"ט דקפ"ח ג וד
ח"ב סי' רז' הגה"ט אות ל"א דגבי בנו דל"ב א

ברכות מים

א"ח ס' תע"ט לענין ז"ב בליל פסח דקי"א א
דרכ"ד ע"ד הרב לח"א דקמ"ט א

בית מושב

שבס' קמ"ד ח"מ סי' ה' אם יכול דנ"ל א וב
סימן

שערי חן וחסד

אמרות טהורות

סי' ס"ו ע"ד הטור והב"ח דל"ח ד
סי' ס"ז ע"ד הרי"ף והרא"ש דקע"ז א
שם ס"כ ע"ד הרמב"ן דק"ע ג
שם ע"ד הב"ח דקע"א ב
שם ע"ד הרא"ש והטור דקע"ה ג
סי' ס"ח ס"א מרן הביא דקפ"א ד וקפ"ב א
דקב"א ע"א ע"ד הרשב"א דקנ"ז א וב וג ודק"ס א

פי שנים

בא"ח סי' ח' ד"ז ע"ג ובודאי הקדים בביאה דט"ו ד
שם דקס"א ע"ב ע"ד מהרד"ך דכ"ג ד ורכ"ד א

שלחן גבוה

א"ח סי' תר"מ סקי"ד וסקט"ו ולענין מעשה וכו'
דקכ"ב ע"א ודקכ"ג ודקכ"ד א
ביו"ד סי' ש"ס סקי"ט על אדם כשר דט"ן ב
שם סקל"ח דט"ן ב
סי' שמ"כ סק"כ ע"ד הב"ח דמ"ד ג וד
שם ואע"ג שאפת דמ"ה א
שם סק"ד פירשו דמ"ט ב
שם סק"ז מה שהק' על הרמב"ם ומרן ז"ל דמ"ב
ע"ד ודמ"ג א
שם סק"ט אם שמע ש"ק דמ"ו א
שם סקי' ע"ד הפריסה דמ"א ב
שם סקי"ג אע"ג דבלא"ה דמ"א ד
שם סק"ד ולי כר' דסמך דמ"ח ג
שם סקי"ו לטעם הרמב"ן דנ"ס א
סי' שע"ח סק"ז דס"א א
סי' של"ב סק"ו ולכל הטעמים דכ"א א
שם סק"ט בימי העומר דח"ן א וב
סי' ת"כ סקי"ב כיון דקי"ל דהלכה דט"ן ב

ערוך השלחן

א"ח סי' קל"ה אות ב דקכ"ז ב
שם סי' של"ט דלק"ת דהכריותא דל"ה ב
בח"מ סי' ה אות ג ד"ל ד

מאמר מרדכי

סי' ל"ח סק"ו ואני תמיס דקל"ד א
סי' מ"ז סק"ה והערב כא דקל"ו ג וד

שלמי צבור

ד"א ב הן אמת שוקשה דקכ"ט ד
דקפ"ג ג בש"ר והיה לבוש תפלין דקל"ד ב
בשלמי חגיגה דר"פ א היכה דנמלא פיסול דקכ"ח ג

אמת ליעקב

דיני הולאת ס"ת סי' י"ד וסי' כ"ה דקכ"ו ב

אות אמת

סי' קמ"ג דמ"ה א אם נמלא פיסול דקכ"ו ב

עיקרי הדט

י"ד סי' ל"ו אות כ"ד עיר שיש בה שוחט דקכ"ט ב

זכור לאברהם

ח"א דע"ה א אות ס"ת דקכ"ו ב
י"ד ה' הלכות ע' נשואין דקע"ה ב ובכל זה דנ"ן
ד ודנ"ו ב וג
שם משם החר"ש וב"ש בכי דו"ן ד
בלא"ע דרס"ו ע"א ולאו מקלאן דקי"ב ב
שם דרס"ז ע"א דה"ה לעבדים דקט"ו ד
שם דרס"ז ע"ב אפי' נימא דל"ב דקי"ב ג

בתי כנסיות

סי' ש"ו מעתה לדעת מרן דס"ו ע"ד ודס"ז א

חלק יעקב

ח"מ סי' ה' ע"ד הר"ן בפ"ק דכתובות דל"ז ב

פתח הדביר

ח"א בא"ח סי' ג' גבי חילופי נירכאות דו"א ע"ד
והילך
סי' טו"ב סקו"ב בדין משהה נקביו דט"ו א

בעלי תשובה

הריב"ש סי' פ"ב ברכת חתנים וכו' דק"ה ב
שם וסי' פ"ה לחזור ולקדש וכו' דק"ז ג
סי' קל"ב שאין בקרא ש"ס וכו' דק"ן ד
סי' שס"ד והאיא דפר"א וכו' דפ"ג ג
סי' שע"ו דא"ב נערה וכו' די"ג ג
סי' שפ"ח וסי' ש"ן לענין הכרזה בשבת ד"ע ע"ב
וג'
סי' של"ב דבשבועה וכו' דקפ"ט ד
סי' של"ח פילגש בקידושין דקט"ז א וב'

הרשב"א

ח"א סי' ח"י דאין מברכין בהענקה והלוואה דק"ו
ע"ג
שם עוד אמרינן וכו' דק"ח ד
שם ע"מ שאין מברכין וכו' דק"ס ג
סי' ת"א בדעת רש"י דר"ה ב
סי' תף שמון וכו' דקי"ד ג
שם סי' תף קע"ה גם מ"ש וכו' דל"ט ג
סי' תף רב"ט ואי אשת כהן דקו"ן ע"ב ודק"ס ג

ח"ד סי' ל"ו אבל אם העמיד וכו' ד"ו ב
סי' רב"א שאלתם כיון דקי"ל וכו' דל"ו ג וד

הרב המבי"ט

ח"א סי' קנ"ו ואני או' כי לא נזכרתי ד"ב א
סימן

סי' ס"ט דאפי' ככנו וכו' דל"א ג
סי' סל"ט אם המוכה לכנה דל"ה ב

בח"ב סי' ל"ז כניסואי קטן דק"א ע"ב ודק"ט ע"ב
סי' קכ"ב זכייה קטן וכו' דקע"ג ב וג
סי' קל"ז כסס סאדם, קרוב אלל כנו וכו' דל"א א וב ודל"ה ב
סי' רס"ג דחייב ליסבע וכו' דקפ"א ב וד

כללי הרא"ש

כלל ג' סי' כ' האו' על אסתו וכו' דקנ"ה ע"ב ודקס"ז ד
כלל כ"ו סי' כ' על חתן הבא וכו' דקי"ג א
כלל ז"ך סי' ד' כחתן סהכין וכו' דכ"ן ע"ב וג
כלל ל"ז ססי' ג' ומ"ס אם יתברר דקע"ו ג
סי' ע"ז דכאיסור אזלי' לחומרא דקי"ט ב
כלל פ"ב סי' ד' על ראובן סהיתה כלתו וכו' ד"ן ב ודל"ר ד
כלל פ"ר סי' א' אם יש סוס לד וכו' דל"ו ע"ב וג
כלל פ"ז סי' דהאב עדיף מב"ר וכו' דל"ר ד
כלל ק"א סי' ו' סנים סנתאבקו וכו' דקכ"ח א

מוהר"י מברונא

סי' ל"ד פסוט המנהג וכו' דקי"ז ד
סי' קי"ד בת ישראל המילדת דס"ו ע"ד ודס"ו א

מוהר"י מינץ

סי יו"ד דעדות נסים וכו' דקנ"ה ב
סי' ט"ו דכ"ו ע"ב דאין לחלוץ כסכת דל"ב ג

מוהר"ם מינץ

סי' מ"ט ומאחר דאיכא פלוגתא וכו' דק"ז א
סי' פ"א אם חפס וכו' דקפ"ו א

ת' מוהרי"ל

סי' קע"ר הלכה כדברי המקל דמ"ר ד

מהר"ם מפדוואה

סי' ד' לפסול זרעו וכו' דקל"ח ג

בנימן זאב

ה' קידוסין סי' ל' על ראובן סלקח טבעת דק"ז ב
סי' נ"ה ע"מ סנוסאין כע"ס דכ"ט ע"ג וד
סס"י קנ"ט דרס"א ע"ב דליתן מידו לידה דס"ג א וב
סי' רמ"ג בחור חריף דקכ"ה ג
סי' תי"ב דקקל"ה ע"א דהרמב"ם וכו' דקל"ז ע"א וב

מוהרר"ך

כית ל"ב חדר ד' דבדבר דגזרו רבנן דכ"ג ד

חוות יאיר

ס"י ס"ו דה"ט דהטור דקי"ט ג וד ודקכ"כ ג
ססי' קכ"ט דמלינו מלקות וכו' דט"ז ד
רס"י ק"ל ומ"מ מפני וכו' דו"ז א
סי' קל"א ע"ד דסב"ס בכ"ב דקע"ז א
סי' קע"ז בסתה יותר מרביעית דקס"א א וב

תרומת הדשן

סי' רכ"ז חלילה כע"ס דל"כ א
סי' ס"ך נבי בן כנו דל"ו א
בפסקים וכתבים סי' א' דודאי הלכה כרבנן ד"ן ב
סס סי' פ' רגילין הכהנים וכו' דקי"א ד ודק"ך ג
סס סי' ר"ו סר"ב רחף לר"א דקכ"ז ג וד

ת' מרן

אה"ע סי' ג' ע"ד הר"ן דכ"ר ד ודכ"ה א

אבקת רוכל

סי' רי"ג דלא זכר מה ססנינו ד"כ א

תמים דעים

סי' ק"ך דכ"ה ע"א הרי התכרר ד"ק ג
סי' קל"ט ועוד אפי' את"ל דכ"ר א וב

דרכי נועם

ח"א ס"ט על סאיפת הטוטון דק"נ ג
חיו"ד סי' ח' ע"ד רו"א דמ"ה ע"ב ודנ"ה ב
חיו"ד סי' כ"ח דמ"ו ע"ב דיס לפקפק דק"ז ג
חיו"ד סי' כ"ט ע"ד הרמב"ן דמ"ו א

ת' הגאונים

סי' קמ"ה סאלה מי סי"ל חלר וכו' ד"ע ב וג

שערי צדק

כה' דה"נבסה"ר כ"סי ל' ד"ס כראובן סנסא וכו' דקנ"ה ב
סס דס"א ע"א ונסים סאמרו חכמים דק"ס א וב

מוהריק"ו

סורס ע"ב ספק דלא סכיח דפ"ו ב
סורס ק"ס תוך ל' יום דק"ס א
סורס קנ"ט בדיקת רופאים דקס"א א

הרדב"ז

היסנות סי' ק"ו דמ"ר א ד"ה עוד דקס"ה ג
סי' קמ"ר דקנין מהני דל"א ד ודל"ט א
סי' קס"ה ה"ה כנסואה דק"ה ד
סי' קע"ה סדעת הרמב"ם וכו' דקכ"ו ד ודקס"ו א וב
החרשות סי' סע"ב ואי לאו דמסתפינא וכו' דק"ה ב

סי' ס' ד"ק ע"א לענין קול דקפ"ו ב

משפט צדק

ח"ב סי' ע"ב ע"ד הקום' דקפ"ד ג וד
ח"ג סי' ך' דכ"ו ע"א וא"ת דליתא וכו' ד"ו א

ידי אליהו

למוהרא"ג דטו"ב ע"ד דאמאי לא נקט דע"ג א
דל"ג ע"ד ע"ד מרן דקל"ח ב

דבר משה

א"ח סי' מ"א דהא להתענות דקי"ז ג
חיד סי' ע"ז על חתן וכו' דנ"ן ד
ח"מ ס' ס"ט משם מהרא"ג דל"א ע"א וב

פני אהרן

סי' כ"ו וסי' כ"ז ע"ד הרב"ש דח"ן ע'ב

בית דוד

א"ח דקכ"ט ע"ד ע'ד רשי בסוכה דקכ"ד ב
סי' רל"ד ע"ד ה' דרכי נועם דק"ג ד
סי' שמ"ז ושמ"ט דקי"ז ג
סי' תע"ו חתן בת"ן דקי"ז ב
כחיו"ד סי' קס"ח על חתן שסכין וכו' דנ"ן ב וג
שם דרופקיטאס וכו' דמ"ה א
שם הטעם הב' וכו' דמ"ט ג
סי' קס"ט וא"ב בכ"ד וכו' דמ"ב ד
סי' קע"ו מקלת היום וכו' דק"מ א
שם דבעי' שלמים ד"ק ב
שם מדברי הלבוש וכו' דע"ג ד
כחאה"ע סי' י"ט ד"ך ע"א כר' דלריך החתן ד"א ד
סי' כ"ד במקדש ע"י שליח דק"ז ג
סי' כ"ה דל"ל ולקדש דק"ז ד
בחח"מ בכלליו סי' כ"ב ג' סברות דקפ"ו ד
סי' ע"ד בענין קי"ל שם
סי' קי"ו דבעי' שיאמר לכשיולד ד"ן ע"ג ודל"א ד
ודל"ב א
סי' קי"ח עוד הקשה דקפ"ז ג

פאת נגב

י"ד סי' כ"ו בחתן שהכין דמ"ו ע"ב ודנ"ו ע'ב
ודז"ן ד

שיבתת יו'ט

בנימוקיו לב"ב דקמ"א איתיביה ד"ן דפ'ט ד

צרור הכסף

י"ד סס"י ו' על שמעון שסידך דק"ל ב
סי' כ"א וסי' כ"ב גבי מזכה לעובר דל"א ב

שב יעקב

חאה"ע סי' ח' דחייב בקנס דק"ל ע"ב

עולת שמואל

חאה'ע סי' ד' דו"ע ע"ד הגו'ד דקי'ג ע'ד ודקי'ד ע'א

אדמת קדש

ח'ב סי ד' אלמון בחור דקי'ד א
שם כנסא אשה בחוקת בעולה דקי'ד א

שדה הארץ

ח"ג ה' קידושין סי' יוד דו'ן ע'א ע'מ שלא כירכו דק'ז ד

לב שלמה

בליקו' לאה'ע סי' ס'ב בסוף הס' דקט"ו ג וד
שם דקי'ח ג וזכורני הלכה דקי'ב ב

משאת משה

ח'א חאה'ע סי' א' דקל'ג ד בדעת הרשב"א דכ'א ג

שמש צדקה

חא'ח דמ'א א ע"ד הב'ח א'ח סי' תרע'ב דו"ד ג
חאה"ע סי' ה' ע'ד הגו'ד דקע"ו א

כרם שלמה

י"ד סי' כ"ד אמנם וכו' דקס"ז ב

בית יהודה

אה"ע סי' ט' לענין הנשים דקנ"ח ב ודקס'ז ד
במנהגי הרג'ל דקי'ד ד סי' ס'ד לענין המוליא ש'ד דקנ'ח ד ודקט'ן א

כהונת עולם

סי' מ"ג דמ'ז ד'ה וכל זה דקפ"ו

אורים גדולים

לימוד ק"ח התם חד ספיקא דקל"ו ג

מחנה אפרים

בנימוקיו על הרמב"ם סא"ב דח"י ע"ב ע"ד הה"מ דר'ג ע"ב וג

נחפה בכסף

ח"א דפ'ז ע"ד סט"ז דקפ"ו א

זרע אמת

חיו'ד סי' קמ"ט במת אביו ש"ח דמ"ו ע"ד ודז"ן ב וג
שם דבזמנינו וכו' דמ"ב ד
סי' קס"א הלכה כדברי המקל וכו' דט"ן א
סי' קס"ב חתן בראשית וכו' דח"ן ב

בארות המים

יו"ד סי' ד' דקכ"ו ע"ב ומל' הכי וכו' דנ"ה ע"ג וד

סימן

סי' כ"ך אלמון שסידך אלמנה רמ"כ א
כאה"ע סי' ז"ח ע"ד הכ"ם דק"ח ב
סי' כ"ט ע"מ סקירם וכו' דק"ח ב

חיים שאל

ח"א סי' מ"ט דנ"ה ע"ד מוהרמב"ח דל"ח ב ודט"ל א ור"מ א וב
סי' ע"ד אות י"ג בענין ז"כ בליל פסח דקי"א ג וד

יוסף אומץ

סי' מ"ו בענין ז"כ בליל פסח דקי"א ד ודקי"ב א

שמחת יו"ט

סי' ט' רו"ל ע"ד ע"ד המכי"ט דק"ח ד

קול אליהו ח"ב

י"ד סי' כ"א ע"ד הט"ז דמ"ה ד

משה ידבר

סי' א' רע"ח ע"א על בחור ובתולה וכו' דד"ן ב
שם ע"ד הט"ז דמ"ה ד

בני משה מאג'אר

בנימואיו על הר"מ דט"ל ב

ברתי כהונה

ח"א ח' בית ועד דל"ב ע"ב ע"ד הפרישה דל"ז ג
ח"ב דכ"ב ע"ב ותימה וכו' דקל"ג א

מחזה אברהם

סי' ט"ז ד"ן א דאיכא לספוקי וכו' דנ"ה א
שם דלא כיאר הטור ד"ן ד
שם ע"ד הכ"י י"מ וכו' דנ"ה א
שם אות ו' דמ"ט א הלכה כדברי המקל דס"א א
שם אות ז' הלכה כדברי המקל וכו' דס"א א

טל אורות

דמ"ה ד ע"ד התוס' כשבת דפ"ד ג וד
דמ"ז א ע"ד המרדכי גבי ליכון דפ"ג ב
שם ע"ג ע"ד הרוקח דע"ח א
שם ע"ד ע"ד התוס' דע"ח ג

חקרי לב

א"ח סי' ע"ג דקל"ז ג ומיהו לכל הדברות דקל"ח ע"א
י"ד ח"א סי' פ"ט דקל"ט ע"ד הרב אורים גדולים דקל"ו ד
סי' ק"ג דקמ"ז ג ע"ד הרימ"ט דקל"ט א
בקונ' כונן לחקר דשט"ו ב והנה כעתה דק"ל ב
ח"ב מי"ד בשיורי א"ח סי' טו"ב בחתן שקבע זמן דכ"ן ד ואילך
ח"ג מי"ד סי' פ"ז דל"ד א ע"ד מוהרש"ך דקס"ז ג
אהע"ע סי' ל"א וסי' ל"ב ע"ד הכנ"ר דקט"ו א

סי' ע' דקנ"א ג ע"ד הרמב"ם דקנ"ב ג

למודי ה'

לימוד קנ"ו דע"ט ג גבי התראת ספק דר"ב ד

חסד לאברהם

י"ד סי' כ"ך אות ח' דנראה דלאו"א וכו' דס"א ב וג
שם דקי"ט ד אות א' דאין כונת התוס' דס"א ד

דברי מרדכי

א"ח סי' ט' על מנהג השידוכין כשוי"ט דס"ט ב

זכור לאברהם אלינדור

אה"ע סי' ז' לענין ז"כ בליל פסח דקי"א ע"ד ודקי"ב א

לב חיים

סי' ז' אם הות בתולית שאולה דקי"ז ע"א

מוני המצות

סמ"ג עשין מ"ח גבי הקפסת מטלטלין דנ"ח ב
עשין ס"ז סורן שנגח דקפ"ד ב
ריש עשין ל"ה מנה לי כירך דקפ"ה ע"ב וג
עשין סוף מלוה ל"ח כפאר"ת וכו' דל"ו ב
ה' שבת כדיני הסחיטה דפ"ג ע"ב וד
בסוף ה' יו"ט וכתוספתא הוסיף וכו' דל"א ב
לאוין סי' ס"ח כל העושה מלאכה דק"ב ד ואילך
סוף לאוין ע"ה כתב ר"א דק"ג א
לאוין ס' יין ושכר אל תשת דקס"א ב

סמ"ק

עשין ז"ן דלכיעות דבר תורה די"ב ד ואילך
לאוין קל"א וקי"ל דיין שבתוך הסעודה וכו' דקס"א ד

הרמב"ם

בס' המצוות כמל"ת סי' ע"ג היא שלונו וכו' דקס"א ב וד

חינו"ך

ס' קדושים סי' רמ"א שהמענה את הדין דל"ו ב

רש"ל

בביאורו על הסמ"ג ה' שבת כדיני הסחיטה דפ"ג ע"ב וד'

רא"ם

בחי' על הסמ"ג לאוין ס"ח ע"ד התוס' וע"ד הסמ"ג דק"ב ג וד ודק"ג א

דינא ודחיי

עשין די"ט והתיר לנו הכשואות דק"ט ג דכ"ה

כסף

מילתא בטעמא

מטבע שטבעו חכמים

תוכחות מוסר

י'הום על דל ואביון ונפשות אביונים יושי'ע

ש'יר השירים אשר לשלמה'

תושלב"ע

בהיות שיש בעירנו יע"א ק"ק אחד הנקרא בשם ק"ק **מחזיקי תורה** שזה שנים רבות בנה אותו הגביר הישיש החכם המרומם כמוה"ר **חיים יהושע צונצין** ז"ל מכיסו וממונו כידוע ובזמן הגביר הנז' היה הש"ל הגדול שבק"ק הנז' הרב המובהק ונזב"ו כמהר"ר **יו"ט דאנון** ז"ל בעל ס' כבוד יו"ט הנ"מ והמה יעיש לו טובים השנים החכם המרומם נזב"ו כמהר"ה רי נ'אכ'יז ז"ל והחכם השלם נזב"ו כמה"ר **אברהם צונצין** ז"ל הבן השני של הגביר הנז' ואח"ז בשע מכאן מוהריט"ד ז"ל הנז' לעה"ק ירוש' תובב"א ונפטר שם וגם הגביר הנז' וגם החכם המרומם כמהר"י הנז' נפטר באן לב"ע ונשאר בחיים החה"ש כמהר"א הנז' לש"ל הגדול ולקח לו למסייע להחכם המרומם ויהי בשלם ונזב"ו כמה"ר **אברהם ישראל** הי"ו והמה שימשו בק"ק הנז' זה שנים רבות. והן בעון לשעבר בשנת התרי"ח בתוך חג המועד של סוכות נפטר לב"ע החה"ש כמהר"א לונצין הנז' אשר ע"כ בקשו בני בניו יורשיו הבנים בניו של הבן הגדול של הגביר הזקן ז"ל הנז' אשר נקרא בשם הגביר החכם המעולה כה"ר **מנחם** לונצין ז"ל אשר השאיר אחריו שלשה בנים הלא המה החכם המעו' כה"ר יהושע הי"ו והן שני החכם וחשוב כה"ר יעקב שי"ו והשוט המשולש החכם וחשוב כה"ר דוד הי"ו שלשה אחים הנז' ביקשו למנות חזן אחר בק"ק הנז' שלהם ותפשו ומלאו להחכם השלם והכולל כמהר"ר **משה הכהן נהר** הי"ו ומינו אותו לחזן בק"ק הנז' והיה זה בחדש כסלו שבשנת הנז"ל. ומינו אותו לחזן הגדול ושמהר"א ישראל הי"ו הנז' יהיה לו למסייע וכן נהגו בין השנים הנז' בשנה ההיא כמנהג הנהוג בין החזן להמסייע כידוע. ויהי בשנה השנית למינוי הנז' היא שנת התרי"ט נקיט ליה בלביה של מהר"א ישראל הנז' והוא אמר שהוא אינו יכול לסבול לעד זה בהיות הוא נקרא בשם מסייע למהר"מ הי"ו הנז' לכל דיני הנהוג ובכללם שמהר"מ הי"ו יקום בתיבה ראשון בימים הראשונים שהם רבי המעלה והוא כמהר"א הי"ו הנז' בימים השניים וכן לא יעשה מאחר דהוא בקי בענין הניגון לקדיש ולקדושה וביולא ובפרט בימים הנוראים דמסכתא לא גם במקומות אחרים וכן מיום ליום יש לו הניגון השייך בהם ומה גם דבבר מקדמת דנא שימש שנים רבות בק"ק הנז' בזמן החזן הגדול מוהר"א לונצין כמו טו"ב שנים ויותר ואם כן הן עתה ויתן בחסרו'א לא זו הדרך ובכן ויאמר אברהם הי"ו דכיון דשנה של התרי"ח עברה שוב לא ניחא ליה להיות כפוף לו למהר"מ הי"ו הנז' ועבור סיבה זו נכנס פירוד ביניהם של שנים הנזכרים וכשנודע דבר זה לנזכרי הקהל שלא המה הגביר החכם המרומם כה"ר משה דאנון ז"ל והן שני הגביר החכם המעולה כה"ר יהודה בארקי הי"ו ישבו במקום אחד הנזכרים הנזכרים ובעלי הק"ק שהם האחים שלשה המה הנז"ל וגם מהר"מ הכהן הנזכר וגם מוהר"א ישראל הנזכר ובין כולם במנו ונגמרו שיתנהג שררת הקהל הנזכר בענין הקמת לתיבה ביום טוב ובימים נוראים וביולא על פי מה שיאמר כי הוא זה הנזכר הראשון הנזכר הלא הוא הגביר מהר"מ דאנון ויהי מאז גם הנזכר הנזכר נתן לו הקימת הגדולה למהר"מ הכהן הי"ו הנזכר בתחילה ובבא שנת התר"ך תחל שנה וברכותיה נתן יום הראשון למהר"מ הנזכר מלבד המוסף דאמרתי אני הצעיר ס"ט כנהוג.

ויהי ביום השני נתן למהר"א ישראל הי"ו הנז' התזנות וקריאת הס"ת ומוסף היום נתן אותם למהר"מ הי"ו · ויהי מאז מצאה הקפידה מקום לנוח לבמהר"א הנז' שבך היה הדבר הגון לעשות לו ליתן התפלה שחרית למהר"ם הנז' ולו הוא אברהם נתן יתן לו תפלת המוסף יען וביען בשנים שעברו היה נוהג עמו בן החזן הגדול במהר"א לונצין ז"ל הנז' וגם אמר שקלת מיחידי הק"ק נתרעמו על דבר זה ולמה עתה יצא בגרעון ועבור סיבה זו אחר עבור ר"ה נתרעם מהר"א הנז' עם שני הנזכרים הנז"ל על מלתא בדנא ובמשעט ההוא אמר שבו בפירק קראו לו להיות חזן במדרש אחד דיש בעירנו מהגביר אחד הי"ו ושבכסף מלא יתנו לו לקצבת השנה שנה בשנה ובכן בערבי יוה"ך של השנה ההיא ישבו הנזכרים והבעלי הק"ק ומהר"מ ומהר"א הנז' במקום אחד דהיינו בישיבה שבחצר של הק"ק הנז' ומהאי טעמא גם אנכי נמצאתי שם כי שם ביתי ועיקר ישיבתי הוא בישיבה הנז' ובקשו להשוות השלום בין מהר"ם ומהר"א הנז' ולא יכולו ויהי כי ראו שני האחים הנז' הלא המה החר"י והר"ר בן שואלים הלכו לדבר אתו עמו למהר"מ הנז' שיתן הכת"י של המינוי שלו כשמינו אותו אשר הם חתומים בו יען הדבר ידוע דבק"ק הנזכר אין בו שום חזקה לשום אדם המשרת בו ואז שאל מהר"מ הנזכר לכל העומדים שם אם אמת הדבר וכולם השיבו לו שכן הוא האמת וגם אנכי בכללם וגם התרי"ע הנמצא שם שהוא אוהבו הגדול של מהר"מ הנזכר כידוע וכאשר יתבאר לקמן מעדותו של מהר"מ הנזכר גם הוא שתק בדבר באין מוחה ויהי כשמוע מהר"מ הנזכר את הדבר הזה הילא מפי כולם הוציא הכת"י הנזכר ונתנו ביד שני האחים הנזכרים ותכף שלקחו אותו קרעוהו לקרעים ובעבור שנטטו ללילי ערב ונתיראתי פן אפסיד מלעשות סעודה המפסקת עליתי לביתי לעשותה ושוב עלה לביתי מהר"א ישראל הנזכר ואמר לי שמעת עלותי לביתי נתרבה המחלוקת ביניהם ושוב שמעתי באומרים לי מפי האחים הנזכרים שכך העלו ביניהם באותה שעה דבחג הסוכות הבא דהיינו באותה שנה בחול המועד ישבו כולם במקום אחד ויגמרו הדבר ביניהם לשלום וביני ביני יתנהג הדבר על פי מה שיאמר הנזכר הראשון והאיש משה ז"ל הנז' ובך היה מעשה שביום הראשון מחג הסוכות הנז' נתן הקדימה למהר"מ הנזכר וביום הב' למהר"א הנזכר ויהי היום בתוך חול המועד הנזכר קודם הושענא רבה הולך הנזכר הראשון הנזכר ליסע ולילך לחוץ לעיר לכפר אורלה שהוא קרוב לעירנו עבור מו"מ דיש לו עם אדם אחד אשר שם ולא הספיקה מלתא להביא הדבר לידי גמר והנזכר הנז' ישב שם זמן רב

עד קירוב לחג הפסח שבאותה שנה ובימי בינו באותו הושענה רבה שמעתי באומרים שמהר"מ הנזכר נתעכב הרבה לבא לק"ק הנזכר עד שבא בסוף פסוקי דזמרה והם דהיינו האחים הבעלי הק"ק שתים זו שמעתי מהנז"ל שהם הבינו מדעתם וכמו כן החזן מהר"א הנזכר שכל כוונתו של מהר"מ הנזכר היא היתה כדי שבו ביום יעבור לפני התיבה להתפלל כמהר"א הנזכר וישאר לו היום שמיני חג עצרת שהוא יותר גדול במעלה לו לעצמו לעבור לפני התיבה ויהי ביום ההוא יום הושענא רבה כיון שנתעכב מלבא להק"ק מוהר"ם הנז' הוכרח מוהר"א הנז' לעבור לפני התיבה ויהי לעת ערב של הושענא רבה הנז' שלח הרב מר חמיו של מהר"ם הנז' ה"ה הרב כמהר"א פאלאג'י הי"ו שליח להנזכר השני כמהר"ר בארקי הי"ו וכה אמר אליו שבתחנה ובקשה למחר יאמר למהר"ם חתנו הנז' שיעבור לפני התיבה והיתה תשובה שילך אצל האחים הנזכרים ושהם ישיבו לו תשובה שלימה והלך השליח אצלם והשיבו לו דלמחר כאשר יעלה ברצונם כן יעשו וגם ביום שמיני חג העצרת בבקר השכם שלח מהר"א פאלאג'י פעם אחרת שליח לאמר כדבר הזה והם הנזכר והאחים השנים הנז' שלחו לו לאמר כדבר האמור . והיה ביום שמיני חג עצרת הנז' בא מהר"ם הנזכר להק"ק ובו בפרק יצא לעזרה מהר"א הנזכר וכוונתו שלא להביא הדבר לידי מחלוקת וכשראו קצת מחשובי הק"ק דבר זה והבינו הדבר על בוריו הם יצאו מהק"ק החוצה לעזרה והם אמרו לו למהר"א הנז' שיכנס לפנים מהק"ק ונכנס לפנים מהק"ק וכשראה מהר"ם הנז' מילתא כדנא הוציא הטלית אשר על ראשו והלך לו לק"ק אחר להתפלל ומאותו יום והילך לא בא עוד להק"ק הנז' עבור שלא העבירו לו לתיבה ביום שמיני חג עצרת ושוב אחר המועד הנז' נכנסו פשרנים מתווכי השלום ביניהם אולי יש תקוה ליכנס שלום ביניהם ולא הועילו ולא ידעתי הטעם עבור שלא היה הדבר בפני והן עתה שאלתי לאחים השנים הנז' וא"ל דאעיקרא לא הונח להם באותה פשרה מהטעם הידוע להם וגם שאלתי למהר"א הנז' על דבר הנז' וגם הוא לא הונח לו בפשרה הנז' שהגם שהרב מר חמיו של מהר"ם הנז' והוא מהר"א פאלאג'י הי"ו קרא לו לביתו למהר"א הנז' כדי להביא הדבר לידי פשר דבר וכך עשה מהר"א הנז' שהלך לשם ונשאו ונתנו בדבר מ"מ הרי הוא אמר מהר"א הנז' שלא ניחא ליה בההיא פשרה ורואה עד"ז שבו בפרק שם נמצא ושם היה בבית הרב הנזכר הרב ועמוס כמהר"ר נסים הכהן אריואש הי"ו והוא יבא ויעיד על דבר זה איך האמת אתו :

באופן דנשאר הדבר כמו שהיה ושוב אחר זה בבא הנזכר הראשון הנגיד החה"ש הנז' לעירנו יע"א הלך החה"ש כמהר"מ הנז' לבקרו וסיפר לו כל המאורע ושאל ממנו החה"ש הנזכר לילך להק"ק הנז' בו ביום השבת לעת המנחה ונתן לו רשות לילך וכן עשה החה"ש הנזכר שבא לבית הכנסת בדרך אחר שאינו נהוג כדי שלא ירגישו האחים הנז' הדרים בתוך החצר ונכנס לבית הכנסת ועלה לתיבה וישב שם בדרך החזנים וכוונתו היתה לעבור לפני התיבה במנחה וכשידעו האחים הנז' דבר זה עלו לתיבה ואמרו לו שירד למטה וישב במקום היותר מכובד אמנם בתיבה לא יכנס והחה"ש הנז' כשמוע דברים הללו הלך לו מהק"ק הנז' והאחים הנז' אמרו דה"ט משום דעדיין לא נגמר הדבר כדקזי וגם לא נכתבו התנאים בשטר ולא חתם החה"ש הנז' בשטר לא הוא ולא כמהר"א הנז' ואם היו מניחין אותו שיתפלל מנחה שוב לא יבא הענין לידי גמר טוב כיון דאין שם שטר ועוד פעם אחרת יבואו החזנים הנז' לידי תחרות ולידי קטטה כבתחילה משום הכי הם אמרו להחה"ש הנזכר שלא יעבור לפני התיבה בו בפרק עד שיבא הדבר לידי גמר טוב בכתיבה וחתימה מיד שני החזנים הנזכרים ואחר ימים כשראה כמהר"מ הנז' שלא נגמר הדבר בא לפני לעת ערב ותבע לדין לשר דוד הנז' אחד מבעלי הק"ק הנזכר ולא תבע להחרי"א הי"ו שהוא האח הגדול משום שאחיו הנזכר עשאו מורשה בעדו לאחיו הכר"ד הנז' בשטר חוב וכו' ובכן באו לפני החה"ש הנזכר עם הכר"ד הנזכר ותבע ממנו שיפרע לו כל דמי הקצבה של השנה ההיא יען כבר נכנסה השנה ושימש בה ר"ה ויוה"ך וגם בחג הסוכות אפילו שהיה בסירוגין . והכר"ד הנז' טען דכיון דבערב יוה"ך שואלים הלכו בו שיתן שטר מינויו בעבור שבק"ק הנז' אין בו שום חזקה כידוע לו והוא תכף נתן אותו בידם וקרעוהו הרי נסתלק ממינויו וכל זמן שלא נגמר השלום הנז' הרי הוא עומד בסילוקו · עוד טען הכר"ד הנז' דבערב יוה"ך הנז' כשראה הוא ואחיו הכרי"א שלא השוו השלום ביניהם הם אמרו לו למהר"מ ולמהר"א הנז' הרי אתם מסולקים מזכות הק"ק הלזה ולכשיגמר השלום או ישאר אחד מכם לחזן מאז מאותה שעה יתחיל המינוי · וא"כ כיון דלא השוו ביניהם אין להם להאחים לשלם כל הקצבה ההיא כי אם בזאת דישלמו לו הימים ששימש בהם כימים ההם כפי מה שיאמרו שני קונים מובהקים מפה העירה יע"א כך היו טענותם · ואנכי הצעיר אמרתי להם שמעתי טענותיכם אמנם צריך אנכי ללמוד מעט על דין זה ואתיישב בדבר ואח"ך אומר לכם הדין כאשר יורוני מן השמים · ובעבור ימים בא אצלי החה"ש מהר"מ הנז' וכה אמר לי מה נעשה בדיני השבתי לו דכפי מה שלמדתי נ"ל דכיון דבק"ק הנז' אין בו שום חזקה לשום אדם בשום דבר ודבר זה ידוע לכל כאשר כתוב ומבואר לעיל שעפ"י טענת זו שאלו האחים הנז' כתב המינוי ונתן בידם וגם יתר ע"ז שהאחים הנז' הם אומרים שבערב יוה"ך לעת ערב הם א"ל להחה"ש ולמהר"א הנז' הלא תדעו דמעתה ומעכשיו אתם מסולקים מזכות הק"ק הנז' ככתוב לעיל א"כ נ"ל דפטורים הם האחים הנז' בעלי הק"ק מלשלם לו כל הקצבה של השנה זולת שכר טרחו ע"ד שכתבנו לעיל · אלא דמ"מ אמרתי לו להחה"ש הנז' שדבר זה איני מגלה אותו להאחים הנז' אלא אניח הדבר תלוי ועומד כמו שעדיין לא גמרתי אותו ושוהא אני בזה ימים רבים אולי יש תקוה להביא דבר זה לידי פשרה ע"י פשרנים שיעשו פשרה כדקזי יען דבעקיפין ועבור שההנהגה שלך בזה לא היתה כדקזי ומספיק דאם היתה ההנהגה טובה לא היה בא הדבר לידי סילוק

במובן

כמוכן וכאשר עם לבבי ומה תועלת על לשעבר דמה שעבר כבר עבר · והא היותר'ת חשבתי לעשות דבר המסתבר והיינו דהחה"ש הנז' ימחול על כבודו ויבא בערב אחד לישיבתי אשר היא בחצר האחים וכה ידבר עליהם דלוגי הוא לשרת בק"ק שלכם הנז' הן להיות בתורת חזן אם תרצו הן להיות מסייע אם תרצו ועי"ז יעשו שלום ביניהם ותכף ומיד ילך מאצלינו והאח"ך אני והרב ועלום מוהר"ב מלמד כר"ו אשר יבא עמו נגמור הדבר כדחזי באמור אל האחים הנז' יען נכנע לומר דיבור כזה א"כ נגמור הדבר לפחות לעשות לו ולמהר"א הנז' שיהיו שוין במעלה זה כזה דפעם אחת יקדימו לו לעלות לתיבה ביום הא' של ר"ה להח"ש הנז' ופעם אחרת למהר"א הנז' עד"ז חוזר חלילה כמובן והאופן זה שלחתי אותו לאמר לו למר חמיו כמהר"ה פאלאג'י הי"ו וכן למהר"ב מלמד הנז' אשר לומד שם בבית מ"ח והאמרו ישר וכך התנאי שהתניתי עם החה"ש הנז' על יד טובים השנים הללו שתכף שיבא עם מהר"ב הנז' לישיבתי ויאמר כדבר האמור בפני האחים הנז' שהלך ילך לו ולא ידבר יותר מזה והנחנו דהיינו אני הצעיר עם מהר"ב הנז' אשר נשאר שם בישיבה נגמור הדבר כדחזי · והוא דהיינו החה"ש הנז' לא עשה כן כי אם כשבא לישיבתי עם מהר"ב הנז' ראיתי פניו משונים ואחר שישבו דיבר בעדו מהר"ב הנז' בפני האחים הנז' הקוא אמר מידע תדעו שהח"ר רבי משה בא לפניכם לומר לכם שהוא רוצה לשרת בק"ק שלכם אפילו להיות מסייע וה"ר דוד התחיל לפרש פירוש מסייע ותכף שהתחיל לדבר פער פיו החכם השלם הנז' בכעס וא"ל להחר"ד הנז' אחד מבעלי הק"ק הנזכר מקורס ואם אני אהיה למסייע לא תגיע לשלשים יום כ"מ ואז כעשו כל פניהו מן היושבים שם בישיבה כשולי קדרה בהיות שאם היה סיבל אותו רגע אח"ך היינו עושים ביניהם שלום והיה הולך לו לביתו תכף היינו מלמדין עליו זכות כיון דהיה נכנע ולא מן השם הוא להורידו למסייע דכיון דעלה לא ירד וכאשר עשה מהר"ב מלמד כר"ו עמו תנאי נו"ש בפני אחרים שהחה"ש הנז' לא ישיב דבר בפני מהר"ב הנז' אל הבעלי הק"ק הנז' והזהיר אותו ע"ד זה פעם ושתים והוא לא שמע אליו ודיבר דברים הללו אשר לא היה ראוי לאומרם ובפני רבים והבעלי הק"ק שבלו את רוחם ולא עשו בו כאשר היה כח בידם לעשות בו כפרק כמובן ·

באופן דגם בעשות כדבר האמור לא הועלנו כלום ונשאר הדבר כמו שהיה ואחר ימים חדש וחדשים רבים בא אלי פעם אחרת החה"ש הנז' ואמר אלי איך יצא הדין מלפניו והשבתי לו כדבר הראשון דיען בק"ק הלזה אין בו חזקה וגם התנו עמך ביוה"ך דמעתה ומעכשיו נסתלקת מזכות הק"ק הנז' עד שיגמר הדבר ואפילו מעתה השעה ואילך יתחיל המינוי א"כ כל זמן שלא בא הדבר לידי גמר אין להם ליתן לך כל הקלבה של השנה ההיא כי אם שכר טרחך וכו' ככתוב לעיל ויהי כמשיב החה"ש הנז' שח"ו לא הוה תנאי הנז' בערב יוה"כ הנז' ושאם האמת כן כמו שאומרים האחים דישבע הקדי"א האח הגדול ולא החר"ד אחיו ואמרתי לו טוב אם אדבר עמו ואתן לך תשובה והלך לו החה"ש הנז' ושוב קראתי להרי"א והיתה תשובתו שהוא ישבע על דבר זה בס"ת כתיק איך האמת כן שהיה בערב יוה"ך תנאי זה וגם הח"ר דוד אחיו אמר שגם הוא ישבע כדבר האמור. ושוב נשאר הדבר כבתחילה יען לא בא החה"ש הנז' לקבל השבועה. עוד אודיע דהחה"ש שיה בידו ס"ת אחד מהאחי"ע הנז' שנתן אותו להחה"ש הנז' להניחו כדחזי ועוד נמצא בידו ספרי·דפוס מספרי דבי רב שלקח אותם מהישיבה הנז' בתורת שאלה וביני ביני מכל הענין שעבר שלחתי לומר שישלח הס"ת הנזכר יען בס"ת לא נאמר בו תפיסה וגם נשאר ספרי דב"ר כיון דהם מוקדשים לישיבה הנז' מאת הנגיד הזקן מ"ז ז"ל כאשר שמעתי באומרים כן אם כן קיים מצות שילוח לספרים כולם אשר בידו כי כן שואלים הלכו בי האחים הנז'. והוא החה"ש הנז' לא עשה כן כי אם דהס"ת לחוד שלח ולא הספרי דב"ר האחרים וה"ט כדי להיות תפוס בהם ע"ע הנז"ל. שוב אח"ז הנחתי נגיד אחד מחשובי העיר ה"ה הנגיד הח"מ שמואל בקורקי שמו שהוא אהוב מב' הצדדין ונכנס ביניהם ע"ו חתנה להאחים הנז' שנראה בעיניו לעשות פשרה לתלאין ונתרצו שני הצדדין בפשרה ובבר התחילו לתת לו להחה"ש ק"ן הריות לפי שעה והשאר דהיינו ר"כ הריות יתנו לו אח"ז ושוב שאל ממנו החר"ד הנז' להחה"ש שיקח קנו"ש וכו' וגם בס"ח וכו' שמו"ת לא נשאר שום זכות בק"ק הזה ויתר מזה שאם אח"ז יהנה מהק"ק הזה ע' שום שו"ת שעדיין נשאר לו עליהם דבעלי הק"ק הנזכר ויעשה עוד שום תפיסה או עיכוב וכיוצא שיהא אותה הנאה עליו כהנהה מן הקדש ואנכי אמרתי להחר"ד הנז' דזה שאתה שואל הוא דבר חדש וגם אין המנהג כן זולת על ענין השבועה צריך לישבע לקיום ולחזק הדבר כנהוג כן בבע"כ ובת"ח בעניינים אחרים מצא"כ בכתו' בלא שבועה הרבה פתחים מוצא האדם לפטור את עצמו לפום דינא כידוע והוא החה"ש הנז' לא רצה לא כזה ולא כזה כי אם בכתו' בעלמא בלא שבועה והנה כי כן חזר הדבר כבתחילה זה הלך לדרכו וזה הלך לדרכו ועדיין לא בא הדבר לידי גמר ע"כ הגיע המעשה של נדון הנז':

איכו השתא דרך תשובה הנני בא לידע ולהודיע לתת טעם בעיקר למה שפסקתי לו הדין להחה"ש מהר"מ הי"ו הנז' ואמרתי לו שנ"ל שהדין הוא שבעלי הק"ק הנז' פטורים הם מלשלם להחה"ש כל קלבת השנה ההיא של התר"ך זולת שכר טורחו כמש"ל והן קדם אלינה בא שתי יסודות הנצרכים נוכא לנ"ד היסוד הראשון מה ששמעתי מקדמת דנא דרגילי אינשי דעלמא לומר דבק"ק הנז' אין בו·שום חזקה לשום אדם המשרת שם ומייתו לה לראיה יען בזמן הקודם לשעבר היה הש"ל הגדול שבק"ק מהרי"ט דאנון ז"ל כמש"ל בזמן הנגיד הזקן כמהרי"א חיים לונצין ז"ל בעל הק"ק הנזכר שבנאו מכיסו וממתונו בזמן מהריט"ד ז"ל הנזכר והשני המסייעים לו הם היו החה"מ נזב"י כמהר"א די ג'אב'יז והחה"ש נזב"י כמהר"א לונצין ז"ל כן השני להנגיד הזקן הנזכר וכך היה הענין שבכל

ערב

ערב יוה"כ שהוא זמן השלמת פרעון המשרתים כנהוג וכידוע בו בפרק אחד שהיה פורע הנגיד הזקן כל קצבתו שבאותה שנה שעברה הוא היה אומר מהריט"ר ז"ל להנגיד הזקן ולכל העומדים שם הלא תדעו שכבר ילאתי ונסתלקתי מהק"ק הנז' מלהיות ש"ל עוד והיה הולך לו ופוסע פסיעות אחת וארבע אחת וחמש וכיוצא והיו קוראים לו ואומרים למה יעשה אדוני כן והיה משיב להם דה"ט כדי לידע ולהודיע שבק"ק הלזה אין בו שום חזקה לשום אדם וכ"מ שאם אחד זמן נדבה רוחו לילך לא"י או ח"ו וכו' כמוכן יבא שום אחר מיורשיו וירצה להכנס בק"ק הנז' להיות ש"ל מדין ירושה ואם אפשר שלא תרצו בו כין לא יהיה כ"כ הגון לחזן וכין יהיה הגון מסיבת שום טעם אשר טמון בלבבכם אם אנכי לא אעשה מלתא כדנא אשר אני עושה אפשר יהיה זוכה כדין ירושה אפילו אין קולו ערב כ"כ וכל שכן אם יהיה קולו ערב ואז יהיה נכנס בק"ק לש"ל כבעל כרחכם כמ"ש משו"ה אני עושה דבר זה לסלק עצמי בעיוה"כ מזכות הק"ק מלהיות ש"ל כדי שלא יוכל שום א' מיורשי לזכות להיות ש"ל בק"ק הנז' מדין ירושה דכיון דאני עושה כן מדי שנה בשנה הא אין כאן חזקה וכיון שאעיקרא אין לו חזקה בק"ק לזכות בו להיות ב"כ ש"ל מדין חזקה כי אם ברצון הנגיד הזקן הנז' שוב לא יהיה בו כח באחד מיורשי לבא לזכות מדין ירושה בע"כ של בעל הק"ק הנזכר דאם רבי לא שנאה וכו' וכן היה עושה מידי שנה בעיוה"כ ונראה טעמו ממ"ש הרמב"ם ז"ל בה' מלכים פ"א ה"ז רכתב דכין בשררת המלכות וכין בשאר שררות וכו' ירושה לבנו ולב"ב עד עולם וכו' וע"ש בכ"מ ז"ל גם הרשב"א ז"ל בתשו' סי' ש' כתב וז"ל ועוד שאפילו לא היה האב וכו' אם שכן ראוי לכך אעפ"י שיש אחר שורת הדין שיהיה הוא קודם וכו' ע"ש. וגם שמעתי שהיו עושין תנאי זה עם החה"מ כמהר"א די נ'אב'ו ז"ל הנז' בכל שנה ושנה וכעין זה כתוב בס' החסידים ז"ל בסימן תשנ"ח וז"ל צדיק אחד היה רגיל להתפלל בר"ה ויוה"כ כי הצבור בחרו בו לפי שהיה צדיק ובסוף ימיו לא רצה להתפלל אמרו לו למה אמר להם אם אני אתפלל ולמחר ימות יאמר בני אני רוצה להתפלל בק"ק במקום מר אבי ואני חפץ שבימי יתפלל וכו' כי המלות אינן ירושה אעפ"י שכתיב מורשה וכו' וראוי לצדיק זקן להתפלל בר"ה ויוה"כ ואם רואה שמחלוקת עושים אל יתפלל אעפ"י שאחר שאינו הגון יורד לפני התיבה להתפלל וכו' יע"ש

הנה כתבנו מנהגו של מוהריט"ר ז"ל כאמור וכן שמעתי באומרים שכן היה עושה המנהג הזה כמה"ר אברהם לונלין ז"ל עם מהר"א ישראל הנז' המסייע שלו וזהו היפור הראשון היסוד השני הוא מה שידוע לכל בני עירנו יע"א שהנגיד הזקן מוהר"ח יהושע לונלין ז"ל בנה בית הכנסת הנזכר מכיסו וממונו והוא היה המבוא והמוציא לעשות כרצונו בכל ענייני הק"ק ובכל פרטיו והוא היה לוקח כל הכנסת המעות שבק"ק הנז' מידי שנה בשנה ואם פיחתו פיחתו לו והיה משלים ומשלם למשרתים מכיסו גם כיום ש"ק וכיוצא אפילו אם אחיו פעמותיו מלבא להק"ק הנז' היו יחידי הק"ק ממתינין לו עד שיבא ואין פוצה פה ומצפצף באופן דהוא היה השליט בק"ק הנזכר הוא ולא אחר. ואחר שנפטר הנגיד והלך לבית עולמו השאיר אחריו שני בנים הבן הגדול הנגיד החה"מ כמה"ר מנחם ז"ל והבן שני החה"ש נזב"י כמה"ר אברהם לונלין ז"ל הוא אברהם החזן הגדול הנזכר לעיל ונפל מחלוקת ביניהם בענין שררה ושליטת הק"ק הזה במקום מ"א זה אומר שלי היא וזה אומר שלי היא והלכו לפני ב"ד של מורינו הרב המובהק כמהר"ר אשכנזי ז"ל בעל ס' מראה עינים ומראה הגדול ופסק להם דגדול קודם דהיינו כמהר"מ הנז' ושוב אחר זה כשנפטר הנגיד הנזכר היה נוגע השררה להבן השני החה"ש כמהר"א לונלין ז"ל אחיו ומשום דמהר"א הנז' היה החזן הגדול של הבית הכנסת והיה עובר לפני התיבה בשבתות וי"ט ולא היה יכול לעשות שתיהן לעבור לפני התיבה וגם לעשות העליות דאפילו המלאך אין מלאך אחד וכו' וגם מסיבות אחרות המוכנות ובניס לא היו לו וגם בניו של מרן אחיו הנגיד הנזכר והם ג' אחרי"א והחרי"ע והחר"ר ובו בפ' היו קטנים ולא היו ראויים לעשות העליות וכיוצא משאר דברים כדי להנהיג הק"ק הנז' כדחזי משו"ה מינה כמהר"א הנזכר שני גוברים מיחידי הק"ק כמנהג הגוברים שבקהלות אחרות ומ"מ השאיר לו כמהר"א הנז' שררת השליטה בענין הבנין והמשרתים וכיוצא לזה שלא היה נגמר הדבר כי אם על פי החה"ש מוהר"א הנז' על אשר יאמר כי הוא זה ושוב אחר פטירת החה"ש הנז' זכה ונכנס בשררה החכם המעולה כמה"ר יהושע לונלין הי"ו הוא הבן הגדול של הנגיד כמה"ר מנחם הוא הגדול מאחיו הנז'. והילך ראיה למ"ש מהעתק שהביא לי החה"ש ונזכ' כמה"ר **רפאל יום טוב אשכנזי** יצ"ו בן בנו של מורינו הרב המובהק כמוהר"ר אשכנזי ז"ל הנז' שמצאו כתוב בפנקס של ב"ד של מר דודו הרב המו' כמה"ר אברהם אשכנזי ז"ל בעל ספר נחמד למראה בן מורינו הרב המובהק הרב הנז' אשר מעיד ואומר דוכרן סהדותא על דבר זה וז"ל. טופס הועתק מפנקס בדה"ץ של עט"ר מורי הרב בעל ספר נחמד למראה ז"ל וולא עתק משם אות באות תיבה בתיבה והילך לשונו **דא** תהא לזכרון איך גלוי וידוע לפני שמזמן עט"ר מורינו הרב הגדול אבא דתמנא המלאך רפאל זצוק"ל עשה הסכמה בכל תו"ח לפוס ריכא שהגדול המשפחה מזרעו של הנגיד החכם המרו' כמה"ר נ' חיים יהושע לונלין ז"ל ומזרע זרעו אשר יכונה בכינוי לונלין הוא יהיה ראשי ושליט בכל ענייני הק"ק מחזיקי תורה יצ"ו ועל פיו דוקא יקום דבר וכן עשו בזמן אשר היה חי וקיים נ' מנחם לונלין ז"ל שהוא היה גדול המשפחה מזרעו היה ראשי ושליט לעשות ענייני הק"ק הנז' כחפצו ורצונו ואחיו כמה"ר אברהם לונלין ז"ל לא נטפל בענייני הק"ק הנז' כלל ושוב אחרי מות הנגיד נ' מנחם הנז' נכנס במקומו כמה"ר אברהם הנז' שהוא היה הגדול שבהם כמשפט הראשון ויהי אחרי מות אברהם הנז' נכנס במקומו נ' יהושע לונלין נר"ו בנו של הנגיד נ' מנחם הנז' שהוא הגדול

אחיו

מאחיו העז"א והוא יהיה ראשי ושליט כהסכמה הנז' ולמען תהיה לזכר עולם רשמתי בכתב שימלא כתוב בספר כל ימי עולם עד כי יבא שילה והיה זה בשלים ראשון משנת בת"ר ליצירה וקיים · ע"כ הגיע טופס העיקרי אות באות היכה בתיבה והועתק על ידי אנכי סופר ב"ר של שם גדול הנאמר באברהם זיע"א הבא על החתום פה אזמיר יע"א ביום התשיעי לחדש סיון משנת התרכ"ג ליצירה · ע"כ הגיע טופס הנז' וחתים עלה החה"ם ונזב"י כמהר"ר רפאל יו"ט אשכנזי הי"ו הנז' ·

ונראה ברור דה"ט דפסק כן מדברי הרמב"ם ז"ל שכתבנו לעיל דבריו שכתב בה' מלכים פ"א ה"ז דבכל שררה שהיה לו לאביו זוכים בניו אחריו והגדול שבהם קודם וכו' ע"ש והם דברי הספרי וכמ"ש מרן שם בכ"מ וה"נ דכוותא ·

עוד שמעתי דלשעבר בשנים שעברו נמלאו ממוני הזמן וטו"ה יע"א לחולים ודחוקים עבור הולאות העיר שרבו מלמנות ונמנו וגמרו שכל קהלה וקהלה הסך שימכר הס"ת של כל נדרי בליל יוה"ך שיתנו אותו לכוללות העירה יע"א וכלם הסכימו בדבר הלא שאמרו שגם הק"ק של המחזיקי תורה לריך שיתן ושלחו שלוחים אלל הבעלי הק"ק הנז' והם השיבו לאמר כי הק"ק הנז' אינו כשאר' קהלות שבעירנו יען הק"ק הנז' בנאו הנגיר הזקן מהר"ח ז"ל מכיסו וממתונו והוא וזרעו הם השולטים בק"ק הנז' ולא אחר ושאלו לו למוה"ר המובהק במהרי"א ז"ל בעל ספר עבודת משא ואמר לשם דיפה טענו והאמת אתם דק"ק הנזכר אין לו עסק עם שאר קהלות שאל אביך ויגדך זקניך ויאמרו לך · אשר עפי"ז שכתבנו נתחזק ונתודע הדבר למ"ש בשאלתנו דבעריוס"ב התר"ך בשלא השוו שני החזנים הנז' לשלום ושאלו מאת החה"ם במהר"מ הנז' בת"י של המינוי בטענה שאין בק"ק הזה שום חזקה ונתן החה"ם הנז' הב"י הנז' ביד שני האחים החרי"א והחר"ד וקרעוהו דה"ט בבל מ"ש לעיל במובן ואין לורך לכפול הדברים ·

הלא מעתה עפ"י מה שכתבתי אבא לבאר למה שרנתי בנדון זה לזכות הבעלי הק"ק הנז' שפטורים הם מלפרוע כל שכום השנה ההיא זולת מה ששוה שכר טו"ע של החה"ם הנז' וכאמור ואומר דהיינו טעמא על פי מ"ש רבינו התבי"ב ז"ל בכנה"ג א"ח סי' סס"ו שכתב על מ"ש הריב"ה ז"ל שם דמעבירין בבית ישן מפני דרכי שלום כאשר תנינן לה בגיטין ע"ד אלו כתב שם וז"ל וב"ל שלא נאמר דין זה אלא דוקא בשאם בלי תנאי וכו' אבל אם בתחילת הנתינה התנה הנותן שאם ירלה לסלקו וליתנו בבית אחר שירלה הרשות בידו הא ודאי פשיטא דיכול לשנותו אפילו בלא טעם כיון דמעיקרא התנה על זה כך דלא שייך באן טעמא דחשדא לא לרש"י ולא לפיר"ת ז"ל כיון דמתחילת הנתינה התנה כן בפירוש ע"ש גם הרב יד אהרן ז"ל שם הביא דבריו והביא סיוע לדבריו ומה שדקדק א"ב ע"ד התבי"ב הנז' דלפרש"י ז"ל שכתב וכו' ע"ש אחר המח"ר ל"מ לע"ד משום די"ל דשאני בדאיבא שם תנאה דמסתמא היבא פרסום בדבר תנאי המנוי ובוולא ועיין במוה"ג מהרי"ח ז"ל בחק"ל א"ח דקל"ב ע"א ע"ש. עו"ב הרשב"א ז"ל בתשובה הביא דבריו מרן ז"ל בב"י לשם סי' נ"ג שכתב וז"ל חזן אין מסלקין אותו וכו' ומיהו בזמנינו נהגו למנות לש"ל לזמן וכשהגיע הזמן ילאו אלו ויכנסו אחרים בין לחזן ובין לקופה וכו' ואפילו לא קבעו זמן סתמן בפירושן אחר שנהגו כך ואם מפני החשד כיון שנהגו וכו' נסתלק החשד ע"ש הכי נמי י"ל בנ"ד דביון דידוע לכל דהאי ק"ק בנאו הנגיר הזקן החר"ח ז"ל מכיסו וממתונו והוא היה השליט והמנהיג בכל ענייני הק"ק ואחר פטירתו נשארה השליטה שלו לזרעו אחריו וגם ידוע לכל שבק"ק הנז' אין באן שום חזקה לשום אדם ובבל מ"ש לעיל אם כן אין כאן שום חשדא וגם למ"ש הרב מהרא"ד"ב ז"ל בס' לחם רב סי' ב' הביא דבריו התבי"ב ז"ל שם בהגב"י דכתב ע"ד הרשב"א הנז' דהוא תוכך בזה דרילמא היינו דוקא בזמנו של הרשב"א שהיו משנים וכו' אבל בדורינו זה כל ש"ל שמסלקין אותו אם אינו נכנס בקהל אחר חושדין אותו וכו' ע"ש מ"מ נראה דבנדון דידן דאיבא האי טעמא דבתבנו לעיל הרי זה דומה בזמן הרשב"א ז"ל .

ולחזק הדבר ביתר שאת ויתר עז למ"ש אגידם והדברה שבעלי הק"ק הנזכרים הם אומרים שעיקר המינוי דמעיקרא בפירושא אתמר בו בפרק להחה"ם הנז' שהוא ע"ת שאין בק"ק הלזה שום חזקה ויתר מזה שמעתי באומרים שבשטר בת"י של המינוי שבתבו וחתמו ונתנו לו להחה"ם שם היה בתוב בהדיא וז"ל בקיבור קבלנו להחה"ם וכו' בלי חזקה ע"ש ויתר מזה אבתוב לקמן דשאלתי להרב ועלוס במהר"ר **יצחק קורי** נר"ו שהיה דר בחצר של הק"ק הנז' בו בפרק המינוי הנז' וגם בביתו נגמר המינוי הנז' על ידו ועל יד הרב במהר"ר **אברהם לארידו** נר"ו שגו בפרק היה נמלא בעירנו יע"א והוא לי אמר במהרי"ן הי"ו הנז' שבן היה אמת הדבר שאמרו לו בעת המינוי אחת ושתים על תנאי שאין בו חזקה וגם אהובו הגדול אחד מן הבעלי הק"ק הנז' הלא הוא החרי"ע לונלין הי"ו במתבאר מתוך דברי החה"ם הנז' במש"ל הלא הוא אמר לי שבן היה בתוב בשטר המינוי להדיא ושהוא ישבע ע"ר זה גם בנו החה"ת הח"ר משה לונלין הי"ו שגם הוא היה מעיקר המינוי הנז' והוא אמר גם כן שבן היה בתוב להדיא בשטר המינוי בלא חזקה ואמר לי בעל פה כל מ"ש בשטר ההוא וגם דבר זה הנז' בבלל וגם הבי נעשה מעשה בשנה שעברה שנגיר אחד הי"ו קבע ישיבה בביתו והבנים ת"ח אחד חשוב בביתו עם תלמידים ובתנאי שאין לו חזקה עבור סיבת התלמידים ונבתב בו בבת"י של הת"ח ההוא בתוב וחתום מידו ושם באמר שבל זמן שיאמר לו הנגיר שילך משם שהלך ילך בלי שום טו"ת בלל באופן דנ"ל מת"ש דלפי דברי התבי"ב ביון דהיה בנ"ד בל מ"ש אם בן בשלא השוו בינ"הם החזנים הנז' בעיוה"ב הנז'

ולקחו

ולקחו מאת השה"ש הנז' שטר המינוי בטענת שאין בק"ק הנז' שום חזקה טעמם עמהם לפי מ"ש.

והנה כדברי החבי"ב הנז' כן כתב ג"כ הרב דבר שמואל ז"ל בתשו' סי' מ"ז ע"ש והגם שמדברי הפ"מ ז"ל ח"ב סי' כ"ד בנדון דידיה בש"ץ שנתאלמן ולא היו רוצים הצבור שיתפלל בימים נוראים וכו' והשיב עיין שם דלכאורה משמע מדבריו דחולק ע"ד החבי"ב הנז' מ"מ כבר עמד על זה מוה"ג מהרא"ח ז"ל שם דקל"ב ע"א וכתב דכיון דהחבי"ב והדב"ש הולכים בשיטה אחת אין דבריו של אחד במקום שנים ועוד כתב שם וז"ל ומה גם די"ל דלא פליגי דהרבנים הנז' איירי במקום דיש תנאי דכולם יודעים בתנאי ההוא מה שאין כן בנ"ד דאיירי במקום וכו' ואפילו נימא דלא שנא מ"מ י"ל דהפ"מ לא סמך על טעם זה ועיקר טעמו היה משום דבכבר התפלל ביוה"כ גם בהיותו אלמון ומשו"ה כתב דאיכא למיחש לחשדא וכו' ע"ש. ועיין עוד מ"ש הרב שביתת יו"ט די"ג ע"ד.

תו חזי הוית למוה"ג ז"ל שם בע"ג על נ"ד וז"ל וכי תימא מאי נ"מ מכל זה מאחר דזה המסייע וכו' הא נמי לא מכרעא דיש לומר דכי חיישינן לחשד היינו דוקא כשהחזיק מעצמו וכו' כי על פי הדברים האלה מקום יש בראש ליישב היא שכתב הכנה"ג דאם התנו עמו אין לחוש לחשד עם אותה שכתב הפ"מ ח"ב סי' כ"ד וכו' ולפי מ"ש יש לחלק בינייהו דבדברי הכנה"ג שהתנו עמו נמצא שהוא הביא עליו הך חשדא בידו ועל כן אין וכו' ואדם רשאי לחבול בעצמו אבל בנדון הפ"מ שהחשד בא מאליו וכו' ועוד י"ל דבי האי גוונא לא שייך חשד כיון דכ"ע ידעי דעד שיסכימו למנות וכו' ע"ש ושני החילוקים הנז' גם בנ"ד שייכי לומר לפי כל מ"ש לעיל דהרי לפי טעם הראשון האמור גם בנ"ד הוא דהיינו השה"ש הנז' הוא הביא החשד עליו לפי מ"ש דבק"ק הנז' אין בו שום חזקה וגם שהם הבעלי הק"ק שמינו אותו בו בפרק התנו בו בפירושא אתמר על מנת שאין לו חזקה ומכ"ש לפי מ"ש שכן נכתב בשטר המינוי ובכן הרי סבר וקביל. וגם לטעם השני שכתב שם ועי"ל דבה"ג לא שייך חשד דכ"ע ידעי דעד שיסכימו למנות למי שירצו וכו' ע"ש שפיר י"ל דלאו דוקא צריך שידעו כ"ע וכו' אלא כיון שידוע לקצת מיחידי הקהל סגי דהם מפקי לקלא ולא כתב מוה"ג ז"ל אלא לעדיפותא בעלמא וראיה ע"ז ממאי דקי"ל דמלוה בשטר גובה מנ"מ משום דהעדים אפילו שהם שנים מפקי לה לקלא והו"ל להזהר הלוקח מלקנות מן הלוה השדה שלו ואיהו דאפסיד אנפשיה וע"ע בהכ"י ז"ל בסנהדרין ס"פ בן סורר ההיא דאמרו שם דאסתר פרהסיא הוה ע"ש ואף די"ל דגם מוה"ג ז"ל לא כתב כן שם אלא משום דלא היה שם תנאי בהדיא ואהא הוא דכתב כיון דכ"ע וכו' אבל ביש שם תנאי אין צריך שידעו כולם שהרי הוא ז"ל קא איירי ע"ד החבי"ב והדב"ש ושם לא דייקו לומר כן באופן דלא פליגי הנהו תרי תירוצי דמוה"ג ז"ל אהדדי ונדון דידן אתי שפיר לכ"ע:

ואין לדחות כל מה שכתבנו ממ"ש מוה"ג ז"ל שם ע"ד דמסיק בנ"ד לומר וז"ל מיהו בנ"ד נראה שהדין עם בני הקהל אם רצו למנות משיע אחר לבטל חזקת שהחזיק בנו של החזן מ"מ אין זה לצאת ידי שמים והטוב בעיני אלהים ואדם שימנו לבנו של החזן מאחר דכבר זכה במקצת ומה גם בספק איסור צריכים לצאת ידי שמים כנ"ל כגון שיעשו לעבודת שמים ע"ש. א"כ גם בנ"ד היה נראה לי לכאורה לומר כן אמנם נראה דל"מ כלל מהתם לנדון דידן משום די"ל דהתם הגם דבק"ק ההוא שם נמצא ושם היה תנאי לאמר דשום יחיד דיחזיק באיזה דבר שלא יועיל חזקתו מ"מ כבר כתב מוה"ג ז"ל שם דקל"ב ע"ב דההוא תנאי ל"ש אלא לענין זכות של מלוה כדי שיוכלו לזכות כל היחידים מה שאין כן לענין חזקת הש"ץ לא שייך לתנאי זה להיות חוזר חלילה וכו' ע"ש והגם דשם בע"ג צידד לומר דבנ"ד לא שייך טעמא מן הטעם דכתב שם מ"מ כתב אח"ז וז"ל באופן דחזקת בנו של החזן הלזו לבי מהסס וכו' וכעת דעתי נוטה דביד פרנסי הקהל למנות אחר מאחר שאין דינו ברור הדין עם הקהל דהם חשיבי מוחזקין וכו' עד מ"ש ספיקא דרבנן לקולא וכו' ע"ש. ושוב אח"ך צידד בדבר בענין אם לקחו הקהל אדם אחר אם צריך שיסתלק אותו אדם השני להסתלק עצמו מה"ט דכתב שם ואין ולאו ורפייא בידיה ואתא מסיק שם בסו"ד ואמר מר מיהו אע"ג שכתבנו שהדין עם הקהל ואם ירצו למנות אחר וכו' מ"מ אין דרך זה לצאת ידי שמים וכו' ע"ש. באופן דמתבאר מדבריו דבנ"ד לא היה שם תנאי מפורש דגם ע"ע שש"ל אין לו חזקה ומשו"ה הוא דכ"כ מוה"ג שם בסו"ד דלצאת יד"ש וכו' דהגם אם מצד הסברא תאמר דל"ש מ"מ ל"ד לתנאי גו"ש דאלים טובא וביותר עיין במוה"ג ז"ל שם סי' ק"י ד"ל ע"ד שכתב שם ואין לומר וכו' ע"ש. וא"כ בנ"ד דאיכא תנאי גו"ש להדיא דהתנו עם השה"ש הנז' דאין בק"ק הנז' שום חזקה הרי ל"ש כאן שום חשד ותנאם תנאי כמ"ש החבי"ב והד"ש וביותר עיין שם בדברי מוהר"ג שם בסי' ק"י ובסי' ע"א ע"ש. וגם משום מאי דקי"ל דמעלין בקדש ולא מורידין ליכא דכיון דהיה כאן תנאי בהדיא הרי סבר וקביל דאע"ג דהאי דינא דמעלין וכו' ילפינן לה מד"ת במנחות דכ"ט ע"א מדכתיב ויקם משה וכו' ומדכתיב את מחתות וכו' ע"ש וברש"י ז"ל שם ובמס' מגילה פ"ק ע"ש ובמ"ש מוה"ג ז"ל בדרשותיו בס' מערכי לב דרוש לזכור ע"ש מ"מ נ"ל לומר דלא איירי דין זה אלא בדבר דאין בידם למחול וכיון דתופס הקדושה בהם והם דומם דמי למ"ש בש"ס יתמי לאו בני מחילה נינהו והוי נמי כאדם בשאין שם תנאי אמנם באדם והיה שם תנאי בעת מינויו א"כ דמהני התנאי כיון דבידו למחול דבר דעת הוא דהרי אפילו לא היה שם שום תנאי ורוצה הש"ץ לצאת מהשררה היא בתשלום הזמן משיבת הטורח או דמצא לו מזונות מרווחים וכיוצא הא ודאי הרשות בידיה ואין שם משום מעלין וכו' אם כן ה"ה נמי די"ל כן בשיש כאן תנאי דאין שם משום מעלין ולא הוי מתנה עמ"ש בתורה וכמו שכ"מ מדברי מוהר"ג שם סי' ק"י דל"ה ע"א ע"ש וכן ממ"ש שם בסוף אותו הסימן

הסימן דל"ג ע"א ד"ה ויש לי להביא ראיה וכו' ע"ש ועוד שם דקל"א ע"ג ודקל"ב ע"כ וסוף ע"ג ע"ש למדקדק בדבריו שם וכמובן · ועיין בש"ע א"ח סי' קנ"ד ובמורם ובהרמג"א ז"ל שם סקט"ו וסקי"ו ובסי' קנ"ג סקי"ד ובחידושי הריטב"א ז"ל בחי' למגילה דכ"ו ע"ב גבי מ"ש שם רמי בר חמא וכו' ע"ש ועיין עוד במ"ש מוה"ג ז"ל בתק"ל ח"ג ליו"ד סי' קכ"ה לענין תשמישי קדושה אם יכול להוציאם לחולין על ידי שבעה טו"ה וכו' ומסיק לאיסורא ומוהרי"ז ז"ל איש ירושלם חלק ע"ד והעלה להיתירא כיועיין בס' חק'ל מהדורא בתרא הנ"מ ביו"ד סי' ט' ובמ"ש שם רמ"ז ע"ד ודמ"ח ע"א ע"ש · ומכל מקום נראה דל"מ מהתם לנ"ד לפי מ"ש דבאדם מהני ביה תנאי ויש לי להביא ראיה לזה ממ"ש בברכות דכ"ח ע"א בשרצו רבנן סבוראי למנות לנשיא לראב"ע במקום ר"ג אמר להו ראב"ע איזיל ואמליך בדביתהו הזל וכו' א"ל ליסתמיש איניש והדר ליתבר הרי דלא חשש על הסתלקות ממינויו ושררתו משום מעלין וכו' ונראה דה"ט משום דעיקר מינויו לא היה אלא משום דהורידוהו לר"ג מנשיאותו ואי אפשר לדור להיות בלא נשיא וא"כ הוה ליה כלקחוהו על תנאי שאם יעשו שלום האבור עם ר"ג ויחזירוהו לנשיא דאז יהיה מסולק מנשיאותו ראב"ע ועיין בח"א שם ·

הן אמת דראיתי למוה"ג בתק"ל ח"ב לח"מ סי' כ"ד דל"א ע"ג דכתב שם גבי מינוי לשבעה טובי העיר דאית ביה משום מעלין בקדש ושוב כתב וכי תימא כיון דהוי מינוייש שו לזמן הקצוב וכו' מכל מקום נראה דאין לחלק בזה כי אם בדין ירושה לבד אך להעביר המינוי לזמן להורידו בתוך זמנו וכו' בודאי דאסור משום מעלין שהרי גדולה מזו נסתפק מוהר"י הלוי סי' ב' במינוי שררה לזמן אי גם אחר הזמן ישנו בדין מעלין בקדש אבל להורידו תוך הזמן הא פשיטא ליה דקא עבר על דין דמעלין וכל שכן למה שעמדתי במקום אחר בספרי תק"ל על ספק הרב הנזכר והבאתי ראיות שגם אחר הזמן יש בו משום מעלין וכו' ק"ו על זה המינוי דקא עברי בשל תורה וכו' ע"ש ולכאורה נראה שדברי מוה"ג הללו סותרי לכל מ"ש לעיל ויתר מזה זו היא שקשה דכל מ"ש לעיל הוא מיסודו של מוה"ג ממה שכתב בספרו תק"ל א"ח בהנהו דוכתי דהזכרתי לעיל ועל כן עלה על דעתי לומר שהגם דכתב שם בח"מ וז"ל וכל שכן וכו' והבאתי ראיות וכו' ע"ש אין הכונה דשם העלה כן להלכה מהראיות שהביא שם דא"כ דשם לא העלה כן להלכה אלא ר"ל דשם עלה על דעתו להביא ראיות דגם אחר הזמן יש משום מעלין ושוב דחאם ולהגדיל דבר כל כך לומר דאם שם במקום אחר עלה ע"ד לומר דאפילו אחר הזמן יש בו משום מעלין כל שכן להורידו תוך הזמן דאיירי ביה דודאי הדבר ברור דיש בו משום מעלין וזה שדייק מוה"ג שם לכתוב והבאתי ראיות וכו' ע"ש] ולא כתב והעלתי הדבר דאסור אלא כתב והבאתי ראיות וכו' כלומר דהיה שם לד לומר דאסור מלד הראיות שהבאתי שם וכונתו במ"ש כן היה כ"ל לומר בדוחק כדי שלא יהיו דבריו פלגן אהדדי ממקום למקום .

וישוב חפשתי ומצאתי שדבריו אלו שכתב שם בח"מ ח"כ דבמקום אחר בתק"ל עמדתי וכו' ע"ש הלא המה בהו בספר תק"ל יו"ד ח"ג סי' נ"ט דק"כ ע"ד שכתב שם וז"ל יש לחקור דקי"ל מעלין בקדש וכו' אם היה המנהג לקבל עליו לזמן מה אי בעבור הזמן יכולין להעבירו או דילמא וכו' וראיתי להמ"ל בת"א סי' ע"ת שעמד על ספק זה ואין ולאו ורפויא בידיה גם מוהר"י הלוי סי' נ'ן נסתפק בזה והכריח יותר דגם בקביעות זמן לא ירד דקביעות זמן מהני לחייב החכם שלא יוכל לנאת אבל כל שירלה לשבת עמהם לא יוכלו לסלקו ע"ש וקשיא לי דא"כ היה הקבלה בשטר מלד החכם שנתחייב לשרת עמהם אבל במנהג העולם שבני העיר נותנין כתב חתום להחכם שקבלוהו לדיין לזמן אין טעם זה מספיק ואין הספק אלא שהם רעתם שלא קבלוהו אלא עד הזמן ואם אין הדין כן לאו כל במינכם וכו' ע"ש שהביא ראיה לכאן ולכאן ודחאם ובסוף דבריו כתב וז"ל ושוב ראיה לזה ממ"ש בנדרים דכ"ח גבי מ"ש נטיעות הללו קרבן עד שיקללו נקללו אמר בר פדא פורין פעם אחרת ודיו · עולא אמר כיון שנקללו שוב אינן פורן א"ל רב המנונא קדושה שבהן להיכן הלכה ומה אילו אמר לאשה היום וכו' מי נפקא בלא גט א"ל רבא מאי קא מדמית קדושת דמים לקדושת הגוף קדושת דמים פקעא בכדי קדושת הגוף לא וכו' ע"ש והרי קי"ל בעולא ומינוי שררה גרע מקדושת דמים שאין קדושת חכם במינויו בשררה לבד ואינו ניטל קדושתו בסילוקו כי ע"כ נראה דכל כי האי אין בו משום מעלין בקדש והדבר קשה להר"י הלוי ולהמ"ן וכו' אמת שאעפ"י שהרמב"ם פסק בעולא דאיתי בחידושי הראשונים הרשב"א והריטב"א והנ"י ורש"י והרא"ש דפליגי על זה וסברי בכן פדא דקדושת דמים בכדי לא פקעא במ"ש בנו"א כי על כן הדבר לא"ח באם פקע קדושת הדיין לזמן הו לאו ע"ש · ולכאורה לפי"ד אלו גם בנ"ד תלייא הדבר בספק באיסור מעלין בקדש והיא לן למיזל לחומרא גם בהתנו עמו עם החה"ש הנזכר ואמרו לו בלתי חזקה ·

אלא דנראה לע"ד לומר דבתנאי דנ"ד גם מהר"י הלוי והמ"ל יודו דמהני משום דהטעם שנתן לדבריו הוא דקביעות הזמן מהני לחייב החכם שלא יוכל לנאת אבל כל שירלה לשבת עמהם אינן יכולין לסלקו ע"ש והנה ההי טעמא לא שייך אלא בשהתנאי היה עם החכם שנתחייב לשרת עם הצבור ההוא עד זמן פלוני אבל אם התנאי היה מלד הצבור ההוא לאמר שאחר עבור זמן פ' הרשות בידם אז גם מהר"י הלוי יודה דיכולין לסלקו דהרי סבר וקביל ואין שם משום מעלין וכו' וכמו שכן נראה מדברי מוה"ג ז"ל שם בתחילת דבריו ע"ש ואם כן שפיר יש לומר דגם המ"ל יודה בזה הגם שאין ספר מ"ל ח"א מלוי אצלי בעת ואם כן בנ"ד שהתנו עם החה"ש הנז' שמינויו היה יהיה בלתי חזקה דפירושו הוי דהרשות נתונה בידם של בעלי הק"ק הנז' לסלקו ברצונו על שום עילה א"כ דתנאם הוי תנאי

והין

ואין בו משום מעלין וכו' אלא דמכל מקום הנה דמצד שני הרבנים הגדולים ז"ל הנז' יצאנו ידי חובה כמ"ש מ"מ מצד מוה"ג ז"ל נראה דלא יצאנו ידי חובה לפי מאי דמסיק ואמר דהדבר תלוי בפלוגתא דרבוותא ז"ל ונראה דבכל גוונא קאמר אפילו דהתנאי היה מצד הצבור וכדמוכח מדבריו בתחלת דיבור במ"ש וז"ל וקשיא לי דאם כן וכו' ע"ש וכמובן ואם כן מספק יש לי לילך לחומרא אלא דהא לזאת י"ל לכאורה דכיון דהקדמנו בתחלת דברינו דמוהריט"ד ז"ל הנהיג לעשות תנאי זה של בלתי חזקה בכל ערב יוה"ך שמעינן מזה דסובר דהאי מנהג עולה יפה לפום דינא וע"כ לומר דס"ל דל"מ מההיא פלוגתא דהתם דנדרים דבר פדא ועולא ומפלוגתא דהתם דפליגי רבו' לדהבא בכ"ד משום דהתם איירי במקום דאפים קדושה כדבר ההוא בהא הוא דפליגי אי נפקא קדושה בכדי או לא דכשתפקיע הקדושה שוב לא ישאר לאותו דבר שום קדושה ושום מעלה בההיא דנדרים גבי נטיעות משא"כ בדיין והש"צ דאפי' כשיסתלקו מעלתם במקומה עומדת דהא הדיין תורת ה' בלבו ואי הש"צ כשרוצה להיות חזן בפעם בפעם בביתו וכיוצא אין מי שימחה בידו בכה"ג י"ל דאם התנו לזמן באופן דמשתמע מיניה דאם אחר עבור הזמן הרשות בידם וכל שכן כשהתנו כן בפירוש וכמו כן בכ"ד דהתנו עם הש"צ הנז' בלתי חזקה אה"נ דמהני ואין בו משום מעלין באופן דבכל כי הני גווני דאמרן גרעי מקדושת דמים וכמו שב"מ מסוף דברי מוה"ג שם שכתב וז"ל והרי קי"ל כעולא ומיהו שררה גרע מקדושת דמים שאין קדושת חכם על מינויו בשררה לבד והיינו ניטל קדושתו בסילוקו וכו' ע"ש וכיון דמנהג הק"ק הנז' בכל דבר ודבר הוא עפ"י מנהגו של מהריט"ד ז"ל שהנהיג בק"ק הנז' אם כן שפיר י"ל כמ"ש ועיין בס' בכור יו"ט להרב הנז' בה' תפילין פ"ג ה"ב ובהלכות איסות פ"ד ה"ז יע"ש זה נ"ל לכאורה .

אמנם עוד נלע"ד לומר דבכ"ד גם מוה"ג יודה דמהני התנאי בלא שום ספק משום דו"ל דעד כאן לא הניח מוה"ג שם הדבר בספק כי אם דוקא גבי דיין וכיוצא משאר השררות דהדבר ברור בהן לומר מעלין בקדש וכמו שמבואר בתשו' הריב"ש ז"ל סי' רע"א פסקו מור"ם ז"ל ביו"ד סו' סי' רמ"ה דמי שהוחזק עצמו לרב העיר וכו' ע"ש ושם הביא הריב"ש ראיות לדבריו מירוש' דמס' הוריות ומש"ס דילן במס' ברכות דכ"ח וכמ"ש שם בטעם השלישי ע"ש ובכל כי ה"ג הוא דשרי מוה"ג שם משא"כ גבי הש"צ י"ל דאינו שררה גמורה אלא אדרבא דבר של עול לקום באשמורת הבקר כדי לילך לבית הכנסת שלו בחורף מפני הצינה ובקיץ מפני החמה וכן לקום ולעבור לפני התיבה בין בהיותו בריא ובין בהיותו חלוש ואם הוא ארוך בתפלתו ובקריאת הס"ת לא ניחא להו בהכי לקצת מיחידי הקהל דהם אומרים לו דמטריח עליהם וכן כל ה"ג באופן דהש"צ הו"ל כפועל דעלמא ח"ו וכמו שכן מוכח מתשו' הרשב"א שהביא מרן ז"ל בא"ח סי' נ"ג שכתב שחזן אין מסלקין אותו מאומנותו אלא א"כ נמצא בו פיסול וכו' ומיהו

כתב דבזמנו נהגו למנות אנשים על צרכי הצבור לזמן ובהגיע הזמן יצאו אלו ויכנסו אחרים תחתיהם וכו' אפילו לא קבעו זמן סתמן כפירושן וכו' ע"ש וכ"מ מדברי מו"ה גופיה ממ"ש בתק"ל א"ח סי' ח"י ד"ל ע"ד ושם בדף ל"א ע"א שהביא דברי החבי"ב ז"ל מ"ש שם סי' שס"ו גבי מער' בבית ישן וכו' דאם התנה מהני וכתב ע"ד דאם כן אם התנו עם החזן לסלקו בכל עת שירצה הרשות בידם והא ק"ל ע"ד מסוגיא יומא די"ב ומדברי הרשב"א ז"ל בא"ח סי' ש' ביעוין שם וכתב ליישב ולומר כי ע"כ י"ל הרא מתרתי דהרשב"א פשיטא ליה דמינוי החזן לא הוי כשאר מינויים דזוכה המנוי מדינא שאין להורידו ומ"ש באורך תשו' דסי' ש' הוא מכח מנהג ולא מן הש"ס או דמספק"ל אי זוכה מדינא או ממנהגא וכו' באופן דל"ק ממ"ש לדברי הכנה"ג כלל ומינה דבמינוי הש"צ אם התנה הכל לפי תנאם עפ"י מ"ש דמינוי זה אין הבן זוכה מדינא ומה גם שזה שכתבתי בפשיטות במינויים דאין בם ירושה לבנים מה"ת אם התנו עמו לסלקו אחר זמן דל"מ כי האי תנאה והבאתי ראיות לזה אינו מוכרח שי"ל דאיה זו ובמ"א האריך בזה בס"ד וכו' ע"ש הנה מבואר מדבריו דבש"צ פשיטא ליה דמהני תנאה ויתר מזה דגם בשאר מינויים כתב דאינו מוכרח ושגם הראיה שהביא לזה דל"מ ואפשר דהוא היה מכוין למ"ש בתק"ל שם דשם מספק"ל גם בדיין וגם הראיה שהביא מסוגיית דיומא די"ב דאזה שם וגם שם ציין למ"ש שם בתק"ל א"ח סי' ח"י ע"ש באופן דנ"ל דבש"צ פשיטא ליה למוה"ג דמהני ביה תנאי לסלקו ומה"ט שם בתק"ל לא נקט ספיקו אלא בדיין דאלימא שררתיה ומאה שהביא מוה"ג ז"ל שם ראיה לדבריו מדברי התשב"ץ שבס' חוט המשולש ע"ש ל"מ הפך ממ"ש וכמובן ועיין ג"כ בתשו' מהרא"ב סי' ובתשובה המ"ל ח"ב סי' ע"ז דקפ"ט ודקל"א ע"ש :

והנה כעיקר ספיקו של המ"ז ומהרי"א ומורינו ה"ה ז"ל במעלין בקדש לזמן ע"ש לכאו' מדברי הריב"ש שם ומור"ם שם ביו"ד שהביא נראה דבים זמן לא נאמר שם מעלין ע"ש ובעת אין תשו' מהר"י הלוי ז"ל בידי ובעת לזכרון קאתי ·

ודרך אגב אמינא ואתינא ליישב מה שהוקשה לו למוה"ג שם בתק"ל א"ח סי' ח"י על דברי החבי"ב ז"ל הנז' מסוגייא דיומא די"ב ואומר דהתם גם אם היו מתנין בהדיא דעד שיטהר הכ"ג דוקא יהיה לו דין כ"ג ואחר כך יסלקו אותו ויהיה דינו ככהן הדיוט מכל מקום חשו רבנן למימר דמסתמא לא ימצא בו בפרק של יוה"ך שאירע לו פיסול שיתרצה שום כהן להכנס תחתיו לעבוד ביוה"ך ההוא יען כל עבודת יוה"כ צריך שיהיה על ידו ורבו מצערות על ראשו להיות ער כל הלילה ההיא של יוה"כ ויושב ולומד וגם ביום ההוא היה צריך כמה טבילות וקידושים ורגליו היו עומדות על הרצפה והצינה אוחזתו וגם היה נכנס לפני ולפנים אל מקום הקדש וארכובותיו דא לדא נקשן האם יצא חיילותו בכניסתו כדתנן ביומא דיו"ט היה עושה לאוהביו בצאתו בשלום מן הקדש לשלום ועוד כמה מילי דצערא גם במכות

דכ"ת אגרינן דאמותיהם של כ"ג היו מספיקים מים ומזון לערי מקלט כדי שלא יתפללו עליהם וימותו ואמרו דהיינו טעמא משום דהיה לו לכ"ג להתפלל שלא יבאו כני אדם לידי כך ע"ש הרי עוד ריעותא אחרת למ"ש וגם למ"ש מוה'ר שם דאותו המתמנה תחתיו של הכ"ג הוא היה הסגן ואם כן היה יכול להם לעשות התנאי הנזכר מעיקרא כשמינו אותו לסגן ע"ש לפי מ"ש גם כו בפרק שייך לומר כמ"ש והגם דבבית שני הכהנים גדולים לא היו ת"ח והיו ממנין עצמן על ידי ממון רב שהיו נותנין למלכות כמ"ש שם ביומא מכל מקום כיון שהיה המינוי שלהם לתדיר ולא לפי שעה ולא ולמד מה שאירע להם כמ"ש שם וכל זה שכתבנו הינו אלא כשהיה תנאי עם הסגן לסלקו אחר כך ממעלת כהן גדול ולהחזירו לכהן הדיוט מה שאין כן עתה דסברי רבנן למימר דהינו ראוי לכהן הדיוט מסכחת לה דיתפים ויקרלה הכהן ההוא לעבוד כאותו יוה"כ כיון דכל מלות שהכהן גדול מוזהר עליהן גם הכהן העובר ההוא מוזהר עליהן כיועיין בהרמב"ם בפ"ה מה' יוה"כ וכמדן הכ"מ ובהלח"מ ז"ל שם בהלכה ג' ועיין עוד בהרמב"ם בהלכות כלי המקדש פרק ה' במעלות שהיה לו להכהן גדול ע"ש וגם קול דאם עבד עבודתו כשרה כמו שכתב רש"י שם ביומא די'כ והרמב"ם בה' עבודת יוה"כ פ"א ה"ג ע"ש עוד אמרו שם ביומא א"ר"י הלכה כרבי יוסי ומודה וכו' ואם מת ראשון חוזר לעבודתו וכן פסק הרמב'ם שם הלכה ט' וה"ט משום מאי דאמור מעיקרא דשני אינו ראוי לכהן הדיוט ואיירי אפילו יש לראשון בנים הראויים להיות כהנים גדולים נגדין קורה וכמ"ש הרב זרע אברהם ז"ל בחלק ח"מ סי' כ"א דקמ"א ע"א ויותר מזה כתב שם ע"ש באופן דיש לו כל הטובות הנז' עבור שלא סלקוהו לגמרי לעשותו ככהן הדיוט משום הכי מכנים עצמו לעבור ביום הכפורים אם יארע שום פיסול לכ"ג מה שאין כן אם היו מתנין עמו שיחזור דינו ככהן הדיוט לא היה מסכחת לה שום כהן דיכנס בתנאי זה ואפילו אם היה מסכחת לה אינו אלא מיעוטא דמיעוטא ורבנן דלא לעשות תקנה קבועה הראויה והגונה לכל אדם לדור ודור ומה"ט שכתבתי והגם דבמסכת כיבות דכ"ת אתמר שם בשגמלך דאב"ע עם דביתהו והשיבה לו למחר מעבירין אותך וה"ל לישתמיט אינש וכו' ואמ"ך ליתכר ע"ש ל"מ דהתם הוא מלתא דל"ש וגם לא שייכי כל הני טעמי דכתיבנא לעיל וגם י"ל דראב"ע בכבר עלת על דעתו דאפילו אם יתזירוהו לר"ג לנשיאותו מ"מ הם יתנו לו שום מעלה ממה שלא היה לו מקודם וכמו שכן היה המעשה שנתנו לו מעלה שהוא ידרוש פעם אחת בחדש אלא דמשום דאם ישיב כן לדביתהו לא היה מכנסת בלבה דבר זה דקאמר מי יימר וכו' משו"ה השיב לה דאפילו אם שוב אחר כך ישאר ריקם מכל מקום הימים הטובים שבנתיים חשבי לן כדאמרי אינשי לישתמיש וכו' כן נראה לי לומר ליישב דברי החבי"ב הנז' ועיין במוה'ר ז"ל שם בסי' ח"י ע"ש ׃

עוד הודיע דעתי על מ"ש בשאלתי הנז' ששלחתי שלוחי להחה"ם הנז' דהן ישלח לי הס"ת של החרי"א לונלין האחד מבעלי הק"ק הנז' שנתן לו בהורת פקדון להניה אותו וכן ישלח גם כן הספרי דבי רב ז"ל של דפוס שלקחם מהישיבה שלהם מקדמת דנא בהורת שאלה דהיה טעמי דכולם הוו קדש ולאו שמה תפיסה בממון של אחריב וכמו שאומר והוא לא שלח אלא הס"ת לחוד וגם על הס"ת הנזכר הרי הוא אומר דבשנתנו ליד שלותי היה על תנאי שהתפיסה שלו בו לא הפסיד ׃

ואען והומר כי דבר זה נפתח בגדולים והוא כי הרב המרדכ'י ז"ל בב"מ בפרק המקבל סי' ת"ד כתב וז"ל כתב ראבי"ה דוקא ספרי דאגדתא וכו' וי"מ אפילו שאר ספרים ויש מקומות שנוהגין שלא לעקל הספרים השאולים להם ואפילו שחייבין להם ממון ויש נוהגין דבר זה במלמדי תינוקות ודאיתי שהשיב ר"ת דוגמת וכו' ויפה דנתם לשמעון אבל לא יפסיד שמעון המינו שלו וכו' ע"ש ושוב אחר זה כתב עוד בשם מהר"ם דיש חרם קדמונינו שלא לעכב עבור שום תביעה ע"ש והרב תה"ד ז"ל בסי' ש"ה נשאל על זה ובתשו' הביא דברי הרב המרדכ"י הללו ולבסוף מסיק לומר דבך הוא הדין דאם עיני הדיינין רואים דראובן ליית דינא ואין לו כח להשמט וכו' בכה"ג לא יכול שמעון לעכב הפקדון או ההלואה של ראובן וכו' אפילו לא נהג תקנת העיכוב באותו העיר וכו' אבל אם עיני הדיינים רואות דליתנהו כל וכו' מחוייבים כ"ד לעכב הממון וכו' ועוד בכתביו סי' ס"ד ע"ש וכן משמע מדברי מוהריק"ו ז"ל בשורש ק"ט ע"ש · והחבי"ב ז"ל בח"מ סי' קל"ג הגהב"י אות י"ד אחר שהביא הסברות הנז' והאריך בהם סיים וכתב וז"ל ורבינו המחבר ז"ל לא הזכיר דברי התה"ד גם תקנת המרדכי בעיקול לא הביאה וכו' ומתוך כך נ"ל דס"ל להרב המחבר ז"ל דדברי הרא"ש ז"ל אין להם ישיבה אחת בעולם עם תקנת העיקול דכיון דהרא"ש ז"ל לא חשש לתקנת העיקול ודאי דלא נפשטה תקנה זו בספרד וכו' וכן המנהג היום בכל המקומות שראינו ושמענו שומעם לעכב הן מלוה הן פקדון הן מה שבידו אמנם לא נתבאר בדברי רבינו המחבר ז"ל אם מעכבין אפילו בלא אמתלא או דילמא באמתלא ובספר מ"ש ז"ל סי' כ"ב דנהגו לעכב אפילו בלא אמתלא וכ"כ מדברי מהרש"ך ז"ל וכו' אבל מהר"ם מטראני ז"ל בח"ב וכו' ובכל יום בכ"ד באים לעכב ואין אנחנו שומעים כי אם בדאית פסק דין או שטר או עדות או אמתלא ולא בתביעה וערעור וכו' וכן ראיתי בתשובת בתיבת יד לרבנים מוהרא"ג ומהרי"ב ובמהד"י הלוי וכו' ע"ש וכן כתב הרב מטה שמעון שם באות ז' דהכי הוי סוגייא דעלמא ושכן כתבו הרבה מרבני האחרונים ז"ל ע"ש וכן פשט המנהג באשכנז בהרא"ש במ"ש מוהריב"ל ז"ל בח"א סי' ק"כ ע"ש.

והנה מפשט דברי החבי"ב הנז' בשם המבי"ט וסיעתם ז"ל איירי אפילו בפקדון או הלואה שבידו שבל זמן שבנגדו אין לו שטר או פסק וכו' והוא ליית דינא לא מלי, לעכב הפקדון שבידו וביולא וכ"ש הספרים שצריך האדם ללמוד בהם כי הם חיי האדם בעוה"ז ובבא והרי בכ"ד כולהו הני טעמי דנעליותא לבעלי הק"ק הנז' כי הם צריכים להספרים ההם כדי שילמדו אחרים בהם לעילוי

לעילוי מר זקנס הגביר הזקן כפשו לרורה כלרור החיים ז"ל כאשר אומר וגם ידוע לכל שהם לייתי לקול מורים על כל אשר יאמרו כי הוא זה זולת היכא שתלוי הדבר במנהג דאז הם לא יסורו ממנהג הק"ק הנז' כאשר הונהג מימי קדם בזמן מהריט"ד ז"ל שהיה ש"ל הגדול בק"ק הנז' שנים רבות ואי משום תפיסת דעלה ע"ד התה"ש הנז' דאם הם בידו יעלה ויגיע בידו התפיסה בפוס דינא לפי דעתו וכיעויין בסרב המרדכי ז"ל שם אי לואת סמיה הוה בידיה לשלוח גם הספרי דבי רב ז"ל אשר בידו כתנאי דתשאר לו זכות התפיסה וכמו שכן סוגיין דעלמא בכמה ענייניס דומה לנ"ד וכמו שכן הוא אומר התה"ש דהס"ת הנז' ששלח הוא היה על תנאי שזכות התפיסה תשאר בידו ועל שניהם דהיינו על הס"ת וגם על שאר ספרי דבי רב אנא דאמרו אשר לא טוב עשה דאי על הס"ת הרי היה מונח בארון הקודש דמסתמא כבר הקדישו להק"ק הנז' וכמ"ש מהרש"ל ז"ל בתשו' סי' ט"ז דהמביא ס"ת לקהל הקהל נקראין מוחזקין בו כל זמן שאינו מביא עדים בעל הס"ת שהתנה בפני עדים כשנתנו לקהל שלא נתנו לחלוטין להק"ק אלא להיות בהק"ק עד זמן שירצה ללוקחו ולהוליכו למקום אחר ע"ש וכמו שהוא נופיה התה"ש הנז' בשתייע מדברי מהרש"ל הנז' לנ"ד וכמו שאכתוב לקמן בס"ד וכ"ש למה ששמעתי אח"ז מפי בעל הס"ת הנז' הוא התרי"א לונלין הנז' אחד מבעלי הק"ק שהוא אמר אלי שכהקדיש הס"ת הנז' להק"ק הנז' היה הקדש לחלוטין ושאין לו ולא ליורשיו שום זכות בס"ת הנז' באופן דלפי"ז הי"ל להתה"ש הנז' שלא לעכב מעיקר' הס"ת וגם כששלח אותו הי"ל לשולחו בלא שום תנאי של תפיסה כמ"ש הלא מעתה הכא נכא לענין תפיסה וספרי דב"ר ז"ל ששלחתי לאמר לו שישלח בידו ולהניחם בישיבה הנז' והוא לא כן עשה שעיכבם בידו ולא קיים מלות שילוח · גם לואת אען והותר טעם בעיקר לשליחותי על דבר הנז' יען קדמה לי ידיעה דשמוע שמעתי באומרים כי לימים ושנים שעברו עבר על דעת אחד מיורשי הגביר הזקן ז"ל הנז' למכור כל ספרי דבי רב אשר איתנהו בישיבה שלהם מסיבת דרחיקא ליה שעתא והלכו לב"ד הגדול של מו"ה המובהק כמהרש"ח ז"ל בעל ספר בסא שלמה וכו בפרק הלכו הרבנים השלמי' במוהרי"א דאנון ז"ל נכר הריט"ד ז"ל הנו' וכמהר"ש פינ'ון ז"ל לב"ד הנז' שהמה היו הת"ח ולומדים בישיבת הגביר הזקן ז"ל הנז' והיו נמלאים בפעם בפעם בבית הגביר הזקן ז"ל הנז' אשר במלר הק"ק הנז' והעידו עדות גו"ש לפני מורינו הרב ז"ל הנז' ששלשה ימים קודם פטירת הגביר הזקן הנז' בהיות דעתו ללול וברור הוא אמר להם שהספרים אשר בישיבתו הנז' הם הקדש גמור ובכן על פיהם דן את הדין מו"ה הנז' ז"ל שאין יכולת ביד היורש ההוא ובן לאחרים למכור הספרים הללו לאחרים לא כולם ולא מקלתן ובן סיס הדבר הלא מעתה מה תפיסה שייך לו להתה"ש הנז' בספרים הנז' עבור תביעתו עם בעלי הק"ק הנז' לתפוס בנכסי אחרים אטו דאוכן יש לו שום תביעה על שמעון היוכל ראובן לתפוס מנכסי לוי על תביעתו שיש לו על שמעון אתמהא ה"נ דוותא כיון שהספרים הללו

הם מוקדשים לאחרים לכל ת"ח שירלה לבא לישיבתו הנז' וללמוד שם וכ"ש למה שכתבתי לעיל בשם הרבנים ז"ל הנז' דכשהבעל דבר שכנגדו הוא לוית רינא וכו' דודאי לא הי"ל להתה"ש הנז' לעכב הספרי' הנז' בידו לא הי"ל ליתנם על תנאי הנז' כמו שאומר שכן עשה בשלוח הס"ת הנז' ואין צ"ל לפי מ"ש דהספרים הנז' הם מוקדשים דאז ל"ש בהם תפיסה כלל והוא לא כתן ולו עיכב ועדין הם נמלאים בידו .

והנה בהיותי בזה חזי הוות במ"ש התבי"ב ז"ל שם וז"ל אמנם לא נתברר בדברי רבינו המחבר ז"ל אם מעכבין אפילו בלא אמתלא או דילמא וכו' ע"ש ק"ל על דבריו הללו שהרי מרן ז"ל גופיה פסקה להאי תשו' דהרא"ש ז"ל הנז' שם בח"מ סי' ע"ג סעיף יו"ד וז"ל מי שיש לו שטר על חבירו לזמן ובא בתוך הזמן לב"ד ואמר מלאתי מנכסי פלוני ואם ירא שאם יבואו לידו יבריחם ממנו ולא אמלא וכו' אם רואה הדיין שום אמתלא לדבריו שלא יוכל וכו' מלוה על הדיין לעכב הממון עד שיגיע זמן השטר וכו' ע"ש דשמע מינה שדעת מרן כהרא"ש דבעינן דויהיה שם אמתלא וכ"מ מדברי התבי"ב שם בסי' קל"ג קודם דבריו הנז' שלדעת הרא"ש בעינן אמתלא ע"ש ·

תו חזי הוות למהר"שן' אאסון ז"ל בתשו' משפטים ישרים בח"מ סוף סי' כ"ב שכתב שם על נ"ד בראובן עיכב מעות שמעון אשר ביד לוי וכו' ושם בתשו' הביא התה"ד הנז' וכתב דביון שכן בנ"ד ששמעון גברא אלימא כ"ע יודו דמעכבין כ"ש שאפילו היה הענין במחלוקת אני מסופק אם יכול אותו המוציא לומר קי"ל כאותם האומרים דאין רשאי לעכב כיון דאין הדבר נוגע אליו וכו' עד מ"ש וא"כ על הספק יהיו המעות בידך ולא תתנם וכו' ולזה דעתי הקלרה נוטה ע"ש ולכאורה אחר המח"ר י"ל ע"ד אמאי לא הביא דברי מהריב"ל ז"ל שם בח"א סי' ק"ב שגם נשאל בנדון ביוצא בזה ואחר שהעלה לומר דיכול לעכב כתב וז"ל אלא שלכאורה יש מקום לחלוק ולומר דביון דהרא"ש ז"ל בתרא מחתא מחתיכהו להאי דראובן דיש לו שטר וכו' והא דב"ד מי שבא לב"ד ואמר יש לי תביעה וכו' וכיון שכן יראה דבב"ד חלוקים וכו' ויכול לומר המוחזק קי"ל כותיהו ולאו מילתא דהא"ג דהרא"ש בתרא וכו' אפשר שהרי"ג והרמב"ם לא פליגי וכו' ע"ש והנראה מפשט דבריו דאותם הנכסים היו ביד שליש ואם כן איך יחשב שמעון למוחזק אם לא דהשליש ההוא היה טוען קי"ל כעדו ואפי"ה נראה מדבריו דבלאו ה"ט שכתב שם בסו"ד היה יכול השליש ההוא לומר קי"ל כעדו וו"ל ועין בהרב התבי"ב בח"מ סי' כ"ה בכללי הקי"ל אות י"ר ובהח"ש שם אות טו"ב ובהמט"ש שם אות מ"א וע"ע בהתבי"ב שם אות טו"ב ובהח"ש שם אות מ"ג ובהמט"ש אות מ"ג ועוד בהתבי"ב שם אות כ"ג ובספרים הנז' שם וק"ק על הח"ש שם שם אות טו"ב בסו"ד שלא עמד בזה במ"ש המורם ממ"ש לידע ולהודיע טעם בעיקר למה שפסקתי הדין להתה"ש הנז' בענין הפרס של שנת התר"ך הנז' שפטורים המה הבעלי הק"ק הנז' מלפרוע לו כל

קלבת

קצבת הסכום של השנה ההיא שהוא סך ח"ת אריות כי אם לפי הימים ששימש כאשר יאמרו שני חזנים הבקיאין כי הוא זה וכן לענין השליחות ששלחתי לו לאמר דהן ישלח הס"ת והספרים הנז' ומטעם הנז' ועוד אמינא דמלבד כל מ"ש לעיל לפום דינא עוד גם דנראה מצד הסברא דהחה"ש הנז' נתיאש הימינו מלהיות ש"ץ בק"ק הנז' יען מיום שבא להק"ק הנז' לא השוו מדותיו עם מדותיהם של בעלי הק"ק הנז' להיות שהם רוצים לנהוג בק"ק הנז' כמו שהונהג בימי קדם בזמן שהיה מוהריט"ד הנז' הש"ץ הגדול שבק"ק הנז' וכמו שכן היה הדבר בשנה הראשונה שנכנס החה"ש הנז' לשרת בק"ק ויהי ביום שמיני חג עצרת רצה החה"ש להניח ס"ת בתיבה כשעושין הקפות כמנהג הרב המקובל מהר"ש שרעבי ז"ל כידוע וכן עושין ברוב קהלות עירנו ונצטרפו עמו קצת מיחידי הק"ק הנז' אמנם בעלי הק"ק הם אמרו שאין עושין מנהג חדש בק"ק הנז' יען שמוהריט"ד ז"ל ידע ליה למנהג זה ולא הנהיג כן בק"ק הנז' וכמעט באו עבור זה לידי מחלוקת גדול ועל דבר זה ביזה החה"ש הנז' להחר"ר אחד מבעלי הק"ק ובכן באו אצלי לידע ברה מה לעשות והשבתי להם דהתלמוד והא"ך אחזיר להם תשובה ואמרתי שזה צריך זמן ללמוד ושלא יעשו שום מעשה בחג הקדוש ההוא ע"ד מאי דכתיב חבי כמעט רגע וכו' וכן עשו ושוב אחר המועד למדתי הפרט הזה ובינותי בספרי דבי רב ולא מצאתי מקום לחייבם לבעלי הק"ק לחייבם לנהוג מנהג כזה באומרם שהוא מנהג חדש כמ"ש וגם מטעם אחר כיון שמוהריט"ד כשהלך לירושלם תוב"ב והתפלל בבית אל שהוא ק"ק של מעלת החסידים בעלי סוד ושלח לבעלי הק"ק הנז' שינהגו בק"ק הנז' שלא יאמר בי"ט ובימים נוראים מזמור לתודה אי לפום דינא בדעת הסוברים כן כידוע וכן לפי הסוד דשבי רזא והגיד דכך הוי מנהגא דרבני וחסידי ק"ק בית אל שבירוש' תובב"א ועל הדבר הזה של הנחת ס"ת לא שלח להם מידי מזה מביאין ראיה לדבריהם שלא לשנות מנהגם כיון דקודם זמן של מוהר"ש ז"ל לא היה מנהג זה זהו המחלוקת הראשון בין הבק"ק לבין החה"ש והן שני בענין החזנות בינו לבין החזן האחר כאשר כתוב לעיל ומש"ט נראה לי בבירור שהחה"ש כבר נתייאש מלהיות ש"ץ בק"ק הנז' כיון דראה בדעתו שלעולם אי אפשר להשוות מדותיו עם מדות האחים הנז' ומש"ה כל מגמתו מתחילה ועד סוף לא היתה כי אם על דבר הכסף של סכום השנה שהיא כאמור ובפרט עד אחרן כשקרא להחר"ר מחורם וגם קילל אותו ככתוב לעיל הרא אמרם כמ"ש וגם דבר זה צריך להקדמה למ"ש לקמן ·

ומ"מ הנה דנטה דעתי לפוטרם לבעלי הק"ק ככתוב חשבתי דרכי להניח פרשה זו סתומה שלא לגלות גמר הדין לבעלי הק"ק הנז' אולי יבא הדבר לידי פשר עבור דיליאהו של החה"ש הנז' מהק"ק הנז' היא היתה על סיבת ההנהגה שלו שלא בטובה בדחזי מתחילתו ועד סופו דאפילו לבסוף אם היה משתוה עם החזן האחר בענין הסדר' לעבור לפני התיבה בי"ט ובימים הנוראים

וכן אם היה שומע לההיא עצה שכתבנו לעיל ע"י מהר"כ הי"ו לא היה בא לידי כך ועוד בה יען היציאה הנז' היא מהק"ק אשר לי וגם כדי שלא יהא טינא בלבו ויבא לשלום עם בעלי הק"ק וכן ביוצא בזה על כן שעיפי ישיבוני דטוב להמתין הדבר אולי יבא לפשרה ואע"ג דקי"ל דאחר גמר דין ואמר הדיין איש פלוני אתה זכאי ואיש פלוני אתה חייב שוב אינו רשאי לבצוע וכמ"ש הריב"ה והש"ע ז"ל בח"מ סי' י"ב ס"ב ע"ש · מ"מ בכ"ד לא גליתי דעתי עם בעלי הק"ק הנז' שהם זכאים בדינם כי אם דוקא להחה"ש לחוד הוא דגליתי דעתי כמ"ש והן עוד היום שואלים הלכו כי בעלי הק"ק הנז' ואיני משיב להם תשובה ברורה כי אם היוצאת אשר לא יוכלו לידע אמיתות הדבר מה שהעלתי בנדון זה לענין דינא ועיין בהב"ח ובהש"ך שם סק"ה ע"ש ואפילו את"ל דמהאי טעמא ל"מ כמובן מ"מ הרי כתב הסה"ג ז"ל בפ"ק דסנהדרין בשם ריא"ז ז"ל שכתב דכ"ל שאין כל הדברים הללו אמורים אלא כשהדיינים רוצים להטיל פשרה כפי אשר יראה בעיניהם שלא מדעת הבע"ד אבל אם הם מודיעים להם טוב הפשרה עד שהם מתרצים למחול אחד לחבירו דבר ידוע אפילו אחר גמר דין דהוי לעשות כן ובלבד שלא יהיה שום צד הכרח בדבר אלא פיוסים ופתויים וזו היא מצוה גדולה והבאת שלום שבין אדם לחבירו וכך היה מדתו של אהרן אוהב שלום ורודף שלום וכו' ע"ש הביא דבריו החבי"ב ז"ל שם בהגה"ט אות ד' ושכ"מ מדברי מהרשד"ם ז"ל ח"מ סי' ק"ו אבל הב"ח חולק ומנהגינו כדברי ריא"ז ע"ש גם הש"ך שם ס"ק ק"ו הביא דברי הסה"ג הללו בסתם ע"ש ומה גם דהפשרה הנז' עיקרא נעשית ע"י נגיד אחד החכם המרומם כמה"ר שמואל בקוראי שמו הי"ו ובכר כתב מרן ז"ל שם דע"י אחר מותר ע"ש כך עלה בדעתי לעשות פשרה לאהבת השלום ומה"ט שכתבתי וגם שחששתי אולי יגיע שום שבועה או חומרא לאחת משני הצדדים וכן היה מעשה שהגביר הנז' הי"ו עשה והצליח שעשה פשרה בדבר למחצית הדבר דהיינו שיתנו לו להחה"ש הי"ו ארבע מאות שקל כסף וגם החה"ש נתרצה בפשרה הזאת אלא שאח"ך שאלו ממנו הבעלי הק"ק ביטול קנו"ס על דבר זה וכו' באופן שגם בפשרה לא הועלנו כלום וכאשר בא הדבר מבואר בשאלתינו הפונה קדים ומ"מ כבר פרעו לו ק"ן אריות אדעתא שמשכו דישבע והחה"ש הנז' לא רצה לישבע כי אם לכתוב מכת"י ולחתום בו שכבר קבל כל סכום המעות אשר חייבים לו הבעלי הק"ק הנז' והם לא נתרצו בזה ונשאר הדבר בלי שום גמירא כבתחילה ונשארו הספרי דב"ר הם ביד החה"ש ·

הן עתה אחר עבור כל הנז' הדפיס החה"ש הנז' בשנה שעברה שנת התרכ"ג ספר כסא דברכתא ושם בסי' ט"ו חזי הוית דשלח ידו ועשה פסק אחד ארוך על ענין הנז' להליץ טוב בעדו שחייבים הבעלי הק"ק הנז' לפרוע כל קצבתו של שנת התר"ך הנז' בשלימות עספ"א וגם שעיקר סילוקו הוא היה שלא כדין ודבריו באו בכח גדול וביד חזקה שהוא עושה תימא גדולה על כל מה שפסקתי לו לפקע"ד ודיבר עלי קשות ברב המדבר

המדבר עם תלמידו הקטן עד שכל הרואה דבריו נכסיל אותו עד שגומר בלבו ומוציא בשפתיו דטעיתי בהוראתי וכאשר יראה הרואה שם בכל דבריו מתחלה ועד סוף וכבר עלה על דעתי שלא להשיב ע"ד מכמה סיבות אמנם מצד אחר שעיפי ישיבוני שלא זו הדרך למשתק שתוקי והיה העלמ'ה כי היכי דלא ליהוי דמייא כהודאה ושאין הוראתי הוראה על כן חובתי העשנה לעמוד על דבריו לידע ולהודיע כי אין ממש בדבריו ונדחים הם נדחים ויפה זכיתי ויפה חייבתי וכאשר יראה הרואה

והן קדם אגידה והדברה דבשאלה אשר שם בספר הנז' על כ"ד לא באו דבריו על נכון דיש שם דברים יתרים ויש מהם דברים חסרים ויש בהן דברים משונים אשר לא היו דברים מעולם וכן כיוצא בזה וכאשר אבאר בס"ד תחלה וראה כתוב שם בתחלת דיבור בדף כ"ג ע"א דכשמינוהו היה על ידי עצתי וכו' ע"ש אנא דאמרי האמנתי כי אדבר כי לא היו דברים מעולם כי המינוי הוא היה בתלוי במדור העליון ע"י מהר"א לאדירו נר"ו ומהרי"ן קורי נר"ו עם בעלי הק"ק הנז' שנגמרו הדבר וכתבו וחתמו שטר המינוי הנז' ונתנו אותו ביד החה"ש היך קבלוהו עליו לש"צ בק"ק שלהם הנז':

וישוב אח"ז ידעתי הענין ואין אחר כתיבת וחתימה כלום שאפשר שאילו הייתי נמצא שם בעת המינוי לא הייתי מניח לש"צ להחה"ש הנז' לחזור מכמה טעמים כי אם בזאת ששני החזנים החה"ש הנז' והחכם המרומם מהר"א הנז' שניהם יהיו שוין במעלתם על דרך חזור חלילה כאשר נהוג בק"ק אחרים שבעירינו יע"א הטעם האחד שמוהר"א הנז' כבר שימש בק"ק הנז' כמו כ' שנה ויותר וכתיב נוצר וכו' ועוד שהגם שהחה"ש הנז' גדול הוא ממנו דהנז' בחכמה מ"מ יש בזה במהר"א הנז' שהוא גדול ממנו בשנים ועוד דבקי בחכמת הניגון דבר בעתו בשבתות וימים הנוראים וצריך החה"ש הנז' למהר"א הנז' דיהיה לו סיוע שלא יסיע מניגון שהתחיל וילך לו אל ניגון אחר באופן דנמצא בו בהר"א הנז' יתרון בחכמ' הנז' וא"כ הראוי היה לעשותם לשניה' שוים ול"ר לק"ק אחר דהמפטיר הוי איש אחר מלבד החזנים כמובן והגם שבו בפרק בעת המינוי נתרצה מהר"א הנז' להיות לו בתורת מסייע ולהיות כפוף לו להחה"ש הנז' מ"מ שוב אח"ז ראה שלא יכול לסבול דבר זה דלצערא דגופא לא ניתן להמחל מטעמים הנז' ובכן באו לידי שנאה ותחרות זה עם זה ומה שכתבתי שלא נמצאתי שם בעת המינוי כולם מהנז' יעידון יגידון איך כן הוא האמת · גם מ"ש שכבר זכה שהתפלל מוסף יוה"כ זה שנתים ימים כידוע וכו' ע"ש אנא דאמרי דאין ידוע לכולנו ולכל יחידי הק"ק הנז' ולכל בני עירינו יע"א כי אם הפך מזה שלא התפלל ביוה"כ כי אם פעם אחת בסופי והראיה שהחה"ש הנז' נכנס בק"ק הנז' לש"צ אחר פטירת החה"ש מהר"א לונלין נ"ע והרי הוא נפטר בשנת התר"ח ביום הושענא רבה והחה"ש הנז' נכנס לש"צ שם בח' כסליו והרי בשנה ההיא לא התפלל מוסף כ"א אח"ז בשנת תרי"ט לחוד ובשנת התר"כ כבר בא המחלוקת בין ב' החזנים הנז' ולקחו מידו הבעלי הק"ק שטר המינוי עבור שאין שם חזקה ושוב לעת ערב יוה"כ הם הבעלי הק"ק אמרו שמיום שיגמר הדבר יתחיל המינוי מאותו היום ושעד שישבו כולם יחד לגמור הדבר יתנהג סדרת הקמת לפני התיבה עפ"י הנזכר הראשון הנז' וא"כ הגם שבאותו יוה"כ של התר"כ הקים הנזכר הנז' להחה"ש לעבור לפני התיבה באותו יוה"כ ל"מ לחשוב בתורת חזקה לשתי שנים כיון דהלו הימים שבנתים לאו מדינא הוא אלא מנדבת לבו של הנזכר הנז' וא"כ אין כאן אלא שנה אחת של התרי"ט והו לא גם מ"ש אח"ז וז"ל ועם כל זה נתחזקו האחים הנז' דבכה"ג שלהם אין בו חזקה וכו' ואז אמרו שני האחים דבעת הענין כשאר בתיקו וכו' ע"ש כבר כתבתי לעיל דיש להם ע"מ שיסמכו הן מצד מהריט"ד ז"ל החזן הגדול הקדוש שבק"ק הנז' והן מצד שזה התנאי עשו עמו בעת המינוי בע"פ וגם במכתב בו בשטר המינוי · גם מ"ש דאמרו השני האחים הנז' דבעת כשאר הענין בתיקו וכו' ע"ש הוא אומר כך אבל האחים הנז' הם אומרים דאחר שאמרו לו בעיוה"כ ההוא שבק"ק הנז' אין בו שום חזקה ומטעם זה דיתן הוא להם הכתי' של המינוי יען נשלמה השנה וכן עשה החה"ש הנז' שנתן אותו בידם ולקחוהו וקרעו אותו שוב אח"ז כשראו שהב' החזני' לא ישוו ביניה' וכבר נעשה עת ערב הם אמרו להשני החזנים הרי עתה אתם מסולקים מזכות הק"ק הנז' ובמו"ה הבא נשב במ"א עם הנזכרים הנז' ובו בפרק נראה אם תשארו שניכם או אחד מכם ומאותו היום יהיה התחלת המינוי ולא מעתה באופן דאין כאן תיקו כי אם פה מלא בפני רבים והבית מלא ובלאו הכי א"כ כבר כתבנו דתנאי מפורש היה בעת המינוי בלא חזקה גם מ"ש אח"ז וז"ל ואחר עבור יוה"כ וכו' ביום ח' חג העצרת וכו' והש"צ הכהן הי"ו הרגיש דבריו לפני וכו' ויהי כמשיב שאין בידו למחות שהם סרבנים וכו' ע"ש הנה הוא כותב דבריו בסתם ובקיצור כדי שידעו כל הרואה דבריו דטעמו ונימוקו עמו והיינו כותב הדברים כהויתן שאם היה עושה כן היו רואין שאין טעם לתרעומתו עלי כלל ועל כן אנא דאמרי דמעשה שהיה כך היה שבשנת ההיא שנת התר"כ אחר עבור בין שני החזנים הנז' המחלוקת הנז' ויהי לעת ערב ולא השוו ביניהם הסכימו הנזכרים לעיל ובעלי הק"ק הנז' דעד שישבו במקום אחד יחד כולם ביום אחד מחוה"מ יתנהג הסדרה של לעבור לפני התיבה ביני וביני על יד הנזכר הראשון הנכבד כמה"ר משה דהנון ז"ל על כל אשר יאמר כי הוא זה ולא איסתייעא מילתא לעמוד כולם בחוה"מ במקום אחד יען הנזכר הנז' הוצרך לילך לעיר הסמוכה לעירינו יע"א עבור שותפו שם ויהי בערב הושענא רבה שלח מו"ח של החה"ש הנז' הדר הוא הרב ועצום מוהר"א פאלג'י הי"ו שליח אצל הנזכר השני הנכבד החרי"א בארקי הי"ו לומר לו בבקשה ותחינה שלמחר שהוא יום שמיני חג"ע שיעבור לפני התיבה לחתנו החה"ש הנז' והחרי"א הנז' השיב לו כי אין הדבר תלוי בו כי אם בבעלי הק"ק הנז' והם השני אחים הנז' וילך

השליח

השאלות הנז' אצל מהר"א הנז' ויאמר לו התשובה וכו' ואז שלח שלוחו הבוא לבעלי הק"ק הנז' והיתה תשובתם שהם מה שירצו יעשו ועוד ביום שמיני חג העצרת הנז' בבוקר השכם שלח כמוהר"א הנז' עוד פעם אחרת על פתגם דנא להאחים הנז' והשיבו לו כדבר הראשון ויהי בהיות הבקר של יום הנז' בא החה"ש הנז' וכשראה החזן השני הנז' שבא להק"ק יצא מן הק"ק וישב בעזרת הקהל והיה טעמו באמור שביום הושענא רבה שלפניו שהוא יגיע רבה בידוע וגם בהיותו נעור כל הלילה של הושענא רבה כנהוג אז ביום הושענא רבה הבוא אחרו פעמותיו של החה"ש הנז' לבא לבית הכנסת הנז' עד שיעור שלא היה יכול לעבור לפני התיבה מפני אמירת ברוך שאמר וכו' והמזמורים והבין החזן השני הנז' דעשה כן כדי שיתנו לו יום שלאחריו שהוא יום חג העצרת ומשו"ה יצא לעזרה כדי שלא לבא לידי מחלוקת בתוך הק"ק וכשראו יחידי הק"ק כן יצאו קצת מיחידי הקהל וחשובים לעזרה ואמרו לו שיכנס להק"ק הנז' ושיתפלל הוא בו ביום וכן עשה וכשראה החה"ש כך יצא מן הק"ק הנז' בכעס גדול והלך לו להתפלל במקום אחר ומעתה נתודע ג"כ הטעם שלא נתנו לו להחה"ש הנז' התפילה של שמיני חג העצרת ומ"ש החה"ש שם דלא הי"ל לשנות וכו' ע"ש מלבד מ"ש עוד בה דכיון דהלך הנזכר הראשון למקום אחר הרשות ביד הבעלי הק"ק והם השני האחים הנז' לעשות כרצונם ומה גם דמי זה אמר דאם היה הנזכר הנז' בעירינו יע"א דלא היה נותן לו להחה"ש הנז' תפילת של יום הושענא רבה להחה"ש הנז' ואת יום שמיני חג העצרת להחזן מהר"א הנז' כדי למנוע הענין דהרי אין בכיה בישראל מיום שנחרב בית קודשנו ותפארתינו הן בעון גם מ"ש עוד החה"ש הנז' דבו בפרק הגיע טענתו לפני וכו' ע"ש הנה דאמרי דכ"ע ידעי דבאותו היום של שמיני חג העצרת הנז' לא התפללתי בק"ק הנז' כי הלך הלכתי לק"ק אחר אשר לי הנקרא בשם ק"ק גברת ושוב אחר שבאתי לביתי ידעתי קצת מהענין הנז' ואם כונתו לומר שבא אצלי אחר שבאתי מק"ק הגברת הנז' אין בר' כן ממ"ש שם ויהי במשיב וכו' ובראות כן הש"צ נשמט עצמו בעת ההיא מהק"ק הנז' וכו' ע"ש דמדבריו אלה מוכח כמ"ש דאם לא כן היכי שייך מחאה אחר מעשה וכן מוכח להדיא ממ"ש ובראות הש"צ וכו' נשמט עצמו וכו' ע"ש כמובן באופן דהוא כותב מה שעולה בדעתו באין זוכר הדבר על בורייו דלא היו ד"מ גם מ"ש דהשבתי לו דהם שרבנים ע"ש כולי עלמא ידעי דאין דרכי בכך ואפילו אם אמרתי לו אח"ז שום תשובה לא היתה אלא שהם קשים במידותם ומ"מ אינו אלא בדבר שנראה להם בעיניהם שאינן הפך הדין וכמו שידוע אצלי מכמה ענינים גם מ"ש עוד החה"ש שם דכ"ג ע"ב וז"ל ואדרבה הש"צ הראשון הי"ו היה מסרב וכו' והם השיבוהו שאם לא יחתום וכו' והש"צ הכהן הי"ו נתרעם לפני עטרת וכו' ע"ש הנה דאמרי דבו בפרק לא ידעתי ממה שעבר כלום כי אם אחר דבא החה"ש הנז' להק"ק הנז' בשעת תפילת המנחה של אותו יום שבת קודש לפי מה שאומר שעל פיו של הנזכר הט'

שבא לעירינו יע"א ותכף עלה לתיבה בלי הבעלי הק"ק השני האחים הנז' והם אמרו לו שלא ישב בתיבה ויתפלל תפלת המנחה כי אם שירד וישב למטה בתוך הק"ק הנז' במקום היותר מכובד והנני לא נמצאתי בק"ק בו בפרק ושוב אח"כ שאלתי להאחים הנז' ואמרו לי דהיינו טעמם שהם הבינו בבירור דמה שישב בתיבה היינו לקום לעבור לפני התיבה על ידי הרשות שנתן הנזכר הגדול הנז' מבלי עשית תנאים כתובים וחתומים מיד החה"ש הנז' ומיד החזן חבירו מהר"א הנז' משו"ה לא רצו האחים הנז' שיקום בה שעתא שיקום ויעבור לפני התיבה להתפלל תפלת המנחה אלא שירד משם וישב בק"ק במקום הראוי ויותר מכובד עד שיבא הדבר לגמר טוב בכתיבה וחתימה מהחזנים הנז' גם הודיע שהחה"ש הנז' עשה שמיטה כשאתו הנז' מה שבקשתי תיקון לטובתו ע"י מהר"ב מלמד נר"ו ועל ידי שיחזיק עצמו בפלך השתיקה כמעט רגע והוא לא עשה כן דתכף ומיד קרא לו להחר"ד הנז' מחורם וגם קילל אותו וכן לא יעשה לחכם שבמותו המתנהג בחסידות וכאשר בא הדבר מפורש בתורה בפ' קדושים לא תקלל וכו' ולאו דוקא חרש וכמ"ש רז"ל וכן רש"י שם והרמב"ם סוף הלכות סנהדרין וסמ"ג סי' רי"ח והריב"ה ז"ל סי' כ"ה ע"ש ועין עוד בהרמב"ם בסוף הלכות ת"ת שכתב דאין שבח לת"ח לנדות לכבודו וכו' וחכמים היו משתבחין עצמן שמעולם לא נידו ולא החרימו לכבודן וכו' ע"ש וכתבתי זה פעם אחרת להודיע דהחה"ש הנז' כבר נתייאש מהק"ק הנז' דאם לא כן אין מי שיעשה כן בהיות החר"ד הנז' אחד מבעלי הק"ק והוא החה"ש הנז' משרת בק"ק הנז' היאמן כי יסופר שלאחר זה ישאר לו תקוה ליכנס לש"צ הנז' דמלבד מ"ש עוד בה דבפעם אחרת בשלא ישתוה בשום דבר עמהם יחזור וישעור לומר בדברים הנז' ובפני קהל ועדה במעשהו בתול בך וכו' ומה"ט לא בא להתדיין עם החר"ד הנז' כי אם על דבר הכסף מלא ועפי"ז כל מה שכתב החה"ש שם שאנכי הפסדתי לו זכות וכו' וכתב כן פעמים שלש ע"ש אינו שאדרבא הוא הפסיד בידיו בין בתחילה שרצה לנהוג עצמו בגדולות נגד החזן האחר וזה תימא רבתי יש על החה"ש הנז' דכיון דהוא חכם בתורה ויודע לעשות פס"ד איך לא זכר מאי דתנן בבחירתא איזהו חכם הרואה את הנולד ובודאי דבק"ק הנז' לא יגיע מלהיות ש"צ החזן האחר כמוהר"א הנז' מכמה סיבות גלויות וידועות לכל אדם ואם היה הולך החזן הנז' מק"ק הנז' הא ודאי שהחה"ש הנז' לא היה יכול לנהוג הק"ק מכמה סיבות המובנות וא"כ לא הי"ל להתחזק עצמו הרבה בדבר זה כי אם להתפשר עמו תכף ומיד וגם בסוף היה אפשר בתקנתא אם היה שומע לעצה חכמי' ולא היה פותח פיו לבלי חק וכמ"ש ויתר על זה אני אומר דאפילו אחר שדיבר ואמר להחר"ד דברים רעים הנז' מ"מ היה לו לבקש ממנו מחילה על ידי שהיה מביא למר זקינו מו"ה המובהק כמוהר"ר חיים עד העולם הי"ו ולהרב בנו מ"ח הי"ו בשום יום שבת קודש וביוצא ולפתות למר אביו הוא החכם השלם

כמהר"ר

כמהר"ר דניאל איש חמודות הי"ו ולעשות לו פיוס עם הקר"ד הנז' ואחיו הקרי"א וכמו שהיה מ"א הנז' בא לק"ק הנז' כפעם בפעם בי"ט ובימים הנוראים כידוע והם לא עשו כך הדא אמרה כמ"ש דהם ירדו לסוף דעתו ודעתם שמעולם לא יבואו הבעלי ק"ק הנז' עם החה"ש הנז' לידי אחדות ועל כן השליכו הקבל אחר הגלי ומה"ט לא בא אצלי לדין החה"ש הנז' כי אם על דבר הכסף מלא וכאשר כתבתי לעיל וזה הדבר השמיטו שם בשאלתו כדי להגדיל הדבר בעיני כל רואה דבריו ובכן הרי הוא אומר כי אנכי הפסדתי זכותו מק"ק הנז' ולא טוב עשה דמלבד דלפום דינא ג"כ הפסיד חזקתו הנז' וכמש"ל אף גם זאת מידו ג"כ היתה זאת כי הוא נחית לסוף דעתו כי מעולם לא יוכלו להשוות מידותיהם זה ע"ז כרחוק מזרח ממערב וכמבואר מתוך שכתבתי אבל לא עלה ע"ד לומר כי כל מ"ש שם הוי מבזה חבירו ברבים כיון שידוע לרבים אחר זה וכיעוין בדברי הראשונים ז"ל בסנהדרין בס"פ בן סורר ומורה גבי מה שאמרו שם ושה אסתר בפרהסייא הוה ע"ש גם דבר ידוע מ"ש בסוטה מוטב שיפול אדם לכבשן האש ואל ילבין וכו' ברבים ויליפנן לה מתמר וכן אמרו גבי דוד כידוע ואי משום להרחיק את דעתו שהוא חולק ע"ד הוה ליה לשלוח לי הפסק שלו אשר הדפיס שם ואני הייתי משיב לו ע"כ דבריו אחת לאחת דאפשר דבראותו דברי הוא היה אומר יפה דן וכו' ואם לאו יעשה כרצונו וכשאני לעצמי אשימה יד לפה לקיים מ"ש ואני כחרש לא אשמע וכאלם לא יפתח פיו ועוד תניא הנעלבים ואינם וכו' כגבורתו ע"ש ·

הלא מעתה אבא למ"ש שם לענין דינא ללמוד זכות לעצמו זה ילא דהשובה מ"ש שם הא"ז ברנ"ן ע"ב וז"ל ושוב א"ך נכנס הס"ן להתדיין וכו' עד מ"ש ומנהג פשוט במדינתנו וכו' ע"ש והיא הענין ההוא מתמיה לכל שומעו. כיון שהדין והמנהג הוא פשוט דכ"ד הו"ל כבעה"ב החוזר בתוך הזמן כנ"ל. ע"ש · הנה דאמרי אין כאן כי אם הוא לבדו ששמיע הדבר לאזניו ודוכותיה דהרי תברא בצדה דודאי גם לי לבד במוקם לידע דבעה"ב החוזר בו חייב לשלם כל שכרו ואפי' השכ"ר יודעים דבר זה ומכ"ש איש אשר בחרו בו העם לישב על המשפט לדון דבר קטון וגדול אשר מה"ט גופיה דב' החכם הנז' הי"ל להפוך דעתו ולומר דודאי דברים כנו וטעם לשבח וי"ל להדיין לדון כלפי לייא דהא קי"ל כר"מ דאין וכו' וכמ"ש לקמן בס"ד :

עו"ב שם ולא נודע לו להס"ן דמעלת וכו' אין פותחין לו מדמי שכירות וכו' ועם כי חס וכו' לזאת יקרא הנאה כיון דמקדם קדמתא שלא בשעת הדין וכו' ע"ש החכם הנז' הוא מתחיל בשבח ומסיים בגנות שכ' בראותו הס"ן נטייה דעתו ד"ע נר"ו במלתא דתמיה תרי תמיהי דסמיכי אהדדי ע"ש · אנא דאמרי דאין כאן אפי' חדא אי לקמייתא בבר מלתי אמורא וכמש"ל · ואי לשניה ג"כ הדבר ידוע לכל שאין כאן שום הנאה · חדא שהרי בשם שיש לי הנאה גם לבעלי הק"ק יש להם הנאה טובא

שהרי כמה זמן היתה ישיבתם שוממה מבלי לימוד תורה והייתה סגורה ומסוגרת מפני שלא היו מוצאים ת"ח שילמדו שם מסיבה שהיו צריכין ליתן להם פרס רב מה שאין ידם משגת וכאשר נכנסתי אני ש"ט בתלמידים הודו לה' כ"ע כי אני לומד שם בבקר ובערב בחברים מקשיבים ובימי החורף גם בלילות וגם מה שאני יושב ודן בתוך הישיבה הוא מעלה גדולה וחשיבות להם וגם ע"י שאני דר בחצרם רוב השנה רובם בכולם אני מתפלל בתוך הבה"כ שלהם אשר בחצר הנז' שאני דר בו וע"ז יגיע להם הנאה גדולה בחול ובשבת ובחגים ובמועדים בענין מכירת המצוות ונדבת העולים לס"ת וגם בענין חזוק הקהל שלא ילכו היחידים אנה ואנה וביוצא בזה · באופן שי"ל הנאה גדולה לבעלי הק"ק ע"י שאני דר בחצריהם בכל האמור דלפי"ז כשר אני לדונם וה"ז דומה למ"ש הרי"ב ז"ל סי' ז' וכמ"ש הטור סי' ט' וז"ל כל דיין שצריך לשאול כלים משכניו פסול להם אבל אם גם הוא משאילם כשר שאינו אלא פרעון של משאילם · תשו' לגאון היכא דמפרסמא תביעותא דאינש גבי חבריה ובעי לאזמוניה לדינא וקדם תובע ושדר ליה מנחה אי אית ליה לנתבע למיפסליה לדינא בהאי מלתא או לא מדת חסידות היא זו דכי חזי ביה דיינא דאיקרב דעתיה לגביה תובע למימנע הוא מדעתו מן ההוא דינא עד שמתרחקא אבל מדינא לית ליה לנתבע למפסליה ואי דמי לרבה דהוה שאיל מן דבי בר מורוין ולא הוה משאיל לשו והוה מכוון לאחשביהו · אפי' מדת חסידות ליכא ע"ש · הנה מבואר כמ"ש וכ"מ מדברי מוהריב"ל ז"ל בח' סי' ל"ז על ב"ד שהיה הבע"ד פוסלו לדיין מטעם שלוקח פרס מאחד מבעלי הדין שילמד תלמידים שירצו ללמוד לפניו בלא שום שכר וע"ז השיב דברי ח' מוהריק"ו סי' שכ' ולענין ששאלו על אודות הרב אם כשר לעדות או לדון לתלמידו וכו' אמנם אין משם ראיה דשאני התם דהיו עושים להם איזה הנאת חנם אבל הכא ש"ט הוא נותן לו ואין כאן שום הנאה · ועוד דשאני התם שהיה הדבר מוכיח שהיו עושים הטובה מפני שהיו רוצי' לדון לפניהם וכו' ונתברר דלכל הפירושים בנ"ד אפי' מד"ח ליכא שהרי ש"ט קא שקיל ולא אשכחן בשום דוכתא בתלמודא שהפועלים והשוכרים שיהיו פסולים לא להעיד ולא לדון ולא שמענו מעולם וכו' ע"ש דמינה יש לדון לדיין העיר או לחכם הקהל דיכול לדון להגביר שקבע ישיבה לדיין או לחכם העיר וכו' דש"ט הוא שקיל וה"כ בנ"ד וי"ל הכי וכמ"ש וכ"ש בהצטרפות ההנאות אחרות דו"ל לבעלי הק"ק כמו שזכרתי ·

ועוד דאיסור הנאה לדיין ל"ש אלא היכא דמלבד שאין הדין ההוא נוגע לו שום הנאה וכ"כ לעד המעיד וכמבואר בהריב"ה והש"ע ז"ל שם רס"י ל"ז ובסמ"ע ז"ל שם מש"כ היכא דלא מטיא להו שום הנאה לא לדיין מדין ההוא וכ"כ לעד לנ"ב כמבואר בכל הנהו דיני דהתם וגם בתשו' הרב הרמת קדש ז"ל ח"ב ח"מ סי' חיי"ם דהולרך בנ"ד לו' דמשום דההנאה היא היתה מסופקת ל"מ הנאה ויכול להעיד והביא ראיה ממ"ש מוהריק"ו ז"ל סי' ל"ז בשם הנא"ש ז"ל ע"ש ומת' הרב חק"ד ז"ל סי' דש"ן בבה"ג דאמרן אוירו בדכתי' ובבה"ג

אוירו

אורי ת' הרב דרכי נועם ז"ל ח"מ סי' ר"כ וגם ת' מוהרי"א ז"ל בת' כת"י ואודם סי"ג אות ח' ע"ש מש"כ בנ"ד לא נגע ול"פ בההוא דינא דבין אי יצאו חייבים הבעלי הק"ק בפרעון קצבת כל השנה ההיא של ש' בת"ר ובין יצאו זכאים אינו מגיע לדיין שום הנאה ע"י שידון הדין ההוא ונ"ד אינו דומה אלא למי שנותן מתנה לדיין קודם שידון אותו הדין כגון מה שרגילין לתת לדיינים ביום פורים או באיזה שמחה שי"ל כגון נולד לו בן או איזו שמחה במעוט מתנה הראויה להשתכר דמנהג הרבנים הראשונים והאחרונים ז"ל דלוקחים המתנה ההיא ושוב בשבא אותו האדם להתדיין עם אדם אחר דנין אותו ולא חשו למתנה המוקדמת יען בו בפרק לא היה אותו הדין לפניו והגם שהיו בקיאים גדולים ומתנהגין בחסידות וכמו שכן מש' מדברי מוהרי"א ז"ל בס' ברכ"י סי' ז' אות י"ב ע"ש גם עתה המנהג הוא שהנכבדים הבאים מהכפרים או מעיירות הסמוכות לעירנו יע"א דשולחים להדיינים מתנות מפירות הארץ וכיוצא ולפעמים נותנים להרב השולט במקום ההוא מתנה הראויה להשתכר הראוי לזהב זהב והראוי לכסף כסף איש כמתנת ידו ושוב מ"ל דאותו האיש הנכביר בא יבא להתדיין עם אינש אחרינא לענין דררא דממונא ומידן דן להו רב אותו המקום וע"כ ה"ט דכל שמתנה שלא בשעת הדין לית לן בה וכ"ש שאין ההנאה בידים כי אם כלאחר יד דרך מחילה וכ"ש לפי הנראה ולפי מה ששמעתי שכן דרך האחים הנז' שלא להעלות שכר השוכרים אפי' אם יעלה שאר הבתים ביוקר שאת בין שיהיה הדר בו ת"ח או ע"ה וכו' ואולי כך היה דרכו של מ"ז הנגביר נפשו לרווחה כלא"ח ז"ל ואחיו מעשה אבותיהם בידם ובך היה דרכו של מוה"ר המובהק הוא הקדוש מוהרש"ח ז"ל בעל כסא שלמה לדרים בחצירו כידוע לכל באי שער עירנו יע"א עוד טעם אחר נ"ל לנ"ד דל"ש ביה שום צד הנאה יען מתברר מדברי הרבנים והגאונים ז"ל הנז' דכל היכא דההנאה מסופקת אפי' דהוי באותו דין או באותו עדות ל"מ הנאה ע"ש והרי בנ"ד נ"כ ההנאה מסופקת שעל אותה שנה שעמדו לדין כבר פרענו שכירות השנה ההיא ומה שעבר עבר ועל העתיד הוי הנאה מסופקת דאפ' דשואלים ולבו בני השכירו' בעלי הק"ק הנז' שווי מה ששוה לאחרים שבית שהשכירו לנו ואז נראה מה נעשה עכ"פ לא הוי הנאה ודאית וכ"ש לפי מש"ל ותו דהן הכי נותן קצבה ידועה לשבוע לבני החשוב כה"ר משה הי"ו בין יעלה המזונות וכו' ובכלל שבר השכירות וכיוצא אשר נוגע לי ואפילו הסך הקצבה שאני נותן לו כמ"ש לא היה בדרך חיוב מכמה טעמים וידועים לי וא"כ ל"מ מידי ממ"ש הקה"ש הנז' כמובן :

ועוד איכא טעמא אחרינא ממ"ש מוהריב"ל ז"ל סי' ל"ו שהביא שם מ"ש מוהריק"ו ז"ל דהרב כשר לעדות או לדון וכו' וסו"ב וז"ל ולא שמענו מעולם מי שיפקפק לומר שיהיה חכם הקהל פסול להיות דיין לשום א' מהקהל שלו ואפי' למי שיהיה עשיר מופלג וכו' אדרבא הוא מנהג קבוע בכל המקומות שיש קהלות מרובות שהתובע הולך אחר הנתבע וכו' בין שיהיה הנתבע עשיר או עני או אוהב או שונא וכו' משום דבך הסכימו והו"ל כאלו קבלוהו עליהם והתקנה הזאת נראה שתקנוה משום שהיחיד הוא נכנע לפני הב"ד של הקהל מה שלא וכו' ע"ש גם מוהרשד"ם ז"ל בח"מ סי' ב' כ' בתשו' הנז' וז"ל והנני בא להשיב וכו' כי רצה הבע"ד לפסול לדיין כי אוכל פרס מבע"ד ונראה נ"ל בדבר זה שהרי הוא מוציא לעז על הראשונים אוכלי פרס מהק"ק יע"א אשר היתנהג פשוט וכו' גדולי עולם עמדו בה והיו אוכלין וכו' ועכ"ז לא מונעים עצמם מלדון ליחידיהם ולא זאת אלא שאני אומר שאפי' לא היו נוטלין פרס אם היו פסולים לדון בשביל הפרס היה ראוי שיהיו פסולין גם בלא פרס כי כבוד ותועלת גדול הוא לו להיות ממונה וראש על הקהל ההוא וכו' וא"כ אפי' היה אדם רוצה להחמיר ע"ע מטעם זה היה אפ' שהיה ראוי לנעור בו וכו' כדי שלא להוציא לעז ואין ספק שמנהג אבותינו וקדמונינו תורה היא ואפ' שסמכו על תירוץ מוהריק"ו שורש י"ז וכו' ולע"ד נ"ל וכו' שהרי כ' הרב תה"ד בכתביו סי' ל"ם וכו' ע"ש הבי"ד החבי"ב ז"ל ח"מ סי' ז' הגהב"י אות ג' וסיים וכ' שכן מעשים בכל יום ברוב גלילות ישר' ע"ש וכ"כ החכם לבי ז"ל בת' סש"י קל"ח וכ"כ הח"ש הגהב"י אות ט"ו גם הרב כרם שלמה ז"ל חי"ד סס"י י"ח הביא על כ"ד דברי מוהריב"ל ומוהרשד"ם והחבי"ב הנז' וסיים וכ' וז"ל וא"כ בנ"ד במי כיון שש' הוא התובע מכללות העיר ילך אחר הנתבעין להתדיין עמהם לפני החכם שלהם אעפ"י שהחכם נוטל פרס מהם וגדולה מזו כ' הרב ז"ל שם אות ב' וז"ל אס"ת כבר נשאלתי על סומא מב' עיניו אם כשר לדון והעלתי דיכול המוחזק לו' קי"ל ואם קבלוהו עליהם לכ"ע יכול לדון ועכשיו שנתפשט המנהג שהתובע הולך אחר הנתבע ה"ה כקבלוהו עליהם לדת וילך התובע וכו' עכ"ל הרי מבואר מדבריו דמטעם דנתפשט המנהג דהולך התובע וכו' הו"ל כאלו קבל עליו לדון לפני חכם הנתבע אפי' שיהיה פסול מן הדין למקצת וכו' או רובם כגון סומא מב' עיניו כ"ש פסול מצד קצת הנאה רחוקה דקיל טפי דפשיטא מאחר דנתפשט המנהג שהולך התובע וכו' דחייב ראובן להתדיין לפני דייני הנתבעים ע"ש · והנה אם הרב כ"כ בנ"ד דההנאה מטי ליה מאותה דיינות נפיה כ"ש בנ"ד דלא אתי ליה מחמתיה דודאי הו"ל כקבלוהו וכ"ש כשמנהג והסכמת העיר הוא שהדיין ידון לבני קהלתו לכל דבר השייך לקהל הוא ולא דיין אחר דבשתא הייננו קבלוהו ממש וכ"ש כשכבר באו להתדיין לפני הדיין דהרי הוא קבלוהו ממש כמש"ל בס ד' · ועוד תוספת כהנה וכהנה שהרי ידוע הוא דמנהג עירנו יע"א הוא שהדיין יכול לדון גם את הקרובים הפסולים מד"ת בכנו וביוצא וה"ה בענין הנוגע בדבר וכמ"ש מוהרי"ך ז"ל בגימו' הבי"ד הרב זכ"ל ז"ל בחח"מ אות ע' דשמ"א ע"ב ח"ל ופה אזמיר יע"א שונה לי מהגדולים שבמנהג לקבל עדים מן שעיר גם לענין משים ע"ש ומוה"ר המובהק כמוהר"א שועזר ז"ל בהגהותיו לס' חלק יעקב הנ"מ למוה"ר המובהק כמוהרי"א ז"ל בח"מ סי' ט' דט"ז ע"ג בא הדבר יותר מבואר וז"ל והנה פה עירנו אזמיר יע"א המנהג פשוט ומוסכם בכל העיר בכל ענין בין וכו' ובין

בענין

בענין הקדשות ומסים ותביעות ממון להכשיר עדים גם לדון את הדין כדייני הוקה העיר וכשטר המרבין תורה שנותנים מנהיגי העיר לדייני העיר כפירושא האמר שם דיכול׳ים לדון ג״כ לקרובים ואפי׳ לבניו וכן נוהגים בענין הנוגע למו״ה . וטו״ה שדנין הם גם לקרובים בין לזכות בין לחובה ואין פולה פה ומלפלף דהכי נהיגי מימי קדם והכי נקיטי׳ וככר ראיתי להרה״ג כמוהרי״ד ז״ל וכו׳ ע״ש והיינו הלשון הנז׳ גם מוה״ג מוהדי״ח ז״ל בחק״ל ח״מ סי׳ כ״ד דמנהג עירנו יע״א וכו׳ בקבלת הדיינים שידונו גם את הקרובים אפי׳ שאפשר כדיין השני וכו׳ וגם כדונו מסים דנים כדייני העיר וכעידי העיר ס״מ דנקטו להתיר בכל ענין והכי נקיטינן וכ״כ בחק״ל שם סי׳ א׳ וכת׳ המ״ן ח״כ סי׳ צ״ז דק״ן ע״כ וכן כת׳ החבי״ב ז״ל בב״ח ס״א ח״מ סימן הרי דהכשירו בתקנת עירנו אפילו פסולי קורבה דהוו מד״ת ובן פסולי הנאה דקיל דהוי דרבנן כיעויין בהרב מולל מאם הסמוך לס׳ אם דת סי׳ מ״ז ובהס״מע והס״ך ז״צ רס״י ז״ל ע״ש ובכתוב בדברי הרבנים הגדולים ז״ל הנז׳ וא״כ הה״ן בהאי תקנה דו״ל דהרב מאותו ק״ק ידון את בני קהלתו בדבר הנוגע לקהל דהגם דאין נותנין לו שטר בפ״ע על דבר זה מ״מ כיון דבשטר העיקרי דנותנים לו לדון לכל בני העיר שיבאו לדון לפניו אם כן סתמו כפירושו דגם לדון לבני קהלתו הדין כן דמאי שנא והוא ברור . וזה אפי׳ לבתחילה לדונם כ״ש כשכבר באו וטענו לפני הדיין וגם בבר גילתי דעתי עם החה״ם הנז׳ שהעולה כדעתי הוא שבעלי הק״ק הנז׳ בנה הנם זכאים כדינם אלא דאני מעלים הדבר לפי שעה ועב״כ היתה אולי יבא לידי פשרה ע״י אחר באשר היה ומה״ט שכתבתי לעיל עוד יש לי עוד טעם אחר בכון והיא העלמ״ה דתיסגי ליה במ״ש וא״כ הודא ליה להחה״ם הנז׳ כל מ״ש כאן :

עוד כתב החה״ם הנז׳ את״ז וז״ל עד שלאחר כל עמל וטורח נכנס איש חיל בה״כ ועשה פשר דבר וכו׳ עד מ״ש וכבר נודע לו ובו׳ והן עוד היום נטויה ידו אוחזת בעבב וכו׳ ע״ש אנא דאמרי דל״ר בלל כ״ר לנדון החבי״ב דהתם איירי בחוב ברור שבשטר והי״ל שום פו״ח זה על זה ועמדו לפני הדיינים ופסקו כדרך פסק שחייב ש׳ לפרוע לר׳ סך ידוע ושוב היה תובע ש׳ מר׳ שטר מחילה ואידך היה טוען שכיון שקורע השטר חיוב שבידו תיסגי ליה וע״ז השיב החבי״ב ז״ל שהדין עם ראו׳ וכו׳ שכל שלא פירשו הדיינים בגזרתם שיתנו מחילה ול״ז אינו יכול לכופו שיתן מחילה והנתבע אינו יכול להשמט ולומר אם תתן לי מחילה אפרע לך ואם לאו לא אפרע לך אלא מחויב ליתן הלכך אינו יכול לכופו שיתן לו שטר מחילה אלא כשיכול להשמט עצמו אם לא שיתן לו שטר מחילה וכו׳ ע״ש הנה מבואר במ״ש גם הקיא תשובה דמוהרש״ך ז״ל ח״ג סי׳ ב״ד איירי בכה״ג בחוב ברור וא״כ כיש לו פס״ר וכו׳ ע״ש ומש״ה הולך החבי״ב ליסכה עם דבריו . גם ראיתי בת׳ מוהרי״ו ז״ל שם סי׳ כ״ר דבכה״ג איירי ע״ש משא״ב בהאי פשרה דנ״ד דאינו אלא ע״ן החסד והס׳ כמש״ל דמשורת הדין כבר גליתי לו להחה״ם

הנז׳ דכפי הנלע״ד הוא דפטורים בעלי הק״ק הנז׳ אלא שאנכי מעלים הדבר הזה לפי שעה מאת בעלי הק״ק שלא לומר דבר זה בבירור והארכתי הדבר אולי יש תקוה שיכנסו בני אדם ויעשו פשרה וגם בעלי הק״ק הנז׳ הם חקרו ודרשו על כרון הנז׳ מאת רבנן סבוראי הרבנים העלומים נר״ו שבעירנו יע״א עי׳ שספרו להם מעשה שהיה וא״ל שנ״ל שהם צדיקים בדינם וכמו שכן א״ל החר״ר הנז׳ ואנכי לא השבתי לו דבר אבל הכירו מכין ריסי עיני בדעתי היה לפוטרם וכן היה שכשנכנס הגביר החה״מ כמהר״ש דש״ן נר״ו והיה מדבר עם החר״ד הנז׳ הוא היה מדבר להם בתחינה ובקשה כאשר ידעתי הדבר וע״י מיתוק לשונו כפה ראשו החר״ד הנז׳ ואמר מודים באופן דהפשרה דנ״ד היא היתה לפנים משורת הדין אלא להשכת השלום וכדי שלא ישאר טינא בלב החה״ם הנז׳ מסילוקו של הבהכ״כ הנז׳ ושילא עם האחים הנז׳ לשלום וכיוצא משאר דברים המובנים . וככן בנ״ד גם החבי״ב ז״ל מודה וכמו שכ״מ מת״ש שם בל׳ הנז׳ וז״ל הלכך אינו יכול לכופו שיתן לו ש״מ אלא כשיכול להשמט עצמו שלא לפורעו וכו׳ ע״ש באופן דמהאי ת׳ החבי״ב ל״מ לנ״ד כי רב המרחק ביניהם וכמ״ש הנ״ל ממ״ש בה״ג אם מעכבים בני הק״ק הנז׳ מליתן מעות הפשרה עד שיתן החה״ם הנז׳ שטר מחילה הנה מ״מ ואם לאו יקוב הדין וכו׳ וכתורה יעשה הכל מה שטוען החר״ד שיאמר החה״ם הנז׳ בפה מלא שכל מה שיהנה מהק״ק הנזכר תהיה ההנאה אסורה כקרבן וכו׳ ע״ז כבר אמרתי לו דזה הוא דבר חדש ולא שמענו ד״ז בענין מחילה איש לרעהו וכן לא יעשה והחה״ם הנז׳ לא כתב דבר זה שם והיא העלמה . גם מ״ש החה״ם שם דכ״נ ע״ד ע״ע מה ששלחתי לומר שהן ישלח לי הספרים שבישיבה הנז׳ שנמלאו בידו וכו׳ ע״ש . כבר כתבתי לעיל בתחילת דברי מילתא בטעמא לשבת . גם מ״ש את״ז דעל טענת הס״ן וכו׳ . אמרתי לו דק״ק זה הוא בהכ״נ של יחיד ואין בו חזקה וכמ״ש מוהר״א ן׳ טאוה ז״ל בס׳ תוה״מ וכו׳ דיוצא מדבריו בנ״ד דיוכלו לגרש בעלי הכנסת את כל יחידי הק״ק וכו׳ ומלבד זה עוד בה דכיון דהלך הס״ן ביום ש״ע ברי בבר מחל וכו׳ ומשו״ה לא מיחה בכ׳ האחים וכו׳ ע״ש הנה החה״ם הנז׳ הוא מדבר דברים יתרים מה שלא הר״מ כדי לבא לידי קושיות ותיות על דברי . והנא דאמרי דלא אמרתי אלא דכיון דהק״ק הוא שלהם וכבר לקחו ממנו בעיוה״ך שנת בת״ר בת״ו של המינוי וקרעוהו בפניו ובפני הנזכרים ובפני מטעם שאין בק״ק היה שום חזקה לשום אדם וגם עשו תנאי בעיוה״ך דבזמן שישבו החונים מאותו יום יקרא עיוה״ך לענין המינוי א״כ נלע״ד שהדין עמהם דבר זה דוקא הוא שא״ל ולא הזכרתי לו לא ת׳ מוהר״א ן׳ טאוה ז״ל הנז׳ ובכלל מה שיוצא מדבריו וכו׳ כמ״ש שהה״ם הנז׳ שם וגם מ״ש עוד שם למה שהלך בשמיני חג עצרת וכו׳ ע״ש אתמהה דודאי כל מי שיודע ספר ומבין דבר יודע לומר שבעבור זה לא הפסיד חזקתו כיון דלא היה שדבר אלא ע״י בעס בעלמא כ״ש מי שבחרו בו וכו׳ באופן דכאן כדת החה״ם מדעתו דברים יתרים

אשר לא כן ולא היו ולא נבראו · משא"כ הדרך ישרה וכן לא יעשה :

גם מ"ש עוד ותמיהתו יוסף וכו' א"מ דזה דרכם כמלא אתם מקדם קדמתה שלא להוסיף וכו' ע"ש כ"כ לעיל כזה אין צריך לכפלא :

איכו השתא אבא נבא עמ"ש שם דכ"ד ע"א ד"ה ואען ואומר וכו' והאריך בתשובה התה"ש ע"ש וקורש אבא אעי"ר ע"כ דבריו מריסן וע"ש בעהא"ת ואען ואומר כי ידוע ידע התה"ש הנו' את הדבר הידוע כי אלהים נצב בעדת אל וכו' ועוד כתיב והיה ה' עם השופט לכל אשר יחפוץ יטנו לדון דין אמת לאמיתו כי הוא רב חסד ואמת דזה הקרן של הדיין השופט הוא קרן חזק וקיים לעולם וכמ"ש עד"ז הרב הגאון המני"ח ז"ל בס' שתי הלחם בתשו' החמישית ד"ח ע"ד וז"ל אשר לזאת וכו' גם אני יחיד ועני מתאבק וכו' הולך ומסכים למה שהסכים הקב"ה עמהם כי אלהים נצב בעדת אל וה' עמנו שהלכה כמותו בכל מקום וכו' ע"ש וגם שם בסוף התשו' הנז' רי"ג כתוב וז"ל ומכל מקום הכתוב לחיים וכו' יצא לנו דרינו של מעלת אדוני שדן דין אמת ואין כאן ספק ולא מקום לסתור את הדין ח"ו כי מובטחים אנו כמ"ש הכתוב והיה ה' עם השופט ושלום וכו' ע"ש ·

הן עתה הנני בא למ"ש שם ד"ה ואען ואומר תחילה וראש הביא מ"ש הרב"ש ז"ל בתשו' סי' כ"ד בענין הרופא של הדיין ובדין שאלת בליס דהתיר ומ"ש ע"ד מהרי"א ז"ל בס' ברכי יוסף ח"מ סי' ט', אות י"א דחלק ע"ד ואסר וכו' ע"ש הנה דאמרי דזה החכם תה שנ"ל לפי דעתו מביא אותו ומה שרואה חובה לעצמו באותו פרק באותו מקום מעלים עיניו ממנו וקופץ ודולג והרי שם דברי הרב"ש הלא הוא אמר מר וז"ל תשו' ואבא היום וכו' הרופא הרגיל אצלו וכיון שלא רמז מר בכתיבתו החמה היש בקרב אותה הקהלה שום תקנה פרטית בבת אנשי המעמד להכשיר לדון אפי' לפסולין מחמת קורבה או הנאה בענין מ"ש הרא"ש בכלל י"ג נראה שאין וכו' אלא מנהגם בשתם כפי הדין וכמדומה לי וכו' וא"כ בעירנו יע"א דאיכא תקנה שהדיין מותר לו לדון אפילו פסולין מד"ת וכ"ש פסולי הנאה דהוא מדרבנן ואפילו לממוני העירה וטו"ה יע"א לענין מסים וכיוצא וכמ"ש מוהרה"ג מוהרי"ך ז"ל בנימוקיו הבי"ד הרב זכור לאברהם ז"ל בח"מ דשמ"א ע"כ ומוהרה"ג מוהרי"ח ז"ל בחק"ל ח"א ח"מ סי כ"ד ע"ש וכן מוה"ר המובהק במוהר"א אליעזר ז"ל בתשו' אשר בס' חלק יעקב דף טו"ב ע"ג ע"ש ובכן גם מדין שכן ל"מ ותו דכיון דהאי מלתא לא הוי שוחד ממש דהוי מדאורייתא אלא לתא דשוחד דהיינו אלא מדרבנן ואין פיסולו אלא מדרבנן וכיון דאיכא פלוגתא דרבנן שבוראי ז"ל בהאי מילתא דמ"ס דכשר לדון ומ"ס דכשר בל בדרבנן אזלינן לקולא ומה גם דנלע"ד דראיות מוהרי"א ז"ל שם יש לדחותם אליבא דהרב"ש די"ל דהש"ס והריב"ש ורש"י שבש"מ ז"ל איירי בשעה דוקא בהיותו דיין ולא קודם כמובן ומה גם דגם מוהרי"א ז"ל לא איירי אלא ברפואת או

שאלת בחינם משא"כ בנ"ד דהוי מוזיל גביה וככר יש להם לבעלי הק"ק הנאות גדולות ממני כנגד זה בכל כה"ג שפיר י"ל דכ"ע יודו דמותר גם מ"ש ואפי' אם ירצה לחלק וכו' משום לזות שפתים וכו' ע"ש אין כאן לזות שפתים כי אם ממנו דכ"ע ידעי דאיני אוהב ממון וגם ידעי דכן תקנת העירה יע"א דאפי', לקרוב ולשכנו נותנים לו רשות לדון ושתמא איתמר אפי' י"ל לדיין הנאה גדולה קרובה מהם וכן בדין דלא עדיף איסור הנאה מדרבנן טפי מאיסור קורבה מד"ת ·

עוד כ' התה"ש אח"ז בד"ה וזאת שנית במה שנזר להוציא הס"ת וכו' עד מ"ש לא נתפשטה במקומינו אלא ע"ש כ"כ לעיל בתשובתי טעם לדבר למה ששלחתי לו לומר כן עוד כתב התה"ש אח"ז וז"ל וכר מן דין הרי שם מבואר בחרם רגמ"ה דמלמד וכו' וכ"ד נראה דדמי על שכירותו וכו' ע"ש לע"ד ל"ד זה לזה דהתם במלמד ה"ט משום דינגע רבו ללמדו תורה בזה הספר דוקא ועיקר שכרו של המלמד הוא ע"ע זה לחוד משא"כ בחזן הקהל דהעיקרא אינו קורא בתורה בכל שבוע ושבוע בזה הספר דהרי מ"ל ארבעים ס"ת יפים וטובים ממנו ולמרבה לא קרא בהאי ס"ת שתפס כי אם פעמים בשנה ומה גם דהוא יען נושן וישן מפני חדש תוציאו וגם שכר החזנות לא הוי על קס"ת לחוד דהרי יש שירות אחר לקום לפני התיבה להתפלל בכל יום וכיוצא בל כיה"ג מנ"ל להתיר הגם דבמקום דאיכא חרם רגמ"ה ומורא לו יעלה על ראשו אפי' יהיה ספק כיון דקי"ל ספק חרם להחמיר כ"ש למ"ש דנ"ל דל"ד הא להא וכן בדין דאי לא"ה טפי הו"ל לאשמועינן דאם שום יחיד נתן הס"ת שלו בידו עבור שיניח אותו ע"י אחרים וכיוצא לזה והביאו לביתו דאז יכול לתפוס אותו עבור מה שחייבין לו : גם מ"ש התה"ש אח"ז וז"ל ועוד לחלק דכ"ד ידוע דהס"ת פסול וכו' דהדעת נוטה דכה"ג לא גזר רגמ"ה ז"ל וידוע דקי"ל גבי ס"ת דכ"ח נוטלו בחובו וכו' ע"ש ואני אומר שרוקא דעתו נוטה לומר כן ולא זולתו שהרי רגמ"ה גזר על שאר ספרי הש"ס ופוסקים ויעויין בתשובה מוהר"ם ז"ל בסי' תתכ"ח דו"א : ע"כ וז"ל גם אין להנפקדים לעכב ספרים הנפקדים האלו בשביל שום תביעת שיש לו על המפקיד מכל שו שבתבתי יש חרם מתקנת קדמונים והוסיף ר"ת על זאת הגזרה כל הפקדונות שאין לעכבם בשביל שום תביעה רק המלמד וכו' בשעבר זמנו ע"ש וכ"כ עוד שם דף פ"א בע"ג ע"ש וע"ע בתשו' מוהר"ם מינץ ז"ל ע"ע והשתא מי גרע ס"ת אפי' נמצא בו ג' טעיות וכיוצא טפי משאר ספרים של לימוד שבאותו זמן בין אם הייתה כתיבתם בכתב שלהם ובין אם הייתה בכתב אשורית ובי לא היה נמצא בהם טעיות והרי בספרים שלומדים הקטנים מסתמא נמצא קרעים וכיוצא משאר פיסולים מועה וכיוצא בכמה מקומות ויתר מזה שאפי' על ספרי ש"ס ואגדות וכיוצא באמרה תקנת רגמ"ה ושל ר"ת ז"ל ואיך יתכן לומר דס"ת דנמצא בו טעיות גריעי וכ"ת מתשו' הריב"ש ז"ל סי' רפ"ה הבי"ד מרן ב"י שם סי' קנ"ג ע"ש וע"ע כמ"ש

ז"ל בח"מ סי' ל"ז דבזמן הזה שכותבין ספר תורה ומניחין וכו' דעת כל אחד שלא למכרו וכו' גם כ"ת אינו נוכה אם לא שהתנה בפירוש ע"ש הבא"ר להלכה מרן החבי"ב ז"ל שם הגה"ט אות כ"ו ע"ש ועיין להרב ש"ך שם ע"ע · עוד כתב שם דכ"ד ע"א וז"ל ואפי' את"ל דאפשר דס"ת זה הוא מוקדש לרבים לעד לעולם עכ"ז לא הוה גרע וכו' כיון דס"ס תלי למימר התופס הכא דהיה שהוא מוחזק לרבים וכו' ע"ש גם זה אינו שהרי סתם אדם שמביא ס"ת לקהל ומניחו להיכל מקדישו לרבים וכמ"ש רש"ל ז"ל בתשו' סי' ט"ו וכתב שם שאפילו בעל ס"ת חי והיה רוצה ליקח אותו אין שומעין לו ע"ש וכ"כ הרב מנחת שמואל ח"מ סי' ד' הבא"ר שם בקוב' הנז' דכ"ז ע"ב וכתב שכן נראה מדברי הריטב"א ז"ל בחי' למגילה ומתשו' הרב הר"ן ז"ל ונסתייע מהם ואין לומר דעשה תנאי עם הרבים שאינו נותנו לחלוטין זה דבר דל"ש ובפרט בס"ת כזה דהוא מת"ה והוא ישן נושן שלקחו בזול טובא וגם כ"כ לעיל משם הכ"ח ז"ל בסי' ל"ז דבזה"ז שמביאין ס"ת וכו' אפילו הוא אינו יכול למוכרו וכו' ע"ש והביא דבריו החבי"ב ז"ל להלכה · ועל היותרת דשאלתי לו להחרי"א בעל ס"ת הנז' והוא א"ל שהקדישו לק"ק הקדש גמור ושגם יורשיו לא יהיה להם זכיה בס"ת הנז' לעד לעולם · גם מ"ש אח"ז וכלא"ה כבר כתבתי דאני מוחזק מספרים אחרים מהישיבה וכו' ת"ל קי"ל אפי' שהיה הקדש וכ"ש שידוע שאח"ק כלל דלשעבר היו רוצים למוכרם מט"ז וכו' ע"ש הנה התה"ש הנז' מביא ראיה לדבריו מתחילת המעשה ולא מסופו דידוע המעש' שהיה כך היה דאחד מן היורשים היה רוצה למכו' הספרים של הישיבה הנז' עבור דדחיקא ליה שעת' וכיולא והשאר לא היו רוצים והביאו לעדות עד"ז להרבנים השלמים כמוהר"י דאנון ז"ל ומוהר"ס פינ'ון ז"ל לפני מוה"ר המובהק ח"ק כמוהרש"ח ז"ל בעל ס' כסא שלמה והעידו בפניו עדות גו"ש איך הם נמצאו בבית הנגיד הזקן תנצב"ה וא"ל שלשה ימים קודם פטירתו דהספרים הללו הם הקדש ממנו לעד לעולם ומשו"ה לא נמכרו באופן דלפי זה אפילו הזקן מורישם לא היה שום זכיה בספרי' ההם כי הוא הקדישם לרבים שיקראו לעילוי נר"ן וא"כ איך יעלה לו תפיסתו להתה"ש הנז' בספרים ההם של רבים באתר דליכא פסידא להנגיד המקדיש ז"ל הנז' וכי אם ר' חייב לש' מי יכול ש' לתפוס מנכסי לוי בעד ר' ה"נ דכוותא · וכל זה שכתבתי אינו אלא לפי"ד דסובר דבכ"ד איכא פלוגתא ושייך לומר קי"ל משא"כ לע"ד כמ"ש לעיל דאעיקרא לא שייך בזה שום ספק פלוגתא וממילא ל"ש ביה שום תפיסה יען דתכף שבאו לפני לדין לשבוע האחרת בא לפני התה"ש הנז' וא"ל מה יבא מדיני וא"ל כפי שנראה הוא שבעלי הק"ק הנז' יבאו זכאים בדינם מטעם שבק"ק הזה אין בו לשום אדם חזקה בידוע לכל ומה"ט שאלו לך הכת"י של המינוי באותו ערב יוה"כ ונתת אותו להם וקרעוהו בפניך ובפני הנזכרים ובפני וגם בפני האח האחר החרו"ע אהובו וגם יתר מזה א"ל שמכאן ולהבא כשתשוה עם החזן האחר מאותו יום יתחיל המינוי אלא שאני מעכב ומחמיץ הדבר אולי יבא הדבר

לידי פשרה על דרך רחמנים וכששמע זה החכם הלך לו אלא שהתה"ש הנז' שהא זמן טובא וחזר ובא פ"א לשאול מה נעשה בדינו וא"ל כמו שאמרתי לו בראשונה והוא אמר שלא היה לו שום תנאי בעיוה"כ ההוא ואמרתי לו הלא כשבאת לדון אתה והחר"ד הי"ו כבר הודית לי בפעם הראשונה הנז' ואעפ"י כן כיחש בדבר והוא אמר שישבע החרי"א הנז' שכן האמת והלך לו לדרכו · ושוב אחר זה שאלתי להחרי"א הנז' עד"ז והוא אמר לי שהוא ישבע לי עד"ז בס"ת בתיק וכאשר כתוב בכ"ז ביתר שאת בשו"ת שלי הכתובה לעיל מן כל · באופן דכבר גיליתי לו דעתי בד"ז לזכות את בעלי הק"ק וכמו שהוא עצמו כ"כ בדכ"ד ע"א סוף ד"ה ואען וכו' כיון דכבר גילה דעתו וכו' ע"ש וכיון שכן תו מה קי"ל שייך בנדון זה ומה תפיסה שייכא ובכן אודא ליה להתה"ש הנז' כל מ"ש בדכ"ד ע"א ד"ה זאת שנית וכו' עד מ"ש שם בע"ב תיד המוחזק ע"ש ובמוכן ובלא"ה כל מ"ש שם בע"ב וז"ל וכבר ידוע מ"ש הגאון החק"ל וכו' דמי שתופס וכו' ועלה דאפי' וכו' השני חייב לשלם וכו' עד ד"ה וא"ל השלשה וכו' ע"ש הוא שלא כהשגחה דבכ"ד ל"ש ההיא דהתם משום דהתם איירי באחד מן השוק שתפס מראובן ונתנו לשמעון וכמ"ש שם בתחילת דבריו להדיא משא"כ בכ"ד דאיירינן בדיין העיר בזה לא דברו שם דאפשר שלכ"ע פטור וכ"ש דאיכא תקנת העירה ומעתה אודא ליה כל מ"ש שם וגם מ"ש שם בכ' ורחים חוץ מכבוד הרב הגדול עט"ר נר"ו ע"ש א"ן דכיון דממון אין כאן ממילא מחילה אין כאן וגם המעלה שהזכיר אין בי דאינני גדול דאני פחות שבערכין · אמנם האי דינא דכ"ד לפי"ד בקוב' זה שייך למ"ש החבי"ב ז"ל בסי' כ"ה בכללי הקי"ל אות ל"ח דשם גבי דיין כתב במילתא דיכול המוחזק לומר קי"ל אם דן הדיין להיפך וכו' ע"ש שהביא פלוגתא בדבר וכמ"ש עוד שם במ"כ אות ח"י ובתשו' בב"ח ח"א ח"מ סי' קס"ד עש"כ ובהרב ח"ש שם אות י"ח וי"ט ולהרב מט"ש ז"ל שם אות פ"ר ע"ש דמשם באורה לכ"ד שהרי כשהדיין שולח לו לאחד מבע"ד שישלח לו מה שתפס ממון שכנגדו הו"ל כדין דינא לזה הענין וא"כ אתאן לדהתם אלא שגם הפוא דינא ל"ד לכ"ד לפי מש"ל דהכי דנתי כדעתי דהדין עם בעלי הק"ק וכו' ובכל הכתוב לעיל · עו"כ התה"ש אח"ך וז"ל השלשה לא בא במה שטען דבעיוה"כ כבר סילקו וכו' בתיקו מלבד דהדעת וכו' עוד כה דאפילו וכו' הא ודאי בורכא דמי פתי יכנס ואם שתקתי משטה הייתי וכו' עד מ"ש בע"ד לא הוה לייתי ליה ע"ש הנה מ"ש דבעיוה"כ לא היה שם כ"א תיקו כך הוא היה אומר אבל הבעלי ק"ק הנז' הם שמדברים ואומרים דהיה שם פתחון פה מאתם לומר לו להתה"ש הנז' הנה הן עתה כבר אתה מסולק ובעת שתשוה עם הש"ץ האחר מאותה שעה יתחיל המינוי ושכן אמרו נ"כ לשש"ץ האחר שבקשו לבקש השלום ביניהם ולא יכלו הם אמרו הבח"המ ישבו בת"א עם הנזכרים ונראה מה נעשה באופן דעכ"פ כבר הם מסולקים ע"ד שאין באותו קהל שום חזקה דמה"ט שאלו מאת התה"ש הנז' קודם לזה

הכ"ו

הכ"י וקרעוהו בפני כל העומדים שם וכמש"ל .
ומעתה גם מ"ש דמשטה הויתי בהם ע"ש אין בו
ממש מלבד מ"ש הריב"ה והש"ע ז"ל בח"מ סי' ג'
ס"ב דבהודאה בפני יחיד מומחה אם הוי הודאה וכו'
ושם כתב הסמ"ע ז"ל ס"ק ז' דבהמתוהו רבים עליהם
לכ"ע הוי הודאה והנה שהש"ך ז"ל ס"ה חלק ע"ד
וע"ש בארב ח"ש. מ"מ רבינו החבי"ב בתשו' ח"מ
ח"א סי' מ"א דל"ד ע"א כ' כהסמ"ע בפשי' ושב"מ
מדברי הרא"ש ז"ל ח"א סי' כ"ד ע"ש והנראה שכן
אלא סוגיא דמתא פה העירה יע"א וגם אם ימלא
הדוחה לדחות דבר זה וע"ע בתשו' מוהרח"ש ז"ל
ח"ב סי' כ"ד דל"ט ע"ג ע"ש מ"מ דברי השה"ש
הנז' אין בהם הבנה כלל דאפי' לפי"ד מה שזה
אינו כמ"ש אפי"ה מטוניה אין בדבריו ממש שהרי
מקודם זה שאלו בעלי הק"ק הנז' הכת"י של המינוי
אשר המה היו חתומים בטענת שאין בק"ק הנז'
שום חזקה לשום אדם והשה"ש הנז' שאל להגזברים
שהיו שם וגם לאנכי שהייתי שם וגם אהובו החר"יע
שהיה שם אם אמת הדבר כן וכולם השיבו לו להשה"ש
דכן האמת וכו בפרק נתן השה"ש הכת"י הנז' ביד
בעלי הק"ק הנז' וקרעו אותו והדא אמרה דבכר
כשתלק השה"ש מחזקת הק"ק הנז' א"כ כל השוט"ר
שיהיה אח"ז והיה כל זמן שלא קבלוהו עליהם
מחדש עפ"י התנאים והחיובים שיעשו לו כדי
להוך השלום בינו ובין החזן האחר אשר הוא
נצרך להם טפי ממנו כמש"ל וגם ליטול קנו"ש
מהם ולכתוב מחדש שטר מינוי עדיין עומד
בסילוקו ודבר זה אפי' חד מרבנן ב"ד יאמר
אותו בשופי וגם עתה לפי מ"ש אפי' א' מבני
הקהל יכול לעכב על החזן השה"ש הנז' אם
לא ורצה אותו וכמ"ש מוהרהכ"ח ז"ל בח"ב סימ'
כ"ז על ב"ד וז"ל גם צריך שיסכימו כולם וכו'
וכתב רש"מ שאפי' אחד מבני הקהל יכול לעכב
על החזן כמ"ש מוהרי"ק ז"ל בשמו ואעפ"י שכתב
אם לא שקיבלוהו כבר הכא כיון שכבר הוציאוהו
א"ה עכשיו בתחילת קבלה וכו' ע"ש הביא
דבריו מרן החבי"ב ז"ל בכנה"ג א"ח סי' כ"ב
בהגה"ב"י ע"ש ועו"ב בתשו' הרב מ"ן שם דקפ"ט
ע"א . אם המוחים הם פרנסים שנמנים בכל
שנה ושנה להנהגת הקהל לכל מילי הרי הוא
כאילו מוחים כל הקהל הבי"ד החבי"ב שם ע"ש
והרי הכא עיקר הנהגת הק"ק הנז' הוא ע"י
בעלי הק"ק הנז' ויתר על כולם החרי"א האח
הגדול שהוא גדול המשפחה ובענין הדבר הזה
הרשות נתונה מאתו בשטר כתוב וחתום מחתי'
וקנו"ש להחר"ד אחיו לכל אשר יעשה והרי כיון
שב' האחים החרי"א והחר"ד הנז' סילקוהו להשה"ש
הנז' מלבד שתנאי הנז' הרי הוא כאלו סילקוהו
כל הקהל דאפי' יחיד מוחה במינוי החדש וכ"ש
האחים הנז' שבחם בכל הקהל וב"ד עדיף מגרון
הרבנים הנז' שהרי התם הורידוהו לחזן בע"כ
משא"כ בנ"ד דההורדה הוי מלבד חיוב התנאי
דאפי' אם בעלי הק"ק הנז' בתשלום השנה היו
מוצאים ש"ז שלם טפי מהשה"ש החזן או מהחזן
האחר היו יכולים להוציאו מלבד חיוב התנאי הנז'
ולא הו"ל להחזן הנז' שום פ"פ או שום טענה
ותרעומת כלל כ"פ כשסילקו אותו עפ"י התנאי

הנז' משום מחלוקת שהיה בין השה"ש החזן הנז'
להחזן חבירו האחר דנראה ודאי דהרי הוא בסילוקו
מאותה שעה עד שיעשו ביניהם עפ"י התנאים
וכו' ובעלת הבעלי שק"ק הנז' דהם העיקר
בק"ק הזה ועפ"י התנאים והחיובים וכו' וככל
מ"ש לעיל ובאשר היה לבסוף כשבא השה"ש
הנז' ביום ש"ק למנחה קודם כתי' שטר התנאים
א"ל שירד מן התיבה וישב למטה במקום היותר
מכובד ול"ש כאן כלל וכלל מ"ש המ"ן שם הבי"ד
החבי"ב ז"ל שם וכמוכן לכל וע"ע בהת"ן שם
דקל"א ע"ב ע"ש ומעתה כל מה שהאריך השה"ש
הנז' וכתב בדף זה דכ"ד ע"ג עד מ"ש בע"ד
ד"ה עוד בה דאפי' קימא וכו' ע"ש אודא ליה
דאין מקום לדבריו וכמ"ש .

עוד כ' השה"ש הנז' שם אח"ז וז"ל עוד בה
דאפי' קימא וכו' ומה גם דבראותם דבאו
על המקום וכו' עד מ"ש בדכ"ה ע"א ד"ה ועל
ארבעה וכו' ע"ש ב"ז אודא ליה יען הדבר ברור כמ"ש
דהסילוק לא בא לו מצד כבוד גדול. המשפחה כי
אם מצד התנאי הנז' דהשתא אפי' יחיד מוחה כ"ש
כשהם שנים מהאחים הנז' וכ"ש כשגדול המשפחה
הוא אחד מביניהם דשפיר יכול למחות על מינוי
החדש. העת"ל עתה דהקודע לו להשה"ש הנז'
הדבר הזה וכמש"ל משם מו"ה המו' ז"ל בעל
ס' מראה עינים דפסק לבעלי הק"ק הנז' דעפ"י
גדול המשפחה יתנהג הק"ק הנז' וממ"ש השה"ש
הנז' שם דכ"ד שע"ד דא"כ למה חתמו כולם בשטר
המינוי ע"ש ל"מ דכן הוא דרך הכבוד ודרך ארץ
ומ"ב דנגמר הדבר בבית החרי"א כידוע ודאייה
עד"ז שהרי הרי"א הוא היה העיקר של מינוי של
השה"ש שהיה מצוי בביתו יום ולילה בהיותו הרב
מוהר"א לאורידו הי"ו בו בפרק כדי ללמוד עמו
וכיוצא וא"כ לא היו צריכין לחתימתו אלא ודאי
כמ"ש גם מ"ש אח"ז בד"ה ועל ארבעה לו אשיבנו
על טענת מחילת זכותו במה שהלכתי מהק"ק
ביום ש"ע וכו' ע"ש דהאריך בזה לא ידעתי מי
א"ל כן כדי שיצטרך להאריך ולדחות דבר זה שהרי
אפי' בר ב"ד דחד יומא לא יעלם ע"ד לומר זה
דמשום ההליכה יפסיד ד"ז האמתה ואם שום אדם
אמרו אינו אלא מדעתו וגם ע"ד תרעומת אבל
אנכי האמנתי כי אדבר דלא דברתי מזה כלל ולא
זו אף זו דהקשה הנז' בתחי' הדיבור הנז' כתב
ועל ארבעה לו אשיבנו וכו' ע"ש דלשונו מוכיח
דבעלי דידי קא סדר וכמו שב"מ להדיא ג"כ ממ"ש
לעיל דכ"ג ע"ד ע"ש ושוב כתב כלשון הנז' הא
ודאי הבל ופלא פיהם של ב' האחים וכו'
ע"ש דנראה ברור דגם עלי דידי הדר ההבל
הזה ומפני הכבוד הלבים ההבל הנז' באחרים
ואפי"ה אני עושה עצמי כאלם לא יפתח פיו וגם
ידי מסולקות הימנו שלא לדבר ושלא לכתוב עליו
דברים השייכים לדבר יען לא הורגלתי בזאת לבזות
אחרים אפילו פחותים ממני אפילו דיש טעם לדברי
ודאיה מתמר וכמ"ש רז"ל הוי קבל וקיים. גם מ"ש
שם דכ"ה ע"ב ושם בע"ג דבנ"ד הוי ירידה תוך
הזמן וחייבים לשלם לו כל שכרו משלם וכו' ע"ש
ע"ג ד"ה ובנ"ד מלבד וכו' ע"ש לפי מש"ל בתשו'
לעיל אין בדבריו ממש שהרי כתבתי שם דהאי
תנאי

תנאי ידוע לכל ויתר מזה שא"ל כן פעם ושלש בעת המינוי וכמו שכן העיד הרב ועלוש כמוהרי"ץ קורי נר"ו אשר הוא היה דר בתלמס בו בפרק של המינוי ההוא וגם ע"י הרב כמוהר"א לארידו נר"ו אשר בו בפרק היה תושב עירנו יע"א והיה דר עם החרי"ע לונלין הי"ו אחד מן האחין הנז' ויתר מזה שהחרי"ע הנז' שהוא אהובו של החה"ש הנז' בכתוב פעמים טובא בקונ' הנז' הלא הוא א"ל שכן היה כתוב להדיא בשטר המינוי שנתנו לו שחתם שמו שם שהוא נשבע עד"ז וכיון שכן הדבר ידוע דעיוא"כ הוא זמן תכנסת הש"ן או סיליאם דבו בפרק פורעין שכר טורחו של כל המשרתים ואם היה הענין דמצא מקום אחר להשתכר הי"ל להחכם הנז' להודיע לשם יען בבר היה הפירוד של המחלוק' בינו לבין החזן האחר ומכ"ש שדבר זה הינו כנמצא כ"א פ"א בשבוע בשנים ויתר שהרי כמה שנים הוא היה החזן החכם הנז' בנעל. מש"ן וכ"כ הש"ן שילא במקום המדרש שנכנס הוא לש"ן כידוע באופן דנ"ז אינו כלום א"כ כל מ"ש שם החכם הנז' אודא ליה וגם מ"ש בתחי' דיבור זה ומ"נ וכו' גם מ"ש שם אח"ז בדנ"ה ע"ב ד"ה עכ"ז בבא הזמן וכו' עד תחילת ע"ד ד"ה ובנ"ד מלבד וכו' ע"ש ביטול דבריו בבר מתבאר מכל מש"ל דבנ"ד ל"ש חשדא וגם לצאת יד"ש כיון דהוה תנאי בהדיא כדבר דהתנו לו כן בשעת המינוי וכתבוהו להדיא בשטר המינוי וע"ש וא"ן לכופלו ומוהרה"ג ז"ל שם סש"י ע"א איירי בדליכא תנאי כמבואר בדבריו שם ע"א וע"ב ואילך אלא משום דהחזיק במקצת וגם נסתפק לו שם אי מצו מסייע אחר ליכנס וגם דאיכא ספק איסורא דחשדא בעה דעתו. לומר דהטוב והישר וכו' דימנוהו לראשון משא"כ בדאיכא תנאי בדבר הא כתב בהדיא מרן החבי"ב ז"ל שם לגבי עירוב דש"ד ואין בו שום איסור כלל וכן הסכימה דעת מוהר"ג שם סי' ו"ת ושם בסי' ע"א ע"ש. גם מ"ש ע"ד החבי"ב ז"ל ח"מ סי' כ"ה וכו' ולא מצינו דנסתפק וכו' אבל אם הדבר וכו' לא מצינו דשל"ה ע"ש. הא ודאי נעלם ממנו מ"ש החבו"ב ז"ל גופיה שם סי' כ"ת הגה"ט אות כ"ה ע"ש גם. מ"ש דאפילו אם היה סותר דידיה אדידיה כ"מ הגאון מ"מ בתק"ל וכו' דאפי"ה מצי המוחזק לומר קי"ל וכו' ע"ש ל"ד אהדדי כלל דהתם איירי בשמצינו לפוסק אחד או לחד מרבוותא ז"ל דסתרי דבריו אהדדי משא"כ הכא לא איירי בכיה"ג אלא דב' רבוותא פליגי בדין אחד. ובמ"א הביא החבי"ב סברא האחת בסתמא ובמ"א הביא סברא האחרת בסתמא בכל כיה"ג ל"ש לומר אלא או לומר דס"ל להחבי"ב דלא פלגן בהדייהו. וכמ"ש הרב שדה הארץ ז"ל שם או לומר דפליגי וחזר ממ"ש בראשונה יען הריב"ש ז"ל היה מן הראשונים תלמיד הר"ן ז"ל והרב גדול ומובהק בדורו וכאשר כתב בתשו' מרן ז"ל בס' אבק"ר בסי' ע"ג וז"ל בבר אמרתי אליכם פה א"פ וגם במכתב לאינר בי מורי הרב הגדול מוהר"י בי רב ז"ל היה רואה תשו' הריב"ש ז"ל וסומך עליהם יותר מפוסקים אחרים שבזמנו ותופס סברתו יותר מפוסקים אחרים ע"ש וכיעויין במוהרי"א ז"ל בס' ועד לחכמים באות יו"ד ע"ש והיה הריב"ש קדמון טפי ממוהר"ם מינץ ז"ל כידוע וכיע"ש בס' הדורות ד"ם ודם"א ע"ש מדפוס אשכנז ובתשו' מוהר"ם מינץ ז"ל בסי' י"ב ע"ש וע"ע בתשו' הר"מ ח"ב ח"מ ססי"ט ולהרב מט"ש ז"ל סי' ק"ז הגהב"י אות ה' ע"ש גם זכורני שלמדתי בתשו' מאחד מרבנן סבוראי ז"ל דכתב דבכל כיה"ג דסותר דידי' אדידיה אינו נכנס בסוג הקי"ל ובעת אינני זוכר מי הוא מקדושים ז"ל גם מ"ש וז"ל ובנ"ד בבר הסכים מ"מ התק"ל דאפי' בדאיכא הסכמה דעדיף מתנאי צריך לצאת יד"ש וכו' ע"ש לא אמר כלום שהרי כתב מוה"ג שם דקל"ב ע"ב דההסכמה דנ"ד לא הוי אלא לענין חזקת המלוח ולא לענין חזקת הש"ן ונ"ט לדבר ע"ש דמשם ראיה כלפי לייא מדברי החה"ש דאם היה שם תנאי להדיא גם על חזקת הש"ן דודאי הוה דן מוה"ג בפשיטות דחזקת בנו של ראובן לא הוה מהני מידי ושיינו במש"ל באופן שהוא מביא ראיה לסתור.. ובלא"ה גם בעיקר הבנתו בדברי מוה"ג ז"ל שאבין דמ"ש דלהצלת יד"ש וכו' ע"ש היינו בכל מ"ש בש"ס ובפוס' ז"ל דהגם דבידי אדם פטור מ"מ בדיני שמים חייב בהנהו דאמרי' בב"ק דקי"ח ובן שהיא דכתב הש"ע ז"ל בח"מ סי' כ"ח ס"א ובן בסי' ע"ה סי' יו"ד ומשו"ה עירב דין זה עמ"ש הבנה"ג שם סי' כ"ה דחייב בד"ש אם תפס וכו' ע"ש אבל לע"ד ל"ד כלל אהדדי שהרי מוה"ג ז"ל לא כתב דחייבים הציבור מד"ש למנות ושאם לא ימנו מותר לקרותם ח"ו רשעים וכמ"ש החבי"ב ז"ל בסי' כ"ת הגה"ט אות כ"ד בשם מוהר"ם מינץ ז"ל סי' ק' ע"ש אלא מ"ש הוא ז"ל דאע"ג דכתבנו שהדין עם בני הקהל וכו' מ"מ אין זה דרך לצאת יד"ש והטוב בעיני אלהים ואדם שימנו לבנו של ראובן וכו' ומ"נ וכו' צריכים להצלת יד"ש בנ"ל נכון שיעשו לעבודת שמים ע"ש הנה מבואר שלא כתב דאע"ג דפטורים מד"ה חייבים בד"ש אלא דע"ל הנכון והישר לצאת יד"ש צריכים למנות בנו של ר' והוא עד"ש בגמ' צריך אדם לצאת יד"ש ושבריות דבתיב והייתם נקיים וחה"ן שאם לא ירצו לא קרינן להו במ"ש וגם לא עבדינן להו ההנזמות של הכרזה וביוצא שכתב מוהר"ם מינץ ז"ל שם הבי"ר החבי"ב שם אות כ"ג ע"ש באופן דאי צריכים לצאת בד"ש לא דמי הך דהכא להנהו דהתם ובכן י"ל דבה"ג דהכא כ"ע יודו דאם תפס מפקינן מיניה וברור ובבר בפרט זה בתוב אצלי במ"א ועיין בכנה"ג ז"ל א"ח בסופו בכללים בפרדים סי' ל"ב ע"ש :

גם מ"ש החה"ש אחר זה וב"ש למ"ש דגם מדינא לדעת מוהרא"ח ומוהרד"ך ז"ל דתפס הוי ר"ת ולדעתם אפי' תנאי לא מהני וכו' ע"ש גם זה אינו דמוהרא"ח לא כתב אלא לגבי נדון דידיה ולא בענין כ"ד שמוהרא"ח הביאו גם לב"ד דאיירי בענין כ"ד ובבר מ"מ ז"ל בתק"ל שם סימן ע"א דקל"א ע"ג דחה דברי מוהרא"ח והביא ראיות טובא לדבר וא"כ אין כאן ב"א דברי מוהרא"ח ז"ל ומ"ש מוהר"ם ג' שם דקל"א ע"ד דגם מדברי החבי"ב בח"מ סימן ש"ו נראה דס"ל בדברי מוהרא"ח ז"ל ע"ש אחר המ"ר ל"מ דו"ל דהרב החבי"ב לא נחית לזה אלא בונתו לומר דבב"נ בין אם נימא דחשדא דרבנן בדמוכח מש"ס גיטין

שם כיון אם נימא דהוי מד"ת וכמ"ש מוהרא"ם שם מ"מ קאמר מר דבאיכא תנאי מהני והפשר להעמים דבר זה גם כדברי מוהרא"נ ז"ל כמוכן וכ"ש למ"ש לעיל עו"כ החה"ש הנז' שם אח"ז כדכ"ה ע"ד ד"ה ודע דכ"ז אני אומר וכו' עד מ"ש שם כדכ"ו ע"א ודי להבין ע"ש לע"ד כפי מ"ש לעיל דבק"ק הזה אין בו חזקה ושכן א"ל כעת המינוי וגם נכתב בכתב המינוי בכל הכתוב לעיל אודא ליה כל מ"ש שם וא"ן להאריך · גם מ"ש אח"ז ד"ה ודע דכ"ז דכתבנו דאין פוטר אותם וכו' לי הפעוט צריכה רבא לדמות וכו' דמה זה מיהר לאבד חזקת זכות ש"ן וכו' וכל כיה"ג הו"ל למחות להב' אחים וכו' ע"ש הנה דאמרי כדי לבטל כל דבריו הנז' אדרבה נא בקצירת האומר כי אנכי לא אמרתי לו שהק"ק הנז' הוא של יחיד ממש לכל דיניו להיתר מכירה ולהוציאו לחולין ח"ו דהוא דבר שלא נשאתי ע"ז וגם היורשים האחים הנז' עולה זאת לא כמלאת בפיהם ואפי' במחשבתם דאדרבא הם לשעבר הוציאו הוצאה בק"ק הנז' כמו סך כ"ה אלף אריות לבדק הבית ולציורים וכיורים וכיוצא ואיך יעלה על הדעת לו' מה שעלה על דעתו ח"ו אלא כונתי לומר דזה הקהל אינו כמו שאר קהלות שבעירנו יע"א דיד הכל שולט בו לענין שליטה וכיוצא אלא הק"ק הנז' כיון דהוא בנוי מאחד מנכסי אחד המיוחד הנגיד מ"ז ז"ל א"כ השליטה תלויה ביד יורשיו האחים הנז' הן לענין המינוי והן לענין התנאי הנז' דהם העיקר בק"ק הנז' לעש"ל ולבנין ושאר הוצאות וכיוצא אלא דמ"מ השליטה תלויה ביד גדול המשפחה על כל דבר שיאמר כי הוא זה בהנהגה הטובה כדחזי וגם שלא יהיה הפך הדין וכיוצא וכאשר נאמר לעילא וא"כ כששאלו ממנו הכתב המינוי בעיוה"כ מטעם דבק"ק אין בו חזקה ונתנו לשם הרי נסתלק מזכות הק"ק הזה באופן דהוא החה"ש הוא דנסתלק מעצמו מסיבת שמקדמת דנא לא נשתוה עם החזן חבירו דהחכם עיניו בראשו והי"ל לאסוקי אדעתיה כי בק"ק הנז' אי אפ"ל ונקה לו ינקה מהחזן האחר עבור שהוא שלם גם בניגון הקדישים והקדושות וכיוצא ובפרט בימים נוראים כידוע וכן כיוצא לזה וא"כ הי"ל להחכם הנז' לישב במושב אחד הם לבדם ולהשוות עצמם כאשר יורו להם מן השמים והוא החה"ש הנז' לא עשה כן וכמעט היו רוצין להחזן הב' כמד' אחר של נגיד אחד הידוע ליקח אותו לש"ץ וגם החזן השני הנז' היה מרוצה בדבר וגם בעיוה"כ הנז' ביקשו אחרים להשוותם ולא יכולו וכו' וכאשר כתוב בשאלתי ע"ש וא"כ מה זה שאומר שמהרתי בדבר וגם מ"ש שלא הוכחתי לבני הק"ק הנז' דמה הוכחה שייך בזה כיון דעיקר הדבר תלוי בשיווי ושלום בינו לבין החזן האחר הלא לא המדרש הוא העיקר אלא המעשה וגם לפי מ"ש אודא ליה גם מ"ש אח"ז וז"ל עוד בה דאפי' את"ל דח"ו היה יוצא מזה איזו קטטה וכו' ע"ש וכמוכן גם מ"ש אח"ז בד"ה וא"כ דאעיקרא מאי דפשיטא ליה וכו' ע"ש כ"כ לעיל דלא אמרתי לו דהק"ק הוא של יחיד דלפי"ז יכולים למוכרו לחולין וכו' דמי יעלה ע"ד לומר כן אפי' בר ב"ר דחד יומא אלא מ"ש לו הוא דזה הק"ק אינו כשאר ק"ק שבעירנו יע"א

דבק"ק הנז' הם הם הבעלי ק"ק' שולטים בק"ק הנז' לכל עניניו ובכלל להתנות תנאים כדחזי להו וכיוצא לזה וכמש"ל וא"כ אודא ליה ג"ז ולפז"ז לא היה צריך לי לעמוד על שאר דבריו שכתב מכאן ולהלאה אלא משום דיש לי נמנומים ע"ד אחת הנה ואחת הנה לא אוכל להתעלם זה יצא ראשונה במ"ש שם אח"ז ד"ה ואען ואומר וכו' דרצה החה"ש הנז' לחלק ולומר דנדון הרב חוה"מ ז"ל שאני דהיה עלית קיר קטנה וגם דשם להיות שבעה"כ ש"ץ לקבל פירותיו ונסתייע מתשו' הגאון כ"ב ז"ל וכו' ע"ש הנה דאמרי דלא יתכן לומר חילוק זה גם מ"ש אח"ז אע"ג דאפי' לאכול גם מפירות הק"ק הנז' נראה דלאו ש"ד ואל תשיבני ממה דראינו להש"ל כמוהרא"ן ז"ל דהיה אוכל פירות הק"ק הזה כידוע דשנייא הסיא דכיון דהוא ז"ל היה ש"ץ נו"י וכו' אמרינן דעתיה דהנגיד וכו' ע"ש עד מ"ש כדכ"ז ד"ה נחזור לדידן וכו' ע"ש ואני שמעתי ולא אבין מאי קאמר שאם הקושיא היא קושיא התירוץ שתירץ אין בו כלום שהרי ידוע דאפי' למאן דאזלי כמתוכא אחר אומדנא אינו אלא באומדנא דמוכח טובא וכיעויין בהריב"ש ז"ל ח"מ סי' ע"א סכ"א ובסי' כ"ט ובתשו' מוהריק"ו סי' קנ"ח וגם בתשו' הרב תה"ד בכתביו סי' רס"ה ובתשו' הרב מ"ן ח"ב בסי' ע' ובהתבי"ב ז"ל בח"מ סי' ע"ו בהגב"י מאות כ"ה ואילך ע"ש והרי כאן בנ"ד אין כאן שום אומדנא ולא ריח אומדנא כלל חדא דלא הי"ל למוהרא"ן ז"ל ליקח שכר יותר ממה ששוה כיון דלפי"ד לאו ש"ר ועובר על דברי ת"א המקרים ולא הי"ל ליקח כ"א מה שהיה ת"ז ה"ה מוהר"א הרואש ז"ל שהיה ש"ץ בק"ק פורטוגאל והוא היה נז"י יותר ממוהרא"ן ז"ל בן הנגיד ז"ל הנז' כידוע דלא קם כמוהו וקולו ערב עד מאד לאין תכלית כנודע ואפי"ה לא היה לוקח אפי' השליש ממנו דמוהרא"ן ז"ל כידוע · ואדרבא ממה שראינו שמוהרא"ן ז"ל הנז' היה לוקח לעצמו כל שכר הנכנס בק"ק הנז' שרא אמרה דהיה יודע מוהרא"ן ז"ל בן הנגיד ז"ל הנז' שמ"א ז"ל לא הקדיש הכנסת הק"ק כ"א השאירו לעצמו אם פיתחו פיתחו לו ואם הותירו וכו' ומשום שלא היה כבודו ליקחם לעצמו משום הכי כשהותירו היה הוא מחלקם למוהריט"ר ז"ל ולמוהרה"ר"נ הת' ג'יליבי ז"ל וכיוצא וממה שנקרא הק"ק הנז' בשם ק"ק מחזיקי תורה ל"ת שהקדיש הכנסת הק"ק הזה לישיבתו אפשר בתלר שבק"ק הנז' משום די"ל ולותר דהא"ן דהכנסת הק"ק הנז' השאירם לעצמו בין יותר ובין יחסר בדם מכיסו וממונו היה נותן לרב הישיבה ולומר שם ומשו"ה בינו לק"ק הנז' בשם ק"ק מחזיקי תורה יען הק"ק הנז' הוא סמוך לישיבת הנז' וכדי ליתן סימן לדבר קראו לו הכי דרך כבוד ע"ד שקראו לק"ק הסמוך לבית היין ק"ק תלמוד תורה משום דהוא סמוך לת"ת שנקראת חברה ה"כ רבוותא ·

עו"ב אח"ז שם דכ"ז ע"א ד"ה אלא דהכתי מי ואמר דהקדישו כדי להוציא מן היורשים וע"ז הביא מ"ש הרב אור כעלם ז"ל בתשו' סי' ג' בכ"ר דאמר דלא ימלט דחישב בלבו וכו' ע"ש ושכ"כ מתשו' רש"ל ז"ל סי' ע"ו והנה שמתשו' מוהר"ס מפדווה ז"ל סי' פ"ה נראה דפליג ע"ז

מ"מ

מ"מ הרב מנחת שמואל ז"ל א"ח סי' ד' הביא פלוגתא הנז' והסכים ע"ד רש"ל ע"ש הנה בס' מוהרמ"ת הנז' כ"מ מדברי מוהריק"ש ז"ל בנמוקיו בס' ערך לחם בא"ח סי' ע"ש ובעיקר דברי התה"ש הנז' כ"ל דהגם דלגבי עיקר הק"ק יש לילך להחמיר בנ"ד וכמ"ש הרבנים הנז' רש"ל והאו"ן והמ"ש ז"ל מ"מ בעיקר אכילת הפירות יש לדוחה לצדד ולומר דשם מותרים והן קדש אעמוד קלא בהאי דינא דמחשבה בענין צדקות ואומר שד"ז הוי פלוגתא דרבוותא דהנה הרא"ש ז"ל בתשו' הביא מרן ב"י ז"ל בי"ד ססי' רנ"ח דכתב וז"ל אדם שקנה קרקע אדעתא דיעשנו הקדש ולא הוציא מפיו הוי דברים שבלב ואמר שמואל גמר וכו' חולין מקדשים לא ילפינן כל הקדש שלנו חולין הם וכו' ופסקה רבינו תשו' זאת בח"מ סי' רי"ב וכתב מרן שם בבד"ה דבס' הרא"ש ב"פ הרי"ף והתוס' והרא"ש בפ' שור שנגח והרמב"ם בפ"ח מה' מ"ע ע"ש וכוונתו למ"ש התוס' והרא"ש בקמא דל"ו ע"ב דשם הוק"ל על מ"ש שם אנן יד עניי אנן דבלא"ה ק"ל דאמרי' בר"ה בפיך זו צדקה וקי' משום דלא היה צריך הבות אלא ללוחה ויש מי שתירץ משום דלא היה הסלע ברשותו ע"ש דעכ"פ מוכח מדבריהם דס"ל דבעינן דיוציאנה מן השפה ולחוץ וכ"מ מדברי הרא"ה והרשב"א ז"ל והרב המאורי דהביא הש"מ ז"ל שם ויותר מזה מתבאר מדברי הרי"ף ז"ל שם שכ' היכא מ"ד דהנודר בצדקה יכול לחזור בו ודחה הרי"ף דבריו שהרי אמרינן בפיך זו צדקה דכיון דאמר בפה חייב ע"ש ומדלא כתב עריפא מינה דאפי' במחשבה חייב ש"מ דס"ל כדברי הרא"ש וכ"מ מדברי הרמב"ם שם שכתב האומר סלע וכו' ע"ש כמובן ושוב ב' עוד מרן שם וז"ל אבל המרדכי בפ"ק דב"ב ב' דמדאמרינן בפ"ג דשבועות גמר בלבו ת"ל כל נדיב לב ור"פ האיש וכו' פסק הגאון דהגומר בלבו לתת לצדקה חייב באלו וכו' ע"ש ומוהריק"ו בשו' קס"א ב' דהרא"ש בתשו' הנז' חולק בר"י ושר"ת חולק וסובר שא"ן להוציא וכו' וכן דעת ר"פ בהגהת סמ"ק וגם הרא"ש עצמו בפ"ק דתענית וכו' ולפיכך הסכים מוהרי"ק ז"ל לפסוק דגבי צדקה מועיל גמר בלבו וכו' ע"ש ומרן ז"ל שם בי"ד כתב סברא הראשונה שהיא סברת ר"ת בשם י"א והשנייה שהיא סברת ר"י בשם יש מ"ש ואין להכריח מזה דסובר כסברא קמייתא דגם לשון יש מ"ש יש לפרשו ארבים וכמ"ש הרב י"מ ז"ל בכללי הש"ע סי' ע"ש וגם ממ"ש עוד בתשו' מוהריק"ו וז"ל ואל תתמה אם פוסק בספרו הפך וכו' שכן תמצא גם לענין מלוה על המשכון כמ"ש בטח"מ עצמו וכו' ע"ש גם מזה אחרי המ"ר י"ל דל"מ לענין גומר בלבו והיינו כמ"ש החבי"ב ז"ל שם בהגה"ט אות ס"ט שכתב מרן בי"ד סי' קס"ט ובסי' ר"א על דברי הריב"ה בח"מ שם דאפ"ל דלאו כללא בייל בכ"מ וכו' אלא דוקא בההיא תשו' קאמר וכו' ולפ"ז חולקים רבינו בעה"ט ז"ל עם אחיו ז"ל איברא וכו' אבל מוהר"י ז"ל בתשובה סי' ע"ו כתב דיש לסמוך על התשובה וכו' ע"ש הנ"ל הות דלדעת מרן שם הוא דהאי כללא לאו בדוקא איתמר וכ"כ דעת מוהרי"ל ז"ל כמ"ש החבי"ב שם וכ"כ דעת מוהר"ש ן' ווליסיד ז"ל בתשו' בי באה בהפ"מ ז"ל א"ח סי' ב' דכ"ז ע"ב וכ"ן דעת הרב בני משה ז"ל סי' נ"ל דפ"ג ע"ד וכמ"ש המט"ש ז"ל שם אות ק"ד ע"ש ועין בהחבי"ב ז"ל גופיה בתשו' ב"ח ח"מ סי' פ"ה ד"ע מ"ש שם ע"ש אשר עפי"ז י"ל למה שראיתי למוהריב"ל ז"ל ח"ג סי' ל"ו דכתב שם על נ"ד וז"ל והם לחשך אדם דשאני צדקה דהרי אמרי' בפ' ש"ש בתרא מחיבי וכו' חולין מקדשים לא גמרינן ובנ"ד נראה דגמר בלבו שהרי סילק וכו' ובד מעיינינן אשכחן דהא ל"מ היא דהרי כתב הרא"ש בתשו' אדם שקנה קרקע וכו' ואע"ג שהמרדכי כתב בפ"ק דב"ב וכו' באילו הוציא בשפתיו מ"מ מספיקא ל"מ ממונא מחזקת יורשים וכו' ע"ש ולכאורה ק"ט ע"ד שהרי מוהריק"ו ז"ל שם פסק להיפך ומייתי ראיה מדברי הרא"ש גופיה ממ"ש בפ"ק דתענית דנראה משם דס"ל כסברת ר"ת אמנם לפי מש"ל י"ל דמוהר"י ב"ל ז"ל סובר דהתשובות הם העיקר כדעת הסוברי' הכי כמש"ל ומ"ג דהם רבים דרבוותא דס"ל כס' ר"י דצריך להוציא בשפתיו כמש"ל משם מרן שם בי"ד וכ"מ מדבריו בתשו' בס' אבק"ר סי' פ"ב שכתב שם על נ"ד וז"ל אבל בנ"ד וכו' דלצדקה ב' המרדכי שהגומר וכו' ורבים חולקים ואומרים שצ"ל בשפתיו וכו' מ"מ בנ"ד שהוציא בשפתיו וכו' דבריו קיימים וכו' ע"ש בצ"ל ובמבואר בתשו' מור"ש ז"ל סי' מ"ח בי שם הובאה תשו' מרן הנז' ע"ש הנה מבואר דרבים הם הסוברים דפטור ומש"ה הוצרך מרן שם לומר דבנ"ד לכ"ע חייב משום דהוציא בשפתיו ומה"ט הדין נותן להוציא מן היורשי' גם ראיתי בתשו' מוהרא"ב ז"ל דסי' רב"ג שהביא שם תשו' אחת ממוהר"י אשכנזי ז"ל שהסכימה דעתו במ"ש וכתב שאעפ"י שהרא"ש פ"ק וכו' ע"ש וגם שה"ה ז"ל שם חלק ע"ד מ"מ ב"ל שדעת מוהרא"א הנז' במ"ש ועיין בהגו"ר ז"ל בי"ד כלל ג' סי' א' דיושב לדברי הרא"ש דתענית הנז' דשאני התם דאיירי לענין תענית דהוי כמו קרבן ודוקא לזה הוא שהסכים עם ר"ת ע"ש וכ"כ הט"ז ז"ל בא"ח סי' באופן שלפי מ"ש נתיישבו דברי מוהריב"ל הנז' אלא דעכ"פ זוהי שי"ל ע"ד דהו"ל לבאר דבריו עד"ש וכ"ו איבו השתא בהדר אכפין למה דאתאן עלה ואומר שהרב אור בעלם בסי' ז' וסי' ק"ל הנז' לא איירו אלא לענין קדושת הבהכ"נ שאין יכולים למוכרו ולהוציאו לחולין זולת למוכרו ע"מ שישאר הבהכ"נ בקדושתיה כדמעיקרא וקא יהיב טעמא משום המחשבה ובס' מורש ז"ל שם בי"ד ע"ש א"כ הגם דלענין קדושת בהכ"נ נאמר כן דלא יבטל דחישב וכו' כמ"ש שם מ"מ הפירות דיוצאין מהבה"כ ממכירת המצות בפתיחת ההיכל והשאר בידוע מ"מ בשתא דחזינן למוהרא"ז ז"ל בן הגביר ז"ל הנז' דהיה לוקח לעצמו כל פירות הכנסת הקהל והוא היה גדול בשנים בחיי מ"א ז"ל ומסתמא י"ל דה"ט משום דמידע ידע נאבות ז"ל הנז' דהפירות השאירם לעצמו א"כ שפיר נוכל לעשות ס"ס בה"ג ספק אם חישב על הפירות שיהיה הקדש ספק לא חישב והשאיר והן עוד הביא מ"ש החבי"ב ז"ל בח"מ סי' רנ"ז הגה"ט אות נ' דב' המקדיש לבהכ"נ להוצאת חזנים ושמשים ות"ח וכו' די,

הקדש

הקדש לעניים י"ל וליין שכ"כ כתבו' ע"ש והשתא גם דנימא דמסתמא הקדיש שכה"ג מטעמים שכתב הרב אור כעלם ז"ל ע"ש. מ"מ שפיר י"ל דדוקא לגבי בהכ"נ דלא חזינן ביה שום ריעותא כלפי לייא אמרינן כן משא"כ לגבי הפירות שראינו בו שמוהרא"ן ז"ל היה אוכל כל הפירות שפיר יש מקום לעשות ס"ס להתירא והיינו ספק אם השאיר הנכיר הזקן ז"ל הפירות לו ולזרעו וראיה ממה שהיה אוכל כל הפירות בנו הנז' דמסתמא י"ל דשאל למ"א וידע דאפי' במחשבה לא הקדישם אלא השאירם לו ולזרעו כמ"ש או נימא דהקדיש הנכיר הזקן במחשבה ולא ידע בנו מזה ועל מה שהיה אוכל ל"מ די"ל דלא דייק ואתמ"ל דהקדישם במחשבה מנ"ל לו' דהלכה כדעת דבוותא דס"ל הא י"ל בס' רובא דרבוותא דס"ל דמחשבה כלב ל"מ וכל ס"ס אפי' בדאורייתא שריא ומדברי הא"ן ל"ת די"ל דאינו תופס להלכה כדעת מורם שם דפסק כותיה כמבואר מדבריו שם ·

גם מ"ש שם ברנ"ו ע"כ עד ע"ד דהאריך להוכיח דהק"ק הנז' הוא הקדש מסתמא דמאן ל"ל דלא הקדישו במחשבה וכו' ע"ש כל דבריו הם מיותרים דלא עלה על מחשבת יורשיו למוכרו לחולין ח"ו והראייה שבשנים שעברו שעלה ע"ד למכור החצר הנז' פעם ושתים מפני דוחקם אפ"ה הוציאו הבהכ"נ מכלל המכירה אפי' דהיו רוצים למכור החצר לישראל וישאר בקדושתו כ"ש למוכרו לחולין אפילו אם הדין היה נותן דמותר יען אמירא להם בכוד ומורא של מ"ז ז"ל שישאר שמו לעולם בק"ק הנז' ·

תו חזי הוית שם שע"ד דעמד ע"ד מוהרה"ג מוהרי"ח ז"ל על מ"ש בחק"ל בשא"ח סי' יו"ד דרמי ומקשי עמ"ש תפ"מ ח"ב סימן י"ח דלדעת הרמב"ן ז"ל בהכ"נ שלנו קדשי קה"ג דאורייתא' וכו' דהרי כליסנא וע"ק דעיקר חיוב בניין בהכ"נ מהתו' איני מולא דהרי תפילה אם היא מד"ת הוא מתלו' דאשונים כ"ש שיהיה חיוב בבנין וכו' ואי חיוב בנין בהכ"נ מד"ת ליכא קדושה מד"ת מהיכא תיתי וכי וכו' וצל"ע ע"ש ע"ד אלה כתב התח"ש הנז' דמאי דמדמהו לגמרי לנ"ח ל"מ דהגם דאיכא מחלוקת בפוס' אי תפילה היא מד"ת אעיקרא יתכן דהרמב"ן ז"ל הוא מבת הסוברים דתפילה היא מדברי תורה והפ"מ לדעת הרמב"ן הוא דקאמר וכו' ע"ש · ואני אומר מה זה מיהר להקשות ע"ד מוה"ג ז"ל בלא ראות מקום בכוד פלוגתא זו דלא בשמים וכו' דאם היה רואה כמ"ש לא הוה ק"ל ע"ד מוה"ג אלא אדרבא הוה מסייע ליה דאדרבא עיקר בר פלוגתיה ע"ד הרמב"ם דס"ל דהוי מד"ת הלא הוא הרמב"ן ז"ל וכמבואר בס' המצות במצוה דהרבה להשיב ע"ד הרמב"ם מכמה דוכתי דמתבאר דתפילה דרבנן ע"ש ומרן ז"ל בכ"מ ריש פ"א מה' תפילה הבי"ד בקיצור ואדרבא ע"ד מוהרה"ג ז"ל י"ל דהול"ל כן בהדיא ואולי סמך על המבין כדי שלא להאריך כדרכו בש"מ כידוע באופן דהתם הנז' כ"כ במהירות שלא בהשגחה גם מ"ש עוד התח"ש הנז' וז"ל וכר מן דין דאי מלינו פלוגתא בתפילה היינו וכו' אבל לכ"ע תפילה אחת ביום הויא מדאורייתא וכמ"ש הרמב"ן במלחמות לדעת הרי"ף וכו' ע"ש גם בזה טעה שהרי מתבאר להדיא מדברי הרמב"ן שם בסה"מ דבכל גוונא ס"ל דהוא מדרבנן שהרי אחר דהשיג שם על הרמב"ם מכמה סוגייאות דאמרינן תפילה דרבנן כתב וז"ל ובכר ראינו לו ז"ל שכתב שחייב אדם מן התורה וכ"כ במצוה העשירית שזמני התפילות אינם מה"ת אבל ח"ע שהיא מה"ת וגם זה אינו נכון בעיני שב"ק מברך על המזון לאחריו מפני שהיא מה"ת ואינו מתפלל עד שיטבול אפי' עמד ימים רבים בקרי ועוד שמי שנאנס וכו' היה נ"ל והתפלל אלא ודאי כל ענין התפילה אינו חובה ומ"ש בספרי ולעובדו זו תפילה אסמכתא היא או לומר שמכלל העבודה שילמוד תורתו ושיתפלל אליו בעת הצרות ותהיה עינינו ולבנו אליו כעיני עבדים וכו' ע"ש הנה מבואר שאין שום תפילה קבועה מד"ת אלא אם יהיה לו צרה וכ"מ מדברי המג"א ז"ל א"ח רסי' ק"ו וכ"מ בדברי מרן שם ע"ש וכ"ן מדברי הרב מג"א ז"ל בסי' ק"ו סק"ב ע"ש באופן דכל מ"ש החכם הנז' בזה אודא ליה ומדברי הרמב"ן בס' המלחמות שהביא ל"מ דהתם איירי הרמב"ן כדי ליישב מה שהשיג שם הרב בה"מ ז"ל שם ע"ד הרי"ף עלה כתב דסובר הרי"ף דתפילה מד"ת ומש' אפי' בכל יום כמובן אבל הרמב"ן ז"ל אה"ן דחולק ע"ד הרי"ף וס"ל דהוי מד"ת וכמו דמלינו לו דלפעמים חולק ע"ד הריף בס' המלחמות ובשאר דוכתי גם מדברי הב"ח שם בסי' ק"ו שכתב אחר דברי הרמב"ן וז"ל ונראה דלהרוא' אע"ג דתפילה היא מדרבנן מ"מ איכא תפילה דאורייתא וכו' אלא דזמני התפי' וכו' ע"ש ל"מ דהב"ח לא כ"כ אלא מסברא דנפשיה וכדי דליתי. הרי"ף שיכא דרוב הפוס' דס"ל דתפילה מדרבנן דלא כמ"ש הרמב"ן בדעתו אבל לדעת הרמב"ן ודאי אין לחלק בהכי וכמו שהכרחנו לעיל וכ"מ מדברי המג"א ז"ל ומדברי הפ"ח ז"ל שם כמובן גם מ"ש עוד התח"ש הנז' ועמ"ש הרב ק"ס רו"ח וכו' דעתה גם הי"ח ברכות הוי דאורייתא וכו' ע"ש גם זה כתב שלא בהשגחה שמדברי הק"ס שם ל"מ מידי כיון דהוא הפיק ע"ד הרמב"ם שם ר"פ דסובר דתפילה מד"ת ומה ראייה לדעת הרמב"ן דס"ל דתפילה דרבנן דאם עיקר ליכא תוספת מנ"ל גם מ"ש עוד התח"ש אח"ז גם הקיא דכל דבר שבקדושה לא יהא אלא בעשרה וכו' כתב הק"ס ז"ל שם דהוי דאורייתא וכו' ע"ש דבריו תמוהים שהרי דברי הק"ס שם כך הם כל דבר שבקדושה לא יהא אלא בתוך עדה מישראל שנ' ונקדשתי בתוך וכו' אף כאן עשרה וזהו מדאורייתא לענין מלות קידוש השם יתברך עכ"ל הנה ביאר דבריו להדיא לומר שדוקא לענין קד"ה דהיינו ליהרג ואל יעבור דאיירי ביה קרא כיעויין בסנהדרין ס"פ בן סורר ע"ש דש"מ מדבריו להדיא דשאר קדושות דתפילה וכיוצא אינן אלא מדרבנן וכן בדין שהרי אפי' חזרת ש"ץ התפילה אינו אלא תקנת חכמים כדי להוציא את שא"ב וכמ"ש הרא"ש ז"ל בתשו' כלל ד' סי' י"ט ע"ש וכן במוהרד"א ז"ל בסדר נקדישך וכו' ע"ש וכ"כ הר"ן ז"ל בפסי' במגילה דכ"א ע"ב אההיא דמתני' דהתם דאמרי מה"מ

הר"ח

הר"ח כ"א וכו' דאמר ונקדשתי בתוך וכו' כל דבר שבקדושה וכו' דכל הנהו מילי דתני התם דאין וכו' אלא בעשרה כולם אסמכתא נינהו דבדבר תפלה דרבנן וכו' ע"ש הבי"ד מרן ז"ל בכ"מ פ"ח מה' תפלה עמ"ש הרמב"ם ז"ל שם גבי תפלת הציבור וכו' וכן אומרים קדיש ואין הכהנים וכו' אלא בעשרה וכת' הרמב"ם דנפ"ל מדכתיב עדה וגם כתיב ונקדשתי וכו ע"ש וכ"כ בתשו' מוהרא"נח ז"ל בתשו' ח"ב רסי' ל"ז ע"ש :

עוד כתב החכם הנז' אח"ך דאישתמיט מיניה דמ"ת ז"ל לכאורה מ"ש המבי"ט בק"ס שם פי"א דקדושת בהכ"נ אפילו בחורבנו אפשר שהוא מד"ת וכו' הא קמן בדברי הפ"מ ז"ל וצ"ע ע"ש גם זה לק"מ שהרי מוה"ג השיג שם על הגאון מוהר"י בירב ז"ל במ"ש בתשו' הגם שהיה גדול בדורו של המבי"ט ומוהרי"קא ז"ל כמבואר בתשו' המבי"ט ובתשו' מרן ז"ל בכ"מ וגם ראיתי בס' אחד דהמבי"ט היה תלמיד מוהר"י ב"ר ז"ל וכעת איני זוכר ושו"ר בס' קורא הדורות דל"ג ע"ב וגם בדל"ה ע"א שכתב דמרן ז"ל היה תלמיד מובהק למוהר"י ב"ר כמ"ש בכמה מקומות ע"ש ושם בע"ב כתב דהמבי"ט היה ג"כ תלמיד מובהק לה"ה מוהר"י ב"ר ז"ל וכמ"ש הוא עצמו בכ"מ ע"ש והשתא אם מוה"ג הל"ע בדברי מוהר"י ב"ר כ"ש דתל"ע גם דברי המבי"ט אלא שלא ראהו או לא ס"ל ספר הנז' בו בפרק להכי לא הביאו לאקשויי ע"ד נ"ב וא"כ אין כאן שום קושיא כלל ומתוך הפלפול הזה אשר עשה משה במהירות ובלא השגחה וכן לא יעשה משם ראיה לכל מ"ש בקונטריס הלזה הלכה למעשה דאין בו עשה ואיכא משום לא תעשה :

עוד כת' החכם הנז' אחר זה בדכ"ת ע"א ד"ה איך שיהיה מבואר יוצא וכו' דשם האריך לומר מכח ראיותיו מלבו דאין בכאן בק"ק הנז' שום שליטה ליורשיו וגם כתב דאפילו מתנהגים בשורה לאו כ"כ לשלוט הם לבדם אם לא בהמלכת והסכמת ר"ק וכו' וכמ"ש מור"ם ז"ל במפה בסי' קנ"ג וכו' ושנה הגם וכו' לא נפלאת וכו' ע"ש ולענ"ד לא צדק גם בזה שהרי כשנפטר הגביר מ"ז ז"ל היה מחלוקת בין הגביר הר"מ בן הגביר הזקן ובין אחיו מוהרא"ז ז"ל הנז' דהיה אומר מוהרא"ז לעשות העלייה לס"ת מקמי הכין בשעה שהיה בטל והלכו לפני מוה"ר המובהק כמוהר"ר אשכנזי ז"ל והורה להם שהדין הוא דבנו הגדול זוכה דלו משפט הירושה וכ"כ בשטר פנקסו של ב"ד של הרב הנז' וכמ"ש לעיל ואח"ך כשנפטר הגביר ונשאר לגדול המשפחה לא היה ניח"ל במה שהיה עושה מ"ד מוהרא"ז עד שמניתו אנשים זרים לנזכרים בק"ק לענין עליות וכיוצא ומ"מ לענין הוצאות וכיוצא הכל היה עפ"י מוהרא"ז הנז' גדול המשפחה ומה"ט לא היה בניין בק"ק הנז' ב"ס אחר שנפטר מוהרא"ז הנז' כי לא היה מניח להוציא שום הוצאות אלא דאח"ך קמו יורשיו החריא גדול המשפחה עם ב' אחיו האחרים והסכימו לעשות בניין בה"כ וציור וכיור וכיוצא עד שעלה היציאות לסך ב"ה אלף אריות ע"י שמשכנו הק"ק הנז' לחד מגבירי הק"ק הנז' בהכשר לריוח היום בשטר וכיוצא ברחוו ומספיק בדת וכהלכה :

גם מה שהביא החכם הנז' ממ"ש מור"ם ז"ל ומוהריק"ש ז"ל שם בסי' קנ"ג וכו' ע"ש . הם דברים בטלים שאפי' חכם קטון ממנו אינו כותב דבר זה שהוא מביא ראיה לסתור שהרי הם לא דיברו אלא לענין למכור שמאחר שהשאיר שליט' לו וליורשיו אם רוצים למכור לנוכרי ולהוציאו לאו בכל כמינייהו אם לא ברשותו או ברשות יורשיו כיון דרוצים לעקור גם שליטתם על ידי המכירה הביא הכל לענין השליטה להיות נזכרים וכיוצא מאחר שליטות הא ודאי דאינם צריכים לעשות ברשות הציבור תדא דא"כ מה זכות השאיר לו מורישו אם צריך לעצת יורשיו . ועוד ראיה דא"כ טפי מזה הו"ל למור"ם ולמוהריק"ש ז"ל למימר דאפי' בשליט' דהשאיר להיות נזכר או דהם שליטים בק"ק להיות ב"ד הנהגת הקהל נעשה על פיהם דודאי אפ"ה הם צריכים להיות בהצטרפות מנהיגי ופקידי הק"ק ההוא וכ"ש לענין המכירה דהם עוקרים הכל גם השליטה ההיא אלא ודאי שדוקא לענין המכירה הוא דכ"כ משא"כ לענין השליטה הא ודאי דס"ל דהוא או יורשיו לבדם יהיו שליטים בשליטה ההוא ואין צורים אתם וכמו שב"מ מדבריו להדיא :

גם מ"ש דמי זה אמר דהשליטה וכו' ע"ש דבריו תמוהים שלזה אין צריך ראיה שהרי כיון שמ"ז ז"ל הי"ל שליטה זה בידוע ובן לבנו הגביר הה"מ ז"ל בידוע . הרי מן הדין גם יורשיו אחריו זוכין לה מדין ירושה מד"ת וכמ"ש הרמב"ם בפ"א מה' מלכים . וכן מתבאר מ"ש בספרי דב"ר ז"ל ע"ש :

גם מ"ש החכם הנז' וכ"ש היכא דחזינן דעפ"י דיבורים זה דהם אומרים דשייר להם וכו' יוצאים מגדר היושר וכו' מבלי שמוע אל השופט וכו' ונסתייע מתשו' הגאון הכ"כ ז"ל בח"מ סי' כ"ה עד מ"ש בעה"ג ולא עוד אלא וכו' ע"ש גם זה אינו כלום דהן לא ראינו שאינם שומעים אל השופט אלא דלפעמים ע"י דהשליטה בידם אינם משגיחי' למה שאומר שום יחיד מהק"ק ומ"מ אם אין להם טעם לדבריהם ואומרים להם כן אז שומעים לדבריהם ומ"מ לא ראינו שהשליכו לשום יחיד מהק"ק הנז' אלא אדרבא הם רוצים שאם יחיד לא ילך מהק"ק הזה הן בעבור שכבוד בי ברוב עם הדרת מלך והן עבור דר"מ וכיוצא . והשתא ל"מ מדב' הגאון ז"ל מידי דהתם ודאי דלא ניחא ליה להמקדיש למה שהיו רוצים לבחור לבית מדרשו של המקדיש לומדים שאינם הגונים דודאי בכל כיה"ג ויהי למחסור העילוי והנח"ר למ"ה המקדיש ומשו"ה כתב הרב שם דיכולין הפרנסים למחות ביורשי המנות והתם נ"כ הם הם הפרנסים שהשליטו את היורשים מה שא"כ בנ"ד דיש להם שליטה בק"ק ואינם עושים שום דבר לחסר העילוי והנח"ר של מ"ז ז"ל בכה"ג מנ"ל לומר דל"מ השליטה הא ודאי דמהני דידוע דאדם דיש לו שום שליטה בשום דבר לא יבצר דלפעמים מראה שליטתו עם שום אדם על שום דבר שכן דרך אדם האנושי אם יהיה לו לאדם בעל השליטה טעם לדבר ואם לא יהיה לו שום טענה שוב יחזור בו אי מעצמו או ע"י אחרים באופן דגם בזה לא צדק החכם הנז' גם מה שהאריך שם מר"ה

מר"ה הא למלת עד מ"ש בעד ועוד דאפי' וכו' ע"ש דבריו בטלים עפ"י מש"ל פעמים שלש ·

גם מ"ש שם בע"ד ד"ה דאפי' אתמ"ל דהאמת אתי דבך לוה וכו' יש לדון בזה דלא היתה כונתו וכו' עד מ"ש שם דנ"ט ע"א ד"ה אלא מפני וכו' ע"ש גם כל דבריו אלו אינם אלא דברים בעלמא דודאי דאדם דנותן שליטה ליורשיו הוא לכל מה שירצה בעיניו הישר בעיניו ובעיני אחרים לפו"ד בדת מה לעשות ובנ"ד כ"כ דהוא נסתלק עפ"י הדין מפני התנאי שיש בק"ק הנז' שאין בו חזקה ועיקרו הוי על ענין החזנות ובבר קיבלו עליו ובכל אשר כתבנו לעיל אין צורך לכפולא · גם מ"ש שם בע"ב ד"ה אלא מפני דבר אחר וכו' עד ריש ע"ג ע"ש גם דבריו אלו בטלים חדא דכ"ע ידעי שכך היה נוהג החזן הגדול הרב כמוהרי"ט דאנון ז"ל והיה נותן טעם לשבח כדי שלא יהיה לו חזקה לשום תיורשיו אחריו דמאחר דלמר מוהרי"ט ז"ל מ"א אין לו חזקה יורשיו מכ"ל וכך היה עושה בכל שנה וכך היו רוצים ועושים כן להמזמר נ"כ כמור"א די ג'אב'יו ז"ל המ' ג'וליבי וכך היה נוהג מוהרא"ץ ז"ל אחריו כידוע · והו דאפי' לפו"ד הרי עשו לו תנאי זה בעת מינויו כמש"ל וא"כ אין אחר תנאי כלום · והשתא כל מ"ש בדיבור הנז' וכל מ"ש עד ד"ס ע"ש אינו אלא חזרת דברים בעלמא והמה בטלים ומבוטלים בפי כל מש"ל ·

גם מ"ש בדנ"ט ע"ג וע"ד אינו אלא חזרת דברי' ע"ש בבר כתבתי לעיל ע"כ דבריו דהקש ועולים לדבריו דהכא ואין רצוני בכפילא ובפרט מ"ש שם ע"ד דהקש בנדון מוה"ג בסי' ס"א היה שם הסכמה שאין בק"ק חזקה וכו' ע"ש כ"כ לעיל דדבריו בטלים דכ"כ מ"מ ז"ל דבענין הש"ץ לא הייתה ההסכמה בנ"ע לשבח ע"ש והדרבא מתבאר שם מדבריו דאם היה שם הסכמה או תנאי להדיא דמהני ולא ולמד מההסכמה שעשו רבני וגאוני ירוש' תו' וחתימי עליה ז' רבנים הלא מרא"ש מהריט"א ז"ל בכתו' בתחי' ס' ימים שאל ז"ל שהסכי' שלא יהיה שום חזקה וזכיה מכל מינוי מצורכי צבור ע"ש · וגם מ"ש בד"ס ע"א ל"מ לדעת מוהרלב"ח וכו' והביא ראייה מדברי מוהרד"ך ז"ל וכו' ע"ש גם בזה כ"כ לעיל בדיחוי דבריו גם כל מ"ש בד"ס ע"ב וע"ג וע"ד הם חזרת דברים ובבר נתבאר במש"ל ביטול דבריו דבנ"ד דהיה שם תנאי גמור והודיעוהו להחכם הנז' בכל מש"ל א"כ אין כאן לא משום חשד ולא משום מעלין בקדש וכו' גם מ"ש שם בע"ג ובפרט מן וכו' וידענו בבירור דמיום היותו וכו' כמוהריט"ד ז"ל ששים שנה וכו' ואחריו קם כמוהרא"ץ ז"ל וכו' ע"ש גם דבריו אלו לא ניתנו ליכתב דודאי כשאין שם שום מחלוקת אי בין החזן או בין החזנים ישאר במינוי לעולם משא"כ במינוי החכם הנז' דילא מחלוקת ביניהם ומשום אולי יהיה שלום בין החזנים הם הבעלי הק"ק סילוקו לב' עפ"י הנז' דאי אפ"ל דישליכו להחזן הב' הישראל שהרי הוא נייס להם שא"ל ישוה עם החזן החכם הנז' בדחזי ליה היה הולך למ"א ובבר היה הדבר כן שקראו לו למדרש אחר של הנגיד תה"מ הי"ו כידוע ובמעט שאם היה הולך היו רוב היחידין הולכין אחריו יען דבבר בהניגון שלו ובפרט בימים נוראים דמנגן הקדישים והקדושות וכן השייך לר"ה וליוה"כ בתוך התפילה וכיוצא במעשהו ממנו דהש"ץ העבר ה"ה מוהרא"ץ ז"ל וא"כ טוב ישאר הק"ק שמש בלי הכנסה אפי' כדי הוצאה להחה"ש הנז' וכיוצא וא"כ מה"ט הוא דעשו המצאה זאת ליקח ממנו בת"י של המינוי אולי על ידי זה יהיה שלום על ישראל ועל רבנן ·

גם מ"ש שם ריש ע"ג דגם מן הדין הגמור אפי' היה תנאי בדבר במכ"ש מנדון מ"מ דפסק וכו' ע"ש כ"כ לעיל דנ"ד ל"ד לההם · גם מ"ש וכ"ז הוא אפי' היה בנ"ד תנאי גמור אפ"ה הא פליג הפ"מ וכו' ע"ש כ"כ דבנ"ד היה שם תנאי וגם מ"ש דהפ"מ חולק וכו' ע"ש אנא דאמרי דאפילו אם היה חולק בבר מ"מ ז"ל שם הסכימה דעתו עם מרן החבי"ב והרב"ש ז"ל כ"ש דשם דקל"ב ע"ג חזר וכתב דל"פ דבדאיכא תנאי גם הפ"מ יודה וע"ע בהרב שביתת יו"ט ז"ל ולפי"ז כל מ"ש אח"ז בכל העמוד הנז' ע"ש דבריו בטלים וגם מ"ש בחק"ל סי' ע"ה ל"ש לנ"ד דהתם איירי בהסכמ' סתמית ועו"ז כ"ט זה שחים דמינוי הש"ץ אינו בכלל משא"כ במפורש להדיא בנ"ד לפי מש"ל גם מוה"ג ז"ל יודה דמהני שפיר וכוע"ש בע"ג ע"ש ·

גם מ"ש אחר זה וז"ל ולפי מה דביארנו וכו' וכל מי שיש בידו למחות ואינו מוחה חוששני מחטאת וכו' ע"ש וכ"כ עוד אחר זה בע"ד כי כן בבר מילתי אמורה כי הקולר תלוי ע"מ שיש בידם להכות עק"ר דסוף סוף האחים ההמה הם מנוע היחם וכו' ע"ש · אנא דאמרי כי דבריו אלו איתנהו בתורה ועליה דידיה ליהדרו יען הוא היה הגורם של הסילוק הזה שלא מיחה בו מניה וביה לדבר על לבו ולומר כתיב כי שפתי כהן ישמרו דעת ומה זאת שאני עושה כיון דהחזן השני הוא זקן ממנו וגדול בשנים יותר ממנו וירא שמים ונהנה מיגיעו ולא נשמע עליו שום דופי כלל וגם בבר שימש בק"ק הנז' מזה שנים רבים וכל עם הקהל מקטנם ועד גדולם מרוצים בו ועולה על כולם דהוא חכם גדול בניגון הקדישי' והקדושות שבשבתות וי"ט ובפרט בימים נוראים בר"ה וביוה"כ בנוסח הניגון של היום הרת עולם והכל נדרי וכן בנוסח של ניגון דוהכהנים וכיוצא רבים והוא תפס אומן סדר הניגון בענינים אלו ממש כמו החזן הגדול שעבר והלך לב"ע מוהרא"ץ ז"ל כדמותו כצלמו ולא עבר ביניהם כמלא נימא משא"כ בהחה"ש דבדבר זה חסור חסרה דגם על ניגון הפשוט של שבתות וי"ט כשיגיע לאני ה' אלהיכם שבסוף הק"ש וכמו כן בתחילת חזרת התפילה ויעש לו בריח מנוסח הניגון ההוא וצריך אבוב לסיוע לחזור אותו אל נוסח הניגון ההוא דהתחיל בו וכאשר כל זה אמר אלי החזן השני מוהרא"י הי"ו ודבר זה אינו נקרא פחיתות לאדם כיון דהוא אומנות אחרת ולא למד אותו מקטנותו אבל גם להיות גובר על חבירו שיודע גם חכמת זו לא יתכן כי החכם עיניו בראשו וצריך לירד לסוף הענין כי בק"ק הנז' אי אפשר להיות בלא חזן הנז' בכל יעבור ואפי' בתחי' המינוי נתנו לו להחה"ש הנז' כל הכבוד מ"מ העיקרא הי"ל

לשער

לשער כדעתו שזה לא יתכן מהטעמים הנז' וכ"ש בשככר עבר זמן והוא רואה שהחזן השני נקיט ליה בלבית מהטעמים הנז' ועליו נאמר ולא יעבור דאז הי"ל להחכם הנז' שלא להאריך הדבר זמן רב ולהכיא ביניהם כני אדם להיות פשרנים בדבר דמתרחב העניין דזה אומר ככה וזה אומר ככה ואולי לא יבא הדבר לידי גמר וכאשר היה כי אם כזאת ליסב שניהם החזן האחר עם החזן החכם הנז' ולהשוות השלום ביניהם באין זרים אתם והיה זה שלום והוא החכם הנז' לא עשה כן שהוא עשה העיקר הכבוד המדומה וביזה את הממון ולא חס על גופו להיות לו גם על לערא דגופא זמן זמנים לא זה הדרך כלל וכלל ובפרט דאם היה מסיע עצמו מגדולתו והיה משוה עם החזן השני הנז' לחסר רב היה נחשב לו ולכל אדם בשם עניו יתקרי דלא רדף אחר החכמה שבו והחזן השני אדרבה הוא היה מתעלה ולענין קבלת תפילה טובא מעלי וכמ"ש בסוטה פ"ק מה שא"כ כשאדם הולך אחר החכמה אשר בו טפי מחבירו לא זו היא דרך ישרה בעיני אלהים ואדם וגם נמשך מזה לצער לחבירו ועל דבר זה נאמר רשאי אדם וכו' באופן שהחה"ש הנז' הי"ל למחות מיניה וביה וראיה על דבר זה שהרי לקמן כתב הוא או המדפיס הקולה תלוי על מי וכו' ע"ש ולא כתב הקולר כריש שם רמז גדול למ"ש וכמובן ·

גם מ"ש שם אחר זה בר"ס ע"ג וריש ע"ד וז"ל ואם נפסק לומר להשוותו להש"ץ זה עם המסייע וכו' הא נמי קשה לקבלו לפי טבע האנושי והוי סורדס וכמ"ש מ"מ ז"ל שם וכו' ע"ש גם דבריו אלו ל"מ ול"נ לפי מ"ש דהש"ץ הב' הנז' הגם דבתחילה הודה בדבר שהחה"ש הנז' יהיה החזן והחזן הב' יהיה למסייע מ"מ בעבור זמן מה נקיט ליה בלביה בטענת שהוא עלה כדעתו שהחה"ש הנז' בקי בחכמ' החזנות טובא כדחזי ומספיק משא"כ כראות לו אחר כך שאינו אלא חזן פשוט והוא החס"ש צריך לו טובא כמש"ל אזי התחיל הקטטה עמו והיה רוצה לילך וכ"ש דאם החזן השני היה הולך מק"ק הנז' יתרופף טובא הק"ק הנז' דהשתא אם היה חחה"ש הנז' היה כופה את לבו לב האנושי והיה משתוה עם החזן הב' לפתוח שוה בשוה ע"ד חוזר חלילה כמו שנהוג זה בקהלות אחרות שבעירינו יע"א מה היזק והפסד היה מגיע לו להחה"ש הנז' כיון דהחזן הב' לא בא חדש להמנות עכשיו מחדש עמו כנדון הרבנים ז"ל הנז' דבכ"ר כבר קדם החזן הב' להחה"ש הנז' זה כמו עשרים שנה וא"כ אינו נקרא הורדה דאם קלת מיחידי הקהל ורגישו בדבר זה תכף יאמרו נא בית ישראל דכבוד וענוה נהג בו בחזן השני להיות כי הוא גדול בשנים ממנו וגם דככר שימש מקדמת דנא זמן רב והוא שפל ברך משים עלמו כמי שאינו וכתיב תאות ענוים וכו' ומה גם דכמה פעמים שימש הוא לבדו בק"ק הזה כשהיה הולך מוהרא"ן ז"ל הנז' לעיר טירויא יע"א פעמים טובא וכן לקושטא יע"א בפעם בפעם כידוע א"כ טפי הו"ל להחכם הנז' לעשות שלום ביניהם עד"ש יותר מלהיות ב' שרויים בתיבה אחר בב' לבכות אפי' אם היה נשאר החזן

הב' בק"ק הנז' ולא היה הולך למ"א ובפרט בהתפללם ביוה"כ על כל הקהל לכפרה על הסליחה ועה"כ ועל החיים והשלום ומעתה לפי מ"ש כל מ"ש החה"ש הנז' את"ז בע"ד וכמה שהביא דברי הרב פה"א ז"ל ע"ש ל"מ לנ"ד וכמובן גם מ"ש את"ז החה"ש הנז' שם ע"ד דהעלה במעלות לי הלעיר מה שאין כי ושוב כתב דודאי דלבית אנשים דאילו הייתי וכו' לא היה בא הענין לידי כך וכו' עד מ"ש מהיכן דנתוני ע"ש ואני אומר דכ"כ לציל דעיקר הסמיכה והמשען של הדין הוא עמ"ש הכתוב אלהים נלב וכו' וגם כתיב והיה ה' עם השופט לכל אשר יחפוץ יטנו דהוא ב"ו חונן לאדם דעת וחוננו מאתו חכמה ובינה ודעת להדריכו ע"ד ישר ואמת ולדק כדת מה לעשות וכאשר אנכי הי"ו היושב על המשפט חזי הוית דבר זה פעמים שלש מהרפתקי דעדו עלי וכאשר כתבנו לעיל שכ"כ הגאון המניח ז"ל וגם מ"ש וכ"ש דידוע דין הפשוט בש"ע וכו' דהיכא דהבע"ד חושדו חייב הדיין וכו' ע"ש הנה החכם הנז' מביא דבר הנראה המסייע לו ומשמיט מאי דלא ניח"ל כדרכו שהרי כתב שם הסמ"ע ז"ל דכתב שדוקא במקום דאיכא לחשוד מודעינן ליה אבל במקום דליכא לחשוד וכו' גי' פרק א"ן דמ"ד ע"ש והרי בנ"ד ליכא למימר דהאי נוטה הדין ח"ו וא"כ גם בזה לא אמר מידי ואין לדיין אלא שלא יכיר פנים ובזולא ושיתפלל ש' הש"ת שינחהו על דבר אמת ולדק ושלא יטעה בהוראתו והבא לטהר וכו' וה' שומע תפילתו כמו ששמע תפילת שלמה המלך בשעתו וגם יש לו לדיין ללמוד ולתפש בדין ההוא בספרי דבי רב ז"ל עד מקום שידו מגעת וכן להודיע מה שעלה על דעתו לדון לשים אהוב ת"ח דהוי שיש לו ושוב אחר זה יעשה כמו שעיניו רואות כמו שזה דרכי על הרוב בידוע ויש ראיה למ"ש מהאי בדון נופיה דהגם דלא השתהיתי בדין זה זמן זמנים אפי"ה כפי כל מה שכתבתי משם ראייה דוכיתי לכוין לדון בדת ובהלכה ואילו החה"ש הנז' ישב ועסק בדין זה זמן זמנים ומניהם טובא משמע ואפי"ה כפי כל מ"ש ב"ל דלא כיון בהלכה כדחזי ומספיק ·

עוד כתב החה"ש הנז' אחר זה בדס"א ע"א וז"ל אי לאו דמספיקא הייתי מבקש אופן לתקן מנהג ת"ו אם הבע"ד הוא למרן וכו' ע"ש העמוד ע"ש אנא דאמרי דהתיבת אם יקבל החכם ההוא דברי הדיין כפי מה שנ"ל אמנם אפשר דאפי' אם יהיה המנהג כן מכל מקום החכם ההוא לא יקבל דבריו דיאמר קבלו דעתי או יאמר לאחרים דלא דן הדיין ההוא הדין ההוא על קו היושר והלדק והרי כזאת תבחן שאנכי בקונטרים הזה דחיתי כל דבריו כמ"ש ונראה אם החה"ש הנז"ל יקבל עליו את פסק דיני ובמעט דעתי נוטה דליתיה בחורה כחם על הנייר וא"כ מה יועילו חכמים בתקנתם יכול על מנן וגם משכחת להו טעמים רבים והגונים להקליע מן הדעת תיקון הנז' כי ממנו יולאים קלקולים רבים כאשר הם מובנים מאליהם והמבין יבין דמה"ט לא ניחא להו לרבנן קמאי ז"ל למעבד כן הגם דדגל הקי"ל נהפשט מזה שנים רבות וגם רבנן בתראי ז"ל בתר דניתוספו ספרי דב"ד ז"ל רבים ונכבדים אפי"ה הניחו הדבר כמו

שהיה וע"כ דה"ע דלא ניחא להו כתיקון הנז' וכמ"ש ·

גם מ"ש כשו"ד דמבקש ממני מטו וכו' ע"ש הלא כה דברי כי החה"ש הנז' הוא מגדיל אותי כדבר שאין כי וגם משים עלי דברים שלא דברתי אותם ואפי' אם שמעם מאיש אחר על שמי הא ודאי אינו אלא תרעומיות בעלמא אשר לא נהג בענין זה כסדר הראוי לחכם שכמותו לעשות וכ"ש אם לא דברתי כלל והוא מעניש אותם עלי וגם עושה אותם כאילו הם טענות גדולות ובריאות לפום ריהטא כדי לבא אחר כך לטעון עלי טענות רבות ולהביא אותי לידי פתח יתר על שיש לי ותון מזה אשר על ידו כותבת גם כע"פ פה מדברת כזאת וכזאת וע"ד המחילה מה מחילה שייך בזה אם היה כותב בדרך ענוה ובכוד כאשר נוהגים הגאונים והרבנים גדולים זלה"ה דהגם דהם מתווכחין זה עם זה הלא בספריהם הם כותבין בדרך כבוד וענוה ולא בדרך גאוה וגדולה וקנטור כמו שעשה החכם הנז' וכ"ש לכתוב וכ"מ שיש בידו למחות וכו' וגם הקולר תלוי וכו' דכל כיוצ"ב אינו מדרכי הת"ח ואינו אלא כדי שיראו הבני אדם והת"ח דברי גבהות שלו ולהתכבד בקלון חברו יכול על מגן ולמה השניח לעז הקולמוס ולא הלך בדרך השי"ת כי במקום שמלינו גדולתו שם מלינו ענותנותו והוא לא כן עשה אלא דיבר עלי בחנה ובכנה ואני כחרש לא וכו' כי לא הורגלתי בזה הגם שהוא ראה בענין זה דהגם דעלה בדעתי לדון כמו שעלה ע"ד וכמו שהוא הבין מבין ריסי עיניו וכמ"ש הוא בקונ' הנז' אפי"ה שוב הנחתי הדבר בדרך תימוך כדי שיבא הדבר לידי פשרה ובכר נכנס הגביר הקה"מ כמהר"ש דש"ן ויגע עם האחים הנז' עד שעשה פשרה כרחוי דהיינו ארבע מאות אריות על מעט ימים ששימש בק"ק הזה לא חדש ימים וגם מוה"ר המובהק חיים עד העולם נר"ו שלח לו להגביר הנז' כת"י עד"ז חתום בשמו בגושפנקא דמלכא והילך לשונו אמת והנה חבי איך על ענין הקביעה אשר לנכדי הרב ועלוס וזוב"י סרו"י כמוהר"ר משה הכהן נהר נר"ו מאת גזברי ומנהיגי הק"ק מחזיקי תורה יב"ן דדינא הוא בעי דישלמו לו סך הקלוב משנת הכת"ר ליוירה מקלבתו ופירותיו ועל זה שמתי אני לידי"ן בגביר הקה"מ שאר בשרי כמה"ר שמואל די שינורא נר"ו גם אשור גלוה בני הגדול כמוה"ר אברהם פאלאגי נר"ו דטובים השנים ימלאו את שאלתי וכן עשו והשתדלו בדבר ושכח לאל יתברך דעשו והצליחו ונתנו גמר טוב בדבר ובכן דא תהא למיקם ביד גזברי ופרנסי ומנהיגי הק"ק הנז' דבכר קיבל כמוה"ר משה הכהן נהר נר"ו מעותיו ובכן מעתה לא נשאר לו לכמוהר"מ הכהן הנז' שום טענה ותביעה על סך קלבתו הנז' לא משכר הקלוב ולא מהפירות ונבה מראשית השנה ועד אחרית השנה של שנת כת"ר הנז' ולמען תהיה לראיה מקוימת בידם באתי על החתום אנכי מרבין תורה מפ"ה אזמיר יע"א ביום כ"ו לחדש סיון שנת לכל תכלה ראיתי קץ לפ"ק והיה זה שלום ושריר ואמת ויציב ונכון וקיים ע"כ לשון הכת"י הנז' אות באות תיבה בתיבה ותקים עליה בגושפ"ת כמ"ש ·

והאמנתי כי הדבר כי העלה הזאת היא היתה ע"י בני החה"ש הבכור זלה"ה כי הוא נתן העלה הזאת להניח את הגביר הי"ו הנז' לעשות פשרה יען כי הוא אהובם של האחים הנז' והוא אחד מיחידי הגדולים שבק"ק הנז' וא"ל טוב הדבר אשר אתה דובר לך ואמור לכמוהר"א הי"ו מ"ח שיעשה כן ובכן קרא מוהר"א הי"ו הנז' להגביר הי"ו הנז' והפשיר ביניהם כמ"ש והנה כי כן מה יש לי לעשות לכרמי ולא עשיתי · גם אחר זה יצא החה"ש הנז' לידון בדבר חדש שמשנים שעברו נשאר לו בק"ק הנז' חוב של ק"ן אריות שלא פרעו לו וקראתי להחר"ד הי"ו הנז' והביא הפנקס לישיבתי וא"ל שלא היו דברים מעולם ועבור שיש לך שבועה בדבר גם לזה א"ל לת"ח הי"ו אחד שיכנס בדבר ויעשה פשרה וכן היה שעשה פשרה לחלאין ובכר נתן החר"ד הי"ו הנז' מאה וחמשים אריות על הפשרה הזאת והיה עמ"ל השארא אלא בעבור ששאל החר"ד מאת החה"ש הנז' שיטול קנ'וס על הדבר הזה שמן היום ההוא והלאה אין לו שום טענה ותביעה על הק"ק הנז' ומנהיגיו ועל יורשיו הנז' כרחוי ובעבור שלא רצה החה"ש הנז' לעשות כמ"ש הלך לו החה"ש הנז' לדרכו ושבית הדבר כמו שהיה עד היום שו"ד שהחה"ש הנז' לא נהג בשורה בדבר זה כאשר היה ראוי לעשות וכו' ולפי"ד גם המחילה הנז' יש לומר דהקולמוס פלטתא דהלת"ה שמיה בידיה הוה להחליף דיבורו מדרך בזיון לדרך כבוד והיתה לו להרוחה כיון דהדבור השנוי הנז' בכל מה שכתב ל"מ ול"מ לענין דינא · וגם הלעג שאומר אינו בלום דהיכן לערו מאחר דעשיתי לו פשר דבר לחלאין ובבר נתרלה ובעבור שלא ליסבע הניח הדבר ריקם כמו שהיה שו"ד שהחה"ש לא נהג בשורה ואפי' כשנכנס בק"ק הנז' לא נתן לי שום דיעה דאפשר דאם היה לי ידיעה אפשר דודאי שלא היה בא הענין לידי כך כמוכן וגם אח"ך בעניני הקטטות שבינו לבין החזן לא בא לפני עם החזן האחר לתווך השלום דמסתמא ודאי הייתי עושה ביניהם כמו שאני רגיל לעשות עם שאר העם בעם ככהן אלא שאחר דרווח ביניהם התגרא הניח מתווכים בדבר להרב מ"ח ולשאר ת"ח מהרשומים ושו"ר לא עשו כלום ·

ואיך שיהיה אנכי אשימה יד לפה מלהשיב חורפי דבר אולי אהיה זוכה להיות מן הנעלבים וכו' שומעין וכו' קנאי למילין הנ"ל מכל מ"ש לענין דינא הוא דכיון דעשו לו זה התנאי בעת המינוי שבק"ק הנז' אין בו שום חזקה וקבלו עליו א"כ מעת שאלו מאתו האחים הי"ו הנז' בעיוה"כ שיתן להם כת"י של המינוי הח"מ בו ונתתם להם וקרעוהו הרי נסתלק ממינוי וכ"ש כמה שאומרים האחים הנז' שאחר זה א"ל ולהחזן האחר שבעת אשר יהיה המינוי אי לב' או לאחד מהם מאותה שעה והלאה יתחיל המינוי דכרא ודאי כמ"ש והרי כאן בנדון דידן הרי איכא שני עדים שמעידים על דבר זה דבתחילת המינוי עשו עמו תנאי זה שאין בק"ק הזה שום חזקה הראשון אדם המעלה כמוהר"ן קורי נר"ו והן שני אבוכו

אשר בנפשו הא' האחד מהנז' בהרו"ע לוגלין הי"ו שהרי הוא מעיד שכן היה הדבר בבירור שנשבע עה"ד הזה וכבר ידוע מ"ש הש"ע ז"ל בח"מ דאוהב כשר לעדות ע"ש ואם יאמר החה"ש הנז' דעכ"פ הוא נוגע בעדות זה והיינו דכמסתלק החה"ש הנז' מהק"ק הנז' מגיע שלים מכך הקצבה שהי"ל להחה"ש הנז' באופן דהוא נוגע בדבר ויעויין בהחבי"ב ז"ל סי' ע"ה הנה"ט אות י"ח משם מוהרשד"ם ז"ל ע"ש אי לזאת הכא דאמרי דאיני מאמין בדבר הזה שכה יאמר החה"ש הנז' דהחרי"ע הנז' הוא נוגע בדבר והיטו נאמן בעדותו בהיות אהבתו עמו אהבה עזה והוא כמ"ר יעקב הי"ו הנז' היה העיקר למינויו בהיות שרב מוהר"א להרידו נר"ו בתוך ביתו הוא ותלמידו החה"ש הנז' וכאשר בא הדבר מבואר בקיג' החה"ש הנז' פעמים טובא ההוא שהמ"ר יעקב הנז' רוצה אותו לש"ץ ושאחיו עבור שי"ל שנאה עם אחיו החרי"ע הנז' ביקשו סילוקו ושהוא נכנס בק"ק הנז' בעצת השלשה האחים והם סילקוהו בלא רשותו וכיוצא מזה עוד כתוב שם דברים הרבים וא"כ אם יאמר החה"ש הנז' שאינו מאמינו אפי' ע"י שבועה הוא דבר של תימא אשר לא ישוער כלל ויותר מזה דגם בנו של כמ"ר יעקב הנז' והוא החה"מ ואיש מסה הי"ו אומר שגם הוא היה בעיקר מינויו של החה"ש הנז' והוא מעיד שכן א"ל בעת מינויו ושכן היה כתוב בתוך הכת"י של המינוי שחתמו בו האחים הי"ו הנז' ושהוא יודע לומר ע"פ כל מ"ש שם באופן דאיכא בכ"ר שני עדים על הדבר הזה ואפי' כימא דאין כאן כי אם עד אחד והוא כמוהרי"ן קורי נר"ו שנז' מ"מ אינם חייבים הב' אחים הנז' הקרי"א והחר"ד כי אם ח"ס בעלמא שהרי אפי' אם לא היה כאן שום עד בדבר לא היו חייבים האחים הנז' כי אם שבועת היסת דרבנן שהרי כ"ד דומה לאומר חבירו הילוויתיך או הפקדתי וכו' והלא אומר להד"מ דאינו חייב כי אם שבועת היסת וכמ"ש הש"ע סי' ע"ה וכבר ידוע מה דאיפליגו רבוותא ז"ל במי שהוא חייב שו"ה דרבנן ויש לו עד אחד דמסייע לו לנשבע די"א דצריך לישבע שו"ה ויש חולקים וס"ל דפטור משבועה ואינו חייב אלא ח"ס וכסברת זו האחרונה ס"ל להרא"ש והריב"ה ז"ל בנו וביע"ש רש"י ע"ה וכש"ע שם ס"כ ובסי' פ"ז ס"ז הביא הב' סברות בשם י"א וכתב מור"ם ז"ל שם במפה בסי' פ"ז ע"ד דהעיקר כסברא הראשונה דפטור משבועה וחייב ח"ס כיעויין שם בהריב"ה ז"ל ובהש"ך ז"ל ע"ש • ועיין שם למרן החבי"ב ז"ל בהנה"ט אות י"ט • ולהרב מטה שמעון ז"ל שם סקי"א • וכמה שכתב שם החבי"ב יתר מזה ע"ש • וכתב בתשו' הרב מ"מ ז"ל בחלק ח"מ סס"ו כ"א דהא דחייב חרס סתם היינו דוקא בטוען שבנגדו ברוא ולא בטוען שמא וכן כתב הגאון מוהרי"ז ז"ל בס' אורים ותומים שם בסימן פ"ז סק"ד ע"ש • והרי בנ"ד כבר כתבנו דהוי כדין האומר מנה הלוויתיך וכו' שהרי כפי דבריו האחים הנז' שאומרים שהיה שם תנאי הנז' הו"ל כאומר לא השכרתיך · כי אם עד זמן וכמו שכן משמע מדברי הרב פ"מ ח"ג סי' כ"ח ומהריט"ץ ז"ל סי' מ"ג והרב דבר משה ז"ל ח"ב סי' ל"ו וביעויין להרב מטה שמעון ז"ל שם בהנה"ט אות כ"ד ואות כ"ה ע"ש • וא"כ כיון דאיכא עד אחד שפיר יוכלו האחים הנז' לומר קי"ל כסברת רבוותא ז"ל הללו ואין אנחנו חייבים כי אם חרם סתם ובתנאי שיהיה טענת החה"ש האומר שלא היה שם תנאי זה כלל ע"כ דבלא"ה אפי' ח"ס אינם חייבים וכמ"ש וכיעויין למרן החבי"ב שם סי' ע"ה אות ט"ז ועו"כ ובהמט"ש ז"ל שם בהנה"ט אות י"א ולהרב פ"ך ז"ל שם בסי' ע"ה סק"ו ולהרב כאר הטב שם • ולהרב זכור לאברהם ז"ל ח"מ דשכ"ו ע"א ע"ש ועיין להרב החבי"ב שם סי' ע"ג •

ואם יאמר החה"ש שהרי הוא תפוס מהש"ת וכספרי דכ"ר שוין בערך קצבתו מו"ת דמחשב דיש לו תפיסת יד בהם וכמ"ש בקו' ולא ישמע לקולי לכל מ"ש בקונט' לדחות דבריו ויאמר נא ג"כ קי"ל כאידך סברת דרבנן סבוראי ז"ל דס"ל דעד אחד אינו פוטרו מהשבועה מכל מקום בכר כתבנו לעיל דהאחים דהם החרי"א נר"ו והח"ר דוד הי"ו אמרו לו דמוכנים הם לישבע דכן היה התנאי ואם אינם רוצים לישבע ומהפכין השבועה להתובע דהיינו להחה"ש הנז' דהרי ידוע דבשבועה דרבנן מהפכין וכמ"ש בש"ע שם סי' פ"ז ע"ש א"כ ישבע החה"ש הנז' שלא היה שם תנאי כלל וישבע ג"כ שאינו יודע דיש תקנה זאת בק"ק הנז' שלא עשו לו תנאי זה בעת המינוי ובטוען ברוא דאם טוען בספק אפי' לפי"ד שהוא תפוס אין משביעין ע"ז כ"א חרם סתם וכמש"ל וכיעויין בהריב"ה והש"ע שם סי' ע"ה ס' ט"ז ואפי' לגאת יד"ש אינו חייב וכיעויין למרן החבי"ב ז"ל שם הנה"ע אות חי"ס ולהרב מטה שמעון ז"ל שם הנה"ט אות ס"ד ע"ש העולה לענין דינא הוא כמ"ש ומ"מ יותר נראה לי לומר דיותר טוב הוא לצאת מכל פקפוק לקיים הפשרה דעשיתי בב' התביעות וזה בשיטול קנו"ש החה"ש הי"ו הנז' דמו"מ לא נשאר לו שום טענה ותביעה אצל הבעלי הק"ק הנז' לא ממונא ולא דררא דממונא לא על קצבת הפרס שבשנה הפית שנת כת"ר וכן לא בזכות הק"ק הנז' כלל ויחן כת"י בחתימת ידו על דרך זה ויהיה זה שלום.

וישוב אחר זה כרס"א ע"כ הביא החה"ש הי"ו הנז' הסכמה ע"ד מאת מ"ז עט"ר הרב המובהק כמוהר"ר חיים עד העולם נר"ו וההוא אמר דחייבים הבעלי הק"ק הי"ו הנז' לשלם את כל דמי קצבתו של שנת הכת"ר בשלימות עפפ"א לפו"ד וכאשר האריך שם ע"ש • והנה דאמרי בהורמנתיה דמר נר"ו דהוא לא כתב כן כי אם עבור שלא ראה כי אם דברי נגדו הי"ו שהוא הצד האחד שאלו היה רואה דברי הצד הב' בלבויונן ובקומתן מסתמא ודאי דלא היה כותב כן בפשיטות ובכל מש"ל • ומכל מקום אמינא לבא בקצרה לתת טעם בנעימה על כל מה שכתב מוה"ר נר"ו אחת לאחת • ילא ראשונה מה שכתב שם וז"ל הנני בא להודיע וכו' יען נתברר בבירור גמור לפני דהמניעה לא היתה וכו' עד מ"ש שדחק ונכנס והשליכוהו בבזיון וכו' ע"ש ונראה כונתו למה שבא החה"ש הי"ו ביום שבת קדש לבהכ"נ הנ"ל להתפלל מנח' ועלה לתיבה לקום להתפלל • אי לזאת כבר כתבנו לעיל דהסיבה לזו היא היתה בעבור שעדין לא נגמר הדבר כפי רצון השני האחים הבעלי הק"ק

הנז'

הנז' יען לא נכתבו התנאים בכת"י חתום משני החזנים והוא החה"ש הנז' סמך על דברי הנזכר הנגיד החה"מ ז"ל שבא מחוץ לעיר באותו השבוע ואמר לו שילך לק"ק יב"ץ ויעבור לפני התיבה להתפלל מנחה וכן עשה החה"ש הי"ו והוא לא ידע שהאחים הי"ו הם הבעלי הק"ק והם השולטים בק"ק הזה לכל אשר יאמרו כי הוא זה ובפרט האח הגדול וכמו שהיה השליטה ביד מ"ז וביד מ"א ז"ל וכאשר י"ל יגיד שהודותא מאת מוה"ר המובהק כמוה"רר השכנזי ז"ל כמש"ל · ומה שממנים גזברי' בכל שנה ושנה אינו אלא על ענין העליות לס"ת וכיוצא ולא לשאר הענינים שאז צריך שישכים מי שיורש השליטה עמהם דבלא"ה אין מעשיהם כלום וראיה לזה דבערב יוה"כ ש' התר"ך עבור ההפרש שהיה בין בעלי הק"ק הנז' עם הנזכר הנז' א"ל הם שאם אינו שומע לדבריהם שילך מהק"ק הנז' דהם לא איכפת להו כלום · והשתא לפי מ"ש ה"ט דהשני האחים אמרו לו להחה"ש ביום ש"ק הנז' שירד מן התיבה ולא יקום חזן לפני התיבה בו בפרק משום דהם האחים הנז' חשבו דעי"ז לא יגמר הדבר כמ"ש ושוב אח"ז יבואו לידי קטטה ומריבה משא"כ אם לא יקום יבא הדבר לידי גמר ויכתב הדבר ויחתמו הב' החזנים באותו כת"י ושוב אין אומר ואין דברים ויבא שלום וגם מ"ש והשליכוהו בבזיון וכו' ע"ש הם אומרים שלא היה שום בזיון כי אם דברים בעלמא וכמ"ש .

גם מ"ש עוד מוה"ר נר"ו שם אחר זה וז"ל ועכ"ז בראותו מוהר"ס הנז' שהיו מתקוטטים וכו' עמו על לא חמס וכו' כש אמר להם לאחים דביון וכו' והם ענו לו דחלילה להם מלהניחו לילך מהק"ק שלהם אלא וכו' בה יעשו בחוה"מ וכו' ע"ש אני לא שמעתי כן מהאחים הנז' אלא הם אומרים שאדרבא הם אמרו לו שיתנו כת"י של המינוי יען בק"ק הזה אין בו שום חזקה ושם נמצאתי אנכי והנזכרים והשלשה אחים והוא שאל לכולם אם האמת כך וכולם א"ל הן וגם עוד הם אומרים דשוב א"ל דהן עתה הוא מסולק כפי מנהגם ותנאם דבק"ק הזה אין בו חזקה אלא שישבו בחוה"מ של חג הסוכות וב' האחים וב' הנזכרים ושם הם יראו מה יעשו ואם יהיה האופן שישאר החה"ש הי"ו הנז' לש"ץ עי' הסכמתם מאז יתחיל המינוי שלו ואומרים שכן א"ל ג"כ להחזן ומטעם הנז' היה מה שהפצירו בו בהחה"ש הי"ו הנז' ביום שבת קדש בערב בשעלה לתיבה לקום להתפלל בש"ץ יען דלא נתרצו האחים הנז' במה שנשתוה עם החזן כיון דעכשיו הוא מינוי חדש וכ"ש שאמר להם החזן השני שגם הוא לא נתרצה בפשרה ההיא ומשו"ה הם האחים הנז' הם א"ל להחה"ש הי"ו הנז' שלא יקום לחזן בעת הנז' עד שיגמר הענין מכל הצדדים ויכתבו שטר באר היטב על ענין התנאים ויחתום עליה הוא והחזן השני ואז בא יבא החה"ש הנז' לק"ק להיות ש"ץ בבתחילה · גם מ"ש שם וז"ל ובאן מה שהלך מוהר"ס הי"ו הנז' ביום שמיני חג עצרת הוא דבהיות הנזכר וכו' והאחים הנז' בראותם וכו' רצו לעשות העדר בבור וכו' ע"ש הא ודאי דמקחה"ש הי"ו הוא דהיתה לו ידיעה מדבר זה ובכן זוהי שקשה לי להבין דבר זה שא"כ דבשנה של אשתקד דהיא שנת התרי"ט עשה הנזכר בדבר האמור שם דנתן לו להחה"ש הי"ו הנז' הימים הראשונים של החגים ולהחזן השני השניים וגם ההוא אמר החה"ש הי"ו הנז' דכשהלך הנזכר הנגיד החה"מ נ"ע לחוץ לעיר התרה בהם בשני האחים הנז' שבה יעשו גם השנה בזאת השנה של בת"ר והודו הם בדבר זה א"כ למה החה"ש הי"ו הנז' איחר פעמותיו לבא ביום הושע"ר סמוך לאמירת השירה מכין בא לו ידיעה להחה"ש הנז' שרצון הב' האחים הנז' היתה לתת להחזן השני את יום שמיני חג עצרת והרי לא נביא הוא וגם הן בעון אין נביאים בישראל וא"כ מסתמא ודאי הי"ל לעבור ע"ד דלהחה"ש הנז' יתנו לו קימת ביום חג עצרת כדאשתקד וכמו שכן א"ל הנזכר והודו לו דהם לא היו מתרצים כד"ז בו בפרק היו אומרים לו להנזכר דהם אינם מרוצים כד"ז כי ע"כ נ"ל דהנזכר מה שאמר להם כן היא בעת עיוה"כ שהוא ינהוג בדירת זה כאשר יעלה ברצונו וכשהלך בחה"מ פקע פתאום לא דיבר מאומה עד"ז יען הלך ע"ד אונס וכיוצא א"כ חזר הברירה ביד הב' האחים הנז' וביד הנזכר השני אשר בעיר והם נראה בעיניהם לתת קימת ביום חג העצרת להחזן השני יען לא ציוה להם הנזכר להדיא זה יקום ביום זה וזה יקום ביום זה דאפשר דאפי' היה הנזכר החר"מ נ"ע כאן בעיר הוא היה נותן קימת ביום הושע"ר שהוא יום רבה כידוע להחה"ש הי"ו הנז' ויום שמיני ח"ע להחזן השני וגם כדי לתת קלא בבור להחזן הב' וא"כ אין לו להחה"ש הי"ו הנז' שום תרעומת עד"ז על האחים הנז' ותו דאפי' לפי"ד דאומר דבך ציוה הנזכר החר"מ נ"ע שיעשו כדאשתקד מ"מ מאין ידע שלא יעשו כן האחים הנז' כיון שכבר הודו לו כפי"ד וא"כ מ"ל לאחר איחור גדול ביום הו"ר וכמ"ש וגם לשלוח את"ז שלוחים ע"י הרב מ"ח נר"ו להנזכר ולהאחים הנז' יכול על מנן כי ע"כ נראה להם להאחים הנז' דהחה"ש עבד מלתא כרנא כדי ליטול את שררת קימת ביום שמיני ח"ע ביד חזקה ע"כ גם הם הלכו עמו כלפי לייא שיקום החזן השני גם ביום שמיני ח"ע וגם ליחידי הק"ק לא הונח להם ד"ז דכשהלך החזן להעזרה ביום שמיני ח"ע שם הלכו קלא מהיחידי הק"ק הנז' מהחשובים וא"ל שהוא יכנס לתוך הק"ק ויעבור לפני התיבה ביום ההוא וגם הנזכר שני עשה כן ומה"ט ויקם אברהם לעבור לפני התיבה גם מ"ש עוד מוה"ר נר"ו שם את"ז אחר המ"ר ל"מ לפי מ"ש לעיל דמנהג הק"ק הזה הוא שאין חזקה לשום אדם וגם שכן א"ל להחה"ש הי"ו הנז' בעת המינוי וכמו שכן העיר לפני במוהרי"ן קורי נר"ו שהוא היה אחד המיוחד מעיקר המינוי הנז' וגם אהובו אחד מן האחים הנז' ה"ה בהרי"ע הי"ו הוא העיד לפני ביותר מזה שכן היה כתוב להדיא בכת"י של המינוי שנתנו לו להחה"ש הי"ו הנז' ושהוא ישבע עד"ז ואם תהא במאמינו החה"ש להחר"ו הנז' בדבר הנז' לפי אהבתו וקשורו עמו וכמבואר בקו' הנז' פעמים טובא א"כ כשנסתלק בעיוה"כ ע"י שנתן להם כ"י של המינוי הלא מעתה בעי מינוי מחדש בשטר ולכתוב

שם הקנאים והחיובים שיעשו מחדש בין ב' האחים הנז' ושיחתמו שם מכ' הגדרים וכיון שעדין לא עשו זאת שפיר יכולין למחות אפי' המיעוט וכיעויין בתשו' מוהראנ"ח ז"ל ח"ב סי' כ"ז ומוהרשד"ם חא"ח סי' ל"ב ומ"ז ח"ב סי' ז"ן הבי"ד הכנה"ג א"ח סי' נ"ן הגהב"י ע"ש והכא בנ"ד כיון דשליטת הק"ק הנז' תלוי ביד גדול האחין בכל מש"ל א"כ מחאת גדול המשפחה הו"ל ברוב הקהל וכ"ש בצירוף אחיו הח"ר הי"ו והרי כבר עמד ימים רבים בלא מינוי מעיוה"כ הנז' ושם היו הב' נזכרים וגם האח הח"ר י"ע הי"ו הנז' דמאותה שעה שנתן להם הכ"ו של המינוי ולקחוהו הב' האחים הנז' וקרעוהו בטענה שאין חזקה בק"ק הנז' וכמש"ל א"כ מאותה שעה נסתלק החה"ש ה"י הנז' ממינויו וא"כ שפיר י"ל סמיכה לב' האחים הנז' על מחאתם וכמ"ש · גם מ"ש עוד מוה"ר כר"ו את"ז וז"ל ומלבד זה גם אם אמת היה וכו' אך עתה דחייבים הק"ק סך גדול מה טוב ויפה לעשות שליטה ע"ד מ"ש ע"ש בקורמנותיה דנגר הכא דאמרי דבקשתיהו למקור דין זה בספרי דב"ר ז"ל ולא מצאתיהו ובכן נלע"ד שכיון שענין זה של משכנתא אינו אלא כדי להתיר את האיסור ולא הוי מכירה ממש שהרי ממשכנים שוה עשרים אלף אריות בעד עשרת אלפים אריו' וכיוצא בכל כיה"ג הזכות שהי"ל בתוך החצר וכיוצא לבעל הקרקע בדבר שאינו תלוי בקרקע נשאר לו למוכר לרשותו ובנין השליטה דנ"ד די"ל לגדול המשפחה ול"מ לדעת רבו' ז"ל דס"ל דאם רוצה הנותן המעות לזכות בקרקע לגמרי דאינו יכול כיעויין בתק"ל יו"ד ח"ב סי' דהשתא שפיר י"ל כמ"ש אלא אפי' לדעת רבו' ז"ל דס"ל דיכול הלוקח לזכות בקרקע לגמרי לחלוטין כמ"ש שם בדברי מוה"ר ז"ל ע"ש מ"מ י"ל דה"ד בזכות התלוי בגופו של קרקע בשכירות וכיוצא משא"כ בזכות התלוי מבחוץ שפיר י"ל דאותו זכות נשאר לו לבעל הקרקע ועיין בש"ע ח"מ סי' רי"ד ורט"ו ע"ש ואפי' נימא דלאותם החולקים ל"ש מ"מ מיהא הא לא נהגו כך ומה גם דבנ"ד לא עשה לו המשכנתא לנותן המעות כל הקרקע כולו כ"א ד"א קרקע שבתוכו ורא"ה למ"ש דאי לא"ה א"כ נימא נ"כ דגם זכות מכירת המצות ושל עליות לס"ת דכל השנה דעולה לחשבון גדול דגם זכות אלו ליהוו להלוקח הנותן המעות מלבד השכירות ותו דהרי כיון דחזר הבעל הקרקע ולקח אותו בשכירות דממכר הוי הרי חוזר וניעור הזכות שי"ל בק"ק הנז' להיות השליטה שלו כבתחי' ובכר שמעתי באומרים דלאו מר ניהו רבה כר"ו חתים עלה וכ"ן מכמה טעמי אלא דמ"מ בין הכי והכי הנלע"ד הוא כמ"ש ·

ומכאן מודעא דאם יחזור עוד החה"ש הנז' לכתוב על דברי הנז' אנא דאמרי דלא שמיע לי יען לפי מ"ש כל מה שיכתוב עלי נדחה קרו להו לעומר על דברי בשלום ובמישור ואנכי בחם על הכיור ובחול איתמר והיה זה שלום הכ"ד אנכי הבא על החתום הצעיר

יש"א
ברכ"ה

השמטות

שייך לדף ט' ע"ב מהש"ס ע"ד התוס' ז"ל שם ד"ה אמר ר"נ וכו' הנה בענין כתובת בתולה אי הוי מדאורייתא או מדרבנן עיין מ"ש בפנים בדף קס"ה ע"א ואילך ע"ד התוס' אלו ושם בע"ג הקשתי ע"ד הרב ש"י ז"ל דבריו והנ"ע והן עתה מצאתי כתוב עוד אלי בענין זה ואומר שאחר קושייתי הנז' ע"ד הרב הנז' ז"ל כ"כ וז"ל ועיין בהש"מ בסו' שכתב בשם רבו הררב"ז ז"ל שכתב על מ"ש בסו' ומי סבר רשב"ג וכו' דהקשה שם כמ"ש שם ותירץ דהמקשן היה סובר דמתני' דלקמן דק"ו דתני נשא וכו' ל"מ דרשב"ג סובר דכתובת אשה מר"ח די"ל דמעות א"י בכרים וכו' ע"ש וק"ק דהו"ל להסתייע עצמו מדברי הירוש' הנז' שאמרו כן לפי האמת .

תו חזה הוית להש"י ז"ל שם ע"ד הירוש' דסוף מבילתין שכסו"ד שהביא מ"ש התוס' שלפנינו בשם ר"י וז"ל דסובר דלא קי"ל כר"כ דרב אשי פליג עליה וכו' וישבו הביא דהאשה רבה ע"ד אלו כתב שם וז"ל ולדעתי תירוץ זה השני איני מבירו דבהי דישבו שני מקומות הללו אבתי איכא אחריני דמשמע מהם דכתובה מדרבנן דהא תנן בפ"ה אעפ"י שאמרו בתולה וכו' ולאות נמורה אמרו בגמ' פשיטא מ"ד קילותא עבדו רבנן וכו' וא"כ מה ישיבו בזה דהתם ל"ש וכו' והכי נמי איכא בכמה דוכתי מקולי כתובה שנו כאן ופירושו משום דהוא דרבנן וכדאמרינן בפ' אחרון דכתובו' אמר רבה מקולי כתובה וכו' תנ"ה כתובה דרבנן וא"כ לפי זה הדרא קושיא לדוכתא וכו' ודוחק לומר דתנא בכתובה דאלמנה קא עסיק והאי הוא דקאמר מקולי וכו' דבשא אשה סתם קתני וכו' עד מ"ש ולנ"ע ע"ש הנה הרב ז"ל ק"ל ע"ד ר"י ז"ל מת"ש בש"ס בכמה דוכתי מקולי כתובה שנו כאן ומביא ראיה לדבריו דפירוש מקולי כתובה ר"ל משום דהוא דרבנן ממ"ש לקמן בסוף מכי' וכו' ושוב כתב שדוחק לומר דתנא באלמנה קאי והרי על אותם סוגיות שאמרו מקולי כתובה לא כתב מידי אם יתישב עפ"י דוחק ההוא שהרי לא הביאם ושו"ר דהנהו סוגיות הם בכ"כ דקל"כ ע"כ שכן אמרו שם אההיא מתני' דתנן הכותב נכסיו לבניו וכו' אבדה כתובתה דאמר ריב"ח שם כאומר וכו' ומקולי כתובה שנו כאן ע"ש וכן אמרו בבכורות דנ"ב ע"כ אמתני' דהתם דתנן דאין האשה נוטה כתובתה מהראוי אמרו שם אר"א מקולי כתובה שנו כאן ויעוין בהגמ"י ז"ל בפ"י מה"א ה"ז ע"ש והשתא כשכתב הרב ז"ל ודוחק לומר וכו' גם להנהו דוכתי הוא שייך לומר ההוא דוחקא כמובן

ז"ל

אף דאין לומר כן משום דסתמא קתני אף דאעיקרא דברי הרב ז"ל הללו אחרי המח"ר נ"ז להבין דבריו דסיאך הוא אפ"ל דמה שאמרו לקמן מקולי כתובה וכו' איירי באלמנה שהרי רשב"ג פליג עלה ואמר דנוהג ממעות קפוטקיא ואמרו שם בש"ס אחר זה דקסבר כתובה דאורייתא דהשתא ליכא למימר דאיירי באלמנה שהרי באלמנה לכ"ע הוי מדרבנן וכמ"ש בסו' והי בע"א כולה רשב"ג וכו' כתובת אלמנה אינה מד"ת אלא מד"ס וכו' ע"ש ובתוס' יבמות דפ"ט ע"א ד"ה מאי טעמא ע"ש אלא ע"כ בכתובת בתולה איירי ובהא פליגי ת"ק ורשב"ג וקאמר תמן אדברי ת"ק דה"ט דמיקל בכתובה משום דמקולי כתובה וכו' הנה דאיירי בכתובת בתולה דלא כמו שעלה ע"ד הרב הנז' וא"כ לא הוה צ"ל משום דסתמא קתני וצ"ע ·

תו חזי הוית להרב המרדכי ז"ל בפרקין סי' ק"ל שכתב וז"ל חכמים תקנו וכו'. האלפסי פסק כר"כ וכן פיר"ח דס"ל הכא כתובה לאו מדאורייתא דכל מקום וכו' והא דקאמר חכמים תקנו לבנות ישראל וכו' בכתובת אלמנה איירי וכו' ע"ש ואחרי המח"ר נ"ז להבין דבריו חדא דא"כ למה נקט בדבריו ר"כ בתולה לא הול"ל אלא חכמים תקנו לאלמנה מנה ותו דלפי"ד איך יתישב מ"ש אח"כ והם האמינוהו דאם אמר פ"פ נאמן א"כ מה הועילו חכמים בתקנתם אמר רבא חזקה וכו' והלא באלמנה ל"ש טענת פ"פ וגם אי איירי באלמנה מן הנישואין דנכנסה לחופה ולא נבעלה מ"מ הרי היא בחזקת בעולה וכדתנן לקמן די"א וכיעוין שם בש"ס וגם אין לומר דאיירי בשהיא אמרה דהרי היא בחזקת בתולה וע"ת זה כתב לה כתובה דא"כ לא דמי לכתובת אלמנה ממש לומר חכמים תקנו לאלמנה מנה והם האמינוהו וכו' וכמובן ותו שדבר זה הו"ל לפרש ומה גם דא"כ גם ההוא עובדא דלקמן דאמרינן ההוא דאתא לקמיה דר"כ ואמר ליה פ"פ וכו' והא ר"כ הוא דאמר נאמן וכו' גם ההוא עובדא צ"ל דאיירי בכה"ג שכתבנו והוא דוחק ואם דאיירי באלמנה מן האירוסין לא יתכן דהא דין בתולה אית לה דכתובתה מאתים כדתנן לקמן די"א וגם מדברי ר"ת ז"ל גופיה מבואר דלא ס"ל כי האי פירושא וכן מדברי הראשונים כמתבאר מדברי התוס' שלפנינו ומדברי הש"מ ז"ל ע"ש ועיין בהמג"ם ז"ל בעשין דמ"ז ע"א ת"ש שם ע"ד מהר"י סעין ז"ל ע"ש ולא הביא דברי, הרב המרדכי ז"ל הנז' וצ"ע ·

והנה לס' ר"ת ור"י וסי' ז"ל דס"ל דכתובת אשה מד"ת קשה ע"ד ממ"ש בכמה דוכתי בש"ס מקולי כתובה שנו כאן וכן ממ"ש לקמן בריש אעפ"י דאעפ"י שאמרו בתולה וכו' ואמרו בש"ס פשיטא מ"ד קילותא עבדו רבנן וכן משאר דוכתי וכיעוין בהרב המרדכי בסוף מכי' ובהר"ן שם ובהגמ"י פ"י מה"א ה"ז ובהרב ש"י ז"ל ע"ש וא"ו לומר דאשתמיטתו מיניהו מלבי מארי, דתלמודא כל הנהו סוגיאות וע"כ צ"ל לומר ע"ל הדחק להלין בערס דהנה לר"י ז"ל דסובר דכתובה מד"ת משום דרב אשי דלקמן פליג אדר"כ י"ל דס"ל לר"י כמ"ש רש"י ז"ל בסוגין ד"ה מכאן סמכו דכתב מדקרי ליה מוהר ע"ש וכ"כ הרמב"ן הובא דבריו בהש"מ ז"ל בסוגין ולקמן דק"י ע"ש והשתא י"ל דהאי דינא דכתובת אשה מד"ת הוי כהלכה למ"מ וס"ל לומר דכיון דמשיכותא דקרא דכתיב כמהר הוי כד"ת ממש וכיעוין בהי"מ ז"ל כאות הס"א סי' רכ"ז ועין עוד בב' עין זוכר ז"ל סי' כ"ב מ"ש ומ"מ כיון דהילפותא לא הוי ילפותא לא הוי אלא משמעותא דעלמא דבן כ"ל לרבנן לדרוש מסו"ה קרי לה בש"ס בהנהו דוכתי כשם דרבנן ומה שהוצרך ר"י ז"ל לתרץ ההיא דיבמות כמ"ש בתוס' שלפנינו עדיפא מינה קאמר כמובן ויתר מזה הומר והנה יתישב גם לר"ת וסי' דברא' דס"ל דהוי, ילפותא גמורה מג"ש וכיעוין בהרא"ש בפסקיו כאן ובהש"מ ז"ל והיינו דבכר ידוע דבדבר דמתוכא יכולים רבנן לגרוע או להוסיף על שום טעמא דבה הנראה להם וכמו דמלינו לענין גבית כתובה וכמ"ש התוס' ז"ל בסו' ד"ה הואיל דאפילו למ"ד כתובת אשה מד"ת והיא מן הדין לגבות מן העידית אפ"ה משום טעמא דשלא יפרשו וכו' הם אמרו שלא יגבה מן העידית וכה"ג לענין מטלטלין ע"ש וכה"ג מלינו טובא בש"ס גם לקמן די"ב תנן ב"ד של כהנים היו גובין לבתולה ד' מאות זוז ולא מיחו וכו' ואמרו שם בש"ס אר"י אמר שמואל לא ב"ד וכו' אלא אפילו משפחות וכו' אם רצו לעשות כן עושים גם כרבנן סבוראי ז"ל מלינו להם דמחלקין בין בזמן התלמוד לזמן הזה וכההיא דתנן מי שיש מאתים זוז לא יטול וכו' והם אמרו דה"מ בזמנן משא"כ בזמן הזה אפילו די"ל מאתים זוז יטול וכיעוין בהריב"ה והש"ע ז"ל ביו"ד סי' רנ"ג וכן מ"ל טובא והשתא א"ש מה דקיי"ל לכתובה בשם דרבנן משום דהם הניחו הדבר על דת של תורה דקצבתה ר' זוז לבתולה ולא גרעו ולא הוסיפו על קצבת התורה עבור [שום טעם דמטעם זה הו"ל כאילו קצבת מאתים זוז דכתובת בתולה הוי מתקנת שלהם וזכר לדבר מ"ש לקמן בפ' נערה דנ"ג ע"א מעלאי דידי הייני עשיה ותו תנן בסוף פ"ה דשבת פרתו של ראב"ע היתה וכו' ולא פרתו היתה אלא מתוך שלא מיחה נקראת על שמו ע"כ י"ל דוכותה וא"ש מכל הנהו דוכתי וגם מ"ש בריש פ' אעפ"י דלקמן מ"ד אעפ"י שאמרו וגם מ"ש מ"ד קילותא עבדו רבנן וכו' וכמובן .

והנה ראיתי להגהות אשרי ז"ל בסוגיין שכתב וז"ל לפיר"ת אינו נאמן וכו' (ומה שתירצתי בכת"י הנז' כ"כ לפנים שם דקס"ה ע"ב וכ"כ ועיין במ"ש הרב קרבן נתנאל ז"ל ע"ד הרא"ש דלקמן דכתב ור"ת פירש וכו' דכתב דט"ס וצ"ל ר"ח ע"ש ועין בש"מ לקמן ע"ד רב אשי דכתב ג"כ בשר"ת ע"ש) ·

עוד הקשה הפ"מ ז"ל שם ע"ד ההגהות אשרי הנז' ע"ש (ומ"ש בכתי' הנז' ליישב דברי ההגה"ש כ"כ לפנים שם וכ"כ ויש ראיה למ"ש ממ"ש ההגה"ש ז"ל גופיה לעיל דכתב על מ"ש ר"א האומר פ"פ נאמן הוא לאוסרה עליו וז"ל כל שכן בט"ר אעפ"י שלא משמשו אותן אבל להפסידה כתובתה אינו נאמן ולא בט"ר היכא דלא ממשמשין וסיים פר"י מהרי"ח ע"ש הנה מבואר מסו"ד דהיכא דהיה שם משמוש עם עדים ולא מלאו שם דם דנאמן בט"ר כיון דהוו טענה ברורה וא"כ מה ק"ל ע"ד ההגה"ש הסניים הנז' וצ"ו .

והנה ע"ד ר"י ז"ל דקאמר דלא קי"ל כר"כ וכו' לכאורה י"ל ע"ד מ"ש בהרב המרדכי ז"ל בפרקין סי' קל"א וז"ל ולר"י נראה דאין לחלק פ"פ בין לאלתר ובין לזמן מרובה אלא כמ"ש ביבמות פ' כ"ש דתניא בתולים כל ל' יום עכ"ל וכן כתב עוד בס"פ ע"ש דמשמע דסובר דהלכה כר"כ ואולי איכא דר"כ קאמר דרך פירושא בעלמא א"כ דאיירי לענין לאוסרה עליו דסד"א דכיון דעבר זמ"ר עיניו נתן באחרת או שום עילה מלא בה ומשו"ה טוען עליה פ"פ מצאתי כדי לגרשה לז"א דאפילו לאח"ז נאמן לאוסרה משום דשויא אנפשא ח"ד ולכאורה נראה דר"י פוסק כר"מ הפך כל הפוס' ז"ל שפסקו כרי"ו וכן כדין דר"מ ורי"ו הלכה כרי"ו ואולי קיצר ר"י בדבריו וכונתו הוי עד רבי יוסי דסיפא ·

וחזה הווה להפ"י ז"ל שהקשה ע"ד ר"ת ור"י ז"ל הללו וז"ל וק"ל טובא היאך אפשר לומר כן הא ר"מ אית ליה כתובה דאורייתא כמ"ש התוס' בסמוך ד"ה הואיל וביבמות דקי"ל אשכחן לר"מ דאמר ט"ב כל ל' יום וכו' וע"כ היינו להפסידה כתובתה וכו' ובטענת פ"פ דבטענת דמים ליכא לאוקומי דכל שלשים יום ודאי ליכא שושבינין וכו' אלא ע"כ דהבעל נאמן לר"מ משום חזקה דאין אדם וכו' אלמא דלא תליא האי חזקה בכתובה דאורייתא או דרבנן ולדעתי שיטת התוס' בזה צ"ע ליישב וכו' ע"ש ולע"ד י"ל דברי התוס' עפ"י מ"ש הרשב"א הובא דבריו בהש"מ ז"ל בשו' שכתב וז"ל ורשב"ג אומר וכו' ולא קי"ל כרשב"ג אלא דרבנן היא וכו' ומיהו אפילו לרשב"ג וכו' ואי טעין פ"פ לא מהימן וכו' משום דאינה טענה מבוררת אבל ט"ד מהימן דטענה מבוררת וכדדיק מהא דאמרינן לעיל מאי לאו וכו' ומיהו לרש"י פירש כשהעמידה שושבינין וכו' ומקצת מרבותינו הצרפתים ז"ל אמרו דאפילו שלא העמידו שושבינין נאמן וכו' וכ"ל להביא ראיה ע"ז מדאמרינן לקמן גבי האוכל אצל חמיו וכו' ופירשה רבה כל שלא נהג וכו' ואם איתא דכל שלא העמידו שושבינין וכו' וכי תימא דבגליל לא היו מעמידין שושבינין וכו' ליתא דבגליל נ"כ ע"כ מקום שנהגו שושבינין היו דאי לא וכו' עד מ"ש דרב אשי דשוא בתרא ואוקמה כאוקמתא אחריתי לא בדינא פליגי אלא במשמעות הברייתא אי ארישא אי אסיפא הוא דפליגי וכיון שכן וכו' ע"ש והשתא לפי"ד אלה י"ל דברי התוס' מקושית הפ"י ז"ל הנו' והן קדם יש לי להבין בפו"ד הרשב"א הללו שכתב דרבה ור"א לא פליגי דהרי ר"א קאמר תני כל שלא מישמש אינו יכול לטעון ט"ב דמתבאר מדבריו דהיכא דנהוג למשמש ולא מישמש אינו יכול לטעון ט"ב ומשמע דבין ביהודה ובין בגליל דנהגו למשמש דינא הכי דלא כמ"ש הרשב"א ז"ל ועלה ע"ד לומר שלפי"ד רב אשי הברייתא לא איירי אלא לבני יהודה דהיו דמאים ח"ו כמ"ש הרשב"א גופיה והמפרשים ז"ל לקמן די"ב ע"ש אבל לבני גליל דלא היו דמאים אה"נ דאפילו דהיו נוהגין למשמש ולא היה שם שום משמוש דנאמן לומר לא מצאתי לה בתולה וכ"מ קצת מדברי הרשב"א שהביא בש"מ לקמן די"ב על מ"ש שם אלא מנהג וכו' ע"ש. עי"ל דהרשב"א איירי כשהעיכוב לא בא מצד החתן אלא מצד שניהם שלא רצו על שום סיבה או מצד שום אונס לא אשתייעא להם מילתא להעמיד שושבינין וכן כיוצא בזה אמנם הש"ס לקמן איירי כשהעיכוב בא מצד החתן לחוד בכה"ג הוא דקאמר ר"א דחיישינן לרמאות דידיה וז"ש כל שלא נגע וכו' ומעתה י"ל קושיית הפ"י הנו' ע"ד התוס' שלפנינו מההיא סוגיא דיבמות די"ל דהתם איירי בטענת בתולים וכמ"ש ר"ת טענת בתולים כל ל' יום ולא איירי בטענת פ"פ ואבדר עוד דברי דהנה ע"ד ר"י וריב"ש ז"ל דהביאו התוס' דההוא אמר דלא קי"ל כר"כ דרב אשי פליג עליה לקמן וכו' אלמא דחייש לשמא משקר ולא אמרינן חזקה וכו' עכ"ל דלכאורה ק"ט דמה ראיה מביא מהתם דהחילוק ברור דשאני התם דכיון דנהגו למשמש ונשתנה המנהג אנו תולין דבגרמתו נשתנה המנהג ורמאי הוא אין לסמוך וכמ"ש ר"ת ז"ל דחיה זו על הראיה הנו' וכמ"ש הרא"ש ז"ל בפסקיו לקמן די"ב בשם ר"ת וסיים לומר וז"ל ת"ע לך דבגליל דאין נוהגין למשמש יכול לטעון ט"ב מדקאמר רבה לעולם אימא וכו' ע"ש וכ"כ בש"מ ז"ל שם וא"כ זו היא קושיא על ר"י וריב"ש ז"ל כמ"ש וע"כ צ"ל ליישב ולומר דראית ר"י וריב"ש הוי הכי דאם איתא דסובר ר"א כדברי ר"כ דאמר חכמים וכו' חזקה אין אדם וכו' אם כן למה אמר ר"א תני כל שלא מישמש וכו' דאפילו אם לא היה שם דנשתנה המנהג נימא דאלו מצד החתן בא הדבר ואפילו הכי נוקמיה אחזקת כשרות דכל אדם אית ליה חזקה דכשרות ואפילו אשה וכמ"ש תוס' ז"ל בחולין די"א ע"ב ד"ה כגון ע"ש הכא נמי נימא הכי ומה שלא רצה בשושבינין אימור דה"ט מפני הביוש או דיודע בעצמו דאבריו רפויים וצריך זמן זמנם לעשות מעשה כראוי או דמפני המתנת השושבינין לא יוכל לעשות מעשה וכן כיוצא בזה כיון די"ל לחתן חזקה דכשרות וחזק' אין אדם טורח וכו' אלא ודאי צ"ל דרב אשי לא ס"ל האי חזקה דאין וכו' ומשו"ה כיון דאיכא שינוי בדבר חייש לרמאי ואינו יכול לטעון ט"ב אינו השתא שפיר י"ל דגם לפי"ד ר"י ז"ל אינו אלא כשהמנהג הוא להעמיד שושבינין ולא העמיד דמשם ש"מ דלית ליה לר"א חזקה דאין אדם וכו' ומשם נ"כ שמעינן לה להאומר פ"פ דאינו נאמן דגם שם היא טענה רפויה דאפשר דלא קי"ל אמנם בטוען ט"ד דהיא טענה ברורה אה"נ דנאמן לטעון ט"ד במקום דלא נהגו למשמש וכמ"ש הרא"ש ז"ל שם ולפי"ז צ"ל שדברי ר"י שהביא הרא"ש ז"ל לעיל ר"ת שכתב אדברי ר"א שאמר האומר פ"פ וכו' לאוסרה עליו וז"ל כ"ש בטענת דמים אעפ"י שלא משמשו אותן אבל להפסידה כתו' אינו נאמן ולא בט"ד היכא דלא משמשין פי' מהרי"ח ע"ש דפירוש סו"ד אלו ר"ל היכא דמנהג העיר למשמש ול"מ אותו מסו"ד אלו מבואר כמ"ש כמובן והשתא לפי"ז נתיישבו דברי ר"ת ור"י ז"ל מההיא דיבמות וכמובן ואין לדקדק לפי"ז ע"ד התוס' דסנהדרין ד"ח ע"א ד"ה מוצא כמה שהקשה הר"פ שם ע"ד רש"י ז"ל די"ל דהתם נקט רש"י טענת פ"פ ותו דבלא"ה ק"ל ע"ד רש"י קושיות אחרות כמ"ש התוס' שם מקמי הכי כיע"ש באופן דלפי מ"ש נתיישבה

קו'

קו' הפ"י ז"ל הנז' אי לדעת ר"ת ז"ל די"ל דהתם ביבמות איירי בלא נהגו למשמש דנאמן וכמ"ש הרא"ש ז"ל לקמן רו"כ אחר דברי ר"ת ע"ש וגם לדעת ר"י נ"כ לפי מש"ל כבונת דבריו כמ"ש דנר' דר"א דלקמן פליג אדר"כ אינו אלא על טענת פ"פ דהיא טענה רפויה די"ל דלא ברירא ליה והוי כטענת שמא והיא טוענת בריא דבתולה הייתי דכה"ג בבריא ושמא היא נאמנת מה שא"כ היכא דלא נהגו למשמש והוא טוען ואומר לא מצאתי לה בתולים אז נאמן דהוי ברית וברית והמע"ה ובעיוין בדברי הרשב"א ז"ל הנז' כא"ד ע"ש והשת' לפי"ז גם לר"י ז"ל א"ש ההיא סוגייא דיבמות די"ל דאיירי בע"ד היכא דלא נהגו למשמש וכפשט דברי ר"מ דאמר טענת בתולים וכו' ·

אלא דראיתי להגא"ש ז"ל בסוגיין שכתב וז"ל לפירוש ר"ת אינו נאמן להפסיד כתובתה לא בטענת פ"פ ולא בט"ד מדאמר שמואל חכמים וכו' משמע אי הוי דאורייתא לא האמינוהו ע"ש משמע מדבריו דלפי' ר"ת גם בט"ד אינו נאמן הפך מ"ש ולפי"ד הר"ק הפ"י ז"ל לדוכתה אם לא שנדחק ולומר דההנגות הנז' איירי היכא דנהגו למשמש דלא האמינוהו לו ואירע דלא היה משמוש שם משני הלרדים דלא רצו על שום סיבה או שהיה שום אונס וכיוצא ולא באו לידי משמוש בכה"ג הוא דכתבו בהגא"ש הנז' דלר"ת אינו נאמן ומטעמא דמעיקרא לא האמינוהו כי אם ע"י משמוש מה שא"כ אם בני העיר לא נהגו למשמש וטוען החתן לא מצאתי לה בתולים דהיא טענה מבוררת וברית אז מהימנינן ליה ומ"ש בהגא"ש הקודמת הנז"ל דלהפסידה כתובתה אינו נאמן ולא בט"ד היכא דלא ממשמשין וסיים פר"י מהרי"ת ע"ש יש לרחוק ולומר דר"ל היכא דנהגו למשמש ולא רצו במשמוש מדעת שניהם או באופן אחר שכתבתי לעיל בכה"ג הוא דכתב שם דאינו נאמן להפסידה כתובתה משא"כ היכא דלא נהגו למשמש וכאשר כתבתי לעיל וא"ש גם לדידהו מקו' הפ"י הנז' הגם שהוא דוחק ועדין צ"י ועיין להרב בני דוד ז"ל די"ז ע"ב · ועיין במ"ש רש"י ז"ל בחומש בפ' משפטים ע"פ מהר ימהרנה וכו' ובמ"ש הרמב"ן ז"ל שם ע"ד ובמ"ש הרא"ש ז"ל ובמה שהקשה מוה"ר ז"ל בספר עושה שלום באות הה'א באות כתובה שהקשה ע"ד הרא"ש ממ"ש רש"י נופיה בסנהד' ד"ח ע"א ר"ה ואמר שכתב דקי"ל בכתובות ד"י חכמים תקנו לבתולה וכו' ע"ש ·

והנה כל כי האי קושיא בלא"ה נראה דקשין דברי רש"י הנז' אהדדי כמובן אלא דלפי מ"ש המש"ל ז"ל בהנ"כ פ"א ה"ז דהקשה ע"ד הרא"ש הנז' ב' קושיות ושוב כתב די"ל דבאותו זמן היה המנהג לכתוב כתובה לבתולה וכו' ושלפי זה י"ל דרש"י ס"ל כדעת הסוברים ז"ל דכתובה מדרבנן ע"ש א"ש וקשה על המש"ל דלא נסתייע מדברי רש"י דסנהד' הנז" והביאם הרב הגנ"י ז"ל בפ"ו מה"א ה"ז והאריך בפרט זה ע"ש וע"ע במ"ש בפנים ועיין בתוס' סוטה דכ"ז ע"א ד"ה איש שכתבו שכתובת בתולה הוי מדרבנן אפילו לרשב"ג ע"ש דלא כמו דמוכח מדבריהם דהכא וביבמות דפ"ט ע"א ד"ה מאי טעמא ולקמן דנ"ל ע"כ ד"ה טעמא ועיין במהרי"א ז"ל בס' שמע יעקב בא' בתו' ע"ש ולענין הלכה רוב המפרשים הראשונים והפוס' ז"ל פסקו כרבנן וכן הרי"ף והרא"ש ז"ל לקמן דק"י דעל מ"ש שם דמה שא"כ דקתני קאי ארישא לאפוקי מרשב"נ עלה כתבו הם ז"ל וכן הלכה וביעוין בהר"ן ובהש"מ ז"ל שם ועין במו"ה ז"ל בס' עושה שלום שם שכתב דהרי"ף והרא"ש הביאו דברי שניהם ולא הכריעו לדבר הלכה ולפי מ"ש בבר הכריעו כרבנן .

והנה עלה דסוגיין דמייתי ההיא מתני' דלקמן פ"כ דתני רשב"נ אומר כו"ל מתעות קטפוקיא כתב הש"מ בשם הש"י ז"ל וז"ל רשב"ג אומר וכו' הנשא אשה בקטפוקיא ונירשה בא"י קאי דבתר שעבודא אזלינן אבל נשא אשה בא"י וגירשה בקפוט' נותן לה מתעות א"י ובל שכן וכו' וקשיא לי כיון דקסבר וכו' עד מ"ש ונראה דר"ג קאי אפילו אנושא אשה בא"י ונירשה שם ואפי"ה נותן לה מתעות קפוט' דבתובה דאורייתא ול"ע שיטה ישנה ע"ש ולע"ד אחרי המח"ר קשה ע"ד אמאי לא הוכיח לה מהתוספתא דסוף מכילתין דמוכח תינה כמ"ש הש"י בתחילת דבריו דהרי אמרו בתוספתא שם וז"ל המולא שטר בכבל וכו' משא"כ בכתובה נשא אשה בא"י ונירשה בא"י וכו' בסף א"י בא"י ונירשה בבבל וכו' בסף א"י בבבל ונירשה בא"י נותן לה כסף א"י רשב"נ אומר כתובת אשה וב"ת מקום הנשואין וכו' עכ"ל הנה מבואר דרשב"נ אזיל בתר מקום השעבוד וכ"כ מהרד"ף ז"ל שם בח"ר ע"ש וכ"ת מדברי רש"י והראשוני' ז"ל הכא והתם והר"ן ז"ל שם ובריטב"א שם ה"ד בהש"מ ז"ל שם שהביאה להאי תוספת' ע"ש וקשה גם על הש"מ ז"ל בסוגיין שלא הקשה ע"ד הרב ש"י ז"ל במ"ש וצ"ע ולענין הלכה וגם מאיזה כסף הוא נוכה עיין בהש"מ הכא והתם ובהרב המרדכי ז"ל לקמן דק"י ובהריב"ה בסי' ס"ח והש"ע ז"ל שם ומשום דהדבר הזה תלוי במנהג המקומות לכן לא אאריך עוד כד"ז .

שייך לדף י"ד ע"ב מתני' אם רוב אנשי העיר וכו' עין במ"ש הר"ן ז"ל בהלכות ומ"ש הרע"מ במשנתינו ומ"ש התוס' יו"ט ז"ל ע"ד וז"ל וכתב הר"ב אע"ג דרובא וכו' וכי היכי דלא תיקשי וכו' הילכך מחלקין הרא"ש והר"ן דלעיל וכו' וכן היה נל"ל שזהו דעת הר"ב אלא מדכתב ואין משיאין לכהונה וכו' דמשמע דהא כדיעבד לא בעינן תרי רובי וזה לא שמענו משום אחד מהפוסקים אלא כולהו וכו' הילכך נ"ל לפרש שדעת הר"ב כזה כדעת הרמב"ם וכו' ע"ש וראיתי להרב אליה רבה ז"ל בסונין שכתב ע"ד דנ"ל דהרמ"ע דייק כן משום דקשה דקאמר ברישא נבעלת בשעת קרונות וכשירה לכהונה וסיים אבל פירש אחד מליפורי וכו' הולד שתוקי ולמה לא מסיים כדירה שפסולה לכהונה אלא ס"ל בדיעבד בשירה בתר רובא כיון די"ל חזקה דכשרות אבל הולד דלית ליה חזקה דכשרות פסול אפילו בדיעבד ולפי"ז קשה במ"ש התוס' ד"ה וליוחסין הו"מ לשנויי וכו' דילמא באמת משני הכי וכו' ע"ש ואחרי המח"ר לא נהירא לי לומר כן דא"כ אתי הרע"מ דלא בכל סברת הפוסקים וכמ"ש התוס' יו"ט ובודאי אין כח כיד הרע"מ לחלוק עם

כל

כל הפוסקים הראשונים שהרי הוא היה מן רבני האחרונים בזמן מהריק"ו ז"ל והוא היה בחור בו בפ"ק כאשר כתו' בתשו' מהריק"ו שורש ע' שכתב שם וז"ל וכן פסקתי וכו' כאשר כתבתי אל ידי"ן החכם עובדיא מברטנו' יצ"ו וכיעוין בהרב שה"ג ז"ל מ"מ אות העין ומה גם לכתוב כך סתמא כאילו הוא דבר ברור ופשוט לכל כאין חולק וגם עיקר ראיתו ל"מ לעניות דעתי די"ל דנקט כן לרבותא דאפילו לגבי הולד בעינן תרי רובי דסד"א דלא ליבעי תרי רובי משום דאם אתה פוסלו אתה פוסלו בכל ואין לו תקנ' דמה"ט היכא דטוענת כשר לינשא אפילו ברוב פסולין אלא דקי"ל כאבא שאול דפ' האומר וכמ"ש הר"ן שם וה"ה ז"ל הביא דבריהם התוס' יו"ט מקמי הכין מש"ה נקט לומר אבל וכו' הולד שתוקי כדליכא תרי רובי והוא הדין וכ"ש לאמו ואפילו לפירוש שני דר"ל התוס' יו"ט שם במשנה הקודמת שם ד"ה באמנת וז"ל ואפשר נמי לומר דלעולם להר"ב שוים הם אמה ובתה וכו' ע"ש מ"מ כיון דשוים הם מש"ה לא איכפת ליה למינקט אבל וכו' הולד שתוקי ותו דהגם דלפום דינא שניהם שוים מ"מ שפיר י"ל כמ"ש דלרבותא נקט הולד שתוקי דהוה ס"ד לומר כמ"ש והא קמ"ל דשניהם שוים בין בטוענת לטיבותא בין באינה טוענת לגריעותא וראיה למ"ש דאם כדברי הרב הנז' הו"ל לש"ס לברר דבר זה להדיא. וכן נראה משמעות דכל פשטא דסוגין גם. מה שהוק"ל ע"ד התוס' דלקמן ד"ה וליוחסין ע"ש לפי מ"ש נ"ק די"ל דהם ז"ל פי' כונת פשטא דסוגין כמ"ש ומה שהקשו לקמן שם ד"ה וליוחסין שכתבו הו"מ לשנויי וכו' ע"ש אינו אלא למאי דמקשה רבי ירמיה לר"ח מההיא מתני' דתינוק והולרך הש"ס לשנויי איסתמיטו' הא דאר"ו וכו' דכלא"ה קשה דמה ק"ל דהא י"ל כין ההיא מתני' דתינוק מושלך וכו' דאין לו חזקה דכשרות לתינוקת דמשנתינו דאיירי בה ר"ח דאית לה חזקה דכשרות ולא ס"ל דשניהם שוין כפשטה דסוגין דלעיל כמ"ש לעיל ומה גם דהתוס'. דלקמן לא כתבו דבריהם כלשון קושיא אלא כתבו דבריהם כלשון הוה מצי למימר וכו' וא"כ שפיר י"ל דכונתם לומר דהו"מ למימר הכי אבל לא ניחא ליה לש"ס. לומר כן כדעת ר"ח משום דסובר הש"ס דמסתמא גם ר"ח לא יסבור לומר כן אלא גם הוא סובר דליכא לחלק בהכי כמ"ש וכסברת סתמא דש"ס דלעיל מינה וככל מ"ש לעיל. לשני פירושים דהתוס' יו"ט במשנה הקודמת לזה ומה גם דמת"ש רב אבל ליוחסין לא משמע אפילו להכשרה דאיתתא וכמ"ש הריטב"א הביא דבריו בש"מ ז"ל בסו' ע"ש וכן ראיתי להדיא למהרי"ל ז"ל שכתב ע"ד התוס' דלקמן הנזכר דהתוס' שם אינן אלא לר"ו וכו' אבל לדידן לעולם בעינן תרי רובי וכו' ע"ש גם מה שכתב הרב הנז' שם לדברי מהרש"א ע"ש לע"ד אם דברי מהרש"א הם כפשטן קשה ע"ד מדברי הפוסקים ז"ל דכתבו דגם להכשר דידה בעינן תרי רובי

תו חזי הוית להרמ"ז ז"ל שם שכתב ע"ד התוס' יו"ט הנז' שכתב דמשום דקי"ל להרא"ש ז"ל ולהר"ן ז"ל הלכתא אהלכתא הוצרכו לחלק בין טוענת לאינה טוענת וכו' וז"ל ק"ל דלפי מ"ש

התוס' יו"ט לעיל דבתה תנשא לכתחילה ולא היה א"כ דילמא דר"ג דמיירי בחד רובא איירי בבתה אבל להכשיר הנבעלת בעינן תרי רובי משום מעלה ע"ש ולע"ד אחרי המח"ר ל"ק משום דהרא"ש והר"ן דהביא התוס' יו"ט שם במשנה הקודמת לא כתבו דבעינן מיהא חד רובא גבי הולד אלא הם כתבו דלגבי הולד אפילו ברוב פסולים מכשרינן ליה משום דאין לו תקנה דאם אתה פוסלו וכו' ושכן ס"ל לאבא שאול בקדושין פ' האומר דאמר הולד שתוקי דר"ל דבודקין את אמו האומרת לכשר כבעל' הולד כשר ואפילו לכתחילה ואיפסיקא הלכתא שם בש"ס כותיה א"כ מהאי טעמא גופא אי אפשר לומר דמ"ש בש"ס דלעיל די"ר ע"כ דאזל שמואל לר"י שיכנא הלכה כר"נ והא לא תעביר עובדא עד דאיכא רוב כשרים אלא והכא רוב פסולין וכו' עד מ"ש הא לכתחילה והא דיעבד והא נמי כדיעבד דמי ע"ש דמוכח מינה דחד רובא מיהא בעינן דאיירי בבתה דהא בבתה הא קהבינן דאפילו ברוב פסולין מכשרינן לה משום דאין תקנה כמש"ל אלא ע"כ לומר דמ"ש לעיל דחד רובא מיהא בעינן איירי לאמה וא"כ שפיר כתבו דקשה הלכתא אהלכתא והיינו כלישנא מאי דקי"ל כאבא שאול וכמ"ש התוס' יו"ט שם כמש' ומש"ה הוצרכו לתקן דיש חילוק בין טוענת לאינה טוענת דבטוענת סגי בחד רובא ובאינה טוענת בעינן תרי רובי ודוקא לגבי דידה. מה שא"כ לגבי הולד אפילו ברוב פסולים כשר לינשא לכתחילה ומ"ש הרב תוס' יו"ט במשנה הקודמת כסו"ד דעי"ל דהר"ב סובר דשניהם שוים וכו' ע"ש אינו אלא לדעת הר"ב דסובר כמאן דס"ל הכי דלא כהרא"ש והר"ן ואפילו לפי"ד בדעת הר"ב מ"מ סיכר דכ' שוין וא"כ אתי שפיר דברי התוס' יו"ט הנז' מקושית הרמ"ז ז"ל הנז'. ועיין בתוס' יו"ט בפ"ד דקדושין מ"ב ע"ש.

ע"ב התוס' יו"ט שם וז"ל הילכך נראה לפרש וכו' ואפשר נמי דה"ט דלא פירש וכו' משום דיוקא דתידוק מינה דהא דיעבד אפי' וכו' לא קנא ע"ש וכתב הרמ"ז ז"ל שם ע"ד וז"ל האי בורכא היא חדא וכו' ועיד דכבר שמעינן לה ממ"ש קודם דהיא תנשא לכתחי' ע"ש והרב שו"ל ז"ל שם הלין בעד התוס' יו"ט ליישב קושית הרמ"ז הראשונ' הנז' אמנם על קושייתו השניה כתב ע"ד וז"ל ולא זכיתי להבין כונתו ע"ש. ולע"ד כ"ל דכונת הרמ"ז הוא להקשות ע"ד הרב תוס' יו"ט דאם כדבריו דמשום דיוקא הנז' הוא דכתב כן אי לזאת ערין קשה דמת"ש הר"ב בתחילת דבריו וז"ל והלכה כר"נ בכל וכו' ואפי"ה לא תנשא וכו' ע"ש הוה סגי להבוא דיוקא והכונה דלכתוב בתחילה ואפי"ה לכתחילה וכו' ובסיום דבריו לכתוב ואז תנשא לכהונה בין וכו' ע"ש דאז אי הוה כתיב הכי הו"א דמשום דיוק הנז' שכתב התוס' יו"ט הוא דכתב כן מה שא"כ השתא דכתב שני פעמים לכתחי' לא תנשא וסיים נ"כ לו' שני אפילו לכתחילה דאי משום דיוק הנז' הוה סגי מה שכתב. בתחילת אפיה לכתחילה וכו' כמ"ש ואז תנשא לכתחילה משמע מדבריו דבחד רובא ואי משום דכת' בסו"ד בין היא בין בתה מש"ה נקט את"ו פעם שנית תיבת לכתחי' הא ל"מ חדא

דאי לוֹאת ליכתוב בתחילת דבריו לא תנשא לבתחי' וכו' ולא המעוברת בין היא ובין בתה אלא א"כ וכו' ותו דכיון דכתב בסו"ד ואז תנשא וכו' משמעתו הוי לכתחילה וא"כ תיבת לכתחי' דבסוף יתר אם לא שנאמר דר"ל דבת"ר רוצה שני לכתחי' בטוענת וכ"ש דאתו שפיר דברינו הנז' למ"ש הרב תוספת יו"ט שם במשנה הקודמת ד"ה כאמנת בתחי' דבריו כמובן ·

קצת ליוגים מדיני חתן יתר על הכתובים בפנים

(ברכת אירוסין בכוס) **א חתן** לענין ברכת אירוסין בכוס

כתב מרן ז"ל בש"ע אה"ע סי' ל"ד ס"ב וז"ל נהגו להסדיר ברכה זו על כוס של יין וכו' ואם אין שם יין או שכר מברך אותה בפני עצמה וכו' ע"ש וכ' הרב בית הילל ז"ל שם וז"ל ונראה דוקא ברכת אירוסין אבל ברכת חתנים כתב לקמן סי' ס"ג ואם אין שם יין מברך על השכר ולא כתב ואם אין שכר יברך בלא כוס ול"ע לדינא ע"ש ועיין להח"מ ולהב"ש ז"ל שם רס"י ס"ב שכתבו שדבר זה הוא פלוגתא בין הרמב"ם להרא"ש דלהרמב"ם אינו מעכב ולהרא"ש מעכב ע"ש ולפי"ז י"ל דהש"ע שם נבי כ"ח הפס בשיטת הרא"ש דמעכב והשתא כפי זה נראה דהו"ל ספק ברכות ואזלינן להקל דתנשא בלא ז' ברכות ואחרי כן בשימצא יין או שכר יברך הז' ברכות עד"ש בש"ע שם סי' כ"ה ס"ג ע"ש ואי משום מ"ש רז"ל כלה בלא ברכה וכו' ל"מ דו"ל דביכול דיבר הכתוב ויש ללמוד דבר זה ממ"ש מרן ז"ל שם ס"ד אין מברכין ז' ברכות אלא בעשרה וכו' וביעוויין שם במור"ש בד"מ ובהח"מ סק"ג ובהב"ש סק"ד ע"ש ודון מינה ואו"כ ואיני מאריך יותר בזה יען ד"ז הוא דבר שאינו מצוי טפי מעשרה מבעשרה גדולים וכו' כמובן ·

ב ויש לדעת אי הא' דכתבו הפוס' התם יין או שכר אי הוי שכר הנעשים מענבים או מתאנים דוקא או אפי' שאר משקין הדומים לשכר דמשכרין כגון משקה בעין שכר שנקרא בלע"ז רו"ס הנעשה משעורין ויש אומרים מקמים של אסוק'אר וכמו כן משקה של בירה וכיוצא לזה ועיין בש"ע א"ח סי' ער"ב ס"ט ובהרב מג"א ז"ל שם והנם שהסברא נותנת דל"ש מ"מ לא מצאתי סדבר מבואר' ועיין בבריותות דף י"ג ע"ב ·

(ברכת שידוכין) **ג** ברכת שידוכין אפילו אם אכלו עשרה בני אדם אין מברכין שהשמחה במעונו הרשב"א ז"ל בתשו' ח"ד סי' ת"ר ע"ש ·

(כניסת יבמתו) **ד** הכונס את יבמתו צריך לברך ב"ת בעשרה כמ"ש הרמב"ם ז"ל בפ"ב מהל' יבום ה"ב וכ"כ מהר"י מטראני ז"ל בפ' ר"נ ח' בס"א שיהו ז"ל בא"ה"ע סי' ס"ב אות ג' ע"ש ·

(ב"ת בעשרה) **ה** כתב הש"ע שם סי' ס"ב אין מברכין ב"ת אלא בעשרה גדולים וכו' ועיין בהח"מ והב"ש שם ובמ"ש הבאה"ט ז"ל שם סק"ד וז"ל ובדיעבד אינו מעכב וכו' עד סו"ד ונראה דכונתו לומר דבדיעבד אם ברכו בפחות מעשרה אינו מעכב לשלא תנשא ועיין בבס"א

שם ובהזב"ל אה"ע או"ב · · ·

(קידושין ע"י שליח) **ו או** קידושין ע"י שליח עיין בש"ע אה"ע סי' ל"ו

ובהגהת מור"ם ז"ל שם ומנהגינו דבשמקדשה ע"י השליח במ"א ששם מברכין ב"א בשם ומלכות ובשתלך הכלה למקום הכלה שם מקדשה החתן והמברך מב' ב"א בלא שם ומלכות ובתב בתשו' הרב פרי הארץ ז"ל ח"ב בא"ה"ע סי' א' דאם קידש ע"י שליח וודוע בבירור שלא בירך השליח בו בפרק · בשתקדש החתן את"ב יברכו ברכת אירוסין ע"ש ·

(ש"ב מעומד) **ז** מה שנוהגים לברך ש"ב מעומד כתב מהריק"ש ז"ל בע"ל את"ע סי' ס"א וז"ל ברוב המקומות מברכין ש"ב ול"ע למה וכו' ואם לכבוד החתן והכלה למה ב"א מיושב ונ"ל דכיון דש"ב היא ברכת אשר ברא שאומרים אותה כל ז' ובברכה זו יש בה לכללות ישראל מהרה ה' אלהינו ישמע בערי יהודה וכו' ולברך את ישר' לוה ה' שיהיה בעמידה כמ"ש רז"ל כה תברכו בעמיד' וכו' לפיכך מברכין ש"ב בעמידה דכולהו וכו' ודוקא פ"א אבל בסעודה לא שלא להטריח המסובין ומפני כך נהגו לברך פ"א לכל חתן בפני עצמו ובסעודה ז' ברכות פעם אחת לכל החתנים שלא להטריח המסובין והחתנים עכ"ל ולע"ד נראה לומר דמה שקמים בשעת ש"ב הוא משום כבוד החתן דיש לו דין מלך וכמו שכתב החבי"ב ז"ל שם בכנה"ג אה"ע שם והשתא א"ש מה שאין קמים בשעת ב"ה משום דבו בפרק אין לו דין מלך וגם א"ש מה שאין קמים בשעת ש"ב של ברכת המזון משום דגם החתן הוא יושב ואין שם מפני הכבוד וכ"מ מדברי תיקוני הזוהר ז"ל דכ"ו וכמ"ש היד"ה ז"ל שם וע"ע בזוה"ק ז"ל פ' תרומה דקס"ט ובתשו' הרמ"ז ז"ל סי' כ"ז ע"ש .

(כשהכלה נידה) **ח** אם הכלה היא נידה כתב בש"ע ז"ל אה"ע סי' ס"א

דנהגו עכשיו ליסא אותה ע"ש ולענין הנחת הטבעת באצבעה כתב החבי"ב ז"ל בא"ה"ע שם בהגה"ט דמהרי"ל ז"ל כתב דלא ינע בה אך מניחה בעצמה ע"ש אמנם מתחילת דברי החבי"ב שם נראה דהחתן מניח הטבעת באצבעה במנהג בטהורה וחזי הוית למהרי"ע ז"ל בס' בית יהודה בא"ה"ע סי' ל"ג דנשאל עד"ז והשיב דלכאורה נראה דאסור ושאריך קצת עד דהל"ע דין זה ושוב בסו"ד מסיק לומר דהדבר כשר להושיט הטבעת ע"י אחר ויאמר בפיו הרי את מקודשת לי וכו' ומקרי קידשה ע"י עצמו ע"ש ולע"ד יש לתת טעם למנהגינו דהחתן מניח הטבעת באצבעה וכמו שכ"מ מדברי החבי"ב הנז' דס"ע דאין בזה חשש איסור יען החתן בו בפ' הוא מבוהל ומבויש מחמת נשיב רבות המלווי' שם מצד הכלה ומצידו וכן מ"ל שם אנשים רבים דנכנסים עבור ברכת האירוסין עד שכמעט על הרוב אינו נשמע קול החתן בבואו לקדש אותה הנהו תיבות דהרי את מקודשת וכו' ובכל כי ה"ג ליכא למיחש לתירי וה"ז דומה למ"ש בחולין איירי דבעי למיפלט לא בלע ודומה זה במ"ש בירוש' דסוטה דהביאה שם דאמרו שם אין יצה"ר מצוי באותה שעה ומתקיא דהביא שם מדתנן לא יאכל הזב וכו' ובתבו האחרונים ז"ל דאיירי בפני אחרים ע"ש ג"כ ל"מ דו"ל

דז"ל דהתם שאני דאיירי בנשואה ומיישינן שמא אחר אכילה יבא לידי עבירה מה שאין כן הכא גבי חתן דכשהכלה נדה הוא ישנה בין האנשים והוא ישן וכו' וכמ"ש בש"ע יו"ד סי' קצ"ב ס"ד ע"ש ליכא למיחש שמא יבא לידי עבירה גם מה שהביא דאיה מדין בעלה רופא דאסור למשש לה הדפק כשהיא נדה כמ"ש ביו"ד ס"ס קצ"ה ע"ש נ"ל דשאני התם דמישוש הדפק שוהא או טפי מנ"ר וגם לא הוי בפני רבים דליכא משום בהלה וביעיותא משא"כ הכא ואי משום דעת הסוברים ז"ל דנגיעה באשה נדה אסורה מד"א משום יהא' אשה בגדת טומאתה לא תקרב וכמ"ש שם גם לזה נ"ל דהתם איירי דרך חיבה כגון חיבוק ונישוק וכמ"ש הש"ך ז"ל שם סי' קצ"ה וכמ"ש שם ומ"מ כתב החבי"ב ז"ל דהא דמקדשה ונכנסת עמו לחופה כשהיא נדה דוקא בשרולה ליפא עכשיו ואי אפשר ליטהר כגון שלא עברו ימי נדתה וליבונה אבל אם עברו ימי נו"ל ואף עפ"י כן אינה רוצה לטבול לסיבה אחרת יש לחוש לדברי הרמב"ם שלא תכנס עד שתטהר וכן עשיתי מעשה ע"ש·

(עוד נו') **ט** אלמון דנסא אלמנה והיתה נדה בשעת נישואין ונכנסה בנדתה לחופה בימי החול ונתיחדה עם בעלה והגיע זמן טבילתה בליל שבת מהו שתטבול ויבא עליה ביאה ראשונה בליל שבת ע"ד זה נשאל הרב פ' ז"ל בתשו' אה"ע סי' ג' והשיב תשובה וכו' ובסו"ד שעלה דיש לסמוך ע"ז בדיעבד אם נתיחד עמה דשרי לטבול בע"ש וליכא מאן דפליג ושרי לבא עליה ע"ש·

(בעילה בשבת) **יוד** כתב הרב מר וקדישא הבי"ד העיקרי הד"ט ז"ל בא"ח סי"ד אות ל"ז וז"ל אסר איסר לבחורים ולדים שלא טעמו טעם בתולה ובעולה כלל לבעול בשבת בתחילה משום צערא דידיה ודידה לפי שילד שאינו בקי יש לו טורח גדול ואז גם צערה כפול שמא י"ל שאף בנשואין גדולים שטעמו טעם בעולה ולא בתולה יגיעה רבה הוא להם לכן כל בעל נפש ישער בעצמו שלא ישכב לו ולה צער ויסורין בשב' תחת תענוג עכ"ל ודברי הרב הנז' נכונים בטעמם וא"כ מה טוב לעשות הנישואין ביום הרביעי כדתנן דהשתא י"ל ריוח לעשות המעשה בימי החול ומה גם דע"י זה ינצלו מאיסורי שבת ולפחות מאמירה לגוי וכיוצא

(כשהכלה נדה) **יא** כשהכלה נדה אם כזמן לומר שלא הודיעוהו אחר ז' ברכות ועין הוא טוען הפך המנהג וכ"מ לתוספת עיין בתשו' הש"ל ז"ל סי' קכ"ר בא"ר ע"ש

(קישור לחתן) **יב** הקושר את החתן או לאיזה אדם . הרשע שעושה זה אין לו כפרה עולמית ואין לו חלק לעוה"ב כדאיתא בירוש' וכתיב לא יתבול וכו' ומעשה באדם אחד שקשר יהודי אחד ונכרת תוך שנתו ונתודע הדבר ע"י חלום שבן הגיד הרשע כש"מ כר מינן כ"כ מוה"ר מהר"א הכהן ז"ל בס' מד"ת הו"ד בחק"ס ז"ל דקל"ג ע"ב ע"ש .

(מוכת עץ) **יג** חתן דנסא בתולה אדעתא דמוכת עץ וכתב לה מנה ובשעת נישואין מצא לה בתולים אם חייב החתן לכתוב לה כתו' של מאתים כתב הרב פרי הארץ ז"ל ח"ב בת' אה"ע סי"ד דע"ז דחייב וכן הסכים עמו שם מהרג"ח מזרחי ז"ל ע"ש ועיין בח"ס ז"ל ח"ב סי' ל"ח אות כ"ח ע"ש

(שמחה לחתן) **יד** לשמח אותו דבר מצוה מקרי ולכן ראובן שנשבע שלא ליכנס בחופת בן אחיו מתירין לו אפילו נשבע ע"ד רבים כ"כ החבי"ב ז"ל בשיורי יו"ד סי' רכ"ח הגב"י הביא דבריו הק"ס ז"ל דקל"ג ע"ש

(טוטון תחת החופה) **ט"ו** כתב מו"ה החסי' מהר"א הכהן ז"ל בס' שבט מוס' בליקוטים שאחר הדרושים וז"ל שמעתי ממהר"ן רוויליו ז"ל שאמרו בחלום לבמהרי"א ז"ל שהשותה טוטון תחת האפריון של חתן וכלה דלעוה"ב מסינים עיניו בעשן רמז לדבר עשן בחופה למה כלומר אין ראוי לשתות שם עשן עכ"ל הביא דבריו שם ע"ש ויש לדעת באם קנה של מעלה העשן של טוטון הוא ארוך הרבה והאיש ההוא שותהו מבפנים או מבחוץ לאפריון באופן דהעשן אינו נכנס לתחת האפריון כי אם דיוצא מתוך לאפריון או לחוץ ממנו או לפנים ממנו אם מותר ולכאורה מתו"ד הרב הנז' נראה דמותר כמובן ומ"מ לענין מעשה נ"י דאין לנו עסק בנסתרות

(בתולים). **טז** חתן שבא על בתולה המיודעת לו ובשעת התיפה לא מצא לה בתולה ואינו רוצה לישאנה עיין בתשו"י ז"ל סי' רי"א

(ז' ימי נקיים) **טוב** אם יכול להכניס הכלה לחופה תוך ז' ימי נקיים על סמך המשמרים עיין במהרי"ט ז"ל בס' בית יהודה בא"ע סי' ג' שכתב שדבר זה תלוי בפלוגתא דרבו' ז"ל ע"ש ועיין למהרי"ה ז"ל בס' שיורי ברכה ביו"ד סי' קצ"ב ס"ד במ"ש שם ועוד כתב בס' ח"ש ח"ב סי' ל"ח אות מ"ז דאח"ז ראה לעט"ר מו"ה ז"ל בס' גט מקושר סי' קי"ט ד"ב דכתב דעשו מעשה בקובכי ירוש' תו' עפ"י הוראת מוה"ג שבא דמספטים במהרי"ך ולה"ה דלסיבה קלה התיר לכנוס לבתולה תוך ז' ימי נקיים דתימוד ע"י שמירה שלא תתיחד כמו בנדה ע"ש

(שמחה) **חי** אם יש שום הסכמה שכתוב בה הסכמנו דמי שי"ל שום שמחה וכו' גם אלמון תוך ג' ימים שמחה מקרי דבהסכמות הלך אחר לשון בני אדם כ"כ החבי"ב ז"ל בתשו' כ"ח חי"ר סי' רי"א הביא דבריו שם ע"ב ע"ש

(תענית חלום) **יט** לענין ת"ח אם יתענה לפחות בג' המאורות ולכאורה נראה דיכול להתענ' אפילו דהוא יו"ט שלו שהרי אפי' בשבת דחמיר וגם ביו"ט מתענה וכידוע וכמ"ש בש"ע ז"ל בא"ח סי' רפ"ח ע"ש וכתב המג"א ז"ל שם סק"ז וז"ל שבל ג' חלומות כתב בשל"ה שאף באלו הג' אין להתענות בשבת אלא א"כ התענית עונג לו כגון שנפשו עגומה וכו' ע"ש וב"ח כתב דאם נפשו עגומה עליו י"ל להתענות בכל החלומות ובאלו הג' יתענה אפילו אין נפשו עגומה עליו עכ"ל וה"ל לחלק שלא להתענות דהא איבעי דאורייתא' וכו'

וכו' וז"ל הריב"ש אם הוא נכרא דלא קפיד בחלום רע או שהתענית צער לו ומצטער הרבה יותר וכו' אסור להתענות בשבת ואפילו בחול אינם מלוה ע"ש ולפי מ"ש כ"ל דאם חלם החתן חלום רע ואין נפשו ענומה עליו וכו' כיון דימי החופה הם כימי אפילו חלם אחד מן השלשה החלומות הנז' שם בש"ע יכול לסמוך ע"ד הריב"ש הנז' שאדי אעיקרא האי דינא דתענית חלום אינו חובה אלא רשות ומותר וכדדייק הש"ע שם בס"כ שכתב מותר להתענות וכו' ע"ש וכ"כ בתשו' הרשב"א ז"ל בח"א סי' קל"כ ע"ש ומה גם לגבי חתן שאם יתענה עבור הת"ח יצטערו כל בני החופה וגם הכלה אמנם אם נפשו ענומה עליו ורוצה להתענות יתע' מידי דהוה אשבת והשאר תעניות כמ"ש ועיין בש"ע שם שכתב בשם י"א דאין וכו' והעולם אומרים וכו' ע"ש וכמ"ש הרב מט"י ז"ל סק"ו ע"ש ותו חזה הוית להמט"י שם אח"ז דאחר דכתב דת"ח אינו חובה וכמ"ש הרשב"א שם בתשו' וכ"מ מדברי הש"ע שם שוב אח"ז כתב דמדברי הרמב"ם ז"ל פ"ה דתעניות נראה דס"ל דהוא חובה שכתב הרוא' חלום וכו' צריך להתענות וכו' ומ"מ נלע"ד שאעפ"י דיש לנו לפסוק כדעתו ז"ל מ"מ ה"ד בחול וכו' ע"ש ומ"מ נלע"ד דכיון דהטור והש"ע והר' הלבוש ז"ל נקטו לישנא דמותר א"כ גבי חתן דליכא ה"ע י"ל די"ל לסמוך ע"ד וע"ד הריב"ש הנז' כשאין נפשו ענומה ומדברי המט"י הנז' ל"מ די"ל דהוא ז"ל הוא מערי המערב דהולכין בתר ס' הרמב"ם ז"ל וא"כ שפיר י"ל כמ"ש כנ"ל לומר לכאורה .

(נישואי קטנה) **כ** כתב הרב ארחות יושר בפ' כ"א וז"ל ראיתי מנהג גרוע כשמת לאד' בתו הנשואה ויש לו בת קטנה בת ח' או ט' שנה דמכניסין הקטנה תחת הגדולה מפני ענמת נפש ועובר על כמה עבירות האחת על למען ספות וכו' דממאנת בתשמיש ועובר ג"כ על מ"ש בנידה ומשחקים בתינוקות מעכבין את המשיח ואמרו דה"ע משום דלאו בר הולדה נינהו וא"ר אין בן דוד בא וכו' ולפעמים מעכבין הנשואין שנה או שנתיים כדי וכו' ובתוך הזמן הזה חתנו מוליד רוחין ושדין וכו' ע"ש הביא דבריו התוס' ז"ל דקל"א ע"כ ע"ש ·

(היפוך מנקיבה לזכר) **כא** חתן ראיתי להרב יד נאמן ז"ל דס"ב ע"כ וז"ל וכתוב בספריהם שבתולה אחת בזמן שהיו מכניסין אותה לחופה נתהפכה לזכר שכ"כ בפ' האגנו וכו' ואבוק'ראט הרופא וכו' העיד שבעיר אברדיס שאשה אחת קודם שנשאת קודם לידתה מחמת תמהון לבב נהפכה לזכר וצמח לה זקן וכו' וכן מעשה אחר וכו' וסיפרו רבים מתאורע זה וכו' ע"ש וגם קודם לזה כתב דגם מזכר לנקיבה מ"ל כמ"ש ע"ש ונראה שאם אירע בזה בשעה שמברך החזן שבעה ברכות דפוסק תכף אפילו באמצע הברכות דומה למ"ש מור"ם ז"ל בא"ח סס"י ק"ת גבי הטועה ומזכיר וכו' ע"ש וכן למ"ש שם בסי' רס"ח ס"ב גבי טעה והתחיל תפלת החול וכו' וע"ש בהמג"א ז"ל סק"ב ע"ש הבא נמי דוכותה והא מספקא לי באם בשהוליך השדכן לחתן המדורין לא איסתייעא מילתא לגבות שכר השדכנות שלו כגון שמת שהביא לו לחתן היה הכל תכשיט זהב וכיוצא או עבור סיבה אחרת ושוב עבר זמן וקודם הנישואין נתהפכה הכלה לזכר אם גובה השדכן שכרו כיון דאין שם כלה ולכאורה נראה דגובה דדבר ידוע פלוגתא דרבנן סבוראי ז"ל דפליגי באם חזרו בהם ונתבטלו השידוכין אם חייבין לשלם לשדכן שכרו כיעויין במור"ם ז"ל בח"מ סס"י קפ"ה וברב הלבוש ז"ל שם ובהסמ"ע והש"כ ז"ל שם ובהחבי"ב ז"ל שם הגב"י אות טו"ב ושם בהמטה שמעון ז"ל בהגב"י אות י"ג שכתב בשם הרב עדות ביהוסף ז"ל ח"ב סי' ל"ה שכתב דלענין הלכה הכל כמנהג המדינה ע"ש ועיין עוד שם באות ח' ובתשו' הרב שמחת יהודה ז"ל סי' קי"ג ע"ש והנ"ל הוא דהיכא דמנהג העיר הוא לפרוע תכף בעת גמר השידוכין ושוב אח"ז חזרו בהם וביטלו השידוכין לכ"ע חייבים לשלם להשדכן שכרו משלם והרי בעירנו אזמיר יע"א המנהג פשוט היא לשלם להשדכן בעת שמביא מעות המדורים לחתן וא"כ אם אירע שלא פרעו לו להשדכן בו בפרק עבור שום סיבה ואח"ז נתהפכה הכלה לזכר או החתן כלפי ליא אז אפי"ה חייבים לשלם לו להשדכן שכרו משלם אמנם אירע מילתא כדנא קודם הבאת מעות המדורים אז תלוי הדבר בפלוגתא דהרבנים ז"ל הנז' והמע"ה די"ל המוחזק קי"ל כמובן · ועלה ע"ר לומר דבכה"ג אפשר דכ"ע יודו דפטורים די"ל דע"כ לא פליגי הרבנים ז"ל הנז' אלא בשיש שם החתן והכלה והיו כמו שהיו אלא דהם השני כיתות עבור שנפל מחלוקת ביניהם על שום סיבה נתרצו לבטל השידוכין משו"ה יש סוברים דחייבים ליתן להשדכן שכרו משא"כ בכה"ג דיש כאן שינוי בכלה או בחתן אפשר דכ"ע יודו דפטורים ונראה שדבר זה דומה למת אחד מהם וצ"ע בספרי רב"ר ז"ל בזה דלכאורה נראה דדא ודא אחת היא ועיין בהרב שמחת יהודה ז"ל שם דקל"ט ע"ד ע"ש ולא יכולתי להאריך עוד בזה מפני שבעל הדפוס דוחק אותי מידי יום ביום ·

(מחזיר גרושתו) **כב** מחזיר גרושתו דאין מברכין שהשמחה במעונו כמ"ש מהרימ"ט ז"ל בח"א סי' ס"ד כתב החבי"ב ז"ל בכנה"ג אה"ע שם בהגה"ט אות ל' דברור הוא דה"ד במחזיר גרושתו מן הנשואין אבל מן האירוסין צריך לברך ע"ש ובתשו' הח"ש ז"ל ח"ב סי' ל"ח אות ח"ן מ"ש וחזי הוית להרב מזבח אדמה ז"ל דכ"ג ע"ב שכתב בזה וז"ל לענין מחזיר גרושתו צריך קידושין ושבעה נקיים וברכת אירוסין ושבעה ברכות בעת כניסה אבל לא בסעודה ולכתוב לה כתובה אחרת אבל לא יברכו שהשמחה במעונו עיין ד"מ אה"ע סי' ל' ויכתבו בכתובה מתרכתא דידיה ועיין בהכנה"ג בסי' ס"ו סק"ג וסי' ק"כ סק"ח ויען בנ"ד היו הפרשיות ביניהם לענין שכר הכתובה וגם שאינה נמלאת הכתובה הראשונה כתבו הכתובה כמו שמתרצים ביניהם ויכתבו בה חוץ מכתובתה הראשונה שהם תבא לידי גבייה תגבה א' ושניה אבל אם אין הפרש ביניהם כל שהחזירה קודם שפרע לה הכתובה אין לה אלא כתובה הראשונה וכמ"ש מרן ש"ע אה"ע סי' קס"ח וסי'

וסי' ק' סט"ו ובכנה"ג סי' ס"ו וב"ש סי' ק' סקמ"ג ובתוס' פ"ח מ"ח ועיין פרי האדמה דכ"ו ע"א ע"ש ומהרי"ט ח"א סי' ס"ד ולקט הקמח חאה"ע דל"ו ע"ב ולענין הבחנת ג"ח עיין ס' עדות ביעקב דאין צריך ונוסח כתובת מחזיר גרושתו ע' בכנה"ג סי' ס"ו עכ"ל הבאתי כל דבריו משום דכ"מ לברכ' דונים אלא דמ"ש בתחילת דבריו דבמחזיר וכו' אבל לא בסעודה ע"ש דמשמע גם בסעודה ראשונה עיין למהרי"א ז"ל בס' חיים שאל ח"ב בסי' ל"ח אות כ"ו דכתב דגם בסעודה ראשונה מברכין ז' ברכות ושכ"מ מסתימות דברי הפוסקים ושכ"כ בתשו' הרב"ש ז"ל סי' ער"ה ע"ש ·

(ברכת שהש"ב) **כג** לענין ברכת שהשמח' במעונו שכתב הרב ס' החסידים ז"ל

דבמקום דיש אנשים ונשים רואין וכו' דאין מברכין ברכה זו וכמ"ש לפנים משמעות דבריו הוי דוקא באנשים ונשים משא"כ בבחורים ובתולים יחד במקו' אחד יש לאומרה משום דלא קרינן ביה הרהורי עבירה וכ"מ מתשו' הב"ח ז"ל החדשות סי' כ"ה ע"ש :

(שהחיינו) **כד** חתן דמצא כלתו אשה הגונה וחביבה לו מברך שהחיינו בלא שם ומלכות

מהרי"א ז"ל בס' מח"ב א"ח סי' רכ"ב או"ה ע"ש וזה נ"ל רמז מ"ש הכתוב במשלי יהי מקורך ברוך ושמח מאשת נעוריך כמובן ·

(ברכת על היין) **כה** ב"ח דאיכא פלוגתא אם מברך על היין תחילה או

בסוף כתב בתשו' הרב זכ"ל ז"ל מקושטא יע"א באה"ע סי' ז' דלפי מנהגינו דאומרים על כוס א' כ"ע מודו דמברך על היין תחילה וכל המשנה לא מלא ידיו בבה"מ ע"ש · ולענין טעימת הכוס בברכת אירוסין וברכת חתנים אם טועם הש"ץ קצת מהכוס ויתן לחתן ולכלה או לשמש וכיוצא שישתה השאר ש"ד ואפילו אם אינו טועם כלל המברך שפיר דמי אם ישתו אחר החשב"ן ז"ל ח"ג סי' ס"ה ע"ש הטעם ועיין בהפ"י ז"ל בזה בקו"א למכו' שבסוף הספר סי' כ"ב ד"ב ע"ג שפקפק לענין ב"ה וגם לענין ב"ח ויסב הדבר בדרך אפשר ולכן נראה דיטעום הש"ץ קצת

(נישואין לימים) **כו** יכול אדם לישא אשה לקצת ימים ובלבד שיודיע אותה כן

וכמ"ש הש"ע ז"ל באה"ע סי' ב' ס"ו ושם בסי' קי"ט ס"ה ע"ש וכתב הרב ארמת קודש ז"ל באה"ע סי' דה"ה ביבמה וב"כ הבס"א באה"ע שם משם דרב"ז

(קידושין בטלים) **כז** אם נמצאו הקידושין בטלים וצריך לחזור ולקדשה א"צ

לחזור ולברך ז' ברכות הרדב"ז סי' אלף קי"ז ומזה למדתי שאם טעה המברך וחשב שכבר נתקדשה ובירך ז' ברכות שמקדש אח"כ ומברך על האירוסין וא"צ ז' ברכות הפשוט הוא דאירוסין צורך נישואין הוא ולא הוי הפסק בין ב"ח לכניסה לחופה והרא"ש לא כ"כ ואין דבריו נראין דלא גרע נטול ברוך ושבא מלח ברכת אירוסין ועיין בא"ח סי' קל"ה ס"ו כן כתב מהריק"ש ז"ל בס' ע"ל באה"ע סי' ס"א ע"ש.

(זימון) **כח** לענין אי מזמנין עם הקטן והעבד לברכת אשר ברא דצריך שלשה ברין

בהמה"ז וכמ"ש מרן ז"ל בש"ע א"ח סס"י קנ"ט או לא עיין במ"ש בפנים בזה בדקט"ו ע"ד ושם הקשיתי ע"ד הח"מ ז"ל באה"ע סי' ס"ב סק"ה ונשמט שם מלכתוב שדברי הח"מ הביאם הרב זכ"ל ז"ל בחלק אה"ע אות בית דרס"ו ע"ב ושקשה ע"ד דהא מנ"ל וכו' במ"ש בפנים אלא דעל הח"מ ז"ל יש ליישב דכיון דהוא מעיר השכנז יע"א תפש בס' מור"ש ז"ל שם בא"ח שכתב ע"ד מרן שם די"א דאין מצרפין אותו כלל עד שיהא בן י"ג שנה וכו' וכן נוהגין ע"ש אם כן שפיר י"ל במ"ש אמנם על הרב זכ"ל קשיא דהביא דברי הח"מ הללו בפשיטות וכאילו אין חולק בדבר ולפי מ"ש למאי דפסק מרן שם דקטן וכו' מצטרף בין לשלשה ובין לעשרה ע"ש ב"מ דהגם דכתב התבי"ב בשיורי כנה"ג שם דלב"ח אינו מצטרף לעשרה מ"מ לשלשה מיהא מצטרף ויתר מזה שב"מ כמו שכתבתי ממ"ש הוב"ל גופיה שם אח"ז בדף רס"ז ע"א משם מהר"ם יב"ש ז"ל וכמ"ש לעיל ונ"ל וכבר הסכמתי להלכה כן שם ובאמור ועיין במהרי"א ז"ל בס' ברכי יוסף שם או"ד שכתב דהגם דקיש"א דמילתא נראה דסובר מרן דבל שהוא גדול מבן שם ויודע למי מברכין יכול לזמן מ"מ מהרי"ה הסכימה דעתו לומר דצריך שיהא בן תשעה כדכתב הרי"ף והמג"א וכו' ע"ש מ"מ נ"ל דבן תשעה לכ"ע מזמנין עליו וה"ה לברכת חתנים וכמ"ש.

(פנים חדשות) **כט** חתן שהקדים קרואיו בבית שבנו הרחבה והכלה שם ושהיו

פנים חדשות שם היו מברכין ש"ב ויהי היום ביום אחרון החתן היה חולה ולא היה שם העלה מהרי"ט ז"ל בתשו' שבסוף ס' טו"ב א"ח דכיון דהפנ"ח שם ושושבינו ומשרתיה של החתן יום ראשון ביום אחרון ומברכין ש"ב אפילו שאין החתן שם ה"ד הרב קמ"ש ז"ל דקל"ג ע"א ע"ש.

(ברכת אירוסין) **ל** לענין ברכת אירוסין איכא פלוגתא דרבו' ז"ל אם בתחילה

מקדש ואח"כ מברך או איפכא וכיעוין בהריב"ה והש"ע ז"ל אה"ע סי' ל"ד ושם בהתבי"ב הגה"ט אות ב"א כתב בשם תשו' הרא"ש ז"ל ח"א סי' ד' דבדיעבד אם בירך קודם הקידושין ש"ד גם כתב בשם הרב מ"ב ז"ל סי' ב"ר דבעיר חדשה ראוי לנהוג כדעת הסוברים ז"ל דמברך קודם ובמקום שנהגו כדעת הסוברים דמקדש קודם אינו יכול לשנות המנהג ומוחין בידו גם כתב דבאזמיר יע"א נוהגין דמקדש קודם וכמנהגינו עו"כ שם אים ואשה שאחד מהם מהנוהגים לברך קודם ואחד מהם מהנוהגים לברך אחר הקידושין בתר דידיה אזלינן שהוא המצווה לקדש ולין המ"ב ז"ל סי' ב"ר ע"ש וחזי הוית בנימוקי מו"ה המו' במהר"ח מודעי ז"ל על הש"ע אשר נדפסו בס"ש בירך משה למהרמ"ב ז"ל בדקס"א ע"ב שכתב שם ע"ד התבי"ב הנז' דבתר דידיה אזלינן וז"ל ועל זה סמכתי ועברתי עובדא באיש אחד מא"י תו"ב שנשאלני שליח לקדש לו אשה פה קושטא יע"א בקידושין גמורים והוריתי לברך קודם מאחר דבכל א"י נהיגי כהרמב"ם ז"ל ושלוחו של אדם כמותו ועוד דבלא"ה הרי נוהג כן בקושטא ואעפ"י שאין משם ראיה כמ"ש הה"מ ז"ל מ"מ טוב הדבר שלא לשנות את הידוע עכ"ל

(שם רע) **לא** חתן שנתקוטט עם אדם אחד וא"ל האיש ההוא הכלה שלקחת
אינה בתולה עיין במ"ש בס"ד בריש פ"ב דמכילתין דמשם בחר"ה ·

(טבילה) **לב** חתן שלא היה יכול לשמש בליל מוצאי שבת ונתעכב עד ליל רביעי
וביום שני שהוא יום ששי לשימושה רצו הנשים להטבילה בו ביום אין יכולות עד שיעברו ז' ימים ואם הטבילה אין הטבילה מועלת ותחזור ותטבול בזמנה ואם כבר בעלה איסור דעבד עבד וה' הטוב יכפר בעד ומ"מ אין צריך פרישה מבעלה ג' חדשים משום הבחנה וכו' כ"כ מהרי"ט ז"ל בס' בית יהוד' סי' ל"ג ·

(שבועה) **לג** חתן עיין בתשו' מהרי"ו ז"ל סי' א' באיש שנשבע שלא לשמש עם אשתו
דהוי שבועת שוא דהרי הוא משועבד לה ע"ש ונראה דה"ה בחתן וכלה אחר ש"ב ·

(זנות) **לד** חתן דנשא אשה בתולה ואחר עבור חודש אחד וכיוצא היא אמר' שבכסליו
שעבר זינתה עם לוי והיא הרה ואח"ז הוכר עוברה לענין דאסור לעמוד עמה עבור דנשא מעוברת חבירו חייב להוציאה · ולענין אם יש לה כתובה ותוספת פטור מהכל זולת נדוניתה ומדודים שהכניס' לו נוטלת אותם אם הם קיימים ואפילו אם זינתה בעודה פנויה · ולענין ההוצאות המע"ה · ולענין השבת שנתן לה אביה והמתנות שנתנו הקרובים כל הנז' יעויין בתשו' שפת הים למוה"ג במהרי"מ ז"ל באה"ע סי' ט"ו ע"ש ·

(קנס) **לה** לאה שנשתדכה עם שמעון בקנס וכתבו התנאים והשליש על הקנס
משני הצדדים וחלתה הכלה והמכה מנהג נשים אולי מזל החתן גורם קורעים התנאים והלך החתן עם אבי הכלה אצל הנאמן וקרעו התנאים והתנו בע"פ שכשתהיה עומדת מחולייתה שיחזרו לחזור ולקיים התנאים ואח"כ עמדה מחולייתה חייבים לעשות קישור התנאים הרב שבות יעקב ז"ל ח"א סי' ק"ו ה"ד היר"א באה"ע סי"ן אות כ"ח .

(שבעה נקיים) **לו** ראובן שלקח בת שמעון וספר' לה ז' נקיים ובשעת הנישואין
נפלה קטטה ביניהם ואחר שעבר שלש או ד' שעות נכנסו בני אדם ועשו שלום ביניהם ואח"כ רוצה ראובן לישא כלתו אם צריכה לספור פעם אחרת ז' נקיים משום דם חימוד כתב מהריט"ץ ז"ל בתשו' סי' ס"ז דצריכה וכן הסכים מהרי"פ וחכם אחר ז"ל שם וכ"מ מתשו' הת"ב ז"ל סי' מ"ב ועיין עוד בהרב יד נאמן ז"ל דמ"א ובתשו' שפת הים למוה"ג ז"ל בחי"ר סי' ט"ו בכעין זה מ"ש שם ע"ש ובתשו' הרב שם חיי ז"ל סי' ד' ע"ש ול"י קצת שם ·

(שתוקי וכתובה) **לז** חתן שנולד מפנויה שנתעברה ולא נתברר בן מי הוא זה כת' מהרי"ד
ז"ל בכ"ד חאה"ע סי' מ' דיכתבו שמו על שם בן אבי אמו במקום אביו ע"ש וכן עבד עובדא הרב שבט בנימין ז"ל במ"ש שם סימן ע"ו ע"ש ·

(ספק זנות) **לח** חתן דנשא אשה בכסליו וילדה בניסן והיא אומרת שהוא ממנו
והוא כופר עיין בתשובת הרב לבי ז"ל סי' מ"ד

(טעות בכתובה) **לט** חתן אם אירע טעות בכתובה בשם החתן או
הכלה אפילו דשינו שמה כתב הב"ד ז"ל באה"ע סי' מ"א דאיתיה בתקנתא ע"י קיום ע"ש אבל הר"מ באה"ע סי' כ"ט ב' דבזמן הרבנים מהריק"ו ומהרש"א ומהר"ם ז"ל פסלו את הכתובה והצריכו לכתוב כתובה אחרת שאין הקיום מועיל בשם החיוב ע"ש וכ"כ דעת הרב שבט בנימין ז"ל בסי' קת"ב ע"ש אמנם הרב רבי חיא בנו ז"ל שם בסי' קנ"ח הביא משם הרבה מרבני האחרונים ז"ל דהסכימו לומר דמהני קיום ע"ש ומ"מ נראה דאם הוא שעת הדחק והוא בע"ש דאין שהות לעשות קיום דאז יכולין ליטול קנו"ס וכו' מיד החתן איך מתחייב חיוב גו"ש לאשה ולקיים בכל מ"ש בכתובה ההיא ואחר השבת יכתבו הקיום ויחתמו עליו דומה למ"ש הב"ש ז"ל באה"ע אות כ"ת גבי אסור לבעול בלא כתובה ע"ש וע"ע בתשו' הרב כתונת יוסף ז"ל אי נמי יכתבו כתובה ויחתמו בה כנז'.

(כתובה וקרוב) **מ** חתן שלאחר כתי' חתימת הכתובה נמצא שהאחד היה
קרוב כתב בתשו' הרב שביתת יו"ט ז"ל בח"מ סי' א' ד"ן דצריך קידושין אחרים ע"ש ועיין בכעין זה בתשו' מהריט"א ז"ל בס' שמחת יו"ט בסי' ע"ה ע"ש ·

(תנאי בקידושין) **מא** היכא דו"ל את מותר אם יכול לקדש ולהתנות וכו'
שאם תפול וכו' לא תהא מקודשת מור"ם ז"ל באה"ע סי' קנ"ז ס"ד דשפיר דמי להתנות והרבה מגאוני אשכנז ז"ל הסכימו לדבריו אבן בא"י ומצרים ודמשק ובמערב חיצון ופנימי וגלילות טורקיאה נוהגים כמרן וכ"כ מהרא"נח ז"ל בתשו' דקבלנו הוראותיו לבד בממון ובדין זה של מור"ם חולק מרן ז"ל שם גם מגאוני ורבני אשכנז איכא דחולקין על ס' מור"ם הנז' כ"כ מהרי"א ז"ל בתשו' ח"ש ח"ב סי' ל"ח אות חיי"ס ע"ש ·

(חתימת בכתובה בקרוב) **מב** רב שחתם בכתוב' בתו של חתנו שי"ל
מאשתו הראשונה זה היה מעשה בזמן מהריט"א ז"ל והוא היה החותם ושמע מהחכמים מרבנן אבתריה לומר שצריך לכתוב כתובה אחרת בחתימת ב' עדים רחוקים והרב הנז' ז"ל בתשו' הרמתה בס' שמחת יו"ט סי' י"ד האריך להוכיח דהכתובה היא כשרה בכל שטרי כתובות הכשרים כיע"ש מילתא בטעמא

(סגולה) **מג** סוד גדול שיזהר החתן לשים רגל הימנית על רגל הכלה השמאלית
בשעת הז' ברכות וע"י זה ישלוט עליה כל ימיה ותהיה משועבדת ונשמעת לכל דבריו ואח"כ תעשה הכלה שתשים רגלה השמאלית על רגל החתן השמאלי תשלוט היא עליו ואם היה שהחתן עשה כמ"ש ובעת זיווג הראשון תשאל מהחתן קיתון של מים ויתן לה אז מבטלת סגולת השמת רגל החתן על רגל הכלה כ"כ נו"ה החסיד כמוהר"א הכהן ז"ל בס'

בש' שכ"מ בדרוש ב' לתשובה ומביא מעשה לזה ע"ש.

(פת פלטר) **מד** חתן אין להקל לאכול פת שאפה גוי בסעודת חתונה רק בפת פלטר ובעיר שרובה גויים ואם דר יחידי בכפר וכה"ג מותר אפילו של בעה"ב אם אין לו פת אחר לאכול בשבת כ"כ הרב מר וקציעה ז"ל בא"ח סי' שכ"ה הביא דבריו מהרי"א ז"ל בס' מת"כ שם ס"ד ע"ש.

(עירוב) **מה** לענין עירוב כתב בחי' ה' האגודה ז"ל אשר בש"ס תשו' מהרי"ו ז"ל בדש"א ע"א פב' בפ' במה אשה משם ראבי"ה ז"ל דכ' דחתנים מותרין לישא הטלית תחת המקטורין אף במקום שאין עירוב ע"ש.

(נז' עירוב) **מו** לענין מה דקי"ל דאין מערבין עת"ח אלא לדבר מצוה גם אם רוצה לילך לבית המשתה של נישואין דבר מצוה הוי כמ"ש הש"ע ז"ל בא"ח סי' תט"ו ס"א ועיין בהרב תוספת שבת ז"ל שם.

(תוספת) **מז** חתן דנשא אשה ולא בא עליה מפני שהיה שם חשש כישוף אבל נתייחד עמה אם חייב בתוספת עיין להמ"ב ז"ל בח"ג סי' ב' ע"ש והביא דבריו החבי"ב ז"ל בא"ע סי' ס"א הגב"י אות ט' ועיין בבעי חיי אה"ע סי' טו"ב ע"ש.

(נז' תוספת) **מח** חתן שחלה קודם כניסתו לחופה והכביד עליו חוליו ולא רצה לבטל השמחה ובירכו ז' ברכות אם מ"ו שוב אח"כ נפטר לב"ע תובת הכלה גם בתוספת כ"כ הרב בית יהודה ז"ל בא"ע סי' י"ב ע"ש.

(תכשיטין) **מט** חתן ששאלו ממנו קרובי הכלה שיתן תכשיטין לכלתו מסך כו"כ וכך עשה אביו ושוב אחר הנשואין נפטר החתן ושואל אביו התכשיטין כתב הרב אדמת קודש ז"ל ח"א סי' ל"ז ד"ל דאפילו בשבועה אינו נאמן ע"ש.

(ס"ת) **נון** כשעלה לקרות לס"ת ההוא אמר ברכו ובא אחר והפסיק בפיוט בשבת לקרות צ"ל ברכו פעם אחרת סמוך לברכה מהרי"ע ז"ל בתשו' בית יהודה א"ח סי' ל' הביא דבריו בס' ברכי יוסף ז"ל בא"ח סי' קט"ז ע"ש.

(ניגונים) **נא** לענין ניגונים ופיוטים או שאר שירים ותשבחות או שירים לחתן ולכלה וביוצא ואומרים אותם באמצע הברכות שקודם ק"ש ולאחר ק"ש בשחרית ובערבית ובלילי המועדים כתב הרמב"ם ז"ל בתשו' פאר הדור סי' קכ"ח דלא זו הדרך לפסוק בברכות ק"ש לא בברכות שלפניה ולא של אחריה ואם הוא בהכרח לומר יאמר קודם ברכות ק"ש וכו' ע"ש.

(ס"ת) **נב** מה שנוהגין בכמה מקומות להוציא בשבת חתונה שני ס"ת והחתן קורא בא' ואברהם זקן כתב התשב"ץ ז"ל בח"ב סי' ט"ל דזה המנהג לא הוזכר בשום מקום וכו' אלא שאין איסור בדבר להוציא ס"ת אחר משום כבוד חתונה ונראה שנהגו כן מפני שרוב חתנים הם ע"ה ואינם יודעים לקרות והרגילו אותם לקרות פרשה ידועה אפילו לע"ה והשני שלפעמים אין בפרשה טובה לחתן כגון בפ' האזינו וביוצא בה ומשום ניחוש אינם רוצים לקרות לחתן פרשה שיש בה קללה. ותפסו להם מנהג זה בכל פרשה ובחרו להם פרשה זו שהוא מענין זיווג וכו' ובהרב הערוך ז"ל בערך חתן כתב במנהגינו שאחר שקורא לו הש"ץ מפרש' היום קורא החתן פ' ואברהם זקן ע"פ וכו' ע"ש ולע"ד בצירוף טעמו השני של הרב תשב"ץ ז"ל נ"ל לומר עוד דלפעמים ימצא טעות בס"ת ויצטע' אותו אדם שעולה לס"ת ובפרט אם הטעות הוא רומז שום רמז שאינו טוב לאדם כמובן וכידוע ובפרט אם היה קורא בס"ת של הציבור והיה צריך להוציא אחר משו"ה בחרו בפ' ואברהם זקן שעל הרוב מוציאין אותו לקרות בו פ' הלזו לחתן וגם מגיהין אותו וגם אם בשום פעם ימצא בו טעות אינו אלא פעם ביוצא באופן דהוי מלתא דל"ש ועיין במ"ש בליונים דלפנים דאפילו נמצא בו שום טעות א"צ להוציא אחר ע"ש ות"מ מרויחנן טובא בהאי מנהגא לפי מ"ש.

וראיתי לרבינו בחיי ז"ל בפ' חיי שרה בהאי פרשתא דכתב דה"ט דקובע בישראל לקרות פרשה זו לחתן ביום חתונתו להזהיר העם שיזהר בנישואיו שלא יקח אשה לשום יופי שהרי הכתוב אומר שקר החן וכו' ולא לשם ממון כי הממון עשה יעשה כנפים כנשר וכו' ולא לשם שררת הקרובים ובני משפחות שיהא בעזר מהם ויוכל להשתרר לפי שהוא נכשל ונענש בכל אחד ואחד משלשה כוונות אלו אבל צריך שתהיה כונתו לש"ש ושידבק במשפחה הגונה לפי שהבנים נמשכים בטבע אחר משפחת האם כי כן טבע וכו' ע"ש ולפי טעם זה דאשון שקרא לא ללמד על עצמו וכו' א"כ כ"מ לנישואי בניו ובהצטרפות טעם אחר לענין נירושין וכו' כמובן. ולע"ד נ"ל טעם אחר עפ"י מ"ש בב"ר אמאי דכתיב בהאי פרשתא וה' בירך וכו' בכל דאמרו שם אר"י שנתן לו בת וכתב הב' נזה"ק ז"ל שם דהברכה הזאת הכונה עמ"ש בזוה"ק ז"ל דאדם הזוכה לבן ולבת זוכה להשלים על ידו השם הוי"ה ב"ה דהיינו יו"ד בחינת ה"א בהשם וא"ו בבן ה"א בבת וז"ש וה' בירך את אברהם בכל ע"ש מעתה י"ל דמנה"ט קורין להחתן פרשה זו דשם רמז שיזכה לבן ולבת כאברהם אע"ה וכאמור

(ס"ת) **נג** בחול המועד של חג נמצאת אות אחת קרועה בס"ת של החתן וצריך לשים טלאי מבחוץ ולתקן האות כתב מהרי"א ז"ל בתשו' ח"ש ח"ב סי' מ"ג אות א' דאסור לתקנו חדא דמרן ז"ל לא חילק בין צורך רבים לצורך יחיד ותו דהא יש ס"ת אחרים ואין זה אלא צורך יחיד ועוד כתב טעם אחר ועל כן יקראו בס"ת אחר ע"ש

(ס"ת) **נד** לענין ס"ת למנהגינו שמוציאין ס"ת אחר עבור החתן וקורא בו פרשת ואברהם וכו' אם טעה החזן וקרא לו להחתן בתוך הקרואים ההוא אמר יעמוד ויעלה החתן וכו' אם יכול לעלות כיון שעתיד לקרות אח"כ בס"ת שלו שבתיקו פרשת ואברהם וכו' לכאורה נ"ל דכיון דיש סוברים ז"ל לומר דבשני ס"ת ובשני ענינים מותר אגב דיש מי שאוסר ז"ל ת"מ לגבי חתן י"ל דב"ע

דכ"ע מודו דמותר משום כבודו כיון דכבר קראו לו ואין לדקדק. מד' התשב"ץ ז"ל שם בח"ב סי' ט"ל הפך ממ"ש והיינו דשם בסו"ד כתב בשם הרב הערוך ז"ל דכתב דמנהגינו לקרות החתן בפ' היום ג"פ וקורא ואברהם זקן על פה ודימו אותה אל ובעבור שבחומש וכו' שקורא ע"פ והוא המנהג ההגון ע"ש דמשמע מדבריו דבס"ת אחר בפ"ע אינו יכול דהא ל"מ מידי משום די"ל דמנהגו היה שלא להוציא ס"ת אחר עבור החתן שהוא כאחד וכמו שכ"מ ממ"ש ודימו אותה אל ובעבור דשם איירי על ס"ת אחד שקראו בו וה"ט מפני טורח הציבור ה"נ איירי לענין חתן למנהגו שלא היו מוציאין אלא ספר אחד עבור חובת היום והיה קורא לחתן שם ג"פ ולא היה קורא בו בפ' ואברהם זקן ע"י גלילה מפני טורח הציבור והיה קוראה ע"פ אמנם למנהגא דידן שפיר י"ל כמ"ש · ושו"ר למהרי"א ז"ל בש' לר"א בדיני עליות ס"ת סי' ס' באות מ"ט מחודש ד' שכתב וז"ל מקומות שנהגו שהחתן קורא תחילה בסדר היום ואח"כ קורא בס"ת שבזרועו פ' ואברהם זקן ושאר עולין קורין בספר ראשון אין למחות בידם וע"ש עוד באות נ' ע"ש א"כ שפיר י"ל דיעלה ושוב יקרא בס"ת שלו מפני כבודו כיון דיש מתירין לכתחי' לעשות כן וגם יש מקומות שנהגו כן וגם דקריאת החתן שקורא בס"ת שלו פ' ואברהם וכו' אינו אלא מנהג בעלמא וכיעויין בפנים דאם נמצא בו טעות ע"ש וזה הוי כשקורא החתן בס"ת שלו קודם קריאת ההפטרה לנוהגים כן כ"ש למנהגינו דהחתן קורא בס"ת שלו פ' ואברהם אחר המפטיר דקורי' ההפטר' ומברך לפניה ולאחריה דודאי שפיר י"ל כמ"ש וכמובן

(ס"ת) **נה** לענין ס"ת היכא דיש שני חתנים בחול אם יכולין להוסיף על הקרואי'
עיין במור"ם ז"ל בא"ח סי' קל"ה ס"א · ובהרב ב"ד ז"ל בא"ח סי' כ"ו שכתב שהרב הלוי בפלונת' ושהחבי"ב ז"ל כתב בשיורי שם דבעירנו אזמיר יע"א נהגו שלא להוסיף וכו' ע"ש ויש לדעת אם אירע שאחר שקרא החזן לכהן וללוי ולאחד מן החתנים טעה וקרא ג"כ להחתן השני והוא אמר יעמוד ויעלה החתן וכו' אם יעלה החתן או לא ולכאורה נראה כיון דאיכא רבו' דס"ל דלכתחילה מותר להוסיף וכ"ד מור"ם ז"ל גם למי שאין נוהגין כן כיעויין בהמג"א והט"ז ז"ל שם וכן התבי"ב ז"ל שם מ"מ בכה"ג דכבר קראו לו להחתן ואיכא משו' העדר כבוד וביזיון לחתן י"ל דכ"ע מודו דעולה כנ"ל כעת ול"ו ·

(ס"ת) **נו** דבעלי השורה אם כהנים אם יכולין לעלות לס"ת כתב התשב"ץ ז"ל בח"ג סי' ר"נ דבהפסק לוי וישראל מותר ע"ש וע' בש"ע ז"ל א"ח סי' קל"ה סי' כ' ובמג"א והט"ז ז"ל שם ·

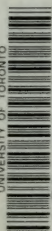
(ס"ת) **נז** חתן תורה שהוא עלג שקורא לאות רי"ש חי"ת וכשיגיע לפ' וזאת הברכה אומר וזאת הבחכה וכשיגיע לבראשית אומר בחאשי' וכן כיוצא בזה לא צריך להורידו לפני התיבה להוציאם ידי חובתן כ"כ הרב יד נאמן ז"ל דט"ל ע"ש וכו' מדבריו דבחתן דעלמא דקורא פ' ואברה' זקן אפילו שהוא עלג ומשנה בשום תיבות לא איכפת כיון דאינה פרשת חובה ·

(כבוד החתן) **נח** משום כבוד החתן אין להתיר שום איסור דרבנן כ"כ מהרי"א ז"ל בתשו' ח"ש סי' מ"ג אות א' ע"ש .

(נפילת אפים) **נט** חתן שהיה בבית הכנסת כשהתפללו הציבור וכשעה שהגיעו לומר תחנונים וכ"א יצא מבית הכנסת הי אזלינן בתר התחלה כזה כתב הרב הלכות קטנו' ז"ל ח"א סי' כ"א דנראה מדברי הרב פסקי' ובתבו' ז"ל סי' פ' דרגילין החתנים לצאת כדי שיאמר וכו' וקש' שהרי אם יצאו ולא נשארו עשרה בבה"כנ גומרים קדיש משמע דבתר התחלה אזלינן ע"ש דש"מ דהרב הנז' חולק עם התה"ד וס"ל דאין אומרים תחנונים וכ"א וגם על המג"א ז"ל בסי' קל"א סק"י"ב שהביא דבריו ולע"ד בעיקר קושיית הרב ז"ל הנז' ע"ד התה"ד נ"ל לומר דשאני דא מן דא דשאני התם לענין קדיש וכיוצא משום דמדינא חייב לומר קדיש החזן וגם הציבור להמתין ולשמוע לו כדי לענות אמן ואם יצאו לאו שפיר עבדי משום הכי כשיצאו הנם דלא נשארו שם עשרה אומר החזן הקדיש ואזלינן בתר התחלה משא"כ גבי החתן לענין התחנונים וכ"א דמדינא אם היו הציבור אומרים אותן ולא החתן שפיר דמי אלא דמשום כבוד החתן הוא דנהגו שלא לאומרם וכמ"ש הריב"ה והש"ע ז"ל שם סי' קל"א ס"ד דנהגו שלא ליפול ע"פ בבית החתן וכו' ע"ש וכיון דאינו אלא מנהג בעלמא כמ"ש ומשו"ה סבירא ליה להתה"ד ולהמג"א ז"ל דהא יצאו אומרים אותם כנ"ל ·

ולענין הלכה נראה דכיון דהתה"ד וגם המג"א ס"ל הכי כמ"ש וגם כתב שכן נהגו בריינו'ס יע"א ומדחזו כן רבני וגאוני ז"ל מהעיר הנז' מנהג זה שנים רבות ולא מיחו בדבר ודאי דכן ס"ל א"כ הכי נקטינן כדבריהם · ועיין בהרב חסד לאברהם ז"ל ח"א בא"ח סי' ג' דהעלה לומר דבכל זמן שחתן הוא בקהל אפילו מתפללים תפילה הת"ת שם אין אומרים תחנונים וכ"א וכן אם שום אדם ר"ל תיקון חצות והחתן שם אין לו לומר תחנונים וכ"ש שם דאפילו אין החתן שם אלא קרוביו ואיכא ניגון כמנין הראשונים אין אומרים שם תחנונים ולא בשני וכו' ע"ש · ולענין מנחה של יום השמיני עיין בהזב"ל ז"ל ח"ג בא"ח באות ווידוי ·

(תענית) **ס** לענין תענית לבור וכיוצא עיין מ"ש בפנים מדקי"ז ע"א ואילך
והן עתה ראיתי מ"ש הרב עיקרי הד"ט ז"ל בה' תענית ואין מדרש בלא חידוש וז"ל חתן שאירע בו יום שמת אביו ואמו בז' ימי חופתו לא יתענה ונושא אלמנה לאחר ג' ימים יתענה דבר משה סי' מ"א הד"ט ועיין להרב ברכות יוסף סי' ה' דס"ל דאם כבר מאיזה שנים נהג להתענות יתענה ג"כ בימי חופתו וכו' וס"ה אם דרכו להתענות בערב ר"ח ופגע בו יתענה · וכן אם אירע בימי חופתו אחד מד' צומות יתענה דכיון שהוא נדור ועומד אין יו"ט שלו דוחה תעניתו ודלא כמ"ש בבא"ע סס"י תק"ן ע"ש אך אם לא התענה עדין יום מיתת אביו ואמו שלו לא יתענה בראשונה בימי חופתו ומ"ש

UNIVERSITY OF TORONTO
3 1761 01459732 2